31761000071795

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/opera00virg_0

DO NOT TRIM
RIC m/100

[illegible] VERGIL COLLECTION

Cl
873
V5x
1493

Vergilius Maro, Publius.

Opera. Venice, Bartholomaeus de Zanis, 1493.

300 ff. [illegible]

26581

534

Vergil. Works. [illegible].

From the press of Bartolomeo de Zanis of Portesio at Venice.

Stained vellum binding with clasps intact.

LIBRARY
JUN 4 1982
UNIVERSITY

PA
6801
A2
1493a

[illegible]

S. Martini Monasterij Wiblingen.

Vergilius cum cõmentariis quinq; uidelicet
Seruii
Landini.
Ant. Mancinelli
Donati
Domitii

ANTONIVS MANCINELLVS VELITERNVS VRSO VRSINO HEROI CLARISSIMO PONTIficí Thean. ac Gymnaſii almæ Vrbis Rectori.

Ergilii poetarum ſũmi & Bucolica & Georgica ĩ Romano Gymnaſio cuius tu Rector & princeps q̃ optimus Vrſe Heroum decus eo pacto ab hinc triennio publice profitebar ut poſteris quoq; imptiendum cenſerem: eoq; ſtudioſius & accuratius enitebar: quumq; tempus admonuit Impreſſoribus quicquid euigilaueram tradidi. Diceres autem Nonne & Seruius iam pluribus annis Virgilii ſummus habetur interpres: & anno ab hinc ſecundo Landinus uir profecto eruditiſſimus: quid igitur tua eruditione opus? Cũ etiã fieri nõ poſſit: aut non facile fiat: ut ea uerbis mutentur ac extrudantur: quæ impreſſa ſunt mentibus: & iamdiu retenta. Itaq; Seruii potius alteriuſue ſententiam omnes pene quã tuam probauerit: ſicq; fruſtra quodammodo elaboraueris. Ea quidem oĩa ita fore nõ dubito Præſul digniſſime apud eos præſertim: qui ſæpenumero aliud quam recte ſenſerit: iniquo animo approbant & extollunt: probãdaq; arguunt & inuertunt. Nec ego eo conſilio Commentarios edidi: ut homines eruditos redarguam: quanq̃ aliud alii uidetur. Sed uti uirgilii carmen & facilius & apertius habeat. Eo. n. ſtudio: ea opera: uigilia: diligentia: cura ſum uſus: tũ corrigendis textibus: tum illis interpretãdis: ut mea cum præcedentibus conferentes: neceſſaria potius q̃ ſuperuacanea fuiſſe animaduertant. Amabunt inde: nam ea quæ facta ſunt cum labore: ut ille inquit: magis diligunt omnes. Et quoniam explodenda eorum ſunt uerba: qui nihil auctoritate doctoꝝ corroborant: illius autem recipienda ſententia. qui nihil loquitur: niſi q̃d apũd exquiſitiſſimos legitur auctores. Viſum eſt: cunctis omnibus & locis atq; ſententiis: priſcorum teſtimonia reddere. Ibiq; maxime ubi aliorum interpretationibus: q̃d ſæpe accidit: minime ſum aſſenſus: non quidem ab re ut patebit. Præteriiq; nihil fere neceſſario exponendum: quod ſi forte non uſq; rite expoſitum fuerit: dãda uenia eſt. Quis. n. tanto ingenio: tanta doctrina: tantaq; ſapiẽtia præditus eſſe poteſt: ut nuſquã ceſpitet. Neq;. n. ẽ ulla diſciplina: aut ars: quæ ſingulari conſumata ſit ingenio. Nec ullus omnia ſcire poteſt: & ubiq; diligentia ſatis uti. Hinc Plato philoſophorum ſummus Architæ reſpondens ait: Quæ apud me ſunt commentaria: de quibus ſcripſiſti: nondum ſatis lucubrata ſunt: neq; unq̃ ſatis erunt: ea tamen miſi. Subituꝝ me deniq; plurimoꝝ iudicia & doctoꝝ & cõtra quod longe peſſimum: haud dubito. Tua tamen: Obſeruator: Speculator: Explorator digniſſime. id. n. eps iterpretatur: auctoritate: poteſtate: dignitateq; fretus: audẽtius meas lucubratiões emitto. tibiq; dedico. Cui enim potius? Tibi ſiquidẽ mea omnia debeo: tibi labores omnis & uitam ipſã. Quis nãq; me numero paucoꝝ aſcripſit. Tua nempe ingens & maxima charitas. Tua quidem liberalitas & clæmẽtia ſũma. Tui magnitudo conſilii. Tui animi ſapientia. Vt aũt poſſint labores mei alibi quoq; opẽ ſufficere. Vocũ rerũq; idicẽ ſcdm lr̃arum ſeriẽ in fronte appoſui. Edã poſt hæc ĩ Iuuenalẽ in Odas: in carmen Epodon Horatii uenuſini: paratos iã cõmẽtarios. Vbi quid ſẽſerim ultra aliorum ſnĩas: quid addiderim: quidue elaborauerim plane uidebitur. Vale decus procerum & præſidiũ meũ. Vale & ſalue. Romæ tertio Idus Octobris. M. cccc. xc.

Ex quibus auctoribus

M. Catone. Varrone. Columella. Plynio. Pallãdio. Theophraſto. Macrobio. Nonio Mar. Diomede. Feſto Pompeio. Donato. Capro. Phoca. Priſciano. Acrone. Porphyrione. Aulo Gellio. Probo. Vegetio. Modeſto. Vibio ſequeſtri. Lactantio. Hõero. Heſiodo. Theocrito. Horatio. Ouidio. Manilio. Proptio. Plauto. Lucão. Lucretio. Cicerone. Saluſtio. Euſebio. Apuleio. Tito Liuio. Suetonio. Seneca. Lucio floro. Iuſtino. Herodoto. Diodoro. Laertio. Plutarcho. Alcinoo. Appiano. Cornelio Tacito. Strabone. Quintiliano. Solino. Dionyſio. Ptolemæo. Hyginio. Alexandro aphrodiſeo. Ariſtotele. Auguſtino. Cornelio celſo. Galeno. Serapione. Vitruuio. Ioanne uero Carmelitano in græcis dictionibus: Horum omnium ſuo loco teſtimonia patent.

ANTO. MANCINELLI. Veliterni commentarius in Bucolica Maronis.

DIcendi genera & in carmine: & in ſoluta oratiõe: probabilia ſunt tria. Huber: Gracile: Mediocre Huberi dignitas atq; amplitudo eſt. Gracili uenuſtas & ſubtilitas. Mediocre in cõfinio eſt utriuſq; modi particeps. Vera aũt & propria huiuſcemodi formaꝝ exẽpla in latina lingua Marcus Varro eſſe dicit. Hubertatis Pacuuium. Gracilitatis Luciliũ. Mediocritatis Terentium. Sed ea ipſa genera dicẽdi iam antiqtus tradita ab Homero ſunt tria tribus. Magnificũ in Vlyxe & huber eſt: Subtile in Menelao & cohibitũ. Mixtũ moderatũq; in Neſtore. De qbus oĩbus Gelliũ li. vii. legito. Euſebius uero apud Macrobiũ lib. v. inqt Dicẽdi genera eſſe quattuor. Copioſũ in quo Cicero dominatur. Breue in quo Salluſtius regnat. Siccũ q̃d Frontoni aſcribiẽ. Pigue & Floridũ in quo Plinius ſecũdus luxuriatur. Sed apud unũ Maronẽ hæc quatuor genera reperies: uariis quidẽ locis. illa ẽt tria. Nã gracili in bucolicis utitur. Hubere in æneide. Mediocri in Georgicis. quod ſane latius Cõmentario ſuo narrabimus. Cæterũ qa teſte Philoſopho lib. iiii. met. primũ principium in aliqua ſcientia debet eſſe notiſſimũ in ea. Ab ipſius tituli nomine auſpicemur. Bucolica: ut Diomedes inquit: dicuntur poemata carmine paſtorali cõpoſita. Bucolicon aũt armẽtũ boum. Bucoleo paſco boues. Bucolos uero bubulcus dr̃. Bubulcus aũt qui bubus arat: ſiue q boues fundi aratorios paſcit: ut Paulus iureconſultus ait. Bucolicuſq; a noſtris armẽtarius appelatur: ut ſcribit Donatus. Aegloga dici poteſt Aegon. i. capraꝝ. Logos. i. ſermo. Theocritus quẽ Maro imitatus ẽ: ut paſſim docebimus plures cõpoſuit æglogas. Maro decẽ. Bucolicũ carmẽ. Diodoro teſte uolumine. v. in Sicilia Daphnis Mercurii filius & nymphæ: q ẽt educatus a nymphis boum pmulta poſſedit armẽta: a quoꝝ cura Bucolos dictus ẽ: cũ eſſet igenio acri: ſtudiũq; plurimũ gubernãdis bobus ĩpẽderet: adiuenit. Tradunt inſup illũ in Dianæ grãm uenãdi ſtudio impẽdiſſe operã: eãq; fiſtula & cantu bucolico apprime oblectaſſe. Bucolici p̃terea uerſus ſũt quotiẽs ĩ quarta regiõe Dactylus finiens partẽ orationis inuenitur: ut Probus & Diomedes ſcribunt. Illud

unum adiiciam:ꝙ Virgilius ex affectu quem ad linguam græcam habebat:& declinationibus græcis delecta
batur:ut etiã Macrobius Saturnaliũ quinto ait. Et oia carmina ſua græce maluit inſcribere:quæ ſunt Bucoli/
ca Georgica Aeneis. Fabius item Quintilianus uolumine.xii.ſic.Itaqꝫ tãto eſt ſermo græcus latino iucundior
ut noſtri poetæ quotiens dulce carmen eſſe uoluerint:illorum id nominibus exornent. Opus ipſum triẽnio ꝑ
feciſſe legitur. Annos natus ut Probus aſſerit.xxviii.

¶ Argumentum Tityri per Antonium Mancinellum.

t Ityre tu patulæ. Poſt Caſſii Brutiqꝫ necẽ Philippenſi clade acceptã.M. Antonius in Aſiã.C.Cæ/
ſar Veteranis agros & urbes diſtributurus i Italiã cõceſſit:ut Liuius li.cxxv.& Apiãus li.v.bello
rũ ciuiliũ ſcribunt. Probus autẽ illis non conuenit:ſcribit eñi agros diuiſos Veterãis ab Augu
ſto poſt bellũ Actiacũ. Ego tamen prioribus crediderĩ. Multi igĩť & Cremonẽſiũ & ꝓpinquo
rũ ꝓpriis agris cultores expulſi ſũt. Quoꝝ ꝗdẽ ad Lucii Antoniũ.M. Antonii fratrẽ plures
auxilii gratia cõfugerunt. Virgilius tamẽ nã & ipſe agrũ quũ Mãtua Cremonæ uicina eẽt:eodẽ
pacto amiſerat ab Aſinio Pollione Alpheno Varo & Cornelio Gallo:q̃bus in Buc.adulať.C.Cæſari cõmenda
tus illũ recepit. Hinc gratias agẽs Aug.ꝙ recepiſſet agrũ:fingit hac prima æglogа Tityrum: ꝑ quẽ ipſum poe/
tã nunc intelligimus:ſub fago magno cũ ocio canere. Melibœumqꝫ a patria & ꝓpriis agris cũ capellis ſuis fu/
gientem:illud mirari. Cum ubiqꝫ turbatio eſſet:& ſolus ipſe indemnis cantaret. Id totũ huiuſcæ æglogæ Ar/
gumentum. Reliquarum:eiuſdemqꝫ iterum argumenta carminibus patent.

Chriſtophori Lãdini Florentini in.P. Virgi.iterpretatiões prooemiũ ad Petꝝ medicẽ magni Laurẽti filiũ.

MAgnas immortaleſqꝫ Petre medices priſcis illis uiris gratias habẽdas cenſeo:qui bonis artibus
atqꝫ diſciplinis excogitatis atqꝫ repertis uitam noſtram ita excoluerunt:ut recte commodeque
degere poſſemus:atqꝫ intra naturæ humanæ terminos cõſiſtentes in ferinos cultus moreſque
non laberemur. Maiores tamen ac potius maximas illis habendas haud dubitauerim: quia ea
inuenerunt:quibus animi noſtri ueluti quibuſdam alis ſuffulti: & humanã cõditionẽ tranſcẽ/
derent: & his quæ terrena caducaqꝫ ſunt pro nihilo habitis ad diuinarum rerum cognitionẽ
euolarent. Ex quibus quidem omnibus ego poeticam primas ſibi uendicare modo equos ſortiatur iudices fa
cile me couicturum exiſtimo. Verum nos huiuſcemodi diſputationi & conuenientiorem & qui illam non ſo
lum poſtulet:uerum potius efflagitet:locũ addiximus. Interim autẽ cũ eum nobis poetam interpretãdũ aſſũ/
pſerimus:q uel ex oibus terrarũ regionibus:quaꝝ habitatores hiſtoria cognoſcanť:uel ex oibus ſæculis:quo/
rũ memoria ad nr̃æ uſqꝫ tẽpora ſcriptorũ beneficio puenerint:ſi nõ primus oino:prio mõ tamẽ par pene æq̃
liſqꝫ ſit opæ nr̃æ ꝑtiũ haud mediocre futuꝝ exiſtimo:ſi paucis tamẽ nec pluribus q̃ neceſſitas exigat oſtẽdero
ex oi q̃ inumera pene ẽ ſcriptoꝝ copia illũ ꝑter cæteros & ad grauiter ornateqꝫ loquẽdũ:& ad bene beateqꝫ ui
uẽdũ plurimũ nobis conferre. Nã cũ & intelligẽtia q̃ oẽs diſciplinas ſtudio induſtria q̃ adhibita aſſeq poſſumus
& orone q̃ q̃ didicerius alios doceamus:hõ a cæteris aialibus differat:nõne i utraqꝫ re ita pꝛiceps eſt.P.Maro:
ut cũ ab eo diſceſſeris:uix niſi lõgo iteruallo relicto ſecũdũ repereãt latini. Nãqꝫ imortalis deus?ſplendorem q̃
dignitatem orationi affert? Quid obſecro aut in maximis rebus ſublimius? aut in mediocribus temperatius
aut in humilioribus preſſius excogitari hoc poeta poteſt? Quis in ſingulis uerbis eius elegantiam? Quis i oro
nis ſtructura cõpoſitionẽ? Quis in luminibus uerboꝝ ac ſniaꝝ dignitatẽ maronis adeq̃bit? Quod uero iure
oẽs ſtupeſcãt ita dicẽdi genus uariat:ut rebus:tpibus:pſoniſqꝫ iſeruiẽs mõ abũdiãs copioſiuſqꝫ fluat:mõ breuis
cõciſuſqꝫ cũcta pſtrigat. Decet illũ nõnũquam ſiccitas. Decet neſcio qd pingue floridũqꝫ:ſæpe autẽ ſuauiſſimo
quodã cõtẽperamẽto ita huiuſmodi i unũ oia cõfũdit atqꝫ cõmiſcet:ut mirabili uoluptate audientiũ aures de
mulceat atqꝫ delectet. Nã qs dicẽdi ornatus excellentior eſſe põt? q̃ is in quo nec pcipitata breuitas: nec infinita
copia:nec ieiuna ſiccitas:nec poſtremo nimium luxurians lætitia appareat. Hoc quidem dicendi genus apud
quẽ aliũ inuenias nõ facile repio. Ego certe apud neminẽ adhuc cognoſcere potui? Si igĩť tanq̃ magnũ uirum
& oĩ laude dignũ eũ admiramur:qui hoꝝ uno utatur egregie:ſi ueluti eloquẽtiæ deũ illũ ueneramur q hos
omnes ſed in diuerſis locis adiplet:q̃bus laudibus obſecro:q̃bus tãdem laudibus hũc ꝓſequemur? q unũ in lo
cũ unã in rẽ hæc ſimul oia inaudita ſuauitate cõiiciat. Adde ad hæc ꝙ cũ duo ſint dicẽdi genera: quoꝝ alterũ
a qeto & nulla pturbatione cõcitato aio mature grauiterqꝫ proferať. Alteꝝ uero i quo qa nihil ratiõne:ſed oia
ſũma pturbatiõe aguñť:ardẽs iſenſũ torrẽſqꝫ nominarũt:nõne utrunqꝫ ita diſtribuit.P.Maro: ut ſeruato hõi
nũ ingenio ac natura unicuiqꝫ ſuũ attribuat? qd.n.grauius maturiuſqꝫ Aenea latinoqꝫ & ſi duos hoꝝ ſimiles i
ducit? qd cõtra ardẽtius erectius inſenſius pyrrhoqꝫ:Turno:drãcem:ſed i pris ipſa Iunone troianis ſemper in/
fenſa fingere potuit? Sed ut ad ea mẽbra i qua totu dictionis corpus diuidimus: q̃doqꝫ deueniã: ita proponũt
atqꝫ iuocãt poetæ:ut his ea oia quibus ꝓœmiũ pficitur ſummo artificio abſoluãt: q̃ꝑ quo artificio: quo di/
uini igenii cõſilio tãtus uates & a magnitudine utilitatis ac nouitate reꝝ attẽtũ:& ab ærũnis iuicto aio perlatis
& ab iniuſtis crudeliſſimæ Iunonis odiis fauorẽ cõciliat? q̃ pſpicue docilẽ aperte abſolutæqꝫ re propoſita red/
dit. Iã uero narrationibus ſuis nec dilucidius qcq̃:nec ueriſimilius iuenies. In ptitionibus aut quid quominus
clare atqꝫ abſolutæ ſint deeſſe pturbabimus. Nã ſimilitudines:amplificationes:exẽpla:digreſſiones:ſigna rerũ
argumẽtationes:cæteraqꝫ huiuſmodi:q̃ quidẽ tũ ad probãdũ:tũ ad refutãdũ plurimũ ualẽt tã multa tã uaria
tã uehemẽtia ſunt:neqꝫ copioſiora:neqꝫ efficaciora:aliũde exempla ſumi poſſint. Prætereo eius epilogos: præ/
tereo diuerſis i generibus uariis refertã affectibus orationẽ. Neqꝫ in eo ero occupatus:ut oſtendam q̃ uehemẽs
ad indignationẽ inſurgat:q̃ mitis e cuiuſuis pectore miſericordiã eliciat. Hoc tamẽ ſilẽtio non pretermittã. nã
in aliis imitãdis ſiue græci illi fuerit:ſiue latini tã diligẽtẽ rõnẽ adhibuit tãto cõſilio ut illa ſuis quadrarẽt:cura
uit:ut nõ aliũde accepiſſe:ſed ipſe pepiſſe:ac a ſe pta aliis mutuaſſe uideať. Heſiodũ in georgi.græco etiã iudice

lõge ſuperauit.Nã i Theocrito ſi inde doricã illã locutionis proprietatẽ: qđ græci:ἰδίωμα nũcupãt amoueas:
qđ & moribus & uerbis paſtoralibus uehemẽter q̃drat:qđ præterea iuenies in quo latinus poeta a ſiculo uin/
ci puteť.Hoc tamẽ in Vir.admiror: quod i Theocrito & ii abſit nõ deſidero.Nam paſtoriæ illius ruditatis ita
naturã exprimit: ut ne Roſcius qdem bucolicã perſonã expreſſius agat q̃ ille igenia moreſq; refert:quod qdẽ
cũ pſtiterit:ac per oẽs numeros ita abſoluerit:ut ei quẽ ſibi imitãdũ ꝓpoſuerat:nuſq̃ cedat:tamen quod poeta
rum eſt eodẽ figmẽto maiora quædã cõtegit:ut q̃uis a pſona paſtorali nõ diſcedat:tamen alium ſenſum lõge
excelſiorẽ ſub illo uulgari abſcõdit:ut opus duplici argumẽto ornatũ:& illi q in prõptu ẽ iſeruiat:& illũ q la
tet pficiat.Quã rẽ ſi qui ſũt q uitio illi uertant ii qđ ꝓpriũ poetaꝝ ſit ignorare cõuincenť. Et profecto ad ma/
xima q̃q; ac diuina natus hic poeta:ita in humilioribus a prima ætate ſe exercuit:ut iã tũ maiora illa & mente
cõcepit:& ut res ferebãt aliq̃ ex pte ita edere icepit:ut intra bucolicos tamẽ fines honorate cõſtiterit. Veꝝ ma/
ius certamẽ cũ Home.reſtat:cui cũ græcoꝝ ſcriptoꝝ igẽs numerus i huiuſcemõi pugna adhæreat: ac ptina/
cius inſtet uictoria difficillima redditur.Veꝝ cũ laborioſũ magis q̃ periculoſũ ſit collatis ſignis i aciẽ ꝓdire:nõ
faciet tamẽ Honorati Seruii opinio:ut in ea locũ deſerã:q̃uis affirmet Maronẽ lõgo iteruallo Homeꝝ ſecutũ
eſſe.Magiſq; me mouet & Afri domitii & Quintiliani auctoritas:q illũ ita ſecũdum ponũt:ut pene illum pri
mo æqualẽ reddant.At dices ii latini ſunt:& qui auctoritate potius q̃ argumẽtis pugnẽt. Nã cũ quid ſentiant
explicauerit:nõ multũ laborãt q̃re ita ſenſerĩt rõnibus cõfirmare.Itaq; lõge pluris facio Macrobii iudicium:
q tũ eloquẽtia excellẽs ueꝝ facile dephẽdere poteſt:tũ q a græcoꝝ factione ẽ ſeuerius q̃ forte par eſt iudicium
in eum exercet.Sed tamen uide qđ ſentiat.Is.n.innumeris pene locis ex utroq; poeta in medium adductis de/
cernit Maronẽ noſtꝝ uariis in locis mõ uici ab Home. mõ uictorem ex eo plio diſcedere. Itaq; qđ ab hoĩe ad
uerſæ factionis dať accipiendũ puto:& cũ nullã in ptẽ inclinata uictoria receptui apud illũ canãt egregie nobiſ
cum actum putauimus.Nã q mõ uinciť mõ uincit:hũc ego nõ ſecũdũ ſed parẽ iudico.Veꝝ qđ plura pferti cũ
de poetaꝝ ui nulli potius q̃ poetæ &ei qdẽ egregio credẽdũ oẽs acrioris ingenii uiros iudicaturos nõ ambigã:
Quid ergo agnas Iuue.iudicet eius e carmine facile ẽ cognoſcere. Ait.n.cõditor iliados cãtabitur atq; Maronis
Altiſoni dubiã facietia carmina palmã:atq; hæc de Home.Nã Nicãdꝝ Apolloniũ:Piſandꝝ:Euphorionẽ: Eu
ripidẽ:Pindaꝝ cæteroſq; multos ita imitatus eſt:ut nuſq̃ illis cedat:multis ãt i locis ſuperet. Veꝝ ut paucis tã/
tũ rẽ pficiã:ego Macrobii ſnĩam uehemẽter:quouiã uerĩſſima eſt:approbo.Nã tantus phũs:& Platonis i quo
ſumma eloquentia ſũmæ ſapiæ cõiũcta eſt.optimus imitator.P.Vir. eloquẽtiã naturæ oĩum reꝝ optimæ pa/
rẽti ſimilẽ eẽ docet.Nã ut terra hic frugibus arboribuſq; lætã uidẽus:ibi pratis floribuſq; oĩa ridere.Aliã regio
nẽ fõtibus irrigari.Aliã oĩno areſcere.Eſſe & loca q̃ i cãpos porrigãtur.Eſſe & alia q̃ in mõtes rupeſque conſur
gãt:eoſdẽq; alibi horrẽdis ſiluis ueſtiri:alibi nudo ſaxo inhorreſcere.Sic.P.Vir.ſtilũ ſuũ ad oẽs uitæ mores ite
gꝝ traducit:ut nũc breuis:nũc copioſus ſit:nũc ſiccũ:nũc floridũ ſeſe oſtẽdat.Eſt pterea ubi leui fluat agmine.
Eſt & cũ ueluti p cõfragoſa torrẽs rapiduſq; pcipiteť.Atq; hæc i dicẽdo.Quod ãt ad bene beateq; uiuẽdũ pti/
net qs nõ uideat oĩa qbus uita humana recte iſtituať pcepta ab hoc poeta ueluti ex adorãdis phiæ ſacrariis pro
mi facile ac pcipi poſſe.Nam ut Cyri uitã Xenophõ ita a primis incunabulis ꝓducit:ut eius regis exemplo opti
mus priceps iformari poſſit.Sic Marõis poema oẽ humanæ uitæ genus exprimit:ut nullus hoĩum ordo nul/
la ætas:nullus ſexus ſit:nulla deniq; cõditio:q̃ ab eo ſuæ officia nõ integre adhiſcat. Qua obſecro ille acrimo/
nia quo uerboꝝ fulmie:mœtũ:ignauiã:luxuriã:incõtinẽtiã:impietatẽ:pfidiã:ac oĩa iniuſtitiæ genera reliquaq;
uitia iſectatur:uexatq;?qbus cõtra laudibus:qbus pmiis iuictã aĩ magnitudinẽ:& pro pria: pro parentibus:ꝓ
cognatis amiciſq; cõſideratã piculoꝝ ſuſceptionẽ:religionẽ in deũ:pietatẽ in maiores:charitatẽ in omnes pro
ſeqť.Nã cũ hoc i primis ſibi ꝓpoſuiſſet.P.Vir.ut generi humano q̃plurimũ ꝓdeſſet:eo potiſſimũ cõſilio i uno
ænea abſolutũ oĩo:atq; ex omni pte pfectũ uiꝝ finxit:atq; expſſit ut oẽs illũ nobis tãq̃ unicũ exẽplar ad uitã de
gẽdã ꝓponeremus.Ac neſcio an melius multo apud hũc q̃ apud phõs huiuſcemõi oĩa aſſeq̃ris. Illi.n.q̃ uitam
beatã pſtẽt ſubtiliter docẽt:potius q̃ ad illa trahãt.Hic pſtãtiũ uiroꝝ pclariſſima geſta recẽſendo: nos quia oẽs
exẽplo faciie mouemur ad illos imitãdos uehemẽter inflãmat.Quapp q̃ illic auribus percipimus hic tanquã
nitidiſſimo i ſpeculo neſcio quo pacto nobis ituei:& dũ gerũtur adeſſe uidemur.Quãobrem tãto nos hæc q̃
illa magis mouebũt:q̃to oculoꝝ q̃ auriũ ſenſus acriores eẽ cognoſcimus.Nam quis unq̃ rẽp.melioribus legi/
bus tẽperauit?In quo unq̃ duce aut audiſtis:aut legiſtis tãtã ieſſe rei militaris diſciplinã:q̃ta in uno ænea deſcri
bitur?At dices nõ oẽs i repu.pricipes eſſe:aut exercitibus præpõi poſſumus:lõgeq; plures priuati:q̃ cum ptãte
uiuimus.Quod qdẽ ut ueꝝ ẽ ita igenue fatebor:Sed nõne & priuatis hominibus quo pacto ſecũ: quo cũ ſuis:
quo cũ ciuibus:quo cũ pegrinis agẽdũ ſit:frequẽter admonet.Sed uideo dum ſingulis inſiſtere cupio longius
multo q̃ ꝓœmii anguſtiæ patiũtur ꝓgredi:ac reꝝ copia:ita urgeri:ut dũ nihil indictũ relinquere nitor:nihil ſa/
tis pro dignitate explicẽ.Veꝝ ut paucis infinita expediã:ita locũ cõcludã:ut uniuerſam huius ſcriptoris poeſim
laudẽ eẽ uirtutis:atq; oĩa ad illã referri ſine dubitatione affirmẽ.Quæ uero ad ſũmũ bonũ qđ in diuinis rebus
cõtẽplãdis cognoſcẽdiſq; cõſiſtere ſcimus ptinet:quã oĩno diuinæ.xii.ænei.libris mirifico figmẽto itexuerit ſa
tis pro noſtri ingenii uiribus in eo libro expſſimus:in quo parens tuus Laurentius hæc inueſtigans iducitur.
Adde ad hæc q̃ multa q̃ natura ipſa penitus i obſcuro cõdidit atq; abſtruſit:ille ſingulis ſæpe uerſiculis:& bre/
uiſſimis:qđ poetaꝝ ẽ:uerbis perſtringit:q̃ docte uetoꝝ uim ac naturã explicat:q̃ ſignate tũ tẽpeſtates: tũ mul/
toꝝ ſydeꝝ ortus obituſq; exprimit:q̃ eleganter errores lunæ:ſoliſq; labores refert.Quã uere unde pluuiæ:un
de ſerenitates:unde cæli aut clemẽtia aut inclemẽtia ſit:oſtendit.De aĩoꝝ autẽ noſtroꝝ ui naturaq;: deq; rerũ
pricipiis nõne ita ſcrutať:ut oẽs oĩum phõꝝ ſectas ac familias noſſe illũ manifeſtũ ſit?Adde ad hæc cognitio/
nẽ hiſtoriaꝝ?Adde q̃ diligẽtiſſimus antiqtatis & nõ mõ nr̃aꝝ reꝝ:ſed & græcaꝝ & oĩum nationũ inueſtiga/
tor extiterit.Prætereo ius ciuile.Omitto ius põtificiũ priſcoꝝ.Prætermitto id qđ auguꝝ ẽ q̃ qdem oĩa ſi ab eo

ieiune:ſi aride:ſi inculte ſcripta eſſent:eēnt tamē pp eoꝝ uariū multiplicē ac maximū uſū oi ſtudio cognoſcen
da.nūc āt tā incredibili uerboꝝ copia atq; elegātia iſignita. Tā admirabili ſniaꝝ grauitate illuſtrata. Tot ſalibus
reſpſa. Tāta ſtili uarietate grauiter ac iucūde cōpoſita:cū ſint:qs non uel noctes integras (ſi opus fuerit ad diur
nas huius poetæ lectiōes addat:cū ſummæ utilitati ſūma ſit adiuncta uoluptas? Hoc ego & ſi oībus diligenter
facundum cenſeam:neſcio tamen an tibi optime & mihi cariſſime Petre p̄ cæteris p̄ſtandū ſit:ac apprime de/
ceat:ueꝝ etiā neceſſariū exiſtat. Neminē.n.latet q̄tā de te expectationē ob primos ad huiuſcemodi ſtudia īgreſ
ſus:& īgeniū tuū ad omnia facillime aſſequēda ſingulare parēti tuo. Quātā agnatis atq; amicis. Quātā deniq;
ciuibus oībus excitaueris. Cui ſi tātū poetā recte tenueris:ita ꝑ cōperto te reſpōſuꝝ habeo:ut uel huius ſolius
cognitio ſi ad reliqua quæ p̄clara in te ſunt:integra accedat inter præclaros uiros oīno enumerandus ſis: eſt iā
diu Petre medices princeps in rep.uřa domus tua:quæ non fortunæ ſolum munere:ſed multo magis uirtute
ipſa ita primū ſibi locū ī ciuitate uēdicauit:ut ex cæteris oībus nulla ciuibus fuerit niſi lōgo īteriecto īteruallo
ſibi ſecūda. Incredibilis fuit in Coſmo ꝑauo tuo: ſapientia:& ueluti in eo quē uariis fluxibus uariiſq; refluxi/
bus fortuna diutius exercuerat:tā ſagax in omni tēperandaꝝ reꝝ genere prudētia apparuit:tā prōptū & cum
res ita flagitaret:q̄ſi extēporaneū:neq; tamē ob id minus graue cōſiliū:ut q̄cūq; ille diceret ea non ab humano
ore ꝑfecta:ſed a diuino oraculo decātata uiderent̃. Erat.n.in eo uiro id p̄cipue qđ Vlyxi ueluti in rebus huma/
nis oīum maximū Hom.attribuit. Nā mores hoīum multoꝝ uidit & urbes. Hoc igit̃ auctore & magnas res
in rep.geſtas:& grauiſſima a ualidiſſimis hoſtibus illata bella ꝓpulſata uidimus. Sola deniq; huius uiri ſapien
tia īſubꝝ ualidū īpiū: q̄ uenetoꝝ potētia iā pene uorauerat e mediis:ut ita loq̄r faucibus ereptū: & Franciſco
Sphortiæ:q̄ diutius nr̄is exercitibus impitauerat porrectū eſt:qđ q̄dē unicū eo tpe Italiæ remedium fuerat:ne
uniuerſa ī uenetoꝝ ditionē deuēiret. Omitto plurima alia ac maxima:q̄bus ille nō ſolū p uniuerſā etruriā ac to
tā Italiā celeber illuſtriſq; & hactenus fuit:& ī futuꝝ erit:ſed deīde igēs eius nomē gallias:hiſpanias:omnemq;
germaniā:cūctaſq; britanici oceani īſulas repleuit. Succeſſit illi Petrus filius:cuius tu nomē refers:q & antequā
aduerſa ualitudine īpediret̃ plurimis ac maximis de rebus legationibus fūctus populo florētino decus gloriā
q; imortalē ꝑpit. Ac deīde cū illi p ualitudinē ī ſenatū uenire nō liceret domi tamē ſedēs:ac cū ſuis ciuibus ſin
gulis de rebus diſceptās rē nr̄am publicā ita adminiſtrauit:ut ſūmā ī eo prudētiā ſūmæ inocētiæ coniunctam
oēs cognoſcerēt. Multæ elucebāt ī eo uirtutes. Sed nō ē noſtri īſtituti:ut familiæ tuæ hoc tpe laudes ꝓſequar:
Nouiſſime āt ſucceſſit defūcto pr̄i Laurētius parēs tuus nōdū plene adoleſcens:ſed quē natura acerrimo inge/
nio:ſtudiū uero a teneris unguiculis aſſiduū multis iā litteris ornauerat. Veꝝ uix rē attigerat publicā: cum for
tuna illū ex trāquilliſſimo portu ī turbulētiſſimā tēpeſtatē pepulit:ſed utraq; fortuna illū illuſtrē reddidit. Nam
neq; ī ſecūdis īſolētior factus oīa maxīa ac grauiſſima tenera illa ætate ſeſe ferre poſſe īdicauit. In diuerſis autē
quæ uel fortiſſimoꝝ uiroꝝ aīos ſæpe defatigāt:ac poſtremo cōtūdūt minorē aīum nūq̄ geſſit. Nā horrendis
p̄iculis īuicto robore obuiam eundo amota oī penitus temeritatis ſuſpitione grauiſſimas difficultates ſupera
uit. Exorta eſt ſubita & a nemine expectata uolateranoꝝ defectio:eratq; apud oēs fere ciues penitus inſita mē
tibus opinio:illos & ſitu urbis & muroꝝ ꝓpugnaculorūq; robore expugnari:niſi diuturna obſidiōe non poſ
ſe. Accerſit̃ igitur ſenatus:rogant̃ ſinguli ſniam. Quo q̄dē tpe cēſebant pene oēs illoꝝ obſtinatiſſimæ ꝑuicaci/
tati ac īſolētiæ cedēdū:illoſq; mō in finē redire uellēt:q̄buſcūq; cōditionibus recipiēdos potiuſq̄ armis cogen
dos eſſe. At Laurētius q hoīum ex ea re inſolētiā cognoſceret:q̄q; illoꝝ mētes oīno alienas a florētino noīe ītel
ligeret:iā.n.& a prīcipibus nōnullis & rebus publicis auxilia p legatiōes īplorarāt & ſocietatē polliciti fuerant.
Qui deniq; aīaduerteret illos īpunitate:mō ea daret̃:ꝓ uictoria cōtra nos uſuros:neq; unq̄ ad ſanā mentem re
dituros:duxit & ad reip.maieſtatē tuendā:& ad maniſeſtiſſima nouoꝝ p italiā tumultuū ſeīa anteq̄ coaleſce/
rent q̄primum extīguēda uehemēter ꝑtinere:ut illi & uiolati fœderis & proditæ fidei pœnas penderēt. Itaque
ut eſt homo īgenio ꝑſpicaciſſimo:& ad oīa uel ēt momētanea celeritate uerſatili:cūctaſq; utriq; ſeſe rōes effer/
rēt in unū adduxit:ac poſtremo & rei difficultatē & p̄iculoꝝ magnitudinē cū maieſtatis publicæ iactura con/
ponēs:& qđ niſi cōtra iret̃ dāni ignominiæq;:qđ rurſus ſi iretur diſcriminis ſubeūdum eſſe:diu pēſitās tandē
in eā ſniam deuenit:ut uinceret in uiro magnanimo:& ad ſuæ reipu.decus nato id qđ in oībus fortibus inſitū
ſemp ac fixū eſt uinceret inquā amor p̄riæ:cuius caritatē oīs ſapiens cæteris rebus ſemp p̄poſuit. Quapp cum
in ſniam ſuā ciues hactenus repugnātes tādē traduxiſſet multa circūſpectione rē aggreſſus. Inuicto aīo ꝓſecu/
tus:ac poſtremo cōtra q̄ multi putarēt aſſecutus expugnata urbe populū q oli municipali iure fuerat ī deditio
nē uenire coegit:atq; uectigalē populo florētino eē iuſſit. Neq; apparebat unde turbulētior motus poſthac exo
riri poſſet cū paulopoſt ſubita & p̄ter oīum opinionē ex īprouiſo exorta procella te uniuerſāq; ſimul ciuitatē
e trāquilliſſimo portu rurſus ī medios fluctus:ac cecos ſcopulos retraxit:ut nō paulopoſt timēdū:ſed præſens in
euitabileq; naufragiū appereret. Dabis ſuauiſſime Petre hoc in loco rogātí mihi ueniā:ſi barbaricā illā:& omniū
ſceleratiſſimā:ac ſine exēplo cōiurationē ſilētio p̄terieri:qua ī tēplo maximo īter ſacra ſolēnia:& Iulianus fr̄ ſæ
uiſſime trucidatus:& ipſe Laurētius iter ſtricto atq; undiq; eū petētes gladios iā iā caſurus ita elapſus eſt:ut nō
humano:ſed diuino auxilio:& ſua aī p̄ſtantia:q̄ audaciſſimū quēq; terrere poterat de manu inimicorum ere/
ptus uideatur. Quāobrē quū ſceleratiſſimi hoīes quod nefarie mente cōceperant dolis perficere neq̄rent. Id ar
mis ſtatim aggreſſi ſunt. Quo q̄dem tempore qđ hoſtiū genera:q̄ idē potētes:q̄ crudeles:q̄ ualidi exercitus q̄ ī
prouiſi:q̄ inexpectati undiq; nos inuaſere:q cū unius inocentiſſimi iuuenis:& a quo nemo offenſū ſe ne dicā læ
ſū iure q̄ri poſſet ſanguinē appetere p̄ ſe ferrēt:& illū ſimul & libertatē noſtrā perdere properabant. Neq; ſolū
humanis armis quibus mortaliū ambitio nōnūq̄ ſæuire cōſueuit:ſed diuinis ſi ea tamē diuina appellāda ſūt:
q̄ īpie ac nefarie aduerſus dei præcepta adhibent̃ cōtra nos pugnatū ē. Nā eodē tēpore & fines nr̄i igni ferroq;
uaſtabant̃:pecora abigebātur:uirgines e matꝝ amplexu in hoſtilē libidinē rapiebant̃:uiri miſerrime cedebāt

eodē inq̃ tp̃e hæc oīa impie nefarie ac penitus barbarice tragiceq; fiebāt:& Romæ proh ſcelus inauditū omnium grauiſſima nr̃æ religiōis aiaduerſionū genere ſæuiebat. Ac in eum uirꝝ cūq; populū q uera religione nulli ſecūdus ē:eas execratiōes effūdebat:q̃ a bono pōtifice nō niſi extrema neceſſitate ipel'ēte i pfidos xpiani nois hoſtes raro effūdi cōſueuere. Interdictū eſt ſacris in ea urbe in qua nuſq̃ alibi:neq; plura:neq; ſplēdidiora:neq; cultiora tēpla errecta cernūtur:nec maiori ſacroꝝ pōpa:nec frequentiori populo res diuina celebratur. In ea iquā urbe in qua quocunq; te uertas:& magna & frequētia & reꝝ oīum copia ornata ad diuinos honores peragendos ædificia a medica familia ſuis uotis:ſuiſq; ſumptibꝰ dedicata ſeſe offerāt. O ipiū facinus & multis ætatibꝰ inauditū:o duriſſima tpa:& ſæcula uere ferrea:i qbus a xpiana rep. is exul factus ſit: q ſemp ſe non uerbis ſolū ac moribus:ſed oī reꝝ genere xpianū exhibuit:multa prudēs ſciēſq; ptereo:ne tantaꝝ calamitatum acerbiſſimū uulnus qd iā pene coiuit nūc reficē. Cupio.n.multaꝝ reꝝ:quaꝝ recordatione ēt nūc horret aīus obliuiſci. Cupio crudeliſſimoꝝ tragicā:ſæuitiē:& barbaricā rabiē e memoria delere. Cupio & id iprimis:inteſtinarum fraudulētoꝝ auctoꝝ inſidiaꝝ nō recordari. Quod.n.eē cēſes Petre medices:q̃ nec ſceleꝝ magnitudine cōcitatus reticere:nec rurſus multis cauſis coercitus recēſere ualeā. Nō tamē in tā horrēdis periculis cōſtitutus. Laurētius:cū neq; cui ſe ſatis tuto crederet:neq; a quo caueret ſatis certo ſciret:ex excellētiæ ſuæ gradu neq; unquā ceſſit:neq; qcq̃ de aī iuicti magnitudine iminuit. Itaq; cū ſapientiſſime qua q̃q; uia agenda eſſent qua ratione: aut hoc uitādū aut illi obuiā eundū puidiſſet:qua animi magnitudine immortalis deus maxima q̃q; pericula aggreſſus eſt q nūq̃ in gloriæ uitæ cupidū ſeſe oſtendit. Quā cōtra & publicæ libertatis maieſtatiſq; & ſuæ dignitatis oī tpe oī loco apud oē hoīum genus ſeſe acerrimū propugnatorē exhibuit. Quod.n.unq̃ diſcrimen i tā ſibi inimica fortuna adeo tremēdū accidit:qd eū a cōſtāti in decoro ſeruādo:propoſito alienaret? Quando illi aut cōfidētia:q̃ auctore in magnis ac honeſtis rebus plurimū firmitatis ac roboris certa cū ſpe aīus ſibi conparat illi defuit? quādo a pſeuerātia q̃ eſt in re bene ſuſcepta ſtabilis perpetuaq; manſio unq̃ deiectus eſt:quando deniq; patiētia:q̃ pclariſſima fortitudinis comite res arduas ac difficiles utilitatis honeſtatiſq; cauſa diuturne equanimiterq; pferimus illū deſeruit. Quapp ita uniuerſū hūc locū cōcludā huius uiri huius inq̃ uiri ſapiā atq; aī excellētia nr̃æ reip. libertatē ex ſæuiſſimoꝝ hoſtiū faucibus ereptā nobiſq; reſtitutā eē. Hoc auctore ac duce maieſtatis publicæ dignitas:q̃ pene iā extincta eſſet:non ſolū in priſtinū gradū reuocata ē: ſed amplior multo atq; illuſtrior reddita:Sed ut ad alia laborioſa illa qdē:ſed minus iniqua tādē trāſeat orō:cuius obſecro uiri in ferrarieſi impio a ſeruitute liberādo maior promptiorq; opa atq; induſtria q̃ Laurētii apparuit? Taceo multaq; totius Italiæ firmiſſimo teſtimōio cōuīcere facile poſſim. Sed nolo dū unū laudo in nonnulloꝝ q etiā magna laude digni ſunt odiū incurrere. Quo bello cōfecto fuit oīum opinio cū florentini populi opes uehementer attritas:& multoꝝ annoꝝ bellis ærariū exhauſtum uiderēt ciues ipſos grauiſſimis aſſiduiſq; uectigalibus diu defatigatos libēter qeturos. At Laurētius nihil ex uſu publico eē putās:qd notā aliquā inureret feſſam ciuitatē grauiſſimis argumētis i eā ſniam attraxit:ut Sergianā urbē ꝗ genuenſibus pēſo auro a nobis emptam:ac deīde p ipſaꝝ iduciaꝝ tps ab iiſdē p ſūmā fraudē ereptā iuſtiſſimis armis repeteremus:ſūpta eſt igit expeditio ac robuſto ualidoq; exercitu in hoſtilē agꝝ pperatū. Verū cū a Petro ſanctenſibus nr̃æ copiæ ne in ea q̃ noſtra eſſent uenirēt grauia ipedimēta iferrerētur:i eos oīs belli moles cōuerſa eſt. Erat āt oppidū nō ſolū arce moenibuſq; munitiſſimū. Sed magna militū copia:magna armoꝝ:magna tormētoꝝ ui refertiſſimū & oī miſſilium genere iſtructū. Oppugnabat ſūma ducū prudētia:ſūmo militū robore ac audacia. Nihil itētatū:nihil iauſū relinqbat:nec tamē antea i deditionē receptū oppidū ē:q̃ ipſe i caſtra pfectus ſit:cuius qdē aduētu tāta undiq; noſtris:acceſſit auctoritas:tātus hoſtibus metus:ut ſtatim ſe ſuaq; oīa florētino populo dederēt:ac Laurētii fidei cūcta cōmitterēt:poſtulabat poſt hæc reip. ratio:ut ſergianā obſideremus. Veꝝ coegit populū florentinū ſubita inuaſio neapolitani regni:ut iuſtiſſimū bellū aduerſus fidifragos hoſtes in aliud tēpus reiiceretur: & uictor exercitus ad deſēſionē cōfœderati regis traduceret. Multa hic taceo:qbus ſolis uel imortalis gloria parētis tui propagari poſſit. Erat aūt maior ciuiū pars i ea ſnīa:ut nr̃oꝝ potiuſq̃ alioꝝ rō haberetur. Grandia erant munera & honorificētiſſima:quæ publice priuatiq; offerebātur:ſi ocioſe rei euētū ſpectaremus:poterantq; oībus bonis id approbātibus ſuſcipi. Veꝝ ille nihil antiqus reipub. eſſe debere:nihilq; magis ad eū uirꝝ q multa uirtute excellēs & eſſe & haberi uellet ptinere arbitratus q̃ fidē publice datā ſeruare id: ne longior ſim pſtitit. qd niſi pſtitiſſet:ſed nō poſſū oīa q̃ ſentio. Veꝝ ſine iactura ſilētio hæc ptereo: quoniā neminē latere poſſunt. Sortitū eſt tandē bellū illud cū euentū in quē uires oēs ſuas Lau. intēderat nō ſolū fortuna:ſed multo magis ſapientia in ea re ſibi operā nauāte. Ex qbus omnibus id inuidoꝝ ēt uiroꝝ iudicio aſſecutus eſt:ut in rebus maximis agēdis ac domi foriſq; adminiſtrādis uniuerſa Italia prias prudētiæ fortitudiniſq; partes illi ſine controuerſia cōcedat. Quod iccirco mirabilius multo uidet:quoniā pauloāte i eū locū iſœliciſſimis caſibus deiectus abiectuſq; fuerat:ut maior hoīum pars fortunæ temeritatē ſecuta illū penitus negligerēt. Nihil dicam de recepta ſergiana:q expugnatio & obſtinatiōe roboreq; hoſtiū & loci natura:& numero ex oī genere tormētorum difficillima:ac diuturna uideret:pfectus eſt ipſe in caſtra:eiuſq; pſentia & noſtris aditus & hoſtibus ademptus aius ē:cōſilio aūt ſuo multa q̃ ad obſidionē expugnationēq; facerēt:addita multa ēt immutata atq; alio loco alia q; forma iſtituta. Ad quas oēs res addita tāti uiri auctoritate breui effectū ē:ut illius fide ſeſe dedētes i poteſtatē nr̃am redirēt ſergianenſes. Sed ut ipſū tādē in urbē reducā:qd illo in ſnīa dicenda ſapientius:qd in diſputando acutius? qd in conſultādo uelocius? qd i ciuitatis maieſtate cōſeruāda augēdaq; attērius:uigilātius:tolerantius demū iuenies. Multæ ut in hoīe ciuili ſūt in eo lr̃æ:bonus eſt muſicus:bonus architectus:bonus agricola. Eloquētia uero ſiue extēporanea ſit:ſiue excogitata:& a natura copioſā accepit:& artificio atq; exercitatione illā grauitate iucūditateq; illuſtrē reddidit. Veꝝ cū pter illud ppetuū ac cōtinuatū genus dicendi alteꝝ quoq; ſit quo aut dicētē ita laceſſimus:ut & penitus cōfūdat & qd cōtra reſpondeat:haud facile inueniat:aut laceſſiti ita

acute reſpondemus:ut eũ laceſiſſe peniteat.Ergo utrũq; hoc ita Laurentio cõcedo:ut cũ ab eo diſceſſeri quẽ illi ſecũdũ adhibeam nõ reperiã.Nã quanta uehemẽtia & amaritudie ſi ita neceſſitas cogat aduerſariũ ueluti telis acerrimis cõfigit: aut quod magis ex igenio ſuo ẽ q̃ urbane q̃ ſalſe q̃ facete q̃ lepide illum eludit. Florentina autem lingua:ita eruditus:ita excultus eſt:ut ſi eius:aut elegos:aut lyricos legas eum oĩbus noſtri ſæculi poetis facile anteponas:& ad priſcos illos proxime omnino accedere iudices.Sed dices quorſum hæc in proœmii anguſtiis intrudis atq; inculcas:quæ uix lõgiori hiſtoria ſatis pro dignitate explicari poſſent? Nẽpe ut itelligas uoluiſſe me nõ externis:ſed domeſticis exẽplis hortari te:ut eadẽ uia q̃ parens tuus ꝑgens iiſdem uirtutibus ad eandẽ nominis gloriã peruenires ꝑſertim cum ille tã exacta cura ac diligẽtia opã ſp dederit:ne q̃ ex iis rebus q̃bus bonas omnes artes facilius acquirimus tibi adeſſet.Plurima ſunt quæ in illo admirer:ſed illud ꝑ cæteris q̃ in liberis educandis indulgentioris quidem parentis nunq̃:optimi uero ac ſapientiſſimi ſp ſumma ſedulitate officium cõpleuerit:in re uero iformando:inſtituendo:atq; erudiendo quid unq̃ omiſit. Nã q̃uis ipſe per ſe quotidie admoneret : p̄ciperet:ac iuberet:tamen cum ſciret q̃ti eſſet:ne a p̄ceptoris latere unq̃ diſcederes ex omni hominum doctorum copia Angelum Politianum elegit uirum multa : ac uaria doctrina eruditum poetã uero egregiũ:egregiũq; oratorẽ:ac deniq; totius antiq̃tatis diligẽtẽ ꝑſcrutatorẽ:cui puerilẽ ætatẽ tuã : & optimis moribus fingendam:& optimis artibus:ac diſciplinis excolendã traderet Veꝝ cũ ad parẽtis p̄ceptoriſq; diligẽtiã acutiſſimũ quoq; igeniũ tuũ & ardẽtiſſimũ ſtudiũ accederet pro miraculo oĩno ẽ q̃ breui:q̃ maxime moribus atq; doctrĩa ꝓfeceris.Veꝝ ut alia omittã uix tertiũ ſupra decimũ ætatis annũ ipleueras:cũ ita latine loq̃reris:ut florẽtinæ:ac ita pene græcæ:ut latine. Sed ne aſſẽtator potiuſq̃ adhortator uidear plurima ad p̄ſens omittã.Id ſolũ addã tui te pẽtis uerã eẽ imaginẽ:eẽq; mãifeſtiſſima in tua tenera ætate ſigna:q̃bus nobis ſpes certiſſima ſit:cũ i adultos annos perueneris illũ te p oẽs gradus actuꝝ atq; expreſſuꝝ eẽ:ſed nos iã.P.V.iterp̄tatiões ita ꝓſeq̃mur:ut ſeorſũ ſeruianæ a nr̃is in codice deſcribant:cũ uero ad æneidos uolumẽ deuenerimus ea quoq; q̃ Donati ſunt in breuiariũ redacta:atq; per epithoma deſcripta ſuo nomine iterſerenda curabimus.

VIRgilius Maro parentibus modicis fuit:& precipue patre Marone: quem quidam opificem figulum:plures magi cuiuſdam uiatoris initio mercenarium:mox ob induſtriã generum tradiderunt:quem cum agriculationi reiq; ruſticæ & gregibus præfeciſſet ſocer ſiluis coemũdis & apibus curandis regulam auxit:natus eſt.CN.Pompeio magno:&.M. Licinio Craſſo primum conſ.Iduum octobrium die in pago:qui andes dicitur:qui eſt a Mantua non procul.Pregnans eo mater Maia ſomniauit enixam ſe laureum ramum:quem cõtacta terra confeſti cerneret coaluiſſe & excreuiſſe ilico in ſpeciem maturæ arboris refectæ uariis pomis:& floribus:ac ſequenti luce cum marito rus propinquum petens ex itinere diuertit:atq; in ſubiecta foſſa partu leuata eſt. Ferunt infantẽ ut fuit editus:nec euagiſſe:& adeo miti uultu fuiſſe:ut aut dubiam ſpem poſterioris genituræ iam tum indicaret.Et acceſſit aliud præſagium.Siquidem uirga populea more regionis in puerperiis eoſdem ſtatim loco depacta ita breui coaluit:ut multo ante ſatas populos adæquaſſet. Quæ arbor Virgili.ex eo dicta atque conſecrata eſt ſumma grauidarum & fœtarum religione ſuſcipientiũ: ibi & ſoluẽtium uota.Initia ætatis ideſt uſque ad ſeptimum annũ cremonæ egit:&.xvii.anno uirilẽ togã cœpit:illis cõſulibus iteꝝ q̃bus natus erat.Euenitq; ut eo ipſo die Lucretius poeta decederet:ſed Virgilius a Cremona Mediolanum:& inde paulopoſt Neapolim tranſiit:ubi cũ litteris & græcis & latinis uehemẽtiſſimam operã dediſſet:tandẽ omni cura oĩq; ſtudio indulſit medicinæ & mathematicis.Quibus rebus cũ ante alios eruditior:peritiorq; eſſet ſe in urbem contulit.Statimq; magiſtri ſtabuli equoꝝ Auguſti amicitiam nactus:multos uarioſq; morbos incidentes eq̃s curauit. At ille Auguſtus in mercedem ſingulis diebus panes Virgilio:ut uni ex ſtabulariis dari iuſſit.Interea a Crotoniatis pullus equi mire pulchritudinis.Cæſari dono fuit miſſus : qui omnium iudicio ſpem portendebat uirtutis & celeritatis immenſæ.Hunc cum aſpexiſſet Maro magiſtro ſtabuli dixit natũ eſſe ex morboſa equa & nec uiribus ualiturum:nec celeritate.Idq; uerum fuiſſe inuentum eſt:quod cum magiſter ſtabuli Auguſto recitaſſet duplicari ipſi in mercedem panes iuſſit.Cum item ex Hiſpania auguſto canes dono mitterentur : & parentes eorum:dixit Virgilius & animum celeritatemq; futuram.Quo cognito mãdat iteꝝ augmẽtari Virgilio panes.Dubitauit Auguſtus Octaui ne filius eſſet:an alterius:idq; Maronem aperire poſſe arbitratus ẽ:q̃a canum:& equi naturam:parenteſq; cognorat.Amotis igitur omnibus arbitris illum in penitiorem partem domus uocat:& ſolum rogat an ſciat quiſnam eſſet:& quam ad fœlicitandos homines facultatẽ haberet. Noui inquit Maro te Cæſarem Auguſtum:& ferme ꝑquam cum diis immortalibus poteſtatem habere: ut quẽuis fœlicẽ facias.Eo aio ſum reſpõdit Cæſar:ut ſi ueꝝ pro rogatu dixeris:beatũ te fœliceq; reddã.Vtinã ait Maro interroganti tibi uera dicere queã.Tunc Auguſtus:putant alii me natum Octauio q̃dam ſuſpicãtur alio me genitum uiro.Maro ſubridẽs facile inq̃t ſi ipune licẽterq; quæ ſentio loqui iubes id dicam. Affirmat Cæſar iureiurando nullum eius dictũ ægere laturum:immo non niſi donatũ ab eo diſceſſurum.ad hæc oculos oculis Auguſti infigens Maro facilius ait in cæteris animalibus qualitates parentum mathematicis & philoſophia cognoſci poſſunt i homine nequaquã poſſibile eſt:ſed de te coniecturam habeo ſimilẽ ueri:ut quid exercuerit pater tuus ſcire poſſim Attẽte expectabat. Auguſtus:q̃dnã diceret. At ille q̃tũ ego rẽ itelligere poſſum: piſtoris filius es inq̃t.Obſtupuerat Cæſar:& ſtatim quo id pacto fieri potuerit:animo uoluebat.Interrũpẽs Virgili. audi ig̃t quo pacto id conicio.Cum q̃dã enuntiari ꝑdixeriq; q̃ intelligi ſciriq; nõ niſi ab eruditiſſimis ſummiſq; uiris potuiſſent:Tu princeps orbis.Item & item panes in mercedem dari iuſſiſti:quod quidem aut piſtoris: aut nati piſtore officium erat. At deinceps inq̃t Cæſar.Nõ a piſtore:ſed a rege magnanimo dona feres. Placuit Cæſari facetiã:illũq; plurimi fecit:& Pollioni cõmendauit.Corpore & ſtatura fuit grandi aquilino colore:facie ruſticana:ualitudine uaria.Nam plerunq; ab ſtomacho:& faucibus:ac dolore capitis laborabat:ſanguinem

etiam ſæpius eiecit:cibi uiniq́ꝫ minimi.Fama eſt cũ libidinis pronioris in pueros fuiſſe: ſed boni ita eum pue-
ros amaſſe putauerunt:ut Socrates Alcibiadem:& Plato ſuos pueros.Verum iter omnes maxime dilexit Ce-
betẽ:& Alexandrũ:quẽ ſecunda bucolicoꝝ ægloga Alexim appellat Donatum ſibi ab Aſinio Pollione utrun
que non ineruditum dimiſit.Nam Alexandrum grammaticum:Cebetem uero & poetam Vulgatum ẽ con
ſueuiſſe eum cum Plotia Hieria:ſed Aſconius Pedianus affirmat ipſum poſtea maioribus natu narrare ſoli-
tum inuitatum quidem ſe a Varo ad cōionem mulieris: uerum pertinaciſſime recuſaſſe:cætera ſane uita &
ore & animo tam probum fuiſſe conſtat:ut Neapoli Parthenias appellaretur uulgo. Ac ſi quãdo Romæ quo
rariſſime commeabat uiſeretur:in publico ſectantes demõſtrãteſq́ꝫ ſe ſubterfugeret in proximum tectũ. Bo-
na autẽ cuiuſdã exulantis offerente Auguſto nõ ſuſtinuit accipe.Poſſedit prope cẽties ſextertiũ ex liberalitati
bus amicorum:habuitq́ꝫ domum Romæ in æxquiliis iuxta hortos Mecœnatis:q̃q̃ ſeceſſu campaniæ ſiciliæ
que plurimum uteretur.Quæcunque ab Auguſto peteret repulſam nuſquam habuit.Parentibus quot annis
aurum ad abundantem alitum mittebat:quos iam grandis amiſit:ex quibus patrem oculis captum: & duos
fratres germanos Silonem impuberem:Flaccum iam adultum:cuius exitum ſub nomine Daphnidis deflet:
Inter cætera ſtudia:ut ſupra diximus:medicinæ quoq́ꝫ:ac maxime mathematicæ operam dedit. Aegit & cãm
unam oĩno:nec amplius q̃ ſemel.Sermone tardiſſimum ac pene indocto ſimilem fuiſſe Meliſius tradidit.

Poeticam puer adhuc auſpicatus in baliſtam ludi magiſtrum ob iſaniã latrociniorũ cooptum lapidibus di-
ſtichon fecit.Mõte ſub hoc lapidũ tegitur baliſta ſepultus:Nocte dieq́ꝫ tutum carpe uiator iter:deinde Catha-
lecton & Moretũ:& Priapeiam:& Epigrammata:& Diras:& Culicem:cũ eſſet annoꝝ.xxv.cuius materia talis
ẽ.Paſtor fatigatus æſtu cum ſub arbore obdormiſſet:& ſerpens ad illum proreperet:e palude culex prouolauit:
atq́ꝫ inter duo tempora aculeũ fixit paſtori.At ille continuo culicem contriuit:& uiſam ſerpentem interemit:
ac ſepulchrum culici ſtatuit:& diſtichon fecit.Parue culex pecudum:cuſtos tibi tale merenti.Funeris officium
uitæ pro munere redit.Scripſit etiam de qua ambigitur ætnam:& mox cum res romanas inchoaſſet offẽſus
materia & nominum aſperitate ad bucolica trãſiit maxime ut Aſinium Pollionem:Alphenum Varũ:& Cor
nelium Gallum celebraret:quia in diſtributione agrorum qui poſt philippenſem uictoriã ueteranis triumui
rorum iuſſu trans padũ diuidebantur:indẽnem ſe præſtitiſſent:deinde georgica in honorem Mecœnatis edi-
dit:cum ſibi uix dum noto opem tuliſſet aduerſus Claudii Veterani milites: uel ut alii putant Arii centurio
nis uiolentiam a quo in altercatione litis ægrariæ parum abfuit quĩ occideretur.Nouiſſime autem æneidem
agreſſus eſt.Argumentum uarium & multiplex:& quaſi amborum Homeri carminũ iſtar.Præterea nomini
bus:ac rebus græcis latiniſq́ꝫ commune:& in quo quod maxime ſtudebat Romanæ ſimul urbis: & Auguſti
origo cõtineret.Cum Georgica ſcriberet:traditur quotidie mediatos mane plurimos uerſus dictare ſolitum:
ac ꝑ totũ diẽ retractãdo ad pauciſſimos redigere nõ abſurde carmẽ ſe urſæ more parere dicens:& lãbendo de-
mum effingere.Aeneida proſaica prius oratiõe formatã digeſtãq́ꝫ in duodecĩ libros particulatim cõponere in
ſtituit:ut quidã tradũt.Alii eius ſentẽtiæ ſũt:ut exiſtimẽt eum ſi diutius uixiſſet quatuor &.xx.libros uſq́ꝫ Au
guſti tẽpora ſcripturũ:atq́ꝫ alia quidẽ ꝑcurſuꝝ. Auguſti uero geſta diligẽtiſſime executuꝝ:quippe qui dũ ſcri
beret:ne quid impetũ moraret̃:quædã ipſecta reliquit.Alia leuiſſimis uerſibus ſcripſit:quos per iocũ pro tigil
lis uel tibicinibus iterponi a ſe dicebat ad ſuſtinendum opus:donec ſolidæ colũnæ aduenirẽt.Bucolica triẽnio
Aſinii Pollionis ſuaſu perfecit.Hic trãs padũ prouinciã regebat:cuius fauore cum ueteranis Auguſti militibus
cremonẽſium & mantuanorum agri diſtribuerentur:ſuos Virgilius non amiſit.Facta enim diſtributiõe ſu-
os Claudio ſeu Arrio datos recuperauit.Hunc Pollionem maxime amauit Maro:& ab eo magna munera tu
lit.Quippe qui inuitatus ad cœnam captus pulchritudine & diligentia Alexandri Pollionis pueri eum dono
accepit.Huius Pollionis filium.C.Aſinium:Cornelium Gallum oratorem clarum & poetam non mediocrẽ
miro amore dilexit Virgilius.Is tranſtulit Euphorionem in latinum & libris quatuor amores ſuos de Cythe
ride ſcripſit.Hic primo in amicitia Cæſaris Auguſti fuit:poſtea in ſuſpitionem coniurationis contra illũ du-
ctus occiſus eſt.Verum uſq́ꝫ adeo hunc Gallum Virgilius amarat:ut quartus georgicorum a medio uſq́ꝫ ad fi
nem eius laudem contineret: quem poſtea iubente Auguſto in Ariſtæi fabulam commutauit. Georgica ſe-
ptennio Neapoli.Aeneida: partim in Sicilia:partim in Campania.xi.annis confecit.Bucolica eo ſucceſſu edi-
dit:ut in ſcæna quoq́ꝫ per cantores crebra pronuntiatione recitarentur.At cum Cicero quoſdam uerſus audiſ-
ſet & ſtati acri iudicio intellexiſſet non communi uenam editos iuſſit ab initio totam æglogam recitari:quam
cum acurate pernotaſſet ĩ fine ait. Magnæ ſpes altera romæ:quaſi ipſe linguæ latinæ ſpes prima fuiſſet:& Ma
ro futurus eſſet ſecũda:quæ uerba poſtea æneidi ipſe iſeruit.Georgica reuerſa ab actiaca uictoria Augu.atq́ꝫ re
ficiendarum uirium cauſa Attelle commoranti per continuum quadriduum legit ſuſcipiente Mecœnate le-
gendi uicẽ:quotiẽs iterpellaretur ipſe uocis offenſione.Pronuntiauit autem maxima cum ſuauitate & lenoci-
niis miris.Seneca tradidit Iulium montanum ſolitum dicere inuiolaturum ſe quædam Virgilio: ſi & uo-
cem poſſet:& os: & hypocriſim. Eoſdem enim uerſus eo pronuntiante bene ſonare.Sine illo inareſcere qua
ſi mutos.Aeneidos uix dum cœptæ tãta extitit fama: ut Sextus Pompeius non dubitarit ſic prædicare. Cre-
dite Romani ſcriptores: cedite graii.Neſcio quid maius naſcitur illiade. Auguſtus uero cum iã forte expeditio
ne cantabria abeſſet: & ſupplicibus: atq́ꝫ minacibus per iocum litteris efflagitaret:ut ſibi de æneide: ut ipſi-
us uerba ſunt: uel prima carminis hypographa:uel quodlibet colon mitteret negauit ſe facturum Virgi.Cui
tamen multo poſt perfecta demum materia tris omnino libros recitauit:ſecundũ uidelicet quartum: & ſex-
tum.Sed hunc præcipue ob Octauiam:quæ cum recitationi intereſſet ad illos de filio ſuo uerſus.Tu Marcel-
lus eris:defeciſſe fertur:atq́ꝫ ægre refocillata dena ſextertia pro ſingulo uerſu Virgilio dari iuſſit. Recitauit &
pluribus:ſed neq́ꝫ frequenter & ferme illa: de quibus ambigebat: quo magis iudicium hominum experire-

tur. Erotem librarium & libertum eius exactæ iam ſenectutis tradunt referre ſolitum quondam in recitando eum duos dimidiatos uerſus compleſſe ex tempore. Miſenum Aeolidem adiecisse: quo non præſtantior alter. Item huic: Aere ciere uiros: ſimili calore iactatum ſubiunxiſſe: martemque accendere cantu. Statimque ſibi imperaſſe: ut utrunque uolumini aſcriberet.

Bucolica Georgicaq; emendauit. Anno uero.lii.ut ultimam manum æneidi imponeret ſtatuit in græciam & aſiam ſecedere trienniоque continuo omnem operam limitationi dare: ut in reliqua uita tantum philoſophiæ uacaret. Sed cum agreſſus iter athenis occurriſſet Auguſto ab oriente romam reuertenti: una cum Cæſare redire deſtinauit. At cum Megara uicinum athenis oppidum uiſendi gratia peteret: langorem nactus eſt: quem non intermiſſa nauigatio auxit. Ita ut grauior in dies tandem Brundusium aduentarit: ubi diebus paucis obiit.x.calen.Octo.CN.Plancio.Q.Lucretio conſulibus: qui cum grauari morbo ſeſe ſentiret: ſcrinia ſæpe & magna inſtantia petiuit crematurus æneida: quibus negatis teſtamento comburi iuſſit: ut rem inemẽdatam imperfectamq;. Verum Tucca & Varus monuerunt id Auguſtum non permiſſurum. Tunc eidẽ Varro ac ſimul Tuccæ ſcripta ſub ea conditione legauit: ne quid ederent quod a ſe editum non eſſet: & uerſus etiã imperfectos: ſi qui erant: relinquerent. Voluit etiam eius oſſa Neapolim transferri ubi diu & ſuauiſſime uixerat ac extrema ualitudine hoc ipſe ſibi epitaphium fecit diſtichon. Translata igitur iuſſu Auguſti eius oſſa prout ſtatuerat Neapolim fuere: ſepultaq; uia puteolana intra lapidem ſecundum: ſuoque ſepulchro id diſtichõ: qđ fecerat inſcriptum eſt. Mãtua me genuit: calabri rapuere: tenet nunc Parthenope: cecini paſcua: rura: duces.

Hæredes fecit ex dimidia parte Valerium proculum fratrem ex alio patre: ex quarta Auguſtum ex.xii. Mecœnatem ex reliqua. L. Varum & plocium Tuccam: qui eius æneidem poſt obitum: prout petiuerat iuſſu Cæſaris emendarunt. Nam nullius omnino ſententia crematu æneis digna uiſa fuit: de qua re Sulpitii carthaginenſis extant huiuſcemodi uerſus. Iuſſerat hæc rapidis aboleri carmina flammis Virgilius. Phrygum quẽ cecinere ducem Tucca uetat: Varuſq; ſimul: tu maxime cæſar Non ſinis: & latiæ conſulis hiſtoriæ: Infœlix gemino cecidit prope pergamos igni. Et pene eſt alio troia cremata rogo. Extãt & Auguſti de ipſa eadem re uerſus plures & clariſſimi: quorum initium ita eſt. Ergo ne ſupremis potuit uox improba uerbis Tam dirum mandare nefas: ergo ibit in ignis Magnaq; doctiloqui morietur muſa maronis: Et paulopoſt. Sed legum ſeruanda fides: ſuprema uoluntas: Quod mandat: fieriq; iubet: parere neceſſe eſt: Frangatur potius legum ueneranda poteſtas. Quam tot congeſtos noctesq; diesq; labores Hauſerit una dies: Et quæ ſequuntur. Nihil igitur auctore Auguſto Varus edidit: Quod & Maro præceperat: ſed ſummatim emendauit: ut qui uerſus etiam imperfectos ſi qui erant: reliquit. Hos multi mox ſupplere conati non perinde ualuerunt ob difficultatem: quod omnia ferre apud eum hemiſtichia præter illud Quem tibi iam troia peperit: ſenſum uidentur habere perfectum. Niſus grammaticus audiſſe ſe a ſenioribus dicebat Varum duorum librorum ordinem commutaſſe: & qui tum ſecundus erat in tertium locum tranſtuliſſe: etiam primi libri correxiſſe principium his demptis uerſibus: Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen: & egreſſus ſiluis uicina coegi: Vt q̃uis auido parerent arua colono Gratum opus agricolis: at nunc horrentia martis Arma uirumque cano. Nec Virgilius qui columen linguæ latinæ fuit caruit obtrectatoribus. In Bucolicis enim duas Aeglogas: ſed inſulſiſſimæ Paro quidam deridet: & ſic deridendo incipit.

Tityre ſi toga calda tibi eſt: quo tegmine fagi? Sequẽtis. Dic mihi Damœta cuium pecus: an ne latinum? Nõ: uerum ægonis: noſtri ſic rure loquuntur. Alius recitante eo ex georgicis. Nudus ara: ſere nudus ſubiecit: habebis frigora febrem. Eſt & aduerſus æneida liber Carbilii pictoris titulo æneido maſtix. M. Vipranius eum a Mecœnate ſuppoſitum appellabat nouæ Cocozellæ repertorem neq; tumidũ neq; exilem: ſed communibus uerbis opus illud confeciſſe. Herennius uitia eius tantũ cõtraxit. Perilius Fauſtinus furta. Sũt & Quinti Octaui Auiti uolumina: Quibus annotantur quos & unde uerſus traſtulerit. Aſconius pedianus libro quem contra obtrectatores Virgilii ſcripſit pauca admodum ei obiecta proponit: & potiſſimum quod non recte hiſtoriam contexuit: & quod pleraq; ab Homero ſumpſit: ſed hoc crimen ſic defendere aſſuetum ait. Cur non illi quoq; eadẽ furta tẽtarent. Verũ itellecturos facilius eſſe Herculi clauã quã Homero uerſum ſurripere & tamẽ deſtinaſſe ſecedere: ut oĩa ad ſatietatem maliuolorũ decideret. Refert etiam Pedianus benignũ cultorẽq; oĩum bonorũ: atq; eruditorum fuiſſe: & uſq; adeo inuidia expertem fuiſſe: ut ſi quid erudite dictũ iſpiceret alterius nõ minus gauderet: ac ſi ſuum fuiſſet: neminem uituperare: laudare bonos: ea humanitate eſſe: ut niſi per uerſus maxime quiſq; illũ nõ diligeret modo: ſed amaret Nil proprii habere uidebatur. Eius bibliotheca non minus aliis doctis patebat ac ſibi. Illudq; Euripidis antiquũ ſæpe uſurpabat τατον φιλων κοινα. Cõia amicorũ eſſe oĩa. Quare coæuos omnes poetas ita adiunctos habuit: ut cum inter ſe plurimum inuidia arderent: illum una omnes colerent Varus Tucca: Horatius: Gallus: Propertius: Anſer uero quoniam Antonii partes ſecutus eſt: illum non obſeruaſſe dicitur. Cornificius ob peruerſam naturam illum non tulit Gloriæ uero adeo contemptor fuit: ut cum quidam uerſus quoſdam ſibi adſcriberent: eaque re docti haberentur: non modo ægre nõ ferebat: immo uoluptuoſum id erat. Cum enim diſtichon quod laudem fœlicitatemque Auguſti continebat feciſſet. Valuiſq; non nominato auctore infixiſſet: id erat huiuſmodi.

Nocte pluit tota: redeunt ſpectacula mane.
Diuiſum imperium cum ioue cæſar habet.

Diu quæritans Auguſtus cuiuſnã hi uerſus eſſent: eorum auctorem non inueniebat. Bachillus uero poeta quidam mediocris tacentibus aliis ſibi adſcripſit. Quamobrem Donatus honoratuſq; a Cæſare fuit: quod æquo animo non ferens Virgilius iiſdem ualuis affixit quater hoc principium. Sic uos non uobis: Poſtulabat Auguſtus ut hi uerſus complerentur: quod cum fruſtra aliqui conati eſſent. Virgilius præpoſito diſticho ſic ſubiunxit. Hos ego uerſiculos feci tulit alter honores. Sic uos non

uobis nidificatis aues.Sic uos non uobis uellera fertis oues. Sic uos non uobis mellificatis apes. Sic uos non
uobis fertis aratra boues. Quo cognito aliquandiu Bathylus Romæ fabula fuit. Maro uero exaltatior. Cum
is aliquando Ennium in manu haberet:rogareturq́ꝫ quidnam faceret:Reſpondit ſe aurum colligere de ſter/
core Ennii.Habet enim poeta ille ægregias ſentẽtias ſub uerbis non multum ornatis. Interroganti Auguſto
quo pacto ciuitas fœliciter gubernaretur.Si prudentiores inquit temonẽ tenuerint:& boni malis præponan/
tur.Itaq́ꝫ optimi ſuos habeant honores:nulli tamen aliorum iniuſti quicquam fiat. At Mecœnas quid inquit
Virgilii ſatietatem homini non affert.Omnium rerum reſpondit:aut ſimilitudo aut multitudo ſtomachũ
facit præter intelligere.Item interrogauit quo pacto quis aliem fœlicemq́ꝫ eius fortunam ſeruare poteſt.Cui
Maro Si quantum honore ac diuitiis aliis præſtantior ſit:tanto liberalitate & iuſtitia alios ſuperare nitatur.
Solitus erat dicere nullam uirtutem commodiorem homini eſſe patientia ac nullam aſperam adeo eſſe for/
tunam quam prudenter patiendo uir fortis non uincat. Quam ſententiam in quinto æneido. inſeruit: Na
te dea quo fata trahant retrahantque ſequamur. Quicquid erit ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt. Cum
quidam eius amicus Cornificii in eum maledicta:& inimicitias ſibi narraret.Quam putas inquit eſſe huiuſ/
ce rei maliuolentiæ cauſam.Nam neque unquam Cornificium offendi & eum amo:an inquit Heſiodi ſentẽ/
tiæ nõ meminiſti ubi ait. Architectum architecto inuidere:& poetam poetæ.De malis inquit græcus ille itel/
lexit.Nã boni eruditiores amãt.Sed magna cũ mea laude & gloria uindictã ĩ manu habeo:maiore enim cura
uirtuti ĩtendã atq́ꝫ quo elegantior ego fiã:eo magis inuidia rumpetur.Erat Auguſto familiaris Filiſtus quidã
orator & poeſim mediocriter doctus:cui multiplex uariũq́ꝫ ingeniũ erat: qui oĩum oĩa dicta reprehendere
conabatur:non ut uerum dignoſceret:quod Socrates facere conſueuit:ſed ut eruditior uideretur.Hic Virgili
um ubicunq́ꝫ conuenire dabatur maledictis ſalibuſq́ꝫ uexabat.Quare ille ſæpe aut tacibundus diſcedebat:aut
ſuffuſus pudore tacebat.Verum cum Auguſto audiente elinguem illum diceret:& cauſam etiam ſuam ſi lin
guam haberet:Defendere nequiret.Tace inquit tabula.nam hæc mea taciturnitas defẽſorẽ cauſarum mearũ
Auguſtum fecit & Mecœnatem: & ea tuba cum uolo loquor:quæ ubique & diutiſſime audietur.Tu loquaci
tate:non modo aures hominum:ſed muros rumpis.Auguſtus uero Filiſtum graui uultu increpauit. Tunc
Maro ſi tempus Cæſar inquit tacendi hic ſciret:raro loqueretur.Tacendum enim ſemper eſt:niſi cum tacitur
nitas tibi noceat:aut oratio aliis proſit.Nam qui contendit & contentionis finis utilis ſit: non nouit ſtultis il/
lum annumerandum ſapientes putant.Poſteaquam Auguſtus ſumma rerum omnium potitus eſt: uenit in
mentem an conduceret tyrãnidem committere:& omnem poteſtatem annuis conſulibus & ſenatui rempu/
bli.reddere:in qua re diuerſæ ſententiæ conſultos habuit Mecœnatem & Agrippam:Agrippa enim utile ſibi
fore etiam ſi honeſtum non eſſet relinquere tyrannidem longa oratione. Contendit: q̄ Mœcenas dehortari
magnopere conabatur:quare Auguſti animus & hinc ferebatur & illinc.Erant enim diuerſæ ſententiæ uariis
rationibus firmatæ.Rogauit igitur maronem an conferat priuato homini ſe in ſua republi.tyrannum facere.
Tum ille omnibus ferme inquit rempubli.occupantibus moleſta ipſa tyrannis fuit & ciuibus: q neceſſe erat
propter odia ſubditorum:aut eoꝝ iiuſtitiã magna ſuſpitione magnoq́ꝫ timore uiuere:ſed ſi ciues iuſtum ali/
quem ſcirent:quem amarent plurimum:ciuitati id utile foret:ſi in eo uno omnis poteſtas eſſet. Quare ſi iu/
ſtitiam:quod modo facis omnibus:in futurum nulla hominum facta compoſitione diſtribues:dominari te
& tibi conducet & orbi.Beniuolentiam enim omnium habes:ut deum te & adorent & credant.Eius ſenten/
tiam ſecutus Cæſar principatum tenuit.Audiuit a Silone præcepta Epicuri cuius doctrinæ ſociũ habuit Va/
rum:quanuis diuerſoꝝ philoſophoꝝ opiniones libris ſuis inſeruiſſe de animo maxime uideatur:ipſe tamen
fuit academicus:Nam Platonis ſententias omnibus aliis pretulit:Nunc quoniam de auctore ſummatim di/
ximus:de ipſo iam carmine dicendũ uidetur:quod bifariam tractari ſolet:hoc eſt & ante opus & in ipſo ope/
re. Ante opus titulus cauſam intentio.Titulus in quo quæritur cuius ſit:& quare hoc potiſſimum ſibi ad ſcri
bendum poeta præſumpſerit.Intentio in qua cognoſcitur quid efficere conetur poeta. In ipſo opere ſane tria
ſpectantur:numerus:ordo:explanatio.Quanuis igitur multa χευΔογραφη ideſt falſa inſcriptione ſub alieno
noĩe ſunt prolata:ut tyeſtes tragœdia huius poetæ quam Varus edidit pro ſua:& alia huiuſcemodi:tamẽ bu
colica liquido Virgilii eſſe minime dubitandum eſt:præſertim cum ipſe poeta tanq̃ hoc metuens principiũ
huius operis & ĩ pricipio ænei.& in alio carmine ſuum eſſe teſtatus ſit ſic dicens Ille ego qui quondam graci/
li modulatus auena & reliqua:Et carmina qui luſi paſtorum audaxq́ꝫ iuuenta. Tityre te patulæ cecini ſub te/
gmine fagi.Bucolica autem & dici & recte appellari:uel hoc ſolum indicium ſuffecerat:quod hoc eodẽ nomi
ne apud Theocritum cenſeatur.Verum ratio quoq́ꝫ demonſtrãda eſt.Tria ſunt paſtorum genera:quæ digni/
tatem in bucolicis habent: quorum qui minimi ſunt αιπολοι dicuntur a græcis:iidem a nobis caprarii. Pau
lo honoratiores q ποιμενεσ.i.opiliones dicunt honeſtiſſimi:& maximi βουκολοι:quos bubulcos dicimus.
Vnde igitur magis decuit paſtorali carmini nomẽ imponi:quam ab eo gradu qui apud paſtores excellentiſſi/
mus inuenitur Cauſa dupliciter inſpici ſolet ab origine carminis:& a uoluntate ſcribentis.Originem autem
bucolici carminis alii ob aliam cauſam ferunt.Sunt enim qui a lacædemoniis paſtoribus dianæ primum car/
men hoc redditum dicant:cum eidem deæ propter bellum quod toti græciæ illo tempore Perſæ inferebant
exhiberi per uirgines de mora ſacra non poſſent. Alii ab Oreſte circa ſiciliam uago id genus carminis. Dianæ
redditum loquuntur per ipſum atq́ꝫ paſtores: quo tp̄e de ſythia cũ pylade fugerat ſurrepto numinis ſimula/
chro & lato in faſce lignorum:unde faſcelidem dianam peribent nuncupatam apud cuius aras Oreſtes per ſa/
cerdotem eiuſdem numinis iphigeniam ſororem ſuã a parricidio fuerat expiatus. Alii apollini Nomio paſto/
rali.ſ.deo qua tẽpeſtate Admeti boues pauerat. Alii libero nympharũ.ſ.& ſatyrorum: & id genus numinum
pricipii:quibus placet ruſticum carmen. Alii mercurio Daphnidis patri paſtorũ omnium principi: & apud

Theocritum:& apud hunc ipſum poetam. Alii in honorem Panos ſcribi putant peculiariter paſtoralis dei. Item Sileni Siluani: atq; Faunorum. Quæ cum omnia dicantur: illud erit probatiſſimum bucolicum carmē originem ducere a priſcis temporibus: quibus uita paſtoralis exercita erat. Et ideo ueluti aurei ſæculi ſpeciem in huiuſmodi perſonarum ſimplicitate cognoſci & merito Virgilium proceſſurum ad alia carmina nõ aliunde cœpiſſe: niſi ab ea uita: quæ prima in terris fuit. Nam poſtea rura culta: & ad poſtremum pro cultis & feracibus terris bella ſuſcepta: quod uidetur Virgilius in ipſo ordine operum ſuorum uoluiſſe mõſtrare cum paſtores primo deinde agricolas: & ad ultimum bellatores. Reſtat ut quæ cauſa uoluntatem attulerit poetæ bucolica potiſſimum ſcribendi conſideremus. Aut enim dulcedine carminis Theocriti: & admiratione eius illectus eſt: aut ordinem temporum eſt ſecutus erga uitam humanam: ut ſupra diximus. Aut tris modos elocutionum: quos χαρακτηρασ græci uocant ισχνον: qui tenuis αδρον: qui ualidus μεσον: qui moderatus intelligitur. Credibile erat Virgiliũ qui in omni genere præualuerit: Bucolica primum: Georgica ſecundum: Aeneida tertium uoluiſſe cõſcribere: aut ideo potius primo Bucolica ſcripſit: ut i eiuſmodi carmine: quod & paulo liberius & magis ualidũ q̃ cætera eſt: facultatem habere captandæ Cæſaris indulgentiæ: repetẽdiq; agri quẽ amiſerat. Ob hanc cauſam die tertio iduum martiarum. C. Cæſare interfecto: cum Auguſtum Cæſarem pene puerum ueterani milites non abnuente ſenatu ſibi ducem conſtituiſſent. Exorto ciuili bello cremonenſes cum cæteris eiuſdem ſtudii aduerſarios auguſti Cæſaris adiuuerunt. Vnde factum eſt: ut cum uictor Auguſtus in eorum agros ueteranos deduci iuſſiſſet: non ſufficiente agro cremonenſium. Mantuani quoq; in quibus erat Virgilius maximam partem ſuorum finium perdiderunt: eo ꝙ uicini cremonẽſibus fuerãt: Sed Virgilius Auguſti familiaritate: ſuoq; carmine fretus centurioni ario obſiſtere auſus eſt. Ille ſtatim ut miles ad gladium manum admouit. Cumque ſe in fugam proripuiſſet poeta. Non prius perſequendi finis fuit: q̃ ſe in fluuium Virgilius cõieciſſet: ſed poſtea a Mecœnate & Pollione in ipſo Auguſto fauẽtibus agros ſuos recepit. Intentio libri: quam σκοπον græci uocant: imitatione Theocriti poetæ conſtituitur: qui ſyculus & ſyracuſanus fuit. Eſt intentio etiam in laudem Cæſaris: & principum cæterorum: per quos in ſedes ſuas rediit. Vnde & delectationem & utilitatem finis contineret ſecundũ præcepta cuncta confecit. Quæri ſolet cur non plures q̃ decem æglogas conſcripſerit: quod nequaquam mirandum uidebitur ei qui conſiderauerit ætatem ſcænarum paſtoralium: quæ ultra hunc numerum non poteſt proferri: præſertim cum ipſe poeta circũſpectior Theocrito: ut ipſa res indicat: uideatur metuere: ne illa æglogа: quæ Pollioni inſcribitur: minus ruſtica uideatur: cum ipſam ſic præſtruat ipſe dicens. Sicelides muſæ paulo maiora canamus: & item ſimiliter in aliis duabus facit: illud tenendum eſſe prædicimus i bucolicis Virgilii: deq; nuſquam: neq; ubiq; aliquid figurate dici: hoc eſt ꝑ allegoriam. Vix enim propter laudem Cæſaris & amiſſos agros hæc uirgilio concedentur: cum Theocritus: quem hic noſter toto ſtudio imitari conatur ſimpliciter omnino conſcripſerit. Quod autem in ipſo carmine tractari ſolet: eſt numerus: ordo: explanatio. Numerus æglogarum manifeſtus eſt. Nam decem ſunt: ex quibus proprie bucolicæ ſeptem eſſe credunt. Nam tres ultimæ proprie bucolicæ dici non debent. Pollio. ſ. Silenus: & Gallus. Prima igitur cõtinet queſtionem publicam: & priuatam gratulationem de agro: & dicitur Tityrus. Secunda amorem pueri: & dicitur Alexis. Tertia certamen paſtorum: & dicitur Palæmon. Quarta genethliacum: & dicitur Pollio. Quinta epitaphium: & dicitur Daphnis. Sexta methamorphoſim: & dicitur Varus: & Silenus. Septima pharmaceutria. Octaua amores diuerſorum ſexuum: & dicitur Damon. Nona continet poetæ conqueſtionem de amiſſo agro: & dicitur Mœris. Decima deſiderium Galli: & dicit̃ Gallus. Quod ad ordinem ſpectat illud ſcire debemus: in prima tamẽ: & i ultima æglogа poetam uoluiſſe ordinem ſeruare quoniam in altera principium conſtituit: ut in georgicis Ait Tityre te patule cecini ſub tegmine fagi. In altera oſtendit finem quippe qui dicat Extremum hunc arethuſa mihi cõcede laborem. Verum inter ipſas æglogas paſtoralem conſcriptumq; ordinem nullum eſſe certiſſimum eſt. Sed ſunt qui dicunt initium Bucolici carminis non Tityre eſſe: ſed Prima ſyracuſio dignata eſt ludere uerſu: ſupereſt explanatio ad quam anteq̃ ueniamus illud dixerim tenue eſſe bucolicum carmen: & uſque adeo ab heroico caractere diſtare: ut uerſus quoq; huius carminis ſuas quaſdam cæſuras habeant: & ſuis legibus diſtinguantur. Nam cum tribus probetur metrum: cæſura: ſcanſione: modificatione: non erit bucolicus uerſus: niſi in quo & pes primus partem orationis abſoluerit: & tertius trocheus fuerit: etiam cæſura & quartus pes dactylus magis q̃ ſpondeus partem orationis terminauerit. Quitus: & Sextus pes ex itegris dictionibus fuerit: quod Virgilius a Theocrito ſæpe ſeruatũ uictus operis difficultate neglexit in ſolo principio incertum induſtria an caſu has cæſuras ſeruauerit. Nã Tityre dactylus partem orationis abſoluit: tupatu: lærecu: tertium trocheum: quanuis decompoſita dictione cõcluſit: bans ſub: quartum ſpondeum pro dactylo: cum ſubiunxit tegmine fagi. Terminatis partibus oratiõis integrum comma perfecit. Cuius rei diligentiam licet in Theocriti ferme omnibus uerſibus admirari. Qui uero ſupradicta acri iudicio diligenterque conſiderarit: facile intelliget quæ in Georgicis intentio quique finis fuerit: nec minus etiam in æneide.

Poematis ſtili genera tria ſunt: aut enim actiuum uel imitatiuum: quod græci δραματικον appellãt: i quo perſonæ loquentes introducuntur ſine poetæ interlocutione: ut ſunt tragœdiæ & comœdiæ. Δραν enim græce agere dicitur: quo genere ſcripta eſt prima Tityre: & Quo te mœri pedes: aut enarratiuum: quod græci διηγηματικον appellant: in quo poeta ipſe loquitur ſine interpoſitione perſonæ: ut tres primi georgicon libri. Item Lucretii carmina: aut commune: uel mixtum: quod græci μικτον appellant: ubi & poeta ipſe loquitur & introductæ perſonæ: ut Virgilii æneis.

SERVII Mauri Honorati grammatici in Bucolica Maronis Commentariorum Liber.

BVCOLICA ut ferunt ide dicta ſunt a cuſtodia boum ideſt ἀπὸ τῶν βουκόλων. Præcipua .n. ſunt animalia apud ruſticos boues. Huius autem carminis origo uaria eſt. Nam alii dicunt eo tempore quo Xerxes perſarum rex inuaſit græciam: cum omnes itra muros laterent: nec poſſent more ſolito Dianæ ſacra perſolui: perueniſſe ad montes Laconas ruſticos: & in eius honorem hymnos dixiſſe: unde natum carmen bucolicum ætas poſterior elimauit. Alii dicunt Oreſtem cum Dianæ faſcelidis ſimulachrum raptum ex ſcythia aduceheret ad ſiciliam eſſe tempeſtate delatum completo anno Dianæ feſtum celebraſſe hymnis collectis nautis ſuis & aliquibus paſtoribus conuocatis: & exinde permanſiſſe apud ruſticos conſuetudinem. Alii non Dianæ: ſed Apollini Nomio conſecratum carmen hoc uolunt: quo tempore Admeti regis pauit armenta. Alii ruſticis numinibus a paſtoribus dicatū hoc aſſerunt carmen: ut Pani Faunis: ac ſatyris: & hic eſt huius carminis titulus. Qualitas autem hæc ē ſcilicet humilis character. Tres enim ſunt characteres humilis: medius: grandiloquus: quos omnes in hoc iuuenimus poeta. Nam in æneide grandiloquum habet: in Georgi. medium in bucolicis humilem pro qualitate negociorum & perſonarum. Nam perſonæ hic ruſticæ ſunt ſimplicitate gaudentes ſcilicet a quibus nil altū debet requiri. Adhibentur autem hæc ad carmen bucolicum. Debet quarto pede terminare partem oratiōis qui pes ſi ſit dactylus: meliorem efficit uerſum: ut Nos patriæ fines & dulcia. Primus etiam pes ſecundū Donatum dactylus eſſe debet: & terminare partem orationis: ut Tityre quam legem Theocritus uehementer obſeruat: Virgilius non adeo. Ille enim in paucis uerſibus ab iſta ratione deuiauit: hic eam in paucis ſecutus eſt Terentianus cum de hoc metro doceret. Plurimus hoc pollet ſiculæ telluris alumnus. Noſter rarus eo paſtor Maro. Intentio poetæ hæc eſt ut immitemur Theocritum ſyracuſanum meliorem Moſcho & cæteris qui bucolica ſcripſerunt: unde eſt. Prima ſyracuſio dignata eſt ludere uerſu Noſtra: neq; & aliquibus locis per allegoriam agit gratias Auguſto: uel aliis nominibus: quorum fauore amiſſum agrum recepit: in qua re tantū diſſentit a Theocrito. Ille .n. ubiq; ſimplex eſt. Hic neceſſitate compulſus aliquibus locis miſcet figuras quas perite plerunq; etiam ex Theocriti uerſibus facit: quos ab illo dictos conſtat ſimpliciter: hoc autem fit poetica urbanitate: ſic Iuuena. Actoris aurunci ſpolium. Nam Virgilii de haſta dictum figurate ad ſpeculum tranſtulit, & cauſa ſcribendorum bucolicorum hæc eſt. Cum poſt occiſum .iii. idus martias in ſenatu Cæſarem Auguſtus eius filius contra perſecutores patris & Antonium ciuilia bella mouiſſet: uictoria potitus cremonenſium agros qui contra eum ſenſerant militibus ſuis dedit: qui cum non ſufficerent: etiam mantuanorum iuſſit diſtribui: non propter culpam: ſed propter uicinitatem: unde eſt. Mantua ue miſeræ nimium uicina cremonæ. Perdito ergo agro Virgilius Romam uenit & potentium fauore meruit ut agrum ſuum ſolus reciperet. Ad quem recipiendum profectus: ab Ario centurione: qui eum tenebat pene eſt interemptus: niſi ſe præcipitaſſet in Mintium: unde ē ἀλληγορικῶς. Ipſe aries etiam nunc uellera ſiccat. Poſtea ab Auguſto miſſis triumuiris & ipſi integer ager reditus eſt & mantuanis pro parte: hinc eſt ꝙ in prima ægloga legimus recepiſſe agrū: poſtea eum querelantē inuenimus: ut audieras & fama fuit: ſed carmina tantum noſtra ualent lycida teia inter martia quantum Chaonias dicunt aquila ueniēte columbas: nec numerus hic dubius eſt: nec ordo librorum. Quippe cum unus ſit liber. De æglogis tantū multi dubitāt. Quæ licet .x. ſint incertum tamen eſt: quo ordine ſcriptæ ſint. Pleriq; duas certas uolunt ipſius teſtimonio ultimam: ut Extremum hunc: & primam: ut in georgicis Tityre te patule cecini ſub tegmine fagi. Alii primā illam uolūt. Prima ſyracuſio dignata eſt ludere uerſu: ſed eſt ſciendum .vii. æglogas eſſe meras ruſticas quas Theocritus .x. habet. Hic in tribus a bucolico carmine: ſed cum excuſatione diſceſſit: ut in genethliaco Salonini: & in Sileni Theologia: uel ut ex inſertis altioribus rebus poſſet placere: uel quia tot uarietates implere non poterat. Poetæ uitam in æneide diximus. Operis explanatio in ſequentibus comprobabitur. Sane ſciendum Virgili .xxv. annorum ſcipſiſſe bucolica. Vnde etiā ipſe in fine georgi. Audaxq; iuuenta. Tityre te patulæ cecini ſub tegmine fagi: & dicit Donatus ꝙ etiam in poetæ memorauimus uita in ſcribendis carminibus naturalem ordinem ſecutum eſſe Virgilium. Primo enim paſtoralis fuit in mōtibus uita. Poſt agriculturæ amor. Inde bellorum cura ſucceſſit. Notandum quoq; bucolica uel grorgica cum apud græcos in fine habeant accentum: apud nos in tertia a fine habere. Nam ut in ultima ſit latinitas uetat: ut in penultima non ſit breuitatis efficit ratio. Etiam hoc ſciendū & perſonas huius operis ex maiori parte nomina de rebus ruſticis habere conficta: ut in meliboeus ὅτι μέλει αὐτῷ τῶν βοῶν ideſt qui curam gerit boum ꝙ Tityrus dicitur aris maior. Nam laconum lingua Tityrus dicitur aries maior: qui gregem anteire conſueuerit: ſicut etiam in comediis inuenimus. Nam Pamphilus eſt totus amans. Glicerium quaſi dulcis mulier: philomela amabilis: Perſonæ: ſicut ſupra dixi ruſticæ ſunt & ſimplicitate gandentes. Vnde in his nihil urbanum: nihil declamatorium inuenitur: ſed ex re ruſtica ſunt omnia negocia: comparatiōes: & ſi qua ſunt alia. Hinc eſt ꝙ annos a fructibus computat: ut Poſt aliquot mea regna uidens mirabor ariſtas: hinc etiam illæ comparationes ſunt. Nam neq; me tantum uenientibus ſibilus auſtri: Nec percuſſa iuuant fluctu tam littora: Nec quæ ſaxoſas decurrunt flumina ualles.

TITYRE tu patulæ:PASTOR inducit̃ ſecurus: & dare operam cãtilenæ ſub arbore recubãs. SER
Alter qui cũ gregibus ex ſuis pellat̃ finibus Tityrũ aſpiciẽs ſic alloquitur: Tity℞ ãt pro Virgi
lio accipiamus nõ ubiq;:ſed ubi ratio exigit.Dixit ãt ſub fago allegorice.i.ſub arbore glãdifera
quæ fuit uictus cauſa. Antea.n.homines glãdibus ueſcebant̃.Hic fagus απο Του φαγειν ideſt
comedere.Ergo ſub fago iaces ideſt tuas retentas poſſeſſiones:quibus aleris ut olim fago ale
bãtur. Patulæ:proprie quod ſemp patet dicimus patulũ:ut nares arbor. Patens quod apitur Patulus
& cladit̃:ut hoſtiũ & oculi. Muſam.i.ruſticũ carmẽ. Patẽs

Publii Virgilii Maronis Mantuani Vatis
Opa cum commẽtariis Seruii Mauri Hono
rati Grammatici:Aelii Donati: Chriſtophori
Lãdini: Antonii Mãcinelli:& Domitii Calde.
Argumentũ æglogæ primæ q̃ Tityrus dicitur
A patria fugiens milibœus forte ſub umbra
Tityron inuenit cantantem carmina amicæ:
Qua propter miratus ei ſua damna recenſet.
Auctorẽq; ſui decla
rat tityrus oci. ME.
TITYRE TV PA
TVlæ recubans ſub
tegmine fagi:
Syluestrẽ tenui mu
ſã meditaris auena.
Nos patriæ fines: &
dulcia linquimus arua.

Tenui.i.culmo auena ſtipula.Vnde ruſtici cãtare cõ
ſueuerũt:ſic alibi: Stridenti miſe℞ ſtipula ſtiſpdere
carmen. Tenui:humilẽ ſtilũ indicat quo hic utitur.
Meditaris:p antiſtichõ ab eo ẽ quod græci μελετᾶ
dicunt.l.enim &.d.inuicem cedunt:ut ſella pro ſeda.
CHRI. Tityre:Tityrus libice hircũ ſignificat:Me Tityrus
libœus eſt græce cura bouũ:Sunt ãt noĩa de Theocri
to ſumpta:per Tity℞ ſe:per Melibœũ reliquos man
tuanos allegorice intelligit. Et ſi orationis qnq; ſint Orationis
ptes:ultimæ tamen duæ memoria & pronunciatio ptes
ſolius dicentis ſunt primæ ãt tres ẽt ad ſcribentẽ pti
nẽt hæ ſunt inuentio:diſpoſitio:& elocutio.Ve℞ elo
cutio ea ẽ q̃ caracterẽ ſiue figurã orõnis:quæ triplex ẽ
conficit.Elocutio aũt habet elegantiam compoſitio
nẽ & dignitatẽ.Elegantia ſingula uerba eligit.Com
poſitio illa iã electa conſtruit atq; cõponit.Itaq; qualẽ
figurã exprimere uolumus:talia uerba taliſq; cõpoſi
tio ẽ adhibẽda.Figura ãt generi re℞ quas ſcribimus
accõmodãda ẽ.Ergo cum hic res paſtoralis ageretur
humilis orõ atq; depreſſa fuit eligẽda:ac humilis iſi
maq; figura.Quapp cũ elegiſſet. Tityre recubãs ſub
tegmĩe patulæ fagi.q̃ uerba nihil elatũ habẽt.nihilq;
grande reſonant.tamẽ ita illa cõſtruxit atq; cõpoſuit:
ut illud infimũ elocutionis genus nõ excederet.Itaq;
ſi attente audias Tityre tu patulæ recubãs ſub tegmine fagi.Intelliges oĩa ſuppreſſa atq; demiſſa. Nã iudiciũ
hoc totũ aurium mõ illæ eruditæ ſint eẽ dephẽdes. Tityre:amice ac familiariter icepit a noĩe pprio.quod
in nomine æquali aut inferiori beniuolentiã conciliat.Sin ãt ſupior ſit pſona a nomine dignitatis ſuæ appel
lãri poſtulat. Tu.q.d.ſolus ex oĩbus nobis. Recubãs:quod ppriũ ocioſi ſecuriq; ẽ.Nã cui aut negociũ aut pi
culũ imiet:is minime recubare audet. Tegmĩe.i.ĩ tegumẽto a tegẽdo:ut agmẽ ab agẽdo. Fagi:glãs triãgu Fagus
la cute icludit̃.Hæc muribus gratiſſima ẽ & turdis.glires quoq; ſaginat ſuẽ hilarẽ facit. carnẽ coctibilẽ & le
uẽ & utilẽ ſtomacho. Et q̃uis ex abietis quoq; & picis & tiliæ cortice uaſa fiant ut ex cortice fagi:tamẽ ĩ quo
dã uſu ſacro℞ religioſius eſt fagi cortex.ait Pli. Tenui:diſtat a ſubtili.Tenue.n.diminutionẽ rei ut plurimum Tenue
notat.Vnde eſt tenuis ubi argilla:& tenue argẽtũ uena q; ſecũdæ.Hinc attenuo & extenuo nec hẽt laudẽ niſi Subtile
illa diminutio ſic ex uſu:ut ſi dicamus tenuia uellera.Subtile uero acuitatẽ hẽt.Ergo laudat̃ ſubtile igenium:
tenue uitupat̃. Auena:pro oĩ culmo ex quo ruſtici fiſtulã faciũt. Nos patriæ fi.contẽtio ẽ color rethoricus.
Eſt.n.cõtẽtio cũ contraria contrariis opponũtur:Itẽ expolitio qa eadẽ de re ſæpius dicit:ſic ĩ hoc loco.Nos an
xii exulamus:tu ocioſus manes.Præterea eſt repetitio.Nã nos ĩ principio clauſulæ repetitur.Itẽ eſt interpta
tio q̃ ſæpe affert magnũ augumẽtũ rei.Nã iterptat̃ fines patriæ eẽ dulcia arua:q̃ res mouet cõmiſerationẽ.
ANTO.MAN. Tityre:tityrus mercenarii paſtoris nomẽ a Theocrito ſumptũ.is.n.æcloga tertia inqt Ti Tityrus
tyre laſciuas uirgultis paſce capellas:& in ultima.Tityrus aſt illic miſeros cãtabat amores Daphnidis.Hircus
ãt libyca lingua Tityrus appellat̃:ut Probus aſſerit:& Melibœus cura bouũ diligẽs.Scribit idẽ q̃ Maro p ale
goriã facit ſe eẽ Tityrũ:& Melibœum Corneliũ Gallũ qui admirat̃ q̃ Virgilius ſolus agros retinuerit. Patu Patulus
læ:aperte & late patẽtis.Patulũ bouẽ Plautus appellabat cuius cornua diuerſe ac late paterẽt:ut Feſtus edocet.
Recubãs:iacẽs:quieſcẽs:iacens autẽ ſemiſupinus ſedẽs intelligendũ:qua qdẽ uoce magnã Tityri ſecuritatẽ:
& requietẽ innuit:Cũ iaceret oĩ ſpreto timore. Sub tegmine:ſub umbra.hic ait poſtea: Tu Tityre lentus in
umbra. Fagi:phagos græce latine uorax dicit̃.phago ãt comedo.Hinc fagus:uel phagus arbor glande era.q̃
olĩ glandibus ueſcerent̃.Nõ tamẽ ab re hic ſub tegmine fagi ĩquit:nã & in agris Maronis fagus erat:ut patet
æcloga nona. Syluestrẽ muſam:ruſticũ carmẽ.muſa.n.cantus dicit̃.muſizo cãtu contendo. Tenui auena:
ſubtili calamo:aut fiſtula uel ſtipula p quod gracile dicẽdi genus oſtẽdit. Meditaris:meditãdo canis: expõis:
exerces. Nos patriæ fi.Nos patriã fugimus.anaphora ẽ.i.relatio.de qua legito noſt℞ carmẽ de figuris. Dul
cia ar.Oui.libro.i.de ponto ait.Neſcio qua natale ſolũ dulcedine cunctos.Ducit:& imemores nõ ſinit eſſe ſui.

Nos patriã fugimus.tu tityre lẽtus in umbra
Formoſã reſonar̃ doces amaryllida ſyluas

SER. Fugimus:plus ẽ q̃ relinqmus. ſic Hora.teu
cer ſalamia patrẽq; cũ fugeret. Lentus: ocioſus: ut q
nunc lenti cõſedimus aruis. Reſonare do.a.ſyl.car
men tuũ de amarilyde cõpoſitũ doces ſyluis reſona

re:intelligimus ãt melius ſimpliciter & nõ allegorice ut aiũt qdã:q dicũt tu carmẽ de roma cõdis. Plus eni ſtupet Meliboeus ſi ita ille ſecurus ẽ:ut tãtum de ſuis amoribus cãtet. Nãq;.e.i.m.d.Iteratio excludit adu/ lationis colorẽ. Semp:& dũ uiuit & poſt mortẽ.alii eni ĩpatores poſt mortẽ ĩter deos referũt: Auguſtus ãt templa uiuus meruit.Ho. Præſẽtiq; tibi ma.largi. ho. Iurandaſq; tuũ p nomẽ ponimus aras. Sic Lu.de Ne.Sed mihi iã nu.es. Imbuet:ibuere ẽ ̃pprie ĩchoar & initiare.Cur ergo eandẽ rẽ ſæpe ĩchoat.Quia ſæpe paſcua mutãt paſtores:Vnde totiẽs aras ĩbuũt quoti ens paſcua mutãt.Sed etiã apud maiores ĩbuere ẽ per fundere:& madefacere.Ergo abſolute poſſumus di/

O meliboee deus nobis hæc ocia fecit. TI.
Namq; erit ille mihi ſemper deus. illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus ĩbuet agnus.
Ille meas errare boues (ut cernis) & ipſum
Ludere q̃ uellẽ calamo permiſit agreſti. M.
Non eqdẽ inuideo:miror magis:undiq; totis
Vſq; adeo turbatur agris:en ipſe capellas
Protinus æger ago.hanc etiã uix Tityre duco
Hic inter denſas corylos mõ namq; gemellos

cere ſæpe ̃pfundet. Errare:paſci:ut Mille meæ ſiculis errãt ĩ mõtibus agnæ. Ludere:ſcribere:ut Carmina q luſi paſtõg. Calamo:a ruſtico ſtilo:ut ſupra tenui muſa. Nõ iuideo:ne frequẽs iterrogatio fortaſſe ex inui/ dia potius q̃ ex admiratiõe eẽ uideat̃. Turbat̃:Turbamur ſine diſcretione culpæ uel meriti:& inuidioſe tpa Augu.latẽter carpit.Turbat̃ ãt ẽ ipſonale:qd ad oẽs ptĩet.Nã mãtuanõg fuerat cõis expulſio.Si turbamur le gas ad paucos ut̃ ptĩet̃. Protius:porro tẽuis.i.lõge a finib9.hic paulo poſt At nos.h.a.l.i. Aeger cope & aĩo. AN.M. Nos patriã fugi.̃p dolore idẽ ſæpius repetit. Lẽtus:ſecurus & ocioſus auctore Nonio. Amaryl/ lida: a tertia Theocriti æglogą ſumptũ nomẽ & argumẽtum eſt.n.ibi: Canto ego blanditias: ſterileſq; ama/ ryllida ſyluæ cãdidulã recinũt.Amarygma ãt ſplẽdor dicit̃.Amaryſſo luceo. Reſonare:p echo ſcilicet echeo eni reſono dicitur.Echo ſonus.Ouidi.li.iii.meta.ſcribit echo nymphã fuiſſe: reſtitiſſeq; ei uocẽ ſolũ & oſſa: oſſaq; lapidis figurã traxiſſe.uocẽ manere.q̃ ſyluis latet oibuſq; audit̃:nã ſonus ẽ q uiuit ĩ illa. O Meliboce:ẽ hoc loco o admirãdi aduerbiũ:ſeu mauis ĩteriectio .utrunq; enim dici poteſt:ut Pri.li.decimoquinto.docuit melius tamen interiectio dicet̃:ea enim ſola animi affectus exprimit: ut Donatus etiã ſcribit. Admirabatur autẽ Tityrus q; ille dixerat:Nos patriã fugimus:tu tityre lentus in umbra &c.eſt ergo cũ admiratione legen dũ.Deus auguſtũ itelligit.cui Sueto.teſte ẽt uiuẽti prouinciãg quoq; ple ræq; tẽpla & aras:ludos quoq; quin quennales pene oppidatĩ cõſtituerũt:de quo & latius æglogą quarta. Hæc ocia fecit:Pollionis enim Vari & Galli gratia Maroni Auguſtus ag̃g reddiderat:ut oſtẽdimus. Ocia:quietẽ & ſecuritatẽ.Eſt ocium ̃pprie ua catio a labore:cuius cõtrariũ eſt negociũ. Namq;:certe. Semp: & ante & poſt mortẽ. Imbuet: perfundet ĩficiet:madefaciet:macuiabit. Ouilibus:ouiũ caulis & ſeptis. Ille meas:Auguſti ĩ ſe beneficia mẽorat. Er/ rare:uagari ac paſci:quia uoce ẽt ſine paſtore tutas eſſe oſtẽdit. Ludere:id ſignificat uerſibus ſcribere: ſed nõ fere niſi opuſculis:q̃lia ſũt epigrãmata:& hæc opuſcula dicunt̃ luſus. Calamo agre.ruſtica fiſtula: rũſtica.n. hic tractat. Nõ eq.i.ſuſpitionẽ tollit:quo ſe Tityri ocio nõ dolere:ſed potius lætari oſtẽdat. Vſq; adeo:ĩ tãtũ. Turbat̃:turbatio fit. Protẽus:p e ſcribito.i.a lõge:ſeu lõge a finibus. Protenus.n.aduerbiũ locale ẽ.i.porro tenus:protius p i aduerbiũ ẽ tẽporale.i.ſtati auctor eſt caper. Aeger:p id quoq; pathos.i.paſſio clades & affẽ/ ctio auget̃. Hic iter:ordo ẽ:mõ nãq; hic iter denſas corylos cõnixa ab ſilice ĩ nuda r̃liqt gemellos appoſitio. CHRI. Nos patriã fugimus:Dixerat linquimus patriã:uerũ quia uolũtariũ potuiſſet eſſe exiliũ : addidit fugimus:quod ſummã etiã mouet cõmiſeratiõnẽ.Nam quid põt eſſe miſerius:q̃ incidere in eã calamitatem: ut patriã:qua nihil eſt dulcius ueluti rẽ pernitioſam fugere cogaris.Lẽtus ĩ um.nos ̃ppperamus ĩ fuga:tu ocia ris ĩ loco amœno:nos exercemur ĩ labore:tu ĩ iocũdo & uoluptuoſo cãtu. Doces ſyluas reſo.i.doces ſyluas: ut r̃ſonẽt.i.p reboatũ referrẽt tuũ carmẽ:Sed de reboatu & qd ſit & quomõ fiat dicimus paulopoſt. Reſona re ãt amaryllida:poeticũ ẽ:& p figurã dictũ.Nam ſonare nõ tranſit:ſic dicimus currere curſũ. Amaryllis:ſũt q dicãt eſſe nomẽ mulieris:quam romæ adamauit. O meliboee:& hic ſermo familiaris eſt & amicus o uero nõ uocãtis ẽ:ſed pene lætantis:q; ̃pter ſpẽ amicũ nihil tale expectãs uiderit:& diſtinguit o Meliboee:ut ſit ſalu tantis:ac deinde adde. Deus hæc ocia fecit:uel ſi iungis & continua ſit oratio.O Meliboee deus nobis hæc ocia fecit:Erit o hominis admirantis magnitudinẽ beneficii ĩ ſe adeo collati. Hæc ocia:quaſi tã magna ociã & ſatetur quod ille dixerat:Tu tityre lentus ĩ umbra. Ouilibus:ouium ſtabulis.Sic etiã ab equis equile:a ca pra caprile:& a porco porcile. Ludere:ita ſignificat:ut non referat̃ niſi ad poetas.Non enim dicimus: aut Ci ceronem ludere tuſculanas quæſtiones:aut liuiũ ludere hiſtoriam romanã.Neq; ẽt poetas dicimus in omni bus ludere : ſed in leuioribus iocundioribuſq;:Sic & Horatius de ſe.Poſcimus ſi quid uacui ſub umbra luſi/ mus tecum:Quapp neq; in geor.neq; in æneide ludere dixit:ſed canere:ſed hic & in libello quẽ culicẽ appel/ lat.Ait eni m.Luſimus octaui gracili modulãte thalia: Atq; ut araneoli tenuẽ formauimus orſum. Luſimus hæc propter culicis ſunt carmina dicta.Omnis ut hiſtoriæ per ludũ conſonet ordo Capellas quæ habent.r. i ultima ſyllaba ĩ diminutiuis mutant.r.in duplex.l.ergo a capra capella a cultro cultellus ab umbra umbella.

SER. Spẽ gregis.i.marẽ & fœminã.In utroq;.n. ſexu reparatio gregis cõſtat. Ah.ſi nuda:iõ dolet qa ſolẽt herbas ſubſternere. Cõnixa:pro enixa.Hiatus enim eã mutauit propoſitionẽ:ut ẽ ſecludite pro ex/ cludite. Leua:ſtulta cõtraria.Senſus ẽ ̃pdituros nos quãdoq; agros res manifeſta ̃pdicebat.Sed nos itelli/ gere nequiuimus. De cælo ta. recte cõpoſitũ auguri

Spem gregis(ah ſilice in nuda)cõnixa reliqt.
Sæpe malũ hoc nobis(ſi mẽs nõ leua fuiſſet)
De cælo tactas memini prædicere quercus
Sæpe ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix:

Sed tamen iſte deus qui ſit da tityre nobis
Vrbem quã dicũt romã melibœe putaui TI
Stultus ego huic nr̃æ ſimilẽ quo ſæpe ſolem9
Paſtores ouium teneros depellere fœtus.
Sic canib9 catulos ſimiles:ſic matrib9 hædos
Norã:ſic paruis componere magna ſolebam:
Verũ hæc tantũ alias iter caput extulit urbes
Quantũ lẽta ſolẽt iter uiburna cupreſſi.
Et quæ tanta fuit romã tibi cauſa uidendi. M

um.Nã quercus in tutela Iouis ẽ:ſed priſci illius grã de ueſcebant. Tactas:leuiter fulminatas.Cicero.Tactus ẽt ille q hãc urbẽ cõdidit: Romulus ſignificabat nutu iperatoris:poſſe agros ptire i qbus fulminatæ ſunt arbores.Nã agri cã uictus ſunt ut oli q̃rcus. Tactus tpale indicat fore damnũ qualiter patiunt arbores leuiter fulminatæ. Predicere:ꝓloqui:quoniã manifeſtũ erat auguriũ. Da:dic: Sic contra Accipe nunc danaũ.i.audi. Vrbẽ:de cæſare interrogatus urbẽ deſcribit.Veꝝ id aut ruſticana ſimplicitate ẽ: ut ordĩe narrationis ignorato per lõgas ambages ad interogata deſcẽdit:aut qa ſine cõtinẽte nõ põt eſſe contentũ nec perſona ſine loco.ergo rogatus de Cæſare locũ i quo eũ uiderat deſcribit.Eſt ãt lõgũ hyperbatõ Vrbẽ quã dicũt:& Hic illũ uidi. Stultus:ruſticus. Noſtræ: mãtuæ. Quo:ad quẽ.aduerbiũ pro noie. Ouiũ teneros.i.agnos:& eſt piphraſis. Depellere: a lacte remouere. Sic canibus catulos:Vult romã non ſolũ magnitudine ſed ẽt genere differre:& eẽ uelut alteꝝ mundũ aut quoddã cælũ.in quo Cæſarẽ uidit.Nã in cõparatiõe catuli ad canẽ:aut hædi ad capellã quãtitatis & nõ generis ponit differẽtiã.Qui uero dicit leo maior ẽ cane:& quãtitatis & generis facit differentiã. Cõcludit igit romã nõ ſolũ reliqs urbib9 maiorẽ eẽ ſed eẽ aliq̃ aliã rẽ.ſ.eẽ ſedẽ deoꝝ hoc ꝓbat per uiburnũ & cupſſũ.nã uiburnũ breuiſſimũ eſt.Cupreſſus maxima.Hoc genus argumẽtationis Ariſto.& Ci.ponũt. Cõponere:cõparare. Vibur num
Quæ tanta:ad magnũ.n.aliqd neceſſitas uenire cõpellit.Hinc mirat hominẽ ruſticũ romã uidere potuiſſe. Cupſſus
AN.M. Spem gregis.i.marem & fœminã. Ah ſilice i nuda.i.ſine ſoliis & uirgultis cũ affectu pronũciandũ. Corylos:corylus arborẽ producẽs nuces:q̃ auelanæ uel pneſtinæ dicunt quas græci põticas uocant.Dũ una quæq; natio idit his nucibus nomẽ ex loco i quo naſcunt copioſiores.auctor ẽ Macro.li.iii.ſat. Gemellos:dicunt gemini ex uno utero & uno die editi:ut Marcellus ait philoſophus uero li.vii.de hiſto.aialiũ ſcribit.In genere certe humano paucos gemios ſeruari:ſi alter mas ſit:alter fœmina. Cõnixa:ptu ſoluta. Sæpe malũ:quod dicit Tityrus nõ fabula ẽ.nã poſt Tulii Cæſaris mortẽ,ꝓdigia fuereq̃ plurima:iter q̃ cõtinua fulmia i tẽplis ſtatuiſq; deciderũt:ut ẽt Appi.li.iiii.oſtendit:& nos latiſſime i cõmẽtario ſecũdæ odes Hora. quẽ iã parauimus & edemus:dictauimus. Si.i.utinã:ẽ.n.hoc loco optandi aduerbiũ:ut li.æne.vi. Si nũc ſe nobis ille aureus arbore ramus.Oſtendat &c. Leua.i.aduerſa auctore Nonio.dicit ãt aduerſa mẽte futura mala dignoſcere nequiſſe. De cælo tactas:qnq; ſignoꝝ genera obſeruabãt augures.ex cælo.ex auibus.ex tripodibus ex quadrupedibus ex diris:auctor ẽ Feſtus. De cælo tactas.i.fulminatas:quotiẽs.n.quercus fulmĩe tangitur ut plurimũ malũ portẽdit. quod ẽt ai aduerti nã tacta cuiuſdã q̃rcu itra annũ ille ſpõſam amiſit.iila. n. alteri nupſit:unde ẽt duo interfecti:pluresq; ẽt carcere affecti ſunt. Sæpe ſiniſtra caua:hic uerſus nõ oibus textib9 ineſt:plures.n.antiquos uidi:& illũ ſummi põtificis characteribus magnis profecto alienus ẽ:Tamẽ aduertẽdũ:cornicẽ uidere unicã mali ominis eẽ:duas uero ominis boni.quod qdem & legi & exptus ſũ pluries.Ipſa adeo ẽ inauſpicatæ garrulitatis:ut Plinius ſcribit.i.iſœlicis:q̃ſi au ſpiciis repugnãtibus.Ci.ãt li.i.de diuinatiõe ſcribit cornuũ a dextra: a ſiniſtra cornicẽ facere ratũ. Da:dic:idẽ li.v. Da(nõ idebita poſco Regna meis fatis) latio cõſidere teucros. Vrbẽ quã dicũt rõ.lõgo iteruallo reſpõdet Tityrus ad iterrogata:nã cũ Melibœus dixiſſet:Sed tamẽ iſte deus q ſit da tityre nobis:exponit prius Vrbis romæ amplitudinẽ:inde cãm q̃re Vrbẽ ipſam adierit.Poſtea uero illic iuuenẽ illũ uidiſſe: cui anno quoq; bis ſenos dies ſe dicit ſacrificare. Vrbẽ: urbis appellatione:etiam ſi nomen non adiiceretur:Roma tamẽ accipi receptũ ẽ:ut Fabius li.vi.edocuit. Huic noſtræ:Mãtuam intelligit. Quo:ad quã. Ouiũ teneros fœtus.i.agnos p circũlocutionẽ:quæ piphraſis dicit.fœtus dicit qcqd naſcit ex mulieribus uel pecoribus:& a foueo uerbo deſcẽdit:inde etiã fœtura.i.gẽitura: q̃ ꝓ toto aialiũ prouentu poni cõſueuit. Depellere:a lacte diſiungere.Agni ãt ad quattuor mẽſes a mãmis ubi nati ſunt non diſiunguntur:hædi tres porci duos:auctor eſt Varro. Lenta uiburna:Virgulta ſunt quæ de radice pululant.Viburna autem minuta ſylua:humilia uirgulta:ut geniſtæ & huiuſmodi. Cauſa: ca eſt quæ nos impingit ad aliquid faciendum.Ratio autem qua utimur in faciendo.Seruius auctor in arte.

Cory lus Gemi ni Vrbs Fœtus Fœtu ra uirgul ta Vibur na Cauſa

CHRI. Spem gregis:Vt maius ſit detrimentũ q̃ ſi uterq; eiuſdẽ ſexus fuiſſet. De cælo tactas: In æneide oĩa uaticinãdi genera breuiter cõplexi ſumus.inter q̃ ẽ aruſpicina q̃ fulgura in ſe continet:nã quæ fulmine tacta ſunt incõmodũ aut calamitatem iis portendunt ad quos pertinẽt.Quapropter cum Romæ: aut capitolium aut alia loca publica fulmine tacta erant:ad rempu.malum ſpectare putabant:ſtatimq; auruſpices uel ex ipſa etiam Etruria accerſebant. Tamen:tandem poſt longum hunc de fulmine ſermonem. Vrbem : locus & ædificia dicimus urbem habitatores autem ciuitatem. Viburnum : ſpecies eſt fruticis.

Libertas quæ ſera tamẽ reſpexit inertem T
Candidior poſtq̃ tondenti barba cadebat:
Reſpexit tamen : & longo poſt tẽpore uenit.
Poſtq̃ nos amaryllis habet: galathea reliquit
Nãq; fatebor enim:dũ me galathea tenebat:

SER. Libertas:amor libertatis.Aliter ãt ſeruus cupit libertatẽ q uult carere ſeruitute.aliter ingenuus q uult habere liberã uitam.ſ.pro ſuo arbitrio agere : ut nunc uult Virgi. ſub perſona Tityri. Latẽter aũt carpit ea tẽpora:in quibus libertas non erat niſi Romæ. Vel itelligamus Tityꝝ ſimpliciter ut paſtorẽ locutũ. Nã Theocritus eũ ubiq; mercenariũ iducit.ſic Virgi. Tityre dũ redeo breuis eſt uia paſce capellas. Reſpe

Nec ſpes libertatis erat nec cura peculi.
Quãuis multa meis exiret uictima ſeptis
Pinguis.& ingratæ premeretur caſeus urbi:
Nõ unq̃ grauis ære domũ mihi dextra redibat
Mirabar qd mœſta deos amarylli uocares.M

xit inertẽ: Arguit ſuã inertiã qui non prius Romã ie/rit. & nõ ſit uſus puer libertate qua uſus ẽ prouectiori ætate. Cãdidior barba: Aut mutatio pſonæ ut quidã ruſticus ſenex loquit̃ nõ Virgi.p allegoriã:nã Vir. .xxviii.an.ſcripſit Buco.uel nõ barba ſed libertas dicatur candidior:antea libertas illi ſuerat: ſed non talis. Longo poſt tpe:aut archaiſmos eſt antiqui.n. Ante poſt & circũ utriq; caſui ſeruiebãt : aut lõgopoſt una pars eſt:& ut dicat uenit longopoſt : ſicut multomagis multominus: poſtmodo Horatius poſtmodo quod mihi obſit.Et longopoſt: ut poſtpoſitauideatur præpoſitio:& in unitatẽ coacta Peculi:more antiquo: nam illi omne patrimonium peculium dicebant a pecore in quo erat omnis ſubſtantia.Vnde & pecunia dicta eſt a peculio:uel ad morſum temporis ptinet:nã nunc tantum ſerui peculium dicimus: ergo patrimonium ſuum ueluti ſeruus peculiũ iuidioſe dixit:peculi.p peculii:p ſyneresim dixit. Septis:ſepta ſunt loca i cãpo martio icluſa tabularis:i qbus popu.ro.ſuffragia ferebat:& qa ſunt ſimilia ouilibus duo hæc inuicẽ ponunt̃: ut hic ſepta pro ouilibus.Contra Luca.Et miſeræ maculauit ouilia romæ.i.ſepta:& Iuue.Antiquo q̃ proxima ſurgit ouili. Pinguis:melius ad uictimã q̃ ad caſeũ referes. Ingratæ:ex laboribus ruſticoꝝ aliter ciuitas. Ciues aũt deridẽt illos & pcia minuũt. Amarylli:uocatiuus a nñõ i iis:& ſp breuiat̃.Hor.Dulcẽq; ſtrepitũ pieri tẽpas.

AN.M. Libertas:ordo ẽ Libertas q̃ ſera:tamẽ cãdidior.i.clarior & lucidior reſpexit inertẽ.reſpexit inquã poſtq̃ barba tondenti cadebat:& tamẽ uenit longo poſt tẽpore.Conuenit itẽ & alter ordo ſic uidelicet.libertas cãdidior q̃ ſera:tamẽ reſpexit inertẽ poſtq̃ barba tõdẽti cadebat:reſpexit tamẽ & longo poſt tpe uenit. Eſt aũt ſenſus Tityꝝ ſerius cogitaſſe adire romã:& poſt reſectam barbã:& tamen longe poſt cogitatũ & primæ barbæ reſectionẽ ueniſſe. Inertẽ:ſegnem:deſidem. Tondenti.ſ.mihi:nã paſſiue hic dicitur. ſicut Geor.li.iii. lucanaq; menta cyniphei tondent hirci pro tondentur: ſecundũ Priſcia.li.viii.dicẽtẽ.Sũt qdã i o terminãtia:q̃ cũ ſint actiua pro paſſiuis quoq; ſolẽt poni:ut lauo tondeo:.p lauor & tõdeor. Galathea:græce p ei diphthõgõ galateia ſcribit̃ & cũ t exili:nympha fuit quã Polipheus adamauit:ut Theocri.ſcribit ægloga.vi. & Oui.i meta.hic uero pro Mãtua ponit̃ allegoricos.Amaryllis uero pro roma:ſed de allegoria legito noſtꝝ carmẽ. Peculi.i.lucri & parti.Eſt.n.peculiũ ſeruoꝝ a pecore dictũ:ſicut & pecunia nobiliũ ut Feſtus ait. Victima:ea proprie dicit̃ quæ poſt uictoriã mactatur.Ouidius faſto.li.i.Victima q̃ cecidit dextra uictrice uocat̃.Hoſtibus a domitis hoſtia nomẽ hẽt.Feſtus tamẽ uult hoſtiam dictam ab hoſtire quod ẽ ferire. Septis.i.ouilibus. Pinguis:hic ſit colõ. Ingratæ urbi:Cũ.n.& uictimas & caſeũ illuc afferret minimũ lucri conſequebat̃.quod quidem ex magna igratitudine erat.quo.n.pacto huiuſcemodi res urbani haberẽt niſi agreſtũ cura. Aere:ideſt pecunia:ut puta quadrantibus uel trientibus.In Cypro prima fuit æris inuentio. Seruius autem rex primus ſignauit æs antea rudi uſos romæ Timeus tradit ſignatum eſt nota pecudum: unde & pecunia appellata.auctor Pli.libro trigeſimotertio:& li.xxxiiii. Deos:amaryllis inuocabat deos pro redditu Tityri abſentis : per hanc autem Roma intelligenda:quam mœſtam abſente Tityro Melibœus ait quo amico gratificetur.

CHRI. Libertas:aliter ſeruus:aliter ciuis optat libertatẽ:Seruus enim optat a domino manumitti: ciuis q̃rit ut æquo iure i ciuitate uiuat̃:ut libera ſint iudicia & nemini niſi qui ſit i magiſtratu ſit ſeruiẽdũ. Eſt ãt libertas alia naturalis:alia de iure gentiũ.Natura.n.hii liberi ſunt qui cũ minus ualeãt corporis uiribus ſapientia & uirtute reliquis præſtant:quibus uero prudentia non adeſt:& ſola corporis ui nitunt̃.ii ſeruire prudentiori dicunt: ut ẽt in politicis oſtendit Ariſto.De iure uero gentiũ hii dicuntur ſerui q i bello capti uendi poſſunt & ſeruire coguntur.Dicitur præterea libertas excellentia & magnitudo aĩ cũ nullo metu coherceri poſſumus:quin freti optima cõſcientia aptis uerbis honeſtati æquitatiq; & publicæ utilitati fauemus . Ergo ut illa ſuperior libertas aut a fortuna:aut a natura eſt:ſic hæc a bona mẽte & uolũtaria pficiſcit̃ quẽadmodũ reliquæ uirtutes. Galathea:conueniens nomẽ ruſticæ muliebri quaſi lactis dea:Sunt qui credant illã poni.p Lidia:quã Mantuæ amauit:ut deinde Romæ amaryllida. Peculi:peculiũ diffinit Labeo eſſe id quod ſeruus domini pmiſſu ſeparatim a dominicis rõnibus hẽt: Sed & domino peculiũ eẽ poſſe oſtẽdit Celſus & caſtrẽſe peculiũ eſſe qd a parẽtibus & cognatis militiæ degẽtibus dono ẽ datũ uel ꝙ filius militiæ acq̃ſiuit. Ruſticos ait audiſſe Celſus q pecuniã ſine peculio fragilẽ eſſe peculiũ appellãtes: qd præſidii cã iponit̃.Vnde Vulpia.peculiũ ait dictũ q̃ſi puſilla pecunia ſit ſiue patrimoniũ puſillũ.puto peculiũ eſſe q̃cquid noſtra induſtria acquirit̃ in quacunq; fortuna ſimus liberi an ſerui:& id ſenſiſſe ſenes pecuniã ſine peculio ideſt ſine nr̃o lucro fragiiẽ eſſe. Victima.i.multi fœtus ad uictimam.i.ſacrificiũ faciendũ. Victima aũt & hoſtia dicit̃ oẽ aĩal quod deo imolatur:ſed qd inter utranq; interſit:audi Ouidiũ.Ille.n.ait Victima q̃ dextra cecidit uictrice uocat̃.Hoſtibus a domitis hoſtia nomẽ habet.Hĩc xp̃iani hoſtiã euchariſtiã nominãt:quoniã illa ſuperatus ſit noſter aduerſarius diabolus. Septis:ſepta loca i quibus pecudes icludunt̃:quoniã retibus ſepta.i.circũdata ſint.Sepire.n.circũdare ẽ hĩc ſepes qa illa ſepiũt agrũ.Itẽ loca icluſa tabulatis i cãpo martio ſepta dicebant̃.Martia.In ſeptis ma murra diu multũq; uagatus.Deniq; oĩa loca icluſa ſepta appellarũt. Grauis ære domũ mihi.d.Quia paruũ dabat pciũ:& ẽ modus accõmodatus ruſticano. Aere:pecunia.Nã primi numi ænei nõ ãt aurei & argẽti fuerunt.Oui.de faſtis: Aera dabãt oli.Melius nũc nomẽ in auro eſt:Victaq; conceſſit priſca moneta nouæ.Hinc pecuniã debitã æs alienum dicimus.Aerariũ locum ubi publica aſſeruantur. Primus ãt Ser.Tul.æs ſignauit. Nã antea rudi utebantur.Signatũ eſt nota pecudũ:unde pecunia dicta.Nã argẽteus numus prĩo ſignatus ẽ anno urbis qngẽteſimoo ctogeſimo qnto ide ſexageſſimo ſecũdo anno ſignatus ẽ numerus aureus:qd mœſta d.a.u.Significat ꝙ roma reuocaret deos i auxiliũ qa nõ hẽret q eam ſuo carmine illuſtraret.qa aberat Vir.

SER. Cui:in cuius honorem. Quid uocares:Virgilii perſonæ cõuenit. Mœſta.ſ.tibi. Tityrus: Virgi.
Seruitio:ſeruitium ē conditionis inditium. Iuuenē:Auguſtum:quē decreuerat ſenatus:ne quis puerũ dice Serui/
ret:ne maieſtas tāti īperii minueretur. Dies:uel principia oīum mēſiũ uel idus. Fumant : ſacrificant. Pri/ tiũ
mus:ante quē nullus ſit. Senex:non ad ætatē Virgi.ſed ad fortunā īuturā pſagium refert. Lapis : mõs a mõ
te.n.uſq; ad lacũ:& īde ad arborē quādā eſt terra donata Virgi. Grauis: ꝓ graues. Flumīa:padũ.ſ.& mīthiũ.
Nota:cara. Sacros:nā oībus aquis nymphæ præſident. Opacum:quo æſtate refrigeramur.

Cui pendere ſua patereris in arbore poma
Tityrus hinc aberat.ipſæ te tityre pinus
Ipſi te fontes:ipſa hæc arbuſta uocabant.
Quid facerē:neq; ſeruitio me exirē licebat T.
Nec tam præſentes alibi cognoſcere diuos.
Hic illũ uidi iuuenē melibœe:quottannis
Biſſenos cui noſtra dies altaria fumant.
Hic mihi reſponſum primus dedit ille pēnti
Paſcite ut ante boues pueri ſubmittite tauros.
Fortunate ſenex ergo tua rura manebunt:M.
Et tibi magna ſatis q̄uis lapis omnia nudus
Limoſoq; palus obducat paſcua iunco.
Non inſueta grauis tentabunt pubula fœtas:
Nec mala uicini pecoris contagia lædent:
Fortunate ſenex hic inter flumina nota
Et fontes ſacros frigus captabis opacum.

AN.M. Poma:arua ipſa & bona cuncta ītelligit.
Pendere in ſua arbore.i.ſalua eē. Arbuſta : oīa hæc Arbu/
ſimpliciter ac ruſtice ītelligenda ſunt Arbuſta āt loca ſta
dicuntur arboribus uitiferis conſita.Seneca epiſtola.
lxxxvii.Illud etiā uidi uitē ex arbuſto ſuo annoſā trāſ
ferri:& Columella li.iii.de arbuſtis ſic ait:Arbuſtum
inter quadragenos pedes diſpoſitũ eſſe conuenit.Sic
eni & ipſæ arbores & appoſitæ uires melius conuale
ſcunt:fructũq; meliorē dabunt. Quid facerem:apd
galatheā intelligit.i.Mantuā. Tā pſentes: tā propiti/
os. Alibi q̄.i.romæ. Diuos:per hos non ſolũ Augu
ſtũ:ſed aſiniũ Pollionē & Varꝝ:alioſq; ſibi propitios:
accipit. Hic:ī urbe roma. Illũ iuuenē:in fine quoq;
primi uoluminis.g.de eodē Augu. inquit. Hunc ſal/ Augu/
tē euerſo iuuenē ſuccurere ſæclo Ne ꝓhibet &c. Flo/ ſtus
rus ēt iuuenē noīat.ſic.n.ſcribit Prima ciuiliũ motuũ iuuēis
cā:teſtamētũ Cæſaris fuit:cuius ſecūdus hæres Ant.
ꝑlatũ ſibi Octauiũ furēs:inexpiabile cõtra adoptionē
acerrimi iuuenis ſuſcepat bellũ:cũ intra.xviii. annos
teneꝝ & obnoxiũ & oportunũ īiuriæ iuuenē uideret
Ci.āt philippica q̄rta ait: Laudo laudo uos Quirites:
cũ gratiſſimis animis,pſeqmini nomē clariſſimi ado
leſcentis:uel pueri potius.ſunt.n.facta eius īmortali/
tatis nõ ætatis.Itē quinta philippica:Quis populo romāo obtulit hunc diuinũ adoleſcentē? Deus:nõ ab re
igiť Maro iuuenē appellauit. Quotānis:ſingulis annis:uel āno quoq;. Biſſenos.d.mēſes quoq; ſemel. Hic:
ī urbe ro. Sũmittite iugo.ſ.ad arādũ. Senex:quũ ſenex eris.qđ aliter Probus inqt. Ergo:qa reſpõdit ille:pa
ſcite:ut ante boues &c. Et tibi magna ſatis:ordo ē:& manebũt paſcua ſatis magna tibi:q̄uis obducat.i. circũ
det oīa nudus lapis:& palus cũ iunco limoſo.Horum āt cāpoꝝ ſitũ lege ēt in ægloga nona ibi. Certe eqdem
audierā &c. Obducat.i.circũdet:ob.n.aliquādo poniť pro circũ ut etiā Feſtus ait:ut quũ dicimus urbē obſi Ob
deri.aliquādo pro pp:ut ob merita:ob ſuperatos hoſtes.unde obſides ꝓ obſides: nõ ob fidē patriæ pſtādā dā obſes
tur. Nõ īſueta:ordo ē.Pabula inſueta:nõ tētabunt grauis fœtas. Nõ tētabũt.i. nõ corrũpēt:uel nõ uariabũt
lanā agnis ī utero grauidaꝝ manētibus ait.n.Pli.li.viii.de arietibus ſcribēs.Et mutatio aquaꝝ potuſq; uariat
Id āt Pli.accepiſſe uř a Var.is.n.li.ii.de ouibus ſic ait:Quā diu admiſſura fit:eadē aq̄ uti oportet:q; cõmutatio
& lanā facit uariā corrũpit & uteꝝ. Tētare āt ꝓ corrũpe Pli.ēt li.xxiiii.utiť.de ſalicũ natura īqens:Caput tētāt Tētari
uini mõ. Grauis fœ.i.grauidas ouis:grauis āt adiecit:quoniā fœta diciť tā q̄ pgnās ē q̄ q̄ pepit. Cõtraria:ſca/
biē ītelligit.Cõtagiũ uetat Feſtus ut uero leges:Gellius.n.li.xii.ait:pericilũ ēt & uenenũ & cõtagiũ.Seneca quo
que epiſtola.xiii.inqt: Quid ē q; trepidēt:q; cõtrariũ quoq; mei timeāt.Cõtagio ēt & cõtages īueniť. Iuue.De Conta
dit hāc cõtagio labē.Lucre.li.iiii.Quæ cõtage ſua palloribus oīa pigũt.Diciť āt cõtagio a contingo morbus q gio
polluit qcqd tāgit.Columella āt li.viii.ca.v.ſcribit:oues freq̄ntius nõ ullũ aliud aīal īfeſtari ſcabie:eēq; illico oc
currēdũ ne tota ꝓgenies coinquēť:nā cũ & alia pecora:tu pcipue oues cõtagiõe uexanť. Inter flumīa nota:pa
dũ & Minciũ:nam ut etiam Probus aſſerit:Mincius præterfluit Mantuam.Effluit autem:auctore Strabone
libro.iiii.a lacu Benaco: qui ex alpibus oritur. Fontes ſacros:propter naiadũ numina ſacros fontes appellat.

CHRI. Pēdere ſua po.nā ruſticoꝝ ē ſinere ſua poma in arboribus cũ alicui ſeruare uolũt.Hic āt ſeruat ro
ma poma Tityro ſeruat ſua facta a Virgi.celebrāda. Pinus:pro magnis uiris qa pinus magnæ ſũt. Fõtes:pro
eloquētibus.Nā recta cõparatiõe arbuſta ꝓ humiliori populo dixit. Quid facerē?modus loquēdi eoꝝ quo
rũ cõſultatiõ dubia ē.Nā neq; patiebať relinquere galatheā.i.mātuā.Nā cuiq; ſua patria ſuauiſſima ē. Nec rur
ſus alibi q̄ Romæ tā pſentē fauorē ꝓſpiciebat. Submittite:ſupermittite ut ſit a ſubſum antiq̄ ꝓpoſitiõe: ſic
alibi:Quātũ uere nouo florēt ſe ſubiicit alnꝰ.i.ſurſũ agit.ergo ſupmittite tauros.i.date opā:ut tauri ſaliāt uac
cas nouā ad fœturā cõpanda:uel ſubmittite.i.ſub iuga mittite ut domēť ad agriculturā:& tunc ponet tauros
pro ualidioribus iuuēcis. Manebũt:pro manebũt ī tuo iure.neq; mutabũt dominũ. Lapis nudus:a terra ex
ertus ſuũ q; adeo lapidoſus ſit ager ut terra tecta illis uix emittat herbā. Limoſo : qa ī limo ꝓuenire gaudet.
Frigus opacũ:Nõ habēt latini uerbũ quo exprimāt uī hyemalē qua horremus nõ ſine multa moleſtia:ſed il
lā uoluptuoſā refrigerationē q̄ nobis calore æſtuātibus ꝑ umbrā & leuē aurā ꝓuenire ſolet. Nos aũt hēmus.
nā primũ illud appellamus freddo:hoc uero ſecūdũ freſco qđ nũc uoluit exprimere cũ dixit:Opacum frigus.

Hinc tibi quæ ſemper uicino ab limite ſepes

SER. A limite:Limes terminus agri ē. Hyblæis: Limes
ab hybla quod ſilice oppidũ ē nũc magara diciť & eſt

ſpecies pro genere. Depaſta florem: depaſtum floré
Salicti habens uel comeſta. Salicti:uirgulti genus quod ſa/
Sali/ lit:& ſurgit cito.Salictum ubi ſunt multi ſalices. Sæ
ctum.j pe:uocat ruſticum ad dulcia. Frondator: Ruſticus
frōdes legés uel pecus frōdibus ueſcés. Frōdator:ru
ſticus frōdes legés uel pecus frōdibus ueſcens Eſt tá/
tum triplex frondator & qui arbores amputant: &
frontibus manipulos facit: ut hyeme paſcat pecus &
qui manibus uitium frondes auellit:ut ſol ingrediés
uuas conquoquat. Aut auis quæ in frōdibus habitat
& his ueſcitur:uel palúbes q̃ i frōdibus nidificát. Ad
auras:in dic. Raucæ: brōgide. Ci.in ea q̃ talæ maſtis
iſcribit lā mare tyrrhenū lōge péituſq; pa.reliqt. Vul

Hybleis apibus florem depaſta ſalicti
Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro
Hic alta ſub rupe canet frondator ad auras.
Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes
Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab ulmo
Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui T.
Et freta deſtituent nudos in littore piſces:
Ante pererratis amborum finibus exul
Aut arari parthus bibet: aut germania tigrin

Geme gus tetas appellat:& nō dicūt latie:ſed multorū auctoritas latinū facit. Gemere:canere ꝓprie tamē dr̄ de tur/
re ture.hic fœ.ꝓtulit.Plau.uero Obuſtos turtures maſcu.dixit. Freta:maria a feruore dicta. Pererras:luſtratis
Arar uel errore confuſis. Exul:ſcilicet parthus & germanus. Ararim: Arar flumen galliæ in rhodanum fluens.
Tigris Tygrim: flumine fluens in perſicum ſinum per hæc āt flumina diuerſa ſignificat loca:ut ponat iпoſſibilia.
AN.M. Hic tibi q̃ ſemp:ordo ē:hic uicino ab limite ſepes:q̃ ſemper depaſta.i.depaſtū hēt apibus hybleis
Limes ſalicti floré ſæpe leui ſuſurro ſuadebit tibi inire ſomnū. Limite:limes in agris:nunc terminus nunc uiæ tráſ
uerſæ:auctor eſt Feſtus. Hybleis apibus:Dorienſes Megará condiderunt cū prius hybla uocaretur: ut Stra.
hybla edocet libro ſexto de Sicilia loquens mella ét iter Siciliæ urbes Hyblā nominat.ibi autē melis optimi copia:
propterea hyblæas apes appellauit. Florem ſalicti:Ceras ex omnium arborū ſatorūq; floribus confingunt
apes excepta Rumice & Cenopde herbarum hæc genera. auctor Pli.li.xi.Eſt autem ſalictum ſalicū locus &
copia. Inire:incipere. Leui ſuſurro:paruo murmure.ē autem nomē a ſono fictum per onomatopœié. Sua
debit:hortabit. Alta ſub rupe.i.in alta rupe. Frondator:Columella ſcribit li.vii.a calendis iuliis in calendas
nouembris tota æſtate: & deide autūno boues ſatiandos fronde.Probaturq; maxíe inquit.Vlmea poſt fraxi
nea & ab hac populea.Vltima ſunt iligna & q̃rnea & laurea. Ad auras.i.ſublimi uoce. Gemere: uidet eni
turturis & palúbiū uox gemitus eſſe potius q̃ cantus. Aeria:non aeria turtur:ſed ulmo aeria.i.alta. Ante le.
er.Itē ad Battorē quoq; dixerat:Dulcia amara prius fient:& mollia dura:Cádida nigra oculi cernent:& dexte
ra leua.Migrabunt caſus aliena in corpora rerum:Quá tu de noſtris emigret cura medullis:gaudia ſemp eni
tua me meminiſſe licebit. Ergo:cū tot uoluptatibus frui poſſim beneficio Cæſaris: anteq̃ eius obliuiſcerer
oia naturæ contraria fierent. Ante pererratis.ordo eſt anteq̃ illius uultus noſtro pectore labat:aut ꝑthus ex/
ul bibet ararim:aut Germania bibet tigrin perratis amborū finibus.i.mutatis ut ſcilicet araris Parthiá adeat
Tigris uero germaniá. Exul parthus:partorū ipium orientis erat:ut Trogus ait li.xli.Scytharū exules fuerát
quod etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur:ná Scythico ſermone exules parthi dicunt:q̃re exul ad parthū
Araris ſolúmodo nō etiá ad germaniá refert. Arari:araris Pli.teſte li.iii.c.v. fluuius ē in gallia narbonenſi.& aucto/
re Stra.li.iiii.ubi arar amnis Rhodano cōmiſcet Lugdunū i colle conditū ē.Labitur ꝓterea ex alpibus.Eſt aūt
Ger/ uicia galliæ germania:ut oſtendemus. Germania:ut ſcribit Tacitus: germania omnis a gallis:Rhetiiſq;: &
mania Pannonis Rheno & Danubio fluminibus:a Sarmatis Daciſq; mutuo metu:aut montibus ſeparatur. Cæte/
ra occeanus ambit latus ſinus & inſularū imenſa ſpatia complectens. Tigrim:oritur Tigris in regione Arme
niæ maioris fonté cōſpicuo i planitie.a celeritate āt tigris dicit.Ita.n.appellát Medi ſagittá:auctor Pli.libro.vi.
Eſt præterea Armeniæ iuncta Parthia.Iuuena.ſat.vi.Inſtantem regi Armeno Parthoque comotem.
CHRI. A limite:Limus latine obliquus eſt:ſiue tráſuerſus:hinc Terē.Limis oculis:a limo uero dicitur li/
mes terminus i agris poſitus.qa ex obliquo ponat Hinc ét in foribus limen. Raucæ:Raucá uocé dicimus eá
q̃ non cadida ſolidaq; exit:ſed intus magna ex parte uerſat:hæc aliquádo offendit aures cū diſſona eſt:& quo
dámō ſtrepit:aliquando quando intra fauces continue uerſatur uehementer delectat:ut accidit i organis:Ná
cum uoci denegatur liber exitus quoniam intra fiſtulas non ſine ſuaui modulatione agitat:ea uæhementer
demulcentur aures.Hoc in gutturis longiuſculo ſpatio cōmode faciunt cygni cū raucos illos appellamus:hic
raucio rauſi. Turtur ad auras:Quia elata uoce canet. Leues:leuis.i.ſine pondere.Oui.Qui q̃o ē pōdere ter
ræ pondere aq̃ leuior táto eſt onoroſior igne:& p traſlationē leuia dicunt q̃ nullū momētū rebus iferūt. Itē
q̃ facilia ſunt.Itē leues hōines q iſtabiles i propoſito & facile mouent.Leues igit nō qui ſint leues ſed q eſſent
ſi æthera aſcéderét:Et i his oibus profert pria ſyllaba breuis.q̃do āt ꝓducit pria ſyllaba ſignificat peſitū & ſi
ne pillo.ut ſæpe i leui q̃ſiſſét cornua frō.Et qa q̃ leuia ſic ſunt lubrica eé ſolét.Dicius leue.i.lubricū.hic dicius
leuigare expolire.Vnde dicimus tectoriū leuigatū. Ararim:araris & per ſyncopam arar profert ait Pri.hic
a monte Vogeſo effluit:& per fines eduorum ac ſequanorum leuiter fluens rhodano miſcetur. Germania:
hæc trans renum incipit.hæc gens mores habet gallicis ſimiles.Vnde Strabone teſte germani dicti ſunt qua/
ſi gallorum germani ideſt fratres ſunt. Tygris:arméiæ maioris fluuius.Vnus eſt ex illis quattuor quos chri
ſtiani ex paradiſo deliciá fluere aiunt dicitur a uelocitate currendi tygris enim ſagitra lingua medorū dicitur.
SER. Sitientes afros:Synedos:ab afris.n. Libia q̃
aqua indiget intelligi uult. Scythiá:Hæc regio ſepté
trionalis ē. Oaxé cretæ.i.lutulētū q rapiat cretá.Cre
ta alba terra dicitur:Ná oaxes meſopotamiæ fluuius

Quá noſtro illius labatur pectore uultus.
At nos hinc alii ſitientes ibimus afros: M.

Pars ſcythiā:& rapidū cretæ ueniemus oaxē:
Et penitus toto diuiſos orbe britannos.
En unq̄ patrios longo poſt tempore fines
Pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmē
Poſt aliquot mea regna uidēs mirabor ariſtas
Impius hæc tā culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros? en quis conſeuimus agros

eſt qui ex uelocitate ſua corripiens Cretā lutulentus fit diuiſos:quia olim coniuncta fuit continenti inſula britāniæ. Eſt autem in oceano ſeptentrionalis & a poetis alter orbis appellatur. En unquam : ecce aliquando. Alias diuiſit per interpoſitionem : ut en erit unquam.i.unquā ne hoc eſt aliquando. Culmē : tectū.qa ueteres ædificia de culmis tegebant ideſt e paleis e meſſibus. Tuguri:a tegendo dictum eſt. Ceſpite:herba cum propria terra euulſa. Ariſtas: ut ruſticus per ariſtas numerat annos. Mea regna:ubi dominatus ſum. Impius : uel ira motus dicit impium militem paſtor:uel quia ciuile geſſerit bellum. Noualia:noua rura quæ per ſingulos annos renouantur per ſemina:uel noualia dicuntur ubi ſylua tollitur. Habebit:in ſpe ponitur. Quo:ad quam miſeriam.

AN.M. At nos:ab exilio mouetur affectus. Eſt āt figura prolepſis ideſt p̄ſumptio:fit.n.quū ſumit̄ totū poſt partes accipiūtur:ut hic. Eſt.n.ordo At nos hic alii ibimus aphros ſitiētes:ps &c. Sitiētes aphros:ibi.n.multū torrida zona occupat:quare maxima mediterraneæ libyæ ps:& regio circa oceanū deſerta ē. Id Stra.docuit li.xvii. Scythiā:ea regio ē ad ſeptētrionē i oriētē porrecta.icludit̄ ab uno latere pōto:ab altero mōtibus Ripheis:a tergo Aſia:& phaſi flumine:multū i longitudinē & latitudinē patet. Iuſtinus auctor li.ii.& teſte Solio amant plia:iterēpto⁊ cruorē ex uulneribus ipſis bibunt. Rapidū cretæ oaxē:Vibius quoq; Oaxē Cretæ fluuiū dicit eē:a quo & ciuitas Oaxia. Nec abſurdum eſt Oaxē cretæ fluuiū Melibœū itelligere: Eſt.n. ſenſus q̄ pars ibit in ſcythiā pars in Britanniā:pars uero in Cretā.hoc eſt aliquid ad ultimas orbis partes:qdā ad mediteraneas inſulas. Nā ut ſcribit li.x. Strabo Creta inſula a ſeptētrione ægeo pſundit̄ pelago ſimul & cretico ab auſtro āt aphricano alluit̄. Britānos:finis erat orbis ora Gallici littoris:niſi Britānia iſula nomen pene orbis alterius mereret̄:octingentis & ampliusmillibus paſſuū longa porrigit̄.illic nullus anguis:auis rara:gēs īhoſpita & bellicoſa:hæc & plura Soli. Iacet āt iter ſeptētrionē & occidētem auctore Pli.li.iiii. En unq̄.i. unq̄ ne. Eſt āt ordo:unq̄ ne longo tpe poſt ſcilicet q̄ diſceſſi poſt inq̄ aliquot ariſtas uidēs patrios fines : & culmē pauperis tuguris cōgeſtū ceſpite mirabor mea regna. Nā prius opus ē:ut patrios fines uideat:dei ſua regna. Poſt aliquod ariſtas:ideſt ſegetes:& ſic æſtates:& ob id annos. Eſt āt metalepſis figura. Tuguri: tuguriū a tegēdo q̄ſi tegurinū dicitur paſto⁊ caſula. Ceſpite:ceſpes herba dicit̄ cū propria terra euulſa. Ouidi. ſecūdo de amoribus:gramīeus madidā ceſpes obūbrat humū. Culmē.i.ſūmū:nā tecta culmis tegebāt.ide tecti ſūmitas culmē dicit̄. Cōgeſtū.i.cōpoſitū. Noualia:hæ Nouales & hæc noualia dicimus. Nouale aūt ē qđ alternis annis ſerit̄:ut Pli.li.xviii.& libro.xvii.dixerat:Talis fere ē i noualibus cæſa uetere ſylua. Varro āt li.i.ſic ait: Noualis ubi ſatū fuit anteq̄ ſecunda ratione renouet̄. Barbarus has ſe.per interrogationem quandam & affectum id legitur. Barbarus autem ideſt ſeruus & immitis:uel quia Barbaris etiam non ſolum latinis Veteranis agri diſtributi ſunt. Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis græcis & latinis: auctor ē Feſtus. Strabo autem libro.xiiii.ſic:Sed ego arbitror ab initio confiσto nomine eos barbaros appellatos: qui difficulter aſpere ac dure loquerentur:ut bleſos balboſq; dicimus. Omnes itaq; qui craſſe loquuntur:barbari dicuntur:quales ſunt nationes oēs p̄ter Græcos. hæc ille. Segetes:ſeges eſt frumēti fructus auctoritate. M. hic Maro prio geor. Hic ſegetes:illic ueniūt fœlicius uuæ. Dicit̄ ſeges a ſatu.i.ſemine:ut Var. placet. Diſcordia:bello⁊ ciuiliū.ſ. Saluſtius autē in iugurthino inquit:Concordia paruæ res creſcunt:diſcordia maximæ dilabuntur.

CHRI. Labatur no.pe.uultus.i.defluat e mēte.i.e memoria nr̄a. Vultus nō icongrue. Non ſolū meminerat facies Auguſti:ſed eius quoq; liberalis & clementis lætitiæ:quæ ſeſe oſtendebat in facie. Vultus.n. nō ē facies ſed affectus ille uel doloris:uel letiæ:uel iræ:uel amoris:uel alio⁊ motuū qui apparent i facie. Nunquā ergo mādabit obliuioni liberalis affabilis & clemēs letitia:quā eius uultu dephendit. Oaxē:oaxis fluuius ē Meſopotamiæ labens per regionē q eſt inter caſpium & hyericū mare. Creta:oppidū ē ſcythiæ Valerius.n.libro primo:Quotiēs paucos ad littoris ictus. Deficiā ſcyticū metuens pontūq; cretāq;. Oaxē:oppidū cretæ iſulæ conditū ab Oaxe filio Apollinis & Antilenes:ut meminit Philſtenes. Toto diuiſo or. Hinc Sene. Cæſar oibus terra mariq; captus reſpexit oceanū quaſi hic orbis romanis nō ſufficeret aliū cogitauit. Claſſe igit̄ cōparata Britaniā petit. Eſt.n. Britānia inſula in oceano iter ſeptētrionē & oceanū iacēs magno circuitu ut alter orbis uideat̄. Eius forma teſte Stra.triāgula ē & ut refert Pli. Albiō prius uocabat̄ cū britāniæ appellarēt̄ oēs circū adiacētes inſulæ. Pauperis tuguri:iproprie dixit:nā cū duo⁊ gene⁊ ſit paup non recte dicit̄ pauper tuguriū ſed poeta⁊ ē hæc licētia Sic alibi de paupere regno:& Proper. Sydera ſint teſtes. Tuguriū & teges a tegēdo dicunt̄. Nā illis p̄ter id quod recti ſumus nullā aliā cōmoditatē aſſequimur. Mea regna:Ex affectu q eſt ex patrio ſolo rus ſuū regnū appellat. Mirabor:nā carentia rei & diuturnū illius deſideriū adducet i admirationē Mirabor ergo.i.p̄clarā rē putabo id quod dū poſſidebā nō multi faciebā quoniā ipſa copia faſtidiū affert. Impius:nā militū eſt occiſionē facere:p̄das abigere hoīes i captiuitatē ducere ipuberes in parētū cōſpectu occidere:aut cōſtupare:ferro & igni oīa populari:Luca. Nulla fides pietaſq; uiris q caſtra ſequūtur. Venaleſq; manus ibi fax ubi maxima mer. Has.q.d.tā pulchras. Nihil āt iſta oīo ne cōturbatius eē potuit. Nā cū a p̄ncipio tāq̄ ex mœrore cōfectus & ex cōparatione Tityri ſuas iſœlicitates diligētius aduerteret cū ſuſpirio cœpit. At nos.h.a.deide cū iā bibis illū ex mœrore ad irā cōuocaret:concitatius addidit. En unq̄:poſtremo āt cū iā ſolo furore p̄ceps ferret̄ i exclamationē prorupit. Impius hæc:hic q̄ demum cōcitata ac pathetica oratione utit̄ & adhibet iterrogationē: & diſſolutū:q̄ quidē ai ſunt ex ira æſtuantis & uocat milites impios & barbaros qa

Scy- thia
Oaxis
Britā- nia
Tugu rium ceſpes
Noua le
Barba ri
Seges diſcor dia
Con- cordia uultus Oaxis
Britā- nia

barbarica utantur crudelitate. Poſt hæc uero labores ſuos irritos dolet & pene ſe ſtultitiæ arguit: Neq; caret commiſeratione quod ad muta ſermonem conuertat: ut Turnus æquum alloquitur Rebe diu res ſi qua diu moralibus ulla eſt. Vixi.

Inſere nũc melibœe piros: pone ordine uites,
Ite meæ fœlix quondam pecus ite capellæ.
Nõ ego uos poſthac uiridi proiectus ĩ antro
Dumoſa pendere procul de rupe uidebo.
Carmina nulla canam. nõ me paſcẽte capellæ
Florentem cytiſum & ſalices carpetis amaras.
Hic tñ hac mecum poteris requieſcere nocte T.
Fronde ſuper uiridi: ſunt nobis mitia poma.
Caſtaneæ molles: & preſſi copia lactis.
Et iã ſumma procul uillarum culmina fumãt
Maioreſq; cadunt altis de montibus umbræ:

SER. Inſere: ad ſeipſum apoſtrophat uel dolẽdo uel inuidẽdo Tityro. Ordine: qa ponitur q̃drato ordine. Fœlix: quomõ dũ tenebã mea ꝑdia. Dolet ergo qa uidet ſe non hr̃e quo Tityrus utit̃. Dumoſa. i. dumis plena. Pẽdere: qa paſcẽtes pẽdẽt. Carmĩa: qa nõ libet priuato agris canere. Cythiſũ: herba q̃ naſcitur iter campos & ſyluas ĩ Cythiſi ciuitate. Amaras: hõi: nã capris dulces ſũt. Mitia: matura q̃ morſa nõ remordẽt. Molles: maturæ uel male ãtiqores. Preſſi: mulcti: uel in caſeum coacti. Fumant: ad præparãdam cœnam ueſperi. Maiores: Cũ ſol cadit maiores ſunt umbræ quemadmodum cum oritur: qa ex tranſuerſo nos ſeriens longius iacit umbras.

AN.M. Inſere nunc: ſeipſũ arguit ꝑterire curæ & diligẽtiæ. Pone or. ui. ſecũdo quoq; g. de uitibus ait: Indulge ordinibus nec ſetius oĩs in unguẽ Arboribus poſitis ſecto uia limite q̃dret. Pecus: de hoc late li. i. g. Dumoſa. i. frõdoſa: ut Feſtus ait. Pẽdere ui. id ſũptũ ẽ a Theocriti pria ægloga. Ait. n. ibi Thyrſis de Daphnide: Nõ ego dumoſas: frõdẽteſq; amplius oras. Nõ ego dulce nemus mõtes ſaltuſq; uidebo. Pẽdere: pẽdendo paſci. Florentem cy. cytiſus frutex ẽ & ouiũ pabulũ: nec ex alio pabulo lactis maior copia aut melior. Inuentus hic frutex ĩ cytiſo ĩſula inde tranſlatus ẽ in omnes cycladas mox in urbes græcas. Pli auctor li. xiii. Phũs ãt li. iii. de animalibus ſcribit ẽt q cytiſus lac auget: ſed dum floret ĩcõmodius ẽ urit enim tantiſper atq; extinguit. Hic ta. affectus Tityrus amici clade illũ ad equitẽ apud ſe allicit. Sũt nobis mi. po. Sylepſis figura ẽ: q̃ dici põt cõceptio iit ãt q̃do ſingularis dictio plu. uer. reddit aut plura. dictio ſingula. uerbo adiungit̃: ut hoc loco & ibi: Hic illius arma: Hic currus fuit: de hac alibi latius. Poma: pomatos græce: latĩe potio uel poculũ. Vnde apte Marc. ait põa q potu ĩdigeãt dicta eẽ poſſũt. Caſtaneæ. m. i. recẽtes & nouæ au. ꝑdi. Preſſi lactis: in caſei maſſam redacti ꝑt & mulcti exponi. Fumant: ueſperi. n. cenæ parant̃. Maioreſq; cadũt: occ. ſolis: piphraſis.

Cythiſus CHRI. Cytiſũ: frutex ẽ cytiſus ab Antinõacho miris laudibꝫ ꝑdicatꝫ pabulo oĩum. Aridꝫ uero ẽt ſuũ illo ꝑ quã modicũ pĩgueſcũt q̃drupedia ita ut iumẽta hordeũ ſpnant. Ex nullo alio pabulo lactis maior copia aut melior oĩbus pecoꝝ morbis medet̃: nutricibꝫ ĩ defectu lactis aridũ & aq̃ decoctũ potui cũ uino dat̃ & firmiores celſioreſq; ĩfãtes fiũt. Viridẽ: ẽt gallinis dãt: aut ſi aruerit madefactũ dãt. Plãtæ cubitales ꝓferũt̃ ſcrobe pedali demetit̃: uerno æqnoctio cũ florere deſinit uel pueri: uel anus uiliſſima opa. Hic ta. i. quis tot urgeãt ĩcõmoda tamẽ poteris mecũ requieſcere. Frõde: accõmodatũ dat ſtratũ paſtori. Nã cũ pnoctẽt apud greges: ſtratũ ſibi ex frõdibus & ramis ita altũ cõſtruũt: ut ſi pluat aq̃ ſublabat̃: neq; cubãtiũ corpora tãgãt. Preſſi: uel emũcti. & preſſis uberibus: uel preſſi in caſeum præmendo conſolidati. Caſtaneæ: de his ĩ ſequentibꝫ dicemus.

Argumẽtũ æglogæ ſecũdæ quæ dicit̃ Alexis
Formoſum Corydon ſecum decantet alexin:
Deſpectus tandem ſeſe longe increpat ultro.

Ormoſũ paſtor corydõ ardebat alexi:
Delitias domini: nec quid ſparet hẽbat.
Tantũ inter denſas umbroſa cacumina fagos
Aſſidue ueniebat ibi hæc incondita ſolus.

SER. Alexis Ormoſũ pa. Vir. ĩ ꝑſona Cory. itelligit̃: & Cæſ. ꝑ Alc. Ardebat: ĩpaciẽter diligebat. Alexis: ſeruus fuit Aſinii pol. quẽ ĩ prãdio miniſtrãtẽ cũ miræ uidiſſet pulchritudinis amore eius ẽ captus: & dono a domino accepit. Alii puerũ Cæ. fuiſſe dicũt formoſũ ĩ opibꝫ & gloria: quẽ ſi qs laudaſſet rẽ gratã Cæ. faciebat: nã Vir. ĩ pueros dr̃ habuiſſe amorẽ: nec eũ turpiter diligebat. Nũcupauit Cor. ficto noĩe aut a corydali: qa dulce cãit. alexi q̃ſi ſine ꝛ̃põſiõe. alii a Vir. illũ laudatũ ut gratificaret̃ Pol. ꝗ illũ amabat. Tenebat ãt eo tp̃e trãſpadanã galliã Pollio: & agris diuidũdis ꝑerat. Quid ſparet: d eo petẽdo. Tãtũ: tãtũmõ. Aſſidue: ſæpius. Incõdita: ĩcõpoſita agreſtia: uel ĩſaniæ mẽtis uerba: uel ĩcõſcripta. Sal. at illi qbꝫ res ĩcognita erat ruer̃ ꝯti ad portas ĩcõdita tenet̃.

AN.M. Formoſumũ paſtor coridon ar. alc. &c. Hæc qdẽ æglo. formata ẽ a terra potiſſimum Theocriti. Ibi uero amaryllis: hic alexis amatur: quicqd ãt inde ſumpſerit Maro paſſim patebit. Coridon: id nomen a Theocriti æglo. iiii. poeta ſumpſit: cui Battus ait: Sic tibi contingat. Cor. chariſſime quidqe Exopta: uotiſque tuis ſic Iuppiter adſit. Hic tamẽ pro Virgi. ſumitur adamauit. n. ut aiunt. Cebetẽ & Alexandrum: quẽ hic Alexin appellat: donatũ ſibi ab Aſinio Polione. utrunq; eruditũ dimiſit. nã Alex. grã. Cebetẽ uero & poetã. Apu. oratione prima apologiæ ſic ait. Quanto modeſtius tandem Ma. p. q itidẽ ut ego: puerum amici ſui Poliiõis bucolico. ludrico laudãs & abſtinens nominum: ſeſe quidem Cor. puerum uero Alc. uocat. Hæc ille quaꝛ̃ nõ recte quidẽ per Alc. Augu. accipitur: ut quidam uolũt. Pollio autem orator fuit & cõſularis: qui de Dalmatis triumphauit. lxxx. ſuæ ætatis anno in uila Tuſculana obiit: Euſe. ſcribit. Alc. dicitur alexis ab a quod eſt ſine & lexis dict o: quaſi ſine dilectiõe ſeu reſponſione. Domini. i. Aſinii Pollionis. Incondita: inculta.

Coridon / Polio / Delitiæ

CHRI. Formoſũ pa. & ſi ꝑ alegoriã Vir. ſub Cor. ꝑſona q̃ri poſſit q. Aug. quẽ ꝑ alc. notet ꝑces ſuas ꝯtẽnat. Delitias: delitiæ: dicũt̃ illa q̃ ꝑp uoluptatẽ iocũditatẽq; q̃ ĩde nobis ꝓueit ꝑpõim ꝯ: nõ ãt ꝑp utilitatẽ aut digni

tatē.In ſigulari āt delitia tigni ſpēs ē ne q̄d ſp.q̄i affirmat illud te.ut q̄do mīus ſpei adeēt tāto magis amaret.

SER. Iactabat:Incaſſū fodebat. Inani:p̄ amore nihil ſibi ꝓcurās:ſed i abſentē iuuenē loq̄bat̄. Crudelis: Qui nō flecteris meo amore nec te potiūdū p̄bes.Allegorice crudelis Cæſar:quē mea ſcripta ad agros reddē dos nō flectūt. Mori:p̄ cōtēptu. Frigora:Nō aprica loca. Theſtylis:ruſticana mulier:q̄ ex diuerſis contuſis herbis pulmētaria meſſoribus parat.ꝯ eſt q̄ſi fictilis q̄d i fictilibus ponat cibū ruſticis. Feſſis:labore uel æſtu fatigatis. Allia ſerpi.Ad pellēdos calores:ut teſte ēt Pli. medicīa cōtrario uel ēt ſimili ſumat̄.Vnde calor alio calore pōt pelli.Hic cōtra amoris ardorē non ſolū ad ſcytiæ frigora:ſed ad ardētē æthiopiā dici ſe itē.Ser pillū ερπελλον græce dr̄:ſed nos aſpirationē i s uerti mus:& dicimus ſerpill: m ſic ἑξ & επτα ſex & ſeptem.

Montibus & ſyluis ſtudio iactabat inani.
O crudelis alexi nihil mea carmina curas.
Nil noſtri miſerere.mori me deniq; cogis.
Nunc etiā pecudes umbras & frigora captāt.
Nunc uirides etiā occulutant ſpineta lacertos.
Theſtylis:& rapido feſſis meſſoribus æſtu.
Allia ſerpillumq; herbas contundit olentes:
At mecum raucis tua dum ueſtigia luſtro:
Sole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis.
Nonne fuit ſatius triſtis amaryllidis iras.
Atq; ſuperba pati faſtidia:nōne menalcam:
Q uāuis ille niger:quāuis tu candidus eſſes.
O formoſe puer nimium ne crede colori.

At mecū:longū ē hyp̄batō ut ſit dū tua ue.lu. me.ar. re.Sed melius eſt ut ſit At coniunctio:ut ſit ar.re.me. ra.cic. Triſtes:ut uerā irā oſtēderet:& nō illā irā q̄ eſt amantiū:de q̄ Ter.Amātiū iræ amoris reītegratio.de q̄ Ho.Vrit grata ꝓteruitas. Sup̄ba fa.Ex faſtidio ꝓue nit oīs ſup̄bia.amaſſe āt tres dicet̄ Vir.alexandrū quē ei donauit Pollio:& Cebetē puerū:& puellā Leriam: quos a Mecœnate accepit.Vnde p̄ Amaryllida Leriā: p̄ Menalcā Cebetē poni uolunt. O formoſe.p.Recte Donatus ait:Suſpēdendū o:& deīde dicendū for.p.ut intelligamus aliud p̄ irā dicere uoluiſſe ſed ne ale.offē deret i hæc uerba amor̄ fuiſſe cōpulſū. Crede:cōfide.

AN.M. Studio inani:occupatione inutili & uana. Ci.n.li.i.rhet.ſic ait:Studiū ē aī aſſidua & uehemens: ad aliq̄ rē applicata magna cū uoluntate occupatio:ut phōiæ geometriæ litteraꝝ.Vbi uictorius ēt ſic:Studiū eſt aī cōſcius ad aliq̄d. O cru.o doloris īteriectio ē hoc lo co potius q̄ uocādi aduerbiū:q̄d ſequētia īdicāt. Nihil mea caria curas: Theocritus i.iii.ægloga:Nō amarylli audis:non uox hæc fert̄ ad aures Mœſta tuas. Nil nr̄i miſerere:In tertia quoq; Theocritus:at tibi nulla mei uirgo ſtat cura doloris:Mori me dēiq; cogis.Theocritus ait i ultia.Poſt q̄ difficilis nūq̄ miſerat̄ amicū ille me um:miſeroq; mori ſed cogit amor̄. Nūc ēt.p.arguit amoris furor̄ uexari:nā cū cæteri oēs:& aīalia bruta q̄eſ cant ſolus ipſe uagat̄ ſub ſole ardenti. Nūc uirides ēt pecudes:Theocritus in ultima inquit:Quo nunc chare dic nitido flagrantibus auris tēdis iter uirides rapido ſpineta lacertas Symichida ſub ſole tegūt felicibus um bris.ac ēt obſcœna uolucres nūc frigus opacū Et molles altis captāt in montibus umbras. Theſtylis:ruſtica mulier:ſed ueneficæ nomē i ſecūda Theocriti æegloga.de q̄ q̄dē ſic ille:Nāq; potes:ut nēpe facis peiora uene na Quā circe latio:medæa uel īproba colchis. Allia:alliū antiq & inſanientibus dabant crudū:ut ſcribit pli. li.xx.& Gallieni auctoritate eſt alium tyriaca ruſticorū. Serpillū:id putāt a ſerpēto dictū:q̄d i ſylueſtri euēit: in petris maxīe:ſatiuū nō ſerpit capitis doloribus decoctū i aceto illinit̄ tp̄ibus ac fronti cū roſaceo. Itē phre neticis.auctor Pli.li.xx. At mecū:ordo eſt at dum ueſtigia tua luſtro ſub ſole ardenti:arbuſta mecū reſonāt cicadis raucis.i.pp̄ cicadas:uel cū cicadis. Cicadis:cicadæ oleas maxīe amant:ut minus umbroſas loca.n.fri gidiora aſpernant̄.quāobrē in opacis nemoribus eſſe neq̄unt.Ari.id ſcri.li.v.de aīa.plura etiam Pli.li.xi.& St. li.vi.Ci.The.item in ultima ait:Hic etiam graciles rapido ſub ſole cicadæ Vocibus aſſiduis crepitabant æſti bus aptæ. Nonne fuit ſatius:q; amaryllida propter alex.reliquerit ſeſe arguit. Satius:melius. Sup̄ba fa. Fe ſtus ineſt pulchris:ſequiturq; ſuperbia formam: Irriſum uultu deſpicit illa ſuo.Ouidi.in faſtis Menalcam:ru ſtici pueri nomē. O formoſe:pōt hic eē uocādi aduerbiū:ſed melius doloris īteriectio. Crede:confide.

Studium

The ſtylis

Tyriaca Ruſticorū

Serpillum

Cicadæ

CHRI. Mōtibus.q.d.cū alibi cōq̄ueri non liceret conquerebat̄ apud mō.& ſyl.qui.n.amātes re amata po tiri neq̄unt a mœrore facile ī ſolitudinem adducunt̄.eſt.n.ſtudium uehemens aī applicatio ad aliq̄ rem pera gendā.Ergo ſtudio inani.q̄a animum ad eā rem applicauerat ſed fruſtra.inde dicimus ſtudium amorē ac fa uorē:q̄a in utraq; re eſt uehemens applicatio aī. O cru.a.Pathetica orō & amanti accōmodata ut ad abſētem uertat ſermonem:& crudelem dicat q̄d i amore nō:correſpōdet. Nil.n.m.Repetitiōe & diſſolutū:unde ma ior eſt uehementia ſermoni. Mori.m.d.c.Magnam probat eſſe crudelitatē eum ad mortē deducat. Nūc.u. Quāto amor e efficiat̄ ꝓbat:quoniā quo tp̄e & lacerti q̄ ſua nā frigidi ſūt & meſſores q̄aſſueti ſūt caloribus ferre æſtū nō præter:ipſe cogat̄ i ſole ardētiſſimo:& quē ſolæ cicadæ pferant illius fugitiui ueſtigia ingrere:

Vmbras &.f.i.umbroſa frigora.ad q̄ in calore nos recipimus. Spīeta:Loca ſpinis denſa.ut dicimus a quer cubus querceta:a pinu pineta:ab eſculis æſculeta:& ſic in multis aliis.a ſalicibus uero & roſis & uiolis. potius ſalicta roſaria & uiolaria dicimus. Cicadis:cicadarum duo ſunt genera:Minores q̄ primæ proueniunt:& no uiſſimæ ꝑeunt:ſūtq; mutæ.q̄ canūt uocat̄ acheræ.Et q̄ minores ex iis dicunt̄ tetrigōetræ.Nullæ tamē canūt niſi mares.gētes orientales & ēt pthi q̄uis opulētī illis ueſcunt̄:unū hoc ex iis q̄ uiuūt ſine ore ē.p̄ eo q̄ddā acu leatū līguis ſimile & hoc i pectore quo rorē lambūt:pectus ipſū fiſtuloſū:Hocq; canūt rore tātū uiuūt:i uētre nih l ē.Nullo habēt ad excremēta corpis foramē.i agro rhegio ſilēt oēs.Vltra flumē i locris canūt hæc Pli.ait Str.Cū flu.alex.rheginū agrꝝ a locrēſi diuidat q p̄ uallē ꝓfūdā curſū hēt cicadæ q̄ i locroꝝ ripa uerſant̄ cāoræ ſūt q̄ in rhegino& mutæ.Nā a locrēſi agro ripa ē aptica:q̄ illaꝝ alas aridas & corneas reddit:unde apte ſtridor emittit̄.In rhegino aūt multa umbra efficit cicadas ita roſcidas:ut alaꝝ pelliculas minime pandāt. Eſt apud

Spinetum

locros. Ennoi citharedi quæ ſtatua: inſidentem cytharæ cicadam habet. Nam cum hic cum Ariſtone rhegino in pythiorum certamine de muſica certaret: & inter certandum chorda una fracta defeciſſet cicada ſuperuolans aſtitit: & ſupplementa uocis fecit. Arian li. de aia. refert i cephalenia iſula flumē eē cuius altera ripa cicadaꝝ copiā: hēt altera oino nullā. So. āt tradidit graniū huius ſilētiu cām ſcripſiſſe q̄ cum obmurmuraret illi Her. qeſcenti iuſſit deus ne ſtreperēt. Itaq; cœptū ex eo ſilentiū pmāet. Luſtro: oculis cūcta luſtrādo circūſpicio. Triſtis: p triſtes ab effectu q̄ mihi triſticiā afferunt. Supba faſtidia: qa ex ſupbia me faſtidit. Colori: Pulchritudini. Eſt.n. pulchritudo recta pportio mēbroꝝ decēti colore ſupinfuſa admonet igit̄ ne formæ cōfidat: quoniā res illa caduca & momētanea ē. Nā ut ait Sal. Dignitas formæ aut morbo aut ætate defloreſcit.

Alba liguſtra cadūt: uacinia nigra: leguntur.
Deſpectus tibi ſum: nec quis ſim quæris alexi
Quā diues pecoris niuei: q̄ lactis abundans:
Mille meæ ſiculis errant in montibus agnæ:
Lac mihi nō æſtate nouum nec frigore deſit
Canto quæ ſolitus ſi quādo armēta uocabat.
Amphion dyrceus in acthæo aracyntho.
Nec ſum adeo informis: nup me i littore uidi
Quū placidū uētis ſtaret mare. nō ego daphī
Iudice te metuam: ſi nunquam fallit imago.

SER. Alba liguſtra: & ruſtice: & amatorie ex floribus facit cōparationē. Liguſtꝝ aūt flos ē candidiſſimus ſed uiliſſimus. Vacinia: ſūt uiolæ q̄s purpurei coloris eē cōſtat. Quā di. pc. Tria ſūt qbus poſſint amatores cōmēdari pulchritudo: diuitiæ: cātilena. A quibus iſte ſe cōmēdat. Niuei: Alii niuei caſei legūt ſecūdū Homeꝝ: q dixit γαλα λευκον. Sed melius eſt niuei pecoris Nā cādidæ oues maioris pcii ſūt: ūde i Geor. Munere ſic niueo lanæ ſi credere dignū ē. Errāt: cum ſecuritate paſcūtur. Mille agnæ: A ſexu ab ætate commendat. Lac mihi: Rectius q̄ Theocritus qui non lac ſed caſeum dixit. Sed caſeus quia ſeruari pōt omni tempore haberi poteſt. Laudat ergo qd habeat lac nouum .i. coluſtrum in neutro genere: nam fœminini eſſe non pōt. Virgilii ſententiam peruertens male diſponit lac mihi non æſtate nouū: nec frigore de. ir. i. ſp deeſt. Amphiō: Hic fratrē zetū habuit: & filii fuerunt Iouis ex Anthiopa: ſed zetus ruſticus fuit: Amphion uero muſicæ deditus. Aracynthus mōs ē thebanus Ergo acthæo .i. littorali ut alibi. At procul in ſola ſecrete troades actæ quāuis ακτη primo ſint dictæ athenæ. Vel dicamus q̄ ipſe ueluti paſtor ignarus duxerit illum athenienſem: qui ſit thebanus. Nā & Theocritus ad exprimendā ſimplicitatē multa aliter dicit: ſint. Hac ratione potuit dixiſſe Oaxem Cretæ fluuium cū ſit Meſopotamiæ. Nec ſum adeo: Immodeſte pulchritudinē ſuam commemorat. Me in littore: Negatur hoc preꝝ naturam effici potuiſſe: ſed ſeqtur Theocritū: q ait de Cyclope. Sed ille excuſat̄ uel qd ingentem hēt oculū Cyclops: uel qd ſit filius Neptuni. Sūt tamē q putent dictū i littore .i. i aq̄ ibi a fluctibus relicta: Sed hoc excludit illud cū placidū uētis ſtaret mare. Nō āt reddit nobis imaginē mare qa nō ſtat: atq; ēt ſi ſtet nō pōt reddere. Daphnis. Puto fuit Mercurii formoſiſſimus & prius paſtor. Ter. Quāuis meā deſpicias pulchritudinē.

(Amphion, Zetus, Aracynthus)

AN. M. Liguſtra: liguſtrum arboris genus eſt. ait enim Pli. li. xvi. ca. xxxi. liguſtra teſſeris utiliſſima. Item Vacinia Italiæ in aucupiis ſata. galliæ uero etiam purpurea tingendi cauſa ad ſeruoꝝ ueſtes. Intelligi poteſt igitur liguſtrum albos flores producere nulli rei idoneos. Vacinia uero nigros ſeu purpureos qui ad tingendas ueſtes leguntur. Item quoq; li. xxiiii. inquit ſic Liguſtrum eadem arbor eſt. qui in oriente cypros: ſuos i europa uſus hēt. Deſpectus tibi ſum: Tertia æ gloga Theocritus ſcribit: Cara amaryllis aio ſemper gratiſſima noſtro Cur miſerum uiridi latitans formoſa ſub antro Me fugis & uocitas tu me non amplius unq̄. Nimirum tibi deſpectus ſum neq; ſola es. Nec qui ſim: legendum eſt qui non quis. Quā diues: a tribus ſe laudat. diuitiis: cantu: forma: his enim rebus poteſt allici amor. Pecoris niuei: color enim albus ut etiam ſcribit columella li. viii. tum optimus eſt: tum etiam utiliſſimus: q ex eo plurimi fiunt. Lac mihi nō æſtate nouum: Indicat ſuas oues optimas eē adeo q̄ nec æſtate nec hyeme corrūpant̄. nā ut inqt Columella li. viii. id pecus frigoris impatientiſſimū eſt: nec minus æſtiui uaporis. Lac nouum .i. recens intelligit enim illud. de quo Varro li. ii. ſic ait A mulgendo atq; ortu optimum eſt id. q neq; longe abeſt a mulſa neq; a partu continuo eſt ſumptum. Id autem dixit propter Coloſtram quæ mala eſt. de q̄ quidem Columella li. viii. ſic ait Agnus aūt quū ē editus erigidēt: atq; uberibus admoueri: tū eius deductū os: pſſis hūctare papillis ut cōdiſcat maternū trahere alimētū. ſed priuſq̄ hoc fiat exiguū emulgendū ē: q paſtores coloſtrā uocant. ea niſi aliq̄tenus emittitur: nocet agno. Deſit ita legendū eſt: nō deſit p l ſed per f deſit. Amphiō dircæus: Amphiō iouis filius: primus iuēit muſicā: prius itē cū cithara cecinit. Primus illā iuenit ut alii Orphe. ut alii Li. Pli. auctor li. vii. De hoc Ho. ait i arte: Dictus & Amphion thebanæ cōditor urbis Saxa mouere ſono teſtudinis & pce blāda Ducere quo uellet: So. uero ait: Thebanus condidit Amphion: nō q lyra ſaxa duxerit: neq;. n. par eſt: ita geſtū uideri: ſed q afflatus ſuauitate hoīes rupiū icolas: & iucultis moribus rudes ad obſeq ciuilis pellexerit diſciplinā: Apud thebas āt eodē auctore Dirce fōs ē: īde Dircæus. Actæo Aracyntho: mōs ē Aracynthus clarus i Acarnania Epiri pte: ut docet Pli. li. iiii. Acteo āt .i. littorali: Acte .n. littus dr̄. Lactantius uero li. iiii. th. ſcribit q̄ actæa dr̄ regio attica. ūde Vir. & mōtē atticū aracynthū: actæū dixit. Pro. āt ſic ait: A mōte amœno Thebāo: quē actæū dixit nō atticū. q ibi acteō a cāibus ſit laceratus. Nec ſū adeo informis: Poly. quoq; .vi. Theo. æglo. ad gala. ait. nec ſum adeo iformis fama iā notus i orbe: Nup i obliquo ſpeculās me littor̄ uidi. Quū placidū uētis ſtaret ma. daph. de hoc circa pricipiū dixius. cui & Maro imo. illd epitha. ſcri. Daphnis ego i ſyluis hic uſq; ad ſidera notus. Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipe. Ipe idē iſecūda theo. ait: ille ego ſū Daphnis cui lætis paſcer̄ cāpis cura boues dictos: & duros ducer̄ tauros: Fontibus & liqdis plēas depellere uaccas: Si nūq̄ fallit imago. Id dixit: qa uera imago uix apparere pōt in aquis. Vnde ut ēt Alexāder aphrodiſeus i pbl. ſcribit: Nūmus & pomum iaqua ma

(Liguſtrum, Vacinia, Amphion)

ſora q̃ ſint uidenť:q; adiuncta ipſis aq̃ corpꝫ recipit colorē:aſpectūq; decipit utpotequæ maiora uideantur &c.
CHRI. Liguſtra:Pli.ſic ſcribit:Non niſi in aquoſis,puenıūt ſalices alni:populi:Siler:liguſtra teſſeris utiliſſima.Itē uacinia Italiæ.i aucupiis ſata:galliæ uero ēt tingēdi cā ad ſeruopꝫ ueſtes Columella in hortis ſic ait de liguſtro.Et nigro permixta liguſtro balſama.In quo loco uideť ,p herba poni liguſtrū: qd ēt tenent medici: apud quos liguſtrū herba eſt quæ uio abilis maior diciť:q per ſepes & macerias ſerpit.Vel ut aliis placet herba eſt quæ dicitur caprifoliū.alio loco idem Pli.ait Liguſtrum eadē arbor eſt cuius acini contra.phthyriaſim ſunt efficaciſſimi.Ergo & herba & arbor erit:ut de loto & de nonnullis aliis uidemus. Deſpectus tibi ſum: Iuſtiſſima querela quod antea deſpiciat q̃ q ſit q̃ſiuerit:q; recti eſt:ſed aı̄ iā ꝑturbati. Diues:Et gtō iungiť ut hic.& ablatiuo Hora.Diues agris diues poſitis in fœnere numis Pecoris.Quicquid humana effigie caret dicimus pecus:pecudem uero de inſectis dicere nō uidemur.Cū dicimus beſtias crudelitatem uidemur exprimere.Cum uero bæluas magnitudinem:& quaſi monſtruoſitatē Feras opponimus cicuribus. Mille.ſ.n.fu it apud priſcos.Varro in.xviii.humanapꝫ:ad Romuli initiū plus mille & centū annorum eſt.Itē Cicero,p Milone in quo ſundo propter illius inſanas ſubſtructiones mille hoīum uerſabatur. Lac nouū.i. recēs & nup emunctū:& quod nō ſit iā coagulatū & ſale conditum:Nō aūt ītellexit nouū.i.primū illud quod a fœtu pue nit,quā coluſtrā ī fœminino genere dixit Plautus Mea coluſtra meus melliculus caſeus.Et Columella ait de lacte ſcribens:Exiguum emulgendū eſt quod paſtores colaſtram uocant. Ea niſi aliquatenus emittitur nocet agno.Ergo nō lac nouum eſt coluſtrum.ſed ut Plinius ait.Spongioſa denſitas lactis a partu.Lac igitur cōueniens cibus eſt infanti quia eſt ſimile menſtruo ſanguini quo in utero nutritus eſt.Lac habentium dētes ī utraq; maxilla non coagulantur:niſi forte lixeť & dureſcat:quia ſubtile nimium & tenue eſt.In alio coagulatur pinguedo ex frigido.Subtile dulcius eſt.Camelæ tenuiſſimum.deinde equæ:poſtremo aſinæ:& ideo cōſumptis datur ut eos humefaciat.Lac quod eſt ſtatim poſt partum & coloſtrum uocatur.nihil ualet:quia eſt purgamentū matricis. Quod āt nimis remotū eſt a ꝑtu nimis:eſt tenue:q̃a nobilius deſcēdit ad matricē ī libidinē q deſiderat cōceptus & ſanguis mēſtruus deſcendit ad uias cōſuetas:unde lac frequētius coeuntiū deterius ē:q̃a ꝑs illa nobilior q̃ eēt itura ad mamillas ꝑ coitū defluit.Subā lactis triplex ē caſeus:ſerꝫ qđ aquoſus ē: & butyrꝫ quod unctuoſius. Amphion:Liceus thebarꝫ rex uxorem habuit Antiopē.Ex ea Iupiter Amphionem ac zetū filius ſubſtulit:alii Caam tertiū addunt.Verum hac re offenſus cū illam ꝑgnantē nouiſſet:Liceus ea repudiata.Dyrcem ſolis filiā nouam uxorem ſuperinduxit quæ a merito īpetrauit ut Antiope ī uincula cōiicereť.Sed iuppiter calamitatem commiſeratus eam ſoluit:illa ī cytheronem montem auſugit:ubi filios quos dixit peperit:qui expoſiti a paſtore nuriti ſūt.zetus aūt cum adoleuiſſet:Dyrcem tauro alligauit:a quo tracta diſcreptaq; eſt:& tandem in fontem ſui nominis immutata.Plutarchus in libro de muſica refert heraclide auctore Amphiōem thebanum:quem Antiope Ioui peperit primum a Ioue patre etharedicam poeſim deotum fuiſſe.Idq; probat ex iis quæ in ſycione de ſacris argiuorum & poetis & muſicis ſcripta ſunt: Plinius autem ubi de rerum inuentoribus tribuit muſice inuentionem & lydios modulos Amphioni tribuit. Dirceus:thebanus a dyrce fonte qui a Dyrce in eum conuerſa nomen habuit.Horatius: Multa dyrcæum leuat aura cygnum.i.pindarum uatem. Aracyntho:hic mons ut ſcribit Pli.in quarto eſt in Acarnania.Daphnis ut ſupra dixi filius fuit Mercurii ex nympha paſtorali uite deditus quapropter quem excellentiorem paſtorem inducunt poetæ inducunt eum Daphnim appellant. Sordida tibi:ideſt quæ tibi ſordent.Nam multis amœna uoluptuoſaq; ſunt.ergo repete bis tibi ut ſit.libeat tibi:& ſordida tibi.Non enim uituperat rem ad quam puerum allicere cupit:ſed dixit ſordida tibi,quaſi admirabundus quot ſorderent. Aracinthus

O tantum libeat mecum tibi ſordida rura.
Atq; humiles habitare caſas:& figere ceruos.
Hædorumq; gregem uiridi cōpellere hibiſco:
Mecū una in ſyluis imitabere pana canendo.
Pan primus calamos cæra cōiungere plures:
Inſtitui pan curat oues:ouiumq; magiſtros.
Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum:
Hæc eadē ut ſciret quid nō faciebat amyntas.

SER. Habitare:Melius humiles caſas q̃ in humilibus caſis:quia frequentatiuum eſt ab habeo qui accuſatiuum regit. Ceruos:Vel faucæ ſūt ad caſas ſubſtentandas ſic dictæ ad ſimilitudinem cornuum ceruorum:uel melius iaculari ceruos.i. uenari ut ad uoluptatem non ad laborem inuitet. Hibiſco.ſa lacte ad hibiſcum:ut dicimus:Id clamor cælo.i.ad cælum: Hibiſcus eſt genus herbæ. Imitabere pana canēdo: Exemplum numinis poteris mecum ī ſyluis canere: Pan autem deus ruſticus in naturæ ſimilitudinē formatus.Vnde dicitur pan.i.oē.hēt.n.cornua ad ſimilitudinem ſolis radiopꝫ & lunæ cornuū.Rubet eius facies ad ætheris imitationem.In Pectore nebridem habet ſtellatum ut ſtellas imitetur. Pars inferior hiſpida propter arbores & feras.Caprinos habet pedes:ut oſtendat terræ ſoliditatem.Fiſtulā habet ſeptē calamorū propter harmoniam ex ſeptem ſonis:pedē habet propter annum quem in ſere currere fingunt poetæ cum amore deum luctatum eſſe:& ab eo uictum:quia omnia uincit amor.Syringam adamauit Pan:& cum deorū commiſeratione in cannam eſſe mutata ad ſolatium amoris ex illo fiſtulam compoſuit. Nec te pœniteat: Non tibi parum uideatur.Terē.At enim hic operis fier peniteť. Triuiſſe:pro terere:uſurpatiue hoc fit niſi ſit defectiua.ubi præſens non eſt:ut q̃q animus meminiſſe horret. Labellum: Inanis diſtinctio: ut uirorum labra.mulierum labia ſint. Quid non faciebat amyntas.q.d.oīa.Ex affectu autem alieno hunc cogere tētat. Hibiſcus Pan
AN.M. O tātū libeat:optādi aduerbiū. Tibi ſor.q̃ tu ſordida putas. Hibiſco:paſtiacæ ſimile hibiſcū:oſſibus fractis medeť.folia eius ex aq̃ pota aluū ſoluūt.Pli.li.xx. Pā pri⁹:Ab exēplo conať alliceŕ puepꝫ ad fiſtulæ gratiā.Pan āt ut herodotus li.ii.ſcribit.e Penelope & mercurio genitus dr̄ a græcis.uolebant autē per ipſū

pana uniuerſæ ſubſtátiæ materialis domiatoré ſignificari.de quo late Macrobius li.i.ſat.Fiſtulá uero Pan pri mus iuenit teſte ét Pli.li.vii.Meminit ité Oui.li.i.met. Pœniteat.i.pigeat uel tedeat.Teré.in phor.Noſtri noſ met pœnitet amyntas:ab ultima theocriti nomé ſúpſit maro.é.n.ibi tres comites gelidas ibamus alentis ad undas:Eucritus.idé ſimilis mecũ formoſus amyntas. Eſt mihi:laudat munus quo facilius attrahat puerꝫ.

CHRI. Caſas:Minores ſunt q̃ domus:& quæ facile male ſuffultæ cadere poſſint. Hibiſco:In neutro ge/ nere poſuit Pli.Eius uerba hæc ſunt:Hibiſcum a paſtinaca gracilitate differt.Damnatum in cibo ſed medici/ næ utile. Pana:Pan ſecundum fabulas natus é ex Demogorgone atq; ex chao una cum tribus parcis : quem Domogorgon cum cæteris aptior uideretur domui præfecit:illiq; parcas ſorores dediſſe quas dedit.Demor gonem æternũ intelligit deum:q chaon:ideſt elementorum confuſioné diſtinxit & i ordiné i quo núc ſunt redegit. Ac uim quandam naturam naturatam noſtri uocant rebus omnibus: indidit qua cuncta fierent: creſcerentq;.Hanc pana appellarunt ab eo qd́ eſt.παν:ideſt omne:quia dei iuſſu omnia ídé ſunt propter quá rem naturæ deum illum dixerunt.Aſſunt tibi tres parcæ:quia cuncta quæ elementis conſtant oriuntur: cre ſcunt:atq; intereunt.Effigiem huius dei pulcherrime Ser.exprimit:Certauit cum amore & ab eo uictus : qa natura naturata:quæ:ſtatim a prima cauſa producta cum ſuo opere delectaretur:dictus é ab amore deuictus Dictus eſt etiam amaſſe ſyringa:ideſt harmoniam quia nihil facit natura ſine harmonia &proportione.Húc deum in ſummo honore apud ægyptios habitum Diodo.ſcribit.Cum & in omnibus ſuis téplis ſtatuas po/ ſuiſſent.Et ſecũdum Thebem urbem ædifficaſſent quá chemon.Id enim eſt urbs Panos appellarunt.Et cum Priapo ſacra faciunt propter illud membrum.Vnde eſt ortus omnium animalium Pana propter eádem cau ſam ueluti naturæ deum colunt.Euſebius autem de præparatione euágelica ait:Pana uniuerſi ſymbolum ob tinere.Nam quod alibi dicit de morte panos:alia ratio eſt.neq; huic loco quadrat. Calamo:grecum eſt:pro/ prie gracilis harundo quamuis pro ſegetis culmis capiatur quia in illis internodia caua ſunt:ut in calamis:pu

Cala/ to harundinem ueluti genus eſſe cuius duæ ſint ſpecies. Calamus qui gracilior : & canna quæ craſſior. Ait

mus enim Plinius:Nam in india illis eſt arborea amplitudo qualem uulgo in templis uidemus. Nauigiorum eti am uicem præſtant ſingula internodia: principatum tenent harundines belli paciſq; experimétis neceſſariæ: atq; etiam in delitiis gratæ.Tegulo enim eaꝝ domus ſuas ſeptemtrionales operiunt.In reliquo orbe & came ras leuiſſime ſuſpendunt chartiſq; ſeruiunt calami ægyptii:maxime cognatione quadam papyri. probatio/ res tamen gnidii:& qui in Aſia circa anæticum lacum naſcuntur.Ex coma illarum caupones pro pluma ſtra ta replent.Orientales populi pro miſſilibus utuntur:his ſoles obumbrant propter hoc dies ſerenos optant: uentos odere & imbres.qui inter illos pacem eſſe cogunt.Vtuntur his ſpeculis.Aethiopes:Aegyptii:indi:ara bes:ſcythæ:bactræ:ſarmatæ:& omnes parthorum populi.præcipuus hic uſus in creta Sed tamen nullus ſa/ gittis aptior calamus:q̃ his qui in Rheno bononienſi amne gignitur:cui plurima eſt medulla pondusq; uo/ lucre:& contra flatus peruicax.Creticus tamen longiſſimus eſt internodiis : eſtq; illi obſequium quo libeat

Syriga flecti calefacto.Eſt itidem alius calamus totus concauus quem.Syringam uocant utiliſſimus fiſtulis:quoni/ am nihil eſt ei neque cartilaginis neque carnis:Eſt orchomenius continuo foramine paruius quem auleti/ con uocant.Hæc tibiis utilior fiſtulis ille.Quapropter finxerunt pana ſyringem amaſſe qui in ſyringa harũ/ dinem conuerſa ſit:quoniam ex ea harundine primus fiſtulam inuenit teſte etiam Plinio.

SER. Diſparibus:Inæqualibus:ut uoces inæqua/

Cicuta les faciant harmoniam. Cicutas:Cicuta eſt ſpatium qd́ eſt inter cannarum nodos. Dixit moriens:Com mendat qd́ hereditarium ſit datum & qd́ inuidiam meruit.Nam res optimæ difficulter donátur a uiris: & acceptæ facile merentur inuidiam. Tuta: commé dat ad difficultatem ſic in primo æneí.Reliquias tro/ ia exardente receptas. Sparſis:Habent maculas a pri ma ætate uenientes: quæ adolente deſinunt eſſe illæ maculæ. Etiá nũc:adhuc q̃uis roger ab theſtyli. Sic cant: ſugunt. Abducere : ut abducat eſt enim figu/ ratum ut donat hére.i.habeat. Et faciet : Non dixit & faciam:ne lædat quem amat. Nymphæ:Tamé ho noris habet puero:ut dicat etiam numina illi obſecu

Cala/ tura. Calathus:græcum eſt latine quaſillum dr̃.Ci.i

thus philippicis:At uero iter quaſilla pendať aurum. Cá dida:pulchra uel dea.Dii.n.ũbris cõtrari ſũt:q̃ ſũt ni/ græ.Vnde illud Candidus iſuetũ mirať limé olympi. Pallétes: Amátiũ tictas colore.Hora.& tictius uiola pallor amantiũ. Nõ igitur p̃ter amátis affectioné eos

Narciſ flores nymphas dicit offere:q ſunt amátibus ſimiles.

ſus Sác papauer:narciſſus:átheus pueri pulcherrimi fue/ rũt i flores ſuorũ nominũ uerſi:Vnde occulte admo/

Ane/ net:caueat ne talia nũq̃ ex amoŕ patiať. Caſia:herba ſuauiſſimi odoris:qd́ oſtédit cũ dicit aliis ſuauibus her/

tus bis. Mollia:plumei tactus. Pígit:cõpõit:de caltha luteola i abltõ ná aliter nõ ſtaret uerſus.q̃rit aũt ornatũ ex

Caſia coloris diuerſitate. Láugie ma.Dicit cydõia q̃ ſũt tenera láugie.Et ex obliquo tágit q; apd́ cretéſes iſũiæ géus

Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis
Fiſtula:damœtas dono mihi quá dedit olim.
Et dixit moriens.te nunc habet iſta ſecundũ.
Dixit damœtas.inuidit ſtultus amyntas.
Præterea duo nec tuta mihi ualle reperti
Caprioli ſparſis etiam nunc pellibus albo
Bina die ſiccant ouis hubera:quos tibi ſeruo.
Iampridé a me illos abducere theſtylis orat:
Et faciet quoniá ſordent tibi munera noſtra:
Huc ades o formoſe puer tibi lilia plenis.
Ecce ferũt nymphæ calathis.tibi cádida nais
Pallentes uiolas & ſumma papauera carpens
Narciſſum & floré iungit bene olétis anethi.
Tum caſia atq; aliis intexens ſuauibus herbis
Mollia luteola pingit uacinia caltha.
Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala

erat iuuenibus nō amatos fuiſſe. Verecūde igit̄ rē inhoneſtā ſupprimit: quā Theocritus ap te commemorat.
AN.M. Cōpacta.coniuncta: Damœtas: paſtoris nomen a ſexta Theocriti ſumptum eſt enim illic: Compulerant pecudes daphnis formoſus in unū: dametaſq; ambo dulces emittere cātus Edocti. Bina die ſiccat: Theocritus quoq; ait i.iii. Bios lactifero q̄ nūc alit ubere fœtus. Nō tibi ſeruabo poſthac īgrata capellā: Merēis hāc dudū tentauit Erithacis a me Sūere pulchra: decenſq; cōis: & fuſca colore: Donaboq; illi: poſtq̄ tu ſpernis amores Dura meos: certaſq; tuū me ludere amātē. Tibi lilia: conat̄ pluribus modis illū allicer̄: cū & nymphæ ſibi obſeq̄t̄ Calathis: calathos græca uox ē: ut ēt Feſtus ait: latini dicūt q̄ſillū. Nais: aq̄ nympha nao.n. fluo ē. Calathos
Pallētes uiolas. Pli.li.xxi.c.vi.&.c.xl. ſcribit uiolaꝝ eē plura genera. ſūt.n. purpureæ: luteæ: albæ. Purpureæ cra pulā & grauedines capitis īpoſitis coronis: olfactuq; diſcutiūt. Narciſſū: Narciſſi duo genera. Vnū purpureo flore: alteꝝ herbaceū: neruis inimicū: caput grauās. & a narce narciſſū dictū: nō a fabuloſo puero Plini.li.xxi. ſcribit. Narce aūt torpedo dicitur. narceo obſtupefacio. Papauera: Fuiſſe papauera i honore apud Romanos ſemꝑ: indicio ē Tarquius ſupbus qui legatis a filio miſſis decutiendo papauera i horto altiſſima: ſanguinariū illud reſponſum hac facti ambage reddidit. Plinius li.xix. Caſia: Caſiæ duo genera. alia.n. candida: alia nigra. Candida magis ſe humi ſpargit: odorataq; ē. nigra odore caret. Ambo florēt poſt eqnoctiū autumni: & multū deniq; tꝑis florēt auctor ē Theophraſtus li.vi. de ſuffruticibus & herbis. Amplitudo fruticis triū cubitoꝝ inqt Pli. libro.xii. nā caſia frutex ē: Intexens. Theocritus itē i tertia: Cingā mea tpa ſertis Pallētis uiolæ: ac multū redolētis anthei: Atq; roſis: aliiſq; intextis ſuauibus herbis. Tamen caſia: ordo ē. Tamē.i. ꝑterea, caſia atq; aliis ſuauibus herbis intexēs uacinia mollia: pigit ea calta luteola. Vacinia: flores nigros ſeu purpureos: de q̄bus ſupra. Mollia āt iucūda. Luteola.i. ruffa. ē.n. luteus color ruffus dilucidior. ūde ei quoq; nomē eē factū ur ab luce. ſ. auctor ē Cel.li.ii.ca.xxxvi. Et Pli.li.xxi. inqt. Lutei uideo honorē ātiquiſſimū ī nuptialibus: flāmeis totū fœminis cōceſſum. Calta: uiolæ gēus ē cuius folia olēt: nō flores: ut Plinius ſcribit li.xxi.c.vi. Cana mala: cotonea ītelligit: quæ græci cydonea uocāt: ex Creta inſula aduecta plura eoꝝ genera. Chryſomella inciſuris diſtincta colore ad aurum inclinato: q̄ candidiora noſtratia cognomīata odoris ꝑſtantiſſimi. auctor pli.li.xv.

Nais Nao Narciſſus Narce Narceo Caſia Vacinia luteus Color Calta Mala cana

CHRI. Eſt mihi diſparibus: Commendauerat ſe a diuitiis: a muſica a pulchritudine: iuitauerat ad amœnitatem ruris: in quo etiam ſit pan. Nunc offert donum: quod laudat ab auctore. Donauerat.i. Damœtas: & ita donauit ut nemo ante illum id habuerit. Quod autem donum pulchꝝ fuerit oſtendit̄ ex inuidia Amintæ. Præterea duo: Et hoc etiam munus cōmendat. primo a numero q; duo ſint: deide a difficultate q; capti ſint in ualle: in qua a feris immineant pericula poſtremo ab ætate. Ac demū q; ſine ſūptu alātur: qd ouis ubera exauriāt. Cōmēdat q; hmōi ſint q; cupiant̄: & cupiant̄ ēt ab ea quā ipſe amarit: & tamē q̄uis bina ouis ubera i illis aſſumat. q̄uis ab amica muliere aſſiduis precibus petant̄: tamen illos ſibi ſeruat & ſi dabunt̄. Teſtylli nō erit qa illā ꝑponat: ſed qa ipſe ſua munera faſtidiat ut ſic & illi amittēdi timorē icutiat & ſi odiū nō ꝑiet.

Caſtaneaſq; nuces mea q̄s amarylis amabat
Addā cærea prūa: & honos erit huic quoq; po
Et uos o lauri carpā: & te ꝓxia myrte: (mo
Sic poſitæ quoniam ſuaues miſcetis odores.
Ruſticus es corydō: nec munera curat alexis
Nec ſi muneribus certes concedet iolas.
Eheu quid uolui miſero mihi: floribus auſtꝝ
Perditus & liquidis immiſi fontibus apros
Quē fugis: ah d̄mēs: hitarūt dii quoq; ſyluas
Dardaniuſq; paris. pallas quas cōdidit arces
Ipſa colat: nobis placeant ante omnia ſyluæ.
Torua leæna lupū ſequit̄: lupus ipſe capellā:
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella:
Te coridon o alexi. trahit ſua quēq; uoluptas
Aſpice aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci:
Et ſol creſcentes decedēs duplicat umbras:
Me tamē urit amor: qs.n. modus adſit amori:
Ah corydon corydon quæ te demētia cæpit:
Semiputata tibi frondoſa uitis in ulmo eſt:
Qui tu aliqd ſaltē potius quoꝝ indiget uſus

SER. Caſtaneas nuces: Bene Ponit ſpeciem. Nam nuces ſunt quæcunq; habēt corticem duriorem. Cōtra ducūtur poma omnia meliora. Amabat: amare dignata eſt: ne uiles exiſtimes. Nam apud illam in ingenti fuerūt honore. Cærea. cærei colores uel mollia Hora. Cærea telaphi laudat brachia. Huic.q. Si a te amabitur ſicut fuerunt i honore caſtaneæ qa amabātur ab Amarylide. Lauri: Melius in ſecunda ponūtur declinatione. licet. Hora. dixerit: Sub lauru mea: proxima my. Vel uicina: uel ad odorem proxima Sic poſitæ Nam ex commixtione citantur ſuaues odores. Ruſticus es Corydon: Arguit ſe ſtultitiæ qđ eū ſic ſperat placare muneribus qui poteſt habere meliora. Nā ſupra ait delitias domini. Iolas: uel ditior amator uel eius dominus. Ehu quid uolui miſero mihi: Quomodo eum diſcedere dicit: quem ſupra cum codiximus non fuiſſe. Nam ait ſolus montibus & ſiluis: ſed ratione non caret. Epicurei enim dicunt: qđ etiam Ci. tractat Geminam eſſe uoluptatem: unam quæ precipitur: & alteram imaginariam ſcilicet eam quæ naſcitur ex cogitatiōe. Vnde ita debemus accipere hunc uſum per cogitationem illa imaginaria uolu ptate. qua & cernere & alloqui uidebatur abſentem. ſed poſtq̄ obiurgatione ſua in naturalem prudentiam eſt reuerſus: caruit utiq; illa imaginaria uoluptate ubi nunc ſibi ſe obfuiſſe dicit per hanc ratiocinationem. Ruſticus es corydon nec munera curat Alexis: nec ſi muneribus certes concedet Iolas. Floribus

a quo facilius areſcunt. Fontibus apros: Qui puros fontes cenoſos afficiunt. Quem fugis ah de. iterum per phantaſiam quaſi ad preſentem loquitur: & qua ſi illa dixiſſet ſyluas hic infert. Habitarunt dii quoque ſyluas Dardaniuſque Paris: Et paris habitauit ſyluas. qui de dearum pulchritudine iudicauit.

Viminibus mollię; paras detexere iunco:
Inuenies alium.ſi te hic faſtidit Alexis.

Pallas q̄s cōdi.ar.ipſa colat:iō dea artiū Minerua dr̄: q̄a decapite Iouis nata ē ſed q̄a dā ē artiū & igenii:iō iſta fingunt̄.Nihil.n.ē excellētius īgenio:q̄ppe quo regūt̄ uniuerſa. Torua leæna lu.Theocriti ſunt iſti uerſus. Et bene ſe refert ad ruſticas cōpatiōes.Pene.n. uerat lapſus dicēdo. Pallas q̄s cō.ar.Leæna āt dictū ē ſicut dra cæna:& qd ait torua leæna lupū ſeq̄t̄:uer̄ ē.Nā neceſſe ē ut ueniente lupo aduentus agnoſcat̄ leonis. Te co. .o.a.Donoa āt bacchius eſt:ſed o breuis fit:q̄a uocalis uocalē ſeq̄t̄ ſic Ho.πλαγεηεπατρὸιησιερον.Trahit ſua .q.u.Notat̄ a criticis ꝙ hanc ſnīam dederit ruſtico ſupra bucolici carinis legem aut poſſibilitatē. Aratra iugo re.ſu.iu.Hora.Videre feſſos uomerem uerſum boues collo trahentes languido.Et hoc uult dicere.Oīa exce pto amore finiuntur. Sol creſcentes decu.um.uariauit.Nam ait ſupra maioreſq̄ cadunt altis de montibus umbræ Duplicat autem:auget.Sal.Et Marius uictus duplicauerat bellum. Me tamen urit amor:cū iā calor ſit ſolis exauſtus. Quæ te dementia cæpit.i.cur amoribus uacas cū multa ſint quæ debes in agro perficere. Semiputata tibi frondoſa uitis in ulmo eſt:plus eſt q̄ ſi imputata diceret. Tolerabilius.n.eſt nō incipere aliquid q̄ icepta deſerere.Hinc ē illud in prio:Me ne incepto deſiſtere uictā.Item ī georgicis: Atq̄ opere in medio defixa reliq̄t aratra.Sane geminam arguit negligentiā:& ꝙ ſemiputata uitis ſit:& ꝙ frondoſa ulmus. Nā utrūq̄ obeſt:unde eſt in georgicis:his uitibus ingruit umbra.Et aut ſimpliciter intelligimus hunc locum ut ſuam arguat negligentiā:aut certe illud eſt.Non mir̄ me eſſe dementem:qui habeo uites ſemiputatas. Nā ī ſacris dicitur qd corripiatur furore qui ſacrificauerit de uino:qd ē de uitibus iputatis. Quī tu.q̄nimo. hortantis ē. Quor̄ indiget uſus.i.quæ uſus ruſticus req̄rit.Sane & eget illa re dicimus:ut eget illo ſenatu:& eget illius rei.idē eſt indiget.Nā & hoc utriq̄ iungit̄ caſui. Detexere:Multū texere:Finire:Perficere: Nā de mō nō minuētis ē:ſed augētis. Inuenies aliū ſi te hic faſtidit alexis:Alium Alexi.aliū puer̄ formoſiſſimū:q te mini me ſpernat.Et uolūt q̄dā in hoc loco ēē allegoriā ātiq̄ ī Auguſtū ut ītelligamus aliū impatorē.ſi te Auguſtus cōtēnit ꝑ agris rogātem.ſed melius ſimpliciter accipimus hūc locū nam nihil habet: quod poſſit ad Cæſarē trahi. Illud uero paulo poſt pene aperte dicetur in Auguſtum Cæſarem:Quoniā ſors omnia uerſat.

AN.M. Caſtaneaſq̄ nuces:Nuces uocamus & caſtaneas inq̄t.Pli.li.xv.q̄q̄ accōmodatiores glādium generi:Sardibus eæ ꝓuenere primum.hæc ille.Quō autem & mala & nuces differant legito Mac li.iii. ſat. Cærea pruna:Prunor̄ ingens turba inq̄t Pli.li.xv.ſunt autem & nigra:atq̄ laudatiora Cærina atq̄ purpurea.ſed pruna oīa poſt Catonē cœpiſſe māifeſtū ē. Erit:ſi tibi placuerit.ſ.nā a te capiet auctoritatē.Vnde Pli.li.xiiii.de uinis generoſis Italiæ inq̄t.Ex alia uicinia urbis Veliterna priuernatiaq̄(nam qd Signiæ naſcit̄ auctoritate nimia cōtinēdæ utile aluo iter medicamēta numerat̄)q̄rtū curriculū publicis epulis obtinuere a Diuo Iulio. Is enī primus auctoritatē iis tribuit:ut epiſtolis eius apparet. Et te ꝓxia myrte:Proxima uel ad odorē rettulit: uel q̄a curru quoq̄ triūphātes myrtea corōa uſi ſūt:ſicut & laurea.& Marcus Valerius duobus corōis utebat̄ laurea & myrtea.lege Pli.li.xv. Ruſticus es Corydon:ſeipm̄ ignauiæ arguit:cum aduertat meliora alexin ab altero accipere poſſe. Iolas:Pollio itelligit̄ pueri domīus:nā uti puero & ſibi mutauit nomen:ita & Pollioni.

Eheu qd uo.pœnitet eū iā icœpti amoris. Floribus auſtrū:auſtro.n.flores ſoluūt̄.zephyro ſiūt.hūidus.n. grauiſq̄ auſter ē.ut Philoſophus ſcribit li.viii.de aīalibus. Apros:q̄bus q̄dā ī luto uolūtatis grata ē.Paris:q regius fuit. Pallas quas cōdidit arces:hoc ait:quoniā teſte Diodoro li.vi.palladē ueſtiū apparatū & ædificādi:arte:exprimēdiq̄ olei modū & multa alia inueniſſe uolunt.Idē quoq̄ Diodorus li.i.ſcribit:ꝙ putāt aerē noiatū Palladē:ac Iouis filiā dici:& uirginē fuiſſe quoniā & nō corrūpat̄:& ſublimiorē locū teneat:q̄pp ex uertice Iouis dr̄ nata.Torua leæna lupū.Climax ē:latine gradatio dr̄ teſte Fab.li.ix.de q̄ latius ī carmīe Torua : terribilis:q ſit torto uultu.Trahit.Terē.in phor.ait:Verū ita hoc ē.quot hoīes tot ſnīæ ſuus cuiq̄ mos.& Pli.epi. prio.Varia ſūt hoīum iudicia:uariæ uolūtates. Tamē:q̄uis ſol occiderit.Modus finis cū oīa finiāt̄. Ah corydon:Finis huiuſce æglogæ docet nullo pacto uacādū ēē amori cū pp illū aſſequēdū & dāna & dedecora plurima eueniāt.unde dānari nō pōt Maro cū talia ſcripſerit.Quī tu aliq̄d :ordo ē.Quin cur nō potius tu pas aliq̄d detexer̄ uimibus & molli iūco:illor̄ ſaltē quor̄ īdiget uſus: ſi q̄n eēt hortātis hoc loco:ordo nō ꝓcederet: legendum etenim ēē para:uel pes:qd non eſt in antiq̄s. Inuenies aliū.Succeſſore nouo uincitur omnis.

CHRI. Caſtaneaſq̄ nuces.i.eam ſpēm nucis quæ caſtaneæ dicunt̄.De his Pli.caſtaneas etiam nuces uocamus quamuis glandiū generi acommodatiores ſint.Sardibus hæ primo uenerant.unde græci ſardianos balanos appellabant.Macrobius ait ex auctoritate Opii eas heracleoticas uocari.de nucum generibus dicimus alibi. Ruſticus:arguit ſeipſum.& ait ruſticus es:ſcilicet nō ſolum quia ſis natus uiri.Nam hoc omnes ſciunt: ſed quia iudicium.ſ.tibi ruſticanum & inſulſum eſt.Nam putas poſſe illum capi tuis muneribus : cum neq̄ donis moueatur:& ſi moueatur habet:alium ditiorem te:qui te facile in dandi muneribus uincat. Auſtrū: Quo flante flores decutiūtur:& ſpes pomorum perit. Quid uolui:Damnat ſtultitiam ſuam qui deterrimū ſumpſerit conſilium. Fōtibus aprum:Prouerbium ruſticanum quo exprimitur ſtultitia eorum qui ſuis rebus perniciem immittunt. Torua leæna lu.De his feris dicetur ī ſequentibus. Voluptas autem leænæ in lupo ē ut eum uoret. Cythiſum:Frutex eſt:de quo ſuo loco dicetur. Aſpice:Ex hoc oſtendit reliquos a labore quandoq̄ ceſſare:Suo ātamori nullā req̄em dari. Semiputata tibi:Duplex ſibi remediū aduerſus amorē adhibet.primū ut uocādo rebus utilibus ociū fugiat.Nā & ꝙ Teren.Menedēus obiurgat ī filio.Et Ouidē ſētit cū ait.q̄rit̄ ægyptus q̄re ſit fcūs adulter In ꝓmptu cā ē deſidioſus erat.Et florentinus Petrarcha:Amorē ex ocio & hūana laſciuia natum refert. Alterū ut nouo amore hunc pellat.Nā clauo clauus truditur.Et ſucceſſore nouo tollitur omnis amans.

Argumentū æglogæ tertiæ q̄ dicit̄ Palæmō.

Carmine cōtēdūt Damœtas atq; Menalcas
Vincit̄ ac neuter dirimēte Palæmone litem.

DIc mihi damœta cuium pecus an melibœi: ME.
Non.uerum ægonis.nuper mihi tradidit ægon DA.
Infœlix o ſemper ouis pecus.ipſe neæram ME.
Dum fouet:ac ne me ſibi præferat illa ueret̄.
Hic alienus ouis cuſtos bis mulget in hora:
Et ſuccus pecori:& lac ſubducitur agnis.

SER DIc mihi:Aegloga plena ē cōtentionis & litigii & paſtoraliū cōuitioꝝ.Qui.n.bucolica ſcribūt curēt ne ſimiles ſint æglogæ.qđ Virg.fecit Nā prima hēt unius ociū & alterius q̄relas.Secūda ruſticū amantē exprimit.hæc lites & altercatiōes prio occuſū hēt:ide querit̄ iudex litis:poſtrēo ſequit̄ ſnia q̄ uniuerſa cōponit.Sed cū tres characteres.Vnus exegematicus:ī quo tantū poeta loquit̄ ut in tribus libris georgicoꝝ.Alius grāmaticus ī quo nuſq̄ poeta loquit̄: ut ī comediis ac tragœdiis. Tertius mixtus ē:ubi & poeta aliquādo loquit̄:& alios itē loquētes īducit:ut Sicelides muſæ paulo maiora canāus. Cuiū pecus:Amaꝝ principiū:oſtēdit.n.eū eſſe mercenariū. Cuiū:ātiquū eſt qđ dixit:ut uitaret omotæleuton.Nam ut ē meus mea meum ſic erat cuius cuia cuium.Terē.Quid uirgo cuia ē. Verum ægonis:Et hic amare riualis pecus eē dicit:ut duras illi partes cū tā diuite riuali eſſe demōſtret:cū ille poſſit ocioſe amicæ uacare. Mihi:meæ fidei credidit Neærā amicam communē ægonis & Menalcæ. Fouet:Amplectit̄. Præferat uereтur.q.d.ideo non diſcedit ab ea: quia ſic me preferri ſi ipſe diſceſſerit. Bis in hora:qđ uix per totum diem etiam in fœcundis ouibus poteſt fieri. Nam in georgi.ad laudem dictum eſt.Quod ſurgente die mulſere horiſq; diurnis.Nocte præmunt. quod iam tenebris:& ſole cadente.Sub lucem reportant calathis. Et ſuccus.p.&.l.ſ.a.quia bis in hora mulget.

AN.M. Dic mihi Da.Sūpta ē ægloga maxie a Theocriti Amor iq̄t Oui.q̄rta & q̄nta ī q̄rta Battus & Corydō colloquūt̄:ē āt initiū tale Batto iterrogāte:illo poſtea reſpōdēte.Dic mihi o corydō:cuiū pecus:ē ne philōdæ:Reſpōdet Corydō:nō:ueꝝ ægōis nup mihi tradidit ægō.Inde Battus Ait:Me cuſtode boui tōderet paſcua prati.Reſpōdet corydō:Nōne boues furti ſero ſub ueſpe mulges:Scribit̄ fuiſſe quēdā:q liuor̄ ductus:ut Vir.d̄rideret duo carmia pria ſic mutauerit.Dic mihi damœta cuiū pecus.an ne latinū.Nō:ueꝝ ægōis nı̄ſi ſic rure loquūt̄. Cuiū:id cuius cuia cuiū uariat̄.de quo lege Priſ.li.xvii. Pecus:ouiū gregē hic itelligit:ut Oui.li.xiii.met.hoc pecus oē meū ē:ubi de ouibꝫ & capris itelligit. Infœlix o:dolentis admirātiſq; iteriectio ē. Sp.o.i.molle & debile.ait.n.poeta li.g.iii.Glacies ne frigida lædat molle pecus. Fouet.āplectat̄. Bis mulget ī hora:ſcribit Varro li.ii.c.ii.Interea dū nutricāt̄ agni eoꝝ matres nō mulgēdas uel melius oīo ꝑpetuo:q; & lāæ plus fuer̄t & agnos pluris. Pecori & lac:nī fit hoc loco ſynalcopha nec ſcribēdū ē:lac &ut qdē face textus d̄prauātes.

CHRI. Dic mihi:Stati ī iurgiū ꝓrūpit:& ut oſtēdat ſūmū cōtēptū ueluti uiliſſimo iperat.& tāq̄ certus ꝙ pecus ſuum nō ſit cuius ſit iterrogat. Ouis pecus:Ouis ſpēs ē:pecus genus.Eſt aūt a græco.illi.n.οισ.dicunt nos digāma æolicū.i.u conſonantē interponimus & dicimus ouis ſicut ab eo qđ ē ωον dicimus ouum.Oues ut refert Ariſtote.in lib.de animalibus:Paſcere ſedulæ ac ſtabile ſolēt ex potu pingueſcūt:itaq; dant ſalem quinto quoq; die.ſ.ſingulis centenis ſingulos modios.Sicq; incolumes & pingues conſeruantur ſale ſubinde plus æquæ hauriunt:& hic plus lactis prouenit.opimat illas olea oleaſter & palea quæ oia ſalſugine ſolēt aſpergere.Aqua in autūno aqlonia q̄ auſtrina utilior eſt & paſcua ad occaſū ſpectantia ꝓſunt:iudicant paſtores eam meliorē q̄ pruinam ſuſceptam hibernis tpibus ſeruat.Nā imbecilæ oues parū cōſtantes diſcutiūt ſuo motu Pelles uelleraq; ouiū quas lupus occiderit & ueſtes ex iis factæ aptiores ſunt ad pediculos gignēdos Mulget Huius præteritum deberet eſſe mulſi uelut īdulgeo indulſi:& orgeo urſi:ſed Priſciano teſte ut differat ab eo quod eſt mulceo qđ facit mulſi ſcribit̄ ꝑ x & facit mulgeo mulxi Succus:proprie humor eſt quo animalis corpus alitur ac ſubſtentat̄.Terē.Corpus ſolidum & ſucci plenū.Qui uero corruptus eſt humor pus dicitur ſi uero nimis mulgeat̄ fœmīa macreſcat oportet quoniā uniuerſus ſuccus quo erat alēdū corpus īde fluit.

Ouis Pecus

Succus

Parcius iſta uiris.tū obiicienda memēto D.
Nouimus & q te:tranſuerſa tuentibus hircis:
Et quo ſed faciles nymphæ riſere ſacello. M.
Tū credo:quum me arbuſtū uidere miconis
Atq; mala uires incidere falce nouellas D.
Aut hic ad ueteres fagos cum daphnidis arcū
Fregiſti & calamos:quæ tu preuerſe manalca
Et quum uidiſti puero donata dolebas.
Et ſi non aliqua nocuiſſes mortuus eſſes.

SER. Parcius:Melius diſtinguit̄ ut ſit Noli ualde hæc obiicer̄ Et tamē ſcias ī uiris fortibꝫ obiiciēdas eē rapias.nā ipē ī.viii.ait Cōuectar̄ iuuat ꝑdas & uiuer̄ rapto.Poſſumus tamē dicer̄ ꝑius iſta tamē. Et q te.ſ.corruperūt qđ uerecūde ſuppſſit:licet Theocritus ap te turpitudinē ꝓfatus ſit. Sacello:ī quodā ſacro.nā diminutiue ꝓtulit. Trāſuerſa.t.Veſtrā turpitudinē indignātibus.Alii hirqs legūt.hi ſūt oculoꝝ anguli.ut ait Sueto.ī uitiis corporalibus ut ſit ſcelus trāſuerſa tuētibus hirqs.i.oculis ī hirquos retortis:quā rē ſolet libido pficere.Vnde Iu.Oculoſq; ī fine tremētes.& Perſius:Patrāti ſactus ocello. Faciles:lō riſere quoniā faciles ſūt. Sic ī Geor.Faciles uenerare napæas.i.exorabiles. Tū credo:& ruſtice & naturaliter.Nā nō āte purgat ī obiecta:ſed alia obiicit ut irati ſolēt. Mala:q̄ male uteris:dictū ex affectu utētis:ut cū dr̄ iutile ferrū cigitur. Nouellas:qđ ſummū ē nefas:nā uetulæ cū utilitat… icidunt̄.Erat āt capitale alienas arbores cædere. Arbuſtū:quidā locū in quo arbores ſunt accipiunt ut ſalictū. Calamos:ſagittas.Nam habent arma paſtores:ut Armaq; amyclæumq; canē:craſſaſq; pharetras. Peruerſe:uel conuerſa ad turpitudinē: aut fuit alius Menal/

Arbuſtum

caſ nobilis cuius cōparatione hūc ꝑuerſus dixerit. Sic Sal. Sæuus iſte Romuius. Aliqua: Aliq̄tenus aliq̄ rōe.

AN.M. Parcius iſta uiris. i. modeſtius iſta dicéda ſūt uiris: hoc ē claris & dignis. Tamē obiicieda memē to. i. q̄ tibi obiici poſſūt. Et q te: corrupe itelligédū: ē. n. uerbū pudoris gratia decēter ſubtractū. placet autē Quīti. li. ix. hic eē ſynecdochen. Trāſuerſa: ꝑ trāſuerſe. Faciles: mites. Sacello: id a ſacro diminutiuū ē. eſt enī locus paruus deo ſacratus cum ara: Trebatius auctor eſt: ut Gellius refert libro. vi. c. xii. Tum credo: aliud obiicit crimen: ut ſuum diſſoluat. Nouellas: quod maioris damno accedit. Puero donata: Theocritus quoq; ait in quinta: Hoc quum donatum uidiſti tergere lacon: Egregio ſi non nocuiſſes mortuus eſſes.

Saccel/lum

CHRI. Parcius: iſta uiris: Nō uī q̄drare huic loco uerſus q a Seruio inducit̄ prio. n. cōuectare iuuat p̄das & uiuere rapto ad uenatiōes rectius referri uī: ut in eo loco exponemus. Deide ēt ſi laudaret ibi p̄das ex hoſtibus raptas laudaret robur & audaciā. Hic āt qd robur eſt lac ſubripere ac furari. Quapp hanc a Virgi. hic inductā credo ſnīam. Quāuis tu ingenii tui paruitate multa multis. obiicias tamē hæc q obiicis de furto: quoniā i eo uitio nulla eſt excellentia aī noli obiicere uiris. i. fortibus hoibus: quoniā non uerīſimilia ſunt in eoꝝ ingenio: neq; ipſi æquo aīo ferrēt ergo hæc tā uilia tanq; humilia. Viris: q ſi quādo peccant elatione aī non humilitate peccāt. Viris. q. d. mihi q uir ſū: & iniuriā ulciſci potero. Arbuſtū: Locum arboribus conſitum. Columella de re agraria. Qui uineam uel arbuſtum conſtituere uolet ſeminaria prius facere debebat. Item alibi: Itaq; cui arbuſtum nouum inſtituere cordi ē: ſeminaria ulmorum: fraxinorumq; parentur. Ergo ſeminaria ſunt ubi ſeminātur arbores. Arbuſtum locus quo tranſferentur iam grandiuſculæ factæ. Semina etiā dicunt̄ nouellæ plantæ anteq̄ tranſferant̄. Alii putāt arbuſtum continere arbores q̄bus uires adiungunt̄.

Semi/naria

Semia

Q uid dñi faciēt: audent quū talia fures? M.
Nonne ego te uidi damonis peſſime caprum
Excipere inſidiis multum latrante lyciſca?
Et cum clamarem quo nunc ſe proripit ille?
Tityre coge pecus tu poſt carecta latebas.
An mihi cantādo uictus non redderet ille D.
Q uē mea carmibus meruiſſet fiſtula capꝛ?
Si neſcis. meus ille caper fuit: & mihi damō
Ipſe fatebatur: ſed reddere poſſe negabat:
Cantādo tu illū? aut unq̄ tibi fiſtula cæſa M.
Iuncta fuit? non tu in triuiis indocte ſolebas
Stridenti miſerū ſtipula diſperdere carmen?
Vis ergo iter nos qd poſſit uterq; uiciſſim D.
Expiamur? ego hanc uitulā ne forte recuſes
Bis uenit ad mulctrā: binos alit ubere fœtus
Depono: tu dic mecum quo pignore certes?
De grege non auſim quicq̄ deponere tecū M.
Eſt mihi nāq; domi pater eſt iniuſta nouerca
Biſq; dic numerāt ambo pecus alter & hædos

SER. Fures: Pro ſeruis ponit: qa furta ſpāliter ſeruorū ſunt. Sic plautus de ſeruo. Hō es triū litteraꝝ. i. fur. Vidi: manifeſte furti arguit. Excipe: Dolo capere: ut excipit incautū. Lyciſca: Canis ex lupo & cane nata: ut ēt Pli. dicit. Carecta: loca caricibus plena. Carix. n. herba eſt acuta & duriſſima: & aſparago ſimilis Rē āt de Virgi. nūq̄ lectā allegorice ſupfluo itelligūt. Aiunt adamaſſe Virgiliū Vari poetæ uxorē. q̄ doctiſſima fuit: & illi tragœdiā quā fecerat dono dediſſe. Illā uero tanq̄ a ſe ſcriptā uiro donaſſe: & uirū ꝑ ſua edidiſſe. Caprū ergo dixit: quia tragœdiæ p̄mium ē cap. ſed ſunt refutādæ allegoriæ in humili carmīe. niſi ex aliq̄ perditorū agrorū neceſſitate ꝑueniant. Meus: debitus uictoriæ. Reddere poſſe: ne ſuo iudicio ſupatus eſſe uideatur. Tu illū: imperitus peritum. In triuiis: Cōſuetudo. n. fuit ut p triuia & q̄driuia ulularent: & flebile cantarēt i honorē Dianæ ad reddendā Cereris imitationē q raptam Proſerpinā in triuiis clamore requirebat. Eadē. n. Diana eſt ac ꝓſerpina. Vnde nocturniſq; hæc a te triuiis ululata p urbes. Miſeꝝ: flebile q̄le canunt fiſtulæ: & q̄le ptinet ad imitationē Cereris. Inter nos: uel noſtri cōparatiōe: uel nullo iudice p̄ſente. Nā palæmō ex improuiſo aduenit. Viciſſim. i. amœbæo carmīe. Id aūt ē quotiēs & æq̄li numero uerſuū utunt̄: & q oſtēdet aut maius aut cōtrariū dicat. Ego hāc uitulā: Subītelligere quidā uolūt iuuēcā Ego hāc iuuencā pono uitulam. Ne forte recuſes: ſed minime ē. Nā & uitula a uiridiori ætate dicta eſt ut uirgo ergo poterit parere. Mulctram: Hæc mulctra & hoc mulctrare dicitur. Alii mulctram tp̄s mulgendi: Mulctrare uero uas eſſe in quod mulget̄. Depono: in ſponſiōe colloco: ſequeſtro. De grege non auſim: Supra enim dixerat illum paſcere aliena. Iniuſta: Epithetū enī nouercaꝝ ē. Bis: & dū uadit in paſcua: & dū redit. Alter: Male de priuigno qdā itelligūt: Nā alter de duobus tantū dicitur. ergo intelligit de nouerca. Nec nos moueat ꝙ illa ſit fœmina. Nā in ſubauditiōe ponunt̄ ea q̄ non poſſumus dicere: & ſcimus ꝙ quotiens hæc duo genera iunguntur: ꝑponderat. maſ. fœmino.

Carix

Mul/ctra

Mul/ctrare

AN.M. Fures: ſeruos intelligit: iis enim ſæpius furta cōmittuntur. Lyciſca: dicit̄ quaſi lyci ſcylax. Lycos enī lupus dī: ſcylax uero catulus. Proripit: ꝓcul rapit. Carecta: carex herba ē q̄ naſcit̄ ī paludibus teſte Probo. Eſt āt acuta. hic Maro li. iii. Geor. Et carice paſtus acuta. An mihi: Cū negret obiectū apertūq; crimē repellere purgat ſe: nā confeſſionē p̄cedit defenſio. qd ēt Fabius meminit libro. ix. Redderet: reddere debebat.

Lyci/ſca

Carex

Aut unq̄ tibi fiſtula cæſa. Theocritus quoq; ait in q̄nta. An fuit ulla tibi calamis cōpacta canoris fiſtula? qua pecudes fierēt p gramīa lætæ? Nonne tuos cātus diſpdere raucus iertes. Stridēti ſtipula: iā cū Coridone ſolebas. Miſeꝝ carmen: qa ab illo male canebat̄: uel flebile ut aiunt: ſi uolueris itelligere illoꝝ morē: q in triuiis flebile canerēt in honorē Dianæ ad Cereris imitationē. Vis ergo: ordo ē. Vis ergo uiciſſim expiamur inter nos qd poſſit uterq;? Ego hāc uitulā: Theocritus quoq; ait ī q̄nta: Ergo hædū ſi forte uelis deponere mecū Nil ſacrū ſanctūq; nihil: nullāq; minoris Rē. facio: certabo equidē dū uictus abibis. Et domitū donec teipſū fateare canēdo. Mulctrā: mulgēdi uaſculū. Bis: mane & ueſpi q̄q̄ binos ēt fœtus alat: qd quidē maximæ fe/

cunditatis eſt. Alter & hædos:de nouerca ĩtelligit.ẽ át figura alleotheta.i.aliter poſita:ſeu uariatio:uel alloe/
ſis ideſt permutatio.confundit' enim genus:ut ibi:Dulce ſatis humor:depulſis arbutus hædis:ad dulce.n.qđ
eſt neutrum tam maſculina q̃ fœminina reddidit:de hac latius in carmine.
CHRI. Fures.q.d.quid facient domini gregũ:cũ fures hoc audẽt.Nã furti coarguit eũ cum dixit: Et ſuc/
cus pecori:& lac ſubducitur agnis:ac deinde Illi furto addit q̃ ipſe ſuis oculis uidit. Caprum:ꝓ hirco ut pu Capri
to poſuit:Nã proprie capri caſtrati dicunt' ĩ hoc genere:queãdmodũ capi in genere gallinaceo Et uterq; quia Maia/
teſtibus capti & priuati ſint.in ſue uero dicimus maiales in ouillo pecore ueruecẽ in equis canteriũ.De capro lis
uero & hirco audi Martialẽ. Cum iugulas hircũ:factus es ipſe caper. Lyciſca:nomen propriũ ſuæ canis:Nã Ver/
quod ait Seruius non memini legiſſe.Scribit tamen Pli.Indos ex tygribus canes conciper'.Nã coitus tpe ĩ ſyl/ uex
uas alligant fœminas.Primo tamen & ſecundo fœtu nimis feroces putant gigni:tertio educant.Hoc idẽ gal/ Cãteri
los e lupis facere ait põt tamen eſſe lyciſca a lupo:qui lycos græce dicitur. Redderet: reddere debuiſſet. Ip/ us
ſe fatebatur:mihi quaſi dicat ipſe mihi hoc eſt cũ ſoli & ſine teſtibus eſſemus. Fatebatur:quaſi coactus a pu Fateri
dore a quo negare prohibeatur : Fatemur.n.coacti: Confitemur ſponte. Sed reddere poſ.ne.fatebat' debitũ Cõfite
cũ non adeſſent teſtes ſed dicebat non eſſe ſoluendo. Cantando tu illũ:in ſingulis uerbis magna uis ẽ cantã ri
do.q.d.Ea re cuius tu nullã habes experientiam. Tu illum.i.indoctus doctiſſimũ.Inſurgit át ex ĩdignatione
quod irati eſt:& eclypſi utitur. Detraxit.n.uerbũ.ſ.uiciſti adhibet ẽt interrogationem q̃ frequentiſſime ĩ ore
eſt iratoꝝ:ſic Ter.ego ne illũ? q̃ illa quæ me? q̃ non? Fiſtula cæra iuncta:potuiſti quidẽ ſingulas fiſtulas ĩfla/
re ut omnes indocti ſolent:ex qua nulla uidetur erudita muſica naſci poſſe.Plures autẽ calamos quod panos
inuẽtũ ẽ cæra cõiunctos:in qbus artificiũ apparere põt ne habuiſti quidẽ. Stipula:placet át quod dicit Serui.
de ſacris Dianæ.Sed poſſumus tamẽ dicere in triuiis.i.carmẽ triuiale:Nã mẽdici qui ĩdocti ſũt uel ſtipe ĩ triui
is ꝓuo lucello ducti ita canũt ut carmẽ diſperdãt.Dixit.n.diſꝑdere cũ ex ĩexpientia ita effluat ſonus fiſtulæ ut
nõ cõprimat' debitus refactus & conuenicẽtes diſtictiones. Vitulã:optimũ ꝑmiũ.Nã ĩ illa & pp ætatẽ & pp ſe Vitula
xũ ſpes eſt propagãdæ ſobolis.Vitulus át ita dicit' ĩ genere bubulo ut in equino & aſinino pulus.Sed ẽt ĩ elephã
te uitulũ iuenimus poſuit át uitulã pro adulta uaca.Res át multi faciẽda q̃ & bis mulgeat':& quod rariſſimũ
eſt binos alat fœtus. Depono:deponimus rẽ cũ illã alicuius fidei ſeruãdã tradimus.hinc dicimus boni uiri Depo
ẽẽ reddere depoſitũ.Sic ꝑmiũ certaminis quoniã penes aliquẽ ſeruandũ damus deponere dicimus. Nouer/ no
ca:dicitur quaſi νεηαρχη.i.noua princeps:nã defuncta matre pueri illa q̃ ſup inducitur uxor priuigno noua nouerca
princeps inducitur ei.Priuignus autem dicitur qui prius q̃ illæ nouæ nuptiæ factæ fuerint genitus ſit. Priui
gnus

Verum id qđ multo tute ipſe fatebere maius.
Inſanire libet quoniã tibi pocula ponam
Fagina:cœlatum diuini opus alcimedontis:
Lenta quibus torno facili ſuperaddita uitis
Diffuſos hedera ueſtit pallente corymbos.
In medio duo ſigna Conon: & quis fuit alter
Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem?
Tempora quæ meſſor q̃ curuus arator hẽret?
Nec dũ illis labra admoui:ſed condita ſeruo.
Et nobis idẽ alchimedon duo pocula fecit: D.

SER. Inſanire:quoniã tibi uel ſuſpẽſione conten
dere:uel quod melius eſt carmina cõponere.Nã ĩſani
dicunt' poetæ qui ſint diuino conciti furore. Alchi/
medontis:laus ab artifice.Cice.polycleti eſſe dicebat.
Fagina:dixit q̃ſi rẽ maximã. Facilis ui.ſic legit Do/
natus legit' ẽt facili torno ad excludẽda duo epitheta
q̃ in latinis ſunt uitioſa. Corymbis: Vuæ ſunt hede
raꝝ. Conon:dux fuit cuius nomẽ dicit : qa in oĩum
ore uerſat' phi.tacet: qa non põt facile ad ruſticũ puẽi
re dicunt tamẽ phi.quæ ad ruſticũ pertinẽt. Radio:
uirga ẽ quã gæometræ lineas indicant inuenta át eſt
geometria quo tẽpore nilus plus æquo creſcẽs termĩ
nos cõfundebat.ad quos ĩ nouãdos adhibiti ſunt phi
lo.qui lineis diuiſerũt agros.Inde dicta ẽ gæometria
q̃uis nõ ſolũ terræ:ſed muris aeris & cæli ſpacia meti
ant'.Significat át aut aratꝝ: aut Ptolæ.aut Eudo. Illis la.ad.hyppalage:ut date claſſibꝫ au.i. nõ admoui illa la
bris.q.d.pp uenerationẽ nondũ ſum uſus. Idẽ al.irriſio facta ex iteratiõe:& q̃ laudauit mire in uituperatiõe
trahit. Et nobis.q.d.cui non fecit. Alchimedon:Tu non tangis propter reuerẽtiam ego qa uilia exiſtimo.
AN.M. Verũ id:ordo eſt.Veꝝ.i.ſed quoniã libet tibi inſanire:ponã id:quod tute ipſe fatebere multo ma
ius.appoſitio pocula fagina. Pocula fagina:indictio Theocriti loco ſic eſt.En hædũ depono meũ pinguedine
tardũ:Agnũ ẽt ſubnecte tuũ pro pignore pinguem.Et mecũ ſi nunc audes cõtendere tentat.Plini.autẽ li.xvi.
ca.lv.ſic ait.Fagis pectines tranſuerſi in pulpa.apud antiquos ĩde & uaſis honos.Marcus Curius iurauit ſe ex
præda nihil antigiſſe præter guttũ faginũ:quo ſacrificaret. Opus alchimedõtis:ab artifice tribuit illis digni/
tatẽ. Lenta qbus:ordo ẽ quibus facili torno ſupaddita lẽta uitis:ueſtit corymbos diffuſos ab hædera pallen/
te. Vitis:Theocritus quoq; ait ĩ prima:Et Scyphũ multo ĩbutũ tibi nectare binis Auribus amplexũ:ligni re
dolẽte ſapore. Donabo:labris pallẽs inflectitur amplis Hinc hedera:hãc circũ frondes ſuperaddita uitis Cũ
croceis hederæ ramo ridẽte corymbis. Corymbos:corymbõ roſtrũ nauis dicitur: Corimbos cacumẽ : ora Co/
corymbus.Dicunt' át corymbi racemi hederæ:ut etiam Pli.ſcribit libro.xvi. Conon:fuit conon Athenĩẽſi/ rym
um dux: de quo Aemilius Probus & Iuſtinus libro.v.hic uero de aſtrologo intelligitur.ait enim Probus: q̃ bon
Conõ ſamius mathematicus de aſtrologia libros ſeptem reliquit. Et quis fuit alter: Anaximander mileſius Cor
primus terræ mariſq; circuitus deſcripſit:& ſphæram iſuper conſtruxit.Auctor ẽ Laertius: & Strabo li.xiiii.
de hoc igitur intelligendum. Radio:uirga geometrica. Tempora quæ meſſor:de his late in primo Geor.
Amplexus.Theocritus quoque in prima.Præterea uiridi circum eſt amplexus achante paſtorale decus.
CHRI. Inſanire libet:putat.n.inſaniã nimis ꝑtioſum pignore certare. Fagina:ex fago quæ arbor in ꝑtio

erat apud Priſcos. Opus: recte. Nã opus eſt quod factũ remanet. Nã domus eſt opus fabri. Vnde quarto: Pendent opera interrupta minæq; muroꝝ. operatio eſt ipſa actio opera uero labor & induſtria: quæ adhibetur circa agendũ. Alcimedontis: Torno græcũ eſt. Illi enim τορνοσ & inde τορνευω dicũt. Signa: ſignũ ẽ quo aliquid ĩ notitiã noſtrã ĩducitur: ut Signa tibi dabo tu condita mente teneto. Per quandam deinde ſimilitudinẽ dicimus ſigna militaria ideſt uexilla: ut Signa pares aquilas & pila mutantia pilis. Itẽ quẽadmodũ ſimulachra picta tabulas appellamus ſic ea quæ cælata: ſculpta: ficta: fuſaue ſunt ſigna dicimus. Ergo ſigna. i. ſimulachra. Hic ſigilla parua ſigna: hinc ſigillaria. Conõ: duos excellentes uiros eodẽ noĩe fuiſſe accepimus: Alteꝝ athenienſem ĩpatorẽ ægregium quẽ reſpu. ſua oĩbus inſulis p̃fecit. Ipſe ãt ſua uirtute uictis lacedemoĩbus patriæ libertatẽ reſtituit. Alteꝝ mathematicũ ĩſignẽ: quẽ Probus grammaticus ſummũ fuiſſe ſcribit. Hic ut refert Hyginius Ptolæmeo regi rettulit ſe uidiſſe crimẽ. Berenices reginæ inter ſydera collocatũ. Vnde Catullus: Idẽ me ille conõ cæleſti numine uidit e bereniceo uertice cæſariẽ. Et Proper. Nauta de ſeipſe ait: Me rotat archite ſoboles babylonius orops. Oron & a proauo ducta cononẽ domus. Itaq; placet mihi ꝙ & Probo placere uideo: Maronẽ cũ de altero tanq̃ de aſtrologo q̃rat: ſic Cononem non exercitus ducem: ſed aſtroꝝ peritũ intelligit. Hic de aſtrologia ſeptem reliquit libros. Radio: uirga eſt qua mathematici lineas indicant Radios ẽt ſolares dicimus. Itẽ qui rotas curruũ interſecant. Oui. Aurea ſummæ curuatura rotæ radiorum argẽteus ordo. Itẽ ẽt quos textores ad telas adhibent. Illis labra admoui: Cenſeo non hyppalage uſum eẽ: ſed uoluiſſe uel uenerationem: qua pocula coleret demonſtrare. Nam huiuſmodi rebus ſolemus ob reuerentiam potius labra admouere q̃ illas labris: uel morem ruſticanum qui adeo ſolent pocula implere ut ueriti ne ĩter monendum aliquid inde excutiatur os ad illa demittunt: non illa ad os attollunt. Alchimedon: nõ puto autem ut hæc dicat quia uelit uilitatem afferre poculis: ſed ut oſtendant ſe non minus acceptum Alchimedõtis fuiſſe & quando pluris illa facit tanto pluris uitula facienda ſit quam illis præfert.

Et molli circum eſt anſas amplexus acantho
Orpheaq; in medio poſuit: ſyluaſq; ſequẽtes:
Necdũ illis labra admoui: ſed condita ſeruo.
Si ad uitulã ſpectas: nihil ẽ ꝙ pocula laudes.
Nũq̃ hodie effugies: uẽiã quocũq; uocaris: M
Audiat hæc tantum: uel q uenit: ecce palæmõ
Efficiã poſt hac ne quenq̃ uoce laceſſas.
Qui age ſiqd hẽs. ĩ me mora nõ erit ulla. D.
Nec quenq̃ fugio. tantum uicine palæmon
Sẽſibus hæc imis (res ẽ nõ parua) repõas.
Dicite quãdo qdẽ ĩ molli ꝯſedimus herba. P.
Et nunc oĩs ager: nunc ominis parturit arbos:
Nũc frondẽt ſyluæ: nũc formoſiſſimus ãnus.
Incipe damœta: tu deinde ſequere menalca.
Alternis dicetis. amant: alterna camœnæ
Ab Ioue prĩcipiũ muſæ. iouis omnia plẽa. D.
Ille colit terras. illi mea carmina curæ.

SER. Molli acantho: qa ille dixerat lẽta uitis. Sequẽtes: & nõ ſecutas: ſed q̃li quæ adhuc ſequẽt. Nũquã ho. e. q. d. quæris excuſationẽ ne cretes: qa pocula uilia exiſtimes. Veniã: deſcendã. Audiat: ĩtelligit aliquis. Tantũ: qa ſuſpicaẽ eũ uictũ nõ ceſſuꝝ cũ ante certamẽ tã ſit cõtumax. Vel q: quaſi requirentis ẽ cũ ſubito uenit Palæmõ. Alii diſtinguunt uel q uenit. bene autẽ dubitat: ut cũ ipſe imiſiſſe uideaẽ: unde ſit ſuſpitio ne ad gratiã eius uideaẽ: hoc ẽt Damœta ſentiens dicit. Nec quẽq̃ efugio. i. conſentio ẽt ad iudicẽ editiũ. Is. n. editius ẽ quẽ una ps ellegit. Vicine: cõciliat beniuolẽtiã a uicinitate. Sic Ter. Vel uirtus metua: uel uicinitas: quod ego in ꝑpiqua pte amicitiæ puto.

Frondẽt ſyluæ: rettulit ad arbores ſteriles: Deſcribit ãt tẽpus quo & delitiæ ſunt ĩ agris: & ruſtici minus laborant: ut ſit duplex ad cãtilenã inuitatio. Alternis: qa uidebaẽ iratus: ꝙ Damœte prior locus dabaẽ. Nã ĩ amebœo carmine difficilior ẽ pars reſpõdentis: quia nõ pro ſuo arbitrio dicit: ſed aut maiorẽ: aut cõtrariã formã reſponſionẽ. Camœnæ: muſæ a cantu dictæ.

Ab ioue principiũ: Vel ab ioue ẽ prĩcipiũ: Vel ſumamus principiũ ab ioue: Ex aratro ãtẽ: Ait. n. εκ Λιοσ αργομεθα τοκουΔεπανΔρεσ εομεναρρηκτον μεγω ιΔε Διοσ μασαι πεναγοι αι πασαι Δανθροπονα γοραι. Iouis omnia plena: Luca. Iupiter eſt quodcunq; uides quocunq; moueris: ipſe alibi: Spiritus intus alit totaq; ĩfuſa per artus Mens agitat molem: ipſe. n. ẽ ſpiritus ſine quo nihil moueẽ. Colit: amat. Cæterum ſuperior colitur non colit inferiorẽ: ſic alibi Vnam poſt habita coluiſſe ſamo. i. amaſſe. Nec mirum ſi ruſticus a Ioue ſumpſit principium: quem amare terras conſtat & habere cantuum curam.

AN. M. Acantho: eſt acãthus urbana herba elato longoq; folio: crepidines marginũ aſſurgentiumq; puluinorum toros ueſtiens. Duo genera eius ſunt: aculeatum & criſpum: quod breuius: Alteꝝ leue. Pli. auctor libro. xii. Eſt autẽ flexibili uirgulto hinc legitur libro. iiii. geor. flexi uimen acanthi. Eſt etiam arbor. Vnde ſecundo geor. eſt: & baccas ſemper frondentis acanthi. Orpheaq;: De hoc nos ægloga quarta. Nec dũ: Theocritus in. i. Nec dum illi labra admoui: ſed conditus arca Intactuſq; manet. Tanto te munere dignũ Efficiam mihi ſi dulcẽ cantaueris hymnũ. Vicine: beniuolentiã captat hac uoce. Palæmon: ĩ Theocriti quinta. Morſona eligunt lacon & comatas cantantes comatas ait: Hũc igiẽ lacõ ſi uis uocitabimus ambo Quẽ nunc ipſe uides incidere ſectile lignum. Eſt nãq; is Morſon ante alios iuſtiſſimus unus hic aderit iudex. Efficiam poſt hac: Lacon comatæ inquit: Huc ades: huc tandem ipſe ueni: non amplius unq̃ poſthac efficiã audebis cõtẽdere cantu. Quin age ſiqd. h. citius iã fare comata. Res eſt non par. Comatas ait Morſoni: Magna hic res agiẽ grauiter cõtẽdimus ambo. Alternis: ꝑ alternatĩ. Camœnæ: muſæ a carminibus ſũt dictæ: uel ꝙ canũt antiquoꝝ laudes. uel ꝙ ſint caſtæ mẽtis p̃ſides: ut ſcribit Feſtus. Ab ioue pri. mu. ordo ẽ: muſæ. i. mõ cãtui prĩcipiũ ſit ab ioue. hoc ãt loco illa q̃ Macro. li. i. de ſom. ſcribit ĩſeram. Inquit. n. Deũ uero q nõ mõ ĩmortale ani

mal ac diuinum ſit plenum inclytæ ex illa puriſſima mente rationis: ſed ꝙ & uirtutes omnes quæ illam pa/
triæ omnipotẽtiam ſummitatis ſequuntur aut ipſe faciat: aut ipſe cõtineat. Ipſum deniq; iouem ueteres uo/
cauerunt: & apud theologos iuppiter eſt mundi anima: hinc illud eſt Ab ioue principium muſæ iouis om/
nia plena: quod de Arato poetæ alii mutati ſunt: qui de ſideribus locuturus a cælo in quo ſydera exordiũ ſu/
mendum eſſe decernens ab ioue incipiendum eſſe memorauit. Hæc: ille. Colit: diligit.

CHRI. Acantho: acanthus frutex ĩ ægypto ẽ ſemp̃ frõdens ſic dicta: qa ſpinis eſt plena. Orphea: de hoc dicemus in ſequẽtibus. Sequẽtes: magna artificis laus cũ ſyluas dicat nõ ſecutas: ſed ſequentes. i. ita ſculpas: ut uideantur etiã nunc ſequi: & quaſi moueri. Ad uitulã ſpe. i. ſi animũ ad uitulæ q̃litatẽ conuertas. Nihil ẽ. q.p.l. No. ꝙ nõ ſint digna laude per ſe ſed obruunť illæ laudes cõparatiõe uitulæ: Veluti ſi dicamus lucere q/dẽ lunã: ſed ſi ſolis lucẽ cõſideremus: euanuerit lux lunæ. Veniã quoq; uo.. q.d. q̃uis difficillimã ꝓponas mi/hi de p̃mio cõditionẽ tamẽ & ad eã deſcẽdã. Vicinæ: uicinus diciť a uico. Viæ. n. urbanæ uicini dicunt: ergo uicinus q eundẽ ĩhabitat uicũ. Senſibus imis. i. ꝓfundis proprie. n. ſenſus eas uires aiæ dicimus qbus corpo/rea & q̃ ꝓfinita ſunt pcipimus. Hæ ãt utunť iſtro corporeo ut uiſus oculo auditus aure. Et quoniã nõ niſi p iſtrumẽtũ corporeũ ſentiũt. Oportet tales ſenſus finitos eẽ. Sũt ergo hi ſenſus exteriores qnq;: uiſus: auditus: olfatus: guſtus: & tactus. Sunt & alii qnq; ĩterni. Senſus cõis: imaginatio: phantaſia: exiſtimatio: & memoria. de quibus alio loco dicemus. Et quoniã ẽt iſti corporeo organo utũť circa ꝑticularia tantũ uerſanť. Rõne uero ĩtellectu & ĩtelligẽtia uniuerſalia aſſeqmur: ueꝝ ẽt iſta tria philoſophi aliquãdo ſenſus nominãt: ſed ꝓfundos ſenſus: & de his nũc ĩtelligit poeta. Ergo imis ſenſibus. i. ĩtimæ mẽti. Cõſedimus: tãq;. n. iudex ſedere uoluit. Hoc prĩcipiũ Arati ẽ: unde Papinius Ab ioue prĩcipiũ magno deducit aratus. Ab ioue principiũ: quare principiũ ſit ab ioue comedius ĩ ſexto ænei. li. explicabimus. Quid muſæ ſint ĩ primo explicabimus. Aprouianus tamen uult per Iouem & Apollinem Auguſtum ĩtelligi: qui utrique templum fecit: & per Damœtam Corneliũ Gallum: per Menalcã Virgilium. At ego credo tãtũ poetã ꝓfundiorẽ quãdã ſciẽtiã arati ſecutũ eẽ.

Acanthus

Vicinus

Sẽſus

Et me phœbꝰ amat. phœbo ſua ſp apđ me M.
Munera ſũt lauriq;: & ſuaue rubẽs hyacĩtus.
Malo me galatea petit laſciua puella: D.
Et fugit ad ſalices: & ſe cupit ante uideri. (M.
At mihi ſe ſe offert ultro meus ignis amyntas
Notior ut iã ſit canibus nõ delia noſtris.
Parta meæ ueneri ſũt munera. nãq; notaui D.
Ipſe locum aeriæ quo congeſſere palumbes.
Q̃d potui puero ſylueſtri ex arbore lecta. M
Aurea mala decem miſi. cras altera mittam.
O quotiẽs & quæ nobis galatea locuta eſt. D.
Partem aliquã uenti diuũ referatis ad aures.
Quid ꝓdeſt ꝙ me ipſe aio ñ ſpnis amynta M
Si dum tu ſectaris apros ego retia ſeruo?
Phyllida mitte mihi meus eſt natalis iola. D.

SER. Et me phœbus amat: Aut ſimile ẽ qa unicuiq; deus quẽ colit ſũmus uideť: ut Sũme deũ ſancti cuſtos ſoractis Apollo: & ita apollinẽ ioui æquat. Aut dicit iuppiter amat me &. i. ẽt phœbꝰ amat me. Sua: ſibi grata nã Daphnẽ Ladõis fingũt filiã ab apolline adamatã & ĩ laurũ cõuerſã: & hyacinthũ ab eodẽ & a borea adamatũ: & cũ illũ ĩ phœbũ magis pronũ uideret: Borreas dũ puer diſco ludit diſcũ iactũ in eũ retorſit. quo uulnere extinctus ĩ florẽ ſui nominis cõuerſus eſt. Ante: q̃ lateat. Offert ul. plus dicit ex lege amœbei carminis: Deliã uel amicã priorẽ uel Dianã q̃ dea uenationis: cãibus eſt nota. Veneri: amicæ. Aeriæ: aerei coloris. Cõgeſſere: nidificauere. Miſi: plus ẽ q̃ dicere ſe miſſuꝝ. Aurea: aurei coloris. Fruſtra ãt uolũt eſſe allegorice de. x. æglogis ad Auguſtũ miſſis. Nam nõ eſt neceſſitas hic allegoriæ. Ad aures diuũ: quia adeo dulcia ſunt: ut ſint digna deorum auditu. Non ſpernis: liptote ideſt multum amas. Referunt multi ꝙ allegorice queratur ꝙ cum Auguſtus cõtra Antonium expeditionem ſumeret: ipſum non duxerit. Retia ſeruo: in quo in uenatione minus eſt uoluptatis. Amyntha: græca nomina in as uocatiuũ faciunt in a ſiue creſcant ut Pallas pallantis: ſiue non creſcant ut æneas. Phyllida: amicam communem. Nam in ſolis natalis diei ſacris licebat uoluptati operam dare. In cæteris caſtitas obſeruabatur.

AN.M. Et me phœbus amat: Theocritus quoq; in quinta: Et me phœbus amat. nunc molli paſcitur herba Me cuſtode aries: ueniens quum carnea mactẽ. Phœbo ſua: ordo ẽ Munera ſua. i. propria & conueniẽtia phœbo: quæ pro. i. lauri & ſuaue rubẽs hyacĩthus ſem per apud me ſunt: uel ſic: & lauri &. ſ. r. h. appoſito munera. ſ. ph. ſemper apud me ſunt. Lauri: erat laurus ſpectatiſſima ĩ monte Parnaſſo: ideoq; etiã grata Apolli/ni: aſſuetis eo dona mittere iã & regibus romanis. Hæc Pli. li. xv. Hyacinthus: flos hic maxĩe durat. hyacin/thum comitatur fabula duplex luctũ p̃ferẽs eius quem Apollo dilexerat: aut ex Aiacis cruore editi: ita diſcurrẽtibus uenis: ut græcaꝝ litteraꝝ: ea figura legať ĩſcripta. Home. ãt tres flores laudat: Crocon: Loton: & hya/cinthũ. Pli. li. xxi. Malo me galathea petit. Theocritus in. v. Malo me Clariſta petit formoſa puella: Et cãtu noſtras permulcet moliť aures. At mihi: Theocritus in quinta: Inſanire facit Cratides mihi quũ obuius extat Quumq; mouet flauos p candida colla capillos. Delia: uel uetus amica uel Diana ipſa uenatiõis dea. Veneri: ideſt amori. Ipſe locũ: Theocritus in quinta. Aeriã uideri capiam ſub fronde palũbẽ. Qua donabo meã nõ ĩ/memor ipſe puellam. Palumbes: colũbæ omni tempore pariunt: Turtur & palũbes uere: nec plus q̃ bis. Vita palũbiũ uel ad. xl. annos durare exiſtimať Philoſophus li. vi. de aĩa. Aeriæ: ſublimes. Aurea mala: Chryſomela intelligit Chryſion. n. auꝝ diciť: melon pomũ. Theocritus ait ĩ tertia: Roſida mala decẽ duco. cras altera ducã. Phyllida: eius amicã ĩtelligit. Natalis: erat enim celebre natale priſcis. Hic natalis & hoc natale dicitur.

Hyacithus

Chry/ſome/la

CHRI. Phœbus: de hoc diceť ſuo loco. Eſt ãt color rhetoricus q diciť traductio. Fit ãt cũ idẽ uerbũ muta

Mu/ us tis caſibus repetitur:ut hic Phœbus & Phœbo. Munera:idē munus apud nos ē quod apud græcos γέρασ.ſi gnificat.n.donū & officiū.Nā dicimus pſtitit munus amico.i.functus ē officio erga amicū:& obire munera i republica dicimus cū pſtamus debita officia:ut pendere uectigal:pſtare cuſtodiā:& huiuſmōi.Munera etiam

Lau/ rus populo exhiberi dicunt̄:cū ludi ad illū oblectandū exibēt̄. Lauri:Daphnes fabulā enarrat Oui.quā penei flu minis filiā dicit:Serui.āt Ladonis.Hæc imutata ē i arborē ſui nominis.Nā daphne græce latine laur̄ ſignifi cat.hac cā Phœbo laurū ſacrā uolunt fabulæ.Lauri autem duo genera a pricipio ponit Pli.deinde addit & plu ra alia.Arbor pacifera ē.Nā cū ēt īter armatos hoſtes ꝓtēdit̄ qetis ē idiriū.Romā æq3 uictoriæ nūcia.hic Iuue. Miſſa ē a Cæ.laurus.Addit̄ militū lāceis piliſq3:faſces ipator̄ decorat.Ex iis in gremio iouis optimi maximi deponit̄:quotiēs uictoria lætitiā attulit.Nō tamē quia ppetuo uiret:nec qa pacifera ē pſerenda myrto:& oleæ ē:ſed qa ſpectatiſſima in mōte Parnaſo:ideoq3 grata Apollini aſſuetis iā eo dona mittere regibus romanis te ſte Bruto fortaſſe in argumētū:quoniā ibi libertatē publicā is meruiſſet lauriferā tellurē illā oſculatus ex reſ pōſo.Sola ex arboribus fulmīe nō icit̄.Ob has res honorē habitū i triūphis potius crediderī q̄ q̄ ſuffumentū ſit cedi hoſtiū & purgatio ut tradit Maſſurius:Adeo i ꝓphanis uſibus Pollui laur̄:& oleā fas nō ē:ut ne ꝓpi tiādis qdē nominibus accēdi ex iis altaria aræ ue debeāt.Laurus manifeſto abdicat ignes crepitu.Euſe.ait Lau rū dicari Apollini quoniā ignea arbor ē.Vnde odio a demonibus maxime habet̄:& q̄ uſta reſonat qđ ꝑdicē di ui notat.Tiberius Cæ.tonāte cælo ea coronabat̄.Laurus triūphis ꝓprie dicat̄ grauiſſima domibus:ianitrix

Hyaci hus cæſar̄ pōtificūq3.Sola domos exornat:& ante limina excubat. Hyacīthus:fabula pueri nota ē:hyacīti āt flos

Malū duplex ē:croceus & ceruleus. Malo:hoc pomū græci μῆλον dicūt & ēt oues μῆλα appellāt.hic ambiguitas

Diana nōis iduxit fabulā de malis aureis. Delia:diana q̄ pēſt caīb3 ad uigiliā nocturnā adhibitis.iō nocturna Diana

Palū/ bes ſanguine catuli placabat̄. Palūbes:ſyluaticæ ſunt:& i arboribus nidificāt:q̄s Ariſto.i libro de aīa.bis in anno parere ſcribit:ut turtures.Colūbæ uero q̄ a culminibus ſecūdū Varronē dicunt̄ quoniā illa frequētāt decies i

Colū/ bæ anno parere.idē auctor ē.Et i ægypto duodecies:& pleruq3 marē & fœminā ꝑiūt.Octenis annis uiuūt ſecūdū Pli.Colūbor̄ duo genera pōit.M.Var.Vnū ſaxatille qđ i turribus nidificet:uel uillæ culminibus maxīe timi

Miſcel lum dum.Alterum clementius quod cibo domeſtico contentum intra limina ianuæ ſolet paſci. Ex duobus his ſit tertium genus miſcellū dictum.

Am/ barua le SER. Faciā uitula:figurate ſic Horati.ſiue poſcat agna ſiue malit hædo.Dicit̄ hoc ſacrificiū Ambarua le q̄ arua ambiat uictima.Sic amburbiū: ſacrificiū in quo uictima ambit urbē.antiqā āt natalē ſolū dicebāt

Am/ barbi um Hor.Natalis grate numeras.Iuniores natalē diē dixe rūt.Iuue.natali coruine die mihi gratior hæc lux. Iol la:uel duo habebat noīa ut uocaret̄ iolla &c. Menal ca:uel ut laudaret denominauit eū Iollā ab Iolla opti mo paſtore:ut uir̄ fortē Achillē. Adulter̄ Parim no minamus. Lōgū:lōge nomē pro aduerbio:ut toruū clamat. Vale īqt:le corripit ſequēs uocalis: ut Te Co rydō ale. Satis:Segetib3. Depulſis:a lacte ꝓhibitis. Pollio:blādit̄ polliōi patrono:quē Hor.hiſtoriar̄ & tragœdiar̄ ſcriptorē pōit. Nā i ſecūdo car.de hiſtoria dicit piculoſe plenū opus aleæ tractas. Itē paulopoſt. Paulū ſeuera muſa tragœdiæ dſit theatris. Pierides uitulā:paſcite eius armēta:qa legit noſtra carmīa:uel nutrite ei uitulā ꝓ premio. Pollio : alii per duplex.l. ſcribūt:ut prīa producat̄.Alii aūt per ſimplex : ut Po

Quum faciā uitula ꝓ frugibus ipſe uenito.
Phyllida amo aīi alias:nā me diſcedere fleuit
Et longū formoſe uale uale inquit iola. (M.
Triſte lup3 ſtabulis maturis frugibus ībres.D
Arboribus uenti.nobis amaryllidis iræ.
Dulce ſatis hūor.depulſis arbutus hædis. M.
Lenta ſalix fœto. pecori:mihi ſolus amyntas
Pollio amat noſtrā q̄uis ſit ruſtica muſam.D.
Pierides uitulam lectori paſcite ueſtro. (M
Pollio & ipſe facit noua carmīa. paſcite taur̄
Iā cornu petat:& pedib3 q̄ ſpgat harenā. (D
Qui te pollio amat ueiat quo te quoq3 gaudet
Mella fluant illi.ferat & rubus aſper amomū
Qui bauiū ñ odit amet tua carmia mæui M

Amo/ mum lio. Noua:mirāda. Taur̄:auget. Gaudet.ſ.ueniſſe pueneratāt ad cōſulatū poſt dalmaticū triumphū deui ctis Salonis urbe Dalmatiæ:ut ſcribit Hora.Cui laurus æternos honores dalmatio pepit triumpho. Amo mū:flos ē aſſyriæ.Luca.Vicinæ meſſis amomū. Bauiū:pro pena ſic:ut q nō odit bauiū malū poetā amet Me uiū peiorē illo:hi Virgilio Horatioq3 inimici fuerūt. Hic hora.Mala ſoluta nauis exit alite ferēs olēte meuiū.

Vitula AN.M. Quū faciā ui.p.f.i.quū faciā rē diuinā:nō oue:non capra:ſed uitula.tanq̄ dicat:quū uitulā pro fru gibus ſacrificauero quod ē:quū uitula rē diuinā fecero.Vitula āt dicta q̄ potēs ſit uitæ tolerandæ:& iō hac ꝓ frugibus fieri ſacra dicuntur:quia frugibus uita humana tolleratr̄.legito. M.li.iii.ſat.c.ii. Quū faciā uitula: Theocritus in quinta:Quum facies agno nymphas ueneratus agreſtes:Tum properato mihi magnā ꝓmit tere partem. Vale inquit:nulla hic fit ſynalœpha. Triſte:pro triſtis uel triſtis res per alleothetā.de qua ſupe rius. Depulſis:a lacte remotis:quod ſit ubi hædi trimeſtres ſunt facti:ut ſcribit Varro. Arbutus:de hac lege

Pieri/ des Pli.li.xv.&.xxiii. Pollio:De hoc late i Alexi. Pierides:dictæ ſunt muſæ a Pierio monte:ut ſcribit Feſtus.Eſt āt pierus mons Theſſaliæ:qui ad Macedoniam protenditur auctore Pli.li.iiii.in Heſiodi autem theogonia le gitur ex ioue & Mnemoſyne muſas in Pieria natas .Ergo non dictæ ſunt a Pieri natabus : ut quidam aiunt. De muſis autem plura legito apud Diodorum li.i.& li.v. Noua:miranda:cum nunq̄ talia facta fuerint.Fuit āt tragœdiæ ſcriptor:ut meminit Hora.ode prima ſecundi libri. Pedibus qui ſpargat arenā:id tauri pugna turi faciunt.Vnde Maro li.iii.geor.ait Ventoſq3 laceſſit ictibus:& ſparſa ad pugnam proludit arena. Quo te:

Amo/ mum ſcilicet ueniſſe.peruenerat autem ad conſulatum:ut habetur etiam ſequenti æglóga triumpharat quoq3 de Dalmatis. Amomum:amomiuua in uſu eſt frutice:uenoſo palmi altitudine:carpiturq3 cum radice.naſcit̄ i

Armenia in media:& in ponto.plura Pli.li.xii.Diaſco.ait ꝙ amomū genus eſt odoratiſſimæ herbæ:cuius fru
tex ſimilis ē botro coloris ruffi:circūcirca ſolia iūcta & copioſa ſunt.ex thyrſo botroſū ſemē reddit̃ florē hēt
albū. Qui bauiū nō odit:Aſteiſmos ē.i.urbanitas.aſteizo iocor.putatur aūt id quicquid ruſtica ſimplicitate Aſteiſ
caret & facta ſatis urbanitate exponitur:ut qui bauiū non odit amet tua carmina mæui.i.ꝓ pena ei cōtingat mos
ut diligat mæuiū peiorē poetam.Nam Mæuius & Bauius peſſimi fuere poetæ:inimici tā Horatio ꝙ Vir.un/ Aſtei/
de Hora.i epod.Mala ſoluta nauis exit alite ferēs olentē mæuiū.Euſebius āt ſcribit:ꝙ Marcus Bauius poeta: zo
quem Virgilius in bucolicis notat:in Capadocia mortuus eſt.ſed de urbanitate latius Fabius libro ſexto. Baui/
CHRI. Vitulam:Quædam ſacroꝝ uerba amæne ita īterpretatus eſt:ut mutato uerbi ſono integer ītelle us
ctus maneret.Nā uitulari ut eſt apud pictorē.eſt uoce lætari.Varro in xv.reꝝ diuinaꝝ ait pontifex quibuſdā Mæui
ſacris uitulari ſolet quod græci παιανιζειν dicunt. Hic Hyllus in libro de diis uitulā ait uocari deam quæ læ us
titiæ p̄eſt.Piſo ait uitulā uictoriam nominari quod poſt uictoriam certis ſacrificiis fiat uitulatio. Voluntque Vitula
nonnulli ſic dictam.quod cā ſit uitæ tollerandæ:Et ob hoc huic deæ pro frugibus quæ uitam ſubſtentant ſi Vitula
unt ſacra.Vnde hic uitulā pro uitulatione dixit.Tamē alii legunt uitula ī ablatiuo ideſt ſacra non alia hoſtia ꝙ ria
de uitula. Lupus:de hoc in ſequentibus dicetur. Arbutus:arbuti radices ualent contra peſtem pomū ſimi Arbu
litudinē habet cum fragis.hoc duobus nominibus appellāt græci cameron & memeclion.Iuba auctor eſt qn ti
quagenum cubitoꝝ in arabia eſſe arbutos. Pierides:muſæ a pierio mōte in quo ex ioue & mnemoſine natæ Pieri/
ſunt.Vnde Heſiodus μουσαι πιερηθεν αοιδησι κλειουσαι. Conueniēs āt eſt ut muſæ poetæ uitulam nutri des
ant ideſt premium dent. Rubus:hic frutex mora fert.Amomū:ut ait Diaſcorides eſt genus herbæ odoratiſ Rubꝰ
ſimæ:cuius frutex ſimilis eſt botruo in circuitu cuiuſlibet arboris naſcens:ramulos habēs ſiccos & duros uir Amo
gulis aſſimiles coloris ſubruffi:circa quos folia copioſa ex thyrſo butruoſū ſemē redolēs & ſibi connexū albū mum
ueluti uiolæ foliis ſimilis brioniæ.Triplex ē armenicū quod cæteris preſtat auroſi coloris uel fului odoris bo
ni.Alterum medicum.Tertium pontificum.

Atꝗ idem iungat uulpes:& mulgeat hircos.
Qui legitis flores & humi naſcētia fraga:D.
Frigidus o pueri fugite:hic latet āguis ī herba
Parcite oues nimiū ꝓcedere. nō bene ripæ M.
Creditur:ipſe aries etiam nunc uellera ſiccat.
Tityre paſcentes a flumine reiice capellas. D.
Ipſe ubi tempus erit omnes in fonte lauabo.
Cogite oues pueri:ſi lac præceperit æſtus M.
Vt nup fruſtra preſſabimus hubera palmis
Eheu ꝙ pingui macer ē mihi taurus ī eruo:D.
Idē amor exitium pecori pecoriſꝗ magiſtro
His certe neꝗ amor cā ē:uix oſſibus hærēt M
Neſcio qs teneros oculus mihi faſciat agnos.
Dic qbus ī terris & eris mihi magnus apollo/
Tris pateat cæli ſpaciū nō amplius ulnas.(D.
Dic qbus in terris inſcripti nomina regū M.

SER. Mulgeat hircos:Faciat quæ contra naturā
ſunt. Fraga:mora quæ in herbis naſcunt̃. Latet an.
allegorice pp Mantuanos: q uerſabant̃ iter armatos
milites:qui ut anguis mortē inferre poſſunt. Nō be
ne ripæ:& hoc alegorice:Nam poſt receptos agros pe
ne ab Arrio centurione cæſus eſt: niſi ſe p̄cipitaſſet in
fluuium. Parcite:ꝓhibite:ſeruate: ne procedāt. Ti/
tyre:noli o mitua nūc quicꝙ agere de repetēdis agris.
Nā ego cū tēpus aderit lauabo omnes.i.purgabo apd
Cæſarem:cū ex actiaco bello redierit. In fonte: nam
cū ſuos agros p amicos ueluti per riuulos ipetraſſet.
uult reliquos ab ipſo Octauiano ueluti a fōte petere.
Reiice capellas:ꝓceleuſmaticus ꝓ dactilo: ut genua
labat. Cogite.ſ.ad ouilia. Præceperit: præocupaue/
rit.Nā frigore augetur lac.calore minuit̃. Vix os.h.
uix oſſa eoꝝ cohærēt. Faſcinat: dicit cauſam maciei
& per tranſitū oſtendit ſuū pecus eſſe pulchrū: quod
meret̃ faſcinari. Eris mihi ma.relicto certamīe pro
ponunt enygmata. Apollo:quia in rebus incertis eſt
opus diuinatione. Vlnas: Vlna ſpacium eſt inquātū Vlna
utraꝗ extēdat̃ manus.αποτωνωλινων.i.brachiis.hic
λευκο λενοσηρη: dr̃ licet Sueto. unum ſolum cubi/
tum eſſe uelit. Cæli. Alii dicunt ſepulchrum itelligi cælii luxurioſi homines qui ab lygurito patrimonio tā
tum ſolummodo agri ſibi reſeruauit:quod ad ſepulchrum ſufficeret. Voluit āt facere errorē ex cæli cæliiꝗ.
ſimilitudine.Alii dicunt uoluiſſe puteum ſignificare:qui eſt in Syene ægypti parte: quem philoſophi altum
effoderunt:ut probarent locum illum eſſe ſolum quem ſol recto intuitu irradiaret. Nam.viii.calendas iuli/
as die quando in centro ſuo eſt ſol tam imam ꝙ ſummam putei partem irradiat. Sed neutrum conuenit ru/
ſtico.Ergo de quolibet puteo intelligas:in cuius fundo q ē tantū cæli ſpaciū uidet quāta ē cæli latitudo. Dic:
cū obiectū ſoluere nō potuerit ipſe aliud obiicit:& captioſe qbus ī terris dixit.Nā hyacinthus ubiꝗ naſcit̃.Eſt
āt rubrū quaſi lilium deſignans primā hyacinthi litteram. Regum:non quia regum ſed filii regum.Alii di/
cunt regum pro regis:Sic Terentius.Non perpeti meretricum contumelias cum de una loqueretur. Nā flos
iſte hyacinthi:& non Aiacis nomen retinet.Tamen hæc ut reliqua ænigmata carent aperta ſolutione.
AN.M. Atꝗ idē iungat uul.i.faciat ꝙ cōtra naturā ſunt. Ipſe aries: placet magis ut ſimpliciter accipiatur
ꝙ allegoricos:quod indicat ēt illud:Ipſe ubi tempus erit oīs in fonte lauabo.Eſt enim Theocriti in quinta ubi
ait:Fœlicē ſperate diē:uitāꝗ capellæ:Cras ego uos oēs ſybaritis fōte lauabo. Præceperit:p̄occupauerit: attra
xerit. Taurus in eruo:In antiquiſſimis textibus eruo & aruo legi in illo ſummi pontificis aruo eſt per a plu/
res autem eruo habent per e.Eſt āt eruū leguminis ſpecies ſimile piſo:quod amplius ꝙ uicia runcat̃:Sufficiūt
ſingulis bouum iugis modii quini ſati.Martio menſe ſatū noxiū eſſe bubus aiunt.Itē autūno grauedinoſum
Innoxium autem fieri primo uere ſatum anctor Pli.li.xviii.meminit idem Columella libro.ii. ubi ait etiam
ꝙ eruum lætatur loco macro nec humido:quia luxuria plerunꝗ corrumpitur.Per hæc āt uerba optime ex/ Eruū

ponemus pingui eruo.i.læto. Vix oſſibus herēt:Theocritus quoq; in quarta:Nempe uoluūt prati teneris iā paſcier herbis.Illa adeo macra eſt uitula:& uix oſſibus hæret. Faſcinat:laudādo decipit: uel degrauat.Faſcinum & fas a fando nominaꝰ:ut Feſtus ait Plini.āt li.vii.c.iii.ſcribit in aphrica eſſe familias quaſdam effaſcinātiū: quarū laudatione itereant probata:areſcant arbores:emorianꝰ infantes eſſe eiuſdē generis in tribalis & Illyriis qui uiſu quoq; effaſcinent:iterimāt ꝙ quos diutius intueanꝰ:iratis pcipue oculis.quod eoꝝ malū facilius ſentire puberes:notabilius eſſe ꝙ pupilas binas in oculis ſingulis habeant:fœminas quidē oēs ubiq; uiſu nocere:quæ duplices pupillas habeant.Cicero quoq; auctor ē.Hæc & plura Pli.Dic qbus omiſſo canēdi ſtudio ad enigma diuertit quo decentius cantum abſolueret.ne uictus eſſe uidereꝰ ne itē infinitū quodāmō canere cogereꝰ. Cæli ſpaciū:in æthyopiæ fine Syene eſt inſula.C.M.paſſuum ambitu: ut ſcribit Pli.li.v.Stra. quoq; li.xvii.docet:ꝙ in ipſa Syene puteus quidā ē:qui æſtiuum idicat ſolſtitiū.quoniā hæc loca circulo tropico ſunt ſubiecta:& in meridie umbilicos faciunt ſine umbra:& ſol ſupra uerticem ibi manentibus habeꝰ unde neceſſe in puteos q̄q̄ profundiſſimos uſq; ad aquā radios iaci.Itaque de hoc puteo intelligere poteris:& de quocunq; alio:nam in fondo cuiuſq; putei manētibus cælū non uidebiꝰ niſi pro aditus magnitudie. Vlnas: Olene & olenos ulna dicitur: eſtq; ut aiunt utriuſq; manus extenſio:uel magis unus cubitus tantum. Apollo:cui diuinādi poteſtas Macro.libro primo ſat.ſcribit.ꝙ diuerſæ uirtutes ſolis nomina diis dederunt uirtutē igiꝰ ſolis quæ diuinationi curationiq; præeſt.apollinem uocauerūt:quæ ſermōis auctor ē mercurii nomē accepit. Nomina regū:de hyacintho flore intelligit:de quo iam diximus habet.n.i foliis hya. quod ēt Ouidius in Meta.docet aptius. Nō:hic fiat colō:ut dicamus. Nō.ſ.ueſtꝝ ē:ſed noſtꝝ q iudex ſū cōponere &c.

CHRI. Vulpes:dicitur uulpes quaſi uolipes: hoc animal in Creta inſula nō ēſt:ſicut nec lupus nec ſerpēs. Fragra:herba q̄ illa fert fragrantia dicitur. Latet an.in her.Eurydice dum herbas pambularet calcauit iſcia latentem ſerpentē:cuius morſu periit:ſed iam loco prouerbii eſt ne quid inter res letas noxiū nobis incautis eueniat. Frigidus:noxius.Nā uitæ aduerſaꝰ frigus:uel quia frigidæ ſit naturæ uel frigidus. Aries: mas ē nō caſtratus qui oues ſalit.Qui uero caſtratus ē:& propterea iutilis Veneri ueruex dicitur quoniā in eo uerſa ſit natura. Vellera:a uellēdo dicuntur.Nā priſci ouiū lanas nō tondebant:ſed uellebāt. Fruſtra pſſabimus.i.q̄uis uehementer pmamus:tamen fruſtra erit.Eſt āt præſſo frequentatiuū a premo. In eruo:antiquus habet codex & non aruo.Dicimus.n.eruū & eruiliā leguminū genus:quo.M.Varro pecus pingueſcere ſcribit. Faſcinat:a græco ē hoc uerbū.Ille.n.βασκαίνω dicunt:eſt autē faſcinatio morbus qui ex ſpiritu faſcinantis per oculos faſcinati ad cor ipſius igreſſo peruenit ſpiritus enim a cordis calore ex puriori ſanguine generatur.Tales āt ſunt in nobis ſpiritus:qualis eſt ſanguinis humor.Spiritus autē ſimiles ſibi radios per oculos quaſi p uitreas feneſtras emittit.Cor.n.ſuo perpetuo quodā motu proximū ſibi ſanguinē agitans ex eo ſpiritu:in totū corpus pque illos luminū ſcintillas per mēbra diffundit quidē ſingula per oculos āt maxime.Ad altiſſimas ptes cū ſit leuiſſimus maxime euolat ſpiritus.Eiuſq; lumē p oculos cum pſpicui maxime ac nitidi ſint maxie emicat.Nā ꝙ aliqd lumē i oculis ſit:patet ex eo ꝙ quorundā brutoꝝ oculi i tenebris micāt.Quin &.A. octauianus adeo lucidos oculos habuiſſe ferꝰ:ut cū acrius quēquā intuereꝰ cogeret eū quaſi ad ſolis fulgorē oculos ſubmittere.Tiberiū quoq; etiā & in tenebris uidiſſe Traquil.auctor eſt:ſed ad breue:& cū primū a ſomno patuiſſent.Quod autē radius ab oculo emiſſus uaporē ſpiritalē ſecū trahat:& uapor ſanguinē:ex eo iam perſpicuum eſt:ꝙ lippi rubenteſq; oculi radii ſui emiſſione eos qui uident eodem morbo cogunt laborare. hoc enim indicat radium uſque ad obuium illum protendi: & cum radio una uaporem corupti ſanguinis emanare:cuius cōtagione oculus ſpectantis inficiatur.Refert Ariſtoteles mulieres menſtruo affectas ituitu ſuo ſpeculum ſanguineis guttis ſæpe fœdare.Eſt enim uapor ſanguinis ſanguis quidem tenuiſſimus qui aſpectū fugit oculorum:ſed i ſpeculi ſuperficie factus craſſior iam apparet.Hoc in rariori aut minus terſa materia nō efficitur:quia in ea penetrat aut diſſipatur radius.Non ergo mirum ſi patefactus & in aliquem intentus oculus radiorum ſuorum aculeos in aduerſos oculos iaculatur:& una cum aculeis qui ſpirituum uehicula ſunt ſanguineum illum uaporem quem ſpiritum nominamus inuehit.Hic uiolentus aculeus diuerberat oculos: & cum a percutiētis corde incitatur percuſſi præcordia quaſi regionem propriam repetit:& cor uulnerat:neque eius duriori dorſo hebeſcit.Redit in ſanguinē:peregrinus hic ſanguis:& cum ab eius qui ſaucius eſt alienus:ſit ſanguinem eius proprium inficit:Infectus āt ſanguis ægrotat.Hæc egrotatio faſcinatio eſt: quæ iccirco magis nocet teneriori ætati:quia illius corda cū molliora ſint minus reſiſtunt ferienti: & magis ledunꝰ.Dixi ut potui hac uerborum breuitate:unde ſit faſcinum.Addam illud in illyriis & traballis homines eſſe qui interimant uidendo ſi quicq̄ diutius irati perſpiciant eoſq; binas pupillas habere maximeq; hoc malum ſentire puberes ait Gelius atque Pliuius qui etiam in Aphrica familias quaſdam eſſe dicit teſte Iſogono & Memphodoro:quorum laudatione intererant probata. Areſcant arbores:Emoriantur infantes. Fœminas quidē omnes ubique nocere:quæ duplices pupillas habeant. Cicero quoque apud nos auctor eſt.Faſcinum p mēbro uirili poſuit in priapea Maro:ut priapē ꝙ ſis faſcino grauis tenero:& paulo infra.Placet priape qui ſub arboris comis ſoles ſacrum reuinctus Pampino caput:Ruber ſedere cum rubente faſcino.

Naſcuntur flores:& phyllida ſolus habeto.
Non:noſtrū inter uos tātas cōponere lites. P.
Et uitula tu dignus & hic: & quiſquis amores
Aut metuet dulces:aut experietur amaros.

SER. Phyllida:plus eſt habere ſolum amicam cōmunem. Nā eſſe apollinē impoſſibile ē. Non.ſ.ē ueſtrum:ſed iudices cōponere lites. Componere : finire:Ante diem clauſū cōponet ueſper olympū. Et q̄ſquis:& tu & hic digni eſtis uitula: & quiſquis ſimilis ueſtri eſt.Nam ſupra aliter:dixerit.Triſte lupus ſtabulis alter.Dulce ſatis humor.ad cuius ſimilitudinem

Claudite iam riuos pueri:ſat prata biberunt. pertinet aut metuet dulces. Nam Menalcas amabat & amabatur:ſed timebat ne aliquando amor ille ſol⸗ ueretur. Damœtas amaritudinem amoris expertus fuerat ex amaryllidis iracundia. Metuet dulces: Time bit pro dulcibus:ne eos mittat. Riuos claudite: Exierat enim ut iuberet pueris ut prata irrigarent: quod il⸗ lis cantantibus factum eſt. Vel dixit allegorice claudite ideſt deſine cantare. Nam iam ſaciati ſumus.

AN.M. Et uitula tu dignus:in Theocriti quinta:ubi Lacon & Comatas acerbe certauerunt: alter uictus eſt. Ait enim ſic Morſon iudex:Laconem Morſon iubeo reticere:qd ipſum nuncio deuictum:mea ſic ſenten⸗ tia poſcit. Do tibi lanigerum pignus certaminis agnum. Quem nuper docta meruiſti uoce comata. In ſexta autem ubi Damœtas & Daphnis amici cantarunt. Deuicit neuter:neuter ſuperatur abiuit. Aut metuet dul ces:uti Menalcas ſcilicet dixerat enim: Dulce ſatis humor &c. Aut experietur amaros:uti Damœtas ſcilicet nam dixerat. Triſte lupus ſtabulis &c. Riuos:ideſt ora. Prata:aures. Biberunt: hauſerunt audiuerunt. Eſt enim allegoria quam Fabius libro octauo inuerſionem interpretatur:ut aliud uerbis aliud ſenſu oſtendat.

CHRI. Componere:finire:ut hic. Item tranquillum reddere: ut Sed motos preſtat componere fluctus. Item comparare. Saluſti. Vbi Metelli dicta cum factis compoſuit illud Sic paruis componere magna ſolebã. Item ornare:Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura. Item coniungere:ut Componens manibuſq; manus: atque oribus ora. Riuos:Nam e propinquo flumine deducuntur riui quibus irrigãtur prata:unde dicimus deriuare flumina cum ex alueo per riuos ducuntur. Prata:dicuntur quaſi parata:quia ſine cultura fructum reddunt. Solum expectatur dum herba creſcere deſiit & æſtibus areſcere tunc ſubſecatur:ut perareſcat:furcil lis uerſatur. Remoto fœno ſicillienda ſunt prata ideſt falcibus cõſectanda quæ fœni ſic præterierunt:& quaſi herba tuberoſum reliquerunt campum a qua ſectione arbitratur Varro dictum eſſe ſicilire prata.

Argumẽtum æglogæ quartæ q̃ dicit᷑ Pollio.
Altius hic canitur: celebrantur Pollio: Cæſar
Alter & hic ſecli uenturi ſcribitur ordo.

SIcelides muſæ paulo maiora cana⸗
mus.
Non omnes arbuſta iuuant humi
leſq; myricæ:
Si canimus ſyluas: ſyluæ ſint conſule dignæ.
Vltima cumæi uenit iam carminis ætas:

SIcelides muſæ: Aſinius Pollio ductor ger⸗ SER
mãici exercitus captis Solonis urbe i Dal
matia meruit laureã:deĩde cõſulatum: &
eodem anno ſuſcepit filium:quem a ſolo
nis captis Soloninũ uocauit. Huic Genethliacon dicit Solo
qui ſtatim natus riſit:quod parentibus omnem fuit ninu
fœlicitatis. Ipſe autem inter primordia extinctus eſt.
Sicelides græcũ. Nã latine Sicilienſes facit.i. Theocri⸗
tiæ. Nã Theocritũ q ſyracuſanus fuit imitat᷑. Paulo
ma. Nõ multo. Nã licet hæc æcgloga diſcedat a carmi
ne bucolico:tamen aliq̃ operi aperta inſerunt᷑. Myri
cæ:Virgulta humilia ſunt. Cumæi:ſibyllæ:quæ cu⸗
mana fuit. Hæc ſæcula per metalla diuiſit: & dixit qs
quoq; ſæculo imperauit & ſolẽ ultimum poſuit.i.de
cimũ unde ait. Tuus iã regnat apol. Dixit ẽt finitis ſæculis oĩa renouari. Quod & philoſophi ita colligũt q; exa
cto magno anno oĩa ſydera i ortus ſuos redeũt:& rurſus referũt eodẽ motu. Si igit᷑ idẽ ẽ ſyderꝝ motus oĩa q̃
fuerũt hẽbũt reiterationẽ. Nã uniuerſa ex aſtroꝝ motu pẽdẽt. hic Vir. dicit reuerti aurea ſæcula & oĩa iterari.

AN.M. Sicelides muſæ:in antiquis etiam pluribus textibus: & in illo qui in ſummi pontificis biblioteca maioribus characteribus ſcriptus eſt Sicelides per e non per i legi. quod quidem græce dixit. illis enim Sicelia nobis uero Sicilia dicitur. Celebratur hic Aſinius Pollio q fuit orator & conſularis:ut docet Euſebius de quo latius in Alexi. fuit iſtoriarum & tragœdiarum ſcriptor:q & de Dalmatis triumphauit. Vnde Horatius ode prima ſecundi uoluminis ad eum ſcribens ait: Cui laurus æternos honores. Dalmatico peperit triumpho. laudat ibidem eundem a pietate a prudentia a dignitate:& honore:ab eloquentiæ uiribus. Dicunt alii a Salo⸗ na Dalmatiæ urbe capta ſuſceptum filium Saloninum uocaſſe:qui & ſi parum uixit. Hic quoque a Marone cum patre celebratur:Sed laus ipſa talis eſt:q; ſæpe ad Auguſtũ quoque referenda eſt:ut ſuo loco docebimus. Aduertendum præterea in Strabone legi Salonæ Salonarum. in Plinio Salona Salonæ. Itaque non recte So⸗ Salo lonæ per o in prima ſyllaba dicitur. Sicelides muſæ:quæ ſcilicet Theocrito Syracuſano fauiſtis:ſeu o Theocri næ ti cantus & carmina. Arbuſta:ideſt minima & humilia. Syluas:ideſt altiora. Humileſque myricæ:Myri⸗ ca genus eſt fruticis:quam alii tamaricen uocant auctor eſt Plinius libro decimotertio idem quoque libro ui geſſimoquarto ſic ait:Myrica quam & amaricon uocat Lenæus ſimilis eſt ſcopis amerinis arbitrantur quidã My hanc eſſe tamaricam:uulgus infœlicem eam arborem appellat:quoniam nihil ferat:nec feratur unquã. Hæc ca ille. Sint:& ſunt in antiquis eſt:in illo ſummi pontificis ſint per ideſt Conſul. Pollione ſcilicet. Cumæi car⸗ minis:Cumæ in Campania ſunt:antiquitate cunctas & Siciliæ & Italiæ urbes antecellit urbs ipſa plura legito cum apud Strabonem libro quinto & apud Dionyſium libro ſeptimo. Ibidem autem ſybillæ ſacellũ erat:ſed eius quæ rebus Romanis quinquageſſima olympiade interfuit:cuiuſque librum ad Cornelium uſq; Syllam põ tifices Romani conſulebant:tunc enim una cum capitolio igni abſumptus eſt auctor eſt Solinus. Meminit idem Gellius libro primo capitulo decimonono:ſed latius Dionyſius libro quarto. Vltima ætas ferrea: in⸗ telligitur:unde ait inferius:Quo ferrea primum Deſinet:ac toto ſurget gens aurea mũdo nam ab integro ſæ cloꝝ ordo naſcebat᷑. Pro. etiã ſcribit q; cumana ſibylla poſt quattuor ſæcula nouã generationẽ futurã cecinit. Sice

CHRI. Sicelides:deprecatur errorem ſi paulo ſublimius q̃ paſtoria res requirit canat. Dixit ãt ſicelides & des non ſicilides. Nam cum uſus ſit patronymico nomine quod potius græcũ q̃ latinũ deduxit ab eo quod ẽ ſice Ar lia ut dicũt græci & nõ ſilicia ut dicũt latini. Arbuſta:cũ proprie arbuſtũ ſit locus cõſitus nouellis arboribus ſta

quæ ex ſeminario auulſa ſunt ſeminaq; appellant̃ uoluit notare humiliores arbores. Myricæ:Virgulta nõ multum a genestis diſtantes. Syluas:nam in pretio fuit paſtoria & agricultura. Vltima cumæi:ideſt ultimum ſeculum ex quattuor ſeculis quæ prædixerat Sibylla cumæa.Verum de ſibyllis dicemus i æneí.quod autem ad hunc locum attinet Sibylla cumæa fuit e cuma quæ urbs eſt i locrenſi agro qui eſt Ioniæ Aſiæ minoris quam ... qui uicinitate loci Erithream appellarunt Hæc ut ponit Seruius profecta in Italiam.Multa de romanorum fatis uaticinata eſt.Sed ut oſtendit Auguſtinus multa etiam de Chriſto eſt uaticinata.Cuius uerſum:ut oſtendit Phocianus capita ita ſe habent ut primæ litteræ conficiant ιнσοσ χρισтοσ θεοῦιοσ σοτнρ Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator.Hæc igitur illum de uirgine oriturum prædixit uerum Maro iſtius theologiæ ignarus ad Octauiani fœlicitatem referens uirginem iuſticiam intellexit a qua ſit Octauianus quẽ appellat ideſt ſolem.Nam noſtri quoque natum eſſe ſolem iuſticiæ Chriſtum dicunt.Priſci uero prima ſæcula aurea ideſt ab omni uitio pura fuiſſe dicunt:& in illis uirginem ideſt iuſticiam cum hominibus habitaſſe teſte quoque ipſo Virgilio aſſerunt hæc igitur ſæcula iam ſua ætate rediiſſe nunc teſtatur Maro.Quod etiam mathematice dictum eſſe poteſt demonſtrari.Nam apud hebreos inſignis aſtrologus Habraham ſcripſit ſeptem eſſe planetas & ſeptem angelos eſſe illorum ductores appoſitos ſcilicet Caphiel:Saturno:Sathiel:Ioui:Samael:Marti:Amael:Veneri:Michael:Mercurio:Raphael:Soli:Gautiel Lunæ.Quemlibet autem illorum ducere mundum annos trecentos quinquagintaquattuor & menſes quattuor.Fuiſſeque ordinem: ut primus Saturnus duceret quia hora Saturni creati ſunt Sol & Luna poſt Saturnum duxit Venus: poſt Venerem Iuppiter:Ioui ſucceſſit Mercurius:& illi Mars:Marti Luna.Itaque ducatus omnium iſtorum ſeptem abſumit annos circiter ſeptuagintaocto ſupra duo milia & quadringentos.Quod ſi ſecundo peragatur huiuſcemodi ducatus perueniet ultra annum ſextum ac quinquageſſimum ſupra quattuor milia ac noningentos annos.Sed Maro floruit anno a mundo condito fere ſexageſſimo ſupra quinque milia ac centum annos ex quibus omnibus perſpicitur ꝙ tunc tertio iam regnabat Saturnus.

Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo.
Iam redit & uirgo:redeunt ſaturnia regna:
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Tu modo naſcenti puero quo ferrea primum
Deſinet & toto ſurget gens aurea mundo
Caſta faue lucina:tuus iam regnat appollo
Teq; adeo decus hoc æui te conſule inibit
Pollio:& incipient magni procedere menſes.
Te duce ſi qua manent ſceleris ueſtigia noſtri

SER. Ab integro:denuo. Virgo:iuſticia quæ erigone fuit.Permiſcet autem laudes tam pueri q̃ Pollionis q̃ Auguſti.Nam fœlicitas temporum ad imperatoris pertinet laudes. Cælo : ut uideantur homines non e mortalibus naſci:ſed ex numinibus cælo labi:& hinc colligit fore aurea ſæcula ꝙ Auguſtus imperat:ꝙ talis natus eſt puer:ꝙ cõſul ẽ Pollio. Quo: ſcilicet naſcente.nam dicit faue lucina cuius ortus ſæcula immutabit aureis ſcilicet ferrea. Lucina:Diana Hora.Siue lucinam probas uocari.Terentius Iunonem Lucinam dixit:ut Iuno lucina fer opem. tamen ambæ unum ſunt. Tuus appollo:Vltimum ſæculũ oſtendit:quod Sibylla ſolis eſſe memorauit: & tãgit Auguſtum:cuius ſimulachrum factum ẽ cum apollinis omnibus inſignibus. Inibit:exordium aſſumet ſcilicet aureum ſæculum. Magni menſes:hoc dicit ꝙ Iulius & Auguſtus menſes in honorem Cæſaris & Auguſti cœperunt uocari:cum antea quintilis & ſextilis dicerentur.Et hoc etiã ad argumẽtum aurei ſæculi. Te duce:uel Auguſto uel Pollione uel Solonino. Veſtigia:ut nullũ ſit præſentis temporis uitium:ſed præteritorum reliquiæ. Sic alibi Fertur equis auriga:neq; audit currus habenas ut quæ tunc eſſent ex reliquiis præteritorum temporum eſſe uideatur.Veſtigia uero ſcelerum dicit bella ciuilia inter Auguſtum & Antonium apud Mutinam.item contra Lelium Antonium fratrem huius Antonii apud Peruſium contra Brutum & Caſſium in Theſſalia contra.M.Anto.in Epiro.

ANTO.M. Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo: Edictis Cumeæ Sibyllæ hæc poeta ſumpſit: quæ quidem omnia de Chriſto prædixerat.Vnde & Gregorius i moralibus ait:Chriſtum iudæorum & gẽtilium uocibus prophetari:qui pro utroruncq; ſalute ueneratur.Bene quidem ab integro:quonia Chriſti aduentu ceſſerunt uetera plurima:nouaq; alia iſtituta ſunt:ceſſit & ciuiliũ bellorũ furor.Natus ẽ enim ut Euſebius ſcribit:anno imperii Auguſti quadrageſſimoſecundo Virgilius autem brondufii perierat anno imperii pdicti decimoſexto itaq; chriſtum minime uidit.Sed in Auguſti Pollioniſq; laudem illa quæ de Chriſto Sibylla dixerat hic iſeruit.Credebat enim futura eſſe:ut re uera fuit. Iam redit & uirgo:ideo redit dixit:quoniã uirgo teſte Heſiodo iouis & Themidis filia teſte Arato Aſtrei & Auroræ:quæ i aureo ſæculo fuerat:cœtuſque princeps:propter diligentiã & æquitatem iuſticia appellata:in cælum fugerat ætate ænea auctor Iginius.

Saturnia regna:ideſt aurea ſæcula:quæ quidem Saturno regnãte in Latio fuerant:quo tempore:fides: iuſticia & omnis uirtus colebatur:& tellus per ſe dabat omnia:non bella:non enſes erant : uer erat eternum.Sue. autẽ ſcribit fuiſſe quendam ut omne tempus a primo die natalis uſq; ad exitum eius Auguſti ſæculum auguſtũ appellaretur:& ita in faſtos referretur. Redeunt ſaturnia regna:id dixit Maro: quoniã ut ſcribit Liui. Auguſti tempore poſt bellũ Actiacum clauſum eſt Iani templum:pace terra:mariq; parta.Et ut Lucius Florus etiam ſcribit:Auguſtus ipſe conuerſus ad pacem:primum in omnia mala & in luxuriã fluens ſæculũ grauibus ſeuerſq; legibus coercuit:Merito ergo redeunt ſaturnia regna:dixit. Noua progẽies:id etiam Sibylla dixerat:de Chriſto intelligens Maro tamen de filio Pollionis intellexiſſe uoluit:ut amico gratificaret.Nec intelligas de Auguſto:quoniam dicit:Modo naſcenti puero & poſtea tuus iam regnat apollo.Per quẽ Auguſtũ ipſum intelligit:nam ut Suetonius ſcribit:acclamatum eſt Cæſarem eſſe apollinem.Itẽ exiſtimatũ apollinis

filium:quoniam auguſtus menſe decimo natus eſſet. Lucina:Luna ut Varro inqt naſcentium dux eſt:hinc ab iuuando & luce Iuno lucina dicta ab latinis:ipſa enim menſibus actis in lucem producit infantes. Tuus iam regnat appollo:dixerat enim Sibylla ultima ætate regnaturū apollinem.quod intelligendū erat(ut uult Maro)de Auguſto:nā ut oſtendimus apollo dictus eſt:& apo llinis filius exiſtimatus. Adeo: certe. Pollio: Pollioni blanditur:cum eo conſule dicat aureum ſæculum initum ire. Procedere:ulterius ire. Magni mē/ſes.·.Iulius & auguſtus:q olim Quintilis & Sextilis appellabātur:de qbus plene legite Macrobiū li.i.ſat. Te duce:te pollione conſule. Noſtri ſceleris:uult enim bella ciuilia deorum ira fuiſſe ob Romanorum ſcelera. quod etiam Horatius aſſerit:dicit.n.in epod.Sic eſt acerba fata romanos agunt.Scelusq; fraternæ necis &c.

CHRI. Noua progenies:Quod ſibylla de chriſto prædixit hic ad Octauianum refert.Noua ergo in chriſto:qa nuſquam alias uiſa eſt in terris progenies quæ eſſet deus & homo Sed noua ī Octauiano ideſt admirāda propter orbem illo regnante omni ex parte redactum.Vel noua quaſi genus nouum hominū renaſcať. Apollo:Puto per Apollionē Octauianum intelligēdum eſſe qui ſit ueluti alter ſalutaris ſol orbi infuſus:uel propter iuſticiam quæ per ſolem exprimitur:appellat Apollinem:ut p hoc numē oſtēdat rediiſſe ſaturnia ſæcula ī qua iuſticia habitauit inter mortales.Eſt etiā apollo quia ſuo ſplendore orbis totus illuſtratus ſit. Qui &alibi inducit Apollinem Octauiano in bello actiaco fauentem.Vt accius hæc cernens arcum tenebat apol/lo.Nec placet q ad Apollinem referatur.Ipſe nō regnauit. Tuus.ſ.frater.Nam Lucina Diana eſt ſolis ſoror. Magni menſes:Perplacet ſeruiana ſententia:uel magni ideſt admirabiles propter aurea ſæcula.

Irrita perpetua ſoluent formidine terras.
Ille deum uitam accipiet diuiſq; uidebit
Permixtos heroas:& ipſe uidebitur illis.
Pacatumq; reget patriis uirtutibus orbem.
At tibi prima puer nullo munuſcula cultu
Errantes hederas paſſim cum baccare tellus
Mixtaq; ridenti colocaſia fundet acantho:
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Hubera:nec magnos metuēt armēta leones.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores.
Occidet & ſerpens:& fallax herba ueneni.

SER. Irrita:ad nihilū reducta. Perpetua:lōga. Ille deū:Artificioſe cōfundit laudes Auguſti & Soloni ni.Ad utrūq;.n.poteſt referre ille. Patriis:uel cæſaris ſi auguſtus:uel Pollionis ſi Soloninus. At tibi pria.p. paulatim ī laudibus pcedit cū ætate. Munuſcula:Bene utiť diminutiuo ī rebus minoris ætatis. Errātes paſſim:ūde antiq lyrici dixerūt flexipedes hederas: q hac & illac uaganť.Optime āt dat hederam:quæ indicit futurum poetā:ut Hedera naſcentē ornate poetā. Baccare uero pelliť faſcinum:ut baccare frontem Cigite ne uati noceat mala lígua. Poetæ:futuro:p hoc pulchrum indicat puerum. Ridenti acantho: læto: herba eſt quæ in ægypto naſcitur. Lacte:hoc nihil ē infantibus aptius. Leones:moderatione utitur.non negat futuros leones:ſed non nocituros. Cunabu/la:lecti in quibus iacent pueri uel loca ī quibus naſcū/tur.κιείν enim eſt pregnantem eſſe uel eniti. Fallax:non cicuta quæ omnibus nota eſt: ſed ſardonia quæ apiaſtro ſimilis decipit:uel aconita ut Nec miſeros . allunt aconita legentes.

Hedera / Baccaris / Cunabula

AN.M. Perpetua ſoluent formidine:quod uerū fuit nam ut diximus poſt actiacū bellū clauſū eſt. Iani tē/plū pace terra mariq; parta. Ille deū uitam accipiet:Cicero li.i.de.n.deorū ſcribit eam eē deorū uitam q̄ nihil beatius nihil omnibus bonis affluentius cogitari poteſt.nihil enim agit:nullis occupatiōībus eſt implicatus: nulla opera mollitur:ſua ſapientia & uirtute gaudet. Ille deū:hic locus aperte oſtendit pro Apolline Augu/ſtū intelligi.Ille ergo:ideſt Apollo:q & auguſtus erat:deū uitam accipiet:nam ut in Tityro diximus.Auguſto uiuenti etiā tēpla & aræ cōſtitutæ ſūt. De pollionis filio non ītelligas:quoniā de illo īferius ait.At tibi prima puer nullo munuſcula cultu &c. Heroas:Qui ſint heroes Auguſtinus li.x.oſtendit his uerbis:Nomē heroū ab Iunōe dř tractū.qđ græce Iuno hera appellať.& ideo neſcio qs filius eius ſecūdū græcorū fabulas heros ſu/it nuncupatus.hoc uidelicet myſticū ſignificante fabula.qđ aer Iunoni deputeť.ubi uolūt cū demonibus he/roas habitare quo noīe appellāt alicuius meriti animas defūctorū. Idem quoq; li.vii.ſcribit inter lunæ gyrū & nymborū ac uentorū cacumīa aerias eſſe animas:ſed eas animo non oculis uideri & uocari heroas & lares. & genios.Trimegiſtus quoq; auctor eſt:heroas habitare inter aeris puriſſimam partē ſupra nos & terrā: ubi nullus eſt nebulis locus. Patriis uirtutibus:ideſt militia:q̄ qdem Auguſtus Iuliū patrem imitatus eſt:& ea orbem pacauit.de q̄ re legito Appianū circa finem libri q illyrius dř legito itē Florū in fine. At ti.pri.pu. Iam uertit ſermonem ad Saloninū Pollionis filiū per Apoſtrophen:laudans eū a bonis eius gratia futuris.Prædi/cit aūt multa ac ſi uicturus eſſet.Innuit tandem quū hæc ſcripta ſūt.Illū obiiſſe.Ergo ī Pollionis gratiam id omne actum eſt. Hederas:Per has futuros honores indicat.hedera enim poetæ coronabantur. Virgilius in ſeptima ægloga.Paſtores hedera creſcentem ornate poetam.Et Plinius.ſcribit poetas coronari hedera habē ti croceū ſemen.Scribit itē Alexandrū ex India redeūtem exercitū hedera coronaſſe exēplo liberi patris.Pro/bus aūt li.iii.Geor.ſcribit:qđ ideo poetis ex hedera corona dať:qa exiſtimať liber eſſe cū muſis. Cū baccare: baccar radicis tantū odoratæ eſt a qbuſdam nardū ruſticū appellatur.Odor ei eſt cinnamomo proximus. ea auxiliatur contra ſerpentes.capitis dolores feruoreſque.odor ſomnum gignit.ueſtibus odoris gratia inſeriť Plinius libro uigeſimoprimo cap.ſeptimo:& quadrageſimoprimo. Colocaſia:in ægypto nobiliſſima eſt colocaſia.hanc e nilo metunt.ferebatur in Italia glaucias acria corporis colocaſia leniri putauit: & ſtomachum iuuari.Plinius libro uigeſimoprimo ca.uigeſimonono:& lib.x. Acantho:uide in Palæmone.

Herodas / Baccar / Colocaſia

CHRI. Veſtigia irrita ſoluent terras:ideſt reliquiæ ſcelerum iccirco ſoluent ideſt liberabunt a ppetua formidine terras:qa erūt irrita.i.ad nihilum reducta. Pacatū:proprie pacare eſt cū ex bello aut tumultu aut alia

Pacare

turbulentia ad pacem tranquillitatemq; rem reducimus. Hederas:de hederis alibi dicetur. Baccare:baccaris ait Plinius.Quia radicis odoratæ eſt quidam nardum ruſticum appellauere. Vnguenta ex eius radice fieri ſolita apud antiquos.Ariſtophanes comicus teſtis eſt.Odor ei eſt cinamomo proximus:& paulo iſra.Eorum error corrigendus:qui baccar nardum ruſticum appellauere.Eſt enim alia herba ſic cognominata:quã græci aſaron uocant. Diaſcorides ait quod aliqui perſam uocant in medicinæ uſu eſt.Veſtibus odoris gratia miſcetur.& poſt ſtatim de aſaron ſubiungit:quod alibi ab eo uocatur baccaris. Colocaſia:ait Plinius quam aliqui ciamon:ideſt fabam dicunt:in ægypto nobiliſſima.Hanc ex Nilo metunt caule cum coctus eſt harenoſa in madendo. Thyrſo autem qui inter folia emicat ſpectabili foliis latiſſimis. Diaſcorides Fabam ægyptiacam appellat:arabice culcas dicitur. Acantho: Eſt acanthus arbor in ægypto ſemper frondens ſic dicta quod ſpinis abundat.Nam.ακανθοσ ſpina eſt.Vnde acanthis luce dicitur alba ſpina.

Occidet:aſſyrium uulgo naſcetur amomum.
Ac ſimul heroum laudes & facta parentis
Iam legere:& q̃ ſit poteris cognoſcere uirtus.
Molli paulatim flaueſcet campus ariſta.
Incultiſq; rubens pendebit ſentibus uua.
Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella:
Pauca tamen ſuberũt priſcæ ueſtigia fraudis.
Quæ tẽtare tethym ratibus:q̃ cingere muris
Oppida:quæ iubeãt telluri infindere ſulcos.
Alter erit tũ typhis:& altera quæ uehat argo
Delectos heroas:erunt etiam altera bella.
Atq; iterũ ad troiam magnus mittet̃ achilles.
Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas.

SER. Amomum:herba ſuauiſſimi odoris q̃ tantum in Aſſyria naſcitur. Heroum laudes & facta parentis:Epexegeſis:ſed melius eſt uirtutes parẽtis:quæ erunt heroum laudes. Poteris cognoſcere:acceſſu.n. ætatis quanta ſit uirtus:& cuius gloriæ cognoſcitur. Suberunt:erunt ſed latenter. Priſcæ:ut ſua tempora excuſet. Quæ tentare thetim ratibus quæ cingere muris A ſequentibus oſtendit antecedentia quæ uita uit quaſi laudi icongrua Per nauigationem uero auaritiam:per muros bella intelligimus:per agriculturã famis timorem. Typhis: per hunc omnes nautas: p argos omnem nauem:per troiã omnẽ urbem:& omnem uiꝝ forte p Achillẽ.Videt̃ tamen locus dictus p αποκαταστασιν ideſt p omniũ rerũ uolubilitatẽ ex ſyderum ratione uenientem:ut ſupra diximus.

AN.M. Amomum:diximus ibidem. Fallax:fallit enim ignaros. Parentis:ideſt Pollionis:de quo ſæpenumero meminit Appianus ſcripſit item hiſtorias & tragœdias ut dictum eſt. Virtus:uirtus eſt uitium fugere inquit Horatius:uirtus eſt nihil aliud q̃ in ſe perfecta & ad ſummum producta natura. Tul. libro primo de legibus Virtus eſt affectio animi conſtans conueniensq;:laudabiles efficiens eos in quibus ieſt.Tul. li.iiii.tuſ.Legito item Apuleium in li.de pbiloſophia. Molli ariſta:mollem appellat:quia non dura ſed fragilis eſt. Flaueſcet:ſplendebit flauus fiet matureſcente ſegete:hinc ait paulatim.Eſt autem flauus color ex uiridi:& ruffo & albo concretus.lege Gel.libro ſecundo. Roſcida mella:uenit enim mel ex aere:& maxime ſiderum ex ortu.Itaque cum prima aurora folia arborum melle roſida iueniuntur Plinius libro undecimo de quo latius legito lib. Georgico.iiii. Thetim:pro mari poſuit.fuit enim thetis achillis mater nerei filia. Tẽtare:auaritiæ uidelicet cauſa. Oppida:Cæſar libro quĩto de bel.gallico ſcribit:ꝙ oppidum Britanni uocant: quum ſyluas impeditas uallo atq; foſſa munierunt: quo incurſionis hoſtiũ uitandæ cã cõuenire cõſueuerat. unde tamen dicat̃ lege Feſtũ:nam:ꝑ caſtello ponit̃. Cingere muris:hoſtiũ metu. Alter erit tũ Typhis:Finito anno mũdano ſeu uertenti:q in ſe cõtinet quindecĩ ſolariũ annoꝝ milia:ut phyſici uolunt:oĩa reiterabuntur.de quo late Mac.libro ſecundo de ſom.& Tul.in libro de.n.d.ſcribit.ꝙ ſecundũ mathematicos magnus annus tũ efficit̃:quũ ſolis & lunæ & quinq; errantiũ:ad eandẽ inter ſe comparationẽ confectis oĩum ſpatiis ẽ facta cõuerſio.quæ q̃ longa ſit.magna queſtio eſt:eſſe uero certam & definitam neceſſe eſt &c. Typhis:is primus inuenit amminicula gubernandi:ut Pli.ſcribit:fuitq; in argo naui magiſter.hinc ait ille:Typhis ĩ æmonia puppe magiſter erat. Argo:Iaſon Aeſonis filius:ac Peliæ theſſaloꝝ Regis nepos:ut in Colchos iret,ꝑ aureo uellere rapiẽdo iuxta pelion nauĩ ædificauit:magnitudĩe atq; apparatu lõge maiori q̃ prius fierẽt.erat.n. antea paruaꝝ nauicularꝝ uſus:Iaſon poſtea optĩos coꝝ q ſecũ ire appetebãt:elegit numero q̃ttuor & quinq̃gĩta.Naui argo dicta ẽ ab argo eius architecto: ut alii ſcribũt ab eius uelocitate:quã antiq argon appellabãt:auctor ẽ Diodorus libro quinto. Hinc ubi:q̃uis Saloninus dũ hæc poeta ſcriberet mortuus eſſet: attamen uti dixi tanq̃ uicturo in Pollionis gratiam hæc futura dicebat. Cedet mari:nulla enim erit amplius auaritia.

CHRI. Amomum:herba odoratiſſima:cuius frutex ſimilis ẽ botruo:ramulos habet ſiccos & duros uitgulis aſſimiles. Ex thyrſo botruoſo ſemen redolens: & ſibi conexum florẽ album uelut uiolæ folia brioniæ ſimilia habet.Brionia uero uitis alba eſt.Triplex autem inuenitur armenicum quod cæteris ꝑſtat auroſi coloris uel fului:odoris boni.Secundum medicum.Tertium ponticum:Plinius autem dicit.Amomi uua ĩ uſu eſt indica uite labruſca ut aliqui exiſtimauere frutice uenenoſo palmi altitudine.Carpiturq; cum radice manipulatim leuiter componitur protinus fragile laudat̃ quã maxime punici mali foliis ſimile:nec rugoſis colore ruffo.Secũda bonitas eſt pallido:herbaceum peius:peſſimum candidum:quod uetuſtate euenit:pretium uuæ in libras ſicli.lxx. Naſcitur Mocene: quæ pars Armeniæ eſt:& in media & in Ponto. Adulteratur foliis punicis & gumi liquido ut cohereat:conuoluatque ſe in uuæ modum ſimile illi & nomine & frutice.cardamonium. Heroum:heros quid ſit dicemus in æneide. Flaueſcet campus ariſta:quaſi dicat ſua ſponte naſcetur ariſta.Ariſta,ꝑ ſpica Cæteꝝ ariſtæ ſunt tenues illæ uirgulæ & aſperæ quæ ſurgunt in ſpica ab ariditate dictæ. Incultis pendebit.ſ.uuæ.Eadem ſententia q̃ & in ſuperioribus ut ubique omnia ſua ſponte naſcan/

tur Rubens:ut oſtendat quod non ſolū producet̃ uua:ſed etiam matureſcet. Thetim: hæc uxor eſt Ocea/
ni Thetis uero mater achillis. Aquarum enim effectiua uis oceanum dixerunt priſci:cuius ſymbolū thetis ē.
Vis aquæ porabilis.achelous. Marinæ neptunus.quæ inquantum gignere poteſt amphitrites dicitur. Ty/ Ty/
phis magiſter fuit eius nauis qua Iaſon & reliqui delecti ex Græcia heroes in cholchos ad uelus aureum naui phis
garunt. Appellata autem eſt argo a uelocitate:Δρυοσ enim uelox ē. Vnde Homerus:κυνάσ αργουϛ:ideſt ca Argo
nes ueloces dixit. Hanc autem fuiſſe primā nauē longā:& iuentam a IaſonePhiloſtephanus auctor eſt. Quā/
uis Aegeſias Parthalo:Creſias Samytæ Stephanus Semyramidi Arcthimacus Aegoni hoc iuētū aſcribat.

Cedet & ipſe mari uector nec nautica pinus.
Mutabit merces:omnis feret omnia tellus.
Non raſtros patietur humus:non uinea falcē.
Robuſtus quoq; iā tauris iuga ſoluet arator
Nec uarios diſcet mentiri lana colores.
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice iam crocco mutabit uellera luto.
Sponte ſua ſandix paſcentes ueſtiet agnos
Talia ſæcla ſuis dixerunt currite fuſis
Concordes ſtabili fatorum numine parcæ.
Aggredere o magnos aderit iā tēpus honores

SER. Cedet mari: Nam ſi mercimoni cā nauigat̃
ceſſabit oīo cum omnis tellus feret omnia. Mentiri:
nā tincta oſtendit colorē non ſuū. Murice:coclea un
de tingitur purpura. Mutabit uellera:per naturam
accipiet alios colores. Luto:colore rubicūdo & ē hy/
ppallage pro croco luteo. Nam crocum lutei coloris Crocū
eſt unde lutea pellis. Sandix:herba de qua eſt ſandici Sādix
nus color. Cōcordes ſtabili:nam qđ una dixerit duæ
ſequunt̃:& fixa ſunt ſtatuta fatorum. Horati. Quod
ſemel dictū ſtabiliſq; rerum terminus ſeruet.

AN.M. Vector:q naui uehitur. Mutabit merces:
quod nautæ lucri cauſa facere ſolent:cum non ubiq;
eadem ſint. Mētiri colores:nam cum alba ſit accipi/
endo diuerſum colorem mentitur illum cum nō ſit
natiuus.inficere autem lanas ſordibus Lydi primi in
uenere.ut ſcribit Plinius libro ſeptimo. Ipſe ſed ī pra/
tis artes &c. Quum poeta hoc loco loqueretur de filio Pollionis id quod ad prīcipem ſummum ſpectaret ad
iecit:ipſe ſed in pratis &c. Traditur enim in libro hetruſcorum:Si hoc animal inſolito colore fuerit indutum
portendi Imperatori rerum omnium cum fœlicitate largitatem. Eſt ſuper hoc liber tarquinii trāſcriptus ex
oſtentario tuſco:ibi reperitur:Purpureo aureo ue colore ouis aries ue:ſi aſpergetur prīcipi ordinis & generis
ſumma cum fœlicitate largitatem auget genus:progeniem properagat in claritate:lætioremq; efficit.huiuſ/
modi igitur ſtatum Imperatori in tranſitu uaticinatur.hæc ex Macrobio libro tertio ſat. Iā:ideſt tunc. Sua
ue:pro ſuauiter. Murice:murex piſcis eſt:firmiori teſta circundatus.e cuius ſanguine lana tigitur.de quo la/ Mu/
te Plinius libro nono. Crocco luto:ruffo colore:luteus enim color ruffus dilucidior eſt:a luce dictus:ut gel/ rex
lius ſcribit.de quo etiam in Alexi. Sandix:ea in holere ſylueſtri a græcis ponitur.decoctæ ſuccus prodeſt ſto
macho.fatigato uenere corpori ſuccurrit:ut Plinius tradit libro decimoſecundo.libro etiam trigeſimoquin
to.dicit quod ſi Sandaraca torreatur:æqua parte rubrica ad mixta:ſandicem facit:q̃q̃ animaduertat Virgiliū
hic herbā exiſtimaſſe. Talia ſæcla ſuis:hic uerſus Varii de morte erat:ut ſcribit Macrobius libro ſexto. Cō/
cordes parcæ:Eæ tres ſūt Homero teſte Coltho:Lacheſis Atropos. Colto fert colum. Lacheſis filat. Atropos
incidit. Coltho uerbum circumuolo ſignificat. Lacheſis a lachos dicitur:quod ē ſors:nobis enim ſortitur ui/
tæ terminum. Atropos autem immutabilis:uel ſine conuerſione:eo quod omne natum ubi in terminum
ſibi ſtatutum ueniſſe cognouerit demergat ī mortem. Parcæ:uero dictæ ſunt a partu littera immutata : q̃ſi Parcæ
partæ ut Varro uoluit Gellio referente libro tertio ca.decimoſexto. Naſcentibus enim bonum & malum ho
minibus conferunt:ut Heſiodus ſcripſit. Stabili numine fatorum:ideſt immutabili iuſſu uoluntate & lege
deorum. Eſt enim fatum ut Plato dixit:uoluntas & iuſſio dei.hinc Lucanus.ait libro quinto. Siue canit fatū
ſeu quod iubet illo canendo Fit fatum. Chryſippus autem auctore gellio libro ſexto ca.ſecundo dixit fatū eē
ſempiternam quandam & indeclinabilem rerum ſeriem. Cicero libro primo de diuinatiōe ſic ait:Fatum au
tem id appello: qđ græci hemarmenen:ideſt ordinem ſeriemq; cauſarum:cum cauſa cauſam ex ſe gignat.ea
eſt ex omni æternitate fluēs ueritas ſempiterna. Fuſis:uerſando etenim pollice fuſos fata conſtituunt. Ag/
gredere:adi:uertit autem hic ſermonem ad auguſtum. Magnos honores:diuinos intelligit. Vnde ait Hora
tius epiſtola Prima ſecundi uoluminis ad Auguſtum:Romulus & Liber pater & cum Caſtore Pollux : poſt
ingentia:facta deorum in templa recepti.& infra paulum. Præſenti tibi maturos largimur honores. Iuran/
daſq; tuum:per nomen ponimus aras. Nil oriturum alias:nil ortum tale fatentes. Si uero de Pollionis filio
intelligeres:Licet mortuo ut diximus:tunc magnos honores conſulatus expone. Nam ſi de imperio intelli/
geres. Auguſto interitum portenderet:melius tamen de Auguſto intelligemus.

CHRI. Tauris:robuſtis iuuencis. Nam tauri cum ſemper ſint indomiti inutiles ſunt aratro. Lana:A le/ Lana
nitate:ideſt a mollitudine ſua dicitur hinc lanugo primi pili in barba:quia cæteris ſint molliores: & in non/
nullis pomis ut ſunt cydonia:lanuginem dicimus. Eſtq; ī ſola oue lana. Nam cæteræ quadrupedes pilos aut
ſetas habent. Inuenitur etiam lanitium. Sic ī Georgi. Si tibi lanitium ſit curæ:ut epiſtola & epiſtolium. Nam
Catullus epiſtollium dixit. Suaue rubenti:Ideo dixit quia in libro Tarquitii ex oſtentario tuſco ita legitur:
Purpureo aureo ue colore ouis aries:ue ſi aſpergitur principi ordinis & generis ſumma cum fœlicitate largi/
tatem auget.genus progeniem propagat in claritate:lætioremque efficit:Hunc igitur auguſto tranſitu ſtatū
uaticinatur. Sponte ſua:Quia color ſandicinus connaturalis erit ut in lana ad hunc non tonſa. Sandix:Ait Sādi
Diaſcorides: olus agreſte quod facile comedi poteſt. Virtus eſt ei ſtiptica:Inuenitur etiam pro auripigmento
uſto. Plinius autem inquit In olere ſilueſtri ſandix a græcis ponitur.

SER. Incrementū:Nutrimentū:& ē uulgare qđ carmini bucolico ſeruit. Nutantē:nutat p̄ſentibus ma/lis:Lætus ē bōis futuris. Cōuexo:curuo:iclinato. O utinā:optat frui lōgiſſima uita:& hēre tātū ſpiritus q̄tū poſſit ſufficere ad tuæ uirtutis cōmemorationē. Nō me car.non p arrogantiā dicit:ſed demōſtrat tantā eſſe materiā ſuæ laudis:ut etiā humile ingeniū i ea ſupra oēs poſſit excellere. Lino: corripit̄ prima in noie,pprio longat̄ cū ē linū ex quo ſit filū. Pan:Redit ad numina ruſtica.Nā ſatis exceſſerat dicēdo. Linū poetā:Orpheū theologū. Archadia:q̄ ei fauet:qa ibi colit̄. Riſu:mādat ad id qđ factū ē:& naturaliter oſtēdit q̄ ſicut maiores ſermōe cognoſcunt̄:ita īfantes riſu ſe idicāt agnoſcere.Ergo icipe parētibus arridere & ſpe bonis omnis detrahe ſolicitudinem: ut & ipſi tibi arrideant.

Chara deū ſoboles magnū iouis incrementū.
Aſpice conuexo nutantem pōdere mundum:
Terraſq; tractuſq; maris : cælūq; ,pfundum.
Aſpice uenturo lætentur ut omnia ſæclo.
O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ
Spiritus & quantum ſat erit tua dicere facta:
Nō me carminib9 uicet nec thracius orpheus
Nec linus:hic mater q̄uis:atq; huic pr̄ adſit
Orphi calliopeia:lino formoſus apollo.
Pan deus arcadia mecum ſi iudice certet.
Pan etiam arcadia dicet ſe iudice uictum.
Incipe parue puer riſu cognoſcere matrem:

AN.M. Magnū iouis icrementū:Creſcit.n. deoꝝ numerus p auguſtū:quem deum ſobolem appellat: propter Aeneam Romulum & Iuliū inter deos rela/tos.Si tamen de Pollionis filio accipis:Iouis incremē/tum ait:quia ſuperius de eo dixerat:Iam noua progenies cælo demittitur alto. Conuexo:Cōuexum ē ex omni parte declinatum:qualis ē natura cæli:qđ ex oī parte ad terrā uerſus declinatum eſt:Feſtus id ſcribit. Mundū:Mūdus appellatur cælū:terra: mare:& aer: ut ſcribit Feſtus.hic tamen p cælo tantū accipitur: nā cælū uere mūdus uocatur:ut Macrobius li.i.de ſom. inqt.Mundus eſt deoꝝ domus ait Euripides. Nutā tem mundum:Id lætitia potius futuri ſæculi agi credideri q̄ præſentibus malis.Vnde more ſuo ſequenti carmine illud idē aperuit dicens. Aſpice uēturo lætētur ut oīa ſæclo &c.qđ autem oīa ſimul & triſtarentur lætarentur : ut hic eſſet:nullo pacto cōuenire uidetur Lætitia autem motari etiam inanimata idem Maro in Sileno oſtendit:ait enim:Tū uero ī numeꝝ faunoſq; feraſq; uideres Ludere:tum rigidas motare cacumina quercus. Conuexo pondere:conuexum pōdus intelligit ipſius cæli orbem & machinam. Cælumq; profundum:aera hic accipimus. Vnde Plinius libro ſecundo ſic ait: Nanque & hoc cælum appellauere maiores quod alio nomine aera ifra lunam hæc ſedes.multoq; inferior.merito igitur de aere cælum profundum ait. Venturo ſæclo:Id autem iam deſcripſit. O mihi:optat ſibi longiorem uita:quo Auguſti laudes cantare queat. Eſt aūt ordo:O maneat mihi ultīa ps uitæ tā lōga:& maneat Spūs tā lōgus:q̄tū ſat erit dicere tua facta.Dicēdo āt Spūs qđ ſit uita declarat p epexegeſin. Maneat:futura ſit. Pars ultima:meta & terminus. Orpheus:Thrax genere filius Oeagri:doctrīa:melodia q̄ ac poeſi exceſſit omnes:quorum extet memoria.Etenim poema mirandum edidit:& ſuauitate cantus feras ēt ad ſe audiendum alliciebat:auctor eſt Diodorus libro quinto. Linus:hic primus citharam īuenit:ut alii dicunt Orphæus:auctor Plinius.Fuit autem Linus teſte Hermodoro Platonico Mercurii ex muſa Vrania filius:& Thebis genitus.Virgilius autem Appollinis filium dicit.Scripſitq; teſte eodem Hermodoro mūdi generationem:ſolis item & lunæ curſus:animaliumq; & fructuum generationes.atq; in primo ſui operis carmina cuncta ſimul nata dixit. Adſit:faueat. Orphi:datiuus eſt græcus:nam latinus eſt orpheo:de quo etiā Phocas & Priſcianus. Pan etiam:de hoc in Alexi dictum eſt:quod fiſtulam primus inuenerit. Redit autem ad ruſtica numina:ne penitus uideretur bucolici carminis modum exceſſiſſe. Arcadia iudice:hoc ait.quoniam hunc deum Arcades colunt.de qua multa Macrobius libro primo.ſat.eſt & ibi mons Lycæus in quo Iouis Lycei delubrum:quem & pana uolunt eſſe. De arcadia autem plene legito Strabo. libro octauo. Incipe parue puer:ad Saloninum reuertitur:exhortans illum ut matri arrideat:ſic enim lætitia ducta mater labores omnes & tedia decem mēſium obliuiſcetur : eritq; etiam omne optimum.Scribit Plinius libro ſeptimo ca. decimoſeptimo.riſiſſe eodem die quo genitus eſſet.unum accepimus hominem zoroaſtren:eidem cerebrū ita palpitaſſe ut impoſitam repelleret manum futuræ præſagio ſcientiæ. Riſu cognoſcere matrem:ſolent.n. infantes uiſa & cognita matre ridere:ille autem nec cognouit nec riſit unq̄:quoniā paulo poſt ortū obiit.

CHRI. Iouis incrementū:Spōdaicus uerſus incrementū Iouis dixit quoniā imperiū magnū adminiſtrabat.Quod qdam ſecūdū mathematicos a Ioue ē.Vnde Homerus Διοτροφιας βασιληας dixit.Orpheus. Theologus priſcæ theologiæ fuit.quā quidē rem hymni ſui indicant:Huius theologiæ pīceps fuit Mercurius trimegiſtrus.Mercurii uero ſectator fuit Orphæus.Orphei ſacris imitatus eſt Aglaophænus.Aglaophæni Pythagoras.Pythagoræ auditor:fuit Philolaus.Philolaū āt audiuit Plato. Sed redeo ad orphea.Hic.n. orgya ab ægyptiis accepta ad græcos trāſtulit.q̄ ab eo Orphica dicta ſunt.& fretus obſcuritate antiquitatis omnia q̄ de Baccho thebano ex thæbe egyptiaca ferebātur quoniam Cadmeis amicus eſſet ad Bacchum thebanū ex boetia trāſtulit.Cuius cū tanta uis i poetica fuiſſet:ut aut effrenatos:aut ſtolidos ſtupidoſq; homines ad mitiorem cultum traduceret dictus eſt tygres leoneſq; demulcere potuiſſe:& ſyluas mouiſſe:Extant ergo ut diximus hymni eius profunda primæ theologiæ doctrina refecti: & mira ſuauitate grauitateq; inſignes . Dicunt fuiſſe unum ex argonautis & atrocē tempeſtatem in quam inciderant ſuis ſacris auertiſſe.Voluīt Cytheronem Boetiæ montē quoniā ibi in ſacris crebrius caneret:a ſua cythara nomē ſūpſiſſe. Scribit Pli. auguria q̄ prius exauibus tātū ſumerent̄:ex reliqs quoq; alantibus ſumi poſſe Orpheū demōſtraſſe: Verꝫ cū i Thracia iſtituiſſet ut i ſacris bacchi uiri a mulieribus abſtierēt:ratæ illæ id i eaꝝ cōtēptū eē iſtitutū facto agmīe hōiē

nil tale timēté iuaſere atq₃ lacerauere. Pleriq₃ tamē teſte Laertio Diogene illū fulmīe ictū piſſe affirmarūt. qđ ét epigráma i dio m ‹ce›dõe ſculptū teſtať: qđ ē huiuſmõi ϑρηικα χρυσολυρη ντηδ᾽ ορφεα μουσαι εθαψανον κτανεν υψιμεδων ζευς ψολοεντι βελει. q₃ ſic latīe dicemus: Orphea chryſolirā muſæ hic poſuere poetā: Fulmīe quē ſtrauit Iuppiter alta regēs. Linus át thebãus poeta fuit Apollinis ſecūdū eos quos: nūc poeta ſeqť filius. Diogenes uero refert illū a Mecurio ex Vrania nympha gēitū fuiſſe: & ab Appollīe ſagitta trāſ ixū piſſe: cū iā mūdi generationē & ſolis lunæq₃ curſū & aīmantiū fructuūq₃ originē ſcripſiſſet. Hic ī pricipio poematis dixit omnia ſimul fuiſſe: quem ſecutus Anaxagoras omnia ſimul nata eſſe dixit Plutar. in lib. de muſica cum dixiſſet artem cytharedicā primū Amphionē a Ioue didiciſſe: addit eodē tpe Linū thebanū lugubres uerſus ceciniſſe. Pli. ubi de inuentoribus ſcribit: ponit etiā alios q Cytharæ inuentionē Amphioni: alios qui Orpheo: alios uero qui Lino tribuant. Orphi. datiuus græcus p dtõ latino. Nā orphei in dtõ & p ſynereſim ορφει Linus

Matri longa decem tulerint faſtidia menſes
Incipe parue puer: cui non riſere parentes
Nec deus hūc mēſa: dea nec dignata cubili ē.
Argumētū æglogæ. v. q̄ dicit' Daphnis
Daphnis interitū Mopſus recinēte Menalca
Carminibus deflet: poſt hæc ſe munere donãt

SER. Matri: cuī decē mēſes attulerūt lōga faſtidia alii abſtulerint legunt: ut ſit ſenſus: Si riſeris abſtulerint matri tuæ decē mēſes lōga faſtidia. Nec deus. h. d. d. cubili: Sicut Vulcano cōtigit q cū pp deformitatē minime ſibi Iuno arriſiſſet: a Ioue pcipitatus ē i Lemnū iſulam: illic nutritus: & cū Ioui fulmīa fabricaſſet: nō ē admiſſus ad epulas deoɋ poſtea cum rogaret: ut uel Mineruæ cōiugiū ſortireť ſpretus ab ea ē. Vnde diuinos honores non meruit: ad quos per conuiuium numinum aut per coniunctionem uenitur dearum. Hic Iunoni agit Aeolus gratias q p eius beneficiū diuinos honores meruit. Vt tu das epulis accūbere diuū.

AN. M. Tulerint: abſtulerint ſi riſeris: nam uitæ longioris omne eſſet. Decem menſes gignitur homo ī certo ſpatio: alius ſeptimo menſe: alius octauo: & uſq₃ ad initia decimi: undecimiq₃. Inuenta etiā q̄ & mēſibus xiii. partū tulerit: auctor Pli. li. vii. gellius itē plurima libro. xii. ca. xvi. Incipe parue puer: ordo ē. Incipe parue puer: riſu cognoſcere matrē. Incipe parue puer: matri decē menſes tulerint longa faſtidia. Cui nō riſere parētes: ordo ē: hūc. c. n. r. p. nec deus ē dignatus mēſa: nec dea ē dignata cubili. In oībus fere textibꝫ cui legiť Quītilia. tamē li. ix. ubi de figuris uerboɋ meminit qui p q nō cui per c hoc ī loco legendū: innuit. ait enī ſic: Eſt figura & in numero: uel quū ſingulari pluralis ſubiungitur: gladio pugnaciſſima gens Romani: gens enim ex multis. Vel ex diuerſo. Qui non riſere parentes nec deus hūc menſa: dea nec dignata cubili eſt. Ex illis enim qui non riſere hic quem nō dignata. Ordo igitur talis erit: O parentes hunc ex illis qui non riſere: nec deus eſt dignatus menſa: nec dea eſt dignata cubili. Quibus uerbis innuit Maro illum eſſe defunctū. cuiq₃. n. ſuus deus & ſua dea uitæ pſides dantur: hoc eſt ſuus genius ſuaq₃ Iuno menſa autē genio conuenit: Iunoni lectus ſed horū neutro ille potitus ē: ergo obire coactus. pueris át nobilibus editis: ī atrio Iunonis luciæ lectus ponebať Herculis mēſura: & Seneca epiſtola. ii. lib. xx. ſcribit maiores nr̄os ſingulis & geniū & Iunonem dediſſe.

CHRI. Matri lōga decē. q. d. ſatis ſit matri faſtidia. x. menſiū toleraſſe. tu aūt deinceps illā riſu exhylarato. Riſu át poterat pbere optimā ſpem de ſe futuraɋ uirtutū. Nam cū pueri fuerit uita: quoniā miſeriarum plena futura: ſit a uagitu auſpicenť. Neq₃ autē diem quadrageſimum de ortu ſuo rideant: optimū auſpiciū antiq eſſe putauerūt: ſiquis circa ortum ſubito riſiſſet. Quapropter zoroaſtrē: quia eadem die qua natus eſt riſit: preſagium ſuaɋ uirtutum dediſſe ferunt. Idem aiunt de Socrate. Erit ergo ſnīa incipere cognoſcere matrē riſu: Nam cum loqui non poſſint infantes riſu ipſo gratulari: & beniuolentiam oſtendere uidentur. Cognoſce riſu: ut hoc bono preſagio remoueas matri faſtidia decem menſium Optime autem dixit faſtidia. Nam pgnantes redundantia corruptoɋ humoɋ cum menſtruis purgationibus non purgaretur faſtidium rerum pene oīum īcurrūt. Eſt autem huiuſcemodi progreſſus ut ipſa ſatietas: quæ ex nimia copia prouenit: tedium quoddam afferat. Hoc ſi creuerit faſtidium gignit: ex quo ſi nimia ſit nauſea: gignitur abominatio: q̄ poſtrēo ſummū rei odiū inducit: Hæc omnia proprie in guſtu ſunt: ſed inde a ſenſu ad animū menteq₃ transferimus. Sunt tamen qui intelligant: Incipe cognoſcere matrem riſu ſcilicet ſuo. nam ipſæ tunc maternam indulgentiam oſtendunt cū infantibus riſu blandiunť. Mihi tamen ueriſimilior ſit prima ſnīa. Cui non. r. p. Difficile ē hinc ſententiam elicere propter ambiguitatem nominum. Nam ſine aperta diſtinctiōe tranſit ad Vulcani fabulam ergo intelligemus incipe ſolo nine cognoſcere matrem riſu. cum placeas tua pulchritudīe. qđ nō fecit Vulcanus. Cui parentes offenſi turpitudine pueri non riſere. Sed de uulcano dicemus in quarto geor. Eſt etiā ſimilis hic locus illi: Quid loqr an ſcyllā niſi quam fama ſecuta eſt. Nam cum de Niſi megarenſium regis ſylla loq īcipiat ſine manifeſta diſtictiōe tranſit ad ſcyllam phorci filiam. Hæc difficultas neſcio quo pacto auctoritatem affert & gratiam carmini.

CVr non mopſe (boni quoniam conuenimus ambo Me.
Tu calamos inflare leues: ego dicere uerſus)
Hic corylis mixtas inter conſedimus ulmos?
Tu maior. tibi me ē æquū parere menalca M.

CVr non mopſe boni: duo amici paſtores ī ducuntur canere ad delectationem: unde ī uicem ſe laudant: & inuicē cedunt. Boni: docti. ordo eſt cur non conſedimus inter ulmos mixtas corylis ut canamus. Inter: qa poſtpoſitas mutat acentum. Siue ſub īcertas: oſtēdit ſe qdē obtemperatuɋ: & tamē demōſtrat quid ſibi placeat. Nā cū comparat umbram ſtabilem antri cum īcertis umbris arboɋ: dicit ſuā ſnīam eē meliorē. Incertas: SER

Siue ſub ĩcertas zephyris motātibus umbras.
Siue antro potius ſuccedimus: aſpice ut antꝝ
Syluestris raris ſparſit labruſca racemis.
Montibus ĩ nr̄is ſolus tibi certat amyntas M.
Quid ſi idē certet phœbū ſuparе canēdo M.
Incipe mopſe prior ſi quos aut phyllidis ignes
Aut alconis hēs laudes: aut iurgia codri: M.
Incipe paſcentes ſeruabit tityrus hædos.
Immo hæc in uiridi nuper q̄ cortice fagi M.
Carmina deſcripſi: & modulas alterna notaui
Experiar: tu deinde iubeto certet amyntas.
Lēta ſalix quantū pallēti cedit oliuæ: ME.

& propter mobilitatem uentorum: & etiam propter ſolis circuitum. Tibi: uſurpatum. Nam hodie dicitur certo tecum. Quid ſi idem: offenſus comparatione inferioris hoc dixit: non amore: Sed quia aſpere acceperat: ille mitigat comparatione. Lenta ſalix: Phyllis: fuit regina thracum: quæ Demophoontem theſei athenieñſis regis filiū ex troiano bello redeuntē dilexit: & cū nuptias eius peteret: uoluit ille domū ꝑficiſci res ſuas cōpoſiturus: ac īde ad nuptias reuerſurus. Verꝝ cū diutius tardaret: illa & amoris ĩpatiēs & doloris: qa ſe ſpretā putaret: uitā laq̄o finiuit: & in amygdalū ſine foliis cōuerſa ē. Sed cū reuerſus Demophoon. truncū arboris āplecteret̃ ueluti cōiugis aductum ſētiret folia emiſit: q̄ ab ipſa phyllide: phylla ſūt dicta: q̄ ante petala dicebant̃. Alconis: cretenſis ſagittarius: & cū draco eius puerꝝ cōplexus eſſet: adeo ſua arte tēpauit ictū ſagittæ: ut ĩ dracōe tráſſixo cōſiſteret: nec ad puerꝝ pueniret. Codrus āt athenienſiū dux cū bellū eſſet cū laconibus extaretq; oraculum illos poſſe uincere: quorum dux in bello caderet: ſumpta humili ueſte iuxta hoſtilia caſtra iurgio hoſtes ita laceſſiuit. ut incognitus necaretur. In cortice: ubi enim magis ſcriberet ruſticus. Modulans: ſecundum rhythmum conponens. Alterna: uaria propter muſicam: quæ uarios habet modos ex pedum diſſimilitudine. Significat aūt ſe epicædion aut epitaphion cantaturum. Epicædion eſt q̄ dicitur cadauere nondum ſepulto. Epitaphion āt poſt expletam ſepulturam dicitur. Salix: hæc uiliſſima eſt oliuæ comparatione.

AN. M. Cur nō Mopſe: Thyrſis ætnæus paſtor ĩ p̄ria Theocriti æcgloga Daphnidis obitū deflet. illū Maro nr̄ hoc ēt loco ut aſſolet imitatus ē. Ambo bōi: tu bōus īflare. L. c. Ego bonus. d. u. Labruſca: uitis ſylueſtris Quid ſi idē: ægre ferēs Mopſus ſibi cōparatū fuiſſe amyntā: hæc ironicos refert. Phyllidis: de hac lege Naſonis epiſtolā ad Demophoonta. Alconis laudes: de hoc Manilius ubi de ſagitta li. v. ſic ait Quĩetiā ille pr̄ ta li de ſidere cretus Eſſe pōt: q̄ ſerpētē ſup ora cubantē Infœlix nati: ſom nūq; aīamq; bibentē Subſtinuit miſſo petere ac ꝓſternere telo. Ars erat eē patrē: uicit natura ꝑiclū Et pariter iuuenē ſōnoq; & morte leuauit. Iurgia codri: Erāt iter athenieñſes & Dorieñſes ſimultatū ueteres offēſe: q̄s uindicaturi bello Dorienſes: de euentu p̄lii oracula cōſuluerūt: reſpōſū ſupiores fore: ni regē athenienſiū cecidiſſent. Quū uentū eſſet ĩ p̄liū militibus āte oīa cuſtodia regis athenieñſis ꝑcipitur. athenienſibus eodē tēpore rex Codrus erat: q̄ & reſponſo dei & ꝑceptis hoſtiū cognitis: ꝑmutato regio habitu: pannoſus ſarmenta colloregens caſtra hoſtiū ingredit̃. ibi ĩ turba obſiſtētiū a milite: quē falce aſtu cōuulnerauerat: interficit̃: cognito regis corpore: Dorieñſes ſine prælio diſcedūt atq; ita athenieñes uirtute ducis ꝓ ſalute patriæ ſe offerētis bello liberant̃. poſt Codrū nemo athenis regnauit. adminiſtratio reip. ānuis magiſtratibus ꝑmiſſa. hæc oīa ex Iuſtini libro ſecūdo. de hoc etiā aliq̄ in fine li. i. tuſc. quæſtionū. Immo. i. potius iſta q̄ illa q̄ tu obtuliſti. Immo hæc: Lycidas ĩ vii. Theocriti ait: Incipe Simicida: puū q̄d carmē ĩ altis Cōfeci pridē cantabo mōtibus: audi. Modulās: cātando cōponens. Alterna: alternatio dicit̃ ꝑ uices ſucceſſio: auctore Feſto. Sapho itē ad Phaonē carmīa ſua alterna uocauit. i. alternis numeris ſuccedētia. alterna ergo hic. i. uaria. Vir. iiii. Hæc alternāti potior ſnīa uiſa ē. i. uaria cogitāti. Lēta ſalix: oflēderat prius amicū amyntæ cōparatiōe: hic illū placat cōparatiōe ꝑſenti. Pūiceis: rubicūdis: q̄ ſi phœniceis.

CHRI. Cur nō mopſe boni: bona dicitur res q̄ cōuenit atq; ſecūdū naturā eſt eius cui accidit. Hinc bonū dicius doctū ut hic. Itē liberalis: ut aſſit lætitiæ bacchus dator & bona Iuno. Itē aptū & idoneū: ut & bona bello cornus. Cōuenimus: ĩ eūdē locū uēimus. Hoc nō trāſit: ſed aliq̄do trāſit: ut Cōueni Pāphilū ĩ foro. Eſt ēt cōuenire ĩ ius uocare. Itē q̄drare aptū: ut Cōuenit illa mihi: cōuenit illa tibi. Itē paciſci. Inflare: cū iſtrumenta muſica. aut flatu: aut ꝑcuſſione reſonent. Illa inflamus: hæc pulſamus. ergo īflamus tibias & huiuſmōi: pulſamus cytharā. Corylis: huius arboris nuces auellanæ dicunt̃ ſiue ꝑneſtinæ: ex ea faciebāt faces ad nuptias celebrādas. Vlmos: huius arboris q̄ttuor ſunt genera factū eſt ꝓdigiū ĩ hac arbore ĩ bello cimbrico. Nam nucerіæ ĩ luco Iunonis ulmus poſtq̄ etiā cacumen amputatū eſt: quoniā in aram ipſā ꝓcumbebat reſtitute ſponte ita ut ꝓtinus floreret: a quo dictū tēpore maieſtas populi romāi reſurrexit: quæ ante uaſtata cladibus fuerat:

Tu maior: oſtendit qualiter oporteat eſſe inferiorem erga ſuperiorē. Nā ſi iuſta cā diſſentiendi ē modeſtiſſime diſſentiet neq; diſcedet a ueneratione: quā illi preſtare debet ut hic qui nunc menalcæ omnia conceſſurus pollicеatur: tamen occulte & umbrā arboris uituperat: & antrū laudat. Labruſca: dicitur qa ĩ labris. i. ĩ extremitatibus camporum poſita ſit. Montibus in noſtris. ſ. t. c. a. tanq̄ q̄ ad magnam laudē pertieat dicit hoc q̄ nullus ꝑter amynta ſecū certat. Sed Mopſus moleſte fert: q̄ ille ſibi cōparet̃. Atq; oſtēdat ſi ſibi certat: nō ꝓuenire ex cōſciētia cātus: ſed ex q̄dā audacia ſtulta: q̄ nō dubitaret ēt Appollini certare. Alcōis: uidiſti q̄ dixerit. Seruius: Sed & apud eundē Maronē ĩ libello culice: hæc dicunt̃ de alcone. Lapidū nec fulgor in ulla cognitus utilitate manet: nec pocula gratū Alcōis referēt boetiq; toreuma: nec idi cōchea baccha ꝑtio ē. Codri: erecthei daꝝ impio deſtructo atticoꝝ ad aliud genus trāſlatū eſt. Nā cū Thimetes ultimus in illo genere rex in ſingulare certamē a xantho boetio ꝓuocatus eēt: neq; ꝓdire auderet: Melāthus piliēſis androxompi filius certamē ſingulare ſuſcepit: unde rex creatus ē cū regnaſſet erecthe idæ a Cēcrope prio rege ad Tymetē ānis. cccc xxix. Huius filius Codrus in bello peloponneſiaco iuxta merſum ūſcipſ morti tradēs interimitur. Ait Euſebius.

phyllis
Phylla
alcon
Salix
Labrusca
Codrus
Bona
Bonus
Cõuenio
Inflare
Pulsare
Auela
na
Labrus
cas
Alcon

Seruabit tityrus:ut anxietate omni ſubleuati commodius canere poſſimus. Cortice fagi:cortex pars ē exterior i arbore quo munit̄ cōtra frigora & cal ..res.Liber uero ps iterior atq̄ ſubtilis: p quā ſuccus terreſtris a radicibus q̄.p ſtomacho arbori ſūt decoctus : arboribus alimētū ſecturāq̄ educit̄:ergo uenaꝝ munere fungit̄.Eſtq̄ talis i qbuſdā arboribus ut ide chartas priſci cōmode facerēt.Vnde ipſa uolumia libros appellarūt. Redditq̄ iā ipſū attentū a nouitate rei. Nup.n.fabricata erāt carmina:tū ab artificio : qđ tamen modeſte indicat:cū dicat diligenter notaſſe. Te deide iub.ut.c.a.nondū ē mente abierat īdignatio quā ſūpſerat ex cōparatiōe.ergo dixit iubeto ut certe.q.d.Videbis ipſū ſuccumbere.Hāc ergo mitigat Menalcas hac cōparatione. Cortex Liber

Puniceis humilis quantū ſaliunca roſetis.
Iudicio noſtro tantum tibi cedit amyntas:
Sed tu deſine plura puer ſucceſſimus antro.
Extīctū nymphæ crudeli funer̄ daphni.Mo.
Flebāt uos coryli teſtes & flumina nymphis.
Quum complexa ſui corpus miſerabile nati
Atq̄ deos atq̄ aſtra uocat crudelia mater.
Non ulli paſtos illis ægere diebus
Frigida daphni boues ad fluīa:nulla neq̄ āné
Libauit quadrupes:nec gramis attigit herbā.
Daphni tuū pœnos etiā ingemuiſſe leones
Interitum:monteſq̄ feræ ſyluæq̄ loquūtur.
Daphnis & armentas curru ſubiūgere tygres
Inſtituit:daphnis thyaſos inducere bacchi.
Et foliis lentas intexere mollibus haſtas:
Vitis ut arboribus decori ē:ut uitibus uuæ.
Vt gregibus tauri:ſegetes ut pinguibus aruis
Tu decus omne tuis:poſtq̄ te fata tulerunt

SER. Saliunca:herba ē quā orcitumira uulgo uocāt. Iudicio nr̄o.q.d.qđ alii ſentiūt uideris. Extīctū: multi dicūt paſtorē quēdā ſimpliciter defleri. Alii allegorice Cæſarē:qui.xxiiii.uulneribus a Bruto & Caſſio in ſenatu cæſus eſt.intelligi uolunt Vnde dicit crudeli funere. Alii Quintiliū cognatū Virgilii:de quo Hora.Ergo quintiliū ꝑpetuus ſopor urget. Teſtes:recte incredibilibus utit̄ teſtimonio.Nā fletū facile perſona deaꝝ non recipit.Et bonis uſus eſt gradibus fleuerūt nymphæ:qbus naturaliter ineſt pietas. Homines ad quos mortis pueri t dolor. Pecudes:quæ licet rōne carent:non carent ſenſu. Feræ quoniā ſunt crudeles fuit iterum teſtimonio res cōprobanda. Coryli & flumina teſtes:uſurpate dicimus nō enim flumina teſtes recte dicūtur.Sed nec hec teſte & hæc teſtia in eo qđ ē hic & hæc teſtis dicimus.Vnde p diffinitionē dicemus coryli & flumina:quæ res erunt mihi teſtes.ſic Hora.Teſtis metauꝝ flumen. Propertius:Teſtes ſūt ſydera nobis. Aſtra crudelia:qa accelerarunt Daphnidis mortē. Cōplexa:Nā lugentes corpori ſolēt inhærere. Nulla q̄drupes:cōis generis ē.Alibi:Saucius & q̄drupes nota itra tecta refugit. Mōtes.ſ.hyperbolice:cū aūt apotheoſim canit dat oībus licētiā. Armenias:apte de Cæſare dicitur qui primus romæ ſacra Liberi patris inſtituit. Vitis:ut locus ex Theocrito. Apollo:ſcilicet nominis:ideſt paſtoralis. Saliunca

AN.M. Saliunca:ea folioſa qdē ē:ſed breuis & q̄ necti nō poſſit:radici numeroſe cohæret:herba uerius q̄ flos.Pānonia hāc gignit:& Norica:alpiūq̄ aprica.ueſtibus iterpōi eā gratiſſimū Pli.li.xxi. Extīctū nymphæ: Maro ut dixius Theocritū imitatus ē:nā & ille obitū daphnidis defiet i pria æglogā.crediderī tamē Cæ.hic itelligi:q tribus &.xx.plagis cōfoſſus ē.C.Caſſio:Marco & Decimo Bruto pricipibus cōſpiratiōis.de quo latius dicemus i fine li.i.Geor.illud āt me credere Cæ.itelligi cogit:q daphni iter deos relatū dicit:qđ & Cæ.euenit.de quo legito Trāqllū Appiāus ēt li.ii.de Cæ.ſic ait:tēpla illi pluria ueluti deo publicis decretis ſtatuta ſūt. Saliunca

Crudeli funere daphni:Theocritus quoq̄ ait i.i.Diro morit̄ nā funere daphnis.obierat āt amore.ūde ait ipſe Efferor ad manes crudeli raptus amore:Dixerat & ſæuo cōſūptus amore qeuit. Aſtra cru.hoc ait:quoniā ut Manilius ēt iqt li.iiii.Fata quoq̄ & uitas hoīum ſuſpēdit ab aſtris:Sic fœlix aut triſte uēit p ſingula fatū. Nō ulli paſtos:hoc ait:quoniā Daphnis ipſe i pria Theocriti inqt:Ille ego ſū Daphnis:cui lætis paſcere cāpis Cura boues domitos & duros ducere tauros Fōtibus:& liqdis plenas depellere uaccas. Ingemuiſſe leōes: Thyrſis quoq̄ ait i pria Theocriti:Hūc lynces flerunt morientē:& turba lupoꝝ Fleuiſſent ēt libyci mihi crede leones Daphnidis interitū multæ gemuere iuuencæ. Armenias tygres:hæ ſunt hircaniæ ſæuū feraꝝ genus:ut Mela ſcribit.Sunt aūt Solino teſte diſtinctæ maculis:immanes & pnicitate mirabili. Lynces aūt & Tygres Bacchi currū trahunt ut & Statius ſcribit.ſed uidentur baccho aſſignari teſte Probo:ut p eaꝝ colorē in uino uarias eſſe hoīum mentes intelligamus uel ut p eas ſæuitia demonſtret̄:quod qdam poti:infinitam excedūt crudelitatem. Thyaſos:thyaſos ſaltatio apud nos & chorea dici poteſt:quæ quidem baccho exhibebat̄.deducitur aūt a thyo quod eſt ſacrifico:excito: feſtino.in illius enim ſacrificio exerceri conſueuerat. Lētas haſtas: thyrſos dicit erant enim haſtæ quædam pampinis inuolutæ:quā bacchantes in choreis deportabant. Tygres Thyaſos

CHRI. Saliunca:gēus ē herbæ q̄ radiculas & folia ſubruſſa hēt & flores plurimos.Naſcit̄ i lapidoſis locis & i Norica regiōe.Illa uero ē optiā q̄ eſt odorifera plurimos remulos & radices habēs Pli.uero ait:Saliūcā folioſa qdē ē:ſed breuis & q̄ necti nō poſſit radici neruoſæ coheret herba. Iudicio nr̄o.q.d.ne credas cum dixi. Solus tibi certat Amyntas iccirco dixiſſe ut eū parē tibi crederē Nymphæ:q̄rū genera alio loco explicauimus. Saliunca

Atq̄ deos atq̄:deos incuſat q illum ſub infœlici aſtrorum cōfiguratione produxerint.Item aſtra:a quibus ſibi infœlicitas influxerit:uel dixit deos & aſtra ipſos deos:q aſtra ſūt:ut Saturnus:Iuppiter:Sol. Nō ulli:magnum argumētum meroris cū pp illum curam pecoris neglexerint. Vlla nec amnē:miꝝ q hoīnes tātū dilexerunt.Veꝝ hoc tamē multo maius miꝝ qđ bruta aīantia pp illius deſideriū oblita ſit ꝓpriæ ſalutis. Libauit:nō.n.ſolū īgurgitauit ſe aq̄ ſed ne leuiter qdē attigit.Eadē rō ē cū dicit.attigit herbā:qa nō ſolū nō uoluit ueſci:ſed ne tāgere qdē. Herbā:ſic dr̄ qa terræ hæreat:nec ut arbor ab ea extollit̄. Pœnos:aphricos ibi.n.na Herba

ſcunt maxīe ī getulia. Intexere.h.f.haſtæ.n.frōdibus ueſtitæ thyrſi appellant.Sūt ēt thyrſi rami cū ſuis frō/dibus. Vt grc.t.greges q̄uis ꝓprie de minoribꝰ dicāt:q̄doq̧ tamē de maioribꝰ.Armēta raro niſi de maioribꝰ.

Pales SER. Pales:Dea pabulorū.quaſi dicat nec pabula naſcunt nec pecora. Infœlix:inutile & infecundum: Sterilis:ſecundum ſitum Italiæ.Nam i Thracia frū/ctuoſæ ſunt:Hæc autem oſtendunt terrā quoq̧ dole re Daphnidis morte. Paliurus: Hærba eſt aſpera & ſpinoſa. Spargite:ut ſpargitur tellus lachrymis. In/ducite fontibus umbras: facite nemora circa fontes. q̄a heroū animæ habitant uel in fontibus uel ī nemo/ribus ut lucis habitamus opacis riparumq̧ tores & p.r.r. Carmē:de duobus dixit. Nam & alibi de uno ut Et rem carmīe ſigno. Aeneas hæc de danais uicto ribus arma.In ſyluis autem dicit hinc uſq̧ ad ſidera. Formoſi pecoris cuſtos:ſi ad Cæſarem referas ē bo/ni populi optimus Imperator. Quale ſopor.i.qualis res ē ſopor ut dulce ſatis humor. Nec calamus ſolū: uidetur allegoria ad Theocritum & Vir.reſpice. Hic ē:Tu nūc eris alter ab illo. Quocunq̧ modo: prout poſſumus. Tollemus ad aſtrā:pollicet ſe dictuꝝ apo theoſim. Tali munere:ſi amicum laudaueris.

Pales Paſtor AN.M. Pales:ut Naſo & Feſt.ait dicebatur paſto/rum dea:cuius feſta parilia dicebant:q̧ pro partu pe/coris eidē ſacra fiebant:de hac latius.iii.Geor. Apol/lo:apud amphryſum theſſaliæ fluuium Apollo Ad/metthi regis armenta iuſſus ſeruiendi cōtumelia.x.an nis luere temeritatem:qua cyclopas perdiderat:q ful/mē fecerant:quia indignabatur eo percuſſum Aeſcu/lapium filium.auctor ē Probus.quare autem id fictū

Apollo

Ipſa pales agros:atq̧ ipſe reliquit apollo:
Grādia ſæpe qbus mādauimus hordea ſulcis
Infœlix lolium & ſteriles dominātur auenæ.
Pro molli uiola pro purpureo narciſſo
Carduus & ſpinis ſurgit paliurus acutis.
Spargite humū foliis. inducite fōtibus ūbras
Paſtores:mandat fieri ſibi talia daphnis.
Et tumulū facite:& tumulo ſupaddite carmē.
Daphnis ego ī ſyluis hic uſq̧ ad ſidera notus:
Formoſi pecoris cuſtos formoſior ipſe.
Tale tuū carmen nobis diuine poeta: Me.
Quale ſopor feſſis in gramine:quale p æſtū
Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtringere riuo.
Nec calamis ſolū æqperas ſed uoce magiſtꝝ
Fortunate puer tu nunc eris alter ab illo:
Nos tamē hæc quocūq̧ mō tibi nr̄a uiciſſim
Dicēus:daphniq̧ tuū tollēus ad aſtra.daphnis
Daphni ad aſtra ferēus:amauit nos quoq̧ da
An qcq̄ nobis tali ſit munere maius. Mo.

Loliū fuerit li.iii.Geor.aperiemus. Infœlix lolium:& nocens & infœlicitatem apportans.ē enim unum e uitiis & morbis frugum.nocet etiā oculis.hinc ait Naſo faſt.i.Et careant loliis oculos uitiantibus agri. Theophraſtus autem.li.viii.ſcribit q̧ nullum ex ſeibus corruptum mutari ī aliud aptum eſt:præterq̄ triticum atq̧ hordeū: quæ mutari in loliū aſſerunt. Steriles auenæ.i.inanes & uanæ.Vir.li.i.Geor.Expectata ſeges uanis eluſit aue nis.inueniuntur enim auenæ quædam inanis inueniuntur & fertiles:quæ quidem pro iumentis ſerunt. Ste riles item dixit.i.ſterilitatē cāntes.ait nāq̧ in primo Geor:Vrit enim lini campum ſeges:urit auenæ:Vtq̧ Pli. inqt li.xviii.primū oium frumenti uitiū auena ē:& hordeū ī ea degenerat.Narciſſo.De uiolis & narciſſo ſu/

Carduus perius dictū ē. Carduus:hic folio & caule ſpinoſo lāugines hēt:& ſeie & radice naſci pōt:Pli.li.xxi. Paliurus: Theophraſtus li.i.ſcribit paliuꝝ furticem eſſē.& libro.vi:indicat paliurū ī armis tantū habere aculeos. memi nit item latius libro.iii.a quo quidem Pli.accepit quod de paliuro ſcribit li.xiii. Tu nūc eris alter ab illo:De Theocrito intelligere non abſurdum eſt:nam re uera Maronis magiſter fuit hoc in opere:ut etiā paſſim oſtē/dimus.in grammatica uero Parthenio præceptore in græcis uſus eſt auctore Macrobio libro.vi.

Loliū Paliurus CHRI. Pales:de hac ī Geor. Loliū:græce zizania dr̄:ſi ſiccū tritico emolat paniſq̧ ide fiat:īducit ſomnū Dominat:q̄a penitus ſuffocauerūt fruges. Paliurus:ſecundū Diaſcoridē:Ab aliis palearis acus:ab aliis cicer domeſticū uocat:a nōnullis lanaria.Pli.āt ait:Paliurus ſpinæ genus ē:ſemen eius afrizurā uocant.cōtra ſcor/piones efficaciſſimū:Itē calculoſis & tuſſi.Radix diſcutit panos & uomicas pota ruina trahit. Radix decocta & illita extrahit infixa corpori.Vtiliſſima luxatis & tumoribus.Alibi ait Fruticoſa eſt.Fructus rubeus iucun/dus & ſuauis:cuius cibus uina ſuauiora reddit. In ſyl.optime paſtoris nomīe exprimit imperatorē.Nā & Ho merus Reges appellat paſtores populorum & urbes ſyluis cōparantur.Nā ut ſyluæ feraꝝ habitacula ſūt:ita ī urbibus pleriq̧ ſunt efferatis moribus deprauati. Sopor feſ.nā ex laſſitudine gignit ſomnus.Nam & laſſitu/do eſt ex ipſo motu.Motus autem uapores ad caput:quia cerebro frigefacti craſſiores deſcendunt: meatuſq̧ ſpirituum obturāt unde fit ſomnus. Saliēte:ſalire ē emicare ut e fonte emicant riui.Dicimus etiā bruta aīa/

Salire Salax lia ſalire fœminas cū coeunt:q̄do ſaliūt ſupra dorſum hinc dicimus ſalaces lib:dinoſos & ueneris cupidos: & cibi qui ad uenerē excitant dicunt ſalaces:& membꝝ obſcœnum caudā ſalacē appellamus. Alter:ſecūdus.

SER. Puer: itellige mō Daphni:Nā Cæſar maio ris ætatis cæſar eſt. Iam pridem.q.d.fruſtra extenu/as dicēdo quocunq̧ mō.Nā ſcio eē optia. Cādidius: .i.deus.Vt cōtra mortuos nigros dicimus.Hora.Hic niger eſt:hūc tu romane caueto. Sub pedibus: Meri tū eius oſtendit:q ſūmos circulos & cæli ſecreta cōſcē dit. Ergo alacres:oia tenet uoluptas q̄ hactenus occu pauerat mœror. Tenet:morat :āplectit. Nec retia: adeo facit ſimplicitas daphnidi.ut ēt dolus unde ē uo

Et puer ipſe fuit cantari dignus: & iſta
Iampridē ſtimichon laudauit carmina nobis
Cādidus inſuetū mirat limen olympi: Me.
Sub pedibuſq̧ uidet nubes & ſidera daphnis
Ergo alacris ſyluas & cætera rura uoluptas
Panaq̧ paſtoreſq̧ tenent dryadaſq̧ puellas:

Nec lupus inſidias pecori: nec retia ceruis
Vlla dolũ meditãť. amat bonus ocia daphis
Ipſi lætitia uoces ad ſydera iactant
Intonſi montes: ipſæ iam carmina rupes
Ipſa ſonant arbuſta: deus deus ille menalca:
Sis bonus o fœlixq; tuis: en quattuor aras:
Ecce duas tibi daphni: duoq; altaria phœbo.
Pocula bina nouo ſpumantia lacte quotãnis
Craterasq; duos ſtatuam tibi pinguis oliui:
Et multo in primis hilarans conuiuia baccho
Ante focum ſi frigus erit: ſi meſſis in umbra:
Vina nouum fundã calathis aruiſia nectar.
Cantabunt mihi Damœtas & lyctius ægon.

luptas conquieſcat. Intonſi: Syluoſi: incedui. Tuis: Nam percuſſoribus nocentiſſimus fuit. Nam Auguſtus filius eius omnes inſectatus eſt. Fœlix: propitius: ut ſis fœlix noſtrumq; leues quicunq; laborẽ. Itẽ contra: Quæ potui infœlix. En quattuor aras: ſcilicet duas tibi Daphni: & Phœbo duas: quæ ſint altaria nã aræ inferorum: & ſuperoꝝ ſunt. Altaria tantũ ſuperoꝝ: q̃ ab altitudine dicunť. Ergo Daphnidi aras dat: nã q̃uis deus ſit tamen ẽ ex mortali. Verum quare duas aras Phœbo cum numero deus ſi ſupnus ſit ĩpare gaudet. Sed conſtat Phœbo triplicem eſſe poteſtatem ſecundum Phorphirii libꝝ: apud ſuperos ſol dicitur ĩ terris liber pater. Apud ĩferos Apollo. Vnde tria illius ſimulacro ſunt ĩſignia Lyra: q̃ celeſtem harmoniã exprimit. Gryphẽ qd terrenũ ĩdicat nutũ: Sagittas qbus cũ noceat ĩfernus notať deus Vnde apollo απο του απολλειν. Hinc illũ Home. tam peſtilentiæ q̃ ſalutis dicit auctorẽ: & Hora. Condito mitis placidusq; tello Supplices audi pueros apol. Ergo hic Vir. p altaria ſupnũ numẽ p parẽ numeꝝ ĩfernũ ĩdicat. Hilarãs: ab hilaro. i. letũ facere. Eſt ãt græca dictio ιλαρος: unde ẽ hoc uerbũ. Calathis: calicibus. Nouũ ne. quæ uina ſint nouũ nectar. ideſt noua dulcedo. Aruiſia: ab aruiſo chii promontorio. Lyctius: Cretenſis.

Aræ Altaria · Phœbi triplex ptãs · Hilaro

AN. M. Et puer ipſe fuit: Thyrſis item ait in prima Theocriti. O miſer infœlixq; puer: & in ſexta. Theocritus inquit: Daphnis erat mentũ pria lanugine tectus. Cãdidus ĩſuetũ: propter hoc de Cæſa. ĩtelligere potes. Licet multa ſecundũ Theocritũ ipſi Daphnidi referanť: ut oſtendimus. Cãdidus. i. bonus. Ait. n. ĩferius: amat bonus ocia daphnis. Vtq; etiam Seneca epiſtola. iii. inquit: Omnes cãdidatos uiros bonos dicimus. Ergo: qa ſcilicet ĩter deos relatus ẽ Daphnis. Duas tibi daphni: q̃q̃. n. qs cælũ aſcenderit: eius tamẽ ſimulachꝝ apud inferos eẽ diciť. Propterea ergo duas daphnidi aras poſuit: duas ẽt Phœbo: pp ſupeꝝ & ĩfeꝝ hemiſpium. Vnde Macro. li. i. ſat. ſic ait: In ſacris. n. hæc religioſi arcani obſeruatio teneť: ut quũ ſol in ſupo. i. diurno hemiſpio ẽ apollo uocitetur: quũ in ĩfero. i. nocturno Dionyſius: q ẽ liber pr̃ habeať. Vina aruiſia: Aruiſium promõtoriũ ẽ chiæ ĩſulæ: ex quo uinũ qd aruiſiũ uocãt: ut ingt Pli. li. xiiii. c. x. Chios ãt ĩſula ẽ una cycladũ: teſte Solino Homeri ſepulchro aliis antecellens. de Chio multa ẽt Stra. li. xiiii. ubi dicit: q aruiſia locus eſt aſp & ĩportuoſus ſtadioꝝ. ccc. quod uinum fert græcanicoꝝ optimũ. Nectar: græce ſignificat deoꝝ potionẽ: ut Feſtus inquit. Sũt q dicant nectar ſignificare ĩmortalitatẽ a ne quod priuationẽ ſignificat: & ction. i. occido. Hilarãs: lætificãs. Calathis: calicibus hoc loco. Lyctius ægon: Lyctus ẽ Cretæ urbs digna qdẽ: diſtãs a Cnoſo ſtadia centum uiginti a mari aphrico ſtadia octoginta. Stra. meminit libro decimo. Inde ãt lyctius a ne poſſeſſiuum.

Aruiſium · Chios · Nectar · Lyctus

CHRI. Et puer ipſe: Cæſarẽ ĩtelligit. Nec refert q in ætate matura extinctus eſt. Nã allegoricus ſermo huiuſcemodi mutationem non aſpnať. Syluas: dicimus loca conſita denſis arboribus nobis nõ domeſticis: nec afferentibus nobis fructus: quibus ueſcamur. Nam illa pomaria & uiridaria dicuntur q̃uis poetæ etiã illas ſyluas q̃doq; nominãt: ſyluaꝝ aũt aliæ glãdiferæ: aliæ cæduæ ſunt glãdiferæ nõ cædunť: ſed ſeruantur: ut glãdibus alamus pecus. Cæduæ ſeruanť ad certũ quoddã tps: ut cũ arbores puenerit ad eã magnitudinẽ quã cupimus cedanť: uel ĩ materiã ædificioꝝ: nauigiorũq;: ac multaꝝ aliaꝝ reꝝ: uel ĩ uſũ pabuli ignisq;. Dicuntur ẽt nemora: q in illis paſcantur greges & armenta. νεμειν. n. paſcere eſt. Philoſophi ẽt noſtri ſyluã poſuerũt, p materia qa græci υλην q̃ ſylua ẽ pro materia etiã poſuerunt. Driades: nymphaꝝ plura ſũt genera Maris. n. nymphæ nerinæ ſiue nereides dicunť: Fontium naiadas: Oreades montium ορη. n. montes ſunt Driades ſyluarũ δρυς. n. quercus dicitur. Hamadryades quæ cum arboribus naſcuntur & ĩtereũt. Napæ herbaꝝ ac florum ναπη. n. receſſus eſt ĩtra mõtes ubi flores optime naſcunť. Ipſi lætitia: repetitio ẽ color rethoricus. Deus deus: cõgeminatio facit uæhemẽtẽ affirmationẽ. Ille: habet emphaſim. Bonus: beneficus. O: põt eſſe uocãtis: ſed rectius optantis. Ara: ſecundũ aliquos diciť απο τῆς ερας. i. a terra. Nã ut altare ĩ altũ porrigiť: ſic contra ara ad terrã deprimiť. Var. ãt dicit ubi frumenta facta ponũtur: ut areſcãt area diciť. Propter hãc ſimilitudinẽ loca pura ĩ urbe areæ dicunť. a quo põt ẽt eſſe ara deũ: qa pura ſit niſi potius ab ardore ad quẽ ut ſit: fit ara. Alii uolũt eẽ ab eo quod ẽ αρα ideſt p̃catio q in ea deos p̃camur. Ara ẽt prima ſyllaba correpta ſtabulũ ſignificat. Ouidi. in epiſtolis. Tertiũ ĩmundæ cura fidelis aræ. Nectar: de hoc in æneide dicetur. Lyctius: cretenſis a lycto oppido. Ait. n. uir eiuſdẽ inſulæ Stra. cum gnoſii quod Home. cæteris q̃ in Creta ſunt oppidis p̃fert gloria prolapſa eſſet dignitatem ab Gortinã & Lyctum fuiſſe tranſlatã. Et noſter uates ĩ tertio. Lyctius idomeneus.

Syluæ · Pomaria · Viridaria · Nympharum plura genera · Area

Saltantes ſatyros imitabitur alpheſibœus.
Hæc tibi ſemper erunt: & quũ ſolennia uota
Redemus nymphis: & quũ luſtrabimꝰ agros
Dũ iuga montis ap: fluuios dũ piſcis amabit.
Dũq; thimo paſceñť apes: dum rore cicadæ:

SER. Alpheſibœus: nomẽ paſtoris. Ideo autem ĩ religionibus ſaltabant maiores quia nullã corpis partem eſſe uoluerunt q̃ nõ ſentiret religionẽ. Nã cantus ad animũ ſaltus ad mobilitatẽ pertinet corporis. Luſtrabimus agros: ut ſupra Dũ faciam uitula pro frugibus. Bacco: cereri: q̃ duo numina ruſtici maxime colũt: & cõia ſunt mortalibus cũctis. Dãnabis uotis: cũ p̃ſtiteris q̃ hoĩes te orauerint: reddes illos obnoxios

ad uota ſoluēda. Nā ſumus damnati:& obnoxii ante q̄ reddamus. Reddā: ille ſupra ſolūmodo laudauerat: hic & laudat & de munere cogitat. Sibilus: dicitur res ipſa. Nā ſibila ora eſt pro ſibilantia. Donabimus ante: anticipat & offert q̄ ille ſe facturū promiſerat.

ſibilus
Sibylla ora

Pedū: uirga ē icurua unde retinetur pecudū pes. Antigenes: aut paſtor pulcherrimus ē: aut coraulū dicit quē legimus a Virgilio amatum. Paribus nodis: pari & æquali tumore nodoſum: Et honeſta ē locutio formoſus nodis ac ſi dicas pulcher frænis.

Pedū
Antigenes
Satyrus

AN.M. Satyros: Satyrus animal ē: quod teſte Solino de hoibus nihil aliud pfert, q̄ figuram. Bacchus āt ſatyros ad pſalendū .i. cantandū: ac ad ai remiſſionē aptos ſecum i caſtris habebat de quo lege Diodo. li. i. Strabo itē li. x. ait ſilenos & ſatyros liberi miniſtros eſſe Alpheſibœus. interpretatur iquirens ſeu inueniēs boues: alpheo .n. iquiro ſignificat. alpheno uero iuenio. Solēnia uota: ſolēnia dicuntur q̄ i oibus annis pſtari ſolent: Feſtus ſcribit. Solēnia itē dicta: eo quod ſoleant fieri in anno. Luſtrabimus agros: luſtrare hic circuire ſignificat. Nā ambarualis hoſtia: ut ait Feſtus: rei diuinæ cauſa circū arua ducebatur ab his qui pro frugibꝰ faciebāt: hinc & nomē hoſtiæ acqſitū ē: ab ambiēdis aruis. Mac. li. iii. ſat. de hoſtiarū generibꝰ id edocet. Dū rore cica. cicadas rore ueſci Plini. aſſerit li. xi. Dānabis tu quo. uo. tu quoq;: ut alii dii. Votis .i. pp uota oblata & nō ſoluta habitis optatis. dānabis hoies .i. dāno & pœna afficies: p qd eius potētiā numinis oſtēdit. Pedū: paſtoralē baculū icuruū dictū q̄ illo oues a pedibꝰ cōphēdunt: Feſtus auctor. Et erat tū di. a. Lactā. li. vi. i pueroꝝ corruptores ita ſcribit. Quid .n. pōt eē ſanctū his q ætatē ibecillā & pſidio idigentē libidine ſuæ depopulandā fœdandāq; ſubſtrauerint. Nō pōt hæc res p magnitudine ſceleris enarrari. nihil amplius iſtos appellare poſſū: q̄ ipios & pricidas: qbꝰ nō ſufficiat ſexus a deo dato niſi & ſuū ſexū pphāe: ac petulāter illudāt hæc ille.

Alphœſibœus
Solennia
Ambarualis hoſtia
Pedū

CHRI. Satyri: de his i æneide cōmodius dicetur. Cicada: dicitur qa cito cadat .i. moriatur. hæ uoce carēt. Nā q̄ ſanguiē nō habēt: non hēnt pulmones: & quæ carēt pulmonibus nō reſpirāt: ſine ſpiritu āt nō fit uox. Ergo non canunt: ſed ſtridorem illum ex alarum & reliqui corporis concuſſione excitant: dicuntq; fingere ex onomatopia. Eademq; ratione fit bōbus in apibus cicuta. Hæc herba caulē fiſtuloſum hēt. Ergo hic p fiſtula ponitur. Cæterum hāc herbam Diaſcorides comon uocāt: arabice dicitur ſuccara. Eius frigiditas uim interimēdi habet: ſed uino meraco atq; calefacto huic malo ſubuenitur. Falluntur āt qui ſuccarā iuſquiamon eſſe dicūt hæc nos formoſum: neceſſe eſt: ut pro Virgilio poſitus ſit Menalca quādo æglogas a ſe factas memorat. Nō tu. a. Laus doni cum illud puero amato & quo tempore dignus amari erat dare non ſit paſſus.

Cicada
Cicuta

Semp honos nomēq; tuū. laudeſq; manebūt.
Vt baccho cæreriq;: tibi ſic uota quotannis
Agricolæ facient: damnabis tu quoq; uotis.
Quæ tibi q̄ tali reddā p carmine dona? Mo.
Nam neq; me tantū uenientis ſibilus auſtri:
Nec percuſſa iuuāt fluctu tā littora: nec quæ
Saxoſas inter decurrunt flumina ualles.
Hac te nos fragili donabimus āte cicuta: Me.
Hæc nos formoſum corydon ardebat alexin:
Hæc eadem docuit: cuium pecus an melibœi.
At tu ſume pedū (qd me cū ſæpe rogaret Mo
Non tulit antigenes: & erat tū dignus amari)
Formoſum paribus nodis atq; ære menalca.

SER. Prima ſyracuſio: noſtra ideſt romana muſa non erubuit habitare ſyluas .i. bucolicā ſcribere uerſu ſyracuſio .i. imittādo Theocritū poetā ſyracuſanū. nā græce a ſyracuſis ſyracuſios: dr: ut a roma romæos: latie ſyracuſāus & rōanus dr. Nr̄a .i. rōana. Dignata ē: dixit q̄ſi ex loco ſupiori. Talia græce θαλεια: nā latie thalea diceretur.

Thalia

AN.M. Prima ſyracuſio: argumētū carminibus patet. Pria: nullus .n. e græcis quoq; ante Maronē in ſcribendis Bucolicis Theocritum imitatis erat. Noſtra: Thalia .i. latina muſa. noſtra āt inquit q̄ Varꝛ poetā quoq; alloqtur. Syracuſio uerſu ludere .i. Bucolica ſcribere: uti prius Theocritus Syracuſius ſcripſerat Syracuſæ āt glorioſa ciuitas. maximū oli tyrannorum domiciliū ſub pachini pmōtorii radicibus: q̄ i oriētē ſolē aſpicit ē: Diony. edocet. Stra. itē li. vi. pmulta de ea ſcribit. Thalia: una ē nouē muſaꝝ de qbus ample diximus i nr̄o carmine de floribus de qbus itē latius Diodorus li. v. Thalia āt capacitas ſeu celebritas iterptatur: eo q̄ i longū tpus poetaꝝ laus apta uireſcat. canerē reges & plia: id ſimile ē illi. Arma uirūq; ca. cœperat āt æne. iprius ide dterrito rei āplitudie ad bucolica diuertit.

Syracuſæ
Thalia

CHRI. Noſtra: romana quēadmodū cū dixit: Tu quoq; littoribus nr̄is. Dignata: actiue nūc protulit: alibi paſſiue: Cōiugio anchiſe ueneris dignata ſupbo. Dignare: eſt .n. dignū putare: ptereq; ad facilitatē hūanitatē que. Quāobrē q dignatur nō mō pſepe & ſe de proprio gradu dimittit & alii plus q̄ meretur tribuit. Ergo ſenſus ē. Quāuis muſa romana aliqd ſupra carmē bucolicū efficere mereatur tamē ſua facilitate deſcēdit i illū. Vnde ſequit. Nec erubuit. q. d. nō putauit eē cōtra ſuū decoꝝ. Nā cū facimus aut dicimus qd nō deceat afficimur pudore. Eſt .n. pudor: aut obſtaculū quoddā ut faciamus id quod putamus eſſe cōtra decoꝝ: aut ueluti penitētia qdā q aius cōfunditur ſe iā id feciſſe. Prius ergo pudor i uirtute ē. Secūdus pueris dat ueniā: qbꝰ cū adhuc uitæ degendæ ignari ſint cōdonatur delictū. quod penitētia ſequatur. Nā uidētur nō facturi fuiſſe ſi naturā rei rectius nouiſſent: Is āt quos lōgo uſu atq; multaꝝ rerꝛ expientia cūcta callere oportuit & q̄ bona: quæue mala ſint cognoſcere nō dat. Nō .n. reſtat ſpes poſt eum hæc emendatum iri cū longa ætate iam obdurauerit.

Dignare

Argumētū æglo. vi. q̄ dicitur Varus uel Silēus.
Hic recitat uatas rerum primordia Varo.
Quæ ſolitus pueris olim cantare ſilenus:

Prima ſyracuſio dignata eſt ludere uerſu
Noſtra neque erubuit ſyluas habitare thalia

SER. Quū canerem: canere uellem. Reges & ꝑlia:æneida :& res geſtas regū albanoꝝ ītelligit quæ cœ/pta omiſſit nominum aſperitate deterritus. Vellit:mouit:ut poſteſꝗ a cardine uellit. Aurem:quæ memoriæ conſecrata eſt ut frons genio:digiti Mineruæ. Genua miſericordiæ. Deductum:tenue tranſlatio a lana: q̄ deducitur in tenuitatem. Nūc ego:ordo ē. Nūc agreſtem muſam meditabor tenui arundine.i.carmen ruſticū ſcribam. Supererunt:ſuperabundabunt qui ambiant tua deſcribere.Hic Varus germanos uicerat:unde & gloriam & pecuniā fuerat grandē conſecutus: perquē Virgi.meruerat plurima. Nō iniuſa: uel Apolli/ne:uel Auguſto:uel Mecœnate. Hæc quoꝗ.q.d.iulia.

Auri
Fron
Dig
genu

Quū canerē reges & prælia: cynthius aurē
Vellit & admonuit: paſtorem tityre pinguis
Paſcere oportet oues.deductū dicere carmen
Nūc ego(nāq; ſup tibi erunt q dicere laudes
Vare tuas cupiant:& triſtia condere bella)
Agreſtem tenui meditabor arūdine muſam.
Non iniuſſa cano:ſi qs tamen hæc quoq; ſi qs
Captus amore leget:te noſtræ Vare myricæ
Te nemus oē canet:nec phœbo gratior ulla ē:
Quā ſibi:q̄ Vari præſcripſit pagina nomen:
Pergite pierides:chromis & mnaſylus ī antro
Silenum pueri ſomno uidere iacentem
Inflatum heſterno uenas: ut ſemper iaccho.
Serta procul tantum capiti delapſa iacebant

Myricæ autē & nemora bucolicam intelligit.Scripſit āt hanc æglogam in laudē Vari:q̄ magno fauore reci/tauit:& cū deinde cytharis cantaſſent ī theatro.Quā in fine Lycoridē uocat ſtupefactus Cicero cuius eſſet interrogauit:& cū eum aliquando uidiſſet ad ſuā & illius laudē dixit. Magnæ ſpes altera romæ: quod iſte poſtea ad Aſcaniū trauſtulit:ut cōmentatores loquūtur. Pergite:ſcilicet ad ea referenda quæ Silenus cantauerat pueris.Vult autem referre epicureā ſectā quā Virgilius.Varuſꝗ a Syrone didicerant:quem ſub perſona Sileni inducit:Chromī āt & Mnaſylō.Vaꝝ ſeꝗ ītelligit.qbus ideo coniungit puellam non ut oſtendat plenā ſectā epicureā: q̄ nihil ſine uoluptate dicit eā pfectū. Chromis āt & mnaſylus ſatiri ſūt. Inflatū uenas:figurate.i.cuius uenæ eſſēt plenæ. Iaccho: Baccho. ꝓcul:mō prope:Nā ſequiť tantū capiti delapſa. AN.M. Cynthius:dicitur Apollo.Eſt.n.cynthius mōs ſublimis & aſp Delo mōti iminens:quæ inſula ī mari ægeo ſita urbē hēt in plano poſitā: & apollinis templū atꝗ Latonæ.q̄ ibi Dianā ſimul & Apollinē peperit.Id Strabo li.x.ſcribit.Per Cynthiū uero hic intelligit Auguſtū dicit.n. octaua ægloga : A te principiū tibi deſinet.accipe iuſſis Carmina cœpta tuis.In ægloga uero.iiii.Apollinē appellauit:uti ibi oſtendimus. Aurē uellit:mos eſt excitantiū mouentiūꝗ aliquē ad res agendas reminiſcendaſꝗ ēt. Deductū:tenue ſignificat & ſubtile ſecundū Macro.li.vi.ſat.hinc ait affranius:uoce deducta.Pōponius itē: uocem deducas oportet :ut mulieris uideantur uerba. Vare:in Horatio nunc uarius nunc uarus legitur.Hic autem Varus. ſemper.Fuerūt āt Varus & Tucca ut ſcribit Euſe. Vir.& Horatii cōtubernales:& poetæ illuſtres: q æneidos libros poſtea emendarūt:ſub lege ea:ut nihil adderūt. Hunc Hora.itē alibi & ode.vi.laudat ubi dicit agrippæ.Scriberis Vario fortis & hoſtium uictor mœonii carminis alite.Acro dicit & Porphirio Varium tragœdiam ſcripſiſſe de Thyeſte.itē Fabi.li.x.de Varo ſatyra.vi.Hora.ad Mecœnatem ſic ait.Nulla etenim mihi ſe ſors obtulit: optimus olim Virgilius:poſt hunc Varus dixere quid eſſem. Agreſtem muſam:ruſticum carnen.hoc eſt bucolicum. Tenui arundine:gracili fiſtula. Meditabor:meditando canam. Non iniuſſa:ut iam oſtendimus Auguſto inquit ægloga.viii.accipe iuſſis carmina cœpta tuis. Hæc quoꝗ:ut.ſ.aliorum ſcripta legunť. Captus amore:beniuolentia ductus. Myricæ:de iis late in quarta ægloga. Nemus:a græco dicitur nemos eos uerbū āt nemo uel ne mo ſignificat diſtribuo tribuo paſco:nemora ſignificāt ſyluas amœnas:ut Feſtus ait. Canet:reboabit. Pagina.i.charta.Paginæ āt dicunť ꝙ in libris ſuā quæꝗ obtineant regionē:ut pagi:uel a pagendo ꝙ i illis uerſus pagunť.i.figunť.Feſtus ait. Præſcripſit:titulo deſignauit. Pergite:incipite ꝑſeuerateꝗ canere:uel agite ut inquit Feſtus. Pierides:uide ī Palæmōe. Silenū:is fuit Diony.pædagogus: ac nutritor optimorūꝗ īſtitutor ſtudioꝝ:q plurimū ſibi ad uirtutē & gloriā rēſꝗ bellicas ꝓfuit.legito Dio.li.v. Iaccho:iaccho dr̄ baccho a clāore & ſōitu:nā ſibi ſacrificātes clamoř ſolebāt Iaccheo clāo ſignificat.iaco ř ſono iache clamor.

CHRI. Reges & ꝑlia:ideſt regia ꝑlia. Cynthius:Apollo qui ꝑeſt uatibus. Deductum : Extenuatum q̄/le pro humilitate materiæ bucolicæ eſſe conuenit q̄ humilis eſt & non grande quale requiruut ꝑlia regum. Ergo non canam iniuſa ideſt obtemperando Apollini ſine tua iactura:cum tibi ſuperſint qui canent tuas laudes.Et tamen ſi quis hæc noſtra quæ paſtoralia ſunt leget dephendet illa te canere. Captus amore: Ductus aliqua uoluptate. Myricæ:Species geniſtæ murica ē cuius rami ſtipites & folia rugoſa & anguloſa ſunt fert grana rotunda & rubea cuius radix dicitur ſimilis reubarbaro & in uirtute.Quidam tamaricem putant ꝓpter nominis ſimilitudinem. Nec gracior ulla:Vt oſtendat prohibitum eſſe ab Apolline ne canat prælia qa paſtor eſt ideſt cuius ſtilus humilior exiſtat:non quia nolit Apollo Varii laudes cani. Pagina: Paginæ ꝓprie a pangendo dicuntur cum plures in pugilaribus aut in libro compactæ atque inter ſe iunctæ ſint charthæ. Chromis & mnaſylus . Satyrorum ſunt nomina. Silenum ait Diodorus ſiculus bacchum ex niſæis nobiliſſimos duxiſſe:quos ſilenos nominabant dictos a Sileno q primus nyſæ imperauit:cuius origo propter antiquitatem ignota fuit quique caudam habuit in latere quod ſignum poſteris ſemper adſit.Alibi uero idem ſcriptor refert:Silenum bacchi alumnum fuiſſe & bonarum artium ꝑceptorem extitiſſe:ac multa q̄ ad uirtutem & ad gloriam collatura eſſent illum docuiſſe:atq; in bello armis & pardorum pellibus inſtruxiſſe.In pace uero ſolēnitatibus floridis & delitioſis ueſtibus exornaſſe.Refert Euſebius:ꝙ priſci uoluerunt Atim ado/nem & Silenum ad fruges & ad fructus pertinere:ut atis eos flores ſignificat qui antea q̄ ad fructum ueniant

Chromis
Mnaſilus
Cynthius
Cinthus
nemora
Silenus
Iacch
Myricæ
Pagi
Ati

decidant:hinc ei pudenda abſciſa dicunt quoniam flores delapſi ſemina non produxerunt.Adonis uero per/ (Ado/nis) fectos fructus ſignificet.Silenus autem in illis ſit ſpiritalis motus ſymbolum:cuius caput candore fulgens ce leſtes motus.Cæſaries uero inferioribus imaginis appoſita craſſitudinem terreſtris aeris notat.

Et grauis attrita pendebat cātharus anſa.
Aggreſſi(nā ſæpe ſenex ſpe carminis ambos
Luſerat)iniiciunt ipſis ex uincula ſertis:
Addit ſe ſociam: timidiſq; ſuperuenit ægle:
Aegle naiadum pulcherrima: nanq; uidenti
Sanguineis frontem moris & tēpora pingit:
Ille dolū ridens.quo uincula nectitis? inquit:
Soluite me pueri.ſatis eſt potuiſſe uideri.
Carminaq̄ uultis cognoſcite.carmina uobis
Huic aliud mercedis erit.ſimul incipit ipſe.
Tum uero in numerū faunoſq; feraſq; uideres
Ludere:tum rigidas motare cacumia quercus
Nec tantum phœbo gaudet parnaſia rupes:
Nec tātū rhodope mirat̄:& iſmarus orphea:
Quātū oīs mundus gaudet cantante ſileno.

SER. Attrita:ſequēti.ſ.potu. Ipſis ex:ex ipſis ut trā ſtra p & remos. Timidis:timentibus (Timi/dus Timeſ) timidus ſemp timet: timens ad tempus & ex cauſa:uel timidis : qa pueris naturaliter ieſt timiditas. Satis ē.p.u. quia ſe/ midei cum uolūt tantum uident̄ ut fauni nymphæ. Silenus:uel dic ſoluite me : nā ſufficit ꝙ talis uobis uiſus ſū ut & ligari poſſim. Aliud mercedis : Mina tur nymphæ ſtuprum: quod latēter propter pudorē dixit Virgili.In numerū ludere.Saltare admodū rith mi & cantilenæ. Motare cacumina: hoc genus ſalta tionis uult eſſe ī arboribus. Rodope & Iſmarus:mō (Rho/dope Iſma/rus) tes ſunt in quibus canebat Orpheus.Nam ita gaude/ bat mūdus ut idē dicat & īuito ꝓceſſit ueſp olympo.

AN.M. Cātharus:græcū nomē poculi gēus: & (Cātha rus) proprie liberi patris poculū:quem Maro Sileno aſſi/ gnat.Menander pro nauiculi etiā genere poſuit. Ma/ cro.auctor li.v. Anſa:circulo quo uas tenet̄. Attrita: ideſt:leui. Aegle:nympha fuit ſolis filia ex Neæra:ut Home.ſcribit li.xii.odiſſeæ: ægle aūt apud nos ſplen dor dicitur. Quo:pp quid. Satis eſt po.ui.ſufficit uo bis uidiſſe me:erat.n.ſemideus. Huic ali.clā Venerē innuit. In nu.ordinē & rōnē. Faunos:fauni dicti ſunt (Fauni) a fando.i.uaticinando: unde & fatuos dicimus incōſiderate loquentes.Traditū uero ē in ſylueſtribus locis fa/ ri ſolitos:ut ſcribit Varro erantq; latinoꝝ dii. Parnaſſia:Parnaſus mons eſt phocidis:ut ait Stra.li.ix. qui uni (Parna ſus) uerſus conſecratus exiſtit:antra & alia loca honore & ſanctitate digna continens.eſtq; ī Parnaſſo rupes q̄dam (Cyr/phis) ꝑrupta fundoſam relinquēs uallē:p quā plurimus amnis diſpergit̄:q̄ rupes Cyrphis uocat̄. Hinc itaq; biceps Parnaſus dicit̄.ibi āt Phœbus muſis præeſſe fertur lyra ſonans. Rhodope:Thraciæ mons:ibi autem Orphe (Rho/dope) us ſonare cantareq; ſolitus erat:& ibi ſacra liberi patris Orpheo primum initiante celebrabātur:ut ſcribit Me la:eſt autem mons ſublimis poſt æmū ut Strabo ait libro.vii.de Thracia loquens Ptolemæus libro.iii.ſcribit rhodopē montem eſſe ſupra Neſum fluuiū atq; hebrum. Iſmarus:Thraciæ mons eſt. (Iſma/rus) Namq; canebat uti: hoc carmē & ſeq̄ntia ſex Ennii ſūt in creſiphōte:ut docet Mac.li.vi. Ianc:ordo ē.nāq; cācbat Silēus ut ſēina & terraꝝ:& aīæ:& moris:& liqdi ſimul ignis fuiſſēt coacta.i.collecta p magnū iane.i.locū & ſpaciū uacans.

CHRI. Cantharus: Cantharus teſte Macrobio Bacchi poculum ē.Quapp recte hic ſileno Bacchi alum/ (Cātha rus) no aſſignatur quemadmodum Herculis eſt ſcyphus.Vtrunq; tamen dictū eſt a ſimilitudine nauigii.Nam ca (Cym/bium) lix unius litteræ mutatione ab eo eſt:quod græce κυλιξ dicitur q̄uis ſint qui uellit calicem latinū eſſe a calido quia calidam potionem illo ſumerent antiqui.Eſt & cymbū etiam poculi genus a nauigio quoq; nomina/ (Cyſ/ſimbi/um) tum uel a cyſſimbio per ſyncopam dicitur cyſſimbium āt poculū ut ait Home.Cyclopi ab Vlyxe datū ē ex cyſ ſo.i.hedera:ut Nicander cleophonius & calimachus tradidere.Eſt & carcheſium dictum a re nauali.Nā ſum (Car/cheſiū) ma ucllorū carcheſiū dixerūt.Hoc datū ē a Ioue alchimenæ.ſ.aureū.Eſt ꝓceꝝ & circa mediā ptē cōpſſū anſis a ſummo ad infimū pertingentibus.Plautus āt nouitatem uerbi fugiens pateram dixit:q̄ a patendo dicitur. (Patera) Aeglæ:nomen conueniens pulchritudini puellæ Nam αιγλη græce lucē & ſplendorē ſignificat. Iteratio āt (Aegle) illa nominis efficaciam dictis affert:ut illud Ad cælum tendens ardentia lumina fruſtra Lumina nam teneras arcebant uincula palmas. Videnti:ergo iam a ſomno excitato. Carmina uobis Huic aliud mer.e.cū ad uo/ luptatē oīa referantur:uidebat pueris carmina uoluptuoſa futura:ſed puellæ nullā uoluptatē afferri poſſe ꝑ/ ter ueneream. Huic:emphaſim hēt.q.d.adeo procaci quod ſignū erat laſciuoꝝ moꝝ. Ludere:moueri. In nu (nume rus) meꝝ:numerus ē cōpoſitio quātitatis diſcretæ.Hic nō fit ſine ordine.Vnde pro ordine capit̄ ut digerit in nu/ meꝝ:& quia muſica ſuum numeꝝ:ſuūq; ordinē habet:iccirco numerus pro conſonantia & modulatiōe ca/ pitur:ut Numeros memini ſi uerba tenerem. Faunos:in quibus ratio eſt. Feras:quæ & ſi rōne carent:appe titu mouentur. Quercus:quæ omni motu carēt. Ergo & rationalia & irrationalia & ſenſu carentia demul/ cebat:per quod intelligimus ꝙ muſica & ſapientes efferatos atq; īmanes:ac deniq; ſtupidos:ac pene a ſenſu de ſtitutos delectat. Parnaſia rupes:parnaſus phocidis mons biceps:quoꝝ uertex alter Baccho:alter Phœbo ſa/ (Parna ſus) cer ē.Non tamen eſt Helicon aut Cytheron.Nam hi in Boetia ſunt.Et muſis natale ſolum præbuit helicon. (Cyrr/ha) delphi ſub ꝑnaſo ſūt.Cyrrha uero & Nyſa noīa ſunt urbiū:& Nyſa ī Helicone ē.Hēt tamē duos uertices:Par (Nyſa) naſus Oui.Mōs ibi uerticibus petit arduus aſtra duobus noīe Parnaſus. Et Hero.i.viii.li.quē Vraniā appellat ſcribit e parnaſo uero gemini uertices abſciſſi ī illos irruētes multos mortales ꝑtriuere.Ac paulo infra:Vnū ex uerticibus Gyāpeū nominát:& ī eo Caſtaliū pontē pōit.Hæc iccirco Libetius ſcripſi:quoniā ego quoq; in eo errore diu fui: ꝙ Helicon & Cytherō eſſēt ꝑnaſi.Vertices. Rodope:Mōs Thraciæ ē quē Mygdōes icolūt (mun/dus) ſacris Bacchi celeber. Iſmarus: Thraciæ mōs. Mūdꝰ:triplex ē iuiſibilis.Itē uiſibilis quo q̄cūq; creata ſūt ꝯti net̄.Et Microcoſmus.i.puus mūdꝰ.i.hō.Ergo mūdus.i.omnia q̄ in mundo uiſibili ſunt:& eſt intelectio.

SER. Magnum ꝑ inane coa.ſ.uariæ ſunt opiniones de pricipis reꝝ Anaxagoras.n.oia igne ꝓcreari dixit Thales ex humore:ut Oceanũq; pſem reꝝ.Empedocles ex q̃ttuor elemẽtis:unde Lucre.Ex ibri terra atq; aia naſcunť & igne.Epicurei uero:quos nũc ſeqtur ponũt duo pricipia:corpus & inane. Oẽ.n.qđ ẽ aut continet aut cõtineť.Corpus uolũt eẽ atomos.i. quaſdã minutiſſimas ptes q̃ τομην.i.ſectionẽ nõ recipiũt : unde atomi dictæ ſunt:quas Lucre.iis corporibus minutiores dixit:q̃ inſuſis ꝑ feneſtrã ſolaribus radiis uidemus.Dicit.n.illic nec uiſum poſſe accidere.iane uero dicũt ſpaciũ in quo ſunt atomi Ex his pricipiis quattuor.ſ.ignẽ atomi

Nanq; canebat uti magnũ per inane coacta
Semina terrarũq;:animæq; mariſq; fuiſſent:
Et liquidi ſimul ignis:ut his exordia primis
Omnia:& ipſe tener mundi cõcreuerit orbis.
Tum durare ſolum:& diſcludere nerea ponto
Cœperit:& rerum paulatim ſumere formas
Iamq; nouum terræ ſtupeant luceſcere ſolẽ:
Altius:atq; cadãt ſũmotis nubibus hymbres
Incipiant ſyluæ cum primum ſurgere: cunq;
Rara per ignotos errant animalia montes.
Hinc lapides pirrhæ iactos ſaturnia regna.

aurẽ aquã terrã uolunt creari:& ex illis cætera:Vt illa duo elemẽta ſint.Hæc uero q̃ttuor ſyntheta.i.cõpoſita ex aliis duobus.Cõprobãt ãt oĩa ex corporibus & inani cõſtare ꝙ nihil ſit i reꝝ natura quod nõ corpus habeat:& qa nõ recipit ſectionẽ idicat eẽ inanitatẽ.Canebat ergo principia.ſ. ꝙ atomi ꝑ inane coactæ fuiſſẽt origo ignis aeris aquæ & maris. Animæ:aeris unde & uẽti ſunt. Liqdi:puri.i.ætherei oĩa & ipſe tener m.c.orbis.Ante orbis:& ſic oĩa q̃ in orbe ſunt:nã mutato nomine ait primo oĩa : & ſic orbis. Cõcreuerit: collectus & iformatus ſit. Altius:& quẽadmodũ cadant ibres nubibus ĩ altũ leuatis. Nubes: cũ ſoli ſint uicinæ eius calore ſoluunť ĩ pluuias.Vnde iſignis ſerenitatis ait:At nebulæ magis ima petũt.bonus ãt ordo ut poſt ſolẽ & pluuias ortæ ſint ſyluæ & aĩalia. Hic la.q̃ſtio ẽ hoc loco:nã relictis rebus prudẽtiſſimis de mũdi origine ſubito tranſit ad fabulas. Sed dicamus aut uoluiſſe exprimere ſectã epicuri:q̃ rebus ſeriis admiſcet uoluptatẽ:aut fabulis pueroꝝ pectora q̃ plena eſſent admirationibus uoluiſſe mulcere.Nã fabulæ delectactionis.cã inuentæ ſunt.Vnde in geor. Cætera quæ uacuas tenuiſſent carmina mentes. Saturnia regna:Peruertit ordinem temporꝝ & fabularum.Nam quo tẽpore Saturnus regnauit non fuit diluuium:ſed ſub Ogyge rege thebano.Secundum autem ſub Deucalione: & Pyrrha.Sciendum autem eſt per diluuium & per emphyteoſin ſignificari temporum mutationem.

AN.M. Magnũ ꝑ ina.co.Semi.Lucre.li.i.oſtẽdit reꝝ naturã duabus ĩ rebus cõſiſtere.i corpoř.ſ.& inani.i. atomis & aere:quod his uerſibus patet:Oĩs ut eſt igiť ꝑ ſe natura duabus cõſtitit ĩ rebus. Nã corpora ſunt & inane:hæc ĩ quo ſita ſũt:& quo diuerſa moueť.Id ãt ſũpſiſſe uideť Lucre.a Democrito:q qdẽ opinatus ẽ illa pricipia oĩum eẽ:atomos atq; inane.Atomos uero eẽ ifinitas:& cõcretiões oẽs gignere:ignẽ:aquã: aerẽ:terrã: qppe & hæc ex atomis qbuſdã cõſtrare ſolẽ itẽ ac lunã ex atomis eẽ cõpoſitos.Legito Laer. Semina:atomos itelligit ut patuit. Aĩæq;.i.aeris. Vt his exordia pri.Canebat itẽ Silenus:ut his primis.ſ.ſeminibus oĩa exordia concreuerint & ut concreuerit ipſe tener orbis mũdi.i.cæli.Phũs aũt in libro de cælo & mundo.Inquit cælũ nec graue:nec leue eſſe. Tũ durare ſolũ:Canebat ut ſolũ.i.terra cœperit durare ſe: & diſcludere. Nerea.i. aquã ponto.i.ĩ mare:& ut cepit ſolũ ipſũ paulatim ſumere reꝝ formas. Nerea:nerus Oceani & Tethios filius teſte Heſiodo:quẽ oĩum antiqſſimũ dixit orpheus ĩ argonautica: ſed pro aqua ponitur hoc loco neros.n. aq̃ dř. Diſcludere nerea põ.fuerat oli chaos.i.elemẽtoꝝ cõfuſio:poſtea qcqd ex oĩ materia de q̃ facta ſunt oĩa puriſſimũ:ac lucidiſſimũ fuit.Id tenuit ſũmitatẽ:& æther uocatus ẽ.Pars cui minor puritas inerat & aliqd leuis põderis aer extitit:& ĩ ſecũda loca delapſus ẽ.Poſt hæc qđ liqdũ & corpulẽtũ erat ĩ aquæ fluxũ coagulatũ ẽ. Quod deide ipenetrabile & dẽſatũ ex defecatis abraſũ reſedit elemẽtis hæſit ĩ imo:& terræ nomẽ accepit hãc ſpũs aer undiq; fulcit & cõtiet:nec ĩ receſſũ aut acceſſũ moueri eã patiť.Legito Macro.li.i.de ſom. Naſo ẽt li. prio met.optie ſcripſit. Iãq; nouũ:& canebat uti terræ iã ſtupeãt nouũ ſolẽ luceſcere. Imbres.i.aquæ & pluuiæ ipſæ.a terra ãt caligo hũida & pp uapores fumida exhalat:hinc nubes:q̃ ĩ ſublime egreſſe ĩ liquorẽ ſoluũtur id Pli.li.ii.docet.Incipiãt ſyluæ & canebat cũ primũ ſyluæ icipiãt ſurgere: & cũ primũ rara aĩalia errẽt per ignotos mõtes. Hinc lapides:ordo ẽ:hic refert lapides pyrrhæ iactos:hic refert regna ſaturnia &c. Lapides pyrrhe.Tẽpore Deucalionis & pyrrhæ:ut narrat Ouidi.li.i.meta.aiũt diluuiũ ꝑ uniuerſã terrã fuiſſe. quũ ipſi duo tantũmodo quia optimi reſtitiſſent:Themidis oraculo ducti lapides poſt tergũ iecerũt.Inq; breui ſpacio ſuperoꝝ numine ſaxa Miſſa uiri manibus faciẽ traxere uiroꝝ.Et de fœmineo reparata ẽ fœmĩa iactu.ueritas tamẽ alia ẽ.nã ut Iuſtinus li.ii.ſcribit.Amphiteonis Athenaꝝ regis tẽporibꝰ aq̃ꝝ illuuies maiorẽ græciæ ptẽ aſſũpſit:ſupſuere q refugia mõtiũ cæperũt:aut ad regẽ Theſſaliæ Deucalionẽ ratibus euecti ſũt:a quo ꝓpterea gẽus humanũ cõditũ diciť. Saturnia regna:Saturnus ætate aurea ĩ latio regnauit unđ ait Maro li.viii. Satu
Aureaq; ut pibẽt illo ſub rege fuere ſecula:ſic placida populos ĩ pace regebat:latius tamẽ ſupra ĩ.iiii. ægloga. nia re

CHRI. Nãq; cãebat uti.ma.p.i.o.opinionẽ Epicuri ſatis dilucide põit Ser. reliquoꝝ aũt philoſophoꝝ de principiis opiniones apud multos leges.Veꝝ diſtincte dilucideq; rẽ uniuerſam apud Euſe.de ꝑparatione euãgelica ſcriptã reperies:pſerti quid priſci illi phyſici:quoꝝ uolumina non extant ſenſerint.Quibus oĩbus confutatis cõſtat uerã eẽ chriſtianoꝝ opinionẽ mũdũ ex nihilo a deo creatũ.lapides phyrre:a rebus phyſicis ad fabulas delabiť Marone poetã ſe eſſe obliuiſci uideať. Idẽ principiũ rebus ſeriis ponit ĩ georgicis.Idẽ & Iuuena. gna
Ex quo Deucalion nimbis tollentibus equor:nauigio aſcendit montẽ ſorteſq; popoſcit.Paulatĩ animas caluerunt mollia ſaxa.Et maribus nudas oſtẽdit pyrrha puellas.Deucalionis ãt & Pyrrhæ diluuiũ narrat Oui.quo tempore cum qui ex inundatione ſuperfluerunt : montana incolerent fermã duraq; uitã agentes. neq; ĩ pla

na diluuium formidantes deſcendere uellent:uerbis Deucalionis mares.Pyrrhæ uero hortatu mulieres per/ ſuaſæ ſunt:ut ĩ loca culta deſcenderẽt:& ad mitiorẽ uitam accederent:datus eſt fabulæ locus ut ex lapidibus ab illis iactis reparatũ ſit humanũ genus:quia ex ferinis duriſq; moribus ad humanũ cultũ rediere. Fuit autẽ hoc diluuiũ regnãte Athenis:ut ait Varro Crinao cecropis ſucceſſore : ut uero Euſebi. & Hieronymus ſcri/ bunt:nũdũ defuncto Cerope. Dictũ ãt eſt Deucalionis diluuiũ:quoniã maxime eius regionem oppreſſit.Ad ægyptũ ãt & eius uicia nõ ꝑuenit.Fuit huiuſcemodi diluuiũ ãno mũdi ſeptio ſupra tria milia ſexcẽtos ſeptua ginta annos ad diluuiũ uero uniuerſale quod fuit temporibus Noe ab Adã.i.a mũdi prĩcipio ĩterceſſerũt an/ ni ducenti & quadraginta duo ſupra duo milia.Ait Seuerus: atq; idẽ affirmat Aphricãus q ſcripſit de tẽpori/ bus & hiſtoriis Hebræoꝝ & Græcoꝝ:& Perſaꝝ:& Macedonũ:& Alexãdrinoꝝ:itẽ Romanoꝝ quinq; libris: oĩa cõplexus ẽ.Fuit & aliud diluuiũ regnãte Ogyge:q ĩ Atica Eleuſinã cõdidit : Cuius ẽt tẽporibus apud lacũ Tritonidem uirgo apparauit:quam græci Athenẽ:noſtri autem Mineruam dicunt. Verum ab hoc diluuio ad mundi primordia interceſſerunt quadraginta & ſeptem anni ſupra tria milia & quadringentos.

Caucaſeaſq; refert uolucres:furtũq; ꝓmethei
His adiungit hylan:nautæ quo fonte relictũ
Clamaſſent ut littus hyla hyla omne ſonaret
Et fortunatam ſi nunq̃ armenta fuiſſent
Paſyphen niuei ſolatur amore iuuenci
Ah uirgo infelix quæ te dementia cæpit

SER. Caucaſeas uolucres:Ordinẽ fabulæ peruer tit Nã prometheus poſt factos a ſe homines auxilio Mineruæ aſcendit cælũ & ignem ferula de rota ſolis ſubripuit: quẽ hoibus ĩdicauit.Quapp irati dii duo mala imiſerunt terris:febres & morbos: teſte Sapho & Heſio.hinc Hora.Poſt ignẽ etherea domo ſubdu/ ctũ.Macies & noua febriũ icubuit cohors.Promethe um autem per Mercuriũ ĩ Caucaſo mõte religarunt ad ſaxũ adhibita aquila q̃ eius cor exederet Quod ſi/ gnificat:ꝙ Prometheus uir prudẽtiſſimus fuit.Vnde dicit̃ Prometheus απο Της πρoμηθειασ.i.a prouidẽtia.Hic primus aſſiris aſtrologiã ĩdicauit:quã reſidens in Caucaſo nimia cura iueſtigauerat qui mons uicinus cælo maiora aſtra demõſtrat:clariuſq; ortus eoꝝ & oc/ caſus ĩdicat de aquila.Dicitur quoniã αχoσ.i.ſolicitudo illius cognitiõis corrodebat.Per Mercuriũ in eũ du/ ctus dicitur quia prudentiæ & rationis deus eſt Mercurius.Deprehendit rationẽ fulminum:& hominibus ĩ dicauit.Vnde ignẽ celeſtẽ furatus dicitur.Nam quadam arte ab eo præmonſtrata ſuppremus ignis elicebat̃. Qui mortalibus donec bene ille uteretur profuit.Nam poſtea malo uſu in pernitiẽ conuerſus eſt:ut oſtendit Lui.de Tullio hoſtilio qui cũ ſuis oibus extinctus ẽ. Numa uero ĩpune uſus ẽ tantũ ĩ ſacris deoꝝ.hĩcẽ ꝙ igne rapto ab iratis numinibus morbi dicuntur ĩmiſſi. Hylam:puer fuit comes Herculis quẽ amiſit in ionia iu/ xta Myſiam.Et cum repertum fuerit ꝙ extinctus fuiſſet in fonte inſtituta ſunt ſacra in quibus ſuum nomẽ clamabatur in fontibus.Poſtremũ ãt la breue ẽ ꝙ uocalis uocalẽ ſequitur.Nam uocatiuus græcus a maſculi no ueniẽs ĩ a terminatus longus eſt : ut Aenea hyla palla. Solat̃:qa amat tauꝝ quod fortunæ potius q̃ moꝝ uidetur eẽ. Virgo:a uiridiori ætate.Nam iã mater fuerat Phedræ Ariadnæ & Androgei.

AN.M. Caucaſeas uolucres:Caucaſus Scythiæ mons eſt dictus quaſi graucaſus:hoc eſt niue candidus:ut Pli.ait li.vi.Ibi dicũt aqlã Promethei iecur indeficiẽs aſſidue deuoraſſe:& eam Herculẽ occidiſſe.Diodorus ãt li.i.rei ueritatẽ exponit.uideto ergo ibidẽ ne ego ſim longior. Furtũq;:dicunt Prometheũ ferula furatũ eſſe ignem e ſolari curru:& in terras duxiſſe:& homini quẽ ex luto formauerat eo ſpiritũ ĩmiſiſſe:Sed re uera ip/ ſe docuit ignẽ ferula aſſeruari:ut ſcribit Pli.li.vii. Promethei:ꝓ ꝓmethi:nã ei ꝓ unica ſyllaba poſuit:ut ibi lã ualidã illionei na.ꝓ illiõi:ẽ itaq; Synæreſis:de qua in carmine figuraꝝ legito:potes igitur & ꝓmethi & illioni legere. Promethei:prometheus dici põt ꝓuidẽs:uel prudens.Id.n. promethis dicit̃ : & prometheo ꝓuideo.

Hylan:hylas ut Strabo docet li.xii.unus ex ſociis herculis fuit.q etiã argonauta erat:& quum aquatũ egrede retur:a nymphis captũ finxerunt.Fuit ãt in Bithynia iuxta pruſiadẽ urbẽ:ubi adhuc feſta q̃dã celebrat̃: in qui bus per montes uagi ac ſaltantes hylan uocãt:quaſi in ſyluas ad illũ inquirendũ egrediant̃. hyalo autẽ & hy/ lacteo reſono ac latro ſignificant. Vt littus: adiungit ẽt ut ideſt quẽadmodũ. Paſyphen: paſyphe tetraſylla bum eſt:non enim diphthongon habet in penultima.Vnde Propertius ait Vobiſcum europe nec proba pa/ ſiphe.fuit autem Minois Cretæ regis uxor:ſoliſq; filia Traduntq; Minoem quotannis ſpecioſiſſimum om/ nium tauꝝ Neptuno ſolitũ de more ſacrificare:ſed quum ei taurus eſſet cæteris præſtantior aliũ ſacrificauit deteriorẽ:qua ex re iratus Minoi Neptunus eius tauri amorem paſiphæ iniecit. Cui arte Dædali ſupoſita de cãtatũ fabulis genuit minotauꝝ natura duplici:ut q uſq; ad hũeros taurus:cætera hõ eſſet. Dio.li.v.id ſcribit.

CHRI. Promethei:Ex Titano cæli & terræ filio natus eſt Iapetus:& ex iapeto Prometheus: qui matrem habuit Aſiã nymphã.Fingunt hunc auxilio Palladis in cælũ ſublatum ferulis ignem ſolarem accepiſſe & ĩ ſta tuam quam de limo finxerat ĩmiſiſſe.Deos uero propter hoc iratos per Mercurium in Caucaſo religaſſe:aq lamq; q̃ eius iecur corroderet appoſuiſſe:hæc figmenta exprimunt ꝙ ille relicto fratri regno in caldeos profe ctus mathematicam omnem didicit.Deinde in Caucaſi uertice moratus:ſyderum ortus occaſuſq; fulminũ naturam obſeruaſſe:inde ad Aſſyrios reuerſus:illos aſtrologiã docuiſſe:& ciuilibus moribus iformaſſe.Sicq; ex feris manſuetos reddidiſſe.Euſebius refert nonnullos ſentire Prometheũ & Epimetheum & Atlantẽ fra trem & Argum cuncta cernentem & io filiam Promethei fuiſſe temporibus Cecropis. alios ante Cecropem annos quinq̃gīta: uel nonaginta Lactancius ait:illum primum ſimulachrum hominis feciſſe:Plinius ſcri bit primum e ſilice ignem excudiſſe:& ferula ſeruari docuiſſe.De Paſyphe dicetur in æneide. Hyla:omne ſo naret hylas teſte Solino:Lacus Bithiniæ eſt:in quem hylam herculis delitias cecidiſſe credunt:cuius ĩ memo/ riam ſolemni tripudatione populus lacum circuit:hylam uoce clamans.

SER. Prœtides:prœti filiæ & Strenobeæ ſiue Antiopæ ſecundū Home.quæ cū ſe iunoni præpoſuiſſent illa irata hunc illis errorē īmiſſit ut ſe uaccas putarēt.has Melāpus purgauit. Ruminat:Euomit & iteꝝ cōſumit.dicta ē dictio a ruma eminēte gutturis pte p quā admiſſus cibus certis reuocaꝭ aialibus. Pallentes:aridas:uel quia uētris calore uiriditatē amiſerāt.Seqꝭ aliquā:Vnde tibi ſit aliqua ſpes:quia nouit amare. Gregē: de bobus dixit q armenta uocanꝭ: Sed greges dicūtur de quorūlibet aīum cōgregatiōe.Cicero in philippicis: Fudit apothecas cecidit greges armētoꝝ. Claudite:melius a pſona Paſyphæs.E rrabūda ueſtigia:duob9 uerbis expſſit qđ Home. ειλιποδασ βουσ dixit.i.flexis pedibus incedētes. Ad cortynia : nā gnoſon ubi erat maritus nolebat tauꝝ uenire.Sed cortynō ubi fuerāt aliquādo ſolis armēta. Mala:qbus acceptis a Venere Hippomenes uicit Atlātā puellā ſyriā curſu potētē q multos ſpōſos ſupatos occiderat. De qua plēius i.iii. æneī. Phœtōtiades: climenes & ſolis filiæ dū fratrē extinctū lugerēt:uel i alnos ut hic dicit uel i populos arbores:ut i.x.ponit cōuerſæ ſunt: ſed ibi latius diximus fabulā. Erigit:Mira canētis laus ut non rē factā narrare:ſed eā facere uideaꝭ. Amaræ:alibi i maſculino poſuit:ut Rapto đ ſuber cor.qđ magis ſeq ēbem9. — *Armēta greges*

Prœtides implerunt falſis mugitibus agros:
At non tam turpes pecudū tamē ulla ſecuta ē
Concubitus:q̄uis collo timuiſſet aratrum:
Et ſæpe in leui quæſiſſet cornua fronte:
Ah uirgo infœlix.tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice ſub nigra pallētes ruminat herbas.
Aut aliq̄ i magno ſequitꝭ grege.claudite nymphæ
Dictææ nymphæ nemorū iā claudite ſaltus.
Siqua forte ferrant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis ueſtigia:forſitan illum
Aut herba captum uiridi aut armenta ſecutū
Perducāt aliquæ ſtabula ad cortynia uaccæ.
Tū canit heſperidum miratā malla puellam
Tū phœthontiadas muſco circundat amaræ
Corticis:atq; ſolo proceras erigit alnos.

AN.M. Prœtides : Prœtus Abātis filius argiuoꝝ rex inimicā fœlicitatis ſuæ habuit fœcunditatē.Tres enī ſuſtulit filias:& ad tpus nuptiaꝝ uſq; perduxit: ſed icōtinens uirginū lingua fœlicitatis edidit cās.eæ enī ſerūꝭ ſolæ i tēplū Iunōis itraſſe: & ſe ptuliſſe deæ his rebus offenſa Iuno immiſit eis furorē: ut ſe uaccas putarēt:& cupiditatē iniecit ſyluas petēdi: credētes ſe formā induiſſe uaccaꝝ:quod Eoulq; paſſæ ſunt donec a Melāpode iſania liberatæ ſūt:q quidē herbariæ artis peritiſſimus fuit. De hoc lege Lact.th.iii. Victu. quoq; li.viii.ſic ait:Apud fontē Clitoriū Melāpus purgauit Prœti filias reſtituitq; eaꝝ mētes in priſtinā ſanitatē. Claudite.ſ.ut.ſ.eū facilius iueniā. Nymphæ dictææ.i.Dictei mōtis Crætæ. Nymphæ nemoꝝ.i.dryades. Cortynia: erat cortyna illuſtris Crætæ urbs ſita in cāpo:nec multū a Cnoſo Minois rega diſtās plura Stra.li.x. Heſperidū mala:i æthyopia ſpecioſiſſimū pomariū Atlanti fuit:in quo naſcebanꝭ aurea mala:q heſperides cuſtodiebant. Aegle:heretuſa: heſperetuſa & draco puigil. Lact. th.ii.inde autē malis tribus per Venerē habitis Hippomanes Atlantā Cenei filiā curſu ſuperauit.de quo late.x.li.met.Diony.a.ſcri.heſperidū inſulas non fruſtra fabulatū eē:aurea poma pduxiſſe: cū plurimo auro ditiſſime ſint:atq; omnium pene metaloꝝ genera pariant eas uicini quoq; Iberi tenuerūt. Solinus ēt de Lybia ſcribens & de hortis heſperidū & puigili dracōe ait:q flexuoſo meatu æſtuariū e mari ferꝭ adeo ſinuoſis lateribus tortuoſum:ut uiſentibus procul lapſus anguineos fracta uertigine mētiantur: itaque quod hortos appellauere circundat:unde pomoꝝ cuſtodē interpretantes:ſtruxerunt iter ad mendatiū fabulandi. — *Cortynia*

Phœthontiadas:phœton ſolis.Epitheton triſyllabū aæ diuiſas habet: cū apud græcos ae habeat: & a phaeno deriuetur quod eſt oſtendo:& phaenos ſplendidus dicitur. Qui.itē in.i.Phœthō triſyllabum docet eē.Fuere autē Phœtontis ſorores in arbores uerſæ flendo fratris obitū:prope padū Phætuſa.Lāpetia ſeu lapetia:& Lāpetuſa:de quibus late Oui.li.ii.met. Muſco:muſcus proprie diciꝭ lāugo uiridior:q locis humidis naſcitur.Ouidi.libro.i.met.Ad delubra deæ:quorum faſtigia turpi pallebant muſco. Proceras:altas. Alnos:i quas uerſæ ſunt pœhtōtiades. Permeſſi flu.Permeſſus & Olmeus ex helicone Boetiæ mōte fluētes i unūq; permixti:in Copaidē lacum incurrunt.Stra.libro.ix.edocet.Gallū.C.Cor.Gal.Foroiulīēſis poeta de quo Vir. hoc loco ſcribit Aegyptū Romanā prouinciā primus rexit:& anno ætatis ſuæ.xliii.ppria ſe manu interfecit. Fuit &.C.Aſinius Gal.orator:Aſinii Polliōis filius:q diris a tyberio ſuppliciis necatus ē.Euſebius auctor eſt. — *Phœthon phœthōtiades Muſcus permeſſus Olmeus Cornelius gallus*

CHRI. Prœtides : prœtus Abātis argiuoꝝ regis filius & Lini nepos:proneposq; ægypti:ex antia quattuor ſuſcepit filias.Merā:Eurialē:Lyſippen:& Iphianaſſam:q cū ſe Iunoni in forma pponerent ab ea in eum furorem quē ponit Seruius conuerſæ ſunt.Verum cū prœtus regni partem & unā ex iis ſe datuꝝ illi pollicere tur:qui eas liberaſſet:Melampus illas helleboro liberauit:Iphianaſſamq; uxorē accepit:ex qua ſuſcepit Mantum: & antiphatē unde eſt oiclus:Vitruuius tamē in libro de architectura ait illas eſſe a Melāpo ductas apud Clitoriū archadiæ oppidum ut ab ebrietate liberarentur:cū illic ex ſpelunca limpida aqua fluat:quæ pota uini odiū inducit:de quo Ouidi.Clitorio quicunq; ſitim de fonte leuauit.Vina fugit: gaudetq; meris abſtemius undis. Diodo.tamē dicit:melāpum uatē fuiſſe:& argiuas mulieres.q ob irā Bacchi furore uexatæ erant luſtraſſe.Ob quod duas regni ptes ab Anaxagora megapēthei argiuoꝝ rege accepiſſe:& ex uxore Iphianira megapenthei filia antiphatō & māto genuiſſe. In leui:in polita.q.d. nullis bubulis ſetis obſita. Iacintho: ſecundū Dialſco.herba eſt quæ florē purpureū habet & radicē ſimilē bulbo.haſtā duoꝝ palmoꝝ & tenuem comā uiridē & gibboſam.Diciꝭ ēt margabaret.Eſt ē lapilli ſpecies iacinthus. Ruminat:rumē ps colli quo eſca deuoraꝭ.Vnde rumare.quod nunc ruminare ait Feſtus. Dicteæ:ſic appellantur a dicte q ſecundū Stra.cuiuſdē iſulæ uiꝝ mons in Creta eſt.in quo a nymphis enutritus eſt Iuppiter allentibus illum apibus:q̄uis Diodorus — *Olmeus Cornelius gallus Aſinius gallus Iacinthus rumē rumare*

ſiculus dicat Iouē cum ad uiridem ætatē peruenisset urbē nomine Dicten ædificasse: cuius etiā ſua tempeſtate ueſtigia extitiſſe ſcribit. Cortynia: a gortina urbe quæ poſt Gnoſon principatum in Creta obtinuit: ea ſita eſt in plano: & olim muro teſte Home. circūdata: deinde illo funditus diruto ſine mœnibus fuit uſq; ad Ptolemæi Philopatris tēpora. Ille. n. ad magnā partem reſtituit. Deinde incolæ opus abſoluerunt. Phaetōtiades: patronymicū ē a fratre. Nā ſolis filiæ & ſorores Phaetontis fuere. Muſco cor. i. muſcoſo cortice. Muſcum dicimus lanuginē quandā uiridē quæ in mucidis locis oriens aut ſaxis aut imis arboribus hæret. Naſcit & in aquis: hæretq; ſaxis. Alnos: arbor ē alnus: & dicit ut placet Iſidoro: quia amne alat. Naſcit. n. iuxta fluuios.

Alnus

Helicon miſ[illegible]

Grine s nemus

Scyllæ duæ

Dulychiū

Vexaſ

Aſcra

Gryneum

Scylla

Dulychiū

Aona Aones

SER. Permeſſi: Elicon Boetiæ mōs ē quæ Aonia nūcupat: unde plura cadūt flumīa: īter q̄ ē. parmiſus hic Gallum dicunt a muſa captum ad reliquas, ductum & factum poetam. Aſſurrexerit: Honoris cauſa ſurrexit: ut Aſſurgit quibus rex ipſe phaneus ideſt cedit. Diuino carmīe: ideſt uaticinans. Aſcræo: Heſiodo qui aſcreus fuit: quem muſæ raptum de monte parnaſo fecerunt poetam munere calamorum. Grineum: Nemus in Ionia eſt phœbo ſacrum: in quo de peritia diuinandi Calchas Mopſuſq; certarunt: & cū de numero pomorum cuiuſdam arboris contēderēt ſtetit gloria mopſo. Hæc ait Euphorion cuius carmina Gallus traduxit. Vnde infine loquens Gallus dicit Ibo & calcidico quæ ſunt mihi condita uerſu. Nā Euphorion ex Chalcidice Euboeæ inſulæ fuit. Scyllā niſi: Duæ fuerunt ſcyllæ. Vna phorci filia: quam cum amaret Glaucus deus marinus Circe quidem q̄ Glaucum amaret fontem in quo Scylla ſe lauabat uenenis infecit ī quem cum deſcendiſſet puella media ſui per

Tū canit errantē p̄meſſi ad flumina gallum
Aonas in montes ut duxerit una ſororum:
Vtq; uiro phœbi chorus aſſurrexerit omnis.
Vt linus hæc illi diuino carmine paſtor.
Floribus atq; apio crines ornatus amaro
Dixerit. hoc tibi dāt calamos en accipe muſæ
Aſcræo quos ante ſeni. quibus ille ſolebat
Cantando rigidas deducere montibus ornos.
His tibi grynei nemoris dicatur origo:
Ne quis ſit lucus. quo ſe plus iactet apollo.
Quid loq̄r aut ſcyllā niſi: quā fama ſecuta ē
Cādida ſuccīctā latrātibus inguina monſtris
Dulichias uexaſſe rates: & gurgite in alto

te ī ferā mutata ē. hāc poſtea Glaucus fecit deā marinam. Altera ſcylla fuit filia niſi megarēſiū r̄gis cōtra quos uictis atheniensibus tūc pugnabat minos pp Androgei filii interitū: quē Athenienſes ac megarenſes dolo interemerāt. Hic amatus ē a Scylla Niſi filia q̄ ut illi placeret purpureā comā parēti totōdit. Nā illā ita habuerat niſus ut tādiu regno potiret̄ q̄ diu haberet intactā illā āt Minoi tradidit: ſed cū deinde ab eo cōtemneretur dolore ī auē ē conuerſa: Et Niſus etiā extinctus in auē ſui nominis deorum cōmiſeratione ē conuerſus: q̄ aues flagrant in ſe magna diſcordia. Hunc igitur Virgilius poetarum more miſcet fabulas ut ſit Scylla Niſi pro phorci ut alibi: Domitus pollucis habenis ideſt Caſtoris: qui equorum domitor fuerit. Item & manibus Progne cū Philomelæ abſciſa ſit lingua. Aut ſit hyſteron proteron ut utranq; fabulam tangat. Quid loquar ſcyllā, niſi: Aut ſcyllam quam fama ſecuta eſt Candida ſuccinctā latrātibus inguina monſtris Dulichias uexaſſe ra. Dulichiū ithacenſis ē īſula ī qua ē itacus mōs: ergo Vlyxis. Vexaſſe: Tapioſis ē. Nā nō uexauit ſed euertit. Probus ait uexaſſe uenire a ueho uecto uexo: ut uexaſſe ſit portaſſe & pro arbitrio ſuo euertiſſe.

AN. M. Aonas i mō. i. boetios: nā Aones barbaræ gētes prius Boetiā īcoluerūt: ut ſcribit Stra. li. ix. ſūt aūt plurimi Boetiæ mōtes quorum Cytheron & Helicō celeberrimi: muſiſq; ſacri: ſūt āt denomiati a Cytherōe & helicōe frībus q illic ſingulari pugnauerūt certamīe: ut ſcribit Lyſima. Lius: d̄ hoc legito in polliōe. Apio: Pli. li. xix. & li. xx. de Apio multa: ubi ēt ait q; honos erat ipſi ī achaia coronar uictores ſacri certaminis nemeæ & ī cōdimētis peculiarē gratiā hēr: ſuauiores aquas potui icoctū p̄ſtar. Aſcræo ſeni: Aſcra uicus ē Boetiæ: ut Probꝰ ait ī quo extimat natus Heſio. Oui. li. iiii. de pōto. Intumuit uati nec tamē aſcra ſuo. Stra. itē li. ix. ſcribit aſcrā eē ī Theſpiis iuxta Helicōis p̄te & Heſiodi patriā: utq; Pli. li. xviii. docet. Is prīceps oium de agricultura p̄cepit: & carmīe executꝰ ē quē poſtea Maro ī ge. imitatꝰ ē. Aſcræo. q. an. ſe. Tradūt q; Heſio. dū diu p̄ris oues iuxta Heliconē cuſtodiret: a muſis ad fōtē hipocrenē deductꝰ ē: & poeta effectus. Vnde & Oui. li. vi. fa. iqt Ecce deas uidi: nō q̄s p̄ceptor arādi uiderat. aſcræas cū ſeq̄ret oues. Grynei ne. gryneū oppidū eſt myrineorum in æolia: & apollinis fanū & ꝑuetuſtū oraculū: & tēplū cādido lapide ſūptuoſū Stra. docet li. xiii. Scyllā ni. Pandiōi athenarum regi. iiii. fuere filii. ægeus: lycus: pallas: & niſus. Cūq; attica regio ī p̄tes. iiii. eēt diuiſa: Niſo megara ſorte obuēiūt. q Niſeā cōdidit. Stra. li. ix. Cōtra hūc demū mīos bella geſſit. ſcelerāt ſcyllæ filiæ obtrūcatus ē: ut minoe ipſa quē adamabat potiret̄ poſtea ī aues ambo cōuerſi ſūt. de qbꝰ Oui. li. viii. met. Stra. uero li. viii. ſcribit Scyllā niſi filiā minois cupidine captā quū ei niſeā proditiōe tradidiſſet: ab eo ī profundū deiectā eſſe.

Quā fama ſe. ē. ordo ē: aut qd loq̄r Scyllā quā &c. hic loq̄t de Scylla phorci filia: quā glaucus marinus deus amauit: pp quod a Cyrce uenefica ī mōſtrum marinū cōuerſa ē. de quo lege Oui. li. xiiii. met. maro ēt li. iii. æneī. hāc deſcribēs ait: prima hominis facies: & pulchro pectore uirgo &c. Re uera tamē Scylla ſcopulus ē in freto Siculo: ut ſcribit Pli. li. iii. Saluſti. itē dixit eē ſaxū ingens humanā habēs effigiē parte ſuperiori: inferiori uero plures habere ſcropulos ſub radicibus cauernoſos. ubi canū latratus & ululatus luporum unda refracta repreſētat. Scylla autem dicitur a ſcyllo quod eſt uexo. Inguina: ſummæ coxæ partes dicunt̄. Du. ue. ra. Dulichiū īſula ē: una echinadum: iacens ad acheloi hoſtiū: Stra. ſcribit li. x. ibi āt Vlyxes regnauit: cū uero ſocios ſpoliauit Scylla unde Oui. li. xiiii. ait ſcylla loco māſit: quūq; eſt data copia primū ī Circes odiū ſocios ſpoliauit Vlyxē.

CHRI. Aonas: mōtes ī Boetia: ī q̄ ēt aones po. fuerūt. Chorus ph. Cœtꝰ muſarum: de qbꝰ ī prīo. æneī. Apio de hoc Macer. Eſt apiū dictū q; apex hoc ferre ſolebat Victoris ueterum fieret dū more triūphus græce dicitur

ſelinō.Duo eius genera domeſticū & agreſte.Agreſtis gnq; ſūt ſpēs:hidroſelinō.i.aq̃ticū apiū:hipposelinō qd macedonicū appellat̃.Tertia oroſelinū.i.apiū mōtanū.Quarta petroſelinō petroſū.Qita ſmirmon.Præter hæc ē apiū raninū qd batrachō appellāt.Coronabant̃ apio uictores i ludis nemæis.Itē i cōuiuiis:qa ebrietatē phiber̃ dr̄. Ornos:Hæc arbor gaudet mōtibus Vexaſſe.Cornutus āneus hūc locū rep̄hēdit q uexar̃ in hoc mōſtro leue & pui icōmodi putet nec tātæ atrocitati ɔgruū ſed Au.ge.r̄ſpōdet graue eē.tractūq; a ueho i quo iā ieſt uis q̄dā alieni arbitrii.Nō.n.ſui potēs ē q uehit̃.Vexare:q ab eo iclinat̃ ui atq; motu auget̃ ſic taxar̄ pſſi us crebriuſq; ē q̄ tāger̄ & iactar̄ multo ſuſiɔ q̄ iacer̄:& q̄ſſar̄ uiolētius q̄ q̄rer̄.Eodē āt mō Ca.i orōe ꝑ acheis di xit:cū Hānibal terrā Italiā laceraret atq; uexaret:& Ci.i uerrē:q̄ ab iſto ſic ſpoliata atq; direpta ē nō ut ab hoſte aliquo q tamē i bello religionē & conſuetudīs iura retineret:ſed ut a barbaris p̄dōibus uexata eē uideat̃. Apiū Ornos

Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis.
Aut ut mutatos terei narrauerit artus:
Quas illi philomela dapes:quæ dōa pararit:
Quo curſu deſerta petiuerit: & quibus ante
Infœlix ſua tecta ſuper uolitauerit alis:
Omnia quæ quōdā phœbo meditante beatus
Audiit eurotas:iuſſitq; ediſſere lauros
Ille canit:pulſæ referunt ad ſydera ualles.
Cogere donec oues ſtabulis:numerūq; referr̄
Iuſſit:& inuito proceſſit ueſper olympo.

SER Teri:ꝓ terei ꝑ ſynereſim ut furtūq; ꝓmethi ꝓ ꝓmethei:Tereus thracū rex Pādionis athenaꝝ re gis Prognē uxorē duxit.Et cū poſt aliq̄d tp̄s ab ea ro garet̃ ut philōelā ſororē ad ſe utillā uiſeret adduceret eā uitiauit i itiere:& liguā abſcidit ne facius idicaret. Illa tamē rē iueſte ſuo cuore deſcriptā ad ſororē miſit Progne pp hoc Iti filiū iteremit:& patri epulandū de dit.poſtea oēs i aues mutati ſūt.Tereus i upupā:Itis in phaſim:Progne i hirūdinē.Philomela:i luſciniā. Phi lomela dapes:atq ꝓgne fecit ſed abutit̃ noīe aut illi i putat pp q̄ factū ē. Eurotas:fluuius laconiæ:q a phœ bo ductus ſuas docet lauros. Et inuito.Ex eo q dies inuitus deceſſit:& ex eo q nimis auidus audiendi ueſ per eſt exortus cantilenæ nobilitas oſtenditur. Tereus Eurotas

AN.M. Mox eadē teucras fuerat merſura carinas Ni prius i ſcopulū q nūc quoq; ſaxeus extat:Trāſformata foret:ſcopulū quoq; nauita uitat. Terei:lege de hoc li.vi.met. Tecta pa.ſ.ubi philōena r̄licta a Tereo fuerat.ppea dicit tecta āte ſua. Eurotas:Lacōicæ fluuiɔ. Soli. teſte:lauriſq; abūdās:ut hic poeta oſtendit.Is teſte Li.li.iiii.de bel.Ma.urbē Lacædemona p̄terfluit q ēt Stra. aſſerit li.viii. Numerūq; re.Dixit ēt i Palæmone:Biſq; die nu.ābo pe.al.& hæ. Proceſſit:aduenit apparuit. In uito olympo:nā cælū quoq; Sileni cantu oblectabat̃:qui nocte adueniente deficiebat. Veſp:ſtella ē quæ diē finit.Vir.li.i.Ante diem clauſo componet ueſper olympo:latius Pli.li.ii.ca.viii.item ſequenti æglogā.

CHRI. Ah:hac itericctiōe & idignationē ɔtra mōſtꝝ & ɔmiſeratiōnē i ulyxē oſtēdit.erat āt apud priſcos i teriectio hæc aha ut ſecunda ſyllaba aſpiraret̃:ſed rēota ultia a aſpiratio hæſit priæ:ut ſit ah p̄ter latioꝝ cōſue tudinē:q aſpiratione nullam diſtictionem terminant. Philōela:græce dicit̃ q melos amet.latīe luciuia. quo niā de luce cāit.Eſt enim luſciniis diebus ac noctibus continuis quindecim quærulus cantus denſante ſe fron diū germie.Mira ꝑfecto res e:q tāta uox i tātulo corpuſculo ſit tā ꝑtiax ſpūs & muſicæ ꝑfectæ modulatɔ ſo nus.Certāt iter ſe:& uicta morte qeſcit priɔ uita q̄ cātu d̄ficiēs. Audit:diſcipulū attēte & corrigit.pp hæc ꝑtia illis ac ſeruis ꝑtia erāt i ore Sterſicori poetæ adhuc ifātis cecinit.Color huiɔ auiculæ notiſſimus ē agripinæ ta mē claudii uxori cādida luſcinia dono data ē.Nō ē eadē auis ficedula:ſed tamē forma ſimilis.hæc Pli.q ēt ad dit iuuenes Cæ.luſcinias hūiſſe græci latiniq; ſermōis dociles.docēt̃ ſecreto ubi nulla alia uox admiſceat̃. Eu rotas Pulſæ:qa uox aer ē uerberatus q itē aliū uerberat:& ille rurſus aliū donec aliquē locū pulſet a quo ſit r̄fle xus:ideq; gignit̃ ecchos ꝓpter q dixit ualles referūt:qa uerberatæ retro reddūt illā uocē. Cogere:Itē colliger̄.

Argumētū æglogæ ſeptiæ:q̄ dicit̃ Thyrſis.
Hic coridon thyrſiſq; canūt:daphnis melibœ
Interſunt muſæ:Corydō ceratmine pollet.(us

Forte ſub arguta conſederat ilice daphnis M.
Compuleratq; greges corydon & thyrſis in unum:
Thyrſis oues:corydon diſtentas lacte capellas:
Ambo florentes ætatibus: archades ambo:
Et cantare pares.& reſpondere parati.

SER. Forte ſub ar.Pene Theocriti æglogā eſt.nā & ipam trāſtulit:& multa ex aliis ad eā cō geſſit Arguta cāora ſtridula.alibi breuis:ut argutū caput Daphnis diuinum īducit qa mercurii filiɔ ē.nā q dicit cap tibi ſaluus & ædi:q̄ſi di uiat. Cōpulerat:ꝓpriē ē diuerſa:uel diuerſoꝝ generꝝ aīalia eodē cogere. Arcades.i.quaſi piti ut arcades pu tares:nā mātuāi.erant. Et cā.p.&.r.p.Qui poſſunt ēt cōtinuū carmē dicer̄.Hoc.n.ē cātare ut Extictū daph ni & amœbœū r̄ferre:ut Et me ph.a.Defē.a fri.alii ſi pliciter accipiūt dū myrtos tego ne frigus exurat.Alii qa tūc æſtas erat dicūt defē.a fri.& tego ɔtra frigɔ futu rū.alii dū d̄fēdo:dū d̄fēſaculū po i myrtos a fri.i.q̄ ſit ſie fri.uēdicat.n.paſtorēs ſibi i aliq̄ loca pp frigɔ futuꝝ.

AN.M. Forte ſub ar.Vir.imitatus eſt hoc loco:ut alibi Theocritū ipſum i æglogā ſexta:ubi Daphnis & Damœtas amici.Polyphemi amorē i galateā uiciſſim canūt Sed tamē deuicit neuter:neuter ſupatus abiuit. hic uero Thyrſis uicit̃.Incipit āt Theocriti.ſic.Cōpulerāt pecudes daphnis formoſus. i unū Damœtaſq; am bo dulces emittere cātus Edocti: alternaſq; parati reddere uoces.Ambo florētes ætate &c. Arguta: ſonora.

CHRI. Forte: nō pp hoc ſed cū ꝓpter aliud cōſediſſet:forte euenit q cū illic ſederet illi cōpellerēt greges. Diſtentas lacte.i.habentes ubera diſtētas.i.plenas lacte.Diſtendere.n.poetæ pro implere ponunt ut diſtendāt

nectare cellas.Inde tractū ꝙ aliq̈ ſūt q̄ dū implentur diſtendanť:ut ſacculi:ubera:uenter & huiuſmōi. Am/bo flor.ætatibus.Quod multū facit ad muſicā.Nā in grādiori ætate nec firmior nec cādida nec ſonora ē uox.

Arcades ambo:q̄ſi arcades:qa in arcadia optie canebant. Sunt.n.in ſingulis regionibus q̄dam ꝓpria. Vnde dicimus ſingulas regiones habere ſuos cantus. Parati:quod ut arcades eſſent hēbant a natura uī muſicæ: ab exercitatione āūtut & pares cantarent: & reſponderent.Magna ergo laus ut dona natura artificio auxiſſēt.

Hic mihi dū teneras defēdo a frigore myrtos
Vir gregiſ ipſe cap đerrauerat atq;ego daphnī
Aſpicio.ille ubi me contra uidet: ocyus īquit
Huc ades o melibœe:cap tibi ſaluus & hædi:
At ſi quid ceſſare potes:requieſce ſub umbra
Huc ipſi potum uenient per prata iuuenci.
Hic uiridis tenera prætexit arundine ripas.
Mincius:eq; ſacra roſonant examina quercu.
Quid facerē:neq;ego alcipē nec phyllida hē
Depulſos a lacte domi q̄ clauderet agnos.(bā
Et certamē erat corydon cū thyrſide magnū.
Poſt habui tam illorum mea ſeria ludo.
Alternis igitur contendere uerſibus ambo
Cœpere:alternos muſæ meminiſſe uolebant:
Hos corydon.illos referebat ī ordine thyrſis.
Nīphæ nr̄ amor libethrides: aut mihi carmē
Quale meo codro ɔcedite:ꝓxia phœbi (C
Verſibus ille facit:aut ſi non poſſumus oēs
Hic arguta ſacra pendebit fiſtula pinu.
Paſtores hedera naſcentem ornate poetā Th.
Arcades:inuidia rumpantur ut ilia codro.
Aut ſi ultra placitum laudarit:baccare frōtem
Cingite ne uati noceat mala lingua futuro.
Setoſi caput hoc apri tibi delia paruus C.

SER. Vir:Abuſiue:nā tātū in hoie dicius uiꝝ.Sic Ho.&olētis uxores mariti.acyrologia ē. Cap.t.ſ.&.h. uel qa ī capro ſpes ē hædoꝝ:uel ītelligius iſtū ēt hædos ꝑdidiſſe:ꝙ neſciret & illū ut diuinū ſciuiſſe.potuit tamē ſcire ſed leuius dānū cōparatiōe maioris cōtēpſiſ/ſe. Ceſſaŕ.p.ſi potes aliqđ tibi ociū ꝑſuadeŕ.Alloqť.n. amātē amoris. Ipī.i.ſpōte ſua.Intelligius āt iſtū ꝑter gregē capellaꝝ iuuēcos hūiſſe peculiares. uel iuuenci prata dicāus:q Venetiæ flu.ē. Alcipē.p.amicas ītelli/gāus cātātiū.i.nō hēbā alcypē ut ille:nec phy.ut alter. Certamē.e.ut ille ē certamē cū illo ut magna ɔtētio ē cū Ci.Vir. Mea ſe.neceſitatē capri īgrēdi. Luda cātilenæ: ut Luderē q̄ uellē ca.ꝑmiſit agre. Alternis igitur: Quēadmodū ſupra & reſpōdere pati.uolebāt:ſi uolebāt ſēſus:ē Muſæ utriuſq; meīnerāt:ut Amāt alterna camœnæ.Alii legūt uolebā:& ē ſēſus.Optabā o muſæ alternos.i.oīa q̄ dixerūt teneŕ.Nā ī fine dicet: Hæc meīni. Referebat:Amœbœi carminis lege. Libetrides:libetros fōs ubi colūť muſæ.dixit āt nymphas qa ſecūdū Varro.eædē ſūt nymphæ q̄ & muſæ:nec īmerito nā aq̄ motus muſicā efficit.Varro tres tātū muſas noiat:Vnā q̄ ex aq̄ naſciť motu. Alterā q̄ aeris ičti cōficit ſōus Tertiā q̄ mera tātū uoce cōſiſtit.multi hic ꝑ daphni Aug.ꝑ Cory.Vir.allegorice ītelligūt:ꝑ thyrſim quinciť obtrectatorē Vir.ſiue meuiū ſiue anſerē poetas. Si nō.p.o.Scđm illđ nō oīa poſſūus oēs.nā debuit diceŕ.Si ego nō poſſū. Sacra.ſ.mrī deoꝝ.Creſcētē.Nō iā poetā ſed naſcētē ut modeſte de ſe loqť:exprimiť āt carmē amœbœū.Nā cū cory.petiſſet ut eēt codri ſimilis.hic ſe adeo Codrū ſupare dixit: ut ī ſe eius īuidiā poſſit mouere. Hedera:āt coronāť poetæ q̄ſi Libero cōſecrati:q ēt ut bacchus īſaniunt.Hora. Vt: male ſenos Adſcripſit ſatyris faūiſq; poetas.Vel ut hedera ſemꝑ uiret:ſic carmīa æternitatē merentur. Vltra placidum.i.nimie irriſorie ultra q̄ placeo & mereor. Mala lingua:Faſcinatoria nocendi ſcilicet ſtudio.

AN.M. A frigore.i.a frigido uēto:ſolet.n.martio mēſe potiſſimū & aprilis initio germina urere:ꝙ qdē ſeŕ āno quoq; meis qbuſdā citreis arboribus ēt accidit.Id āt hoc pacto exponēdū:quoniā tunc tenere ſūt myrtus ꝑꝑ ꝙ uere id actū eē accipius:nō æſtu quo duræ myrtus.ūde ait īferius:Solſtitiū pecori de.iā uc.eſ.Tor.iā læ.tur.i.pal.gē. Cōtra:ex oppoſito. Ceſſaŕ:uacare ab labore. Reqeſce:ſub.u.ſolet.n.q̄doq; martii tꝑe & aprili ſol eē calidior:nā Vir.ē. Micius:flu.ē q ꝑterfluit mātuā de quo ſupius ēt. Viridis:ceruleus:ꝙ ēt arūdies effi/ciūt folioꝝ copia. Sacra:Ioui.ſ. Examia:hæc.n.martio mēſe īcipiūt alueos exire:& arborib9 īhærere. Corydō:ꝑ coridōi dixit ꝑ ātiptoſin. Poſthabui:poſtpoſui. Seria.i.grauia ac triſtia.hoc ē amiſſū caprū.ſeriū triſte & q̄ſi ſine riſu dr̄ auctore Marcel. Ludo:ioco & cātilenæ. Alternis:ꝑ alternati. Alternos:uiciſſi & alternati utriuſq;. Mēiniſſe:recordari. Nymphæ:muſas ipas nymphas appellat:& Stra.x.ſcribit Thracas fuiſſe Boe/tiæ accolas:& libetridū nymphaꝝ ātrū coſecrarūt.ſcribit itē libethrū q̄dā fuiſſe Thraciæ locū:ubi muſæ cultæ ſūt. Libethrides:libethra fōs ē ī magneſia:regiōe qdē Theſſaliæ adiūcta ut ſcribit Pli.iiii.theſſaliæ itē Boetia iūcta ē:Soli.iqt Sed ne trāſeāus ꝑſidiū poetaꝝ fōs libethrus & ipe magneſiæ ē. Nō.p.o.ſupple carmia face/re ꝓxia uerſibus phœbi uti Codrus. Hedera:de hac latius ī Pollione ubi ēt de baccare. Mala lingua:de faſcino lege in palæmōe. Vltra placitū:ultra æquū. Tibi:ſupple uouit uel tradit ac tuo templo affiget.

CHRI. Myrtos:Succorum nā ꝑcipuam admirationem ī myrto hēt quoniam ex una omniū olei uiniq; bina genera fiunt.generoſum etiā obſoniū inde faciebāt myrtetū.prima in Italia in Elpenoris tumulo uiſa ē: fuit & ubi nūc Roma ē cum urbs cōdereť.Nā tradiť myrtea uerbena rōanos ſabinoſq; depoſitis armis pacificatos ī loco q nūc ſigna Veneris claucinæ hēt.Cluere.n.antiq pugnare dicebāt:iō tūc electa qa cōuictiōi ē: & huic arbori ꝑeſt uenus.Antē ædē Quirini duæ myrti ſacræ fuere:altera patricia:altera plebeia:ꝓualuit patricia flaceſcēte plebeia florēs uirēſq; donec floruit ſenatus auctoritas.deīde bello marſico cū ſēatus auctoritas lāgueſceret: ualidior fcā ē plebeia flaceſcēte pꝛicia.cato tria myrti genera ponit candidū nigrū cōiugalē fortaſſe a cōiugis ex illo cluaciæ genere. Nūc alia diſtictio ſatiuæ & ſylueſtris:& ī utraq; latifoliæ:ī ſylueſtri ꝓpria oxii

myrſine.Satiuaꝝ genera topiarii faciũt.Tarētinā folio mĩuto.Nr̃atē patulo latiore:exticā dēſiſſimo ſenis filio rũ uerſibꝫ.Cõiugalē puto nũc nr̃atē dici.Myrtus odoratiſſima ĩ ægypto ē.Virgæ myrti geſtare uiatori pediti ĩlõgo itiere ꝓſũt. Hæc & plura alia refert Pli. Ades:uēi.Nã ſi pſēs ſis ſignificaret nõ huc ſed hic dixiſſet. Mĩthius:Flu.ē q ex bēaco lacu exiēs Mãtuã uſq; labit̃.Ibi ãt ĩ circuitu ciuitatis altero lacu facto breui curſu ĩ padũ ĩfluit. Quercu:Nã ſylueſtres apes ĩ cauis arboꝝ ſæpe cõdũt̃.hæc arbor ſacrata Ioui ē.Arbores q̃ ferũt eas q̃s ꝑprie glãdes dicĩus.ſũt q̃rcus:robur:æſculus:currus:ilex ſuber.Ciuica corona ex ilice prĩo mox ex æſculo:ĩde ex q̃rcu. Seria:ea ſeria dicĩus q nõ ad uoluptatē.ſed ad ueritatē utilitatēq; ſpectãt.Vnde ioco opponũt̃.hic cõi cus:ſeriõ dicis an ioco. Libethrides:Stra.ſic põit:helicõ igit̃ nõ ꝓcul a pnaſo diſtãs illi æmulus ē & altitudĩe & circuitu.Vterq;.n.niuibus pulſant̃.Et rupes ãboꝝ ſaxea ē.Hoc ãt ĩ loco ē cõſecrata muſis ædes fonſq; caballinus & libethrũ ſpelũca nymphaꝝ.Qua ex re ſuſpicari licet eos q & helicõa & pieriã & libethrũ & pimpliã eiſ dē muſis:cõſacrauerũt thraces extitiſſe.Pieres ãt uocabãt̃ qbus extictis:loca hæc macedões nũc poſſidēt. Pinu:In Europa ſex genera cognatoꝝ arboꝝ ſũt pĩus piaſter:ea ē pĩus ſylueſtris:ē mira altitudĩe:& a medio ramoſa.Inde pix:abies:larix & tæda. Vltra.p.Pluſq̃ ſibi placeat q̃ſi ĩuitus ũde poſſit oriri faſcinũ.hic dixit mala ligua:ſed de faſcio dictũ ē. Baccar:Bachara aſaꝝ ē:ut qdã uolũt.Pli.ãt Bachar eo q radicis tantũ odoratæ ē aq buſdã nardũ ruſticũ appellatũ Vnguēta ex ea radice feciſſe ãtiquos teſtat̃ Ariſtopha. cõicus:odor illi ē cĩnamomo.pxi us gracili ſolo nec hũido ꝓuēit.Et paulo ĩferius:Sed eoꝝ error corrigēdus q bachar nardũ ruſticũ appellãt.Eſt.n.alia herba ſic cognoĩata:quã græci aſarõ uocãt:cuius figurã dixĩus ĩ nardi generibꝫ.Qui uno aſſarõ iucio uocitari.alio ãt ĩ loco bachar aliq ex nr̃is pſã uocãt ĩ medicĩæ uſu & ueſtibus odoris gr̃a admiſcet̃.Diaſcorides ãt herbã illã ait eē odoratã corõis aptã:& q̃ folia hēat aſpa & lata.cuiq; uirga ãguloſa ſit & cubitalis: ramulis plēa aſpis.Florē ãt hēat purpureũ & piguē & ſubalbidũ odoratũ:radicē ſimilē helleboro albo odorē cĩnamomo ſimilē:naſcit̃ aſpis & hũidis locis. Caput: optĩe:Nã ĩ ueneratiõe cæteris donis caput pfert̃.Hinc Oui.ĩ uenatiõe apri calidonii a Meleagro caput apri Atlantæ datũ magna uiroꝝ inuidia ſcribit. Hoc aĩal ĩ india cubitales dẽtiũ flexus gemĩa ex roſtro totidē a frõte ceu uituli cornua habent:In Arabia nulli ſũt.ſed neq; ſues etiã. In macedonia mutos eſſe dicunt. Ap a græco eſt remota prima lr̃a.illi enim.κάπρον dicunt. Baccaris

Et ramoſa micon uiuacis cornua cerui.
Si ꝓprium hoc fuerit:leui de mamore tota
Puniceo ſtabis ſuras euincta cothurno.
Sinũ lactis & hæc tibi liba priape quotannis
Expectare ſat ē:cuſtos es pauperis horti. Th.
Nunc te marmoreũ ꝓ tempore fecimus at tu
Si fœtura gregem ſuppleuerit aureus eſto.
Nerine galatea thymo mihi dulcior hyblæ C

SER. Micon:uel eius filius uel patrõus. Viuacis: Nã ut ait Pli.cũ ſe cerui ætate grauatos cernũt:ſerpentes reqrunt:ut eos flatu ad ſe tractos cũ comederit reuertãtur rurſus in ætatē priorē. Propriũ:ut talia faciat carmĩa q̃lia Codrus. Tota:Nã ſolēt pleriq; caput tãtũ uel thoraca facere. Cothurno:In ſigulari uſus ē: qa hoc gēus calciamẽti aptũ ē utriq; pedi.ſic ēt ĩ æneide:uicire cothurno dixit. Sinũ:Sinus genus uaſis cuius pria ꝓducit̃.Cũ uero gremiũ ſignificat corripit̃.ē ãt habēda rõ pſonarũ.Nã ille ſupra eũ ueneratione locutus ē apud numē ſeueꝝ.Hic uero iocat̃:qa alloqtur numē qd iocis gaudet:Priapus ãt deus lãpſacenus helleſpõti q̃ hortos tuet̃. Liba:Placēta pro tp̃e.ꝑ neceſſitate. Si fœ.gre.ſ.Sĩ tot agnos habuero quot oues. Fœtura.n.ē ꝓuentus.i.ipſe fœtus. Galatea:Quæ mihi talis es q̃lis fuit Galatea polyphemo. Nerine:Græcũ patronymicũ fœmininũ qd deſinit aut ĩ as ut pelias:aut ĩ eis ut atreis:aut ĩ ne ut nerine adraſtine. Thymo hy. Vel odore hyblæi thymi:uel melle hybleo ut a materia rē dicat.Thymus.n.apibus nõ hominibus dulcis ē. Cerui natura Cothurnus Sinus Priapus Fœtura Nerinæ Thymus

AN.M. Viuacis cerui:uita ceruis ĩ cõfeſſo longa:ut inqt Pli.li.viii.Poſt centũ annos aliqbus captis cũ torqbus auris:quos Alexãder magnus addiderat:adoptis ĩãcute ĩ magna obeſitate. Ramoſa cornua:Cornua mares hēnt idiciaq; ætatis ĩ illis gerũt:ſingulis ãnis adiiciētibus ramos:uſq; ad ſexennes.ab eo tp̃e ſimilia reuiuiſcũt:nec põt ætas diſcerni:Pli.li.viii. Si ꝓpriũ hoc fuerit:ꝓpriũ.i.priuatũ mihi:nec ad alios ꝑtinens: hoc.ſ.ut carmen q̃le Codrus cõponam.Ad id aũt Dianã inuocat:quoniã Bucolicũ carmen Dianæ cõſecratũ ſcribunt. Nã ut Diodorus ait:tradũt daphni dianã fiſtula & cãtu bucolico apprime oblectaſſe. Suras:Sura dr̃ poſteri or ps tibiæ. Pũiceo:rubicũdo q̃ſi phœniceo. Cothurno:cothurni ſũt calciamētoꝝ genera uēatoꝝ:qbus crura ēt muniũt̃:cuius calciamẽti effigies ē ĩ ſimulacris liberi & diãæ:ꝓbus auctor. Sinũ lactis:ſinũ uas ē ſinuoſũ:ut ſcribit Marcel.Sinũ itē uas uinariũ grãde teſte Varrõe. Liba:ſũt placēte:de farre & melle: & oleo ſacris aptæ.dcã uero liba teſte Varrõe:q libarēt̃ priuſq̃ eēnt cocta.cato ãt capite.lxxv.docet latius quo pacto libũ fieret. Priape:hic dus nõ ſolũ ĩ urbiũ tēplis:ſed ĩ agreſtibus quoq; locis:tãq̃ uineaꝝ atq; hortoꝝ cuſtos colebat̃ fructuũ fures caſtigans.ei ſacra cũ riſu ludo fiebãt fabulãt̃ ãtiq Diõyſi ac Veneris filiũ fuiſſe.aſſerũtq; nõnulli priſcos illos: quũ uellēt hoĩum pudēda occultius noĩare priapũ dixiſſe:Diodorus auctor li.v. Fœtura.i.genitura & ouiũ ꝓuentus. Nerinæ:Nerei filia.de quo ſupius. Thymo:ēt ſupra patuit. Hyblæ:uide in Tityro. Sura Priapus

CHRI. Ramoſa:Quod proprium ceruoꝝ eſt.unde ceruus παράτον κεράτων.i.a cornibus dicit̃. Sed de ceruis alibi. Sinũ:Vas in quo exprimit̃ lac:& p diminutionē dcãm uolũt ſitellam. Liba:Libum in ſacris ut placet Seruio fit ex farre & melle & oleo.Marcus tamē Cato ita ait:Libũ ſic facito caſei pondo.ii.in mortario bene diſterat:ubi bene diſtriuerit farinæ ſiliigineæ libram: aut ſi uoles tenerius eē ſe librã ſimilaginis ſolum eodem indito.pmiſceto q; cum caſeo bene:ouum unum addito:& una bene permiſceto:inde panem facito: folia ſubdito:in foco calido ſub teſta coquito leuiter. Priape:Diodorus de diis ægyptiis ſic ait:hyrcum deificarunt ut græci priapum propter eam corporis partem a qua ſit oĩum ortus.Pudēdis.n.nõ ſolũ ægyptii. ſed alii ſacra faciũt tanq̃ cauæ aĩantiũ generatiõis.Alio ãt loco refert Dionyſii & Veneris filiũ fuiſſe Priapũ phyſi

ca rõne. Nã q uino calẽt in uenerem, ꝑni ſũt. Alii dicũt uirile mẽbrũ priſcos fabuloſe priapũ appellaſſe: & q generãdo℞ hoĩum cã ſit ĩmortalitate donatũ: Aegyptii aſſerũt titanas Oſiri ex iſidiis laceraſſe: & ſingulos ſingula mẽbra clã exportaſſe. Virile ſolũ membrũ q nullus exportare uoluerit ĩ flumẽ abieciſſe. Itaq; Iſis cũ reliq̃ repiſſet mẽbra & cõſecraſſet. & ipſũ uirile iuenire non poſſet: ſeorſũ ut deũ colendũ inſtituiſſe. Appellant Ityphallũ & nõ ſolũ in templis hẽbant: ſed ĩ agris cuſtodẽ uitibus & hortis adhibebant. Qui & faſcinatiões phibere putat̃. hæc Diodorus. dat̃ aũt deus hortis quoniã nullũ genus agro℞ fertilius & q magis gignit iis ẽ. Euſebius aũt demõſtrat priſcos priapũ hũiſſe ſymbolũ quo ſignificaret̃ uis illa ſemĩalis: q in terram deſcendit: cuius q ad ſiccos ptinet fructus bona dea: q ad plãtaria Dionyſius dr̃. Thymo: herba notiſſima ẽ: cuius uirtutes ĩnumeræ pene ſũt. calefacit. n. & deſicat, ꝓuocat urinã & mẽſtrua. pellit fœtũ. Apit opilatiões uiſce℞ confert exereatui pectoris & pulmõis: cõfert pectori & ſtõacho epota cũ ſale & aceto abſtergit pituitã. Si cũ melle decoq̃t ꝯfert aſmaticis expellit lũbricos: trita ĩ mortario & ſpſa ſup cibos ꝯfert obſcuritati uiſus. Et quoniã apes paſtæ thio optia ꝓducũt mella: thio, p melle poſuit. Hyblæ: mõs ẽ ſiciliæ. ĩ quo pp copiã thymi opia fiũt mella.

Candidior cygnis: hedera formoſior alba
Cum primum paſti repetent præſepia tauri:
Si q̃ tui corydonis habet te cura: uenito. (Th
Immo ego ſardois uidear tibi amarior herbis.
Horridior ruſco: proiecta uilior alga:
Si mihi nõ hæc lux toto iam longior anno eſt:
Ite domum paſti ſi quis pudor ite iuuenci.
Muſcoſi fontes: & ſomno mollior herba C.
Et quæ uos rara uiridis tegit arbutus umbra
Solſtitium pecori defendite. iam uenit æſtas
Torrida: iã læto turgent in palmite gemmæ:
Hic focus & tedæ pigues: hic plurius ignis T.
Semper: & aſſidua poſtes fuligine nigri.
Hic tantũ boreæ curamus frigora: quantum
Aut nume℞ lupus: aut torrẽtia flumina ripas
Stant & iuniperi: & caſtaneæ hirſutæ: C.
Strata iacent paſſim ſua q̃q; ſub arbore poma
Omnia nunc rident. at ſi formoſus alexis
Montibus his abeat: uideas & flumina ſicca.
Aret ager uitio moriẽs ſitit aeris herba: Th.
Liber pampineas inuidit collibus umbras.
Phyllidis aduẽtu noſtræ nemus omne uirebit
Iuppiter & læto deſcẽdet plurimus imbri.
Populus alcide gratiſſima: uitis iaccho C.
Formoſæ myrtus ueneri: ſua laurea phœbo.
Phyllis amat corylos: illas dũ phyllis amabit
Nec myrtus uicet coryllos: nec laurea phœbi
Fraxinus ĩ ſyluis pulcheria: pius ĩ hortis: Th.
Populus in fluuiis: abies in montibus altis:
Sæpius at ſi me lycida formoſe reuiſas:
Fraxius ĩ ſyluis cædet tibi: pinus ĩ hortis. (M.
Hæc memini & uictũ fruſtra ꝯtẽdere thyſin.
Ex illo corydon corydon eſt tempore nobis.

SER. Alba: qa ẽ etiã nigra hedera: ſed utraq; ex ligno non ex frondibus dignoſcitur. Tui cory. Plenus affectus ut illud Si quis amatæ tangit honos. Sardonis: In Sardinia ſardoa herba naſcitur apiaſtri ſimilis. Hæc ora hoĩum in rictus dolore contrahit. ut ueluti ridẽtes moriãtur. Ite domu: Iuuẽci auidiſſime paſcũtur: & iõ increpat qd̃ tarde redeãt. Muſcoſi: Lanugine uiridi conſperſi. Arbutus: arbor ẽ frõdibus raris. Iã ue. Nõ eſt ſed aduentat: nã adhuc turgẽt gemmæ in palmitibus uitis. Pingues: Deſudantes picẽ. Aut nume. l. Quia ſolum predas conſiderat. Stant: plenæ ſunt. alias horrent: ut Stant lumina flamma. Hirſutæ: Adhuc intra ſuos echinos poſitæ. Rident: Læta ſunt ut mixtaq; ridenti collocaſia fundet achãto. Hora. Ille terrarum mihi pter omnes angulus ridet. Flumina ſic: hyperbolice q continuo fluentes aquæ ſiccentur. Vitio ager: peſtilentia corrupti aeris affligit̃. Inuidet umbras: inuideo tibi illã rẽ dicimus: ut te ne ĩ qt miſerande puer cũ læta ueniret inuidit fortuna mihi Vir. nunq̃ pãpinos ĩ fe. ge. ꝓfert ſed Varro frequenter. Iuppiter & . l. d. p. i. Sic alibi: Cõiugis in gremium lætæ deſcendit. Aer. n. in pluuias ſoluit̃. Fraxinus: ita erunt pulchræ hæ arbores ĩ ſuis locis natæ ut ſi tu ad me uenire ſæpius curaueris. Ex illo. c. c. ẽ. t. n. Victor nobilis ſupra oẽs: quã rẽ q̃ſi ruſticus ĩplere nõ potuit. ANTO. MAN. Hedera alba: nõ propter lignum alba hedera dicitur & nigra: ſed propter folia & ſemẽ eſt enim alia fructu tantum candida: alia & folio arbores autem necat candida omnemq; ſuccum auferendo tanta craſſitudine augetur: ut ipſa arbor fiat brachia ibi maxime ramoſa ac robuſta Pli. li. xvi. Sardois herbis: herba ſardinia quæ in fluuiis prouenit iuſto largior: ſi edulio fuerit ueſcentibus neruos contrahit: i ictu ora deducit: ut qui mortem oppetunt uelut ridentiũ facie itereant: Solius. auctor. Ruſco: Ruſcũ herba eſt ſponte naſcens: qua ĩ cibis utuntur pleræq; gentes. Pli. li. xxi. Alga marina herba tenuiſſima. Muſcoſi: lanuginoſi. Et ſomno mollior herba: ideſt iucundior ſomno. Solſtitium: ſolſtitia duo ſunt brumale & æſtiuũ. Nono cal. iãuarii brumale ſolſtitium ẽ. Aeſtiuũ uero. viii. & . vii. & . vi. cal. Iulias. in quo fauonius & calor auctor eſt Colu. li. xii. ca. ii. plura ẽt Pli. li. xviii. ca. xli. Defẽdite. i. auertite atq; depellite: Nã ut Gellius ſcribit. li. viii. ca. i. offẽdere ꝓprie & latĩe ſignificat incurrere ĩ aliqd & icidere. Defẽdere uero auertere atq; depellere. Hinc Quĩ. Claudius ait a pinnis hoſtes defendebat facillie. Aeſtas: ea icipit. vii. idus ſextilis: hyems. iiii. idus Nouembris. Vir. vii. idus Februarii. Varro li. de re ruſtica auctor. Iã læto palmite: palmes dictus ut feſtus ait: q ĩ modũ palma℞ uirgulas q̃ſi digitos edit. ẽ ãt ut aiũt uitis materia mollis: q p nouella brachia emiſſus fructus affert: pp ea læto palmite poeta dixit. Gẽmæ. hæ oculi uitis dicũt̃ p metaphorã. i. trãſlationẽ. q̃ teſte Fabio li. viii. copiã auget ſermonis: pmittendo

mutuari q̄ nō.hēt.unde neceſſitate ruſtici dicūt gēmas iuitibus:q .n.diceret aliud. Tedæ:Teda reſinā fert un de ſucco ē abundātior flāmis ac lumī ſacroꝝ ēt grata Pli.li.xvi. Focus:Varro ſcribit focos dictos ꝙ foueant ignes.qcqd āt ignē fouet focus uocat̄:ſeu ara ſit ſiue qd aliud in quo ignis fouet̄ Sūt q dicāt a græco phos qd ē ignis ſeu lux ſeu lumē. Poſtes:a poſt dicti uidēt̄ ꝙ poſt fores ſtāt:Priſc. Torrētia:Impetuoſa.æſtuātia. Stāt: plene ſūt igt Nōius hoc loco ſi ſcena cælū caligīe ſtat iunipi iunipus āt cætera oia excalfacit:extenuat cedro ſi/ milis accēſa ſerpētes fugat.ſemē ſtomachi pectoris lateris doloribus utile.tuſſes cōcoqt:illitū tumores ſiſtit. Pli.li.xxiiii.Iuppiter & læto:deſcēdet plurius ibri.Iuppiter.i.aer.is.n.Iuppiter eſt ut dixit Ennius quē græci uo cāt aerē:q uentus ē & nubes iber poſtea.ſic.n.Varro docet:deſcendet:autē ī terrā læto ibri.i.fœcunda pluuia. Populus:de hac lege Pli.li.xvi.& li.xxiiii.eſt autē populus ī tutela herculis:q ut aiunt ad inferos iens populea frōde ſe coronauit. Alcidæ.i.herculi.fuerat.n.Alcæus Amphitriōis pater:ut Euripides oſtēdit:a quo hercu/ les ipſe alcides dicit̄. Iaccho:de hoc ſupius patuit. Laurea:laurus ipſa. Phœbo:phœbus dr̄ lucidus uel pu/ rus:q̄ ī phobios a phos & bios.i.lux uitæ.epithetō ē appollinis unde legit̄:Mihi phœbus apollo ꝑdixit.eſt no bis corydō.ac ſi diceret dulcis cātus uel dulcis cantor.Coridos.n.auis dulce canit uti aiunt dr̄ ēt Corydalos.

Focus — Iūipus — Populus — Alceus — Phœbus — Corydos

CHRI. Ruſco:Sūt q credūt idē eē qd ſētes. Ite do.p.ſeſus ē paſti eſtis & tamē pp auidiſſimā uoraginē:nō deſinitis. Sed ſi eſſet ullus in uobis pudor diſcederetis.Demonſtrat autē poeta q̄tū ex nimio amore cupiat ut diſcedant:ut poſſit frui re amata poſtq̄ irrationalia ueluti ſi rationalia eſſent alloquitur.Nam cæcus ex nimio amore nō uidet quibus dicat. Mollior herba.i.q̄ recūbentibus in te molliorē ſomnū facis. Solſtitiū pecori: defendite:ſolſtitia duo facit ſol Alteꝝ quando ingredit̄ capricornū.qd hiemale dicit̄. Alterū quādo ꝑuenit ad cancrū:qd appellat̄ æſtiuum.Illud maxima frigora habet & dies oīum breuiſſimos: Hoc maxīos calores & dies longiſſimos:cōſtant enī ex quindecī horis:ex tertia paulominus pte unius horæ.Noctes ſunt ex octo horis:& ex duabus paulominus partibus de tribus horæ ptibus. Defendite ſolſtitium pecori.i.arcete ui ca/ loris:q̄ eſt in ſolſtitio a pecore.Dixit eodem modo Stati.Hinc uero ambobus rabiē fortuna cruētam Attulit haud paſſi ſocijs defendere noctem culminibus.Hora.Et toga q̄ defendere frigus:q̄uis craſſa queat.Sic Hōe. ἀμύνω qd defendo ſignificat eodē modo dicit:Χρειὼ ἐπποισ γένταια εἰκεα λοιγὸν ἀμῦναι. Gemmæ:gem mas dicimus lapillos prætioſos:ſed dixit gēmas ī palmite-uitis oculi:q iā turgendo extant:ut gēmæ extant in annulo. Focus:locus eſt ubi ſit ignis.Dicit aūt contraria ſuperiori:Ille enim q̄rebat remedia contra calores. Hic dicit iā inueniſſe cōtra frigora. Tedæ:Tæda arbor eſt.in Europam.n.ſex genera cognataꝝ arborū ſunt q̄ reſinā ferunt:pinus:pinaſter:pix:abies:larix & tæda.Sed tæda abundantior eſt ſucco q̄ reliq̄:flammis ac lu/ mini ſacroꝝ ēt grata.Hæc Pli.Notū aūt eſt ꝙ in locis in qbus abundat tæda illius ligno ꝓ candelis utunt̄.Hic faces tædas pſæpe appellant poetæ. Torrētia flumīa:torrētes dicius fluuiolos paruos a mōtibus decurrētes dictos ſic:qa in caloribus & ſiccitatibus torrent.i.areſcunt.Sed quoniā quando augentur ſubitis imbribus cū maximo impetu p precipitia deferūtur:Propterea dicimus res torrentes q̄ cōcitatæ uehemēteſq̄ ſūt ut gēus dicēdi torrens.Vnde Iu.Sermo prōptus ē & Iſæo torrētior.Ergo torrētia flumina cōcitata & rapida. Caſta/ neæ:caſtaneas nuces uocamus q̄q accōmodatiores glādiū generi.Sardibus hæ primū ꝓuenere Vnde græci ſar dianas balanos appellāt octo illaꝝ genera ſunt:Laudatiſſimæ q̄s Tarentū ꝓducit ait Pli.Macrobius uero nu/ ces heracleoticas uocat ex auctoritate Oppi ī libro de arboribus ſilueſtribus ubi ait:heracleotica nux quā ca/ ſtaneā qdā uocan . Hirſutæ:hirſutas dixit pp thecas ſpinoſas q echini dicunt̄ a ſimilitudie echidnoꝝ qui & ipſi ſpinoſi ſūt. Sed & erinatius ſpinoſū aīal echidnus dr̄. Fraxinus:hæc arbor celebratiſſima ē ab Homero ī haſta Achillis: q̄ ī ida troadis naſcit̄ adeo ſimilis ē cedro ut dempto cortice emptores fallat.Frōdes eius iumē tis mortiferas : rumīnātibus īnoxias græci tradidere.In Italia nec iumentis nocent.Succus ad potū exp̄ſſus cō tra ſerpētes ualet. Arborē ipſam ita refugiunt ut ne umbrā quidē unq̄ attingant. Expertum hoc:ſe ait Plini/ us.ſin eceſſitas ſit in ignem potiuſq̄ in fraxinum effugere ſerpentem.De reliquis arboribus dicemus alibi.

Solſtitium — Focus — Tæda — Torrēs — Fraxinus

Argumentū æglogæ octauæ quæ dicit̄ Da mon uel Pharmacentria.

Hic Damon queritur Nyſæ deceptus amore.
Daphnidi dat cantus cōfectos Alpheſibœus.

Aſtoꝝ muſā dāonis &alpheſibœi
Immemor herbarumquos eſt mi
rata iuuenca
Certantes:quorum ſtupefactæ
carmine lynces
Et mutata ſuos requierunt flumina curſus.
Damonis muſam dicemus & alpheſibœi.

SER. Aſtorum muſam : Theocritus æglogam φαρμακευτρίαν ſcribit:ī qua mulier qui buſdam ſacris mētem amatoris a quo cō temnebatur peruertit.Illam Virgi.ad ulti mam huius æglogæ partem tranſtulit.Nam prima pars conqueſtionem amatoris decepti continet. Mu ſam:Cantilenā amoꝝ quos inter ſe cecinerunt. Mi/ rata iu.Quam iuuenca qd animal paſcēdi auidiſſimū eſt adeo admirata eſt ut obliuiſceretur herbaꝝ. Stu pefactæ.c.lyn.Procedit ad augumēta:Iuuēcæ oblitæ ſunt paſcuis.Stupefactæ ſunt feræ.Flumina ſenſu ca/ rentia curſus retardarunt. Requieu.unt:Quietos eſſe fecerunt. Ergo eſt quieſco : ideſt quietem capio:& quieſco ſeruum:ideſt quieſcere facere.

Quieſco

AN.M. Paſtoꝝ muſam:Theocritus ægloga ſecū da ſcribit Simetham cū Theſtyli Delphidi amatori magicum carmen exercere. Id autem Maro ultīa parte huiuſce æglogæ imitatus ē.At hic Daphnidi:ibi Del/ phidi carmina fiunt.Ibi itē ſæpius repetitur.Ducite ſacra domū mea carmia ducite delphin.hic ſæpius.Duci te ab urbe domū mea carmia ducite daphni.Pharmacētria ꝑterea dr̄ uenefica.pharmacia uenenatio:medicia pharmacenomæ icāto.pharmaceo uenēo icāto Pharmacō uenenū:medicia pigmētū.pharmacos ueneficus.

Non ab re igit̃ p̃ſens æglogа pharmacẽtria dicit̃:cũ in ea carmina & ueneficia fiant. Alpheſibœi:de hoc late æglogа quinta. Muſam:cantilenam. Lynces:in æthiopia naſcuntur.ſcribit Pli.ſunt autem timidæ & uariæ & maculoſæ.iunguntur q; etiam curru bacchi.de quibus æglogа.v.diximus. Requierunt:qeſcere fecerũt.

CHRI. Lynces : Lyncũ humor ita reditus ubi glaciat̃ areſcit ut ĩ gẽmas carbũculis ſimiles:& igneo color̃ fulgẽtes lyncuriũ uocatas.Nouere hoc lynces & ĩuidẽtes ruinã terra opiũt:ſed iõ celerius ſolidat̃.Hæc Pli.Errãt ãt q lyncas ceruarioſq; lupos eãdẽ uelit ẽẽ ferã.Nã ſeorſũ de ceruario ſcribit Pli.& ſpeciẽ lupi ẽẽ uult Aitq; ſi q̃uis ĩ ſũma famæ mãdat qcq̃:& forte reſpexerit ita obliuiſci illius cibi:ut digrediẽs aliud q̃rat. Ceruarios thoas græci appellãt.Lyncis fabulã narrat.Oui.Mutata a ſua natura ut q̃ mobilia ſolẽt ẽẽ ſtẽt. Damõis mu.quotiẽs clauſulã:ac deĩde ĩterponimus multa ãteaq̃ adiũgamus uerbũ repetimus dictiões poſitas a p̃cipio.

Tu mihi: ſeu magni ſuperas iam ſaxa timaui:
Siue oram illyrici legis æquoris.en erit unq̃
Ille dies:mihi cum liceat tua dicere facta:
En erit:ut liceat totum mihi ferre per orbem
Sola ſophocleo tua carmina digna cothurno
A te principium:tibi deſinet:accipe iuſſis
Carmĩa cœpta tuis:atq; hãc ſine tẽpora circũ
Inter uictrices hederam tibi ſerpere lauros.
Frigida uix cælo noctis deceſſerat umbra:
Cum ros ĩ tenera pecori gratiſſimus herba
Incunbens tereti damon ſic cœpit oliuæ.(DA
Naſcere:præq; diẽ ueniens age lucifer almũ.

SER. Tu mihi:Snia ẽ ubicũq; es Auguſte. Timauus:Fluuius ẽ Venetiæ. En.c.Primũ en optat.ſecũdũ cõfirmat. Sola ſopho.t.c.Ac ſi diceret q̃q̃ ĩpar ſit ĩgeniũ: qa tu dignus es ſtilo ſophocleo:Sophocles.n.tragicus ẽ altiſonus. A te.p.Sic Hora.Prĩa dicte mihi ſũma dicẽde camœna. Iuſſis:Nã ſupra dixerat nõ iniuſſa ca. Atq;.h.ſ.tpa.c.in.u.h.te.ſ.l.Allegoricos dicit debet̃ meũ carme floret̃ ĩter tuos triũphos.Nã triũphãtes lauros poetæ hedera coronãt̃ Serpe:uerecũde dixit.i.hũiliter p̃cedere. Frigida.u.totã uigilaſſe noctẽ oſtendit̃ amator ſiqdẽ ortũ luciferꝫ primũ aſpexit: & eũ ut Veneris ſtellã allocutus ẽ. Tereti:teres ẽ rotũdũ & oblõgũ ut colũna. Præq;.d.p̃ueniẽs. Nil teſtibꝰ illis:nihil p̃feci q̃ illos ſũ ſæpe teſtatus.'Epicurice ergo dixit q ait:Nec bene p̃ meritis capit̃ nec tangit̃ ira.

AN.M. Tu mihi:ſupple.faueas Auguſte: cum ſiqdem per apoſtrophen alloquitur ideſt per auerſionẽ ad ſecundam perſonam. Apoſtropho.enim auerto ſignificat. Magni timaui:Timauus fluuius eſt qui per Aquileiæ agrum labitur.de quo Pli.li.iii.& Strab.li.v. meminerunt.Vtq; Mela ſcribit:Timauus nouem capitibus exurgens uno hoſtio emittitur.Stra.autem inqt ſeptem eſſe Timaui fontes:mare mox irrumpentes:lato & profundo ſane fluuio.locumq; ipſum maris fontem & matrem ab indigenis uocari. Saxa.i.montes nam Timauus ut ait Poſidonius e montibus delatus decidit in profundum:qd̃ Strabo refert.& Maro li.i.æne.inqt.Et fontem ſupare Timaui:Vnde per ora nouem uaſto cum murmure mõtis.It mare præruptum:& pelago præmit arua ſonanti. Illyrici æquoris : illiris adriatici maris latus occupat teſtibus Mela & Dionyſio.Pli.item li.iii.inquit.Quæ pars ad mare adriaticũ ſpectat appellatur dalmatia & illyricum. Siue oram illyrici:hoc dicit:quoniam Auguſtus adoleſcẽs adhuc p̃ ſe dalmaticum bellũ geſſit.in quo uulnera etiam excepit.Idem ut quibuſdam Pannonicis atq; germanicis:aut ĩteruenirет:aut non longe abeſſet.Rhauennam uel Mediolanum uel Aquileiam uſq; ab urbe progreſſus eſt. auctor eſt Suetonius. ſcribit etiam Apianus latius in libro qui illyrius dicitur propter hæc igit̃ ait Maro.Superas iam ſaxa Timaui:is enim per Aquileiæ agrum labitur:q̃ regio ab Venetia diuiditur flumine Natiſone Strabone teſte. En erit unq̃:optat prius:deinde confirmat. Sophocleo:Sophocles tragœdiarum ſcriptor fuit teſte Euſebio:fuit autem Athenienſis:quem Cicero diuinum poetam libro primo de diuinatiõe uocauit: ubi mira q̃dam de herculis ſurrepta aurea patera & illius uiſione in ſomnis meminit. Sophocleo Cothurno::ideſt ſublimiori ſtilo:& Sophoclis boatu.de hoc latius æglogа ſeptima diximus.poniturq; interdum p̃ alio dicendi genere apud poetas:Vt hic:Vtunturq; cothurno tragœdi:ſecuti comœdi ſocco. Tua carmina: ideſt tua geſta continentia non enim de carminibus ipſius Auguſti intelligit.nam ait:A te Principium tibi deſinet.Quod uerum extitit:nam & in bucolicis georgicis & æneide eum celebrauit. Atq; hanc ſine tempora circum inter uictrices &c.ſenſus eſt:concede hæc mea carmina eſſe inter triumphos & laudes dignitateſq; tuas. Hanc hederã:ad illud rettulit. Accipe iuſſis Carmina cœpta tuis:ergo hanc hederam:hæc carmina.nã ut diximus hedera poete coronabantur. Victrices laus:quibus quidem uictores & triumphantes ipſi coronabantur. Frigida uix cælo:peracta inuocatione ad narrationem deſcendit.exponit enim Damonis querelas decepti amore Niſæ. Diem almum:ſicuti enim luna nocturno temperamento.ita ſol diurno calore oĩa moderat̃ & nutrit. Lucifer:infimaq; eſt quinque errantium:terræq; p̃xima ſtella ueneris q̃ phoſphoros græce:lucifer latine dicit̃ quũ antegreditur ſolem quum obſequitur autẽ heſperos.Tul.in li.de.n.de.edocuit.

CHRI. Timaui:de hoc dicetur in primo æneidos. En erit:preterea nimia cupiditate:quaſi deſperat talem diem uenturam quod maxime oſtendit repetitio iſtius dictionis ea q̃ dolentis eſt ſimul & optantis.Deſperat autem uenturam diem illam quia deſperat poſſe acquirere ſtilum conuenientem rebus q̃ propter ſẽtentiarum magnitudinem mereantur grandiloquentiam tragicam.qualis fuit ĩ ſophocle.Sophocles enim tragicus fuit:cuius grauitas & cothurnus & ſonus ſublimior uidetur quam euripides.Nam hos duos ſcribit. Quintilianus opus tragicum longe clarius illuſtraſſe.Addit etiam quod dubitatur.Vter in diſpari uia poeta ſit melior:ſed Euripidem magis imitandum oratoribus dicit. Cothurno:ut ſocii calciamẽta erant comicorum ita cothurni tragicorum.unde & ſoccus pro comico & cothurnus pro tragico põitur.Hora.Hũc ſocci cepere pedes grandeſq; cothurni.ſunt tamen qui credant uoluiſſe Maronem:laudare carmina auguſti:qui

oſtēdit. Tranq̃llus tragœdiis delectatus eſt. Nā & aiacē maxĩo ĩpetu aggreſſus eſt. deĩde cū diſpliceret ꝓpterea q̃ aboleuiſſet: & interrogaret̃ qd ageret aiax ſuus. reſpō dit illū in ſpōgiā incubuiſſe ut ait Macrobius. Quod āt dixit iter u ictrices hederā tibi ierpe lauros: uolūt illū oſtēdere auguſtū laudibus ĩpatoriis poeticam miſcuiſſe. Ate principi. ſic Hor. ἐκ σοῦ μὲν ἀρξώμεθα ... Incũbēs: Tanq̃ feſſus & lãgueſcēs ex amore. Naſcere: amãs apud ſtellã Veneris conq̃ri cupit. Et ĩpatiētia more dixit naſcere. q. d. Accelera ad ortum. Almum: oĩa per quæ ſumus: aut per quæ alimur alma dicimus hinc almam uenerem: & almam Cererem. Almus

Coniugis indigno Niſæ deceptus amore
Dum queror: & diuos (q̃q̃ nil teſtibus illis
Profeci) extrēa moriens tamē alloquor hora.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Mænalus argutūq; nemus pinoſq; loquentes
Sēper habet: ſemp paſtoꝝ ille audit amores
Panaq;: qui primus calamos nō paſſus iertes
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Mopſo Nyſa dat̃. qd nō ſperemus amantes?
Iungentur iam gryphes equis: æuoq; ſequēti
Cū canibus timidi uenient ad pocula damæ.
Mopſe nouas incide faces. tibi ducitur uxor
Sparge marite nuces: tibi deſerit heſpus oetā.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.

SER. Coniugis: nō q̃ eſſet ſed q̃ ſparet̃. ſic in q̃rto æneĩ. Quos ego iā toties iā dedignata maritos. Extrēa ho. paulo poſt moriturus. Sic ĩ q̃rto. Incubuitq; toro dixitq; nouiſſima uerba. Menalios: arcadicos a Mænalo Arcadiæ mōte. Et hic uerſus dictus itercalaris qa ſæpius interponitur: ut dies & menſes itercalares dicũt: quoniã iterponunt̃ ĩ ãno. Fecit āt hūc uerſū ad imitationē Theocriti ĩ pharmaceutria: ubi ē iterpoſitus ſæpe uerſus O turbo maritū meū domū adducito: ut ĩ ſequētibus ē: Ducite ab urbe domū mea carmĩa ducite daphni. Argutū: garulū ſtridulū. Pioſq; .q. ideirco auſus ē dicere: qa dicturus eſt paſtoꝝ audit amores: Sic in prĩa æglogã. Formoſã reſonare doces amarillyda ſyluas. Mopſo nyſa dat̃: hōeſta turpi: pulchra deformi. Gryphes: ĩ hypboreis naſcũt̃ mōtibꝫ oĩ ex ꝑte leōes: alis & facie aq̃læ ſimiles: eqs ĩfeſti: apollini cōſecrati. Cū cãibus. t. nō ſolū pulchræ deformibus nubēt: ſed ēt cōtrariæ naturæ aĩalia iūgent̃. Cū canibus. t. u. a. d. mopſus. canibus: Nyſã damis ad pſonã alludēs cōparat: Damas maſculini generis facit. ſic alibi: Timidi damæ ceruiq; fugaces. Hora. ĩ fœminino poſuit. Et ſupiecto pauidæ natarũt æquore damæ. Faces: q̃ ſolēt ꝑire nubētes puellas. Varro iō dicit faces ꝑire nuptas: q antea non niſi noctu ducebantur a ſponſis qs ideo dicit limē nō tãgere nec ſacrilegio ĩchoarēt ſi depoſituræ uirginitatē calcēt rē ueſtæ nūini caſtiſſimo conſecratū. Tibi. i. ſub tuo noĩe alii ducit̃: ut oſtēdat eam corruptoribus ſeruituram. Sparge nuces: Varro ſpgendaꝝ nucū cãm dicit: ut Iouis oēm matrimoniū celebret̃ ut nupta matrona ſit ſicut Iuno. Nam nuces ĩ tutela ſunt Iouis & iuglãdes quaſi Iouis glãdes uocãtur. Nam id uulgare eſt: iō: ſpgi nuces ut a rapiētibus pueris fiat ſtrepitus: ne puellæ uirginitatē amittentis uox audiat̃. Mō tamē iō aut ſpge marite nuces: ut eū culpaſ ret iſamiæ. Nā pueri catam iti meritorii qbus licēter utebat̃ antiqtas recedētes a turpi ſeruitio nuces ſpgebãt i. ludū pueritiæ. ut ſignificarent oĩa pueritia iã ſpernere. Vnde illud dixit: tibi ducit̃ uxor. i. ſub tuo noĩe. aliis ducitur. ſ. ſuis corruptoribus. & nō ſibi. Oetã: Theſſaliæ mōs ab occidēte in quo ſtellæ uidentur occidere. Oeta

AN. M. Cōiugis ĩdigno: ĩferioribus clauſulis id iūgit̃ nō ꝑcedētibus. Cōiugis: q̃ cōiugē optabã. Indigno amo. cū. n. illa me ſpneret ĩdigna erat amari mihi. Mænalios: arcadicos. Menalus. n. Arcadiæ mōs ē teſte Pli. & Strabōe. cuius tãta ē altitudo: ut eius cacumē aſtris uideat̃ iſertū: hic Statius li. ix. th. ait. Et ĩ mediis frōdentē mænalō aſtris. Incipe me. figura ē Epimone: q̃ dici pōt pſeuerãtia uel aſſiduitas. ſæpe. n. eadē ſnĩa repetit̃. appellant̃ ii uerſus ĩtercalares. i. ĩterpoſiti. Argutū: ſonoꝝ. Gryphes: grypoſis curuatio dicit̃. grypos habēs naſū adūcū. ĩde grypes dicūt̃. latioꝝ aliq addito h gryphes dixerūt. ſūt āt in ſcythia alites ferociſſĩe teſte Solĩo ca. xvi. & ultra oēm rabiē ſeuiētes. Meminit ēt de iis mela li. ii. Dãæ: dama gēus ē capæ ſylueſtris. cui fel deeſſe notatū ē: ſicuti ceruo: ẽquo: mulo: aſino: & uitulo marino: ut ſcri. Phūs li. ii. de aĩalibus. & Pli. li. viii. iqt q dãæ mãſueſcūt raro: cū feræ dici iure nō poſſint. Nouas faces: patꝝ & matꝝ pueri tres adhibebãt̃ ĩ nuptiis: unus q facē pferret ex ſpĩa alba. qa noctu nubebãt: duo q nubētē tenerēt: auctor ē Feſtus. Plutarchus ĩ ꝓblematibus ſcribit: q qnq; faces ĩ nuptiis accēdebãt: q̃s Cæreos appellabãt. Incide: ut ĩ nuptiis adhibeas. Nuces: honor nucibus naturæ peculiaris gēino ꝓtectis opimēto: puluinati primū calycis mox ligni putaminis: q̃ cã eas nuptiis fecit religioſas: tot modis fœtu mūito. qd ē uериſimilius: q̃ qa cadēdo tripudiū ſonūue faciãt. Pli. li. xv. ſcribit. Tibi deſerit heſpus oetã. i. in tuam gratiam occidit heſperus: olĩ nãq; & nunc quoq; maritus primo ſponſæ non ĩ luce: ſed in tenebris iūgit̃. de quo Plutar. ꝓblēa extat. hæc oĩa tamē irōicos dcã accipiãt̃. Poſſes itē hoc pacto accipe Tibi deſerit heſpus oetã. i. te pp e cælo fugit heſpus tanq̃ id ægre ferens: melior tamen ſenſus pri or: nã noctu nubebãt ut diximus. Oetam: œta mons eſt ĩ theſſalia: qui ab oriente ac thermopylis in occidentē: uſq; in ſinum ambracium extenditur: aſperitatis & celſitudinis non mediocris. hæc & plura Stra. lib. ix. Oeta

CHRI. Indigno: maxĩo uel nō dignis iniuriis q̃s a nyſa accipit: uel ſit hypallage. i. nyſæ ĩdigno nrō amor̃. Teſtib9. i. uel ſit ſēſus q nihil mihi ꝓfuerit teſtari ĩpos: uel qd ĩpi ſūt teſtes q nihil q̃rēdo ꝓfecerĩ. Miores op tēi pſēri ꝑticipio & nō moriturus ĩ futuro dixit: q̃ſi iã nūc nō ſe oĩo uiuū dicat. ergo moriēs. i. dū morior qd cepi. nã amãtes nō mō mori. ſed iã ſe mortuos q̃rūt̃.. Mēal: os arc. i. q̃les ſolēt arcades ſoli cãtar̃ piti. nō. n. ſe dãt ut arcadicæ canat: ſed ut canat tibiã rogat. Mēalus āt mōs Arcadiæ ē iuxta Striphalū. Loq̃ntes: ex roboa referētes ut nō canamus ſurdis reſpōdēt oĩa ſyluæ. Mopſo: q̃ſi uiro nauci & ĩdigno tã pulchra puella. Nyſa: tã pulchra tã uenuſta. Sūt āt hæc ꝓferēda cū maxĩo pōdere ut ĩdignatio pp acceptã iniuriã: & admiratio pp diſparilitatē cōiunctorum & conqueſtio: qa dolet tanq̃ amore ꝑditus amata re priuari. Quid nō ſperemus. i.

timemus.Tá.n.incredibilis uidebaᷣ illa coniunctio:ut nihil iá tá ípoſſibile ſit qđ uideatur timendū:pp quod pōit duo hæc ipoſſibilia de equis cū gryphibus:& de dámis cū cáibus. Gry/phes Gryphes:de his ſic ait Iulius ſolinus ī aſiatica Scythia terræ ſūt locupletes ihabitabiles tamé.Ná cū auro & gémis affluant gryphes tenét uniuerſa alites uelociſſimi uel potius fere uolátes:& ultra oém rabié ſæuiétes.Sūt.n.q̄drupedes & corpore qdé leonibus alis aqlæ ſimillimæ:quoꝝ imanitatibus obſiſtentes aduenis diuitibus rarus acceſſus é:qppe uiros diſcerpunt uelut geniti ad amplectendá auaritiæ temeritaté.Ariſmaſpi cū his dimicant: q uno oculo in fronte media feruntur inſignes ut intercipiant hos lapides mira cupiditas eſt:& feris rapientibus & arimaſpis cuſtodiétibus.Hæc Solinus.Alii dicūt has feras eé in tutela Apollinis:& equos uæheméter odiſſe.Quod núc & Maro teſtaᷣ.Ego hos eos eé crediderim quos plautinus ſtrobilus picos nūcupat.Ait.n.picos diuitiis q aureos montes colūt ego ſolus ſupo. Faces:ſpina nuptiaꝝ facibus auſpicatiſſima eſt quoniá inde fecerūt paſtores q ſabinas rapuerūt.ut auctor é Maſſurius.Nūc facibus carpius & corylus familiariſſimæ Ait.Plinius. Nuces:Quáuis p nuces iuglandes intelligamus:tamé nucé oém fructū appellamus:cuius cortex durior ſit:ut é amygdola: caſtanea:iuglans.auellana:iuglandem ſecūdū.C.Baſſū quoniam antiq eam nucem dulcioris ſaporis exiſtimauerūt:& Ioui ſacrarūt iuglandem appellarūt.Cloatius uerius ait:iuglans q̄ſi diu glans.græci hác baſilicá.i.regiá noiant.Nonnulli tamé uoluerūt eſſe dictá iuglandé a iuuando.Quæ át ex corylo é dr̄ auellana.ſiue pnēſtina:græci pōticá noiant.Caſtanea heracleotica dr̄ amygdala uero græca & thæſia.Eſt etiá nux pinea.

O digno cōiuncta uiro dum deſpicis omnes.
Dūq; tibi eſt odio mea fiſtula:dumq; capellæ
Hirſutumq; ſupercilium:prolixaq; barba
Nec curare deum credis mortalia quenquā.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Sepibus in noſtris paruam te roſcida mala
Dux ego ueſter eram:uidi cū matre legenté.
Alter ab undecimo tū me iam cœperat ānus:
Iam fragiles poteram a terra cōtingere ramos
Vt uidi:ut perii:ut me malus abſtulit error
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc ſcio q̄d ſit amor:duris in cotibus illum
Iſmarus aut rhodope aut extremi garamātes.

SER. O digno cōiūcta ui.puellæ īſultat. Hirſutūq; ſupciliū:p icultū corpus oſtédit fortitudiné ſuá. Prolixa:deciſa. Nec curaᷣ deū:ſupbia tua dánata es turpi marito. Roſcida:Rore pfuſa. Dux:qa pibá:aut capellas alloqᷣ. Alter ab un.i.ſecūdus:qa alter de duobus diciᷣ:ergo tertiuſdecimus.Ná pubertati ſe uicinū oſtédit:qđ de duodecio itelligi nō pōt. Vix fra.cū annis recte iūgit habitū corporis.Ná pubertas de iure ex utroq;:colligiᷣ. Vt ui.ut pe.ſnia é: Mox uidi:quéadmodū pii.Vnū ergo tpis:aliud q̄litatis. Malus error: diffinitio amoris. Nūc:uel qa iam iuuenis:uel q̄ſi ſp̄tus:grauior enim amor fit ea deſperatione.Hic Teré. Quāto minus ſpei eſt tāto magis amo. Iſmarus aut rhodope:montes Thraciæ aſperrimi.Recte aūt uitupat amoré ab origíe.Ité a geſtis rbus:ut Sæuus amor docuit. Gara mátes Garamátes:garamantes populi aphricæ Extremi:q̄ſi ſæui:qa a cōſortio hūano ſint remoti.

AN.M. O digno cō.uiro:ironicos loqᷣ ut iá diximus Nec curaᷣ deū.ex Epicuri ſnia id erat.Is.n.ut Ci. ſcribit i li.de.n.d.Ex aīs hoīum extraxit radicitus religioné:quū diis īmortalibus & opé & gratiá ſubſtulit.ita fit ut nō mō hōies a deis ſed ipi dei iter ſe ab aliis alii negligāt.Stoici uero optie dicebát coꝝ puidentia múdú adminiſtrari & regi. Roſcida:roᷣ ifuſa. Alter ab un.i.ſecūdus alter.n.de duobꝰ dr̄.ergo.xiii.ná pubertati ſe uicinū oſtédit.qđ rēte Seruius enodauit. Vt ui.ut pe.i.q̄do uidi:q̄do pii.q̄do me malus abſtulit error:pt.n.ut p tpali aduerbio ét accipi ut hoc loco.de quo & Priſc.méinit li.xv. Perii: ut nulla ſit Synaloepha. Vt me ma.abſtu.er.Simeta ait de Delphide ſecunda theocriti Me morbus flámifer uſſit:Me penitus totá & ſenſū malus abſtulit ignis. Nūc ſcio qd ſit amor:Theocritus ait i.iii.Noui qd ſit amor tandem:ds improbus acer difficilis diræ qué lactauere leæne.Mōtibus hircanis nutriuit & īproba mr̄.Obſidet inſidiis q me molleſq; medullas Vrit:& igniferis figit mea pectora telis. Extremi garamantes.ii.n.ſunt ultra getulos teſte Dionyſio.

CHRI. O digno cō.uiro:atq cōtraria dixerat Mopſo nyſa daᷣ.Sed hæc é amátis icōſtátia:i quo amor odiū īdignatio cōmiſeratioq; alternati æſtuát Ibi.n.ex q̄dá cōmiſeratiōe dolebat.Hic īdignabūdus cū q̄raᷣ de puellæ ſupbia affirmat ſuos faſtus eé indignos hac pœna ut illa turpi nubat. Dū de.oés:dū p faſtidiū néo placet: turpiſſimū ſortita es.Deīde narrat q̄ ſint q̄ i eo illa oderit q̄ potius amáda uidebanᷣ:ut é muſica:quá ſignificat p fiſtulá:ut ſūt greges:ut é qdá uirilis hitus.Odit fiſtulá tanq̄ auſtera:& q̄ nulla muſicæ uoluptate demulceaᷣ.Odit capellas tanq̄ nimis delitioſa:& cui ſorderét greges:iter quos nata é.odit ſupciliū & barbá táq̄ quá nihil uirile delectet:qđ i hoíe laudi daᷣ.Vnde Phædra apud Ouidiū:Sint pcul a nobis iuuenes ut fœmia cōpti Fine coli medico forma uirilis amat. Ciliū Supcilium Supciliū:ciliū dicius ſupius oculi opimentū qđ cilaᷣ.i.crebro moueaᷣ:dū frequéter tegit retegitq; oculū:Inde ſupciliū īſima ps frontis q̄ peminet oculo:qđ quoniá illo aīum multis modis īdicamus pōiᷣ p grauitate ut hic poeta i Priapea:Cōueniés latio pone ſupciliū.Ité p ſupbia:Iu. Si cū magnis uirtutibus affers Gráde ſupciliū numeraſq; i dote triūphos.Capiᷣ ét p eminétiori mōtis colliſue pte editiore.Vnde i Geor.Ecce ſupcilio cliuoſi tramitis undá elicit Dicūt ſupcilia i tutela Iunonis eé:ná illis oculos tegimus p quos luce fruimur:quá Iunoni tribuūt:unde dicta é Lucina Pōpeius ait:Ergo hæc hirſutū ſupciliū p prauitate uī poſuiſſe. Nec cu.deū:īſultáter ptulit.q.d.ex hac pœna tibi illata uides deos hūana curare q nō: credebas. Vt ui.ut pii:Primū ut tps ſignificat nō tamé idé é ut & poſtq̄.Ná poſtq̄ oé tps ſeq̄ns ſignificat ſiue ſtati ſeqᷣ ſiue ex interuallo:ut aūt ſignificat ſtati:q & q̄primū.Ergo ut uidi.i.ſtati q uidi. Scēm át ut ſignificat quátitate:ueluti cū dicius ut magnus é.i.q̄ magnus é.ergo ut pii.i.p pétus pii ſic & græci ωσ i utraq; notiōe ponūt.Vnde Theocritus ωσει ΔΗΚΩΣ ΕΜΑΝΗ.Gara mátes garamétes:garamáticæ regionis caput é garama

oppidum Debri fōte nobile. Nā illius aquæ noctu feruēt īterdiu frigeſcunt Sub principe Veſpaſiāo iter tutū eſt factū ad garamantes cū prius latrones illud redderent inuiū. Cornelius balbus de Garamātibus triūphauit homo gadibus natus primuſq; ex externis ad gloriā triūphalē prouectus Armēta huius gentis obliquis ceruicibus pabulantur. Nā ſi recta ad paſtū ora dirigant officiunt prona ad humū cornua Garamātes æthiopes matrimonia nō nouerūt: ſed fœminas cōes habent: unde filii patres neſciūt. Hæc Soli. Stra. āt refert ulteriorē ſyrtis ac repoſtā regionē & cyrenaicā libes habent ſterilē ſanc. Primi naſamones poſtea pſylli & gerulorum pars & garamantes addit. Præpterea garamantū terra quæ ſilphium fert anguſta eſt & longa & arida.

Nec noſtri generis pueꝝ nec ſanguinis edū.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Sæuus amor docuit natorū ſanguine matrem
Cōmaculare manus: crudelis tu quoq; mater
Crudelis mater magis: an puer īprobus ille?
Improbus ille puer: crudelis tu quoq; mater:
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Nunc & oues ultro fugiat lupus aurea duræ
Mala ferant quærcus: narciſſo floreat alnus
Pinguia corticibus ſudent electra myricæ.
Certent & cygnis ululæ: ſit tityrus orpheus.
Orpheus in ſyluis: inter delphinas arion.
Incipe mænalios mecum mea tibia uerſus.
Omnia uel medium fiant mare. uiuite ſyluæ:
Præceps aerii ſpecula de montis in undas
Deferar: extremū hoc munꝰ moriētis habeto
Deſine mænalios iam deſine tibia uerſus.
Hæc damon. uos q̄ reſponderit alpeſibœus

SER. Nec ſanguinis: nec generis. i. nihil habentē humanitatis. Nā nō negat mortalē. Natoꝝ. ſ. m. q̄ſi nouā artē īſinuauit & infudit & quoniā fabula oībus nota ē. per trāſitū tangit: q̄ Medea a Iaſone cōtēpta filios ſuos īteremerit: Moderatiōe āt optīa utiť: ut nec totū amori imputet: ne defendat paricidam: nec totū matri ne amorē culpa eximat: ſed & illā quæ paruit: & illū qui coegit accuſat. Improbus ille puer: non ē ſuperflua iteratio nam fit ſyllogiſmus ex propoſitione aſſumptione & concluſiōe. Vlulæ: aues ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν. i. a fletu denomiatæ. Tityrus: Vilis fuit ruſticus. Arion: Leſbius citharœdus optimus: qui cū corynthum tarento cum multis opibus peteret & uideret ſibi in mari a nautis tendi inſidias: petiit: ut cythara paululū caneret: ad cuius ſonum cum delphini per ueniſſent excuſſit ſe ſupra unū: & ita imminēs uitauit periculū. Orpheus delphinas: As breuis quia græcū ſīc archadas accenſos monitu. Græca. n. habentia nominatiuū in es ut archades: habent as correptū ī actō. Viuite: Valete ut ſit nō optantis ſed renūtiantis. Extremum hoc. n. moriar in iuidiā tuā. Amare. n. dixit munus: Sic Mezentius Hæc tibi porto dona prius. AN.M. Edunt: generant. Sæuus amor: oſtendit amoris crimina & ſæuitiā. Mdea enim Iaſonis amorē capta illū a colchis in theſaliam ſecuta ſecuta ē. Cūq; decenniū Corinthi ſecū fuiſſet: filioſq; ēt peperiſſet ſpreta ob nouā nuptā Creuſam. ſ. uel Claucā Creontis filiam furore ducta domū īcendit radice quadā a Circe inuenta: ea uirtute: ut incēſus ignis nequiret extingui. Iaſon tamē euaſit: Glauca & pater igni abſumpti ſunt. Quidā tamē ſcriptores uolūt Medeæ filios dona quædam ſponte attuliſſe uenenis illita: quibus tactis ſponſa & pater cōſumpti ſunt. Irata autem Medea q̄ Iaſon euaſerat eamq; ſpreuerat: in eius calamitatem oēs iugulauit natos excepto uno qui fugit Theſſalus. ſ. de quibus oībus plura Diodo. libro. v. Nūc & oues: contraria fore optat cum pulcherrima turpiſſimo iuncta fuerit. Electra: ferunt heliades ſorores phætontis fratris interitū tandiu deploraſſe ut mortuæ omnes ī alnos tandem arbores lachrymātes adhuc conuertentur: eaꝝ q̄ lachrymas a celtis ipſis qui ea circū habitant loca ſæpenumero emungi: cū in aureū uertanť electrū: & tāq̄ lapidē dureſcant: id Dionyſius ſcribit. Diciť præterea proprie electum teſte Pli. li. xxxiii. ubicunque quinta argenti portio ieſt auro mixta. De Electro etiam li. iii. geor. latius dicetur. Electū ſine. h. ſcribitur: cū phylen ante e græce habeat. Myricæ: de his late ægloga q̄rta. Cygnis: ē cygnus auis undiq; plumis albis cōferta & dulce canēs latine olor diciť. Scribit āt Ci. li. i. tuſcu. q̄ cygni nō ſine cā Apollini dicati ſūt ſed q̄ ab eo diuinationem habere uideanť: quia prouidentes quid in morte boni ſit cū cantu & uoluptate morianť. Meminit & Pli. li. x. Vlulæ aues ſūt nocturnæ ab ululatu dictæ de q̄bus ēt Pli. Certēt & cygnis ululæ. Comatas ait ī Theocriti q̄nta luſiniæ dulci raucos cōtēdere turdos Nec fas ē: epopas cygnis obſtare canoris. Orpheus: de hoc iā dictū eſt. Ariō: is fuit citharedus q̄ optius: de quo late Oui. li. ii. fa. ait āt. Quod marē nō nouit: q̄ neſcit ariōa tel. Carmiē currētes ille tenebat aq̄s. Protinus ī medias ornatus deſilit un. Sp̄giť īpulſa cerula puppis aqua. Inde fide maius: tergo delphina recuruo. Se memorāt oneri ſuppoſuiſſe nouo. Ille ſedēs citharāq; tenēs pciūq; uehēdi Cātat: & æquoreas carmine mulcet aq̄s hæc & plura Oui. ſed latiſſime Hero. circa pricipiū primi libri: q̄d repetiit ēt Gellius libro decimoq̄nto. ca. ultio. Extremū hoc: ordo eſt: hoc habeto extremū: munus morientis.

CHRI. Nec generis. q. d. nō humani ſed efferrati animi. Electra: Succina ſunt. Ferūt fabulæ ſorores phætontis: cū ille apud Padū fulmine ictus cecidiſſet: illi flentes aſtitiſſe & in arbores conuerſas gumi quod helectrū facit ex ſe emittere dicitq; helectꝝ quod ἥλιοσ. i. ſol eaꝝ pr̄ fuerit. Lōgū āt eēt referre diuerſoꝝ ſcriptoꝝ opiniones de helectro. Nā neq; de regiōibus ī q̄bus naſcať: neq; ex q̄ re gignať inter illos cōuenit. Sed certū eſt teſte Pli. gigni in inſulis ſeptētrionalis oceani: & a germāis appellari gleſſū. Itaq; noſtri unā illaꝝ inſulaꝝ gleſſā nomināt: naſciť āt de fluēte medula pinei generis arboribus: ut gumi in ceraſis: reſina in pineis erūpit humoris habundantia. Quapp latini ſuccinnū appellāt. Denſať deinde frigore: aut tēpore uel mari. Cū æſtus intumeſcens ex inſulis rapuerit expellit in littora: Quod āt pinea arbore ſuccus ſit indicat Pineus in illo ex attritu odor & quod accenſum tedæ more ac nidore flagraret. Liq̄dum primo diſtilare argumēto ſunt q̄dā ītus trāſ

lucentia ut formicæ & culices q muſco adheſerunt De qua qdē re & apud Martia.epigrāma eſt.Naſci etiam in India certū eſt.Nam Archelaus qui regnauit in Capadocia illinc rude aduchi adhuc inherente cortice pol/ liriq; lacte incoctū dixit.Helectri uis eſt teſte Caliſtrato:ut contra lymphationes proſit præterea Vrinæ diffi cultati potum alligatūq;.Accepta ex attritu ui caloris paleas & frondes arentes ita rapit ut magnes ferꝝ.Sed & hæc & multa alia diſtinctius inuenies in ultimo Plinii libro.Etruria ſuccinnū ambram uocat. Arion: hiſto riam ponit Seruius. Addit tamen Herodo.hunc uirꝝ Metimneū fuiſſe ac omnes cytharedos ſupaſſe & a Pe/ riandro corynthioꝝ tyrāno abeuntē in Italiam ueniſſe ac multas adeptus:opes ex ſuo artificio nauem quorū dam corynthioꝝ quā ad periandrum rediret cōſcendiſſe:& animaduerſis inſidiis īpetrauit a nautis:ut aliquā tulū canere cythera ſinerēt:atq; ΝΟΜΟΝ ΟΡΘΙΟΝ cecíniſſe mox ſe ī mare pcipitaſſe ac delphino ſuſceptū ī inſulā tenarō īcolumē delatū eē atq; inde ad piandꝝ rediſſe & nautas q illū ī Italiā eſſe mētiti fuerāt ita arguiſſe: ut ſcelus fateri cogerenť. Addit etiam idē Hero.æneā ſtatuā arionis a delphino uecti poſita eſſe in tenaro inſula.

Omnia uel medium:Summam oſtendit deſperationem. Viuite:non optantis: ſed diſcendentis eſt: & ad mortem proficientis. Specula montis:locus editior dicitur ſpecula:unde ad multum ſpacium facilis ſpecu latio pſpectuſq; fit:eadē rōne ſpecula feneſtra appellať.Inuenit ēt ſpecula p diminutionem a ſpe.

Specula

Dicite Pierides:nō omnia poſſumus omnes.
Efferť aquā:& molli cīge hæc altaria uitta A.
Verbenaſq; adole pingues & mūſcula tura
Coniugis ut magicis ſanos auertere ſacris
Experiar ſenſus nihil hic niſi carmina deſunt.
Ducite ab urbe domū mea carmīa ducite da.
Carmīa uel cælo poſſūt deducere lunā (phni
Carminibus circe ſocios mutauit Vlyxis:
Frigidus ī pratis cātando rūpiť āguis. (phni
Ducite ab urbe domū mea carmīa ducite da.
Terna tibi hæc primū triplici diuerſa colore
Licia circundo:terq; hæc altaria circum

SER. Dicite pierides: Captat attentionē cū niſi a numinibus hoc dici poſſe negat cū ſuperiora dixerit. Intelligimus āt hos paſtores referre q̄ aliquādo audie runt in Archadia unde dixit Incipe menalios. Non omnia poſ.om.ſic Cicc.Vnū ſubſtiſtere uix pauci poſ/ ſunt utrūq; nemo. Adole: incēde:ΚΑΤΑΤΟΕΥΦΗΜΗΣ ΜΟΝ.nā adole eſt auge. Sanos:non amantes: ut inſa/ nos amātes dicimus. Auertere:a ſanitate mutarī: uel auertere pro cōuertere:ut ſit mutata propoſitio.uel addit.i.ēt arguit autem a maiori.Nā ſi hoc faciūt car/ mina:facilius minora facient.Facile.n.eſt: ut ex urbe rus redeat ruſticus. Cātando:dū incātantur.Gerun/ dius.n. modus ab omni uerbo ſimiliter creať. Ergo hic paſſiue protulit.Cū āt dixit Cantando tu illū acti/ ue Salu.Cū ipſe ad iperandū uocaretur.i.ut ei impera retur. Frigidus: nocens: ut Frigida ſaturni quo ſeſe ſtella receptet. Licia:Nam ut licia ſtamen implicant ita adoleſcentis mentem implicare contendit.

AN.M. Dicite pierides:hic uerſus totus ē Furii ex decimo libro.Lucre.itē li.v.ait.Maior erat natu nō oīa poſſumus oēs.Macro.auctor li.vi. Verbenas:uerbena Iouis ara uerrebať:domus purgabať luſtrabaturq; fe/ rebatur āt domeſtica flore albo ī ortis:ſacerdotes eā purificationibus adhibere conſueuerunt:ſiq; medicus ui ſitando infirmū ipſam portauerit ægroto neſciente:& dicet ægroto ipſi qualiter es/ſi dixerit æger bene ſana/ biť.Si male morietur.Hæc alii Pli.āt ſcribit li.xxii.ca.iii.uerbenā dici gramē ex ara cū ſua terra euulſū &c.Pro pterea igitur pingues uerbenas dici putarim.nā & aræ pingues dicuntur eſſe. Adole.i.ure teſte Nonio.Alibi adolere ſignificat augere honorare propitiare:ut li.i.ænei.Et flāmis adolere penates. Maſcula tura : maſcula tura aliqui putant a ſpecie teſtiū dicta.Sunt.n.rotōdiora & religioni tributa ne ſexus alter uſurpareť: auctor Pli.li.xii. Sanos.i.nō amātes:qui.n.amant nō ſani ſunt:Hinc illud Maronis li.iiii.Quū ſic unanimē alloquiť male ſana ſororem. Magicis ſacris:maxie q̄ſtionis & ſemp īcerte ē inquit Pli.li.xxviii.ca.ii.ualeant ne al:qd uerba & īcātamēta carminū.Veſtales noſtras hodie credimus nondū egreſſa urbe mācipia fugitiua retīere ui ſola pcationis.Nō pauci ēt ſerpentes ipſos recantari credunt.Cato prodidit luxatis membris carmē auxiliari: Marcus Varro podagris.Cæſarē dictatorē poſt unum ancipitē uehiculi caſū ferunt ſemper ut primū cōſediſ ſet id q; pleroſq; nunc facere ſcimus carmine ter repetito ſecuritatē itineꝝ aucupari ſolitū:hic & faſcinationi/ bus adoratiōe peculiari occurrimus & īpares nūeros ad oīa uehemētiores credimus.Idq; ī febribus dieꝝ ob ſeruatiōe ītelligiť.Scribit itē q; Theocri.apud græcos:Catu.apud nos:& Vir.amatoria īcātamēta imitati ſūt. Magia pterea īcātatio dr̄.Mageno magicā exerceo. Circe:ſolē ferūt duos procreaſſe pueros Aeetā ac Perſen. Aeeta ī Colcho regnauit.in Taurica Perſes.Crudeles ambo efferriq; e Perſe Hecate horta ē q̄ poſtea Aeete nu pſit:genuitq; liberos tres:Circē:Medeā:& Agialeū.Circe ad oīs generis:ueneno ꝝ curā uerſa multaꝝ herbaꝝ radiuūq; uarias uires mirabileſq; repit.Venit demū ad italiā:inq; co pmōtorio qđ nunc quoq; ab illa Circeū uocať reſedit:hæc ex Diodo.li.v.Quomōāt Vlyxis ſocios carminibus uerterit ī feras legito Oui.li.xiiii.met. Cicc.āt ī li.de.n.d.ſcribit Circē ſolis fuiſſe filiā ex Perſide Oceani filia. Licia:q; ea ui ī carminibus haberēt:in/ nuit ēt Pli.li.xxviii.quū ait inguinibus medenť aliqui liciū telæ detractū alligātes nouenis ſeptenisue nodis ad ſingulos nominantes uiduam aliquam atque ita inguina ad alligantes licio. Cantando:dum cantatur.

Verbena

Verbena uerminatia

CHRI. Pierides:Sine quaꝝ auxilio rē ipſam pp ſuā magnitudinē nos dicere nō poſſemus.Et ſi attētionē reſtaurat auditoribus: qui iā audiēdo feſſi eſſe poſſēt. Nō oēs poſſumus oīa:imo fortaſſe nullus ē:qui poſſit oīa. Verbenas:quaſi herbena proprie ſpecies herbæ:ē q̄ alio uocabulo ut ē in ſynonimis uerminatia dicitur græce diciť hierobotanō quaſi ſacra herba:quoniā illā ſacrificiis adhibebāt antiqui.Capiť āt uerbena pro om nibus frondibus q̄ adhibentur in ſacris. Maſcula thu.Thus maſculū appellāt medici quod ſubalbidum & rotundū & pingue & naturaliter lene & frangibile eſt:& quod ad ignē cito accēdať.odorē ſuauē copioſe emit

Thus maſculum

tit. Hoc omniũ optimũ ẽ:ut ait Diaſco. Magicis:de his dicetur in quarto æneí. Sanos:nullo amore implicatos. Inſanos.n.dicimus furioſos:at furoris:ut Plato ait Quattuor ſpẽs ſunt uaticinii qui ẽ ab Apolline poeticæ facultatis qui eſt a muſis Amoris: qui eſt a Venere myſterioꝝ qui ẽ a baccho. Ergo qui amãt furore pciti ſunt:ergo furioſi:ergo iſani. Vnde ſequitur ꝙ qui ſani ſunt:non amẽt. Vult itaq; auertere.i.remouere ſenſus uiri ſui ſanos.i.ab amore liberos quod faciet ſi implicabit amore. Vnde erunt inſani queãdmodũ dicimus in ſanũ poetã:& inſanũ uatẽ. Ducite ab urbe domũ mea.c.d.d. Sic ẽt Theocri.i pharmaceutria adhibet itercalarẽ uerſum haud diſſimilẽ ιυγξ ἕλκετον τηνον εμον ποτι δωμα τον ανδρα. Cælo poſſunt de.lu.magoꝝ eſt polliceri ſuis carminibus lunã e cælo auocari. Vnde Theſſalia cũ lunã laborare timerẽt quia carminibus ĩcãtaretur tinuitu uaſoꝝ æneoꝝ ne illa carmina audiret obſtrepebãt. Hinc Iuuc. Iã nemo tubas nemo æra fatiget Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ. Terna:ꝑter animos negãt pyctagorici & Platonici quicq̃ numeris eſſe perfectius quippe ꝙ figuraꝝ numerũq; ſerie ac propoſitione a ſummo deo conſtituta ſint omnia atq; ita d geſta ut numeris & figuris cõtineri uideanť: Ait.n. Pithagoras:ex mõade oriri numeros ex numeris pũcta:ex punctis lineis:ex iis figuras planas:ex planis ſolidas figuras:ex iis ſolida corpora. Et ex iis elementa eſſe ex quibus ſit mundus. Trinitatẽ ãt Pythagorici reꝝ omnium mẽſurã dicunt. Nã deus ternario numero res gubernat. Primo.n.ſingula creat ſecundo ad ſe creata rapit. Tertio rapta perficit. Res itidẽ primo aperẽni fõte effluunt dum naſcuntur: Secundo in eundem refluunt. Dum ſuam illam originem repetunt. Tertio perfiũtur in ſuum principium iam reuerſa Orpheus igitur deum principium medium & finem dixit. Principium autem ut producit:medium:ut producta ad ſe rapit. Finis:ut redeuntia perficit.

Effigiẽ duco:nũero deus ĩpare gaudet.
Ducite ab urbe domũ mea carmĩa ducite daphnĩ
Necte tribus nodis ternos amaryli colores.
Necte amarylli mõ:& ueneris dic uĩcula necto
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daphnĩ
Limus ut hic durſcit:& hæc ut cæra liqſcit
Vno codẽq; igni:ſic noſtro daphnis amore.
Spge molã & fragiles ĩcẽde bitumĩe lauros.
Daphĩs me malꝫ urit.ego hãc ĩ daphiđ lauꝝ
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daphnĩ
Talis amor daphni q̃lis quũ feſſa iuuẽcũ
Per nemora atq; altos quærẽdo buccula lucos
Propter aquæ riuum uiridi procũbit in ulua
Perdita nec ſeræ meminit decedere nocti
Talis amor teneat:nec ſit mihi cura mederi
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daph
Has olim exuuias mihi pfidus ille reliquit
Pignora cara ſui:quæ ego nunc limine in ipſo
Terra tibi mãdo:debẽt hæc pignora daphni
Ducite ab urbe domũ mea carĩa ducite daphnĩ.
Has herbas atq; hæc põto mihi lecta uenena
Ipſe dedit mœris:naſcuntur plurima ponto.
His ego ſæpe lupũ fieri & ſe condere ſyluis
Mœrin:ſæpe animas imis exire ſepulchris.

SER. Effigiem.ſ.amatoris:ut Dido effigiẽ toro locat. Impare:pro ĩpari.ſ.quicunq; ſuperoꝝ uel hecate:cuius ẽ triplex poteſtas. Vnde tria uirginis ora dianæ. Hæc ãt amaryllis ẽ quã græci συμπίστιν dicũt. Veneris dic uincula ne. Anapeſtus ẽ trimeter hypercatalecticus:quod metꝝ. Veneri ẽ dicatum. Molas: far & ſalẽ. Bitumine.l.i.lauros diuino igne cõſume. Nã bitumẽ ex fulmine dicitur procreari. Vnde iuxta Babyloniã quia frequentia cadunt fulmina. Hac re lacus abundat adeo ut ex bitumine fabricaſſe muros ſemiramis dicatur. In daphnide: Arcaiſmos pro in daphnidẽ:uel intelligamus ſupra daphnidis effigiẽ eam laurũ incendere pp nominis ſimilitudinẽ. Bucula: bouis eſt diminutio. Bos anomalũ ẽ:nã bos & bobus producit primã ſyllabã in reliquis caſibus corripitur prima. Propter:iuxta. Perdita:ore cõſumpta. Nec ſit mihi cura mederi:aut nolim magicis artibus ſubuenire:aut nolim ſecum cõburere. Perfidus: Nunc ſcilicet perfidus. Limine:ipſo loco Veſtæ ſacro.

Bitumen

Bucula Bos

AN.M. Numero deus ĩpare gau. ĩpares numeros ad oĩa uehemẽtiores credimus ĩquit Pli.li.xviii.ca.iii. & Macro.li.i.ſat.ſcribit ꝙ ĩpar nũerus mas & par fœmina uocať. Itẽ Arithmetici ĩparẽ patris & parẽ matris appellatione uenerantur. Pli.item li.xii.inquit ꝙ maſculũ genus religioni tributũ ẽ. Cæra liqueſcit:ſimeta ĩ Theocriti ſecunda ait:utq; meis palens digitis bene cæra liqueſcit:Mindius ex tẽplo ſic noſtro delphis amore. Molam:erat mola ex ſale & farre molito:ut ſcribit Varro. Bitumen:bitumen eſt teræ gleba quæ a calore liquefacta efflatur atq; diffundiť:rurſumq; in glaciem fortiſſimã ab aqua frigida immutatur:qualis eſt lacuum aqua: unde & ſectione & inciſione opus eſt. Id poſtea in ſummo fluitat: Strabo auctor li.xvi. Pli.autem li.xxxv.ca.xiiii.ſcribit:ꝙ bitumẽ alibi limus alibi terra. Limus ab Iudææ lacu emergens Terra in Syria. Eſt uero liquidũ bitumẽ ſicut & acynthium gigniť & pingue liquoriſq; oleacei in Sicilia:utunturq; eo ad lucernaꝝ lumina. Itẽ ad ſcabiem iumentoꝝ. Vis bituminis q̃ ſulphuris ſiſtit attrahit diſcutit glutinat. ad lepras prurituſq; corpoꝝ efficax:hæc ex Pli.

Bitumen

Lauros:lauro ĩ ſuffimentis & purgationibus utebantur. Nõ tamen fas erat in profanis uſibus polui laurũ: ut Pli.li.xv.meminit. Daphnis me malus uruit. Simeta in ſecunda Theo.ait Cõburit me delphis:ego hanc in delphide laurũ. Propter.i.prope. Perdita nec ſeræ:uerſus integer ẽ Vatii de morte: ut edocet Macro.li.ſat.vi. Ponto:menſura ponti a Boſphoro ad meotidis lacũ protenditur:ut ſcribit Pli.li.vi. Soli.ãt ſcribit ĩ põticis oris Aconẽ portũ eſſe:qui prouentu maloꝝ graminum uſq; adeo celebris eſt:ut noxias herbas acõita illic nominemus. Lupũ fieri:Pli.li.viii.ſcribit:ꝙ in Italia quoq; creditur lupoꝝ uiſus eſſe noxius: uocemq; homini quẽ priores cõpleť adimere ad pſens. hoĩes ãt ĩ lupos uerti rurſuſq; reſtitui ſibi falſũ eẽ cõfidenter exiſtimare

Lauros

debemus:aut credere omnia q̄ fabuloſa tot ſæculis cēpimus.Euāthes iter auctores græciæ non ſpretus tra/
dit Arcadas ſcribere cū gēte antei cuiuſdā ſorte familia electū ad ſtagnū quoddā regiōis eius duci:ueſtituq; in
q̄rcu ſuſpēſo tranare atq; abire i deſerta:trāſfigurariq; i lupū & cū cæteris eiuſdē generis cōgregari p annos.
ix.quo i tēpore ſi homīe ſe abſtinuerit:reuerti ad ignē ſtagnū & cū tranauerit effigiem recipere ad priſtinum
habitum addito.ix.ānorum ſenio:addit quoq; Fabius eādem recipere ueſtem inter auguria ad dextram com
meantium preciſo itinere ſi pleno id ore fecerit nullum omnium præſtantius hæc ex illo.

CHRI. Ternos colores: manet i eadē trinitate. Veneris dic uincula necto:Simile qdam & Theocritus
πασαυσκαι λεγε ταυτα τα δελφι δοσ οστεα πασω. Limus:ut hic quēadmodū unus idemq; ignis lique/
facit cærā ac contra limū conſolidat:ſic amor qui ignis eſt liquefaciendo te mihi reddet durū aduerſus alias
uel cū liqueſecerit:& molē reddiderit in noſtrꝝ amorē conſolidabit ut permaneas in eo non diſſimile ē illud
Theocriti ωσ τουτον τον καροηεγο συν δαιμονι τακω ωστακοι ευ περω τοσ ομιν διοσ αιτηκα δελφισ.

Bitumine:Iudaæ lacus eſt quem Aſphaltē nominā̄t imenſo ambitu.Vnde mare mortuū a nōnullis nomi/
natur ſed ſapore corruptior ē q̄ mare:grauitate odoris accolis eſt peſtifer.Et ut placet Soli. animal nullū hēt
nihilq; in eo mergi poteſt.Vnde etiā teſte Cornelio tacito:Nādi imperitos attolit.Certo.n.tpe bitumen ege/
rit:quod a lacu ēt aſphaltū nominant.Liquor eſt acer natura ſua:& ſparſo aceto cōcreſcit primum manu tra
hitur: Inde nullo iuuante ifluit:non ære:nō ferro:ſed ſanguine menſtruo ſcinditur.Iordanē omnē per hunc
labi dicunt:nec tamē infici. Hoc Semyramū pro calce ad ſtructurā babylonicoꝝ mœnium uſam dicunt.Pli.
ſcribit bituminis naturam proximā eſſe ſulphuri.Idq; eſſe uellut limum qui a iudeæ lacu emergat.Prætereo
multa:q̄ de bitumine ab eodē dicuntur Diaſcorides ait:bitumen aliud aridū aliud liquidū eſſe. aridum gigni
in iudea:Phœnice:& Sidonia.liquidū in Babylonia:Apollōia:& Sicilia:uocat̄ a nōnullis ſtercus dæmōis. Gal
lienus dicit illud ui habere calefaciendi & deſiccādi.Serapiō ſcribit:ꝗ prohibet apoſtemationem uulneꝝ.Suo
ſuffitu confert doloribus matricis:potū cū caſtoreo & uino ciet menſes & confert tuſſi ueteri: & aſmaticis &
morſibus uenenoſoꝝ:potum cum aceto ſoluit ſanguinē coagulatū.Impoſitum dentibns ſedat dolorem:ad
mixtum farinæ hordei & nitro & caræ prodeſt podagræ.Perdita nec feræ meminit decedere nocti. Verſus ē
ex Vario de morte dicit.n.Non amnes illi medii non ardua dant flumina:nec feræ meminit decedere nocti.

Nec ſit mihi cu.me. Optat.n.& illū amore iplicari:& ſe cōtra ita liberari:ut cū negligat.Sic.n.ad plenū iniuri
as ulciſcetur. Exuuias:quoniam pro hoſte ille ſe geſſerit:exuuias appellat q̄s ille pro amoris pignore reliqt.

Cara:nā res amati uæhementer diligit amās.Hæc duo etiā in Didone expreſſit:ꝗ tunc haberet pro exuuiis
& olim pro pignore amoris cara.ſic Iuue.Gratoq; indulget baſia plectro. Perfidus:iurgiū eſt amātis. Nā do
let fidē frāgi. Herbas.ac.u.Herbas ex q̄bus facile fiāt uenena.i.philtra amatoria:quæ iure uenena dicūt̄:quo
niā p uenas ad pcordia diſcurrāt:unde ueneficia appellāt̄ & ueneficæ quæ illa faciāt.Probat āt efficaciā ueneſi
cii ab auctore:ait ergo Ipſe mœris.Nā emphaſim facit pronomē & mœris ea grauitate pronūciat tāq̄ ſi ſonet
maximus i ea re artifex.Deinde a patria.Nā in ponto fuit Medea omnium uenefica ꝝ maxima.Sed quomō le
cta:ſunt ab eo uenena:ſi Mœris dedit:ſed legamus.Ipſe mœris dedit uenena lecta mihi ideſt lecta: ut ego ha/
Lupus berem quaſi dicat meo nomine legit.Nam cum legunt herbas nominant cui legant. Lupum fieri: refert
Auguſtinus i libro de ciuitate dei.M.Varronem ſcribere de archadibus:quod illi ſorte ducti trāſnatāt quod
dā ſtagnum:ut ibi i lupos conuertāt̄:& cū ſimilibus feris uiuunt.Si uero carne humana non uelcant̄: rurſus
poſt nouem annos remeato eodē ſtagno reformātur in homines.Deniq; quendā lemenetū paraſium guſtaſ
ſe de ſacrificio:quod arcades immolato puero faciunt deo ſuo Lycæo & i lupū conuerſum: &.x. anno in hūa
nā effigiē reuerſum i olympia pugilem uictoriā meruiſſe:nec propter aliam cauſam: & lycæum Iouem & ly
cæum Pana i arcadia uocari exiſtimat Varro:niſi ꝗ ea nō alia q̄ diuina fieri poſſe exiſtimat.Pli.ēt ſcribit Euā/
thē inter auctores græciæ nō ſpretū tradere quod arcades ſcribūt ex gente enthæi cuiuſdā ſorte ſimilia electū
ad ſtagnū quoddā eius regionis duci:ueſtituq; in quercu ſuſpēſo tranare atq; abire i deſerta trāſfigurariq; in
lupū:& inter lupos uerſari p annos.ix.quo i tēpore ſi ab homīe abſtinuerit redire ad ſtagnū:illudq; tranare:&
effigiē humanā priſtinā recipe addito.x.annoꝝ ſenio.Addit idē Auguſti.mulieres fuiſſe i Italia:q̄ dātes aliqd
in caſeo:homines i iumenta mutabāt:quæ neceſſaria quæq; portabāt:deinde perfuncti opera ad ſe redibant
nec tamē ſenſus rationalis i illis mutabat̄. Et ſe cō.ſyl.Nā ut dixit Varro cū ſimilibus feris habitabāt. Imis
ſepul.Credidit antiquitas umbras defunctoꝝ i ſepulchris requieſcere.Ac propterea magnæ illis curæ erant ſe/
pulchra.Hic Iuue.Dii maioꝝ umbris tenuē & ſine pōdere terram.Spirantesq; crocos & in urna perpetuum
uer:Qui preceptorem ſancti uoluere parentes.Eſſe loco.Et Proper.Terra tuū ſpinis obducat lena ſepulchrū
Et tua quod non uis ſentiat umbra ſitim.

SER. Alio traducere meſſes.ſ.magicis ſacris: Vn
de eſt i.xii.tabu.Neue alienā ſegetē pellexeris. Ne reſ
pe.Nolunt enim ſe uideri lumina niſi ex nimia neceſ
ſitate.Vnde pro miraculo dicitur: Alma parens cōfeſ
ſa deum ſed fecit in periculo filii. Nihil ille.d.n.c.c.Sa
tis eſt ꝗ putat carmina magica nihil ualere:ſed de his
i.iiii.ænei.plura. Corrupuit tremulis: Hoc uxori Ci
ceronis dicunt eueniſſe:cum poſt peractum ſacrificiū
cum libare uellet:In cinere uiſa eſt flamma: quod ſi/
gnificauit eius maritum eo anno futurum cōſulem:
ut ipſe in ſuo teſtatur poemate. Bonum ſit: dubitat

Atq; ſatas alio uidi traducere meſſes. (phni
Ducite ab urbe domū mea carmīa ducite da/
Fer cineres amarylli foras:riuoq; fluenti
Trāſq; caput iace ne r̄ſpexeris.his ego daphni
Aggrediar.nihil ille deos:nil carmina curat.
Ducite ab urbe domū.m.caria ducite daphnī
Aſpice corripuit tremulis altaria flammis
Sponte ſua dū feræ moror cinis ipſe:bonū ſit

Neſcio:qd certe eſt: & hylax in limine latrat.
Credimus?an q amāt ipſi ſibi ſōnia fingunt?
Parcite ab urbe uēit iā pcite carmía daphnis.

& optat quia ignis etiam malum ſignum eſſe poteſt: qa nocet. In limīe: i loco ubi amati ueſtes obruerat. Ipſi.ſ.ſ.ſ.oīa de magicis dicta dſtruit dicēs:hæc tātū deſiderātibus uera uideri qđ p prouerbiū ē locutus. AN.M. Alio traducere meſſes:qn ēt inquit Plini. li.xxviii.ca.ii.& legū ipſaꝝ in.xii.tabulis uerba ſunt qui fruges excātaſſet:& alibi:Qui malū carmē īcantaſſet. Nihil carmía cu.oſtēdit p hoc Maro carminibus nō eē pōdus. Aſpice:uerba ſunt amaryllidis. Bonū ſit ne ſcio:dubitat an bonū an malū cinis accēſus portēdat:deinde certior ait. Quid certe ē.i.aliqd ē:nā & hylax in limīe latrat.i limīe āt ubi daphnidis exuuiæ erāt:latrabatq; illius aduētu. Hylax:melius p x q̄ p s ſcibit̃ ī fine hylao āt uel hylacteo latro:uel reſono ſignificāt:hinc & hylactor nomē canis apud Oui. Credimus.ſ. aliqd eē. An qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt:ideſt uana cōponunt: uentura putantes quæcunque deſiderant. Qui amant:nulla hic Synaloepha eſt. Parcite:hoc ait credens illum uenturum eſſe. Parcite autē deſiſtite. CHRI. Atq; ſatas alio ui.tra.meſ.hoc in.xii.tabulis fieri prohibeatur. His ego daph.his tā ualidis. Aggrediar:ueluti hoſtē. Nihil il.de.n.c.c.ſtupefacta hæc dicit.Admirat̃.n.q cū ad id ſacroꝝ iam puenerit:tamē adhuc illū moueri nō ſentiat. Aſpice: cū ita admirabūda ſtaret:ſecutū eſt hoc mōſtrū.Vnde amaryllis:quæ latura erat cineres admonet eos flāmas cōcepiſſe. Neſcio qd.ſ.ſit quaſi dicat neſcio audiā an nō audiā. Certe ē:cū iteꝝ & clarius audiſſet dixit:certe ē.ſ.aliqd:& ſecutus ē poeta naturā.nā aliqd ex lōgīquo apparet:adeo dubia res ē:ut icerti ſimus ſit.ne an nō ſit.Deīde cū magis appropiq̄t uidemus ēt:ſed tamē qd ſit nōdū cōſtat Paulo uero poſt cognoſcimus quid ſit:ut uerbi gretia q ſit equus. Ac demū cognoſcimus nō mō æquū eſſe: ſed etiam meum:uel tuum.Eadē ratio ē in auditu. Credimus:dubitaret primū an audiſſet quippiam. Deinde cum conſtaret audiſſe dubitauit:quid audiſſet.Poſtremo putauit audiſſe uirum.Veꝝ cū nimis uiꝝ cuperet:dubitauit rurſus an nimia cupiditate deceptus:ſenſus id putaret eē quod nō eſſet. Fingunt ſomnia:prouerbium eſt.Nam qui nimia cupiditate decipitur: & credit id eſſe quod non eſt:dicitur ſibi ſingere ſomnia.

Argumētū æglogæ nonæ q̄ dicit̃ Mœris
Tēpora flet Mœris : flet pdita rura Menalcæ
Virgiliū laudat Lycidas uocitādo Menalcā.

Vo te mœri pedes an quo uia ducit in urbem L
O licida uiui peruenimus aduena noſtri M
Quod nunq̄ ueriti ſumus:ut poſſeſſor agelli
Diceret hæc mea ſunt ueteres migrate coloni
Nūc uicti triſtes quoniam ſors omnia uerſat
Hos illi(qđ nec bene uertat) mittius hædos.
Certe eqdem audierā q̄ ſe ſubducere colles L.
Incipiunt:molliq; iugum dimittere cliuo
Vſq; ad aquā:& ueteris iā fracta cacumia fagi
Oīa carminibus ueſtꝝ ſeruaſſe mænalcā.
Audieras:& fama fuit:ſed carmina tantū M.
Noſtra ualent lycida tela inter martia: quātū
Chaonias dicunt aquila ueniente columbas

SER Vo te mœri pe.Ex diuerſis locis Theocriti aliqua ad hoc carmē trāſtulit Vir.poſtq̄ pene ab Arrio cēturione occiſus eſt pcepit ſuis:ut tuerent̃ agros:ſed ad pſens obſequetur. Arrio:ergo Mœris modo hædos Mātuam ad Arriū portat.Et interrogatus ab alio paſtore quo pergat.Deflet ſuas miſerias.Et hinc uariæ pſtat̃ occaſio cantilēæ. Ducit:zeuma ē a poſterioribus. Viui: diu uiuēdo:& oſtēdit diuturniorē uitā ſæpe nocere:cū ſit īterdū cauſa miſeriaꝝ. Quod nūq̄.u.ſ.quia ī opinata grauiora ſunt mala:hinc Diodo.Hunc ego ſi potui tātū ſperare dolorē:Et perferre ſoror potero. Victi:impotes uoti:ut uictores dicimus uoti cōpotes:qui quicquid libet faciunt ergo uicti: qbus parēdū ē. Nā uicti nō ſūt mātuani q ne bella quidē geſſerūt. Verſat:niſi ad ruſticanā perſonā referas aſpere dicit̃ contra Auguſtū:cuius fœlicitatē ſors poſſet mutare. Illi:arrio. Nec bene uer.ī pnitiē eius uertat̃:& malo omīe munus accipiat:tractū ē ab Hectore & Aiace: nā Hector dedit ei gladiū quo deinde Aiax ſe interfecit:ab Aiace āt ipſe baltheū accepit:quo poſtea circa muros patriæ tractus ē.Inde natū ē illud comicū:Dii bene uertāt qđ agas.Nā & bona ī peius:& mala ī melius plerūq; mutantur. Subducere:Ex alto ī cāpos diſſolui. Aquā.ſ. mincii fluminis.Superiorē circūſcriptionem intelligimus:aut Virgilii:aut oīum mantuanoꝝ agroꝝ eſſe. Fama fuit:beniuolentiā Auguſti fama uulgauerat:ſed belli actiaci neceſſitas īpediuit.Menalcam:pro Virgilio ponit. Columbas:quia minora auguria maioribus cedunt:nec ullaꝝ uiriū ſunt:licet priora. Chaonias: Epiroticas.In epiro enim nemus erat:in quo columbas dare reſponſa dicebant quod icirco fingunt:quoniam Theſſala lingua peliades & columbæ & uaticinatrices mulieres dicuntur.

AN.M. Quo te Mœri:argumētū patet carminibus. Viui pueníimus:ſolet.n.uita lōgior plurima īcommoda afferre.Vnde Iuue.de Priamo inquit ſat.x.Lōga dies igit̃ qđ cōtulit?oīa uidit Euerſa: & flammis Aſiā ferroq; cadētē. Victi.i.ſupati uiolētia militū.Eſt āt ordo:Nūc uicti nos quoniā ſors oīa uerſat triſtes:ideſt inuiti mittimus illi.i.aduenæ poſſeſſori hos hædos:quod nec bene uertat ideſt in bonū conuertat.Sors omnia uerſat.Sed profecto fortuna in omni re dominatur inquit Saluſtius in Catili.& Laberius teſte Macro.li.ii.Fortuna immoderata ī bono æque atq; ī malo. Qua ſe ſubducere colles:Deſcribuntur hic Maronis agri. Subducere:deſcendere. Dimittere iugū.i.relinquere ſummitatem. Molli cliuo:facili deſcēſu habeant.n. Maronis agri iunctos colles ius erat ei ad illoꝝ ſūmitatē.Eſt & mihi agellus huiuſmodi nā ad occidentē collis ē : cuius mihi poſſeſſio ad ſūmū tātūmodo ē:poſtea uero cāpus īneſt alterius coloni. Vſq; ad aquā:in Tityro dixerat

q̄uis lapis oīa nudus Limoſoq; palus obducat paſcua iūco. Fagi:pp ea nō ab re ſub tegmine fagi recubās dixit Melibœus. Carminibus ſeruaſſe me.hoc loco nō paſtor Menalcas ſed Virgi.ē intelligendus p allegoriā: ut ſcribit Fabi.li.viii. Aqla ueniēte:minora.n.auguria maioribus cedūt. Chaonias colūbas:In Epiro erāt primi chaones:a quibus chaonia dicta ut ſcribit Pli.li.iiii.aliter Maro li.iii.Refert āt Herodo.li.ii. Euterpe.ſ.geminas ex ægypto colūbas euolaſſe:utranq; nigrā:unā quidē in Aphricā: Alterā uero i Dodonā epiri: quæ fago inſidens humana uoce elocuta:ſit eo loci Iouis oraculū cōdi debere.Eā uero quæ ad aphros abiiſſet colūbā iuſiſſe aphris ut Ammonis oraculū cōderent quod oraculū & ipſū Iouis erat.Refert demū Herodotus ipſe columbas illas fuiſſe re uera fœminas ſacerdotes & ſorores a phœnicibus his locis uenditas &c.

CHRI. Quo te mœri pedes:ruſticanus modus loquēdi & paſtori uehementer quadrās: q̄uis utať expoſitione. O lycida:nō uocātis ſed dolētis ē. O uiui:q̄ſi dicat hāc calamitatē pſtitit diuturna uita. Quod nūq̄ ueriti ſu.Vitiū.n.hominū ē:ut oēs ſibi fœlicitatē proponāt:nūq̄ ad triſtia reſpiciāt.Quāobrē ipremeditati ſæpe opprimūtur a calamitatibus:q̄ qdē q̄to magis iprouiſæ ſunt:tanto magis offendūt.Quapp Cice.i Tuſcula. oſtendit ptur batiōes grauiores ēt fieri:cū calamitates ipræmeditatos nos ſubito iuadāt.Quipp grauius urgebať Mœris ꝙ hæc mala nō puidiſſet. Migrate.q.d.nō reuerſuri diſcedite. Aliud.n.ē ſi dico:diſcedo hinc:aliter ſi dico migro.Nā qui diſcedit redibit fortaſſe paulo poſt.Qui āt migrat eo cōſilio diſcedit: ut alibi ſit domiciliū poſiturus. Qua ſe:deſcribit Marōis pdii termios. Fama fuit:ē pide ac ſi dicat:uerꝫ ē. Nā hoc differt a

ıma rumore fama.Quia rumor ē eaꝝ reꝝ q̄rū nullus ē certus auctor:ergo falſa res eē pōt. Fama uero certos hēt

.u auctores:ergo res uera ut plurimū. Chaonias co.ſpeciē pro genere ponit.Cæteꝝ chaonia pars epiri ē:i qua ē

ıor ſylua dodona:hæc oraculū habet dodonæi Iouis:quod reſpōſa dat p colūbas.Ait āt Hero.i Clio hoc oraculū oīum q̄ in græcia ſunt antiqſſimū eſſe:& circa ſui pricipia unicū.Addit pterea & hoc qd̄ i dodona:& illud qd̄ i Lybia ē cōſtituiſſe duas ſacerdotes thebani Iouis q̄ a phœnicibus abactæ huc altera illuc altera puenerunt.Et hæ quidem ſacerdotes Iouis dicere:antꝝ i loco dodonæi oraculū notatū eē.Duas nigras colūbas ex ægyptiaca Thebe euolaſſe:& eaꝝ alterā i Lybia tēplū Ammonis ædificari iuſſiſſe. Alterā i dodona ſylua ſup fagū cōſediſſe:uoceq; hūana locutā:Illic Iouis oraculū cōſtituēdū dixiſſe.Sacerdotū uero eaꝝ q̄ i Dodona fuerūt:uetuſtiſſimā Promeniā uocatā eſſe:ſecūdā Timereā:nouiſſimā Nicādrē.Veꝝ idē Hero.priori opinioni aſſentiť neq; credit colūbas:ſed mulieres e thebano tēplo ueniſſe.Nec miꝝ qd peliades.i.columbas fuiſſe dicāt græci. Nā antiq pelaſgoꝝ ligua mulieres peliades dicebāť.

SER. Quacunq;..rōne.Recte āt augurioꝝ pitiā dat ei de quo dixerat ſæpe lupum fieri. Nouas.l. magna millitaria iurgia:ſiniſtra.Augures.n. deſignār lituo ſpacia & eis dāt noīa:ut pria pars antiqua poſterior poſtica itē dextra & ſiniſtra. Dicit ergo cornicē de nulla parte ueniſſe:ſed ab antiqua ad ſiniſtrā uolaſſe. Ilex uero q̄ glādifera arbor ē cū caua.i.uitioſa ē uitiū agroꝝ ſignificat p milites clamore & litibus gaudentes:ſicut cornix q̄ clamore lætať:& alias aues iuadit. Auguriū uero prohibuit:ut abſtineret a militibus: q reteturi erāt agros. Tecū ſolatia:nā cū ſuis ſolatiis caderet poeta:q nōdū editis carminibus moriť. Nōdū.n. aliqd opus ſcripſerat Virgi. Solatia:latēter tempora Auguſti carpit:i quibus carmīa nō oblectatiōi fuere: ſed ſolatio:quod iſœliciū eē conſueuit. Quis humū florētibus herbis ſpargeret:ſic eſt dictū:ut Tū phaetōtiadas muſco circūdat amaræ Corticis: atq; ſolo proceras erigit alnos. Fōtes iduceret umbra:tegeret:cooperiret. Vel quæ ſuble.taci.ti.car.nu.ruſtica affectione ſe reminiſci illoꝝ carminū fingit quæ aliquādo a Virgilio licet iuito Romā eunti abſtulerat.Nā ſuble

acri' gi ē furatus ſum.Vnde & ſacrilegus diciť q ſacra legit

gus idēſt furať. Delitias no.i.cōmunē amicā. Tityre dū redeo breuis ē uia:paſce capel.Theocriti ſunt uerſus:

Quod niſi me quacunq; nouas incidere lites
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix:
Nec tuus hic mœris nec uiueret ipſe menalcas
Heu cadit i quēq̄ tātū ſcelus:heu tua nobis L
Pene ſimul tecū ſolatia rapta mēalca.(herbis
Quis caneret nymphas:q̄s humū florētibꝫ
Spargeret aut uiridi fontes induceret umbra:
Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nuper
Cum te ad delitias ferres amaryllida noſtras.
Tityre dum redeo breuis ē uia paſce capellas
Et potum paſtas age tityre & interagendum
Occurſare capro cornu ferit ille caueto
Immo hæc q̄ uaro needū pfecta canebat M
Vare tuum nomen ſuperet mō mātua nobis:
Mantua ue miſeræ nimiū uicina cremonæ
Cantantes ſublimæ ferent ad ſydera cygni
Sic tua Cyrnæas fugeant examina taxos.

uerbū ad uerbū trāſlati:ſed tamē Virgilii negociū continētes.Nā allegorice iperat ſuis:ut rē tueanť:nec tamē audeāt cōtra Arii pceptū uenire. Interagendū:dum agis & honeſta locutio eſt:ſi dicamus intercenandū hoc ſum locutus. Nec dū pfecta:nimiæ familiaritatis eſt ſignum ꝙ ei recitabat carmē nōdū ad limā reductū.Dicit āt carmē quod q̄ſi cœperat i honorē Vari cōponere:& per tranſitū ponit diuerſa ſchedia. Superet mō mātua no.ſuperſit:reddatur.Et hoc dicit:Si nobis mantua fuerit reddita:faciā ut te celebrent omnes poetæ. Mātua ue miſeræ nimium uicina cremonæ:bene ingemit mantuanoꝝ infœlicitatē:quibus ſola obfuit uicinitas Cremonēſiū.Nam Caſſii:Bruti:& Antonii copias cremonēſes ſuſceperūt:quos ēt ipſos mire excuſat dicens: Miſeræ Cremonæ:q̄ ēt ſi uellet:minime tantis copiis poſſet reſiſtere. Nimiū ui.i.uſq; ad piculū. Vare tuū

axus no.Ordo eſt: Vare tuū nomen ſublime ferant ad ſydera cantantes cygni.i.poetæ.Sic Hora. de Pindaro:Mul

Cyr' ta dyrcæū leuat aura cygnū. Sic tua cyrnæas fugiāt examina taxos:uenenata arbor eſt:quæ abūdat in corſica

æ hæc āt iſula græce cyrneæ dr:unde fecit hāc driuationē cyrnæis taxos:qbꝫ paſtæ apes mel amariſſimū faciūt.

AN.M. Quacunq;:quomodocūq;. Nouas lites:Probus ſcribit ꝙ ubi Maro amicoꝵ beneficio ꝑmerue
rat:ut agros ſuos reciperet : cōcitauit i ſe ueteranos:adeo ut a Milēo Torōe primipilari pene ſit interfectus ni
fugiſſet hinc ait Quod niſi me &c. Siniſtra:diximus i Tityro cornicē a ſiniſtra facere ratū coruum uero a de
xtera:ut refert Ci.propter cornicē igiť monitus Maro ab lite abſtinuit. Fōtes iduceret.i. delectaret : iducere
eni quādoq; delectare ſignificat ut ēt Nonius edocet. Viridi umbra:plātādo.ſ.arbores iuxta. Pōt & p hypal/
lagen legi:ut dicat ꝙ iduceret uiridē umbrā fontibus.Vel ſupple quis caneret carmina &c. Tityre dū redeo:
hæc carmina Menalcas amicā petiturus cecinerat:q̄ poſtea Lycidas ei ſubegit. Occurſare ca.Theocri.ait i.iii.
Tityre laſciuas uirgultis paſce capellas Poſt age muſcoſos fontis has tityre paſtas.Interea occurſare capro:qui
uenerātoris Puniceo libycis cornu ferit ille eaue.imo hæc imo potius qs cecinīſſet hæc carmia &c. Ve miſe.
.i.ualde miſeræ ob amiſſos uidelicet agros.Ve āt particula i aliis uocabulis auget i aliis miuit.hic uehemēs &
uegrādedicius & ueſanos & uecordes.Gel.auctor ē li.v.c.xii.Supet nobis:uiua ſupſit ad noſtra cōmoda non
aliena Cyrneas:in liguſtico mari ē Corſica: quā græci Cyrnon appellauere:ſed tuſco propior a ſeptentriōe
i meridiē ꝓiecta Pli.ſcri.li.iii.Plura tamē meminit Diodorus li.yi. Taxos:de taxo legito Pliniū.li.xxvi.

CHRI. Quod autem dicunt columbas fuiſſe nigras:ē ut noteť mulieres ægyptias fuiſſe:Et profecto eū/
dē ritū q i tēplo thebani Iouis ē in dodoneo oraculo obſeruari affirmat. Siniſtra : Eſt i libris augurū:Corni/
cē a ſiniſtra parte auguriū ratū facere.Et Cice.de diuinatione ait.Aliis auibus a dextra. Aliis a ſiniſtra datū eſt
ut ratū auguriū faciant.Et alibi cur a dextra coruus a ſiniſtra cornix facit ratū:Et Plau.in aſinaria:picus & cor
nis ē a leua:coruus a dextra. Ilice:glādiferæ arbores maximæ ſunt hæ:Robur:Quercus:Aeſculus:Ilex:Cer/
rus:Suber:fagus. Solatia rapta:nō puto poetā uoluiſſe taxare tēpora Auguſti.Itaq; ſentētiā credo eē hāc.Ma
ximus mœror prouenīſſet ex morte Menalcæ.Sed tamē ſi carmina aliqua reliquiſſet: attulliſſent illa quidē
ſolatiū i dolore. Nunc āt quia extinctus fuiſſet nullo relicto carmīe non ſolū menalcas ereptus fuiſſet nobis
Ex qua re multus ſequebať mœror ſed ēt carmina q̄ ſolatio eē poſſēt. Heu cadit:magna exageratio ſceleris
cū tātū putatur ut in nullum cadere poſſe exiſtimetur.Auget deide duplici repetitiōe:heu & qs.Itē iterroga/
tione. Tityre dū redeo:Miꝵ poetæ ingeniū:ut aliena carmia ita i ſuū opus trāſferat:ut ſeruata æglogæ lege:
tamen quod ad negocium ſuum pertinet allegorice includat. Vario:i honorē uarii. Nōdū perfecta:nā ſi p/
fecta fuiſſent:nō fuiſſet arrepta ſolatio. Et ut honoret Varū oſtēdit ꝙ nō adhibuerat eū auditorē ut uolupta Cyr/
tē caperet:ſed iudicē ut errata corrigeret. Superet:ſuperſit:nō deficiat:qđ eſſet niſi reſtituerenť agri. Cyrne nus
as:cyrnum appellant græci iſulam quam latini & inſulam ipſi corſicam dicunt.De qua Diodorus & Strabo
contraria ſcribunt:ſed de hoc alibi.Dicit autem Diodorus illam abundare terebentina cæra & melle:& inco/
las paſci lacte & melle & carnibus:plurimas autem ibi oriri taxos ex quibus mella amara ſunt.

Sic cytiſo paſtæ diſtentent ubera uaccæ.
Incipe ſiquid habes:& me fecere poetam
Pierides:ſunt & mihi carmia:me quoq; dicūt
Vatem paſtores:ſed non ego credulus illis.
Nā neq; adhuc uaro uideor nec dicere cina
Digna:ſed argutos iter ſtrepe āſer olores.
Id qdē ago:& tacitus lycida mecū ipſe uoluto
Si ualcā meminiſſe:neq; ē ignobile carmē M
Huc ades o galathea.qs ē nā ludus in undis?
Hic uer purpureū:uarios hic flumina circum
Fūdit humus flores.hic cādida populus ātro
Imminet:& lentæ texunt umbracula uites.
Huc ades: inſani feriāt ſine littora fluctus.
Quid? quæ te pura ſolū ſub nocte canētē L
Audierā? nūcros memini:ſi uerba tenerē.
Daphni quid ātiquos ſignoꝵ ſuſpicis ortus?
Ecce dionæi proceſſit cæſaris aſtrum:
Aſtrū quo ſegetes gauderent frugibus:& quo
Duceret apricis in collibus uua colorem.
Inſere daphi pyros:carpent tua pōa nepotes:

SER. Dicūt:uerecunde ſuū meritū extenuat. Nō
eni ait probant:ſed dicūt:nec docti:ſed paſtores: qui/
bus tamē non credo.Vario poeta ē:de quo Hora.ſcri
bēs Vario fortis: & hoſtiū uictor. Cinā: & hic poeta
q ſcripſit ſmyrnā:quā decē annis elimauit. Argutos:
canoros. Anſer:ad anſerē quēdā alludit Antonii poe
tā qui eius laudes ſcribebat de quo Cice.i philipi. Ex
agro phalerno anſeres appellāť. Ipſū.n.agro donarat
Antonius. Huc ades:Verſus Theocriti i quibus po/
lyphemus i ſcopulo ſedēs Galatheā euocat đ fluctib9
ad terrā.Cyclops amauit Galatheā:q̄ acim ſpreto Cy
clope amabat.At Cyclops eū interemit: q deoꝵ miſe
ratione i fontē cōuerſus ē:q Acilus diciť latie. Quis
nā lu.in un.Ad maiorē terraꝵ laudē dicit i mari nul/
lā eē uoluptatē.Nā plena laus cōtrariaꝵ reꝵ continet
uituperationē. Inſani:magni. Pura:ſerena. Nume
ros:Metrarhythmos. Cæſaris.a.Cū Augu.Iulio pa/
tri ludos celebraret die medio ſtella apuit. Ille: con/
firmauit eſſe pentis.Vnde hæc ſcribuntur. Dionæi:
lōge repetitū epithetū a matre Veneris diona. Aſtꝵ:
græce dixit:nā ſtella debuit dicere. Gauderēt fru.ad
mēſem alludit Iuliū:q dictus ē i honoř Cæ. quo uuæ
& fruges matureſcūt. Carpēt.t.p.n..Ac ſi diceret: ni/
hil ē ꝙ poſſis timere.Nā reſpicit qđ ſupra iuidioſe di
xit Inſere nūc meliboee pyros. Fert:aufert. Nā ſubi/
to tacuit:qa nō totius carminis potuit recordari.

AN.M. Cytiſo:uide ſuperius.Cina. Sueto.ēt me
minit i libello de grāmaticis : de Cynna poeta referēs
quoq; hoc illius carmen:Sæcula ꝑmaneat noſtri doctrina Catonis Ser.addit illū cōpoſuiſſe Smyrnā & Tran/
q̄l.i dicto libello ſcri.Craſſitiū cōmentario Smyrnæ edito adeo iclaruiſſe ut hæc de eo ſcriberenť.Vni Craſſi/
tio ſe credere Smyrna probauit.Id qdē ago:ut icipiā.ſ.dixerat.n.Lycidas: Incipe ſi qd habes. Huc ades o gala/
tea.Fuit hæc maris nympha Nerei & Doridis filia a Cyclope Polyphemo adamata: de quo late apud Oui.li.

xiii. Vnde eã uocans apud illũ ait. Iã modo ceruleo nitidum caput exere põto. Iã galeata ueni: nec munera deſpice noſtra. Theocritus ĩt æglogã. vi. id omne prius deſcripſerat. Appianus ãt in libro qui illyrius ĩſcribit̃ ait: e Polyphemo cyclope & galathea tres filios extitiſſe: Celtũ illiriũ & gallũ: eoſq; ex Sicilia progreſſos Celtis & illyriis & gallatis ab ipſis cognomen aſſumẽtibus ĩperitaſſe. Inſani: furentes. Quid? cur nõ memoras: Numeros. i. rythmos teſte Fabio li. ix. Eſt autẽ Rythmus auctore Diome. uerſus imago modulata ſeruãs numerũ ſyllabaꝝ poſitionẽ ſæpe ſublationẽq; continẽs. Si. i. utinã. Signoꝝ. i. ſydeꝝ: nã ut ſcribit Varro li. iii. Signa dicunt̃ eadẽ & ſydera: ſigna uero q̃ aliquid ſignificent: ut libra æquinoctiũ: ſydera q̃ inſidũt. Dionei cæſa. idest uenerei: ex Venere. n. ortus ẽ Aeneas: inde Aſcanius a quo Iulus: cui regni loco apud albã ſacra ẽ poteſtas attributa atq; honor: cuius familia fuit maxima atq; clariſſima oĩum auctor ẽ Diony. li. i. Ex eadem familia Iulius Cæſar ẽ. unde & Maro ait. Iulius a magno demiſſũ nomẽ iullo: quod nõ de Aſcanio ĩtelligẽdũ ẽ ſed de Iulo Aſcanii filio: qui magnus fuit q̃tũ ad ſacrã poteſtatẽ & honorẽ ut oſtẽdimus. Vtq; Ci. i li. n. d. ſcribit. Venus tertia filia fuit iouis & Diones. Cæſaris aſtꝝ: Cæſar ĩ deoꝝ numeꝝ relatus ẽ. Siquidẽ ludis quos ei hæres Auguſtus edebat ſtella crinita per ſeptem cõtinuos dies fulſit: exoriens circa undecimam horam. Creditũque eſt animam eſſe Cæſaris in cælum recepti: & hac de cauſa ſimulachro eius in uertice addebatur ſtella auctor eſt Tranquil. Aſtrum: de aſtro ſydere & ſtella legito Macrobi. libro primo de ſom. Gauderent frugibus: alluſio eſt ad iulium menſem in iulii Cæſaris honorem ſic appellatum: cum eſſet quintilis: eo autem mẽſe & fruges maturæ ſunt: & matureſcũt. Proceſſit: appuit. Segetes: de iis & frugibus ĩ prĩcipio geor. uideto.

CHRI. Cytiſo: quam herbã diximus afferre copiam lactis. Et me: & pro ẽt: ergo me quoq; ut pierides. Tria dicit quod fecerũt illum poetã pierides: ut ſit fides ab auctoribus. Nã ſolũ muſæ faciũt poetã. Sũt &. m. ut oſtẽdat ab effectu ſe eẽ poetã. Dicunt. u. p. Arguit a iudicio eoꝝ q ſunt poetæ. Nã paſtores hic ĩtelligit: q nouerũt canere carmĩa: ut de Corydõe & de Thyrſide dictũ ẽ. Nec placet q̃d dicit Serui. Paſtores. i. idocti. Nã ĩ ope bucolico paſtores ẽt doctos dicimus: ut Cur nõ mopſe boni. i. docti: ergo poetas. Quamobrẽ q̃uis muſas magiſtras habuerim: q̃uis carmĩa cõdiderim: q̃uis paſtor iudicio prober poeta: tamẽ nolo labi nimia credulitate: cũ uideã me non poſſe æquare Varũ & Cin. poetas. Nec temere dixit credulus. Nã crudelitas uidet̃ eſſe eoꝝ qui ultra q̃ oportet credunt. Hic. u. pp colores floꝝ purpureũ ergo pulchrũ. Nã ut aurũ dicimus pulchꝝ: & quoniã cætera excedat metalla: ſic purpureũ: quoniã purpura reliquos colores ſuperat. Cãdida. p. quẽadmodũ illud: Et glauca canentia frõde ſalicta: ſic nũc dicit̃ populus cãdida: quoniã frondes habet ex altera parte albas. Texunt. u. Se in texendo faciunt umbracula. Sunt. n. umbracula tegumẽta: quæ faciũt umbras. Vmbella uero eſt quã manu geſtantes oppõimus ſoli ut facies nõ lædatur radiis ſolaribus. Hac teneriores mulieculæ utunt̃ cũ ĩ ſole ſunt Iuue. En cui uiridem umbellã: cui ſuccina mittas. Numeros: Cõcentũ & modulationẽ: & ut græci dicũt rythmos. Dionei: qui originẽ ducit ab ænea filio Veneris: cuius mr̃ fuit Dione. Alibi referemus tres Veneres: ſed hic tãtũ dicã tertiã Venerem tertii iouis & Dione filiã fuiſſe. Aſtꝝ: Cometẽ intelligit: q Auguſto fauſtus apparuit ĩ ludis funebribus iulii Cæſaris quos celebrabat Veneri genitrici. De quo ipſe in q̃dã epiſtola: Apparuit ipſis meoꝝ dieꝝ ludis ſydus crinitũ p ſeptẽ dies ĩ regione cæli q̃ ſub ſeptẽtriõibus eſt: id oriebatur circa undecimam horam: clarum ex omnibus terris conſpicuum fuit: eo ſydere credidere animam Cæſaris inter deos relatam: propterea id inſigne capiti ſtatuæ ĩ foro poſitæ adiectum eſt.

Oĩa fert ætas: animũ quoq; ſæpe ego longos
Cantãdo puerũ memini me condere ſoles
Nũc oblita mihi tot carmĩa: uox quoq; mœri
Iam fugit ipſa lupi mœrim uidere priores
Sed tamẽ iſta ſatis referet tibi ſæpe menalcas
Cauſando noſtros in longũ ducis amores L
Et nunc omne tibi ſtratum ſilet æquor: & oẽs.
Aſpice uentoſi ceciderunt murmuris auræ
Hic adeo media ẽ nobis uia. nãq; ſepulcrum
Incipit apparere bianoris: hic ubi denſas
Agricolæ ſtringũt frõdes. hic mœri canamus
Hic hædos depone. tamẽ uenimus in urbem
Aut ſi nox pluuiã ne colligat ante ueremur:
Cantãtes licet uſque minus uia lædet eamus.
Cãtãtes ut eamus: ego hoc te faſce leuabo
Deſine plura puer: & q̃d nũc iſtat agamus M
Carmina tũ melius cũ uenerit ipſe canemus

SER. Animũ: memoriã. Longos ſo. æſtiuos dies ut tris adeo ĩcertos cæca caligine ſoles. Cõdere: finire & ad occaſũ ducer̃. Lupi mœri: aiunt phiſici uoce deſeri eũ quẽ prior lupus uiderit: Vnde ẽ puerbiũ Lupus ẽ ĩ fabula: quotiẽs uenit de quo loqmur: & nobis aufert loquẽdi facultatẽ. Cauſando: cãs nectẽdo differs nr̃a deſideria. Tibi: ĩ tuã gratiã. Bianoris: hic Ocnus dictus ẽ: de quo ĩ. x. Fatidicæ mãthus & tuſci filius amnis cõditor fuit Mãtuæ dictus ẽ Bianor qua ſi oĩo & corpore fortiſſimus απο τησ βιασ και ανηρ.
Stringunt: amputant: decutiũt: ut in Georgi. Sed tamen & quernas frondes tunc ſtringere tempus. Tamen: etiam ſi paululũ quieſcentes canamus. Vſq;: iugiter. Hoc faſce: Nã ipſe ædos portabo. Faſcem eni onus appellat. Sic in Georgicis Iniuſto ſub faſce uiam dum carpit. Deſine plura puer: arguit nimii deſiderii. Quod inſtat. Vt placemus centurionẽ. Ipſe: Virg. cuius reditu ſperat libertatem agrorum: uel ipſe Auguſtus qui redeat a bello actiaco.
AN. M. Aium quoq;: mẽtẽ ipſã: q̃ ĩ ſenioribꝫ apparet. hinc Iuue. ait ſat. x. Sed oĩ mẽbroꝝ dãno maior demẽtia: q̃ nec noĩa ſeruoꝝ nec uultũ agnoſcit amici Orbilio idẽ beneuẽtano: ut ſcri. Trãql. euenit: Nã uixit prope ad: cẽteſimũ ætatis annũ amiſſa iãpridẽ memoria: q̃d uerſus Bibaculi docet Orbilius ubinam eſt litteraꝝ obliuio. Condere: abſcondere. Lõges ſo. tardius occidentes. hic longos dies accipimus. Priores: de lupis uideto æglogã pcedenti. Cauſando: cauſas ne/

ſtē'do. Bianoris:is aliter Ocnus dictus ē filius āt Mātus fatidicæ q a matris noīe Mātuā appellauit:auctor ē Vir. li.x.dicēs:ille ēt patriis agmē ciet Ocnus ab oris fatidicæ Mātus & tuſci filius amnis.Qui muros matriſq; dedit tibi Mātua nomē.Dr aūt Bianor a bia qđ ē uis ſeu uiolētia:& anir uir. Stringūt:excidūt: auctore Nonio. Bianor
Minus uia lædet:Comes facūdus in uia ꝓ uehiculo ē dicebat Publius:ut Gellius & Macro.ſcribūt. Deſine plura:Lycidā arguit tāq leuiū uoluptatiſq; uanæ cupidū. Puer:& diaſtole ſigura i er. Inſtat:urget:imiet ut.ſ. noſtrorum agrorum poſſeſſori hædos iſtos mittamus ueniæ gratia. Ipſe menalcas.i.Vir.ut agros recipiat.
CHRI. Aium:memoriā.Nā memoriæ organū ad ſiccitatē tēdere oportet:ueꝝ in ſene q̄uis humor naturalis deſecerit & calor defectu pabuli qđ ē ſibi in humor extinctus ſit abūdat humor noxius:q memoriā humectans corrūpit.Lupus āt ſi ante uideat hoiem q̄ ab illo uideať:reddit eū raucū.Vnde cū aliqs loquētibus ſuperuenit cuius præſentia illi tacere cogantur:prouerbium eſt:Lupus eſt in fabula.Pli.de lupis ita ſcribit: Sed in Italia quoq; crediť luporum uiſus eſſe noxius:uocemq; hoīs quem priores contemplentur adimere ad p̄ſens. Pluuiam:Hoc eſt ior locutio ē ueremur pluuiā ne nos colligat q̄ ſi dicas.ueremur ne nos pluuia colligat.
Minus uia lædet:Nā & cautus & facetus ſermo efficit iter ita iocūdū:ut laborē eūdi nō ſētiamus unde Publius q mius ſcribit ait:Comes facūdus i uia ꝓ uehiculo ē. Deſine.p.Et leuitatē i cupiditate pueri & maturæ in ſene cōſiliū oſtēdit.lycidas.n.nec ſuo nec cōgruo tpe cātus q ocioſoꝝ ſūt q̄rebat Menalcas i tāta reꝝ ꝑturbatione iis q iſtabāt difficultatibus cōſulēdū & cātū ad ociū reſeruādū cēſebat.Atq; ita ſeruato decoro & puer q; ardentioris ætatis ē uoluptatē q̄rebat.Et uir i quo iā maturus eſſe conſiliū oportet.ſeria iocis p̄ferēda cēſebat.

Argumētū æglogæ.x.quæ dicit Gallus
Gallus in hac canitur:cui fertur amata licoris:
Q antaq; pertulerit narrantur amore puellæ

E Xtremum hūc arethuſa mihi cōcede laborem

SER. E Xtremū hūc are.gallus poeta eximius fuit q Euphorionē i latinū trāſtulit.Et de cytheride q̄ fuerat Volumini liberta & a ſe amata:ſcripſit li.iiii.Primum iter amicos Auguſti enūeratus:prius ægypti p̄fectus fuit ac mox i ſuſpitionē tāq̄ q auguſtū cōiuraſſet icidēs iterfectus ē.Hūc adeo dilexit Maro ut q̄rti Geor.a medio ad finē poſuerit ſuas laudes:q̄s deide iuſu Auguſti i fabulā ariſtæi mutauit.Hūc igiť nūc cōſolať cū cytheris illo contempto Antonium in galliam ſecuta ſit. Non autem iuſſit auguſtus hanc æglogam mutari quoniam potius ad uituperationem q̄ ad galli laudem pertinet.Nā galli in turpi amore ipatientia oſtendiť:& apte Antonius carpitur inimicus auguſti:quē contra Ro. amorē Cytheris i caſtra ſit ſecuta. Laborē nō mihi:nā ludus ē poetaꝝ ſcribere:ſed tibi arethuſa ut nympha uirginitate gaudens p̄ſtet cāulenas de amore.Vnde rogat dicēs cōcede:& uerecūde pauca rogat adiurat:ut Sic tibi cum fluctus.ſ.i.ſ.per arethuſam autem muſam ſiculam bucolicum Theocriti inuocat carmen.
AN.M. Extremū hunc:De gallo poeta ſatis ægloga ſexta iā diximus ſecūdum Euſebiū.Strabo ēt li.xvii. ſcribit Cornelio Gallo ægypti ꝓuinciā a Cæſare Auguſto primū cōmiſſam fuiſſe.Suetonius quoq; meminit Corneliū Gallū ad præfecturā ægypti ex infima fortuna luiſſe ab ipſo Auguſto ꝓuectum quē poſtea res nouas molientē dānandū ſenatui tradidit itaq; & accuſatoꝝ denūtiationibus & ſenatuſcōſultis ad necē cōpulit:ſcribit Euſebius:ut ante ēt narrauimus:q; gallus āno ætatis ſuæ.xliii.ꝓpria ſe manu interfecit.addit Seruius hunc ſcripſiſſe li.iiii. de cytheride olim Voluminii liberta:& a ſe amata:quā alio noie lycorida appellauit. demū eo cōtempto Antoniū in galliā ſecuta ē.hinc eum maro ſolari præſenti carmine uoluit. nā ſibi iunctus amicitia fuerat:cū ut ante dixi cæſari cōmēdatus ab illo agrū recepit. Arethuſa:fons eſt ſyracuſius teſtibus Plinio Solio & Strabōe li.vi.q in pelagus fluuiū ſtati emittit.hunc ipſū alpheū eſſe traditū ē in fabulis:q cū i pelopōneſo ſumat originē:p mare ſub terrā uſq; ad arethuſam fluenta ꝑducit.deinde hoc ex loco emergens rurſus excurrit i pelagus:hæc & plura Strabo.Naſo ēt li.v.met.multa:& Diodo.li.vi. Arethuſa:ꝓpter Theocritū hāc nymphā inuocat q ſyracuſius fuit.uti ægloga.iiii.&.vi.narrauimus. Extremū laborē:extremū carmen:per qđ inuit toto ope arethuſam fauiſſe ſibi:qđ qdē ita eſt:nā ubiq; Theocritū ut patuit imitatus eſt. Arethuſa
CHRI. Extremum arethuſa laborē:Recte Serui.Laborē ad arethuſā:refert.Verum q; dicit poetas: luderę hēt ꝑfecto huiuſcemōi exercitatio modo recte res ꝓcedat ſummā ai uoluptatē:ſed ſummo labori adiūctā. Nā teſte Hora. Qui ſtudet optatā curſu contingere metā.Multa tulit:fecitq; puer ſudauit & alſit abſtinuit uenere & bacco & iuue.ēt de poeta dixit.Vt dignus uenias heredis & imagine macra:& Perſi.palidamq; pyrenem dixit:Eſt igiť laborioſiſſima res in poeta egregiū euadere. Meo.q.d.Cui tantū gratificari cupio.

Pauca meo gallo ſed quæ legat ipſa lycoris
Carmina ſunt dicenda:neget qs carmīa gallo
Sic tibi quum fluctus ſubter labere ſicanos
Doris amara ſuam non intermiſceat undam
Incipe ſollicitos galli dicamus amores
Dum tenera attondent ſimæ uirgulta capellæ
Non canimus ſurdis:reſpondent oīa ſyluæ
Quæ nēora aut quos ſaltus habuerť puellæ

SER. Pauca:Nō ad cæteraꝝ æglogaꝝ comparationē:ſed quantum ad galli ſcripta pertinet. Fluctus ſub.la.ſi.aliq dicūt ad arethuſam nympham ſiciliæ alpheū de Elide uenire p maria:ſecundū qđ alibi dixit alpheus fama ē huc elidis amnē.aliq dicunt arethuſam i fontē mutatā alpheū fugere:& de elide in ſiciliā uenire:qđ nūc ſeqť. Doris:mater nymphaꝝ: quā ꝓ mari ponit. Solicitos:ſolicitudinis & curarum plenos. Lycorim autem pro Cytheride poſuit.Fuerunt autem eodem tempore nobiles meretrices tres: Cytheris:Origo:arbuſcula:Hora.exploſa arbuſcula dixit Et alibi:ut quondā marſeus amator originis ille qui

Naiades:indigno quū gallus amore periret?
Nam neq; parnaſſi uobis iuga:nā neq; pindi
Vlla moram fecere:neq; aoniæ aganippe
Illum etiam lauri necnon fleuere myricæ
Pinifer illum etiam ſola ſub rupe iacentem
Mænalus:& gelidi fleuerunt ſaxa lycæi
Stāt & oues circum:noſtri nec pœnitet illas:
Nec te pœniteat pecoris diuine poeta.

patriū minimæ dōat fūdūq; lareq;. Simæ:græcū eſt .i.p̄ſſis naribus.Hoc epitheton Theoc.dat pcipue apibus. Reſpōdēt:p eccho. Quæ ne. Ex ægloga thocriti ſūt in q̄ daphnis ſuū defletamorē. Naiades: nymphas ſimpliciter accipe. Nam ꝓprie oreades dixiſſet. Naiades.n.fontiū:oreades montiū ſūt.Sed qa eaſdē dixius nymphas & muſas uidetur dicere ſi muſæ afuiſſēt.i.ſi dediſſet operā poeticæ:nō icidiſſet ī has difficultates amoris. Indigno : Vel meretricio uel magno:nā.Ennius īdignas turres magnas dixit.Parnaſus & Pindus montes ſūt theſaliæ apolini & muſis ſacri. Aoniæ:aganippe:noīatiui ſunt ſingulares aganippe fons ē boetiæ:q̄ aonia dicit᷑. Sola:deſerta. Circum.i.circa Gallū eius amore ſtupentes:ſenſus eſt ut non pœnitet oues ſtare circa te:ita te nō pœniteat illarum.Nam:& adonis ouiū fuit paſtor:& ꝙ ait noſtri miſcuit ſuā perſonam ut frequenter conſueuit. Nec te pœniteat pecoris:allegoricē.i.nec erubeſcas bucolica ſcribere.

AN.M. Doris amara : hæc nympha fuit Oceāi filia & thetyos.ut ſcribit Heſiodus:q̄ Nereo fratri iuncta ē uxor:a quibuſdā interprætat᷑ amaritudo:q̄ Nereū hoc eſt mare a neros qđ ē aq̄ dictum ſemp cōſequit᷑:hinc ſæpe a poetis doris ꝓ mari ponit᷑ ut etiā hic. Simæ:ſinos:uox græca eſt:dicit᷑ āt qs p̄ſſas nares habēs? Quæ nemora:interrogatio eſt. Saltus:cāpi. Naiadas:p has muſas intelligit:ut ſequentia indicāt. Indigno: turpi. Parnaſſi:de hoc ſupius. Pindi:Pindus theſſaliæ mons eſt:ut ſcribit Solinus.ex cuius uertice teſte Strabone li.vi.fluet In alchus amnis. Aoniæ.i.boetiæ eſt.n.genitiuus caſus:nō aūt noīatiuus:de aōia latius ægloga.vi. Aganippe:fons ē boetiæ uti Solius edocet:ſic etiā Hippocrene:quos fōtes Cadmus litterarum primus repertor dum rimat᷑ q̄ nā adiiſſet loca.quoniā equæſtri exploratione dephendiſſet.Incēſa eſt licētia poetarū:ut pariter utrūq; uulgarent.ſ.qđ eoꝝ alter alitis eq unguicula ſollicitatus foret.alter potatus facūdia aīas irrigaret. aganippe demū dicit᷑ ab agan qđ eſt ualde:& hippos equus hippocrene uero ab hippos & crene.i.fons. Lycæi:archadiæ montis.de quo ſupra. Pœnitet:pudet.pœnitet pudeat. Pecoris:ideſt bucolici carminis.

CHRI. Pauca:ſed tamē quæ huiuſcemodi ſint : ut ipſa Lycoris legat quaſi dicat.iis moueatur. Neget.q. c.gallo:cum ille optius poeta ſit:& poſſit aliis carmīa ſcribere.Vel dicit:qs tam durus erit q̄ nolit cōſolari Gallū amor᷑ pditū.arethuſā āt nymphā ꝓ muſa poſuit.eſt tamē una ex illis nymphis quas ī Georgi. Enumerat: Et tādē poſitis uelox arethuſa ſagitis. Doris:oceani filia & Nerei eius fratris uxor.Hic uero ꝓ ipſo mari capit᷑. Quæ nemora:dolet non affuiſſe nymphas ī merore Galli.Nam ſolitudo oēs dolores auget:& qđ per nymphas muſas intelligat:apparet:qa ponit parnaſū quē muſæ icolūt:& latēter īfert nō ſupatū fuiſſe ab amore ſi muſæ affuiſſent.i.ſi ſtudiis opam dediſſet:& nō marcuiſſet ocio.Nā ait Naſo Ocia ſi tol.peri.cupi.arcus. Aoniæ : aones populi antiq Boetiæ fuerūt e ſunio ꝓfugi:a qbus aones mōtes dicūt᷑:ī qbus fōs ē agāippe ait Stra. Lactāti. uero ait Aon Neptūi filius a quo aōia ꝑs Boetiæ dcā ē.Theudōius ait hūc factiōe ex apulia pulſū.in Boetiā uēiſſe:& ibi īpaſſe & Neptūi filiū hitū cū Ocheſti apuli uiri ditiſſimi eē filius.& ab hoc aoniā dictā.

Et formoſus oues ad flumina pauit adonis
Venit & upilio:tardi uenere ſubulci.
Vuidus hyberna uenit de glande menalcas
Oēs unde amor iſte rogant tibi: uenit apollo
Galle quid inſanis inquit: tua cura licoris
Perq; niues alium:pq; horrida caſtra ſecuta ē:
Venit & agreſti capitis ſyluanus honore
Florentes ferulas & grandia lilia quaſſans
Pan deus arcadiæ uenit:quem uidimus ipſi

SER. Vpilio:pp metrū dixit græce ut ουνομα ꝓ ονομα.ſic upilio ꝓ opilio. Tardi:ſtulti:ſic Terētius. Tardus eſt:Nā porci cito ambulant. Vuidus:pinguis.eſt autem uuidū id quod itrinſecum habet humorem.Vnde uua:Humidū quod extrinſecus:ſed [confundunt᷑ plerūq;. Iſte:tam turpis tam īpatiens. Tua cura:Irriſorie.q.d.ea ꝓ q̄ ita ſollicitus es te reliqt:& alium eſt ſecuta.Recte autem cum alii interrogant ipſe Apollo qui uaticinii ē deus diuinat.Vidimus ipſi:nā ſolent numīa plerūq; ruſticis ſe offerre.Dicit āt ea numīa quæ frequenter amauerunt ad amatorem uenire.Nam Apollo Daphnem:Pan Syriga:Siluanus cupſſum amauit. Sanguineis:Facie enim rubenti pingitur Pan propter ætheris ſimilitudinem.Aether autē eſt Iuppiter:Vnde etiam triūphantes qui oīa habēt Iouis inſigna ſcæptrū & palmatā togam:qua utebāt᷑ illi q palmā merebātur:Vnde ait Iuuenalis ī tunica Iouis faciē quoq; de rubrica illinūt inſtar coloris ætherei.

AN.M. Adōis:Theocritus quoq; ait ī pria Vade age carpe uias:puer ē formoſus.Adōis : & timidos figit lepores:nec pcere ne uit:ille feris trucibus:paſcit dū mōtibus agnas.Fuit āt Cinyræ ciprioꝝ rgis filius ex myrrha filia quē ardētiſſima uēus adamauit:tādē ab apro uulneratus iteriit:de quo latius li.x.met.fuerat aūt rex hortorūq; nobiliū poſſeſſor.Vnde Pli.li.xix.inqt Et quoniā ātiqtas nihil prius mirata ē:q̄& heſpidū hortos:ac regum Adonis & alcinoi.De Adoni & Venere multa Macrobius li.primo ſat. Vpilio:non opilio per o i pincipio:ſed Vpilio per u legendum eſt auctoritate etiam Priſciani qui dicit o breuem in hoc nomine eſſe cōuerſam in u longā ex litteraꝝ affinitate.Seruius uero exiſtimauit Marōnē feciſſe diphthongō græcā pp metrū ut ounoma ꝓ onoma ſic upilio ꝓ opilio.eſt autē ouiū cuſtos. Vuidus:pinguis. Aliū.Antoniū ſignificat uti iā diximus. Agreſti honore:cū agreſti corōa.qđ ipſe declarat dicēs.Florentes ferulas &c.Syluāus amauit Cypariſum. Pan:ſyringa. Apollo:daphnē:iccirco hos ad Gallū ueniſſe poeta ait. Ferulas:De ferula legito

pliniū li.xiii.& li.xv. Pā deus:latius ſupradixius.Videto ēt macrobiū li.i.ſat.ubi leges Pana ſolem eſſe.

CHRI. Adonis:ex Papho Cipri rege natus ē. Ciara:ciara uero Myrrhā filiā habuit q̄ ex patre īſcio tamē cum illa concuberet Adonem genuit:q a Venere amatus fuit:& demum ab apro ī ſiluis cæſus.a Venere poſt (Venus) multas lachrymas in florem purpureum imutatus eſt.Qui uero ad iſtoriam fabulam referūt Venerē Syriā fuiſſe tradunt ex matre Cypria:quæ Adoni nupſit:& ut Lactantio placet meretriciam artem īſtituit.Macrobius autem rem ad phyſicen refert atq; Adonem pro ſole:Venerē uero ꝑ ſuperiori terræ hemiſperio qđ nos incolumus poni:ut proſerpina ponitur pro inferiori.Ergo Venus.i.terra gaudet Adone cū ſol per ſupiorem zodiaci partem decurrens uer atq; æſtatem facit tuncq; ridet floribus frondibuſq; ornata.Cū uero per ſigna meridiana fert quoniā ad aliud reſpicit emiſperiū:& a noſtro recedit:eripit ſibi a ꝓſerpia adonis atq; ab apro interficitur:ideſt ab hyeme:q̄ quidē frigore glacieq; hiſpida eſt ut aper.lugetq; tunc terra ideſt uenus qa nubibus pluuiiſq; triſtat hyemis tem pore.Mox tamē redeū te uere:itez ridet herbis & floribus & frōdibus.Iō q; Aprilis ueneri dicatus ē.Eadē ēt rōne. Iſiſq;.i.terra Oſirim.i.ſolē apđ ægyptios luget.Hæc ait Macrobius Euſebius āt Pāphilus ait apud priſcos adonim atq; arboꝝ frugumq; flores ītelligi.Sed uolunt atim eos flores ſignificare qui ante maturitatē decidūt:neq; fructū gignūt.Proptereaq; illum emaſculatum poetæ fingūt adonem uero uolūt eos flores ſignificare qui fructus producunt:qua propter illo gaudet terra. Vpilio:cum græci uolunt o micron:ideſt breue longum efficere adiungūt illi υ ut opex οὔpex. Ergo cum ſit opilio qua ſi ouilio cuſtos ouium mutauit o in u:& u eſt ꝓ ou diphthongo græco quo diphthongo nos latini caremus.

Subulci:a ſuibus dictū eſt. Hiberna:Quia hiberno tpe iam maturæ legantur. Glandes:diximus enim in (Glandes) ſuperioribus glandes eſſe a Quercu:Robore:ilice:æſculo:cerro:ſubere:fago & galla:& dixius primum mortalium cibum glandes fuiſſe.aſſerit tamen etiam Plinius ſua tēpeſtate per hiſpanias inſeri glandes ſecūdis mēſis Eaſq; tamen cinere toſtas eſſe dulciores.Erat autem cautum duodecim tabulis.glandē in alienū fundū ꝓcidentem licere colligere:oīum āt arborum fructus:aut poma appellātur:ut mala & pyra.aut nuces.ut iuglādes:glandes:auelanæ:amygdolæ:caſtāeæ.aūt baccæ:ut ſūt:oleæ:lauri:& corni.aut ſunt acini ut uuæ:mali punici:ſābuci:& ebuli. Siluāus:deū ſyluaꝝ hūc putabāt:& fœtis mulieribuſq; nocere.Itaq; ne noctu igrediens illas uexaret tres illis deos cuſtodes adhibebāt.Sed eoꝝ deoꝝ ſignificandoꝝ cā tres mortales noctu circuire limia domus uidebāt:ut primus limē ſecuri feriret:ſecūdus pilo tōderet:tertius ſcopis deuerreret:ut his datis culturæ ſignis Siluanus prohiberetur intrare.Nam nec arbores cæduntur putāturue ſine ferro:nec far cōficitur ſine pilo nec fruges coaceruātur ſine ſcopis.ab iis autem tribus tres nominānt deos ait uarro.De apolline autem quē hic intelligit nomium:ideſt paſtoralem dicemus alio loco. Ferulas:ferula ut ait Diaſcorides:eute (Ferula) rion appellatur. hæc in calidis ut ait Plinius naſcitur locis atq; transmaria geniculatis nodoſa ſcapis.duo eius genera: quæ ī altum aſſurgit narthex dicitur.Marchetia uero ſp humilis. Natura eadem quæ āeto & fructu ſimilis.Nulli fruticum leuitas maior:ob id facilem baculum ſenectuti præbet Quæ ab uno capite diuidit ī cacumine fœmīa putatur.Ferula reliquis animalibus peſtiferum pabulum prebet.aſinis uero gratiſſima ē q̄ re id animal baccho aſſignatur cui & ferula.Semen eius in Italia cibus eſt:conditur in urceis & durat ad annū ignem ferula optime ſeruari certum eſt.Et a ſole ignem prometheum furatum ferula ſeruaſſe fabulant.

Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentem
Et quis erit modus inqt? amor non talia curat
Nec lachrymis crudelis amor:nec graīa riuis
Nec cytiſo ſaturant apes nec fronde capellæ.
Triſtis at ille tamen cantabitis arcades inquit
Montibus hæc ueſtris:ſoli cantare periti
Arcades:o mihi tum q̄ molliter oſſa quieſcent
Veſtra meos olim ſi fiſtula dicat amores
Atq; utinam ex uobis unus ueſtrique fuiſſem
Aut cuſtos gregis: aut maturæ uinitor uuæ.
Certe ſiue mihi phyllis ſiue eſſet amyntas
Seu qcunq; furor:qd tum ſi fuſcus amyntas
Et nigræ uiolæ ſunt:& uacina nigra:
Mecum inter ſalices lenta ſub uite iacerent:
Serta mihi phyllis legeret:cantaret amyntas
Hic gelidi fontes:& mollia prata lycori
Hic nemus:hic ipſo tecum conſumerer æuo.
Nunc inſanus amor duri me martis in armis
Tela inter media: atq; aduerſos detiet hoſtes

SER. Amor non talia curat:Quaſi expertus loquitur. Triſtis at ille:alii tamen ſuperioribus iungunt: Sed melius eſt ut ſic legamus. Tamen cantabitis: ut ſit ſenſus:licet ego duro amore conſumar: tamē erit ſolatium : quia meus amor erit ueſtra cantilena quādoq;. Oſſa quieſcent:nam ſe dicit eſſe moriturum.

Olim: futuri temporis eſt modo. Aut cuſtos gregis:ac ſi diceret.Quid mihi cū urbibus:ubi ſunt meretrices tam pulchræ q̄ pfidæ. Quicumq; furor:oīs amor plenus furoris ē. Hic gelidi fōtes:ac ſi diceret. Quid te iuuat īter frigora gallicana demorari. Nūc īſanus amor.Hinc uſq; ad finem amatoris oſtendit īconſtantia:cui electa diſplicēt ſtatim. Tela īter media atq;.a.d.b.ex affectu amantis.Ibi enī ſe putat ubi amica eſt. Nec ſit mihi credere:Per parēthesim:q; hi uerſus de galli uolumine trāſlati ſunt. Dura:Quæ amorem ſpernis:& gallicana potes frigora ferre. Sola:Vt illud ſola domo mœrēs.uacua. Ibo & chalcidico: In euboea inſula Calcis ē urbs de q̄ fuit Euphoriō : quē (Chalcis) tranſtulit Gallus.ergo ibo & theocritio ſtilo canā carmīa Euphoriōis. Spelæa:græce pro ſpeluncis. (Euphorion)

AN.M. Ebuli:Ebulum herba e alto caule:ī ſummitate ſemen habens uti ſābucus.Ebuli fumo fugātur ſerpentes:ut Plini.libro.xx. (Ebuli) Minio:inuenitur in argentariis metallis minium quondā apud romanos (Minii) maximæ auctoritatis ſacræ religionis:unde Iouis ſimulacri facies diebus feſtis minio illini ſolebat : triū/

Tu procul a patria(nec ſit mihi credere tãtũ)
Alpinas ah dura niues & frigora rheni
Me ſine ſola uides:ah te ne frigora lædant
Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas
Ibo:& chalcidico quæ ſunt mihi cõdita uerſu
Carmina paſtoris ſiculi modulabor auena
Certum eſt me in ſyluis inter ſpelæa ferarum

phantumq; corpora: & ſic camillũ triumphaſſe:Pli. li.ix.ca.xxxiii. O mihi tum:ordo ẽ.O ſi olim ueſtra fiſtula dicat meos amores:q̃ molliter mihi tum oſſa qeſcent. Vinitor:uineæ cuſtos dicitur. Furor:amor.

Tu procul a patria:Ordo eſt:tu procul a patria ſola ſine me:ah dura uides niues apinas & frigora Rheni.

Rhenus Nec ſit mihi credere tãtũ:Nec poſſim credere talia: optat enim non fore uera. Rheni:Rhenus fluuius ẽ qui germniã a gallis & Pãnõiis ſeparat:ut ſcribit Tacitus.Strabo ãt.lib.iiii.ſcribit q̃ Rhenus magnas ĩ paludes lacumq; magnũ effunditur:quem Alpinorũ plerią; contingunt.& tranſalpinorũ nonnulli. Calcidico uerſu: de Euphorione intelligit de quo Fabi.li.x.ſic.Quid euphorionem tranſibimus:quem niſi probaſſet Virgilius idẽ nunq̃ certe conditorum chalcidico uerſu carminum feciſſet in Bucolicis mentionem.Seruius addit gallũ tranſtuliſſe Euphoriõis opus.Calcis aũt ut ſcribit Strabo li.x.Euboeæ metropolis erat in q̃ etiam Ariſtoteles uerſatus eſt quo ad uita functus. Modulabor:canam. Paſtoris ſiculi:Theocriti.

CHRI Baccis: ꝓ acinis poſuit de q̃bus diximus ĩ ſupioribus. Ebuli:ebulus chameactis.i.hũilis ſambucus.Nã actis græcæ ſãt acus dr̃.Ergo hũilis q̃a nõ ſurgit ĩ altitudinẽ arboris:ut ſãbucus:ſed parũ extollit̃ a terra:uerũ frõdes: & flores. & acinos ſimiles hẽt ſambuco.Si ex ebulo fiat emplaſtrũ cũ ſepo hircino cõfert podagræ.Si ſedeat̃ in eius decoctiõe expellit ſecũda & cõfert hydropoſi.Succus imiſſus ĩ aures ſedat ſibilũ. Si ebibat̃ cõfert morſibus uenenatorũ. Minio:ĩ argenteis metallis inuenit̃:Romæ in ſũma religiõe fuit. Nã Iouis ſimulachri faciẽ diebus feſtis illini ſolitũ erat.Corpora ẽt triũphantiũ minio illiniebant̃.Qui & a cẽſoribus ĩ primis Iupiter miniãdus locabat̃.Militon uocãt græci.Alii cinabari:q̃uis uidi cinabare appellare ſemẽ draconis eliſi põdere elephãtis ĩ morte cadentis ꝑmixto utriuſq; aĩalis ſanguĩe.Multa alia de minio repies apud Pliniũ. Triſtis:oſtendit q̃ ꝑditus ſit ex amore q̃ nulla rõne ne adeo q̃dẽ inde remoueri poſſit:potiuſq; in illo mori q̃ liberari uelit ſolatiũq; poſt mortẽ iam quærat ex arcadũ cantibus.Dolet deinde ſe non fuiſſe unũ ex illis cũ quocunq; alio amore poſt hæc inuitat Lycorim ad uoluptates ruſticãæ uitæ.In quibus ſi cum illa fuiſſet: ſperabat ſe poſſe cõſumere æuum ideſt peruenire ad ultimã ætatem: qua priuatus p̃ſentẽ uideat mortẽ.

Tu procul a patria:nec.ſ.m.c.tantũ ſcilicet facinus:noluit enim exprimere ne illum offenderet. nam ex affectu amoris ita alloquebat̃ ut p̃ſentẽ eẽ putaret. Ah:repetitio ẽ ut ex uæhemẽtia maiorẽ dolorem exprimat.

Teneras:huic opponit aſpa:q̃ oppoſitio cõtrariorũ uæhemẽter affectũ auget. Certũ ẽ:penitus decreui.oſtendit ãt poeta ĩ amãtibus iniuria affectis alternati ĩſurgere mõ ĩdignationẽ ex ipſa accepta iniuria:q̃ rẽ amatã relinq̃re decernũt:paulo ãt poſt affectũ amoris quo ĩdignatio illa nõ ſolũ mitigat̃.Sed pẽitus tollit̃.Vnde ẽ illd̃ ꝓprianũ:Si dolor affuerit crede redibit amor.Hic orit̃ ſumma leuitas in amãte ſummaq; inconſtantia:ut q̃ tã ſeuere Paulo ante decreuerat:mox penitus damnet Quam rem Terentianus Parmeno mirifice exprimit.

Malle pati:tenerisq; meos incidere amores.
Arboribus:creſcent illæ:creſcetis amores
Interea mixtis luſtrabo mænala nymphis:
Aut acres uẽabor apros.nõ me ulla uetabũt:
Frigora parthenios canibus circũdare ſaltus.
Iã mihi per rupes uideor:lucoſq; ſonantes
Ire:libet partho torquere cydonia cornu
Spicula:tanq̃ hæc ſit noſtri medicina furoris
Aut deus ille malis hoĩum miteſcere diſcat:
Iã neq; hamadryades rurſus nec carmia no/
Ipſa placẽt:ipſæ rurſus cõcedite ſyluæ (bis
Non illum noſtri poſſunt mutare labores
Nec ſi frigoribus mediis hebrumq; bibamus
Sythoniaſq; niues hyemis ſubeamus aquoſæ
Nec ſi quum moriens alta liber aret in ulmo
Aethiopum uerſemus oues ſub ſydere cancri
Omnia uincit amor:& nos cedamus amori:
Hæc ſat erit diuæ ueſtrum ceciniſſe poetam
Dum ſedet & gracili fiſcellam texit hibiſco
Pierides:uos hæc facietis maxima gallo

SER. Creſcẽt illæ:iterũ deſplicet ne cũ arboribus eius creſcãt amores. Parthenios:Parthenus Mõs eſt ĩ archadia a uirginibus dictus:q̃ illic uẽari conſueuerũt.Hamadriades nymphæ q̃ cũ arboribus oriũt̃ & occidũt q̃lis fuit illa quã Eriſithon occidit.Qui cũ arborẽ ĩcideret uox idẽ & ſanguis erupit ut Oui.docet.

Nec carmina:q̃a dixerat carmĩa paſtoris ſiculi. Cõcedite ſyluæ ꝓpt illud:Iã mihi per rupes uideor lucoſq; ſonantes.Nec ſi frigoribus:Snĩa ẽ nec maximis in frigoribus:nec maximis in caloribus poſitus põt carere amore.Et phyſice loq̃tur:q̃ contraria cõtrariis curãtur aut ſimilibus. Sytonias:Syton mõs eſt Thraciæ.

Syton

Verſemus:paſcamus. Gracili.ſ.allegorice oſtendit ſe cõpoſuiſſe hũc librum tenui ſtilo. Quãtũ ue.amo Gallum ſed latenter ſicut arbores creſcunt:& hoc ꝓpter Cæſarem. Frugibus:quãto magis hominibus.

Capellæ:uerecunde ſe capellarum:ideſt uilium animalium dicit paſtorem.Nam bucolica ſcribens: bouum ſe paſtorem debuit dicere ſed uitans arrogantiã ultimũ ſe & nõ pricipẽ ĩ ſcribendis bucolicis facit.

AN.M. Parthẽios ſaltus:Parthẽius mõs ẽ Archadiæ teſte Pli.li.iiii.Parthẽos aũt uirgo dicitur.Parthenia uirginitas. Partho cornu:arcu parthico. Cydonia:ſpicula.Cydõia ciuitas una eſt e tribus Cretæ eximiis: ut Strabo lib.x.ſcribit.In ea autem calami ſpiculis aptiſſimi. Hamadryades:eæ dicũtur eẽ nymphæ quæ cũ arboribus naſcuntur. hama.n.aduerbiũ una uel ſimul ſignificat.Drys uero quercus eſt. Hebrũ:

Parthẽus
Cydonia
Hamadryades

Gallo.cuius amor tantū mihi creſcit in horas
Quātum uere nouo uiridis ſe ſubiicit alnus.
Surgamus:ſolet eē grauis cantantibus umbra
Iunipi grauis umbra:nocēt & frugibus ūbræ:
Ite domum ſaturæ uēit heſperus: ite capellæ.

fluuius eſt Hebrus ſub Rhodope Thraciæ mōte ni/uoſo.Pli.li.iiii. Sythonias niues Sython dicta eſt oli Thracia:ut docet Gel.li.xiii.ca.vi. Sub ſydere cācri: xiiii.cal. Iulias ſol exit e gemini: & ingreditur cancri: ut ſcribit Ouidi.li.vi.faſt. Aethiopum oues ſtrabo li. xvii.ſcribit ꝙ Aethiopes magna ex parte paſtoralem ac inopem uitam degunt:tum propter ſoli tenuitatē & aeris intemperiem tum propterea ꝙ longi a nobis ſepoſiti ſunt. Verſemus:paſcendo circumagamus. Poetam:Maronem ipſum. Hibiſco:de hoc & heſpero ſatis ſupra.per fiſcellam uero & hibiſcum tenue carmen bucolicum intelligit. Maxima:cum ſint minima. Capellæ:ſe Aepolum potius q̄ opilionem aut bubulcum uitandæ arrogantiæ cauſa oſtendit:ut per id ſe in ſcribendis bucolicis minimum fateatur.Hæc iā ſatis ſeq̄mur igit̄ georgicō cōmētarios:ut una legantur. He/brus

CHRI. Male pati: male obdurare contra amorem.neq; illam amplius curare. Teneriſque:qđ ſit ſolati um aliquod mei deſiderii.Deinde damnat hoc conſilium ueluti nociturum:quia ex ea re magis accendere/tur.Poſthæc quærit duplicem medicinam.Nam amor aut alio amore tollitur.Vnde Ouidi. Succeſſore no/uo tollit̄ omnis amans.ut enim clauo clauus truditur:ſic amor amore pellitur.Hinc eſt qđ ait:Interea mix/tus luſtrabo mænela nymphis.Aut quod multo ualidius eſt decernit ſe uitam periculoſam & laborioſam exercere.Nam quod apud Terentium ait : Menedemus ueriſſimum eſt amorem & gigni & facile nutriri ex ocio & delicata uita. Frigora:nam ſi amor inflammat facile frigore extinguentur flammæ. Saltus: omnia loca ſunt quæ inculta ad ſyluas & ad pecudum paſtus relinquuntur.Parthenios:parthenius flumen eſt Arca diæ dicatum uirginibus.Nam παρθενοσ uirgo eſt.Alii illum in Paphlagonia eſſe uolunt. Cydonia : Cydon urbs eſt in Creta:ubi ſunt optimi calami ad ſagitas conficiendas.Et quoniā apud Parthos populos erāt opti/mi ſagitarii admiſcuit Cydonia & parthica. Sub ſydere cancri:ubi ingentiſſimi ſunt calores.Nam in prima parte cācri ſolſtitium æſtiuū eſt.Et cācer ſupra caput æthiopū perpendiculariter radios iacit:adeo ut ſyene q̄ ſupra Alexandriā quinq; milia ſtadiorum eſt in meridie ſolſtitii nulla umbra ſit.Ibi puteus experimenti gra tia factus totus illuminatur.Intrat autem cancrum ſol die tartiadecima Iunii.Sed ita eſt ſolſtitiū ut ab octa/ua die huius menſis uſq; ad quindecimam ſit ſemper lux quindecim horarum & tertiæ partis unius horæ. Hebrumq; bibamus: Thraciæ flumen eſt:quod ubi mari admiſcetur.Tentoris portum habet:& Polydo/ri tumulū. Liber:q īterior eſt nedū cortex q ē exterior. Et nos cedamus amori.q.d.ſi amor oīa uincit teme rarius uidear ſi uelim illi obſtare. Fiſcellam:uas eſt uimineum.Eſt aūt diminutiuum ſed eius primitiuum potius in maſculino profertur fiſcus in quo cum olim pecunia quæ ænea erat in ærario conderetur:pro ipſo ærario ponitur. Hibiſco:ſpecies maluæ eſt:latinum maluauiſcum uocant arabice cathyn.Eadem herba al/tea eſt:de qua Macer.Altheam maluæ ſpeciem nullus negat eſſe.Altheam que dicunt illam quæ creſcit in al/tū. In horas: per ſingulas horas. Alnus:arbor fluuiatilis eſt:quæ pp aſſiduum humorem celerrime creſcit. Subiicit:ſurſum iacit ſe ideſt erigitur:puto eſſe ex antiqua præpoſitione ſubſum quod eſt ſurſum.Cato de re agraria.Si male arabit radices ſubſum adibunt craſſiores fient:& in radices uires oleæ abibunt. FINIS.

CHRISTOPHORI Lādini florentini ī interp̄tationes Georgicoꝝ Maronis ad Petrū medicē Procemiū.

FOElices profecto Petre medices ac per byatos priſcos illos mortales uixiſſe crediderim qui inter greges armentaque in agris degentes procul ab omni animorum perturbatiōe ita negocia ſua p/agebant:ut tranquilliſſimo ocio fruerentur Quippe qui iis:quas ſctiſſima omnium parens terra producitur opibus contenti ſummas tum demum ſe opes aſſecutos putarent:cum ea quæ natu/ra deſiderat:eſt autem paucis minimiſq; contenta natura abunde ſibi adeſſent.Quo quidem tpe ſuis qſq; p̄/ſentibus rebus delectatus neq; auaritia neq; ambitiōe cruciabat̄.Nulla erat in eum q aut plura : aut minora poſſidere iuidia.Et cū pp aī modeſtiā nullū iurgiū nulla ī queq̄ cōferret̄ iniuria ne minimū qdē odii ueſtigiū apparebat.In uictu uero ſobrietas:& epulaꝝ poculorūq; plebia ſimplicitas.ac dēiq; ī oī cultus genere ꝑtimōia cunctos mortales intra tēpantiæ fines continebat neq; dictum ullū neq; factū non dicā libidinoſū:ſed ne pau lo qdem laſciuius uſq̄ apparebat:ī huiuſcemōi igit̄ uitæ genere tā quieto tāq; tranqllo qs non iure crediderit mortales ipſos neq; mani ulla:leuiſculſa uel lætitia exultantes:neq; ardentioribus cupiditatibus æſtuātes nō timore īminentiū ꝑiculorum exerritos:nō ex edentibus ægritudinibus cruciatos paſſim fœliciſſime uixiſſe. Ac ſi q in tanta turba extiterunt in qbus excelentius diuiniuſq; naturæ beneficio īgeniū eluceſceret. potuiſſe eos ſeſe colligere atq; mētes ita a ſenſu ſe uocare:cūctaq; terrena ac momentanea ita contemnere:ut cognitio ni maximarū reꝝ q̄ humanus animus ueluti nectare ambroſiaq; aliter ardenter incūberēt.Hos igit̄ magna/nū rerum primos auctores:& q multis ſæculis ante eos quos nunc ꝑſerimus atq; p̄ferimus floruerint facile fuiſſe crediderī.Nā quēadmodū qđ ſuapte natura fœlix ac pingue ſolum eſt:tum demū uberrimos fructus edit:ſi ſentes fruticeſq; oēs:atq; oēs quæ noxie ſūt herbæ īde radicitus uellāt̄ ſic hoīum īgenia & ſi ad quæq; maxia p̄clariſſimaq; nata ſint:tamē niſi uariaꝝ ac īterſe deſidētiū ꝑturbationū ſemia qbus exagitati nihil al/tū excelſūue īſpicimus penitus ī nobis extiguant̄:nūq̄ ī originis nr̄æ q̄ diuina cæleſtiſq; ē recordationē redire ualebimus.Quas ob res nēo aut tā reꝝ oīum ignarus:aut in cōem oīum optimā parentē tā iniquus tāq; ipi/us iudex īueniet̄ q nō optie ac liberaliſſime uel a natura uel ab eo potius a quo oīs natura ē nobiſcū actā eē ne get.Nā cū nos ex aīo corporeq; cūſtar̄ uoluerit.Alteri ī primis īgeniū dedit quo illū excoler̄ atq; excultū ad di/uinaꝝ reꝝ unde originē ducit cognitionē eriger̄ ualeāus.Alteri tātā tāq; uariā ac ſuauē multoꝝ fructuū di/uerſarumq; frugū copiam præbuit:ut ſine cuiuſq̄ iniuria ſine multo labore abunde ali poſſit:ut ſimul & dū

in hoc inferiori modo pegrinamur hacq̄ uiuimus uita frui:& cū inde diſceſſerimus ad ſupas cæleſteſq; ſedes euolare facile poſſimus.Ve℞ nos uix dū in luce,pducti ſumus cū malis moribus:ac peſſimis exēplis deprauati:naturales uoluptates aſpnamur:atq; in numeris iiſdēq; in explebilibus cupiditatibus incenſi ita in pceps ferimur:ut a recta uia longa ab errantes naturā noſtram dediſcamus ac hominem penitus exuamus.Qua q dē ex re ueluti circeis poculis i immaniſſimas beluas conuertimur.Quid.n.a ſue uoluptuoſus differt:aut qd cū urſo nō hēt iracūdus cōe.Nec expſſius perſonā ullam agit in ſcena hiſtrio q̄ aut crudelitate tygres:aut auaritia lupi a nobis agunt:ut nihil deniq; pter ſitū figurāq; membro℞ qd qdē hoīs ſit iam retineamus.Atq; ut paucis cōcludā uſq; adeo uita humana a priſcis illis aureiſq; ſeculis degenerauit:ut ſi uetuſtiſſimi illi uiri non dicā Abrahā:nō Iſāc:nō Iacob:nō reliquos eiuſdē ætatis:q̄ i paſcuis atq; agris degētes artes uarias ac plurimas & humano generi ſalutare iuenerūt:in uitā reuocent.Sed ſi alcīous ille pheacū rex ad nos reuertat.Si primi romāo℞ ſiue reges ſiue ciuitatis pricipes nūc reuiuiſcāt.Si romulus cuius uita iter paſtores uerſata ē.Si Nūa cuius leges agro℞ culturā i primis tuent atq; honeſtant:Si ferani:cincinati curri:reliq; huiuſmōi uiri i lucē redeāt q in agrū opus ruſticanū curātes ſæpe in urbē:atq; in ſenatū ut mgr̄tus:quos ſibi populus mādauerat inirēt p uiatorē accerſeebant ſi ii inq̄ oīum delitia℞:mollioriſq; cultus ignari rurſus i uitā reuocent uix nos ita pœnitus īmutatos ſui generis eē exiſtimabūt.Quæ qdē tā pnitioſa peſtis unde hūanū genus iuaſit niſi q ſceliſſimæ oīum parētis:q̄ nos,pduxit quæq;,pductos copioſiſſime:rectiſſimeq; nutrit atq; educat:culto neglecto in omne flagitium ac ſcelus abiuimus:aliiq; ueluti pro ſale tantū aīum qui diuinus immortaliſq; ē acceptimus ſono uentriq; emācipati ad normē Sardanapali oī uiuēdi officia dirigamus.Alii i extinguibili habē di ſiti uexati cōtra oē iuſticiæ gēus p oīa picula perſa℞ opes æquare contendimus.Alii ut cæteris mortalibus quos natura pares æq̄les.nobis produxit impemus oīa ſceliſſimæ ſocietatis uincula arrumpamus nō ferro nō igni:non aliquo uenenorum genere abſtineamus nulla deniq; fraude nulla ui tempemus ut prīcipatū ac potius tyrrānidē occupemus ſcelerati oīno q qd in reliquo℞ uſū fuere oportebat eo uniuerſo i noſtrā libidinē ac in alio℞ pniciē abutamus.Neq; aiaduertimus q principes eē cupiūt ſe paſtores ſimillimos eſſe oportet.Nā ut illi in paſcuis nō qd ſibi ſed qd armētis gregibuſq; cōducūt oīo cōſulūt:ſic ipſi niſi tota uia hērēt omnium mētē oē cōſiliū:conatus deniq; oēs ſuos i cōem eo℞ utilitatē q ſuæ ſe tutelæ cōmiſerit ſua ac,ppria neglecta dirigere curabūt.Quapp iure a principe græco℞ poeta℞ Homero ſæpiſſime ποιμενεσ λαων.i.paſtores populo℞ reges appellant.Quæ qdē oīa ſi diligenter intueamur:qs nō iā uideat q̄to hūani generis detrimēto a duro illo ac pco agreſtis uitæ cultu in hūc ciuilem ſi mō ciuilis ac nō potius deſidioſus appellādus eſt luxum diſceſſū ſit.Ex q̄ta animo℞ tranq̄litate:i quot quātaſq; procellas noſtra ſtultitia ſimus detruſi.Quapp ſi qētā ſi fœlicem uitā:a qua deprauata falſaq; opinio nos dicit iure nr̄o recuperare nitit:redeamus quæſo ad illā priſco℞ uiro℞ ſimplicē frugilitatē:quā quidē & ſcia nemo propter corruptos deprauatoſq; mores libenter ſequatur.Oēs tamen ui naturæ ipulſi ſummis laudibus celebrāt atq; extollunt.Nec pudeat in nos agro uerſari.cū tot reges totq; inuictiſſimos imperatores ipſis triumphalibus manibus agrū colere nō puduerit.Referrē,pfecto hoc in loco:quot bonis abundet res ruſtica:quot rurſus q̄tiſq; malis immunus exiſtat.Referrē ptere a agri colendi uoluptatē:,pxime ad eā quæ nobis ex re℞ cognitione euenit accedere:niſi paulo poſt ipe Maro maximis ualidiſſimiſq; argumētis id demonſtraturus ſit.Ve℞ Homerum quoq; legamus:apud quē nō ſolum Alcinous ſumma cū uoluptate in agro uerſatur.Verū etiam Laertes id qd de filio capiebat deſiderium agricultura leniebat.Verum quid populo romano:aut maius:aut excelentius terra℞ orbis uſq; uidit.At quorum conſiliis:quorum obſecro uiribus ex humili aſylo ad tantum culmen imperium illud erectum eſt niſi eorum qui in agreſti opere exercebantur uirorum:quorum tetrica aſperrimaq; diſciplina donec in republica uiguit aduerſus omnes reges.aduerſus omnes populos ac nationes romanus populus cum maxima ſua gloria uictor ſemper euaſit.Adde q tanti huiuſcemodi diſciplina apud priſcos habita ē.ut Romulus rex alioquin arma potius q̄ in religionem propenſus:tamen aruorum ſacerdotes in primis inſtituit.atq; ſe duodecimum fratres appellari uoluit.Quin & honoris cauſa ſpiceam coronam quæ uictis aureis colligaretur huiuſcemodi ſacerdotio inſigne eſſe inſtituit:Res qdem eo maior quia ante hanc apud romanos corona fuerat nulla.Numa autem cum nihil agricultura excellentius putaret:ipſis frugibus deos colere inſtituit:& mole ſalſa:quæ fare horno:hornoq; ſale conficeret:illis ſacrificādū cenſuit.Idē res & fortunæ calue torrendi farris ferias celebrādas curauit.Inter pcipuos āt deos & ſemīa a ſerēdo:&ſegeſta a ſegetibus colebāt.Nouas uero fruges.nouaq; uia nēo āte deguſtabat q̄ ex illis primitias ſacerdotes diis īmortalibus offerēt.Multis quoq; ac uenerādis noībus terræ numē adorabāt.Dixerūt.n.tellurē a ſemīa ui quia ipſa i ſe ſemina uarios cōceptus recipit.Dixerunt tellumonem uirili maſculoq; genere:quia ſemina ex ſe emittit.Dixerunt altorem:qd ex terra alent omnia.Dixerunt rurſorem:qd rurſus eodem cuncta reuoluant.Dixerunt magnam matrem:qd cibū oībus pariat.Dixerunt proſerpinā:qd idē preſerpant fruges.Dixerunt opem:qd ope melior fiat.Dixerūt deniq; ueſtā:qd uariis herbis ac arboribus ueſtiat.Quāti aūt terrā ſacerēt antiq.Vel ex hac maxime cōiectari poſſumus qd iuictiſſimo℞ īperato℞:id labo℞ piculorūq; ac uulne℞ pmiū āpliſſimū putabat ſi tātū ſoli acceperet quātū una die arari cōtingeret.Ab agricultura honorificentiſſima cognomina,pueniebant.Nā & Pilūnus is q primus pilū piſtrino adiueniſſet:cognominatus ē.Piſones aūt a piſcēdo uel a piſis qs nomē adiueniſſe ignorat.A fabis uel a fodēdo dixerūt fabios:ut a lentibus lentulos:a ciceribus cicerones Honorem autem maximū cōſecutū is ſe putauit:q icirco bubulcus dictus ē:quoniā i arādo bobus ſciēter uteret.Nec fuit grauior cēſura q̄ q agrū male coleret cēſoria nota affici.Refert āt.M.Cato illū āpliſſime laudādum fuiſſe quē bonū colonū ſui ciues noīarēt.Seruius rex bouū ouiūq; effigie primus æra ſignauit.Cur āt gloriā adoreā a farre dixerūt niſi qa cū demū uerā laudē iudicabāt:quā ex agro℞ cultura reportarēt.An ne in uno romāo populo

q̄uis ipſe p̄clariſſimum exēplũ eē poſſit diutius cõſiſtam. uideamus q̄to quoq; in honore rei agrariæ diſcipli/
na apud cæteras natiões ſp̄ hita ſit. Ná apud græcos ſupra qnq; atq; q̄dragita de ea re ſcriptores enumerát. In
qbus prīcipes habẽt Hieroné ſyracuſanũ: & Epicarmũ diſcipulũ Attalũ ꝑterea & philomatré. a ſapie uero fōti
bus ꝓfecti Democritus abderites: Xenophō ſocraticus: architas tarétinus. Et ꝑipateticoꝝ prīceps Ariſtoteles
cũ Tirtano ſiue theophraſto eius diſcipulo: Nō tamē minoré laudē meruerũt latini ſcriptores quoꝝ primũ
ſeſe offert. M. Cato cẽſorius: poſt hũc duo Saſernæ pr̄ ac filius diligentius rem agrariá erudierũt. Tremelius dei
de ſcrofa de eadē re eloq̄ntius ſcripſit. Mox doctiſſimus omniũ latinoꝝ. M. Varro illá optie expoliuit. Secutus
hos ē poeta nr̄ cuius carmie tátá auctoritatē cõſecuta ē agricultura: ut nulla ciuilis diſciplina magis cũ ſapía cõ
iungi poſſe q̄ illa uideať: i q̄ re eũ qué ſibi imitádũ ꝓpoſuerat Heſiodũ lõgiſſimo ſibi ĩteruallo a tergo reliq̄ſſe
oés intelligunt. Scripſit Iulius Iginius ſcripſit Cornelius celſus. Scripſit Iulius acticus: Scripſit & Iulius græci/
nus: Quid aũt i agricultura explicatius abſolutiuſq;. Moderato columella legere poterimus. Quid diſtictius
Rutilio paladio. Ná & i ſua illa naturalis hiſtoriæ nũeroſa ſerie ſuũ agroꝝ colẽdoꝝ diſcipliæ locũ ita tribuit.
C. Pliu & pluria & p̄clariſſima i eá p̄cepta dederit. Adde ſi placet ꝙ ex. S. C. decretũ fuit ut pœni mágōis octo
& xx. mẽorabilia uolumia i latiá liguá cõuerteť. Nec miꝝ cupiá uideri oportet ſi apđ eos q & prudétia & mo
deſtia iſignes eént uiri i táta ueneratiōe hita ſit i huiuſcemōi diſciplina: q̄do qdé ex oibus qbus uita hũana cõ/
tineť artificiis nullũ neq; uitæ degédæ nō dicá cõducibilius: ſed ne magis qdē neceſſariũ: neq; ad mores opti/
mos: & purioris uitæ ĩnocétiá cõſeruádá magis ex uſu iueniri poſſit. Ná ut ꝑterea multoꝝ artificioꝝ ĩhone/
ſtas ſordes: & mercéarios pleroſq; q̄ſtus: qbus aĩus corpuſq; effeminať: & iuuétus pẽitus corrũpiť nõne mer/
catura ipſa: q̄ tamé ſi nō ſordida ſit honores ſuos facile tueať maximis grauiſſimiſq; ꝑiculis ſingulis pene ho
ris expōiť. Abſportáda ĩportádaq; aſſiduo multa ſũt: & ſæpe uel una tēpeſtas: uel unus pyrataꝝ latronũq; in/
curſus tp̄is momēto ea oĩa aufert: q̄ uix multis ánis multiſq; laboribus accumulata fuerát: neq; nr̄a ſolũ amit
timus: ueꝝ ét q̄a fidé fallere cogimur multos i eádé calamitaté trahimus. Fœnerari uero q̄s non nouit oibus
mortalibus uæhemẽter ꝑniciosũ eé. Quæſtũ uero ex re militari oés ſcimus ſine rapina & ſáguĩe eé nõ poſſe.
Oratoria uero facultas aut medicia: aut iuris ciuilis ſcĩa paucis admodũ dať: qbus & a natura ĩgeniũ & aſſidu
is uigiliis diſciplia ꝓuẽit Neq; ſine ſũma ꝑfidia is q abſoluta doctría caret id polliceť qđ i ſitia ꝓhibitus deinde
p̄ſtare nõ pōt. Ná & medicus ægrotũ ſuæ fidei cõmiſſũ ſæpiſſime ad iteritũ iducit: & orator cauſidicuſq; clié
tis cám iſcitia deceptus ꝑdit. At agricultura beneficia liberaliſq; ē: & ſine cuiuſq̄ ſceler̄ multiplici ſœnor̄ q̄cũq;
accepit cũ ſũma fide reddit. Ná q̄ ad uictũ: q̄q; ad uariũ corporis cultũ ꝑtinẽt oĩa a cultura agroꝝ ſũt. Hæc ſu
is laboribus hoíes a uoluptatibus arcet: & ad oĩa grauiora ferenda inſtituit. Inuidiæ auaritiæ iniq̄tatis deniq;
oĩa ſemina extinguit. Cũ nos ꝑuo uiuere aſſuefaciat. Cõſultores in repub. itegros ꝓducit: & æq̄tatis cupidos.
Milites aũt robuſtos & laboré tollerátes gignit: Lõgeq; plures ab ruſticano aratro q̄ a ciuili delicataq; umbra
ꝓfectos imperatores animaduertes. Et miranť adhuc ſi oés pene excellentiſſimi uiri agricultura delectati ſũt
eáq; ſolá oblectationem q̄ animos urbanis curis affectos releuarent: cæteris oibus átepoſuerũt. In qbus q̄s nõ
iure Laurentiũ medicé parenté tuũ uel p̄cipuũ enumeret. Qui q̄uis florentinæ reipub. habenas ſua ſapía mo/
dereť: q̄uis cũcta prius ꝓuideat: & ꝓuiſa prius obuiá eat: q̄uis uniuerſæ ciuitatis ſalus: dignitas: maieſtas ex eius
cõſilio pẽdeat: q̄uis nihil in Italia uniuerſa gerať cuius illũ ignaꝝ eé oporteat: q̄uis oés penes Italiæ principes:
oés populi. Multi ét extra Italiá táti illũ faciát ut néo maiore auctoritatē apđ oés ſit: q̄uis ꝑp ea oĩa q̄ dixi nulli
us ex his q uiuũt uiri nullius oĩo uita occupátior ſit. tamé iter tot táq; uarias táq; difficiles occupatiões ita agri
cultura delectatus ſit ut ꝑdiũ ſuũ ambrẽſe copia cultuq; nulli ex iis q̄ Italia uidet: mõ iudicium ip̄m rectũ aſſit
poſtponẽdũ uideať. Ná & uilá ita ædificauit: ut excluſo regio nimioq; luxu & urbáos honorificentiſſime reci
piat: & ruſticanos cõmodiſſime tueať frugibus aũt & pecori cuiuſcũq; generis ſint: & horrea & caule cõgruis
locis ſuiſq; ordinibus ita dictincta ſint eaq; uenuſtate cõſtructa ut uſũ ſimul & pulchritudine commendari
iure poſſint. nihil dcé: nihil uacat: nihil deniq; nõ optime ei rei cui ædificátũ eſt inſeruit. ager át ipſe omni ge/
nere abſolutus é. Neq;. n. decé q fruges ferat: nec q uites & reliq̄s arbores mirifice diſtictas alat. nec q pecus pa/
ſcat: nec deniq; q ortos ſubmiſtret. Aſſũt uiuaria & piſcinæ. Aſſũt q̄ aq̄tilibus auibus inſeruiát lacũæ. Aſſũt ua
riaꝝ uolucꝝ ornithões & colũbaria atq; pullaria ut cũ eo uentũ ſit antiq̄rũ uillaꝝ ueꝝ ſimulachꝝ facile ſeſe
uiſétibus offerat. hũc igiť tu hmōi parẽtũ: cũ nõ mõ patrimõii ſed uirtutũ quoq; oĩum illius heres futurus:
ſis tibi i hac quoq; re imitádũ ꝓpone & nr̄as huiuſcemōi iterp̄tatiões tuo nomini dedicatas: diligẽtius ꝑlege.

ANT. MANCINELLI COMMENTARIVS IN Georgica Maronis.

QVum duæ uitæ traditæ ſint hominum Ruſtica & Vrbana: antiq̄or eſt multo ruſtica. Prius. n. rura
coluerunt homines q̄ urbem haberent. neq; ſolum antiquior cultura agri: ſed etiam melior unde Agri/
q eam colerent: piam & utilem uitam agere credebant. omnium. n. rerum ex quibus aliquid exq̄ri cultu/
tur: nihil é agricultura melius: nihil uberius: nihil dulcius: nihil homine libero dignius. Dirigitur ræ lau
ea ad duas metas: ad utilitatem & uoluptaté: utilitas quærit fructum: uoluptas delectationem. Hinc Home/ des
rus Laerten lenientem deſiderium quod capiebat e filio colentem agrum & eum ſtercorátem facit. Agro. n.
bene culto nihil poteſt eé: nec uſu uberius: nec ſpecie quidem ornatius. nec uero ſine cauſa olim præponebát
ruſticos Romanos urbanis: quoniam qui ĩ oppido ſederent: q̄ qui rura colerẽt: deſidioſiores putabát Romu
lus item quo temperanter omnes uiuerent: & iuſta potius q̄ lucroſa eligerent: tum ad tolerantiam laborum
meditandam: nullamq; pecuniam precioſiorem uirtute æſtimandam: deſides quidem & ſordidas: cupidi/
tatumq; turpium allectrices artes: tanq̄ corrumpentes delenteſq; corpus & animum exercẽtium: ſeruis & ad
uenis tractandas exhibuit. Durauitq; diutiſſime probo habita eſſe apud Romáos hæc opera. neq; ea cuiquá
Roma oriundo exercita. Duo uero tantum ſtudia reliquit liberis. Agriculturam: & belli artes. Videbat enim

ꝙ hac uita hoĩes tēperatiores fierent:atq; ueneréis illecebris minus caperent̃.Imꝑfectamq; putans utranq; ui tā alterā ab altera ſeparatā:eoſdē militarē ſimul & ruſticā uitā uiuere inſtituit:ut pace & bello exercitio nō ca reret.Hūc aūt uiuendi morē etiā apud Sueuos legi germanoꝝ omniū bellicoſiſſimos:q centū pagos habere dicunt̃.Ex qbus quotānis ſingula milia armatoꝝ bellandi cā ex finibus educunt.Reliq uero q domi manſe rint:ſe atq; illos alunt.Hi ruriſus inuicem anno poſt in armis ſunt:illi domi remanēt.ſic neq; agricultura:neq; rō atq; uſus belli intermittit̃.Sed priuati atq; ſeparati agri nihil ē.numæ quoq; Pōpilio nō minori curæ q̄ Ro mulo fuiſſe agriculturā legimus.Cōſiderās.n.uir idē ciuitate neceſſaria affluētia abūdare oportere:agrū oēm diuiſit ĩ eos q Pagi uocant̃.Præfecitq; pagis ſingulis ſingulos mgr̃atus:inſpectores & cuſtodes ſuæ quoſq; par tis.ii.n.circumeūtes aſſidue:bonoſq; & malos deſcribentes agricultores regi deferebāt.Iſq; laudibus,ꝓſequēs diligētes agricolas & comitate cōplectens:ſegnes aūt & ignauos opprobriis inſectans:ad colēdos agros meli us quenq; iuitabat.Itaq; ita liberati bellis & urbāis negociis multū ocii nacti:coloni oēs fiebāt hic ait ille.Paſce batq; ſuas ipſe ſenator oues.Vnde & Quītius Cicinnatus obſeſſi cōſulis & exercitus liberator ab aratro uoca tus ad dictaturā uenit:ac rurſus facibus depoſitis ad eoſdē iuuencos rediit.Itemq;.C.Fabricius:& Curius den tatus:alter Pyrrho finibus Italiæ pulſo:domitis alter Sabinis:accepta q̄ uiriti ĩdiuibebant̃ captiui agri ſeptem iugera:nō minori ĩduſtria coluit q̄ fortiter armis q̄ſierat.Ca.āt Licinius Trib.Plæb.prius populū ad accpiē/ das leges ĩ ſeptē iugera forēſia e cōitiis eduxerat.Si qs ꝑterea agꝛꝝ ſuū paſſus fuerat ſordeſcere: eūq; ĩdiligēter curabāt:ac neq; arauerat neq; purgauerat:ſiue qs arborē ſuā uineāq; habuerat derelictui:nō is ſine pœna fuit: ſed erat opus cēſoriū.cēſoreſq; ærariū faciebāt.Erat ēt cēſoria caſtigatio:mĩus arare q̄ urrere.Demū ſine agri cultoribus:nec conſiſtere mortales.nec ali poſſe manifeſtum eſt.

Agri/cultu/ræ ſcri/ptores

De Agriculturæ Scriptoribus.

Sunt q de Agricultura ſcripſere pmulti.Varro plus qnq̄ginta noīat:ſic ēt Collumella uolumīe prīo.Pli.āt li.xviii.& Columella li.i.ſcribunt ꝙ Heſiodus princeps oium de Agricultura ꝑcepit.Apud Romāos aūt de Agricultura prius Cato inſtituit.deinde duo ſaſernæ pr̄ & filius eā diligētius erudierunt.poſt hos ſcrofa Tre melius.deide.M.Terētius Varro expoliuit.mox Vir.laude carminū extulit.Nec mĩus ſtudiū habuerūt Iulius Iginius Cornelius celſus.Iulius atticus & Iunius moderatus columella.Exinde Pli.maior quā pluria ſcripſit.

Agri/colis/neceſ/ſaria

Quæ ſint Agricolis neceſſaria:Deq; Maronis georgicis.

Quicunq; ſe ĩ Agriculturæ ſciētia ꝑfectū uolet,ꝓſiteri auctore Columella:ſit oportet reꝝ naturæ ſagaciſſi mus:declinationū mūdi nō ignarus.ut exploratū habeat qd cuiq; plagæ conueniat:qd repugnet ſydeꝝ ortus & occaſus:ſeu mauis emerſū & ocultatiōes memoria repetat:ne ibribus uētiſq; iminētibus opa ĩchoet:labo req; fruſtret̃.cæli & āni ꝑſentis mores intueat̃.Quæ qdē ꝑnoſcere ſine lumīe aī:& ſine exqſitiſſimis diſcipli nis quēq̄ nō poſſe crediderūt.Hic Maro ĩ georgicis ſuis nō ſolū poetica agriculturæq; ꝑcepta q̄pluria: ueꝝ ēt amplā aſtronomiæ atq; Philoſophiæ copiā:& parce & ſobrie nul q̄ reprhēdēdus aſpſit.opus itaq; ipſū elegātiſſi mū ē & floridū teſtimonio quoq; Fauorini Philoſophi.q ut Gellius ſcribit li.xvi.ca.x.dicebat: ꝙ q̄ Vir.reliqt ꝑfecta expolitaq;:qbuſq; ĩpoſuit ſēſus:atq; delectus ſui ſupmā manū: oi poeticæ uenuſtatis laude floret.Sed q̄ ꝑcraſtiata ſūt ab eo:ut poſt recenſerēt̃:& abſolui:quoniā mors ꝑuenerat nequerūt:nequāq̄ poetæ elegantiſ ſimi noīe atq; iudicio digna ſūt.De æneide qdē Fauorinus ĩtellexit:uel potius de illius portiōe Sed Oui.aliter ſēſit:ait.n.prīo uolumīe de remedio.Tantū ſe nobis eligi debere fatent̃:Quantū Virgilio nobile debet opus. De triſtibus ēt li.ii.ait Et tamē ille tuæ fœlix æneidos auctor &c.Statius quoq; diuinā æneida appellauit. Et Symmachus apud Macrobiū ſaturnalioꝝ li.i.inqt.Hæc ē qdē Euangele Maronis gloria:ut nullius Laudibus creſcat nullius uituperatione minuat̃.Oēſq; apud eum in li.v.Vir.non minus oratorem q̄ poetam habēdum pronunciant:in quo & tanta ornandi diſciplina & tam diligēs obſeruatio rhetoricæ artis oſtenderetur. No/ tādum quoq; ut idē Macrobius li.ſat.vi.iqt:Maronem poſt Agriculturæ ꝑcepta:ut legentis aīum uel auditū nouaret:ſingulos Georgicō libros ſūma cū elegātia argumēti iterpoſitiōe cōcluſiſſe.Primū de ſ.gnis tēpeſta/ tū.De laudatione ruſticæ uitæ ſecūdū.Tertius uero deſinit in peſtilentiā pecoꝝ.Quarti finis ē de Orpheo & ariſteo:nō ocioſa narratio.Scribit̃ āt opus ad mecœnatē.Georgica uero iterꝑtant̃ terræ opus ſeu officiū.Gea. enim terra eſt: ergon opus ſeu officium georgia græce latine agricultura dicitur.geogos agricolas.georgeo agrū colo.Voluminis āt cuiuſlibet Argumentū carminibus.vii.patebit.

Geor/gica/Mecœ/nas

De Mecœnate.

Mecœnas Auguſti tēpore floruit:uir qdem & doctus & iclytus: cui & clariſſimus & fidiſſimus erat.Sue. enim de Auguſto ſcribit:Aeger autem in domo Mecœnatis cubabat:& paulo inferius.Exagitabat in primis non nunq̄ Mecœnatem ſuū.huic q̄tū Auguſtus cōſideret:quātūq; tribueret:Appianus ēt li.v.belloꝝ ciuiliū oſtēdit.ſcribit.n.ꝙ gerente bellū Auguſto ĩ freto Siculo cōtra Sextū Pōpeiū Mecœnatē Romā ire monuit:ut eos q ob magni Pōpei beniuolentiā elati fuerant diligētia cōprimeret.Dr̄ āt duxiſſe originē ab Hetruſcis Re/ gibus.unde Hora.ait Mecœnas atauis edite regibus.& Proptius li.iii.ad Mecœnatē: Mecœnas eques hetru/ ſco de ſanguine regū.intra fortunā q cupis eē tuā.Hic Acro docet eū cōtēpſiſſe ſenatoriā dignitatē: māſiſſeq; ſp ĩ equeſtri ordie.Scripſit āt iter alia librū:q Prometheus:ĩſcribebat̃:ut Seneca epiſtola.xix.meminit de quo ēt Epiſtola.cxxv.plura dixit:iterq̄ illa quoq; cōmemorat.Magni igenii uir fuerat:ſi illud egiſſet uia rectiore: ſi nō uitaſſet itelligi:ſi nō ēt in orōne deflueret.maxīa laus illi tribuit̃ manſuetudinis:pepcit gladio:ſanguine abſtiuit:nec ulla alia re ꝙ poſſet:q̄ licētia offēdit.Erat ꝑterea ſtilo ēmiſſo:molli:& diſſoluto:ut ēt Macro.ſat. li.ii.docet.Eius demū familiaritate Vir.uſus ē:& Hor.multaq; bōa ab ipo recepe.hic ait li.ii.geor.Tuq; ades: ĩceptūq; una decurre laborē:O decus o famæ merito ps maxīa nr̃æ mecœnas.Mar.itē:ſint mecœnates nō de erunt Flacce Marones.Quantū uero Horatius ēt illi debuerit in Odaꝝ commentario preſenti anno elabora/ to oſtendimus.Vbi autem eſt.Mar.edite regibus:addatur:Et libro.iii.car.Tyrrhena regum progenies.

Exor/dio

q Vid faciat lætas ſegetes:Quod principiū latine uel exordiū dr̄:græci uident̃,pœmium noia ſic:ut Fa

bius quarto uolumine ſcribit. Cauſa autẽ principii nulla alia eſt: q̃ auditorẽ: quo ſit nobis in cæteris partibus accommodatior præparemus. Id uero fieri tribus maxime rebus conſtat: ſi beniuolum attentũ: & docilẽ fecerimus. Non quia iſta nõ per totã actionem ſint cuſtodienda: ſed quia initiis præcipue neceſſaria Virgi. itaq; beniuolum Mœcenatẽ reddit a pſona eiuſdẽ: cũ ei potius q̃ alii opus dedicet: eumq; tantũ appellet. Attẽtũ uero & docilẽ: quia breuiter & dilucide ſummã rei: de qua cognoſcere debeat: indicat. Solẽt. n. latini poetæ rem tractãdã proponere: inuocare poſtea: exin uero narrare. Proponit Maro dicens. Quid faciat lætas ſegetes &c. inuocat ibi. Vos o clariſſima mundi Lumina &c. Narrat ãt illic. Vere nouo gelidus &c. Sed cur poeta ab agrorum cultura incipiat poſtea uitiũ rõne nõ caret: Quoniã apud romanos: primo ut neceſſe erat arua tãtũ coluere: multoq; ſerior uitiũ cultura eſſe cœpit: quod ẽt Pli. li. xviii. cõmemorat. Culturas aũt uitiũ & arborꝫ Emolphus athenienſis primus inuenit: auctore Pli. li. vii.

De propoſitione totius operis.

Quid faciat lætas ſegetes: quo ſydere terram Vertere Mecœnas. id argumentũ ẽ primi quidẽ uoluminis. Vlmiſq; adiungere uites Conueniat. Argumentum ſecundi. Quæ cura bouum: quis cultus habendo ſit pecori tertii argumentum. Atq; apibus quanta expẽtientia parcis: Quarti & ultimi uoluminis Argumentum.

Carmina Ouidii Naſonis.

Quid faciat lætas ſegetes quæ ſydera ſeruet
Agricola: ut facilẽ terram proſcindat aratris:
Semina quo iacenda modo: cultuſq; locorũ
Edocuit meſſes magno cũ fœnore reddi.

Carmina Antonii Mancinelli.

Argumentum libri primi.

Scribit arãdus ager quo ſydere: q̃due ſerẽdũ
Alternis annis. Quid læta & pinguia reddat
Arua ſimul ſegetes. Quo tpe rite ſerendũ.
Diuidit & cæli zonas: & tẽpora lunæ.
Sydera ſæua docet: Diuũq; ĩdicit honorem:
Hic tẽpeſtatũ ꝓgnoſtica plura notãtur.
Cæſaris hic dirã portẽta notãtia cædem

P. Vir. M. Geor. Li. prius ad Mecœna.

Vid faciat lætas ſegetes quo ſyderẽ terram
Verterẽ mecœnas: ulmiſq; adiũgerẽ uites

SER. VIRGilius ĩ æneide ſecutus ẽ Homerꝫ licet lõgo ĩteruallo. in bucolicis Theochritũ: a quo non lõge abeſt. In geor. Heſiodũ: quẽ lõge reliquit Heſio. ex Aſcrea ciuitate natus ſcripſit ad Perſẽ fratrẽ librũ quẽ appellauit ερyακαιhμερασ. i. opera & dies. Hic liber continet quomodo & quo tẽpore agri ſint colendi. Nõ tamẽ tranſtulit titulũ ut bucolicorꝫ trãſtulit. Sicut etiã æneiden appellauit ad imitationẽ Odiſſeæ: & tamen illum per periphraſim exprimit primo uerſu dicẽs: quo opere & q̃bus tẽporibus ager colendus ſit ĩdicabo. Ingenti ergo arte ſui ĩgenii uim indicauit lata coartando & anguſtiora dilatando. Nã Homeri & Theocriti prolixitatẽ coarctauit. Breuitatẽ ãt unius libri Heſiodi in quattuor diſtinxit libros. Nec id temere: nã teſte Varrõe: aut aruus ẽ ager. i. ſationalis: aut arboribus cõſerẽdus: aut paſcuis pecoribus: aut floridus in quo ſunt horti apibus cõgruẽtes. Nã & ſi georgicũ ſit ερyονyισ. i. terræ opus q̃ res primis duobus cõtinet: tamen ad utilitatẽ agricolæ pertinent pecus & apes. Libri ſunt didaſcali. Et q̃a pceptũ & doctoris & diſcipuli ĩdiget: ſcribit ad Mecœnatẽ: ut Heſiodus ad Perſam: & Lucre. ad memiũ. Lætas: pingues ut ẽ cinis. Intermiſſio arãdi. Incẽſio ſtipularꝫ: & ſtercoratio. ergo lætas: q̃a fimus qui p agros ſpgit: lætamẽ uulgo dicit. Segetes: terras: ut horreſcit ſtrictis ſeges enſibus. Sydere: tempore. Ex ſyderibus. n. colligunt tẽpora. Quattuor primis uerſibus q̃ttuor libros oſtẽdit ſequẽtes. Vlmiſq; adiungerẽ uites: Quæ res pertinet ad ſecundum librum.

ANTO. MAN. Quid faciat: Ordo ẽ hic canere incipiã: Quid faciat lætas ſegetes &c. Caue dicas ut ille hic. i. poſt bucolica: q̃d. n. ſtultius. Lætas ſegetes. i. pĩgues feraces fertlies terras: uel læta ſata. Eſt. n. ſeges frumẽti fructus: uti Marcel. ẽt docet. Dicit itẽ teſte Varrone ſeges quod aratꝝ: ſed necdũ ſatum eſt: quandoq; abſolute pro omni terra ponitur. Maro li. iiii. Georgi. Nec pecori opportuna ſeges. Dicit ãt ſeges a ſatu: ut Varroni placet. Quo ſydere: quo aſtro: quo tempore: ex ſyderibus. n. tpa colligunt: Vnde Macro. li. ii. ait: nil aliud tẽpora niſi curſum ſolis efficere: & agricolis ſyderum cura neceſſaria ut oſtẽdius. De ſydere ãt aſtro & ſtella quomõ differũt: uide Mac. li. i. de ſom. Vertere: effoderẽ: arare. Vlmis: adiũgũt uites ulmis: quoniã ulmorꝫ leuis ẽ umbra: ẽt nutriẽs q̃cunq; opacat: ut ſcribit Pli. li. xvi. Seges

CHRI. Quid faciat lætas ſegetes: Quid quæ res. Nã q̃uis terra ſua ſponte producat fruges tamen multo uberiores fiunt artificio humano quod nũc demonſtrãdũ proponit. Quapp cũ pp inquiſitionem huius doctrinæ: q̃ multiplex uariaq; ẽ difficilior oĩno res occurrat q̃ fuerit buccolicũ carmẽ in quo paſtorꝫ ruditas ſola fuit exprimẽda diuerſa rõne utrũq; opus aggreſſus ẽ. Nã ĩ bucolicis: neq; proponẽdũ fuit neq; ĩuocãdũ pp facilitatẽ. Nã ut ait Hora. Nec deus ĩterſit niſi dignus uĩdice nodus ĩciderit. Si qua ãt æglogã fuit q̃ paſtoralẽ formã excederet. Tũc ſeorſum diuinũ ĩplorauerat auxiliũ: ut Sicelides muſæ paulo maiora ca. Et ĩ alo loco: Pergite pierides chromis & mnaſylus in an. Itẽ ĩ amore Galli q pene tragicus erat dixit: Extremũ hunc arethuſa mihi concede laborẽ. Hic uero & diſtincte abſoluteq; propoĩt: & ea quibus ĩdigebat numina ſapiẽter ĩuocat. Quæ duo cũ pro cereri uice fungant ſtatĩ auditores & dociles cũ demonſtret de q̃bus rebus ſit dicturus reddit: & ſimul attẽtos cũ proponat ſe q̃ apprime utilia ſunt dicturꝫ facit: nec minus attẽti ẽt reddimur ex ĩuocatiõe quia ex illa ſignificat rerꝫ magnitudo: quæ & ipſa ĩ primis eos q audiũt attẽtos facit. Ex ꝓpoſitiõe igitur

quonıā oſtēdit ſe laboraturꝝ pro utilitate cōi & ex inuocatione: quoniā magna q̄dā uidet̄ polliceri: beniuolētiā
Seges a ſua ſibi pſona cōciliat. Segetes: ſeges a ſatu dicit̄ Et quoniā ſatio fieri nō pōt niſi aſſit terra q̄ ueluti mater ſe
Gaudi men recipiat atq; fruges cōcipiat; iccirco & terrā ipſam & fruges qui foetus illius ſunt ſegetē appellāt. Lætas:
um differt lætitia a gaudio. Nā gaudium ē cū aīus exilaratur aliqua re grata atq; iocunda: neq; tamē ita ad exterio
læti/ ra diffunditur ultra modū ut facile appareat. Lætitia uero ē cū ita mouet̄ aīus aliq̄ re iocunda: ut etiā ad exte/
tiæ riora egrediat̄ ille motus: & maxime in uultu appareat in ipſo homine. Hinc dicunt Stoici gaudium in ſapi/
entem cadere poſſe: lætitiam non poſſe. Deinde per quandā trāſlationem: quoniam pinguis habitudo in bru
tis animalibus lætitiam quandā pſerre uidetur: dicimus lætum · pigue: ut Glande ſues læti redeunt. Eadem
ratione & terram quæ fertilis ē: quoniam ex ipſa exuberantia frugum uidetur lætitiā oſtendere. Vnde ipſe in
ſupioribus dixit: Oīa nūc ridēt: dicimus lætas ſegetes. i. fertiles. Et læta ubera. i. fertilia: qa lacte plena. Et quā/
do læti notiones exprimere cœpimus dicimus lætū. i. celerē: quoniā ī iis ī qbus animus lætatur celeritate uti/
mur. Ponimus ēt lætū pro bene uolente: ut Vobis lætus ego hūc cādentē ī littore tauꝝ. Nam qui libenter rē
Verte facit cum lætitia facit. Sic contra: Triſtem pro inuito ut Terentius: Inuitat triſtis. Vertere: Optime: Nā terra
re ſiue aratro: ſiue ligonibus ſiue uipalio: ſiue quocunq; ferramento excollatur illam uertimus. Ex eo quod dicit
uertere oſtendit abſolutam. Nā ut ait Donatus. Vertere eſt in aliam partē penitus transferre.

Conueniat: quæ cura boū: qui cultus habēdo
Sit pecori: atq; apibus quāta expiētia parcis
Hinc canere icipiā. Vos o clariſſima mundi
Lumina labentem cælo quæ ducitis annum:

SER. Quæ cura boum. q. c. h. Sit. p. Aut i ſequēti
epexegeſis eſt: ut hoc ſit quis cultus habēdo ſit pecori
quod ē quæ cura boū: aut per excellētiam ait boues:
& poſtea ītulit cætera pecora: ut maius aīal ſeparet
a minoribus. Sicut de hominibus: Reliquias danaum
atque immitis Achilli. Habendo: ut habeatur expe/
rientia: Vſu: natura: doctrina. Parcis: ſeruatrici/
bus: frugi: quæ nulla mella cuſtodiunt. Liber & alma ceres: Stoici dicunt unū eſſe deum & unā eſſe deam &
eandē eſſe poteſtatem: q̄ pro rōne noſtrorum officiorum uariis nominibus appellatur. Ergo eundem ſolē li/
berum & Appollinem uocant. Eandē lunam Dianam Cererem Iunonem & Proſerpinā dicūt. Vnde pro ſo/
le & Luna Liberꝝ & Cererē iuocat. Quæ. d. a. quoꝝ curſu tpa computantur. Luna. n. menſes: Sol annū facit.

AN. M. Cura boum: Cato ca. liiii. de re ruſtica inquit. Nihil eſt quod magis expediat q̄ boues bene curare
Vtq; Varro libro ſecundo ſcribit a boue antiqui manus ita abſtinere uoluerant: ut capite ſanxerint ſi quis oc/
cidiſſet. Cura: ſollicitudo dicta: ut ait Varro: ꝙ cor urat. Qui cultus: quæ diligentia: quæ cura uel cuſtodia.
Habendo: ut habeatur: Iuſtinus libro. ii. Spacium conſumando operi quærebat idest ut conſumaretur. Pe/
cori: ouium multitudini: ut ibi. Cuium pecus? an melibœi? Experientia: cognitio: ſeu ars & doctrina nullo
docente p uſum repta. Manilius li. i. Per uarios uſus artē experiētia fecit Exemplo mōſtrante uiam. Expien/
tia ē cognitio ſingulariū: ars uero uniuerſaliū: ut docet philoſophus li. i. met. q ēt libro. vii phyſicoꝝ inquit: ab
experiētia particulariū accipimus uniuerſalem ſcientiam. Parcis: conſeruatricibus & tenacibus. Vos o cla/
riſſima mundi lumina: Hæc noſtri poetæ inuocatio tota fere ſumpta eſt e Marci Varrōnis prologo primi uo
luminis de re ruſtica: ubi duodecim deos agricolarū duces inuocat primū tamē Iouem & Tellurē qui paren/
tes magni dicuntur: Iuppiter. n. pater: Tellus uero mater. Secundo Solē & Lunam: quoꝝ tēpora obſeruantur
cū quædam ſerātur & condonantur ī tempore tertio Cererem & Liberum ꝙ horum fructus maxime neceſ
ſarii ad uictum: ab iis. n. cibus & potio uenit e fundo. Quarto robigum &c. Mundi lumina: Solē & Lunā in
uocat: pariter enim fertilitatibus glebæ & maturandis frugibus: uel nocturno temperamento: uel diurno ca
lore moderantur: quod ēt Mac. li. ſat. v. ſcribit: qui etiam libro primo dixerat: ꝙ poeta ſciens romāos ueteres
ad Lunæ curſum & ſequētes ad ſolis: anni tempora digeſſiſſe: utriuſq; ſæculi opinioni reuerentiā ſeruās: tam
lunā q̄ ſolē duces anni hac inuocatione deſignat. Labentē cælo q̄ ducitis an. hic fiat colon: nō. n. ſequentibus
iungi debet labentē āt cælo annū ait: quoniā uti etiā Macro. ſat. li. i. ſcribit. Eſt annus ſolis emēſio: quā luſtran/
do zodiacū efficit diebus trecentis & ſexagitaqnq;: & quadrante ſeu ſex horis. Annus uero lunaris menſis eſt
ut idem aſſerit libro ſecundo de ſomnis: inter quem cæli ambitum luſtrat: nā & a luna menſis dicitur: q a græ
co nomine luna mene uocatur. Varro etiam capitulo uigeſſimoſeptimo primi libri ait Tempora duorum
tēpoꝝ eē: Vnnū annale: quod ſol circuitu ſuo finit: Alterum menſtruū: quod luna circūiens cōphendit.

Expe/ CHRI. Experientia: perior ſimplex uerbū fuit: qđ ab uſu cecidit. Inde experior: & quemadmodū ab expe
rientia rior fit expientia: ſic a pior fit piculū: quod idē eſt qđ expientia: ut dicit Teren. Fac piculū in muſicis. Tamen
Pericu etiam inuenit̄ periculū pro diſcrimine poſitū. Sed hoc nō uenit a perior: ſed a peo. Verū cū experientia nō poſ
lum ſit eſſe in brutis: quia non eſt ſine ratione dixit expientiam illum naturæ ipulſum: quoniam ad ſuū ædificiū
impellitur apes. Parcis: laus apium. Rara enim animalia ſunt quæ parcant partis. Vos o clariſſima mundi
Lumina labētem cælo quæ ducitis annū: Maximū īgeniū maximaq; doctrina apparet poetæ. Nouerat enim
omnes deos ad ſolem: omneſq; deas ad Lunam referri. Nam ut ait Plato in cratylo priſci uiri cum ſolem Lu/
nam ac ſtellas thein. i. currere per cælum uiderent numina eſſe putarunt & θεουσ idest deos appellarunt: ꝙ p
cælū currant. Sed quoniam ſol: ut ait Heraclitus: fons cæleſtis luminis eſt: & ut Cicero dux & princeps & mo
derator reliquoꝝ luminū: & mēs mūdi & cor cæli a phyſicis appellat̄. quoniā calor frigus & temperies: & cū/
cta alia quæ per cælū fiūt a ſole ſūt ipſum ſolū deum putarūt: ut lunā ſolam deam. Sed diuerſis nominibus
appellantur: ut coꝝ diuerſæ ſunt poteſtates. Ergo quia omnes dii qui ſūt ſub cælo ad ſolē referūt̄: cū ut dixi
moderator reliquoꝝ luminum ſit & ſolus ſtellis lumen præſtet: ſtellarum āt curſus ordinem reꝝ hūanarū
diſponunt: ſequit̄ quod ſol qui temperat noſtra temperantes omniū reꝝ erit auctor iure igitur inuocat ſolē

tanquā naturæ deum. Veꝝ quoniam ipſum ad diſciplinam agrariam inuocat: appellat eum eo nomine quo
eius uis circa agriculturam exprimitur: Dionyſius enim qui bacchus liberque eſt: ut refert Euſebius: igneam
uim ſolis quæ fructus maturat exprimit Ariſtoteles autem & Euripides eundem ſolem & bacchum eſſe di
cunt. Additq; Macrobius ꝙ in arcanis ſacrorum obſeruatur ꝙ ſol in ſupero ideſt diurno hemiſperio conſti/
tutus Apollo: In inferiori ideſt nocturno Dionyſius appelletur. Vnde a romanis Bacchus quoniam ſol eſt di
citur liber: quia liber uagus eſt: ut ait Ennius. Apertiſſime autem uniuerſam hanc rem demonſtrat Orphe/
us. Nam de ſole ait ηλιοσ ον Διονυσοι επικλησιν καλεουσιν. Virgilius igiť liberum patrem Solem iuo
cauit: & Cererem Lunam: quia nocturno temperamento & diurno calore cuncta moderantur.

Liber & alma ceres: ueſtro ſi numine tellus
Chaoniā pingui glandem mutauit ariſta:
Poculaq; iuentis acheloia miſcuit uuis.
Ea uos agreſtum præſentia numina fauni
Ferte ſimul fauniq; pedē dryadeſq; puellæ.

SER. Alma: ab alendo: & Cæres a creādo. Si: ſiqd
eſt.n. cōfirmātis. Chaoniā: epiroticā a loco ubi abun
dant: & poſuit ſpeciē pro genere: glandibus.n. priſci
ueſcebantur. Acheloia: aut codē modo ſpeciem pro Ache
genere poſuit: aut quia ut docet Orpheus generaliter lous
aquā ueteres acheloū uocarunt. Ariſta: pro frumen/ Ari/
to poſuit. Vnde affectate pinguē dixit: cū ariſta ab ari ſta
ditate dicať. Præſentia: propitia: ut Nec tā præſen/
tes alibi cognoſcere diuos: quia præſentia fauent. De rebus autem uariis dicturus uaria iuocat numina. Fer/
te ſimul pedem: aut ſimul uenite: aut date carmini meo facultatem ideſt pſtate pedem.i. metricum fauorem.

AN.M. Liber & alma cereres: ſecūdū Varronis iuocationē: nō ſol & luna: ſed ipſe Bacchus & ipſa ceres in/
telligi debent. Dixerat.n. ille: ut patuit. Secudo iuocabo ſolē & lunā: quoꝝ tēpora obſeruantur: cū q̄dā ſeranť
& condantur in tempore. Tertio cererē & liberū: ꝙ hoꝝ fructus maxime neceſſarii ad uictū: ab iis.n. cibus &
potio uenit e fundo. Ecce Maro quoq; Varronis inuocationē hic imitatus ē: qua de re ut dixi expōi debet: nō
aliter. Probus enim quē Macro. & Serui. deinde uelut agmine facto cæteri fere oēs ſecuti ſunt: ſcribit poetam
hoc loco uoluiſſe intelligere Lunā Cererē: a creando dictā: quia maturet fruges. Solē liberū: quia libere perua
getur per aera: ſed plura ſcribit Macro. li. v. ſat. Nec refert ꝙ Apollinū & Liberꝝ patrem unū eundēq; deum eſ/
ſe affirmet: Varro.n. ut patuit apertiſſime indicat. Hic debere nos intelligere liberꝝ ipſum bacchū: & cererē ip/
ſam deā: quod etiā per ſequentia iā iam confirmauero. Liber: Plutar. i proble. ſcribit Dionyſiū liberꝝ patrem Libe
appellatū: uel ꝙ bibētibus libertatis cā ſit: uel ſicut Alexander dicit ꝙ pro Boetiæ libertate pugnauit. Liberat pater
pterea a curis & in agendis ſecuriores facit Macro. uero li. i. ſat. ſcribit. Næuiū dixiſſe liberꝝ ſolē a Romanis ap
pellari: ꝙ liber & uagus eſt. Hic tamē ut dixi de baccho itelligendū nō de ſole. Alma: ab alendo dicta: qa nos
alit. Ceres: Varro ſcribit ꝙ terra ceres dicitur ꝙ gerit fruges. Tullius itē li. ii. de. n. de. ait ꝙ a gerendis frugibus Cere
Ceres tāq̄ geres dicta eſt. Hæc āt ut Pli. li. vii. docuit frumēta: cū antea glāde ueſcerentur: inuenit: & molere &
cōficere: in Attica Italia & Scilia. Ob id dea iudicata. Sed de Cerere plurima legito iferius ibi. Prima ceres ferro
mortales uertere terrā Inſtituit. Iuſtinus li. ii. ſcribit: Sub Erichtheo athenaꝝ rege frumēti ſationē apud Eleu
ſim a Triptolemo repertam. At Diodo. li. vi. ait ꝙ Ceres prima adinuenit uſum frumēti: quod forte inter ali/
as herbas naſcebatur ignotū cæteris. Docuitq; homines naſcendi ſeruandiq;: & ſerendi modū. Si: ſiquidē eſt
enim cōfirmantis. Numine: munere & numine i antiquis legiť. Chaoniā: chaonia pars erat Epiri dicta tro Chao
iano a Chaone Heleni fratre ſecūdū Maronē. Pli. uero li. iiii. ſcribit ꝙ in epiro erant primi Chaones: a quibus nia
Chaonia plura legito i Strabo. li. vii. Chaoniā ergo glandē.i. Epiroticā: ibi.n. glandium copia fuit propter Do/
doneā ſyluā Ioui ſacrā: poſuit āt ſpeciem pro genere nō enim i Epiro tantū glandes fuerant de glandibus aūt
latius legito Pli. li. xvi. c. v. Glādē mutauit ariſta: Diodo. li. i. ſcribit homines a principio ſylueſtri & icōdita ui
ta uixiſſe: quibus herbæ & arboꝝ fructus ultro uictū ferebant. Deniq; neceſſitatē ipſam reꝝ magiſtrā ſingu/
loꝝ peritiā ingeniis mortaliū ſubminiſtraſſe. Pingui ariſta: per id ſpicā itelligit: inde triticū. Pocula: poculū Pocu
uas ē: potio quod hauritur: ſæpe tamē ut hic poculū pro potione ipſa pōitur a poetis. Pocula acheloia: Mac. lū
ſat. li. v. ſcribit: Quū uellet hoc loco poeta aquā itelligi. Acheloū amnē potiſſimum nominauit. Antiquiſſimo
rum græcoꝝ more elocutus: apud quos proprie i aquæ ſignificatiōe ponebať Achelous: q mos loquēdi per Ache
uagatus fuit: ut Acheloū pro quauis aqua dicerent. Hæc ille: ut āt Pli. li. iiii. edocet Achelous amnis eſt e Pin/ lous
do fluens: qui Acarnaniā ab Etolia dirimit. Soli. ēt e pindo ortū aſſerit: addens cū primis græciæ amnibus p/
ditum ueteri claritate. Miſcuit: Pli. li. vii. ſcribit: ꝙ uinū aqua miſceri Staphylus ſitheni filius primus edocu/
it. Inuentis uuis: Bacchus apud græcos primus docuit uini uſum: ut teſtis ē Capella libro de nuptiis. Euſebi.
ſcribit uitē iuētā a Dionyſio: ſed nō ſemeles filio anno regni Cecropis quinquageſimo: q fuit ultimus. Lactā.
uero li. ii. c. xiiii. ſcribit: ꝙ Noe quū egreſſus eēt ex arca: ut ſacræ litteræ docēt terrā ſtudioſe coluit. Atq; uineā
ſua manu ſeuit. Vnde ārguūntur ait: q auctorē uini Liberꝝ putāt. Ille.n. non mō Liberꝝ ſed ēt Saturnū multis
anteceſſit ætatibus. Et uos. a. quoniam poeta de uariis rebus dicturus ē. Varia iuocat numina. Præſentia: p
pitia quoꝝ qdē pſentia fauorē. Fauni: de iis dixius i ſileno. Ferte ſimul fauniq; pe. Epanalepſis figura eſt.i. cū
maiore ſignificato facta repetitio: quæ quidē & ornat & exauget orationem epalābano autē repeto ſignificat
Mac. ſat. li. vi. notās. Ferte ſimul fauniq; pedē driadeſq; pu. dicit Virgiliū id dicēdi genus a græcis ſūpſiſſe ſicu
ti alia multa Teſtionio itaq; Ma. male legūt q dicūt Ferte ſi. ſatyriq; pe. Ferte pe: adeſte uēite. Dryades: nym/ Drya
phæ ſūt a q̄rcub9 denoīatæ: qa ſyluas hitare dicebāť. nā qđ græce drys: latie q̄rcus dř. Mūera.i. officia ac dōa. des

CHRI. Ceres: ait idē Euſebi. ꝙ terræ uis ueſta diciť. Rheā uero quā opē dicimus lapidoſæ mōtanæq; ter
ræ uim uocāt. Cererē uero feracis & planæ. Sed de hac i ſequētibus. Veſtro munere: Nā bacchus fructuū hu
midoꝝ.i. uini & pomoꝝ. Ceres āt ſiccoꝝ ut fruges ſint ſimbolū habenť. Acheloia: achelous fluuius ē: q ex

Pindo Theſſaliæ monte ꝓfluens ætholiā ab archania diuidit:& ĩ iliacū ſinū effluit.Nō tamē hic ſpēm pro ge/nere poſuit:ſed legerat antiquos ita aquaꝝ uim diſtinxiſſe:ut uis effectiua aquaꝝ oceanus uocaret.Symbolū uero eius tethys eſſet Vis aquæ potabilis achelous:Marinæ neptunus quæ ĩ q̄tū gignere pōt Amphitrides di citur:aquaꝝ dulciū particulares uires nymphæ:marinaꝝ nereides.Ergo cū uim aquæ potabilis acheloū ap/pellarēt antiq:nō ſine rōne dixit acheloia pocula: nā & antiqſſimi græcoꝝ poetæ ſic dixerūt:ut apparet apud Ariſtophanē.Sūt qui dicūt Acheloum primū e terra erupuiſſe: atq; ex eo aquā Acheloū nominari. Agreſtū nu. Nā hoꝝ fauore eget ĩ agricultura. Ferte pedem:Optime bifariam exponit Seruius : uel ferte pedē quaſi preſtate fœlicē nauigationem.Nam pedem dixerunt latini q̄ uulgo pogiā nūc dicunt ut.Atq; una fecere pedē.

Munera ueſtra cano.tuq; o cui pria frementē
Fudit equū magno tellus percuſſa tridenti
Neptune:& cultor nemoꝝ cui pinguia cææ
Tercentum niuei tondēt dumeta iuuenci.
Ipſe nemus linquens patrium ſaltuſq; lycæi

SER. Cui prima:Cū Neptunus atq; Minerua de athenaꝝ nomine cōtenderent placuit diis ut eius no mine appellaret urbs:q munus melius mortalibus at tuliſſet.Neptunus pcuſſo littore: equū animal bello aptū produxit.Minerua iacta haſta oleā creauit:q̄ me lior iudicata ē:quia ē inſigne pacis. Inuocat ergo Ne/ptunū:quia de eqs in tertio ē dicturus. Equum a Ne ptuno productū:alii Scythiū: alii Syronē:alii Arionē nomināt.Ideo uero fingunt a neptuno productū:quia hoc animal uelox & mobile eſt:ut mare.Hinc etiā pol lus & Caſtor:quia eorum ſtellæ uelociſſimæ ſunt quos in tutela habere dicuntur. Et cultor Ariſtæum intel ligit Apollinis & Cyrenes filium:quem Heſiodus dicit Apollinem paſtoralem. Hic ut ait Saluſtius: poſt la/niatum a canibus actæonem filium matris inſtinctu thebis relictis cæā inſulam hominibus uacuam tenuit primo:poſtea ex ea cū Dædalo in Sardiniam iuit. Menala:mons Arcadiæ απο τον μηλ i.ab ouibus dictus.

AN.M. Tuq; o cui prima:Tractaturus de equis poeta neptunū inuocat ſcribit enim Diodo.libro ſexto ne ptunum primū equos domuiſſe:artemq; equitandi ab illo traditam:ex quo hippicos ſit appellatus. Lactan. autem libro quarto th.ſcribit:ꝙ cū adhuc ignotus eſſet equoꝝ uſus mortalibus : & hoꝝ animalium natura egeret terra.Neptunus in Theſſalia terram tridente percuſſit:ſubitoq; proſilierūt duo equi.Scyphios: & Ari/on:quod item Lucanus libro ſexto uidetur aſſerere:ĩquit.n.Primus ab æquorea percuſſis cuſpide ſaxis Theſ ſalicus ſonipes bellis feralibus omen Exilit.Ouidi.tamen libro.vi.met.ſcribit litem fuiſſe de terræ nomine in ter Mineruam & nuptunum:itaq; præſentibus diis duodecim ioue medio : Neptunus longo tridenti ſaxa p cuſſit:qua de re inde equus exiliit Pallas inde ſua cuſpide terram percuſſit:unde oliua cum baccis etiam pro/diit:quæ ut alii dicunt:quoniam utilior uiſa ſit equo Minerua deorum iudicio Ciuitatem ſuo nomine nū/cupauit athenas:nam Minerua a græcis athena dicitur.Iuſtinus uero libro ſecundo ſcribit:quomō poſt græ/cum regem athenarum amphitheon regnauit:qui primus Mineruæ urbem ſacrauit:& nomen ciuitati athe nas dedit. Frementem:fremitum & hinnitum excitantem:uel cum furore uociferantem eſt enim fremere magnum ſonare:ut & Nonius ait.Frendere uero eſt dentem dentibus inaſcendo quatere. Statius libro octa/uo.th.Sic ait infrendens. Tridenti:eſt tridens Neptuni ſceptrum: ſeu fuſcina Virgilius. Non illi imperium pelagi &c. Neptune: fuit Neptunus Saturni filius ex Rhea:qui primus nauigandi arte inuenta claſſem in/ſtituit eiuſq; ꝑfectus ē a Saturno factus quapp̄ traditū eſt poſteris.Neptunum imperaſſe mari:ſacraq; ei a na uigantibus facta:auctor eſt Diodorus li.vi.Equos etiam primus domuit uti oſtendimus. Et cultor nemo. Ariſteum inuocat:qui quidem ut in li.decimotertio Iuſtini legi.filius Apollinis fuit:& Cyrenes filiæ Hipſei regis Theſſaliæ:Sed Virgili.libro quarto geor.Penei dicit.Is āt in Arcadia late regnauit:primuſq; & apium & melis uſum:& lactis ad coagula hominibus tradidit.Plinius etiam libro ſeptimo docuit:ꝙ Ariſteus athenié/ſis oleum trapetis exprimere inuenit:idemq; Mella.Diodorus quoq; in fine libro quinto cum Iuſtino conue nit:addens ꝙ nymphis a matre traditus eſt nutriendus:a quibus cum lac coagulare mel atq; oleum confice/re didiciſſet primus ea ĩ uſū hominū traduxit:Vnde a poſteris ut deus cultus ē:poſt actæonis filii mortē ha/bitauit in Chio inſula.Inde ĩ Lybiam ad matrē rediit:poſtea ĩ iſulā Sardoū ꝑfectus eā arboribus cōſeuit mo/ratus ē et ĩ Sicilia ubi pro deo ſūmo honore cultus:hæc & plura Diodo. Cultor ne.hoc iō:qa paſtor fuit un de libro quarto geor.ait Paſtor ariſteus. Cææ : Cæa teſte Pli.li.iiii.iſula ē ĩ mari ægeo:q̄ tamē Coeos a græ/cis dicit.Stra.āt.li.x.plura ſcribit. Tondēt:paſcunt. Dumeta iculta:ſunt enim dūmeta loca ubi dumi naſcū tur. Ipſe ne.lin.ordo eſt:adſis ideſt ueni ſaués. Ipſe:ideſt tu o pan tegeæ cuſtos ouiū linquens patriū nemus ſaltuſq; lycæi.ſi ꝑ q̄uis tua mænala tibi curæ.ſ.ſint.Eſt āt lycæus arcadiæ mons ĩ quo lycæi Iouis delubrum auctore Pli.li.iiii.& Strabone li.viii.quem Iouem lycæum aliqui Pana uolunt eſſe:de quo ĩ buco.dictum eſt.

CHRI. Cui: Neptunum intelligit: cui attribuunt originem equorum: quia in equis ut in mari ſumma uelocitas ē:aiunt autem equū a Neptuno percuſſa terra editum ſiphiū eē appellatū.hac de cauſa a græcis hip picos a latinis equeſtris dicebatur.Et ludi cyrcenſes q equeſtres erant in honore Neptuni exercebantur. Fre/mentem:hinnientem.Hinnire enim equoꝝ eſt quaſi ferocem.Nā ipſo hinnitu uiuacitatē quandam & uehe mentiā indicat. Syluane:Sunt qui ita de hoc deo fabulent.Nā dicūt fuiſſe ĩ Calabria paſtorem nomine Cra/tim:qui ex capraꝝ grege ſibi capellā ad libidē delegerat.Hunc cum obdormiſſet in ripa fluminis capellæ ma/ritus:ut iniurias ulciſceretur adacto cornu in fluuiū deiecit ab eo flumen Cratis appellatus. Ex capra uero il/la natus eſt puer cuius infernæ partes caprinæ eſſent. Hūc:ut deum coluerunt:Syluanumq; appellauerunt q Cypariſſum puerum:ut refert Seruius adamauit. Teneram:aludit ad ætatem pueri:quæ tenera eſſet. Prima tellus.i.litus ut primaq; uetant conſiſtere terra.Nam prima terra quæ ſeſe e mari aduentantibus offert littus eſt. Equum:de cuius animalibus natura ſuo loco dicetur. Fremētem Neptune: & de hoc deo dāte in æneí.

diceтur. Cææ:Cæa inſula in mari ægeo: i qua pecoris & armentoꝝ grauis peſtilentia fuiſſe dicit̃ pp̄ interitum Acteonis Ariſteus ãt Apollinis:& Cyrenes filius mõſtráte patre i hanc iſulá profectus facto ſacrificio ará Ioui erexit:quo placato peſtis ſedata ẽ.Et quoniá agreſti ſtudio & cura pecoris nõ mediocriter mortalibus ꝓ fuitab iſulanis pro deo hitus ẽ:& noĩe atq; Egaros appellatus:hæc ait Var.ſcribi ab Atacinio i argonautis:hic primus:ut ait Pli.mel uino admiſceř.i.mulſũ facere iſtituit. Tondent:paſcũt.Ná i corrodédo dumeta tõdẽt.

Pan ouium cuſtos tua ſi tibi mænala curæ
Adſis o tegeæe fauens:oleæq; minerua
Inuentrix:uncíq; puer monſtrator aratri:
Et tenerá ab radice ferens ſyluane cupreſſũ.
Diiq; deæq; omnes:ſtudiũ qbus arua tueri:
Quiq; nouas alitis nonnullo ſemine fruges:
Quiq; ſatis largũ cælo demittitis imbrem.

SER. Tegeæ:uocatiuus ẽ deriuatum a Tegeo opido:& tegeũ tribacchus eſt:Tegææ peon tertius. Mõſtrator ara. Alii Triptolemum:alii Oſyrim: quod uerius eſt:nam Triptolemus frumenta diuiſit. Tacuit autem de nomine:quia non unus in orbe aratri mõſtrator fuit:ſed diuerſi in diuerſis locis. Syluane:hic ſyluaꝝ deus eſt qui Cypariſſium amauit: Et cũ ceruá pueri manſuetá Syluanus inſcius interemiſſet: puer dolore extinctus eſt.Syluanus ãt i arboré ſui noĩs cõuertit:& pro ſolatio ſecũ fert. Diiq;.d.q.o. Tráſit ad generalitaté ne quem p̄tereat: In libris ãt pontificalibus iueniũt̃ hæc noĩa:ubi & noĩa deoꝝ & rationes ipſoꝝ numinũ cõtinẽtur.Cõſtát.n. noĩa ex officiis:ut occator deus dicitur ab occatione:& Sator a ſatione. Nõnullo:aliquo. Sẽtẽtia ẽ ꝙa nobis iacta ſemĩa ueſtris ſeminibus alitis. Semĩa ãt deoꝝ dicit:cæli tẽperiẽ pluuias & rorẽ. Satis.i.ſegetibus ut ſata læta boũq; labores. Sylua ne

AN.M. Mænala:Mænalus arcadiæ mõs: de quo late i buco. Tegeæ:Tegea urbs eſt arcadiæ:de qua Stra. Mena li.viii.ait:At tegea mediocri adhuc ſtatu ꝑmanet.Tegeæe uero eſt pacon tertius:q cõſtat:ut Diomedes ſcribit lus ex Pyrrhichio & Trochæo:hoc ẽ ex duabus breuibus:& longa & breuĩ.Id ãt Prop.quoq; oſtẽdit quũ ait:Er Tegea go muſaꝝ & Sileni patris imago fictilis & calami pan tegeæe tui:ſicutiq; nemea nemeæus facit:ſic etiá tegea tegeæus. Oleæq; minerua Inuentrix:quo ná pacto oleá Minerua inuenerit diximus. Diodo.p̄terea li.vi.ſcribit ꝙ Palladi oleaꝝ oleiq; educendi inuentionẽ tribuũt. Ná ante huius deæ ortum erat hæc arbor cum aliis ſylueſtribus ĩmixta:olei uſus aberat:cum eſſet ignota.De Pallade plura ẽt in buco. Vnciq; puer monſtrator aratri:Pli.libro ſeptimo ſcribit ꝙ bouem & aratꝝ inuenit Briges Athenienſis:ut alii dicunt Triptolemus Ti Tri bulus uero elegia.vii.dixit.Primus aratra manu ſolerti fecit oſyris.Et teneram ferro ſollicitauit humum.Ce ptole res aũt li.quarto faſto.de Triptolemo ait:Iſte quidẽ mortalis erit:ſed primus arabit:Et feret:& culta præmia mus tollit humo.De quo paulo ante etiam diximus alia. Syluane cupreſſum:fuerat Cypariſſus puer pulcherri Cypa mus Cææ gentis:dilectus quidem a phœbo:huic autem ceruus manſuetiſſimus gratus erat:quem ĩprudẽs riſſus iaculo fixerat:utq; morientem uidit:ſtatuit ipſe etiam uelle mori:tandem egeſto ſanguine ꝑ imméſos fletus in arborem ſui nominis conuerſus eſt auctor Oui.libro decimo meta.Poeta ãt hoc loco a Syluão dilectũ puerum indicat.Erat autem Syluanus non ſolum ſyluaꝝ:ſed aruorum etiam & pecorum deus:quod latius hoc anno i epodis oſtendimus. Tenerá ab radice:plantam intelligit propter cypariſum pueꝝ a ſe amatũ & i hác arborem uerſum. Studiũ:de boc diximus in Alexi. Nonnullo ſemine:ideſt aliquo.In terra ſiquidem fœcũda ſemina rerum ſunt:& in imbri & igni:hinc ait Oui.li.primo met. Cætera diuerſis tellus animalia formis Sponte ſua peperit:poſtq̃ uetus humor ab igne Incaluit ſolis cœnumq; hudæq; paludes Intumuere æſtu.fœcundaq; ſemina reꝝ Viuaci nutrita ſolo ceu matris in aluo Creuerunt : faciemq; aliquam cæpere morando. Quippe ubi temperiem ſumpſere humorq; calorq; Concipiunt:& ab his oriuntur cuncta duobus. Lucretius item libro primo dixit:Huc accedit:uti ſine certis imbribus anni:Lætificos nequeat fœtus ſubmittere tellus.Tulliuſque i libro de.n.d.ſcribit:ꝙ terra grauidata ſeminibus omnia parit:& fundit ex ſeſe ſtirpes amplexa alit & auget:& Varro ibi duodecim deos agricolarum duces inuocat inquit : Nec non præcor lympham: ac bonum euentum:quoniam ſine aqua omnis arida ac miſera agricultura:ſine ſucceſſu ac bono euentu fruſtratio eſt non cultura. Fruges:uideto i buco. Satis:ſegetibus. Cælo:ideſt ab aere. Imbrem:pluuiam.

CHRI. Pan:de hoc eſt dictum in bucolicis.Diximus & de Syluano Quod autem teneram ideſt nouellam feret cupreſſum & propter ſimilitudinem pueri a ſe amati. Dii deæq;:Legerat poeta apud Marcũ Varronem duodecim illum in ſuo de re agraria libro inuocaſſe deos quos duces agricolarum appellet.Quapropter cum nõnullos ex illis inuocaſſet neque nũc præteriret addidit. Dii deæq; omnes: Sũt autem ſex mares totidem fœminæ:quorum primi ſunt Iuppiter & tellus qui omnes fructus agriculturæ cælo & terra continent.Quapropter magni parentes dicuntur:Iuppiter pater & tellus mater.Secundo in loco poſuit Solem & lunam quorum tempora obſeruantur cum quædam ferantur & condonantur in tempore. Tertio in loco inuocat Liberum & Cererem:quod horum fructus maxime neceſſarii ſint ad uictum . Ab iis enim cibus & potio uenit e fundo: Verum hos quattuor ipſe duobus nominibus ſolis & lunæ inuocat.Quarto robigum: & Floram:quibus propitiis neq; robigo frumenta aut arbores corrumpit neque non tempeſtiue florent.Itaque robigo feriæ robigalia:& flore ludi floralia inſtituti.Quinto in loco Venerem & Mineruam cum altera Oliueta altera hortos procuret proſtremo Lympham & bonum euentum quoniam ſine aqua omnis eſt arida & miſera agricultura.Sine ſucceſſu & bono euentu fruſtratio eſt & non agricultura præterierat igitur ex iis aliquos.Et preter hos habent etiam priapum in hortis habent in agris plurima omnino numina : habent in paſcuis paleni Nomium.Ergo inuocat deos quibus eſt ſtudium tueri arua ideſt conſeruare & diſponere ut bene cõcipere poſſint:& emittere fruges & eos qui iam natas alunt ut creſcunt aliquo ſemine ideſt ut dicit Seruius temperie cæli pluuia & rore: & huiuſcemodi rebus.nam quanuis ager ita cultus ita etiam fimo

aſperſus :ita ſemine oppletus ſit ut bene cuncta naſcantur. Tamen ſi aut robigo:aut uredo:aut ſuperflus hu/mor.ſiccitaſue nimia: nimiuſq; calor inſtaret omnia nata ante maturitatem intereant neceſſe eſt. Tuentur er go arua:quia ita illi pſunt:ut om:nia ſalubria impendant:omnia noxia propulſent.

Tuq; adeo quẽ mox quæ ſint habitura deoꝝ
Cõcilia incertum ẽ:urbis ne inuiſere cæſar
Terrarũq; uelis curã:& te maximus orbis
Auctorem frugum tẽpeſtatumq; potentem
Accipiat cingens materna tempora myrto.
An deus imẽſi uenias matris:ac tua nautæ
Numina ſola colant:tibi ſeruiat ultĩa thule

SER. Tuq; adeo: adulatur Auguſto quem inter deos inuocat:ſed nõ totum dãdũ ẽ adulationi:ſed ue ritati. Nã non poſt mortẽ ut reliqui imperatores:ſed uiuẽs iter deos relatus ẽ. hinc Hora. Præſenti tibi ma turos largimur honores Iurandaſq; tuũ per nomen ponimus aras. Iniuria igitur uituperant Virgi. ꝙ aui/ditate adulãdi citum interitũ Auguſto optauerit : cũ reſpexerit ad id ꝙ tunc fiebat: poſſumus etiam dice/re mox pro poſtea:ut Hora. Mox daturos progeniẽ uitioſiorem. Vel feratur mox ad uitæ humanæ bre/uitatem:Vt ipſe in decimo. Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus ulla eſt. Maxĩa ãt laus ꝙ manifeſtũ ſit eũ futuꝝ deum: ſed etiam i ſua poteſtate qs deus eſſe uelit. Tẽpeſtatũ:ita bonaꝝ ut malaꝝ:ut Vnde tã clara repẽte tẽpeſtas uel tẽpeſtatũ tẽpoꝝ ut ubiq; Salu. Materna: qa dedicata eſt Veneri.a q̃ originẽ ducit Augu. Numina ſo.co.i.magna:q̃ſi Neptuno & cæteris diis marinis ſit maior futurus. Thule : iſula oceani iter ſeptẽtrionalẽ & occidẽtalẽ plagã ultra Britanniam & Orcadas.

Thule AN.M. Tuq; adeo: Auguſtũ Cæſarem inuocat:nam ut latius in buco.oſtẽdimus : uiuenti etiam diuinos honores impendeũt. Tuq; adeo:hyperbaton eſt:tendit enim illuc uſq; Da facilẽ curſum: qdã tamẽ id publi/ce iterptãdo cũ neſciret huic loco ordinẽ tradere:dixit legẽdũ eẽ. Tuq; adeo textus eſt oẽs ueteres: & poetæ ue nuſtatem deprauans. Erit igitur ordo talis. Et tu Cæſar quem eſt adeo icertũ.i.ualde icertũ: quæ deoꝝ con/cilia mox ſint habitura:Siue & tu Cæſar:quẽ adeo ideſt profecto incertũ ẽ:q̃ &c. Mox:ideſt deinde ubi mor

Cõcili um tales reliqueris. Concilia:conuentus ſocietates a concalãdo ideſt uocando ut ſcribit Feſtus dicit ãt incertum eſſe quis deus fieri uelit:an terraꝝ & urbiũ an maris:an cæli:cũ poſſit quocunq; eligere. Vrbis ne iuiſere cæ.

Vrbis actõ urbis actũs ẽ nõ gtũs:nam Gellius li.xii.ca.xix.ſcribit Probũ Valeriũ hoc loco urbis per i ſcriptum legiſſe i li/bro manu Vir. collecto. Verte ãt & muta:ut urbes dicas. Inſipidius neſcio quid facies & pinguius contra li.iii. æneĩ.urbes dixit per e litteram Centum urbes habitant magnas hic enim mutat ut urbis dicas nimis exilis uox erit & exanguis tãto quippe iuncturæ differentia eſt in cõſonantia uocũ proximarum. Probus idem ait auctore pdicto diuerſis in locis Vir.urbis & urbes dixiſſe:arbitrio:cõſilioq; uſus auris. Sic turrẽ & turri tres &tris &c. Inuiſere:uiſitare. Cæſar:ſcribit Sueto. Octauiũ Caii Cæ.& deĩde Auguſti cognomẽ aſſumpſiſſe. Alteꝝ teſtamẽto maioris auunculi:alteꝝ Munacii planci ſententia Maximus orbis : imẽſus terræ globus: nã dixerat Terrarumq; uelis curam Pli.li.ii.inquit. Orbem certe dicimus terræ globumq; uerticibus inclu/di fatemur:& paulo inferius immenſum terræ globum appellat. Id quidem perplacet:ſed uidetur ẽt de cælo intelligendum propter ſequentia. Auctorem frugum.i.ducẽ & cãm quod pp erigonẽ ait & librã quæ Cere/

Tẽpe/ſtas ri dedicatæ ſunt. Manilius libro.ii. Spiciferæ eſt uirgo cæteris fabricataq; libra. Tempeſtatũ.i.temporum tẽ peſtas enim auctore Varrone a tempore dicitur:uel ipaꝝ tempeſtatũ propter Scorpionem : quod ſydus mar

Augu/ſti ge/nus ti dedicatum eſt tempeſtatum deo: ſed hoc modo carminum tranſpoſitio eſſe uideretur. Illoꝝ.ſ.anne nouũ & An deus imenſis &.ergo priora potius. Materna myrtho:ideſt uenerea. Auguſtus.n.a Venere duxit origi nem nam filius fuit Acciæ natæ ex Iulia ſorore Iulii Cæſaris Suetonio referente. Deinde Iulii Cæſaris filius p adoptionẽ:quo ãt pacto Iulius Cæſar a Venere originem traxerit:late apertum eſt in Buco.ægloga.viiii. Ma terna myrto:myrto pẽſt Venus inquit Pli.li.xv.& Gelli.li.v.c.vi.ait ꝙ oualis corona myrtea erat.eaq; uteban tur imperatores q ouãtes introibant urbẽ. Ouandi ãt ac nõ triũphãdi cã erat:quũ aut bella non rite indicta ne que cũ iuſto hoſte geſta erant:aut hoſtiũ nomen humile & non idoneũ fuerat:ut ſeruoꝝ piratarũq;:aut dedi tione repente facta incruenta uictoria obuenerat. Cui facilitati aptã eſſe ueneris frondem crediderunt: ꝙ non martius: ſed Venerius quidã triũphus foret:hæc ex Gel. Pli.ãt li.xv.edocet:auctore Maſſurio:curru quoq; tri umphãtes myrtea corona uſos. Maro itaq; pp triũphos Auguſto ait. Cingẽs materna tẽpora myrto:& pp li/brã Veneris domiciliũ. Tua numina:tuas poteſtates. Numen enim auctore Feſto dicit̃ q̃ſi nutus dei atque

Numẽ poteſtas. Varro inqt Numẽ dicũt eſſe imperiũ dictũ a nutu. Colãt:ueneren̄t. Vltima thule:apd Stra.& Dio ny.atq; Euſtathiũ q græce diligẽtiſſime orbis ſitũ cõſcripſerũt θουλη thule legit̃ inſula in ultima ſeptẽtriõis

Thu/le parte. Thule inq per th & u ſequẽte. Strabo ãt ſic ait de Thule itẽ obſcura ẽ hiſtoria pp eius in ultima loca re/motionem:hanc ſiquidem ad ſeptẽtrionẽ expoſitã locãt. Soli.quoq; de Britannia loquens ait. Multæ & aliæ circũ Britanniam inſulæ:e quibus thule ultima. Vltra thulen accepimus pigrum & concretum mare.

CHRI. Mox:Paulo poſt etiam uiuẽs. Incertũ:non tibi in cuius poteſtate eſt eligere quẽ deũ eſſe uelis.ſed nobis q neſcimus quẽ potiſſimũ eẽ uelis deũ:iccirco ãt illũ iuocat:qa poterit eſſe deus agricolaꝝ ſi uolet. Au ctorem:optime:nã auctoritas eſt ſententia imitatione digna & æſtimatio q̃ rẽphenſioni obnoxia nõ ſit. Ci/gẽs.m.t.m.nam cũ agreſtem deũ corona uti deceat:non iniuria uteris illa ex materna arbore. An deus imi. u.m.demõſtrauit neceſſiatẽ iuocãdi cũ poſſit eẽ deus agricolaꝝ:nũc oſtẽdit q̃tus uir ſit:ꝯſit a diis imortalibꝰ putatus dignus libera optiõe. Tu ſola:tantũ enim numen habeare ut reliquos maris deos miſſos faciat. Vl tima:qa in oceano poſita ẽ. Thylæ:uidet̃ forſitan thulæ eſſe dicendũ:qa in Strabo.& Dionyſio ẽ θυλη in ul timo ſeptẽtrione. Ego tamẽ ab uſu non diſcederẽ. De hac Pli.ita ait. Vltima omniũ q̃ memorant̃ thylæ in q̃ ſolſtitio nullas eſſe noctes indicauimus cancri ſignũ ſole tranſeũte: nulloſq; contra per brumã dies. Hæc qdã

ſenis mēſibus cōtinuis fieri arbitrant̄.Noſtro tamē tpe cū Florētia homines uiderit q circa initia Tanais habi
tēt omnia de illa regione uera nouit.Ego āt interfui cum illos Paulus phyſicus diligenter quæq; interrogaret
hæc ergo iſula tēpoie Maronis ultima fuit de q̄ haberet̄ cognitio neq; in ea ſunt in ſolſtitio dies cōtinui cū ſit
in.lxiii.paralello:in quo longiores dies non excedunt horam decimānonā & mediā unius horæ. In ſexageſſi/
moquarto paralello dies eſt uiginti horarum.In ſexageſſimoqnto ſolſtitiū habet diē uigintiunius horarum
ubi eſt Gotia & Suetia.In ſexageſſimoſexto habet diem.xxii.horaꝝ ubi ē Ventellant.In ſexageſſimoſeptimo
eſt dies maior horis.xxiiii.In ſexageſſimooctauo dies ē unius mēſis.In ſexageſſimonono dies eſt duorum mē
ſium.In ſeptuageſſimo habet diem trium menſium.In ſeptuageſſimoprimo eſt maior tribus menſibus.

Teq; ſibi generꝝ tethys emat omnibus undis.
An ne nouum tardis ſydus te menſibus adas:
Qua locus erigonem inter chelaſq; ſequētes

SER. Tethys emat:ad antiquū morē retulit:quo ſe maritus & uxor inuicē emebant:ut habetur i iure. Tardis:æſtiuis. Qua locus ery.ægyptii duodecim ponunt ſigna:Chaldei.xi. Nā ſcorpiū & librā ꝑ uno accipiunt.Chele enim ſcorpii faciunt libram.Idē chaldei nolunt equales eſſe partes i omnibus ſignis:& aliud.xx.aliud.xxx.habere.Ergo ſecundum Chaldeos dicit poſſe eum habere locum inter ſcorpium & uirginē quæ orygone eſt.In iis ſignis ſunt deorum domicilia.Nā ſolis leo eſt:lunæ cancer Cæteri planetæ ſinguli bina habent ſuo ordine:unum a ſequentibus alterum a ſuperioribus.Nam Mercurius qui poſt lunā primus eſt a terra habet uirginem & geminos.Venus tauꝝ & libram.Mars arietē & ſcorpiū.Iuppiter piſſes & ſagitarium. Saturnus capricornum & aquarium.Ergo Auguſtum & fortem propter ſcorpium domicilium martis:& iuſtum propter Libram:Prudentem propter uicinam uirginem:quæ Mercurii eſt.

AN.M. Tethys:tethys tethyos:ut Iginius ſcribit & alii ſuit Oceani cōiunx nympharūq; mater. Emat: Romano more elocutus eſt:ubi dote adhibita generi comparantur.Iuſtinus āt li.iii.refert Lycurgū inter La/ tethys
cedæmonum leges ſtatuiſſe uirgines ſine dote nubere:iuſſiſſeq; ut uxores eligerentur non pecunia:ꝙ ſeueri/
us matrimonia ſua uiri coercerent:cū nullis frenis dotis tenerentur:hinc optime Iuuenalis ait Intollerabili/
us nihil ē q̄ fœmina diues. Tardis menſibus:ideſt tardis ſyderibus:ut leoni & erigone menſes enim a ſyderi/
bus denominabāt naturales.ſ.de quibus latius uideto ibi:Hoc metuens cæli &c. Aduertendum tamen hic ſi
gna accipi pro duodenis cæli partibus æqualibus reſpectu primi mobilis:ſydera uero ipſas imagines in octa/
ua ſphæra:Iulius ꝑterea & Auguſtus tardi menſes dici poſſunt Iulius quidem a ſydere leonis Auguſtus uero
a ſydere Erigones:ſol enim diutius ſub Leone moratur atq; Erigone:q̄ ſub quouis alio cæli ſydere:ſub leōe Erigo
ſiqdē.xxxix.diebus uel circiter ſub Erigone āt.xlvi.fere diebus:nā dū ſol octauū ſigni leōis gradū noſtro æuo ne
īgreditur:quod ē circa.xxii.diē iulii menſis ciuilis tunc ingreditur leonis ſydus:continueq; ſub eodē īcedit ſy
dere:donec .xvii.ſigni uirginis gradū ꝑ tigat:quod ē circa Auguſti ſinē:ītra qd ſpaciū ītercipiūt̄ gradus.xxxix.
dies qdē totidē cōſtituētes:aut circiter:quoniā ſol die quoq; ꝑ gradū unū fere īcedit.Erigones uero ſydus ſol
ingredit̄ ꝑ diē fere anteq̄ leonis ſydus exierit hoc ē dū xv.ſigni uirginis gradū attigerit īceditq; ſub eadē Eri/
gone donec ſecūdū ſigni ſcorpiōis gradū attingat:qd̄ qdem ē circa.xvi.mēſis octobris diē: ītra quod ſpacium
gradus.xlvi.fere intercipiūtur:tot.n.diebus ſol Erigonē ꝑcurrit.Cū itaq; mēſes a ſyderibus oli denominaue/
rint:ut & Caldæi aſſerūt:iure tot dies habere deberent:quot ſub eiſdē ſol īcedit:Libra deniq; uulcania cōtra/
ctis brachiis ſcorpiōis addita magnis menſibus Iulio:& Auguſto:hoc ē ſyderibus leoni & erigone īter auctri/
cē frugū erigonē & tempeſtatum potētē ſcorpionē collocata ē.gradus fere.xvi.i cælo occupās: eos uidelicet q
a ſeptimo ſigni ſcorpiōis i.xxii.intercipiūt̄:& inde iuſta plus parte cæli ſcorpius cōtrahendo brachia relinque
ret Cæſari dū a ſecundo gradu ſigni ſcorpionis in.xxv.eiuſdē locus Cæſari mortali aſſignaret̄.Hi gradus qui
librā & erigonē ac ſcorpionē & librā ītercipiūt cū ſua libra Cæſari adiungāt̄:q̄ libra dū romani īperii maieſta
tē reſpicit:teſte quoq; Manilio li.v.heſpiā ſua libra tenet q̄ condita Roma orbis & īperium retinet &c.Voluit
Vir.ſi Cæſar cælū appeteret inter ipſa ſydera ubi ſedes ē Romani imperii ſe nouum ſydus adderet tardis mē
ſibus ꝑcedentibus.i.tardis ſyderibus leoni & erigone:ut dictū ē.Hæc de ſyderibus a ꝑſtantiſſimo uiro & nři
ſæculi ſummo aſtrologo Ioanne Tholopho Norico accæpi.Locus.n.erat obſcuriſſimus.Erigonem:ideſt uir
ginem:de qua late apud Iginium. Chelaſq; ſequentes:ſcorpio magnitudine ſui corporis duorum locum oc
cupat ſignorum Oui.li.ii.meta.de ſcorpio.Porrigit in ſpacium ſignorum membra duorum.E quibus Iginio
teſte prior pars chelæ:reliq̄ āt ſcorpio uocat̄:Eſt āt libra dimidia pars ſcorpiōis:ut idē ait chelæ āt a chelos qd̄ Libra
eſt ungula dicuntur. Qua locus erigonē īter chelaſq; &c.ſub libra Auguſtū Cæſarem collocari cupit:ꝙ libra
domiciliū ē Veneris matris:& italia illi ſubeſt ſigno:ut diximus.Et Manilius li.iiii.de natis ſub libræ horoſco
po ait:illum urbes & regna trement:nutuq; regentur:per libram igit̄ ſummum imperatorē deſignare cupit.

CHRI. Generꝝ:dicitur gener qa generādi cā comparat̄. Tethys:Nerei uxor ē.Nā quādo ē mr̄ Achillis dr̄ tethys
thetis. Omnibus un.Ergo relinquet oceanū:ergo tua numina ſola erūt. Menſibus:mēſis dicit̄ ab eo ꝙ eſt thetis
μην ideſt mēſis.nā ut ſolis curſus annū ſic lūæ mēſem facit. Tardis mēſibus:At q ſi ꝑꝑ lōgiores dies dixit tar Mēſis
dos libra in quā uult illū conuerti dies incipit breuiores reddere q̄ noctes.Sed nō ē legendū Addas te menſi/
bus i datiuo:ſed addas ſydus aliis ſyderibus cū tardis mēſibus ideſt cū hoc honore ut æſtiui menſis denomi
nēt̄ alter a patre alter a te:ut ſit duplex honor:& ꝙ in ſydus celeſte conuertat̄:& ꝙ nomē det menſi. Non di/
xit autem menſibus in plurali:ut poneret numerum pro numero:ſed ut non nihil et ā gloriæ ex paterno no
mine a quo qntilis iulius ē appellatus ad ſe redūdare uideret̄.Quintilis āt a Cæſare iulio dictus eſt quoniā ip/ Quin
ſe quarto idus illius menſis natus ſit.At Auguſtus ſextili menſe non eſt natus:ſed quoniam primū conſula/ tilis
tū i eo mēſe inierit:& triūphos tres i urbē retulerit & ægyptū i eo menſe i poteſtatē populi romāi degerit:&

Auguſtus Erygone bellis ciuilibus finẽ poſuerit:ex Sex.C.Sextilis Auguſtus ẽ appellatus:ut refert Macro.Fuit ẽt aliquãdo Septẽber Germanicus a Germanico:& October a Domitiano Domitianus nominatus. Erygonẽ inter: Anaſtrophe ĩ qua ꝓpoſitio poſtponit̃ ut trãſtra p & remos.Virginis ãt ſignũ itelligit ĩ quo fabulãt̃ cõuerſã fuiſſe hæc ex Icaro nata ẽ:& Iuſta uocata:& a Baccho ĩ formã uuæ conuerſo cõplexa ẽ.Et demũ cũ in Marathonia ſylua patrẽ a paſtoribus itercẽptũ inueniſſet:laqueo ſe ſuſpendit ut alias prolixius dicet̃.Deoꝝ ãt miſeratione ĩ hoc ſignũ mutata eſt:ut ait Heſio. Aratus ſcribit hancaureo ſæculo terrã habitaſſe & a uiris abſtinentẽ cũ uirginibus ludere ſolitã hominibus equitatẽ ꝑſtaſſe.Veꝝ cũ inde homines a ueritate abirẽt ſe magis e cõſpectu eoꝝ remouit: donec oibus ĩ uitia cõuerſis cælũ petiit.Alii dicũt eã eſſe Cererẽ:q̃ ſpicã tenet Virgo ſignum eſt terreum:frigidũ:nocturnum.Domus eſt Mercurii prima.Et eſt exaltatio Mercurii in quindecimo gradu prĩa facies eius eſt ſolis:ſecunda Veneris:tertia Mercurii.In mẽbris humanis habet uentrẽ & iteſtina: producit homines pulchros decorã faciẽ & pulchros oculos:temperat appetitum:& ſignificat iuſticiã Dicitur uirgo:quia ut uirgo ſterilis eſt:ſic ſol hoc ſignũ intrans ſuo calore humores conſumit & terram a fructibus ſterilẽ reddit

Virgo hæc Mathematici de uirgine Macro.ãt ait Virgo ãt ariſtam manu tenens:quid aliud eſt q̃uis ſolaris q̃ fructus curat:& iõ iuſticia credit̃:q̃ ſola facit naſcentes fructus ad uſus hominũ peruenire. Chella.ſ.ſcorpionis.

> Panditur:ipſe tibi iam brachia cõtrahit ardẽs
> Scorpius:& cæli iuſta plus patre reliquit.
> Quicquid eris:nã te nec ſperent tartara regẽ
> Nec tibi regnandi ueniat tã dira cupido
> Quamuis elyſios miretur græcia campos:
> Nec repetita ſequi curet proſerpina matrem.
> Da facilẽ curſũ:atq; audacibus annue cœptis
> Ignaroſq; uiæ mecum miſeratus agreſtes
> Ingredere:& uotis iam nunc aſſueſce uocati.
> Vere nouo gelidus canis quũ montibus hũor

SER Tibi:in tuũ honorẽ & gratiã. Ardens:quia Martis ẽ domiciliũ.Cæteꝝ eius tpus frigidũ ẽ.Nã no uembris mẽſis. Iuſta.p.p.ſecũdũ Chaldeos q dicunt illũ duoꝝ ſignoꝝ ſpaciũ cõtinere. Quicqd eris:ordo ẽ qcqd eris da facilẽ curſũ.Reliqua dicta ſunt p parẽthelim. Nec ſperẽt.t.allegorice dicit illũ non poſſe mori. Dira cu.oſtẽdit nõ debere illũ uelle. Proſerpina ma. Ceres cũ raptam a Plutone filiã diu q̃ſiiſſet cognouit tãdẽ eam eẽ apud inferos. Itaq; implorauit auxiliũ Iouis:qui ait poſſe illã ab inferis reuerti: ſi nihil ibi guſtaſſet.At illa guſtauerat iam in elyſio mali punici grana: quam rem Aſcalaphus Stygis filius ꝓdidit.Nõ potuit ergo redire.Sed Virgi.mõ neceſſitatẽ tribuit uolũtati.Meruit tamẽ a Ioue Ceres: ut Proſerpina eſſet ſex mẽſes cũ matre: & totidẽ cũ marito. Hecluna q̃ ẽ toto anno ſex mẽſibus creſcit:& totidẽ deficit:ut creſcens apud ſupos deficiẽs apud iſeros eſſe uideat̃. Da facilẽ cur.Meo poemati. Audacibus:Verecunde extenuat uires ſuas. Mecũ:uel mecũ ignaros:uel tu mecũ miſeratus:aut eis mecũ faue. Iã nũc.i.adhuc uiuus:nã uiuus meruit diuinos honores. Vere nouo: quia anni initiũ menſis eſt martius.Decẽ ãt ſolũ menſes fuerũt apud antiquos:& martiũ uoluerũt anni principium pp Martẽ ſuæ gẽtis auctorẽ: Aprilis dictus q̃ſi terras aperiens. Maius a maia.Iunius a iunõe.q̃q̃ alii a maioribus maiũ:& a iunioribus iunium dictũ uelint.Nã antea po.ro.ĩ cẽturias iunioꝝ & ſenioꝝ diuiſus erat Reliq a numero denominabant̃:Quĩtilis:ſextilis:ſeptẽber:october:nouẽber:& decẽber.Erãt igit̃ decẽ menſes:ſed duo pp rationẽ ſignoꝝ anni itercallabantur.q poſtea a Iãno & Februo ꝺnoĩati ſũt.Februo.n. Ditiſẽ pr: cui eo mẽſe ſacrificabat̃.Quĩtilis & ſextilis poſtea mutati ſũt ĩ honorẽ iulii Cæ.& Augu. Vnde iulius & Auguſtus.igit̃ uere nouo.i.anni initio:& ĩ pria pte ueris. Anni.n.q̃ttuor ſunt tpa diuiſa ĩ ternos mẽſes:Et fit eoꝝ tẽpoꝝ talis diſcretio ut prio mẽſe ueris nouũ dr̃ uer.Poeta multa huc trãſtulit de ultia pte libri q̃ẽ œconomicos Xenophõtis:in q̃ tractat de agricultura.Sic de geor. Mãgonis aphri:Catõis:Varrõis:Cicerõis quoq; li.iii. œconomicõ q agriculturã cõtinet:nã prius dat præcepta matrifamilias q̃ domi agere debeat.Secũdus patrifamilias quæ foris.Non habet autem hoc opus difficultatẽ ĩ quæſtionibus:ut æneis niſi in paucis locis: ſed in hoc ut res poſitas intelligamus:ut hæc prima ꝑcepta ſignificant.Hoc enim dicit agrum fertilem ideſt pinguẽ & herboſum bis arandum eſſe uerno tempore:ut herbæ adhuc ſine ſemine euellantur:& humor æſtatis calore exſiccet̃: uel glebaꝝ putreſcat durities & ſemel in autumno cum ſeminibus. Agꝝ uero tenuem & ſterilẽ ſemel tãtũ arãdum in autumno:ne ſi uere aret̃ exiguus eius humor ſiccet̃ in ætate. Canis:albis niue.

Proſerpina · Aprilis · Maius · Iunius · Februus

AN.M. Scorpius:dicitur a ſcorpizo quod eſt ſpargo ſpargit enim brachia ideſt chelas. Ardens:ideſt pugnax acer trux terribilis ſcorpius enim eſt matris domicilium.Mani.libro ſecundo Vulcano pugnax mauorti ſcorpius hæret:& iteꝝ Pectora & in chelis & quæ dat ſcorpius acer:& li.iiii.Scorpius armata uiolenta cuſpide cauda In bellum ardentes animos & martia caſtra Efficit:& multo gaudentẽ ſanguine ciuem Scorpionũ cauda ſemper in ictu eſt nulloq; momento moueri ceſſat ne quando deſit occaſioni:quibuſdam gemini ſunt aculei:mareſq; ſeuiſſimi Plinius libro undecimo. Iuſta plus parte:ſcorpius enim magnitudine ſui corporis duorum locum occupat ſignorum uti oſtendimus adeo autem ſua retrahit brachia:ut reliquat pluſq̃ chelarum locus ſeu libræ ſignum occupat:quod & dictum eſt latius ſupra. Nec ſperent:innuit eum cælum aſcenſurum. Dira:triſtis & infeſta:& quaſi deoꝝ ira miſſa. Elyſios cãpos:Maro li.vi. ſcribit Elyſios cãpos btoꝝ locum apud inferos eſſe.At Strabo li.iii.docet Homeꝝ eo in loco pioꝝ regionem & elyſium cãpum finxiſſe quo proteus Menalum trãſmiſſuꝝ eſſe dicit.Elyſium ĩ cãpum terrarũq; ultima tãdẽ Dii te trãſmittẽt:ſtat flauus ubi Rhadamantus.Exiſtitq; uiris ubi uita facillima durans.Nõ hyemis uis multa niuis non ingruit imber Stridula ſed ſemper zephyroꝝ flamina mittit Ingẽs oceanus.Aeris enim ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus eius regiõis peculiaris ẽ:q̃ ĩ occaſũ uergẽs nũq̃ tẽpie caret.Tũ uero terræ termius ubi poeta ĩfernũ eẽ fabulatus ẽ.Mac.uero li.i.de ſõ.ait q̧ in ſphæra q̃ aplanes dr̃ Elyſios cãpos eẽ puris ais deputatos ãtiqtas nobis

Scorpius · Scorpizo

intelligẽdũ reliq́:qđ qdẽ nr̃æ ẽt fidei cõuenire ur̃.i cælo.n.credimus btõꝝ locũ quẽ nr̃i theologi padiſũ appellãt. Pro ẽrpia:fuit hæc Iouis & cereris filia quã Pluto ifernus rex rapuit i cãpo ætnẽſi:q floridus ſp ẽ:nã ꝑ pcẽ demerſũ foramẽ:quo dıtẽ patrẽ ad raptũ Proſerpinæ exiuiſſe fama ẽ:uti Soli.ſcr bit hãc mater Ceres totũ p orbẽ q̃ierat:ut li.v.met.plene habet. Audiuĩt tãdẽ eẽ apđ Plut.Sed qa ieiũia ſoluerat ſeptẽ granis punicei pomi:ſtatutũ ẽ:ut.vi.mẽſibus cũ matre.vi.uero cũ marito mãeret:poeta ãt hoc loco eius arbitrio redit tribuit. Quicqd:uel terraꝝ uel maris uel cæli numẽ. Auda.arrogãtiã uitat. Anue:aſſẽtir faue. Viæ:rõis & cõſuetudıs. Ingredeř:aſſis aduẽi.n.dũ uiuis. Veř no.ueris pricipio prio.n.mẽſe uer nouũ dř:ſcdo adultũ tertio ãt uer pceps:ſic ẽt d æſtate & aliis.Dies ãt prius ueris extat.vii.Idꝰ Februarii:æſtatis.vii.Idus Maii:autũni.vii. Idꝰ Sextılis:hyẽis.iiii.Idus Nouẽ.aucto.Varro li.i.ca.viii. Veř no.Col.li.xii.ca.ii.ſic ait ſup hoc loco:Noui ãt ueris nõ ſic pricipiũ obſeruař ruſticus dẽt uti aſtrologus:ut expectet certũ diẽ illũ q ueris initiũ facere dř: ſed aliqd ẽt ſumat d p te hyẽis:quoniã cõſũpta brũa iã itepeſcit annus:ꝑmitteтq; clemẽtior dies opa moliri:poſſit igit ab idibꝰ Iãuariis:ut pricipẽ mẽſẽ rõani anni obſeruet auſpicari culturaꝝ officia:Satis ãt erit p dimidios mẽſes exequi quodcunq; negocium:quia neq; præſeſtinatum opus nimium immature uideri poſſit ante.xv. dies factum:nec rurſus poſt totidem nimium tarde:hæc ille. Canis:niuoſis. Gelidus humor:ideſt nix.

CHRI. Cæli iu.p.p.i.ṙliqt id ſpatiũ cæli qđ ipe occupauerat plus iuſta pte.Nã cũ ſigula ſigna occupẽt tricẽas ptes cæli:q̃ ſũt recẽtæ.ccclx.ſcorpiꝰ pter.xxx.ptes q̃s occupat ſuo corpoř.xxx.alias ptes occupat chelis.Ergo ne Auguſtus nouũ ſignũ futurus efficiat cõtra rõnẽ cæli.xiii.ſignũ extigueť libra ſcorpiõe ſuas chelas ꝯtrahẽte:& Auguſtus libræ ſignũ ſubibit. Da fa.c.Trãſlatio ſcriptoris a curſoř Nã ut curſor a carceř ad calcẽ feſtiat:ita ſcriptor ad finẽ uolũinis ꝑpat. Vere.n.Ver dř qa tũc uirgulta uiuere icipiũt:& uertit ſe tp̃s anni:niſi ſit a græco.Nã iões ep dicũt Alii aueniẽdo dictũ putãt qa eo tp̃e oia e terra uẽiãt.i.naſcãť: hẽt.n. annis q̃litates nr̃oꝝ corpoꝝ hũoribus ſimillias:nã uer ꝙ pricipiũ anni ẽ:calidum ẽ & humidũ in quo annus puer dici p̃t:& excitať ſãguis q & ipſe cali.ẽ.tp̃s aptũ generatiõi:unde i eo oia facile gignũť & naſcũť.Dř ãt uer eo ꝙ oia in eo uẽiãt.i.naſcanť & creſcãt.id.n.ſignificat uẽio:ut hic Sege.il.ue.ſœ.uuæ icipit ãt uer ſole primã ptẽ arietis igrediẽte quo igreſſu æqt ſol lucẽ tenebris.ꝑpeaq; ẽ æqnoctiũ:poſt ꝙ dies icipiũt ſuꝑare noctẽ ſecũdũ tp̃s ẽ æſtas ab æſtu.i.a caloř noiata. Excitaturq; hoc tp̃e bilis q hũor calidus ẽ & ſiccus ut ẽ ipſa æſtas:ẽ ãt iuuẽtus anni.At ꝙ icipit cũ ſol ad primã ptẽ cãcri uenit: q̃ ps quoniã ẽ altiſſima i nr̃o polo:facit diẽ oium lõgiſſimũ:& ſolſtitiũ efficiť æſtiuũ Tertiũ tp̃s autũnus noiať:quoniã i eo augeamur uaria copia fructuũ.Hæc aũt iure dici p̃ot uirilis ætas anni i quo oia matureſcãt. Oriturq; cum ſol ad primũ libræ gradũ ꝑuenit rurſuſq; æqnoctiũ efficiť poſt ꝙ noctes icipiũt ſuꝑař dies Vltimũ tp̃s ẽ hyẽs cana & uera ſenectus anni.Efficit ãt illã ſol q̃primũ capricornũ tãgit facitq; aliud ſolſtitiũ q̃ brumã q̃ſi βραχημερον.i.breues dies latini noiarũt:icipit ãt annus ſecũdũ aſtrologos cũ ſol itrat aritẽ.Arietẽ ãt iccirco pricipiũ zodiaci faciunt:quia q̃uis i ſphæra nihil aut primũ aut poſtremum ſit:tamen incipiente die illo qui primum fulſit:& natalis mundi uocatur arietem in medio cælo fuiſſe dicunt:& medium uertex mundi eſt: & quaſi caput. Tunc lunam cancer geſtabat ſol cum leone oriebať.Mercuriꝰ uirginẽ:Mars ſcorpiũ:iuppiter ſagittariũ:Vẽus librã.Saturnus capricornũ tenebat. Nouo: q̃ſi pria ſui pte.Nã ſingula hæc.iiii.anni tp̃a i tres ptes diuidũť:ut dicãus nouũ adultũ & p̃ceps uer:& ſic i aliis

Liquitur:& zephyro putris ſe gleba reſoluit
Depreſſo incipiat iam tũc mihi taurus aratro
Ingemere & ſulco attritus ſplẽdeſcere uomer.
Illa ſeges demum uotis reſpondet auari
Agricolæ:bis quæ ſolem bis frigora ſenſit.
Illius immenſæ ruperunt horrea meſſes.
Ac prius ignotũ ferro quã ſcindimus æquor

SER. Liquitur:Liquor nomen li breuem habet Verbũ uero lõgã:Sic humus breuiať: hũanus q idẽ ẽ lõgať.itẽ iť ꝑducıť:iturus breuiať.Zephyro ſe.g.r.Laxãť fauonio flãte q̃ gelu cõſtricta erãt.Ipſe alibi. Rura gelu tũ claudit hyems. Putris:reſolubilis. Depſſo: Nã igemet ſi aratꝝ altius iprimeť:q̃ aratio pigui cõuenit terræ:Nã de iſœcũda terra dicet:Tenui ſat erit ſuſpẽdere ſulco.Mihi aut uacat.ut Ci. Qui mihi accubãtes i ꝯuiuio:uel mihi ruſtico amãti terras.Taurꝰ:robuſtus bos.Nã tauri difficile iũgũť. Splendeſcere:Teriť aratiõe ſed ſplẽdeſcit:Lucre.Occulto decreſcit uomer i aruo.Dicius uomer & uomis:ſed ab utroq; huius uomeris facit. Seges:Terra. Demũ:Nouiſſime. Votis: Magnã rẽ dixit.Nam ſæpe maiora optãus q̃ ſuꝑamus poſſe cõtigere. Solẽ:Dieꝝ calorẽ. Frigora.ſ. nocturnũ frigus:i quo duplicẽ oſtẽdit arationẽ uernalẽ & autumnalem.Nec ad tp̃a æſtatis & hyemis referre poſſumus:qa nõ ſũt i Italia duæ in anno æſtates & duæ hyemes ut geõetræ dicũt eẽ i Taprobane inſula indiæ. Ruperunt:plus ẽ q̃ ipleuerãt. At prius.i. anteaq̃ faciamus ueruactũ. Aequor:Mõ terrã ab æq̃litate dictã.

Liquor Humus Humãus

AN.M. Ligtur:liq̃ſit diſſoluiť. Zephyro:zephyrus latine fauonius diciť:ut Pli.li.ii.oſtendit:uentus ẽ: q ab occaſu æqnoctiali flat:& tepidus eſt & ſiccus.Columella tamen ait q.yii.idus februarii fauonii ſpirare incipiunt.Pli.itẽ li.xviii.ſcribit ꝙ fauonius uer ichoat:aperitq; terras:tenui frigore ſaluber.Putris.i.humecta molliſicata & ſolubilis:uenti enim occidentales mollificant & humectant:ut etiam Ptolemæus in li.iiii.partium ſcribit. Gleba:terræ globus:nam terra ligata gleba eſt:ſoluta uero:puluis. Reſoluit:arua.n.hyemali rigore præcluſa zephyri tẽpore laxantur. Depræſſo.i.ualde præſſo:qđ pingui conuenit terræ:nã de ſterili dicet. Tenui ſat erit ſuſpẽdere ſulco. Vomer:aratri ferrum:ꝙ uomit terrã:ut ait Varro. Illa ſeges.i.terra. Votis: deſyderiis. Reſpõdet:cõſẽtit. Auari:cupidi. Bis q̃ ſolem:bis frigora ſenſit:Pli.li.xyiii.ca.xxxiii.ſic ait: Quarto ſeri ſulco Virgi. exiſtimať uoluiſſe:quũ dixit optimã eẽ ſegetẽ q̃ bis ſolẽ bis frigora ſẽſiſſet:ſpiſſius ſolũ ſicut plerũq; i Italia qnto ſulco ſeri melius ẽ.in Tuſcis uero Nono.prædcã Pli.uerba:ut quarto ſulco ſeratur ſcdm Vir. oſtẽdũt Probi in hoc loco explanationẽ nõ cõuenire:quẽ multi alii ſecuti ſunt:nõ aduertẽtes Pli. uerba

Zephirus

nec ẽt Varrõis.ſcribit.n.Varro li.i.ca.xxix.ꝗ terrã quũ primũ arãt:ꝓſcidere appellãt:quũ iteꝝ:effrigere dicũt: offrigere uocãt tertio:cũ arãt iacto ſcie boues lirare dicũt̃ capite uero ſeqnti ait idẽ Varro:ꝗ iter uernũ æqno ctiũ & Virgiliaꝝ exortũ:&ſolſtitiũ boues terrã ꝓſcidere debẽt. Et ca.xxxii.ſcri.iter ſolſtitiũ & caniculã cũ ꝓſcide ris effrigi oportere.i.iterare ut frãgãt glebæ.Et ca.xxxiii.ait:iter caniculã & æqnoctiũ autũni oportere aratro offringi.Et ca.xxxiiii.inqt:ab æqnoctio autũnali icipe oportere ſerere:uſq; ad diẽ.xci. poſt brumam niſi ꝗ ne ceſſaria cã coegerit:nõ ſerere.Theophraſtus itẽ li.iii.de cãis plãtaꝝ ait:Cura noualiũ tpe utroq; ſuſcipit̃:æſta te & hyeme:ut terra ſolẽ:ac frigora ſẽtiat.His oibus uerbis patet iã quo pacto ſeges bis ſolẽ:bis frigora ſẽtiat. Ferro:uomere. Aequor:campũ:ab æqualitate. Ventos & uariũ cæli &c.quæ ſint agricolis neceſſaria dixi mus iam circa principiũ huius commentarii:& qa huic etiam loco conueniũt:ibidem relegẽda admoneo.

CHRI. Liqt̃:In hoc prima ꝓducit̃.Contra ãt i liqſco ut i Bucolicis.Limus ut hic dureſcit:& hæc ut cæra liqſcit zephyrus.Ventus eſt occidẽtalis ꝗ ſuo tempato calore:ꝗ frigore hyemali conſtricta fuerat:relaxat atq; apit.Nam cũ ſol paꝝ moret̃ in occidenti:nõ multũ inflammat huiuſcemodi uentũ:neq; hũiditatem eius pe nitus deſiccat.Vnde tpatus oĩa tempata reddit:Quapp q̃uis aſtrologi uer ab igreſſu ſolis in arietem initiũ ſu mere uelit medici tamẽ q̃primũ icipiũt flare zephyri uer inchoãt:ſiue ante huiuſmõi igreſſũ:ſiue poſt id eue niat. Putris.g.r.i.reſoluẽdo ſe putreſcit. Depſſo:Vt altius ifigat̃. Ingemere:De ui huius uerbi dicet̃ i primo æne. Sulco:Dr̃ ſulcus:qa idẽ ſubſtulit terrã uomer ex ꝗ qdẽ ꝓiecta porcã facit ergo porca dr̃ ꝗ ex ꝓiecta terra fiat. Vomer:ãt dr̃ a uomẽdo.Euomit.n.e ſulco terrã ad porcã faciẽdã. Demũ:Poſt lõgã & diligẽtẽ culturã.

Votis:cupiditatibus:ut cõſeqns ꝓ antecedẽti.qa.n.aliqd cupimus uota ut id aſſeqmur cõcipimus.Magna er go res ẽ ut reſpõdeat cupiditatibus cu pl'æpe cupiãus maiora ꝗ ſpemus.Sed maior ut reſpõdeat cupiditatibus auari i quo explebiles oio ſũt cupiditates. Bis ſo.b.fri.Nã & ſcdo & tertio arat̃ pſæpe terra.Nã dicũt ꝓſcider̃ cũ prĩo arãt:deide iterari cũ iteꝝ arat̃.Tertio tertiari Pli.ãt ait q̃rto ſeri ſulco:hoc i loco exiſtiat̃ uoluiſſe cũ de ſole æſtiuo & frigoribꝫ hibernis loqͥ. Loqͥ:ergo ẽt auctoritate Probi grãmatici de noualibꝫ ꝗ i fine hyemis circa ueris initiũ ꝓſcidũt ut æſtate ꝓxia ſiccet̃:deide i itroitu hyẽis ſemẽte fcã ſeqnti æſtate reddit fructũ.Er go bis ſẽtit frigus:ſemel ante æſtatẽ:iteꝝ poſt ſemẽtẽ. Bis ſo.ſemẽ æſtate ꝗ ceſſãt:iteꝝ ꝗ fructũ refert. Vnde Colũella dixit:lugeꝝ talis agri q̃tuor opis expedit̃:nã cõmode ꝓſcidit̃ duabus una teraĩ:tertiat̃ dodrãte:i lirã ſtatĩ redigit̃ q̃drãte ope.Liras ãt ruſtici uocãt eaſdẽ & porcas cũ ita arat̃:ut iter duos latius diſtãtes ſulcos me dius cumulus ſiccã ſedẽ frumẽtis ꝓbet:Ab eo ãt ꝗ aratri uomer ſubſtulit ſulcus dr̃.Sulcos ãt illos ꝗ ex trãſuer ſo ducũt̃ ampliores:ut p eos aq̃ ex agro deducat̃.Elices uocãt qa aqs ex agro eliciant. Horrea: Granaria ſũt: .i.loca i qbus fruges cõdũt̃.Sũt ꝗ putẽt dicta ab horrore ariſtaꝝ.Nã priſci fruges in ſpicis ſeruabant.

SER. Vẽtos:Debes ſcire cui uẽto ſubiaceat ager.

Ventos & uarium cæli prædiſcere morem
Cura ſit:ac patrios cultuſq; habituſq; locorũ:
Et qd quæq; ferat regio:& qd quæq; recuſet.
Hic ſegetes:illic ueniunt fœlicius uuæ
Arborei fœtus alibi atq; iniuſſa uireſcunt
Carmina nõne uides croceos ut tmolus odo/
India mittit ebur:molles ſua tura ſabæi: (res:

Cæli:Aeris.Lucre.In hoc cælo ꝗ dr̃ aer.Noſces ergo aeris q̃litatẽ utrũ gaudeat pluuia:an ſiccitate:an frigo re:an calor̃. Patrios cul.Queadmodũ cultus ſit a ma ioribus. Hituſq; lo.i.qd melius ferre cõſueuerit.ergo hitus locoꝝ poſſibilitates accipe. Veniũt:Creſcũt ut pulchro ueniẽs i corpore uirtus. Fœtus:Poma. In/ iuſſa:Nã frumẽta iuſſa naſcũt̃:unde ẽ illud:Atq; ipat aruis/. Nõne uides:Si una ꝓuĩcia nõ põt ferre oĩa:q̃to

Tmo/lus minus poterit unus ager. Tmolus:Mons Ciliciæ:ubi naſcit̃ crocũ pcipue.Nã cõmemorat ubi res meliores naſcũt̃.Nã crocũ & i Aphrica naſcit̃:ſed nõ tale ac tãtũ q̃le i Cilicia. India:nã & ſi i aphrica quoq; ſint elephã/

Sabæi tes maiores tamẽ i India.Hic Terẽ.Elephãtis ĩdicis pfecerat.i.maximis. Sabæi:populi iuxta ſyriã & arabiã dci ab eo qd ẽ σαβεσϑαι.Nã apud eos thus naſcitur quo deos placamus. Molles:Quia ſub aere clementiore ſint Lucanus:Quicqd ad eoos tractus mundiq; teporem labit̃ Emollit gentes clementia cæli. Aut qa Alexander

Tus obſcœniores ſuos milites illic condidit: Tus ſine aſpiratione dicimus.Nam antiq dicebãt thus. ἀποτῶνθεῶν ꝗ diſplicuit. Tura.n.a tuendo dici uolunt.i.a glebis tuſis cũ qbus dr̃ fluens ex arboribus coaleſcere.

AN.M. Ventos:hoc dicit ne imbribus uentiſq; imminentibus opera inchoet agricola laboremq; fruſtre tur:ut Colu.docet:& Pli.li.xviii.ca.xlix.iqt:in boream ponito arbores uiteſq;:ſed hoc flante ne arato:frugem ne ſerito:ſemen ne iacito. Varium cæli morem:idem Colu.in prologo li.i.aperit.inquit enim Cæli & anni præſentis mores intueatur:agricola.ſ.Neq; enim ſemper eũdem uelut ex præſcripto habitũ gerũt:nec omni bus annis eodem uultu uenit æſtas aut hyems:nec pluuium ſemper eſt uer:aut humidus autumnus. Patri os cultus:Varro li.i.ca.v.Agriculturæ inquit:q̃tuor ſunt partes ſummæ:e quibus prima cognitio fundi par teſq; eius quales ſint.ſecunda ꝗ in eo fundo opus ſint ac debeant eſſe culturæ cauſa:tertia ꝗ in eo eſt prædio colẽdi cã ſint faciũda:quarta:quo qcq; tẽpore in eo fũdo fieri cõueniat. Hituſq; locoꝝ:Varro li.i.ca.vi.ſcribit i terra eẽ diſſimili ui ac ptãte.ptes ꝑmultas:in qbus lapis marmor arena:puluis:creta ignis:carbũculus.i.quæ ſole ꝑferuet ita ut radices ſatoꝝ cõburat:parti ſũt hũidiores:pti aridiores:pti mediocres ſũt macræ:ſũt pigu es. Habitus.i.qualitates:diciturq; habitus ab habendo aliquid. Et qd quæq; ferat regio:Idem Varro li.i.ca. vi.ait non eadem oĩa in eodẽ agro recte ꝓſente:nã ut alius eſt ad uitem appoſitus:alius ad frumentũ ſic de cæ teris:alius ad aliã rẽ.Et ca.xxiii.inqt:Alia loca appoſita ſũt ad fœnũ:alia ad frumẽtum:alia ad uinũ:alia ad ole/ um. Segetes.i.ſata. Hic ſegetes:illic &c.Pli.li.xvii.ca.iiii.inquit.Quippe nõ eadẽ terra arboribus conuenit:& frugibus:plerumq; nec pulla:qualem habet Campania:ubique optima uitibus aut quæ tenues exhalat ne/ bulas.Virgilius & ꝗ felicem ferat non improbat Vitibus.Glareoſũ oleis ſolũ aptiſſimum i Venafrano:piguiſ

ſimũ i Betica.tãta ẽ argumentoꝝ & ſoli uarietas ac differẽtia.Capite uero.v.ait idẽ:Fruges alit tophacea alba. pxia ẽ ruffa.Et li.xviii. Agri ipſius bonitas iqt:qbus argumẽtis iudicãda ſit ſubſignabimus Catõis maxime uerbis.Ebulũ uel prunus ſylueſtris:uel rubus bulbus:miutus trifoliũ.herba pratẽſis q̃rcus ſylueſtris: pirus: maluſq; frumẽtarii ſoli notæ. Veniũt:creſcũt. Arborei fœ.i.poma.De fœtu dixius i Buc. Iniuſſa gra.fru/ mẽta.n.iuſſa naſcũt͂.Vnde ẽ.Atq; impat aruis. Nõne ui.Exẽplo qđ dixerat aperit:& loca narrat ubi plus ac melius aliqd.pueit. Croceos odo.Pli.li.xxi.ſcribit q̃ pria nobilitas cilicio croco ieſt:& ibi i Corico mõte:dei Lycio mõte olympo.Mox centũripio Siciliæ aliq Phlegreo ſecũdũ locũ dedere:optimũ ubicũq; qđ piguiſſi/ mũ & breuibus capillis. Tmolus:Strabo li.xiii.docet q̃ Tmolus ſatis coactus ẽ:& ambitũ mediocrẽ habẽs: & i ipſis Lydiæ partibus terminat͂:iminetq; ſardibus urbi mõs ipſe fœlix:a quo Pactolus fluit.Is uero Tmo/ lus appellabat͂ ut Pli.li.vi.ſcribit qđ qdẽ Oui.quoq; li.vi.met.oſtẽdit.Deſeruere ſui nymphæ uineta Tmoli. Tmolus
At ſũt qdã q cõtendũt hic legẽdũ eẽ:nymphæ uieta Tmoli:qđ.pfecto abſurdũ ẽ Pli. auctoritate Eſt ãt Vino Melle Croco pfertilis.Vnde Solius ait de Lydia:Et Tmolus Croco florẽtiſſimus. India:ea maxia ẽ ad orien tẽ expoſita.de q̃ multa Stra.li.xv.Fauonii uero ſpũ ſaluberrima ẽ:bis i anno æſtatẽ habet:bis legit fruges:au/ India
ctorẽ Solinus. Ebur:Pli.li.viii.ſcribit:Elephãtes fert aphrica:ferũt æthiopes:ſed maxios idia:arma habẽt:q̃ iuba cornua appellat Herodotus melius dẽtes:hos deciduos caſu aliquo defodiũt:hoc ſolũ ebur ẽ:q̃q̃ nup oſ ſa ẽt i lãinas ſecari cœpe penuria eteni rara ãplitudo iã dẽtiũ pterq̃ ex idia repit͂. Molles ſua.t.ſa.Docet Pli.li. xii.q̃ tura pter arabiã nullis:ac ne arabiæ qdẽ uniuerſæ r͂gio coꝝ turifera ſaba appellãt͂ ſpectãs ortus ſolis æſti ui. Molles ſa.Stra.li.xvi.docet:q̃ Sabæi fœlicem arabiã icolũt:q̃ maxia natio ẽ:apud hos & tus & myrrha & Saba
cynnamomũ naſcit͂ i ora ẽt balſamũ:habẽt pterea palmas odoratas:hoĩes pp maximã fructuũ copiã ocioſi ſe Sabæi
gneſq; uiuũt:ſub r͂ge ſũt:& ipe tũ ẽt ſui i delitiis mulieribꝫ uiuũt.Supellectilẽ ex argẽto & auro multã habẽt uaſa:lectos tripodas:crateras cũ opculis:domoſq; ſũptuoſas:nã & portæ & parietes & tecta ex ebore auro & argẽto:lapidibuſq; icruſtatis ſũt diſticta pp hos igit͂ mores & tantã rerũ copiã:poeta molles ſabæos ait ideſt ocioſos:ſegnes:delitioſos.At probus inquit.Molles uitio ſermonis appellat:qa parum uiriliter loquant͂.

CHRI. Vetus:Nã multũ itereſt cui uẽto expoſita ſit regio. More:Quid ferre cõſueuerit. Hic ſegetes:re petit oẽm agriculturã. Gramĩa:Herbas ut ſit locus aptus paſcuis. Tmolus:Mõs de quo Strabo.Tmolus qdẽ ſatis coactus ẽ:& ambitũ mediocrẽ habẽs i ipſis Lydiæ ptibus terminat͂.Lydiæ quoq; montẽ eẽ Pli.& Soli/ nus aſſerit.Et Oui.de aragne:Riget arduus alto Tmolus i aſcẽſu cliuoq; extẽſus utroq; Sardibus hic illic par/ uis habitatur hipeppis.Sardes autẽ Lydiæ urbem ponit Herodotus.Tmolũ igitur Croco florentiſſimo Pro bus Solinus & Columella eſſe dicunt.Nec puto odores ad unũ eſſe referendos ut multi ingenioſi uolũt.

At calybes nudi ferrum:uiroſaq; pontus
Caſtorea:eliadum palmas epiros equarum:

SER. Chalybes:Populi ad quos naſcit͂ ferrum un de calybs dicitur ipſa materies: ut uulnificuſq; cha/ Calybes
lybs. Nudi:Apud quos arbores nõ ſunt:uel nudi pp cædendi ferri ſtudium. Viroſa:Fibri canes ſunt põti Ca/lybs
ci:quoꝝ teſtes apti ſũt medicamẽtis pp qđ ubi ſe q̃ri Fibri
ſẽſerint eos ſecãt.De qbus Cicero:Redimũt ſe ea parte corporis pp quã maxĩe expetunt͂.Iuue.Qui ſe eunuchũ Caſtores
ipſe facit cupiẽs euadere dãno teſticuli.Caſtores aũt a caſtrãdo dicti ſũt. Viroſa:Venenata.Nã quãuis multis morbis ſint remedio tamẽ pgnãtes illoꝝ odore abiiciunt partũ:dicta ab eo qđ eſt uirus.Alii fortia a uiribus.
Eliadũ pal.e.c.Hyppallage.Nã dicit Epirus creat eq̃s optias:q̃ apud elidẽ palmas merẽt i Iouis olympici cu/ ruli certamine:.pfert aũt græce epyros cũ accentu i prima.Nã ſi eſſet epyrus latine haberet accẽtũ i penultia Dixit aũt equas:quia ueolociores ſunt q̃ equi quia ut ait Plinius inter currendum emittunt urinam.

AN.M. Calybes:Iuſtinus li.ult.de Hiſpania loquẽs ſcribit:q̃ apud amphilocos Galatiæ portiõem pcipue Caly/bes
ferri materia:ſed aq̃ ipſa ferro uiolentior:qppe temperamento eius acrius reddit͂ ferꝝ nec ullũ apud eos telũ probat͂:qđ non aut Byrbili fluuio:aut chalybe tingat͂.Vnde etiam chalybes fluuii huius finitimi appellati:fer roq; cæteros præſtare dicũt͂. Nudi:labore.f.ac ignis æſtu. Pontus:menſura ponti a boſphoro ad meotidis lacũ protendit͂:ut docet Pli.li.vi. Caſtorea:Pli.li.viii.itẽ li.xxxii.docet q̃ i terris & i aq̃ uictus ẽ fibris:quos ca ſtores uocant:& caſtorea teſtes eoꝝ quos ſibi ipſi ãputant piculo urgente:ob hoc ſe peti gnari:efficaciſſimi ãt e ponto galatiæ:mox aphricæ:ſternutamenta olfactu mouent:ſomnũ cõciliãt cũ roſaceo perũcto capite.me/ dent͂ & uertigini neruorũ uitiis:ſic & cõtra comitiales ſũpti.poti uero cõtra iflãmationes tormina uenena ad uerſus ſcorpiones ex uiuo bibunt͂:aduerſus aconitum ex lacte aut aquæ:claritatem uiſus faciunt cum melle attico inuncti:cohibent ſingultus ex aceto.Solinus uero ſic ait Per uniuerſum pontum fiber plurimus: quẽ alio uocabulo dicũt caſtorem:teſticuli eius appetunt͂ in uſũ medelaꝝ. Viroſa:ideſt potentia & multæ uirtu tis ac uiriũ:ut oſtendimus.Virus enim q̃doq; pro naturali uirtute legit͂:ut Nõius ſcribit:& Plinio teſte Virus dicit͂ q̃ græce pharmacon.i.medicina:hinc ẽt Iuuenalis ait in ſat.Natali coruine die:Adeo medicatũ intelli/ git inguem.Virus præterea dicit͂ quod diſtillat ab inguine æq;:quo tempore agitat͂ amoris furore:uel qđ di ſtillat a coeũtibus animalibus. Vir.li.iii.Geor.hinc demũ hippomanes uero qđ nomine dicũt paſtores lentũ diſtillat ab inguine uirus:& Pli.li.xxviii.ca.xxi.ait:q̃ uirus uerrinũ & ſcrofæ ex coitu exceptũ priuſq̃ terram attingat:contra dolores ualet:potes ergo uiroſa itelligere etiam propter id:nam cũ Caſtorea ſint teſtes: recte uiroſa dici poſſũt. Eliadũ equarũ:Elis ut Pli.ſcribit li.iiii.urbs fuit Achaiæ:per agrũ uero Eleũ ut ſcribit Stra bo li.viii.Alpheus amnis perlabitur:apud quem olympicorũ ludoꝝ certamen agebat͂ gymnicũ atq; equeſtre teſte Herodoto li.viii.ubi præmiũ erat oleagina corona q̃ donarentur:non enim pecuniarum certamẽ agita/ bant ſed uirtutis.Id aũt Hercules iſtituerat.Sed hæc oĩa latius p nos habẽt͂ ode pria Horatii. Palmas eliadũ eq̃rũ.i.eq̃s aliaꝝ uictrices apđ Elidẽ.Probus ãt ait q̃ poeta copioſiſſimã eſſe palmis Epiꝝ ſignificat:qđ aliter

oſtēdit ipſe Maro li.iii.Geor.dicēs:Quāuis ſæpe fuga uerſos ille egerit hoſtis:Et patriā Epiꝝ referat fortiſq;
Ima mycēas. Palmas:Palma arbor ē:de q̄ multa Pli.ſed ꝑpea īqt Plutarchus i certaminibus palmū ſignū eē placu
it uictoriæ:quoniā īgeniū huiuſmōi ligni ē:ut urgētibus ꝑmētibuſq; nō cedat.Plura ſcri.Gel.li.iii.ca.vi. Epi
ros:ea ut Pli.li.iiii.docet:ē i tertio europæ ſiu:atq; acroceraunijs īcipiēs mōtib; ad magneſiā macedōiāq; tēdit.
CHRI. Chalybes:Populi ſūt i pōto:apd quos uel nobile ferꝝ ē: uel primū ibi reptū. Nudi:uel īculti: uel
q̄ i ferri fodias nudi ferꝝ q̄rūt. Ferꝝ:A feriēdo dictū nōnulli credūt.Sua.n.ſæuitia feriēdo domat reliq̄ me
talla attēuat & extēdit.Ariſtoteles ait illud gigni ex argēto uiuo & ſulphure groſſo nō puro.In cuius cōmix/
tiōe plus ē de ſulphure q̄ de argēto.Quapp qa domiat̃ illi frigidū & ſiccū terreū ferrū frigidū ē & ſiccū:& ual
de duꝝ & compactū.Et ideo difficile i igne mollitur:quia minus i ſe hēt aerei magis q̄ reliq̄ metalla.Rubigi
ne rodit̃ ꝙ illi accidit ꝑ ſuæ ſubſtātiæ ipuritate.Nullius tamē rei rubigie q̄ ſāguinis excedit̃ ut uideat̃ ſanguis
hūanus illo pacto ſe ulciſci.Caret tamē rubigine ſi ceruſa aut medulla ceruina ungatur. Viroſa:Ambiguū an
uiroſa caſtorea an uiroſa pōtus.Nā pōtus uiroſa quaſi ueneroſa dici poteſt:quoniam teſte hoc eodem poeta
uenenis ambūdat ut i bucolicis:Has herbas atq; hæc ponto mihi læta uenena.Ipſe dedit meris:naſcūtur plu/
ſtor rima ponto. Caſtorea:Caſtor quem alii canem ponticum alii fibrum appellant.Eſt q̄drupes fluuiatilis. pa/
rum differt a lutra.Nam Ariſtoteles i libro de animalibus pōit fibrum:ſaterium:ſatyrium : lutrem & laticē
pene i eodem genere:lataceq; dicit lutra latriorem & dētes habere adeo robuſtos ut uirgulta illis ut ferro ꝑci/
dat.Hunc ait Albertus poſteriores pedes habere anſerinos quibus facilius natet.anteriores autē caninos quo
niam humi quoq; gradiātur.Vulgo traditur ꝙ ſeipſos caſtrent id admonēte natura cum propter teſtes pluri
mis medicamentis apros uenatores illum inſectentur.Aiunt preterea fel ſuum euomere: cū id cognoſcat ad
multa medicamenta utile:Item coagulum ad comitiales morbos.Albertus negat poſſe caſtrari ſine pernicie.
quia teſtes ſpinæ alligati ſint.Si quemq̄ morſu deprehendit non antea dimittit q̄ crepitantis oſſis ſtrepitū ſen
ſerit.Dentibus uirgulta cedit domumq; ſibi in fluminū ripis duabus aut tribus contignationibus extollit ut
pro icremento decrementoq; aquarum aſcendat deſcendatue.Peregrinos caſtores in ſeruitutē redigit illiſq;
pro iumentis ad conuectandam materiam & cibaria utitur:ueſcitur piſce pomiſq; & arborum cortice.Eius
pellis nota eſt:& in prætio habetur:Noſtri galeros idē conficiūt.Barbari autem illi apud quos hoc aīal naſcit̃
uer beuer appellāt.ſimiles lutris ſunt ſed paulo maiores.Sunt uentricoſi & breuioribus cruribus ꝑpeaq; currere
haud facile poſſūt.Caudam pluſq̄ pedalem habēt ſine pilis piſciū pelle tecta:apprime pīguis & eſui ſuauis:ſale
etiam cōditas cōdunt.Cæteræ eius carnes abhominabiles:neq; eſt q illis ueſcātur Medicamētū quod idē ca/
ſtoreum uocāt:declinet ad colorē nigri ſanguinis.Nā ſi uariū ē declinās ad nigredinē uenenū ē: & uel iterficit
eodē die uel ad malā ducit ægritudinē.Quādo bonū ē calidū & ſiccū ſubtiliſſimæ exiccatiōis cōfert neruis &
lis . paraliticis:ualet ad fœtū & ad ſecundū eiciēdam. Eliadū:Elis urbs erat ſub olympo:ubi ludi agebātur poſt
finē quarti cuiuſq; anni a mōte ipſo olympici dicti. Epiros:Laudat epirum uæhementer Ariſtoteles i libro
de aīalibus:dicitq; oēs q̄drupedes illam magnas ferre excepto aſino.Epiroticas autem uaccas ſingulas præ ſua
præcipua magnitudie amphoras ſingulas implere atq; erectum q mulget ſtare quoniam ſedēdo nō q̄at ube/
ra attigere.Neq; id mirandū:Nā cū opus largiore paſtu grādioribus ſit ſcribit hāc terrā illud abūde ferre:& eē
ibi excellētes oues quæ pyrrhicæ a Pyrrho rege cognominētur.De epiro dicemus i tertio libro æneidos.Epi
rus noſtro tempore albania dicit̃ Equarum:Nam ut reliquas quadrupedes ſic equos præſtātes gerit.

Continuo has leges æternaq; fœdera certis
Impoſuit natura locis:quo tempore primum
Deucalion uacuum lapides iactauit in orbē:
Vnde hoies nati durū genus:Ergo age terræ
Pingue ſolum primis extēplo a mēſibus anni
Fortes inuertant tauri:glebaſq; iacentes
Puluerulenta coquat maturis ſolibus æſtas:
At ſi non fuerit tellus fœcunda:ſub ipſum
Arcturum tenui ſat erit ſuſpendere ſulco

SER. Cōtinuo:Iugiter ad ꝑpetuū. Deucaliō:Trā
ſit ad fabulas:ut poetice pōat pricipiū mūdi. Duꝝ ge
nus:pp ipſos lapides a q̄bus ſumus:nā & græci populi
λαοὶ dicunt̃ a lapidibus. Pigue ſo.Redit ad cām pri
mis a mēſibus anni ꝙ dixit uere nouo. Puluerulēta:
Quæ glebas ſoluit i puluerē. Maturis:uæhemēter ca
lidis. Arctuꝝ:Autūnali tpe i quo orit̃ arctur;. Sub:
q̄do tps ſignificat accuſatiuo gaudet:ut hic ſub arctu/
rū.i.circa arcturum.Et ſub lucem exportāt calathis.
Lex AN.M. Has le.lex ē rō ſūma iſita i natura:q̄ iubet
ea q̄ faciēda ſūt:ꝓhibetq; cōtraria Tul.li.i.de legibus.
Fœdera:fœdus appellatū:qa iter fœdera iterpōebat̃
fides:ut ait Feſtus. Natura:ea ut aiunt dicta ē ab eo ꝙ
latu/ aliqd naſci faciat:gignēdi.n.& faciendi potens eſt. Eſt
igit̃ natura creatura oīum ēt iuiſibiliū rerum.Vnde Lucret.li.i.ait:Differere incipiā & rerum primordia pā/
dā:Vnde oīs nā creet res:auctet:alatq;.Sed de natura latius i Silēo diximus. Deucalion:Quæ conſtāt a mundi
initio ſtatuta fuiſſe: poetice & fabuloſe hoc loco narrantur.Sed de deucalione latius & plene diximus in Sile·
no. Ergo age terræ: Ad cauſam reuertitur docendo quid faciat lætas ſegetes ut prædixerat. Pingue ſolum:
Palladius li.ii.de menſe Ianuario ait:Pingues & ſicci agri ꝑſcindi & apparari iam præſente:& li.iii.de Februa/
rio inquit:Locis tepidis aut ſi clemens tempus & ſiccum fuerit:colles pingues uel hoc menſe proſcide:& li.
vi.de menſe Maii ſcribit:Nunc quoq; pingues agri & herboſi proſcindantur:& li.vii.de mēſe Iunii inqt:Nūc
frigidiſſimis locis q̄ Maio ſūt prætermiſſa faciemus:agros æq;ꝑſcidemus.Columella ſcribit li.xii.ca.ii.ꝙ idi
bus Iānariis qđ hēt tps iter brumā & aduētū Fauonii:ſiccos & pigues agros tēpeſtiuū ē ꝑſcidere.Paulo iferi
us iqt:ꝙ ab ægnoctio uerno optie uliginoſa & piguia loca ꝑſcidunt̃.Ad q̄ menſe Ianuario ueruacta facimus:
nūc ultia ꝑte Martii ſūt iterāda.Poſtea docet ꝙ circa ſextū Idus Iulias optie iterat̃ proſciſſum ueruactum.Pri

mis.i.mẽſibus anni.Ianuariũ & Februariũ ĩtelligit q primi mẽſes anni Numæ põpilii fuerũt.de quo apte loqĩ
Col.ut oſtẽdimus ibi Vere nouo Gelidus.Pli.ẽt li.xviii.ca.xxxii.iqt:Tepidioribus locis a brũa ꝓſcĩdi arua opor
tet.at frigidioribus ab æqnoctio uerno:& maturius ſicca regiõe q̃ hũida maturius dẽſa terra q̃ ſoluta:pigui q̃
macra Aliũ & graue ſolũ ẽt hyeme moueri placet. Glebaſq; ia.Cãm apit quare id fieri debeat:ut calor i pul/
uerẽ Glebas diſſoluat.Solis.n.ar dore ſiccaſ liquor:& cũcta torreſ ſorbẽturq;: qd Pli.li.ii.docet.quũ uero pro
ſcindũtur arua:hoc utilitatis habẽt:ꝙ iuerſo ceſpite herbaꝝ radices necanſ:quod idẽ libro.xviii.edocuit. Ma
turis ſolibus.i.ardẽtibus.eſt.n.a pomis metaphora:nã ſoles maturi dici præſẽte quũ feruẽſcere cœperit. At ſi
nõ fuerit tellus fœcũda.Pli.li.xviii.ca.xxxii.inqt:ꝙ tenue ualde & aridũ ſolũ paulo ãte ſatiõis tẽpus moueri de
bet.Columella uero li.ii.ca.iiii.docet ꝙ graciles cliui nõ ſũt æſtate arãdi ſed circa ſeptẽbris calẽdas.cum ſi an/
te hoc tẽpus ꝓſcindiſ:effœta & ſine ſucco humus:eſtiuo ſole peruriſ. Sub.i.circa. Arcturũ:Arcturus ut Pli. Arctu/
ſcribit li.ii.ca.xlix.exoriſ .xi.diebus ante æqnoctium autumni.Eſt ãt æqnoctiũ uerũ.viii.cal.Aprilis:ut docet rus
Columella li.xii.ca.ii.Autũnale æqnoctiũ.viii.cal.Octobris:ideſt die Septẽbris.xxiiii.orietur ergo Arcturus Aequi
die Septembris.xiii.Arcturus autẽ ſtella ẽ:quæ urſæ cauda iterpretaſ.ẽ enim i cauda maioris urſæ locata quã noctiũ
Bootes in zona habere dicitur clarius cæteris lucentem:auctore Iginio. Suſpendere:ſurſum agere.

CHRI. Cõtinuo:Stati a primordio ſuo. Deucaliõ:Vt philoſophus dixit ſtatim a mũdi pricipio has le/
ges impoſitas eſſe a natura.Sed ut poeta fabuloſum põit pricipium mũdi.Deucaliõis autem diluuiũ non fuit
uniuerſale ut diluuiũ Noe.Fuit autẽ ut ait Varro regnante Crinao Cecropis ſucceſſore:ut Euſebius & Hie/
ronymus nõdum defũcto Cecrope.Dictum autem Deucaliõis:quoniã maxime eius regionem oppreſſit.Ad
ægyptum autem & eius uicinia nõ peruenit.Factum eſt anno mundi ſeptimo ſupra tria milia & ſexcẽtos ac
ſeptuagita:cum uniuerſale diluuium quod fuit tẽpore Noe fuerit anno quadrageſimoſecũdo ſupra duomi
lia ac ducẽtos.Dictus ẽ autem Deucalion lapides in homines conuertiſſe:quia qui ex diluuio ſuperfuerant ti
mẽtes iterũ diluuiũ ſe in mõtibus continebãt aſpero & ferino modo uiuentes.At ille uerbis paulatim e mol/
liuit:& in planũ deducens ad mitiorẽ & humanũ cultũ traduxit.Deucaliõis autem filium fuiſſe dicũt Helle/ Deuca
nem:a quo græci hellenes ſunt dicti.Theſſaliæ autem imperaſſe Deucalionẽ refertur. Iacẽtes:inertes. Nam lion
qui iacẽt homines inertiam quãdam i ſe eſſe oſtẽdũt. Arctũ:Arcturus qui & boetes diciſ cuſtos plauſtri eo Arctu/
quod paluſtrũ ſequitur.i.ſeptentriões & quaſi ſuccictus ſit ſeptentriõibus.arcas fuit Caliſtos & Iouis filius:a rus
quo arcadia noiata.Hic a Lycaone Pelaſgi filio epulãdus Ioui poſitus eſt cũ an deus eſſet tẽtare uellet at Iuppi/ Arcas
ter Lycaõis domũ ubi Trapetos deinde urbs fulmine incẽdit:& huius membra reſtituit:& caprario quidem
nutriẽdũ dedit.Verum cum factus adoleſcens inſcius matri uim inferre pararet.Incolæq; lycæi utrũq; iterfi/
cere pararẽt. Iuppiter ambos eodem geſtu quo erãt aſtris itulit illa urſæ natura ille impetũ faciẽs:quẽ Home
rus bootẽ appellat.ſignũ hoc cõſtat ex.xiiii.ſtellis Nã habet i dextra q̃tuor q̃ nõ occidũt. i capite claram unã.
In ſingulis humeris ſingulas.In ſingulis manibus claras ſingulas.In mãmilla dextra obſcuram unã.In dextro
cubito claram unam.Inter genua utraq; claram & magnã unã q̃ eſt arcturus. Inter ſingulis pedibus ſingulas.

Illic officiant lætis ne frugibus herbæ.
Hic ſterilem exiguus ne deſerat hũor arenã.
Alternis idem tonſas ceſſare nouales
Et ſegnem patiere ſitu dureſcere campum.
Aut ibi flaua ſeres mutato ſydere farra
Vnde prius lætum ſiliqua q̃ſſante legumen
Aut tenuis fœtus uiciæ triſtiſq; lupini.
Suſtuleris fragilis calamos: ſyluãq; ſonãtem.
Vrit enim lini campum ſeges:urit auenæ:
Vrunt letheo perfuſa papauera ſomno.
Sed tamẽ alternis facilis labor: arida tantum
Ne ſaturare fimo pingui pudeat ſola:ne ue

SER. Illic:i pigui. Hic:In ſterili. Tõſas nouales: Noua/
Agros meſſos.Dicimus autẽ has nouales & hæc no/ les
ualia:ꝓprie nouales ſũt tũc primũ arua ꝓſciſſa. Situ
dureſcere:Vt redeat i uires priores.Cicero autẽ i dialo
gis & cæteri philoſophi tractant non quid debeat fie/
ri:ſed quid potiſſimum:Sic Virgili.cum põat multa
remedia agrorum præ omnibus põit itermiſſionem
unde hoc frequẽter repetit. Aut ibi:Si anguſtia agro
rum nõ patitur itermiſſionem ibi frumẽta ſere unde
legumia ſubſtuliſti:aut ſi tibi ẽ opus frumẽto ſterco/
ra agrum & ſparge cinerem & icẽde ſtipulas. Sydere:
Anno. Lætum:Fertile. Legumẽ:ita diciſ ꝙ manu Lugu/
legatur:nec ſectionem reqrat Frumẽta uero ſunt oia men
quæ ex ſe emittunt ariſtas:nam farra pro frumẽto di Fru/
xit ſpeciem ponẽs pro genere. Tẽuis:Nam uicia uix mẽtũ
ad triplicem peruenit fructum. Cum alia legumina
prouentum fertilem habeant. Triſtis:Amari. Nam
icoctus amarus ẽ. Lini ſeges:Bene excerpſit linũ aue
nas & papauer nã quãuis legumia ſint:qa manu legãtur:uiribus tamẽ frumẽti exæquantur. Læthæo ſomno:
Quia plẽa ſũt obliuiõis.Nã Ceres leue admonẽrẽ dr papaueris cibo orbitatis oblita:& re uera papauer gignit
ſoporẽ. Alternis.f.l.Redit ad ꝓceptũ itermiſſiõis qd dicit eẽ ꝓcipuũ. Pigui:Vel humido uel fertili.

AN.M. Illic:in pingui ſolo. Hic:in ſolo non pingui. Sterilem:arenam infœcundam & aridam terram.
Alternis:uiciſſim. Tõſas nouales:meſſos agros.De noualibus uideto in Tityro. Segnem: infœcundum.
Situ dureſcere: ut uires accipiat.Situs autem proprie dicitur lanugo quædam humore proueniens:fit autẽ Situs
in locis ſole carentibus. Situ ergo:ideſt ſordibus & ſqualore quodam:qualis intra opaca domus quæ diu nõ
repurgatur eſſe ſolet.Vnde.M.Fabius inquit:Excitanda mens & attolenda ſemper eſt:quæ in huiuſmodi ſe
cretis aut langueſcit: & quendã uelut in opaco ſitum ducit:aut &c.Ponitur etiam pro loci qualitate:ut de ſitu
urbis &c. Aut ibi flaua ſeres mutato ſydere farra:Pli.li.xviii.ca.xxxvi.iquit:Si fuerit illa terra:quam appellaui
mus tenerã:poterit ſublato hordeo miliũ ſeri:eo cõdito raphanus:iis ſublatis hordeum uel triticũ.Alius or/

do:ut ubi adoreũ fuerit:ceſſet q̃tuor menſibus hibernis:& uernã fabã recipiat.frumentũ quidam ſeri uetant niſi in ea q̃ proximo anno quieuerit. Sydere:ãno. Farra:far adoreũ ueteres appellauere:eſtq; ex omni genere duriſſimũ:& contra hyemes firmiſſimum.patiť frigidiſſimos locos:& minus ſubactos.primus antiqs latio cibus.Pli.li.xviii.ca.viii. Flaua:flauus color ex uiridi ruffo:& albo cõcretus. Gel.libro.ii.ca.xxvi. Lætum:fertile. Siliqua:leguminũ folliculus diciť:proprie tamen cuiuſdam arboris fructus longus latuſq; etiã.de q̃ arbore Plinius libro.xiii.meminit. Quaſſãte:cõcutiente legumẽ ipſũ maturũ & ſiccũ. Viciæ:uicia per e ſcribiť.diciť.n.a uinciẽdo:q̧ itẽ capriolos habet ut uitis:qbus uorſũ ſerpit:& ſcapũ lupini aliumue calamũ ad quẽ hæreat:ſolet uincire.Varro auctor libro.i.ca.xxxi.Plinius uero lib.decimooctauo ca.uigeſimoſecũdo inqt.Et uicia pingueſcũt arua nec ipſa agricolis operoſa.uno ſulco ſata non ſarriť:non ſtercorať:nec aliud quã deoccať. Vitibus præripit ſuccũ lãgueſcũtq; ſi i arbuſtis ſerať.Satiõis eius tria tẽpora:de qbus latius ibidẽ. Tenuis fœtus uiciæ:Columella libro ſecundo ca.xi.de uicia inqt:Idq; genus præcipue non amat rores quũ ſeritur.Itaq; poſt ſecundã diei horam uel tertiam ſpargendũ eſt.quũ iã omnis humor ſole uentoue deterſus eſt neq; amplius proiici debet q̃ qđ eodem die poſſit operiri:nã ſi nox inceſſit quantulocunq; humore priuſq̃ obruatur corrũpiť.pp id igiť tenuis fœtus uiciæ Poeta dixiſſe uideť. Triſtiſq; lupini.i.amari & triſtitiam ferẽtis ait.n.Pli.ab oibus aialibus amaritudine ſua tutum Vnũ hoc ſeriť non aratro:ubi fuerit maxĩe ſabuloſa & ſicca atq; ẽt arenoſa tellurẽ adeo amat:ut q̃uis fruteto ſolo ɔiectũ:iter folia ueprefq;:ad terrã tamẽ radice pueniat.pingueſcere hoc ſatu arua uineaſq; dixius.Itaq; adeo non eget fimo ut optĩe uicẽ repſentet.Primũq; omniũ ſeriť nouiſſimũ tolliť:utrũq; ſeptẽbri fere mẽſe.ſi depaſtũ ſit i frõde:iarari ꝓtinus ſolum ẽ opus.Pli.lib.decimooctauo.ubi lupinus & lupinũ legiť. Fragilis:teneros & fractu faciles. Syluamq; ſonãtem:maturi ſiquidẽ lupini & ſicci:adhuc in ſiliquis retenti:uẽtorum motu inſonant. Vrit enim lini:hæc etiam legumina recte appellari poſſunt:nam leguntur non ſecantur ut frumẽta.hinc.Plinius libro.xviii.ca.xxviii.inquit.Exceptis leguminibus quæ uelluntur e terra non ſubſecantur.Vnde & legumina appellata:quia ita leguntur.Monet autẽ Poeta poſt hæc nõ cẽ frumẽta ſerenda:nã ſolũ tenue reddunt. Vrit lini cãpũ ſeges:Cato ca.xxxvii.in li.de reruſtica ait:hordeũ & fœnũ græcũ:& eruũ.hæc oia ſegetẽ exugũt:& oia q̃ uellũť ex eis mala ſũt. Lupinũ faba uicia & cætera ſtercus unde facias hẽnt.Pli.ãt li.xix.ca.i.inqt de lino:Vrit agrum:deterioremq; facit.ſequenti quoq; capite dixit:Vere ſatum:æſtate uellitur:& hanc quoq; terræ iniuriam facit:q̧ uellitur ſcilicet.Et Columella li.ii.ca.xiiii.inqt.Tremelius obeſſe maxime ait:ſolo uirus ciceris:& lini.alterũ quia ſit ſalſæ.alterũ qa ſit feruidæ naturæ. Vrit auenæ:auena ut Theophraſtus li.viii.ſcribit terrã uæhemẽter extẽuat:& multiplici tũ radice:tũ calamo condiť.Eſt itaq; extenuationis cauſa radicũ multiplicitas & calamorũ:quibus quidẽ ſoli pigue attrahiť. Papauera:legito Pliniũ li.xix.& libro.xx. Letheo ſomno:Lethe apud nos obliuio dicitur:inde letheus obliuioſus.ſomnus ãt rerũ omniũ affert obliuionem ſopitis:& Plinius ſcribit q̧ papaueris ſatiui alibi Calix ipſe teritur & bibitur ſomni cauſa:& e nigro papauere ſopor gigniť ſcapo iciſo. Alternis facilis labor:Aruis labor facilis eſt:quum uiciſſim ſeruntur:dummodo ſtercorentur. Fimo pingui:qui per ſe pinguis ẽ:& pingues efficit agros.Cato ca.lxi.iquit Quid eſt agrũ bene colere:bene arare.qđ ſecundũ:arare.tertio ſtercorare.Fimi autem plures differẽtiæ:de quibus plene legito Pliniũ libro decimoſeptio ca.vi.Item li.xviii.ca.xxxvi.

CHRI. Segnẽ:Nihil producentem quia nõ feres.Trãſlatio ab homine nihil operante. Segnis:diciť ſine igne.Quoniã quorũ ſanguis frigidior eſt illi & corpore & animo hebeſcunt. Situ:Videbis i ſexto. Siliqua:Proprie eſt quæ arabice carnub dicitur.Vnde quidã latinorũ carnubiã dixerũt. Græcæ xilocerata.i.lignea cornua.Huius ſemen diciť Kirath. Vitiæ:Hac fruge pingueſcũt arua:nec ipſa operoſa ẽ agricolis uno ſulco ſata nõ ſarritur nõ ſtercoratur.Siccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime amat.Nõ aſpernatur umbroſa.Vitibus tamẽ præripit ſuccum:lãgueſcũtq; ſi i arbuſtis ſeratur. Lupini:hoc legumem & minimum ut ait. Columella operarum aſſumit:& uiliſſime emitur:& maxime ex iis quæ ſerũtur iuuat agrum.Repoſitum i granario patitur æuum.Boues i hyeme coctum maceratumq; probe alit.Famem ſi ſterilitas iceſſit ab hominibus propellit in tabulatum quo fumus prouenit optime refertur:Nam ſi humor inuaſerit uermes gignit: q ubi oſilla lupinorum ediderũt:reliqua pars enaſci nõ poteſt.Iugerum decem modios occupat. Siluã : Nam altius extollũtur & denſi propter ramos ſurgunt. Lini:De quo Columella lini ſemen niſi magnus eſt in ea regione quam colis prouentus & prætium priorat ſerendum non eſt.Agris enim præcipue noxium eſt.

SER. Effœtos:Cõtinua fertilitate laſſatos:ut mulier dicitur effœta frequẽti partu laſſata. Immundũ: Ad differentiam illius quo utuntnr puellæ. Requieſcunt: Non etiam roborantur ut intermiſſione arationis:quod repetit dicens. Inaratæ gratia terræ:Nec minus:liptote eſt:ideſt multo magis. Agros: Res in agris ſcilicet ſtipulas uel quiſquilias ideſt purgamenta terrarum.Nam ubi ſtipulæ deſunt:alimenta incendii aliunde importantur. Atq;.l.ſt.c.u.f.eebaſis poetica. Inde:ex igne. Occultas:Arcana ratiõe celatas: Ex opinione Heracliti: qui ponit omnia ex igne creari.

Exudat humor:Noue locutus.Nam nõ ipſe:ſed terra exudat.ergo exudat,ꝓ exudatur. Cæca ſp. Breues cauernas quæ ſui tenuitate non poſſunt uideri. Tenues: Epithetum aquæ:uel lentæ:& penetrabiles. Adu

Effœtos cinerem immũdum iactare p agros.
Sic quoq; mutatis requieſcunt fœtibus arua.
Nec nulla interea eſt inaratæ gratia terræ.
Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros:
Atq; leuem ſtipulã crepitãtibus urere flãmis
Siue inde occultas uires & pabula terræ
Pinguia concipiunt:ſiue illis omne p ignem
Excoquiť uitium:atq; exudat ĩutilis humor.
Seu plures calor ille uias & cæca relaxat
Spiramẽta:nouas ueniat qua ſuccus i herbas:

Seu durat magis:& uenas aſtringit hiantes:
Ne tenues pluuiæ rapidi ue potentia ſolis
Acrior:aut boreæ penetrabile frigus adurat.
Multum adeo raſtris glebas q frangit inertes
Vimineaſq; trahit crates:iuuat arua:neq; illū

rat.Et ad ſolē:& ad frigus ptinet. Nā hæc duo eūdē habēt effectū:nā & frigus ē caloris initiū:& fūmus calor frigoris ē pricipiū. Raſtris:Et hos raſtros & hæc raſtra legimus.Dicta autem q terram radant.
AN.M. Effœtos agros:Exhauſtos & euacuatos aſſiduo fœtu. Cinerē imundū:nō purgatū:q̄li mulieres utunť.Pli.li.xvi.ca.vi.iqt.Trāſpadanis cineris uſus adeo placet:ut anteponāt fimo iumētoꝝ. Requeſcūt: non tamen pingueſcunt ſicut intermiſſione. Nec nulla:ideſt maxima & præcipua. Interea:ēt mutatis fœtibus aliquādo intermittere arationem quā maxime prodeſt aruis.hinc Plinius libro.xviii.ca.xxxiiii.inqt:Vir. alternis ceſſare arua ſuadet:& hoc ſi patiātur ruris ſpatia utiliſſimum proculdubio eſt.quod ſi neget cōditio far ſerendum:unde lupinum:aut uicia:aut faba ſublata ſint:& quæ terrā faciāt lætiorē. Incendere agros:Plinius libro decimooctauo.ca.quadrageſimoquarto inquit.Sunt qui accendunt iaruo & ſtipulas magno Virgilii præconio.ſumma autem ratio ut herbarum ſemen exurant. Stipulā:ſtipula proprie eſt culmi uagina. Stipula
Pabula terræ:pabulum a paſco uenit.eſtq; pecudum cibus herbaceus:fœniceus paleaceus:& ſimiliū. Exudat:exit:emittitur. Cæca ſpiramenta:clauſa ſpiracula. Seu plures calor ille uias:Ignis ut Ariſtoteles inquit. Pabulum
auctore Gellio li.xviii.ca.iiii.concretū reſoluit:& gelu cōſtrictū:ut niuē ſol. Hiātes:hiare ē aliqd ſua ſe ſponte Ignis
uel externa aliq̄ ui aperire uel diſſindere:ut tellus æſtu:& ligna ariditate uel nimio calore hiāt.hiſcere ē tātum Hiare
oris & qdē humāi:accipiturq; p eo qđ ē loq:aut os apire ad loquēdū. Tenues:ſubtiles & penetrabiles.facile Hiſceř
.n.aq̄ ſua tenuitate penetrat. Rapidi ſolis:q rapit ac attrahit ad ſe cūcta:torrēs & ſorbēs calore ſuo quo liquor ſiccať. Acrior:uehemētior:fortior. Boreæ:flat boreas īter ſeptentrionē & exortū ſolſtitialē:ut ſcribit Pli.li.ii.de eius āt ui legito Oui.li.vi.ibi.ſ.Apta mihi uis eſt &c. Penetrabile:qđ facile penetrat.diciť ēt qđ penetrať Penetrabile
penetrare āt eſt penitus intrare:ut ſcribit Feſtus. Adeo:profecto:certe. Raſtris:ſunt raſtri ut Varro ait:qbus dentalibus penitus eradunt terrā atq; eruunt:Raſtelli uero quibus in pratis fœni ſecta abradunt.quo abraſu Penetrare
raſtelli dicuntur dicimus præterea hos raſtros & hæc raſtra. Inertes:inutiles deſides. Crates:dicuntur crates a crateo quod eſt teneo:quia ſe inuicem teneant.De cratibus autem Pli.li.xviii.ca.xxxi.ſic ait.Latitudo uomeris ceſpites uerſat:ſemen protinus iniiciunt:crateſq; dentatas ſup trahūt.nec ſarrienda ſūt hoc mō ſata. Raſtri Raſtelli
CHRI. Effœtos:Effœta dicitur quaſi extra fœtū:ideſt partū:qđ quanuis ad mulierem quæ amplius non emittat fœtum:tamen belle & ad terrā & ad arbores quæ ſterileſcunt referre poſſumus. Gr̄a iaratæ terræ: Crates
Nā ſi non parit illo anno pariet ſequenti multo plura. Incendere:Nā incenſa materia decoquitur etiā tellus. Crepitātibus:Crepitū emittentibus. Inde:Ex ipſo igne qui admixtus humori facile multa gignit. Inutilis: Nā ſuccus naturalis terræ utilis eſt.Vt in corpore animalis alius humor naturalis eſt quo alitur corpus & gignit.Diciturq; ſuccus alius noxius eſt:& appellať pus. Cæca:Non uiſa.Nā aperiunť pori in terra qui præ tenuitate nō uidenť:ſed facile cognoſcunť adeſſe qui emittunt ſpiritum & fiunt illi peruii.Vnde & ſpiramenta Spiramenta
& ſpiracula dicunť rimulæ tenuiores. Adurat:Ad calorem & frigus optime referť.Ad pluuias autem referri non poteſt.Sed conſueuerūt poetæ quædam diuerſa ita adiūgere uni uerbo:ut tamen neceſſe ſit alteꝝ ſub Spiracula
intelligere:ut illud:Diſce puer uirtutem ex me & tolerare labores fortunam ex aliis.Vbi ſubintelligendū eſt opta.Sic in hoc loco Tenues pluuiæ penetrando noxium humorem reliquat. Glebas inertes:ſine arte ideſt rudes non excultas.Nam ſi maiores reſtant glebæ terra pene inculta inarataq; relinquitur.Has glebas ita integras inter duos ſulcos relictas ſcena appellauerunt. Vimineas crates:quem græco uocabulo.

Flaua ceres alto nequicq̄ ſpectat olympo:
Et qui proſciſſo quæ ſuſcitat æquore terga
Rurſus in obliquum uerſo perrumpit aratro:
Exercetq; frequens tellurē:atq; imperat aruis.
Humida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas
Agricolæ:hyberno lætiſſima puluere farra:

SER. Flaua:Propter ariſtarum maturitatem. Ceres:nomen ē qđ in poliſyllabis ī nominatiuo ſingulari producit es cum in obliquis corripiat. Nec quicq̄: Nō ſine cā.Duæ enim negationes affirmant.Male ergo quidam legunt in Terentio:Pater adeſt:caue ne te triſtem ſētiat.Si enim hoc eſt dicit:uide ne te triſtem eſſe ſentiat:qđ nō poteſt procedere.Sed intellige caue te triſtem eſſe ſentiat:nam & ne & caue prohibentis eſt. Quæ ſuſcitat:ideſt terrā quam arauerat. Rurſus:ſcilicet autumnali tempore quo iā cū ſeminibus aratur.nam nemo bis uno tempore arat. Imperat:Vt tantū ferat quātum ipſe uelit.iccirco ſupra dixit.Illa ſeges demū.u.r.a.a.Solſtitia duo ſunt:Alterum eſtiuum quod ex.viii.Kal.Iulii:cū ſol remeare ad inferiores cir Solſtitia
culos incipit.Alterū hyemale.viii.Kal.Ianuarii.Vnde contrarium uideť cū dicit hyemes ſerenas:quonia ſolſtitium etiam hyemale eſt. Sed ſciēdum annum olim in duas partes diuiſum modo uero in quatuor partes.
AN.M. Flaua ceres:flaua dicitur a colore quem habent matura frumenta. Neque:nequicquam:non fruſtra. Olympo: ideſt cælo. Aequore terga:ſulcorum culmina. Rurſus in obliquum:Plinius libro decimo octauo capi.trigeſimoſecundo: inquit:Omne aruum rectis ſulcis:mox & obliquis ſubigi debet. Atq; imperat aruis:tunc aruis imperatur quum bene colunť. Humida ſolſtitia atq; hyemes optate ſerenas: Senſus eſt quod agricolæ optent cōtraria ideſt hyemem ſerenam:& æſtatem humidam.poſuit.n.ſolſtitia æſtiua p ipſa æſtate:Debent itaq; agricolæ optare oareq; o dii date nobis ſerenam hyemem:æſtatem uero humidam acſi dicerent pluuia q̄ ī hyeme uētura eſſet: reſeruetur in æſtate.Plinius autem libro decimoſeptimo ca.ſecūdo ait hyemem aquiloniā eſſe omnibus ſatis utiliſſimum:ſed arboribus inutiliſſimū ē.ergo qui dixit hye

mes ſerenas optandas nõ pro arboribus uota fecit:quoniã cibus earum imber.nec per ſolſtitia ĩbres uitibus conducunt.Solſtitia prętęrea duo ſunt.brumale & æſtiuum:de qbus legito in æglogã.ſeptia. Hyberno pul uere:hyberna ſerenitate:qua qdem puluis habetur.Macrobius libro quinto ſat.ait.Et ut liqat Virgilium no ſtrum undiq͂ ueterum ſibi ornamenta traxiſſe:unde hoc dixerit:hyberno lætiſſima puluere farra.In libro eñi uetuſtiſſimoꝝ carminũ q ante oĩa quæ a latinis ſcripta ſunt cõpoſitus ferebaẽ:inuenitur hoc ruſticũ ue tus canticũ:hyberno puluere:uerno luto:grãdia farra Camille metes. Lætiſſima.ſ.ſunt ideſt fertiliſſima.

CHRI. Ceres:Quaſi geres latine dr̃ a gerendo:qa oĩa gerat & ꝓducat terra: A græcis aũt dr̃ ΔΗΜΗΤΗΡ q̃ſi ΓΗΜΗΤΗΡ.i.terra mater.Euſebius aũt de ꝑparatiõe euãgelica ait priſcos telluris ui ueſtã eſſe.Et:terræ lapido ſæ ac mõtanæ ui eẽ rheã.Feracis ãt ac planæ cererẽ.Huius imago ſpicis coronaẽ:& papauera q̃ fertilitatis ſym bolũ ſũt circa eã ponunẽ.Eius filiã Proſerpiã quã a Plutone raptã ferũt uis ẽ ſeminis ĩ terrã ꝓiecti quã ſol q in hyemali tpe ima tenet:& ꝑpea.Pluto uocaẽ:ſub terris fouet.Vnde illã ſub terra latentem q̃ritat Ceres donec fruges enaſcẽtes ſupra terrã extent.Hic ẽ locus fabulæ ꝙ illa uis.i.ꝓſerpina ſex mẽſes apud iferos ſit:& totidẽ apud ſupos:qa hyeme ſub terra ẽ æſtate ſupra terrã.Veꝝ has fabulas ẽt aliis modis ĩterptãẽ.De qbus fortaſſe alibi.Dr̃ aũt filia cæli & ueſtæ: qa fertilitas frugũ a ſole & a terra ẽ. Rurſus ĩ obli.Arãt agricolæ q̃ter cãpũ.ꝓ ſcindũt.n.iterãt:tertiãturq͂:& q̃rto lirant.Lirare.n.dicũt cũ iacto iã ſemie terrã ĩ liras.i.ĩ ſulco dirigunt.Nam ſulcis muniũt porcas:ac Poſtrẽo ſulcos aq̃rios:quos noĩant elices ex trãſuerſo ducũt:p quos aq̃ ex agro ĩ foſ/ ſas extra agrũ q̃s appellãt colliqas deriueẽ. Humida ſol.Multũ laborat ĩ hoc loco Seruius ut oſtẽdat p ſolſti/ tia ĩtelligi æſtatẽ.Sed breuiter dicendũ uꝛ̃ ꝙ q̃uis ſit duplex ſolſtitiũ:aliud hyemale:aliud æſtiuũ:tamẽ cũ ſim pliciter ꝓferimus:ſolſtitiũ ĩtelligimus æſtiuũ.Nã hyemalem brumã a breuitate dieꝝ nuncupare cõſueuerũt.

Hyberno lætiſſima puluere farra:Refert Macrobius ꝙ ĩ libro uetuſtiſſimorum carminum ante oĩa quæ a latinis ſũt cõpoſita inueniẽ hoc ruſticũ carmen:Hyberno puluere uerno luto grandia farra camille metes.

Lætus ager:nullo tantum ſe myſia cultu
Iactat:& ipſa ſuas mirantur gargara meſſes:
Quid dicam iacto qui ſemine cõminus arua
Inſeqᵗ̃:cumuloſq͂ ruit male pĩguis harenæ:
Deide ſatis fluuium ĩducit:riuoſq͂ ſequẽtes:
Et quũ exuſtus ager moriẽtibus æſtuat herbis
Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam
Elicit:illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet:ſcatebriſq͂ arentia temperat arua.
Quid:q ne grauidis ꝓcumbat culmus ariſtis
Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba

SER. Lætus:hiberno ſereno. Myſia:Prouincia ẽ Mœſia uero ciuitas Phrygiæ haud ꝓcul a Troia de q̃ hic uꝛ̃ loq pp gargara mõtes phrygiæ.Sñia ẽ ꝙ Meſia q̃uis diligentiſſima ſit circa cultũ:tamen plus ei ꝓdeſt cultus q̃ hiberna ſerenitas. Mirantur gar.Dat ſenſũ rei ĩſenſatæ. Cõmius:Sati. Male.p.nõ pĩguis.i.ſteri lis. Ruit.i.eruit:& ẽ agẽtis.Aliter ãt dicius:Ruit alto a culmine troia. Deide ſa.flu.Poſt generales agricul/ turas tranſit ad ſpẽs:& ad culturas ueniẽtes ex tpe.Nã & irrigare & ſiccare nõ ꝓuenit niſi ex magna ſiccitate aut nimio hũore. Sequẽtes:iuges:aut epithetõ ẽ riuo rũ. Moriẽtibus:Secũdũ pythagoricos:q uolũt qcqd creſcit habere aĩam.unde eſt interfice meſſes. Ecce.i. ex improuiſo. Supercilio:Altitudine:ſummitate ter rarũ. Raucũ p læuia murmur:ut nõ ſolũ utilitatẽ ue rũ etiã uoluptatem afferat. Læuia: Lubrica:detrita: nicida:Scatebris:Ebuliõibus:quas facit aq̃ ĩcidens ĩ rimas.unde & uaſa æſtuãtia ſcaturire dicunẽ. Ariſtis pro ſpicis poſuit:Dicimus aũt hic ſpicus & hoc ſpicũ.Cice.ĩ arato:Spicũ illuſtre gerent inſigni corpore uirgo.ſed in.m.g.hẽt utrũq͂ numerũ:ĩ neu.ſin.tatũ. Luxuriẽ:Recte dicit ut oſtẽdit rẽ ſupfluã & nociturã niſi ãputeẽ.

AN.M. Lætus ager.i.ferax ẽ iberno puluere. Nullo ſe tantũ myſia cultu:iactat & ipſa ſuas miraẽ gargara meſſes:Sẽſus eſt hoꝝ uerſuũ talis:ut ẽt Macrobius li.v.ſat.ſcribit.Cũ ea ſit anni tẽperies ut hyems ſerena ſit: ſolſtitiũ uero ĩbricũ fructus optiẽ ꝓueniũt.hæc aũt adeo agris neceſſaria ſũt:ut ſine iis nec illi natura fœcũdiſ ſimi Myſiæ agri reſpõſuri ſint opinioni fertilitatis:q̃ de eis habeẽ.Additq͂ Myſiæ noĩatim gargara:ꝙ ea urbs poſita in imis radicibus idæ mõtis defluẽtibus ide humoris irrigeẽ.poſſitq͂ uideri ſolſtiales ĩbres nõ magno pe deſiderare.hæc Macrobius.Ego tamẽ aliter accipio:ut ſit ſẽſus:& Myſiæ agri nullo cultu tantũ ſe iactẽt q̃ tũ.ſ.iberno puluere:nec de ſolſtitio ĩbrico intelligaẽ.nã ut ſupra oſtẽdimus ibi Humida ſolſtitia atq͂ hyemes optate ſerenas:ẽ ſẽſus talis optat ut pluuia q̃ ĩ hyeme uentura eẽt:reſerueẽ ĩ æſtate.nõ q ꝙ opẽt reuera illud: ut eſtate pluuat ẽ.n.loquẽdi modus ut quũ dr̃ alicui:obſequere ĩ hoc mihi.ĩ aliis uero eſto aduerſus.Poeta ẽt re/ petiit illud tãtũ de ſerẽa hyeme.Iberno lætiſſima puluere farra:nec amplius de ibrico ſolſtitio dixit. Garga/ ra:Macrobius dicto libro ait.ꝙ gargara hæc ſũt ĩ myſia:q̃ ẽ helleſpõti ꝓuincia.ſed ſignificatio nominis & lo ci duplex eſt.nam & cacumen mõtis idæ.& oppidum ſub eodẽ mõte hoc noĩe uocanẽ:& ciues gargares.Cũ igiẽ cõſtet:inqt idẽ:gargara nũc ꝓ mõtis cacumĩe nũc ꝓ oppido ſub eodẽ mõte poſito accipiẽda:Vir.nõ de ſũ mo mõte ſed de oppido loqtur:& Homerus humidũ deſignat ſubiacentẽ mõti agrũ.Vnde hæc gargara tãta frugũ cõpia erãt:ut q magnũ cuiuſq͂ rei numeꝝ uellet exprimere:ꝓ multitudĩe ĩmẽſa gargara narraret.hæc ille.Sed ubi ait ꝙ Homerus humidũ deſignat ſubiacentẽ mõti agꝝ oſtẽdit ꝙ hyemis ſerẽa ibi neceſſaria:nec ad ſolſtitiũ imbricũ referẽda agri illius fertilitas:ſed ut dixi ad ibernũ puluerẽ:ad ſerenã hyemẽ. Quid dicã iacto: Heſiodus quoq͂ ait Semina quũ terræ cõmittis:pene ſequaẽ ſeruulus atq͂ auibus raſtro ſata lætarecõ dat. Cõminus:uicine illico nã cõminus ꝓprie ſignificat q̃ſi cum manibus.Eminus uero lõge q̃ſi e manibus.

Cumulos:glebas. Ruit:diſſipat. Male pinguis:nõ pinguis. Satis fluuiũ inducit:Segetes irrigãdæ ſũt ubi nimia ſiccitas euenit.nã rigua ut Pli.ſcribit li.xvii.ca.xxv.Aeſtiuis uaporibus utilia hyeme inimica.autumno uaria.circa canis ortũ rigua maxime ꝓſũt. Riuoſq͂ ſequẽteſq͂:ꝓ.i.p Epexegeſim. Sequẽtes.i.defluẽtes:uel

decurrentes. Exuſtus:calore nimio. Aeſtuat:ſeruet. Morientibus herbis:licet arbores & herbæ tã ratiõe ꝗ ſenſu careant:tamen ut ét Macro.li.i.de ſom.ait quia creſcendi tantũmõ uſus in his uiget:hac ſola parte uiue re dicuntur:moriunť itaque ubi creſcendi uis deeſt. Supercilio:faſtigio ſũmitate. Cliuoſi tra.iclinatæ decli uiſq; uiæ Trames dicitur tranſuerſa uia uel auguſta a tranſmeãdo. Elicit:educit:euocat. Leuia:attrita. Ci/ T : et:emittit cõmouet. Scatebris:ebullitionibus:quæ fiũt quũ aqua in aliquas rimas defluit. Quid:uidelicet mes de illo dicendũ. Grauidis ariſtis:ſpicas intelligit. Luxuriem ſegetum:ideſt hubertatem ſuperfluitatemue & itempeſtiuam abundantiam: ut ait Nonius: Plinius autem libro decimooctauo de uitiis frugum ait.Inter ui tia ſegetum & luxuria eſt:quum onerata fertilitate procumbunt:& paulo inferius ſequenti capitulo ait Luxu ria ſegetũ caſtigatur dente pecoris:in herba dumtaxat:& depaſtæ quidẽ uel ſæpius nullã iiuriã i ſpica ſentiũt.

CHRI. Myſia cultu & gar.hæc ut refert Macro.ſunt in Meſia helleſponti prouincia: ſed ſignificatio noĩs & loci duplex ẽ:nã & cacumen mõtis Idæ & oppidũ ſub ipſo monte gargara appellať. Atq; utrũq;:hoc appa ret apud Homẽ.Ergo Virgi.non de ſũmo mõte:nã conſtat oẽm illã Myſiam taracẽ eẽ ab humore ſolis. Erat enĩ gargara tanta in fertilitate:ut pro immenſa multitudine gargara ponãtur:ut apparet apud Alceũ.Et Ari/ ſtophãnes compoſuit nomen ex area & multitudine.Ergo gargara opidũ poſitum in imis Idæ mõtibus.Vn de defluentibus humoribus irrigetur:ex quo ſolſtitiales imbres non magnopere deſiderat. Aſchilus autem nõ ſolum gargara: ſed omnem Myſiam fertilem eſſe ſcribit.Hæc Macro.Vt autem apud Strabo.apparet:ut Phrygia duplex ẽ:ita ét & Myſia.Ex qbus oĩbus apparet myſia & non Mœſia legendũ eſſe. Et ẽ ſententia poe tæ ꝙ hæc regio nõ tãtũ cultura ꝗtum ſuo humore fertilis eſt. Fluuium i.His.ſ.regionibus quæ non ita abũ dãt honore ut myſia. Temperat:Vt ariditatem ſubmoueat neq; tamen nimium humorem inducat.

Cum primũ ſulcos æquãt ſata: quiq; paludis
Collectum humorẽ bibula deducit harena.
Præſertim incertis ſi menſibus annis abũdãs
Exit:& obducto late tenet omnia limo:
Vndæ caue tepido ſudant humore lacunæ:
Nec tamẽ hæc cũ ſint hõinũq; bouũq; laborſ
Verſando terrã expti nihil improbus anſer
Strymoniæq; grues:& amaris intyba fibris
Officiũt:aut umbra nocet:pater ipſe colẽdi
Haud facilẽ eſſe uiã uoluit:primuſq; ꝑ artẽ
Mouit agros curis acuens mortalia corda:
Nec torpere graui paſſus ſua regna ueterno.
Ante iouem nulli ſubigebant arua coloni:
Nec ſignare quidẽ aut partiri limite campũ
Fas erat:in medium quærebant: ipſaq; tellus

SER. Cũ primũ ſul.æ.ſa. Cũ herbæ adhuc tene/ re anteꝗ cogant̃ i culmos.Et ẽ hoc Virgi.hemeſtichi/ um unũ de iuictis. Deducit:detrahit:hoc ẽ ſiccat: ut Riuos deducere.n.r.u.i.ſiccare. Incertis: Inopportu/ nis ſunt ãt ii ueris & autumni nã & i hyeme frigus & in æſtate calor certi ſunt. Obducto:ſuplito:ſupſuſo.

Tepido:noxio:iutili. Lacunæ : ſunt foſſæ i qbus aq̃ Lacu/ collecta manet. Nec tamẽ.h.ẽ ordo nec tamen nihil næ officiunt.Snĩa ẽ ꝙ ét poſt tot labores nocumẽtũ inue niunť niſi prouideris. Improbus:inſatiabilis:nulli ꝑ bandus. Intyba: male qdã accipiũt auẽ eẽ ĩtybã ama Intyba ri iecoris.Sunt.n.cicorea quoꝝ radices multæ ſegetes ãbiũt & necãt. Fibris ãt abuſiue dixit ꝙ radices ĩtibo rũ hac atq; illac decurrũt: ut fibræ ꝑ iecur ideſt uenæ ꝗdã & nerui. Amaris:nocentibus. Viã:rõnẽ & artẽ colẽdi. Primuſq; p.a.excuſat q̃ uident̃ poſſe damna/ ri i Iouẽ ꝙ uoluerit illis neceſſitatibus excitare ĩgenia hominũ q̃ ex abundantia & ocio torpeſcunt. Veter no:Pigritia:nã ueternũ ẽ morbꝰ itercus.i.hydropſisꝗ homines reddit pigros. In medium:in commune.

AN.M. Sulcos æquãt:cũ adhuc herbæ ſunt tene ræ:antequã cogant̃ in culmos. Bibula deducit hare/ na.i.diminuit:remouet ſiccat paludis humorem collectum deducitur ãt humor harena bibula ſuper iniecta aut gracili bibulaq; ſup humidã ac ꝑpinguẽ.Sed dementiæ operarii eſt : quid enim põt ſepare qui talẽ colit?

Bibula:quæ humorem bibit. In certis menſibus.i.ueris tẽpore ac autumni.hyemis.n.certum ẽ frigus:æſta tis certus eſt calor.Veris uero & autumni temporibus:nunc frigus:nunc calor eſt.Hinc naſo li.ſecundo de ar te:dixit de autũno Quum modo frigoribus p̃mimur : mõ ſoluimur æſtu aere non certo corpora langor ha/ bet:fiunt etiam pluuiæ maximæ:ac fulmina. Vnde Pli.li.ii.c.lii.ait Vere autem & autũno crebriora fulmina: & Vir.li.iiii.geor.Vere madẽt hudo terræ. Obducto:producto:contracto circunfuſo. Tepido humore:Pli. li.xviii.de uitiis frugũ ait.Naſcunť & uermiculi i radice:quũ ſementẽ imbribus ſecutis icluſerit repẽtinus ca/ lor:humorẽ gignũtur & in grano cũ ſpicæ in pluuiis calor inferueſcit. Lacunæ: lacũna ut Feſtus ait eſt aquæ collectio & a lacu deriuať.Nec tamẽ hæc oſtẽdit auctor ultra p̃dicta curãdũ ẽt ne aues & alia obſint aruis. Im probus:nocens ſæuus. Strymoniæq; gru.ſtrymõ amnis ut Soli.docet inter macedoniã & thraciã terminũ Stry/ facit qui ab hæmi iugis irrigat:id quoq; aſſerit Pli.li.iiii.ibi ãt grues maxime ꝑ æſtũ moranť uti & Probus in/ mon qt. Intyba:huius nominis uariationẽ late in ſpica docuimus:intibũ ãt & cichoreũ pro eodẽ Pli.uideť accipe/ re li.xx. Amaris fibris:ſunt.n.intybi radices amaræ guſtu:quas hẽt plurimas ac profuſas. Fibris.i.radicibus antiq.n.ut Var.ait fibꝝ dicebãt extremũ. Aut um.no.Pli.li.xvii.c.x. de umbris arboꝝ nociuis & iucũdis ait iuglandiũ grauis & maxima:ẽt capiti humão:oĩbuſq; iuxta ſatis:necat gramina & pinus:ficoꝝ leuis ꝗuis ſpar ſaꝝq; ĩter uineas ſeri nõ uetanť.Vimoꝝ leuis ẽt nutriẽs quæcũq; opacat iucunda & plãtani:iuglãdiũ ſiquidẽ ꝑorũq; & piceaꝝ & abietis uenenũ ẽ. Primuſq; per artẽ mouit agros ꝺ aureo ſæculo quod ſub ſaturno fu it:Oui.li.i.meta.ait Mox ẽt fruges tellus inarata fererebat.Nec inaratus ager grauidis canebat ariſtis de argen teo uero ſæculo quod ſub ioue fuit inquit:iuppiter antiqui cõtraxit tempora ueris:Semina tũ primũ lõgis ce rialia ſulcis obruta ſunt:preſſiq; iugo gemuere iuuenci. Acuens:accedens:excitans. Torpere:pigra eſſe & ſe/

gnia.Oui.enim ait de primo ſeculo.Mollia ſecuræ pagebãt ocia gentes. Veterno:ideſt ſomno:nã ut Feſtus i
quit ueternoſus dicit̃ q graui pmitur ſomno.Probus ẽt iquit:ꝙ ueternũ grauẽ ſomnũ uolũt itelligi ſpectan/
tẽ ad iteritũ quẽ medici letargum uocãt.Pli.ẽt ait li.viii.de urſis.Tã graui ſomno pmunt̃ ut ne uulneribus q/
dẽ excitari queant:tunc mirũĩm modũ ueterno pĩgueſcũt. Coloni:agroꝝ cultores. Limite.i.tramite. Virg.
libro.xii.Limes agro poſitus:& Feſtus ait. Limites ĩ agris nũc termini:nunc uiæ tranſuerſæ. Nec ſi.qui.Iure
cõi priuati ac ſeparati agri nihil erat:iure uero gẽtiũ agris termini poſiti quod qdẽ notat̃ lege ex hoc iure gen
tium digeſtis de iuſtitia & iure:& in paragrapho ius autem gentium:inſtituit:de iure naturali gentium & ci/
uili:ſcribitur.n.ibi ex hoc iure gentium introducta ſunt bella:diſcretæq; gentes regna condita: dominia diſti
cta agris termini poſiti &c. In mediũ:in communẽ. Querebant uictum.ſ. de quo ibi ſupra: Chaoniã pĩgui.

CHRI. Sulcos eq.ſ.nã maſculis factis frugibus nõ diſcernunt̃ ſulci a porcis. Strymoniæ:tracenſes a Stry
mone amne hic ab emo monte fluens macedoniam a thracia diuidit in.vii ãt lacus diffundit̃ anteq̃ ripis coar
ctatus ut fluuius fluat. Grues:ut refert Ariſto.de aĩali.Ex cãpis ſcythicis ad paludes ægypto ſupiore deuolãt
unde Nilus profluit:quo in loco pugnare cũ pigmæis dicunt̃ nec id fabula:ſed certe genus tũ hoĩnũ tũ equo/
rum puſillũ eſt:deguntq; in cauernis:unde nomẽ troglodytea ſubeundis cauernis habent.Idem alibi ſcribit
grues ſui cõmodi cã longinqua petũt:uolãt alte ut procul proſpiciãt:iſurgente tẽpẽſtate aut nubibus terrã pe
tunt.Ducẽ habent:& ii qui clamẽt poſiti ĩ extremo agmine:ut uox percipi poſſit.Cũ dormiũt cæteræ ſub ala
caput condũt alternis pedibus inſiſtentes.Dux detecto capite proſpicit:& quod uiderit uoce ſignificat. Intu/
ba:græcũ ẽ latine dr̃ endiuia:arabice hũdebe Pli.ãt ait itubũ erraticã apud nos qdã ambulã appellãt ĩ ægypto
cicoriũ. Pater ipſe.c.h.f.c.u.u.recte ad ſũmũ ipſũ deũ referri põt qui nõ inuidia q̃ abeſt a diuĩa mẽte: ſed amo
re ut humanũ genus excultius redderet:& a ſegnitie ad actionẽ traduceret:nõ nobis uictũ facilẽ :ut reliqs anĩ
mantibus pbuit. Veternũ:grauẽ ſignificat ſomnũ ut refert Probus:quẽ medici lætargum nominãt poĩt ãt
ꝓ deſidia & ſqualido ſitu.Hic Ter.Veterno ſum eunuchũ.i.deſidẽ.Alii ueternũ uolunt eſſe hydropoſiam.

SER. Liberius:ſupra.n.dixit.Atq; imperat aruis.

Omnia liberius nullo poſcente ferebat.
Ille malum uirus ſerpentibus addidit atris:
Predariq; lupos iuſſit:pontumq; moueri.
Mella quæ decuſſit foliis:ignemq; remouit:
Et paſſim riuis currentia uina repreſſit:
Vt uarias uſus meditando extunderet artes:
Paulatim & ſulcis frumenti quæreret herbã.
Vt ſilicis uenis abſtruſum excuderet ignem.
Tunc alnos fluuii primum ſenſere cauatas:
Nauita tum ſtellis numeros & nomina fecit
Pleiadaſq; hyadas claramq; lycaonis arcton.
Tum laqueis captare feras:& fallere uiſco
Inuẽtũ & magnos canibus circundare ſaltus.

Malũ:Nã & bonũ uirus quẽadmodũ bonũ uenenũ
dicit̃ ãt a ui neq; nunc reperit̃ niſi ĩ ntõ actõ & uoca/
tiuo:apud priſcos ẽt ĩ gtõ Lucre.,tetri primordia uiri.
Remouit:occulit:& nõ pẽitus ſuſtulit. Excuderet:
Studioſe reperiret. Numeros:currẽdi modos.i. or/
tus & occaſus quod ſi eſt q̃ſi rẽ phõꝝ ꝑtermiſſit. Nã
tãtũ de nominibus dicit ut pleiades hyades. Nã Hip
parcus ſcribẽs de ſignis cõmemorauit quot in quoq;
ſigno clare quot ſecundæ lucis quot obſcuræ ſtellæ
ſint. Pleiades:ſignũ ẽ ante genua tauri : qđ ortu ſuo
primũ nauigationis tẽpus oſtendat.dictæ ab eo qđ ẽ
πλεειν.i. nauigare latine Vergiliæ dicuntur a uerni
temporis ſignificatione.Hyades uero ſunt in frõnte
tauri ꝙ ortu ſuo cõcitãt pluuias latine ſuccula ab eo/
dẽ humore. Arctõ:Elicẽ dicit urſã maiorẽ:nam ma
ior dicitur cynoſura. Licaõ rex archadiæ habuit filiã
Caliſto quã cũ uitiaſſet Iuppiter:Iuno ĩ urſã cõuertit.
Poſtea Iuppiter miſeratus ĩ ſignũ celeſte ɔuertit. Fal
lere uiſco:nõ ad feras:ſed ad aucupiũ referas. Et magnos can.Iteꝝ ad uenationẽ.Male ãt de aucupio reſpuen
tes totũ referũt ad uẽationẽ:cũ dicũt fallere uiſco ꝑ uiſceratiõe cõſtat.n.luparios cãibꝫ tictis ueneno necare lu/
pos qđ nõ ꝓcedit qa alid ẽ hoc uiſcũ uiſci: & aliud hoc uiſcus ris. Ergo ſi de carne loq̃bat̃ uiſcere erat dicẽdũ.

AN.M. Omnia liberius:Oui.itẽ libro.i.met.ait:ipſa quoq; ĩmunis raſtroq; itacta nec ullis Saucia uomeri
bus p ſe dabat oĩa tellus &c. Atris:nigris. Põtũq; moueri:Oui.ait de pria quoq; ætate nõdũ cæſa ſuis pegri/
nũ ut uiſeret orbẽ Mõtibus in liqdas pinus deſcenderat undas.Pontus ãt dicit̃ a põtizo.i.mergo. Mellaq; de
cuſſit:Naſo li.i.met.de ætate aurea ĩquit Flauaq; đ uiridi ſtillabãt ilice mella. Ignẽq; remouit:iratus Iuppiter
ꝙ a Prometheo deceptus eẽt in portione hoſtiaꝝ:mortalibus eripuit ignẽ:nec carnis uſus utilis hominibus
uideret̃:cũ coq nõ poſſet:de quo latiſſime Iginius.Pyrodes ãt cilicis filius ignẽ e ſilice iuenit. At eũdẽ aſſerua
re ĩ ferula Prometheus auctor Pli.li.vii. Currẽtia uina:Oui.ẽt ait:flumina iã lactis iã flumina nectaris ibant.
Vſus:opus uel utilitas. Meditãdo:excogitãdo. Extũderet:extorqueret uel ĩueniret auctore Nonio. Sul/
cis q̃reret.i.arãdo. Fremẽti herba.i.ſegetes. Excuderet:cudẽdo eliceret:ẽ.n.cudere a cudendo dictũ:ut Feſtus
ait. Alnos:cauatas:piphraſis ẽ nauiũ.Alnus.n.pinus & piceæ ad aquaꝝ ductus in tubos cauant̃: obrutæ ter/
ra plurimis durãt annis.Pli.li.xvi. Stellis numeros:Pli.li.ii.c.xlii.ſcribit cc.lxxii. ſigna q̃ ſunt reꝝ aut animã/
tium effigies ĩ q̃s digeſſere cælũ periti:in iis qdã mille ſexcentas annotauere ſtellas inſignes uidelicet effectu ui
ſuue:Iginius ãt ſcribit ꝙ mercurius primus mẽſes inſtituit & ꝓuidit ſydeꝝ curſus. Euhemerus uero primã
ait Venerẽ aſtra cõſtituiſſe:& mercurio demõſtraſſe:ſed Manili.li.i.ait.Tu princeps auctorq; ſacri cyllenie tã/
ti ꝑ te iã cælũ ĩ terris iã ſydera nota Ioſephꝰ ãt ſcribit ꝙ Adã duas colũnas ẽligt.Vnã Aeneã alterã lateritiã:ĩqui
bus ſydeꝝ motus deſcripſerat Lactã.li.ii.c.xiiii.docet ægyptios oĩum prios curſus ſydeꝝ & defectus notaſſe
Diodo.li.iiii.Atlantẽ de ſphæra primũ inter homines diſputaſſe.Pli.ẽt li.vii.Atlãtẽ lybiæ filiũ aſtrologiã inue
niſſe ſcribit:ut alii dicunt aſyrii.Sphærã in ea mileſius Anaximãder inuenit.Sydeꝝ obſeruationẽ ĩ nauigan/

do Phœnices. Pleiadas:Pli.li.ii.c.xlii.ſcribit eē in cauda tauri ſtellas.vii.q̄s appellauere uergilias īquit ī fronte ſuculas:idē uero Gelli.quoq; li.xii.c.ix.aſſerit dicēs.Sicuti cæteræ ptes & reliqua imago tauri cōfirmata:& q̄ſi depicta ē locis regionibuſq; earū ſtellarū quas græci pleiadas:nos uergilias uocamus Iginius ēt docet īter tauri finitionē & arietis caudā ſtellas eē:q̄s Vergilias noſtri græci āt pleiadas appellauerūt. Dictas āt ꝙ ex Pleione oceani & Atlāte ſint natæ.Hæ numero ſeptē dicunt̄:ſed nemo amplius q̄ ſex uidere pōt:exiſtimant̄q; choreā ducere ſtellis:eas ſtellas uergilias noſtri dixere:ꝙ poſt uer exoriunt̄.Ex p̄dictis ergo patet pleiades nō eē ſignū ante genua tauri:ut ille dixit.De iis āt latius hētur li.iiii.faſto. Hyadas:ſcribit Iginius taurū hr̄e ī cornibus ſingulas ſtellas:utriſq; oculis ſingulas:in fronte media unā.ex q̄bus locis cornua naſcūt̄ ſingulas q̄.vii.ſtellæ hyades nuncupant̄ Gel.aūt li.xii.c.xi.docet ꝙ hyades a nobis primo ſyades deinde ſuculæ appellatæ: hyadeſq; ab hyo.i.pluo:nā & quū oriunt̄ & quū occidunt largos ībres cient:ſed de eiſdē latius Gel. Claráq; lycaonis arcton:de arcto maiori.loq̄tur hác āt Iginio teſte:Heſio.ait eē Caliſto noīe Lycaonis filiā quæ a Iunone in urſæ ſpeciē conuerſa fuit cū āt Archada puerū ex Ioue genuiſſet ipſam cū filio Iuppiter inter ſydera collocauit: eáq; Arctō:filiū āt Arctophylaca nominauit:minorē uero Arcton Iginius idē Cynoſurā eſſe unā de Iouis nutricibus ſcribit:ſic ēt Elicē hinc pro beneficio in mundo collocatas & utraſq; arctos dictas:quas noſtri ſeptētriōes dixerunt.Omnes āt qui peloponneſū incolunt maiori utunt̄ arcto:phœnices uero minori: q̄ ſtudioſius perſpiciendo diligentius nauigare exiſtimarentur:hinc apud Ouidiū faſto.li.iii.legitur eſſe duas arctos quarum cynoſura petatur ſydoniis elicē graia carmina notet. Clarā arcton:claram ait quoniam maior arctos ſtellas habet.xxi.minor uero ſtellas habet tātūmodo.vii. Fallere:uidelicet aues:nā feræ uiſco non capiuntur. — *Pleiades* — *Hyadas*

CHRI. Virus:nō ſolū uenenū ſignificat:ſed uehementē grauēq; odorē & abominabilē: Quapp Pli.ī quibuſdā herbis huiuſcemōi odorē uirus dixit.Hora.ēt ſic orridus ille defluxit numerus Saturnus.Et graue uirus mūditiæ pepulere. Prædari:Nā & ui inuadit & inſidiis excipit. Mella:de his dicemus in.iiii. Vina:fabuloſū ē tamē aq̄ tradit̄ eſſe lynceſtis q̄ uocat̄ acidula q̄ uini mō temulentos facit.Itē in Paphlagonia & ī agro caleno & ī andro inſula ī tēplo liberi patris fons ē qui ut ait Mutiāus ter conſul ſingulis annis calen.Ianua.uinū fluit.ait Pli. Vt uarias.u.nō odio aut liuore q ut ait Plato a diuino choro abeſt:ſed ut homines ī difficultatibus ita exerceret ut meliores acutioreſq; redderet. Paulati:nā nulla ars & inuenta ſimul & pfecta ē:ſed p uaria addimēta a tenui pricipio ad ſummū uſq; producta ē. Herbā:nā prīo naſcit̄ herba a qua mox culmus erigit̄ q fert ſpicas primū cū antea nō nauigaſſet nauē primā ī græciā īuexit Danaus ex ægypto:ante ratibus nauigabat̄ īuentis in mari rubro a rege Erythra:Sunt q dicāt myſios & troianos priores excogitaſſe ī helleſpōto cū tranſirēt aduerſus thracas.Lōga naui Iaſonē primū enauigaſſe Philoſtephanus refert at Ageſias pthalū: Creſias:Samyrā: Saphāus:Semiramī:Archaimachus:Aegonē:biremem erithreos feciſſe refert Damaſtenes triremē Amocles Corinthus inuenit: teſte Tucidide. Ignē:nōnulli ex ægypti ſacerdotibus aiunt Vulcanū primo in ægypto regnaſſe qui cum ignis inuentor fuiſſet propter huiuſmodi beneficium principatum aſſūpſit.Nā cum in montibus habitaret:uidit arborem fulmine tactam cremari & ſyluam īde accendi:acceſſit & utilitatē ignis.Nā hyemale tempus erat ſenſit:& igni deficienti ligna addēs ignē nutrire didicit: hæc Diodo. — *Virus* — *Inuentio ignis*

Atq; alius latum funda iam uerberat amnem
Alta petens:pelagoq; alius trahit humida lía.
Tum ferri rigor:atq; argutæ lamina ſerræ:
Nam primi cuneis ſcindebant fiſſile lignum:
Tum uariæ uenere artes:labor oīa uincit
Improbus:& duris urgens in rebus ægeſtas.
Prima ceres ferro mortales uertere terram

SER. Fūda:gēus retis qđ βoχoσ dr̄. Humida li. Verriculū ītelligit. Rigor: Durities.inde rigidus durus. Serræ:perdix ſororis Dædali filius cyrcīum: & ſerrā inueniſſe dicit̄. Improbus:uel magnus:uel nulli pbabilis. Duris.u.i.r.e. Perſi.magiſter artis īgenii que largitor uenter negatas artifex ſeq uoces. Ceres prima:oē genus agriculturæ hominibus īdicauit: nā q̄uis uel Oſirim uel Triptolemū aratrū īueniſſe dicāt illa tamen omnem agriculturam docuit: Nam ferrū dicendo omnia agriculturæ ferramenta expreſſit. — *Boxos*

AN.M. Funda:iaculo:ræte. Humida lia.i. rætia ipſa. Tū ferri rigor.ſ.inuentus ē.Pli.li.vii.ait ꝙ ferrū Heſio.ī Creta eos īueniſſe ſcribit: q uocati ſunt dactyli idæi:fabricā ferreā īuenere Cyclopes rigor durities.Feſtus inq̄t Rigidū p̄ter modū ſignificare frigidū & durū. Argutæ:ſonoræ. Lamia:ea dicit̄ lata portio ferri:æris:plūbi:ſtāni:auri:argēti:bractea uero potius auri argētiue ac orichalci:ē.n.tenuis & ſua ſponte plicabilis lamina āt craſſior. Serræ: Pli.li.vii.ſcribit Dædalū fabricā materiariā inueniſſe & ī ea ſerrā aſciā ppēdiculū:terebrā:glutinū.Normā autē & libellā & tornū & clauī theodorum famiū.Ouidius tamen libro.viii. met. oſtendit Perdicē Dædali ex ſoror̄ nepotem: circinū & ſerram īueniſſe traxerat enim in exemplū ſpimnas ī medio piſce notatas:de quo ēt ibin:ut cui cauſa necis ſerra reperta fuit.Diodo.uero li.v.ſcribit:ꝙ Talus adoleſcens filius ſororis Dædali q ab eo erudiebatur:ingenii acumine inuenit rotā:qua figuli utunt̄.Deinde repta ſerpētis maxilla:paruulū cū ſecuiſſet lignū: imitatus poſtea dentium ſerpentis ſpiſſitudinē:ſerrā ſerream fabricauit.Reperit ēt & tornū.Inuidia motus Dædalus hunc puerū dolo interfecit. Labor omnia uin.hinc ēt Manilius libro primo ait.Oīa conādo docilis ſolertia uicit.Quantum autē labor in agricultura ualeat:legito exemplū Caii Furii Creſini apud Plini.li.xviii.ca.vi. Improbus: ſæuus:ingens:ultra modum. Vrgens in rebus egeſtas:Ouidi.item libro ſecundo de arte ait:ingeniū mala ſæpe mouent &c.Manilius itē libro primo inq̄t.Et labor ingeniū miſeris dedit: & ſua quēq; Aduigilare ſibi iuſſit fortuna pmendo. Diodo.quoq; libro primo ait.Neceſſitatem ipſam rerū magiſtram ſingulorū peritiam īgeniis ſubminiſtraſſe. Egeſtas:idigentia neceſſitas. Prima ceres:Ouidi.quoq; li.quinto met.ait prima ceres unco glebam dimouit aratro:Prima dedit fruges:alimentaq; mitia terris.Prima dedit leges: cereris ſunt om — *funda* — *Lamia* — *Bractea*

nia munus Di.do.āt li.v.in principio ſcribit ꝙ ſiculi tradūt Siciliā Cereri & Proſerpinæ ſacrā eſſe.has ſimul deas primū ī Sicilia uiſas inq; ea primo frumentū terræ bonitate ortum in agro āt Leontino:multiſq; præte/ rea ſiciliæ locis ēt tempore ipſius Diodori ut inquit oriebatur agreſte triticum.Quum autem raptam filiam Proſerpinam quæreret homines qui eam grate ſuſceperant:frumenti uſum edocuit:hæc eadem leges dedit qbus iuſte pieq; hoīes uiuere aſſueſcerēt:ex quo & legiferā dixerūt:plura Dio.& nos latiꝰ ibi Liber & alma ce.

CHRI. Funda:genus retis a fūdēdo dicta qa e ſupiori loco a piſcatoribꝰ fūdit̄ ita:ut ī circuitū ſe extēdēs qc qd piſciū ītra ſe dep̄hēdit capiat.Dr̄ & fūda īſtrumētū quo fundunt̄.i.cōtorquēt̄ lapides: q̄ i balearibus iſulis repta ē. Trahit.h.l.deſcribit aliud gēus retis qđ p aq̄s trahit̄.Lina āt ꝓ retibus poſuit.ſ.materiā ꝓ eo quod ex materia fit.Hoc uerriculū dr̄ ab eo qđ ē uerro.i.traho ut Quippe ferāt ſecū rapidi uerrātq; p au. Lamia:ī me talis dr̄ quotiēs ipſa materia cudēdo extenuat̄. Rigor:duricies nā cæteris metallis rigidus ē:de quo alibi.Sed ferꝝ Heſio.ī Creta eos q uocati ſūt dactili idæi iueniſſe refert.fabricā ferreā iuener̄ Cyclopes ut placet Pli.duo igit̄ dicit iuentū fuiſſe ferꝝ:& deide ex eo ferro iuentā fuiſſe ferrā.Serrā āt aſciā:ppēdiculū: terebrā:& glutinū & bithocolliā Dædalū iueniſſe auctor ē Pli.Dio.uero ſic.huiuſcemōi iuētū Talo eius ex ſorore nepoti attribu it.Nā cū ſerpētis maxilā iueniſſet:illaq; puū lignū ſeccuiſſet eius dētiū imitatiōe ferreā ſerrā machinatus ē.Se cūdū Euſe.Glaucus chius prius ſerri glutinū excogitauit. Labor:īduſtria & exercitatio & expientia dilligētiſ ſima q̄ nō ſit ſine ſūmo labore:unde dixit īprobus.i.īexplebilis:ut ſupra.Improbus an.ut ſit ſnīa nūq̄ tātū la/ boris adhiberi ab hoībus circa reꝝ iuētiōes qn aliqd reſtet. Ceres:de hac dea ī ſupioribus dictū ē.Sūt q dicāt Cererē antiqſſimā fuiſſe Siciliæ reginā:& quoniā frumētū ī ea iſula prīo pp ſoli fertilitatē natū ē potuit rōnē frumēti ſerēdi aliis oſtēdere.Nā & Dio.ſicu.ſub tpe frumētū agreſte & in agro leontino:& in multis aliis lo/ cis naſci ſcripſit.Idemq; plura alia de Cerere ſcripſit.Illud uero ī primis ꝙ etiam plurimas optimaſq; leges ad uitam humanam optime īſtituendā tulit.Vnde Themoſphora noīata ē.Quibus rebus nihil maius eē poteſt cum & uiuere & bene uiuere in illis ſit.

Inſtituit:cum iam glandes atq; arbuta ſacræ
Deficerent ſyluæ:& uictū dodona negaret.
Mox & frumentis labor additus:ut mala cul/
Eſſet rubigo:ſegniſq; horreret ī aruis(mos
Carduus:intereunt ſegetes:ſubit aſpera ſylua:
Lappæq; tribuliq;:interq; nitentia culta
Infœlix lolium & ſteriles dominātur auenæ.
Quod niſi & aſſiduis terrā īſectabere raſtris
Et ſonitu terrebis aues:& ruris opaci
Falce premes umbras:uotiſq; uocaueris ībrē:
Heu magnū alterīꝰ fruſtra ſpectabis aceruū:
Concuſſaq; famem in ſyluis ſolabere quercu.
Dicendū & quæ ſint duris agreſtibus arma:
Quis ſine nec potuer̄ ſeri:nec ſurger̄ meſſes.
Vomis & inflexi primum graue robur aratri
Tardaq; eleuſinæ matris uoluentia plauſtra

Dodo/na SER. Sacræ:ēt ſacræ emphaſis eſt. Dodona: eſt urbs Epiri iuxta quā nemus ē Ioui ſacꝝ abūdās glan dibus.Vnđ p excellētiā illius meminit. Additus:uel datus ſi nihil male ante habuerint.Vel additus qa an te erat:ſed nō huiuſmōi. Eſſet:cōſumeret : ut ē mol Rubi/go lis flāma medulas. Rubigo:genus ē uitii quo culmi peūt:ſed īpropric dr̄:nā ꝓprie rubigo ē ut ait Var.ui tiū obſcenæ libidinis quod ulcus uocat̄. Segnis:in/ fœcūdis. Aſpa ſylua:notādū ēt de herbis ſyluā dictā. Infœlix lo.īfœcundū cōtra fœlicē q̄ trahit limū. Ste riles aue.ad diſcretionē caꝝ q̄ ſerūt. Quod niſi &c.a. t.lā cōcludit & hoc dicit niſi ſæpe ſartieris pp illud & amaris ītyba fibris. Officiūt:niſi aues fugaueris pp il lud.Strymōiæq; grues:niſi falce amputaueris ramos pp illud.Aut umbra nocet:niſi uotis īuocaueris plu/ uias pp humida ſolſtitia atq; hyemes orate ſerenas: ſine cā īgentis frumēti alieni aceruuos aſpices.Per qđ oſtēdit ruſticū ſua inertia famē nō anni uitio ſuſtine/ re. Premes um. Coartabis & īminues. Famē ſola. ac ſi diceret ne glādibus qdē ſatiaberis:qa dixerat: Et uictū dodona negaret. Arma: īſtrumēta:ut alibi Ce realiaq; arma. Vomis:& ab eo qđ ē uomis ris facit: ſed rōnis ē uomer.Nā uomis uſurpatū ē.Raꝝ.n.ē ut in is exeuntia ri in obliqs recipiāt:ut cinis puluis.Talis ē & ī græcis rō.Nā actin & actis dicūt delphi & delphis eleuſin & eleuſis ſed uerius in n deſinūt qđ in obliqs ha bent ut actinos:eleuſinos:delphinos. Graue ro.pp ſulchos altius īprimēdos. Inflexi:āt ꝓ flexi.nā inabūdat.

Tardataq; eleuſinæ matris:Eleuſin ciuitas ē aticæ ꝓuinciæ non lōge ab Athenis:in q̄ cū regnaret Celeus:& Cererē filiā q̄rentē liberaliſſime hoſpitio ſuſcepiſſet:illa pro munere oſtēdit ei oē genus agriculturæ:filiū etiā eius Triptolemū recēs natū p noctē igne fouit:p diē diuino lacte nutriuit: & cū alatis ſerpētibus ſuꝑ poſitū p totū orbē miſſit ad uſū frumētoꝝ hominibus indicādū.Ergo hoc dicit:plauſtra uolubilia mr̄is eleuſinæ.i.q Eleu/ſina lia oſtēdit Ceres apud eleuſin.Aut certe q̄libus mater deum colitur.Nam ipſa etiam eſt ceres.

AN.M. Sacræ:ſi ſacræ quanto magis: & aliæ.Eſt ergo emphaſis:ideſt demōſtratio:de qua Fabius li.viii. Victū:cibū a uiuēdo dicitur. Dodona:ab excellētia nemoris dodonā poſuit:dodona.n.in Epiro Ioui ſacra erat:nā illic tēplū & oraculū fuerat ei cōſtitutū: qđ latius aperuimus ægloga.viii.Vtq; Pli.li.ii.c.cvi.docet i do dona Iouis fōs erat gelidus:q imerſas faces extinguebat:ſi tamē extīctæ admotæ fuiſſent accēdebāt. Mox:de inde. Et frumentis la.ad.labor erat hominibus arandi: ſerēdi:& ſimiliū.Deinde additus ē ēt frumētis labor uidelicet rubiginis:carduoꝝ &c. Labor:calamitas. Eſſet:carperet:abſumeret. Rubigo: id uitiū eſt rodens ferrum:uel ſegetes quaſi rodigo.Vnde olim robigo dicebatur.Pli.āt li.xviii.de uitiis frugum ait. Celeſte fru/ gum:uinearūq; malū nullo minus noxiū eſt rubigo:frequentiſſima hæc in roſcido tractu : conualibuſq; : ac perflatū nō habentibus:e diuerſo carēt ea uētoſa & excelſa.Feſtus āt ait:ꝙ rubigalia dies feſtus.vii.calen.maias quando putabant rubiginē auertere colebantur:& Pli.libro.xviii.inquit ꝙ rubigalia numa conſtituit:q̄ age/

bantur.vii.calendas maias:quoniam tunc fere ſegetes rubigo occupat. Segnis:ſterilis:& ſegnitiem præbens ſegeti. Carduus:uide in buco. Subit:ſuccedit. Lapeæq;:Plini.li.xviii.de uitiis frugum ait:lolium & tribulū & carduū lappamq; non minus q̃ rubum inter frugū morbos:qui inter ipſius terræ peſtes numerauerim. De tribulis autem latius Pli.li.xxi.& li.xxii. Nitentia culta:ſplendentia & arata arua. Lolium:de hoc late diximus ægloga qnta. Steriles auenæ:de auenis etiam latius ægloga qnta. Quod niſi:p̃dictoꝝ epilogū facit dixerat.n.Multū adeo raſtris &c.Eſt āt ſenſus q̃ q̃uis prædicta ab agricola fierent:niſi ſequentia quoq; agerētur fruſtra p̃dicta omnia forent. Terrebis aues:propter illud Nihil improbus anſer &c. Premes umbra:pp illud:Aut umbra nocet. Opaci:umbroſi. Premes:cohibebis:excindes. Arma:inſtrumenta de quibus late Cato in libro de re ruſtica.c.x.& Varro libro primo.c.xxii. Vomis:uomeꝝ plura ſunt genera. Culter:uocatur p̃denſam terrā ſecās priuſq̃ proſcindat̃:futuriſq; ſulcis ueſtigia p̃ſcribens inciſuris:quas reſupinus in arādo mordeat uomer. Alteꝝ genus ē uulgare roſtratum uti uectis. Tertiū in ſolo facili:nec toto porrectū dentali:ſed exigua cuſpide in roſtro latior Pli.li.xviii.id ſcribit. Graue robor:ideſt graue lignū:eſt itaq; robor p or non p ur legēdū quotiēs pro ligno ponitur. Robor.n.q̃uis arboris ſpecies ſit tamē pro oī ligno poni ſolet uti & gramē pro omni herba:q̃uis propria ſpecies ſit. Graue:id ait ut terra altius ſubigatur. Tarda: pro tarde. Vomer

Eleuſinæ matris:Erat Eleuſin op.atticæ regionis:ut Plinius ſcribit libro quarto. Ibi autem eleuſinæ Cereris templum extabat:ut Strabo docet libro nono. Plauſtra:ea ſunt uehicula:quibus opera deferūtur : ut frumēta legumina:itē lapides:aſſeres:tignū:Cereris autē eleuſinæ plauſtra poeta dixit:quoniā auctore Iuſti.li.ii.ſub Erychtheo athenaꝝ rege frumēti ſatio apud eleuſin a Triptolemo repta ē:ubi & cereris tēplū erat ut dixius.

CHRI. Carduus:herba ſpinoſa:quæ dipſacos græce dicit̃ ideſt ſitiens q̃ ſemp aquā habeat in foliis. Arabice uocatur conca. Carduus ſilueſter ut refert Pli.dicit̃ ſcolimō & foliis & caule ſpinoſa lanuginē fert florem purpureum mittit inter medios aculeos. Lappæ:& maior & inuenitur & minor lapa. Maior uocatur bardana. Plinius mirabile inqt in lapa q̃ adhereſcit:q̃ in ipſa flos naſcit̃ non eminēs:ſed intus occultus:& itra ſe ſemina uelut animalia quæ in ſe pariunt. Auenæ:hæc herba græce dicitur egilops:ſerpit inter ſegetes cum foliis tritico. Similibus ſimplicibus quidē:ſed hirſutis cum tenui calamo habenti in ſummitate ſemen tribus tegumentis opertum:ex quibus ariſtæ ſimiles capilis extant. Arabice dicitur deuſer. Steriles:nā eſt etiam frugiferaauena:cuius granis iumenta paſcunt̃. Votis:nam quæ non ſunt in noſtra poteſtate illa deos rogare debemus. At i hoc loco mōet eē religioſos. Vomis:qđ terrā uomat. Duris:quoꝝ corpora laboribus durata ſūt.

Tribulaq;:traheæq; & iniquo pondere raſtri:
Virgea præterea celei uiliſq; ſupellex.
Arbuteæ crates:& myſtica nannus iacchi:
Oīa quæ multo ante memor prouiſa repōes:
Si te digna manet diuini gloria ruris:
Continuo in ſyluis magna ui flexa domatur
In burim.& curui formā accipit ulmus aratri.
Huic a ſtirpe pedes temo protentus in octo
Binæ aures duplici aptant̃ dentalia dorſo:

SER. Tribula:genus uehiculi: quo terunt̃ i area fruges maturæ. Traheæq;:epētelīm fecit cauſa metri:ſicut nauita. Traha āt genus uehiculi dictū a trahēdo:nā non habet rotas. Iniquo pondere raſtri: p ini qui ponderis.i.magni.ſ.ut Sine labore ruſtici glebas poſſint ifringere. Virgea p̃terea cæli uiliſq; ſupellex.i. uaſa de uimine facta:qualia Ceres aliquādo mōſtrauit:ut qualos corbes:& cætera. Sane hæc corbis dicēdum eſt fœminino genere ſecundum Tullium q ait Meſſoria ſe corbe cōtexit. Sane ſupellex uſurpatū : nā artis eſt ſupellectilis. Gtūs.n.aut par debet eē ntō:aut maior:ut muſa muſæ:doctor ris. Si duabus maiorē iuenerimus:contra artem id eſſe manifeſtum eſt : ut anceps:p̃ceps:& pauca alia. Emyſtica uannus iacchi: ideſt cribrum areale. Legimus autem & uallus ſecundum Varronem quod id nihilominus ſignificat. Myſtica autem iacchi ideo ait:quod liberi patris ſacra ad purgationem animæ pertinebant:& ſic homies eius myſteriis purgabantur:ſicut uānis frumenta purgantur. Hinc eſt quod dicitur Oſyridis membra a Thyphōe dilaniata. Iſis cribro ſuperpoſuiſſe. Nam idem eſt Liber pater:in cuius myſteriis uānus eſt:quia ut diximus animas purgat. Vnde & liber ab eo quod liberet dictus ē:quem Orpheus a gygantibus dicit eſſe diſcerptum. In burim:in curuaturam. Nā buris eſt curuamentum aratri:dictū q̃ſi βοοσουρα quod ſit i ſimilitudinē caudæ bouis. Binæ:Duæ quibus latior ſulcus efficiatur. Duplici dentalia dorſo:dentale eſt lignum ad quod inducitur uomer. Duplici autem dorſo dicitur:aut lato. Vt At duplex agitur per lumbos ſpina. Aut re uera duplici cuius utrunque eminet latus & fere huiuſmodi ſunt omnes uomeres in Italia. Tribula Traha Buris Dētale

AN.M. Tribulaq;:Varro libro primo ca.li.iquit Tritura fit apud alios iumentis iunctis & tribulo. Id fit e tabula lapidibus aut ferro exaſperata q̃ ipoſito auriga aut pondere grandi trahitur iumentis iunctis. Aut diſcutit e ſpica grana:aut ex aſſibus dentatis cū orbiculis:in quo quis ſedet:ut agitet q̃ trahant iumēta Pli. quoq; li.xviii.c.xliii.ſcribit. Meſſis ipſa alibi tribulis i aerea:alibi equoꝝ greſſibus exterit̃:alibi perticis flagellat̃. Traheæq;:traha genus uehiculi dictū a trahēdo:nam non habet rotas:pro eo aūt q̃ eſt pluraliter trahæ traheæ dixit e litteram addēs. Virgea celei:Varro de his quæ iumenta dicunt ait. Tragula ab eo q̃ trahitur p terrā. Sirpea quæ uirgis ſirpat̃.i.colligendo iplicat̃ inq̃ ſtercus aliud ue quid uehitur. Ita poeta uirgea pro Sirpea dixiſſe uidetur. Celeus autem ut ſcribit Euſebi. Eleuſine regnauit:quo tēpore Triptolemus longa naui illic acceſſit:diſtribuitq; frumēta. Oui.li.iiii.faſt. Triptolemi patrē fuiſſe dicit. Supellex:Varro libro i.ca.xxii.ait. Inſtrumentū & ſupellectilē ruſticā omnem oportet hēre ſcriptam in urbe & rure dominū. Villicū cōtra ea ruri oīa certo ſuo quæq; loco ad uillam eſſe poſita. Arbuteæ crates:pro uehendis meſſibus:aut ſtercore:Pli.li.xviii.c.xxxix.ſic ait Reliqua opera:nocturna maxime uigilia conſtat q̃les crates fiſcinas texere faces incidere: rudicas

præparare.libro uero.xvi.c.xii.inquit.Cortex e fago:tilia:abiete:picea:in magno uſu agreſtium:uaſa corbeſq;
Vãnus ac patentiora quædam meſſibus conuehendis uindemiiſq; faciũt atq; ꝑtexta tuguriorum. Vãnus:cribrum
eſt quo frumenta & legumina uelitantur:ut ſcribit Marcellus:hinc dictum eſt:uannat : euannat uannat̃ eua/
nat̃.i.uentilat & uentilat̃. Myſtica uannus:ideſt occulta: & ſine aperta ſignificatione ipſorum ſacrorum.ſ.quæ
proprie diuinis uiris ſacerdotibuſq; tantũmõ cognita ſunt in quibus uãno utebantur myſtica & occulta rõe
nã Bacchi ſacra ad purgationẽ animæ ꝑtinere aiunt ſicq; eius myſteriis purgari homines:ſicuti uãno frumẽ/
ta Myſticos ãt græce latine arcanũ ſignificat. Iacchi:bacchi ſed cur iacchus uidero in ſileno. Gloria:ille ſiq;
dẽ ruris gloriã hẽt:qui oĩa ſuo tẽpore in aruo colendo exercuerit:multoq; ante neceſſaria ſibi parauerit. Di/
Bura uini:fertilis. Manet:expectat: ſeu tibi futura eſt. Burim:bura:ut Nonius ſcribit:dicitur pars poſterior ara/
tri decuruata:hanc Virgilius burim uocauit.Dicitur ãt bura q̃ſi bouis ura.i.cauda in cuius ſimilitudinẽ for/
mata ẽ. Vlmis:Pli.li.xvi.c.lvi.ſcribit ꝙ rigorẽ fortiſſime ſeruat ulmus:ob id cardinibus craſſamentiſq; por/
tarum utiliſſima quonia minime torquet̃.Vlmus &fraxinus lentæ:ſed facile pandunt̃ : flexibiles tamẽ ſtanteſq;
Pedis a circũciſura ſiccatæ fideliores. A ſtirpe:a radice. Pedes:pedis mẽſura eſt digitorum.xvi. Temo:Varro ſcribit
Temo ꝙ dictus ẽ a tenendo.s.Is.n.continet iugũ & plauſtrum. Binæ aures:ſic.n.ſulci latiores fiũt. Dẽtalia:dẽtale ẽ ara
Dentale tri ps prĩa in q̃ uomer induicit̃ quaſi dens. Duplici dorſo:dentale.n.quadratũ fit:ideo duplici dorſo ait.

CHRI. Eleuſinæ.m.Cereris q̃ apud Eleuſinã urbẽ aticæ regionis colit̃.Vide Seruiũ:ſed & Diodo.ait Cere
rẽ quæritantẽ filiã ab athenienſibus benigno hoſpitio fuiſſe ſuſceptã:ꝑpeaq; illã ſerere frumentũ illos docuiſ
ſe.Eleuſinãq; oſtẽdere illos:ubi primũ hoc munus dea dederit. Myſtica: quæ in ſacris Bacchi ꝑ miſteriũ ha
bet̃. Vãnus.n. purgat fruges:& quoniã ſacris bacchi putabãt aĩas purgari:iccirco in illis uãnũ adhibebãt: ut
huiuſmõi purgationẽ ſignificarẽt.Eſt.n.myſtẽriũ cũ i ſacris aliqd fit nõ ꝑꝑ illud ſed ut illo aliud ſignificetur.

Cædit̃ & thilia ante iugo leuis:altaq; fagus
Stiuaq;: quæ currus a tergo torqueat imos.
Et ſuſpenſa focis exploret robo ra fumus.
Poſſum multa tibi ueterũ præcepta referre
Ni refugis: tenuiſq; piget cognoſcere curas.
Area cumprimis ingenti æquanda cylindro:
Et uertẽda manu:& creta ſolidanda tenaci:
Ne ſubeãt herbæ:neu puluere uicta fatiſcat.
Tum uariæ illudũt peſtes:ſæpe exiguus mus
Sub terris poſuitq; domos:atq; horrea fecit
Aut oculis capti fodere cubilia talpæ:
Inuentuſq; cauis bufo : & quæ plurima terræ
Mõſtra ferunt:populatq; igẽtẽ farris aceruũ
Curculio:atq; inopi metuẽs formica ſenectæ

SER. Iugo:ideſt ad iugum. Leuis:nõ leuis ne bo
ues laborẽt. Stiua:manica aratri q̃ regit̃ Cice.i ſcau/
riana: Ab ipſa ſtiua mecũ homines loquebant̃. Cur
rus imos:Currus dixit ꝑꝑ morẽ prouinciæ ſuæ:in q̃
aratra habent rotas quibus iuuantur. Suſpenſa focis
exploret:ꝓbat oĩ ſoliditatis ſunt ligna ſi fumo rimas
minie efficerit.totus aũt hic locus de aratro Heſio.ẽ.

Tũ primũ igen . æquã.cy. Et uertẽda ma. & cre.ſo.
tena.hæc ꝑ hyſteron proteron nã primum ẽ ut terra
uertat̃:deinde ſolidet̃ glarea:poſtmodũ æquet̃ Cyli
dro ideſt lapide tereti in modũ culũnæ: q a uolubili/
tate nomẽ accepit. Neu puluere uicta fatiſcat: Hyp/
palage:eſt pro ne uicta fatiſcat i puluerẽ. Variæ illu/
dunt peſtes:per ludũ nocent. Exiguus mus : nitala:
cuius Cicero meminit in ſextiana:& qa hic Virgilius
uiliũ animaliũ mẽtionem fecit:iõ ꝑmiſit:Ni refugis
tenueſq; piget cognoſcere curas.Aut oculis capti tal/
pæ.Hoc ẽ oculis debiles:Et mutauit genus:nam hæc
Talpa dicitur:ſicut & de damis fecit:ut Cũ canibus ti
Buſo midi uenient ad pocula damæ. Bufo: rana tereſtris
nimiæ magnitudinis. Monſtra:ideſt & alia purgamẽta terrarum. Curgulio:Varro ait hoc nomẽ ꝑ antiſticon
dictũ q̃ſi gurgulio eo quod nihil in eo pene aliud q̃ guttur uidet̃. Inopi metuẽs formica ſenectæ:q̃ ſemp alie
nũ quærit auxilium.Nam inopi non tantum ad formicam pertinet:ſed generale epitheton eſt ſenectutis.

AN.M. Tilia:in tilia mas & fœmina differunt:nãq; materies maris dura ruffiorq; ac nodoſa:& odoratior:
nec ſemen fert aut florem:ut fœmina:materia teredinem non ſentit:Pli.li.xvi. Iugũ:Varro ſcribit iugum &
iumentũ a iunctu dcã. Stiua:docet.Varro ꝙ ſtiua a ſtando dicitur:ẽãt aratri manicula dicta quidem manicu
la ꝙ mãu bubuluci tenetur. Currus:id ait quoniã ut Pli.li.xviii.c.xxxi.ſcribit:Galliæ aratro duas addiderũt
rotulas ꝙ genus uocant planatarum. Exploret:probet:uel ſiccet:ut Nonius quoq; ait. Poſſum mala tibi: ora/
torie agit:reficit.n.lectoris auditoriſq; animũ ac reparat noua pollicitando:& reddit attentũ. Area : ubi fru/
menta ſecta terantur & areſcant area dicitur:ut Varro ſcribit Cato ãt.c.xci.ſic ait.Aream ſic facito:locũ ubi fa
cias confodito:poſtea amurca comſpergito bene ſinitoq; cõbibat: poſtea cõminuito bene glebas:deinde coæ
quato & pauculis uerberato:poſtea denuo amurca cõſꝑgito ſinitoq; areſcat:ſi ita feceris: neq; formica noce/
bit:neq; herbæ naſcentur:plura ẽt dicit in.c.cxxviii.ubi iubet areã cylindro aut pauicula coequandã. Varro ãt
li.i.c.li.inquit areã eſſe oportet in agro ſublimiori loco quã ꝑflare poſſit uẽtus:potiſſimũ rotũdam: & medio
paululum extumidam:ut ſi pluerit non conſiſtat aqua:amurca ſolent perfundere ea.n.herbarum eſt inimica:&
formicarum & talparum uenenũ:prope areã facienda umbracula quo ſecedant homines tpe meridiano. Cum
Cylindrus primis:pro imprimis de quo Gelli.uidero. Cylindro:cylindrus dicitur a cyleo:uel a cylizo quod eſt uoluo.ẽ
enim lapis teres in modũ colũnæ. Vertẽda manu : ideſt tractanda & ſubigenda.dixit enim Cato aream ſic
facito.Locũ ubi facies cõfodito:poſtea cõminuito bene glebas:Alio ẽt loco dixit cõfodiatur minute terra &c.

Solidãda:roboranda.integranda. Creta tenaci:Pli.li.xviii.c.xlii.ſcribit areã ad meſſem creta ꝑparanda Cato
Fatiſcere nis ſnĩa amurca tẽperata.Maiore ex parte æquant tantũ & fimo bubulo dilutiore illinũt:id ſatis ad pulueris
remediũ uidet̃. Subeãt:ſuccedant. Puluere:qui fit calore:& æſtu. Fatiſcat:fatiſcere ẽ aperire:ut ſcribit No

nius ſatim uero abundanter dicimus:unde & affatim.Hiſcere aūt aperire. Tum.i.ubi area hiſcere cœpit. Il/ludūt:decipiūt:ꝑ luſū quendā. Mus:græce mys dicit.De muribus āt plurima legito ī Pli.li.viii.Itē li.xviii.& li.x.itē i Ariſtotele de animalibus li.vi. Oculis capti.i.orbati oculis. Talpæ: Ariſto.li.i.de animalibus : talpā oculos oīo habere negat hi aūt ſp terrā effodiūt & humū egerūt & radices ſubter frugibus cōedūt:Pli.quoq; libro.xxx.c.iii.ſcribit talpas cæcitatis ꝑpetuæ tenebris dānatas. Bufo:rana tereſtris maxima. Populat: dſtruit ꝑdatur. Curculio:frumenti uermis uel fabæ Pli.li.xviii.ſcribit curculionē nō deſcendere infra.iiii. digitos: nec amplius periclitari. Formica:Pli.li.xviii.c.xlii.ſcribit formicā interlunio.i.lunæ coitu qeſcere: plenilunio etiā noctibus operari:meminit ēt li.xix.c.xlyii.Sed li.xi.c.xxix.dixerat formicis eſſe reip.rōnem memoriā curam:& quod ſemīa arroſa cōdūt:ne rurſus ī fruges excāt e terra:maiora ad ītroitū diuidūt:madefacta ībre ꝑferunt ac ſiccāt operanť & noctu plena luna.Silices itinere eaꝝ attritos uidemus & in . pere ſemitam factam. **Fatim**

CHRI. Tilia:arbor eſt cuius fructū animal nullū attingit:cum foliorꝝ ēt cortici . alcis ſit ſuccus. Explorat robora:ideſt nos per fumū exploramus dū ſiccanť ad fumū:an hiſcant:uel pa . ant. Area:ab ariditate dicitur locus coæquatus ſtratuſq; & uehemēter cōſolidatus in qua ruſtici triturā f . ciunt de qua nunc intelligit poeta.In urbibus āt dicimus areas quas græci plateas nominānt.Præterea loca i . a coæquata quæ ædificio occupare uolumus areas appellauerunt.In ortis etiā ſpacia q̄dā ſulcis aut limitibus diſtincta in quibus olera ſerimus areolas nuncupant. Cylindro:lapis teres ē quem per areā deuoluunt ut locus coæqueť ac conſolidetur ab eo quod eſt κυλινδέω.i.deuoluo.Celydrus āt ornatus ē muliebris.Iuuena.Donāt arcana celydros. Creta:quod noſtri fimo bubulo aſſequuntur. Bufo:rubeta. Talpæ:Talpa ſub terrā degit.non diſſimilis ē a mure:niſi roſtꝝ anſerinū habeat.Refert Ariſtoteles in orcumenio Boetiæ agro multas eſſe talpas:at in lebadico illi uicino nullas:& ſi aliūde illuc importantur nolle fodere.Pli.āt cū multa iuectus ſit in magoꝝ uanitatem: tamen ex coꝝ uerbis refert.Nullū religionis capacius eē animal:ut ſiquis cor talpæ recens palpitālq; deuorauerit diuinationis & rerum efficiendarum euentus promittat.Dente talpæ uiuæ excepto ſanari dentium dolores alligato affirmāt:Nec quicq̄ probabilius inuenit q̄ muris aranei morſibus aduerſari:quoniā terrā orbitis depreſſam auerſanť. Curculio:hoc īſertū ne frumēto noceat ſic ait.M.Cato:caueri poſſe lutū de amurca facito paleaꝝ paꝝ adito Sinito marceſcent bene & ſubigito eo granar ū totū oblinito.Craſſo luto poſtea cōſpargito amurca bene oē quod lutaueris.Vbi aruerit eo frumētū refrigeratū condito curcurlio non nocebit. Mures nō tāgēt. Formica:de q̄ dicemus alio loco. **Tilia** **Curculio**

Cōtemplator item:quū ſe nux plurima ſyluis
Induet in florem:& ramos curuabit olentes:
Si ſuperat fœtus pariter frumenta ſequentur:
Magnaq; cum magno ueniet tritura calore
At ſi luxuria folioꝝ exuberat umbra:
Nec quicq̄ pinguis paleæ teret area culmos.
Semina uidi equidē multos medicare ſerētes:
Et nitro prius & nigra perfundere amurca:
Grādior ut fœtus ſiliquis fallacibus eſſet
Et q̄uis igni exiguo properāda maderent.
Vidi lecta diu & multo ſpectata labore
Degenærare tamē:ni uis humana quotannis
Maxima quæq; manu legeret:ſic oīa fatis.
In peius ruere ac retro ſublapſa referri
Non aliter q̄ qui aduerſo uix flumine lēbum

SER. Contēplator itē:pronoſticon ē anni fertilis uel infœcundi cōtēplator āt modi īperatiui eſt futurꝫ pro pſenti cōtēplare:ut cōtēplator aquas dulces:Terētius Loqtor paucula pro loquere. Nux plu.i. longa ſignificat āt amygdalū ſed hoc græcū ē σταυυγδαλον και αμυγδαλα. Induet i florē : Se effundet in florē:& bene eligit arborē:quæ foliis prima ueſtitur.

Si ſuperāt fœtus: ſupāt abundant. Magnaq; cum magno uēiet tritura calor:aut æſtus nimios futuros ſignificat cū abundantiā frugū:aut certe per calorem feſtinationē:alibi Feruet opꝫ. Necq̄cq̄ pi.nō pigues.i. ſine frugibus ut alibi:Necquicq̄ feros exercet noctua cantus ideſt non. Et notandū paleā dictam ſingulari numero contra artem. Nā quæ ex pluribus cōſtāt numeri ſunt tantum pluralis ſecundū artem: ut cancelli:bigæ:ſcopæ.licet abutanť poetæ. Semina uidi equidem multos medicare : incipit dicere de medicandis ſeminibus legumimū quēadmodū & maiora fiant:& modico igni ſoluantur.Bene āt ait equidē:ut a pſudicio ſcharet : nā hoc dicit equidē hæc uidi fieri:ſed ſic quoq; legumīa degenerāt : niſi ſingulis qbuſq; annis **Palea**

hoc fiat.Inde.n.eſt Sic oīa fatis In peius ruere. Medicare āt antique dixit:nam maiores medico & medicor dicebant:ut populo & populor:quæ uerba modo ab utraq; ſignificatione paſſiuæ ſunt declinationis:ſed ut medicare ꝑ medicari diceret:metri neceſſitas fecit.Sane medicor accuſatiuum regit:ut medicor illam rem.Medeor uero illi rei dicimus:medeor illam rem figuratū eſt. Nigra.p.a.Olei ſordibus:Sed his quæ p̄cedūt.Nā ſordes q̄ oleum ſequuntur fæces uocanť:& amurca per c ſcribitur & per g pronunciatur:ut.C.Gaius Cn.gneus. Siliquis fallacibus:Quæ fallere plerunq; ſolent:Interdum enim leguminum folliculi maiores uidenť cū inanes ſint. Properata maderent:Feſtinanter coquerenť:& cito. Spectata: probata:ut Et rebus ſpectata iuuentus. Ni uis hu.aut poſſibilitas Salu.Sed noſtra omnis uis in animo & corpore ſita eſt:aut certe multitudo.Tamen uerſus eſt ut uis quaſi uiolentia ſit in rebus quæ contra naturam uertuntur in melius. Sic enim & Donatus ſenſit dicens niſi uiolentia fiat naturæ:omnia in deterius cadunt. Manu.l.Hinc quidā uolunt dictum legumē. In peius ru.ac.r.ſubl.r.Τοαυτο.Nam bis idem dixit. Lembum:nauiculā admodū breuem. **Medico** **Medicor** **Amurca**

AN.M. Contemplator : aſpice conſpice nam templum & contemplare:ut Varro ſcribit a tuor dicitur.i. conſpicio:ut apud Ennium in Medæa.Contempla & templum cereris ad leuam aſpice:Dicebant autem ueteres etiam contemplo. Nux plu.ideſt lōga.Eſt autem nux græca & amygdada dicitur:uideto.Macro.li.ſat.

iii.de nucibus:hæc āt teſte Pli.li.xvi.c.xxxv.eſt ex arboribus q̄ primæ germināt:& īter nouiſſimas nudanť.c.
uero.xxxiii.eiuſdē li.ſcribit:ꝙ ex iis q̄ hyeme cōcipiūt floret prima oium amygdala:mēſe Ianuario. Fœtus.i.
fructus ipſi. Cū magno ue.tri.ca.ideſt tāta frugū copia erit ꝙ tritura ipſa ad totius æſtatis calorē & tēpus pro
ducet.Colu.li.xii.c.i.ait Tertio cal.augu.aqla occidit:his diebus:locis tēpatis & maritimis meſſis cōficiť:& li.
ii.c.xxi.inqt.Sed cū matura fuerit ſeges anteq̄ torreať uaporibus æſtui ſyderis q ſunt uaſtiſſimi p ortū canicu
læ celeriter demetať.Nā diſpēdioſa ē cūctatio.Apparet āt canicula.vii.cal.aug.hic caligo æſtuoſa auctor ē idē
li.xii.c.ii. Tritura:ea ē Var.teſte quū frumētū terit. Luxuria:abūdantia. Paleæ:hoc uocabulo nō culmi pro
prie:ſed folliculi ipſi granuloꝝ comp̄hēdunť.Vnde Pli.li.xviiii.c.xliiii.inqt ſi palea deſit & culmus teritur.Di
cta āt a pala ſecūdu Var.li.i.c.l.Pala.n.uētilať ut frumēta purgētur. Semina ui.eq.docet hic poeta quo pacto
fruges ualidiores fiāt Pli.ēt li.xiii.c.xxvii.ſcri.uino ſemīa pfuſa minus ægrotaī exiſtimāt.Virgi.nitro & amur
ca pfundi iubet fabā ſic ēt grādeſcere pmittit.Quidā uero ſi triduo ante ſatū urina & aq̄ macereť p̄cipue ado
leſcere putāt.Reliq̄ ſemia cupſſi foliis tuſis ſi miſceanť nō eē uermiculis obnoxia:nec ſi interlunio ſeranť:qn
& armo talpæ cōtacta ſemia huberiora eē &c. Nitro:nitri natura:ut Pli.li.xxxi.c.viii.docet nō multū a ſale di
ſtat:i medicia calefacit:extēuat:mordet:ſpiſſat:exulcerat. Amurca:ea diciť & q̄ p̄cedit oleū.& q̄ ſubſeqť.Pli.
li.xv.c.vi.de oleo q̄do ſit iqt.Et e cortinis i labra fūdēdū:ut fæces & amurca liqť.Palladius ī nouēbri titu.xvii.
deinde cū amurca ſubſederit:oleū puꝝ.xxx.diebus exactis ī uitrea uaſa trāſſerri: & q̄uis igni exiguo pperata
maderēt.Ordo ē & igni q̄uis exiguo pperata maderēt.i.ppe & cito madeſcerēt:tūc.n.madere uidenť quū co
quēdo mollificata fuerint. Spectata:pbata. Degenerare:de ſuo genere exire:hic degeneres diciť ignobiles
& ſuo generi diſſimiles.Degenerare diciť q ſuoꝝ maioꝝ uirtutibus nō reſpōdēt:aut uitio.Mani.li.iiii.Dege
nerāt nati pr̄ibus:uicūq; parētis. Vis humana:uiolētia ſeu mauis prudētia. Fatis i peius ru.Colu.li.iiii.c.x.i
qt Cōptū hēo naturali q̄dā malignitate deſciſcere iterdū q̄uis diligēter pbata ſemia. Idq; nobis poeta oſtēdit
dicēdo Vidi lecta diu &c.qđ nō tātū ſeminibus leguminū:ſed i totā agricolatiōis rōnem dictū eſſe itelligendū
ē.Sic q̄uis maxima q̄q; lecta fuerit:uidi tamē oia fatis i peius ruere &c. Fatis.i.naturali q̄dā malignitate:ut ſu
pius Colu.dixit.Seu naturali ordine uel mortali lege.Ait.n.Manilius li.i.Oia mortali mutātur lege creata.de
fato āt latius i Polliōe dictū eſt. Vix:cū labore. Lēbum:lēbus nauicula breuis piſcatoria:ut ſcribit Nonius.

CHRI. Plurima:ideſt longa quæ ex amygdala:ſed de nucibus iā dictū eſt. Nitꝝ:ait Diaſco.nitrum ē eli
gēdū leue rubeū:ſpōgioſum:albū uero acre eſt diciť baurach.Pli.ait Nitrum exiguū fit apud medos caneſcē
tibus ſiccitate conuallibus quod uocāt alniragora.Minus ēt in Tracia apud philippos terra & appellant agꝝ
optimum āt copioſumq; i Macedonia quod uocant caleſtricum lacus eſt nitroſus exiliēte e medio dulci fon
ticulo ibi ſit nitrum circa canis ortum nouenis diebus:totidem ceſſat:ac rurſus innatat & deinde ceſſat.Miꝝ
autem eſt ſcatebra fonticuli ſemper emicante lacum ne augeri nec effluere.Sed hæc pauca de multis ſatis ſue
rint. Sic omnia fatis in peius ruere:nā qui conſtant ex quattuor elementis ſemper in deterius ruunt.

Remigiis ſubigit:ſi brachia forte remiſſit
Atq; illū ī præceps prono rapit alueus amni:
Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis
Hædorumq; dies ſeruandi & lucidus anguis:
Quā qbus ī patriā uentoſa p æquora uectis

SER. Subigit:ſurſū agit:ut & corpora ſaltu ſubii
ciunt in equos.Aut certe ſubigit ē urget & impellit.
Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis : iam dicit
aſtrologiā ita ruſticū ut nauigantem ſcire debere: Ar
cturus autem ſtella eſt in ſigno bootæ poſt ſeptētrio
nem:cuius ortus & occaſus tēpeſtates grauiſſimas fa
cit:unde ſydera.i.tempeſtates:ut alibi dicitur:Scit tri
ſte Mineruæ ſydus. Hædorūq; dies ſeruādi:Aurigæ
ſignū eſt haud longe a parte ſeptentrionali cuius:ſcilicet pedem cum cornu tauri una ſtella coniungit.Hic in
manu ſiniſtra fert hædos:in humeris capram:quæ aluiſſe dicitue Iouem:hoc quoq; ſignū tam ortu q̄ occaſu
ſuo efficit tempeſtates.Bene autem ait deus:quia & magnitudine ſui multis diebus oritur & tempeſtas aut p̄
cedit ſignum:aut ſequitur:aut cum eo eſt.Sane ſciendum oēs aſtrologos pro ratione climatū diſſentire in or
tu ſydeꝝ ſed ipſa diſſenſio ultra ſeptem dies non procedit:ſeptem.n.ſunt ipſa quoq; climata. Hinc eſt ꝙ ſolē
ad unumquodq; ſignū alii quintodecimo cal.die dicūt uenire.Alii.xiii.& infra uſq; ad.viii.nec quiſquam p
cedit ulterius. Lucidus anguis:Tres ſunt angues in cælo Vnus q in ſeptētrione eſt.Alter ophiuci. Tertius au
ſtralis:in quo ſunt crater & coruus:de quo nunc proprie ait anguis nam υδρα diciť græce. Et ſcimus angues
aquarum eſſe:ſerpentes terrarum.Hæc autem ſigna generaliter poſuit:Non enim hæc tria tantum: ſed om
nia præcipit obſeruanda. Vectis:His qui uehuntur:cuius ſignificationis participium latinitas non habet.

AN.M. Remigiis:remoꝝ ordie. Remiſit:retraxit ad ppriū locū reduxit. Atq; il.Gel.li.ix.c.ul.i hoc loco
expōit atq; p ſtati:ubi ēt docet:atq; cōiūctionē eē cōnexiuā:ſed plerūq; p aduerbio ualeť:quū dicius aliter ego
feci q̄ tu:atq; tu.Significat.n.aliter q̄ tu &c. In p̄ceps:i pfūdū & locū piculoſū. Prono:defluēti. Alueus: flu
minis foſſa diciť. Præterea tā ſunt:poſt multa p̄cepta addit ēt ſydera ſeruāda agricolis:ſicut & nautis. Nā ut
ſcribit Pli.li.ii.de ſtatis tēpeſtatibus:ſydeꝝ ppria ē qbuſq; uis & ad ſuā cuiq; naturā fertilis. Alia ſūt i liquorē
ſoluti hūoris fœcūda alia cōcreti i pruinas:aut coacti i niues aut glaciati ī grādines.alia roris.Igiť i ſuo q̄q; mo
tu naturā ſuā exercet:& Col.li.xii.c.ii.ait ꝙ debēus tpibus accōmodare opa ruris:ut pmiſerit ſtatus cæli. Ar
cturi ſy.arcturi ſinga de quo Pli.li.ii.c.xxxix.ait Arcturi uero ſydus nō ferme ſine procelloſa grādine emergit:
& Plau.i rudēte itroducit arctuꝝ ſic loquētē.Increpui hibernū & fluctus moui marinos.Nā acturus ſignū ſū
oium acerrimū:uehemēs ſū exoriēs:quū occido uehemētior Col.āt li.xii.c.ii.ait.viii.cal.martii arcturus pria
nocte oriť:frigidus dies aqlone:uel choro iterdū pluuia.Iteꝝ inqt ibidē.iii.calen.nouēbris acturus in ueſpe
re occidit uētoſus dies.Iteꝝ.xv.calen.octobris arcturus exoriť:Fauonius & Aphricus iterdū Eurus quē qdā

uulturnũ appellant.Itẽ.xi.&.xii.cal.Iunias arcturus mane occidit tẽpeſtatẽ ſignificat.De arcturo ẽt latius ui/
de ibi ſuperius.Sub ipſũ arcturũ &c. Hædorũq3 dies:heniochus quẽ nos latie aurigã dicimus habet ĩ manu
duas ſtellas q̃ hædi appellant̃ de qbus plurima legito apud Iginiũ Col.aũt li.xii.ca.ii.ait.v.cal. Octobris hædi
exoriunt̃:Fauonius nõnunq̃ auſter cũ pluuia.Itẽ pridie nonas Octobris hædi oriunt̃ ueſpe Pli.quoq3 li.ii.ſcri
bit hædoꝝ exortus tẽpeſtates ĩducere Mãlius ẽt li.i.iqt.Tũ ſubeũt hædi claudẽtes ſydere pontũ. Lucidus an
guis:Iginus ĩter ſydera tris anguis noĩat.Vnus uaſto corpore oſtendit̃ inter duas arctos collocatus : qui dicit̃
aurea mala heſperidũ cuſtodiſſe:& draco appellat̃ Alterum anguẽ manibus tenet mediũ corpus eius implicã
te. Ophiuchus.i.anguitenens ſeu ſerpẽtarius dictus.Cui anguis ẽ oĩo ſtellaꝝ numerus.xxiii.Ophis autẽ ſer/ Ophiu
pẽs dicit̃:& echo teneo. Tertius anguis:hydra dicit̃:in q̃ coruus ĩſydere & Crater poſitus exiſtimat̃:occupãs cus
lõgitudinẽ triũ ſignoꝝ Cãcri Leõis & Virginis:inter æqnoctialẽ circulũ & hyemalẽ collocat̃ hẽt q3 in capite Ophis
tris ſtellas:in prima capitis curuatura ſex:ſed eaꝝ maximam claram:in ſcđa curuatura tres:in tertia.iii.in q̃r/ Hy/
ta duas in qnta uſq3 ad caudã octo oẽs obſcuras:ita ſiũt numero.xxvi.Occidit autem aq̃rio & piſcibus exor/ dre
tis:oriturq3 cum cancro leone & uirgine. Lucidus anguis:Seruius de hydra hoc loco intelligit.Ego uero de
dracone:de quo etiam Man.li.i.ait.Diuidit uidelicet urſas:& cingit ſtellis ardentibus anguis.Draco enim te/
ſte Iginio habet in utroq3 tp̃e ſtellas ſingulas in oculis ſingulas in mento unã & toto corpore reliquo paſſim
claras.x.ita:ut oĩo ſit ſtellaꝝ.xv.Ex illis aũt.x.ſex craſſiores ut aiũt alii in uirgine & Libra ſũt: ſũtq3 ex natura
ſaturni & martis inducentes tẽpeſtatẽ:oriunt̃ aũt circa mediũ ſeptembris durãtq3 diebus pluribus.Anguifer
aũt qui a græcis ophiucos dicit̃ auctor ẽt Colu.xi.cal.Iulias mane occidit tempeſtatem ſignificat.

CHRI. Atq3:q̃uis copulatiua ſit tamẽ bene ſtatim ĩ hoc loco ſignificat:ut ſit ſenſus eodem tempore &bra
chia remittit & in præceps fertur. Arcturus:Hic & boetes dicitur de quo dictũ ẽ. Hædorumq3.d.Erichtho
nius Vulcani : & Mieruæ fi. quoniã primus currui equos iũgere:primus panathenea ſacra inſtituit:prius ar/ Eri/
cem templũq3 ædificauit:a ioue ĩter aſtra relatus eſt.Hic capram ĩ humero portat quæ Iouem nutriuit. Item chtho
eius hædos in brachio. Hanc capram ſolis filiam dixit Muſæus:cuius aſpectus ita atrox fuit:ut gygantes ter/ nius
reret.Itaq3 rogarunt terram matrem ut eam abderetur : terra in antro clauſam Amaltheæ tradidit cuſtodi/
endã.Hæc Iouem cura amaltheæ nutiuit.Mox cum aduerſus tytanas inermis pugnaturus exiret:eius pellem
accepit qua illos terruit.Vnde alia pelle capram tectam uitæ reſtituit: & in mortalitate donatam cælo impo/
ſuit.Hẽt ergo in capite Erichthõius ſtellã unã in ſingulis hũeris ſingulas:clariorẽ tamẽ ĩ ſiniſtro:q̃ capra appel
lat̃: in ſingulis genibus ſingulas:ĩ dextra manu unã:in ſiniſtro duas & hi hædi uocant̃ ſũt oẽs octo.Sunt q di/
cũt hũc nõ Erichthõiũ ſed myrtholũ eẽ a mercurio pr̃e aſtris illatũ huius caput nõ multũ diſtat ab elice.Gẽua
geminis opponũt̃:pedes uero cornib9 tauri.Anguis tres ſũt ĩ cælo ſerpẽtes:prius ĩter urſas fuit hũc ait Phære
cides a iunone cuſtodẽ poſitũ.Nam cũ in ſuis nuptiis omnes dii munera obtuliſſent:ipſa aurea mala quæ ter
ra obtulerat ĩ hortis ſuis qui apud athlantem ſunt inſeri iuſſit:& heſperides athlantides filias cuſtodes appo/
ſuit:ſed cum illæ mala ſubriperent: peruigilem draconem arbori applicauit.Hunc Hercules interemit Iuno
inter aſtra rettulit.Habet ſtellas tres ĩ capite ſplẽdidas:ĩ reliquo corpore.xii.Secũdus ſerpẽs ẽ quẽ utraq3 mãu
Ophiochus q ſup ſcorpionẽ ſtat.Hic fuit æſculapius:quẽ ĩterfectum Iouis fulmĩe tamen ipſe Iuppiter p̃cibus
Apolinis patris ĩ aſtra rettulit cuius imago cõſtat:ex.xvii.ſtellis.Ipſe ãt ſerpẽs quẽ utraq3 mãu tenet hẽt ſtellas
xxx. Tertius ſerpẽs ẽ hydra:ſup cuius caudã cornus ſedet:& ĩ medio urnã aſſerũt eẽ.Signũ ẽ in parte auſtrali
caput ad cãcrum deflexum habet:corpus medietas connexa eſt cum leone caudam extẽdit ad centaurum.

Pontus & oſtriferi fauces tentãtur abydi.
Libra dies ſomniq; pares ubi fecerit horas
Et mediũ luci atq; umbris iã diuidit orbem:
Exercete uiri tauros:ſerite hordea campis
Vſq; ſub extremũ brumæ ĩtractabilis ĩbrem:
Necnon & lini ſegetem & cereale papauer
Tẽpus humo tegere:& iãdudũ ĩcuber̃ aratris
Dum ſicca tellure licet:dum nubila pendent.

SER. Pontus & oſtriferi fauces tentant̃ abydi:Se Seſtos
ſtos & abydos ciuitates ſunt helleſpõti: quæ anguſto Aby/
& periculoſo mari ſegregantur.Vnde eligit locum pi dos
culoſiorem quem pro oĩ põeret pelago.Sane ſcđm ar
tẽ hæc oſtrea oſtræ dicius:nullũ.n.habet latinitas no
men animalis qđ neutri ſit generis ſicut græce τοκη/
τοσ̓ και τα κῆτη licet & Hora.dixerit Oſtrea circæis
mi ſæno oriuntur echini & Iuue.grandia q̃ mediis iã
noctibus oſtrea mordet:quos tamẽ poſſumus græce
locutos accipeꝛ:ita enĩ dicũt τοοσρεον και τα οσρεα.
Libra dies:Non ẽ apocope p̃ diei ſed regularis geniti
uus.Nã ut ſæpe diximus obliqui caſus ſingularis nu/
meri non debent eſſe maiores nominatiuo plurali:qđ uerum eſſe Salu.p̃bat qui ĩ proſa ait:dubitauit acie p̃s
hinc eſt & illud curruq3 abſciſa duoꝝ ſuſpendit capita. Somni.i.noctis nam ab officio tempus demõſtrat.Di
cit autem æqnoctium autũnale:qđ fit ſole in libra poſito:uernale æqnoctium ſol ĩ ariete efficit.Dicit autem
frumenta ſerenda eſſe autumnali tempore:legumina uero uſq; ad ueris initium. Ordea:Vſurpatiue:& ſci/
endũ ĩ his tres tantũ caſus uſurpari:hæc ordea hæc ordea o ordea ſicut uía:uía uía:& mella:mella mella. Vſq3
ſub extremum brumæ.i.non uſq3 ad brumæ finem ſed circa.Nam bruma finitur Octauo cal.Ianuarii die:&
iſte non uſq3 ad ipſum diem dicit eſſe ſerendum. Cereale papauer:Vel qđ ẽ eſui ſicut frumentum.Vel quod
Ceres uſa eſt ad obliuionem doloris. Iam dudum:Quamprimum:& dicit eſſe ſerendum eo tempore non
quo iam ſunt pluuiæ:ſed quo imminent pluuiæ.

AN.M. Põto:đ põto ſupra patuit. Oſtriferi:oſtrea piſces ſũt q ſilicea teſta ĩcludũt̃ đ qb9 late Pli.li.ix.dicũt̃ Oſtrea
ãt ab oſtreõ qđ ẽ teſta. Fauces:dicũt̃ adit9 ãguſtoꝝ locoꝝ.Abydi:Pli.li.v.ca.xxiii.ſcri.abydũ oppidũ eẽ ĩ heleſ Fauces
põto : ubi ãguſtiæ.vii.ſtadioꝝ Soli.ẽt ca.x.iqt:ille ãt magn9 helleſpõtus ſtrigit̃ ĩ ſtadia.vii.qb9 ab europa aſia/

ticā plagā uidicat:hic quoq; urbes duæ. Abydos Aſiæ:& ſeſtos Europæ. Libra dies:hoc loco ſerēdi tp̄s oſtendit Gel.li.viii.ca.xiiii.legit hūc uerſū Libra dies ſōniq; pes ubi fecerit horas:ꝓ diei:dicebāt.n.antiq hæc facies huius facies & faci:& dies & huius dies & dii.M.Tul.pro.P.Seſtio.dies ſcripſit ꝓ diei:uerba.n.ſūt hæc. Eqtes uero daturos illius dies pœnas.Dii āt ꝓ diei ſcripſit Vir.in illo uerſu Munera lætitiāq; dii:quod imperitiores dei legūt ſed Caius cæſar i li.de analogia ſcdo:huius die & huius ſpecie dicendū putat:hæc Gel.Priſ.āt li.vii.legit hūc uerſū libra die ꝓ diei. Pares horas:ſcribit Igi.q̃ maximus circulus i ſphæra æqnoctialis ē:quo ſol quū puenerit bis uno anno cōficit æqnoctiū:hoc ē i ariete & chelis.i.libra:ē āt æqnoctiū uernū.viii.cal. Aprilis ut Pli.li.xviii.ca.xxxix.& Colu.li.xii.ca.ii.ſcribit Autūnale uero.viii.cal.Octo.Vtq; Pli.li.xviii.ca.xxviii.iqt æqnoctioꝝ dies raro nō aliquos tēpeſtatū ſignificatus habēt. Mediū diuidit orbē.i.totā mūdi machinā æqnoctii nāq; tpe.xii.oris ſol ſupra terrā totidē ſub terra meat.De libra quoq; Māi.li.iii.iqt:Libra diē noctēq; pari cum fœdere ducit:& li.iiii.Librātes noctē chelæ cū tpe lucis. Vmbris.i.noctibus Pli.n.li.ii.ca.x.ait Neq; aliud eſt noctē q̃ terræ umbrā. Hordea:Pli.li.xviii.ait primū ex oībus frumentis ſeritur hordeū qđ frugū omnium molliſſimū eſt:ſcribit nō ualet niſi i ſicca & ſoluta terra ac niſi læta. Brumæ: inſcribit.Pli.li.xxxviii.brumam finiri.viii.cal.Ianua.fere.Dcā āt Var.teſte q̃ breuiſſimus dies eſt:idē uero Pli.dcō li.ca.xxxvii.ſic ait iter omnes aūt cōuenit circa brumā ſerēdū nō eē magno argumēto:quoniā iberna ſemia quū ante brumam ſata ſint.vii. die erūpant:ſed poſt brumā uix.xl. Lini ſegetē:Colu.li.ii.ca.x.iqt lini ſemē piguiſſimū locū & modice hūidū poſcit.Serit̃ a cal.Octo.i ortū Aqle:q ē.vii.Idus Decē.Nōnullis placet macro ſolo & q̃ ſpiſſiſſimū ſemen eius cōmitti:quo tenue linū ꝓueniat:idē iteꝝ ſi læto ſolo ſerat̃ mēſe Febru.x.modios i iugeꝝ iaci oportet̃ debet Pli. ēt li.xix.ca.ii.de lino ait Vere ſatū æſtate uellit̃:Et li.xviii.ca.xxxvii.dixerat uere linū auenā & papauer ſerenda.

Cereale papauer:papaueris ſatiui tria genera.Sed candidi ſemen toſtū i ſecūda menſa cum melle apud antiquos edebat̃:hoc & panis ruſtici cruſtæ inſpergebat̃ affuſo ouo ihærēs ubi iferiorē cruſtā a pio gitq; cereali ſapore cōdiebant. Serit̃ aūt papauer cū braſſica portulaca & eruca & cū lactuca.Pli.auctor li.xix.ca.xlii.Dixius & plura ſuperius ibi urunt letheo perfuſa papauera ſomno:Braſſica autem toto anno ſeritur:quoniam & toto ſecatur utiliſſime tamen ab æquinoctio autumni Pli.li.xix.Probus autem ait cereale papauer dici qa cum ſegete naſcitur: Ego tamen cereale dici exiſtimo candidum papauer propter ſupradictas cauſas: nam cereri ideſt pani ruſtico inſpargebatur. Iamdudum:q̃primum. Dum ſicca tellure licet:ideſt dum non pluit:tunc enim pendent nubila:quum uero pluit deſcendere dicuntur:nam in imbres uertuntur.

CHRI. Oſtriferi:Oſtreaꝝ uiuaria primus inuenit.Ser.orata i baiano tpe Craſſi oratoris:primus optimū ſaporē lucrinis oſtreis diiudicauit poſtea brūduſiū i oſtreis ꝑlatū ē:nuper excogitatū ut illinc raptas in lucrino paſcerent ait Pli.Tegunt̃ aūt oſtreæ ſilicum duriciæ. Abydi:abydus ac ſeſtus ex aduerſo ædificatæ ſūt pōto interiacēte:diſtant iter ſe a portu i portum ad ſtadia.xxx.Hic autem nominauit potius abydum quia ut ait Stra.Seſtus eſt interius propōtidem uerſus a dextra pte fluxus quia ab ea fertur quapropter facilius enauigatur e ſeſto ſi qs paululū deflectat:atq; ide ſoluat cū fluctus ibi ad trāſitū adminiculet̃ ex abydo uero trāſeūtibus i cōtraria ꝑter nauigādū ē circiter.viii.ſta.ad turrī ſeſto oppoſitā poſtea i obliquū eundē ē:& neq̃q̃ aduerſus fluxum enauigandum thraces abydum poſt res troianas deinde Mileſii habitauere. Fauces:qa pōtus anguſtus ē.Libra ſol cū ē i libra cuius qdem primā partē ingredit̃ noſtro tpe Idibus Septēbri.Die.i.lucis ſed de hoc qtō dicemus i æneide. Sōni.i.tenebraꝝ. Pares.h.nō mō numero:nā ꝑ uniuerſū annū ſinguli dies ſingulæq; noctes.xii.habēt horas:ſed ēt ſpacio ipſo tpis:nam ꝑterq̃ i æquinoctiis horæ iæquales ſunt ut i hyme lōgiores ſint in nocte in æſtate uero in die. Segetem:Omnia quæ ſerimus ſegetem appellare poſſumus.

Vere fabis ſatio:tum te quoq; medica putres
Accipiunt ſulci:& milio uenit annua cura:
Candidus auratis aperit quū cornibus annū

SER. Satio:Semētis:& decliat̃ ſicut nauis. Tū te.q.me.pu. Accipiūt ſulci:ad ipſā herbā apoſtrophā facit.Hæc āt herba a medis tranſlata ē i græciā:quo tpe eā iuaſerūt:huius ꝓlca Venetia ē.Et ut dicit Dioyſius triū folioꝝ eſt ſpēq; uirēs: qđ āt ait:putres ſulci naturā ipſius herbæ reſpicit:nā uno anno freq̄nter ſerit̃:& poſtea aliquot annis ſpōte procreatur:qđ etiā ſequēs idicat uerſus nā dicendo. Et milio uenit annua cura:oſtēdit medicæ curā nō eē annuā.Hæc āt herba uulgo dicit̃ ſylla. Cādidus.a.apit.c.a.t.quo tpe annū apit cādidus taurus:q ē cū auratis cornibus nā apit cornibus uō ꝓcedit.nō.n.a capite:ſed a dorſo orit̃.i.a medio ſui unde icipit apparere:nā ea pte q̃ latus ē orit̃ nō a frōte.apit āt iō ait:aut qa Apri.Mēſe ſol i tauro eſt quo cuncta apiunt̃ & aliud eſt apire annū:& aliud ichoare nā nullus dubitat martio menſe ut ſupra diximus annum inchoari:& hoc eſt melius. Aut certe aperit annum dixit:quia & unumquodq; ſignum poteſt inchoare annum & finire ut aperit annum dixerit.ſ.ſuum.Nam a tauro uſq; ad tauꝝ:& a geminis uſq; ad geminos annus eſt.

AN.M. Vere fabis ſatio:Pli.li.xviii.de leguminū natura ſcribit de faba.Serit̃ ante uergiliaꝝ occaſū leguminū prima antecedat hyemē.Vir.ꝑ uer eā ſeri iubet circūpadanæ Italiæ ritu:ſed maior ps malūt fabalia maturæ ſationis q̃ trimeſtrē fructū eius:aquas i flore maxie cōcupiſcit:quū uero defloruit exiguas deſiderat ſolū i quo ſata eſt lætificat ſtercoris uice. Medica:Colu.li.ii.ca.xi ait:q̃ medica aſtrum ſtercorat & locus i quo medicam ſaturus es proſcindi debet circa cal. Octo.& eum tota hyeme putreſcere ſinito.Var.li.i.aliter medicam uocat.Pli.li.xviii.ca.xxv.ſcribit medicam a mediis aduectā fuiſſe:unoq; ſatu amplius q̃ trecēis annis durat:ſimilis ē trifolio caule:foliiſq; gēiculata ſolū i quo ſerat̃ elapidatū purgatūq; ſubigit̃ autūno:mox aratū & occatū itegit̃ crate iteꝝ & tertio qnis diebus iterpoſitis & fimo addito ita ꝑparatū ſerit̃ Mēſe Maio:alias pruinis obnoxia paulo iterius iqt.Verno ſeri dbet. Putres ſul.putres ait quoniā ut dixius tota hyeme fimo addito putreſceſ debet locus medicæ ſerēdæ. Et mi.ue.an.cura:annua reſpectu medicæ ait:q̃ ſemel ſata diutius durat ut

dixímus ex Plí. Milio:Colu.li.xii.ca.ii.ait milii & panici ſatio pagi debet circa Idus Aprilis.Pli.li.xviii.ca.vii. Miliū
ſcribit ꝙ miliū & panicū & oía æſtiua.xl.diebus maturant̃ Capite āt.xxxix.ait Extrema āt panici miliqꝫ ſatio
ē:Iuſtū ē hoc ſeri maturato hordeo:atqꝫ ēt ī eodē aruo. Cādidus.a.a.q.c.a. Taurus &.a.ſe.ca.oc.a. Cādidum
tauꝝ appellat quoniā cādidū fuiſſe aiūt:Colu.li.xii.ca.ii.inqt ꝙ.xv.cal.maias ſol ī tauꝝ tranſitū facit & pridie
cal.maias canis ſe ueſpe celat.Oui.āt li.iiii.faſt.ſcribit ꝙ.xi.cal.maias ſol exit arietē ingredit̃ tauꝝ. Mac. ſcribit
li.i.de ſom.ꝙ Virgi.hoc loco nō uult ītelligi tauro oriente cū ſole mox ī occaſū ferri canē:q.ꝓximus tauro ē.
Sed occidere cū dixit tauro geſtāte ſolē:qa tunc incipit nō uideri ſole uicino.Ioannes uero tholophus noricus
nr̃o æuo ſūmus aſtrologus a me cōſultus ſup hoc ēt loco aſſerit Virgilius uoluiſſe agricolas hēre reſpectū ad
aurea cornua tauri q̃ ſuo tp̃e ī ſigno tauri decimæ ſphæræ erant:& ad canē ſyriū ī cuius ore ſtella primæ ma/
gnitudinis ſita ē:ut ferāt legumia q̃do occidūt heliace:hoc ē q̃do ſole occidēte ipſa ſydera ꝓxio ſoli ſe & uiſui
nr̃o abſcōdūt.Seu certe tp̃e occaſus coſmici.i.q̃do cū ipſo ſole occidūt qa tauri imaginē anteq̃ ſol occupare ici
piat canis ipſe ueſpi ſole occidēte uix apparet:& occidere heliace īcipit qđ nr̃o æuo fit a.ix.gradu tauri: in quo
dū ſolē taurus cū pleiadibus coſmice occidere īcipit & canis heliace qd ē circa.xx.diē ap̃ilis:licet Virgi.ii tp̃e
pluſq̃.xx.diebus ante id accidiſſet:totūqꝫ occaſui ſe taurus cōceſſerat hodieqꝫ ſole.xix.gradū ſigni.x.ſphæræ ge
minoꝝ occupāte:hoc ē circa primū mēſis Iunii diē pleiades occaſū coſmicū.iiii.dieꝝ īterualo ꝑficiūt. hyades
uero ī frōte tauri occidūt coſmice a.xxv.gradu uſqꝫ ī finē tauri qnqꝫ fere dieꝝ īterualo:unde quū taurus īcipit
occidere coſmice cornua eiuſdē tēdūt ad occaſū heliacū:& canis ipſe cedēs cū auſtro auerſo.i.tauro occidit he
liace paulati & coſmice. Siue cedēs.i.locū dās aſtro auerſo.i.argo naui:q̃ ſimiliter auerſe ꝑ mundū uoluitur
occidēte.n.cane argo ſibi ꝓpinq̃ eidē cani ſuccedit. Canis:ſcribit Iginius maiorē canē hēre ī ligua ſtellā unā q̃
canis appellat̃.In capite āt alterā quā nōnulli Sytiō appellant.Pli.āt li.xviii.ca.xlii.dicit:ꝙ Canis.iiii.cal.Maii oc
cidit:ſydus & ꝑ ſe uæhemēs:& cui ꝓcidere caniculā neceſſe ſit. Auratis cornibus:aſtrologi tauꝝ cū corni/
bus auratis eē fingūt:habereqꝫ in cornibus ipſis ſingulas ſtellas:ſed in ſiniſtro clariorem:utriuſqꝫ oculis ſingu
las in fronte media unam ex quibus locis cornua naſcuntur ſingulas qua.vii.ſtellæ hyades nuncupātur de q/
bus latius ſupra. Aperit annum:non taurus aperit uerum ſol exiſtēs ibi cornibus.Nā Oui.faſt.li.iiii.ait: Vac/
ca ſit an taurus non eſt cognoſcere ꝓmptum:Pars prior apparet poſteriora latent & li.ii.met.īqt:ꝑ tamē auer
ſi gradieris cornua tauri.Aperit tamē annū intelligendū eſt uti ſcribit Oui.li.iiii.faſt.quū ait Nā qa uer aperit
tūc oīa denſaqꝫ cedit Frigoris aſperitas fœtaqꝫ terra patet:Aprilē memorant ab aperto tempore dictum.

CHRI. Fabæ:Faba inter legumina ꝓcipua ē.Farina ex illa lomentum appellat̃.Vius eius multiplex oibus
q̃drupedibus ꝓcipue hōi.Hebetare tamen ſenſus exiſtimat̃:in ſōnia quoqꝫ facere & ob hoc a Pythagora dā/
nata.Vel:ut alii tradidere:quia mortuoꝝ aīæ ſunt in ea.Vnde parentando aſſumit̃.Var.ob hoc flamine ea nō
ueſci tradidit:quoniam in flore eius litteræ lugubres reperiant̃.Sola frugum etiam exeſa repletur creſcēte lu
na.Solum in quo ſata eſt pigueſacit.Ideo cum florere cœpit īuertunt arua Naſcitur ſua ſponte in pleriſqꝫ lo/
cis ut in ſeptentrionalibus īſulis:quas ob id fabaris appellant:naſcitur in mauritania ſylueſtris & prædura:&
q̃ ꝓcoqui non poſſit:naſcitur in ægypto ſpinoſo caule ut a crocodillis fugiatur longitudo ſcapo quattuor cu/
bitoꝝ in eo fabæ nō ſupra.xxx.fabæ &c.legumia in uaſis olerariis oblita cinere ꝑdiu īcolumia ſeruāt̃ ait Var.

Medica:hāc herbā Auicēna uocat cot & aliſtiſcor:& ait eē eā cibū oīum aīalium Serapion uocat codab.Diaſ Medi/
corides ait illam eſſe ſimilem trifolio:qđ inter fœnum naſcitur:folia habet anguſta & uirgam ſimilem trifo ca
lio:ſemen:ut lenticulam:qđ multi pani admiſcent pro odore & ſale.Iſido.illam inter legumina ſcribit Palla.
in li.de re agraria ait:Medica quæ ſeritur.x.annis perdurat ita ut quater aut ſexies poſſit in anno recidi: agrū
ſtercorat:animalia macra pigueſacit curat ægrota:Pli.in naturali hiſtoria ait mediam a peregrina ē:& ī græ/
ciā per bella pſaꝝ:q̃ a Dario geſta ſunt aduecta a mediis eſt tāta dos eius ut uno ſatu amplius trecēis annis du
ret:ſimilis eſt trifolio caulo foliiſqꝫ geniculata:unum de ea & cytiſo uolumen amphidocus fecit.Opus eſt cū
ſeritur dēſitate ſeminis oīa occupare.Id ꝓſtant iugera modia uicena:Seccat̃ īcipiens florere & quotiens reflo/
ruit id ſexies euēit ꝑ annos:aut cū minimū q̃ter.Ad trimatū liberat̃ herbis ſi matris a ſolo radat̃: Nā ipſa ita
alte radices agit ut ſine ſuo dāno herbæ ītereant̃. Milio:ex milio fit panis:ſed ſuo tp̃e ait Pli.ex india in Itali/
am inuectū milium nigrum colore amplū granū harūdineū culmo.adoleſcit ad pedes altitudie ſeptem præ/
gradibus culmis lobas uocant:omnium frugum fertiliſſimū.Ex uno grano terni ſextarii gignuntur.

Taurus:& auerſo cedens canis occidit aſtro.
At ſi triticeam in meſſem robuſtaqꝫ farra
Exercebis humum:ſoliſqꝫ inſtabis ariſtis
Ante tibi eoæ atlantides abſcondantur:

SER. Auerſo autem aſtro:duplex lectio eſt: nam alii aduerſo legunt:cum cane enim naſcitur ſyrius q ē terris aduerſus:de quo legimus:ille ſiti morboſqꝫ fe/rens mortalibus ægris naſcitur:aut aduerſo ſit peſti/fero & contrario mortalibus.Si autem auerſo legeri/mus cum ſubaudiamus neceſſe eſt:ut Atqꝫ ixonii uē/to rota conſtitit orbis:ideſt cum uento: ut ſit ſenſus:
Quo tempore etiam canis cedens occidit cū auerſo aſtro.i.cū argo:q̃ & ipſa media eſt ſicut taurus & a puppi
orit̃:cui canem cōſtat eē cōiūctū:& cedens canis nō recedēs ſed icedens accipimus & ſe mouens. Tp̃e.n.quo
taurus cū ſole ē ēt canis ad ortū feſtiat.Quod āt ait occidit:ad aſpectū noſtrū retulit.Nā ortus & occaſus duo
ſūt. Vnus ηλιακοσ.i.ſolis alter κοσμικοσ.i.mundanus.Vnde fit ut ea ſigna q̃ cum ſole oriunt̃ a nobis non
poſſint uideri:& ea q̃ uidemus q̃tū ad ſolis rōnem pertinet:uideant̃ occidere Sedm ꝙ nunc ait occidit canis.
nam canis paranatelon ē cancri.i.cū eo orit̃ cācer āt quo tp̃e ſol ī cācro ē:poſt horā q̃rtā diei orit̃. Nam taurus
& gemini binas horas tenent.ſic ergo fit ut canis nobis occidat q̃tum ad ſolis ꝑtinet curſū ī ortu eē uideat̃.Se
cūdū hāc rōnē ēt pauloppoſt dicturus ē. Ante.t.e.a.a.nā eos ī ortu heliaco poſitas:unde & tibi abſcōdāt̃ itulit.

Robuſtaq; farra: Fumēta q̄ plus habēt uiriū q̄ legumia:quo tpe atlātides nobis occidūt ſūt ſerenda. Atlātides autem licet ſeptem fuiſſe dicātur:ſex tamen uidentur in cælo:quæ nouembri menſe nobis incipiūt nō uideri:hæ autem ut alii uolunt Iouis:ut alii Liberi nutrices fuerunt:alii ipſas fuiſſe aſſerunt heſperides.

AN.M At ſi tri.poſtq̄ ſerēdoꝝ leguminū tps poeta oſtēdit ad frumēta iā redit.Colu.āt li.ii.ca.viii.ait : Placet nr̄o poetæ adoreū atq; ēt triticū:nō ante ſeiare q̄ occiderit uergiliæ.Pli.uero li.xviii.ca.xxxvii.ſcribit ꝙ Heſiodus q priceps oīum de agricultura p̄cepit unū tps ſerēdi tradidit ad uergiliaꝝ occaſū.Virgilius triticū & far ad uergiliaꝝ occaſū ſeri iubet:hordeū iter æqnoctiū autūni & brumā:uiciā uero faſeolos & lētē boote occidēte.iter oēs āt cōuēit circa brumā ſerēdū nō eē magno argumēto: quoniā hyberna ſemia quū ante brumā ſ... ſint ſeptimo die erūpāt:ſi poſt brumā uix.xl.Sūt q ꝑperēt atq; ita ꝓnūtiēt feſtinatā ſemētem ſæpe decipe... tinā ſemp e cōtrario alibi uel uere potius ſerēdum q̄ male i autumno.Colu.li.xii.ca.ii.ait Vetus eſt agricolaꝝ ꝓuerbiū maturā ſationē ſæpe decipe ſolere:ſerā nūq̄ qn mala ſit.I·aq; i totū p̄cipimus ut qſq; natura locus frigidus erit is primū cōſerat ut qſq; calidus nouiſſime.Ibidē quoq; ait optimū eē itra cal.Decē. ſemētem cōfeciſſe.Var.etiā li.i.ca.xxxiiii.inqt.Vbi qſq; locus frigidiſſimus aquoſiſſimuſq; erit ibi primū ſerito:in calidiſſimis locis ſemētim poſtremā fieri oportet.quo āt agro uel legumia q̄q; uel frumenta ſerēda ſint legito Pli.li.xviii.ca.xxviii. Robuſtaq; farra: robuſta dixit quoniā ut Pli.li.xviii.ca.viii.ſcribit ex oī genere duriſſimū far & cōtra hyemes firmiſſimū:patit̄ locos frigidos & minus ſubactos uel æſtuoſos ſitiēteſq;: prius antiqs latio cibus. Atlātides.i.pleiades ſeu uergiliæ ex pleiōe & atlāte gēitæ: de qbus late ſupius Pleiadaſq; hyadas.Abſcōdūt āt ut dicit Colu.ſup hoc loco li.ii.ca.viii.altero & triceſimo die poſt autūnale æqnoctiū:qd fere cōficit̄.ix.cal.Octo.pp qd intelligi debet tritici ſatio dieꝝ ſex.&.xl.ab occaſu uergiliaꝝ q fit ante diē Nonū cal.Nonē.ad brumæ tpa.Sic.n.ſeruāt prudētes agricolæ ut.xv.diebus anteq̄ cōficiat̄ bruma totidēq; poſt eā confectā neq; arēt:neq; uitē aut arborē putēt.Idē quoq; Colu.li.xii.ca.ii.ait.xiii.&.xii.cal.Nouē.ſolis exortu uergiliæ icipiūt occidere tēpeſtatē ſignificāt.xi.cal.Nouē.tauri cauda occidit auſter interdū pluuia.Itē qnto cal.Nouē.uergiliæ occidūt:hyemat cum frigore & gelicidiis.Item ſeptimo Idus Nouembris uergiliæ mane occidunt ſignificat tempeſtatem. Eoæ atlantides.i.ſplendentes orientales uel matutinæ in aurora enim uidentur:ſed exoriente poſtea ſcorpione cum ſole occidunt occaſu coſmico ſeu mundano reſpectu oppoſitionis:fit enim quando ſol oritur cum aliquo ſigno cuius ſigni oppoſitum occidit coſmice. Taurus: ergo in quo ſunt pleiades appoſitus ſcorpioni in quo ſol exiſtit in fine autumni occidit ſcorpione ex oriente cum ſole Hinc ait Columella ꝙ xiii.&.xii.cal.Nouemb.ſolis exortu uergiliæ icipiunt occidere.Pli.li.xviii.ca.xxviii.ait ꝙ exortus occaſuſq; binis modis intelliguntur: aut enim aduētu ſolis occultantur ſtellæ & conſpici deſinunt:aut eiuſdem abſceſſu ꝓferunt ſe in emerſum:ideſt exortum:illo modo quo incipiunt apparere uel deſinunt oriente ſole aut occidēte Matutini ueſpertini ue cognomiati. Eoæ atlātides:nō fit Synaloepha.i.uocalis cōpreſſio uel cōiunctio.

CHRI. Taurus:Hunc dicūt i aſtris poſitum propter eam formam q̄ Iuppiter Europam rapuit Nigidius ait Iouem a Neptuno taurum per gratiam abduxiſſe:q ſēſum humanum haberet:cum ſydonem ut europā ad ſe duceret miſiſſe.Eratoſthenes uero bouem paſiphæs hunc eſſe ſcribit:hæc fabuloſe.Phyſice uero taurū ægyptii ad ſolem referunt uel qa apud heliopoli taurum quem Neuton dicunt ſoli habent ſacrum.Et i Mēphi bos apis ſolis iſtat accipitur:& i templo hermunti ſoli ſacrum taurum colūt bacin noīantes iſignem miraculis naturæ ſolis conuenientibus nam ſingulis oris immutat colores:& hirſutis ſetis i aduerſum nitentibus contra naturam aliorum animalium.Vnde habetur ueluti imago ſolis i aduerſum mundi partem nitētis.Taurus eſt ſignum terreum frigidum fixum nocturnum:prima domus Veneris.Dominatur collo & gutturi.Dat faciem amplam & curtam:naſum grauem & longum amplas nares oculos graues iocundum efficit hominem honeſte icendeutem:& tamen uanum. Aperit:Nam relaxatur terra & tota germinat. Triticeā i meſſem:Fruges dicunt̄ oīa ex qbus grana legimus.Sed frugū duo ſūt genera frumentū & legumen.Frumētū ē ut triticū ordeū & ſimilia:quæ falce metimus.Legumē aūt ut eſt faba cicer:& ſimilia q̄ non metimus ſed manu legimus. Farra:frumēti genera in Italia uulgariſſima ait eſſe Pli.far quod ordeum ueteres dixere: ſiligo & triticum populum autem romanum farre tantum ex frumento trecentis annis uſum Verrius tradidit.Vnde a farre farina nominata eſt.Refert autem Pli.populū Romanū longo tempore pulte & nō pane uixiſſe.Quapropter Iuuc.illā uetuſtam conſuetudinē oſtendere uolens ait:Grandes fumabant pultibus ollæ.

Gnoſiaq; ardentis decedat ſtella coronæ:
Debita quā ſulcis cōmittas ſemina:quamq;:
Inuitæ properes anni ſpem credere terræ.
Multi ante occaſum maiæ cœpere: ſed illos
Expectata ſeges uanis eluſit auenis:
Si uero uiciamq; ſeres uilemq; faſelum:
Nec peluſiacæ curam aſpernabere lentis:
Haud obſcura cadēs mittet tibi ſigna bootes:
Incipe & ad medias ſementē extende pruīas.

SER. Gnoſiaq; ar.Quō liber pr̄ Ariadnā Minois regis cretæ filiā uxorē duceret.Vulcāus ei coronā obtulit:quā ille ad uxoris iſigne iter ſydera collocauit:& hic ſtellā poetica licētia dicit.Cæteꝝ ſex ſūt qbus i cælo corona declarat̄. Cōmittas:q̄ſi cuſtodibus fidis. Ante occaſū maiæ:Anteq̄ atlātides occidāt:nā maia una ē eaꝝ. Vilē:abundantē.Nā oē qd abūdat uile eſt ut uilibus āt onerat pomis. Nec pelluſiacæ curā aſpnabere lētis:Peluſium unū ē de ſeptē hoſtiis Nili: ubi optima lēs naſcitur:Vnde catexochen locutus ē. Cadēs:occidēs uerno.ſ.tpe:tunc.n.bootes occidit:qd aūt ſubdidit:Incipe & ad medias ſementem extēde pruinas.Oia cōplexus ē tpa & uernum.ſ.quo legumen ſerit̄:& autumnale quo frumentū.Et multi uolunt ita hāc partē aſtrologiæ libraſſe Virgiliū:ut i oibus utrūq; ſignificaret:uernale & autūnale.Vnde & ſupra bina ſi

gna memorauit tau℞ cũ cane: Atlãtides cũ corona. Tamẽ q̃tũ ad neceſſitatẽ loci huius ꝑtiet: hæc dixiſſe ſuffici at. Nã maioris prudẽtiæ ẽ ad ſubtilẽ hа℞ re℞ ſciẽtiã ꝑuenire: adeo ut ſequẽtẽ rõnẽ zona℞ Metrodorus philoſophus uix q̃nq; exp̃ſſerit libris iſertis iã aſtronomicæ q̃ geometriæ ꝑtibus: ſine cuius lĩeis haud facile zona℞ dep̃hendit̃ rõ. Idẽ ẽ & Metrodorus aſſerit fruſtra culparia pleriſq; Virgiliũ q̃ſi ignarũ aſtrologiæ: cũ eũ conſtet opis lege compulſum: ut q̃dam excerperet: q̃ obſcura uident̃. Ideo q̃a a naturali ordine remota ſũt ut autem oia non diceret. ruſticarum ꝑſonarum habuit cõſiderationem: & ipſius eſt operis breuitate compulſus.

AN.M. Gnoſa ſtel. co. corõa hæc ut Iginius ſcribit exiſtimat̃ ariadne fuiſſe a libero p̃re iter ſydera collocata dr̃. n. quũ ariadna libero nuberet hãc primũ muneri accepiſſe ab uenere: cũ oẽs dii ĩ eius nuptias dona cõferẽt hãc hũero ſiniſtro, ꝑpe cõtingere arctophylax uĩ hẽt ãt ſtellas. ix. i rotũdo diſpoſitas: ſed ex his tres clarius cæteris lucẽt. Stella co. de ſtella fulgẽti itelligit̃: ait. n. Manilius li. i. At pte ex alia claro micat orbe corõa: Luce micãs uaria nã ſtella uincit̃ una: Colu. li. xii. ca. ii. ait. viii. Idus Octo. corõæ clara ſtella exorit̃. Poſtea iḡt Tertio & pridie Idus Octo. corõa tota mane exorit̃: auſter hibernus & nõnunq̃ pluuia ꝑ hos dies frigidis regionibus frumẽta matura ſerunt̃: & p̃cipue far adoreũ: locis ẽt opacis triticũ nũc recte ſerit̃: ſtella p̃terea clarior i corõa ex radiis ſolis ortu heliaco decedit q̃do pleiades occaſũ crõicũ petũt: Decedit ãt ſtella corõæ e radiis ſolis nr̃o æuo ſole ab. ix. gradu ſcorpii ſigni decimæ ſphæræ, p̄cedẽte: q̃d ẽ a. xxiii. die Octobris dõec dicti ſigni ſcorpii limites exceſſerit. Gnoſia. i. ariadnes cretẽſis. Ante oc. ma. i. uergilia℞. Maia. n. e Vergiliis una eſt de q̃bus late Oui. li. iiii. faſt. Pli. li. xviii. ca. xlii. ait q̃ uergiliæ priuati attinẽt ad fructus: ut q̃rũ exortu æſtas ĩcipiat: occaſu hyemis. Capite uero. xlvi. ait q̃. iii. Idus Nouẽbris uergiliæ occidũt. Collũella ãt li. xii. capite. ii. ſcribit q̃. xiii. & . xii cal. Nouẽbris ſolis exortu uergiliæ incipiũt occidere: tẽpeſtatẽ ſignificat. Itẽ poſtea inq̃t. v. cal. Nouẽ. uergiliæ occidũt: hyemat cũ frigore & gelicidiis: & paulo iferius ſcribit q̃. vi. Idus Nouẽbris uergiliæ mãe occidũt: q̃nto Idus Nouembris hyemis initiũ. Vãis auenis: uide ſupius ibi & ſteriles dominãt̃ auenæ. Viciã: Var. li. i. ca. xxxi. ſcribit ſatiõis uiciæ tria tp̃a eẽ circa occaſũ arcturi ut Decẽ. mẽſe paſcat. ii. ſatio mẽſe ianuari ẽ. nouiſſima martio ſiccitatẽ ex oibus q̃ ſerũt̃ maxĩe amat. latius uide ſupius ibi aut tenuis foetus uiciæ. Vileq; faſelũ: Columella li. ii. ca. x. ſcri. q̃ a Calẽdis Octobris recte faſelus terræ mãdabit̃. Vilẽ ãt faſelũ ait poeta quomiã ut ſcribit Serapio faſeoli generãt multã uẽtoſitatẽ & iflãt generãt hũores phlegmaticos craſſos: ſũt mali ſtomacho hẽnt multũ hũiditatis: ſũt graues digeſtiõi: & teſte Auerroi iducũt ſõnia mala & faciũt uertiginẽ. Vileſcit igit̃ iis uitiis. Peluſiacæ lẽtis. i. ægyptiacæ ſeu niliacæ a peluſio nili hoſtio: hic & Oui. li. v. faſt. ait. Et ꝑeunt lentes aduena nile tuæ. De ſeptẽ nili hoſtiis legito. Stra. li. xvii. & Pli. li. v. ca. xi. Curã lẽtis: Pli. li. xviii. ca. xix. ſcribit. Ex leguminibus ãt Nouẽbri ſerunt̃ lens & i græcia piſũ: lens amat ſolũ tenue magis q̃ pigue: cælũ utiq; ſiccum. Duo genera: eius in ægypto alte℞ rotũdius nigriuſq;. alte℞ ſua figura: piſũ in apricis ſeri debet frigo℞ ipatiẽtiſſimũ: Ideo i Italia & auſteriore cælo nõ niſi uerno tp̃e terra facili ac ſoluta. Columella quoq; li. ii. ca. x. plura ſcribit iter q̃ q̃ duas eius ſatiões ſeruamus alterã maturã ꝑ mediã ſementẽ: ſeriorẽ alterã menſe februario Cadẽs bootes occidit bootes. iii. Nõas martias ut ſcribit Oui. li. iii. faſt. loq̃t̃ ergo hic poeta de uerno tp̃e: booteo ãtaro ſignificat bootes bubulcus dr̃ idẽ uero Arctophilax appellat̃. Manilius li. i. ait a tergo uenit arctophilax ideq; bootes: ſeq̃t̃ plauſtrũ. i. maiorẽ arctõ: ide arctophylax dictus. i. urſæ cuſtos. Ad medias pruinas. i. ſerẽo & ſicco tp̃e quo q̃dẽ pruina cadit ex rore gelido: rores ãt neq; gelu neq; ardoribus neq; uẽtis nec niſi ſerẽa nocte gignũt: ut ſcribit Pli. li. ii. ergo ſereno & ſicco tp̃e optĩe talia ſerunt̃: hic idẽ li. xviii. ait q̃ uicia ſiccitatẽ ex oibus q̃ ſerunt̃ maxime amat: & lens tenue ſolũ cæluq; utiq; ſiccũ. Sed tamẽ intelligendũ ẽ id ẽr de tp̃e autumnali ut ſerẽo tp̃e ſerat̃ q̃dcũq; ſemẽ: hinc ait inferius Nudus ara ſere nudus & hyemẽ aq̃loniã eẽ oibus ſatis utiliſſimũ inq̃t Pli. li. xvii. Pruinas: pruina ut ſcribit Pli. libro ſecundo ex rore gelido. gignitur: eſt enim matutino tempore roris gelidi aqua congelata: dicta uero ut Feſtus ait q̃ fruges ac uirgulta perurat.

CHRI. Gnoſiæ coronæ: In fabulis aiunt Liberũ ad minoia ueniſſe ut Adrianã ſiue Ariadnã uxorem duceret: & coronã puellæ dono dediſſe a Vulcão ex auro gẽmiſq; cõfecta eo q̃dẽ fulgore ut Theſea ex labyrinto liberaret: quæ poſtea aſtris infixa eſt: cũ utriq; in Naxũ inſulã ueniſſent. Habet ſtellas octo: qua℞ tres ſplendidæ ad caput arcturi ſunt. Inuitæ: Dat ſenſum rei ſenſu carẽti ut ſupra: & ipſa ſuas mirat̃ gargara meſſes. Inuitæ ergo q̃a nollet alieno tẽpore recipe. Auenis: Non produxerunt grana: & ꝑ tritico ſurrexerunt auenæ.

Iccirco certis dimenſum partibus orbem
Per duodena regit mundi ſol aureus aſtra.
Quinq; tenẽt cælũ zonæ: qua℞ una coruſco
Semper ſole rubẽs: & torrida ſemper ab igni.
Quã circũ extremæ dextra læuaq; trahũtur
Cærulea glacie concretæ atq; imbribus atris.
Has inter mediamq; duæ mortalibus ægris
Munere cõceſſæ diuum: & uia ſecta ꝑ ambas
Obliquus qua ſe ſignorum uerteret ordo.

SER. Dimẽſũ. p. o. Annũ diuiſũ i. iiii. tp̃a: & . xii. ſigna. xii. Mẽſes accipius. Extremæ: bene extremæ ad dit: ne eas itelligereus: q̃ circa igneã ſũt q̃s ɔſtat eẽ tẽpatas uicinitate ſolis & frigoris: q̃rũ unã nos habitãus: alterã ãtipodes: ad quos hic torrẽte zõa hic frigidis ire ꝑhibẽur: ãtiopedes ãt dicũt̃ q̃ ɔtra nos poſiti ſũt cõtra nris ueſtigiis terrã. n. dicũt ũdiq; cælo & aeſ cigi ꝑ has ãt duas zõas i obliquũ uertit̃ ſignifer circulus: q̃ ſolis ɔtiet curſũ ũde ẽt fit: ut duæ zõæ frigidiſſiæ ſit ad q̃s nunq̃ accedit: una feruens a q̃a pene nunquã recedit: duæ temperatæ: de quas uiciſſim uenit. Anti podes

AN.M. Iccirco: ut tp̃a diſcernãus: ſol. n. dator ẽ tp̃℞ & hora℞: nã ſyde℞ curſus ſcurſuſq; ut ẽt Mac li. i. de ſõ. ſcri. moderat̃ certa diffinitiõe: Nã ſpatii certa diffinitio ẽ. Certis. ꝑ. d̃ q̃nq; zõis itelligit. Duodẽa. m. a. m. dixit: q̃a zodiacus circulus & unus & i ſũmo cælo ẽ quere mũdus uocat̃ quẽ ſignis diuiſũ uel diſtictũ uideus: q̃ ifixa cælo ferũt̃. Diuidit̃ ãt mũdus p. xii. ꝑtes æq̃

les q̄ debent ſigna. Duodena aſtra: de iis ibi ſupius patuit. Qua locus erigonē inter: Regit orbē per duodena aſtra ſol. n. ut Pli. li. ii. ca vi. docet plāetaꝝ mediis fert̄ ampliſſima magnitudie ac ptāte: nec tpum mō terrarūq; ſed ſydeꝝ ēt ipſoꝝ cæliq; rector. hic lucē rebus miniſtrat auſertq; tenebras. hic reliq̄ ſydera occultat. hic uices tpum annūq; ſemp renaſcentē ex uſu naturæ tpat: hic cæli triſtitiam diſcutit: atq; ēt nubila humani aī ſerenat Mac. ēt li. i. de ſom. iqt: nō ſolū terram ſed ipſū quoq; cælū qđ uere mūdus uocat̄ tēpari ſole certiſſimū ē: adeo ut extremitates eius q̄ longiſſime a uia ſolis receſſerūt oī careant beneficio caloris: & una frigoris ppetuitate torpeſcant Sol pterea uti Iginius ſcribit dies. xxx. uno quoq; ſigno uehit̄. Quinq; zonæ: Tul. de rep. vi. terrā q̄ſi qbuſdā redimitā & circūdatam cingulis dicit. Virgi. quoq; eiſdē quas græco noie zonas uocat aſſerit cælū

Zona cæli

teneri. Strabo itē li. iii. ſcribit ꝙ cælū quinq; cōſtare zonis p̄ſupponēdū eſt: qnq; etiā zōis terrā cōponi. In ſeſto aūt rigore ut dicit etiā Pli. li. ii. & æterno p̄mit̄ gelu qcqd eſt ſubiectū duabus extremis utrinq; circa uertices: hūc q ſeptentrionū uocat̄ eumq; q aduerſus illi auſtrinus appellat̄: haꝝ utraq; habitationis ipatiēs eſt: qa tot por ille glatialis nec aīali nec frugi uitā miniſtrat. Media zona & ideo maxima æterno afflatu continui caloris uſta nā ſup ea ſolis orbita eſt inhabitabilis quoq;. Inter extremas uero & mediā duæ maiores ultimis media minores ex utriuſq; uicinitatis itēpie temperat̄ cæq; ipſæ inter ſe non puiæ pp incendiū ſyderis. Ita terræ tris partes abſtulit cælum. De zonis autem plura Macro. li. ii. & Strabo. li. iii. Zonæ: zōæ græce latine cingulus: dicitur: zonion uero cingulum: zonnyſco & zonno cigno. Per ambas: Macro. li. ii. per ambas pro inter am/

Zodiacus

bas poetam uoluiſſe intelligere ſcribit: zodiacus enim inter ambas temperatas uoluit̄. Non per ambas. Obliquus ſignorum ordo: de zodiaco dicit qui circulus interſecat æquinoctialem & iterſecatur ab eodem ī duas partes æquales una autem eius medietas declinat ī ſeptētrionem uerſus: altera ī auſtrum. Vnde ab Ariſtotele ī li. de generatiōe & corruptiōe circulus obliquus appellatur. Cōſtat autem ſolem per zodiacū circulū currētē neq; ſurſū ultra cācrū neq; ultra capricornū deorſū meare: ſed quū ad tropicoꝝ cōfinia uenerit mox reuerti: unde & ſolſtitia uocātur Macrobio etiam teſte li. ii. Signorum: horum nomina ordo & numerus his patēt uerſibus: Sūt aries: tauri: gemini: cācer leo: uirgo. Libraq;: ſcorpius: arcitēnes: caper amphora: piſcis.

CHRI. Quiq; tenēt cælū: Ex uera mathematicoꝝ doctria: cælum ī quiq; regiōes diſtiguūt: q̄s græci quia cælum circūcigunt zōas nomināt. Eademq; ratiōe orbem terraꝝ qui cælo ſubiacet diuidūt. In qua re eſt animaduertēdum qđ cū cælum ī trecētos ac ſexagita gradus diuidat̄: ſinguli cæli gradus ſena ac qnquagēa milia paſſuū terræ ac iſuper ex tribus partibus duas de mile paſſibus: Itaq; cum noſtra zōa habitabilis: q̄ iacet inter torridam & zonam frigidam ſeptētrionalem quadragita duobus gradibus & quiquagita minutis tegatur: occupat ī terra circiter duo milia quadragita ac octo milia paſſuum Verum quāuis ex priſcoꝝ mathematicorū doctria mediā propter ardētiſſimos calores ac extremos propter nimiā ui frigoris ihabitabilē dicat: tamē nō ita abſolute itelligēdū eſt. Nā q̄uis ægre ac difficulter torrida zōa: qa ſol ab eo nūq̄ diſcedat atq; duæ extremæ quoniā ad illas nūq̄ accedat ſol ihabitabiles uideāt̄. Tamē ī partibus nobis ꝑpīqoribus a multis magniſq; populis habitāt̄. Nā ut a torrida zōa quæ æquioctialis linea dicit̄ exordiū ſummamus ſcribit Petrus de ebāo qđ ſi ſub tropicis hītatur habitabit̄ ſub equinoctiali: quæ ē ī medio tropicoꝝ. ſ. cācri & capricorni q̄do quidē ut affirmat Ariſtoteles mediū extremoꝝ naturā ſapit. Sed ſub cācro habitari demōſtrat Ptolemæus. Et Virgilius ī bucolicis ſcribit. Aethiopū uerſemus oues ſub ſydere cācri. Igit̄ & ſub æquioctiali habitatur. Præterea ratio quare ſub tropicis ſit difficilis habitatio duplex eſt. Primo propter lōgam ſolis moram ſupra caput Aethiopum. Secūda propter directionem ſolis ſupra caput ipſorum. In æquioctiali autem licet ſol directus ſupra capita habitātium ſit: tamē nō diutius morat̄: cum ibi æquioctium pene ſemper ſit: raroq; duodecim horas excedat dies: ut quod lux calefecit tenebræ refrigerēt. Quapropter aerem ī ea plaga cōtemperatiſſimum q̄ in aliis zonis credidit idē Petrus & fruges reliquoſq; terræ fructus bis ī anno matureſcere: quoniā quattuor anni tempora bis ſingulis annis apud illos ſūt. Cōciliator ī æquioctiali Ararim urbem pōit. Et Ptolæmeus Taprobanem iſulā habitabilē pōit: quæ ex dimidia ſua parte ſit ī æquioctiali. Quod etiā zōa frigida habitet̄: & Ptolemæus & qui poſt Ptolæmeum coſmographiam ſcripſerūt. Sic probāt. primo enim zonam noſtram in ſeptē diſtiguūt climata. Verum cum ultimū clima diem q illi maximus ē ex ſexdecim horis & dimidia parte unius horæ cōficiat: q̄cunq; regiōes lōgiorē diem q̄ ille ſit. habēt iam extra noſtram zonam poſitæ ī zona frigida conſiſtent. Sed Shythæ & Sarmatæ & Britannia inſula & nōnullæ aliæ ibi finitimæ. Eum diem habeat qui plus q̄ decem & ſeptem horarum ſit conſtat iam non in zone noſtra eſſe ſed in frigida ut magis minuſq; ſeptentrioni propinquæ ſunt. Vt in bucolicis diſtinctius demonſtrauimus.

Mūdus ut ad ſcythiā riphæaſq; arduus arces
Cōſurgit: premit̄ libyæ deuexus ī auſtros:
Hic uertex nobis ſemp ſublimis: at illum
Sub pedibus ſtix atra uidet: maneſq; ꝓfundi.

SER. Mūdus ut ad ſcythiā: Nā hic diffinitio ē nr̄i climatis. i. nr̄æ habitatiōis: q̄ a ſeptētrione icipiēs ī auſtrali plaga deſinit. Riphæas: āt arces ſcythiā dicit: cuius ſūt mōtes Riphæi. Vertex no. ſp ſub. i. hæc pars mundi a nobis ſemp uidet̄. At illū ſub pedibus ſtyx atra uidet. i. axem natiō. i. auſtralē: q a nobis nunq̄ uidet̄: ſicut boreas. i. ſeptētrionalis a nobis ſemp uidet̄. Et ſicut uariæ ſūt philoſophoꝝ opiniōes: ita & hic uarie loquit̄. Nā alii dicunt a nobis abſcedentē ſolē ire ad antipodas. Alii negāt: & uolunt illic tenebras eſſe perpetuas. Mire autē ait: Quaſi de iferis ſtyx atra uidet maneſq; profundi. Vt oſtenderet illud quod dicunt philoſophi recedentes hinc aīas & illic corpora ſortiri. Vnde & Lucanus ait. Regit idem ſpiritus artus orbe alio. Quod uériſimile eſt: quia dicitur anima aut igni aut uento: aut aqua purgari. Quod ut fiat neceſſe eſt dum aut per frigidas plagas: aut igneam trāieunt. Et licet hoc alii a Virgilio dictū per poeticam licentiam uelint. Tamen ſciendum eſt eū poeticæ licentiæ iſeruiſſe philoſophiā

uidetur ipſa ſibi fallente ſolo decliuia lõga Et pariter ſurgẽre uia paritercꝫ cadẽte: Hic ubi ad occaſus noſtros
ſol aſpicit ortus Et cum luce refert operum uadimonia terris. Nos in nocte ſumus: ſomnoſcꝫ in membra lo
camus. Põtus utroſcꝫ ſuis diſtiguit & alligat undis. Altera ps orbis ſub aqs iacet iuia nobis: Ignotæcꝫ hoium
gẽtes: nec trãſit a regna Cõe ex uno lumen ducẽtia ſole. Nec minor ẽ illis mũdus nec lumĩe pcior. Nec numo
ſa minus naſcunt̃ ſydera i orbe. Mũdus ut ad ſcythiam: ordo eſt ut mũdus cõſurgit arduus & ſcytiam & ar/
ces ripheas ita deuexus premit̃ i auſtros libyæ: quo pacto aũt mũdus nũc altus nũc depreſſus ſit licet Manili/
us p ſupiora caria ſatis apuit tantũ aliq̃ ex Mac. addant̃. ls. n. li. i. de ſom. inqt: ꝙ uti erigit̃ mũdus i ſeptẽtriona
lẽ plagam ita uergit i auſtralẽ: pars. n. hæc terræ q̃ icolit̃ ab uniuerſis hoibus ad ſeptẽtrionalem uerticem ſur
git: & ſphæralis cõuexitas auſtralem nobis uerticem i ima demergit. Cũ uero ſemper circa terram ob ortu in
occaſũ cæli ſphæra uoluat̃: uertex hic q ſeptẽtriões habet quoquo uerſũ mũdana uolubilitate uertat̃ quoniã
ſuper nos eſt ſemper a nobis uidet̃ ac ſemper oſtẽdit arctos oceani metuẽtes æquore tigui. Auſtralis contra:
qa demerſus nobis pro habitatiõis noſtræ poſitiõe nec ipſe nobis unq̃ uidet̃ nec ſydera ſua oſtẽdit: hic poeta
dixit: hic uertex nobis ſemper ſublimis. At illũ ſub pedibus &c. Ad ſcythiam: Scythia regio eſt ad ſeptẽtrio Scy/
nem: q̃ qdem Iuſtino teſte li. ii. adeo editior oĩbus terris eſt: ut cũcta flumĩa ibi nata i meoticũ deide i ponticũ thia
& ægyptiũ mare decurrant. Scythia aũt i oriẽtem porrecta icludit̃ ab uno latere põto: ab altero montibus ri/
phæis: a tergo aſia & phaſi flumine. Riphæũ uero iugũ regionẽ habet aſſiduis obſeſſam niuibus: qppe caſus
cõtinuaꝝ primaꝝ qdam ibi exprimit pœnaꝝ ſimile dãnata pars mũdi & ab rerũ natura i nubem æternæ ca
liginis merſa. Libyæ: libya aphricæ regio ægypto cõtermĩa ut ſcribit Pli. li. v. Strabo uero li. xvii. oſtẽdit totã Libya
aphricam libyam appellatam: Plura etiam Solinus capi. xxiiii. Deuexus: decliuis. In auſtro: Manilius li. iiii.
ait: Aſper ab axe ruit boreas: fugit eurus ab ortu: Auſter amat mediũ ſolem: zephyruſcꝫ profũdũ. De auſtro
aũt multa Pli. li. ii. capi. xix. Vertex: ideſt polus arcticus. Fabius li. viii. ſcribit ꝙ uertex eſt cõtra i ſe aq̃ uel qcqd Ver/
aliud ſimiliter uertit̃: ide propter flexũ capillorum pars ſũma capitis: ex hoc etiam i mõtibus eminẽtiſſimũ tex
idẽ quocꝫ Fabius lib. prĩo dixerat ꝙ uorſus & uortices dixerunt antiq: q̃ primo Scipio africanus in e litteram
ſecũdam uertiſſe dicitur. Caper autem ait uertex capitis eſt: uortex fluminis. Vt autem Pli. li. ii. capi. xv. ſcribit Vor/
poli etiam uertices appellantur. Stix: Strabo li. x. de Arcadia inquit: apud phænecum ſane ſtygis aquæ ſtãt: ſic tex
enim uocant lætalis aquæ ſtillicidium: quam ſacram hominum facit opinio Pli. etiam li. xxi. capi. ii. ait. In Ar Verti/
cadia ad phæncum aqua profluit e ſaxis ſtix appellata: quæ illico necat: hæc ille. Poetæ tamen ſabuloſe deſcri ces
bunt inferorum paludem eſſe deducit quæ a ſtygnos quod eſt triſtitia. Sub pedibus ſtyx atra uidet: De ha/ Styx
bitantibus antarcticum ab hyemali circulo loquitur: qui nobis Antipodes dicuntur ut Iginius ſcribit Cicero Anti
etiam in libro de ſom. docet: e quinque terræ circulis duos habitabiles: quorum auſtralis ille in quo qui inſi/ podes
ſtunt aduerſa nobis urgent ueſtigia: nihil ad noſtrum genus: hic autem alter ſubictus aquiloni tenui nos par
te contingit. Vult autem Cicero intelligere ut ſcribit Mac. libro ſecundo terram quattuor habitari locis quũ
dixit hoſque qui incolunt terram non modo interruptos ita eſſe ut nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare
poſſit: ſed partim obliquos: partim tranuerſos: partim omnes aduerſos ſtare nobis. Interruptio autem omni
um generum a ſe diuerſorum ita quidem a Mac. diſtinguitur. Hi quos ſeparat a nobis peruſta. Similiter ab il
lis qui inferiorem zonæ ſuæ incolunt partem interiecta auſtrali gelida ſeparantur: Rurſus illos a uiuentibus
p noſtri ciguli inferiora intericctio ardentis ſequeſtrat: & illi a nobis extremitatis rigore remouentur. Quem
admodum autem cæteri omnes ueſtigia ſua figere ad noſtra credantur: ipſe Cicero diſtinxit: & auſtrales qui/
dem aperte pronunciauit aduerſos ſtare nobis dicendo: quorum auſtralis ille uidelicet circulus in quo qui i/
ſunt aduerſa nobis urgent ueſtigia: & ideo aduerſa nobis ſunt: quia in parte ſphæræ quæ contra nos ẽ morã
tur. Tranſuerſos uero ſtare nobis uoluit intelligi iferiorem zonæ noſtræ partem tenentes: Obliquos autem
eos qui auſtralis circuli deuexa ſortiti ſunt Plinius quocꝫ libro ſecundo ca. lxvi. plura de antiopodibus. Ma/
neſcꝫ profundi: inferos dicit. Nam quidam manes deos inferos tradunt.

CHRI. Mũdus ut ad ſcythiã Riphæas: Riphæi mõtes Scythiæ i extrema parte Germaniæ a ꝑpetuo uẽ/
toꝝ iactu noĩati ριπτειν. n. iacere ẽ. In his Thanais fluuius orit̃. Vltra hos iacet hora aſſiduis demerſa nebulis.
Vertex a uertendo: qa circa illũ uertit̃ cælũ. Græce polus eadẽ rõne dr̃. Nã πολεω uero ẽ. Sp: qa nunq̃ ſuo cur
ſu diſcedit: ita qui nobis ſit ſupra caput. Styx. a. loqt̃ de ãtipodibꝫ tãq̃ de iferis. De ſtyge uero dicet̃ i. vi. æne. li.

Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis
Circũ percꝫ duas in morem fluminis arctos:
Arctos Occeani metuentes æquore tingui.
Illic ut perhibent aut intempeſta ſilet nox
Semper: & obtenta denſant̃ nocte tenebræ.
Aut redit a nobis aurora: diemcꝫ reducit:
Noſcꝫ tibi primus eqs oriens afflauit anhelis
Illic ſera rubens oſtendit lumina ueſper
Hinc tempeſtates dubio prædicere cælo
Poſſumus: hinc meſſiſcꝫ diẽ tempuſcꝫ ſerẽdi:

SER. Maxius an. qa ipſe cæteris ẽ maior. Circũ
pcꝫ. d. Et circũ. n. ẽ & p. Nã p utrãcꝫ labit̃: maiorẽ cau/
da tangẽs: aluo cõplectẽs minorẽ. In morẽ: fluminis
arctos: Heſiodus ποτωμωρεοντιεοικοσ. Occeãi me.
æquor ti. hoc refert̃ ad fabulã. Nã hæ duæ pellices Iu
nõis fuiſſe dicunt̃: quas poſtq̃ Iuppiter i ſyderum nu/
merum rettulit: Iuno rogauit Tethim ſuam nutricẽ:
ne unq̃ eas pateret̃ occidere. Vnde nũc metuentes di/
xit. ſ. nutricem Iunonis. Vt perhibent: poetice: Nam
in rebus dubiis ſuã denegat fidẽ. In tempeſta: iactuo
ſa: alta: denſa: craſſa: qualis eſt i tempeſta: Poſſe autem
hoc fieri in aliqua parte mundi ut pene totum ſibi uẽ
dicet nox: probat Britannia quæ lucis diues uix quod
dam ſpatium noctibus cedit. Hinc. i. ex ratione aſtro
logiæ. & eſt cõcluſio: Nam hoc dicit non ſine cauſa i/

tuemur ſydeꝝ ortus & occaſus.Hinc.n.uniuerſa no/ ſcunť. Dubio cælo.i.ēt dubio cælo. Tēpeſtiuam pi/ nū:oportunā.Nā tpe iportuno cæſæ arbores cito ter/ mites faciunt ita.n.ligni uermes uocanť. Tꝑibuſq; parem:De rebus cōtrariis fecit declamationē dicēdo parem ex diuerſis Reuera.n.nihil eſt tā cōtrariū inter ſe q̄ æſtas & hyems:& tamē de his annus efficitur.
AN.M .Maximus hic:uidelicet iuxta polū arcticū.

Et quando infidum remis impellere marmor
Coueniat:quando armatas deducere claſſes:
Aut tempeſtiuam ſyluis euertere pinum.
Nec fruſtra ſignoꝝ obitus ſpeculamur & or/
Tēporibuſq; parē diuerſis quattuor annū(tus

Anguis:de dracōe dicit d̄ quo late Iginius & nos ibi ſuperius Et lucidus anguis. Per duas arctos:Macrobius li.ii.docet hoc loco ꝑ ꝓ iter poſitū eē:neq;.n.anguis ſydereus arctos ſeccat:ſed circū eas & iter eas uoluiť non ꝑ eas. Metuētes æquo.ti.Scribit Iginius ꝙ hoc ſignū ut plures dixerūt nō occidir & q uolūt aliq̄ de cā eē iſtitutū negāt Tethyn Oceani uxorē id recipe:cū reliq̄ ſydera eo ꝑueniant ī occaſū.ꝙ Tethis Iunonis.ſit nutrix cui Caliſto ſuccubuerit ut pellex:qd̄ ēt latius docet Oui.li.ii.met.Reuera tamē nō occidit:qa cū ſup nos ſit polus arcticus ſp a nobis uiř. Aequore tin.poetice loqť.debēt.n.occidētia ſydera ſubire æquor:& hoc qa ita apparet cū ſit aliter. Illic:ſub polo antarctico q ſubeſt nobis. Intēpeſta nox:dicta ē a tēpeſtate:tēpeſtas a tpe.Intēpeſta nox quo tpe nil agiť:qd̄ alii cōcubitū appellarūt ꝙ fere oēs tūc cubarēt.Alii ab eo ꝙ ſilereť ſilētiū noctis.Pa/ lu.cōticiniū uocat ut Var.ſcribit. Redit:ad illos nobis īferiores ſole occidēte nobis. Aurora: eſt matutinus ſplēdor ante ſolis ortū:ab eo ꝙ ab igne ſolis ut auro aer aureſcit:ꝙ Varro docuit. Eqs:ſolis eq phlegō Piroys Eous & Aethō.Solis eq lucis debēt q̄ttuor horæ:hæc rubet:hæc ſplēdet:tamen hæc calet:illa tepebit.De his oibus latius uideto noſtꝝ carmē de floribus. Illic:ſub pedibus nřis manētibus. Rubēs.u.Pli.li.ii.ca.xviii.i/ quit ꝙ Saturno color eſt cādidus.Iouiclarus:Marti igneus lucifero cādēs Veſpi refulgēs mercurio radiās &c. idē quoq; li.ii.ca.viii.de Venere ait Præueniēs qppe & ante matutinū exoriēs luciferi nomē accipit ut ſol alter. Cōtra ab occaſu refulgēs nūcupať ueſp ꝓrogās lucē uicēue lunæ reddēs. Hic:a boreali polo ubi ſydera ſunt pluria. Dubio cælo.i.icerto aeri momēto.n.turbať. Meſſiſq; dic.Var.li.i.ca.l.iqt meſſis ꝓprio noīe dř i his q̄ metūť:maxie i frumēto quū uero ē matura ſeges metēdēdū fieri āt debet decreſcēte potius q̄ creſcēte luna ut idē edocet capite.xxvii.dicti libri:& Columella li.ii.ca.xxi.ait.Sed quū matura fuerit ſeges anteq̄ torreať uaporibus æſtiui ſyderis q ſūt uaſtiſſimi ꝑ ortū caniculæ celeriter demetať &c.Plura ēt ſcribit.Palladius de mēſe lu.ca.ii. Marmor.i.æquor ipſū Mare.n.marmor appellāt ꝑꝑ albas ſpūmas & marmoreas manus ꝑꝑ albedinē.Vnde Oui.li.iii.met.de Nar.ait.Nudaq; marmoreis ꝑcuiſſit pectora palmis:& Gel.li.ii.capite.xxvi.ſup illo Enni uerſu Verrūt extēplo placide mare marmore flauo ait ꝙ nō uidebať ei ceruleū mař cū marmoř flauo cōuēire.Sed cū ita ſit ut flauus color uiridi & albo mixtus ſit:pulcherrime ꝑfus ſpumas uirentis maris flauo marmore appellauit hæc ex illo.Quare certū ē mare marmor dici ꝑꝑ albas ſpumas. Infidū:hic Seneca Epi. iiii.iqt:noli huic tranqlitati cōfideř:momēto mař euertiť:eodē die ubi luſerūt nauigia ſorbēř. Armatas:claſſes:ſcribit Pli.li.vii.ꝙ claſſe priceps depugnauit mīos pugnař āt ex quo Theſſali q cētauri appellati ſūt iuēire.

Intēpeſta nox
Cōticinium
Aurora
Planetarum colores
Meſſis

Tēpeſtatiuā pinū:Cato ca.xvii.iqt:rebus materies ubi ſolſtitiū fuerit ad brumam ſemp tempeſtiua eſt:q̄ materies ſemen hēt quū matuꝝ ſemen habet tū tempeſtiua eſt:q̄ materies ſemen non habet quū glubet tum tēpeſtiua eſt eo qa ſemen uiride & matuꝝ habet Mac.ēt li.vi.ſat.meminit. Tēporibuſq; parē:Annus æq̄liter i q̄ttuor diuidiť ꝑtes ſeu tpa:ſūt aūt Ver:Aeſtas:autūnus:Hyems:utq; Mac.inqt li.vii.Ver deus oīum fabricator calidū fecit & humectū.Sicca eſt æſtas & calida autūnus ſiccus & frigidus hyems hūida pariter & frigida eſt Varro āt li.i.ca.viii.ſcribit ꝙ uer dies habet Nōagintaunū:æſtas Nonaginta quinq;:autumnus Nonagitaunum hyems Nōagintanouem.Quādo autē hæc oia initiū habeant uide ibi:Vere nouo Gelidus:&c.

CHRI. Intempeſta.i.talis q̄lis apud nos ē q̄ itempeſta hora noctis diciť:hæc eſt circiter mediā noctem:q̄ nō habet idoneū tps aliqd agendi. Tempeſtiuam:Omne qd̄ ſuo tpe fit tempeſtiue fit.M.aūt Cato ſic ſcribit Materies itē ridica ubi ſolſtitium fuerit ad brumā ſemp tempeſtiua eſt.Quæ materies ſemen habet cū maturū ſemen habet tempeſtiua eſt:q̄ uero nō habet cū glubet.i.corticem detrahit & germinat. Parē:Quāuis ex cōtrariis fiant anni.ſ.ex frigore & calore:& ſicco & humido tamen eā ſeruant parilitatem ut hyems oēs frigidæ æſtates omnes calidæ:q̄ttuoř.t.icipit.n.annus a uere qd̄ facit itroitus ſolis i arietē:nō ſolū qa illa ꝑs anni i/ fātiæ puritiæq; ſimilis fit.Veꝝ etiā qa ut oſtēdūt mathematici incipiēte diē illo q primus oīum illuxit ꝑpeaq; iure natalis mūdi uocať:aries in medio cælo fuit:& qa mediū cælū q̄ſi mūdi uertex eſt aries ꝑpea primum ſignū inter oia habitū eſt q ur mūdi caput in exordo lucis apparuit.Tūc āt cācer lunā geſtabat:ſol cū leone oriebať.Mercurius in uirgine.Venus in libra.Mars i ſcorpiōe. Iuppiter in ſagittario.Saturnius in capricorno erat.

SER. Multa forent q̄ mox cælo ꝓperāda ſereno maturare dať:Ordo ē multa dať maturař q̄ forent ꝓperāda ſerēo cælo.i.in ſerenitate.Nā male qdā forēt ꝑ ſentis tpis eſſe uolūt:ut ſit ſenſus:Multa ſūt q̄ maturare dať mox cælo ſereno ꝓperāda.i.in uſū ſereni cæli: qd̄ nō eſt idoneum:licet re uera fore tātū ſp futuri tēporis ſit:nā foret & ꝑteritū & ꝑſens & futuꝝ cōplectitur.Saluſtius:ni uirtus fideſq; ueſtra ſpectata mihi foret.i.eſſet:Ordo eſt multa maturare dať: & celleriter facere q̄ſi uellis cælo ſereno ꝓperāter facere:nō diligēter poteris facere:dū feſtias. Procudit:cudēdo extenu

Frigidus agricolam ſi quādo continet imber.
Multa forent quæ mox cælo properāda ſerēo
Maturare datur durum procudit arator
Vomeris obtuſi dentem:cauat arbore litres.
Aut pecori ſignū aut numeros īpreſſit aceruis.
Exacuunt alii ualos:furcaſq; bicornis:
Atq; amerina parant lentæ retinacula uiti.

Nunc facilis rubea texatur fiſcina uirga.
Nunc torrete igni fruges:nunc frangite ſaxo.

at. Vomeris obtuſi dentē:Antiqui tamen n addebāt quod nos pp euphoniam in aliquibus detraximus: ut optuſis.In aliqbus n remanſit ut tonſus. Lintres: fluuiales nauiculæ. Aut pecori ſignū aut numeros impreſſit aceruis.i.facit aut characteres quibus pecora ſignanť aut theſſeras:quibus frumentoꝝ numerus deſignať.Nā numeros pro litteris poſuit quibus numeri cōtinenť. Amerina reti.Virgas:de qbus uites religantur:q uirgæ abundāt circa amerinū oppidū Italiæ cuius crebrā in roſciana facit Cicero mentionem. Rubea uirga:q̄ abūdāt circa Rubos Italiæ opidū.Hora.Inde rubos feſſi ꝑuenimus.i.ea uirga:q̄ apud rubos plurima naſcitur. Nunc torrete igni fru.ꝑparate panem quo utamini in ſerenitate:ne ea res impedimento ſit poſtea. | Litres

AN.M. Frigidus agricolā:Docebit iam agenda agricolis imbri cadente.Cato etiā .c.xxxix.ait ubi tempeſtates malæ erunt quū opus fieri nō poterit:ſtercus de ſterquilinio egerito bubile ouile corte & uillam bene purgato &c. Mox:ideſt ſtati:uel deinde:nam & poſt legiť in antiquis. Maturare:id ſignificat cū modo ſtudium adhibere feſtinū:auctore Nonio & Gel.li.ix.c.xi.ait:q Publius Nigidius Maturare inquit eſt quod neq citius eſt neq ſerius:ſed mediū quiddā & tēperatū eſt.At iam quod non ſegnius ſed quod feſtinantius fit id fieri mature dicitur hæc & plura Gel.& Mac.li.vi. Procudit:cudendo exteūat. Obtuſi:hebetati:ſeu hebetis. | Matu rare

Lintres:linter genus ē dolii ruſticani ut oſtendit Cato priſcus ſed hic pro nauia accipi poteſt: de qua Feſtus ait.Nauia lignū cauatū ut nauis:quo in uindemiis uti ſolent.Marcellus uero ait:lintres naues fluuiales.Virgi.li.i.geor.Cauat arbore lintres.De nauia magis placet uel de dolio ruſticano ut patuit. Aut pecori ſignū. Col.li.xii.c.ii.loquēs de Ianuario circa finem ipſius ait:His ēt diebus maturi agni & reliqui fœtus pecudū nec minus maiora quadrupedia charactere ſignari debent.Idem quoq loquens de fine Aprilis ait. Eodē tpe fœtus fœcūdi pecoris ſignari oportet. Numeros īpreſſit acer.numerus ē multitudo ex unitatibus cōſtituta:ſolent aūt agricolæ modioꝝ numeros aceruis ipſis frumētoꝝ īprimere.i.deſignare:uel manu:uel baculo aliquo illos imprimēdo. Vallos:palos. Amerina retinacula:ameria:ut Stra.ait.li.quinto urbs eſt in Vmbria retinacula āt itellige ſalices:Col.n.li.v.de ſaliceto ſic ait.Amerina ſalix gracilē uirgā & rutilā gerit. Mēinit itē Pli.li.xvi.c.lii. Rubea uir.Acro in Hora.li.i.ſermonū:inde rubos feſſi peruenimus docet Rubos eſſe Italiæ urbē:afferēs quoq hūc Virgi.locū.Ego tamē de uirgulto ſanguineo ītelligo:poteſt ēt de rubo ipſo ītelligi.Fiſcina a ferēdo dicta ea.n.cōportāť fructus ac res neceſſariæ.Varro teſtis. Nūc frāgeret:ꝑuerbiū dū pluit molendū eſſe. | Linter | nume rus | Ame rina

CHRI. Frigidus:uel noxius humanis corporibus.Noxiū.n.perſeuerare ſub pluuiis:uel epithetum ē aquarū:ſunt.n.frigidæ.Vel frigidus diſcretiuū ſit epithetū. Operanť.n.nōnulla aliquādo ī pluuia:q̄ nō afferat ſecū frigus.Ergo frigidus hymber.q.d.non omnis hymber:ſed ille q eſt frigidus. Propanda: Aduertenda eſt uis notioq uerboꝝ. Eſt enim feſtinare properare:& maturare. Feſtinatio igitur & properatio habet in ſe utraq tumultuariam celeritatem:q̄uis qui feſtinat multa quidem inchoat: ſed nihil perficit. Qui āt properat īchoata quidem ad exitum perducit:Sed tamen urgēte celeritate multa:neceſſe ē non oīno abſolute fieri. Maturare autem ſecundum Nigidium eſt quod nec citius:nec ſerius eſt:ſed mediū quoddā. Vnde poma matura ſūt quæ neque acerba & imitia neq rurſus caduca & nimium cocta ſed tēpore ſuo tēperate adulta.Hanc interꝑtationem nigidianā ſic Augu.explicabat σπεῦδε βραδέως per quod monebat ut ad rem agendā adhibereť & induſtriæ celeritas : & diligentiæ tarditas.Ex quibus contrariis fit maturitas.Poeta ergo in hoc loco properare & maturare tanq̄ contraria ponit.Nam ī pluuiis fiunt ea quæ per ociū ſub tecto fieri poſſunt. Ne mox ſicco cælo cogamur eodem tempore facere:& quæ ſub tecto fieri poterant:& quæ nunc ſub diuo facere urgemur.Ergo ubi diuerſis tēporibus utraque maturari perbelle poterant.Nūc eodem tempore properare urgemur.Vnde ait Pli.Malū patrem familias eſſe quiſqs interdiu faceret:quod noctu poſſet:niſi in tempeſtate cæli peiorem q profeſtis diebus ageret quod feriatis deberet.Peſſimum q ſereno die potius ſub tecto operaretur q̄ in agro.Vides ergo quid ſit maturare.Itaq cum ſignificamus quid feſtinātius factum rectius præmature q̄ mature factum dicimus Afranius in togata. Appetis dominatū petens ꝑconem atque immature. Procudit:procudēdo acuit q iā a ratione hebes factus erat. Cauat:ſi ex una ſolida arbore facit lintrē dicēs cauat litrē ī arbore.i.cauādo arborē facit litrē. Vallos:ī maſculino genere ſignificat ſingulos palos.Vallū uero ī neutro ſignificat ſeriē ex multis palis. Amerina:ab ameria q̄ urbs ſabiorum ē: ut Rubi ī Cāpāia oppidū fuerūt. | Noxi um | Feſtia re | Prope rare | Matu rare | Vallus | Vallū

Quippe etiā feſtis quædā exercere diebus
Fas & iura ſinant:riuos deducere nulla
Relligio uetuit:ſegeti prætendere ſeptem:
Inſidias auibus molliri:incendere uepres:
Balantumq; gregem fluuio merſare ſalubri.
Sæpe oleo tardi coſtas agitator aſeli
Vilibus aut honerat pomis:lapidēq; reuertēs

SER. Quippe etiam: Non mirum eſt ruſticum aliquas res facere debere per pluuias : quum ſint q̄dā quæ facere poſſit etiā feſtis diebus. Fas & iura ſinūt: diuina humanaq iura permittunt. Nam fas ad religionem: iura pertinent ad homines. Riuos deducere:nulla religio uetuit ideſt ſiccare.Nam irrigare inducere eſt:ut Deinde ſatis fluuiū inducit.Sane ſciendum Varronem contra religionem eſſe uel ſi irrigentur agri uel lauētur animalia feſtis diebus. Nymphæ enim ſine piaculo nō poſſunt moueri. Sed ſcimus neceſſitati religionem cedere.Vnde perite Virgilius ait. Balantumq gregem fluuio merſare ſalubri ideſt ſalutifero.Nam dicturus eſt in tertio:Scabie tentari animalia niſi lauentur.De irrogatione uero nihil ad hunc pertinent locum:quia deducere ut diximus ſignificat ſiccare. Coſtas aſelli:aut re uera Coſtas:aut Citellas:ut Horatius.Himuli capuæ clitellas tēpore ponunt. Agitator:Verberator ab agendo dictus. Vilibus pomis:abundantibus ut Vilemq faſellum. Lapidem īcuſum: | Fas | Iura | Irriga re

Manualem molam cudendo aſperatam. Maſſam picis urbe reportat: aut qui oleum uel poma portauerat ad urbem. Aut certe ideo reportat: quia pix in agris naſcitur: & in urbem diſtracta in agger a pleriſq; reportatur.

AN. M. Etiam feſtis: Colu. li. ii. c. ulti. ait ꝙ pontifices negant ſegetē feriis ſepiri debere. Vetant quoq; lanarum cauſa lauari oues niſi propter medicinā. Virgilius ꝙ liceat feriis flumine abluere gregē precepit: & iccirco adiicit fluuio merſare ſalubri. i. ſalutari. Sunt. n. uitia quorū cā pecus utile ſit lauare. Feriis āt ritus maiorū etiā illa permittit: Far pinſere: faces incidere candelas ſeruare uineā cōductā colere: piſcinas lacus foſſas ueteres tergere & purgare: ſtercora æquare: caſeū facere &c. Fas & iura: fas a fando dicitur auctore Feſto: fas ad relligionē: iura pertinent ad homines: fas igitur & iura ſinunt ideſt diuina humanaq; iura pmittunt: nā fas lex diuia eſt ius lex humana. Riuos deducere: ideſt attenuare uel detergere teſte Macro. li. ſat. iii. nā feſtis diebus riuos ueteres ſordidatos detergere licet: nouos fodere non licet. Et Pli. li. xviii. inquit humiliorē agrū foſſione concidi atq; ſiccari utiliſſimū ē: foſſas āt retuſis locis apertas relinqui.

Reli/gio Religio: eſt deorū cultura ut Nonius īquit religio itē metus uel ſollicitudo: legito āt plura in Gel. li. quarto. c. ix. & i Macro. li. iii. Sepē: de ſeptis & ſepibus

Inſide/re multa Varro libro primo. c. xiiii. & xv. Inſidias: inſidere eſt doloſe aliquem expectare: unde & inſidiæ nominatæ ſunt. Virgilius li. decimo prio. Et ſyluis inſedit iniquis. Vepres: ſpinas. Fluuio merſare ſalubri: id iam

iſidiæ patuit per Columellam. Sed Macrobius etiam libro tertio id quoque declarat dicens Cauetur enim iure pōtificio ut quoniam oues duabus ex cauſis lauari ſolent: aut ut curetur ſcabies aut purgetur lana. Feſtis diebus purgandæ lanæ gratia oues lauari non liceat: liceat autem ſi curatione ſcabies abluenda ſit: ideo hoc inter con

Cudo ceſſa numerauit. Balantumq; gregem &c. Coſtas: dorſum. Agitator: ductor agaſo aliter. Incuſum: cudere

Incu/do a cedendo dictum: ut ait Feſtus. Inde fit incudo incudi uel incuſi incuſū per ſimplex ſ qd latius i ſpica oſtēdi.

CHRI. Feſtis: Dierū diuiſio eſt: ut alii feſti: alii profeſti: alii interciſi dicant. Feſti dies dicati ſunt in qbus ſūt

Dies, p/feſti ſacrificia: æpulæ: ludi: feriæ: Profeſti ii ſunt in quibus rempublicā & priuatā gerere licet. Hi continēt faſtos comitiales cōpendinos & pliares. Interciſi uero deorū hominumq; cōes ſunt. In his cū hoſtia ceditur: fari nefas

Dies i/terciſi eſt: interciſa & porrecta fari licet. Rurſus cum adoletur non licet. De feſtis & profeſtis ita ait Plautus. Feſto die ſi quid prodegeris profecto egere liceat niſi pepercerís. Longe plura notanda ſunt in diuiſione dierum: Sed iis erit accommodatior locus. Conſultus autem Sceuola quid feriis agi liceret inquit quod pretermiſſum noceret. Itaq; neq; qui bouem adhibitis operis ex ſpecu quo delapſus eſſet eduxiſſet. Neq; qui fractam tecti trabē fulciſſet ferias polluebat. M. autem Var. ait negare pontifices ſepes feriis ſepiri debere. Vetant quoq; oues lanarum cauſa lauari: ſed propter medicinam. Vnde poeta fluuio ſalubri dixit. Licet præterea inferiis far pinſere: faces incidere: candelas ſeuare: piſcinas: lacus: foſſas ueteres tegere: & purgare: prata ſ cilire ideſt ſtercora æquare: fœnū in tabulata componere: fructus oliueti conductos cogere caſeum facere. Arbores ferendi cā collo: uel mulo clitellario afferre. Sed iuncto aduehere non permittitur. Neq; apportata ſerere: neq; terrā aperire: neq; arborem collocare: neq; ſementem adminiſtrare niſi catulo feceris. Vuas & oliuas conditu legere licet. In horto quicquid olerū cā facias omne licet. M. Cato Mulis equis aſinis nullas ferias eſſe dixit. Ideq; iungere boues

Sepes pmittit lignorū & frumētorū aduehendorū cā. Sepes: qua agrū circūdamus. Hinc ſepire. Agitator: aſſiduus

Aſi/nus ac frequens impulſor. Nā cū aſinus & ſenſu & corpore tardus ſit: quia ī eo atrabilis eſt: niſi aſſiduo uerberetur non mouet. Nā ut ait Albertus magnus: i quibus atrabilis prædominatur prædurioris corporis ſunt: unde minus ſentiunt. Quinetiam ſi ex corio aſini quo onus portat calcei fiunt: nullo quis aſſiduo & longo itinere frangi poſſunt: ſed adeo dureſcunt ut pedes illud ferre nequeant. Verum adeo lubrici ſunt huiuſmodi calcei: ut geſtātes ſæpe ad caſum ipellant. Adeo frigus eſt aſinus ut in frigidis locis non naſcatur. Sunt aſini ſilueſtres quos onagros græci appellant: Ex iis igit manſuefactis & Aequa ueloces i curſu mallæ gignuntur duritia eximia pedū: ſed rugoſo corpore: indomito animo: ſed generoſo. Onagro & aſina genitus omnes antecellit. Horum in Phrygia & Lycaonia greges multi ſunt: qui ad ſeminationes idonei ſunt: ꝙ ex ferro fit manſuetus facile ex manſueto ferus nunꝙ. Manſueti i Italia ſunt oēs: ſed in ea reatini reliquos antecellunt: præſtātiſſimi ēt i arcadia. Hinc Perſius. Findor ut arcadiæ pecuaria rudere credas: Pullos aſinarū epulari Mœcenas inſtituit. Poſt eum interiit auctoritas ſaporis.

SER. Ipſa dies alio: Pleniſſime de lunæ diebus oībus expreſſit Heſiodus: quā rem breuiter iſte plibet. Fœlices operū: aptos fœlicis operibus. Quintam fuge: dicitur. n. hic numerus Mineruæ eſſe conſecratus quam ſterilem eſſe conſtat. Vnde etiam omnia ſterilia quinta luna naſci dicuntur: ut orchus furiæ: gygātes. Pallidus: quia pallidos facit. Eumenides: ut ſæpe diximus κατευφημισμον Eumenides uocantur. Nefando: ſacrilego per coeū aūt & Iapetum Tiphœum oēs gygantes intelliguntur. Fratres: Othum & Ephialtem dicit. Pelio oſſam: o longa eſt ſed fit breuis ſequēti uocali o: ut Sub ilio alto. Septima poſt decimam fœlix Aut ſeptimā decimā: dicit aut hoc dicit fœlix quidē ē ſeptima ſed fœlicior decima: ut primū locū decimæ reliquat. Alii quartādecimā accipiūt: ut ſit fœlix eſt ſeptia duplicata ideſt cuius numerus poſt decimā iuenit: quo die reuera melius uites ponimus.

Incuſum: aut atræ maſſā picis urbe reportat.
Ipſa dies alios alio dedit ordine luna
Fœlices operū. quintam fuge: pallidus orcus
Eumenideſq; ſatæ: tum partu terra nefando
Cœumq; Iapetumq; creat: ſæuumq; typhœa
Et coniuratos cælum reſcindere fratres:
Conati ter ſunt imponere pelio oſſam:
Scilicet atq; oſſæ frōdoſum īuoluere olympū.
Ter pater extructos diſiecit fulmine montes.
Septima poſt decimam fœlix & ponere uites
Et preſſos domitare boues: & licia telæ
Addere: noua fugæ melior contraria furtis.
Multa adeo melius gelida ſe nocte dedere:

Aut quum ſole nouo terras irrorat heous.
Nocte leues melius ſtipulæ nocte arida prata

Noua fugæ melior contraria furtis:non ut quibuſ/dā īperitis uidet̃.Vir.aut fugam ſeruis ſuadet:aut eis indicat dies quibus ſe a rapinis abſtineant.Nam & fugā de profectiōe & curſu legimus: ut ſimul arua fuga ſimul æquora uertit.Etiā uelocē equum fugacem dicimus.Et fuga poteſt ēt honeſta eſſe: ut ſi quis hoſtem. Si quis iminētem tyrannum:ſi quis ſæuum iudicem fugiat.Cōtraria autem furtis illuc ſpectat: ut domino ſit ſpes iueniēdi qđ amiſerit:& ſeruus rapere aliqđ aufugiēs formidet. Adeo:ualde.Ter.Adoleſcētē adeo nobilē. Melius ſe nocte ddeɼūt:Melius nr̄o obſequūtur labori nocte nomē ē adeo ut ei Hor.iūxerit ꝑpoſitionē ut iugulēt hoīes ſurgūt de nocte latrones.nā aduerbiū noctu facit ſicut diu Sal.diu noctuq; laborare:feſtiar.

AN.M. Maſſam picis:Colu.li.xiii.ſcribit picē ruſticos opari & in uaſis & ī uinis cōdiendis:ſed plura Plinius li.xiiii.c.xxiiii. Luna:Pli.li.xviii.c.xlvii.ait ꝙ Virgi.ēt in numeros lunæ quædā digerenda putauit Democriti ſecutus oſtentationē.Multa ēt Varro de lunaribus diebus li.i.c.xxxvii. Quintā fuge: ueteri ſupſtitione creditū eſt quicquid quinta luna naſceretur ſterile atq; dānoſu m fore:infantēq; tunc natū iuuenē moriturū. Heſiodus quoq; de diebus ſic ait.Sit tibi præterea ſeries ſeruanda dieꝝ Ab Ioue natæ omnes:ſunt ab Ioue tēpora nata.Vltima menſis erit nullo exercenda labore: Hac genio utendum: illa omnes feſta per urbes Ducitur:illa forum claudit:neq; iura reſoluit.Prima dies ſacra eſt:& quarta:& ſeptima prima Natus Apollo die radiantia lumina fudit Luce domū quarta fœlix ducenda ſit uxor.Omine captato:ſunt omnia proſpera rebus. Et licet incuruam trabibus componere nauim. At quintas fuge:nanque illarum pallidus orcus Tum diræ eumenidum facies toto orbe uagantis.Caſtigant ſi qua in terris periuria falſum Affirmant: quæ lis alterne agitata creauit Sexta dies triſtem oſtendit mulieribus ortum. Læta uiris:multique etiā naſcūtur in illa Quis mala mens falax animus falacia uerba.Et qui concubia exercent arcana per artem:Hac quibus fœtus licitum caſtrare uel hædos.Et licet infixa pecudes circundare mandra.Scindimus octaua forti genitalia tauro:Caſtra muſque ſues.fœlix eſt ponere plātas Nona:uiros gigni uel amica ſorte puellas.Luce uiris decima fauſtoſquoque credimus ortus.Vnaque poſt decimam fœlix incidere uites: Et tempeſtiuam ſegeti ſupponere falcem. Hoc curat biſſexta etiam fœlicior illa:Stamina & ex alto tenuiſſima torquet arachne. Ingentem accumulant formicæ farris aceruum.Et iuuat arguto percurrere pectine telas.Tunc quoque ſylueſtres licitum caſtrare iuuencos.Tertia poſt decimam plantaribus optima ſurgit.Spargere ſemē humi pallet contraria ſemper. Quartaque poſt decimam mulierum proſpera natu.Sextaque poſt decimam plantaribus inuida ſurgit. Septima poſt decimam cereris terat ordea ſacræ.Ingentemque licet ferro diſcindere ſyluam. Ac uarias aptare trabes: quibus ardua tecta Moliri:aut ſtructam poſſis agitare carinam. Orcus:ideſt Pluto:ait enim Cicero in Verrinis ut alter orcus ueniſſe ætnam & nō Proſerpinam:ſed ipſam Cererem rapuiſſe uideatur. Sūt qui uelint orcum dictum ex eo ꝙ dii iurabant per ſtygem.Eſt enim orcos iuſiurandum:& orcoo ad iuſiurandum uoce Eſt orcus etiam apud Homerum libro ſecundo iliad. Theſſaliæ fluuius qui peneum olei inſtar ſupernarat: ſed breui ſpacio portatum abdicat penales aquas diriſque genitas argenteis ſuis miſceri recuſat:auctor Plinius libro quarto capitulo nono. Eumenides:furiæ dicuntur per antiphraſim Alecto Tiſiphone Megæra ab eu & mane quod utrunque bonum ſignificat:cum ipſe omni bono careant:ſunt qui mites interpretentur. Earum nomina in carmine de floribus ſum interp̄tatus:fuere autem Noctis filiæ ſecundum Maronem. Tū partu:Titanus cæli filius uxorem habuit Terram:ex qua plures ſuſcepit filios cum quibus aduerſus Iouem deoſque reliquos bellum habuit:eiſque cælum conantes eripere montes montibus ſuperimpoſuerūt demū a diis cæſi & fulmine interempti ſunt.Ex eorum poſtea ſanguine & terra nati ſunt gigantes: qui etiam bellū mouere Ioui ut patres fecerant:atq; eos adeo terruere:ut in ægyptum uſque formis mutatis fugarent:habuere q; pedes anguineos.Sed de gigantum hiſtoria Macrobium libro primo ſat.legito. Et Strabo libro quinto de campe Phlegræo meminit. Coeum: is Titanis Terræq; filius Latone pater extitit:ut aſſerit Ouidius li.vi.

Orcus *orcoo* *Eume nides* *Tyta/ nus* *Coeū*

Lapetum:in antiquis textibus lapetium & lapitum legi. Typhœa:Typhon uel Typhœus trium ſyllabarū cum eu diphthongo in fine: & non cum oe diuiſa uel coniuncta: Gigas fuit de quo Seneca in Octauia: Non tam ferum typhona neglecto ioue irata tellus edidit quōdam parens.hunc dicit Lac iouem prouocaſſe de regno: hinc ab irato Ioue fulminatum & teſte Oui.libro quinto met.Siciliæ ſuppoſitus eſt:Typhos autem ſupbia dicitur:Typho incendo:Typhoomæ inaniter iacto ſuperbio. Fratres:Oetum & Ephialtem intelligit qui fuere Neptuni filii ex Iphimedia uxore Alcei filii Titanis & terræ.Hinc Aloidæ dicti Virgi.libro ſexto æneι. Hic & aloidas geminos immania uidi Corpora:qui manibus magnum reſcindere cælum Agreſſi: ſuperiſq; iouem detrudere regnis.Hi ut aiunt nouem digitis menſe quoq; excreſcebāt.dicit autem Homerus his ideo tam magnum incrementum fuiſſe eo quod a terra nutrirentur eoſque nō amplius nouem annis uixiſſe. Et eorum deſignans magnitudinem dicit nouem brachiorum amplitudinem habuiſſe longitudinem uero nouem paſſuum:ut aiunt. Pelio:Pelion Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes ſunt ut Solinus etiam edocet. Conatu:in hoc uerſu bis non fit ſynaloepha. Multa adeo:docebit iam quæ nocturno tempore quæque diurno melius fiant. Adeo:ideſt certe:uel adeo melius ideſt longe melius. Heous:heoos lucifer matutinus orientalis Heous dicitur.Eos uero aurora oriens. Sole no.ſecundū illos loqt̃ qui dicebant ſolem die quoque nouū fieri. Irrorat:hoc ideo dicit quia circa auroram ſolet plus roris deſcendere ſolis uidelicet uicinitate:quo quidem gelu ſoluit:hinc Ptolemæus in libro quattuor partiū ait:Stellæ uero matutinales ex quo apparēt de ſub radiis ſolis uſque ad ſtationem primā plus deſiccant:a qua uſq; ad ſuam ocultationē magis infrigidant.

typhō *Pelion* *Oſſa* *Olym pus* *heoos* *Eos*

CHRI. Maſſam picis:nam antiqui agricolæ & ad uina condēda & ad uaria quadrupedum hominumque remedia:& ad multos alios uſus picem adhibebant. Ergo emebāt picem in urbe:quam i agrū referrent.Re/

portant:quia e locis ubi enata eſt in urbem uenalis importatur :atq; ex urbe a uariis empta ruſſus in agrum
Liciū reportatur. Licia telæ: Etiā quo ſuimus ueſtes licium dicimus : Florentini a ſuendo reſe appellant ῥάπτω græce ſuo ſignificat:cuius præteritum perfectum eſt ἔῤῥαφα.Hinc dicimus reſe.

Tondentur:noctis lentus non deficit humor.
Et quidam ſeros hyberni ad luminis ignes
Peruigilat ferroq; faces inſpicat acuto.
Interea longum cantu ſolata laborem
Arguto coniunx percurrit pectine telas:
Aut dulcis muſti uulcano decoquit humorē
Et foliis undam tepidi deſpumat aheni.
At rubicunda ceres medio ſucciditur æſtu:
Et medio toſtas æſtu terit area fruges.
Nudus ara:ſere nudus: hyēs ignaua colono:
Frigoribus parto agricolæ plerūq; fruuntur:
Mutuaq; inter ſe læti conuiuia curant.
Inuitat genialis hyems:curaſq; reſoluit.
Ceu preſſæ cum iam portum tetigere carinæ:
Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas.
Sed tamē & qrnas glādes nūc ſtrigere tēpus
Et lauri baccas oleamq; cruentaq; myrta:
Tunc gruibus pedicas & retia ponere ceruis.

SER. Non deficit:nō deſerit:unde & qui deſerūt
Defe/ctores exercitū ad hoſtes tráſeuntes:defectores uocant. Faces inſpiciat:Incidit ad ſpeciē & ariſtā imaginē. Aut dulcis muſti:Vulcano decoquit humorē : Hypemetrus uerſus eſt:unde & ſequēs a uocali inchoat.Bene autem ait.Decoquit humorē:ideſt rē ſuperfluam: ſicut ſupra poſuit.Luxuriē ſegetū tenera depaſcit ī herba. Nudus ara ſere nudus: Adeo ſereno ut cælo amictū poſſis contemnere.Sane quidā poſt hoc Hemiſtichū dicit̄ ſubſecutus: Hibeóis frigore febres. Hyés ignaua:quæ ignauū redit colonū. Plerūq;:quia dicturus eſt aliqua quæ ruſticus ét hyeme poſſit efficere. Genialis hyems: Voluptuoſa conuiualis.Nā quo
Indulgere Géio tiens uoluptati opā damus īdulgere dicimus. Géio: unde & contrario habemus in Teren.Suū defraudás geniū. Præſſæ carinæ:honuſtæ. Impoſuere coróas: aut re uera coronas aut ſpiras funiū accipimus. Sed tamē & quernas glan.ſunt aliquæ deriuatiōes ex uſu magis q̄ ex rōne uenientes ut quernus & ficulnus:ilignus colurnus a corylo:ilice:ficu:q̄rcu. Cruēta:matura enim cruoris imitantur colorem. Pedicas: Laqueos quibus pedes illaqueantur.

AN.M. Tondentur:ideſt ſecantur. Noctis lētus nō deficit hu.Cāē luna:cuius maior uis eſt humectare:ut Ptolæmeus inqt ī li.quatruor tractatuū. Decoquit humorē:uerſus eſt hypermeter. Vulcano: igni
Vulcanus ignē repit Vulcanus.n.ut Diodo.li.i.ſcribit fuit ignis iuentor apud ægyptios:ubi primus regnauit. Aheni:ærei uaſis interponitur āt h inter primas uocales:de quo lege Gel.li.ii.c.iii. Nudos:ideſt ſereno aere ut pallium deferas. Nudus ara:id quidē Heſiodi ē.Ait.n.Nudus ara:nuduſq; ſere:& mete corpore nudo.Si tēpeſtiuos agroꝝ ducere cultus Augeriq; illos magnis ſucceſſibus optas. Hyems:pluuia tēpeſtas uel ipſa bruma. Ignaua: inutilis nō apta īduſtriæ:nā induſtrios gnauos dicimus. Mutua:reciproca nūc hic:nūc ibi inter ſe. Stringere:de
Myrta cerpere ſecundū Noniū. Lauri baccas:haꝝ uim docet Pli.li.xxiii.c.xxviii. Cruentaq; myrta:cruenta ait quia Plinius libro uigeſſimotertio capi.uigeſimonono.Ait q̄ myrtus ſatiua candida minus utilis eſt medicinæ q̄ nigra ſemen eius medetur ſanguinem excreantibus.Item contra fungos ī uino potum:odorem oris comendat &cæ. Pedicas: Manilius libro quinto ait Currentiſq; feras pedicarum compede nectunt.
muſtū CHRI. Dulcis muſti:optime dulce dixit muſtū.Nā ut oſtēdit Macro.In muſto ſola dulcedo ē ſuauitas nulla.Nā uinū ipſū in ſua īfantia dulce ē.Cū uero pubeſcit magis ſuaue q̄ dulce ē.Haꝝ duaꝝ reꝝ diſtātiæ Homerus teſtis ē.Vocat.n.mel dulce uinū ſuaue.Muſtū āt latini nō ſolū uinū ſed qcq̄d nouellū eſt nominauere. hic
Decoquit Neuius uxorē ducere ſi muſta ē. Decoquit:coquendo minuit.Id.n. eſt decoquere. Vnde decoquere dicunt̄ mercatores:quando rationes ſuas uehementer minuūt:ut fidē fallāt. Humorē:q̄ i uino aqueus ē Nā q̄ i muſto ſit aqua ſic probat̄ ut ait Macro.q̄a uetuſtate fit mēſura minus:ſed ui ac robore acrius.Ex decoctiōe fit defrutū:ac ſi magis decoquatur trāſit in ſapā:Nā paſſum ē id uinū dulce:quod fit ex uuis paſſis.Patiuntur enim uuæ cum adhuc in uite pendentes tortis de induſtria pediculis botrionis cū iā eas ſuccus q̄ a uite prouēit deficiūt langueſcūt atq; in rugas cōtrahunt̄.Faciebāt p̄terea paſſū ex uua quā græci ſticā uocāt nos apiciná. Vuæ enim ī uite diutius ſole adurunt̄ aut oleo feruēte. Alii ſiccāt ī ſole uuas expāſas:donec paulo amplius dimidium pōdus ſuperſit.Poſtea aridū acinū in dolium coniiciunt:inde muſtū iferūt ut grana ſubmerſa ſint: quod
Ignauus ubi cōbiberit ſeq; impleuerint p̄lio p̄muntur. Ignaua:ab effectu.i.q̄ colonos ignauos.i. pigros facit. Eſt enī ignauus ab eo quod ē nauus & in priuatiua dictione:& mutatur in g euphoniæ cauſa.Nauum enim proprie dicimus celerem & uehementem in rebus agendis dictum a nauium uelocitate. Hinc dicimus nauare ideſt
nauus ſtrenue perficere. Cicero in Verrem:Nauus & pudens & probus filius eſſet.Item ī epiſtola ad Torquatū. Sed
Nauat quia nemo ē adeo afflictus q̄ ſi nihil aliud ſtudeat niſi id quod agit : Poſſit nauare aliquid & efficere.itē.p.M.
Genialis Celio:Si me audiant:nauēt aliā operā aliā ineant gratiā in aliis ſe rebus oſtentent. Genialis:recte a Seruio exponitur uoluptuoſus a Genio.Cui īdulgere dicimus quotiés uoluptatē q̄rimus.Ou.Enodis abies curuatq; glandibus ilex: Et plantanus genialis acerque coloribus impar. Alii a gignendo dictum uolunt: & aparatum omnem nuptiarum genialem apellant quia nuptiæ gignendi cauſa inſtitutæ ſint. Ouidius de arte amandi. Ducuntur raptæ genialis turba puellæ.Et potuit multas ipſe decere timor. Glandes:in quercu:ilice:aeſculo
Bacca cerro & robore.Nuces eorum ſunt quorum cortex durior & magis ligneus eſt ut in iuglande: & mygdalo: i
Acius corilio.Bacæ ſunt oleæ:lauri:corni:& huiuſmodi. Acini uero uuæ:hebuli:ſambuci:mali punici: & ſimilium
Poma dicuntur.Poma poſtremo mala pira:& talia.

SER. Auritos lepores: Maiores aures habentes. Hora. aliter ait: Doctū & auritas fidibus canoris ducere quercus: ſenſum audiendi habentes. Balearis: fundæ hiſpanicæ a balearibus inſulis Hiſpaniæ ubi inuenta eſt funda. Quid tēpeſtates autumni & autūnali tēpore fiunt tempeſtates: quando nec plena æſtas eſt nec plena hyems Vnde mediū & confine utriuſq; temporis ex coniunctione contrariaꝝ reꝝ tēpeſtates efficit. Sane ſciē dum ultimas partes tā autumni q̄ ueris ſignificare quibus ſunt procellæ: quod de autūno hic indicat uerſus. Atq; ubi iā breuiorq; dies & molior æſtas. De uere hic. Spicea iam campis cū meſſis inhorruit. Deinde ait. Ruit: ideſt pcipitatur in finem. Vigilanda uiris: Vigilanter prouidenda. Spicea meſſis: Spicos de maturis frugibus abuſiue dicimus: nā proprie eſt ſpicus quū p culmi folliculū. i. extremum tumorem ariſtæ adhuc tenues in modū ſpiculæ eminent. Inhorruit: intremiſcit. Fruméta lactentia: adhuc tenuia & lactis plena. Sane ſciendū Varronē in libri diuinaꝝ rerum dicere Lactantem deum eſſe qui ſe infundit ſegetibus: & eas facit lacteſcere. Et ſciendū iter lactātem & lactentem hoc ītereſſe: q; lactans eſt qui lac pbet: lactens cui lac p bet. Stringeret: ſecaret: ut Hic ubi dēſas agricolæ ſtrigunt frondes. Omnia uentoꝝ cōcurrere inter ſe: ut Mutati tranuerſa fremunt. Sublimē expulſam eruerent. i. per ſublime portarent erutam ſegetē. Turbine nigro: tempeſtate noxia Hora. Hic niger eſt: hunc tu romane caueto. Culmūq; leuē: Culmus ē ipſe calamus. Stipulæ uero folia q̄ ambiunt culmū. Agmē aquarū: Impetus: ut leni fluit agmine thybris. Eſt aūt hic ecbaſis poetica ad deſcribendam tempeſtatem. Spicus Lactāſ Lactēs Culmus Stipula

Auritoſq; ſequi lepores: tum figere damas:
Stupea torquentur balearis uerbera fundæ.
Quū nix alta iacet: glaciē quū flumia trudūt
Quid tempeſtates autumni & ſydera dicā:
Atq; ubi iam breuiorq; dies & mellior æſtas
Quæ uigilāda uiris. uel quū ruit ibriſeꝝ uer
Spicea iā cāpis quū meſſis inhorruit. & quū
Frumenta in uiridi ſtipula lactantia turgent:
Sæpe ego quū flauis meſſorē induceret aruis
Agricola & fragili iā ſtrigeret hordea culmo
Omnia uentorum concurrere prælia uidi:
Quæ grauidā late ſegetē ab radicibus imis
Sublime expulſā eruerent: ita turbine nigro
Ferret hyēs culmūq; leuē ſtipulaſq; uolantes.
Sæpe ēt immēſum cœlo uenit agmen aquaꝝ
Et fœdam glomerāt tēpeſtatē imbribus atris

AN. M. Auritos: auritus a magnis auribus dr: alias ab audiendi facultate: ut ſcribit Feſtus. Damas: de his uideto ægloga. viii. Balearis fundæ: baleares inſulæ in hiſpania a græcis dictæ a fundaꝝ iactu: quibus homines maxime utebantur auctor eſt Diony. Ballo autem iacio denotat: hinc balearis remoto l unico Florus āt li. iii. de balearibus inquit: tribus quiſq; fundis pliatur: certos eſſe quis miretur ictus: cum hæc ſola gentia arma ſint id unū ab infantia ſtudiū: cibū puer a matre non accipit: niſi quem ipſa monſtrāte pcuſſit. Quid tempeſtates autū. oſtendit qualibet anni parte fieri tēpeſtates propterea cognoſcendas ne nimis obeſſe poſſint Sydera: quæ ſcilicet tempeſtatē producunt ut delphin ſol in uirgine: capra: argo: cētaurus: hædi: corona: uergiliæ: caſſiope: tauri caput &c. de quibus late apud Colu. libro decimoſecundo. ca. ſecundo. Atque ubi iam breuiorque dies: de bruma intelligit: eſt autem ordo: & quid dicam ubi ideſt quando dies breuior eſt: & mollior æſtas ideſt ipſius brumæ calor remiſſior q̄ ſcilicet fuerit in autumno. Vigilanda: uigilandum eſt brumæ tempore ob paruos dies longaſque noctes. Vnde Colu. etiam libro decimoſecundo cap. ſecundo ait. Optimū eſt intra cal. decembris ſementem confeciſſe: ſed etiam longis noctibus ad diurnum tempus aliquid adiicien dum eſt: nam multa ſunt quæ in lucubratione recte aguntur. Inertiſq; agricolæ eſt expectare diei breuitatē. Vel quū ruit: uel quid dicam &c. Imbriferum uer: De uere hudo latius ſuperius dictum eſt. Quum meſſis: uel quid dicam quum meſſis &c. Lactantia: lacte plena dum enim adhuc moleſcūt lacte plena eſſe uidētur ipſa grana. Flauis aruis: propter flaua frumenta dixit. Ventorum: uentus eſt fluctus aeris teſte Plinio li. ſecundo. Quæ grauidam: Ordo ē: quæ uentoꝝ prælia eruerēt ab imis radicibus ſegetē late grauidā ſublime expulſam eruendo enim in altum expelunt. Hyems: uentoꝝ tempeſtas & uiolentia: nam de pluuia iā dicet. Balea res

CHRI. Lepores: Hoꝝ plura ſunt genera: nā & quos cuniculos appellant: inter hos ſcriptores reponūt. In alpibus cādidi gignūtur quibus hibernis menſibus pro cibatu niuē eſſe crediderunt. Certe liqueſcente ea ruteſcunt annis omnibus. Archela. leporibus utranq; uim ſingulis ineſſe ſcribit: ac ſine mare equæ gignere. Lepus ſolus omnium teſte ēt Ari. pter hominē & daſipodem ſupfœtat alium educans: aliū in utero pilis ueſtitū alium implumem: alium inchoatum gerens. Damæ: manſueſcunt raro cum feræ iure dici non poſſint cōplura ſunt nec placida nec fera: ſed mediæ inter utrunq; naturæ: ut hirundines: apes & delphini. Fūdæ baleares: Baleares duæ hiſpanici maris inſulæ ſūt quas īter Tarraconis & Sucrōis maritimam eſſe ſitas contingit De his Philetas ſcribit: Hirta inqt ueſtis & ſordida rarus limbus inuoluit & iūceū ornamētū. Fūdas uero hēnt aut iūceas aut ſetis cōtextas: aut neruis i iis habeāt ſūt aut lōgiores: aut mediocres: aut breuiores ut uolūt ictus aut longiores eſſe aut propinquiores. Pueri ita exercentur ut alioquin ne panis quidem illis exhiberetur niſi funda prius quicq̄ attigiſſent. Viris: hominibus fortibus ideſt a quibus abeſt omnis ſegnitia: & laborum patientes ſunt. Agmē: Magna uis cum impetu. Fœdam: Nō ſolum aſpectu turpem: ſed quæ omnia proſternendo deturpat: uel fœdam crudelem ut ſenſum det rei ſenſu carenti. Grauidam: cuius ſpicæ plenæ ſint. Lepus Baleares

Collectæ ex alto nubes ruit arduus æther:
Et pluuia ingenti ſata læta boumq; labores

SERVI. Collectæ ex alto nubes: ab aquilone q uiq; de alto flat. i. a ſeptentrione: & tempeſtates grauiſſimas facit. Nā auſter humilis eſt. Vt Mundus ut ad ſcythiā riphæaſq; arduus arces: pmitur libiæ deuexus in

Diluit.implétur foſſæ:& caua flumia creſcũt.
Cũ ſonitu:feruetq; fretis ſpirantibus æquor:
Ipſe pater media nimborum in nocte coruſca
Fulmina molitur dexta:quo maxima motu
Terra tremit:fugere feræ:& mortalia corda
Per gẽtes humilis ſtrauit pauor:ille flagranti
Aut athõ:aut rhodopẽ:aut alta ceraunia telo
Deiicit:ingeminãt auſtri:& déſſimus imber:
Nũc nemora ingẽti uento:nũc littora plãgũt
Hoc metuens cæli menſes & ſydera ſerua:
Friglda ſaturni ſeſe quo ſtella receptet:

auſtros. Ruit arduus æther: Tonitribus percrepat: ut Celiq; ruina. Caua flumina:profunda & alta. Luca. Rutubãq; cauũ. Spirantibus: In motu poſitis: alibi. Qua uada non ſpirant: nec tracta remurmurat unda. Coruſca fulmina: ideſt coruſcantia. Vt Sibila lambebant linguis uibrãtibus ora. Humilis pauor: Qui humiles reddit: ut pallidus morbus: aut atho aut rhodopẽ. Per tranſitũ ſecundum epicureos loquitur q dicũt fulmina nõ iudicio deoꝝ ſed ex nubibus
Athõ fieri. Nã montes quid neceſſe fuerit fulminari? athõ ãt mõs ẽ græciæ: rhodope mons Thraciæ. Aut alta
Ceraunia ceraunia: montes ſũt Epiri: a crebris fulminibus dicti. Plangit: reſonare facit. Al i legunt plangũt. ut ſit nemora & littora plangunt. i. reſonant. Hoc metuens cæli mẽſes & ſydera ſerua. i. xii. ſigna quibus mẽſes cognoſcimus. Sydera ãt uel tẽpeſtates uel planetaꝝ motus. Sciendum ãt: ut diximus de planetis. v. duos eẽ noxios Martẽ & Saturnũ: duos bonos. Iouẽ & Venerẽ Mercurius uero talis eſt qualis ille cui iungitur. Vnde ẽt fingit miniſter eẽ deoꝝ: q coꝝ obtẽpat p̄ẽti. hic ẽ q dicit: In quos cæli orbes erret cyllenius ignis. i. utrũ in ſeptẽtriõalẽ aut i auſtralẽ p̄tẽ iclief: aut cui plãetaꝝ cohæreat: ut q̃litatem Mercurii ex illo poſſis agnoſcere.

AN. M. Collectæ ex alto nu. Exhalat a terra humida caligo: alias uero pp uapores fumida: nubeſq; liquore egreſſo in ſublime: aut ex aere coacto in liquorẽ gignunf: ut ſcribit Pli. li. ii. c. xliii. Ex alto: id dicit quia aſcẽdũt ut patuit i aerea nubes: & ĩde ex alto aquas emittũt. Nec ĩtelligas ab aquilone: nã ut dicit Pli. li. ii. c. xlix. uẽti a ſeptẽtrione reliquos cõpeſcunt & nubes abigũt. Ruit: ruere uidef pp ĩbres: ignes & tonitrua. Fretis ſpi.
Athos æſtibus iſonãtibus. Nimboꝝ: tẽpeſtatũ: ſed cur Ioui fulmina aſſignẽtur uideto Pli. li. ii. c. xx. Athon: ẽ athos Macedoniæ mõs: ut ſcribit Pli. li. iiii. Solinus ãt ait q ẽ athos ſublimis adeo: ut altior æſtimef q̃ unde ĩbres ca
Ceraunia dunt. de Rhodope diximus i Bucolis. Ceraunia: ſunt altiſſimi epiri mõtes: a crebris fulminibus dicti Ceraunos. n. fulmen dicif. Cerauno fulmio. Auſtri: hũidus eſt auſter & p̄cipue Italiæ. Saluberrimus oĩum aquilo:
Ceraunes noxius auſter: noctu auſter ĩterdiu aq̃lo: uehemẽtior Pli. li. ii. c. xlix. Plãgũt: reſonãt. Hoc metuẽs &c. i. tẽpeſtates p̄dictas. Cæli mẽſes. i. primi mobilis ſigna: unde mẽſes ſecũdũ indoꝝ Babylõioruq; dogmata ex ſolis
Ceraunoo ambitu iſtituti ſũt. Hinc ẽt: optime Cice. in li. de. n. d. ait: q lunæ curſus: quia menſa ſpacia cõficiũt mẽſes nominanf. Serua: obſerua. q̃dã. n. ſinguloꝝ huiuſmodi ignea ſunt ĩpreſſiones calidas: cometas: fulmina: & de
Sydus populationes producẽtia: q̃dã terrea terræmotus: ſterilitates & fertilitates annonæq; inopiã aut copiã: q̃dam aerea: uẽtoꝝ rabiẽ ac trãq̃litatẽ: q̃dã aquea inũdatiões aquaꝝ & pluuias generãtia. Et ſydera. i. octauæ ſphæræ imagines: ac eaꝝ ſtellas a quibus imaginibus inequalibus ſecũdũ Caldeoꝝ ſentẽtiã: mẽſes tardi breueſque ut ſupra meminimus determinati ſunt: q̃ ſydera ſimilia opa producũt cũ fulgoribus tonitruis torrentibus ter
Saturni ræmotibus depopulatiõibus uentoꝝ ac pluuiaꝝ tẽpeſtatibus ſeu trãq̃litatibus & aeris ſerenitate. Frigida ſaturni: frigida ait quoniã natura ipſa frigidus ẽ: & accidẽtaliter ſiccus: ac propter retrogradationẽ quã patitur: uti & cæteri planetæ: & ſitus circa ſtellas humidas q̃doq; humidus efficitur: grauiſſimas tẽpeſtates producẽs.

Quo ſe receptet: an in ſigna ignea: terrea uẽ &c. an eſficiaf ſeptẽtrionalis meridionaliſue: an aſcendẽs deſcendẽue: i ecẽtrico uel epicyclo: an directus retrograduſue. an circa imaginẽ octauæ ſphæræ illã uel iſtã: an circa illã uel hanc de ſui natura ſtellã: an ĩ applicatione corporali ſiue aſpectuali ad illũ uel iſtũ planetã exiſtat: an oriatur aut occidat coſmice: cronice: ſeu heliace: an in hoc uel illud tẽplum ſiue domum cæli ſe receptet.

CHRI. Ruit arduus æt. Hæc deſcriptio & cõmiſerationẽ cõmouet: & locũ ipſum crebris p̄ceptis horridiorẽ ſactũ poetico nitore exhilerat. Et quod ĩ re maximũ ẽ auditorẽ ad id quod p̄cepit magnitudine utilitatis propoſita uehemẽter accẽdit. Nõ. n. tãtũ noſcendæ aſtrologiæ laborẽ niſi ut uitef ſummum incommodũ ſubire par eſſet. De turbine ac fulmĩe dicemus ĩ primo æneí. Dẽſiſſimus: qa ex cõdẽſato aere ſit pluuia. Mẽ
Plagerẽ ſes cæli: Qui ex curſu cæleſti fiunt. Plangunt: Proprie plãgere ẽ cũ ex mœrore mulieres corpus tundũt. illa ãt
Saturnus uẽtoꝝ p̄cuſſio i tẽpeſtate illũ mœrorẽ uidef imitari. Saturni: Saturnum cæli & ueſtæ q̃ terra ẽ filiũ dixerũt ideo ãt cæli filiũ: quia ſolemus eos quoꝝ uirtutẽ miramur aut q repẽte ueniũt cælo cecidiſſe dicere. Terræ aũt q ignotis parẽtibus natos filios terræ dicimus: ſed uerius alii putãt eẽ. Saturnus cũ potẽtiſſimus rex eſſet ad memoriã parentum retinẽdã nomina eoꝝ cælo terræq; ĩdidiſſe: ut etiã uidemus & montes & maria & flumina ac uiris nomẽ ſumpſiſſe. In hiſtoria p̄terea ſacra ſcribitur q Saturnus Opẽ in uxorẽ duxit Titan ãt cum regnare uellet erat. n. maior natu frater tamen animaduertens matrẽ ſororeſq; ſuas Saturno fauere: q forma p̄ſtantior eſſet conceſſit: ſed ea lege ne Saturnus prolem maſculinã tolleret: ut regnũ ad ſobolẽ ſuã eſſet rediturũ: ille tamen quattuor liberos clanculũ ſubſtulit iouẽ Neptunũ Plutonem & iunonẽ. Titã ubi hæc cognouit: cũ filiis: qui titani dicunf aduerſus Saturnũ bellũ parat. illũq; atq; opẽ ſororẽ bello captum muro ĩcludit. Quod ẽt affirmat ſibylla inde iuppiter cretẽſiũ manu collecta parẽtes ĩ libertatẽ reſtituit. Sed Saturnus ex oraculo noſcens fore ut a filiis regno pelleretur: ob hocq; ioui iſidias tenderet a ioue regno pulſus ĩ italiã p̄fugit
Latiũ & ubi poſtea Roma fuit latuit: ex q̃ re latiũ illã regionẽ quoniã ibi latuerit appellauit. Receptus ẽ ãt a iano illius regionis rege & cũ agriculturã ab eo eſſet edoctus regni illũ ſociũ aſſũpſit. Et cũ primũ æra ſignaſſet i altera parte ut ait Macro. Saturni effigiẽ i altera nauẽ q̃ uectus erãt exp̄ſſit. Veꝝ cũ inter hæc Saturnus ſubito nõ cõparuiſſet: ianus i eius honoris amplificationẽ oẽm terrã ſuæ ditionis parẽtẽ ſaturniã appellauit: & arã & ſatur

natia illi iſtituit: & ſimulachꝝ eius tāq̄ agriculturæ iuentoris falce iſigniuit. Et quonīā hoc regnāte nemo ſeruiuit: nullūq̄ furtū factū ē in ſaturnalibus oīs licentia ſeruis permittit: & in eius æde ærariū iſtitutū eſt ueluti i illa tutius eē poſſet: atq̄ hæc in hiſtoria. Re. erūt pterea ad phyſicā rōnem & dicūt illū tēpus eē. Vnde grææ cronos appellat̄ remota h ab eo quod ē chronos: quod græce tēpus ſignificat. Vnde uolunt illū uoraſſe filios oēs pter Iouē: Iunonē: Neptunū: & Plutonē: qa tēpus oīa cōſumit quæ corruptibilia ſunt præter quattuor elementa: Iuppiter. n. ignis ē Iuno aer Neptunus aqua: & Pluto terra. Latine āt dicitur Saturnus a ſaturnitate: quoniā omnibus rebus corruptibilibus ſaturatur tēpus. Alii dicūt a ſatu: cuius cā de cælo ē Crediderūt. n. Saturnū cælum eſſe: & opē terrā: cuius ope alimenta humanæ uitæ quærunt̄. Vel ab opere quo fructus frugeſq̄ naſcuntur. Huic deæ: & Saturno Cecropē i Attica primū ars inſtituiſſe Philochorus refert & illos Iouēq̄ pro terra coluiſſe. Inſtituiſſeq̄ ut patreſfamilias frugibus ac fructibus iam pceptis paſſim cū ſeruis ueſcerentur: cū quibus i rure colēdo laborē tollerauerant. Alii Saturnū ſolē eſſe dicūt: quoniā ipſe ē auctor temporum: In Saturni tēpli faſtigio Romani Tritones cū tubis ſculpſere caudis terræ iſertis ſignificātes ꝙ a ſua ætate p oīa deinceps tēpora hiſtoria q̄ prius obſcura erat clara ſit. Patri ſuo Cælio uirilia amputaſſe referunt & in mare piciſſe quoꝝ agitatiōe ſpuma effecta Venerē genuit: quia uis cæleſtis in terrā defluens cauſa eſt generationis. Sin ad ſtellā ipſam Saturnū referimus ipſe eſt ſupremus omnium planetaꝝ. Et quoniā habet ſphærā amplioris circūferentiæ omniū tardiſſimus i curſu ē. In ſingulis. n. ſignis triginta moratur menſes: Eſt planeta oīno maliuolus. Nā ut demōſtrat Ptolæmeus in li. de armonia. Vitā noſtrā pcipue ſol & luna moderat̄. Deinde dicit Iouē & Venerē nobis propitios: Saturnū & Martē ea rōne aduerſos: qa certi ſūt numeri p quos oīa q̄ ſibi cōuenienter iungunt̄: & aptant̄ ſit iugalis cōpetentia: nec quicq̄ pōt alteri niſi p hos nūeros cōuenit̄ poſt hæc longo ordine explicat huiuſmodi numeros ac oſtēdit Iouē & Venerē iteruentu numeroꝝ illoꝝ cū luminibus bene iungi & conſociari alia nullius numeri nexu applicari: & Iouis ſtella ſoli per oēs numeros lunæ per plures. Venerē uero lunæ per oēs: Soli āt p plures iungi: indeq̄ fieri ut q̄uis utraq̄ propitia ſit ſtella propitior tamen ſit Iuppiter. Saturnū āt & aliqua extrema linea ad ſolē martē ad lunā referri: Ideoq̄ minus commodos eſſe planetas demonſtrat. Eſt ergo maliuolus Saturnus & ſiccus & frigidus: quæ duæ q̄litates mortiferæ ſunt eſt nocturnus ponderoſus plus nocet retrogradus q̄ rectus: Vnde fabulæ illi falcē tribuūt: q̄ tūc maxime ſeccat cū reducit: Colore plūbeo eſt. Secundū Ptolæmeū ui producit hominē fuſcū turpē pigꝝ grauē ac triſtē corpore aſpero & qui amet turpia & fœtida: domus Saturni capricornus & aquarius. Dominiū hēt i Libra ſignicat ædificiū doctrinā & locū frigidū. Pigebat̄ āt apud priſcos hō ſenex cāus: prolixa barba: curuus triſtis: pallidus: tecto capite: & q dextra falcē & i eadē ſerpētis imaginē caudā ſuā ore mordētis: ſiniſtra iſantē filiū ori deuoraturus admonebat: iuſta q̄tuor hūc aderāt filii & uxor i formā matrōæ: q̄ manu dextra ſe oibus opē laturā ſignificaret: ſiniſtra panē paupibus porrigeret. Receptet: uſus ē frequētatiuo: quia uelox ē planeta.

Quos ignis cælo cyllenius erret in orbis.

SER. Cyllenius: autem ignis pp ſtellam Mercurialē dicit̄: qa in cylleno monte archadiæ dicit̄ natus eē Mercurius. Frigida ſaturni quo ſe ſe ſtella receptet: ideſt nocens: ut Frigidus o pueri fugite hinc latet anguis i herba. Iō autem hoc dicit: quia Saturnus deus pluuiaꝝ ē. Vnde etiā primus ſenex fingitur nā ſenes nouimus ſemp eē gelidos hic āt in capricorno facit grauiſſimas pluuias & pcipue in italia unde & Hora. ait: Seu tyrānus heſpiæ capricornus unde: ut in ſcorpio grandines: itē i alio fulmina: in alio uētos. Vnde pcipit nos ſcire debere: in quod ſe ſignū recipiat ſydus Saturni. Sanę perite ait receptet: ut ex frequentatiuo uerbo nobis oſtenderet. Saturnum bis ad unum quodq̄ ſignū reuerti: quod aliæ planetæ minime faciunt ſolus enim eſt qui & lōgius a ſole diſcedat: & bis ad unū quodque ſignū recurrat. Quos ignis cyllenius erret in orbes: Ordo eſt: in quos orbes cæli Erret cyllenius ignis & bene erret. Nam planetæ uocatur απο τησ πλανησ ideſt ab errore. Nam interdum ad auſtrum. interdum ad ſeptētrionem plerunque contra mundum nonnunquam cum mundo feruntur.

Cyllenius

Saturnus

AN. M. Quos ignis cæ. cyl. er. i or. obſerua item ſicuti de Saturno & cæteris erraticis: in quo cæli orbes erret ignis cyllenius ideſt ſtella Mercurius: q inter cæteros tā i motu diuerſus q̄ etiam in impreſſione uarius eſt quoniā conuertibilis eſt nature cui nāq̄ aſſociatur corpore uel aſpectu: illius naturā aſſumit. Quare pcipit Virgilius totius aſtrologiæ peritiā complectens præcipue Mercurium obſeruandum eſſe: qui quidem nimboſas procellas: uentorum rabiem & præcipitantes demittit impreſſiones. Demum per menſes cœli ſigna duedecim primi mobilis: introituſq̄ planetaꝝ i pricipia eorundē & ſitū. Et per ſydera octauæ ſphæræ imagīes ac ſaturni mercuriiq̄ ſydus oīum planetaꝝ iſluētias obſeruare hortat̄ quoniā ex iis pfectū redit̄ uaticiniū pſatas tēpeſtates timentibus. Hæc eadē a Tholopho ſupiori accepimus. Pli. āt li. ii. c. viii. ſic ait. Quod uocant Saturni ſydus ſūmū ē ioq̄ minimū uidet̄: & maximū ambit circulū: annoque. xxx. ad principia ſuæ ſedis regreditur naturæ ē gelidæ & rigentis. Hæc ille. Et Ptolæmeus li. iiii. partiū de Cyllenio inquit: ꝙ ſtellæ Mercurii opus ē in maiori pte deſiccare: & æqualiter umectare: in quibuſdā eteni oris deſicat humores eo ꝙ nuſq̄ a calore ſolis nimis elōgat̄: i qbuſdā uero hūectat: eo ꝙ eius locus ſupeſt lunari ſphæræ: q̄ terræ ꝓpior exiſtit: & i hoꝝ qdē utroq̄ eius alteratio ē feſtina. Vētoꝝ & hic auctor exiſtit: ob hoc ꝙ eius motus circa ſolē citius habetur.

Platæ

CHRI. Cyllenius: de Mercurio in quarto æneidos libro dicemus.

In primis uenerare deos: atq; annua magnæ
Sacra refer cereri lætis operatus in herbis
Extreme ſub caſu hyemis: iam uere ſereno.

SER. In primis uenerare deos: poſt hæc cognita da pcipue operā ſacrificiis: quibus tempeſtates & pluuiæ poſſint repelli. Et mire hoc ſtatim ſubiunxit: qa occurrebat: quid prodeſt tempeſtates futuras uidere & bene ait in primis. Præcipue & ante omnia. Nam

alia neglecta poſſunt habere emendationem. Tempeſtas aduenientis mihi ante prouidentis uniuerſa ſubuertit. Annua ſacra refer Cereri: Anniuerſaria magna: ſicut i ænéide. Annua q̄ dimittere nefas. Lætis operatus i herbis: Aut dás opera conuiuiis: aut poſtq̄ opera cūcta cōpleueris. Molliſſima uina: Carentia aſperitate & defecata. Tibi: i honoré tuū & in tuá gratiá. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho: cui tu liba de lacte melle & uino Ná ſuperfluū é quod qdá dicūt cōtra religioné dixiſſe Virgilium licere Cereri de uino ſacrificari pontificales náq; hoc non uetant libri quod auté ait Plautus in aulularia cuius ipſi utuntur exemplo: Cereri nuptias facturi eſtis: qa temeti alatú nihil uideo. Non eſt huic loco contrarium. Ná aliud eſt ſacrificiū aliud nuptias Cereri celebrare i quibus re uera uinū adhiberi nefas erat: q̄ Orci nuptiæ dicebanť: quas pſētia ſui pōtifices igenti ſolénitate celebrabát. Alii húc locú aliter accipiūt: ut miti baccho nō ſit ſeptimus caſus ſed datiuus: & duo noía intelligimus Liberi & Ceceris. Ná ſupra quoq; ait: In primis uenerare deos: ut ſit ſenſus cui Cereri & miti baccho fauos lacte dilue ideſt eis ſacrifica melle & uino permixtis. Fœlix ho. ideſt fœcunda & dicit ambaruale ſacrificium. qđ ſæpe de porca fœcunda & grauida fieri conſueuerat.

Tunc agni pingues: & tunc molliſſima uina:
Tū ſomni dulces: dēſæq; in mōtibus umbræ.
Cuncta tibi cererem pubes agreſtis adoret:
Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho.
Terq; nouas circum fœlix eat hoſtia fruges:
Ois quam chorus & ſocii comitētur ouātes:
Et cererem clamore uocent in tecta: neq; ante
Falcem maturis quiſq̄ ſupponat ariſtis
Quá cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos: & carmina dicat.
Atq; hæc ut certis poſſimus noſcere ſignis
Aeſtuſq; pluuiaſq; & agentis frigora uentos
Ipſe pater ſtatuit quid mēſtrua luna moneret
Quo ſigno caderent auſtri. qđ ſæpe uidētes
Agricolæ propius ſtabulis armenta tenerent
Continuo uentis ſurgentibus aut freta ponti
Incipiunt agitata tumeſcere. & aridus altis

Am/barua/le Sacrificium Cho/rus fragor

Omnis quam chororus: Chorus proprie ē cœtus cantus atq; ſaltatio. Cereré clamore uocent: Inuocét copiá frumentorū. Torta redimitus tempora q̄rcu. i. habens i memoria uictum prioré: a quo Cereris reuocatus eſt benignitate. Ná oli homines glandibus ueſcebanť. Det motus incompoſitos: ideſt ſaltationé aptá religioni: nec ex ulla arte uenienté: Salu. Saltare elegantius q̄ neceſſe é probæ. Carmina dicat: Hymnos. Mēſtrua luna: Vnde & mene diciť. Caderét au. deſinerét uenti: ex hoc ét loco pronoſtica ſunt tráſlata de Arato & pauca de multis. Ventis ſurgentibus: flare incipientibus. Vnde é e contrario cum uenti poſuere ideſt flare deſierunt. Aut freta ponti: Littora pelagi: quæ feriunť a fluctibus duo át dicit naturalia. Futura. n. tēpeſtate & ante aduentū fluctus moueť & fragor audiť e ſyluis arcana q̄dá ratiōe naturæ. Aridus fragor: ſonitus qualis ſolet fieri ex aridis cū franguntť arboribus: ergo aridus nimius. Omne. n. quod aridū é cū frangi cœperit nimiū efficit ſonum. Fragor ét a fractarū rerum nominatus eſt.

AN. M. Operatus. i. ſacrificás. In herbis læ. i. i ſatis. Molliſſima: dulciſſima iucūdiſſima. Tibi: ad tuū commodū. Miti bac. Macro. li. iii. ſat. inqt. Poeta ſciens Cereri mulſo libari: adiecit miti baccho fauos dilue. i. miſcere uinū dicens quū mulſū cœpit fieri: ad dié át. xii. cal. Ianuarii Herculi & cæreri faciebát ſue pgnáte panibus mulſo. Vtq; Pli. ſcri. li. xiiii. Ariſteus prius oium mel miſcuit uino ſuauitate pcipua. Fœlix ho. i. eximia. Veratius. n. docet eximias dictas hoſtias q̄ ad ſacrificiū deſtinate eximáť e grege: uel q eximia ſpecie q̄ſi offeréda numinibus eligánť: Ambarualis hoſtia eſt ut ait Pōpeius Feſtus q̄ rei diuinæ cá circū arua duciť ab his q p frugibus faciūt hæc & plura Macro. li. iii. de hiſtoriarū generibus. Chorus: multitudo i ſacris collecta. Cereré: pa fruméta. Quá cereri tor. Cato. pceptū eſt. c. q. d. é. cxxxiii. ubi docet priuſq̄ meſé facias ceteri ſacrificandá eſſe porcá. Atq; hæc ut cer. Macr. li. v. ait q poeta hæc ſeréitatis tēpeſtatiſq; ſigna de arati phænominis traxit. Aeſtuſq; pro. i. Mēſtra lana. i. q̄ méſe quoq; ſuū pficit curſū: Vnde & menſis a mene. i. luna dr. Cōtiuo uen. Pli. li. xviii. c. ulti. iqt. Mare ſi i tráqllo portu a curſu ſtabit: & murmurauerit itra ſe uentū pdicit. Si idétidé hyemé & ibré. Idé quoq; de mari ait: Sepe & ſilétio itumeſcit: flatuq; altius ſolito iam itra ſe eſſe uétos fateť.

CHRI. Venerare deos: ſapienter admonet non ſufficere diligentiá atq; induſtriá humaná niſi diuinū accedat auxiliū. Et optimus poeta hortať ad religioné. In primis uenerare deos: Heſio. ité ait: Pluroné In primis uenerare: atq; annua ſacra: Vota refer cereri. Operatus: operari ſacrificare ſignificat. Proper. Cyntia iá noctes é operata decé. Nulla. n. opera excellentior é q̄ ſacrificiū. Hor. Vnico gaudens mulier marito: pdeat iuſtis operata ſacris. Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho: Optime hic Serui. adde ét q poeta ut ait Macro. Ita in rebus doctrinæ ſectator ut in uerbis eloquentiæ exequitor legerat q ad. x. cal. ianuarias Herculi & Cereri faciebant ſuæ prægnante & panibus & mulſo iccirco dixit & miti Baccho. i. mulſo. Ná melle domitū uinū mulſū ſit. Vnde ipſe alibi: Et durū bacchi domitura ſaporé: Diluere át eſt cum rem dnrioré ſpiſſioréq; admixto humore liquefaciemus ut Diluis helleborū ergo mella quæ craſſiora ſunt uino diluimus. Terq;: ambarualé hoſtiá intelligit de qua diximus in Buco. Quercu: quoniá Cæſaris beneficio homines fruges adepti a q̄rnis glādibus quibus antea ueſcebanť abſtinere. Incipiūt agitata. t. Hic locus pp ambiguitatem pōt aliquid obſcenū mentibus noſtris afferre. Itaq; nō ſæpe ſunt hæc a ſcriptore adhibenda. Inuenias quid: Quintilianus ſentiat. Pronoſticorū uero huiuſmodi rationé diligenter explicat Plinius i li. xyi. ait. n. é aquarū ſignificatio. Mare ſi in tranquillo portu a curſu ſtabit & murmurauerit intra ſe uentum pdicit. Si itidé & hyemé & hymbré littoris ripæq; ſe reſonabunt tranquilla aſperá tempeſtatem: & paulopoſt ſæpe & ſilentio itumeſcit: flatuq; altius ſolito iam inter ſe eſſe uentos fatetur. Verū & in hoc loco cætera oīa proſequiť pronoſtica q̄ a Marone ponunť Plinius ibi euá hæc ſunt uerba. Equidé & montium ſonitus nemorumq; mugitus pdicūt tempeſtatem.

SER. Aut reſonantia lōge littora miſceri: τοχυτο.i.bis idē dixit. Miſceri āt pturbari: ut Miſcet agēs telis. Iā ſi.tū: ſcias iqt i pelago eē grauiſſimā tēpeſtatē: cū mergi ad littora cō: ugiūt. Poetice āt ait. Sibi tum.u.m.c u.carinis.i.ſibi non parcit: ſed creſcit i pnīciē ſuam. Nam i carinā ſcindēdā cōſurgit. Clamorēq; ferunt: idest ſi cū clamore reuertunt̄. Nā plerunq; plura dicit ſigna e qbus unum nō ſufficit: ſed oīa ſunt aiaduertenda: ut cum cornix plena pluuiā inu.i.u. Et iola i.ſ.ſ.a. Marinæ. Ad diſcretionem fluuialiū. Altam.ſ.a.n. Ardea autē dicta eſt q̄ſi ardua: q̄ cū altius uolauerat tempeſtatē ſignificat. Lucanus. Quod ſignū auſa uo.ar. Stellas

Montibus audiri fragor: aut reſonantia longe
Littora miſceri: & nēorū icrebeſcere murmur
Iam ſibi tū curuis male tēperat unda carinis
Q uūmedio celeres reuolāt ex æquor̄ mergi:
Clamoremq; ferunt ad littora: cunq; marinæ
In ſicco ludunt fulicæ: notaſq; paludes
Deſerit: atq; altam ſupra uolat ardea nubem.
Sæpe etiam ſtellas uento impellente uidebis
Præcipites cælo labi: noctiſq; per umbras
Flammarū longos a tergo albeſcere tractus.
Sæpe leuē paleam: & frōdes uolitare caducas.
Aut ſumma nātes in aqua colludere plumas
At boreæ de parte trucis cū fulminat: & cum
Euriq; & zephyriq; tonat domus: oīa plenis
Rura natant foſſis: atq; omnis nauita ponto
Humida uela legit: nunq̄ iprudētibus imber
Offuit: aut illum ſurgentem uallibus imis
Aeriæ fugere grues: aut bucula cælum
Suſpiciens patulis captauit naribus auras.

pcipites. Sequit̄ uulgi opinionem: non.n. oīa pruden/ter a poeta dicendā ſunt: q; āt uidemus ſtellas q̄ſi cœ/lo labi ἀπορροιαι ſūt ignis ætherei: quæ fiunt ex igne æthereo cū uehementior uētus altiora cōſcendit: & i de q̄ſi quaſdā pticulas trahere cœpit: q̄ ſimulant caſū ſtellaꝝ nā ſtellæ cadere nō poſſūt q̄rū natura ē ut ſtēt ſemꝑ: unde & ſtellæ uocant̄ Et ſciendū eſt ab illa pte uentū flaturꝝ: in quā aeris ignis ceciderit. Colludere: moueri. Teren. Congrū iſtū maximū ſinito ludere id eſt moueri. Virgi. Ludere pendentes pueros. At bo/reæ: de pte trucis cum fulminat. Hoc uult dicere ubiq; grauiſſimas & ingētes eiicit pluuias tempeſtas ab his mota uētis. Legit.i.colligit. Nunq̄ iprudētibus iber offuit: Alii euacare uolunt: alii augentis hēre ſignifica tionē: ut ſit nunq̄ iber ualde prudētibus obfuit: q̄ res ſatis nō ſunt idoneæ. Vnde melius eſt itelligere: nunq̄ iber offuit nō ante, pulſus tā clara ſui ſigna dat: ut ipru dētibus ignauis accipiamus: nā hoc dicit nūq̄ neſciēti nocet iber: q̄a ſe deſignat ante uētuꝝ: & ſcimus leuio/ra eē mala q̄ ex opinīōe cōtingūt: aut aerii coloris: aut i altū uolātes. Dicit āt grues de uallibus fugere: nō plu uiā de uallibus ſurgere. Suſpiciēs pa. hic locus oīs de Varrone ē: ille.n. ſic. Tū liceat pelagi uolucres tardæq; paludes cernere: iexpleto ſtudio certare ludēdi. Et ue lut i ſolitū pēnis ifundere rorē: Aut arguta lacus arcū uolitauit hirūdo. Et bos ſuſpiciēs cælū mirabile uiſu: Naribus aeriū patulis decerpſit odorē: Nec tenuis for mica cauis nō euehit oua. Et ueterē in lino ranæ. Fabula duplex eſt. Nam ut Oui. dicit: Ceres cum proſerpinā q̄reret ad releuandā ſiti acceſſit ad quēdā ſontē: tūc eā lycii ruſtici a potu prohibere cœperunt & cōturbantes pe dibus ſontē: cū contra eā mitterēt turpē naribus ſonū: illa irata eos cōuertit i ranas: q̄ nūc quoq; ad illius ſoni imitatiōnē coaxāt: ſed hoc nō ē ualde aptū: nā illud magis iſtulratio fuerat quā q̄rela: & pœnā ſacrilegii iuſtē p tulerāt. Vnde magis Aeſopus ſequēdus ē: q̄ dicit cū Iuppiter reges oibus aialibus daret: & ranis dediſſet colen dū breuiſſimū lignū: tūc illud aſpernatæ ſunt: tūc Iuppiter iratus hydrum eis dedit qui ueſcitur ranis.

AN.M. Aut reſonātia.l.L.m. Idem Pli. ait q; littoris ripæq; ſi reſonabunt tranq̄lla aſperā tempeſtatem p̄di cunt. Et nemoꝝ inc.mur. Idem inqt: Eqdem & monitu ſonitus nemorūq; mugitus pdicūt.ſ.uentos. Ma/le ſibi tempat a curuis carinis.i.nō ſe continet ſed carinis illidit̄. Mergi: idem ſcribit Mergi anateſq; pēnas ro ſtro purgantes uentū: cæteræq; aq̄ticæ aues concurſantes: grues in mediterranea feſtinantes: mergi maria aut ſtagna fugientes. Fulicæ: ait idem q; fulicæ matutino clangore: ranæ quoq; ultra ſolitum uocales tempeſta/tis ſigna ſunt. Veterem q̄relam quomodo latona cum Appolline & Diana Iunonis iram fugiēs uertit agreſtes in ranas in Lyciæ finibus: uideto Oui.li.vi.met. Itē uideto Aeſopi fabellā de ranis & hydris. Ardea: hæc i me dus arenis triſtis tempeſtatis ſignū oſtendit auctor eſt idem. Sæpe etiā ſtellas: Plinius de ſtellis ait: diſcurrere eæ uident̄: uentiq; ptinus ſequunt̄. Idem Si uolitare plures ſtellæ uidebunt̄ quo feruntur albeſcentes: uentos ex iis partibus nunciant. Idem li.ii.ca.xxxvi. inqt: Fieri uidetur & diſcurſus ſtellarum nunq̄ temere ut nō ex ea pte truces uenti cooriant̄: & ex iis tūc pcellæ i mari terriſq;. Tu uero cur ita fiat pblema legito apud Alexan/drū Aphrodiſeū. Et frōdes uolitare caducas: Idem ait q; tempeſtatem p̄dicūt ſine aura q̄ ſentiat̄ folia luden/tia: lanugo populi aut ſpinæ uolitās: aqſq; pluuia iatas. Boreæ trucis: terribilis. de cuius ui legito Oui. circa fi/nē libri.vi.met. flat āt boreas iter ſeptentrionem & exortū ſolſtitialem ut ſcribit Pli. Li.ii. Ab oriente uero bru mali uulturnus quē græci euꝝ appellāt. Ab occaſu æqnoctiali fauōius q zephyrus a græcis. Imprudētib9.i.i cautis & iſciis: nā q̄q; ſigna futuræ tēpeſtatis puidet. Vel iprudētibus.i. ualde prudētibus ut apđ Ciceronē li.v. Tuſc. Qui nihil metuāt nil agāt nil cōcupiſcāt nulla ipotētia eſſerant̄.a. ualida ſeu magna patentia. Surgentē: uenturum. Bucula: ait idem q; boues cælū olfactantes: ſeq; lambentes contra pilum preſagia aeris ſentiūt.

CHRI. Aut reſonantia.l. expolitio eſt. Eādem.n. ſententiam repetit. Increbeſcere: ab eo qđ eſt creber fit icrebeſco. Tempat ſibi.i. abſtinet. Nā q abſtinet ab aliq̄ re ſibi ipſi iponit tempantiā. Labi: pcipites labentes p̄ cipites.i. ad iferiora tendere. Lōgos tractus: Lōgos q̄ſi ſulcos quos a tergo ſibi relinquūt. At boreæ de pte: cū eodē tpe a diuerſis locis flant uēti magnæ ſolent pluuiæ concitari. Nam boreas ſeptentrionalis uentus eſt: eu/rus orientalis: zephyrus occidentalis. Rura natant foſſis: aliter dicimus rura natant cum diluuio exundant.

Stellæ

Fulicæ

Ranæ

Stellæ cadentes

Aliter hõ natat:nã hic ſup aq̃s fert:illa itra aq̃s dimerſa latét. Imber:Qui cõcitatior maiorq; ẽ q̃ pluuia.
SER. Bibit i.arquus:Seqt̃ rurſus uulgi opinionem. Exercitus:Multitudo. Iã.ua pe.u.& q aſia cir.Dul/cibus i ſtagnis ri.pra.cay.Hæc ẽ uera lectio:& ſéſus talis eſt. Iã uarias uolucres pelagi:& eas q̃ circũ aſia prata rimant̃ i dulcibus ſtagnis cayſtri uideas certati largos hũeris ifundere rores.Nã ſi iã uarie legeris : ſẽſus nulla rõne ꝓcedit.Cayſtrus ãt fluuius eſt. Aſia uc. pa. Vnde fecit aſia prata. Et de palude aſia a longa ẽ:de ꝓuincia breuis:ut Europa atq; aſia pulius.Et ẽ homericus uerſus:ασιω εν λειμωνι καυσριου αμφι ρεεθρα. Riman/tur:paſcũtur i pratis cibũ p terræ rimas reqrentes.Nã

Cay/
ſtrus
Aſia
Rima
ri·

rimari tractũ ẽ:a porcis:q g'andes rimãt̃ de rimis ter rarũ. Studio geſtire lauãdi:Lætitiã ſuam habitu cor/pis ſignificare.Nã ut hoies lætitiã ſuã uerbis: ita aues corpis geſticulatiõe exprimũt. Incaſſũ ãt iõ:q pluãꝶ cõpoſitio aquã mĩe admittit ad corpus. Tũc.c.p.Rau ca cõtra naturã ſuã & uocat poetice nõ.n.uocat ſed de nũciat pluuiã.Et notãdũ cornicẽ rauca uoce & ſolam pluuiã ꝑdicer̃: coruos & uero & plures & uoce tẽui & puriſſima cõtra naturã ſuã:ut Tũ liqdas corui ꝓſſo ter guttur̃ uoces. Teſta cũ ar.pp uilitatẽ noluit dicere lu cerna ſed nec lychnũ quẽadmodũ i heroico carmine: ꝺpẽdẽt lychni dixit medius.n.i his ſtilus ẽ libris: ſicut dixĩus ſupra. Putres cõ.fũ.Vt dicit Pli.Cũ aer hũidus ẽẽ cœpit:fauilla q̃cũ fumo ſolet egredi prohibita aeris craſſitate i lucernis reſidet & q̃ſdã uelut fũgoꝶ imitat̃ imagĩes. Ex .i.ſo.ſerẽitates:& uerſa uice dat ꝓgnoſti/ca:qbus agnoſcãus ẽt tẽpeſtuoſo cælo futurã ſerẽitatẽ
Apta ſerẽa: Aer.n.dẽſat̃ nubilo:& rareſcit ſereno: ut Denſa erant q̃ rara mõ & quæ denſa relaxat.Nec fra/tris radiis obnoxia ſurgere luna.Subaudi a ſuperiori/bus obtuſa luna. Nã hoc dicit nec luna uidet̃ obtuſa quæ eſt radiis ſolis obnoxia.Nam ut dicũt phyſici ab eo accipit lumẽ. Tenuia : Proceleuſmaticus eſt pro/dactylo:quã rem quotienſcunq; facit Virgilius ſeruat locum ſynæreſi:ut tenuia item ut genua labant.

Hirun
do
Ranæ
Formi
ca

AN.M. Hirundo:Ait idem: q hirũdo tam iuxta aquã uolitans:ut pẽna ſæpe ꝑcutiat: hyemem nũtiat.
Ranæ:Ait idem q rãæ quoq; ultra ſolitum uocales tempeſtatis ſigna ſunt. Formicæ:ait idem q ſegniter & contra induſtriam ſuam formicæ abſconditæ con curſantes:aut progerentes oua tẽpeſtatem prænũciãt.

Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo.
Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.
Sepius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum formica terens iter.& bibit ingens
Arquus.& epaſtu decedens agmine magno
Coruorum increpuit denſis exercitus alis:
Jam uarias pelagi uolucres: & quæ aſia circũ
Dulcibus in ſtagnis rimãtur prata cayſtri
Certatim largos humeris infundere rores.
Nũc caput obiectare fretis nũc currere i ũdas
Et ſtudio incaſſum uideas geſtire lauandi:
Tũ cornix plena pluuiã uocat improba uoce
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur harena
Et caput obiectat querulũ ueniẽtibus undis.
Nec nocturna qdem carpentes penſa puellæ
Neſciuere hyemẽ:teſta quũ ardente uiderẽt
Scintillare oleum.& putris concreſcere fũgos
Nec minus ex imbri ſoles & aperta ſerena
Proſpicere.& certis poteris cognoſcere ſignis
Nã neq; tum ſtellis acies obtuſa uidetur:
Nec fratris radiis obnoxia ſurgere luna:
Tenuia nec lanæ per cœlum uellera ferri.
Non tepidũ ad ſolẽ pennas i littore pandunt

Ar/
quus

Et bibit ingens arquus:ait idem: Arquus quum ſunt duplices pluuias nuntiant:a pluuiis ſerenitatem non perinde certam bibit aũt hũorẽ ide emittit:Sed de arquu plura idem Pli.li.ii.ca.lxi. Coruorum:ait idẽ: Cor ui q; ſingultu quodam latrãtes: ſeq; cõcutientes ſi cõtinuabũt:uẽtos:ſi uero carpti uocẽ reſorbũt uẽtoſũ ibrẽ & graculi ſero a pabulis recedẽtes:hyemẽ. Varias pe.uo.ait idẽ q hyemẽ ſignificant:quũ terreſtres uolucres cõtra aquã elãgores dabũt ꝑfũdẽtes ſeſe maxĩe cornix.Poeta ãt id tribuit aq̃ticis ẽt auibus. Aſia.p.Vibius ſeq̃ ſter ſcribit q Cayſter decurrit ꝓxius paludi Aſiæ:& Prob. iqt:aſia ꝓducta pria lr̃a dr̃:in q̃ qddã pratũ aſiũ iu/xta Cayſtrũ flumẽ appellat̃.Maro li.vii.æn.de aſia palude & cygnis & cayſtro ẽt meminit:ubi ait. Ceu quõdã niuei.Itẽ ſonat annis & aſia lõge pulſa palus. Cayſtri:Cayſter fluuius ẽ i Mœonia teſte Dionyſio:& teſte Pli. li.v.cayſtro alluit̃ epheſus amazonũ opus. Laudãdi:paſſiue dictũ:nã tõdeo & lauo ẽt paſſiue dicunt̃:de qbus latius ibi i Buc.Tõdenti barba cadebat. Cornix:de hac iamiã dictũ ẽ. Fũgos:ait Pl.pluuias ſignificari: ſi i lu cernis fũgi fuerit:ſi flexuoſe uolitet flãma uentũ : & lumĩa quũ ꝑſe flãmas elidũt aut uix accendunt̃. Itẽ quũ i eo pẽdẽtes coaceruãt̃ ſcitiliæ:uel quũ tollẽtibus hollã carbo adhæreſcit:aut quũ cõtẽptus ignis e ſe fauillam diſcutit:ſcitillãue emittit:uel cũ cinis i ſoco cõcreſcit:& quũ carbo uæhemẽter plucet eſt:& aq̃rũ ſignificatio.

Cay/
ſter
Aſia
Fungi

Nec mi.ex im.futuræ hyemis hactẽus ſigna docuit nũc uero futuræ ſerẽitatis poſt imbrẽ. Stellis acies ob.ait idẽ:q quũ repẽte ſtellaꝶ fulgor obũbrat̃:graues denũtiãt̃ tẽpeſtates. Luna:idẽ ait de luna:q̃rtã eã maxĩe ob ſeruat ægyptus:ſi ſplẽdẽs exorta puro nitore fulſerit:ſerenitatẽ:ſi rubicũda:uẽtos:ſi nigra:pluuias portẽdere credit̃:i qnta cornua eius obtuſa pluuiã.Erecta & iſeſta uẽtos ſemp ſignificãt:q̃rta tamẽ maxĩe.demũ pleriq; obſeruabãt lunæ ꝑſagia in octo eius articulis:hoc ẽ.iii.vii.xi.xv.xix.xxiii.xxvii.& iterlũio:auctor idẽ Pli. Nec fratris radiis obnoxia:ordo eſt nec luna obnoxia radiis fratris uidetur ſurgere obtuſa:obnoxius aũt proprie pene obligatus dicit̃ ob delictũ:ut ſcribit feſtus.Luna uero obnoxia & obligata ẽ ſoli quoniã ab eo illũinat̃:cũ ſit corpus opacũ. Lãæ.u.ſupius dictũ ẽ q tẽpeſtatẽ ſignificat lãugo populi:aut ſpĩæ uolitãs:aqſq; plũa inatãs.

Hirun
do
Irudo

CHri. Hirũdo:auis ẽ.Irudo uero ſãguiſuga:ẽ ergo hirũdo exus aiantibꝫ:q̃ neq; fera oio nec mãſueta ſũt:ni dũ luto cõſtruũt:ſtramẽto corroborãt: ſi q̃do iopia ẽ luti pẽnis multa aq̃ madefactis puluerẽ ſpgũt.In ægypti heracleotico oſtio mollẽ ꝯtiuatiõe nidoꝶ uagãti nilo iexpugnabilẽ opponũt ſtadii uniꝰ ſpatio q hũano opꝰ

ſici non poſſet:ut latius narrat Pli. Cornix:Hæc auis cū noctua graues inimicitias exercet.Ipſa.n.īterdiu oua noctuæ uorat. Noctua cōtra illius noctu abſorbet:ait Ariſto. nuces ab alto i ſaxa remitt ītut teſtā frangāt. In tēplis & lucis mineruæ raro uiſunt Athenis nunq̄.Sole uolātes pullos aliq̄diu p̄ſcūt.Poſſidōius ait:i Hiſpania cornices nigras ē. Acies ob.Nō mutat̄ i ſe aut materia aut forma ſtellaꝝ Veꝝ ex aeris q̄litate q iter nos & illas iteriacet mutari uidet̄.Nā cū dēſior ē aer hebetiores uidet̄ cū rarior acutiores. Carpētes:Proprie dixit:nā carpe dicius cū paulatī aſſumēdo minuimus:hic dicimus carpere iter:carpere herbas dicimus etiam carpere famā cū famā alicuius miuimus. Penſa:A pēdēdo dicunt̄.Nā certo quodā pōdere lanæ nēdæ dabatur.Vnde & famula illa q̄ certo pōdere aliis diuidebat lanas libraria a libra dicebat̄:ut demōſtrat Iuue.Nā librarii nō a libra dicunt̄ ſed a libris:q͡a libros ab aliis ſcriptos tranſſcribunt.Dicimus etiam penſum circūſpectio q̄dam & cautio ne ab utili honeſtoue temere aliq̄d agendo diſcedamus:quia rem illam pendimus.i. diligentius exiſtimamus. Obnoxia fr.r.Luna ex ſe lumen nō habet ſed a ſole accipit.Vnde q̄cq̄d luminis hēt id ſoli debet.

Carpo
Libraria
Librarius
Penſū

Dilectæ thetidi halcyones.non ore ſolutos
Immundi meminere ſues iactare maniplos.
At nebulæ magis ima petūt:cāpoq; recubūt:
Solis & occaſum ſeruans de culmine ſummo
Nequicq̄ ſeros exercet noctua cantus:
Apparet liquido ſublimis in aere niſus:
Et pro purpureo pœnas dat ſcyla capillo.
Quacunq; illa leuē fugiēs ſecat æthea pēnis
Ecce inimicus atrox magno ſtridore p̄ auras
Inſequitur niſus qua ſe fert niſus ad auras
Illa leuē fugiens raptim ſecat æthea pennis.
Tū liquidas corui præſſo ter guttere uoces
Aut q̄ter ingeminant.& ſæpe cubilibus altis
Neſcio qua præter ſolitum dulcedine læti
Inter ſe in foliis ſtrepitant:iuuat ībribus actis
Progeniem paruam dulciſq; reuiſere nidos

SER. Dilectæ thetidi halcyones:Cæyx filius Luciſer habuit coniugē Halcyonem:a q̄ cū ꝓhibitus iuiſſet ad cōſulendū Appollinem ſup ſtatu regni ſui naufragio perit:Cuius corpus cum ad uxorē halcyonē delatum fuiſſet:illa ſe p̄cipitauit in pelagus:poſtea Thetidis & Luciferi miſeratiōe cōuerſi ſūt ambo i aues marinas:q̄ halcyones uocant̄.Et ſciendum q͡a cū de muliere dicit̄:hæc halcyone facit:cū de auibus hic & hæc halcyon:hi & hæ halcyones.Iſtæ autem aues nidos faciūt i mari media hyeme.q͡bus diebus ē tāta tranq̄llitas:ut penitus nihil i mari poſſit moueri. Inde etiam dies halcyonii uocant̄. Non ore ſolutos.ſ.māipulos q̄d ſequit̄ alii ſoluto ore accipiūt.i.nimiū patēti. Immūdi ſues:Luto gaudentes.Hora. Et amica lutoſus. Nebulæ ima pe.deprimunt̄ ad ualles.Neq̄cq̄ exercet .i.nō Perſius.Hæc quicq̄ fūdo ſuſpiret numus i imo. Item Virgi.Et ſummo clipei nec quicq̄ umbone pependit. Seros.n.c.Noctua autē auis eſt lucifuga: q̄ ſignificat pluuiam:ſi cecinerit poſt ſolis occaſū De hac talis eſt fabula:Nyctimene poſtq̄ cum patre concubuit:& agnouit facinus:in ſyluis ſe abdidit:& lucem refugit.Vbi deorum uoluntate conuerſa eſt in auem: q̄ tanto ſcelere oibus auibus eſt admiratiōi.Liquido aere.Niſus rex megarenſium in auem mutatus:de quo plenius dictū ē i Bucolicis. Tū.l.c.p.t.g.u.Aut q̄ter ige. Pli.in naturali hiſtoria dicit coruos obliuioſos eſſe:& plerūꝙ minime ad nidos ſuos reuerti ſed quadā ratiōe naturæ cōgerunt ad ſuos nidos quæ uermes poſſint creare:ex quibus relicti eorum pulli aluntur interdum Horū obliuionē probat etiā ex rebus quas cū abſcōderint dereliquunt:q̄d etiā muſtellæ dicuntur efficere.

Halcyōes

Noctua

AN.M. Alcyones:hæ aues paulo maiores paſſere ſūt:purpureis & cādidis admixtis pēnis fœtificāt brūa: q dies alcyōides uocāt̄ placido mari p eos:& nauigabili ſiculo maxie:faciūt āt.vii.ante brumā diebus nidos: & totidē ſeq̄ntibus pariūt. Plura ēt Pli.li.x.ca.xxxvii. Dilectæ thetidi:hoc ait pp eis cōceſſū mare tpe fœturæ. q̄d ēt Probus aſſerit. Sues:Pli.ait:Turpeſq; porci alicos ſibi māipulos fœni lacerātes ſupple oſtēdūt aeris mala p̄ſagia. Nebulæ:idē ait:nebulæ e mōtibus deſcēdētes:aut cælo cadētes:uel i uallibus ſedētes ſerēitatē ꝓmitūt. Noctua:Noctuas nouē uoces hēre tradit Nigidius ſcribit Pli.li.x.li.āt.xviii.ait:ꝙ noctua in imbre garrula ſerenitatē oſtendit:at ſereno tempeſtatē. Niſus de niſo in auē uerſo latius uideto in ſexta æglóga. Scylla niſi filia i auē Cirim uerſa ē:& niſus in Halietū:ut patet li.viii.met.apud Ouidiū.Halietus āt ē aquilæ gænus de quo late Plinius li.x. Liquidas uoces:dictum eſt ſuperius ꝙ ſi corui carptim uocem roſorbebunt: uentoſum imbrem ſignificant.Hic uero oſtendit Maro per liquidas claraſq; uoces ſerenitatem portendi.

Halietus

CHRI. Halcyones:De his auibus ita ait Ariſtoteles i li.de aiali. Halcyones i hyeme tantū coeūt.Sūt aūt iſti dies q alcyonei appellātur ſeptē ante brumā totidē poſt brumā.Hic Simōides poeta Per mēſem hibernū Iuppiter bis ſeptē molit̄ dies teporis nutricē ſacrā.Tāquillū uero tātiſper tēpus efficit ſi ita euenerit ut bruma auſtrina uergiliis aq͡loneis fiat.Septē primis diebus nidificāt:reliq̄s ſeptē parere ac educare dicunt̄.Halcyōios fieri circa brumā nō ſemp i noſtris locis contigere cōſtat:in ſiculo uero mari pene ſemp:oium aūt rariſſimū ē uidere halcyonē:fere circa uergiliaꝝ occaſū brumāq; apparet.Et ubi nō pluſq̄ ſemel nauē circūuolauerit ſtatim abit:ut nuſq̄ poſtea uideat̄:ut ait Steſychorus.Hæc Ari.Pli.āt addit ipſas aues paulo ampliores eſſe paſſeribus colore cianeo ex p̄te maiore tantū purpureis & cādidis admixtis pēnis collo gracili & ꝓcero.Alteꝝ gēus eaꝝ magnitudīe diſtīgui & cātu.Minores i harūdinetis canere.Nidi halcyonū i pilæ formā:ferro īcercidi neq̄unt ualido ictu frāgunt̄.Albertus uero magnus ſcribit cām ēē ꝙ tropico hyēali nidificēt raritatē corporis ꝙ uæhemēter terreū ē itaq; i æſtate uæhemēter exiccat̄ adeo ut ſemē hēre nō poſſit.In maxīo uero frigor̄ clauſis undiq; poris īducit̄ hūidū:ſcribit p̄terea nō ēē credibile ut poſſit uiuere i regiōe q̄ excedat latitudinē q̄nti climatis pp nimiū frigus. Dilectæ thetidi:Diligit eas:q͡a trāq̄llitatē:i illaꝝ nidificatiōe parat mari. Immūdi: Veꝝ epithetū ſuis quo nullū aial īmūdius eſt. Magis ima:Quia cum redeunt ad terram uapores purgatior

relinqͤ aer. Noctua:Hoc genere auiũ uæhemẽter abũdabãt Athenæ: unde extat,puerbiũ: Noctuas athenas portas:cũ rẽ aliq̃ eo portamus ubi maxīe abũdat.Noctua cõtra maiorẽ auiũ multitudinẽ illã circũdantẽ collecta ĩ arcũ roſtro & unguibus tota tegiͤ:auxiliaͤ accipiͤ.Sexaginta illã noctibus cubare & nouẽ uoces hẽre ait Nigidius. Niſus:accipiter minor quẽ ſparuerium eſſet aſſirmat Albertus. Liquidas:Cãdidas nõ raucas.

Haud equidem credo:quia ſit diuinitus illis
Ingenium:aut rerum fato prudentia maior:
Verũ ubi tempeſtas & cæli mobilis humor:
Mutauere uias:& iuppiter humidus auſtris
Denſet erant q̃ rara modo: & q̃ denſa relaxat
Vertunͤ ſpecies animorũ:& pectora motus
Nunc alios alios dum nubila uentus agebat
Concipiũt:hinc ille auiũ concentus in agris:
Et lætæ pecudes:& ouantes gutture corui.
Si uero ſolem ad rapidum lunaſq; ſequentis
Ordine reſpicies:nunq̃ te craſtina fallet
Hora:neq; inſidiis noctis capiere ſerenæ.
Luna reuertentes cum primũ colligit ignis:
Si nigrũ obſcuro comprenderit aera cornu
Maximus agricolis pelagoq; parabiͤ imber

SER. Haud eqdem.c.Proponit ſibi quæſtionem accerrimã:& de itima philoſophia:quã tamen tota facilitate diſſoluit:Nã quærit cur homines quos cõſtat eſſe prudentiores animalibus per ſe nõ ſentiant qualitatem futuram aeris ſed eam magis ex aliis animantibus colligant.Et hoc dicit hoĩes prudentiã habere naturalem: & ſuo iudicio lætos eẽuel triſtes q̃ res ĩ hæc animalia cadere nõ poſſit : quæ nihil ſuum habentes naturam aeris ſequuntur:& pro eius qualitate aut læta uidetur aut triſtia:nec prædicere aeris naturam uidẽͤ ſed eã uel,pſperã uel aduerſã ſequũͤ.Nos uero & læti eẽ iter nubila poſſumus & ĩſerẽitate ſoliciti. Sit di.i.l.i.Nõ illis diuinitus cõceſſũ ĩgeniũ. Nec prudẽtia: q̃ eſt maior reꝝ fato alibi.Metus oĩs & ĩexorabile fatũ Subiecit pedibus ſtrepitũq; acherõtis auari Iuppiter hu.i.aer:ut Hora.Manet ſuo Ioue frigido uenator aere. Auiũ cõ.Cõmixtus cantus.i.ſymphoĩa. Lætæ pe.Aeris ſerenitate gaudẽtes. Solẽ ad rap.Velocẽ. Et notãdũ hæc ſigna magis ſida & ſubtiliora eẽ:q ex ſole & luna colligimus. Lunaſq; ſe.O.r.Nõ ordinẽ reſpicies ſed ordine.i.rationabiliter ordinẽ ſequẽtes.Luna enim ſolis circulum ſequitur:licet ipſa ſit inferior.
Donã.dicit lunas noctes accipiendas:ſed male non enim ſigna q̃ dicturus ẽ ex nocte:ſed ex luna colligimus.
Nunq̃ te.c.f.H.Hyperbole eſt:nec hora quidem te decipiet. Capiere:Decipieris & eſt aphæreſis.Et plerũq; ſcimus nos decipi ſerenitate. Maximus.a.p.q;.pa.im.i.ſi non habuerit pura cornua:& intra eam nigrum aerem uideris erit ubiq; pluuia:ſicut ſupra:Omnia plenis.Rura natant foſſis:atq; omnis nauita ponto.
AN.M. Haud eqdẽ cre.pdicta.ſ.aĩalia futura quibuſdã ſignis oſtẽdere.Apit autẽ cauſas unde id ,pcedere poſſit. Ingeniũ:,pprie dicitur naturalis ſapientia:teſte Nonio. Fato:deorum uoluntate. Iuppiter:ideſt aer.
Ingenium Dẽſet:dẽſet legendũ ẽ:ſic.n.antiq textus hẽnt:ſic quoq; Priſ.li.viii.hic legit.Idem ẽt Maro li.x.ait. Poſtremi addenſent acies.Denſo denſas etiam in eadem ſignificatione & conſtructione reperiur. Vertuntur:mutanͤ.
Spẽs:qualitates. Nunc.i.ſereno tempore. Solem rapidum:perpetuũ ſolis epithetõ:nã ut ſupra oſtẽdimus
Lunæ colores ſuo calore oĩa fere rapit & deſiccat. Sequẽtis:futuras. Luna reuertẽs cũ primũ colligit ignes:id ẽ poſt nouiluniũ hic Var.dicebat ut ſcribit Pli.li.xviii.Naſcẽs lũa ſi cornu ſupiore obatro ſurget pluuias decreſcens dabit: ſi iferiore ante plẽiluniũ Si ĩ medio nigritia illa fuerit ĩbrẽ ĩ plenilũio:ſi ĩ ortũ cornua craſſiora fuerit horridã tẽpeſtatẽ. Si nigrũ ob.dictũ ẽ ſupius: q; ſi nigra appuerit lũa ĩbres portẽdere creditur:ſi rubicũda uentos.
CHRI. Haud equidem:Homo ſolus ex omnibus animalibus habet prĩcipium ſui motus ĩ ſe.i.ſuarum actionum:propter diuinitatem animorum:unde plurima aduerſante corpore ſẽſibuſq; faciũt:qa ſũt domini ſuarũ actionũ.Et ſæpe euenit ut ĩ corpore ægrotãti animus lætus ſit atq; contra bruta autem quoniam inſtĩctu naturæ mouentur:lætitiam aut triſtitiam recipiunt ex affectu corporis Corpus autem ex immutatione aeris ſummopere immutatur:unde redeunte ſerenitate læta illa eſſe:quia leuantur corpora.Aere autẽ ex aſſurgentibus uaporibus craſſente grauantur corpora unde ille triſtia efficiuntur.Non igitur prouident iſta: ſed homines ſua prudentia ex illoꝝ uariis motibus prouidere poſſũt.qđ itidem ex ,ppriis corporibus multi
Coruum adnotant. Corui:iſti peſſimã ſignificationem edunt cum glauciunt uocẽ ueluti ſtrangulari. Nulla eius eſt q̃ expſſius ſermonẽ humanũ imiteͤ Huius rei exempla pluria ĩuenies apud Pli.Coruos parere & coieͤ ore uulgus credidit:itaq; grauidas ſi ederint coruinũ ouũ p os ptũ reddere:atq; ĩ totum difficulter ſi tecto ĩferanͤ pa
Luna rere.Sed Ariſtoteles hæc oĩa negat. Lũas ſequẽtes ordine.i.dies lunares.Luna p ſyncopen dicta eſt a lucina. Huius naturam primus.Endymiõ adinuenit:ut ait Pli.unde illius amore captum eum dicunt.Hæc.xxviiii. diebus & tertia inſup parte diei curſũ ꝑagens ad eãdem ſigni partem a q̃ a ſole diſceſſerat reuertiͤ.Moraͤ.n. ĩ quoq; ſigno duobus diebus ac tribus horis & beſſe.Nam ĩ reliqs uſq; ad.xxx.conſeqtur ſolem q de loco ubi eũ reliqt iam diſceſſerat.Inuenit enim ſolem aliud iam ſignũ pene cõfeciſſe. Origo eius numerus ſeptenarius eſt.Nam ſi ab uno uſq; ad ſeptem q̃tũ ſingulari numeri exprimũt tãtũ antecedẽtibus addẽdo procedas ĩ uenies.xxviii.nata de ſeptem.Lũa etiã ſeptem ꝑmutatiõibus toto mẽſe diſtiguiͤ:Nã cũ naſciͤ ẽ arcualis ſiue corniculàris diciturq; menoides:deide circa octauã diẽ ẽ dicotomos q̃ſi pmediũ ſecta.Circa uero duodecimam: diem fit amphicircos & dubia de ſua plẽitudĩe circa ãt qntãdecimã eſt pãſelines.i.tota lũa cũ eſt ĩ oppoſitione ſolis.Cũ uero rurſus appropiquare ĩcipit ſoli fit amphicircos: deide dicotomos.Poſtremo lumine priuatur.
Facit aũt eclypſim ſolis q̃do illi eſt cõiũctia:nõ tamẽ ſp ſed cũ ipſa cõiectio fit ĩ liea eclyptica.Vnde Albumaſar ait:Si luna inter nos & ſolem ſeſe inicit defectũ radiorum ſolis neceſſario facit in capite uel ĩ cauda draconis:nõ aũt ſol cũ deficit qcquã de,pprio lumine amittit:ſed luna quæ ſeſe media iterponit radios quos ad nos

deſcendere oportebat intercipit: Contra uero luna cuius corpus obſcurum eſt cum patitur eclypſim lumen amittit. Patitur autem cum penitus ſoli oppoſita eſt: & ſit ĩ linea eclyptica propter interpoſitionem tumoris terræ intra ſe & ſolem: In cæleſti harmonia lunæ circulus habet ſonum grauiſſimum ſicut in ſphæra cæleſti eſt acutus. A luna ea profecto uis eſt in gignendis augendiſ corporibus: quã græc: phyticen dicũt. Nam ut ĩ diuinis ultima eſt ſic in noſtris corporibus prima luna etiam aerem purum facit: Non ſuo continuo motu rarificat atq; attenuat: Nam niſi eẽt motus phæræ lunaris aer ex nocturna uaporum eleuatiõe ita craſſus: efficeret: ut nõ modicã gigneret corruptionẽ: Hippocras aũt & Galienus mandant medicis: ut diligẽter ſpectẽt lunam. Nam cõiũctio illius cũ ſtellis fortunatis fœlicem exitũ ægrotis: cũ infortunatis uero infœlicem demonſtrat. Nam ut ait Ptolomeus luna cum maliuolis maliuolus eſt planeta. Semper luna dimidiã ſui partẽ habet illuſtratã a ſole ſed quãto magis eſt ſubiecta ſoli: tanto magis illuſtratur illa pars ſua ſuperior quæ a nobis nõ uidetur: quanto uero magis diſcedit tanto magis illuſtratur pars interior quæ a nobis uidetur Vnde in oppoſitione tota nobis apparet. Vnde autem lunæ a terris ĩteruallũ ĩtelligas eſt profecto ſi Alfragrão credimus trigeties ac ter tantũ quantũ eſt dimidiũ diametri terræ ac in ſuper uigeſima eius pars dimidiũ autem terræ diametrũ amplectitur quadrigẽta ac duodecim miliaria ſupra centum ac ſeptem miliariorum.

At ſi uirgineum ſuffuderit ore ruborem:
Ventus erit uento ſemp rubet aurea phœbe.
Sin ortu quarto: nãq; is certiſſimus auctor
Pura neq; obtuſis per cælum cornibus ibit:
Totus & ille dies & qui naſcentur ab illo
Exactũ ad menſem pluuia uentiſq; carebunt
Votaq; ſeruati ſoluent in littore nautæ
Glauco & panopeæ & Inoo melicertæ.
Sol quoq; & exoriẽs & quũ ſe cõdet in undas
Signa dabit: ſolem certiſſima ſigna ſequẽtur
Et quæ mane refert: & quæ ſurgẽtibus aſtris.
Ille ubi naſcentem maculis uariauerit ortum
Conditus in nubem: medioq; refulſerit orbe:
Suſpecti tibi ſint imbres. nãq; urget ab alto
Arboribuſq; ſatiſq; notus pecoriq; ſiniſter.
Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe
Diuerſi rũpent radii: aut ubi pallida ſurgit
Titoni croceum linquens aurora cubile
Heu male tum mitis defendet pãpinus uuas:
Tã multa ĩ tectis crepitãs ſalit horrida grãdo.
Hoc etiam emenſo quũ iam decedet olympo
Profuerit meminiſſe magis: nã ſæpe uidemus
Ipſius in uultu uarios errare colores:

SER. Si uirgineũ ſuf. o. r. Si ruborem forĩ ſecus habuerit: nam de ĩteriori parte ĩfuderit diceret. Aurea .i. pulchra: ut At nõ uenus aurea cõtra. Phœbe autem uenit ab eo quod eſt phœbus. Et ſciendũ q̃ dam propria nomĩa fœmininũ ex ſe facere tãtũ nõ etiam neutrũ: ut phœbus phœbe. Iulius Iulia: Tullius Iia non ut appellatiuũ doctus cta ctũ. Si ortu q̃rto: Aratus tertiam dicit animaduertendã eſſe lunam hic quartam: nõ illud improbans: ſed hoc magis probans: nam ad hoc pertinet. Nãq; is cer au. Exactũ ad mẽſem: Vſq; ad menſis uitulam partem: unde & exacti mẽſes dicũtur q circa partũ ſũt. Ipſe ĩ ſequẽtibus: Exactis grauidæ cum mẽſibus errant. Glauco & pano. inoo melicertæ: Glaucus piſcator fuit de Anthedone ciuitate: q cũ captos piſces ſuper herbam poſuiſſet ĩ littore: & illi recepto ſpiritu rurſus mare petiſſent: ſenſit quandam herbarum potẽtiam qbus eſis cõuerſus eſt ĩ numẽ marinũ. Panopea eſt nympha marina: Inoo aũt eſt patronymicũ a matre Ino Sane Ino & Melicerta filius poſtquã ſunt ĩ numina commutati: græce Palæmõ: & Leucothæ ſũt appellati latĩe Portunus: & mater Matuta. Cõditus ĩ nu. i. ſi orbis eius q̃ſi concauus fuerit: qd ĩpſe exprimit dicẽs. Medioq; re. or. Siniſter. Noxius. Male defẽdet: Nõ defẽdet. Nã decuſſis pãpinis ẽt uua uĩ grãdinis patit̃. Profuerit. m. m. lõ magis addidit: qa a ſole uẽiẽtia ueſptina ſigna meliora ſunt.

AN. M. Aurea phœbe: pulchra luna. Sin ortu q̃rto: dictum ẽ q̃ quartam lunam maxĩe obſeruat ægyptus: quæ ſi ſplendens exorta puro nitore fulſerit: ſerenitatẽ portendit. Glauco: & panopeæ: & inoo melicertæ hic uerſus ſic diuiditur: & Glauco: & pão: peæ & in o. o. meli. certe. Gellius li. xii. ca. xxv. ſcribit: Parthenii poetæ græci uerſum eſſe: glauco: nereiq; atq; maris genio melicertæ: cumq; uerſum Virgi. emulatum eſſe: & feciſſe duobus uocabulis uenuſte inmutatis parẽ. Glaucus autem piſcator erat. qui herba q̃dam guſtata mare ſubiit: itaq; iter deos marinos receptus de quo late habetur in fine libri. xiii. met. Panopeæ: de hac maro libro qnto Læua tenet thetis: & melite panopeaq; uirgo. Inoo melicertæ: Learchus & melicerta filii fuere Athamatis ex Ino cadmi filia: ut teſtatur Ouidi. libro quarto met. Learchus ſexo illiſus a patre obiit. Ino aũt cum Melicerta fugiens ſeſe in undas dedit: ipſa itaq; conuerſa eſt in deam: quæ Leucothea dicitur: a nobis uero matuta. Melicerta autem Palæmon dictus eſt: latine portunus: hĩc Ouidius libro ſexto: faſt. ait: Leucotheæ grais matuta uocabere noſtris. In portu nato ius erit omne tuo. Quem nos portunum: ſua lingua palæmona dicet &c. Ille ubi naſ. m. u. o. Plinius de ſolis p̃ſagiis libro decimooctauo: inquit q̃ quum oriente radii nõ illuſtres eminebunt: q̃uis circundati nube non ſint pluuiam portendent ſi ante exortum nubes globabunt̃: hyemem aſperam denũtiabũt: ſi nubes ſolem circũclndẽt: q̃tomĩus luminis relinquẽt: tãto turbidior tempeſtas erit. Vrget: ſcilicet imbres. Ab alto: ideſt ab aere: Notus: qui latĩe auſter dicit̃. Siniſter: nocẽs aduerſus. Aut ubi ſub lucem: ait idem ſi ĩ exortu lõge radios per nubes porriget & medius erit ĩanis: pluuiam ſignificabit. Pallida aũt idem quod ſol pallidus oriẽs ibernam grandinem nuntiat. Tithoni: ſui uiri.

CHRI. Virgineũ: q familiaris uirginibus ẽ. Nõ imutat̃ color lũæ ſed q̃do pluuiæ futuræ ſũt: aer craſſior effectus nigreſcit Vnde lũa q̃ p aeris mediũ a nobis uĩ nigra apparet: q̃do uero aer ſiccioribus uaporibus qbus uẽ

Mẽſes exacti
glaucus
Panopea
Ino meli certa
Palemon
Leucothoa
Portunus
Matuta
Glaucus
Learchus
Melicerta
Ino
Leucothea
Matuta
Palemon
Portunus
Solis p̃ſagia
Solis colores

ti gignūť.rubeſcit:& ipſa luna rubea apparet.Hoc faciūt ēt alia intermedia.Nam ſi trās uitrū aliquā rē aſpici
mus:talis i ea color apparet qualis eſt color uitri p qd aſpicimus.Vapores āt a terra eleuati ex quibus pluuiæ
ſūt futuræ:quoniam ex multo humore condenſanť nigreſcūt.Hi āt ex qbus ſūt uenti:quoniā ſicciores ſūt ru
beſcūt. Votaq; ſeruati:ſēſus moralis ē.Oſtēdit.n.oportere pios hoies gratias diis imortalibus ꝓ acceptis bene
ficiis agere. Certiſſima:Quia certiora q̄ lunæ & q̄ reliqua ꝓnoſtica. Ille ubi naſcentem:expolitio eſt.Nam ea
dem ſententia eſt quam dixit.Et quæ mare refert & quæ ſurgentibus aſtris. Pallida: Et non roſea:ut ſolet.

Gran/ do Grandine:grando ſecundum Ariſtotelem eſt ſtilla pluuiæ frigiditatis & uenti rigore in aere congelata.Fit
enim ex uapore frigido & humido ad interiora nubis fricato per dominium caloris circunſtantis qui calor i
nube recipiť:& a frigiditate aeris condenſatur. Nam frigus fugiens calorem aeris i interiora nubis ſe recipit:
& ex ſua aggregatione uirtus eius conualeſcit.Vnde uaporem quem in nube inuenit ſua uirtute conſtringit.
Hinc eſt ꝙ minus in hyeme fiunt grandines:quia uirtus quæ in æſtate unitur:& in una parte aeris congrega
tur in hyeme per aerem totum diſpergitur:unde debilior ad uaporem congelandum redditur. Fit autē mi
nor in nubibus a terra longinquis & magis orbiculata: quia lōgiuſculo ſpatio per aerem rotata atteritur atq;
orbiculatur.Nam ſi contingat in loco terræ propinquo gigni & maior deſcendit:& minus orbiculatur.

Cæruleus pluuiam denuntiat.igneus euros:
Sin maculæ incipient rutilo imiſcerier igni:
Omnia tum pariter uento nimbiſq; uidebis
Feruere.non illa quiſq̄ me nocte per altum
Ire neq; a terra moneat conuellere funem.
At ſi quū referetq; diem:condetq; relatum.
Lucidus orbis erit:fruſtra terrebere nimbis
Et claro ſyluas cernes aquilone moueri.
Deniq; qd ueſper ſerus uehat:unde ſerenas
Vētus agat nubes: qd cogitet hūidus auſter:
Sol tibi ſigna dabit:ſolē quis dicere falſum
Audeat:ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpe monet:fraudēq;:& opta tūeſcere bella.
Ille etiam extincto miſeratus cæſare romam

SER. Cæruleus.p.d.Breuiter collecta concluſio.
Me no.gratiorem ſenſum fecit interpoſita ſuæ per/
ſonæ commemoratione.Nam hoc dicit nulli ſe ſua/
dere illa nocte nauigare. At ſi cum referetq; diem: cō
detq; re.Hoc ad futuræ ſerenitatis pertinet ſignū.Nā
ſi de ipſo die dicas:de quo premiſit ſtultiſſimum eſt.
Claro aqui.ſerenifico:qa eſt & nubilus:ſicut fere oēs
uēti.Hora.Albus ut obſcuro deteret nubila cælo. Sæ
pe notus:neq; parturit imbres ꝑpetuos. Deniq; qd
ueſper ſerus uehat:Cōcluſio eſt quæ hoc cōtinet. Si/
gna:q̄ poſſumus ex ſtellis uel ex uentis colligere: me/
lius ex ſole colligimus. Quid cogitet hūidus auſter:
.i.i quā partē ſe flectat utrum ad ſerenitatē:an ad plu/
uias ut dixius ſupra. Quis dicere.f.i.fallacē:Saluſtius
i catilinario.Ambitio multos mortales falſos fieri coe
git. Tumultus:Coniurationes & latētes inſidias. Il
le etiam ex.m.c.romam:Bonum epilogi repperit lo/
cum:ut i Auguſti gratiam defleat Cæſaris mortem.
Conſtat autē occiſo Cæſare in ſenatu pridie idus mar
tias Solis fuiſſe defectum ab hora ſexta uſq; ad noctē.
Quod quia multis protractum horis.Dicit in ſequentibus:Aeternam timuerunt ſæcula noctem.
AN.M. Cæruleus:ait idem ſi in occaſu eius radii in ſe nubem trahent:aſperam in proximum diem ſigni
ficabunt tempeſtatem. Igneus euros:ait idem ſi circa occidentem candens erit ſol: uentum ſignificat.Luci/
dus orbis:ait idem:quod ſol purus oriens:atque non feruens:ſerenum diem nuntiat.Si & occidit pridie ſere
nus & oritur tanto certior fides ſerenitatis. Claro aquilone:is enim teſte eodem ſerenus eſt Italiæ cum aphri
Aqlo ce nubilus ſit eſtq; ſaluberrimus omnium aquilio. Veſper:de hoc late ſupius. Tumeſcere: creſcere.Cæſare:
Cæſa/ rea Conſpiratum eſt in cæſarem a.lx.amplius.C.Caſſio Marcoque & Decimo Bruto principibus conſpirationis
itaque illum idibus martiis in Pompeii curia tribus & uiginti plagis confoderunt:quod Suetonius edocet.
Cōſpi/ ratio Vtque plutarchus ait:periit cæſar ſexto & quinquageſimo ætatis ſuæ anno: poſt Pompeium haud multo
amplius quatuor ſuperſtes annis Scribit etiam Suetonius quod cæſari futura cædens euidentibus prodigiis
Cæſa/ reæ enunciata eſt paucos ante menſes:Capuæ enim tabula ænea in monumento in quo dicebatur Capis cōditor
Capuæ ſepultus:inuenta eſt:conſcripta litteris uerbiſq; græcis:hac ſententia.Quandocunq; oſſa Capis dete/
cædis cta eſſent:fore ut Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur.magniſq; mox Italiæ cladibus uindica/
Prodi/ gia retur.Et immolantem haruſpex Spurina monuit:caueret periculum:quod non ultra martias Idus proferre
tur:pridie autem eaſdem Idus auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ ſe inferentem uolu/
cres uarii generis ex proximo nemore proſecutæ ibidem diſcerpſerunt.Ea uero nocte cui illuxit dies cædis:
& ipſe ſibi uiſus eſt:per quietem:interdum ſupra nubes uolitare:alias cum Ioue dextram iūgere.Et Calphur
nia uxor imaginata eſt:collabi faſtigium domus:maritumque in gremio ſuo confodi:ac ſubito cubiculi fo/
Cæſa/ ris res ſponte patuerunt. Ob hæc ſimul & infirmam ualitudinem diu cunctatus an ſe contineret:& quæ apud
ſenatum agere propoſuerat differret.Tandem Decimo Bruto adhortante: quinta fere hora progreſſus eſt.
cædes Deinde pluribus hoſtiis Cæſis:cum litare non poſſet:introiit curiam ſpreta religione ubi ut diximus uulne/
ribus uigintitribus confoſſus obiit.
CHRI. Cæruleus. pluuiam.i.e.Propter eam rationem quam in pronoſticis lunæ diximus. Funem:ideſt
anchoram funibus religatam. Lucidus orbis:Per quam luciditatem aer purus oſtenditur & ſine uaporibus
ergo neque pluuiæ neque uenti erunt qui ſunt a uaporibus. Veſper:de quo & de lucifero alibi inuenies.
Cæcū Falſum:mendacem. Cæcos:Qui nundū uidebantur.Nam hominem non uidentem & rem q̄ non uideť
& locus in quo non uidemus cæcū dicimus. Ille etiam extincto:Occaſionem nactus deplorat mortem Cæſa
ris.Nam magnæ eclypſes ſolares maximorū uirorū interitū portendere uidenť. In morte: autē Cæſaris ſo/

lis lumen caligine obſeſſum ſcribunt. Toto enim illo anno pallens globus & ſine ſplendore exoriens imbecil lem ex ſe calorem emittebat. Quapropter grauis & ob defectum caloris diſpertientis obſcurius aer ſemico ctos edebat fructus immaturos & imperfecto flore conlabentes tantum aeri frigus inerat.

Cum caput obſcura nitidum ferrugine texit.
Impiaq; æternā timuerunt ſecula noctem.
Tempore q̄q̄ illo tellus quoq; & æquora pōti
Obſcœniq; canes importunæq; uolucres
Signa dabāt: quotiés cyclopū effeiuer ī agros
Vidimus undantē ruptis fornacibus ætnam:
Flāmarūq; globos liquefactaq; uoluere ſaxa:
Armorum ſonitum toto germania cælo
Audiit: inſolitis tremuerunt motibus alpes:
Vox quoq; per lucos uulgo exaudita ſilētes:

SER. Ferrugie te. Ferrugo ē purpurea nigrior hiſ pana: alibi & ferrugine clarus hiberna. Impia. ſ. Qui bꝫ fuerat Cæſ. occiſus. Aequora po. Nō ſine cā addi dit pōti: qa ſūt & cāpi æquora: ut Ac prius ignotū fer ro q̄ ſcindimus æquor. Importunæq; uo. In alienū tē pus ruētes: ut ſtryges aut bubōes nocte gaudētes p di em poſſēt uideri. Vidimus un. r. f. æ. Malū. n. oē quo tiés ætna mōs Siciliæ nō fumū: ſed flāmaꝝ erigit glo bos. Et ut dicit Liuius tāta flāma ante morte Cæſaris ex ætna mōte defluxit: ut nō tātū uiciæ urbes: ſed etiā Rhegia ciuitas afflaret. Vndātē āt: Vndæ mō flāmas euomētē. Liqfacta ſa. igne ſoluta. Sonitū. t. g. c. Au. Bene Germāia quā uicerat Cæ. ut eo occiſo i rebellio nē uideret exurger. Inſolitis. t. m. Aut nouis. i. nunq̄ antea i alpibus factis: aut magnis & maioribus ſolito. Ferru go

AN. M. Cū caput obſcura: Plutarchus ubi de ꝓdigiis poſt extictū Cæſaré meminit: iqt: Solis ṗterea lumē caligie obſeſſū: toto nāq; illius anni ſpatio pallés globus: & ſine ſplédore oriés: ībecillē ac tenué ex ſe calorem emittebat: q̄re grauis ac diſptientis ībecillitate caloris obſcurus aer ſemicoctos edebat fructus: immaturos & imperfecto flore illabentes: tantum aeri frigus inerat. Euſebius uero ſcribit: poſt Cæſaris cædem Romæ tres ſimul ſoles exortos: q paulati in eundem orbem coierunt. Pli. itē li. ii. ca. xxx. ait: Fiunt ꝓdigioſi & longiores ſo lis defectus: qualis occiſo Dictatore Cæſare & Antoniano bello totius pene anni pallore continuo Oui. item ait. Solis quoq; triſtis imago Lurida ſollicitis præbebat lumina terris. Id tamen Oui. ante Cæſaris obitum fu iſſe dicit. Virgi. uero & alii auctores ut Pli. poſt ejuſdé obitū. Appi. quoq; li. iiii. ſcribit multa prodigia ſignaq; phorrenda Romæ uiſa eſſe poſt Cæſaris cædem. Meminit & Horatius ode ſecunda. Ferrugie: colore nigro Tempore q̄q̄ illo: oſtendit non ſolis tantū: ſed etiam alioꝝ plurima fuiſſe prodigia: de quibus ample Appia. ut dixius. Obſcœniq; canes. i. abominabilia canentes. Appianus inqt canes lupoꝝ uice ululatus edidere. Im portunæq; uolucres: Miſcuit Poeta ſicut etiam Oui. illa quoq; ꝓdigia quæ ante etiam Cæſaris obitū fuerant: de qbus iam diximus. Plu. itē ſcribit ante Cæſaris mortē ſolitarias ī foro aues dilapſas: & Suetonius ut patuit de regaliolo aui. Oui. itē ait: Triſtia mille locis ſtygius dedit omnia bubo. Cyclopū in agros: Cyclopes appel larunt uiros quoſdam gignates: qui in Sicilia iuxta ætnam morantes unicum lumen in frontis medio habe bant phœbeæ lampadis inſtar. Cyclops itaq; dici poteſt circularis oculus. Aetnam: Strabo li. vi. ubi de Sicilia meminit: ſcribit ætnam montem a Catana abeſſe. lxxx. ſtadia: per noctem uero lucere e cacumie: itere diu āt fumo & caligine obſideri: ſæpeq; igniū riui in agrum catanenſium proxime deferuntur. De hac Vir. ait: Cui nomen facies dedit ipſa rotunda: Solinus ſcribit in ætnæ uertice hiatus duos eē: Crateres nominatos: p quos eruptatus erumpit uapor: nec ante ſe flammaꝝ globi attollunt q̄ interni ſtrepitus antecedant. Liquefacta: ſaxa: pumices intelligit. Armorum ſonitum: hæc Oui. fuiſſe ante cæſaris mortem ſcribit ait enim: Arma fe runt inter nigras crepitantia nubes: Terribileſq; tubas auditaq; cornua cælo Præmonuiſſe nefas. Appianus uero hæc poſt illius mortem fuiſſe ſcribit: ait eni quod hominum immanes uoces armoꝝ ſtrepitus: æquo rum curſus inſpectante nemine audiebantur. Plinius autem libro ſecundo ca. lix. ſic ait: Armorum crepitus: & thubæ ſonitus: auditus e cælo cymbricis bellis accæpimus: crebroq; prius & poſtea. Germania: de hac ui deto in Tityro. Alpes: montes altiſſimi ſunt: qui Italiam a Germania ſubmouent: Plinius libro tertio. Vox quoq; per lucos: Ouidius quoq; ait: Cantuſq; feruntur Auditi ſanctis: & uerba minantia lucis. Plutarchus itē inquit: Fulgoreſq; cæli & nocturnos ſtrepitus per multa loca delatos ante ſcilicet q̄ cæſar obiret: conuenit enim cum Ouidio. Appianus poſt obitum cæſaris ſcribit hominum immanes uoces auditas.

Soles tres

Cyclo pes

Aetn

Alpes

CHRI. Ferrugine: Color ē purpureus ad nigrū tendés: credo nō eē diſſimilē illi quē florētini pagonaciū appellāt: & lugubrē eē idē teſtat i. vi. Et ferugiaa ſubuectat corpa cymba. Aeternā: Nā & duratio eclypſis mul taꝝ horaꝝ fuit: & totus iſecutus annus nullū diē claꝝ habuit. Obſcœni: Multi dicūt i auſpiciis aues obſcœ nas dici q̄ ore futura ṗdicāt ṗpetes uero q̄ uolatu. Alii obſcœnas ꝓprie q̄ iſœlicia portēt. Aſſerūt q̄ illā obſcœ nas pelagi fœdare uolucres. Sed & hoc loco poſſumus itelliger obſcœnas q̄ ore ṗdixerit & nō uolatu. Quod autem de canibus dicit: mirum refert Auguſtinus i tertio libro de ciuitate dei ante bellum ſociale eueniſſe. Efferuere in agros: Intellige: uidimus ætnam undantem. i. undatim emittentem flammas. Efferuere. i. cū feruore & æſtu emittere. Refert aūt Auguſtinus. Ex ætneo uertice ad litus ignibus maximis defluētibus ad eo mare deferbuiſſe: ut rupes exurerent: & pices nauiū ſoluerent: eodemq; æſtu tāta ui fauillæ oppletam eē Siciliam: ut catinenſis urbis tecta obruta ruerēt: q̄ calamitate moti romani tributū eius anni remiſerunt. In agros: Recte & nō in agris: nō. n. efferuebat in agris tanq̄ in loco in quo eēt: ſed in agros tanq̄ ad locū ad qué flammas iaceret. Ruptis fornacibus. i. a fornacibus quæ ex locis ſubterraneis erupebant. Flammaꝝ globos: interpretatio eſt: nā qd aliud eſt q̄ ætna efferueat in agros propinquos q̄ per feruorem euoluere globos flāma rū. i. flāmas cōglobatas & ſaxa liquefacta. ſ. ex igne ut uidemus calcem. Hanc rem latius deſcribit in tertio li bro æneidos. Quo in loco reſpondendum erit Macrobio ad ea quæ Maroni obiicit. Toto germania cælo.

Ob ſcœnæ aues

Prepe tes aues

Effer uere

Nam legimus in morte Cæſaris nocturnos ſtrepitus per multos deferri lucos uiſos eē:ut fulgores cæli. Item ſolitarias in forum aues delapſas.Nam Strabo philoſophus complures ignitos apparuiſſe homines teſtatur. Silentes:Eo tempore quo ĩ illis ſilentium eſſet:ergo certiuis meliuſq́ȝ potuit audiri uox in tanto ſilentio.

SER. Sub ob.n.Circa noctis obſcuꝝ. Pecudeſq́ȝ l.i.Aut iſãda uerba ꝑtulerũt aut hoc ipſum ĩfandũ fu it:ꝙ ſũt cõtra naturã locutæ. Ebur.ſ.ſimulacrorum. Aeraq́ȝ ſu.Signa ſũt laboris futuri. Inſano: Magno: ut Quid tãtũ ĩ ſano iuuat idulgere labori. Et ſciendũ flumia cũ ſupra modũ creſcũt:nõ tãtũ ad pſẽs inferre dãnũ:ſed ẽt alia futura ſignificare. Fluuioꝝ rex.e.Pa/ dũ dicit fluuioꝝ aũt rex ꝑ Italiã:aut certe ꝑ totũ orbẽ ſcḋm qḋ dicit Luca.q ait cũ de iſto flumĩe loqref:Nõ mior hic nilo ſi nõ ꝑ plana iacẽtis Aegypti libycas ni lus ſtagnaret arẽas.Nõ mior hic hiſtro niſi ꝙ dũ pme at orbẽ Hiſter:caſuros ĩ qlibet æquora fontes accipit: & ſcithias exit non ſolus in undas. Non alias cælo ce ciderũt plura ſereno fulgura: omne eſt in eo : & quia ſereno cælo miſſa ſunt fulgura & ꝙ plura miſſa ſunt. Diri cometæ:crinitæ ſtellæ & peſſimæ:quia ſunt bo næ ut diximns in æneide : factæ ex Ioue uel Venere: quam rem pleniſſime Auienus exequitur.

Ingens:& ſimulacra modis pallentia miris
Viſa ſub obſcurum noctis:pecudeſq́ȝ locutæ
Infandum:ſiſtunt amnes terræq́ȝ dehiſcunt:
Et mœſtũ illachrymat tẽplis ebur:æraq́ȝ ſu/
Proluit ĩſano contorquẽs uertice ſyluas(dãt.
Fluuioꝝ rex eridanus:campoſq́ȝ per omnes
Cum ſtabulis armenta tulit: nec tẽpore eodẽ
Triſtibus aut extis fibræ apparerẽ minaces
Aut puteis manare cruor ceſſauit: & alte
Per noctẽ reſonare lupus ululantibus urbes.
Non alias cælo ceciderunt plura ſereno
Fulgura:nec diri totiens arſere cometæ

AN.M. Simulacra:Oui.ait:Vmbraſq́ȝ ſilentũ Erraũiſſe ferũt:motãq́ȝ tremoribus urbẽ.Et Plu.ait:ꝙ Stra bo phũs ſcribit cõplures ignotos apparuiſſe hoĩes:& hoc ante cædẽ fuiſſe docẽt tũ Oui.tũ Plu. Pecudeſq́ȝ lo/ cutæ:iſandũ Appi.poſt cæſaris obitũ ait:ꝙ bos uocẽ emiſit humanã:ꝙ ĩſans recẽs genitus elocutus ẽ.Euſebi/ us quoq́ȝ poſt illius cædẽ ait:ꝙ ĩter cætera portẽta:q̃ toto orbe facta ſũt:bos ĩ ſuburbano Romæ ad arẽtẽ locu tus ẽ fruſtra ſe urgeri:nõ.n.frumẽta ſed hoĩes breui defuturos. Siſtunt amnes:de Tybri Hora.ode.ii.ſcribit. Ebur.i.eburnea ſimulacra.Oui.itẽ ait:Mille locis lachrymauit ebur.ꝙ ante mortẽ fuiſſe ſcribit. Aeraq́ȝ ſu/ dãt:Appi.poſt obitũ ait:ꝙ ex ſimulacris ẽt nõnulla ſudorẽ emiſere:alia ſanguinẽ. Fluuioꝝ:Anapæſtus eſt ꝑ dactilo:talis aũt uerſus Acephalus dr̃:nã icipit a ſyllaba breui:cũ lõga eẽ deberet.E contra ꝑcephalus dr̃ quũ a breui deberet icipe:& lõga põif. Eridãus:Padus nulli aĩum claritate iſerior a græcis dr̃ Eridãus:augef ad ca/ nis ortus liq̃tis niuibus:hæc & plura Pli.li.iii.ca.xvii.Mela uero ſcribit ꝙ Padus ſe ꝑ ſeptẽ hoſtia effũdit quoꝝ unũ magnũ padũ appellãt:ſcribit & plura. Rex:hoc iõ ait:quoniã iter ſydera relatus & qa nulli aĩum claritate iſerior ut dixius:hẽt ãt ĩ cælo teſte Iginio ſtellas.xiii. Fibræ mi.Plu.ait:Ipſi quoq́ȝ cæſari imolãti cor nuſq̃ cõ/ paruiſſe uictiæ:qḋ diꝝ ſane erat ꝑdignũ.Oui.quoq́ȝ iq̃t:Victia nulla litat:magnoſq́ȝ iſtare tumltus Fibra mo net:ceſũq́ȝ caput repif ĩ extis. Fibræ:antiq ut Varro ait fibrũ dicebãt extremũ unde ĩ ſagis fimbriæ & ĩ iecore extremũ fibra:põif ãt nũc ꝑ uernis qbuſdã:nũc ꝑ extrẽitatibus uel iecoris uel pulmõis & ſimiliũ. Extis:exta dcã ꝙ ea diis pſecẽf :q̃ maxie extãt emĩnẽtq́ȝ:auctor Feſtus. Lupis:Appi.ſcribit ꝙ lupi ẽt ꝑ foꝝ diſcurrerẽ. Ful gura:Pli.li.ii.ſcribit ꝙ ĩ catilinianis ꝑdigiis.M.Herẽnius Decurio ſereno die fulmĩe ictus ẽ. Cometæ di.i.hor rẽdi Pli.li.ii.iq̃t:Cometas græci uocãt noſtri crinitas:horrẽtes crine ſanguineo:& comaꝝ mõ ĩ uertice hiſpi das:fit cãdidus cometes argẽteo crine ita refulgẽs ut uix cõtueri liceat.De Comete ãt Lu.ait: Et terris mutãtẽ regna cometẽ.Pli.itẽ ait:Terrificũ magna ex pte ſydus eẽ:atq́ȝ nõ leuiter piatũ:ut ciuili motu Octauio cõſule.

CHRI. Simulachra:Phãtaſmata dicit & nocturna uiſa. Locutæ iſan.i.res infãdas.i.q̃ peſſima portẽderet poeta ãt ut ĩ honorẽ Cæ.oſtẽdit oẽm naturã morte tãti uiri cõmotã fuiſſe pluria ꝑdigia q̃ diuerſis tp̃ibus acci derũt ĩ unũ cogit.Nã.L.Quitio Flãineo:& Cn.Domitio Enobarbo cõſulibus:ut ait Li.Rõæ bouẽ locutũ eẽ cõſtat.Caue tibi roma.Et initio ultimi cõſulatus quẽ geſſit Marcellus nũciatũ ẽ bouẽ hũanam uocẽ emiſiſſe. Siſtũt am.t.q.d.q̃ terræ mõtibus euẽire ſolẽt. Proluit:Nimia ĩcremẽta fluminũ calamitatẽ ꝑtendũt.Hora. uidimus fluuiũ tyberĩ retortis littore etruſco uiolẽter undis Ire deiectũ monimẽta regis:Tẽplaq́ȝ ueſtæ. Flu uioꝝ:Sũt mulieres apud germanos q̃ fluuioꝝ curſũ uerticeſq́ȝ ac ſtrepitũ cõiectãtes futura ꝑdicãt. Eridanus: Hũc regẽ appellat:uel qa eius imago relata ſit iter aſtra uel qa nullus maior ſit ĩ Italia:uel qa nomen ſũpſit ab Eridano rege in eũ a Ioue flumĩe deiectũ ẽ.n.Eridãus & Phæton idem:q̃re aũt ab iferis ad ſupos trãſire dicaf: demõſtrabimus ĩ.vi.æneidos li. Fibræ miaces:ſub corde atq́ȝ pulmõe ut ait Corne.trãſuerſũ ex ualida mẽbra na ſeptũ ẽ.Hoc itaq́ȝ a pte ſupiore hẽt cor atq́ȝ pulmonẽ:q̃ ꝑprie exta ab extãdo dicunf.A pte iferiore iecur & liẽ.Sed & hæc exta ẽt dicunt :qa ſup iſeriora inteſtina locanf.Vnde antiq religio caput extoꝝ iecur dixerunt. Auruſpices igif duas fibras:q̃ ſũt duo capita ĩ iecore ita diuidebãt:ut alterã ſacrificãti:alterã aduerſario aſſigna rẽt:hic uiſcera ꝑſecabãt:q̃ ꝑſecta dicebãt:Lu.lauit calido proſecta cerebro. Si qd ergo in extis apparebat futu/ roꝝ indiciũ putabaf :Hinc principatũ portẽdi Syllæ reſpõſum ẽ ꝙ ſacrificãti ſibi apud Laurentũ ĩ capite uitu lini iecoris ſimilitudo coronæ apparuit. Puteis manare cruor:Hoc mõſtrũ in gallico bello eueniſſe memo/ riæ ꝑditũ ẽ.Nã fluuius q ꝑ agrũ Picenum fluuit ſanguinẽ fluere uiſus ẽ. Lupis ululãtibus: ꝙ ꝑ monſtro pri/ ſci habuere.Vnde & Liui.refert:Cõſule.L.Quintio Flamino Formas duos lupos ingreſſos aliquot obuios la niaſſe. Cometæ:Stella crinita:quẽ græci cometẽ appellant in morte Cæſaris ad ſeptẽ uſq́ȝ noctes eximio ful/ gor apparuit: poſtea nũq̃ uiſa ẽ.Vnde ẽ epiſtola Auguſti.Iis ipis ludoꝝ meoꝝ diebꝫ ſydus crinitũ ſeptẽ diebꝫ in cæli regione ſub ſeptentrionibus eſt cõſpectũ:id oriebaf circa undecimã horã diei:clarũq́ȝ & oibus terris

Erida/ nus

Padus

Fibræ

Exta

conſpicuũ fuit. Hoc ſigno putauit uulgus animã Cæſaris inter deos relatam. Cometes ut ait Pli. in uno totius orbis loco colit̃ in tẽplo Romæ. Sunt qui hæc ſydera perpetua eſſe credant: ſuoq; ambitu ire: ſed non niſi relicta a ſole cerni. Alii putãt naſci humore fortuito & ignea ui: ideoq; ſolui breuiſſimũ quo cernit̃ ſpaciũ ſeptẽ dierũ annotatũ ẽ: lõgiſſimũ uero octoginta. Mouentur ãt alii errantiũ mõ alii imobiles ſunt: & omnes ferme ſub ipſo ſeptẽtrione uidentur. Ex quibuſcunq; ãt ſtellis cometæ naſcantur ſiue ex planetis ſiue ex ſtellis fixis ſemp inflãmatio apparet uerſus ſeptentrionem. Quapropter ſtella quæ apparuit in ortu Chriſti non fuit cometa: qa mouebat̃ ab oriente ad meridiem uerſus occaſum: quod nõ facit cometa: ut refert Chriſoſtomus. Cometæ

Ergo inter ſeſe paribus concurrere telis
Romanas acies iterum uidere philippi.
Nec fuit indignũ ſuperis bis ſanguine noſtro
Emathiam & latos hæmi pingueſcere cãpos.
Scilicet & tempus ueniet quum finibus illis
Agricola incuruo terram molitus aratro
Exeſa inueniet ſcabra rubigine pila.
Aut grauibus raſtris galeas pulſabit inanes:
Grandiaq; effoſſis mirabitur oſſa ſepulcris.
Dii patrii indigetes & romule: ueſtaq; mater

SER. Paribus cõcurrere te. Lucãus: Pares aquilas & pila minãtia pilis. Iterũ. u. phi. Ciuitas ẽ Theſſaliæ ĩ qua primo Cæſar & Põ. poſtea Auguſtus & Brutus cũ Caſſio dimicauerũt. Nec fuit indi. ſu. q̃ſi exclamatio eſt ad deos. Emathiam & la. hæ. p. c. Emathiam theſſaliã dictã ab Emathio rege. Hæmus ãt mons eſt Theſſaliæ. Hæmus Incuruo: una pars orationis ẽ. Scabra. r. aſpera unde & ſcabies dicit̃ a corporis aſꝑitate. Galeas inanes: cõcauas: ut Galeã ante pedes proiecit inanẽ.
Grãdia. o. aut multa aut ĩgẽtia q̃ſi antiquorũ heroũ.
Dii patrii. in. & ro. ueſtaq; ma. Patrii dii ſunt q pſunt ſingulis ciuitatibus: ut Minerua athenis: Iuno carthagini. Patrũ dii Indigetes ãt proprie ſunt dii ex hominibus facti quaſi in diis agentes. Abuſiue ãt oẽs dii poſſunt dici indigetes: tanq̃ nullius rei egẽtes. Indigetes Veſtaq; mater Quæ tuſcum tyberim & romana palatia ſeruas: poetice. Nam uerum nomẽ numinis: q urbi romæ præeſſet ſciri ſacrorum lege prohibetur: q auſus quidam tribunus plebis enunciare in crucem leuatus eſt.

AN. M. Philippi: Philippi ciuitas eſt ĩ Macedonia: q̃ datos oli dicebat̃. Crenida ante dati nomen appellata. Philippi fontes quippe plurimi circa collẽ huberius ſcaturiũt aquis. Eũ locũ Philippus uallo ſepſit: & a ſe Philippos nũcupauit. Cõdita ẽ. n. ciuitas ĩ prupto quodã cole. Apud philippos demũ & Caſſius & Brutus pugnantes cõtra Auguſtũ & Antoniũ uicti ſibi ipſis mortẽ conſciuere: de quibus oibus uideto Apia. li. iiii. prius ãt circa eadem fere loca pugnarũt Cæſar dictator & Pom. unde Lucius Florus ſic ait: Sic ꝓcipitantibus fatis ꝓlio ſũpta Theſſalia eſt: & philippicis cãpis urbis iperii generis humani fata cõmiſſa ſunt: nunq̃ ullo loco tãtũ uiriũ populi romani tantũ dignitatis fortuna uidit. Emathiã: Emathia: ut Pli. ſcribit li. iiii. c. xi. antea dicta: poſtea Macedonia. Emathia Auctor quoq; Soli. qui adit ab Emathio primo rege dictã. Hæmi: hemus mons ẽ in Thracia uaſto iugo procumbẽs in põtũ: auctor Pli. li. iiii. Thracia ãt ut oſtendit Ptolæmeus li. iii. iuncta ẽ Macedoniæ: unde & Lucanus li. vi. ait: Qua iuga deuexus pharſalica porrigit hæmus. Pila: Modeſtus ſcribit pilũ fuiſſe telũ maius ferro triãgulo unciarũ. ix. haſtile pedũ quinque & ſemis quod ſuo tpe ſpiculũ dicebatur: ad cuius iactum exercebantur præcipue milites: quod arte & uirtute directũ & ſcutatos pedites: & loricatos eqtes ſæpe tranſuerberabat. Pilum Grandia oſſa: olim fuiſſe homines grandiores & Homerus indicat & Virgili. hinc Iuue. ait ſat. xv. Terra malos homines nunc educat atq; puſillos. Dii patrii: expoſitis ob ceſareã cædẽ prodigiis actis: nunc ipſum Auguſtũ romanũ iperiũ fouere optat. Indigetes: Feſtus ait indigetes dii: quorũ nominita uulgari non licet: & indiges Aeneas appellatus eſt ab Aſcanio poſt humanũ abſceſſum. Liui. ãt ſcribit appellatũ Iouẽ indigetẽ. Sũt & q dicãt indigetes dici: q ex hominibus ad cõſecrationẽ ueniũt: ut Aeneas &c. Indigetes Romule: Romulus. xviii. natus annos potitus ẽ Romano regno: annos ãt. xxxvii. dominatus quĩtũ ãt & quinquageſſimũ uitæ agẽs a ciuibus ſuis interfectus eſt (licet uaria de morte referant̃) cũ iã impiũ nõ regie ſed tyrannice exerceret. romulus Poſt hæc Iulius Proculus in forũ procedẽs: Romulũ inquit ego ex agro aduenieus uidi abeũtẽ ex urbe armatũ: qui ubi proximus mihi fuit ita eũ dicere audiui: Nũtia romanis iuli q me ſortitus ab initio uitæ genius ĩ cælũ ducit mortali expleto ſæculo: ſum ãt Quirinus. Succedẽs exide ĩ regnũ Numa pompilius ipſum Romulũ: ut naturã ſuperantem mortalem templi adornatione: & anniuerſariis ſacrificiis. Quirinum uocatum ſtatuit honorari. Hæc ex libro ſecundo Dionyſii. Veſtaq; mater: Erat Veſta urbis Romæ cuſtos: quam uirgines ſeruabãt perpetuo igni. Vesta Cuius extintionẽ ſuper grauia omnia Romani timebant: interitũ urbis ſignum id aſſumentes quacunq; acciderit cauſa: De quibus omnibus plura Dionyſius libro ſecundo & Ouidius in faſtis.

CHRI. Paribus: nã utrinq; pila erãt. Emathiã: Theſſalia q̃ ab Emathiõe rege ſic dicit̃. Nã græce ημαθια dicit̃. Hunc Memnonis filii auroræ & Thitoni fratrẽ fuiſſe ait Probus. Hæmi: mons Thraciæ ab hæmo filio Boreæ & Orithyæ. Saltẽ: q̃ſi dicat: ſi rapuiſtis Cæſarẽ maturũ uirũ: & q optimus eſſet iperii defenſor. Saltẽ placeat ſeruare hunc iuuenẽ: q euerſo morte Cæſaris iperio ſuccurrere poſſit. Veſtaq;: de ueſta & palatio alio loco dicet̃. Ne prohibere: tacite oſtẽdit ſuis uiribus poſſe mõ dii nõ ipediãt ſuccurrere. Maxĩa ergo laus q ſolus & iuuenis ualet. Non dico cõſeruare bene iſtitutũ ſæculũ ſed reſtaurare iã euerſũ. Laumedõteæ piu ria troiæ: Laumedontis perfidia in Apollinẽ ac Neptunũ uulgatiſſima eſt. Sed & aliã ĩ Herculẽ meminit Diodo. ſiculus: ait. n. Herculẽ cũ argonautis i colchos enauigantẽ ĩ Phrygiũ mare peruenisse: & Heſionẽ filiã Laumedontis i littore religatã: & monſtris marinis iuſſu oraculi deuorãdam expoſitam uidiſſe: eamq; liberaſſe: & monſtra interfeciſſe. Propterea q; ꝑmiũ ſibi Laumedontẽ obtuliſſe equos iuictos. At Herculẽ eoſdẽ equos apud ipſum Laomedõtẽ donec ex colchis rediret depoſuiſſe: Reuerſo deinde Herculi denegaſſe depoſitum Laomedontẽ. Qua ex re ira percitũ Herculẽ & Laomedontẽ & reliquos filios q ſecũ ſenſerat interfeciſſe. Soli

autem Priamo qui fidem ſeruandam & equos reſtituendos cēſuiſſet troianū regnū reliquiſſe. Remouet aūt culpā belli ciuilis a Cæſare Iulio & reiicit i peccata troianoꝝ:unde Roma originē ducit. Quæ autem ſcelera nunc orbem præmunt dicit eſſe quia dii hominibus Cæſarem inuiderunt. Patrii indigetes:de Iano Fauno: Euandro:Aenea:Carmente & cæteris qui ex hominibus dii habiti ſunt. Romule:ſcilicet urbis conditor.

SER. Laomedonteæ: excuſat Auguſti tēpora & cū dicit ſuis uiribus non cōpenſare damna reipu.q̄ ex maioꝝ uitiis deſcēdiſſe cōfirmat.Hora.Negligis immeritis nociturā poſt mō te natis fraudē cōmittere. Atq; hominū.q.cū cæleſtos poſſis mereri. Vbi fas. u.a.n.apd hoies:ſcq.ſ.q ſpnūt licita appetētes illicita. Abductis.c.ad bella.ſ.ut Et latos uaſtant cultoribus agros Hic mouet euphrates illic germania bellū. Vndiq; mouet̄ bellū.Euphrates nāq; orientis ē fluuius. Germania āt occidētis prouincia. Arma.f.u.urbes: Hoc ē & externa & ciuilia bella deſæuiūt. Vt cū car. hoc uult dicere:Res quidē publica hēt optimū ipatorē:ſed tanta uitia tēpoꝝ pteritoꝝ q̄ in dies ſingulos aucta ſunt quēadmodū i proceſſu equoꝝ curſus augeť.Vt ea optimus rectorrefrenare nō poſſit.Sicut & auriga a ferueti curſu equos nō pōt plerūq; reuocare. Addūt ſe i ſp.i.currēdo plus eoꝝ curſus augeť. Currus.i.eq.Sane ſciēdū tranſlationē hanc eē non cōparationem quæ ſi ponatur in fine uitioſum eſt.

Tyberis — AN.M. Tuſcū tyberi:Stra.li.v.ſcribit:ꝙ ex apœninis montibus tyberis effluit pluribuſq; auctus amnibus ptim per ipſam excurrit Hetruriā:deinceps uero ipſam deſterminans:primū quidē ab ea diuidit Vmbriā:poſtea uero Sabinos & latinos Romæ ad littus uſq; finitimos.Legito itē plura in Pli.li. iii.c.vi. Romana palatia: Cornelius tacitus ſcribit urbem romā in palatio monte primū ædificatā:in eoq; reges primū deinde conſules poſtea impatores maiori ex parte ſedē habuerunt.Et in bello macedonico Liuius oſtendit in palatio fuiſſe ædem magnæ matris deū a Iunio Bruto dedicata fuit & ibidē ædis uictoriæ eodē teſte li.viii.de ſecundo bello pu.in eodē palatio:ut ſcribit Suetoni. Cæſar Auguſtus tēplū Apollini dedicauit. Hunc iuuenē:cur Auguſtū intelligēs iuuenē appellat late iā diximus in Tytiro Hic illū uidi iuuenē melibœe. Iāpridē: multi &.n.romāoꝝ ab Annibale Mario & Sylla a Cæſare & Pō.& aliis antea fuerāt interēpti. Luimus:purgauimus.luo.n.a luce diciť:ut ſcribit Varro. Laomedōteæ:ſecūdū fabulas Apollo & Neptunus troiana mœnia ſtruxere:fictū ē:ut aiūt:quoniā cū troianoꝝ pecūnia i ſacro coꝝ deoꝝ ſeruareť ab eis Laomedō petiit redituꝝ ſe iurās unde mœnia iſtaurauit:poſtea tamē nō reddidit:hinc datus ē fabulæ locus:ꝙ deos deceperit quos uult Maro hic ppea ēt i romāos ſæuiſſe. Iāpridē no.i Auguſti gratiā Iuliū Cæſa.iā diu a diis deſideratū aſſerit. Aratro dignus ho.de agriculturæ honore uidetoi principio. Conflātur:fabricanť cōuertunť. Euphrates:hunc maior fundit armenia:ut ſcribit Soli.Longiſq; excurſibus Babyloniā diuidit tādē in ſinū pſicū deferť.Mouere āt Euphratē bellū ait pp Parthos.Ii enim clade Craſſiana altius animos erexerat:ciuileſq; diſcordias populi romani læti acceperant itaq; ut primū affulſit occaſio nō dubitauerūt erūpere.Vltro qdē inuitante Labieno qui miſſus a Bruto Caſſioq; fuerat ut hoſtes in auxiliū ſollicitaret.Ventidius tamen Antonii legatus & Labieni copias & omnē Parthicū equitatū inter Orōtē & Euphratē occidit:de quibus plurima Lucius Florus. Germania:hoc ideo dicit:quia poſt Cæſaris cædē germani ab romanis defierant. Augu.tamen ut Suetonius tradit eos ultra albin flumē ſubmouit. Legibus: fœderibus. Ruptis:pp Cæſaris obitū. Carceribus:carceres uocantur unde mittuntur equi dicti ꝙ coherceātur equi ne inde exeant anteq̄ magiſtratus ſignum miſit auctor Varro. Quadrigæ:quattuor ſimul equi iūcti quadrigæ quaſi q̄driage uocantur ut ſcribit Gelli.li.xviii.c.viii. Auriga:aurigæ proprie ſunt curuū regētes. Diciť autē auriga qa ſplendorē ſibi agat auris.i.fauoribus populi hoc ē clamoribus.Priſcia.de.xii.car. Currus ipſe q̄drigæ:per id āt inuit Martē nullo obſtante ſæuire:obierat.n.Cæſar populoꝝ terror & rector.

CHRI. Palatia:pro tota urbe.Nam palatiū fuit antiquiſſima ſedes Roma.ut apparet ubi de Euandro narrať. Facies:formæ. Et curuæ.r.qd.n.ſceleſtius eſſe poteſt q̄ ferramenta ad uſum agriculturæ inſtituta unde uita humana & alitur & aſſiduo labore pia caſtaq; conſeruatur ad bellaq; & homines perdunt : & omnium ſcelerum ſemina præbent.Magna ergo indignatio ꝙ non ſolum ab uſu rei ſanctiſſimæ amoueatur : ſed etiā turpiſſimæ attribuatur. Euphrates:Parthos intelligit quoꝝ imperiū euphratē ptingebat. Eſt āt Euphrates ſecundū chriſtianos unus ex q̄ttuor fluminibus q ex deliciaꝝ paradiſo effluunt.Priſcia.uero illum ex Armenia maiori naſci uolūt:& armeniā a Cappadocia diſtinguere. Vt cū carceribus:Nō uitio principis ſunt bella ſed ipetus belloꝝ anteipſū motus nondū reuocari pōt:ut ipſi aurigæ iā pcipiti curſu actos equos ſiſtere non poſſunt. Addunt ſe in ſpa.i.p ſpacia currendi augent curſum. Ferť eqs.i.equoꝝ arbitrio agiť & non ſuo.

Finis Primi Georgicon.

Quæ tuſcū tyberī & romana palatia ſeruas
Hunc ſaltē euerſo iuuenem ſuccurrere ſæclo
Ne prohibite:ſatis iampridē ſāguine noſtro:
Laomedonteæ luimus periuria troiæ.
Iampridem nobis cæli te regia cæſar
Inuidet atq; hoium querit̄ curare triumphos
Quippe ubi fas uerſū atq;nephas:tot bellap
Tā multæ ſceleꝝ facies:nō ullus aratro (orbē
Dignus honos:ſqualēt abductis arua colonis
Et curuæ rigidum falces cōflantur in enſem.
Hinc mouet euphrates:illinc germania bellū
Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt.ſæuit toto mars impius orbe:
Vt quū carceribus ſeſe effudere quadrigæ
Addūt ſe i ſpatia & fruſta retinacula tendens
Fertur eqs auriga:neq; audit currus habenas.

Finis primi Georgicon.

Euphrates | Germaīa | Tyberis | roma | Luo | Laomedō | Euphrates | Carceres | Auriga | Palatium

Actenus aruo℞ cultus & ſy.cæ. Nunc te bacche caná: Mire iterauit illū uerſum: Quid faciat lætas ſegetes quo ſydere terrá. In hoc át libro exequit̄ culturá agri conſiti: q̄ oiũm arbo℞ cōtinet genera. Et ſciendū eſt Virgiliū uites quoq; arbores dicere: ut nec ſecius omnis in umguē Arboribus poſitis ſecto uia lim:te quadret. Et Hactenus: ut multi uolūt una pars orationis ē & eſt aduerbiū ſignificans hucuſq;. Alii duas ptes uolunt pronomen & aduerbiū: ut ſi tenus hac. Sicut Cru℞ tenus a mento palearia pēdēt. Sed melius eſt unam partem accipere oratiōis hactenus. Sydera cæli: Pleonaſmos nec.n. ſunt alibi q̄ in cælo ſydera. Bacche: inuentorē pro uitibus po/ſuit de quibus catexochen in hoc libro loquit̄. Ná uites pcipuæ ſūt licet & alia℞ arbo℞ faciat cōmemora/tionē. Nec nō ſil.te. uirgul.ideſt iſœcūdas arbores q̄bus præcipue in Italia uites cohærent. Tardæ creſcē/tis oliuæ: Res enim diu duratura tardius creſcit. SER.

Ouidii poetæ tetraſticon in librū.ii. georgicō

Actéus aruo℞ cultus & ſydra cæli
Pampineas canit ille comas: colleſq; uirentes
Deſcriptaſq; loci uites & dōa lixi.
Atq; oleæ ramos pomorum ex ordine lætos:

ANTO.M. Argumentū ſecūdi uoluminis
Proponit bacchūq; uocat Maro rite ſecundo.
Arboribus diuerſa datur natura creandis.
Panditur iuſitio. Vitis diuerſa notatur.
Italiæ laudes: ſpecies telluris habentur.
Q uo uitis ponenda modo quo tpe. quid uer
Afferat. hinc uiti qualis ſit cultus habendus:

Cōmoda ſylua℞ mō ſtrat laudat̄ agreſtes

P. Virgilii Maronis Georgicon Liber. II.

Actenus aruorū cultus & ſydera cæli:
Nūc te bacche caná:
necnō ſylueſtria tecū
Virgulta: & prolem
tarde creſcētis oliuæ

AN.M. Hactenus aruo℞: huius quoq;.ii. uolumi nis argumentum carminibus patet: Sed cur poeta ab agro℞ cultura icœpit poſtea uitiū de exordio ſcribēs apuit ubi & uitiū arborūq; culturas Emolphū athe/nienſē primū iueniſſe Pli. referēte edocui. Hactéus: cecini.ſ.eſt.n. Meſozeugma. Sydera cæ. pleonaſmos ē in dictiōe cæli.i.ſupabūdātia: de qua late Fabi.li.ix. Te bacche.i. tua munera ut uites de quo latius ibi Pocula q; inuētis acheloia miſcuit uuis. Dicit̄ át bacchus a furore quē icutit cultoribus ſuis: ut Probus aſſerit. Sylueſtria uirgulta: ſilueſtres arbores: iter q̄s & genistas & ſiler & ſalices accipe. De uirgultis át diximus in Tityro. Tarde cre.oli. Pli.li.xvii.c.xii. ſcribit. Natura tarde creſcere oia longo æuo durantia: at quæ cito occidunt ueloc̄ia eſſe ut ficus malus pirus. Idemque lib. decimoſexto ca.lxi. ſcribit ad ſua tempora duraſſe in Literno Aphricani prioris manu ſatas oliuas: & myrtus eodem loco conſpicuæ magnitudinis.

CHRI. Quoniá poeta℞ ē curare: ut ſequentes libri antecedentibus annectátur. Facit hoc Maro ut plurimū p aliquá cōiunctionē: ut Te quoq; magna pa. & alibi Poſtq̄ rex aſiæ: itē At regia graui iá dudū ſaucia cura: & Sic fat̄ lachrymás. Hic uero ut idē pſtet utitur colore rhetorico: quē Tráſitionē appellant: quo facile iis q̄ dicta ſunt ea q̄ dicēda reſtát adnectūtur. In pcedē tigit̄ li. & aruo℞ cultū & ea q̄ ad rōnē ſyde℞ ptinerent deſcripſerat: Nūc quod ſecūdo loco ſibi ppoſuerat explicat.ſ. Vlmiſq; adiūgere uites. Te bacche: nō ſolū bacchū dicit pp uites qua℞ inuentor perhibet̄ ſed pp oēs arbores. Dionyſiū.n. poſuerūt pro ignea ui ſolis q̄ poma ac fructus oēs arbo℞ decoquit ac maturat. Ná uis ſeminalis q̄a ſole i terrá deſcēdit Priapi nomine honorat̄: cuius quod ad ſiccos pertinet fructus bona dea: quod uero ad plátaria Dionyſius dicit̄. Ergo q̄a ignea uis ſolis ē Dionyſius iccirco ægyptii Oſirim quē ſolē itei ptá/tur Dionyſiū teſte Diodo. ſiculo appellauerūt. Vnde Eumolpus poeta: Ignoculū radiis Dionyſiū dixit. Et Orpheus cū ſplēdoris auctorē ſcribit. Atq; hæc ad phiſicē. Hiſtoria uero duplex ē. Aliter.n. græci aliter ægyptii ſētiūt: Aegyptii.n. Dionyſiū Oſirim nomināt: quē uolūt diuinis uirtutibus u℞ pditū fuiſſe ægyptiiq; regno & Iſidis quá luná cereréq; nomināt cōiugio potitū uniuerſū orbē pagraſſe. Et ut Iſis tritici ordeiq; rptrix fuit: antea.n. iter alias herbas icognita oriebant̄ ſic Oſiris in Nyſa q locus Arabiæ fœlicis ægypto cōterminus ē enu/tritus ppeaq; & a Ioue patre & a loco illo Dionyſius appellatus uitis reptor fuit: hominesq; docuit & uitis cultū & uini uſū atq; cōſeruationē. Volūt pterea ægyptii Oleá quoq; rō át Mineruá ut græci dicūt iueniſſe. Hic p Arabiá & rubrū mare ad idos & orbis terræ terminos progreſſus ē. In indis uero & alias urbes: & Nyſam cō/didit monumētū eius i qua nutritus fuerat: in q̄ hederá ēt ſeuit profectus eſt & i Aſiá & p Heleſpontū i Europá & in Thracia ſibi aduerſantē Lycurgū iteremit Maronēq; pfectū ſuū & uitis colēdæ peritū i regione q̄ ab eo Maronea dicta ē reliqt & Macedonem filiū i regno q̄ ab eo Macedonia appellata ē. Atq; hæc de Dionyſio apud ægyptios. Græci uero uaria retterūt. Alii.n. unū. Alii tres ponūt. Sunt ēt q huius dei formá humanáfu/iſſe negēt: ſed uini datiōnē Dionyſiū dicant: Terráq; ſua ſpōte uites protuliſſe: Dimetora át a priſcis nomina/tū quod ſit ex duplici matre primáq; geneſim numerát quádo i terra poſita pláta icremētū accipit. Secundá quádo fructus matureſcant. Vnde altera ex terra: altera ex uite dei origo ē. Quod uero dicūt ex Ioue & Cererenatū: & a gygantibus diſcerptū ac exlixatū ac rurſus a Cerere cōpoſitis mēbris i iuuenē reductū: pſyſicū eſt. Ná ex terra & ibre icremētū ſumit uitis ad uuas creandas: q̄ ab agricolis calcádo laniátur: multiq; uinū deco/quūt ut melius fiat uinū. Ceres át rurſus mēbra cōponit: q̄a terra ſingulis annis. ſuccū uitibus ad nouas uuas ſubminiſtrat. Eſt ēt phiſicū quod dicát ui fulminis ex utero Semeles abductū: & donec tēpus maturo fœtui Bacchus Dionyſius

datũ cõpleret Iouis fœmori aſſutũ.Nã ignea ui in uuis matureſcit.Verũ cũ iã ex uuis expſſũ eſt uinũ quia nũdũ ſatis ẽ coctũ ẽ iterũ in lacubus ebulliat neceſſe eſt.Dio.ãt ait terrã antiquos thyonẽ a ſacris q̃ ſibi fiebãt cũ ſacra ευοιασ dicãt:& ſemelẽ quaſi caſtã ab eo quod ẽ ʒεμνη.Bis ãt eius geneſim a Ioue eſſe: quia cũ i Deucalionis diluuio piſſet rurſus poſt pluuias in terra apparuit.Sed hæc phyſice. Fabuloſe uero dicũt tres fuiſſe Dioniſios primũ indũ:qui ex uitibus ſua ſponte naſcentibus calcandarũ uuarũ inuẽtor & uini pomorũq; cõditor fuit.Quoniã ãt barbatus ẽ & barbã indi uſq; ad mortẽ nutriũt.Hic orbẽ pagrãs calcatione uuarũ in torcularibus admuẽit a qbus Lenæus appellatus eſt.Secundus ex Ioue & Proſerpina uel ut alii dicũt ex Cerere fuit qui primus boues aratro iũxit.Antea.n.mãibus fodiebãt terrã mortales:propter quod ĩmortales honores meruit:eiuſq; ſimulachrũ cornibus inſignit:ut iuẽtor aratri demõſtreť. Tertius Iouis & Semeles filius fuit: q poſt ſecũdũ ortũ ex fœmoř Iouis i Nyſam idiæ a Ioue delatus:& a nymphis educatus ẽ pulcherrimus & muliebribus delitiis deditus exercitũ ex mulieribus confecit:Thyrſiſq; illas armauit.i.haſtis hedera implicitus cũ ferrea cuſpide quo dolo reges nihil tale de mulieribus credẽtes iteremit.Inter quos Pẽtheus apud græcos. Mirãus apud idos. Lycurgus apud thraces fuit. Quoniã uero ex India triẽnio elephãte iuectus orbẽ pagrauit græci illi Trieterida.i.triẽnalia ſacra inſtituerũt:orbem peragrans docuit ſacra & myſteria. Certamina muſica propoſuit:cunctaq; i pace cõponebat.Dicunt primũ fuiſſe q multis cõgeſtis ſpoliis i patriã triumphãs redierit.Probus ait:Bacchari ẽ furere : Vnde bacchæ dicunť ſacerdotes quæ p furorẽ ſacra Liberi celebrãt:& ipſe bacchus dicit a furore quẽ ſuis incurrit cultoribus. Et prolem: Nã a radice pululat & ueluti filios producit. Vnde illæ plãtæ alio tranſierunt. Autũno pampineo:pro uuis pampinos poſuit. Labris: uaſis maioribus ĩ quibus uinũ ebuliẽs ſpumas agit.Labrum.n.uas capacius eſt. Cice.in epiſtolis : Labrum ſi in balneo nõ ẽ fac ut ſit.

(Margin: Bacchari — Bacchæ — Labrũ)

Huc pater o lenæe (tuis hic omnia plena
Muneribus:tibi pampineo grauidus autũno
Floret ager:ſpumat plenis uindemia labris)
Huc pater o lenæe ueni. nudataq; muſto
Tingue nouo mecũ direptis crura cothurnis.
Principio arboribus uaria eſt natura creãdis.
Nãq; aliæ nullis hominum cogentibus ipſæ
Sponte ſua ueniunt:cãpoſq; & flumina late

SER. Huc pater o le.Pater licet generale ſit oium deorũ:tamẽ ꝓprie Libero ſemp cohæret.Nã liber pr̃ uocať. Lenæus ãt αποτουληνου.i.a lacu. Nã qđ Dona.dicit ab eo quod mẽtem leniat : nõ procedit nec.n. põt græcũ nomẽ latinã æthimologiã recipere. Tibi floret ager:i honorẽ tuũ exultat & lætus ẽ:nã autũnali tpe re uera florere nõ põt ager. Pãpineo autũno:pãpinoſo:ut nemus frõdeũ pro frõdoſũ. Vindemia:cũ uidemiã numero ſingulari dicimus:unius anni ſignificamus:cum plurali multorũ ut meſſem meſſes hyemẽ hyemes.hæc.n.ſemel tãtũ annis ſingulis cõtigũt multi tamẽ uolũt uindemiã eẽ totius orbis generaliter.Videmias ſingularũ priũ:ut plus ſignificet ſingularis q̃ pluralis numerus ſicut plus ẽ cũ dicimus:p terram pluit q̃ per terras.Túc.n.oẽ elemẽtũ nõ terras aliquas ſignificamus. Muſto:muſtũ numero tãtũ ſingulari dicimus:ſicut & uinũ:licet Ouidi.abuſiue dixerit muſta.Sed hoc ille plus fecit quod & muſtis dixit. Cũ ut diximus de his noibus tres caſus tãtũ uſurpari cõſueuerit. Prĩcipio arbo.creandarũ arborũ naturaliter ſũt triã genera.Aut.n.ſua ſpõte naſcũť:aut ex ſeminibus fortuito iacẽtibus ſurgũt:aut ex radicibus pululãt. Nã cætera uſus iuenit fauẽte natura. Spõte ſua:ſpõte mõ nomẽ ẽ:qa iũctũ ẽ ei genus:quo caret ſemp aduerbiũ. Veniunt:creſcũt.Alibi Illic ueniunt fœlicius uuæ. Cãpoſq; & flumĩa late Curua te.p trãſitũ oſtẽdit in qbus locis arbores ſpõte naſcũtur.ſ.: humidis.Nam terra ẽ mater oium rerum & ſeminũ cunctorum creatrix.

(Margin: Videmia — Vindemiam — Vindemiæ — Muſtum)

Lenæus — AN.M. Leneæ: Lenæus bacchi nomẽ lenos.n.torcular diciť Lenæus torcularis:ut Probus ait. Grauidus autũ.nõ grauidis i ablatiuo ſed grauidus ĩ ntõ legẽdum eſt:ſic.n. antiq textus habẽt:eſt ergo diaſtole figura. Floret:lætus eſt.Labris ahẽis. Cothurnis:uidero æglogã:ſeptima. Muſto nouo:& hic pleonaſmos ẽ uel epexegis:Nam ut ſcribit Nonius Muſtum non ſolum uinum uerum nouellum quicquid eſt dicitur recte Næuius utrum ſit melius uirginẽ an uiduam ducere uirginem ſi muſta eſt. Prĩcipio: canam uidelicet ſiue a principio. Arboribus:uaria ẽ natura creandis:Maro i hac re Theophraſtũ ſecutus eſt:ille enim li.ſecundo inquit Arborũ & ſummatim plantarũ generationes aut ſpõte aut ſemine aut radice aut auulſione aut ramo aut ſurculo aut ipſo trunco factitantur.Videto item paulo inferius ibi uidelicet Hos natura modos & cætera.

CHRI. Huc pater o le.ue.Conſuerunt & poetæ & oratores cũ clauſulam formãt ut plurima iterponant anteq̃ eã claudãt repetere pricipiũ ſic i Buco.Nã cũ icepiſſet:Paſtorũ muſã damonis & alpheſibœi: & anteq̃ adderet uerbũ.ſ.dicemus multa iterpoſuiſſet repetiit Damonis muſã dicemus & alpheſibœi. Sic & in hoc loco cũ dixiſſet:Huc pater o lenææ poſt longã hipbatõ repetiit:Huc pr̃ o le.uẽi. Prĩcipio:breuiter ꝓpoſuerat ſe de arboribus dictuꝝ.Deide iuocauerat.Huc pr̃ o leneæ: qđ ꝓemiũ eſt.Nã ex ꝓpoſitiõe cõparat docilitatẽ ſũmã rei breuiter exponẽs.Itẽ beniuolẽtiã a re:q̃a illã utilẽ oſtẽdit & a pſõa ſua cũ aliorũ utilitate ſe laboraturũ ꝓpoat ex iuocatiõe autem quia non adhibetur niſi magna proponãtur attẽtionem ſibi cõciliat. Principio arboribus:Plinius ait Arbores quas naturæ debeamus tribus modis naſcuntur:ſponte:ſemine: radice : Colu.uero ſcribit.Placet nobis ſicut Virgilio duo genera ſurculorũ:quorũ alterũ ſua ſponte gignitur. Alterũ humana cura prouenit.Primũ materiæ magis aptum:ſecundo uero ĩ fructibus. Arboribus:Et frutices ſimul & uites intelligi.Verũ ita plantas diſtinguut:ut arbores appellẽt quæ magnitudine excellant:ut Oleæ:Mali:Piri:Quercus:& ſimiles.Fructices uero qui ad eã magnitudinẽ nõ perueniũt & tamen herbas excedunt:ut ſunt rubi:ſẽtes:uirgæ ſanguineæ.Ouidi.Et denſi fructices & uincto corticæ uirgæ.Tertiũ genus eſt uitis:q̃ nec arbor nec frutex appellatur:ut Plinius Columellaque oſtendunt. Veniunt:naſcuntur. Campos & flumina:quia i ſolo pinguiori ut campi ſunt & humidiori quale eſt iuxta flumen facilius plantæ proueniunt.

(Margin: Plantarum)

SER. Vt molle ſiler: Arboris genus eſt. Et notandum genus neutrum de arbore quod eſt admodum ra/
rum. Glauca canentia fronde ſalicta: Locum ſalicum pro ipſis arboribus poſuit. Bene autem ait: & glauca ca
nentia. Nam ſalix ab una parte alba eſt: ab altera uiridis. Sane Cacephaton eſt glauca canentia. Pars autem po
ſito ſurgūt de ſemine: q̄cunq; ratione proiecto: uel ab auibus uel ab hominibus ne icipiāt eſſe iduſtriæ. Atq;
habitæ graiis oracula quercus: Nam in Dodonæo nemore arbores dantes reſponſa fuiſſe dicuntur. Habitæ
autem grais: Vel quaſi non credens dixit: Vel quaſi italus: qui loca illa neſciret uel re uera quondam habitæ:

Curua tenent: ut molle ſiler lentæq; geniſtæ:
Populus & glauca canentia fronde ſalicta.
Pars autem poſito ſurgunt de ſemine: ut altæ
Caſtaneæq; nemorūq; ioui q̄ maxima frōdet
Aeſculus: atq; habitæ graiis oracula q̄rcus.
Pululat ab radice aliis denſiſſima ſylua
Vt ceraſis ulmiſq;: etiam parnaſia laurus
Parua ſub ingenti matris ſe ſubiicit umbra
Hos natura modos primū dd̄it: his genus oē
Syluarū fruticūq; uiret: nemorūq; ſacrorum
Sunt alii: quos ipſe uia ſibi repperit uſus.
Hic plantas tenero abſcindēs de corpe matrū
Depoſuit ſulcis. hic ſtirpes obruit aruo
Quadrifidaſq; ſudes & acuto robore uallos.

quia illo tēpore iam ſilebant. Pululat ab radice: mi/
ra ī ſingulis eſt proprietas. Nā ut ſponte ſua ueniunt.
Surgunt de ſemine: Pullulant ab radicibus. Vt cera/
ſis ulmiſq;: hæc ceraſus his ceraſis facit. Sane Ceraſus Cera/
ciuitas ē ponti: quā cū deleſſet Lucullus genus hoc po ſus
mi inde aduexit: & a ciuitate ceraſum appellauit. Nā
arbor ceraſus pomum ceraſium dicitur hoc autē eti/ Cera/
am ante Lucullum erat in Italia. ſed durum & cornū ſum
appellabatur: quod poſtea mixto nomine Cornoce/ Cor/
raſium dictum eſt. Parnaſia laurus: a parnaſo mōte noce/
Apollini conſecrato. Hos natura modos primum raſiū
dedit: Bene primum: nā ut ſupra diximus fauor natu
ræ fuit etiam ad alios inueniendos uſus. Contra natu
rā.n.nihil hominum inuentum ualeret. Via: ratiōe.
Vt inueni germana uiam. Hic plantas tenero: Inter
plantas & plantaria hoc intereſt q̄ plantæ raptæ ſunt Plātæ
de arboribus. Plantaria uero quæ ex ſeminibus nata Planta
cū radicibus & terra propria transferuntur: ut Et ui/ ria
ua ſua plantaria terra. Sulcis: foſſis: ut Auſim uel te/
nui uitē cōmittere ſulco. Hic ſtirpes obruit aruo: Al
tius deponit ualidiores cum radicibus plantas. Quadrifidaſq; ſudes: Ita robuſtas ut poſſit ī quattuor partes
diuidi. Et acuto robore: pro acuti roboris accipimus: & Bis idem dixit. Nā & ualli & ſudes idem ſunt.

AN.M. Molle ſiler: Plinius libro uigeſſimoquarto capitulo.xxxvi. inquit Sileris folia illita fronti capitis Siler
dolores ſedant ſerpentes & hunc fruticem refugiunt: baculumq; ruſtici ob id ex eo gerunt. Geniſtæ: Plini. Geni/
libro decimonono capitulo ſecundo inquit aſia ex geniſta facit lina ad rætia p̄cipua in piſcando durantia fru/ ſtæ
tice madefacto.x.diebus: & libro uigeſſimoquarto capitulo trigeſſimotertio. ait geniſta quoq; uinculi uſum
p̄ſtat flores apibus gratiſſimi geniſta itē tuſa cū axungia genua dolētia ſanat. Populus: legito Plinium libro
xvi.ca.xxvi. Glauca: glaucus color uiridis cæruleus dicit̄: ut ī Gel. legit̄ libro ſecundo capitulo.xxvi. Salicta: Glau/
Plinius libro.xvi.capitulo.lii.ſcribit de ſalice q̄ ī Aſia tria genera obſeruant nigram utiliorem uitibus candi/ cus co
dā agricolarum uſibus: tertiam quæ breuiſſima eſt quam elicem uocant. Caſtaneæ: de is multa Columella lor
libro quinto: & Plinius libro decimoquinto. Aeſculus: arbor eſt glandifera ab edo: nā eius fructu oli hoīes Tria
ueſcebant̄: & Pli.li.xvi.ca.vi. inquit glans optima in quercu atq; grādiſſima: mox æſculo. Oracula q̄rcus: exi/ gene/
ſtimant ī Dodonæi Iouis oraculo quercū uocalem fuiſſe ex q̄. Minerua argonautis futura p̄dixit Probus au/ ra ſali/
ctor Stra. uero li.vii. inq̄t. Dononæū āt oraculū quēadmodū &c. quodāmō derelictū eſt. Videto latius ægloga ctum
nona. Ceraſis: ceraſi ante uictoriā Mythridaticā. L. Luculli nō fuere in Italia. At urbis anno ſecenteſimo octo Aeſcu
geſſimo is primū uexit e pōto: ſeptētriōe frigidiſq; gaudēt Pli.li.xv.c.xxv. Parnaſia laurus: Plini.li.xv.c. ultīo lus
ſcribit q̄ duo eius genera tradit Cato: Delphicā & Cypriā Delphicā eē æquali colore: uiridiorē: maximis bac Quer
cis: atq; e uiridi rubentibus: hac uictores Delphis coronari: & triūphantes Romæ. Cypriā eē filo breui nigro cus
per margines imbricato criſpam. Se ſubiicit: attollit. Hos natura modos: Plini. libro.xvi.c.xlv inquit Arbo Duo
res quas naturæ debeamus tribus modis naſcuntur: Sponte aut ſemine aut ab radice. Cura numeroſior exi/ gene
ſtit: ſed latius uide ibi Principio arboribus &c. Syluarum: ſylua ad hyle quod eſt materia dicitur: uel a xylō ra lau/
quod ē lignū eſt autem ſylua generalius nomē. Fruticū: frutex eſt qui ad iuſtam magnitudinem arboris nō ri
aſſurgit: & ſtatura ſimilis eſt multis herbis: ſed non demoritur neq; areſcit ut herba. Nemorum: de nemo/ Sylua
re uideto ægloga ſexta. Via: ratione. Hic plantas: Plinius libro.xvii.capite ſeptimo inquit auulſiſque arbori frutex
bus ſtolones uixere: quo in genere & cū parui ſunt auelluntur: partemque aliquam e matris quoq; corpore
auferunt ſecum: hoc modo plantantur punicæ: coryli: mali: ſorbi: ſici: in primiſque uites. Stirpes: craſſos trū
cos cum radicibus. Quadrifidaſque ſudes: perticas uel ſurculos in quattuor partes fiſſas ait enim Theophra
ſtus libro primo. Oleas quoque & ficos multifidas demittere aſſolent. Plinius etiam libro decimoſeptimo
capite ſeptimo ait ex eodem inuentu eſt ſurculos obſciſſos ſerere: hoc primo ſepis cauſa factum ſambucis co
tonco & rubis depactis. Mox & culturæ ut populis alnis ſalici: quæ uel inuerſo ſurculo ſeritur. Acuto robo/
re uallos: ideſt palos acutos & ſurculos. Seruntur enim ſurculi quadrifidi & acuti.

CHRI. Siler: fuſis faciēdis accōmodata ē arbor: populi autē & ſalices non niſi in aquoſis proueniunt: Vt Siler
Ceraſis. Luculus rediens e Mithridatica uictoria ex urbe ceraſo q̄ in pōto eſt aduexit in Italiā arborē quā ab
urbis nomine ceraſum appellauit pomū eius ceraſiū dicit̄. Parua ſub ingenti: Mirifice delectat oratio q̄ a cō Cera
trario declamat: ut hic. Paruū eſt & ingens. Via: ratio & artificium. Vſus: experientia. De tenero corpore: ſum
Quia uirgulta teneriora excerpuntur: ut uidemus in fico & in ſalice. Quadrifidas: Vt in olea.

SER. Syluarumq; aliæ:propago pcipue uitibus congruit. Vnde apparet ſyluas cū etiam de uitibus dicere. Et uiua ſua plantaria terra:Et aliæ ſyluarū expectāt plātaria cum ſua terra uiua id eſt naturali:Vt uiuoq; ſedilia ſaxo.Inde eſt Mutata ignorēt ſubito ne ſemina matrē. Quin & caudicibus ſectis:caudicibus poſuit pro codicibus:ſicut caulem pro colem ſauricē pro ſorice dicimus.Fit autem quod nūc dicit de oliua & myrto q̄ rū ſicci ſtipites ſecantur uſque medulam & terra infoſſi ex ſe arbores gignūt quod ſine dubio mirū eſt. Truditur:urgente natura procreatur. Et ſicco ligno:Ex arido radix oleagina. Deriuatū ab olea īpune uidemus ſine damno ſui & loquitur de inſitione. Sane inſitas arbores dicimus:inſertas uero cauſas aut fabulas. Lapidoſa cornua:dura alibi Lapidoſaq; cornua:Dant rami. Generatim:per ſingula genera: generaliter autē ſimul oīa γενικῶς καὶ κατὰ γένος. Segnes terræ:pigræ infœcūdæ:Et docet poſſe īduſtria etiā loca aſperrima ad fertilitatem produci. Iſmara:montes Thraciæ. Taburnus:mons campaniæ. Veſtire.uero iple re ſignificat. Tuq; ades:Mœcenas adeſto & ineptum fauorē omnibus libris impendito.Nam ubiq; eum inuocat. O decus o fa.m.p.m.no. Hora. O & pſidium & dulce decus meum. Pelagoq; uolās da ue.pa.ſimplici generi:carminis pſta fauorem:ut uela fauorē accipiamus:patēs pelagus carminis facilitatē. Hoc autē carmē facile eſſe ipſe ſignificat dicens:In manibus terræ:hoc eſt in facili & in prōptu res poſita eſt.

Inſitus
Inſertus
Generatim
Generaliter
Iſmara
Taburnus

AN.M. Propaginis arcus:Pinus bacca & propagine ſerit.Citrea item grano & propagine:auctor Pli.li. decimoſeptimo capite ſeptimo. Terræ mandare cacumen:uti de ſalice dictū eſt. Caudicibus: caudex dicitur in arbore quod ſupra terram ſimplex aſſurgit in herbis uero caulis appellatur: ut Theophraſti iterpretes oſtendit. Radix oleagina:radix ē quod ſubter telluri cohæret.

Caudex
Caulis
Radix
Olea

Syluarumq; aliæ præſſos propaginis arcus
Expectant:& uiua ſua plantaria terra.
Nil radicis egent aliæ:ſummumq; putator
Haud dubitat terræ referēs mādare cacumē.
Quin & caudicibus ſectis(mirabile dictu)
Truditur e ſicco radix oleagina ligno.
Et ſæpe alterius ramos impune uidemus
Vertere in alterius:mutatamq; inſita mala
Ferre pirū:& prūis lapidoſa rubeſcer corna.
Quare agite o pprios generatī diſcite cultus
Agricolæ:fructuſq; feros mollite colendo:
Neu ſegnes iaceāt terræ:iuuat iſmara baccho
Conſerere:atq; olea magnū ueſtire taburnū.
Tuq; ades:inceptūq; una decurre laborem
O decus o famæ merito pars maxima noſtræ
Mœcenas:pelagoq; uolans da uela patēti.

Olea autem Theophraſto teſte libro.ii. plurimis modis uenire uidetur:nam ex trūco ramo cōd ſo radice ligno uirga. Impūe:ſine dāno. Vertere:ſupple ſe ī alterius.ſ.ramos. Iſmara: iſmarus Thraciæ mōs īſignis oleo & uino teſte Vibio. Taburnū:taburnus mōs ē Apuliæ regiōis q̄ fertilis ē oleæ ut Probus inquit: Poeta li.æneī.xii.meminit ēt dicēs Ac ueluti īgenti ſyla ſumoue taburno : Quū duo cōuerſis inimica in pīla tauri frōtibus īcurrūt &c. Tuq; ades:primo uolumine Auguſtū Cæ.inuocauit:hic uero Mecœnatē cui & totū opus dedicat. Inceptūq; una decurre laborē.i.auxiliare mihi tuo īgenio. Patēti pela.i.patēti & amplæ materiæ. Vela:ſtudiū & auxiliū. Volās:citus & feſtinus ī antiqs textibus & uolās & uolēs legiť:utrunq; cōuenit.

CHRI. Et uiua:Quæ cū radicibus trāſferunť. Nā uegetatiua q̄ nutrit & auget a radicibus ē.q̄ oris ſtomachiq; officio ſūgūť.Humorē.n.de propinq̄ terra aſſumūt:atque decoquunt:unde decoctus per arborē ſpargitur.Ergo uita uegetatiua in his eſt.In iis autem quæ radicibus carent non omnino eſt. Sua terra: Nam uehementer proficiunt arbores:quarum radicibus ſua terra hæret.Nam radices quæ excuſſa ſua terra tranſferuntur non ita fœliciter coaleſcunt. Radices egent aliæ:Arbor radices habet pro ore ſtomachoq; atq; epate.His enim de proxima terra humor attrahitur:attractuſque in ſuccum quo arbor alatur decoquitur.Surgit ab radice truncus:cuius pars interior medula pro oſſe eſt.Medulla ligno ambitur:quod carnis uicem ſubſtinet.Lignum ipſum ſubtilis cartilago circundat q̄ arbori pro uena eſt.Nam per eam humor a radice decoctus & in nutrimentum conuerſus trahitur per omnes partes ueluti membra arboris. Hinc rami:frondes: flores:fructuſque reperiantur.hac ergo circuſa areſcat oportet arbor.A libro libros dicimus quoniam in nōnullarum arborum libris ante uſum cartarum antiqui ſcribebant:Cortex poſtremo: quæ durior exteriorq; ē librum ita ueſtit ut pelles piliq; animalia tegunt.Vt ſit tanq̄ ueſtis contra frigora & calores.Truncum deniq; unde rami exeunt codicem & caudicem dixerunt. Vertere in alterius:De inſitione tractat:de qua pauloPoſt. Ex ſicco:Nō ex ſicco:ſed quod ſiccū uideať. Segnes:quæ deſidioſe nō ferant fructus. Veſtire:tranſlatio ab hūanis corporibus. Iſmara:mons in Thracia hic eſt cuius pars aſpera incultaq; eſt.Altera uero uinetis oliuetiſq; ſpectabilis.Eſt in regione maronea:in qua Diodorus ait.Bacchū interfecto Lycurco reliquiſſe maronem pfectū præmonſtratoremq; uinearum:& ab eo maroneam dictam.Hac regione expugnata ait Home.Vlyxem uiuum exportaſſe Plinius autem antiquiſſimam claritatem uino maroneo dat:Additq; Atiſteum primū omnium in hac gente mel miſcuiſſe uino ſuauitate pcipua utriuſq; naturæ ſponte prouenientis: Maroneum uicies tantum addito aquæ miſcendum.Home.prodidit & Mutianus ter conſul ſextarios ſingulos octogenis aquæ miſceri cōpuit pſens in eo tractu. Taburnum:mons in ſamnio oliuetis conſpicuus. Ades:Faue.Nā tā quam deum inuocat.Dii autem ſua præſentia iuuant. Decurre laborem :artificioſiſſime dixit:nam decurre oſtendit ſummā facilitatem adiuuandi in mecœnate.Per laborē autem difficultatem in ſe pp ingenii inopiā ſignificat.Petitio ergo hæc continet honeſtatem.Honeſtū eſt enim amico ſubuenire ī re pſertim ichoata ne turpiter ab icepto reſiliat. Continet facilitatem:cum ipſe ſuo ſtilo ac doctrina facile præſtare poſſit.Continet utilitatem cum magna pars decoris famæq; uirgilianæ in ipſum redundatura ſit.

SER. Non ego cuncta meis am.uer.op.i.non ſum uniuerſa dicturus:nec.n.poſſum quare & ſuam extenuat poſſibilitatē:& Mœcenatis auribus ex ſui carminis breuitate blādit̄.Alii aliter accipiunt.Conſtat mecœnatem fuiſſe litteraꝝ peritū & plura cōpoſuiſſe carmina.Nam ēt Augu.Cæſa.geſta deſcirpſit: quod teſtatur Hora.dicens:Tuq; pedeſtribus dices hiſtoriis ꝑlia Cæſaris mecœnas melius ductaq; per uias.Regū colla minaciū:ut hoc nūc dicat.Incœptūq; una decurre laborē.i.adeſto:& ſimul ſcribamus.Licet enim quæ tu ſcribis eſſe cō ſtet igentē meūāt carmē & breue ſit & totū id explicare nō poſſim.Debes tamen fauere minoribus:ut Pellagoq; uolans da uela patenti: ſit igētia ſcribe. Et primi lege littoris orā: Faue minora ſcribenti. Non ego cuncta meis:Lucretii uerſus:ſed ille ænea uox ait nō ferrea.Primi lege littoris orā Lege nauticus ſermo ē qui nunc & ad nauigandū & lectionē pōt referri.Nā hoc dicit faueto pricipio uel humilitati carminis mei

Non ego cūcta meis amplecti uerſibus opto:
Non mihi ſi linguæ centum ſint:oraq; cētū:
Ferrea uox.ades & primi lege littoris oram:
In manibus terræ:non hic te carmine ficto
Atq; per ambages & longa exorſa tenebo.
Sponte ſua quæ ſe tollunt in luminis auras
Infœcūda quidē ſed læta & fortia ſurgūt:(qs
Quippe ſolo natura ſubeſt.tū hæc quoq; ſi/
Inſerat:aut ſcrobibus mādet mutata ſubactis
Exuerint ſylueſtrem animū:cultuq; frequēti
In quaſcūq; uoces artes haud tarda ſequētur:
Nec non & ſterilis quæ ſtirpibus exit ab imis
Hoc faciet:uacuos ſi ſit digeſta per agros:
Nunc altæ frondes & rami matris opacant:
Creſcentiq; adimūt fœtus:uruntq; ferentem.
Nā quæ ex ſeminibus iactis ſe ſuſtulit arbos
Tarda uenit:ſeris factura nepotibus umbrā.
Pomaq; degenerant ſuccos oblita priores.

In manibus terræ.i.i facili & ī prōptu ē terrarum de ſcriptio quod προχειρον græci dicunt. Non hic te: ideſt ſimpliciter uniuerſa deſcribā: neq; ut i ænei.aliq bus figmentis: aut ullis utar ambagibus . Longa aūt exorſa dicit proemia longe repetita: quæ conſtat eſſe uitioſa. Sponte ſua: ad illud quod omiſerat redit & exequit̄ q̄litatē triū generꝝ:q̄ ſupra memorauit arborū.ſ.ſponte nataꝝ procreataꝝ ex ſemine & eaꝝ q̄ de radicibus pululant. Infœcunda:fœtu carētia & ꝑ trāſitū rem phyſicā tangit.Nā ſemen eſum ſalicis dicitur īfœcūditatē mulieribus gignere. Læta & fortia : q̄ſi ī hoc ipſis arboribus genus ſit fœcunditatis. Quippe ſolo natura ſubeſt:quia ut ſupra diximus naturaliter reꝝ oium mater eſt terra uniuerſa intra ſe cōtinet ſemina.hinc eſt Quippe ſolo natura ſubeſt: natura enī dicta ab eo q̄ naſci aliqd faciat : Mire autē ait ſubeſt.i. ineſt latenter nā nō apparet.Vnde epicurei dicunt nihil eſſe quod nō habeat originē ſui nam hoc eſt gigni de nihilo nihil i nihilū nil poſſe reuerti. Scrobibus mandet mutata ſubactis:nos ſcrobes genere dicimus maſculino licet Luca.dixerit cōtra artē.Exigua poſuit ſcrobe. Silueſtrē animū:naturalē aſpitatē & īfœcūditatē. Voces artes:fœcūditates ex arte uenietes. Hoc faciet.i.erit fœcūda ſi fuerit ide trāſlata. Vruntque fe.q̄ ferre pōt ſi ei umbra nō noceat. Pomaq; dege.mō degenerāt ī peius uertunt̄ alias ī melius.poma aūt arborū ex ſemine procreataꝝ dicit quas conſtat niſi inſitæ aut trāſlatæ fuerint non reſpondere qualitati ſeminis ſui.

Natura

AN.M. Non mihi:ſi nō optarē amplecti cuncta inqt ſi cētū &c. Ferra uox:firma ideficiēs. Et primi le.lit.o.nauiga extremitatē primi littoris.i.a pricipio huius uoluminis tuo mihi igenio:ac ſtudio faue. Per ambages:uerboꝝ circuitus. Lōga exorſa:longa exordia:unde ſtatim ad narrationē cōuertit̄. Infœcūda:ſterilia. Læta:ampla. Solo natura ſubeſt:de natura & terræ ſeminibus uideto æglo.vi.& li.i.geor.ibi Impoſuit natura locis:& ibi latius.Quiq; nouas alitis nōnullo ſemine fruges.Mutata Pli.li.xvii.c.viii.inquit ante omnia igitur in ſimilem transferri terram aut meliorem oportet: prefodere ſcrobes ante ſi fieri poſſet tanto donec pingui ceſpite obducant. Magno ante annū fieri iubet ut ſolem pluuiaſque combibāt Arborem nec minorē bima:nec maiorem trima transferri quidam ꝑcipiunt.Alii cū annum impleat:pleriq; id demum cauent : ut plaga deputati cacuminis meridiem ſpectet. Subactis:ideſt uerſatis excultis & effoſis. Cultuſq; frequenti: Plinius libro.xvii.ca.xli.ait atque in totum omnis cura fertilitatem adiicit fertilitas ſenectā. Ferentē.ſ.fœtus.

CHRI. Non ego cuncta meis amplecti uerſibus opto: & hoc rem facilem facit quia non in omnia ſed in pauciora auxilū iploret. Primi littoris:Quia non audeo profundum petere ideſt grandiorem materiam aggredi. In manibus terræ : Terræ ſunt i manibus meis:ac ſi dicat in præſenti opere:Vel ſunt in manibus omnium hoc eſt in promptu: nam materia non eſt recondita: ſed omnibus euidens. Non hic te carmine ficto: non ſunt hic poetarum fabulæ q̄ plus uoluptatis q̄ utilitatis cōtinēt. Per ambages:quod poetaꝝ ē q & altius repetūt ut Ennius q a materia argos nauis exordit̄ diſceſſum Medeæ.Altius.n.repetūt ipſi poetæ & lōgius ꝓ ſequūt̄. Longa exorſa:exprimit qd intelliget ambages. Spōte ſua:ſuapte natura & nō humano artificio.Eſt āt ſentētia ꝙ q̄uis terra oium reꝝ ſemina ī ſe cōtineat tamē in diuerſis locis ſemina diuerſis arboribus accommodatiora habet.Quapp q̄ in ipſa natura prouenīūt:fortius ualidiuſq; ſurgunt tan̄q a ſolo propriū ipſius ſemē continēte:ergo natura.ſ.propria illius arboris. Infœcunda:nō.n.producit fructū ſed pro fructu ipſa abūdantiſſima materia eſt.Differt āt fœcundū & facundū.Fœcundus.i.fertilis a fœtu quaſi plurimū effundēs fœtū.Facūdus uero a fando eloquēs & copioſus in oratione ē. Inſerat aut ſcrobibus.i.foſſis.Duplici.n.uia miteſcūt ſiluaticæ arbores in ſerendo & ī mitius ſolū trāſferēdo.Scribit Columella: Ante annum q̄ poma diſpone re uoles ſcrobes fodito.Ita ſole pluuiæ macerabuntur:& quod poſueris cito cōpræhendet . Sed ſi eodē anno ſemen ponere uoles:ante duos menſes fodito & ſtramentis eas completo & incendito quo latiores ſcrobes feceris:hoc erūt lætiores ſapidioreſq; fructus dicimus āt ſcrobem:& ſcobem.Srcobem enim appellamus foſ

Fœcūdus Facundus Scrobem

Scobē ſam:Scobem uero minutia illa:quæ aut limādo aut terebrando aut aliquo mō terendo cadūt:Sed etiā dū lo/cum deuerrimus quicquid immundiciarium educitur ſcobem dicimus.Iuuena.Et tamē unus ſemodio ſco Aius bis hæc emundat ſeruulus unus. Animum ſylueſtrem:Atqui animus rationalis eſt:& quo ſapimus: anima Ani/ma uero qua uiuimus.Ille proprius hominis.Hæc nobis & cum brutis & cum plantis communis eſt.Quomo/do ergo deponunt animum cum illo careant.Sed uſus eſt tranſlatione ab homine nam ut homo ſi ex agreſti incultaque uita in ciuilem & bonis artibus excultam traducatur ferina uita depoſita miteſcit:ſic arbor ab in/culta regione incultum agrum tranſlatum ſumat mitiorem ſuccum. Artes:ideſt ſuccos quos per artificium induxeris. Nam quæ ſeminibus: Dicit quidē arbores ex ſuis ſeminibus progignere arbores. Sed in ea redu plex eſt incommodum: & ꝙ tardius creſcunt & ꝙ degenerant.Nam & mali & pyri non referunt maternos ſuccos & uitis uuas rariores minutioreſq; ꝑducit.Recte āt dixit poma.Nā nuces ſiue iuglandes ſint ſiue amy gdolæ ſiue caſtaneæ ſiue auelanæ nō ita degenerant.

Race/mus SER. Fert uua racemos: Vuam pro uite poſuit ideſt fructum pro arbore Sane racemus botryonis ē pars & botryo græcum eſt:& ſic uuam pro uite poſu it ſicut Hora. pro uino:nam ait Cecubum & prælo domitam caleno tu bibes uuam. Cogendæ in ſul/cum:in ordinem cōponendæ aut certe arandæ. Mul ta mercede:Multo labore a ſequente quod præcedit i tellige. Sed truncis oleæ: Quia ſupra ait: Truditur e ſicco radix.Etiam redit ad eos modos quos inuenit ī duſtria.Dicendo autem melius oſtendit etiam alias Olea arbores poſſe ex truncis procreari:Sane olea eſt arbor Oliua ipſa unde deriuatum eſt oleum. Oliua uero fructus ipſe unde eſt oliuum. Legimus tamen & oliuam de arbore. Vt incumbens tereti damon ſic cœpit oliuæ.

Et turpis auibus prædam fert uua racemos
Scilicet oībus eſt labor impēdendus:& oēs
Cogēdæ ī ſulcū:ac multa mercedæ domādæ.
Sed truncis oleæ melius propagine uites
Reſpōdēt:ſolido paphiæ de robore myrtus.
Plantis eduræ coryli naſcuntur & ingens.
Fraxinus:herculeæq; arbos umbroſa corōæ:
Chaoniiq; patris glādes:etiam ardua palma
Naſcitur:& caſus abies uiſura marinos.
Inſeritur uero ex fœtu nucis arbutus horrida

Solido paphiæ:ſicut & olea. Paphiæ autem uenereæ a Papho inſula in qua Venus colitur.Veneri autem myr tus eſt conſecrata.Vel ꝙ hæc arbor gaudet littoribus & Venus de mari dicitur procreata uel ꝙ ut medicorū indicant libri hæc arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis. Plantis & duræ coryli naſcūtur: Duras dixit non ad lignum ſed ad fructum ipſarum referens.Alii eduræ legunt quaſi non duræ ut paulo poſt Eno/ Cory/li des truncis ideſt ſine nodis:ut modo eminentis non augentis habeat ſignificationem:Sane coryli proprie di/cuntur.Nam auellanæ ab auellāo Campaniæ oppido ubi abundant nominatæ ſunt. Herculæ:Ipſe alibi her Auella/na culea bicolor cū populus umbra. Chaoniiq; patris:Iouis epirotici. Ardua palma:aut alta aut ad quā difficile peruēitur. Caſus abies uiſura marinos:Eſt enim abietis ſpecies apta nauibus quam ſapinum uulgo uocant. Ex fœtu arbutus horrida.Verſus dactylicus. Nam male quidam horrens legūt: Horrida autem hiſpida. Et iam tranſit ad inſitionem quæ duplex eſt.Nam aut inſitio dicitur cum inſiſſo trunco ſurculus fœcundæ arbo ris ſterili inſeritur aut oculorum impoſitio cum inciſo cortice libro alienæ arboris germen inſerimus.

AN.M. Tarda uenit:niſi.ſ.digeſta fuerit ꝑ uacuos agros & poma ī peius uertent̄. Vua: uitis ipſa niſi e ſe/minario fuerit trāſpoſita turpes racemos producet. Sationis.n. uitiū duo genera ut ſcribit Col.li.iiii.ca.xiiii. malcoli:uel uiuiradicis quod utrunq; ab agricolis uſurpat̄: & in prouinciis magis malcoli neq;.n. ſeminariis ſtudēt:nec uſū habēt faciendæ uiuiradicis. Trūcis oleæ:de hoc lege Catonē titulo.xlv. Propagine ui.De hoc uideto Columel.libro tertio capite.vii. Myrtus:Theophraſtus libro.ii.īquit ꝙ myrtus & ligno & ramo pro uēit.Pli.li.xvii.c.xvi.ſcribit ꝙ ramo ſerunt̄ & punica palis laxato prius meatu.itē myrtus. Capite uero.vii.di/ Pa/phos cit li.xvii.atq; myrti genera oīa ī Cāpania bacis ſerunt̄ Romæ propagine Tarētina. Paphiæ myrtus:paphos Cypri urbs portū habebat & tēpla optime ſtructa:Stra.li.xv.auctor ē.Pli.uero li.ii.ait ꝙ celebræ phanū habet Veneris paphos ī cuius q̄dā area nō pluit.Paphiæ ergo uenereæ. Eduræ coryli: nō duræ fragiles. De corylis plura ī Tityro.Herculeæq; arbos um.co.ideſt populus Herculis tutelæ ſubiecta:q & aiūt ad īferos accedēs po pulea fronde ſe coronauit. Chaonii patris.i.iouis dodonæi:uide latius li.i.geor.ibi Chaoniā pigui &c. Pal/ Abies ma:de hac uideto li.i.geor.palmas epiros equarū. Abies:Pli.li.xvi.c.xvi.ſcribit abietē expetitā nauigiis:ſitūq; īgēs habere ī excelſo mōtiū ceu maria fugerit idē Pli.li.xvi.ca.lv.aitq; abies admirationis ꝑcipuæ uiſa in naui q ex Nauis ægyptio Caii principis iuſſu Obeliſcū ī Vaticāo circo ſtatutū quattuorq; trūcos lapidis eiuſdē ad ſuſtinēdū Obeli/ſci eū abduxit.Qua naue nihil admirabilius uiſū in mari certū eſt.Lōgitudo ſpacium obtinuit magna ex parte Oſtienſis portus latere leuo:q arboris craſſitudo q̄ttuor hominū ulnas cōplectētiū īplebat. Arbutus horri. Obeli/ſcus uerſus eſt dactylicus.Arbutus āt arbor eſt fructicoſa pomum habet ſimile terreſtribus fragis: dicit̄ alio noīe Sati/uum Vnedo argumento unum tantum edendi.Plura Plinius libro.xv.capite.xxiiii. Valentes:ideſt feraces.

Arbu/tus CHRI. Labor:laborioſus cultus reſpōdēt ſatiſfaciūt uotis tuis. Paphiæ:Veneri dedicatæ: Nā uenus pa/phi colit̄:q̄ urbs:Cypri iſulæ ē Cicero Omnes tibi Cyprios commendo paphios præſertim.Hor. Venus re/gina gnidi paphiq;. Ardua:quæ ſua natura ardua ideſt alta adeo annixa petit:ut nullo pōdere ſuper īpoſito ī flectatur:ſed creſcens omnem molē conſtanter efferat recta ſemper aduerſus difficultatem nitens quod quo niam proprium fortitudinis eſt cauſa eſt ut palma uictori ꝑmium detur. Fœtu:pro ſurculo poſuit.

SER. Et ſteriles platani malos geſſere ualētes:di/cit quid in quam arborem debeamus inſerere in ar buto nucem in platano malum in orno pyrum ſed ca

Et ſteriles platani malos geſſere ualentes:

Caſtaneæ fagos:ornuſq; incanuit albo
Flore piri:glandemq; ſues fregere ſub ulmis
Nec modus iſerere atq; oculos ipōerē ſimplex:
Nam qua ſe medio trudūt de cortice gemmæ
Et tenues rumpunt tunicas anguſtus in ipſo
Fit modo ſinus:huc aliena ex arbore germen
Includunt:hudoq; docent inoleſcere libro.
Aut rurſum enodes trunci reſecantur:& alte
Finditur in ſolidum cuneis uia:deinde feraces
Plantæ imittuntur:nec longū tēpus & ingens
Exiit ad cælum ramis fœlicibus arbos:
Miraturq; nouas frondes & non ſua poma.

ſtaneæ fagos eget expoſitione non enim in caſtanea fertili iſœcunda figus in ſeritur unde aut hyppallage eſt:ut ſit caſtaneæ fagos pro fagi caſtaneas geſſere aut eſt mutanda diſtinctio:ut ſit .Et ſteriles platani malos geſſere ualentes. Caſteneæ:hoc eſt inſœcundæ arbores platani fortes ramos caſtaneæ portauerunt:fagos ornuſq; incanuit albo flore piri. Secundum quā diſtinctionem fagos licet breuis ſit gos : finalitatis tamē rōne ꝓducit: Fagos.n.icipit eē nomiatiuus caſus græcus ſingularis:nā pluralis nr̄ ē accuſatiuus:alii neutrum probant & ita accipiunt caſtaneæ flore fagos īcāuit:piri flore ornus icanuit ut ſimiliter fagos nīatiuus ſit græcus. Nec mo.iſe.aut nō ē ſimplex & fortuita rō:ſed ea q̄ ingēti labore colligit̄: Aut hoc dicit non ē idē iſerere qd & oculos ipōere q̄rū rer̄ diſcretionē hoc loco memorat:ſicut nos diximus ſupra. Trudūt:ꝓpellūt:eiciūt. Túicas.i.libros arboris iteriores. Huc: ex aliena:qa ait ex aliena arbore: & ē mutatio: iō nō ait hic includūt:ſed huc:ſic Cice.icludunt̄ in carcerē condemnati utiq; qa illuc fuerāt aliūde deducti. Incleſcere:Cōcreſcere συμφυειν:aut rurſū enodes trūci reſecāt̄. Rurſum hic non habet ſignificationem iterandi:ſed abundat. Libro:liber dicitur pars corticis interior Mira taq; eſt nouas frondes:& non ſua poma:ingens phantaſia.Sane mirata eſtq; legendum eſt.ut ſtet uerſus. Liber

AN.M. Platani hæc arbor lata folia hēt uti uitis & ficus:Pli.li.xvi.capite.lxxvii.legito. Caſtaneæ fagos: Platanus ſcilicet geſſere ſolebat enim caſtanea ſylueſtris ex fago in eri quo glandes ꝓduceret. Ornus:arbor ē ſterilis al bo cortice. Nec modus inſerere:atq; oculos imponere ſimplex Pli.li.xvii.ca.xiii.docet q̄ ſemine quoq; inſerere natura docuit qd quidem aues in mollibus arborum lectiuis egeſſerant & uentus forte immiſerat in aliquas corticum rimas Vnde uidimus inquit Ceraſum in ſalice platanum in lauro laurum in ceraſo.Ratio poſtea duplex & prima inter corticem lignūq; inſerendi:mox truncum inforare medium auſi priſci ipſiq; medullæ calamū unū iprimere neq;.n.plures capiebat medulla ſubtilior:poſtea trūcū leniter findere cœperūt: cuneoq; tenui fiſſura cuſtodiēte in rimā deciſū calamū iſerebāt.Sed obſeruādū ne fiſſura i nodo fiat.Certūq; ē ab hūcris arbor̄ oriēte æſtiuū ſpectātibus ſurculos petēdos:& e feracibus & e germie nouello niſi uetuſtæ arbori inſerātur.ii.n.robuſtiores eē debent ꝑterea ut prægnātes.i.germiatiōe turgētes & quos parere illo ſperauerint anno iſerunt̄ aūt & iuerſi:quū id agit̄ ut minor altitudo i latitudinē ſe fūdat.Calamis exacutio medullam ne nudet.Calamus ad corticem uſq; ſuū deprimat̄:nec cortex explicet̄ i rugas ideo lachrymantes calamos iſeri nō oportet:nec aridos quid.Id etiā religionis ſeruāt ut luna creſcēte calamus utraq; deprimat̄ manu ualidiuſq; demiſſi tardius ferūt fortius durāt:nō hiſcat nimiū rima nec compreſſū necet.Si craſſior truncus iſerat̄ iter corticē & lignū iſeri melius cuneo optime oſſeo ne cortice rūpat̄ laxato:Ceraſi libro dēpto findunt̄ hæ ſolæ & poſt brumā iſerere aptiſſimum q̄ proximum terræ patiatur nodor̄ truncīq; rō eminere calami ſex digitor̄ longitudie nō amplius debēt Cato iſeri ꝑcepit pira ac mala ꝑ uer tātū luna ſitiēte hoc ē ſicca. Præterea poſt meridiē ac ſine uēto auſtro.Et abūdæ arbitrant̄ paleato luto rimā cuſtodire duobus digitis iſito extātē:iſerit̄ aūt o leaſter calamo & ioculatiōe:ut idē ait capite.xvii.De iſitu uero & ioculatiōe optime etiā Theophraſtus meminit li.i.de cauſis plātar̄.Meminit itē optime Columel.li.iiii.capite xxvi. Nā q̄ ſe medio: Hæ arbores recipiūt talem iſitionem teſte Colu.q̄ humidū ſuccoſūq; & ualidum librum habent ſicuti ficus: adde etiam caſtaneam & oliuam &c. Et alte finditur:Fiſſuram trium digitorum Columella docet. Inſerēdi modus

CHRI. Platani:hæc arbor a frōdium latitudine nomen accepit Hæc ex alieno orbe umbræ cauſa expetita eſt:& primo per mare ionium in Diomedis inſulam deuecta eiuſdem tumuli gratia inde in Siciliā ac poſtremo i Italiā delata : delata & deīde i Galliā Dionyſius tyrānus primus in regiam ſuam intra urbem tranſtulit.Conſueuere uino irrigare quia compertum eſt id prodeſſe radicibus Celebratæ primum ſunt i deambulatione academiæ.Celebrata & in Lycia iuxta fontem domicilii modo quæ imaginem ſpeluncæ facit itra quā Mutianus ter conſul cum.x.&.viii.comitibus epulatum copioſe ſcribit denſitate frondium omnem imbrem excludens cum uoluptate crepitus.Eſt in creta Platanus nunq folia dimittens:unde fabulantur græci iouē cū Europa ſub ea cōcubuiſſe:ueluti i Cypro alia eiuſdē generis nō eēt huius arboris uſus nō ē alius q̄ ſolē æſtate arcere hyeme admittere.Q.Hortēſius i q̄dā cā a Tul.ꝑcario poſtulauit:ut ſecū locū dicēdi pmutaret:cū ſibi neceſſe eēt i Tuſculanū abire ut platanū quā poſuerat uino ſuffunderet.Sūt & chamio platāi coactæ breuitatis Nā de īduſtria cogunt illas eſſe breues & ueluti īter proceras arbores pumiliōes.Fit hoc & ſerendo & tondendo. Coryli:Har̄ nuces auellanæ ſeu ꝑneſtinæ dicunt̄ græci pontica uocant.Ex corylo priſci faces nuptiales faciebant. Caſtaneæ:Nux caſtanea heracleotica uocatur.Oppius in libro de arboribus ſylueſtribus heracleotica nux quam quidem caſtaneam uocāt:& ut a quercu dicimus querceta:ſic a caſtanea dicius caſtaneta ſubtracta ei ſyllaba:ſunt q credunt dictā caſtaneā a caſtrando:nam cū flactuoſa ſit niſi caſtretur crepat in igne non ſine aſtantium periculo.Caſtal uocant arabes nos imitātes.Nam ipſi ea carent. Sub ul.quia iſita ſuerit in ulmo q̄rcus. Nec:modus iſerere:ꝓ iſerēdi pōit hic duos modos at Colu.refert tres:poſtrēo addit q̄rtū tāq a ſe iuētū:oculos ipōere:hūc modū emplaſtrationē & inoculationē.Colu.teſte antiq dixerūt. Fœlicibus: Fertilibus aut mitibus & ſuauibus. Mirat̄:Mira ſuauitate & poetica phantaſia dat ſenſum rei ſenſu carēti.

Lotos Faba ſyriaca Radii Orchites Alcinous

SER. Præterea genus haud unū:Docet nūc ēt i ſingulis arbo℞ ſpeciebus eē aliq̄ uarietatem. Lotoq;: lotos nympha q̄dā fuit:quā cū amatā Priapus pſeq̄ret:illa deo℞ miſeratiōe in arborem conuerſa ē quæ uulgo faba ſyriaca dr̄. Vnā i faciē:In eadē ſimilitudinem. Orchites:Genus oliuæ a græca etymologia: Sed obſcœna.i.a teſticulis: q̄ ορχισ dicunt. Radii: Radii oliuæ ſūt:ita a longinquitate noīati. Amara pauſia baccha: oliua a pauiēdo dicta.i.a tundēdo. Aliter.n.ex ſe oleum nō faciet. Amara āt bacca uiridi:ut alibi: Floribus atq; apio crinis oratus amaro.i.uiridi Nā de pauſia uiride oleū fit:unde cōtra dicit dulce qd nō ē uiride. Pomaq;: Subaudi a ſuperioribus. Nō unā naſcunt in faciē. Alcinoi ſyluæ.i.pomiferæ arbores. Nam Alcinous rex Phæacum fuit: diligēs cultor horto℞. Vnde p eius ſyluas arbores pomiferas itelligimus:de quo Home. ait qd haberet μηλον επι μηλω. Cruſtumiis: Cruſtumia pira ſūt ex pte rubētia:ab oppido Cruſtumio noīata. Syriiſq; piris grauibuſq; uolemis:Syriis.i.nigris. Grauibus uolemis.i.magnis Nam & uolema ab eo q uolam impleant dicta ſunt. Vola aūt ē medietas palmæ uel pedis:unde & iuolare dicimus.

Cruſtumium Volema Vola

Præterea genus haud unū:nec fortibus ulmis
Nec ſalici:lotoq;:neq; idæis cypariſſis:
Nec pingues unā in faciē naſcuntur oliuæ.
Orchites & radii.& amara pauſia baccha.
Pomaq;:& alcinoi ſyluæ.nec ſurculus idem
Cruſtumiis ſyriiſq; piris:grauibuſq; uolemis.

Vlmus Lotos Cypariſſus Orchites orchis Pauſia Alcinous Cruſtumium

AN.M. Vlmis:Vlmi duo genera græci nouere:Montoſam quæ ſit amplior. Campeſtrem quæ fruticoſa ſunt & alia genera:ut Plinius docet libro.xvi.capite.xxx. Nec ſalici:uideto paulo ante ibi: Et glauca canentia fronde ſalicta. Lotoq;:huic magnitudo eſt que piro:inciſure in folio crebriores:alioqui ilicis uiderentur:differētiæ plures eæq; maxime fructibus fiunt. Naſcitur fructus denſus in ramis myrti modo: ligno colos niger:ad tibiarum cantus expetitur:Plinius libro.xiii.capite.xix. Idæis cypariſſis:Cypariſſi duo genera:fœmina metam habet in faſtigium conuolutam:mas ſpargit extra ſe ramos:in Idæis montibus cypariſſus plurima eſt:Plinius libro.xvi.capite.xlvii. Oliuæ:Oliuarum genera tria dixit Virgilius inquit Plinius libro.xv.capite.iii. Orchites:& radios & poſias:Poſia plurimū carnis habet:orchites olæi. Probus autem ſic ait: Orchites a magnitudine appellatæ q ſimiles ſint teſticulis:Orchis enim teſticulus dicit. Pauſia:oleæ genus eſt acerbæ quā poſitam uocant In Varrone item poſea & pauſea legitur. Columella libro.vi.capite.vi. ſcribit decē olearum genera in notitiam ſuam perueniſſe. Sunt autem Pauſia Algiana liciniana Sergia Næuia Culminia Orches Regiona Circites Murtea. Ex quibus baccha iucūdiſſima eſt pauſia:ſpecioſiſſima eſt regia etiā uirga: q̄ potius eſcæ q̄ oleo eſt idonea. Pauſiæ tamen oleum ſaporis egregii dum uiride eſt. Orches quoq; & radius melius ad eſcam q̄ in liquorem ſtringitur. Oleum: optimum Licinia dat: plurimum Sergia:omniſq; olea & maior fere ad eſcam minor oleo eſt aptior. Alcinoi ſyluæ:Probus ait:Alcinoi ſyluas dicit:quia refert Homerus eum habuiſſe pomarium incredibili ſuperbia:fuit autem rex Phæacum:qui ſunt in inſula Corcyra. Plinius item ſcribit libro.xix.ca.vii.q antiquitas nihil prius mirata eſt:quā & heſperidum hortos: ac regum Adonis & Alcinoi. Cruſtumiis ſyriſq; piris grauibuſq; uolemis. Plinius libro .xv.ca.xv.de piris inquit: Cunctis autem cruſtumina gratiſſima:proxima iis phalerna a potu:quoniam tanta uis ſucci abundat. Lactea hæc uocantur in his quæ alii colore nigro donant ſyriæ:propterea dixit uolema Virgilius a Catone ſumpta: qui & Sementina:& Muſtea nominat. Cruſtumiis:Plinius libro tertio de Italia loquens ait:Volaterrani cognomine Hetruſci Volſinenſes in eadem parte oppidorum ueterum nomina retinent agri Cruſtuminus. Calatranus Idem libro etiam tertio capite ſexto ſcribit Cruſtumium fuiſſe in Latio oppidum.

Forma Alcinous

CHRI. Fortibus ulmis: ualidis huius duo genera ſunt gallicum & uernaculum gallicum atimam uernaculum noſtratem dicunt. Ex atima a frondes pecori gratiores ſunt. Semen ulmi amara ſiue ſamaria dicitur. Loto: arbor i Aphrica:ſed Italiæ familiaris uerum cum terra mutata Magnitudo illi quæ piro:q̄q̄ Cornelius nepos breuem tradat. Frondes habet ilicis: niſi inciſuræ crebriores ſint. Differentiæ plures maxime in fructibus:magnitudo fabæ color croci:ſed ante maturitatem alius atq; alius ſicut in uuis: Naſcitur denſus in ramis myrti modo:tam dulcis ut nomen genti dederit:non dicunt ſentire uentris morbum:qui eum mandant. Vinum hinc exprimunt ſimile mulſo. Sed ultra denos dies non durat Baccas cum ſiliqua doliis ad cibum condiunt E radice cultelli capulos faciunt: Eſt & plauſtris herba in ægypto eodem nomine recedente nilo prouenit ſimilis fabæ. Fructus in capite papaueris ſimiles: intus grana ceu milium ex iis panem faciunt. Sole occidente comprimuntur papauera:oriente aperiuntur. Idæis: Ab ida monte Cretæ. Nam patriam cræte fuiſſe Plinius teſtatur. Cato Terentinam appellat. Sed credit Pli. quia illuc prius aduenerit: atq; eſſe aduenam & ex difficillime naſcentiū. Idem Cato ait hiatu eſſe moroſam:fructu ſuperuacuā bacchis toruam foliis amaram odore uiolentam:ac ne umbram quidam gratioſam. Diti ſacra eſt:& iō funeri ſigno appoſita. Aſclepiades ſcribit Boream regē celta℞ in tumulo filiæ ſuæ cypariſſæ cupreſſum ſeuiſſe & ob id habitā eſſe luctuoſam arborem. Faciem:Formā a faciendo:nā nō materia ſed forma rem facit. Non enim ē Iouis ſtatua quod ex marmore ære ut ſit ſed quod eius formā habet Iouis ſtatua eſt. Vnam in faciem:Olearū genera ſunt.x.pauſia ſiue poſia: Sergia:Regia:Picena:Sidichia:Maiorina:Trāſmarina. Radius a longitudine dictus. Orchis quoniā teſticulorum formā hebet. Orchis enim græce teſticulus eſt. Hæc idonea eſt cibo. pauſia optimum fundit oleum. Alcinoi:Ex neptuno ut eſt apud Home℞ natus ē Nauſithous rex pheacū ex Nauſithoo Rexenor gēitus ē:q relicta Arite filia ab apolline pcuſſus pīt. Hæc mulier ex alcioo pepit Nauſithoū nauſithoi filius fuit Alcinous:qui Vlyxem honorifice ſuſcepit Nam Nauſitoa eius filia cum ad fluuiū cū pediſſequis ueſtes lotura acceſſiſſet: Vlyxem nudum & naufragū & frondibus ſe regentem & cibum orātē ad patrem perduxit. Hic rex Corcyræ habitauit:& pulcherrima habuit pomaria. Pira aūt nobiliora ſūt Cruſtu/

mina:Regia:Signia:Tirentina quæ ſyria dicuntur:Fauoneana laterana. Dolobelliana Volema Cruſtumia. Syria ſunt purpurea:Volema Virgilius a Catone ſumpſit quæ dicuntur ſementina & muſtea quia ſero maturefcunt. Volema quia Volam manus implent:unde dixit grauibus.

Non eadé arboribus pédet uindemia noſtris:
Quã methymnæo carpit de palmite leſbos.
Sunt thaſiæ uites:ſunt & mareotides albæ.
Pinguibus hæ terris habiles leuioribus illæ:
Et paſſo pſythia utilior:tenuiſq; lageos
Tentatura pedes olim uincturaq; linguam.
Purpureæ:præciæq;. & quo te carmine dicã
Rhetica? nec cellis ideo contende falernis:

SER. Nõ eadé arboribus pédet uidemia noſtris: ideſt uites quoq; diuerſæ ſunt:noſtris autem Italicis. Et bene pendet dixit. Nulla enim uitis in Italia ẽ quæ non pédeat. Methymnæo carpit de palmite leſbos: leſbos inſula ẽ & i ægæo mari:cuius ciuitas methymna habens pciosiſſimũ uinũ. Thaſiæ uites: a thaſo iſula nomiatæ. Mareotides albæ:ægyptiæ: mareotis .n.pars ẽ ægypti. Et dicẽdo albæ oſtẽdit ẽt eẽ purpureas:uel alterius coloris. Piguibus.h.t.h.píguibus thaſiæ leuioribus mareotides ná ordiné poſitũ ſeqmur: cũ aperte aliqd nõ commemorat. Paſſo:pſythia utilior. Bene utilior:ut oſtẽdat ẽt de alia uua poſſe paſſũ fieri. Sed melius de pſythia:paſſũ aũt dr̃ a patiendo:ná muſtũ decoqtur & ide fit paſſũ:hic deſrutũ dictũ q de fraudet:& qũ fraudé patiat. Tenuiſq; lageos: lageos eſt q̃ latine leporaria dr̃. Tenuis autem penetrabilis: q̃ cito deſcẽdit in uenas. Tentatura pedes:Terentius. Neq; pes neq; mens ſuum ſatis officium facit. Oli:aduerbium eſt cuiuſlibet téporis. Purpureæ:purpurei coloris. Præciæq;: Hæ cito matureſcũt:unde & præciæ dictæ ſunt:quaſi præcoq;:q ante alias coquantur. Quo te carmine dicam Rhetica? Hanc uuam Cato præcipue laudat i libris quos ſcripſit ad filium. Contra Catullus eá uituperat:& dicit nulli rei eẽ aptá:miraturq; cur eá laudauerat Cato. Sciens ergo utrunq; Virgi.medium tenuit:dicẽs quo te carmie dicã rhetica? Nec cælis iõ contende falernis:ideſt licet ſis a Catone laudata:tamen uino te campano præferre non debes. Cælis aũt apothecis dicit. Nam cellas uinarias dicimus. Et falernus mons eſt campaniæ:in quo optima uina naſcuntur.

Leſboſ Thaſiæ uites Mareotis Paſſũ Defrutum Lageos Olim Præciæ Falernus

AN.M. Arboribus noſtris:ideſt Italis uitibus. Plinius enim libro decimoquarto capite ſecundo ait. Vites iure apud priſcos magnitudine quoq; inter arbores numerabãtur. Ioui ſimulacrũ i urbe populõ:o ex una cõſpicimus uite tot eius in corruptũ. Item Maſſiliæ pateram metaponti templum Iunonis uirgineis columnis ſtetit:nec eſt ligno ulli æternior natura. Leſbos:Probus ſic ait:leſbos eſt inſula Aſiæ in ſinu ægeo conſpicua. troadi & thraciæ:in qua ẽ oppidũ quod appellatur Methymna ex quo fuit arion citharœdus. Thaſiæ uites: Plinius libro.xiiii.capite.iiii.inquit. Dixit Virgilius Thaſias & mareotidas & lageas compluresq; externas q̃ non reperiunt in Italia. Thaſos autem inſula erat libera olim Eria uel Etria dicta:ut idem ſcribit libro quarto capite decimotertio. Herodotus ſcribit q Thaſos dicta eſt a Thaſo filio phœnicis:eſt q̃ inſula in mari Aegeo. Mareotides:docet Probus q Aegyptias intelligimus a mareotide palude q̃ eſt in Aegypto. Idẽ quoq; aſſerit Acro & Porphyrio ode.xxxvii.primi uoluminis:iuxta quã paludem uinum optimum eſſe aiunt Mareoticum appellatum. Pinguibus terris:Columella libro quarto capite primo ſcribit. Celſum cenſere optimum eſſe ſolum uitibus:nec denſum nimis nec reſolutum ſoluto tamen propius:nec exile nec lætiſſimũ pximum tamen uberi: nec ſiccum nec uliginoſum modice tamẽ roſcidum:nec amarum nec ſalſum ne ſaporem uini corrumpat. Paſſo pſythia utilior:a patientia nomen acines datur paſſis:ut ſcribit Plinius libro decimoquarto capite ſecundo. Capite uero duodecimo ait. Pſythium paſſi genus ſuum ſaporem non uini referẽs Quo autem pacto paſſum fiat late docuit Columella libro decimotertio capite.xxxix Paſſum inquit Nõius dicitur liquoris gẽus qđ ex uua paſſa cogitur:alibi dixerat paſſum eſt proprie rugoſum uel ſiccum: unde & uua dicta paſſa eſt qđ ſit rugis implicata:hinc Plautus ait pro uua penſili paſſa:& Lucilius rugoſi paſſiq; ſenes.

Leſboſ Thaſos Paſſũ

Lageos:hanc extremam ſcribit eſſe Plinius q̃ non reperitur i Italia. Lagos autem lepus dicit inde lageos leporaria dici poteſt. Olim:quandoq; cũ ſit tenuis & penetrabilis. Præciæq;:Plinius libro decimoquarto capite decimotertio:inq: pciæ duo genera magnitudie diſcernunt. Dicũt aũt pciæ quaſi pcoces q ante alias matureſcũt. Quo carmine:qbus laudibus. Rhetica:ante Tyberium Cæſaré inquit Plinius libro.xiii.ca.ii.Rheticis prior menſa erat:hæc autem locis temperatis fœcundæ bõitatis copiam pſtat eſtq; breuis & cute omnium tenuiſſima conferta a cino degener uino. Rheticæ autem uites dicuntur a rhetia regione. Ideo:q laudãda es & dicenda. Cellis falernis:Secunda uini nobilitas phalerno agro erat qui ager a põte campano leua petẽtibus urbanã coloniã Syllanam nuper Capuæ cõtributã icipit auctor Pli.li.decimoquarto capite Nono.

Rheticis

CHRI. Methymnæo:Methymna urbs leſbi patria Ariõis muſici:hinc uinum leſbiũ. Thaſiæ:a Thaſo iſula. Mareotides:a Mareote palude ægypti. Pli.tamen refert Virgiliũ Thaſeas mareotidas et lageas:& cũ plures alias ex te. nas rettulit q̃ non reperiunt i Italia. Paſſo: paſſum ut fieri iubet Varro:uuam pcocẽ bene maturã legito Acina maculata aut acida reiicito:palis ſuſpẽdito & ſinas in ſolare. Et caueto ne irroret. Sic inſolatam ẽ. paſſã premitto:& in dolium põito. Rhetica:De hac Plinius in Veronenſi item rhetica falernis tamẽ poſt habita a Virgilio noſtro. Falernis:ager falernus i cãpania eſt iuxta ſetinos & cecubos:ibi ſunt maſici gaurani & ſurrentini. Quæ omnia loca olim uino nobilitata ſunt nec frugibus ignobilitata. Vnde teſte Plinio dixerũt ueteres ſummum fuiſſe liberi patris cũ Cerere certamen. Auguſtus ſetinũ prætulit. Secunda nobilitas data eſt falerno. Ad tertiã palmã uariæ uenere. Vinum ita diſtiguit ab eodẽ plinio:i auſterum:dulce & tenue: quiam addit:qdam ita diſtinguunt:Sũmis collibus gauranũ gigni:mediis fauſtianum:imis falernum.

Methymnea

Sunt & aminææ uites firmiſſima uina

SER. Sũt & aminææ uites firmiſſima uina: Amineũ uinũ dictum ẽ quaſi ſine minio:ideſt rubore:ná

amineũ Vinũ

Tmolus aſſurgit quibus:& rex ipſe phaneus.
Argitiſq; minor:cui non certauerit ulla
Aut tantū fluere:aut totidē durare per annos.
Non ego te diis & menſis accepta ſecundis
Trāſieri rhodia.& tumidis būaſthe racemis.
Sed neq; q̄ multæ ſpecies nec noīa quæ ſint
Eſt nūerus:neq; enī nūero cōprendere refert.
Quem q ſcire uelit: libyci uelit æquoris idē
Diſcere:q̄ multæ zephyro turbētur harenæ:
Aut ubi nauigiis uiolentior incidit eurus
Noſſe quot ionii ueniant ad littora fluctus.
Nec uero terræ ferre omnes omnia poſſunt:
Fluminibus ſalices:craſſiſq; paludibus alni
Naſcuntur:ſteriles ſaxoſis montibus orni.

albū eſt.Sane amineæ dici uerſus probat qui ſtare nō poteſt ſi amineum dixerimus. Tmolus aſſurgit:duplex ē hoc loco expoſitio.Nam alii uolunt ſine dubio in ſubauditiōe eſſe poſita:quæ aperte dicere nō poſſumus:ut ſit quibus uinis aſſurgit.i.cedit & Tmolus & Phaneus : qd ſi aperte dicat̄ ē utrunq; uitioſū: tamen uinis de græco traxit:nā οινοσ dicūt. Pleraq; autem ſubaudiri:q̄ aperte dicere non poſſumus: & ipſe alibi docet dicens de alecto.Nec dextræ errāti deus abfuit. Quod penitus dicere non poſſumus:cum alecto fœmininum ſit:& Saluſti.qui ait.Quia ſertorio triplices inſidiæ per idoneos ſaltus poſitæ erant. Prima & ſub audiendum reliquit inſidia quod penitus dicere non poſſumus.Alii autem ad ſuperiora referunt : ut quibus non ad uina referatur:ſed ad uites:ut ſit.Quibus uitibus cedit Tmolus & Phaneus montes uitibus cōſiti & eſt figura:qualis illa in æneide. Me puer aſcanius capitiſq; iniuria cari.Quem regno heſperiæ fraudo: ſcilicet aſcanium nō quem caput.Tmolus autem

Tmolus Phaneus

mons eſt ciliciæ: & phaneus mōs ē in ꝓmontorio Chii dictus a phāeo rege.Aſſurgit uero cedit ſignificat: qd tractum eſt a ſedentibus:qui in honorem alicuius ſurgere cōſueuerūt. Et rex ipſe phaneus:de lucillo tractū eſt:qui ſic ait Χιοσ τὲ ΔυναΔα:ideſt οινοσ. Argitiſq; minor:quātum ad ſpeciem ſola pertinet. Et mēſis accepta ſecūdis:pomorum ſcilicet Bumaſte:uua immamæ bouis ſimilitudinem. Quam multæ ſpecies: Scit enim Virgilius apud diuerſos lecta eſſe innumera uitium genera:quibus Offenſus ait.Colligere tāta uitium genera : nec utile eſt nec poſſibile. Qui enim conatur uniuerſa cognoſcere:debet etiam impoſſibilia ſcire ut harenarum uel fluctuum numerum. Nec uero terræ:aut generale eſt:ſicut ait in primo libro.Et qd quæq; ferat regio.Et ad ſuperiora pertinet : ut talis ſit ſenſus non prodeſt noſce cuncta uitium genera nec enim omnia procreantur in omnibus terris. Craſſis paludibus:lutoſis naturaliter.

AN.M. Amineæ uites:Macrobius li.iiii.ſat.de oleis & uuis ſic ſcribit.Sicut uuaꝝ iſta ſunt genera aminea ſcilicet ab regiōe.Nā aminei fuerunt ubi nunc phalernum eſt & Plinius libro.xiiii.ca.iii.inquit prīcipatus datur amineis ꝓpter firmitatē:ſenio quoq; proficientē utiq;:quinq; eius genera prīa ex amineis matureſcit ocyſſime:atq; putreſcit.Idem ca.v.ait.Eſt & nigra aminea cui ſyriacæ nomen de amineis autem etiā plura Columella libro.iiii.ca.ix. Tmolus:de hoc latius libro prīo Geor.Croceos ut Tmolus odores. Aſſurgit:iactat ſe uel eleuatur & creſcit:altior enim mons ipſe uidet̄ uitibus adultis. Quibus:uitibus ſcilicet:unde Probus ait Tmolum lydiæ montem amineo fertilem uult intelligi. Rex ipſe phaneus:Probus ait ꝙ phaneum portū uult eſſe inſulæ Chiæ:& ſignificari:inde chium amineum:rex autē ait:quoniam ut aiūt a phāeo rege portus ille appellatus eſt. Argitiſq; minor:Probus ait:argitis dicta eſt a candore.Argetos autem candidus dicitur.

Rhodos

Rhodia uitis a loco dicta eſt:eſt enim rhodos in lycia inſula teſte Mela.& Plinio libro quinto. Menſis ſecūdis:primæ menſæ carnis erant:ſecundæ uero pomorum q̄ bellaria dicebantur:unde Macrobius libro ſecundo ſat.ſic ait.Significant autem bellaria omne menſæ ſecundæ genus Vina quoq; dulciora ē iuenire ī comœdiis antiquioribus hoc uocabulo dictaq; ea liberi bellaria. Diis:eius enim uino illis libenter libabant. Bumaſthe:Plinius libro decimoquarto capite ſecundo ait Tument uero mammarum modo bumaſthi. Cōponitur autem ex bu quod magnum quid enuntiat & maſthos qd eſt mamma.Eſt numerus:Pli.li.xiiii. capite tertio inqt genera uuarum compræhēdi numero poſſe unus extimauit Democritus:cūcta ſibi græciæ cognita ꝓfeſſus:cæteri īnumera atq; īfinita eſſe ꝓdiderūt. Libyci æquoris:Pōponius mela inqt Mare quo aphrica cingit̄ a ſeptentrione Libycū ab meridie Aethyopicum ab occidente atlanticū dictus. Zephyro: uide to li.i. Et putris zephyro &c. Ionii fluctus:Solinus ſcribit ꝙ græci Thuſcum mare Ionium uel tyrrhenum: Itali iferum uocant & Strabo libro tertio ſcribit Ionicum ſinum partē eſſe eius maris qd adriaticum dicitur.

CHRI. Amineæ uites firmiſſima uina:aminearum uitium genera ſunt quinq;:quorum prīcipatum habet minor aminea quæ auſtro læditur:cæteris uentis alitur:prima ex amineis cito matureſcit & cito putreſcit. Tmolus:mons Lydiæ amineis uitibus conſitus eſt.Sunt & amineæ optimæ i Chio:ſed de Tmolo mōte ſic ait Stra.Tmolus quidem ſatis coactus eſt:& ambitum mediocrem habens:in ipſis lydiæ partibus terminatur lydiæ quoq; mōtem eſſe Pli.& Soli.aſſerit:& etiam Oui.de aragne:riget arduus alto Tmolus ī aſcēſu cliuoq; extenſus utroq;.Sardibus hinc illinc paruis habitatur hippopis.

Sardes

Sardes autem lydiæ urbem ponit Herodotus. Phaneus:in Chio iſula phaneus portus eſt.Vnde intelligit uinum chium amineum eſſe ꝙ & aruiſiū appellat̄ argitis minor duplici enim laude effert & qd multū fluat.i.magnā uini copiam ex ſe emittat & ēt qd illud uinū ad multos duret annos.

Bellaria Bacchi

Mēſis ſecūdis:i qbus pōebāt̄ poma dicebāturq; bellaria:cōſueuerāt etiam priſci uina ꝑtioſiora in ſecūdas mēſas differre.Vnde uina pretioſiora bellaria bacchi nūcupabant alni paludibus alnus dr̄ q̄ſi amne alat̄:qa gaudet locis aquoſis.Hæc arbor ad aquaꝝ ductus ī tubos cauat̄:obruta terra plurimos durat annos Si non integat̄ cito ſeneſcit. Orni in ſaxoſis:Hæc arbor mōtes amat.

Littora myrtetis lætiſſima:deniq; apertos

SER. Littora myrtetis lætiſſima: Locum poſuit pro ipſis arboribus ſicut ſalictum pro ſalicibus.Nam

Bacchus amat colles:aqlonē & frigida taxi.
Aſpice & extremis domitū cultoribus orbem
Eoaſq; domos arabum pictoſq; gelonos
Diuiſæ arboribus patriæ:ſola india nigrum
Fert hebenum:ſolis eſt turca uirga ſabæis.
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno

myrtetum eſt locus:ipſa arbor autem myrthus uocatur. Apertos bacchus amat colles:Hinc eſt quod uites amāt montium laxiora. Aſpice & extremis:ituere & extremum orbē cum ſuis cultoribus domitum. Nam ſubaudiamus cum:& per tranſitum maieſtatē romani laudat imperii. Eoaſque domos: Arabum: Arabia pancaia & ſabæorum gens eadem ē:apud quā thus naſcitur:ut ſolis ē thurca uirga ſabæis Item Totaque turiferis pancaia pinguis harenis.Plautus. Arabico thure. Pictoſq; gelonos:ideſt ſtigmata habentes & ſunt populi ſcythiæ ut pictique agathyrſi. Diuiſæ arboribus patriæ.Regiones:ut Italiam quæro patriam. Sola india nigrum fert hebenum:atqui & in ægypto naſcitur:ſed indiam omnem plagam æthiopiæ accipimus. Sane hæc hebenus & hoc hebenum dicitur: hic neutro uſus eſt.Lucanus autem ait Hebenus mareotica uaſtos,Non operit poſtes.Hebenus autem arbor eſt quæ cæſa dureſcit in lapidem.

Myrtetum

Hebenus

AN.M. Apertos bacchus amat colles:Colu.libro quarto ca.xxi.ſcribit eſſe proprietatem in uitium ſurculis:ut alii meridiano axe conualeſcant quia ſunt calidiores:alii ſeptentrionem deſiderent:quia contriſtent æſtu:quidam temperamento lætentur orientis uel occidentis:& Celſus:ut refert idem Colu.libro quarto capite primo cenſebat ſolum uitium eſſe nec campeſtre:nec præceps:ſimile tamē edito campo. Cælum porro neq; niuale uinea : nec æſtuoſum deſiderat:calido tamen potius q̄ frigido lætat̃:imbribus magis q̄ ſerenitatibus offenditur & ſolo ſicco q̄ nimis pluuioſo eſt amicior:perflatu modico leniq; gaudet. Taxi:de taxo uideto Plinium libro decimoſexto ca.xxi. Aſpice & extremis:Sicuti primo uolumine oſtendit non quamlibet regionem omnia producere eodem modo hic diuerſas eſſe arboribus patrias:& hoc quia dixerat . Nec uero terræ ferre omnis &c.Et apertos bacchus amat colles & cætera.Extremis domium cultoribus orbem: ideſt cum extremis cultoribus.In Auguſti autem laudem id dicitur:ab Auguſto enim ut ſcribit Euſebius indi p legatos amicitiam poſtularunt.Et Horatius libro quarto ode.xiiii.ait Auguſto ſcribens.Te cantaber nō ante amabilis Meduſq; & indus:te profugus ſcythes miratur. Eoas:orientales. Arabum:Arabiæ pars:ut Dioniſyus ſcribit quæ ad orientem & auſtrum ſpectat rubro alluitur mari.Vtq; Solinus ait arabia ſacra interp̄tatur:partem eius eudæmonem græci noſtri beatam nominauerunt:non fruſtra:nam præter odores quos creat plurimos ſola thus mittit: i eiuſdem ſaltibus myrrha prouenit. Pictoſq; gelonos:gelōi ut Solinus ſcribit populi ſunt in ſcythia:qui de hoſtium cutibus & ſibi indumenta faciunt & equis ſuis tegmina:iis propinqui ſunt Agathyrſi:qui ut illi coloribus ſe pingere conſueuerunt.Agathyrſi autē ut ſcribit Mela ora artuſq; pingunt:ut quiq; maioribus præſtāt ita magis uel mīus:cæterum iiſdem notis omnes:& ſic ut ablui nequæant. India:uide libro primo Geor.India mittit ebur. Hebenum:Plinius libro duodecimo capite : ſecundo ſcribit:q̄ inter indiæ arborum magnitudinem Virgilius hebenum nuſq̄ alibi naſci profeſſus Herodotus eā Aethiopiæ intelligere maluit:accendi eam Fabianus negat uritur tamen odore iucundo:materia nigri ſplendoris:ac uel ſine arte protinus iucundi. Sabæis:latius ibi molles ſua tura ſabæi.

Gelōi

CHRI. Apertos:Ad meridiem expoſitos.Ex ea.n.parte pp̄ aſſiduū ſolē oīa apertiora & umbris carentia ſunt aquilonem & frigora:ideſt loca ad aquilonem uergentia quæ frigida ſūt. Taxi:Taxus arbor gracilis & triſtis & minime uirens dura & nullum ſuccum habens.Mas autem ſola fert baccas noxio ac lœtali fructu. In hiſpania præcipue uenenum ineſt.Vaſa etiam uiatoria ex ea uinis ī gallia facta mortifera fuiſſe cōpertum ē:Sextius hanc a græcis ſimilacē dici refert:& eſſe in arcadia tam præſentis ueneni:ut ſi quis dormiat ſub ea cibum ue capiat:moriatur ſunt:qui toxica uenena quibus ſagittæ tinguntur hinc dicta putent.Repertum eſt īnoxiam fieri ſi ī ipſa arbore clauus æneus abdicatur:hæc Plinius. Cæterum noſtris temporibus naxū appellant ex eaq; ſcorpiones baliſtaſq; fabricāt. Aſpice & extremis:orbem cultoribus domitū: a ſpecie trāſit ad genus.Primo enim demonſtrat q̄ in ſingulis regionibus diuerſitas ē.Vnde aliæ campeſtria amēt. Aliæ fluuios. Aliæ paluſtria. Aliæ colles. Aliæ editiores mōtes.Deinde oſtendit non omnes regiōes omnia ferre. Pictoſq; gelonos:i budinorum:qui ſcythiæ ſunt regiōe ampla lataq; unica urbs ē quam gelonum appellāt cuius oīa ædificia publica ac priuata & ipſa mœnia lignea ſunt:fuerunt autem geloni a principio græci:qui inter budinos qui paſtoriam uitā exercentes nullas certas ſedes habent hanc urbem condidere.Nec liguā moreſq; ſcythicos ſed græcos ſeruant:in eorum regione paluſtri caſtores oriuntur.Vt plene proſeqtur Herodotus. Pictoſq; gelonos:ſūt enim qui dicant gelonos dictos eſſe a gelono filio Herculis & eſſe ruffos & ceſiis oculis & dites & pictos appellatos propter ueſtes uerſicolores.Solinus autem refert gelonos de hoſtium cutibus ſibi ueſtes & equis tegmina facere cærulo pinguntur ſuccatis inter cærulum crinibus:& quāto quiſq; nobilior tāto magis tinguitur:ut ſit indicium humilitas mīus pigi. Hebenum:Pli.de hebeno ait:inter indiæ arborum magnitudinē unam quā peculiarius Vir.celebrauit bebenū nuſq̄ alibi naſci profeſſus Herodotus eā æthyopiæ intelligere maluit & eam æthyopes pro tributo perſarum regibus olim tradidiſſe aſſerit.Atq; infra duo genera eius rarum id quod melius arboreum trunco enodi materiæ nigri ſplendoris ac ſine arte protinus iocūdi:alterum fructicoſum cythiſī modo:& tota india diſperſum :alii tertium genus ponunt ſimile therebinto fuctu amygdolis in bactris abundat:ibiq; therebintus putatur romæ eam magnus Pompeius in triūpho mitridatico oſtendit.Accendi eam Fabianus negat.Vritur tamen odore iocundo arabes abnum uocant.

Taxus

Balſamaq; & baccas ſemper frōdētis achāti?

SER. Balſamaq;:uacatq;:ut alibi dixitq;:& prælia uoce diremit.Sane balſamum eſt ipſa arbor.Opo

Quid nemora æthyopũ molli canẽtia lana?
Velleraq; ut foliis depectant tenuia ſeres?

balſamum ſuccus collectus ex arbore. Nam οπωσ dicitur ſuccus ξυλον lignum: unde xylobalſamũ lignũ ipſius arboris. Probatio autem opobalſami eſt ut dicit Plinius: ſi contra ſolem feratur & corruptum non ſit manum ferentis exurit. Et baccas ſemper frondentis achanti: Achantus arbor eſt in ægypto ſemper frondens: ut oliua laurus: & achantus dicta quaſi ſpinis plena. Nam eſt ſpinoſa arbor. Abundat hæc etiam arbor in Cyrenaica inſula. Veleraq; ut foliis: Apud indos & ſeres ſunt quidam in arboribus uermes: qui bombices appellantur qui aranearum morem fila tenuiſſima deducunt unde eſt ſericum: nam lunam arboream non poſſumus accipere: quæ ubiq; procreatur.

Achãtus
Bombices

AN.M. Balſama: Pli.li.xii.ca.xxxvi.inquit. Sed omnibus odoribus præfertur balſamum uni terrarum iudææ conceſſum eſt autem arbuſcula uiti ſimilior q̃ myrto: perpetua coma. Semen eius eſt uino proximum guſtu: colore ruffum: nec ſine pingui. Ramus incidit̃ uitro: lapide oſſeiſue cultellis: ferro lædi uitalia odit. Succus e plaga manat: quem opobalſamum uocant: eximiæ ſuauitatis lignum Xylobalſamum uocatur: & coquitur in ungentis: pro ſucco ipſum ſubſtituere officinæ præcipua autem gratia lachrymæ: ſecunda ſemini: tertia cortici: minima ligno &c. Achanti: eſt achantos hic arboris ſpecies: alibi herba: uideto latius ægloga.iii.

Opobalſamum
Xylobalſamum
Achãtus

Aethyopum: Aethopya ægypto contermina: inſignes arbores non fere habet præter liniferas propior tamẽ huic natura lãæ: maiorq; folliculus granati modo mali. Pli.li.xiii.ca.xvi. Seres: hi uti Pli. ſcribit li.vi.ca.xvii. regionem inhabitant: quæ ſpectat æſtiuum orientem & primi ſunt hominum qui noſcantur lanificio ſyluarum nobiles perfuſam aqua depectẽtes frondium caniciem. Solinus addit ꝙ lanuginis teneram ſubtilitatem humore domant ad obſequium: & ꝙ hoc illud eſt ſericum i uſum publicum damno ſeueritatis admiſſum & quo obſtentare potius corpora q̃ ueſtire: primo fœminis nunc etiam uiris perſuaſit luxuriæ libido.

CHRI. Balſamũ in ſola iudæa orit̃: & i duobus tantũ hortis utroq; regio: oſtẽdere arbuſculã hãc urbi imperatores. Veſpaſiani: uiti ſimilior eſt q̃ myrto. Mallcolis ſerit̃: & ut uitis uineas implet: intra triẽnium fructifera eſt inciditur uitro lapide oſſeiſue cultellis. Ferro lædi uitalia odit: caueturq; ne ultra corticem icidat̃. Succus manat eximiæ ſuauitatis ſed tenui gutta: omnibus odoribus ꝑfertur: ꝓceritas ĩtra bina cubita cõſiſtit prima gratia lachrymæ ſecũda ſemini: tertia cortici: minima ligno. Lachrymæ ꝓbatio: ut ſit tẽuis pĩguis ac modice rufa & ĩ fricando odorata. Adulteratur multis modis: quos Pli. refert. Sed ſumma probatio eſt ut lac coagulet: & maculas in ueſte non faciat. Sudantia: incidit̃ enim cortex: & liquor ille tenuiter exſudat. Sed caueatur ne plaga ultra corticem procedat. Ligno: Quod Xylobalſamum appellant: nã opobalſamũ balſami ſuccus eſt: qui adeo tenui gutta manat: ut referente Plinio. Alexandro magno ibi res gerente toto die æſtiuo unã concham impleri uiſum eſſet. Diaſcorides uero belſen arabice dicit uocari: & tantum ſucci dicit legi per annum ut uix ſex aut ſeptem urcei colligantur. Plutarchus in uita. Mar. Antonii ſcripſit ipſum Antonium eam partem Iudeæ in qua balſamum naſcitur Cleopatræ emancipaſſe. Achanti: Plinius ait ſpinæ albeſimilis eſt. Spina illa quam græci achanton dicũt minoribus multo foliis & aculeatis per extremitates & arenoſa lanugine obductis: ex qua colecta ueſtes bombicinis ſimiles faciunt in oriente. Idem Plinius: pyrachanti baccæ cõtra ſerpentum ictum bibuntur. Pyrachantus appellatur propter aculeum ſpinæ flamma. Vnde ariſta pyra appellatur inde etiam pyramides. Moli canẽtia lana Vellera: De his Plinius in libro ſexto poſt Scythiæ orientalis plagam inter deſerta ſunt. Seres lanitio ſyluarum nobiles ꝑfuſam aqua depectunt frõdium canitiem. Vnde geminus fœminis noſtris labor redordiendi fila rurſumq; retexẽdi tã multiplici ope tã lõginquo orbe petitur: ut ĩ publico matrõa trãſluceat. Ex his uerbis multi putant huiuſcemodi uellera nõ a uermibus ut apud nos ſit cõfici: ſed ſua ſponte ĩ frõdibus illaꝝ arboꝝ naſci. Cui etiã oppinioni ſuffragant̃ uerba Solini. ait enim Seres aquaꝝ aſꝑgine iundatis frondibus uellera arborum adminiculo depectũt liquoris & lanuginis tenerã ſubtilitatẽ hũore domant. Hoc illud ẽ ſericũ ĩ uſũ publicũ dãno ſeueritatis admiſſũ. Ex quo oſtẽdere potius corpora q̃ ueſtire primo fœminis nunc etiã uiris luxuriæ ꝑſuaſit libido: ſed fortaſſe huiuſcemodi lanugo e uiſceribus uermiũ eſt: qui illa frondes ita ueſtiunt ut ægre nec niſi ſine aqua poſſint illa exui frõdes. Ego ãt aut difficile crediderim iuecta illinc eſſe in noſtrũ orbem oua q̃ illos nobis uermes parerẽt: ex quibus ſit hoc noſtrum ſericum. Vel fortaſſe ſericũ ꝓpter quandam lãuginis ſimilitudinẽ appellamus uellera bombicina. Nã Pli. in li.xi. in quo inſectorum naturã proſequit̃ oſtendit in aſſyria ex bõbili fieri necydalus: & ex illo ĩ ſex mẽſibus bombices. Telas araneorum mõ texũt ad ueſtem luxũq; fœmiarum: q̃ bombicĩa appellat̃: prima eas retoi queri rurſuſq; texere inuenit in inſula co mulier nomine Pãphila platis filia ut etiã Ari. refert in li. de aĩalibus. Addit idem Pli. & de bõbice coa. refertq; naſci ĩ ea inſula cupſſos: therebinthos: fraxios: quercus: inde florẽ imbribus decuſũ terræ alitu animari fieri aũt primo papiliões paruos nudoſq;: mox frigoris patiẽtia uillis inhorreſcere: & aduerſus hyemes tunicas ſibi inſtaurare denſas pedũ aſperitatẽ radente foliorum lanuginẽ in uellera. Hanc ab iis quoq; cogi ſubigiq; unguium carminatione mox trahi inter ramos tenuari ceu pectie poſtea apprehẽſam inuolui nido uolubili. Tunc ab hoie tolli fictilibuſq; uaſis tepore & furfurum eſca nutriri. Atq; ita ſubnaſci ſui generis plumas quibus ueſtitos ad alia penſa demitti. Quæ uero capta ſint lanificia humore lenteſcere: mox in fila tenuari iunceo fuſo. Nec puduit has ueſtes ẽt uiros lenitate uſurpare, ꝓpter onera æſtiua. Aſſyriam autem bõbicem adhuc fœminis cedimus. Eſt igitur aut id quod nos ſericũ dicius: aut res non diſſimilis. Nam ꝙ florentini hexamiton uocant ab ea textura eſt quã ſex filis ordiuntur ἑξ: enim græce ſex eſt latine & μιτοσ filum: ſeres autem ut ait Strabo tam longæ uitæ ſunt ut ad ducenteſimum annum ꝑueniãt. Habẽtq; ſenatũ ex quinq; milibus hominum: qui ſinguli ſingulos elephantes reipublice nutriũt.

Pyrachãtus
Pãphilus

Aut quos oceano propior gerit india lucos

SER. Oceano propior gerit idia lu. Hæc.n. habet arbores magnas que ẽ iuxta oceanũ. Hic eſt extremi

Extremi ſinus orbis: ubi aera uincere ſummũ
Arboris haud ullæ iactu potuere ſagittæ.
Et gens illa qdẽ ſumptis non tarda pharetris.
Media fert triſtes ſuccos tardumq; ſaporem
Fœlicis mali: quo non præſentius ullum
Pocula ſi quando ſæuæ infecere nouercæ
Miſcueruntq; herbas & nõ innoxia uerba

ſinus orbis. Depectãt: decerpant. Sed alii depectat legũt: qđ ſi ẽ feres poſuit pro fer: ſicut trabes pro trabs ſic Lucanus: ſub iuga iã feres iã barbarus iſſet araxes. Nõ tarda. i. ſtrenuiſſima: nã eſt liptotes figura. Media fert triſtes ſuccus: Di ſine ſibulo pferenda eſt: græcum enim ẽ nomen. Et media prouincia ẽ. Triſtes ãt amaros: ut triſteſq; lupini. Tradũq; saporẽ fœlicis mali: apud medos naſcit̃ quædam arbor ferẽs mala quæ medica uocant̃: quam per periphraſim oſtendit eius ſupprimens nomẽ. Hãc pleriq; citrũ uolunt: q̃ negat Apuleius ĩ libris: quos de arboribus ſcripſit. Et docet longe aliud eſſe genus arboris. Tardum autem ſaporem dicit uix intelligibilẽ: q̃ illi ad carnem mediam citri referunt. Nam prima & inferior facile ſuum oſtendit saporẽ: fœlicis mali: ſecundũ eos qui dicunt citrum fœcũdũ. Nam hæc arbor citrũ omni pene tempore plena eſt pomis: quæ in ea parti matura partim acerba: partim adhuc ĩ flore ſũt poſita: aut certe fœlicis ſalubris nulla. n. efficatior res ẽ ad uenena pellenda. Sæuæ no. aut illæ quæ ſæuæ ſũt: aut epitheton ẽ oĩum nouercarum. Non innoxia uerba liptotes figura eſt: ideſt nocentiſſima: & eſt augumentum quaſi parum putent uenena miſcere: niſi etiam magicos cantus addiderint. Medica

AN.M. India: Plinius libro.xii.capite.x.inquit. Arabiæ autem arbores ex quibus ueſtes faciant Cynas uocari luba tardit: folio palmæ ſimili: ſic Indos ſuæ arbores ueſtiunt. Vtq; Dionyſius ait: ad orientẽm ſita eſt india regio ſane omnium extrẽma iucundiſſima tamen & in ipſis oceani labris ſita. Haud ulle iactu. Solinus etiam ca.xlv. ait indorum nemora in tam proceram ſublimãtur excelſitatem: ut ſuperari ne ſagittis quidem poſſint. Media: ut Strabo ait libro.xi. eſt in partes duas diuiſa in maiorem & in minorem. Maioris metropolis ſunt. Echatana magna ciuitas: & medici imperii caput: qua parthi regia utebantur: nam reges ibi æſtatem agebant frigida enim eſt media: hyemen uero Seleuciæ: quæ ſecus Tigrim eſt prope babylonem. Altera pars eſt media atropatia ab atropato duce nominata. Dicitur autem medus medeæ filius regioni nomen impoſuiſſe Fœlicis mali. Plinius libro.xii.capite.ii.ait. Malus aſſyria: quã alii uocant medicam uenenis medetur: folium eius eſt unedonis intercurrentibus ſpinis: pomum ipſum alias non manditur odore præcellit foliorum quoq; qui tranſit in ueſtes una conditus: arcetq; animalium noxia. Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt: aliis cadentibus aliis matureſcentibus: aliis uero ſubnaſcentibus. Nec alia arbor laudatur in medis: eius autem grana parthorum proceres incoquebant eſculentis: commendandi halitus gratia. Macrobius uero libro.iii. ſaturnalium capite de nuce pinea ſic ait. Quod autem ait idem Cloatius Citreum & ipſum perſicum malũ eſt ſecundum Virgilium fœlicis mali quo non præſtantius ullum: & reliqua. Et ut nemo dubitet hæc de citreo dixiſſe Virgilium: accipe quæ Oppius in libro de ſylueſtribus arboribus dicat. Citrea idem malus & perſica: altera generatur ĩ Italia: & ĩ media altera. Et paulo poſt de Citreo loquens ait. Eſt autem odoratiſſimum ex quo interiectum ueſti tineas necãt fertur autem uenenis contrarium: quod tritum cum uino purgatione uitium ſuarum bibentes ſeruat. Generantur autem in perſide omni tempore mala citrea alia enim præcarpuntur: alia interim matureſcunt. Vides hic & citreum nominari: & omnia ſigna pomi quæ de eo Vir. dixit licet nomen citrei ipſe non dixerit: hæc Macrobius. Triſtes ſuccos: Solinus capite quadrageſimoprimo: ſcribit pomum ipſum de quo iam diximus eſſe ſapore aſpero & amaritudinis miræ. Ergo triſtes ſuccos. i. amaros ut ibi Triſtiſq; lupini & cætera. Tardumq; ſaporem: ideſt diutius immorantem guſtanti propter mirã amaritudinem. Vnde non procedit: uti ille ait: uix intelligibilem: amaritudo enim illico ſentitur.

CHRI. Aut quos oceano propior gerit india lucos: ſed hoc dicit Virgilius propter inſulas oceani laniferas Ait enim clitarchus teſte Plinio: inſula eſt in æthiopio mari: ubi ſacer mons ẽ in ſylua cum arboribus diſtillantibus odorem miræ ſuauitatis. Et Plinius in Tilo inſula maris perſici ſunt arbores quas egolampinas uocant lanigeræ folia habent infœcunda: ferunt cucurbitas amplitudine mali cotonei quæ maturitate aperte oſtendunt lanuginis pilas ex quibus præcioſa litea conficiant. Media fert: Plinius ait malum ſyriam quã alii uocant medicam uenenis medetur: folium eius eſt unedonis ĩtercurrentibus ſpinis. Pomum ipſum alias non manditur odore precellit foliorum quoq; qui tranſit in ueſtes una conditus: arcetq; animalium noxia. Arbor ipſa omnibus horis pomifera aliis cadentibus: aliis matureſcentibus: aliis ſubnaſcentibus. Tentauere homines tranſferre ſed niſi apud medos & in perſide naſci noluit. Item alibi de parthis ſic loquitur. Parthorum populus grauæ animæ uirus propter indiſcretos cibos: namq; uino ferent ora nimio: ſed ſibi proceres medentur grano aſſyrii mali: cuius ſuauitas eſt precipua in eſculentia addito. Eadem pene refert Soli. ait autẽ malum inimicum ueneno ſapore aſperum: & amaritudinis meræ odoris flagrantia pluſq̃ iocundum & longe ſenſibile. Alii addunt pomum utile eſſe cum quis potiorem hauſerit ad nares admoueri: ut nauſeam cõprimat. Preſentius: magis indubitatum: nam de iis quæ preſentia ſunt non ẽ dubitatio. Sic alibi: præſentẽq; uiris intentant omnia mortem. Nouercæ: Nouerca proprie eſt quæ defuncta priore uxore noua accipitur uxor: quæ filio expriore nato præſit: quaſi νεα αρχη. i. noua princeps. Victricus autem eſt quem mulier defũcto marito nouum accipit maritum qui præſit filio ex defuncto ſuperſtiti dictus: quia metum illi præbeat. Nouerca

Auxilium uẽit: ac membris agit atra uenẽa.
Ipſa ingens arbos: faciemq; ſimillima lauro.

SER. Mẽbris agit atra uenena: radices: nuces: lupini: citrũ: apiũ proſunt contra futurum: non contra iã acceptum uenenum. Vnde etiam ante ullas alias epulas hæc ſolebãt meſis appõere. Apparet ergo nõ cũ de

Et ſi non alium late iactaret odorem
Laurus erat ſolia haud ullis labentia uentis
Flos apprima tenax:animas & olentia medi
Ora fouent illo:& ſenibus medicant anhelis.
Sed neque medorum ſyluæ ditiſſima terra
Nec pulcher gāges:atq; auro turbidus hermꝰ
Laudibus italiæ certēt:non bactra:neq; indi
Totaq; thuriferis pancaia pinguis harenis.

citro loq in præſenti cū dicit.Membris agit atra uene na iam data. Facieniq; ſimillima lauro: figura Cice/ rōis q ait in Cæſarianis.Sed ſimillimum deo iudico. Sane etiā hoc,pbat citrum nō eē.Nā citri arbor mul/ tum non pōt creſcere:& multo habet folia maiora q̃ laurus.Si nō aliū late:& infinitum emittit ſuum odo rem:& lōge aliū q̃ laurus. Flos &.a.t. Apprima.i.ma xime:& ē nomē pro aduerbio.Sicut & pede terrā cre/ bra:ferit,p crebro. Animas:λυσσπνοιαν.i.pulmōis uitioſum anhelitum qđ exprimit ſubdēs ſenibus me dicantur anhelis. Olētia ora:putentia.i.λυσσωλιαν oris.Notandum ſane huic uni tantū arbori incubuiſ ſe Virgilium & expreſſiſſe ubi qualis ſit:cuius poteſtatis:ſicut in quarto de herba amello.Quod qui de arbo ribus aut herbis ſcripſerunt in omnibus exequuntur. Sed neq; medorum.I.iam incipit laus Italiæ:quā exe/ quitur ſecundum præcepta rhetorica.Nam dicit eam & habere bona oia:& carere malis uniuerſis. Gāges:i diæ fluuius p quē ,puincia ſignificat. Hermus:Lydiæ fluuius arēas aureas trahēs. Laudibus.i.e.figurate:nā certo tecū dicius. Nō bactra:regio iuxta aſſyrios:unde & populi bactriani. Pancha:a:arabiæ ut ſupra dixius.

Gāges
Hermus

AN.M. Agit atra uenena.i.expellit uenena ipſū malū:qđ iā late ſupius patuit. Apprima:,p apprime.i.ual de. Aias.i.halitus. Sed neq; medoꝝ:ordit iā Italiæ laudes. Ditiſſima terra:De medoꝝ diuitiis uideto Stra bonē li.xi. Pulcher ganges:Strabo li.xv.ait q̄ a mōtibus ganges deſcendit:quūq; in planiciē ꝑuenit ad oriētē cōuerſus i mare,pgredit unū hoſtiū habēs q̄q̄ oium idicoꝝ flumē maximū ſit.Pulcher igit poeta ait ob eius magnitudinē.Pli.aūt li.vi.ca.xviii.plura de gange ſcribit. Hermus:fluuius ē in Mœonia:q Smyrneos cāpos ſecat:& phrygiā ſcindit a garia.Hūc quoq; hermū fluctibus aureis æſtuaſſe antiqtas credit auctor eſt Solinus capite.xxxvii. Laudibus Italiæ:Pli.li.iii.ca.vi.de Italia ingt.Terra oium terraꝝ alumna:eadē & parēs numine deū electa:q cælū ipſū clarius faceret:ſparſa cōgregaret iperia:ritusq; molliret:& tot populoꝝ diſcordes feraſ q; liguas ſermōis cōmertio cōtraheret ad collo qa:& humanitatē homini daret breuiterq; una cūctaꝝ gen/ tiū i toto orbe patria fieret:tāta nobilitas oium locoꝝ:tāta reꝝ ſingulaꝝ populorūq; claritas. Vrbs roma uel ſola i ea & digna ēt recta ceruic facies.Eſt & cāpaniæ ora fœlixq; illa ac beata amœnitas.Iā uero tota ea uitalis ac perrennis ſalubritas:cœli tempies:tā fertiles cāpi:tā aprici colles:tā inoxii ſaltus:tā opaca nemora.tā mūifi/ ca ſyluaꝝ genera:tāta frugū:& uitiū olearūq; fertilitas:tā nobilia pecori uellera:tā optia tauris colla:tot lacus: tot aium fontiūq; hubertas totā eā pfūdēs:tot maria:portus:remigiūq; terraꝝ cōmertio patens undiq;.Neq; ingenia:ritusq;:ac uiros & ligua manuq; ſupatas cōmemoro gētes:hæc & plura ille.Multa ēt Strabo li.vi.cō memorat. Bactra:Strabo li.xi.ſcribit:q̄ i ſcythia ſūt bactra urbs q̃ ēt zariaſpa appellata ē Pli.tamē li.vi.capite xvi.ait procedendo ad bactra oppidum:quod appellant zariaſtra.Poſtea ingt:bactri quorum oppidum zaria ſtes:quod poſtea bactrum a flumine appellatum eſt. Indi:ſcribit Dionyſius:quod in pleriſq; indiæ locis au/ rū eruitur:quodq; multi ex eis inde quæſtum aucupantur:alii telas lineas contexunt:alii ſectos elephantum dentes abradunt:alii per fluminum decurſus incedentes:perquirunt berlos:adamantas:iaſpides:ametiſtos. Sunt & horti ibi & arua perpulchra & læta:q uniuerſū ſemper per annum uirent. Panchaia: perſidis regio: ab rege Panchæo:ut Probus inquit. Hæc loca Laudat Italiam q̄ expers eſt malorum:bonorumq; ferax.

Hermus
Zariaſpa
Pācha i

CHRI. Membris:Quia uenenū per oium membroꝝ uenas diſcurrit. Et ſi nō aliū.q.d.q̄ ſolo odore dif fert a lauro. Bactra:Quæ & zariaſpa teſte Strabōe dr regio ē ſupra pſidē.Bactra urbs eſt bactrianæ regionis caput a bactro amne dicta. Indi:primus e romāis Traianus bellum idis itulit. Panchaia:ait Pli.Thus nō niſi i iſta pre arabiæ naſci:& i ſylua cuius lōgitudo.xx.chēos nō excedat:cū chenus.xl.ſtadia amplectat.i.qnq; mi/ lia paſſuū & latitudo ſit dimidio breuior.Colu.tamē dicit ſua tēpeſtate plātā thuris Rōe coaluiſſe. Laudibus Italiæ:miro artificio,pſeqt laudes Italiæ.Res āt poſita ē i genere demonſtratiuo.Et quoniā unaq̄q; res laudes ſumit a bōis ai corporis & fortunæ:appellabimus hic bōa ai Italiæ egregios uiros:corūq; īmortales uirtutes. Bōa corporis cōtinent natura ſituq; regiōis.Bōa fortunæ cōmode appellabimus urbes ædificiaq; reliq:& alia egregia opa hūano artificio cōfecta.Sumit āt laudes nō ſolū a bonis q̃ aſſunt ueꝝ ēt a peſtibus q̃ abſunt.Nā ea res tū demū pfecta abſolutaq; ē:q̃ & omni uitio exuta:& omni uirtute ornata exiſtit.Demōſtrat igit honeſta tē ab excellētia frequētiaq; uiroꝝ.Demōſtat utilitatē facultatēq; ad res omnes conſequendas ab eadem re & a copia multaꝝ maximarumq; reꝝ.Demōſtrat deniq; ab effectu:q̄ tantū imperium ſibi pepererit.

Bactra

Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis immanis dentibus hydri.
Nec galeis dēſiſque uirū ſeges horruit haſtis.
Sed grauidæ fruges & bacchi maſſicus hu/
Impleuere:tenēt oleæq; armētaq; læta. mor
Hinc bellator equus campo ſeſe arduus īfert

SER. Hæc loca non.t.ſ.n.i.qles fuerūt i colchide ciuitate ſcythiæ.Nā hoc habet fabula:Iaſon colchos,p fectus ad tollēdum uellus aureum:qđ dicarat Marti Phryxus:fretus medeæ auxilio:& peruigilem draco/ nem occidit.& eius dentes ſeuit:iunctis tauris ignem flantibus.Vnde nati armati ſunt qui primum fecerūt impetū in Iaſonē fruſtra:poſtea mutuis uulneribus ſe conciderunt.Has āt ei conditiones Oetes rex,ppoſue rat cui Appolo reſpōderat tam diu eum fuiſſe regna/ turum:quandiu illud uellus fuiſſet in templo. Seges horruit:non placuit:ſeges aūt qa de ſemine. Grauidæ fruges:Largæ:abundātes. Maſſicus humor.i.uinum

campanum a Maſſico monte campaniæ. Arduus:celſus.

AN.M. Non tauri:apud colchos in põto id eueniſſe Iaſoni Ouidius ſcribit libro ſeptimo meta.Quod itẽ Medæa Iaſoni ſcribens apud eum poetã in heroidibus ſic ait.Martis erant tauri pluſq̃ per cornua ſæui. Quorum terribilis ſpiritus ignis erat.Aere pedes ſolidi : prætentaq; naribus ora.Nigra per aflatus hæc quoq; facta ſuos.Semina ꝑterea populos genitura iuberis.Spargere deuota lata per arua manu.Qui peterent natis ſecum tua corpora telis.Illa eſt agricolæ meſſis iniqua ſuo Diodorus autem li.quinto hæc omnia latius.Diximus & nos aliqua ægloga quarta. Maſſicus humor:Plinius de campania loquens libro tertio ca.vi.ait iis iunguntur phalerni Caleni deinde conſurgunt Maſſici Gaurani:Surrentiniq; montes.Et libro decimoquarto capi.ix.de uinis generoſis Italiæ inquit:Certant maſſica æque ex monte Gaurano puteolos baiaſq; proſpectantia.

CHRI. Hæc loca nõ tau.Fabula Iaſonis atq; Medeæ nota eſt apud Naſonem. Sed quæ de Medea ſcribat Diodorus ſicu.breuibus ꝑſtringã.Soli duos fuiſſe filios refert Aeetem & Perſeum & illum colchoꝝ: hũc tauricæ regionis regem:ſed utrunq; crudelitate inſignem.Perſem ãt Hecatẽ filiã habuiſſe quæ patre crudelior extitit.Nã cũ uenatione delectaret homines pro feris arcu interimebat & uenenis peſtiferis operã dans:id quod aconitum dicunt adinuenit Venena autem experiebatur illa hoſpitum cibis admiſcens.Patrem autem ueneno cum extinxiſſet regnũ ſibi uendicauit.Poſt hæc condidit teplũ Dianæ:cui hoſtiæ humanæ ſacrificarentur ex Aeete patruo Circem & Medeã filias peperit & ægialeum filiũ:& Circe in ueneficiis cũctos ſuperauit omnium herbarum uiribus cognitis:& alteꝝ pharmacoꝝ genus quod ad beniuolentiam ualet inuenit.Inde ſarmataꝝ regi quod aliqui ſcyten uocarunt data illum ueneno interemit:& cũ iam occupato regno multa crudelia feciſſet:pulſa inde inſulam deſertã apud oceanũ occupauit:uel potius in Italiã fugiens promõtoriũ ab ea deinceps Circeum dictum tenuit.Medea eaſdẽ artes & a matre & a ſorore edocta longe diuerſa uita fuit. Nã hoſpites quoad potuit ſemper ſeruauit illos mõ ꝑicibus a patre liberans:modo per ſe e uinculis emittẽs.At pater & ſua crudelitate & uxoris ſuaſu ſuſpectam habens in liberã cuſtodiã tradidit.Medea autem effugiens in Solis lucũ qui iuxta mare eſt eo tempore quo argonautæ ex taurica deuicti appulerunt peruenit.Noctu ergo ad lucũ accedentes legem de hoſpitibus mactandis ab ea audiuerunt:Sed freti uirginis manſuetudine ſuum illi conſiliũ aperuerunt.At illa & quæ eſſent pericula adeunda expoſuit : & ſe auxiliatricẽ futuram promiſit. Et Iaſon iureiurando ſe illam uxorem ductuꝝ ſpopondit . Erat pellis arietis : quã ex quodã oraculo Phrxus nouercã fugiens arietẽ ſacrificans ĩ templo Martis ſuſpẽdit.Poſt hæc regnãti Aeete datũ ẽ oraculũ:tunc illum morituꝝ cũ aduenæ pellẽ auferent.Hac ergo de cauſa & propter ſimul inatam crudelitatẽ morẽ mactandorum hoſpitum induxit quo illos ne in ſuũ regnum uenirẽt abſterreret Luculũ autem ipſum circũducto muro muniuit:cuſtodeſq; ex taurica regione multos reduxit.Hinc fabulæ a græcis fictæ a tauris ignem ſpirantibus cuſtodiri lucũ.Nam tauri dicti ſũt.ſ.propter nominis ſimilitudinẽ:& propter crudelitatẽ humanaꝝ hoſtiaꝝ ignis adhibitus eſt:Per ſerpentẽ autem monſtruoſam crudelitatẽ intellexerũt.Dixerunt ãt ariete uectũ eẽ:quoniam eius nauis prora arietẽ pictũ habuit.Alii dicunt ſcythaꝝ regẽ q̃ Aeetes gener erat eo tempore in Colchos deueniſſe:quo contigit Phryxum cum pedagogo captũ:cumq; cũ adamaret a ſocero dono accepiſſe:quem cum pro filio habuiſſet regnũ ſibi reliquit.Pædagogũ ãt qui crios.i.aries nominabatur diis mactauit:pellemq; decoriati in templo ex quadã lege ſuſpẽdit:& cũ oraculũ extitiſſet perituꝝ regẽ cũ ipſa pellis ab aduenis diriperetur eã deaurauit: & diligenter cuſtodiendã tradidit.Medea autem argonautas ad lucum clã duxit:& ueniens ad portas urbis:quã Sybari dicunt ĩ qua erat colchorum regia:quæ nocturno tempore clauſæ erant uigiles tauricæ appellauit.At milites illi ut pote regis filiæ ſtatĩ aperuerũt:illi impetu facto ac cuſtodibus partim cæſis partim fugatis pellẽ arripuere:ac e ueſtigio ad naues rediere.Aeetes argonautas inſectatus primo cõgreſſit Iphitũ Euryſthei filiũ mox urgente Meleagro & ipſe rex interemptus ẽ:& multi colchi reliq̃ ĩ fugam uerſi.Iaſonem autem & Cleartẽ Atlantãq; & Theſpidas uulneratos paucis diebus Medeæ radicibus herbaꝝ ſanauit. Hæc Diodo.Poeta autem nõ hiſtoriã:ſed fabulã quæ notiſſima eſt proſequitur. Grauidæ: ut oſtendat nõ mõ eſſe fruges ſed optimas & copioſas. Maſſicus:mõs eſt campaniæ olim Mineruæ ſacer:cu Maſſi
ius in radicibus Surrẽtum ẽ ubi fiũt optima uina.Nam Stra.cũ de cãpania ſcribat addit:Hinc Romã optima cus
uina aduehi:Falerna Setina & Calena:quibus ſurrentina contendunt.Facto .n.nuper eorum ꝑiculo quoniã longam accipiunt uetuſtatem. Bellaror:Quãuis hoc epitetum homini proprie accommodandum ſit tamẽ equus neſcio qua innata prudentia equitem ueluti ratione utens mirifi.e in prœlio iuuat. Se ſe arduus in.q̃ ſi dicat de inſtuſtria & non naturali motu magnanimitatem in ingreſſu oſtentat.

Hinc albi clitũne greges: & maxima taurus
Victima ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro:
Romanos ad templa deũ duxere triumphos.
Hic uer aſſiduũ:atq; alienis menſibus æſtas.
Bis grauidæ pecudes:bis pomis utilis arbos.
At rabidæ tygres abſunt: & ſæua leonum
Semina:nec miſeros fallunt aconita legentes:
Nec rapit immẽſos orbes ꝑ humũ neq; tanto

SER. Hinc albi clitumne greges & maxima taurus Victima:clitumne uocatiuus eſt.Clitumnus autẽ Clitũ
fluuius eſt in Meuania: quæ pars Vmbriæ partis Tu nus
ſciæ de quo fluuio dicit Plinius in hiſtoria naturali: ꝙ animalia quæ eum potauerunt albos fœtus creãt.
Maxima uictima:quia triumphantes de albis tauris ſacrificabant. Sæpe tuo perfuſi flumine ſacro:flumine fluento.Perfuſi autem tauri qui ante triumphãtes uſque ad templa ducebantur aut certe perfuſi greges intelligamus quod ad equos triumphales poteſt referri. Duxere triumphos: Si equi duxerunt:ſi boues deduxerunt. Hic uer aſſiduum atq; alienis menſibus æſtas:Ver aſſiduũ uerna temperies.Nã uer aſſiduum proprie eſſe non poteſt ſeu longum. Bis grauidæ

pecudes:uerꝫ ē inde.n.ē in Buco. Lac mihi nō æſtate nouū nō frigore deſit. Bis pomis utilis ar.i.biferæ ſunt arbores. At rabidæ tigres abſunt:malū armēiæ. Et ſæua leonū Semina:malū lybiæ. Semina genera:& ē Lucretii ſermo.Nā q; ait ſæua aut cruēta accipimus:aut reuera ſæua ſemina:ut.n.ait Pli. Animalia quæ ſūt cum acutis unguibus frequēter parere nō poſſūt ui:iaſ.n.itrinſecus ſe mouētibus pullis. Nec miſeros fal.a.l.mira

Aconita

arte uſus ē:ut excuſaret rē quā negare nō poterat.Nā acōita naſcunt̄ ī italia ſed ea nō obeſſe dicit qa ſūt oibus nota.Aconita autē nata dicuntur eſſe de ſpumis cerberi:quo tempore Hercules eum ab inferis traxit. Quod quia in ſaxis & cotibus naſcitur aconitum dicitur απο της ακονης.i.a cote & dicimus τοακονητον και ιτα ακονιτα neq; tanto ſquammeus.Sunt quidā ſerpentes in Italia:ſed non tales q̄les ī ægypto aut ī aphrica.

Clitū/nus

AN.M. Clitūne:in phaliſco Clitūni amnis aqua pota cādidos boues facit.In Boetia amnis Melas:oues nigras Pli.li.ii.c.cvi. Hic albi clitūne gre.ordo ē o clitūne:hinc ex italia albi greges: & taurus maxima uictima: ſæpe tuo ſacro flumine perfuſi:duxere romanos triūphos ad tēpla deū. Triūphantes.n.albis equis curru inaurato capite coronato lauro p urbē uecti capitoliū aſcēdebant ad tēplum Iouis optimi maximi:ubi mactato albo tauro:domum poſtea repetebant. Templa deum:erat ī capitolina arce celeberrimum Iouis optimi maximi templum de quo Tac.li.xix.meminit.Erat & Iunonis monetæ item Mineruæ delubꝝ.In capitolio demū deoꝝ oium ſimulachra colebantur:ut Seruius li.ii.inqt:ibi uidelicet:Ecce autē panthus &c. Hic uer aſ. atq; alie.mē.æ.hoc ait quoniā ut ēt Strabo li.vi.ſcribit Italia ſubiacet uniuerſi aeris tēperiei.Solinus itē inquit ineſſe italiæ locoꝝ ſalubritatē & cæli tēperiē:quod & Pli.ſcribit. Tigres:de iis uideto æglogā.v. Leonū: de his legito Plinium.libro octauo capite decimoquinto. Aconita:uideto æglogā octauā . Prima autem hecate aconitum inuenit:de quo latius Diodorus libro quinto Plinius āt li.xxvii.c.ii.de aconito plura ſcribit.

Clitū/nus Cephiſo Xantho Himera Lipa/ris Hiera/polim Clyto/ris

CHRI. Hic albi clitūne greges:clitūnus umbriæ fluuius ē apud Menaniā defluens:ex quo ſi uacca ouiſue poſt cōceptū biberit albos parit.Idē ſcriptores probati de Cephiſo Boetiæ flumine aſſerūt : Cū melas eiuſdē regionis flu.nigros greges reddat unde melas dicit̄ quia μελασ græce nigrū ſignificet. Xanthus græce flauū ſignificat.Hinc Xanthū Troiæ fluuiū dictū uolūt:quia lanas in gregibus flauas producat. Neq; credat quiſq̄ hæc incredibilia.Nā Ariſto.in li.de anima.ait aquas ēt ad colorē facere.Videmus etiā ex oium reꝝ optima parente terra uarios & qui ſapore & colore & uirtute differant humores emergere.In Sicilia Himera fluuius ī duas partes diuiditur & in altera dulcē ſaporē retinet:in altera ſalſum aſſumit.Sunt & fontes qui quoniā per uenas pigues fluxerūt oino uncti ſint Hic q ī lipari ſiciliæ flumine natāt ueluti oleo ungunt̄.Apud Hierapoli Phrygiæ urbē fōtes ebulliūt:ex qbus aquæ p foſſas deriuatæ poſt annū lapideſcūt.In Paphlagonia fons eſt e natura uini:ex quo q potāt temulēti efficiūt̄.In Archadia Clytoris urbs ſpelūcā habet: unde fluens aqua abſtenios potātes reddit.Ad cū fontē Melāpū ſcribūt rabiē filiaꝝ pti ſacrificiis purgaſſe:reſtituiſſeq; uirginū mētes ī priſtinā ſanitatē.Hæc āt cur nō fieri poſſe credamus cū ex uno unius animalis corpuſculo : quod eodē cibo potuq; enutritū ſit ſanguis pituita bilis atra bilis:ac poſtremo urina & ſudor colore ſapore ac naturali ui multum differentes humores appareant. Maxima uictima:Nā triūphantes tauros auratis cornibus inſignes ſacrificabant:qua nulla maior ē uictima.Italia adeo genus bubulū adamauit:ut ab italis.i.uitulis nomē acceperit.Capitale erat bouē interimere.Reſeruabatur hæc uictima Ioui: Hic Pau.æmilius ī triūpho macedonico cxxx.boues cū auratis cornibus ſacrificauit. Hic:iſta Italia. Ver aſſiduū:ſed quo pacto poterit eſſe aſſidua ueris tēperies:ſi etiā ſint rapidi caloris æſtatis:Sed dicit aſſiduū:qa nō intercedit frigus:ſed qđ hyemis ē occupat uer. Aeſtas āt occupat autūnū.Vnde dixit alienis mēſibus æſtas.Hoc āt ītelligit de ea pte Italiæ q̄ ad tyrrhenū

Aconi/um

mare & ad meridiē uergit. Aconita:Aconitū plāta ē q̄ ab auicēna dicitur ſtrāgulator.Duæ ſunt ſpecies: altera dicit̄ lycoctonos.i.ſtrāgulator lupi:altera dicitur pardaliphontes.i.ſtrāgulator leopardi.Prima ſpecies abūdat italia diuerſo colore ab altera:ſed folia ſimilia platano niſi eēnt minora & nigriora & magis ſciſſa:haſtā habet didomo ſimilē & leuē ad cubitū altā ſemē ī folliculis oblongis pardaliphontes teſte Pli.folia hēt ciclamis nō plura quattuor aut cucumeris leuiter hirſuta:ſed minora:& haſta duaꝝ palmaꝝ: radix ſimilis ē gamaro mario:alii dicūt caudæ ſcorpiōis ſed limpida ut alabaſtrix. Sunt qui myocthonō appellarint:quoniā pcul ex lōginquo odore mures necat.Naſcit̄ in locis nudis.ſ.petroſis quos aconas uocāt:ut ait Pli . Alii dictū uolunt ab acone portu qđ ſi ī pōto.Hāc herbā natā fabulantur ex ſpuma Cerberi ad ſuperos ab Hercule extracti.

Squāmeus in ſpirā tractu ſe colligit anguis.
Adde tot egregias urbes:operumq; laborem:
Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis:
Fluminaq; antiquos ſubter labentia muros.
An mare qđ ſupra memorē:qđq; abluit īfra?
An ne lacus tantos? te lari maxime:teq;
Fluctibus & fremitu aſſurgēs benace marino.
An memorē portus? lucrioq; addita clauſtra?
Atq; indignatū magnis ſtridoribus æquor?
Iulia qua ponto longe ſonat unda refuſo.
Tyrrhenuſq; fretis immittitur æſtus auernis.

SER. In ſpirā autem dicit ī collectionē uolubilitatis quod ē a ſunibus tractū. Adde tot egre.ur.laudat Italiā a ciuitatibus:quas & plures habet & maximas:& opportuniſſime collocatas. Fluminaq; antiquos.ſu.la.mu.Quod laudat ēt Cice.ī rep. Mare qđ ſupra.i.mare adriaticū. Quodq; alluit īfra.i.tyrrhe/

Larius

nū. Te lari maxime:Larius ē lacus uicinus alpibus:q iuxta Cato.ī originibus p.lx. tēdit̄ milia : & larius lari uocatiuus facit ſicut Iulius iuli Mercurius mercuri. Teq; fluctibus:& fremitu aſſurgēs benace mario:

Bena/cus

Benacus lacus eſt italiæ:q magnitudine ſui tēpeſtates imitat̄ marinas.Aſſurgēs aūt uocatiuus ē caſus:ut ſit memorem & te o benace aſſurgens.i. tumeſcens fremitu marino aut certe antiptoſis ē.i.caſus pro caſu aſſurgens pro aſſurgētē. An memorē portus lucrioq; addita clauſtra:In baiano ſinu cāpāiæ cōtra puteolo/

nam ciuitatē duo lacus ſunt: Auernus & Lucrinus: q oli pp copiā piſciū uectigalia magna pſtabāt. Sed cū ma/
ris ipetus plerunq; irrūpens exinde piſces excluderet: & redēptores grauia damna paterent: ſupplicauerūt ſe/
natui: & profectus. C. Iulius Cæſar ductis brachiis excluſit ptē maris: quæ ante infeſta eſſe conſueuerat. Reli/
quit breue ſpaciū per auernū qua & piſcium copia poſſet intrare: & fluctus nō eſſent moleſti: quod opus iulii
dictū ē. Sed hoc ambitioſe undā iuliā appellauit frementē contra moles a Iulio oppoſitas. Indignatū magnis
ſtridoribus æquor: indignatū a ſolita excluſū licentia: & īdignationem ſuam ſtridoribus prodens.

AN. M. Anguis: ſcribūt in India ſerpētes ī tātā magnitudinē adoleſcere: ut ſolidos auriāt ceruos: taurosq; Angu
Metrodorus circa Rhyndacū amnē in ponto: ut ſupra uolantes quis alte perniciterq; alites hauſtu raptas ab/ es
ſorbeāt: auctor Pli. li. viii. c. viii. In ſpirā: reuolutionem. Sub antiquos muros: hoc ē ſub antiqua oppida. Mul
ta ſiquidē italiæ oppida prope mœnia uel ītra labētia flumina habent. An mare: italia ut Plini. ſcribit li. iii. c. Italiæ
vi. ſita eſt inter duo maria infeꝝ & ſupeꝝ. Infeꝝ a græcis Tuſcū: & Tyrrhenū uocaſ. Supeꝝ uero adriaticum maria
appellant ab idra īclyta urbe ut Strabo ait: Probus ēt inquit. Cingit italiā a ſeptētrione Adriaticus ſinus ab me Tyr/
ridie Tuſcum mare adriaticū ſuperum appellatur. Tuſcū infeꝝ. Lacus tātos: larius uti Stra. li. v. meminit: in rhenū
Gallia ciſalpina prope Comum urbē lacus ē: quē adua fluuius auget: īde amnē Padū ingrediens. Eſt āt ut idē mare
ſcribit libro quarto latius longitudinis fere ſtadioꝝ trecētoꝝ latitudinis triginta qui amnem eiicit Ticinum Larius
ſane grandem. Benace: Benacus ut Strabo in fine li. iiii. ait: lacus ſtadioꝝ quingentum longitudinem habet: lacus
latitudinem uero. xxx. de quo Myncius amnis effluit. Eſt etiam lacus Verbanus longitudinis quidem ſtadio/ Bena/
rum. cccc. latitudo uero anguſtior ē q̃ Benaci: emittit fluuiū aduā: oēs autem tres dicti lacus in padum īfluūt cus
oriunturq; ex alpibus Lucrinoq; addita clauſtra: lucrinus ſinus uſq; Baias latitudinē pandit: qui ex exteriori Verba
pellago per aggerē longitudinis ſtadioꝝ octo latitudinis āt unius orbitearceſ. Illū autem ab Hercule traducē nus
daꝝ Gerionæ boum cā aggeratū fuiſſe perbibent: quē cū pedibus perambulari pp fluctus ingruentes p hye/ Lucri/
mes ſuperne uix poſſet: Agrippa exornatū melius conſtruxit: leuioribus. n. lembis præſtat īgreſſum: intra āt nus
lucrinū ſinū Auernus eſt: qui cōphenſam Miſenū uſque tellurē manualē efficit inſulā: a maris ſpacio inter ip Auer/
ſum atq; cumas. Eſt āt auernus & fondo & hoſtio ſinus cōmodus: & magnitudine & natura portū continēs nus
uſū tamē portus nequaquā pbēs quoniā ante illū lucrinus portus iacet. Supcilia āt ardua: auernū undiq; circū
cludūt: pter hoſtiū ſuo qdē tpe amœnis culta modis inqt Stra. oli āt agreſtibus referta nemoris: & proceris
arboribus inuia: nā poſtea auerni lucū ſuccidit agrippa locis ppulchra adornatis ædificia: hæc ex Stra. Iulia un
da. Iuliū portū intelligit: de quo Sueto. ī Auguſto ſic ait. Donec nauibus exīde ægre fabricatis: ac. xx. ſeruorū Iulius
milibus manumiſſis: & ad remū datis portū iuliū apud Baias īmiſſo ī lucrinū & auernū mari: lacum efficit ī portus
quo cum hyeme tota copias exercuiſſet Pompeium inter Milas & Naulochum ſuperauit. Aeſtus: is ē maris Aeſtuſ
acceſſus. i. inquietudo. Vnde & æſtuaria per quæ mare uiciſim tā accedit: q̃ recedit fretū aūt appellatum: q; ibi
ſemper mare ferueat: nā fretum eſt Auguſtum & quaſi feruens mare ab undaꝝ feruore nominatum.

CHRI. Hæc rapit: Sunt qde ſerpētes: ſed nō tāti quanti apud aſacheos æthiopiæ populos qui ſunt uigin/
ti cubitoꝝ: aut q̃ti ī India q ſecūdū Magaſtenē ceruos & tauros ſolidos aurire poſſunt Regulus autē ī punico
bello ad flumen Bagradā tormētis & baliſtis ſerpētē cōfecit centū uiginti pedū. Nihilominus & in Italia Bo/
iæ ita magnæ efficiunſ ut ſub Claudio īperatore q̃dā occiſa ſit: cuius ī aluo ſolidus infans ſpectatus ſit. Ego āt
eo anno qui ſeptuageſſimus ſupra mille ac quadringētos a ſalute noſtra enumeraſ ī agro caſentinati & in ea
apennini parte unde Arno fluuio origo ē nō procul ab eo caſtello quod Caſtaneanū uocāt ſerpentē interfectū
uidi cuius magnitudo odorinſeci canis magnitudine nō uīcereſ. Ille āt q occidit uel tetro ſerpētis odore: uel
alia occultiore cā nullo uulnere ab eo ictus: nullis uerberibus pcuſus: poſt paucas dies e uita exceſſit. Veꝝ hæc
rariſſima ſunt. In ſpiram: quid ſpira ſit dicemus in ſecundo æneī. Mare quod ſupra: mare ſupeꝝ: quod uer
git ad ſupiorē partē mundi. i. ad partē ſeptētrionalē q̃ nobis ſublimis eſt: ut hic uertex nobis ſemp ſublimis.
Dicitur āt Adriaticū ab adria colonia etruſcoꝝ: incipit autē a pyreneis montibus Epiri & per italiā ſuperiorē
extenditur uſq; ad gallos. Quoq; abluit īfra: Mare tyrrhenū eſt quod abluit italiā a meridie quæ mundi pla
ga infima ē ac depreſſa. Vnde dixit in ſuperioribus de polo meridionali: Aſt illū ſub pedibus ſtix atra uidet: in
cipit āt ab hoſtio Vari quod flumē italiā a galia diuidit: & diſcurrit ad fretū uſq; ad ſiculū. Quare āt dicaſ tyr/
rhenū ideſt etruſcum alio loco apparebit. Lari: larius lacus ē piſcium copia excellens in gallia ciſalpina propī Larius
quus Comæ urbi: a qua etiam comanus appellatur. Ex hoc Abdua fluuit. Benacus āt eiuſdem galliæ lacus ī Bena
montium faucibus locatus: unde ui uentoꝝ inſurgente ueluti mare uariis tēpeſtatibus æſtuet. Benacus Min cus
tiū flumē emittit. idē lacus aureas harēas hr̄e dicit ſed pfecto piſcē gignit nuſquā alio loco reptū quem īcolæ
carpionem uocant ſapore ſuauiſſimo.

Hæc eadem argenti riuos ærīſque metalla
Oſtendit uenis: atque auro plurima fluxit.
Hæc gēus acre uirū marſos pubēque ſabellā
Aſſuetūque malo ligurē uolſcoſque uerutos
Extulit: hæc dcios: marios magnoſq; cāillos.

SER. Auro plurima fluxit. i. copioſior fuit ī rem
ptioſiorē. Aſſuetūq; malo ligurē. i. labori. Volſcoſq;
uerutos: italiæ populi ſunt. Extulit hæc decios: Crea
uit decii āt duo fuerunt quo[illegible] unus bello latino al
ter gallico ſe p repu[illegible]uerūt. Marios: Marii mul
ti fuerunt: quoꝝ unus [illegible] ſepties conſul. Camilos: Camil
abuſiue pluralem numerum pro ſingulari. Nam ca/ lus
millus unus fuit q de gallis ſublata ſigna reuocauit.

AN. M. Metallum: metallum a metallao dicitur quod eſt ſcrutor uel inquiro. Nā in omni fere materia: Metal
una inuenta uena: nō procul īueniſ alia quod & Pli. notauit li. xxviii. c. viii. Auro: auꝝ auſtria plurimum gi/ lum
gnit: neq; in alia parte terrarum tot ſæculis hæc fertilitas, Italiæq; parcitum eſt uetere interdicto patrum: alio

q̄ nulla fœcundior metalloꝝ quoq; erant tellus &c.Pli.li.xxxiii.c.v. Marſos:marſi italiæ populi uelocitate pedū plurimū ad curſū pſtant:ut Diony.ſcribit Solinus āt ait:Marſoꝝ gētē ſerpētibus illæſā eē ſed nihil miꝝ a Circes filio hi gēus ducūt: & auita potētia deberi ſibi ſciūt ſeruitiū uenenoꝝ ideoq; uenena cōtēnūt.Stra.uero

Fucinus li.v.ait:q̄ alba marſis finitima ē i excelſo locata ſaxo prope Fucinus eſt lacus lōgitudine par pelago.is āt Marſis & uicinis maximo oibus uſui fit. Sabellā:Sānitas itelligit:q ut Feſtus ait:dicti ſunt a colle ſānio:ubi ex Sa

Sānitii binis aduētātes cōſederūt.Pli.uero li.iii.c.xii.ait:q̄ ſānitii erāt italiæ populi:quos Sabellos & Sānitas græci dixere.Ea gens:ut Florus li.i. ait:opulenta erat fallax rapida ac furioſa : & in exitiū urbis agitata pertinax ſexies eni rupto fœdere:cladibuſq; ipſis animoſior erat:hos tamē qnq̄gita annis p Fabios & Papirios patres eorūq; liberos urbs Roma ſubegit ac domuit. Sūt āt Sānites iter cāpaniā & apuliā:ut oſtēdit Stra.li.v. regionē montanā poſſidētes & mari nō admodū proximi:Hæc āt natio exigua ē quidē:cæteꝝ fortitudine cōſpicua:oſtēta

Marſicū bellum ta Romanis coꝝ ſæpiſſime uirtute:tandē quū libertatē aſſequi uellēt deſciuerūt : unde Marſicū exarſit bellū Marſicū āt iō noiatū:quoniā a marſis rebellādi ſuſcitatū fuerat initiū. Aſſuetūq; malo li.Liguria i ipſis apœninis mōtibus iter Galliā atq; Hetruriā ſita ē:nihil deſcriptiōe dignū habēs:niſi q̄ uicatī uitā agūt:terrā arantes aſprimā:fatigātesq; ligonibus:imo uero ſaxa icidētes:ut Poſſidonius inqt ita Stra.li.v. Diodo.ēt li.vi.ſcri. ligures patriā hitantes aſperā ac oino ſterilē plurimo labore cōtinuoq; uitā purā agere.Venationibus cōtinue uacare captiſq; feris fructuū inopiā ſubſtētare:in terra cubare ut plurimū:hocq; pacto priſco more abſq; apparatu aliquo uiuere.Deniq; mulieres uiroꝝ uiros feraꝝ robur & uires hr̄e feroces eē:& acuti igenii:nō i bello ſolū:ſed i cōi uita &c.Propter ſupradicta igit mala & labores ait Maro.Aſſuetūq; malo ligurē: nō āt malo ideſt latrociniis ut qdā uolūt:pp illd æneidos. Vane ligur &c.nā poeta hic eos laudat & Diodo.uitā purā agere eos ſcribit. Volſcoſq; uerutos:Diony.alicar.li.vii.īquit.Vrbs uolſcoꝝ īſignis Velitre magna ipſa & popu

Velitræ loſa:hæc ille pp quod legendū ē apud Sylliū li.viii.Setia & i celebri miſerūt ualle uelitræ.i. īrequēti ualle: Nā adhuc ueſtigia Apiæ uiæ i eius ualle:exiſtunt diſtātis a mœnibus ſtadia.xii.uel circa. Celebrat ēt hodie continue urbs ipa a pegrinis illac trāſeūtibus: quū ab urbe Roma Neapoli petūt & e conuerſo.Fuit inde Auguſtus Octauius oriundus:de quo late apud Tranquillum qui inter alia ſic ait:Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri reſponſum eſt eius oppidi ciuem quandoque rerum potiturum : ſero tamen documentis apparuit oſtentum illud.Auguſti potentiā portēdiſſe.Diſtat āt ab urbe Roma uigiti milibus paſſuū: ab lanuuio uero

Verutum millibus paſſuū tribus. Verutos:Verutū eſt tellū breue & anguſtū:ut ſcribit Nonius.Probus uero inqt.Volſci ueruti iō dicunt:q̄ dolonibus in ꝑlio ſoliti ſint uti. Decios:de iis & reliqs late Plinius de uiris illuſtribus.

Metalla CHRI. Aeris metalla:noie metalli uenit qcqd ex terra effodit i terræq; uiſceribus uenitq; diligētius iquirit:Vnde & lapidicinæ metalla appellāt e græco uerbo.Nā μέταλλαω iqro ſignificat. Argētū ēt a græca appellatiōe ē.illi.n.ἄργυρον dicūt.Fit āt ex argēto uiuo & ſulphure albo:plus tamē ē de aereo aqueoq; argēti ui

Argentum ui q̄ de ſulfure. Vnā minus ponderis i eo q̄ i auro.Duplex āt argētū ē:ſimplex & cōpoſitū.Sipiex liqdū ē:& argētū uiuū appellat:cuius ſubſtātia aquea ē ſubtili terreno mixta robuſta mixtiōe & indiſolubili : & hoc ineſt ſibi ex magna ſiccitate terrea qua non liqſcit i ſiccitate plana albedinē trahit ex ſubtili terræ albedine & exad

Aes mixtiōe aeris.Argētū āt uiuū cū ſulphure ſunt materia oium metalloꝝ.Aes uero qd cupꝝ ēt dicūt ex ſulfure & argēto uiuo ut cætera metalla cōponit:ſed plus ē i eo ſulphuris q̄ argēti.Sed ſulfur ē terreū nō pure ru

Auꝝ beū calorē habēs adurētē.Argētū uero ē mediocre nec nimis ſubtile:ut oſtēdit Ariſto.Auꝝ āt creat ex ſulfure ſubtili & rubeo & ex uiuo argēto ſubtili & albo:plus tamē cōfert ad illud formandū de ſoliditate ſulphuris q̄ de aereo aquoſo uiui argēti:Quapp ſolidius pōderoſiuſq; ē q̄ argētū. Aere.uiꝝ:de numeroſis populis.

Italia italiæ ſic loqtur Pli.Hæc eſt illa italia q̄ Aemilio Paulo & C. Attilio cōſulibus nūciato gallico tumultu ſola ſine externis auxiliis:& ſine trāſpadanis eqtū.xxx.milia peditū.lxx.milia armauit & Diodo.li.iii.ſcribit romanos q̄ſi Hānibalis aduētū ꝑuidētes cēſū fecerūt & ciuiū ſuoꝝ & ſocioꝝ decies centena milia hominum qui eſſent bello apti deſcripſerunt Marſos ultra picenum ueſtini ſunt:& marſi:& peligni:& marrhcini & ferentani ſamnites populi.Natio exigua eſt:ſed fortitudine conſpicua.Nam & aduerſus romanos fortiter pugnarūt. Idē pro illis ſocii fecerunt.Poſtremo libertatem & ciuitatis communionem conſequi uolentes repulſam paſſi bellum marſicū excitarunt. Ait Stra.de origine marſoꝝ alio loco dicet. Sabellā:Samniticam hæc a Sabinis eſt. Lygurē:Liguꝝ genua metropolis eſt. Verutos:quia tellis q̄uerubus ſimilia eſſent utebant in bello.

SER. Scipiadas duros bel.Scipiadas pro ſcipionibus dixit:ſicut Amazonidū pro amazonū alibi poſuit Scipiones āt duo fuerūt auus & nepos quoꝝ unus leges uictæ carthagini īpoſuit alter eandē diruit.Hæc āt oia plenius in ſexto diximus. Imbellem.a.r.ar.in. Auertēdo reddis ībellē.Romanis āt arcibus:a romanis urbibus a romano īpio. Magna uiꝝ:uiroꝝ fortium & iā cōcludit laudās eam a uiris a fertilitate reꝝ a Saturni iperio. Tibi res & antiquæ laudis & aris.i.tibi i tuā utilitatē ſcribo carmē georgicū. Antiq̄ aūt laudis uel magnæ uel quod apud antiquos īgenti honore fuit agricultura. Aſcræūq; carmē:Heſiodicū. Nā Heſio.aſcræus de ciuitate aſcra fuit. Nūc locus aruorū:nūc inquit tēpus ē naturā agroꝝ deſcribere. Ingeniis:naturis.Multi culpāt in hoc loco Virgi.q̄ in unū

Scipiadas duros bello:& te maxime cæſar:
Qui nunc extremis aſiæ iam uictor in oris
Imbellem auertis romanis arcibus indum.
Salue magna parens frugū ſaturnia tellus
Magna uirū:tibi res antiquæ laudis & artis
Ingredior:ſanctos auſus recludere fontes.
Aſcræumq; cano romana per oppida carmē:
Nūc locus aruoꝝ ingeniis: quæ robora cuiq;
Quis color & quæ ſit rebus natura ferendis.
Difficiles primum terræ colleſq; maligni.

Tenuis ubi argilla & dumoſis calculus aruis
Palladia gaudent ſylua uiuacis oliuæ.
Indicio eſt tractu ſurges oleaſter eodem
Plurimus:& ſtrati baccis ſylueſtribus agri.
At quæ pinguis humus dulciq; huligine læta:
Q uiq; freques herbis & fertilis hubere cāpo
Q ualē ſæpe caua montis conualle ſolemus
Deſpicere:huc ſūmis liquūt rupibus amnes

coegit q̄ttuor librorū propoſitiones.Nā & de auro & de cōſito & de paſcuo:& de florido iſto loco commemorat:quod ideo nō ē rephendēdū qa nō ea late exequit:ſed capti & breuiter trāſit q̄ latius explanat ī ſingulis. Quæ robora cuiq;: q̄ ſit uniuſcuiuſq; poſſibilitas. Quis color:q̄ ſpecies:ſicut dicimus quo colore ille recitauit.i.ſpecie.Licet breuiter ēt ſit dicturus de colore terrarū. Difficiles: pene ſteriles & parū creantes. Colles maligni.i.īfœcūdi. Tenuis ubi argil.ſine humore qa ē & pinguis. Dumoſis:ſpinoſis & uepribus plenis. Calculus:lapis breuis terræ admixtus dictus calculus q̄ ſine moleſtia ſui breuitate calcet. Viuacis oliuæ:diu uiuētis. Hinc ſupra Tarde creſcētis oliuæ,Res enim diu duratura tarde creſcat neceſſe eſt. Tractu:plaga regione. Dulciq; uligie læta:terræ uligo proprie eſt naturalis eius humor ex ea nunquam recedens.Bene autem dulci addit ad diſcretionem amaræ. Vliginoſus ergo ager eſt ſemper humidus.Nam humidus dicitur qui aliquando ſiccatur. Calculus

AN.M. Scipiadas:ut.P.Scipionē & Cneū fratres:q in Hiſpania pro romano impio occubuerūt:& Cornelium Scipionē Publii filiū:qui deuicta Carthagine Aphricanus deuictus eſt.Cuius frater.L.Scipio ob Aſiā deuictā aſiaticus eſt appellatus:& Cnei Scipionis.P.Corneliū Naſicā filium q in tota urbe uir optimus iudicatus ē Adde & iis Scipionē æmilianū Carthaginis exitiū.De Scipionibus āt hæc & plura Plutar. Cæſar:Auguſtū itelligit:nā ut ſcribit Lucius Florus Scythæ miſerat legatos Auguſto & Sarmatæ amicitiā petēs:ſeres ēt habitātesq; ſub ipſo ſole indi cū gēmis & margaritis elephātosq; īter numera trahētes nihil magis q̄ lōginquitatē uiæ īputabāt:quā q̄drienio ipleuerāt Parthi quoq; q̄ſi uictoria pmaneret rapta clade craſſiana ſigna retulere hæc ille meminit ē Sueto. Saturnia tel.Saturnus.n.ī Italia regnauit:quo tpe aureū ſæculū fuiſſe aiūt: cōſtruxitq; urbē ī mōte Capitolino:quā Saturniā appellauit:hinc Maro li.viii.ait hanc Ianus pater:hāc Saturnus cōdidit arcē:Ianiculūq; illi:huic fuerat ſaturnia nomē:& Varro ſcribit Tarpeiū mōtē Saturniū a Saturno appellatū & ab eo Saturniā terrā. Magna uirū:ordo ē:magna parens uirū:repetit.n.parens. Antiquæ laudis:quā agricolis laus eſſet olī circa pricipium aperuimus.Præterea antiquorū multis ī Italia uinearū cultura laudi fuit:de quo uideto Pli.li.xiiii.c.vi.Laudabatur itē Italia ob generoſa uina de quibus item Pli.li.xiiii.c.ix. Sanctos fontes:muſarū.ſ. Aſcræum carmen:Heſiodi aſcræi intelligit:qui princeps oīum de agricultura præcepit & carmine executus eſt:quem poſtea Maro hic in geor.imitatus eſt.De Aſcra aūt latius æglogā vi. Ingeniis:ideſt naturis & qualitatibus.Ingeniū nāq; dicit ſua ſponte natura quod hic etiam Nonius itellexit. Primū cano.ſ. Difficiles primū:ſenſus ē:q terræ difficiles colles maligni.i.ſteriles.Terra ubi eſt tenuis argilla: & arua calculis plena oliuis gaudent. Tenuis argilla:non pinguis creta.Pli.li.xvii.c.v.ſcribit argilloſā terrā eē q̄ opi difficillima:quæq; raſtros ac uomeres īgētibus glebis oneret. Calculus lapillus:dulci huligine:dulci pinguitudine & naturali humore:nō āt amara. Atq; pinguis humus:ſenſus eſt:q humus pinguis & fertilis dulci huligine & cāpus herboſus & fertilis hubere & abundantia:qualis cāpus in mōtis cōualle eē ſolet & agri q expoſitus eſt auſtro:& q felicē habet uitibus cōueniūt:& uina optima producūt. Mōtis conualle:Cato agrū optimū iudicat ad radicē mōtiū:planicie ī meridiem excurrēte:q̄ eſt totius italiæ ſitus Pli.li.xvii.ca.quinto. Scipionem Saturnus Ingenuus

CHRI. Te maxime cæſar:magno artificio iā peruenit ad laudes Cæſaris quod maxime cupiebat & ita rē deduxit ut neq; a laudibus italicis quas ſibi propoſuerat aberrare.Neq; qua quidē re oīs laus euaneſcit quicq̄ per adulationē īferre uideatur. Indū:ad indos nūq̄ peruenit Cæſar:ſed blanditur ſibi quia pacato orbe terrarum indorū legatio ad eū romā uenit:intelligit āt de Arabia quā domuit per.C.Aquiliū & per æthiopiā quā ſuperauit per Petronium.Salue mira & breuiſſima concluſio:nam hac dictione ſalue colligit ex ſuperioribus eā eſſe dignam ueneratione.Deinde per fruges infert copiam omnium quæ ex terra gignuntur quæ diximus eſſe pro bonis corporis per uiros intelligit uirtutes illorum & egregia facinora quæ poſuimus pro bonis animi.Præterea opera humano artificio edita ut urbes oppida & quæ iis ſimilia ſunt quæ regioni erunt loco bonorum fortunæ. Saturnia.q.d.digna quæ ſaturnia appelletur digna quæ Saturnū auctorem præceptoremq; tum morum tum agriculturæ habuerit.Tunc.n.præceptore dignus ē diſcipulus cū illi ſeſe parem addiſcendo reddidit. Saturnia:Saturnū ueteres putabāt largitorem omnium fœlicitatū.Hinc fertilia loca Saturno dedicabant.Ergo ſaturnia.i.fertilis Dionyſius āt alicarna.ait in primo li.Nullā terrā fertilitate italiæ cōparabo.in quo loco demonſtrat quicquid eſt quo carere uita non debeat nuſq̄ eſſe pſtantius q̄ in italia. Tibi.n.ideſt in honorem tuū deſcribo artem ipſā agriculturæ ex qua tibi prouenerūt laudes quæ antiquæ fuerunt utpote a Saturno profectæ. Auſus:tanq̄ rem arduā & pene ſupra meas uires. Aſcræum:Sententia eſt primus apud latinos de re agraria uerſibus ſcribam imitatus Heſiodū.Nā oratiōe ſoluta ſcripſerant ante eū latine.M.Cato Saſernæ duo pater & filius Tremelius Scrofa.M.Terentius Varro.imitatus ergo Heſiodū q uerſibus græce de re agraria ſcripſit:Quāuis idē Menecrates Epheſius fecerit. Aſcræū:qui ex aſcra fuit hæc ut ipſe ſcribit penes Heliconē eſt.Vituperatur āt ab eo ſuis uerſibus.Appellat.n.rus īfœlix & q hyeme dirū ſtate æſtu triſte & nullo tēpore optabile. Hunc locus:pene ppoſitionē reſtaurat. Ingeniis:tranſlatio ē ab homine.Habet.n.animus humanus duplicē uim alterā qua percipiant alterā qua iā percepta retineant.Et illam quidem docilitatem hanc memoriam appellant.Vtrunq; autem cōplectuntur cū ingeniū dixerunt.Ergo in hoc loco ingenium dixit innatam connaturalemq; uim quæquidem uaria in uariis terrarum generibus reperitur: Quæ robora:ad quid quæq; ualeat & interpretatus eſt quid dixerit ingenia.

SER. Fœlicē limū:Terraꝝ.ſ.ideſt fertilē.Nam fluminū limus eſt noxius. Huc:illuc. Filicē curuis inuiſam: filices radices ſibi inuicē nexæ ēt cum auulſæ fuerint renaſcunt. Olim:quouis tēpore. Pateris auro.i. pateris aureis.Endiadē facit:ut Molleꝗ; & mōtis. Pinguis tyrrhēus: Victimaꝝ.ſ.carnibus. Inflauit ebur:tibiaꝝ dicit qbus in aurē ſacerdotis cani ſolebat. Lancibus pandis:aut patulis aut extoꝝ pōdere curuatis. Fumātia reddimus exta:Sacerdotum uſus eſt uerbo.Reddi enim dicebantur exta cum probata & elixa aræ ſupponebantur. Aut uerentes culta capellas:Omne enim quod momorderint urunt & exſiccant. Vnde eſt Et admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix.

Fœlicemq; trahūt limū:quiq; editus auſtro:
Et filicem curuis inuiſam paſcit aratris
Hic tibi prævalidas olim multoq; fluentes
Sufficiet baccho uites:hic fertilis uuæ
Hic laticis:qualem pateris libamus & auro:
Inflauit quū pinguis ebur tyrrhenus ad aras:
Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.
Sin armenta magis ſtudium: uituloſq; tueri.
Aut ouium fœtus: aut urentis culpa capellas

Filix AN.M. Filicē iuiſam aratris:id ait:quia ex una radice ꝗplures exeūt filices:& radices ipſæ lōgæ ſunt in obliquū:qbus qdē ſues pingueſcūt: folia cimicē necāt ſerpētē non recipiūt.Pli.li.xxiiii.c.xliiii. Prævalidas: amplas. Sufficiet: ſubminiſtrabit. Baccho: uino. Fertilis.ſ.eſt. Laticis:uini. Pateris & auro.i.pateris aureis p Endiadin. Libamus ad aras.ſ.pinguis tyrrhenus. Tuſcus:tibicē ſignificat: uel ꝙ nō ſit ſubtilis muſicæ:uel ꝙ tumeāt buccæ iflantes tibias ꝗ ſignificant ebore dicto:Probus ſcribit potius tamen pinguis uictimaꝝ carne. Ebur:tibiā itelligit: ꝗuis tubam nō tibiā Tyrrheni iuenerit.Vnde Virgi.Tyrrhenuſq; tubæ mugire p æthera clāgor:& Pli.li.vii. ſcribit Aenea tubā iueniſſe Piſeū Tyrrheneū:obliquā tibiā Mydā ī Phrygia:geminas tibias Marſiā.In eadē gēte lydios modulos Amphiō:cū tibiis canere uoce Trozenius Dardanus inſtituit.Adhibebat āt tuba nō ſolū ī plīs:ſed ī oībus feſtis diebus pp laudis uel gaudii claritatē.Vnde & ī pſalterio dicit.Canite initio mēſis tuba ī die inſigni ſolēnitatis ueſtræ:pceptū.n.fuerat iudæis ut initio nouæ lunæ tuba clāgerēt.Tibias āt diu funeribus ferūt adhibitas mox & ſacris gētiliū. Tyrrhenus:tyrrhenos romani Hetruſcos appellant:atq; Tuſcos.Græci uero eos hoc nomie nominauerūt a tyrrheno Atys filio:qui ex Lidia colonos hāc ī regionem dimiſit.Cæterū Tuſciæ lōgitudinē maximā a luna uſq; Oſtiā:per littus ſtadioꝝ milibus duobus & quingentis ſcribit Strabo li.qnto:& Pli li.iii.ait:ꝙ Tyrrheni a ſacrificio ritu ligua græcoꝝ Tuſci ſunt nominati. Pandis:curuis. Magis ſtudiū:ſupple eſt tibi. Aut ouiū fœ.aut &c.s cū ſua uocali pcedēti tollit ī ſcāſione: quidā uero textus antiqui fœtū habēt. Vrētes culta capel.hoc iō:qa ut Pli.ſcribit li.viii.c.xlvii.Capris anima ē:ꝗ ouibus ardētior:earūq; morſus arbori exitialis:oliuam lambendo quoq; ſterilē faciunt:eaq; ex cauſa Mineruæ imolantur.

(Margin: Tibia — Tuba — Tyrrhēus — Caprarum morſus)

CHRI. Filicē.Filicis teſte Pli.duo ſūt genera alterū:nec florē hēt nec ſemē phterigia uocāt græci quā maſculū putāt ultra bia cubita creſcūt nec graui odore ſunt ex una radice plures exeūt. Alteꝝ gēus philipterō dicūt uel pteri ē nō fructicoſa breuior molliorq; ac dēſior ad radicē cauliculata Radices utriq; lōge ī obliquū nigræ pcipue cū inaruere. Difficile illa agri purgant tamē renaſcant nup ortæ & adhuc tenellæ bacculo decutiunt. Capellas urentes culta:Capraꝝ morſus arboribus exitialis ē.Oliuā ēt lambēdo ſterilem reddit hoc animal:ſunt qui credant hoc prouenire ex illaꝝ febricitanti adurentiq; & iccirco peſtilēti anhelitu.Aiūt.n.capras nunꝗ febre carere.Ob idq; ī uenditionibus a priſcis nō eſſe ſolitū pſtari de ſanitate ſatiſq; fuiſſe ſi uenditor diceret.Aio has capras benē eſſe beneq; bibere.Refert āt Archelaus nō naribus ſed auribus ſpirare.Ferunt quinque mēſibus ut oues pariūt quæ etiam quaternos raro ſenos.In paſcēdo ſemp ad altiora progrediuntur pingueſcunt pinguedine ſterileſcūt.Quibus cornua ſunt annoꝝ numeꝝ per incremēta nodorum oſtendunt ꝗ iilis carent mutilæ dicūtur.Tōdentur ī Cilicia capræ ut alibi oues.In Syria auribus menſura palmari: & dodrantali ac nonnullæ demiſſis adeo ut ſpectent ad terram ait Ariſtoteles.Vita ad octauum annum.

(Margin: capræ)

SER. Saturi: Aut fœcūdi:aut ꝙ eſt iuxta oppidū Saturū.Tarētū.n.& Satuꝝ uicinæ ſunt ſibi calabriæ ciuitates.Hor.Me ſatureiano uectari rura caballo. Liquidi fon.puri ſine peſtilētia. Et quātū lōgis carpēt armē.die.Exigua tantū gelidus ros.no.re. ut in æneī. diximus.Hoc dicit Varro ubertatē fuiſſe in roſulano agro poſtꝗ uellinus ſiccatus eſt lacus ut ibi longam ꝑticam magnitudo ſuperaret herbaꝝ. Aut unde iratus.ſ. ifœcūditate diuturna. Antiquaſq; domos:aut reuera antiquas aut caras.Salu.tātū antiqtatis curæq; maioribus pro italica gēte fuit.Eſt āt Ecbaſis ī iſta deſcriptiōe. Ieiuna glarea:ſicca & ſterilis terra.Caſſia & roſmarius apibus aptæ ſunt herbæ. Tophus ſcaber: Lapis aſprimus.Vnde & ſcabies dicta ab aſpitate. Nigris chelidris:Nocētibus. Negant.ſ.Nicider & Solinus qui de his rebus ſcripſerūt. Dulcē ferre cibum: Ordo ē æque dulcē hoc eſt tā dulcē. Quæ tenuē exalat nebulā:Nūc dicit agꝝ oium reꝝ feracē.Quattuor quippe imitat genera agroꝝ:qui ſolus pōt quod il

Saltus & ſaturi petito longinqua tarenti:
Et qualem infœlix amiſit mantua campum
Paſcentem niueos herboſo flumine cygnos.
Nō liquidi gregibus fōtes nō gramina deſūt:
Et quantū longis carpent armenta diebus
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet:
Nigra fere & preſſo pīguis ſub uomere terra
Et cui putre ſolū:nāq; hoc imitamur arando:
Optima frumētis: non ullo ex æquore cernes
Plura domū tardos dcedere plauſtra iuuēcis.
Aut unde iratus ſyluam deuexit arator
Et nemora euertit multos ignaua per annos
Antiquaſq; domos auium cū ſtirpibus imis

Eruit:illæ altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit impulſo uomere campus:
Nam ieiuna quidem cliuoſi glarea ruris
Vix humiles apibus caſias roremq; miniſtrat
Et tophus ſcaber & nigris exeſa chelydris
Creta negant alios æque ſerpentibus agros
Dulcẽ ferre cibũ:& curuas præbere latebras:
Quæ tenuẽ exalat nebulã fumoſq; uolucres:
Et bibit hũorẽ:& quũ uult ex ſe ipſa remittit:
Quæq; ſuo uiridi ſemper ſe gramine ueſtit
Nec ſcabie & ſalſa lædit rubigine ferrum
Illa tibi lætis intexet uitibus ulmos.
Illa ferax oleæ eſt illam experiere colendo
Et facilem pecori & patientem uomeris unci:
Talem diues arat capua & uicina ueſeuo

li quattuor:ſicut ſequẽtia indicant. Fumoſq; uolu. quaſi fumos.ſ.ex humore. Quæq; ſuo ſemper: naturali.ſ.non coacto. Nec ſcabie & ſal.ru.ferrũ:proprie eſt: nam rubigo quaſi ſcabies ferri eſt. Talem diues arat capua:iõ diues quia talẽ arat. Et uicina ueſeuo:Veſeuus mons eſt Liguriæ ſub alpibus poſitus. Nam Campaniæ mons quidam Veſuuius dicitur ꝓ quo multi Veſeuum poſitum uolunt. Veſeuus

AN.M. Saturi tarẽti:a ſatura palude ei uicina:uel ob agri bonitatem ut Probus ait. Longinqua ta.eſt eni Tarentũ Calabriæ proxima urbs extrema italiæ de quo late Stra.li.v.Florus ſcribit Tarentũ Calabriæ quondã & Apuliæ totiuſq; Lucaniæ caput: poſitum in ipſis adriatici maris faucibus. Mantua cã.de amiſſis Mantuæ aruis late diximus ĩ argumẽto Tityri. In flu.Myntio uidelicet q Mantuã ꝑterfluit. Exigua tã tũ:Cæſar uopiſcus cũ cauſam apud cẽſores ageret cãpos Roſiæ dixit italiæ ſumen eſſe: in quibus perticas pridie relictas gramẽ operiret:ſed non niſi ad pabulũ probant Pli.li.xvii.capite.iiii. Nigra:pulla terra ẽ optima & operi ſatiua quæ temperatæ ubertatis ẽ mollis facilisq; culturæ nec madida nec ſitiẽs & poſt uomerem nigreſcens: & quã recẽtẽ exquirunt ĩprobæ alites uomerem comitantes:coruiq; aratoris ueſtigia ipſa rodentes:Pli.li.xvii.capite quinto. Nãq; hoc imita. arã. ſenſus eſt q arande fit ſolũ putre neq;.n.ut inquit Colu.libro.ii.capite.ii.aliud ẽ colere q̃ ſoluere & fermentare terrã ideoq; maximos q̃ſtus ager præbet. Plauſtra:de iis li.geor.i. Syluã deuexit:noualẽ intelligit:cæſa uetere ſylua:uideto ĩ Tityro de nouali. At rudis.i.ſterilis & macer. Enituit:incanuit:nõ nigruit uti pigui agro euenit. Ieiuna glarea:ideſt ſicca macraq; terra minutiſſimis lapillis mixta Glareoſum oleis ſolum aptiſſimũ in Venafrano:Pli.ſcribit li.xvii.c.iiii. Caſias: de caſia late æglogа.ii.Pli. ꝑterea li.xxi.c.de cura & pabulo apiũ ait harum ergo cauſa oportet ſerere thymũ roſam uiolas lilium fabam caſiam & plura. Humiles: candidæ enim caſiæ magis ſe humi ſpargunt ſuntq; odoratæ. Roremq;:rorem marinum intelligit. Thophus ſcaber:Pli.li.xvii.capite.iiii.ait q Tophus ſcaber natura friabilis expetitur quoq; ab auctoribus pro uitibus ſcilicet:Sequenti uero capite inquit fruges alit tophacea alba:quæ ſi ſit inter fontes reperta eſt ad infinitum fertilis. Chælydris:Calabria chelidris frequentiſſima eſt:ut Soli.ſcribit titulo de Italia. Diues capua: Strabo li. quinto ſcribit Capuam Campaniæ caput eſſe:Campaniamq; campos omnes fœlicitate ſuperare: Et Plini.li. xviii.inquit q quantum uniuerſas terras campus ille Campanus antecedit tantum ipſum pars eius quæ laboriæ uocantur:quem phlegreũ græci appellant finiũturq; laboriæ uia ab utroq; latere cõſulari: q̃ a puteolis & q̃ a Cumis Capuã ducit. Veſeuo iugo: Veſeuus ueſuius & ueſuuius dicit̃ ẽ aũt mons ĩ Cãpania teſte Solino qui ut ſcribit Strabo li.v.amœniſſimis habitabat̃ agris excepto cacumine. Ducũt alii Neapoli ad quartũ lapidẽ proximũ eẽ.De hoc Pli.Iunior quomõ ſuo tẽpore arſerit late ſcribit libro.vi.epiſtola uero.xvi.&.xx. Tarentum glarea Capua

CHRI. Putre ſolum:Nam hoc facile ſe radicibus frumenti peruium prebet a radicibus aũt omne alimẽtum accipit planta. Tardis:quoniam ponderoſiora grana inſunt. Syluã:hoc noſtra tempeſtate uſu compertum eſt cum inculta & ſiluoſa noſtri appennini iam coli cœpta ſint In quibus ex ſingulis ſextariis ſupra.xxv. reddidiſſe mãifeſtum ſit. Antiquas domos:Vtitur Ecbaſi ut aſperitatem præceptorum huiuſcemodi feſtiuitate exilaret. Rorem: Roſmarinis appellatur græce uero dicitur Libanothis. Veſeuo:Et Veſuuius & Veſulus & Veſeuus dicitur iſte mons Veſuuius igitur mons Campaniæ eſt:cui ab oriente Pompei ſunt:nec procul eſt Neapolis:& Nola & Nuceria.De hoc ſcribit Strabo Hiſce locis incumbit mons ueſuuius amœniſſimus habitatus agris:excepto cacumine:fructum nullum ferẽtem.Sed cineres in proſpectu habente & cauernoſa antra ſaxis ignibus arroſis.Ergo plagam iſtam prioribus annis ardere ſolitam coniecturis aſſequimur Reſtictam autẽ eſſe ceſſante materia Quæ ſorte fertilitatis illius loci cauſa Extitit.Excoctas.n.glebas pigue aliquid habere quod uberiores fructus afferat.Eſt autem locus iſte nobilitatus morte Plinii Nouocomenſis.Nam dum ignium ex hoc monte ſcatentium miraculum uiſere cupiens incautius naui accedit fauilla Cinere ac fauilla opreſſus neque aduerſantibus uentis remeare ualens periit. Idẽ Baſſo poetæ eueniſſe dicunt. Montem autem hunc Veſuuium uterque Plinius & Suetonius de uiris illuſtribus:& Pompeius Strabo: & Euſebius de temporibus appellant.Eſt præterea Veſeuus alpium mons:e cuius radicibus effluit padus: Sed de huius fertilitate nemo extat auctor. Veſuuius

Ora iugo:& uacuis clanius nõ æquus acerris.
Nũc quo quãq; modo poſſis cognoſcere dicã
Rara ſit an ſupra morem ſi denſa requiras
Altera frumentis quoniã fauet altera baccho
Denſa magis cereri:rariſſima quæq; lyæo

SER. Et uacuis clanius non æquus acerris:Acerræ ciuitas ẽ cãpaniæ haud lõge a Neapoli:quam Clanius preterfluit fluuius cuius frequens inundatio eã exaurit:unde ait uacuis ideſt in frequentibus. Supra morem:abundanter plus æquo.Iſti autem uerſus incomparabiles ſunt tantam habẽt ſine periſologia aliqua repetitionem. Denſa magis cereri:bene addidit Acerræ

Ante locum capies oculis:alterq; iubebis
In ſolido puteum demitti: omnemq; repones
Rurſus humũ:& pedibꝰ ſũmas æq̃bis harẽas
Si deerũt rarum:pecoriq; & uitibus almis
Aptius uber erit.ſin in ſua poſſe negabunt
Ire loca:& ſcrobibus ſuperabit terra repletis
Spiſſus ager:glebas conctãtes craſſaq; terga
Expecta:& ualidis terram ꝓſcinde iuuencis.
Salſa autem tellus & quæ ꝑhibetur amara
Frugibus infœlix:ea nec manſueſcit arando
Nec baccho genus:aut pomis ſua noĩa ſeruat
Tale dabit ſpecimẽ:tu ſpiſſo uimine qualos
Colaq; prælorum fumoſis diripe tectis:
Huc ager ille malus dulceſq; a fõtibus undæ
Ad plenum calcentur:aqua eluctabit̃ omnis
Scilicet & grandes ibunt per uimina guttæ:
At ſapor indicium faciet manifeſtus:& ora
Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror.
Pinguis item quæ ſit tellus:hoc deniq; pacto
Diſcimus:haud unquã mãibus iactata fatiſcit:

magis.Nam hoc uult oſtẽdere quid ubi melius naſcat̃ur.Poteſt etenĩ frumentũ in rara & uinũ ĩ denſa:ſed nõ fœliciter naſci. Locũ capies:Eliges: ut Aut capere aut captas iam deſpectare uident̃. In ſolido:ne ager ſit concauus. Aptius uber erit:aptior ubertas & fertilitas. Glebas cunctantes:ualidas:graues: & magnas: ut Auiduſq; refringit cunctantem. Expecta: proba.

Nec manſueſcit arando:Dum arat ut alibi de arboribus:ita exuerint ſilueſtrem animũ. Sua nomina: propriã generoſitatẽ:ut Et nos aliquod nomenq; decuſq; geſſimus. Tale ſpeciẽ:talẽ probationẽ. Spiſſo uimine:pro ſpiſſi uiminis. Prælorũ.i.quallos ꝑ quos

Præla uinũ defluit:qui & ipſi a colando dicti ſunt Præla ãt trabes ſunt quibus uua iam calcata præmitur. Eluctabitur:Cum mora egredietur. Amaror:Amaritudo:& eſt ſermo Lucretii & uera lectio. Nam multi Amaro legunt:ut ſit ſenſu amaro.

Clanius AN.M. Clanius:campaniæ flumẽ eſt Clanius iuxta acerras a nomine gigantis ita dictus.Non æquus autem Acerris ideo exiſtimatur ꝙ eas ſæpe inundet quæ uacuæ iccirco dicuntur ꝙ pene deſertæ ſunt auctor eſt Probus.

Lyæus Lyæo:lyæus bacchi nomẽ a lyo qđ eſt ſoluo:eo ꝙ mentem & membra uinum diſſoluat unde ſequitur paralyſis. Huber:fertilitas. Proſcinde iuuencis:ad frumenta ferenda: ſcilicet. Salſa tellus:Plinius libro decimoſeptimo capi.quarto ait ſalſæque terræ multo melius creduntur tutiores a uitiis innaſcentium animalium. Amara: Plinius libro decimoſeptimo capi. quinto ait terram amaram ſiue macram ſiquis probare uelit demonſtrant eam atræ degenere ꝗ herbæ. Specimen: documentum indiciũ ſignum experimentum. Quallos:calathos. Cola prælorum:ideſt torcularium uaſa uiminea:ſeu crates illas uirgeas quæ uinaceis ſupponuntur ꝑlis ideſt lignis quibus calcata uua premitur. Fumoſis tectis:ſolent.n. huiuſmodi res in tecta ſeruari ne pluuia putreſcant. Eluctabitur:exibit. Amaror:Gelli.libro prĩo capi.uigeſimoprimo ſcribit hoc loco legendum eſſe amaror & non amaro. Atq; poetam id a Lucretio ſumpſiſſe q quidẽ libro quarto dixit Quum tuimur miſceri abſynthia tangit amaror. Fatiſcit: diſſoluitur aperitur.

CHRI. Nec baccho ge.cũ ſaporẽ illi naturalis ẽ.Nõ ſeruat ergo genus:qa degenerat. Specimen:cognitionẽ ab eo quod ẽ ſpecio uerbũ ab uſu remotũ:ſed ſunt in uſu cõpoſita:ut aſpicio deſpicio reſpicio & alia.

Sed picis in morẽ ad digitos lẽteſcit habẽdo.
Humida maiores herbas alit: ipſaq; iuſto
Lætior: ah nimium ne ſit mihi fertilis illa:
Neu ſe prævalidam primis oſtendat ariſtis.
Quæ grauis eſt ipſo tacitã ſe pondere ꝓdit
Quæq; leuis:prõptũ ẽ oculis prædiſcere nigrã:
Et qſqs color.at ſceleratũ exqrere frigus
Difficile eſt:piceæ tantum taxiq; nocentes
Interdũ aut hederæ pandunt ueſtigia nigre.
His aĩaduerſis terrã multo ante memento
Excoqre:& magnos ſcrobibꝰ cõcidere mẽtes
Ante ſupinatas aquiloni oſtendere glebas:

SER. Habendo:dum habetur. Lenteſcit:cohæret. Iuſto lætior:ultra modũ pluſq̃ oportet. Ah nimiũ ne ſit mihi fertilis illa:ideſt ne herbæ pluſq̃ oporteret creſcentes ſpem adimant frumentorum.Vnde ait in primo Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba. Primis ariſtis:ideſt herbis ſurgentibus: quarum luxuries.Futuris frugibus nocet: quas culmi tenues ferre non poſſunt. Et quiſquis color: Vera lectio eſt quiſquis color.Nam male quidam & quiſcuiq; legũt excludentes at ut ſit.Et quiſcuique color ſceleratum exquirere frigus difficile ẽ.Alii colos legunt ut excluſo fiat ſynalipha:& ſcandamus & quiſcuiq; colat ſceleratum ut ſit quemadmodum:Inter ſe coiſſe uiros: & decernere ferro:quo non procedit.Tunc enim r in s mutat̃ cũ lõga opus ẽ ſyllaba ut labor labos: honor & honos.Hic ãt nõ ſolũ lõgã facit ſyllabã: ſed etiã excluditur s cũ ſuꝑiori uocali:unde legendũ eſt & quiſquis color.Quod nec obſcuritatẽ affert: nec fidẽ derogat lectioni. Sceleratũ:nocens oĩa exurẽs. Hederæ pandunt ueſtigia ni.Hederæ indicant frigus: nã ueſtigia inditia dicit.Nigræ ãt dicit ad albarum diſcretionem:ut Hedera formoſior alba. His animaduerſis.i.agri q̃litate depræhenſa. Terram multo ante memento Excoquere:hoc dicit non eſſe eo anno ponẽdas uites:quo fodiuntur ſcrobes:ſed poſt annum ut calore & frigore:& labore ruſtici poſſit terra putrefieri.

AN.M. Habendo:dum habetur. Humida maiores herbas alit:Plinius libro.xvii.capite quarto inqt nec ſemper aquoſa eſt terra:cui proceritas herbarum.Quæ grauis eſt idem libro xvii.c. iiii.ait Nec grauis aut leuior iuſto depræhendit̃ pondere quod enim terræ pondus iuſtum intelligi poteſt.

Picea Piceæ:Picea mõtes amat atq; frigora hæc plurimam reſinam fundit idem libro decimoſexto capi.xv. Taxiq; nocentes: eſt enim ue/

nenoſa arbor de qua late idem libro.xvi. Hederæ nigræ:idem libro.xvi.ca.xlviii.ſcribit hederam inimicã ſa Heđe/ra
tis omnibus ſerpentium frigori gratiſſimam:eſt autem candida & nigra:de qua etiã latius ægloga ſeptima. His animaduerſis:ideſt terrarum natura percepta uel cognita. Excoquere:calore uidelicet & frigore.Multo ante ſcilicet q̃ lætum ĩfodias uitis genus. Scrobibus:hoc dicit quoniam uitium ſurculi teſte etiam Plinio libro decimoſeptimo capite.xx.ſeruntur & in ſcrobe & in ſulco longiori:ſuper quos tenerrima ingerit̃ terra ſed eſſe uitis radicem in media ſcrobe oportet.Et Columella libro tertio capite.iiii.ait:itẽ ſi ſcrobibus aut ſulcis uineam poſituri erimus:optimum erit ante annum ſcrobes uel ſulcos facere. Magnos mõtis:hoc iubet:q̃a cliuoſa altiores poſcũt ſcrobes qđ item Plinius libro decimoſeptimo capite uigeſimoprimo docet:& Maro ſuperius ait:Aptos bacchus amat colles.Columella etiã libro tertio capite quarto ait.Curandum ãt ẽ ut locis arduis & cliuoſis altius uitis deponat̃ q̃ ſi humidis & planis. Aqloni:ut eius ſcilicet frigore excoquãt̃.

CHRI. Ah nimium ne ſit:Oratio pathetica quæ ut plurimum imperfecta profertur:aut ex indignatiõe: ut Quos ego.Aut ex dolore:ut Ah ne te frigora lædant.Ah tibi.n.t.g.ſ.a.p.Ergo & ex dolore pathetica ẽ oratio.Itaq; ſubintelligendum eſt uereor. Taxiq;:enim De hac arbore in ſuperioribus dictum eſt. Piceæ:arbor unde eſt pix.Hæc in frigidis montibus oritur:feralis arbor & funeri inditio ad fores poſita:gemmam cãdidam gerit:& Thuri ita ſimilem ut admixta dinoſci nequeat.Aſia picem indicam probat:Græcia piericam: Virgili.naritiam. Hederæ nigræ:Hedera iam dicitur in Aſia naſci:negauerat Theophraſtus:nec in India niſi in monte Mero Harpalus ut in Medis ſereret fruſtra multis modis laborauit.Alexãder auctor ex India ob raritatem coronato exercitu rediit exemplo Bacchi.Inimica arbor ſatis omnibus frigori ſerpentum gratiſſima.Vt mirum ſit in ullo honore haberi.Mas inuenitur & fœmina.Mas maior corpore & filio durior e & pinguiore:flore ad purpuream accedente.Vtriuſq; autem flos ſimilis eſt roſæ ſylueſtri niſi q carret odore hederarum.Teſte Plinio ſpecies tres ſunt:candida:nigra:& elix:Hæ ſpecies in alias diuiduntur.Nam alia tantum fructu candida:alia & folio.Fructum uero candidum ferentium aliis denſus acinus & grandior racemus in orbem circunacti qui uocantur corymbi.Aliis minor acinus ſparſiorq; racemus.Simili modo in nigra:alii ſemen nigrum:alii croceum:ex his minus nigra folia habentem quidã nyſiam alii bacchiam dicunt maximis exiſtentibus inter nigras corymbis.Apud græcos quidam huius duo genera faciunt a colore acinorum erythranum:ideſt rubris acinis & chryſocarpum : ideſt aureis. Elicis tria genera herbacea altera candido folio: tertia uerſicolos quæ thracia dicitur Adoleſcit in longitudine herbacea Arbores autem necat candida omnemq; ſuccum aufert:tanta enim craſſitudine augetur ut ipſa arbor fiat.Eſt & rigens hedera quæ ſine adminiculo ſtat:obidque uocata ciſſos contraque quæ nunq̃ niſi humi ſerpit chameciſſos dicitur : arabice uocatur aſſan ſiue Thalibech:ſimilis hederæ:Similax denſis geniculata caulibus ſpinoſa fruticoſa ramis folio hederaceo paruo nõ anguloſo emittit pãpinos flore cãdido olente liliũ.Fert racemos labruſcæ mõ colore rubro ĩfauſta oĩbus ſacris & corõis quoniã ſit lugubris uirgĩe eiuſdẽ nominis pp amorẽ pueri crocimutata ĩ hũc fruticẽ.E ſimilace fiũt codicili Huius materia auribus admota leuẽ ſomnũ reddit Si uas ex hedera fiat:& uinũ infũdat̃ traſmittit uinũ aq̃ ſi aq̃ fuerit admixta remanẽte. Syluaq; hede.teras uel cõtra ignis elicit̃. Mõtes:Saxa Cõtra ſaxũ p mõte Aqloni Cuius frigore recoquant̃.

Quã lætũ infodias uitis genus:optĩa putri
Arua ſolo:id uenti curant gelidæq; pruinæ.
Et labefacta mouens robuſtus iugera foſſor:
At ſi quos haud ulla uiros uigilantia fugit:
Ante locum ſimilem exquirũt ubi pría paret̃
Arboribus ſeges.& quo mox digeſta feratur.
Mutata ignorent ſubito ne ſemina matrem:
Quin etiam cæli regionem in cortice ſignãt.
Vt quo quæq; modo ſteterit:q̃ parte calores
Auſtrinos tulerit quæ terga obuerterit axi
Reſtituãt:adeo in teneris cõſueſcere multũ ẽ.
Collibus an plano melius ſit ponere uites
Quære prius:ſi pinguis agros metaber̃ cãpi
Denſa ſere:i dẽſo non ſegnior ubere bacchus.
Sin tumulis accliue ſolum:colliſq; ſupinos.
Indulge ordinibus:nec ſecius oĩs in unguem
Arboribus poſitis ſecto uia limite quadret.
Vt ſæpe ingenti bello quum longa cohortes
Explicuit legio:& campo ſtetit agmen apto
Directæq; acies:& late fluctuat omnis

SERVI. Infodias:Obruas. Et labefacta mouens: Hypallage mouens & labefaciens. Ante locum ſimilem exquirunt:Dicit ĩ traſlatione arborum ſimilem terram eſſe requirendam. Arboribus ſeges:Quia de ſeminario loquit̃ arborum bene ſegetem appellauit. Digeſta:Ordinata:ut Digerit ĩ numerum. Matrẽ: Terram:ut Antiquam exquirite matrem. Quæ terra obuerteret axi:Septentriõi.Nam græce αμαξα dicitur. Collibus in plano:At qui ſupra ait deniq; apertos bacchus amat colles : ſed etiam in uallibus poni poſſe uites ſuperius indicauit: ut Hic tibi præualidas olim multoque fluentes Sufficiet baccho uites. Vnde modo utrumque complectitur:& dicit quemadmodum in colle uites ponere debeamus. Metabe/ Metor
re:Eliges & longe:alia ſignificatio eſt metor metaris. Meti/
Vnde Lucanus.Heſperios audax ueniam metator in or
agros:& alia metior metiris. Illud enim metatus ſum hoc menſus ſum facit. Denſa:Pro denſe : ut Et pede terram crebra ferit:pro crebro. Indulge ordinibus:ideſt da operam:& ordines effice largiores.Nam de plano ait dẽſa ſere. In unguem:Ad perfectionem & eſt tranſlatio a marmorariis:qui iuncturas unguibus probant. Horatius: Ad unguem factus homo. Arboribus poſitis:Vitibus ordinatis. Secto: Ducto.Vnde & ſectæ philoſophorum dicuntur:ideſt ducτus. Quadret:Conſentiat : Congruat. Tranſlatio a quadris lapidibus qui ſibi bene conueniũt. Fluctuat:

ſplendet.Numerus:ordinationibus. Vt paſcat:delectet:ut Atq; animum pictura paſcit inani.

AN.M. Optima:ordo eſt:arua putri ſolo optima ſunt. Putri:ideſt mollificato & ſolubili. Id uenti: ut arua ſint putri ſolo. Pruinæ:de iis iam dictum eſt.

Labefacta.i.conuulſa:effoſſa:ſubacta. Iugera:iugeri (Iugerū) menſura ducentos & quadraginta longitudinis pedes continet:dimidiumq; in latitudine:de quo Fabius li.i.Pli.uero li.xviii.ca.iii.ait:q iugerum uocabatur

Aere renidenti tellus: necdū horrida miſcent
Prœlia:ſed dubius mediis mars errat ī armis.
Omnia ſint paribus numeris dimenſa uiarū.
Nō animū mō uti paſcat proſpectus inanem.
Sed quia non aliter uires dabit oibus æquas
Terra:neq; i uacuū poterūt ſe extēdere rami.

qđ uno iugo boum exarari i die potuiſſet.Actus i quo boues agerent cū araret uno īpetu iuſto:hic erat Cētū uiginti pedū duplicatuſq; in longitudinē iugerū faciebat:hæc ex Plinio.Et Var.iugerū ait dictū: q iūctū eſt duobus actibus quadratis. At ſiquos &c.hoc eſt ſiq; ſunt uigilantes. Prima ſeges.i.ſeminariū:uel arborū uel uitium. Locum ſimilē:Theophraſtus libro tertio:de cauſis plantarū ait ex ſimili loco aut non deteriori ſemen accipiendū.Columella libro tertio capite primo ait:optimū eſſe eodē agro:quo uitē diſpoſiturus es:uel certe uicino facere ſeminariū at ſi cāpeſtres & uliginoſos agros poſſidebis:pderit quoq; ſeminariū ſimili loco facere:& uitē largo conſueſcere humore.Idem Columella libro quarto:capite nono ſic ait.Sed & qlitas ſoli plurimū iuuat ut ex macro aut mediocri transferat in melius nā qđ aſſuetū eſt pingui nullo modo maciē terræ patitur:niſi ſæpius ſtercores:de hoc latius Idem libro.iiii.ca.v.cæli regionem.Cato præcipit meridianam cæli partem ſignare in cortice:ut tranſlata iiſdem & aſſuetis ſtatueret oris:ne aquiloniæ meridianis oppoſitæ ſolibus finderētur:& algeret meridianæ aqlonibus:hæc & plura Pli.li.xvii.ca.octauo. Axi.i.ſeptētrionali cælo de quo Feſtus.Adeo multum eſt:tantum prodeſt.Ouidius quoq; ait in arte.Fac tibi conſueſcat nil a aſſuetudine maius Et Theophraſtus libro quinto:ait q mos ſolitus plurimum ualet:ſit enim tanq natura. Collibus an plano:de ſolo & cælo uitibus oportuno uideto latius ibi:Deniq; apertos bacchus amat colles. Metabere:parabis:ſic enim Nonius hunc locum aperit. Denſa:pro denſe: Columella libro tertio capite quarto inquit Vinea quæ anguſtiſſime conſeritur quoquo uerſus quinque pedum ſpatio interpoſito ponitur inter ſeptem uel octo pedes q̄ rariſſime. Vt etiam facile arari poſſit inter denos pedes conſtituitur. Plinius autem libro decimoſeptimo capite uiceſimoprimo ait: q inter binas uites intereſſe oportet pedes quinos: minimum autem læto ſolo pedes quaternos tenui plurimum octonos. Nec ſecius: Ordo eſt : Nec ſecius arboribus poſitis in unguem quadret omnis uia ſecto limite:ideſt ducto tramite uel ſulco. Nec ſecius: nec aliter q̄ uitibus ſolent enim arbores inter uites ſeri. Vel nec ſecius : ideſt non aliter arboribus : ideſt uitibus uia quadret q̄ acies inter ſe ante inceptum prælium. In unguem:adperfectionem:eſt enim Metaphora ſumpta a Marmorariis:qui quidem iuncturas unguibus probant. Legio: in legione erant Centuriæ.lx. Manipuli.xxx.Cohortes.x.ut Cynthius libro ſexto notauit Auctore Gellio libro.xv.ca.iiii.Legio autem dicta eſt:q leguntur milites in delectu:ut Var.docet.De legionibus autē & cohortibus uideto Modeſtum.

CHRI. Lætum:uel fertile:ut Quid faciat lætas ſegetes.Vel qđ lætum reddat hominem:ut dicitur mors pallida & frigus iners. Iugera:ab eo qđ eſt iuger.Sed & hoc iugerum etiam dicit. Arboribus ſeges: Seminaria appellant antiq loca in qbus bene ſubactis denſe ſerant arbores q̄ deinde adultiores factæ:ſed ad huc nouellæ per agrū deinde in ordinem & debitis interuallis digerant. (Semiaria) Hanc igit ſegetem appellat:& ſemina ipſas arbores nuncupat.Duo autem præcipit primum ut uellens e ſeminario plantam eam transferas in terram ſimilem & non diſſimilem ne ignorent matrem:ideſt terram unde nutrimentum accepturæ ſunt:quā ignorarēt ſi eſſent diſſimiles illi i qua ſatæ nataeq; eſſēt Secūdū ut partes arboris reſtēt uergētes ad eas partes cæli ad quas uergebant in ſeminario. In teneris conſueſcere multū ē:Sentētia ē color rhetoricus:q̄ extēdit ad oia i quibus ē aliqua aīa aut rōnalis aut ſenſitiua:aut uegetatiua.In his enim ipſa a teneris annis conſuetudo alteram pene naturam facit. Indulge ordinibus:Vt certo ſpatio inter ſe diſtent ut telus quæ minus ſucci habet non habet denſiora quam alere poſſit.

SERVI. Forſitā & ſcrobibus q̄ ſint faſtigia quæras:ut etiam ſupra diximus:Scrobes maſculini ſūt generis.Nam & Cicero i Oeconomicis ſic dicit:& Plautus ait:Sexagenos Scrobes. Minor autem eſt Lucani Gracchi auctoritas.Nam Lucanus ait:Exigua poſuit Scrobe. Gracchus: Abūde foſſa Scrobis ē:quod exēplum in Terentiano ē. Quæ ſint faſtigia quæras: Faſtigium & ſummæ & infimæ partis poſſumus dicere (Faſtigium) Sicut altum & mare & cælum dicimus.Hinc ē Cælumq; profundum:cum & puteus ſit pfundus. Auſim:Auſus ſim:uel audebo. Sulco:ideſt foſſa. Aeſculus i primis Arbor eſt glandifera:quæ licet ab eſu (Aeſculus) habeat deriuationē tamen per æ ſcribitur:ſicut & cælatum qđ eſt participium licet a celo celas ſit dictum Flabra Hoc nomen tantum pluralem recipit numerum:ab eo uero quod (Flamē) Flamina flamē poſſumus accipere:licet ſit uitandū propter aliam ſignificationē Nā

Forſitā & ſcrobibus quæ ſint faſtigia quæras:
Auſim uel tenui uitem committere ſulco.
Altius & penitus terræ defigitur arbos.
Aeſculus ī primis:quæ q̄tum uertice ad auras
Aetherias tantum radice in tartara tendit.
Ergo non hyemes illā:nō flabra: neq; imbres
Conuellunt.īmota manet:multoſq; p annos
Multa uirū uoluens durando ſæcula uincit.
Tum fortis late ramos & brachia tendens
Huc illuc media ipſa ingentē ſuſtinet umbrā.
Ne ue tibi ad ſolem uergant uineta cadentē.
Ne ue inter uites corylum ſere:ne ue flagella
Sūma pete:aut ſūma defringe ex arbor plātas:

dicit̃ flamendialis:flamen Martialis. Ne ue inter uites corylum ſere:Radices enim eius nocẽt uitibus. Ne ue flagella Summa pete:Flagella dicunt̃ ſummæ arboꝝ partes:ab eo qđ uentoꝝ crebros ſuſtinent flatus.

AN.M. Tenui ſulco:uideto paulo ſuperius ibi.Et magnos ſcrobibus cõcidere mõtis. Penitus : maxime. Flabra:uentoꝝ flatus. Multoſq; p annos:quidã antiqui textus habent ẽt multoſq; nepotes:qd magis placet.Erit ãt ordo.Et durãdo uolues multa uiꝝ ſæcula uicit multos nepotes.Siue & uolues multa uiꝝ ſæcula durãdo uincit multos nepotes.i.multã & longã poſteritatẽ. Multoſq; p annos:ordo ẽ & p multos annos uolués multa uiꝝ ſæcula durãdo uincit.i.ſupat illa ſæcula:nõ ſupat̃ ab illis. Sæcula:Sæculũ ſpatiũ annorum cẽtũ uocarũt:dictũ a ſene ꝙ longiſſimũ ſpaciũ ſeneſcendoꝝ hominũ id putãt:Varro ẽ auctor. Vergãt : iclinẽt. Seculũ

Ad ſolẽ cadentẽ:Pli.libro.xvii.capite ſecũdo ait ꝙ Vir.uites ad occaſus ſeri damnauit:aliq ſic maluere q̃ in exortu:a pluribus meridiẽ ꝓbari animaduerto:nec arbitror ꝑpetuũ qcqd in hoc præcipi poſſe:ad ſoli naturã:ad loci ingeniũ:ad cæli cuiuſq; mores dirigẽda ſolertia ẽ.In Aphrica meridiem uineas ſpectare:& ſi uiti inutile:colono ſalubre ẽ:quoniã ipſa meridianæ ſubiacet plagæ:quapropter ibi q in occaſũ aut ſeptẽtriones cõſeret:optime miſcebit ſolum cælo:cum Vir.occaſus iprobet Nec de ſeptentriõe reliq̃ dubitatio ur̃ atq i Ciſalpina Italia magna ex parte uineis ita poſitis compertum eſt:nullas eſſe fœliciores:multum rationis obtinẽt uenti:hæc ex Plinio. Corylum:de Corylo uide in Tityro:eſt autem fruticoſa arbor:de qua multa Theophraſtus libro tertio. Flagella ſumma:Theophraſtus libro quinto de cauſis plantarum ſcribit plantas petendas eſſe ab radice potiſſimum:quod ſi minus conſequi poſſint:a parte inferiore arboris potius q̃ a ſuperiore accipiunt:hæc enim uiuaciora intelligunt̃:excepta uite ac fico:& qcquid humido ſit:qppe humida parte ſuperiore melius germinant. Columella libro tertio capite tertio ait:ꝙ uitis ſemina optima habentur a lumbis:ſecunda ab humeris:tertia ſumma in uite lecta quæ celerrime comprehendunt & ſunt feratiora:latius autem eadem habentur libro quarto capite decimo. Flagella:ſummæ arborum partes dicuntur:a uentorum flatu.

CHRI. Faſtigia:Nomen mẽſuræ eſt faſtigiũ mediũ & ad infra ut in hoc loco:& ad ſupera: ut Summi ad faſtigia tecti.Sed & id quod erigitur ſupra ædificiorum culmen ornatus gratia:& a tota latitudine ſurgere incipiens paulatim tollitur in acumen:quod uulgus frontiſpicũ uocat.Hinc illam formam in quacũq; re faſtigiũ dixere.Hic Pli.folia faſtigiata dixit. Aeſculus:i deſcribẽda hac arbore iſiſtit ut huiuſcemõi uarietate iocũdius reddat poema. Media ipſa:Stipitẽ itelligit qđ i medio ramorum poſitus ẽ. Cadentẽ:Occidentalem. Faſtigium

Tantus amor terræ:neu ferro ledæ retuſo
Semina:ne ue oleæ ſylueſtres inſere truncos.
Nam ſæpe incautis paſtoribus excidit ignis:
Qui furtim pingui primũ ſub cortice tectus
Robora cõprændit:frondeſq; elapſus i altas
Ingentem cælo ſonitum dedit:inde ſecutus
Per ramos uictor perq; alta cacumĩa regnat:
Et totũ inuoluit flãmis nemus:& ruit atram
Ad cælum picea craſſus caligine nubem.
Præſertim ſi tempeſtas ab uertice ſyluis
Incubuit:glomeratq; ferens incendia uentus.
Hoc ubi:non a ſtirpe ualent:cæſæq; reuerti
Poſſunt:atq; ima ſimiles reuireſcere terra:
Infœlix ſuperat foliis oleaſter amaris.
Nec tibi tam prudens quiſq̃ ꝑſuadeat auctor
Tellurem borea rigidam ſpirante mouere.
Rura gelu tũ claudit hyems:nec ſemĩe iacto
Concretam patitur radicem affigere terræ.
Optima uinetis ſatio quum uere rubenti
Candida uenit auis longis inuiſa colubris:
Prima uel autũni ſub frigora quũ rapidus ſol
Nõdũ hyemẽ cõtigit equis.iã præterit æſtas.
Ver adeo frondi nemorum uer utile ſyluis
Vere tument terræ:&genitalia ſemĩa poſcũt:

SER. Tantus amor terræ:ideſt ſic diligenter a ruſticis ager eſt colẽdus. Ferro retuſo:Obtuſo quo uites quaſant̃ potius q̃ putãtur. Ne ue oleæ ſylueſtres: Non ꝙ non proſit: ſed ut etiam ipſe dicit propter caſum incendii. Incautis paſtoribus:Negligentibus:& circa alia occupatis. Ruit atra nubem:Egerit & emittit:& ruere facit Nam modo ruit actiuam habet ſignificationem. A uertice:ab aquilone:Vt Hic uertex nobis ſemper ſublimis. Ferens:Flans:ut fieret uento mora nequa ferenti. Hoc ubi : Subaudi contigerit.

Infœlix:infœcundus & ſterilis. Superat:ſupereſt:ut Quid puer aſcãius ſuperat ne. Nec tibi tam prudẽs: Dicit quo tempore uites ſunt ponendæ.Et probat tolerabilius auctumno : melius uerno. Nam dicturus: Ver adeo frondi nemorum: uer utile ſyluis. Cõcretam radicem:Ante enim quaſi gutta quædam ex terta & humore procreatur:Quæ poſtea tenditur in radicem. Vere rubenti: Floribus ſplendido. Candida auis:Iuuena.Serpente Ciconia pullos paſcit. Vere tument terræ:Aſper ſimpliciter accipit: ut terræ nominatiuus pluralis numeri ſit quæ dicuntur uerno tumere:& ſemina poſcere.Donatus uero terræ genitiuum uult eſſe ſingularem:ut ſit ſenſus mutata diſtictione. Vere tument ſyluæ.ſ.a ſuperioribus terræ:& genitalia ſemina requirunt terrarum.Sed melius Aſperum ſequimur:ut genitalia ſemina : q̃ nos iacimus itelligamus:non quæ ſyluæ ex terra ſuſcipiunt. Genitalia autem dicimus ſemina:quibus aliquid procreatur:& gignitur. Tument: Suſpenduntur.

AN.M. Retuſo:hebeti:Theophraſtus li.v.de cauſis plantaꝝ ait ꝙ ferro q̃ leuiſſime purgandæ ſunt arbores & uites etiam periculũ nanq; interitus propter ulcera imminet : quemadmodum enim radicibus: uulneratis:quum foditum : arbores deterioreſcunt: ſic etiam uulnere partis ſuperioris noxam eandem his poſſe afferri credendum eſt : quum nequeunt tolerare. Semina: arborum uel uitium plantulas. Ruit : emittit. Ab uertice:a ſeptentrione. Tempeſtas:

uentoꝝ furor. Ferens:flãs. Hoc ubi:ſupple euenerit. Infœlix:ſterilis. Borea ſpirante:Cũ ſolũ flatibus aq/lonis concreſcat atq; ſicceſcat auſtrinis cõtra labeſcat:atq; humeſcat:plantaq; pari ratiõe humidior ſicciorue ſeipſa reddat̃:hac de cauſa melius per auſtrũ ſeritur:radicatur enĩ germinaturq; celerius cũ planta turgẽs cre ditur ſolo turgenti: cælumq; adeſt emollitũ atq; benignũ. Aquilone autẽ aduerſa omnia ueniũt: frigẽt etenĩ plantæ atq; laborãt:& ſolo gelato neq; radicẽ æque demittere neq; germen edere poſſunt:hæc ex Theophra ſti li.v.de cauſis plantaꝝ. Optima uinetis ſatio:eſt.Colu.li.iii.capite tertio ait:Plantaria facito ab exoriente a decima luna & a uiceſima:hæc uel melior eſt uitibus ſatio:ſed quũ ſeres frigidos uentos uitato: docet etiam ibidem Colu.quo pacto plantaria fieri debeant:& li.iiii.capite.xiiii.ait:q; uitis uere autũno tẽpeſtiue deponit̃

Vere:melius:ſi aut Pluuius aut frigidus ſtatus cæli ẽ:ut ager piguis aut cãpeſtris & uliginoſa planicies. Rur ſus autũno ſi ſicca:ſi calida ẽ aeris q̃litas:ſi exilis aut aridus campus: ſi macer ꝓruptuſue collis. Verneq; poſi/tionis dies fere q̃draginta ſunt:ab Idibus Februarii uſq; in æqnoctiũ:rurſus autumnalis ab Idibus Octobris in cal.Decembris.Sationis autem duo genera Maleoli:uel Viuiradicis:qđ utrũq; ab agricolis uſurpatur &c.

Pría uel autũni:Theophraſtus li.iii.de cauſis plantaꝝ ait Turgeſcit ſolũ quũ humectũ atq; tepidũ ẽ: ſtatũq; tẽperatũ aeris obtinet:tũc.n.agile fertile atq; lætũ cõſiſtit:qđ duobus fieri tꝑibus maxĩe arboꝝ generi ſolet uere ac autũno:& quidẽ iis tꝑibus arbores magis ſerimus:ſed melius uere:tũc.n.ſolũ humidũ ẽ:& ſol tepefa ciẽs elicit germen:& cælũ placidũ atq; roſidũ cõſtat:ita ut ex iis oĩbus educatio & germinatio ꝓſpere ſeq poſ ſit:tamẽ ſatio cõmunior oĩum uel plurimoꝝ tã fructuũ q̃ plantaꝝ tẽpori uerno tribuit̃:hæc ille. Rubenti:

Cicõia florido. Cãdida auis:Ciconiã itelligit:quã e lõginquo uenire nõ dubiũ ẽ:uti & grues:illas hyemis:has æſta/tis aduenas nec uenire ſed ueniſſe cernimus:honos iis ſerpẽtiũ exitio tãtus:ut i Theſſalia capitale fuerit occi/diſſe:eadẽ legimus pœna:quæ in homicidas:hæc & plura Plini.li.x.ca.xxii. Quũ rapidus ſol:rapit.n.ac attra hit ad ſe cũcta torrẽs & ſorbẽs calore ſuo:quo liquor ſiccat̃:de quo etiam ante patuit. Aeſtas:autũni calorẽ æſtatem appellauit. Tument:turgeſcũt. Et genitalia ſemĩa poſcũt:ſemꝑ enim ſolo turgenti ſemina mãda re oportet:ſic.n.optime germinatio agitur:ut ſcribit Theophraſtus li.iii.de cauſis plantarum.

CHRI. Semina:tenellãs plantas. Semine iacto:Impoſito malleolo.Nam ſemen non ſolum de granis ſe getum ſiue pomorum dicimus: ſed etiam de uirgultis unde arbores ſerunt & ipſas nouellas arbores quæ e ſeminario trãſferunt̃:ſemĩa appellãt. Vere tumẽt.q.d.facile concipiunt ex natura ſua calida & humida.

Tum pater oĩpotẽs fœcũdis imbribus æther
Coniugis in gremiũ lætæ deſcendit:& oẽs
Magnus alit magno cõmixtus corꝑe fœtus.
Auia tum reſonant auibus uirgulta canoris.
Et uenerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit alm9 ager: zephyriq; tepẽtib9 auris
Laxãt arua ſinus:ſuperat tener oĩbus humor.
Inq; nouos ſoles audent ſe gramina tuto
Credere:nec metuit ſurgẽtes pãpius auſtros.
Aut actũ cælo magnis aquilonibus imbrẽ:
Sed trudit gemmas:& frondes explicat oẽs.

SERVI. Tum pater omnipotens : Interdum pro

Iuno Iuppi/ter Ae/ther aere Iuno:pro æthere Iuppiter accipitur. Aliquotiens & pro aere pro æthere Iuppiter : Iuno uero Pro terra & aqua ponitur:ſicut hoc loco ĩtelligimus Nã æther non habet pluuias. Vnde Iouem pro æthere accipi/mus cui attribuuntur aer & æther : quæ duo mixta terræ & humori uniuerſa procreãt.Dicit autem uer/no tempore eſſe pluuias : quibus cuncta naſcuntur: unde & fœcundis imbribus dixit: quibus terra fœ/cundatur. Commixtus corpore:Pro corpori:ut Hæ ret pede pes.Item alibi & magno ſe corpore miſcet. Licet poſſimus accipere mixtus terræ magno ſuo cor pore:ideſt æthere. Certis diebus : Statutis legitimis a natura arcana quadam ratione diſpoſitis ut tractat. Lucretius qui dicit rationem hanc æthereo calore deſcendere. Almus ager:Ab eo qđ nos alat. Ze/phyri:Fauoni:Alibi zephyro putris ſe gleba reſoluit.Horatius: Soluitur aeris hyems grata uice ueris & fa/uoni. Nouos ſoles:Vernales dies. Nec metuit ſurgentes pampinus auſtros:Varia dicit. Nam ſupra ait:Au/dent ſe gramina committere. Trudit gemmas:Propellit:effundit in folia.

Iuppi/ter Aer AN.M. Coniugis in gremium:Iuppiter ut dixit Ennius is eſt:quem græci uocant aerem:qui uentus ẽ & nubes:ĩber poſtea dictus quia mortalis atq; arbores herbaſq; omnis iuuat.Iuppiter item cælum dicitur. Var/ro ſcribit talia:Iuppiter igitur:ideſt aer qui uentus eſt & nubes imber poſtea:Deſcendit in gremium lætæ cõ iugis:ideſt Iunonis quæ & terra eſt Philoſophus eth.libro octauo ſcribit Euripedem hæc dicere: Quum eſt ſicca tellus:ipſa certe tum imbrem amat:quum turget æther:imbri quum cælum tumet affectat ut telluris i

Ae/ther ſinus cadat. Aether:Iuppiter: quem ſummum deum:mũdiq; animam uoluere.Euripides ætherem cælum ipſum ac Iouem uoluit: ut ſcribit Tullius libro primo de.n.d. Lætæ:fecundæ:ueris temperie. Magno cor/pore:ſcilicet terræ:ſubeſt enim natura terræ unde ſuperius ait:Quippe ſolo natura ſubeſt.Natura autem res omnes creat auget:alitq; ut Lucretius inquit. Reſonant:Ouidius item libro primo Faſtorum ait:Et tepidũ uolucres concentibus aera mulcent:Ludit & in pratis luxuriatq; pecus. Zephyri:de his late libro primo Ge orgicorum Et zephyro putris ſe gleba reſoluit. Superat tener omnibus humor:Ver enim calidum fecit & humectum deus omnium fabricator. Sicca eſt æſtas & calida: Autũnus ſiccus & frigidus.Hyems humida pariter & frigida eſt:auctor Macrobius libro ſeptimo. Nouos ſoles:tunc enim eſt noua temporis ætas:ut ẽt Ouidius libro primo Faſtorum inquit. Auſtros:qui humidi ſunt & nubila nutriũt de quibus latius ſupra.

Imbrem:ideſt grandinem:ait enim Aquillo libro ſexto metamorphoſeon:Induroq; niues:& terras grandi ne pulſo. Gemmas:uitium oculos intelligimus per metaphoram:ut latius Patuit æglogа ſeptima.

CHRI. Tum pater:Iouem multis modis intelligi ſuo loco demõſtrauimus.Mõ.n.Iouẽ ſtellã illã ſalutarẽ

quæ ĩ ordine ſecunda eſt modo pro anima mundi. Sæpiſſime autem pro ipſo ſummo deo a quo omnia ſũt intelligimus. Non nunq̃ uim ipſam duorum ſuperiorum elementorum quæ actiua eſt per Iouem exprimimus: quæ dum agit in hæc duo inferiora ad generationem & corruptionem eorum quæ aſſiduo mutantur omnino facit. Iunonem uero ipſa duo inferiora elementa aquã terramq́ intellexerunt phyſici: quæ paſſiua nuncupat. Vnde quoniam pariter ad gignendum concurrunt fratrem ac ſororem dixerunt: quoniam uero illa agunt: hæc patiuntur: Iouem maritum quoniam maſculinam agentemq́ Iunonem uxorem quoniam fœmineam patientemq́ ui obtinet: appellarunt. Verno igitur tempore propter maximam elementorum cõtemperantiam cum iam calor in humidum agere incipiat: recta temperie dicimus Iouem actiuam uim fœcundis imbribus: ideſt genitiuo humore deſcendere in gremium Iunonis: ideſt terræ quæ agentem uim tan q̃ fœmina uirile ſemen accipit. Late: paſſim. Auia: ex illa enim contemperie caloris in humidum excitatur natura ita ducente deſiderium ad procreandum: ex quo deſiderio & aues ſuauiter queruntur: & animalia cũcta ſalire & inire cupiunt: & in terra ipſa plantæ in quibus nõ eſt ſenſitiua ſed uegetatiua uis parturiunt. Venerem: ſic dictam uel qd' in omnia ueniat ut inferius. Omne adeo genus in terris hominumq́ ferarumq́. Et g.æ.p.p.q.u. In furias ignemq́ ruunt amor omnibus idem. Certis diebus: uernali tempore qd' ſingulis annis ſtatuto tempore redit: uel quia certo quodam tempore & non omni fœmina marem expetit: exceptis ut ait Ariſtote. muliere & equa: quæ omni tempore etiam fœtæ concubitum expetunt. Item iis quæ ſuperfœtant: ideſt quæ adhuc prægnantes alium fœtum concipiunt ut lepores. Almus: quia ſuis fructibus nos alat.
Zephyri: uenti ſunt occidentales: qui uere flantes ſua contemperantia caloris & humoris terram ad uarios conceptus aptam reddunt. Dicuntur autem ab eo qd eſt ζέω: ideſt ferueo: quia illis terræ concaleſcentes grauidæ redduntur. Laxant: quod caloris eſt ut frigoris condenſare. Superat: abunde eſt qd' non ita in reliquis anni temporibus accidit. Tener: quaſi nouellus propter anni principium: & qui facile ad quid uis gignendum uerti poſſit. Nouos: renouatos propter principium anni. Sed trudit gemmas & frondes explicat omnes: alterum ab altero eſt. Primo enim turgent oculi in ramis: & hæ gemmæ dicunt: ꝓdeunt frõdes.

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies: alium ue habuiſſe tenorem
Crediderĩ. uer illud erat: uer magnus agebat
Orbis: & hybernis parcebant flatibus euri:
Cum primũ lucẽ pecudes hauſere uirumque
Ferea progenies duris caput extulit aruis.
Immiſſæque feræ ſyluis: & ſydera cælo.
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborẽ:
Si non tanta quies iret frigusq́ coloremque
Inter: & exciperet cæli indulgentia terras.
Q d ſu eſt: q̃cunq́ premes uirgulta p agros
S gefimo pigui: & multa mẽor occule terra.
Aut lapidẽ bibulũ aut ſqualẽtes ĩfode cõchas:
Inter enim labentur aquæ tenuiſque ſubibit
Halitus: atq́ animos tollent ſata. iãq́ reperti
Q ui ſaxo ſuper atq́ ingentis pondere teſtæ
Vrgerent: hoc effuſos munimen ad imbres.
Hoc ubi hiulca ſiti findit canis æſtifer arua.
Seminibus poſitis ſupereſt deducere terram
Sæpius ad capita: & duros iactare bibentes.
Aut preſſo exercere ſolũ ſub uomere: & ipſa
Flectere luctantes inter uineta iuuencos:

SER. Non alios prima: Hoc ſecundum licẽtiam poeticam dixit Nam falſum eſt Conſtat enim poſt factum mundum ex qualitate curſus ſolis tempora eẽ diuiſa. Tenorem: Ductum. Ver illud erat: Abſoluta locutio: quicquid illud fuit: uer fuit. Hibernis: Aſperis: ſæuis. Ferrea progenies: Procreata ex lapidibus ad laborem. Alibi Vnde homines nati durum genus.
Immiſſæque feræ ſyluis: Hunc ordinem propter arcadas tenuit: qui ſe proſelenos eſſe aſſerunt. i. ante lunam natos: quod & Cicero ĩ fundaniana commemorat: & Statius q ait. Arcades aſtris lunaq́ priores. Laborem: Vel frigoris: uel caloris. Si nõ tãta quies iret: Tranquilitas: & eſt ueris diffinitio. Quod ſupereſt: Nõ quod deeſt. Sed quod ſequitur. Premes: demerges: fodies. Quacunque uirgulta: Siue de plantariis: ſiue de arboribus. Lapidem bibulum: qui arenarius uocatur. Aut ſqualentes infode conchas: Cocleæ ꝓpter admittendã ſpiramina: infodiuntur. Lapis uero arenarius aut propter ſpiramina aut propter hauriendum humorem. Si forte nimius fuerit. Squallẽtes: Sordidas. Animos tollent: Sument ex his rebus magnanimitatem. Iamque reperti: Scilicet ſunt diligẽtiores. Effuſos ad imbres: ideſt contra nimias pluuias. Hiulca ſiti: Præ nimiis caloribus ſciſſa. Ad capita: ſcilicet uitium poſitarum. Et duros iactare bidentes: Hoc ad comminuendas pertinet glebas. Flectere luctantes iuuencos. Cum quadam moderatiõe ducere: ne tenera adhuc uirgulta concutiant.

AN.M. Origine mundi: Plinius ſcribit mundum quod alio nomine cælum appellari libuit: neque genitum neque interiturum unq̃. Noſtri Theologi ſcribunt decimo quinto calẽdas Aprilis mundum creatum fuiſſe die ſolis. Poeta etiam id idem uidetur aſſerere at enim: Ver illud erat & cætera. Orbis: dictus eſt mundus: quoniã eius forma in ſpeciẽ orbis abſoluti globata eſt ut Plinius docet. Magnus orbis: magnus ait: quoniam ut teſtatur etiam Plinius: immenſus eſt & ĩfinitus ac finito ſimilis: furorq́ ẽ mẽſurã eius aio quoſdã agitaſſe: atq́ ꝓdere auſos. Pecudes: qnto & .vi. die uolatilia & aĩalia cũcta genita ſũt: deĩde homo: q illis dominaret. In quo qdẽ Poeta ipſe noſtræ fidei ſequit opinionẽ. Ferrea ꝓgenies: fabulas ſequitur: narrantes e lapidibus natos homines: de quo latius Oui. Et ſydera cælo: quarto die ut aiunt facta ſũt luminaria duo ĩ firmamẽto cæli: ut lucerẽt ſup terrã. Laborem: ſcilicet caloris uel frigoris. Indulgentia cæli: ideſt aeris trãquillitas & temperies. Quod ſupereſt: qd reſtat: docendũ

Mundus

Orbis

Fimus Agris eſt ſupple uel aduertendum. Fimo:Theophraſtus li.iii.de cauſis plantarum inquit:ꝙ ſtercus agrum & ſolu
tum & tepidum reddit:qđ alii protinus terræ permixtum plantæ aggregant alii inter terram ſuperioré me
dium diſponunt. Occule terra:terra inferior alit uitem & arborem:ſuperior cuſtodit:Columella libro.iii.
ca.iii.auctor. Lapidem:lapides ſubiiciunt ut plantæ & per hyemem humore perfrui:& per æſtatem poſſit
refrigerari.Enimuero contra utrunq; tempus ita præparaſſe oportet:ut lapides humoré contineant:& æſta
te radicibus calorem propulſent:alii ſarmenta ſubſternũt:alii uas fictile plenum aquæ apponunt: Theophra
ſtus edocet li.iii.Columella etiam libro.iii.ca.iiii.ait:in imo ſcrobe lapides circa pondo quinq; ponito:ne ui/
tem premant:ſed iuxta radices ſint.Theophraſtus autem prædicto libro ait:oportere eſſe calculos ab amne
aut faucibus torrentis petitos nam ſi lapis latus atq; perpetuus ſit arbori eſt noxæ : ſi rotundus minutuſque
ſubiiciatur refrigerat & aquam tranſmittit:& locum radicibus peruium preſtat:lapides præterea hyeme te/
Sq̃lens pefacere æſtate refrigerare poſſe affirmant. Squalentis:Squalens a ſquamis dicitur ſplendés a ſqualore uero
ſordidum. Qui ſaxo ſuper:Magonis preceptum fuit:uti in ſcrobibus lapides diſponerentur:qui ſinguli nõ
excederent:quinque librarum pondus hi enim uidentur & aquas hyemis & uapores æſtatis propulſare ra/
dicibus:auctor eſt Columella libro quarto capitulo decimoquinto. Munimen:ſcilicet ẽ. Hoc:ſcilicet mu/
Hiulca nimen eſt. Hiulca ſiti:ideſt ſiccitate aperiente ea arua:ſcilicet Ab hio hiulcus deducitur.Catullus etiam ait:
Quum grauis exuſtos æſtus hiulcat agros. Canis æſtifer:ſeptimo cal.Augu.canicula apparet:eſtque caligo
æſtuoſa:ut ſcribit Colu.libro decimoſecundo.Et Plinius li.ii.ait caniculæ exortu accendi ſolis uapores quis
ignorat. Ad capita:capita uitium putata circumfodito:arare incipito:ultra citraq; ſulcos perpetuos ducito:
ita precipit Cato teſte.Plinio libro.xvii.ca.xxi.Colu.autem libro quinto ca.v.ait:ꝙ ſat pleriſq; uiſum ẽ ex cal.
martii uſq; i Octob.triceſimo quoq; die nouella uieta cõfodere:oẽſq; herbas & ꝑcipue gramia extripare &c.
CHRI. Nõ alios:uériſimile uidet̃ principiũ mũdi a uere fuiſſe.Et ſecũdũ Macrobiũ icipiéte die illo q pri
mũ oĩum illuxit:q ideo iure natalis mũdi uocat̃ fuit aries ĩ medio cæli:& quĩa mediũ cælũ quaſi mũdi uer/
tex eſt:iccirco:aries ut mundi caput in exordio lucis apparuit.Sed de hoc dictum eſt in alio loco.

SER. Leues calamos:ideſt nitidos. Et raſæ haſti
lia uirgæ:Præcepit & cãnas ĩ uirgas radi oportere: ne
uidelicet ex corticibus rubigo aduerſa uitibus ꝓcreari
Tabulata poſſit.Tabulata ſũt rami effuſiores:& ĩ plana tẽdẽtes:
non ad altiora creſcentes. Per purum : ideſt per aeré.
Ipſa acies falcis nondum tentanda:ſi acies legerimus
hic erit ſenſus:Teneris ad huc uitibus nondum eſt fal
cis neceſſaria. Si acie ſubaudimus uirgulta: ut ſit ipſa
uirgulta nondum falcis acie tentanda ſunt. Stirpi/
bus:ſolidioribus palmitibus:ideſt truncis. Texẽdæ
ſepes etiam:alii hic diſtinguunt : alii ſeparant. Texen
dæ ſepes:etiam & pecus omne tenendum. Dum frõ
dis tenera:uera lectio eſt frondis . Lucretius : frondi/
feraſq; domos auium.Hodie uero & a fronte & a frõ
de unus eſt nominatiuus frons:ut frons frõtis & frõs
frõdis:ſicut & lés a léte:& a lende capitis breuiore pe/
diculo. Indignas auté hyemes:ſæuas. Solem:poten
Vri tem intolerabilem:grauem. Syluestres uri : Boues
agreſtes qui in pirenæo naſcuntur monte poſito in/
ter gallias & hiſpanias Sunt autem exceptis elephan/
tis maiores cæteris aĩalibus dicti uiri ἀπὸ τῶν ὀρῶν:
ideſt a montibus. Capreæq; ſequaces: perſecutrices:
ut Maleæq; ſequacibus undis. Incombens ſcopulis:
ideſt etiam ſaxa calore penetrans. Admorſo:partici/
pium eſt:ac ſi diceret abroſo. Non aliam ob culpam:
uictimæ numinibus aut per ſimilitudinem aut ꝑ cõ/
trarietatem imolantur per ſimilitudinem ut nigrum
pecus Plutoni:per contrarietatem ut porca quæ obeſt
frugibus Cereri:& caper qui obeſt uitibus Libero. Ité
capra Aeſculapio qui eſt deus ſalutis cum capra nunq̃
ſine febre ſit. Aris autem omnibus:non ſine cauſa
dixit.Nam cum numinibus cæteris uariæ pro quali/

Tum leues calamos & raſæ haſtilia uirgæ
Fraxineaſq; aptare ſudes:furcaſq; bicornes.
Viribus eniti quarum & contẽnere uentos
Aſſueſcãt:ſummaſq; ſequi tabulata ꝑ ulmos.
Ac dũ prima nouis adoleſcit frondibus ætas:
Parcẽdũ teneris:& dum ſe lætus ad auras
Palmes agit.laxis per puꝝ immiſſus habenis
Ipſa acies nondum falcis tentanda:ſed uncis
Carpendæ manibus frondes:interq; legendæ
Inde ubi iam ualidis amplexæ ſtirpibꝰ ulmos
Exierint:tum ſtringe comas tũ brachia tonde:
Ante reformidant ferrum:tum deniq; dura
Exerce imperia:& ramos compeſce fluentes:
Texendæ ſepes etiam : & pecus oẽ tenẽdum:
Præcipue dũ frons tenera impruděſq; laboꝝ
Cui ſuper indignas hyemes ſoléq; potentem
Sylueſtres uri aſſiduæ capreæq; ſequaces
Illudunt:paſcuntur oues ouidæq; iuuencæ:
Frigora nec tantum cana concreta pruina
Aut grauis incũbens ſcopulis arentibus æſtas
Quantũ illi nocuere greges:duriq; uenenũ
Dentis:& admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix.
Non aliã ob culpam baccho caper oĩbus aris

tate regionum ſacrificetur : ut.Veneri:Paphiæ tantum de thure:Vnde eſt Haud equidem tali me dignor ho
nore. Genitrici:uero Veneri:ideſt.Romanæ etiam de uictimis libero ubique caper imolatur.
ANTONIVS MANCI. Aptare:ſupereſt. Tabulata:cacumina ipſa & arborum caſulas. Parcendum
teneris:Plinius libro decimoſeptimo capitulo uigeſimoſecundo : docet non eſſe feſtinandum ad putatio/
nem nouellæ uitis : ſed primo in circulos materiem colligendam : nec niſi ualidæ putationem admouen/
dam. Palmes:uitis materia mollis qui per nouella brachia emiſſus fructum affert:propterea lætus palmes
ait Poeta. Dicitur autem palmes ut Feſtus ait : quod in modum palmarum uirgulas quaſi digitos edit.

Et Columella ait libro quarto capite ſexto: quod Malleolus nouellus eſt palmes innatus prioris anni flagello & cæteri. Vri: in ſylua hercynia germaniæ ſunt magnitudine paulo infra elephantes ſpecie & colore & figura tauri: magna uis eorum & uelocitas: neq; homini neq; feræ quam conſpexerunt parcunt: hos ſtudioſe foueis captos interficiunt: cornua ſtudioſe conquiſita ab labris argento circuncludunt: atq; i ampliſſimis epulis pro poculo utunt: hæc ex libro ſexto Comméta. Cæſaris de bel. gal. Macrobius libro ſexto ait: quod Vri gallica uox eſt qua feri boues ſignificantur. Capreæq;: Capre e in plurimas ſimilitudines transfigurantur: ſunt capræ: ſunt rupicapræ: ſunt ibices pernicitatis mirádæ: ſunt & damæ multaq; alia haud diſſimilia: Plinius libro Octauo. Incumbens ſcopulis arentibus: ideſt ſaxa etiam pſa calore penetrans. Admorſo: Caprarum morſus arbori exitialis oliuam lambendo quoq; ſterilem faciunt: ea p ex cauſa Mineruæ immolantur: auctor Plinius libro Octauo capite quadrageſimoſeptimo. Caper: prima hoſtia fuiſſe putatur. Sus: ſecunda Caper: illa quia rictu ſemina eruerat: hic quia uitem læſerat: hinc Ouidius libro decimoquito met. loquéte Pythagora ſcribit. Et prima putatur hoſtia ſus meruiſſe necem: quia ſemina pádo Eruerit roſtro: ſpemq; interceperit anni: Vite caper morſa bacchi mactatus ad aras Dicitur: ultoris nocuit ſua culpa duobus: aſſerit idem Varro: libro ſecundo capitulo quarto. Omnibus aris: nam cum aliis diis pro uaria regionum conſuetudine uario modo ſacrificetur baccho ſemper: & ubiq; in liberalibus mactatur caper.

CHRI. Interq; legédæ: Vt rariora oía ſint i arbore quo ſol facilius per oía penetret qđ ĩterlucare & ĩſolare dicunt q de ruſtica ſcribunt. Vri: Soli. ait ubi poſt ſcythas Germáia incipit eſſe Veſontes qui boues feris ſimiles: eſſe idem uros quos imperitum uulgus uocat bubulos: cũ bubali pene ad ceruinam faciẽ i Aphrica generent: ſed uris taurina cornua eſſe: quæ i tantũ modũ protendunt: ut iter regias méſas potuũ gerula fiát.

Vri

Capæ

Caper

Sus

Vri

Cæditur: & ueteres ineunt proſcænia ludi:
Præmiaq; ingentis pagos & compita circum
Theſidæ poſuere: atq; inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos ſalíere per utres.
Necnon auſonii troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt: riſuq; ſoluto
Oraq; corticibus ſumunt hortenda cauatis:
Et te bacche uocant per carmina læta: tibiq;
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

SER. Veteres ineunt proſcænia ludi: Primi ludi: Theatrales ex liberalibus nati ſunt: ideo ueteres ait. Proſcænia autem ſunt pulpita ante ſcænam: i quibus ludicra exercentur. Præmiaq; ingentis: ideſt per qua driuia: quæ compita appellantur ab eo quod multæ uiæ in unam confluant: & uillas q pagi ἀπὸ τῶν πηγῶν. i. a fótibus circa quos uillæ cõſueuerant cõdi: unde & pagani dicti ſũt quaſi ex uno fonte potátes. Cõpita: unde ludi compitalitii. Theſidæ: atheniéſes: qui primi ludos iſtituere liberales. Mollibus ĩpratis unctos: Vel oleo uel lixiuia. In pratis át iõ ne læderent calcẽtes. Vtres uero fiebát ad iſultationẽ ẽt motuorũ corporũ: ne qđ ex eis eſſet qđ nõ ſẽtiret iniuriã. Saliẽ: ſecundũ artẽ dixit. Ná antiqui ſalio ſaliui dicebát: nũc át & ſalui. Vnde dicit Cicero in Miloniana. Cum hic de rheda reiecta penula deſiluiſſet: ſic etiã ab eo quod eſt cano non cecini: ſed canui dicebát. Vnde Saluſti. Cornua occanuerunt. Nec non auſonii troia gens: ideſt etiam romani hos ludos celebrant & canunt. Nam hoc eſt Verſibus incomptis ludunt: ideſt carminibus ſaturnio metro compoſitis: quod ad rhythmum: Solum uulgares componere conſueuerunt. Hora. Libertaſq; recurrentes accepta per annos luſit amabiliter. Riſuq; ſoluto: ideſt cachinno. Oraq; corticibus ſumunt: quia neceſſe erat pro ratione ſacrorum aliqua ludrica & turpia fieri: quibus poſſet populo riſus moueri qui ea exercebant propter uerecundiæ remedium hoc adhibuerunt: ut perſonas factas de arborum corticibus ſumerét: ne agnoſcerentur. Et te bacche uocant: Hymnos in tuum honorem canunt. Tibiq; oſcilla mollia: penſilia: ut pilentis matres in mollibus Oſcillorum autem uariæ ſunt opiniones. Nam alii hanc aſſerunt fabulam. Icarus athenienſis pater Erigones cum acceptum a Libero patre uinum mortalibus indicaret: occiſus ẽ a ruſticis: qui cum plus æquo potaſſent & inebriati uenenum ſe accepiſſe crediderant: huius canis eſt reuerſus ad Erigoné filiam: quæ cum eius comitata ueſtigia perueniſſet ad patris cadauer: laqueo uitam finiuit. Hæc deorum uoluntate inter aſtra relata eſt: quã uirginem uocant. Canis ille eſt inter ſydera collocatus. Sed poſt aliquãtum tempus athenienſibus morbus immiſſus eſt talis: ut eorum uirgines quodam furore ad laqueũ compellerent. Reſponditq; oraculum ſedari poſſe illam peſtilentiam: ſi Erigones & Icari cadauera requirerentur: quæ cum diu quæſita nuſq̃ inuenirentur: ad oſtendendam deuotionem ſuam athenienſes: ut etiam in alieno ea quærere uiderentur elemento: ſuſpenderunt de arboribus funem: ad quem ſe tenentes homies hac atq; illac agitabantur: ut etiam quaſi in aere illorum cadauera quærere uiderentur. Sed cum inde pleriq; caderent: inuentum eſt ut formas: uel perſonas ad oris ſui ſimilitudinem facerent: & eas pro ſe ſuſpenderét: & mouerent: unde & oſcilla dicta ſũt ab eo quod in iis cillerent: ideſt mouerent ora. Ná cillere eſt mouere. Vnde & furcillæ dictæ ſũt: quibus frumẽta cillent. Alii dicũt oſcilla eſſe membra uirilia de floribus facta quæ ſuſpendebát per intercolũnia: ita ut in ea homines acceptis clauſis perſonis impingerent: & ea ore cilleréť. i. moueréť ad riſũ populo cõmouẽdũ. Et hoc i Orpheo lectũ ẽ. prudẽtioribus tamẽ aliud placet: q dicũt ſacra liberi patris ad purgationẽ aïæ pertinere. Oís át purgatio aut p aq̃s: aut p ignẽ fit aut p aerem: ſicut in ſexto: ait Aliæ pádunt ianes Suſpéſæ ad uentos: alii ſubgurgite uaſto Infectum eluit ſcelus: aut exurit igni. Vt nũc per oſcilla genus purgatiõis: quod maximum eſt intelligamus. Nam primum aquæ ſecũdum ignis. Tertiũ aeris.

Proſcænia

Pagãi

Oſcilla

Cillere

Furcillæ

AN. M. Veteres lu. ſpectaculorũ origo teſte Caſſiodoro: ab græcis tracta ẽ: ná quũ agricultores feriatis diebus ſacra diuerſis numinibus p lucos uicoſq; celebraréť: Atheniéſes primũ agreſte principiũ i urbanũ ſpectaculũ collegerũt: Theatrũ græco uocabulo appellátes Vtq; Diomedes ait hircus præmiũ cátus præponebať.

Tra- gœdia — unde & Horatius i arte inqt. Carmīe q tragico uilē certauit ob hircū. Inde itaqꝫ Tragœdia dictū ē carminis ge
nus a trago.i.hirco. Teſpis aūt genere Athenienſis primus iuenit tragœdiā: ait.n. Horatius i arte Ignotū tragi
Theſ- pis — cæ genus iueniſſe camœnæ Dr̄:& paluſtris uexiſſe poemata Theſpis. Ineūt petūt: adeūt. Proſcænia: pulpita
erāt ante ſcænā: i qbus ludicra exercebāt. Pagos.i.uicos & cōuēticula ruſticoꝝ ſecūdū Diomedē: dicti āt pagi
Pro- ſcænia — a fōtibꝫ πηγη.n.aq̄ dr̄ Dorice auctor ē Feſtus. Cōpita: ſūt triuioꝝ plateæ uel ſpacia. Theſidæ: athenieſes The
ſeus.n.ut Euſebius ſcribit Atheniēſes prius p regionē diſpſos i unā ciuitatē cōgregauit. Poſuere.ſ.caprū ut is
Pagus. — eēt pmiū. Vtres: Icaro patri Erigones: liber pr̄ uinū & uitē & uuā tradidit: q cū ſeuiſſet uitē ipſā: & hircus i ui
Com- pita — neā ſe cōieciſſet: & q̄ ibi tenerrima folia uideret decerpſiſſet: ex pelle eius utrū fecit: ac uēto plenū pligauit: & i
mediū mare ꝓiecit: ſuoſqꝫ ſodales circa eū ſaltare coegit: auctor ē Hyginius. Nec nō auſonii: ꝓdictos atticoꝝ
Theſe- us — ritus ut Caſſiodorus & Probus ſcribūt Romani ſicut cætera externa ad ſuā Remp. traxerūt. Auſonii aūt Ita-
liæ populi Pometio agro uicini Cāpaniā tenebāt: & cū mare Siculū ne ſemel qdē icoluerit: Siculū tamē pela-
Auſōii — gus Auſoniū appellat: auctor ē Strabo li.v. Feſtus uero ſic: Auſoniā appellauit Auſon Vlyxis & calypſus fili
us eā primā Italiæ partē i q̄ ſūt urbes Beneuētū & Cales deide paulati tota quoqꝫ Italia q̄ apœnino finit dicta
ē Auſonia ab eodē duce: a quo urbē etiā Aruncā cōditā ferūt. Ora: ꝓ pſonis poſuit: ut Macrobius ēt libro ſe-
xto ait. Per carmia læta.i.p hymnos. Oſcilla: Hyginius ſic ait: Cū i finibus athenieſiū multæ uirgines ſine cā
ſuſpēdio ſibi mortē cōſciſcerēt: qd Erigone moriēs erat ꝑcata ut eodē læto filiæ Athenienſiū afficerent: quo
ipſa foret obitura niſi Icari mortē pſecuti: & eū forēt ulti Itaqꝫ cū id eueniſſet: petētibus eis Apollo dedit reſ-
pōſū: ſi uellēt euētu liberari Erigone ſatiſfacerēt: q ꝙ ea ſe ſuſpēderat: iſtituerūt: uti tabula iterpoſita pendēte
funibus ſe iactarēt: utqꝫ pēdētes uēto mouerent: qd ſacrificiū ſolēne iſtituerūt: itaqꝫ & priuati & publice facie
bāt. Probus āt ſcribit Oſcilloꝝ ritū i Italia ab Atticis quoqꝫ ſūptū eē: q ritus celebrabat feriis ſemētinis: dictæ
uero feriæ ſemētinæ auctore Varrone a ſemēte. Refert āt Probus eadē pene q̄ Hyginius de oſcillis. Mollia.i.
pēſilia: ut apud Martialē: Nec triuiæ tēplo molles laudēt honores.i.pēſiles: nā ſūma miracula igt pli.li.xxxvi.
ca.xii. erāt ibi: epiſtilia tātæ molis attolli potuiſſe nec đ re alia itelligēdū ē: fit.n. cōparatio ad Amphitheatrū ab
ædificio nō a ſtatuis uel aliis. Tibiqꝫ: mortuus fuerat Icarus bacchi muner: ide erigōe filia ſe ſuſpēderat: ide ēt
Atheniēſiū uirgies ob Erigōes ipcationē: ſed habito reſpōſo poſtea ut dictū ē Oſcilloꝝ ſacra iſtituta ſūt Poeta
dicit baccho illa fieri ſolita ut placeret. ſ. ac ſi eiuſdē irate numie ſuſpēdia uirgies exercuiſſēt hac rōe baccho oſ
cilloꝝ ſacra potiſſimū tributa exiſtimo: cū pp Icaꝝ & Erigonē fuerit iſtituta: ad tollēda uirginū ſuſpendia.

CHRI. Et ueteres ieunt.p.lu. initiū tragœdiæ ſignificat: qd a rebus diuinis ē ichoatum: qbus ꝓ fructibus
uota ſoluētibus operabātur antiq. Nāqꝫ incēſis iā altaribus & admoto hyrco id carmē quod ſacer chorus Li-
bero patri reddebat tragœdia dicebat. Hoc ē ab hyrco uineaꝝ hoſte: & a cātu ut refert Donatus. Vel ꝙ uter ex
eius pelle uini plenus ſolēne pmiū cātoribus fuerat: ut in hoc loco oſtēdit Vir. uel qđ hyrco donabat eius car
minis poeta. Veteres ludos dixit: qa uetuſtiſſimis tpibus ab atheniēſibus repti fuerūt. Proſcœnia: dicius ut ꝓ
Pro- ſcœni- um — pylea. Eſt āt pſcœniū pulpitū ante ſcænā. Scænaꝝ āt genera tria ſūt. Tragicæ formāt colūnis & faſtigiis & ſi-
gnis regalibus. Comicæ ædificioꝝ priuatoꝝ habēt ſpeciē. Satyrica arboribus ſpelūcis: & mōtibus ornāt: Ob
aliā culpā q̄ ꝙ uitibus noceat. Pagos & cōpita.i. circa cōpita pagoꝝ. Nā uetuſto tpe athenieſes nōdū intra ur-
Scæ- næ — bē coacti ſed p pagos diſpſi cōſtructis aris hos ludos exercebāt. Cauatis: cōcauis: & i formā pſonaꝝ recurua
tis. Oſcilla hæc a Seruio exponūt. Cæteꝝ Herodotus ſcribit ægyptios ſimilia græcis ſacra: Baccho facere i q
Oſcilla — bus mulieres cubitales ſtatuas q̄s phallos uocāt circūferūt: Hæ penē maiorē reliquo corpore habēt illūqꝫ ſo-
lū mouēt. Aliæ āt mulieres phallos ſequūt Diōyſiū canētes. Et Varro teſte Auguſtio Libeꝝ eē dictū uult a li
Libeꝝ — beramēto qđ mares i coeūdo p eius beneficiū emiſſis ſemibus liberēt. Hoc idē i fœminis agere liberā q̄ Vene
rē putāt Et ob hoc libero mēbri uirilis Liberæ muliebris formā i tēplis pōebāt. Ob eādē rē mulieres auit at-
tributas Libero: & uinū pp libidinē concitādā. Sicqꝫ Bacchanalia cōcitant: Colebāt ergo auctore eodē Augu-
ſtio i eius ſacris uirilia. Et p dies feſtos hoc mēbrū poſtellis poſitū primū rure i cōpitis & uſqꝫ in urbē poſtea
uectabāt: i oppido uero Lauio uni Libero totus mēſis tribuebat: cuius diebus flagitioſis uerbis utebāt donec
illud mēbrū p foꝝ trāſuectū ſuo i loco qeſceret: cui honeſtiſſima materfamilias coronā ipōebat: hæc habui q̄
de huiuſcemōi ſacris referrē. Oſcilla ēt ab ore diminutiuū eē uidet Nā Columella oſcilla lupinoꝝ dixit.

Hinc omnis largo pubeſcit uinea fœtu.
Complentur ualleſqꝫ cauæ ſaltuſqꝫ ꝓfundi.
Et quocunqꝫ deus circum caput egit honeſtū.
Ergo rite ſuum baccho dicemus honorem
Carminibus patriis: lanceſqꝫ & liba feremus:
Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.
Pinguiaqꝫ in uerubus terrebius exta colurnis.

SER. Hinc.i. poſt hæc ſacra celebrata. Largo: abū
danti & fertili. Ergo rite ſuum baccho dice.ho. iuſte
igit liberi ſacra celebrabimus. Honeſtū: pulchrum.
Carminibus patriis.i. romana ligua. Pleraqꝫ.n. ſacra
ꝓ gentiū q̄litate: pleraqꝫ ſecundū ſuum ritum colun-
tur. Nā hymni Libero apud græcos græca apud lati-
nos latina uoce dicuntur hymni uero matris deū ubi
qꝫ propriam: ideſt græcam linguam requirunt. Du
ctus cornu ſtabit ſacer hyrcus ad arā: ſtabit palecebit:
tunc enim eſt aptum ſacrificium: cum animal dedica
tum uictimæ patiens inuenitur. Vnde alibi ſic ait: Et
ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum: ideſt placere faciam. Contra Lucanus: Diſcuſſa taurus ab ara. Ni
improbant auruſpices hoſtiam quæ admota altaribus reluctatur. Sacer autem execrabilis: ut Auri ſacrā fames.
Verubus colurnis: ideſt de coryllo factis. Et hoc propterea quia ſicut caper eſt inimicus uitibus: qui Libero
imolatur: ita etiam eis nocēt coryli. Vnde & ſupra ait: Neue inter uites corylum ſere.

AN.M. Hinc: poſt bacchi ſacra. Pubeſcit: germinat: creſcit floret. Honeſtum: pulchrū: carminibus pa-

triis ideſt latina lingua:nam apud græcos etiam græca lingua hymni Libero dicebantur. Lances: ſacrifican/di uaſcula. Libaq;:de iis æglogą vii.legito. Stabit : non fugiet:per quod aptum ſacrificium notant. Sacer: execrabilis. In uerubus colurnis : in paſſillis:uerubus autem ait : quoniam quædam exta in holla: quedam in ueru coquebantur.Vnde ait Varro:Hæc ſunt quorum in ſacrificiis exta:in holla non ī ueru coquuntur.

CHRI. Hinc:ab iſtis ſacris.Et hortat̃ ad religionẽ quando tantum ex ſacris proueniat commodũ. Fœ/tu:quicqd concipitur fœtus appellatur ſiue ab animatis ſiue ab inanimatis proueniat. Vnde & fœminas & arbores quæ conceperint fœtas dicimus hinc fœtura eſt: hinc ẽt fœnus quod pecuniæ fœtus ſit. Et quocunq; de.cir.ca.oſtendit qd nobis proueniat ex præſentia numinis.Cũ quicqd circũſpexerit fœtus uberes producat. Et tacite admonet nõ minorẽ circa ſacra q̃ circa culturã agro℞ habendã eſſe. Sacer:execrabilis. Pinguia:nã pingues decet eſſe hoſtias quæ ſacrificantur.

Fœtus

fœnus

Eſt etiam ille labor curandis uitibus alter
Cui nunq̃ exhauſti ſatis eſt.nãq; oẽ quotãnis
Terq; quaterq; ſolũ ſcindendũ:glebaq; uerſis
Aeternũ frangenda bidẽtibus.omne leuandũ
Frõde nẽus:redit agricolis labor actus i orbẽ:
Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus.
Ac iam olim ſeras poſuit quũ uinea frondes.
Frigidus & ſyluis aquilo decuſſit honorem:
Iam tum acer curas uenietẽm extẽdit ī annũ
Ruſticus:& curuo ſaturni dente relictam
Proſequit̃ uitem attondens:fingitq; putãdo.
Primus humũ fodito:prius deuecta cremato

SER. Eſt etiã ille labor:iã ſe paulatĩ tẽdit ad uitiũ uituperationẽ dicẽs & īfinitũ eſſe earum laborem:ut cui nunq̃ exhauſti:ſatis eſt:& incertũ fructum: ut Et iam maturis metuendus Iuppiter uuis.Et ipſum eti/am fructũ pernitioſum: ut Bacchus & ad culpã cau/ſas dedit. Exhauſti: exauſtionis finitionis : quod qa aſperũ uiſũ eſt ſe ad figurã trãſtulit dicẽs exhauſti : ut Seruãtiſſimus æqui pro æquitatis. Omne ſolũ con. ſcilicet uites. Aeternũ:ſemper & perpetuo:& abſolute locutus eſt. Leuandũ:releuãdũ:ſpoliandum.Omne autem nemus dicit & arbo℞ & uitium.Vnde paulo poſt dicturus ẽ.Bis uitibus ingruit umbra. Redit agricolis labor actus in orbẽ.i.in anni circuitũ labor ſe inuicẽ ſequit̃ ruſtico℞. Olim:quandoq; ſignificat aũt finale tẽpus autũni. Seras frondes:ſero cadentes. Tarde.n.ſpoliant̃ uites frõdibus. Frigidus & ſyluis aquilo decuſit honorẽ:Varronis hic uerſus eſt. Acer ruſticus:non qlibet ſed acer & diligens. Curas uenietẽ extẽdit: quaſi in tẽpore alieno præmeditat̃ futu℞ la/borẽ. Curuo ſaturni dẽte: ideſt falce quæ eſt in eius tutela:Nã Saturnus dicit̃ patri Cælo falce uirilia ampu/taſſe:quæ in mare cadentia Venerẽ creauerunt:quod ideo fingitur:quia niſi humor de cælo in terras deſcen/deret:nihil crearetur. Alii Saturnum deum eſſe temporum dicunt:quæ ſicut falax in ſe recurrunt. Alii uero dicunt Saturnum ī progreſſu nihil nocere:cum retrogradus eſt eſſe periculoſum ideoq; cum habere falcem in tutela quod & ipſa protenta nihil ualet.Retro uero acta:quicquid ei occurrit ſecat. Relictam.ſ.a ſe paulo ante deſertam. Fingit:componit:ut fugitq; premendo. Primus humum fodito:ideſt ad laborem primum te eſſe conuenit.Vltimum ad fructus legendos.Vinum enim factum de uuis immaturis cito areſcit:& ī hoc loco eſt uitium uituperatio:quarum fructus aut immaturi collecti depereũt:aut ſi earum fuit expectata ma/turitas:nihilominus pereunt.Nam dicturus eſt:Et iam maturis metuendus iuppiter uuis.

AN.M. Satis exhauſti.i.ſufficiens finis uel pfectio:ut quæ bella exhauſta canebat.i.finita & pfecta. Terq; q̃terq;:Pli.li.xvii.c.xxi.ſcribit:Satis eſſe uineã ter anno cõfodi:ab equinoctio uerno:ad uergilia℞ exortũ & ca/nis ortũ:& nigreſcente acino.Quidã ita determinãt ueterẽ ſemel a uidemia ante brumã:cũ alii ablaqueare & ſtercorare ſatis putẽt.Itẽ℞ ab idibus aprilis anteq̃ cõcipiat:hoc ẽ in.vi.idus maii:deinde priuſq̃ florere icipiat: & quũ defloruerit:& uariãte ſe uua.Peritiores affirmãt ſi iuſto ſæpius fodiat̃:i tantũ tenereſcere acinos ut rũ/pantur q̃ fodiunt̃:ante feruẽtes oras diei fodiẽdas conuenit. Aeternũ:ſemp. Frangenda gleba:id occare ap/pellant ab occidẽdo:q; grãdes terræ cædit globos:ut Feſtus ait.Omne nemus uitiũ ſcilicet:de quo uide paulo inferius:Bis uitibus ingruit umbra. Labor actus.i.in ipſa uinea habitus & effectus. Annus : ſolis annũ non ſolũ a calẽdis ianuariis uſq; ad eaſdẽ uocamus:ſed etiã a ſequenti poſt calendas die uſq; ad eundem diem: & a quocunq; cuiuſlibet menſis die:uſq; in diẽ eundem reditus annus uocat̃:auctor Macrobius li.ii.de ſom.& li. primo ſat.inquit q; Ateius Capito annũ circuitu tẽporis putat dictũ:quia ueteres an ꝓ circũ ponere ſolebãt.

Occa/re

annus

Honorẽ:nã ut aiunt turpe eſt ſine frondibus arbor & ſine crine caput. Saturni dentem:falcem Saturno putant attributam quod tẽpus omnia metat execet & incidat:nam idẽ Chronos eſt:ideſt tempus : auctor Ma/crobius libro primo ſaturnaliũ falcis autem uinitoriæ figura a Columella libro quinto capite uigeſimoquinto docet̃ ample. Fingit: componit. Putãdo:Theophraſtus libro tertio de cauſis planta℞ ait: quod quando bene uitis putatur & germen & fructum melius affert & uiuere diutius poteſt.Tempus autem amputãdi alii locis tantũmodo diuidunt:alii genera etiã tãgũt.Iubẽt mature illas recidere quæ ſolo ſicco & calido cum pri/mum ſua demittere folia ceſſauere quæ in frgido atq; pluuio poſitæ ſunt has paulo ante germinationẽ:quippe quæ in ſolo ſunt ſitiente:humorem ſuum ſeruantes ipſæ melioreſcunt:& fructum uini ſuauioris proge/nerant:quæ uero ī frigido ſunt emiſſo humore nec ipſo deteriores quicquam reddunt̃ :& fructus ſit incor/ruptior:mediũ autem ac temperatum obtinẽtibus agrum:medium tempus ſtatuitur. Plinius uero libro decimoſeptimo.c.uigeſimoprimo docet quo maturius putantur aptis diebus eo plus materiæ fundunt quo ſerius eo fructum uberiorem:quare macras prius conuenit putare ualidas nouiſſime plagam omnem obli/quam fieri:ut facile decidant imbres.Recidi autem ſemper inter duas gemmas:ne ſit uulnus oculis in reciſa parte.Si macra uitis idoneos palmites non habeat ad terram recidi eam nouoſq; elici utiliſſimum.

CHRI. Verſis:nam capitibus bidentium & maraꝝ aſſiduo fiant glebas.i. in minutiſſima tritula terẽdo frangunt ex quo humeſcit ſoli ſuperficies:& refrigeſcit:frigefactaq; uitẽ opaco frigore cõtra caloris uim muñitã reddit. Nemus.i.opacitatem pampinorum quæ ſpẽm nemoris pbet.Eſt igitur interlucanda uitis ut ſol ad uuas maturandas facilius penetret. Redit agricolis labor. Actus in orbẽ:Sententia eſt:Toto anno laboratur circa uites:quo quidem finito redit labor redeuntis anni. Per ſua ueſtigia: nam ita per duodecim zodiaci ſigna circunagitur ſola quo annus eſt: ut nuſquam ex ſuo trito curſu diſcedat. Dente curuo ſaturni: Falcem putatoriam intelligit:quam inueniſſe Saturnum ferunt.Vnde ſimulacra illa inſignitur. Proſequitur uitem relictam:quaſi dicat continuat laborem anni inſequentis in uite: cuius præteriti anni culturam reliquerat. Fingit:Componit & indebitam formam reducit ſuperuacanea amputando.

Sarmẽta:& uallos primus ſub tecta referto:
Poſtremus metito:bis uitibus ĩgruit umbra:
Bis ſegetem denſis obducent ſentibus herbæ:
Durus uterq; labor:laudato ingentia rura
Exiguum colito:nec non etiam aſpera ruſci
Vimina per ſyluam:& ripis fluuialis arundo
Cæditur:incultiq; exercet cura ſalicti.
Iam uinctæ uites:iã falcẽ arbuſta reponunt:.
Iam canit effectos extremus uinitor antes
Sollicitanda tamẽ tellus: puluiſq; mouendus

SER. Vallos primus ſub te.re.ideſt uitium ſuſtẽtacula:quæ nonnullis locis ſub tecta portant: ne imbribus cito depereãt.Metito:Vindemiato. Bis uitibus ingruit um.ſ.& ipſius uitis & arboris q̃ amputãda eſt:ut dẽptis folius ſol admittat: quo poſſint uuæ matureſcere. Bis ſegetẽ denſis obdu.ſen.her. Semel autũnali & ſemel uernali tempore. Durus uterq; la. & euellendaꝝ herbaꝝ & ſecandaꝝ frondiũ. Laudato ĩgentia rura Exiguũ colito:Hoc etiã Cato in libris dicit ad filiũ de agricultura:quod ideo dictũ ẽ: uel qa maiores agros ĩcultos rura dicebãt.i.ſyluas & paſcua Agꝛ uero dicebãt eũ qui colitur:ut intelligamus laudato ingentes ſyluas:colito agꝛ minorem uel quod melius:quia ait in primo.Alternis idẽ tonſas ceſſare nouales.Et ſegnem patiere ſitu dureſcere capũ:quod fieri non põt niſi fuerint ſpacia maiora terraꝝ.Nam & Cato ut diximus & Cicero in œconomicis ob hoc laudant pdia latifundia: uel quia : ut Donatus dicit:etiã nõ culta præſtant aliquid dominis. Ruſci:ruſcum uirgultũ eſt unde uites ligant:& cõmemorat labores q licet circa alia:tamẽ pro uitibus exercent. Incultiq; exercet cura ſalicti:q̃ſi cũ idignatione ait cauſa uitiũ cura nos ẽt ſponte naſcentiũ reꝝ fatigat.Iã falcẽ arbuſta reponunt.i.iam putatæ ſunt:nec falcẽ requirũt. Iã cãit extremos effœtus uinitor antes:melius ẽ effectus legere q̃ effœtos ut quidã uolũt.Eſt antes alii extremos uineaꝝ ordines accipiũt.Alii maceries quibus uinea claudun tur:q̃ maceriæ fiunt de aſſis.i.de ſiccis lapidibus:unde & eſſæ tibiæ dicunt : quibus canitur ſine chori uoce. Dicuntur autem antes a lapidibus eminẽtioribus:q interponunt ad maceriẽ ſuſtentandam.Nam proprie antes ſunt eminẽtes lapides uel colũnæ ultimæ:qbus fabrica ſuſtinetur:& antes appellantur αποτου αντισηκεῖν:ad quã ethymologiã etiam extremos ordines uineaꝝ poſſumus trahere:qui ante ſtant.Hoc aũt dicit:iã canit ruſticus labore finito:tamen deeſſe nõ põt quod circa culturã uitium exercere adhuc debeat. Puluiſq; mouendus:genus ipſum culturæ puleratio uocatur:quo imminutæ glebæ uitibus applicantur.

Ruſcũ

Antes

AN.M. Sarmenta:Sparſa uinea putata.i. purfacta. Vnde & uirgulæ abſciſſæ ſarmenta dicuntur ſarpere enim antiq pro purgare ponebãt.Feſtus auctor. Sub tecta:ne pluuia marceſcant. Vallos:palos. Metito:fructus ſumito. Bis uitibus ingruit:ideſt ſuperuenit bis autẽ ait:quoniã poſt primã pampinationẽ iteꝝ creſcũt pampini & quantitate & numero unde Plinius libro decimoſeptimo ca.uigeſimoprimo ait Pampinatio uerna in confeſſo eſt ab idibus maiis inter dies decem utiq; anteq̃ florere incipiat de ſequente uariant ſententiæ: quum defloruerit aliqui pampinandum putant:alii ſub ipſa maturitate his igitur patet non conuenire illud. Bis:uitibus ĩgruit umbra: ſcilicet ipſius uitis & arboris. Bis ſegetem:poſt primam nam quæ purgationem iterum opus eſt purgare atq; euellere herbas:nec procedere poteſt bis ideſt autumno & uere:quia hyemis initio ut plurimum ſeritur aut autũni fine. Vterq; labor:uitium & ſegetum purgatio denſis ſentibus:id propter carduos & tribulos ac lappas unde libro primo inquit:Vt mala culmos eſſet rubigo ſegniſque horreret in aruis Carduus intereunt ſegetes ſubit aſpera ſylua lappæ tribuliq; &c. Exiguum colito : modum agri in primis ſeruandum antiqui putauere quippe ita cenſebant:Satius eſſe minus ſerere melius arare qua in ſcientia & Virgilium fuiſſe uideo ait Plinius libro decimooctauo. Columella etiam refert libro quito ca.tertio Paridiũ quendam duas filias & uineis conſitum habuiſſe fundũ cuius tertiam partem nubenti maiori filiæ dediſſe in dotem:ac nihilominus æque magnos fructus ex duabus partibus eiuſdem fundi percipere ſolitum. Minorem deinde filiam nuptii colocaſſe in dimidia parte reliqui agri:nec ſic ex priſtino reditu detraxiſſe &c. Ruſci:ruſcum herba eſt ſponte naſcens: qua in cibis utuntur pleræq; gentes.Plinius libro uigeſimoprimo capite uigeſimooctauo Maro tamen fruticis genus eſſe oſtendere uidetur eo demum uites ligabantur. Exercet agricolam ſcilicet. Inculti ſalicti:hoc ideo:quia ut Plinius libro decimoſexto capite quinquageſſimoſecundo ait e. ſalice.Nullius quippe tutior reditus minoris ue impendii aut tempeſtatum ſecurior. Arbuſta: arbores uitibus maritatæ de quibus æglogã ſecũda latius:& Plini.li.uigeſimoſeptimo capite uigeſimoſecundo ait: Nobilia uina non niſi in arbuſtis gini:& ĩ iis quoque laudatiora ſummis ſicut huberiora imis adeo ex celſitate proficitur. Iã canit effectos extremus uinitor antes:ſic qdã antiq textus habẽt qdã uero. Iam canit extremos effœtus uini.an. Canit:laudat canẽdo. Effœtus:laſſus fatigatus lãguidus. Antes:dicũt extremi ordines uineaꝝ ut.Feſtus ait.Antiæ uero muliebres capilli demiſſi ĩ frõtẽ. Vinitor:uineæ cuſtos & foſſor. Puluis: Plinius libro decimoſeptimo capite uigeſimoprimo ſcribit foſſione puluerem excitatum contra ſolem

ſarmẽta Sarpere

Arbuſtum

Antes Antiæ Vinitor

nebulaſq; uuis prodeſſe. Theophraſtus libro tertio cauſarum docet ꝙ pulueris excitationem primis temporibus quum nigreſcere uuæ incipiunt facere debemus: damnari autem quouſque ad maturitatem perueniāt.

CHRI. Sarmenta: omnia quæ ſuperflua ex arboribus amputamus ſarmenta dicuntur. Vallos: i maſculino genere palos dicimus. His. n. ſuſtentantur uites & alio uocabulo dicuntur pedamenta. Metito: ideſt uindemiato. Ruſci: qui ſentes alio nomine appellantur. Naſcuntur ubiq; in agris & ſepibus. Eſt autem ad uituperationem uitium ꝙ non ſolum tempore maximo ſtudio colendæ ſunt: ſed & multi frutices propter uites coluntur. Puluiſq; mouendus: quod dixerat paulo ſupra: glebaque uerſis Aeternum frangenda bidentibus.

Etiam maturis metuendus iuppiter uuis.
Contra non ulla eſt oleis cultura: neq; illæ
Procuruam expectant falcē raſtroſq; tenaces
Quum ſemel hæſerūt aruis. auraſq; tulerūt
Ipſa ſatis tellus cum dente recluditur unco.
Sufficit hūorē & grauidas quū uomerē fruges
Hoc pinguē & placidā paci nutritor oliuam:
Poma quoq; ut primū truncos ſēſere ualētes
Et uires habuere ſuas: ad ſydera raptim
Vi ꝓpria nitunt̄ opiſq; haud indiga noſtre.
Nec minus īterea fœtu nemus oē graueſcit
Sanguineiſq; inculta rubent auiaria baccis.
Tondentur cytiſi tædas ſyua alta miniſtrat:
Paſcūturq; ignes nocturni: & lumina fūdūt.
Et dubitāt homīes ſerere atq; īpendere curā?
Quid maiora ſeqr? ſalices hūileſq; geniſtæ
Aut illæ pecori frōdē: aut paſtoribus umbras
Sufficiunt: ſepemq; ſatis & pabula melli

SER. Maturis metuendus iuppiter uuis: Aer more ſuo: cuius uarietas laborem plerunq; decipit ruſticorum: & tacite uidet̄ admonere: quod in primo apte dixit: In primis uenerare deos: ſacrificiis tempeſtates eſſe pellendas. Non ulla. i. nulla: Alii nonnulla legunt: ideſt aliqua: non ut in uitbus nimia. Neque procuruam expectant falcem: Vt putentur: quod tamen ad curam anniuerſariam refert. Nam neceſſe eſt licet tarde oliuam putari. Raſtros: ad fodiēdum ſcilicet. Negligentiā āt ferūt oleæ cum iam cœperint eē ualentiores. Nam adhuc paruæ nimiam curam requirunt. Auraſq; tulerunt: ferre auras proprie eſt aſſueſcere aeris uarietati: quæ obeſt rebus teneris. Ipſa ſatis tellus: hoc dicit aratū oliuetū & oleis prodeſt: & exinde frumenta gignuntur. Sufficit humorē: ſcilicet cum ſubminiſtrat arboribus. Grauidas cum uomere fruges: cū abundat. Nā hoc dicit ſubminiſtrat fruges: uomere ideſt per uomerem. Ennius: Effūdit uoces proprio cum pectore ſancto: ideſt proprio pectore. Nam cum uacat: Vrbanus tamen ſic accipit: Grauidas cum uomere: ideſt ſtatim poſt arationem. Hoc: hac re Nutritor autem pro nutriri poſuit imperatiui paſſiui futurum pro pſenti actiui. Et uires habuere ſu. quia tenera uirgulta ſolent religari ualidioribus fuſtibus: ſicut ſupra ait de uitibus. Viribus eniti quarum & contemnere uentos. Fœtu nemus omne graueſcat: fœtu utilitate. Nā oīs utilitas fœtus ē. Illuc āt tēdit laus iſta ſyluarum: ut & ꝓbet nō minorum eē ſi & poma & oliuæ ſi ne cultura præbeant̄: & creſcat uituperatio uitiū: in quas tantus īpeditur labor. Auiaria: ſecreta nemora quæ aues frequētant. Baccas āt ſanguineas accipimus poma ſilueſtria. Tōdēt̄ ci. uirgulta a Cytho īſula ubi abundāt noīata. Aut illæ. ſ. ſalices & geneſtæ. Multi tamē & tiliæ legunt ut tria dixerit. ſ. ſalices: tilias & geneſtas. Auiaria

AN. M. Iuppiter: aer pluuia qua nimia marceſcunt uuæ. Contra: econtra. Nō ulla: ideſt nulla: nec aliquo pacto legendum eſt nō nulla ideſt aliqua: nā ipſemet Poeta dicit oleas ubi excreuerunt non expectare falcem nec ligones: nam ſatis humoris recipiunt uel quum uinea effoditur uel cum aratur ager ad ſegetes: non ergo Vir. id quod nunc ait de primis annis intelligit ſed ubi excreuerint: ut dixi: nam in primis annis adhibēda eſt cura. Vnde Cato ca. xliiii. ſic ait: Si uoles uinea cito creſcat: & olea quam ſeueris ſemel in menſe ſarito ſulcos: & circū capita oleagina quot menſibus donec trimæ erunt fodere oportet: eodem modo cæteras arbores procurato: & capite quadrageſimoquarto ait. Oliuetum diebus quindecim ante equinoctiū uernum incipito putare ex eo die dies quadraginta quinq; recte putabis &c. Colu. libro tertio ca. xvii. inquit. Si ī olea unus ramus aliquanto cæteris lætior eſt: niſi eum reſcideris arbor tota fiet retorrida: & Plini. li. xvii. ca. xvii. ſcribit: ꝙ ſiquis quærat quod tempus oleæ ſerendæ ſit: agro ſicco per ſemētem: agro læto per uer. Oliuetum diebus quidecim ante æquinoctium uernū incipito putare ex eo die dies quadraginta recte putabis Stirpes leues facito circum oleas autumno ablaqueato: & ſtercus adiicito radices ſi ſurſum abibunt craſſiores fient & in eo radices uires oleæ abibunt. Vetus oliuetum ab æquinoctio uerno intra uergiliarum exortum interradi alternis annis melius inuentum: circūfodi autem omnibus annis a ſolſtitio duum cubitorum ſcrobe pedali altitudine: ſtercorari tertio anno. His igitur patet etiā ubi excreuerint oliuas requirere aliquam culturam. Poeta tamen nec falce nec raſtris ubi excreuerint īdigere ait: quod abſurdū non eſt uidi. n. oliueta oīno pene neglecta nihilominus baccis referta. Expectant: anno quoq; uidelicet ſicut uites. Tenaces: ſuperius ait Et duros iactare bidentes. Dente unco: ligone uel raſtris. Cum uomere: ordo eſt: & quum tellus recludit̄ uomere ſufficit. i. ſubminſtrat fruges grauidas. Hoc: hac re. Nutritor: nutrit̄ & nutricatur pro nutrit & nutricat olim dixere: ut probat Nonius. Poma quoq; oſtendit pomaria fieri debere cum nulla fere cura indigeant. Vires ſuas: dum enim tenellæ ſunt arbores ſudibus ligari ſolent. Interea: dum noſtra ope nō indiget. Nec mīus: ꝗ ſi noſtra ope indigeret: ea quæ frueret̄. Omne nemus fœtu graueſcit: omnis amœna ſylua producit: ut caſtaneas corylos nuces mala ceraſia & huiuſmodi. Inculta auiaria: incultæ ſyluæ auium ſtationes. Sanguineis baccis: ut arbutis cornis ſorbis & ſimilibus. Tondentur: metuntur pro animalibus. De cytiſo āt frutice latius uideto in Tityro Plini. ꝑterea li. xiii. ait ꝙ nec aliud minoris īpēdiiē. Tædas: faces: nā Tæda arbor eſt re Tæda

ſinā ferēs flāmis ac lumine ſacroꝝ ēt grata. Pli.li.xvi. paſcuntur a tædis.ſ.pp reſinā. Dubitant:cū nulla fere cura ſit opus. Serere:uidelicet quæ ī nemorī & auiariis ſine aliqua cura fœtus ꝑducūt:itē ſerere cytiſum & tædas cū ſine labore ſine cura ſine ipēdio multū cōmodi aſferat. Maiora:maioris cōmodi:de qbus iā dixit:& ſic
Geni/ſta ait iā minora quoq; hominibus ī multis prodeſſe. Illæ:ſalices & geniſtæ. Papula melli:geniſta.n.ut Pli.inqt li.xxiiii.c.xxxiii. flores habet apibus gratiſſimos:& ī Tityro poeta dixit Hiblæis apibus florē depaſta ſalicti.
Vuui/dum CHRI. Vuis:Vua dicitur quaſi uuida. Differt āt uuidū ab humido. Vuidū.n. internū habet humorem ut poma:Humidū uero externū:ut dicimus tabulā humidā. Auras tulerūt:paſſæ ſunt aerē.ſ.& frigus & calo/
Humi dum rē ita ut iam aſſueuerint. Sanguineis baccis:Nā fructices quidā ſunt quas uirgas ſanguineas nuncupāt. Tōdenť cythiſi:nā ut diximus ſexies aut ad minus q̄ter in anno metunt cythiſum. Paſcunť:ægyptii ignem aīal putauere:& tā diu uiuere q̄ diu illi alimētū ſuppetit. Et dubitāt:optima interrogatio:& q̄ magnā habet effi/catiam cū re iā ita exaggerata iferť & aliter q̄ uolumus aduerſarius reſpōdere non pōt. Quid maiora ſe.ſen/tentia ſi tanta utilitas ē in minoribus rebus ut ſunt ſalices & geniſtæ q̄ta erit in maioribus. Cytorum:refert Strabo ī Paphlagonia eſſe citoꝝ quod olim ſynopenſū emporiū fuerit:& ut ait Ephorus dictum ē a Cytoro
Buxuſ Phryxi filio. Ait idem Stra. in amaſtriana regiōe plurimā atq; optimā buxū naſci ꝑſert:m circa Cytoꝝ. Buxus autem arbor eſt in opere topiario ſummopere commendata. Dicitur aūt opus topiarium.i.locale quotiēs ar/bor ſuis radicibus adherens ac uiua in ſuis ſedibus manēs humano artificio in uarias formas flectitur:ut aut hominis:aut draconis:tria eius ſunt genera:Gallica amplitudine procerior. Oleaſtrum in omni uſu damna tum:nam grauem ꝑſert odorem. Tertium genus noſtrate eſt. Buxus pyrenæis ac cytoriis montibus plurima eſt. In berecynthio tractu cariſſima græce πυξοσ dicitur. Vnde & Pyxides appellant uaſa quæ ex buxo fiant. Iuuenalis Condita pyxide lyde. Nos autem qui boxon etruſce appellemus:illa boxola dicimus.

Et iuuat undantem buxo ſpectare cytorum
Naritiæq; picis lucos:iuuat arua uidere
Non raſtris hominū non ulli obnoxia curæ
Ipſæ caucaſio ſteriles in uertice ſyluæ.
Quas animoſi euri aſſidue frāgūtq; ferūtq;.
Dant alios aliæ fœtus:dant utile lignum.
Nauigiis pinus:domibus cedrūq; cupreſſoſq;.
Hic radios triuere rotis: hic tīpana plauſtris
Agricolæ: & pandas ratibus poſuere carinas.
Viminibus ſalices fœcundæ:frondibus ulmi

SER. Vndantē buxo ſpectare cytoꝝ: Montē Macedoniæ in quo abundat buxus q̄ mota uento æſtus imitatur undaꝝ. Naritiæq; picis: a loco in quo abū dant picæ. Nonnulli obnoxia curæ: Non debitricia
Caucaſus nihil labori noſtro debētia. Ipſæ caucaſio:Caucaſus mons eſt Scythiæ poſitus hic pro quibuſlibet aſperrimis montibus. Steriles āt dicit comparatiōe pomiferaꝝ arboꝝ. Hinc:de ſyluis.ſ. Nā de cupreſſo aut de cedro nullus unq̄ efficit rotas aut radios. Triuerē:tornauere compoſuere de torno. Tympana:tecta uehiculoꝝ. Pandas:curuas. Viminibus ſalices fœcūdæ: legitur & fœcundæ frondibus ulmi.
AN.M. Et iuuat:oſtendit poeta oblectationē ꝑbere ſilueſtria loca q̄to magis igitur cultura narrat inde ſilueſtrium arboꝝ cōmoda quibus quidem fruunť homīes. Cytorum:is mons ē ī Paphlagonia teſte Pli.li.vi.c.ii. Et Stra.li.xii.ſcribit. Cytorū urbē fuiſſe ipſius Paphlagoniæ Aſiæ prouīciæ:a Cytoro Phrixi filio adens ꝙ in Amaſtriano agro plurima atq; optima:Buxus naſcitur:ꝑſerti circa Cytoꝝ. Buxo:buxi materies honorata ē:eſt.n.lenis & ſolida & quadā duricia ac pallore cōmendabilis. Buxus pireneis ac cytoro montibus plurima ac berecintho tractu Pli.li.xvi.c.xxix. Naritiæq;: naritia ithacæ tellus optatiſſima & ipſa olim Vlyxis patria ut ſcribit Dionyſi. Ithaca āt īſula ē in mari Ionio: ut Mela ſcribit. Picis:picea mōtes amat atq; frigora:feralis arbor & funebri indicio ad fores poſita hæc plu/rimā reſinā fundit interueniente candida gemma tā ſimili turi ut mixta uiſui diſcerni nō q̄at & inde fraus ſæ piſſime Aſiæ Plini.li.xvi.c.xv. Caucaſio uertice:De caucaſo uide æglogā.vi. Eius āt uertices hyeme ſunt inac
cedruſ ceſſibiles ut Stra.ait li.xi. Cedroſq;:Mauris plurima arbor cedri & mēſaꝝ inſania:ſunt āt cupreſſo fœminæ etiānum ſilueſtri ſimiles folio:odore caudice ut Plini.li.xiii.c.xvii.ſcribit. Theophraſtus uero li.iii. edocet ꝙ cedrus eſt iunipero non abſimilis:ſed folio maxime diſtat:eius materies putredinē nullā ſentit frutex odoratus idē Pli.li. xvi.c.lv. ait ꝙ Cedrus ī Creta Aphrica Syria laudatiſſima ē & cedri oleo peruncta materies nec tineā nec cariē ſentit iunipero eodē uirtus q̄ cedro. Epheſiæq; dianæ tēpli tectū cōuenit eē e cedrinis trabibus. Val/uas ē e cupreſſo: & uticæ tēplū Apolinis cedrinas trabes habet. Radios corni:lignū nō alio pene q̄ ad radios rotaꝝ utile aut ſi qd cuneandū ſit ī ligno clauiſue ſigēdū ceu ferreis. Ilex itē & oleaſter ac olea q̄ cariē uetuſtatē q; nō ſentiūt. Pli.li.xvi.c.lvi. Tympana:dicunť a timpanizo:quod eſt extendo & uerbero: ſunt.n. uaſa ſemiſ/phærica:quæ ſemper bina ferunť:in quibus ab uno latere pellis extenditur:& uirgula percutiūtur:iis ī ſacris Cibeles utebanť:hic autem pro operimentis uehiculorum metaphoricos ponuntur. Plauſtris uehiculis:de
Pilen/tum quibus li.i.georgicorum hic autem pro pilentis ponuntur:erat enim pilentum contextum rotis quattuor:q bus matronæ olim utebantur Virgilius pilentis matres in mollibus. Et pādas ratibus poſuere carinas:larix in humore præcipua & alnus nigra non improbatur in aqua & fagus. Plinius libro decimoſexto capite.lvi.
Rates Ratibus:Rates:ut inquit Feſtus uocantur ligna colligata:quæ per aquam aguntur:quo uocabulo etiam in terdum naues ſignificantur. Pandas:curuas. Carinas:nautæ carinam uocant infimam trabem ubi nauis fū dať:quod quidem Ouidius quoque uidetur aſſerere:ait enim libro quarto de ponto: Dum mea puppis erat ualida fundata carina. Qui mecum uelles currere primus eras.
Nari/tiæ CHRI. Vndantem:nam mota uento ſylua:cuius uirgulta flexibilia ſunt æquor undas faciens imitať. Naritiæ:oppidū eſt in locride. Animoſi: uehementes : eſt autem epithetū de nomie græco ανεμοσ:enī uētus.

Sylux:loca arboribus conſita dicuntur.Sed quæ conſtant ex arboribus pomiferis & pomaria & uiridaria dicuntur.Syluarum uero aliæ ſunt glandiferæ quoniam ſuibus ac reliquis quadrupedibus glandes ſubminiſtrant. Aliæ ceduæ q̃ certo quodã tẽpore cæſæ aut edificiis uinearũq; pedamentis materiã p̃bẽt: aut ignem alunt. Cedros:de hac arbore dicemus in ſeptimo æneι.De cupreſſo uero dictũ ẽ. Viminibus ſalices: Salicis octo genera põit: Pli.Nã quædam in eam proceritatẽ exeunt ut perticas & pedamenta præbeant uitibus. Itẽ uimina corbibus & aliis uaſis extẽdendis.Vnde tertium ruris ſalici in extimatione dedit Cato. Salice

Et myrtus ualidis haſtilibus:& bona bello
Cornus:itureos taxi torquentur in arcus.
Nec tiliæ leues aut torno raſile buxum
Non formã accipiũt:ferroq; cauantur acuto.
Necnon & torrẽtẽ undã leuis annatat alnus
Miſſa pado:necnon & apes examina condũt
Corticibuſq; cauis uitioſæq; ilicis aluo.
Quid memorãdũ æq; bacheia dona tulerũt:
Bacchus & ad culpã cauſas dedit:ille furentis
Centauros leto domuit rhetumq; pholumq;:
Et magno hylæum lapithis cratere minantẽ.
O fortunatos nimium ſua ſi bona norint
Agricolas:q̃bus ipſa ꝓcul diſcordibus armis

SER. Et myrtus ualidis haſtilibus:alibi Et paſtoralẽ p̃fixa cuſpide myrtũ. Et bona bello cornus:apta eſt.n.ẽt cornus haſtilibus. Ityreos taxi torquẽtur ĩ arcus:hoc eſt in ſimilitudinẽ arcuũ ityreoꝝ.Ityreos ãt dicit parthicos. Nec tiliæ leues:ordo ẽ nec nõ hoc ẽ etiã. Miſſa pado:ſpecies eſt pro genere. Vitioſæq; ilicis aluo: Carioſe uult ãt probare ẽt putres arbores habere aliquã utilitatem.Sane hic pro alueo per ſyneresim aluo dicit. Quid memorãdũ æque.i.qd ſimiliter laudandũ. Tulerũt dona liberi:ſicut ſyluæ multa ſponte procreãtes. Alii & quæ legunt ut ſit ſenſus: quid dicẽdũ q̃ tulerunt.i.attulerunt ipſa ẽt dona baccheia ut hoc dicat paꝝ ẽ q uites tantũ laborẽ reqrũt etiã munera eaꝝ cauſas p̃ſtant furoris. Ille furentis Centauros:At q in æneide ait:Mars perdere gentem Immanẽ lapytũ ualuit.Sed hoc ſoluit Horati.dicens Nec ſe melius cũ marte confũdet p̃lia thyõcus. Nã re uera licet iratã cauſas Mars habuerit Lapytæ tamẽ & centauri ĩ furorẽ ſunt ebrietate cõpulſi. Deinde hoc loco centauros ait in furorẽ actos a libero non lapytas. Magno hyleũ lapytis cratere minantẽ: bonũ ſchema ita.n.pinguntur quaſi poculis bella tractantes. O fortunatos nimiũ ſua ſi bona norĩt Agricolas:Nõ eſt abruptus tranſitus ad laudẽ uitæ ruſticanæ:ſed ad ſuperiora ptinet poſt uituperationẽ qppe uini.Iſta quaſi conſolatio ẽ per quã oſtenditur quãtas uoluptates ruſticis natura p̃ſtiterit.Quod ãt ait fortunatos nimium non ad fortunam:ſed ad fortunæ pertinet quantitatẽ.Nam hoc dicit quantum in ſe eſt maximas eis natura præſtitit uoluptates:quas ſi non noſcent eſſent non fortunati:ſicut nunc ſunt.Sed nimium fortunati. Procul diſcordibus armis:ideſt longe a ciuitatibus plenis iurgio:& rapinis.

AN.M. Itureos arcus:id nomẽ ſine h ſcribendum ẽ.Probus ãt ait itureos nationẽ eẽ ſcythaꝝ Stra.uero li.xvii.ſcribit Montanã regionẽ iturei & Arabes habent malefici oẽs Pli.li.v.c.xxiiii. in parte ſiriæ q̃ Cœle dicit ſcribit eſſe itureoꝝ gentẽ.Ab illis igitur populis itureos arcus poetã dixiſſe intelligendũ cenſeo. Tiliæ:de Tilia uideto li.i.geor. Raſile:raſiles calati dicuntur q̃ſi raſi nihil extantis aut redundantis plenitudinis. Virgili. tamen hoc loco ait raxile buxũ quaſi raſibile. Corticibus:ſuberis &c. Quid memorandũ:quid ultra dicendum de ſyluis & arboribus. Aeque:eodẽ modo ſicut exaia & alia cõmoda iã enumerata:uel qd memorandum æque qd ſimiliter laudandũ. Tulerunt ar.ipſæ in ſyluis:namq; ſilueſtres uites & uuæ in eis ſunt. Baccheia dona uites & uuas:Bacchus & ad ſuperius uites quibus nunq̃ ſatis operæ eſt damnaſſe quodãmõ uiſus eſt nunc uero eaꝝ fructus quibus qdẽ furor hominibus ingruit.Vel potius nos hortatur facta ecbaſi.i.ex curſu enumerando ſyluaꝝ cõmoda:ut uites non relinquamus:q̃q̃ multo labore indigeãt:cũ pro eaꝝ fructu potiẽdo cẽtauri ẽt mori nõ dubitarint. Ad culpã:ad ſcelus eius.n.odore ducti dolium pholo rapere uoluerunt. Raſile

Centauros:iſtoria ẽ ut Diodo.li.v.edocuit Pholus centaurus quũ domi Herculẽ ſuſcepiſſet deſoſſum antea uini doliũ extulit:ueꝝ eius odor ingens ad propinquos Centauros delatus ebrios reddidit.una igit̃ Pholi domũ magno igreſſi tumultu ad rapinã uerſi ſunt.Pholus itaq; timens quũ ſe abſcondiſſet ſolus Hercules illis obſtitit q ſupior multis eoꝝ pemptis reliquos in fugã uertit.Veꝝ Pholus ut cognatos ſepeliret ſagitta a quodã euulſa ſeipſum uulnerauit:quo uulnere cũ curari nequiret obiit:& ab Hercule magnifice ſepultus mõti nomẽ dedit. Centauros:Centao ſtimulo nobis eſt inde Centauri ut puto.Nã ut ſcribit Strabo libro nono de Theſſalia cẽtauroꝝ natio dura ſane agreſtiſq; erat quos Home.a perithoo fuiſſe expulſos a Pelio mõte ſcribit q filius Iſionis,lapithaꝝ regis erat.Lapithis Lapithæ Theſſaliæ po.q in pindo & Othri montibus habuere ſedes ut Plini.libro quarto ca.ix.edocet.Eſt autem lapithæ non laphitæ dicundũ.Græci enim per th non p ph ſcribere ſoliti. O fortunatos agricolas:Tulius in Catone maiore Catonem ipſum illa dicere introducit: uenio nunc ad uoluptates agricolaꝝ quibus ego incredibiliter delector q̃ nec ulla impediuntur ſenectute:& mihi ad ſapientis uitam uidentur accedere habent enim rõnẽ cũ terra:q̃ nunq̃ recuſat iperiũ:nec unq̃ ſine uſura reddit quod accepit:ſed alias minore plerunq; maiore cũ fœnore. Et Seneca epiſtola prima libro tertiodecimo de Scipiõe maiore inquit.Abluebat corpus laboribus ruſticis feſſum exercebat.n.ope ſe terrãq;: ut mos fuit priſcis ipſe ſubigebat.Horatius quoq; ſecũda ode carminis Epodon ruſticæ uitæ laudes & cõmoda enumerat uti & Maro ampliſſime. O fortuna.o nũc iteriectio ẽ admirantis:de qua latius in Tityro. Sua ſi bõa norint:Enumeratis ſyluaꝝ commodis quibus agricolæ frui poſſunt & alii:nunc multo plura cõmemorat. Pholus Cẽtaurus

CHRI. Itureos:Iturei populi ſunt:de qbus ita ait Stra.Eius initiũ eſt Laodicea:q̃ apud Libanũ ẽ Mõtanã regionẽ Iturei & Arabes habent:idẽ auctor in confinibus Picentinoꝝ:q italiæ populi ſunt:iturũ põit oppidũ Ituræi Iturũ

Iſpello uicinum. Quid memorandum æque: Artificioſe concludit uituperationē uini cū maiori cultura īdigeat & pp illud uirgulta colanť: ac deniq; homines furioſos redat. Lapyta ſecundū Iſidoꝝ Apollinis filia ſuit a qua Lapytæ populi noiati ſunt: hi ī Theſſalia ſunt centauri teſte Pli. ex equo pugnare inuenerunt. Vehi aūt equo inuenit Bellerofontes. O fortunatos: cū iā multos ī agricultura labores eē oſtēderit ita libꝝ concludit ut nihilominus ſint perferendi labores quādo inde ſummū bonū conſequimur pp aīoꝝ: qeté quā ibi īuenimus: cū ab ea ambitio atq; auaritia quibus maxime p̄mitur uita ciuilis: & unde & ciuilia & externa excudun tur bella omnino remota ſint. Procul diſcordibus armis: a quibus extremæ proueniunt calamitates.

Lapyta

Fundit humo facilē uictum iuſtiſſima tellus:
Si non ingētem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis uomit ædibus undā:
Nec uarios inhiant pulchra teſtudine poſtes:
Illuſaſq; auro ueſtes ephyreiaq; æra:
Alba nec aſſyrio fucatur lana ueneno:
Nec caſia liquidi corrumpitur uſus oliui:
At ſecura quies: & neſcia fallere uita
Diues opum uariarum: & latis ocia fundis

SER. Iuſtiſſima tellus: proprie: nā ſi iuſtus ē q qđ accipit reddit: terra utiq; iuſtiſſima ē: quæ maiore fœnore accepta reſtituit. Si nō ingētē foribus do. alta ſuper. Mane ſalutātū to. uo. ædi. un. ut ēt ī laudē fecit italiæ: nō ſolū uitā laudat ruſticā: ſed etiam contrariam ideſt urbanā uitupat. Nā iſta q̄ de urbibus dicit opinabilia ſunt bona: non ēt uera. ut ruſtica ſunt. Multū. n. ītereſt inter ueꝝ & opinatū malū ſeu bonū. Vnde Iuuena. Pauci dignoſcere poſſunt uerba bona. Inhiāt: habere deſiderant & dicimus ihio illā rem. Pulchra teſtudine. i. īdica unde poſtes ornanť uel lectuli. Luca. Foribus teſtudinis indæ: Terga ſedent fuluo maculas diſtinctā ſmaragdo. Illuſaſq; auro ueſtes. i. ī quibus artifex ludēs auro aliqua depingit. Male āt qdā incluſas legunt. Ephyræaq; æra corinthia: quæ laudat ēt Cice. Nā ephyre eſt corīthus. Alba nec aſſi. fu. la. ue. Aſſyrii populi ſunt adiacentes Siriæ apud quos primū uſus inuentus eſt purpuræ. Veneno: colore. Nec caſia liquidi corrūpitur uſus oliui: Caſia herba eſt qua fit unguētū. Mire autem ait uſus oliui corrumpiť. Nam oleū generalem uſum habet quod cum in unguentum fuerit corruptum uni rei tantum eſſe aptum incipit. Neſcia fallere uita: Aut quia innocentes ſunt: aut quia immobilis eſt ſtatus uitæ eorum: Vrbanorum. n. fortuna: aut inſidiis: aut p̄ſcriptione uariatur. Latis ocia fundis: Fundus dicitur ab eo ꝙ rerum omnium ſit fundamētū.

aſſyrii

Fūdus

AN. M. Facilem uictum: facilem cibum: habent. n. in agro parata omnia ad uictum neceſſaria. Mane ſalutantum: prima ſecundaq; hora potentes amicos ſalutabant quod Martialis libro quarto optime docet ibi uidelicet prima ſalutantes atq; altera continet hora Exercet raucos tertia cauſidicos. Inhiant: concupiſcunt. Varios: ornatos uti ſolebat in ſuperbis domibus apparere. Poſtes: a poſt dici uidenť: ꝙ poſt fores ſtant Priſcianus auctor. Teſtudine: ideſt teſtudineis laminis quibus etiam lectos & repoſitoria ueſtiebant: Lucanus foribus teſtudinis inde ſcribit autem Plinius libro nono capite decimo ꝙ teſtudines tantæ magnitudinis indicum mare emittit: ut ſingularum ſuperficie habitabiles caſas integant atq; inter inſulas rubri p̄cipue maris iis nauigēt cymbis: Teſtudinumque putamina ſecare in laminas lectoſque & repoſitoria iis ueſtire. C. Atuilius Pollio inſtituit. Illuſas: depictas. Ephyreiaq; æra: Ephyra ante poſtea Corinthus appellata eſt. Colonia colli applicata in iſthmo ſcilicet uideto Plinium libro quarto capi. quinto ubi de Peloponneſo loquitur. De Corintho etiam Strabo libro octauo plurima ſcribit inter quæ ꝙ ciuitas ipſa Corinthiorum ampliſſima uſque fuit & opulentiſſima: ſeu uiros innumerabiles ad ciuile regimen peritiſſimos: ſiue eximias opificum artes animo uertis erantq; in ea plurima opera ære elaborata. Ephyreia: ſunt qui dicant ī cauſa metri interpoſitum: ſed cum epyreios a græcis dicatur ſoluit ei diphthongum: ut etiam ibi Priameia uirgo. Aſſirio: perſiæ iuncta eſt Aſſiria: in qua Babilon eſt: ut Strabo libro decimoſexto. ſcribit. Veneno colore: itelligit autem purpureum liquorem in Tiro urbe Phœniciæ optimum: Phœnicia enim pars eſt Siriæ ut ſcribit Ptolæmeus libro quito & Plinius libro quinto capi. decimotertio. Fucatur: tingitur coloratur: Phicos. n. græce latine color dicitur. Caſia: de hac uideto in Alexi. Ocia: uoluptates. Fundis: ager quod uidebatur pecudum ac pecuniæ eſſe fundamentum fundus eſt dictus aut ꝙ fundat quotannis multa Varro auctor.

Poſtes

Teſtudines

Ephyra

Corinthus

Aſſyria

Phœnicia

CHRI. Iuſtiſſima: urbani q̄ſtus periculis laboribuſq; pleni ſunt. Nam impiger extremos currit mercator ad indos p mare pauperiē fugiens p ſaxa p ignes: & ſæpe aut naufragiis aut iacturis merces peunt aut uileſcūt q̄ cari emptæ fuerant. Tellus autem ſine ullo periculo ſemē acceptum cum maximo fœnore reddit. Inhiāt: Hiare eſt os aperire: Sed quia qui aliqui admirantur aut uehementer cupiunt hiantes ideſt aperto ore id ſpectant. Inhiare concupiſcere dicimus. Teſtudine: Tetudines tantæ magnitudinis in indico mari ſunt ut ſinguloꝝ ſuperficie habitabiles caſas integant. Atq; inter inſulas p̄ſertim rubri maris his nauigant cymbis: cum libertate ſpirandi in ſummo enatent ita deſiccantur dorſa ut mergi nequeant. Vnde facile capiuntur. Trogloditæ corrigeras habent ut in lyra adnexis cornibus latis ſed mollibus quoꝝ in natando remigio ſe adiuuant. Chenelophagi populi ſunt qui illis ueſcuntur. Trogloditæ autem ad quos adnatant ut ſacras adorant. Teſtudinum putamina in laminas ſeccare: lectoſq; & repoſitoria illis ueſtire Carbilius Polio īſtituit. Deinde lignarii fabri ex uarietate colorum q in lignis ſunt teſtudineum illud opus imitari cœperūt. Ephireia: Corinthia Corinthius a Corintho Siſiphi filio Prius Ephyra noiata fuit: Aiunt nōnulli. Euſebius autē ponit hæc uerba Ephyraq; nunc Corinthus uocatur a Siſypho condita ē anno mundi 3792. regnāte Pelope a quo eſt Pelopōneſus uocata & regnante Athenis Erichtheo Pandionis filio. Epyreia: ſoluitur diphtōgus ut ſtet uerſus: nā eſt ἐφύρειοσ græce. Dicebanť āt uaſa corinthia quoniā īcenſa Corintho fecit caſus ut ſimul liquæfactis auro argēto & ære ex admixtiōe illorū coloꝝ pulchrius appareret metallū. Aſſyrio: Tyrio: nā Tyros phœnicis

Hiare

Inhiaē

Teſtudines

eſt q̄ ē in Aſſyria. Veneno colo.eo quod ueſtē ita ꝑcurrat:ut uenenū corpus. Nā latini id uenenū uocāt quod
græci pharmacon Carent ergo luxurioſis delitiis. Secura.q.&.o.Quibus rebus nihil eſt in uita iocundius.

Speluncæ uiuiq; lacus & frigida tempe:
Mugituſq; boum molleſq; ſub arbore ſomni
Non abſunt: illic ſaltus ac luſtra ferarum
Et patiens operum paruoq; aſſueta iuuentus.
Sacra deū ſanctiq; patres:extrema per illos
Iuſticia excedens terris ueſtigia fecit.
Me uero primum dulces ante omnia muſæ
Quarum ſacra fero ingenti percullſus amore
Accipiant:cæliq; uias & ſydera monſtrent.

SER. Speluncæ uiuiq; lacus : idē bona naturalia
nō ſicut i urbibus labore q̄ſita.Vnde Iuue. Et ſpelun/
cas diſimiles ueris. Frigida tēpe : Tēpe ſunt proprie Tēpe
loca amœna Theſſaliæ abuſiue cuius uis loci amœni
tas. Molleſq; ſub arbore ſomni:μολακοιΔυπο ΔεΝ
ΔρεσιΝυπΝοι. Illic ſaltus & luſtra feraꝝ: ideſt uena/
tiones quæ penitus in urbibus nō ſunt.Bene āt luſtra
feraꝝ quia ſunt in urbibus luſtra meretricū. Paruo
q; aſſueta.i.nō ut urbana q̄ eſt ſegnis & prodiga. Sa/
cra deum ſanctiq; patres:duo dicit ſacra deoꝝ ſancta
apud illos ſunt ſancti etiam parentes. Extrema per
illos iuſtitia excedens terris ueſtigia fecit: Hoc & Ara
tus dicit iuſticiam primo in urbibus poſtea tantū in
agris fuiſſe:ubi eam inducit loquentē cur abſcedat e
terris. Me uero primū dulces ante omnia muſæ Accipiant:diu q̄ſitū eſt:utrꝝ philoſophiæ:an ruſticitatis ui/
ta eſſet fœlicior.Vnde nūc dicit primā eſſe philoſophiam:poſt ipſam ruſticā uitam.Suā aūt perſonā pro quo/
cunq; ponit ſicut paulo poſt. Rura mihi placeant:mihi pro cuilibet poſuit.Sic in primo.Non illa quiſq̄ me/
nocte per altum ire i.iii.Ne mihi tunc moles ſub diuo carpere ſomnos.Et hoc eſt ꝙ dicit Hora.in arte poeti/
ca:Hoc amet hoc ſpernat promiſſi carminis auctor. Quarum ſacra fero:poeta enim quaſi muſarum ſacer/
dos eſt. Cæliq; uias:Aut artes ut alibi:Inueni germana uiam.Aut certe circulos quibus ſydera continentur.

AN.M. Tempe:loca amœna a cæli tēperamento dicta ut libro primo th.iquit Lactantius. Sūt āt proprie Tēpe
loca i Theſſalia quiq; miliū paſſuum lōgitudine:& ferme ſex latitudine ultra uiſum hominis attollētibus ſe
dextra leuaq; leniter cōuexis iugis itus ſua luce uiridante allabit̄ peneus q inter oſſam & olympum nemoro
ſa cōualle defluit.Plini.libro quarto capi.nono. Frigida: ꝓp aquas & umbras ait. Molles:iucundi. Saltus
ſyluæ:quia dicit luſtra feraꝝ per quæ uenationes itelligit. Sacra deum ſanctiq; patres:figura ē ſyllepſis per
genera dicēdo.n.ſacra & patres ſancti ēt ſacra ſancta itelligimus.Sacrū autem uocat̄ qcquid deſtinatū eſt diis Sacꝝ
Macro.libro primo ſat. Iuſticia:uideto æglogā quarta. Me uero primū:præponit ruſticæ uitæ philoſophi
cā.Hinc illam optat ad quā ſi accedere non poſſit:ruſticā degere uitam exoptat.Eſt autem ordo.Vero ſed pri
mum ante omnia me dulces muſæ accipiant &c. Cæliq; uias: motus rationes curſus. Vltimi cæli motus ē:
ut dicunt aſtrologi ſuper duas axis extremitates:polum ſcilicet arcticum & antracticum:ab oriente per occi/
dentem in orientem iterum rediens:quem motum æquinoctialis circulus per medium diuidit:& etiam al/
ter inferiorum ſphæraꝝ motus per obliquum huic oppoſitus ſuper axes ſuos diſtantes a primis.xxiii.gra/
dus &.xxxiii.minutis:ſed primus omnes alias ſphæras ſecum impetu ſuo rapit intra diem & noctem circa
terram ſemel illis tamen contranitētibus hūc autem ſecundum motum diuidit per medium zodiacus ſub
quo quilibet ſeptem planetarum ſphæram habet propriam in qua proprio motu difertur contra cæli ulti/
mi motum. Defectus ſolis uarios:Quum in plenilunio luna fuerit in capite uel cauda draconis ſub puncto
directe oppoſito ſoli in firmamento tunc terra interponetur ſoli & lunæ:unde quum luna lumen non habe
at niſi ab ſole deficit a lumine.Eſtq; generalis eclipſis in omni terra ſi fuerit in capite uel cauda draconis dire/
cte particularis uero eclipſis ſi fuerit prope uel infra metas determinatas eclipſi ſemperq; i plenilunio uel cir/ Solis
ca cōtigit eclipſis Quum autem fuerit luna in capite uel cauda draconis uel prope metas ſupradictas & i con ecli
iunctione cum ſole:tunc lunæ corpus interponetur inter aſpectum noſtrum & corpus ſolare:unde obum/ pſis
brabit nobis claritatem ſolis:& ita ſol patietur eclipſim:non quia deficiat lumine:ſed deficit nobis propter i/
terpoſitionē lunæ iter aſpectū noſtrum & ſolem:Eclipo autem deficio ſignificat:inde eclipſis ideſt defectio.

CHRI. Viui lac:ad differentiam ſtagnorum:in quibus aquæ mortuæ dicuntur. Frigida:uoluptuoſa ꝓ
pter æſtiuam refrigidationem. Tempe:ſunt tempe amœna loca in Theſſalia circa ripas Penei fluminis ut de
mōſtrat Herodotus a quibus reliqua loca ruris amœna tempe denominantur.Tempe autem neutri generis
numeri pluralis & eſt græca decinatio ΤατεμπεαΚαιΤεμπη : ſic dicimus cete. Et paciēs operum:duo ſum/
mopere optanda & quod corpus facile labores toleret: & animus naturæ obediens paucis contentus ſit. Sa
cra deum ſanctiq; pa.Et religionē colunt:& ſenectutem uenerantur.Quæ duo maxima putanda ſunt. Me
uero primum:proponit uitam cōtemplatiuam quæ unica eſt deinde e uita actiua quæ multiplex uariaq; eſt
& circa plurima uerſatur:eligit uitam ruſticanam tāquā omnium reliquarum quietiſſimam. Quarum ſa.
fero:Nam poetæ muſarum ſacerdotes. Cæli uias:Reuolutiones cæloꝝ qui omnes ſpacio uigitiquattuor
horarum ab oriente toti uertuntur. Sydera : ꝑter planetas reliquæ ſtellæ ſunt in octaua ſphæra:quæ q̄uis &
ipſæ cōtra ſuum cælum ferantur tamen propter ſummam motus tarditatem immobiles dicūtur. Planetæ
autem cum ſeptem ſint ſinguli ſingulis ſphæris:& ipſi contra cælum feruntur: diſparili tamē motu. Satur/
nus enim trigita annis ſpacium duodecim ſignorum peragit.Iuppiter.xii.Mars duobus. Venus i ſingulis ſi/
gnis uigenos ac nouenos dies moratur.Mecurius in quolibet ſigno conſumit dies uigintiocto : ac horas ſex/
decim. Sol triginta Luna duobus diebus & tribus horis & eſſe moratur in quolibet ſigno. Hic curſum zo
diaci perficit.xx.ac viii.diebus.Stellæ uero q̄ in.viii.ſphæra ſunt propter illius imenſam amplitudinē ſingu/
los gradus cæli cētēis annis trāſeūt. Quapp cū cælū i trecētos ac.lxvi. gradus diuidatur nō ante trigita ac ſex

milia annorum totum ipſum ambiūt.Hæc āt de quibus nunc quærit explicabunt̃ in primo libro æneidos.

Defectus ſolis uarios lunæq; labores
Vnde tremor terris:q̃ ui maria alta tumeſcāt
Obiicibus ruptis: rurſuſq; in ſe ipſa reſidant.
Quid tātū oceano properēt ſe tinguere ſoles
Hiberni:uel q̃ tardis mora noctibus obſtet.
Sin has ne poſſim naturæ accedere partes
Frigidus obſtiterit circum præcordia ſāguis:
Rura mihi & rigui placeāt i uallibus amnes:
Flumia amem ſyluaſq; inglorius: o ubi cāpi

SER. Defectus ſolis uarios: At qui uno modo tantum ſol nobis deficere uidetur ſcilicet cum prima luna
e regione eius obſtiterit radiis:& eos nobis fecerit non uideri. Vnde uarios accipimus defectus: non quia ua-
riatiōe cōtingūt. Nā ratio una eſt ut diximus ſed quia uel uariis tēporibus fiunt uel uariæ. Nā interdum duo
bus:interdū quattuor:interdū pluribus deficit. Lunæq; labores:uel errores quia non recta incedit: uel defe-
ctus qui cōtingūt lunæ quotiens terræ altitudo interueniens radiis ſolis eam illuminari nō patit̃ a quibus di-
citur lumen accipere. Vnde tremor terris: uariæ ſūt
opiniones:nā alii dicunt uētū eſſe i cōcauis terræ qui
motus etiam terrā mouet:Salu.Venti per caua terræ
citati.Luca.Querentē erumpere uentū credidit. Alii
aquā dicūt genitalem ſub terris moueri & eas ſimul
cōcutere:ut uaſa aquæ:ut dicit Lucre.Alii σφογγοε
iΔi terram uolunt:cuius plerunq; latentes ruinæ ſu-
perpoſita uniuerſa concutiūt. Qua ui maria alta tu-
me.Obiicibus ruptis: Alii ſic accipiunt ꝙ ruptis obici
bus.i.calpe & Atlante montibus Hiſpaniæ & mauri
taniæ oceanus eruperit.Et iſta fecerit maria ꝙ nō pro
cedit.Si.n.hoc eſſet nō diceret tumeſcant ſed tumue-
rūt cum eruperūt oceani maria.Vnde æſtuaria occa-
ni accipimus qui per hiſpanias & gallias īfinitū erum
pit cōtempta lege ripaꝝ ad quas rurſus recurrit.Cuius rei opinionis.Lucanus in primo commemorat dicēs:
Vētus ab extremo pelagus ſic axe uolutet Deſtituatq; ferens:an ſydere mota ſecundo Tethyos unda uagæ lu
naribus æſtuat oris.Flāmiger an titā ut alentes auriat undas:Erigat oceanū fluctuſq; ad ſydera tollit. Quid:
ob quam cauſam. Oceano properēt ſe tinguere ſoles Hiberni:circulorum hoc efficit ratio ut etiam i æneide
diximus. Tardis autem noctibus.i.æſtiuis noctibus tarde uenientibus. Sin has ne poſſim:ideſt partes phy-
ſicæ philoſophiæ ex qua ſunt illa quæ dixit. Frigidus obſtiterit:ſecundum phyſicos dicit qui dicunt ſtultos
homines frigidioris eſſe ſanguinis prudentes uero calidi.Vnde & ſenes in quibus friget:& pueri quibus: nec
dum calet minus ſapiunt. Inglorius:comparatione ſcilicet philoſophiæ ſic in æneі.Et mutas agitare inglori
us artes non ꝙ nulla gloria medicina eſſet:ſed ꝙ minor q̃ diuinitatis & augurandi quæ ei obtulerat Apollo
munera:ut Augurium citharamque dabat celereſque ſagittas.

AN.M. Defectus ſolis ua.Vario.n.mō ſol eclipſat̃ quod cōtigit pp diuerſitatē reſpectus in diuerſis climati
bus. Lunæq; la.i.defectus.Iuuena.ſat.vi.de mulieribus Vna laborāti poterit ſuccurrere lunæ. Vnde tre.ter.
Babyloniorꝝ placita motus terræ hiatuſq; & cætera oia ui ſyderꝝ exiſtimāt fieri uētos i cauſa eſſe non dubiū
reor iquit Pli.li.ii.c.lxxxi.Neque.n.unq̃ intermiſcunt terræ niſi ſopito mari cæloque adeo tranquillo ut uola-
tus auiū nō pendeant ſubtracto oi ſpiritu q uehit nec unq̃ niſi poſt uētos cōditos.ſ.i uenas & cauernas eius oc
culto afflatu:neq; aliud ē i terra tremor q̃ in nube tonitruū nec hiatus aliud q̃ cū fulmē erūpit incluſo ſpiritu
luctante:& ad libertatē exire nitēte. Qua ui ma.al.t.Oceanus Soli.teſte quē græci ſic noīant a celeritate ab oc
caſu ſolis irrūpēs leuo latere Europā radit Aphricā dextro ſciſſiſq; Calpe & Abyla mōtibus quos dicūt colū-
nas Herculis iter Mauros funditur & Hiſpaniā.Et Pli.li.ii.inqt.Sed æſtus maris accedere & reciprocare ma-
xime mirꝝ ē pluribus qbus modis accidit.Verꝝ cā ir. ſole lunaq;.Id āt Macro.ēt li.i.de ſom.ſentit ait.n. Oceāus
quoq; i incremēto ſuo hunc numerꝝ tenet:nā primo naſcentis lunæ die fit copioſior ſolito minuit̃ pauliſper
ſecūdo:minorēq; uidet cū tertius q̃ ſecūdus & ita decreſcendo ad diē ſeptimū peruenit. Rurſus octauus dies
manet ſeptio par:& nonus fit ſimilis ſexto decius qnto & undecimus fit.iiii.par.iii.quoq;.xii.&.xiii.fit ſimi-
Occea- lis.ii.xiiii.primo Soli.itē aut dubitat̃ ēt nunc qbus ex cāis itumeſcat Oceanus:nec i obſcuro ē plura pro inge
nus niis differētiū potiuſq̃ pro ueritatis fide expſſa. Quid tantū ocea.Dierꝝ & noctiū inæqualitatis cā obliquitas
Dierꝝ ē ſigniferi teſte Pli.li.ii.cū pars æqua mūdi ſup ſubterq; terras oībus fiat momētis:ſed q̃ recta i exortu ſuo cō
ac no- ſurgūt ſigna lōgiore tractu tenēt lucē q̃ uero obliqua ocyori tranſeūt ſpacio.Alii ſic in oībus circulis q ſūt ab
ctium æquinoctiali uſq; ad tropicū cācri & i ipſo tropico cācri maior ē arcus diei q̃ noctis.i.arcus ſup orizōtē q̃ ſub ho
inæq̃- rizonte.Vnde toto tpe quo ſol mouet̃ a pricipio arietis per cancrꝝ uſq; ad finē uirginis creſcūt dies ſupra no-
litas ctes & tāto plus q̃to magis accedit ſol ad cācrꝝ & tāto minus q̃to magis recedit.E cōuerſo āt de diebus & no-
ctibus dū ſol ē i ſignis auſtralibus:i oībus aliis circulis quos ſol deſcribit iter equinoctialē & tropicū capricorni
maior ē circulus ſub horizōte & mior ſupra:unde arcus diei ē minor q̃ arcus noctis:& ſecūdū pportionē ar-
cuū decreſcunt dies ſupra noctes & q̃to circuli ſunt propinqores tropico hyemali tāto magis decreſcūt dies.
Partes Tardis no.tarde uenientibus itelligit.n.p id dies æſtiuos q lōgi ſunt. Naturæ ptes.i.naturalē philoſophiā.
philo- Sūt.n.philoſophiæ tres ptes:Moralis:Naturalis:& Rōnalis.Moralis ē q̃ docet morꝝ climatā pfectionē. Natu
ſo- ralis q̃ de diuinis corporibus diſputat.Rōalis uero quū de icorporeis ſermo ē quē mēs ſola cōplectit̃.Macro.
phiæ ait li.ii.de ſom.Cū itaq; Maro cæli uias:& ſydera ſolis & lunæ defectus terrarꝝ tremorē & Oceāi æſtuaria die
rū & noctiū lōgitudinē & breuitatē cōplectit̃ phyſicæ ſecreta cōmemorat:ē āt philoſophia ut ſcibit Alcino-
Sapia us affectio ſapiētiæ q̃ ſoluit ac reducit ad itelligibilia:cōuertitq; nos ad ea q̃ ſunt ſecūdū uarietatē.Sapiētia aūt
ē ſcia hūanarꝝ diuinarūq; rerꝝ cognitio. Frigidus ſan.Empedoclis ſentētia loquit̃ is.n.ut ſcribit Cice.li.i. Tu
ſcula.Aimū eſſe cēſebat cordi diffuſū ſanguinē.Calidus āt ſanguis maiorē uirtutē habet q̃ frigidus unde &
oēs dextræ ptes ualidiores ſunt & debiliores ſiniſtræ:qa has regit calor iecoris q ē cōcretus ſāguis hic caloris

domicilium. Illæ uero cōtagiōe frigidi lienis hebetant: lege Mac.li.vii.& Pli.li.xi.ca.xlvi.ſcribit ꝙ cordi ieſt pci puus calor ꝗꝗ ibi mēs hitat. Tul.ēt i li.de.n.d.ait ꝙ oē qd ē calidū & igneū cief & alitur motu ſuo qd āt alitur & creſcit motu quodā uertif certo & æqbili:q ꝗdiu remanet i nobis tādiu ſēſus & uita remanēt: refrigerato āt & extīcto calore occidimus ipſi & extiguimur. Præcordia: exta homini ab iferiore uiſcerꝫ pte ſeparāt mēbra/nis quæ præcordia appellant: cordi prætenduntur Plinius libro.xi. O ubi campi: optandi aduerbium.

CHRI. Frigidus ſanguis: ex frigido ſanguine craſſiores hebetioreſq; ſpiritus efficiuntur. Ex huiuſcemodi autem ſpiritibus ingenium hebes tardumq; redditur ergo frigidus ſanguis tardum ingenium denotat.

Sperchiuſq; & uirginibus bacchata lacenis
Taygeta. o qui me gelidis in uallibus hæmi
Siſtat: & ingenti ramorum protegat umbra.
Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas:
Atq; metus omnis & inexorabile fatum
Subiecit pedibus: ſtrepitūq; acherōtis auari.
Fortunatus: & ille: deos qui nouit agreſtes.
Panaq; ſyluanūq; ſenē nymphaſq; ſorores.
Illum non populi faſces non purpura regum

SER. Spchius: fluuius Theſſaliæ. Taygeta: mōs laconū Libero & Bacchis cōſecratus. Hæmi: montis theſſaliæ i quo ēt ſunt tēpe. Fœlix q potuit: repetitio eſt ſuperioris coloris. Nam hoc dicit & ruſtici fœlices ſunt: & q tribuūt operā philoſophiæ. Inexorabile fatum: Alibi Fortuna omnipotēs & ieluctabile fatum. Subiecit: calcauit. Fatū: ideſt ex fato uenietia. Ache rōtis auari: omnē mundū in mortē trahētis. Deos q nouit agreſtes: q abſtiet a ciuicis malis: & aut rura ha/bitat aut cum ſuis numinibus rura deſcripſit. Nymphaſq; ſorores: nō Panis ſorores: aut Siluani: ſed inter ſe ſorores: ut æterneos fratres iter ſe.ſ. Nō popu.faſces .i.honores: q a populo præſtātur. Proprie aūt locutus eſt: ut faſces populi: regum purpuram diceret.

AN.M. Sperchius: Theſſaliæ fluuius ut ſcribit Strabo li.nono. Solinus autem capi.decimo ſcribit: in Sper chio promontorio. Orpheum ſiue ſacrorum ſiue cantuum ſecreta agitaſſe. Taygeta: Taygetus ut Strabo do cet libro octauo: mons eſt Laconicæ quæ in Achaia eſt: eſt autem mons ſuper mare non grandis admodum: cæterum excelſus & erectus: Cui ſubiicitur Spartha & Amycle in regione mediterranea: ubi Appollinis tem/plum. Liberi quoque patris delubrum. Nō ab re igitur Lacenis uirginibus bacchata Maro ait. Lacænis: ideſt Laconicis: nam teſte etiam Probo: laconica lacænas facit eſt autem lacon.g.m. lacæna uero.g.f. Hæmi: Thra/ciæ mons eſt: cuius excelſitas ſex milia paſſuum continet: uaſto iugo procumbens in pōtum: ut Plinius libro quarto capi.decimoſecundo ſcribit. De eodem libro primo faſto. ait Ouidius: Et quicunq; tuas accolit hæme niues. Eſt fertilis Thracia inquit Plinius libro decimoſeptimo capi.quarto frugum rigore: & æſtibus Aphrica & Aegyptus. Siſtat: repreſentet. Cicero ad Atticum: Vt te ante calēdas Ianuarias ubicunq; erimus ſiſtas. Re/rum cognoſcere cauſas: Commentator libro primo phyſicorum ait: Scientiarum quædam eſt perfecta: & illa eſt quæ fit Per cauſam: quædam imperfecta: & eſt illa quæ eſt ſine cauſa. Atq; metus omnis: Cicero libro ter tio officiorum ſcribit: Magnitudinis animi & fortitudinis proprium eſſe: nil extimeſcere: omnia humana de ſpicere: nihil quod homini accidere poſſit intolerandum putare & paulo inferius inquit: fortitudinem eſſe do lorum laborumq; contemptionem. Inexorabile fatum: ideſt ex fato uenientia. De fato autem latius ægloga quarta uideto. Item Maro libro ſexto inquit: Deſine fata deum flecti ſperare precando. Acherontis auari: ſtre pitum hoc eſt ipſam mortem: qua mediante animæ immortalitas acquiritur: ut Cicero ait Strepitum autem dixit propter animarum omnium illuc tendentium tumultum. Vnde poeta libro ſexto de hac eadem re ait: Aeneas miratus enim motuſque tumultu: Dic ait o uirgo: quid uult concurſus ad amnem: Quid ue petunt animæ: Vel ſtrepitum dixit: quoniam ibidem de Acheronte inferno fluuio iquit: Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta Tranſportare prius quā ſedibus oſſa quierint. Acherontis: eſt Acheron fluuius in Calabria in peninſula quadam iuxta Coſentiam: a quo oppidani Acherontini: ut Plinius libro tertio ſcribit. Poetæ ue/ro dicunt eſſe fluuium infernum cœno turbidum & æſtuantem. Strabo autem libro octauo docet: qd Ache ron amnis fluens per Pylum urbem Achaiæ Alpheum intrat Acherontique propter inferni propietatem i/ditum eſt uocabulum: quoniam ea in ora Cereris & Proſerpinæ ac Platonis templa magno in honore ſunt. Auari: nam ut inquit Ouidius Serius aut citius ſedem properamus ad unam: omnis enim Acheron cym/ba recipit in alteram ripam: nec ſatiatur unquā: nam omnes auet. Deos agreſtes: de iis libro primo georgi/corum late iam dictum eſt: quorum etiam hic aliquos Poeta nominat. Nouit: ille deos nouit agreſtes: qui optimus eſt: hinc fortunati haberi poſſunt. Sorores: inter ſeipſas ſcilicet. Populi faſces: duodecim erant licto res ideſt miniſtri: qui cum falcibus uirgarum ſecurim cuique conſulum præferebant. Vtque conſulum inſi/gnia erant duodecim faſces ita prætorum ac præſidum ſex tantum: lictor autem a ligādo dictus: quod quum magiſtratus populi Romani uirgis quempiam uerberari iuſſiſſēt: crura eius & manus ligari uincirique a uia/tore ſolita ſint iſque qui ex collegio uiatorum officium ligandi haberet lictor ſit appellatus: ita Valgius dixit de lictore: ut refert Gellius libro decimoprimo capite tertio Tyro autem Ciceronis libertus lictorem uel a lino uel a licio dictum ſcripſit: licio enim tranſuerſo: qui magiſtratibus præminiſtrabant: cincti erant: ut in/quit: auctor idem Gellius. Populi faſces: populi ait: quoniā i quem populi ſuffragia: conſularibus habitis co/mitiis auſpiciiſq; rite peractis: cūcurrebāt: iis erat cōſul deſignatus. Purpura regum: Trabeam itelligit: erat.n. toga ex purpurā & albo. Virgi. libro ſeptimo de Pico rege: Paruaq; ſedebat ſuccinctus trabea.

CHRI. Spchius: theſſaliæ fluuius ē cuius i faucibus thermopylarū ſūt anguſtiæ. Huic ſi rediiſſet ſuas co mas deuouerat Achilles: pterfluit anticyrrhā urbē. Taygeta: Mōs ē iter: Lacedemonē & mare poſitus: libero oli patri & apollini ſacer: Hic poeta bacchata dixit. Hæmi: Mōs hic Theſſaliā a Thracia diuidit: cuius i radi/

Spchius
Taygetus
Lacæna
Acheron
Acherōtini
Lictores
Purpura
Spchius

cibus eam eſſe uolunt amenitatem quæ græci tempe nominant. Ex eius cacumine quoniam excelſiſſimum eſt adriaticum ſimul & euxinum mare cerni crediderunt. Qua fama impulſus Philippus Demetri filius: & Macedoniæ rex triduo non ſine ſumma difficultate illum aſcendit: ſed nebulis omnia occupata erant. Vnde re infecta diſceſſit aris tamen duabus Ioui: & Appollini conſecratis in huius radicibus ex parte thraciæ Tribali ſunt apud quos Oui. poeta exulauit. Fœlix. q. Nimirum cum animus prima ac maxima pars ſit hominis: animi autem perfectio ſit ipſa ſcientia fœlix erit qui ſummam ſit philoſophiam aſſecutus. Ex qua cum nouerit excellentiam animi ſui & immortalitatem: & metu mortis & omnibus quæ in ſapientem non cadunt perturbationibus liberabitur: & cum cauſas rerū nouerit nihil timebit. Poſt uitam autem contemplatiuam accedet proxima uita ruſticana quæ in omnibus partibus actiuæ uitæ plus ocii & quietis aſſequitur & minus a perturbationibus uexatur. Illum non populi faſces: reddit cauſam quare fœliciores ruſticani q̄ urbani. quoniam neque ambitione laborant neque ciuilibus diſſenſionibus uexantur: non effœminantur delitiis nō miſerrimi fiunt auaritia. Faſces: Conſulatum denotat. Conſules enim. xii. miniſtri præibāt: & ſinguli ſingulos faſciculos uirgarum gerebant in quibus incluſæ eſſent ſecures: & cum de reo capitale ſumendum ſuppliciū erat miniſter illum ad pallum ligabat ex quare lictor nuncupabatur. Deinde uirgis quæ in faſce erant uerberabat. Poſtremo ſecuri capite percuſſo interficiebat faſciculos: ergo illos faſces nominabant. Nō purpura: ſp

Purpura

romæ fuit uſus purpuræ ut ait Pli. ſed Romulo ī trabea: Tu'. hoſtilio in toga p̄texta & latiore clauo. Tēpore Cornelii nepotis uiolacea purpura uiguit: deinde rubra terentina inde conſule Cicerone diobapha tyria.

Flexit: & infidos agitans diſcordia fratres.
Aut coniurato deſcendens dacus ab iſtro.
Non res romanæ perituraq; regna: nec ille
Aut doluit miſerans inopē: aut īuidit habēti.
Quos rami fructus quos ipſa uolentia rura
Sponte tulere ſua carpſit nec ferrea iura
Inſanūq; forum: aut populi tabularia uidit.
Sollicitant alii remis freta cæca: ruuntq;
In ferrum: penetrant aulas & lumina regum.
Hic petit excidiis urbem: miſeroſq; penates
Vt gemma bibat & ſarano dormiat oſtro.
Condit opes alius: defoſſoq; incubat auro.

SER. Infidos agitās di. Diſcordiā poſuit ꝑ auaritia: ab eo qđ p̄cedit id qđ ſeqtur. Infidos aūt fratres iō ait ꝙ auaritiæ cā diſſentiūt. Aut cōiurato deſcēdens dacus ab iſtro: nō. n. ſolicitat cōiuratio barbarorū. Iſter aut fluuius ē Scythiæ. Nō res romanæ perituraq; regna: Regna. ſ. barbarorū Nā duo dicit ruſticū nec rōanū impiū mouet. i. ad ambitū cogit nec barbarorū regna peritura. Non. n. romano maledixit impio licet hoc alii dictum uelint ex generali ſententia uenire ꝙ omnis īperii magnitudo periculis ſubiacet. Vnde ēt Iuue. ait Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci Deſcendūt reges & ſicca morte tyrāni. Neq; ille aut doluit miſerās inopē aut inuidit habenti. Cice. in tuſculanarum li. v. hoc tractat dicēs: In quē cadit una mentis perturbatio poſſe in eum omnes cadere ſicut pōt oī uirtute pollere: cui uirtus una contigerit. Vnde nunc Vir. uoluit dare ruſtico miſericordiā ne ei daret ēt cæteras aī paſſiōes q̄s nouimus & a bonis & a malis uenire rebus. A bonis opinatis duas. Vnā p̄ſentis tēporis ut gaudiū. Vnā futuri ut ſpē. A malis ſimiliter duas Vnam p̄ſentis ut dolorē. Et unā futuri ut metū q̄s paſſiones eſſe aī non dubiū ē. Vnde & ipſe ait in. vi. Hīc metuunt cupiuntq; dolent gaudentq; Salu. ēt in Catelinæ bello ait Oēs homines q de rebus dubiis cōſultant ab odio amicitia ira atq; miſericordia uacuos eē decet: Nā aīmus haud facile uerū prouidet ubi illa officiūt. Ergo aut ſecundū tractatū Ciceronis hoc dicit: Aut ꝙ abſolutius ē itelligamus: ideo ruſticū paupertatē non dolore ꝙ cā malū eē nō credit: ſed munus deorū. Luca. de paupertate: Et munera nondū itellecta deū. Eſt & aliud qđ poſſumus accipere. Ideo ruſticū nec bonis: nec malis alienis moueri: quia eius non intereſt: quippe q ab urbibus ē remotus. Nec ferrea iu. Dura inexorabilia: īmutabilia. Inſanūq; forū: litigioſū. Populi tabu. ubi actus publici cōtinenē. Significat āt tēplū Saturni ī quo ærariū fuerat: & ubi reponebant̄ acta: q̄ ſuſceptis liberis faciebant parentes. Iuue. Tollis. n. & titulis actorū ſpgere gaudes. Argumēta uiri. Cæca freta: ſubito ī tēpeſtatē ſurgētia. Penetrāt aulas. i. profitentur ſatellitium. Limina āt dicit īteriorē familiaritatē. Sic Turnus Stirpe ad miſceri phrygiā ſe limine pelli. Hic petit excidiis: Vrbem īcertū alienā an ſuam. Vt gemma bibat. i. gēmeo poculo: nō gemiato. Sarrano oſtro. i. tyria purpura: q̄. n. nūc tyrios dicit̄: oli ſarra uocabat̄ a piſce quodā q illic abundat quem lingua ſua ſar appellant. Iuuena. Aut pictæ ſarrana ferentem ex humeris aulea togæ.

Iſter

AN. M. Flexit: mouit ſollicitauit. Infidos: alter enim alteri ſublegit. Diſcordia: auaritiā intelligit. Coniurato: actiue dixit: non paſſiue ut ille docet. Coniurato autem: quoniam eius populi omnes quodammodo ī Romanos coniurauerant: ut Daci: ſarmatæ: Germani coniurare autem & conſpirare fere in malum accipiūtur: quotiens in patriam aut in principem coniuratio fit atq; conſpiratio. Coniuratio ſemper in alterius perniciem graſſari ſolet. Dacus: diuiduntur Daci a germanis Danubio: ut ſcribit Tacitus. Lucius Florus inquit ꝙ Daci montibus inhærent quotienſque concretus gelu Danubius iunxerat ripas: diſcurrere ſolebant: & uicina populari. Viſum eſt Cæſari Auguſto gentem aditu difficillimam ſubmouere: miſſo igitur Lentulo ultra ulteriorem reppulit ripam: citra præſidia conſtituit: ſic tunc Dacia non uicta: ſummota atque dilata eſt. Sarmatas quoq; per eundem Lentulum Danubio prohibuit: quibus tanta barbaries eſt: ut pacem non intelligant. Germania quoq; magis turpiter amiſſa q̄ glorioſe acquiſita: hæc ex Floro: Trāquillus uero ſcribit Auguſtum Germanos ultra Albim ſummouiſſe: ex quibus Sueuos & Sycambros dedentes ſe traduxit in Galliam. Iſtro: iſter ut Strabo ait li. ix. oritur ab extremis Germaniæ partibus: ſuperiores āt fluminis ꝑtes ī fōtes uerſus uſq; ad præcipites eius decurſus: quos cataractas noīant Danubiū uocāt quæ maxīe ꝑ Dacorū agrū de

Cōiurare
Cōſpirare
Daci
Iſter
Danubius

labuntur.Alias uero inferiores uſq; in pontum per Getas:Iſtrum uocitant.Cæterum idem Dacorum & getarum ſermo eſt. Ferrea iura:dura firma immobilia. Inſanum:clamoſum. Forum:locus dicitur ĩ quo iudicia fieri ſolent:ut ſcribit Feſtus. Tabularia:loca ubi tabulæ.i.ſcripta publica & litteræ ponũtur:græci grammatophylacia appellant. Cæca freta:latentia momento enim uertuntur:cum tranquilla eſſe uideãtur. Penetrant aulas:uaria urbanorum uota indicat:aliqui enim auaritia ducti nauigant:aliqui faſtu colunt regia tecta:aliqui militiam &c. Aulas: aule græce:latine atrium.Aulos uero tibia. Limina:interiora ſcilicet. Penates:domos. Vt gemma bibat:Martialis etiam ait:Gemmatum ſythicis ut luceat ignibus aurum:Ah quotiens digitos exuit iſte calix.Iuuenalis ſat.v.Transfert ad pocula gemmas.Plinius.Nec hoc fuit ſatis:turba gemmarum potamus:& ſmaragdis teximus calices.Gemmæ autem pretioſi lapides dicuntur ut aiunt:ꝙ inſtar gummi luceant. Sarrano oſtro:ideſt tyria purpura.Tyrus enim ſarra quandoq; dicta eſt: ut Homerus docet quem etiã Ennius ſequitur auctorem quum dicit Pœnos Sarra oriundos:ut ſcribit Probus Tyri aũt nobilitas omnis conchylio atq; purpurea cõſtat:ut Plini.libro quĩto capi.xx.inquit.Strabo autem libro.xvi.ait: ꝙ poſt Sydonem maxima atq; antiquiſſima Phœnicũ eſt Tyrus:quæ tota inſula eſt cõtinenti tamen aggere coniungit:quem Alexander ĩ obſidione congeſſit.Apud Tyrum purpurarum piſcatus:hic Tyria purpura optima omnium perhibetur. Diſtat:Tyrus a Sidõe non pluſq̃ ducentis ſtadiis.Poſt Tyrum eſt antiqua Tyrus triginta diſtans ſtadiis.Oſtro purpura:ex oſtreis enim piſcibus etiam tinguitur:de quibus li.i. Georgi.

Foꝝ
Tabularia
Grammatophilacia
Aula
Aulos
Gemma
Sarra
Tyrus

CHRI. Dacus:Populi iſti ĩ Thracia ſunt bellicoſi:q oli boios & tariicos ſuparunt.Vt ait Stra.Sũt q credãt hãc regionẽ eã eẽ q̃ hodie Volochia dicit̃ ultra citraq; Hiſtrũ: & dicitur Itala: quoniã Italica utatur lingua.

Hic ſtupet attonitꝰ roſtris:hũc plauſus hiãtẽ
Per cuneos geminatus enĩ plæbiſq; patrũq;
Corripuit.gaudẽt perfuſi ſanguine fratrum.
Exilioq; domos & dulcia limina mutant.
Atq; alio patriam quærunt ſub ſole iacẽtem:
Agricola incuruo terram dimouit aratro:
Hinc anni labor.hinc patriã ꝑuoſq; nepotes
Suſtinet: hic armẽta boũ meritoſq; iuuẽcos:
Nec requies quin aut pomis exuberet ãnus
Aut fœtu pecoꝝ:aut cerealis mergite culmi:
Prouentuq; oneret ſulcos.atq; horrea uincat.
Venit hyems:teritur ſicyonia bacca trapetis.
Glande ſues læti redeunt:dant arbuta ſyluæ:
Et uarios ponit fœtus autumnus:& alte
Mitis in apricis coquitur uindemia ſaxis.
Interea dulces pendent circum oſcula nati.

SER. Plauſus hiantem per cuneos geminatus.n. plebiſq; patrũq; Corripuit: Ordo ẽ corripuit enĩ hũc geminatus per cuneos plauſus & plebis & patrum. Exilio:uoluntario:ſcilicet propter auaritiam. Sub alio ſole:ſub alio climate. Hinc anni labor : ideſt ex agricultura habet totius anni ſubſtantiam. Hinc patriam ſuſt.Dona. uillam intelligit non re uera patriã. Meritos iuuẽcos:Laboris ſui conſortes. Nec requies:ideſt nũq̃ põt ruſticus omni ex parte deſtitui. Cerealis mergite culmi:Manipulos ſpicarum mergites dicimus. Sicyõia bacca:Oliua ciuitate Laconiæ ſicyone ubi abũdat olea. Trapetis:molis oliuaribus & declinatur trapetum ſicut templum.Terentianus Quo ſuper iſidens trapeto ſigna gyris temperat quod metrum aptum eſt oliuã terentibus. Arbuta:Poma ſylueſtria. Pẽdent circũ oſcula nati:ideſt nõ ſolũ aliis rebus ſed etiã filioꝝ aſpectu & frequentia gaudent cõtra illiud:Exilioq; domos & dulcia limina mutant.

Mergites
Trapetum

AN.M. Roſtris:erant Roſtra in foro locus ad palatias radices:unde ad populum loqui plurimum cõſueuerant & a roſtris nauium ſic quoque cognominata ait enim Liuius Naues antiatum partim in naualia ſubductæ:partim incenſæ: roſtriſque earum ſugeſtum in foro extructum adornari placuit. Hiantem:anhelantem certaminis labore & palma : Eſt autem ordo hũc hiantem corripuit:ideſt mouit ſollicitauit & plæbis & patrum plauſus enim certe ſed uacat potius per cuneos geminatus:ideſt ſæpe redditus non enim ſemel tantummodo plaudebatur: ſed iteratis uicibus. Potes *etiam* exponere hiantem:ideſt honoris cupidum & referre ad graues uiros qui in theatris cum plauſu excipiebant̃:ignaui:cũ ſibillis. Cuneos:conſeſſus. Gaudent:alii ſcilicet. Exilio:parridiciis:enim exulare coguntur. Sub alio ſole:ſub alia regione. Hinc:ex agricultura eſt. Anni labor:hoc ẽ opera totius anni toto ſi quidem anno pro ſegete laborandum eſt.Vnde & Ouidius libro primo met.ait.Sternuntur ſegetes:& deplorata colonis Vota iacent: longique perit labor irritus anni. Hinc : ex agricultura & labore totius anni. Patriam:uillam. Armenta boum meritoſque iuuencos:Varro libro ſecundo capite quinto ait.In bubulo genere ætatis gradus dicuntur quatuor:prima uitulorum: ſecunda iuuencorum tertia boum nouellorum: quarta uetulorum. Meritos:erga agricolam ipſum:Iuuencus enim dicitur ut Varro docet ab iuuando: quia iam ad agrum colendum iuuare poſſit.Suſtinet autem Armenta boum & iuuencos ex agricultura ferendo eruum:uiciam:medicam:& ſimilia. Nec requies:ſcilicet ẽ agricolæ. Quin:ideſt ut annus aut pomis exuberet. Aut fœtu pecorum &c.hic ſenſus melior quã ſi diceres:Nec requies ſcilicet eſt unquã:quin ideſt ut non annus aut pomis exuberet aut &c.qui ſenſus aliqualiter etiam conueniret propter uerba Theophraſti iamiam ſequentia.Quod autem quin pro ut aliquando exponatur Gellius etiam libro decimoſexto capi.decimotertio edocet:Sed pro ut non apud Maronem li.iii.Ibi:Hic tibi nequa moræ fuerint diſpendia tanti Qui uatem inſanam aſpicias. Cerealis mergite culmi:manipulo triticei calami. Prouentuque oneret ſulcos:Theophraſtus libro.viii.inquit Ad incrementum autem alimentumq; plurimum quidem cæli temperies:atq; in totũ anni conditio iuuat imbribus enim ſerenitatibus opportune ſecutis oĩa feracia ꝑmultiſq; fœcũda reddunt̃. quã orbẽ nõ perperã ꝓuerbio dicit̃:Annus fructificat nõ tellus. Vincat:rũpat.Idẽ li.i.Geor.Ruperũt horrea

Roſtra
Quin

meſſes. Sicionia bacca:oliuā dicit:ut ēt Probus ait.Siciō aūt teſte Pli.li.iiii.Achaiæ oppi.fuit.Vtq; Stra.li.viii.
ingt maximā agri Corinthii partē Sicioni poſſeſſā occupauere:prætereq; agrū Sicioniū Aſopus perfluit. Tra/
petus:molis olearijs trapeta autē a terēdo dicta:niſi græcū eſt:id Varro docet.Cato autē capite.cxly.Trapetos
Trape/ ait.Varro uero li.i.ca.lv. Trapetas. Autūnus:dictus q tunc maxīe augeant hoīum opes coactis agro℞ fructi/
ta bus:auctor ē.Feſtus. Apricis:ſoli expoſitis:q̄ſi aphricis.i.ſine frigore phrice:enim frigoris horror dicitur.
Autū/ CHRI. Stupet:Nam ex admiratione ita pene ſuas uires admittūt ſenſus:ut corpore pariter ac animo tor
nus peſcat. Plauſus:nam plauſus magnis uiris dabatur in theatro & a populo & a ſenatu.Hinc Hora.de mecœ/
nate:Vile potabis modicis ſabinum Cantharis græca qđ ego ipſe teſta Conditum leuidatus in theatro cum/
tibi plauſus Chare mecœnas eques. Cunei: in theatro in quibus ſpectatores reſident ita diuiduntur ut an/
guli trigonorum qui currunt circum curuatura circinationes dirigant aſcenſus ait.Vitru.& paulo īfra idem.
Hi autem qui ſunt in imo & dirigunt ſcalaria erunt numero.vii.reliqui.v.ſcænæ deſignabunt compoſitio/
nem.Et unus mediis contra ſe ualuas regias habere debet & qui erunt dextra & ſiniſtra hoſpitaliorum deſi
gnabunt compoſitionem.Extremi duo ſpectabunt itinera uerſurarum. Patriam:Nam cupiditate quæſtus
loca a ſolo natali remotiſſima ſibi patriā facit. Alio ſub ſole:unus idemque eſt ſol:ſed dicimus ſolem caden/
tem cum occidentalem & naſcentem cum orientalem plagam obtinet.Iacentem quia terræ imas partes te/
nent in elementius ergo iacentes comparatione aliorum elementorum.Cum autem dixit campoſque iacen
tes dixit comparatione montium qui attolluntur e campis.

Caſta pudicitiā ſeruat domus:hubera uaccæ
Lactea demittunt:pingueſq; in gramine læto
Inter ſe aduerſis luctantur cornibus hædi.
Ipſe dies agitat feſtos:fuſuſq; per herbam:
Ignis ubi in medio.& ſocii cratera coronant:
Teq; libans lenæe uocat:pecoriſq; magiſtris
Velocis iaculi certamina ponit in ulmo:
Corporaq; agreſti nudant prædura paleſtræ.
Hanc olim ueteres uitam coluere ſabini.
Hāc remus & frater.ſic fortis hetruria creuit:
Scilicet & rerum facta ē pulcherrima roma:
Septemq; una ſibi muro circundedit arces.
Ante etiam ſceptrum dictæi regis:& ante
Impia q̄ cæſis gens eſt epulata iuuencis:
Aureus hanc uitam in terris ſaturnus agebat.
Necdū etiā audierant īflari claſſica: necdum
Impoſitos duris crepitare incudibus enſes.
Sed nos immenſū ſpatiis confecimus æquor:
Et iam tempus equum fumātia ſoluere colla.

Finis Secundi Georgicon.

SER. Caſta pudicitiam domus:Non ut in urbi/
bus impudica. Ipſe dies agitat:Hic eſt ſuſpendendū
& ſic inferendum feſtos. Nam hoc dicit omnes dies
ſic habet ut feſtos putes. Alii dicunt feſtos dies cum
religione concelebrant. Agreſti palæſtra: ruſtica lu/
Palæ/ ctatione. Palæſtra autem dicta uel απoτισ παλισ:
ſtra ideſt a luctatiōe: uel απoτoυ παλιν:hoc eſt a motu
urnæ.Nam ducti ſorte luctantur. Sic fortis hetruria
creuit:iuxta hiſtoriam. Nam conſtat thuſcos uſque
ad fretū ſiculum omnia poſſediſſe. Ante ſceptrum:
ideſt anteq̄ regnaret Iuppiter qui eſt in dictæo cretæ
monte nutritus. Impia quam cæſis gens eſt: Arati
hoc eſt qui dicit maiores boues comedere nefas pu/
taſſe Iuuena. Neſcierant primi gladios extundere fa/
bri. Iam tempus equum fumantia ſoluere colla: Al/
legorice hoc dicit.Debemus fatigato ingenio parcere
& finem facere carmini.Sane non eſt comparatio ſed
trāſlatio:ſicut & ī fine primi libri legimus. Et multi
uolūt iō dixiſſe eū hoc loco finē carmini Georgico ſe
eē factu℞:q duo ſequētes li.paſtorales ſūt nō Geo.ut
ēt ī prima huius carminū parte cōmemorauimus.

AN.M. Caſta pudicitiam:Iuuenalis tamen ſat.vi.
ait:Iamq; eadem ſummis pariter : minimiſq; libido:
Nec melior pedibus ſilicem quæ cōterit atrum:Quā
quæ longorum uehitur ceruice ſyrorum. Ipſe agri/
cola:ſcilicet. Agitat:ſæpe agit & celebrat. Te libans:
legitur etiam in antiquis delibans. Lenæe:uideto li.
Magi/ ii.Geor.in principio. Magiſtris paſtoribus:magiſtra
ſtrare re enim eſt moderari:ut docet Feſtus : ideſt regere &
Palæ/ gubernare. Paleſtræ:ludus & locus dicitur: pale lu/
ſtra cta:palæo luctor.Paleſtrion locus ubi palæſtra exercet:palæſtes luctator:paleſma lucta certamen. Palæſtræ:
autem repertor Mercurius fuit ut ſcribit Diodorus libro primo:q Horatius li.primo:ode decima etiam aſ/
Sabini ſerit. Hanc uitam ruſticam & agreſtem:de qua latius: ubi de laudibus agriculturæ. Sabini ueteres: Sabini
ut quidam exiſtimauere ab relligione & deorum cultu Seuini appellati.Velinos accolunt lacus roſcidis colli/
bus. Nam amnis:exhaurit illos ſulphureis aquis.Infra Sabinos Latium eſt:ab latere Picenum:a tergo.Vm/
bria:A pœninis iugis Sabinos utrinque uallantibus:Plinius auctor libro tertio capite decimotertio Sabino/
rum autem ager egregie oliuetis & uinetis præditus eſt:glandeſque paſſim producit : maxime gregibus &
armentis ſtudent:eſt autem gens antiquiſſima:de qua Strabo libro quinto hæc & plura. Hetruria: Plini/
us libro tertio capite ſexto docet:quod primum Hetruriæ op.Luna portu nobile. Colonia luca a mari rece/
dens:propriorque Piſa.Hetruriæ autem fines ad Tybridis ripam ut ait Stra.extenſi ſunt. Septem arces: Ro/
ma enim ſeptem amplexa eſt mōtes:Capitolinū:Auentinū:Cæliū:Exqlinum:Viminalem:Quirinalem:Pa/
latinum.Ho℞ āt etymologiā Varro ſcribit:docetq; ēt q dies ſeptimontiū nominatus eſt ab his ſeptē monti/
bus:i qbus ſita ē. Dictæi regis.i.Iouis:cuius tēplū erat in Dicte monte Cretæ:qui mōs ab Ida ad orientē ſolē
mille abeſt ſtadiis:ut Strabo li.x.ſcribit.In eo monte Iuppiter educatus creditur:ut ait Probus.Id autem Ma/
ro quoq; li.iiii.Ge.aſſeruit dicēs Dictæo cæli regē pauere ſub antro.Succeſſit demū:Saturno Iuppiter argēteo

ſæculo. Ante ante: Epanalepſis figura.i.replicatio uel repetitio. Impia gens: Varro li.ii.ca.v.ait de boue lo/ qués Hic ſocius hominū in ruſtico opere: & cæteris miniſter: ab eo antiq manus ita abſtinere uoluerūt: ut ca/ pite ſanxerint: ſiquis occidiſſet. Plinius āt li.vii.docet: q̄ animal occidit primus Hyperbius Martis filius: Pro/ metheus boué. Aureus ſaturnus: qui aurea ætate regnauit in Latio: ut ſupra etiam patuit latius: agriculturā q̄ ibidem edocuit: de quo Maro.li.viii.ſic: Primus ab æthereis uenit ſaturnus ab oris Arma Iouis fugiēs &c. tu reliqua illic uideto. Aliqua ēt diximus ægloga quarta & ægloga ſexta: quæ hic quoq̄ conueniunt. Claſſi ca: tubaꝝ ſonitus inde nominat: quia claſſes equitū ordines uocāt: q maxie utunt tubis: Priſci.auctor. Tubæ ēt claſſica appellātur: ut hic. Inflari claſſica: Ouidius quoq̄ li.i.met.ait de aureo ſæculo: Non tuba directi: nō æris cornua flexi: Nō galeæ: nō enſis erat: ſine militis uſu mollia ſecuræ peragebant ocia gentes. Confecimus æquor.i.abſoluimus immenſā materiā: eſt.n. Metaphora.i.tranſlatio a currētibus equis ad ſuum ſcribendi te norem. Fabius li.viii.oſtendit eſſe cum tranſlatione Allegoriam.i.inuerſionem: ut aliud uerbis aliud ſenſu oſtendat: erit autem ſenſus: quæ tractanda fuerant explicuimus: iam congruum eſt carmen finire. Claſſi/ ca

CHRI. Caſta pu. Pudicitia ē ab iniuria turpiū libidinū libera: caſtitas uero & ab iis cōtinēs & remota p̄te rea & religioſa mūditia & puritas. Hāc oli cōmēdat auctoritate ſabinoꝝ q populi ſācti ſſimi fuerūt: & antiqſ/ ſimi. Nā ut ait Zenodo. trœzenius: Vmbricæ gētis idiginæ habitauerūt circa agrū reatinū. Deide pulſi a pelaſ/ gis i eā terrā ubi nūc ſūt uenerūt & p umbris Sabini uocati ſūt. Cato āt ait uocatos eē Sabīos a Sabīo Sāgi di/ ui genitalis filio. Quod uī & Vir. ſeq q ubi ait: Italus p̄rq̄ ſabinus. Var. āt ſcribit Virginē Rheatinā dū i Enialii dei tēplo ſaltat furore diuīo correptā i aditū dei irruiſſe. Exeoq̄ cōcepiſſe Modiū fabidiū uiꝝ bello egregiū: q Cures Sabīoꝝ urbē cōdidit. Fuerūt āt ſabini ut demōſtrat Liuius auſterioris diſcipliæ amatores. Hāc re. & fra. Nā cōditores urbis Romanæ agriculturā i maximo hēri p̄tio uoluerunt. Vnde & cōſules & dictatores ex agro ad magiſtratus accipiēdos acerſebātur. Sic fortis. h.c. Nā robur corporis ac laboꝝ difficultatūq̄ tolerā/ tia uehemēter ex opere ruſtico aut acqrit: aut a natura acceptū auget. Hetruriā āt noiat q̄a hetruſci toti Italiæ imperarunt cuius rei indiciū manifeſtū ē qđ inferum mare ab illis Tyrrhenum ſuperū a colonia illoꝝ Adria Adriaticū nominarunt. Magna ergo laus agriculturæ quod auctores habeat & ſanctiſſimos ſabinos & fortiſſi/ mos hetruſcos & maximos omnium Romanos. Sed maior qđ a ſaturno tanto deo adinuenta ſit. Pudici tis Caſti/ tas

Ouidii in tertium Georgicon Teſtraſticon:

Teque pales. & paſtorum memo
rande per orbem:
Et pecorum cultus: & gramine
paſcua læta:
Quis habitent armēta locis: ſtabulēt & agni
Omnia diuino monſtrauit carmine uates

ANTO.M. Argumētū Voluminis Tertii.

Pādit apta boū: uel equū tibi forma notāda:
Poſt uitulū curā mōſtrat: curamq̄ parentū.
Tradit equis aliā. Vim poſtea pādit amoris.
Curat ouis: Capraſq̄ ſimul. lactis quoq̄ lanæ
Mentio. Cura canum: ſerpentū cura notatur.
Morboꝝ quoq̄ tecās
& ſigna docebit.
Communeq̄ luem
cūctis aīalibus olim.

P. Vergilii Maronis Georgicō Li. Tertius.

Equoq̄ magna pales
& te mēorāde canēus
Paſtor ab āphryſo:
uos ſyluæ āneſq̄ licæi

SER. E quoq̄ magna pales &: Inuocat deā pabuli: dicturus de animalibus ſicut de frumentis & de uitibus dicturus. Cererem inuocauit & liberum. Sane non ē mirandum uſum eſſe cum poe mio ſicut eſt uſus in primo. Nam nūc aliud quodammodo inchoaturus eſt carmen paſto/ rale: ſcilicet poſt completum georgicum. Deinde etiā ſi unum ſit ſcimus conceſſum eſſe ſcribentibus ut ite ratione pœmii legentum reficiant iterdum laborem Nam & Liui. frequenter innouat principia: Vt incen/ ſa a gallis urbe & completis conſulibus & Cice. in uer rinis qui in frumentaria cōciliauit auditorū animos iteratione principii. Vt omnes qui alterum iudicāt & reliqua. Pales autem ut diximus dea eſt pabuli quam alii Veſtam alii Matrem deum uolunt hāc aūt Vir. ge nere fœminino appellat: alii iter quos Varro maſcu/ lino. Vt hic pales huic ſacra ſoluūt .xii. calen. maias die q̄ palilia uocant. Ab amphryſo: Amphryſus fluuius ē Theſſaliæ: circa quē ſpoliatus Apollo diuinitate ob occiſos cyclopas Admeto regi pauiſſe armenta dici/ tur. Vnde cum nunc inuocat qui Nomius uocatur: uel ἀπὸ τῆς νομῆς: ideſt a paſcuis uel ἀπὸ τῶν νόμων: ideſt a lege chordarum. Syluæ amneſq̄ licæi: κατ᾽ ἐξοχὴν montem archadiæ poſuit uel quia peco/ roſa eſt: uel quia Pan illic eſt ruſticum numen. Pales Am/ phri ſus

ANTO.M. Cato maior in Cicerone de agricul/ tura loquens ſic ait: Nec uero ſegetibus ſolum & pra tis & uineis & arbuſtis res ruſticæ lætæ ſunt: ſed po/ mariis etiam & hortis: tum pecudum paſtu & apum examinibus: florum omnium uarietate. Itaque non iniuria Poeta feciſſe uidetur. ſi poſt ſegetes atque ui/ neta & arbuſta: de pecudum paſtu & apibus ſcripſit. Te quoq̄: ſicut Cererem & Bacchum cecinimus: Pales: ut Naſo & Feſtus aiunt: dicebatur paſtorum dea: cuius feſta parilia dicebantur: q̄ pro partu pecoris eidem ſa/ cra fiebant: q dies ut Probus ait: dies natalis eſt urbis Romæ: quæ a paſtoribus eſt condita: quo die & ignem tranſiliebant accenſis ſtramentis more agreſti: & lactes libabāt: q fructus ex pecore tollit. De iis autē late Oui. iiii. faſt. Pli. autem li. xviii. ca. xxxix. ſcribit Romæ natalem fuiſſe. xi. cal. Maii. Sic etiā Solinus ait. Oui. tamen

li.iiii.faſt..xii.cal.Maii.fuiſſe ſcribit.Sunt qui aliter ſcribant:denium quo die condita fuerit incertum puta/
re debemus:cum etiam & quo tempore & a quo minime conſtet: qđ quidem late oſtendit Dionyſius li.i.
antiquitatum:ubi maximã refert uarietatem. Paſtor:Apollinẽ intelligit:quo modo aũt Admeti regis armẽ
ta apud Amphryſũ Theſſaliæ fluuium pauerit uideto æglogã.v.Mac.uero li.i ſat.de diuiſione dieꝝ ait: No/
mion Appollona cognominauerunt:non ex officio paſtorali:ut fabula:per quã fingitur Admeti regis peco/
ra pauiſſe:ſed qa ſol paſcit omnia:quæ terra progenerat:unde nõ unius generis ſed oium pecoꝝ paſtor cani/
Lycæ/ tur. Lycæi:Arcadiæ mõtis:i quo delubrũ Iouis lycæi:quẽ Pana uolũt itelligi ut etiam ante oſtendimus Stra
us bo:ãt li.viii.ſcribit in Arcadia fertilia fuiſſe pecori paſcua:præſertim eqs atq; aſinis equaꝝ ſuppoſitoribus.
Pales CHRI. Te quoq;:Vt i frugibus iuocauit Cererẽ:& i arboribus Bacchũ ſicut i pabulis Palẽ hæc dea pabuli
ẽ puto eã eſſe quã Rheã nominãt q̃ mõtanæ lapidoſæq; terræ ui cõtinet q̃ pabulis abdicaẽ Huic ſacra.xi.kal.
maias faciebant qua die poſitis in igne fœni manipulis ludibundi ruſtici ſaliebant Hoc.n.ſe ſacro luſtrari pu
Palilia tabant de quibus Cice.ait in Philip.Palilia q̃ nunc parilia mutatis litteris dicimus Hoc die condita eſt roma/
Parilia na urbs a Romulo duũdeuiginti nato annos hora poſt ſecundã ante tertiam ut ſcripſit.L.Taruncius mathe
maticus in ſignis Ioue in piſcibus:Saturno Marte Venere Mercurio in Scorpione Sole in tauro: Luna i libra
conſtitutis.Ait Soli.Et obſeruatum deinceps ne qua hoſtia cederetur parilibus ut dies ille a ſanguine purus
eſſet.Refert aũt Sueto.ꝙ ex.S.C.decretum eſt ut dies quo Calicula imperiũ ſumpſit parilia appellareẽ uelut
argumentum rurſus conditæ urbis.M.aũt Varro ait parilia tã priuata ſunt q̃ publica.Eſt.n.genus hilaritatis
& luſus apud ruſticos:ut cõgeſtis cũ fœno ſtipulis ignẽ magnũ tranſeant qđ pales expiari ſic credaẽ. Paſtor:
Apol/ Appollinẽ Nomiũ itelligit:De quo Serui.Cæteꝝ Cice.i libro de natura deoꝝ quattuor ſcribit fuiſſe appolli
lo nes:Primũ antiqſſimũ Vulcani filiũ cuſtodẽ athenaꝝ alteꝝ Coribãtis filiũ natũ i Creta:cuius de illa iſula cũ
Ioue fuiſſe certamẽ tradiẽ.Tertiũ Ioue tertio natũ & ex Latõa qui ex Hyperboreis Delphos uenerit: Quãuis
Euſebi.illũ antiqorẽ deſcribat:Quartũ i archadia quẽ arcades ꝙ illis leges ipoſuit Nomionẽ appellarũt Deũ
de ꝑpter nimiã ſeueritatẽ regno pulſus ad Admetum Theſſaliæ regẽ confugit:& iuxta Amphriſiũ fluuiũ q/
Am/ buſdã populis iperauit: Credũtq; multi paſtoriã exercuiſſe.Ob idq; ꝑ paſtoꝝ deo fuiſſe cultũ. Amphriſo:
phriſo flumẽ ẽ Theſſaliæ apud quẽ Admeti armẽta pauit. Lycæi:Mons arcadiæ a lupis quibus abũdat dictus.

Cætera quæ uacuas tenuiſſẽt carmina mẽtes
Omnia iã uulgata:quis aut euryſthea durũ
Aut illaudati neſcit buſiridis aras?
Cui non dictus hylas puer:& latonia delos

SER. Cætera q̃ uacuas tenuiſſent carmina mẽtes
Oĩa iã uulgata.i.fabulæ q̃ delectatiõi eẽ poterãt & oc/
cupare mẽtes curis:ſolutas iã deſcriptæ a multis ĩ oĩ/
Euri/ um ore uerſantur. Quis aut Euryſthea durũ: Eury
ſtheus ſtheus fuit rex Græciæ Perſei genus:q Iunonis inſtin
ctu impabat Herculi:ut uaria monſtra ſepararet qui
bus poſſet perire:Vnde eũ durũ appellauit qui potu/
it ad cõplendum odium nouercale ſufficere. Aut illaudati neſcit buſiridis aras:Buſiris rex fuit ægyptii:q cũ
Buſiris ſuſceptos hoſpites imolaret. ꝯ Hercule interemptus eſt cum etiam eum uoluiſſet occidere. Huius laudem
ſcripſit Iſocrates.Vnde illaud[illegible] participium eſt pro nomie ut ſit illaudabilis non qui laudatus nõ ſit ſed qui
laudari nõ meruit:ut eſt illud [illegible]i.vii.Diues inacceſſos ubi ſolis filia lucos:pro inacceſſibiles: non quos nullus
acceſſit:ſed ad quos accedere nullus debeat. Cui non dictus hylas puer:Cui autem ideſt a quo.Hora.ſcribe/
Hylas ris uario fortis & hoſtium: pro a Vario. Hylas:autem ſocius Herculis fuit qui aquatũ profectus:raptus eſt a
Latõia nymphis ĩ Miſia. Latonia delos:Inſula in qua Latona enixa eſt Appollinẽ & Dianã quã iſulam ante uagam
Apollo ut i tertio legimus Mycone celſa gyaroq; reuixit.Vbi fabulã eius plenius diximus ſtabilem fecit.
Euri/ AN.M. Euryſthea duꝝ:Euryſtheus ut Euſebius ſcribit fuit Mycẽaꝝ Lacedæmoniorũq; rex.q teſte Dio.
ſtheus li.v.Herculi.xii.labores ſeu certamia ꝑfici mãdauit: ꝑpea duꝝ poeta dixit. Illaudati buſi.a.legiẽ etiam arces
Lauda i antiqs.Mac.li.ſat.vi.expõit illaudati ꝑ illaudabilis.i.nunq̃ noiandi:nã laudare ſignificat priſca lingua noiare
re appellareq;.Strabo uero li.xvii.ſcribit ꝙ nullus Buſiris nec rex fuit:nec tyrannus in ægypto: unde fabula eſt
buſiris qđ de ipſo dr.Idẽ quoq; Diodorus cõfirmat:ait.n.li.ii.In Oſiridis ueluti frugũ ac fructuũ reptoris memoriã
apud poſteros imortalẽ:boues ruffos:quoniã uideẽ colore ſimiles Typhõi:q Oſiridẽ necauit imolari ꝑmiſſũ
Oſiris homineſq; colore typhõis antiqui reges ad ſepulchrũ Oſiridis ſacrificio mactabãt:q̃ ex eã pauci ruffi ægyptii
reperiebantur:externi plures:hæc res materiã fabulãdi græcis dedit Buſiridẽ hoſpites necaſſe:ſed Oſiridis ſe
pulchrũ ea crudelitate notatum eſt.Li.tamen.v.ſcribit ꝙ Hercules Buſiridẽ ægyptioꝝ regẽ ĩ ægypto macta/
tos aduenas Ioui ſacrificantem merito affecit ſupplicio.Euſeb.ait:ꝙ Buſiris neptuni & libyæ epaphi filiæ fili
us apud uicina Nilo loca tyrãnidẽ exercuit:trãſeũtes hoſpites crudeli ſcelere interficiens. Hylas puer: uide/
to æglogã.vi. Latonia delos:quia ibi peperit Dianam & Appollinem:& templum habet.Sed propterea in i/
ſula dicuntur nati(ut ſcribit Mac.li.i.ſat.)ꝙ ex mari nobis oriri uidentur.Et hæc inſula ideo Delos uocatur:
quia ortus & quaſi partus luminum omnia facit dela.i.aperta clareſcere Præterea delos manifeſtus dicitur.
Delos deloo manifeſto:declaro:Eſt autem Delos [illegible] in mari ægeo ſita urbem habens in plano poſitã & Appol/
linis templum atq; Latonæ:quæ ibi Dianam ſimul & Apollinem peperit auctor Strabo li.x.
CHRI. Vacuas:Ocioſas a curis ceſſantes.Hora.Poſſimus ſi quid uacui ſub umbra luſimus tecum.Ca/
ptat ãt attẽtionẽ cũ demõſtret nõ eſſe ſe de rebus tritis & uulgatis dicturum ſed de inſolitis atq; inuſitatis.Ex
qua ẽt re beniuolẽtiã cõciliat cũ nõ fabuloſa ſed fructuoſa ſe dictuꝝ policeaẽ.Ipſa ẽt ueluti occupatiõe qua fa/
bulas nominat duo efficit.Nã & ipſis fabellis pricipiũ libri exornat & illaꝝ cõparatione rẽ ſuã extollit.

Hippodãeq;:hũeroq; pelops iſignis eburno

SER. Hippodãeq;:Græca q̃ i ει exeũt:plerũq; ipm
ει ia ſoluũt:ut hippodãe hippodamia.Penelope pene

Acer eqs: Tētanda uia ē q̄ me quoq; poſſim
Tollere humo: uictorq; uirū uolitare per ora.
Primus ego in patriā mecū mō uita ſuperſit
Aonio rediens deducam uertice muſas:
Primus idumæas referā tibi mantua palmas:
Et uiridi i cāpo tēplum de marmore ponam
Propter aquā: tardis ingēs ubi flexibus errat
Myncius: & tenera prætexit arundine ripas.
In medio mihi cæſar erit: templumq; tenebit.
Illi uictor ego & tyrio conſpectus in oſtro

Hippodame

lopia. Fabula talis ē. Hippodame filia fuit oenomai regis ciuitatū Elidis & Piſæ: hic equos habuit uelociſſimos utpote uētoꝝ flatu creatos. Qui ꝑcos filiæ multos necauit: ſub hac cōditiōe ꝓuocatos ad currule certamē: ut aut uictus traderet filiā: aut uictos necaret: cū poſtea pelopē amaſſet. Hippodamia: corrupit Myrthilū aurigā patris primi coitus pactione: q factis cæteris axibus cū uictore Pelope a puella ꝓmiſſū poſceret p̄miū. ab eius marito ē p̄cipitatus ī mare: cui nomē ipo ſuit. Nā ab eius noīe myrtoū dr̄ pelagus. Humeroq; pe. i. ſi. e.

Tantalus

Tātalus pater Pelopis uolēs deoꝝ tētare diuinitatē: eis iuitatis filiū ſuū epulandum appoſuit: a quo oēs dii abſtinuerūt excepta Cerere: q̄ brachium eius conſūpſit: poſtea dii petēte Tātalo cū uoluiſſet eius filium reuocare ab inferi: Ceres ei eburneū brachiū reſtituit. Quod iō ſingit: quia Ceres ipſa eſt terra q̄ corpora uniuerſa conſumit oſſa tantū reſeruās. Acer eqs: Victor etiā Oenomai. Via: Rō. Me quoq; .i. ſicut ſe alii ſubſtulerūt carminis merito. Victor: Effector ꝓpoſiti & uoti: ſicut paulopoſt: Illi uictor ego. Primus ego ī patriā: Iō primus q, ante illū nullus mātuanoꝝ poeta fuit Aut qa nullus ide talis emerſit. Mō: tātūmō. Aonio uertice: Boetio. Aonia ipſa ē boetia: i q̄ ē mōs Helicō muſis dicatus.

Aonia

Idumæas: palmas. Abundātes quales ſūt & q̄tæ apud Idumē ciuitatē Phœnicis. Lucanus: Et arbuſto palmaꝝ diues idume. In medio mihi cæ. erit tēplumq;. te. i. tēplū ipſi dabo: & uerbo uſus ē pōtificali. Nā q tēplū dicabat poſtē tenēs: dare ſe dicebat numini: q ab illo neceſſe fuerat iā teneri: & ab humāo iure diſcedere: qd aūt dicit i medio eius tēplum fore ſignificat. Nam ei ſemp ſacratus numini locus ē: cuius ſimulachrū in medio conſtruit: alia enim ad ornatū tātū ptinēt. Tyrio cōſpectus ī oſtro: In hītu pōtificis: cuius ſe officiū dicit i tēpli conſecratione ſumpturum.

AN.M. Hippodame q: i Piſa pelopōneſi ciuitate (ut Diodorus l. v. edocet) Mars ex ægia aſopi filia genuit Oenomaū. Is unicā filiā Hippodamiā appellauit: ſiué uitæ ab oraculo ſciſcitāte reſpōſū ē: tūc i fata illū ceſſurū quū filia nupſiſſet: decreuit igit̄ filiā ꝑpetua uirginitate frui. Multis tādē uxorē ſibi illā poſtulātibus certamen ꝓpoſuit: quo q uictus eēt interficeret: uictor uirginē deſpōderet. Equoꝝ itaq; iſtituit curſū a Piſa ad arā Neptuni: q erat apud Iſthmū corynthi. Curſus erat eiuſmodi: Oenomaus arietē Ioui ſacrificabat: q uirginē poſtulabat q̄ttuor equoꝝ ferebat̄ curru. Oenomaus ſacris pactis curſu ſeq̄bat̄ p̄cedēte auriga Myrthilo aſſecutū haſta q̄ manu geſtabat interficiebat: hoc pacto cū plures equoꝝ uelocitate ꝑemiſſet: Pelops Tātali filius uiſa Hippodamia corruptoq; Myrthilo illius opa uictoria uſus ē primus. n. ad arā Neptūi ꝑuenit: q̄ ex re dolore actus Oenomaus exiſtimās aduenīſſe reſpōſi tp̄s: ſibi mortē cōſciuit. Pelops āt ſūpta uxor̄ Hippodamia Piſæ regnū tenuit: hæc ex Diodo. Hippodame: dici pōt bellicoſa. Hippodamos. n. bellicoſus dicit̄: uel equoꝝ domitor.

Humeroq; pelops: Ordo ē: & pelos acer eqs: inſignis eburno hūero: quo pacto āt id euenerit ſibi uideto li. vi. met. Ser. autē fabulā iterp̄tatur. Victor: uoti cōpos. Viꝝ uolitare p ora: ait Pli. iunior li. vi. epiſtola ad Tacitū Equidē btōs puto: quibus deorum munere datum eſt: aut facere ſcribenda: aut ſcribere legenda: beatiſſimos puto quibus utrumq;. Aonio uertice: In Aonia boetiæ parte mons eſt Helicon Phocidi affinis ex aquilonis partibus: non procul a Parnaſſo diſtās: q in Phocide eſt. Parnaſſo æmulus eſt & altitudine & circuitu: uterq; enim niuibus pulſatur: & rupes amborum ſaxea eſt hoc autem in loco eſt conſecrata Muſis ædes fonſq; Caballinus: & Libethridum ſpelunca nymphaꝝ auctor eſt Stra. li. ix. Vtq; Probus ait fons ille expreſſus dicitur ungula pegaſi: quem alii Aganippē: alii Hippocrenem uocant: inde ergo ſe deducturum ſecum muſas ait: q primus Mantuanorum carmina ſcripſit. Idumæas palmas. i. laudem & gloriam palma enim pro uictoriæ præmio ponit̄ ex qua laus redundat de q̄ palma uideto li. i. Geor. Idumæa aūt pars eſt Syriæ teſte Pli. li. v. ca. xiii. Supraq; Idumæā iudæa longe lateq; fundit̄: Dixit aūt idumæas palmas: quoniā ibi copia maxima eſt: nō q alibi ēt nō fuerit. Ptolomeus li. v. ſcribit Idumeā regionē totā eē ab occaſu Iordanis fluuii in Palæſtia Syriæ ꝓuicia. Stra. li. xvi. ſcribit ī Hierico cāpo palmetū eē ſpatio ſtadioꝝ cētū & totū irriguū: & hītatiōibus plenū: ubi & regia ē: & Balſami uiridariū Pli. quoq; li. v. ca. xv. ſcribit hiericūtē palmetis cōſitā: fōtibus irriguā: ꝓpea igit̄ Idumeas palmas Maro ait: Hiericus. n. oppidū i Iudæa ē: Paleſtinæ quoq; regione ſicuti Idumæa: ē itē iudæa ab occaſu iordanis fluui ſicuti & idumæa: ut oſtendit Ptolomeus li. v. Et Pli. ait li. ēt quinto: q ſupra idumæā iudæa longe lateq; funditur: ergo ob hiericuntis cāpum idumæas palmas ait: ē enim propinquitas eis.

Idumeæ

Propter prope. Myncius: qui Mantuam præterfluit. Tenebit: ſeruabit: cuſtodiet. Victor: uoti compos. Tyrio oſtro: uide in fine li. ii. Geor. Oſtro id ait quoniam prætor præſidebat ludis circenſibus habitu triumphali: quod etiam Iuuenalis ſatyra. x. innuit: ibi ſcilicet Quid ſi uidiſſet prætorem & cætera.

CHRI. Tētāda. u. Aliq̄ noua & nō uſitata tritaq; ꝑgedū. Tollere. h. Nā hūi ſerpe dicūt̄ quoꝝ & fama obſcura ē: & ſcripta ſūt ignobilia: ſicut cōtra erigi ad aſtra dicūt̄ quoꝝ fama ſcriptaq; celeberrima ſūt Vnde i ſupiorib; Daphni ad aſtra ferēus. Et Hor. Multa dyrcæū leuat aura cygnū. Idumeas: Iudeæ extrema ocidentalia. caſio ꝓxia idumæi tenēt: ut lacus idumæi nabathei ſūt: q orta ſeditiōe ide egreſſi ac iudæis ihærētes eiſdē legibus cōſcauerūt: ait Stra. Pli. āt mox Idumæa īcipit & paleſtia ab emerſu ſurbōis lacus. Hero. caſio mōti applicuit. Palmas: iudæa palmis īclyta ē: ſūt i Europa uulgoq; i Italia ſed ſteriles. Ferūt i maritimis hiſpālæ fructū ueꝝ imitē: dulcē i Africa: ſed cito euaneſcētē: i oriēte uia ex iis & i aliqbus pāis. De me. Laus materia. Myncius: Ex Benaco lacu fluit Myncius: qui Mantuam uſq; labitur: ibi in circuitu urbis altero lacu facto breui

curſu i padū deuēit de ſe qdē tēuis:ſed ībribus adeo augeť:ut nullus tā exiguo curſu tātū accipiat īcremēti.
SER. Cētū q.i.unius dici exhibebo circēſes ludos:qa ut Var.dicit ī libris de rebus populi ro.oli.xxv.miſ/
ſi exhibebanť ſed.xxv.dicebať ærarius:eo ꝙ de collatiōe populi exhibebať:q deſūt eē: poſtq̄ cōferēdæ pecūiæ
ē cōſuetudo ſublata unde hodie ꝑmāſit:ut ultimus miſſus appellareť ærarius. Ergo cētū currus ſecūdū anti/
qtatē dixit ſicut ēt ad flumīa oli.n.i littore fluminis circēſes agitabāť ī altero latere poſitis gladiis:ut ab utraq̃
pte eēt ignauiæ pſens piculū. Vnde & circēſes dicti ſūt q exhibebanť in circuitu enſibus poſitis: licet alii a cir/
cūeundo dicāt circēſes uocari. Cūcta mi.al.lin. Mihi
Circē/ſes .i.ad honorem meū. Et hoc dicit ex aliis agonibus ad
me certatura græcoꝝ multitudo cōuēiet:p alpheū āt
Alpheus Iouis olympici agonē ſignificat. Nā Alpheus fluuius
ē Elidis:q̄ ciuitas iuxta Piſā ē:i q̄ coliť olympicus Iup
piter. Lucoſq; mo.i.ſyluā nemæā:i qua celebrať agō
in honorē archemori cuiuſdam paſtoris. Molorchus
Molorchus āt paſtor fuit:q Hercu.uenientē ad occidēdū nemæū
leonē ſuſcepit hoſpitio. Eos aūt ludos accipimus per
Alpheū q olympiaci dicunť. Per lucos molorchi eos
q nemæa uocātur. Crudo:Duro: ut Seu crudo fidit
pugnā cōmittere cæſtu. Tōſæ oliuæ:Minutis foliis cōpoſitæ:ut Tōſilq; ferūt mātilia uilis habituꝝ autem ſe
coronā tonſilē dicit. Vel ſcæna ut uerſis Apud maiores theatri gradus tantū ferunt. Nā ſcæna de lignis ad tps
fiebat unde hodieq; cōſuetudo ꝑmāſit:ut cōponanť pegmata a ludoꝝ theatraliū editoribus. Scæna aūt q̄ fie
bat aut uerſilis erat:aut ductilis. Verſilis tūc erat cū ſubito tota machinis qbuſdā uertebať:& aliā picturæ faci
em oſtēdebat. Ductilis tūc cū tractis tabulatis hac atq; illac ſpēs picturæ nudabať iterior. Vnde pite utrūq; te
tigit:dicēs. Verſis diſcedat frōtibus. Sīgula ſingulis cōplectēs ſermōibus. Quod Varro & Sueto. cōmemorāt.

Cētum q̄driiugos agitabo ad flumīa currus:
Cūcta mihi alpheū linquēs lucoſq; molorchi
Curſibus & crudo decertet græcia cæſtu.
Ipſe caper tonſæ foliis ornatus oliuæ
Dona feram. iam nunc ſolēnes ducere pōpas
Ad delubra iuuat cæſoſq; uidere iuuencos:
Vel ſcæna ut uerſis diſcedat frontibus:utq;

AN.M. Quadriiugos:habētes q̄ttuor equos iugo:polliceť āt curules ludos Auguſto. Agitabo:ſæpe agā.
Alpheū:de Alpheo & lymbicis ludis uideto li.i.Geor.ibi. Eliadū palmas epiros eq̄rū. Lucoſq; mo. Eos lu/
dos itelligit auctore Probo q ī Arcadia celebrabāť:dicebanturq; Nemeæa. Molorchus.n.fuit Herculis hoſpes
Nemeæa quū ꝓficiſcereť ad leonē Nemeæū necādū:quo qdē necato Nemeæa iſtituta ſūt poſtea. Archemori manibus
ſūt renouata a ſeptē uiris q Thebas petebāt. Molorchi āt mētio ē apud Callimachū. Crudo cæ. De ludo cæ/
ſtuum uideto Poetā libro.v.æne. Cæſtus āt a cædēdo dr̄. Ipſe:ego Maro. Ornatus:ꝓ uictoriā.ſ. Foliis oli/
uæ:ſcribit Herodotus li.viii. Olympici certaminis fuiſſe ꝑmiū ꝓpoſitū oleaginā coronā q̄ donareť: nō.n.pe/
cuniaꝝ certamē agitabāt ſed uirtutis Pli.itē libro.xv.ca.iiii.ait Oleæ honorē romana maieſtas magnū prebu
it:turmas eqtū Idibus iuliis ex ea coronādo. Itē minoribus triūphis ouātes. Athene quoq; uictores olea coro/
nāt. Græci uero oleaſtro olympiæ. Pōpas:diciť pōpa multitudo ipſa ad ſacra collecta:& q̄ triūphū ſeqť:q̄ itē
Scæna ad funus pargit:uox græca ē. Delubra:tēpla:de qbus Ser.li.ii.æne.& nos latius ꝓpe finē li.iiii.Ge. Scæna:id
dr̄ tētoriū tabernaculū. Scenoo.n.hito cōtubernor pono tētoriū. Scenoma habitaculū Scia umbra Scæna āt
Caſſiodoro teſte ab ruſticis primū iumbratiōis cā cōpta fuit:ubi prius carmīa icōdita decātabāt:hicq; a nō/
nullis tabernaculū traductū fuit. Verūtamē poſtq̄ i urbē deducta fuit Scæna:redactū ē nomē ad eā theatri p
tē q̄ ab uno eius cornu ad alteꝝ cū cooptura ducebať:fiebat.n.theatrū ī hemicycli formā. Ser.āt ſic ait. Apud
maiores theatri gradus tātū fuerūt:nā Scæna de lignis ad tēpus fiebat:unde hodieq; cōſuetudo ꝑmāſit ut cō
ponāť pegmata a ludoꝝ theatraliū editoribus. Scæna āt q̄ fiebat aut uerſilis erat aut ductilis. Verſilis tūc erat
quū ſubito tota machinis qbuſdā uertebať:& aliā picturæ ptē oſtēdebat. Ductilis tunc quū tractis tabulatis
hac atq; illac ſpēs picturæ nudabať iterior. Vnde pite utraq; tetigit dicens uerſis diſcedat frōtibus:ſingula ſin
gulis cōplectens ſermōinbus:qđ Var.& Sue.cōmemorāt. Vitruuius āt li.v.ponit tria Scænaꝝ genera.
CHRI. Circēſes: Ait Pli.i plæbeis circēſibus excuſſo auriga equos ita ut ſi ſtaret in capitoliū cucurriſſe:ſe/
dēq; ter luſtraſſe. Sed de huiuſcemōi ludis plura dicēus i enæide đ i raptu ſabinaꝝ. Molorchus: Hic paſtor
fuit i ſylua Nemæa:& Hercu.ad nemæū leonē occidēdū miſſus hoſpitio ſuſcepit:erāt āt quattuor ꝑcipua apd
Quattuor genera ludorū græcos ludoꝝ genera q̄uis eſſent & alia. Pria olympia i honorē Pelopis:quoꝝ corona ex oleaſtro eēt. Agebāť
i Arcadia:iter Piſā elidēq; urbes:finito.iiii.quoq; āno & icipiēte.v. Hos ludos cōſecrauit Herc.ioui i honorē ut
ait Lactā. Pelopis eius cōſanguiei. Nā Alcmena q̄ Herculē pepit fuit filia Laſidices q̄ ex pelope & Hippodamia
orta ē:iāta āt in auctoritate fuerūt apud græcos:ut etiā i ſummis belloꝝ piculis huiuſcemōi celebratio nō de
ſereret. Nā & cū uexaret Xerſes græciā tamē ut refert Herodotus nō ſūt intermiſſi. Deniq; tpa p olympiadas
enumerabāt. Fuit aūt prima olympias teſte Africano ꝙ Euſebius quoq; affirmat regnāte i Hieruſalē Iohathā
Anno mūdi.xxiiii.ſupra q̄ttuor milia ac q̄drigentos. Solinus tamen ait: Olympicū certamen qđ Hercules i
honorē Pelopis attaui matrē ediderat itermiſſū Iphitus filius eius īſtaurauit poſt excidiū troiæ.cccevii.anno
Ergo ab Iphito numerať olympias pria. Secūdū genus ludoꝝ pithia erāt i honorē Apollinis i qbus laurea co
rona uictores donabanť. Erat hic honos Apollini ꝑ p iterfectū Phytonē de quo pluria refert Macrobius. Poſt
hæc iſthmia i honorē Palæmōis apud Corithū celebranť i Iſthmo quoꝝ corona e pinu ē. Palæmō aūt portu
nū deus ē:ac latie Portunus noiať. Quartū gēus nemæa dixerūt i honorē Opheltæ Lycurgi filii:q i bello the/
bano:ut ē i ſexto Statii ſerpētis ictu dū ab Iſipyle i herba relictus ē periit:Propterea q; puer Archemorus ē di
ctus q̄ſi fati mortiſq; pricipiū:qa primus ex græcis periit ab Adraſti partibus. Hæc ergo q̄ttuor ludoꝝ gene/
ra apud græcos celebratiſſima erāt q̄uis eēnt & alia. Nā i Attica celebrabāť Panathenæa Herculea:Eleuſinæa:
queꝝ ꝑmiū erat æneus clypeus. Apud argos agebanť Iunonia:q̄ dicebanť Hecatōbea:In Arcadia celebrabāť

Lycæa Ioui Lycæo: ubi uictores uaſis æneis honorabantur. Apud thebanos erant herculea & Iolēſia: & uicto ri tripus erat ex ære. In Boetia plures erāt ludi: nā apud theſpienſes erāt cupidini dedicati ludi. Apud platæenſes libertati. Oropi: Amphiarao: in Aegina Eaco. Pallens uero quæ ī Achaia ē agebātur Theoxenia & mercu ralia: qbus p̄mium erat ueſtis quam χλαῖνα dicunt.

Purpurea intexti tolant aulæa britanni.
In foribus pugnā ex auro ſolidoq; elephanto
Gangaridū faciā: uictoriſq; arma Quirini.
Atq; hic undantem bello magnumq; fluentē
Nilum. ac nauali ſurgentes ære columnas.
Addā urbes Aſiæ domitas: pulſūq; nyphatē
Fidentemq; fuga parthum uerſiſq; ſagittis.
Et duo rapta manu diuerſo ex hoſte trophæa
Biſq; triumphatas utroq; ab littore gentes.
Stabunt & parii lapides ſpirantia ſigna.
Aſſaraciq; proles: demiſſæq; ab ioue gentis
Nomia: troſq; parēs: & troiæ cynthiɔ auctor

SER. Purpurea intexti tollāt: Hoc ſecūdū hiſtoriam ē locutus. Nā Auguſtus poſtq̄ uicit Britanniā plurimos de captiuis quos aduxerat: donauit ad officia theatralia. Dedit ēt aulæa. i. uela inimica ī qbus depinxerat uictorias ſuas. Et quēadmodū Britāni ab eo donati eadē portarēt uela q̄ re uera portare cōſueuerāt. Quā rē mira exp̄ſſit ambiguitate dicēs intexti tollāt. Nā ī uelis ipſi erāt pincti: q ea portabāt. Aulæa āt dcā ſunt ab Aula Attali regis in qua primum īuēta ſunt uela īgentia: poſtq̄ is populū romanū ſcripſit heredē. Solido elephāto: Ex ebore īegro: nō ſectili. Gāgaridū faciā: Gāgaridæ populi ſunt inter īdos & aſſirios habitantes circa Gāgem fluuiū: unde ēt gāgaridæ dicti ſunt. Hos uicit Auguſtus: unde ēt ībellē auertis romanis arcibus indū. Gāgaridum āt pro gāgaridaꝝ dixit: quia hic gāgarida facit. Quod autē ait Victoris arma quirini. Non ē contrariū. Nā ut ēt in primo ænei. diximus: Sueto. Tranqllus hoc de Auguſto cōmemorat quodā tēpore tres partes populi cōſentiēte ſenatu obtuliſſe ei tria noīa. Quirini: Auguſti: Cæſaris. Illa ne unū eligendo alias offēderet ptes. Primo Quirinus ē dictus: inde Cæſar poſt ī noīe Auguſti pmanſit. Vnde eū Virgi. oībus his nominibus appellat. Nā hic Quirinū Romulū ne poſſumus accipere: quia gangaridas penitus ignorauit. Vndātē bello nilū: Quaſi nō undas: ſed bella portantē pp Antonii & Cleopatræ grauiſſimū p̄liū. Magnumq; fluentem: pro magne: nomē pro aduerbio: ut Toruūq; repēte clamat. Ac nauali ſurgens ære colū. Auguſtus uictor totius ægypti: quā Cæſar p parte ſuperauit multa de nauali certamine ſuſtulit roſtra ærea: quibus cōflatis quattuor effecit colūnas: quæ poſtea a Domitiano ī capitolio ſunt poſitæ quas hodieq; conſpicimus. Vnde ait Nauali ſurgētes ære colūnas nā roſtratas Iulius Cæſar poſuit uictis pœnis nauali certamine. E quibus unā in roſtris alteram ante arcum uidemus a pte ianuaꝝ. Nyphatem: & fluuius eſt & mons: ut Et cimini cū monte lacū. Per eū autem populos iuxta habitantes accepimus nā nec fluuius unq̄ nec mōs poteſt pelli. Fidentēq; fuga parthū: Bene fidētē tunc enim melius iaculātur ſagittas. Rapta ma. tro. Raptim & ſine labore q̄ſita. Diuerſo ex hoſte: ideſt orientis & occidētis accipimus: unde & ab utroq; littore oriētis propter gāgaridaꝝ occidentis pp britānoꝝ triūphum. Stabūt & parii lapides ſpirātia ſigna: ī tēplo Cæſaris. Statuas: maiorum eius dicit ſe eſſe poſiturum quas commendat & a prætioſo marmore & arte dicens Spirantia ſigna: ſic alibi Viuos ducent de marmore uultus. Item paſſiue lapis circundatur auro. Aſſaraci proles: ponam inquit eorum ſtatuas: q̄ a Ioue uſque ad Aſſaracum: & ab Aſſaraco uſq; ad Auguſtum originem ducūt. Aſſaracus autē auus Anchiſæ pr̄ Capis fuit. Troſq; parens: Troianoꝝ rex Ganimedis pater: a quo & Troia nominata eſt. Troiæ cinthius auctor: uel Apollinē dicit pp muros troiæ: ab eo conditos: uel Cithiū regē troiæ: quē in troicis ſuis Nero cōmemorat.

Gangaridæ

nyphates

Aſſaracus

AN. M. Aulæa: picta uelamenta: auleis uictaꝝ gentiū plerūq; habitū & figurā ītexebāt: quo ſæpius reintegraretur memoria: uirtutis quam populo oſtēdebāt. Britānos autem pro q̄libet gente dixit: hæc ait Probus. Quod autem ait Seruius Auguſtum uiciſſe Britāniam adduxiſſeq; plurimos captiuos ſecus eſt: nam Iulius Cæſar id egit uti iam oſtendam. Strabo. n. libro quarto ſcribit de diuo Cæſare narrās ſic. Duabus autem uictoriis contra Britannos re bene geſta cum duos tantum militum ordines traieciſſet: acceptis obſidibus magnum ſeruorum numerum ingentemq; p̄dam reportauit: hoc tamen tempore quidā eius loci principes legationibus & obſeruantiis Auguſti Cæſaris amicitiam cōparantes ī Capitolio dona deis obtulerunt & uniuerſam fere inſulam Romanis propriam familiaremq; īſtruxerunt: hæc ille Plutar. etiam ſcribit. Iuli. Cæ. ex continēti galliæ in Britanniam bis adnauigaſſe maioraq; hoſtibus damna q̄ ſuis emolumenta contuliſſe ob regionis inopiam: at qualem animo cōceperat bello finem impoſuiſſe: acceptis autem a rege obſidibus & tributis impatis ex inſula remeaſſe hæc fere omnia cum Strabone conueniūt: itaq; ut dixi ꝗ Seruius Auguſto tribuit diui Cæſaris fuit. Britanni: uideto in Tityro de Britānia. Solidoq; ele. duro ebore Virgi. libro tertio georgico. de equis. Et ſolido grauiter ſonat ungula cornu: & libro ſexto ænei. Solidoq; adamante colūnæ. i. duro. Itaq; ſolido elephanto ideſt ex ebore integro non conuenit: ſed duro exponendū. Gangaridum: gangaridæ indi dicuntur a flumine gāge cingitur enim Caucaſo india & flumine & Oceano: Probus auctor De gange aūt uideto li. ſecundū geor. Solinus ſcribit gangaridas extimū indiæ populū cuius Rex inquit equites mille elephantes ſeptingentos: peditū. lx. milia in apparatu belli habent. Auguſtus autem re uera nūquam cū indis pugnauit: ut latius li. ſecundo georgicoꝝ oſtendimus: ſed tamen illi ad eius amicitiā petētes legatos cū muneribus miſere poeta demū cum indis pugnaſſe innuit dixit. n. li. ii. geor. Et te maxime cæſar Qui nūc extremis aſiæ iam uictor in oris Imbellem auertis romanis arcibus indum. Sed intelligas id fuiſſe quādo ī Parthos & Armenios bellū geſſit ubi Tyberius Tribunus militum recepit ſigna q̄. M. Craſſo ademerant Parthi tunc. n. potuerunt cū Medis armeniis & Parthis contra Auguſti exercitum pugnare gangaridæ. Quirini. i.

Aulæa

Britannia

Auguſti:nā Lucius Florus ſcribit ob ingentia facta tractatū fuiſſe in ſenatu an quia condidiſſet iperinm Romulus uocaret̃:ſed ſanctius & reuerētius uiſū ē nomen auguſti Meminit itē Sueto. Nilum : nilus in certis orit̃ fontibus ſecūdū quoſdā imēſo lōgitudinis ſpatio ambulās demū pluribus ī locis & latēs & exiēs aphricā ab æthyopia diuidēs medios æthyopes ſecat lōgo poſtea interuallo ī ægyptū mare ſe euomit Certis tamē diebus auctu magno ꝑ totā ſpatiatus ægyptū fœcundus innatat terræ.Hæc & plura Plini.li.v.c.x. Vndantē bello:ꝑꝑ bellū Cleopatræ & Antonii in Auguſtū ait:qui qdē ut ſcribit. Plutarcus in Antonii uita duxerat armatas naues qngētas ī Auguſtū:tandē pugnādo apud Actiū ī Epiro uicti ſunt:fugienteſq; Alexādriā petierūt ubi poſtea ab Auguſto oppreſſi ſibiipſis mortē cōſciuere. Magnū fluentē:pro ualde fluentē hēt.n. hoſtia.vii. & exundat:unde dictū ē. Aere colūnas:id Serui.ipſe apuit.Sunt āt noſtro æuo ī diui Ioannis Lateranēſis baſiliſca. Vrbes aſiæ domitās:ītelligit Medos Parthos & Armenios. Nyphatē:Nyphates mōs eſt in Armenia

Ny/phatē Maſſio mōti oriētem uerſus iminens:ut Strabo libro.xi.docuit.Eſt & fluuius:inde Luca.ait.Armeniuſq; tenens uoluentē ſaxa nyphatem:& Iuue.ſat.vi. Quoſdam facit iſſe nyphatē in populos &c. Pulſumq; nyphalocū pro accolis poſuit. Parthū:de parthis uideto in Tityro. Fidētem fuga:ſcribit Trogus libro.xli.ꝙ Parthi

Parthi cominus ī acie ꝑliari:aut obſeſſas expugnare urbes neſciūt:pugnāt itaq; aut procurrētibus equis:aut terga dātibus:ſæpe ēt fugā ſimulant : ut incautiores aduerſum uulnera iſequentes habeāt:plerūq; in ipſo ardore certaminis ꝑlia deſerūt:ac paulopoſt pugnā ex fuga repetūt. Diuerſo ex ho.i.orientali & occidētali:ut ait Probus. Melius tamē meridiano & ſeptētrionali accipimus:nā ut Lucius Florus oſtendit ſub meridiano Muſulanos: atq; Getulos accolas ſyrthium Coſſo duce cōpeſcuit.Marmaridas & Garamantas Curimo ſubigēdas dedit ad ſeptētrionē cōuerſus cōpeſcuit Noricos Illyricos Pānonios Dalmatas Thraces Dacos Sarmatas Germāos.

Tro/phæū Trophæa:Tropæon græci dicūt latini uero Trophæū a Tropi quod ē conuerſio.Tropeo uero Tropoo i fugā uerto.Qui.n.dux hoſtē conuerterat Trophæū merebatur:qui āt plenā uictoriā conſequeret̃ triumphū:ſæpe aūt arbor in qua hoſtiū ſpolia affigebant̃ trophæum dicebat̃.Vnde Maro li.xi.æneī.de Aenea qui Mezentiū occiderat ait.Ingentē q̄cū deciſis undiq; ramis Cōſtituit tumulo:fulgentiaq; īduit arma Mezēti ducis exuuias tibi magne trophæū Belliponres aptāt rorātes ſanguine criſtas.Telaq; trunca uiri &c.& paulo īferius ait Indutoſq; iubet trūcos hoſtilibus armis Ipſos ferre duces inimicaq; nomina figi &c. Vtroq; ab littore.i.orientali & occidentali:ergo uti ſuperius appoſitū eſt. Quadrat:uult.n.Maro oſtēdere totius orbis partes Auguſtum ſubegiſſe.idē Florus ſcribit ꝙ Auguſtus ad orientē uerſus exercitū miſit in Armenios Medos Parthos qui poſtea oēs cū īdis ēt Auguſti & Romanoꝝ dicioni paruerūt:Sub occaſu āt cātabros & auſtres &c.ſuperauit:utq; ſcribit Sueto.alias natiōes male quietas ad obſeqū redegit. Parii lapdies: paros īſula ē una Cycladū

Paros ab Delo.xxxviii.milia diſtās:ut docet Pli.li.iiii.c.xiii.& Stra.li.x.inquit Paros lapidē producit quē Pariū appellant:ad marmoreas ſculpturas aptiſſimū. Spirantia ſigna:appoſitio ē:dicit āt ſtatuas troianæ gētis a q̄ Augu

Darda/nus ſtus originē habuit uelle affigere. Aſſaraci proles: Dardanus Iouis filius Erichthoniū genuit : huic natus eſt Tros a quo Troia dicta:troi aſſaracus ei. Capis : ex quo Anchiſes exq; eo:& Venere Aeneas troianoꝝ clariſſimus auctor Diodo.li.v.ab Aenea āt Iulius:ex quo Iulia gēs: qđ latius ī Buco.patuit. Cynthius.i.Apollo de quo late æglo.vi. Troiæ auctor:ſecūdū fabulas loq̄t̃.Nos āt aperuimus in fine primi uoluminis georgicon.

CHRI. Aſſaraci : optime aſſaraci.Nā hinc facta eſt diuiſio familiaꝝ.Tros.n.genuit ilionē & aſſaracum ab ilione domus priameia prouenit : Si quidem Ilionis filius fuit Laomedon: & Laomedontis Priamus aſſaracus āt genuit Capi: Capis anchiſen Anchiſes æneam a quo eſt Iulus iuliorum familiæ auctor demiſſæ a Ioue. Nam aſſaracus ex Troiæ natus eſt.Tros ex Erichthonio:& ille ex Dardano filio Iouis ex Electra.

> Inuidia infœlix furias amnemq; ſeuerum
> Cocyti metuet:tortoſq; iſionis angues:
> Immanemq; rotā:& non exuperabile ſaxum.

SER. Inuidia infœlis:q̄ inuidentes efficit īfœlices dicit āt ſe talia ſcriptuꝝ uel factuꝝ q̄ magnitudīe ſui mereantur inuidiā:ipſam tamē īuidiā nihil eſſe nocitură timore pœnaꝝ. Amnēq; ſeueꝝ:triſtem contra Teren.Triſtis ſeueritas ineſt in uultu atq; ī uerbis fides. Tortos ixionis angues: qbus uidelicet Ixion eſt religatus ad rotā poſtq̄ illicitos iunonis petiuit amplexus. Et non exuperabile ſa.quod cōtra mōtē Siſyphus uoluit & īexupabile dixit nō quod exupari nō poteſt:ſed quod exuperare non ualet ſummū mōtis cacumē.

Iuidia AN.M. Inuidia īfœlix:hoꝝ carminū ſenſus teſte ēt Probo. Quiſquis inuiderit huic opi : debebit timere poſt uitæ exceſſū ſupplicia q̄ pati exiſtimant̃ defuncti:& furias.Iuuidia āt triſtitia eſt de alienis bonis ſecundū Damaſcenū:dicebatq; Socrates utinā inuidi ī oībus ciuitatibus oculos & aures haberent:ut de omnibus profectibus torquerent̃ quot.n.ſunt hominū fœliciū gaudia tot ſunt inuidoꝝ gemitus:& Hora.epiſto.ii.primi uoluminis ait Inuidus alterius marceſcit rebus opimis.Inuidia ſiculi non iuenere tyranni Maius tormētum merito ergo inuidia infœlix.Ouidi.āt li.ii.met.latiſſime de inuidia ſcribit. Seueꝝ amnē:ideſt triſtē:quod ꝑ

Cocy/tus priū eſt morti:intelligitq; ſtygem paludē. Cocyti:cocytus fluuius eſt infernus:interꝑtaturq; luctus & hululatus Cocyo & Cocyzo ploro lamentor lugeo:unde & Macro.li.i.de ſom.ait ꝙ cocytū aliud eſſe non aſſeruerunt q̄ quicqd homines ī luctū lachrymaſq; cōpellit. Iſionis:iſion Phlegiæ filius iunonē attentauerat:ea ſibi nubē ī ſua forma obiecit:cū q̄ cōcūbēs Cētauros gēuit:quo ſe iactās ab Ioue fulminatus apud īferos torq̄tur ſup rota ſerpētibus circunfuſa ligatus ꝑpetua uolutione:unde Tibullus ait.illic iunonem tentare iſionis auſi Verſāt celeri noxia membra rota:& Ouidi.li.iiii.met.Voluitur iſion & ſe ſequiturq; fugitq; Macro.āt li.i.de ſom.ſcribit ꝙ omnia quæ apud inferos eſſe credidit fabuloſa ꝑſuaſio ī nobiſmet ipſis & ī ipſis humanis corporibus aſſignare conati ſunt:unde illos qui radiis rotarum diſtricti pendent nihil aliud intelligi uoluerunt q̄ qui nihil conſilio ꝓuidentes nihil ratione moderantes nihil uirtutibus explicantes ſe & actus ſuos omnes

fortunæ permittentes caſibus & fortuitis ſemper rotantur. Saxum ingens uoluere inefficacibus laborioſiſq; conatibus uitam terentes: & Ouidius libro quarto meta. ait: Aut petis aut urges ruituꝝ ſiſyphe ſaxum.

CHRI. Inuidia infœ. i. q̃ miſeros reddat iuidentes: Nã ut eſt apud Hora. Inuidus iuidia cõburiẽ itus & extra. Inuidia ſiculi nõ iuenere tyrãni. Maius tormentũ: dicit ergo q̃ carebit iuidia pp magnitudinẽ reꝝ q̃ iuidiam ſupabũt. Eſt. n. inuidia iter pares aut paulo ſupiores. Quapp illi q egregiis ſuis uirtutibus lõgo iteruallo reliquos a tergo relĩqrunt oĩ carent inuidia & potius ſunt i admiratiõe: qa iã deſperamus nos illos cõſeq poſſe. Hinc græci quæ p̃clariſſima & maxima ſunt αφονα. i. ανευ φονου. i. ſine iuidia appellant. Quapropter recte Flaccus in carmine. Non uſitata nec tenui ferar penna biformi Per liquidum æthera Vates neque i terris morabor lõgius iuidiaq; maior urbes relinquam. Amnem ſeuerum: quæ de iferis dicunẽ uidebimus i. vi. æneí.

Interea dryadum ſyluas ſaltuſq; ſequamur
Intactos tua mœcenas haud mollia iuſſa:
Te ſine nil altum mens inchoat: en age ſegnes
Rumpe moras: uocat ĩgẽti clamore cytherõ.
Taygetiq; cães domitrixq; epidaurus equoꝝ
Et uox aſſenſu nemoꝝ ingeminata remugit.
Mox tamen ardentis accingar dicere pugnas
Cæſaris: & nomen fama tot ferre per annos:
Tithoni prima quot abeſt ab origine cæſar.
Seu qs olympiacæ miratus præmia palmæ
Paſcit equos: ſeu quis fortis ad aratra iuuẽcos
Corpora præcipue matrũ legat. optia toruæ
Forma bouis: cui turpe caput: cui plurima cer/
Et crurũ tenus a mẽto paleria pendent. uix
Tũ longo nullus lateri modus. omnia magna
Pes etiã: & camuris hirtæ ſub cornibus aures
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo
Aut iuga detrectans interdũq; aſpera cornu:
Et faciem tauro propior. quæq; ardua tota.
Et gradiens ima uertit ueſtigia cauda.

SER. Interea dryadũ ſyluas: ideſt donec laudandi Cæſari tẽpus adueniat iteri Georgica ſcribamus. Te ſine nil altũ mens inchoat: ac ſi diceret nõ meo igenio: ſed tuo fretus iperio ad hoc carmẽ acceſſi. Vocat ingẽti clamore citherõ. i. hortanẽ ad ſcribendum nos illi mõtes q animalibus ſũt r̃ferti. Cytherõ ãt ps ẽ parnaſſi. Taygetiq; canes. i. lacones. Nã Taygeta ciuitas Laconiæ: & hoc iõ quia dicturus eſt: Nec tibi cura canũ fuerit poſtrema. Domitrix epidaurus equorũ: Epiri ciuitas eſt equis nobiliſſima. Ingeminata. i. duplicata per echo. alibi Non canimus ſurdis: reſpondẽt oĩa ſyluæ. Mox tamẽ. i. poſtq̃ georgica ſcripſero. Ardentis dicere pugnas Cæſaris: Ardẽtis pugnas legendum. Nã male qdã ardẽtis Cæſaris accipiũt: ut is cõis ſit ſyllaba. Tithoni prima quod abeſt ab origie Cæſar. i. facta Cæſaris tot annis celebrabunẽ: quot anni ſunt ab eo uſq; ad mũdi principiũ & mõ Tithonũ p ſole poſuit pro titane. Nã Tithonus Laomedontis frater fuit quẽ pliãtẽ Aurora dilexit & rapuit a quo uſq; ad Cæſarem nõ ualde multũ tẽpus ẽ. Seu quis olympiacæ: Dicturus ẽ de armentis & gregibus. Armenta ãt ſunt equoꝝ & boum q̃ hæc animalia apta ſunt armis ut ſcutis boũ coria equi p̃lio. Greges capellaꝝ & ouiũ ſunt. ipſe paulopoſt. Hoc ſatis armentis ſuperat pars altera curæ: Lanigeros agitare greges hirtaſque capellas. Hæc ãt armẽta. ſ. & greges ſciendũ q̃ plerũq; confundit auctoritas. Olympiacæ miratus p̃mia palmæ. i. ſtudioſus curulis certaminis quod geritur ad Piſam i honorẽ iouis olympiaci. Corpora p̃cipue matꝝ legat: ideſt magis matꝝ p quod oſtẽdit ẽt patrũ corpora eſſe requirẽda. Optima toruæ forma bouis: paulopoſt. Et faciẽ tauro proprior. i. tauro ſimilis. Toruæ ãt terribilis. Turpe caput. i. magnũ: ut turpes paſcit ſub gurgite phocas. Plurima ceruix: longa: ut ibi Cũ ſe nux plurima ſyluis Induet in florem. Crurum tenus: Vſque ad crura: & mõ tenus eſt aduerbium. Nam ſi eẽt præpoſitio ablatiuo cohæreret. Palearia ãt ſunt pelles depẽdentes ex gutture. Cameris cornibus. i. curuis unde & camere appellatæ ſunt p̃cipit aũt aures & magnas & hirſutas eſſe debere. Nec mihi diſpliceat: Lipotes figura eſt ideſt ualde placeat ut Munera nec ſperno. Faciem: imaginem & ſimilitudinem totam.

Cytheron
Taygeta
Epiri
Thitonus
Armẽta
Greges
Palearia
Cameræ

AN. M. Interea: anteq̃ tẽplũ de marmor̃ ponã. Dryadũ: uideto li. i. geor. Dryadeſq; puellæ. Saltus: cãpos itactos ab latinis. ſ. poetis dicit ãt ſcribamus carmẽ agreſte a Mœcenate ĩpatũ. Haud mol. ſed ardua p Liptotetẽ. Segnis: iutiles ſteriles pigras. Cytherõ: ſaltus ẽ ppe thebas i Boetia ut Soli. & Pli. ait li. iiii. Mela inqt in phocide Delphi & mõs Parnaſus i Boetia Thebæ & Cytherõ fabulis carminibuſq; celeberrimus. Probus ſic ait. Cytherõ mõs ẽ Boetiæ ubi arcana liberi p̃ris ſacra celebrabanẽ tertio quoq; anno: q̃ trieterica dicunẽ exiſtimaẽ ãt liber eẽ cũ muſis: & iõ ex hederæ frõde eius corõa poetis daẽ. Oui. itẽ li. iii. met. ait Vadit ubi electus facięda ad ſacra cytherõ Cãtibus & clara bacchãtũ uoce ſonabat Stra. li. ix. ſcribit q̃ Cytherõ ppe Thebas finitur penes quẽ aſopus currit iferiora eius alluẽs. Videto itẽ æglo. vi. Cytherõ: hũc noiat qa de duobus ſcripturus ẽ: unde Boetia dcã ẽ i q̃ Cytherõ habeẽ. Taygetiq;: uideto i fine. ii. li. geor. Epidaurus: urbs ẽ Peloponeſũ iquit Prob. unde optimi & generoſiſſimi equi exeũt Ptolæ. ẽt li. iii. i Peloponeſo põit Epidauꝝ Stra. li. viii. uiẽ ſcribere Epidauꝝ eẽ iter Achaiã & Peloponeſũ: anteaq; Epitauꝝ uocatã. Mela ãt ſcribit Epidauꝝ oppidũ eẽ littori appoſitũ. Citca finẽ uero dicti li. viii. Stra. ſic ait. Equoꝝ ſane genus excellit Arcadicũ: quẽadmodũ & Argolicũ & Epidauricũ Etholoꝝ p̃terea & Acarnanũ ſolitudo paſcẽdis eqs ẽ accõmodata nõ minus q̃ Theſſalia Pli. ãt li. iiii. ſcribit Epidauꝝ oppidũ Aeſculapii delubro celebre eſſẽ i Achaia. Soli. ẽt. c. vii. ſcri. Epidaurũ eẽ i Achaia eiq; decus eẽ æſculapii ſacellũ: cui icubãtes ægritudinũ r̃media capeſſũt mõitis ſomnioꝝ. Vos: p̃dictoꝝ. ſ. locoꝝ. Mox ta. ar. pollicetẽ Cæſaris Octauii q poſtea Auguſtus cognominatus ẽ ſcriptuꝝ uictoriam quod re uera fecit i octauo. n. li. æn. deſcripſit i clypeo eius pugnã & Actiacũ bellũ quod ẽ geſtũ cũ Antonio ut ẽt Prob. ait. Tithoni: Tithonus ut Diodo. ait li. v. filius fuit Laomedõtis: & priami frater q̃ exſtimatur ab

Epidaurus

aurora admatus eã uxorẽ habuiſſe. Priami aũt filia Creuſa Aeneæ uxor mater Aſcanii: a quo ſecuta gens q̃ ad Cæſarẽ ꝑuenit quod itẽ edocet Probus. A prima origine tithoni. i. ab ipſo Dardano Iouis filio: a quo ad Auguſtũ fuere anni mille ſexcenti uel circa uti ex Euſebio colligi põt: Poeta tamẽ finitũ ꝓ ĩfinito numerꝫ poſuit. Olympiacæ palmæ: olympica certamina ĩ Achaia prope alpheũ itelligit de quibus latius li. i. geor. Eliadũ palmos epiros equaꝝ. Plurima cer. lõgũ collũ. Palearia: pelles depẽdẽtes ſub collo. Camuris: curuis: in de camere tecta recurua. Detrectãs: male tractãs. Et faciẽ tauro pro. i. habẽs faciẽ propiorẽ ſimilioreq̃ꝫ tauro

Tauri Forma Pli. at li. viii. inq̃t: Tauris inaſpectu generoſitas torua frõte auribus ſetoſis: qbus miora q̃ bubus cornua tenuioraq̃ꝫ. Var. uero li. ii. c. v. de bubus ſcribit: q̄ q gregẽ armẽtoꝝ emerẽ uult obſeruare debet ut ſint uaccæ bene cõpoſitæ: ut ĩtegris mẽbris piloſis oblõgæ amplæ nigrãtibus cornibus latis frõtibus oculis magnis & nigris

Boum Forma piloſis auribus p̃ſſis malis aptis naribus labris ſubnigris ceruicibus craſſis ac lõgis a collo corpore amplo demiſſo bene coſtato latis humeris bonis clunibus codã ꝓfuſam uſq̃ꝫ ad calces ut habeant: ĩ ĩſeriorẽ pᵗẽ frequẽtibus pilis ſubcriſpis cruribus potius minoribus: rectis genibus: & cuius ungues ſint leues & pares coriũ attractu nõ aſpum ac duꝝ: colore potiſſimũ: nigro deinde rubeo tertio heluo: q̃rto albo: molliſſimus. n. hic ut duriſſimus prius: neq̃ꝫ nõ ꝑterea ut mares ſeminis bõi ſint: quoꝝ & forma ẽ ſpectãda &c. Col. ẽt li. vii. c. i. ſcri. qũo. Mago Carthagineñſis ꝓdidit q̄ parãdi ſũt boues nouelli q̃drati: grãdes mẽbris: cornibus ꝓceris ac nigrãtibus & robuſtis: fronte lata & criſpa: hirtis auribus: oculis. & labris nigris naribus reſimis patuliſq̃ꝫ: ceruice lõga & toroſa: palearibus amplis & pene ad genua promiſſis pectore magno: armis uaſtis: capaci & tãq̃ ĩplente utero: lateribus porrectis: lumbis latis: dorſo recto planoq̃ꝫ: clunibus rotundis: cruribus compactis arrectiſq̃ꝫ ſed breuioribus potius q̃ longis nec genibus improbis ungulis magnis caudis longiſſimis & ſetoſis: piloſiſq̃ꝫ corpore denſo breuiq̃ꝫ colore rubeo uel fuſco: tactu corporis molliſſimo Capi. uero. xviii. de tauris idẽ ait ſe cenſere probãdos tauros maxime mẽbris ampliſſimis: moribus placidis media ætate: Cætera fere oĩa eadẽ i iis obſeruabimus q̃ ĩ bubus eligẽdis. Nec. n. alio diſtat bonus taurus a caſtrato: niſi q̄ huic torua facies ẽ uegetior aſpectus breuiora cornua toroſior ceruix & ita uaſta ut ſit maxima portio corporis: uẽtre paulo ſubſtrictiore: idẽ quoq̃ꝫ. c. xix. de forma uaccæ ait q̄ forma uaccæ quoq̃ꝫ probãt altiſſimæ formæ longæq̃ꝫ maximis uteris frontibus latiſſimis oculis nigris & patentibus cornibus uenuſtis & leuibus & nigrantibus piloſis auribus compreſſis malis: palearibus & caudis ampliſſimis ungulis modicis & cruribus. Cætera quoque fere eadem quæ in maribus deſiderantur. Ima cauda: huic tantum animali omnium quibus procerior cauda non ſtatim nato eſt conſumatæ ut cæteris menſuræ: creſcit donec ad ueſtigia ima perueniat Plinius.

Epidaurus CHRI. Epidaurus: oppidũ Epiri ubi ſunt optimi eq̃. Palearia: hæc ſyriacis bobus nõ ſũt: ſed ĩ dorſo gibbũ ut refert Pli. habẽt. Corpora matrũ: nã ſemẽ paternũ pro artifice ẽ: formãq̃ꝫ ꝑbet: & uitã ĩducit materiã aũt mr̃ ſubminiſtrat. Vnde oportet eã eẽ bene materioſã: & hr̃e optimã corporationẽ. Propior faci. ꝑ ſynecdochen. i. habens faciem propiorem tauro. Vacca unius anni non admiſcet ſe mari ſi admiſcetur prodigiũ eſt.

Aetas lucinam iuſtoſq̃ꝫ pati hymenæos.
Deſinit ante decem: poſt quattuor ĩcipit ãnos
Cætera nec fœturæ habilis nec fortis aratris.
Interea ſuperat gregibus dum læta iuuentus
Solue mares: mitte ĩ uenerẽ pecuaria primus

SER. Lucinã iuſtoſq̃ꝫ pa. hy. Hiſterõ proterõ an. te. n. eſt hymenæos pati poſt Lucina cõſeq̃t. itẽ hyſterõ ꝓterõ ẽ: deſinit ante decẽ poſt. iiii. ĩcipit annos ante eni ĩcipit ſic deſinit. Cætera ætas. ſ. q̃ ẽ uel ante q̃rtũ uel poſt. x. annũ. Bene oſtẽdit ꝑ hæc quoq̃ꝫ tp̃a poſſe q̃dẽ armẽtis ſed ĩutiliter ꝓuenire fœturã. Supat gre. dũ læ. iu. Dũ ſuppetit: & dicit iuuenili eas ætate debere cõcũbere q̃a cito meliora tp̃a depereũt. Pecuaria: ab eo quod eſt pecuare uenit: nam pecua ut ait in pompeiana Cicero ab eo quod ẽ pecu uenit ut genu genua.

AN. M. Lucinã: ex Lucia ꝑtus ex Hymenæo cõcubitus accepimus: itaq̃ꝫ hoc ait poſt annũ. iiii. & ĩtra. x. ad cõcipiẽdũ utiles eẽ boues. Probus luna aũt ut Var. inquit naſcẽtiũ dux ẽ: hic ab iuuãdo & luce iuno lucina dcã ab latinis: ipſa. n. menſibus actis ĩ lucẽ producit ĩfantes. Hymenæos: Himenæus teſte Martiãno capella Veneris & Bacchi filius dictuſq̃ꝫ nuptiaꝝ deus cuius officiũ eẽ dixit pſallere ĩ nuptiis cãtare ad thalamos & coronare limina ſertis: pro coitu hic ponit̃ hymẽ uero ſecũdũ græcos & latios ẽ q̃dã uirginalis pellis q̃ prĩo coitu abrũpit̃: ponit̃ & pro hymenæo hipſipyle Ouidiana ad Iaſonẽ Nõ ego ſũ furti tibi cognita: pronuba iuno Affuit & ſertis tp̃a uictus hymẽ. Dicũt alii hymenæũ quẽdã fuiſſe apud athenas: q̃ ĩter bella ſeuiſſima uirgines li

Lucina beraũit: quã ob cãm nubẽtes eius numẽ ĩuocabãt q̃ſi liberatoris uirginitatis. Lucinã pa. & hy. hiſterõ ꝓterõ

Hymneus hoc ẽ ultimũ prius: nã ſnĩa ordine cõmutat̃. Sic ẽt eſt ibi. Deſinit ante. x. &c. Deſinit an. de. Var. li. ii. c. v. ait q̄ nõ minores oportet inire bimas ut trimæ pariãt eo melius ſi q̃drimæ: pleræq̃ꝫ pariũt ĩ. x. anno: q̃dam ẽt plures. Maxime idoneũ tẽpus ad cõcipiẽdũ ad Delphini exortu uſq̃ꝫ ad dies. xl. aut paulo plus q̃. n. ita cõcepũt tẽperatiſſimo anni tp̃e pariũt: uaccæ. n. mẽſibus. x. ſũt ꝑgnãtes: mas an fœmina ſit cõcepta ſignificat taurus quũ iniit: ſi quidẽ ſi mas ĩ dexteriorẽ pᵗẽ abit: ſi fœmina ĩ ſiniſtriorẽ ptem. Pli. uero li. viii. c. xlv. ſcribit q̄ ſuo tẽpore anniculæ ad fœcunditatẽ poſcebantur tolerãtius tamẽ bimæ: tauri generationẽ q̃drimi ĩplẽt & ſinguli denas eodẽ anno tradũt. Cõceptio unico initu pagit̃ q̄ ſi forte erraũerit uiceſimo poſt die marẽ fœmina repetit: piũt mẽſe. x. q̃cq̃d ante genitũ ĩutile ẽ Tauri nõ ſæpius q̃ bis die ineũt Robur ẽ tauris ĩ q̃matu. uita fœmis xv. annis longiſſima: maribus. xx. Fœturæ: geniture & prouentui. Cætera ætas: hoc eſt ante quartum annum & poſt decimũ Columella item li. ſeptimo capite decimonono ait Quum uaccæ exceſſerũt annos. x. fœtibus inutiles ſunt: rurſus minores bimis inire nõ oportet ſi ante tamẽ cõcepint ꝑtũ eaꝝ remoueri placet ac ꝑ triduũ ne laborẽt hubera extremi: poſtea mulctra prohiberi. Supat: intereſt iminet. Dũ læ. iu. uel iuuẽta ĩdeſt dũ iuuenes ſũt uaccæ cõcipiãt: repit. n. ſenecta cũ morbis plurimis. Solue ma. primus quo tp̃e uaccæ ic

undæ ſint iã diximus.Colu.ẽt.li.vii.c.xxii.ſcribit q̃ mẽſe Iulio fœminæ maribus plerũq; pmittẽdæ: ut eo tpe cõceptos proximo uere adultis iã pabulis edant: nã decem menſibus uẽtrẽ perferunt unumq; marem.xv. uaccis ſufficere abunde eſt. Pecuaria: pecuare pecuaria facit pecu pecua:pecus pecudes: pecus hoc pecora.

CHRI. Lucinã:ſimpliciter pro partu poſuit.Nã bruta lucinæ opẽ non inuocant.Vacaꝝ ætas Alberto magno teſte ẽ quindecĩ annoꝝ:eadẽ ẽ tauroꝝ Caſtrati uero ad uigeſimũ pueniunt:Terminus iuuẽtutis tauri eſt quinq; anno.idẽ icipit exſiccari.Bene ergo Home.dixit:Taurus quinq; annoꝝ in robore ſuo eſt.Magni ſunt boues ĩ Epyro ut ſcribit Ariſto.Pli.ait indicos ſua proceritate camellos æquare & cornua quattuor pedes in latitudinẽ habere.Boues ſoli animaliũ retro ambulantes paſcũt. Interea ſuperat:Optimum præceptum:nã non ſolum uiuentium corpora curanda ſunt:ſed quia ſingula pereunt danda eſt opera ſucceſſioni.

Atq; aliam ex alia generando ſuffice prolem
Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit ſubeunt morbi triſtiſq; ſenectus.
Et labor & duræ rapit inclementia mortis.
Semper erũt quarum mutari corpora mauis
Semper enim refice:ac ne poſt amiſſa reqras
Ante ueni:& ſobolẽ armẽto ſortire quotãnis.
Necnon & pecori eſt idem delectus equino
Tu mõ quos in ſpem ſtatuis ſubmittere gẽtis
Præcipuum iam idẽ a teneris impẽde laborẽ.
Continuo pecoris generoſi pullus in aruis
Altius ingreditur: & mollia crura reponit.
Primus & ire uiam:& fluuios tẽtare minaces
Audet:& ignoto ſeſe committere ponto
Nec uanos horret ſtrepitus.illi ardua ceruix
Argutũq; caput breuis aluus obeſaq; terga.

SER. Sufficere prolẽ:ſubminiſtra:unde & ſuffectos cõſules dicimus. Optima quæq; dies: hæc ſñia non ſolũ ad animalia pertinet.ſed generaliter ad oĩa.

Subeũt morbi triſtiſq; ſenectus:Naturalẽ ordinẽ tenuit dicens aduenire morbos ſenectutẽ mortẽ. Inclementia mortis:inexorabilitas & durities. Semp eni refice:Vacat.n.Sane dicit ante ueniendũ eſſe:ut anteq̃ peant reparent̃ armẽta. Sobolẽ armẽto ſortire:ſubſtitue ſubminiſtra & eſt uerbũ iudicioꝝ. Nã ſubſtitui dicunt̃ iudices q̃ occupatoꝝ fungunt̃ officio. Eſt idẽ pecori delectus equino.i.ut habeat matres optĩas. Substi tui

In ſpem ſtatues ſubmittere.i.quos uis admiſſarios fieri.Notanda ſane exquiſita uarietas.Nã ut in bobus matres ante deſcribit in equis admiſſarios ante commemorat. Altius ĩgredit̃:cũ exultatiõe quadã incedit. Mollia crura reponit:Ennius de gruibus Perq; fabam repunt: & molia crura reponunt. Primus ire uiam: matris preire ueſtigia. Ignoto ponti: Per quem nunq̃ tranſierat. Argutum:breue.

AN.M. Suffice:ſubminiſtra.Col.li.vii.c.xx.de uaccis ait:ſed & curandum ẽ oĩbus annis æque atq; in reliquis gregibus pecoris ut delectus habeat̃. Nã & nixæ & uetuſtatæ q̃ gignere deſierunt ſũmouendæ ſũt & utiq; tauro q̃ locũ fœcũdaꝝ occupant ablegãdæ:uel aratro domãdæ quoniã laboris & operis nõ minus q̃ iuuencæ pp uteri ſterilitatẽ patientes ſunt. Optima quæq; di.Ouidi.quoq; de arte.Cito pede labitur ætas:nec bona tã ſequit̃ q̃ bona prima fuit. Inclementia: duritia & crudelitas. Sortire:elige. Idẽ delectus:ut.ſ.corpora pcipue matrum legat.Itẽ ut quotannis ſoboles armento eligat̃.In ſpẽ gẽtis:ĩ fœturã ut ſint admiſſarii. Et mo.cru.re.glomerat apte reducit alterno cruꝝ explicatu. Mollia crura:faciles tibias:non.n.ĩepte dureue ambulat uti pleriſq; euenit. Primus & ire uiã:Var.li.ii.c.vii.inquit.Equi boni futuri ſigna ſunt ſi cũ gregalibus ĩ pabulo cõtendit ĩ currẽdo aliaue qua re quo potior ſit ſi quũ flumẽ traiiciendũ ẽ gregi in primis progredit̃ ac non reſpectat alios. Argutũq; caput:ideſt breue & exiguũ.Var.li.ii.c.vii.ait Equas debere eſſe clunibus ac uẽtribus latis Equos ad admiſſurã quos uelis habere legere oportet amplo corpore:formoſos:nulla pte corporis inter ſe non cõgruenti:caput habeant nõ magnũ:nec mẽbra confuſa:ſint oculis nigris:naribus nõ anguſtis auribus applicatis:non anguſta iuba crebra fuſca ſubcriſpa:ſubtenuibus ſetis ĩplicata ĩ dexteriorẽ ptẽ ceruicis:pectus ſit latũ & plenũ:humeri lati:uenter modicus:lũbi deorſũ uerſũ preſſi: ſcapulæ latæ ſpina maxĩe duplex:ſi minus nõ extãs:coda ampla ſubcriſpa:crura recta equalia ĩtrouerſa:genua rotũda nec magna:ungulæ duræ:toto corpore ut habeant uenas q̃ animaduerti poſſunt.Hæc ex Var.Colu.ẽt li.vii.c.xxvii.ſic ait: quũ uero natus ẽ pullus cõfeſtim licet indolẽ exiſtimare:ſi hilaris:ſi intrepidus:ſi neq; cõſpectu nouæq; rei:auditu terret̃:ſi ante gregẽ procurrit:ſi laſciuia & alacritate iterdũ & curſu certaminis equalis exupat: ſi foſſam ſine cũctatione tranſilit pontẽ flumẽq; trãſcendit:hæc erunt honeſti animi documẽta:corporis uero forma cõſtabit exiguo capite:nigris oculis:naribus aptis:breuibus auriculis & arrectis:ceruice molli lataq; nec lõga:denſa iuba & per dextrã ptẽ profuſa:lato & muſculoꝝ toris:nũeroſo pectore:grãdibus armis & rectis: lateribus inflexis:uentre ſubſtricto:teſtibus paribus & exiguis:cauda lõga & ſecta criſpaq;:mollibus atq; altis rectiſque cruribus:tereti genu:puoq; neq; ĩtorſus ſpectãti:rotũdis clũibus:fœminibus toroſis ac numeroſis:duris ungulis & altis & cõcauis rotũdiſq; qbus coronæ mediocres ſuppoſitæ ſunt ſic uniuerſũ corpus cõpoſitũ: ut ſit grãde ſublime erectum ab aſpectu queq; agile & ex lõgo q̃tũ figura pmittit rotundũ. Breuis aluus:modica ſubſtricta. Obeſaq; terga:grãdes lati & pigues humeri obeſus.n.ut Feſtus ait piguis dr̃ q̃ſi ob edẽdũ factus.

CHRI. Tu modo quos in ſpẽ:Mira uarietas:nam ĩ bubulo pecore a matribus ĩ equino a patribus incipit Sũt ãt hæc tria pecoꝝ genera oĩbus pcipua.Bos.n.nobis terram colit:ſine cuius opera agricultura oĩno difficilis eẽt.Equus & cõmode nos uehit:& in bello auxiliat̃ egregie:& in multis rebus comes: eſt homini atque inuecturis & ueterinos habemus equos & iumenta.Docilitas maxima ẽ ĩ equo.Amiſſos luget dominos deſideriis lachymas mittit interfectio Nicomedæ rege eius equus ĩedia uitã finiuit:refert Philarchus Centaretrũ egailatis occiſo in pugna Antiocho potitũ equo eius illũ aſcendiſſe:at equũ indignatione accenſum pci Bos equus

pitem in abrupta iſſe ac ſe equitemq; perdidiſſe.Bucephalus Alexandri equus neminem ornatu regio iſigni/
tū ꝑter ipſum Alexādꝝ excipere uoluit. In expugnatione thebarum uulneratus Alexandrum in aliū equū
trāſire nō ē paſſus.Equus Cæſaris nullū niſi ipſū Cæſaré dorſo accipere uoluit. Hic anteriores pedes huma/
nos habebat.Semiramis equū uſq; i coitū amauit: ut ait Iuba Ariſto.āt i li.de aialibus:Equū equāq; poſt ho
miné reliquis animalibus ſalatioré eſſe dicit.Addit ēt ipſum quadraginta détes habere: primores quattuor
trigeſimo menſe mutare.Anno deinde poſt binos utrinq; ſuperne & inferne.Item alio anno quattuor. Item
alio quattuor.Completis annis quattuor & mēſibus ſex non emittit & tunc idoneū tēpus ad procreādū ha/
bet.Refert ꝑterea equū oībus tꝑibus & donec uiuit coire.Idē facere fœmina.Dicit ꝑterea ætaté ad decimum
octauū annū protendi in equo:Sed ad lōgū ad trigeſſimū uſq; produci: in nonnullis ēt ad quinquageſſimū:
ſed minus uiuere qui domi alunt̃ q̄ gregarii.Albertus autem cognomento magnus ait equū biēnio inire ici
pere:ſed melioré eē fœtū poſt trienniū uſq; ad.xx.q ē arcus ſecūdū quem minori coniunctione iungunt̃ Iup/
piter & Saturnus.Inire āt uſq; ad trigeſimū annū & equā cōcipere q̄uis debiliter uſq; ad quadrageſimū quod
fere ſpaciū eſt ſuæ uitæ:q̄uis oli iuentus ſit equus.lxx.annoꝝ.Ipſe autem Albertus refert uidiſſe ſe equum ex
Pullus maioribus apud militem q adhuc robuſtus exceſſerit annum ſexageſimum. Pullus:Vt pueros dicimus in
humano genere:ita in equo:mulo:aſino:atq; camello dicimus pullos.Item in omni auium genere. In boue
uitulū uero & elephante uitulum.Qui etiam ex arborum radicibus gignuntur:pulli appellantur:hinc pullulare.

Luxuriatq; toris animoſum pectus: honeſti
Spadices.glauciq;. color deterrimus albis
Et giluo.tū ſi q̄ ſonū procul arma dedere
Stare loco neſcit:micat auribꝰ.& tremit artus
Collectū q; fremens uoluit ſub naribus igné.
Denſa iuba:& dextro iactata recūbit ī armo:
Et duplex agitur per lumbos ſpina cauatq;
Telluré & ſolido grauiter ſōat ungula cornu.
Talis amyclæi domitus pollucis habenis
Cyllarus. & quorum graii meminere poetæ:

SER. Luxuriatq; toris animo.pe.Nodoſū:& emi
nens pulpis. Spadices:pheniciatos uocant.i.profeſ/
ſos myrteos.Glauci āt ſunt felineis oculis.i.quodam
ſplendore perfuſis. Deterrimus albis Et giluo: Atq
alibi ait Qui cādore niues anteirent.Sed aliud ē candi
dū eſſe.i.quadā nitéti luce ꝑfuſū.Aliud albū quod pal
Gil/ lori cōſtat eſſe uicinū.Giluus āt ē melinus color.Mul
uus ti ita legūt albis & giluo & nō albū uel giluū ſed albo
giluū uituperet:quod ſi ſinguli colores uituperandi ſūt
q̄to magis mixtus utroq;.i.albo giluus. Tremit ar/
tus: Figurate ꝓ artubus tremit. Voluit ſub naribus
igné:Flatu indicat magnanimitaté ſuam. At duplex
agit̃ ꝑ lūbos ſpina: Aut re uera duplex aut lata:ut ali/
bi.Duplicé gēmis auroq; coronā:ité Et duplici aptan
tur dentalia dorſo. Talis amyclæi domitus pollucis
habenis Cyllarus:atq Caſtor domitor equorum fuit:ſed fratré ꝓ fratre poſuit poetica licentia:ut Quas illi
philomela dapes.ꝓ progne: Ité reuocato a ſanguine teucri:pro Dardani:aut certe ideo pollucem pro caſtore
poſuit:qa ambo licéter & caſtores & polluces uocant̃:nam & ludi & téplū eius & ſtellæ caſtoꝝ uocant̃.

Spa/ AN.M. Luxuriat toris: abundat pulpis debet eni eſſe latum & plenū ac toroſum. Spadices: phœniceus
dix color ſeu puniceus:& ſpadix idem eſt teſte Gellio libro ſecundo.c.xxvi. ſignificat autem exhuberantiā ſplen
Glau/ doremq; ruboris. Glauciq;:cærulei.Glaucus enim color uiridis dicitur:quod Probus oſtēdit: & Gellius di
cus cto loco. Albis:non candidis:ſed albis:ideſt pallidulis. Giluo:giluus color eſt buxeus ut quidam uolunt:
color uulgo giallus appellatur:aliqui uero per giluum intelligunt flauum qui ex uiridi & ruffo & albo cōcretus ē
Gil/ Seruius Melinum intelligit.Eſt auté Melinus color cādidus: optimus in Melo inſula:in Samo quoq; naſcit̃
uus auctor eſt Plinius libro.xxxv.capi.ſexto.Aulus Gellius aūt in fine li.xii.Innuit giluū coloré eſſe mediū inter
color nigrū & albū ſcribit.n.tria genera eē uini nigrū:albū:mediū qđ uocant κιρρον giluū. Micat auribus:arrigit
Meli/ ac deprimit aures. Tremit artus:cōcutit. Collectum igné:attractā flatus uim & potentiā. Fremens:& fre
nus co mens & ꝑmens in antiqs legit̃.Erit autem ordo.Et ꝑmens ignem collectū uoluit ſub naribus:ꝑmens auté.i.
lor nō emittés ſed retinés iterius hic ſub naribus uoluit. Voluit ſub naribus:ꝑ qđ eius uis apparet:ē.n.magniſla
Amy/ tus. Solido:duro. Amyclæi pollucis:Pollux & Caſtor Lacædemōæ nati ſūt:q exiſtimāt̃ equos accepiſſe ab
clæ iunōe muneris nomine Xanthū & Cyllarū:quos ei Neptunus donauerat Probus. Amyclæi:amyclæ oppi/
dū eſt Laconicæ regionis achaiæ teſte Pli.li.iiii.fuit auté patria Caſtoris & Pollucis Strabo li.viii.ait. q Tayge
to monti ſubiicit̃ Sparta & amyclæ.Pli.li.iii. ſcribit amyclas et ā fuiſſe ꝓpe Tarracinā a ſerpētibus delatas.

CHRI. Luxuriat toris:Abūdat modū excedit i toris.q.d.ultra modū toroſus é.Nā mēbra toroſa.i.maio
res toros.i.muſculos & lacertos habētia ualidiora ſunt.Vnde in Hercule toroſa brachia pingunt.Eſt.n.torus
ſiue muſculus ſiue lacertus. Spadices:Palladius Aemilianus colores in equo refert:badium:aureum: albine/
um:ruſſeum:mureū:ceruinū:giluū:ſcutulatū:albū:guttatū:cādidiſſimum: nigrū:preſſum.Sequentis meriti
enumerat uarium cum pulchritudine nigro uel albineo uel badio mixtum.Canum cum quouis colore:ſpu
meum maculoſum murinum obſcuriorem.Giluus color eſt cinericius.Aetatem quoq; ita ſignat: Nam bi/
mo & ſex menſiū dentes medii ſuperiores cadunt.Quadrimo canini mutant̃ infra ſextum annū molares ſu
periores cadunt.Sexto anno quos primo mutauit exequat. Septimo anno omnes dentes eius explent̃:latét
ab huic ætatis notæ.Sed prouectioribus tempora cauari incipiunt ſupercilia caneſcere.Détes plerūq; promi
nere.Formam uero equi ita deſcribit Columella ut ſit capite exiguo:nigris oculis:apertis & breuibus auricu
lis & arrectis ſemper ceruice molli lataque nec longa:denſa iuba:& in dexteram partem profuſa lato & mu/
ſculorum toris numeroſo pectore.Grādibus armis:& rectis lateribus inflexis:ſpina duplici:uentre ſubacto:
teſticulis paribus & exiguis:latis lumbis & ſubridentibus ideſt pulcrhis & pinguibus.Cauda lōga & ſeta cri/

ſpaciis mollibus atq; altis rectiſq; cruribus:terete genu paruoq; neque intorſum ſpectant rotondis clunibus femoribus toroſis ac numeroſis:duris ungulis & altis & concauis rotōdiſque:quibus coronæ mediocres ſuperpoſitæ ſunt:corpus ipſum ſit grande:ſublime:erectum:aſpectu quoque agile. Longitudo quantum natura permittit. Cum uero natus eſt confeſtim licet indolem exiſtimare: ſi hilaris:ſi intrepidus:ſi aſpectu no uæ rei audituue terretur. Si foſſam ſine cunctatione tranſit: pōtem flumen tranſcendit.

Martis equi biiuges & magni currus achillis
Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix ſaturnus & altum
Pelion hinnitu fugiens ĩpleuit acuto (annis
Hūc quoq; ubi aut morbo grauis aut iã ſēior
Deficit:abde domo nec turpi ignoſce ſenectæ
Frigidus in uenerem ſenior fruſtaq; laborem
Ingratũ trahit & ſi quãdo ad prælia uētum ē
Vt quōdã ĩ ſtipulis magnus ſine uiribꝰ ignis
Incaſſum furit:ergo animos æuumq; notabis
Præcipue:hinc alias artes prolemq; parētũ.
Et quis cuique dolor uicto. q̄ gloria palmæ.
Nonne uides quũ præcipiti certamine cãpũ
Corripuere. ruuntque effuſi carcere currus:
Quũ ſpes arrectæ iuuenũ exultãtiaq; haurit
Corda pauor pulſans: illi iſtãt uerbere torto.
Et proni dant lora:uolat ui feruidus axis
Iãque humiles iamq; elati ſublime uidentur.
Aera per uacuũ ferri atq; aſſurgere in auras.
Nec mora nec reqes.at fuluæ nimbus arenæ:
Tollitur humeſcũt ſpumis flatuq; ſequentũ
Tãtus amor laudũ.tantæ eſt uictoria curæ

SER. Martis equi:Δειμοσ & φοβοσ. Et magni currus achillis:Baliarchus Xanthus. Coniugis aduē tu pnix ſaturnus:Dũ cũ amica Phillyra Saturnus coiret:Ops eius uxor aduenit cuius pſentia ueritus ſe in equũ cōuertit q̃lē potuit numē imitari:exinde natus ē Chirō dimidia pte hō dimidia equus:ſane ops cũ ē uxore Saturni dicimus o corripitur ut ops opis cũ uero de Nympha dicimus opis lōga ē ut opis ad æthere um pēnis auferẽ olympũ:Pernix ãt ad equũ refertur. Nã Saturni ſtella tardiſſima ē. Pelion: mōtē Theſſaliæ ĩ quo Chiron habitauit. Hunc quoq;:licet bonũ & tot ſignis probatũ. Vbi aut morbo grauis aut iã ſenior annis deſſicit. Duo ſunt quibus minuunẽ corporis uires:ſenectus & morbus. Vnde mire utrunq; cōplexus ē. Abde domo:ĩ domo. Nam ſi aduerbialiter uellet loq domi diceret: Tale eſt illud ĩ.iiii. Non libyæ nō ante tyro. Nec turpi ignoſce ſenectæ: Ci.ĩ Catōe maiore & laudat & uitupat ſenectutē unde dupliciter hūc locũ ĩtelligimus aut nec ignoſce turpi ſenectæ aut non turpi ſenectæ ignoſce ideſt abde & ignoſce ſenectæ quæ turpis nō eſt quia per naturam uenit. Si quãdo ad plia uētum ē:alibi Nocturnaq; bella. Animos æuũq; notabis:pcipue ante oĩa ætatē & magnanimitatē requires poſt cætera parentes & ſtudiũ. Et quiſcuiq; dolor uictoq; glo.pal. Vult probare moueri equuos uel amiſſiōe uel acquiſitione uictoriæ. Nã eo tēdit ſequēs iſte decurſus unde ē paulo poſt Tãtus amor laudũ tãtæ [illegible] ctoria curæ. Luca. Quantum clamore iuuaẽ: Eleus ſonipes. Ruũt effuſi car.cur. uſurpatiue pro carceribus q ab arcēdo dicti ſunt. Nam carcer eſt cuſtodia noxiorum. Iuuenum:aurigarum uel ſpectantium. Haurit:ferit ut Latus aurit apertum. Verbere torto:frequenti ſcilicet iteratione. Volat ui feruidus axis:alibi Frenaque feruenteſque rotas. Nam tam rotæ q̄ axis curſu caleſcunt. — *Pelion* — *Carcer*

AN.M. Martis equi biiuges:Martis equi tradunẽ dimos & phobos Homero auctore:ut ſcribit Probus achillis uero Xanthus & æthon:quidã quattuor putant:& eis adiiciunt podargũ & lampum auctor idē Probus. Saturnus:is cum Iouem filiũ quæreret in Thracia cum phyllyra Oceani filia in equũ uerſus dicić concubuiſſe:& ex ea Chironē Centaurum natum artis medicinæ ĩuentorem qui a Phyllyra Phyllyrides dicitur a poetis:ſcribũt Aratum de aduentu uxoris nil ſcribere. Virgi. tamē hic oſtendit uxoris opis aduentu in equũ uerſum eſſe dum cum illa coiret. Pernix:uelox quia equus. Altum pelion:Theſſaliæ montē altiſſimum teſte Plini. li. ſecundo in quo ut ſcribit Soli. nuptiale conuiuiũ thetidis & pelei celebratũ fuit. Nec turpi ignoſce ſenectæ:ordo ē:nec ignoſce turpi ſenectæ q̄uis enim ſeniores equi ſint:cum modo tamen laborem tollerare ualent. Eſt autem ſenſus q ubi optimus equus uel morbo uel ſenecta deficit:remouendus eſt ab admiſſura & in domo retinendus nec parcendum:oſtendit.n. omnino fatigandum cum modo tamē. Turpi ſenectæ: Iuue. etiam ſati.x. ait: Sed q̄ continuis & quantis longa ſenectus plena malis deformen & tetrum ante omnia uultum Diſſimilemq; ſui deformē pro cute pellem Pendenteſq; genas & tales aſpice rugas &c. Quãuis autē ſenecta ſit a natura omnino quin turpis ſit negari non poteſt ergo nec ignoſce turpi ſenectæ dicendũ. Frigidus in uenerē ſenior:hic locus aſſerit quod dixi uerum eſſe ut ſcilicet ab admiſſura ſenior in domo teneatur: ibiq; fatigetur cum modo: nec penitus ignoſcatur ei generat ãt mas ad annos. xxxiii. & ad. xl. duraſſe tradũt adiutũ modo in attollenda priori parte corporis:ſed ad generandũ paucis animalium mior fertilitas:qua de cauſa per interualla admiſſuræ dantur:nec tamen quindecim initus eiuſdem anni ualet tollerare. Equæ gignũt annis omnibus ad. xl. uixiſſe equũ. lxx. annos proditur Pli. auctor li. viii. c. xl. Colu. uero li. vii. c. xxvi. ſcri. q marē putant minorē trimo non eſſe idoneũ admiſſuræ:poſſe uero uſq; in. xx. annũ progenerare fœminã bimam recte concipere ut poſt tertium annũ enixa fœtũ educet:eandēq; poſt decimũ non eſſe utilē. Supiori ãt capite dixerat q nec minus q̄ quindecim nec rurſus plures q̄ uiginti unus debet implere. Fruſtraq; laborē ingratũ trahit:Ordo eſt: & fruſtra trahit.ĩ. producit ingratũ laborē ideſt ingratũ coitũ: nam calidiſſimus quiſq; citius uenerē perficit:& ei gratior illa fit:ſenes uero tardiores ſunt quia frigent. Quondam:quandoq;. Animos:ut ſit hilaris equus & intrepidus &c. ut ſupra oſtendit Colu. Acuum:Colu. li. vii. ca. xxvii. ſcribit — *Martis eq*

q̄ annoꝝ notæ cū corpore mutant̄: nā dū bimus & ſex mēſiū ē medii dentes ſuperiores & inferiores cadunt
cū quartū agit iis q canini appellant̄ deiectis alios affert intra ſextū deinde annū molares ſuperiores cadūt. Se
xto anno quos primos mutauit exæquat: ſeptimo oēs explentur æqualiter: & ex eo cauatos gerit: nec poſtea
quot annoꝝ ſit manifeſto cōprehendi pōt decimo tamē anno tēpora cauari īcipiūt: & ſupcilia nōnunq̄ cane
ſcere: & dentes prominere: hæc ille. Alias artes equoꝝ. n. alii ſunt ad rē militarē idonei alii ad uecturam: alii
ad admiſſuram: alii ad curſurā: alii ad p̄dā. Itaq̄ nō itē ſunt ſpectandi atq̄ habēdi. Hinc peritus belli alios eli
git atq̄ alit ac docet: alios quadrigarius &c. Plura Varro li. ii. ca. vii. Prolemq̄ parentū: Varro p̄dicto loco ſic
ait de Stirpe magis ītereſt qua ſint: q̄ genera ſunt multa: itaq̄ ad hoc nobiles ab regionibus dicunt̄ in græcia
Theſſalici equi a terra apuli ab roſea roſeani. Quæ gloria palmæ: ut curſu certans æquales ſuperare conetur
&c. Carcere: repagulis. Currus: quadrigæ. Exultantia: ſalientia trementiaq̄. Haurit: eleuat ferit. Inſtāt:
imminent equis. Verbere: ſcutica. Lora: habenas. Vi: uiolentia. Nimbus: nubes.

CHRI. Dolor: nā & lachrymas uictos emittere: & uictores lætitiā oſtendere dixerūt. Cū ſpes arrectæ: Ec
baſis ornādi loci cā. Inſtant: nunq̄ ceſſant ab opere. Torto: nā ex crebro motu contorquēt̄ & iflectunt̄ lora.
Ruūt effuſi: pinxit illoꝝ celeritatē. Iamq̄ humiles: tota hæc curſus deſcriptio picturæ q̄ ſcripturæ ſimilior
eſt. Ipſæ etiā cōciſæ breueſq̄ clauſulæ faciunt: ut celeritas narrantis expreſſius demonſtret celeritatē currenti
um. Iā humiles: iam elati: quia ſaltu rem pagūt: ut pp eoꝝ leuitatē p aerē potiuſq̄ p terrā ferri uideant̄. Tā
tus. a. lau. iccirco accellerāt: q̄a uictoriæ cupidiſſimi ſūt. Pelethronii: frenos ac ſtrata equoꝝ primi iuenerūt.

Primus erichthonius currus & q̄ttuor auſus
Iungere equos. rapidiſq; rotis īſiſtere uictor:
Fræna peletronii lapithæ gyroſque dedere
Impoſiti dorſo atq; equitē docuere ſub armis
Inſultare ſolo: & greſſus glomerare ſuperbos
Aequus uterq; labor æque iuuenēq; magiſtri
Exquirūt. calidūq; animis & curſibus acrem:
Quāuis ſæpe fuga uerſos ille egerit hoſtes
Et patriam epirum referat: fortiſq; mycenas.
Neptunniq; ipſa deducat origine gentem

SER. Primus erichthonius: Vulcanus īpetrato a
ioue Mineruæ cōiugio. Illa reluctantē effectū libidi
nis proiecit ī terrā īde natus ē puer dracōteis pedibus
q appellatus ē Erichthonius q̄ſi de terra & lite ꝓcrea
tus. Nā ερισ eſt lis & χθων terra. hic ad tegēda pedum
fœditatē iunctis equis uſus eſt curru quo tegeret ſui
corporis turpitudinē. Rapidus: uelox. Victor: pro
Pele ‖ poſiti ſui effector. Frena peletronii: peletronium op
troniū ‖ pidū eſt Theſſaliæ ubi primū domādoꝝ equoꝝ uſus
inuētus eſt. Nā cū quidā theſſalus rex bobus Oeſtro
exagitatis ſatelites ſuos ad eos reuocādos ire iuſſiſſet
illiq̄ curſu nō ſufficerēt: aſcēderūt equos & eoꝝ uelo
citate boues ſecuti eos ſtimulis ad tecta reuocarunt:
Sed hi uiſi aut cū irēt uelociter aut cū eoꝝ equi circa
flumen Peneon potarent capitibus inclinatis locū fa
bulæ dederunt ut centauri eſſe crederent̄ qui dicti ſunt cētauri απο του κεντειν τουσ ταυρουσ. Alii dicūt cē
tauroꝝ fabulā eſſe confictam ad exprimēdā humanæ uitæ uelocitatē quia equū cōſtat eē uelociſſimū: Bene
āt ait Pelethronii: quia ſunt & alii lapythæ. Equitē docuere. i. equū. Nā pro equo rectorem poſuit. Greſſus
glomerare ſu. ut cū diſciplina īcederet. Quāuis ſæpe fu. ordo ē: Quāuis ſæpe uictor fuerit q̄uis nobili genere
procreatus tamen a magiſtris ætas eſt magnanimitaſq̄ requirēda: q̄ ſi nō fuerīt: illa nihil proſunt. Neptūni
que ipſa deducat origine gētem. i. ſi ſit procreatus ab equo Neptūni: q editus eſt tridentis percuſſione.

Erich ‖ AN. M. Erichthonius: fuit is Vulcani & Terræ filius qui primus dicitur quadrigis uſus quo decentius
thoni ‖ celaret pedes ſuos anguineos. Probus auctor & Plinius libro ſeptimo inquit q̄ bigas primū iunxit phrygum
us ‖ natio: quadrigas Erichthonius Euſebius item ſic ait Erichthonius primus quadrigas iunxit in græcia erat
quippe apud alias nationes id autem fuit Danao regnante Argis. Fræna peletronii: impoſiti dorſo: & inſul
tat ſolo carmina ſunt Ennii in Alexandro: ut docet Macrobius libro quinto. Frænos autem & ſtrata equoꝝ
peletronium inueniſſe ſcribunt pugnare ex equo Theſſalos qui centauri appellati ſunt habitantes ſecundum
pelium montem ut ſcribit. Plinius libro ſeptimo: & Probus ait peletronium ſubiectum eſſe Pelio monti. Pe
Pele ‖ letronii lapithæ. i. ex Peletronio oriundi fræna inuenere: habebāt. n. Lapitæ plura oppida ī ipſa Theſſalia. Eq
tronii ‖ tem. i. equū portantē hominē: oēs. n. antiqui ſcriptores ut hominem equo inſidentē ita & equū quī portaret
Equ ‖ hominē equitē uocauerūt: & eq̄tare nō hominem tantum ſed equū quoq; dixerunt: auctor eſt Macro. li. vi. i
us ‖ fine. Vterq̄ labor. ſ. docere equū ſaltus & ingreſſus pōt ēt p Epexegeſim legi ut dicat q̄. i. æq̄ magiſtri exqui
Equi ‖ rūt iuuenē equū. Calidūq̄ animis & curſibus acrem. Quāuis: ſenſus ē eligendū eſſe equū iuuenē calidumq̄
tare ‖ animis & curſibus acrē q̄uis ſæpe curſu uictor alioꝝ fuerit: q̄uis optimā patriā referat: & optimā ſtirpē. Ege
rit: fugauerit. Epiꝝ: de epiro latius li. i. georgi. Palmas epiros equarum. Fortiſq̄ mycenas: ad agamēnona re
ſpexit q græcoꝝ ductor exercitus Troiā deleuit: unde alibi ait: Agamēnoniaſq̄ mycēas. Præterea docet Stra.
libro octauo q̄ argos a primordio magis ac magis extitit potentia primariū ſubinde. Mycenæ ampliora ſu
ſceperunt incrementa propter cōmigrantes in illas Pelopidas: nā cū omnes ad Atrei filios conſiſterent. Aga
mēnon natu grandior regnum adeptus duce uirtute ac pariter fortuna comite regionis paternam poſſeſſio
Mene ‖ nem ampliauit: & mycenæo laconicū adiecit īperium uerum Menelaus laconicæ regimē tenuit. At Agamē
laus ‖ non Mycenaꝝ uſq̄ Corynthum ac Sicyonē & ionū & agialeoꝝ ſic. n. ea uocabantur ætate: cū poſterius achei
Neptū ‖ dicti ſint regnum ſuſcepit. Hæc & plura Stra. Neptūni origine: Neptūnus cereri quū uim afferre uellet: ea ſe
ni equ ‖ in equam uertit: Neptūnus uero eā ita compreſſit: unde generoſi equi proditi eſſe dicuntur auctor Probus
us ‖ nos autem latius de neptunni equis libro primo georgicoꝝ ibi ſcilicet Tuq̄ o cui prima frementem &c.

CHRI. Erichthonius: Auguſtinus in li. de ciuitate dei ait: hūc puerū athenis in Vulcani Mineruæq̄ tēplo

adinuẽtũ ſerpẽte iplicatũ & q̃a ſibi regnũ portẽdebat́ diligẽter enutritũ Horũq; deorũ filiũ cũ parẽtes ignorarẽtur iudicatũ:idẽ Auguſti.refert:Hic ut placaret iratũ Apollinẽ ꝙ eius templũ a danao rege icẽſũ fuerat:nec græci id p.abuerãt: & ꝓpterea ſterilitate regionẽ oppſſerãt ludos muſicos eidẽ Appollini iſtituit.itidẽq; mineruæ ubi uictores oleo donabãt Pli.ãt ſcribit Erichthonium quadrigas inueniſſe: item argentũ Athenis.

His aiaduerſis inſtant ſub tempus & omnis
Impendunt curas:denſo diſtendere pingui
Quem legere ducẽ.& pecori dixere maritũ.
Florentiſq; ſecant herbas fluuioſq; miniſtrãt.
Farraq;:ne blando nequeat ſupereſſe labori:
Inualidiq; patrũ referant ieiunia nati:
Ipſa auté macie tenuant armenta uolentes:
Atq; ubi concubitus primos iã nota uoluptas
Sollicitat:frondeſq; negãt:& fontibus arcent.
Sæpe etiam curſu quatiũt:& ſole fatigant.
Quũ grauiter tõſis gẽit area frugibus:& quũ
Surgentem ad zephyrũ paleæ iactant́ ianes.
Hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior uſus
Sit genitali aruo.& ſulcos oblimet inertes
Sed rapiat ſitiẽs uenerem:interiuſq; recõdat.
Rurſus cura patrũ cadere & ſuccedere matrũ
Incipit:exactis grauidæ quũ menſibus errant
Nõ illas grauibus q̃ſq̃ iuga ducere plauſtris.
Non ſaltu ſuperare uiam ſit paſſus.& acri
Carpere prata fuga:fluuioſq; inare rapaces
Saltibus in uacuis paſcãt:& plena ſecũdũ ꝓpa
Flumia muſcus ubi:& uiridiſſima gramie ri-
Speluncæq; tegant: & ſaxea procubet umbra

SER. His aiaduerſis: Moribus & ætate dephẽſis. Inſtãt ſub tẽ.Coeundi.ſ.quo eis cura maior adhibetur. Denſo diſtẽdere pingui:Nõ laxo:quod qbuſdã potionibus agaſones per fraudẽ facere conſueuerunt Vnde ait Dẽſo pingui.i.uiribus pleno. Sane pigue generis eſt neutri:& ita i omnibus idoneis inuenit́. Nã nec pinguedo nec pĩguetudo latinũ ẽ. Florẽteſq; ſecãt herbas: Adultas:maturiores:qbus robur acqritur Ne blãdo nequeãt ſupeſſe labori:ꝑiphraſis eſt coitus. Ieiũa:ifirmitatẽ ex iedia uenietẽ. Nota uo. dicẽdo nota per trãſitum rẽ ab aliis diligenter expſſam tetigit.Nam equæ puellæ cum primũ coeũt: ſi macræ ſunt & debilitant́:& debiles gignunt. Poſt primũ ãt partum tenues eẽ debent. Frondeſq; negant:contra illud florenteſque ſeccant herbas fluuioſque miniſtrant. Cum grauiter tonſis: Hoc ẽ die medio. Hoc autem ad exprimendum diei tempus eſt poſitum: non ꝙ equæ tempore æſtatis coeant. Hoc faciunt nimio ne luxu: Nimio pingui: & bene rem turpem aperte a Lucretio tractatam uitauit tranſlationibus: quas omnes ab agricultura traxit: ut luxu propter luxuriem ſegetum. Genitali aruo:pro muliebri folliculo:quem uuluam uocant Vt etiam Plini. docet nam ante folliculus dicebatur. Sulcos oblimet inertes. Claudat meatus Et hoc ſimiliter per tranſlationem dixit. Nam legimus ſupra:Et obductio late tenet omnia limo.Exactis grauidæ quum mẽſibus: Vicinis partui.Tunc enim diligentius tractandæ ſũt ne abigant́. Non ſaltu ſupare uiam ſit paſſus:Quod ſolet fieri cũ paſcunt pedibus impeditis. Saltibus in uacuis:Magnis. Et ple.fl.ne inclinentur ad potũ.

Folliculus

AN.M. His:uidelicet ætate & annis equi. Inſtãt: incumbant:attendunt. Sub tempus:prope tẽpus coeũdi.ſ.cui dat́ initiũ teſte Varrõe li.ii.ca.vii.ab æqnoctio uerno ad ſolſtitiũ. Admittere autem oportet:quum tempus anni uenerit:bis die:mane & ueſpere.Columella etiam li.vii.ca.xxv.ſic ait.Vulgaribus equis: paſſim maribus ac fœminis paſci permittitur: nec admiſſuræ certa tempora ſeruentur.Generoſis circa uernum æquinoctium mares iungentur: ut eodem tempore quo conceperint.iam lætis & herbidis campis poſtanni menſem paruo cum labore fœtum educent. nam menſe duodecimo partum edunt. Denſo:pingui.Ait ibidem Columella. Eoq; tempore quo uocatur a fœminis: equus ſcilicet roborandus eſt largo cibo:appropinquante uere hordeo eruo ꝗ ſaginandus:ut ueneri ſuperſit q̃toq; fortior inierit:firmiora ſemina præbeat futuræ ſtirpi.Et Varro li.ii.ca.v.de bubus ſic ait:propter fœturam hoc obſeruare ſoleo ante admiſſuram:menſem unum ne cibo & potione ſe impleant:ꝙ exiſtimatur facilius macrã cõcipe.Cõtra:tauros duobus mẽſibus ante admiſſurã:herba & palea ac fœno facio pleniores: & a fœminis ſecerno. Blando labori.i.ueneri. Iam nota uoluptas:de equabus intelligit alias enixis. Paleæ:qd proprie palea ſit libro primo Geor.uideto. Luxu:copia abundantia. Obtuſior:ideſt hebes:eſt enim gradus pro gradu. Vſus:utilitas. Genitali aruo:ideſt uuluæ & matrici:ibi enim concipitur:ibi educatur: & creſcit quicquid concipitur. Oblimet:obducat cooperiat:claudat limo repleat proprie. Sulcos inertes:uuluæ:meatus conceptioni ineptos:ſi repleti fuerint nimio luxu. Sitiens: uulua ipſa macrior. Venerem:equi ſemen. Patrum:admiſſariorum:ubi enim equas impleuerint:eorum cura habetur nimia. Exactis menſibus: ideſt perfectis & partui uicinis:unde libro.i.Geor.Exactum ad menſem pluuia uentiſq; carebunt.Varro libro ſecũdo capi.vii.ait:Quum cõceperint equæ:uidendum ne aut laborent pluſculũ:aut ne frigidis ſint locis: ꝙ algor maxime prægnantibus obeſt::itaq; in ſtabulis & humore prohibere oportet humum:clauſa habere oſtia ac feneſtras:& inter ſingulas a præſepibus interiicere lõgorios:q eas diſcernant:ne inter ſe pugnare poſſint:prægnãtem neq; implere cibo:neq; exſurire oportet.Alternis annis qui admittũt diuturniores equos & meliores pullos fieri dicunt. Grauibus plauſtris:innuit anteq̃ partus uicinus fuerit prægnantes equas etiam fatigari poſſe leui modo.De plauſtris uideto li.i.Geor. Saltibus uacuis:campis magnis & carentibus ſaxis & arboribus denſis. Secundũ:ꝓpe ad potum ꝓcũbant. Muſcus ubi:lanugo uiridior quæ locis humidis & ſole carentibus fit muſcus dicit́.hic ꝓ herba illa tenella ſeu lanugine:quæ in aquarum ſuperficie naſcitur:accipitur.

CHRI. Gẽitali aruo:trãſlatio ab agricultura.Fit ãt obſcœnitatis uitãdæ cã. Inachiæ:Ab eo quod ẽ iachus

Fuit ení rex uigeſimuſprimus Sycioniorum qui regnauit annos.xlii.cui ſucceſſit Pheſtus:& ipſe Polybo ſuc/
ceſſerat.Sycioniorum primus rex ægyaleus fuit a quo ægyalea dicta eſt: quæ deinde Peloponeſus eſt uocata,
icepit autem regnum regnante Nino apud Aſſyrios anno mundi quinto ac octogeſimo ſupra mille ac centū
at productum eſt uſq; ad mundi annū ſeptuageſimū ſupra quattuor milia fuitq; ultimus rex zeuſippus.

SER. Eſt lucos ſilari circa ilicibuſq;.ui.Plu.ar.uo.
Ordo talis é.Circa lucos ſilari flumis Lucáiæ & albur
nū ciuidé mōté plurimus uolitás.Ac ſi diceret é mul
ta muſca.Volitans:aūt modo nomé eſt non participi
Oe/ um. Oeſtrum.g.uer.uo.Vertere ex ſōni ſimilitudíe
ſtrū onomatopeiam fecere: nō eni poſſumus accipere ex
Tana/ latina lingua mutauere.Cum conſtat græcam primā
ger fuiſſe.Oeſtrum auté græcum eſt latinæ aſilus uulgo
tabanus uocatur. Cui nomen aſilo:romanum'é. Vt
cui Remulo cognomen erat. Sicci tanagri:Nō mul/
tum ualétis.Tanager autem fluuius eſt Lucaniæ Et
hoc dicit armentorum mugitu cūcta reſonare. Hoc
quondā mōſt.Argumentatur ab exemplo dicens Iu/
nonem Oeſtrú ſe cōtra pellicem defendiſſe. Nota āt
é fabula.Ioinachi filiam ab ipſo quidem Ioue Iunonis
aduentu conuerſam eſſe in uaccam.Cui Iuno immi/
ſit œſtrum:quo toto orbe fatigata tandem aliquádo
uenit ad ægyptum:& illic in Iſim conuerſa eſt. Tran/
ſit autem per mare Anguſtum quod Boſphoron ab
ea appellatum eſt:nunc Heleſpontus nominat̃. Pe/
ſtem medii:Iuue.uel quam peſtem ante excogitaue/
rat uel meditata inferens & exercens accipiamus.Ho
ratius Horendaque cultis Diluuium meditat̃ agris
ideſt infert:exercet:nam & in ipſa meditatione exer/
citium é. Hunc quoque arcebis:ideſt etiam hoc ma
lum remoue. Nam mediis feruoribus acrior iſtat:
Tunc eſt acrior.Et dicendo tempus oſtendit quéad/
modū poſſit euitari. Arcebis grauido pe.i.a grauido
pecore.Nam arceo a te dicimus. Sole recés:Orto ſta
tí.Saluſtius Coria recens detracta ueluti glutino ado
leſcebát. Poſt partum cura i uitu.Modo & de equis
& de bobus accipimus generaliter. Notas:characte/
res. Pecori ſubmittere : Admiſſarios facere. Cápū
hor. Ecbaſi poetica.Sufficerat enim dicere:Aut ſcin/
dere terrá. Cætera pa.p hoc intelligimus illa omnia
q̃ dixit aíalia domi eſſe ſeruáda. Tu quos ad ſtu.Lo/
cus de bobus domandis. Viáq; íſiſte domádi:Inſti/
Cir/ tue arté domandi. Circlos: Circus eſt pricipale:un/
clus de fit circulus:& per ſyncopam circlus ſicut periclú a

Eſt lucos ſilari circa ilicibuſq; uirentem
Plurimus alburnum uolitans cui nomé aſilo
Romanū eſt:oeſtrum graii uertere uocantes
Aſper:acerba ſonās : quo tota exterrita ſyluis
Diffugiunt armenta:furit mugitibus æther
Concuſſus:ſyluæq; & ſicci ripa tanagri.
Hoc quondā mōſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ iuno peſtem meditata iuuencæ:
Hūc quoq;:nā mediis feruoribus acrior iſtat:
Arcebis grauido pecori.armentaque paſces
Sole recens orto.aut noctē ducētibus aſtris
Poſt partú cura in uitulos traducit̃ omnis.
Continuoq; notas & nomina gentis inurunt:
Et quos aut pecori malint ſubmittere habēdo
Aut aris ſeruare ſacris:aut ſcindere terram
Et campum horrenté fractis inuertere glebis.
Cætera paſcunt̃ uirides armenta per herbas.
Tu quos ad ſtudiū atq; uſū formabis agreſté
Iam uitulos hortare.uiāque inſiſte domandi.
Dum faciles animi iuuenū.dū mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de uimine circlos
Ceruici ſubnecte.dehinc ubi libera colla
Seruitio aſſuerint.ipſis e torquibus aptos
Iunge pares:& coge grādum cōferre iuuécos
Atq; illis iam ſæpe rotæ ducantur inanes
Per terrā.& ſummo ueſtigia puluere ſignent:
Poſt ualido nitens ſub pondere faginus axis
Inſtrepat.& iunctos temo trahat æreus orbis

periculo:ſeclum a ſeculo. Coge gradum conferre:Simul incedere. Rotæ ducátur inanes:Sine pōdere. Tra
hat æreus:Fortis.Sic in quinto.Aerea quem obliquum rota tranſiit.Hora. Incluſam danaem terris ærea.
ſilarus AN.M. Lucos ſilari:Silarus fluuius eſt qui ueterem Campaniam diuidit a picentibus cui quidem fluuio
proprium illud ineſſe traditur:ut in eius aq̃ demiſſa uirgulta ſaxificentur:forma tamen coloreq; ſeruato: au/
Albur ctor é Stra.li.v.Probus ſcribit Silaꝝ Lucaniæ fluuium é:ſic etiam Prolomeus li.iii. Alburnum:Alburnus Lu
nus caniæ portus:& eiuſdem nois mons teſte Probo. Aſilo:Pli.li.xi.ca.xvi.ſcribit ꝗ naſcuntur aliq̃do í extremis
Aſilus fauis apes grandiores quæ cæteras fugāt.Oeſtrus uocatur hoc malum Theodorus auté interpres Ariſtotelis
Oe/ li.v.de hiſt.animalium ait:ꝗ Aſilus latiuſculis quibuſdam beſtiolis quæ in fluuiis ſupernatant enaſcitur:quá
ſtrus obré magna aſilorū copia circa aq̃s:ubi id genus beſtiaꝝ é.Tabani uero ex ligno naſcunt̃.Feſtus uero ſcribit
Tabái Oeſtrū græco uocabulo furoré dici.Præterea oeſtreo iſanio dicit̃ oeſtrelateomæ ſtimulor.Sunt q putét aſilú
a uoce dictu ab latinis.Oeſtrū quoq; a uoce græcis.Ego tamé oeſtrū dictū ab illis puto a furore:& ita uertiſſe
uocátes oeſtrū:latini.n.ab uoce aſilú:illi oeſtrū a furore uocarūt.Vertit̃ āt nomé quotiés ab ꝓprio i aliud trā/
mutat̃.Sic byrſa cū ſit ꝓprie coriū:ab re ipſa quoq; dicta é Carthagis arx:ſic & oeſtrus cū ſit furor:ab eodé ef/
Tana/ fectu oeſtrus dictū é illud aíal. Tanagri: tanagrus torrés é Lucáiæ:q quū pluuiæ ſūt:effuſior é & ſæuit quū ſe
grus renū ſiccus é.Idé Probus. Acerba:ꝓ acerbe. Inachiæ iu.iachus apud argos primus regnauit annis.l.auctor
Euſebius:eius filia Io ab Ioue i uaccā Iunonis aduētu cōuerſa é:quá poſtea iuno dono accepit:tradiditq; ſeruā
dā argo paſtori ſuo:quo obtrūcato ab mercurio irata iuno ilo oeſtrū imiſit:quo exterrita illa uſq; i ægyptū fu
git ibiq; ioue agéte i humaná rediit figurá mutatoq; noíe Iſis dicta é:& ab ægyptiis ꝓ dea culta. Id auté latius
Ouidi.narrat:libro primo met. Hunc quoq;:ultra prædicta arcenda:uitandaque. Pecori armenta:hic nul/

la eſt Synaloepha. Poſt partum cura in uitulos:Varro libro ſecundo capi.quinto ait de uitulis:Lactātes cum
matribus ne cubent atteruntur enim .quum creuerint uituli leuandæ matres pabulo uiridi obiiciendo ī præ/
ſeptis.Item his fere in omnibus ſtabulis lapides ſternēdi aut quid item ne ungulæ putreſcant:ab æquinoctio
enim auctumnali una paſcuntur cum matribus.Semeſtribus uitulis obiiciunt furfures triticeos: & farinam:
hordeaceam:& teneram herbam:& ut bibant mane & ueſpere curant:hæc ex Varrone.Palladius item de apri
li ait:Hoc menſe uituli naſci ſolent:quorum matres abundantia pabuli iuuentur : ut ſufficere poſſint tribu/
to laboris & lactis. Notas inurunt:Columellæ libro.xii.capite ſecundo loquens de fine Aprilis ait:qđ eodem
tempore fœtus fœcundi pecoris ſignari oportet. Sed de Ianuario ſcribens circa eius finem inquit : His etiam
diebus maturi agni : & reliqui ſœtus pecudum nec minus maiora quadrupedia charactere ſignari debent.
Palladius quoque de Aprili ait:Et ſerotini fœtus hoc menſe ſignentur. Et quos aut pecori:& omnis cura
traducitur:in illos: quos & cætera intelligit autem admiſſarios futuros. Cætera paſcuntur : Varrone teſte
libro ſecundo paſcuntur armenta commodiſſime in nemoribus:ubi uirgulta & frons multa : hyeme quum
hibernant:ſecundum mare æſtu abiguntur in montes frondoſos. Hortare : aſſueſce. Viamque domandi:
Columella libro ſeptimo capite ſecundo ait:qđ uitulos oportet : quum adhuc teneri ſunt : conſueſcere ma/
nu tractari:ad præſepia religari:ut exiguus in domitura labor eorum & minus ſit periculi.Verum neque an/
te tertium:neq; poſt quintum annum iuuencos domari placet:cum illa ætas adhuc tenera ſit: hæc iam præ/
dura. Viam rationem conſuetudinem:inſiſte:ſtatue:frequēta:exerce. Iunge pares:cuſtodiendum ne ſtatura
uel uiribus impar cum ualentiore iungatur:nam utraq; res inferiori celeriter affert exitium:uerba ſunt Colu
mellæ. Ipſis e torquibus aptos:ordo eſt:iuuencos aptos.Ipſis e torqbus:ideſt ab ipſis circulis iunge pares &c.
Aptos autem e torquibus ait: quia ſeruitio aſſueti torquium apti ad domandum effecti ſunt. Aereus:fortis.
CHRI. In uitulos:Vt pullos dicimus iuniores in equo aſino muloue:ac in omni uolatilium genere:ſic in Pulli
boue & Elephanto uitulos dicimus.Sed & in humana ſpecie pullos dixerunt amatores pueros obſcœne ama
tos.Vnde Fabius qui ob candorem eburnus dicebatur ꝙ eius natis fulmine icta eſt: Iouis pullus eſt uocatus.
Pullum denique nigrum dicimus. Hinc pullam ficum: & Iuue. pullatos proceres dixit.Vitulos quoq; de ma
ioribus piſcibus ut ſunt delphini & balenæ.Qui & uitulus marinus piſcis:hos phocas appellant.

Interea pubi indomitæ non gramina tantum
Nec ueſcas ſalicū frondes:uluāq; paluſtrem:
Sed frumenta manu carpes ſata:nec tibi fœtæ
More patrū niuea īplebūt mulctraria uaccæ.
Sed tota in dulces conſument hubera natos
Sin ad bella magis ſtudium turmaſq; ferocis
Aut alphea rotis prælabi flumina piſæ
Et iouis in luco currus agitare uolantes.
Primus eq labor ē:animos atq; arma uidere
Bellantum:lituoſq; pati:tractuq; gementem

SER. Pubi indomitæ:Hoc ad iuuencos tantum
pertinet.Nam de equis paulo poſt dicturus ē ut Nā/
que ante domandum Ingentes tollūt animos. Nec
ueſcas ſalicum frondes:Siccas & teneras.Nam ueſcū
hoc eſt proprie.Vnde & aranearum telæ ueſcæ uocā
tur. Frumenta manu:ideſt etiam farraginem eis da
bis. Aut alphea ro.p̄.flu.piſæ:qa ut ſupra dixius cir/
ca ea flumina maxie agitabatur currule certamē.
AN.M. Pubi indomitæ:uitulis indomitis. Non
gramina tantum : Columella libro ſeptimo capite
tertio ſcribit:quod ſi hubertas regionis uiride pabu/
lum ſubminiſtrat:nemo dubitat: quin id genus cibi
cæteris anteponendum ſit.Ab idibus tamen menſis
aprilis uſque in idus maias uiride pabulum recte ſe/
catur:poteſt enim in calen. Iulias frigidioribus locis
idem preſtari:a quo tempore in calen.Nouembris tota æſtate:& deinde autumno ſatientur fronde:probatur
maxime ulmea:poſt fraxinea:& ab hac populnea:ultima ſunt ilignea & quernea & laurea. Veſcas frondes: Veſcū
ideſt minutas:ueſcum enim teſte Nonio hunc etiam locum afferente: minutum & obſcurum notat. Feſtus
inquit:quod ueſcus faſtidioſus dicitur:& pro puſillo utebantur. Frumenta:farraginem:de qua latius lami/
am. Sin ad bella magis:iam ad equos tranſit. Turmas:acies eſt enim turma proprie equitum:habens equi/ Tur/
tes.xxxii.huic qui preeſt Decurio nominatur:ut ſcribit Modeſtus. Prælabi rotis: ideſt iuxta decurrere. Al/ ma
phea flumina piſæ:Iouis olympii templum in agro Piſano erat:ab Elide ſtadiis minus trecentis abſens : ante
illud uero lucus agreſti ueſtitus olea ſurgebat:in quo ſtadium erat:ubi curule certamen:auctor eſt Strabo li/
bro octauo.Id autem olympicum certamen & equorum & palæſtræ erat:quod Hercules Ioui patri dedica/
uerat:elegit autem optimum Græciæ locum ad ſtatuenda certamina:campos ſcilicet iuxta alpheum flumen
ſitos:hæc ex Diodori libro quinto.Diximus & plura in principio huius tertii libri.Cuncta mihi alpheum
linquens & cætera. Lituos: Erat Lituus Augurum baculus aduncus ſine nodo:de quo Liuius in principio
Acro uero docet inter Tubam & Lituum diſcrepare. Lituus enim equitum eſt & incuruus Tuba autem pe/ Litu/
ditum & directa.Litui acutus ſonus eſt:Tubæ grauis.Virgilius etiam ait:Et lituo pugnas inſignis obibat & us
haſta Gellius libro quinto ſcribit ꝙ tuba a ſonitu lituus appellata eſt. Tuba
CHRI. Veſcas:Hoc nomen ut refert Gellius ex ue & eſca compoſitum eſt.Et cum ue particula modo au
gmētum:modo priuationem afferat Nam dicimus uæhementem a magnitudine mentis:& contra dicitur
uecors quaſi ſine corde:poterit ueſcum utrunque ſignificare.Ergo recte Gellius ait aliter Lucretium dicere
ſalem ueſcum ab intentione edendi:aliter Lucilium ueſcum appellare cum edendi faſtidio.Quapropter ue/
ſcas frondes:ideſt quibus auide ueſcuntur iuuenci Feſtus quoque ſcribit ueſcum faſtidioſum ſignificare &
Lucretium pro edace poſuiſſe ut Nec mare quæ impendet ueſco ſale ſalſa pereſo Priſci ue particulam pro re
parua ponebāt. Varro oues uegrādes fiūt atq; ibecillæ. Frumēta:ut ordeū:ſpelta. Sin ad bella:Eqnū genus

tripartito ponit Columella. Eſt enim generoſa materies quæ circo ſacriſq; certaminibus equos p̄bet. Eſt mu iaris q̄ prætio fœtus ſui comparatur generoſo. Et uulgaris quæ mediocres fœminas: mareſq; progenerat.

Ferre rotam: & ſtabulo frænos audire ſonātis
Tū magis atq; magis blādis gaudere magiſtri
Laudibus: & plauſæ ſonitum ceruicis amare
Atq; hæc iā prio depulſus ab hubere matris
Audiat: inq; uicem det mollibus ora capiſtris
Inualidus iam iāq; tremens: etiā inſcius æui.
At tribus exactis ubi quarta acceſſerit ætas
Carpere mox gyrū incipiat: gradibuſq; ſoare
Compoſitis ſinuetq; alterna uolumia crurum
Sitq; laboranti ſimilis. tum curſibus auras
Prouocet: ac p aperta uolās ceu liber habēis
Aequora uix ſumma ueſtigia ponat harena.
Qualis hyperboreis aqlo quū dēſus ab oris
Incubuit: ſcythiæq; hyemes atq; arida differt
Nubila: dum ſegetes altæ campiq; natantes
Lenibus horreſcunt flabris: ſummæq; ſonoré
Dant ſyluæ: longiq; urgent ad littora fluctus
Ille uocat ſimul arua fuga ſimul æquora uer-
Hic uel ad elæi metas & maxima cāpi (rens
Sudabit ſpatia: & ſpumas aget ore cruentas.
Belgica uel molli melius feret eſſeda collo.
Tum demum craſſa magnū farragine corpus
Creſcere iā domitis ſinito nāq; ante domādū
Ingentes tollent animos: prenſiq; negabunt

SER. Inq; uicē: frenoꝝ. ſ. ne adhuc tenera ora lædāť. Et iā īſcius æui: Nondū habēs ab annis fiduciā. Vbi quarta acceſſerit ætas. i. quartus annus. Nā ætatem plerunq; generaliter dicimus: & pro anno pro xxx. pro centum: pro quouis tempore. Sitq; laborāti ſimilis: Præpareť ad futurū laborē. Qualis hyp. hypborei mōtes ſūt ſcythiæ dicti q̄ ſupra eos flet boreas. Dicit aūt equus ſic currat ut uētus. Arida nubila: Sine pluuiis. Differt: Diſſipat. Horreſcunt: Contremiſcūt. Perſius Scis comitē horridulū trita donaŕ lacerna: ideſt trementē. Ille uolat: Scilicet uētus. Ver-

Eleis rens: Trahens. Ad elæi metas: ideſt circi. Eleis nāq; ciuitas eſt Arcadiæ in q̄ agebať currule certamē: & ſpecies ē pro genere. Spumas aget ore cruentas: qđ ē ſignū eq fortiſſimi: ſi uelut rubras egerit ſpumas. Bel-

Belgæ gica eſſeda: Gallicana uehicula: nā Belgæ ciuitas ē galliæ: in qua huiuſmodi uehiculi uſus reptus eſt. Molli: Domito: ut Et mollia colla reflectit.

AN. M. Frenos audire: Varro lib. ii. ca. vii. admonet pullos quum ſtent cum matribus interdum tractādum ne quum ſint diſiuncti exterreantur: eadēq; cauſa ibi frænos ſuſpendendum ut oculi conſueſcāt & uidere eoꝝ faciem: & emotu audire crepitus. Quū iam ad manus accedere conſuerint: interdum interponere his puerum bis aut ter pnum &c. & hoc quū ſit trimus. Sūt q dicāt poſt annū & ſex menſes equulum domari poſſe: ſed melius poſt trimū: a quo tp̄e farrago dari ſolet: hæc. n. purgatio maxime neceſſaria equo pecori: qđ diebus decem facere oportet: nec pati ullum cibum alium guſtare: ab undecimo die uſq; ad decimūquartum dando hordeū quotidie adiiciēdo minutati: qđ quarto die feceris: in eo decē diebus pximis manendū. Ab eo tp̄e mediocriter exercēdū: & quū ſudauerit: oleo perungendū. Si frigus: erit in equili faciēdus ignis. Depulſus ab hubere matris: Docet Varro dicto loco: eqnū pullū: non prius biennio cōfecto ab lacte remouēdum. Inq; uicem. ſ. frenorum: ne tenella ora lædantur. Inualidus iam iamq; tremens etiā inſcius æui: Legiť item: inualidus etiāq; tremens: quod non eſt abſurdum: licet us breuis ſit: nam ſæpe in hoc opere & alibi Poeta utiť Diaſtole: quod latius in Verſilogo oſtendimus. Inſcius æui: anteq̄ uires habeat Tribus exactis: tranſactis & præteritis tribus ætatibus: ideſt tribus annis quo autem tempore Varro id iubeat iamiam diximus. Aperta æquora: campos amplos. Hyperboreis oris: habitant hyperborei ſupra aquilonis flatum: dicti q̄ humanæ uitæ modum excedant: uiuendo ultra centeſimum annum: ut ſcribit Feſtus Solinus etiam ſcribit: q̄ hyperborei incolunt ultra aquilonem: apud quos mundi cardies eſſe credunt. Domus ſunt nemora uel luci: in diem uictum arbores ſubminiſtrant: diſcordiam neſciunt: ægritudine non inquietātur: ad innocentiam omnibus æquale uotum. Scythiæq; niues: de Scythia late libro primo georgicoꝝ Mūdus ut ad ſcythiam. Differt: in diuerſas fert partes ac pellit. Nubila dum: legitur item tum: & quum in antiquis. Campique natantes: exundant enim ſata ob uentorum flatus. Horreſcunt: contremiſcunt. Longiq; urgent: legitur longeque urgent. Verrens: trahens. Hic: legitur & hinc in antiquis. Elæi metas campi: Seneca in Thyeſte ait: Alpheus ſtadio notus olympico: id autem iamiam apertum eſt. Metas: currendi terminos. Molli collo: ideſt domito ac placido. Spumas cruentas: fortiſſimi equi ſignum eſt: ſi uelut rubras egerit ſpumas. Belgica eſſeda melius feret: ideſt aptior erit ad belli currus qualibus quidem Belgici pugnaciſſimi uſi ſunt. Tranſalpinam Galliam quidam tris in partes diuiſere: Aquitanos: Belgas: Celtaſque. Belgas nominabant Oceano confines uſque ad oſtia Rheni: & nonnullos rheni & Alpium uicinos incolas. E Belgis Veneti ſunt: qui aduerſus Cæſarem nauali certamine contenderunt & ſuperati ſūt. Vniuerſa uero natio quā hæc ætas: inquit Strabo ſuo æuo Gallicam uel Gallaticam uocat: martis ſtudio & animorum ardet impetu: conſerendæ pugnæ alacritate impigra ſemperque ſpectantes in boream aut oceano: propiores conſerēdis pugnis audaciores. E quibus ſummos Belgas aſſerunt eſſe: per gentes quindecim diuiſos intra Rhenum ac Lygerim uergentes in Oceanum: Belgarum fortiſſimos Belloacos eſſe dicunt: poſt iſtos Veſſiones: hæc ex Strabonis libro quarto. Farragine: de hac paulo ſuperius dictum eſt: ubi ſcilicet: Frenos audire ſonantis.

CHRI. Frenos: in ſingulari frenū ē: i plurali & freni: & frena. Blādis uocibus: Māſueſcat & uocibus & tactu magiſtri. Carpere gyꝝ: Vt facile in gyrū flecti aſſueſcat. Sinuet: Incuruet ut pedes altius a terra tollat.

Verbera lenta pati: & duris parere lupatis
Sed non ulla magis uires induſtria firmat
Q uã uenerē & cæci ſtiulos auertere amoris
Siue boum ſiue eſt cui gratior uſus equorum
Atq; ideo tauros procul atq; in ſola relegant
Paſcua: pus mōtē oppoſitū & trãs flumia lata
Aut intus clauſos ſatura ad præſepia ſeruant.
Carpit enim uires paulatim: uritq; uidendo
Fœmia: nec nemo℞ patiē memiſſe nec herbæ
Dulcibus illa quidē illecebris. & ſæpe ſupbos
Cornibus inter ſe ſubigit decernere amantes:
Paſcitur in magna ſylua formoſa iuuenca.
Illi alternantes multa ui prælia miſcent
Vulneribus crebris lauit ater corpora ſãguis
Verſaq; in obnixos urgentur cornua uaſto
Cū gēitu: reboãt ſyluæq; & magno olympus
Nec mos bellantis una ſtabulare: ſed alter
Victus abit longeq; ignotis exulat oris
Multa gemens ignominiã plagaſq; ſuperbi
Victoris: tum quos amiſit inultus amores:
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis
Ergo omni cura uires exercet: & inter
Dura iacet pernix inſtrato ſaxa cubili
Frondibus hirſutis & carice paſtus acuta
Et tentat ſeſe: atq; iraſci in cornua diſcit
Arboris obnixus trunco: uentoſq; laceſſit
Ictibus: & ſparſa ad pugnã proludit harena.
Poſt ubi collectum robur uireſq; receptæ:
Signa mouet: præceſq; oblitū fertur in hoſtē
Fluctus uti medio cœpit quū albeſcere pōto
Longius: ex altoq; ſinū trahit: utq; uolutus
Ad terras immane ſonat per ſaxa neq; ipſo
Mōte minor procūbit: at ima exæſtuat unda
Vorticibus nigramq; alte ſubiectat harenã

SER. Duris parere lu. Frēis aſprimis. Dicta ãt ſupra a lupinis dētibus: q̃ īeq̃les ſūt: Vnde & eo℞ morſus uehemēter obeſt. Cæci: Latētis. Amoris: cupidinis. Relegāt: remouēt. Trãs flu. I. ſ. ne natatus ſit facilis. Vidēdo: dū uī: gerūdii modus a paſſiuo. In ma. ſyl. Alii ſila legūt: ut ſ. ē mōs Lucaniæ: qđ mō Nulla neceſſitas cogit ut i æneide: Ac uelut igēti ſila ſūmoue taburno. Vbi: utrūq; ſpeciale ē. Reboãt ſyl. Reſultāt: rēugiūt. Reboo ãt græcū uerbū ē: nã apud latios nullū uerbū ē: qđ ante o finalē e hēat excepto ichoo. Quod tamē maiores aliter ſcribebāt tūc aſpirationē iterponētes duabus uocalibus: & dicebāt ichoo. Tria. n. tãtū hēbant noia: i qbus clitterã ſeq̃ret aſpiratio: ſepulchrū: orchus: pulcher: ex quibus pulcher tãtū hodie recipit aſpirationē. Exultat: extra ſolū ſuū habitat. Aſpectãs: Cicero de Catilina: Retorq̃t oculos, pfectos ſæpe ad hãc urbē: quã e ſuis manibus ereptã luget. Vires ex. Ab iculto robur acq rit. Pernix: mō pſeuerans: Hora. Pernicis uxor apuli & ē tractū pnix a pnitēdo. Carice. a. herba duriſſima.

Oblitū: iã ſecu℞ ex ante acta uictoria. Fluctus ut in me. Sic paulati taurus mouet ad plia. Immāe ſonat: Pro immaniter: & nomen pro aduerbio poſuit.

AN. M. Lēta: flexibilia mollia: ſcuticæ. n. & uirgæ lētæ & molles ſūt. Duris lu. duris frænis a lupinis dētibus dictis: Lupus ãt & lupatū frænū dr̄ Oui. in Tri. Et placido duros accipit ore lupos. Et Mar. Mordēt aurea q lupata cerui. Cæci amo. Vis magna mentis: blãdus atq; ai calor Amor ē: iqt Seneca i Octauia. Eſt itē amor mētis q̃dã paſſio: ab exterioribus illata: & p ſenſus corporeos itroducta cæcū, ueio amorē fingūt ut aduertamus amãtes ignorare quo tendãt: nulla eorū eē iudicia: nullas re℞ diſtictiões ſed ſola paſſiōe duci. Charinus ãt i mercatore plauti: Amorē hæc cūcta uitia ſectari ſolēt iqt Cura: ægritudo nimia elegãtia: iſomnia: erūna: error: & fuga. Ineptia ſtultitia: temeritas immodeſtia petulantia cupiditas: maliuolētia: deſidia: iniuria: inopia: contumelia: diſpēdium: multiloquium: pauciloquium: hoc ideo fit quia quæ nihil attingunt ad rem nec ſumptus uidet. Amoris item pathos latius æglogа. viii. oſtēdimus. Stimulos auertere: Columel. li. vii. capi. xxv. ſcribit. Maxime curandum eſſe uerno tempore anni ut tam fœminis q̃ admiſſariis deſiderantibus coeundi fiat poteſtas: quoniam id præcipue armentum ſi prohibeas: libidinis extimulatur furiis. Vnde etiam ueneno inditum eſt nomen hippomanes q equinæ cupidini ſimilē mortalibus amorem accēdat. Equos autem præcioſos reliquo tpe anni remoueri oportet a fœminis: ne aut cū uolēt icāt: aut ſi id facere phibeāt cupidie ſollicitati noxã cōtrahãt. Itaq; uel i lōginq̃ ſpatia marē placet ablegari: uel ad pſepia cōtieri. Vidēdo: dū uī. Illecebris: ſuaſiōibus: uoluptatibus blãditiis: ſed i malã & bonã ptē ſūt. Tul. de Rep. li. vi. Suis te oportet illecebris ipa uirtus trahat ad ue℞ decus. Idē, p. M. Cælio. Erãt apđ illū illecebræ libidinū multæ. Et, p milōe qs ignorat maximam illecebram eſſe peccandi ipunitatis ſpem.

Lupus

Amor quid

Subigit: impellit cogit. Sylua: ſylua i antiquis ſemper legi. Decernere: certare. Lauit: a lauo lauis præſens eſt: lauit autem inficit: deturpat. Obnixos: contrapoſitos: contranitentes. Reboant: reſultant per echo ſcilicet. Magnus olympus: mons eſt Theſſaliæ: qui excellenti uertice tantus attollitur: ut tegmina eius cælum accolæ uocent: ara eſt in cacumine ioui dicata: cuius altaribus ſi qua de extis inferuntur: nec difflantur uentoſis ſpiritibus nec pluuiis diluuntur: ſed uoluente altero anno: cuiuſmodi relicta fuerint: eiuſmodi reperiuntur: litteræ in cinere ſcriptæ ad alterã anni cerimoniam permanent: hæc Soli. ca. viii. Multa: pro multum. Ignominiam: eſt enim hæc nominis nota atq; macula. Aſpectans: ex patho & affectione id eſt. Pernix: perſeuerans. Carice: herba paluſtris: teſte Probo. Obnixus: incumbens: obluctans. Laceſſit: prouocat: affligit lacerat. Proludit: imaginem quandam ueri ludi & certaminis agit. Vireſq; receptæ: legitur & refertæ. Signa pugnandi: ſcilicet unde a mari ſumpſit metaphoram. Nam quum mare in medio albeſcit: ſpumas agens: ac paulatim undas eleuat: inde exæſtuat maxime. Sic

taurus paulatĩ ſigna bellandi mouens:in hoſtem poſtea irruit. Procumbit:decidit.

CHRI. Lauit:Præſentis temporis ẽ.Erat enim apud priſcos lauo lauas & lauo lauis.Plautus ĩ pſeu.Ceſſas tabellas eas lachrymis lauis. Ater: Quia q̃ primũ uenas egredit̃ cõtabeſcẽs nigreſcit:uel quia ĩ tauro ſanguis melancholicus eſt.Deſcriptio aũt huius certaminis ac deinde fugæ:& poſtremo reuerſionis ad ultionẽ uerbis a militia humana trãſlatis uæhemẽter illuſtrat̃. Aſpectans:Ex q̃ re exprimitur deſideriũ. Ignominia.p.Magnũ oportebat eſſe dolorẽ ĩ eo q̃ ꝑter ignominiã q̃ uictus eſſet etiã graue damnũ uulneꝶ reportaret.Sup oĩa aũt intollerabilis uĩ ſupbia uictoris. Regnis auitis:Duꝶ ẽ exulare durius ex antiq̃ patria:duriſſimũ inde pelli ubi maiores ſui nõ uinci ſed regnare cõſueuerant.Oĩa autẽ q̃ hic de certamine & fuga uicti & de corpore reficiendi ac de reditu & de ultione uera eſſe ꝓhibẽt.Qui de re paſtoria ſcribunt.Magno autẽ ingenio poeta naturam animantium exprimit ut in ſecundis rebus obturpeſcãt.In aduerſis aũt magis magiſq; excitent̃ ut ſæpiſſime uictores a uictis uincant̃.Cum alteri ſecordiæ ignauiæq; ſe dedant:& fortunæ ſucceſſu elati a nullo ſibi noceri poſſe putent.Alteri urgentibus rebus aſperis nihil inauſum nihil intentatum reliquat.

Omne adeo genus in terris hoĩumq; ferarũq;
Et genus æquoreũ pecudes pictæq; uolucres.
In furias ignemq; ruũt:amor omnibus idem.
Tempore non alio catulorum oblita leæna
Sæuior errauit capis nec funera uulgo
Tam multa informes urſi ſtragemq; dedere
Per ſyluas:tũ ſæuus aper:tũ peſſima tigris.
Heu male tum libyæ ſolis erratur in aruis.
Nõne uides ut tota tremor pertẽtet equorum
Corpora:ſi tantum notas odor attulit auras
Ac neq; eos iã fræna uiꝶ neq; uerba ſæua-dãt
Non ſcopuli rupeſq; cauæ atq; obiecta retar-
Flumina:correptoſq; unda torquẽtia montes
Ipſe ruit denteſq; ſabellicus exacuit ſus:
Et pede proſubigit terrã:fricat arbore coſtas:
Atq; hinc atq; illic humeros ad uulnera durat

SER. Amor omnibus idem:ideſt in uno quoq; genere unus eſt amor.i.ſimilis:ut puta in lupis unus eſt amor : ideſt ſimilis.Item in equis unus eſt amor: ideſt ſimilis.Aliiſq; omnibus ꝓ qualitate generis ſui: ſicut alibi ait Sopor ſuus occupat artus.i.ipſis aptus. Nam in omnibus animalibus nõ eſt amor unus atq; idem:ſed in ſingulis generibus pro qualitate naturæ.

Oblita catulorum leæna:Cauſa ſcilicet nimii amoris.Leæna autem græcum ẽ ſicut dracæna. Nam nos
Leo Læa hic & hæc leo dicimus : læa namq; uſurpatum eſt: quia in o exeuntia fœminina ex ſe non faciunt ut fullo:latro:leo. Informes urſi:uel magni: uel quia tempore quo naſcuntur carent forma Dicitur enim quædam caro naſci:qua mater lambendo in membra cõponit. Solis:Deſertis.Libyæ autem in aruis ſerpentibus plenis. Vt tota tremor pertẽtet equorum Corpora:Signatis ſermonibus utitur ad uim amoris exaggerandum:dicens & tota corpora & pertẽtet:ideſt penitus tentet:cum dicat leuem odorem equarum. Si tãtum notas odor attulit auras.Hyppallage eſt : ꝓ ſi auræ notum odorem apportauerint. Frena uirũ: Virorum fortium. Rupeſque cauæ:Ad illud reſpicit quod ſupra poſuit.Poſt montem oppoſitum : & trans flumina lata. Sabellicus ſus:Sabinus:& eſt ſpecies pro genere Dicit autem ſuem domeſticum:quem cicurem uocant.Nam de apris ſupra ait Tunc ſæuus aper. Hoc enim uult probare non tantum feras ſed etiam manſueta animalia amore in furorem:moueri.Et proſubigit terram:ideſt fodit:& pedibus impellit alternis: quod pugnaturi ſues facere conſueuerunt ad acquirendum robur:unde etiam latera & coſtas terentes durãt ea in futura certamina. Hinc atq; illinc:Et ad pedum motum & ad tritionem coſtarum.

AN.M. Adeo:certe. Amor omnibus idem:ideſt eodem modo ſæuus & uæhemens. Leæna:magna Leæ
Leões nis libido coitus:& ob hoc maribus ira. Coitum ſentit in adultera leo:totaq; ui conſurgit in pœnam : quum pro catulis fœta dimicat oculorum aciem traditur defigere in terrã ne uenabula expaueſcat Plinius libro octa
Vrſi uo ca.xv. Vulgo:paſſim. Informes urſi:eorum coitus hyemis initio ambobus cubantibus complexiſque: pariunt triceſimo die ac plurimum quinos:hi ſunt candida informiſque caro paulo muribus maior:ſine oculis:ſine pilo:ungues tantum prominent:hanc lambendo paulatim figurant:idem libro.viii. Tigris:de tigribus uideto ægloga quinta. Heu male tum libyæ ſolis erratur in aruis:ideſt deſertis hoc autem propter uarias feras dixit poeta:nam ut ſcribit Strabo libro decimoſeptimo multa libyæ loca quæ habitari poſſent non habitantur propter feras:maximaque mediterraneæ pars & regio circa oceanum deſerta eſt:multum quoq; torrida zona occupat. Torquentia:uoluentia. Montes: igentes lapides:propter quod oſtendit equorum furorem:cum flumina etiam rapidiſſima tranent. Sabellicus ſus:Species eſt pro genere.Sed de Sabellis uideto latius libro ſecundo Georgico.Pubemque ſabellam.Suilli tamen pecoris admiſura a fauonio ad æquinoctium uernum implentur uno coitu.Pli.li.viii.& Varro lib.ii.capi.iiii.plurima. Proſubigit:effodit. Humeros durat:in luto uolutatio ſuibus gratiſſima:ut ſcribit Plinius & Columella libro octauo.

CHRI. Omne adeo:Oſtendit quam uæhemens ſit amoris perturbatio:Quæ quidem omni amantium generi communis ſit. Vt tota tremor pertentet equorum corpora. Ex ui:ſcilicet amoris.Ariſtoteles enim libro de animalibus Affirmat equum ſalatiorem eſſe reliquis animalibus homine excepto. Ipſumque inire omni tẽpore & dum uiuit.Quin & equæ ſicut mulieres etiam fœtæ coitum patiunt̃.Cætera marem fugiũt niſi quæ ſuperfœtant ut lepores.Equæ ſocietate coniunctæ:ſi equa ſocia moriat̃ pullum ſuum nutriunt.Sũt adeo prolis cupidæ ut ſæpe ſteriles auferant pullos a matribus quos tueantur : ſed lactæ carentes deprauant quos diligunt ait Ariſtoteles.Equæ potiſſimum ex fœminis libidine accẽduntur equiuntque. Vnde & mulieres libidinoſiores equire dicimus. Quid iuuenis : Leandrum abidenum intelligit. Hoc exemplo docet

tantã eẽ ui amoris:ut ẽt in quo ratio eſt illi repugnare nõ poſſit.Fabulã hãc deſcribit Muſæus græcus poeta.

SER. Quid iuuẽis:Ne forte occurrſat illa aialia carẽt rõne.Dicit ẽt grauius hoies ĩ amoré cõmoueri.Fabula talis ẽ.Leãder Abydenus & Hero Seſtias fuerũt ĩuicẽ ſe amantes Sed Leander ad Hero noctu ire cõſueuerat per fretum Helleſponticum quod Seſton & Abydon Ciuitates interfluit.Cum igitur Iuuenis oppreſſi tẽpeſtate cadauer Ad puellam delatum fuiſſet illa precipitauit ſe e turri. Porta tonat cæli:Aer nubibus plenus: ꝑ quẽ iter ẽ ad cælũ. Miſeri parẽtes.i.amor parẽtũ. Imbelles:licet ſint ĩbelles tamẽ mouẽt ad pliũ. Furor eſt iſſi.e.notabilis & ꝑcipuus. Potniades:potnia ciuitas ẽ de q̃ fuit Glaucus q cũ ſacra Veneris ſpneret.Illa irata eq̃bus eius ĩmiſit furoré:qbus utebat̃ ad currũ:& eũ morſibus dilacerauerũt.Ordo ãt talis ẽ quo tpe glauci mẽbra malis aſũpſerũt Potniades q̃drigæ. Hoc ãt iõ fingit̃:ꝙ eis furoré Venus ĩmiſerit:qa dilaiatus eſt Glaucus effrenatis nimia cupidie eq̃bus cũ eas cohiberet a coitu ut eẽnt ueloclores. Trãs.g.trãs ſonantẽ aſcaniũ gargara ꝑ qbuſlibet mõtibus:ſicut aſcaniũ ꝑ qbuſlibet fluminibꝯ poſuit:qd & ſeq̃ntia ĩdicãt. Superant mõ.& flu.t.ore oĩs uerſæ ĩ zephyꝝ.Hoc ẽt Varro dicit ĩ Hiſpania ulteriore uerno tpe eq̃s nimio ardore cõmotas cõtra frigidiores uẽtos ora patefacere ad ſedãdũ calorẽ:& eas exide cõcipe & eder̃ pullos: licet ueloces diu tamẽ minime duraturos:nã breuis ad modũ uitæ ſũt. Exceptant:Freq̃ter accipiunt. Potnia

Quid iuuẽis magnũ cui uerſat ĩ oſſibus ignẽ
Durus amor? nẽpe abruptis turbata ꝓcellis
Nocte natat cæca ſerus freta:quẽ ſup ingens
Porta tonat cæli:& ſcopulis illiſa reclamant
Aequora:nec miſeri poſſũt reuocare parẽtes.
Nec moritura ſuper crudeli funere uirgo.
Quid lynces bacchi uariæ & gẽus acre luporũ
Atq; canũ quid quæ ĩbelles dãt prælia cerui.
Scilicet ante oẽs furor eſt inſignis equarum
Et mentẽ uenus ipſa dedit:quo tempe glauci
Potniades malis mẽbra aſſumpſere q̃drigæ
Illas ducit amor trãs gargara trãſq; ſonantem
Aſcaniũ ſuperant montes:& flumina tranant
Cõtinuoq; auidis ubi ſubdita flãma medullis
Vere magis.quia uere calor redit oſſibus:illæ
Ore oẽs uerſæ in zephyrũ ſtãt rupibus altis:
Exceptantq; leues auras:& ſæpe ſine ullis
Coniugiis uento grauidæ(mirabile dictu)
Saxa per & ſcopulos & depreſſas conualles
Diffugiunt nõ erue tuos neq; ſolis ad ortus

AN.M. Quid iu.agit ſupple. Nocte na.alluſio ẽ ad Leãdrũ:is ãt apud Ouidiũ ad Hero ſuã ſcribẽs ſic ait:Nox erat incipiens(nãq; eſt meminiſſe uoluptas) Quũ foribus patriis egrediebar amans.Nec mora depoſito pariter cũ ueſte timore Lactabã liqdo brachia lẽta mari. Freta:Helleſpõtũ itelligit:de quo Soli.capi.x.ingt:Ille aũt magnus helleſpontus ſtringit̃ in ſtadia ſeptẽ:qbus ab europã Aſiaticã plagã uindicat: hic quoq; urbes duæ:Abydos Aſiæ: & Seſtos Europæ. Leander ãt Abydo diſcedens Seſton ꝑ helleſpontum ad Hero nauigabat.hinc ait ipſa:Quid referã quotiés do ueſtibus oſcula q̃s tu Helleſpontiacas põis iturus aquas. Porta tonat cæli:Ianum quidam ſolem demonſtrari uolũt(ut ſcribit Macro.li.ſat.i.)& ideo geminũ: quaſi utriuſq; ianuæ cæleſtis potentẽ:qui exoriens apiat diẽ occidens claudat.Et apud Oui.li.i.faſt.ipſe ianus ait Præſideo foribus cæli cũ mitibus horis:Et redit officio Iuppiter ipſe meo.Porta itaq; cæli duplex eſt oriẽs & occidens:de qbus li.i.Geor.ſic ait Maro.At boreæ de pte trucis quũ fulmiat:& quũ Euriq; zephyriq; tonat domus:oia plenis Rura notãt foſſis. Illiſa:impulſa. Moritura uirgo:Hero Leandro ſcribens ait.Si tibi non parcis:dilectæ parce puellæ:Quæ nunq̃ niſi te ſoſpite ſoſpes erit. Lynces bacchi:uideto æglogã.v.in Illo uerſu:daphnis & armenias.Coeunt autem lynces auerſi:ut cameli:leones:elephãti:tigres:auctor eſt Soli. Genus acre lupoꝝ:coeunt lupi toto anno nõ amplius dies.xii.ut Soli.& Pli.ſcribunt. Atq; canũ:canũ iuſta ad pariendum annua ætas:gerunt in utero ſexagenis diebus:gignunt cæcos:nec ulli pæter hominem memoria maior Pli.li.viii. Quid:ordo eſt:quid cerui ĩbelles q̃ plia dant: uel ꝙ pro &. Cerui:a conceptu ſeparant ſe ceruæ: at mares relicti rabie libidinis ſæuiunt:animal eſt ſimplex & omnium reꝝ miraculo ſtupens:Pli.li.viii. Furor equaꝝ:uideto paulo ſuperius ibi:Stimulos auertere amoris:quid ex Columella dixerim. Mentem:uoluptatem & appetitum libidinis. Potniades:nõ longe a thebis in boetia.ſ.eſt & fons Dirce & potnia.In quibus ob uenere quæ de Potnio Glauco fabulæ uulgant:ut illum potniades deſcripſerint equæ:Strabo ſcribit li.ix.Probus uero inquit:ꝙ Potnia urbs eſt boetiæ:ubi Glaucus Siſyphi filius & Meropes uti aſclæpiades libro primo ait habuit equas quas aſſueuerat humana carne alere:quo cupidius in hoſtem irruerent: ipſum autem cum alimenta defeciſſent deuorauerunt:in ludis funebribus peliæ. Quadrigæ:de iis uideto in fine li.i.Geor. Gargara:de iis itẽ uideto li.i.Geor.Mirãt̃ gargara meſſes. Aſcaniũ:Stra.li.xiiii.ſcribit aſcaniũ fluuium ex aſcanio Myſiæ lacu defluere. Verſæ in zephyrũ: In fœtura res incredibilis eſt in Hiſpania:ſed eſt uera: ꝙ in Luſitania ad Oceanũ quædã e uento certo tpe cõcipiũt equæ:ut hic gallinæ quoq; ſolẽt quaꝝ oua hippenemia appellãt ſed ex iis q nati pulli nõ plus trienniũ uiuũt hæc Varro li.ii.c.i.Colu.quoq; li.vii.ca.xxv.ait.Notiſſimũ eẽ ẽt ſacro monte Hiſpaniæ:qui procurrit in occidentem iuxta Oceanum:frequenter equas ſine coitu uentum ꝑtuliſſe:fœtumq; educaſſe:qui tamen inutilis eſt:ꝙ triennio priuſq̃ adoleſcat:morte abſumitur. Ianus

CHRI. Quid lyn.Nõ idẽ ſũt lynces & ceruarii lupi ut multi crediderũt.Nã Pli.cũ de lupis tractet ait:ſũt ĩ eo genere q ceruarii dicant̃:qualem e Gallia ĩ Pompeii magni harena ſpectatum diximus.Huic quãuis in fame mandenti ſi reſpexerit obliuionẽ cibi ſurrepere aiunt digreſſũq; quærere aliũ.Lyncũ aũt hũor ita redditus ubi gignũt̃ glaciat̃ areſcitue ĩ gẽmas carbunculis ſimiles & igneo colore fulgentes dureſcit.Norũt hoc lynces & iuidentes urinã terra tegũt:ſed eo celerius ſolidat̃.Lyncas uulgo freq̃tes ĩ æthiopia gigni ait Pli.& mul/

ta alia mõſtruoſa aialia.Vẽto gra.Cõſtat i luſitania circa Lixiponẽ urbẽ & Tagũ amnẽ equas fauonio flante obuerſas aialẽ cõcipere ſpiritũ:idq; partũ fieri & gigni pnicíſſimum ita ſed trienniũ uitæ nõ excedere ait Plini.

In boreã caurũq;:aut unde nigerrimus auſter
Naſcitur:& pluuio contriſtat frigore cælum.
Hinc demũ (hippomanes uero qđ noĩe dicũt
Paſtores) lentum diſtillat ab inguine uirus:
Hippomanes:q̧ ſæpe malæ legere nouercæ:
Miſcueruntq; herbas & non innoxia uerba.
Sed fugit interea:fugit irreparabile tempus:
Singula dum capti circunuectamur amore.
Hoc ſatis armentis:ſuperat pars altera curæ
Lanigeros agitare greges hirtaſq; capellas.
Hinc labor:hinc laudẽ fortes ſperate coloni:
Nec ſũ animi dubius uerbis ea uícere magnũ
Quã ſit:& anguſtis hũc addere rebus honorẽ
Sed me parnaſſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor iuuat ire iugis:qua nulla priorũ
Caſtaliam molli diuertitur orbita cliuo.
Nũc uenerãda pales magno nũc ore ſonãdũ
Incipiens:ſtabulis edico in mollibus herbam

SER. Caurũ:p corũ ſicut ſaurex p ſorex: caulis p colis. Hic de.hippomães:ſcit lectũ eẽ apud Heſiodũ herbã eẽ q̃dã q̃ hippomães uocaẽ quaſi ιππου μανια ſi enim eã comederint equi furorẽ patiunẽ.Vnde nũc adiecit Vero quod nomine dicunt.Nam uult illam herbam abuſiue Hippomanes dictam ab equorum furore & iſania cum poſſint eq furere & alia quacũq; ratione.Re uera aũt hippomães dicit eẽ uirus defluẽs ex equarũ inguinibus quo tpe ferũẽ amoris furore & iſania:ut ſit Hippomães uirus natum αποτησ μανιασ τησ ιππου. Lẽtũ uirus:uiſcidũ glutile. Miſcueruntq;.h.Exprimit augumentum malitiæ nouercarũ quæ uirus herbis & cãtibus herbarum augumẽtãt uenena. Sĩgula dũ capti:dum ſpeciatĩ ſingula deſcribimus. Hirtaſq; capellas:ſetoſas:ut hirſutũq; ſupciliũ.

Hip-poma-nes

Hic labor:Ad tuenda ĩbeciliora aialia. Et anguſtis hunc addere rebus honorẽ.i.humilẽ materiã alto ſermõe decorare.Sic illud ĩ quarto ẽ.In tenui labor at tenuis nõ gloria. Sed me parnaſſi deſerta p ardua:Per pnaſſi ardua Heliconẽ & Citeronẽ mõtes muſis dicatos ſignificat:& hoc dicit ſcribendi amor rapit me ad opus arduũ & ante a nullo deſcriptũ qđ p piphraſim & allegoriã poeticã ĩdicat. Iugis:p iuga. Qua.n.pri.i. diſpono ire ad fõtẽ caſtaliã p eã uiã p quã nullus ante egit orbitã ſuã.Ordo ãt ẽ.Qua nulla priorũ orbita caſtaliã diuertiẽ. Molli.c.i.facili itiere & deſcẽſiõe:hic ãt locus totus de Lucre.trãſlatus ẽ. Nũc ue.pa.i.dea pabuli ĩuocanda nũc maxĩe. Stabulis immollibus:Clemẽtioribus & aeris temperati:uel propter plagam auſtralem uel propter ſuppoſitas herbas animalibus.

Fauõius

Corus

Hip-poma-nes

AN.M. Caurũq;: Fauonius q ab græcis zephyrus dr̃ ab occaſu æqnoctiali flat.Corus uero q Argeſtes aliẽ ab occaſu ſolſtitiali.Pli.li.ii.ca.xlix.grãdines ſeptentrio ĩportat & corus:ſiccus eſt corus p̃terq̃ deſinens. Antea Caurus dictus eſt ut aiũt. Auſter:de hoc ſuperius. Hinc:ex furore libidinis. Hippomanes:ſcribit Pli.li.viii. equis amoris innaſci ueneficium:hippomanes appellatum:in fronte:caricæ magnitudine colore nigro qđ ſtatim edito partu deuorat fœta aut partum ad hubera nõ admittit:ſiquis præreptum habeat:dicitur autem ab hippon.i.equorũ:& mania furia inſania.Eſt item hippomanes uirus ſtillans ab inguine equæ libidinis furore extimulatæ:ut hic ẽt apparet. Legere nouercæ:Iuue.item ſat.vi.Hippomanes carmẽq; loquar:coctũq; uenenũ:Priuignoq; datũ. Fugit irreparabile tẽpus:Oui.quoq; li.iii.de arte inqt:Ludite:eunt anni more fluẽtis aq̃: Nec q̃ p̃teriit iterũ reuocabiẽ unda:Nec q̃ p̃teriit hora redire põt.Et Seneca ad Luciliũ epiſtola prima ait:Oia mi Lucili aliena ſũt:tẽpus tantũ noſtrũ eſt. Capti amore: ducti uoluptate & oblectatione. Hinc:e gregibus.

Parnaſſus

Cyr-phis

Labor:ſubit.ſ.ac ſequiẽ. Verbis uincere:laudibus extollere:eſt.n.difficile minima laudibus oſtẽdere maxia: qđ q exequunẽ probãdi ſunt:hic ait libro ſequenti de apibus:In tenui labor:at tenuis non gloria. Parnaſſi ardua deſerta:Parnaſſus mõs eſt Phocidis:q uniuerſus cõſecratus exiſtit:eſtq; in eo rupes quædam prærupta fũdoſã relinquens uallem:q̃ rupes Cyrphis uocaẽ:ſaxea eſt:& nubibus pulſaẽ:Strabo libro nono. Sed me parnaſſi:ſenſus eſt:quamuis difficile ſit anguſta laudibus extollere:attamen iuuat eum ductum amore gloriæ talia exequi & Parnaſſum aſcendere per aliam uiã: quã alii uates aſcenderint:hoc eſt ſcribendo quæ ab aliis non ita tractata fuerant. Iugis:per iuga ideſt cacumina Parnaſſi. Qua:uia ſupple. Orbita.i.iter uel curſus:ẽ enim orbita proprie ueſtigium rotæ:ab orbe dicta. Diuertiur:uoluitur:tendit. Molli cliuo:facili aſcenſu. Caſtaliã:Caſtalia fons eſt ĩ Parnaſſo:ad fines cuius fontis.Delphi urbs locata erat Strabõis tpe:ut ipſe docet li.ix.Probus ait:q̧ Caſtalius fons eſt Delphis ĩ Apollinis oraculo:qui abluit ipſam arã dei. Magno ore:res enĩ minime extollendæ ſunt. Stabulis in mollibus.i.mitibus & temperatis nõ frigidis:hinc Varro libro ſecundo capi.ii. ait de ouibus:Primũ puidendum:ut totũ annũ recte paſcanẽ intus & foris:ſtabula idoneo loco ut ſint ne uentoſa:quæ ſpectent magis ad orientem q̃ ad meridianũ tempus:ubi ſtent ſolũ oportet eſſe eruderatũ & pcliuũ ut euerri facile poſſit ac fieri purũ:nõ.n.ſolum ea huligo lanam corrumpit ouium:ſed etiã ungulas ac ſcabras fieri cogit quum aliquot dies ſteterunt:ſubiicere oportet uirgulta alia:quo mollius requieſcant:purioreſque ſint:libentius enim ita paſcuuntur:faciendumq; ſepta ſecreta ab aliis:quo enitentes ſecludere poſſis:item quo corpore ægro:hæc magis ad uillaticos greges animaduertenda.Contra illa quæ in ſaltibus paſcuntur & a tectis abiũnt:longe portant ſecum crates aut rætia:quibus cohortes in ſolitudine faciant.

Orbita caſtalia

Delphi

CHRI. Hippomães:ait Ariſtote.Eq̃s cũ equnt relictis ſociis ex aduerſo aqlonis aut auſtri currere:nec quẽq̃ appropiquare ſibi pati donec uel defatigatæ cõſiſtãt:uel ad marẽ pueniãt:tũq; aliqd emitterẽ q̧ hippomenes appellaẽ eodẽ quo illud qđ naſciẽ noĩe.Tale ãt hoc ẽ q̃le illud ſuis q̧ apriã uocãt Sed hoc pcipue ad amoris beneficia petiẽ.Eq̃rũ libido eodẽ Ariſtotele teſte tõſa iuba extĩguiẽ.Pli.ãt ſcribit Et ſane eq̃s amoris iaſci uenefi-

cium Hippomenes appeliatũ ĩ fronte caricæ magnitudine colore nigro:quod ſtatim edito ptu deuorat fœta.
Aut ſi prærepcũ ſit partũ ad ubera non admittit. Caſtaliam:a Caſtalio filio Apollinis fons eſt muſis ſacer. Caſta lia

Carpere ouis: dũ mox frõdoſa reducit̃ æſtas
Et multa durã ſtipula ſilicũq; maniplis (dat
Sternere ſubter humũ.glacies ne frigida læ-
Molle pecus:ſcabiẽq; ferat turpeſq;podagras
Poſt hinc digreſſus iubeo frondentia capris
Arbuta ſufficere:& fluuios præbere recentes
Et ſtabula a uentis hyberno opponere ſoli
Ad mediũ conuerſa diem:quũ frigidus olim
Iam cadit:extremoq; irrorat aquarius anno
Hæc quoq; non cura nobis leuiore tuenda.
Nec minor uſus erit:q̃uis mileſia magno
Vellera mutentur tyrios incocta rubores.

SER. Frondoſa reducitur æſtas.i.donec uernum
tẽpus aducãt.Nã ut ẽt ĩ primo diximus uer & æſtas
ſicut hyems & autũnus unũ fuerũt ſecũdũ rationem
hemiſperii. Turpeſq; poda.reſpexit ad curã quæ ſi/
ne pannis & medicaminibus ſordidis non fit. Poſt
hinc:cũ hoc feceris:& hinc unum uacat ſicut primus
ibi ante omnes. Fluuios pbere recentes .i.aquã ſtati
hauſtã:Nã ſi pigrã potauerint:morbũ ſtatim contra/
hunt. Stabula a uentis:figurate ſcilicet uẽtos non p
ferentia. Hiberno ſoli:ideſt cõtra plagã meridianã p
quã ſol currit per hyemẽ quod explanat dicẽs Ad me
diũ conuerſa diem. Extremo.a.i.menſe ianuario q ẽ
penultimus:nã ut etiã in primo diximus : Vt primis
extemplo a menſibus annis.Martio menſe ĩchoabat
annus apud maiores.Ergo extremo anno dicit extre
ma parte anni. Hæc quoq; nõ cura:cũ de capellis lo/
quit̃ figurate neutro uſus eſt ge.Nã ĩtegrũ erat. Hæ
quoq; nõ cura nobis leuiore tuenda:Sane perite quo
niã ſcit planam eſſe ouium utilitatem eam præterit & exaggerat meritum capellarum ut dictis in lucem pro
mat rem per ſe minus patentem. Mileſia magno Vellera mutẽtur:Lanæ ptioſiſſimæ.Nam miletus ciuitas ẽ Mile/
Aſiæ ubi tinguntur lanæ optimæ:Ipſe in quarto Mileſia uellera nymphæ Carpebãt.Cicero in Verrẽ.Quid a tum
mileſiis lanæ ſuſtulerit.Magno autem mutentur.Ingenti ptio cõparentur.Nam apud maiores omne merci/
monium in permutatione conſtabat:quod & Caius Homerico confirmat exemplo. Tyrios incocta rubo/
res:Figurate ideſt quæ coquendo Tyrium traxit ruborem:ideſt migrauit in purpuram.

AN.M. Frondoſa æſtas:non uer intelligit:ſed æſtatem ipſam quæ quidem incipit.vii.idus maii. Ver aũt
vii.idus februarii quo tẽpore etiam niues & frigora uigere ſolent:unde & Varro dicto libro ait q ſibi greges
in Apulia hibernabant:qui in rheatinis montibus æſtuabant. Molle:debile. Turpeſq; podagras:turpes effi/
cientes.Podagra autem componitur a podos ideſt pedis & agra captura aut præda agria uero dolor dicit̃.Po/ Poda/
nitur item podagra quandoque pro laqueo ſeu pedica q podas ideſt pedes : agremi ideſt capit. Frondentia gra
arbuta:capræ potius ſylueſtribus delectantur ſaltibus quæ pratis ſtudioſe enim de agreſtibus fruticibus pa/ capræ
ſcuntur:atque in locis cultis uirgulta carpunt.Itaq; a carpendo capræ nominatæ:ſic Varro ſcribit libro ſecun
do capi.tertio.Meminit & ſimilia fere Columella libro ſeptimo de capris. Stabula a uentis : ſcilicet remota Capra
ſtabulatur caprinum pecus melius ad hibernos exortus.Caprile autem lapide aut teſta ſubſterni oportet quo rũ ſta/
minus ſit uliginoſum ac lutulentum foris quum eſt pernoctandum ſubſternimus uirgultis ne oblinant̃ Var bula
ro libro ſecundo. Aquarius.xvii.calen.februarii ſol in aquarium tranſit:&.xv.calen.februarii aquarius inci/ Aqua/
pit oriri.uentus aphricus tempeſtatem ſignificat.Nonis februa.mediæ partes aquarii oriuntur uentoſa tem/ rius
peſtas.Quintodecimo calen.martii ſol in piſces tranſitum facit:hinc occidit aquarius auctor Columella li/
bro decimoſecundo capi.ſecundo Quũ frigidus olim:ordo eſt quũ olim frigidus iam cadit: quum enim oc
cidit non ita frigidus eſſe uidetur eſt autem aquarius frigidus & hyemalis ut etiam aſſerit Ptolemeus libro.i.
quattuor partium hinc ſaturno aſſignatus. Extremo anno:ſecundum illorum opinionem locutus eſt: qui
annum a martio incipiebat:hoc enim pacto aquarius & piſces in extremo anno eſſe uidentur. Olim uero aq̃
rius & piſces unum ſydus erãt ut ſcorpius & libra:uel aquarium ultimum ait quia uer piſcibus incipit in pri
mo mobili:de quo etiam Manilius. Hæc quoq; caprina:uidelicet pecora. Vſus:utilitas. Mileſia uellera:mi
letos ioniæ caput Cadmi olim domus:ſed eius qui primus inuenit proſæ orationis diſciplinam:Solinus au/
ctor capi.trigeſimoſeptimo.Strabo uero libro decimoquarto ſcribit Miletum a Neleo conditam:qui genere
Pylius fuit.Erat autem optima urbs atque clariſſima : ex qua oriundi fuere uiri memoratu digni.Thales: Tha/
unus eſt ſeptem ſapientibus : qui primus phyſiologiæ ac mathematicæ auctor fuit inter græcos . Anaxi/ les
mander eius diſcipulus : & Anaximandri Anaximenes. Item Hecateus qui hiſtoriam ſcripſit . Aeſchines æſchi/
orator qui aſſumpta nimia erga Pompeium magnum licentia miſſus eſt in exilium. Magno mutentur:grã nes
ĩ ptio mutentur aliis ſcilicet mercibus: ut olim fiebat. Mileſia uellera:tertium lanæ locum mileſiæ oues
cõtinent: ut Plinius ſcribit libro octauo capite nono. Tyrios rubores:purpureum liquorem intelligit de
quo uideto libro ſecundo georgicorum.Et ſarrano dominat oſtro.

CHRI. Extremo aquarius anno:nam ſi principium anni eſt aries aquarius qui undecimus eſt in zodia/
co ẽ pene ĩ fine anni.Hæc.ſ.ſtabula caprarum non ſunt minori cura tuenda q̃ ouium licet non ferant lanas:
ut oues:ſed tamen in Cilicia ut refert Ariſtoteles tondentur ut oues. Mileſia uellera:miletũ in ionia condi/
dit Neleus qui genere pilius fuit.Ephorus autem ſcribit cretenſes prius eam ſupra mare condidiſſe ubi nunc
antiqua miletus eſt atque habitatores ex Mileto cretenſi a Sarpedone deductos & urbi nomen impoſitum a
Mileto quæ in Creta eſt cum prius leleges locum tenerẽt:poſtea Neleum hanc nouam condidiſſe.

Dẽſior hic ſoboles.hinc largi copia lactis

SER. Denſior hinc ſoboles:binos enim pariunt
capellæ plerunq;. Barbas:ſic de quadrupedibus:nã

hominum barbam uocamus. Incana autem dicit ni/
miú cana. Cinyphei hirci: libies a fluuio Cynyphæ.
Miſeris na. quia frequẽter patiunť pĭcula: i uſū aūt
caſtroꝝ ideo dixit qa de ciliciis & poliuntur loricæ &
teguñť tabulata turriū ne iactis facibus ignis poſſit
adhærere: & bene laudat capellas dicens ciliciorꝫ uſū:
& in mari & in terra prodeſſe mortalibus. Hoc eſt in
duobus elemẽtis cõceſſis hominibus. Paſcunť ſyl/
uas: Et paſco & paſcor illá ré dicimus. Summa li. mõ
tis archadiæ & eſt ſpecies pro genere. Suoſqꝫ ducũt:
Educũt fœtus proprios & nutriũt unde & educatos
dicimus. Quo minus eſt illis cu. mor. ege. ordo ē oi
ſtudio auertas ab eis uẽtos & glaciẽ: quo egeſtas mor
talis. i. neceſſitas mortalitatis minor ē illis curæ hoc ē
mĭus ad ipſaꝝ ptinet curã. Nã hoc dicit qto ſibi adeſ/
ſe nõ poſſunt: tãto eis a te maior ē ipendenda diligen
tia. Cũ læta æſtas: ſubaudi aduenerit. Dicit aūt uer:
quo flare zephyrus icipit ut Et zephyro putris ſe gle
ba reſol. Carpamus: carpere cogamus aialia. Et ma
ne pa. p. o. ſecũdũ morẽ ſuæ prouinciæ. nã i aliqbus lo
cis morbũ cõtrahũt niſi iã ſiccato rore paſcanť. Dũ
gramina canẽt: nocturnis & matutinis lucentes rori
bus herbæ. Et cãtu querulæ rumpent ar. cica. queru
læ canoræ. Hora. Sub cantu qrulæ deſpice tibiæ. Aut
certe qruiæ propter illã fabulã dicit q Tithonus ma/
ritus auroræ poſt optatã lõgiſſimã uitam in cicadam
dicitur eſſe conuerſus. Rumpent nimio: ſcilicet cla/
more Iuuenalis Aſſiduo ruptæ lectore colũnæ. Perſi
us Findor ut arcadiæ pecuaria rudere dicas. Ilignis
canalibus: ex ilice factis. Sãe & canalis melius generis
feminini q̃ maſculini proferimus. Sic ubi magna io
uis antiquo robore quercus: quæ eſt Ioui conſecrata.
Nigꝫ quod dicit Iouis quercus & illicibus crebris ſa
cra umbra. Nõ re uera conſecratos lucos dicit nos pe
tere debere: ſed ita denſos: ut ſunt illi quos religio de/
fendit. Vnde apparet quercũ iouis & ſacram umbrã
generalia eſſe non ſpecialia epitheta: nã ut diximus &
omnis quercus & Ioui eſt conſecrata. & omnis lucus
Dianæ. Tenues aquas: Epitheton aquarum alibi: At in aquas tenuis dilapſus abibit.

Quã magis ex hauſto ſpũauerit huber̃ mul
Læta magnis preſſis manabnut hubera (ctra
Nec mĭus iterea barbas icanaqꝫ mẽta (mãmis
Cinyphei tondent hirci ſetaſqꝫ comantes
Vſum in caſtroꝝ: & miſeris uelamina nautis:
Paſcuntur uero ſyluas & ſumma lycæi
Horrentiſqꝫ rubos & amãtis ardua dumos:
Atqꝫ ipſæ memores redeũt intecta ſuoſque
Ducũt: & grauido ſuperãt uix hubere limen.
Ergo omni ſtudio glaciem uẽtoſque niuales
Quo minor eſt illis curæ mortalis egeſtas:
Auertes uictumque feres & uirgea lætus
Pabula: nec tota claudes fœnilia bruma.
At uero zephyris quũ læta uocantibus æſtas
In ſaltus utrũque gregẽ atque i paſcua mittes
Luciferi primo cum ſydere frigida rura
Carpamus: dũ mãe nouũ dũ gramina canent
Et ros in tenera pecori gratiſſimus herba.
Inde ubi quarta ſitim cæli collegerit hora:
Et cantu querulæ rumpent arbuſta cicadæ:
Ad puteos aut alta greges ad ſtagna iubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam:
Aeſtibus at mediis umbroſã exquirere uallẽ
Sicubi magna iouis antiquo robore quercus
Ingentis tendat ramos. aut ſicubi nigrum
Ilicibus crebris ſacra nemus accubet umbra.
Tum tenues dare rurſus aqs & paſcere rurſus
Solis ad occaſum: quum frigidus aera ueſper

AN. M. Denſior hinc ſo. Capræ pariũt & quaternos: ſed raro ad modũ ferunt. v. mẽſibus ut oues capræ pi
guedine ſterileſcũt: trimæ minus utiliter generãt & in ſenecta nõ ultra qdriennium incipiũt. vii. menſe & ad/
huc lactentes concipiunt nouembri menſe ut martio patiant: uita longiſſima plurimũ annis. viii. tradunt &
noctu nõ minus cernere q̃ interdiu. Pli. li. viii. Columel. uero li. itẽ. viii. c. vi. de capris ſic ait. Parit ãt ſi ẽ genero/
Hubera — ſa proles frequenter duos: nonnunq̃ trigeminos. Læta hubera mãmis: hic locus oſtendit ubera recte dedu/
ci ab humeo ſecundũ aliquos ut tubera a tumeo m littera in b conuerſa loca. n. arida infœcunda ſunt. Appa
Tubera — retqꝫ hubera dici interiora mammaꝝ mammas uero huberis eminẽtias. Nec minus inte. dũ inquit capræ
& ſobolem & copiã lactis pbẽt: hirci ẽt cõmoda hominibus tribuunt & in terra & in mari. Cinyphei hirci:
Cinyps fluuius eſt in lybia p huberrima arua decidens: ut ſcribit Mela: Poeta uero oſtendit ille eſſe hircos tõ/
ſili uillo: & Pli. li. viii. ait q i Cilicia circaqꝫ Syriã capræ uillo tõſili ueſtiunť. Tondẽt: pro tõdenť hoc loco Pri
ſcianus exponit li. viii. tu uideto latius in Tityro ibi Tondẽti barba cadebat: põt ẽt dici tõdent. ſ. paſtores: & ſic
cinyphei hirci genitiuus eſſet ſingularis. Barbas: id pilos dicũt mentum uero piloꝝ locũ. Incana: ualde cana.
Vſum in caſtroꝝ: Varro libro. ii. ca. ultimo ſic ait Suſcipit coſſinius ut fructũ ouis e lana ad ueſtimentũ: Sic
Caprarũ pili — capra pilos adminiſtrat ad uſum nauticũ & ad bellica tormẽta & fabrilia uaſa. Neqꝫ nõ quaſdã nationes haꝝ
pellibus ſunt ueſtitæ: ut in Getulia & Sardinia. Poſt inquit q magnis uillis ſunt in magna parte Phrygiæ: un
de Cilicia & cætera eius generis fieri ſolẽt. Paſcunť ſyluas: uideto paulo ſuperius ibi frõdentia arbuta. Ly/
Lycæum — cæi: pro quocunqꝫ monte poſuit. Lycæum archadiæ montẽ: nã ibi & ouiũ & caprarũ copia. Dumos: ſpinas.
Suoſqꝫ ducunt: uel ſecũ ducunt paſcendo: uel ducunt pro educunt idest nutriunt ac lactant: q quis ſit omni/
no hubera plena domum referunt. Columella libro octauo capi. vi. ſcribit q capella pcipue probať ſimillima
hirco: ſi etiam eſt huberis maximi & lactis abundantiſſimi. Glaciem: Columel. li. viii. de capris inquit: huic
pecudi nocet æſtus: ſed magis frigus & præcipue fœtæ. i. grauidæ: quem gelicidio hyemis cõceptum fecit. De
caprili uero ſuperius uideto ibi ſtabula ab uentis. Mortalis egeſtas: ordo ẽ in hoc carmine. Quo egeſtas mor
talis eſt minor curæ illi ideſt minori curæ: hoc eſt quanto minus curant humanã indigentiã neceſſitatẽ auxi

lium:tanto magis eas curare debemus. Virgea pabula:arbuſculis enim frutetiſq; maxime:gaudēt capræ: ea ſunt arbutus cytiſuſq; agreſtis nec minus ilignei querneiq; frutices q ī altitudinē nō proſiliūt:Columel.libro viii.Fœnilia bruma idem eodē libro capi.uero tertio ait de ouibus quod penuriæ hyemis ſuccurit̃ obiectis ītra tectū per pſepia cibis.Alunt̃ aūt commodiſſime repoſitis ulmeis uel ex fraxino frondibus uel autumnali fœno:quod cordum uocatur:nā id mollius & ob id iocundius ē q̄ maturũ. Cytiſo quoq; & ſatiua uicia pulcherrime paſcunt̃ hæc ille de ouibus hyeme cibandis:quod quidē etiam de capris intelligendum eſt ait enim Varro libro ſecundo capi.iii.Nec multo aliter tuendum eſſe hoc pecus in paſtu atq; ouilum. At uero : ordo eſt:At uero quum æſtas læta ſcilicet eſt uel aduenit zephyris uocantibus mites ī ſaltus & cætera. Læta æſtas: non de uere ſed de ipſa æſtate loquitur Colu.enim libro duodecimo capite.ii.ſic ait.Nonis maiis uergiliæ exoriuntur:mane fauonius.vii.idus maii æſtatis initium fauonius aut corus interdum & pluuiæ.vi.idus uergiliæ totæ apparent fauonius aut corus īterdū pluuiæ.Ecce hic apparet quomodo æſtatē zephyri uocāt.Præterea Varro ēt libro ſecundo capi.ſecundo id apertiſſime oſtendit de æſtate nō de uere intelligendū: ait.n.de ouibus q æſtate cū prima luce exeunt paſtū propterea quod tunc herba roſida meridiana quæ ē aridior iucūditate præſtat:ſole exorto puro propellunt ut reintegrātes rurſus ad paſtū alacriores faciāt.Circiter meridianos æſtus dum deferueſcant ſub umbriferas rupes & arbores patulas ſubiiciunt:quod refrigerato aere ueſpertino rurſus paſcāt ad ſolis occaſū.Ita paſcere pecus oportet:ut aduerſo ſole agat:caput.n.ouis molle maxime ē. Ab occaſu:puo īteruallo interpoſito ad bibēdum appellūt:& rurſus paſcūt quoad cōtenebrauit:iterũ enim iucūditas in herba reintegrata eſt:hæc ab uergiliarũ exortu ad equinoctiū autūnale maxime obſeruāt. Reliq; paſtiones hyberno ac uerno tēpore hoc mutāt quod pruina iam exhalata propellunt ī pabulū: & paſcūt diē totū ac meridiano tēpore ſemel agere potū ſatis habent.His igit̃ patet de æſtate intelligi nō de uere q̄ oia Varronis Maro appoſuit hoc loco Columella itē libro octauo capi.iii.de æſtate intelligit. Vtrunq; gregem: ouiū & caprarũ. Luciferi:de hoc iam ſupra. Canēt:propter pruinam ſcilicet. Ros : de rore itē ſupius. Siti cæli:ideſt aeris æſtum. Cicadæ:uide in Alexi. Ilignis canalibus : Columella libro octauo capite tertio ait nulla eſſe tam blanda pabula aut etiam paſcua quorum gratia non exoleſcat uſu continuo: niſi pecudum faſtidio occurrerit præbito ſale:quod ueluti ad pabuli condimentum per æſtatem canalibus ligneis impoſitū quum e paſtu redeunt oues lambunt:atque eo ſapore cupidinem bibendi paſcendique concipiunt.

CHRI. Copia lactis:mulieri ante ſeptimū menſem profuſum lac inutile.Ab eo menſe quo uitalis eſt partus ſalubre pleriſq; totis mammis & in ſinus aliarum fluit.Cameli lac mulgetur ne iterũ graueſcat.Suauiſſimum hoc putatur ad unam menſuram tribus aquæ additis.Bos ante partum non habet.Ex primo ſemper a partu coloſtra fiunt ne admiſceatur aquæ in pumicis modum coeunt.Genus mali uocatur coloſtratio.Caſeus non fit ex utrinq; dentatis quoniam eorum lac non coit.Tenuiſſimum camelis:Mox equabus craſſiſſimum aſinis ut coaguli uice utantur.Quæ plures quaternas mammas habent caſeo inutilia.Meliora quæ binas.Coagulum inutile leporis.Hedi laudatum melius duſipodis unius utrinq; dentatorũ. Sūma lycei:alluſit ad naturam caprarum quæ eſt ut paſcendo aſcendant & non deſcendant.Vnde in zodiaco ſignum in quo ſol ab inferioribus partibus meridianis incipit ad ſeptentrionales atq; ſuperiores partes aſcendere:hac potiſſimum ratione capricornum dixerūt.Eſt autem magna laus & q lacte proleque uincant oues:& q loca inculta ſatis illi ſint ad paſcua:& q cum cuſtode non multum indigeant:quoniam ſua ſponte paſtæ domum redeant.Ergo nam cum non egeant auxilio humano niſi in hyeme non ſunt eo tempore deſerendæ.

Temperat:& ſaltus reficit iā roſida luna.
Littoraq; alcyonē reſonāt & acāthida dumi:
Quid tibi paſtores libyæ? qd paſcua uerſu

SERVI. Temperat: Refrigerat æſtatis calorem. Reficit:recreat. Lūa:nox. Littora alcyonen : ideſt quo tempore reſonat per littora Alcyon auis: cuius fabulam in primo memorauimus. Per dumos uero acanthis : quam alii luſciniam eſſe uolunt:alii uero carduellum quæ ſpinis & carduis paſcitur:ut inde etiam apud græcos Acanthis dicta ſit ab Acanthis : ideſt ſpinis quibus paſcitur. Quid tibi paſtores libyæ: dicit pro qualitate prouinciarum diuerſa eſſe genera paſtionum.

AN.M. Roſida luna:humida intelligitq; de ueſpertina luna: quæ omnia ut iam oſtendi Varro quoque edocuit. Alcyonen:uide libro primo georgicorum ibi dilectæ thetidi alcyones. Acanthida : ſic legendum eſt nō aliter:nā Theocritus in quodam carmine æglogæ quæ inſcribit̃ Thalyſia acanthides ait.Eſt aūt acanthis auis uaria colore & ſtridula:quæ inter ſpinas uiuit:legat̃ igitur carmē ſic littoraq; alcyonen reſonant & acanthida dumi. Quid tibi:oſtendit ſecūdū uarias regiones uario modo & tēpore paſci. Paſtores libyæ:numidas ſeu nomadas intelligit:ſcribit enim Solinus q numidiæ incolæ q̄diu errarūt pabulationibus uagabūdis Nomades dicti ſunt:& Plinius libro quinto capi. quarto ſic ait numidæ uero nomades a permutandis papilionibus mapalia ſua hoc eſt domos plauſtris circunferentes:nomas autē numidia dicitur & paſtor nomeus paſtor:nomeo paſco:nome pabulū paſtura. Nomao autem cū ſecunda littera omega diuido moueo.

Acanthis

Numidæ

CHRI. Roſida luna:humectans luna:nam ab aſtrologis dicitur mater roris & humoris miniſtra:humidus enim planeta eſt. Littoraque alcyonen:de huiuſcemodi autem dictum eſt in ſuperioribus.

Proſequar? & raris habitata mapalia tectis?
Sæpe diem noctē q; & totum ex ordine mēſē
Paſcitur;itq; pecus longa in deſerta ſine ullis

SER. Sine ullis hoſpitiis:ſine ulis ſtabulis. Armentarius apher agit:abuſiue armentarium poſuit. nā nunc de greg.bus loquit̃. Tectumq; laremq;: Tētoria militū more ac ſi caſam diceret. Amyclæumq; canē:laconicum:& eſt ſpecies pro genere. Amyclæ ac

Hoſpitiis tantum campi iacet omnia ſecum
Armentarius apher agit tectumq; laremq;
Armaq; amyclæūq; cané creſſamq; pharetrā,
Non ſecus ac partiis acer romanus in armis
Iniuſto ſub faſce uiam cum carpit:& hoſti
Ante expectatū poſitis ſtat in agmine caſtris,
Et non qua ſcythiæ gentes moeticaque unda
Turbidus & torquens flauentes iſter harenas
Quaq; r̄dit mediū rhodope porrecta ſb̄ axé
Illic clauſa tenent ſtabulis armenta:neq;ullæ
Aut herbæ cāpo apparent aut arbore frōdes:
Sed iacet aggeribus niueis informis & alto
Terra gelu late:ſeptemq; aſſurgit in ulnas.
Semp hyems.ſemp ſpirantes frigora cauri.
Tū ſol pallentis haud unq̄ diſcutit umbras.
Nec quū iuectus eqs altum petit æthera:nec
Præcipité oceāi rubro lauit equoř currū:quū
Cócreſcunt ſubitæ currēti in flumine cruſtæ:
Vndaq; iā tergo ferratos ſuſtinet orbes:(ſtris
Puppibus illa prius patulis:nūc hoſpita plau

eſt ciuitas laconiæ: unde eſt. Ta'is amyclei domitus pollucis habenis Cyllarus. Patriis armis:acer romanus:generaliter ſibi conceſſis:ac ſi diceret martiis. Iniuſto ſub faſce:ſub magno onere ut Ego hoc te faſce leuabo. Magnū autem onus dicit propter arma: alimenta:ueſtitū. Ante expectatū:ideſt dicto citius: anteq̄ eius expecteř aduentus:& eſt una pars orationis: hoc eſt aduerbiū. Stat:obſtat. Ná aphæreſis eſt. At

Mæotis non qua ſcythiæ gentes:ſubaudi talis ē paſtio. Mæoticaq; unda:Mæotis palus eſt ſcythiæ frigore conge-

iſter laſcens. Iſter fluuius eſt Scythiæ qui & Danubius nominatur. Quaq; redit medium rhodope porrecta ſub axé:Qua rhodope mōs Thraciæ portentus ī orientalem plagam in ſeptentrionalem reflectitur: nam

Axis ideo ait redit ſub axem:nam axis eſt ſeptentrio:q græcæ αυαξα diciť. Informis niuis:ſuperfuſione carés uarietate formarum:nulliſq; agnoſcéda limitibus. Septē-

Vlna q; aſſurgit in ulnas:Creſcit ī ſeptem ulnas. Vlna autē ſecundum alios utriuſq; manus extenſio ē ſecundū alios cubitus qđ magis uerum ē: quia græce ὠλενι dicitur cubitus:unde eſt λευκολένοσηρη. Pallētes haud unq̄:ideſt nunq̄ nubes diſoluit. Ná pallentes umbras nō ex nocte ſed ex nubibus factas appellat. Cōcreſcuut ſubitæ currenti in flumine cruſtæ:aquæ currētes repente cōgelaſcunt:& notádū quia cum cruſtá

cruſta dicimus fœminino genere lapidis:aut ligni aut gelu

cruſtū ptē ſignificamus. Cū uero cruſtū dicimus eduliū aliqd ſignificamus parté panis uel placētæ Ipſe i.vii. Orbē fatalis cruſti. Hora. Dāt cruſtula blādi doctores luneā.

Hoſpitalis homo Nos colaphū icutimus labēti cruſtula ſeruo. Hoſpita:facilis:unde & hoſpitalis hō dř hoſpiti ſeruiés apte.

AN.M. Raris habitata mapalia tectis:Mapalia caſæ pœnicæ appellantur:ut inquit Feſtus De iis uero Saluſtius in iug. ſic Cæterum adhuc ædificia Numidarum agreſtium quæ mapalia illi uocant oblonga incuruis

Mapalia lateribus tecta quaſi nauium carinæ ſunt. Raris tectis:ſcribit Strabo libro decimoſeptimo: q; maxima mediterraneæ Libyæ pars & regio circa Oceanum deſerta eſt. Paruis præterea habitationibus & ſparſis & ex magna parte paſtoralibus diſtincta eſt. Ora autem quæ ex aduerſo nobis eſt tota bene habitatur. Armentarius: ſunt enim ibi & armenta & greges propterea armentarius ait. Tectumq;:mapalia ideſt domos paluſtris in-

Lar telligit ut ex Plinii uerbis ſuperioribus habetur. Laremque:larem hic intelligo ignem:quoniam tectum dixit:& Columella libro duodecimo de Villico inquit conſueſcatque ruſticos circa larem domini focum familiarem ſemper epulari:lar etiá quandoque pro domo ponitur. Ouidius libro primo triſt. Quæ noſtro fruſtra iuncta fuere lari ponitur & pro deo ipſo familiari qui domi in ipſo foco colebatur: nam focus deorum penatium ara eſt:ut etiam Porphyrio tradit:hæc tamen latius habentur ode ſecunda. Amyclæum: laconicum de amyclis ſuperius patuit. Creſſam:i Creta enim optimi calami pro ſagittis ſunt apud Cydoniam urbem de qua in fine Buco. Iniuſto ſub faſce:ſub ingenti onere. Vegetius enim libro primo ſcribit q; pondus quoque baiulare uſque ad .lx. libras & iter facere gradu militari frequentiſſime cogédi ſunt iuniores:quibus in arduis expeditionibus neceſſitas imminet annonam pariter & arma portandi: quam rem antiquos milites factitaſſe Virgilio ipſo teſte cognoſci poteſt ex hoc loco ut idem ait. Et hoſti legitur & hoſtem in antiqs.

Nomades At non.ſ.pecus it longa in deſerta. Scythiæ gentes:hic Nomades alios paſtores qui in Scythia ſunt intelligit de quibus Strabo libro ſecundo ſic ait Nomades etenim tentoriis utuntur centonum iſtar pilo contextis

Meotis in plauſtris uitam degentes circunq; tentoria pecora comitantur a quibus uictum captant & aluntur lacte caſeo carne. Paſcua uero ſectantur loca ſemper herboſa permutantes: hibernis quidem temporibus Meoticis uerſantur ī paludibus æſtiuis uero per cāpeſtria uagātur & cætera. Meotica unda: Meotis Scythiæ lacus qui Tanaim recipit ut Strabo docet libro duodecimo Plinius quoq; libro ſexto lacum dicit:idem uero Strabo libro ſeptimo Meotidis paludis oſtium inquit. Iſter de hoc uideto li.ii. Georgi. ibi Deſcendens dacus ab iſtro.

Rhodope:thraciæ mons tendens in ſeptētrionem ubi axis eſt de quo ſupra. Strabo libro ſeptimo. Myſos Thraces & getas etiam Nomadas uocatos innuit ideſt paſtores. Informis terra:ſine forma propria: niue enim tecta eſt. Gelu:Strabo dicto libro de Meotica regione ait q; æreæ ſcinduntur hydriæ: quæ uero inter illas ſunt congelantur & piſces in glaciæ deſtituti ligonibus effodiunť:alueus plauſtris deambulať. Meminit item plura de glacie Meotidis libro ſecundo. Septem ulnas:i ſeptem brachia de Vlna latius æglogа tertia. Semp hyems:de Scytica regione multa quæ hic etiam conueniunt dicta ſunt libro primo geor. ibi Mundus ut ad ſcythiam. Cauri:in hoc libro iá de eis diximus. Altū æthera.i.nec quū tendit ſol ad cancrū: nec quū tendit ad capricornū:ná tūc deſcēdit. Rubro æquore:quod rubrum mare ſiue æthiopicū appellant ad auſtrú uerſus effundiť ex ea maxime pte qua uaſtá q̄dam ſolitudo & inhabitabilis terræ plaga conſpiciť ardentibus ſēp caloribus exuſta:auctor Diony. uideto item Plini. li. vi. c. xxvii. & Soli. c. xlvii. Ferratos or. Strabo li. ii. ſcribit:

q icre paludis meoticæ tanta glacici uis eſt:ut quo in loco miſſus a Mitridate iperator equeſtri pugna barba
ros i glacie hyeme ſuperauerat illos eoſdē nauali prælio ſoluto per æſtatem gelu uicerit. Hoſpita:ideſt habilis.
CHRI. Paſtores lybies:Hos nomadas appellant.Nā in Numidia q̄ pars libyæ ē paſtoriam exercent. Ar/
mentarius:ſpeciem pro genere poſuit.Nam de armentis & de gregibus loquitᷓ. Amycleum : Amyclæ urbs Amy/
ē laconiæ prouinciæ:nam Laconia optimos canes habuit.Marcus enim Varro duo genera canum ponit: ali/ clæ
os uenaticos:alios ad cuſtodiā pecoris inter hos maxime laudat laconicos & epyroticos : & longo ordine de/ Gene/
ſcribit:quali figura eos eſſe & quo colore deceat.Et quoniam emi cōſueuerūt dicit remedium eſſe ut relicto ra ca/
uenditore emptorē ſequatᷓ ranā coctam ſibi obiici.Tertium genus addit Columella: eoꝝ q ad uilæ cuſtodiā num
cōparantᷓ:in quibus nō multū referre ait ꝙ ueloces nō ſint:ſed oportere eſſe ampli corporis: & uaſti latratus
& canori & auditu & cōſpectu terrorē furi inferat:ſit colore niger:nam in luce terribilior apparet in tenebris
non aſpicitur.Paſtor uero album probat:quoniam ē feræ diſſimilis:neq; pro fera in nocte pulſabitᷓ.Pecuari/
us āt uillatico celerior:uenatico tardior ſit.Nā ſat eſt ut lupum ouē deportantē aſſequatᷓ.Duo ad cuſtodiā uni
us gregis ſat ſunt:ſi aūt fœmina & mas quo maiori cōcordia inter ſe degāt. Acer ro.nā refert Cice.in tuſcu.
q̄ſtionibus noſtri exercitus primū unde habeant nomen uides.Deinde q labor & q̄ti uides ferre pluſq̄ dimi/
diati menſis cibaria Ferre ſi quid ad uſum uelint ferre uallū.Nā ſcutum gladium galeam ꝓ onere noſtri mi/
lites non plus numerant q̄ humeros lacertos manus. Poſitis ſtat i agmine caſtris:Nā caſtra munire cum ual
lū tulerint paruo temporis momento poſſunt. At non qua ſcythiæ:ſub Scythia olim magna pars germa/
niæ fuit & Boæmiæ:Germania attingit amnem Oderā ab oriēte dacos:ab occidente gallos : a meridie Italiā
Sarmathia icipit ab Odera flumie uſq; ad Boriſthenē ꝓpriæ ſarmathtæ:nūc ſūt lituāi polōi. Sarmathia. vii.
liguas hēt.Scythia icipit ab oriſthene. Meotica:hæc palus maxima ē parte eius ſuperiori infunditur tanais. Scy/
thia

Aeraq; diſſiliunt uulgo:ueſteſque rigeſcunt
Indutæ:ceduntque ſecuribus humida uina:
Et totæ ſolidam in glaciem uertere lacunæ.
Stiriaq; impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non ſecius aere ningit.
Intereunt pecudes:ſtant circunfuſa pruinis
Corpora magna boum cōfertoq; agmīe cerui
Torpēt mole noua:& ſūmis uix cornibus ex/
Hos nō imiſſis canibus nō caſſibus ullis(tāt.
Puniceæ ue agitant pauidos formidine pēnæ
Sed fruſtra oppoſitū trudētes pectore montē
Cominus obtruncāt ferro:grauiterq; rudētes
Cædunt:& magno læti clamore reportant.
Ipſi indefoſſis ſpecubus ſecura ſub alta
Ocia agunt terra:congeſtaq; robora totas
Aduoluere focis ulmos:igniq; dedere.
Hic noctem ludo ducunt:& pocula læti
Fermento atq; accidis imitantur uitea ſorbis.
Talis hyperboreo ſeptem ſubiecta trioni
Gens effrena uirum riphæo tunditur euro

SER. Aeraq; diſſiliunt:crepant. Vulgo: paſſim.
nā tā nimio frigore q̄ calore æra rumpuntᷓ.Perſi.Fin/
dit iſantes ſtatuas. Veſteſq; rigeſcūt:durantᷓ ut fran/
gi potius q̄ ſcindi poſſe uideantᷓ. Cædūtq; ſecuribus
humida uina:Et uina naturaliter calida illic gelantᷓ.
Intelligimus āt peregrinā:nā illic nō naſcuntᷓ uina ꝓ
pter nimiū frigus & cōtinuū:ſicut ipſe paulo poſt do
cet dicēs:Fermēto atque acidis imitantᷓ uitea ſorbis.
Sane uolūt phyſici uinum non gelari.Vnde hoc loco
aut hyperbole eſt aut quia dixit humida aquæ mixta
itelligimus.Ita enim gelare dicuntᷓ. Et totæ ſolidā i
glaciē uertere lacunæ:foſſæ ad ſiccandos agros para/
tæ:cū alibi tantū icruſtentᷓ:illicuſq; imū gelātur. Sti
riaq; ipexis iduruit:Stiria ideſt gutta: unde fit dimi/ Stiria/
nutiuū ut dicamus ſtilla unde fit diſtilat & ſtilicidiū.
Senſus autem duplex eſt:nam ut hoc dicit de īpexis
barbis pecudū pendēs gutta duratur.Aut certe de te/
ctis & arboribus gutta horrida induruit i modū bar
baꝝ. Non ſecius:nō ſegnius q̄ inchoauerat. Pruinis:
abuſiue pro niuibus.Nā pruina ē matutini temporis Prui/
frigus. Cōfertoq; agmine cerui:coniuncto.Cerui.n. na
cōgregatione gratulantᷓ. Mole no.nimia magnitudi
ne. Caſſibus:retibus:hic ē ꝙ icaſſū dicitᷓ ſine cā q̄ſi ſi Incaſ/
ne caſſibus:ſine qbus iutilis uenatio eſt. Grauiterq; ſum
rudentes Cædunt:rumore ſuo corripuit : ut in ſepti/
mo.Et feras ſub nocte rudentū.Perſius producit.Fi/
dor ut archadiæ pecuaria rudere dicas. Ipſi i defoſis
ſpecubus ſecura ſub alta:Artis fuerat ſpecibus dicere
ut fluctibus:qa q̄rta declinatio i dtō & abltō pluralibus u i i uertit:ut manu manibus:ſed qa pinguius ſonat:
& melius ſpecubus dicimus.Vnde tamē nomē ē qđ aliter nō dicimus ut tribubus. Hic noctē ludo ducūt:q̄
ſi ꝑpetuitatē noctis ſub terris locari ludos cōcelebrār. Fermēto atq; acidis:potionis genus ē qđ ceruiſia nun
cupatᷓ:& conſequens eſt ut uinū natura calidū i prouincia frigida non poſſit creari. Septem ſubiecta trioni:
Tmeſis pro ſeptētriōi. Gēs effrena:Sæua & rectorē recuſans. Riphæo euro:Scythico uēto.Riphæi āt mon Mon/
tes ſunt ſcythiæ ut iā dixi us a ppetuo uētoꝝ flatu noīati.Nā ριφη græce īpetus:& ορμι dicitᷓ απο τοῦ ριπτειν. tes
AN.M. Aeraq; diſſiliūt:diximus iamiā ꝙ æreæ ſcinduntur hydriæ:quæ intra illas ſunt congelantur. Vl ri/
go paſſim. Rigeſcūt:indureſcunt ex gellu. Vina:Macro.libro.vii.ſcribit ꝙ uina aut nunq̄ aut raro cōgela/ phæi
rentur:quia uinū ſemina q̄dā i ſe caloris habet.An alia q̄ piā cā ē quā quia ignoro ſcire cupio inquit. Lacunæ: Lacūa
lacuna uti Feſtus ait ē aquæ collectio & ab lacu deriuatur. Impexis barbis:de brutis melius itelligēdū. Sti/
ria gutta ſtilla:Interrogatus āt Palæmon grāmaticus quid inter ſtillā & guttā itereſſe::Gutta iquit ſtat & ſtil Stilla
la cadit.Euſe.ſcribit.Interea dū cōgelaſcūt aq. Nō ſecius:nō aliter nō ſegnius. Ningit:eſt i Scythia ripheum Gutta
iugū regio aſſiduis obſeſſa niuibus.Soli. Pruinis:qppe caſus cōtinuaꝝ pruinaꝝ qddam ibi exprimit ſi ſimile
pennarum:Soli. Torpēt:ſtupent frigent rigent pigri ſunt. Mole:nimiū cōgerie ac pōdere. Noua:nix.n.con

tinue decidit. Caſſibus:pedicis laqueis rætibus. Punicæ:rubræ:eſt autem uenantiũ mos pennas tenſis funi bus affigere:quo cerui pauentes in caſſes decidant. Vnde & Ouidi.li.xv.meta.ait:Nec formidatis ceruos inclu dite pẽnis. Montẽ:niuis cumulũ. In defoſſis ſpecubus: Scythaꝝ interius habitantiũ inquit Soli.aſperior ri tus eſt ſpecus incolũt:pocula de inimicoꝝ capitibus moliunt̃:amant plia numero cædiũ honor creſcit. Hic noctẽ:legitur & hinc noctẽ. Fermento:fermentũ a feruore dici uolũt:ꝙ plus una hora nõ põt contineri cre ſcendo.n.excedit.Pli.libro.xviii.ait ꝙ milii pcipuus ad fermenta uſus e muſto ſubacti i annuum tẽpus. Nunc fermentũ fit ex ipſa farina quæ ſubigitur:priuſq; addatur ſal ad pultis modũ decocta & relicta donec areſcat. Dicunt alii ꝙ propter acorem cum ſorbis etiam acidis mixtum fermentum uini quendã ſaporẽ reddit. Idẽ Pli.li.decimoquarto ſcribit ꝙ fit uinũ ficticium e piris malloruꝙ omnibus generibus e cornis meſpilis ſor bis moris ſiccis nucleis pineis &c.& libro.xv.ait ꝙ ſorbis ineſt uini ſapor quibuſdã qdam uero acri odore & ſuauitate iucunda. Hyperboreo:de hyperboreis uideto ſuperius. Septem ſubiecta trioni:Tmeſis figura eſt caue temeſis dicas cum e poſt t: ſed latius uideto in noſtro carmine figurarum. Ripheo euro:ideſt uẽto:nõ utique eo qui ab ortu flat:ſed eo quem aquilonem uocamus.Probus de Ripheo iugo iamiam diximus.

CHRI. Aera:ideſt uaſa ærea. Diſſiliũt: frangunt̃ quia coꝝ partes in diuerſas partes ſaliunt. Inſolidam: nõ.n.cruſtæ ſupficiẽ tegunt:ſed tota aqua ad fundũ uſq; congelaſcit. Stiria:Cuius diminutiuum eſt ſtilla.Di citur autem ut ait Palæmon grammaticus ſtilla dum ſtat:gutta dum cadit. Montem:cumulum niuis.

Et pecudum fuluis uelantur corpora ſetis:
Si tibi lanicium curæ:primũ aſpera ſylua
Lappæq; tribuliq; abſint:fuge pabula læta.
Continuoq; greges uillis lege mollibus albos:
Illum autem quis aries ſit candidus ipſe:
Nigra ſubeſt hudo tantum cui lingua palato
Reiice:ne maculis infuſcet uellera pullis
Naſcentum.plenoq; aliũ circunſpice campo.
Munere ſic niueo lanæ(ſi credere dignum ẽ)
Pan deus arcadiæ captam te luna feſellit
In nemora alta uocãs:nec tu aſpnata uocantẽ

SER. Pecudum fuluis uellãtur corpora ſetis:rhe nonibus:nam ut dicit Salu.in hiſtoriis:Veſtes de pel libus rhenones uocantur. Sit tibi lanicium curæ: & *Lana Lanicium* hæc lana dicimus & hoc lanicium : ſicut fuga & ef fugiũ. Quod autem dicit oues lanæ cã non debere pi gueſcere phyſicum eſt.Omne enim pigue animal ca ret pilis:quod hirſutum efficit macies. Lappæq; ab ſint:a quibus rebus lanæ decerpitur. Villis lege mol *Lana alba* li.al.lana.n.alba ptioſior eſt quippe ſuſceptura alium quẽlibet colorem.Quod autem colorem hic per trã ſitũ tangit in aliis plenius legitur maritum pecoris & cornu & ungulis & palato album eſſe debere: Alioqn licet Aries ſit cãdidus lanis conſtat ex eo pullos ideſt nigros creari. Aries ſit cãdidus ipſe:bene addidit ip ſe quaſi aut dominus gregis eſt aut quia antea pro do mino capitale dari conſueuerat.Nã apud maiores ho micidii pœnam noxius arietis damno luebat ꝙ in regũ legibus legitur. Pullis:nigris. Vdo palato: ſemper humido : alibi. Vnde uocis itur. Reiice:rei aut quaſi monoſyllabum produxit licenter aut ut ſupra dixi mus quia cum facit reiecit i pro duplici habetur:& reii efficit longam: ideo & in aliis modis preſumit ſibi ꝓ ductionem. Munere ſic niueo: mutat fabulam : nam non Pan : ſed Endimion amaſſe dicitur Lunam : qui ſpretus pauit pecora candidiſſima:& ſic eam in ſuos illexit amplexus . Cuius rei Myſtici uolunt quandam ſe cretam eſſe rationem. Si credere dignum eſt:tantum de luna ſacrilegium.

Fuluus color AN.M. Fuluis ſetis:fuluus color uidetur de ruffo atque uiridi mixtus inquit Gellius libro ſecundo capi uigeſimoſecundo in aliis plus uiridis in aliis plus ruffi habere ſic poeta fuluam aquilam dixit & fuluũ aurum & arenam fuluam:& fuluum leonem:Scythæ autem ut Iuſtinus libro ſecundo docet pellibus tantum feri *Lanicium* nis ac murinis utuntur. Lanicium : lana ipſa:ut effugium pro fuga. Aſpera ſylua : Columella etiam libro octauo ca.iii.ait ſequeris ãt noualia nõ ſolũ herbida:ſed quæ oleruuq; uidua ſunt ſpinis nã quottidie minuit lana:quæ qto prolixior i pecore cõcreſcit:tanto magis obnoxiũ ẽ rubis:quibus uelut hamis in uncata a paſcẽ tium tergoribus auellitur:mole uero pecus etiã uelamen quo protegitur amittit:atq; id non paruo ſumptu reparatur.Facit item ut ait Varro ſcabras oues. Tribuliq;:de his uideto libro primo georgicorum. Pabula læta:pecora enim quum pinguia ſunt plurimum aſſumunt nutrimenti:hinc plures pilos habent & craſſio res quã gracilia tenues ab exiguo nutrimento:ſiquidem pilus ſuperfluitas eſt auctor Alexander Aphrodiſe us. Greges albos:color.n.albus:ut ſcribit Columel.li.viii.tũ optimus ẽ tũ etiam utiliſſimus ꝙ ex eo plurimi fiũt. Greges albos:Varro libro ſecundo capi.ſecundo ait ꝙ ouem eſſe oportet corpore amplo:quæ lana mul ta ſit & molli uillis altis & denſis toto corpore maxime circum ceruicem & collum uentrem quoque ut ha beant pilo ſum itaque quæ id non haberent maiores noſtri Apica appellant eſſe oportet cruribus humili bus:caudis obſeruare ut ſint in italia prolixis in ſyria breuibus ut agnos procreent formoſos. Nigra ſubeſt: idem Varro ibidem ait ꝙ arietes ſint fronte lata:ueſtiti bene intortis cornibus pronis ad roſtrum grauis ocu lis lana opertis auribus amplis:pectore & ſcapulis & clunibus latis: cauda lata & longa. Animaduertendum quoque lingua ne nigra aut uaria ſit:ꝙ ſere qui eam habent nigros aut uarios procreant agnos. Lanæ : pan Mercurii filius cum lunam concupiſſet & haberet optimũ pecus poſcente ea partem pecoris pro concubitu dicitur pollicitus & duas ptes feciſſe grægis quaꝝ alterã cãdidiorẽ ſed lanæ craſſioris.Lunã deceptã cãdidiorẽ deterius pecus abduxiſſe:Poeta ſignificat.Prob.auctor. Cũ itaq; luna albũ pecus elegerit oſtẽdit Poeta multo pſtãtius albũ laniciũ eẽ oibus aliis.Põt ẽt illud accipi ꝙ luna cãdore lanæ ducta arietẽ albũ elegerit : deceptaq; fuerit cũ illi nigra lingua ineſſet qua totũ poſtea gregẽ maculauit.De pane ãt latius in buc.& libro prio geor.

CHRI. Munere ſic ni.la.dicunt lanã adamatã a Pane petiuiſſe munus : & pana obtuliſſe gregẽ ouiũ illi

uero delectatam candore arietē album cepiſſe:ſed cum nō animaduertiſſet maculas linguæ fuiſſe deceptam.
SER. Salſaſq; ferat præſepibus herbas:ut et multum potantes reddant plurimum lactis & ipſum lac nō ſit fatuum:ſed habeat ſalis occultum ſaporem ideſt uix intelligibilem:& nō ſtatim apparentem. Excretos: ualidiores. Ferratis capiſtris:ideſt duris. Nocte premunt:cogunt in caſeos. Calathis: uaſis aereis: in quibus lac uel recens caſeus in urbem diſtrahitur. Aut parco ſale contingunt aut modico ſale:aut re uera parco ideſt ſeruatorio:quia in quod mittitur ſeruat. Nam & homo frugi parcus uocatur:aut certe parco dixit ꝓ

At cui lactis amor cytiſum lotoſq; frequentes
Ille manu:ſalſaſq; ferat præſepibus herbas.
Hic & amāt fluuios magis:ac magis hubera
Et ſalis occultū referūt i lacte ſaporē(tendūt:
Multi iā excretos ꝓhibēt a matribus hædos:
Primaq; ferratis præfigunt ora capiſtris:
Quod ſurgente die mulſere horiſq; diurnis
Nocte premūt:qđ iā tenebris & ſole cadente
Sub lucē exportant calathis adit oppida pa/
Aut p̄co ſale cōtigūt:hyemiq; reponūt(ſtor.
Nec tibi cura canū fuerit poſtrema:ſed una
Veloces ſpartæ catulos acremq; moloſſum
Paſce ſero pingui:nunq̄ cuſtodibus illis
Nocturnum ſtabulis furē incurſuſq; luporū
Aut impacatos a tergo horrebis iberos.
Sæpe etiam curſu timidos agitabis onagros:
Et canibus leporē:canibus uenabere dāmas.
Sæpe uolutabris pulſos ſylueſtribus apros:
Latratu turbabis agens:monteſq; per altos
Ingentem clamore premes ad retia ceruum.
Diſce & odoratā ſtabulis accendere cedrum:
Galbāeoq; agitare graues nidore chelydros:
Sæpe ſub imotis præſepibus aut mala tactu

parce ut ſit nomen pro aduerbio. Nec tibi cura canum fuerit poſtrema:Liptotes figura:pro magna tibi cura ſit canum. Poſtrema: uilis. Veloces ſpartæ catulos acremq; moloſum:& in illis uelocitas in his autem fortitudo laudatur. Sparta autem Laconiæ eſt ciuitas. Moloſia pars Epiri. Paſce ſero pingui: aqua lactis:quæ pigues efficit canes. Nocturnum furem: noctis opportunitatem captantem. Fur autem a furuo dictus eſt ideſt nigro:nam noctis utitur tempore. Hora. Quam pene uidimus furuæ regna proſerpinæ aut certe a græco uenit:nam fur φωρ uocatur. Hibe ros:abactores. Fere enim hiſpani omnes acerrimi abactores ſunt. Onagros:agreſtes aſinos:& ē laus canū.
Sparta molo/ ſia Fur Ona/ gri

Sæpe uolutabris ſilueſtribus:Volutabra loca ſunt i quibus ſe apri uolutant. Silueſtribus autem ideo qa circa caſas eſſe & in ciuitatibus poſſunt. Diſce &.o. pro odoriferam & loquitur de ſerpentum remediis qui ingreſſi tecta animalibus nocent. Agitare:perſequi. Grauido ſerpentibus:ſcilicet noxio. Galbanoque:Galbanū eſt multis apta medicaminibus. Chelydros:chelydri dicti ſūt q̄ſi cherſydri qa i aqs & i terris morāt:nā χερσοσον dicius terrā υδωρ āt aquā.
Volu/ tabra

AN.M. Cytiſum:latius in bucoli. Varro autem libro ſecundo capi.ſecundo ait ꝙ maxime cytiſus & medica pingues facit facillime & generant lac. Lotoſque frequentes:de loto herba intelligit: quæ faba græca appellatur a noſtris ut Plinius docet libro uigeſimoquarto capi.ſecundo. Excretos hædos: fere ad quattuor menſes a mamma non diſiunguntur agni hædi tres porci duos. Varro libro ſecundo. Prohibent:ne lac exhauriatur ab eis unde Columel.li.viii. capi.tertio ait ꝙ teneri agni dum adhuc herbæ ſunt expertes lanio tradendi:quoniam & paruo ſumptu deuehuntur:& his ſummotis fructus lactis a matribus non minor percipitur. Quđ ſurgente die:mulgent uere ad caſeū faciendum mane:aliis temporibus meridianis horis:tam & ſi propter loca & pabulum diſparile non uſq; quaq; idem ſit Var.li.ii. Nocte premunt: quo pacto caſeus præmendus eſt & ſalliendus legito latius Colu.li.viii.ca.viii. Sub lucem:ante lucem. Calathis:in fiſcellas aut calathos uel formas transfertur caſeus quia maxime refert primo quoque tempore ſerum percolari & a concreta materia ſeparari. Idem Colu.auctor ē. Parco ſale:ideſt mediocri nec nimio ſcribit enim Colu.ꝙ nimio ſale caſeus ſalſus fit:& uitio aſcribit̄. Pōt dici etiā parco ſale ideſt ſaluatorio:nā ut ſcribit Macro.li.ſat.vii.ſal natura ſiccus & calidus ē:& fluxum corporis calore contrahit: humorē uero ſiccitate uel cohercet uel exorbet. Et Varro p̄terea ſcribit libro ſecundo ꝙ qui aſpergi ſolent ſales: melior eſt foſſilis q̄ marinus. Cura canum:canes uel in primis mercari tueriq; debet agricola: quod & uillam & fructus familiamq; & pecora cuſtodit: nā quis hominum clarius aut tanta uociferatione beſtiā uel furē ꝓdicat q̄ canis latratu:quis famulus amantior domini:quis fidelior comes:quis cuſtos incorruptior:quis excubitor inueniri poteſt uigilantior:quis denique ultor aut uindex cōſtantior:hæc ex Columel.libro octauo. Spartæ catulos:Varro quoq; laudat lacones & epiroticos:de Sparta uide ſuperius:& de Moloſſis epiri populis. Paſce ſero pingui:Columel.libro octauo ſcribit:Canes hordeacea farina cum ſero cōmode paſci:ſiue farreo uel triticeo pane admixto tamen liquore coctæ fabæ:ſed tepido:nā feruens rabiē creat. Impacatos iberos:abigeos intelligit & pecorum fures poſuit enim iberos ob ſimiles mores. Vnde cantabros & uicinas illis gentes latrocinia exercētes Cæſar Auguſtus oppreſſit & qui romanoꝝ ſocioꝝ prædones erant poſtea pro Romanis rei militari ſeruierunt. Coniaci uidelicet & qui liberi amnis fontes incolūt. Labitur autem iberus a cantabris e montibus ortū habens per magnū cāpoꝝ ſpaciū:Strabo auctor libro tertio de Hiſpania ubi etiam ſcribit ꝙ eādē Iberiā & hiſpaniā nominat. Onagros : aſinos ſyueſtres. Onos.n.aſinus & aſina dicitur. Agrios autē agreſtis:mitis feros:onagri i Phrygia & Lycaonia p̄cipui:pullis eorum ceu p̄ſtantibus ſapore Aphrica gloriatur quos laliſiones appellant. Plini.libro octauo. Volutabris:lacunis cœnoſis ubi ſe uolutār. Agens: perſequēs. Cedrum:de Cedro uidero li.ii.geor. Præterea Plini.li.xxiiii.ſcribit ꝙ cedri ſcobe ſerpentes fugari certū ē. itē
Lotos Canta bri Ona/ gri

baccis tritis cũ oleo ſiqui pungant. Galbaneo nidore:dat galbanũ ſyria in Amano mõte ſinceꝝ ſi utaſ fugat nidore ſerpentes fugiũt & punctos galbano : ſerpentes oleo & ſpondylio mixto tactu necat.Plini.li.xii.& lib. xxiiii.Colu.ãt li.viii.c.iiii.ait q mulicbriũ capilloꝝ aut ceruinoꝝ cornũ ſæpius uſtoꝝ odor nõ patiſ ſtabulis ſerpẽtes cõſiſtere. Nidore:odore. Chelydros ſerpẽ.Chelydris autẽ Calabria frequentiſſima eſt:ut ſcri. Soli.

CHRI. Cytiſum:de hoc frutice in ſuperioribus dictum eſt. Salſas herbas:Oues:ut ait Ariſto.ex potu pingueſcunt:itaq; dant ſalem quinto quoq; die ſcilicet ſingulis centenis ſingulos modios. Sale ſubinde plus aquã auriunt:& hinc etiam plus lactis prouenit. Fluuios:aquam quam idem Ariſtoteles ait in autumno aquiloniam q̃ auſtrinam utiliorem eſſe. Excretos:Qui iam per ætatem creſcere deſinunt. Sero:Nam ex ordeacea farina ſero diluta panem in canum cibum faciundos iubent:qui de re pecuaria ſcribunt.iubent & contra rabiem fimum galinaceum admiſceri. Hiberos:abactores.Nã hiberi hoc uitio uehementer laborabant:poſuit ergo ſpeciem pro genere. Onagros:aſinos illuſtres de quibus dictum eſt. Galbaneo: in ſyria frutex eſt

Galbanum ferulæ ſimilis:ex quo reſina deſtillat:hoc galbanum appellant.Vtile quod colorem thuris habet:& grana ut faba limpidum & ſine ligno: Arabice keneech dicitur:uim habet contra uenena.Hinc dicitur Bezard:quo nomine omnia contra uenena dicuntur.

SER. Mala tactu uipera:quæ etiam tacta nocet:ẽ perniti oſa dum tãgitur.Vipera autem ſpecies eſt ſerpentis quæ ui parit.Nam coroſis eius lateribus exeũt pulli cum matris interitu. Lucanus Viperei cocũt abrupto corpore nodi. Cælum exterrita fugit:ideſt tectis gaudet:ut ſunt αγαθοὶ δαιμονεσ:quos latine geminos uocant. Fouit humum: Amplexa terram ẽ in qua poſſet latere. Timidum caput:cui timet.Nã ut Plinius dicit ſerpentis caput etiam ſi cum duobus euaſerit digitis.Nihilominus uiuit. Extremæ agmina caudæ:motus & hoc dicit cæde ſerpentem donec caudæ uolubilitas conquieſcat. Conuoluens ſublato pectore terga:ideſt erectus quod ad expreſſionem ſerpentis generis poſuit.Alii enim repunt toto corpore.Aliæ eriguntur corporis parte. Lucanus. Et contentus it cauda ſulcare parias.

Vipera delituit:cælumq; exterrita fugit:
Aut tecto aſſuetus coluber ſuccedere & ũbræ
Peſtis acerba boum:pecoriq; aſpgere uirus
Fouit humũ:cape ſaxa mãu:cape robora paſtor.
Tolentẽq; minas & ſibila colla tumẽtẽ (ſtor.
Deiice:iãq; fuga timidum caput abdidit alte
Quũ medii nexus extremæq; agmina caudæ
Soluũtſ tardoſq; trahit ſinus ultimus orbes:
Eſt etiã ille malus calabris in ſaltibus anguis
Squamea cõuolues ſublato pectore terga:
Atq; notis longã maculoſus grandibus aluũ.
Qui dũ amnes ulli rumpũtſ fontibus:& dũ

Vipa AN.M. Vipera:ſerpentium uipera ſola terra dicitur condi cæteræ arborum aut ſaxorum cauis in coitu uiperæ mas caput inſerit in os:q illa abrodit uoluptatis dulcedine:auctor Plinius libro octauo Ariſtoteles uero in libro de animalibus ait q ſerpentes uini incontinentes ſunt perinde uiperas aliqui uino cum fictilibus ad ſepes diſpoſito uenantur: ebriæ enim capiuntur. Iãq; ſu.ordo ẽ:& iã.i.tunc quũ medii nexus.i.motus ĩpetus & reuolutiões extremæ caudæ ſoluunſ extenduntur:& ultimus ſinus.i.curuatura trahit tardos.i.pigros orbes.i.ſpiras & reuolutiones. Fuga.i.fugæ loco alte. Abdidit timidũ cap.dẽmũ ſenſus ẽ q pcuſſus ſerpẽs quãdo diſſoluit nodos & elongaſ trahitq; ægre ultias curuaturas loco fugæ caput abſcõdit pp quod inuit Maro ut caput ipſum opprimere debeamus. Calabris:

Calabria Calabria Italiæ ps ẽ:ĩ q̃ Brõduſiũ hydrus mõs tũ ſalẽtini cãpi:ut Mela ſcribit græci teſte Pli.li.iii.Meſapiã a ducce appellauere:& ante Peucetiã a peucetio Oenotri fratre. Anguis:de Chelydro intelligit ut diximus.

CHRI. Vipera : genus ſerpentis qa ui pariat. Ait enim Herodo. q in coitu mas caput in os fœminæ imittit:at ipſa in emiſſione ſeminis illud pcidit:fœta uero uipera nõ parturit:ſed catuli lacerata matrice p ilia erũpunt:Echidna a græcis uocaſ.Et cũ reliquæ ſerpentes oua pariãt ſola echidna & alia ſerpens q̃ in Arabia pcnata eſt catulos edunt.Herodo. autẽ eſt qui ea quæ diximus de partu uipæ in Melpomene refert Ariſtoteles ãt ſcribit Viperam oua qdẽ intra ſe concipere:ſed tamen nõ oua ſed catulos parere q mẽbranis obuoluti ſint ſed illos tertia die diſrũpi.Nõnũq tamẽ abruptis ĩ utero membranis prodire ſingulis qdẽ diebus ſingulos eſſeq; illos ſupra uiginti. Alber.ãt ait Viperæ uenenũ non eſſe frigidum quis ;uulnerati extrema frigeſcãt.Id.n. iccirco euenire affirmat q naturalis calor a ueneno ſo calore uictus concedat. Coluber : quia umbram colit. Vnde dixit tecto & umbræ. Cape ſaxa : Magna exhortatio : & quæ aliqua ex parte increpationem ſapiat. Exornatur autem locus pluribus coloribus in qbus inſit efficacia ſcilicet repetiõe diſſoluto apoſtrophe.

SER. Hudo uere madent terræ:Alibi Cum rurit ibriſeꝝ uer. Improbus:iſatiabilis. Ingluuiẽ:uentris capacitatem. Ranis loquacibus : clamoſis & loquacibus ideo quia ex hominibus factæ ſunt:ut dicit Ouidius Aſperq; ſi.Saluſtius quod genus ſiti magis q̃ alia re accenditur. Mihi:pro cuicunque: ut Non illa quiſquã me nocte per altum Ire. Nitiduſq; iuuenta:p ele.n.depoſita redit ad priorẽ ætatem. Catulos: abuſiue dixit.Nã catuli ppriẽ canũ ſũt Morboꝝ quoq; te cauſas & ſigna docebo.Tria dicit ſigna morboꝝ cauſas:remedia::ed non ſeruat ordinem legitimum. Nam poſt remedia morborum ſigna cõmemorat.

Vere madẽt hudo terræ ac pluuialibꝫ auſtris
Stagna colit:ripiſq; habitãs hic piſcibus atrã
Improbus ĩgluuiẽ raniſq; loquacibus explet.
Poſtq̃ exhauſta palꝫ:terræq; ardore dehiſcũt
Exilit in ſiccum.& flãmãtia lumina torquens
Sæuit agris.aſperq; ſiti atq; exterritus æſtu.
Ne mihi tũ mollis ſub dio capere ſomnos
Neu dorſo nemoris libeat iacuiſſe p herbas

Quū poſitis nouus exuuiis nitiduſq; iuuēta
Voluit̃ aut catulos tectis aut oua relinquēs
Arduus ad ſolē:& linguis micat ore triſulcis.
Morborum quoq; te cauſas & ſigna docebo:
Turpis ouis tētat ſcabies ubi frigidus imber
Altius ad uiuū perſedit:& horrida cano
Bruma gelu.uel quū tonſis illotus adhæſit
Sudor.& hirſuti ſecuerūt corpora uepres:
Dulcibus iccirco fluuiis pecus oē magiſtri
Perfundunt: hudiſq; aries in gurgite uillis
Merſatur:miſſuſq; ſecundo defluit amni:

Turpis ſcabies:q̄ aſperā & turpe efficit corpus. Altius ad uiuū p̄ ... lullas ... ſſā penetrat. Illotus adhæſit Su.Lotus uel lautus dicimus.Inde eſt lautū co. Nā illud ab Horatio ſatis licēter dictū ē: Aſt ubi me feſſū ſol acrior ire lauatū admonuit. Dulcibus fluuiis: Salſa.n.aqua magis prurigine generat. Vdiſq; aries in gurgite uillis Merſat̃:Dicit ducē gregis: quē ēt Varro ita cōmemorat.Hinc āt aliquā ... lanæ paſtores ſolēt relīquere.Vnde ait hudis uillis nā oues ſp tōſæ lauant̃. Secūdo defluit amni.cū aqua.ſ.

A.N.M. Vere hudo:hoc declaratū ē libro primo Geor.ibi:Preſertī incertis ſi menſibus amnis abūdās Exit &c. Atram:obſcuram ſeu nigram:ut Nonius ait. Ingluuiem.gulā. Improbus:ideſt ſæuus:auctore etiam Nonio. Ne mihi:legitur & Nec mihi in antiquis. Sub dio: Aſconius ſuper libro tertio Verrinarum ait:ſub dio:ideſt ſub cælo.Cælum græci rondia dicunt:is igitur patet errare illos q ſub dio dicunt cū u. Molles:iucūdos. Neu dorſo:neu libeat inquit reſupinū iacuiſſe per herbas nemoris caue dorſo nemoris iegas. Micat:micare eſt hoc loco per uices ſine ordine mouere:ut docet Nonius.Alibi uero fulgere:ut micat ignibus æther.Quādoq; etiā eſt ſortiri digitis.M. Tul. ... Dignū eſſe ducunt qui cū in tenebris mices &c. Linguis triſulcis:linguæ non omnibus eodem modo tenuiſſima ſerpentibus & triſulca:Plinius libro decimoprimo. Amurca:latius libro primo Georgicorū. Micat̃

Morborum quoq;: Aduertendum quæ cuiuſq; morbi ſit cauſa quæq; ſigna cauſarum earum ſint: & q̄ quē q; morbum curatio ſequi debeat:inquit Varro libro ſecundo capi.primo. Morborum:Morbus eſt habitus cuiuſq; corporis contra naturam:qui uſum eius facit deteriorem:Gellius libro quarto capi.ſecundo. Cicero uero libro quarto Tuſc.ait:quod morbum appellant totius corporis corruptione. Aegrotationē: morbum cum imbecillitate.Vitium quum partes corporis inter ſe diſſident:ex quo prauitas membrorum: diſtortio: deformitas. Scabies: Oues frequentius q̄ ullum aliud animal infeſtantur ſcabie: quæ fere naſcitur ex his cauſis Poeta refert:præcipue tamen exiguitas cibi maciem: macies autem ſcabiem facit hæc ubi cœperit irrepere ſic intelligitur: Vitioſum locum pecudes:aut morſu ſcalpunt:aut cornu aut ungula tundunt: aut arbori affricant:parietibuſue detergent.Hinc primo quoque tempore occurrēdum ne tota progenies īficiatur:cum præcipue oues contagione uexentur.Columella libro octauo capi.quinto. Scabies:eſt ſcabies durior cutis rubicunda:ex qua puſtulæ oriuntur quædam humidiores:quædam ſicciores.Exit ex quibuſdam ſanies quo aſperior eſt:quoq; prurit magis:eo difficilius tollitur:auctor eſt Celſus libro quinto. Dulcibus fluuiis: Columella:æſtiuum ſudorem mari uel flumine abluendum cenſet. Villis lanas intelligit:quæ ī ſumma parte arietis tonſi relinqui ſolent. Secundo amni:auerſus enim flumini non aduerſus defluit. Amurca: ſcabiem tollit ſi ad fecem & amurcam ſuccumq; decocti lupini miſceas portione æqua detritum:album elleborum.Eidē remedio eſt:amurca duabus partibus decocta.Item uetus hominis urina teſtis candentibus inuſta.Prodeſt ēt ſulphuris triti & picis liquidæ modus æqualis igne lento coctus auctor Columel.libro octauo. ſcabies

CHRI. Ranis:Garulū ē animal.Nā coaxāt.Id.n.nomē ē earum uoci:q̄uis in Macedonia teſte Pli.ranæ & apri muti ſint:mutæ ſūt & ī Scripho ſed aliunde alatæ canūt.Ranaꝝ plures ſpecies.Sed quæ uenenoſa eſt dicit̃ rana rubeta.Elixatura ranaꝝ ī aqua & aceto ſi dentes abluant̃ ſedant dolorē. Aſpq; ſiti: Nam uis ueneni calore & ſiccitate augetur:oſtendunt phyſici mares q̄ fœminas ſenes q̄ iuniores:arida q̄ humida habitantes ieiunos q̄ ſaturos:iratos q̄ placatos:in calido & ſicco tēpore q̄ in aduerſo magis nocere. Dorſo:pro cliuo poſuit & loco editiore. Sub aere:Sub diuo.Diuū.n.Iouē itelligit q eſt aer.Hic Horati.manet ſub ioue frigido teneræ cōiugis immemor uenator. Catulos & oua.quia aliæ ſerpētes catulos pariunt: aliæ oua:Vel dixit catulos quæ ex ouis,pueniūt catuli.Nā catulos dicimus & ī ſerpētibus & quadrupedibus q̄ nō ungulas ſed ungues habent ut canes urſi leones.Triſulcis in noſtris libris de anima expſſimus rōnē q̄re uirga ſumma uelocitate mota nō ſimplex:ſed triplex uideat̃.Idē igit̃ euenit ī lingua ſerpētis:q̄ q̄uis unica ſit tamen ſua crebra mobilitate triplex apparet. Scabies:ſic dr̃ quia ſcabra,i,aſpa ē. Ad uiuū:Quia penetrauit pellē:quæ nō multū ſenſus hēt. Ranæ

Aut tonſum triſti cōtingunt corpus amurca:
Et ſpumas miſcent argēti & ſulphura uiua.
Idæaſq; pices & pinguis unguine cæras.
Scyllamq; elleboroſq; grauis nigrūq; bitumē
Non tamē ulla magis pñs fortuna laborꝝ ē.
Quā ſiquis ferro potuit reſcindere ſummū
Hulceris os.alitur uitiū uiuitq; tegēdo
Dū medicas adhibere manus ad uulnera paſtor
Abnegat:aut meliora deos ſedet oīa poſcens.

SERVI. Triſti amurca: amaris olei ſordibus. Hoc autem remedium eſt contra ſcabiem: & læſum uepribus corpus. Viuaque ſulphura:Dactylicus uerſus. Idæaſque pices: Liquidas quæ in Ida Phrygia monte naſcuntur. Syllamque elleboros graues: genera herbarum ſunt. Præſens fortuna: Efficax utilis profutura. Et dicit incidendum eſſe uulnus ſi medicaminibus emoliri minime potuerit. Summum ulceris os:Ergo tunc ſeccandum eſt cum os habuerit. Viuitq; tegendo:Dum tegitur. Meliora deos omnia poſcēs:maiores.n.expugnātes religionē totū in experientia collocabant.Salu.Non uotis neq; ſuppliciis mulieribus deoꝝ auxilia cōparantur uigi

laudo & laborando proſpere omnia cædunt: ubi ſecordiæ tete atque ignauiæ tradideris nequicquã deos implores:irati infeſtique ſunt. Artus depaſcitur: Et paſco & paſcor illam rem dicimus. Arida febris: Quæ arida efficit corpora.Tamen ſciẽdum febrem licet a feruore dicta ſit:eſſe etiam frigida. Vnde mo

Quinetiã ima dolor balatũ lapſus ad oſſa
Cum furit:atq; artus depaſcitur arida febris
Profuit incenſos æſtus auertere & inter
Ima ferire pedis ſaliẽtum ſanguine uenam.

do ad diaſtolem ait aridam. Incenſos æſtus:Febrẽ. Salientem ſanguine uenam:ideſt mobilem.Dicit autem illam uenam feriendam eſſe quæ ſuper ungula animalis eſt tam lata q̃ mobilis.

AN.M. Triſti:amara.De Amurca latius ſupra. Spumas argenti:ſpuma diſtat a ſcoria: quo poteſt ſpuma a fece diſtare:alterum purgantis ſe materiæ:alterum purgatæ uitium eſt.Spumæ uis eſt ſiccare:mollire:refrigerare:temperare:purgare:explere:hulcerum tumores lenire:Plinius libro trigeſimotertio capi.quarto. Sulphura uiua:Sulphuris genera ſunt quattuor:uiuo ſolo ex omnibus generibus medici utuntur. Viuum effoditur tranſlucetque & uiret:Plinius libro trigeſimoquinto.Diaſcorides uero ait:qđ uiuum ſulphur tale eſt: quale a terra producitur.Sulphur autem extinctum ſeu mortuum eſt:qđ artificioſe paratur:& in calamis ferreis funditur Quando uiuum ſulphur miſcetur cum terebinthina:curat ſcabiem & ægritudinem cum qua eleuatur cutis. Idæaſque pices:Circa Idam in Troade plurimæ ſunt ut ſcribit Plinius Picis autem duo genera ſpiſſum:liquidumque.Spiſſarum utiliſſima medicinæ eſt Brutia quoniam pinguiſſima & reſinoſiſſima: utraq; præbet utilitatem:ſed magis rutila q̃ cæteræ.Picis natura excalefacit:explet:ad ſcabiem pecorum præcipuum remedium.Idem libro uigeſimoquarto. Vnguine:uiſcoſitate quadam. Ceras:Cæra in medio eſt æqualiter calefacientium & infrigidantium & humectantium:& ſiccantium auctore Galieno. Scyllamque: Scyllarum in medicina alba eſt quæ maſculus:fœminæ uigræ.Scylla quæ candidiſſima fuerit:utiliſſima erit diſcutit furfures capitis:& hulcera manantia:illita ex oleo cocta.Pythagoras ſcyllam in limine quoq; ianuæ ſuſpenſam malorum medicamentorum itroitum pellere tradit.Plinius libro uigeſimo capi.uigeſimonono.

Quattuor genera ſulphuriſ

Duo genera picis

Duo genera ellebori

Elleboroſque graues:Ellebori duo prima genera:candidum:& nigrum.Nigro equi:boues ſues necantur: itaq; cauent id:cum candido ueſcantur.Album non facile colligitur caput enim aggrauat maxime:niſi præſumatur allium:& ſubinde uinum ſorbeatur:celeriterq; fodiatur.Nigrum purgat per inferna:candidum uomitione cauſaſq; morborum extrahit:quondam terribile poſtea tam promiſcuum ut plerique ſtudiorum gratia:ad prouidenda acrius quæ commentabantur:ſæpius ſumptitauerint.Italia Veratrum uocat.Nigrum ſcabiem quadrupedum cum ture & cæra uel pice ſanat.Plinius libro uigeſimoquinto capi.decimoſecundo.

Graues:aggrauant enim maxime caput.Poteſt etiam exponi noxios:propter eorum naturam & uires. Nigrum bitumen:de hoc latiſſime uidete æglogã octaua. Magis præſens:ideſt preſtantior. Ferro reſcindere: reſerandum eſt hulcus & medicamentis curandum. Hulceris os:hulcus traxit aſpirationem ab græco : illi enim helcos dicunt.Eſt autem hulcus tecta & clauſa malignitas.Vulnus uero hiatus patens Marcellus auctor. Tegendo:dum tegitur. Deos omnia poſcens:Dei facientes adiuuant inquit Varro libro primo de re ruſt.Et Saluſtius in Catilinario ait:Non uotis:neque ſuppliciis muliebribus auxilia deorum parantur:uigilando agendo:bene conſulendo:proſpera omnia cedunt. Vbi ſecordiæ:atq; ignauiæ te tradideris nequicquã deos implores:irati infeſtique ſunt. Febris:dicitur febris a feruitate morbi uel mali: ut ſcribit Nonius.Eſt ãt

Febris febris genus morbi in toto corpore:de cuius generibus late Celſus libro tertio. Incenſos æſtus: febris feruores. Ima ferire pedis: febricitantibus ouibus de talo:uel inter duas ungulas ſanguinem mitti oportet.Nos ẽt ſub oculis & de auribus ſanguinem detrahimus.Verba ſunt Columellæ libro octauo.

CHRI. Triſti:amara.Amurca eſt humor in oliuis admixtus aquæ qui dum teruntur ante oleum effluit:

Amurca Fex

quæ coqui ſolet ad mellis ſpiſſitudinem:& ſic uetuſtatem accipit.Nã fex eſt illa quæ poſtrema reſidet.Amurca decocta in uaſe æneo & mixta aceto aut uino : aut ouo & melle confert doloribus dentium & apoſtematibus:& miſcetur in medicinis oculorum.Cliſtere ex illo confert anno apoſtemato & callo matricis. Mixta cũ cameleonta:& cum aqua in qua dulcorati ſunt lupini ſanat ſcabiem quadrupedũ.Noua uero & ſine decoctione ſedat dolorem podagræ.Illinitur corio & extenditur ſuper uentrem ad minuẽdum tumorem hydropici. De ſcylla eleboro & bitumine dictum eſt. Tegendo:Dum tegitur. Et meliora deos:Moralis locus quo oſtẽdit diuinum auxilium non pigris deſidibuſque:ſed prouidis & induſtriis prouenire.Non enĩ negat nõ eẽ auxilium a diis poſcendum:ſed non eſſe in ſecordia ſperandum. Sedet: quaſi penitus ceſſat. Omnia poſcens: Nã quæ nobis ipſi pſtare nr̃a opera poſumus:ea a diis nõ ſũt petenda:ſed ea quæ nr̃as uires excedunt.

Biſaltæ

SER. Biſaltæ: populi Scytharum qui fugientes equorum ſanguine aluntur lacte permixto. Cum fugit:uel re uera fugit:uel pergit celeriter. Carpentem ignauius herbas:negligentius & ſine auiditate.

Culpam ferro compeſce:atque habere morbum culpæ non eſt : ſed hoc dicit occidendo eam tuam culpam compeſce:ideſt uita crimen in quod potes icidere:ſi dum uni parcis fuerit totus grex eius cõtagione corruptus. Incautum uulgus:quod ſe morboſi pecoris contagione abſtinere non nouit. Tota æſtiua:loca poſuit pro aĩalibus. Aeſtiua autem ſunt loca umbroſa: in quibus per æſtatem pecora uitant

Biſaltæ quo more ſolent acerq; gelonus:
Quũ fugit in rhodopen atq; ĩ deſerta getaꝝ
Et lac concretũ cum ſanguine potat equino:
Quã ꝓcul aut molli ſuccedere ſæpius ũbra
Videris:aut ſũmas carpentẽ ignauius herbas
Extremãq; ſequi:aut medio procũbere campo
Paſcentem:& ſeræ ſolam decedere nocti.
Continuo culpam ferro compeſce:priuſq̃

Dira per incautum ſerpāt contagia uulgus.
Nō tā creber agens hyemē ruit æquore turbo
Q ui mult. e pecudū peſtes:nec ſigula morbi
Corpora corripiunt.ſed tota æſtiua repente
Spē q; gregē q; ſimul cūctā q; ab origie gentē
Tum ſciat aerias alpes & norica ſiquis
Caſtella in tumulis & iapidis arua timaui:
Nū: quoq; poſt tanto uideat deſertaq; regna
Paſtorum:& longe ſaltus lateq; uacantes

ſolis calorem.Statius.Vmbroſi patuere æſtiua lycei. Spemque gregemque:ideſt agnos pariter cum matribus. Aerias alpes: Senſus hic ē.Si quis ſciat iſta loca qualia tunc fuerunt cum pecoribus erant referta: nunc quoque ea uacātia uideat:licet plurimum a peſtilentia fluxerit tempus. Hic quondam morbum: Deſcribit peſtilentiam Venetiæ.Galliæ: Illirici.Nam quodam tempore cum nillus plus æquo excreuiſſet & diu permanſiſſet in campis:& aqua fluminis & calore prouinciæ diuerſa & plurima in limo animalia ſunt creata:quæ recedente in alueos ſuos Nilo & integra & quæ ſemiplena fuerant putrefacta ſunt:exinde corrupto aere nata peſtilentia eſt:quam auſter flās primo ex ægypto ad Atticam prouinciam pepulit:mox inde in tractum Venetiæ & Illirici uſquequaque uerſum uniuerſa uaſtauit.Hanc autem peſtilentiam ordine quo diximus pleniſſime Lucretius excutus eſt. Aerias alpes:ideſt galliam.Et dicendo aerias uerbum expreſſit de uerbo.Nam gallorum lingua alti montes alpes uocantur. Norica ſiquis:Noricum pars Illyrici. Et iapidis:ideſt Venetia. Nam iapidia pars eſt Venetiæ ab iapido oppido dicta Saluſtius Primam modo iapidiam ingreſſus:Huius eſt fluuius Timauus unde male quidam iapyg s legunt:cum iapyga ſit apulia.

Noricum lapidia

AN.M. Biſaltæ:libera gens Biſaltæ in Macedonia ut ſcribit Plinius libro quarto capi.decimoprimo. Gelonus:de Gelonis uideto libro ſecundo Georgicorum:ibi Pictoſque gelonos. Rhodopen:de hoc mōte iam ſuperius. Atque:legitur & aut. Deſerta getarum:Getas græci Thraces opinati ſunt:qui quidem utrunque Iſtri latus incolebant:getæ ad pontum in orientem uergūt.interque mare ponticum ab iſtro ab Tyram flumen:getarum ſolitudo periacet plana tota & aquarum indiga:Strabo libro ſeptimo. Contagia:uideto in Tityro. Ferro:quo ſcilicet imam pedis uenam ferias. Hyemem:grandinem intelligit. Turbo: dicitur turbo uentus:qui repentinis flabris proſilit:atque uniuerſa perturbat. Vortex ille eſt:quum torquetur humus aridi:& ab infimo erigitur ad ſummum auctor Apuleius in libro de mondo.Meminit & Plinius libro ſecundo capi.quinquageſimo. Aeſtiua:loca dicuntur umbroſa:ubi & pecora & milites ſolis ardorem uitant.Suetonius in Auguſto:Reliquas in hiberna & æſtiua circa finitima oppida dimittere aſſuerat:Reliquas autem cohortes ſupple. Spemque agnos:& agnas & fœturam ipſam. Tum:Præterea. Tum ſciat: huius peſtilentiæ color totus & liniamenta fere omnia tracta ſunt de deſcriptione peſtilentiæ quæ eſt libro ſexto Lucretii. deſcribit etiam Manilius libro primo ſed Ouidius libro ſexto met.latiſſime. Alpes:montes ſunt altiſſimi: qui Italiam ab germania ſubmouent:teſte Plinio libro tertio. Norica caſtella:Norici incolæ ſunt Alpium:quōdam Tauriſci appellati:iis contermini Rheti:& Vindelici:omnes in multas ciuitates diuiſi:idem libro tertio. Iapidis timaui:iapides populi:& Timauus amnis in Venetia regione italiæ ſunt:ut ſcribit idem libro tertio. De Timauo autem latius ægloga octaua.Strabo præterea libro ſeptimo ſcribit quod iapides in Albio monte ſiti ſunt:qui Alpibus poſterior eſt:exelſo admodum:hinc quidem ad Pannonios : iſtrumque pertinentes: hinc autem ad adriaticum mare:pugnaces quidem:cæterum ab Auguſto Cæſare tandem expugnati ad unū ſecundum iapides in liburnos eſt nauigatio. Poſt tanto tempore:ſcillcet.Eſt autem ſenſus:qđ tanta peſtilentia fuit:ut ſi quis uideret illa loca nunc quoque deſerta aſpiceret:quāuis iamdiu id fuerit &c.

Getæ norici Timauus

CHRI. Biſaltæ:populi in Thracia ſunt. Geloni:Tartari dicuntur:quos corrupto uocabulo tartaros dicimus. Hi ſoluunt uenas equorum & ſanguinem admiſcent lacti & inde bibunt. Tota æſtiua:Aeſtiua appellant loca montana & frigidiora ī quibus pecora a caloribus defenduntur ut hyeme in locis maritimis & apricis defendūt a frigoribus:& hæc hiberna dicūt Quæ uocabula ēt militibus tribuimus. Regna paſtorum:Ambitioſe dixit optīa paſcua. Norica:tractus ille uniuerſus q a rheno uſq; ad ea loca q̄ Veronæ & Como imīnēt Rhetos cōtinet.Huius nationis Lepuntii:Camuli:Videlici:ac Norici ſūt. Timaui de quo dicemus ī æneide.

Biſaltæ æſtiua Hiberna

Hic quōdā morbo cæli miſeranda cohorta ē
Tempeſtas totoq; autumni incāduit æſtu.
Et genus omne neci pecudū dedit:oē ferarū:
Corrupitq; lacus:infecit pabula tabo.
Nec uia mortis erat ſiplex:ſed ubi ignea uēis
Omnibus acta ſitis miſeros adduxerat artus
Rurſus abundabat fluuidus liquor: oīaq; ī ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.
Sæpe ī honore deū medio ſtans hoſtia ad arā
Lanea dum niuea circundatur infula uicta
Inter cūctantes cecidit moribūda miniſtros.

SERVI. Miſeranda tempeſtas : peſſima inferens rem dignam miſeratione. Totoque autumni incanduit æſtas : Exarſit prima parte autumni : quæ ſemper grauem efficit peſtilentiam. Vt autem autumnus abundet morbis facit confine frigoris & caloris:quod licet etiam uernum tempus habeat : caret tamen morbo quia tunc corpora præcedenti:durata ſunt frigore: quæ Autumnus corrumpit laxiora inueniens poſt æſtatis calorem. Corrupitque lacus infecit pabula tabo:ordinem ſecutus eſt quem & Lucanus tenuit & Saluſti.primo aerem:inde aquā poſt pabula eſſe corrupta. Nec uia mortis erat ſimplex:Nec moriebantur ex uſu:ideſt ſecundum naturalem ordinem:non tantum fuga animæ ſed etiam corporis reſolutione:Eſt āt Salu.qui ait.Nec ſimplici qdem morte moriebanť. Oibus acta ſitis:Feruidus

Aut ſiquam ferro mactauerat ante ſacerdos:
Inde neq; impoſitis ardent altaria fibris.
Nec reſponſa poteſt conſultus reddere uates:
Ac uix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri
Summaq; ieiuna ſanie infuſcatur harena.
Hinc lætis ituli uulgo moriuntur in herbis.
Et dulcis animas plena ad præſepia reddunt.
Hic canibꝯ blādis rabies uenit: & q̄tit ægros
Tuſſis anhela ſues:ac faucibus angit obeſis.

calor ab eo quod præcedit id quod ſequitur: Fluuidus liquor:humor ſordidus. Oſſa:etiam oſſa:&per hyperbolem totum hominem ſignificat. In honore deū:In ſacrificiis ut haud equidem tali me dignor honore. Lanea:ideſt uictima nam non ſtat uerſus ſi lanea uitta dixeris. Mactauerat ante ſacerdos: Eius ſcilicet mortem preueniens. Neq; impoſitis ardent altaria fibris:Quia ut dicit Pli.Morboſa caro non coquitur. Nec reſponſa poteſt cūſultus reddere uates: Colligi enim niſi ex ſana uictima futura non poſſūt.
Suppoſiti:ſic & i.vi.Supponunt alii cultros. Dicendo autem ſuppoſiti feriendi genus oſtendit Nam interdum ab inferiore parte: interdum deſuper feriebantur. Summaq; ieiuna ſanie infuſcatur harena:Signatis uſus eſt uerbis nimiumq; libratis. Vulgo:Vbiq; paſſim & cateruatim. Lætis autem herbis ideo ne eos famæ periſſe putaremus. Canibus blandis:Etiam blādis canibus ex peſtilentia rabies naſcitur. Quatit ægros:tuſſis proprie nam tuſſis commouet corpora. Faucibus obeſſis:Tumentibus. Angit:bene agit angit.Nam angina dicitur porcorum morbus qui occupat fauces.Pla.Vellem me in anginam uertit ut huic aniculæ fauces præocuparem.
AN.M. Morbo cæli:aeris corruptiōe:q̄ poſtea aut ī aq̄s cadit:aut fruges p̄ſedit ī ipſas aut alios hoīs paſtus pecudūq; cibatus:Aut etiam ſuſpenſa manet uis aere in ipſo:Et quū ſpirantes mixtas hic ducimus auras: illa quoq; in corpus pariter ſorbere neceſſe eſt Lucre.li.vi.tēpeſtas peſtilētia. Incanduit:ferbuit. Autumni æſtu: tūc eni magis corpora lāgore afficiunt aere nō certo:ut ēt Oui.in arte oſtēdit. Tabo:corruptiōe. Lanea inſula:faſcia in modum diadematis:aqua uittæ ab utraq; parte pendent:de hac li.iiii.de ponto legitur:Ambiat ut fuluas infula longo comas. Aut ſiquam:legitur item at ſiquam. Neq; ardent:propter corruptionem id erat.
Fibris:uideto li.i.Georgico. Ieiuna ſanie:ſanguine corrupto & deſicco. Hinc:ex ignea ſiti: & fluido liquore ac peſtilitate. Vulgo: paſſim. Lætis herbis:innuit non penuria cibatus id fuiſſe. Angit:ſtrangulat:unde & faucium dolor.Angina uocatur:ut ſcribit Feſtus eo autem morbo ſues maxime cruciantur ut aiunt.
CHRI. Aeſtu autumni:Quia humores cōtracti ī æſtate tūc rebulliūt & corrupti peſtiferos lætaleſq; morbos excitāt.Peſtis.n.nō nunq̄ æſtate deſinit:ſæpius tamē ī hyeme:ī uere raro:ī autumno pene nunq̄. Pecudū: nūc poſuit p cicuribus:qa ſeqtur ferarꝫ.Cæterꝫ etiā in feris pecudes dicimus. Abduxerat:Contraxerat.Snia ē q; deſiccato ſucco naturali in ſumma maciē iam arefacta contrahebant.Mox putreſcēte toto corpore uniuerſa membra q̄ arida exſiccataq; regnabant ſimul atq; etiam oſſa liqueſcebāt & tabita fluebant. Sæpe in.h.de. Locus plenus commiſeratione:cum ne religio quidem morbum arceret. Inſula:de qua dicemus in æneide.
Nec reſponſa poteſt:Quia corrupta erant exta ac fibræ. Rabies:Et peſtilētia oritur.Rabies quā ne canes uexet mandat Columella ut pani quo ueſcuntur gallinaceus fimus admiſceat. Tuſſis anhela ſues:Nā hic morbus illis domeſticus eſt. Sues antiquorum prouerbium fuit:Ignauum & ſumptuoſum eum eſſe qui ſuccidiam in carnario ſuſpenderit potius e lanario q̄ ex domeſtico fundo. Sues ut ait Varro: Aduertantur a faciæ & progeniæ & regione cæli. Si formoſi ſint uerres & ſcrofa:ſi multos pariunt:ſi in eo loco ampli ſunt an exiles.Parari enim ſic ſolent.Illaſce ſues ſanas eſſe habereq; recte licere.noxiſq; præſtare:neq; de pecore morboſo eſſe.Spondes ne:Quattuor menſes fœtum fert.Volutabrum illis requies ut lanatio homini.Sus græce dicitur υσ olim θυτησ ab eo quod ē θυειν.i.imolare. A ſuillo.n.pecore imolādi initium ſumptū uidetur. Veſtigia ſunt q; initis Cereris porci imolātur.Initiis pacis fœdus cum feritur porcus occiditur.Nuptiarum initio antiqui reges & ſublimes uiri ī Etruria in coniunctiōe nuptiarum:noua nupta & maritus porcum imolabāt.Idē Priſci latini & græci in Italia factitarunt.Noſtræ mulieres & maxime nutrices naturam qua fœminæ ſunt in uirginibus appellant porcum & græci χοιρον ſignificātes eſſe dignum inſigne nuptiarum.Suillum pecus donatum a natura dicunt ad epulandum:& is animam datam pro ſale ut carnes conſeruentur. Ex iis ſuccidias: magnas ac optimas galli facere conſueuerunt. Signum eſt quod etiam nunc quot annis e gallia apportantur. Romam pernæ:tomacinæ:tamacæ:& petaſione.In arcadia teſte Varrone Sus fuit adeo pinguis ut conſurgere non poſſet:ut mus in eius corpore excela cutē nidum feciſſet & mures peperiſſet.Vna quæq; ſcrofa ſua hara ſuos alat porculos.Nam inter ſe dentibus ſauciantur In haris hoſtium ponatur & limen inferius altum palmipedale ne porci ex hara cum matrem ſequuntur tranſilire poſſint.Porci a lacte depulſi a quibuſdam delicæ uocantur neq; iam lactantes dicuntur qui a partu decimo die habentur puri:& ab eo appellantur ab antiquis ſacres:q; tum ad ſacrificium primum idonei dicuntur.Plautus ī menechimis: cum inſanum qui putat ut pietur ī oppido Epidano interrogat quāti hic porci ſunt ſacres.Si fundus miniſtrat dandi ſunt uinacei ac ſcapi ex uuis. Amiſſo noīe lactātis dicuntur nefrendes q; nōdū fabā frēdere.i.frāgere poſſint.Porcus græcum nomen eſt antiquum:ſed obſcuratum:quem nunc χοιρον dicūt:Tot parere oportet q; mā mas habet:ſi pauciores non eſt fructuaria: ſi plures portentum eſt.In quo illud eſt q; ſus æneæ lauini.xxx.peperit.Nam portendit factum trigeſimum annum ut lauinenſes cōdiderint Albam.Verres anniculi caſtrantur:nec minores q̄ ſemeſtres.Caſtrati non uerres ſed maiales dicuntur. Angit:Hinc angina dicitur qui morbus eſt gulæ.

Sues

Porcus

Verres

Maiales

SER. Crebra fibris:Crebro nomē pro aduerbio.
Incertus ſudor:Irrationabilis: ſine labore cuius cauſa non apparet. Morituris frigidus aret: frigidus ſu

Labitur infœlix ſtudioꝝ atq; imemor herbæ
Victor equus.fontiſq; auertit:& pede terrā

Crebra ferit:demiſſæ aures: incertus ibidem
Sudor:& ille quidẽ moriturus frigidus aret
Pellis:& ad tactum tractanti dura reſiſtit.
Hæc ante exitium primis dant ſigna diebus.
Sin in proceſſu cœpit crudeſcere morbus:
Tũ uero ardentes oculi:atq; attractus ab alto.
Spiritus interdũ gemitu grauis:imaq; longo
Ilia ſingultu tendunt.it naribus ater
Sanguis & obſeſſas fauces premit aſpa ligua.
Profuit inſerto latices infundere cornu
Lenæos:ea uiſa ſalus morientibus una
Mox erat hoc ipſum exitio:furiiſq; refecti
Ardebant:ipſiq; ſuos iam morte ſub ægra
(Dii meliora piis:erroremq; hoſtibus illum)
Diſciſſos undis laniabãt dentibus artus.
Ecce autem duro fumans ſub uomere taurus
Concidit:& mixtũ ſpumis uomit ore cruorẽ
Extremoſq; ciet gemitus.it triſtis arator
Mærentẽ abiungens fraterna morte iuuencũ
Atq; operæ in medio defixa reliquit aratra:
Nõ umbræ altoꝝ nemoꝝ:nõ mollia poſſunt
Prata mouere animũ:nõ q per ſaxa uolutus
Purior electo campũ petit amnis.at ima
Soluũt latera:atq; oculos ſtupor urget iertes

dor mortis futuræ ſignum ẽ.Et morituris frigidus pleonaſmos eſt. Pellis dura reſiſtit: Rigida eſt: nec cohæret digitis. Cœpit crudeſcere morbus: Validior fieri ut Deiecta crudeſcit pugna camilla. Et iã dat ſigna morbi ualidioris.Obſeſſas clauſas. Aſpa ligua: ſcilicet ex nimia ſiccitate. Profuit iſerto latices: Non ſemper profuit:ſed aliquãdo:nam hoc ſolum eſt.qđ aut morbo liberat:aut cõmouet i furorẽ. Mox erat hoc ipſum:Quod ſaluti eẽ putabatur. Et hoc eſt qđ paulo poſt dicturus eſt.Quæſitæq; nocẽt artes. Furiiſq; refe.Quia languentia corpora in uires quodãmodo excitat furor:& facit ea in exercitiũ cõualeſcere. Dii meliora piis: Per parentheſim i execrationẽ hoſtium hanc torquet inſaniã. Fumãs ſub uomere taurus:Per hoc oſtẽdit etiã fortes tauros repẽte morbo concidere:Nemo.n.peſtilẽtẽ ad aratra ducit iuuẽcum. Extremoſq; ciet gemitus: Vltimum hoc gemit. Sane & ciet modo dat ſignat ſicut in tertio de Andromache.Lacrimaſq; ciebat. Cumciere proprie cũcieř
ſit alteri aliquid commouere. It triſtis arat: Morte iuuẽci triſtem dicit agricolam. Fraterna morte:Cõſortis interitu.Et ex affectu dictum eſt ruſtici mouere animum.In ſui deſiderium illiceř. Purior electro campum petit amnis:Nam ſicut electrũ defæcatius ẽ metallis oĩbus:Ita & currẽs aqua cæteris purior.

AN.M. Auertitur:refugit. Crebra: pro crebro. Crudeſcere:magis crudus ac durus fieri. Profuit: alias ſcilicet:tunc uero exitio erat. Inſerto:ori immiſſo. Lenæos latices: uinum. De Lenæo uideto lib.ii. Geor. Dii me.totũ carmẽ parẽtheſin hẽt. Abiũgẽs: ſeparãs. Reliqt:legiť & reliqt. Electro:Oĩ auro ieſt argentũ uario põdere alibi dena alibi nona alibi octaua pte:ubicũq; qnta argẽti portio ẽ:Electꝝ uocať.Electri natura ẽ lucernaꝝ lumĩa clarius argẽto ſplẽdore:qđ ẽ natiuũ:& uenena dephẽdit:nãq; diſcurrũt i calicibꝫ atq; us cæleſtibꝫ ſimiles cũ igneo ſtridore.Pli.li.xxxiii.c.v.Videto plura in Buc. Inertes:immobiles. Ele/ ctrum

CHRI. Studioꝝ.i.cupiditatum erga uictoriã.Studiũ ẽ proprie i hoĩe uehemẽs applicatio aĩ ad aliqd pagẽdũ Equos ãt uehemẽter uictoriã & i bello & i curſu appetere uidimus.Vnde uictos lachrymis mœrorẽ oſtẽdere grauiſſimi auctores tradidere. Atractus ab al.difficultas ſpiritus triplicẽ põit ſpẽm Corne.celſus. Nã dũ modica difficultas ẽ neq; ex toto ſtrãgulat dyſpnoea dř:cũ uehemẽtior ẽ ut ſpirare æger ſine ſono & hanelatione nõ poſſit aſma cũ poſtremo acceſſit id quoq; ne niſi recta ceruice ſpiritus non attrahať orthopnea uocať. Inſerto cor.Immiſſo corno.Nã itra os imittebãt cornu:ut p illud tãq̃ p fiſtulã iſũderẽt uinũ in gullã:qđ ſua ſpõte abſorbere nollẽt. Furiſq; re.ardebãt.i.recreatis uiribus ex uino i maiores furias cõcitabãť. Ecce ãt: rẽ ſubito exiprouiſãq; fieri ex hac dictiõe oſtẽdũt:ergo ſubitaneã mortẽ deſcribit:ut maior morbi uis appareat maiorq; cõmiſeratio cõciteť:quã abſoluit ab oibus ptibus.Prio a ſæuitia morbi.Deide ab eo qđ ẽ pter ſpem cũ artes q̃ſitæ noceãt:& qđ i eũ furorẽ ruerẽt ut ſui ſe dẽtibus laniarẽt:qđ ex morte iuuẽci opus ipfectũ relinqueret.Quod oi oblectatiõe nemoꝝ ac aquaꝝ ui morbi priuarẽť.moriebãť ergo ſubito: moriebanť maxio cruciatu:moriebantur ſine ullo ſolatio moriebantur nulla eorum culpa & de agricultura benemeriti. ſtudiũ

Ad terramq; fluit deuexo põdere ceruix. (ras
Quid labor aut bñfcã iuuãt qd uomere ter
Inuertiſſe graues: atqui non maſſica bacchi
Munera:non illis epulæ nocuere repoſtæ.
Frondibus & uictu paſcunť ſimplicis herbæ.
Pocula ſunt fontes liqdi:atq; exercita curſus
Flumina:nec ſomnos abrũpit cura ſalubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quæſitas ad ſacra boues iunonis & uris.
Imparibus ductos alta ad donaria currus.

SER. Ad terrãq; fluit deuexo põdere ceruix.Luc. Laſſũq; caput ſe ferre recuſat. Quid.l.a.b.i.q.u.t. Si neutꝝ mortẽ repellit:nec corporis exercitiũ:nec mẽtis religio.Nã ſi generalis eſt ſnĩa ſecũdũ epicureos cõtra religionẽ ẽ.Si ãt ad bouẽ tãtũ referť hoc dicit: qd ei pdeſt laboř ſuo aluiſſe mortales: At q nõ maſſi. bacchi munera: Vina præcioſa a Maſſico monte Cãpaniæ.Et p tranſitũ tangit illa:q̃ dicunt phyſici morbos uenire ex cibi: & potus nimietate uel mutatiõe: ex nimiis uigiliis:& multa ſolicitudĩe:dicit ẽt ſine his naſci ægritudinẽ:Nã i aĩalibus cũ nihil hoꝝ ſit tamẽ ægritudĩes pati cernius. Epulæ re.aut abũdãtes:aut uariæ. Simplicis herbæ: propter uarietatem epularum dixit ſimplicis herbæ. Nec ſomnos:abrumpit cura:Ex cura.n.nimia uigiliæ pcreãť. Vris i paribus:

Ergo ægre raſtris terram rimantur:& ipſis
Vnguibus infodiūt fruges: mōteſq; paltos
Contenta ceruice trahunt ſtridentia plauſtra:

Bobus agreſtibus & ipſis iequalibus. Nam uri agre/ ſtes boues ſunt ut diximus ſupra. Et hoc poetice di/ xit. Cæterum ueritas hæc eſt cum mos eſſet ſacerdo tem Argiuam iunctis bobus iread templa Iuuonis: & ſolenni die boues non inuenirent peſtilētia enim quæ per Atticam ut diximus tranſierat uniuerſa conſumpſerat duo ſacerdotis filii Cleopis & Biton matrem ſubeuntes iugo ad templa duxere. Tunc iuno probans eorum religionem obtulit matri id quod uellet po/ ſcere filiis. Illa pia reſponſione ait ut quod ſciret utile dea mortalibus: ipſa preſtaret. Altero itaque die ſacerdo/ tis filii iuuenes reperti ſunt mortui. Ex quo probatum eſt nihil eſſe morte præſtantius: qd Herodotus apud græcos pleniſſime cōmemorat ī pria hiſtoria. Donaria ăt pprie ſūt loca: ī qbus dona repoņūt deorum. Abuſiue ăt tēpla. Nā ita & plurima pro tēplis ponimus: cum ſint proprie lectuli: qui ſterni ī quibuſdam templis cōſue uerāt. Aegre: Difficulter. Terrā rimanť: In rimas agūt. Vnguibus infodiūt: Hyperbolice pro manibus.

Dona/ ria

AN. M. Quid ' ibor: aut benefacta iuuant? Ouidi. amorum li. iii. īquit: Scilicet omne ſacrum mors impor tuna profanat: Omnibus obſcuras iniicit illa manus. Viue tamen moriere pius: colle ſacra: colētem Mors gra uis a templis in caua buſta trahet. At qui non maſſica: bacchi munera. Certe inquit non potētia uina illis nō epulæ repoſtæ: ideſt ſæpius appoſitæ: ac per id copioſæ & uariæ nocuere: uti quidem hominibus accidere ſo/ let nam clari fontes & flumina uiua potum præbebant: frondes & herbæ ſimplices pabulum miniſtrabant. Eſt itaq; metaphora ab edacibus & ebriis ſumpta. In peſtilentia enim maxime obeſt edendi luxus: hinc iubēt medici eo tempore in eadem menſa diuerſa cibaria eſſe non debere nec edenda eſſe. Nam non æqualiter dige runtur: hinc generantur humores mali ægritudines facientes & pernecantes: ut etiam Auicenna tradit. Sene/ ca etiam in epiſtolis inquit: q ubi ſunt diuerſa cibaria inquinant: non alunt. Peſtiſq; tempore ut medici aiunt: uina potentia longe obſunt: dulcia item & artificilia. Somnos ſalubres: temperatus enim ſomnus: & qui nō ex crapula & ebrietate uenit inſtaurat ſpiritus in uigiliis reſolutos: membra labore feſſa reparat: calorem ſto/ macho ſubminiſtrat mentem purgat deniq; totū corpus ad agenda omnia renouat. Immoderatus uero ſom nus corpus deſiccat & infrigidat ac ſuperfluitatibus replet flegmaticis. Superfluæque uigiliæ calorem inter/ dunt: corpus deſiccant. Nec abrumpit: uti etiam hominibus accidit: aduc enim perſtat ī metaphora. Quæ ſitas ad ſacra boues: Herodotus quinto folio primi uoluminis ſic ait: Cum dies feſtus Iunonis apud argiuos eſſet: oporteretque omnino matrem horum (Cleobis uidelicet & Bitonis) ad templum ferri bobus iunctis: ííque boues ex agro eius ad horam præſto non eſſent: tunc iuuenes excluſi tempore: iugum ſubeuntes: plau/ ſtrum pertraxerunt: quo mater uehebatur & quinque ac quadraginta per ſtadia ferentes: ad templum perue/ nerunt. Quibus cum hæc feciſſent & ab omni cœtu conſpecti fuiſſent: optimus obtigit uitæ exitus: per quem deus iudicauit: ſatius eſſe homini mori quam uiuere. Nam cum circumſtantes Argiui laudibus tollerent: ui/ ri quidem conſilium filiorum: fœminæ uero eorum matrem: quod talibus filiis prædita eſſet. Mater gaudio perfuſa: tum liberorum facto: tum fama: ante ſimulacrum ſtans: præcata eſt deam: ut Cleobi & bitoni filiis ſu is daret id: quod optimum eſſet homini contingere: poſt hanc precationem ubi ſacrificauerunt: epulatiq; ſūt quieſcentes in ipſo delubro: non ſunt amplius excitati: ſed hoc uitæ exitu perfuncti: quorum effigies tanquā uirorum qui optimi extitiſſent argiui factas apud Delphos collocarunt: hæc ille. Cicero uero libro primo Tu ſula. ſic ait: Primum Argiæ ſacerdotis Cleobis & Biton filii predicantur. Nota fabula eſt: cum enim illam ad ſolemne & ſtatutum ſacrificium curru uehi ius eſſet: ſatis longe ab oppido ad Fanum: morerenturq; iumen/ ta: tunc iuuenes ii: quos modo nominaui: ueſte poſita: corpora oleo perunxerunt: ad iugum acceſſerunt: ita ad uecta in fanum: cum currus eſſet ductus a filiis: precata a dea dicitur: ut illis premium daret de pietate: quod maximum homini dari poſſet a deo: poſt epulatos cum matre adoleſcentes ſomno ſe dediſſe: mane inuentos eſſe mortuos: hæc Cicero. Et uris imparibus: id poeticum eſt. Nam & Herodotus & Cicero oſtenderunt ali ter eueniſſe de Vris autem latius libro ſecundo Georgico. Donaria: templa intelligit multa enim illic diis do nantur. Rimantur: in rimas & ſulcos agunt homines ipſi. Aegre: duriter difficulter.

Sōnus

CHRI. Tempore non alio: & hic creſcit commiſeratio cū oſtendunť q̄ maxima īcōmoda ſecuta ſint.

SER. Nec gregi. no. Quod ait nocturnus figura te rē tpis ad pſonā: trāſtulit. Obābulat: iſidiať. Cu/ ra. ſ. peſtilētiæ. Timidi dā. mutauit genus ut uitaret ομοιοτελευτον. Nā Hora. ī fœminino genere poſu/ it dicēdo: Et ſupiecto pauide natarūt æquore dāmæ dicēdo dāmas & ceruos errare cū canibus duo oſten dit: & hos timoris & illos ferocitatis oblitos. Fugi/ unt: q̄ſi timētes marinā peſtilētiā. Ipſis ē aer auibus nō æquus: Suis quodāmō q̄ alarum uelocitate ſupgre/ di aerē poterāt peſtilētē. Phyllirides chiron: medici næ iuentor: Saturni & phyllires filius. Amythāiuſq; melāpus Amythaōis filius καθαρτης. i. purgator. Nā .petides ipſe purgauit luſtrationibus quas inuenit: & hoc dicit conualeſcente morbo: nec medicinā prodeſ ſe nec religionem poſſe. Arenteſque ſonant ripæ: Vult peſtilentiam etiam elementa ſentire. Sicut ī ter/

Non lupus inſidias explorat ouilia circum
Nec gregib⁊ nocturnus obābulat. acrior illū
Cura domat: timidi dāmæ ceruiq; fugaces
Nunc interq; canes & circū tecta uagantur.
Iā maris īmenſi prolem & genus oē natantū
Littore ī extremo ceu naufraga corpa fluctus
Proluit: inſolitæ fugiunt in flumina phocæ.
Interit & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera: & attoniti ſquamis aſtātibus hydri.
Ipſis eſt aer auibus non æquus: & illæ
Præcipites alta uitam ſub nube relinquunt.

Præterea iam nec mutari pabula refert.
Quæſitæq; nocent artes:ceſſere magiſtri
Phillyrides chiron amytaõiuſq; melampus:
Sæuit:& in lucem ſtygiis emiſſa tenebris
Pallida tiſiphone morbos agit ante:metũq;:
Inque dies auidũ ſurgens caput altius effert.
Balatu pecoꝝ & crebris mugitibus amnes
Arenteſq; ſonant ripæ:colleſque ſupini:
Iãq; cateruatĩ dat ſtragẽ :atque aggerat ipſis
In ſtabulis turpi delapſa cadauera tabo:
Donec hũo tegere:ac foueis abſcõdere diſcũt
Nã neque erat coriis uſus nec uiſcera quiſq̃
Aut undis abolere poteſt:aut uincere flãma:
Nec tondere quidem morbo illuuieque peſa
Vellera:nec telas poſſunt attingere putres
Verũ etiã inuiſos ſiquis temptarat amictus

tio.Arebant herbæ: & uictum ſeges ægra negabat. Nam ſegetem pro terra poſuit. Nam neque:erat coriis uſus Quippe morbo putrefactis. Nec uiſcera q̃ſ q̃:nec lauari nec coqui poterant.Caro enim corrupta morbo quẽdam hẽt mucorẽ.q nõ põt ablui : quoniã oẽ corpus poſſidet.Item igni ſuppoſita:aut putreſcit: aut dureſcit:nam non coquitur.

AN.M. Explorat:exquirit:præmeditatur. Proluit:aſpergit lauat. Obãbulat:circumambulat. Fugiunt in flumina:tanquã hæc ſalubriora eſſẽt. Phocæ:Vituli marini quos uocant phocas:ſpirant ac dor miunt ĩ terra:moreque pecudum in eadem pariunt: nunquã geminis plures educant mammis fœtum: non ante duodecimum diem deducunt ĩ mare : ipſis in ſono mugitus:unde nomen uituli acceperunt:nullumque animal premitur grauiore ſomno : pennis quibus in mari:utuntur:humi quoque uice pedum ſerpunt.Plinius libro nono. Hydri:ſerpentes aquatici:hydas enim : hydoſque : & hydor aqua dicitur. Mutari pabula:Columella libro octauo:capi.quinto ſic ait:quod ſi ægrotat uniuerſum pecus:eſt remedium præſens & ſummum pabula mutare:& aquationes totius regionis:alium quærere ſtatum cæli.Curemuſque ſi ex calore & æſtu concepta peſtis inuaſit : ut opaca rura:ſi inuaſit frigore ut eligantur aprica. Ceſſere magiſtri:Non eſt ĩ medico ſemper releuetur ut æger Interdum docta plus ualet arte malum.Ouidius libro primo de põto. Phillyrides chiron:herbariam & medicamentariam a Chirone Saturni & Phillyræ filio inuentas ſcribit Plinius libro ſeptimo.Et medicinam ab Aegyptiis.Alii per Arabum Babylonis & Apollinis filium. Melampus:is teſte Homero libro decimoquinto Odyſſeæ:fuit Amythaonis filius:patria Argo:qui ut ait mantis fuit:ideſt uates.Vtque Lactantius ſcribit libro tertio.the. Prœti Abantis filii Argiuorum Regis ĩſanas filias. Melampus: curauit herbariæ artis pitiſſimus:latius autem ægloga ſexta. Tyſiphone:Tiſis pœna:ultio punitio dicitur.Phone autem ac phonos cædes uel mors fertur.Alecto inceſſans dici poteſt:Megæra uero a megæro quod eſt odi ac inuideo:eæ tres furiæ dicitur. Metum:ideſt mortem. Inque dies:ideſt quotidie magis. Stragem:corporum proſtrationem & ruinam. Cateruatim:multipliciter:congregatim. Tabo:corrupto humore & ſanguine. Abolere:purgare : ita corrupta erant. Illuuie:ſqualore:immundicia:ſorde. Vellera:Varro libro ſecundo capi.ultimo ſcribit:quod lanam demptam ouibus ſcilicet & conglobatam:alii uellera:alii uelumia appellant:ex quorum uocabulo ait: animaduerti licet:prius lanam uulſuram quam tonſuram inuentam:Qui etiam uellunt ante triduo ieiunas habent:q languidæ minus ægre radices lanæ retinerent. Omnino tonſores:in Italiam primum ueniſſe ex Sicilia dicunt.Olim tonſores non fuiſſe aſſignificant antiquorum ſtatuæ:q pleræque habẽt capillum: & barbam magnam:hæc ex Varrone. Attingere telas:puenire ad telas. Putres : ſolubiles : uti illud: Et zephyro putris ſe gleba reſoluit.Vnde & penelope ut Homerus ſcribit:quod interdiu texebat:noctu diſſoluere ſolita eſt. Inuiſos:odioſos malis ſequentibus.

Phocæ

Hydri

Tiſiphõe Alecto Megæra

CHRI. Non lupus:Magna uis morbi cum illa cogantur naturam ſuam dediſcere. Nec iam maris immenſi:Nullum animalium genus immune euaſiſſe uult ab hac peſte.Sed deſcriptio potius poetica eſt q̃ philoſophica. Quæſitæ artes nocent:Maius ẽ q̃ ſi dicat nõ iuuãt. Phyllirides: Ex phyllire filius Saturni fuit. Chiron:Melampus qui Argiui prœti filias a furore purgauit:Amithaonis filius fuit & fratrem habuit Biantem. Inque dies:Aliud eſt in dies aliud in diem.In dies enim quottidie cum incremenro ſignificat.Quapropter aut cum comparatiuo ponitur aut cum uerbo quod incrementum ſignificet Vt magis magiſque indies homines admirabantur.In diem:uero cum dicitur ita præſentia temporis denotatur:ut nulla futuri ratio habeatur.Vnde eſt illud more ferarum indiem uiuentes. Nam neque erat coriis uſus:Peſte corrupta corpora ouima & pelles & lanas corruptas habent.Quin etiam refert Ariſto.in eo libro quem de aĩalibus ſcripſit ait pelles & uellera ouium quas lupus occiderit:& ueſtes ex iis factas aptiores eſſe ad pediculos gignendos.

Indies Indiẽ

Ardentes papulæ atq; ĩmundus olẽtia ſudor
Membra ſequebatᷓ.nec longo deĩde morãti.
Tempore contactos artus ſacer ignis edebat:

Finis Tertii Georgicon.

SERVI. Papulæ:carbunculi. Immundus ſudor: morbus pedicularis φθειρίασισ. Sacer ignis : quem græci.ιερανнοσ ομ.uocant.

AN.M. Ardentes Papulæ : Papularum duo genera ſunt.Altera eſt in qua per minimas puſtulas cutis exaſperatur:& rubet leuiterq; roditur : medium habet pauſillo leuius.tarde ſerpit:idque uitium maxime rotundum incipit eademque ratione in orbem procedit.Altera autem eſt quã agriam: ideſt feram græci appellant:in qua ſimiliter quidem ſed magis cutis exaſperatur:exulceraturq;.ac uæhementius & rodit & rubet:interdũ ẽt pilos remittit:hæc Celſus li.v.ubi ẽt curatiões edocet. Cõtractos:correptos:coinquinatos. Sacer ignis.i.execrandus Nã ut inqt Celſus li.v. Sacer

quoq; ignis malis hulceribus annumerari debet Eius duæ ſpecies ſunt. Alteꝝ eſt ſubrubicũdũ: aut mixtũ rubore atq; pallore: exaſperatũq; ꝑ puſtulas cõtinuas: q̃rũ nulla altera maior ẽ: ſed plurimæ ꝑexiguæ ĩ iis ſp fere pus: & ſæpe rubor cũ calore ẽ: ſerpitq; id nõ nunq̃ ſaneſcẽte eo: qđ prĩo uitiatũ ẽ: nõ nunq̃ ẽt exhulcerato: ubi ruptis puſtulis hulcus cõtinuaꝰ: humorq; exit: q eẽ iter ſaniẽ & pus uideri põt fit maxĩe ĩ pectoꝛ aut lateribus aut eminẽtibus partibus: ꝑcipuæ ĩ plãtis. Alteꝝ ãt eſt ĩ ſummæ cutis exhulceratiõe: ſed ſine altitudĩe latũ ſub liuidũ: inæq̃liter tamẽ: mediũq; ſeneſcit extremis procedẽtibus: ac ſæpe id quod iam ſanũ uidebiꝰ iteꝝ exulceraꝰ: at circa ꝓxĩa cutis: q̃ uitiũ receptura ẽ: tumidior & durior ẽ: colorẽq; hẽt ex rubro ſubnigrũ: hæc Celſus igni ãt ſacro ut Pli. docet li. xxx. medenꝰ uermes terreni ex aceto illiti. Grillus cõtritus ĩ manibus. adeps anſeris uipæ caput aſſeruatũ & cõbuſtũ: deĩde ex aceto impoſitũ &c. Plura inde Celſus medicamẽta ibidẽ edocuit. Colu. uero li. viii. ca. v. ſic ait. Eſt etiam inſanabilis ſacer ignis: quã Puſulam uocant paſtores ea niſi cõpeſcaꝰ intra primam pecudem quæ tali morbo correpta eſt: uniuerſum gregem contagione proſternit &c.

CHRI. Sacer ig. ſacer quoq; ignis ut ait Corneli. malis ulceribus annumerari debet: eiuſq; duas ſpẽs põit: ut alter rubicũdus ſit & mixtus ruboꝛ & palloꝛ: exaſꝑatuſq; ꝑ puſtulas cõtiuas ac ꝑ exiguas. Et ĩ iis ſp fere pus & ſæpe rubor cũ calore: ſerpitq; nõ nũq̃ ſaneſcẽte qđ ĩcepit uitiari nõ nũq̃ ẽt exulcerato: ubi ab ruptis puſtulis ulcus cõtinuaꝰ. Humorq; exiit q eẽ iter ſaniẽ & pus uideri põt. Fit maxĩe ĩ pectoꝛ aut lateribus ꝑcipue ĩ plãtis Alter ẽ ĩ ſũmæ cutis ulceratiõe. Sed ſine altitudĩe latus ſubliuidus. Mediũ ſaneſcit extremis ꝓcedẽtibus ac ſæpe qđ ſanũ uidebiꝰ iteꝝ exulcerabiꝰ. Cutis q̃ circa ꝓxima uitiũ receptura eſt tumidior duriorq; ẽ: colorẽq; habet ex rubro ſubnigrũ. Hoc fere ſeniora corpora tẽtanꝰ: & q̃ mali ſũt habitus ſed ĩ cruribus maxĩe. Nõ ãt idẽ morbus ẽ ignis ſacer & carbũculus ut idem Celſus oſtendit. Nam multo grauior morbus ẽ carbũculus.

SER. PRotius aerei mellis cæleſtia dõa Exeq̃r: rhetorice dicturus de rebus minimis magna ꝓmittit: ut & leuẽ materiã ſubleuet: & attẽtũ faciat auditorẽ: Sane ꝑite: quoniã ſcit breue eſſe opus hoc de apibus: & ĩtra paucos uerſus poſſe cõſumi: uſus ẽ trãſlatiõibus ad dilatãdã materiam dicẽs apes hr̃e reges ꝑtoria urbes & populos. Sãe ſciẽdũ ut ſupra dixius ultimã ꝑtẽ huius libri eẽ mutatã: nã Galli laudes habuit locus ille: q nũc orphei cõtiet fabulã q̃ iſerta ẽ poſtq̃ irato Augu. occiſus ẽ. Gallus. Protius: deiceps: exĩde ẽt floridũ agrũ exeq̃r: ſicut ſũ cæteros executus. Et aerei mellis dicit: qa mel ex rore colligiꝰ: q̃ utiq; ex aere defluit: unde ẽ & cæleſtia dõa. i. munus deoꝝ antea. n. mel iuẽiebaꝰ ĩ foliis. Vt Mellaq; decuſſit foliis Hãc etiã ſicut ſuperiores.

ariſtæus AN.M. Ariſtæus: de quo latius primo libro Georgicoꝝ habeꝰ primus & apiũ & mellis uſũ & lactis ad coagula hominibus tradidit ut Iuſtinns libro. iii. ſcribit. Diodorus quoq; in fine libri q̃nti cũ iuſtĩo cõuenit: dicit. n. q nymphis a matre traditus ẽ nutriendus: a q̃bus cũ lac coagulare mel atq; oleũ cõficere didiciſſet primus ea in uſũ hominũ traduxit unde a poſteris ut deus cultus ẽ. Quãdo uero & in q̃ regiõe primũ natæ ſint apes: uideto Columellã li. x. ca. ii. Eſt ãt apis res ꝑcipui q̃ſtus quũ ſauit ut teſtaꝰ Pli. libro. xxi.

Protinus Protinus aerei mellis: de ꝓtenus & ꝓtinus uideto latius ĩ Tityro. Protinus. i. ſtatĩ cõtinuo uel deiceps ꝑterea: utrũq;. n. hic conuenit: nã Cap ſcrbit ꝓtinus ꝑi aduerbiũ eẽ tẽporale. i. ſtatĩ: & Priſcianus li. xv. ſcribit eẽ aduerbiũ ordinatiuũ ut deĩde ꝑterea cõtinuo. Aerei mel. Venit mel ex aere & maxĩe ſyderum exortu. Itaq; cũ prĩa aurora folia arboꝝ melle roſida iueniũꝰ at ſi q matutĩo ſub dio fuere: unctas liquoꝛ ueſtes capilluq; cũcretũ ſẽtiũt ſiue ille ẽ cæli ſudor: ſiue q̃da ſydeꝝ ſaliua: ſiue purgãtis ſe aeris ſuccus: ſiue aq̃ ẽ & purus ac liq̃dus ac ſuæ naturæ q̃lis dfluit. i. Pli. li. xi. Hãc ẽt: attẽtũ hic Mœcenatẽ r̃ddit rogãdo ut hæc quoq; aſpiciat.

Carmina Ouidii Naſonis

PRrotius aerei mellis redolentia regna
Hyblæas & apes aluorum & cætera tecta
Quiq; alibi flores examina quæq; legenda
Indicat: humectiſq; fauos cœleſtia dona:

AN.M. Argumentũ uoluminis quarti.

Quæ ſedes apibus: ſtatio ue paranda repõit.
Lãguẽtũ quoq; ſigna docet: medicãq; ſalutẽ:
Naſcendiq; modũ: Nymphaꝝ noĩa multa:
Pandit Ariſtei luctum: matriſq; fauorem.
Tum uatis protei patriã: mores: ſpecieſq;
Orpheus Eurydicen ſtygia reuocarat ab unda:
Examenq; apiũ tãdẽ reparare docemur.

P. Vergi. Maronis Georgicon Li. IIII.

PRotinus aerei mellis
cœleſtia dona.
Exequar hanc etiam
mœcenas aſpice
partem.

CHRI. Protius aerei mellis: Cũ de apibus atq; de eo qđ ab iis ẽ melle narrãdũ ſit: ex coꝝ q huiuſmõi iter ꝑtationẽ quærũt re futuꝝ arbitror: ut ſemel ſed breuibus cũcta ꝑcurramus: de q̃bus & diligẽtiſſime ab Iginio ornatiſſime a Vir. & elegãtiſſime a Celſo dictũ affirmat Columella. Principio. n. q fabuloſe magiſq̃ uere rem ꝓſequũꝰ. Alii mulierẽ pulchertimã fuiſſe Meliſſã referũt: eã ĩ huiuſmõi inſectũ relicto tamẽ ſibi ſuo uetuſto noĩe Iuppiter cõuertit. Apes. n. græce μέλισσαι dicunꝰ. Home. aũt apes ex crabrõibus & ſole natas ſcribit q; nymphæ phryxõides educauere q̃ mox Dictæo antro Iouis nutrices aſtitere: & dei munere pabula ſortite ſũt q̃bus ipſæ paruulũ aluerũt alũnũ. Quærũt præterea. De regione in q̃ primũ natæ ſint. Vtꝝ ĩ Theſſalia ſub Ari

ſro.an in inſula Cea:ut ſcribit Home. An Ericthonii temporibus in monte hymeto:ut refert Euth... nius:
An Cretæ Saturni temporibus quod placet Nicandro. Refert præterea Ariſtoteles:q̄ alii putarent apes neq;
coire neque parere:ſed aliunde fœturas deportare exiſtimant. Alii ex flore callinthri. Alii ex flore harundinis.
Alii oleæ. Alii dicunt fucorum fœturam ita deportari. Ortū āt apum præſtari a rege qui ſolus mas ſit. Eſſe āt
huius rei argumētum q̄ nulla ſine illo ſit fœtura alii putent apes fœminas fucos mares atq; inde eſſe fœturā.
Quærunt quoq; utrum: euomant liquorem mellis:an alia parte reddant. Genera apum plura idem Ariſtote/
les tradidit Earumq; alias uaſtas : ſed glomeroſas eaſdemq; nigras & hirſutas. Alias minores quidē:ſed æq;
rotundas & fuſci coloris horridiq; pili: Alias magis exiguas nec tam rotundas ſed obeſas:tamen & latas & co
loris meliuſculi non nullas minimas gracileſq; & acuti alui & aureolo uarias atque leues. Eiuſq; auctoritatē
ſequens Maro maxime probat paruulas oblongas leues nitidas ardētis auro paribus lito corpora guttis. Mo
ribus etiam placidis. Nam quanto grandior apis atque rotondior tanto peior. Si uero ſeuerior maxime peſſi/
ma. Sed tamen iracundia notæ melioris facile delinitur aſſiduo in teruentu eorum:qui curant aluearia. Apes
annum decimum non excedunt:gaudent thymo origano: tymbra:ſaturea: rore marino:cytiſo. Tilia arbor
ac taxus repudiatur. Crocus colerat atq; odorat mella. Thymus ſupra omnia præcipui ſaporis mella reddit d
inde ſerpillum tymbra & origanum. Apes oderunt fraudulentum & immundum cultorem. Aluearia opti
ma ſunt ex ſuberis cortice: quia nec hyeme rigent:nec candent æſtate. Ex ferulis etiam quibus commode ua/
ſa texuntur ex fictilibus deterrima ſunt : quia accēduntur caloribus & rigeſcunt frigore. Emantur apes ex ui
cinis quia ſolent cæli nouitate laceſſiri. Si longe uehantur curandum ne ſalebris ſolicitentur optime noctu co
lo portantur. Diu requies danda eſt: Reges ſine ſpiculo ſunt. Nam plenior quaſi capillus quem in uentre ge/
runt ſpiculum non eſt. Qui errones ſunt illis alæ ſunt amputandæ:ne exire poſſint. Cum in examine nata ſit
pullities & apium ſequatur in frequentia interimatur rex nouus:ut nata proles facile remaneat cum matri/
bus. In ipſo fere fine cærarum uelut papilla uberis apparet eminentior & latioris fiſtulæ ī hac ſemen regiorū
pullorum eſt Celſus afrimat in extremis fauis tranſuerſas fiſtulas eſſe. quæ contineant regios pullos. Iginius
uero ſcribit in circuitu fauorum maiora eſſe & recta foramina repleta quaſi ſorde rubri coloris ex qua proti/
nus alatus rex fugeretur. Apes emortuæ ſi per hyemem in ſicco loco ſeruentur. & circa equinoctiū uernū cū
clementia cæli pſuaſit poſt horam tertiā in ſolem proferantur ficulneoq; cinere obruant̄ infra duas horas re
uiueſcent. Atq; in alueare intrabunt. Ex floribus cæras fieri & ex matutino rore mella:q̄ tāto meliorē quali/
tatē capiūt quanto iocundiore fit materia cæra cōfecta ait Celſus. Fuci nihil pabulo℞ cōferūt:ſed q̄ ab apibus
congeſta ſunt conſumūt. Ve℞ tamen ad procreationē ſobolis conferunt aliquid inſidentes ſeminibus qbus
apes figurant̄. Itaq; ad fouendam & ad educandā nouam prolē familiaribus ab apibus admittunt̄. Incubant
enim ueluti aues ſeminibus apes:& fuſci:& ex iis uermes excudūt candida mēbrana icluſos ſiue alis : haſque
nymphas nomināt deinde diſrupta mēbrana abſolutæ alatæq; euolāt apes ut etiā refert Ariſtotel. Excluſis er
go pullis extra tecta proturbant̄. Ergo uidemia mellis tūc matura itelligit̄ cū fuci ab apibus pellunt̄. Dicunt̄
autē caſtrari aluearia cū faui decidunt̄. Scribit ꝑterea idē Ariſto. eē in ponto apes cādidas: q̄ bis ī menſe melifi
cēt:& circa Amyſum urbē apes ī arboribus ſine fauo mellificare:melq; ipſū cādidū eē:& mirūimmodū craſ
ſum. Pluāt ſcri. nō ſolū mel & cæras ī aluearibus repiri:ſed & ab illis congeri q̄ operi conducāt. Prima. n. opis
fundamēta metyn uocant. Hæc prima cruſta ē ſaporis amari. Secunda piſſoceros dicitur q̄ ſuper metyn uēit Me/
picantiū mō ceu dulcor cæræ initiū populorūq; mitiore gūmi. Tertia em propolis craſſioris iā materiæ ad/ tyn
ditis floribus nondū tamen cæra ſed fauo℞ ſtabilimētū:quo omnes cæli iniuria℞ aditus īſtruuntur odore Piſſo/
etiā nūc graui qua pleriq; pro galbano utunt̄:ꝑter hæc cōuehitur Rithace: quā alii ſandaracū:alii cæryntum ceros
uocant. Hic erit apū dum operantur cibus qui ſæpe inuenitur ī fauo℞ inanitatibus ſepoſitus:& ipſe amari ſa Propo
poris:ſed plenus humoris cibus. Gignitur āt rore uerno & arbo℞ ſucco gūmi modo africo flante minor:au/ lis
ſtro nigrior aqlone rubus melior & rubens plurimū in græcis nucibus. Mel igit̄ ex aere ē: ſiue ſit cæli ſudor Sanda
ſiue q̄dam ſyde℞ ſaliua:ſiue purgantis ſe aeris:ſuccus ſiue aquæ eſt & purus & liquidus & ſuæ naturæ qua/ racū
lis defluit primo:nunc uero e tanta cadit altitudine:multumq; dū uenit ſordeſcens:& obuio terræ hanelitu
infectus. Præterea a fronde ac pabulis potus & in utercul os congeſtus apū ore. n. eū uomūt. Ad hæc ſucco flo
rū corruptus & alueis maceratus:totienſq; mutatus magnā tamen cæleſtis naturæ uoluptatem affert. Opti
mum eſt mel in hymeto actico & in hybla ſiciliæ. Eſt autem initio mel ut aqua dilutū: & primis diebus fer/
uetq; purgat:uigeſimo die craſſeſcit. Sorbet̄ optimū:e q̄rcus tiliæ & arundinū ſoliis ait ꝑterea Iſido. repe
riri et nunc in india & arabia mel ramis adhærens ī formā ſalis quod oſtendit ipſū ex rore eē:Cæras uero ex
omnium herbarum:ac arbo℞ floribus faciunt excepta rumice & chenopede. Refert tamē Ariſto. q̄ apes plu
rium flo℞ genera non petunt:ſed ſingulis tēporibus ſingula. Verbi gratia a uiola ad uiolam aduolant:nec ad ali
um florē tranſeunt donec in alueū ſuū redeant. Operant̄ intra. lx. paſſuū:ide conſumptis floribus ſpeculato/
res ad pabula ulteriorē mittūt noctu in expeditiōe dꝑhenſæ cubant ſupinæ ut alas a rore protegant fures &
ſimiles menſes refugiūt. Iliſchus thaſius deſerta harum amore incoluit:ob idq; agrius cognominatus ē. Ari
ſtomachus ſolēſis duo de. lx. annis in ſolis apibus cōtemplādis uerſatus eſt. Ambo de his ſcripſerunt. Proti
nus ex pro & tenus eſſe puto:pro autem in cōpoſitione ſignificat denotat .i. ē ad ulteriora duci : ut de loco ad
locum moueatur. Vnde eſt procedo prodo. Hinc Teren. cū reſponſū eſſe moueo addidit. Sed nihil promoues
tenus autem demonſtrat pertingentiā quandam:ut cū dicimus tenus cru℞ oſtenditur q̄ a colo continuant̄
porrecta dum tangant crura. Ex hoc manifeſtū ē ꝑtinus ſignificare iugiter. Eadē ratione deinceps. Nā qd fit
iugiter fit ſine intermiſſione:ut poſt unū ſequat̄ alte℞ erit ēt ſtatim : nā illud ſtati fit quod nulla interpolita
mora abſoluto priore aggredimur. Quin & cū Maro dixit: Quo protinus oē intonuit nemus. Duo ſimul

oſtendit ſonum celeriter oīa pertigiſſe:& gradatim ꝑpetua ſucceſſione proceſiſſe.Sic in Buco.En ipſe capellas Protinus æger ago.Nam oſtendit ueri ſugæ iugem progreſſum:ex quo oportet illā ad longīqua eſſe. Aerei: quia ab aere cæloq; ut diximus eſt ex eadem ēt materia refert Albertus cognomento magnus:Manna ē quæ non apparet niſi in calidis regionibus:quia ros in illis melius decoquit̄. Hanc etiam.m.a.p.aſpice: ueluti numen mœcenatem inuocat.Nam numina ſolo aſpectu prodeſſe poſſunt.Hinc illud ad Iouem:aſpice nos.

Admiranda tibi leuium ſpectacula rerum:
Magnāimoſq; duces totiuſq; ex ordine gētis
Mores & ſtudia & populos & prœlia dicam.
In tenui labor.at tenuis non gloria:ſi quem

SER. Admiranda tibi: Audies ex rebus leuibus digna ſtupore eē in apibus proceres & tanta certamina. Mores:quia caſtæ:ſunt ut illū adeo placuiſſe apibus mirabere morē. Et ſtudia:ut Tātus amor floꝝ & generandi gloria mellis.Et populos:Vt binæ regū facies:ita corpora plebis. Et ꝓlia dicā:ut erūpunt portis: concurritur æthere in alto. In tenui labor at tenius non gloria:Compenſatio eſt laboris quod magnam dat gloriam ſi fuerit materia exilis ornata.

AN.M. Admiranda tibi:attentum iterum reddit promittens ſe de rebus mirandis uerba facturum:exponenſq; etiam numero res de quibus dicturus eſt. Duces:apium reges. Mores:inſtituta & cōmunes omniū conſenſus. Studia:occupationes labores. Populos:progeniem. In tenui labor:eſt enim difficile minima exornare atque extollere: e contra maxima leue eſt.Sunt enim refecta bonis pluribus.

CHRI. Admirāda tibi.q.d.talia eē ut ēt maximi īgēii uiris: q̄lē te eſſe uolumus:admirationē icutere poſſint. Leuium:quid ergo maius eē poteſt q̄ ex rebus leuibus ea prouenire q̄ admirationē afferāt.Magnū ergo ꝙ exoriat̄ admiratio:Maius ꝙ ex rebus leuibus maximū ꝙ proueniat ſapientibus uiris:Ergo qd maius q̄dra re potuit ad attētionē captandā.Maximū ergo poetæ ingeniū maximūq; conſiliū.Nā in re depreſſa & humili ſibi attētionē comparat:& pollicetur ſe & dona cæleſtia & ſpectacula reꝝ q̄uis leuiū tamen admiranda relaturum.Rhetorum enim præceptū apprime utile ē:ut i rebus humilioribus & quas auditur iure ſuo cōtemnere poſſe uideatur:attētionē nobis cōparemus.Deinde cū propriis ac ſuis uerbis res ſuapte natura humilis extolli nō poſſet:ipſe crebris trāſlationibus attollamus. Magnanimoſq;.d.duoꝝ īſectoꝝ genera uidemus q̄ ſuo cœtu proxime ad ciuilē humanāq; uitā accedere uideant̄ formica atq; apis.Veꝝ formicæ popularē ſtatū apes āt regiā poteſtatē imitant̄.Quapp cū apū ſit naturā deſcripturus a regibus tū circa diſciplinā militarem. Tū circa reipublicæ adminiſtrationē tranſlationibus crebis utit̄.Oſtēdit āt re ipſa i tenui laborē eſſe at non tenuem gloriā:quādoqdē rē tā depreſſam trāſlationibus ſimilitudinibuſq; ac multis aliis uariiſq; tū figuris:tū uerboꝝ ac ſententiaꝝ coloribus ita rē exornat.Atq; erigit ut non apum naturam aluearia ue: ſed præſtantiſſimorū ducum inuictorumq; exercituum caſtra ac prœlia deſcripſiſſe putes : nec uero ſolum attentionem: ut demonſtrauimus captat.Verum & ab eodē loco beniuolentiam ſibi conciliat utilitatem rei ſtatim a principio proponēs:& ut exordii uim penitus adimpleat breuiter ueꝝ dilucide atq; abſolute qbus de rebus dicturus ſit ꝓponit. Magnanimos:trāſlatio ē ab ipſis īperatoribus. Ex ordine:oſtēdit ſe gradatim a primis illaꝝ īcunabulis ad extremā ſenectutē oīa proſecutuꝝ. Mores & ſtu.Solus ex oībus animalibus hō ē:q quoniā ratione inſignit̄ ſuaꝝ actionū principiū in ſe habeat: itaq; & mores & ſtudia & cætera oia q̄ a ratione ſunt uere i homie dicimus eē.Reliqua āt animalia nō ratiōe:ſed naturæ ipulſu mouentur.Et tamē teſte etiā Ariſto. ipſo. In brutis quoq; dep̄henditur aliquo modo prudētia.Vnde & de apibus nō icōgrue mores & ſtudia dixit.Ex moribus āt.i.cōſuetudine i q̄ ſunt aſſidui actus: & ex ſtudiis q̄ habēt uehementē animi applicationē ad aliquid peragendū proueniūt uirtutes morales:q̄ habitus ſunt ab aſſiduis actionibus profecti. Nec miꝝ huiuſcemodi īgeniū eē i apibus. Nā docet Alber.magnus Aſtuta eſſe oīa genera ſerpētū ꝑ p ſubtiliorē humorē qui in illis ē.Frigida.n. cū ſint carent eo calore q illoꝝ actiōes commiſcere confundereq; poſſit.Ineſt aūt calor ille quem cōplexionalem nuncupant:quo cuncta & decoquantur & recte digerantur.Hinc ſpiritus animales in illis lucidiores fiunt & lucidior extimationis iternus ſenſus q̄ in quadrupedibus i quibus multū de terra ſupeſt.Hinc illud eſt ingenii acumen in ſerpētibus.Et eadem ratione inſectis oībus ꝑter q̄ in muſcis.

Numina leua ſinūt auditq; uocatus apollo.
¶ Principio ſedes apibus ſtatioq; petenda
Quo neq; ſit uētis aditus nam pubula uenti
Ferre domū ꝓhibēt.neq; oues hædiq; petulci
Floribus inſultent.aut errans bucula campo
Decutiat rorem.& ſurgentis atterat herbas.
Abſint & picti ſqualentia terga lacerti
Piguibꝰ a ſtabulis meropeſq; aliæq; uolucres
Et manibus progne pectus ſignata cruentis:
Omnia nam late uaſtant.ipſaſq; uolantes

SER. Numina leua: Proſpera:ut alibi Intonuit leuū auditq; uocatus apollo.Aut quaſi poeta Apollinem īuocat:aut quaſi paſtoralem deū:nā Apollo Nomīus dicitur. Principio ſedes:dicit ubi aluearia ponenda ſint:in qua re ſatis perite & ea quæ abeſſe debeant.ſine noceant apibus:& q̄ debeant adeſſe Virgi.optime cōmemorat.Sane ſciendum quoniam ſupra ait Magnanimoſq; duces:iō intulit modo ſedes ſtatioq; quā tranſlationē diligenter reſeruat. Hædiq; petulci.laſciui:& exultantes:& petulci dicti ab appetendo: unde & meretrices petulcas uocamus. Picti terga lacer.picta terga habentes. Pinguibus a ſtabulis:plenis ſicut ēt manes res tenues nomīamus ecōtrario. Meropeſq; aliæq; uolucres:dicendo aliæ uolucres oſtendit meropes eē aues:ſunt āt uirides & uocāt̄ apiaſtræ q a apes comedūt. Et manibus.p.nomē poſuit pro noīe. Nā philomela i hirundinē uerſa ē pro qua prognē uel quaſi ſororem poſuit uel quaſi cā quæ fuerat illius ſceleris cā. Nā ipſa miſerat Tereū ad ducendā ſororē.

Meropes

AN.M. Numina leua ſinunt: ideſt aduerſa nam deos quoſdam ut prodeſſent celebrabant, quoſdam ut ne obeſſent placabant: propterea Virgilium quoque aiunt Numina leua in georgicis depræcari ſignificantē quandam uim eſſe huiuſmodi deorum in lædendo magis q̄ iuuando potentem. Gellius libro.v.capi duodecimo. Sedes apibus: ſedes apibus collocanda eſt contra brumalem meridiem procul a tumultu & cœtu hominum ac pecudum nec calido loco nec frigido: nā utraq; īfeſtant. hæc autē ima parte ſit uallis ſic enim faciliꝰ apes aſcendunt quū prodeunt pabulatum. cum onere autem per procliuia nō ægre deuolāt. Columella libro decimo capi.quinto. Hædiq; petulci: hoc epitheto primus Lucretius uſus eſt. dixit enim libro ſecundo. Præterea teneri tremulis in uocibus hædi Corni.eras norunt matres: agnique petulci. Macrobius libro ſexto. Petulci: laſciui. Inſultent: inſiliant. Bucula: a boue diminutiuum eſt. Surgentes: creſcentes. Squalētia: ſplendida. Pinguibus: pinguia propter mel ait. Meropeſque: hæ aues cunabula in terra faciunt: corporis grauitate prohibitæ ſublimæ petere genitores ſuos reconditos paſcentes pallido intus colore pennarum ſuperne cyaneo: priori ſubrutilo. nidificant in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine. Pli. libro decimo ca. xxxix. aliter gauli dicuntur ut aiunt uulgo etiam ieuoli. Progne: in hirundinem philomela fertur ab aliis: nō progne uerũ. Id autem Varro etiam aſſerit: dicit enim: Luſciola q luctuoſe canere exiſtimatur: atq; eſſe ex Attica progne in luctu facta auis. latius tamē de Progne uideto libro ſexto met. Pectus ſignata: occiderat enim itim filium. hinc ait etiam Ouidius. Neq; adhuc de pectore cædis Exceſſere notæ: ſignataq; ſanguine pluma eſt.

Meropes

CHRI. Numina le. Seruius Ait: leua.i. pſpera. Hoc dici ī auguriis placet. De qua re alio loco dictū ē. Sed ī cæteris rebus nunq̄ legi leuū pro proſpero. Placet ergo quod refert: Gellius eū dicere numina leua non deos quos ut pdeſſent celebrabāt. Sed eos quos cū nocendi poteſtatē haberent ne obeſſent placabant. Principio: Iure a principio elligit locū & præparat materiam: oſtendit quibus in locis conſtituenda ſint apiaria. Inſultent. Verbum hoſtile poſuit ut oſtenderet nocumentum. Rorem: unde eſt mel futurum. Petulci: Laſciui. Nam petulcus a petendo eſt. Petit: enim aut unde non oportet aut pluſq̄ oportet. Decuciant: Quatere commouere eſt. Inde quaſſo. Decutere autem eſt quatiendo rem id quod in ea eſt deicere excutere idem penꝰ eſt. Hinc dicimus equum equitem excuſſiſſe: quoniam dum ſe quatit illum deiicit. Concutere eſt undiq; quatere. Hinc dicimus concutere ciuitatem: cum aut pauore: aut grauiori quadam perturbatione uehementer commouetur. Diſcutere poſtremo eſt cum rem ita undiq; quatimus. Vt ſi quid in ea latebat ueniat in lucem. Vnde dicimus litem eſſe diſcuſſam. Lacerti: Stelliones inimiciſſimi cocleis ſunt. Negantur ſemeſtrem uitā excedere. In arabia cubitales reperiūtur. in Nyſo uero indiæ monte. xxiiii. pedū ī lōgitudine cōſpiciunt co lore fului: aut punicei: aut cerulei. Squallentia: nitentia uariis maculis. De ſquallore autem dicetur in æneide. Et manibus progne: Pandionis Athenarum regi filia fuit Progne: Hæc Tereo thracenſi regi nupſit. Verum cum ille eius ſorori Philomelæ uim intuliſſet: ac mox linguam procidiſſet: ne illa ſcelus queri poſſet: Progne itim communem filium patri Tereo epulandum poſuit. Parabat in mulieres ultionem re intellecta Tereus. At dii miſericordia moti ipſum in upupam: Itim filium in faſianum. Prognem in hirundinem. Philomelam in luſciniam commutauere. Dicuntque prognem habere purpureum e ſanguine interēpti filii.

Petulci
Quatere
Decutere
Excutere
Concutere
Diſcutere

Ore ferunt dulcem nidis mitibus eſcam.
At liquidi fontes & ſtagna uirentia muſco
Adſint: & tenuis fugiens per gramina riuus:
Palmaq; ueſtibulū aut igēs oleaſter obrūbret
Vt cū prima noui ducent examina reges
Vere ſuo: ludetq; fauis emiſſa iuuentus
Vicina inuitet decere ripa calori.
Obuiaq; auſpiciis teneat frondentibus arbos.
In mediū ſeu ſtabit iners ſeu profluat humor
Tranſuerſas ſalices & grandia coniice ſaxa
Pontibus ut crebris poſſint conſiſtere: & alas
Pandere ad æſtiuū ſolē ſi forte morantis
Sparſerit: aut præceps neptūno imerſerit eurus.
Hæc circum caſiæ uirides: & olentia late
Serpilla & grauiter ſpirātis copia thymbræ
Floreat: irriguūq; bibant uiolaria fontem:
Ipſa autem ſeu corticibus tibi ſuta cauatis
Seu lento fuerint alucaria uimine texta
Anguſtos habeant aditus: nam frigore mella
Cogit hyems: eadēq; calor liq̄facta remittit.

SER. Dulcem nidis immitibus eſcam.i. crudelibus pullis qui apum morte nutriuntur. Et tenuis fugiēs. Suſpendendū eſt tenuis ne incipant eſſe duo epitheta: quod apud latinos conſtat eſſe uitioſum.

Vere ſuo: ſibi grato & aptiſſimo. Vicina inuitet decedere ripa calori: ut æſtus poſſint aquarum uicinate uitare. In medium. Ordo eſt. in medium tranſuerſas ſalices & grandia coniice ſaxa. Pontibus ut crebris. Velut pontibus nam non ſunt pontes. Si forte morantes: tarde remeantes ex paſcuis neptunno immerſit. Deum pro aquis poſuit. Grauiter ſpirantis copia thymbræ: genus eſt herbæ abundantis in phrygia. Grauiter autem modo: bene & multum ſignificat alias male: ut. Aut ubi odor cœni grauis. item graue olentis auerni. Violaria: loca ubi naſcuntur uiolæ. Vtraque uis apibus pariter metuenda. tā caloris q̄ frigoris. Quod licet utrūque æquali modo metuēdum ſit tamē diſſimiliter nocet. nam calore liquefacta defluunt mella quæ ſi fuerint frigore condurata: conſtrictas apes interimunt.

Violaria

AN.M. At liquidi fontes: Varro etiam libro tertio capi. xvi. docet prope apiarium debere eē loca ubi pabulum ſit frequens & aqua pura. Si pabulum naturale deeſt ſerenda ſūt roſa ſerpillum apiaſtrum papauer faba lens piſum ocymum medica: maxime cytiſum: quod ualentibus utiliſſimum eſt: etenim ab æquinoctio uerno florere incipit: & permanet ad alterum æquinoctium autūni. ſed ut hoc aptiſſimum

Apū ſedes

Vtraq; uis apibus pariter metuēda.neq; illæ

ad ſanitatem apium:ſic ad meliſiciū Tymum. Mu/ſco: uiridi lanugine. Vere ſuo:ſibi conuenienti. Fa/uis: Fauus eſt quem ſigunt multicauatum e cæra cum ſingula caua ſēa latera habeāt ut ſingulis pedes dedit natura.Varro libro tertio. Iuuentus:apium progenies. Hoſpitiis:ſedibus. In medium:apibus aquā liqui/dam unde bibāt eſſe oportet:eamq; propinquā quæ præterfluat:aut in aliquem locum influat: ita ne altitu/dine aſcendat duos aut tres digitos in qua aqua iaceant teſtæ aut lapilli ita ut extent paulum : ubi aſſidere & bibere poſſint:in qua diligenter habenda cura ut aqua ſit pura quod ad melliſicium bonū uehemēter ꝓdeſt Varro libro tertio. In medium:Ordo eſt ī medium cōiice & cætera. Morantis:dū pabulant̄ ſcilicet. Ne/ptūno:aquis ipſis. Caſiæ:de iis uidet o in alexi.Sic ēt de ſerpilo. Tymbræ: hæc alio uocabulo ſatureia dicit̄: ſeritur menſe Februario.Plini.libro.xix.Colu.uero libro decimo cap.iiii.ſic ait: aut etiam thymbræ uel no ſtratis Cunelæ:quā ſatureiā ruſtici uocant:in Pli.aūt.li.xx.Cunila ſemp legit̄. Ipſa āt aluearia ſunt optima cor tice:ſecūda ferula:tertia uimine Pli.li.xxi.Var.āt li.iii.ait:ꝗ alii f... int aluos ex uiminibus.alii e ligno ac corti cibus.alii ex arbore caua.alii fictiles.alii ēt ex ferulis q̄drata s:lōgas pedes circiter tres:latas pedē:hæc oīa uocāt a mellis alimonio aluos. Aluearia:hoc aluear & hoc alueariū:hæc aluus:& hæc alueus:ſic thymus& thymū cytiſus cyt.ſū legimus ī Var.Colu.& Pli.ſic ēt ſatureiā ī ſingulari & ſatureia ī plurali repimus. Anguſtos adi tus:Colu.docet li.x.aditū fore capacē unius apis tātū mō:ſed plures eē debere quo facilius apes ītrēt exeantq;

Fauus

Tymbra Satureia

CHRI. Dulcem immittibus:iucundiorē reddūt orationē cōtraria uerba ut ſunt dulce & imite.Præterea cō citat̄ cōmiſeratio ꝙ tam nobile inſectum.Eſca ſit inutilis pene auibus. Meropes:aues ſunt q̄s italia appellat barbaros a partitione cantilenæ:& ut ait Plinius quia corporis grauitate in ſublime ferri prohibentur:in ter ra nidificant.Genitores ſuos reconditos aliæ palido intus colore pennarum ſuperne cianeo priori ſubrutilo. Nidiſicat in ſpecu ſex pedum defoſſa altitudine. Vere ſuo:ideſt ſibi conuenienti. Iners: tāquam lacuna pro fluat ut riuus. Sparſerit:torquendo aquam in eas merſerit quia illas in aquam deiecerit. Serpila:Latine pi per erraticum hæc uerba dicitur. Huius duæ ſunt ſpecies: Vna hortularis ſiue uſualis:quæ in campis ſabulo ſis ſiue arenoſis creſcit.Alia agreſtis quæ etiam cor dicitur:quæ non ſerpit ſed ſurgit cum ramis duorum pal morum altitudine. Tymbræ:hæc latine ſaturea dicitur a ſatyris:quia utentes in Venerem pronos redit:ut ſatyri ſunt.Abundat in agro troiano:ubi templum eſt Apollinis:qui inde tymbreus dicitur.

Ne quicq̄ in tectis certatim tenuia cæra
Spiramenta linunt fucoque & floribus oras
Explent. collectūq; hæc ipſa ad mūera glutē
Et uiſco & phrygiæ ſeruant pice lentius idæ.
Sæpe etiam effoſſis:ſi uera eſt fama latebris
Sub terra fodere larem.penituſque repertæ
Pumicibuſque cauis exeſæque arboris antro.
Tu tamen & leui rimoſa cubilia limo
Vngue fouens circū.& raras ſupiniice frōdes
Neu propius tectis taxus ſine:neue rubentis
Vre foco cancros.alte neu crede paludi.
Aut ubi odor cœni grauis aut ubi cōcaua pul
Saxa ſonāt.uociſq; offēſa reſultat imago.(ſu
Q d ſupeſt ubi.pulſam hyemem ſol aureus
Sub terras cælumq; æſtiua luce recluſit(ægit
Illæ continuo ſaltus ſyluaſq; peragrant.
Purpureoſq; metunt flores & flumina libant
Sūma leues:hinc neſcio qua dulcedine lætæ
Progeniem nidoſq; fouēt:hinc arte recentes
Excudunt ceras.& mella tenacia ſigunt.
Hinc ubi iā emiſſū caueis ad ſydera cæli
Nare per æſtatem liquidā ſuſpexeris agmen
Obſcuramq; trahi uento mirabere nubem.
Cōtēplator:aquas dulcis & frondea ſemper
Tecta petunt.huic tu iuſſos aſperge ſapores

SER. Spiramenta:Exitus alibi Sæui ſpiracula di tis. Fucoq;:genus eſt herbæ:unde tinguūtur ueſtes: Fucū aūt & flores pro cæra poſuit:quam ex his colli/gunt rebus. Hæc ipſa ad munera:ad officia coaguſtā daꝑ cauernarum. Et uiſco & phrygiæ:ordo eſt ſer/uant glutē:quod eſt lentius & uiſco & phrygiæ idæ pice.Seruant autem mire ait:nam apes pilas quaſdā in alueatibus faciunt:de quibus poſtea cærea tecta cō ponunt. Si uera eſt fama:ſi credendum eſt apes poſ/ſe terrā effodere. Et leui rimoſa cubilia limo : alii & leui legunt.Vnus tamen ſenſus eſt:Nā hoc dicit ꝙ il/læ nimio labore perſiciunt. Tu leui iūge rimoſa cu/bilia:circunfouens limo etiam raras frondes ſuperii/ce.Quod iō ſit ne uel limus crepet : uel cauernæ aut ſole penetrentur aut frigore. Taxum ſine:uenenatā arborem:ipſe in bucolicis Sic tua cyrneas fugiant exa mina taxos.Mel enim exinde peſſimum gignit̄. Ru bentes cancros:Odore enim ipſo pereunt. Rubentes autem cum uruntur:non qui per naturam ſint hu/ius coloris. Altæ neu crede paludi:Ne facile mergā/tur. Vociſq; offenſa: reſonat eccho repercuſſa:quam apes uehementer horrere manifeſtum eſt. Pulſam hyemem : ſecundum phyſicos qui dicunt tempore quo hic hyems eſt æſtatem eſſe ſub terris:& uerſa ui ce:cum hic æſtas illic hyemem .Quod etiam Lucre/tius exequitur:& trahit in argumentum putealem aquam quæ æſtate frigidiſſima eſt:hyeme uero cali/diſſima. Metunt flores:ſecant: unde & meſſores di cti ſunt.Sane meto metis præteritum facit meſſui. Hinc:ex floribus ſcilicet ex quibus primo mel:mox pulios efficiunt. Neſcio q̄ dulcedine:quadam arcana rōne naturæ. Mella tenacia ſigunt:quia cum inuer/ſi ſint faui:mel tamē ide nō fūdit̄: Vnde ait tenacia: q̄ ī reſupinatis fauis cohærēt. Caueis al.æſtatē liqdā:p iner ſerenum. Contemplator:pro intuere:nā tps fu turi pro pſenti poſuit ab imperatiuo mō. Aquas dulcis:pp hoc ait ſupra:Et tenuis fugiens p gramīa riuus.

AN.M. Certatim:cum certamine. Tenuia ſpiramēta:rimulas. Linunt:iungunt: Circunlini aluearia fimo bubulo utiliſſimum inquit Plinius libro uigeſimoprimo. Fucuſq;:eſt fucus rubea herba qua ueſtes tinguntur phyſicos .n.color dicitur. Et flo.flores quoq; latiores a ditibus circunſtruunt apes:ut Pli.ſcri. Oras: fiſſuras. Glutē:confectionē quandam ea autem ut Plini.li.xi.c.vii.oſtendit.Propolis dicitur:ait.n.ſic propolis craſſioris iam materiæ additis floribus nondum tamen cæra:ſed fauoꝝ ſtabilimentū:qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus obſtruūtur:odore etiā non graui ut qua pleriq; pro galbano utantur. Meminit & Varro libro tertio. Munera:officia. Pice idæ:de hac ſuperius. Sub terra fœdere larē:circa Thermodoontē fluuiū duo apium genera:aliæ in arboribus mellificant:aliæ ſub terra triplici cæraꝝ ordine huberrimi prouentus: Plini.libro undecimo capi.xvii. Penitus cauis:ualde cauis. Pumicibus:lapidibus. Antro:cauerna. Limo: fimo bubulo inquit Pli. Cācros:grauis & tetri odoris:nō ſolū urentia:ſed & quælibet res prohibeanť:ſicuti cancri nidor:quū eſt ignibus aduſtus:aut odor paluſtris cœni:nec minus uitenť cauæ rupes aut ualles argutæ:quas græci Echus uocant:Colu.libro decimo ca.quinto. Cācros:cācroꝝ odore ſiquis iuxta coquat apes exanimanť:Pli.li.undecimo. Alte paludi:aqua enim nō debet aſcendere duos aut tres digitos ut iam oſtēdimus latius. Offenſa:repercuſſa. Vocis imago: echo intelligitur:imago uero quaſi imitago diciť. Reſultant:inimica apibus echo eſt reſultanti ſono q pauidas alterno pulſet ictu:inimica & nebula.Plinius li. undecimo. Quod ſupereſt:quod reſtat docebimus. Vbi pulſam hyemē: Alexander aphrodiſeus problematum Sectione ſexta ſic ait.Cur putealis aqua i hyeme calida ē in æſtate āt frigida.Reſpondendū ꝙ contrariū ſemper fugit:ut pote ſibi infeſtum contrariū.Cū ergo calidū & frigidū iuicē iter ſe cōtraria atq; corruptoria ſint nō dubium quin per æſtatē calor aerē ambiat calidū:inque terræ ſinus atq; penetralia fuget frigus & ob hoc aquam frigefaciat.Per hyemē uero frigore dominante in aere calor porro in terre penitiſſima difugiēs aquā calefacit:nā ita natura ſanxit ut contraria in eodē loco ac per idem tempus ſimul manerent:hæc ille tamē eadem fere Lucretius quoq; dixit quum ait frigidior cur i puteis æſtate ſit humor.Areſcit qa terra calore &c. Ille continuo:hyeme apes condunť ante fabas florentes nō exeunt ad opera & labores:nulluſq; quū per cælum licuit ocio perit dies:primū itaq; fauos conſtruūt:cæram fingunt hoc eſt domos cellaſq; faciunt:deinde ſobolē poſtea mella.Plinius libro undecimo. Et flumina libant:ſine aqua inquit Colu.libro decimo neque faui neq; mella neq; pulli deniq; figurari q̄runt.Eſt igiť opus ut aqua ſit apibus uicina. Hic:e floribus & aqs. Dulcedine:dulcis enim eſt ſoboles omnibus fere. Cæras:Celſus ait ut inquit Colu.li.x. ex floribus cæras fieri:ex matutino rore mella:quæ tanto meliorem qualitatem capiunt quanto iucundiore ſit materia cæra confecta. Caueis:ab alueis. Aeſtatem liquidam:uer ſerenum:ait.n.iferius:Ergo ubi uer nacte ſudum. Agmen:examen.Quippe talis eſt apum natura ut pariter quæq; plebs generetur cum regibus:qui ubi euolandi uires adepti ſunt cōſortia dedignantur uetuſtiorum: multoq; magis imperia.Itaq; duces procedunt cum ſua iuuentute quæ uno aut altero die in ipſo domicilii ueſtibulo glomerata cōſiſtens egreſſū ſuo proprie deſiderium ſedis oſtendit & cætera.Columella libro decimo. Contemplator:inſpice aduerte.

Propolis

Apū reges

CHRI. Spiramenta linunt:ut paulo ſupra demonſtratum eſt.Spiramenta tenues rimas per quas ſaltem ſpiritus ingredi poſſit. Fuco:ſpecies herbæ fucus eſt de qua lana inficitur: fucus etiam dicitur quo mulieres colorantur:& per tranſlationem omne figmentum fucum dicunt. Cancros:cancri hyeme aprica littora ſectantur æſtate in opaca gurgitum recedūt autumno & uere pingueſcunt:plenilunio magis quia noctu ſydus tepido fulgore mitificat uita iis longa pedes octeni fœminæ primus pes duplex:mari ſimplex ſole cancri ſigno tranſeunte cancri cadauer in ſicco politum in ſcorpionem tranſfigurari ferunt:ait Plinius. Nare:uolare:quia mutua eſt tranſlatio a nauibus ad aues.Vnde mare ueliuolum dixit & remigio alarum.

Cācri

Trita meliſphylla:& cerithæ ignobile gramē
Tinituſq; cie & matris quate cymbala circū.
Ipſæ conſident medicatis ſedibus:ipſæ
Intima more ſuo ſeſe in cunabula condent.
Sin aūt ad pugnā exierint:nam ſæpe duobus
Regibus inceſſit magno diſcordia motu
Continuoq; animos uulgi & trepidātia bello
Corda licet longe præſciſcere. nāq; morantis
Martius ille æris rauci canor increpat:& uox
Auditur fractos ſonitus imitata tubarum
Tum trepidæ inter ſe coeūt.pēniſq; coruſcāt.
Spiculaq; exacuūt roſtris:aptantq; lacertos:
Et circa regem atq; ipſa ad prætoria denſæ
Miſcentur:magniſq; uocāt clamoribus hoſtē

SER. Trita meliſphylla: Varro hāc herbam apiaſtrum dicit in tertio lib. operis ruſtici. Cerinthæ ignobile: Vile ubiq; naſcens. Matris cymbala:quæ i eius tutela ſunt: ideo qd ſimilia ſunt hemicyclis cæli: quibus cingitur terra quæ ē mater deorum. More ſuo:naturali ratione cuius cauſa nō redditť. Quis: enim nouit cur eris ſono redeant in aluearia licet ipe paulo poſt dicat.Crepitantiaq; æra ſecutæ dictæo cæli regem pauere ſub antro.Sed & hoc poeticum eſt. Inceſſit:ingruit:iuuaſit.Alibi: inceſſi muros: ignes ad tecta uolare:& inceſſit regibus figuratum ē. Nam inceſſit reges dicimus. Trepidantia bello:Alacritate pugnandi:non timore Alibi exultantiaq; haurit Corda pauor pulſans. Morātis:tarde icedētis. Fractos: colliſos. Trepidæ coeunt: Feſtināt iter ſe in aluearibus. Penniſq; coruſcant:Quēadmodum ſcuta milites commouent. Vocant hoſtem: Prouocant.

AN.M. Meliſphylla:Plini.libro uigeſimo ſic ait. Apiaſtrum Hyginius qdem Meliſphyllon appellat. hæc ille interpretatur autem ut aiunt alii meliſſes.i. apis Phyllon folium herba enim eſt cuius folia mel ſapiunt idem uero Pli. libro uigeſimoprimo ſcribit Meliſphyllo ſiue meliterna ſi perungantur aluearia non fugient apes nullo enim magis gaudēt flore.Copia iſti

Apiaſtrum

Meliſphilō

us examina facillime continenť.Itẽ pſentiſſimum eſt contra ictus eaꝝ ueſperarum q̃ & araneoꝝ: itẽ ſcorpio
Cerinthæ num &c. Cerinthæ:herba eſt folio cãdido incuruo cubitalis:capite concauo mellis ſuccum habẽte florum eius auidiſſimæ ſunt apes atq; ẽt ſinapis.Pli.xxi.c.xxiiii. Tinnituſq; cie:Varro li.iii.ſcribit quando noua exa/
mina uolant iaciundo inter apes puluerem & circũtiniẽdo ære perterritas quo uoluerit perducet.Mellarius
Cym/bala & Pli.li.xi.inquit de apibus.Gaudent plauſu atq; tinnitu æris:eoq; conuocanť. Matris cymbala:inſtrumen
ta erãt qbus utebanť in ſacris Cybeles deoꝝ matris. Medicatis ſedibus:ſolent.n.mellarii locũ aliquẽ oblini/
re apiaſtro cæteriſq; rebus quibus delectanť apes ut ibi conſidant:ubi conſederint afferunt aluum prope eaſ
dẽ illiciis itus:& prope appoſita fumo leui circũdato cogũt eas itrare.Var.iquit li.iii. Inceſſit:iuaſit. Aptátq;
lacertos: pſtat i metaphoris. Circa regẽ:Mira apũ circa regẽ obedientia:quũ procedit totũ examẽ circa cum
conglobatur cingit protegit cerni non patiť.Pli.li.xi. Prætoria:dicta q; ibi reſideat p̃tor ad diffiniendum.

CHRI. Meliſphylla:apiaſtrũ eſt:Var.ait de apiaſtro quod alii melliſpholõ.Alii mellinẽ appellãt. Sunt eti
am q credant mellilotõ eãdẽ eſſe herbam.Alii nolũt differre. Cerinthæ:herba eſt folio candido incuruo ca/
pite cõcauo:& q̃ mellis ſuccũ habeat.Eius magna eſt copia i Euboea:in qua eiuſdẽ nominis ẽt oppidũ fuiſſe
dicunt. Ipſe:ſua ſponte ſine tua opera. Medicatis:ideſt aſperſis odoribus de quibus dictum eſt ſupra. Ani/
mos:audaciam & tumorẽ illum ex ira:ut Pone animos & pulſus abi. Trepidantia:nõ timentia:ſed feſtinan/
tia ad pugnam. Auditur fractos ſonitus imitata tubarum:Dum uult exprimere:q; uoce ſua clangorem tu/
barum imitantur ipſe eundem ſonitũ ſuoꝝ uerboꝝ compoſitione exprimit quod mirum eſt. Fractos:q̃a
in nullo muſico inſtrumento magis fractus ſonitus gignitur nec minus continuatus. Trepidæ:feſtinæ : ut
Ne trepidate meas teucri defendere naues. Corruſcant:Et crebrum motũ ſimul & ſplendorẽ:qui ex pẽnaꝝ
motu exoriť expreſſit.Eſt.n.corruſcare ſplẽdere.Sed quoniã ſplẽdor crebrã habet mobilitatẽ. Iccirco corru/
ſcare crebro moueri ſæpe diciť. Spicula:hoc ex phantaſia ſua.Ceteꝝ aculei quibus pungũt ex poſterioribus
ſunt. Et circa regẽ:p̃bent.n.munus deuotoꝝ ſatellitũ ut paratæ ſint regis uitã ſua morte defendere. Preto
ria:p̃toriũ in urbe dicimus ubi p̃tor ius dicit.Verum millitiæ pretorium appellamus:Vbi præfectus exerci/
tus præſidet ſiue prætor:ſiue conſul ſiue quicunque alius ſit.Nam & in claſſe prætoriam nauem dicimus:q̃
exercitus imperatorem gerit:& in caſtris tabernaculum eiuſdem prætorium appellamus.

Ergo ubi uer nactæ ſudũ campoſq; patentes
Erũpunt portis concurritur æthere in alto.
Fit ſonitus.magnũ mixtæ glomeranť i orbẽ.
Præcipiteſq; cadunt.non denſior aere grãdo:
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis
Ipſi per medias acies inſignibus alis
Ingentes animos anguſto in pectore uerſant.
Vſq; adeo obnixi nõ cedere dũ grauis aut hos
Aut hos uerſa fuga uictor dare terga ſubegit:
Hi motus animorũ atq; hæc certamina tanta
Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcent.
Verũ ubi ductores acie reuocaueris ambos.
Deterior qui uiſus eum ne prodigus obſit
Dede neci.melior uacua ſine regnet in aula.
Alter erit maculis auro ſqualentibus ardens
Nã duo ſũt genera.hic melior inſignis & ore
Et rutilis clarus ſquamis.ille horridus alter
Deſidia latamq; trahens inglorius aluum.
Vt binæ regum facies.ita corpora plæbis.
Nãq; aliæ turpes horrẽt: ceu puluere ab alto
Quum uenit.& terram ſicco ſpuit ore uiator
Aridus elucent aliæ.& fulgore coruſcant
Ardentes auro.& paribus lita corpora guttis
Hæc potior ſoboles.hinc cæli tẽpore certo:
Dulcia mella premes.nec tãtũ dulcia quantũ

SER. Ver nactæ ſudũ:Serenum poſt pluuias:ut p
ſudum rutilare uident. Campoſq; patentes : Aerẽ
puꝝ & liquidũ:non nubibus clauſũ & ita aer cãpus ẽ
apum:ut mare nauiũ:hominum ſolum.Ipſe in quin
to dicit.Subtrahiturq; ſolum. Glomeranť in orbẽ:
more bellantum. Non denſior aere grando : in aliis
enim Bellis uicti tantum pereunt:in certamine Vero
Apum etiã uictrices.Nã dicturus eſt Animaſq; i uul/
nere ponunt. Tantũ glandis: erit nominatiuus hæc
Glans. Ingentes animos anguſto i pectore uerſant:
Statius Maior i exiguo regnabat corpore uirtus. Ho
merus πικροσ μενεηνλεμασ αλλωμαχητησ. Pul
ueris exigui iactu:Quia cũ puluerẽ uiderint: ſperant
tempeſtatem futuram:quæ eis plurimũ nocet. De/
terior q uiſus : peior a malo diciť deterior a meliore.
Prodigus:nõ mella cõficiens:ſed mella conſumens
ideo regem ſolũ p̃cipit occidendum : quia eo amiſſo
ſuus diſſipať exercitus. Nam ut Binæ regũ facies ita
corpora plebis. Squallentibus:ſplẽdentibus: quod a
ſquãmis uenit:ut Squãmis auroq; trilicẽ.nã aſqualio
re ſordidũ ſignificat: ut Squallentem herbã. Terrã
ſicco ſpuit ore:aut in terram:aut in re uera terrã pro/
pter puluerẽ. Paribus lita corpora guttis: ſimilibus
ideſt aureis habentes diſtincta corpora.Nã lita in lita
diſtincta. Potior ſoboles:ad mella ſcilicet procrean/
da. Cæli tempore certo : Et cum oriuntur pleiades:
& cum occidunt ideſt uerno tempore & autumno.
Dulcia mella : non eſt ſuperfluum epitheton. Nam
ideo dicit dulcia:quia etiam ſunt amara : ut corſica/
na.Sicut in Bucolicis diximus.

AN.M. Nactæ:inuenerũt. Ver ſudum: ideſt ſic/
cũ quaſi ſine hudo:ut ait Feſtus. Pulueris exigui ia.
Var.li.iii.ſic ait.Quæ crebrius inter ſe pugnabunt aſ
Prodigus apum reges pgi eas oportet aqua mulſa:quo facto nõ mõ nõ deſi
nũt pugna ſed ẽt cõfertiũt ſe lingẽtes &c. Prodigus:
cõſũptor:pdigere.n.ẽ cõſumere:ut docet Feſtus. Vacua:altero.ſ.rege. Aula:ea atriũ diciť aulizo ãt i aula ha
bito. Alter erit maſculis:Ariſto.li.v.ſic ait.Ducum apiũ duo ſunt genera:Alteꝝ fuluũ quod p̃ſtantius eſt:Al

terum nigra magiſq; uarium. Magnitudo iis dupla q̃ cæteris nec unus in quoq; examine dux:ſed plures. Pli. uero libro.xi.ſic apiū rex nō uermiculus naſcitur:uti aliæ:ſed ſtatī péniger. Reges plures inchoanť:nec deſūt. poſtea ex iis ſoboles quū adulta eſſe cœpit cōcordi ſuffragio teterrimos necat ne diſtrahant agmina. Duo autem genera eorū:melior niger uariuſq; oibus forma ſemp ægregia:& duplo q̃ cæteris maior pennæ breuiores crura recta:ingreſſus celſior in fronte macula quodā diademate cādicans:multū etiā nitore a uulgo differunt illudq; conſtat iperatorē aculeo nō uti:ſi quis alam ei detruncet nō fugiet examen. Quū proceſſere ſe q̃ q; proximā cupit eē & in officio cōſpici gaudet:feſſum humeris ſubleuāt:ualidius fatigatū ex toto portāt:ubi cunq; ille cōſedit ibi cunctaꝝ caſtra ſunt:tunc oſtēta faciunt priuata ac publica una depēdentes ī domibus tē plisue:ſedere i ore īfantis Plato. Tūc ēt ſuauitatē illā ṗdulcis eloquii portēdētes:ſemp duce pheñſo totū̃ teneť agmē amiſſo dilabiť:migrātq; ad alios:eſſe utiq; ſine rege nō poſſunt. Inuitē āt īterimūt eos quū plures fuere:potiuſq̃ naſcētiū domos dirimūt:hæc Pli. Squallētibus:ſplēdentibus. Ardens: lucēs. Melior inſignis ī ore:Diaſtole eſt. Ore:aſpectu & forma. Facies: eſt facies totius corporis forma dicta facies a factura corporis ut ait Nonius. Aliæ turpes horrēt apes:ſunt & ruſticæ ſylueſtreſq; horridæ aſpectu multo iracundiores: ſed opere ac labore ṗſtantes urbanaꝝ duo genera optimæ breues uariæq; & in rotūditatē cōpactiles. Deteriores longæ & quibus ſimilitudo ueſpaꝝ. Etiā deterrimæ ex iis piloſæ:ī ponto ſunt q̃dam albæ q̃ bis in menſe mellificiūt. Plinius libro undecimo. Lita:ideſt illita ac diſtincta ſunt. Potior:melior. Mella premes:Mellis conficiendi tempora duo ſunt. Ver:atque Autumnus:ſed uernum ſuauius candidius omnino præſtantius autumnali ē auctor Ariſto. libro nono de animalibus. Sicuti autem duo conficiendi tempora ita eximendi Columella āt li. decimo ſcribit q; pacto ſolſtitio uſq; ad ortū caniculæ:q fere dies.xxx. ſunt pariter frumenta & fauidemetunť:a canicula fere poſt dič.l. arcturus oritur. Poſt arcturi exortum circa æquinoctiū libræ fauorū: ſecūda ē exēptio Var. uero li.iii. ſcri. eē tria tp̄a eximēdoꝝ fauoꝝ de qbus iſerius dicā ibi. ſ. Duo tp̄a meſſis CHRI. Ergo hic prætoriū dixit:quia regē ducem:exercitum ponit. Clamoribus: ſuo bombo. Erumpūt ut feroces milites concurrūt. Fit ſonitus:&c. huiuſmodi miꝝ poetæ ingeniū demonſtrāt ut in re leuiſſima fortiſſimoꝝ exercituū pugnā exprimat. Ipſi:quaſi dicat præter cæteros. Nā emphaſīm hēt pronomen. Squallentibus:ſplēdentibus:De quo uerbo diceť in æneide:ubi melius cadit. In aula:quia uocauerat regē.

Et liquida:& durū bacchi domitura ſaporē.
Atquū incerta uolāt cæloq; examina ludunt:
Contemnūtq; fauos & frigida tecta relinquūt
Inſtabilis animos ludo prohibebis inani.
Nec magnus ꝓhibere labor. tu regibus alas
Eripe:non illis quiſq̃ cunctantibus altum
Ire iter aut caſtris audebit uellere ſigna:
Inuitent croceis halantes floribus horti:
Et cuſtos furum atq; auiū cum falce ſaligna
Helleſpontiaci ſeruet tutela priapi.
Ipſe thymum pinoſq; ferens de mōtibus altis
Tecta ferat late circum cui talia curæ.
Ipſe labore manum duro terat ipſe feraces
Figat humo plātas:& amicos irriget imbris
Atq; equidē extremo ni iā ſub fine laborum

SER. Liquida:defæcata ſine ſordibus:nā quæ fluunt mala ſunt. Duꝝ bac. d. ſ. apta mulſo bene aūt ait saporē quia maiores uina aſperrima mellis dulcedie tēperabāt. Frigida tecta:mele uacua ĭopoſa cōtta Fer uet opus Terē. Ni miꝝ hi hoīes frigent. Inſtabiles aīmos:ſuadēs inanē uagandi licētiā. Quiſq̃: ſubaudi militū:aut quiſq̃ de exercitu. Altū iter:aut ludendo in altū uolare:aut in bella procedere. Inuitent croceis halantes floribus horti: Tā odoris optimi q̃ coloris nō enim dicit illic ſolū crocū eſſe debere. Helleſpontiaci ſeruet tutela priapi. Nō dicit priapū illic eſſe de bere:ſed ṗcipit tales eſſe hortos:ut mereanť deum habere cuſtodē. Hic autē Priapus fuit de Lampſaco ciuitate Helleſpōti:de q̃ pulſus pp uirilis mēbri magnitudinē poſt in nūeꝝ deoꝝ ē receptus:meruit numen eſſe hortoꝝ. De hoc Hora. Nam fures extra coercet. Obſcœnoq; rubet porrectus ab inguine palus. Aſt ĭportūas uolucres ī uertice arūdo Terret fixa: dicitur autē pēſſe hortis pp eoꝝ fœcūditatē: nā cū alia terra ſemel creet aliqd horti nūq̃ ſine fructu ſūt. Ipſe. ſ. diligēs ruſticus & cultor agroꝝ. Irriget:infundat. Imbres:aq̃s Iuue. In tenuis plātas facili diffundiť hauſtu.

ANM. Liquida:pura. Durum bacchi domitura ſaporē: Ariſteus primus omniū mel miſcuit uino ſuauitate ṗcipua ſit autem mulſum e muſto cum quinq; congiis auſteri muſti congio mellis & ſalis cyatho ſuffereactis. Pli. li. xiiii. Ludo inani:ideſt ab ludo prohibebis inani tunc enim non mellificandi gratia exeunt. mulſū
Vellere ſigna:a militibus ſumpta metaphora illi enim digreſſuri euellunt ſigna. Quiſq̃: ideſt aliqua apiū. Quiſquā
Nā ut ſcribit Plini. Si quis alam regis detruncet:non fugiet examen. Quiſquā præterea & maſculino & fœminino generi iungitur. Ter. in eu. quandoquidem illaꝝ neq; te quiſquam nouit:ubi notandum quiſquam ꝓ muliere dictū. Helleſpōtiaci:priapi fabulantur antiqui filiū Dionyſii ac Veneris priapū fuiſſe ducti uero ſa... ſimili coniectura:quod q uino ĭdulgeāt:ſunt natura ad uenerem prōptiores:non ſolū āt ī urbiū templis: ſed i agreſtibus quoq; locis tāq; uinearum atq; hortoꝝ cuſtos colitur:fructuum fures caſtigās huic deo ſacra ...do & riſu fiebant. Diodo. li. quinto Priapus itē portus eſt & urbs ad mare helleſponti ſita:nomen habēs Priapus
a Priapo qui apud eos colebatur. Hinc ab iunioribus in deum habitus eſt. Nam Heſiodus priapum non no... Strabo libro decimotertio. Falce ſaligna:Plini. libro decimonono ca. ſeptimo ſic ait hortoſq; & foros tā ... cōtra inuidētiū faſcinationes dicari uidemus i remedio ſaturnica ſigna:hæc ille:Cur autem falx ſaturno de... libro ſecundo georgicorum oſtēdimus:& Collumella libro decimotertio de cultu hortorum ſic ait. Sed ...truncum forte dolatū Arboris antique numen uenerare Typhali terribilis membri medio qui ſemper i hor

to Lugunibus puero prædoni falce minetur. Diodorus auté ſcribit li. quinto ꝙ hunc deum quidã Thyphallũ: alii thyphoné nominant: dicitur autem pẽſſe hortis: ut ait Seruius propter eorum fœcunditaté. Horti. n. nunquã ſine fructu ſunt. Thymũ hortis maxime: aluearia & apes conueniũt. res pcipui q̃ſtus quũ fauit hæc ergo cauſa oportet ſerere thymũ apiaſtrum roſam uiolas liliũ cytiſum fabã papauer caſiã mellilotũ melliſophylũ cerinthé ſinapim arbores ité q̃ proximæ ſeri cõuenit: q̃ & euolantiũ examina inuitent: nec longius abire patianſ: & geniſtas circunſeri aluearíis gratiſſimũ: Plini. libro uigeſimoprimo capi. uigeſimoquarto.

Thymus

Thymũ: thymi duo genera. Candidũ radice lignoſa in collibus naſcens: quod & præfertur: alterum nigrius floriſq; nigri præcordiis medetur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis ac melancolicis Plinius libro uigeſimoprimo. Varro autem libro tertio ſcribit Thymum aptiſſimum eſſe ad mellificium, ꝓpter hoc ſiculum mel inquit fert parmam: quod ibi thymum bonum & frequens eſt: & Columella libro decimo ait: ꝙ ſaporis præcipui mella reddit thymus. Thymo deinde proxima Thymbra ſerpillumq; & origanum. Pinoſq; ferens: Cæras enim ex omnium arborum ſatorumq; floribus cõfingunt apes excepta Rumice & Clenopde herbarũ hæc genera Plini. libro undecimo. Atq; equidé: excuſat ſe cur de hortis nõ ſcribat.

CHRI. Liquentia: pura & defæcata. Bacchi domitura saporé: nã uina d'urioris ſaporis melle concinnãt. Fitq; mulſum quod Ariſtei inuentũ eſſe dicunt. Croceis: croci: ut referunt qui de herbis ſcribunt duplex genus eſt. Alius cõmunis qui orientalis dicitſ. Alius hortulanus & infectiuus uocaſ: quia inde ſericũ ificiũt. Carramiq; flos eſt.

Carramus

Dicũt. n. carramũ herbã quæ habet folia longa diuiſa & ſpinoſa: tyrſum ãt longũ & ſpinoſum in quo ſunt capita rotunda cũ flore croceo ſemen album oblõgũ & anguloſum: quo pſytacus auis paſcitſ: hũc græce cincũ & gincũ appellant: ait Diaſcorides Puto prioré illam ſpeciem apud priſcos non ita uulgo ſeri conſueuiſſe: ut ſequentibus deinde temporibus ſatam eſſe uidemus. Nam pauci qui de re agraria ſcripſerunt raro huius meminerũt: Coryciũ crocum. Diaſcorides cæteris ꝓponit.

Priapus

Priapi: de hoc ita ait Stra. cũ de Phrygia ſcribit Priapus portus eſt & urbs ad mare ſita ſiue a Mileſiis ſiue a cizicenis condita & nomé hẽt a Priapo qui apud eos colitur ſiue ex horneis: q apud Corinthũ ſunt nomé acceperint: ſiue liberi patris & nymphæ filius dicaſ. Hoíes profecti ad eum colédũ moti ſunt. Nã hæc regio & finitima pariana: & lampſacena uineis abundãt. Hic a iunioribus deus habitus eſt: nã Heſio. Priapũ non nouit Diodo. ãt ſicu. ſcribit. Hircũ ægyptii deificarunt ut græci Priapũ pp eã corpis pté a q̃ ſit oíum ortus. Nã pudẽdis nõ ſolũ ægyptii: ſed alii plures ſacra faciũt tãq̃ cauſe aíãtiũ generationis. Alio ãt i loco idé ait priapũ Dyoni. & Veneris filiũ fuiſſe uolũt phyſica quadam ratione: nam qui uino calent in Venerem proni efficiuntur. Alii dicunt uirile membrum priſcos fabuloſe Priapum appellaſſe. Nonnulli uolunt hoc membrum eo ꝙ generandorum hominum cauſa ſit eſſe immortalitate donatũ: hæc Diodo. Euſe. aũt Pãphilus ait uĩ ſeminalé q̃ i terram deſcendit priapum eſſe: Cuius qđ ad ſiccos ptinet fluctus bona dea: qđ ãt ad arbores Dyoni. appellaſ. Ego uero puto ſcenico hortorũ deũ putari: quia nulla agrorum ſpecies hortis feracior eſt.

Vela traham: & terris feſtiné aduertere prorã
Forſitan & pinguis hortos quæ cura colendi
Ornaret: canerem: biſeriq; roſaria pæſti.
Quoq; modo potis gauderent intiba riuis
Et uirides apio ripæ. tortuſq; per herbam
Creſceret in uentré cucumis. nec ſero comãté
Narciſſum. aut flexi tacuiſſem uimen acãthi
Pallenteſq; hederas: & amãtis littora myrtos:
Nanq; ſub œbaliæ memini me turribus altis
Qua niger humectat flauentia culta galeſus

SER. Vela trahã: pro traheré. Et terris feſtinem aduertere prorã: illã allegoriã reſpicit: qua eſt uſus in primo: Addes & primi lege littoris orã. Ité pelagoq; uolans da uela paténti. Feſtiné: pro feſtinaré. Pĩguis hortos: fœcundos. Biſeriq; roſaria peſti: peſtũ oppidũ eſt Calabriæ: in quo uno anno bis naſcitur roſa.

Cucumis

Creſceret i uentré cucumis: incuruaturã ideo ãt ſic: q̃a p herbã. Nã rectus creſcit ſi pẽdeat: Sane hic cucumis huius cucumis declinaſ: ſicut agilis ſecundũ idoneos. Nã neoterici huius cucumeris dixerũt ſicut pul uis pulueris. Nec ſero comãté: narciſum ſero floré habẽté. Oebaliæ turribus al. Oebalia ipſa é laconia: Vnde de Caſtore & Polluce ait Statius Oebalidæ fratres.

Galeſus

Galeſus: fluuius Calabriæ: qui iuxta ciuitatem labitur Tarentinam: in qua ſe hortos optimos uidiſſe commemorat. Oebaliæ autem turres ait quas condiderant hi qui de Oebalia uenerat. Nam ut etiam in tertio æneі. diximus Lacones diu bello atriti ab Athenienſibus & inopiam timentes uirorum præceperunt ut uirgines cum quibuſcũq; cuncumberent: quo facto cũ poſt uictoriam iuuenes de incertis parentibus nati erubeſcerent originem ſuam: nam & partheniatæ id eſt de uirginibus nati appellabantur duce Palanto octauo ab Hercule nauigiis profecti uenerunt ad oppidum Calabriæ quod Taras Neptunni filius condiderat: & id auctum habitauerunt.

AN. M. Vela trahã: a nautis ducta metaphora: q portui uicini aut littori uela contrahũt. Aduertere: appropinquare. Biſeri pæſti: in Lucania Peſtũ oppidũ ab græcis Poſidonia appellatũ a Dorenſibus conditũ: ut Plini. libro tertio & Soli. aiũt. Strabo ité libro. v. ſic ait Hoc uero tépore ſinus ipſe præſtanus nuncupatur uerũ urbs ipſa poſidonia pæſtum uocatur medio in ſinu locata: utq; alii dicunt tanta ibi cæli idulgentia uiget: ꝙ bis in anno fructus quoſdã & roſes ipſas producit: quod quidé hic quoq; Maro oſtendit.

Pæſtũ

Intiba: de his li. i. georgi. Apio: de hoc æglo. vi.

Cucumes

Tortus cucumis: Creſcunt cucumes qua cogunſ forma in italia uirides & q̃ minimi in prouinciis maximi & citrini: aut nigri: ſi uas cũ aqua ſubiiciatur a quattuor digitorũ interuallo deſcendunt ante poſterũ diem: at ſi oleũ eodé modo ſit in hamos curuantur: quũ magnitudiné exceſſere peponés uocanſ.

Pepones

Proueniũt & mali cotonei effigie: quos Melopeponas uocãt: nõ pendent ii: humi rotundanſ. Pli. li. decimonono utq; ẽt ex li. xx. colligi põt: Cucumeres torti dicunſ pepones rotundi: Malopepones melones.

Narciſſum:uideto latius in alexi. Sera:pro ſero ac diu. Acanthi:uideto in palæmone. Hederas:diximus æglogą.vii. Oebaliæ turribus: Tarenti intelligit:qđ oppidū lacedæmonii ædificauerunt:duce phalanto:apol linis oraculo:ut latius Strabo libro.vi.edocuit:Oebalus autē arguli filius Laconicæ rex:de ſuo nomine proui ciam dixit ut ſcribit dictis Cretenſis in Troiana hiſtoria. Galeſus:is ut Liuius li.v.de ſecundo bel.punico di/ xit:Calabriæ flumen eſt:Tarento proximum per quinque paſſuum milia. Niger:cæruleus.

CHRI. Pæſtum:de hoc Strabo ita ſcribit ut ponat poſt Campaniam & terram ſamnitum in picentinis. Pæſtū Ait enim ad mare Tyrenum picentinorum natio colit.Eorum pars modica picentinorum qui Adriam ha/ bitant:quos romani poſſidoniatem inſinum colonos traduxere.Hoc uero tempore ſinus ipſe peſtanus ap/ pellatur. Vrbs uero ipſa poſſidonia Peſtum uocatur.Quod autem florida ſit regio plurimi poetæ teſtantur qui peſtanas roſas:peſtanoſq; flo res dicunt.Sic Propertius.Vidi ergo odorati uictura roſaria peſti.Sub matu tino cocta iacere noto. Intyba:Græcum nomen quidam putant quæ Endiuia latine dicatur.Arabice hunde be Pli.autem ait Intybam erraticam apud nos quidam ambulam appellant in ægypto Cicorium uocant qđ ſylueſtre ſit.Satiuum aūt ſerini.Et infra quidam propter ſingularem ſalubritatem chreſton appellant.Alii pā cration qđ ſylueſtre genus. Alii hedrimoda.Stephanus autem cicorion endebani intubam appellat. Virides apio ripæ:quia in locis humidioribus uiuacius ſurgit apium ut ait Macer.Eſt apinm dictum ꝙ apex hanc fer re ſolebat Victoris ueterum fieret dum more triumphus.Arabice dicitur karphi græce ſelinō.Huius duo ſūt gene.domeſticum & agreſte.Agreſtis quinq; ſunt ſpeties:aquaticum:hydroſelinon qđ & macedonicum di/ citur:& latine Olixatrum.Eſt & montanum Oroſelinon.Eſt & quarta ſpecies dictum a petra Petroſelinon. Quinta ſmirinon.Eſt & apium a ranis dictum uatrachion.Coronabantur apio in conuiuiis quia herba hu/ Apiū iuſcemodi ebrietatem arceri putabant.Huius herbæ uirtus prima calefacit ſecunda attenuat & incidit tertia Mace/ prouocat urinam & menſes muliebres.Valet Ad tuſſim & ad uenena. Cucumis:Si cucumeres ſerantur ſe/ doni/ mine per biduum ante in lacte mulſo macerato:dulcioris ſunt ſaporis.In Italia uirides & quā minimi:in ꝓuo cum uinciis maximi & citrini & nigri. Oleum oderunt:Nam curuantur potius ꝙ ad illud creſcant.Aquam dili/ Olixa gunt itaq; modice diſtantes etiam ſecti ad eas adrepunt.Columella docet quomodo toto anno naſci poſſint trum ſi ſemen cucumeris herba quæ culix dicitur trita maceretur cucumeres inde nati carēt ſemine. Quos autem Cucu/ florentini meliones appellant eos antiqui a forma longa atq; tenui ſinuata cucumeros anguinos dixerunt.Ve mis rum ut aliquid de fabula admiſceamus aiūt cephiſi fluuii qui per Boetiam labitur & lyrropes nymphæ Nar/ ciſſum filium fuiſſe adoleſcentulum omnium pulcherrimum.Hic cum forte in fonte ſui corporis imaginē conſpicit illa captus eſt neq; unꝗ a fonte illam intuens diſcedere potuit:donec in florem ſui nominis conuer/ ſus ē.Fabulæ aūt iſti huiuſcemōi ſenſū ꝓfūdiorē adhibet orpheus.Sed de hoc dicemus ī.iiii.li.æn.cū de amo re aliq̄ deſcribenda erūt. Narciſſus:Pli.de liliis hæc ait:Liliū īpoſitū ēt roſas decet medio illaꝝ ꝓuētu īcipiēs Narci/ cecullis floꝝ excelſitas maior lāguido ſemp collo & nō ſufficiente capitis oneri candore foliis foris ſtriatis ab ſus anguſtiis in latitudinē paulatī ſe laxātibus effigie calathi reſupinis ꝑ ambitū labris tenuiq; filo & ſemie ſtanti/ Liliū bus i medio crocis.Et flos non diſſimilis illi in herba ꝙ conuoluolum uocant naſcens ꝑ fruteta nullo odore Cēuol nec croceis intus candorem tantū referēs & ueluti rudimentū naturæ lilia facere condiſcentis:nil fecundius uolū una radice qngenos ſæpe emittēte bullos.Eſt & rubēs liliū qđ græci crinō uocāt alii florē eius cynorodō.Sūt & purpurea lilia aliquādo gemiō caule carnoſiore tantū radice maioriſq; bulbi ſed unius:narciſſum uocant. Huius alteꝝ genus flore cādido calice purpureo.Differētia liliis ē:& hæc ꝙ narciſis folia ī radice ſunt. Floret āt narciſſus poſt arcturi ortū ī ipſo autūno.Vnde dicit ſeracomātē narciſſū.Dixi igitur de lilio & de narciſſo.

Corycium uidiſſe ſenem:cui pauca relicti
Iugera ruris erant nec fertilis illa iuuencis
Nec pecori oportūa ſeges:nec ꝯmoda baccho
Hic rarum tamen i dumis holus albaq; circū
Lilia uerbenaſq; præmēs ueſcumq; papauer
Regū æquabat opes animis: ſeraq; reuertens
Nocte domū dapibꝰ mēſas onerabat inēptis
Primus uere roſā atq; autūno carpere poma
Et cum triſtis hyems etiā nūc frigore ſaxa
Rumperet:& glacie curſus frenaret aquarū
Ille comam mollis tum iam tondebat acāthi
Aeſtatē icrepitans ſerā: zephyroſq; morātis.

SER. Corycium uidiſſe ſenem : cilica Corycos Cory/ enim ciuitas eſt ciliciæ in qua antrum illud famoſū cos pene ab omnibus celebratum.Et hic per tranſitum tāgit hiſtoriam memoratam a Sueto.Pōpeius enim uictis pyratis cylicibus parti ibidē parti ī græcia:par ti ī Calabria agros dedit.Vnde Luca.An melius fiēt piratæ magnæ coloni.Male aūt qdā coryciū propriū eē aſſerūt cum ſit appellatiuū eius qui more corycio hortos excoluit:qđ etiā Pli.teſtimonio cōprobat. Et hic ordo ē memini ꝓprie uidiſſe coryciū ſenē : Dici/ mus āt & memini uidere.Terē.Memini uidere quo æqor ſū Pāphilo ſi ſe illam ī ſomnis. Relicti:deſerti atq; contēpti.Quis.n.agꝝ nō ſperneret nulli rei aptū nō uitibus: aut frumētis uel paſcuis. Raꝝ: holus.i. plātatile. Veſcūq; pa.Quo ueſcimur.Nā eſt aliud le thæū quo nō utimur.Nā ueſcas ſalicū frondes aliter dcū ē.Regū æq̄bat opes aīs nō ꝑtāte,qa regū more ci/ bis nō cōparatis utebaſ. Frigore ſaxa:Vnus.n.eſt ut diximus effectus caloris & frigoris. Glacie curſus frenaret aquarum:mira uarietas.Nā ſupra ait Cōcreſcunt ſubitæ currenti ī flumine cruſtæ. Aeſtatem icrepitās ſeram:Tarde uenietē:cum ille eius iā carperet fructus.

AN.M. Corycium ſenem:Cilicem intelligi uult:ut Probus inquit:hoc eſt remigem piratarum. Pompe/ ius enim:quum oppugnaret piratas:remigibus eorum promiſit agros:ſi uiciſſet eorū auxilio quoꝝ ꝓditio/ ne uictor.Tarentinoꝝ agros diuiſit.Eſt autē Coricos Mela teſte oppidū in Cilicia ſupra qđ ſpecus eſt nomine

Holus Corycius ſupra quam dici poſſit eximius. Seges:ideſt terra. Baccho: uitibus. Rarum holus: quia rarum tranſponitur.Eſt autem holus unaqueque herba qua ueſcimur.Vtque ait Varro ab holla holera dicta:ibi.n. decoquebantur. Verbenas:uideto in Pharmacentria ægloga. Veſcumque papauer:de papauere latius i Alexi ægloga:latiſſime tamẽ libro.i.Georgicorum:ibi.Et cereale papauer. Veſcum:id minutum ſignificat teſte Nonio:poteſt tamen hic etiam quo ueſcimur exponi:ueſcebantur enim papauere ut ſuperius oſtendimus.

Opes animis:Ait Seneca:in animo non in patrimonio putemus eſſe diuitias Animus eſt qui diuites facit. Carpere: carpebat. Etiã nunc:hoc eſt adhuc dicitur item etiamnum. Seram:tardius uenientem cum ipſe in hyeme roſas carperet & huiuſmodi. Zephyroſque morantis:libro tertio Georgicorum diximus zephyros in æſtatis principio flare:ibi uidelicet:At uero zephyris quum læta uocantibus æſtas.

Corycium CHRI. Corycium : Cylicem in cylicia enim eſt corycum promontorium ultra qđ ad ſtadia.xx.eſt antrum corycum in quo crocus optimus naſcitur.Id autem eſt ingens quædam concauitas in orbẽ ducta cui labrum petroſum ac ſatis altum circumadiacet:cum deſcenderis ſolum eſt ícquale & magna ex parte petroſum materia ſemper uirenti plenum.Adiacens uero ſolum croco ſatum eſt: ait Strabo. Relicti : Deſtituti ab aliis propter ſterilitatem.Fecit ergo hortum quæ eſt quarta ſpecies agriculturæ cum neque aratorius eſſet ager ad fruges quod genus in libro primo tractauit:Nec paſcuis idoneus:neque arboribus conſerendus:quæ duo in ſecundo & tertio libro tractata ſũt. Animis:Nam opes tantæ non erant quantæ regibus ſunt:ſed ita illis paruis contentus degebat ut reges ſuis magnis.Et per tranſitum oſtendit: naturam paucis minimiſque contentam eſſe:& in illis uitam beatam inueniri:modo cupiditates nimias coerceamus.Et laudat uitam pyctagoream qui ab omni animante abſtinebat.Quod & Iuuenalis proſequitur.Viue bidentis amans & cuſtos papaueris horti:Vnde epulum poſſis centum dare pyctagoreis.

Ergo apibus fœtis idem atq; examine multo
Primus abũdare:& ſpumãtia cogere preſſis
Mella fauis:illi tiliæ atq; huberrima pinus:
Quotq; in flore nouo pomis ſe fertilis arbos
Indurat:totidem autũno mutata tenebat.
Ille etiam ſeras inuerſum diſtulit ulmos
Eduramq; pirum:& ſpinos iã pruna ferẽtes.
Iãq; miniſtrantẽ platanũ potãtibus umbras.
Verũ hæc ipſe equidẽ ſpatiis excluſus iniquis
Prætereo:atq; aliis poſt cõmemorãda reliquo.
Nũc age naturas apibus:quas iuppiter ipſe
Addidit expediam:pro qua mercede canoros
Curetum ſonitus crepitantiaq; æra ſecutæ
Dictæo cæli regem pauere ſub antro.
Solæ communis natos conſortia tecta.

SER. Ergo apibus:Ne ſine cauſa hortos deſcripſiſſe uideretur. Illi tiliæ atq; uberrima pinus:illi ſcilicet uberrima.Nam per naturam & tiliæ & pius ſteriles eſſe dicuntur. Seras ulmos:Maiores qđ nimiæ difficultatis eſt. Inuerſum : in ordinem ut Triplici pubes q̃ dardana uerſus impellunt. Diſtulit:Tranſtulit nam permutauit præpoſitionem. Eduram pinum:eduram nimium duram ualidam. Et ſpinos iam pruna ferentes:Prunorum arbor ſpinus uocatur gene.maſc.Nam ſentes has ſpinas dicius. Spatiis excluſus iniquis:Anguſtis:ut Spatioq; ſubit ſergeſtus iniquo:& dicit ſe carminis breuitate conſtrictum hortos plenius nõ poſſe deſcribere. Aliis poſt commemoranda relinquo : Gargilium Martialem ſignificat.Naturas apibus quas Iuppiter ipſe. Addidit:naturas pro moribus poſuit.Aut dedit ſignificat aut reuera addidit.Neceſſe enim ẽ eas etiam ante habuiſſe aliquos mores propios.Pro qua mercede Ordo eſt:Expediam naturas apum:quæ canoros curetum ſonitus crepitantiaq; : æra ſecutæ. Dictæo cæli regẽ pauere ſub antro:Pro q̃ mercede.i.grã:uel labore. Solæ cõis na.Nã ut ẽt Donatus dicit tragicũ ẽ:& ultra carmẽ Geor.ſi accipiamus ꝓ q̃ mercede exclamationem ẽe:ut ſit ꝓ quãta hoc mercede fecerunt ut.ſ.Iouẽ alerent:quẽ Ops Saturni uxor curetibus coribantibus & idæis dactylis cuſtodiendũ dedit i mõte cretæ dictæo ne eũ Saturnus cõſumeret ut filios oẽs ſolebat.Quod iõ fingit:qa Saturnus ut dixius tem.poꝝ deus eſt: q̃ in ſe reuoluunt i æternum tũc itaq; apes æris ſonũ ſecutæ Iouẽ melle aluiſſe dicunt:ꝓ q̃ re eis poſtea pſtitit Iuppiter ut haberent liberos ſine ullo concubitu. Solæ cõis natos:Plato in libris quos περιπολιτιασ.i.de re pu.ſcripſit dicit amori reipublicæ nihil ẽe ꝓponẽdũ.Omnes ꝑterea & uxores & liberos ita nos tanq̃ cõmunes habere debere ut charitas ſit nõ libido confuſa.Quod ꝑceptum nullum dicitur præter apes ſeruare potuiſſe.

AN.M. Fœtis : ac ſi diceret enixis. Abundare:abundabat. Cogere:cogebat. Illi tiliæ.ſ.erant huberrimæ fœmina enim ſemẽ fert ac florem teſte Pli.Sed de Tilia latius libro primo Geor.ibi cæditur & tilia ante iugo leuis.Columella autem libro decimo ca.quarto ſcribit Tilias eſſe apibus nocentes Virgi.uero aliter ſenſiſſe uidetur cũ hic appoſuerit cum ipſa pinu:cuius quidẽ floribus ut cæteraꝝ pomiferaꝝ arborum ueſcãtur apes. Et paulo inferius ait:Et pinguem tiliam ſcilicet paſcunt Et Plinius li.decimoprimo ca.xiii.ſcribit: qđ ſorbet mel optimum:& minime fronde infectum:e quercus:tiliæ arundinum foliis. Seras:diutinas grandes ingentes. In uerſum:in ordinem. Diſtulit:tranſtulit. Eduram:hoc loco robuſtam & per id grãdem. Iam pruna ferentes:per id agelli optimum ingenium oſtendit:cum in eo tranſpoſiti ingentes trunci:non ſolum plantulæ optimæ prouenirent:ac creſcerent. Iniquis:anguſtis breuibus hoc eſt carminis breuitate compulſus & cætera. Atque aliis poſt commemorãda relinquo: Id autem Columella executus eſt poſtea unde ait ipſe libro decimoprimo.Hortorum quoq; te cultus Siluine docebo:atque ea:quæ quondam ſpatiis excluſus iniq̃s cũ caneret lætas ſegetes:& munera bacchi:Et te magna pales:necnõ cœleſtia mella:Vir.nobis poſt ſe mẽorãda reliq̃t.Floruit aũt Colu.ſenecæ tẽpe ipſe nanq; libro quarto capi.tertio:de uineis ſic ait:his certe tempori

bus & Nomentana regio celeberrima fama eſt illuſtris:& præcipue quam poſſidet Seneca uir excellentis in/
genii atque doctrinæ.cuius m; prædiis uinearum iugera & cætera. Pro qua mercede: quia Iuppiter eis tales
naturas addiderat. Curetum:Curetes ut Strabo docet libro decimo:dicti ſunt quaſi curatores:ii enim infan Cure/
tem Iouem curarunt:pulſantes cymbala & ſimilia:ne pariens mater Rhea:eiuſque uagitus a Saturno audire/ tes
tur:qui quidem natos filios illico deuorabat:hæc ex illo.Curetum autem ſonitus apes ſecute mella intra Io/
uis ora inferebant:quo illi gratiam referrent naturæ eis ab ipſo traditæ.Macrobius uero libro primo Satur/
nalium:de Saturno inquit huncaiunt filios ſuos ſolitum deuorare eoſque rurſus euomere:per quod ſimili/
ter ſignificatur eum tempus eſſe:a quo uicibus cuncta gignantur:abſumanturque & eodenuo renaſcantur.
Eundem a filio pulſum quid aliud eſt:q̄ tempora ſeneſcētia:ab eis quæ poſt ſunt nata depelli. Dictæo antro: Dicte
Dicte ut Strabo ſcribit libro decimo:in Creta mons eſt:ubi iouis Dictæi templum. Solæ:ex cunctis om/
nibus animalibus ſcilicet. Communis natos:nihil enim nouere niſi commune:ut etiam Plinius ſcribit. Cō
ſortia tecta:eiuſdem ſortis ſunt enim communia omnibus.Tamen ut ait Plinius.Regias imperatoribus fu/
turis in una parte aluei extruunt amplas:magnificas:ſeparatas:tuburculo eminentes.

CHRI. Platanum:Hac arbore noſtro tēpore italia caret.Aliis quod deide dixit Columella & Pli.& Palla
dius. Naturas:non mores ſed natura.Nā naturali ui hoc īſitū eſt apibus.Verū de apibus ac melle ſemel ī hu/
ius libri principio diximus. Cōis natos:In qua re nō ſolū optīæ reipu.formā q̄lis apud hoīes aliquando rep
ta eſt:& Ariſto.deſcribit:Sed qualis etiā a Platone fingit̄ deſcribit in qua filios cōes eſſe uult. Expiunt̄: exer
cēt. Iuppiter ipſe:q̄uis ad fabulā hoc iure referri pōt:tamē etiā uarietatē ſub fabula occultat.Si.n.prolē ut dixi
mus pducūt nemini dubiū ē q̄ hoc illis a natura quā Iuppiter oīum reꝝ cōditor ipoſuit īſitū ē. Addidit: īſer
uit hoc fabulæ magis q̄ ueritati.q.d.cū ſua priori natura aliter rem pficerēt Iuppiter p accepto beneficio hoc
extra ordinem illis conceſſit:qđ tamē naturæ loco ſubiuit. Curetum:de his ac coribantibus ī æneī.dicetur.

Vrbis habēt:magniſq; agitāt ſub legibꝫ æuū.
Et patriam ſolæ & certos nouere penates.
Venturæq; hyemis memores æſtate laborē
Experiuntur:& i medium quæſita reponunt.
Namq; aliæ uictu inuigilāt:& fœdere pacto
Exercentur agris.pars intra ſepta domorum
Narciſſi lachrymā:& lentū de cortice glutem
Prima fauis ponūt fundamina:deide tenacis
Suſpendunt cæras aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus.aliæ puriſſi ma mella
Stipant:& liquido diſtendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit cuſtodia ſorti.
Inq; uicem ſpeculantur aquas:& nubila cæli.
Aut onera accipiūt uenientū:aut agmine fcō
Ignauum fucos pecus a præſepibus arcent.
Feruet opus.redolētq; thymo fragrātia mella
Ac ueluti lentis cyclopes fulmina maſſis
Cum properant.alii taurinis follibus auras
Accipiunt redduntq;:alii ſtridentia tingunt
Æra lacu.gemit impoſitis incudibus ætna.
Illi inter ſeſe magna ui brachia tolunt
Innumerū.uerſantq; tenaci forcipe ferrum:
Non aliter ſi parua licet componere magnis

SER. Magnis agitant ſub legibus.i.æternis nūq̄ mutabilibus iiſdem enim legibus ſemper:utūtur nec eas ut homines ſæpe commutant. Nouere penates: Chariſſimos habent:ut hic inter flumina nota : ideſt chara. Et ī medium quæſita raponunt: Quæſita & parta in commune conſeruant. Ipſe alibi : In mediū quærebant. Vt uictu inuigilant:pro uictui. Fœde/re pacto.ſ.ut uiciſſim in aluearibus uel in agris labo/rēt. Narciſſi lachrymam:humorem Quod autem Narciſi lachrymam alluſit ad fabulam:quia ut dixi/mus de puero qui conuerſus eſt in florem. Prima fa/uis:ponunt fundamina.Græce προβολην locat du/riore cæra quæ uix ferro poteſt frangi.quā colligunt de gūmi arborum:& de raſis lapidibus.Vnde paulo poſt dicet.Sæpe etiam duris errando in coribus alas Attriuere. Tenaces cæras:Mella retinentes. Adul/tos educunt fœtus:quos educendo adultos faciunt.

Cecidit cuſtodia ſorti:Ex ſorte.Nam aduerbium eſt:quod traxit a militia.Legimus enim Partibus eq̄bat iſtius aut ſorte trahebat. Ac ueluti lentis:Com/paratio ad feſtinationem pertinens ſolam.

AN.M. Certos penates:id quidem qđ ait Plinius libro uigeſimoprimo:poeta hic aſſerit. Nam hoſti/lia uicus alluitur pado:huius inquilini pabulo circa deficiente imponunt nauibus aluearia: noctibuſque ad quinta milia paſſuū contrario amne ſubeūt egreſ/ſæ luce apes paſtæq; ad naues quottidie remeant:mu/tanteſq; locum donec pondere ipſo preſſis nauibus plena aluearia itelligant̄:euectiſq; eximuntur mella Et in Hiſpania mulis puehūt ſimili de cauſa. Nāq; aliæ uictu:quum agmen ad opera pceſſit aliæ flores aggerūt pedibus:aliæ aquam ore: guttaſq; lanugine
totius corporis:aliæ intus operantur:Plinius libro decimoprimo. Narciſſi lachrymam:colligunt etiam la/
chrymas arborum:q̄ glutinū pariūt:ut Pli.docet. Glutē:propoli intelligit:de qua ibi ſupius Collectūq; hæc
ſ.iad munera gluten. Cæras:ex oīum arborū ſatorūq; floribus cōfingunt cæras ut ſcribit Pli.Ariſto.uero
li.de aīalibus dicit eas cōſtruere fauos e floribus:Cæram ex lachryma arborū fingere:Mella ex rore aeris ſy
derū exortu potiſſimū. Educunt:nutriunt:hic.n.uetus ſenſus eſt Poetæ:nā apes gallinarū modo incubāt: ut
latius infra dicemus. Stipāt:cōponūt:denſāt. Liqdo : mūdo:puro. Diſtēdunt:implēt. Nectare:melle hoc
loco.Sed qđ pprie dicitur uideto ægloga.v. Sorti:aduerbiū ē hoc loco.Nomīa enim per diuerſos caſus loco Sorti
aduerbioꝝ ponūt̄.Per noīatiuū:ut fors pro forte:recēs p recenter.Per genetiuū:militiæ p ī militia.Per dtūm
ut ueſpi ruri:ſorti Priſcianus li.xv.Sorti.p ſortem. Cuſtodia: more.n.caſtrorū iterdiu ſtationem ad portas

ſeruant. Aquas:id ait:quoniam prædiuinant uentos imbreſq3:& tunc ſe continent tectis:ut ait Plinius. Ac/
Fucus cipiunt:quæ enim flores comportant ab aliis exonerantur. Fucos:Sunt fuci ſine aculeo maiores apibus:no
uiſſimæq3 a feſſis & iam emeritis inchoati:primos in opera experiūt:tardātes ſine clemētia puniūt neq3 i ope
tantū ſed in fœtu coadiuuant eas:multum ad calorem conferente turba Quū mella cœpint matureſcere abi
gunt eos.Multæ ſingulos aggreſſæ trucidant.Nec id genus niſi uere conſpicitur:fucus ademptis alis in alueū
reiectus:ipſæ cæteris adimit.Nigri ſunt fuſci & lata aluo fures maximi inter apes:ita appellati:quia furtim de
uorent mella.Pli:auctor libro.xi. Ignauum pecus:animal imune ſine doctrina:inutile:non aptum induſtriæ:
Præſe/ nam induſtrios gnauos dicimus. Præſepibus alueäribus:præſepia enim non tantum quibus iumenta: cæte
pia cy/ raq3 animalia pabulantu. [illegible]d omnia loca clauſa & tuta:dicta præſepia:auctor eſt Marcellus. Feruet: frequē/
clopes tatur. Cyclopes:Brontes:Steropes:& Pyragmon:Cyclopes inſignes fuere:hos artificioſos fuiſſe cōſtat:quos
Stero/ Vlcano ignis deo attributos:ſub eo iouis conficere fulmina uolunt:de quibus latius Maro ipſe libro.viii. me
pes minit.Brontesque ſteropeſque & Nudus membra Pyragmon.Brontes autem tonitrus dici poteſt:nam brō
Pyra te tonitrum ſignificat.Steropes uero fulgur interpretari ualet:Aſtrape enim coruſcatio dicitur:pyragmon di
gmō citur quaſi Ignita incus.Pyr namque ignis eſt:Acmon incus.Videto etiam de Cyclopibus libro primo Geor
Folles gicorum circa finem. Follibus:inſtrumenta ſunt folles ex corio:quibus excitando igni utuntur fabri ferra/
rii. Redduntque:quum enim folles eleuantur aerem concipiunt:quum uero premuntur emittunt eūdem.

Aetna:de hoc monte uideto libro primo Georgicorum circa finem.Diodorus ſcribit libro ſexto:q3 aſſerūt
nonnulli meatus eſſe ſubterraneos ab Aetna ad Aeolias inſulas.Sub aeoliis autem Cyclopes eſſe Vulcani mi
For/ niſtros Poetæ fabulantur. In numerum:in ordinem & rationem. Forcipe:Forceps dicitur:q3 fornum ideſt
ceps candens capiat ferrum:fornum enim calidum ſignificat.Inde fornus & fornax Marcellus ſcribit.

CHRI. Magnis:uel epithetū æternū ē legū ſūt.n.magnæ qa ex illarū obſeruatione Vita beata puenit. Vel
magnis:qa i magna auctoritate & obſeruatiões illas habēt neq3 unq̄ imutāt. Pria ſū.de qbus iā dictū ē. Edu
cūt:nā cū paterna aluearia nouā ſobolē cape nō poſſint:educiť tāq̄ i coloniā. Cecidit:caſu euenit.i.forte quaſi
hominum conſilia imitentur. Ac ueluti lentis cyclopes:Mirum ingenium quod humiles apium naturas &
tranſlationibus & comparationibus tam mirifice extollat.De cyclopibus autem dicetur in tertio æneidos.

Cecropias innatus apes amor urget habendi
Munere quanq3 ſuo:grandæuis oppida curæ
Et munire fauos:& dædala fingere tecta.
At feſſæ multa referunt ſe nocte minores
Crura thymo plenæ:paſcūť & arbuta paſſim
Et glaucas ſalices caſiāq3 crocūq3 rubentem:
Et pinguem tiliam & ferrugineos hyacīthos.
Omnibus una quies operū labor oibus unus
Mane ruunt portis:nuſq̄ mora. rurſus eaſdē
Veſper ubi e paſtu tandem decedere campis
Admonuit:tū tecta petunt:tū corpora curant
Fit ſonitus muſſantq3 oras & limina circum.
Poſt ubi iam thalamis ſe compoſuere: ſiletur
In noctem:feſſoſq3 ſopor ſuus occupat artus
Nec uero a ſtabulis pluuia impēdēte recedūt
Longius:aut credūt cælo aduētantibus euris

SER. Cecropias:Athenienſes a rege Cecrope At
ticæ regionis:ubi optima mella naſcunť. Innatus:i
ſitus. Vrget:pmit. Grādeuis oppida curæ:Sicut ſe
nes muros tueť nec i bella prorūpunt. Dædala te.
ingenioſa:ut Dædala circe. Crocūq3 rubētē:Salu.in
hiſtoriis ait in qua crocū gigniť:genere neutro ſecū/
dū artē uſus ē.hic poetice maſculino referēs ſe ad pue
rū: q in hūc florē diciť eſſe conuerſus. Ferrugineos
hyacinthos:Ferruginei.i.nigri coloris. Tūc corpora
curāt.i.ſe reficiūt:ut Feſſiq3 equos & corpora curant
Sane curare corpus ſi de hominibus dicimus & cibō
& lauacro intelligimus : aut alterutro.Si de apibus
tantum cibo accipimus. Sopor ſuus: ipſis aptus:ha
ud:credunt cælo ſcilicet ſuos uolatus.

AN.M. Cecropias apes:Cecrops ædificādæ urbis
athenarum initium dedit:ut Strabo docet li.ix.licet
non omnes id aſſerunt. Euthronius autem ſcripſit:
Apes apes Erichthonii temporibus i monte Hymeto pri/
ubi in/ mum natas:ut inquit Columella libro.x.capi.ſecun/
uentæ do Et Plinius libro decimoprimo ſcribit in Hyme/
to atticæ monte mel optimum eſſe uti in Hybla ſi/
ciliæ. Dædala:ingenioſa.Dædalos enim ingenioſus
dicitur: dædalo orno uario. Fingere : componere.

Opera Minores:iuniores.Nā adoleſcentiores ad opera exeūt ſeniores itus operanť:aliæ.n.ſtruūt aliæ ſuggerūt:aliæ
apum cibū comparant ex eo quod allatū eſt.Neq3 enim ſeparatim ueſcuntur:ne inæqualitas operis aut cibi fiat & tē
poris.Plinius libro decimoprimo. Crura thymo plenæ:Quæ flores comportant:prioribus pedibus fœmina
onerant:propter id natura ſcabra pedes priores roſtro totæq3 honuſtæ remeant ſarcia pādatæ:Plinius. Glau
Glau/ cas ſalices : glaucus color uiridis cæruleus dicitur:ut Gellius oſtēdit libro.ii.ca.uigeſimoſexto. Tiliā:de hac
cus co latius paulo ſuperius & etiā libro ſecundo Georgicorū. Hyacinthos:de hyacintho uideto ægloga tertia. Fer
lor fer rugineos:Ferrugineū colorem ferri ſimilem eſſe uolunt.Verū tamē ferrugieus color cæruleus ē Marcellus
rugi/ auctor ē hūc locū afferens. Mane ruunt:Noctu qui eſin matutinū:donec una excitet oēs gemino aut tripli
neus ci bombo:ut bucinno aliquo.Tunc uniuerſæ peruolant:ſi dies mitis futurus eſt Pli. Veſper : uideto libro.i.
color Geor. Fit ſonitus:Quum inueſperaſcit:in alueos ſtrepunt minus ac minus:donec una circūuolet:eodē quo
excitauit bombo:ceu quietem capere imperans:& hoc caſtrorum more:tunc repente omnes conticeſcūt Pli.

CHRI. Cecropias innatus apes: Athenienſes propter nobilitatem mellis himetii.nam in himeto mon/
te attico optia producuntur mella propter thymi copiam.Nobilitatur etiam iſte mons ſpecie quadam her/
bæ in qua uis amatoria ineſſe putatur.Ergo illa brachiis alligatam gerunt mulieres quo a uiris ardētius appe

cantur. Præterea regem:Duo genera inſectorum ſunt quæ uitam ciuilem haud multum diſſimilem uitæ humanæ degunt.Formicæ atq; apes.Sed formicæ ſtatum popularem adamant:& tanq̃ ſubmagiſtratibus ui uentes in communi degunt & reipublicæ formam obſeruãt:Apes autem ueluti monarchiam ſecutæ regem habent:illumq; humano pene ingenio obſeruant. Grãdæuis:imitantur mores ciuitatum:i qbus ſenes mu ros cuſtodiunt iuniores in prælium aduerſus hoſtes prodeunt. Ferrugineos hyacinthos:Nam in illis ita ru ber color ut ad ferrugineũ tendat. Veſper:magna illarum uis ut uniuerſum diem in opere conterant : quie/ tem non niſi noctu accipiant. Siletur in noctem:Nam uno ſuo bombo ueluti tuba alue are circuit quo uelu ti ſigno dato omnes ſtatim ſilent & quietem capiunt. Nec uero a ſtabulis:Oſtenderat illarum tollerantiam i laboribus.Nunc uero deſcribit cautellam in periculis uitandis.In qbus non tamen omnino ab opere ceſſant.

Sed circum tutæ ſub mœnibus urbis aquant̃
Excurſuſq; breues temptant:& ſæpe lapillos
Vt cymbæ inſtabiles fluctu iactante ſaburrã
Tollunt:his ſeſe per inania nubila librant.
Illũ adeo placuiſſe apibus mirabere morem
Q̃ nec cõcubitu idulgent:nec corpa ſegnes
In uenerẽ ſoluunt.haud fœtus nixibus edunt.
Verum ipſæ e foliis natos & ſuauibus herbis
Ore legunt.ipſæ regem paruoſq; quirites
Sufficiunt.aulaſq; & cærea regna refigunt.
Sæpe etiam duris errando in cotibus alas
Attriuere:ultroq; animam ſub faſce dedere.
Tantus amor florũ & generãdi gloria mellis.
Ergo ipſas q̃uis anguſti terminus æui
Excipiat.neq; eni plus ſeptima ducit̃ æſtas.
At genus imortale manet.multoſq; p annos
Stat fortuna domus: & aui numerant̃ auorũ.
Præterea regem non ſic ægyptus & igens
Lydia nec populi pthorũ aut medꝰ hydaſpes
Obſeruant:rege icolumi mens oibus una eſt.
Amiſſo rupere fidem:conſtructaq; mella
Diripuere ipſæ & crates ſoluere fauorum.
Ille operum cuſtos:illum admirantur:& oẽs
Circunſtãt fremitu denſo: ſtipãtq; frequẽtes.
Et ſæpe attolunt humeris.& corpora bello
Obiectant:pulchrãq; petũt p uulnera mortẽ.

SER. Sub mœnibus urbis aquant̃ : aquã hauri/ unt ex uicino. Inſtabiles:fluctuãtes. Cõcubitu idul gẽt:Pro cõcubitui datiuus ẽ.Nã indulgeo illi dicius.
Nec corpora ſegnes In uenerẽ ſoluũt.i.in libidinẽ nõ reſoluũt.Perſi.ille i uenerẽ putris ẽ. Nixibus:ptubus Vnde & enixa dicius. Regna re.i.figũt. Sub fa.ſub onere ut Iniuſto ſub faſce uiã.d.c. Tantus amor flo. Supra de equis Tãtus amor laudũ tantæ eſt uictoria curæ. At genus immortale manet:ſcilicet p ſucceſ/ ſionẽ. Domus:Familia:ut Da propriã tymbreæ do mũ. Nec populi par.aut me.hy.Fluuius mediæ.De his ãt gẽtibus Salu.dicit Adeo illis igenita ẽ ſanctitas regii nois quas gẽtes tamẽ apes dicit amore circa re/ gẽ ſuperare Virgi.Regẽ obſeruãt. Venerãt̃:alias ob ſeruare ẽ callide aduertere.Terẽ.Obſerues filiũ quid agat:quid cum illo conſilii captet. Conſtructaq; mel la Diripuere ipſæ:Quæ ẽt ipſe aimã colligẽdo melli ipẽdere cõſueuerũt:ut Vltroq; aimã ſub faſce dede/ rũt. Stipantq; frequẽtes:Quas quodã ſatellitio am/ biunt. Attollũt humeris:ætate ſcilicet ſeſſum. Pul chram petunt per uulnera mortẽ:Glorioſam mor/ tem quippe quæ pro rege ſuſcipitur. Traxit aũt hoc de celtiberorum more:qui ut in Saluſtio Legimus ſe regibus deuouent:& poſt eos uitam refutant.
AN.M. Vrbis.i.Apiarii. Lapillos:tollunt Geru/ læ ſecundos flatus captãt.Si cooriatur procella appre henſis pediſculo lapillis ſe librant:quidam in hume ros imponi tradunt:iuxta uero terram uolant.Plini.
Cymbæ:nauiculæ. Saburram arenam:grauem ter ram & onus:quo naues ſtabiles fiunt. Vnde Plini.li. xvi.ca.lvi.ſcribit.cxx.modios lentis pro Saburra fuiſ ſe naui:qua Obeliſcus in Vaticano circo ſtatutus ex Aegypto Caii principis iuſſu adductus eſt:de Abiete autem huius nauis diximus li.ii.Georgi.circa princi pium:ubi ẽ ſcriptũ capi.lv.,p ca.lvi. Nixibus:ptubus conatibus. Ipſe natos:apes gallinarum modo incu/ bant.Id quod excluſum eſt primum:uermiculus uidetur:candidus iacens tranſuerſus adhærenſq;:ita ut pa/ ſcere uideatur.Rex ſtatim mellei coloris:ut electo flore ex omni copia factus:neq; uermiculus:ſed ſtatim pen niger. Quirites:ac ſi diceret:ciues & nobiles:apud Regem:eſt enim ab urbibus ſumpta metaphora. Suffici unt:ſuggerunt:ſubminiſtrant. Aulaſq; & cærea regna refigunt:Non pro figunt exponatur : ſed iterum fi/ gunt:ait enim Plinius li.xi.capi.x.Ruentes cæras fulciunt pilarum inſtar interius a ſolo fornicatis:ut ſit aditus ad ſarciendum. Attriuere:colligendo inde rorem. Faſce:onere. Septima æſtas:Ariſtoteles.li.v.de hiſt.ani/ malium ſcribit:uitam apium annos ſex.non nullas etiam ſeptem poſſe complere. Regem non ſic ægyptus: Aegyptii & ciuilem & mitem uitam degunt:nam Rege conſtituto multitudinem trifariam diuiſerunt:& alios qdẽ milites alios agricolas alios ſacerdotes uocauerũt:& alios ſacrorũ curatores alios eorum q̃ ad homi nẽ pertinent:alios q̃ ad bellum:alios quæ ad pacem & terram:& artes ſpectant.Ex quibus regi prouẽtus aſſe runtur.Sacerdotes philoſophiam & aſtronomiam exercebant:& cum regibus diuerſabantur.Strabo libro xvii. Lydia:Ea cum Phrygia & Caria & Myſia iungitur:quapropter earum regionum loca difficulter diſtin gui poſſunt:cum inter ſeſe coeant:Lydia autem & Mæonia eadem eſt.Sardis urbs quidem magna Lydorũ: caput fuit.Strabo libro.xiii. Parthorum:de Parthis uideto in Tityro. Medus:Media teſte Plinio libro ſex/ to ab ortu Parthiæ iungit̃:tu uero latius uideto libro.ii.Geor. Hydaſpes:is fluuius ẽ ampliſſimus:& ad naui gandi uſum aptiſſimus i India:ut ſcribunt Dionyſius & Strabo libro.xv.& Ptolomæus libro.vii.Poeta tamẽ Medum appellat:& id propter eius amplitudinem. Obſeruant:cuſtodiũt:hinc ait Rege icolumi mẽs omni

Sabur ra

Lydia

Media

Hidaſ pes

bus una eſt.Et ſuperius ait Et circa regem denſæ miſcentur &c.Plinius item libro decimoprimo:iquit Mira
apum circa regé obedientia:quũ procedit totũ agmen circa eũ conglobatur:cingit protegit: cerni non patitur.
Aſconius uero li.ii.uerrinaꝝ expõit obſeruant hoc loco ꝓ uenerant:ſed conuenit etiam cuſtodiunt ut patuit
Crates:unde dicãtur Crates uideto li.i.Geor.nam hic conuenit. Attollunt humeris: feſſum regem humeris
ſubleuant ualidius fatigatum ex toto portant:ſe quæq; ꝓximã illi cupit eſſe:& i officio conſpici gaudet.Plini.
Pulchram mortem:ut illud:Pulchrumq; mori ſuccurrit i armis.Plinius autem ſcribit: ꝙ Aculeum apibus
natura dedit:uentri inſertũ:ad unũ ictum:hoc infixo:quidam eas ſtatim emori putant:aliqui non niſi in tãtũ
adacto ut inteſtinum ſæpe aſſequatur:ſed fucos poſtea eſſe nec mella facere:uelut caſtratis uiribus.

CHRI. Quod nec concubitu:In datiuo caſu eſt.ut curruq; uolans dat lora ſecundo.Sequitur opinionem
eorum qui negant illas ex concubitu concipere. Aquantur:militare elegit uerbum ut maneat in tranſlatiõe.
Genus immortale manet:Hoc cõmune eſt cum cæteris animãtibus.Nam q̃uis ſingula ipſa & particularia q̃
in una quaq; ſpecie indiuidua uocant immortalia non ſint:tamen ſucceſſione natorum & reliquorum deſcé
dentium ſpecies immortalis relinquitur:Nam q̃uis nullus ex iis qui in ſuperioribus ſæculis fuerunt:nunc ui
uant:tamen quia aliis alii aſſiduo ſuccedunt:humana ſpecies immortalis eſt. Aegyptus & lydia:meminit eo
rum populorum apud quos ea tempeſtate reges pene pro diis colebantur.Nec diſputabo nunc id qđ omnes
pene philoſophi ualidiſſimis argumentationibus probant ex omnibus ciuitatum ſtatibus monarchiam cæ
teris præſtare.Quod ſi approbauerimus optime regi apes concedemus. Amiſſo rupere fidem. Omnis
enim turba diſſoluitur & in diſcordias cadit pereunte principe.

His quidã ſignis atq; hæc exempla ſecuti.
Eſſe apibus parté diuinæ mentis & hauſtus
Aethereos dixere.deũ nanq; ire per omnes
Terraſq; tractuſq; maris cælũque profundũ
Hinc pecudes: arméta:uiros. genus oẽ feraꝝ
Quẽque ſibi tenuis naſcentẽ arceſſere uitas
Scilicet huc reddi deinde:ac reſoluta referri
Omnia:nec morti eſſe locũ.ſed uiua uolare
Syderis in numeꝝ:atque alto ſuccedere cælo
Si q̃do ſedem anguſtam.ſeruataq; mella
Theſauris relies.prius hauſtus ſparſus aquaꝝ
Ore foue.fumoſq; manu prætende ſequaces

SER. His quidam ſignis atq; hæc exempla ſecu
ti:Eſſe partem diuinæ mentis:Sane locum hunc ple
nius eſt executus in ſexto:qué hoc loco breuiter colli
git:ut probet etiam apes partem habere diuinitatis.
Namq; omnia animalia ex quattuor elementis & di
uino ſpiritu conſtare manifeſtum eſt Trahunt enim
a terra carnem:ab aqua humorem:ab aere anhelitũ:
ab igne feruorem:a diuio ſpiritu ingenium qđ quia
eſt in apibus ſicut etiam in hominibus: namq; me
tuunt:cupiuntq; dolentque gaudentque. Quæ pro
bantur ex his quæ faciunt dimicant enim colligunt
flores prouident pluuias.Fateamur neceſſe eſt etiam
apes partem habere diuinitatis.Vt autem hoc exem
plis:ideſt rebus ſimilibus comprobaret. Lucreti.ſe
cutus eſt qui dicit ea quæ per ſe probare non poſſu
mus:a ſimilibus comprobanda.Ventumq; docet eé
corporalem:non ꝙ eum tenere uel cernere poſſimus
ſed qđ eius ſimilis aquæ effectus é: q̃ corporalem eé
manifeſtum eſt. Hauſtus æthereos:diuinos ſpiritus. Deum namq; ire per omnes Terras tractuſq; maris:
Ipſe in ſexto Cælum ac terras campoſque liquentes Spiritus intus alit Lucanus Iuppiter eſt qđcunque uides:
quodcũque moueris. Hinc:ideſt ex deo & diuino enim ſpiritu ſummunt omnia cum naſci cœperint uitam
Cæterum corpus ex quattuor elementis eſt ut diximus ſupra. Scilicet huc reddi:ſine dubio etiam cuncta diſ
ſolui incipiunt:& redire rurſus in originem ſuam neceſſe eſt:nec eſſe locum morti.i.ꝑditiõi.Nil enim eſt q̃ pe
rire funditus poſſit cum ſit τοπον.i.oẽ id qđ redeunt uniuerſa reſoluta.Res aũt hæc quæ mors uocatur non
eſt mors:quippe quæ nihil perire facit:ſed reſolutio:Vnde mors a pleriſq; interitus dicta eſt quaſi iteruenies
& mixtarum rerũ cõnexionem reſoluens.Lucre.Nã continuo hoc mors eſt illius quod fuit ante connexio.Si
quando ſedem auguſtam:ideſt aluearia.Et proprie auguſtum eſt tectum augurio conſecratum.Abuſiue Au
guſtum nobile quaſi maieſtatis plenum. Theſauris.i.repoſitionibus:ac ſi diceret apothecis.Hauſtus ſparſus
aquarum pro ſpargens participium eſt pro participio. Ore foue:ipſos hauſtus ſcilicet & dicit ſpargédo aquã
immitabere pluuiam. Fumos prætende ſequaces:Fumum etiam profer ſcilicet ut cũ his rebus territæ illæ
diſceſſerit:impune poſſis mella colligere.Alii legũt:Ore faue. Vt ſit tacet etiã ipſe in qnto: Ore fauete omnes.
Horatius Fauete linguis. Sequaces fumos:Quippe apum perſecutores:ut Mellæque ſequacibus undis.

AN.M. Hauſtus æthereos:diuinos ſpiritus. Deum namque ire per omnes:Deus ut etiam Fabius iquit
libro ſeptimo ſpiritus eſt omnibus partibus immixtus.At Tul.libro primo Tuſcula.ait:Certe & deum ipſũ:
& diuinum animum:corpore liberatum:cogitatione complecti non poſſumus.Lactantius uero libro primo
ſic Deus eſt mens quædam ſoluta libera & ſegregata ab omni concretione mortali:omnia ſentiens:& omnia
mouens.Videto etiam Plura ægloga tertia ibi:Ab ioue principium muſæ iouis omnia plena. Cælumque
profundum:ideſt aera:quod latius declaratum eſt ægloga quarta:ubi eſt hoc idem carmen. Hinc pecudes:
Deus qui prima cauſa:& eſt:& uocatur (ut Macrobius ait libro primo de ſom.) unus omnium: quæq; ſunt
quæq; eſſe uidentur:princeps & origo eſt. Hinc pecudes:ordo eſt Dixere hinc:ideſt a deo pecudes armenta:
uiros & cætera arceſſere ſibi tẽues uitas. Tenues uitas:ideſt ſpiritus & animas.Hippocrates enim Macrobio
teſte libro.primo de ſom.dixit animam ſpiritũ eſſe tenuem:per corpus omne diſperſum.Epicurus uero ſpe
cie ex igne & aere & ſpiritu mixtam. Scilicet huc reddi deinde:Animæ de cælo in terras meare: & de terris i
cælum remeare credũtur:ut etiam Macrobius inqt: Et Manilius libro quarto.An dubiũ é habitare deũ ſub

pectore noſtro.In cælumque redire animas:cæloque uenire. Nec morti eſſe locum:Sunt qui diſceſſum ani
mi a corpore putent eſſe mortem:uniumque illud erat inſitum p ſcis illis:quos caſtos appellant Ennius eſſe
in morte ſenſum.Neque exceſſu uitæ ſic deleri hominem:ut funditus interiret. Ipſam enim mortem quan/
dam quaſi migrationem commutationemque uitæ credebant.Quæ in claris uiris & fœminis:dux i cælum
ſoleret eſſe.In cæteris humi retineretur:& permaneret tamen.Ex hac opinione Romulus in cælo cum diis
agit æuum:& Hercules:& huiuſmodi:Cicero auctor libro primo Tuſculanarum. Syderis in numerum:in or Sydus
dinem & rationem:uel inter ſydera:Dicitur autem ſydus auctore Macrobio id qd in aliquod ſignum ſtella
rum plurium compoſitione formatur:ut aries:taurus:perſeus uel corona. Anguſta: Seruius legit Auguſtã
per u.in antiquis uero Anguſtam legi per n ſcilicet:utrunq; tamen conuenit tũc enim anguſta eſt. quũ melle
repleta fuerit.Vnde ut Columella ſcribit li.x.ſemipleni faui differendi ſũt ſed etiam liquore completi:& ſup/
poſitis ceris tanq̃ operculis obliti demetantur:qd etiam li.xii.ca.ii.latius repetit.De Auguſto autem loco:ui
de ro Feſtũ. Relines:eximes rades:nam duobus ferramentis in eximendo melle opus eſt : altero enim faui
ſuccidantur:altero eraduntur:de quorum figura legito Colu.li.x.ca.xv. Theſauris:repoſitoriis.Theſaurizo theſau
enim ſignificat colloco:repono. Prius hauſtus:Ordo eſt:Prius ore foue.i.cõtine hauſtus aquarũ. Sparſus:pro rizo
ſpargens in alueos ſcilicet atq; apes:ſic enim fugiẽt pluuiam putantes:fugient & fumis ſequentibus.
CHRI. Eſſe apibus partem diuinæ mentis:Ex philoſophia locus grauiſſimus eſt de quo explicatius ſcri/
bemus in.vi.æneidos li. Si quãdo ſedẽ auguſtam:Nobilem.Nã & i ſuperioribus & aulã & regiã aluearia no/
minauit. Relies : Eſt lino linis leui & liui & lini:Quod ſignificat obturare:quemadmodum cum picatur ali Relini
q illiniri dicitur:Hinc relinire aperire:qd ita picatum fuerat. Prætende.Profer. Sequaces:uel inſecutores re
ut Mareq; ſequacibus undis.Vel ſequaces q uæhementer & continuata ſerie ſiue interruptione ſequuntur.

Bis grauidos cogũt fœtus.duo tẽpora meſſis
Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum
Pleias:& oceãi ſpretos pede reppulit amnes
Aut eadem ſydus fugiens ubi piſcis aquoſi
Triſtior hybernas cælo deſcendit in undas:
Illis ira modum ſupra eſt.læſæq; uenenum
Morſibus inſpirant:& ſpicula cæca relinquũt
Affixa in uenis:animaſq; in uulnere ponunt.
Si duram metues hyemẽ parceſque futuro.
Contuſoſq; animos & res miſerabere fractas
Aut ſuffire thymo:cæraſq; recidere inanes

SER. Bis grauidos cogunt fœtus : ideſt gemina
eſt fœcũditas mellis. Duo tempora meſſis: Fructus
Iuuene.Veram depræhendere meſſem Si libet. Tay Tay/
gete ſimul os:Taygete una eſt de pleiadibus ſeptem. gete
ut autem etiam ſupra diximus.Bis mel præcipit col
ligendum orientibus pleiadibus:ideſt uerno tempo
re:& eum occidunt autumnali:ſcilicet tempore Oce
ano ſpreto pede repulit amnes.Homeri eſt [illegible]
[illegible] Amnes autem bene ait quia in morem
fluminis fluenta reditura prorumpunt.Aut eadem
ſydus:auſtralem piſcem ſignificat qui aquarii undã
ore ſuſcepit.Vnde & aquoſi addidit tunc enim piſcis
hic oritur quo tempore pleiades occidũt.Nam ideo
ait fugiens. Triſtior:Vel propter occaſum uel pro/
ter propinquitatem iam hyemis aſperitatem. Illis
ira modum ſupra eſt:Excedunt in iraſcendo modũ
nam cum ſuo naſcuntur interitu. Spicula cæca:Breuia quæ latere poſſunt. Animaſq; i uulnere ponũt: Nõ
in ſuo ſed a ſe illato.Et amphibologicos dictum eſt:ut alibi.Cum turni iniuria matrem admonuit quã infere
bat:ſcilicet non quã patiebatur.Item Salu.iniuria ualidiorum:ſcilicet quam inferebant ualidiores. Res miſe
rabere fractas:ideſt afflictas. Suffire thymo:Suffumicare:ut exinde inimica illis animalia fugant. Cæraſque
recidere inanes:Sine melle.Et ſane hoc dicit ſi nihil habuerĩt i aluearibus:uel te tollẽte:uel ex edentibus pra/
uis animalibus apibus minutatĩ ipſam cæram miniſtra.Steliones uero & cætera thymi fumo ab eis repelle.
AN.M. Bis grauidos cogunt fœtus:bis inquit cogunt:ſtipant:conficiunt mella apes bis etiam eximuntur
De hoc autem latius ſupra uideto:ibi ſcilicet Mella premes. Meſſis:ideſt uindemiæ & mellationis. Tayge/
te pleias:ideſt ex Pleione & Atlante genita:eſt enim una ſeptem Pleiadum:de quibus late libro primo Geor/
gicorum:ibi:Pleiadaſque hyadas:exoriuntur autem Vergiliæ nonis Maiis mane:ut ſcribit Columella libro.
decimoſecundo capi.ſecundo.Et Pli.libro decimoprimo capi.xiiii.ſcribit : primam uindemiam mellis fere
libro menſe includi.Columella etiam li. decimoſecundo ubi dixit:Tertio cal.iunias uentoſa tempeſtas : ait
his diebus oportere caſtrare aluos:ſi ſunt pleni atq; operculati faui: aliter differenda mellatio. Honeſtum:
pulchrum. Pede reppulit:quum enim oriuntur pleiades:uidẽtur e mari exire cum aliter ſit. Aut eadem:
ordo eſt.Aut ubi eadem Taygete:fugiens ſydus aquoſi piſcis & cætera Vergiliæ autem incipiunt occidere ſo
lis exortu:decimotertio &:decimoſecundo cal.Nouembris:ut ſcribit Columella libro decimoſecundo. Sy
dus aquoſi:piſcis De piſce qui Notius dicitur intelligit:is enim inter hyemalem & antarcticum circulum me
ridianã regiõe collocatus:ſpectare ad exortum uidetur inter capricornum & aquarium:ore excipiẽs aquam:quæ
fünditur ab aquario exoritur autem cum piſcibus:auctor eſt Hyginius. Varro uero libro tertio ſic ait.
Eximendorum fauorum primum putant eſſe tempus Virgiliarum exortum:ſecundum æſtate exacta ante/
quam totus exoritur Arcturus:tertium poſt Vergiliarum occaſum & cætera. Spiculo relinquunt: hoc latius
dictum eſt iamiam ibi:ſcilicet Pulchramque petunt per uulnera mortem. Si duram metues hyemem : Eſt
in eximendis fauis neceſſaria diſpenſatio:quoniam inopia cibi deſperant:moriunturque:aut effugiunt.Con/
tra inopia ignauiam affert:qui ſunt diligentiores ex uerna uindemia duodecimam partem apibus relinquũt:
altera autem mellatione decimam partem Thaſio Dionyſio relinqui placet:ſi pleni fuerint aluei:ſi minus p
rata portione:aut inanes omnino nõ attingi.In mellatiõe uero quæ fine uindemiæ & uergiliarum occaſu idi

bus nouem l ris fere icluditurːreliqui ex ea duas partes apibus ratio perſuadetː& ſemper eas partes fauorum quæ habeant Erythacenːquã alii Sandaracamːalii Cerinthum uocantːhic erit apum dum operantur cibus, qui ſæpe inuenitur in fauorum inanitati us repoſitusː& ipſe amari ſaporisːſed plenus humoris cibusːgignitur autem rore uerno & arborum ſucco gummi modoːhæc omnia Plinius libro decimoprimo. In Varrone autem libro tertio Rythacenːlegitur. Aut ſuffire thymoːColumella libro decimo admonet uſq; in autumni æquinoctium decimo quoq; die aluos aperiendas eſſe & fumigandasːqđ cum ſit moleſtum examinibus ſaluberrimum tamen eſſe conuenit. Sultitas deinde æſtuantis apes refrigerare oportet conſperſis uacuis partibus aluorum & recentiſſimi rigoris aqua infuſaːPræterea ut tineæ ſi apparuerint euerrantur : papilioneſq; enumerentːq plerunq; inter aluos morantes apibus exitio ſunt nam & cæras erodũtː& ſtercore ſuo uermes progenerant quos aluorum tineas appellamus. Ergo uergiliarum occaſu primo ſtatim conuenietaperire aluos & depurgare quicquid immundi eſt diligentiuſq; curare quoniam per tempora hyemis nõ expedit mouere aut tepefacere uaſa hæc ex Colu. Varro ẽt li.iii.ſic ait Verno tpe & æſtiuo fere ter ĩ menſe mellarius iſpicere debet fumigãs leniter & a ſpuriciis purgare aluum & uermiculos eiicere. Cæraſq; recidere inanesːq̃ ꝑ uel exponendum ẽ : ꝑ aut ꝑcedẽs: Hyginius ſcripſit ariſtomachũ exiſtimaſſe ſuccurẽdũ laborantibus hoc mõ. Primũ ut oẽs uitioſi faui tollantː& cibus ex integro recens ponatur deĩde ut fumigentːColu. li.x. Vbi ẽt dicit uacuas cærarũ ptes computreſcere & uitiis paulatim ſerpentibus corrupto melle ipſas quoq; interire.

CHRI. Bis grauidos fœtus: bis in anno prolem producunt & bis mella colliguntur. Dixit autem meſſis ut eſſet tranſlatio a perceptione frugum nam meſſes colliguntur fruges.

Q uis dubitetːnã ſæpe fauos ignotus adedit
Stellio lucifugis congeſta cubilia blaptis:
Immuniſq; ſedens aliena ad pabula fucus:
Aut aſper crabro imparibus ſe miſcuit armis
Aut dirum tineæ genus: aut inuiſa mineruæ
Laxos in foribus ſuſpendit aranea caſſes.
Q uo magis exhauſtæ fuerítːhoc acrius oẽs
Incumbunt generis lapſi ſarcire ruinas.
Cõplebũtq; foros: & floribus horrea texent.
Si uero (quoniã caſus apibus quoq; noſtros
Vita tulit) triſti lãguebunt corpora morbo:
Q uod iã nõ dubiis poteris cognoſcere ſignis
Cõtinuo eſt ægris alius colorːhorrida uultũ
Deformat macies: tum corpora luce carentũ
Exportant tectisː& triſtia funera ducunt.
Aut illæ pedibus cõnexæ ad limina pendent
Aut intus clauſis cũctantur ĩ ædibus omnes:
Ignauæq; fame & contracto frigore pigræ.
Tũ ſonus audiť grauior. tractimq; ſuſurrant.
Frigidus ut quõdã ſyluis ĩmurmurat auſter.
Vt mare ſollicitũ ſtridet refluentibus undis:
Aeſtuat ut clauſis rapidus fornacibus ignis:

SER. Ignotus ſtelioːIgnobilis uel ex iprouiſo ueniens. AdeditːCõſũpſit. Lucifugis bla. Per noctẽ uagãtibus. Immunibus: A labore. ſ. uetri tãtũ idulgẽs. Imparibus ar. Ineqli cõſilio. Nã apes laborãtːiſte conſumit. Alibi: Et q̃rere conſcius arma. i. conſiliũ. Inuiſa mi. f. ſ. a. c. Araneã. Mineruæ ideo dicitːquod ab ea in hoc aĩal puella Lyda cõmutata ẽ. cũ deã laniſicio prouocaſſet iferior. Sane Vir. qdẽ cõfũdit. Tamẽ ſciendũ maiores aĩal ipm maſcu. gene. appellaſſe hic araneus Retia uero q̃ faciũt fœminino genere. Caſus api. q. no. Vi. tu. Vitæ lõgitudo morboꝝ creatrixːſicut i bucoli. O lycida uiui ꝑuenimus. Cõtinuo ẽ. æ. a. c. i. pallidusːqa dixit ſupra Ardẽtes auro & paribus lita corpora guttis. Triſtia. f. d. cũ exeqaliſ. põpaː& ducere ꝑprie funeꝝ ẽ. Perſi. Nerio iã tertia ducitur uxor. Aut ille. p. c. a. l. p. Hic multi dictas apes eẽ uolũtː q̃ ſe pedibus iuicẽ tenẽt. licet crebior ſit illa opinio q̃ ſine pedibus prio eẽ dicũťːut Trũca pedũ prio. Tractiːſine itermiſſiõe: iugiter. Frigidus ut. q. Vt. m. ſollicitũ ſtridet tres conparationes ſingulis impletæ uerſiculis de Home. tranſlatæ ſuntːquas ille binis uerſibus poſuit.

AN. M. Ignotusːunde. n. uenerit nõ apparet. Vel potius ignotus qa ĩ aluis latetː& ſic mellario ignotus

Stellio ẽ ergo ignotus. i. latens. Stellio: lacertæ genus a colore dictus ẽ. n. corpe picto lucentibus guttis in modũ ſtellaꝝ teſte ẽt Oui. ait. n. li. v. met. Latebraſq; petit aptũq; colori nomẽ hẽt uariis ſtellatus corpa guttis. Stellioːapes plurimoꝝ aĩaliũ iniuriis obnoxiæ: ĩpugnãt eas naturæ eiuſdẽ degeneres ueſpæ atq; crabrõesːpopulãť hirũdines & q̃dã aliæ aues ĩſidiantur aquatibus ranæːpapilio ẽt cæras depaſciť & reliquit excremẽta qbus teredines : gignunť. Naſcũť & ĩ ipſo ligno teredines q̃ cæras ꝑcipue appetunt. Filis etiã araneus q̃cũq; inceſſerit alaꝝ maxĩe lãugines obtexit. Pli. li. xi. Lucifugis blaptis: Blaptas ĩ aluearis gnigni aptũ

Blaptæ ẽq & ipe ꝑnatæ ſũt inqt Ariſtoteles li. v. de aĩalibus Dicunť ãt ab lapto q̃ ẽ noceo: nec ſolũ ĩ aluearis gignũť ſed etiã extraːunde Hora. ſat. in. li. ii. ait cui ſtragula ueſtis Blaptaꝝ ac tineaꝝ epulæ putreſcat ĩ arcaːEt Pli. li. xx. ca. liiii. de Cunilagine herba ſic ait. Mãpulo quoq; eius adiecto oẽs ẽt a tota domo blaptas cõuenire ad eã tradũt Idẽ quoq; li. xi. ca. xxvii. ait q̃ tenebraꝝ alũnæ blaptæ uitã luceq; fugiũtːi balneis maxĩe hũido uapoř ꝑgnatæ.

Immunisːexpers ſine labore & officio. Impibus armisːCrabrões maiori aculeo utunť. Vtq; Pli. li. xi. ictus eorum haud temere ſine febri ẽ. Auctores ſunt ternouenis pũctis interfici hominẽ. Tineæːpaulo ſupius dictũ ẽ. Araneaːinuiſa mineruæːaragnæ. n. optima laniſicii ſtudio Mineruæ nõ cedẽs cũ ea certauit poſita tela. Irata ĩde illius telã dilacerauit eiuſdẽq; ſi ontẽ terquequaterq; radio percuſſitːſuſpẽdit ſe dolore mota puella. Pallas uero eã tũc miſerata leuauit & in uermẽ Araneũ uertit hunc ſtamen remittitː& exercet antiquas telas hæc autem latius libro ſexto metamorphoſeon Ouidius habetː Araneæ uero telas obeſſe apibus iam dictũ ẽ Caſſesːretia telas. Exanſtæːad illud potiſſimum rettulit. Ceraſq; recidere inanesːnam ſi cæræ fuerint rec

ſæ acrius incūbent ut reſarciantᷣ. Retulit item ad apiū perniciem dicens quo magis fuerint exhauſtæ & conſū
ptæ ab ꝓdictis magis conabunᷣ ſarcire generis ruinas. Foros: cellas. Horrea: fauos. Eſt ægris: alius color
minus ualentiū igni ſi ſunt piloſæ & horridæ ut puluerulentæ: niſi opificii eas urget tempus: tunc enim pro
pter laborem aſperantur & marceſcunt: Varro libro tertio. Tractim: continue. Quondam: quandoque.
CHRI. Ignotus: cum indignatione dictū. q. d. ꝙ animal inertiſſimum deuoret apes quibus nihil ſit ſoler/
tius. Blactis: & hoc īſecti genus eſt. Fucus: de quo diximus: nā cū ipſe non mellificet aliena conſumit id eſt
mel ab apibus partū. Crabro: nā cū grandior ape ſit ualidiorē habet aculeū quo apes cōficiat. Solēt āt crabro
nes apiū tergoribus inſidere: atque dū miſſellæ hoſtem fugere nituntur illum fere coguntur. ille interim ſuc
cum omnem ab eis hauriunt: & ſe paſcentes illas conficiunt. Armis: uiribus. Aranea: araneus inſecti genus
eſt qui ex interioribus ſuis quibus pro filo utitur rætia texit: in quibus herentes apes inuadit: irretitaſque ne
cat: atque depeſcitur. Araneorum genera plura ſunt. In foribus: ut ingredientes irretirentur. Foros: loca pro
prie in nauibus uacua relicta per quæ ſerantur ii qui naui miniſtrant. Sed hic per ſimilitudinem foros dixit.

Hic iam galbaneos ſuadebo incēdere odores
Melláq; arundineis inferre canalibus ultro
Hortanté & feſſas ad pabula nota uocantem.
Proderit & tūſum gallæ admiſcere ſaporem:
Arentéſq; roſas: aut igni pinguia multo
Defruta. uel pſythiæ paſſos de uite racemos:
Cecropiúq; thymū: & graue olentia cētaurea
Eſt etiam flos in pratis: cui nomen amello
Fecere agricolæ: facilis quærentibus herba.
Nāq; uno ingenté tollit de ceſpite ſyluam
Aureus ipſe: ſed in foliis quæ plurima circum
Funduntur: uiolæ ſublucet purpura nigræ.
Sæpe deum nexis ornatæ torquibus aræ.
Aſper in ore ſapor. tonſis in uallibus illum
Paſtores & curua legunt ꝓpe flumina mellæ.
Huius odorato radices incoque baccho.
Pabulaq; in foribus plenis appone caniſtris.
Sed ſi quem proles ſubito defecerit omnis:
Nec genus unde nouæ ſtirpis reuocetᷣ hēbit:

SER. Hic iā galbaneos. ſ. i. odores. i. cū iam hic ꝓ
ceſſerit morbus galbanus incēdēda eſt: non ut ſupra
thymus mel etiā in aluearia medicatū tamē ē inferē/
dū nō ut ſupra ceræ inanes. Tūſū. g. ſ. multi pilas cy
pariſſi accipiunt. Eſt ēt flos ī pra. c. n. a. plene hāc her
bā: ut ēt ſupra arbores felicis mali exeqᷣ: nā dicit ubi
creetur qualis ſit: quid poſſit. Aureus. i. flos. ſ. Vio/
læ. ſ. p. n. mire ait ſublucet ut oſtendat purpurei colo/
ris folia quodā nitore eſſe perfuſa. Tonſis in. u. nō ſil
uoſis. Vnde eſt cōtra īonſi mōtes. Prope flu. m. mel
la fluuius galliæ ē iuxta quē herba hæc plurima naſci
tur: unde & a mella dicitur: ſicut populi habitātes iu/ Mella
xta lemannū lacum alemanni dicunᷣ: unde Luca. De Amel
ſeruere cauo tentoria fixa lemanno. Sed ſi quem: la
miro uſus eſt ordine. Nam primo ait quemadmo/ alemā
dum animalia apibus inimica pellenda ſint deinde: ni
quibus medicaminibus morbo poſſint carere. Nunc
dicit penitus amiſſæ qua poſſint ratione reparari.
AN. M. Hinc: tūc. Galbaneos odores: galbanus Galba
odore comitialibus ſubuenit: & in ſtomachi defectu nus
Pli. li. xxiiii. latius tamē circa finē li. iii. geor. uideto Co
lu. uero libro. x. ſic ait: nec nō ēt ille morbus maxime
ē cōſpicuus: ꝗ horridas cōtractaſq; carpit: quū frequē
ter aliæ mortuarū corpora domiciliis ſuis efferūt aliæ
intra tecta: ut publico luctu mœſto ſilentio torpēt id
cū accidit arundineis īfuſi canalibus offerunᷣ cibi ma
xime decocti mellis & cū galla uel arida roſa detriti:
galbanum etiā: ut eius odore medicēᷣ incēdi cōuēit: paſſoq; & defruto ue: ere feſſas ſubſtinere. Optime tamē
facit Amelli radix: cuius eſt frutex luteus purpureus flos: ea cū uetere amineo uino decocta exprimiᷣ & ita li/
quatus eius ſuccus daᷣ: hæc ille. Defruta: defrutū dicitur ſi muſtū ex duabus partibus ad tertiā partem redi Defru
gatur deferuere faciendo ad mediā uero partem decoctū Sapa uocatur uti Marcellus ſcribit. Plinius li. xiiii. tum
oppoſitū ſcribit ſapā namq; appellat muſto uſq; ad tertiā partē menſuræ decocto defructū uero ad dimidiā Sapa
partē libro etiā. xxiii. inquit. Vino cognata res Sapa eſt muſto decocto: donec tertia pars ſuperſit: ex albo hoc
melius. Gallæ ſaporē tunſum. i. tunſæ gallæ: gallarū autem ſapor ſtipticus eſt ualde Galeno teſte. Vniuerſali
ter q̄dē adminiſtrādæ ſūt ad ſtipticādū retinēdū & deſiccādū & ſatis īfrigidāt fortificāt mēbra fluxa omneſq;
ægritudines prohibēt: quæ fiunt ex humorū diſſolutiōe corūq; ēt fluxus prohibeᷣ. Pſythia paſtos: De iis la/
te dicto li. ii. geor. Cecropiū thymū: atticū: eſt. n. optimū ī hymeto mōte: eſt āt ſpēs pro genere. Cētaurea: Cētau
herba hæc maior & minor eſt: ambæ tamē calidæ & ſiccæ cōplexionis ī ſecūdo gradu. Maior totū uētrē pur rea
gat minoris elixatura bibita colerā & humores pingues deponit: auctor Diaſcorides: Plini. ēt multa li. xxv.
Amello: paulo ante de eius flore & frutice diximus. Violæ ſublucet purpura nigræ: purpuræ florē illū tin
ctū is expetitū ueſtibus in mediis habent faucibus: liquoris hic minimi ē in candida uena. Vnde ꝓtioſus il/
libitur nigrantis roſæ colore ſublucēs Plini. libro nono capi. xxxv. Tonſis: falce meſſis: uel non ſyluoſis ī
de contra intōſi montes dicunᷣ. Fumina mellæ: Pomponius mellam ſcribit fluuiū eſſe in Thracia & ī Ae/ Mella
gaeum egredi. Alibi etiā ait in Pamphilia eſt melas nauigabilis fluuius eſt item alter in Sicilia eſt & pluribus in
locis. Ouidius dixit in metamo. Mygdoniuſque Melas. Mellam uero galliæ fluuium dicunt. Sed ſi quem Mel/
proles: docebit iam reparandarum apium modum. Peracti autem ſolſtitii uſque ad ortum caniculæ tempore las
tempore progenerari apes poſſe iuuenco perempto Democritus & Mago: nec minus Virgili. prodiderunt
Mago quidem uentribus etiam bubulis idem fieri affirmat. Columella libro decimo.
CHRI. Galbaneos: Galbanum teſte Diaſcoride lachryma ē herbæ ſimilis ferulæ quæ ī Nicomedia & in Galba
Syria naſcitur. Multi metoponon uocant: utile colorē thuris habet grana: ut faba arabice kenech diciᷣ. Veꝝ num

propter proprietatem quam habet aduerſus uenena bezard dicunt quod nomen commune ē omnibus me dicinis cōtra uenenū Pli.uero ait:Dat & galbanū Siria in codē Amano mōte:quod maxime laudant cartila ginoſum:purũ ad ſimilitudinem hammoniaci minimeq; lignoſum.Sic quoq; adulteratur faba aut ſagape no ſincerum ſi uratur fugat nidore ſerpentes. Defruta:quod defrutum qui duæ paſſuum diximus in li.ii.

Tēpus & arcadii memorāda inuenta magiſtri
Pandere:quoq; mō cæſis iam ſæpe iuuencis
Inſincerus apes tulerit cruor:altius omnem
Expediam prima repetens ab origine famā.
Nam qua pellæi gens fortunata canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine nilum:
Et circū pictis uehitur ſua rura phaſelis:
Quaq; pharetratæ uicinia perſidis urget:
Et uiridem ægyptum nigra fœcundat harēa:
Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora:
Vſq; coloratis amnis deuexus ab indis:
Omnis in hac certam regio iacit arte ſalutem.
Exiguus primū atq; ipſos contractus in uſus
Eligitur locus hunc anguſtiq; imbrice tecti
Parietibuſq; premūt arctis:& q̄ttuor addunt
Quattuor a uentis obliqua luce feneſtras:
Tum uitulus bima curuans iam cornua frōte
Quærit̄:huic geminæ nares & ſpiritus oris
Multa reluctāti obſtruit̄:plagiſq; perempto
Tunſa per integram ſoluūtur uiſcera pellem.
Sic poſitū in clauſo linquunt:& ramea coſtis
Subiiciunt fragmenta:thymū caſiaſq; recētes
Hoc gerit̄ zephyris primū ipellētibꝫ undas
Ante nouis rubeant q̄ prata coloribus:ante
Garrula q̄ tignis nidum ſuſpendat hirundo.
Interea teneris tepefactus in oſſibus humor
Aeſtuat:& uiſenda modis animalia miris
Trūca pedū primo:mox & ſtridentia pennis
Miſcentur:tenueq; magis magis aera carpūt:
Donec ut æſtiuis effuſus nubibus imber
Erupere:uelut neruo pulſante ſagittæ
Prima leues ineunt ſi quādo prælia parthi.

SER. Arcadii ma.Ariſtei. Cæſis iu.occiſis uerbe
Cædi ribus:Bono autē ſermone uſus eſt.Nam cædi interdū
occidi:interdum uerberari ſignificat. Inſincerus.c.
uitiatus:coruptus:nā iō uerberant̄: ut ex putrefacto
cruore uermes creent̄:unde apes ſint. Altius.o.E.p.
r.a.o.f.Contra i æneid. Sed ſumma ſequar faſtigia re
rū.Sane ſciēdū Pli.dicere de bobus apes:d eqs crabro
nes:de mulis fucoꝝ:de aſinis ueſpas procreari. Nā.q.
p.c.Canopus ciuitas ē iuxta Alexādriā quā Alexāder
Cano a ſe dictā cōdidit iſtar chalamydis ſuæ q fuit de ciuita
pus te Macedoniæ:q̄ pelia nōiat̄:Canopus āt dicta ē quaſi
Canobus a Canobo Menelai gubernatore illic ſepul
to. Pictis.p.Breuibus nauiculis:qbus utunt̄ cum ſta
gnauerit Nilus. Nigra.h.h.nouū.n.ſup limū trahit:
q efficit fœcūditatē: unde & Nilus dictus ē q̄ſi νεον ει
λνν trahens.i.nouū limū.Nā antea nilus latine melo
dicebat̄. In hac.c.i.ſ.ponit apū reparādaꝝ ſalutē.Ci
ce.Iacta ſunt fundamēta defenſionis meæ.Ipſos cōtra
ctus ad uſus eligit̄ ad ſuſtinēdū tātū & coartādū bo
ibrex uis cadauer. Anguſtiq;.i.t.Licet & hic ibrex lectū ſit
melius tamē ſecūdū Plau. hæc ibrex dicimus nāque
ait Fregiſti ibrices meas dū te dignā ſectaris ſimiam.
Obliqua.l.f.q̄ ex obliquo lumen ifundūt:ut i horre
is cernimus. Multa.r.pro multū nomen pro aduer
bio. Ramea.f.de ramis fracta.i.ramoꝝ fragmina.di
Ramale cimus autē hic ramus & hoc ramale Perſi.Vt ramale
uetus. Caſiaſq;.r.ſtati carptas. Teneris.t.i.o.h. Vt
pote bimi ituli:i quo plurimū feruētis ē ſanguinis.
Modis.u.a.m.& quod ex cadauere naſcūtur anima
lia:& q apes ex uermibus procreantur. Trunca pe.
p.i pri. ideſt ſine pedibus.Primo & bene addidit pri
mo. Nam poſtea tam pennas q̄ pedes accipiunt. Pen
nis Miſcent̄:inter ſe pennarum leuitate conueniunt.
Ariſteus AN.M. Arcadii magiſtri:Ariſtei is.n.i Arcadia la
te regnauit:primuſq; & apiū & mellis uſum homini
bus tradidit:ut latius in principio huius uoluminis
Canopus patuit:& i pricipio primi. Pelæi canopi:Canopus cē
tū ac.xx.ſtadiis diſtat ab Alexādria pedeſtri itinere ua
dētibus dicta de noie Canobii:q Menelai claſſem gu
bernabat & ibi mortuus ē:i ea uero erat Serapidis tē
plū:& cultu & religiōe excellēs:e ſeptē ꝑterea Nili oſti
is ꝓcipue canopico oſtio utebātur ægyptii tāq̄ empo
rio occluſis Alexādriæ portubꝫ.Stra.id ſcribit li.xvii.
Eſt āt Canopus i quadā nili iſula teſte Solino quā ur
Pella bē auit ab Alexādro Pelleo ædificatā.i.macedonico Pella.n.urbs Macedoniæ ē teſte Mella quā maxime illu
ſtrē alūni effecerūt Philippus græciæ domitor.Alexāder ēt Aſiæ. Fortunata:id dixit pp agri fertilitatē:ut ait
Pteb.Mela ēt ſcribit ægyptū mire fertilitatis eſſe & hominū aliorūq; animaliū p ſœcundā generatricē.Dixit
Canopicum itē fortunatā Canopi gētē pp ipſū nilū:i quo ſita ē urbs:& canopicū oſtiū quo ægyptii tāq̄ emporio utebant̄.
Phaſelus Stagnātē nilū: uideto li.iii.geor. Phaſelis naui.Nonius āt ait q phaſelus proprie ē nauigiū cāpanū. Strabo li.
xvii.ſcribit q a ſeptē nili oſtiis ptes q̄dā obruptæ & i totā inſulā diuiſæ multos riuulos iſulaſq; fecerūt: ut to
ta inſula ex nauigabilis foſſis i foſas diuiſis:quæ tāta facilitate nauigantis:ut nōnullæ teſtaceas ſcaphas habe
ant.Illa āt iſula delta nōiat̄ quā mare duoq; nili fluent efficiūt.Delta uero dicit̄ pp figuræ ſimilitudinē:habet
Perſia quoniā triangulū. Pharetratæ:perſidis:poſt Carmaniā Perſia eſt:Carmania autē ab idi oſtio ultima. Venātur
periæ pila & ſagittas ab eqs mittētes & funda utētes Stra.li.xv. Viridē ægy. pp ſata & uineta & gramina o
mni ſœcūditatē:hic ait nigra harena.i.nigro limo:& li.ii.geor.diximus optimā eē nigrā terrā. Coloratis idis:
idest nigris.Nilus āt originē:ut iuba Rex potuit exqrere i mōte iferioris Mauritaniæ non pcul oceāo hēt au
ctor Pli.li.v.c.x. Deuexus:declinatus:pronus demiſſus. Imbrice:ibrices tegulæ dicūt̄ q ibres capiant. Ze
phyrus.n.flare icipiūt.vii.idus ſeb.prio.ſ.die Veris uti latius li.i.geor. Hirūdo:de hac Ouidius in fine libri ſe

cundi Faſto, ait Fallimur an ueris ꝓnuntia uenit hirundo:& Philoſophus libro primo ethi.ait ꝙ uer nec una facit hirundo nec unus dies. Columella uero libro duodecimo capi.ſecundo ſic ait: Decimo calē.martii leo deſinit occidere:uenti ſeptētrionales qui uocantur Ornithiæ per dies.xxx.eſſe ſolent:tū & hirūndo aduenit. CHRI. Arcadii:optimū principiū i quo ſūmā captat attētionē. Dicit.n.ſe dictuꝝ nō fabulas:nec ꝓcepta uulgaria:ſed memoranda:nec īdocti hōis:ſed magiſtri & arcadii:ut ſit hus a natione.Nā arcades ꝓualuerūt i omni pecore colendo. Arcadii.ſ.Ariſtæi:qui ut meminit Iuſtinus i arcadia regnauit:primuſq; lactis coa/gulandi auctor fuit:meliſq; reperit:& ut ait Pli.Primus mel uino miſcuit:mulſūq; inuenit. Diodo.āt ait Ari/ſtæū primū baccho cōtra Saturnū ꝓfecturo tāq̄ deo ſacrificaſſe. Altius oēm:demōſtrauerat ſe ꝓcepta narra/turū.Nūc ſic narratuꝝ pollicet̄:ut altius exponat.q.d.ita a principio repetā:ut res facile itelligi poſſit. Canopi: pellæi:nō a Pellæo rege cōditi:ſed canopi ægyptiaci ī qua ægypto rex pellæus.i. Alexāder ſibi regnū cōſtituit ædificata Alexādria rex cognominatur a Pella urbe Macedoniæ ſuæ patriæ.Vnde & Iuue.Vnus pelleo iuue/ni uix ſufficit orbis. Canopum autem urbs ægypti quaſi canobum a canobo auriga Menelai illic ſepulto.

Q uis deus hanc muſæ:qs nobis extudit artē
Vnde noua igreſſus hominū expiēcia cœpit:
Paſtor ariſtæus fugiens penecia tempe
Amiſſis ut fama apibus morboq; fameq;
Triſtis ad extremi factū caput aſtitit amnis
Multa querens:atq; hac affatus uoce parētē.
Mater cyrene mater:quæ gurgitis huius
Ima tenes:quid me præclara ſtirpe deorum
Si modo quē phibes pater ē thymbreus apollo:
Inuiſum fatis genuiſti:aut quo tibi noſtri
Pulſus amor:quid me cælū ſperare iubebas:
En etiā hunc ipſum uitæ mortalis honorem
Q uē mihi uix frugū & pecudū cuſtodia ſo/
Oia tētanti excuderat:te matre relinquo(lers
Q uin age & ipſa manu fœlices erue ſyluas:
Fer ſtabulis inimicū ignē:atq; iterfice meſſes.
Vre ſata.& ualidam i uites molire bipēnem:
Tanta meæ ſi te cœperūt tædia laudis.
At mater ſonitū thalamo ſub fluminis alti

Viridem: propter abundantiam & copiam frugū. SER. Extudit:Studioſe repperit. Ingreſſus: ex/ordia:nā ē actūs pluralis. Noua:e nullo docēte ars p uſū reperta. Paſtor.a.Ariſtæus filius fuit Apollinis: & Cyrenes filiæ Penei fluminis Theſſaliæ q cū Euri dicē nymphā uxorē Orphei uitiare uoluiſſet & illa fugiens a ſerpēte fuiſſet occiſa:nymphaꝝ iracūdia cū ctis animalibus pditis funditus & cūctis apibus:ma/tris ipſorauit auxiliū. Tēpe:ſūt i Theſſalia loca ame niſſima. Extremi.a.ſūmi: unde naſcit̄: & ſic dicius Proh ſupme pater. Mater.c.m.iuidioſū ē noīe parē tes uocare:unde ē paulopoſt.Et te crudelē noīe dicit. Sic in.xii.i deſperatione ait.Ruitq; īplorans noīe tur nū. Gurgitis.h.ideſt Penei fluminis. Quid me.i.ſ. g.natus ex diis iuiſus ē fatis:ſic i primo æneī.Nos tua progenies cæli quibus annuis arcē. itē Quis te nate dea p tāta picula caſus Inſeqtur. Vitæ mo.h.bene ho norē ait:qa arare bene:aīalia paſcere : apes ēt hr̄e ho/nor erat.Nā igenti honore fuit ruſticitas:alibi. Non ullus aratro:Dignus honos. Cuſtodia ſo.diligēs & pita iduſtria. Te.m.r.ac ſi diceret Sub ea perdo uſū laboris ſub q̄ augere debuerā. Felices.ſ.fertiles. Fer: īfer. Interfice.m.ſecundū pythagorā q animā habe/re dicit cūcta creſcentia:unde & alibi Aret ager uitio moriēs.Tāta.m.ſi.te.c.t.l.Tediū ē angor mētis & ani mi nō corpis ualitudo. At ma.ſ.Cur nō etiā uocē au diuit.ſ.qa in ima fluminis pte erat lāificiis occupata.

aristæus

Tēpe

Tediū

ANM. Extudit:iuenit. Ariſteus:latiſſime de hoc circa pricipiū primi li.geor. Ingreſſus:initia. Peneia tē.uide to li.ii.geor. Extremi:ſūmi. Amnis:penei q fluuius ē i Theſſalia ī Pido mōte ortū habēs. Thym/breus apol.Thymbra campus erat antiquo ilio ꝓximus & Thymbreus q p eum fluit i Scamādꝛꝫ emittēs ad Apollinis thymbrei tēplū qnquagīta ſtadiis diſtabat:ſcribit Stra.li.xiii. Solers:dr̄ ſolers i oī re prudēs:ut ſcri bit Feſt. Oia tētāti:de iis late diximus li.primo georgi.ibi Et cultor nemoꝝ &c. Excuderat:parauerat.

Solers

CHRI. Quis de.Captat attētionē oſtēdēs magnitudinem rei cū ſine muſaꝝ fauore exprimi non poſſit. Thymbræus: thymbra:ut ait Diaſco.herba ē q̄ naſcit̄ locis ſaxoſis & aſpis folia habet ſimilia thymo: Sed molliora & maiora & ſtiptica & uiridia:hēt ſpicā plenā floribus:quoꝝ color tēdit ad citrinitatē & uiriditatē eadē herba dr̄ ſaturea a ſatyris : qui luxurioſi ſalaceſq; ſunt quoniā eos q illa utunt̄ i Venerē pronos reddat: hinc dicit̄ Apollo thymbræus.Eſt āt oro pathetica & ab aio pturbato proficiſcēs:unde hēt principiū uix ab iurgio abſtinēs:& q̄relis refertū. Quid me.c.ſ.i.nā iiuria ſūma ē:ut cui cælū ꝓmittatur:is idē humanū hono rē uel nō poſſit & eū quidē honorē quē ipſe ſūma cū iduſtria & labore arādo paſcēdoq; ſibi acqſierit. Eſt et locus pter ſpē:unde ſūmū citat̄ pathos.ꝙ q iubēte mr̄e cælū ſparet is ab hūano honore deciderit:ꝙ eo ēt ſæuius accidit qa deceptus eē uī a mr̄e:i q̄ ſi ſpē oēm repoſuerat iure rephēdi nō poterat:& ita deceptus: ut cū maiora ꝓmittat ea q̄ ſuo ſudor̄ pepeat eripiāt̄. Oia.t.i quo & corpis extremus labor:& ut aiūt ſūma idu ſtria apparet. Te.m.ex duobus uerbis duplex reſultat argumētatio. Te.ſ.dea:ex quo oſtēdit qd poſſit mr̄: & hinc dolet ꝙ officiū maternū deſerat. Quin.a.cōceſſio ē color rethoricus:quod fit cū id cōcedimus quod tamen nullo pacto uellemus quo tpe ſp aliquid addimus:quo a faciēdo deterreamus:ut I ſequere italiā uentis pete regna p undas.Nā deterret ipſū ab agēdo:qd cōcedit propoſito metu tēpeſtatis:Sic hic ꝓpoſita calami/tati filiū quā nō ē ueriſimile ut mr̄ ullo pacto euenire cupiat. Eruit.ſ.e taius īpceps ex pturbatiōe ferebat̄ ita & ea q̄ aimū exprimit oro pcipitet̄: neceſſe eſt hic abrupta & occiſa & magna ex pte ſine copulis fluctuat.

thym bra

Senſit:eam circum mileſia uellera nymphæ

SER. Mileſia:pcioſa Ci.Nā qda mileſiis lanæ pu blicæ abſtulit. Hyali.ſ.f.c.Hyali pro hyalino colore

Carpebant hyali ſaturo fucata colore.
Drymoq; xanthoq; ligæaq; phyllodoceque
Cæſariem effuſæ nitidā per candida colla
Neſæe ſpioque thaliaque cymodoceque.
Cydippeq; & flaua lycorias:altera uirgo:
Altera tum primos lucinæ expta labores.
Clioque & beroe ſoror:oceanitides ambæ:
Ambæ auro pictis incinctæ pellibus ambæ:
Atque ephyre atq; opis & aſia deiopea
Et tandem poſitis uelox arethuſa ſagittis.
Inter quas curam clymene narrabat inanem
Vulcani:martiſq; dolos:& dulcia furta.
Atq; chao denſos diuū numerabat amores.
Carmine quo captæ dū fuſis mollia penſa
Deuoluunt:iterū maternas impulit aures
Luctus ariſtæi.uitreiſq; ſedilibus omnes
Obſtupuere:ſed ante alias arethuſa ſorores
Proſpiciens ſūma flauum caput extulit unda.
Et procul:o gemitu nō fruſtra exterrita tanto
Cyrene ſoror.ipſe tibi tua maxima cura
Triſtis ariſtæus penei genitoris ad undam
Stat lachrymās:& te crudelem nomine dicit.
Huic pcuſſa noua mentem formidine mater:
Duc age:duc ad nos:fas illi limina diuum
Tangere ait.ſimul alta iubet diſcedere late
Flumina:qua iuuenis greſſus īferret:at illum
Curuata in montis faciē circunſtetit unda:
Accepitq; ſinu uaſto.miſitq; ſub amnem.
Iāq; domū mirās genitricis:& hūida regna
Speluncīſq; lacus clauſos:lucoſq; ſonantes:
Ibat & ingenti motu ſtupefactus aquarum
Omnia ſub magna labentia flumina terra

Vitreo:uiridis nymphis apto. Saturo aūt largo abū danti:aut certe tarētino ab oppido Saturcio:iuxta Ta rentū.n.ſunt baphia:in quibus tigitur lana. Drimo que xan.hæ ſunt:ut multi uolūt:de quibus ait Iuno Sunt mihi bis ſeptem p̄ſtanti corpore nymphæ.Sed magis poetice cōfi:cta noīa accipiamus.Sane mira ua/ rietate hic uſus eſt:nam ne continuatio nominū poſ/ ſet creare faſtidiū in aliis habitū in aliis commemo/ rat uirginitatem ī aliis pulchritudinē. Auro.a.p.i.p. ambæ.i.nebridas habētes:ſed hic uenatricū eſt habi/ tus quem iō nymphis dat:qa multas ex eis legimus: ex uenatricibus factas:ut Et tādem uelox poſitis are/ thuſa ſagittis.Notāda āt eſt figura honeſtiſſima facta ex repetitione ſermonis:ut Oceanides ambæ.Ambæ au.pi.icin.pel.am. Curā:inanē.Diffinitio ē amoris.

Vulcani martiſq; : ſecundū Donatū hic eſt diſtin/ guendum:& ſic inferendum:ut dolos ad uulcanum furta dulcia.i.adulterium referamus ad matrem.Si/ mus enim q̄ ſole indicante Mars cū Venere p artem uulcani eſt religatus cathenis. Atq; chao:& a Chao narrabatur crebros amores deoꝝ. Sūma.f.c.e.u.mi re per tranſitum ueritatem tetigit. Namq; arethuſæ fons dulcia aquæ fluenta iter medios ſeruat fluctus.

Cyrene ſo.propter ſimilitudinem poteſtatis ait ſo/ ror.Nā Cyrenæ theſſaliæ: Aretuſa uero dea ē elydis.

Tua.m.c.quē tu plurimum diligis. Penei.g.aut tui genitoris : aut honoris eſt: ut Tybri pater. Noua.f. magna:ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Fas illi limina diuū Tāgere:utroq;.n.parēte deo natus erat.

Speluncīſq;.la.clau.lucoſq; ſo.mirās p oīa ſubaudie mus.Lacus aūt dicit fontium & fluuioꝝ receptacula hæc āt non ſunt p poeticā licentiā dicta: ſed ægyptiis tracta ſunt ſacris.Nam certis diebus nilides pueri de ſacris pentibus nati:& ſacerdotibus nymphis daban tur:q cū adoleuiſſent rediti narrabant lucos eſſe ſub terris:& imēſam aquā oīa cōtinētē. Ex q̄ cūcta,pcreā tur:unde & illud ſecundū Thaleta.Oceanuumq;.p.r.

AN.M. Mileſia uellera:de iis uideto li.iii. georgi.

Carpebāt:diuellebāt nebāt:unde ait inferius.Dū fu
Hyales ſis mollia penſa deuoluunt. Hyali: ideſt uitri cuius color cum aqua cōuenit:hyalos uitrum dicitur: hya linos uitreus hyalurgos uitriarius: hyalurgion offici na uitriaria. Fucata:depicta tincta colorata: phycos enim color dicitur. Drymoq;:figura eſt hoc uerſu Polyſyndeton ideſt multipliciter coniunctum:huic con traria eſt Dialyton uel aſyndeton ideſt ſine coniunctionibus. Neſæe ſpioq; thaliaq; cymodoceq;:hoc mō le gendum eſt carmen. Euſtathius enim exponit Spio a Spæon ideſt ſpecubus dictam propter maris cauer nas:& q̄ græca ſcriptura ē Speio cū ei diphthongo:quæ in i longā uertitur:eſt idem carmen in fine libri qui ti æneī.legitur ēt niſeæ. Cymodoce:ea dicta eſt q̄ undas maris cum uētorum ſpiritu quieſcere faciat. Luci næ labores:ideſt partus de Lucina latius libro tertio geor. Oceanitides ambæ:ideſt oceani filiæ:nec legendū eſt ocēaides:q̄ oceanus antepenultimam & penultimā corripit:uariabitur autem ſingulariter oceanitis ocea nitidis. Ambæ:epanalepſis eſt ideſt repetitio:quæ qdem multum uenuſtatis habet & grauitatis. Pellibus: nebridibus.ſ.ideſt damarum & hinulorum.Nebros enim hinnilus dicitur. Poſitis ſagitis:fuerat enim uir/ go uenatrix Dianæ comes:de q̄ late Ouidi.li.v.met. Velox:retulit id ad fugā ipſius fugit.n.alpheū. Curam uulcani inanem:fruſtra enim curioſus erat in Venerē.illa nāq; cū marte ſæpiſſime cōcurrebat. Pōt ēt intelligi inanē curā amorē ipſum. Martis dolos:id ē quos mars a uulcano tecepit æreis.n.cathenis ratibus & laque/ is ab illo cum Venere eodem lecto circūdatus fuit diis cunctis inde aſpiciētibus: ut li.iiii.met.Ouidi.edocet.
Chaos Atq; chao:ideſt a mūdi initio & elementorum ſegregatione:nā ut Feſtus ait Chaos appellauit. Heſi.confuſā quondam ab initio unitatem hiantem patentemq; in profundū. Vitreis:uitreo colore:qui aquæ ſimilis eſt.

CHRI. Mileſia:Miletum urbem Neleus condidit Stra.teſte nobilitata olim eſt pulchritudine lanæ io/ niæ caput eſt prope quam Meander flu.in mare decurrit. Columel.ait oues generis eximii calabras apulaſq; & mileſias noſtri exiſtimabant. Hyali:optimum nomē nymphæ fluuiatilis:υαλοσ.n.uitrum eſt. Drimo: a robore:xanto a flauo colore.Lygea a ſono:philodoce ab amico hoſpitio:cydippe decus eqſtre:lycorias dul/

cedo montis. Poſſetq; & in reliqs ĩterp̃tatio dari:ſed nõ eſt neceſſe: Mira ãt narratio harum nympharum pp mirã diſtinctionẽ ac uarietatẽ q̃ mihi cã eſt. Mõ.n.diſtinguit epithetis mõ cõiuncti ĩ enarrat:alias a forma:alias ab ætate:alias a uita & moribus:alias ab ambitu & laudat:ut tot nomina quæ ſine faſtidio proferri poſſe non uidebantur ſumma cum audientur uoluptate receſcat. Fas illi:quia ex oleo natus ſit. Simul alta: ex phanthaſia poetica ea fingit quæ rem faciũt uériſimilem.

Spectabat diuerſa locis.phaſimq; lycumq;.
Et caput unde altus primũ ſe erupit enipheus.
Vnde pater thyberius:& unde aniena flueta.
Saxoſumq; ſonans hypanis myſuſq; caicus
Et gemina auratus taurinos cornua uultu
Eridanus.quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum uiolẽtior influit amnis.
Poſtq̃ eſt in thalami pendentia pumice tecta
Peruentum:& nati fletus cognouit inanes
Cyrene:manibus liquidos dant ordine fontes
Germanæ.tonſiſq; ferunt mantilia uillis.
Pars epulis onerant mẽſas.& plena reponunt
Pocula.panchæis adoleſcunt ignibus aræ

SER. Phaſim:fluuius Colchidis. Lycũ:flu.Aſiæ. Enipheus: Theſſaliæ flu. Pater ty.Tyberis & Anio italiæ ſunt fluuii. Saxoſũ.ſ.& ſaxoſum legẽdũ ẽ nõ ſaxoſus:ne ſint duo epitheta: qđ apud latinos uitioſũ ẽ. Hyppanis:ponti fluui. Myſuſq; ca.q p myſiã labitur. Eridanus:flu. italiæ q & Padus uocatur Purpureũ ãt nigrũ ex altitudine accipimus:nã padus nõ in rubrum mare: ſed iuxta Rauẽnã ĩ adriaticũ cadit & purpureũ græcũ eſt epithetõ mare rubrũ etiã dixit Ho. εις ἅλα πορφυροεσσαν: unđ apparet Victorinũ hoc loco erraſſe:qui purpureũ mare rubrum eſſe dixit:quod eſt iuxta idiã. Nati.f.c.i.bene inães fletus his.n.monebanť rebus: quarum erat facilis reparatio. *Fluuiorum noia*

Dant.o.f.rite ſecũdũ ordinẽ epularum. Mãtilia:qbus manus terguntť. Plena reponunt Pocula: iterant ſæpe offerant. Panchæis ignibus:thure arabicis odoribus. Adoleſcunt aræ: p incenduntur κατευφημισμον ponitur: & adoleſcunt hic uim habet frequentationis:& panchæis adoleſcunt ideſt pancheis odoribus incenduntur aræ.

AN.M. Phaſimq;:Phaſis Aſiæ fluuius.c.ac.xx.pontibus pertranſitur:q; propter flexiones aſp ac uiolẽtus ĩ Colchidẽ defertur:auctus demũ exiit in põtũ:ſecus eũ urbs iacet eiuſdẽ nois: & lacus non procul ipſa urbs Colchorum emporiũ:quod ex alia pte anni pcingiť ex alia lacu:ex alia mari:Stra.li.xi.Diony.ſcri.Phaſim oriri a mõte armeno:labiq; ex altiſſimis collibus Caucaſi:cui monti Colchi aderẽt inde in Euxinũ deflecti. Lycũq;:Lycus fluuius poſtea Rhyndacus dictus ẽ oritur in ſtagno artinia iuxta Miletopolĩ:recipit mageſtõ pleroſq; alios:Aſiã Bithyniãq; diſterminans Plini.li.v.c.xxxiii.Mela ſcribit in Antiochia Syriæ parte lycũ amnẽ eẽ. Enipheus:eſt is Theſſaliæ flu.q in apidãnũ elabiť:epidãnus uero ĩ Peneũ.Stra.li.ix.edocuit:altus ãt enipheus poeta ait:q ex Othry monte defluit uti aiũt. Tyberinus:tyberis antea tybris appellatus:& prius albulæ media fere longitudine apẽnini profluit:tenuis prio inde li. &.xl.fluuiis auctus pcipuis ãt narẽ & aniene cui & ipſe nauigabilis ĩ Tyrrhenũ dilabiť æquor:Pli.li.iii. Aniena fluenta:anio ex alba decurrens p̃ter latini Marſorum urbẽ & propinquũ illi cãpũ Tyberi poſtea intrat Stra.li.v.deſcẽdit ãt p Tybur.Hiſpanis & Megares iuxta uehũt ditiſſima oium flumina:ea.n.a mõte Hemodo primũ exorta ĩ oceanũ tãdẽ dilabunť Soli. quoq; de India ſcribit Hypani nobiliſſimũ flumen:qui Alexãdri magni iter terminauit ſicuti aræ ĩ ripa eius poſitæ probãt. Myſuſq; caicus:ſupra partẽ Troadis ĩ mediteraneo ẽ quæ uocatur Teutrania.quã Myſi antiquitus tenuere ibi Caicus amnis oritur Plini.li.v. Eridanus:padus nulli amniũ claritate ĩferior a græcis dicitur Eridanus:ut ſcribit Pli.li.iii.& teſte Mela ab imis radicibus Veſuli montis exortus paruis ĩẽ primũ fontibus colligit mox ita augeť aliis amnibus:ut ſe per ſeptẽ oſtia effundat:unũ de iis magnũ padũ appellãt:inde tã citus proſilit ut diſcuſis fluctibus diu qualẽ emiſſit undã agat:ſuũq; etiam in mari alueũ ſeruet: donec eũ ex aduerſo littore iſtriæ eodẽ ĩpetu profluens iſter amnis accipiat. Auratus cornua:geminas ripas intelligit q̃ cũ tortæ ſint fluuiorum cornua appellanť:auratus ãt dicit Poeta quoniam ut Plini. refert Padus amnis ẽ italiæ ditiſſimus:& cãpos hubertate fœcundat:uel potius auratus ait quoniã inter ſydera relatus ferť: habetq; ſtellas.xiii.ut ſcribit Hyginius. Taurio uultu:id ait quoniam Eridani ſonus ut tauri mugitus ſit:& ripæ flexuoſæ:ut cornua:Probus. Purpureũ ma.padus:ut Plini.ſcri.ĩ mare adriaticũ ĩfluit:in quod triginta flumina defert:purpureũ ãt cæruleũ itelligimus :unde paulo ſuperius poeta dixit:uiolæ ſublucet purpura nigræ quod ibi latius apertũ eſt: Ariſtote.ãt particula.xvi.problematũ ſcribit pflante aquilone mare pſpectius atq; tranquillius fieri q̃ auſtro:pticula uero.xvii. ſcribit auſtro ſpirãte cæruleũ mare fieri: demũ purpureus color nigrẽ rũbore quodã admixto: De purpureis ãt coloribus quomõ uarii ſũt ſecũdũ ſolis tẽperiẽ ĩ diuerſis locis uideto latiſſime Victruuiũ ĩ penultimo & ultimo ca.li.vii. Pumicæ:ſaxo undis corroſo. Panchæis:ignibus tureis:tus.n.ĩ panchaia naſciť.Virgi.li.ii.geor.Totaq; turiferis panchaia pinguis arenis: & ſuperius eodẽ libro dixerat:Solis eſt tureia uirga ſabæs:per quod intelligiť panchaiam in ſabæa regione eſſe: Probus uero perſidis regionem ſcribit eſſe ab rege pancheo dictam. Adoleſcunt: augentur:honoranť incenduntur. *Phaſis* *Lycus* *Rhindacus* *Enipheus* *Tyberiæ* *Anio* *Pãchaia*

CHRI. Phaſim:ingẽs fluuius Colchiã regionẽ illabens:oriť ex Armenia claucũ & hyppã recipit: illi adiacet urbs eiuſdẽ nominis:cũ p ſarapãnorum anguſtias fluit:ita flexuoſus eſt:ut.cxx.pontibus tranſeať: Habet p ſe Leucothoæ tẽplũ a Phryxo cõditũ ĩ quo aureũ uellus dedicauit:naſciť ĩ eo uirga quã leuſiphilon dicũt cuius hæc eſt uis ut thalamis illata matrimonia pudica cõſeruet. Lycũ:flu.ẽ prope Cizicũ alio noie Rhindacus noiatus ẽ:& alius lycus:q a ſũmo mõte Celenæ urbis defluit:ſed donec ĩtra mœnia labitur nõ licus: ſed marſia diciť. Hyppanis: flu.eſt.q ex lucos ſcitarum palude oriť.fluit dulcis donec admiſceať fonti q Exãpeus dicitur:cuius aquæ adeo amaræ ſunt:ut deinceps totus fluuius amarus reddať:de hoc ſcribit Ariſto.in li.de *Phaſis*

animalibus & ipſum apud cimeriū boſphoꝝ:atq; deferre:ueluti folliculos acinis maiores e qbus q̃drupedes uolucres erumpunt uiuuntq; poſt meridianū tempus & uolant: ſole deſcendente macreſcunt & languent: occidente uero moriuntur:hinc ephemeri dicūtur.

Et mater cape mœonii carcheſia bacchi
Oceano libemus ait.ſimul ipſa precatur
Oceanūq; patrem rerū nymphaſq; ſorores:
Centū quæ ſyluas centū quæ flumina ſeruát.
Ter liquido ardentem pfudit nectare ueſtá:
Ter flāma ad ſummū tecti ſubiecta reluxit:
Omine quo firmans animum ſic incipit ipſa.
Eſt in carpathio neptuni gurgite uates
Cæruleus proteus : magnū q piſcibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc æmathiæ portus patriamq; reuiſit
Pallené.hunc & nymphæ ueneramur & ipſe
Grandæuus nereus nouit nāq; omnia uates
Quæ ſint q̃ fuerint quæ mox uētura trahát:
Quippe ita neptuno uiſū ē:immania cuius

carcheſia SER. Meonii bacchi:lidi uini. Charcheſia: auté poculoꝝ ſunt genera. Oceano li.ait quaſi nympha oceano ſacrificat. Oceanūq; po.r.quod ex eo omnia gignanť & originé ducūt ſecundū thaleta:ut ſupra diximus. Cétū.q.ſ.aut ducétas nymphas aſſerit: aut finitus ē nūerus pro īfinito. Ter.l.a.p.n.ueſtá. i.i igné uinū puriſſimū fudit poſt quod qa magis flāma cōualuit:bonū omé oſtédit. Eſt i.c.n.g.u.c.p.carpathos īſula é cōtra ægyptū: a qua uicinū pelagus Carpathiū appellatū ē.hic aliquādo regnauit protheus relicta pallene ciuitate theſſaliæ:ad quā tamé poſtea reuerſus ē quod oſtédit hoc loco dicés. Patriáq; reuiſit Pallené.

Magnū q.p.æ.& i.c.metiť equi.n.marini pria parte eq ſūt:poſtrema reſoluūtur i piſces. Quæ ſint q̃ fu.q̃.m.u.t.ut Home. οσηΔη τατεοντα τατεεπομενα προτεοντα. Ita.n.u.e.ubi deeſt ratio ſic loquiť:nam ita & in tertio dixit.Sic uiſū ſu.cū p̄miſiſſet imeritá.

carcheſium AN.M. Carcheſia:eſt Carcheſiū poculū græcis tātūmō:notū proceꝝ & circa mediá parté cōpſſū: anſatum mediocriter anſis a ſūmo ad infinitū pertingétibus Macro.li.v. Meonii:bacchi uini lydii.De lydia āt dictū eſt paulo ſupius. Oceanumq; patré reꝝ:Diodo.li.i.ait q̄ hūiditaté:oceanū priſci uocitarūt & græcorū nōnulli oceanū generatoré deoꝝ & matré Tethym prius ét dixerat q̄ in humidis calore adhibito fit generatio. Nectare:optimo uino:de Nectare uero latius ſuperius ē. Ardété ueſtá:igné ipſū:unde ait Ouidi.li.vi.faſto.Nec tu aliud ueſtá q̃ uiuá itellige flámam.Cice.āt in li.de.n.d.ſcribit ueſtæ nomé a græcis eſſe.Ea.n.q̃ ab illis Heſtia diciť:uis āt eius ad aras & focos pertinet:itaq; i ea dea q̄ eſt reꝝ cuſtos intimaꝝ oīs & p̄catio & ſacrificatio extrema eſt.Dixerat āt paulo ſupius i oībus rebus uim habere maximá prima & extrema: & q̄ pricipé i ſacrificádo ianū eſſe uoluerunt:quod ab eūdo nomé ē dictū:de Veſta ét plura diximus in fine libri pri-

Carpathus mi geor. Carpathio gur.ē Carpathus inſula excelſa.cc.ſtad.habens: fuitq; urbibus.iiii.pollés:& nomen celebre cōſecuta ē.a qua pelago quoq; nomé ē iditū.Stra.ſcri.li.xi.de ſporadibus: & Pli.li.v.ca.xxxii.ſcri.uná eé de inſulis Rhodioꝝ idé Stra.li.iii.ait Carpathiū mare eſſe uſq; rhodū Cretáq; ac Cyprū. Proteus:Diodo.li.ſecūdo ſic ait defuncto rege poſt.v.genus:cū Aegyptus rege careret ex dignioribus qdá i regé aſſumptus ē:quem ægyptii Cætea græci Protheū appellát:q iliaco tépoř extitit: hūc artiū peritū fuiſſe tradūt:& in uarias ſeſe formas uertere ſolitū:ut nūc animal quādoq; arbor aut ignis aut quid aliud uidereť : quæ eadé & ſacerdotes de illo ſcribunt:haꝝ reꝝ cognitioné cōtinuo ex aſtrologoꝝ ac ſacerdotū uſu Rex eſt aſſecutus: conſuetudo āt regibus tradita græcis cám huiuſmōi tráſmutationis fingendi p̄buit.Ná ægyptiis mos erat regibus aut leonis aut tauri aut draconis prioré parté i capite ferre inſignia pricipatus:quandoq; uero arboré aliquádo igné q̃doq; redolentia ſupra caput unguéta:hæc tū ad decoré ſpectabát atq; ornatū tū ſtuporéac ſupſtitioné q̃dāaſpicientibus inicicbát:hæc ille.teſte uero Heſio.i Theogonia oceani & tethyos filius fuit:fuitq; uates maximus.De quo qdé & Theocri.ait os Protheus phocas kai theos on eneme:hoc ē uti Protheus phocas ét deus exiſtens pauit. Bipedū equoꝝ:marini equi prima pte equoꝝ effigié habét poſtrema piſciū: qua figura étiā antiquis marmoribus cernūtur ut aiūt.Bipedū āt ait quoniá:ut ſcribit Plini.Pennæ q̃ pedū uice datæ ſunt piſcibus nullis ſupra q̃ttuor qbuſdá ternæ qbuſdá binæ aliquibus nullæ &c. Emathiæ portus:de hac uideto

Pallene i fine li.i.geor. Pallené:pallene Arcadiæ oppidū teſte Pli.hic uero itelligit Maro de Pallene urbe Thraciæ quā

hitauit ut apud Lycophroné apparet Proteus anteq̃ i ægyptū tráſiret.Dicta āt ē pallene a Pallene filia Sythōis

Nereus ut apud Euſta.habeť. Nereus:oceani & Tethyos filius teſte Heſio.qué oīum antiqſſimū dixit Orpheus i Argonautica.Neros āt aqua diciť. Immania armé.hūoris cá:ut ſcribit Pli.li.ix.ſūt i mari aīalia maiora:ét terreſtribus:plurima āt & maxima in indico mari:ex qbus Balenæ quaternū iugeꝝ priſces ducenum cubitoꝝ.

CHRI. Oceanūq; pa.re.ſecundū Thaleté Mileſiū q aquá pricipiū reꝝ poſuit:hic fuit prius q apud græces hæc igreret:Heſio.uero poeta terrá: Anaximander Thalis auditor:& Anaximães Anaximádri diſcipulus:aeris ſubſtátiá īfinitá ponūt.Dioge.apolloniata īfinitū aeré ponit. Anaxago.q̃ttuor eleméta cōſula q̃litates quā materié primá appellát.Archelaus huius diſcipulus duas ponit generationis cáſ:calidū quod agat & frigidū quod táq̃ materia patiať.Parmenides Xenophāis & Anaximádri diſcipulus ac pytagoreoꝝ ſtudioſus duo ponit eleméta igné ut artificé & terrá ut materié.Leucippus Democritus & Epicurus materiá uolūt eé atomos īfinitas q̃ p īfinitū uo itér.Empe.ptagoræ auditor quartuor pōit eleméta:ex qbus amicitia & diſcordia mouéte cōrici oia & i hæc reſoluta refferri.Herach.epheſius igné eé uult cuius tū cōpreſſione tum eliquatiōe oia cōſtent & fluminis inſtar cūcta diffluere:Trimegi.Pytha.Pla.& Ariſto.mūdi materiá ponūt:nō quattuor elementa:ſed aliud iuiſibile & inſenſibile q̄ oibus q̃ uideať ſubiectū ſit:& oium formaꝝ receptaculū ſui natura informet:ſed oés ab alio recipiés. Carpathio:Carpathiū mare a carpatho iſula:hæc excelſa eſt & circuitū

cc. ſtadiorum habet. Fuitq; urbibus quatuor: polles & nomē celebre conſecuta ē: a qua pelago nomē ē īditum. Diſtat ab Alexandria ſtadia mile. Protheus: deus marinus Oceani ex Thetidis filius fuit & uates q ab Agamemnone ui coactus ſecundum Home. futura predixit. Sunt qui dicant ex pollene fuiſſe: & apud ægyptios regnaſſe & ad eū poſt excidiū troianum tēpeſtate compulſum deueniſſe agamemnona: ſed Herodo. ſcribit Pari rapta Helena tēpeſtate in ægyptū apud canopicum Nili oſtiū delatū: & ab Othone oſtii cuſtode ad Protheum deductum eſſe: at Protheus cognita rapina Helenā reſq; ſuas illam Menelao reſtituēdā retinuit: ac triduo pari abire iuſſit Mene. dind expugnata Troia Heleāq; i ea urbe nō iuēta i ægy. uēit atq; illā a Prot. rcepit. Protheus

Arméta & turpes paſcit ſub gurgite phocas.
Hic tibi nate prius uinclis capiēdus ut omnē
Expediat morbi cauſam. euentuſq; ſecundet.
Nā ſine ui non ulla dabit præcepta neq; illū
Orando flectes uim duram & uincula capto
Tende: doli circū hæc demū frāgent' inanes.
Ipſa ego te medios quū ſol accenderit æſtus
Quū ſitiūt herbæ: & pecori iā gratior ūbra ē
In ſecreta ſenis ducam. quo feſſus ab undis
Se recipit: facile ut ſōno aggrediare iacētem.
Verum ubi correptum mānibus uincliſq; tenebis
Tum uariæ eludent ſpecies atq; ora ferarum:
Fiet enim ſubito ſus horridus: atraq; tygris
Squamoſuſq; draco: & fulua ceruice leæna
Aut acrē flāmæ ſonitum dabit: atq; ita uīclis
Excidet. aut ī aquas tenuis delapſus abibit.
Sed quanto ille magis formas ſe uertit in oīs.
Tanto nate magis contende tenacia uincla.
Donec talis erit mutato corpore: qualem
Videris: incœpto tegeret quum lumia ſōno.
Hæc ait. & liqdū ambroſiæ diffundit odorē.
Quo totum corpus nati perduxit at illi
Dulcis compoſitis ſpirauit crinibus aura.
Atq; habilis mēbris uenit uigor ē ſpecus igēs
Exeſi latere in montis: quo plurima uento
Cogit': inq; ſinus ſcindit ſeſe unda reductos.
Deprehenſis olim ſtatio tutiſſima nautis
Intus ſe uaſti protheus tegit obiice ſaxi.
Hic iuuenē i latebris auerſū a lumīe nympha
Collocat: ipſa procul nebulis obſcura reſiſtit

SER. Turpes ph. magnas: ut cui turpe caput: phocæ autē ſunt marini boues. Expediat mor. cau. euētuſq; ſecū. duo eni iſta requirunt' i oraculis: cā mali & remediū. Nā ſine ui nō dabit p. ne cū ſperaret poſſe pcibus flecti. Doli cir. h. d. f. i. circa uincula nouiſſimæ eius deſinēt doli. i. formarum uarietates: cuius figmentum phyſicā uolūt eſſe ratioē. Nāq; homo habet in ſe libidinem: ſtultitiā: ferocitatem: dolū q dū inuicem i uno uigēt pars illa quæ uicina ē diuinitati. i. prudentiæ nō apparet. q tunc poteſt ſuas uires tenere. Cum fuerint illa religata ideſt cū quis caruerit omnibus uitiis. Vnde ſacerdotē hunc dicit tunc poſſe uaticinari: & ſuſcipere diuinitatē: cum religata in eo fuerit ignea cupiditas ſilueſtris aſperitas: lapſuſq; animi: aquarū mobilitati ſimilis medios. Cū. ſ. a. æ. Fere eni numīa tunc uident' Luca. media cū phœbus in axe ē. Aut cælum nox atra: et Tunc ipſe ſacerdos acceſſum dominūq; timet dephendere luci. In ſecreta ſe. d. Fere oēs dii marini ſenes ſunt albent eorum capita ſpumis aquarum. Atra ti. i. ſæua. Tanto. n. m. Alii legunt Tātū enim. m. Liquidū. a. d. o. ideo unxit eū quo poſſit ui dēdi numinis capax eſſe. Habilis. u. uegetabilis. Specus. i. i ſin. nu. hoc ſpecus: i plura. hi ſpecus dicius. Dephēſis: nautis. Tegit: tegere cōſueuit: nā tunc illic nō erat. Obice: obiectiōe: & melius hic obex q hæc obex dicimus. Auerſum. l. paululum obliquum a lumine. Et ſciendum Protheū temporalē accipe diuinitatem: alioqn potuit etiā Ariſtæū cognoſcere latitantē. Phocæ

AN. M. Phocas: uitulos marinos intelligit: qui in terra pariunt pecudū more nunquam geminis plures educant mammis fœtum: ipſis in ſono mugitus: unde nomen uituli acceperunt. Nullum animal premitur grauiore ſomno: pennis: quibus in mari utuntur humi quoq; uice pedum ſerpunt: ueſtiuntur autem pilis uti priſcis & balena. Ambroxiæ: ambroſia ſpecies ē artemiſiæ ſimplici caule foliis minimis: flores copioſi erumpūt: quū uua matureſcit odore non iniucundo. Pli. libro uigeſimoqnto. Ex hac aūt dii paſti ſunt crediti. Vnde ait Ouidi. li. primo de pōto: Nectar & ambroſiam latices epulaſq; deorum Det mihi formoſa grata iuuenta manu: idem āt ē ambroſios q diuinus & imortalis. Perduxit: perūxit affecit. Phocæ Ambroſia

Dulcis aura: ideſt uentus ſic enim Nonius quoque hunc locum exponit. Vigor: fortitudo: firmitas. Deprehenſis: a tempeſtate oppreſſis. Oli: quandoq;. Obice: oppoſitione obiectiōe obiices peſſuli ferræ iqt Feſtus.

CHRI. Turpes phocas: phocæ uituli marini dicuntur: ſpirant ut balenæ & delphini ac in terra dormiūt & profundum accipiunt ſōnum: præſertim cum multa eſca crapulentur: non ſquama: ſed corio bubulo teguntur: parit in littore & lac præbet teſte Ariſtotele. Quapropter ambiguum hoc animal eſſe: ideſt aquatile & terreſtre idem philoſophus aſſerit. Vinclis capiendus: nam ipſa ueritas inter tot uerisimilia niſi ui [illegible]ius ingenii colligetur: teneri non poteſt. Doli inanes: ideſt quos inaniter adhibebit: & reuera omnis fraus & deceptio res uana eſt. Nā omne quod eſt bonum eſt: fraus autem nihil eſt quod autem ſe illum in ſecreta ſenis perducitură eo tempore pollicetur quo ſol meridiem facit non eſt ab re. Nam uerum in rebus niſi multa luce ſapientiæ ac doctrinæ diſcerni non poteſt. In ſe. ſ. Veritas enim a natura occultatur. Senis: Nam nihil uetuſtius ueritate. Dicitur autem a matre: ideſt a ratione. Phocæ

Iam rapidus torrens ſitientis ſyrius indos

SER. Iā rapi. hic diſtinguendū: pp duo epitheta. Syrius āt ē ſtella i ore canis: per quā nimios æſtus ac- Syrius

Ardebat cælo:& medium ſol igneus orbem
Hauſerat.arebāt herbæ:& caua flumia ſiccis
Faucibus ad limū radii tepefacta coquebant.
Quū ꝓtheus cōſueta petēs e fluctibus antra
Ibat:cum uaſti circum gens humida ponti
Exultans rore late diſperſit amarum.
Sternunt ſe ſomno diuerſæ in littore phocæ.
Ipſe(uelut ſtabuli cuſtos in montibus olim
Veſper ubi e paſtu uitulos ad tecta reducit
Auditiq; lupos acuunt balatibus agni)
Conſedit ſcopuli medius:numerūq; recenſet:
Cuius ariſteo quoniam eſt oblata facultas:
Vix defeſſa ſenem paſſus componere mēbra.
Cum clamore ruit magno : maniciſq; iacentē
Occupat:ille ſuæ contra non immemor artis
Omnia traſſormat ſeſe in miracula rerum.
Ignemq; horribileq; feram: fluuiūq; liquētē.
Verum ubi nulla fugam reperit fallacia:uictus
In ſeſe redit:atq; hominis tādem ore locutus.
Nam quis te iuuenū confidentiſſime noſtras
Iuſſit adire domos:q̄d ue hic petis inq̄t:at ille
Scis protheu:ſcis ipſe.neq; eſt te fallere cuiq̄.
Sed tu deſine uelle.deū præcepta ſecuti
Venimus hinc lapſis quæſitū oracula rebus.
Tantū effatus:ad hæc uates ui deniq; multa
Ardentis oculos intorſit lumine glauco
Et grauiter frendens.ſic fatis ora reſoluit.
Non te nullius exercent numinis iræ (us
Magna luis ꝯmiſſa tibi has miſerabilis orphe
Haud q̄q̄ ob meritū pœnas(ni fata reſiſtāt)
Suſcitat:& rapta grauiter pro coniuge ſæuit.
Illa quidem dū te fugeret ꝑ flumina præceps
Immanē ante pedes hydrū moritura puella
Seruantem ripas alta non uidit in herba.
At chorꝯ æqualis dryadū clamore ſupremos
Implerunt montes flerunt rhodopeiæ arces.
Altaq; pangæa:& rheſi mauortia tellus:
Atq; getæ atq; hebrus & atthias orithyia.
Ipſe caua ſonans ægrum teſtudine amorem

cipimus. Sitiētis:in populos ſubſolanos. Caua flu.
alta.Luca.Deſeruere cauo tentoria fixa lemano. Vix
de.ſ.p.c.m.auiditatē exprimit tenere cupientis.Vnde
enim contra matris ꝑceptū cito in protheū ipetū fe/
ciſſe dicit p quod icōtinētes hominū aios docet poe/
ta. Hominis.o.humana.ſ.uoce. Nam quis.t.i.c.i.q̄ſ
nā hodie enim:nā ꝑticula poſtponitur:antea ꝑpone/
batur.Ter.in Phor.Nā q̄ eſt anus a fratr̄ egreſſa meo.
Scis.p.uocatiuus græcus: ut orpheu. Neq;.e.r.f.c.
alii quicq̄ legunt:hoc āt dicit cū oia noueris deſine ad
uentus mei cām uelle cognoſcere. Demū ꝑ.ſ.ꝑpter
ma:rē. Grauiter.ſ.cū ingēti tumultu. Non te nu.i.
nō humili:ſed magni. Magna.l.c.tibi.i.magnorum
ſcelerū eſt iſta perſolutio.Et alii ita diſtinguūt:ut ſit a
te commiſſa alii. Tibi has.m.o.nō humile āt numē
Tiſi/phone dicit Tiſiphone.i.mortis ultricē:nā iō tiſiphone dicta
eſt quaſi cui cura ſit τησισφονου.i.mortis ultio. Ha
ud q̄q̄ ob meritū.i.nō tales q̄les mereris:nā eius uxo
ris cā mortis fuiſti.Inferret āt digna ſupplicia: niſi fa/
ta prohiberent quibus fauentibus ira numinū maio
ra īferr:licet maiora non poſſit. Moritura.p.merito
nō uidit quippe moritura. Seruantē.r.tenētē:ut tan
tas ſeruabat filia ſedes. At co.æq̄.d.& eurydice ergo
dryas:& bono compendio eius ꝑtermiſſit interitum.
Supmos.m.ſūmos:ut proli ſupme iup. Flerunt.r.
a. rhodope mons ē Thraciæ ſicut Pāchæa. Reſi.m.
t.quam poſtea rheſus tenuit:& eſt prolepſis ex perſo
na poetæ. Quo.n.tempore Orpheus fuit : Rheſus
needū regnabat i Thracia. Hebrus:fluuius Thraciæ
gelidiſſimus. Actias.o.athenienſis nympha: q̄ bore
as in ſuū matrimoniū rapuit. Ipſe : orpheus. Caua
t.Periphraſis citharæ:cuius uſus repertus eſt hoc mō
cum regrediens:Nilus in ſuos meatus uaria in terris
reliquiſſet animalia relicta ēt teſtudo ē:q̄ cū putrefa/
cta eſſent:& nerui eius remāſiſſent extēti intra coriū
percuſſa a Mercu.ſonitū dedit:ex cuius imitatione ci
thara ē compoſita. Aegrum.a.Mœſtum deceptum.
AN.M. Rapidus ſyrius:Canis maior habet i lin/
gua ſtellam unam quæ canis appellatur.In capite au/
tem alteram quam iſis ſuo nomine ſtatuiſſe exiſti/
matur & Syrion appellaſſe propter flammæ cando/
rem:ꝙ eiuſmodi ſit : ut præter cæteras lucere uidea
tur.Scribit ita Hyginius:Siriao autem & luceo & ſic/
co ſignificat. Inde Syrius ſtella quia autem de na/
tura martis eſt:homines nimio ſolis ardore fatigat.
Plinius ſcribit libro decimooctauo capite quadrage/
ſimoſecundo Auem parram oriente Syrio ipſo die
non apparere:& donec occidat. Rapidus : ſuo enim
ardore cuncta rapiendo deſiccat. Hac etiam ratione
ſuperius diximus Rapidum ſolem appellari : quod
hic locus apertiſſime indicat ita eſſe. Rorem mari/
num:ſcilicet qui amarus eſt.Plinius libro nono capi.
quadrageſimonono ſic ait: Libanotis locis putridis:
Roſ/mari/nus & macris ac roſcidis ſeritur:radicem habet holuſatri:nihil a ture differentē. Vius eius poſt annū ſtomaco ſa/
luberrimus:quidam eam nomine alio roſmarinum appellāt:hæc ille. Ipſe uelut:ordo eſt:Ipſe conſedit ſco/
pulo medius numerumque recenſet:cætera per Parentheſim claudantur. Olim:quandoq;. Auditi:legitur
& auditis. Acuunt:inſtigant. Recenſet:retractat recognoſcit. Facultas:copia:opportunitas. Manicis: uin
culis.Nā quiſq̄ pro quiſnā. Eſt cuiquam:pro datur cuiquam. Velle:ſcilicet fallere. Glauco cæruleo: uiridi:
ut latius libro tertio georgicorum probauimus. Frendens:dentibus inſonans. Fatis:oraculis:ſunt enim fa
ta quæ dii fantur:de quibus latius ſupra Luis per i non per e in antiquis legitur.Luis ergo ideſt purgas:ut ibi
Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis.Luo eni a luce dicitur:ut ſcribit Varro. Haud quaq̄ ob meritū:
n.ō ſecūdū meritū:maiores.n.meritus eſſes. Sæuit:ordo ē:& ꝑ rapta cōiuge ſæuit grauiter,ꝑ ſæuiret:ni fata

reſiſtant. Pangæa:pangeus thraciæ mons eſt teſte Pli.li.iiii.cōponit̃ aūt a pan qđ eſt totū:& gea terra. Rhœ Págeuſ
ſi tellus: Thraciæ partē poſſedit Rhœſus: ubi Mars oium deus:ut Mela ſcribit. Getæ:de iis ſuperius. He/
brus:uidero æglo ga.x. Atthias orithya:ideſt Atheníenſis:nam ut Euſebius ſcribit Erichthonii Vulcani filii:
filiam Orithyia Boreas Aſtrei filius Thrax rapuit:quem fabula uentum fingit: latius etiam Ouidius libro
ſexto met.ſcribit i fine.ſ.Hebrus & us atq; & breues ꝓ longis more ſuo:ꝑ Diaſtolen. Atthias:atthis regio in
qua erant athenæ:ſecundum t:habet aſpiratum. Inde atthias prōicum.i.Athenienſis. Teſtudine: ideſt cheli.
CHRI. Hominis.n.uerū īquirētis mater rō ē.Ro,n.& nō appetitus optia dux ē ad ueri īquiſitionē. Dor/
mit autem ſenes in antrū:quia ipſa ueritas in obſcuro latet.Sed cū ingeniū noſtrū ad acquirēdū illud accedit
tunc concutitur omnis res:& ex ipſa inquiſitione uariæ formæ īſurgūt animo noſtro:quæ ſpeciē ueritatis p̄
ſeferāt:ut multa putemus uera eſſe ac bona. Nā oē uerbū bonū:q̄ falſa mala ſūt:& tūc cōuertit̃ i feras ꝓtheus
q̄ deludit̃ ingeniū noſtrū ī falſis imaginibus. Putamus.n.uerā eſſe uoluptatē corporeā quā i ſue fingit eſſe ſū/
mū bonū:aut ſaturare irā unde naſcit̃ crudelitas quā exprimit in tygride. Aut fallimur pulchritudie rerum
terrenarum:& credimus illas eſſe ſummū bonū:quas per draconē terreſtre animal intelligit:Nō nunq̄ repo/
nimus fœlicitatem in ambitione ac ſuperbia quod exprimit leo:nam flamma ira eſt. Verum quanto magis:
ille mutabit̃ i uarias formas:ideſt quāto plures falſæ opiniōes ſeſe offerēt̃:tāto acrius urget ut ueꝝ deprēdat.
Nulla fr.f. Poſtq̄ ita repertū eſt uerū:ut nulla fallacia ocultari quæat:ꝓtheus redit i formā humanā i qua ſo
la eſt ratio:q̄ uerū diſcernit̃:& dimittit formas ferinas:in qbus ſolus ſenſus eſt:in quo nō eſt cognitio ueri.
Ni quis: ideſt quiſnā:& eſt anaſtrophe i qua præpoſitio poſtpōit̃:ut Trāſtra per & remos. Cōfidentiſſime:
magna enim eſt cōfidentia audere accedere ad Prothū ideſt ad difficultate ueri inueniundi. Scis ꝓtheu: Sola
enim ueritas ſeipſā nouit:nec a quocunq; decipit̃. Ardentes.o.l.g. Ardētes:ſplēdentes. Ingenii eni acumē īdicat
ſplendor in oculis idē notat color glaucus in pupillis:hic eſt q̄ Pallas quæ dea ſabiæ habetur γλαυκοπισ co
gnominet̃:eſt autē glaucus color quem latini ueteres ceſium dixerunt:unde ceſiam glaucopiam appellarunt
dicitur āt ceſia teſte Nigi.de colore cæli q̄ſi cælia. Orpheus:fabula nota ē Orphe.uxorē hūiſſe Euri.q̄ dū Ari.
fugeret ꝑ loca herbis floribuſq; ornata latentē ſerpētē calcauit:cuius uenenato morſu extincta ad iſeros deſcen
dit.eſt aūt Eurydice.humana aia quæ dicit̃ Eury.i.latum iudicium babens propterea q̄ ratiōalis ē hæc nubit
Orpheo cū corpori cōiungit̃ & amat̃ ab Ariſteo.i.ab optio. Illa autem corporeis uoluptatibus irretit.id enim
ſūt flores atq; herbæ q̄ terræ ſūt pulchritudo:optimum qđ eſt per illa fugit atq; a ſerpente:ideſt a pc̄tō qđ in/
ter illas uoluptates latet interimitur: & ad inferos demergitur:ſed conceditur orpheo ut illam ſono cytha/
ræ:ideſt actionum optima compoſitione quæ maxima harmonia eſt unde uirtus exoritur ab inferis reuocet
ac a uitiis liberet:ſed ea lege ne reſpiciat.i.ne i uitia relabat̃:nam relapſa hitū facit. Actias or.orithya erichtho
nii athenīēſiū regis filia a borea rapta ē:& in thratiam tranſlata:ex qua zetum & calai alatos iuuenes ſuſtulit.

Te dulcis coniux te ſolo in littore ſecum
Te ueniente die:te decedente canebat.
Tænarias etiam fauces alta hoſtia ditis
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingreſſus:maneſq; adiit regēq; tremendum:
Neſciaq; humāis præcibus māſueſcere corda
At cantu cōmotæ erebi de ſedibus imis
Vmbræ ibāt tenues:ſimulacraq; lucæ carētū.
Quā multa in foliis auiū ſe milia condunt.
Veſp ubi aut hybernus agit de mōtibꝰ imber
Matres:atq; uiri defunctaq; corpora uita
Magnanimū heroū:pueri innuptæq; puellæ
Impoſitiq; rogis iuuenes ante ora parentum.
Quos circū limus niger & deformis arundo.
Cocyti:tardaq; palus innabilis unda
Alligat:& nouies ſtyx interfuſa coercet.

SER. Solo in littore:deſerto: in quo ſine uxore
morabatur. Tenarias etiam fauces: tenarus Laco/ Tæna/
niæ promontorium eſt circa finem Maleæ: ubi iſe/ rus
rorum dicitur eſſe deſcēſus. Maneſq; adiit regemq;
tre. Hæc oia ad laudē ꝑtinēt citharæ: qua fretus iſta
ſupauit. Neſcia.h.p.m.c. Ad exitum futuræ rei re/
ſpexit nō ad principiū:nā primo meruit. Euridicen:
Herebi.d.ſ.i. De interioribus tenebris inferorum.
AN.M. Te dulcis coniunix:Epanalepſis eſt:ideſt Tæna/
replicatio:ſeu anaphora.i.relatio uel repetitio. Tæ/ rus
narias:etiam fauces. Tænarus in laconica promonto
rium aduerſum aphrice:ripa erecta ē:ſacram neptu/
ni ædem conſtructam continens in luco propinq̄;
ſpelunca eſt:per q̄ cerberū ab iferis ſuperius reductū
ab Herc.fabulæ canūt:Soli.ſcribit & Str.li.viii. Fau
ces:anguſtos aditus. Erebi:dicūt erebū eſſe terræ erebus
ꝓfūdiſſimū & abſcōditū locū:ſeu iferoꝝ ꝓfunditatē
atq; receſſū:crebenos āt græce:latine obſcurū ſigni/
ficat. Cocyti:uidero li.iii.Geor. Styx:latius ſupra.
CHRI. Te dul.cō. Repetitio ē color rethoricus q
multū ualet ad cōmiſeratiōnē captādā: unde ipſe in
ænei. Te nemus angitiæ uitrea te fuſcius unda Telig
di fleuere lacus. Tænarias:i lacōica regiōe ꝓmōtoriū
ē circa finē malei mōtis:ī quo ga hiatus ē:& ex eo angente ſpū murmura audiunt̃ inferorum dixere fauces.

Quin ipſæ ſtupuere domus atq; intima læti
Tartara:cæruleoſq; implexæ crinibꝰ angues
Eumenides:tenuitq; ihians tria cerberus ora.
Atq; iſionei uento rota conſtitit orbis.

SER. Implexæ:iuolutæ:implicitæ: ενπεπλεγμε
ναι. Iſione uento rota: deeſt cum: & dicit cum ueti/
to ſuo rota cōſtitit:ideſt cum cauſa uolubilitatis ge/
uit. Incautum:amantem:Epithetō amātis ē. Igno
ſcēda.q.ſ.ſi ignoſcere manes:Participium ſine uerbi
origie nō.n.facit ignoſcor:ſicut nec triūphor ſignor.
Euridicēq;.ſ.i.alii legūt iā luce ſub ipa. Victuſq;.a.

Iamq; pedem referens.caſus euaſerat omnes:
Redditaq; eurydice ſupas ueniebat ad auras
Pone ſequens:nãq; hãc dederat ꝓſerpĩa legẽ
Q uũ ſubita incautũ demẽtia cœpit amantẽ
Ignoſcenda quidem:ſcirent ſi ignoſcere mães
Reſtitit:eurydicenq; ſuam iam luce ſub ipſa
Immemor heu uictuſq; animi reſpexit:ibi oĩs
Effuſus labor:atq; immitis rupta tyranni
Fœdera terq; fragor ſtagnis auditus auernis:
Illa quis & me inqt miſerã & te pdidit orpheu
Q uis tantus furor:en iterum crudelia retro
Fata uocant:conditq; natãtia lumĩa ſomnus
Iamq; uale.feror ingenti circundata nocte.
Inualidaſq; tibi tendens heu non tua palmas.
Dixit.& ex oculis ſubito ceu fumus in auras
Cõmixtus tenuis fugit in diuerſa.neq; illum
Prænſantẽ nequicquã umbras & multa uo/
Dicere præterea uidit.nec portior orci (lẽtẽ
Amplius obiectam paſſus tranſire paludem.
Q uid faceret:quo ſe erepta bis ɔiuge ferret?
Q uo fletu mães:quo numĩa uoce moueret?
Illa quidem ſtygia nabat iam frigida cymba:

ſic hoc loco dixit:ut o præſtans animi iuuenis. Reſ
pexit:ideſt commiſit in legem ſibi datam. Terq; fra
gor auditus auernis: quaſi exultarent umbræ redi/
tu. Euridicis:Luca.dicit i Orpeo ſtrepitum factum
redeũte Euri.ob hoc:q gaudẽt a luce ṙlictã euridicẽ:
itẽq; ſpantes orp.manes. Itẽq;.c.r.f.u.Oui.Bis rapiť
uixitq; ſemel. Natãtia.l.i morte reducta. Inualidas
p.i umbræ tẽuitatẽ redactas. Heu.n.t.qa ſupra dixit
euridicẽq; ſuã. Iã.f.d.p diuerſa. Preterea:poſtea: ut
qſq̃ numen iunonis adorat.Preterea. Nec.p.o.a.mi/
ſticũ eſt dĩ.n.bis eãdẽ umbram euocari non licere.
AN.M. Tar. :a:iam diximus Eumenides de iis
Cerberus libro primo Georgico. Cerberus : is dicitur quaſi
creoboros:ideſt carmen edens : nam Creas caro eſt:
Boros edẽs:de hoc Seneca in Hercule furẽte ait:poſt
hæc auariditis paret domus:hic ſæuus umbras ter
ritat ſtygius canis:qui terna uaſto capita concutiens
ſono:regnum tuetur ſordidum tabo caput lambũt
colubræ:uiperis horrent iubæ. Longiuſq; torta ſi/
bilat cauda draco par ira formæ & cætera. Inhians:
intentus:concupiſcens. Tenuit:clauſit:ut illud intẽ
tiq; ora tenebant:pro claudebant:nec eſt aliter expo/
nendum:quod & hic locus indicat. Iſionei orbis:ui
deto libro tertio Georgicorum. Vento:quo quidẽ
moueri ſolebat:cum uento.ergo reſtitit pone poſt.
Proſerpina Sub ipſa luce:prope ſuperas auras. Proſerpina:hãc
Plutoni tribuerunt:quoniam terrena uis omnis at/
que natura.Diti patri:dedicata eſt:qui dictus ẽ apud
græcos Pluton:quia & recidant omnia in terras : &
oriantur e terris.Proſerpina autem ea eſt:græce per/
ſephone noiatur:quã frugũ ſemen eẽ uolunt:abſconditãq; q̃ri a matre fingũt:ut ait Cicero i li.de.n.d. Varro
tamẽ iquit:qđ Epicharmus Ennii lunam Proſerpinã quoq; appellat:q ſolet eſſe ſub terris:nã hæc ut ſerpens
modo i dextram:mõ in ſiniſtram partem late mouetur:Serpere uero & proſerpere idem dicebant.de hac ẽt
plura li.i.Geor. Auernis:ſtagnis:i Auerno maiores nr̃i Homerica defunctoꝝ uaticinia fuiſſe fabulis edidere
hanc enim locorum partem plutoni dicatam opinabantur:placatiſq; prius per ſacrificia diis manibus illuc
intrabant:aderant enim qui talibus exponendis ductores eſſent:locorum fructus percipientes Fõs uero ibi
fluuialibus ſcatens aquis:excurrit in mare:ab eius uſu abſtinebãt omnes Stygias opinãtes eſſe aquas:eo i loco
conſtructũ erat oraculum:ex aquarumq; feruore uicinarũ Phlegetontem eſſe coniecturam factitabant:& ex
acheruſia:hæc & plura Strabo li.v.uideto etiam latius li.ii.Georgicorum. Præterea:poſtea. Portior orci.i.
charon Virgi.li.vi.æne.Portior has horrendus aquas:& flumina ſeruat Terribili ſq̃lore Charon &c.poſtea i/
qt:ipſe ratem cõto ſubigit ueliſq; miniſtrat:Et ferruginea ſubuectat corpora cymba. Orci:uideto li.i.Geor.
CHRI. Conſtitit:reſtitit non mora eſt. Iamq; pedem:maxima commiſeratio q ueluti nauis quæ mul/
tas euaſerit tempeſtates in portu perierit:& eſt pathos ab eo qđ eſt præter ſpem. Reddita:q̃ſi reddita. De/
mentia:nam uis amoris dementia eſt. Incautum:nihil tam proprium amanti unde pueris equiparantur:&
propterea Proper. Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit amorem.Nonne putas miras hunc habuiſſe ma/
nus.Is primum uidit ſine ſenſu uiuere amantes.Et leuibus curis magna perire bona. Ignoſcenda:nam ſi co
gnoſceremus q̃ miſeræ cupiant amantes uiſere rem amatam:& q̃ uehemens ſit hæc perturbatio in hac re iu
dicaremus illis huiuſcemodi erratum cõdonandum.Sed manes propter illorum crudelitatem nullam noue
runt humanitatem. Immittis:unde nulla eſſet commiſeratio ſpanda. Illa qs & me inquit mi.& te per.ora
tio uehementer pathetica:nam & ſuum uehementer exprimit dolorem.Demõſtrat enim eo deueniſſe amã
tes:ut culpa illius qui nihil minus q̃ hoc uoluiſſet infœliciſſimo ac æterno diſſidio ſepararentur. Heu nõ tua:
quaſi dicat qđ utrumq; miſerrimum accidit. Quid faceret:dubitatio eſt quã græci aporeſim dicũt:quæ ue
hementer mouet cũ dolẽtis uel iraſcentis ſit dubitare:ſic Dido En qđ agã rurſus ne procos oblita priores ex.

Septẽ illũ totos perhibent ex ordine menſes
Rupe ſub aeria deſerti ad ſtrymonis undam
Fleuiſſe.& gelidis hæc euoluiſſe ſub antris
Mulcentẽ tigres & agentẽ carmine quercus.
Q ualis populea mœrẽs philomela ſub ũbra
Amiſſos queriť fœtus:quos durus arator

SER. Ex ordine:ſine itermiſſione. Deſerti ſtri.aſ
Strymon peri inculti.Strymon autẽ eſt flu.Thraciæ:circa quẽ
ad extinguendum amoris morabatur calorẽ. Hæc
euo.talia q̃lia ipſe cõmemorat. Philomela:ꝓ quauis
aue:nã ſpeciẽ ꝓ genere poſuit. Fiet no.lugi nocte cõ
Tanai tiuo fletu. Tanaiq;.n.fluuiũ ſcythiæ. Nunq̃.u.p.ſp
Cicões niuibus plẽa. Spretæ.c.q.m.m.nuptiali.ſ.cicões ãt ſũt
thraces mulieres q̃ ab orpheo ſpretæ diſcerpſcere eum
per liberi ſacra ſimulata. Matmorea caput a cer.r.i.

Obſeruás nido implumes detraxit.at illa
Flet noctem:ramoq; ſedés miſerabile carmē
Integrat:& mœſtis late loca queſtubus iplet.
Nulla uenus:nulliq; animū flexere hymēæi:
Solus hyperboreas glacies: tanaimq; niualē
Arua q; riphæis nunq̄ uiduata pruinis
Luſtrabat:raptā eurydicen:atq; irrita ditis
Dona qrés:ſpretæ ciconū quo mūere matres
Inter ſacra deum nocturniq; orgia bacchi
Diſcerptum late iuuenem ſpſere per agros.
Tū quoq; (marmorea caput acceruice reuulſū
Gurgite quū medio portans œagrius hebrus
Volueret) eurydicē uox ipſa:& frigida ligua
Ah miſeram eurydicen aia fugiente uocabat
Eurydicen toto referebant flumine ripæ.
Hæc proteus.& ſe iactu dedit æquor in altū.
Quaq; ddit ſpumātē undā ſub uertice torſit

pulchra ſane alludit ad id qđ dicit. Ouidi.quia cum caput eius delatum ad ripas ſerpens mordere uoluiſſet:& conuerſus in lapidem. Oeagrius hebrus:Oeagrius fluu.ē pr̄ orphei de quo hebrus naſcit̄ unde eū appellauit Oeagriū. Hæc protheus: Subaudi dixit. Oeagrius

AN.M. Strimōis:li.i.Geor.dixius. Mulcētē ti. p id ſu i eloqntia feros hoies & rapaces ruocaſſe i māſuetudinē & hūanitatē orphea itelligiīus. Et agē.ca. q̄rcus:p id obſtiatæ opiniōis hoies intelligiīus: q niſ p eloquētiæ uires queūt a ſua pertinacia remoueri.

Philomela: luſciola hoc loco:alibi hirūdo ut latius ſupra oſtēdius.Philō āt amans dr̄. Mela uero mala: poma:ſeu oues. Miſerabile carmē Integrat:Pli.li.x. ſcribit q luſciniis diebꝫ ac noctibꝫ cōtiuis qndeci garrulus ſine itermiſſu cātus: dēſante ſe frōdiū germie in q̄ una aue pfecta muſicæ ſcientia modulatus edit̄ ſonus:& nūc cōtiuo ſpu trahit̄ i lōgū:nūc uariat̄ i ſexo nūc diſtiguit̄ cōcluſo:copulat̄ itorto:pmittit̄: reuocat̄.Plura tamē ibidē leges mirāda qdē. Hymenæi:nulla cōiugia:uide li.iii.ge. Hypboreas:li.iii.ge. latius uideas. Tanai:tanais fluuius europā ab aſia diſiūgit: atq; amborꝫ fines utriq; plabens:i Boreā uerſus p Sauromatas i ſcythiā uſq; atq; i meotidis paludem protenditur:orit̄ autē ex indiæ montibus.Dionyſius ſcribit:& Strabo li.vii. & li.xi. Riphæis:uide li.i. Geor. Ciconū matres:Circa hebrum thraciæ fluuium Cicones habitant teſte mela:horum mulieres teſte quoq; Oui.li.xi.met.Orpheum eo q fœmineum amorē i puerorū uenerē tranſtuliſſet:& propterea eas ſpnet furialiter laniarunt:poſt uero lyrā & caput eius i hebrū iecerūt. Orgia bacchi:in Rhodope thraciæ mōte Orpheus ſonare cātareq; ſolitus erat:& ibi ſacra liberi patris Orpheo primū initiante celebrabātur:ut ſcribit Mela. Orgia bacchi:Strabo li.x.ſic ait:Plurimi igitur græcorum totum cerimoniale negocium qđ orgia uocant bacchanaleq; & choricum:& ſacrorum miſteria Libero patri attribuerunt & Apollini & hecatæ:& muſis & Cereri propter hæc Strabōis uerba optime Ser.dixiſſe uidet̄ li.iiii.æne.ubi ait:orgia apud græcos ſacra dicūtur:ſicut apud latios Cerimōiæ.Sed iā abuſiue ſacra liberi pr̄is orgia uocant̄ p̄terea orge ita dr̄. Orgao cōcito:cōcupio.Orgiazo orgia celebro orgizōæ iraſcor. Oeagrius hebrus:oeagros uir ſiue fluuius orphei pr̄ ut ipſe i argonautica ait.Dio.itē li.v.aſerit orpheū oeagri filiū & doctrina & melodia ac poeſi exceſſiſſe oēs quorꝫ extet memoria De hebro ſupius patuit.Ser.āt ait ex oeagro fluuio natū hebrū. Sub uer.ē uertex cōtorquiſq;uel qcqd aliud ſimiliter uertit̄:ide pp flexū capillorꝫ ps ſūma capitis ex hoc inq̄ i mōtibus eminētiſſima:recte dixeris hæc oia uertices pprie tamē unde initiū & fab.li.viii.q ēt li.i.ſcri.uorſus & uortices dixerūt antiq q prio Scipio aphricanus i e:lrām ſcđam uertiſſe dr̄.Et Cap inquit:Vertex capitis eſt:uortex fluminis. Luſcinia Philomela Tanais Orgia Oeagros

CHRI. Septem illum: A tempore etiam uæhementer citatur pathos ſic de Palinuro: Tris notus hibernas immēſa per æquora noctes Vexit me uiolētus aqua uix lumie q̄rto Aſpexi italiam:& Achimenides:Tertia iā lunæ ſe cornua lumine complēt:Et ſeptima poſt troiæ excidium iā uertitur æſtas. Auget̄ autem hic locus q dixit totos.i.itegros:& ex ordie.i.ſine iterruptione potuiſſet res geri uerbi grā ab idibus martiis ad nonas Auguſti ut eēnt ſex mēſes:ſed non itegri iminuto Martio & Augu.& potuiſſēt pōi mēſes itermedii ſine mœrore unde illa egritudo hūiſſet aliqd iteruallū & pauſam q̄ facilius ferri poſſet. Qualis.p.m.p.ſ.u.pabola i unde ſæpiſſime mouet̄ pathos:aut i miſericordia eſt aut i idignatiōe:i miſericordia ut hic.Itē q̄lis cōmotis excita ſacris thyas:& q̄lē uirgieo demeſſū pollice florē i idignatiōe ut illud:ac ueluti plēo lupus i o.Cū fremit ad caulas.Et q̄lis mugitus fugit cū ſau.atam taurus. Durus:iexorabilis & q m r̄no affectu nō mouet̄. Implumes:cōmiſeratio ab ætate & ab ibecillitate. Oeagrius:refert Dio.ſicul.bacchū iſidias lycurgi thracēſiū regis admōitu theropis uiri thracis uitaſſe:ac paulo poſt uictor lycurgū regno ſpoliaſſe.Illudq; beneficii mēor the ropi tradidiſſe:q moriens oeagrum filium a quo & fluui.denoiatus ē heredē reliqt.Ex oeagro āt natus ē orpheus:dicit oeagrū fuiſſe pnepotē athlātis ex alciōe una ex filiabus athlātis:de orpheo plura alio loco dixius addam hic fuiſſe & eiuſdem nois poeta in arcadia:& alius crotinias qui cum Pyſiſtrato athenienſium tyrannū ...:ſunt qui etiā ſex orpheos noiēt:hūc autem quem p̄rio habemus ſcribunt Lybiā & ægyptum peragraſſe & Trimegiſti Mercurii doctrinam ibibiſſe.Quanq̄ teſte Cicero.Ariſto.docet Orpheum poetam nunq̄ fuiſſe:& hoc orphicum carmen Pythagoræi ferunt cuiuſdam fuiſſe cerconis. Se de.i.a.Nam ueritas cum aliqua ex parte ſeſe oſtendit refugit in profundum: ideſt in obſcurum:& nunquā ſe totam oſtendit.

At non cyrene:nāq; ultro affata timentem
Nate licet triſtis animo deponere curas:
Hæc ois morbi cā.hinc miſerabile nymphæ
Cum quibus illa choros lucis agitabat i altis

SER. At.n.c.deeſt tertia ē:qđ ex ſeqntibus dat̄ itelligi. Pacē.p.pacem beneficium & beniuolentiā.

Faciles:enim exorabiles nymphas:& ad ignoſcēdū paratas Sane ſciendum eaſdem eē Napæas q̄ & dryades ſunt.Nam ſupra ait:At chorus æq̄lis dryadum. napeæ Dryades

Intacta cer.i.idomita:& dicit ita aialiū ſacrificiū eē ia

Exitium miſere apibus.tu munera ſupplex
Tẽde petẽs pacẽ:& faciles uenerare napæas
Nãq; dabunt ueniam uotis:iraſq; remittent.
Sed modus orandi qui ſit prius ordine dicã.
Quattuor eximios præſtanti corpore tauros
Qui tibi nunc uiridis depaſcunt ſũma lycæi
Delige:& intacta totidem ceruice iuuencas.
Quatuor iis aras alta ad delubra dearum
Conſtitue:& ſacrum iugulis demitte cruorẽ.
Corporaq; ipſa boum frondoſo deſere luco.
Poſt ubi nona ſuos aurora oſtenderit ortus
Inferias orphei lethæa papauera mittes.
Et nigram mactabis ouem:lucũq; reuiſes:
Placatam eurydicen uitula uenerabere cæſa:
Haud mora:cõtinuo matris præcepta faceſſit
Ad delubra uenit:monſtratas excitat aras
Quattuor eximios præſtãti corpore tauros
Ducit.& intacta totidem ceruice iuuencas
Poſt ubi nona ſuos aurora induxerat ortus.
Inferias orphei mittit:lucumq; reuiſit.
Hic uero ſubitũ ac dictu mirabile monſtrum
Aſpiciunt liquefacta boum per uiſcera toto
Stridere apes utero:& ruptis efferuere coſtis
Immenſaſq; trahi nubes. iãq; arbore ſumma
Confluere:& lentis uuam demittere ramis.
Hæc ſuper aruorum cultu : pecorũq; canebã
Et ſup arboribus.Cæſar dũ magnus ad altũ
Fulminat euphraten bello:uictorq; uolentis
Per populos dat iura:uiãq; affectat olympo.

ciendum:ut non tantum occidantur hoſtiæ ſed cæ- dantur. Orphei:datiuus græcus ẽ. Læthea papaue ra.i.agreſtia. Placatam.e.u.u.c.Hyppallage pro uene ratã placabis. Præcepta fa.i.facit:& ẽ freqũẽtatiuũ ꝑ pricipali:aut certe iõ faceſſit:qa plures hoſtias imola uit. Hic.ſ.a.d.m.m.res.n.hæc ex iꝓuiſo uẽit:ut apes ex bobus erũpent.nã ꝓcepta cyrenes tãtũ ad placãda numĩa ptiebãt.Notãdũ ſane qa ex hoc euẽtu illa ars iuẽta ẽ quã ſupra memorauit:& melioricĩ ꝑiduſtriã

Strideř.a.u.& ru.ef.c.Hæc uerba & ſecũdæ ſũt cõiu gatiõis & tertiæ:nũc tãtũ tertiæ. Lẽtis.u.d.r.in mo dũ uuæ.i.botrionis defluere:qđ græci βοσρυδον di cũt. Hæc ſup.a.paruoꝝ cultũ primum libꝝ ſignifi cat:ꝑ pecora ãt tertiũ & quartũ qa & aues pecora ſũt ꝑ arbores ſecũdũ & hoc dicit.Hæc ego.i.Geo.ſcripſi dũ Cæſar i oriẽte pugnaret. Fulmiat: fortiter facit.

Victorq;.u.P.p.d.i.Vnũ uirtutis ẽ:alterꝝ iuſticiæ.nã uincere uirtutis.Volentibus non inuitis impare iu- ſticiæ ẽ. Viamq;.a.o.Prepat ſibi diuinos honores.

AN.M. At nõ cyrene:ſupple timuit: refert̃.n.ad illud.Nãq; ultro affata timẽ. Faciles:mites placabi-

napeæ les. Napæas:nymphæ:ſũt ꝓprie q̃ uirgultis & flori- bus delectant̃:ut Oreades quæ montibus. Lactã.lib.

Delu- th.iiii. Delubra.Var.li.viii.reꝝ diuinaꝝ Delubrum

brum ait alios æſtimare:i quo ꝑter ædẽ ſit area aſſũpta deũ cã:ut ẽ i circo flaminio iouis ſtatoris:alios i quo loco dei ſimulacrũ dedicatũ ſit & adiecit : ſicut locũ i quo

Cande figerẽt cãdelã cãdelabꝝ appellatũ ita i quo deũ pone

labrũ rẽt noiatũ Delubrũ.His a Var.ꝓſcriptis poſſumus i- telligere:id potiſſimũ ab eo ꝓbatũ:qđ ex ſua cõſuetu dĩe i ultio poſuit:ut a dei dedicato ſimulacro dlubꝝ cœpit nũcupari:hæc Mac.li.iii.ſat. Orphei : melius orphi legemus:ut i Buc.Orphi calliopea : de quo ibi latius. Lethea pa.iã ſup oſtẽdius. Vuã: Iuue.ẽt ait: Examẽq; apiũ lõga cõſederit uua. Hæc ſup ar.cul. Peroratio ẽ:quã cumulũ qdã:cõcluſionẽ alii uocant: qdã enumerationẽ:breuiter.n.r̃petit totã ſimul cãm atq; materiã decurrẽdo ꝑ capita.De hac ẽt Fabius li. vi.latius ſcribit. Ad altũ:Euphratẽ armeniã maiorẽ itelligit:i q̃ Euphrates orit̃:ut Stra.ſcribit li.xi.atq;.xvi.Cæſar ãt auguſtus:ut Florus ſcribit:ad oriẽtẽ uerſus exercitũ miſit i armenias Medos:Parthos q poſtea oẽs cũ indis etiã Auguſti & Romanoꝝ ditioni paruerũt.

Volentis po.auguſtus uirtutis moderationiſq; fama:indos etiã ac Scythas pellexit ad amicitiã ſuam populi- q; Romani ultro per legatos petendam: ut ſcribit Suetonius.Florus etiam & Euſebius:quæ omnia latius ſu pra patuerunt. Viamq; affectat olympo:Ouidius quoq; libro primo faſtorum ait.Sic petitur cælum per la- bores:ſcilicet & uirtutem uitiorumque fugam:affectare inquit Feſtus eſt : pronum animum ad faciendum aliquid habere:affectat ergo uiam ideſt præparat. Olympo:ad diuinos honores.

CHRI. At non cyrene:Quia ratio nunq̃ a nobis fugit. Placatam:Vel hyppallage eſt:ut ait Ser.Vel eſt or- do. Venerabere:Euridicen placatam ante a te cæſa uitula. Martis.p.f.Nam ſemper eſt rationi obtemperan dum ſi uerum iuenire cupimus. Vuã:qa cõſiſtũt ita iter ſe herẽt:ut formã pendẽtis racemi faciãt.Refert ãt Pli.q; i totũ amiſſas apes reparant̃ uẽtribus bubulis recentibus cũ fimo obrutis Vir.ut uides iuuenci corpore exãimato ſicut equoꝝ ueſpas atq; cabrones.Aſinnorum ſcarabeos naſci putant.Sunt qui mortuas ſi intra te- ctum hyeme ſeruent̃ deinde ſole uerno terreantur:ac ficulneo cinere toto die foueantur putent reuiuiſcere.

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope:ſtudiis florentẽ ignobilis oci:
Carmina qui luſi paſtorũ:audaxq; iuuenta
Tityre te patulæ cecinit ſub tegmine fagi.

SER. Dulcis.n.P.i.neapolis:q̃ prio ex corpor̃ uni

Par- us ſyrenis illic ſepultæ parthenope ẽ appellata. Stu-

theno dus florentem ignobilis oci:ideſt artis poeticæ: quã

pe ocium ignobile appellauit:ne quid de ſe uideretur ar roganter dicere. Carmina qui luſi:Qui etiam buco lica ſcripſi. Audaxque iuuẽta: Aetate iuuenili :nam ut diximus ſupra : uigintiocto annorum erat cum Bucolicam ſcripſit & bene breuiter a ſe ſcripturam rerum executus eſt titulum.

AN.M. Illo Vir.Vir.Maro i pago q dicebat̃ andes haud ꝓcul a Mã.natus ẽ:Põ.& Craſ.cõſulibꝫ:Cre.ſtudiis eruditus:ſũpta toga Medio.trãſgreſſus ẽ poſt breue tp̃s Ro.ꝓrexit:ut ſcri.Euſe.Alii uero ſcribũt Virgiliũ &

Mediolano Neapoli miſſe:qd & ipſemet hoc loco idicat ubi ante alios & græce & latine eruditior factus:ſe in Vrbem cōtulit. Oſtendit āt hic Georgica Neapoli ſcripſiſſe:i Vita ipſius etiā legit̄:cū Georgica ſeptēnio Neapoli.Aeneidē uero partim in Sicilia partim in Campania.xi.annis confeciſſe Bucolica autem triennio perfeciſſe aiunt:annos natum:ut Probus aſſer.t.xxviii.Inde inqt inferius:Audaxq; iuuenta & cætera. Parthenope dulcis:Neapolis olim Parthenope ab tumulo Syrenis appellata eſt:ut ſcribit Plinius libro tertio:hanc Auguſtus poſtea Neapolim eſſe maluit:ut Solinus ait Neapolis uero idem eſt qđ noua ciuitas:ut etiam Strabo docet in libro quinto Varro tamen ſcribit:q̄ ab ea græca uoce Neapolis nouapolis ab antiquis noſtris uocitata eſt Strabo libro quinto ait:q̄ Neapolis dicta eſt:ideſt noua ciuitas:q̄ poſtea & Chalcidenſes incoluerūt: & ex Pithecuſis Atheniſq; uenientes ubi Parthenopes unius e Syrenibus ſepulchrum oſtenditur. Neapoli autem quinquennalis ſacer ille muſicus & gymnicus complures per dies celebrabatur Agon.Habet & Neapolis calidarum aquarum ſcatebras:& apparatiſſima balnea nulla ex parte Baiāis iſeriora.Plurimi uero e Roma Neapolim ſeceſſum facientes uictum græcanico ritu perducebant:aut quietis & ocii gratia:præſertim qui eruditioni dabant operam aut remiſſioris uitæ deſiderio maxime quos ſenectus affligebat:uel aduerſa ualitudo: hæc & plura Strabo. Ignobilis oci:litterar:i laboris & ſtudii:ideſt poetices:hic etiam Ouidius libro quarto de ponto ait de Dionyſio:ille Syracuſia modo formidatus in urbe Vix humili duram reppulit arte famem docuit enim Corynthi.Idem quoq; libro.iiii.de triſt.inquit:Sæpe pater dixit:ſtudiū quid iutile teneas:Mœonides nullas ipſe reliquit opes. Luſi:ſcripſi:de quo latius:ibi in Tityro:Ludere quæ uellem Carmina paſtorum.Bucolica intelligit:quod per Epexegeſim ſequenti carmine ſuo more apertius innuit. Audaxq; iuuenta:Homerus in Odyſſea inquit:Tu tamen intrato:metuens nihil omnibus audens in rebus melior Turnus item libro decimo æneidos ad ſuos:Audentis fortuna iuuat.Et ſocrates in Gorgia platonis cenſet: Aīam recte iudicaturā tria potiſſimū hr̄e debere.Sciētiā prio Deinde opinionē prudētis.f.atq; beniuoli.Tertio audaciā. Victorinus ait:ſtudax ē q̄ i p̄ſperis rebus temere aliqđ aggredit̄.Audax itē ē ille:q̄ puiſis rōnibus fortiter aliqđ ſuſcipit.Itaq; & ad malū & ad bonū Audax referri pōt.Temerarius uero ſp ad malū.Vtq; Feſtus iqt audacia ab audendo:cupide agēdo ē dicta.Audaxq; iuuēta id ex calore pcedit:calidus.n.ſāguis maiorē uirtutē hēt q̄ frigidus:ut i ſcibus appet:de quo latius li.iii.Geor.cecinit:& cecini & cecinit i antiqs legimus: utrūq; cōuenit. CHRI. Alebat:quia inde aſſequebar doctrina quo animi humani ita aluntur:ut corpora quattuor elementis.Animus enim immortalis doctrinæ ueritate quæ immortalis eſt paſcitur:corpus ex elementis ex quibus eſt compoſitum.Omnia enim ex iis aluntur ex quibus conſtat. Ignobilis oci: Ocium aliquando ceſſatio eſt omnium rerum:& hoc damnatur:aliquando dicitur ocium cum animus ab agendo ad contemplandum recedit:ita ut ocia ſtudia ſignificent:in illo primo ita ceſſamus a negociis ut in pigritia contabeſcamus.In altero ita a reliquis actiōibus a uocamur:ut mentem noſtram ad eam ad quā nata eſt rerum humanarum & diuinarum contemplationem adducamus. Dixit autem ignobile ex maioris hominum partis opinione qui auaritiæ aut ambitioni dediti diuinum huiuſcemodi ocium uituperent:& ſua ſtultitia ignobile putent cum nihil ſit nobilius.Vel potius dixit ignobile:ideſt ualde nobile:uolens ambiguo uerbo & uerum oſtendere: & ſtultorum falſam opinionem ludere ut illi aliud putarent dici:cum ille aliud diceret. Carmina qui luſi paſtorum:cum eſſent ea tempeſtate qui aliena ſubriperent:& pro ſuis proponerent: uoluit oſtendere utrunq; opus Virgi.fuiſſe:Quod etiam in initio qđ in æneī.ſcripſit manifeſtum fecit. Finis.

P.Virgilii Maronis Bucolicorum ac Georgicorum libri cum Cōmentariis Seruii Mauri honeſti grammatici Chriſtophori Landini & Antonii Mancinelli fœliciter expiciunt.

CHRI.Lādini Florētini ad Petrū medicē Laurentii filiū in.P.Vir.interpretatiōes Procœmiū icipit Feliciter.

EX oibus diſcipiinis Petre medices ex qbus hoies & dū in hac infima mūdi regione pegrinant̄: mortalē uitā qete ac tranqlle traducere poſſunt:& cū inde ad ſupas ac paternas ſedes euolauerint:ſūmum ſempiternūq; bonum aſſequunt̄:nullā omnino cuncta quæ in mētem uenire poſſunt circunſpiciēs atq; colluſtrās reperio:quæ poeticæ facultati anteponenda ulla quidem ex parte uideat̄.Nā cū animi noſtri diuini atq; imortales diuinis imortalibuſq; doctrinis ueluti ſuauiſſima ambroſia alāt̄: Atq; illarum cognitione pro nectare fruantur:quæ nam alia ē quæ nobis hoc accumulatius q̄ poetica præſtare poſſit.Nam hæc ſola eſt:quæ omnia quæcunq; hactenus: humana ingenia excogitarunt ita complectatur:ut cum illa ſuo artificio exornauerit: & noua quadam pulchritudine:uel ut rectius loquar maieſtate maiora anguſtioraq; reddiderit alia penitus reddat.Maxima omnino res eſt philoſophia & quæ omnium bonarum artium procreatrix iure haberi poſſit:ſed ſi pleriq; cui ab omni loci in ſe ſpectentur:erunt illi quidem grauiſſimi ac præclariſſimi.Verum illos ita admiramur:ut tamen ab humano īgenio profectos iudicemus:quod ſi eoſdem illos poeta illuſtrādos accepit:ſtati hūanā cōditionem excedētes pxie ad diuinitatē acceſſiſſe iudicabiius ē magna pfecto uis oratiora facultas.& cui ēt cū hac ſeiūgātur idītiōe cadūt ea poſſe illuſtriora ui dicēdi redder:nā & acute ac apte docet copioſe āt & ornate delectat:& i quo pēnitus tāq i ſuo r̄gno ipat:auditorꝝ aīos ueluti qbuſdā uerborꝝ ac ſniāꝝ machinis atq; tormētis adhibitis p ai bitrio ſuo abducit:trahit atq; ipellit.Atq; ita hæc oia efficit:ut nihil tamē ſupra humanitatē uideatur ſed oēm hois ui iplere uideat̄.Poeta uero eadē hæc oia cū & itegre ſuſcepit & ſuſcepta mira q̄dā & ſententiarū & uerborꝝ maieſtate p̄ſtiterit itra hos cācellos itra quos qcqd uis ac facultas hūana pōt icludit̄:minime cōtinetur:ſed hūanitatis metis relictis nō olorinis ut ē apud Flaccū plumis:ſed cæleſtibus alis aſſūptis mūdū uniuerſum puolat:trāſcēdit aereos æthereoſq; icolas:ac p oēs cælos ſublatus ad beatorꝝ uſq; cœtus ſpiritū aſcendit. Nō humana aliq̄ ex his artibus ē quā priſci illi pp excellentiā ſuā liberales appellarūt:neq; hūana dicēda eſt di...

plina:ſed quæ relictis terris oĩa q̃ ſũt circunuolãs certis numeris aſtricta uariis luminibus illuſtrata ac crebris
coloribus diſtincta:oĩ deniq; ornatus genere ĩſignita quicq̃d ĩ ſuũ opus inducere placuit:id oẽ obſcurioribus
figuris:miriſq; figmentis exornat:atq; ĩ alias ſpẽs traducit.Neq; enim ut muſici qui quoniã aurium dumtaxat
ſenſum ſuauioribus uoculis demulcent:a Platone tanq̃ uulgares leuioreſq; contẽnuntur:ſed grauiori ac fir-
miori iudicio diuinã harmoniam imitatus poeta:altos ĩtimoſq; mentis ſẽſus elegãti carĩe exprimit & diui
no illo furore de quo pluria maximaq; idem Plato ſcribit aflatus:ac parcitus: res ſæpenumero adeo admi
randas adeo ſupra humanas uires conſtitutas grandiori quodam ſpũ profertur:ut paulo poſt ubi furor ille
iam referbuerit ac reſederit:ſeipſum admiretᷣ:atq; obſtupeſcat Quapropter præter id quod aures quoq; cu
iuſcunq; eruditioris uel magis etiã q̃ ſupiores illi demulcet:ſuauiſſimo p̃terea nectare ac diuĩa ambroſia mẽ
tes nr̃as profundit:his igitᷣ ſolis diuinitus conceſſũ eſt:ut ſuis carminibus ĩmemor herbaꝝ reddatur iuuẽca:
id ãt ẽ rudiora ĩgenia reꝝ terrenaꝝ & humiliũ obliuiſcantᷣ:& hæc diuina ad q̃ nata ſũt admirentᷣ.His lyncis
quoq; oculi pſpicaciſſimi ſũt:ppeaq; acrioris iudicii hoĩes indicant:oĩo ſtupeſcunt. His deniq; ſuũ regerunt
flumina curſũ.Nihil.n.inter mortales tam uehementer cõmotum incitatũq; eſt:q̃d diuinorũ poetaꝝ uerſi
bus delinitũ nõ ſedetᷣ atq; demulceatᷣ:nã q̃d aliud exprimere uoluit antiq̃tas cũ amphionis cythera excitata ſa-
xa in thebanorum mœnia ſtructuram coiiſſe fabulata ẽ:niſi duriſſima quoq; pectora molliri:& in q̃cunq; ue
lis ſñiam traduci diuino huiuſcemodi artificio poſſe.Eadem ratiõe auritas quercus ducit orphæus:amneſq;
ſiſtit:ideſt ſtupidos allicit:& ſummo furore concitos demulcet.Huiuſcemodi igitur ui qui affectu ſunt eos
quoniam & ſupra hoĩes aſcenderint:& deos tamẽ attigere nõ ualuerit poetas græci appellarunt. Deus enim
ex nihilo quæ uult producit:q̃d quidem creare dicimus.Homo uero contra nihil niſi ex ſibi propoſita ma-
teria efficere ualet.At poeta q̃uis nõ oĩo ſine materia poema texat:delegit.n.ſibi errores atq; bella æneæ quæ
caneret Vir.& tamẽ p̃ter illud argumẽtũ quo opus totũ ſuo ordine decurrit,pfũdiſſimos quoſdã ſẽſus ex ni
hilo pene latenter diſſimulanterq; in eo argumento includit:quo qui eos attingunt:tandem intelligant qua
uia uir ad laudẽ natus paulati ſtultitiam uarioſq; errores exuens ad ſummũ bonum ualeat peruenire.Quapp
ex eo uerbo q̃d apud illos eſt ποιειν ποιητην græci deduxerunt ποιεω autem modo ex aliquo quicquã face-
re ſignificat.Modo ex nihilo creare ut εν τη αρχη εποιησε ο θεος τον ουρανον και την γαιαν : nam cælum &
terram ex nulla materia produxit deus.Vides igitur unde poetæ nomen græci deduxerit.Sed neq; latini poe-
tarum diuinitatem ignoraſſe uidentur:cum abea quæ in hominibus omnium maxima eſt mẽtis ui uates ap
pellauerit.Hi igitᷣ diuini uates ſunt.Hi ſacri muſaꝝ ſacerdotes.Hi iure optimo ſcĩ ab Ennio appellantur:ori
ri ei poeticũ furorem a muſis iampridem docuit Plato.nam hic oſtendit qui ſine muſarum ſcõ furore ad fo
res poeticas acceſſit ratus fortaſſe humano aliquo artificio in poetam egregium ſe euadere poſſe:ipſũ ſeſe deci
pe:ac tota uia aberrãtẽ inanẽ oĩo cũ ſua poeſi reddi.Veꝝ cæleſti illo ſpiritu percitũ eos canere uerſus quos pau
lo poſt ab huiuſcemodi furore deſertus uix intelligat. Muſas autem ipſas nihil aliud q̃ cæleſtes cantus in
telligunt.Quamobrem muſis:ideſt cæleſtibus numinibus ac cantibus diuini illi uiri concitati ad eorum imi
tationẽ poeticos numeros meditantur:ac fingũt.Plato enim in li.de repu.cum cellerrimã illã ſpheraꝝ uolu
bilitatem deſcriberet:ſingulas ſerenas ſingulis orbibus iſidere dixit motum ſpherarũ:q̃ aſſiduo cãtu deo glo
riã exibẽt ſignificãs:cũ σειρηνειν deo canere ſit.Idẽ ſentiunt theologi:qui a Trimegiſto fluxerũt.Nã iccirco nouẽ
ponũt:ut cũ ſingulæ ex ſingulis proueniant orbibus:nona oĩum ſimul concentũ exprimat Poeſis igitᷣ a diui
no furore:furor a muſis:muſæ deniq; a Ioue ſũt:Iouẽ ãt mũdi aĩmã q̃ cũcta mouentᷣ eẽ uolũt.Hic iure Maro
a Ioue pricipiũ muſæ dixit Iouis oĩa plena .Qua ratione motus Alexander peripateticus Iuppiter inq̃t cælum
ueluti cytheram tenens cæleſtem efficit harmoniam.Vides ergo huius facultatis principium longe excelen
tius eſſe q̃ illud ſit:ex quo reliquæ noſtræ diſciplinæ fluant. Illæ.n.humana diligentia acquiruntur. Facult-
tẽ uero poeticã niſi diuinus furor nos rapiat:nunq̃ aſſequemur.Quã quidẽ rẽ is quẽ totiẽs noĩo Plato in eoq
lon iſcribitᷣ li.ita edocet.Videmus.n.inq̃t ſingulas artes nõ niſi poſt longũ tẽpus neq; ſine ſũma iduſtria ma
ximiſq; laboribus acq̃ri.Veri uero poetæ qualem affirmat Homerum fuiſſe Heſiodum & Pindarum ĩ ſuo
carmine multa ponunt:q̃ indicant illos oẽs doctrinas noſſe.Addit ad hæc q & paulo ſupra diximus uates
furore pcitos multa canere:quæ idem ipſi abeunte furore uix intelligant:ueluti non ipſi ediderit:ſed deus eo
rum ore pronunciauerit.Oſtendit præterea neq; prudentiores neq; qui a primis annis eruditiores qui fuerit
in maximos poetas euadere:ſed eos ſolum quos diuinus afflauerit furor. Quod Ioni ac Tymarcho chalci
denſi ac poſtremo Heſiodo eueniſſe ſcribit quinetiam oſtendit perſæpe ineptioris ingenii uiros ipſo furore
corripi quaſi id nos monere uelit diuina prouidentia præclarum poema non hominum inuentum ſed deo-
rum munus eſſe.Sed ut plurima maximaq; miſſa faciamus:qua nam obſecro ratione factum eſſe arbitra
mur:quod ſoli poetæ contra aliorum ſcriptorum conſuetudinem diuinum ſibi fauorem implorent:niſi q
intelligunt non humana ſe:ſed diuina temptare:atq; eo pergere:quo niſi ducente deo peruenire non poſſint.
Quamobrem neminem mirari oportet:ſi poetæ cæteris ſcriptoribus antiquiores exiſtant: quandoquidem
ſummus omnium rerum opifex ab ipſis orbis incunabulis myſteria ſua per poetas deſcribenda mandaſſe
uideatur.Neq; enim alius eſt magnus uteruſq; poeta q̃ Theologus quod non ſolum Ariſtotelis tanti philoſo
phi auctoritas teſtimoniumq; oſtendit:ſed ipſorum quoq; ſcripta apertiſſime docent.Duplex enim Theolo
gia eſt.Altera quam priſcam uocant:cuius diuinus ille uir Mercurius cognomine trimegiſtus primus fon
tem aparuit.Altera noſtra eſt:quem non modo uerior comprobatur:ſed ita ueriſſima:ut neq; addi quicq̃
neque imminui inde poſſit.In priſca igitur non ne Orpheus Ita uerſatur: ut multa de deo:multa de angelis:
multa de incorporeis mentibus:multa de humanis animis deſcribat.Is enim oſtendit deum unũ eẽ eundẽq;
ubiq; nullis locis aut t̃pibus circũſcriptũ eẽ.Oĩa agere:oĩa ſeruare.In oĩbus operari:ac q̃cq̃d agit per id q̃d ipſe

eſt agere. Ac ſeipſum primum deinde ſingula itelligiere. Intelligere itidem infinita. Addit ad hæc deum uolũ/
tatem habere: quã illum extra ſe cũcta efficere camq; uoluntatem neceſſariam ſimul ac liberam eẽ: qua qdem
ut libere oío agit: atq; ita agitur ut ſũmus i eo amor ſit & ſũma i rebus oibus prouidentia. Eadẽ pene Linum ac
Muſæũ cecinille ex iis quæ de utroq; ab aliis ſcripta uidimus credendum iudico. Nam Homerum ſi eos qui
ab eo ſcripti ſunt hymnos diligentius legamus. Si etiam quæ de Vlyxe fabulãt ita intueamur: ut q̃ ſub figmẽ
tis latẽt ilucẽ eruamus: nõne i eadẽ theologia admirabimur: Veꝝ ut aliquãdo ad Maronem nr̃um ueniamus
qs mõ acrioris igenii ſit & diuini illius poetæ diuinitatẽ mẽte aſſeq̃tur: non perſpicuo intelliget illum dum
troianũ excidium nobis depingit: dũ ſeptẽ annorũ Aeneæ errores miſeratur: dum ſæuiſſimam illam ab iu/
none Aeoloq; tempeſtatem immiſſã lamentat: dũ naufragii pene ducis in africam digreſſum & amores mor
temq; Didonis deplorat: dum aduentũ tandem troianorum in italiã narrat: dum adinferos deſcenſũ deſcri/
bit: & bella i italia geſta decãtat: qs inq̃ non intelligat admirabili ac pene diuino artificio illum nobis demon
ſtrare ſummũ hois bonũ i diuinaꝝ reꝝ ſpeculatiõe cõſiſtere: ac difficilimam quæ illuc ferat uiam oſtendere.
Quæ quidem cum nos uix a paucis pauca a nullo autem omnia interp̃tata uideremus: & ea tamen quæ iter/
p̃tata eẽnt ita inter ſe diſſidere ut nulla certa ſerie ſatis conſtanter compõi poſſe exiſtimarẽ: dedi adnixe opam
pro uiribus rem uniuerſam a carcere ad calcem ꝓſequi. Itaq; in. iii. ac q̃rto nr̃arũ camaldulenſium diſputatio/
nũ libro rẽ uniuerſam perpetuo interp̃tationis tenore proſecuti ſumus. Idq; in primis p̃ſtandum curauimus
ut ita cuncta ꝓcederent ut nihil ex conſequẽtibus iis q̃ prius dicta fuerant pugnare uideat. Veꝝ q̃tum in iis
meis lucubrationibus profeceri doctorum uirorũ iudicio reliquo. Laborũ tamẽ meoꝝ quoniam parẽtis tui
Laurentii uiri plurimis lr̃is ac uaria doctrina excellentis: & ingenio acerrimo p̃diti: iudicio eos approbato ſẽ
ſ ime nũq̃ pœnitebit: Sed hæc cum uoles: ſæpe autem uelle debebis: in eo qd̃ dixi uolumine facile cognoſces.
In noſtra uero theologia: non ne apud hebræos gentem ut ipſi uolunt & nos facile concedimus omnium an
tiquiſſimam eorum rex Dauid pſalmos ſuos elegantiſſimis uerſibus diuino afflatu furore ita deſcripſit: ut q̃/
cunq; de deo: de angelis: de anima ſentiunt xp̃iani in illis complexus ſit. Extant eius filii Salomonis extãt deu
teronomii: extant Hyſaiæ uolumina uerſibus edita. His autẽ oibus antiq̃orẽ Moyſẽ qs cũ eius uiri libꝝ he/
braice ſcriptum uiderit: non modo poetam uerum etiam egregium poetam negauerit. Quin & idumeneus
Iob uolumen illud qd̃ omnes admirantur poeticis ſcriptum numeris reliquit. Hoc in loco cum pleroſq; ali/
os obmittam: florentinum Dantem nullo modo tacitus præterire poſſum: cum ipſe uolumine ſuo nihil ꝓr
ſus ex rebus oibus ſilẽtio p̃terierit cũ illo mare terras cælos cõplexus ſit. Deſcẽdit ad iferos e quoꝝ fundo ad
aliud hemiſpium emergit. Inde ad ſupos paulati aſcendẽs q̃cunq; in Lunæ: q̃cunq; in Mercu. q̃cunq; in Vene
ris ſit orbibus demonſtrat. Ambitum deinde Solis ingreſſus illiuſq; magnitudinem ac æternam ducem ad
mirat: non ardorem Martis: non humano generi ſalutarẽ iouis cõtẽperiẽ tacet. Frigidi poſt hæc Saturni & ſi
eum multis in rebus noxium eſſe mathematici doceãt quot q̃taq; bona ſint enumerat. Atq; i his ſingulis ita
uerſat: ut quibus inde nos igniculis ad beatam uitam accendamur non mentibus ſolum noſtris uerum ocu
lis quoq; ſubiiciat. Penetrat tandem ad ſupremas cæleſtium ſedes & ad dei thronum. Verum hæc nec meaꝝ
uirium nec huius loci eſt referre. Et ſunt adhuc qui uelamina ſolum poetarum cõſpiciẽtes nihil ãt itra illa la/
tere ſuſpicãtes nihil aliud p̃ter oblectamẽta quædã qbus ocioſoꝝ aures delectent poetas afferre putent: cum
huiuſcemodi omnia p̃ illis q̃ ſub ipſo itegumẽto obſtruſa abditaq; latent uix ſatis digna uideant: q̃ in doctio
rum manus perueniant. Verum ut hæc in noſtro Marone cognoſcamus quemadmodũ duo ſunt apud ho/
mines uiuendi genera: quoꝝ alterũ in ſpeculatiõe alteꝝ in actione poſitũ ẽ: ita & i hoc poeta ut hoiem nobis
totũ iformaret duplicem ſenſum dep̃hendes. Nã ſi ea quæ extrinſecus apparent ex uerboꝝ natiõe iudicabis
uitam omnino ciuilẽ rectaſq; & ab iis quæ de uita & moribus ſunt uirtutibus ꝓfectas actiones ita non deſcri
ptas ſolum uerum etiã depictas inuenies: ut non ſolũ pſpicue ſua illas doctrina doceat: ueꝝ tum mira orõnis
ſuauitate ad illas alliciat: tum etiã cũ opus eſt dicendi uehemẽtia atq; ipetu permoueat atq; ipellat. Sin autem
in intima eius penetralia intrare licebit q̃ multa imortalis deus: q̃ magna q̃ admiranda: q̃ deniq; nobis ſaluta/
ria inuenies. Nã cum hoies ita a ſũmo deo ꝓductos: tum ex ſe p ſũmã ſapiẽtiã cognoſceret tũ a diuino Pla. ac/
cepiſſet: ut non nobis ſolũ: ſed cæteris omnibus quoad id fieri liceret uſui eſſe ſtuderemus: id conſcribere ſta/
tuit quo & quid ſit ultimum illud propter qd̃ reliqua expetuntur: & qua etiam ratione ueluti certa & indu/
bita uia eo feramur nos doceret: Idq; non uulgatiori multorum philoſophorum inſtituto: ſed raro poeticoq;
more ſibi tractandũ ꝓpoſuit: Atq; ita i utraq; re Homeꝝ imitatus ẽ: ut q̃lia ipſe i Vlyxe ac in bellis iliacis talia
hic i ænea ac i bellis italicis exp̃ſſerit: Atq; iteri ita hiſtoriã cõpoſuit: ut multa iterciderẽt: qbus & res romanas
& iuliorum domum mirificis laudibus extolleret. Sed de ſenſu illo iterno quid ego iudicarem a nobis i duo
bus ultimis libris qui ſub titulo chamaldulenſium diſputationum in lucem uenerunt pro uiribus igenii: ut
paulo ſupra diximus: demonſtratum eſt. Quos libros cum ededidiſſem rogarunt me amici tui ut Dãthis quo
que florentini qui Maro. in ſuo uolumine ducem ſequitur eaſdem proſequerer allegorias. Edidi quoque in
Flacci Horatii uolumia interpretationes: ſed cum eodem tempore & a me ſciberentur: & ſcripta ſed nondũ
emendata imprimenda amici curarẽt pauca i iis dep̃hendi quæ emendari cuperem: Sed redeo ad Maro. nam
quẽadmodum i chamaldulenſibus philoſophi interpretis munus obiuimus: ſic in his commentariis grãma
tici rhetoriſq; uices præſtabimus: Placuit autem in maioribus illis rebus parentem tuum diſputantem indu
cere. Hæc autẽ qbus adoleſcẽtuloꝝ igenia mirifice ali poſſint cui potiſſimũ q̃ tibi optima idole & excitatiſſi/
mo ingenio adoleſcenti ſcribere malim: non tamen quia precepta Angeli politiani uiri multa doctria nec mi/
nori eloquentia exculti tibi ſatis ſuperq; eſſe ignorem. Sed dedicaui tibi hæc nr̃a q̃liacũq; ſint: ut eẽnt teſtimo
niũ ſũmi amoris erga te meri Tu uale: & duodeci æneidos libros quo ordie i codicibus cõſcripti ſũt plegito,

SERVII Mauri Honorati Grammatici i.P. Virgilii Maronis æneidem commentariorum Liber primus

IN exponẽdis auctoribus hæc cõſiderãda ſũt: Poetæ uita: Titulus opis: Qualitas carminis: Scribentis intẽtio: Numerus librorum: Explanatio: Virgilii uita hæc ẽ. Ortus fuit p̃re Virgilio: Matre uero maia fuit ciuis mãtuanus: q̃ ciuitas ẽ Venetiæ. Diuerſis in locis lr̃is operã dedit. Nã & Cremõæ & Mediolãi & Neapoli ſtuduit. Adeo aũt uerecũdiſſimus fuit: ut ex moribꝰ cognomẽ acciperet. Nã dictus ẽ Parthenias oĩ uita ꝓbatus. Vno tamẽ morbo laborabat: Nã ĩpatiens libidinis fuit. Primũ a Vir. hoc diſtichõ factũ eſt in baliſtã latronẽ. Monte ſub hoc lapidũ tegitur baliſta ſepultus: Nocte dieq́ tutũ carpe uiator iter. Scripſit ẽt octo libros hos: Cirinã: Aetnã: Culicẽ: Priapeiã: Catalectõ: Epigrãmata: Copã: Diras. poſtea ortis ciuilibꝰ bellis iñter Antoniũ: & Auguſtũ: Augu. uictor Cremonenſium agros q̃ pro Antonio ſenſerant: dedit militibus ſuis: qui cum non ſufficerent: his addidit agros mantuanos ſublatos non ꝓ p ciuium culpam ſed propter uicinitatẽ cremonẽſium. Vnde ipſe in bu. Mãtua ue miſeræ nimium uicina cremonæ. Amiſſis ergo agris Romã uẽit: & uſus patrocinio Polliõis & Mœcenatis ſolus agrũ quẽ amiſſerat meruit. Tunc ei ꝓpoſuit pollio: ut carmẽ bucoli. ſcriberet. Quod cũ conſtat triennio ſcripſiſſe: & emẽdaſſe. Iĩẽ ꝓpoſuit Geor. q̃ ſcripſit: emẽdauit. vii. annis. Poſtea ab Auguſto æneidẽ ꝓpoſitã ſcripſit annis. xi. ſed nec emẽdauit: nec edidit: unde eã moriens p̃cepit ĩcẽdi: Augu. uero ne tãtũ opus periret: Tuccam & Varrõ hac lege iuſſit emẽdare: ut ſuꝑflua demerẽt nil adderẽt tamẽ: unde & ſemiplenos eius ĩuẽimus uerſiculos: ut Hic currus fuit: & aliquos detractos: ut ĩ pricipio. Nã ab armis nõ cœpit: Sed ſic. Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen & egreſſus ſyluis uicina coegi. Vt quãuis auido parerent arua colono Gratum opus agricolis: at nunc horrentia martis. Arma uirumq́ cano. Et ĩſecũdo cõſtat hos uerſus eẽ detractos.

Aut ignibus ægra dedere
Iamq́ adeo ſuper unus eram: cum limina ueſtæ
Seruantem: & tacitam ſecreta in ſede latentem
Tyndarida aſpicio: dant clara incendia lucem
Erranti paſſimque oculos per cuncta ferenti.
Illa ſibi infeſtos euerſa pergama teucros
Et danaum pœnas: & deſerti coniugis iras
Præmetuens troiæ & patriæ communis erynnis
Abdiderat ſeſe atq́ aris inuiſa ſedebat.
Exarſere ignes animo: ſubit ira cadentem
Vlciſci patriam. & ſceleratas ſumere pœnas
Scilicet hæc ſpartam incolumis. patriaſq́ myceras
Aſpiciet: partoque ibit regina triumpho.
Coniugiumq́ domumq́ patres natoſq́ uidebit
Iliadum turba & phrygiis comittata magiſtris.
Occiderit ferro priamus: troia arſerit igni.
Dardanium totiens: ſudarit ſanguine littus.
Non ita namq́ & ſi nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna eſt: habet hæc uictoria laudem
Extinxiſſe nefas: tamen & ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas: animumq́ expleſſe iuuabit
Vltricis flammæ: & cineres ſatiaſſe meorum.
Talia iactabam & furiata mente ferebar
Cum mihi ſe non ante alias

Periit aũt Tarẽti in apuliæ ciuitate. Nã du Metapũtum cupit uidere: ualitudinẽ ex ſolis: ardore contraxit. Sepultus ẽ autẽ Neapoli: ĩ cuius tumulo ab ipſo cõpoſitũ ẽ tale diſtichon: Mãtua me gẽuit: calabri rapuere: tenet nũc Parthenope: cecini paſcua: rura duces. Titulus ẽ æneis deriuatũ nomẽ ab Aenea: ut Theſeo Theſeis. Sicut uẽalis. Vexatus totiẽs rauci Theſeidæ codri. Qualitas carminis patet: Nam eſt metrũ heroicũ & actus mixtus ubi & poeta loq̃: & alios ĩducit loquẽtes: Eſt aũt heroicũ qd̃ cõſtat ex diuinis hũaniſq́ ꝑſonis cõtinẽs uera cũ fictis: Nã æneã ad Italiã uẽiſſe mãifeſtũ ẽ Venerẽ uero locutã cũ ioue miſſũ ue Mercuriũ cõſtat eẽ cõpoſitũ. Eſt aũt ſtilus grãdiloquus q̃ cõſtat alto ſermõe: magniſq́ ſẽtẽtiis: Scimus. n. tria eẽ: genera dicẽdi. hũile: mediũ: grãdiloquũ. Intẽtio Vir. hæc ẽ Homerum imitari: & Auguſtũ laudaꝛ a pẽtibus. Nãq́ ẽ filius Actiæ: q̃ nata ẽ de iulia ſorore Cæſaris: Iuli. aũt ab iulio filio Aeneæ originẽ ducit: ut cõfirmat ipſe Vir. dicẽs: A magno demiſſũ nomẽ iulo De numero librorum nulla hic queſtio ẽ licet ĩ aliis iuẽiaꝛ auctoribus: Nã plautũ alii dicũt ſcripſiſſe fabulas. xxi. alii. xl. alii cẽtum. Ordo quoq́ mãifeſtus ẽ: licet quidã ſuꝑflue dicãt ſecũdũ primũ eẽ: tertium ſecundũ: & primũ tertium. Ideo q̃a primũ cẽcidit: poſt errauit: Aeneas ad Didonis regna ꝑuenit neſciẽtes hãc eſſe artẽ poeticã: ut a mediis incipiẽtes per narrationẽ prima reddamus: & nonunq̃ futura præoccupemus: ut per uaticinationẽ. Quod & Hora. ſic præcipit ĩ arte poetica dicẽs. Vt iam nũc dicat: iam nũc debẽtia dici: Pleraq́ differat: & præſens ĩ tẽpus omittat Vnde cõſtat perite feciſſe Virgi. ſola ſupeſt explanatio quæ ĩ ſequẽti expoſitione ꝓbabiꝛ: hæc quantũ ad Aeneidẽ pertinet dixiſſe ſufficiat. Nam in Bucolicis & Georgicis alia ratio eſt: licet eadẽ ſit obſeruatio. Sciendũ p̃terea eſt q̃ ſicut nunc dicturi thema proponimus: ita ueteres ĩcipiebant carmĩ a titulo carminis ſui utpote. Arma uirumq́ cano. Lucãus: Bella per ema. Statius. Fraternas acies: alternaq́ re.

Quæ contineant duodecim æneidos libri.
PRimus habet libycam ueniens ut troes in urbẽ
Edocet excidium troiæ cladem q́ ſecundus
Tertius a troia uectos canit æquore teucros.
Quartus item miſeræ duo uulnera narrat eliſſæ.
Manibus ad tumulum quinto celebrant honores
Aeneam memorat uiſentem tartara ſextus.
In phrygas italiam bello iam ſeptimus armat.
Dat ſimul æneæ ſocios octauus: & arma.
Daunius expugnat nono noua mœnia troiæ.
Exponit decimus tuſcorum in littore pugnas.
Vndecimo rutuli ſuperantur morte camillæ.
Vltimus imponit bello turni nece finem.

Quæ primo æneidos libro contineantur.
Eneas primo libyes appellitur oris
Vir magnus bello nulli pietate ſecundus
Aeneas odiis iunonis preſſus iniquæ
Italiam quærens ſiculis errauit in undis:
Iactatus tamen libyæ peruenit ad oras
Ignaruſq́ loci ſido comitatus achate
Indicio matris deum regnum cognouit eliſſæ.
Quin etiam nebula ſeptus peruenit ad urbem:
Arreptoſq́ undis ſocios cum claſſe recepit
Hoſpicioq́ uſus didonis cuncta benignæ
Excidium troiæ iuſſus narrare parabat.

RMA:Oēs fatenť aliud fuiſſe pricipium huius opis:ut in uita eius demonſtratū eſt. Arma.i. bellū p Metonymiā: quoniā illis i bello utimur:ut toga pro pace.Cice.Cedāt arma togæ.i.ce dāt bella paci. Arma uirūq3:nō reſpōdet:ut ,ppōit.Nā prio uiꝝ.i.errores Aeneæ:deinde Ar/ ma.i.bella narrat.Hac figura ēt in proſa utimur.Cice.i uerrinis:Nā ſine ullo ſumptu nr̄o cor riis tunicis frumētoq3 ſuppeditato maximos exercitus nr̄os ueſtiuit:aluit:armauit.Viꝝ non dicit quē:ſed circūſtātiis oſtēdit eū eē Aeneā. Cano:ſermo polyſemus:Nā alias laudo:Alias diuino:Alias cāto:ut hic:Nā canunť carmīa. Troiæ: SER.

P.Virgilii Maronis æneidos liber primus.

Lle ego qui quōdam gracili mo dulatus auena
Carmen:& egreſſus ſyluis uici na coegi:
Vt quanuis auido parerent arua colono:
Gratum opus agri colis. at nunc horren tia martis
RMA uirūq3cāo tro iæ q primus ab oris.
Italiam fato ,pfugus lauinaque uenit
Littora:multū ille & terris iactatus & alto

Hæc regio in Aſia eſt:& i ea Iliū ciuitas poetæ tamen plerunq3 & regionē : & prouīciā ,p urbe ponūt:Iuue. Flāmis aſiā ferroq3 cadentē. Primus: at q paulo poſt Antenorē prius ueniſſe oſtendet:ſed cū illi uenerunt Venetia:ubi Antenor urbē cōdidit:Italiæ ps nō erat: ſed galliæ:cū Italia rubiconē fluuiū nundū tranſiret. Quapp Luc.Gallica certus limes ab auſoniis diſter/ minat arua colonis:uel excluſit Antenorē: cū addide rit lauīa littora:ſed prīa expoſitio melior. Italiā:Ars exigit:ut ciuitatū noībus ,ppoſitionem nō ponamus. Reliqs āt ponamus. Sed plerunq3 uſurpāt ſcriptores cōtrariū.Nā & Cice.Eo die Verres ad Meſſanā uentu rus erat:dixit & hic Maro Italiā & non ad italiā.Italia europæ pars ab Italo ſiciliæ rege q iuxta tyberī ſedes poſuit dicta ē.Virgi.Siculi gēteſq3 ſicanæ: & alibi. Et gētes uenere ſicanæ. Fato: ad id quod fugit: & ad id quod in italiā uenit:ne aut criminis cā patriā deſeruiſ ſe:aut īperandi cupiditate in italiā ueniſſe uideať.Pro fugos eos eſſe certum eſt qui procul a ſedibus ſuis ua gantur:quaſi porro fugatos.Falſum uero quod mul ti dicunt:profugos eſſe qui neceſſitate excluſi: de ſuis ſedibus uagantur.Exules uero qui iam ſibi ſedes inuenerūt.Nam & Lucanus profugos appellat qui iā ſibi ſe des inuenerunt:ut Profugiq3 a gente uetuſta Galloꝝ celtæ miſcentes nomē hiberis: & Salu. adhuc uagantes exules nominat. Lauina:tria habuit nomina hæc urbs. Prius enim Lauinū dictum a Lauino Latini fratre. Deinde Laurētum a lauro a Latino inuenta:dum mortuo fratre urbem auget. Poſtremo Lauiniū a Lauinia Latini filia ergo lauina littora& non lauinia. Littora : atqui lauinū octo milibus diſtat a mari:ſed littus ter/ ra eſt qcunq3 mari uicina.Ipſe.n.in.iiii.Cui littus arandū. Ille:uacat ſed poſitū:ut ſtet uerſus:nāq prius ad oīa refert:ſic alibi:Nūc dextra īgemīat ictus:nūc ille ſiniſtra. Terris: ut i Thracia mōſtruoſo ſanguie e tumulo Polydori i Creta peſtilētia:apud ſtrophadas harpyis. Alto:mō pro mari pp uarias tēpeſtates:cēteꝝ ſupiorē & īferiorē altitudinē ſignificat:nā mēſuræ nomē ē altitudo. Iactatus:iactari i mari dr̄:defatigari uero ī terris. DONA. Proponit & diuidit:& ſeſe cōmēdat:q neq3 ludicra:nec turpia:ſed ſpectata elegerit. Arma:ſcu/ tū & reliq q Aeneæ fabricauit Vulcanus. Viꝝ:nō ſexus:ſed excellētiæ.Ergo uiꝝ q talia arma & tā pulchra & hr̄e & gerere potuerit:q romani īperii auctor eſſe meruerit:q Iunonis inimicitias & reliquoꝝ deoꝝ factiōes ſupauerit:q tot aduerſa mari ꝑ peſus tollerādo trāſmiſerit:nec errauit ſi primo rē:deinde pſonā poſuit.Nam Salu.nulla metri neceſſitate coactus prio rē:deinde Po.Ro.perſonā poſuit Virgi.in propoſitione liberā ornā/ di habuit licentiā:Exequēdi uero aliū ordinē tenuit.Cano arma & uiꝝ: ſed armoꝝ deſcriptionē primo pro/ poſitam ſequēti diſputationi reſeruabit. Troiæ:altera cū propoſitione diuiſio: ut oſtēdat quid Aeneas fata li ratione cōpulſus:& quid extra fatū ppeſus ſit.Fati.n.fuit:ut relicta Troia italiā peteret.Ergo crimine deſer/ tæ patriæ abſoluiť.Nō potuit.n.deffēdi q fato iteritura erat:ſed neq3 pœna fuit q ſit Aſia pulſus:ſed gloria:nā minori detrimento affectus maius ē emolumētū conſecutus.ſ.ut Ro.imperiū conderet. Non ergo malo fa/ torum patriā perdidit:ſed ne ab ea detineretur:Aeneas:qui imperio Ro. conſtituendo dignus auctor para/ batur. Lauina littora:cum alii ante Aeneam i italiam uenerint.Ille tamē primus uenit ad eam partē:ubi de/ inde fuerunt littora lauina:& primus fato uēit:cū alii caſu ueniſſent.Ergo fato ꝑdidit patriā.Fato excluſus p/ uenit i littora lauinia. Multum il.t.i.&.a.alia cum ,ppoſitiōe diuiſio ē.Scribit.n.q mari:quæ terra ſit paſſus. Lauīa Littus Iactari Defati gari

CHRI. Arma uirum:& ſi heroici poetæ tā græci q latini proponant:inuocent & narrent: tamē græci eo dē tpe proponūt & inuocant.Home.n.i iliade ait μηνιν αειδε θεα πηληιαδεω αχιληοσ ουλομενην.& i odiſ ſea ανδρα μοι ἐννεπε μουσα πολυτροπον οσ μαλα πολλα επλαγχθη: ſic Heſio. μουσαι πιερίηθεν αοι/ δηισι κλειουσαι.Latini uero prio proponunt:deinde inuocant:Hoc apud Naſonē:Lucanū: ac Statiū inueni es.Proponit primo Virgi.Verum in ipſa propoſitione nō ſeruat ordinē.Nam cum primo arma:deinde uirū ſe dicturum pollicеatur:prius uirum ideſt errores Aeneæ deinde arma ideſt bella proſequitur. Peruertit aūt ordinem eius propoſitionis quæ uniuerſalis eſt:& totum opus non autem operis partem diuidit:Poetis qui dem conceditur.Nam & eruditioribus & ocioſis & eadem ſæpe legentibus ſcribunt quos peruerſio ordinis neq3 fallere:neque perturbare poteſt.Oratori uero non concediť.Orat.n. perſæpe apud indoctos & occupa/ tos:& qui rē ſemel audituri ſint. Quapropter monet Cice. ut i ea diuiſione q tertia inter partes orationis to tam cauſā m continet:quo ordine proponimus eodem narremus: in cæteris uero propoſitionibus nō totā

cauſam:ſed particulam aliquam cõtinentibus nihil intereſt peruertatur: an obſeruetur ordo.Propoſitio aũt & iuocatio i poetis proemii officio funguntᷣ.Huiuſcemodi aũt exordiũ accõmodatum cãæ turpi.Habet eni cauſam turpẽ non natura rei:ſed opinione.Laudandũ.n.ſibi proponit Aeneá:de quo erat inueterata opinio il lum patriæ deſertorẽ fuiſſe. Quapropter a ualidiſſimo aduerſarioꝝ argumento incipit: & quod a patria diſ ceſſerit:in fatum transfert.Captat autem beniuolentiá a perſona ſua:quoniam ſe nõ in nugis: ſed i maximis rebus occupatũ oſtendit.Captat a perſona iunonis cũ illá i odiũ pp iniquá i uiꝝ piũ crudelitatẽ & iuidiá pp abuſionẽ ſuæ potẽtiæ trahat.Captat pcipue ab Aenea:cũ in tot erũnas illũ aliena iniuria icidiſſe: & tamẽ iuicto animo illas pertuliſſe oſtendat.Attẽtũ ãt auditorẽ reddit:tũ quia nõ i nugis:ſed i maximis rebus ſe occupatũ oſtẽdit:tũ quia aliter q̃ multoꝝ opinio feratᷣ ſe dictuꝝ polliceatᷣ:ipſa pterea iuocatio quoniá non niſi in maximis rebus adhibetᷣ ſũma ſibi audientiũ attentionẽ conciliat.Reddit poſtremo eũ q lecturus ſit docilem

Arma qa & ſũmá rei breuiter atq; diſtincte proponit:& dilucide explicat. Arma: ſunt qui putent arma dicta a græco uerbo αρμοζειν.i.cõuenire & q̃drare:inutilia.n.ſunt arma niſi ita q̃drent corpori:ut neq; anguſtiora arctiora ue:neq; rurſus ampliora laxiora ue ſint:ut neq; corpus lædatᷣ:neq; cõtra ſe i illis traducat & fluctuet: ut de Vlyxe in armis Achillis ſcri.Iuuena. Vnde cũ interrogaſſet quendá Xenophon cur ſua arma pluris q̃ cæteri uẽderet:quia inquit mea oibus corporibus melius q̃drant.Sunt q uelint arma ab armis.i.humeris dici:quia & iferiora ide pẽdẽt & ſupiora iiſdẽ ſubſtentantᷣ. Viꝝ.i.hominẽ plurimis maximiſq; uirtutibus pditũ. Huiuſcemodi eni hõ proprie uir dicitur ab ipſa.ſ.ui.i.ab excellẽtia animi:& a uiro dicitur uirtus: Vnde in.iiii.dixit Multa uiri uirtus:animo multuſq; recuſat Gentis honos. Nonnũq̃ tamen p uiꝝ marẽ ſimpliciter exprimimus:Nõnũq̃ maritũ.Terẽ.O mi uir o mea uxor.

Cano Cano:ná canuntᷣ uerſus poetaꝝ:ſic Home.μηνιν αειδε θεα.Vnde a canẽdo dictũ carmẽ uolũt:ſed qa Cice.teſte claroꝝ uiroꝝ laudes ad tibiá canebantᷣ:Canere laudare ſignificat:ut Ibat æquati numero:regẽq; canebat.quia ẽt ſybillæ priſcæ oracula uerſibus edebant:dicimus canere uaticinari:ut Sola mihi tales caſus caſádra canebat. Troiæ:græca noia nunq̃ ita mutát latini: ut diphthõgũ ubi ſit i littera diſoluant & i i conſonantẽ uerſũ ſequẽti ſyllabæ adiungát: ut αιασ aiax μαια maia:ſic τροια troia. Littora:terra quá mare tangit:littus ẽ dictũ ſecũdũ Sceuolá q; ad id aq̃ alludat:uel q; aqua alluatᷣ uel q; ibi aqua elidatᷣ:ſed & uiciæ mari terræ littora dicuntᷣ:ut hic. Ille: nõ mõ nõuacat:ueꝝ emphaſim facit

Italia ut ſit Ille quaſi tátus uir & tá crudeliter uexatus. Italiá:ſunt q dicát a bobus d̃nominatá:quod græcoꝝ priſca lingua boues italiæ dicebantᷣ:quod át bobus abundaret:ex eo patet q; multa q̃ ſup:ma dicebatur iſtituta erat duarum ouiũ:boũ uero triginta pro copia boũ & ouium penuria:ait Gellius Serui.aũt ab italo rege ſiciliæ dictá putat: q in eá regionẽ ueniens in qua poſtea regnauit. Turnus: italiá de ſuo nomine illam appellauit:Feſtus át ſcripſit italiá dici q; magnos italos.i.boues habeat:qa uituli ab italis ſunt dicti itali. Fato:de fato quo-

Lauinium niam plurima dicẽda ſunt:in alium locũ differemus. Lauina: placent q̃ dicuntur a Seruio:tamẽ ſi Dionyſiũ audiamus:cũ Aeneas in italiá ueniſſet auſpicato oppidũ i eo loco cõdere cœpit:in quo ſus pregnás:& iam aræ ab Aenea deſtinata diffugiẽs requieuerat:Veꝝ latinus q tũ aduerſus rutilos bellũ gerebat pegrinos regnũ ſuum itraſſe & urbẽ ædificare cœpiſſe audiẽs:illuc cũ exercitu cõuolauit ferro aduenas expulſurus.Veꝝ cũ deorũ monitu uterq; ad amicitiá cõuerteretᷣ:adiuuáte latino:urbẽ abſoluit Aeneas:noiauitq; lauiniũ: ut Romani uolunt a Lauinia Latini regis filia:ut át qdá græci fabuloſæ hiſtoriæ ſcriptores ponũt a Lauinia Geloni regis delioꝝ filia Aeneæ roganti data a patre:cũ fatidica eſſet & ſapiens:Euenit át: ut dum lauinium condereᷣ igne per ſe ex ſaltu accenſo lupus arida ligna ore ferens ſup ignẽ iecerit:Aduolanſq; aquila motu alaꝝ flámas excitarit:Vulpes aũt contra caudam e fluuio madefactam ferẽs ignẽ extinguere conaretᷣ: ſed tandẽ uicta diſceſſit uulpes:Quod monſtrum hoc imperium tandẽ ſuperaturum:quáuis cum difficultate oſtendit.

Vi ſuperum ſæuæ memorẽ iunonis ob iram
Multa quoq; & bello paſſus dũ cõderet urbẽ.
Inferretq; deos latio:genus unde latinum
Albanique patres atq; altæ mœnia romæ.
Muſa mihi cauſas memora quo numine læſo

SER. Vi ſupeꝝ.i.uiolentia.Ná & Home.deos in troiãos a iunone cõcitatos ſcribit.Defendit ergo troianos q; nõ ſuo merito:ſed iunonis impulſu perſecuti eos ſint dii. Sæuæ:putát multi epithetũ eſſe tpale: cũ a iuuando dicta ſit:quia ſæua eſſet i troianos: Sed ſæuus pro magno ponitur.Enni.iduta fuit ſæua ſtola ideſt magna: & ipſe de Aenea:quẽ piũ ſemp iducit Maternis ſæuus i armis.i.magnus. Memorẽ:inuenies ſæpe pro actiuis paſſiua poſita: ut Pictis bellantur Amazones armis:aut contra: ut Populat ingentẽ farris aceruũ.Hæc uarietas:uel potius cõtrarietas reperitᷣ in aliis ptibus orationis:ut ſit nomẽ p aduerbio: ut hoc tunc ignipotẽs cælo.d.ab.a.pro huc:ſic in participio:ut Et qua uectus abas ideſt qua uehebatur:& in noie:ut hic memorẽ:nõ quæ meminerit:ſed q̃ in memoria erat.Hæc nos imitamur:ſed noua ad illoꝝ exempla cõformamus.Quoq;:& duas coniunctiones ſeparatas naturaliter nõ coniungimus:niſi metri neceſſitate:ergo una uacat:ſic alibi dixitq; Et p̃lia uoce diremit. Bello:quod contra Turnũ geſſit. Dum conderet urbẽ:aut Troiá intelligit:quá ueniens in littore cõdidit:de qua Liuius & Cato in originibus meminit. Aut lauiniũ:& tũc eſt:dũ ideſt donec. q.d.donec Turnus occũberet:& tps cõdendæ ciuitatis uenitet:uel romá intelligit & ẽ dũ.i.dũmodo. Latiũ:duplex ẽ.Vnũ a tyberi fundos uſq;.Alteꝝ uſq; ad uulturnũ fluuiũ dictũ q; in eo Saturnus iouẽ fugiẽs latuerit. Latio.i.i latiũ dtũs ẽ pro accuſatiuo cũ ppoſitione:ſic alibi. It clamor cælo. Hoc frequẽter ipſe facit. Gẽus un.la.At q prius latiũ & latini fuerant.Ergo a loco & non a perſona erit. Vnde a quo latio:uel dicas ſecũdũ Cato.in originibus:Veniſſe ante Aeneá populos aborigines:& deinde aduẽtu Aeneæ phryges aborigeneſq; uno nomine latinos eſſe dictos:uel rectius Victis latinis debebat nomen imperii eorum qui uicerant & appellari phryges: ſed dono Aeneæ remanſit nomen priſcum tam latinis q̃ phrygi-

bus.Ergo dat æneæ quod in ipſo fuit:ut periret:Hinc i ĩprecatione Iunonis dixit:nec cũ ſe ſub leges pacis ini quæ:nã iniqua ꝑpeã fuit quod uictoribus nomẽ ẽ adẽptũ & uictis reſeruatũ:& i li.xii.rogat iuno ne ꝑeat no mẽ latinũ. Albani: Alba ab Aſcanio cõdita ſiue Creuſæ ille fuerit:ſiue lauiniæ filius.Nã de hoc ẽt Liui.dubi tat.Hac a Tullio hoſtilio euerſa oẽs nobiles familiæ Romã migrarunt.Semp aũt ſeruat Virgi.ut primo lati noꝝ:deinde albanoꝝ:poſtremo romanoꝝ meminerit.Sic i.v.priſcos docuit celebrare latinos:Albani docue re ſuos:nunc maxima porro accepit roma.Itẽ in.vii.Mors erat heſperio in latio:quẽ protinus urbes Albanæ coluere ſacꝝ:Nũc maxima reꝝ Roma colit. Altæ:uel pp gloriã:uel pp ædificia:uel quia ĩ mõtibus ẽ collo cata. Muſa:proponũt ĩuocãt: ac tertio loco narrãt poetæ.Luca.tamẽ puertit.Nã proponit deinde narrat:po ſtremo ĩuocat.Nõ ẽ tamẽ inuocãdum niſi qppiã ſupra humanas uires requirimus:hinc Hora.i arte poetica. Nec deus interſit niſi dignus uindice nodus inciderit:ut hic nam nõ poterat per ſe iram iunonis noſſe.itẽ in ſeptimo quomõ euaſiſſet.Turnus niſi iuno uires animũq; miniſtrat. Quo.n.le.ĩ quo ideſt in q̃ re : uel quo numine ideſt qua poteſtate:nã multa habet numina iuno.Eſt.n.curetis q̃ utit̃ curru & haſta:ut Hic illius ar ma Hic currus fuit:præſt parietibus:hic Terẽ.Iuno lucina fer opem:eſt regina deoꝝ: ergo dubiat quod nu men in ea læſerit.Alii ſeparant:ut nõ dubitet de odio iunonis:ſed q aliud numẽ ideſt deum læſerit.

DONA. Vi ſupeꝝ:uis ẽ cũ fuit aliqd cõtra leges.i.cõtra fatũ:ut ãt oſtẽdat nihil tale de ſupis meruiſſe æne am addit. Sæuæ.m.i.obi.Ergo nõ pp culpã æneæ fecerũt ſupi: ſed ut obſeq̃rent̃ iunoni tãq̃ oĩum regiæ.Pur gat igit̃ æneas & deformat̃ iuno aduerſaria. Sæuæ.i.crudelis q̃ ꝑſequat̃ inocẽtẽ & q deoꝝ oĩum:atq; ipſius cultorẽ:ſit:onerat ẽt eã q inimicitias nulla æneæ culpa ſuſceptas diutiſſime tenaciterq; retineret : cũ ne id qdẽ ſi iuſtæ ſint inimicitiæ facere probis cõueniat.Hoc latius ĩ.v.iunõis grauis ira:nec exaturabile pectus.Quã nec lõga dies:nec pietas mitigat ulla. Dũ.c.ur.exaggerat q æneã bello appetiſſet:cũ cõderet urbẽ:& deos ipe rõ publico profuturos ĩferret.Quod ſi obtinuiſſet iuno: nec latinũ genus:nec albãi pricipes:nec ro.iperiũ fu iſſet futuꝝ:nec Cæſar ipii ro.culmẽ habiturus.Indoluit.n.cũmoliri iã tecta uidet iã fidere terræ & bellũ p fu nã excitauit.ꝑpoſitione ãt iſta nõ ſolũ q̃ dicturus ſit:oſtẽdit:ſed multiformi rõne diuerſiõis utit̃:cõmẽdat car mẽ æneã a culpa liberat:iunonẽ multa uariaq; iuidia obruit:caput carminis ab iuocatiõe muſæ aggredit̃ cui rdi lectoris iſtruẽdi cã thema ꝑmiſiſſet laboris grãm pdidiſſet:cũ qd lecturus eẽt neſciret:qd̃ ſi cũcta nõ iple uit morti imatur̃ attribuẽdũ ẽ:nã Albãiq; pa.atq;.a.m.r.nõ ſcripſit. Muſa:ab iuocatiõe muſæ qd erat ſcriptu rus icœpit:quã cũ dã ſit nihil lateř oportet: iterrogat ergo ut cũ nulla i ænea culpa iueniat̃:cõfirmet iu.ſæuitiã.

CHRI. Vi:uis uim & ui i ſingulari hẽt.Eſt ãt a græco βία.n.apud illos dicit̃:& ſignificat robur ut ſit uia uirile uirtutẽ:ut Multa ui muniet albã.Itẽ uio'ẽtiã:unde dicimus illatã uĩ uirgini:ſignificat copiã: Vis magna auri homini illi fuit.Vi ergo ſupum.i.nõ iuſticia & æqtate:ſed uiolẽtia a qua nõ abeſt crudelitas. Cõciliat er go beniuolẽtiã æneæ a pſona aduerſarioꝝ q tã iniq; Aeneã inſectarẽtur: & a pſona æneæ cõmiſerationẽ exci tat:q nõ ſua culpa:ſed alioꝝ crudelitate ĩ tãtas tãq; graues erũnas iciderit: & tamen oĩa animi magnitudine & ſapiẽtia tolerauerit & ſuperauerit:& cũ nõ ueriſimile uidereť q ſuperi dii ita iniq; fuerit hominẽ piũ inſe ctari oſtẽdit illos ſtudia iunonis eẽ ſecutos:quã Home.ẽt ſcribit deos ĩ troianos cõcitaſſe. Sæuæ:crudelis qa iuſta ira cõtra troianos moueret̃.Oſtẽdit ex hac re q̃ta fuerit troianoꝝ miſeria:cũ dea q̃ a iuuãdo nomẽ ſorti tur tã iniq; crudelitatẽ exercuerit:ergo & dea cũ munus propriũ dei ſit iuſticia uti:& ea dea q̃ a iuuãdo dicitur per ſũmã iniqtatẽ iuictos crudelis fuit. Memorẽ:multa nomina actiue paſſiueq; ponũt̃. Actiue dicimus ſis fœlix:noſtrũq; leues q̃cunq; laborẽ ideſt ſis propitia:ac da fœlicitatẽ.Paſſiue ãt: Viuite fœlices:nõ q iferãt ali is:ſed ipſi accipiãt:ſic formidoloſus:& qui infert:& cui infert̃ formido.Aliter ergo Terẽ.Nimis formidoloſa es:aliter:Salu.Semp illis aliena uirtus formidoloſa eſt:ſic memor actiue ponit̃:ut Dũ memor ipſe mei:dũ ſpi ritus hos reget artus.Paſſiue cũ ait Hor.Siue puer furẽs ĩpſſit memorẽ dẽtibus notã.i.de q̃ illa meminerit.Sic nũc memorẽ irã.i.de q̃ meminiſſet Iuno. Latio:Plini.latiũ antiquũ a tyberi circeos uſq; producit deinde ad lirim uſq; fluuiũ miturnẽſium proceſſiſſe ſcribit.Idẽ ſentit Soli.unde a quo ænea:nã ipſe auctor generis lati ni ẽ:ait.n.Euſe.de tẽpo.Latinis:qui poſtea romãi nũcupati ſunt:poſt tertiũ annũ captiuitatis troiæ ſeu ut qui dã uolũt poſt octauũ regnauit æneas annis tribus ante Aeneã Iãus:Saturnus:Picus:Faunus:Latius:ĩ italia re gnauerũt circiter annis.c1.Hæc Euſe.Veꝝ ii populi q ſub ião:Saturno:Pico:ac Fauno fuerũt:nõ latini:ſed ab origenes noĩati ſũt:ipſe.n.Diony.alicar.antiqtatis diligẽtiſſimus ſcrutator latioꝝ ante aduẽtũ æneæ nuſquã meminit:& Liui.ait Aeneas aduerſus tãti belli terrorẽ aut aĩos aborigenũ ſibi cõciliaret:ne ſub eodẽ iure ſo lũ ſed ẽt noĩe oẽs eſſent latinos utrãq; gẽtem appellauit:& Stra.idẽ pene ſẽtit.Iuſti.ãt i.libro.xx.Quid latios populos q ab ænea cõditi uidẽtur.Aeneas igitur ut exemplum ſuæ clemẽtiæ populis nup uictis pberet: utq; ex duobus populis unũ efficeret:utrunq; nõ ab auctore ſe:ſed aut a latio aut a latio ꝺuicto latios dixit:remit tens multũ de iure ſuo cui licebat : uel a patria troianos: uel a ſe æneadas illos denoĩare: Iſtituit ãt hoc iperiũ Aeneas anno poſt mũdũ cõditũ uigeſimo ſupra q̃tuor milia. Albani patres:nã Aſcanius relicto lauinio ſuæ nouercæ albã lõgã cõdidit:i q̃ ipſi ſuiq; poſteri ſedes regiãq; habuerũt uſq; Romulũ Romæ conditorem iu re igit̃ pres romanoꝝ albãi dicetur.Regnauerũt ãt iſti reges annos circiter cẽtũ ac qnquagita.Quo ãt tpe ro ma cõdita ſit:& q̃re Roma uocata:mira iter ſcriptores uarietas appꝫet.Frequẽs tamẽ opinio ẽ illã cõditã a Ro mo & Remulo anno prio.vii.olympiadis:anno ãt poſt captũ iliũ ſecũdo atq; trigeſimo ſupra trecẽteſimũ re gnãte athenis Caropo: Cephalõ ãt Gergithius uetuſtiſſimus ſcriptor illã cõditã põit:ſecũda ætate poſt troia nã bellum ab iis q exilio cũ ænea ſeruati ſũt a Romo æneæ filio:idem pene Demagoras & Agatillus ponũt. Alii aſſerũt Aeneam qui ex moloſis uẽit poſt Vlyxem Romã cõdidiſſe:& eam ab una iliẽſium mulieꝝ q̃ ro ma dicebat̃ romã denoĩaſſe.Hec.n.alias troianas mulieres:ut naues icẽderẽt:hortata ẽ errores grauiter ferẽs Ariſtote.phũs ſcribit achiuos quoſdam a Troia reuectos tẽpeſtate ĩ italiam cõpulſos eẽ:& q̃uis exacta hyeme

Vis

Latiũ

Ro ma

inde enauigare decreuissent. Tamē cōbustis nauibus ab iis quas captiuas adduxerāt muliebribus cōsiliū ne
cessitate ipellēte imutasse: & Romā cōdidisse: Callias refert Rhomā troianā mulierē. q cū aliis troianis uene
rat nupsisse Latio aborigenū regi: eiusq; deide filios urbē cōdidisse: & a matre denominasse. Xenagoras histo
ricus refert Vlyxi ex Circe tres filios habuisse Romū: Antiū: & Ardeā: q tres urbes cōdidere: & conditas a se
denoīauere. Diony. calcidē. Romū qdē cōditorē ait fuisse: siue Ascanii: siue Emathiōis filius fuerit. Alii uolūt
Romā cōditā fuisse a Romo itali filio. Hæc igit̄ græci scribūt: ex romanis āt nullus scriptor uetustus ē. Sed
ex uetustis sermonibus seruatis i sacris tabulis nōnulli sumūt æneæ filios fuisse Romū & Remulū Romæ
cōditores. alii ex Aeneæ filia illos natos dicunt: & Latio obsides datos: atq; ab eo sine filiis decedente heredes
regni relictos. Alii dicūt Ascaniū successisse: & cū fratribus regnū diuisisse: ipsumq; albam & alia oppida. Ro
mū uero capuam a proauo capy Anchisen ab anchise & æneam quæ postea ianiculum est uocata a patre a se
uero Romā denominasse. Hæc quodam tempore fuit deserta: sed sequentibus deinde temporibus aduentā
tibus colonis: quos albani sub Romo & Remulo duce miserunt antiqui constitutionē resumpsit: ut duplex
fuerit cōstitutio. Alia paulo post res troianas: alia quindecim ætatibus inferior Antiochus syracusanus tertiā
ponit multo antiquiorem regnāte i italia Morgete. Soli. autem refert Euandrū cū i italiam uenisset oppidū
ibi i mōte iuenisse: quā Vallētiā latini appellauerāt. Ergo ipse hāc ne nomē imutaret Romā græco uocabulo
dixit. Verius tamen putāt a Romulo cōditā Romā eāq; quadrata dicta ē: eo q equi libra foret posita. Incipit a
sylua q ē i ara Apollinis: & ad superciliū scalaꝝ Caci finit̄: ubi tuguriū fuit Fastuli i quo māsit Romu. Ro. au
spicato fundamēta iecit duū de uigint: natus annos. xi. calē. maias hora post secundā ante tertiā: ut ait. L. Tarū
cius matematicus nobilissimus Ioue i piscibus: Saturno: Venere: Marte & Mercurio i Scorpiōe: Sole i Tauro
Luna i Libra cōstitutis. Dies illa pilia habet obseruatūq; est deinceps ne q̄ hostia cederet̄ pilibus: ut dies ille a
Musæ sanguie purus eēt. Musa: ab eo q est μυειν. i. docere dicit̄: uel παρατομυω. i. ingro: nā oīum bonaꝝ artiū illas
iuētrices eē uolūt. Hesio. i sua thegonia musas a ioue eē cretas ait: ex Mnemosine. i. memoria. Nouē. n. noctes
cū illa i Pierio mōte ꝯcubuisse fert̄: hinc nouē genitæ sūt musæ: q̄ a mōte ipo pierides appellāt̄: unđ idē Hesio.
μουσαι πιεριδεσ dixit noīa autem his uersibus refert κλειω τε ευτερπη τε θαλεια τε μελπομενη τε τερψιχορη
τ' ερατω τε πολυμνια τ' ουρανιη τε καλλιοπη θ' η δε προφερεστατη εστιν απασεων. Anaximāder lāpsacēus &
Xenophāes heracleopolites dicūt poetas eē i tutela Apollinis q lyra cāit: & nouē musaꝝ i quaꝝ medio ipse re
sidet: & p Apollinē humanā uocē itelligūt q̄ nouē istrumētis pficit̄. Hæc āt Fulgētio teste: itelligūt q̄ttuor an
teriores dētes quoꝝ si qs desit sibilus & nō uox ex ore puenit: itē duo labia septima ē lingua octauū palatum
qđ græci uraniō dicūt: quoniā sit ad formā cæli q uranos appellat̄: q̄ ex re octaua musa dicit̄ urania: nona est
gutturis profūditas: p quā spiritus egredit̄. Ego āt Platoni libēter adhæreo. Pōit. n. tātus phūs diuini furoris
genera q̄ttuor de qbus alio fortasse i loco dicemus. Inter eos ponit poeticū eūq; a musis prouenire demōstrat
musas āt appellat cælestiū sphæraꝝ cātus: nā i li. de repu. singulis sphæris singulas sirenas appositas dicit mo
tū ipsiū sphæraꝝ: ac sonū q ide fit significās. Quapp p octo sphæras octo musas: ac p illaꝝ cōcentū nonā pōit
quā quoniā armonia una est ex oibus suauissime cōposita excellētissimā reliquaꝝ dixit Hesiodus ergo poe
sis a diuino furore: furor a musis: musæ a ioue eodē Plato. teste proueniūt: sed de his alio i loco latius Alcme
on: ac nōnulli alii eas cæli & terræ filias dicūt: sed & de numero nō oēs idē sentiūt: cū sint q tres tantū ponant
musas sed nobiliores nouē dicūt. Ait. n. Home. μουσαι δ' εννεα πασαι αμειβομεναι οπι καλη. Addit etiam
Diodo. q clio dicit̄ quia κλεοσ gloria est & poetæ ex laudibus quas aliis tribuūt & sibi & illis maximā gloriā
uēdicāt. Euterpe quoniā ex bonis q̄ ex illa doctrina proueniūt nō mediocrē uoluptatē capiāt. Talia: quod ad
multū tps floreāt poetæ θαλλειν. n. florere & germinare est. Melpomene a cantus suauitate: p quā auditores
delectāt μελπω. n. cāto ē Terpsicore q auditores uoluptate capiāt ex iis bonis q̄ ex ea doctria pueniāt τερπο
μαι. n. lector significat. Errato ab amore nomē accepit: qa amabiles suo carmie reddāt̄ poetæ. Polymnia: qa
diuturna memoria sint. Vrania: quia fama: ac animi magnitudine cælū ascendūt ουρανοσ. n. cælū ē. Callio
pe: q pulchrā reddat uocē q̄ cæteris cantibus antecellat. Quo numi. l. Quid ue do. quasi stupeat: cū ignoret
aut quo numie læsa sit: aut propter quā rem doleat & cur dea cū sit substinuerit i tot calamitates iniicere uiꝝ
nō mō piū sed pietate pstātē: cū nulla uirtus acceptior diis imortalibus esse debeat. ē. n. pietas qua quo oportet
amore i patriā i parētes: ac i reliquos sanguie cōiūctos affecti sumus. Læso: Lædere & Offēdere differūt: Læ
dit. n. q damnū detrimētū dolorē ue affert. Offēdit uero q ex dicto facto ue stom. cū idignationēq; cōmouet
Causæ & si damnū nullū iferat. Cās. s. efficiētes tā grauem iram: tāq̄ sæuum odium. Cæteꝝ cās Aristo. quattuor po
nit efficiētē: materialē: formalē: ac finalē. Quod ut expssius itelligat̄: ponamus Iouis olympici simulachrum
& i eo regremus cās: iueniemusq; efficiētem cām Phidiā eē athenie. ēm q illud isculpsit: materialē uero ebur
ex quo factū ē formalē āt imaginē iouis q̄ i ebore sit expressa ac postremo finalē: quia nihil sit quod finis ali
cuius gratiā nō fiat: ergo huius simulachri erit: finis ut appeat q ioui sint cōsecrati ludi olympiaci. Pla. uero p
ter has quattuor exemplarem ponit & instrumentalem. Dicit̄ autem cā id quod ex eo quod fit sequit̄: ut ali
ud fiat. Veꝝ cā finalis dicitur causa causaꝝ: nam propter finem reliquæ tres sunt. Neq; ē nunc qđ psequi qđ in
ter se causā elemētum: & pricipium aut cōueniat: aut differāt non. n. adhūc locum attinet talis inquisitio.

SER. Tot uolue. ca. hyppallage est. i. pmutatio. i.
uolui a tot casibus. intelligunt̄. n. uerba p cōtrarium:
ut alibi: dare classibus austros. i. dar̄ austros classibus.
Insignē. p. nā patrem patriosq; deos ab icendio libe
rauit. Ostendit igitur merito inuocasse musam: nam
si pius cur odio deoꝝ laborat. Tātæ: nō de qualita

Quid ue dolēs regina deū tot uoluere casus
Insignem pietate uirum: tot adire labores
Impulerit: tantæ ne animis cælestibus iræ:
Vrbs antiqua fuit: tyrii tenuere coloni:

Carthago:italiam contra:tyberínaque longe
Hoſtia:diues opū ſtudiiſque aſperrima belli:
Quã iuno fertur terris magis omnibus unã
Poſthabita coluiſſe ſamo:hic illius arma:
Hic currus fuit:hoc regnum dea gẽtibus eſſe
Siqua fata ſinant:iam tum tẽditq; fouetque
Progeniem:ſed enim troiano a ſanguine duci
Audierat:tyrias olim quæ uerteret arces:
Hinc populum late regem:belloq; ſuperbũ
Venturum excidio libyæ: ſic uoluere parcas

te ſed de quantitate q̃ritur.Nimia.n.ira ẽ q̃ nõ hẽt pie tatis : õnẽ ſtoice ãt loqr̃:nã epicurei dicũt deos huma na nõ curare:& ẽ exclamatio admirãtis. Ais cæ.q oi bus pturbatiõibus carere cõſueuerũt : nã apud iferos eſt ira cũ aſſint furiæ. Vrbs:ab orbe:qa antiqtus i or bẽ fiebãt urbes:uel ab urbo pte aratri: nã ſulco aratri deſignabãtur. Antiqua.ſ.nã ante.lxx.annos urbis ro mæ cõdita erat:quã Scipio deleuit:nã q̃ nũc ẽ a roma nis cõdita fuit.Ergo antiq̃ cõparatiõe eius q̃ nũc eſt & roma antiqor. Tyrii te.deeſt quã ſic alibi : Eſt locus italiã grai cognomie dicunt.i.quã dicũt. Coloni:cul tores aduenæ ſunt. Italiã cõtra: quoniã tria hẽt late ra.ſ.maris ſupi:iferi:& alpiũ:ut diſcerneret addidit ty berina littora. Lõge:ualde Salu.Lõge alia mihi mẽs eſt. Diues op.abſolute antiq dicebant diuites:nũc iungunt cuius rei ut diues equũ diues pictai ueſtis & auri. Studiis belli:quod miraculũ eſt cum ocioſa ſit ſemp opulentia:Studiis & nõ ſtudio. Ter.n.rebellauit contra romanos.Vult iuno iſtis regna ſortiri. Ferẽ:dicit̃ & artificioſe i rebus fabuloſis denegat ſuã ſidẽ poeta. Poſt habita:nõ neglecta:ſed habita in ſecundis partibus amoris: amabat enim ſamum genitale ſolum: ſed magis carthaginẽ. Hic p illic & eſt figura crebro i uſu. Arma:nã armatã alibi iducit:ut ferro accincta uocat. Cur rus:aut uere currus quo ipſa i cælo utit̃:uel thẽſa q̃ dicit̃ a θειοσ.i.a re diuia: & eſt q̃ deoꝝ ſimulachra portãt. Fuit: quotiens ſũt diuerſoꝝ numeroꝝ nomina uerbum reſpõdet uiciniori:ergo ſi eẽt hic illius currus: hic arma dixiſſet fuerũt & nõ fuit:ſi ſint nõia diuerſoꝝ generꝝ adiectiuũ reſpõdet uicino:ut uir mulierq; magna & nõ magnus:niſi trãſeat ad pluralẽ:nã tũc erit maſculinũ:ut uir mulierq; magni. Qua uacat metri cã: ut gẽ tiũ locoꝝ & tãdem. Iã tum.i.ab ipſo ædificatiõ s principio. Tenditq; fouetq;.i.tendit & fouet ut regnũ eſſe poſſit. Duci.i.ductũ iri:ut ſit pñs tẽpus pro futuro. Audierat:a ioue uel a fatis:nã nõ oẽs dii futura ſciunt. Quapp & Apollo q̃q̃ uates eſt a ioue accipit: ut Quæ phœbo pr̃ omnipotens mihi phœbus apollo pdixit & pñte audierat:nã apud Enni.Iuppiter romanis pmittit excidium carthaginis. Tyrias:carthaginenſes a tyriis cõditas. Olim:in futuꝝ:ſed & pñs & præteritum ſignificat. Superbum:nobilem. Excidio:ad excidium nota figura. Libyæ:regionem pro urbe.Dicta autem eſt libya qa inde flat libs uentus:uel ut ait Varro quaſi λιπορα ideſt egens pluuiis Hinc Saluſtius Celo terra penuria aquarum. Voluere:a filo dixit. Vna enim lo quitur: Altera ſcribit : Tertia fila deducit.Dicuntur enim parcæ per antiphraſim ideſt contrarium ſermo nem : quia nemini parcant.Sic lucus cum non luceat.Bellum q nulla res bella in eo ſit.

DONA. Inſignem pie.i.deoꝝ cultorem & ſpectatæ uitæ:qd ergo delinquenti feciſſet cũ ita inſectet̃ ino xium.Ergo collige:nã cũ iraſci cã nõ ſit:& non ſatiari inumeris tormentis & grauiſſimis caſibus probat illã eſſe ſæuã his dictis inſtruit homines ad bonum uiuendi rationem bonũ.n.uiꝝ iuſtus dolor moueat & tamẽ nõ ſit in ultiõe imoderatus: nec iuſtas iras diutius retineat.Vnde Salu.& iniuria accepta ignoſcere q̃ perſequi malebãt. Tãtæ ne.a.admirat̃ hoc poeta cũ dii lenes eẽ ſoleãt & miſericordes q rephẽdat̃ i eis qđ i hoibus diſ plicet.Poſt iuocationẽ ãt nõ i adiumẽtũ carminis:ſed i fauorẽ ſuſcepti ſui opis poſitã cauſas enumerat : qbus lector in initio aduertat & iunonem ſæuam:& deos malo ſtudio iunõis motos:& æneam nõ ſua culpa hæc eſſe paſſum. Vrbs antiqua:primam iunonis odiorum cauſam dicit qua æneam inſectatur: quoniam ab eo Vrbs gens oritura erat:q̃ impium qđ ipſa Carthagini ſeruari cupiebat pruptura eſſet.Volebat ergo ſi poſſet illum extingui.Igitur hæc ſola cã ſatis erat ad odia excitanda.Verum aliæ quoq; enumerantur:ut cum ſint procul a culpa æneæ:& ipſe purget̃ & iunonis factio iniquiſſima cognoſcatur.Laudatur multipliciter carthago : ut oſtendat̃ illa ro.impiũ opprimere potuiſſe maxime annitente iunone. Antiq̃:nõ magna:ut multi dicũt:ſed prolapſi tpis:ut annoſitate corroborata imperium ro. naſcẽs lõgeuis uiribus pmeret. Coloni:ut pter icolas ẽt aucta ſit colonis. Italiã cõ.laus ẽ a ſitu. Diues:a fortuna. Studiiſq;:a natura & a moribus:ergo oĩs erat oc caſio iunonis fauor: locoꝝ proximitas ſubſtãtia rei familiaris:bellatoꝝ numerus fiducia naturalis:& innatũ ſtudiũ dimicãdi. Poſthabita.c.ſ.tãta obſtinatiõe cõtra ro.impium nitebatur pro carthaginis opibus: ut om nibus terris & ipſi ſolo genitali illã ppoſuerit:& inſignia ſui numinis:& quicqd potuit i ea collocauerit. Ver teret:eã hẽt ſignificationem:ut nihil poſt excidium ſupſit. Vnde alibi.Quæ te genitor ſentẽtia uertit ideſt penitus ita immutauerit:ut nihil in illo pietatis relictum ſit.Item:& omnis imo uertit neptũnia troia.

CHRI. Tor uol.c.fortaſſe nõ ẽ hypallage:nã q̃uis a Iuno.ipulſus ſit ad multos caſus : ille tamen ſua ſapia & ai magnitudie potius uoluit caſus q̃ ab illis uoluere t̃:pſtãtiſſimi.n.uiri potius fortunã regũt q̃ ab illa regã tur. Vrbs an.laudat carthaginem:ut oſtendat̃ nõ oino ſtultã rei pficiendæ ſpẽ fuiſſe iunonis : & ſumũt loci de pbabili qđ ponit̃ i cõſtitutiõe cõiecturali:i hac ẽ ſignũ:& ſigni ptes ſunt locus:tps:ſpaciũ:occaſio:ſpes:pfi ciẽdi & ſpes celãdi:locus ergo idoneus dabit ſpẽ:q eẽt ppinq̃ italiæ:& oppoſita romæ.Erat ſpes pficiẽdi quo niã & antiq̃ & diues & populoſa:& bellicoſa:ergo q̃uis ẽt accenſa eſſet odio.Nõ tamẽ pceps cõſiliũ cœpiſſet: niſi fuiſſet ſpes pficiendi antiq̃ ergo corroborata:uiribus opponebat̃ naſcenti.Sic iterius dolet q urbs antiq̃ ruat multos domiata p annos.Vrbs hãc deſignabãt ſulco q ea ducebat̃ q̃ mœnia futura eſſent:& cũ illuc pue niebat̃:ubi eſſet futura porta:id ſpaciũ nõ ſignabat̃ ſulco:ſed portabat̃ aratꝝ ne terrã tãgeret:unde a portãdo portã dici uolũt.Ipſe alibi iterea æneas urbem deſignat aratro.Nã Cato ait cõditores urbiũ tauꝝ i dextrã uac cã iterius iũgebant ipſi icicti ritu ſabino.i.togæ pte caput uelati tenebãt ſtiuam incuruã ut glæbæ oẽs intro

ruerēt:unde territoriū q̄ſi terribouiū dictū ē a tritu boū & aratri. Erāt boues albi:ut illo cādore oſtenderet̃ ciues ſine labe eē oportere. Glebæ internæ reiiciebant̃ quoniā oīs fertilitas ī urbē ī portāda ſit. Erāt ita boues iuncti:ut uacca interior:taurus exterior eēt qa mulieris ē q̄ ītra domū ſunt curare: Viri uero q̄ extra de hac re Oui. ī li. faſto. Inde p̄mēs ſtiuā deſignat mœnia ſulco: Alba iugū niueo cū boue uacca tulit. Sulcus āt ille qui ſic tūc
Coloni īprimebat̃ teſte Pōpeio feſto Primigenius dicebat̃. Vomis āt æneus adhibebat̃:ut refert Macro. Coloni:noui & aliunde profecti habitatores urbiū:ſed & agrum alienū qui ea cōditiōe arāt:ut p̄tē fructuū capiant colonos
Carthago appellāt:q d re ruſtica ſcribūt. Carthago cōdita ē:ut qdā uolūt a Carchedone tyrio: ut uero alii a Didōe eius filia annis.cxliii.poſt troianū bellū. Alii uero dicūt cōditā a Didone anno mūdi.xc.ac cēteſimo ſupra quatuor
ſamos milia:poſtremo uero ſunt quelliť regnāte Auētino ī latio poſt quatuor milia & trecētos ac qnquaginta mundi annos eā cōditā: ſed poeta ſuo iure hæc fingit ait Euſe. Samo:quā iſulā uehemēter amabat:quoniā ī ea adoleuit:& ioui nupſit:& ut ſcribit Var. pthenia prius eſt appellata. Itaq; antiquiſſimū hēt ibi tēplū:& ſimulachꝝ habitu nubentis figuratū & ſacra eius anniuerſaria nuptiaꝝ ritu celebrant̃. ait Hero. Tēpla ſamū hr̄e pulcherrima oīum q̄ ī græcia ſūt. Hic illius ar. Hic.c.f. repetitio ē color rhetoricus. Dea tēdit. q.d. iccirco audet niti cōtra fata qa dea ē. Libyæ:ps tertia terraꝝ ē:quā latini Africā nomināt græci dicūt libyā denominatā a libya
Parcæ Epaphi filia:q̄ Buſiridis mr̄ fuit. Parcas:quoniā uita humana initiū hēt progreſſū & finē:hæc tria p tres pcas antiq noīauerūt. Noīa q̄ ſunt apud græcos Cloto:Lacheſis:& Atropos: Cloto q̄ initiū uitæ typum habet colū cū pēſo geſtat:ut ſit ortus nr̄ q materiā uiuēdi p̄bet: Lacheſis uero ſilū expenſo deducit. Id.n.ē tēpus uiuendi qđ ſortiti ſumus. Vnde & ipſa a λαγχανω qđ ē ſortior dr̄. Tertia uero filū a Lacheſi iam deductum abrūpit & denotat mortē unde dr̄ Atropos q̄ſi ανευ τροπου. i. ſine cōuerſione:qa iplacabilis ē mors & nulli pcit. Gel. āt refert tribus fatis tria noīa eē latia. Et prima dici pcā a pariēdo:ſecūdā:nonā:tertiā decimā:qa nono & decimo menſe partus maturi ſint. Ceſellius uero uindex parcaꝝ ponit tria nomina latina:nonam:decimam:& Mortam:producitq; Liuii uerſum. Quando dies adueniet:quam p̄fata eſt morta. Has alii Demogorgonis ex chao filias dicūt. Alii noctis:alii quibus aſſentitur Marcus Tullius in libro de natura deorum herebi & noctis. Has ait Heſiodus bona & mala hominibus ſortiri.

Id metuens:ueteriſque memor ſaturnia belli
Prima quod ad troiā pro caris geſſerat argis:
Nec dum etiam cauſæ irarū:ſæuique dolores
Exciderant animo:manet alta mente repoſtū
Iudicium paridis: ſpretæque iniuria formæ:
Et gēus iuiſum: & rapti ganymedis honores.
His accenſa ſuper:iactatos æquore toto
Troas relliquias danaum:atq; immitis achilli
Arcebat longe latio:multoſque per annos
Errabant acti fatis maria omnia circum.
Tantæ molis erat romanam condere gētem.
Vix e conſpectu ſiculæ: telluris in altum
Vela dabant læti:& ſpumas ſalis ære ruebāt:

SER. Id metēs:de futuro timor ē. Odiū de pſenti. Metuebat ergo Carthagini:Odiū aūt hēbat pp cāſ ſequētes & ē de utroq; exēplū cōueniunt quibus aut odiū crudele tyrāni:aut metus acer erat. Veteris bel. quantū ad Virgiliū pertinet antiqui. Si ad iunonē referas diu geſti. Tūc āt ad pſonā referendū eſt:cū ipa loquit̃:quod ſi nulla pſona ſit:ad poetā refert̃. Nūc ergo ueteris ex pſona poetæ itelligēdū ē:ſicut ipſe alibi mirant̃ dona æneæ: mirant̃ iulū flagrantiſq; dei uultū. Partē ad ſe retulit:partē ad tyrios:qui deū eē neſciebāt. Saturnia:antonomaſia ē:nō epithetō:q̄ fit quotiens pro ꝓprio noīe ponit̃:qđ pōt eē cū proprio noīe: & epitheton dici. Prima:atq Hercules prior contra troianos pugnauit:unde mō p̄ria p̄ceps accipiēdū ē. Nā plærūq; poeta ſignificationē noīum dat pticipiis. Vel e cōtra ut uoluētibus annis:ſignificat.n. uolubilibus. Hac licētia & in noīe uſus ē:ut p̄ria pro principe poneret ad Troiā & ad & apud accuſatiuæ ſunt p̄poſitiones:ſed apud ſemp in loco ſignificat:ad & i loco & ad locū:ut Ad quē tū iuno ſupplex his uocibus uſa ē. Cice. ī uerrinis: Decē fiſcos ad ſenatorē quendā relictos. Itē ad Marcū Leccā te habitare uelle dixiſti. Caris argis:illic enim eā coli oībus notum eſt. Argos āt in numero ſingulari neutri generis eſt:ut Hora. Aptum dicet equis. Argos in plurali uero maſculini:ut hi argi. Cæteꝝ deriuatio nois argiuos facit nō argos. Cauſæ iraꝝ: nūc de p̄teritis loqt̃. Manet alta mēte repoſtū Iudiciū paridis:in quo prouenere Alexander cōtra iunonē: Mineruāq; iudicauit. Alta mente:ſecreta recondita. Repoſtū:autē ſyncopa ē. Vnā.n. e medio litterā uel ſyllabā tulit:ſed cū oēs ſermones aut integri ſint:aut pathos habeant hi q pathos habēt:ita ut lecti ſunt:debent poni: quod ēr Maro facit. Nā repoſtus & porgitæ de Ennio trāſtulit:integris āt & ipſis utimur & coꝝ exēplo alıs.
Spretæq; iiuria for. epexegeſis eſt:hoc enim fuit iudiciū Paridis utq; pricula uacet:ſicut alio loco: dixitq; Et p̄lia uoce diremit. Licet nōnulli ſeparent dicentes aliud eſſe. Nuſquam enim cōiunctio ponit̃ niſi iter duas res & ſp̄tæ formæ referūt ad antigonē Laomedontis filiā:quā a iunone propter formæ arrogantiā i ciconiam cōſtat eſſe conuerſam. Et genus inuiſum:propter dardanū Electræ pellicis filiū Electra pellex fuit iouis: ex q Dardanus natus eſt:a quo Troiani ducunt originem. Rapti:ſtuprati:ut ēſt Rapta garamātide nympha. Itē & raptas ſine more ſabinas. Ganimedis hono. Trois regis troianoꝝ filii. Honores āt dixit uel pp miniſterium poculoꝝ ad quod receptus ē remota Hebe Iunonis filia:q̄ ioui bibere miniſtrabat:uel ob hoc q inter ſydera collocatus aquarii nomē accepit. His accē. ſu. ia. æ. t. ſuper his aut de his:aut ſuper metū carthaginis his quoq; accēſa. Relliquias:ut ſtet uerſus geminauit l:nā in proſa reliquias dicimus. Atq; inmitis achil. bene ſecūdū Home. ſegregauit ducē a populo. Sic æneas ī ſecūdo poſt oīum caſum Priami ſepauit interitū:ut Forſitā & priami fuerit quæ fata requiras. Immitem autem dixit etiam circa extinctū Hectorem crudelē. Achilli propter ομοιοτελευτον detraxit. s. litterā:q̄ plerūq; pro ſibilo habetur nō ſolū neceſſitatis:ſed ēt euphōiæ ca

ut Salu.A pricipio urbis ad bellū Perſi macedonicū.Detrahit́ āt ſ tertiæ declinatiōis genitiuo. Acti:fatis ſi odio iunonis quomodo acti fatis:ſed hoc ipſū iunonis odiū fatale ē. Laborat.n. Virgi.nil troianoꝝ meritis: ſed oia fatis aſcribere.Eſt & alter ſenſus:Nam fatū uolūtatē legimus:ut Fatis iunonis iniquæ:ut hic ītelliga/mus agebāt fatis iunonis.i.uolūtate. Maria omnia circum:In fine accentum ponimus cōtra morem latinū ſed corruptio hoc facit.Nāq; præpoſitio poſtpoſita corrupta ē ſine dubio. Tātæ molis erat:difficultatis. Romanā cōdere gentem:latēter oſtēdit hinc odiū Iunonis æneam ptuliſſe ꝙ romanæ gētis auctor extabat. Vix: hoc loco mox ſignificat. E cōſpectu:ut aduc de ſicilia poſſēt uideri. Læti:uel alacres & ueloces:ut eſt Lætus eois eurus equis.Itē & uirgea lætus pabula feſtinus:Et cum omni intētiōe. Vel re uera læti:q̄q̄ icongruum ſit poſt Anchiſæ mortē Sed & iteritus ſenum minus dolet:& magis lætos ītelligēdum eſt:ut ſit iunoni cauſa maioris iracūdiæ.Sic.n.& in ſeptimo iraſcit́ ubi lætum æneam ſiculo proſpexit abuſq; Pachynno. Salis:maris ſecundū Home.Salem autem quo utimur ſingulari numero tātū dicimus:cū iocos ſignificamus:plurarē tantū ponimus numerum ſecūdum Lucanum:qui ait:Nō ſoliti luſere ſales. Aliq̄do autem & urbanitatem per ſingularem numeꝝ ſignificamus: ut Terentius Qui habet ſal qđ in te eſt.i.q̄ res ī te eſt. Maſculini enim generis eſt nō neutri:& neutra triptota ſūt:nec ab hoc accuſatiuo nominatiuus eſſe poteſt hoc ſale.

DONA. Id metuēs:ut firmet primam fuiſſe principalem cauſam icipit dicere alias.Time ergo ne troiani ab excidio liberati uel uires aduerſus græcos reparēt:uel ī italia conſiſtētes carthagini officiāt.Artificioſe dei/dealiam cauſam addit iudicium paridis:& unam iniuriā facit duplicē.ſ.quod offēſa ſit ī eo iudicio ꝙ minori ſit poſtpoſita:& ꝙ ſit ſpreta forma ſua:quia ī pomo ſcriptū erat:Pulchriori detur.Hoc maxime uexat mulieres.Hāc igit́ partem faciat:Virgilium:cū dicit manet alta mēte repoſtū Iudicium paridis:ſpretæq; īiuria for/mæ:Vt nō tantū iraſcatur quod uicta eſt:q̄tū quod forma ſua ſit ſpreta. Manet:ergo ad oia pertinet. Repoſtū:autem ad iudiciū paridis. Iudicium.ſ.corruptū libidinis pmio. Paridis:ut cōuitiū ſit nō hominis nomē ſ.quaſi abiecti:uenalis:uulgaris:& inhoneſti. Fallūtur autem q referūt iniuria formæ ad Antigonem: Vnde addit Et gēus iuiſum:ut ad pricipalem cauſam gentis æſtus reduceret. Ganymedis:Qui turpiter amatus ē a ioue.Eſt autem fœdum hoc loco aliquid itelligere de zodiaco:in quo Ganymedes dicit́ collocatus: ne īfa/mes iter ſācta ſydera ſint collocati:& ſētiamus id quod poeta nō dixit. Oſtēdit oēs has cauſas eſſe alienas ab ænea.Atq; ut poſterius dictas oſtēderet incidētes ait. His ac.ſu.ideſt ſup illam q̄ fuit ob excidium carthaginis. Vix e cōſpectu: A ſeptimo anno icipit narratiōem:ut priora reſeruet ad cōuiuiū didonis. Iactatos æquore:hæc omnia ad exprimendā Iunonis iniquitatē pertinent ut oſtendat excidium carthaginis ſolam cauſam fuiſſe:ne ipſa miſereretur: nec deſereret itētionem ſuam quæ cognoſcens nō poſſe expugnare fata:cupiebat ſaltem illos arcere quos ad plenū ſuperare nō poterat. Nō miſerabat́ igit́ ut iactatos toto æquore:& eos qui ex infinito numero ad paucos redacti eſſēt: quos e mābus ſæuiſſimorum hoſtium fotuna ſeruauerat:īſidiis aſſiduis obterreret. Reliqas danaum: Magna crudelitas quæ nullis cladibus ſatiari poterat:Laus autem Aeneæ magna quod de ſolis reliquiis troianorum iperium Romanum cōdere potuerit. Ergo ni fata obſtaſſēt patriam integris opibus defendiſſet:cum in aliena terra imperiū cōdiderit. Acti fatis:ideſt ipſi qui fatis age/bantur in italia errabant Iunonis inimicitiis. Tantæ molis:Non fiunt ſine magno labore magna. Laudatur autem æneas:qui nullo labore nulla diuturnitatate erroris deſiſtebat ab incepto. Vix læti:Vtrunq; tēperat. Nam læti erāt quod eſſent propinqui italiæ:Sed morte Anchiſæ cōtriſtati uix erāt læti.

CHRI. Id metuēs:Nā hæc ē prima cā:reliquæ ſūt acceſſoriæ. Veteris:ac ſi diceret īpfecti operis.Hoc ali/bi ipſa dolēs ait:Nā capti potuere capi.Et paulopoſt:Me ne iceptis deſiſteŕ uictā:uel memor belli.i.iiuriaꝝ ob quas bellū ſuſceperat. Saturnia.q.d.crudelis:ut a Saturno eſſe ſe oſtēdat:dicit́ autē iuno a iuuādo:ſed quoniam ī hoc loco troianos nō iuuare:ſed ledere conatur:optimus uates illam a Saturno ſtella noxia denominare maluit. Ceteꝝ poetæ cū cā phyſica q̄dā rōne deſcribunt:terrā ītelligūt.Hæc pulchre oſtendit Dionyſius ac Euſe.& Var.Quapp hac ratiōe ipſam deā regnoꝝ nominant qa hæc terrea ſūt atq; ois cōtētio iter mortales & terraꝝ poſſeſſiōe ē.Capitur āt a Marcē allegorice pro ambitiōe q̄ eſt cupiditas regnādi & imperādi.Huius deæ ſimulachꝝ ligneū apud ſamios:ubi apprime collebat́ fuiſſe refert Calimachus: Iunonē priſci noluerūt eē nuptialē uiri ac fœminæ cōiūctionē.Quapp illi ſacrificātes bilē ab hoſtia ſe mouebāt:ac iuxta aram ifodiebāt:ut oſtēderēt ſine ira & odio & amaritudie matrimonium eſſe oportere.Iunonis autem & Latonæ pote/ſtatē ſic iūgūt ꝙ iuno terra ſit:Latōa nox:nā obliuio ex nocte per ſomnū fit.Nox aūt eſt terræ umbra matri/monii uero finis pcatio eſt ideſt a tenebris ad ſolis lumina progreſſio.Dicūt āt ioui Iunōe irata & ab eo diſſi/dēte mœſtū iouē ab Alabcomene idigna doctū & alterā ducere ſimularet. Quapp ille ex quercu muliebre ſimulachrum cōpoſuit nuptiaſq; pparauit:ad quas tritonides nymphæ & uniuerſa boetia cōfluebat. Qua re cōmotā Iuno a Citherōe deſcēdit & plateſiū mulieꝝ turba ſequēte ad iouē peruenit:ſimulatiōeq; patefacta illiſſima cū lætitia recōciliata ē.Simulachro āt qđ Dedalē appellarūt:iunōis gr̄a feſta dedala īſtituta ſūt Iunōi p terea oium mēſe calēdæ dicatæ ſūt.Vnde illi duodeci aras īſtituūt. Cāe:iraꝝ. Iniuriæ:iiuria.n.irā gignit q̄ ē accēſio ſāguinis ad ulciſcendū.Dolores:qui & ipſi ab iiuriis naſcuntur:ait Diodo.mulieres diopolitanas ſiue thebanas q̄ ī ægypto ſūt:Nā Diopolis thebe eſt pharmachū aduerſus irā & mœrorē iueniſſe. Aio:mēte ideſt memoria:ut manet alta mēte repoſtū Iudiciū paridis. Iactatos æquore:arcebat. Oibus ex locis Iunonē iui/dia onerat pathoſq; cōmouet:i hoc āt loco citat a mō:ut ipſe alibi altaria ad ipſa tremētē.Traxit & ī multo lapſātē ſāguie nati:ſic Demoſtenes ſe pulſatū cothurno q̄rit́:i quo erat cōtumelia.Nā nō ſolum iiuria ex ſe ſpectāt:ſed ēt modus iſerēdæ iniuriæ:iiuria ē ꝙ arceret italia.Modus āt qđ arceret crudeliſſime illos p oia maria iactādo:& ut magis illius odiū īſatiabile oſtēdat:dixit troiāos nō itegros & florentes in patria in quos poſſēt citari aliqua inuidia:ſed miſeros atq; infœlices:&qui ex grcoꝛrum preſertim Achillis crudelitate ſupfuerāt.

qui nō ſolum uenia:ſed ēt commiſeratione digni eſſent eeq; magis quod iam tam diu i eos ſæuierat: ut iam omnis ira ſatiata eſſe potuiſſet. Læti:capiebāt lætitiā propter propiquitatem italiæ quæ res magis iunonem īcēdebat. Nam ex inimicorum lætitia dolēt inimici. Caris:ſic & apud Home.loquitur Ητοι εμοι τρεισ αυεη μεν πολυ φιλταται εισι πολισ αργοσ τε σπαρτη τε και ευρυαγυα μυκηνη. Iudicium paridis: de Paride: Ganymede atq; aliis troianis dicemus ſuo loco. Hic ad ea q̄ dicit Dona.addā igenioſiſſime poetā noſtrum cū cauſas quæ iunonem excitabant ponere et ita narrare uoluiſſe:ut ipſa ſi adeſſet narraret. Nā ut ait Cice.a natura & uſu nō eſt recedēdum. Nō ergo rationem habuit temporum:ſed ſi irata iuno loqueret̄:ſemper ea prima p ferret:quibus magis ꝑmeretur:& quia nihil grauius accidit reginæ q̄ poſtponi minoribus:nihilq; moleſtius fœminæ q̄ i iudicio formæ ſuccumbere:iudicium in quo utrūq; icōmodū eſt prius dixit:deinde moleſtius i ſecundo loco erat:Electram uiro ſuo potitam:quā Ganymedem filiæ i munere ſuccedere. Forma a græco ē

forma — per trāſpoſitionem litterarum. illi enim μορφην nos formam dicimus. Eſt aūt forma propter quam aliquid quod nō erat:eſſe incipit. Nā ebur Phidiæ iouis ſimulachrum:nō erat: ſed poſtq̄ addita eſt ad materiā forma cœpit eſſe ſimulachrum. Ergo quia dat eſſentiā & pulchritudinem:forma pro ipſa pulchritudine capit̄. His

Danaus — accē.ſu.aduerbiū ē in hoc loco ſuper ſecundum Priſcia. Danaū:græcorum a danao antiquiſſimo rege fratre Aegyptii:q relicto ægypti regno frī i græciā nauigauit:argoſq; uēit & nomē gēti dedit:ait āt Pli. hunc primū

Aegyptias — naui nauigaſſe cū antea hoies ratibus ab Erithra i mari rubro inſtitutis uterentur. Euſe.ita ſcribit ægyptus q̄ prius æria dicebat̄:ab ægypto ibi regnante nomē accepit cui datū eſt regnū eiecto Danao qui in græcia argos

Achilles — occupauit ac aquis abundare fecit. Achilles dictus eſt quaſi ανευ χιλου ideſt ſine cocto quoniam illū Chyron ita educaſſet herbis bacciſq; ſilueſtribus:ut nullū cibum coctum guſtaret. Vnde Euphorion poeta Εισ ωμην χιλου κατ ηιε παμπαν αγευστοσ τουνεκα μυρμιδονεσ μιν αχιλλεα φημιξαντο. Errabāt: arecto curſu uagabātur:aliquādo peccare. Itē paſci:ut Mille meæ ſiculæ errant in montibus agnæ. Tantæ molis: tāti ponderis.i.difficultatis. Lege alegorias noſtras: & iudices quid proprie uellit. Tātæ molis:Epiphonema eſt q̄ ē rei enarratæ:uel probatæ ſūma acclamatio:ſic Cice. Facere enim Probus adoleſcens piculoſe q̄ ppeti turpiter maluit. Vix e cōſpectu ſiculæ telluris i altū Vela dabāt læti:erat adeo itenta his rebus iuno:ut uix nauigare icœperint:cum animaduertit. Et ſpumas ſalis ære ruebant:ideſt aquam ruendo ſpumoſam reddebant.

SER. Cum iuno æternū ſeruās ſub pectore uul. De pterito dolorē dixit: de futuro metū ad utrunq; uulnus rettulit. Hæc ſecū:ſubaudi locuta deeſt.n.& hoc fictum eſt:ut ſuperius diximus : unde enim hoc ſciret poeta bene āt impacientiam doloris oſtēdit de trahēdo ei ſolatia: ut i quarto ſolā iducit Didonē En qd ago?rurſus ne procos irriſa priores. Me ne:ne nō uacat ſignificat.n.ergo:& ē coniunctio rationalis. In cepto deſiſtere : tolerabilius eſt.n.nō ichoare q̄ incepta deſerere. Nec poſſe italia teucrorū auertere regē: Sic in.vii. Vicor ab ænea:& detraxit more ſuo prouinciæ,ppoſitionē:nō eni dixit de italia:ſed italia. Quippe uetor fatis:uera inquit fata me prohibent ergo iuno ignorat uim fatorū:ſed hoc nō poſſumus dicere: quia ſuperius lectū eſt, Si qua fata ſināt: Et progeniē troiano a ſanguine duci Audierat : hoc ergo eſt.omnes res hominū:aut ex noſtra uoluntate deſcendunt: utputa ſeder̄ ſurgere:aut ex fati neceſſitate ut puta naſci mori aut ex deorū uoluntate:ut puta nauigare:uel honoribus frui. Nūc de nauigatiōe agitur & bene inuidioſe:quaſi etiam huius rei poteſtatē ei poſſint fata detrahere. Eſt & alter latēs ſenſus:ut ſperet reginā cōtra exulem fata poſſe aliquid:ſi minerua numē inferius ualuit cōtra fata uictorū. Pallas ne:minerua απο τω παλλειν το δουρι ideſt ab haſtæ cōcuſſiōe:uel quod pallātem gigantem occiderit. Claſſem:ad inuidiā poſuit:ut pro una naui claſſem dicat:Sic Venus nauibus īfādum amiſſis:cum Orōtis ſola periſſet. Aut re uera unā nauē ſignificat:ut Hora. Me uel extremos numidarū i agros claſſe releget. Claſſis enim dicta ē απο των ξυλων ideſt a lignis: unde & calones dicunt̄ qui militibus ligna portant:& καλοποδια. Potuit ad illud referri:quod ſupra dixit:Nec poſſe. Vnius obnoxam:in iſtis ſermōibus unius illius ipſius naturaliter media producit̄ ſyllaba:ſed cū opus ē corripitur hac excuſatiōe:quod quotiēs uocalē lōgā uocalis ſequit̄ ei uires detrahit:ut ē iſulæ ionio i magno:Et ſub ilio alto:& ob hoc mutat accētū i latino eni ſermōe cū penultima corripit̄:antepenultima hēt accētū:ut hoc loco. Vnius obnoxā:& cōtra Nauibus īfādū amiſſis unius ob iram ꝓdimur. Noxam:pro noxiam:& hoc itereſt iter noxam & noxiam q noxia culpa eſt.ſ.peccatum:noxa autem pœna. Et furias aiacis oili: amorem:ut i Buco. Seu quicūq; furor. Oilei:nō uacat. Nam & duo aiaces fuerūt & ambo fuerūt:ſed ira Telamōis:hic amore:& eſt græca figura ſi dicamus æneas Anchiſæ : & ſubaudiamus filius. Hac āt figura utimur circa patres & circa maritos tantū: ut Virgi. Deiphœbe glauci ideſt filia. Item Hectoris andromachæ.i.uxor. Ipſa:bene dulcis:eſt.n.propria māu q̄ſita uidicta. Vnde plus dolet iuno aliēis ui ribus ſe uti:ut Aeoli:ut iferiorū:ſicut ipſa Flectere ſi nequeo ſuperos acherōta mouebo. Rapidū:uelocē ut

Cū iuno æternū ſeruans ſub pectore uulnus
Hæc ſecum. me ne incepto deſiſtere uictam:
Nec poſſe italia teucrorum auertere regem.
Quippe uetor fatis:pallas ne exurere claſſē
Argiuum:atq; ipſos potuit ſubmergere pōto
Vnius obnoxam:& furias aiacis oili.
Ipſa iouis rapidum iaculata e nubibus ignē,
Diſiecitque rates:euertitque æquora uentis,
Illum expirantem tranſfixo pectore flāmas
Turbine corripuit:ſcopuloque infixit acuto,
Aſt ego quæ diuum incedo regina:iouiſque
Et ſoror & coniunx una cum gente tot annos
Bella gero : & quiſq̄ numen iunonis adorat:
Præterea:aut ſupplex aris imponit honorē?
Talia flammato ſecum dea corda uolutans

Cum rapidus ſol mundum hyemem contingit equis:iam prætenitæ ſtas.Item rapidi ue potentia ſolis. Iacu/
lata:in libris etruſcorum lectum eſt:iactus fulminum manubias dici:& certa eſſe numina poſſidentia fulmi/
num iactus:ut iouem Vulcanum & Mineruam:Vnde cauendum eſt:ne aliis hæc numinibus demus. E nu
bibus:ſecundum phyſicos qui dicunt colliſione nubium fulmen creari. Rates:Abuſiue naues.Nam proprie
rates ſunt connexæ inuicem trabes. Illum:auctorem:ſcilicet criminis. Expirantē flammas:Nō animam di
cit flammas:ſed cum anima fulminis flammam euomētem:ut ſuperius Pleno nomini adiecit opum ideſt di
ues opum.Sic hic uerbo cū plenū ſit expirat:addit flāmas:ut alio loco Confici expirāt animas. Turbine: uo/
lubilitate uentorum. Scopulo:ſaxo eminēti.ſcopulus aūt aut a ſpeculando dictus eſt:aut a tegmēto nauiū απο
του σκεπαζειν.Cōtingerunt autem iſta circa caphareum mōtem euboeæ. Aſt ego:nūc comparat ſingula:&
ne leue eſſet quod dixerat ego addidit deorum regīa.Sic Salu.nos aūt hoc eſt populus roma. Incedo:īcedere
proprie eſt nobilium pſonarum. Iouis & ſoror & coiunx:Phyſici iouē ætherem.i.ignem uolūt itelligi: Iunonē
uero aerem.Et quoniam tenuitate hæc elementa paria ſūt.dixerūt eſſe germana.Sed quoniam iuno hoc eſt
aer ſubiectus eſt igni ideſt ioui iure ſuperpoſito elemēto mariti traditum nomē eſt.Iouem autem a iuuando
dixerunt:Nulla enim res ſic fouet oīa quemadmodum calor. Tot annos:Licēter in iſtis locutionibus & actō
utimur & ablatiuo.Dicimus enim & tota nocte legi:& totam noctem legi Hōeſtior autem locutio eſt per ac/
cuſatiuum. Et quiſq̄: nō troianorum:ſed omnium generaliter. Præterea:poſtea:ut præterea uidit nec por
tiorum Amplius obiectam paſſus tranſire paludem. Talia flammato:Quod ſuperius intermiſerat:nuc red
dit.Nam dixerat ſuperius hæc ſecum: & modo ait Voluntas:ideſt cogitans. Nimborum:Nimbi nunc uen
tos ſignificant plærunq; nubes & pluuias:Ergo prout locus fuerit intelligendum:eſt proprie tamē dicuntur
nimbi repentinæ & præcipites pluuiæ.Nam pluuias uocamus lentas & iuges.

DONA. Cum iuno æternum ſeruans ſub pectore uulnus:Aduertens iuno troianos de proximitate ita/
liæ laborare recrudeſcebat uulnus:Et excluſa ab inuentione nocendi: & a loco & a tēpore ſic ſuos dolores in/
timis ſenſibus enumerat. Me ne:compōit ſumma arte quales habere debuerit cogitationes carens inuentio
ne ad nocendum:& inducto qualitatis ſtatu per exempla aliena inuenta conſilia enumerat: & comparat per/
ſonam ſuam cum perſona Mineruæ & troianorum & græcorum & inimicitiarum cauſas. Me ne: Empha/
ſim habet pronomen & magnum dicendi pondus:quod infra aperuit:cum dicit.Aſt ego q̄ diuum incedo re
gina iouiſq; Et ſoror & coniunx. Inceptis deſiſtere uictam:incepta ſunt animorum deſtinationes. Saluſtius
Nam talia incepta non conſultorem uertiſſent rerum peſtem factura.Dolet igitur intentionem ſuam ſine ef/
fectu defeciſſe:nec ſupereſſe nocendi conſilium uel tempus:& quia bonorum eſt incepta deſerere ſi aut prece
flectantur:aut ſponte ignoſcant:oſtendit utranq; occaſionem perdidiſſe:& incidiſſe i ludibrium:ut ſcilicet ſu
perata diſcederet. Regem:ideſt ſi perdere non potui:debui ſuperare teucrorum regem. Italia : ideſt ab ita/
lia.Sic alibi Bellum ingēs geret italia:ergo ſi nō poterat perdere ſaltem diſiungere ab italia:& ſi omnes nō pe/
rirēt:ſaltem id obtineret iuxta unum æneam:cuius ſtirpi deberi ſciebat imperium Romanum. Quippe ue/
tor fatis:Ergo magis debuit uetari Minerua fatis græcorum. Pallas ne:Quæ non eſſet tanti meriti aut pote
ſtatis. Exurere claſſem:Comparatio pœnarum mierua potuit naues græcorum & ipſos exurere:ego unum
ab italia arcere non potui. Exurere:urere eſt aliquid lædere incēdio.Exurere ē penitus abolere incendio Cō/
firmat autem poeta ſoli æneæ deberi imperium:cū de ipſo ſolo laboret iuno. Illum expirantem:illa pp unū
plurimos perdidit:ego a plurimis offenſa unum ab italia arcere non poſſum.Et quod auget dolorem oſtēdit
Mineruam minorem deam iouis fulmine uti potuiſſe: Et in pœna delicti defendit auctorem.Si ergo ille in/
iuſte grauiſſimum pertulit ſupplicium:multo magis eius ſocii.Defendit āt culpam in amorem reiiciens: &
utitur ueniali ſtatu:Factum enim quod manifeſtum eſt non purgatur niſi dicatur nō erat ſuæ mētis nec ſui
conſilii Aiax:ſed furore amoris trahebatur.Nam quicquid fit per pathos:non aſcribitur homini. Diſiecitq;
rates:Ne ſi alicui contigiſſet euadere:haberet nauigandi ſubſidium. Euertitque æquora uētis:Alieno eſt uſa
imperio.Nam iouis fulmen arripuit:& neptūni imperium.Habuit enim poteſtatem ī uentos qui alieno ſub/
iecti ſūt imperio. Illum:Emphaſim pronomē:habet quaſi temerarium:incōſideratum ſacrilegum: propha
num:qui ī templo deæ uirginis ante aras ī cōſpectu numinis regiam ſacerdotem ītactam uiolauit. Pectore:
quo uulnus omnino lœtale eſſet. Turbīe corripuit: Nam aliter īfigi nō poterat & oſtēdit uim iræ ī tāto im/
pulſu.Voluit īfigi ſcopulo: ne ad litus deueniēs ſaltem ſepulturam acquireret. Aſt ego quæ diuum īcedo re
gina iouiſq; Et ſoror & cōiunx:Declarat quid illud ſit. Aſt ego: ſcilicet quæ omni genere rerum Mineruam
ſupero.Sum enim regīa.Sum ſoror & cōiux iouis.Vnde deberem ab eo qui frater eſt & maritus omnia impe
trare. Vna cum gente tot annos:Cum Minerua uno ictu potuerit. Præterea:ī medio poſuit:& bis eſt repe/
tita. Flāmato: ſuperius dicit accēſa.ſed plus eſt flammato.p.Vt oſtēdat q̄tum accreuerit ira ex comparatiōe
Mineruæ:Nocēdi autem cōſilium de Mieruæ exemplo cœpit pſertim cū troiāos uideret nauigātes.

CHRI. Cum iuno æternum:De hac dea deq; ioue alio loco dicetur.Quare autem troiāis inimica impla/
cabilis fingatur:nos in noſtris diſputationibus chamaldulenſibus in quibus ſex primos libros ſecundum al/
legoriam interpretati ſumus:diligenter expreſſimus.Nam cum iuno dea regnorum ſit iureq; poſſit pro cu/
piditate imperandi & pro omni ambitione capi.Quid eſt quod ægregium uirum ab italia : ideſt a contem/
platione diuinarum rerum in qua eſt ſummum bonum magis amouere poſſet:ſed hæc & reliqua omnia in
eo loco itelliges. Me ne:Hoc iratorium eſt:ut principia orationis habeant abrupta & præcipitata : clauſulas
breues & uerba ſubtrahant:& ab interrogatione incipiant:cui uix aliter quā quod uolunt reſponderi poſſit.
Hæc omnia in illa terentiana deprehenduntur.Ego ne illam:quæ illum:quæ me quæ non.Præterea non poſ
ſunt explicare a principio id quod poſtquam iram euomerūt facilius exprimunt.Itaque a principio dixit me:

Inter/
roga/
tio

nec potuit explicare quid oneris habeat me: Explicauit autem poſtquam in oratióne debaccáta euomerat
Pallas iram:& ſe non nihil collegerat: Aſt ego quæ diuum incedo regina iouiſque Et ſoror & coniunx. Pallas exu/
rere claſſem: Hæc latine minerua dicitur quam non ſolum lanificii ac multarum muliebrium artium deam
eſſe uolunt: ſed ipſius quoque ſapientiæ. Aiuntque non ex muliere conceptam eſſe: ſed ex capite Iouis ortam.
Minerua Eſt ergo fabula iouem cum iunonem ſterilem uideret ut liberos haberet ſæpius concuſſo capite Mineruam
edidiſſe: Per quod oſtendunt nulla admixtione rerum humanarum aut corporearum ab ipſo deo nobis ſapi
entiam prouenire. Et re uera hebeti omnino ingenio ille erit qui ſapientiam: quæ intelligentiam ſcientiamq;
amplectitur: ex corporum commixtione nobis prouenire opinetur. Ipſa enim ex intellectu ſiue potius intelli/
gentia: quæ pura ſimplex incorporeaque eſt prouenit: Cice. in libro de natura deorum quinq; Mineruas po/
nit. Primam quæ Apollinis mater fuerit. Secundam ortam nillo: quam ægyptii colunt. Tertiam quæ ſit ex io
uis capite. Quartam iouis & Coryphes Occeani filiæ ilam: quam arcades Coriam uocant: & quadrigarum
inuentricem fuerunt. Quintam ex plante natam: quæ patrem ſuum Pallantem dicitur interemiſſe: quia uir/
ginitatem ſuam ſibi uiolare uellet. Huic penarum talaria aſſignant græci Mineruam athenam dicunt: a qua
dictæ ſint athenæ urbs de qua re in Georgi. dictum eſt Minerua lanificium & texturam reperit: & numeros
atque illorum figuras Hanc Vulcanus adamauit uxoremque petiit. Verum cum illa concubitum refugeret:
ſemen in terram fluxit natuſque inde eſt Erichthonius: ſic dictus a terra in qua natus eſt: quæ χθων græce di/
citur & a contentione quæ inter Vulcanum & ipſam fuit quæ græce ερισ dicitur. Pallas præterea appellatur:
uel a Pallante eius parente interfecto: uel a concuſſione haſtæ. Nam παλλειν concutere eſt. Appellatur etiam
Tritō tritōia· Tritonia a Tritone africæ palude. Apud quam ut ſcribit Auguſtinus regnante Ogygio apparuit. Fuit autem
Cecrops. quo regnante ab Athena: ideſt Minerua athenæ denominatæ ſunt Anno mundi quinquageſſimo
ſupra tria milia ac ſexcentos: quo tempore Moyſes ex ægypto populum eduxit. Herodotus autem ait in afri
ca maclyes eſſe populos iuxta quos Triton ſit fluui. ex quo ſit Tritonis palus ex qua dicunt Neptunnum Mi/
neruam ſuſcepiſſe: ſed cum pater illi quandoque ſuccenſuiſſet: ſe ioui adoptandam dedit Huic uirgines ſingu
lis annis ſacra facientes in duas acies diuiduntur: ac lapidibus fuſtibuſque inter ſe decertant: & ſi qua in pugna
occubuerit ea pſeudoparthenos: ideſt non uera uirgo appellatur: Ante autem q̄ pugnam ineant pulcherrimā
omnium ex his Corinthia galea & tota armatura græca ornatam curru imponunt: illamque paludem luſtrā/
tem ſequuntur. Cretenſes tamen in creta Tritonem fluuium eſſe dicunt: & apud illius fontem ex ioue natam
affirmāt: ibiq; illius templum oſtendunt Addit Diodo. ſiculus Minernuā in tritone flumine natam ab am/
mone coniuge Rheæ aduerſus illam cuſtodem poſitam filio quem ex Amalthea ſuſceperat: ipſamq; perpetu
Alcida am uirginitatē ſeruaſſe: & propter animi ſolertiam multas artes iueniſſe: & ī bello plurimum ualuiſſe: Atq; al
cidam bælluam: quæ ignem uomens omnia inflāmaret ingenio ac uiribus interemiſſe. Dicunt hanc bælluam
primum in phrygia apparuiſſe quæ ex hoc combuſta uocatur. Deinde in taurum mōtem conuerſam cuncta
nemora perpetuo tenore ad indos uſq; incendio conſumpſiſſe: Deinde per phœniciā conuerſam ac libani ſyl/
uis exuſtis per ægyptum in libyam tranſiſſe uſq; ad heſperum: ibiq; ī ceraunis ſyluis omnia cremantem om/
nes mortales aut perdidiſſe aut ī fugam uertiſſe: donec pallas eam perdiderit. Aegypti uero Mineruam æthe/
rem eſſe interprætantur: & iouis filiam uolunt ac uirginem: quia æther naturam ſemper incorruptam habe/
at. Sed ut ad rem redeam: Ex comparatione maxime creſcit idignatio ac dolor: eſt autem duplex compara/
tio & ad perſonam & ad rem. Dolet enim primum quod Pallas minor dea non prohibita ſit quī ſe de hoſte
ulciſceretur. Ipſa uero maior dea prohibeatur. Ad rem autem pertinet quod multo mīus flagitium fuit quod
cōmiſſit Aiax in Palladem q̄ quod troiani ī ſe. Vnius obnoxam: neſcio an Seruii ſentētia uera ſit. Illud ſcio mi/
Noxa nime obſeruari. Nā noxa frequenter pro pena ponitur: Sed in iure ciuili de uerbo℞ ſignificatione ſcriptum ē
noxe appellatione omne delictum contineri. Oui. Inuidiam noxæ continet ille meæ. Et alibi Nocte nocēt po/
Noxia tæ ſine noxa luce bibuntur. Noxia adiectiuum potius eſt: Nam noxios & innoxios dicimus. Furias: inua/
lidat cauſam: quæ non fuerit per ratiocinationem: ſed per impulſionem. ſ. per uim amoris: Verum de furiis
amoris latius ī quarto diſputabitur. Aiacis oili: Pro oilei per ſyncreſim: Et poſuit datiuum græcum pro ge/
nitiuo latino. Alibi in datiuo dixit: ut Orphi calliopea lino formoſus Apollo: ubi eſt orphi ꝓ orpheo. Oilus:
rex locro℞ fuit. Ignē iouis: Potuit ut ſe ulciſceret̄ alienis uti armis. Cæterum fulmē ſecundū phyſicos eſt ua/
por ignitus compactus & ſolidus impetuoſe cadens. Gignitur ex uapore groſſo ex cōtrariis & diuerſis con/
poſito uehemēti calore inflammato: & uento℞ nubiumq; concuſſione impulſo: & quaſi lapis igneus ſit de
cōcauitate nubis deorſum per uiolentiā pulſo. Raro cadit ī frigidiſſima hyeme: quia propter frigus uapor in
aere nō gignit̄. Raro ēt in uehementi æſtate: quia propter ſiccitatem & ſubtilitatem aeris uapores in nubibus
non aggregant̄: ſed calore cōſumuntur. Eadem ratione ī partibus orbis aut calidiſſimis aut frigidiſſimis ra/
riora cadunt: Et in ea parte italiæ quæ a ſeptentrione ad meridiem diſcedit: crebriora apparent. Ergo in uere
Fulmē & autūno uapores multi eleuantur: & condenſant̄: & igneſcunt. Priſci fulmē quibuſdam ſacris eliciebant nō
ſine periculo: Nam Hoſtilius rex cum eliceret cum omni regia crematus eſt. Etruſcorum litteræ teſte Plinio
nouem deos fulmina emittere: dicunt eaq; eſſe undecim generum: ſed iouem tria emittere. Romani duo tan
tum ſtatuerunt diurna quæ ioui & nocturna q̄ Sumano tribuunt. De ſumano meminit Plautus. Refert Ari/
ſtoteles tria eſſe genera fulminum. Vnum quod adurit. Alterum quod quia humidum eſt: non urit: ſed
quæ tangit: nigra reddit. Tertium eſt clarum: & miræ naturæ. Nam uinum effundit intactis uaſis. Aliquan/
do fracto uaſe ita obſtupeſcit uinum: ut per tres dies non fluat. Aurum in ſaccis & uaſa argentea in capſulis
ita liquefacit: ut ſacci capſulæque integræ maneant: comburunt corpora intactis ueſtibus Martia romana muli
er grauida icta fulmine partu exanimato illæſa permāſit: pp hāc triplicē naturā triſulcū fingit̄ a poetis fulmē

Refert Acron cæterorum deorum manubias albas nigraſque eſſe: Iouis uero rubras. Huius rei haud ignarus Horatius de ioue dixit. Et rubenti dextra ſacras iaculatus arces. Diiecitque rates euertitque æquora uentis. Exaggerat rem quod illa propter unius ſcelus multos ulta eſt. Exornat autem locum colore rhetorico qui eſt ſimiliter deſinens: ſcilicet auertere: exurere. ſummergere. Turbine corripuit: ui uentorum i circuitum ſe notante: & quæque proſternente. Plinius autem ponit repentinos flatus: qui exhalante terra coorientur: & nubium cute obducta multiplices exiſtunt: inter hos enumerat typhonem & turbinem. Ac turbinem cum dicit: qui maiore depreſſæ nubis ſpecu erumpit: ſed minus lato q̃ procella: nec ſine fragore proxima quæque proſternit. Si idem ardentior fuerit: preſter uocatur amburens cuncta pariter ac proterrens. Ab hac circulari reuolutione turbinem dicunt latini ludum puerorum: quem græci trochon nũcupant. Ipſe alibi. Ceu quõdã torto uolitãs ſub uerbere turbo. Scopulo. i. ſaxo euboico. Quiſquã adoret: interrogatio q̃ ſimplex quãdoq; ẽ: ut Sed uos q tandẽ? Aliquãdo figurata: cũ nõ ſcitãdi ſed iſtandi gratia fit: Cic. Quid. n. tuus ille tubero diſtrictus gladius i acie pharſalica agebat? itẽ quouſq; Catilina abuteris patiẽtia nr̃a? Nã magis ardet q̃ ſi dicãus diutius abuteris. Interrogamus etiã quod negari nõ poſſit. Cic. Dixit ne tadẽ. C. Figulanus facula. Item ubi difficilis eſt reſponſio ut uulgo dicimus quomodo põt hoc fieri. Item inuidiæ gr̃a: ut medea Quas peti terras urbes? Aut miſerationis ut Virgi. Hẽ quæ me inquit tellus quæ me æquora poſſunt accipere? Conuenit itidem indignationi ut hic: Quiſq; numen iu.a. Item admirationi. Vt Quid nõ mortalia pectora cogis improbe amor. Turbo

Nimborũ i patriã loca fœta furẽtibus auſtris
Aeoliam uenit: hic uaſto rex æolus antro
Luctantes uentos tempeſtateſque ſonoras
Imperio premit: ac uinclis & carcere frenat.
Illi indignantes magno cum murmure mõtis
Circũ clauſtra fremũt: celſã ſedet æolus arce.
Sceptra tenẽs: mollitq; aĩmos: & tẽperat iras
Ni faciat: maria ac terras cælumq; ꝓfundum
Quippe ferãt rapidi ſecum: uerrantq; p auras:
Sed pater oĩpotẽs ſpelũcis abdidit atris
Hoc metuens: molemq; & montes iſup altos
Impoſuit. regemque dedit qui fœdere certo
Et premere: & laxas ſciret dare iuſſus habẽas.
Ad quem tum iuno ſupplex his uocibus uſa ẽ
Aeole namq; tibi diuũ pater atq; hominũ rex

SERVI. Loca fœta: Nunc plena: ut alio loco: Fœta armis. Sciendum eſt autem dici fœtam & grauidam & partu liberatam: ut Fecerat & uiridi fœtam mauortis in antro. Enixam autem eam fuiſſe lac qđ pueris præbebatur oſtendit: Item fœtam in illo loco grauidã oſtendit: Nõ inſueta grauis tẽtabunt pabula fœtas. Ergo qa fœta medius ſermo eſt. Bene hoc loco epitheto diſcernit dicens grauis fœtas ut bonum facinus & malum facinus dicimus & bonum uenenũ & malum uenenũ. Auſtris: figura ẽ celebrata apud Virgili. ut eſt ſpecies pro genere. Legerat apud Enni: furentibus uentis: Sed quaſi aſperum fugit: & poſuit auſtris pro uentis. Aeoliam uenit: nouem inſulæ quæ ſunt poſt fretum ſiciliæ appellantur æoliæ ab æolo rege hippotæ filio licet & habeant propria nomina. Vnde Virgili. ait Aeoliam liparim: Poetæ quidem fingunt hunc eſſe regem uentorum. Sed ut Varro dixit. Rex fuit iſularum ex quarum nebulis & fumo uulcaniæ inſulæ prædicens futura flabra uentorum ab imperitis uiſus eſt uẽtos ſua poteſtate retinere. Hic: illic: ut ſuperius: Hic currus fuit. Vaſto antro: Phyſica ratione hoc fingit poeta. Naturale enim eſt ut loca concaua plena ſint uentis. Luctantes: elaborantes egredi. Sonoras: graui ſonans: & eſt tempeſtatis epitheton. Ordo autem talis eſt: Aeolus luctantes uentos & tempeſtates ſonoras uaſto antro præmit. Ac uinclis & carcere frenat: Tranſlatio: eſt per poeticam licentiam facta. Carcere: carcer eſt undecunque prohibemur exire dictus quaſi arcer ab arcendo. Locum autem in quo ſeruantur noxii carcerem dicimus numero tantum ſingulari: Vnde uero erumpunt quadrigæ: carceres dicimus numero tantum plurali. Licet plerunq; uſurpet poeta: ut eſt Ruuntque effuſi carcere currus. Illi indignantes: Hic aperte oſtendit quid ſit luctantes. Magno cum murmure montis: non circum montis clauſtra ſed cum magno montis murmure fremebant ſic fremebant: ut etiã antra poſſent ſonare. Celſa arce: Secũdum qđ ſuperius diximus. Venti. n. melius deprehendunt ex alto. Sedet: non ociatur: ſed curat. Apud antiquos. n. ſedet conſiderat ſignificabat: ut alio loco ait Turnus ſecreta ualle ſedebat. Mollitq; animos: ideſt uentos απολων ανετων: ut alibi. Quantum ignes animæq; ualent: Et Horatius. Impellunt animæ lintea thraciæ. Mollit ãt ideo dixit ut p trãſitũ oſtẽderet uitia naturæ nulla ratiõe mutari. Sed mitigari aliquatẽus poſſe. Maria ac terras cælũq; ꝓfundũ: At qui quatuor elemẽta ſunt terra: mare: aer: æther. Sed hoc loco rite ꝑtermiſit ætherem: qa uenti nõ turbãt ſuperiora ut ait Lucanus. Pacẽ ſumma tenent: Sed aut terras: aut maria: aut aerẽ. Nam cælũ hoc loco ꝓ aere poſuit: ut Lucretius: in hoc cælo q dicit aer. Ferant: ideſt auferant: & eſt aphæreſis. Rapidi: ueloces ut ſupra. Verrantq;: Verrere eſt trahere a rete quod uerriculum dicitur. Eſt aũt principalitas uerbi uerro uerris præteritum uerſi unde fit participium uerſus. Hinc alibi: Et uerſa puluis inſcribitur haſta ideſt tracta. Hoc metuens: Timens ergo Iuppiter timet non ſibi ſed elementis: ne turbentur eruptione uentorum: ut ſi dicas bellorum tempore uirũ fortem timere: non ſibi ſed liberis ſuis. Molemque & montis: ideſt molem montis & eſt figura ut una res in duas diuidat metri cauſa interpoſita coniunctiõe ut alibi: pateris libamus & auro: ideſt pateris aureis. Fœdere: Modo lege alias pace quæ fit inter dimicantes. Fœdus autem dictum: uel a fecialibus ideſt ſacerdotibus per quos fiunt fœdera: uel a porca fœde lacerta: ideſt lapidibus Cæſa: ut ipſe alibi: Et cæſa iungebat Fœdera porca. Et præmere & laxas ſciret dare iuſſus habẽas: Permanſit i trãſlatione. Iuſſus autem ob hoc poſuit qa ſuo nihil facit imperio. Nam tolle hoc & maior eſt omnibus diis. Si ad eius uoluntatem poſſint elementa

confundi:ut ipſæ æolus Mihi iuſſa capeſcere fas eſt.Simul & uentoꝝ oſtendiť uis.Quibus paꝝ fuerat mon
tem ſuperpōi:niſi & regē acciperēt.qui ipſe quoq; alieno pareret impio. Ad quē:ꝑ apud quē:ut ſupra. Aeo
læ:rhetoricū eſt i omni petitiōe hoc obſeruare:ut poſſit pſtari quod petiť.i.ut ſit poſſibilitas & ſit res iuſta:ut
habeat modū petitio:ut ſequať remuneratio.Et ſciēdum ſecundum hunc ordinē oēs petitiōes formate.Vir
gili.ut i hoc loco poſſibilitas eſt.Et mulcere dedit fluctus & tollere uento:iuſta petitio eſt.Gēs inimica mihi:
Omne.n.quod cōtra inimicos petimus:iuſtum eſt.Modus ē petitiōis.Et diſiice corpora pōto.Remuneratio.
Sunt mihi: bis ſeptē.Ordo eſt.Aeolæ icute ui uentis & ē figura parēthēſis:inter parēthēſim & eclypſim hoc i
tereſt:quia parēthēſis ē quotiēs remota de medio ſentētia itegeŕ ſermo pdurat.Plenū nāq; eſt.Aeole īcute ui
uentis.Itē æneas rapidū ad naues præmittit achatem.Ecclypſis autem eſt quotiens remotis interpoſitis deeſt
aliquid:ut Quos ego deeſt.n.affligam. Diuum pater atq; hominum rex:Peryphraſis eſt ideſt circūlocutio.

DONA. Nimborum in patriam:Hēc rationem perſonæ nō reginæ:ſed iratæ quæ occaſionē nolit omit
tere loci & temporis.Nam ſi rationem reginæ haberet:mitteret aliquem qui Aeolo iuberet.Sed quia manda
ta:niſi ipſa adeſſet:poterant aut negligentius agi aut differri:& ſic preteriret nocēdi occaſio:omiſit perſonam
reginæ:Et ſic monet poeta per nos ipſos agendum:quod rectius curari uolumus:& inferiori perſonæ exhibē
dum honorem:ſi illa indigemus.Nam gratatur ſibi a potiore eſſe delatum:Cætera ſignificant uētos cauis ter
ræ oriri. Supplex:Non quia ſupplicantis uerba ſit locuta:ſed quia uenit. Aeole:omnia in hac oratiōe ſatia
ta ſunt ſummo artificio.Incipit a nomine:quod nec iunonem humilem facit:& æolo gratum eſt.Oſtendit.n.
ſe illi beniuolam cum norit nomen.Et ipſe lætatur ſe potiori notum:perindeq; acceptum atq; carum. Ergo
captat beniuolentiam iuno:Facit item attentum.Cum idem coniicit æolus officium ſuum iunoni eſſe neceſ
ſariū:cū ſubtiliter itellexiſſet hēre i uētos pleniſſimā poteſtatē. Diuum pr:ne arrogantem faceret iunonem:
ſi dixiſſet maritus & frater:ut ſupra cū locuta ē ſecū:ergo hic ſatius fuit id itelligi poſſe q̄ dici:ne āt plixior eēt
futura oro:ipa occulte ſibi ꝓpōit q̄ excuſatiōis cauſa potuiſſet æolus opponere:& illis reſpōdet ne ulterius ac
cedi poſſit:& ne negaret æolus uētos eē i poteſtate ſui ꝓuēit oſtēdēs plenā illū a ioue in eos habere poteſtatē.

Aeoliæ inſulæ CHRI. Aeoliā:Aeoliæ inter ſiciliā & italiā iſulæ ſunt.Hæ i cōmētariis Seruii nouē eē dicūť.In quo nume
ro librarioꝝ errorē eē putāt.Nā Pli.atq; Stra.optimi geographi ſeptē ponūt:Has græci a Vulcāo q ab illis ηφαι
στος uocať ephestiades dicūt.Latini ab eodē deo uulcāia nominā .Noīa ſingulaꝝ etiā extant.Nā prima dicta
ē Lipara a Liparo Auſonii filio:q italia a fratribus pulſus illuc uēit eius filiā æolus uxorē duxit:& regno ſucceſ
ſit.Lipara olim lōgina noīata eſt. Hiera ſecūda ē olim theraſia dicta.Collē habet nocturnas euomētē flāmas.
Tercia.Strongyle apprime ignita ſi futurus eſt auſter:caliginē euomit:ſi Zephyrus:fumū mixtū igni.Quarta
Dydime.Quinta Ericuſſa.Sexta Phenicuſa.Septima Euonymos.Ptolomeus circa ſiciliam ponit has inſulas:
Dydime.icene:Ericodes:Phœnicodes:Vulcāi iſula Lipara:euōymos:ſtrōgyle:uſtica:oſteodes:phorbātia:ægu
ſa hierapaconia æoli iſula. Auſtris:uentis ſpēs ꝓ genere poniť.Eſt āt uentus ut placet Ari.in meteoris:uapor
ſiccus a terra reſolutus cū aliqua uirtute cæleſti cōpoſitus. Auerro.ait uentū uaporē eſſe frigidū & ſiccū ex ter

Vētus ris & aqs per calorē reſolutum:q aerē uehemēter īpellit.Dictus eſt aūt uētus a ueniendo:quia non ſtat ſed ue
nit.Vel a uehementia q̄ in illo eſt q̄ terrā ac cælū cōturbat:maria cocitat.Sūt aūt q̄ttuor uenti a quattuor mū
di partibus:Sed ſinguli i ternos diuidunť.Ergo ab oriente eqnoctiali ſubſolanus ē.Sed ad ſeptentrionē habet
uulturnū a uoluendis nubibus dictū.Ad meridiē euꝝ ſic dictū qa late flat.Hi ſunt calidi & ſicci.quia ſub ſole
diu morant:& ut placet Auerroi i ortu diei ſunt ſalubres:quia uēiūt ab aere tēperato.Hinc flumina ad orien
tē labentia ſalubriora ſunt:qa orientaliū uentoꝝ occurſu & ſolis orientalis reuerberatu purganť & lēuiores ſi
unt.Ab ocaſu æquinoctiali fauōius eſt dictus:q̄d foueat q̄ naſcunť.Huic circius eſt ad ſeptentrionē:zephyrus
ad auſtꝝ.Sūt iſti tēpate frigidi & humidi:qa ſol paruā facit morā i occidēte ꝓpeaq; nec multū calefacit illos nec
multū deſiccat.In fine diei ſalubres ſunt:qa a ſole tunc ſubtiliores redduť.A meridie auſter eſt dictus: quod
auriat aquas.Huic ad orientem notus eſt:q græce ſic diciť ab humore.Africus ad occidētē:calidi humidiq; nu
bes pluuiaſq; inducunt.Aerem dēſum.Fulmineūq; reddūt.Citāt tēpeſtates marinas.Impediūt uirtutes aiales
& grauitatem corpori afferūt.Ait.n.Hippo.q grauant auditū & caput:Humores diſſoluunt: & ad exteriora
trahūt:ſenſus grauitatē faciunt.bilē corrumpūt:& i recidiuā morbos trahūt.Aperiūt tamē poros terræ & ger
mina ꝓducūt:a ſeptētriōe boreas ē.Huic ad oriētē aqlo ſurgit.Ad occaſum chorus.Hi uēti frigidi ſunt & ſic
ci Vnde corpora idurāt:poros cōſtrigūt:humores purificāt:Spiritus ſubtiliores reddūt.Vi decoquēdi & reti
nēdi corroborāt.Maſculos teſte Ari.ꝓducūt quēadmodū auſtri fœminas.Nec me fugit priſcos q̄ttuor dūta
xat uentos a quattuor mūdi partibus flātes noiaſſe.Vnđ plures nō meminit Home.Deide additos fuiſſe ſin
gulis ſingulos ut eſſent octo.Poſtremo alios quattuor ut ſint.xii.Præterea idē uēti diuerſis noibus uocāť.Nā
euꝝ uulturnū appellant:& ſubſolanū emphelioté.Africū Lybi nomināt.Poetice tamē ipſi uēti Aſtræi & Au
roræ filii dicunť:qa iunōe pp natū Epaphū:ut ait Lactā.concitati a ioue repſſi ſunt.Teodontius ait illos a fu
riis cōmotos:ſed a ioue hortatu lingui cælo pulſos:& cū omnia i diuerſa traherēt a ioue æolo ſubiectos fuiſ
ſe Aeolus. Aeolo Hellenis deucaliōis frater.Mimas filius fuit.Ex hoc & Menalipa natus eſt hippotes.Hic
aliū Aeolum genuit:q arnē ſuſcepit ex qua Neptūnus boetum genuit:Veꝝ pater illā ex Neptūno grauidā nō
credens:hoſpiti metapōtio adducēda tradidit.At illa æolū & boetū peperit:quos metapūtius eſt oraculo adō
ptauit:ipſi āt uiri facti metaponti tyrannidē occuparunt:Metapontiiq; uxorem Autolidē:quia arnæ matrē

Aeolus rum aduerſabať interemerunt:Quod cū ægre ferret Metapontius:ſumpta arna matre abierunt:& æolus qui
ad eas inſulas tyrrhēi maris:quas a ſe æolias nominauit emigrauit.Hæc Diodo. Alii ſcribūt hūc æolum regē
uentoꝝ fuiſſe fi.iouis ex Sergeſta hippote Troiāi filii:& habuit ſecūdū Home.vi.filios totidemq; filias quas
matrimonio illis copulauit.Hoc itcrpretanť:qa.xii.uenti ſunt quoꝝ ſex terrā diſponūt ut uires ſuas emittat

& ſex illam ad ſuſcipiendā præparāt. Tēperat: non penitus tollit q̄ naturalia ſunt. Cice. ad Qu. fratrem: Neq; ego hoc cōtendo qđ fortaſſe tū in oī natura: tum in nr̄a ætate difficile eſt mutare aīum: & ſi qđ ē penitus inſitum ſubito euellere. Atris: obſcuris. Laxas: remiſſas: per .x. ſcribit. Laſſus autem defeſſus: Sed lapſus a labor laberis eſt. Habenas: Lora ſunt frēo alligata quæ manibus habemus ut equum regamus. Ergo ab habendo.

Et mulcere dedit fluctus: & tollere uento
Gens inimica mihi tyrrhenū nauigat æquor
Ilium in italiam portans: uictoſque penates.
Incute uim uentis: ſubmerſaſq; obrue puppes
Aut age diuerſas: & diſiice corpora ponto.
Sūt mihi bis ſeptē præſtāti corpor nymphæ
Quarū quæ forma pulcherrima deiopeiam
Connubio iungā ſtabili: propriamq; dicabo.
Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.
Aeolus hæc contra: tuus o regina quid optes
Explorare labor: mihi iuſſa capeſſere fas eſt.

SER. Et mulcere .d. Alteꝝ ex altero pēdet: Nā q mulcere ualet: ualet & erigere. Gens: potes ad nationē Troianoꝝ & familiā æneæ referre: Nā utrunq; ſignificat. Tyrrhenū: uel qa Tyrrheniā .i. Tuſciā abluit: uel a nautis. Tyrrhēis q ī hoc mare ſe p̄cipites ddērūt: Hi. n. bacchū ī littore dormiētē ī nauem ſubſtulerūt: Mox illi exp̄gefacto & quo nauigarēt īterroganti reſpōderūt quo uellet. At ille naxū tendite inqt. Veꝝ cū alio uela tenderēt iratus tygrides ſibi ſacras coꝝ uiſibus obiecit: qbus p̄terrefacti ſeſe ī mare præcipitarūt. Aequor .i. p æquor græca locutio: ſic alibi. Terram mare ſydera uiro .i. p ſydera. Cum aūt tyrrhenū dixit oſtēdit iā illos italiæ uicios eē. Iliū: iuidioſe q̄ſi ipam urbē aſpexerit cū troianos aſpicit. Victos: ergo quos cōtēnas. Incute: ilice: & uētis erit datiui cāus: uel icute .i. fac uētis .i. cū uētis. Submerſaſq; .o. p. ordo ē cōfuſus. Ante. n. ut obruant deīde mergant. Corpa: non uiroꝝ ſolū ſed nauiū: Alibi de nauibus: Et toto deſcēdit corpore peſtis. Eſt āt ex arte ut minora cupiēs maiora poſcat. Ergo cū ſciat nō poſſe obſtare fatis: uult arcere ab Italia. Bis ſeptē: iure habet nymphas ī poteſtate iuno. Aer. n. ē de quo nubes creant: Vnde atq; in nubes cogit aer: & ex nubibus aquæ q̄ nymphæ ſunt. Pollicetur autē nymphas æolo: qa uētorū rex eſt: per motū ac creant. Bene ergo illi iungit origo uētoꝝ. Notāt aūt critici Virgi. qui marito iūgit uxorem: Sed excuſat regum licētia: Nā ait Salu. Denas aliis alii plures habēt. Sed reges eo amplius. Præſtāti .c. Laudat cæteras ut maior appareat ī Deiopeia pulchritudo: cū ſuper laudatas: Sic alibi laudat Turnū uictū ad gloriā uictoris æneæ: Harum aūt nomina ī Geor. inueniunt. Connubio .i. ius legitimi matrimonii ergo connubio: ut ab aliis ſeparetur: q̄ a regibus ſine lege habentur ipſi. n. inter plures unidant p̄cipue nomen uxoris: in connubio nu ſyllabā corripuit p ſiſtolē: cum ī nubo unde ē p̄ducat. Alibi uero legē ſecutus dixit Pyrrhi cōnubia ſeruas. Item Cuiq; loci leges dedimus cōnubia nr̄a reppulit. Sciendum tamē q; ī cōpoſitiōe uel deriuatione pricipalitatis ī terdū natura corripiunt. Ergo p cōnubiū legitimā oſtēdit: Cū ait ſtabili diuturnā cōcordiā: & q̄ diuortio caream p̄mittit. Propriam: remouet adulterii ſuſpicionē. Dicabo: Obſequētē futurā demōſtrat. Nam dicatus deo ſacerdos illi obſequens ē. Meritis: p̄ſtitis ſic alibi. Nec te regia negabo promeritam. Alteꝝ. n. ē ex altero. Meritum. n. ex p̄ſtātis beneficio manat. Pulchra: poſitus ē per figuram ſeptimus caſus p̄ genitiuo .i. pulchræ plis. Nec dixit p̄pter Canacē & Macareum turpiſſimos iter ſe fratres: nā illi alterius æoli fi. fuerunt. Aeolus hæc .c. dixit. Regina: inferior maiorē non p̄prio ſed dignitatis nomine appellat. Contra uero ſuperior. Niſi iræ aut indignationis cauſa ut in .xii. Ruitq; implorans nomine turnum. Et de Euriſtæo: Et te crudelē nomine dicit. Explorare: tuum eſt deliberare quæ uelis mihi eſt fas obſequi. Eſt fas: liptotes eſt. Nam minus dicit q̄ intelligit: ergo fas eſt capeſcere .i. nefas eſſet non capeſcere: ſic alibi Munera nec ſperno .i. libenter accipio.

DONA. Gens ini. Hic nō noīauit æneā ne reſpōderet æolus nō audeo ī nepotē iouis a quo imperium ſūpſi. Speciale igit ſubtraxit generale poſuit. Inimica: nō dicit ſe genti inimicā ſed gētem ſibi q̄ſi īferiores potiores prouocēt: q. res etiā æolo īdignationem moueat ut iunoni auxiliaretur. Mihi .q. d. regiæ & iouis ſorori & cōiugi qđ ne arrogās uideret ſubtraxit. Thyrrenum: qđ & facilius cōcitat & italiæ uicinus ē. Ilium .q. d. oēs opes ſuas ſi amiſiſſet nō eſſet facultas recuperandi. Ne aūt excuſaret æolus deorum cauſā addidit. Victoſq; penates: Nā q̄uis dii ſint tamē: qa uicti cōtemnēdi. Incute ui uētis: exp̄ſſit pathos pp qđ nō explicat rē ordīe. Dixit ergo q̄ cupiebat ſed pp ptu̇rbationē ſine ordīe: q erat. Incute .u. u. ſ. q; o. p. & diſiice corpa pōto: qđ neceſſe erat fieri nauibus ſubmerſis. Deinde pōere Aut age diuerſas. Vt ſi nō poſſit prouenire primum proueniat ſecūdum: quoniā ſpſī nec qcq̄ audere: nec ad italiā peruenire poterāt. Sunt .m. addit munus ut explicet ardor cupiditatis eius. Et ex obliquo pulſat ueneris munus ī paridem q̄ dedit mulierem q̄ nō erat in p̄tāte ſua Vnde cōtra iuno dicit. Sūt .m. nec poterat Helēa eſſe p̄pria uxor nec inde creari legitima ſoboles: Ergo acute dixit. Sūt .m. Et cōnu. iūgā ſta. p. q. d. o. u. t. m. p. t. a. Ex. &. p. f. t. p. p. q̄rum rerum nulla fuit ī Helena: nō enim erat Veneris ergo nō potuit dare ſtabilē: nec legitime collocare. Faciat te p̄le. p. nā ex legitimo & ſtabili cōnubio hæc p̄les erat ſpanda. Extollit ēt munus primum a numero bis ſeptē: deidea q̄litate p̄ſtāti corpe: oēs pulchræ ſunt: qđ difficile ē: ipſa āt oium pulcherrima: in Paride āt nō erat talia: qa ex adulterio non pōt dici pater nec legitima ē p̄les: ergo nō pulchra. Nā pulchritudinē hāc nō in corpe pōit ſed in hōeſtate natalium: ſic alibi. Naſcet pulchra troiāus origine Cæſar. Oſtēdit āt poeta debere nos dare ea q̄ magna ſunt apud nos: ut uoto potiamur. Aeolus hæc .c. nō contra uoluntatē iunonis: ſed cōtra uerba: nō. n. ad p̄mia reſpōdet: nec uideatur moueri libidine ut Paris. Reddit beniuolā cum dicit diſcernēdo officia Tuū eſt iubere: Meū cōplere iuſſa. Fas eſt: licebit facere etiā ſi illicita iuſſeris: Reſpondet cōtra ueluti ſi dicat: etiā ſi uicti non ſint penates licebit facere: Nam cum q poteſtatē habet iubet illicita fiunt licita inferiori. Vel dixit cōtra quia iuno dixit illum habere

imperiũ a ioue hic reſpõdet habere ab ipſa iunõe:& ut uideat memor beneficioꝝ addit. Tu ſceptra iouemq;.

CHRI. Gens:ita ad nationem refertur:ut etiam in brutis dicamus gẽtem. Vnde alibi de apibus. Cum gẽtis adultos educunt fœtus:imitatus Home. qui de muſis gentes dixit:ut illud μυαωη εοιϰαπολλα. Tyrrhenum.n.æ. Figurata locutio:ut oſtendit Quin. Dicimus.n. nauigo i æquore:ẽ aũt hæc oĩo æoli & ſuperior iunonis i genere deliberatiuo. Cuius finis eſt utilitas. Quæ habet honeſtũ & tutũ.i.utile & i eo quærit qd facile fieri poteſt. Captat igitur beniuolentiam iuno a nomie proprie qa illo oſtendit notam familiaritatem. Item ex eo q extollit illius imperium. atq; ex eadem re captat attentionẽ:qa non niſi propter aliqd magnum id memorare uidet. Præterea id facile fieri i poſſe qd petit. Eſſe utile ſibi propter pmium qd ꝓponit. Eſt honeſtum: qa ulciſcat inimicitias tantæ deæ. Obſeruat aũt hoc Maro ut anteq̃ petitionẽ ponat:id facile & honeſtũ oſtendat. Erat igitur ordo. Aeole icute uim uentis. Sed interpoſuit facilitatem dicens. Namq; ti.d.p.a.h.r. Item honeſtatem cum addit. Gens.i.m.t.n.æ. Ilium.q.d. Sacra & profana ita i italiam trãſfert. Vt itegram ciuitatem

Pẽates reſtauraturus ſit. Penates:De his diis uaria apud antiquos opinio fuit. Nam Nigidi. requirit an ſint Troianorũ.ſ. Apollo & Neptũnus q mœnia illis edificarũt:& nõ in italiã eos æneas uexerit. idẽ affirmat Corne. Labeo. Hanc opi. tangit poeta ibi:Tauꝝ neptunno:taurum tibi pulcher apollo. Var. autem refert penates. Dardanũ ex ſamothracia in phrygiam:ex phrygia uero in italiam æneam portaſſe. Sed cum eos qui ſint nõ dicat: ſunt qui affirment penates eſſe p quos penitus ſpiramus:p quos hẽmus corpus:per quos rõnem animi Erit ergo medius æther.i. Iuppiter & ſupmus.i. Minerua & imus aer cum terra.i. iuno. Huius indicium eſt q Tarquinus priſcus ſamothracũ ſacris imbutus hæc tria numina ſub eodẽ tecto temploq; poſuit:Caſſius Emia dicit hos eſſe quos appellãt magnos:Vnde poeta alibi cũ ſociis natoq; penatibus & magnis diis. Higi. addit eos eſſe deos pñios:hic poeta:Patriiq; penates. Incute uim:iſer ui:& recte incute:Nã uis uentoꝝ eſt ipſa incuſſio & cõmotio. Bis ſeptẽ:De his meminit i Geor. ut multi putant. Sed nos in noſtris diſputationibus in quibus allegoricũ ſenſum huius poetæ expſſimus: hunc locũ phyſice interptati ſumus:nã phœbi auroræq; filias.xiiii.

Nymphæ Iris fuiſſe dicũt:eaſq; iunoni nymphas attributas:iuno aer eſt. Aeri aũt ſeptem attribuunt: ſeptẽ itidẽ gignunt q oĩa ſolis opa dũ in nr̃o hemiſpio eſt ꝑueniunt. Eſt igit aeris ut leuis ſit:ut mobilis:ut calidus ut hũidus:ſerenus quoq; taciturnus:ſpirabilis. Iſta ergo ſeptẽ aeri attribuũt. In aere ãt gignũt i primis iris:cui tres adſũt miniſtræ pluuia:grãdo:nix:in hac cõtingit ut nubes ſoli opponunt ſed nubiũ corpus ita eſt ut alia ſui parte denſum:alia denſius:alia dẽſiſſimum ſit a prima ſubrubens a ſecunda ceruleus a tertia niger eſt color. Contra uerõ partes quæ in eo puræ ſunt croceum:quæ priores uiridem:quæ puriſſimæ albũ ꝑducũt:Hæc ergo prima ex aliis ſeptẽ nympha eſt:poſt eã python cometa. Fulmen exhalatio tonitruũ ac terræmotus. Veꝝ hæc ut dixi in noſtris chamaldulenſibus diſputationibus latius inuenies. Explorare:Vide i Georgi. Explorat robora fumo. Capeſcere:proprie eſt ſuſcipere:ut tueris aut perficias. Saluſt. Expergiſcimini & capeſcite rẽpublicã.

Tu mihi qdcũq; hoc regni: tu ſceptra iouẽq;
Concilias:tu das epulis accumbere diuum:
Nimborumq; facis: tempeſtatumq; potentẽ.
Hæc ubi dicta:cauũ conuerſa cuſpide mõtẽ
Impulit in latus:ac uenti uelut agmine facto
Qua data porta ruũt:& terras turbine pflãt:
Incubuere mari:totumq; a ſedibus imis
Vna eurusq; notuſq; ruũt:creberq; procellis
Aphricus:& uaſtos uoluũt ad littora fluctus.
Inſequitur clamorq; uirum:ſtridorq; rudẽtũ:
Eripiunt ſubito nubes:cælumque diemque
Teucrorũ ex oculis ponto nox incubat atra.
Intõuere poli:& crebris micat ignibus æther
Præſentẽque uiris intentant omnia mortem.
Extemplo æneæ ſoluuntur frigore membra
Ingemit.& duplices tẽdẽs ad ſydera palmas:
Talia uoce refert.o terque quaterque beati
Quis ãte ora patrũ troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere.o danaum fortiſſime gẽtis

SER. Tu mihi quodcũq;:phyſice exprimit motũ aeris.i. Iunonis uẽtos creare. Quodcunq;:Vel ut uitet arrogãtiam ſua extenuat. Vel latenter iocat poeta Quis.n. poſſet uẽtos rẽ inanẽ tenere. Iouẽ concilias: Hyſterõ ꝓterõ in iſenſu. Nã non iuppiter ſibi:ſed ipe Ioui qa ſupior ẽ cõciliat. Cõciliamur aũt nouis: Recõciliamur antiqs. Epulis:tu me deũ facis:nã & dearũ cõnubio & deoꝝ cõuiuio dii efficiunt. Vnde i Buco. Nec deus hũc mẽſa: dea nec dignata cubili eſt. In latus.q.d. in rem quæ facili cedat ictui:Sic alibi:in latus inq; feri curuã cõpagibus aluum. Agmine:ĩpetu: ut illi agmĩe facto laocoõta petũt:uel multitudĩe:ut Vocat agmia ſæua ſoroꝝ:qui & exercitũ icedẽtẽ agmẽ uocamus. Porta:oĩs exitus eſt: dicta qua importari uel exportari aliquid põt. Eurus; quattuor cardinales uentos ponit nũc tres:paulopoſt quartum qui aqlo eſt. Procella:hæc uis uẽtoꝝ ẽ cũ pluuia q oĩa percellat. Inſequit.ſ.ꝓcedentẽ uentoꝝ ſonũ:quẽ etiã clamorẽ poſſumus appellare. Stridor:q ꝓprie in funibus dicit. Teucroꝝ ex.o. qa nunq̃ totũ cælũ nubibus oppleť:Sed qua uẽti flant. Diẽ:ad uidẽnũ oculos retulit nõ ad naturã. Nox:dicit qa oculis noceat. Incubat quia alienũ tẽpus inuaſit:incubare.n. eſt p uim aliena detinere. Poli:extremæ partes cæli. Aether: pro aere poſuit:in quo nubes & fulmina creant. Poeta autem ſæpe iſta duo confundit. Intentant: minantur. Extemplo:ſtatim. Nam templum ẽ locus quẽ augures in aere ſignant:quo facto illico capiunt auguria. Aeneæ:ſeruat propoſitũ ut ultimum æneam tertium ponat. Frigore.i. timore:& eſt mutua tranſlatio. Contra Teren. Vxorẽ tuam pauitare aiũt.i. frigeſcere. Vtrunq;.n. in unum exitum cadit ut de calore & frigore urere dicimus. Vt aũt boreæ penetrabile frigus adurat. Ingemit:Non propter mortem ſed propter mortis genus. Nã ſecũdum Home. graue ẽ pire naufragio.

Nam aīa ignea extīgui uidet̄. Vt igneus ē ollis uigor. Duplices: duas antiq. n. duplices & binos duos dicebāt. Terq; quaterq;.i. ſepius Finitus. n. numerus eſt ꝑ īfinito. Quis: & qbus ī datiuo eſt. Ná ab eo qd ē q in bus mittit: & ab eo qd eſt a quo ī is: Sed a tertia declinatiōe in uſu ſunt datiui & ablatiui plurales: licet antiq oibus uſi ſint caſibus. Cato ī originibus. Ques ſunt po. ro. Dixit. n. ques quīu: ut puppes puppiū. Altis: pp pgama q altiſſima fuerūt. Ex qbus teſte Aeſchilo oia alta ædificia pgama uocāt. Oppetere: ore terrá petere.i. mori: er/go dicius oppetit & morté oppetit: ut expirat & aiam expirat. Gétis: Atq ſuplatiuū exigit pluralé: Sed gens collectiuū nomé pluralitaté cōtinet. Sic Saluſt. romái generis diſertiſſimus: ſed qre fortiſſimū dixit cū terti/us ſit poſt Achillé & Aiacé. Ergo fortiſſimū qa Veneré uulneraui & Marté: Vel ad genus referas. Ná Achilles theſſalus fuit: Aiax grecus: Diomeđs danaus. Alii ad excuſationé æneæ dictū uolūt: ná ipe ab eo uulneratus ē.

DONA. Tu. m. qd uult eſſe iunonis q iuno illū a ioue accepiſſe memorauit. Das ep. ſupius beneficium humanitatis accumulatur: ſi conuiuium cum potiore miſceatur. Tertio ſi cum potioribus plurimis quarto ſi inferior perſona non ſedat: ut fieri ſolet: ſed accumbat: Poſuit in fine hoc qd deſideras tuum eſt. Perſonarū igitur in utraq; oratione rationé habuit: ſcilicet iunonis: æoli: troianorum: penatium uictorum: Veneris Helenæ Paridis & Deiopeieæ. Item loci propter mobilitatem tyrrheni maris & proximitatem italiæ. Item temporis: nam & iuno breuiter orauit: & æolus breuis reſpōdit ne longitudine tempus nocendi ſubtraheret̄. Hæc ubi: Poſt utriuſq; orationem: cœpit æolus iuſſa complere. Emiſit plurimos ac contrarios uentos: ut confin/gendis inter ſe fluctibus regendis nauibus conſilium non ſuppeteret: & deficiéte īduſtria facilius mergeret̄ & merſis nauibus corpora diiicerent̄: & ut cōpleret̄ iuſſa iunōis acceſſit ad uiolétiá maris aliorꝫ quoꝝ elemé torꝫ pturbatio ná nox eripuit cælū ac lucé: ut eét eadé facies maris & terræ: ne cōtra mala cōſiliū ſuſcipi poſſet ne ſcirét gubernatores ī quā ptē niterent̄. Mittebāt̄ tōitrua & fulgura: ut multiplici metu Troiāi deſpantes nihil aliud q morté expectarét. Extéplo æneæ: exprimit qle & aīmi & corpis ſéſerit pathos. Frigore: nō ꝑ ti morē poſuit: ná đrogaret̄ eius uirtuti: ergo frigus dixit ꝑprie q oriebat̄ nō ex caſu euidétiſſimæ mortis ſed ex toto aduerſis q corpis caloré extixerūt: qa cruciabat̄ aius uiri fortis q maluiſſet glorioſius ī cápo occūber̄ q igno biliter ī fluctibus īterire. O terq;. q. i. multifariá. Quis ante. o. de polyte ex iis q ī. ii. dicūt̄ itelligemus: qui ce de Pyrrhi ī cōſpectu patris occubuit. Altis. q. d. ītegra adhuc ciuitate: ipſe enim æneas nō Troiam altam: ſed campos ubi Troia fuit reliquit & in fluctibus periclitaturus eſt. O danaum fortiſſime gentis: Ex illo ad ali/ud raptus eſt: exiſtimans ſe infelicem qui & hunc exitum uitæ ſotiatur: & ignobili morte periturus.

CHRI. Scæptrū: græcū eſt baculus quo utebāt̄ reges. Home. σκηπτρον βαλε γαιη. inde σκηπτουκοι re gas dicunt̄. Epulis: pro dapibus: ſi uera eſt differétia q epulæ priuatorꝫ ſint. dapes regū & deorꝫ: illud aūt ue riſſimū eſt epulū in ſingulari. n. g. eſſe ſignificare cōuiuium quod publice populo dat̄. Procellis: Plinii uerba ſunt eſſe uétos repentinos exhalante terra editos qui uagi ruētes torétium more tonitrua & fulgura edāt: ma iori pillatos pōdere curſuq; ſi ſiccá rapiunt nubé ꝑcellá gignunt: Hic auté tépeſtaté: & querelá Veneris ad io/uem & quæ iuppiter reſpōdet ex neuio de primo bello punico cœpit. Poli: extremitates ſperæ ſunt duæ qui circa axé uertunt̄ ſic dicti. Quia πολεω uerto ſignificat. Vnde alibi ipſe: a uertendo uertices polos appellat: ut Hic uertex nobis ſemp ſublimis aſt illū: Sub pedibus nox atra uidet. Statius: Atq; oia mundi Clauſtra tonāt multuſq; polos inclinat oriō. Vaſtos: ꝑprie uaſtū eſt qd adeo exercuit: ut forma qua eſt ueiut pierit aliud eē uideat̄. Hic dicius uaſtū hoiem: cuius geſtus nō appeāt hois: & uaſtá uocé q formá humāæ uocis amiſit: Hic uaſtare agros dicius. Ergo uaſtos fluctus adeo magnos ut mōtes aut aliqd huiuſmōi potius q fluctus uideré tur. Oculos: oculi ab oculédo dicti: ná ī cōcauis latét ut eminétia undiq; eos defendāt: ꝑpea melius cernūt ex obſcuriori loco. Et crebris. m. i. g. recte qa eodé tpe ſunt fulgetræ & tonitrua. Præſenté: ineuitabilé: ná q præ ſentia ſunt iá uenere: ergo uitari nō poſſunt: Aliquádo faués: ut idé ī Buco. Nec tá pſentes alibi cognoſcere di uos: Ná ſola præſentia ſua fauét dii: Aliquádo potés: Hora. O diua q gratū regis antium pſés uel imo tollere de gradu mortale corpus. Frigore: cū aliqd horrédū uéit ī mété timet iterritū natura: & cū diffidat totū cor/pus ueluti ipam urbé tueri poſſe ſaltē conat̄ cor ideſt totius uitæ arcé tutari. Atq; oēm ſáguiné & ſpūs ubi ca/put ſit munimé ſit illuc cogit. Hic mébra externa a calor̄ đſerta frigeſcūt: & abſétia ſáguinis ī quo color ē pal leſcūt: & nerui amiſſo calore debilitati diſſoluūt̄: & tremiſcūt. Viris: ita horréda erát: ut ét fortes hoies mor/tem timere cogerent̄. Ingemit: recte: ná legerat apud Cice. in ſecūda tuſculana. ingemiſcere nōnunq uiro cōceſ ſum ē. idq; raro. Eiulatus: aūt ne mulieri qdé. O terq; quaterq;: ait Macro. aiam cōſtare ex ſymphōiis mu/ ſicis & primū hemioliū ternariū: & primū epitritū qternariū eē dicit & ex his duobus cōſtar̄ diateſſerō & dia pente ex qbus diapaſon ſymphōia generat̄. Vnde Vir. nullius doctrinæ exꝑs plene & ꝑ oia beatos exprimer̄ uo lens ait. O terq; quaterq; beati. Ante ora. p. ná pulchrū fuit & ſuaue pugnátes pro pria ſpectātibus pribus ſatiſ facere. Oppetere: ore terrá petere: Ná q uiriliter occūbebant: ne quam uocem indignam uiro forti emitterét Mordicus terram petebant. Quod ſic expreſſit Home. πρηνεεσ εν κονιηϲιν οδαξ ελαζοιατο γαιαν.

Scæ/ptrū

epulæ

Procel la

uaſtus

Præ ſens

Inge/mit

Tytide: me ne iliacis occumbere campis
Nō potuiſſe: tuaq; aiam hác effūder̄ dextra?
Sæuus ubi æacide telo iacet hector? ubi igés
Sarpedon: ubi tot ſimois correpta ſub undis
Scuta uirū galeaſq; & fortia corpora uoluit.
Talia iactanti: ſtridens aquilone procella:

SER. Tytide: uocatiuus grecus: ná cū patrōymi/ca ma. primæ declinationis ſint apud latinos eſſet O tytida. Hanc: cū dolor̄ pfert. q. d. quæ ad laboré nata eſt. Effundere: Secūdum eos qui eá ſanguiné dicūt eē. Vt alibi ipe Purpureá uomit ille animá. Alibi ſeq̄t eos q aimá ſpiritū ponūt: ut Atq; iuētos uita receſſit. Sæuus: magnus. Optime aūt delegit cū qbus piret: ipe eni fortis & deorꝫ ples. Sarpedō: Si ſarpedontis facit: hébit circūflexū ī ultima. Si ſarpedonis habebit

Velū aduerſa ferit:fluctuſq; ad ſydera tollit.
Franguntur remi:tum prora auertit & undis
Dat latus: iſeq̄t́ cumulo præruptus aq̄ mons
Hi ſūmo i fl^ctu pendent:his unda dehiſcens
Terram iter fluctus aperit:furit æſtus hareis.
Tris notus arreptas in ſaxa latentia torquet:
Saxa uocant itali mediis quæ i fluctibus aras
Dorſum immāe mari ſūmo tris eurus ab alto
In breuia & ſyrtes urget:miſerabile uiſu:
Illiditque uadis:atq; aggere cingit harenæ:
Vnamq; lycios fidumque uehebat orontem
Ipſius ante oculos:īgens a uertice pōtus

accentum in penultima: ſed ſarpedontis uſurpauit.
Naturalis enim declinatio Sarpedonis ut memno/
nis ſyndonis.Genitiuus autem in dontis a nomina/
tiuo circumflexo eſt: ut demophon demophontis.
Sarpedon filius fuit iouis & Laodamiæ cæſus a pa/
troclo. Simois:itegrum ad nos tranſit Vnde ſuo ac/
centu eſt proferendum.Nam ſi latinum eſſet in ante
penultima haberet accentum:qa ſecūda a fine breuis
eſt. Sub undis:ſcilicet uoluit.Legitur & ſub undas:
& tūc erit correpta ſub undas. Fortia corpora:ideſt
uirorum fortium.Nam in cadauere nulla eſt fortitu
do. Iactanti:inaniter loquenti:Sic alibi: Voces dum
iactat inanes. Aquilone:ab aquilone. Aduerſa: con
traria.Eſt enim in italiam nauiganti contrarius aqui
lo. Remi:uel gubernacula:uel re uera remi:quia an
tiqui remis uelíſq; nauigabant. Auertit: pro auerti/
tur:ut & nox humida cælo præcipitat pro præcipita
tur.Ea autem uerba inuicem ponuntur:quæ actiua & paſſiua eſſe poſſunt ut auerto & auertor:præcipito &
præcipitor. Dat latus:inclinatur. Cumulo:altitudine. Præruptus: in altum eleuatus. Dehiſcens: ualde
hiſcens.De enim auget.Vt deamo te ſyre. Aperit:oſtendit.Saluſtius. Caput aperire ſolitus: ideſt nudare &
oſtendere. Arenis:ideſt ab arenis:ideſt ab imo:uel cum arenis ut in tempeſtate ſolet. Tris: Quotiens geni/
tiuus in ium facit:accuſatiuus in is exit:ut pupium pupis.Si uero in um:in es:ut patrum patres. Latētia: pro
pter tempeſtatem. Hæc ſaxa inter africam & ſardiniam ſunt:& itali aras appellant:Quod ibi aphri & Roma
Aræ ni fœdus inierunt.Quæ aræ a Siſenna propitiæ dicuntur.Eſt autem ordo quæ ſaxa in mediis fluctibus itali
aras uocant. Dorſum:eminens altum ſecundum Homerum. Summo:uel in ſummo. In breuia & Syr/
tes:in breuia ſyrtium:ut Molemq; & montes inſuper altos. Breuia:uadoſa:per quæ poſſumus uadere.Syr/
tium autem ſinus duo ſunt pares natura:impares magnitudine:ut ait Salu. Lycios: hi ſub Pandaro Troia/
nis auxilio fuerunt:ſed eo mortuo æneam ſecuti ſunt.Vnde in ſecundo ait Comitum affluxiſſe nouorum.
Fidum:idem & fidelem. Ante occulos:ad maiorem dolorem. Vnde alibi. Quæque ipſe miſerrima uidi.
Ingens potuiſſet:magna pars ponti:& eſt Synecdochce. A uertice:a puppi:quæ uertex nauis eſt Vel ab aqui
lone qui flat a mundi uertice ſeptentrione.Vnde in Georgicis.Hic uertex nobis ſemper ſublimis.

DONA. Me ne illiacis:ex his ſe íſelicē exiſtimans qui hūc exitum uitæ non habuerit:ſed uir fortis i pela/
go eſſet moriturus. Non potuit autem explere rationem iteruenīente fluctu.Eſſet aūt uitiū poetæ:ſi finitis
quærelis fluctus interueniſſet.Semp ergo impfectas reliquit quærelas:ut Hæc dum dardanio æneæ miran/
da
uidenť.Et alibi:Talia fundebat lachrymans. Iactanti:adhuc loquenti íteruenit uis fluctus: Nec pmiſit expli
care. Felices:qui i Troia perierunt:Se infelicē qui i fluctibus ſit piturus. Hi ſummo i.ſ.fluctibus uario mo
tu uenīētibus aliæ erigebāť tumore fluctuū:Aliæ deprimebanť. Ab alto:peritus locoꝝ:Eurum dixit duce
re in ſyrtes ab alto.i.a Pelago. Alter enim non poteſt cum flatus habeat ab orientis partibus in quibus ſunt
ſyrtes eo nauigia cogere unde potuit reuocare Sex igitur naues alienatæ ſunt a cæteris. Vna turbata præmi/
ſit
ubi erat æneas.Nunc caſus octauæ deſcribiť. Apparent.r.n.ut compleatur:id ſubmerſaſq; obruere.p.Periit
ergo amicus & fidus & in eius conſpectu excuſať. Orontes:qui non imprudentia: ſed ui tēpeſtatis periērit.

CHRI. Tua.q.d.adeo forti. Hāc:quaſi infelicem:Pronomina.n.efficatiā ſummā habēt. Ergo mirum q;
a tam forti tā miſer nō pierit:niſi q; ad maiorē miſeriā reſeruabať. Nō potuiſſe:Cum nunq̄ pugnare deſtite
rim & ſemp me piculis obiecerim. Hector:ſi piit Hector fortiſſimus Troianoꝝ ego quoq; piiſſem niſi for
tuna ad maiorem miſeriā me reſeruaſſet. Vbi:ut oſtendat ſe in eadem acie ubi ille pugnabit pugnaſſe. Vbi:
repetitionem facit:ex q̄ oro uehemētior ē. Simois:fluit ex ida ſub ilio currēs & prope mare Xātho mixtus:
facta palude:apud ſigeū pmontoriū in mare cadit.Vnus eſt ex fluminibus qui teſte Hero.defecerunt potan/
Scuta te Xerſis exercitu.Apud hunc ex Anchiſe Venus Aeneam concepit. Scuta:equitum dicunt quia minora.Cli
Clipei peos uero peditum & maiores a græco uocabulo quia totū corpus fureť clipeus.i.abſcondat. κλεπτειν enim
furari ē. Iactanti:inaniter loquenti.Iacto a iaceo ē frequētatiuū:& q iacit amittit:ergo inaniter loquiť q uer/
ba amittit:itē iactat gloriať:quia multa fruſtra loquiť Iuue.ipſe lacernate cum ſe iactaret amicæ: Hinc iactu
ra eſt detrimentum proprie quod acipimus cum in tempeſtate e naui res in mare proiicimus: ut exonerata
nauis facilius fluctibus reſiſtat.Sed per tranſlationem pro omni damno capiť. Aquilone:quia ab alto ideſt a
ſeptentrione ueniat. Fluctuſq; ad ſy.hyperbole eſt:quam latini ſuperlationem nominat.Hæc nō fit ut id cre
dať quod dicimus:ſed ut ex eo quod incredibile eſt credatur aliquid pene incredibile. Non poſtulat ergo ut
credať fluctum ſydera tetigiſſe:ſed ad incredibilem pene altitudinem ſe erexiſſe. In hac uirtus eſt augendi &
minuēdi.Fit autem cum aut plus facto dicimus ut hic & Cice.Vomens fruſtris eſculentis gremium ſuum &
totum tribunal impleuit.Aut per ſimil tudinem: ut credas innare reuulſas cycladas. Aut per comparatio
nem: ut Et fulminis ocior alis. Aut ſignis quibuſdam: ut illa uel intactæ ſegetis per ſumma uolaret grami
Prora na: nec teneras pedibus leſiſſet ariſtas. Prora:prior pars nauis: quia proruat aquas. Huius extrema acuta &
Ro/ ferro munita pars roſtrum dicitur. Pendent:ſuſpenſi ſunt.Pendere enim ponderare eſt: Et quia antiquitus
ſtrum pecunia quæ Aenea erat ponderabatur & non numerabatur. Pendere & expendere pecunias dicunt: item

pendere pœnas quia oẽs pœnæ pecuniariæ erant. Dicimus pendere corpora quæ ſupernæ alligata nullo inferiori fũdamẽto hærent. Item animo pẽdere dicimus cum ita ambigui ſumus: ut nulli certæ rei hæreamus unde i. ii. Suſpẽſi erypilum ſcitatum oracula phœbi Mittimus. Aperit: oſtendit quia res prius clauſæ ſi aperiuntur oſtenduntur. Item aperire uulnerare: quia uulnus quod latebat oſtendit Iuuenalis Fuſte aperire caput cãdelam apponere ualuis. Item detegere. Statius Sic fatus aperto Enſe uocat ſocios. Syrtes: duo ſunt ſinus africãi maris diſpari magnitudine: ſed pari periculo dictæ ſunt παρὰ τὸ σύρω ideſt traho. Vento enim trahuntur harenæ. Vnde idem locus modo uadoſus fit accedente cumulo harenarum: modo profundior illis alio depulſis. Eſt autem & minor ſyrtis & maior. Minor lotum cibum ſuauem producit. Inde lotophagitis appellatur: de his Saluſtius Nam prope duo ſunt ſinus ĩ extrema africa impares magnitudine pari natura quorum loca proxima terræ peralta ſunt. Cætera iteriora: ubi ſors tulit alta alia: alia ĩ tempeſtate uadoſa. Nã ĩ tempeſtate fluctus quaſi limum harenam & ſaxa trahunt: & hic facies locorum mutatur. Ipſius ante oculos citat pathos. Grauiora enim quæ uidẽtur q̃ quæ audiuntur. Cice. ad Brutum: Nam & ſi quocunq̧ in loco qſque ſit idem eſt ei ſenſus: & eadem acerbitas iteritu rerum ſuarũ & publicaꝝ: oculi tamẽ augẽt dolorẽ. Mouet ergo pathos atteſtatio rei uiſæ: ut ipſe caput niuei fultũ pallãtis & ora & uidi leuiq̧ patẽs ĩ pectoꝛ uulnus. — *Pẽdere. Apire. Loto phagitis*

In puppim ferit: excutitur pronuſq; magiſter
Voluitur in caput: aſt illum ter fluctus ibidẽ
Torquet agens circũ: & rapidus uorat æquoꝛ
Apparent rari nãtes in gurgite uaſto (uortex
Arma uirum tabulæq;: & troia gaza ꝑ undas
Iam ualidam ilionei nauẽ iam fortis achatæ:
Et qua uectus abas & qua grandæuus alethes
Vicit hyems: laxis laterum compagibus oẽs
Accipiunt inimicum imbrem rimiſq; fatiſcũt
Interea magno miſceri murmure pontum
Emiſſamq; hyemem ſenſit neptunus & imis
Stagna refuſa uadis: grauiter cõmotus & alto
Proſpiciẽs ſũma placidũ caput extulit unda:
Diſiectam æneæ toto uidet æquore claſſem
Fluctibus oppreſſos troas: cæliquè ruina.
Nec latuere doli fratrem iunonis & iræ.
Eurũ ad ſe zephyrumq; uocat: de hic talia fatᷣ
Tanta ne uos generis tenuit fiducia ueſtri?

SER. In puppi fe. magiter hic Leucaſpis uocabatᷣ ipſe ĩ ſexto Leucaſpi & lyciæ ductorẽ claſſis orõtem. Ter: ſæpius. Crebros: Saluſti. Crebritate fluctuum ut aquilo ſolet. Appent: uidẽtur: Appet liqdo ſublimis in aere niſus. Parere ãt obedire: ut Paret amor dictis. Rari: uel propter maris magnitudinẽ: uel quia una pierat nauis. Nãtes: ab eo qd ẽ No nas: ut nare ꝑ æſtatem liquidã: habetq̧ primã lõgã: inde nato natas & corripit primã. Arma: iſtrumẽta ſũt cuiuſcũque artis. Gurgite: omnẽ cõgeriẽ aquaꝝ ſignificat: ergo tapioſis eſt. i. humilitas ĩ ſermone: ſed auget epitheto cũ dicat uaſto. Troia: poſſeſſiuũ eſt Troius troia troiũ. i. troiana: & hẽt primã lõgã. Troia primitiuũ duarũ ſyllabaꝝ ẽ. Gaza: pſicus ſermo eſt: & ſignificat diuitias. i. oẽ qd poſſidemus. Fruſtra ergo q̃rit quomõ auꝝ natare potuerit. Illiõi: pro illionei. Antiptoſis ẽ. ut hæret pede pes pro pedi: & poſuit datiuũ græcũ ꝓ genitiuo latino: Sic orphi caliopeia. Vectus. i. qua uehebatur: nam nos a ꝑ̃ſẽti paſſiuo participio caremus. Hyems: hibernũ tempus ſignificat: ſed etiam ponitur pro ui uẽtorum: ut hic. Imbrem: omnẽ humorem dicimus: Lucreti. Ex igni terra atq̧ aqua naſcuntur & imbri. Fatiſcũt: fatim abundanter. Vnde affatim: & hiſcunt aperiuntur. Imis: propterea que non cognouit niſi poſt factam tempeſtatẽ. Stagna: aquæ ſtantes ſunt: ſed hic pro ipſo fundo: quod niſi magna tempeſtate nõ mouetur. Ergo ſtagna & imis uadis refuſa aliud pẽdet ex alio: quia immobilis aqua ĩ imo maris tãtummodo eſt. Alto proſpiciens: e mari caput tollẽs proſpicit. Vel alto ideſt ipſi mari proſpicit ideſt cõſulit. Placidum. ſ. troianis: q̃uis uẽtis ſit iratus. Vno autem epitheto ſuo more habitũ futuræ oratiõis ſignificat. Ruina: tõitribus: quorum ſonus ſimilis eſt ruinæ. Iunõis: aut doli iuuõis aut fratrem iunonis. Eurum ad ſe: per hos: reliquos ĩtelligit. Generis: quia ex Aſtreo uno ex titanibus qui aduerſus deos arma ſumpſerunt & aurora nati ſunt uenti. Fiducia: pro cõfidentia. Nam fiducia in bonis: Confidentia in malis dicitur. — *Arma. Sta gna. Fiducia Confidentia*

DONA. In puppim ferit: hos ſpecialiter cũ eoꝝ noibus põit: q ĩ his potiores nauigabãt: & uno caſu ferebãtur. Oẽs accipiũt ini. i. una oium cã ac ſimilis fortũa fuit: ſed Neptũni datur occaſio: ne pẽitus iunõis iuſſa iplectur. Nec latuere: Fratrem ſororis ſtudia nõ latebãt. Ergo uocatis uẽtis: orationem habuit patheticã: ut pote cõmoti animi. Abſciſam. i. nec cõtinuã: nec cõpoſitã. Fuit breuis: qa ſubuẽiẽtis ĩ hoc caſu nõ erat multiloqui. Tãta ne: hoc genus uectiõis nõ hẽt pricipiũ: & crimẽ exaggerat: oſtendẽs illos nõ tãtũ ſuã: ſed hæreditariã ſectari temeritatẽ: quod uitiũ: qa naturale ẽ: nõ põt emẽdari. Sũt. n. uẽti a gigãtibus qui bellum diis inferre auſi ſũt: ſed pœnas dedere. Oſtẽdit igiᷣ eoꝝ eſſe crimẽ quod amiſſerãt: eſſe etiam originale ſãguinis.

CHRI. Ferit: hoc uerbum præterito caret teſte Priſciano: ſed a percutio mutuatur & facit percuſi: ſic in multis. Nam Siſto ſtatui habet a ſtatuo. Fero tuli. Nã antiqui dicebãt tulo. Cerno creui a creſco. Excutitur: eicitur. Dicimus enim excutere cum dum aliquid quatitur: id quod i eſt uel ſupereſt deiicitur. Vnde equitẽ ab equo excuti dicimus. Voluitur ĩ caput: nam caput quod ſtãte illo ſuperius erat. Cadẽdo quia uoluit hominis iferius. Torquet: ĩ gyrũ uertit: hic torques ornamẽta militaria qa circuli ſũt: item torquere ideſt iaculari: quia ut ipetus ſit: torquemus rem prius q̃ emittamus: ide tormẽta machiæ quibus miſſilia iacimus. itẽ cruciatu: Vnde tormẽta cruciatus quoque dicimus. Vortex: fit cum aqua in gyrum acta abſorbetur. Vaſto: immẽſo: proprie enim uaſtum dicimus id quod ita modum excedit: ut deſtruat formam ſuam. Hinc uaſtam uocem dicimus: quæ nimia ſit: & non ſeruet decorum: inde uaſtare agros ideſt populari: qa formam ſu — *Excutere. Vaſtũ Vaſtarᷣ*

am amittant. Inimicū:temporaneum epithetum:& nō perpetuum.Nō.n.abſolute ita dicitur inimicus im/ber:& palidi morbi:& turpis egeſtas:q̄ poteſt eſſe amicus. Fatiſcunt:hio eſt:& nō deberet eſſe hia/co:ſed fit hiſco idest ſatiſco ualde hiſco.Nam ſtatim & affatim ualde eſt. Rimis:rimæ hiatus ſunt anguſtiores & fiſſu/ræ in re:quæ rumpi incipit:inde rimari iquirere:tractum a ſuibus qui paſcētes intra rimas terræ ſibi cibum quærunt.Eſt autē ab eo quod eſt ρηγνυω idest ſcido. Pōtum:græcum eſt pontus.Dionyſius ποντοκεανο υπρεαι καιταρ Ιαρα γαιησ. Hyemē:& prolixe & cōſtāti ordine ita exprimimus allegorias:ſiue morales ſē/ſus huius poetæ:ut quod ſemel ī una ſignificatiōe poſitum ſit in eadem deinceps ſemper ponatur. Tenditur igi/tur æneas ī italiā:idest laudē dignus uir tendit ad ſummū bonum quod eſt poſitum i cōtemplatiōe rerū diui/narū teſte Platone quē ipſe ſequitur.Huic iplacabilis inimica eſt iuno.Nam dea regnoꝝ fingitur ab antiquis:ergo erit cupiditas regendi adminiſtrādiq; i uita ciuili rēpu.Hæc.n.uiꝝ excelētem ab italia Carthaginē.i.a ui/ta cōtēplatiua ad actiuā traducere conat̄.Sed cū ille a propoſito nō flectat̄ ipſa p æolū tēpeſtatē citat.i.p ratio/nē īferiorē quæ:cū circa ꝑticularia uerſet̄:facile fallit̄:quia ꝑturbatiōibus cōmouet̄:ſed Neptūnus.i.rō ſupior & itellectus nō corrūpit̄ a Iunōe:ſed ſedat tēpeſtatē.Quæ oīa quæſo te lector:ut diligēter,in illis libris noſtris camaldulēſibus legas.Puto enim fore:ut te minime pœniteat. Cōmotus:cōtra uētos. Placidū:erga troiāos.

Fratrē iunonis: Saturni filios fabulant̄ antiq iouē:iunonē:neptūnū:& plutonē.Addūtq; ipſum cæteros oēs q ſibi naſcebant̄ filios uoraſſe.Saturnū.n.pro tēpore ponūt:Vnde græce ſubtracta aſpiratione cronos dicitur a Chrono quod ē tēpus.Tēpus.n.oīa creat:atq; creata adultaq; cōſumit:ꝓter quatuor elemēta ea.n. ſunt Iup/piter.i.ignis:Iuno aer:Neptūnus aqua:& Pluto terra:ergo frater iunonis ē Neptūnus. Hic cū aqua ſit a nādo Neptūnus dicit̄ græce aūt appellat̄ ποσιδεω q.i potū ꝑbet. ποσισ.n.potus eſt & διδωμι.do.Ipſe quandoq; Amphitrites dicitur.Aquaꝝ dulciū particularis uis naiades ſunt.Marinaꝝ uero nereides.Sed ut aliis uidetur Amphitritæ uxori ſuæ nomē ē.Fūdamēta illi ſacra ſunt:quia eius opa terra mouet̄:obidq; enoſigæus.i.ter/ram q̄tiens dicit̄.Phyſici aquaꝝ effectiuā uim oceanū ponūt.Simbolū āt tetyn. Vis aquæ potabilis achelous ē marinæ neptūnus.Quæ i quātū gignere pōt.Amphitrites dr̄.Mouet terrā:q̄a aquæ terræmotus cā uident̄. Cōſolidat terrā illā a ſe excludēdo.Hīc illū ασφαλιωνα.i.terrā ſtabiliētē appellant. Tanta ne.u. Optimū ora/tionis pathericæ genus:q̄a abruptū & cōciſum eſt:& ab iterrogatiōe icipit: & quū propriū gygantum fuerit aduerſus deos bellum gerere.Vnde uenti in regnū neptūni irrumpere niſi a temeritate paterna auſi eſſent.

Rimæ Rimari

Naiades Nereides

Iam cælum terramq; meo ſine numine uenti
Miſcere:& tantas audetis tollere moles?
Quos ego:ſed motos præſtat cōponere flu/
Poſt mihi nō ſimili pœna cōmiſſa luetis.ctus
Maturate fugam: regiq; hæc dicite ueſtro
Nō illi imperium pelagi:ſæuumq; tridētem
Sed mihi ſorte datum:tenet ille īmania ſaxa
Veſtras eure domos:illa ſe iactet in aula
Aeolus:& clauſo uentorum carcere regnet.
Sic ait:& dicto citius tumida æquora placat:
Collectaſque fugat nubes:ſolemque reducit:
Cymothœ ſimul.& triton annexus acuto
Detrudunt naues ſcopulo:leuat ipſe tridenti
Et uaſtas aperit ſyrtes:& temperat æquor:
Atq; rotis ſummas leuibus perlabitur undas:
Ac ueluti magno in populo cū ſæpe coortaē

SER. iā cælū:cur de cælo & terris q̄rit̄ & non de ſola aq̄?quoniā hæc tria numīa.licet habeāt ī ꝑ ii diui ſa tamē totius regni uidentur habere poteſtatē:Nā & ipſa tria elementa phiſica q̄dam ratione iūgant̄:ut & ipſoꝝ numinū ſceptra ſignificāt.Iouis enim fulmen tricuſpē ē:Neptūnus tridēte utitur:& Pluto tricipiti cerbero. Quos ego: Mens turbata uerbū reliquit.ſ. puniā.ſic ſupra Me ne incepto deſiſtere uictā? & Ter. Quē quidē ego ſi ſenſero. Sed motos: prudētis.n.ē potius īnocētibus ſuccurrere q̄ nocētes punire. Præ ſtat:melius eſt.Eſt āt plenū:& tū accuſatiuo tū ſeptio iūgitur:ut ꝑſtat illū & ꝑſtat illi. Nō ſimili pœna: nō ea q̄ troiāos affeciſtis:uel mihi nō ſimili.i.uehemēter irato. Luetis:ſoluetis:nā apud priſcos oēs pœnæ pe/cuniariæ erāt. Maturate:cum maturitate diſcedite. Perníitioſum.n.eēt Troiāis ſi accelerarēt. Dicimus.n. matur iracūdiā tuā. Sæuum:magnū: uel ſæuū ī uē tos. Sorte:ac ſi diceret potuiſſe ēt cælum tenere.Aeo lū ā. beneficio carceris regnū tenere. Immania: aſpe ra.Manū.n.bonū antiq dicebāt. Hic mane. Quid eni melius & p antiphraſin manes iferi: q̄a non ſint boni

Eure:ir.ſ.ētis ē proprio uti noīe:ſic Terē.Ego in pri ſtinum te Daue dedā : uel cōtra euꝝ ſoli iraſcitur q̄a primus egreſſus eſt:quod āt dixit ueſtrā domū de Plauti pſeudo ē Niſi carcerē effregeritis ueſtrā domū. Au/la:p irriſionē:nā nihil tā cōtrariū ē aulæ q̄ carcer. Clauſo:quia nō ipſius:ſed iubētis ē emittere uētos. Carce/re regnet: ex affectu poſſidētis carcerē regnū dixit:ſic alibi:de rure:Poſtq̄ aliquot mea regna uidens mirabor ariſtis. Dicto citius.i.citius q̄ dici poſſet. Placat:phyſice:nā Neptūnus mare eſt:hoc dixit cōmotū nūc indu/cit placatū. Collectas:aut colligit & deinde fugat:aut antea uentis collectas fugat & diſſoluit. Cymothœ: cōueniens nomē nymphæ κυμα enim fluctus eſt & θεῖν currere quaſi fluctus currēs. Elementa enim antiq deos eſſe uoluere. Triton:deus marinus Neptūni & ſalicæ a ſalſa aqua dictæ nymphæ filius. Annixus:an/tiquum eſt.Iuniores anniſus & niſus dicunt:Sed alia & uſus contra antiquitatē induxit. Illi enim parſi nos perci:illi ſuſcepi nos ſuſcepi:ut Suſcepitq; ignē.ſ. Leuat:leues & nauigabiles facit.Accōmodata āt tpi orōnē nā hic q̄a piclitātibus ſubueniēdū erat:breui loquit̄:in.v.autē ubi nullū eſt ꝑiculū latius placat mare neptū/nus. Perlabitur un.labit̄ p undas. Antiqui.n.propoſitionē nomini ſubtractam uerbo addebant : ut percur/ro foꝝ. Ac ueluti:hic populū cōmotū cō parat tēpeſtati.Cice.āt populo tēpeſtatē:ut pro Milōe: Et quidē cæ/teras tēpeſtates & procellas ī illius dūtaxat fluctibus cōtionū. Magno:quia ubi frequēs eſt:ibi crebra ſeditio

Tritō

DONA. Generis:Non maculant filios paterna ſcelera:polluntur tamē ſi illa ſectantur. Iam cælū:obſcu
ra breuiſq; oratio & quia iratus erat & ad ſuccurrendum ꝑperabat. Deniq; tranſit ab aliorum elementorū
iniuria a quibus erat alienum & uenit ad propriā. Meo.q.d.me cōtempto. Venti:abiecte pronunciandum
ut conuitium ſit non nomen. Tantas moles:mira probatio criminis:ut nō ſolum afferat uerbis: ſed ipſis aſ
pectibus ſubdat. Quos e.duo pronomia cū pondere maxio.Quos.ſ.ſceleratos & ex peximis ortos:& quæ ſi
militer itelligi poſſunt. Ego.ſ.imperator loci & de potioribus diis.Nō ulciſcit̄:ſed non dimittit eos ſine me
tu futuræ pœnæ.ne ſe inualidum demonſtraret. Sed motos.p.addit cāim dilatæ pœnæ. Poſt mihi:ſi quid
deinceps auſi fueritis re nō uerbis puniā. Maturate:celerius remeate. Regi:mittit & regi cōuitia deformās
regni ipſius poteſtatem & perſonam aſſerens non habere regnum ſed ſaxa nō aulam ſed eſſe cuſtodem carce
ris. Dicto citius : effectus ſtatim apparet obiurationis & dilatæ pœnæ : ut dicto citius placidum fiat mare:
& oium elementoꝝ remouet iiuriā. Ac ueluti:hac cōparatiōe dat̄ occaſio:ut oſtēdat cuius meriti & grauita
tis debet eē q i ciuitate ſua priceps ē:Nā cū uentū ē ad furorē ſi uiꝝ ꝑſtātē meritis audiūt: eius dcīs aqeſcunt.
CHRI. Iam cælum terram:conqueritur prius de alienis elementis:ne ſi de ſuo tantum minus credibile
& nimis ſibi indulgere uideatur. Auxeſis eſt: Nam maius quiddam eſt moles q̄ fluctus & mira uariatio ut
modo Fluctus ad ſydera tollunt:modo Præruptus aquæ mons:modo tantas moles dicat. Quos ego:mo/
uet pathos Apoſiopeſis: quam Cicero reticentiam.Celſus obticentiam nonnulli : ut Quintiliano placet in/
terruptionem nominant.Sic alibi:Quamq̄.o.ſed ſuperent quibus hoc neptunne dediſti. Et nouimus & qui
te tranſuerſa tuētibus hirquis. Sed motos:obſeruat præpon.Nam ſapiētem deum ratione duci potius q̄ ira
rapi oportebat Ergo prius periclitantibus ſubuenit quā noxios puniat. Præſtat:ideſt ante ſtat: ergo melius
eſt.Nam cum plura ſe offerunt:illud ante ſtat quod prius eſt eligendum:ideſt quod eſt melius.Sic alibi:Præ
ſtat trinacrii metas ſuperare pachinni.Eadem ratione dicimus præſtare quaſi promptos paratoſque eſſe:ut
quæ tenemur faciamus.Cicero Pueris albini omnia recepi & præſtabo:Vnde eſt præſto nomen quaſi prom/
ptus & paratus:Hinc dicimus ſeruos præſtolari dominos:ideſt promptos paratoſq; ſe præbere ne in mora
ſint cum illi eorum opera uti uolunt.Ter.quem præſtolare:Eſt etiam præſtare ante ſtare:ideſt excellere.Ci/ Præ/
cero in rheto.contra Hermagoram:At mihi uidentur homines cum multis rebus humiliores & inferiores ſto
ſint:hac re maxime beſtiis præſtare q, loqui poſſint. Componere:ſimul ponere ne alius alium excedat:ergo Cōpo
placare & adæquare ſic dicimus componere lites.Nam quod Marcellus ait:recreare & reficere:ut Vix deſeſſa nere
ſenis paſſus componere membra ab eadem ratione eſt:Sic q, ſignificet comparare & diſponere & ornare &
colligere & reliqua eiuſcemodi hinc originem habent. Poſt: deinceps cum uacauero a componendis flucti
bus. Non ſimili pœna:nam erit tunc re qua nunc eſt minis:uel non ſimili mihi quia tunc ero ocioſus:ut poſ
ſim ulciſci:non autem impeditus negociis ut nunc commiſſa peccata: ſic alibi Quid meus æneas in te com/
mittere tantum. Maturate fugam:maturare ſecundum Nigidium eſt cum neq; citius neq; ſerius:ſed con/ Matu/
uenienti tēpore fit. Vnde poma matura dicimus quæ neque acerba & imitia ſunt: neq; nimis caduca & deco rare
cta:ſed tēperate adulta.Hāc tēperationē Auguſtus ſic græce exprimebat σπεσδε βραδεωσ: ſic igitur mone
batur ad rē agendā & induſtriæ celeritas:& diligentiæ tarditas adhiberetur: ex quibus contrariis fit maturi/
tas:unde noſter poeta alibi maturare & properare:ut cōtraria ponit Frigidus agricola ſi quando cōtinet im/
ber Multa foren quæ mox cælo properanda ſereno Maturare datur. Veſtro:ignominioſe dixit quaſi dicat
uiliſſime rei regē. Non illi imperiū pelagi:quæ res magna ac lata eſt. Triton:de hoc dicet̄ in ſexto. Ac ue/
luti:comparat tempeſtatem populo.Contra Statius populum tempeſtati:ut Sic ubi diuerſis maria euertere
procellis:Hinc boreas euruſq; illic niger imbribus auſter Pulſat dies regnātq; hyemes uēit æquoris alti Rex
ſublimis equis:geminuſq; ad ſpumea triton Fræna natans late pellago det ſigna cadenti.

Seditio:ſæuitq; animis ignobile uulgus:
Iāq; faces & ſaxa uolāt furor arma miniſtrat
Tū pietate grauem:ac meritis ſi forte uiꝝ quē
Conſpexere ſilent:arrectiſq; auribus aſtant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet:
Sic cūctus pelagi cecidit fragor æquora poſt
Proſpiciēs gēitor cæloq; inuectus apto (quā
Flectit equos:curruq; uolans dat lora ſecūdo
Defeſſi æneadæ quæ proxima littora curſu
Contendunt petere: & libyæ uertūt̄ ad oras.
Eſt in ſeceſſu longo locus: inſula portum
Efficit obiectu laterum:quibus omnis ab alto
Frangit̄:inq; ſinus ſcidit ſeſe unda reductos:
Hic atq; hinc uaſtæ rupes:geminiq; minātur
In cælum ſcopuli:quorum ſub uertice late

SER. Ignobile:ſtultum:ut nobilem aīmum pru
dētem dicimus.Vnde paulo poſt:arrectis auribus ſū/
pſit tranſlationem a brutis:Sic Terentius Arrige au/
res Pamphile. Vulgus:neutri generis eſt: Inuenitur Vul/
etiam maſculini:ut ſpargere uoces In uulgum ambi/ gus
guas.Regula eſt ut ſit maſculini. Nam nomē in us ſe
cundæ declinationis maſculini generis eſt:ſed uſurpa
tum eſt ad formam nominis græci pelagus:quod in
ſecunda declinatione neutrum eſt. Furor arma mi/
niſtrat:Sic alibi Rimanti tælum ira facit. Grauem:
uenerabilem : ut contra Leuem contemnēdum.Dat
autem ſibi iuſticiam:& peritiam dicendi. Genitor:
uenerationis eſt ut Tybri pater.Eſt autem uectus per
maria cælo iam exiſtente aperto ideſt ſereno. Cur/
ru:non eſt pro currui per apocopen. Sed ars antiqua
uolebat q, nominatiuus pluralis regat gēitiuum ſin/
gularem:ut hæ muſæ huius muſæ : hi docti huius
docti:& Datiuus ſingularis regitur a genitiuo ſingu/
lari:ut huius docti huic docto.Ergo hi currus huius
currus facit & huius huic curru: Hinc eſt Curruque
abſciſa duoꝝ ſuſpendit capita. Secundo : Troianis

Aequora tuta ſilét:tum ſyluis ſcæna coruſcis
Deſuper horrentiq; atrũ nemus imiet umbra
Frõte ſub aduerſa ſcopulis pédentibus antrũ
Intus aquæ dulces:uiuoq; ſedilia ſaxo
Nympharũ domus hic feſſas nõ uícula naues

obſequenti. Tractus ſermo a ſequẽtibus ſeruis ideſt
pediſequis.Hinc ſecunda fortuna : quia ſecundũ nos
ideſt prope nos ſit. Aeneadæ:nunc troiani:aliquádo
romani:ut Aeneadæ in ferrum pro libertate ruebát.
Curſu:uel datiui eſt pro curſui: ut ſit proxima cur/
ſui:uel cõtédũt cũ curſu. Vertunt:ab italia eſt enim
topothesia ideſt ficta loci deſcriptio . Hic enim locus
in africa nuſquam eſt:ſed apud aliam Carthaginem:
Topo/ quæ eſt in hiſpania.Ergo ſimilitudo nominis facit rem congruam. Topographia autem eſt uera loci deſcri/
gra/ ptio. Seceſſu:ſinu ſecreto. Locus:ſubaudi quem.Cum autem pronomen eſt in medio duorum nominum
phia quorum unum proprium ſit id pronomen ſequitur genus proprii nominis:ſic Saluſtius. Eſt locus in carce/
re quod tullianum appellatur.Si autem utrunq; nomen appellatiuum ſit licenter:cui uolumus reſpõdemus.
Inque ſinus:diuidit ſe unda in ſinus reductos ideſt replicabiles. Gemini:pares ſimiles:aliquando duo. Mi
nantur:eminent. Sub uertice:circa radices:quæ ad rectam lineá ſuſpiciunt uerticem. Syluis coruſcis : ideſt
ſyluarum:caſus enim ſeptimus eſt pro genitiuo. Coruſcis:ideſt criſpantibus Iuuenalis Longa corruſcat ſar/
raco ueniente abies. Sæna : inumbratio dicta a ποτησ σκηνησ.Antiquitus enim theatralis ſcæna parietes
non habebat:ſed de frondibus umbracula querebant . Poſtea tabulata compoſuerunt in modum parietis.
Horrenti:modo ad odium refert:modo ad uenerationem:ut hic:ſic Lucanus Arboribus ſuis honor ineſt.
Atrum: tropus eſt:per atrum nigrum:per nigrum umbroſum per umbroſum frondibus denſum. Viuo:
Naturali ut Viuo preteruehor hoſtia ſaxo. Nympharum domus : aut uerum dicit ut ſit hiſtoria:aut perti/
net ad laudem loci:ut talis ſit:ut nympharum domus credi poſſit. Hic:pro illic.
DONA. Seditio:ut populus furens motus grauitate uiri quieſcit : ſic mare auctoritate rectoris quieuit.
Cælo apto:qa dixerat eripiũt ſubito nubes cælum.Liberauit igitur a tempeſtate troianos Neptunnus:ſed
euentus aliud attulit.Nam illos In lybiem terram inimicæ iunonis detulit.Ergo in caſum deteriorem deue/
cti ſunt. Defeſſi:licet feſſi nitebantur proximam terram attingere:ne interea aliquis caſus emergeret. Con/
tendunt:oſtendit curſus difficultatem quem feſſi complere nitebantur maxime quia in aqua difficilior greſ
ſus eſt properantibus curſum. Eſt in ſeceſſu:loci hæc deſcriptio negocium neceſſaria eſt.Placiditas enim fue
rat pelagi procuranda propter corruptas naues. Hác prebebat obiectus laterum. Secretum uero proficiebat:
quia cauendum erat propter regiones incognitas.Hoc dabat longitudo ſeceſſus:Nympharum domus aqua
rum copiam preſtat:Sunt & defenſacula aduerſus ſolem antrum & nemus.Tantaq; erat oportunitas loci:ut
naues anchoris non eſſent retinédæ. Ab alto: a mari mira igitur breuitas quæ contineat oia neceſſaria : Cũ
autem locus contineatur quatuor partibus ponit duo latera & ingreſſum. Quartam deinde partem poſuit.
Fronte ſub aduerſa:Semper autem loca ſic poeta deſcribit:ut ingrediés:ſic facit Saluſti. Quæ oia mutabunt
ſi ut recedens ſcribat:Addit autem deſcriptioni duos altos ſcopulos:ut ſit Vnde latus profectus in pelagus:q;
pareat ad inquirendas naues ab Aenea ſeparatas. Opacitas autem ut minus ab extremis conſpiciatur facit.
CHRI. Seditio:Ciuilis diſcordia a ſeorſum eundo. Vulgus:Nam imperita multitudo perturbatiõe po
aĩmus tius rapit q̃ ratiõe ducitur. Animis:Animus eſt quo ſapimus:Anima qua uiuimus.Ergo bruta animam ha
anima bent:Iuuenalis Principio indulſit cõmunis conditor illis tantum animas nobis animum quoq;. Verum ani/
mos in plurali etiam accipimus pro uehemétia & perturbatione ipſius animi:ſic illud Pone animos & pulſus
abi:& Iuuenalis: Nos animorum impulſu & cæca:magnaq; cupidine ducti.Ergo animis furoribus & pertur/
bationibus.Item animos dicimus uehementi animo præditos. Iamq; fa.&.ſ.n.Ponit rem ante oculos:ut pi
Pietas gere eam uideatur. Furor:Explicat quid ſit ſæuit animis. Tum pietate:pietas iuſtitiæ pars eſt qua diligens
officiũ tribuimus patriæ & iis qui nobis propinquitate coniuncti ſunt.Huius partes ſunt amicitia & liberali
tas.Pietate ergo huius uiri cogũtur reliqui:ut eos pudeat furoris:grauitate uero:ut pudeat leuitatis. Virum:
hominem his uirtutibus excellentem. Conſpexere:cum orator ſit uir bonus dicendi peritus:ex ipſa bonita
te fidem ſibi conciliat:& ex ea ſilentium:Ergo ſilent & attentionem prebent.Vnde arrectis auribus aſtát. Di
ctis: ideſt ſua eloquentia. Regit animos:qui ſine rectore in omne facinus cadunt : & profecto ut ait Cicero
Oratoris eſt poſſe dicendo genus hominum tenere:mentes allicere:uoluntates impellere quo uellit:unde ác
uellit deducere. Proſpiciens genitor:Grauis eſt in hoc loco & digna quæ a bonis uiris audiantur allegoria:
ſed hác uide in diſputationibus noſtris camaldulenſibus. Regit: ne tunc ruant. Mulcet:ut diſcedant a pro
poſito Aeneadæ quaſi dicat tales quia tanto hæroe cognominandi ſint.Nam quáuis defeſſi nõ propterea ob
miſerunt quin ſtrenue aliquem portum tenerent. Contendunt:omnibus uiribus incumbũt. Eſt in ſeceſ
ſu:Deſcriptio iſtius portus a poeta cõficta eſt: i qua nonnulla ſumit a portu hiſpanicæ carthaginis . Imitatur
autem Homerum:qui itacenſem portum deſcribens eum aliter q̃ ſit ponat. Syllius quoq; ſic deſcribit. Car/
thago impéſo naturæ adiuta fauore:Excelſos tollit pelago circũflua muros arctatas ponit fauces modica in
abru ſula Claudit:Qua titan ortu terras aſpexit eoo.Rupes abrupta montium ſunt.Ripæ uero margines fluuio
pta rum:ut littora ſunt maris. Corruſcis.corruſcare proprie ſplédere eſt Et quoniam ſplendor criſpatur & tre
Ripa mulo motu mouetur.Iccirco pro criſpare capitur quemadmodum micare. Nemus:dicitur ab eo q; νεμειν
Litto/ ideſt paſcere:hoc Etruſci appellant boſcum ab eadem ratione. Nam βοσκω paſco eſt : ut Teocritus βοσκ
ra τασαεγασ.In illo enim armenta paſcuntur. Nympharum:aquarum dulcium particulares uires nymphæ
Corru ſymbolum ſunt:ut marinarum nereides: Verum etiam montium nymphæ dicuntur oreades : quia ορος
ſcare mons eſt : ſyluarum Dryades Δρυμοσ enim græce ſylua eſt . Hamadryades dicuntur quæ cum arbori

bus & naſcuntur & intereunt. Napeæ florum & uallium ſunt ναπη enim conualis eſt. Naiades poſtremo fõtium dicuntur: ut multi tradiderunt.

Vlla tenẽt: unco non alligat anchora morſu.
Huc ſeptem æneas collectis nauibus omni
Ex numero ſubit: ac magno telluris amore
Egreſſi optata potiuntur troes harena:
Et ſale tabentes artus in littore ponunt.
Ac primũ ſilicis ſcintillam excudit achates:
Succepitque ignem foliis: atq; arida circum
Nutrimenta dedit: rapuitq; in fomite flãmã:
Tũc cererẽ corruptam undis: cerealiaq; arma
Expediunt feſſi rerum: frugeſq; receptas
Et torrere parant flammis: & frangere ſaxo.
Aeneas ſcopulum interea cõſcendit: & omnẽ
Proſpectum late pelago petit antea: ſiquem
Iactatum uento uideat: phrygiaſq; biremes.

SER. Ancora: a græco eſt & cum ibi nõn aſpiret nos aſpiramus. Cum in cæteris potius aſpirationem remoueamus ubi adeſt quam addamus ubi non eſt. Morſu: ſic alibi. Tum dente tenaci Anchora funda bat naues. Amore: nam omnes in tempeſtate amãt terram. Vnde paulopoſt Optata potiuntur troes ha/rena. Poſuit autem tellurem quæ dea terræ eſt pro ipſa terra quæ eſt elementum: ut uulcanus pro igne. Arena: ſi ab ariditate non aſpiratur ſi ab hærendo aſpiratur: ait Varro: Melior tamen prima ſententia. Sale: aſpergine. Silicis: Bene ponit ſpeciem: quia in certis lapidibus inuenitur ignis. Excudit: feriendo elicit. Nam cudere eſt ferire. Inde incus quia illic ali/quid cudamus. Achates: alluſit ad nomen. Lapidis enim ſpecies eſt achates. Facit illum æneæ comitem quia ut refert Pli. Hic lapis ſi anulo geratur gratio/ſior ille uideatur. Succepit: pro ſuſcepit. Rapuit in fomite: pene Solecophanes eſt: Nam uerbo commu tationem ſignificanti dat ablatiuum. Sed fuit antiq circa communes præpoſitiones licentia: Vt eſt con/ditus in nubem. Contra uero. Nota conduntur in aluo. Item ſæua ſedens ſuper arma. Cicero. Quod ille in ca pite ab hoſtium duce acceperat. Aut rapuit raptim fecit in fomite. Cærealia: ut uilia fugiat ad generalia tran ſit. Rem ergo uilem auget honeſtate ſermonis: ſic alibi ne lucernam diceret ſcripſit Texta cum ardente uide re/ſo. Iudice autem euphonia dicimus cærealea & cærealia: cæſareus & cæſarius: & typhoa & typhoia. Feſſi rerum: penuria fatigati. Dicitur feſſus animo: ut ter feſſus in uale reſedit. Item corpore quod magis eſt ꝓpri/um. Item rebus fortunæ. Fruges: Erant qui frumenta a frugibus diſcernunt. Cice. Olei & frugum minuta/rum de leguminibus intelligens: ergo frumenta & fruges uocantur. Fruges autem ſunt a frumine: quæ pars eſt eminens gutturis ſub mento. Receptas: liberatas: ut Medioq; ex hoſte recepi. Et torrere. p. ſ. &. fr. ſ. non eſt hyſteron ꝓteron: Nam hodie uidemus ante ſiccari fruges: deinde frangi ſaxo: Nam apud priſcos molaꝝ uſus non erat fruges ante torrebant: & eas in pilas miſſas pinſebant: & hoc erat genus molendi unde piſores dicti ſunt: qui nunc piſtores uocãtur Pinſere enim teſte Perſi. dicit: ut O iane a tergo quẽ nulla ciconia pinſit Aeneã autẽ & in hoc loco & ubiq; & maxie in. vi. a uilioribus officiis ſegregat ubi ait. At pius æneas arcẽ qui/bus altus apollo. Præſidet niſi pia ſit cauſa: ut ad humandum ſocium: Nam tunc pius æneas opera inter talia primus hortatur ſocios. Late petit: In quantum poteſt. Pelago: in pelagus. Antea: Ordo eſt. aſcendit ſco/pulum requiſiturus antea: Capyn: Caycum: ſiquẽ uideat ſic Terrentius. Quod plerique omnes faciunt ado leſcentuli: Ordo eſt quod omnes faciunt adoleſcentuli: ut animum ad aliquod ſtudium adiungant plæriq; equos alere. Vel quem uacat: ut alibi Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus ulla ẽ. Nemo enim dicit ſi qua ul/la. Biremis: Naues quæ duplicem habent ordinem remorum.

Fruges
Pinſores
Piſtores
Biremes

DONA. Septem: Vna i qua ipſe erat: tres de ſaxis: tres de ſyrtibus ereptæ. Optata: qa cõtrariã i ꝑturbatio ne pelagi uiderant cũ nauigia ad imum uſq; deprimerent. Tabẽtes ſale: a contrario. Sal. n. conſeruat: Sed in uetus eſt caſus ut tabeſcat ſale quod ſeruari cõuenit. Aqua enĩ maris q̃uis ſalſa admittit corruptionẽ. Acha tes: ignem fieri curabat ut madidas fruges torreret: ut ſic ſiccatæ frãgi poſſent. Nõ ergo ẽ prepoſtera ordina/tio. Neque dixit coquere: ſed torreret. Nam meminerat dixiſſe. Omnes accipiũt inimicum imbrem. Reliqui igitur ſeipſos curabãt Aeneas aũt anxius de ſalute ſocioꝝ labori nõ pepercit: ſed altitudinẽ ſcopuli aſcẽdit nõ ergo tãtũ ꝑtiet ad ꝓſpectũ deſcripta altitudo ſcopuli q̃tũ ad laudẽ Aeneæ. Qui aut nõ proſpexit uĩ pelagi aut de refectiõe corpis nõ curauit: & ut ſalutẽ ſocioꝝ ꝓcuraret nullo uictus labore tãtã altitudinem aſcẽdit.

CHRI. Vnco morſu: Vnco dẽte quo terrã mordet. Anchora: græce αγκυρα dicitur. Telluris: deos ter ræ habuerũt antiqui Tellurem dictam a ui fœmia qua ſemĩa recipit. Item tellumonem a ui maſculĩa qua ſe/mĩa terra emittit. Apellãt etiam altorem q̃ omnia ex terra alũtur. Item rurſorem q̃ rurſus eodem cũcta re/uoluũtur. Ergo iſta ſũt nomĩa deorum terræ. Terra autem eſt ipſum elemẽtum. Sale tabentes: pathos mo/uet hæc declamatio a cõtrario. Nã miſerum eſt membra ea re tabeſcerẽ qua carnes ſeruari ſolẽt. Ponũt ĩ litto. ponũt artus tãquam effœti omnibus uiribus. Silicis: Plinius de ſilice ſic ſcribit: nigri ſilices optimi quibuſdã ĩ locis & rubẽtes nõnuſquam & albi ſicut ĩ tarquinẽſi & anitianis lapidicinis circa locum uolſinẽſẽ & ĩ ſtro teniẽſi ſũt quibus nec ignis nocet. Idem & ĩ monumẽta ſculpti cõtra uetuſtatem icorrupti permanent: ex iis formæ fiũt ĩ quibus æra fũdũtur. Achates: ſpecies lapidis eſt: olim teſte Pli. ĩ magna fuit auctoritate nũc nul/la reperta primum ĩ ſicilia iuxta Achatem fluuium: poſtea ĩ pluribus locis excedẽs amplitudine & uarietati/bus diuerſis mutãtibus cognomĩa eius: ſpecies quædam eſt ĩ ipſis quæ cõtra araneorum & ſcorpionũ ictus ualeat hæc ĩ Creta repitur ſed idẽ ſiculas poſſe crediderĩ quoniam primo afflatu illius prouiciæ ſcorpionum peſtis extiguit: ĩ India iuẽtæ q̃ idem faciũt & aliis miraculis pollẽt. Reddũt enĩ ſpecies nemorum fluminũ & iumentoꝝ & heredæ & equoꝝ ornamẽta. Spectaſſe etiã prodeſt oculi. Sitim ſedãt ĩ os aditæ ſunt & ĩ pſis q̃

rum ſuffitu tempeſtates auertant̃ & fulmina ſiſtātur. Argumentū eſt ſi in feruens ahenum coniectæ refrigerent. Eſt & quedā unius coloris quæ inuictos athletas illā geſtantes facit. Argumētū q̄ i ola olei plena cocta cū diuerſis pigmētis & itra duas oras ſubferuefacta unū colorē ex oibus faciat minii. Hæc pauca e multis: quæ apud Pli. ſcripta ſūt excerpſi. Nuſquam tamē illic eſt q̄ geſtata fauorē conciliet: Sed uel geſtabat ut eſſet inuincibilis: uel potius referamus achatem ad id quod ē αχοσ. i. cura: nā cura & ſolicitudo ſemp comitat̃ p̄cipes.

Scitilla Scintillā: recte nā Scintilla ardēs eſt: Fauilla uero extincta unde i. vi. Reliq̄s uino & nigram lauere fauillam.

Excudit: ſecūdū Diome. Cariſi. & Focam p̄ſentis tp̄is eſt: dicūt. n. cudo cuſi. Alii tamen uolunt eſſe præteriti

Fauilla quod melius uidetur: quia ſequitur ſuſcepit.

Aut capyn: aut celſis in puppibus arma caici.
Nauem in conſpectu nullā: tris littore ceruos
Proſpicit errantes: hos tota armenta ſequunt̃
A tergo: & longum p ualles paſcitur agmen:
Conſtitit hic: arcūq; manu: celereſq; ſagittas
Corripuit: fiduſque tela gerebat achates.
Ductoreſq; ipſos primū capita alta ferentes
Cornibus arboreis ſternit: tū uulgus: & oēm
Miſcet agēs telis nemora iter frondea turbā:
Nec prius abſiſtit: q̄ ſeptē ingentia uictor
Corpa fūdat hūi: & numerꝫ cū nauibꝰ æquat
Hinc portū petit: & ſocios partitur in omnes
Vina bōus quæ deide cadis onerarat aceſtes
Littore trinacrio: dederatq; abeūtibus heros:
Diuidit: & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocii (neq; eni ignari ſumus antemalorū)

SER. Puppibus arma: milites. n. nauigantes puppibus arma religabāt: Sic alibi Pacem orare manu p̄figere puppibus arma. Errantes: paſcentes: Sic in buco. Mille meæ ſiculis errāt in montibus agnæ. Ceruos: hi dicti ſunt παρατον κερατων. i. a cornibus. Nā & latina noia aliquādo a græcis ſunt: ſed q̄uis in prouincia cōſulari i quā uenit cerui nō ſint tamen aut finxit more poetico: uel quia heroicis temporibus ubiq; oia naſcebātur: ut ipſe Omnis feret omnia tellus. Tota armenta: differt ab omni. Totum eſt unius corporis plenitudo: ut totum adiutorium ideſt integrū adiutorium: omne de uniuerſis dicimus: ut omne adiutorium ideſt uniuerſa adiutoria. Ergo hic tota ideſt omnia alibi contra: ut Omnemque reuerti per troiā.

Agmen: proprie eſt ordinata multitudo ut eſt ambulātis exercitus. Non ergo ſtans dicitur: niſi uſurpatiue. Vnde longū: ut incedens illud oſtenderet. Corripuit: aut de pharetra aut ab achate itelligimus. n. eū eē ſubſecutū: ut i illo loco. Ni iā p̄miſſus achates Aſſoret. Gerebat: aut tunc: aut q̄ gerere cōſueuerat. Cornibus: aut ſit pro cornuū: aut itellige cū ait Atq; ixioni uēto rota cōſtitit. i. cum uento: & hoc melius. Vulgus: Nā ductores iā iterēpti erāt. Miſcet: p̄turbat circūagit: iſequit̃. Frōdea: pro frōdoſa. Frōdeū enim totum

Frōdeum eſt de frōdibus: ut torus frōdeus: Frondoſum frondibus ornatum. Septem: finiuit numerum. Nam neceſſitatis erat hæc uenatio nō uoluptatis. Victor: propoſiti compos: ut atq; rotis inſiſtere uictor. Humi: p humi

Frōdoſum aduerbialiter: ut p̄ſſit humi nitēs. Cū nauibus: cacephaton i ſermone. Nā poſt cū ſequitur na. Hinc: prouide. Partit̃: & ptit iuenit̃ i eadē ſignificatiōe. Salu. Prouīcias iter ſe p̄tiuerāt: ut punio punior: fabrico fabricor ſunt ergo uerba i actiua & paſſiua uoce actionē ſignificātia: Sunt itidem quæ in actiua uoce paſſionem ſignificēt: ut uapulo. Rurſus quæ i paſſiua actionē: ut loquor. Trinacrio: ſiculo. Trinacria enim dr̄ ſicilia propter tria ακρια. i. promōtoria lilybeū pachynū & pellorꝫ: latine autem triquetra dicit̃. Heros: uir fortis. Semideus

Ignarus plus ab hoie habēs ait Heſio. O ſocii reuocate animos: dixit āt ſocios: ut ſe illis æquaret. Ignari: immemores: Acyrologia eſt. Ignarus enim eſt qui ignorat. Immemor qui oblitus eſt. Antemalorum: υφεν eſt: ut cæli

Immemor ſubterlabentia ſigna. Ante enim hic ad ſolam pertinet coniunctionem: & plenitudinem uerſus.

DONA. Proſpicit: bis accipe: ut nauem nullam proſpicit: ſed tamen proſpicit ceruos. Gerebat: uel tunc p̄ſens uel portabat æneas tela quæ achates itētus igni excitādo reliquerat. Non uidit naues: ſed euētus oſtendit ceruos: quæ res nō ad uenādi uoluptatem: ſed ad uictus neceſſitatem recepta eſt. Septem ergo maiores ſtatuit. In quibus alimoniæ maior eſſet copia. Multos deinde paruulos iteremit. Rep̄hendūt autem temerarii quod poeta dixit. A tergo ſequuntur. Error eſt interpretantium. Nam tres ceruos errantes i littore ſequebātur. Alii per ualles a tergo paſcebantur. Ita ergo legitur: Proſpicit tris ceruuos & hos ſequuntur tota armenta. A tergo uero totum agmē paſcitur. Ergo illi errabāt: hi paſcebātur. Neque enim omnes errabāt: aut omnes paſcebantur. Sed alii erant ſubiecti oculis eius. Alii fuerant poſt ipſum. Similis autem uerſus eſt. Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus. æ. hoc eſt & teſtylis: item Puppibus & leti im. c. ideſt & puppibus. Ipſi quoque numeri gregum diuerſitatem ſignificāt. De errātibus. n. pluraliter dixit de paſcētibus uero ait: A tergo & lōgum p ualles paſcitur agmen. Ergo i littore poſitos pluraliter dixit. In uallibus uero paſcitur agmē. Huc accedit q̄ q̄ paſcit̃ nō errat: & q errat nō paſcitur. Hic por. pe. peracta ceruorꝫ ſtrage quæ troianis ſatis ſit: remeat ad naues. Bonus: bonus ciuis & bonus largitor. Cadis: p̄termiſſo cadorꝫ numero. Oſtendit̃ uini copia. Onerarat: oſtēditur nō quantum uoluerit lagitor datum: ſed quantum troiani ferre potuerunt. Abeūtibus: quaſi dicat p̄ter id quod manētibus dederat. Dictis: nō poterāt in maximo mœrore cibum capere. Ergo adhibēda cōſolatio erat. Verum a perſona aliena a mœrore: ſed hæc i ſolitudine non reperiebat̃. Hanc igit̃ ſubit æneas qui ai p̄ſtātia mœrorē uincere poterat. Hic ita ſe gerit: ut neq; ſe ſatis triſtem oſtenderet ne a cōſolatione illos deiiceret neq; omnino a doloribus imunem: Ne in ſua cauſa omnino alienus uideretur. Mulcet: Nam grauiſſime iflictus mœror penitus remoueri nō poterat: Sumpto autem cibo & uino more humani ingenii ſperat̃ aimorꝫ uētura relaxatio. Si autē hæc cōſolatio ab alieno ſit poſſet reſpōderi Terētianū illud: Tu ſi hic ſis aliter ſētias. Cū āt a ſocio mallorꝫ p̄ōt attēte audiri. O ſocii. ſ. laborꝫ: Mira arte loquit̃. Norat. n. odioſū illud

eſſe laborantibus:ut pote cuius cauſa uniuerſi trahebantur per tot & tam diuturnas calamitates.Ponit ergo
præmium: o ſocii laborum : quaſi dicat qui nil ſine me paſſi eſtis:ergo debetis audire quæ dicam. Ignari:
Mira conſolatio:nam cum odioſa ſit infortuniorum dura commemoratio exulcerans eorum corda:qui paſ
ſi ſunt adiungit poeta commemorationi comparationem : ut dicta ipſa potius medicinæ ſint q̃ exulcera/
tioni.Nam enumeratio præteritorum malorum ac grauiorum oſtendit ferenda eſſe præſentia. Addit &
ſuſtinendi conſuetudinem nutriſſe pacientiam.

CHRI. Ceruos: Animal timidum:ſed longiſſimæ uitæ.Scribit Ariſtoteles q̀ prudētia reliqua bruta an/
teit & iuxta uias parit metu hoīum ut feras ab inuadendis natis arceat. In uolucrū partus excedit:inde herbā
ſeſilim petit mox redit ad prolem: inulum ducens ad luſtrū aſſuefacit quo fugere diſcat: uno aditu eſt luſtrū
quem a feris tuetur.mas fructuum tempore pinguor factus ſecedit ſentiens ſe facilius capi poſſe. Cornua in
locis ubi difficilius inueniri poſſint:deponit unde eſt prouerbiū q̄ cerui cornua. Non uult enim inermis repi
ri.Siniſtrum cornu a nemine adhuc repertum eſt.Id enim medicamento ꝓditum eſt.bimis cornua oriuntur
ſimplicia & recta ad ſubularum ſimilitudinē.Vnde & ipſi ſubulones dicunt̄.Singulis annis menſæ aprili cor
nua amittunt:& donec renaſcantur noctu paſcuntur. Auenenata fera morſi cancros edunt:quod & homini
prodeſſe creditur.Sibilo & cantu demulcentur a uenatoribus quo allecti facile capiuntur. Ita unus uenator
cantat aliter ſibilat tertius a tergo ferit:ſed ſi aures arectas habeat ita ſentit ut īſidiæ illum non lateant. Hæc
Ar.Pli.autem ait.Ceruus herba cinaræ uenenatis pabulis reſiſtit.ui canum urgente:ultro ad hominem con
fugit.Ceruæ fœtus curſu fugam meditari docet ad ꝓcipitia duci & ſaltum oſtendit ſemper i fuga aquieſcūt
ſtanteſq; reſpiciunt cum prope uentum eſt rurſus fugam repetunt. Hoc fit inteſtini dolore adeo infirmi ut
ictu leui intus rumpatur.Simplex animal & omnium rerum miraculo ſtupet adeo ut equo uel boue accedē
te procul hominem iuxta uenantem non uideat.aut ſi uideat arcum ipſum ſagittaſq; miretur. Cornua ma/
res habent ſoliq; animalium ſingulis annis deponunt : ſed ita inuident ut dextrum cornu negent inueniri
certe medicamento aliquo ꝓditum.Hoc quoq; mirabilius eſt cum in uiuariis mutent omnibus annis. Singu
lis annis adiiciunt ramos uſq; ad ſextum annum deinceps ſimilia renaſcuntur.Singulare remedium ad uene/
na eſt odor aduſto cornu ceruino.Nam his eſt cum ſerpentibus pugna nā illos e cauernis etiam renitentes na
rium ſpiritu extrahunt.Vita longa.nam poſt centum annos capti ſunt cum torquibus aureis quos Alexā.ita
reliquerat.Febriū morbū non ſentit hoc animal qui & medetur huic timori.Nos ſimus quaſdam fœminas
principes omnibus diebus matutinis carnem eam deguſtare ſolitas:& longo æuo caruiſſe febribus. Tragela
phus in nulla re diſtat a ceruo niſi q̀ barbatus eſt & armorum uillis armatus. Placet autem quod ait Serui.
quod non ſint i prouincia africæ. Nam ait Herodotus ceruis & apris omnis libya caret cum habeat leones
elephantes urſos ſerpentes & aſinos cornua habentes.Item capite canino.Item ſine capite oculos in pectore
habentes.Agmen ab agendo dicitur:& quia agere impellere eſt nonnunquam ſignificat impetum ut Ibi ag/
mine facto Lacoōta petunt. Item ducere.Hinc exercitum ordine ductum agmē dixerūt.Et quia ad impetum
faciendum omnes in unum coeunt:agmen pro multitudine capimus. Quæ honor ca.potius q̃ quibus one
rarat cados.Nam cum uinum ſit ex illis nominibus quæ i plurari carent tribus caſibus:ſi dixiſſet quibus ſub
intelligendum erat uinis cōtra uſum. Heros:dicitur ab eo quod eſt ἀρετη.i.uirtus q̃ maxima in illis fuit.hīc Heros
Ariſto.excellentiſſimam uirtutem heroicam uocat:uel ab eo quod eſt αηρ:q̀ poſt mortem nubibus inuolu
ti a ioue hominibus ꝓpoſiti dicātur:uel ab ερασ.i.terra qa eorū bella de imperiis fuerūt. Auguſti.autem hoc
nomen a Iunone dicit tractum.q̃ græce hera dicitur:qui etiam refert filium illi fuiſſe Heroa nūcupatū hoc
myſticum ſignificante fabula q̀ aer Iunoni deputet̄:ubi uolūt cum dæmōibus heroas habitare:quo nomīe
appellāt alicuius meriti animas defunctorum.Item ait alibi gyrū & nymborum ac uentorū cacumina aeras
eſſe animas q̃ animo non oculis cernātur & uocari heroas & genios & lares.Trimegi.auctor eſt heroas habi/
tare iter aeris puriſſimam partem ſupra nos : & terram ubi nullæ ſūt nebulæ. Aceſtes:hic crinitii fluminis
filius fuit ex ægyptæ hippotæ troiani filiæ.

O paſſi grauiora.dabit deus his quoq; finem:
Vos & ſcyllæam rabiem:penituſq; ſonantes
Acceſtis ſcopulos:uos & cyclopea ſaxa
Experti : reuocate animos mœſtumq; timorē
Mittite:forſā & hæc olim meminiſſe iuuabit.
Per uarios caſus:per tot diſcrimina rerum
Tendimus in latium:ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt:illic fas regna reſurgere troiæ.
Durate:& uos met rebus ſeruate ſecundis.
Talia uoce refert:curiſq; ingentibus æger
Spē uultu ſimulat:premit altū corde dolorē.
Illi ſe prædæ accingunt:dapibuſq; futuris.
Tergora diripiunt coſtis:& uiſcera nudant.

SER. O paſſi grauiora: artificioſe demōſtrat ꝓte
rita grauiora ut præſentia facilius tollerent. His:
ſicut & grauioribus. Scyllæam:exempla pro nego/
cii q̃litate ponenda ſunt. Ergo in marinis periculis
pōit tempeſtatis exempla. Penitus:ualde. Acceſtis:
pro acceſſiſtis:aut ualde ſonantes. aut ualde acceſſiſtis
quia non paſſi ſunt hæc:ſed his fuerunt uicini. Cy/
clopea:aut q̄ cyclops i ulyxem fecit:aut ſiciliam ī qua
cyclopes fuere : Vel ætnam intelligit.Nam ipſe in ter
tio ait noctem illam tecti ſyluis īmania monſtra per
ferimus. Mæſtum:qui meſtus facit: ut mors palli/
da. Mittite:omittite:& eſt aphereſis ut temnite pro
contemnite. Forſan:fortaſſe:fortaſſis:& fors idē ſi/
gnificant. Olim:in futurum. Meminiſſe:& accu/
ſatiuum & genitiuum regit: Nam obliuiſcor quod
illius contrarium eſt idem facit. Iuuabit:anomaliū
uerbum eſt Nam cum prima coniugatio aut in aui
ut amaui : aut in ui ut ſonui hoc facit in ui: ut iuui.

Per uarios caſus: Argumentum a compoſitione. Pars i fruſtra ſecāt:uerubuſq; trementia figūt

Quietas:Nam habuerunt ſedes in Tracia & in Creta:ſed non qetas. Fas i'llic:Ergo alibi neph is.Occurrunt autem cogitationibus ſociorum ne fatigati malis q̄ſcunq; requirerent ſedes.Hoc idē facit in quinto Incenſis nauibus. Durate:duri eſtote. Vos met:παρέλκον Hæ.n.particulæ met piā pte:ut egomet quiſpiam ſuopte: ornatus cā ponūtur: Aduerbia autē ſūt: Nā qcquid ab illis ſeptē partibus receſſerit fit aduerbiū. Voce:pleonaſmos ē.Fit āt quotiēs addūſ ſuperflua : ut alibi uocēq; his auribus auſi.Ter.His oculis egomet uidi. Curis:cura dicta q̄ cor urat. Aeger: & triſtis & male ualēs ſignificat.Aegrotus aut ægrotans male ualēs tantū. Spē:lætitiā.Significaſ āt ab eo quod p̄cedit id quod ſequiſ:hac figura crebro utitur poeta.Lætitia.n.ſpem ſequiſ:& i uultu uidetur.Spes uero nō uideſ.Contra aliquādo ſignificatur id qđ p̄cedit ab eo quod ſequiſ:ut Meritæq; expectēt gloria palmæ.Palmam enim p uirtute poſuit q̄ præmium meretur:& palmam poſt accipit. Prædæ:ad p̄dam. Accingunt:ſtudioſe ſe parant: ſic alibi accingunt operi.Accinctos enim iduſtrios dicimus Hora. Altius ac nos p̄cincti. Contra negligentes diſcinctos uocamus:ut Diſcinctos mulciber afros. Dapibus : ambitioſe de ceruis dixit dapibus. Tergora: tergus tergoris corium:Tergum tergi dorſum. Viſcera:non inteſtina tantum:ſed omnis caro ſub tergore ē. Vnde i albano latinis uiſceratio dabatur ideſt caro.Nominatiuus ē hoc uiſcus Lucre.uiſcus gigni ſanguemq; creari.Sanguem autem dixit:unde fit ſanguinis i genitiuo.Nam a nominatiuo ſanguis fit huius ſanguis. Verubus:Ex iis eſt quæ in ſingulari indeclinabilia ſunt:ut cornu & genu. Trementia:palpitantia.

DONA. Grauiora:ut incommodorum nouitas grauius peruertit: ſic ferendi cōſuetudo quicquid acciderit facilius tolleraт. Dabit de.:ultro reſpondit ſi q̄rerent:quando hæc mala inuenient finem:& poſt comparationem grauat p̄terita:& leuat præſentia:& a generali ad ſpecialem rationem uenit. Scyllæam: in matiſiculo eſt locus horrendis ſaxis obſeſſus:Non autem mulier uſq; ad pubem humani corporis.Inferius uero canibus armata. Acceſtis:Oſtendit fortunæ ſuffragio ex infima ſaxorum parte liberatos. Forſan & hæc:delectabit nos cum ad proſpera uenerimus etiam hæc inter mala enumerare. Olim:tria tempora ſignificat præteritum p̄ſens & futuꝝ. Durate:quando per mala ad bona tranſeundum eſt: ſpe bonorum tolleranda ſunt aduerſa:p̄ſertim ubi ſpōdetur p breuiſſimū tempus ociū ſempiternū. Fata:ergo ꝑ endū ē:nā illis obſiſti non pōt. Illic fas:& euadēdi & puenīēdi ſpē pollicet & aſſerit Italiā ſolā eē q̄ digna ſit i q̄ troiæ iperium reſurgat.

Curiſq; igē.ae.pſuaſoris erat:ut metū diſſimularet cū ſpē pſuadere rētaret:& regis erat afferre cōſolationem utrunq; ergo p̄ſtitit:neq; oportebat illum in ſua cauſa ſine cura eſſe. Illi: oſtendit quid potuerit conſo atio. Nam niſi mœror ſublatus fuiſſet refectionem aliquā non q̄ſiſſent. Tergora diripiūt:diuiditur per officia p curatio epulaꝝ:neq; delitioſæ dapes aut irritamenta gulæ erant iis paranda:qui naufragio & inedia laborauerunt.Tergora:eodem tempore alii detrahebant coria.Alii anteq̄ tota corpora apparerent reſecabant ꝑtes:& ut plenam properationem oſtendat addit. Verubus.t.f.hoc eſt in quibus adhuc aliquid ſpiritus teneretur.

CHRI. O ſocii:oratio eſt i genere deliberatiuo.Suadet.n.eē deponēdū timorē & more ſuo anteq̄ ponat quod petit:interpōit ea quibus illud utile honeſtū & facile eſſe oſtēdatur.Eſt.n.ordo: O ſocii mittite mœſtū timorē oſtendit āt facile fieri poſſe & debere quoniā aſſuetis accidat:& q grauiora paſſi ſint & pollicet deū ut aliis p̄teritis malis:ſit huic p̄ſenti finem daturꝝ.Ponit āt honeſtum & utile hoc ne ſuccūbāt malis: ſed magno aīo patiātur:quoniā ſic aſſecuturi ſint nō modo ſedes:ſed tranquillas ſedes:nec tranquillas ſolum ueꝝ etiā bus cōſtituāt iperiū.Deniq; addit id quod i deliberādo plurimū ualet.ſ.neceſſitatē:quādo fata quibus obſiſti

Socius comes

nō pōt ita uellēt. O ſocii:exæquat ſe illis & ſic captat beniuolētiā.Nā ſocius par dignitate & reliqs rebus ē Comes uero ſequiſ:ut ſi ſeruus non ſit tamē priori par nō extet.Ergo Cice.pro Marcello dixit illū ſociū & comitē:ſociū quidē quia i repu.par ſibi erat comitē āt quia cū nō eſſet ſibi col'ega i cōſulatu i eo nō erat ſocius:ſed ſuffragator. Ignari:proprie pōt poni.Nā qui iam cōſii ſunt maloꝝ ex cōſuetudine iā ſunt in ea ſpecie fortitudinis:de qua dicit Ariſto.Veteranos eē fortiores tyronibus. O paſſi gra.captat beniuolētiā uel a cōmiſeratione:uel quia laudat eoꝝ aiorum robur & ſimul arguit a maiori:nā qui ſunt paſſi grauiora: multomagis patientur minora:& tacite inuit turpe futuꝝ:ſi paſſi grauiora nunc deficiāt.Verum quia potuiſſent obiicere grauia ad certū tps ferri poſſunt ſemp autem nō poſſunt. Addit.Dabit.d.h.q.ſi.hoc probat coniectura reliquorum calamitatum quæ tamē ſinē habuerūt. Animos:uehemētiam animoꝝ quaſi fortitudinē quæ in calamitate occubuerat. Per uarios caſus:duo facit primo oſtēdit nō eſſe refugienda mala p q̄ uenitur ad tātū bonū deide nō eſſe dubitādū de eo bono quod promittūt ſata. Durate: nō hoc dixit niſi poſtq̄ oſtenderat quare eēnt tollerādæ. Rebus ſecūdis:q̄ſi i dubitate oſtēdat euaſiōem. Aeger:magna ſapiētia:qui poterat uim aſferre perturbatiōibus:& ita coercere ne apparerent. Spem:quomodo pro lætitia poniſ q̄ eſt de p̄ſenti bono qđ nullū hic ē ergo i ꝓpria ſignificatiōe dixit ſpē q̄ ita uultu dmōſtrari poterat:ut lætitia.Nā utraq; res hilaritatē hēt.Veꝝ de ſpe ac reliquis animoꝝ motibus alio i loco diſtictius diceſ. Dapibus ſu.ex affectu illorū loquitur q i tāta ægeſtate uilia p̄tioſiſſima putabāt ut illud Poſt aliqout mea regna uidens mirabor ariſtas.

SER. Ahena : quibus lauabant carnes non elixabant.Nam heroicis temporibus nō ueſcebantur elixis.Antiqui ahenam ſic aſpirabant. Victu:cibo.Inde conuictor. Horatius Non quia ſim tibi Mecœnas conuictor. Fuſi:diſcumbentes. Alias autem fugati: & occiſi. Veteris .b. huic uerbo & genitiuum damus. Cicero Squaloris plenus ac pulueris:& Teren. Plenus rimarum ſum:& ablatiuo Iuue. Lectica ma

Littore ahena locant alii: flāmaſq; miniſtrāt
Tum uictu reuocant uires:fuſiq; per herbā
Implentur ueteris bacchi pinguiſq; ferinæ.
Poſtq̄ exempta fames epulis:mēſæq; remotæ
Amiſſos longo ſocios ſermone requirunt

Spemq; metuq; inter dubii:ſeu uiuere credāt:
Siue extrema pati:nec iam exaudire uocatos:
Precipue pius æneas:nunc acris oronti
Nunc amyci caſum gemit:& crudelia ſecū
Fata lyci:fortemq; gyan:fortem q; cloantum.
Et iam finis erat:cū iuppiter æthere ſummo
Deſpiciens mare ueliuolum: terraſq; iacentes
Littoraq; & latos populos:ſic uertice cæli
Conſtitit:& libyæ defixit lumina regnis.

tonis Plena ipſo. Ferinæ:feræ dicūtur uel qd' omni corpore ferantur uel q naturali utuntur libertate: & pro deſiderio ſuo ferūtur. Exempta: ideſt fugata ut ſufficientia non autem affluentia queſita ſit. Menſæ duæ enim apponebantur una carnis altera pomorū.

Amiſſos: nō reuera. Sed quos putabāt amiſſos. Vocatos. uel ſubaudi deos: ut ſit conqſtio illos præcibus non flecti. Vel intelligit non ſolum periiſſe: ſed nec ſepulturam habere ad quā uocentur. Vnde ē Maneſq; uocabat hect oreum ad tumulum. Et eſt figura ab eo qd præcedit id qd ſequitur: quia poſt facta ſepulchra manes uocantur. Præcipue: quia pius. Oronti: pro orontis: ut immitis achilli. Secum: quia aliter apud ſocios ſimulabat. Finis: Vel fabularū: uel diei: Seqtur enim per noctem plurima uoluens. Non enim ſemper ortum uel occaſum ponit. Sed uel intellectui reliquit ut hic uel negociis tempus ſignificat. Eſt aūt poetice pulchritudinis non omnia exprimere. Home. autem iſta contemnens tempora omnia deſcribit. Cum iuppiter: Oeconomia ſecundum matheſim ordinauit: nam ioue in altitudine ſua cum Venere poſito ſignificatur fœlicitas per mulierem uentura. Et æneas a Didōe in ptem regni receptus eſt: Per uenerem uero triſtem exitium amoris iſœlicē futurū notat Mercurius uero a ioue ad occaſū .i. ad ima terrarū defluēs ſignificat amicitiā futurā ſed nō diuturnā. Addūt ēt mathematici Venere i uirgie poſita miſericordē naſci fœminā. Hic Maro ī habitu uirginis uenatricis Venerē illi occurētē facit q & miſericordē reginā iuenit & illi i uenatione admixtus eſt.

Æthere ſūmo: Nā omnibus elementis ſuperius eſt. Deſpiciens: Deorſum aſpiciens. Deſpiciens autem diligenter iquirens: Sic deduco dorſum duco. Diduco uero diuido. Veliuolum: quod uelis uolatur. Alias qd ue ſuo'et. Ennius naues ueliuolas. Eſt autē reciproca tranſlatio nauium & auium: Vnde eſt Et uellorum pandimus alas: & de apibus Nare per æſtatem liqdam N: nare nauiū: uolatus auiū. Trāſlatio ergo aut reciproca eſt aut ptis unius. Iacētes: uel in lōgū expoſitas: uel ſtabiles. Hoc. n. terræ ē. cū reliq elemēta mobilia ſint: Vnde & terra dicit. Vel iferius poſitas. Nā elemētū īfimū eſt terra. Sic: ut iſta cōſpiceret. Et lybiæ: pœconomia .i. diſpoſitio carminis Vituperabile. n. ucrat ſi ex abrupto trāſitū faceret ut in nono. Atq; ea diuerſa pēitus dum parte geruntur. Sed excuſatur uero ſermone. Atq; ea: ideſt eodem tempore. Nunc uero bene tranſit quia in ducit Iouem & de rebus humanis cogitantem & africam intuentem Vnde honeſtus color eſt ut Venus timens ne Iuppiter romana fata Carthagini concedat eum adeat. Nam fœlix euentus eſt locis: quæ Iuppiter cōſpicit. Vnde in ſecundo Aſpice nos hoc tantum. Contra alibi. Atque oculos rutilorum reiicit aruis.

Deduco Diduco Nare Volatus

DONA. Ahena: Aquam imponebant igni ut elixā facerent carnem Hac coquēdis uiſceribus celeritatem pſtant. Deniq; epulis paratis uires labore & fame perditas reuocant. Fuſiq; p adeo aduerſariorum obliti erāt ut fuſi per herbā plus ſibi igererēt q̄ refectio poſtulabat. Hoc āt pſtitit p ſuaſio cōſulti regis. Ferina: per ſe ſua uis caro eſt hæc: ſed additur pinguedo ut ſuauior aio appetentium irritet. Vino āt acceſſerat gratia a tēpore q̄litate & quantitate. Nam & uetus & optimum & abundās fuerat. Hinc dixit Implentur ueteris bacchi. Poſtq̄ exempta fa. Fame & laſſitudine oppreſſos nullius cura tangebat. Refectis uero uenit in mentē recordatio ſociorum quorum cum de morte incerti eſſent erant inter ſpem uitæ & metum mortis. Aeneæ autem maior ponitur uirtus q nec cibum ſumpſit: nec diſſimulare a perditis potuit: nec eorū curam poſuit: qui nec ſupereſſe poterāt. Secū: Nam apud alios Spem uultu ſimulat. Finis. epularū uel fabularū: uel lucis. Deſpiciēs: Iuppiter ex alto actus hominum conſiderabat: Venus autem arrepta occaſione eum alloquitur. Triſtior: q̄ antea. Lachrymis. ille eſt maximus dolor qui ante uocis exortum lachrymis præcedentibus nunciatur.

CHRI. Ahena ab eo quod aes ſit aereus atq; æneus: & ſubſtantiuum per diſſolutionem diphthongi & ſter poſitionē. h. ahenum uas ex ære quo aqua calefit. Si autem capacius ſit ut id quo utuntur infectores ad ueſtes tingendas & huiuſmodi artifices cortina dicitur: ut inuenies apud Plinium. Flāmas: quia flando excitantur. Bacchi: ideſt uini: & eſt Denominatio color rhetoricus: quæ trahit oratione a rebus propinquis: ut intelligatur res quæ ſuo non ſit appellata nomine. Vt ab inuentore: ut ſi tarpeia capitolium dicamus: ab inuento: ut ſi pro libero uinum ponatur: aut ab iſtrumento ut ſi ſariſſas pro macedonibus ponas: aut quod ſit pro eo quod facit: ut cū dicimus Mars hoc fecit ideſt bellum: aut quod facit pro eo quod fit ut pigrum frigus quia pigros facit. Item cum ponitur continens pro contento aut contra. Spemq; metum inter: Anaſtrophe eſt qa prepoſitio poſtponitur: ut Tranſtra per & remos: ideſt per tranſtra. Poſuit autem hic duas pturbationes ambas de futuro. Nam metus eſt opinio impendentis mali: Spes eſt impendentis boni: Sed poſuit ſpem pro libidine. Nam ſpes ſedatus eſt motus in bono quod expectatur: & cadit in ſapientem. Quattuor enim ſunt perturbationes: Hæ autem in ſapientem non cadunt: quia expellunt tranquilitatem ex animo in qua ſemper eſt ſapiens. Excitantur enim non ſua natura: ſed falſa noſtra opinione: & habent motū aduerſantem rationi. Nā cum de bono præſēti ſupra modū lætatur: dicitur lætitia geſtiēs: Si autem ex futuro bono nimis pendet dicitur libido: ergo lætitia geſtiens eſt opinio recens boni præſentis in quo efferri rectum uideatur Libido aut eſt opinio futuri boni quod ſi ex uſu iam præſēs eſſe & adeſſe. Sin autem in malo præſenti timus dicit illa ægritudo Quæ eſt opinio recens mali præſentis in quo demitti et contrahiq; aio rectum eſſe uideatur. Si autem eſt impendens ac futurū malū dicit metus qē opinio impendentis mali quod intolerabile eſſe uideatur. Verum ut perturbatio omnis motus eſt aduerſans rationi: Sic inuenitur appetitus qui rationi obtemperet & conſtan-

metus Spes

Lætitia libido

ıer ſedateq; ínſurgat.Ergo in bono futuro eſt uoluntas.Ea autem eſt quæ quid cum ratione deſiderat.In præſenti autem eſt gaudium quod placide conſtanterq; mouetur. Sin autem ſit de futuro malo appellatur cautio:pſentis át mali nulla bona affectio é.Ergo poſuit ıpé pro libidíe & nimia cupiditate. Præcipue.p. Semper í officiis iuſtitiæ pietatis ac fortitudinis húc pcipuú facit.Gemit:optime dixit ut ſupra ingemit: Variat aũtem hunc locú ne ſimilitudo faſtidiú afferat.Non enim dixit gemit caſú orõtis lycigye & colanthi. Sed diſtixit & inſuper exornauit repetione. Vertice cæli:eum locum ſignificat:quem mathematici appellát decimam domum.Et eſt in medio cæli.Quæ domus eſt decima in ordine duodecim domorum cæli quæ ſignıcat reges ſublimitatem exaltationem dignitates & laudem.

Atq; illum tales.iactantem pectore curas
Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitentis
Alloquitur uenus:o qui res hoiumq; deumq;
Aeternis regis imperiis:& fulmine terres:
Quid meus æneas in te cõmittere tantum?
Quid troes potuere?qbus tot funera paſſis?
Cunctus ob italiam terrarum claudit orbis?
Certe hinc romanos olim uoluentibus annis
Hic fore ductores reuocato a ſanguíe teucri:
Qui mare:qui terras omni ditione tenerent
Pollicitus:quæ te genitor ſententia uertit?
Hoc equidem occaſum troiæ:triſtiſq; ruinas
Solabar fatis contraria fata rependens.
Nunc eadem fortuna uiros tot caſibus actos
Inſequitur:qué das finem rex magne laborũ
Antenor potuit mediis elapſus achiuis

SER. Tales:De rebus humanis. Iactanté pec.cu. Loqtur ſtoice li.n.dicunt deos humana curare. Alias ſecũdum epicureos qui negant deos curare humana Vnde illud.Nec curare deú credis mortalia quéquá. Triſtior:cõparratiuú pro poſitiuo.Quádo enim triſtis é uenus ut núc triſtior dicatur. Occulos ſuffuſa: occulos ſuffuſos habens dicendo autem nitentes expreſſit nimiá i lachrymis pulchritudiné ſicut in Eurialo Lachrymæq; decoræ. Impiis & fulmine: erát q primú ad deos:ſecundũ ad homines refferunt: ſed maioris poteſtatis eſt: idé poſſe circa deos quod circa homines. Terret:Ná fulminú alia terrent alia aflant ut Fulminis afflauit uentis:Alia puniũt: ut uel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras Alia plagiunt:ut De cælo tactas memini.p.q. Quid meus:ſubaudi filius: ut aiacis oili. In te:contra te Alias prout benignú accepit i teucros aíum. Quid: argumétum ab ípoſſibili: & plus ualet non poſſe q̃ nolle. Troes: Cuius nominatiuus eſt tros.Oia át græca monoſyllaba i latinú tráſeũt:a ſunt tertiæ declinatiõis & græcæ latinæq; declinãtur:ut tros trois & troos: pan panis & panos. Conctus ob italiam:ne ad italiam perueniant nuſq̃ cõſiſtere permittuntur.Ná etiá i africa hoſpitio prohibent harenæ. Certe hinc.r.& ſi hoc nuſq̃ legimus:tamé p ſilétiú itelligimus uel a ioue ſupius audiuit. Voluentibus.i.uolubilibus.Volués enim uoluit:Volubilis:uoluit:Anni auté uoluunt:ut atq; ſua i ſe per ueſtigia uoluitur annus.Dicendo autem reuocato:oſtendit italiam unde Dardanus fuit. Teucri:pro dardano poſuit.Ille enim uénit de italia: Teucer de creta. Mutát enim poetæ noía propinqua:ut domitus pollucis habenis ideſt Caſtoris.Ité Et manibus progne.p.ſã pro philomella. Ditiõe:poteſtate ideſt pace legibus bello. Policitus:policemur ſponte promittimus rogáti.

Quæ ſentétia:Verecũde agit nec enim conueniebat ut aperte contra uxorem ageret apud maritum.Sic enim reſpondet iuppiter. Nec me ſententia uertit Hoc: hac re. Rependens:recompenſans: Tranſlatio a pecunia quæ antea pendebatur. Eadem:qualis antea ut longitudo temporis nihil troianis prodeſſe uideatur. Finé: non regnum ſed laborum finem. Antenor:cur hunc ſolú noiat cum a Troia capys cápaniam:Helenus macedoniá alii ſardiniá ſecũdũ Salu.occuparint:qa ſi pditionis argueret poneret ſimilis pſona.Antenor.n.& æneas teſte Liuio patriá pdidiſſe dicunt qđ Virgi.tangit ibi.Se quoq; principibus pmixtú.a.a. Hora. tamé excuſans ait:Ardenté ſine fraude.i.ſine proditiõe.Nemo autem excuſat niſi rem plenam ſuſpitiõe.Si ſe una tamen dicit ſolú Antenoré pdidiſſe.Quod arguit:q i legatos Helená repetétes hoſpitio accepit & ulyxem ſub medici habitu cognitum non prodidit.Et ſi ſic eſt:augemus exemplum.Si proditior regnat cur non pius.

DONA. Tales:res plena ſubtili arte:ubi non perſonarum ſolum:ſed rerum habetur ratio. Loquitur Venus ad iouem ſi priuata filia ad patrem: ſi publica inferior dea apud ſummum deorum.Vicit autem qđ publicum fuit.Concitat ſubtilem iuidiam:qđ iuppiter:cuius ſit iuſte curare quid dii.quid homines agant omiſerit uerum in æneam iuditium:& innoxium tot tormentis diſſimulans uexari ſinat:præponit ergo publica perſona & ſubnectitur priuata.Apud enim patrem non potuit conqueri de diis : ſed apud deorum regé.Diis autem applicauit æternis.r.im.Et hominibus fulmine.t. Aeternis : Ergo non ſunt contemnéda uelutieaq̃ ad tpus ſunt.q.d.nõ ueniũt dii cõtra fata.Quid freta inocétia troiáorum:q̃rit nomé delicti:quo non íuento:conſtet eos ímeritos pati. Aeneas:ſpeciale põit nomé atq; ide tráſit ad géus. In te:regem.d.x.h.q omnia habes i poteſtate. Auũ ſuũ:promiſſoré noui iperii:qué oés dii ſuſcipiũt:& hoies fulmíe territi uenerát. Meus.i.filius tuus nepos. Tátũ:Bis repete qđ tátũ æneas:& qđ tátũ troes. Tantũ:tá magnũ tá imane. Cũctus : ad id redigitur:ut nec alibi ſtare:nec in italiá uenire poſſit.Ergo reſtat ut in fluctibus ſemper exagitet. Pollicitus: cõuenit ex ueteris pmiſſi ímo pollicitatiõis fide Turpe.n.é decedere de fide Turpiſſimũ cuius mutare ſententiá Quid ergo táto deo pſertim ubi filiæ nepotiſq; uertat icõmodũ. Genitor:põit poſt publicam perſonam patrem: ut appareat neutrá illaꝝ decere pfidia traduci. Vertit:cum uas uertit:oé quod habet effũditur. Ergo oſtendit q iuppiter inimica perſuaſione ita ſit uerſus:ut nihil pietatis ſit in eo relictũ:Quá integrá filiæ pſtare debuit. Genitor:multú ualet hæc pſona i pmiſſis:q nõ liberis ſolú uerum & poſteris ſint pfutura. Quæ ſétentia.q.d.qs te potior é qui te poſſit uertere. Hoc equidé:diſſimulandum é damnum:ſi quod admiſſu eſt

alterius cōmodi ratione penſatur.Vnde cōpenſatio dicit̃ ueluti ſi ī altera: lance damno poſito in altera cōmodi par aut maius ponat̃. Occaſum troiæ:oſtēdit rē maximā puiſſe.Caſus.n.puæ rei eſt uel perſonæ iferioris. Occaſus diuinæ rei uel pſonæ ſupioris:Nam ſolē lunāq; occidere & uiros pclaros occidiſſe dicimus. Repen/dens:comparans & exæquans mala fata bonis. Nūc eadem:nō ſolū nō uenīūt bona: ſed manēt mala. Quē das.Ēga Iuppiter pōt poſtulata cōplere:& potuit efficere ne aliquando acciderent.Pōt & ſic itelligi.Quem das finē.i.quādo troiāi uenīēt ī Italiā aut quādo carebūt his malis. Antenor.p.cōparatio a miore ad maius exag/gerat mœrorē Antēor ergo alicus a neceſſitudie tua homo humilis & depſſus manus hoſtiū potuit effugere.

CHRI. Triſtior:Subtriſtis:Significat.n.cōparatiuū aliquādo mīus q̃ poſitiuū:ut crudior fuit hodie roſcius. Lachrymis:Sunt q a lacerādo lachrymas dici putant.ſua.n.ſalſedie genas lacerant.Vt enim e naribus pituita & ex auribus bilis ſic ex oculis atra bilis emittitur.Hic aūt humor qa terrā refert ſalſus ē:proptereaq; corrodit.Alii dicunt lachrymas dici a græco uerbo.Nam illi δακρυα dicunt lachrymas ab eo qd ē δακρνω mordeo:quia oculos mordēt.Antiq autem lachryma : ſepulchrum: & pulcer hiſpirauerunt. O qui: O uocātis ē. Item admirantis:ut O qualis facies & quali digna tabella.Indignātis ut O tēpora o mores.Optantis ut Quāq̃ o ſedi ſuperēt qbus hoc neptūne dediſti : Eſt aūt oratio ī genere deliberatiuo:Suadet enim ioui ut liberet troianos a periculis:& deducat ī Italiā.Ponit rē facilē:cū ille oia poſſit.Pōit honeſtā:cū pollicitus fuerit.Ponit utilem q̃ dedēt filio & poſteris.Captat beniuolētiam:cum appellet regē hominū & deorum.Eſt ſermo patheticus.Nam ſtatim a principio latenter conqueritur qd cum omnia poſſit:promiſſa nō obſeruet.Prorumpit in iterrogationem quæ tūc grauiſſima ē:cum aliter q̃ uelit iterrogator reſpōderi nō poſſit:ut hic Nā cum dicat qd meus æneas cōmiſit:nō poteſt reſponderi niſi Nihil.Agit aūt tāq̃ apud deoꝝ regē de iure:tanq̃ autē apud patrem de commiſeratione.Quibus duobus cōiunctis oportet cauiam cōuinci. O qui res.h.Hoc principio & beniuolētiā ſimul captat & facultatē ieſſe i ioue oſtendit:ut det quod petit:cum multo maiora poſſit. Aeternis:Ergo nec defuit adhuc nec defutura eſt ſibi facultas. Regis:In qua re includit̃ iuſtitia quā in eo laudat: cū iuſta ab eo ipetrare cōtendat. Terres:Ergo & aduerſarios noſtros ne iniuſte ī nos agant terrore cōtinebis. Quid æneas & qd tros:Vt cū rex & populus extra noxam ſint nuſq̃ crimē relinquat̃.Magna aūt miſericordiæ motio eſt:ut poſt tot calamitates ēt regno excludātur:ut nuſq̃ cōſiſtere liceat:Et latenter iunonem ingēti iuidia onerat. Certe hinc:Aſſertio primi aduerbii:& repetitio alterius maximum affert pōdus oroni. Maximā aūt exaggeratio pollicitationis cum alia repetitione:cum dicit Qui mare q.t.c.d.t.Quæ.t.g.Quis adeo potens apud te ut deducat te & penitus deducat.Id enim eſt Vertit de uia recta preſertim contra filiam & nepotē id enim eſt genitor. Hoc equidem:A duplici loco mouet pathos:& q in calamitatibus maximis diutius :uerit:Nam diuturnitas hoc facit ut illud Septem illum perhibent totos ex ordine mēſes.Et quod præter ſpem conſolationē amiſerit ut illud O lycida uiui peruenimus aduēa noſtri Quod nunq̃ ueriti ſumus. Antenor: Admiror:dicere Seruium teſte Liuio Antēorem & Aeneam proditores patriæ dictos fuiſſe:Quæ enim ſcribit Liuius hæc ad uerbum ſunt.Satis conſtat troia capta in cæteros ſeuitum eē troianos a duobus Aenea Antenoreq; & uetuſti iure hoſpitii & quia pacis reddēdæq; Helenæ ſemper auctores fuerāt omne ius belli achiuos abſtinuiſſe.Duo ergo dicit Liuius:& antiquos græcorum hoſpites hos duos fuiſſe : & pacis reddendæq; Helenæ ſemper auctores extitiſſe.In horum utro proditionis accuſantur? An quia hoſpites fuerint ante bellum?Nam in bello non potuerunt.Atqui hoc non eſt patriam prodere:ſed potius illius maieſtatem propagare. An quia pacis : ac reddendæ helenæ per ſummam iniuriam ereptæ auctores fuerint:cum id fuerit patriā ab iis quæ ſecutæ ſunt calamitatibus liberare:illamq; iuſticia illuſtrare:cum ius faſq; poſtulent ut rapta ac raptores repetentibus tradantur.Neq; ueriſimile eſt uoluiſſe poetam eum uirum quem omni laudum genere ad diuinitatem uſq; extollere contendat:uel minima infamiæ ſuſpitiōe deturpare.Neq; cum dixit Se quoque pricipibus pmixtū agnouit achiuis.Oſtēdit illū aduerſus patriam pugnaſſe:quod neq; Home.neq; alius ſcriptor unq̃ ponit:ſed amore in patriam adeo flagraſſe:ut dum illam tuerēt uel inter confertiſſimos hoſtes ferri nō dubitauerit:Dixit ergo Antenor potuit ut a maiori argumētum faceret.Nominauit aūt potius Antenorē q̃ cæteros troiāos:qa illi in Italiā nō puenerāt excepto capy:q unus:ut puto:e comitibus æneæ fuerat.Quāobrem ego is ſum qui libenter illis aſſentio q ciuē optimū eū fuiſſe dicunt:& de reconciliatione inter Priamū & græcos ægiſſe:ſuaſoremq; ſemp reddēdæ Helenæ ſe pbuiſſe:Glaucū filiū qa ſeqbat̃ Paridē abdicauiſſe : eundēq; ab Agamēnōe cæſum nō fleuiſſe.Hic capto ilio cum nunciaret̃ in eum cōſpirari:mare cū ſuis cōſcendit: Henetis q ſub Philomene fuerāt eum ſecutis.Itaq; ſupato ægeo ac ionio adriaticū puēit:hac hinc dalmates: illyricos:liburnoſq; linquēs.Hinc apulos & picenos:in euganiam uenit:pulſiſq; inde euganeis patauium cōdidit.Prouincia ipſa ab Heneto q ſub eo erat henetia primū poſt uenetia eſt appellata:Nec uident̃ huic ſentētiæ cōtraria ea eſſe q̃ ab Euſebio ponunt̃:quāuis ſcribat Hectoris filios adiuuāte Helēo iliū recuperaſſe pulſis inde Antenoris poſteris:Nam potuerunt illi & fortunæ auxilio:& hoſpitalitate Antenoris intercedente ita ſine ulla fraude patriam recuperare:ut Helenus inter inimicos græcos regnare potuit.Quapropter non hæc ſcripſit poeta ut duos huiuſcemodi uiros proditiōis argueret:qua re nihil magis a ſuo cōſilio quo auctorē romani generis illuſtrādum ſibi propoſuerat:alienū eſſe potuit:ſed ut oſtēderet ſi Antēor tāta fœlicitate ī italia ſedes regnūq; occupauit nullo ſanguie ioui cōiūctus:nō debere ab eadem italia Aeneam nepotem ſuū arceri.

Illyricos penetrare ſinus:atq; intima tutus
Regna lyburnorum & fontē ſuperare tymaui
Vnde per ora nouē uaſto cū murmure mōtis

SER. Illyricos pe.ſ.Antēor nō Illyricū nec liburnam uēit ſed Venetiā:Sed ide uēit quidā Henetus a quo denomiata ē henetia deide Venetia. Tutus : cū liburni ſint rheti uīdelici ſæuiſſimi populi ab amazōibus originem teſte Horatio ducētes. Hos ſupera

Venetia

It marẽ præruptũ & pelago premit arua ſonã
Hic tamẽ ille urbẽ pataui:ſedeſq; locauit (ti.
Teucrorum:& gẽti nomẽ dedit:armaq; fixit
Troia nunc placida compoſtus pace quieſcit:
Nos tua progenies:cæli quibus annuis arcem
Nauibus infandum amiſſis unius ob iram
Prodimur:atq; italis longe diſiungimur oris.
Hic pietatis honos? ſic nos ĩ ſcæptra reponis?
Olli ſubridens hominum ſator atq; deorum
Vultu quo cælum tempeſtateſque ſerenat.
Oſcula libauit natæ dehinc talia fatur

uit Druſus.Dictum ergo eſt ad argumentum ꝙ tu/
tus etiam inter ſæuos fuerit. Fontem ty.circutione
utuntur ſæpe poetæ:ut dicãt Arcem butroti pro bu/
troto: ſic hic Fontem ty.pro tymauo & paulopoſt.
Vrbem pataui pro patauio. Nouem : multi ſeptem
dicunt.Quod ſi incerta fides eſt:erit numerus termi
natus pro indeterminato. Cum murmure montis:
Nam tanta ui exit in mare:ut uicinus mons reſonet.
Mare:hiſtoriã tangit.Nam fluuius hic ab ĩcolis ma
re uocari ait Varro. Proruptum:ideſt effuſum fluẽs
& melius eſt q̃ præruptum.Bene autem diffiniũt qd̃
largus fons ſit ſolutum mare. Pelago:aquarum ab
undantia. Præmit:populatur. Hic: in dificili loco.

Patauium

Pataui:Patauium uel a padi uicinitate quaſi padaui/
um uel a græco πετεσθαι:ideſt uolare:quia capto au
gurio ſit conditum:uel ꝙ urbem ibi condiderit ubi
auem telo petiuerit. Sedeſq; locauit:ex uotis ſuis mouet inuidiam quod id ſit conceſſum Antenori: qd̃ ipſa
deſiderat. Et genti nomen dedit:quod uictori Aeneæ non conceditur prohibente Iunone:cõtra quã obliq;
loquitur reſpectu mariti. Hi autem primis temporibus a duce antenoridæ dicti ſunt. Arma fixit:Nam fi
nita militia ſiue gladiatura templis arma ſuſpendebat:Horati.Veranius armis Herculis ad poſtem fixis. Cõ
poſtus:compoſitus per ſyncopem. Nos:tanq̃ una de troianis loquitur. Tua progenies: epexegeſis ẽ. Vt Aſt
ego quæ diuum in.re. Annuis:quia nutu promittit. Infandum:pro infande:ut Miſerum ſeptena quot an/
nis:& toruum repente clamat.Figura hæc in qua nomen pro aduerbio ponitur poetica eſt:oratores non utũ
tur.Infandum tamen hic poteſt eſſe interiectio dolentis. Prodimur:porro damur.Alias multa ſignificat.Er
go ut quid prodimur hic ſignificet explanaret:addit.Diſiungimur italis oris. Hic:ideſt talis:ut hũc te cur ya
le aſpicio. Honos:ſecundum artẽ eſt honor:arbor:lepor:& eſt or breuis:poetæ autẽ mutãt i os lõgam. Sal.
etiã pene ubiq; labos poſuit.Melius eſt ſeruire regulæ. Sic:Hoc ẽ per naufragia. In ſcæptra.r.ad ĩperia reſer/

Olli

uas:Aut antiqua licentia ẽ cõmuniũ præpoſitionũ. Olli:modo tunc:Pronomẽ enim nõ ponitur cum nomi
ne ſed pro nomĩe.Alias olli pro illi eſt:ut Olli dura qes.o.&.f.u.ſomnus. Subridens:lætus erat & qualis ſolet
eſſe cum facit ſerenũ.Dant.n.poetæ elemẽtoꝝ habitum numinibus:ut ſupra de Neptũno dictũ eſt. Serenat:
caret prima pſona:ut fulmino pluo & ſimilia:niſi loquatur qui põt eſſe:ut ſi iuppiter dicat ego ſereno. Liba
uit:leniter tetigit.Eſt autem oſculum dare religionis ſuauium uoluptatis.Teren.O thais meum ſuauium.

Penetrare

DONA. Illiricos penetrare:uoluit demõſtrare difficultatem pueniendi:& ad hoſtiles partes penetrãdi.q
omnia facit dictis poſterius annexis.Penetrare.n.ẽ penitus intrare:& ſinus ſunt receſſus terrarum penitus re/
motarum:quibus clauſis nõ potuiſſet euadere ſi picula extitiſſẽt.Et miro uerbo uſa eſt tranſire quod eſt ſine
moleſtia uel ĩpedimento quo uis puenire.Et qa fontem ſupare difficultatẽ nõ demõſtrat addit Vnde per ora
nouẽ & cætera:ut cõmemoret tãtæ illũ fontẽ uirtutis eſſe:ut p nouẽ illius ora tutus tranſiret. Vaſto cum.m.
m.It.m.pr. Vt fõs ſolo uocabulo re uera ſui abundantia in terris pelagi faciem oſtenderet.Repete ergo potuit
hoſtes euadere potuit penetrare:ſi illi potuit ſuperare.f.t. Hic.ſ.ĩ regionibus hoſtilibus & per omnes difficul
tates:Ergo unum aduerbium & pnomẽ graue pondus doloris adiecit. Ille minoris dignitatis cur tãtum fœ/
licitatis adeptus eſt:ut tutus tranſierit:tutus peruenerit tutus urbem ſuis condiderit:tutus nomine Troiano
uocitari indigẽas fecerit:tutus arma troiana.i.uicta ĩ eorum ptibus fixerit:quos non conſtat uictores fuiſſe.
Nos:trãſit ad cõparatiõem. Tua pgẽies:iterpretatio eſt. Tua:q deos homines ĩ poteſtate habes.Apud quẽ
priuilegium primi gradus habere debemus.Dum ſpe pmiſſoꝝ ducimur naues amiſimus:& pmiſſam itali/
am tenere non poſſumus. Vnius ob.i.opitime ad finem oratiõis reſeruauit ne ſi inter initia dixiſſet offenſus
Iuppiter ſororis & coniugis iniuria alienaret:Nec etiã nomẽ iunonis poſuit ut ſine offenſa ad iniuriaꝝ nume/
rum perueniret. Olli ſub.ut uenus lachrymis anteq̃ loqueret ſignificauit dolorẽ iternum: & qd dictura erat.
Sic Iuppiter ſtatim debuit hilaritate uultus & oſculo & prima parte orõnis demere angorẽ filiæ nec oportuit
eam circuitione defferri. Subriſit:riſu utit ut eam exhilararet:ſed ſubriſit ut maieſtatẽ ſeruaret ex modeſtia.
Nam ſatori hominũ & deoꝝ turpis erat plẽus riſus.Subriſit ut partẽ daret troianoꝝ caſibus partẽ reſeruaret
illis quæ erat pmiſſurus. Vultu quo cælũ : tali qualẽ habet cũ elemẽta tranqllat. Oſcula:ſignũ optimũ cum
beniuolentiã ſuam oſculo publicat. Dehic:oſtẽdit ſigna iſta nõ fruſtra fuiſſe pmiſa:q̃ ueneris mœrũ leuaret.
CHRI. Henetos:ãt de qbus meminit Seruius i paphlagõia aſiatica regiõe fuiſſe a qbus italici oriũdi ſunt

ueneti

Liuius & Pli.ſcribunt:Strabo tamen uenetos italicos a uenetis coloniæ populis coloniã eſſe cenſet. Alii dicũt
henetos ueniſſe i italiã cum Antenore. Illyricos:illyrici tenẽt quæ Iſtro ſunt alpibuſq; cõtinua iterq; italiã &
germaniã iacẽtia Inchoant aũt a lacu uẽdelicoꝝ:& rhetoꝝ & rœnioꝝ:ipſius oræ partem occuparũt daci qui

Illyria

boios & rauriſcos deleuerũt.Eſt aũt dicta illyria ab illyrio Polyphemi filio. Intima:ſuplatiuũ ab eo q ẽ itus.
Lyburni:ſinus ionicus adriatici pars eſt:huius a dextra latus facit illiriam.Siniſtrum uero italia uſq; aquile/
iæ receſſus.Ad terram illyricã iſulæ ſũt abſyrtides:cerictica:lyburnicæ.Item iſſa.tragurium: mellina:corcy/

Tymauus

rapharus. Tymauus:fluuius eſt uenetoꝝ concordiæ atq; trigeſtæ oppidis uicinus.Ex monte grandi p nouẽ
ora effuſus ampliſſimum ante alia fontẽ facit:ex quo tandẽ uno alueo fluens ĩ adriaticum exit mare ĩ ſinum
trigeſtinum: Ait florentinus Boccacius.Strabo uero non procul aquileia : quæ uenetias regionem terminat

Diomedis templum eſt & portus tymauus & lucus miro decore. Septem aſſunt fluuiatilis aquæ fõtes mare
irrumpentes lato: & profundo ſane fluuio: Reliquos: uno excepto: ſalſas habere aquas Polybius ſcribit: locũq;
ipſum maris fontẽ & matrẽ ab incolis uocari. Tymauus: ut ait Poſidonius: e montibus delatus decidit in pro
fundum deinde intra terrã abſorptus ſtadiis circiter. cxxx. decidit in mare. Nos tua. p. per cõtentionem q co/
lor rhetoricus ſummã uim orõni affert. Eſt. n. huiuſcemodi Antenor uir nulla cognatiõe: aut affinitate tibi cõ
iunctus. In italiã incolumis uẽit: & ſine difficultate urbẽ cõdidit: i qua cũ ſuis i ſumma trãquillitate degit. Nos
aũt qui tua ꝓgenies ſumus poſt diuturnos grauiſſimoſq; errores & multa pericula in ea terra quã fata conce/
ſerunt conſiſtere non poſſumus. Nos: admiſcet perſonã ſuam: Nã cũ filius ex matris uiſceribus: ſit nihil eue/
nit nato: quin idem & matri non eueniat. Quinetiam dolentius in filio q̃ in ſe damna ſentiunt matres: Maxi/
mopere igitur mouet iouem cum oſtẽdat ſe iouis filiam iiſdem calamitatibus quibus æneas premi. Cæli. q.
a. a. Quid grauius accidere poteſt: q̃ illis qui iubente ioue tanto deo cælum ſperabant nũc terras denegari? Eſt
aũt maximũ pathos cum aliquid præter ſpem euenit: ut alibi demonſtrauimus. Vnius. q. d. etiam ſi plures
irati nobis eſſent nedum una tamen contra tua iuſſa nullũ efficacẽ cõatum habere deberent. Diſiungimur:
miſeri non tenere Italiam ſed miſerius ab longe remoueri: ut omnis ſpes potiũdi eripiaẽ. Hic pietatis. h. Cũ
ualidis iam argumentis occupauerit mẽtem iouis: ad poſtremũ grauiſſima interrogatione uehemẽter urget
ut non ſolum ꝑſonam deæ ad deũ agat: ſed licentius filiæ ad patrem: & ea interrogat ad quæ aliter q̃ ipſa uelit
Iuppiter reſpõderet non poſſit. Subridens: optimũ tẽperamentũ nõ ſolũ qa tãtæ maieſtatis nõ erat ꝓfuſius
ridere uerũ quia ut hac modeſta exhilaratiõe ſpem auxilii præſtabat ſic ſoluciori riſu contemptũ oſtendiſſet.

Parce metu cytherea: manent immota tuorũ
Fata tibi: cernes urbem & promiſſa lauini
Mœnia: ſublimemque feres ad ſydera cæli
Magnanimũ æneam: neq; me ſentẽtia uertit
Hic tibi fabor enĩ: quãdo hæc te cura ẽmordet
Longius & uoluẽs fatorum arcana mouebo
Bellum ingens geret italia: populoſq; feroces
Contundet: moreſq; uiris: & mœnia ponet:
Tertia dum latio regnantem uiderit æſtas
Ternaq; trãſierint rutulis hiberna ſubactis.
At puer aſcanius cui nunc cognomen iulo
Additur: ilus erat dum res ſtetit ilia regno
Triginta magnos uoluendis menſibus orbes
Imperio explebit. regnumq; a ſede lauini
Transferet: & longam multa ui muniet albã.

SER. Parce metu: Cum arguimur in cauſis pri/
mo nos purgari oportet: & ſic ad actionem deſcende
re. Ergo ante obiecta purgat Iuppiter deinde promit
tit. Parce metu: dimitte metum: ut parce uerbis. Cy
therea: quæ græce ei diphthongum habent: latine in
e productum conuertuntur. Ergo κυθερεια cytherea
μηδεια medea. Quæ autem dicit Iuppiter ad ſolutio
nem antedictorum pertinent. Ergo quoniam dixe/
rat triſtior nunc dicit Parce metu. Immota: quia di/
xerat Quæ te ſententia uertit. Et ſtoice per trãſitum
ponit non mutari fata Nam fati immobilis ratio eſt.
Tuorum: Troianorum uel Romanorum. Tibi: nõ
propter te. Sed uacat: uel tibi quaſi quæ tua ſunt. Vr
bem: Aut mœnia lauini: aut Romam: quia cum pro
prietatem detrahimus: quod magnum eſt intelligi/
mus. Vt ſi dicam Lego oratorem intelligo Cicero/
nem. Et ne ſit longa expectatio adiicit & p. r. l. m. aut
ſubtrahat & atq; per epexegeſim erit urbem: ideſt ꝓ/
miſſa. l. m. Sublimẽ ad ſydera cæli: Propter illud cæ
li. q. a. a. Aeneas enim ſecundum quoſdam in numi/
cum flumen cecidit. Ouidius autem in cælum raptũ
aſſerit. Eſtq; iuppiter indiges dictus. Hic: ordo eſt:
Hic geret ingens. b. in. i. Fabor: enim excuſat quæſtionem futuram: & quaſi dolenti Veneri uera dicit. Sed ali
ter loquetur cæteris diis præſentibus in decimo. Abnueram bello italiam cõcurrere teucris. Remordet: ſo/
licitat: Teren. Par pari referto quod illam remordeat. Arcana: ſecreta. Vnde arca & arx quaſi res ſecretæ. Ita
lia: in *italia*. Sic non ante tyro deſpectus iarbas ideſt in tyro. Nam ſi aduerbialiter dixiſſet poſuiſſet tyri. Con/
tundet: incongrue conſolabatur bella prædicens niſi uictoriam poneret. Leges & mœnia: Hyſteron Prote/
ron: Primo enim ciuitas deinde mores ponuntur. Mores: leges. Tertia: rethorice ne breue ẽẽt ſi triennium
diceret tempora diuiſit in ſpetiem. At puer: prudenter exitum æneæ oſtendit: & tacuit dicẽdo filium poſtea
regnaturum. Cui nunc co. ait Cato æneam cum patre ad italiam ueniſſe: & propter inuaſos agros contra La
tinum & Turnum pugnaſſe: & in eo bello periſſe Latinum. Turnum autem auxilio Mezẽtii bellum renouaſ
ſe: in quo æneas turnuſq; pariter rapti ſunt. Migraſſeq; i Aſcanium & Mezentium: eoſq; ſingulari certamine
cõcurriſſe: uictoq; Mezentio Aſcaniũ eſſe cæptũ iulium uocari a prima barbæ lanugine: quæ uictoriæ tpe il/
li naſcebaẽ: Nam Aſcãius ab aſcanio Phrygiæ flumine dictus ẽ. Deĩde Ilus ab ilo rege: Ergo nunc dũ gerit bel
li. Ab hac hiſtoria ita diſcedit poeta: ut ſæpe oſtẽdit poetice & nõ ꝑ ignorantiã diſcedere: Sic & cũ dicit de An
chiſe: Quo magis italia mecũ lætare repta. Nã amphibolice oſtẽdit Anchiſen ad italiã uẽiſſe Eodẽ pacto etiã
fingit æneã cõdidiſſe carthagiem: cũ ſeptuagita annos ante urbẽ romã cõdita ſit: Et iter excidiũ troiæ & ortũ
romæ. cccxl. anni interſint. Cognomẽ: magis ꝓprie dixiſſet agnomen: Sed ad familiam q̃ inde iulia dicta eſt re/
ſpexit. Dicimus aũt nomẽ ẽ mihi Cice. Ter. Ecyra nomẽ eſt huic fabulæ & Cice. Salu. Cui nomẽ obliuionis cõ
dederãt & Ciceroni ut cui Remulo cognomen erat: & Ciceronẽ. Aeneadaſq; meo nomẽ de nomĩe ſingo. Re/
ctius tamen utimur datiuo. Magnos. o. tres ſũt anni lunaris triginta dierũ. Solaris duodecim menſiũ: Et ma
gnus qui ſecundũ Ciceronem i Hortenſio. xii. milia annorũ & quingentos quinquaginta quatuor continet.
Sed hoc ioco dicit magnũ cõparatione lunaris: ut alibi. Interea magnum ſol circũuoluitur annum. Annus di An/
citur quaſi annus. i. annulus: quia in ſe redeat ut Atq; in ſe ſua per ueſtigia uertiẽ annus. Vel ab ανανεουσθαι nus

ideſt ab innouatione. Voluendis:uolubilibus. A ſede lauini:uitans enim nouercalem inuidiam deſerto la
uino:albam longam condidit ab alba porca & ſitu longo dictam. Vi:Nunc uirtute alias multa ſignificat.
DONA. Parce:Si ſolum hoc dixiſſet:abunde ſuffecerat ad demulcendū animum.Reddit enim ſecuram:
& nihil immutatum eſſe demonſtrat.Dat autem huic poeta perſonam regis non patris:De futuris enim nō
niſi deus loquitur.Ergo cytherea dixit & non filia:& tuorum & non noſtrorum. Manent tibi fata: hoc ſat
erat:ſed ut faciaret quod aſſerebat addidit immota.Deinde enumerat ſpecialiter quod generalitate clauſerat.
Reſpondet etiam quærimoniis ueneris.Nam cum illa dixiſſet. Cūctus ob italiam terrarum clauditur orbis:
Hic dicit Cernes urbem. Et ad id Cæli.q.a.a.ponitur. Magnanimum æneam fabor ſententia ad ſydera
cæli: Vt autem apertiorem faceret generalitatem addit fatorum diſpoſitionem.Tangit autem geſta ab ænea
ad cæſarem & tēpora cæſaris:Quæ ſcribenda cum propoſuiſſet:morte præuentus:non impleuit breui igitur
oratione ſecuram facit Venerem longo deinde ordine futura explicat.Non enim ocioſe audiſſet Venus:quæ
pertinerent ad gaudium:niſi prius amotus eſſet metus.Sic.Ter.Vbi inueniam pamphilum ut metum i quo
nunc eſt adimam:atq; expleam animum gaudio. Fabor:enim Arcana fatorū quæ nulli fas ē noſſe: comēdat
ſenſibus filiæ:& ſe illicite facere demōſtrat ut cognoſcat illa beniuolum ſtudiū patris. Tibi:quia filia es quæ
ſolicita:qa nolo te uexari angoribus Tu docta tuorum fata lætaberis. Bellum: ꝓponit curā belli ſed bōa uē
tura ꝓmittit.Mortem aūt æneæ quod erat triſte ſubticet. At puer:oſtendit quod optabile eſt Aeneæ non æ
ternum.Sed filios ſucceſſurum eo fœliciorem ut non triennio:ut ipſe:ſed triginta annos ſit regnaturus.
Cythe rea Venus CHRI. Cytherea:Vēus a cytheris iſula dicta.Eſt autem cythera inſula e regione lacædemoīs locus con⁄
tra ſpartē bellum gerentibus apprime aptus:De qua inſula dixit Chilon ſpartanus uir ſapiēs præſtare lacedæ
monibus illam demergi q̄ extare.Vēus prima cæli & diei filia fuit. Et ex ioue ſeu Libero amorē geminum &
gratias genuit.Filia cæli quia ſuo cælo affixa eſt:& diei qa lucidus eſt planeta.Geminum amorem.ſ.caſtum &
laſciuum.Gratias quæ ſine amore nō ſunt.Venus ſecunda ex uirilibus cælii nata eſt.Saturnus.n.ut ait Heſio⁄
dus:accepta falce a matre:quæ illum ulciſci cupiebat: ex inſidiis uirilia amputauit cælio. Ex eorum ſanguinis
guttis terra gygātes Erynes & nymphas melias genuit.Virilia autem ī mare ꝓiecta: & fluctibus agitata ſpu⁄
mam fecerūt:ex qua Vēus creata ē: Vnde a uirilibus quæ μιλεα dicūtur philomedea.A ſpuma uero quæ αφ
ρος appellatur aphrodite dicitur:& quia e mari primo cytheris inſulæ adhæſit: ac mox in cyprum profecta
eſt cytherea ac cyprogenia dicit̄.Tertia aūt Venus iouis & dioneæ filia:ex qua eſt Aeneas.Antiqſſimū autē illi
templū aſcaloniæ urbis ſyriæ fuit.Nam quod ī cypro eſt:hinc ueniſſe cyprii uolūt.Quod aūt ī cytheris phœ
nices:qui ex hac ſunt:ædificarūt:Hoc ſcythæ qui ſyriam inuaſerunt cū rapuiſſent: Venus in eos fœmineam
morbum immiſit.Vocatur ab aſſyriis militia.Arabes alitam:Perſæ mitram nominant:ait Herodotus.Vēus
latine dicitur uel q̄ ad omnia animalia ueniat:uel q̄ per eam omnia ueniāt.i.oriantur.Venerem gignedi uim
dicunt.Si autem ad hiſtoriam referas dicunt cretenſis iouis illā filiam fuiſſe:& qua ætate & quibus ſacris nu
ptiæ ſint celebrandæ inueniſſe.Ac primū in ſiciliam iuxta Ericē nauigaſſe:inde in paphum cypri & in inſulā
cytheram: & in aſiam & ſyriā:ait Diodorus.Eſt præterea ſtella uenus in tertio cælo amoris conciliatrix:& ap
prime ſalutaris propter optimum in ea contemperamentū humoris & caloris.Solus planetarū excedit zodia
cum duobus gradibus.Nunq̄ a ſole diſcedit ultra.xxxxvi.Gradus:quoniam illum ſubſequit̄ motu naturali:
Antecedit autem motu proprio planetarum:qui eſt ab occidente in orientem contra motum firmamenti:
Heſpe rus apparet in occidente poſt occaſum ſolis:& dicitur heſperus ſiue ueſper:quando autem contra apparet in ori⁄
ente ante ortum ſolis:& dicitur lucifer:& iubar.Prius autē apud græcos Pythagoras auctore Parmenide de
Luci⁄ fer prehendit eundem eſſe luciferum & heſperum.Inducit amatores muſice & uerſuum.Domicilia ſua ſunt li
bra & taurus.Manet in uno quoque ſigno.xxix.dies:& perficit curſum trecentis ac quadraginta octo diebus.
SER. Hic iam tercētum: uſque ad ortum urbis
romæ: Nam ipſa quadringentos regnauit.Hinc di⁄
xit Donec regina ſacerdos: ipſa autem ad regnum
Hoſtilii peruenit: a quo eſt diruta. Totos: Sine in⁄
termiſſione. Sacerdos: Amulius & Numitor fra⁄
tres fuerunt:ſed Amulius fratrem regno pepulit.Fi⁄
lium interfecit.Filiam uero Iliam Veſtæ ſacerdotem
fecit Ex hac Mars geminos Romum ac Remum
ſuſcepit.Amulius eos cum matre in Tyberim deiici
iuſſit:& illa fluminis uxor facta eſt. Hinc Horatius.
Vxorius amnis dixit Pueros Fauſtulus paſtor ſubſtu
lit & Accæ laurentiæ nutriēdos dedit: Sed cum hæc
Lupæ meretrix eſſet fingūtur a lupa nutriti:quia illæ lupæ
Lupa⁄ naria uocant̄:& loca illarum lupanaria.Vel quia lupa mar
ti cōſecrata ē.Vnde Martius a ſtabulis rapuit lupus.
Hi cæſo amulio regnum auo reſtituerūt: ac romam
condiderunt a Romo qui deinde blandimenti cauſa
Romulus dictus eſt nominatam.Viderat prior Re⁄
mus ſex uultures.Romus autem poſterior ſed duo
decim.Quæ res bellum creauit: & Romus extin⁄
ctus eſt. Regina: regis filia: Sic de Paſiphæ Ma⁄

Hic iam tercentum totos regnabitur annos
Gente ſub hectorea:donec regina ſacerdos
Marte grauis geminā partu dabit ilia prolē.
Inde lupæ fuluo nutricis tegmine lætus
Romulus excipiet gentē:& mauortia condet
Mœnia:romanoſq; ſuo de nomine dicet.
His ego nec metas rerum:nec tempora pono.
Imperium ſine fine dedi:quin aſpera iuno
Quæ mare nūc terraſq; metu cælūq; fatigat
Conſilia in melius referet:mecumq; fouebit
Romanos rerum dominos gentemq; togatā.
Sic placitum ueniet luſtris labentibus ætas
Cū domus aſſaraci phthiā: claraſq; mycenas
Seruitio premet: & uictis dominabitur argis
Naſcetur pulchra troianis origine cæſar:

Imperium oceano: famam ꝙ terminet aſtris. gnum reginæ.ſ.n.m.a. Grauis: Grauida: ut Non inſueta graues.t.p.ſ. Fuluo regmine: utebatur pelle lupæ more paſtorum: cur autem nutricis pelle utebatur? Vel ad imitationem iouis qui amaltheæ capræ nutricis ſuæ pelle utebatur. Vel excuſatur falſitate fabulæ. Excipiet gentem: cæſo remo cuius cæde cum peſtilentia exorta eſſet fuit oraculum placandos eſſe ſuos manes: Ergo agenti aliquid Romulo ſemper ſella curulis uacua cum reliquis inſignibus regis iuxta apponebatur: ut pariter imperare uideretur. Romanos: non romam. Vrbis enim illius uerum nomen nemo uel in ſacris enunciat. Vnde Tribu.pleb.ut ait Varro: id auſus nominare in crucem ſublatus eſt. Hoc nec Iginius de ſitu urbis loqués exprimit. Metas: ad terras metas: Ad tempora autem annos retulit. Nam ſine lauino & albæ dato romanis æternitatem tribuit. Quin: minus eſt eſſet. Plenum autem quinetiam. Aſpera iuno: tolerabilius maritus uxorem criminatur ꝙ alius. Metu: nam ſupra id metuens. Terras cælumque fatigat: Sic alibi Aſſumptæ in teucros uires cæli.q.m. Conſilia: quia bello punico ſecundo romanis placata fauere cœpit. Gentemque togatam: bene quia omnis ſexus & conditio toga utebatur. Nam illam fœminas habuiſſe cycladum & ricini uſum oſtendit. Ricinus ex eo dicitur ꝙ poſt terga reicitur uulgo mauorte appellatur. Placitum: uel fatis uel mihi. Luſtris: quinquenariis. Numerat autem ab olympiadibus: quia nondum erat roma & conſules. Luſtrum autem dictum eſt ꝙ poſt quinquennium unaquæque urbs luſtrabat. Domus: familia troiana. Aſſaracus enim capym: capis Anchiſen: & ille æneam genuit. Vnde Romani ex quibus Mumius achaiam uicit. Phthiam: Achillis eſt patria. Claras: propter Agamenoné cuius fuit patria. Naſcetur: Contra illud Certe hinc ro. Et omnis intétio poetæ ad Auguſti laudem tendit: ut in ſexti Catalogo & in Clypeo apparet. Iuppiter autem & obiecta purgat & aliquid pollicetur. Pulchra: Alluſit ad Venerem. Cæſar. C. Iulius Cæſar. Et cæſar dicitur ꝙ cæſo matris uentre natus eſt. Vel quod auus eius manu ſua in aphrica elephantem: qui punica lingua Cæſar appellatur: cecidit. Imperium.o. ad laudem dixit. Vel hiſtoria eſt: Nam & britannos qui in oceano ſunt uicit. Et cum poſt mortem ludi funebres ab Auguſto adoptiuo filio celebrarentur: ſtella medio die uiſa eſt. Vnde Ecce dionei proceſſit cæſaris aſtrum. Ricius Luſtra Cæſar

DONA. Hic iam tercentú.poſt trienniú æneæ.xxx.Aſcáio &.ccc.hectoreæ géti dant. Regina: quæ ꝗuis geminos pariat: ad unú Romulú nápiom peruétura oſtédit & parricidú occultat & romáos a Romo appellari iri: qui táta ſint fœlicitate regnaturi ut nullis alterorum regú temporum terminis claudant. Aſpera iu.aperte pôit qd Venus unius ob irá dixit. Ergo tátam fœlicitaté pollicetur: ut acerrima inimica poſito odio futura ſit. At domus aſca. extremus cumulus lætitiæ: ut qui ad tempus uictores erát iis quos uicerát ſeruituri eſſét Quodé plus ꝗ antenoré iter uictores populos cóſediſſe: & per medios achiuos plapſus eé: Verum q̄ hæc i honore cæſaris ſcribebat: apuit qd i poſterioribus ſuſſet ſcripturus: niſi mors peruéſſet. Nam poſt mortem Turni ſecuebá-ur.xxx.ac.ccc. annorum geſta: ac deinceps uſque ad cæſaris tpa facta. Et cæſaré ita amplificaturum romanorum ut nihil reliqueret qd nó ſe ſubactú fateret. Pulchra: op.ia & hóeſta: ut nó corporis ſit ſed originis.

CHRI. Regnabitur. refert Liuius albam lógam nomé ſumpſiſſe & ab alba porca cuius nomie códitá eſt: & ſitu urbis: quoniá i mótis iugo i lógitudinem porrecta ſit & códitá eſſe ab Aſcáio æneæ filio. Sed utrum ab eo qué ex Creuſa i phrygia: an ab alio qué ex lauia i italia genuerat ambigit: Tamé ita proſeqtur. Is Aſcanius quicúque ſit matre natus: abúdáte Lauini multitudie albá cóndidit: atque íter lauinum & albani trigita interfuere anni. Siluius deinde regnat Aſcáii filius caſu quodá i ſyluis natus. Is æneam ſiluium creat: inde latinú Siluiú a quo aliquot coloniæ deductæ priſci latini ſút appellati. Máſit deiceps ſiluius oibus cognomé. Alba ex latino ortus & ex Alba Atis ex Ate Capis ex capi Capetus ex Capeto Tyberinus qui i traiectu albulæ ſubmerſus nomé ſuú flumini reliqt. Ex Tyberio orit̄ Agrippa & ex agrippa Romulus q fulmie ictus piit ex quo é Auétius. A quo mós auétinus quia i illo ſepultus eſt nomé ſumpſit. Auétini filius Procas eſt: qui munitorem creat & Amulium. Amulius Numitoré cui regnum legatum erat quoniam grádior eſſet natu pellit: filiumque interimit: & filiam ueſtalé uirginé facit: quæ grauida facta Marté ſiue ꝙ ita crederet. Siue ut quia deus auctor culpæ hóeſtior eſſet: patrem núcupat. Eius partu natus eſt Romulus & Remus. Hæc Liuius. Dionyſius autem halycarnaſeus refert Aſcáium Creuſæ filium qui antea Euryleó uocabatur: albam cóndidiſſe. Erat æneæ & alter filius: ſed ex Lauinia: Hic Siluius uocabatur: quoniá mater ilia metués priuignú illú cláculú i ſyluis alédú curauerat tradés illú Tirrheo paſtori. quem latio ſciebat fuiſſe acceptú. Mortuo auté Aſcáio certabát de regno hic Siluius: & iulus aſcáii filius Sed populus litem diremit: Siluiumque regnare iuſſit: iulo autem regni loco ſacram quandam poteſtatem attribuit honorem periculis imperii uacátem. Quem idem Dionyſius ſcribit i domo Iuliorum ad ſuá uſque ætatem duraſſe: i qua Cæſar mirifice floruit. Regnauit: autem Siluius unde triginta annis. Aeneas. filius.xxxi. Latius li. Alba.xl. Capis.xxviii. capetus .xxvii. Poſt hunc: ponit Dióyſius regnaſſe Calpetum annos.xiii. Tyberium.viii. Agrippá.xxxiii. Poſt húc loco Romuli póit Alladium tyránica uiolétauirum q deos contemnens fulminum & tonitruum imitatióibus ſed deú credi cupiebat. Verum hymbribus & fulminibus in eius domú cadentibus: & lacu iuxta quem habitabat i eius domú exúdáte cum tota domo abſortus eſt: Auentinus regnauit annos.xxxvii. Procas.xxiii. Amulius q fratri regnú eripuit duos & quadragita regnauit annos Euſebius ait Aſcaniú albá cóndidiſſe anno múdi.xxvii. ſupra quattuor milia: & regnaſſe annos.xxxviii. Deinde Siluium poſthumum.xxix. Aeneá ſiluium.xxxi. Latinum.l. Albani.xxxix. Ati ſiue Egyptum.xxiiii. Capim.xxviii. Caleptum.xiii. Tyberiú.viii. Agrippam.xl. Aremulú qué alibi Remulú uel Romulum.xxxix. Auentium.xxxvii. Procam.xxiii. Amulium.xliiii. Annos: anni certus modus apud ſolos ægyptios ſemper fuit. Aliæ gentes diſpari numero pari errore nutabant. Arcades.n.trium menſium habebant annú. Acarnanes ſex. Reliq græci.ccclini.dierum Romulus romáus ex decé méſibus iſtituit: anná a martio initiú ſummenté confectú ex.ccciiii. diebus. Numa deinde pompilius addidit quinquaginta Mox etiam unum dié Alba longa

ad honorem imparis numeri addidit.Verum cum ſol.ccc.& ſexagintaquinque diebus ac quadrante zodiacū
conficiens annum faciat:ſicque deeſſent.xi.dies anno ac quadrans græcorum quidam inſtituerunt ut octauo
quoque anno nonaginta dies itercalarétur:dieſque illos ὑπερβαίνοντας:& menſes ἐμβολίσμους:appella/
runt.Romani autem alternis annis binos & uigenos alternis ternos & uigenos intercalabant:Vnde octauo
anno quattuor actis intercalationibus propter illum quem addiderat Numa octo dies ſupererant.Itaque er/
rore cognito inſtituerunt ut tertio quoque octennio non nonaginta:ſed ſexagintaſex intercalarentur remo/
tis uigintiquattuor diebus qui totidem annis affluebant.Intercalatio autem fiebat poſt uigiſitres diem febru/
rii interminalibus ſacris peractis:deinde reliqui qui erant quinque religionis cauſa poſt intercalares ponebā/
tur:ne martius a februario diſiungeretur.Fuit etiam tempus ī quo intercalatio regiliōis cauſa ſublata ſit.Qui
& ſacerdotes in fauorem publicanorum numerum dierum modo augebant: modo diminuebant.Cæſar
autem ad uerum curſum ſolis annum redegit conſumptis iis diebus quibus confuſionem facerent.Itaque fu
it ille annus.cccc.xliii.dierum.Voluitque eſſe ex.ccclxv.diebus:& quarto quoque anno propter quadrantem
ſuperabundantem diem intercalari iuſſit.Annum romāi a bruma:hebræi ab æquinoctio uerno:Græci a ſol/
ſtitio.Aegyptii ab auctunno incipiunt:Ait Iſidorus.Atque hæc de ſolari anno.Eſt & annus lunaris triginta ſe
re dierum.Eſt & annus magnus qui impletur quotienſcunque omnes planetæ ac omnes octauæ ſphæræ ſtel
læ eodem redierint unde a principio mundi motum inceperunt.De hoc ſpatio uariæ apud priſcos fuerūt opi
niones:Tamen Andalo & Paulus florentinus cum ex triginta & ſex milibus annorum conſtare dixerūt:quo
niam gradus ī cælo.ccc.ac.lx.ſūt:& ſtellæ fixæ nō niſi cētenis annis ſingulos gradus cōficiūt.Quapp totū cæ/
Meta li ſpatiū miori tpe pagrare minime poſſūt. Metas:ſic dicta ē meta uel qa ſit poſita ī dimēſo ſpatio: uel qa illā
metiātur quadrigæ.Eſt āt termius ad quē curritur & cum illic puētum ſit neceſſe eſt ut circa ipſam flectātur.
Hic Iuue.Per quem magnus equos arūcæ flexit alūnus & Statius Flectere ſi poſſet circum compēdia metæ
& Virgil.in.v.Hic uiridem æneas frōdēte ex ilice metam Cōſtituit ſignum nautis pater unde reuerti Scirent
& longos ubi circumflectere curſus.Pōitur tamē pro oi termīo. Togatam:ſic Laberius poeta licētiam & li/
Pthia bidinem ut tollam petis togatæ ſtirpis. Pthia:pars Theſſaliæ auſtralis eſt:ī qua thetidis fanum prope phar/
Myce/ ſalum ueterem & nouum eſt iuxta magneſium pelagus Strabo. Mycēas:pelopōneſi eſt urbs cōdita a Perſeo
nas iouis & Danaæ fi. Cæſar:nō hic primus cæſar cognomiatus eſt.Nā & ī iulioꝝ familia pleriqꝫ ante hūc cæſa/
res fuerūt.Et Plinius li.vii.ait.Auſpicatius enecta parēte gignūtur ſicut Scipio africāus prior natus ē primuſqꝫ
Cæſar a Cæſo matris utero dictus.Helius autem ſpartāus ſcribit primum qui Cæſar appellatus ſit nomē ac/
cepiſſe ab elephāto: q maurica līgua Cæſa dicitur ī prœlio a ſe Cæſo:Vel quia mortua matre cæſo uentre ſit
natus:uel quia magnis crinibus utero materno ſit effuſus:uel q oculos ceſios habuerit.Habuit autem origi/
nē Iulioꝝ domus a regibus albāis:qui a iulio aſcāio ſūt.Nam A remulus ſiue Remulus filiū:hūit iuliū ut pla/
cet Euſebio : qui fuit ,pauus Iuli proculi:qui cum Romulo romam commigrās iuliam gentem fūdauit.

Iulius a magno demiſſum nomen iulo.
Hunc tu olim cælo ſpoliis orientis honuſtum
Accipies ſecura:uocabit̄ hic quoque uotis.
Aſpera tum poſitis miteſcent ſæcula bellis.
Cana fides:& ueſta remo cū fratre quirinus
Iura dabunt:diræ ferro:& compagibus arctis
Claudentur belli portæ:furor impius intus
Sæua ſedens ſup arma:& cētū uictus ahenis
Poſt tergū nodis:fremet horridus ore cruēto.
Hæc ait.& maiæ genitum demittit ab alto.

SER. Iulius a magno: Sicut Alexander & Pom
peius. Cælo:in cælum. Spoliis orientis:uicto Phar
nace Mithridatis fi.Hic in oriente eſt.Nam ægyptus
in qua uenit Ptolæmeum meridiana eſt regio. Ho/
nuſtum : oneratus eſt quocunque pondere praſſus
ab onere:Honuſtus autem is eſt cui onus honori eſt
ab honore dictus. Accipies:nam poſt mortem cæ/
ſar meruit aram. Faſtigium:flamiem. Hic quoqꝫ:
uel ſicut Romulus uel melius ſicut æneas.Quoque
enim ad ſimilitudinem ponitur:ut Tu quoque litto
ribus noſtris.æ.n. Votis:ad uota:uel in uotis. Tūc:
Cæſare conſecrato regnante Auguſto.Templum
autem hoc ter eſt clauſum.Primum regnante Nu/
ma poſt bellum punicum ſecundum:Tertium poſt
bella actiaca ab Auguſto geſta.Quo tamen tempore
flagrauerunt bella ciuilia.Vnde ait furor impius intus.Aperiendi autem uel claudendi ratio fuit hæc.Romu
lo contra ſabinos pugnante cum iam uincerent̄ romani calidam aquam ex eo loco ſcaturiſſe dicunt: quaſa/
bini fugati ſunt.Hinc ergo mos deductus ut pugnaturi templum aperirent in eo loco coſtitutū ad ſpem pri/
ſtini auxilii.Alii dicunt Romulum & Tatium hoc temp o icto iam fœdere ædificaſſe:proptereaque Ianum
duas habere facies:quaſi oſtendat duorum regum coitionem:uel quod ad bellum ituri debent de pace cogi/
tare:uel q melius eſt quod ad prœlium ituri optent reuerſionem. Cana fides:uel q in canis hominibus in/
uenitur:uel q manu albo panno inuoluta illi ſacrificatur ut oſtendatur fidem debere eſſe ſecretam.Horatius
Veſta & albo rara fides colitur uelata panno. Veſtam:religionem quia nullum ſacrificium fit ſine igne.Vnde ipſa
& Ianus omnibus ſacrificiis inuocātur.Veſta autem dicitur uel ἀπὸ τῆς ἑστίας addito digamma ut enetus
uenetus uel q uariis ſit ueſtita floribus ē eni terra quā ignē habere non dubium eſt. Remo cū fratre: multi
telligunt it quod diximus Romulū poſt cæſum fratrē omnibus geminis uſum eē: unde ē Viden ut geminæ
ſtēt uertice criſtæ.Sed eēt aut iteratio ſupradictoꝝ aut ordo pꝑoſterus.ſ.poſt cæſarē Romulum repit.Cōſtat
pterea Iani tēplū patuiſſe ſub Romulo.Alii uolūt p hos romāos ītelligi.ſed ſi Quirius Auguſtus eſt p Remo
erit Agrippa:q ſororem Auguſti duxit uxorem & cū eo pariter bella tractauit:unde ē:Parte alia uentis:& diis
agrippa ſecūdis: Nam p adulationē tria nomia Octauiāo obtulit populus Ro.Quirinū Cæſarem Auguſtū.

Ille autem ne uno accepto partem quæ aliud afferret læderet: oibus diuerſo tẽpore uſus eſt: ut ait Suet. & Vir. i georgicis cum de gangaridis populis iuxta gangem ab Auguſto uictis intelligeret: dixit Victoriſque arma quirini. Nam Remum pro Agrippa ponens poetico uſus eſt more: ut nomen ex uicino ſumeret. Dicit ergo cum poperit Iulius Cæſar cælum tenere patratis omibus bellis iura dabunt Auguſtus & Agrippa. Romulus autẽ Quirinus dictus eſt quod haſta utebatur: quæ lingua ſabina curis dicitr: & eſt telum lõgum: unde eſt ſecuris quaſi ſemicuris: uel quia græce κοίρανος rex dicitur: Conſtat autem græcos fuiſſe romanos: Vel propter generis nobilitatem. Mars enim cum ſæuit gradiuus: cum tranquillus Quirinus dicitur. Vnde duo habet templa: alterum in urbe quod quirini eſt: Aliud extra urbem in appia uia prope portã quaſi bellatoris & gradiui.

Curis
Securis

Diræ: cum apertæ ſunt. Compagibus: Compages & Ambages antiquitus eſt in nominatiuo: Vnde genitiuus Ambagis & Compagis: Nam Cõpago & Ambago uſurpatur. Vnde non eſt Ambaginis & Cõpaginis. Furor impius: propter bella ciuilia contra Brutum & Caſſium in philippicis & contra Sex. Pompeium i Sicilia. Super arma: Secundum antiquam licentiam. Hodie tamen In & ſub communes ſunt Subter uero & Super accuſatiuæ ſunt. Sic clam & poſt prius communes naturam mutarunt. Nodis: non cẽtum nodis: ſed cathenis: quas circunlocutiõe ſignificauit. Nam cathenæ plures nodi ſunt. Maiæ: Mercurium per circunlocutionẽ. Cice. in libro de natura deorum plures ponit Mercurios. Sed in deorum ratione fabulæ ſequendæ ſunt: Nam ueritas ignoratr. Simul etiam alluſit poeta: qa per caductatores. i. inter nuncios pax fieri ſolet.

In
Sub
Subter
Super
Cathenæ

DONA. Iulius: Cæſar trahens nomẽ demiſum i tantũ autẽ domiturus omnes gentes ut exiſtentibus triũphis eius: pax: de hic. & fides. Perpetua permaneret. Iura dabũt. i. leges Romuli perdurabunt: Et deniq; ceſſu mmia mala fœlicitate Cæſaris dixit furorẽ. ſ. & bellandi neceſſitatem. Hæc ait. &. m. Expoſita futurorum promiſſione prouideri ſecuritas debuit: ne naufragi i terris alienis: & in qbus inimica regnabat Iuno: aliquam uiolentiam paterẽntur. Procuratur autem troianis ſecuritas per duos quorum alter auus alter affinis eſt. Nã Maia Mercurii mater Troianorum generi nectebatur. Debuit ergo ad effectus iplẽdos talis mitti perſona: quæ præceptorum auctoritate duplici ratione ducta celerius maturaret alarum iuuante ſubſidio.

CHRI. Nomen: in Cæſare nomen fuit. In aſcanio uero cognomen. Nam a lanugine qua primum eius genæ ueſtiri cœperant: dictus eſt Iulus. Et autem Iulus diſſylabum nomen: ſed metri ratione fit dierefis in prima ſyllaba & efficitur triſyllabum. Cana: Quia qui fidem ſeruat: non mutatur: ſed conſtanter in amicitia perſeuerans: in eaq; ſine aliqua nouitate conſeneſcunt. Veſta: de hac alio in loco. Secura: pollicetur non ſolum fugam periculorum: uerum etiam uocationem curarum. Fides: hæc duplex eſt. Alia enim dicitur: a fidẽdo: quia per eam confidimus aliquid futurum. Hæc autem una eſt ex tribus illis theologicis uirtutibus. Alia aũt eſt quam Cicero fundamẽtum iuſtitiæ nuncupat: diciturq; fides quod fiat quod dictum eſt. Iuſtitiæ enim partes ſunt: Relligio: Innocentia: Pax: Cõcordia: Pietas: Integritas: & Vẽdicatio. Integritas autem eſt iuſtitia quæ regique conſtantiã dictorumq; ueritatem iuiolabiliter cõſeruat. Fides eſt integritas qua dictorum conuentorum communiter uel ſpecialiter conſtitutorũ intemerata ueritas cuſtoditur. Verum de iuſtitia latius paulo poſt. Cõpagibus: & compagem & cõpaginem dixerũt Ouidi. Atq; ita depoſitis calamis compagine ceræ. Et Seneca i epiſtolis cõpaginem dixit. Belli portæ: ſcribit Piſo i annalibus ædificatũ templum a Numa Pompilio inter romanum boariumq; forum iano gemino fuiſſe: & ab eo iſtitutum ut eius porta clauſa pacem: aperta bellum ſignificaret. Clauſa eſt ter primo ſuo tempore. Secundo in primo bello punico a Luctatio finito. Tertio ſub Auguſto finitis bellis ciuilibus. Ianus ut refert Macro. ſiue ſol: ſiue mundus puter ab eundo dicitr quia mundus ſemper eſt i motu. Appellaturq; Ianus. Item pater geminus. Item Iunonius: quia calendarum eſt priceps quæ Iunoni dicatæ ſunt: unde illi ut Ait Varro duodecim aræ dicatæ pro duodecim menſibus dicatæ erant. Dicitur conſinius a cõſerẽdo: ſcilicet propaginem generis humani. Item quirinus: quia belli ſit portus. Dicitr Patultius & Clauſinius: quia bello ualuæ eius pateãt: & pace claudãtur. Volebãt romani in bello ſabino quod raptis uirginibus geſtum eſt protam quæ erat i radicibus collis uiminalis deinde ab euẽtu ianuale uocatam claudere: Sed cum ter clauſiſſent: & totidem ſua ſpõte pateret armati igreſſum cuſtodiebãt: mox cum audirẽt ab alia parte ſuos a Tacio fugatos fuga arrepta cuſtodiam deſeruerũt Erãt irrupturi ſabini cum extemplo per hãc portam magna uis torrẽtium ſcatentibus undis erupit & multas cateruas hoſtium aut feruentibus uſtas: aut uaſta uoragine deuoratas ferunt. Hinc mos manſit Iani ianuam in bello ad auxilium patere. Maia Filia fuit Athlantis: Sed de ipſo eiuſq; natis i georgicis diximus. Ex Maia & ioue natus eſt Mercurius: cum ex eodem ioue atq; Electra natus etiam Dardanus ſit. Ergo utraq; ab origine cõiunctus erat troianis Mercurius: & qa ex ioue natus eſſẽt: & Aeneas ioue auum habebat: & quia ex Maia quæ electræ ſoror eſſet: ex qua erat Dardanus. itaq; non ſolum qa nuncius eſt deorum mittendus erat Mercurius Verum etiam quia cognatus troianis pro illorum ſalute laboraturus eſſet. De Mercurio autem dicemus in. v. huius uoluminis libro.

Fides

Ianus
Geminus
Iunonius
Cõſinius
Quirinus
Patultius
Clauſinus
Maia

Vt terræ: utq; nouæ pateãt carthaginis arces
Hoſpitio teucris: ne fati neſcia dido
Finibus arceret: uolat ille per aera magnum
Remigio alarum: ac libyæ citus aſtitit oris.
Et iam iuſſa facit: ponuntque ferocia pœni
Corda uolente deo: in primis regina quietum
Accipit in teucros animũ: mẽteq; benignam.

SER. Vt terræ: propter illud Hoſpitio prohibemur harenæ. Pateat: propter illud Cunctus ob italiam terrarũ clauditur. Orbis. Hoſpitio: ad hoſpitium. Fati: non ſui. Si. n. exitum ſuum ſciret magis uetaret: ſed fati: ideſt uoluntatis iouis ut Fati iunonis iniquæ. Vel fati troianorum qui non ſponte: ſed neceſſitate africam tenuerant. Ergo ut diſcat Dido troianos ad italiam tendere. Sed quare ſe æneæ iunxit? uerum illud fuit furoris non conſilii: Nam nec ſacerdotibus hæc dicentibus credidit. Vnde eſt quid uota

At pius æneas per noctem plurima uoluens:
Vt primum lux alma data eſt exire:locoſq;
Explorare nouos:quas uento acceſſerit oras:
Qui teneãt(nã iculta uidet)hoíes ne feræ ne
Quærere cõſtituit:ſociiſq; exacta referre.
Claſſem in conuexo nemorũ ſub rupe cauata
Arboribꝫ clauſã circũ:atq; horrẽtibꝫ umbris
Occulit:ipſe uno graditur comitatus achate
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.
Cui mater media ſeſe tulit obuia ſylua
Virginis os:habitũq; gerẽs:& uirginis arma
Spartanæ:uel qualis equos threiſſa fatigat
Harpalice:uolucrẽq; fuga preuertitur hebrũ
Nãq; humeris dẽ more habilẽ ſuſpẽderat arcũ

furentem:Quid delubra iuuat. Citus:nam uelox eſt in curſu.Mercurius. Pœni:Quaſi phœni per antiſtichon. Deo:Mercurio:uel Ioue. Per noctem : decet enim pro cunctis regem ſolicitum eſſe. Alma: quia alat.Sic & alma ceres.Nam dicunt phyſici omnia per diem creſcere . Nam quod alibi dicit Exigua tantum gelidus ros nocte reponit:pro miraculo dixit : ut etiam Plinius ſentit. Locos:in plurali maſculini & neutri generis eſt:in ſingulari maſculini tantum: Sic etiã iocus iocos & ioca facit. Acceſſerit: præpoſitio detracta nomini datur uerbo:& eſt hyſterologia:ut hic Acceſſerit oras.Cum autem mutatur figura eſt : ut Cumarum allabitur oris pro oras. Qui teneãt:iure dubitat.Nam cernit inculta. Exacta:exquiſita. In conuexo:prooeconomia: ut non terreatur ueluti claſſis Ilionei. Conuexo:concauo. Vnde conuexũ dicimus cælum & intellige loco: ut Caſtrorum & campi medio ſcilicet hoſpitio. Rupe cauata:ſpelunca per periphraſim. Arboribus umbris: ideſt umbris arborũ. Achate:multi multa dicunt:quare comes ſit Achates:melius tamen eſt ut ſit a græca ætymologia:αχοσ enim cura eſt:quæ ſemper comes eſt regum. Bina:ſi ad utrunq; referas bene dictum eſt bina:ſi ad æneam bina:ideſt duo: ſicuti duplices palmas. Lato ferro:ideſt lati ferri. Sylua:υλην græci dicunt:ideſt elementorum cõgeriem:unde omnia creantur. Multi uolunt æneã in Horoſcopo uirginẽ habuiſſe . Bene igitur in media ſylua uirginis habitu uenerem facit occurrere:quia uenere in uirgine conſtituta miſericordes procreantur fœminæ : & uiri per illas fœlicitatem conſequuntur.

Os habitum:faciem & amictum. Spartanæ:nam ſparta habet uenatrices uirgines. Threiſſa: Thracia:& ẽ ſolutio:nam treſſa facit ſicut creſſa: ut Creſſa gẽus pholoe.Sunt ãt ab eo quod eſt thres & cres.Sed threiſſa:quia per ei diphthongõ ſcribitur:habet diſſolutionem:Creſſa uero quia ſcribitur per η non habet diſſolutionem.

Harpalice:Hæc collecta multitudine patrem ſuum agetis captum celerius liberauit quam de fœmina poſſit credi.Vnde fluuium dicitur celeritate tranſiſſe. Præuertitur:tranſit & peruertit dicitur. Arcum:ut credatur uenatrix. Habilem: aptum ſexui. Vnuſquiſque enim habet arcum pro uiribus ſuis.

DONA. Nouæ:quia nouitas regni cuncta habet ſuſpecta:ut ipſe Res dura & regni nouitas.m.t.c.m. Vel lege:ut Terræ carthaginis:& nouitas ædificiorum pateat teucris: ſolus ãt Iuppiter miniſtro Mercurio potuit præſtare:ut inimicos ſuos carthago ſuſciperet:ſed oĩa cum celeritate erant agẽda:quam breui ſermone eſt amplexus.Terras autem dixit:ne ĩ regionibus carthaginis aut in littoribus a gentibus uexarent. Nouas ar. Etiam ſic accipimus:ne carthaginẽ incogniti uenĩẽtes aduerſa paterent. Remigio alarum:aliter enim uolare nõ potuiſſet. Et iam iuſſa:Fructum executionis impletæ poſuit. Ponũt ferocia corda: Natura ferox in lenitatem mutatur. Volente deo:nam niſi dei ideſt Iouis:uel Mercurii iuſſus interceſiſſet:natura ferox immutari non potuit:& quia reginæ partes in ſecũdo loco poſuit:correxit dicẽdo in primis.Nam ipſa fuit lenienda:quæ uel icitare illos poſſet:uel uiolentiam comprimere.Et quoniam fieri non poterat ut eodem temporis puncto ferocitatem ponerent & amarent librauit uerba:& non dixit amant:ſed ponunt corda ferocia. At pius æneas: interpoſita narrationi fuerant uerba Veneris & Iouis in luctu troianorum : nunc ad narrationem redditeo unde digreſſus fuerat.ſ.Et iam finis erat. Exacta:propoſuerat plura in maſculino & fœminino.Hæc autem ut complecteretur:poſuit neutrum. Claſſem in conuexo:exiturus cum ſolo achate:nec omnino inermis fuit:ut temerarius:nec omnino armatus ut timidus:cum ſolis igitur inquit haſtilibus & uno ſocio in ſolitudinem enim iturus debebat eſſe expeditus ꝓpter requiſitionem celerem & maturum reditum.Ad omnium circunſpectus ſocios omni cautela occultat. Cui rei:inſeruit deſcriptio portus Claſſem ĩ conuexo nemorum. Quinta ergo diligẽtia fuit q nõ antea profectus q̃ ſociorum ſaluti cõſuluiſſet.Et cũ uno ad incertum ꝑgit.Additur aliud ad laudẽ a loco tpe & perſona:Nã cũ ſeſe fœmina ad fallẽdũ cõpoſita ſola ĩ ſylua obtuliſſet motus libidine nõ eſt:q̃uis uirginitas pulchritudo & ueſtitus accenderet.Accedebat ad caſtitatem congeries calamitatum:quæ etiam libidinoſos coercet.Vnde Teren.Nulla adeo ex re iſtud fit:niſi ex nimio ocio.

CHRI. Pateant:ut quaſi urbe penorum pro ſua utanť teucri. Carthaginis cũ ſtupore pronũciatur.q.d.urbis omnino inimicæ:& propter naturalẽ crudelitatẽ:& propter aduerſariã iunonem. At pius æneas: Deſcribit pricipem omni uirtutũ genere accumulatiſſimum.Eſt.n.& ſumma diligentia & ſumma in ſuos charitate ꝓditus q ne noctu quidẽ ſalutis iueſtigãdæ curã omittat:Eſt & ſumma prudentia:q & ſocios optime occulat:& cautiſſime ad explorationẽ rerum accedat.Nec defuit magnus animus & in rebus periculoſis tẽtandis excluſa temeritate fortitudo.Deniq; magna ĩ illo apparet caſtitas:qui aſpectu pulcherrimæ uirginis minime motus ſit. Per noctem:ut quietem mortalibus a natura datam ſibi ſubtrahens publicæ curæ iuigilaret:quod iouis apud Homerum præceptum eſt ουχρη παννυχιον ευδειν βουληφορον ανδρα.Non enim decet totam noctem dormire populi conſultorem uirum.Plurima:nam nunquam recte conſulitur niſi prius omnes quæ ĩ cauſam cadere poſſunt rationes ĩ unum cõferamus:ac quibuſq; uel falſis uel ineptioribus eiectis ſolidas ueraſq; teneamus. Vt primum:optimus progreſſus.Nam & prius cõſulto:& ubi conſulueris mature

factio opus eſt.Conſulit ergo prudenter per noctem: Deinde prima luce quod decreuit fortiter aggreditur. Mater:quare Venus in excidio troiano ſe ut deam filio oſtendit:& quare hic ut uenatricem :in noſtris chal/ maduléſibus expreſſimus: q locus nõ te fugiat obſecro lector. Videbis q̃ altos q̃q; profundos ſenſus diuinus poeta ſub huiuſcemodi fabularũ figmentis abſcondat. Spartanæ:ex legibus Lycurgi cogebãt̃ ſpartanæ mu/ lieres uirilibus officiis exerceri.Vnde & mons in Lachonia parthenos eſt a uirginibus dictus q; i eo uirgines uenarent̃.Et Propertius ſic huius rei meminit:Multa tuæ ſpartæ miramur iura paleſtræ.Sed mage uirginei tot bona gymnaſii.Et infra:Et modo taygeti crines aſperſa pruina Sectat̃ patrios per iuga longa canes & Pla/ to in rep.ſua oſtendit quod ſi in cæteris animantibus fœmineus ſexus par uiribus eſt maſculino: ita & mulie res uirilia munera obire poſſunt. Harpalyce:fabulam narrat Seruius:Sed etiam legitur Boreæ filiam fuiſſe Harpalicé:in qua par eſt rapidiſſimi patris fuiſſe uelocitaté.Hæc Phineo regi nupſit priuignisq; iſenſa fuit. parthe nos

Venatrix:dederatq; comam diffundere uẽtis
Nuda genu:nodoq; ſinus collecta fluentis.
Ac prior heus inquit iuuenes mõſtrate mearũ
Vidiſtis ſi quam hic errantem forte ſororum
Succictã pharetra & maculoſæ tegmie lyncis
Aut ſpumantis apri curſũ clamore præmentẽ
Sic uenus:& ueneris contra ſic filius orſus:
Nulla tuarum audita mihi: neq; uiſa ſororũ.
O quã te memoré uirgo? nãq; had tibi uultus
Mortalis:nec uox hominé ſonat: o dea certe:
An phœbi ſoror:an nympharũ ſanguinis una
Sis fœlix:noſtrumq; leues quæcunq; laboré.
Et quo ſub cælo:tandem quibus orbis in oris
Iactemur doceas:ignari hominũq; locorũq;
Erramus:uento huc uaſtis & fluctibus acti.
Multa tibi ante aras nr̃a cadet hoſtia dextra.
Tum uenus:haud eqdé tali me dignor honor̃
Virginibus tyriis mos eſt geſtare pharetrã:
Purpureoq; alte ſuras uincire cothurno.
Punica regna uides: tyrios & agenoris urbé.
Sed fines lybici:genus intractabile bello.
Imperium dido tyria regit urbe profecta
Germanum fugiens longa eſt iniuria:longæ
Ambages.ſed ſumma ſequar faſtigia rerum.

SER. Diffundere:ut diffunderetur:& eſt græca figura:ſic & magnum dat ferre talentum:Inde da bi/ bere uſus obtinuit:quod facere nõ debemus ut duo uerba iungantur niſi i poemate. Sinus collecta:ocu/ los diffuſa.n. Heus:uocantis eſt aduerbiũ. Alias in/ teriectio dolẽtis:ut heus etiã menſas cõſumimus in/ qt iulus. Errãtem:inueſtigantem. Succinctã:inſtru/ ctam : uel ſecundũ alios in cingulo habentem phare trã & pellem. Lyncis:fuit rex thraciæ Linx. Hic tri/ ptolemũ ut hominibus frumenta monſtraret a Ce/ rere miſſum ſuſcepit hõſpitio:ac mox:ut gloria in ſe migraret occidere tẽtauit.At Ceres irata illum in lyn cem ferã uariæ pellis conuertit:ut ipſe uariæ mentis fuerat. Curſum clamore p̃mentẽ:Plerunq; duo di/ uerſa in unum exitũ cadũt:ut hic uidiſti etiam ad uo cem refert̃:quod ex æneæ reſponſiõe patet. Orſus: nunc incœpit . Alias finiuit:ut ſic Iuppiter orſus:& p̄ prie poſuit.Hic uero uſurpatũ eſt. Præteritum.n.par ticipium eſt. O quam te:non dubitat eſſe deam:ſed quæ dea ſit. Nec uox hominé ſonat:græca figura ẽ. O dea:concluſio ſyllogiſmi qui conſtat ex propoſi tione aſſumptiõe:& concluſiõe. Nam ſi nec uox:nec uultus mortalis eſt:reſtat:ut dea ſit. An phœbi ſo/ ror:a loco & ab habitu putat eſſe Dianã:quæ in ſyl/ uis uenatur. Sanguinis.i.generis. Fœlix : propitia Nã & qui dat:& q recipit fœlicitatem fœlix dicit̃ Sic i buco.Sis bonus o fœlixq; tuis . Et in ſeptimo. Quæ potui infœlix : ideſt aduerſa troianis. Leues:Leuem facias. Quæcunq;:ſeu diana ſeu nympha. Quo ſub cælo:ſub qua parte cæli . Vel ſecundum Epicuꝝ:qui plures poſuit mũdos. Tãdem:uacat ad ornatũ enim ponuntur.Tandẽ Quidẽ puta enim dum:gentium locorũ terrarum. Locorumq;:hypermetrus uerſus una:enim ſyllaba abundat: qui quotiens fit:debet ſe/ quens a uocali incipere ut hic.Sic etiam omnia mercurio ſimilis uocemq;:coloremq; & crines:niſi in fine fiat ſineræſis:ut Nec cura peculi pro peculii. Hoſtia:ſacrificium quod fit cum itur in hoſtes. Victima autem qđ fit poſt uictoriam.Tamen licenter hæc confundit auctoritas. Honore:ideſt ſacrificio: & aut uult probare ſe non eſſe numen:ſed hominem:aut quia paphiæ ueneri:quæ in cypro colitur:thure tantum & floribus ſacri ficatur. Dignor:dignam iudico:ut Cõiugio anchiſa ueneris dignate ſuperbo ideſt digne habitæ. Purpureo: pulchro:aut roſei coloris. Cothurno: calcei ſpecies eſt uenatorii: quo etiam ſui a uincitur : Et aptus utriq; pedi unde ſingulari uſus eſt. Punica regna uides:attentum facit. Agenoris : quã fecerunt agenoridæ.Age nor rex phœnicum fuit:ſic illud Euboicis.c.al.oris.i.cumis quas ædificarunt:ii qui de chalcide euboiæ uene runt. Lybici:dubia dicta aperit.Nam & tyrii alibi eſſe potuerunt. Intractabile:inſuperabile: aſperum ſeuũ. Germanum fugiens:hoc ſtupuit Aeneas:Vnde ſuæ auiditati præſcribit Venus dicens: longa eſt iniuria:lõ. ga. Iniuria:ideſt cauſa ab eo quod ſequitur id quod præcedit. Ambages:circuitus. Faſtigia : primordia. Sic enim hiſtoriam Carthaginis longam.Sic Saluſtius de Carthagine ſilere melius puto q̃ parum dicere.

Lyn cis

Fœlix

Co thur nus Agẽor

DONA. Debuit Venus offerre loquendi fiduciam:ne improbum uideretur:quod cũ uirgine cũ ſola tũc reputaret̃:miſceret colloqũ:ſed & ad fallẽdũ quoq; ptinebat:ut nõ ſolũ ſpecie:ſed ẽt ſermõe imprudentes tra duceret:ut ad iter rogãdi neceſſitatẽ uenire potuiſſent. Mõſtrate:interrogatio eſt breuiſſima quæ tamen ne/ ceſſaria ad fallẽdum cõtinet.Dixit & ſigna ueſtitus & habitũ expreſſit.Breuius autem reſpondet Aeneas: nec tamen a propoſitis aberrat. O quan te: Completo reſponſo explicat ſeriem: extimationis:quam de ea habu/ it. O dea:cum hoc pronunciatum ſit:ſequatur certe an phœbi ſoror. Quæcunq;:ſiue Diana:ſiue nympha.

Hæc autem æneæ datur ſcientia religionum: non enim poſſet aliquid diuinum intelligere i hominis forma niſi quia pollebat omni ſcientia ſacrorum. Multa hoſtia: Cogebat non ad interrogata reſpondere: quia & ipſa ignorantes cupiebat inſtruere: ſed primo non primis: ſed nouiſſimis occurrit. Nam ſi oblationem ſacrificii in extremo poſitam tacendo acceptaſſet: confirmaſſet ſe deam: quod confutare feſtinat. Tali: nam ſi honori ficentiam mereor talis erit: quæ homini præſtanda non deo exhibenda ſit. Virginibus tyriis: quia uenus ſuſpicari poterat quibus ſignis illi dea ſe putabát. Iccirco illa conatur auertere. Habitus enim inquit quo me dei ſuſpicamini no meus eſt inquit: ſed omnium tyriarum uirginum: quæ in his regionibus ſunt. Ergo patrius mos pharetram & cothurnos pbet. Hoc autem facile poterat illa perſuadere: quia æneas ſe regiones hac homines ignorare dixerat. Punica.r.u. breuis & cócinna narratio. Non enim debuit Aeneas ſub incerto diutius teneri: & ipſa idé uolebat. Reſpódet át eo ordine quo iterrogať. Ille.n. quo ſub cælo &.q.o.m.o. hæc punica regna uides & deſignato loco dicit pſonas tyrios inquit & addit ſuperioris conditoris nomen. Fines lybici: illic enim occurrente pellago africæ termini claudunť. Inſuperabile: meminerat.n. ex pſona ſua dixiſſe: Studiiſq; a. perrima belli. Nec eſt hic repetitio eiuſdé rei: quoniá & dici neceſſe fuit & ex alterius pſona dictum eſt. Imperium.d. mira breuitas: ſed quæ multa cóplectatur. Præteritum.n. & præſens ponit: & quæ uocareť: & quid ageret quæ illic imperabat. Compendii uero cauſa fuit ne interrogando reſpondendoq; longum fieret: quod mature debuit fieri. Germanum fugiens: potuit enim quæri qua cauſa impulſa fuerit ut relicta patria mulier: quod difficile é: longinqua ſectaretur. Longa eſt in. hoc addit qa incredibile fuerat tantá interueniſſe cauſam quæ cogeret germanam dura ſectari relinquentem cum quem amare debebat. Sed ſumma ſe. Artificioſa narratio. Nam multa prætermiſſuram ſe ſimulat: ut ſpe breuitatis attentius audiretur.

CHRI. Succinctá pha. & ma. re. lyn. Copulat diuerſos caſus cótra cóſuetudiné: ſed melius i aliqbus codicibus legiť pharetra i ablatiuo. Eandé q́ſtioné habet. Quod ſcelus: aut lapithis aut calidona merenté: ſed & lapitas inuenitur & calidone. Ité iuſtitia ne prior mirer belli ne laboꝝ: ſed iuſtitiæ legiť: ait Priſcia. Apri: a græco eſt remota prima littera κάπρος.n. dicitur. Apri ſemel in anno gignunt. Plurima feritas eo tempore in maribus. Nam iter ſe dimicant durátes coſtas attritu arboꝝ: in india cubitales dentiú flexus gemini ex roſtro totidem a fróte ceu uituli cornua: in Arabia nullú é ſuillú genus hedera apri ſibi í morbis medétur: & cácros uescédo maxie mari eiectos: ait Pli. Náq; haud.t.u. ſic ſtat Diua potés nemoꝝ: ná te uultuſq; pudorq; Mortali de ſtirpe negant. Phœbi.ſ. Diana q́ uenatrix é: unde Qualis i euri otæ ripis aut p iuga cynthi Exercet dianachoros. Nymphaꝝ: ſecúdú Ariſto. moriúť ráde nymphæ: ſed ad plurima ſæcula durant. De his uero & faunis & panibus: idé iuenies apud Euſe. Pamphilú. Hoſtia: quid a uictima differat ſic ponit Oui. Victima quæ dextra cecidit uictrice uocať: Hoſtibus a domitis hoſtia nomé habet. Agenoris urbé: poetæ auctoré generis p ipſa géte ponút ut ſupra Reuocato a ſanguine teucri. Genus iſtoꝝ ſic ſe habet: ex Ioue prío natus é Epaphus ex hoc Bellus priſcus: ex Bello Agenor: hic Phœnicé genuit: ex Phœnice ſecundus Bellus natus é. q Methres é appellatus. Huius filii ſunt Pygmaleon & Dido & Anna: Eiuſdé auté Phœnicis filius fuit Pliſthenes: ex quo natus Sicarbas q patri í ſacerdotio ſucceſſit: & Eliſá q́ Dido a Maro. appellať uxoré cepit. Eſt ab eodé Bello priſco alia ſucceſſio. Fuerunt.n. ſibi filii Danaus & Aegyptus: ægyptus Lynceú genuit qui pulſo ſiue cæſo patruo ſuo Danao argis regnauit: reliquitq; Abantem filiú: q́uis ſunt qui hunc a priſco Bello genitú ſcribant. Abas genuit Iaſium & hic Amphioné qui orcomeni & pili regnauit. Item Talaonem ex quo natus eſt Adraſtus: et eodé Bello Agenor eſt. Huius filius fuit Cylix: ex Cylice Pigmaleon oritur qui Cylicú manu Cyprum occupauit & Paphú genuit: qui oppidum de ſuo noíe & in eo templum Veneris condidit: Cineramq; filium reliquit. Hic ex Myrrha filia ab ea tamen deceptus Adonem genuit. Hæc oia iccirco adiunxi quoniam multa incident loci in quibus hæc noſſe ex uſu erit. Germanum fugiens: nam niſi magna iniuria coactam patriam pudicam mulierem relinquere nó decet. Iudicátur.n. turpioris uitæ: quæ patriá mutát: hic Parmeno terétianus ſe tacere poſſe dicit: cum Thais narrat Samiá ſibi matré fuiſſe & habitaſſe Rhodi: q́ſi ex patriæ mutatione impudicitiæ illa argueretur. Hoc idé & Simo i Andria cú exclamat: Adeo eſt demens ex peregrina: &. Cicero ad Trebatiú ex Medea uerſus pfert idé oſtédétes: ait.n. Quibus illa pſuaſit ne ſibi uitio uerterét qd abeſſet a patria.

Huic coniunx ſichæus erat ditiſſimus agri
Phœnicú: & magno miſeræ dilectus amore:
Cui pater intactam dederat: primiſq; iugarat
Omnibus: ſed regna tyri germanus habebat
Pygmaleó ſcelere ante alios imanior omnes
Quos intermedius uenit furor: ille ſichæum
Impius ante aras atque auri cæcus amore
Clam ferro incautum ſuperat ſecurus amorú
Germanæ: factumque diu celauit: & ægram
Multa malus ſimulans uana ſpe luſit amanté.
Ipſa ſed in ſomnis inhumati uenit imago
Coniugis ora modis attollens pallida miris

SER. Huic coniúx: cú noia a uerſibus abhorréťa inenit poeta aut ea mutat: aut aliquid ide mutilat: ná hic Sicarbas dictus eſt. Bellus Didonis pater dictus é Methres. Carthago a carthalectum eſt i hiſtoria pœnorum. Sichæus primá natura corripit: ſed hic ectaſim facit licentia qua in propriis nominibus eſt in quibus licet i quauis parte ſyllabæ mutare naturam idé euenit in appellatiuis ſi a propriis ſunt: ut Sicanio pteuta inu quæ a Sicano rege eſt. Miſeræ: datiui eſt. Omnibus: Auguriis ſecundum Romanos qui nihil ſine auguriis agebant. Lucanus Duce bruto & auſpice bruto. Tyri: aduerbium. Alios Quos intermedius ue. fu. q́ſi dicat Atreo & Thyeſte: uel Eteocle: & Polynice. Sichæum: ſi inc ſecúdum naturam eſt. Ante aras: probat cur impius: quia ante aras. Securus: Contemnés ut ſecuri pelagi atq; mei ideſt contéptores: ut ſecurus erat de amore germanæ erga ma

Sicarbas
Methres
Carthago

Crudelis aras:traiectaq; pectora ferro
Nudauit:cæcũq; domus ſcelus omne retexit:
Tum celerare fugã:patriaq; excedere ſuadet:
Auxiliumq; uiæ ueteres tellure recludit
Theſauros ignotum argenti pondus & auri.
His commota fugam dido ſocioſq; parabat
Conueniunt:quibus aut odiũ crudele tyrãni:
Aut metus acer erat:naues quæ forte paratæ
Corripiũt:onerantq; auro : portantur auari
Pygmaleõis opes pelago: dux fœmina facti.
Deuenere locos:ubi nunc ingentia cernes
Mœnia:ſurgentemq; nouæ cartaginis arcẽ.

ritum ob quem poſt mortem Sichæi interemptu/ram ſe putabat.Nam niſi & ipſa periret auro ille poti ri non poterat. Amores in plurali numero ad uolu/ptatem:in ſingulari ad religionem pertinent. Ae/gram:mœſtam. Multa malus ſimulans:ſed quomo do hoc:cum alibi ſit quis fallere poſſit amantem.Sed oſtenditur nimia illius malitia:qui etiam amantem fefellerit. Vna ſpe:dicebat enim illum reuerſurum. Inſomnis: ſi ab inſomnio eſt erit ſynæreſis:ut pecu/li.Si a ſomno erit inſomnis ideſt:dum ſomnos cape/ret. Crudeles:epitheton de cauſa eſt. Nam aræ piæ ſunt. Retexit:Oſtendit quid ſit nundãt. Suadet: ſe/cundum naturam duæ ſunt ſyllabæ. Multi uero tri/ſyllabum putant:quod ſi inueniatur diſſolutio eſt:ut dicimus æneа : & ahena. Hoc autem ſolum huiuſ/modi uerbum in latino iuenitur. Ignotũ: aut quod ignorabat dido:Vel tantum quantum nullus unquã nouit. Quibus aut: Oderant læſi metuebant lædendi non ergo uoluntate ſed odio & metu abibant propter hoc in quarto dixit Quos ego ſidonia uix urbe reuelli. Crudele:ideſt crudelis tyranni per hyppallagen:Nam in tyrannum iuſtum eſt odium. Pygmalionis:ideſt quas ſuas putabat. Hinc in quarto. Vlta uirum: Nam quæ maior potuit eſſe pœna:q̃ aurum propter quod peccauerat perdere:aliter falſum eſt ultra uirum. Para/tas:nam phœnices a rege pecuniam accipiebãt ut de peregrinis frumenta coemorent.Naues igitur ad hoc pa/ratas accepit Dido quam cum a fratre miſſi inſequerentur:illa aurum in mare deiecit:qđ illi uidentes reuerſi ſunt. Surgentem:erigentem ſe. Nouæ:Carthago lingua pœnorum noua eſt ciuitas:ut docet Liuius.

DONA. Huic coniux:amoris inter coniuges honeſtas inſerit cauſas.Amabat inquit hominem ſecuta iu dicium patris & diuitem & probum. Intactam:multum enim differt inter affectum uirginis:& eius quæ ſe cũdo nupſit. Primis:nullis aliis ſed ſolis. Sed regna tyri:ex quo intelligitur habuiſſe ſpem faciendi: & factũ defendendi quia rex. Immanior ſcelere:nõ.n. eſt intelligendum quod furor medius inter Sichæum & Py/gmaleonem uenit:Nam ſic defendi poſſet Pygmaleõis factum:ſi nõ uoluntate ſed furore peccauit : & furens fuiſſet Sichæus.ergo pares.Quapropter ita pronunciandum:ut Sichæus fuerit innoxius.Pygmalion uero oĩ bus aliis ſceleratior:quos in facinus ĩpulit furor.Ergo alii ſi ĩ crimina ĩciderũt furor cã fuit aut ĩſania : aut ani mi dolor:& poſſunt habere ueniam facti.Pygmaleon uero aliorum comparatione ſceleratior oſtenditur:q̃ uoluntate non caſu:aut neceſſitate ſcelus admiſit. Cæcus amore:unam cauſam ponit a uitio naturæ pro/fectam:Sed cui alia crimina adnectuntur. Nam Saluſtius ait Auaritia fidem probitatem cæteraſque bonas artes ſubuertit. Pro iis ſuperbiam crudelitatem:deos negligeret omnia uẽalia habere edocuit. Auaritiæ ergo crudelitas comes perfidiaq; coniuncta . Non enim poteſt uoto potiri niſi ad id perſcelus uenerit. Habemus exempla apud poetam hic pygmalionis in tertio polyneſtoris.In ſexto qui auro patriam prodiderat . Nihil autem in prima narrationis parte fruſtra poſitum eſt. Ditiſſimus.a.imitatur peſſima natura opulantiã. Et magno.m.d.a.hic grauatur factum ut cariſſimum ſorori uirum necarit. Cui pater:ut contra inditium pa/tris fecerit. Clam:grauat factum.Nullus.n.clã facit:niſi illicitam eſſe ſciat.Vel clam:Ne ſi palam innocens de fendi poſſet.Ergo clam ut lateret auctor.Quis enim crederet ſororis uirum innoxium amabilem nullis in/teruenientibus inimicitiis ab eo cæſum. Ante aras:occidit propter ſolam auaritiam:cum rex nulla ĩopia ur geretur occidit innoxiũ:ĩcautum ſororis uirum.Ergo uirtute oratoria unũ admiſſum q̃tis criminum gene ribus aggrauat poeta & partes cõis loci ingreſſus:q̃ late diſcuſſit non omiſſa:breuitate quæ æneæ neceſſaria erat:pp tot calamitatis feſtinãti. Ille:de quo nihil tale ſperabat.Ille quẽ nulla urgebat inopia:q germanã ui/to priuare nõ debebat:q affinẽ ſeruare debuit.Qui contra naturæ religionẽ faceret.Contra iudiciũ patris ru/pto humanitatis & affinitatis uiculo.Ante aras:ut ſceleri ſacrilegiũ addret. Ante aras.i.diis ſpectãtibus quos humana cæde funeſtare non debuit. Auri cæcus:a cupidatate enim impeditus non conſiderauit ubi quid cur & ĩ quem faceret. Factum celauit. Duplici de cauſa. Prima ne manifeſta cæde ad auctorem aliqua uia ire tur:Secunda ne re patefacta potiendi uiri occaſione priuaretur. Ipſa ſed in.quoniam neque ſuſpicio ĩ Pygma lionem duci propter affinitatem poterat nec teſtis extabat:poſita eſt imago. Innumati:unde augetur credu/litas q; cæſum ſepultura priuauerit. Pallentia:ut iam illum cæſum ĩtelligat auditor. Crudeles aras:hoc per uerba. Traiecta:hoc per uiſum nudatur. Cæcumq;.d.ſtricti ponit quæ ſupra diffuſius dicta fuerãt.Suadet autem fugam quoniam neque ulciſci ualet apud ſceleratum tuta non poteſt. Auxiliumq;.u.propoſita fuga addit facilitatem in tanta theſaurorũ copia. Odiũ:eorum qui nonnullis uiribus potuiſſent reſiſtere. Mœ/tus:eorum qui aliqđ crudelitatis expectarent : Ergo alii fauebant Didoni : ne ille occupato auro fieret forti/or:alii propter metum quibus ferebat occaſio ut carerent ſæuiſſimi hominis dominatione. Paratæ:Si enim aliquid innouaſſent in nauigiis dabatur aperta ſuſpitio. Onerant auro: aurum omne & argentum iuſſerat tolli Sichæus:Sed iſti quia maior nauium copia ad omne tollendum opus fuiſſet:id tulerunt quod naues ca/pere poſſent.Ergo auro quidem prætioſius eſt & non argentum.Onerãt ut plus etiam q̃ naues ferre poſſent impoſitum eſſe uideatur.Quanta ergo fuit theſaurorum copia cum relicto argento ne totum quidem aurũ naues ferre poſſent. Auari pygmaleonis: omne illuc tendit:ut probetur quod dictum eſt: Sed quo modo

Pygmaleonis:Quia illas ſuas futuras animo conceperat:propter quod ſibi ereptas inique ferret. Dux fœmina:ad inſultationem pygmaleonis dictum:ut ea duce perdiderit:qua aſſecuturum ſe putabat.

CHRI. Primis:ideſt optimis.Nam quæ bono omine fiunt maiorem habent efficatiam. Vnde in Didonis coniugio quoniam diuortium futurũ erat:mala ponit auguria. Primis:optimis: Statius aduenisſe ducis genero primiſq; hymenæis Aegregiam argiam : nec formæ laude ſecũdam Deiphilem. Ante aras:Pathos a loco: ſic de Orpheo inter ſacra deum nocturnaq; orgya bacchi. Securus : cõtẽptor:Perſi . Hic ego ſecurus pelagi & quid ꝑparet auſter.Nam qui ſecurus eſt:non timet:qui non timet contemnit. Celauit:nã facile fratri ſoror credere poterat. Amantẽ:& propterea reditũ uiri cupientẽ facile ãt credũt quod cupiũt miſeri. Ipſa ſed in ſom.Tragediam excitat. Mire autem & tempori & perſonis accommodatur narratio: quia cum nihil breuius ſit:tamen omnia uerisimilia & aperta ponunt. Recludit:nam ſi in promptu fuiſſent iam rapuiſſet illos Pygmaleon:nec etiam tuti fuiſſent: ſi ita latuiſſent:ut tamen noti Didoni fuiſſent. Facile. n. nihil de fratre ſuſpicans illos ſibi indicaſſet:ignotum ergo Didoni. Portantur auari:Exprobatio in auaritiam quæ ſæpe impellit nos propter q̃ſtum ad ſcelus ex quo ab euentu decepti nullum commodum conſequimur.

Mercatiq; ſolum facti de nomine byrſam
Taurino quantum poſſent circundare tergo.
Sed uos qui tandẽ: q̃bus aut uenistis ab oris:
Quo ue tenetis iter: quærenti talibus ille
Suſpirans:imoq; trahens a pectore uocem
O dea ſi prima repetens ab origine pergam
Et uacet annales noſtrorum audire laborum:
Ante diem clauſo componet ueſper olympo.
Nos troia antiqua (ſi ueſtras forte per aures
Troiæ nomen iit) diuerſa per æquora uectos
Forte ſua libycis tempeſtas appulit oris.
Sum pius æneas:rapto qui ex hoſte penates
Claſſe ueho mecum:fama ſup æthera notus
Italiam quero patriam:& genus a ioue ſũmo
Bis denis phrygiũ conſcendi nauibus æquor:
Matre dea monſtrante uiã data fata ſecutus.
Vix ſeptẽ cõuulſæ undis euroque ſuperſunt.
Ipſe ignotus:egens libyæ deſerta peragro

SER. Mercatiq; ſolum: pellebatur lybia ab Iarba Dido itaq; callide emit tantũ ſoli quãtum poſſet bubulo corio teneri.Verũ corium in tenuiſſimas corigias ſectũ tetendit:occupauitq; ſtadia.xxii.hoc breuiter tangit cum dicit nõ tegere:ſed circundare . Facti de.n. de cauſæ qualitate. Tandem:uacat. Et eſt naturalis interrogatio quin unde & quo:ſic in octauo licet mutato ordine. Quo tẽditis: & quid genus:Vnde domo. Trahens.a.p.u.Subaudi dixit.Nã quotiẽs lõge reſpõdet parentheſis eſt quotiens nuſq̃ eclypſis. O dea: ita perſeuerat in opinione ſua:ut illi quandoq; concedat. Si ueſtras forte.p.au.t.n.iit: uel illud ẽ quod ſupius dixit an nympharum.ſ.u.Quæ non oĩa ſciunt & moriuntur ſecundũ Ariſtote.ut fauni & panes. Ab origine:a raptu Helenæ. Pergam:perſeuerem.i. uniuerſa dicam. Annales:hiſtoria eſt eorum temporum q̃ uidimus:aut uidere potuimus dicta ab στορειν.i. uidere. Annales ſunt eorũ annorum & temporum q̃ noſtra ætas nõ uidit. Sed cõfundunt ut hic ubi annales pro hiſtoria ponuntur. Clauſo.ſecundum poetas q dicunt nocte claudi:die aperiri cælum. Cõponet: finiet. Antiqua:nobili:ut Terra antiqua.i.nobilis: nec enĩ poterat eẽ noua. Forte ſua:caſu ſuo.i.quo ſolet:ẽ ãt nomen a nominatiuo fors.Teren.Fors fiat. Libycis:hoc iã audierat. Oris: datiuus eſt pro accuſatiuo: ut ſupra. Pius:nõ arrogãti:ſed iditiũ ẽ.Non.n.ſcientibus: ſed neſcientibus de re loquitur:uel ut heroes loqtur q̃bus q̃ mẽtiri turpe erat:tã uera reticere. Deniq; Vlyxes quoq; i Home. ait ſuã famam uſq; ad cælũ ueniſſe. Hoſte:optima elocutio:pluſq; ſignificat de plurali ad ſingularẽ trãſire:Hora.Et hinc multa cane apros i obſtantis plaga trudit. Patriã:diſtinguit ab italia:nã prouincia nõ patria ẽ:ſed ciuitas:licet Salu.ſcribat Hiſpaniã antiquã ſibi patriã eẽ:ſed illic ad laudem pertinet:nõ ad ueritatẽ.Tria ergo q̃rit prouĩciam.ſ.italiã patriã corythũ:unde Dardanus fuit. Genus.ſ.qa ex Ioue & Electra Dardanus natus troianæ gentis auctor. Phrygiũ:helleſpõtũ. Cõſcendi: bene dictum qa terra:ut aiunt phyſici inferius ẽ elemẽtũ aqua.Nam cõtinẽs ſupra cõtentũ eſt. Matre dea:tangit hiſtoriã:quam poetice ſcribẽs:nõ põt apte ponere.Propterea Luca.nõ meruit eẽ in numero poetarũ:quia hiſtoriam & nõ poema uidetur componere. Nam Varro in ſecundo rerum diuinarum ait:ex quo a Troia eſt profectus Aeneas Veneris per diem ſtellam ſemper uidiſſe:donec in laurentum agrum ueniret: ubi non eſt amplius uiſa : quare cognouit terras eſſe fatales.Ergo & alibi Nuſquam abero.Et Iamque iugis ſummæ ſurgebat lucifer idæ. Data fata a Ioue. Conuulſæ:aut ſuperſunt undis euroque conuulſæ:aut conuulſæ undis & euro:quia ſupra eſt Laxis laterum compagibus. Ignotus:Deeſt quaſi.Nam contrarium dicit Fama ſuper æthera notus.Subtrahit enim alias hanc dictionem : ut medias inter exultat amazon.Nam uolſca fuit.

DONA. Deuenere locos:ordina ſic Deuenere locos:Mercatiq; ſolũ.u.u.m.o.m.Nã ædificiũ inſtitui:nõ potuit:niſi prius empto ſolo. Taurino quãtũ:alii dicũt pecuniam tunc ex corio bubulo fuiſſe:& pecuniã dictã q ex pecore originẽ duceret:tantũq; fuiſſe i ꝑcio loci:quãtũ bouis coriũ cõficere potuiſſet:alii fraudẽ emptoris ponũt:qui tantũ mercatus ſit q̃tũ corio bouis poſſet circũdari: at uẽditor nihil tale ſuſpicans arbitratus ẽ tantũ dediſſe:quãtũ itegrum coriũ poſſet occupare.Emptores uero i tenuẽ corigiã illud ſecantes pluſq̃ deberent occupantes:ſed fabuloſa ſunt oĩa:nam ſi attẽdatur magnitudo urbis:& q̃ta a Virgi.deſcribitur:nõ poterat niſi laboribus locis cõdi:licet poeta hoc credibile faciat dicendo facti de noĩe byrſa: quod & lingua græca unde fuit Dido:& punica ideſt ipſius regionis i qua res eſt geſta:coriũ ſignificat. Sed uos: mira breuitas interrogantis:nec fraude caret.Nã conatur oſtẽdere:ſe nõ eſſe deã:ſed nõ fallit æneam. Nã cũ magna aĩ laceratione re

ſpondet. O dea: Duo dicit īpedire. Vnum quia non uacat. Alteꝝ quia breuitas temporis narrationem exple/
ri nō patiṫ properat redire ad ſuos a qbus i locis deſertis noctu ſeparari nō debuit. Beniuolā āt facit & honori
ficā: cum deā appellat. Et attentā cū multitudinem calamitatū ſuaꝝ propōit: & nō tamē oēs ſe dicturꝝ. Reſpō
det ad oīa ſed nō ordine. Primo.n. reſpondet ſecūdæ: Quibus aut ueniſtis ab oris. Et quāuis narratione toti/
us diei nō poſſe expleri calamitates dixerit: tamē breuitate mirāda labores oīum concluſit annorum. Nā dicē
do nos troia antiqua: primā tpis ptem poſuit: Dum āt diuerſa p.e.u. tangit mediā: & Forte ſua lybicis pōit po
ſtremā: & ſimul oſtēdit: ꝙ uiolentia fluctuū illic appullerit: & quia cū dea putabat ſe loqui: cōmendat perſonā
ſuā dicēdo Raptos. q.e.h.p.c.u.m. fama: mediæ poſuit: nec dixit q̄ fama: nā & multi mala fama noti ſunt: ſed
q̄ fama itelligat: ponit cū illū religione in deos fama ſup. æ.n. dicit. Cum enim laboribus meis eſſē notus to/
to orbi fama noīnis mei ſine fine decurrēs ad cælū uenit. Italiā q̄ro: ad id Quo ue tenetis iter? & ornatruus ge
nus addit: qđ nō q̄ſitū fuerat. Et genus a ioue ſummo. Matre dea: libēter auditur quod gratias agat matri q̄/
ſi abſenti. Data.f. ergo nō uolūtario a patria diſceſſerat: Sic præteritā ſtrictim tangit: & in pſenti immoratur:
ut maiorē moueat miſericordiā. Bis.d. oſtēdit magnū numeꝝ. Sunt āt ſi dolētis animū excutere uolumus
ſeparatim ſingula cogitanda. Vix: oſtēdit quanta difficultate euaſit. Ignotus: ſumma i humanis miſeria: in
alienis terris nullius habere notitiā: Augeṫ āt ſi ſit egēs: Nā ſi egeret: nō eēt ei cuiuſquā notititia neceſſaria: ad
hæc duo mala ignotus & egens additṫ tertiū ſolitudo: ut nihil ad uictū ſuppeteret: nec īueniretṫ qui daret.

CHRI. Solum: nō ſolū terra eſt ſolum: ueꝝ quicqd aliquod ſubſtinet animal. Vnde & de mari ſolū dixit: Terra
ut ſubtrahiturq; ſolū. Nomine: aliquando famā ſignificat: ut infra Et nos aliquod nomēq; decuſq;. Tauri Tau
no: taurus eſt bos nō caſtratus & armēti maritus. Iuuēcus āt q ī iuniori ſit ætate. Vitulus q adhuc non ſit pfe/ rus
ctus tanq̄ puer ī homine: ſed in elephanto uitulū dicimus. Circundare: dupliciter dicimus ut circundo ſolū Iuuen'
corio: ut hic & circūdo corium ſolo: Martia. Qui recitaturus circundat uellera collo. Hic ſe poſſe loqui: poſſe cus
tacere negat. Tādem: nō uacat: ſed ſignificat affectum loquentis: qui q̄uis breuiſſime porauerit: tamē pluſq̄ Vitu/
uellet tēporis cōſumpſiſſe dolet dixit ergo tandem: quia ſibi nimium tempus q̄uis breue fuerit cōſumpſiſſe lus
uidetur. Nam animo properanti nihil ſatis feſtinatur. Pergam: pergere ē ſuo ordine procedere. Ergo eſt ac ſi Perge/
dicat. Ita narrem: ut nihil omittam. Hinc dicimus pergere perſeuerare. Vacet: ocium ſit. Vacare.n. eſt uacuū re
eſſe. Vnde dicimus uacare imperium quod imperatore caret & quoniam qui curis uacui ſunt ocioſi ſūt: dici/ Vaca/
mus uacare ocioſum eſſe: & quoniam quod ocioſum eſt nihilq; agit ſuperabundat: dicimus uacare ſuperflu re
um eſſe. Præterea qa quibus nullū negocium eſt ii atētius aliqd aduertunt dicimus uacare atente incumbere
q qđ diligētius ītendūt uacuos ſe ab omni alia cura pbent. Erit igitur ſentētia. Si ego ordine cūcta narrem &
tu atēte audias erit prius diei q̄ narrationis finis. Olympo: cælo quaſi ololāpos.i. totū ſplēdēs. Forte: nomi/
natiuū habet fors. Spōte autem ſolum habet ablatiuum. Tēpeſtas: q̄litas eſt tēporis: & q̄uis ꝓ tēporis ſeuitia
ſæpius ponatur: tamen uerbū medium eſt: ut pro bono capiatur: ut unde hæc tam clara repente tempeſtas.
Capitur ēt pro ipſo tempore abſolute: ut ſæpe apud Salu. inuenies. Annales: pontificem facit æneam ſecun/
dum Macro. Nā pontificibus pmiſſa ē poteſtas memoriā rerum geſtarum in tabulis conferendi: & hos an/
nales maximos uocant: quaſi a pontificibus maximis factos. Differunt autem annales ab hyſtoria. Hyſtoria
enim non ſolū res geſtas lōgo ordine explicat: ſed & cōſilia quibus geſtæ ſunt pōit: & cōciones facit & acies in
ſtruit: & ſitus locoꝝ deſcribit. Annales autem ſinguloꝝ annorum geſta inde ac breuiſſime notant unde an/
nales Piſonis & pictoris dicimus. Liuii āt & Salu. hiſtorias: has cronicas græci nuncupant: pius eſt enim pietas
gratum & diligens officiū quod tribuimus iis qui propinquitate nobis cōiuncti ſūt: & patriæ ēt deuotis. Li/
byæ deſerta: pathos a loco: ut cū uitā in ſyluis iter deſerta feraꝝ. Item At nos hinc alii ſicientes ibimus afros.
Vix ſeptem: unus eſt ex locis ad captandam miſericordiam: cum ex ampla fortuna in calamitatem incidiſſe
oſtendimus: Sic infra Hic finis priami.

Europa: atq; aſia pulſus. nec plura quærentē
Paſſa uenus medio ſic inter fata dolore eſt.
Quiſqs es: haud credo: īuiſus cæleſtib9 auras
Vitales carpis: tyriam qui adueneris urbem.
Perge modo: atq; hic te reginæ ad limia pfer.
Nanq; tibi reduces ſocios: claſſemq; relatam
Nuntio: & in tutum uerſis aquilonibus actā:
Ni fruſtra augurium uani docuere parentes
Aſpice biſſe nos lætantes agmine cygnos:
Aetherea quos lapſa plaga iouis ales aperto
Turbabat cælo: nunc terras ordine longo
Aut capere aut captas iā deſpectare uidētur.
Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis:
Et cœtu cinxere pollum: cantuſq; dedere:
Haud aliter puppeſq; tuæ: pubeſq; tuorum

SER. Europa atq; aſia: aut orbem ī tres partes di
uiſit: & abſolutū ē. Aut ſi Europā tantū & Aſiā itelli/
gimus īuidioſe loqtur: ut Vēus Cūctus ob.i.t.c.o. q̄ſi
dicat p troiā aſia careo p italiā europa. Paſſa ue. uel ꝓ
pter ſuū: uel pp filii dolorē. Quiſqs es: audierat Sū
p.æ. ſed quiſqs es. q.d. ēt ſi hæc in te non ſint ſic infra
Quiſqs es amiſſos. i.n.o.g. Hoc ē quacunq; ratiōe cō/
tra nos pugnaueris. Haud inuiſus: liptote eſt ideſt
carus. Cæleſtibus: ſecundum Pythagorā & Plato. q
affirmāt uiuos ſuperis: mortuos uero inferis caros eſ
ſe. Vnde de pallante Nil iam mortalibus ullis deben/
tem. Contra uero uos o mihi manes eſte boni. q.ſ.a.
u. Vitales: quibus uiuimus. Nam reciprocus ſpiritus
uita ē. Hinc iuppiter quo cōſtāt oīa dṙ. αευρ απο τησ
ζωησ ideſt a uita. Tyriam: a colonis. Adueneris. u.
Hyſterologia. Perge modo: quaſi dicat hæc tibi ſola
ſit cura: Nam naues liberatæ ſunt. Reduces: hi ſunt
qui pericula euadunt. Verſis: Nam qui italiam ten/
dentibus aduerſi erant: nauigantibus in Africam fiūt
proſperi. Ni fruſtra: ut confirmaret æneæ errorem

Aut portũ tenet:aut pleno ſubit hoſtia uelo.
Perge modo:& qua te ducit uia dirige greſſũ.
Dixit:& auertẽs roſea ceruice refulſit:
Ambroſiæq; comæ diuinum uertice odorem
Spirauere:pedes ueſtis defluxit ad imos.

ne diuinando dea crederetur. Eſt autem uani parentes.i.uanũ auguriũ per hypallagẽ: uel uani parentes q res falſas & uanas docent: & ſic oſtendit multos decipere auguria. Alii dicunt ad nimium affectum parentum pertinere quo etiam uana docẽt filios. Cygnos: hos nauibus aquilam tempeſtati comparat. In auguriis autem non ſolum aues conſiderãtur: ſed uolatus in pꝑetibus & cantus in obſcenibus:quia non omnes nec omnibus dant auguria.Columbæ non niſi regibus:quia nunquã ſingulæ uolant ut reges nunquam ſoli ſunt.Vnde ĩ ſexto poſuit regis augurium.Cygnis dãt ſolum nautis:ut apparet in ornithogonia. Cygnus ĩ auguriis nautis grauiſſimus ales.Hunc optant ſemper quia nunq̃ mergitur undis. Lætantes : poſt periculum. Agmine:impetu ſcilicet uolandi. Iouis ales:aquila quæ dicitur dimicanti illi contra gigantes fulmina miniſtraſſe:hoc fingitur quia natura nimii eſt caloris:ut oua quibus incubat poſſit coquere:niſi admoueat gagaton lapidem frigidiſſimum:hinc Luca.Fœta tepefacta ſub alite ſaxa. Capere:eligere. Stridentibus.a.ſignum augurii ẽ. Cœtu:aues colli lõgioris teſte Plinio aut recto ordine uolãt:ut ſequens pondus capitis cauda præcedentis ſubſtentet : unde ſæpe prima laborans relicto loco efficitur poſtrema : aut in cœtu ſe omnes inuicem ſubſtinent.Hoc uolatu litteras quaſdam imitantur:Lucanus Et turbata perit diperſis littera pẽnis. Cantus: aluſit ad nautas. Puppes:naues per ſinecdochen. Hoſtia: pro portu poſuit:ſed proprie exitus fluuioꝝ ſunt.
Auertens ſe: ideſt cum auerteret: ut Tum prora auertit. Roſea:pulchra. Ambroſiæ: aut diuinæ:aut ambroſia oblitæ. Spirauere:exalauere. Defluxit:quia dixerat Sinus collecta fluentis.

DONA. Europa atq; aſia:tacuit de Africa:quia in ipſa erat.Venus autem ſermonẽ iterrupit:uel quia norat cuncta:uel quia nõ libẽter audiebat:uel quia maturandũ:quoniã ante noctem uia mõſtranda erat. Quiſq̃s es:adhuc ueluti cũ ignoto loquiẽ. Haud equidẽ:oportet te diis carꝫ ẽẽ:quoniam carthaginẽ ueneris: hæc uerba omniũ ſpõdebant effectũ:de qbus cõqueſtus erat. Nam & noticiam ſui & celebritatẽ & humanitatem pollicetur. Perge:hortaẽ ne redeat ad ſuos:ut propoſuerat:ſed eat carthaginem. Namq; tibi:demit ſollicitudinẽ de ſociis ſalutẽ illoꝝ augurio nũcians. Ni fruſtra.a.u.d.p.ordina ſic:ni uani fuere parentes ideſt maiores noſtri:& fruſtra nos docuerunt. Biſſenos:numero nauium coæquantur quas æneas putabat oppreſſas. Aetherea:quos ut cygni poſt perturbationem illatã ab aquila liberati ſuo ordine læti uolãtes terrã captã petunt: ſic tui a tẽpeſtate erepti tuti ſunt. Et q̃.t.u.ne ille diceret nõ noui iter. Et uera iceſſu.p.d.cõplens q̃ uoluit dimiſit lætũ & iſtructũ: & plurimis ſignis ſe manifeſtauit & ſplẽdore & odore deflexu ueſtis. Ambroſiæq;.c. ſic eius comæ ſe effuderant:ut putarentur ambroſia : qua mulieres ĩ unguentis admiſcent perfuſæ.

CHRI. Europa: ab europa Agenoris filia quam Iuppiter ſub forma tauri rapuit:& per mare tranſuexit. Horati.Vxor inuicti iouis eſſe neſcis Mitte ſingultus bene ferre magnam Diſce fortunam tua ſectus orbis nomina ducet. Qui adueneris:perſæpe relatiuum & uim ſuam retinet & quia ſignificat:ſed tunc ſubiunctiuo iungitur:ut hic qui adueneris ideſt quia adueneris:ſic Plautus Aut qui confidentior iuuentutis mores quiſſiat qui hoc noctis ſolus ambulem. Vanĩ:non qui ſint uani:ſed qui eſſent ſi fruſtra docuiſſent:ſic Hora.Atti nauta uagenæ parce malignus harenæ O &.c.m.p.d.ideſt qui eſſes malignus ſi parceres. Biſſenos:poetice. Nam oratores non ponunt hæc nomina pro numeralibus : niſi cum nominibus carentibus ſingulari : ut ſinas litteras binas nuptias. Cygnus:græcum ẽ nomen:latine dicitur olor:de hoc ĩ buco. Iouis ales: idee aqla iouis armiger dicitur teſte Acrone:quia cum titãibus pugnaturus bonum augurium ab ea accepit Iuppiter. Alii dicunt eam aquilam in uexillo habuiſſe quæ conſuetudo apud cretenſes manſit & inde ad troianos hoc ſignum tranſtuliſſe teucrum:inde in italiam induxiſſe æneam:proptereaq; romanos aquilam in uexillis habuiſſe. Refert pꝛterea Plinĩ. aquilam ſolam ex auibus fulmine:quod a Ioue mitti fingunt poetæ:non tangi ſicut ex piſcibus ſolus uitulus marinus & ex arboribus ſola laurus fulmine non tãgũtur. Quapropter & Tyberium iperatorem quoniam fulmina uehementer timebat ſemper turbatiorẽ cælo lauream coronam icapite geſtabat. Alii dicunt aquilam ideo in tutela iouis eſſe qui æther eſt quoniam nulla auis altitudine uolatus pꝛopinquiorætheri accedit. Ales ſecundum Lactan.in fœminino genere pro malo augurio ponitur.Hora.Mala ſoluta naue exit alite.ĩ maſculino uero pro bono.Virgi.Nãq; uolãs fidus iouis ales ab æthera. De auguriis at & cæteris diuinandi generibus dicemus in ſecundo.Loquitur autem more romano: apud quos in maximo pꝛtio erãt auſpicia.Cice.de oratore.Quod leges ueteres:moreſq; maiorum quid auſpicia qbus ergo & tu cum magna ſalute reipu.pꝛlumus. Pubes:puppes.Color rhetoricus traductio:ut eſt illud in hac calamitoſa fama q̃ ĩ aliqua pernitioſa flãma.Item intellectio.Nam poſuit puppes ptem nauis pro totis nauibus. Cæteꝝ pubes pilli ſunt:qui in humano corpore naſcuntur.Hoc fit circiter quatuordecimũ annum quæ ætas pubertas dicitẽ.Hic impuberes qui nundum pilis ueſtiũtur & puberes qui iam ueſtiti.Et quoniam pubes maxime circũ pudibunda oritur:illam pro pudibũdis capimus.Ouidi.Ipſa uenus pubes quotiens uelamina ponit Protegitur leua ſemireducta manu. Ceruice:ceruix poſterior pars colli ẽ dicta q; per eam partẽ cerebꝛi ad medullã ſpinæ dirigitur quaſi cerebri uia:Superbiam ſignificat:Cice.ĩ uerrinis:prætorem tuas frãgere ceruices.Hortenſius primus hoc nomine in ſingulari uſus eſt:ait Quinti. Ambroſia:apud medicos herba eſt:de qua Dioſcori.Ambroſia quã multi broti:aut artimiſiam uocant frutex ẽ multas uirgas habẽs lõgas palmis tribus:& folia initio ſimillima rutæ:uirgæ ſũt plenæ ſemine:ut ſint q̃ſi acini odorẽ uini habẽtes.Naſcitur ĩ cappadocia q̃ circa ſe habuerit amplectiẽ.Fingũt tamẽ poetæ ambroſiã eſſe cibũ deoꝝ ſuauiſſimum ut nectar eſt potio ipſoꝝ Plato tamẽ põit ambroſiã pro cognitiõe rerum cæleſtium.Nectar uero pro gaudio qd̃ ĩde pcipimus.

Ales
Pubes
Pili
Aetas
Pubertas
Impuberes
Puberes
Ceruix
Ambroſia

SER. Vera:Optime de qua dubitabatur. Fugientem:celeriter diſcedentem. Totiens: aut κατατοσια πωμενου intelligimus ſæpe eum eſſe deluſum : Vel ſecundum ipſum poetam:qui ait in ſecundo.Cum mihi ſe non ante oculis tam clara uidendam:Multi tamen dicunt ſæpe in hoc loco ut i.habitu:in iterrogatione: in reſponſione:& i auguriis. Tu quoq;:ſicut iuno & cæteri dii nobis inimici. Cur dextram : Maiorum fuit hæc ſalutatio: cuius cauſam dicit Varro Callimachum ſecutus aſſerens omnem eorum honorem dexterarũ conſtituiſſe uirtute.Ob quã rem hac ſe uenerabant̃ corporis parte. Veras audire & reddere uoces:ſunt multæ reciprocæ locutiões:ut hic : Multæ unius ptis utriq; ſufficientes ut tenemur amicitiis : ſuperfluumq; eſt dicere mutuis: Nam amicitiis utrunq; ſignificat : ut Fronto teſtatur.Aliæ ſunt quarum una pars plena ẽ: at conuerſæ habent aliquid ſuperfluum Salu.i tugurio mulieris ancillæ:nam ſi dicis ancillæ mulieris ſuperfluum eſt mulieris:q̃a ancilla ſexum & cõditionẽ ponit. Incuſſat:Superioris eſt Teren.pater ad filium Quid me incuſas clitipho? Accuſare ẽ uel parẽ uel inferiorem:ut in eodem loco uxor.Quam ob cauſam accuſer neſcio proprietate autẽ Teren.Oibus ꝓponit̃ comicis licet i cæteris ſit iferior. Obſcuro aere: nebula cuius diſſinitio uitio ẽ. Circũ.d.f.circũfudit.Themeſis eſt:cum ſecto uerbo aliqd interponimus:ut Septẽ ſubiecta trioni:ſed in cõpoſito recte. In ſimplicibus nimis ẽ aſpum.Antiqtas tamẽ fecit:ut Saxo cere cõminuit brum. Aut.u.p.c.ne ſæpe narrãdo crebro patiat̃ dolore. Paphũ:cypri ẽ ciuitas. Sublimis:diuino iceſſu. Læta:ueneris propriũ epitherõ. Sabæo: arabico.Tres ſũt arabiæ:Inferior:Petrodes:& Eudemõ:in qua ſunt ſabæi apud quos naſcitur thus dicti αποτουσ εβεσθαι.i.uenerari q; dii eoꝝ thure uenerẽtur. Thure.c.a.ſ.q.r.h.pp qd dixit Aut equidẽ.t.m. d.h. Recẽtibus:laus loci q ſemp flore ueſtitur. Sertis:ſertũ i neutro ſimpliciter ponit̃:ſi aũt ſertam dicimus:itelligimus coronã:ſi ſertos flores ut piſcinalis locus & piſcinale. Via.i.officium eundi : non eni uia corripit. Plurimus:ideſt longus: ut cũ ſe nux plurima ſyluis. Aſpectat:dat ſenſũ rei iſenſatæ. Molem: ad ipſũ refert̃. Magalia:ad poetã : na hoc non norat æneas.Eſt autem antiſticon pro magaria:Magar enim lingua punica uillam ſignificat. Ardentes:multum feſtinantes:uel ingenioſi.Vnde contrarium dicimus ſegnem quaſi ſine igni. Vnde catus.i.ingenioſus eſt αποτου καιεσθαι. Ducere:ædificare. Moliri:molibus factis extollere. Optare:eligere:ut Tuus o regina qd optes. Sulco:foſſa.Ciuitas enim non domus circundatur ſulco ſic Auſim uel tenui litem committere ſulco.

Et uera inceſſu patuit dea.ille ubi matrem
Agnouit:tali fugientem eſt uoce ſecutus.
Quid natum totiens crudelis tu quoq; falſis
Ludis imaginibus? cur dextræ iungere dextrã
Non datur? ac ueras audire:& reddere uoces?
Talibus incuſat:greſſumq; ad mœnia tendit.
At uenus obſcuro gradientis aere ſepſit:
Et multo nebulæ circum dea fudit amictu:
Cernere ne quis eos: neu quis cõtigere poſſit:
Moliri ue morã:& ueniendi exquirer̃ cauſas.
Ipſa paphum ſublimis abit:ſedeſque reuiſit
Læta ſuas:ubi templum illi: centumq; ſabæo
Thure calent aræ:ſertiſq; recentibus halant.
Corripuere uiam iterea:qua ſemita mõſtrat.
Iamq; aſcendebãt collem:qui plurimus urbi
Imminet.aduerſaſq; aſpectat deſuper arces.
Miratur molem æneas magalia quondam.
Miratur portas:ſtrepitumq;: & ſtrata uiarũ.
Inſtant ardentes tyrii: pars ducere muros:
Moliriq; arcem:& manibus ſubuoluere ſaxa:
Pars optare locum tecto:& concludere ſulco.

DONA. Voce:quando gradiendo uel currendo non potuit:Quid icuſatio nõ cõtumelioſa:ſed ex affectu & religione procedẽs.Ergo mater nomen tuũ confiteri noluiſti & quaſi aliena locuta mecũ maternis uerbis miſerias meas nõ leuaſti:nec ſemel hoc feciſti:ſed ſæpe.Cõſtabat.n.inter ipſos multa & uaria fuiſſe colloquia in qbus *ille* uult:habitu & colloquio matris.Falſus ẽ.Debuit autẽ icuſatio ad abeuntem non eſſe longior:q̃ ut ad celeriter fugiẽtis aures pruenire poſſet. Obſcuro aere:Nõ ſatis fuit urbis inſtruxiſſe filiũ licet ſciret oĩa ea dicõpoſuiſſe Mercuriũ:ſed quatuor de cauſis texit:ne uiderẽtur:ne tãgerent̃ ne iterrogationibus uariis detinerẽt:uel ueniendi cãs qrẽtes eos q ante noctẽ uenire debebãt detinerẽt. Miratur : põit generaliter q; oẽs uiæ & portæ feruebãt:& ſtrepitus agentium perſonabãt. Inſtãt:itur iã p ſpecies laudãt ãt q; nõ inuiti agebant. Pars ducere:primo curabãt quæ aduerſus hoſtes fuerant neceſſaria. Locum tecto : priuata ædificia curabantur.

CHRI. Inceſſu:deoꝝ & nobiliũ ẽ:ſic ſupra:Aſt egoq; diuum icedo regina. Tu quoq;.q.d.ſat eſt q; ludat ab hoſtibus. Dextrã:hoc mẽbrũ antiq fortitudini & fidei conſecrarunt:quẽadmodũ frontem genio:Digitos Mineruæ:Genua miſericordiæ:Aures memoriæ:Ergo i cõgreſſione iungunt̃ dextræ:quaſi ſit pignus fidei & beniuolẽtiæ. At uenus.totus locus uſq; ad moliri ue morã:ex Home.eſt. Paphũ:urbs in cypro.Cice.ad ſexnũ:Oẽs tibi comẽdo cyprios:ſed magis paphios:Paphus cylicis a quo cylicia denominata eſt:filius & ſucceſſor fuit:& i cypro urbẽ condidit paphon a ſe denominatã & in ea tẽplũ Veneri conſecratũ. Sedes ſuas:in Cypro.n.colit̃:Illucq; primũ ex mari appuliſſe nõnulli affirmãt.Vnde κυπριβορεια dixit Theocritus : & cyprogenia ẽt appellat̃.Libido ãt & laſciui mores eius gentis illã ſibi aſciuerũt:nã uirgines cypriæ non ante nubebãt q̃ apud portũ aduenas excipientes cõcubitibus dotes lucrarent̃.Scriptũ ãt ẽ in ea hiſtoria quã priſci ſacram appellãt.Venerẽ artẽ meretriciã inueniſſe:auctorẽq; mulieribus in cypro fuiſſe:ut uulgato corpore quæſtũ facerent:ne ſola ipudica & uiroꝝ appetẽtes uiderent̃. Tẽplũ:antiqſſimũ oĩum q̃ ueneri ædificata ſunt templa fuit Aſcalone q urbs ẽ ſyriæ.Hic ãt aiũt cypri profectos eos eſſe q i cypro hoc tẽplũ condiderũt Quod uero i cytheris iſula ẽ:condiderunt phœnices:q & ipſi ex eadẽ ſyria ſunt.Hæc Hero.Corne.aũt Tacitus ſcribit. Tẽpli:

Paphũ cylicia Cypro genia

Veneris quod paphi eſt conditorem ueneri anum uetus memoria tradit.Fama recentior tradidit a Cynara ſacratum templū:deamq; ipſam conceptā mari huc appulſam. Sed ſcientia aruſpicū huc accitā:& paulo iſta cynarides ſacerdos cōſulit.Certiſſima fides hædoꝝ fibris habet.Sanguinē aræ effundere uetitū. Præcibus & igne puro altaria adolentur:Nec ullis imbribus q̄q̄ i aperto madeſcunt:ſimulachꝝ deæ non effigies humana

Thus ſed continuus orbis latiore initio tenue in ambitu metæ modo exurgēs:Et rō i obſcuro. Thure : thura non

Saba niſi in parte una arabiæ naſcunt in mōte excelſo : Hæc regio thurifera ſaba appellatur:quod miſterium ſigni

Thurifera ficat:nec arboribus ipſius quæ ſit facies cōſtat:Cū alii folia piri minora & herbidi coloris habere dicāt:alii lēti ſco ſimilē arborē dicūt rutilo folio.Quidā therebinthū eſſe:& ſic putauit Antigonus allato frutice:prima uindemia circa ortum canis eſt:quæ maxime pgnās uidet.Incidit cortex:& exit ſpumā tegete palmea excipiente: Quod in arbore hæret:ferro deciditur:unde corticoſum ē.Legitur autūno ex æſtiuo partu. Hoc candidum eſt.Altera uidemia eſt in uere ex cortice in hyeme iciſo. Rufum hoc nec priori cōpandum.Illud carphiatum hoc datiacū uocant q̄ ex eo rotunditate guttæ pepēdit maſculum uocatur religiōi tributum.Ergo ſabæum thus a ſaba dicitur. Strata.u.uias lapidibus ſtrata. Manibus:ſcilicet nam ſua magnitudīe ferri nō poterat.

Iura magiſtratuſq; legunt:ſanctumq; ſenatū.
Hic portus alii effodiūt:hic alta theatri
Fundamenta locant alii:immaneſq; colūnas:
Rupibus excidūt ſcænis decora alta futuris.
Qualis apes æſtate noua per florea rura
Exercet ſub ſole labor:cum gentis adultos
Educunt fœtus:aut cum liquentia mella
Stipant: & dulci diſtendunt nectare cellas.
Aut onera accipiūt uenietū:aut agmie facto
Ignauum fucos pecus a præſepibus arcent.
Feruet opus:rdolētq; thymo fragrātia mella.
O fortunati quorum iam mœnia ſurgunt
Aeneas ait:& faſtigia ſuſpicit urbis.
Infert ſe ſeptus nebula(mirabile dictu)
Per medios:miſcetq; uiris:neq; cernitur ulli.
Lucus in urbe fuit media lætiſſimus umbræ:
Quo primum iactati undis & turbine pœni
Effodere loco ſignum:quod regia iuno
Monſtrarat:caput acris equi:ſic nā fore bello
Egregiam:& facilem uictu per ſæcula gentē.

SER. Iura magiſtratuſq; legunt: Eligunt. Portus effodiunt:ideſt cothona faciunt. Alta:hinc futura magnitudo oſtenditur. Apes : tertiæ declinationis genitiuus pluralis i ium & um exit. Sed tum pro noſtro arbitrio cum nominatiuus ſingularis ſit in n & ſ ut amans amantium & amantum dicimus: ſi autem fuerit in er & ur : ut pater & murmur tamen in um.Cætera nomina auctoritate firmamus : ut apis apium:uel apum. Noua: quia etiam adulta & præceps inuenitur. Florea:pro florida. Rura:a græco per aphæreſin. Illi enim αρουρα. Exercet : fatigat. Sub ſole:in ſole ut infra ſub ingenti templo. Gentis fœtus: ad laudem apium pertinet:ut latius patet ī Georgi. Liquētia:defæcata & pura:Nam dura mella meliora ſunt. Stipant:denſant:tranſlatio eſt a nauibus in quibus ſtupa interponitur uaſis : quam ſtipam dicunt. Diſtendunt:implēt:ut Denſo.d.p. Nectare:melle propter ſuauitatis ſimilitudinem abuſio facta eſt. Cellas:pro fauorum cauernis: traxit a reponendi ſimilitudine uel a celando:Vnde cellam appel

Ignauum larunt. Ignauum:ſine induſtria. Nam gnauum in-

Gnauum duſtrium appellamus. Fucos : ſecundum Plinium. apum multa ſunt genera. Apes tamen oriuntur de bobus:Fuci de equis: Cabrones de mulis : Veſpæ de aſinis:Fucus ſecundum Marcum Aemilium maior eſt ape. Pecus:omne animal eſt quod humana lingua & effigiæ caret:Hora.omne cum proteus pecus egit.a.u.m. Præſepibus:aluearis. Feruet:cum celebratur Contra friget cum ceſſat dicimus. Fragrantia:cum incendium ſignificat per.l.ſcribitur: q̄a eſt a flatu uel a flāma:cum odorem quia fracta re maior:eſt p .r.Pœnorum ergo labor operi apum:cuſtodia litorum expulſioni fucorum comparantur. O fortunati:qui iam faciunt q̄d ipſe deſiderat. Suſpicit:miratur ut deſpicit contemnit uel alta aſpicit. Per me.figura eſt nam

Lucus planum fuerat.Mediis ſe infert. Lucus:ubicunque lucum ponit Virgili.ſequitur conſecratio.In.vi.Nulli certa domus lu.h.o.dicitur lucus quod non luceat:& non q̄d ibi ſint lumina cauſa religionis. Vmbra:uel ſeptimus caſus eſt:uel ſecundum Probum genetiuus.Sicut Saluſti. Frugum pabuli lætus ager. Quo primum: quo ſimul:Nam ſecundo ad africam non uenerunt. Effodere:hiſtoriam per tranſitum tangit.Dido per inſulam quandam iunonis tranſiens accepit oraculum:& ſacerdotem ſecum abduxit parum illi credens carthaginem promittēti.Quo cum ueniſſet ſacerdos effoſſo loco caput bouis inuenit : hoc diſplicuit quia bos ſemper ſubiugatus eſt.Alio loco effoſſo caput equi inuenit:Nam quāuis ſubiugetur:tamen belicoſum animal eſt ita ut quia concordes iugum ſubeunt ſit ſpes pacis illic igitur templum iunonis factum ergo fertilis propter bouis omen & bellicoſa propter equum futura erat. Monſtrarat:monſtro dederat. Facile uictu:per bouem.

DONA. Iura:diſpōit leges & honores curiales. Portus:& hoc ad ſalutis ſubſidiū. Alta theatri : poſteaq̄ ad ſalutem & honorem pertinent proſpicit uoluptatibus pp ſænas quod non fit niſi in ocioſa ciuitate: quod æneæ erat neceſſarium. Columnas:ut non ſolum theatri geſta uerum aſpectus operis iuuaret. Ponit apum comparationem:quæ & induſtria & labore & equitate operis & concordia excellentes ſunt:& quæ fucos animal non ſolum iners uerum etiam uorax a ſedibus pellāt. O fortunati:non inuidet alienæ fœlicitati:ſed proſequitur laude.q.d.quādo ego ad hanc fœlicitatē pueniā:an urbe an umbra nihil refert. Quo primū: ut ſupra per cygnos demonſtrata fuerat fœlicitas: ſic nunc per pœnos q̄ tempeſtate uexati huc incolumes uenerūt & fundamenta fodientes caput equi inuenerant:ſignum habuerunt ut in bellicis copiis eſſent futuri copioſi

CHRI. Iura magiſtratuſq;:optime nã primũ iura condenda ſunt:deinde magiſtratus creãdi qui uiri præſint:ius autem triplex eſt:ſcilicet ius naturale:ius gentium:& ius ciuile.Naturale duce natura prouẽit. Nam ꝙ uim ui repellere liceat ꝙ filii alantur impulſu naturæ fit.Ius gentium dicitur ꝙ tacito quodd ım hominũ omnium conſenſu approbatur quo parentes maioreſq; natu ueneramur & legatos incolumes eſſe uolumus:Ciuile uero eſt quod ſibi una quæque ciuitas ſanciuit:ut ius ciuile atheniẽſium:ſpartanorum romanorum. Sed ut iuris ciuilis romanorum originem proſequar.Romulus cum in.xxx.curias populum diuiſiſſet leges tulit quas curiatas appellauit.Tulerunt & ſequentes reges quas omnes:quoniam a Sexto papirio ſuo ordine in unũ uolumen redactæ ſunt ius papirianum appellarunt.Verum ut de multis pauca dicam:lex fuit a Romulo lata:qua omnem poteſtatem per omne tempus uitæ patri in filium conceſſit:ſiue coercere:ſiue uerberare: ſiue uinctum ruſtico opere detinere:ſiue mallet etiam occidere.Lex autem Numæ ita fuit. Si pater filio permiſit uxorem ducere:ſacrorumq; & pecuniarum legibus futuram non amplius poteſtatem eſſe uendendi filium patri: quod non ſcripſiſſet niſi prioribus legibus filios uendere patri licuiſſet:inuenies & alias regum ro. leges apud Dionyſium alycarnaſeum.Exactis uero regibus lege a tribunis lata omnes leges exoluere: ac deinde ad multos annos conſuetudine potius q̃ lege uixit.Popu.roma.Inde creati ſunt decem uiri anno urbis altero & trecenteſimo:qui conquirerent leges a græcis ciuitatibus: quas in.x.tabulas eburneas perſcriptas in roſtris poſuerunt:Fuitque illis ius ſine prouocatione eo anno ut leges corrigerent & ſi quid uideretur adderent. Vnde ſequenti anno alias duas addiderũt tabulas:proptereaq; fuit duodecim tabularum liber: Harum ferendarũ auctorẽ dicunt fuiſſe Hermodorum quendã epheſiũ in Italia exulantem.Hic aũt exorta eſt prudentium interpratatio & diſputatio fori.Hæc iterpratatio ſine ſcriptis proprium nomẽ nõ habens ius ciuile dicit᷑. Inde ex his legibus eodem fere tẽpore actiões cõpoſitæ ſunt:qbus inter ſe hoïes diſceptarent:quas ne pro ſuo arbitrio hoïes inſtituerent:certas & ſolemnes eſſe uoluerunt.Hæc aũt pars iuris legis actiones appellant᷑.Sciẽtia tamẽ iterpretandi:& actiões apud collegiũ pontificũ erat:ex qbus conſtituebat᷑ quis quoq; anno p̄eſſet.Hæc cõſuetudo annis fere centũ durauit.Poſtea cũ Appius Claudius ꝓpoſuiſſet:& ad formas redegiſſet has actiones.C. flauius ſcriba eius & Libertini fi.ſubreptũ librum populo tradidit.Vnde meruit tri.plæ.ædilis ac ſenator fieri Hocq; ius flauianum dixerunt.Inde ſex.Helius alias actiões cõpoſuit:& hoc ius helianum dictum eſt.Intercedente deĩde diſcordia ſeceſſit populus & ſibi iura conſtituit:quæ plebiſcita dicunt᷑.Inde cũ tantum populum coire difficile eſſet:cura ad ſenatum reiecta.Senatuſcõſulta facta ſunt. Senatũ:ſecundæ declinationis antiquius fuit.Palu.in caſſina ſede eccũ ſenati columẽ preſidium populi.Senatus ab eo quod ẽ ſenex & natu:ut placet Ciceroni.Nam maiores natu in eum ordinem legebant᷑. Teatri:de hoc dictum eſt ĩ Geor. Scænis: q̃uis græcum nomen ſit:& apud illos per H ſcribat᷑:tamen latini p æ diphthongum ſcribũt. Qualis apes:duæ ſũt comparationes apud Homerum.Altera apium:altera muſcarum.Elegantiſſimus autem poeta muſcarum comparationem tanquam ſordidiorem nuſquam ponit.Apium uero ueluti elegãtiorem elegit eamque exactius proſecutus eſt.Homerus enim uagas apes ponit.Maro uero ut rem penitus exprimat induſtrioſas laborioſaſque effingit.Neque potuit ex brutis eligere animal quod magis rem exprimeret.Duo enim ſunt genera inſectorum quæ ad humanã ĩduſtriã atq; ad rẽpu.proxime accedunt formicæ atq; apes:ſed formicæ ſtatũ popularem imitant᷑.Apes autem regium & mõarchium.Nam regem habent cuius iuſſu oĩa agunt.Quapropter optime pœni ſub Didone regia ſe ſumma cum ĩduſtria exercentes apibus cõparantur.De his abunde diximus in georgicis. Fucos:Fuci maiores ſunt apibus:ſed ab illis nouiſſime tanquam a feſſis imperfectæ ueluti apes ſine aculeo producuntur ſerotinus fœtus & quaſi ſeruitia uerarum apum. Adiuuant: tamen circa fœtum multum ad calorem Adiuuante turba.Verum cum mella matureſcere cœperunt Ambigunt eos apes:multæque ſingulos aggreſſæ interimunt.

Ius naturale
Ius gẽtium
Ius ciuile
Curiatas
Ius papi.
Lex Nũæ
Ius flauianũ
Ius helianũ
Plebiſcita
Sẽatus
Formicæ
Apes
Fuci

Hic templum iunonis ingens ſidonia dido
Condebat donis opulentum:& numïe diuæ:
Aerea cui gradibus ſurgebant limina:nexæq;
Aere trabes:foribus cardo ſtridebat ahenis:
Hoc primum in luco noua res oblata timorẽ
Leniit:hic primum æneas ſperare ſalutem
Auſus:& afflictis melius confidere rebus.
Nanq; ſub ingenti luſtrat dũ ſingula templo
Reginam opperiẽs:dũ quæ fortuna ſit urbi:
Artificumq; manus inter ſe operũq; labores
Miratur:uidet iliacas ex ordine pugnas.
Bellaq; iam fama totum uulgata per orbem:
Atridas:priamũq;: & ſæuũ ambobus achillẽ:
Cõſtitit:& lachrymãs qs iã locus inqt achate:
Quæ regio in terris noſtri nõ plena laboris?
En priamus:ſunt hic etiã ſua præmia laudi:

SER. Hic templum ſidonia:Tyria. Donis & numine diuæ:Aut numẽ ꝓ ſimulachro quod aureum uelit fuiſſe:uel oſtendit plenũ fuiſſe p̄ſẽtia numinis tẽplũ. Aerea:uel ꝙ æs magis ĩ uſu haberẽt ueteres:uel ꝙ religioni magis eẽt aptum.Nam flamẽ dialis æreis cultris:tõdebat᷑:uel ſignificat ſæcula ærea:q̃ hoc tempore ut ait Heſi.fuerũt. Foribus: Fores ſunt quæ foras apiunt᷑:ut erat olim Valuæ ut ait Varro.quæ reuoluunt᷑:& ſe uelant:Ianua eſt primus domus ingreſſus quoniã Iano omne prĩcipiũ conſecratũ eſt. Cætera ĩtra Ianuam hoſtia uocant᷑ generaliter: ſiue ualuæ ſint ſiue fores.Vſus tamen corrumpit. Cardo:quaſi cor ianuæ quo moue᷑t. Stridebat.a.ad ſua retulit tẽpora. Nam poſt ꝑditum a Tarpeia capitolium ærei cardines iſtituti ſunt:ut ſtridore aperta hoſtia ĩdicarent᷑. Primum:nam & alia ſecuta ſunt q̃ detraxerũt formidinem. Timorem:cur poſt uiſam matrem timuit? Quia non penitus putarat m̃rem.Cuius nulla uerba ſecuta ſunt.Sed dic Verius ꝙ Venus nil de arorum moribus.Vnde nunc formidat:dixerat.Tamen in Vir.aliquando ualidiora ſunt obiecta purgatis ut

Fores
Valuæ
Ianua
Hoſtium
Ianua
Cardo

Sũt lachrymæ rerũ: & mẽtẽ mortalia tãgũt.
Solue metus: ferret hæc aliq̃ tibi fama ſalutẽ.
Sic ait: atq; animum pictura paſcit inani.
Multa gemẽs: largoq; hũectat flumine uultũ.

hic. Auſus: quia inter incerta fatis audacter ſalus ſpe ratur. Afflictis: de afflictis non enim poteſt eẽ ſeptimus caſus. Sub templo: ideſt in templo: ut exercet ſub ſole labor. Expectans: uel ex properatione artificum uenturam concipiebat: uel uidendæ reginæ occaſionem reqrens. Fortuna: fœlicitas. Inter ſe: ideſt habebat artificum comparationem. Ex ordine: omnis ergo pugna picta erat: ſed ea tantum dicit quæ Achilles uel Diomedes geſſerat: ut excuſetur æneas ſi eſt a fortibus uictus. Totum or. qa europa intulit: Aſia paſſa eſt africa pinxit. Atridas: uſurpatum eſt: Nam Philiſtenis filii fuerunt Agamemnon & Menelaus. Ambobus: ſcilicet atridis: quos pro una parte capit & priamo. Plena la. melius genitiuo iũgit̃. Terẽ. Plẽus rimaꝝ ſũ.

En En pria. laus picturæ p quã nõ imago ſed ipſe oſtendit̃. Sua præmia: ois æneæ ſolicitudo de moribus afoꝝ fuerat: quã nunc deponit propter picturam Nam qui pingunt uirtutẽ diligunt: & miſerentur. Sua: ideſt congrua: ut Strueremq; ſuis al. d. Ludi: uirtuti: ut Primam merui q̃ laude coronam. Mortalia: aduerſa: quibus mortales ſubiacent. Feret: afferet. Inani: Epitheton picturæ: uel quia caret corpore quod imitatur: uel quia nullius eſt utilitatis. Humectat: tapinoſis eſt: Nam largo flumine eſt fluere: ideſt fluxu ipſo.

DONA. Hic: oportuit. n. deam i eo loco habere hõeſtiſſimam ſedẽ: i quo uirtutem ſuæ maieſtatis oſtẽderat: Et cum nondum perfectũ eẽt: tanta reuerẽtia collebat̃: ut & donis copioſum eſſet: & dea ipſa præſens eſſe crederet̃. Hoc primũ: propoſitionis genus eſt: Dicturus eſt. n. quid uiderit: Vnde aliqd ſperarit: Vnde ſit leuitus metus: Nam totus eradi nõ potuit. Noua: uel contra ſpem: cũ paulo ante uidiſſet oia deſerta: uel noua: quia uidebat troiana certamina depicta. Namq;: reddit rationẽ qd ſit quod leniebat metũ & ſpem: inopiã promittebat. Reginã. o. nõ leuibus picturis tenebat̃: ſed qd neceſſariũ erat reginam opperiebat̃. Ergo ad ſui excuſationẽ hoc dixit. Circũſpectabat etiã ueluti & ipſe nouã urbẽ cõditurus ut aduerteret q̃to id labore conſtaret.

Artificũ. q. m. ita omnes pariter una gr̃a & una ſubtilitate certabant: ut ituens nullam aliis præferre potuiſſet. Deſcripta aũt magnitudine & fortitudine tranſit ad ornatũ picturæ. Sæuumq;: comparationis ſpecies ut ſit Sæuior fuit Achilles Agamemnone & Menelao. Conſtitit: mente dolebat de aduerſis ſuis ſperniq; troiãca lamitatibus: & ſuoꝝ iteritu factas eſſe fabulas: quas loquerent̃: & oblectationis cauſa pingerent. Sic tamen ita do'enda protulit: ut partes etiam conſolationis iferret. Feret hæc aliquam. t. f. ſ. Nam calamitas citat commiſerationem. En: non tantum demõſtrãtis eſt: uerum etiam dolentis. q. d. ecce ad quam infœlicitatem perductus eſt Priamus. Expõit iam ſuos dolores: quos ex perſonã potentiſſimi regis ſenis & ſoceri ſumebat. Sunt: & . ſ. p. l. ſunt. l. r. & . hæc propoſitio. Dicturus eſt enim quæ laudanda & quæ dolenda. Mortalia: quæcunque aduerſa mortalibus acciderint. Multa gemens. a. ap. p. i. Propoſitio: Monſtrat quæ res in pictura animum reficiat: & quæ dolorem afferat Vtrunque tamen animum conſiderantis ducebat ad lachrymas.

CHRI. Templum: Quaſi tectum amplum. Varro autem dixit a tuendo. Hinc contẽplor & addit triplex eſſe templum. A natura ut in cælo: ut Contremuit templum magnum iouis altitonantis. Ab auſpiciis in terra: A ſimilitudine ſub terra: ut in Andromacha: Acheruſia templa alta ora ſalute intra. Templum illud quod in aere ab auguribus deſignatur quattuor habet partes: Siniſtram ab oriente: Dextram ab occaſu: Anticam a meridie: Poſticam a ſeptentriõe: & quia q̃primum aues templum igrediebant̃ augurium captabant̃: dictum eſt extemplo ideſt ſtatim. Hoc igit̃ ſecundum eſt templum. Tertio quod homines deo cõſtruunt. Aera: æs primum metalorum in uſum ueniſſe multis coniecturis facile crediderim. Naturam habet ſtipticam: unde ſquamas eius medici abhibẽt remedio cõtra putredinẽ. Qui uero in metallo æris morant̃: ſemp ſanitate oculorum pollent: ut ait Macrobius. Aura enim quæ ex ære procedit in os incidens haurit & exſiccat quod male influit. Ariſtoteles autem ait uulnera ex ære minus eſſe noxia q̃ quæ ex ferro Poeta uero ærea hic dixit: quia ad rem diuinam pleraq; ærea adhibent̃ præcipue in ſacris lunæ: qbus aut deuouere: aut pellere aliquos morbos uolebant. Vndẽ Plautus Mecũ habet pagus morbum æs: & Sophocles Medeam iducitq; herbas nocuas auerſa ſeccat: & ſuccum in cados æneos fundit: & Virgi. Curetum ſonitum crepitantiaque ærea. & Carminius ait Tuſcos æreis aratris ad condendas urbes ut in ſacris tageeitis apparet eſſe uſos. Sabinoſque æneos cultros ad

Aes tundendos ſacerdotes facere. Aes dicit̃ etiam cuprum: & ſecũdum Ariſtotelẽ cõponit̃ ex ſulphure & argento uiuo: ut alia metalla: Sed tunc fit æs cum plus eſt ibi de ſulphure q̃ de argento uiuo: & ſulphur ẽ terreum nõ pure rubeũ habens colorem adurentem: argentum autem uiuum eſt mediocre nec nimis ſubtile. Eſt autem hic trad uctio co'or rhe. aerea aere ahenis. Connexe aere. architecti. n. antiq i magnis ædificiis non ferreis ſed æreis clauis utebant̃: quia æs non ita erugie conſumit̃ ut ferrum. Noua: ideſt inſolita fortunæ troianorum. Et auget letitiã ſpes improuiſa. Ex eiſdẽ. n. locis diuerſa argumenta reducunt̃. Vt. n. ille magis eſt doliturus et eo quod ponit̃: Et nũc ille qdem ſpe multũ captus inani. Ita magis gauiſurus quod ait uia prima ſalutis quod

Sub minime reris: graia pandet̃ ab urbe. Sub ingenti. i. in Stat. Primæq; occiduæq; domus effuſa ſub omni terra die. Sic græci υπο μεν Heſiodus i theogonia σρηασ ποιμαινον ελικωιοσ υποζαθεοιο. Sub quando ad locum ſignificat accuſatiuo iungit̃ & ponit̃ pro ante aut per: ut Poſteſq; ſub ipſos. Item at ſi non fuerit tellus fœcunda ſub ipſum arcturum. Itẽ ſub lucẽ exportãt calatis. i. ante lucẽ. Item & ſub noctem cura recuſat. i. per noctem. Quando uero in loco ſignificat ablatiuo iungit̃: ut arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu. In compoſitione modo localis eſt: ut ſubduco. Aliquando minuit: ut ſubtriſtis: ait Priſcianus. Eſt color rhetor. repetitio Dũ ſingula tẽplo & Dum q. ſ. ſ. u. Ex ordĩe: ergo & omnes pugnæ & ſuo quæq; loco erãt. Quæ res oſtẽdit

Bellũ accuratã in qſitionẽ afroꝝ eius belli. Pugna ãt a bello differt. Bellũ. n. cõtinet uniuerſũ illud ſpaũ diſcordiaꝝ

Pugna & qcqd i eo geſtũ dictũ ue ẽ. Pugna ãt eſt cũ mãus hoſtiliter cõſerunt̃: ergo unũ bellũ plurimas habet pugnas.

SER. Pergama: Abuſiue: Non enim circa pergama ſed circa troiam pugnabant. Troiana iuuentus: Diffinit o Hectoris: ut Catillus acerq; corax argiua iuuentus. Nam Home. pene ubiq; exercitum Achilli & Hectori cedentem ſcribit. Phryges: dat troianis nomen pro qualitate rei. Cum enim timidos īducit phryges appellat ut hic & alibi O uere phrygiæ neq; enim phryges. Cum generoſos dardanidas dicunt: ut Dardanidæ magni genus. a. a. ſ. d. Laomedontiades periidos: ut Laomedonteæ ſentis periura gentis. Troas: hectoreo q; ſortes. Criſtatus: nam Home. in eius criſtis quiddam terribile ſcribit fuiſſe. Rhefus rex thraciæ in auxilium uenit

Nāq; uidebat uti bellantes pergama circum
Hac fugerēt graii: premeret troiana iuuētus.
Hac phryges: iſtaret curru criſtatus achilles.
Nec procul hinc rhœſi niueis tentoria uelis
Agnoſcit lachrymās: primo q̄ ꝓdita ſomno
Tydides multa uaſtabat cæde cruentus:
Ardenteſq; auertit equos in caſtra: priuſq̄
Pabula guſtaſſent troiæ: xanthūq; bibiſſent.
Parte alia fugiens amiſſis troilus armis
Infœlix puer atque impar congreſſus achilli
Fertur equis curruq; hæret reſupinus inani
Lora tenēs tamē: huic ceruixq; comæq; trahū
Per terrā: & uerſa puluis inſcribit haſta. (tur
Interea ad templum non æquæ palladis ibāt
Crinibus iliades paſſis: peplumq; ferebant
Suppliciter triſtes: & tunſæ pectora palmis.
Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat.
Ter circū iliacos raptauerat hectora muros:
Exanimumq; auro corpus uēdebat achilles.

troianis & clauſis iam portis in littore tetendit: prodenteq; Dolone troiano ſpeculatore miſſo ab Vlyxe & Diomede interfectus eſt: Nam & ipſi ſpeculatum uenerāt. Abductiq; ſunt eius eq qbus pendebant fata troiana. Primo ſom. Prima ꝑte noctis ut Libra die ſomni. q. p. u. ſ. h. Tydides: Diomedes: celat autē Vlyxē ꝓp æneā: ut iā diximus aut qa ſecūdū Homerꝫ occidēte Diomede cadauera Vlyxes trahebat. Ardētes: cādidos & ueloces: ut pernicibus ignea plantis. i. uelox. Troilus: Achilles Troili amore captus palūbes qbus ille delectabat̄ ei obiecit: quas cū uellet tenere captus ab Achille ī eius amplexibus ꝑiit. Sed ueluti indignū mutauit poeta. Fugiēs: fugere uolēs. Ac īpar. q. d. ēēt ſi puer nō eēt. Achilli: congredior tibi & pugno tibi antiq dixerūt hodie tecū dicimus. Curru: curribus falcatis uſos antiquos Liui. & Saluſti. docēt: Inani ſine rectore. Tamē. q̄q̄ mortuus. Verſa: tracta ab eo qđ eſt uerro. Inſcribitur: dilaceratur: Plau. Corpus tuū uirgis inſcribam. Haſta: quam ab ea tranſfixus trahebat. Non æq;: iniquæ Liptote ē: ut & uacuis clanius non æquus acerris. Paſſis: ab eo qđ eſt pando: Nō autem facit panſus: quia plerunq; enim qđ in p̄ſenti fuit: nō ē ī participio p̄teriti. De qua re iudicat euphonia. A tūdo tunſus eſt & tuſus. Quāuis aūt reliq̄ mutent: Nactus tamē & paſſus nūq̄. n. accipiunt. Peplū: palla picta fœminea Mineruæ conſecrata: Palu. Nunq̄ ad ciuitatē uenio niſi cū īferē peplū. Hodie tamē abuſus hoc nomine. Suppliciter: bene additū qa & p iracundiā & per grauitatē et ā triſtes ſumus. Auerſa: irata: Nec enim poterat cōuertere ſe ſimulachrū ſic Talia dicentem iamdudū auerſi tuetur: quomodo auerſa nimirum ſtatam ītelligas. Teren. ad ſenſum referas: Nam ī pictura tertium tractum īſpicere non poſſumus. Sic illud Mulcere alterno &. c. f. l. Raptauerat: frequentatio oſtendit quod numero dixerat. Exanimum. exanimis & exanimus dicitur: & ſignificat mortuum. Exanimatus uero timidum. Vendebat: Summo artificio utitur. Nam quod pingi potuit uendebat dixit: quod non potuit in præterito dixit raptauerat & non raptabat. Exanimis Exanimatus

DONA. Nāq; u. oſtēdit unde lætitiā caperet. ſ. hac fugerēt graii & unde dolorē. ſ. hac phryges. Prius q̄ pa. g. t. a. x. q. b. Voluit oſtēdere celerē exitum & finē eius. Tentoria: ut oſtendat plures fuiſſe mactatos: Non enim ſolus ī tētoriis fuiſſet. Infœlix: quia puer & impar ei congreſſus eſt: quem iuuenis ſuperare non potuiſſet. Eſt autem deſcriptio eius q ſupius ferebat̄. Peplum: genus ueſtis pertinentis ad ritum ſecretorum Mineruæ. Alii ſcutū modicū dicunt. Peplū Oculos auerſa. t. quod faciūt irati ne uideāt quod oderūt: Achillis aūt actio non ſolum dolorem cōſiderātis: ſed etiā crudelitatem agētis exprimit & auaritiā: Non enī odiū ultra mortem procedere debet. Ter: augetur crudelitas q̄ nō ſemel & q̄ circa eos muros quos defēderat. Gemuit ergo primo fortunā tāti uiri: Deīde q̄ de eo triumphus actus eſt: & quod peius erat ſub ipſis mœnibus ut ciuitas defenſorem ſuū ī ea calamitate cerneret. Trahebat̄ ergo extinctus ante eos muros quos tanta fortitudīe defenderat: & totiens circunducebat̄ ne qs ab ea cognitione ſubtraheret̄: tantaq; fuit īmanitas: ut patri orbitatem ſuam uēderet. Eſt autem pro dolore ī pronunciando extollēdum Hectoris nomē & Achillis deprimēdum. Quis. n. mortuum uēdidit niſi ipius? Quis ī regno poſitus ideoq; diues aurꝫ deſiderat niſi aurus? ergo ipius & auarus Achilles.

CHRI. Troilus: alii dicunt Troilū cū captus eſſet ab Achille iugulari iuſſum fuiſſe. Eius pueri caſum miſerandum troia fleuit: & qa īmatura ætate perierat & qa pulcherrimus erat. Alii dicūt quæ refert Seruius. Curru antiq enī ī curru pugnabant: Duo enī erāt: Alter q equos auriga regeret: unde illud Martis equi biiuges & magni currus Achillis: Alter q ſoli pugnæ ītentus eſſet. Proptereaq; huiuſcemodi currum Διφρον quod duos ferret nomiabant. Lora tenens tamen: Amphibologia. i. dubius ſermo ē: Nam dubitat̄ utrum q̄ teneat tamen lora: an quanuis teneat tamen trahatur. Amphibologiæ aut in ſingulis uerbis ſūt ut gallus ī q̄o quæritur ſit ne gentile nomen an proprium. Aut in coniunctis: ut cum id quod medium eſt utrinque poſſit trahi ut hic. Aut cum id quod ultimum eſt dubium ſit utri referat̄: ut hæres uxori dato quodcunque uolet Nam quæritur quod uolet uxor an hæres. Quintilianus. Ardentes. q. d. uehementes: Nam quibus calidior eſt ſanguis ii uehementiores ſunt. Sic etiam Homerus ονεριαβιθεη φερον ιπποι αιθωνες μεγαλοι ποταμου αποσελήνητοσ. Ardere etiam cupere ſignificat: ut Ardet abire fuga. d. q. r. t. Item uehementer amare: ut Ardēt

Ardet amans dido. Item ſplendere ut Tyrioque ardebat murice lena. Item iraſci. Iuuena. Quid referam quanta ſiccum iecur ardeat ira. Puer: pathos ab ætate: ut Paruumque patri tendebat iulum: ut non minus miſerabile ſit piculum in patre q̃ in filio: Et ſuper coniunix ne Creuſa Aſcanius ne puer.

Comæ

Comere

Cæſaries

Cries

Capilli

Comæ: græcũ uerbũ ẽ. Sũt enĩ ꝓprie ornati & nõ cæſi capilli. Vnde eſt comere. i. ornare: Quapp ꝓprie mulierum dici poſſunt: Ouidi. Sit ꝓcul a nobis iuuenes ut fœmia cõpti: Cæſaries aũt qa cedendo dicitˀ. Videtˀ eſſe uirorũ. Cries uero dicuntur a cernendo. i. diuidendo: qa ducta p medium caput diuiſione utrinq; ꝓ ſua portione pendent. Capilli aũt dicuntur quaſi capitis pili. Paſſis: a tribus uerbis eſt hoc participiũ a Pãdo: Patior: & Pateo. Peplum: Secũdũ Lactãtiũ i Statiũ Peplũ eſt ueſtis cãdida aureis clauis picta ſine mãicis qd ſimulachris fiebat: Sed hoc peplum primũ ab athenienſibus iſtitutũ eſt. qd matronæ ſuis manibus faciebant: & itra triẽnium numinibus offerebant. Recte ergo peplum quoniam atheniẽſes maxime Mineruæ quã præcipue colebant offerre conſueuere. Homerus refert Hecubam ex conſilio Heleni uatis ex ueſtibus ſuis præcioſiſſimũ peplum comitãte cœtu matrõarum ad templum Palladis tuliſſe. Vxorem autem Antenoris cui eſſet nomen Theano obtuliſſe: Verum huiuſcemodi: dono minime placatam fuiſſe Mineruam.

Hector

Hectora: ab eo quod eſt ἔχω: ideſt habeo & defendo: quoniam ipſe defenſor urbis fuit: Sed utrum ab Achille cæſus fuerit: an Achilles ab ipſo: i ſequẽtibus diſputabitˀ.

Tum uero ingẽtẽ gemitũ dat pectore ab imo
Vt ſpolia: ut currũ: ipſumq; ut corpus amici
Tendentẽq; manus priamũ cõſpexit inermes
Se quoq; pricipibus ꝑmixtũ agnouit achiuis.
Aeoaſque acies: & nigri memnonis arma.
Ducit amazonidum lunatis agmina peltis
Pentheſilea furens mediiſq; in milibus ardet
Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ
Bellatrix: audetque uiris concurrere uirgo.
Hæc dum dardanio æneæ miranda uidentˀ
Dum ſtupet: obtutuq; hæret defixus in uno:
Regia ad templum forma pulcherrima dido
Inceſſit magna iuuenum ſtipante caterua.
Qualis in eurotæ ripis: aut per iuga cynthi
Exercet diana choros. quam mille ſecutæ
Hinc atq; hic glomerãtˀ oreades: illa pharetram
Fert humero: gradienſq; deas ſupeminet oẽs.
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat dido: talem ſe læta ferebat
Per medios inſtans operi: regniſq; futuris:
Tum foribus diuæ: media teſtudine templi

SER. Tũ uero: Lachrymauerat ſupius. Nũc uiſo Hectore grauiter gemuit. Currum: quo tractus eſt. Amici: plus eſt quã Hectoris.

Inermis

Inermes: aut ſine ſceptro: aut duplices: ut dextras tendamus inermes. Nã cum uicti ſe dedunt inermes ſupplicant: aut tũc inermis: qa cõtra Pyrrhum ꝓceſſit armatus. Conſtat aũt Priamũ tentorium Achillis igreſſum quoniã dormientẽ iuenerat excitaſſe. Vt p filii corpore præcaretˀ: cũ eũ poſſet occidere: Homerus hoc propter Achillis turpitudinẽ ſupprimit. Se quoq;: Aut latenter ꝓditionem tangit: aut fortitudiem qua iter hoſtium tela uerſabatˀ. Sic Salu. Catilia lõge a ſuis inter hoſtiliũ cadauera reptus ẽ. Aeoas: prima naturaliter longa eſt. Põt tamen corripi: qa ſequitur uocalis ut Primo ſurgebat æoo.

Tithonus

Memnonis: Tithonus Priami frater raptus ab Aurora Memnõem quem ex illa genuit troianis miſit auxilium. Nigri: quia ex æthiopia. Arma quæ ſibi Vulcãus fabricauit: ut ipſe Te potuit lachrymis tithonia flectere coniunx. Amazonidum: pro amazonum: ut Scipiadas duros bello: ideſt ſcipiones Home. hæc omnia tacuit: quæ ſunt facta poſt mortẽ Hectoris.

Amazões

Amazões dictæ ſunt uel quia ſimul uiuãt ſine uiris quaſi αμαζοσιν: uel quia unam mammam exuſtam habent q̃ſi ανευμαζων Has ãt iã nõ eſſe conſtat. Sed extinctas partim ab Hercule: partim ab Achille.

Peltæ

Peltis: ſcutis breuiſſimis in modũ lunæ iã mediæ. Furẽs: per tranſitum tangit q̃ ſororem i uenatione coniuxit ſimulans ſe ceruam uidere: Cum furor bellicus itelligatˀ. Aurea: amphibologia uel ipſa uel cingula. Exertæ: nudatæ: qa adulta erat. Virgo: ætatem & ſexum oſtendit. Obtutu: ideſt aſpectu. In uno: in uno quoq;: ideſt ſingula admirabatur. Stipante caterua: ad hoc enim ſequẽs ꝑtinet comparatio. Nã cõparatiões parabolæ & exempla nõ ſp uſq; equaq; cõgruũt: ſed mõ p oia modo p aliquã ꝑtem.

Eurotæ

Cynthi

Oreades

Eurotæ: i laconia fluuius ẽ. Cynthi: mõs i delo i quo nata ẽ diana. Exercet. d. c. Euagatio ẽ poetica: Nã ad cõparationẽ nõ pertinet. Mille: finitus numerus ꝓ ifinito. Nã de nympharũ numero nõ cõſtat. Oreades: nymphæ montiũ ſunt: ut Dryades ſyluarum: Quæ uero cũ ſyluis naſcũtur hamadryades. Naiades fontium uel napeæ: Nereides maris. Tacitũ: maior taciturnitatis eſt affectus: Teren. Vt mecum tacita gaudeam. Pertentãt: uehementer tentant. Alibi leuiter: ut Blanda uiciſſim gaudia pertentant mentem. Multa. n. pro locis intelliguntur: ut Impotens: Satis: Minus. Regniſq; futuris: Regnaturæ carthagini. Tum. q. d. præcipue. Magno. n. ſtudio & labore fores tẽpli fiebãt: quas qbuſdã hiſtoriis iſignibant: ut infra in foribus lætum androgeo. Et in Georgi. in foribus pugnam ex auro. Aliqui legunt foribus diuæ media teſtudine templi ut unũ itelligas tectum templi & fores. Et ſic ſub medio tecto ſunt fores: ſed primũ melius Teſtudie. Camera icurua: Hoc ſcdm eos q de rõne tẽploꝝ ſcribũt fit ut cæli imago reddatˀ: qd cõuexũ ẽ.

DONA. Tũ uero: ex hoc oſtẽdit aliquot ai doloribus ꝓgreſſis hũc maiorẽ eẽ. Nam dixerat Conſtitit & lachrymans. Item multa gemẽs. Itẽ agnoſcit lachrymãs. Hic aũt addit Ingẽtẽ. g. d. p. ab imo multiplici acerbitate percuſſus. Vidit. n. ſpolia erepta uiro forti: & ciui optimo. Amici etiam corpus: En priamus in eius nomine latiſſimum dedit itelligendi tractum. ſi q fuerit grauioris ætatis poteſtatis regiæ & diu fœlix: Dolebat i eo ſocerum ſuũ: & tot perditoꝝ patrẽ atq; auum eo redactũ: ut i ſumma orbitate hoſtem rogare cogeretur ſine regiis iſignibus: Nam qui rogatum uenerat omnibus iferiorem ſe monſtrare debebat. Se quoq;: honorifice

fuerat con'ertos hoſtes non timuiſſe. Hæc dum:non ſola hæc fuerat picta Sed aduentus reginæ i̅terrupit ne
reliqua cōſiderarie poſſet. Eſt ãt una res quadrupartito poſita breuiſſime dicta. Nã ut eſt ſummi oratoris res
breues late diſſerere ita & latitudinẽ coercere. Regia ad templũ:& q͞a regia.i.ꝓcuratrix negocii publici:& q͞a
ad templũ accedebat meret̃ excuſationẽ:q͞d publice mulier iuuenis ſe uiris admiſceret. Religio ergo & neceſ
ſitas i̅pulit. Vt tẽpli opa inſpiceret & ad maturãdũ artifices cogeret. Latonæ tacitũ. Occaſiõe cõparatiõis expreſ
ſit poeta q̃ læti ſint parentes ſucceſſibus filiorum. Inſtans:Vna cura teſtabat̃ religionẽ ꝑficiẽdi tẽpli. Altera im/
perantis iuſtitiã oſtendebat. Lætã:ex ſucceſſu regum Tum foribus.d.m.t.t. Septa ar. Niſi ordinato ſenſu quæra
tur itellectus:nõ poterit cõprehẽdi. Erit ſatis incertũ q͞d poeta deſcripſerit. Ne ſciret q͞ppe ubi ſederit Dido: &
ubi armis ſepta ſit. Ordiamus ergo ſic. Tum foribus diuæ ſepta armis media teſtudie templi ſolioq; alte ſub/
nixa reſedit. Quomodo eſt iudiciorum oium cõſuetudo? Ducunt̃ iudices uſq; ad fores ſecretarii:ibidẽq; officiũ
remãet. Illi uero igreſſi ſolium accendunt:& ſedent. Oẽs igit̃ q ꝓgredientẽ comitabant̃ reginam:erãt ut arma
nante fores remãſerunt. Illa ingreſſa ubi ad mediã teſtudinẽ.i.ad mediã aram ꝑuẽit aſcẽdit ſoliũ:& alte ſedit.
CHRI. Tum uero:cõiungũtur iſtæ duæ ꝑticulæ cu rem reliqs maiorem oſtendere uolumus. Ergo oſtẽ/
dit hic q͞ ſi quis i aliis doluiſſet:nõ tamẽ tantum doluiſſet. Sic infra. Tum uero ingentẽ pugnã ceu cætera nuſq̃
bella forent. Vt ſpolia:auxeſis eſt. Doluit ſpoliis Hectoris:magis aũt curru:maxime tandem corpore. Turpiſ
ſimum.n.erat cadauere hoſtem potiri:Cum uero in dignitatẽ tãti regis cerneret:accumulati ſunt omnes do/
lores. Memnon:fabula eſt Titonũ Laomedõtis filium ab Aurora ob pulchritudinem i æthiopiam raptu:& Mem/
inde natũ eſſe Memnonem:qui cum maximo exercitu in auxiliũ Priami uenit:& tãdem ab Achille cæſus:cũ non
corpus eius cremaretur:præcibus Auroræ i auẽ mutatus ẽ. Ex eademq; pyra multæ aliæ aues euolarũt:quas
Memnonias uocãt. In Solini aũt geographia ſcriptũ ita eſt:Iuxta iliũ memnonis ſtat ſepulchrũ:ad quod ſem/ Mem/
piterno ex æthiopia aues uolant:quas memnonias dicunt. Crenũtius auctor eſt has eaſdem anno quinto in noniæ
æthiopia cateruatim coire:ĩde ad regiã memnõis cõuenire. Diodorus ãt ex teſtimõio. Creſiæ hiſtorici refert
Teutamũ ſyriorum regem:cũ ſibi ſocietas eſſet cũ troiãis Memnonẽ Titoni filiũ cũ.x.milibus æthiopũ totidẽq;
ſuſianorum & cũ.cc.curribus i auxilium priami miſiſſe:q cum ægregia facinora edidiſſet:tandẽ inſidiis theſſalo/
rum circumuentus periit. Cadauer autem a ſuis crematum eſt:& ad Titonum oſſa delata. Hic ſuſis regiam
ædificauit:quæ uſq; ad tempora perſarum durauit. Nigri:quia æthiops. Amazones:Hoc genus mulierũ
apud thermodontem fluuium fuiſſe teſtatur Diodorus:quæ ſimul cum uiris bellicas artes tractabant. Itaq;
quædam ex iis regia poteſtate potita robore autem inſignis exercitum mulierum inſtruxit & multas gentes
debellauit:Qua fortuna elata:ſe e Marte genitam dixit. legemq; tulit:ut uiri muliebria:mulieres uirilia exer/
cerent. Ipſoſq; uiros ut imbelles redderet cruribus brachiiſq; inutiles reddidit Mulieribus autem dextrã ma/
millam ut in pugna expeditiores eſſent inuri iuſſit. A qua re amazones appellatæ ſunt. Vrbem quoq; themi/
ſcyram iuxta thermodõtis hoſtia cõdiderunt. Fuitq; florentiſſimum illarum imperium donec tãdem Her/
cules ab Euriſteo miſſus & ut baltheum illarum reginæ referret iuſſus illas collatis ſignis ſuperauit:Hippolitẽq;
reginã captiuam obduxit. Quo cõflictu ita extẽuatæ earum uires ſunt ut a uicinis deide populis uexatæ pene ad
nihilũ redierit. Paucis tamẽ annis poſt uictoriã Herculis Pẽteſilea earumq; reliquæ erãt regia cõſanguinea cæde
polluta exulãs pro troiãis pugnãs ab Achille iterfecta eſt. Hæc Diodorus:Herodotus aũt ſcribit uictas amazo
nas nauibus a græcis ipoſitas:Verũ illas cũ altũ tenuiſſent uiros a q͞bus ducebant̃ iterfeciſſe & iſcitia nauigãdi
ad fontes uſq; meotidis delatas primũ ad ſcythas liberos:deide ad mangones perueniſſe:cũ q͞bus poſt prœlia
contrac̃ cum maritis tanaim trãſiere:atq; ide natos fuiſſe ſauromatas. quorum mulieres ex iſtituto parẽtũ bel/
lica exercẽt Amazones autẽ a ſcythis dictæ ſunt corpatæ.i.uiricidæ. Nã eorum ligua æor uirum & pata iter/
ficere ſignificat. Longũ aũt eſſet ſcribere quæ a Strabone dicũtur. Qui aũt geſta Alexãdri ſcribunt illũ cũ Ta/
leſtri amazonũ regia cõcubuiſſe uolũt. Cigula:Baltheũ itelligit quo pẽdebãt arma quæ uentrem & propi/
quas illi partes tegerent. Dardanio:Quaſi magnanimo:& q uera poſteritas dardãi eſſet. Obtutu:conſpectu
a tuor tuens. Eſt.n.tueor:& tuor. Lucre. Nec calidos æſtus tuimur nec frigora q͞mus uſurpare oculis. Cyn/
thus:Deli mõs adeo excelſus ut umbra ſua oẽm ægei maris ambitũ tegat. Latõæ.t.tã grata mulieri ẽ pulchri
tudo ut illã reliqs bonis ꝓferãt. Voluit ergo exprimere poeta q̃ lætentur mulieres pulchritudie filiarum gaudeãt.
Hic Iuue. Formã optat modico pueris maiore puellis Murmurẽ cũ ueneris fanũ uidet anxia mater Vſq; ad de
licias uotorum. Læta:Oſtendit q bene uolẽs & cum ſumma diligẽtia cuncta procurabat. Lætus enim bene uo
lens eſt:ut Vobis Lætus ego hunc cãdẽtem i littore taurum:Contra triſtis inuitus eſt. Terẽtius. Inuitat triſtis.

Septa armis ſolioq; altæ ſubnixa reſedit.
Iura dabat:legeſq; uiris:operumq; laborem
Partibus æquabat iuſtis:aut ſorte trahebat:
Cum ſubito æneas cõcurſu accedere magno
Antea:ſergeſtumq; uidet:fortemq; cloanthũ:
Teucrorumq; alios:ater quos æquore turbo
Diſpulerat:penituſq; alias aduexerat oras
Obſtupuit ſimul ipſe:ſimul ꝑculſus achates:
Lætitiaq; metuque auidi coniungere dextras

SER. Armis.ſ.ſatelitũ. Solio:Soliũ eſt armariũ Soliõ
uno ligno factũ:i quo reges tutelæ cauſa ſedebant:di
ctum q̃ſi ſolidũ abu iue ſella regia dicit̃. Alte.q.d.in
tribunali. Iura:generale eſt. Leges:ſpecies eſt:ad Di
donis autem pertinet laudem. Trahebat: educebat.
Concurſu.ſ.afrorum:quod formidat æneas incer/
tus qua mente ueniant. Pœnitus:longe a regina re/
motos quæ res etiam iſolentes cuſtodes littorum fa
cit. Lætitia:propter ſocios liberatos. Metu : ꝓpter Diſſi/
cõcurſum. Ardebant:cupiebant:& regit accuſatiuũ mula/
& ablatiuum. Res:in q̃ affectione eſſent pœni. Diſ/ mus
ſimulamus ãt nota. Simulamus ignota Salu. Cuiuſl Simu/
bet rei ſimulator & diſſimulator. Lecti: ne pœnitus lamus

Ardebant.ſed res animos incognita turbat.
Diſſimulant:& nube caua ſpeculant̄ amicti
Quæ fortuna uiris claſſē quo littore linquāt,
Quid ueniant cūctis nam lecti nauibus ibāt
Orantes ueniam:& templū clamore petebāt.
Poſtq̄ introgreſſi & coram data copia fandi
Maximus ilioneus placido ſic pectore cœpit.
O regina nouam cui condere iuppiter urbē:
Iuſtitiaq; dedit gentes frenare ſuperbas:
Troes te miſeri uentis maria omnia uecti
Oramus:prohibe infandos a nauibus ignes
Parce pio generi:& ꝓpius res aſpice noſtras
Non nos aut ferro libycos populare pœnates
Vēimus:aut raptas ad littora uertere prædas.
Non ea uis animo:nec tanta ſuperbia uictis

omnes intelligeremus.Si autem lectis nauibus legatur:Hypallage erit. Veniam:pacem propter icendium nauium:& proprie ē uerbum pontificale:·Vnde Tu modo poſce deos ueniam.Et paulo poſt : Pacem que per aras exquirunt.Dicta autem uenia ad eliciendam miſericordiam.Nam ſi licet inocens ueniam petat.Meret̄ beniuolentiam numinum. Maximus : rebus omnibus:Nā nihil addit.Dat aūt ei eloquētiā qa Homerus Mercuriū fauentē in pugna phorbāti patri iducit. Placido.p.more ſuo uno ſermone habitū futuræ orationis exprimit. O regina:oratorie id ei dat quod ipetrare deſiderat. Nam eā per laudē beniuolā reddit. Iuſtitia:conſiderauit ſexū nec.n.uirtutem dicere poterat. Frenare:Sic contra: Et numidæ i freni cingunt. Miſeri:ne ad populationem ueniſſe crederet more latrocinandi qui tunc uigebat. Maria : per maria. Vecti: ut oſtendat non ſponte ueniſſe. Pio generi:Rhetoricum eſt ut quotiens præſentes perſonæ ſint ad alias cōfugatur. Propius:Vicinus: ut tanq̄ uicti conſideremur:non ut ueluti Paris qui fuit raptū Helenā.ſic.n.ueritas hiſtorie ē:ppeaq; a marito recipi meruit:Vnd̄ Vir.alibi Me duce dardāius ſpartā expugnauit adulter. Popular̄:populo & populor antiq dixerūt:ut populatq; igēgē farris aceruū nūc d̄ponēti utimur. Nō ea uis.i.poſſibilitas:argumētū ab ipoſibili.

DONA. Iura dabat:meritum reginæ.Non enim tot uiri fœminæ paruiſſent niſi quia egregiæ in ea uirtutes eſſent Sed ſpecialiter ponit. Iura dabat legeſque uiris:Quod non eſt exponendum imperat:ſed conſtituebat iura.Præcipua ergo laus cum ſcriberet leges & iura:quia acquieſcebāt uiri iuſſis fœmiæ.Cum autem a publicis cōſultis ad operam uēiebat oſtēdebat equitatem ſuam & i cōſulēdo prudētiam. Partibus æquabat iuſtis aut ſorte trahebat:quæ æſtimatiōe iuſtitiæ æquari poterāt diſtribuebat. Quæ autem natura ſua ad plenum æquari nō poterāt ſortis iudicio dabat ut qui grauius onus ſubiret:fortunam ſuam nō regiam accuſaret. Antea ſergeſtum:eſt adimpletum ꝙ mater de ſaluis ſociis dixerat. Diſſimulāt : cōſilium prudentiæ ut euētum rei ſpectarēt. Quæ fortūa:Quam euaſerat & quam eſſēt accepturi. Cūcti:nō abſolute : Nam cum

Orare Clamare

ueniſſēt lecti nō omnes uenerāt:ſed cūcti qui uenerāt. Orantes ueniam & templum clamore petebāt : nō cōueniūt.Nam orare eſt præcibus petere.Clamare eſt iuerecūdo ſtrepitu uocem maiorem emittere.Cōiiciebāt igitur clamoribus magna illos urgeri neceſſitate.Hos effūdebāt antea q̄ Didōem orare poſſēt.Ergo iuxta ci & nō ſeditione clamabāt.Nam cum nullus nūciaret Didōi:quæ itus erat nō poterat niſi clamore rem percipere Dido:Sed poſtq̄ itus fuere:ſeruatum eſt decorum i uerbis cum facta ſit copia Didōis. O regia:magna omnino arte ſcribit. Primo pricipia ſumma breuitate ſubiūgit quæ tamē plurima neceſſaria cōtinēt.Primo perſonam Didōis laudat.Subtilem obiurgationem nō omittit:& i ipſa obiurgatiōe beniuolētiam reddit.Inhumanitatem & ſuperbiam reiicit i alios.Ipſam iuſtam dicit:ne eam lædat a qua auxilium poſtulat. Vēiebat igitur icognitus ad icognita:unde ignarus omnium cōiectura rimatur quomodo aliqua laude illam ſibi beniuolam faciat.Suſpitiōe autem debuit duci:cum homines impii eſſēt ipſam quoq; quæ imperaret iiſdem moribus eſſe:Sed de illis aperte dixit.Partem uero huius meliore ratiōe argumētādi correxit: tamē illam obligtāgit ex aliēa ideſt ſuorum reprehenſiōe cōfuſam.Collectis igitur cōtrariis omnibus compōitur duobus certibus plēa laudatio. O regīa:a difficultate laus.Difficile eſt enim fœminam regnare. Nouam cui cōdere alia magna laus quod fœmina faciat:quod difficulter uiris euenire ſolet.Duo ergo miracula.Primum regnat mulier: Secundum condit urbem. Addit tertium ut regat homines : quibus natura parendi ſtudium denegauit.Et ſic oſtendit plenam afrorum ſeritatem.;Mali autem homines non paribus ſed contrariis ſuperantur humanitate:ſcilicet regentis & uoluntate:quas in Didone fuiſſe colligit Ilioneus qui uituperando incolas immanitatis laudat eam:quā oſtendit humanitate compellere id ad quod alii impoſitis frenis impellunt. Troes te miſeri:collecta ratione principiorum quibus mores incolarum uituperat:& reginam laudat:purgat troianos ne uiolentiam iuſte paſſi eſſe uideantur.Ergo q̄ cito & q̄ euidenter expreſſit perſonam & fortunā. Miſeri:per hoc oſtendit miſeros nihil audere poſſe uel potuiſſe contra Didonem. Ventis uecti:ergo non ſponte uenerant. Prohibe:Simili breuitate ſummam petitionis ponit iuſtam & ſine præſtantis detrimento:quibus uel duriſſimis flectatur.Poſita autem ſunt tria ne incenderentur naues:uoluntatem & neceſſitatem abeundi:& caſu ueniſſe. Pio generi:reus erit qui pio nocebit:& maior noſtra eſt pietas:ꝙ illam natura ſanguinis ducti non conſtricti lege ſeruamus. Propius res aſpice noſtras: tertia petitio generalis: ut quicquid ad cōmodum noſtrum ſpectat præſtes.Quam rem honeſtius non ponendo per ſpecies amplexus eſt.

CHRI. Iura dabat legeſque:interpretatio:Nam cum ius gēus ſit:addidit leges quæ pars ſūt iuris.Ius.n.triplex.Naturale:Gentiū:& Ciuile.Et rurſus ciuile aliud ſcriptum eſt:aliud non ſcriptum:Scriptum uero leges

Phorbas

continet. Ilioneus:Phorbas Priami fi.fuit ex Epitheſia:quæ mygdonii Staiappi filia fuit.Hic in bello Troiano aduerſante priamo in prœlium deſcendit:& cum multa egregia facinora ediidiſſet:tandem a Menelao gladio ſaucius periit.Erat autē belli tēpore ita grādis natu:ut priamo frater potius q̄ filius uideret.Dicit ꝑterea

Home.illum i prœlio ſemper a Mercurio aditum i quo eloquentia eius indicaẗ:Hinc igiẗ Maro eius filium
Ilioneum tanq̃ eloquẽtiæ paternæ heredem : & regio genere illuſtrem pricipem legationis facit & maximũ
appellat.Nã qd maius ẽ i homine q̃ eloquẽtia cui ſapia cõiuncta ſit. O regia:Oratio i genere deliberatiuo: In
q̃ petit ut recipianẗ hoſpicio harenæ:dũ naues reficiãt ac abeãt.Captat beniuolẽtiã cũ appellet nomie dignita
tis.Magna autem laus ut urbem condere potuerit.Maior ut cõdiderit nouam:ideſt magnam.Nam: niſi ma/
gnam ſignificet:ſuperuacaneæ:diceret nouam:cum omniaa quæ condunẗ noua ſint. Ergo nouã magnam:
ut Pollio & ipſe facit noua carmia.Magnum ergo ut cõderet urbem:ut cõderet magnã.Maximũ ut urbe cõ/
dita poſſit iuſtitia gentes ſuperbas frenare, Iuſtitia:maxia laus i fœmina ut iuſtitia qd' in ſe ipſa eſt & non ui
armoꝝ quæ nõ poteſt ſine multis exerceri cohibeat efferratas gẽtes: quæ nõ ſua ſponte obtẽperẽt ſed ui ſint
cogẽdæ.Eſt autem iuſtitia perpetua quædam cõſtãſq; uolũtas ius ſuũ unicuiq; tribuẽs.Sed illã triplici ratio/
ne colimus.Eſt.n.quã erga deos quam erga alios hoies quã poſtremo erga nos ipſos gerimus erga deum eſt
religio:q̃ diligẽtiſſimum cultũ deo exhibemus.Erga nos eſt q̃ rationi apetituiq; qđ utriq; ꝓprium eſt cõce/
dimus.ſ.ut ratio p̄lit appetitus obtẽperet.Eſt.n.iuſtus ordo naturæ: ut aia ſubdaẗ deo:aiæ caro : ac p hoc aia
& caro deo: Eius iuſtitiæ:qua in alios utimur partes ſunt Innocẽtia: Pax:Concordia:Pietas:Integritas & Vin/
dicatio:innocẽtia iuſtitia ẽ nullã alcui læſionẽ uiolẽtiã uel cõtumeliã inferẽs ſine rõnabili cauſa: Huius partes
ſunt humilitas quæ eſt inocentia a ſuo ſe iure ſubmittẽs:& a ꝓpria gloria excellẽtiaq; rationabili uoluntate
refrẽans:& manſuetudo quæ ita dulcedine q̃dam gratificat animũ:& benignitatẽ cõformat ut ſemp accepta
bilis uideaẗ.Pacis ſpecies eſt trãquilitas:q̃ ſincera placabilitate animũ perfundẽs funditus remouet perturba/
tionẽ Cõcordia uolũtates rationabiliter copulat:uel ad aliqd honeſtũ fortiter iungit: Pietas eſt gratia quæ di Pietas
ligẽs officium tribuit propinqtate nobis cõiunctis & patriæ deuotis: Sub pietate amicitia eſt & liberalitas:ite
grĩtas habet fidem quæ itemerata cuſtos eſt cõuentorum promiſſorũq; omnium plublice priuatimq; facto
rum:Habet ueriloquũ quod ſine aimi fallacia ut ſeſe res habet ita illam pronũciat:Habet ſimplicitatem quæ
nihil aliter q̃ i corde cõceperit ſimulat itentione fallendi.Sed ut rem latius amplectar quemadmodũ lex & re
gula ordinis i diuio itellectu.Ita iuſtitia eſt regula ordinis i diuia uoluntate:& qa itellectus præcedit uolunta
tem prior erit lex q̃ iuſtitia.Et qa deus eſt regula totius ordinis.neceſſe eſt legem & iuſtitiã eſſe i deo:Hinc Or
pheus iuſtitiam occultũ amoremq; Iouis dicit.Pythagoras arithmeticam : muſicã : & geometriã dei dixit iu
ſtitiam.Pla.i Cratillo iuſtitiã dixit deũ penetrãtẽ:& diſponentẽ cũcta deniq; cõcludemus iuſtitiã q̃druplicem
ẽ Diuinã Naturalẽ:Domeſticam & Ciuilem .Diuina reſpicit cælos:ſpiritus & elementa. Naturalis continet
proportionem i rebus naturalibus:ſine qua illa nõ durarent.Nullũ.n.corpus duraret:niſi calori & frigori hu
mori & ſicco quantũ illa ſingula mœrenẗ:diſtribuereẗ. Domeſticã ſeipſũ ac familiã tutaẗ.Ciuilis uniuerſam
rationẽ politicã reſpicit. Troes:Captat beniuolentiam per cõmiſerationem q locus efficaciſſimus ẽ.Quis.n.
dignior miſericordia eſt:q̃ is q tam diuturna iactatus tempeſtate a littore prohibeaẗ.Veꝝ quoniam eo maxi
me urgebanẗ:qa putabanẗ ex cõſuetudie pyrataꝝ ueniſſe ad ambigẽdas p̃das in primis hoc erat confutãdũ.
Quo non confutato nihil omnino qđ ſpare poſſent reliquebaẗ.Ergo poſt hoc exordiũ adhibet hanc partẽ
confutationis ſine qua uniuerſa cauſa: ruat neceſſe:ẽ quemadmodum & Cice.pro Milone poſt exordium cõ
futat:quæ niſi confutaſſet æquis auribus a iudice audiri non poterat. Nõ ea uis animo:ꝓbat a neceſſitate.

Eſt locus:heſperiam graii cognomie dicunt.
Terra antiqua potẽs armis:atq; ubere glebæ.
Oenotri coluere uiri:nunc fama minores
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.
Hic curſus fuit.
Cum ſubito aſſurgens fluctu. nimboſus oriõ
In uada cæca tulit. pẽituſq; ꝓcacibus auſtris
Perq; undas ſuperante ſalo:perq; inuia ſaxa
Diſpulit:huc pauci ueſtris adnauimus oris.
Q̃d gẽus hoc hõinũ:q̃ ue hũc tã barbara mo
Permittit pãia.hoſpitio ꝓhibemur harẽæ.(rẽ
Bella cient:primaq; uetant conſiſtere terra.
Si genus humanũ & mortalia temnitis arma.
At ſperate deos memores fandi atq; nefandi.

SER. Eſt locus.h.cõparatiõe orbis totius Italia lo
cus ẽ i heſperiæ duæ ſunt Vna hiſpania.Altera italia
cũ ãt ſimpliciter dicitur heſpia italia ẽ:ſi additur ulti/
ma ẽ hiſpãia q̃ in occidẽtis fine ẽ.Hora.Qui nũc heſ/
peria ſoſpes ab ultima:Et eſt dicta hæc ab heſpo ſtel
la occidentali.Italia uero dicitur heſpa ab heſpero frẽ
Atlantis:q pulſus a germão Italiã tẽuit eiq; nomẽ pri
ſtinæ regionis ipoſuit ait Hyginus. Antiqua:nobi/
lis. Vbere:uberrate.Laudat fertilitatẽ & potentiã ita
liæ:ne africã petiſſe uideãtur. Oenotri.co. deeſt quã
Oenotria ãt uel a uino optio:qđ i italia naſciẗ dicta ẽ
uel ut placet Varroni ab Oenotro rege ſabinoꝝ. Fa
ma:ſubitellige ẽ. Miores:maiores & minores cũ de
genere dicimus ſingulari carẽt. Italiã: italus rex ſici/ Italus
liæ ubi regnauit Turnus uenit: & a ſuo noie appella/
uit:Vnde eſt fines ſup uſq; ſicanos. Oriõ: Oenopius
filiis carẽs a Ioue Neptũno & Mercurio: quos hoſpi/
tio accepat:petit ut ſibi filios cõcederẽt.Illi urina irra
coriũ bouis ſibi imolati : iuſſerũt ut obrutũ terra cõ/
pletis maternis mẽſibus ſolueret.Inuẽtuſq; puer qui
ab uria ουριων ẽ appellatus:& dorica ligua factũ ẽ ut
ου diphthongõ i o uertereẗ:Et q̃uis o naturaliter ſit lõga:iueniẗ aliq̃do breuis ut hic qa trahiẗ υ. & o breuis
remanet.Orion igiẗ uenator factus dũ uellet cũ Diana cõcubere eius ſagittis ſecũdũ Hora.ſecũdũ uero Luca
nũ imiſſo ſcorpione periit. Veriſimilius eſt a ſcorpiõe interemptũ:quo oriẽte occidit: & qa ſua magnitudie
pluribus diebus oriẗ proptereaq; etiã apud p̃itos icerta eius tẽpeſtas ẽ.Dictus ẽ cũ ſubito aſſurgẽs:ut excuſeẗ
non præuiſa tempeſtas . Fruſtra auẽ quæritur cur cõmemoretur Orion : cum a Iunone ſit mota tempeſtas

Nam Illioneus iſta non nouit quæ poeta per muſam cognouit:& conſtat numine niſi mutata occaſiõe nocere non poſſe:quod Vir.ubiq; obſeruat. Cæca:incognita:latentia. Procacibus:perſeuerantibus: procax petax eſt.Procare enim petere:unde proci. Superante.ſ.eleuato & in undas diuiſo. Salo:eſt.n.ſalum ſali. Inuia:aſpera & immania:unde & Dido Quæuis in manibus.a.o.Nam non ſuos ſed naturam littoris culpat. Quod ge.rhetorice mores uituperaturus non ad Didonem loquitur : ſed ad tertiam ſe confert perſonam. Hoſpitio.p.a.Vt alibi Littuſq; rogamus.Occupantis eſt eni poſſeſſio littoris:unde oſtēduntur crudeles qui etiā a cōmunibus prohibent. Prima.t.ideſt in littore:ut Tuq; o cui prima ferentem.F.e.t. Mortalia.a.mortalem poſſibilitatem. Arma:etiam conſilia ſignificant. Sperate:abuſiue timete. Memores:nam ſi non ſtatim puniūt ſunt tamen memores Horatius raro antecedentem ſceleſtum deſeruit pede pœna claudo.

DONA. Eſt locus:a locorū & hominum carthaginis plena deformatio:ſed nō apta.Dicit ergo tēdebāus ī italiā fertilē terrā:& potētē fortibus uiris & bonis.Itaq; nō ueniſſemus ad ſolitudines has:& ad feros homies niſi tēpeſtate coacti.Ergo nō ē ſtudiū ī nobis uiolētiæ inferēdæ.Deſcriptio āt naufragii mouet miſericordiam & cum omnia uiolētiæ quæ obiici poſſent purgarit:retorquet ī inuidiam ī calūniantes uſus antica tegoria.Dicit.n.nō nos fecimus:ſed tui inoxios uiolenti fuerūt. Pauci:a miſericordiam captat:& ſuſpitionem uiolētiæ remouet. Quod genus:ſub quærelis & accuſatione tyriorū ſuam tenent laudem:nā qui alienos mores grauiter reprehendit:ab iis ſe alienū demonſtrat:adeo autem diſplicent mores:ut nomen nō inueniat.Omnes eni feros imanitate uincerūt tyrii. Quæ ue.h.cuius regionis eſt tam ſæua barbaries quam eſt tuæ.Nomen ergo quo eos appellaret nō inuenit:Exemplū nō reperit:quod erat grauius.Potuiſſent.n.defendi ſimilitudine alterius gentis. Hoſpitio harenæ:qd ergo facerēt ī humano more tectorū peteremus hoſpitiū. Bella.c.nō patiūtur:ſed iferūt:nec leuiter prohibēt:ſed bellātiū more utunt̄ armis. Prima terra:uel quæ prima naufragos cœperat: poſt naufragium : & captat miſericordiam. Vel prima.i. littus quæ terra prima eſt e mari egreſſis:ut lud hoſpitio prohibemur harenæ.Cū āt de tyriis cōquerit̄ etiā cōqueritur de Didone quæ illos regit ſaciet.Il Deinde relicta hac ſubtilitate:aperte Didonē taxat cum dicit Tēnitis & ſpernate: Et non temnunt & ſpernāt.

Oenotrus — CHRI. Oenotri co.iii.Ex arcadia decē & ſeptē ætatibus ante troiā obſeſſam nauīgauit Oenotrus Licaōis ſi.q Quitus erat ab ægeo & Phoroneo q primi ī Pelopōneſo regnarūt: & uenit cū ſuis ī italiā nō ſatiſfaciente ſibi ī græcia portiōe ſua.Nā cū eſſēt Lycaoni uigītiduo filii ī totidē partes diuiſa erat arcadia. Venit & cum eo

Peucetius — Peucetius unus ex fratribus:ſed Peucetius ſedes ſupra mōtes iapigios cōſtituit.Ab eoq; Peucetii ſunt nominati. Oenoerius maiori exercitu ī ſinum qui ex accolis auſoniis Auſo.dicebatur enauigans oram multam occupauit:eamq; œnotriā uocauit:& populos œnotrios:ut apparet in Saphoclis trag.Triptolemo:ſi autem aboriginibus populis græca origo fuit:ſicuti Catoni & Sempronio placet:œnotrorum progeniem fuiſſe arbitror. Hæc ait Diony.alicarna.Qui œnotri progeniē ſic ponit Aegeus & Phoroneus primi ī pelopōneſo regnarunt Phoroneo fi.fuit Niobe:hæc ex ioue Pelaſgū peperit:Aegeo āt fi.fuit Lycaon:& Lycaonis filia Deianira.Ex ea uero & pelaſgo alter Lycaon qui œnotrum gēuit.Sola autem œnotri: ut ait Strabo:Italia olim appellata eſt.

Orion:de hoc audiſti Ser. Alii tamen dicunt eum Dianæ ſe comitem in uenatione dediſſet & cum omnem feram ſuperare auderet:terra eum ſcorpione miſſo interemit.Diana in ſydus cæleſte tranſtulit & canem ſuū ſyrium. Serui.alibi ait hunc œnopionis filium habitum uirum immēſæ ſtaturæ & uenatorem.Verum cum Oenopionis filiam uiolare uellet ab eo luminibus priuatum qui inde ab oraculo accepit ſi lumina recuperare uellet p mare ita ad orientē tenderet ut ſinus oculorū ſoli ſp opponeret:ſic ergo duce lene ad cyclopas acceſſit: & ab uno eorum humeris impoſitus iuſſa oraculi peregit & lumia recuperauit. Theodontius aūt eum Oenopionis ſiciliæ regis fuiſſe filium & a Venere per quietem admonitum ut ei quæ ſibi prius obuiam fieret mulieris concubitum peteret:Surrexiſſeq; ex antro ac ſororem Candiopeiam q & ipſa uenatrix eſſet obuiam factam compræſiſſe:ex ipſaq; Hypologum genuiſſe.Hic idem mox ob hoc exul factus iubente oraculo ut in orientem ſēderet cum candiope & filio ī thraciam enauigauit Ibiq; ſubactis incolis neptunni filius habitus eſt.Hygi.autem de configuratiōe ſyderum ait illum ab inundatiōe aquarum græce Orionem dici q eius tēpore hyēs habeat ortum & mare ac terras tēpeſtatibus turbet.Latini eū iugulā dicūt q ſit ut gladius armatorum fulgore ſtellarū terribilis q ſi fulget ſerenitatē:ſi obſcuratur tēpeſtatē portēdit. Heſiodus illum neptūni filium ait:a quo accepit:ut mare ita ut terram pambulare poſſet.Hunc Oenopius ob uitiatā filiā Mœropem excæcauit.Ille ī lēnum profectus & a uulcano caballo accepto ad ortus ſolis perexit:ac ab eo lumē recepit:uoluit ulciſci œnopionē:ſed cū ille a ciuibus ſuis occultaretur:ī cretam profectus eſt uerū cū nullam ſe feram relictúrum minaretur:tellus idignata ſcorpionē extulit:q eū iteremit:ſed a ioue ob uirtutem ſuam in aſtra relatus eſt.Hēt āt has ſtellas:ī capite tres:ſed media ē ſplēdidior:ī ſingulis humeris ſingulas claras: ī dextro cubito obſcurā unā.In eadē manu unā:in zona tres:ī gladio quā manu tenet tres:ī ſingulis gēibus ſingulas. Quod genus hoc ho.corroborata cauſa ſua tum deniq; audet prorumpere ī grauiſſimam quærelam. Habet autem tātā uim hæc iterrogatio:ut aliter q̄ ille poſtulet reſpōderi nō poſſit. Hoſpitio harenæ: cum ſtupore cumq; dolore eſt pronūciādum:quare maniſeſte demōſtrat barbaros mores:cum paucos egenos inermes ac naufragos quos alii intra tecta miſericordia moti ſuſciperēt:ipſi a terra ſterili & inutili arceant.

SER. Rex erat æneas:pietas ps iuſtitiæ:ſed naturalis.Núc ergo dicit q̄ pte ſit iuſtus.i.pietate. Bene aūt laudat & pietatē quam a Didōe ipetrare itēdit & uirtutē qua uult timeri. Bello & ar.Nō eſt iteratio. Nā bellū & cōſiliū hēt: Arma tātū ī actu ſūt.Non metus: uult eam nō timeī ne hæc inaiter præſtet. Pœniteat:

Rex erat æneas nobis:quo iuſtior alter
Nec pietate fuit:nec bello maior & armis:
Quem ſi fata uirum ſeruant:ſiueſcitur aura
Aetherea:neq; adhuc crudlib; occubat ūbris:

Non metus: officio nec te certaſſe priorem
Pœniteat. ſunt & ſiculis regionibus urbes:
Armaq; troianoq; a ſanguine clarus aceſtes
Q uaſſatam uentis liceat ſubducere claſſem:
Et ſyluis aptare trabes: & ſtringere remos.
Si datur italiam ſociis & rege recepto
Tendere: ut italiam læti: latiumque petamus.
Sin aſſumpta ſalus: & te pater optime teucrũ
Pontus habet libyæ: nec ſpes iam reſtat iuli:
At freta ſicaniæ ſaltem: ſedeſq; paratas
Vnde huc aduecti: regemq; petamus aceſtẽ.
Talibus ilioneus. cuncti ſimul ore fremebant
Dardanidæ.
Tum breuiter dido uultum demiſſa profatᷣ.
Soluite corde metum teucri: ſecludite curas
Res dura: & regni nouitas me talia cogunt
Moliri: & late fines cuſtode tueri.
Q uis genus æneadũ? qs troiæ neſciat urbẽ?
Virtuteſq; uiroſq;: aut tanti incendia belli?

non parum uideatur prima beneficia præſtitiſſe cũ poſſis maiora recipere. Troiano a ſãguine: cum Laomedon promiſſam murorum mercedem Neptunno & Apollini denegaſſet. Neptunnus iratus cætos troiam immiſſit quo eam uaſtaret. Apollo autẽ conſultus & ipſe iratus perperam reſpondit obiciendas beſtiæ nobiles puellas. Quod cum fieret timens Hipotes quidam nobilis filiæ Segeſtæ cũ Laomedõtis regis Heſiona iam orta ſeditione eſſet monſtro expoſita impoſuit eã naui ac amiſit quo ſors ferret: Hæc ad ſiciliam delata a crinoſio fluuio quem crimiſum Virgi. licentia poetica uocat conuerſo in urſum uel ĩ canem compræſſa edidit aceſtẽ: qui ex matris nomie Segeſtam urbem condidit. Subducere. i. in terram trahere. Deducere autem ĩ mare mittere: ut deducũt naues ſocii. Aptare: aptas legere. Stringere: aut defrõdare: ut agricolæ ſtringũt frõdes: aut fractos colligare. Sociis & rege recepto: ſylepſis per numeros: ut hic illius arma Hic cur. fu. Salus: æneas qui ſalus noſtra eſt. Spes: recte pp ætatẽ. Sedeſq; paratas: pp aceſtis cognationẽ. Rege: qui nobis eſt futurus rex: aut q rex eſt. Ore: nã & armis fit fremitus. Ore ergo cõſentiebant. Breuiter: at qui nõ breuiter ſed longũ & breue. Magnum & paruum perfectum nihil habent ſed per comparationem intelliguntur. Ergo breuiter minus q̃ Illioneus. Notandum autem regum eſſe bre

Dedu cere

uiloquentiam fœminarum uerecundiam. Qua propter utrunq; dat Didoni. Soluite: ſicut ſupra iouis orõ obiecta purgat & petita permittit. Cum petuntur aut promittuntur a ualidiſſimis eſt inchoandum: ut hic & arguit a neceſſario. Secludite: iteratio ad augumẽtum beniuolẽtiæ. Secludite pro recludite: qđ fit aut pp hiatum aut pp ſuauitatẽ: ut Ah ſilice ĩ nuda cõnixa reliquit pro enixa. Res du. uicios barbaros & fratrẽ formidat. Regni. n. q̃ ſemp hẽt timorẽ. Moliri: & nõ facere ut terroris ſit: & nõ crudelitatis. Aeneadũ: ſatis ꝑpere: ſed ĩ ꝓpe iemẽdato nõ mirãdũ. Troiæ ur. aut iliũ qđ ĩ troia prouĩcia ẽ: aut troiæ urbẽ ut urbẽ pataui. Incendia belli: ſemp enim diluuio & ĩcendio cõparat bellũ: ut In ſegetẽ ueluti cũ flãma furẽtibus au. Incidit. a. r. m. f. t.

DONA. Rex: In hoc uirtutes animi laudat. ſ. iuſtitiã & pietatẽ & corporis. ſ. fortitudinẽ: quæ ẽ ĩ exercitatione bellãdi. Vult. n. pro benefactis cõſimilẽ uicem promittere: quæ eſt a iuſtitia & pietate & pro iiuria ultionẽ quæ ẽ a fortitudine. Quẽ ſi fa. ui. quã pulchre uariãdo. Idẽ ideſt ſi uiuit tripliciter profert. Magna aũt arte parua petit & magnã remunerationẽ promittit & audiẽtẽ terret: nã cũ demõſtramus poſſe multum prodeſſe itelligiť aſſerere poſſe & multũ nocere: ſi res exigat: hoc modo ſi æneas uiuit: nihil nobis ẽ metuẽdũ: ſin cõtra habemus Aceſtem regem magnum & opulentum uiris armis diuitiis. His ergo proponit ſpem & ĩgerit metum. Quaſſatam uẽtis: ingerit ſummã petitionis non oneroſam danti. ſ. ut liceat in ſyluis reſarcire cõuulſas naues: ut poſſit ſi uiuit æneas in italiam tendere. Sin ãt non uiuit in ſiciliam. Si te pater: ex apoſtrophe captat cõmiſerationẽ didonis. Breuiter: poteſt itelligi propter perſonam locuturæ mulieris & ſermonẽ factum ad uiros ĩcognitos. Vultũ. d. nõ ſolũ pp uerecũdiã muliebrem uerum etiam propter obiecta: & eo magis erubeſcebat q. nec barbara fuit: Artificioſe autem nõ negat quæ mãifeſta ſũt: ſed purgat. Soluite: paucis ſecuros reddit: ut cætera libentius audiãt. Regni no. errãt q rẽ durã & nouitatẽ regni unũ putãt: Nam rem durã interitum mariti & metum fratris intelligit: ne regnum adhuc infirmum inuaderet: ſed nec expreſſit: ne narrãdo quod teucros latebat: uulnus antiquum refricaret: & ſcelus domus detegeret. Conſulit etiam poeta negocio ſuo: ne quod per uenerem narrauerat: iterum ponat. Cogunt: exprimit quæ feciſſet eſſe a ſua natura: ut cuſtodia littorũ non ad inferendam iniuriam: quod conqueritur Ilioneus: ſed ad propulſandam poſita uideatur. Quis genus: oſtendit beniuolentiam: ut credatur uera dixiſſe: ut turbatos congrue honorificentiæ ratione componeret. Nouimus inquit uirtutes ueſtras & aduerſam troiæ fortunam: quæ cum di... humanitatis ſpem prebet. Facile enim iis ſuccurritur quorum aduerſa nota ſint.

CHRI. Rex erat: cũ põdere uerboꝝ legẽda ſunt: & ſuſpirio ut quãtus fuerit & q̃to dãno inde affecti ſint ... Laudat ãt a iuſtitia & a fortitudine. Nã & ſi oẽs maximas uirtutes ĩ rege eẽ oporteat: tamen quia regionẽ & populũ ſuũ ĩ trãqlitate per ſũmã cõcordiã regere: & ab oi externa uirtutũ ꝑſtare. Neq; illud primum ſine iuſtitia: neque hoc ſecundum ſine fortitudine unq̃ põt fieri ĩccirco has ꝑter cæteras optimus rex habere debet. Quẽ uiꝝ: & hoc cũ eleuatiõe proferẽdũ. Seruãt & ueſciť: nec occubat. Expolitio ẽ color rhetoricus quæ fit cu eodẽ ĩ loco manemus: & aliud atq; aliud dicere uidemur. Ea fit dupliciter ſi aut eadẽ rem plane dicemus: aut de eadẽ re. Eandẽ dicemus nõ eodẽ mõ: ſed cõmutabimus tripliciter uerbis pronuntiando & tractãdo. De eadẽ re cũ dicemus pluribus utemur cõmutatiõbus: Nã rei rationẽ afferre poterimus cum illam ſimpliciter pronũtiauerimus deinde dupliciter efferemus: uel cũ rõne uel ſine: deinde cõtrariũ afferemus: hic ſimile & exẽplũ & poſt hæc cõcluſionẽ. Veſcitur: cur de aere dixit ueſci cum ueſci & comedere idem ſit re

feraturq; ad alimētum:quia ſecundum Albertum magnum in libro de animalibus.Aer quem pulmones uel uti folles attribuunt:non ſolum cor refrigerat:uerum etiam ut nutriat & reſtauret ſpiritum uitalem in corde gignit ex ſubſtantia aerea decocta atq; digeſta. Nam talis ſubſtantia exuberat in ſubſtantia ſpiritus uitalis: licet ſit mixtus ex plurium elementoꝝ ſubſtantiis.Non enim ſolus aer conuerſus fit ſpiritus:nec ſolus nutrit ipſum ſicut: nec ſola aqua nutrit membrum:ſed aerea eſt maior pars ſubſtantiæ. Crudelibus:inexorabilibus & quæ nullis p̄cibus placantur.Vnde ipſe alibi Ignoſcenda quidem ſcirent ſi ignoſcere manes. Officio:Eſt aūt officium actus congruus unicuiq;.Vnde id ad quod natura ipſa impellit officium dicitur. Itaque eſt officium hominis preſtare beneficium aliis cum poteſt:quia homo nō ſibi ſoli:ut inquit Plato natus eſt: ſed omnibus.

Re/mus Remigare Remiges Remigium Re/mulcū

Rhemos:dicitur fortaſſe remus a græco uerbo ρεω q. facile per aquam fluat : inde remigare.i. remis nauigiū agere.Inde remiges qui remos agunt. Inde remigium non ſolum remigū actus ueꝝ etiā ipſa remigū turba ut ſeruitiū dicitur & officiū ipſum & turba ſeruoꝝ.Inde remulcum quod eſt cum aliud dū noſtroꝝ remis impellimus alligatum trahimus:Cæſar in commen.Poſtq̄ relictam i littore nauē conſpexit hāc remulco abſtraxit:quod Etruſci dicunt rimorchiare. Læti:propter receptum regem : uel ueloces propter auiditatem ueniēdi. Pater:optime cum eadem cura ſit in ciuitate adminiſtranda regis: quæ eſt patris in ſua domo a ſimilitudine rex pater appellatur:& eſt maxima laus regis quod pater habeatur ideſt omnes ciues ueluti filios amore paterno curet. Sedes pa.facit diſceſſum ueriſimilem:ut malint illuc ire ubi ſedes ſint paratæ:q̄ i lybia ubi eſſent parādæ immorari. Vultum demiſſa:propter pudorem quæ laus ī muliere maxima eſt.Nā ut ait Cice. Cuſtos uero uirtutū oīum dedecus fugiēs laudeſq; maxime cōſequēs uerecūdia ē : hæc igitur efficit: ut apud alienos:neq; diutius loqueret̄:neq; laſciuius ītueret̄.Quo utroq; uitio maxime onerat eas quas uituperat mulieres:Iuue. Audax.n. inqt & cætus q̄ poſſit ferre uiroꝝ : Cūq; paludatis ducibus p̄ſente marito ipſa loq recta facie ſtrictiſq; mammillis:utitur autem ipſa ſtatu aſſumptiuo i cōceſſione criminis per purgationem . Nam affert neceſſitatem. Soluite: beniuolentiam & attētionē mirifice captat.Sati.n.eos a timore liberet neq; ſolū Id iubet uerbis.Verum ēt affert rōnem & quare coacta ſit talia facere & quare debeat in illos eſſe mitis.

Non obtuſa adeo geſtamus pectora pœni:
Nec tā aduerſus equos tyria ſol iūgit ab urbe.
Seu uos heſperiam magnā ſaturniaq; arua:
Siue erycis fines:regemq; optatis aceſtem:
Auxilio tutos dimittam:opibuſq; iuuabo.
Vultis & his mecum pariter cōſiſtere regnis?
Vrbem quā ſtatuo ueſtra ē:ſubducite naues.
Tros tyriuſq; mihi nullo diſcrimine agetur.
Atq; utinam rex ipſe noto compulſus eodem
Afforet æneas:equidem per littora certos
Dimittam:& libyæ luſtrare extrema iubebo:
Si quibus eiectus ſyluis : aut urbibus errat
His animum arrecti dictis & fortis achates
Et pater æneas iandudum erumpere nubē
Ardebant:prior æneam compellat achates.
Nate dea quæ nunc animo ſententia ſurgit?
Omnia tuta uides:claſſem ſocioſq; receptos.
Vnus abeſt:medio i fluctu quē uidimus ipſi
Summerſum:dictis reſpōdent cætera matris
Vix ea fatus erat:cum circunfuſa repente
Scindit ſe nubes:& in æthera purgat apertū.
Reſtitit æneas:claraque in luce refulſit
Os humeroſq; deo ſimilis.nanq; ipſa decorā
Cæſariem nato genitrix:lumenq; iuuentæ

SER. Nō obtuſa adeo:aut adeo ideſt multū: Teren.Adoleſcentē adeo nobilē: uel i tātū ut dicis. Obtuſa:nō ſtulta:ſed crudelia. Nec tam aduerſus equos ty.ſ.iū.ab ur.fabula ē Atreum & Tyeſtem germanos cū i diſſenſiōe ſibi nocere nō poſſent i ſimulatā gratiā rediſſe:hac occaſiōe Thyeſtes cū fratris uxore cōcubuit Atreus uero ſibi filios epulandos appoſuit q̄ ſol ne pollueret̄ effugit : ſed ueritas ē. Atreū apud mycenēſes primū eclypſim ſolis īueniſſe cui iuidens frater ex urbe diſceſſit tpe quo eius probata ſunt dicta. Heſperiam.m.μεγαλη.n.ελλασ appellata eſt:in qua tarento uſq; cumas oēs urbes condiderūt græci. Erix: Veneris:& Butæ filius fuit:q occiſus ab Herculē mōti ex ſepultura nomē dedit:i quo matri fecerat tēplū quod æneæ aſcribit poeta ī hoc mōte dicit̄ ēt Anchiſes ſepultus:licet Cato ī italiā ueniſſe ſcribat. Vrbē: pro urbs per antiptoſin:ut multi uolūt.Melius tamē uultis bis repetēdū:ut uultis cōſidere mecum & uultis Vrbē quā ſtatuo:& Eruet ille agros.aq.my. Ipſū q; æaci.ſubaudis ille:nā alter Mycenas expugnauit:alter uicit Pyrrhū. Aget̄:reget̄. Noto:aut ſimpliciter pro uento:aut uere noto:qui de ſyrtibus carthaginē ipellit. Afforet:adueniat tpis futuræ. Equidē: ſemp apud Virgi.ego qdē. Alibi ēt quidē tātū Perſi. Nō eqdē hoc dubites amborum fœdere.c.c.a. Certos: uel ueloces:uel fideles.Vtrunq;.n.hoc loco ſignificat. Itē firmos Salu.Apud latera certos locauerat. Item deliberatiui iudicii. Eiectus:naufragus:ut eiectū & littore egētē. Iādudū:olim:aliquando:cito:ut Iādudū ſumite pœnas. Surgit:oritur & ē trāſlatio corporis ad animū:ut alibi Sat cōferre manū. Vidimus: ante doloris fuerat.Nuc ē conſolationis:quia cæteri erepti ſunt. Reſpōdēt:cōſentiūt:nā illa dixerat:Namq; tibi reduces ſocios. Nubes:nec ēt dicit̄ nubs q̄uis trabs dicatur & trabes ſtirpes & ſtirps:p̄cepes & p̄ceps plebs & plebes.Sunt.n.ponendæ quæ legimus. Nā nō ſūt artis ſed uſurpatiōis q̄ poetæ metri cā utunt̄ agēdo:uel minuendo noīatiuū.Inde eſt ſupplex & ſuppelectilis. Claraq; i.l.r.Laus pulchritudinis cui ne lucis qdē claritas derogauit. Ipſa:aut gētrix aut pulchritudinis dea. Decorā:ut oſtēdat ēt naturalē pulchritudinē fuiſſe i ænea.Ergo pars æneæ relinquitur Pars fauori nīs tribuitur:hoc ſequēs idicat cōpatio:ut Hora.Fortes creant̄ fortibus.Nā artificioſe:nec erudictioni nec natalibus de

rogat. Iuuẽtæ:iuuentus multitudo iuuenũ.Iuuẽtas dea:ut libertas.Iuuẽta ætas:ſed hæc cõfundunẽ a poetis. Iuuen/tus Iuuenta

DONA. Non obtuſa adeo:nõ ſunt corda noſtra ab humanitate aliena:nec ſic uiuimus ut ſolis eqtas a nobis auertat curſus ſuos propter facinus:quod uideat. Seu uos.h.proſequiẽ ſummã beneficiorũ ſuorũ & ppoſitis reſpondet:ut quocunq; ire uoluerit auxilio proſequatẽ. Vultis:ecce plena beniuolẽtia:ut i ſocietatem regni eos uocet:qui oia deſperarint. Veſtra ẽ:auget ſtudiũ beniuolentiæ offerens plenam facultatem poſſidendæ urbis:Lege autẽ ne ſit error.Quã ſtatuo urbem ueſtra eſt. Tros ty.Mire tẽperauit dicẽs troianos cũ incolis uno futuros affectu:ut honorifica iuxta hoſpites nõ illos poſtponeret:ne ue rurſus deiiciẽs ſuos qui ex tyro illã ſecuti erant iter populos inimicitias excitaret. Atq; utinã: quia uiderat troianos anxios de rege optat aduẽtũ & offert inquiſitiõis auxiliũ & ut faciaret oblati beneficii gratiam addit. Libyæ.l.ex.iu.& i hoc loco oſtendit Virgi.non ſolum carthaginem:ſed multas alias ciuitates eſſe ſub Didone. Hic animũ:Cum iam oia tuta eſſe exploraſſent ſtatuunt ſe offerte ne illa inquirendi negocium aſſumat. Nate dea:Quia inferior non proprio nomine appellat ſed honorifico.Et q̃uis prior loquatur nihil iubet aut conſulit. Sic enim æneæ prudentia inferior fuiſſet & ille arrogans : ſed intertogat tanq̃ prudentiorem. Omnia tuta uides:ne prolixitate morã afferet:quã breuiter omnia tranſit. Scindit ſe nubes:non ipſi ex nube progreſſi ſunt:ſed nubes diſceſſit:ut oſtendatur rerum natura commodis Aeneæ inſeruire.Ergo tandiu fuit rectus:quã diu opus fuit.Dein de diſceſſit nubes. Claraq;:dicit Aeneam ſplendore ſuo lucem diei feciſſe meliorem.

CHRI. Non obtuſa: ideſt crudelia & cauſam pro effectu poſuit. Obtuſum:enim dicimus ingenium cũ tardum eſt & eſt tranſlatio a ferro q̧ amittendo aciem efficiẽ obtuſum:ex tarditate autem ingenii atq; iſcitia amittimus humanitatem. Nec tam a.Sra.Quid nota recondis.Scimus ait.nec ſic aduerſum ſol ſama micenis uerti iter Sol auerſus Placet fabula Atrei : ſed phyſici oſtendunt regiones frigidiores efferatiores homines producere conſueuiſſe. Magnam:hoc epitheto diſcernit italiam ab hiſpania. Saturniaq; arua:non ſolũ ponit italiam ſed eam partem italiæ quã petunt:ſcilicet latium quo a filiis fugatus Saturnus confugit: idq; latium uocari uoluit:quoniã tutus in eo latuiſſet. Erycis:hic mons drepano uicinus eſt: denominatus ab Eryce cuius genus ita diciẽ.Neptunnus Amycum genuit ex muliere nympha.Hic a poluce arte pugili ſuperatus: cæſuſq; eſt relicto filio:qui butes uocatus eſt Fuit autem rex bebriace quæ poſt Bithyniam eſt. Butes autem poſt mortem patris ab argonautis domo pulſus drepanũ i ſiciliam uẽit. Vbi a Lycaſte nobili meretrice quia formoſus corpore eſſet adamatus:ex ea Erycem genuit:Verũ cum Lycaſte propter pulchritudinem Venus appellaretur:Veneris filium Erycem dixerũt.Hic & diuitiis matris & uiribus patris inſolẽtior factus.ab Hercule ex Hiſpania reuertente occiſus:& in monte propinquo qui ab eo Eryx dicitur ſepultus eſt.Dio.autem ſignificat Butem regem ſiciliæ fuiſſe:& ex uenere Erycem ſuſtuliſſe:qui ob genus maternũ in maxima gloria habitus eſt.Vrbemq; in alto loco a ſe denominatam condidit.atq; i arce tẽplũ matri poſuit: Cuius famam non ut alia pleraq; uetuſtas minuit:ſed in dies auxit. Vnde & æneas in italiam ueniens uehemẽter honorauit:Idẽ fecerunt cathaginenſes magna parte inſulæ potiti.Multo autem magis romani.Nam.xvii.ex fideliſſimis urbibus huic tẽplo aurũ pẽdere iuſſerũt:& milites q illud cuſtodirent poſuerunt. Auxilio.t.p.opibuſq;.i. Duo magna pollicetur & quod tantũ militum dabit:ut q̃uis pauci relicti ſint tamen tuti ſuo exercitu ad ſuos peruenire poſſint.Et quod inſuper his muneribus ab ea donabantur:ut ubicunq; conſederint: ibi cõmode & ſine inopia eſſe poſſint. Pariter:Vno aduerbio adimpleuit quod tamen in ſequentibus apertius interptaẽ.Nã pollicetur illis & poſſeſſionem urbis cõmunẽ cũ ſuis & eodẽ iure quo ſui ſunt illos apud ſe futuros. Vrbem quam ſtatuo:& quæ dicta ſunt placet & fortaſſe morem imitatus eſt græcorum qui antecedẽs in caſu : i quo ſit relatiuũ ſæpius q̃ i eo quem requirit uerbum reponere malunt.Sic Teren. Fabulas quas feciſſet placerent populo. Certos:id certũ eſt de quo ita exploratũ ſit:ut nulla penitus reſtet dubitatio.Vnde & fortẽ & fidum dicimus certum quoniã nulla aut de fide aut de fortitudine eius dubitatio ſit. Prior:quia animi cupiditatem non potuit ita cõprimere ut æneas cõprimebat: & pariter ſapientiorẽ cõſulere placebat. Vix ea fa.e.ex ſapiẽtia erat æneæ cũ ſe diuino maternoq; fauore occultatũ cerneret:omnia deæ matri ĩtegra relinquere:nec quicquam illius in iuſſu decernere.Ergo non erupit de nube:ſed illa ita iubente dea ſcindit ſe. Extrema libyæ:ut non ſolum per ſuum imperium uerum etiam per omnes longinquiores libyæ partes conquireretur. Obtu/ſum Erix

Purpureum:& lætos oculis afflarat honores:
Quale manus addunt ebori decus:aut ubi
Argẽtũ:pariuſue lapis circũdatẽ auro.(flauo
Tunc ſic reginam alloquitur:cũctiſq; repẽte
Improuiſus ait:coram quem quæritis adſum
Troius æneas:libycis ereptus ab undis.
O ſola infandos troiæ miſerata labores:
Quæ nos reliquias danaum terræq; mariſq;
Omnibus exhauſtos iã caſibus omniũ egẽos
Vrbe domo ſocias:grates perſoluere dignas
Non opis ẽ noſtræ dido:nec quicqd ubiq; ẽ

SER. Purpureũ:pulchrũ & floridum:Hor. Purpureus ales oloribus. Lætos:non terribiles:ut ſolẽt eẽ i uiribus fortibus. Manus:uel artificis:uel ars ipa. Ebur:a barro.i.elephanto.Hor. Quid tibi uis mulier nigris digniſſima barris:nõ ſeruat ãt naturam nominis:nec obliqui caſus:nec d̃riuatio eboris enim & eburnus facit non eburis : ſicut murmuris. Parius cãdidiſſimus eſt lapis lygdius noĩe:& naſcitur ĩ paro ĩſula. Sic:ſua gratia & matris auxilio p̃potẽs. Corã q.q.a.diſtinguendum:nã ſi unum eſſet diceret adeſt. O ſola:propter Polymneſtorẽ qui fidẽ uiolauit. Miſerata:idẽ ẽ miſeror & miſereor: ſed alterũ gẽitiuum regit alterum accuſatiuũ. Reliqas.d.uel troianos dicit ſimpliciter uel ſe quia auxilio Neptũni euaſit achillẽ. Terræ:propter cretenſem peſtem. Maris : propter Orõtis caſum. Egenus : honeſtius genitiuo q̃

Gentis dardaniæ:magnũq; ſparſa per orbẽ,
Dii tibi ſi qua pios reſpectãt numina: ſi quid
Vſquam iuſtitiæ eſt: & mens ſibi cõſcia recti:
Premia digna ferant:quæ te tam læta tulerũt
Sæcula:qui tanti talem genuere parentes?
In freta dũ fluuii current:dũ mõtibus umbræ
Luſtrabunt:conuexa polus dũ ſydera paſcet:
Semp honos:nomẽq; tuũ:laudeſq; manebũt,
Quæ me cunq; uocant terræ:ſic fatus amicũ
Ilionea petit dextra:leuaq; sereſtum.
Poſt alios:fortemq; gyan:fortẽq; cloanthũ.
Obſtupuit primo aſpectu ſidonia dido.
Caſu deinde uiri tanto.& ſic ore locuta eſt.

ablatiuo iũgitur ego. Vrbe domo.i.publico:& priuato hoſpitio recipis. Operis:poſſibilitatis. Vbiq; ẽ: multi eni poſt excidiũ Troiæ orbis diuerſa tenuerũt. Helenus epyrꝝ antenor uenetiã. Alii ſardiniã ſecundũ Saluſti. Alii ſyrtibus uicina loca ſecũdum Luca. Portuiq; getos:Oſtendit libyæ phrygio placuiſſe magiſtro. Si qua:ſiquidẽ:Hora. Si tamẽ ipiæ nõ tãgenda rates tranſiliũt uada. Nec.n.cõgruit optare dubitantẽ aut ad ſe retulit:qui pius tamẽ laborat. Si.u.iu.ſi ualet apud hoies iuſtitia:& mẽs.ſ.c.r. Stoice:hi enim dicunt uirtutẽ eſſe pro pmio: & ſi nulla ſint pmia. Tã læta:alii bi nati melioribus annis. Fœlicitas.n.temporum ex naſcẽtium meritis cõprobaſ. Parentes : rhetorice parẽtes quos ignorat laudat ex liberis. Seruata autem ſunt omnia laudis pcepta. Nam ab ipſa lauda-
Fretũ uit & a parentibus. In freta:i maria:nam proprie fretũ mare ẽ naturaliter mobile ab undaꝝ feruore. Cõuexa:alii itelligũt iclinata montis latera:ergo umbræ luſtrabũt.i.flexibus circuibunt cõuexa latera:ut Luſtrat auẽtini montẽ:aut luſtrabũt inũbrabũt. Vnde luſtra feraꝝ & lupanaria p contrarium dicimus:qa paꝝ luſtranſ. Alii cõuexa ſydera.i.pẽdentia planetaſq; itelligũt: q nõ ſũt fixi:paſci ãt aquis marinis cæleſtes ignes phyſici dicũt. Luca. Atq; unde pluſq quod digerat aer. Obſtupuit:quod ſignum eſt futuri amoris. Aſpectu:pulchritudine. Caſu:miſeratione. Ore:pleonaſmos eſt.

DONA. Cõſtitit:ut dictum ẽ ſed pulchrior q fuit. Nã hoc curauit mater propter iunonia auſpicia. Comparat auro & argento:quæ cum per ſe ſplẽdeant arte tamen meliora ſiunt. Comparat deo:quia nepos iouis ẽ & Veneris filius:& Cæſaris perinde affinis:quem omni occaſione poeta laudat. Virorum autem forma & ſplẽdor corporis iungũtur fortitudini. Pulchritudo enim ſola plurimorum obſuit famæ. Namque ipſa deco.c. ad pulchritudinem pertinet. Humeros:ad fortitudinẽ. Tunc ſic:debuit loq prior: ut & ex ſe idicaret & ageret gratias:& ut oſtenderet ſe affuiſſe. Coram:uno uerſu omnibus reſpondet:ut properaret ad gratias agendas. O ſola in.ſumma arte loquitur & habet rationem loci temporis & perſonæ loquebatur carthagine urbe inimica pp iunonem & in templo ipſius apud eã quæ ſummam teneret imperii:& eo tempore quo poſt naufragium terras cupiebat. Ergo nihil de iunonis factione conqſta eſt. Gratias agit nullũ culpans. Sola:laudat factũ:quod ſit ſine exẽplo & oculte miratur inuentã ibi requiem unde periculum fuiſſet timendũ cauſas aduentus quia ilioneus dixerat pterit. Quæ nos.ſ.reliquias danaũ reliquias terræ:reliquias maris. Demum quia ifiniti perierãt & urbs ceciderat. Terræ:propter peſtem cretenſem qua multi perierant. Maris:qa naufragio Orontes perierat. Vrbe domo:currit per amplificationem extollẽs pſtitum in maius : ut non ſolum i hoſpitiũ ſuſcepti ſint:ſed etiam i ſocietatis fœdera uocati. Caſibus exuſtum:oſtendit inopiã nõ eſſe originalẽ:quaſi abiectæ perſonæ:ſed fortunæ uiolẽtia proueniſſe. Docet quæ ſint curãda in laudibus nã iparẽ ſe in reciprocis beneficiis:ut debuit demõſtrare. Inuenit tamen in hoc occaſionem a laudis officio nõ alienã:qua multitudinẽ quoq; troianoꝝ laudaret:qui p orbem ſparſi exigui i numero carthagine erãt. Dii tibi:queniã beneficiis tuis ſingularibus & in æternum pferendis humana uox reſpondere non poteſt. Dii pro nobis q mereris exoluãt. Quæ te tãta læ.tu. Sæcula:qs dicat cur tu ſola talis & non alius ſimiles his ſæculis nati ſunt? ut ſupra O ſola infand.s & oculte innuit ſæculoꝝ eſſe ut aut boni aut mali naſcantur. Quærit igitur ſæcula qbus Dido talis potuit naſci:quia p totũ orbẽ iactati troiani ſolã beniuolã & liberalem illam inuenerunt. Qui tantis: qa naſcẽdi rõ p parẽtes prouenit. Horum eſt fœlicitas : ſi precipuos ſuſcipiant liberos. Quæruntur ſæcula: quæruntur parentes. Dido ſola in toto orbe iuſtiſſima memoratur:ut quod ſummũ eſt : etiam totum ſuũ ſit:nec hẽat parẽ. Dii.t. Ne omnẽ reciprocã uicẽ referendæ gratiæ omittat deos rogat:ut q, ipſe nõ põt illi preſtent:quod autem ipſe poteſt non tacebit. In freta:Oſtẽdit oium rerum finem futuꝝ: cũ illius honos nõ ſtabit. Simile illud dum domus æneæ capitolii immobile ſaxum Accolet imperiumq; pater romanis habebit.

Meq;:Subtiliter ſe nec ceſſatuꝝ dixit:nec eſt pollicitus habiturum:ne Didonem lęderet urbis ſocietatẽ offerentẽ. Amicum:quod probauit amici abſentis cauſam defendendo. Obſtupuit:uiſa eius forma:& cum curſum eius uehementer miraretur quomodo liberari potuerit: & ad ipſam nulli uiſus peruenire.

Os CHRI. Os humeroſq;.d.ſ.habebat ſimile os deo:quia i ore ideſt i facie apparebat diuinus aſpectus. Os.n.
Facies latini nõ ſolũ appellant hiatũ ipſum in quo dentes linguaq; latet:ſed totũ illud a principio frontis mẽtum. Facies ãt ois cuiuſcunq; rei forma ẽ:ut qbus aſpera quõdã uiſa maris facies:ſed quia i hoie ea ps aliũ ab alio diſtiguit iccirco faciẽ dicimus qa ſit forma hominis:& dr a faciẽdo:qa nõ materia:ſed forma rẽ facit. Lumẽq; do
Venuſtas nũ.n.ẽ iuuẽtutis:ut i formoſo corpore appareat nitor ex cãdido ſimul & ſubrubenti colore ſuauiſſimo quodã tẽperamẽto pmixtus. Honores le.grãmatici pulchritudinem interptanſ:ut apud Stat. Quãtus honos q
Dignitas tuſq; pudor ne credite patri. Et ſuper heſterna licuit cognoſcere mẽſa:Ego credo honores eſſe aſpectum illũ i facie quo honore digni putamur. Hoc i muliere dicitur uenuſtas in uiro dignitas. Hanc igitur dignitatem
Ebur ita fuiſſe oſtendit in ænea: ut grauitati quæ ppria uiri eſt admixta:tamen eſſet iocunditas: ergo erant hono
Barrus res propter dignitatẽ aſpectus:ſed erant læti propter admixtam iocunditatem. Nam ſummopere laudatur i uiro ſumma grauitas ſummæ iocunditati coniuncta. Ebori: Ebur a barro dicitur:& elephantis dens eſt

multis in locis inuenies. Barrhus āt ideſt elephas eſt per onomatopiam quia uox eius ſonū huius nominis i mittatur. ait tamen Teophra. Ebur foſſile nigro & candido colore inueniri & oſſa e terra naſci: inueniriq; oſſeos lapides. Parius: Paros una ē e cycladibus īſulis a Paro Iaſonis nepote ſic dicta: cū antea minoia diceref. Paros
Gignit marmor cādidiſſimū: quo quidē primi ſculptores Dipelus & ſcilus in ſculpendo uſi ſūt & deide melas & Mictiades eius fili. & Butalis: Et quoniā huiuſce modi lapis ī cuniculis ad lucernā cedebat: Lichnix appellatus ē. Læta ſæcula: ideſt fœlicia ſydera: quoꝶ curſu ſæcula cōſtāt. Nā & ſi animi humani ſuapte natura pares ſint. neq: aſtris ſubiecti: tamen cum incluſi ſint corporibus ſortiuntur inde multas inclinationes: & pro cliuitates: ut a ſtellis habeant & acumē ingenii & hebetudinē: & proni ſint ad uirtutem & ad uitia: hinc Stati. Dic age quādo tuis alacres altiſſimus undis: Quæ domus: aut tellus animam: quibus hauſeris aſtris. Qui tāti Sta. Dic quis & ille pater: nec enim tibi numina longe Tranſierit fortuna licet. Laudatio. n. in tria tempora diuidit. ſ. quod ante eos: fuit ut patria parētes: & maiores. Qui ipſi uixerit. Et quid boni aut mali coꝶ cā poſt mortē ſit ſecutū. Si qua pios: Nā in tātis calamitatibus cōſtitutus nō dubitat numīa pios deſpicere: ſed hæc ueluti ſi dubitaret conqueritur. Sydera paſcet: Quod ſemper eſt ſecundum platonicos q dicunt ſydera animata eſſe: & humore quia ſole attrahitur paſci.

Quis te nate dea per tot pericula caſus
Inſequitur? quæ uis immāibus adplicat oris?
Tune ille æneas quem dardanio anchiſæ
Alma uēus phrygii genuit ſimeōtis ad undā?
Atq; equidem teucrum memini ſidona uenirē
Finibus expulſum patriis: noua regna petētē
Auxilio belli: genitor tunc belus opimam
Vaſtabat cyprum: & uictor dicione tenebat.
Tēpore iam ex illo caſus mihi cognitus urbis
Troianæ: nomenq; tuum: regeſq; pelaſgi.
Ipſe hoſtis teucros inſigni laude ferebat.
Seq; ortum antiqua teucroꝶ a ſtirpe uolebat
Quare agite o tectis iuuenes ſuccedite nr̄is.
Me quoq; per multos ſimilis fortuna labores
Iactatam: hac demū uoluit conſiſtere terra:
Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.
Sic memorat: ſimul ænean in regia ducit
Tecta: ſimul diuum templis īdicit honorem.
Nec minus interea ſociis ad littora mittit
Viginti tauros: magnorum horrentia centū
Terga ſuū: pingues cētū cū matribus agnos:
Munera: lætitiamque dei.
At domus interior regali ſplendida luxu
Inſtruitur: mediiſq; parant conuiuia tectis.
Arte laboratæ ueſtes oſtroque ſuperbo:

SER. Quis: qualis & eſt admirantis & non interrogantis: ut Quis globus o ciues: Non enim interrogat qui nuntiat. Norat autem hæc Dido ex Teucro: ut poſtea dicet. Quæ: qualis. Immanibus: ſic Salu. Mare ſæuum & importuoſum. Adplicat: nunc p d prima ſyllaba ſcribitur. Antiquitus autem ꝑpoſitio ultimā litteram in uicinam mutabat. Secundum uero euphoniam per a tantum ꝑpoſitio. n. ī compoſitio ne aut ſuam uim retinet: ut induco: aut mutat ultimā: ut ſufficio: aut pdit ut coeo. Anchiſæ: bene addidit anchiſæ: nā cū multis cōcubuit Venus: Fit āt paſtor anchiſes: & cū eo amato cōcubuit Vēus und ęneas circa Simoim fluuium natus eſt. Deæ. n. uel nymphæ enitūtur iuxta flumina uel nemora: quod cum iactaret Anchiſes afflatus fulmine oculiſq; priuatus eſt. Sidona: hercules in colchos proficiſcens perdito Hylla poſt pagratā miſiā nauibus troiā uenit: a cuius portu cum ipſum Laomedō prohiberet occiſus ē: & eius filia Heſiona Telamoni q primus aſcēderat murū tradita ē. Inde natus Teucer: nam Aiax ex alia fuit Aiax
Hercules āt Priamū redēptum a uicinis hoſtibus in regno collocauit. Vnde Priamus dictus ē quaſi πριάμαι emo ſignificat. Quæ āt deliberata Heſiona dicūtur: fabuloſa ſunt. Teucer āt ſine fratre: q p furorē pp pdita achillis arma ſe interemerat ſalamīa reuerſus: a patre pulſus Sidona uenit: ex quo hæc cuncta Dido cognouit. Aiax autem achillis patruelus fuit: qa Telamon & Peleus fratres fuerūt. Vaſtabat. c. quā ſubactam Teucro conceſſit. Caſus: ruinæ & nō fortunæ.
Ipſe hoſtis: magna laus ꝗ ab hoſte uenit. Teucroꝶ aſt. pp genus maternum. Volebat: plus eſt ꝗ ſi mater no gaudens paternum refutaret genus. Tectis: ad cōuiuiū uocat. Nō ignara: quare non diſco quia nō ſū ignara. Bis. n. itelligimus nō. Iudicit. h. iuſſit fieri ſupplicationes: & bene indicit: quia troiani inopinato uenerāt. Feriæ aūt aut legittimæ ſunt aut īdictæ. Indici uero dicuntur: quia priſca paupertas ex collatione ſacrificabat de bonis damnatorum. Vnde ſupplicia dicuntur ſupplicatiōes: quia ſunt de bonis ſupplicia paſſoꝶ. Salu. in ſuppliciis deoꝶ magnifici: hinc ſacrum & uenerabile & execrandum dicimus: quia ſacræ res de bonis execrandorum fiebant. Dei. i. uinum: uel legas die ideſt ſed ut ſupradicta ſufficiant multoꝶ dieꝶ uſui. Intelligamus & aliqua miſſa ēt ad uſum diei. Luxu: abundātia hic: alibi luxuria. Dat autem ſemper poeta abundantiā exteris gentibus. Romanis uero frugalitatem quibus tantum cibis utebantur & in atriis edebant ſedentes. Iuuenalis Quis fercula ſeptem Secreto cenauit auus: & Virgilius Perpetuis ſoliti dapibus cōſidere menſis. Laboratæ: labore ꝑfectæ ut laborataſq; ꝑmūt ad altaria ceras: & ē ſermo in cōpendium coactus: ut Rapuitq; in fomite flammam ideſt raptim fecit.
DONA. Quis te nate dea: ex his uerbis oſtēdit aliquā ſui generis notitiā habere & ꝗuis hoc apud æneā poſſit eſſe mirabile: ait indigne illum pati: ut dea genitus tēpeſtate ad regiōes ſæuas delatus ſit. Per tanta. p. miratur pericula in eo quē potētia numinis tueri debuit. Atq; equidē: Expoponit quomodo hæc ſcierit: q̄ tē. ſ. cum uideatis uos nō eſſe incognitos: & mortem eſſe familiæ meæ: ut uenientes excipiat: ut Teucer a patre ſuſceptus eſt. Me quoque: Quam nunc uideris fœlicem: aliquando fortuna depræſſit: ut non pudeat ca

lamitatum quæ ſunt æquo animo ferendæ. Et quoniam nõ pſentibus ſolũ cõſulẽdũ erat:mittit ad abſentes munera.Laudat a magnitudine: ꝙ tauri & a numero ꝙ uiginti.Si.n.boues dixiſſet imminuiſſet gratiã. Pingues:Et ergo pingues erãt:& ducẽta oſtẽdit capita. Munera lætitiãq; dei:Vinũ quod ſufficeret oĩbus. Ad lit. ſcilicet ad illos quos reliq̃rat æneas:& ad illos quos Ilioneus. At domus:oſtẽdit ꝙ cũ hoſpites recipimus:domus pro eorum meritis eſt componenda.Ergo cũ accipiendus eẽt æneas tantus uir domũ regali luxu perſe ſplẽdidã:tamẽ additis multis repẽtinis ornauit.Ergo legendũ Domus ſplẽdida regali luxu:& interiecta mora dicamus inſtruitur. Interior:quia interim i exteriorem ptem troianos induxerat : interior melius ſolito ornabatur. Mediis tectis:nã cũ multa turba eſſet accipienda:alibi tot triclinia ſterni nõ poterãt. Omnia conuiuia uehemẽter ſplẽdebant:ſed fuit i apparatu diuerſitas propter diſtãtiã perſonaꝝ.Nam hoſpites cum regina recepti ſunt in oſtro ſuperbo.Tyrii uero tanq̃ minoris dignitatis i ueſtibus pictis ut in textu uidebis.

CHRI. Tu ne ille:habet emphaſim ille:quaſi dicat tãtus uir. Dardanio:quaſi generoſo:& cũ quo Venerem concubuiſſe non puderet.Nam a Dardano Iouis filio originẽ ducit. Ad undã:conſueuere poetæ ut diis genitos:iuxta flumina genitos dicerẽt:ſic Sta.Namq; ut paſſa deum nemei ad fluminis undã Bis quinos ple/

Sidon na cum fronte reſumeret orbes cinthia. Sidona:urbs phœniciæ eſt ſidon. Auxilio belli: Patris mei de quo diximus De Teucro:Hora.Teucer ſalamina patremq; cum fugeret:& reliqua. Cyprum:quam ſubactã con

Pelaſgi ceſſit teucro. Pelaſgi:populi ſunt qui prius ſamothraciam coluerunt:Deinde cum athenienſes totum ſuum agrum colere nõ poſſent hos ſuos uicinos receperunt & partẽ illis agri habitandã dederũt pacti : ut ſibi murũ q̃ eſt circa arcẽ ædificarẽt.Hinc græci uocari pelaſgi cepti ſunt : ait Herodo.ſunt autem pelaſgi ſecũdum Dionyſium alicarnaſeum dicti ſunt a pelaſgo eoꝝ rege quem ex Ioue & Niobe Phoronei filia:cui primæ mortalium commixtus eſt natum dicunt. Ipſe hoſtis:ipſe quaſi tantus uir. Hoſtis:q̃uis eſſet hoſtis. Solebat:quaſi hoc importat:ut ſe troianum q̃ græcum eſſe malet. Similis fortu.ne credant ſe contemni ab ea:quia deiecti ſint. Hac demum:dat ſpem & illos inuenturos ſedes. Non ignara: poſſumus legere ſimpliciter. Ego cũ animaduerto calamitatem ueſtram diſco ſuccurrere:quia non ignara mali ideſt quia experta ſum in me hæc

Feriæ ſtatiuæ mala. Indicit honores:ideſt ſacrificia:& oſtendit ferias fuiſſe imperatiuas.Feriarum enim aliæ erant ſtatiuæ: quæ omnes communes & certis menſibus & diebus in faſtis annotatæ erant:ut Agonalia: Carmentalia: Cõ

Feriæ conceptiuæ pitalia.Aliæ cõceptiuæ:quæ quot annis a ſacerdotibus:uel magiſtratibus concipiuntur in dies certos:uel incertos:ut erant latinæ:ſementinæ:paganalia.Aliæ imperatiuæ:quas conſules uel pretores pro arbitrio indicebant.Aliæ nundinæ dicuntur paganorum & ruſticorum:quibus conueniunt negociis propriis & mercibus emendis uendendiſue poluuntur feriæ ſi in iis opus ſit. Regi autem ſacrorum & flamini in ipſis feriis opus

Feriæ imparatiuæ fieri uidere non licet:& ideo per preconem nunciabãt:ne quid tale fieret: & inobtemperantem mulctabant. ſed de feriis latius eſt in georgicis:ubi eſt Feſtis quædam exercere diebus Fas & iura ſinunt: Ergo in hoc loco notat ferias indictas. Lætitiamq; dic:Apronianus dei legit ea ratione:quod non tantum inter diu:ſed noctu

Nũdinæ bibatur.Ergo munera & lætitiam bacchi:ſed Gellius dii legendum ait:quia antiqua declinatio erat dies huius dii pernities pernitii. Lucilus:Rugoſum atque fami plenum:& Siſena libro ſeptimo:Romanos inferendæ pernitii cauſa ueniſſe:& Cato pueri & mulieres extrudebant famii cauſa. Cn.Maius in iliade. Altera pars acii uitaſſet & fluminis undas.Item an maneant ſpecii ſimulachra in morte ſilentum. Tullius pro Roſcio pnitii ſcriptum reliquit.Dixerunt aliqui hic dies huius dies.Nam Aulus Gellius ideo graphũ Virgilii in georgicis dicit habuiſſe.Libra dies ſomniq; pares ubi fecerit horas.Dixerunt & huius die & huius acie:ut oſtendit Cæſar. Regali luxu: ideſt tãto quantum reginam decebat.Luxus autem non uituperatur in ditiſſimis:quoniam id opes ferunt ſuæ.Vituperatur in tenui cenſu.Quapropter recte Iuuẽalis.Atticus eximiæ ſi cœnat lautus habetur.Si rutilus demens:quid enim maiore cachinno? Excipitur uulgi q̃ miſer apicius.

SER. Ingens argentũ:uel ſubaudi exponunt : uel menſas argenteas itellige. Cælata:ſculpta.Cælũ enĩ ferꝝ ẽ quo opant argẽtarii & producit.In deriuatiõe autem mutatur diphthõgus. Series: ordo cõnexus.
Per.t.d.u.A Belo prio aſſyrioꝝ rege: ut ab antiquo durãtia cynnama belo uſq; ad Belũ patrem Didonis nec caret rõe hoc nomen.Nam omnes in illis ptibus ſolẽ colũt q ipſoꝝ lingua hel dicit:unde eſt helios ergo addita digãma & i fine facta detractiõe belum dicunt. Rapidũ p̃mittit:nõ p̃mittit:nam ipſe ſequitur ſed p̃rapidum mittit:quod ex affectu patris potius q̃ ex achate uelocitate itellige.Dixit p̃rapidũ: ut Teren. Per pol:nã pol iurantis eſt:cui ꝑpoſitio ſeparata nunq̃ cheeret. Ferat:afferat:nũciet. Stat:ẽ alibi horret:ut Sãt lumĩa flãma:& Stabat acuta ſilex:Plenũ eẽ : lã puluere cælũ Stare uidẽt. Itẽ poſitũ eẽ: Stãt mãibus aræ. Item placet Stat cõferre manus. Erepta.r. cõmendat a difficultate: ut nec tuta in ualle reperti. Item ex perſona Ornatus argiuæ helenæ:ſic hoc priãi geſtamen erat.Commendatur & a lõgitudine:ut Teren.ex Aethiopia ẽ uſq; hæc. Erepta: conatur defendere non

Ingens argentum menſis:cælataq; in auro
Fortia facta patrum:ſeries longiſſima rerum
Per tot ducta uiros:antiquæ ab origine gẽtis,
Aeneas:neq; enim patrius conſiſtere mentẽ
Paſſus amor:rapidũ ad naues præmittit achatẽ:
Aſcãio ferat hæc ipſũq; ad mœnia ducat.
Omnis in aſcanio cari ſtat cura parentis.
Munera præterea iliacis erepta ruinis
Ferre iubet pallam ſignis:auroq; rigentem.
Et circum textum croceo uelamen acantho.
Ornatus argiuæ helenæ:quos illa mycenis
Pergama cũ peteret:iconceſſoſq; hymenæos
Extulerat:matris ledæ mirabile donum.
Præterea ſceptrum ilione quod geſſerat olim
Maxima natarum priami:colloque monile

Bacchatū:& duplicē gēmis:auroq; coronam. eſſe ab ænea proditam patriā: quam cum Antenore prodidiſſe manifeſtum eſt. Si ornatus Helenæ ex incendio abſtulit nō præmium proditionis accepit. Signis auroq;:ſignis aureis. Rigentem: inflexibilē pu aurum ſignificat tunicæ palium:qđ ſecundū Varro.palla dicta ē ab irrigatiōe& mobilitate quæ eſt circa finem huiuſmodi ueſtitū ἀπὸ τοῦ πάλλειν. Velamē:cyclade. Achanto:Virgultū flexuoſum herbacanthū uulgo dictum.Cuius imitatiōe ueſtis ornat'. Argiue.a.Vicinitate:ſic etiam mycenis:Nam ſpartana fuit. Eſt autem omen futuræ infœlicitatis:cum Dido adulteræ ſuſcipit munera. Inconceſſos:fato & legibus. Hymenæos: Eſt Hymenæus deus nuptiarum:uel quidam iuuenis fuit qui die nuptiarum oppreſſus eſt ruina:Vnde expiationis cauſa nominatur in nuptiis:ſed falſum eſt:Nam uitari debuit nomen extincti.Ergo Hymenæus uir fuit athenienſis:qui inter bella ſæuiſſima uirgines liberauit:proptereaq; nomen eius in nuptiis inuocatur quaſi liberatoris uirginitatis. Sic Talas apud romanos. Nam cū Plebeus in raptu ſabinarum uirginem pulchram duceret ne ei auferret' ab aliis Talaſſionis eam ducis eſſe ſimulauit : cuius nomine fuit puellæ tuta uirginitas.

Palla Herba cāthū Himeneus

Ledæ:Vel qđ ipſa filiæ:uel qđ ei iuppiter dedit. Sceptrū ilione : Munera:offert apta perſonæ ſicut latino in ſeptimo. Maxima:antiquitus etiā fœminæ regnabāt:præſertim primogenitæ:unde ait maxima. Hæc uxor Polymneſtoris fuit. Monile : quod & ſegmentum dicitur. Iuuenalis Segmenta & longos habitus licet ſegmentatas ueſtes dicamus:ut ipſe & Segmentatis dormiſſet paruula cunis. Bacchatum : ornatum margaritis.Dicitur autem hoc margaritum:& hæc margarita & hæc margaris:ut hæc nais. Sunt qui ſeparant gemmas & margaritas:Cicero.Nullam gemmam aut margaritam.Et gemmas dicunt diuerſi coloris : Margaritas uero albas:uel gēmas integras.Margaritas pertuſas. Duplicē:uel latam:uel duplicem gemmis & auro.

Gemmæ Margaritæ

DONA. Argentum.m.adiecit menſis ut oſtenderet eſcariū argenteum: ne putaretur in ea ſpecie eſſe quæ longe eſſet ab uſu menſarum.Eſt multiplex argenti laudatio:Nam fuit magnum inſignitum auro : & miro artificio:ut ars cum ipſius ꝑtio certaret.Sculptura autem geſta maiorum continebat: quoꝝ contemplatione meruit longiſſimum tempus cōſeruari. Præmittit:non quia eſſet ſecuturus nec intelligit' prærapidum mitti:Sed ꝑmittit.i.ante prādium mittit ut maturius uideret filiū:& ut afferentur munera:quæ Didōi dare uolens inter epulandum commodiſſime dabantur.Maior.n.erat futura conuiuii uoluptas & ꝑſentia Aſcanii & oblatione muneꝝ. Omnis in.a.Nā reliquæ curæ iam ſemotæ erant. Munera : Hæc conuiuium gratius factura erant:& poterant oſtendere q̄ta urbis fuiſſet fœlicitas. Erepta:de magnis & plurimis credendū ē melio ra rapuiſſe. Argiuæ.h.Hinc adeo formoſam fuiſſe dicūt:ut eius forma redacto maximo pitiſſimoꝝ pictorum in unum numero propoſitis etiam formoſiſſimarum mulieꝝ nudis corporibus pingi neqerit : ergo q̄ cunctis erat formoſa ab ea appellabatur Helena.Sed Virgi.argiue dixit:ut de illa ſola intelligeret'. Extulerat: Nam cū eſſet regis uxor & locupletiſſima:& iret ad troiam has ut ꝑcipuas ſecum abſtulit non redituram ſe ſperans propter admiſſum adulterium ꝑpea addidit inconceſſos hymeneos. Ledæ mirabile : Vt tā pulchra niſi a matre donari non potuiſſent:& cum donarent' miratos eſſe qui uiderēt.Adduxit autem ut his uteretur quotiens adultero formoſior uideri uolebat.Ergo ſuperabant formam quæ pingi non potuit : pulchrioreq; reddebant. Maxima:ſolent enim religioſi parentes:quæ habent optima filiis deferre maioribus. Bacchatū: Neque hæc diſſimilia eſſe debebant:quæ optimus pater & ditiſſimus maximæ filiæ dederat.

CHRI. Ingens argentum:Hoc metallum poſt aurum prætioſiſſimum eſt.Videtur autem a græca eſſe dictione:illi enim ἀργύριον dicunt.Habet hoc qđ cum album ſit linea: ducit nigras. Gignitur ex argento uiuo & ſulphure albo:Vnde album & lucidum ſonorum purum:& excepto auro magis q̄ cætera metalla ductile:balſamum potiſſime conſeruat item iaſpidis lapidis uim uehementer conſeruat ut pollentior in argento q̄ in auro ſit. Valet argentum & ad plurima remedia.Nam eius ſpuma uulnera ſanat:neque ſinit ſuperfluas carnes excreſcere.Sordes cordis mundificat.Aduſtionem in corpore factam ne putreſcat tutatur. Fluxibilia membra corroborat. Series:dicitur a ſerendo quaſi ordo in quo res connexæ ſint cum elatione pronunciandum quaſi dicat per tot fortes principes. Amor patrius : qui omnium efficaſiſſimus eſt: Nam in ſeipſum diffunditur cum in filium diffunditur:qui uiſcera patris eſt. Achatem:Allegorice:Nam ſi curam ſignificat:cura eſt quæ pertingit filium. Omnis in aſcanio:ſublato nomine proprio erit ſententia. Munera & dona ſignificat:ut hic & officia:unde immunes dicuntur qui a murmure:ideſt officio publico præſtando liberati ſunt.Hæc eadem ſignificat.γέρας apud græcos. Signis:Quicquid ſculptura fictura ue aut arte fuſili factum eſt ſignum dicimus:ut pictura dicitur tabula:item ſigna militaria uexilla appellamus:Lucanus.Si pares aquilas & pila minantia pilis. Ornatus ar.h.Non laudat ab auctore ut eſt ſceptrum ilione quod geſſerat olim. Sed oſtendit magnitudinem ornatus:cum tam pulchræ mulieri ornamento eſſe poſſet:ꝑſertim cum adultero placere ſtuderet quo tempore ſe ſolito uehementius comāt.Hic Iuuena.Mœchis foliata parant'. Bacchatū:baccha cum aſpiratione bacchi ſacerdos eſt:& eſt græcum nomen latine autem Bacca ſine aſpiratione fructus eſt lauri myrthi:oleæ hederæ:& ſimilia.Verum a ſimilitudine rotundi corporis baccas appellāt uniones quas græci margaritas nominant.Naſcuntur in mari indico.Fertiliſſima eſt Taprobane inſula & Perimula promontorium indiæ.Præcipue laudantur circa arabiam i perſico ſinu maris rubri.Sunt enim conchæ quæ ubi genitalis anni ſtimulauit hora:prudētes ſeſe quadam oſcitatione impleri roſcido conceptu tradantur:Grauidaſque poſtea eniti:partumq; eſſe margaritas pro qualitate roris accepti.Si purus influxerit cādorem conſpici.Si turbidus contra:Pallet ſi cælo minante concipitur:nam cæli maior eſt ſibi ſocietas q̄ maris:unde ergo trahunt colorem aut nubilum aut ſerenum ut fuerit aer. Quapropter orientales margaritæ propter aſſiduam aeris ſerenitatem lucidæ ſunt:ſed minores propter pauc.t item roris. Sed ſeptentrionales contra quoniam magis abundat ros ſed cælum turbulentum eſt:maiores ſunt ſed colore turbido.

Argentum Series Baccha Bacca

SER. Hæc celerans:Celeriter facere cupiens. Cytherea:Ab inſula quæ tantum in plurali declinatur:ut ſunt alta cythera. Artes:medium uocabulum eſt.Nam & bonas artes & malas dicimus. Faciem & ora:Periſologia eſt. Furentem incendat:incendat & furere faciat. Ambiguam:ideſt quam habitat mutabilis fœmina:ut Suſpectas habuiſſe domos carthaginis altæ. Bilingues:Fallaces ad mentem & non ad linguam retulit. Sub.n.Circa.n.& cum tempus ſignificat accuſatiuo ſeruit:ut Aut ubi ſub lucemque denſa inter nubila ſe ſe.d.r.r. Amoré:latini deum cupidinem appellant:eo quod facit amorem:Sed dic imitatur græcos:qui eodem nomine utrunque uocant. Diſtinxit tamen epitheto.Pingitur puer:quia turpitudinis eſt ſtulta cupiditas: ut iter quas curam Climene narrabat inanem: item quia imperfectus eſt in amantibus ſermo:ut Incipit affari mediaque in uoce reſiſtit. Item alatus quia nihil amantibus leuius uel mutabilius ut ipſa oſtendit Dido. Sagittæ dantur uel quia ipſe incertæ uelocesque ſint.Et hoc ratio in reliquis numinibus pro poteſtatum qualitate format. Meæ.r. Quia uenerea uoluptas exerceri ſine amore non poteſt:uel ſecundum Simonidem qui dicit cupidinem ex ſola Venere natum. Alii tamen ex ipſa & Marte. Alii ex Vulcano. Alii Chai & primæ rerum naturæ filium dicunt. Patri ſummi:ideſt iouis. Typhoea: multi Typhoia legunt:ut Cærealia & cærialia: Non autem dicit quibus typhœus uſus eſt ſed qbus iuppiter in typhœũ a ſpoliis & uirtute: ut Scipio aphricanus. Hoc autem agit facile eum poſſe contemnere Iunonem qui contemnit iouem. Numina poſſibilitatem. Vnus autem deus plura habet numina. Frater:conciliatio a qualitate perſonæ. Iactetur que: uacatque. Odiis:iuſta cauſa petitionis oſtenditur: odium primam corripit.Odi uero uerbum ꝓducit: ſic liquor & liquitur. Noſtro doluiſti ſæpe dolore: aut eo quo & ego: aut doluiſti quia me dolere uidiſti.

Quo:ideſt in quam partem. Iunonia: Carthaginẽſia ubi colitur iuno aut hoc uereor ꝙ æneæ carthago in hoſpitium patuit ut eſt Timeo danaos & dona ferentes. Tantum:aut ne in tantum quidẽ: ideſt breui occaſione ceſſabit:aut non poterit in tanta rerum opportunitate ceſſare:ut ſit notum prouerbium res in cardine eſt ideſt articulo. Quo:uel uacat:uel pronomen eſt.Supprimit autem recte nomen iunonis:ne illius frequenti commemoratione cupidinem terreat:Vel ſit aduerbium quo ideſt in aliquã partẽ. Mecũ: ideſt cũ officio uenereo:nec põt intelligi quẽadmodum ego:Nã aliter a matre:aliter a didone amatur æneas.

Hæc celerans iter ad naues tendebat achates,
At cytherea nouas artes:noua pectore uerſat
Conſilia:ut faciem mutatus:& ora cupido
Pro dulci aſcanio ueniat:doniſq; furentem
Incendat reginam:atq; oſſibus ĩplicet ignem.
Quippe domũ timet ãbiguã:tyrioſq; bilĩgues
Vrit atrox iuno:& ſub noctẽ cura recurſat.
Ergo his aligerum dictis affatur amorem.
Nate meæ uires:mea magna potentia:ſolus
Nate patris ſummi qui tela typhoea temnis:
Ad te confugio:& ſupplex tua numia poſco.
Frater ut æneas pelago tuus omnia circum
Littora iactetur odiis iunonis iniquæ
Nota tibi:& noſtro doluiſti ſæpe dolore
Hunc phœniſſa tenet dido:blandiſq; moratˀ
Vocibus:& uereor quo ſe iunonia uertant
Hoſpitia:haud tanto ceſſabit cardine rerum.
Quo circa capere ante dolis:& cĩgere flãma
Reginã meditor:ne quo ſe numine mutet:
Sed magno æneæ mecum teneatur amore.

DONA. Hæc cellerans:laudat hois diligentiam. At cy.i.dũ hæc gererentˀ.Neceſſaria metuentis Veneris deliberatio:cuius æſtus augebat conſideratio loci temporis & perſonæ.Erant ab Achate pꝛicienda iuſſa.Et periculoſum credere nepotem eidẽ periculo in quo erat æneas:ne tota ſimul progenies interiret. Namq̃ ꝗs troiani eſſent humanæ ſuſcepti metuebatur fallax natura tyriorũ & ſtimulus iunonis:ne ipſa oportunitatẽ loci & occaſionẽ tp̃is nacta terra opprimeret quos mari extiguere nõ poterat. Artes:ergo nouæ.i.cõſilia elaborata exquruntˀ:ut Aſcanius nõ ꝑgeret:& tamen achates iuſſa faceret.Fallit ergo oẽs & ꝓfert æneæ amorẽ ſibi cõcilians didonẽ:nã neq; æneas iratæ reſiſtere potuiſſet exigua ſubſtãtia.Neq; cõuulſis nauibus: & in hyeme effugere. Nate:breuiter oĩa cõſilia ſua exprimit & quõ fieri poſſet oſtẽdit:& honeſtũ facile & neceſſariũ demõſtrat. Meæ ui.uẽdicat ſibi neceſſitudo parẽtũ qcqd liberi poſſunt.Et docet iter filios & parẽtes tale debere eẽ uolendi & nolẽdi ſtudiũ:ut ĩ multis licet corꝑibus uoluntas una & neceſſitudinis uĩculũ idiſtinctũ/ïtegrũq; ꝑduret. Tela ty.facile oſtẽdit eẽ qd petit:q.n.potuit iouis fulmẽ contẽnere:facilius poterit fœminæ mẽtẽ poſſidere:ergo ita dixit:ne ille excuſaret ꝑp iunonẽ.Fecit ergo beniuolũ filiũ dicẽdo nate. hẽ ꝙ potẽtior eẽt ioue:& ꝙ eẽt potẽtia ſua. Ad te.q.d.nõ ẽ alter q tãtũ:aut debeat aut poſſit. Supplex:admõuit pietatis ut filiũ rogauit ut deũ: qd igiˀ acceſſit oneris:cũ ẽ rogatus ab ea q̃ auctoritate parẽtis iubere poterat. Fr ut.æ.fecit beniuolũ & attẽtũ.Nũc facit docilẽ ſubiũcta narratiõe totius negocii:dixit fr̃ tuus ut appareat operã nõ i extraneo ponẽdã:ſed ĩ fr̃e eẽ neceſſariã.Ergo honeſtũ piũ:ut frater ꝓ fr̃e laboret:ꝓferti ĩ cauſa ſalutis. Adiungit labores ut moueat commiſerationem:& oſtendit iniuſte pati:& deformat perſonam aduerſariæ:quæ proſequatur innoxium. Nota ti.hoc ad laudẽ cupidinis pertiet.Maximũ.n.crimẽ eſſet eius:ſi fr̃is ꝑiculũ neſciret.

Doluiſti:Si ꝑterita doluit:debet cauere ne rurſus dolẽda ſuccedãt. Dido tenet:oſtẽdit facilitatẽ petitiõis:nã ſi iã æneæ affecta ẽ:nõ ẽ opus initio amoris ĩ quo magna ẽ difficultas:ſed augumẽto: deſideratˀ ãt augumẽtũ qa timetˀ iuno:a q̃ amor talis poſſet abrũpi:ergo opus erat tali amore:q nõ poſſet abrũpi a iunõe. Cardie:hic ſidẽ facit:cũ fores claudũtˀ:& tribuit firmitatẽ.Ergo dixit:Tãto ceſſabit.c.r.Erat.n.ĩ poteſtate abſoluere amorẽ:quẽ uolũtate ſuſceꝑat:ſed diuinitus ipactus nõ poſſet hũano arbitrio ſũmoueri:aſſerit ergo neceſſariũ re

medíū quo omnis illa factio ſuccūbat. Mecū:tanto amore amet:quāto mater amat filiū cuius amor nullius uiolētia numis ualet abrūpi. Capere ante:oſtēdit melius eē uētura ꝓpulſare:q̄ iis q̄ uenerūt remedia q̄rere. CHRI. Facē & ora:expſſit quā faciem dicere. Nam facies dicitur de cuiuſq; rei forma: ut Quibus aſpera quondam uiſa maris facies. Os autem hoīs eſt:ut Os humeroſq; deo ſimiles. Artes:Ars & prudentia in uita actiua uerſantur:queadmodum intelligentia:ſcientia & ſapientia in contēplatiua eſt igitur ars recta ratio re/ rum faciendarum:& artis remanet opus ut Phydiæ artis remanet ſtatua iouis. Prudentiæ uero ē actio quē ad/ modum uidemus in adminiſtratore rei aut publicæ aut priuatæ. Tamē ars aliquādo capit̄ pro ſcientia quæ ē rerum uniuerſalium. Item pro aſtutia quadam:& tranſit ad prudentia ſiue in uirtute ſit:ut in hoc loco:ſiue i/ uitio:ut inſtructus es arte pelaſga. Ergo nouas artes inuaditam & miram aſtutiam in conſultādo. Ars autem q̄ eſt ꝓ diſciplina ſecūdū Varrone duplex ē. Extriſecus & itriſecus Ars extriſecus ſcientiā ſol' demōſtrat ut cū ſcio qd ſit eloquētia & qd ſit finis & officiū eius:& qd oratio:& i quot partes diuidatur:quibus cognitis:nō ta mē ſcio loq ex arte:intrinſecus eſt cum artem ipſam conſequor:ita ut ex arte loqui ſciam ut cum doceor quo modo exordium faciam:quomodo narrationem:diuiſionem:ac confirmationem: & reliqua intrinſecus igi tur tradit ſcientiam:ut quibus rationibus id qd ſcientiam dat aſſequi poſſim. Augu.autem in quarto de ciui/ tate deinquit. Ars bene recteq; uiuendi uirtus a ueteribus diffinita eſt. Vnde ab eo quod græce dicitur αρετη nomen artis latinos tradidiſſe putauerunt. Noua.c.exponit quid ſit nouas artes. Conſilium autem eſt ut pla cet Ariſtoteli eorum quæ ad finem ſunt inquiſitio:cuius tria ſunt officia. Primum ſi quæ ſunt quæ ad finem conſtituiæ perquirere. Secundum ſi ſint quot ſint. Tertium ſi una plures ue ſint: quoniam mō illis uti uale/ amus. Dulci:ſibi q̄a nepos. Oſſibus: i ipſis medullis quæ intra oſſa ſunt. Ignē:amorē. Domū:Didonē & eius domeſticos:quoꝝ conſilio ipſa mutari poterat. Amorē.i.cupidinē Cice.i libro de natura deoꝝ tres pōit Cupidines:hoꝝ primū Mercurio dianaq; prima natū tulit. Alteꝝ Mercurio & Venere ſecūda. Tertium q an/ teros nominatur ex Venere:& profecto triplex eſt amor:Diuinaꝝ rerum & naturalium:ac poſtremo laſciuiæ. primū cōcipit Diana q̄ dea caſta puraq; ē ex Mercurio. Nā cū mēs nr̄a omni labe pura ad deū cōuertit̄ ex Mer curio.i.ex ſapiētia atq; doctrina amorē diuiaꝝ reꝝ cōcipit. Secūdus āt ex eodē Mercurio ſed ex uenere orit̄: qa amor reꝝ naturaliū a doctria caꝝ ē:ſed ex uenere q̄a ea doctria nō i corporeis ut i diuinis ſed corporeis admi/ ſcet. Tertius āt ex ſecūda uenere:q̄a laſciuia tota corporea ē:& nihil egregiū ſuſpicit:Vnde recte Petrarcha no ſtrū illū ex ocio laſciuiaq; natū aſſerit. Hic optime a Proptio deſcribit̄ i ea elegia cuius ē initiū. Quicūq; ille fuit puerū q pinxit amorem:Nōne putas miras hunc habuiſſe manus. Heſiodus aūt i theogonia ait Chaos ante oīa fuit. Terra poſt chaō pauimētū deoꝝ. Itē tartara. Itē amor. Alii dicūt primū cupidinem ſecūdi Mercurii ē. pri mæ Dianæ filiū fuiſſe. Secundū ut placet Simōidi:ex ſola Venere. Tertiū ex Venere & Marte. alii dicūt Venerē ſe unā ex cupidinibus reliqs antiqorē. Refert āt Auſonius Cupidiem quādoq; i Myrteto herebi deuolaſ/ ſe atq ibi ab heroidibus:quæ propter illum multos labores:ac demū mortē paſſæ fuerūt captum fuiſſe: & i eam myrto cruci affixum ipſe tamen mox iteruētu Veneris quæ illi cathenas a Vulcano fabricatas minitaba tur non ſolū liberauerūt:ueꝝ etiā a Venere ut illi ueniam daret ipetrarūt. Nate:oratio i genere deliberatiuo utitur. Quāto aūt artificio conſcripta ſit Donatus demōſtrat. Captat.n.beniuolētiā:attentionē:& docilitatē & oſtēdit quod petit facile:utile: honeſtū: & neceſſarium. Summi:ad omnipotētiam refert Sic Cice.pro do/ mo ſua. Quo circa capitolinæ iuppiter quem populus Romāus propter beneficia optimū: propter uim ma/ ximū nominauit. Typhoea:E ꝓ ei diphthōgo poſuit Sed alibi lōgā poſuit Stirpis achilleæ faſtus iuuenemq; ſuperbū hic breuē. Ait Priſciāus. Typhoea q̄ſi dicat maxima:q̄a maioribus i corpus gygātheum uſum fuiſſe io/ uē credimus uel Typhoea.i.ætnenſia:q̄a ibi ſit Typhoeus:& i illius antris fulmia fabricat Vulcāus. Fuit autem Typhoeus Titanis & Terræ filius:Et i bello titanum a ioue fulmine percuſſus ſub ætnea ut placet Ouidio: ut uero Maroni:ſub iarime relegatus ē. Fuit & alius Typhō:uir omniū crudeliſſimus:& q fratrē Oſyrim de hu/ mano genere optime meritum iteremit:eiuſq; corpus i uiginti & ſex partes diſcerpſit:ſinguliſq; cōiuratis ſin gulas dedit. Mox ab iſide ut Oſyrim maritū ulciſceret̄ iteremptus ē. Frater:dicit̄ quaſi fere alter. Hoſpitia: Hoſpitalitas amicitia ē:quæ cōtrahit̄ iter eos q nō ſunt eiuſdē patriæ:Sed alter cū i alterius patriā uenit:illius domo ut ſua utitur:diciturq; illud hoſpitiū: & illi hoſpites. Quæ aūt nō beniuolētia: ſed pecūia nos recipiūt: nō hoſpitia dicūtur:ſed diuerſoria & cauponæ. Flā/ ma:amore qd uiculū oīum tenaciſſimū idiſſolubile ē.

Ars ex trinſe/ cus

Ars in trinſe/ cus

Frater

Qua facer̄ id poſſis:nr̄am nūc accipe mētē.
Regius accitu cari genitoris ad urbem
Sidoniam puer ire parat mea maxima cura
Dona ferens pelago:& flāmis reſtantia troiæ.
Hunc ego ſopitum ſomno ſuper alta cythera:
Aut ſuper idalium ſacrata ſede recondam.
Ne q̄ ſcire dolos:medius ue occurrere poſſit.
Tu faciem illius noctem non amplius unam
Falle dolo:& notos pueri puer indue uultus.
Vt cum te græmio accipiet lætiſſima dido
Regales inter menſas:laticemque lyæum:

SER. Qua facere.i.Quo modo. Accipe:audi ut econtra. Da.i.dic:ut Da tityre nobis da non indebita poſco. Mentem:Diſpoſitionem:conſilium. Acci/ tu: Euocatione:& eſt quartæ declinationis. Vrbem ſido.quam tenent ſidonii. Mea ma.cu.& æneas cura eſt:ſed Aſcanius maxima cui regnū italiæ romanaq; tellus debentur & ubique aſcanius maxima cura Ve neris introducitur ut ueneris iuſtiſſima cura. Itē hūc tegere & diræ ualeam ſubducere pugnæ. Sopitum ſomno:Vnum quidem eſt ſopor:& ſomnus ſed mo do ſopitum irrigatum intelligimus. Idalium : cypri nemus eſt:in quo oppidum breue:ut paulo poſt : ida liæ lucos : Item Idaliumque nemus. Sacrata ſe/ de : Vel templi Vel oppidi. Ne qua : Qua uacat.

Idaliū

Et dabit amplexus:atq; oſcula dulcia figet:
Occultum inſpires ignem:fallaſq; ueneno.
Paret amor dictis caræ genitricis:& alas
Exuit:& greſſu gaudens incedit iuli.
At uenus aſcanio placidam p membra qeté
Irrigat:& fotum gremio dea tollit in altos
Idaliæ lucos:ubi mollis amaracus illum
Floribus:& dulci aſpirās cōplectitur umbra.
Iamq; ibat dicto parens:& dona cupido
Regia portabat tyriis duce lætus achate:
Cum uenit:aulæis iam ſe regina ſuperbis
Aurea compoſuit ſponda:mediamq; locauit

Medius:importunus icongruus. Et faciem illius:
Faciem pro uultu poſuit.Nullus enim poteſt accipe/
re faciem alterius:ſed uultum qui pro mentis quali/
te formatur. Non amplius.u. Artis eſt non omnia
dicere:nec enim dicturus eſt diſceſſū cupidinis : neq;
acceſſum Aſcanii. Pueri puer:Arguit a facili. Rega
les:nam in illa intemperantia. Facilis amori eſt adi/
tus:Hinc Teren. Sine cerere & baccho friget uenus.
Latex:aqua eſt proprie quæ intra uenas: lateat : ſed
hic pro uino quod latet intra uuam: Aut lyæum pro
licium dixit. Occultum:diffinitio amoris eſt : ignis
occultus. Paret amor:ut ſupra pro cupidine amoré
poſuit. Et alas exuit:Laus magna aſcanii per tranſi/
tum.Sic cupido alis tantum depoſitis aſcanius fuit.
Placidam:Epitethon eius eſt uel ad diſcretioné eius
quietis:quæ in ſomniis perturbatur. Fotum : ſubla
Ama/ tum a fouendo. Amaracus:hic puer regius unguen
racus tarius fuit qui caſu lapſus dum ferret unguenta maiorem confuſione odorem creauit.Vnde optima unguen
ta amaracina dicuntur.Hic poſtea in herbam Sampſucum conuerſus eſt:quam nunc amaracum dixit. Iāq;
ibat:Cum uix Venus iſta dixiſſet. Sane:nec feſtinantibus perſonis: neque minoribus eſt reſpondendi facul-
tas ut hoc loco Cupidini:ut Mercurio ſupra:idem in quarto:ut in ſeptimo furiæ. Cum uenit:Aut pro cum
ueniret:aut cum ſit aduerbium temporis pro dum:nec enim poteſt coniunctiui modi particula iungi indica
Aulæa tiuo.Sane ſciendum cum & dum malo errore a romanis eſſe confuſa. Aulæis : Vellis pictis q̄ ideo aulæa di/
cta ſunt q̄ primum in aula Attali regis aſiæ:qui populū Romanū ſcripſit hæredé inuéta ſunt.Ideo etiā in do
mibus tendebantur aulæa:ut imitatio tentoriorum fieret.Sub q̄bus bellantes ſemp habitauere maiores: unde
& in thalamis hoc fieri hodie conſpicimus.Varro tamé dicit uela ſolere ſuſpēdi ad excipiēdū puluerem: quia
uſus cameræ ignorabat.Horatius interea ſuſpenſa grauis aulæa ruinas in patinas fecere.t.p.a.Quantum nō.
a.c.ex.a.Cū uero a noie græco deſinéte i.н.fiat deriuatio cōuertit i æ ut αυλн aulæa α:θнн ætinea. Superbis:no
bilibus. Aurea:ſi dido pulchra.Si ſponda eſt ſeptimus caſus.Fitq; ſynæreſis: & eſt ſpōdeus. Spōda:Stupadia
antiq nō habebāt ſed ſtratis tribus lectis epulabāt:Vnde tricliniū ſterni dicit. Cicero Sterni triclinia: & i foro
ſterni iubebat.Errāt ergo q tricliniū dicūt ipſam baſylicā uel cœnatiōem. Mediā:Qui maioris locus é: Salu.
igitur diſcubuere Sertorius iferior in medio ſup eū.T.Fabius hiſpanēſis ſenator.Ex proſcriptis i ſummo An
tonius:Et ifra ſcriba Sertorii Verſus & alter ſcriba Mœcenas i imo:Medius iter Tarq̄niū & Deciū Perpēna.
DONA. Pueri.p.oſtédit i cōmutatiōe formæ ætatis cōmutationé nō fore difficilem. Maxia cu.nolebat
mittere Aſcaniū:ne duorum ſolicitudie frāgeret:uel is mitteret q ex oriéte tumultu ſibi per pietaté cauere non
poſſet. Hunc ego:ne diceret cupido qd fiet de aſcanio ſi ibo. Sopitū:nam illa ætas multū,p̄fundeq; dormit.
Ergo erit ſat tpis ad capiēdos mulieris aíos.Deſignat etiā tps & locū amoribus aptum. Nocté.u.erat ſpaciū
breue:ſed erat ,pperandū:ne longi tpis opera eſſet neceſſaria:qa aſcāius longiori ſomno teneri nō potuit. Pa/
ret:nō reſpōdet: quid.n.perſonæ matris uel maxime i tali cā reſpōderet: & tépus facta:nō fabulas exigebat.Er
go ſe officioſum matri præſtat. Gaudés:Vel ut filiū exprimeret ad patré eunté:uel qa pléa uolūtate iuſſa ma/
tris implebat. At uenus:natura puerorum tāgit:q ſecurius & diu dormiūt:ſi etiam accedār alia oblectaméta:ut
ſeceſſus:flores:& odores:& mollicies.Opacitaſq; umbrarum. Duce achate:ergo hunc fallebat : & lætus porta/
bat dona:qa non frangebatur onere munerum nec tedio uiarum. Cum uenit:executus eſt iuſſa mature:quia
præuenit conuiuium:& uenit cum iam diſcumberent in aptiſſimo tempore. Mediam:Nam is locis potior
apud ueteres fuit.Nam Saluſti.ita ſertorii conuiuium deſcribit:ut ipſum qa potior fuit collocaſſet in medio.
CHRI. Mentem:aimum & uolūtatem.Anima.n.teſte Augu.é ſpiritus itellectualis:rōnalis ſemper uiués
ſemp i motu bonæ malæq; uolūtatis capax ſecundū benignitaté creatoris:ac ſecundū ſui opis officium uariis
noibus dicit.ſ.aia dū uegetat.Spiritus dum contéplat.Senſus dū ſentit.Animus dū ſapit.Mens dum itelligit.
Ratio dum diſcernit.Memoria dū recordat.Voluntas dum uult.Differunt iſta nō ſubſtātia:ſed nominibus.
Vna anima é:proprietates diuerſæ:in ſpiritu tamen & aia pōt eſſe differétia:Nā ois aia ſpiritus:nō ois ſpiritus
aia. Sidoniā:carthaginem:quā cōdiderunt q de ſidoniis partibus uenerant. Eſt.n.in phœnicia poſt ortholiā
Idaliuſ & Eluetherum Tripolis:quæ nomen a re ipſa accepit:Tres.n.urbes habet:Tyrum:Sidonem:& aradum. Ida
lius:mons Veneri ſacer i Cypro eſt inſula i ſinu iſſico & pamphilio poſita:quæ pelago continua eſt ægyptio.
Lyæū Lyæum unū é ex noibus Bacchi ab eo qd é λυειν.i.ſoluere:qa hoies a curis liberet:De his nominibus ſcribit
Ouidi.Thuraq; dant:bachūq; uocant bromiūq; lyæū.Ignigenāq; ſatūq; iterum ſolūq; bimatrem Additurq;
his niſeuſq; indomituſq; thioneus & cum leneo genialis conſitor uuæ:nicteleuſq; eleleus parius & iachus &
euan.Sed de Baccho alibi. Ocultum inſpires ignem.i.oculte & diſſimulanter immitas. Venenum:quia pe
ſtifera res eſt amor:& cito tranſcurens occupat uenas. Fotum:ab eo quod eſt fouco. Dicuntur.n.aues pullos
ſuos fouere:cum alarum amplexu icubant. Amaracus:recte exponitur a Seruio:Hanc herbam thuſci p̄ſam
appellát.Sanſucus ut ait Diaſcorides a ſiculis amaracus dicit ramoſa herba multas uirgas ſup terram ſpargit
foliis puis & rotundis non diſſimilibus nepite:tota herba odorata eſt.Simō illam maioranam & piam uocat
amaracū Cynare regis cypri filiū i hác herbá mutatū fabulant. Spōda:exterior pars lecti é:ut pluteus iterior.

SER. Pater:Religioſus quia pater omnium deorum epitheton eſt:ut oſtendit Virgili.ubique. Oſtro:un
de tingitur purpura:& pro purpura poſuit. Dant famuli:Humilis character ισχνοσ dicitur. Tonſis: minu
tis uel uilloſis.Maiores enim mappas habuere uilloſas. Mātilia:a manibus ante lotis dicta ut Torale a toro.
Nam Horati.per apocopen dixit:ne turpe toral. Ordine:diſpoſitione:nam Cice.i œconomicis.Quid ubi po
nendum ſit:Nec enim debent uniuerſa confundi. Pœnum:Differt a cellario. Cellarium paucorum dierum
eſt:Vnde & in cellam imperatum frumentum dicunt.Pœnum uero longi temporis.Pœnus in maſculino &

Iam pater æneas:& iam troiana iuuentus
Conueniunt:ſtratoſq; ſuper diſcumbit oſtro.
Dāt mā̄ib9 famuli lymphas.cereréq; cāiſtris
Expediunt:tonſiſq; ferunt mantilia uillis.
Quiquaginta itus famulæ:qbus ordíe lōgo
Cura pænū̄ ſtruerē:& flāmis adolerē pœnates.
Cētum aliæ:totidemq; pares ætate miniſtri:
Qui dapib9 onerēt mēſas:& pocula ponāt.
Necnon & tyrii per limina læta frequentes
Conuenere:toris iuſſi diſcumbere pictis.
Mirantur dona æneæ:mirantur iulum:
Flagrantiſq; dei uultus:ſimulata q; uerba
Palláq; & pictum croceo uelamen acantho.
Præcipue infœlix peſti deuota futuræ
Expleri mentem nequit:ardeſcitq; tuendo
Phœniſſa:& puero pariter doniſq; mouetur.
Ille ubi complexu æneæ colloq; pependit:
Et magnum falſi impleuit genitoris amorem
Reginam petit:hæc oculis:hæc pectore toto
Hæret:& interdum gremio fouet inſcia dido
Inſideat quantus miſeræ deus:at memor ille
Matris acidaliæ:paulatim abolere ſicheum
Incipit:& uiuo tentat preuertere amore
Iampridem reſides animos: deſuetaq; corda.

fœminino inuenitur quartæ declinationis.In neutro
tertiæ:ueluti pecus pecoris. Horati. Portet frumen/
ta pœnuſque: Et Plautus in maſculino dixit.Niſi mi/
hi annus pœnus datur Et Lucilius in fœminino : ut
Et uxori legata pœnus Perſius autem oſtendit quar
tæ eſſe declinationis. Vt in locuplete pœnu defenſis
pinguibus umbris. Struere:componere:unde ſtru/
ctores epularum dicuntur. Adolere:colere: ſed ado
lere proprie eſt augere:i ſacris autem adolere per bo
num omen dicitur nam in aris non adoletur quicǭ
ſed crematur. Pares:non in numero ſed in ætatis pa
rilitate eſt admiratio. Dapibus:hæ regum ſunt:epu Dapes
læ priuatorum. Ponūt: ſecundum antiquum loqui epulæ
tur morem. Iulū:ad conuiuias refert. Dei : ad poe/
tam. Simulata:Compoſita in Aſcanii ſimitudinem.

Infœlix:propter caſum futurum. Tuendo:dum i/
tuetur Omnis autem gerundii modus ſiue ab acti/
uo:ſiue a paſſiuo ſit ſimiliter profertur:ut Cantando
tu illum:ideſt dum cantas.Et frigidus in pratis can/
tando rumpitur anguis : ideſt dum incantatur. Vbi
poſtquā:interdum quando: interdum in quo loco.

Magnum:arduum : Difficile eſt enim imitari filii
affectum. Petit:petere eſt non ſolum adire. Verum Petere
etiam inſidiari:& ſic nunc intellige. Fouet : Subſti/
net. Inſideat:legitur etiam iſideat. Matris:ideſt eius
præceptorum. Acidalia: Venus iniicit curas αχοσ: Acida
enim cura:uel ab Acidalio fonte q eſt i orcomēo boe lius
tiæ urbe: In quo ſe glatiæ lauant quæ Veneri ſacræ Gla/
ſunt ipius eni & liberi filiæ ſunt & iure. Nam gratiæ tiæ
fere per horum numinum munera conciliantē. Sunt
autem nudæ:qa gratiæ ſine fuco eſſe debēt: ideo con
nexæ qa iſolubiles eſſe oportet:Hora.Segneſque no/
dum reſoluere gratiæ.Quod uero una auerſa pigiē:
duæ autem nos reſpicientes:eſt quia profecta a nobis
gratia duplex ſolet reuerti:Vnde illud nec te certaſſe priorem pœniteat. Abolere:ordo eſt naturalis ut primo
uellamus herentia:deinde inferamus noua.Sic Teren.Vt metum in quo nunc eſt adimam:atq; expleam ani/
mum gaudio. Viuo:Aut uiui hominis:aut uehementi. Præuertere:præoccupare propter iunonem. Reſi/
des:pigros ad amandum:iurauerat enim nulli eſſe nupturam.Contra uero qui inſtant induſtrios dicimus.

DONA. Iam pater æneas:Diſcernitur ipſe & troiani ſedibus purpureis. Dant:deſcribit familiæ ordinē.
Caniſtris:Mos apud ueteres fertur fuiſſe:ut panis non argēteis ſed uimíeis uaſculis íferrē. Longo ordine:
quæ fuerant qnquagíta ad quarum curam pertiebat procuratio cellarii & deorum pœnatum cultus illas ſine
dubio uiciſſitudo longo ordine tangebat. Centum aliæ:eleganter atq; breuiter diuitias expreſſit:laudauitq;
Volebat enim demonſtrare ducentos:& ſexum & ætatē diſcernere. Numerus autem non eſt res magna i rege
ſed parilitas ætatis quæ oſtendit quanta ſibi ſeruorum eſſet multitudo:ex qua ducenti pari ætate eligi potue/
rant digni:q curarent ſupradicta.Nec non ſupra oſtrum troiani:q magis eſſent honorandi ſederunt.Tyrii ue/
ro ueſtibus pictis. Mirantur:Per hoc oſtēditur regia q̄q̄ ditiſſima & ditiſſimi uiri uxor fuiſſet talia nunquā
uidiſſe:cum hæc ipſa & ſui tyrii mirentur.Alius itellectus eſt Mirantur dona ænæ:ideſt mirantur talia æne
am uel habere uel donare potuiſſe.Mirantur ergo ſubſtantiam animi largientis. Ardeſcitque tuendo : con/
trarium poſuit Nam conſiderationi intenta faſtidium incurrere debuit. Falſi:magna res ut etiam pater dece
ptus ſit inſideat quātus.Tanto libentius imprudens complectebatur:quantum neſciebat qualē deum ample
cteretur. Infœlix:Quia benignum animum exhibebat:quē deberet inimicum exhibere:cū ex eo pararetur ſibi
mors. Abolere:Prius.n.debebat remouere amorē priſtini uiri & paulatim:qa cū uehemēter hæreret:nō po
terat uno impulſu dimoueri:iccirco aūt Didonē caſtam diuitē:pulchrā:deceptā inducit per cupidinē : ut non
ſolum Didonis:ueꝝ etiam æneæ exiſtimationē oſtēderet:Ne illum ignobilis fœminæ proiecti pudoris ſpōte
amaſſe:aut prouocata muneribus uideatē:Aut ille malis ſubmerſus inumeris de amoribus illicitis cogitaſſe.

CHRI. Lymphas:Aquas quæ dicuntur a nymphis.Vulgo aūt teſte Pōpeio memoriæ proditū ē quicūq;

ſpeciem quandam e fonte.i.imaginem nymphæ uiderint furere cœperunt: quos græci lympholeptos latini
Ceres lymphatos appellant. Cererem q.i.panem: & denominatio quoniá capitur auctor ꝓ re cuius ẽ auctor.Teré.
Sine cerere & libero friget uenus.Cererem deam frugũ fabulantur Cæli & Veſtæ filiam.Alii iouis dicunt.Fe
runt præterea cum frater Saturnus cui fauebat pulſus eſſet metu Titani ĩ antro latuiſſe.Præſertim autem pu
dore ductã quia creſceret ſibi uterus.Nam cõceperat iam:Acherõtem:q & ipſe cũ natus eſſet: eodem pudore
affectus delituit & ad inferos deflexit.Concepit Acherontẽ ex captiuitate fratris.i.mœrorẽ ex quo ſolitudie
gaudebat.Ad id enim impellit mœror.Qui rem ad hiſtoriam referunt:aiunt illam Sicãi antiquiſſimi ſiciliæ
regis filiã fuiſſe:& ab ea ſiculos uſum frumẽti colendi cœpiſſe.Diodorus uero ſiculus q ex hac ĩſula oriundus
rem diligentius proſequitur:ſiciliam Cereri & filiæ eius ſacratam incolas a maioribus ſuis per ſucceſſiones
ſemper accepiſſe affirmat.Addunt etiam poetæ in nuptiis Plutonis & Proſerpinæ hanc inſulam ſponſæ a io
ue dono datam:ipſaſque deas primo hic apparuiſſe grauiſſimi ſcriptores tradidere: primoque hic frumentũ
eſſe natum propter loci fertilitatem:Vnde etiam nunc in agro leontino & aliis in locis quod agreſte frumen
tum nuncupant naſcitur:ergo hanc deam uolunt non modo ſerendi fruges præcepta dediſſe: ſed & leges ad
iuſte uiuendum tuliſſe.Vnde themoſphora dicitur.Quapropter & uiuendi & bene uiuendi auctor fuit.Sunt
quoque qui dicant Cererem Saturni & Rheæ filiam fuiſſe:& frugum culturam inueniſſe:& quidem ante ꝓ
ſerpinam natam & a Plutone raptam.Nam in rapina ipſa omnes ſegetes incendit:tum propter inimicitias qͣs
contra iouem ſuſcepit:tum propter filiæ mœrorem:inuenta autem filia & ioui recõciliata eſt:& Triptolemũ
miſit:qui fruges ſerere doceret.Multi denique populi de hac dea contendunt. Aegyptii enim dicũt Cererem
ac iſim eandem deam eſſe:& in ægyptum ſemen intuliſſe:quo tempore Nilo ſtagnante regio optime ſemen
exciperet.Athenienſes in athica eleuſina oſtendunt:ubi primum hoc munus dea dederit:hæc omnia Diodo
rus:Euſebius autem Paphilus ita rem partitur:ut Telluris uim Veſtam appellet:cuius uirginale ſimulachrũ
in foco ignis ſtatuit:quæ uirtus quoniam ferax eſt muliebri ſpecie fungitur.Rhea quædam opem dicunt la
pidoſæ montanæq; terræ uis eſt.Ceres feracis & plenæ.Hæc bonam quæ proſerpia eſt ioui peperit.Ac ideo
hanc ſpicis coronamus:& papauera iuxta ponimus:quoniam fertilitatis ſymbolum ſunt.Proſerpina uis eſt
proiecti ſeminis in terram:quam Pluto.ideſt ſol qui in hyeme remotiorem partem luſtrat ad inferos rapit.
Mantilia Villis:generis maſculini & ſecundæ declinationis.Vellus autem generis neutri & tertiæ declinationis. Mãti
lia:a mãu & tegeo uolũt q illis mãus lotæ abſtergãt:Vnde mãtilia pleriq; dicũt. Famulæ: achillæ ab oſcis ori
go ẽ huius nominis:apud quos ſeruus famel dicit. Cãiſtris:a capiẽdo dicunt.Aliqui a græco eẽ credũt illi.n.
Struere τακανητα dicunt. Struere:ordine & ĩ rectã figurã res diuulſas cõponere.Hic dicimus ſtruere orationẽ.Hic
ſtruẽ lignoꝝ.Hinc deſtruo cũ cõpoſita diſſiciunt.Hinc ſtruere aciẽ:& mẽtem ꝑ trãſlationẽ iſtruere dicimus.
Pœnus Cura pœnũ:Et lõgũ & longã legit:ut ſit longo ordine uel longum pœnũ.Pœnus ẽ omen quo ueſcunt ho
mines:ut ait Cice.in libro ſecũdo de natura deoꝝ.Et Feſtus ſcribit pœnora res eẽ neceſſarias ad uictum quot
tidianũ.Et Sceuola ait pœnus eſt quod eſculẽtũ poculẽtũ ue eſt.Gellius uero refert quæ lõge uſionis gratia cõ
trahunt & recondunt:qa nõ in ꝓmptu ſint:ſed intus & pœnitus habeant pœnus dicta ſunt:Eſt ꝓterea apud
iuriſcõſultos titulus de pœni legata in quo pœnus appellatione uenire demonſtrant:quæ eſui potuiq; ſunt
Neq; ſolũ qđ ut pãis caro caſeus uinũ Sed & quo ut ſũt cõdimẽta ſal piper:gaꝝ:cocrũ.Et in quo ut uaſa inq
bus eſculẽta poculẽtaq; tenent pœnariũ ãt ut etiã cellariũ nõ pœnũ eẽ dicemus ſed cellã ipſam & repoſitoriũ:
Cellarius in quo pœnus ſeruat ut granariũ ubi grana cõdunt.Cellarius eſt q præeſt pœnori:qui ut notari poteſt apud
Plautũ a promendo & cõdendo nomẽ etiam accipit.Sum pronus condus:procurator pœni. Adolere:Quia
urendo odor elicitur. Hic Homerus κα'Λλεισεν θακαλω ευολει κηοεντι [Greek uncertain].i.ardenti:hoc eſt dolẽti. Hæret:
affixa manet:eſt autem hic repetitio hæc.o.hæc.p.t. Abolere:remouere.Sunt autem exoleo & aboleo cõpo
ſita non cum ſoleo:ſed cum oleo:ut placet Priſciano.

Poſtq̃ prima quies epulis menſæq; remotæ:
Crateras magnos ſtatuunt:& uina coronant.
Fit ſtrepitus tectis:uocemq; ꝑ ampla uolutãt.
Atria:dependent lychni laquearibus aureis
Incenſi:& noctem flãmis funalia uincunt.
Hic regina grauẽ gemmis:auroq; popoſcit:
Impleuitq; mero pateram:quam belus & oẽs
A belo ſoliti:tum facta ſcilentia tectis.
Iuppiter(hoſpitibus nã te dar iura loquũtur)
Hunc lætum tyriiſq; diem:troiaq; profectis
Eſſe uelis.noſtroſq; huius mẽiniſſe minores.
Adſit lætitiæ bacchus dator:& bona iuno.
Et uos o cœtum tyrii celebrate fauentes
Dixit:& in menſa laticum libauit honorem.
Primaque libato ſummo tenus attigit ore.

SER. Poſtq̃ prima quies:Propter regalem affluẽ
tiam.Cõtra ſupra:Poſtq̃ exempta.f. Menſæ:ſub ex
terna perſona morem ponit romãorum: apud quos
duæ mẽſæ erant:altera epularum altera pomorum.
Crateras : eſt hic crater græcum nomen.Latine
hæc cratera dicitur:Perſius Si tibi crateras.Vina:pro
poculis per ſynecdochen. Coronãt:Aut implent uſ
que ad marginem: aut quia antiqui pocula corona
bant:unde eſt:& magnum cratera corõa induit. Te
ctis:ideſt ad tecta. Legitur etiam Fit ſtrepitus tectis.
Atria:Romani duabus tantum epulis in atrio ue
ſcebantur:Vnde per contrarium Iuuenalis Quis fer
cula ſeptem ſecreto cœnauit auus:& ibi pecunias ha
bebãt.Vnde qui honoratiores ſerui erant liminum
cuſtodibus adhibebantur. Hinc qui Dardanio An
chiſe Armiger ante fuit. Fiduſque ad limina cuſtos.
ibi & culia:unde atrium.Quia eſſet atrum ex fumo.
Lychni:Græco uerbo utitur ne uile aliquid affer
ret A lychno autem lucerna dicta eſt: Vnde lu corri
pitur.Horatius Non quo fraudatis immũdus nacta

Tum bitiæ dedit increpitans.ille ipiger hauſit
Spumãtem pateram:& pleno ſe ꝓluit auro.
Poſt alii proceres:cythara crinitus iopas

lucernis:Si enim a luce non ſtaret uerſus. Laqueari/
bus:lacus principale eſt: Lucilius Reſultant ædeſque
lacuſque.Per dimmutionem lacunar facit Hora.nec
mea renidet in æde lacunar. Inde per aliam diminu
tionem lacunarium:& per antiſticon laqueariũ. Fu Funa/
nalia:a funibus qui intra cæram ſunt.Hos ante uſum papyri cæra circundatos habebant. Vnde funera dicta lia
quia funis incenſi illa præcedebant. Belus:primus aſſyriorum rex: quẽ conſtat Saturnum : quem & ſolem Fune/
dicunt iunonemque coluiſſe:quæ numina poſtea apud aphros culta ſunt unde lingua punica hel dicitur de/ ra
us apud aſſyrios hel quadam ſacrorum ratione & ſaturnus & ſol. Hoſpitibus : Exemplo iouis qui a Lycao/ Belus
ne ſuſceptus ipſum:quia hoſpitem mactarat:in luppum conuertit. Profectis:noluit profugis dicere. Velis:
ex etruſca diſciplina qui dicunt uolens propitiuſque ſis. Adſit:Alii adſis legunt unde bacchus aut per antipto
ſin eſt aut antiquus eſt uocatiuus:ut Socer arma latinus habeto bene autem addidit dator lætitiæ:quia eſt &
dator furoris. Bona:uel propitia & non irata troianis:uel bona:ideſt cæleſtis. Eſt enim & inferna ut iunoni
infernæ dictus ſacer. In menſa:tangit morem romanorum qui paniceas ſacrataſque menſas habebant i qui
bus libabant:ut Heus etiam menſas conſumimus inquit iulus. Summo tenus:& uerecundiã reginæ & mo
rem romanum tangit.Nam apud antiquos noſtros:fœminæ non utebantur uino niſi ſacrorum cauſa certis
diebus.Denique fœmina quæ ſub Romulo uinum bibit occiſa eſt a marito. Mecennius autem maritus ab/
ſolutus eſt:ſic Granius Lucianus cœnæ ſuæ. Bitiæ:per tranſitum pœnorum ducum numina introducit: nã
Bitias claſſis punicæ fuit præfectus:ait Liuius. Iopas:uero rex aphrorum unus de procis Didonis:ut eſt in pu
nica hiſtoria. Increpitans:inclamans ut Aeſtatem increpitans.Aut familiariter arguens ſegnitiem tarde capi
entis pateram:cum eſſet auidus in bibendo. Hauſit:Modo accepit:nec intelligas bibit.Cum ſequatur Et ple
no ſe proluit auro.Alias uidit:ut hauſit cælum menteꝗ; recepit: Alibi audiuit:ut uocemꝗ; his auribus hauſi.
Alibi uulnerat:Et latus haurit apertum:& multa alia pro loco ſignificat. Proceres : ergo & Bitias unus erat de Proce/
proceribus:hoc aũt nomẽ nomĩatiuũ i uſu nõ habet.ſicut nec dictiõe quãuis i cõpoſitiõe dicit̃ conditio. Pro res
ceres autẽ:teſte Varrone : pricipes icciro dicunt̃ q̃ eminẽt in ea:ſicut in ædificiis mutili q̃dam hoc eſt capita
trabiũ quæ proceres nominantur. Crinitus:uel q̃a imitabat̃ Apollinis formã : cuius etiã artis erat imitator.
DONA. Poſtq̃.p.q.conuiuii prolixi mos deſcribitur:Nã confectis epulis ſtudiũ bibẽdi proſequũtur. Fu
nalia:Faces ex funibus ꝓcreatæ. Grauem:laudat a pondere & a materia.Deĩde q̃ maiores Didionis uſi ſint
& durante merito tranſierit ad Didonem. Fata.i.rem enim diuinam actura ſilẽtiũ induxit. Iuppiter : rogat
iouẽ:& eius uirtutẽ narrat:ut oſtendat pleno uoto troianos excepiſſe:cum initam ſocietatẽ teſtimonio hoſpi/
talis iouis confirmet:Cum aũt ipſa eſſet Sidõia quaſi mortis ſuæ præſagio.tyrioꝝ ſolũ & troianoꝝ meminit
& merito diei meminit quo cõfirmabat ſocietatẽ ꝑ ſacra & conuiuium. Triſte:autẽ fuit tenebras nominare
uel noctem:uel maxime q̃a continuationẽ diei nocti cõiunxerat: & mundũ itũ erat ad requiẽ. Noſtroſꝗ; hu/
ius:Et ſic factum:ut etiã nunc duret de actibus didonis fabula. Bacchus:uinum ſine quo lætitia in conuiuiis
eſſe nõ poteſt.Nam ſi alibi ẽ bacchus:& ad culpã cauſas dedit:id non uini uitium ẽ:ſed hominis uſo uti neſciẽ
tis. Bona iuno:nam norat illã inimicã troiãis:ergo ut ſit bona & beniuola. Tyrii:ne eſſet aliqua incolarum
aduerſus peregrinos æmulatio. In menſa:in conuiuiis enim cum huiuſmodi honorificentia numinibus ex
hibetur.Pro ara mẽſa ſuccedit. Prima:uel q̃a ipa libabat:uel quia potior omnibus fuit:utpote regina. Sum
mo tenus:ſummis labris ut religionis & non uini cupidam demõſtraret. increpitans:clara uoce exhortans.
Hunc autem elegit q̃a ſciebat uini eſſe amatorẽ.Vnde ſeq̃tur ille ipiger hauſit. Et pleno.ſ.p.& pateram iquit
uacuam fecit:& cum auide biberet:& tantum ĩfunderet quantum fauces trãſmittere nõ poſſent:perfudit etiã
ſe. Poſt:itellige ritum executi ſunt poſt acta conuiuia:poſt conſecrationem fœderum. Ludorum autem fit
deſcriptio:q̃bus reges per uoluptatem ad producẽdam potationẽ utunt̃.Ludi autẽ didonis nihil turpe factu:
nihil obſcœnum dictu habuerunt.Nã cythareæ artẽ inter honeſtas numerari cõſtat per hanc.Orpheus pluri/
mum potuit.Hanc graues & prudẽtes amant.Hanc diligũt muſæ:q̃bus tradentibus in uſũ hominum uenit.
Hæc i agonibus ideſt i ſacris certaminibus coronatur.Ars ergo honeſta.Conuiuium quoque non diſſimile.
CHRI. Vina co.ſic Homerus πινοντεσ κρατηρασ επισ τεφεασ οινοιο. Fit ſt.nõ.n.ſine ſtrepitu potuit eẽ
tã & numeroſum cõuiuium. Volutãt:undatim.n.effluit uox per camerata loca. Atrium:gẽus ædificii ẽ: Atriũ
q̃d mediam areã contiet.In quam collecta ex oi tecto pluuia deſcendit:dictũ atriũ uel quia id gẽus ædificii
pmũ atriæ:quæ eſt urbs etruriæ iuẽtum eſt.Vel quod a terra oriatur quaſi atteritum.Ait Pompeius feſtus.
lichni λυχνο:ideſt oẽ quod lucet.Lucernam autem nõ hĩc eſſe puto:ſed a luceo:nam q̃uis primã corripiat Lyhni
tã luceo ꝓducit.Nõ caret exemplo.Nam a dico dicacem:& a duco ducem:& a uito uitium.Quæ oia nomi
na uerbis primam.Producẽtibus deriuata corripiũtur. Laquearibus:Lucretius Nec cytherã reboant la/
queata aurataꝗ; tecta. Patera:autem poculũ teſte Macrobio latium ẽ planũ & patẽs a patẽdo dictum Car/ Patera
cheſium autẽ procerum & circa mediã partem compræſſum anſatum mediocriter. Anſis ad ſummũ ad ĩfi/ Car/
mum pertigẽtibus.Verum Plautus cum apud pherecidem legiſſet Alchmene a ioue carcheſium dono datũ cheſiũ
tantũ nomẽ & græcis dũtaxat notũ reliquẽs paterã cuius figurã lõge diuerſa ẽ dixit.Tũc facta:ſcilicet nam fa
cta ſacrificium ſcilẽtium iduxit more ro.Apud quos ne omẽ malum ſequeretur aiebat ſacerdos Fauete li/
guis:tacete Iuuẽalis.ite igitur pueri liguis aĩmiſꝗ; fauẽtes. Iuppiter:iouẽ autem hoſpitibus iura dare dixerũt
nõ ſolũ pp fabulã Licaõis:ſed magis q̃a ab eo plãcta maxima ẽ iuſtitia & religio: atq; humãitas oĩs:Hĩc & apd̃
Homeꝝ Menelaus uiolati a Paride hoſpitii pœnas iouẽ poſcit:Et Sta.eadem de re ait:Nõ gentibus æquũ fas
aut cura iouis:melius legatus addiſſẽ Saurõatas auidos. Lætitiæ.b.d.nã uinum lætitiã iferre teſtis ẽ Salomõ.

Horatius aũt O fortes peioraq; paſſi ſæpe uiri mecum nũc uino pellite curas. Et Home. αρηε Διω και οινον ευφρονα καρπον αρουρασ. Bona: benigna ē.n. religio i deos: pietas in patriã patres & ſanguine coniunctos: bonitas i uulgus. Im mẽſa: Nunq̃ amore ro. deſcẽdit poeta. Ergo q̃uis nõ niſi i ara libeẽ: tamẽ legerat i papiri no iure uicẽ aræ pſtare menſã dicatã. Vt i tẽplo iunõis populoniæ augusta mẽſa ē. Ergo imenſa libat Euãder quoniã ſacrata erat. Hic aũt quoniã conuiuiũ erat regiũ nõ ſacrũ apud humanã menſam: i triclinio nõ i tẽplo qa non erat religioſa: ſed uſurpata libatio: ſola libat regina. In qua nõ obſeruatiõis neceſſitas eſt: ſed uſurpatio nis licentia. Ait Macrobius. Bitiæ dedit: recte de bitia Serui. Vez legiẽ etiã Didonẽ fratrẽ fugientẽ primũ in Cyprũ nauigaſſe ibiq; Bitiã ueneris ſacerdotẽ cũ magna puellaꝝ mãu q̃ ad ſacra uenerãt Didioni ſeſe dedicaſ ſe. Ipſamq; inde in Africam nauigaſſe Ergo dedit Bitiæ ueneris ſacerdoti: qui ut uerisimile ē cõuiuio itererat,

Perſonat aurata: docuitq; maximus atlas.
Hic canit errantem lunam: ſoliſq; labores:
Vnd hoiũ gẽus: pecudes: und iber & ignes:
Arcturũ: pluuiaſq;: hyadas: gemioſq; triones:
Quid tantũ oceano pperẽt ſe tingere ſoles
Hyberni: uel q̃ tardis mora noctibus obſtet.
Ingeminant plauſum tyri: troeſq; ſequuntur.
Nec non & uario noctem ſermone trahebat
Infœlix dido: longumq; bibebat amorem.
Multa ſup priamo rogitãs: ſup hectorẽ multa.
Nunc quibus auroræ ueniſſet filius armis:
Nũc quales diomedis eq: nũc q̃tus achilles.
Immo age & a prima dic hoſpes origie nobis
Inſidias inquit danaum: caſuſq; tuorum:
Erroreſq; tuos: nam te iam ſeptima portat
Omnibus errantem terris: & fluctibus æſtas.
Funera dardaniæ narrat: fletuſq; ſecundo.

SER. Perſonat au. docuitq;: Non quẽ docuit: nã non potuit docere hunc: qui tempore Didonis non fuit: ſed quæ potuit Herculem: unde dicitur cælum ab Atlante ſuſceptum ſubſtinuiſſe propter cæli ſcientiam traditam. Conſtat enim Herculem fuiſſe philoſophum: & eſt ratio cur monſtra illa uiciſſe dicaẽ. Sane Atlas græcum ē ſicut & nilus quem nilum Ennius melonem uocat. Atlantem uero telamonẽ. Recte autem in conuiuio reginæ adhuc caſtæ inducitur carmen philoſophicum. Inter nymphas uero Vulcani martiſq; dolos & dulcia furta. Errantem: Quia obliquo incedit curſu non recto ut ſol: ne incidat in centrum terræ: & frequenter patiatur eclypſim. Soliſq; labores: Planetæ ſeptem ſunt ex quibus quinq; feruntur cõtra mũdum. Sed & cũ mũdo quãdo ſunt retrogradi. Sol uero & luna ſemp cõtra mũdũ. Ideo dixit labores ſolis nitẽtis cõtra: uolubilitatẽ ſphæræ Nã q; Homerus eũ appellat ακαμαντα nõ dixit non laborantẽ ſed labores nõ ſentiẽtẽ. Hominũ genus: ſi fabuloſe a Prometheo uel Deucalione & Pyrrha. Si phyſice: uaria ē opinio. Alii enim de humore: alii de igne: alii de attomis: alii de q̃ttuor elemẽtis homines natos dicũt. Imber: De nubibus quæ ſecundũ Lucretium naſcunẽ de terræ hanelitu: A quo ſunt nebulæ quæ altius eleuatæ: & aut ſolis calore reſolutæ: aut ui uentorum compræſſe mittũt pluuias. Ignes. ſ. ex nubium colliſione. Nam omnium rerum colliſio ignẽcreat.

Arcturum Arcturum: Stella eſt poſt caudam maioris urſæ poſita in ſigno boetæ & dicitur arcturos. i. αρτου ουρα idest urſæ cauda. Hyadas Hyadas: Stellæ ſunt in fronte tauri: quarum ortus pluuias inducit. Vnde hyades αποτου υειν quod pluere eſt dici creduneẽ. Latine Succulæ Succulæ a ſucco. Alii dicunt dictas ab y littera: uel ab υοσ idest a ſue in cuius formatæ ſunt faciem. Fuerunt uel Atlantis filiæ uel liberi nutrices. Triones Geminoſq; triones: Septentriones: Triones ſunt boues aratorii. Recte ergo dixit: quia a nonnullis appellantur plauſtra. Quid: Ratio hoc facit hemiſperii: quia hyeme breuiore ſol utitur circulo. Tingere: demergere. Soles: idest dies: ut Tris adeo certamus cæca. c. ſoles. Tardis: æſtiuis tarde uenientibus. Vel enim diſiunctiua eſt nec patitur bis eandem rem dici. Ergo dicit quæ cauſa eſt longorum dierum. Sed & hic ratio hemiſperii eſt. Ingeminant: non enim peregrini auderent niſi incœpiſſent ciues. Bibebat: alluxit ad cõuiuum. Super: pro de. Quibus: quia Vulcani uſus fuerat armis. Diomedis equi: quos rheſo ſubſtulit. Quales: an ſic feroces ut ii a quibus habuerunt originem Diomedes enim rex thracum habuit equos: qui humanis carnibus ueſcebantur. Hos Hercules occiſo crudeli tyranno abduxiſſe ſe perhibetur: A quibus hi originem ducunt. Immo age: cum ſpecialia cito finiri poſſent: contulit ſe ad generalitatem. A prima: ſcilicet a raptu helenæ: ſed hoc æneas excuſat: dicitq; ruinam Troiæ breuiter eſſe dicturum. Inſidias: ne troiani uirtute ſuperati uideantur. Caſus: ut euentu non ſatineceſſitate troia ruiſſe uideatur. Erroreſq; tuos: eodem ordie reſpondet æneas. Nam primo dicit ruinam troiæ poſtea ſuos errores. Septima æſtas: ſeptem annos itellige. Septem autẽ annos dido cognouit ex Teucro.

DONA. Ingeminant: Troiani. n. neſciẽtes reginæ conſuetudinem nihil debuerũt priores efficere: ne in aliquo diſplicerent: ſed ſequi eos qui ex more faciebant: non fuit temerarium. Vniuerſi interea occupati fuerant cantando: plaudendo: bibendo. Regina autem quæ æneæ conſpectu ſatiari non poterat: maiorem temporis moram deſiderabat: & aliis potantibus uinum ipſa bibebat amorem. Et ſuperflue quærebat quæ uel a Teucro audierat. Vel picta uiderat: ſed morã ut dixi: quærebat. Immo age: breuis propoſitio: ſed quæ non breuem narrationem eſſet habitura. Reſpondetur ergo primis duabus propoſitionibus in ſecundo libro: quæ ſunt Erroreſque tuos caſuſque tuorum. In tertio erroribus ſuis: q̃q̃ & quædam de ſuis etiam ibi.

Cythara CHRI. Cythara: inuẽtum Apollinis dicitur. Alii uolũt reptam eẽ a Mercurio: qui cũ p ægyptũ iter ageret offendit cadauer teſtudinis cuius intexta cum neruos extẽſos pulſaret: ab eo ſonitu admonitus cytharam fecit: eamq; dono Apollini dedit. Hebræi Tubal ex ſtirpe Cain ante diluuium eam repiſſe uolũt. Fecitq; a principio tricordẽ imitatus tria anni tẽpora. Nam ab æſtate acutam: ab hyeme grauem a uere mediam ſumpſit

Fuit autē eius forma in initic ſimilis pectori humāo:quod ut uox ex pectore:ſic ex ea ſonus exit.Vnde nomē ſumpſit.Nam lingua dorica cythara pectus ſignificat.Paulatim deinde plures eius fuerūt formæ ut pſalteria: lyræ:barbitæ:phœnices:pectides:idicæ quæ ferunt a duobus ſimul. Docuit.q.muſica de hac Quintilianus Quis ignorat muſicem tum iam illis temporibus tantum non ſtudii ſolum:uerumetiam ueneratiōis habuiſſe.ut iidem muſici & uates & ſapientes iudicarentur: & paulo infra.Timagenes auctor eſt omnium i litteris ſtudiorū antiquiſſimā muſicem extitiſſe:& teſtimonio ſunt clariſſimi poetæ apud quos iter regalia conuiuia laudes heroum ac deorū ad cytherā canebantur:multa nos collegimus de muſica i proemio iterptationum noſtrarum i Horatium.Eſt autem muſica adeo naturalis ut omnes ſexus atq; omnis ætas illa demulceatur. Eſt adeo potens:ut penitus hominem immutet.Pythagoras.n.furorem tauro munitani ebrii iuuenis ædes i quibus amica cum riuali erat incendere uolentis demulſit.Eodem pacto alios qui accenſi cantu tybiarū pudicæ mulieris fores effingere parabant.Ariſtoteles i libro problematū ait & qui dolēt:& qui letantur fiſtulis ubi ut magis lætentur illi:ut minus doleāt.Verū ut grauis muſica optime iſtituit ita laſciua deprauat.Qua propter Plato nō oi muſica iſtituendos pueros:ſed ſimplici & maſcula quali Lacedemoni & Romani uſi ſūt Athanaſius ad uitandam laſciuiam a noſtris ſacris amouit. Ambroſius ad inuitandam pietatem induxit. Auguſtinus utraq; partē diſputat:ac tandem grauem adiungendam putat laſciuiam abiiciendā. Atlas: paulo poſt annū ſexcentū ſupra tria milia a mundi pricipio Eriaſo argis Satro aſſyriis & Ortopole ſicyonis regnātibus ętate Moyſe floruit Atlas aſtrologus Prometei phyſici frater:ac maternus auus maioris Mercurii ait Euſe. atq; Auguſti.Diodo.āt ſiculus ſcribit fuiſſe fratres duos gloria excellētes Heſperū & Atlantē: & hos gregem pecudū poſſediſſe pulchritudine inſignem:colore uero fuluo & auro ſimili: qua de cauſa poetæ pecudes τὰ μῆλα uocantes aurea malā illos habuiſſe dixerunt Heſperum autem filiā ſuā heſperidem uocatā fratri i uxorē dediſſe:& ex ea regionē heſperitim nominatā.Ex hac uero atlantē ſeptem filias ſuſtuliſſe: quæ a patre atlantides a matre uero heſperides appellatæ ſunt Harū pulchritudine captus Buſiris rex ægypti miſit latrones qui has ex orto quodā ſubripuere.Verum cum interim Hercules a Buſiride quem iuſſu Euriſtei interfecerat rediret:latrones quos i quodā littore dephēderat iteremit puellaſq; liberatas ad parentes reduxit. Ob quod meritū aſtrologiā Herculē docuit.Atlas ex eo cælū ſubſtinuiſſe humeris creditus ē atlas qđ rōnē ſphæræ primus docuerit eodēq; & Hercules ſphæricam rōnem i græciā iportās maximā gloriā cōſecutus ē tāq̄ q atlantē mundū ſuſcepiſſet.Hæc Diodo.ut dixi. Errātē lunā:luna.n.iter oēs planetas ē magis icerto & uago motu curſu proceſſiuo.Nā pp breuitatē ſui curſus:nūc ſub ſole:nūc ante nūc retro ſemp uagat̄:& cū ſol circuit circulos auſtrales inferiores & luna pagit circulos boreales ſupiores tunc luna ē ſupia uelut nauicula ſurſū habēs cornua cū ipſa ſit uerſus terrā iclinata quando uero decreſcit eſt erecta. Præterea ē aliquādo recto diametro iter nos & ſolē iterpoſito:quo tēpore facit ſolis eclypſim. Vnde hominū genus:de quo latius i ſexto libro: Pluuiæ ē āt pluuia ſecūdū Ariſtotelicos ipreſſio aeris q̄ fit ex plurimo uapore q frigidus humectuſq; ſit aggregatus.Siue.n.ex terra & aqua reſoluti hi uapores caloris cæleſtis ui ad iſimā pte medii iterſtiti contracti regiōis illius frigore cōdēſati tandēq; calore ita diſſoluti:ut nō tamē pœnitus abſumpti ſint guttæ libres reſoluunt̄.Id pterea nō eſt ſilētio ptereūdū.Nā q̄to nubes unde pluuia manat a terra lōgius abeſt: tāto tarā ſuāuius tenuiuſq; petit.Si āt de propinquo cadat craſſior ipetuoſiorq; ruit:cū āt multū ieſt de pluuiali materia i nube:& nubes ipa dēſa uehemēti ſolariū radiorū ui uerberet̄:ſit ut ex illorū cōfractione uehemēs augeatur calor:atq; illius ui i uehemētē pluuiā ſoluat̄ nubes.Quapp poſt itēſos æſtus uehementes imbres ſæpe uidemus.Nunq̄ ex huiuſcemodi additamēto caloris urit̄ nubes:& rubeū cōcipit calorē humorq; ſic aduſtus a nube ſtillās ſpēm ignaris hōinibus ſanguinolētæ pluuiæ pbet.Hic ēt ignes fulmina & fulgetra: de qbus alibi dictū ē.Appellāt āt fulmē:ſi Pōpeio credimus.a fluor̄ flāmæ.Alii itelligūt iber & igines .p aquæ ætheriſq; elemētis. Arctūq;:ē minor urſa:nōnullus cynoſura appellat̄:ad quā ſidones nauigāt iō i cælo a Ioue tráſlata ē:ut duplex helice honor eēt.Agathoſtenes uero ait cynoſurā unā fuiſſe ex idæis nymphis: q̄ iouē nutriit a qui Creta regio q̄dā cinoſura ē appellata.Cretēſes & Diodo.ſicu. & hāc & helicē iouis nutrices fuiſſe dicūt.Alii uolūt arcadē fuiſſe:a qua arcadia ſit dicta Caliſtos & iouis filius:de quo fabula ē apud Oui.hic ſecū ... a Lycaone Pelaſgi filio ioui epulādus appoſitus ē.At Iuppiter domo lycaonis fulmine icēſa:ubi tra... deide urbs fuit:huius mēbra reſtituit:& cuidā caprario nutriēdū dedit.Mox cū adoleſcens factus uim ... ius iferre uellet icolæq; lycæi utrunq; iterficere pararent:iuppiter ambos aſtris itulit.Hunc Home. ... appellat. Triones:hæc helice.i.urſa maior ad quā græci latiniq; nauigāt:ut phœnices ad cynoſurā filia ... Lycaonis arcadiæ regis:q̄ a diana ſiue ut aliis placet:a Iunone qa ex ioue pgnans eēt i urſam conuerſa ē & ... facta arctū quē arcadē appellāt pepit.Amphis comicus poeta addit illā ad Lycaonē cū filio perductā: ... mox cū i tēplo Lycæi iouis quo ſibi itrare non liceret ſequēte filio fugere uellet a paſtoribus cū nato oc... a ioue in ſignū cæleſte tranſlata eſt. Geminos trio.& ſeptentriones dicunt.Septem quidem a nume... quattuor ſtellas hēt plauſtrum:tres uero ſunt ante plauſtrum & hos ſeptentriones appellant ea ratiōe ... dicit Ser.Geminos itidē triones:quia duplici linea conficiunt plauſtrum ipſæ quattuor ſtellæ.Nō tamē ... hæ ſeptē ſtellæ faciūt urſam maiorē:uerū ſeptē caput faciūt.In ſingulis humeris:ſingulæ obſcuræ ſunt:i ... duæ i ſūma cauda una clara:i uētre itidē una clara:i ſpina una: i crure poſteriore duæ:in extremo pede ... ſup caudā tres. Hyades:de his dictū alibi.De dierū āt breuitate & lōgitudine facilis eſt q̄ſtio. Nā cū ſol ... ſigna auſtrina fert̄:quorū potiſſimū eſt capricornus:quoniā breuiſſimū illi ē iter p noſtrū hemiſpiū curſū ... breuiorē.Cōtra uero euenit.Cū per ſigna ſeptentrionalia i qua parte maxime ē cancer fert̄. Sed de his lā... in Bucoli.Trahebat iccirco trahebat:quia inuitus pene aliis nox in ſomnis peragebantur.Multa ſup pria ... auidiſſima mulier fruendi æneæ colloquio cuncta circunſpiciebat:quibus illum diutius detineret.

Muſica

Atlas

Heſperiti

Atlantides

Heſperides

Luna

Buſiris

SER. Onticuere:pro conticuerunt:neq; eſt dualis numeri:quia apud latinos nõ iuenitur. Omnes: poterãt.n.nõnulli:ſed oĩno oẽs tacuere. Intẽtiq; ora te. Aut ĩtuebanſ ora loquẽtis:aut imobiles uultus hẽbãt:ut Tenuitq; ihiãs tria cerberus ora.i.imobilia habuit:aut tenebãt.i.habebant p figurã.i.ora itẽta habebãt:Teren. Nã illi andriæ nomẽ erat teneo : Et hoc iccirco addidit:qa põt qs tacere & nõ aduertere. Inde:deinde:& ẽ apherelis. Alto:ſummus.n.ſemp ẽ põtificalis locus:& Aeneas ubiq; q̃ſi ſacratus iducitur. Torus:ãt a tortis herbis ẽ dictus. Infandũ:dolor eni & pudorẽ uiro forti uictũ ſe dicere. Iubes: uis aliter.n.hoc uerbũ æneæ pſonã nõ recipit. Troianas.o. ſic Hora. Aut pinguis phrygiæ:aut mygdonias opes.

Lamẽtabile: magnũ q̃ſi dignũ multa lamẽtatiõe: ut Hi multũ fleti ad ſupos. Danai:argiui a Danao rege: nã græci ,pprie ſũt Theſſalia a græco rege. Pars ma. pp amiſſam cõiugẽ : & hoc ſe cõmẽdat:ut iſra aut qd i euerſa uid.c.u. Fando:dum dico:alibi dum dicit ut Fãdo aliqd ſi forte.t.p.ad au. Myrmidonũ:iſti achillis ſunt ſocii. Dolopes:Pyrrhi q eum de ſcyro ſecuti ſunt.Myrmidones ãt dicti ſunt a formicis q̃ appelãt μυρμικεσ.Nam Aeacus cũ ob peſtẽ populũ amiſiſſet orauit iouẽ patrẽ ut tot ſibi ſocii adeſſent:quot in arbore fici formicas uidiſſet:& ſtati formicæ ſunt i homies uerſæ.Hoc fabulæ.Eratoſthenes ãt ait Myrmidonas a Myrmidõe rege dictos. Duri:Crudelis:Vir. eni pro negociorum q̃litate epitheta ponit: Cũ Home. eadẽ eſſe i cõtrariis obſeruet.Quod ãt Aſinius Pollio de Achimenide ſocio Vlyxis dictũ refert caret ratiõe Myrmidones uero & dolopas p̃ſentes eſſe acceptos ab Heleno:ſed ut tanq̃ de ipſis æneã itelligamus dixiſſe : ne eos qdẽ poſſe calamitates troiæ ſine lachrymis referre.Sed ſi ſic intelligamus frangiſ dicti dignitas.

Myrmidonum Dolopes

Præcipitat:pro p̃cipitaſ. Cadentia:Epithetũ ſyderũ eſt:quæ ſemp cadũt:& oriũtur: aut maiorem noctis ptẽ uult eſſe trãſactã. Caſus co.caſuũ cognoſcẽdorum:& ẽ græca figura. Et breuiter:p̃ſcribit qa Dido dixerat Prima dic hoſ.ori.n. Quãq̃:melius p̃ſenti tẽpori iungiſ:ut q̃q̃ ſcio. Horret meminiſſe: pp defectiuũ uerbũ nõ potuit dicere meminere. Hæc ãt odit noui:cepi:& memini ad oĩa tẽpora quæ iueniunſ & ſuo & aliorum funguntſ officio:Teren. Memini uidere: quo æquior ſum pamphilo: ubi p̃teritũ p̃ſens ſignificat.Itẽ memini me turribus altis Corythiũ uidiſſe ſenem.Hoc quandoq; fit in integris uerbis : ut Iuuat euaſiſſe tot urbes.Ergo magis i corruptis. Refugit: propter metum præteritum pro præſenti.

DONA. Cõticuere: qa dixerat Fit ſtrepitus tectis & cyth.c.i.perſonat aurata: & Ingeminant plauſu tyrii:Cõticuere partim pp eius honorificẽtiã : ptim qa mẽs hominũ cupida ẽ audiẽdi nouas res:& regina in dixerat ſilẽtiũ. Intẽti:deſiderio iducebanſ audiendi.

Incipiã:in hoc pricipio narrationis loci:tẽporis: & pſonarum memor ẽ æneas.Ergo ,pp oſita retiet: ſed oſtẽdit eẽ ,plixa:& multa nec tẽpori:nec loco:nec pſonis cõgrua:ſed qa cupiebat id regina:cuius uolũtas proxĩe eſſet:recurrit ad breuitatẽ:ut neq; ipſe multa dura narrãdo i dolores icurreret:nec Didonẽ multũ uigilare cogeret.Hoc loco docet q̃ q̃uis oĩs narratio breuis eſſe debeat:tamẽ illa breuiſſima:cũ propria mala narrantur: ni ſi neceſſitas cogat.Ergo cõtra erit:cũ narranſ bona .Nam proſpera & referre iuuat:& exigunt audientem. Infandũ:quoniam grauiſſima erant i conuiuio lætiſſimo narranda:& non aliena mala:ſed ſua narrabat. Troianas.q.d.magnas. Danai:abiecte legendum:q̃ſi ibelles. Pars magna:quia pdidit regnũ. Vidit miſerãdã Priami & Polytæ mortẽ. Amiſit uxorẽ.& deniq; patrẽ.Certe neq; Dido deberet audire:q̃ mala ſua fleret. Quis ta.queris me narrare: quæ ẽt hoſtis:ſi audiret:nõ abſtineret a lachrymis.Ibi.n.fuit unus ex græcis Achemenides:quem fletum dicit. Nox.h.c.p̃cipitat ſomnos:Nõ p̃cipitat pro p̃cipitaſ : ſed lege Nox humida cælo præcipitat ſomnos:ſuadentq; cadentia ſydera.Nox.h.c.p.Hoc uoluit dicere. Iam media nox aſſumpta eſt: Siquidem aura humida iam cœpit:& ſydera i occaſum labunt.Hæc.n.non fiunt niſi maxima pte noctis tranſacta

CHRI. Toro ab alto:nam & ibi diſcubuerat:& inde ueluti ex loco ſuperiori ab omnibus audiri poterat

Quæ ſecundo æneidos libro contineantur.

Onticuere omnes:tunc ſic fortiſſimus hæros
Fata recenſebat troiæ:caſuſque ſuorum:
Fallaces graios:ſimulataque dona mineruæ:
Laocoontis pœnã:& laxantẽ clauſtra ſinonẽ:
Somnium quo monitus accepat hectoris atq;:
Iam flãmas cæli:troum:patriæq; ruinas:
Et regis priami fatum miſerabile ſemper.
Impoſitumq; patrẽ collo:dextraq; præhenſũ
Aſcanium ſiuſtra tergum comitante creuſa.
Ereptam hanc fato:ſocios in monte repertos.

P. Virgilii Maronis æneidos liber ſecũdus.

Onticuere oẽs:intẽtique ora tenebant.
Inde toro pater æneas ſic orſus ab alto
Infandũ regia iubes renouare dolorem
Troianas ut opes:& lamẽtabile regnũ
Eruerit danai:quæq; ipſe miſerria uidi
Et quorum pars magna fui. quis talia fando
Myrmidonũ:dolopũue:aut duri miles ulyxi
Tẽperet a lachrymis:& iã nox humida cælo
Præcipitat:ſuadẽtq; cadentia ſydera ſomnos.
Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros:
Et breuiter troiæ ſupremum audire laborem:
Quãq̃ aĩus mẽiniſſe horret : luctũq; rfugit:

Infandum: Optimum exordium & huic loco acõmodatiſſimum: & ex uiſceribus cauſæ eductum. Non.n. poterat abire troiam ſæuiente hyeme & nauibus fractis. Neq; omnino fidendum uidebatur mulieri: nam uarium & mutabile ſemper fœmina: & Ouidius Fallite fallentes: nã magna ex parte profanum Eſt genus ĩ la queos quos poſuere cadant. Omnis ergo oratio ad miſericordiam conuertenda erat. Captat ergo beniuolen/ tiam per miſericordiam tum a re ipſa: tum a perſona ſua: maxime autem a uirtute troianorum. Nam maxi/ me mouemur cum uidemus uirtutem a fortuna ſuperari: unde dixit infandum dolorem: & quoniam tem/ pus alienum huiuſmodi narrationi uidebatur: redit auditores attentos a magnitudine rei. Iubes: captat beni uolentiã ex eo quod ſe inferiorem oſtendit. Dixit enim iubes quaſi inferat ꝙ omnis ſuperioris poſtulatio pro iuſſis apud inferiorem haberi debet. Et ſimul excuſat apud alios ſuam in tempore incongruo narrationem. Renouare: nam quemadmodum refricando exarcebatur uulnus & ſi pene coierit: ſic & iã ueteratus dolor cum narrando redit ad memoriam exaſperatur. Vidi: pathos a ſenſu uidendi: ut uidi egomet duo de nume ro cum corpora noſtro: nam ut oſtendit Cicero in epiſtolis: Eadem calamitas grauior fit ſi uideatur ꝙ̃ ſi ea/ dem audiatur. Et quorum pars magna fui: & hoc auget uehementer. q.d. Vidi in me & in meis. Quis talia fando: maximus ꝓfecto dolor: quem ne ſæuiſſimi quidem hoſtes ſine lachrimis audiant meminit ã Achil/ lis & Vlixis: quoniam uterq; ꝓter cæteros alter ui alter dolis troianis nocuerant. Myrmidonũ: fabulã de for micis ponit Serui. Stra. ãt ait dictos Myrmidonas æginenſes qa ut petroſam regionẽ ĩcollere poſſent formi/ carum more terram fodientes ad petras tranſportabant: ut materiã agri colendi haberent. Foſſas quoq; habi tantes lateritiũ opus illis ad ædificia eſſet exercendũ. Eratoſthenes eos ait appellatos a rege myrmidone: q ante Aeacũ fuit: militauerũt iſti ſub Achille: nã Homerus ĩducit Pyrrhum cũ poſt mortẽ patris in troiã pue nit illos morte Achillis mœſtos cõſolantẽ. Dolopum: dolopes teſte Stra. ad extrema phthiæ pertingunt. Dolo/ Pindus.n. mons ad ſeptẽtrionẽ macedonũ ꝑtẽ habet ad occaſum perebos homines nugatores ad meridiem pes dolopas. Alii dicunt dolopas antiquos fuiſſe ætholorum populos: & inde ueniſſe in magneſiam theſſaliæ & Pidus lapithis auxilio fuiſſe cõtra centauros: iſti ſub pyrrho militarunt. Cadentia: uel ſit epitheton ſydeꝶ: uel oſtẽ dit multum noctis proceſſiſſe: cum ea ſydera quæ in principio noctis ſurgebant a noſtro orizonte: nũc a me dio cælo iam cadant. Metuq; refugit: ſic Cicero in tuſcula. ægritudo quaſi morſum aliquem doloris affert. Metus: receſſum quendam animi & fugam: lætitia profuſam hylaritatem libido effrenatam appetentiam.

Incipiam. fracti bello: fatiſq; repulſi
Ductores danaum tot iam labentibus annis
Inſtar montis equum diuina palladis arte
Aedificant: ſectaq; intexunt abiete coſtas.
Votum ꝓ reditu ſimulant. ea fama uagatur.
Huc delecta uirum ſortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri: penituſq; cauernas
Ingentes: uterumq; armato milite complent:
Eſt in conſpectu tenedos notiſſima fama
Inſula: diues opũ: priami dũ regna manebãt.
Nunc tantũ ſinus: & ſtatio male fida carinis.
Huc ſe prouecti deſerto in littore condunt.
Nos abiiſſe rati: & uento petiiſſe mycenas.
Ergo omnis longo ſoluit ſe teucria luctu.
Panduntur portæ: iuuat ire & dorica caſtra:
Deſertoſq; uidere locos: lituſq; relictum.

SER. Incipiam. f.b. duplex in hoc libro ĩtentio ẽ. Ne uel troiæ quod uicta ẽ: uel æneæ turpe uideatᷣ ꝙ cõfugit. Fatis: ꝙ tria fuerũt ſecundũ Plau. Vita troili Palladii cõſeruatio: Laomedõtis ſepulchrum ĩtegrũ qđ in ſcæa porta ſuit: ut ĩ bacchidibus lectũ ẽ: Secun dũ alios plura: ut ꝙ de Aeaci gẽte aliquis ĩtereſſet: un/ de Pyrrhus adhuc puer uocatus ad bellũ ẽ: unde Neo ptolemus dictus: ut Rhœſi eq tollerentᷣ: ut Herculis ĩtereſſent ſagittæ quas miſit philoctetes: cũ ipſe mor te puentus nõ potuiſſet afferre. Ductores: Sonanti/ us ẽ ꝙ̃ dux: ſic alibi regnatorẽ aſiæ pro rege. Labenti/ bus.i. celeribus: nã curſu uelocior eſt lapſus. Inſtar: Inſtar indeclinabile: licet Probus iſtaris dixerit: & caret præ poſitione ut pegre: ꝙ̃uis ſerenus lyricus ad iſtar dixe/ rit: inſtar ad ſimilitudinẽ: unde nõ reſtaurata: ſed in/ ſtaurata dicuntur ædificia ad antiquã ſimilitudinem facta: ut Ergo inſtauramus Polydoro funus. Equũ: ſecundũ Higi. machinamentũ fuit bellicũ: Vnde aut hæc ĩ noſtros fabricata eſt machina muros. Alii por/ tã quã illis apuit Antenor equũ pictũ habuiſſe: uel an tenoris domũ quo poſſet agnoſci: uel equeſtri plio ui cta ẽ Troia. Aut abſconderunt ſe poſt montẽ hip/ piũ: uel fuit quod Virgi. ſequitᷣ. Palladis arte: aut ĩge nio aut doloſe. q.d. conſilio iratæ deæ. Aedificãt: Trãſlatio a nauibus: Cice. Nauem tibi ædificatã eſſe meſ/ ſa. Intexũt: ut Bis denas italo texamus robore naues. Abiete: ponit abietẽ: nã fulminata interitum domi ſignificat: & troia per fœminã periit. Acer uero in tutela ſtuporis eſt: & uiſo equo ſtipuere troiani: ut Pars ſtupet innuptæ. d. ex. Pinus in tutela eſt matris deũ: ſed & fraudis: quia eius poma cadentia per fraudem interi/ mũt: & hic equus plenus ĩſidiarum eſt. Abiete: ſolutio ſpõdei: nũc ĩ proceleumaticum: alias in dactilo: ut fluuiꝶ tabulæq; & troiæ gaza per undas. Alias in anapeſtum: ut fluuioꝶ rex eridanus. Virgi. tamen ĩ hac ſpẽ ſemper ſeruat ſibi excuſationẽ ſynaliphe: quod alii cõtemnũt. Fama: excuſat ne reus ſit conſcientiæ. Sortiti: Cõtraria ſunt ſortiri & eligere: ſed elegerunt plures ac deinde de illis ſortiti ſunt quos includerent. Cæco: obſcuro: & in quo non uidetur. Cæcum autem hominem dicimus non uidentem. Ingẽtis: Epithe Cæcuſ ton facit tapinoſim. Vterum: uterus eſt mulierum: quem modo dixit qa dicturus erat fœta armis. Aluus Vte/ eſt quo defluunt ſordes. Saluſti. Simulans aluum purgare. Venter uero qui uidetur. Iuuenalis Montani quo rus que uenter adeſt ab dominæ tardus. Tenedos: tenes quidam infamatus ꝙ cum nouerca concubuiſſet: hanc Aluus inſulam uacuã cultoribus tenuit inde tenedos dicta. Hinc dixit notiſſima fama. Cicero in uerrinis Tenẽ ipſũ Vẽter

Statio Portus cuius ex nomine tenedos nominaẽ. Statio: in qua ad tempus ſtãt naues. Portus aũt ubi hyemãt. Male fida: aut minus fida pp periculũ nauium: quã plagiam dicũt: aut fida græcis male. i. in noſtrã pernitiẽ: Luca. de ſyrtibus. Sic male deſeruit: ſed hæc ſignificatio raro iuenitur. Male fidus minus fidus. Male. n. minuit nõ negat.
Omnis teucria: ſubaudi gens: & abſoluta eſt locutio. Dorica ca. mala eſt compoſitio ab ea ſyllaba incipere qua ſuperior ſinitus eſt ſermo. Nam plerunq; cacephaton facit ut hic Dori a doro ſunt neptunni filio.
DONA. Subtilis narratio hominis uicti & eius qui patriæ adeſſe negerit. Cuius auxiliũ Didoni oĩa metuẽti uideri debeat neceſſariũ: Quod ĩ ſpem certã uenire nõ potuit: niſi æneas prius pſonã ſuã iuſta defenſiõe purgaret: quod ab occaſione tpis & pſonæ ſumit. Nõ nos ſtrenui: ſed ĩbelles uicerũt. Argumẽtũ ergo a pſona.
Fracti bello: nullus bello frãgiẽ niſi ĩbellis: & niſi fortis ſit q reſiſtit. A tpe tot iam labentibus annis: nã tãdiu reſiſtimus q̃ diu fata iperiũ ſtare conſenſerunt. Inſtar. m. e. Fracti bello ſe ad ĩſidias cõuerterũt. Palladis: quo poſſent ab inſidiaꝝ ſuſpitione abduci equum. Maximæ inſidiæ: nam quod abſcondere nõ potuerunt: ſpe religionis contexerunt. Electa: nõ ergo plebea: & eſt ad excuſationẽ troianorum: Elegerunt ex ducibus plurimos: & quoniam periculoſa nõ poſſunt ſponte apperi: ſors dedit ex pluribus fortibus quos equus caperet oſtẽdit ãt poeta paucoꝝ piculo ꝓuidẽdũ omnibus: neq; debere homines refugere mortẽ pro ſalute patriæ. Cauernas: loca q̃ pter uteꝝ caua eſſent: ut circa armos & collũ & ilia. Eſt in con. locus ẽ q hoſtiles inſidias facile celaret cõſpectu erat ſed ĩſula quo nõ facilis eſſet trãſitus & mare ĩteriectum occultabat ĩſidias malefida: ergo credẽdũ illos enauigaſſe. Nos abiiſſe: cu & littus reliqſſent & malefida eẽt ſtatio nõ miꝝ ſi crediderũt abiſſe.
CHRI. Fatis: fatũ in reꝝ ordine. i. ſecũdum platonicos ideſt quod in mente dei prouidentia: nã ut Apuleius ac Boetius uolũt ratio & ordo rerum ſingulaꝝ in diuinæ mentis adunata proſpectu prouidẽtia nũcupaẽ eadem deinde ratio ac ordo ſiue ſeries ĩ rebus mobilibus ac temporibus explicata fatum dicunt: ſed de hoc latius in ſexto ubi eſt Si te fata uocãt ſecũdum Aureliũ Auguſtinum. Inſtar: potius ad equiparationem q̃ ad ſimilitudinem ſignificare uideẽ. Cice. de finibus: Idq; ſi accidat mortis inſtar putemus Lucre. ĩ. ui. tũ facit uim plagæ mactabilis ĩſtar: ergo ĩſtar mõtis ad altitudinem montis nõ ãt ad figurã nõ enim de forma: ſed de quãto fit cõparatio. Abiete: in europa ſex genera cognataꝝ arborum ſunt: ut placet Plinio Pinus: Pinaſter: Pix: Abies: Larix: & Tæda. Abies maxima arbor efficitur: ſed nulla uiſa maior q̃ quæ ĩ naui fit: quæ Cai principis iuſſu ex ægypto obeliſcum in uaticano ſtatutum uexit. cxx. modios lentis pro ſaburra habuit. Votum: participium ideſt ſimulant equum eſſe uotum. Fama: a fando dicitur: uel a græco φημη. Differt aũt a rumore: nam fama eſt eius rei cuius certi reſtant auctores. Rumores illius cuius nullus certus extat auctor: ſed de fama in quarto libro explicatius. Sortiti: ſortimur rem: cum illam quia ſorte euenit accipimus. Hinc dicimus Scipio conſul ſortitus ẽ aphricam. Armato milite: intellectio eſt. Tenedos: a Strabo. poniẽ diſtare a cõtinẽti ad ſtadia. xl. & habeẽ ambitũ ſtadioꝝ. lxxx. & urbẽ æolicam & portus duos: & Apollinis ſminthei delubrũ ut ẽt Home. teſtatur Leucrophris olim hæc ĩſula dicta ẽ: ſed tenus Cigni filius cũ nouis colonis illã occupãs a ſe denominauit. Tenedii uero dicũt Tenum calumnia nouercæ ĩcluſum a patre in arca & in mare prouectũ huc appuliſſe: & pro deo habitum: quem aliqui Apollinem credidere. Templum tybicenes nõ intrant: q̃ nouercæ fauerunt. Ariſtoteles putat cum tenediis teneates qui in græcia ſunt affinitatem habere: & certe apud
Statio utroſque Apollo colitur. Tenedi portus paucas naues capit teſte Quintiliano. Statio: non portus eſt: ubi naues in tuto ſtare poſſunt: ſed quo ad tempus ſeſe recipiunt quam plagiam appellant. Dicimus etiam ſtationẽ loca in mœnibus illorum cuſtodibus deſtinata. Liuius in ſeptimo de bello punico. Quod ubi animaduertit Scipio duabus ſimul partibus urbem eſt agreſſus: quæ res tantum terroris adiecit: ut opidani mœnia relinquerent & primum preſidium relictis ſtationibus in unum ſeſe colligerent. Item quæ in caſtris: aut pro caſtris eiuſdem cuſtodiæ cauſa ſunt: & in cælo planetarum ſtatione dicimus.
SER. Tendebat: tentoria habebat: ut & latis tendebat in aruis. Sæuus: pp Hectorẽ tractum. Claſſis: ad equites debemus magis referre: ut Ordine claſſes. Vnde & claſſica dicuntur. Acies: legitur & acie.
Innuptæ: quæ nunquam nubit. Exitiale: q̃tum ad troiãos. Tymœtes: ait Euphorion Priamus ex Ariſba filium uatem ſuſcepit: q cum dixiſſet quadam die naſci pueꝝ per quem troia euerteretur: pepererunt ſimul Tymœtæ uxor & Hecuba: at Priamus filium uxorẽq; Tymœtæ iuſſit occidi. Ergo ſiue dolo quia iuſtã cãm proditionis habuiſſe uideẽ. Alii dolo uolũt quo oẽs decepti ſũt. Fata ferebãt: ut etiam ciues contra patriam ſentirẽt. Capys: nõ pater Anchiſæ. Bene ãt nec ſe nec patrem huic cõſilio admiſcet: quo patria euerſa ẽ: q̃q̃ æneas tãq̃ obtrectator priami nõ aſſit: ut ait Home. Anchiſes uero pp cæcitatẽ: ut ait Theocri.
Subiectiſq;: q; pro uel: ut Saxum ĩgẽs uoluũt alii radiiſq; rotaꝝq;: pro uel poſuit tãq̃ ſonantius. Incertũ: inſtabile. Vulgus: melius maſculini generis eſt q̃ neutrum qa ĩ us exeuntia neutra in ris ſunt: ut funus funeris. Excepto pelagus quod in hoc creauit errorem.
Vulgus

Hic dolopũ mãus: hic ſæuus tẽdebat achilles
Claſſibus hic locus: hic acies certare ſolebãt.
Pars ſtupet: inuptæ donũ exitiale mineruæ:
Et molem mirantẽ equi: primuſq; tymœtes
Duci intra muros hortatur & arce locari.
Siue dolo ſeu iam troiæ ſic fata ferebant.
At capys: & quorum melior ſententia menti:
Aut pelago danaum inſidias ſuſpectaq; dõa
Precipitare iubent: ſubiectiſq; urere flãmis:
Aut terebrare cauas uteri & tentare latebras.
Scinditur ĩncertũ ſtudia in cõtraria uulgus.
Primus ibi ante oĩs magna comitãte caterua
Laocoon ardens ſumma decurrit ab arce.
Et procul o miſeri quæ tanta inſania ciues?
Creditis auectos hoſtes? aut ulla putatis

Dona carere dolis danaum:ſic notus ulyxes.
Aut hoc incluſi ligno occultātur achiui:
Aut hæc ī nrōs fabricata ē machina muros:
Inſpectura domos uenturaq; deſuper urbi.
Aut aliq̄s latet error:equo ne credite teucri.
Quicq̄d id ē:timeo danaos & dona ferētes.
Sic fatus ualidis ingentem uiribus haſtam
In latus inq; feri curuam compagibus aluum
Contorſit:ſtetit illa tremens: uteroq; recuſſo
Inſonuere cauæ:gemitumq; dedere cauernæ.
Et ſi fata deum:ſi mens non leua fuiſſet:
Impulerat ferro argolicas fœdare latebras.
Troiaq; nūc ſtares:priamiq; arx alta māeres.
Ecce māus iuuenē interea poſt terga reuictū

Ante.o.aut piſologia ē primus & ante oīs: aut ante
oīs uidētibus oībus. Laocoon: oīa ī on excuntia ter/
tiæ ſunt declinatiōis. Inſania:īſanoꝝ eſt cōtra ſe ſen/
tire. Sic notus uly.q̄a ut ait Home.uoluntate uerbe/
ratus:& ſub habitu medici troiā īgreſſus explorauit
uniuerſa. In ligno:quaſi diſuaſor & nō ī ſimulachro
in ſuadendo.n.& diſuadendo non ſenſus ſolū ſed uer Suade
ba attendūtur. Error:dolus:ut Inextricabilis error. re
Feri:q̄drupedis eo quod toto corpore ſe ferat. Al/ Qua/
uū:Plau.ī maſculino poſuit quo nō utimur. Percuſ/ drupe
ſus āt eſt inter uentrē & latus. Recuſſo:pro cōcuſſo. dis
Cauæ.c.figura græca eſt:ut uiuere uitā. Fata:ptici/
piū ē ideſt q̄ dii loquunt. Stat:& uocē fata ſequūt.
Leua:cōtraria:nā de humanis rebus id ſignificat:de
diuinis uero proſpum:ut Intonuit leuū:quia ſiniſtra
numinum ītuentibus dextra ſunt. Fœdare:lacerare:
nā fœdū tā apud hūc q̄ apud Salu.non turpe ſed cru
dele ſignificat:ut Sāguine fœdantem quos.i.ſ.i. Salu.
Fœdi oculi. Stares:apoſtrophe eſt:nam ſi ſtaret lege Fœdū
ris:maneres ſequitur propter ὁμοιοτέλευτον.

DONA. Ergo oīs:mortalitas plena mōſtrat.Vbi.n.creditū eſt bellū amotū:ſolutus eſt ei longi temporis
luctus. At capys:ſnia Tymœtæ ſuſpicioſe tracta ē:Capys āt ſnia nō nūc melior:ſed poſt factū cognita ē. Sci
dit:nā cū totū ſuſpitiōibus ageret nihil potuit recte firmari. Primus ibi:nō erat Laocoon iter ambigentes:
ſed deſcēdit ab arce excitus cōtrarietate ſentētiaꝝ:& cupiebat puenire ne quid ī pniciē reipu.decerneret. Ar
dēs:uel igenio uigilans:aut uehemēter pro ſtatu publico commotus. Et procul:niſi aderet uerba:donec ad/
uētaret:diſtuliſſet. O miſeri:iuectio ardētis animi nō cōtumelioſa in ciues:ſed pro ſtatu publico neceſſaria.
Miſeri:q ea q̄runt q̄bus efficiant miſeri. Auectos:qui per tot annos bellū geſſerūt. Aut ulla.q.d.creditis id
tm̄ quod reliquerint hoſtes:aut aliud quippiā:quod beniuolētiæ ſimulationē afferāt. Danaū:quaſi calido
rū & uerſutoꝝ. Vlyxes:quaſi ſi nō eēnt doloſi ab hoc magiſtro addiſcere potuerūt.Hoc oportebat oſtēdere
ſi in contraria iā raptos auertere a propoſito uolebat:ergo notiſſima fraude unius uniuerſam gentē uitupe/
rat. Equo:quia originem ducit a fraudolentis hoſtibus:qui tunc maxime timendi ſunt: cum beniuolentiā
ſimulant. Sic fatus: nō uerbis ſolum:ſed re uoluit affirmare ſententiam. Fata: deorum uoluntatem accipe
re debemus quaſi dicat niſi dii auertiſſent intentionem noſtram:ſtatim inſidias has cognouiſſemus. Nunc:
ſicut ſteuſti ante has iſidias. Ecce:ſemper ponit ecce Virgi.ubi ſignificat aliquod malū repentinum. Dum Ecce
igitur illa diſputant aliud iteruēit:quod ab eq tētatu auerteret.Primus āt aduētus effecit:ut res ī pſentia omit
teret:ſimulata deīde oratio penitus religiōe nos aſtrinxit:ne Mineruæ dona fœdaremus.Accedente maxime
uiolatoris morte.Ecce rem īprouiſam exoriri oſtēdit:quæ magis mouet pſertim cū aſſit ſigna nocentis.
CHRI. Hic:repetitio eſt item diſſolutū:quia quatuor clauſulæ ſunt ſine copula. Stupet.i.ita admiratur
ut ſtupeat. Mineruæ: minerua quā iouis filiā eſſe dicunt ſine cōmixtione muliebri ex ſuo capite orta oſten/ Miner
dit nulla admixtione rerum humanarum & corporeaꝝ ab ipſo deo nobis ītellectum prouenire.Cice. quin/ ua
que mineruas ponit.Primam quā Apollinis matrem dicit.Secundam ortam ex Nilo. Tertiā ex ioue. Quar/
tam ioue natam ex coryphe nimpha Oceani filia:quam Arcades coryan uocant & quadrigarum inuentricē
dicūt.Quintam Pallantis filiam q̄ patrē uirginitatem ſuam uiolare conantē iteremit. Cū igitur Iuppiter Iu/
nonem ſterilē uideret:ut liberos haberet:ſæpe concuſſo capite Mineruam edidit.Hæc laniſiciū & texturā re
perit:& numeros atq; illoꝝ figuras:hāc Vulcanus adamauit:ſed illa cōcubitū refugiente:ſemen in terrā flu/
xit:natuſq; deinde Erychthonius ſic ab illa cōtētiōe & terra nominatus:dicit Pallas a Pallante interfecto:uel
potius a concuſſione haſtæ:q̄ in bello utitur:eſt.n.belloꝝ paciſq; dea:nā ſapientia q̄ ab ītellectu prouenit po/
tiſſ.a corporis uiribus bella ita adminiſtrant:ut ad pacē deueniat.Appellatur tritōia ab aphricæ palude tri/
tonidæ:apud quā:ut Auguſti.ſcribit regnāte Ogygio apparuit.Herodo.āt refert ī aphrica maclies eſſe popu/
los iuxta quos triton ſit fluuius:ex eoq; efficiat tritonis palus:ex qua dicūt Neptūnū Mineruam genuiſſe: ue
rum cum illi quādoq; pater ſubcēſuiſſet:illa ſe ioui tradidit:& ab eo p adoptionē ſibi filiā factā huic ſingulis
annis uirgines ſacra faciūt.Nā ſi duas acies diuiſæ lapidibus fuſtibuſq; decertāt:& ſi q̄ ī pugna occubuerit ea
pſeudo parthenos.i.nō uera uirgo creditur.Ante āt q̄ pugnā incāt:oium pulcherrimā uirginē corynthia ga/
lea & tota armatura græca ornatā ī curru ponūt:illaq; paludē circuneuntē oēs ſequunt. Hæc Herodo.Dio/
dorus ſiculus addit Mineruā paulo ante in tritonio flumine natā ab Hamone coniuge Rhæ cuſtodē poſitam
cōtra ipſam rheā p tutella filii:quē ex amalthea ſuſcepat:ipſāq; ppetuā uirginitatem ſeruaſſe : & pp aī ſo/
lertiā multas artes iueniſſe:& ī bello plurimū ualuiſſe : & alcidā belluā q̄ ignē ore uomens oīa iſlāmret īge/
nio & uiribus iteremiſſe. Cretēſes ī ſua iſula tritonem flumen Dicunt: & apud illius fontem ex ioue natam
Mineruam affirmant : ibique eius templum oſtendunt : Dicunt q Alcidā belluā hanc primū apparuiſſe ī
phrygia:quæ pp hoc cōbuſta uocat:deinde ī tauꝝ cōuerſa cūcta nemora ppetuo tenore ī indos uſq; icendio
cōſūpſiſſe ide p phœniciā cōuerſā libani ſyluis exuſtis p ægyptū ī libyā trāſiſſe uſq; ad heſpeꝝ:ibiq; oīa exu/
ſſiſſe:ipſos mortales:aut pdidiſſe:aut ī fugā uertiſſe donec illā Pallas pdidit.Auguſti.āt cū de Mercurio ac her

cu!e dixiſſet:addidit Mineruā lōge his antiquiorem fuiſſe:cam temporibus Ogygis ad lacū tritonis uirginali
facie apparuiſſe. Vnde tritonia ſit nūcupata multoꝝ opeꝝ iuentrix: & tāto magis dea credita q̄to minus eius
origo inotuit. Dicit̄ græce αθηνη ab eo qđ ē αθρω.i.uideo:quoniā dea ſapiētiæ ē q̄ oia cernit uel ab α ꝑtiuati
ua & θω quod ſignificat lac ſugo:nā cū ex capite iouis maiuſcula nata ſit:lacte nō eguit. Ab ea ergo dictæ ſunt
athenæ:nā cum certaret cum Neptunno ab utro eorum denominanda eſſet urbs. Neptūnus terrā tridente p
cuſſit:atq; inde natus eſt equus. Ipſa uero cum haſta terram percuſſiſſet:nata eſt oliua. Cunq; per equū bellū
per oliuam pacem que bello anteponenda ſit intelligamus:iuditiū fuit ut athenæ.i.minerua nomen urbi da
ret. Varro uero refert cum Cecrops uel conderet uel reſtauraret urbem apparuiſſe repente oliuā arborem:&
alibi eripuiſſe aquas:ac per delphicum oraculum accepiſſe regem per oleam Mineruam:per aquam Neptun
num intelligi & poſſe ciues ab utro illorum deorum uellent urbem nominare. Coegit ergo ciues utriuſq; ſe
xus. Nam etiam mulieres tunc ſuffragiis publicis intererant:Mares ergo pro Neptunno:fœminæ pro miner
ua ſententias tulere. Et quoniam una plus fœminæ fuere athenæ nomen urbi fuit. Iratus neptūnus porrectis
fluctibus athenienſium agros populatus eſt:ergo ad eum placandum triplici ſupplicio mulieres affectæ ſunt
ne deinceps ſuffragia ferrent:Ne quis naſcens nomen matris ferret:Ne quis eas athenas nūcuparet. Scindit:
Statius a contrario imitatur:nec uarius fremor aut ſtudia ī contraria rapti diſſenſus ut plebe ſolet furor om
nibus idem. Magna comitante caterua:Nam & hi ſibi aderant ſententiæ fautores. Laocoon: frater priami
Inſa nia fuit & phœbi ſacerdos:dicitur etiā laocoon per ſyneſim. Inſania:ſemper mala eſt & ſtulta: furor autem eti
am diuinus eſt:ſed inſanum tamen aliquando dicimus qui diuino ſit percitus furore ut inſanam uatem aſpi
Furor cies. De diuino furore ſuo loco dicetur. Ciues:inuectiua plena tamē amore:& huiuſmodi interrogatio mul
tam affert uehementiam:& maximum exprimit ardorem dicentis. Pronunciandum ergo eſt uno ſpiritu ue
lociſſime & ardentiſſime. Deinde cum ait Aut hoc incluſi & cætera : profertur cum mora & aſſeueratione.
Aſſe uera tio Equo.n.e.t.elatiori uoce & cum eadē aſſeueratione. Eſt enim aſſeueratio quotiens nō ſolum uerbis:ſed eti
am ipſa actione & geſtu rem affirmamus:& inter argumentandum admiſcemus uim motumque animo
rum. Quintilianus Altera ex aſſeueratione probatio eſt : ut ego hoc feci: Tu mihi hoc dixiſti: O facinus in
dignum:& Cice. in Bruto:Magni intereſt coram uidere quēadmodū aduerſarius de q̄libet re aſſeueret. Ma
Gemi tus xime āt ut q̄que res audiat̄. Validis.u.ut non eſſet minor uehementia in actione q̄ in oratione. Gemitum:
omnem ſonum qui ꝑ anguſtia emittitur gemitum dicimus:in hoc autem loco dixit gemitum ut quaſi eēt
omē futuræ calamitatis. Et ſi fa.il.cū ſuſpirio pronuncianda: & ſic Troiaq; nunc ſtares priamiq; arx alta.

SER. Trahebant:cū feſtinatiōe adducebant. Et p
tinet ad deſideriū ducētium & ſinonis Simulationē.
Quis:pro qbus uel q ī nominatiuo. Strueret: cōfir
maret piuria & doloꝝ ſemina:& reſpexit ad ſuperio
ra. Fidēs animi:ſic O ꝓſtans animi iuuenis: & eſt no
men: & deſinit eſſe participium : quia genitiuo caſui
coheret : & pōt recipere comparationem. Participiū
āt accuſatiuo coheret & nō recipit comparationē. In:
ad. Verſare:ideſt euertere:& ſubaudi troiāos: aut do
Viſo los uerſare.i.exercere. Viſendi: uiſo frequētatiuū uer
bum eſt·ut uerſo:& faceſſo:licet raꝝ ſit. Nā in to exit
frequentatiuū. Circum.f.r.i.ruit & circunfuſa ē per
hyppallagen. Capto:nā illudo tibi:ut hic:& te ut uer
bis uirtutē illude ſuperbis. Crimine: ideſt cauſa : ut
Crimē amor ueſtrum & eſt ſequens pro antecedēti.
Si.n.itelligas ſimpliciter de negocio: ad ꝑſonā uitioſā
trāſitū facis. Alii legūt danaū iſidias & crimē. Turba
Heu tus:q̄ſi turbatus:ut Exultat amazō q̄ſi amazō. Heu:
una ſyllaba eſt. Aliquando ſiunt duæ metri cauſa ut
Heu q̄ pingui macer eſt mihi taurus in aruo ſicut ꝓ
hendit:& ſecundū Piniū multa ſunt alia. Tellus.æ.
bene cōciliat miſerationem de cōibus duobus exclu
Noia ī us ſus elementis. Tellus:nomina ī us q̄ producunt pe
nultimam genitiui habent us lōgā ut ſenectus iuuen
tus ſalus uirtus ſeruitus incus :hus rus mus pus: ſi ī
genitiuo tis uel ris eſt. Nam palus q̄ eſt in dis breuis:
nonnūq̄ inuenitur Hor. ſteriliſq; diu pallus aptaq; re
Ae quora mis. Aequora:ab æqualitate & mō cāpos mō maria
qa æq̄lia ſunt:ſignificāt. Deniq;: uel uacat:uel nouiſ
Inſen ſus ſima ſignificat. Ipſi:qbus ſū ꝓſtitu:us ſalutē. Inſen
ſi:īſenſus ē plus q̄ inimicus. Pœnas cū ſan. Tormēta:
& mortē. Sangōie:parentibus:na græcū eſt conſta
bat. Memoret.q.ſ.f.e.aut dicat q̄ tanta ſit ī captiuo fi
ducia. Aut audeat dicere īſup ipſi aut mēoret.i.meminerit ī captiuo uerilogū fiduciā eē uitæ. Vnde reſpōdit

Paſtores magno ad regem clamore trahebāt
Dardanidæ:qui ſe ignotū uenientibus ultro:
Hoc ipſum ut ſtrueret:troiāq; apiret achiuis:
Obtulerat fidēs animi:atq; ī utrūq; paratus:
Seu uerſare dolos:ſeu certe occumbeꝛ morti.
Vndiq; uiſendi ſtudio troiana iuuentus
Circunfuſa ruit:certantq; illudere capto.
Accipe nūc danaū iſidias:& crimine ab uno
Diſce omnes.
Nāq; ut ꝯſpectu ī medio turbatus inermis:
Cōſtitit:atq; oculis phrygia agmia circūſpe
Heu q̄ nūc tellus iquit:q̄ me æquora poſſunt
Accipe: aut qd iam miſero mihi dēiq; reſtat
Cui neq; apud danaos uſquā locus:inſup ipſi
Dardanidæ īſenſi pœnas cū ſangine poſcūt.
Quo gemitu conuerſi aī compreſſus & ois
Impetus:hortamur fari quo ſanguine cretus.
Quid ue ferat:memoret q̄ ſit fiducia capto:
Ille hæc depoſita tandem formidine fatur.
Cūcta eqdē tibi rex fuerit quodcūq; fatebor
Vera inqt:neq; me argolica de gēte negabo.
Hoc primū:nec ſi miſerū fortuna ſinonem
Finxit:uanū etiā mendacēq; improba finget.

fatebor uera. Alii memorē legūt.i.hortabamur ad loquēdū memorem.i.q suæ fictionis meminerat. Quodcunq;:qcunq; casus sequat̄ me. Primū:maximū apud me uerꝗ dicere. Sinon:auctolicus qdā fur fuit:q se uarias formabat ī spēs. Habuit āt filiū Siſiphū unde natus ē Sinō. Auctoliā unde Vlyxes:cōſobrini ergo ſunt:nec imerito illi dat & fallaciā & proditiōis officiū:ne multū diſcedat a fabula:nā ſecūdū Euphorionē Vlyxes hoc fecit. Finxit:cōpoſuit. Eſt āt oīs eius oratio diaſirtica:nā & negociū exprimit:& troianorꝫ inſultat ſtultitiæ ut hic finxit. Vanum:fallacem:& uanum etiam qui ſine utilitate mentitur. Mendax qui tantum ad decipiendum. Vanus apud idoneos ſtultus inuenitur. Iuuenalis Sic libitum uano qui nos diſtinxit othoni.

Vanus Mendax

DONA. Qui ſe:cōſiliū Sinōis fuit ꝑuenire:ne equi fraudes auerterent. Hoc ipſū: paratus ēt mortē ſubire:nā nō fit facinus magnū ſine magno ꝑiculo. Vndiq;.u.expreſſit hominū morē:qs eni nō cupiat hoſtē ſuum captū uidere:& uiſo illudere. Accipe:deſtruxit græcorꝫ perſonā oī occaſione:& deffendit ſuam. Nā totā rē in deorꝫ aduerſū ſtudiū reuocat:ut oſtēdat græcos:tū inſidiis tū deorꝫ iiuſto fauore uictoriam obtinuiſſe. Quo gemitu:bonitatē trianorꝫ oſtēdit q pro ſupplicio ultimo quod ſperabat ſolo gemitu eius ꝓ pœna cōtēti ſunt. Hortamur fari:uim propoſitiōis hēt & tria proponit:ad quæ Sinonē reſpōdere cōueniret. Cūcta: ꝓmittit oīa uera dictuꝫ:qui nulla ī parte fuerat ueritatē detracturus. Tibi rex: aſſumit fiduciā confitendi apud eū qui & cognoſcēdi & agnoſcendi facultatem haberet. Cōmendat āt ſe ꝙ uera pollicetur & quod regē appellat:captat beniuolētiā. Fatebor:aliud ē q̄ referā. Referimus cum dicimus aliquid ſimplex:& pōt proferri ſine tormētorꝫ metu. Fatemur āt cū prodimus id quod ſit cōtrariū confitēti:& poſſint tormentis exprimi ſe pectore negantis:& repente bis fatebor cuncta:& fatebor quodcūq; erit. Argolica de gente:ad id quo ſanguine cretus. Græcus ſum. Ac ſi dicat hoſtis ſum. Nec ſi.m.f.ſ.F.u.e.m.q.i.f.potuit eripere mihi fortūa priorem fœlicitatē: At nō poterit me mendacem fingere. Hoc argumento perſuaſit: ut troiani crederent reliqua & ne uideatur incredibile quod ipſe ſolus ex omnibus græcis remanſerit:ad hanc partem ducit ex alto principium:& narrat rem omnibus notam & magna ex parte ueram qua expoſita ſubiungit falſa.

Fateri Referre

CHRI. Paſtores:nā cum deuia colant:illum facile in deuiis inuenire. Magno cla.& conuitiis ī eum & cōgratulatione turbæ cōcurrentis. Ignotum:ignoratum:nam nō uidiſſet niſi ſe ultro obtuliſſet: uel ignotum nā ſi eum nouiſſent non potuiſſet decipere:uel ignobilem & deeſt quaſi. Nam ſe nobilem oſtendere ſine maxima ſuſpitione non poterat. Hoc ipſum:non addiſſet tantū periculū:niſi fuiſſet fidenti animo:& niſi proponeretur ingēs ꝓmiū periculo ſcilicet aperire troiam ſuis:& niſi eſſet paratus etiam obire mortem. Hæc igitur omnia rem incredibilem uerisimilē faciunt:& oſtenditur qualem eſſe oporteat ciuem pro ſalute patriæ. Accipe:cum indignatione in græcos protulit. Nāq;:mirifice deſcribit hominem ſimulātem metum ut maior deinde fides ſibi adhibeatur. Turbatus:qui turbationem ſimulans. Atq.o.p.a.c. Quod fit ab his qui uehementer timent. Heu quæ.n.t.q.m.æ.p.a.qua quidem re quid pōt eſſe miſerius. Diximus de interrogatione alio in loco plura. Hic āt cōmiſerationē auget. Quo.g.q̄tum uerbis & actione ſimulata potuerit:facile apparet cū infenſos ad miſericordiam ſolo gemitu perduxerit. Depoſita for.& hoc etiā finxit. Fatebor: coactus proferam. Nam fingit ſe niſi coactum nolle dicere quæ ſimulat timere ne noceant. Nec ſi miſe.optima ſententia:niſi ſit in ore fraudulenti. Fortunæ uis nulla eſt contra uirtutem. Pōt auferre quæ in temeritate ſua poſita ſunt:ſed nō q̄ in noſtro aīo ſunt. Vanū:differt a falſo & ficto. Falſum eſt quo tegit̄ id quod factum ē. Vanum quod fieri nō pōt. Fictū quod nō ē factū & fieri potuit. Fictū ergo totum ē ſine uero:ſed uerisimile. Falſum loqui mēdacis eſt. Fictū callidi. Vanū ſtulti. Falſum loqui culpæ ē. Fictū uirtus. Vanū uecordiæ. Falſis decipimur. Fictis delectamur. Vana cōtemnimus. Mendacē:mētiri differt ab eo quod ē mendaciū dicere:ut ait P. Nigidius quem Cice. ingenii & doctrinarum nomine ſumme reueritus eſt. Nam qui mentitur non fallitur:ſed alterum fallere tentat. Qui mendacium dicit:ipſe non fallit quantum in ſe eſt. Itaque uir bonus non mentit̄. Prudēs āt nō dicit mēdaciū ait Aulus Gelli.

Vanū Falſū Fictū Mēdacium

Fando aliquid:ſi forte tuas peruenit ad aures
Belidæ nomen palamedis:& inclyta fama
Gloria:quem falſa ſub proditione pelaſgi
Inſontem infando inditio quia bella uetabat
Demiſere neci:nunc caſſum lumine lugent.
Illi me comitem & conſanguinitate ꝓpiquū
Paupi arma pater primis huc miſit ab annis
Dū ſtabat regno incolumis:regnūq; uigebat
Conſiliis:& nos aliquod nomenq; decuſque
Geſſimus:inuidia poſtq̄ pellacis ulyxi
Haud ignota loquor ſuperis conceſſit ab oris
Afflictus uitam in tenebris luctuq; trahebā.
Et caſum inſontis mecum indignabar amici.
Nec tacui demens & me fors ſiqua tuliſſet:
Si patrios unq̄ remeaſſem uictor ad argos:

SER. Fando aliquid:artificioſe promittit uera ut ſubiungat falſa uerꝗ.n.de Palamede dicit:De ſe āt falſum. Ex hac iſtoria parti dicit partim ſupprimit partim itelligentibus relinquit. Palamedes.n.ut ait Apolonius:ſeptimus a Belo cum delectum militum per græciā ageret:ſimulātē inſaniā ulyxem duxit inuitū: ſerebat ille ſalem iunctis diuerſæ naturæ animalibus at Palamedes obiecit ſibi filium. Subſtulit aratrum Vlyxes ne eū læderet: hoc argumēto illum non inſanum oſtēdit:& ad bellum ductus habuit iuſtā cauſā doloris:miſſus deinde ī thraciā Vlyxes nihil aduexit frumēti. Increpitātiq; Palamedi reſpondit non ſua negligentia id eueniſſe:neq; illū ſi illuc proficiſcatur qc q̄ aduectuꝫ:profectus Palamedes plurimum frumēti aduexit. Vlyxes īuidia motus adulterinam Priami nomine epiſtolam ſcripſit:in qua agebat Palamedi ꝓditionis gratiam & commemorabat ſecretum auri pondus eſſe tranſmiſſum deditq; captiuo ferendam eoq; cæſo epiſtola ad regem eſt portata:corruptiſque ſeruis aurum i tentorium inuexit: Citatus ē Palame

Promiſi ultorem:& uerbis odia aſpera moui:
Hinc mihi prima mali labes:hinc ſēp ulyxes
Criminibus terrere nouis:hīc ſpargere uoces
In uulgū ambiguas:& quærere cōſcius arma.
Nec requieuit enī donec chalcāte miniſtro.
Sed qd ego hæc āt ne qcq̄ īgrata r̄uoluo:uos
Quid ue moror:ſi oēs uno ordīe hētis achi/

des epiſtola ī conſpectu principum lecta. Simulabat reo adeſſe Vlyxes ſuadebatq; ut aurum in tentorio ſi eſſet inquireret. Reperto autem auro Palamedes lapidibus obrutus eſt. Hic prudens fuit:nam & tabulam luſoriam ad comprimendas ocioſi exercitus ſeditiones teſte Varrone inuenit ſecundum quoſdam inuenit litteras. Certū aūt conſtat inueniſſe decem.x.i.c.cū h. Gloria: propter delectum & frumenta. Falſa.p. falſo crimine proditionis & rem notam per tranſitū dicit. Sciendum ſane factum hoc & troianos ſciſſe ſed Sinon callide quaſi ignorantibus quæ uera ſunt:dicit ut fidem ſequentibus faciat. Infando:propter aurum clam ſuppoſitum. Vetabat:hoc falſum ſed ad commendationē Sinōis. Caſum : priuatum uacuum. Pauper:hæc fuerat cauſa militandi. Terentius Cum hinc egens profugiet aliquo militatum. Regnum:nam unus de regibus fuit. Nos:pro ego ad euitandam iactantiam dixit. Nomen:gloriam. Inuidia:propter aduectum frumentum. Pellacis:per blanditias decipientis. Pellicere enim blandiendo elicere. Mecum:intellige a principio tacuiſſe. Poſtea in pacientia doloris eripuiſſe. Si qua: quia eſt bona & mala. Promiſi:per contrarium ideſt minatus ſum. Minamur mala. Promittimus bona:contra Horatius Atqui uultus erat multa: & preclara minantis. Prima:Nam ſecuta ſunt oracula:& Calchantis aſcita factio. Labes:ruina a lapſu. Criminibus cauſis:ut ſupra. Spargere uoces. Cicero Spargere uenena didicerunt. Ambiguas:ne ſi aperte ageret: accuſatio uideretur. Conſcius:aut peracti ſceleris:aut dolorum:ut in tertio. Oblitus ue ſui eſt ithacus. Arma:fraudes. Sunt enim arma inſtrumenta cuiuſlibet rei. Ergo inſidiantis arma fraudes ſunt. Enim:aut uacat:aut pendet ſenſus ex poſterioribus. Donec chalcante miniſtro:arte utitur ſemiplena dicendo:ut cogat interrogare auidos audire troianos & intelligitur: Deſtinat aræ per apoſiopoſim. Ingrata: nec uobis placitura nec mihi gratiam conciliatura. Omnes:quaſi dicat etiam eos qui uobis prodeſſe diſponunt. Vno ordine: uno reatu ex antiqua tractum ſcientia:quia in ordine dicebantur cauſæ propter multitudinem : uel tumultum cum erat annus litium:Iuuenalis Expectandus erit qui lites inchoet annus.

DONA. Palamedis:eadem dicit quæ Ser. de Palamede. Et nos aliquod:de p̄terita eius florenti fortuna: & de p̄ſenti miſeria ſibi comparat beniuolentiam. Cōmēdat ēt Palamedis memoriam dicendo quia bella uetabat ut amico uiuenti p̄ſtarent q defuncto non poterant. Superis.c.a.o.non dixit mortuus eſt:ne eius memoria digna poſt hominum finē uiuere minoraretur. Vitā in te.ut illi qui cupiunt mori & non uiuere.

CHRI. Aures:quia uocem auriant:ut Vocem his auribus auſi. Vel a græco illi.n.ωτα dicunt. Inclita:nobilis. Nā κλεοσ apud græcos. Gloria quæ diffinitur a Cice.ut gloria ſit cōſentiēs laus bonoꝝ incorrupta uox bene iudicantiū de excellēte uirtute:ut ait in tuſculanis. Quia bella ne.pathos a cauſa. Inde enim malum puenit:unde bonum prouenire debuit. Nam cauſa rem miſerabilem facit:ut de Aleſo dum ſeſe medium pro offert. item Qui ſanguine nobis hanc patriā peperere ſuo. Item indignatio a cauſa:ut At tu dictis albane maneres. Lumine:nam uitam lumen uocamus: ſicut mortem tenebras & noctem:ut In æthernam claudunt lumina noctem. Comitem:is eſt qui pricipalem ſequitur. Decus:a græco eſt per antiſticō. Illi.n.κυδοσ dicunt. Trahebam:quaſi inuitus uiuebam. Amici:mouet uehementer amicitiam:ſed etiam ſi non eſſet amicus:tamen quia inſons moueret. Promiſi:q̄uis promittamus bona & minemur mala:tamen quia promittere eſt ueluti ſe debitorem aſtringere:iccirco dixit promiſi:ut non ex ira minitaretur:ſed etiam fidem aſtringeret ſe facturum. Minari autem præfert ſui quādam fiduciam ſe facturum. Vnde Horatius. Multa ac preclara minantis. Quoniam ergo minari uidetur polliceri de ſe quandam inuitam ſupereminentiam dicimus minas murorum:& dicimus ædificia minari ruinam. Hinc:repetitio eſt quæ ſæpe com miſerationem mouet.

Vno ordine:quaſi pari gradu. Nam ordines dicuntur in theatro illa aſcenſio graduum : & qui in eodem ordine ſunt partes ſunt nec alter altero ſuperior aut inferior. Habetis:iudicatis exiſtimetis.

Idq; audire ſat eſt : iādudū ſumite pœnas.
Hoc ithacus uelit:& magno mercēt atridæ.
Tū uero ardemus ſcitari:& quærere cauſas
Ignari ſcelerum tantorum:artiſq; pelaſgæ.
Proſequitur pauitans:& ficto pectore fatur.
Sæpe fugam danai troia cupiere relicta
Moliri:& longo feſſi diſcedere bello.
(Feciſſentq; utinam) ſæpe illos aſpera ponti
Intercluſit hyems:& terruit auſter euntes.
Præcipue cū iā hic trabibus cōtextus acernis
Staret æquus:toto ſonuerunt æthere nimbi.
Suſpenſi eurypilum ſcitatū oracula phœbi

SER. Iamdudum:q̄primū. Hoc ithacus:callide uitā ipetrat oſtēdens mortē ſuā hoſtibus eorum gratam. Mercentur:quia ſacrorum ē ut uictima fugiēs ubicunq; inuenta fuerit occidatur ne piaculum committat. Ithacus:pro ithacēſis principale pro deriuatiuo. Ardemus:feſtinamus. Cauſas:pp quas eius interitus a græcis expectatur. Pelaſgæ:quia artis medium ē. Pauitās:q̄ſi pauitās. Ficto.p.fictis uerbis: Nā nūq̄ fingit pectus. Sæpe.f.hoc ſecundum Homerū ueꝝ ē. Feſſi:fauorem conciliat:cum dicit illos feſſos uirtute troianoꝝ. Ponti:recte nā hyēs etiam tēporis eſt. Euntes:ire cupiētes: ut Cum canerem reges. Habetur.n.ſtatuiſſe aliqd pro inchoatione. Præcipue:cōtra illud ne dicerent numia eſſe placata. Aethere: p aere. Suſpēſi:ſoliciti:ut Noſtroq; in limine pendens q nec tēpeſtas poſt dona mutabat aut ad nimbos refertur diſtictiōe mutata. Scitātē:pro ſciſcitaturum:

Mittimus:iſq; adytis hæc triſtia dcã reportat.
Sanguine placaſtis uentos:& uirgine cæſa
Cum primum iliacas danai uenistis ad oras:
Sanguine quærendi reditus:animaq; litãdũ
Argolica:uulgi quæ uox ut uenit ad aures
Obſtupuere animi:gelidusq; p ima cucurrit
Oſſa tremor:cui fata parẽt:quẽ poſcat apollo
Hic ithacus uatem magno chalcãta tumultu
Protrahit in medios:quæ ſint ea numía diuũ
Flagitat:& mihi iam multi crudele canebant
Artificis ſcelus:& taciti uentura uidebant.

alii ſcitatum legunt. Oracula:templa de quibus dã/
tur oracula. Adytum:eſt locus templi ſecretior:ad — Adytum
quem nulli eſt aditus niſi ſacerdoti. Sãguine.p.u.&
u.cæſa Cum primum:Hic diſtinguẽdum quia & ſe/
mel ad troiam uentum ẽ: & anteq̃ ad eam ueniretur
de iphigenia eſt ſacrificaturn.Cum enim græci ad au
lidem ueniſſent.Agamemnon dianæ ceruum igna/
rus occidit.Dea uero irata flatum uentorum remo/
uit.Cũ igiť nec nauigare poſſẽt & peſtilentiã ſubſtine
rẽt oracula cõſulta deã agamẽnonio ſanguie placãdã
dixerũt ergo cũ ab Vlyxe p nuptiaꝝ ſimulationẽ ad/
ducta Iphigenia ĩ eo eẽt ut ĩmolareť:numinis miſera
tiõe ſubrepta ẽ & cerua ipſa ĩ tauricã regionẽ ad regẽ
Thoãtẽ trãſlata:ſacerdoſq; diãæ dictynæ facta cũ deã
ſecundum morem ſanguine humão placaret:agno/
uit Horeſtem fratrem:qui carendi furoris cauſa cum amico Pylade cholcos petierat & cum his occiſo Tho/
ante ſimulachrum ſubſtulit abſconditum faſce lignorum:Vnde & faſcellis dř non tantũ a facie cum qua pigi
tur pp qđ & lucifera dř & aritiã detulit:ſed cũ poſtea romãis crudelitas diſpliceret:q̃q̃ ſerui ĩmolarẽť ad laco/
nas ẽ Duna trãſlata:ubi ſacrificii cõſuetudo adoleſcẽtuloꝝ uerberibus ſeruať:q appellanť Bomonice:qa aris — Bomonice
ſuperpoſiti contẽnebãt q plura poſſent uerbera ſubſtinere.Horeſtis oſſa:ab Aricia romam tranſlata ſunt &
condita ante templũ Saturni:quod ẽ ante cliũ capitoliũ iuxta concordiæ tẽplũ. Virgine cæſa:non uere ſed ut
uidebatur:& ſciendum in ſacris ſimulata pro ueris accipi.Vnde cum de animalibus quæ difficile inueniũtur
eſt ſacrificandum:de pane:uel de cæra fiunt & pro ueris accipiuntur.Hinc eſt etiam illud ſparſerat & latices ſi/
mulatos fontis auerni:nam & in templo iſidis aqua ſparſa de nilo eſſe dicebatur. Argolica:quia occurrebat
occidi potuiſſe captiuũ. Cui fata parẽt:cui pparent mortẽ. Magno tumultu:ad factionẽ tegendã. Numina
d.p oraculis poſuit & q̃rit mõ non quod dicat:nam planum eſt ſed quis debeat imolari. Multi crudele ca/
nebant:Multi bis intelligendum.i.multi uidebãt taciti:multi etiã dicebant ne ſit contrarium canebant taciti.

DONA. Idq; au.ſat ẽ:ubi ad cardinẽ uenit in quo mẽdatioꝝ conſtitit affectus:negauit ſe dicturũ ne ultro
oĩa referendo daret ſuſpitionẽ falſitatis.Ait igiť cum ſciat ſe perituꝝ melius eſſe ne ſecreta græcorum prodat.
Neq;.n.pp unũ hoiem debeo oẽs meos pdere. Quid ue moror:cur differo pœnas meas poſt relationis be/
neficiũ continuo moriturus:Vlyxes.n.oẽ malũ uidebitur intuliſſe qui me quolibet peccato q̃rebat occidere.
Tũ uero:hoc cõſiliũ noſtrã cupiditatẽ audiendi accendit. Ignari:Nã noſtra ſimplici natura pendentes græ/
cos illũ uera dicere putabamus: Sed illi oẽs ſunt doloſi:unde ſaciauit illud & crimine ab uno Diſce oẽs. Paui
tans:aut pauorẽ ſimulãs:aut putas ne lingua titubante in curſu inſidiaꝝ detectio naſceretur quam iam uide/
bat in tuto eſſe. Sæpe fugam:cũ hoc falſũ eſſet:parat cauſam q̃ ſit credibile.ſ.bello feſſi. Feciſſentq; utinam:
recte optare ſimulat:nã & troiãos placabat & ſibi cõmiſeratiõe captabat. Sæpe illos.a.non cõſilium facto ſed
euentus uoluntas defuit. Sanguine:uerum dicit de iphigenia.Falſum addit de pcepto Apollinis.Miſcet ergo
uera ut credantur falſa. Argolica:ne credatur potuiſſe litari alienigena:Nec quærenda erat uirgo cum exer/
citus fœminis careret. Vulgique uox:cum enim generalitatem propoſuiſſet:quia res incerta erat:unuſqſq;
timebat ſibi.Excuſat autem Chalcantem qui falſa dixerit.Nam oſtendit uim eſſe paſſum.Remouet a ſe odi/
um:quia non græci aſſenſere de eo quoniam odiſſent:ſed ut ipſi interitu qui incertus erat liberantur.

CHRI. Iãdudum:iãdiu ſignificat:& quia uehemẽter pperantibus etiam uelociſſima uidentur longiſſima
dicimus iãdudũ cũ uolumus exprimere q̃primũ:ut oſtẽdamus q̃uis ocyus fiat nobis ſero uideri. Pœnas:per
œ ſcribiť:qa ẽ a græco ποινη per oi. Ithacus:ithaca & ceplaleia & zacynthus ante ſinũ corinthiacum inſulæ ẽ — Ithaca
ithaca:in qua regnauit Vlyxes aſpera montuoſaq; eſt de qua Cice.At ſi nos id quod maxime debet noſtra pa/
tria delectat:cuius rei tanta ẽ uis & tanta natura ut ithacã illã in aſperrimis ſaxulis tãq̃ nidulũ affixã ſapientiſſi/
mus uir ĩmortalitati anteponeret. Merceň:nõ ſolũ cupiũt:ſed ita cupiunt ut ſint pro eo daturi p̃tiũ:neq; ſo/
lũ p̃tiũ:ſed magnũ p̃tiũ. Tũ uero:iſtæ duæ dictiões iũctæ hoc ſignificãt ut ſi alias tamẽ nunc maxime. Cãs: — Cauſa
cã ẽ p quã res fit.Sũt aũt q̃tuor cãæ efficiens:materialis:finalis:& formalis:ut in hoc equo cã efficiens fuit is fa
ber qui ædificauit. Materialis lignum ex quo fabricatus eſt. Formalis ea forma & imago equina quam
faber ĩ materiã ĩduxit.Finalis ut.ſ.p cũ fallerenť troiani. Pauitãs:pauere tũdere ẽ:unde pauimẽtũ quod pedi/ — Pauer
bus tundať.Hinc dicimus pauere hoiem cũ ex magno timore tunduň pectora crebro magnoq; motu pul/
monũ:& tremitu qui eſt a frigore totũ cõcutitur corpus.Ex timore refugit ſanguis ad cor:& partes externæ
ab eo relictæ frigeſcũt.Vnde pauitare ẽ frigeſcere & timeſcere.Ergo quod tremit timor:qđ pauet pauor diciť — Pauitare
Metus ãt a quodã motu aĩ dř:cũ illud qđ caſuꝝ putat:refugit mẽs.Cũ ãt ita uehemẽter ſe moueat ut abeat
foras formido dř.Pauitãs igiť q̃ſi pauitãs:Nõ eni pauebat ex timore ſed ſimulabat. Ficto.pe.fingebat aliud — Pauor
hře ĩ mẽte:q̃ hẽbat. Moliri:tãq̃ rẽ arduã. Acernis:ex acere:ẽ.n.acer opere elegãtia ac ſubtilitate cedro ſecũda — Acer
plura eius genera.Albũ qđ p̃cipui candoris gallicũ uocať.Altꝝ genus criſpũ maculaꝝ diſcurſu q cum excel
lentior fuit a ſimilitudine caudæ pauonis nomẽ accepit ĩ Hiſtria uenetiaq; p̃cipuũ.Euiliori genere craſſiueni/
um uocať.Tertiũ genus zigiã rubet & fixili ligno.Sed hoc alii proprii generis uolunt:& Carpinũ latini appel/
lant. Aethere.i.aere.Nã pturbationes iſtæ ut ſũt uẽti:pluuiæ:grãdies:nubes:& ſimilia:quoꝝ motus Ariſto.
in meteoris:exequitur nõ ſolum non trãſcendunt ad ætherem:ſed ne in aere quidem ſupra octo ſtadia ideſt

quinque milia inueniuntur. Nam cacumina nonnullorum montium quia hanc altitudinem ſuperant ut eſt olympus immunia harum perturbationum eſſe multi ſcribunt. Euryphilum:hic Euemonis filius orthomeni quæ urbs Boetiæ eſt regnauit:de quo nunc intelligit. Alter fuit Eurypilus filius. Tertius fuit filius Telephi ex Athocle. Adytis:Adytum neutri generis eſt:& græcum nomen & dicitur ab α priuatiua & δυω ſubeo:quia illum locum nemini niſi ſacerdoti ſubire licet. Adytus autem ab adeo adis uerbale eſt: & ſignificat ingreſſum:ut Sola uiri moles adytus & tempora noras. Gelidus:qui a gelu eſt. Nerui enim & ligamenta:Vnde ẽ motus & firmamẽtum:calore roborantur. Frigore autem debilitantur atque inde uacillant:& inde fit tremor. Calchanta:hic uates fuit Teſtoris filius ſic dictus ut græci grammatici uolunt αποτησ καλκησ. Id autem eſt πορφυρα πορφυρειν ãt ẽ μεριμνειν.i. acurate excogitare:quoniã hic acurate futura excogitaret. Hic apud troiã ex numero paſſe℞ a ſerpẽte uorato℞ quot anno℞ obſidio troiæ futura ẽet ꝑdixit. Poſt uero troianum bellum aiunt illum cum Amphilocho Amphierai filio tereſtri itinere colophonẽ quæ urbs cariæ eſt perueniſſe:& cum apud fanum clarii Apollinis:quod ante eam urbem eſt in mopſum augurem præſtantiſſimum incidiſſet:præ mœrore mortuum eſſe:Heſiodus ſcribit Calchantem Mopſo propoſuiſſe:ut diceret quot ficus ea quæ aderat caprificus ferret:ac Mopſum dixiſſe decies mille unaque amplius ac cum uera de numero dixiſſet:Continuo Calchantem e uita migraſſe:Pherecides autem ſcribit prægnante ſue oblata Calchantem interrogaſſe Mopſum quot illa porculos in utero gereret:& Mopſum reſpondiſſe tres atque ex
Cal/chas illis unam fœminam & cum uera dixiſſet:illum præ dolore mortuum. Sunt qui dicunt Calchantem ſuem propoſuiſſe:& Mopſum caprificum ac Mopſum uera dixiſſe:Calchãtem uero minime:& præ mœrore mortuum:& Sophocles in quodam loco ſcribit cum Helena repoſceretur:tunc Calchanti fata mortem decreuerunt:cum præſtantiorem augurem offendiſſet. Sed hic Calchantis mortem tranſfert in ciliciam. Refert præterea Strabo quod in agro ſaunio qui non procul ſiponte eſt: circa tumulum quem dryon uocant baſilicæ duæ monſtrantur. Vna quidem Calchantis in ſummo uertice cui petentes oracula nigrantem ſacrificant arietem & ſtrata in pelle dormiunt. Altera Podalyrii in infima montis radice poſita.

Bis quinos ſilet ille dies:tectuſq; recuſat
Prodere uoce ſua quẽq̃:aut opponere morti.
Vix tandẽ magnis ithaci clamoribus actus
Compoſito rupit uocẽ: & me deſtinat aræ.
Aſſenſere oẽs:& quæ ſibi quiſq; timebat:
Vnius in miſeri exitium conuerſa tulere.
Iamq; dies infãda aderat mihi ſacra parari
Et ſalſæ fruges:& circum tempora uittæ.
Eripui fateor leto me:& uincula rupi.
Limoſoq; lacu per noctem obſcurus in ulua
Delitui dum uela darent:ſi forte dediſſent.
Nec mihi iã patriã antiquã ſpes ulla uidẽdi:
Nec dulces natos:exoptatumq; parentem:
Quos illi fors ad pœnas ob noſtra repoſcent
Effugia:& culpã hãc miſerorũ morte piabũt:
Quod te ꝑ ſuperos & conſcia numina ueri
Per ſiqua ẽ quæ reſtat adhuc mortalibus uſq̃
Intemerata fides:oro:miſerere laborum
Tanto℞:miſerere animi non digna ferentis.
His lachrymis uitã damus:& miſerẽſcimus ultro
Ipſe uiro primus manicas atq; arcta leuari
Vincla iubet priamus:dictiſq; ita fatᷣ amicis.
Quiſquis es amiſſos hĩc iã obliuiſcerẽ graios:
Noſter eris:mihiq; hæc ediſſere uera roganti.

SER. Bis quinos dies:bis quinis diebus ſilet dicimus. Tectus: Aut multitudini ſe ſubtrahens: aut tegens conſilium ſuum. Vix tandem: Aut iunge & uacat tandem aut ſepara & eſt exaggeratio a ſinonymis: ut abiit exceſſit. Compoſito: ex pacto. Rupit.u. Erupit in uocem dictum per cõtrarium. Nam
Rũpe ſilẽtiũ rũpe ſilentiũ ẽ loq:ut Quid me alta ſilẽtia cogis Rũpere. Rũpe.n. uocẽ eſt tacere. Et q̃.ſ.q.t. Aſſẽſere: ergo non quia mihi eſſent inuiſi. Parari: infinitus mo
Rũpe uocẽ dus ꝑ indicatiuo:& ẽ figura propria hiſtoricorum:ut Salu. Equitari iaculari:ut poeta℞ eſt Nuda genu: & toruũ clamat. Nã qđ ait Cice. Bellicũ canit non eſt figura:Nam eſt ſoni nomen. Salſæ.f. Saluſt. Et far qđ diciẽ mola ſalſa:qua & frons uictimæ & foci aſpergebantur & cultri. Fit autem ex horna fruge & horno ſale Horatius Et horna fruges. Victæ: Quibus uictimæ coronantur. Læto: Non ſacrificio: inuidioſe locutus eſt. Vincula rupi: At qui ſolutæ ſunt hoſtiæ:cum piaculum ſit aliquid in ſacrificio eſſe ligatum:Vnde unum exuta pedem uincliſq; in ueſte recinctis. Ergo uincla religionis intellige:ut Et uinclis innaret clœlia ruptis ſcilicet fœderis:Sed dices: unde iſte ligatus fuerit: non enim troiani ligauerunt: cum ultro ſe obtulerit:Vnde intelligendum ẽ a græcis magis ligatum:quia & conſuetudo illa:quam ſupra diximus:erat in ipſo tempore ſacrificiorum. Antea enim ligabantur:Iuuenalis. Sed procul extenſum petulans quattit hoſtia funem. Limoſo℞ lacu:Vtitur circunſtantiis quibus fuga ueriſimilis fiat: Sæpe autem ſub aliorum perſonis poeta cauſas exequitur nobilium ut hic Marii: infra autem Pompei: ut iacet ingens i littore truncus. Per no.o. Rẽ tpis ad ꝑſonam tranſfert:ut matutinus uenit & eſt honeſta locutio. Si forte dediſſent:nec negat nec affirmat eos nauigaſſe:ne aut eis det ſecuritatem:aut ne falſum ſit qđ dixerat non poſſe nauigare græcos niſi homine immolato:ut illorum ſit quicquid elegerint. Et artis eſt in anguſtiis argumentorũ uti i incertis ſermonibus. Antiquã: caram. Cõmemorat ãt liberos & parẽtes:ut oſtẽdat nõ ſe deſeruiſſe:ut uilem ſed mortis fuiſſe terrore. Fors & pœ. forte & pœnas. Alii iungũt fore &:ut ſit forſã. Elicit miſericordiã oſtẽdẽs nõ habere cãm redeundi poſt mortẽ ſuo℞. Effugia:nam fugam & effugium dicimus ſicut lana & lanitiũ:ut Sit tibi lã.cu. Piabũ:

expiabit:& ταλαίπωρον ē:Nā plerūq; impiare significat. Per siqua:dyasirtice irridet. Non digna:īdigno luctu affecta. Miserescimus ultro:aut p se plenū ē:aut cohæret sequētibus:qa nō pōt primis.Dicimus.n.illā rē.& illius rei misereor:non aūt illa. Vltro:nō sponte:nā iā rogauerat:Sed isup ab ultra qa plusq̄ rogauerat pstitere. Mãicas.a.a.aut epexegesis ē arctas mãicas:aut utrūq; habuit. Quisqs es:licet hostis sis : & sunt: ut habemus i Liuio:uerba iperatoris trāsfugā recipiētis i fidē:Quisqs es noster eris:Itē uigilas ne deū gens uerba sunt qbus pōtifex maximus utit̄ i puluinaribus:qa uariā sentētiā suo isērit carmini. Hic iā:Aut ex hoc tpe: aut ex hac ōrōne aut ex eo qđ te dicis ulyxis factiōe laborasse. Edissere ue.Hic distīguēdū : uera.n.audire desiderat.

DONA. Fugi:nō culpā criminis:sed inocēs crudelissimā mortē:Ne ea gauderet inimicus:& ne qs quæreret quomodo potuerit fugere:addit uincula rupi. Limosoq; la.limus.n.& lacus suffragabant̄ ne possent isequētes itrare.Posuit & noctē nā & tenebre adiuuabāt. In ulua:timiditatē maximā simulat:ut cū i loco eēt ad quē nulli esset aditus:tamē i eo q̄reret latebras. Vluā dicūt rē quā uulgus budam uocat:Sed nihil iterest q̄ species sit herbæ modo illū occultare posset. Vela darēt:ut ostendat suos plusq̄ troianos timuisse. Nec mihi:ponit consultationē quā in lacu habuit.Hinc enim nisi nauigarent erat periculum uitæ:si nauigassent priuabar antiqua:idest magna patria:uel antiqua idest cuius affectum diuturnitas temporis accumulauerat & filiis:& parēte:& singula singulis dedit patriam dixit antiquam natos dulcis expectatum patrē in qbus rebus occurūt pe iora:quod græci illos eēnt occisuri propter suam fugam piandam:quod erat necessarium.Hæc aūt omnia dicta sunt:ut faceret uerisimilia quæ fingebat. Per superos: quos nō latet ueritas. Per siqua est quæ.r.sciebat apud se non esse fidem:unde arbitrabatur apud nullos esse.Et cū persona sua esset odiosa quia hostis mouet misericordiam a suis calamitatibus Priamus autem ut omnia uera eliceret: deposita regia auctoritate ut amicus cum hoste locutus est. Noster eris:aperta beniuolētia cum recipiat eum pro ciue. Mihi:scilicet regi qui possim tormentis iquirere ueritatem & simpliciter quæro. Mihi:qui te seruaui:& i eorum numerū recepi. Vlua

CHRI. Bis quinos:poetice:Nam orator non ponit hoc nomē pro numerali nisi sit bis ut singulis diebus terni ueniebant & nisi sit nomen quod careat singulari:Nam tunc semper ponitur pro numerali:ut binas litteras & ternas nuptias. Prodere:simpliciter manifestare significat & est ex pro & dare.Pro enim in compositione demonstrat rem in promptu & aperto poni:ut promo promulgo.Sed quoniam qui sibi commissa manifestant fidem frangunt:dicimus prodere fidem frangere. Morti:mors est omnis separatio animi a corpore.Cædem autem & necem dicimus cum ui anima pellitur. Aræ:de qua uide i Buc. Timebat sibi:timeo te uel a te cum formido ne damnum uis ue a te inferatur.Timeo autem tibi.i.timeo ne tibi noceatur. Tulere: æquo aio passi sunt.Nō.n.lætati sūt:in quo ostēderent̄ ipsū eē suis odiū:Sed tulere tāq̄ rē molestā moti misericordia tulere tamē quoniā ipi se extra piculū uidebāt. Infanda:nā nō ex religiōe sed ex crudelitate parabāt̄ sacra. Salsæ fruges:sine sale uita hūana elegātior eē neqt. Et i aīo sales appellant̄.Varro Pulr ētarii uice usos sale antiquos refert.Maxima tamē i sacris appet auctoritas:quoniā nulla cōficiūt̄ sine mole salsa.Ait Pli. Salsæ ergo fruges.i.moles salsa:Faciebāt.n.molē.i.pultē ex sale & faria horna.i.huius anni. Antiq;:carā. Quod te p supos:callide loqt̄ ut argui nō possit.Ait.n.numia scire uerū.Non autem scire illū ea nō esse mētitum.Neq; dicit esse aliquem locum incorruptæ fidei. His.q.d.adeo callide ut quemuis decipere potuissent:& commēdat troianos a clementia.Nam artis est nos semper ab ea uirtute auditores commendare qua cupimus illos in nos uti. Manicas: Vincula manum.Alias ornamentum uestium circa manus:ut Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ. Arcta uinc.interprætatus est manicas in qua significatione poneret. Mors Sal Manicæ

Quo molē hāc imanis eq̄ statuer̄.qs auctor
Quid ue petūt:q̄ relligio:aut q̄ machia belli
Dixerat.ille dolis instructus & arte pelasga
Sustulit exutas uinclis ad sydera palmas.
Vos æterni ignes:& non uiolabile uestrum
Testor numen ait:uos aræ ensesq; nefandi:
Quos fugi:uittæq; deum quas hostia gessi:
Fas mihi graiorum sacrata resoluere iura.
Fas odisse uiros atq; omnia ferre sub auras
Siqua tegunt teneor patriæ nec legibus ullis
Tu modo promissis maneas seruataq; serues
Troia fidem:si uera feram si magna repēdā.
Omnis spes danaum & cœpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit:impius ex quo
Tydides sed enim scelerumq; inuētor ulyxes
Fatale aggressi sacrato auellere templo
Palladium cæsis summæ custodibus arcis

SER. Quo:qua causa quæ i coniecturali statu sæpe quærit̄ cui respondet ne recipiatur portis. Quis auctor : Respondet Calchas attollere iussit. Quid ue.p.ut placet̄ mineruæ. Ignes:aut ararum quas fugit : ut sit execratio propter posteriora.Vos aræ : aut solem & lunam significat.Execratio autem ē ad uersarum depræcatio.Iusiurandum uero optare prospera. Testor:modo iuro:alibi Testificor ut Testor in occasu uestro. Vestrum numē:sydera enim secundum philosophos dicuntur elementa & habere proprias potestates. Enses::inuidiose ad pluralem transtulit.Teren.Non perpeti meretricum contumelias. Vittæ:uel quæ habentur i honorem deorum aut q̄ habent ipsa simulachra ut uirgineas ausi diuæ contingere uittas. Gessi:pene gessi. Fas:petit ueniam a diis ne uideatur proditor.Tacuit autem hæc anteq̄ audiret noster eris.Si.n.uoluntate proditor esset:occurrebat illud Cice.Nemo unq̄ sapiens proditori credendum putauit. Sacrata.r.iu.ne incidat in sacramenti pœnam:Sunt enim tria militiæ genera.Plerunque enim euocati dicuntur:& non sunt milites sed pro milite:Salu.Neu quis miles siue pro milite:item ipse ab iis omnes euocatos & centuriones plerunque tumultuarii:hoc est:qui ad unum militāt bellum: ple-

runq; ſacramento rogati: quia poſt electionem i rẽ pu.iurant & hi ſunt qui habent plenam militiam:nã quinq; & uiginti annis tenẽtur hæc tria genera tãgit Vir.ſacramenti i hoc loco. Tumultuarii:ut ſimul oẽ

Corripuere ſacrã effigiem:mãibuſq; cruentis
Virgineas auſi diuæ contingere uittas.

tumultu coniurat trepido latium:euocationis Mittitur & magni uenulus Diomedis ad urbem. Odiſſe ui/ros:& hoc Dyaſirtice:nam & ad græcos & ad troianos poteſt referri. Si qua.t.propter ea quæ latent in equo. Legibus ullis:ſi græcorum propter illud noſter eris.Si troianorum quia græcus. Troia : nam qd rex pro/mittit uidetur reſpub.promittere. Omnis ſpes da.a ueris incipit more ſuo:nam fauit græcis Mineruæ:& ere ptum erat palladium.Sed.n.hiſteron proteron.Sed enim ex quo impius tydides.Nam hyſterologia unius eſt ſermonis:ut tranſtra per & remos. Impius:propter uulnerata numina. Inuentor ſc.propter palamedem oc ciſum ſua factione. Auellere:iuitum oſtendit eſſe ſublatum.Helenus apud ariſbam captus a græcis indica/uit per uim fata troiana in quibus erat palladium:Vnde dicitur a Pyrrho regna meruiſſe.Quãnq̃ præſtiterit pyrrho ut rediret per terram pdicens græcorũ naufragium.Tũc diomedes & Vlyxes ſeu cuniculis ſeu cloacis aſcenderunt arcẽ:& occiſis cuſtodibus ſubſtulerunt ſimulachꝝ.Dat̃ aũt his hoc negocium quia fuerunt cul/tores Mineruæ.Hoc deide habens Diomedes:ut Vir.tangit:& Varro deſcribit:credens ſibi non eſſe aptũ pp ſua pericula tranſeunti æneæ offerre conatus eſt ſed cũ ſe ille uelato capite ſacrificans cõuertiſſe nautes qdam accepit:Vnde non iuliorum ſed nauticorum familia ſacra mineruæ habuit. Vnde in.v.unum tritonia palas quem docuit.Alii dicũt hoc ſimulachrũ a troiãis eſſe abſcõditum itra extructũ parietẽ poſtq̃ troiam periturã agnouerunt & deide i bello mitridatico a Fibria quodã romano ĩdicatum romã aducẽtum eſſe & cum reſpõ ſum eſſet ibi imperium futurum ubi & palladium adhibito mamurio fabro multa ſimilia facta ſunt.Sed ue rum agnoſcitur haſtæ oculorũq; mobilitate.Vnde eſt arſere coruſcæ Luminibus flãmæ: ſed ab uno tantum ſacerdote agnoſcit̃:Luc.Troianam ſoli cui fas uidiſſe mineruam. Dicunt alii unum ſimulachrum cælo la/pſum apud athenas:Alii duo uolũt hoc de quo diximus & illud athenienſe. Sacram effi.quaſi cælo lapſam.

DONA. Quo molem:Breuiſſima propoſitio ſed pfecta.Quæſitum ẽ cur equus eẽt factus.Cur tãtæ ma gnitudinis.Quo auctore:utrum religionis : an belli cauſa. Ille dolis.q.d.natura ſua & arte pelaſga mandatis ſuorum & oſtendit nullum græcum carere dolis. Vos æter.iurauit ſed ſubtiliter:Nam troianos fallit:& nõ prodit arcana ſuorum Adhibuit iuſiurandum quia non uidebatur uerisſimile illum ſuorum ſecreta ſine tor/mẽtis ꝑdere.Teſtatus eſt igit̃ non pp narratiõis ueritatẽ:ſed pp licentiã q̃ſi proditiõis. Fas mihi graiorum: quaſi iam ipſe græcus non eſſet: uel illi eius ſocii non fuiſſent.Et liceat eos odiſſe:q ciues mei eſſe noluerunt. Teneor patriæ:plus eſt uolũtate q̃ legibus retineri.Alterum eſt ex ſtudio puræ mẽtis:alterum ex neceſſitate. Tu modo pro.tu troia conſeruatori tuo fidem ſerua. Rependam:quaſi dicat tantum recipiet q̃tum dede/rat.i.ut ſalutem mereretur ſalutis auctor. Omnis ſpes:reſpondet ultimæ parti:ut fallendi promptior pate/ret occaſio:& primo unius criminis iuidiam pluribus criminibus maculat i Vlyxe:& oſtendit Mineruã gra/uiter iratam ſacrilegis. Inuentor ſce.q nunq̃ iuenit quod probari potuiſſet. Fatale ag.ſ.a templo:i ſingulis
Fatale ſingula ſunt genera ſacrilegii. Fatale:i quo ſtaret fatum græcorum.Dixerat.n.palladis auxiliis. Auellere:ut cum ſacrilegio eſſet crimen uiolentiæ. Palladium:cum pondere pronunciandum:in ipſo.n.nomine magni/tudo numinis exprimitur.Quod uero de Maumurio dicit Seruius nuſq̃ in palladio legitur:ſed in ancili cæli/tus de lapſo de quo ſuo loco dicemus. Cæſis:ad ſacrilegium accedit homicidium:cum illi humanitatis cau ſa:& numinis ueneratione ne leui qdem iniuria contingi debebãt. Augetur homicidium ex merito perſona rum quia cuſtodes neq; eſſent electi cuſtodes niſi probatæ uitæ.Vide autem exageratiõem criminis.Aggreſ ſi ſunt templum ſacratum:quod igredi quandoque ſine ueneratione nefas eſſet. Cuſtodes cæſi:& uſque ad ipſum ſimulachrum gradatim uentum.Viſum nefariorum oculis & pollutis humano ſanguine manibus tactum: neque ſolum corpus:ſed uultus & uirginales uittas:quas in capite geſtabat:inceſtare ſunt auſi.

CHRI. Quo molem:ex curſu & celeritate iterrogatiõis exprimit̃ cupiditas rẽ itelligendi i Priamo nã & breues clauſulæ ſunt & ſine copula:& paucis uerbis multa cõplectit̃. Molẽ & imãis:Exprimit magnitudinẽ imẽſam. Hãc:quaſi tãtã & tã mirabilẽ. Statuere : uero firmitatẽ oſtẽdit. Quis auctor:cũ ſtupore profert q.
Dolus d.nõ potuit nõ eſſe magno ingenio. Auctor aũt cõmunis generis eſt. Dolis:Dolus eſt mẽtis calliditas ab eo q deludat.Teſte autem Feſto in malis ſolum nunc utimur:apud antiquos uero etiam i bonis:Vnde adhuc dici mus ſine dolo malo. Teſtor:i teſtimoniũ uoco:ut teſtor utrũq; caput.Alias teſtificor:Alias teſtamẽtũ cõdo. Vos æterni ignes:Apoſtrophe ut uides utit̃ in hoc loco.Apoſtrophe aũt maiorẽ habet uehemẽtiã q̃ ſi dix iſ ſet Teſtor ignes & aras. Quos fugi:cũ horrore piculi pnũciat. Fas:repetitio & diſſolutio.Et hæc tota teſtifi catio attentos facit ex magnitudie iuocatiõis & beniuolos ex demõſtratiõe ſui periculi : qa citat̃ cõmiſeratio. Habet & ſummã uim apoſtrophe:præferri ſi ad res mutas cõuertat̃ ſermo:ut Dulces exuuiæ dũ fata deuſq;
Fas ſinebãt.Et Turnus Tuq; optima ferrũ Terra tene. Fas odiſſe:Fas diuĩa lex eſt:ut ius humana. Auxeſis ergo ẽ q non ſolũ lege humana ſed q.plus eſt diuia liceat nõ ſolũ deſerere ſed odio habere. Troia:Troianæ populæ ut iam nunc itelligatur quod ſibi promiſſum eſt a rege q perſonam populi ſubſtiet:promiſſum ẽe a populo. Omnis ſpes:ergo hoc ſublato nulla alia ſpes reliquæbatur. Stetit.q.d.ueluti fundamentum penitus hæſit.

SER. Ex illo:facto uel tẽpore. Fluere:mediũ ẽ. hic habet retro.Alibi contra Saluſt.Rebus ſupra uo/tũ fluẽtibus. Auerſa:pp illud Manibuſq; cu. Trito/nia:q̃ſi terribilis ἀποτρεῖν.i.timer̃ uel ſcdm Lucanũ: Et ſe dilecta tritõida dixit ab unda.Eſtãt antonoma

Ex illo fluere:ac retro ſublapſa referri
Spes danaum:fractæ uires auerſa deæ mẽs:
Nec dubiis ea ſigna dedit tritonia monſtris

Vix poſitũ caſtris ſimulachrũ: arſerẽ coruſcæ
Luminibus flammæ arrectis: ſalſuſq; per artus
Sudor iit: terq; ipſa ſolo mirabile dictu
Emicuit: palmamq; ferẽs haſtamq; tremẽtẽ.
Extẽplo tẽtanda fuga canit æquora calchas:
Nec poſſe argolicis excindi pergama telis.
Omnia ni repetant argis: numenq; reducant
Qđ pelago & curuis: ſecũ aduexere carinis.
Et nunc quod patrias uento petiere mycẽas.
Arma deoſq; parãt comites: pelagoq; remẽſo
Improuiſi aderũt ita degerit omnia calchas.
Hanc pro palladio moniti pro numine læſo
Effigiem ſtatuere: nefas quæ triſte piaret:
Hanc tamen immenſã calchas attollere molẽ
Roboribus textis: cæloq; educere iuſſit:
Ne recipi portis: aut duci in mœnia poſſit:
Neu populum antiqua ſub religione tueri.
Nam ſi ueſtra manus uiolaſſet dõa mineruæ:
Tum magnũ exitiũ (qđ dii prius omẽ ĩ ipſũ
Cõuertãt) priami imperio phrygibuſq; futuꝶ.
Sin mãibus ueſtris ueſtrã aſcẽdiſſet ĩ urbem:
Vltro aſiã magno pelopeia ad mœnia bello
Venturã: & noſtros ea fata manere nepotes.
Talibus inſidiis periuriq; arte ſinonis
Credita res: captiq; dolis lachrymiſq; coacti.
Quos neq; tytides: nec lariſſæus achilles:
Nõ anni domuere decem: non mille carinæ
Hic aliud maius miſeris multoq; tremendũ
Obiicit magis: atq; ĩprouida pectora turbat:
Laocoon ductus neptunno ſorte ſacerdos

ſia: qa propriũ eſt Mineruæ. Vix: mox. Salſus: ne forte aliter niſi ĩ ſimulachro intelligeret & ſignificat ſudor laborem futurum. Emicuit: quaſi quæ inuita conſiſtebat. Argis: aduerbium ĩ loco. Repetant: ex more romano qui ſi male expugnaſſent redibant ut rurſus captarent auguria. Reducãt: recõcilient. Arma: artificioſe iniicit de futuro metum ut præſẽtem firmet ſecuritatem. Improuiſi.a. Sicut factũ eſt. Digerit.o. interpræta tur numinis commotiõem. Antiqua re. fauore priſtino. Nam ſi ueſtra.m. occurrebat enim exurendum equum ſi intro inferi non poſſet. Aſiã: aſiaticos. Pelopeia: argiua: a Pelope. Noſtros ne: quaſi troianus loquitur & diaſyritice tamẽ.
Periuri: in uerbo.r. remouetur. Peiero enim dicimus. Credita.r. aut fide habita aut ei cõmiſſa res.p.
Dolis: fuit ergo turpius græcis uiciſſe dolis q̃ Troianis uinci. Coactis: Sic Terentius Vna me Hercle falſa lachrymula quam oculos terendo miſere uix ui expreſſerit. Lariſſæus: Achilles: a uicinitate. Nam phthius fuit: utraque tamen ĩ theſſalia ẽ. Hic: tunc.
Maius.m.m. Nam apud antiquos ab iiſdem incipere uitioſum non erat ut & ſale ſalſa ſonabãt & caſus caſandra canebat. Laocoon: ut ait Euphorion poſt aduentum græcorum ſacerdos Neptũni lapidibus occiſus eſt quia ſacrificiis non prædixit eorum aduẽtũ. Poſtea diſcedentibus græcis cum uellent ſacrificare Neptunno laocoõ Thymbræi Apollinis ſacerdos ſorte ductus ẽ: ut ſolet fieri cum certus deeſt. Hic piaculũ cõmiſit ante ſimulachꝶ numinis cũ uxore coeũdo & ob hoc ĩmiſſis draconibus cũ filiis ĩterẽptus ẽ. Sed poeta hic rẽ ĩterpræta t̃ ad troiãoꝶ excuſationẽ.
DONA. Ex illo fluere: N.ĩ ſupra dixerat Palladis auxiliis ſemper ſtetit: cũ ergo irata eſſet cœpit fluere.
Aduerſa: duoꝶ ſceleratoꝶ commiſſo oĩbus irata ẽ.
Vix poſitum: ſigna ſunt qbus oſtendit iram. Primũ flammæ ĩ oculis ĩanimatis. Sudor: Secũdũ ſignum. Non poteſt ex ſimulachro fluere: niſi portẽdit malũ. Idẽ dicas de motu ſimulachri. Paruã.f.h.q.t. manifeſtũ ſignum ſe hoſtẽ profiteri deam. Arma.d.q. Hoc contra Troianos ut reliqua faciat ueriſimilia. Capti .d. Non poterat obiici Troianis cur ita creduli fuiſſent: Quia iurauit & qa lachrymas ueras credidimus eſſe. Ergo nõ uirtute. Nõ numero hominũ Non diuturnitate belli: Sed inſidiis uicti ſumus. Hic aliud.m. nam uehemẽter dolos poterat confirmare hoc mõſtrum.
CHRI. Sublapſa: retro & ſub & re interitum ſignificãt. Cum enim res aut retrocedit aut deiicitur ad interitum tendit. Nec dubiis: non fuit difficile cognoſcere iratam deam: quia ſigna dedit manifeſta. Quo tempore Ilus Trois filius Ilium condidit: qđ fuit anno fere ſeptimo ſupra tria milia & octingentos poſt mũdi initium aiunt breue ſcutum de cælo lapſum in templum quod in arce condebat: idq; palladium eſſe uocatum: & cẽgiſſe ſibi locum in media æde: cui adhuc ſuperindictæ tegulæ non erant: id ſignum ligneum fuiſſe multi tradiderunt. Hoc igitur Allecto per illecebras theano cuſtode Antenorem accepiſſe uolunt: & græcis tradidiſſe. Calliſtratus autem de ſamothracia ſcribens & Satyrus: ut refert Dionyſius: dicunt Chryſantem Pallantis filiam cum nuberet Dardano attuliſſe Palladis munera. Hæc autem fuiſſe palladium & magnorum deorum ſimulachra. Deinde dardanium diluuium fugientem arcadia profectum iuiſſe ĩ ſamothraciã: ibiq; his templum ſtruxiſſe. Mox cum maiorem partem populi tranſuexiſſet ĩ aſiam ſacrificia ac cerimõias ſamothracibus reliquiſſe. Palladia uero & deorum imagines ſecum aduexiſſe & ex oraculo accepiſſe urbem illam conditurum in qua hæc permanerent: ac propterea urbẽ cõdidiſſe: & a ſe denominaſſe & ĩ ea colocaſſe. Conditoque deinde ab eius poſteris ilio: eo eſſe trãſlata: Poſtea uero capta urbe ĩferiore Sicam dominũ arcis factum ſubſtuliſſe ex adytis ſacra & quod ſupererat palladium: Nam alterũ Vlyxes & Diomedes furtim urbẽ ĩgreſſi abſtulerant: Aretinus eodẽ Dionyſio teſte ſcribit palladiũ a ioue Dardano datũ: & locatum in loco ĩacceſſibili: Sed fabricatũ aliud ad eius ſimilitudinẽ & poſitũ palã & hoc eripuiſſe græcos: illud accepiſſe æneã. Alii ſcribunt palladiũ abſcõſum ab ilionenſibus in cauernis: ne hoſtes eriperent & poſt multas ætates a Fimbria que ſtore: cum iliũ expugnaſſet: ablatum ac romam peruectum. Seruabatur aũt ĩ templo Veſtæ: quod erat iter capitolium & palatium quo ĩcenſo, L. Celius Metellus illud liberauit: ipſe ignis ardore cæcus euaſit, Syluius aũt

ſcribit cum diomedes:in u:be quā in apulia condebat palladiū collocare uellet monitū eſſe a dea noĉturna gēte. Vt i latiū ubi ātera erat numinis ſedes illud deportaret. Detulit Diomedes:& palladiū tradidit. Tritōia: de hac dea ī ſuperioribus dictū ē. Fractæ uires:nam ut ſpe erigiť animus & quod.īmō augētur uires ſi cōtra de ſpatiōe deprimiť:& minuunť uires. Auerſa deæ mēs:cauſa quare amiſſa ſit ſpes. Sudor: quod calamitates portēdere etiā i Georgicis oſtēdit:Et mœſtū illachrymat tēplis ebur æraq; ſudāt. Tētāda.q.d.quāuis alias nō ſucceſſiſſet:ut ſupra Sæpe ſugā danai troia cupiere relicta.Et ſæpe illos aſpera pōti itercluſit hyems. Numē: præſentiam & fauorem. Hic aliud maius:Oſtenderat hactenus uirtute nō potuiſſe ſuperari troianos deinceps neq; prudētia qdē uictos fuiſſe demonſtrat Nō.n.a Sinone decipi potuiſſent:Nam non temere illi crediďiſſent aut decepti fuiſſent niſi deo℞ ſtudiū contra illos nitereť dum obiiciť percuſſoris:Laocoontis iteritus.

Solēnes taurum ingentē mactabat ad aras.
Ecce autem gemini a tenedo tranquilla palta
(Horreſco referens) imenſis orbibus angues
Incumbūt pelago:pariterq; ad littora tendūt
Pectora quo℞ inter fluctus arrecta iubæq;
Sanguineæ ſuperāt undas pars cætera pontū
Pone legit ſinuatq; immenſa uolumie terga.
Fit ſonitus ſpumāte ſalo:iamq; arua tenebāt.
Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni
Sibila lambebant linguis uibrantibus ora.
Diffugimus uiſu exangues.illi agmine certo
Laocoōta petunt:& primum parua duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus uterq;
Implicat:& miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem ac tela ferētē
Corripiunt:ſpiriſq; ligant īgentibus:& iam
Bis mediū amplexi:bis collo ſquamea circū
Terga dati ſuperāt capite:& ceruicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos.
Perfuſus ſanie uitas atroque ueneno
Clamores ſimul horrendos ad ſydera tollit.
Qualis mugitus fugit cum ſaucius aram
Taurus:& incerta excuſſit ceruice ſecurim.
At gemini lapſu delubra ad ſumma dracōes
Effugiunt:ſæuæq; petunt tritonidis arcem
Sub pedibuſq; deæ clypeiq; ſub orbe teguntᷓ
Tū uero tremefacta nouus p pectora cūctis
Inſinuat pauor & ſcelus expendiſſe merentē
Laocoonta ferunt ſacrum qui cuſpide robur
Leſerit:& tergo ſceleratam intorſerit haſtā.
Ducēdum ad ſedes ſimulach℞:orādaq; diuæ
Numina conclamant.
Diuidimus muros:& mœnia pādimus urbis.
Accingunt omnes operi:pedibuſq; rotarum
Subiiciunt lapſus:& ſtupe uincula collo

Angues Serpētes Dracones

SER. Solēnes aras:anniuerſatio ſacrificio religioſas:Dicimus ſacrificiū ſolēne & aras ſolēnes:ut apricū & hoiem & locū: Perſi. Apricos meminiſſe ſenes Hora.Cur apricū oderit cāpū. Ingētē: ut alio loco iā cornupetat.In ſacrificiis.n.certis numibus certe ætatis aialia mactāť. Gemini:duo:uel ſimiles. Angues: Angues aqrū ſunt:Serpētes terra℞:Dracōes tēplo℞: ut in hoc loco apparet. Sed non obſeruatur ſemper. Iubæ:criſtæ aut barbæ. Sāguieæ:ſanguiei coloris. Legit:trāſit:ut littora epiri legimus. Sinuat: ī ſinū curuat. Suffecti:p īfecti:ut cōnixa p enixa. Sibila: ſibilātia:& pticipiū ē.Nā nomē Sibilus diciť. Vibrātibus:Mobilibus:Nullū.n.aimal tāta celeritate liguā mouet ut triplicē habere uideať. Spiris:nodis:unde & baſes columnarū ſpiras dicūt.Spira pprie uolubilitas funiū. Squamea:p ſquamoſa. Atro: ut Pallida mors:triſtiſq; ſenectus. Qualis mugitus.i.tollit. Facta āt cōparatio ē pp ſacerdotis pſonā. Incertā:dubie illiſam:q nō haberet mortis effectū. Lapſu:labi proprie ſerpētū ē. Delubra:dlub℞ dī qd uno tecto plura amplectiť nuīa:qa uno tecto diluiť:ut capitoliū ī quo ē iuppiter:iūo & Minerua. Alii dicūt delub℞ eē locū ante templū ubi aq̄ currit a diluēdo:Eſt āt ſinecdoche.i.a parte totū. Sæuæ:fortis:aut nobilis. Sub pedibus:maioris ſimulachri q ab oibus uideť:nā qd coliť & breue ē & latet ſicut palladiū fuerat. Clypeique ſub.o.ut maxia ps ī ſpirā collecta ſit ante pedes. Colla uero cū capitibus erectis poſt clypeum.i.iter ſcutū & ſimulach℞ habebāt ut ē ī tēplo urbis romæ. Nouus:magnus:ut Pollio.&.i.f.n.c. Inſinuat:p īſinuať. Scelus:ſupplicium:Antecedēs p cōſequēti. Ex pēdiſſe:tractū a pecūnia:Nā apud antiquos oēs pœnæ pecūniariæ erāt. Sedes:p hoc oſtēdit domum Mineruæ. Orāda:placanda. Muros: ſuperpoſitos portæ ſceæ. Mœnia.p.patefacta porta uel diruta interiora urbis ſunt nudata. Accingūt opi:pparāt ſe ad opus.

DONA. Sorte:ī qua fuerat arbitrium diuinum Ergo debuit niſi fuiſſet futurum exitium publicum ſeruare ſacerdotem diuina uoluntate ductum: & nō arbitrio humano mactantem taurum ingentem: id eſt excellentem hoſtiam. Ecce autem: per hoc ſignificabatur hoſtes uēturos a tenedo. Ecce:ſemper ponitur ubi res horrenda & repentina ſignificatur. Feſtinatio autem & occuli ardētes & linguæ mobilitas demonſtrabant alicui illos laturos iteritum. Agmine:agmen dicitur actus ſerpētum. Curſus:enim & iter pedum eſt quibus carent ſerpentes. Laocoonta: exprimitur deorū impietas. Sacerdos.n.i ipſo ſacrificio petiť:ſed primo in eius cōſpectu filii crudeliſſime iterficiūť puuli & īſontes. Cætera ſerpētum deſcriptio crudelitatē deſignat. Qualis mu.alluſit ad tau℞ qa ſacraficabať taurus. Tollit:bis accipe tollit Laocoō tollit taurus. At ge.nō tertia ſua decepti ſunt a Sinōe:ſed iniquo deo℞ ſtudio præſertim Mineruæ:Peius ē Laocoō q equū uulnerauerat:Et dracōes ad ſimulachrū deæ refugerāt. Tū uero:tū magis:nā ſupra dixerat horreſco referēs. Et ſcelus:nam ex hac coniectura argumētum ducebant. Ducendū ad ſedes:eadem omnium

ex corde Laocoontis fuit ſentētia:& concordi uoce clamabant. Diuidimus muros:plena deſcribitur troiano rum dementia.Nam quo tempore bellum nec poſitū fuerat:nec ſopitum muros diuidebant. Omnes: Ne quis a nefario opere abeſſet. Pedibus.q.r.Quærebatur celeritas:ut ꝗprimum immitteretur interitus.

CHRI. Imptouida.p.improuida dixit:quia omnia repentina maiorem perturbationem afferunt.Cice.in Tuſcula.Sed diligenter cum nec opinatorum naturam conſideres:nihil aliud reperies niſi omnia ſubdita ui deri maiora:& quidem ob duas cauſas.Primum ꝙ quāta ſint quæ accidunt conſiderandi ſpacium nō datur. Deinde cum uideantur præcaueri potuiſſe ſi prouiſum eſſet quaſi culpa contractum malum ægritudinem acriorem facit.Quod ita eſſe dics declarat:quæ procedens ita mitigat:ut iiſdem malis manentibus nō modo leniatur ægritudo.Sed in pleriſq; tollatur. Aras:de his dictum i Buco. Mactabat: mactare ē magis augere. Vnde quia ſacra rem augent hoſtiæ non cædi ſed mactari dicuntur:inde in abuſu eſt mactare pro interficere. Macta re

Pone:a tergo:ut Pone ſubit coniunx.Deſcribitur autem aduentus draconum:ut Horrorem incutere poſſit. Sanguine & igni:micanti & ardenti rubore. Vibrantibus:crebro molibus. Diffugimus:magnus effectus horroris.i.in diuerſas partes fugimus.Nam in ſumma trepidatione unuſquiſq; ſibi conſulit:& eo fugit quo cōmodius putat poſſe fugere non habita reliquorum ratione. Exangues:& hoc a metu eſt:non quia ſint ſi ne ſanguine:aut importat uocabulū:ſed quorū ſanguis relictus exterioribus partibus ad cor confugerit. Illi: hic maxima fides uelle deos uulneratū equū ulciſci:cū ex omni turba ſolū uulneratorē peterēt. Spiris: ſpira baſis columnæ eſt unius tori aut duorum.Item genus opis piſtorii.Item funis nauticus inorbem cōuolutus. Ennius uero hominum ſimilitudinem ſpiram uocauit.Ait Feſtus.Spirulam appellant catelā ſiue aliqd huiuſ modi quod circa coilū ponunt mulieres:ut eſt apud diuum Hieronymum.Deniq; ſpira eſt cum longior res ita i gyrum complicatur:ut ide plures fiāt circuli.Sed differt a circulis: q3 circuli i ſeipſos redeūt. Spira cū ipſe orbis ad principium.Suū rediit non deſinit i eo:ſed ſumit pricipium alterius orbis. Circū terga dati.i.circū dati. Nodos:Nexus. Qualis:ſimile ē.Simile aūt habet exemplū.Parabolā:& imaginē.Ab oibus his idigna tio elicitur & miſericordia.In exemplo miſericordia:ſic Antenor potuit mediis elapſus achiuis illyricos pene trare ſinus:item Si potuit manes arceſſere cōiugis orpheus:indignatio ſic Pallas ne exurere claſſem argiuum. in parabola eſt miſericordia:Qualis populea mœrēs philomena ſub umbra Amiſſos queritur fœtus. Et hic Qualis mugitus:indignatio aūt ut Ac ueluti pleno lupus iſidiatus ouili Cū fremit ad caulas:imago aūt miſe ricordiam cū aut forma corpis abſentis ſcribit̄:ut ē Sic oculos ſic ille māus ſic ora gerebat.Aut illa quæ nulla ē fingit̄:ut Quā fama ſecuta eſt Cādida ſuccinctā latrātibus iguina mōſtris Dulichias uexaſſe rates.Et aſciſſa uadit diſcordia palla Et cōſanguieo gaudēs bellona flagello. Delubra:delubrum Varro i octauo diuinaꝝ re rū alios ait exiſtimare locum i quo p̄ter edē ſit area aſſumpta deoꝝ cauſa:ut eſt i circo flamineo iouis piſtoris Alios locū i quo dei ſimulachrū dedicatū ſit:ſicuti in quo cādela ponit̄ candelabrū dicitur:& hoc ille affirmare uidet̄:& hoc hic tāgit poeta:Nam dicit Sub pedibuſq; deæ illud ſuperius tangit i quarto:ut Pricipio delubra adeūt pacēq; per aras exqrunt:Et ut arā ibi deorū cauſā aſſumpta eſſe oſtēdat:ut paulo infra Aut ante ora de um pigues ſpatiat̄ ad aras.Hæc ex Macrobio.Feſtus aūt ait delubrum fuſtem eſſe delibratum.i.decorticatum qſi ſine libro.i.cortice quem uenerabantur pro deo.Plinius ait miꝝ uideri:quod cū ſtatuaꝝ origo ita uetuſta ſit ſimulachra tamen deorum lignea potius aut fictilia i tēplis uſq; ad deuictā aſiam dicata fuiſſe. Euſebius āt pamphi'us ſcribit idē additq; ex ligno Appollini primā i delo ſtatuā fuiſſe ex ligno palladi:quod deinde apud atheničſes fuit.Itē Iunoni apud ſamios:ut refert Callimachus:Peras q prius iunōis argolicæ templū cōdidit: ex piri trunco ipſius deæ ſimulachrum finxit.Plato in legibus uetat ſimulachra deorum ex terra fieri:quoni am deorum ſit pauimentum. Vetat:ebur quia animam depoſuit:unde ad deorum ſimulachra ineptum eſt. Aes & ferrum belli ſunt inſtrumenta.Aurum & argentum etiam iutile qa infecundæ terræ colores putabāt: Vel quia iuidioſa poſſeſſio eſt. Conclamant:non.n.ut ſupra diuiſæ ſunt ſententiæ:ſed omnium una eſt. Di uidimus:plena amentia troianorum:ſed quæ deorum ira proueniret:ut nec fatorum ſepulchri non frangen di meminerint:nec aduerterint non eſſe propter hoſtilem metum mœnia diuidenda. Vnde exprimit quod dixit.Et ſi fata deum ſi mens non leua fuiſſet. ligneæ ſtatuæ

Intendunt ſcandit fatalis machina muros
Fœta armis:pueri circum innuptæq; puellæ
Sacra canūt:funemq; manu cōtigere gaudēt.
Illa ſubit mediæq; minans illabitur urbi
O patria o diuū domus ilion:& inclyta bello
Mœnia dardanidū:quater ipſo i limie portæ
Subſtitit:atq; utero ſonitū q̄ter arma dedere.
Inſtamus tamen immemores cæciq; furore.
Et monſtrum infœlix ſacrata ſiſtimus arce.
Tunc etiam fatis aperit caſſandra futuris
Ora dei iuſſu non unquam credita teucris.
Nos delubra deum miſeri qbus ultimus eſſet
Ille dies:feſta uelamus fronde per urbem.

SER. Intendūt:Ligant.Intenduntque locum ſer tis. Sacra.c.Hymnos dicunt. Minās:Eminens uel minitans. O patria:exclamatio quod tāta fuerit uis conſecrationis:ut etiam poſt prophanatiōem hoſtes ab ingreſſu uetaret.Nam ſepulchro Laomedontis ſu pra portam ſcæam collocato tuta erant fata troiana. Inclita bello: Quia myſiam totam ſuperauerat. Quater:Sæpius. Immemores: iprouidi : aut non memores oraculorum. Tunc etiam:Nam ſæpe ali as & Helena uenieēte prædixerat. Dei: Apollinis qui ſub ſpe coitus diuinitatem dedit:deinde deceptus fi dem uera dicenti ſubſtulit. Feſta:Quæ feſtos indu cat dies ut laurus:oliua:hedera. Velamus: ut uicto ri uelatum auro uictiſque iuuencum. Vertitur: in aliam ſpeciem commutatur. Alias ſemper uertitur cælum. Ruit:naſcitur de oceano:ideo ruit: quia al tius eſt mare ꝙ terra. Vmbra.ſ.terræ:& eſt diffinitio

noctis. Myrmidonũq;:a generalibus ad ſpetialia ue
nire uitioſum é:niſi redeat ad cám ut hic p mœnia p
domos:ut Et mœnia pãdimus urbis. Phaláx: ligua
macedonica legio é:& é a parte totum.i.ſynecdoche
Ibat:ueniebat. Lũæ:ſeptima luna capta é troia: cu/
ius ſimulacrũ apud arges eſt conſtitutũ.Hic eſt q̃ di
cit oblati p luná:& alibi p cæcã noctẽ. Tacitæ: lunæ
aut noctis:aut phyſice:qa cum ſepté ſint circuli & ſu
premis.ſ.ſaturni uehementer ſonet:reliq ſecundũ or
diem luna quæ ultima é minus ſonat. Hoc: idé ui/
demus i chordis cytharæ. Fatis iniqs:uoluntate nu/
minũ nobis iniqua. Reddit:quaſi debitor:ut reddi
tus his terris:Et Horati.Nauis quæ tibi creditũ Vir/
Ther/ giliũ debes finibus atticis Reddas. Theſandrus:po/
ſan/ lynicis & Argiæ fi. Sthenelus:Capáei & Euadnes fi
drus lius. Vlyxes:Laertis & Anthicliæ. Neptolemus:ſic
Sthele uocatus:qa ad bellũ ductus eſt puer:dictus prius Pyr
nus rhus a qualitate capilorũ:Achillis & deidamiæ filius
Vly/ Pelei & Thetidis nepos ex patre:Ex matre uero Ly/
xes comedis regis ſciriæ iſulæ. Primuſq; machaon: aut
priceps aut numeri ſui:Ná p numeros diſtinxit. Vr
bem.i.ciues. Cædunt uigiles:nõ actus ſed officii nõ
mé eſt.Vigiles.n.capitolii ſignificat.Nam paulo poſt
Vix primi prœlia tendant Portarum uigiles.

Vertitur interea cælum:& ruit oceano nox
Inuoluens umbra magna terramq; polumq;
Myrmidonumq; dolos:fuſi p mœnia teucri
Conticuere:ſopor feſſos complectitur artus.
Et iam argiua phalanx íſtructis nauibus ibat
A tenedo tacitæ per amica ſilentia lunæ
Littora nota petés:flámas cum regia puppis
Extulerat:fatiſq; deum defenſus iniquis
Incluſos utero danaos & pínea furtim
Laxat clauſtra ſinó.illos patefactus ad auras
Reddit equus:lætiq; cauo ſe robore promũt
Therſádrus ſtheneluſq; duces & dirus ulyxes
Demiſſũ lapſi per funé athamaſq; thoaſq;
Pelideſque neptolemus primuſq; machaon
Et menelaus & ipſe doli fabricator epeus
Inuadunt urbem ſomno uinoque ſepultam.
Cæduntur uigiles:portiſq; patétibus omnes

DONA. Nos delubra.d.tãta amentia fuit:ut quo exitium íminebat lætis frondibus templa non corona
remus ſolũ:ſed tegeremus deorũ q una nobiſcũ perituri erát. Vertit:uerſa re aliqua fũdit qd i ea erat.Ergo
uerſato cælo qd pbebat lucé tenebræ ex eo ceciderũt. Inuoluunt:náq; inuoluta ſunt non uident. Fuſi.p.m.
t.c.& labore tracdi eq & tépore nocturno iciderũt i ſomnũ. Ibat:íproprie dixit de nauigatiõe ſed adiũxit na/
uibus. Tacita p amica.ſ.l.nullũ eſt ſcriptoris uitiũ q̃ nũc dicat ſilẽtia lũæ:& ſupra meminerit tenebrarũ:Na ele
gerũt eá noctẽ quæ partim tenebroſa ocultaret iſidias parti adueniente luna illuſtris eſſet.Vt ſine errore ueni
ret.Ergo & notitia littoris & lũa ſuffragabat. Flámas:quo ſigno aduẽtũ græcorũ cognoſcés. Sinõ rem page
ret. Reddit:uſus é bono uerbo:Ná quos occultádos tenebris accepat:rddit aeri. Vlyxes:& ipe dux itelligit.
CHRI. Mediæq;.m.u.l.u.At q nondũ igreſſa erat:Sed illabit & nõdũ igreſſa mediæ urbi minari uidebat.
O patria:cũ q̃ttuor ſint genera dicédi:Copioſum:Breue:Sicũ:& Floridum noſter Maro diuinitate igẽii ſui
ſingula p loci téporis rei ac pſonarũ rõe adibet.Ergo hic breui utit ut ibi Vẽit ſumma dies:& alibi& campos
O ubi troia fuit. O patria:o aliquãdo uocátis eſt:ut O ſocii neq;.n.ignari ſumus ante malorũ: & ſp iũgit uoca/
tiuo:niſi p antiptoſin ponat p illo ntũs:ut Perſius.Vos o põpilius ſanguis q̃do át nõ uocat:ſed affectũ uel ad
mirationis uel exclamatiõis exprimit:& accuſatiuo & uocatiuo iũgit.Accũſatiuo Ci.O uariá uolucréq; fortu/
ná. Ité O me miſerũ o te íſelicé.Vocatiuo ut o nõæ illæ decébris q̃ me cõſule fuiſtis.Sic & i hoc loco amirat &
idignat:& exclamat tá nobilé patriá ita iſœliciter piſſe.O litterá aliquot populi italiæ & maxie umbri & uſi te
Incly/ ſte Plinio nõ habebát:ſed eius loco.u.põebát: Ait Priſciãus. Inclyta:a græco eſt κλεοσ.n.famá & gloriá ſigni/
tus ficat. Ergo cũ inclytũ dicimus cuius fama pſpicua illuſtriſq; é. Quater:Ait Lactantius in Statiũ numerum
Nu/ imparé pſpera ſignificare:& diis pſperis aſcribi:Vnde illud numero deus ípare gaudet.Paré uero mortuis da
merus ri:& Statiũ cũ aduerſũ auguriũ ſignificaret dixiſſe.Quater axe ſeréo itonuit:Sic & i hoc loco Vir.Quater po/
ſuiſſe.Addit præterea idé.Lactã.Imparé numerũ a pythagora repetitũ eé maſculinæ uirtutis:& deorũ ſupum
pp triná regulá diuiæ ratiõis. Quater:repetitio é q̃ ſemp oroni pondus affert. Atq; utero ſo.q.ar.d.ex hac cõ
poſitiõe uerborũ citat ſonũ qué deſcribit.Ná ſi recte pnunciet ſonitũ q̃ter arma dedere ipſe uerborũ cõtextus
pronunciando imitatur ſonitũ armorũ. Cæciq;.f.excuſat quare ímemores fuerit:nam furor menté auertit
Feſti/ Caſſandra:De q̃ i ſequentibus. Feſta:dié feſtũ dicimus:hoiem uero feſtiuũ:Dicit autem feſtus a feriati his
dies eni feriant.i.ociantur hoies.Dies igitur aut feſti.aut pfeſti:aut intercifi ſunt:Feſti ergo dicati ſunt:in quibus i/
ſunt ſacrificia:epulæ:ludi:feriæ.In profeſtis remp.& priuatam gerere licet & faſtos comitiales: cõperendinos
& prœliares in ſe continent.Vtrũq; ſic exprimit plautus.Feſto die ſi qd pdegris pfeſto egere licet niſi peperce
ris.Intercifi hoium deorũq; cõmunes ſunt:in his cũ hoſtia cedit fari nefas eſt:intercifa uero cum fuerit & por
recta fari licet.Ruſus cũ adoletur:non licet.Ergo feſti ſunt cum eſt ſacra celebritas in q̃ aut ſacrificia ſiũt:aut
diuíæ epulatiões:uel ludi i honoré deorũ:uel feriæ.Et de feriis dictum eſt.Sũt pterea i pfeſtis dies faſti:i qbus
ptori licet fari tria uerba do dico addico.Nefaſti his cõtrarii ſũt.Atri dies ſũt iſœlices q erát poſtridie omnes
idus. Immemores:ignari.Memoria.n.pro intelligentia ponit.Terẽ.i andria miſis nũc opus eſt tua mihi ad
hác ré exprõpta memoria atq; aſtutia. Vertit iterea:locus ex Homero.Ennius tamen Vertitur interea cæli
cum ingentibus ſignis Legendum puto ſimpliciter Vertit cælũ.i.ex cõuerſione cæli fit nox:cum ſignũ illud
i quo erat ſol ex uertigie cæli occideret:ſecũq; ſolé traheret.Ná ridiculũ qd dicunt lõgo itinere laſſarũ ſolé cũ
ad ultimũ cæli ſpaciũ uenerit:elágueſcere ac tabefactũ eſſlare ſuos ignes. Ruit oceão nox:ut ſupra oſtédimus
poetá contextu uerborũ excitaſſe pnũciando ſonitũ armorũ qué deſcribebat: Sic nunc monoſyllaba dictione

uerſum ruere facit:& uerſu rem imitatur:ſic alibi Procumbit humi bos.Facit autem rem uerſimilem:nam
laſſitudo.Nox curarum ſolutio:& uinum profundum ſomnum inducere poterant. Phalanx:acies eſt macedo Phalanx
nica: quæ ut ait Liuius:niſi prælongis haſtis uelut uallum ante clypeos obiiciat:ad quam rem libero campo
opus eſt inutilis eſt.Curtius autem ait Macedones phalangem uocant peditum ſtabile agmen:& Cæſar i cõ
mentariis ait heluetios feciſſe phalangem:hoc eſt clipeorum connexionem:quæ etiam teſtudo nuncupatur.
Quapropter & Iuuenalis per tranſlationem dixit Iunctoq; umbone phalanges.Ait præterea Plinius phalan
ges ſignificare fuſtes:quibus aphri prœlium contra ægyptios primi fecerunt.Nonius uero phalangas eſſe fu
ſtes teretes q nauibus ſubiiciuntur.Poſuit aũt ſpẽm pro genere. Silentia lunæ:Cato de re ruſtica.Ficos oleas Silenti
mala pira uites inſeri oportet luna ſilenti poſt meridiem ſine uẽto auſtro.Item prata primo uere ſtercorabis luna
luna ſilẽti. Pinea:uerum eſt quod Serui.dicit eſſe pernitioſam arborem:hic græce φθειρ dicitur:quia φθειρω
corrumpo eſt. Homerus in ſecundo οι μιλητον εχον φθειρων τορος ακριτοφυλλον. Toas:fi.Andremõis
ex ætholia.Machaon & podalirius æſculapii filii propter peritiam mediciæ ad bellum troianum ſũt uocati. Machaon

Accipiunt ſocios:atq; agmina cõſcia iungũt.
Tempus erat quo prĩa quies mortalib᷒ ægris
Incipit:& dono diuum gratiſſima ſerpit.
Inſõnis ecce ante oculos mœſtiſſimus hector
Viſus adeſſe mihi:largoſq; effundere fletus
Raptatus bigis: ut quondã aterque cruento
Puluere:perq; pedes traiectus lora tumẽtes:
Hei mihi qualis erat:quantũ mutatus ab illo
Hectore:qui rediit exuuias indutus achilli
Vel danaũ phrygios iaculat᷒ puppib᷒ ignes
Squalẽtẽ barbã: & cõcretos ſanguine crines:
Vlneraq; illa gerens:quæ circũ plurima muros
Accepit patrios:ultro flens ipſe uidebar
Cõpellare uirũ:& mœſtas expromere uoces.
O lux dardaniæ:ſpes o fidiſſima teucrum:
Quæ tãtæ tẽnuere moræ?qb᷒ hector ab oris
Expectate uenis ut te poſt multa tuorum
Funera:poſt uarios hõinũq; urbiſq; labores.
Defeſſi aſpicimus:quæ cauſa indigna ſerenos
Fœdauit uultus?aut cur hæc uulnera cerno?
Ille nihil:nec me quærentem uana moratur.
Sed grauiter gemitus imo de pectore ducẽs.
Heu fuge nate dea:teq; his ait eripe flammis.
Hoſtis habet muros:ruit alto a culmĩe troia.
Sat patriæ:priamoq; datũ.ſi pergama dextra
Defendi poſſent:etiam hac defenſa fuiſſent.
Sacra ſuoſq; tibi commendat troia pœnates.
Hos cape fatorum comites:his mœnia quære
Magna:pererrato ſtatues quæ deniq; ponto.

SER. Cõſcia:cõiurata. Tps erat:deſcribit noctis
initiũ.Alibi totã noctẽ: ut i qrto Nox erat & placidũ
carpebãt cũcta qetẽ Corpora p terras.Deſcriptiões ãt
ꝓ reꝝ qlitate uel tendunť uel corripiunť.Illo eni lo
co ꝓtẽtio ad iuidiã Didonis ptinet ut uigiliaꝝ.Sunt
ãt noctis ptes ſecũdũ Varro.Veſpa cõticinium itẽpe
ſta gallicinũ lucifer.Die mãe:ortus:meridies:ocaſus
de crepuſculo uero qđ ẽ dubia lux.Nã crepeꝝ dubiũ
ſignificat qriť:& licet utriq; tẽpori poſſit iũgi:uſus ta
mẽ obtinuit ut matutĩo iũgat licet Luca.dixerit lõga
repcuſſo nitueť crepuſcula phœbo. Mane uero a ma
no ẽ.Nã manũ ueteres bonũ dixerũt. Serpit:Latẽter
mẽbris ifundiť. In ſomnis:per ſomnos: aut ꝓ iſom
niis p ſyneresim. Ecce:põitur hæc dictio cũ aliqd re
pẽtinũ ſignificať.Ecce manus iuuenẽ i.p.t.r. Viſus:
nã ſomnia uidenť & nõ ſunt. Quod paulo poſt dicit
Effert penetralibus ignẽ cõfirmãtis eſt:nã illud fuiſſe
ueꝝ cõtẽdit. Raptatus:frequẽtatiuo utitur ut ſupra
Ter circũ iliacos.r.h.m. Bigis:ſecũdũ artem locutus
nã q de pluribus cõſtant pluraliter ꝓferũtur:ut bigæ
mappæ.Hora.tamẽ dixit Ne ſordida mappa.Itẽ Stati
us.Rorifera placidũ tenuauerat aera biga. Traiectus
I.Traiecta lora habẽs. Hei mi.uerſus Ennii Exuuias.
Celauit mortẽ Patrocli ad laudis argumẽtũ. Phry
gios ignes:quibus ꝓteſilai nauis icẽſa ẽ. Barba:i ſin
gulari numero hominũ ẽ:i plurali brutoꝝ.Vnde du
bitať de qbus dixerit Stiriaq; ipexis iduruit horrida
barbis. Plurima:ait Home.i extictũ Hectorẽ oẽs te
la iacere more maioꝝ.Vnde ẽ.Et bis ſex thoraca peti
tũ pfoſſũq; locis pp duodeci populos tuſciæ.Duode
ci.n.lucumões q ligua etruſca reges ſunt tuſci hẽbãt
Vnde ẽ gẽs illi triplex:populi ſub gẽte qterni. Vltro:
Nã ratio poſtulabat ut loqreť q uenerat. Spes ſi.ſpes
ſemp ifida:ſed i Hectore fidiſſima. Expectate: pro
expectatus antiptoſis ẽ. Fœdauit: Cruentauit:ut Sã
guine fœdãtẽ:& mãſit i tranſlatiõe.Nã ſupra dixerat.
O lux:ideo & ſerenos:& Saluſti.De nubibus fœde
dãtẽ lumen. Ille nihil.ſ.ad interrogata. Vana: falſa.
Gemitus nec: eni paruus dolor ã uiro forti fugam
forti ſuadere.Sunt autem omnes hic partes ſuaſoriæ.

Fugæ:propoſitio eſt. His tr.f.Vtile. Stat.p.honeſtũ:nã nemo poteſt contra fata. Hac.ſ.tua:ut & pcipiũ
gloriæ faciat æneam:& ipſe uitet ſuperbiam. Sacra ſuoſque tibi commendat troia pœ. Neceſſariũ ſacrilegi
um enim eſt non liberare commendatos deos. Fatorum comites: poſſibile quia occurrebat Hoſtis habet
muros:& ideo dat comites deos. Pererrato: hoc uerbo oſtendit erroris longinquitatem.

DONA. Inuadunt:ordo eſt Ceduntur uigiles po.q.p.o.Accipiũt.ſ.a.a.c.iu.& deinde inuadũt urbẽ.ſ.u.q.ſ.
Ne ſit uitium:ut primum iuadãt urbem:& poſtea recipiant ſocios p portã.Primo enim patefactus eſt equus
deinde uigiles occiſi:& poſtremo p urbẽ ſparſi ſunt:& potuerunt ciues latere qui duplici malo eſſent affecti
uino & profundo ſomno. Prima quies:excuſatur æneas ſi ſomnum ea hora capiebat qua omnia animantia
reficit ſomnus:cuius initia tantũ ponderis habent:& tãta ui mẽtes opprimunt:ut omni cura ſubmota altius
ſoporentur:& cũ munus deoꝝ ſit ſomnus ad refectionẽ nobis datum:crimẽ non eſt ſi cõceſſo tpe dormiať.

Viſus adeſſe:oſtēdit poeta nō uera ſed uериſimiles imagines uideri cū dormientibus aſſerunť.Ex mœrore &
& ſqualore imaginis etiā ſi nihil uerbis nūciaſſet:cōiectura colligerecť funeſta portēdere. Videbat:& hic oſtē
dit imagies nō eſſe ueras. O lux:errorē deſcribit dormientis:ut qd optīe norat qſi neſcius iterrogaret. Heu
fuge:uiro forti fugam ſuadet quā nō ſuaderet ſi ſupeſſet aliquid cui poſſet ſubueniri Mox ſubnectit cauſam
quæ oēm uim deſperationis continet. Heu fuge:incipit recte a doloris ſigno.Dolebat.n.q; q debebat horta
ri ad auxiliū fugā ſuaderet uiro forti.Et q ſic iterierat tota res: ut nihil ſupeſſet qd auxilio fulciri poſſet. Ho
ſtis ha.m.ſecūda deſpatio. Muros:qbus ſe tutari potuiſſent. Ruit al.a.c.t.tertia deſpatio.i.cōcidit iā cui ptās
ſubuenerat. Sat patriæ.p.q.d.ut primū ueniſſe iteritū denotaret. Si pgama.d.quaſi dicat contra tātā uim ni
hil ualere humanā uirtutē & pbat q ſi poſſent defēdi:defenſa fuiſſent hac.ſ.mea. Sacra.d.q.nō eſt ergo flagi
tiū q fugiat:cū patria ſuos deos fuga liberandos uelit.Nimiū etiam religioſum probare uoluit:cum ipſis reli
gionibus cōſeruādis ſit aptiſſimus aut ēt dijs potiorē.Nullus.n.cōmēdatur iferiori. De his diis meminit i the
mate Inferretq; deos latio.Omni ergo culpa uacat fugiturus: ſi fugā ſuadet imago uiri fortis:& patria cōcedit
fugā:& deo𝔷 ſacrorūq; ſocietas. Fatorum co.adiuuabūt tua fata:cū tui comites fuerint.Quid.n.potuit æne
as:ſi dii ipſi nō potuerūt. Magna:qa magni ſunt dii:& proponit ſpem futuri temporis:ut ſit toleratio præſen
tis calamitatis. Pererrato ponto: ut oſtēderet ſe uera inſinuare.pdixit proſpera:& his laborioſa addidit.

Peri-phraſis — CHRI. Tempus erat.piphraſis eſt:nā teſte Quintilia.qcquid ſingularibus breuius pōt & cū ornatu latius
oſtendit piphraſis ē latine circūlocutio dicit.Ve𝔷 ut deco𝔷 habet piphraſis: ita cum in uitiū icidit piſologia
dicitur.Quintilia.ait Eſt præterea chronographia.i.tēporis deſcriptio: ſed ut ſemel rē totā exponā: Reuolu

Peri-ſolo-gia — tio totius cæli.xxiiii.horis abſoluit.Duodeci.n.ſigna ſunt in zodiaco: ac ſingula ſi ortū ſimul & occaſum cōſi
deremus:binas horas occupant:hoc ſpaciū dies nuncupať:qd diuidiť i lucē & in tenebras:ſed tenebris nox no
men eſt.Lux autem proprie dies dicitur.M.igitur uarro i ſecundo re𝔷 humanarum libro diem ait qui ex me

Die𝔷 diui-ſio — dia nocte ad proximā mediā noctē nati ſunt uno die nati dicuntur. Itē dicit ab occaſu ad occaſum ſolis Athe
nienſis diē finire: Babylonios ab ortu ad ortū:Vmbros a meridie ad meridiē. Ergo tribunus ple.cum diem in
tegram ab urbe abeſſe non licebat:ſi poſt mediam noctem egreſſus ante aliam mediam noctē reuerteretur:

Nox — diē integrum non abfuerat. A media autem nocte incipere oſtendit noſter poeta i.v.Torquet medios nox hu
mida curſus Et ſæuus equis oriēs afflauit anhelis.Idē i.vi.initiū noctis oſtēdit. Hac uice ſermonū roſeis.a.q.
Iā mediū æthereo curſu traiecerat axē:mox addit nox ruit æneas.Diei igitur prima pars ē mediæ noctis icli
natio:inde gallicinīū:inde cōticinium cum galli tacēt & hoies etiā tūc qeſcūt . Diluculū cū dies agnoſci cœpit.

Mane — Mane dictum q ab inferis locis.i.a manibus ueniat: aut uerius a noie boni ominis.Nā lanubini manū bonū

Manū — dicūt cuius cōtrariū ē imanis.Hic merid es a quo cætera tempus occiduū dicit Mox ſuprema tēpeſtas.Vnde
ē i.xii.tabulis ſuprema tēpeſtas ſolis occaſus eſto.Deinde ueſpa a ſtella heſpo.Inde prima fax.Deinde cōcubia
deinde itēpeſta q nō hēt idoneū tēpus aliqd agēdi. Noctu nomē poſuerūt priſca.Ennius in annalibus Hac no
ctu filo pēdebit etruria tota:& Claudius Quadrigarius:ſenatus de noctu couenire: Noctu multa domū de
mitti:& nox p noctu poſuerūt i.xii.tabulis: ut ſi nox furtū factū ſit:ſi im occiſit iure ceſus eſto:ubi ēim pei
Die qnti & die quinte dicebāt antiqui:& quia una pars ē ſecūda ſyllaba naturaliter producta corripiť.Nā in
differenter e & i ponebāt in fine ut here & heri.Die quarte de futuro die quarto de pterito dicebant. Morta
libus:ſubſtantiue poſitū.i.hominibus. Gratiſſima:ſuauis.n.ē ſomnus:& mēbra laboribus feſſa mire reſtau

Som-niandi ſpecies — rat. Mœſtiſſimus he.ſomniādi ſpēs qnque ſunt.Somnū uiſio oraculū iſomniū aut phantaſma: quod Cice.
uiſū appellat: ſed iſta duo ultima iterptatione nō egent.qa nihil diuinationis apportāt.Eſt.n. quotiēs oppreſſi
aimi corpis ue aut fortūæ icōmodis qualis uigilantē fatigauerat:talē ſe igerit dormienti aimus Lætus enim
aius læta uidet: mœſtus mœſta:aut deceptus i ſomno cōtraria:ſic corporis qlitatibus. Nam cum cibo reme
to ue grauati ſumus aut ſuffocari aut exonerari uidemur:ſi inanes cibo potu ue ſimus:aut deſiderate autu
ueniſſe uidemur.Fortunæ ētiā potentia aut minui aut augeri putamus. Dicitur āt iſomniū nō q accidit per
ſomnū:ſed quia in ipſo ſomno tantum eſt.Cum autem corporis humo𝔷 qes ē:ut neq; bilis i nobis:neq; atra
bilis:nō pituita:non ſanguis exuperet:aut degrauet:neq; rurſus aut crapula aut uino opprimamur:neq; rur
ſus cibo potu ue egeat natura:aut poſtremo nulla perturbatione pmatur animus:nulla re angatur:nulla læ
titiæ exultet:nihil timeat:nihil concupiſcat:Tunc mens ipſa noſtra:quæ diuina ē ab oī cōtagioe corpis ſoluta
& p ſomnū libera i ſuā naturā reuerſa pōt ex diuinitate ſua futura puidere:& aut apte puidet ut cū apte aliqd
aliqs loquēs nobis uera pdicit:& hoc oraculum appellatur:aut iſomnis aliquid uidemus:& eodem modo quo
apparuerat euenit:& hæc uiſio appellatur:aut nonnunq uidemus quidem futura i ſomno: ſed quibuſdam fi
guris iuoluta atq; contecta quēadmodū filia Polycratis ſamii:quæ p qetē uiderat patrem Polycratē a loue lau
ri:& a phœbo ungi.Quod ita euenit:nā cruci a pfecto Xerſis affixus & i patibulo relictus ē:ac mox eiuſdē
uel pluuia lautū: deide a ſole pigui reſoluto punctum ē.Prædixit ergo uera ſomniū:ſed ea obſcura atq; abdi
ta fuerūt.Ergo.v.ſunt uiſionū ſpēs qua𝔷 duæ iſomniū & phātaſma falſæ ſunt. Oracula āt uiſio & ſomnium
ueræ.In hoc āt loco & uiſio ſimul & oraculū fuit. Bigis:Bigæ ſunt duo eq ſimul iuncti:naq; neq; hoc neq; il
le hoc noīe appellanť:ſed ambo ſimul:ſic & quadrigæ qtuor ſunt equi ſimul iuncti. Ab illo hectore:unus
eſt Hector:nec mutatur eſſentia:ſed dicimus alium hectorem cum ita immutata ſunt accidētia & qualita
tes ut alius appareat. Ignes:nā primū appellentibus græcis obuiā armatus iactus Hector nauem Proteſilai

Sqllor — q prima litus tetigerat excuſſit:& uictoria lætus ad ſuos rediit. Squallētem bar.ex Auli Gellii ſqualere di
ctū eſt a ſquāma𝔷 crebritate aſperitateq;:q in ſerpētū & piſciū coriis uiſunť.Quicquid igiť nimis iculta
atq; obſitū aliqua re ē:& icutere facie noua horrorē uiſētibus pōt id ſqualere dicebatur:ita i re lucida ut ſor
da.In lucida poſuit poeta in ſequentibus per tunicam ſqualentem auro latus aurit apertum:ſic & Accius

lopedis.Eius ſerpentis ſquamæ ſqualido auro & purpura cōtextæ.In ſordida hic ergo Squalentē.b.ideſt ſordibus nimis īculcatā ei obſitam:ſed teſte eodē Gellio multo aſſiduoq; uſu ita cōtaminatum eſt hoc uerbum ut iam ſqualor de iquinamētis dūtaxat dici cœperit. Cōcretos:cōcerni dicitur res q̄ ante fluxilis:uel ſua ſpōte condenſaī & coheret:ut ſanguis poſtq̄ de uenis egreſſus eſt:uel alia accedente materia.Nā crines natura fluxiles iplicati ſanguine condenſanī & coherent. O lux:ex Ennio ē ille.n.O lux troiæ germane Hector Quid ita cum tuo lacerato corpore miſer.Lux ergo ad p̄teritū & p̄ſens:Spes uero ad futuꝝ refert.Vt.n.lux luce rex reſtauratur ſic egregiis huius uiri facinoribus troianū iperiū illuſtre reddebaī & ex his meritis ois de futuro ſpes i eo reponebatur. Quæ tantæ.t.m.oſtēdit naturā ſomnioꝝ.Nam ſomnians non meminerat æneas hectorem occubuiſſe:nec ab Achille confoſum:nā quæ ſupra ait Vulneraq; illa gerens:& cætera huiuſmodi ex uigilantis memoria ad p̄ſens narrat. Vt:admirantis ē:in buco.exp̄ſſimus. Indigna:nā digne nō poterāt ſœdari optimi uiri uultus:Eſtq; uniuerſa hæc interrogatio pronuntianda cum ſummo dolore ac ſtupore. Etiam:adhuc:ut placido ne etiam pugnabis amori. Hac.ſ.mea.q.d.adhuc uiuerem ſi fata troiam defendi uoluiſſent.Vel dicamus & hac quaſi dicat hac quoq; tua dextra q̄uis ego ſpes fidiſſima occubuiſſem. Suos: recte ſuos.Nam illos ex ſamothracia i phrygiam tranſportauit Dardanus:& ut addā aliquid ad ea quæ ī ſupioribus dixi de penatibus:refert Diony.penates qui i græcam linguā tranſtulerūt:alios patrios:alios genethlios:alios ethesios:alios mychios:quaſi arcanos:alios ercios fortaſſe q; in oculto concluſi eſſent appellaſſe. De figura āt & forma eorum refert Timæus hiſtoricus lituos ferreos & æneos & troianū uas quoddam fictile eſſe ea q̄ i ocultis & reconditis lauini iacent ſacra.Dionyſius autem ſcribit ſe Romæ uidiſſe templū apprime tenebroſum:neq; tamen magnū:in quo ſitæ ſunt deoꝝ troiāoꝝ ſimulachra:quæ iſcriptionē habent.d.penates.Sunt autem duo adoleſcentes qui ſedeāt pila tenētes militari habitu.Refert idē Diony.conſtructa iam alba trāſlatos fuiſſe lauinio albā deos ipſos quos æneas ex troia aduectos illic collocarat.Verum ſequenti nocte quanuis clauſo tēplo ad ſuas lauinias ſedes rediſſe:atq; ſecundo albam reportatos ſecundo quoq; lauiniū rediſſe.Quapropter eos illic relinq placuit miſis alba ſexcentis cum duce egelto qui lauinii habitantes ſacra curarent.

Penates

Sic ait:& manibus uittas ueſtamq; potētem
Aeternumq; adytis effert penetralibus ignē.
Diuerſo interea miſcentur mœnia luctu.
Et magis:atq; magis:q̄uis ſecreta parentis
Anchiſæ domus arboribuſq; obtecta receſſit.
Clareſcūt ſonitus:armorumq; igruit horror.
Excutior ſomno:& ſummi faſtigia tecti
Aſcenſu ſupero:atq; arrectis auribus aſto.
In ſegetem ueluti cū flamma furētibus auſtris
Incidit:aut rapidus montano flumine torrēs
Sternit agros:ſternit ſata læta boūq; labores:
Præcipiteſq; trahit ſyluas:ſtupet inſcius alto
Accipiens ſonitum ſaxi de uertice paſtor.
Tum uero manifeſta fides: danaūq; pateſcūt
Inſidiæ:iam deiphœbi dedit ampla ruinam
Vulcano ſuperante domus:iā p̄ximus ardet
Vcalegon:ſygea igni freta lata relucent.
Exoritur clamorq; uirum: clangorq; tubaꝝ.
Arma amens capio:nec ſat rationis in armis.
Sed glomerare manū bello:& cōcurrerē ī arcē
Cum ſociis ardent animi:furor iraq; mentē
Præcipitāt:pulchrūq; mori ſuccurrit ī armis.
Ecce autem telis panthus elapſus achiuum
Panthus otriades arcis phœbiq; ſacerdos
Sacra manu uictoſq; deos paruumq; nepotē
Ipſe trahit:curſuq; amens ad limina tendit.
Quo res ſūma loco pāthu? quā prēdimus ar
Vix ea fatus erā:gemitu cū talia reddit (cē?
Venit ſumma dies: & ineluctabile tempus

SER. Veſtā:deā ignis q̄ terra ē. Diuerſo:prooeconomia qua demōſtret ænea proditorē non fuiſſe:ſed longinqtate domus & tardius bella cognouiſſe & facilius euitaſſe diſcrimen. Magis.a.m.augumentum quaſi maxime ſic minus atq; minus ideſt minime:& ut.i.ut cūq;. Anchiſæ:nā ubicūq; dū uiuit Anchiſes ſibi uniuerſa cōcedit:religioſe ergo. Arboribus.q.o.laus domus. Receſſit:a frequētia ſe remouit ē āt pulchra trāſlatio quotiens rei mobilis ad īmobilē uel cōtra transfertur officiū. Ingruit:iuadit:ut ingruit Aeneas italis. Excutior ſom.ut appareat terroris eē & nō ſocietatis. Arrectis auri.Trāſlatio a brutis:ſic Teren.Arrige aures Pāphile. Fulmine:fluxu:ut Humectat flumine uultum. Torrēs:fluuius q eſtate ſiccaī a torrēdo dictus.Cōtra græci a tēpore quo creſcit χειμαρρον appellāt ſicut equinoctū ισημεριον. Inſcius:nō ignarus:nā uidet:ſed qui non ualde ſit cauſaꝝ piritus quaſi ſimplex. Saxi:mōtis:cōtra in ſexto: Prēianteq; uncis manibus capita aſpa montis.i.ſaxi. Manifeſta fides:nō ſomnii:ſed fraudis græcoꝝ unde Danaumq;.p.i. Deiphœbi:q poſt mortē Paridis Hele.duxit uxorē. Vcalegon: rem domus ad hominem trāſtulit. Sygæa:duo ſunt troiæ promontoria Rhœtū & Sygæū quod dictū ē quia Hercules hoſpitio p̄hibitus ſimulauit diſceſſum: & hinc contra troiā uenit cū ſilētio qđ συγη dicitur. Relucēt:magnitudinē icēdii denotat. Lata:quia illic pōti anguſtiæ ſe dilatāt.

Clāgor:græcū eſt illi.n.κλαγγη.Tāgit aūt morem qa urbes plærunq; a ſono tubaꝝ diruunī: ſicut albā Hoſtillius Tulius iuſſit euerti. Amēs:quia nec ſomnio nec rebus aſpectis credidi. Furor ira.q.m.p.pōt ſpecialiter accipi qa furore atq; ira p̄ceps ferebaī. Vel generaliter. Nā furor & ira mētes humanas p̄cipitāt: unde nō miꝝ ſi arma cœpi. Arcis.p.q.ſ.aut qa ſubrogatus eēt:aut ex more romāo. In capitolio.n. omniū deoꝝ ſimulachra collebanī. Sacra uictoſq; de. Hoc ē pp qđ ſupra ait Sacra ſuoſq;.t.c.t.p. Victos:q egebant ſacerdotis auxilio.Et ſimul excuſatur æneæ diſceſſus. Ipſe trahit:ſeptima ſylepſis:nam quanuis

ad nepotem ſolum ſpectet:tamen ad omnia ſuperiora refertur. Curſu:& curſum legitur. Ad limina: Ae-
neæ & religio laudatur & uirtus. Quo res ſumma loco:admirantis eſt non interrogantis. Panthu:uocati-
uus eſt. Res ſumma:res publica. Quam p̄ndimus arcem:cum tu hanc relinquas non enim plures erant ar-
ces.Vnde admirantis & notanda ſimul orationis breuitas quæ in periculis congruit.

DONA. Excutior:nō dixit expgiſcor quod eſſet aut ex ſacietate ſomni aut ex animi tranquilitate.Quies
ergo dormientis abrupta ē. Et ſummi fa.t.aſ.ſupo:ut poſſet uel uidēdo p flāmas:uel audiēdo cūcta pcipere.
Iā deiphœbi:narratiſq; audierat:ponit q̄ uidebat. Exorit̄.c.q.u.eo ptinet quia dixit.Tū uero mā: eſta fides
d.q.p.inſ.Quātus āt fuit affectus æneæ:q nec ſomnio Hectoris admonitus:neq; manifeſta captiuitate urbis
deterritus arma cœpit. Amēs:oibus aduerſis mēte turbata nō i fugā:ſed i arma cōuertitur:& q̄rit manū ſo-
ciorꝝ:qbus arcē amiſſis iam mœnibus defendat. Furor iraq;:optime poſuit. Quicqd.n.p̄cipitanter urgetur
nō quo aius uoluerit:ſed i eā ptē cadit i qua ruinæ pōdus adduxit. Pulchrūq;.m.nō erat ſpes uictoriæ:ſed ar-
matus q̄ inermis pulchrā mortē ignominioſæ uitæ p̄ponebat. Ecce āt: aduētu pēthei ſpē cōceptā arcis defen-
dēdæ amittit. At ille nō metu hoſtili deterritus erat:ut nō ferret ſecū qcqd deorꝝ i arce colebat̄. Portabat.n.ſa-
cra:& deos uictos ut oſtēderet humanū auxiliū aduerſus eā uim nō fuiſſe neceſſariū:cui ipſi quoq; dii reſiſte-
re ꝑ ſe nō potuerāt. Amēs a tutis excluſus ad ituta fugiēs oſtēdebat plenā amētiā. Quo res ſumma:itertogatio
breuis pro rōe tpis ſumpta.Quæſita ēt ꝑ pſona fugiētis & ꝑ eius q licet aduerſa mature tamē ſcire cupiebat.
Sūma rerꝝ ē bonorꝝ & malorꝝ Cōcinnā diffinitio:q celerius exprimi poſſint aduerſa uel pſpa. Quā.p.ar.arx
ē ſecūda defenſio ut cunctis muris ipſa ſuccedat. Recte ergo q̄ſitū quā p̄ndimus arcē.Intelligebat.n.ex fuga pē-
thei arcā captā:neq; aliā pterea eſſe. Vix ea fa.p̄dicāda artificioſa ſubtilitas poetæ i reſpōdēdo.Hiſdē.n.uerbis
& eadem breuitate & inſtruxit inſcium:& quæ ſumma eſſet rerum perdocuit.Ille enim Quo.r.ſ.p.Hic uenit
ſumma dies ineluctabile.Quod luctando ſuperari non poteſt. Ingens gloria.t.Periit qcqd apud nos floruit.

CHRI. Aeternum:i tēplo.n.ueſtæ ignis perpetuus ſeruabat̄. Sed quot annis calendis martiis renouabat̄.
Veſtā:pcurrā ſemel rē totā:ne iterꝝ de ea narrādū ſit.Eam igit̄ Saturni & Opis filiā fabulantur. Ouidi.Semi-
ne ſaturni tertia ueſta fuit.Hoc numē troianū fuit:& Veſtā unā e penatibus putāt:uel ſaltem illorꝝ comitem.
Veſta Hic cōſules Macrobio teſte & dictatores cum magiſtratū inibant Veſtæ & pēatibus ſacrificabāt:proptereaq;
hic poeta cū de penatibus meminiſſet addidit ueſtam:Cicero in libro de natura deorꝝ ait Veſtam dici ab he-
ſtia græco uerbo:uimq; eius ad aras focoſq; pertinere & quoniā cuſtos ſit rerum itimarꝝ:omnē illius p̄catio-
nem & ſacrificationem extremam eſſe.Ouidius illam modo ignē ponit:ut nil aliud ueſtā q̄ meram intellige
flāmam:modo terram ut Sic inceſta perit quia quam uolauit in illam conditur eſt tellus ueſtaq; numen idē.
Diodo.ſiculus ſcribit ueſtam domorum conſtructricem fuiſſe proptereaq; inſtitutum ut in omnibus domi-
bus colatur.Plato autem in phædro per enigma ita loquitur. Magnus rex citans alatum currum incedit ex-
ornans cuncta ac diſponens:ac poſtremo demonſtrat:ꝙ cæteri dii currum ſequuntur:ſola āt ueſta domi ma-
net p quod itellige ueſtā terram eſſe quæ imobilis eſt & ignem incluſum terræ.Quapp ueſtæ ſimulachrum
nullū erat:ſed i media tēpli teſtudine pēdebat terra.Putāt multi dici ueſtā a græco uerbo heſtia mutata aſpi-
ratiōe i digāma eolicū:uel a ueſtiēdo ꝙ terra herbis ac arboribus ueſtiat̄. Ferūt āt illā adamatā a Priapo fuiſ-
ſe:qui ui ſeminalem ſignificat:quia nihil productura ſit terra ſine ui ſeminali. Volūt p̄terea ueſtā nutricē Io-
uis fuiſſe:eūq; illū ſuo gremio ſubſtentaſſe. Exprimebant āt illam huiuſmodi pictura tēplum pingebāt latū
ac ſpacioſū cū ara in medio:& ea utrinq; ignem habebat:q perpetuus ſeruabat̄ cum eū extingui nullo pacto
fas eſſet.Cui miniſterio ueſtales uirgines p̄erant:ſicq; ibi depictæ ignē fouere uidebant̄. Supra uero pinaculū
tēpli depicta erat ipſa ueſta i formam uirginis infantem ipſum iouē i ſuo ſinu fouēs.Sacra ueſtæ ex troia ita-
liā uexit Aeneas.Templū illi albæ erexit Aſcanius.Romæ uero an Romulus an Numa erexerit dubitat̄.Po-
ſitum āt erat iter capitoliū & palatiū:ut ē apud Diony.Illud ēt ſcribit̄ apud eundē Diony. Præter hæc con-
cra ſingulas etiā curias:q̄.xxxvi.erāt ueſtā priuatā habuiſſe. Eſſeq; pleroſq; q q̄rētibus cuſtoditus ignis q̄ſit
& quare uirginibus ſeruandus mādet̄ reſpōdeāt:ꝙ ignis res eſt imaculata & uirgines icorruptæ pperq; caſtiſ-
ſimo diuinorꝝ puriſſimū mortaliū amicū eſſe.Veſtæ autem proponi ignem:quia tellus cū ſit:mediūq; mun-
di teneat locū inflāmationes excelſi facit ex ſe ipſa.Verꝝ etiam pter ignē arcana quedā eſſe i templo deæ ſacri
multi crediderūt:quorꝝ neq; uirgines neq; ipſi pontifices cognitionem habeāt: quod niſi eſſet nunq̄ tanto ſe
periculo expoſuiſſet flagrante templo.L.Cecilius metellus.Refert p̄terea Aulus Gel.primæ q̄ huiuſcemodi
ſit adhibita miniſterio Amatæ nomen fuiſſe ac propterea reliquas deinceps omnes amatas appellatas fuiſſe.
Diciq; nō electas:neq; creatas ueſtales: ſed captas: eo ꝙ capiebatur a pontifice de manu patris ueſtalis uirgo
& tāq̄ bello capta de patris poteſtate egrediebat̄.Nō licebat āt capi aut ſex annis minorē aut decē maiorē:neq;
capi poterat:q̄ ligua debilis eēt ſenſu ue auriū diminuta:aut aliqua corporis labe iſignita neq; ſurſus cuius pa-
rentes alter ambo ue ſeruitute ſeruiſſent:aut fuiſſent i negociis ſordidis uerſati. Addūt nōnulli non eſſe fas ei
capi q̄ i italia nō hr̄et domiciliū.Virgo ueſtalis ſimul capta:& i atriū ueſtæ deducta:a pōtificibus tradita pri-
ptāte exibat:& teſtamēti cōdēdi uis hēbat.Erāt pōtificis uerba i capiēdo ut ſacerdotem ueſtalē quæ ſacra faci-
at & quæ iuſſi & ſacerdotē ueſtalē facere pro populo quiritibus ue q̄ optima lege fiūt ita te amata capio. Fue-
rant āt a pricipio ueſtales quatuor a Numa conſtitutæ:poſtea uero pp ſacrorum miniſteriorum multitudi-
nem ſex factæ.Vbi ſunt ingredi iterdiu nulli ex maribus interdicebatur:Noctu āt nemini imorari fas erat tri-
ginta uero annos neceſſe erat eas manere inuptas & caſtas. Quo tēpore primis decē annis ſacra addiſcebāt:ali-
is decē pficiebāt: ultimis uero decē alias docebant.Expleto trigeſſimo anno licebat illis impune nubere depo-
ſitis uittis ac reliquis ſacerdotii iſignibus.Pleræque tamen ad mortem manebant: deterritæ maxime earum
quæ nupſiſſent infœlicibus exitibus in quos plerunque incidebant,Multi autem & pulchri i ueſtalibus a ci-

tate honores reddebantur. Contra uero minoribus criminibus damnatæ uerberabantur. Corruptas autem huiuſcemodi morte mulctabantur. Viuæ.n. feretro ut mortui ſolent efferebantur cum luctu eas amicis & cognatis proſequentibus: ferebāturq; uſque ad portam coilinam. Erat enim ut etiam Plutarcus oſtendit: ibi intra muros tumulus & domus ſubterranea a Numa inſtituta: in qua lectus erat ſtratus & lucerna ardens. Erat panis aqua & lac: ne uirgo ſacrata famæ ad mortem compelli uideretur. Pōtifex igitur arcana quædam præcatus in ſcalis in domum deſcendentibus illam ponebat ſtatimq; ſeſe auertebat ac preſto aderant qui humum iniicerent: hinc iuuenalis Cum quo nuper intacta iacebat Sanguine adhuc uiuo terram ſubitura ſacerdos. Penetralibus: adiectiuum eſt in hoc loco quaſi peitus remotis: alias ſubſtātiuum: & ſignificat ſecretiores domi partes a penitus & intrando dictum. Penitus autem & ſi aduerbiū ſit: ut penituſq; repoſtas: Tamen & nomen inuenitur Plau. Excrea uſq; penitis faucibus. Miſcentur: conturbantur confunduntur & commixtione clamantium & ululantium. Arboribus: uiridariis arboribus refertis. Receſſit: in receſſu urbis poſita. Clareſcunt: nam iam urbe potiri aperte cuncta inuadebant. Ingruit: imminet. Horror: hoſtilia enim arma horrorem incutiunt: & quia obſtrepebāt & quia flammis micabant. Ingentem: uel pulcherrimæ comparationes quibus & diripientium cuncta græcorum impetus & urbis ruina ante oculos ponitur: & ipſius æneas animi corporiſque ſtupor exprimitur. Vulcano: igni etiam eſt intellectio. Clangor: ſonitus eſt refractus & crepitans: qualem in tubis anſeribuſque deprendimus & eſt onomatopheia. Tubæ aūt teſte Lactantio repertor fuit Maletus etruſcorum rex. Hic pyraticam exercuit: & promontorium liconicæ prouīciæ inſedit: & maleā de ſuo nomine appellauit. Arma amens capio: ingens in patriam caritas qui q̄uis nullam ſalutem cerneret cum patria occumbere cupiebat. Elapſus: tum noctis tum deorum quos ab incendio liberabat auxilio. Ipſe trahit: nonnunq̄ eidem uerbo quæ non conueniunt cum iunguntur ut in georgi. oſtendimus Trahebatur enim puer qui paternos paſſus æquare non poterat. Deos autem portabat potius q̄ trahebat uel dixit de omnibus trahebat ut oſtendat longe plura abſtuliſſe q̄ ferre poſſet. Amens: propter ſubitum maximumq; timorem & manifeſtum interitum. Ad limina: ſcilicet æneæ: & magna laus eſt ipſius: ut ad eum potius q̄ ad alios confugeret: ueluti in fortiori uiro ſpem aliquam reponeret. Quo res: anxium ſollicitumq; animam oſtendit: qui non expectaret donec ille loqueretur.

Peni-
tus

Dardaniæ: fuimus troes: fuit ilium: & ingens
Gloria teucrorū: ferus omnia iuppiter argos
Tranſtulit: incenſa danai dominantur ī urbe
Arduus armatos mediis in mœnibus aſtans
Fundit equus: uictorq; ſinon icendia miſcet
Inſultans: portis alii bipatentibus adſunt:
Millia quot magnis nunq̄ uenere mycenis.
Obſidere alii telis anguſta uiarum
Oppoſiti: ſtat ferri acies mucrone coruſco
Stricta parata neci: uix primi prœlia tentant
Portarum uigiles: & cæco marte reſiſtunt.
Talibus otriade dictis & numine diuum
In flāmas: & ī arma feror: quo triſtis erynnis
Quo fremitus uocat: & ſublatus ad æthera cla
Addūt ſe ſocios riphæo & maxius armis mor
Ephitus oblati p lunā hypaniſq; dymaſq;.
Et lateri adglomerāt nro: iuueniſq; chorebus
Mygdonides: illis qui ad troiam forte diebus
Venerat inſano caſſandræ incenſus amore.
Et gener auxiliū priāo: phrygibuſq; ferebat.
Infœlix qui non ſponſæ præcepta furentis
Audierat.
Quos ubi conſertos audere ī prœlia uidi
Incipio ſuper his: iuuenes fortiſſima fruſtra
Pectora: ſi uobis audētem extrema cupido ē
Certa ſequi: quæ ſit rebus fortuna uidetis.
Exceſſere omnes adytis: ariſq; relictis

SER. Dardaniæ: aut a Dardano Iouis & Electræ filio: aut ſecundum Salu. a Mida dardanorū rege qui phrygiā tenuit. Ferus: ſummæ neceſſitatis eſt: cū ēt ſacerdos cōuitia ī deos iacit. Ferus ergo qui æquus oībus eē ſolet: ut Rex iuppiter oibus idē. Aſtans: pro ſtans protheſis eſt. Miſcet. ſ. cædibus. Bipatentibus: duæ.n. ſūt. Millia: ſubaudi tot. Eſt.n. ανακολυτον: Dixit.n. quot cū promiſerit tot. Anguſta uiarū: Vicos ſtricta. Nuda. cæco nel nocturno uel epitheton ē martis cuius exitus īcertus eſt. Numine. ſ. tali. q.d. iniiciente mala deſideria. Erynnis: īpacientia animi hic. Alibi ſignificat furia. Adglomerant: adglomerātur. Mygdonides: patronymicum ē: Nā ſi gentis eſſet Mygdonius diceret. Hunc Euphorion ſtultum īducit. Vnde Virgi. ſibi dat Dolus an uirtus quis ī hoſte requiret: cū ſit turpiſſima dolo q̄ſita uictoria. Gener: nō q eſſet: ſed cupiebat eſſe: ſic & alibi Quos ego ſum totiēs tā dedignata maritos. Furentis: uaticinātis. Incipio ſup his. i. his īcipio ſup: quia iā audebāt. Eſt āt ordo. O iuuenes fortiſſima pectora fruſtra ſuccurritis urbi incenſæ qa exceſſerunt dii: unde ſi uobis certa cupido ē me ſequi audentē extrema moriamur & ī media arma ruamus. Obſcuritatē āt facit ſyntheſis. i. hipbati. Lōga cōfuſio & falſa lectio. Nā multi audēdi legūt: multi audēti: ſed audētē legendū ē. Exceſſere: qa ante expugnationē euocabantur ab hoſtibus propter euitāda ſacrilegia. Vna. ſ. u. n. ſ. ſ. Plerunq;. n. deſpatiōe augeť robur. Stat: eſt ubi dat uires nimius timor: & captiuitatis remediū eſt mors. Ergo aut deſpatione uincāt aut uiteť morte captiuitas. Salus: nūc remediū. Lupi: ad ferocitatē ptiet nebula ad noctem: catuli ad liberos referanť. Exegit: excluſit de latebris: Terenti. Spectandæ an exigendæ nobis ſint.
Caua: Nam omne concauum obſcurum eſt.
DONA. Dardāiæ. ſ. periit quicqd apud nos erat. Ferus: nā in aduerſis ēt deos male tractamus. Ferus qa omnibus ad græcos traductis nihil nobis reliq fe-

cit. Argos:non ad argos.i.græcos:ſed i eam urbem. Dominanť.nō pugnant: ſed ardente urbe ſecuri de uictoria dominanť. Fundit:Nam ꝗuis iā fudiſſet:ta mē ex ꝑturbatiōe ai adhuc equū fūdere armatos pu tabat. Inſultās:reſert gr̄as:nam iteructu eius troiani cerrabāt illudere capto. Portis b:p.oſtendit unā por tā q̄ igredientibus atq; regredientibus in muris præpa rata fuerat.Altera q̄ dirutis muris fuerat patefacta:ut equi moles imenſa poſſet induci.Per has portas dixe rat poeta īmiſſos hoſtes : ut Omnes accipiūt ſoci.a.a. c.m.Verum pētheus cadē ratione adhuc īmiti dicit. Obſedere: cā poniť cur æneas & panthus fugere nō poſſent. Numine diuū:nā ſic ſum acceſus uerbis Pā

Dii quibus impiū hoc ſteterat ſuccurritis urbi
Incenſæ:moriamur:& i media arma ruamus,
Vna ſalus uictis nullam ſperare ſalutem.
Sic ais iuuenum furor additus inde lupi ceu
Raptores atra ī nebula quos improba uētris
Exegit cæcos rabies:catuliq; relicti
Faucibus expectāt ſiccis:p tela p hoſtes(mus
Vadimus haud dubiā i mortē:mediaq; tene
Vrbis iter:nox atra caua circūuolat umbra.

thi:q̄ſi deoꝝ numīe ſim afflatus. Clamor:ergo ibi maior erat cedes unde mors facilior. Addūt ſe ſo.ne nar ratio multoꝝ nominū ex ſimilitudine fiat odioſa mirifice diſtinguit iterpoſitiōe uerboꝝ:ſed ordina.Ad.ſo. & la.ag.n.oblati per lunam Riph.Epi.hipa.da.& corebus p lunā.Nā principiū huius noctis luna caruit.Seque tia habuerūt. Iuuenes:ordo iuuenes eſt fortiſſima pectora.Quæ.ſ.r.ſ.u.Ex.oēs ady.ar.q.r.Dii.q.im.hoc ſte. fru.ſuc.u.in.Si uobis audendi ex.c.c.Moriamur & in.m.ar.r.Vna ſa.ui.nul.ſpe.ſa.ergo iuuenes fortes eſtis:& prompti:ſed auxilium ueſtrum incenſæ urbi qd proderit:ſed una eſt ſalus uictis:ſi ſalutem quā tueri non poſ ſent deſperando contemnāt. Inde lupi.c.mira comparatio.Lupus.n.improbus & ſæuus eſt & in ꝑdam inte tus:pſertim cum catulos habet:cui quidem aptiſſimæ tenebræ ſint ad complendas inſidias:ſic & nos auxilio unico noctis in hoſtes ferebamur. Oblati per.l.Nā luna iam exorta erat:ſed quomodo paulo infra:Nox atra caua circunuolat umbra.Intellige debere conuenire in luporum comparatione etiam noctis ſimilitudinem: ſed hic accipiamus perſeuerare lunam:ſed fumo ex incendio prouenient obſcuratum eius lumen eſſe.

CHRI. Fuit ilium:modus loquendi.q.d.ad interitum uenit:nec amplius eſt:ſic Cice.Cum ſupplicium iam de coniuratis ſumptum eſſet:conuerſus ad populum dixit Vixerunt. Ferus iup.q.d.nō potuiſſet diruta.a urbs niſi iouis potentia:nec religioſa ciuitas fuiſſet perdita niſi feritate deorum. Incēdia.m.ſ.prœliis armoꝝ. Aſtans:ita ſtans:ut multo ſuperior ſit. Bipatentibus:quaſi in totum patentibus:nam duæ ſunt partes qui bus portæ clauduntur. Millia:plures putabant eſſe q̄ oēs q a pricipio e græcia uenerant.Nā timor & noctur nū tempus oīa pericula maiora propōit. Stricta:nudata:nō q ſtringere nudare ſignificet : ſed q nō nudanť gladii:neq; e uagina eripiunť niſi manubria manibus ſtringamus. Acies:in quacunq; re eſſe pōt : unde dixit ferri. Audentē:legit Serui.Dona.uero audendi. Exceſſere oēs.a.a.q.r.Cōſueuere priſci anteaq̄ urbē expugna rent oēs illos deos in quoꝝ tutela ea urbs eſſet euocare aliter.n.urbē capi poſſe deſpabant.Carmen āt quo di euocantur ē in libro Sāmonici Sereni in quinto rerum reconditaꝝ:quod ipſe ait i cuiuſdā Furii uetuſtiſſimo li bro repeiſſe huiuſmodi:Si deus ſi dea eſt cui populus ciuitaſq; carthaginēſis ē i tutela.Teq; maxime ille qui urbis huius populiq; tutelā recepiſti pcor ueneror ueniāq; a uobis peto:ut uos populū ciuitatēq; carthaginen ſem deſeratis.Loca templa ſacra urbēq; eoꝝ relinquatis:atq; ab iis abeatis:eiq; populo ciuitatiq; metū:formi dinē obliuionem iniciatis:proditiq; romā ad me uoſq; ueniatis : noſtraq; uobis loca tēpla ſacra urbs accepti or probatiorq; ſit:Mihiq; po.ro.militibuſq; meis ꝑpoſiti ſitis ut ſciamus itelligamuſq;.Si ita feceritis uoueo

Lupus uob:s tēplū ludoſq; factuꝝ. Sic animus:locus ex Home. Lupi ceu.r. Similitudo eſt q̄ modo ꝑcedit:ut hic nō ſubſequiť:ut i geor.Vt cū carceribus ſeſe effudere quadrigæ: Addūt ſe in ſp.& fr.r.tēdēs.f.e.a.n.auditcu rus habenas.Quintilia.ait De lupis diximus in buco. Hoc addam ex Pli.Lupi roſtꝛꝫ īueteratū ueneficiis re ſiſtere aiunt:obidq; portis ꝑfigunt:Veſtigia eius calcata equū torpeſcere faciunt. Lardū iis q argētū uiuum bi berit remedio eſt:in excremētis eius inueniunť oſſa.Hæc alligata dentiū ſedant dolores. Lupi nocturni rapto res ſunt feroces:eſurientes ruūt i oīa:deniq; terrā edunt:neq; creta inſula neq; olympus mōs lupos habet.

SER. Quis:ēt græcoꝝ:ut Quis talia fando. La chrymis.æ.Ideſt lachrymas laboribus p hyppalla gen. Antiqua:uel nobilis uel q a duobus milibus & octingentis annis regnaſſe dicitur. Inertia:aut nō re pugnātia aut inertia pecora:uel inertia dū occiduní: ut Imbellē auertis romāis arcibus idū.i.auertēdo red dis ibellē. Relligioſa:gradati aſcēdit relligio āt metri cā gēinat.l. Redit ī.p.u.nō obſtat qd Hor.cōtra dicat nec uera uirtus cū ſemel excidit:curat repōi deteriori bus:nā ſinæ mutanť pro negocioꝝ & tēpoꝝ q̄litate. Victores:generaliter dictū. Plurima:ima uel diffi nitio mortis ē uel uarietas mortis oſtendiť. Andro geos:& græca & attica decliatio:unde ē In foribus læ tum androgeo.Facit.n.οανδρογεο τουανδρογεω. Viri:increpantis. Sera:q̄ feros facit. Pergama:εν φετικοσ ut Iliū in italiā portās. Iris:Venitis.Contra Terē.niſi ego ad mercatū uenio.i.eo. Fida: ut oſten

Quis cladē illius noctis? quis funera fando
Explicet?aut poſſit lachrymis æqre labores?
Vrbs antiqua ruit multos domīata p annos:
Plurima perq; uias ſternuntur inertia paſſim
Corpora:perq; domos:& relligioſa deorum
Limīa:nec ſoli pœnas dant ſanguine teucri.
Quōdā etiā uictis redit in precordia uirtus:
Victoreſq; cadunt danai:crudelis ubique
Luctus:ubiq; pauor:& plurīa mortis imago.
Primus ſe danaū magna comitante caterua
Androgeos offert nobis ſocia agmina credēs
Inſcius: atque ultro uerbis compellat amicis.

Feſtinate uiri:nam quæ tam ſera moratur
Segnities:alii rapiunt incenſa feruntque
Pergama:uos celſis nunc primũ nauibus itis
Dixit:&extemplo:neq; enim reſponſa dabãt
Fida ſatis:ſenſit medios delapſus in hoſtes.
Obſtupuit: retroq; pedem cũ uoce repreſſit.
Improuiſum aſpris ueluti qui ſentibus anguẽ
Preſſit humi nitẽs:trepiduſq; repẽte refugit
Attolentem iras:& cærula colla tumentem:
Haut ſecus androgeos uiſu tremefcũs abibat
Irruimus:denſis & circunfundimur armis:
Ignaroſq; loci paſſim & formidine captos
Sternimus aſpirat primo fortuna labori.
Atq; hic ſucceſſu exultãs aĩmiſq; chorebus
O locii qua prima inquit fortuna ſalutis.
Mõſtrat iter:quaq; oſtẽdit dextra ſequamur.
Mutemus clypeos:danaumq; inſignia nobis
Aptemus.dolus an uirtus qs in hoſte reqrat
Arma dabunt ipſi.ſic fatus deinde comantẽ
Androgeo galeam:clypeiq; inſigne decorum
Induitur:lateriq; argiuum acõmodat enſem.
Hoc ripheus hoc ipſe dymas: oĩſque iuuẽtus
Læta facit: ſpoliis ſe quiſqs recẽtibus armat.
Vadimus ĩmixti danais haud numĩe noſtro.
Multaq; per cæcam congreſſi prœlia noctem
Cõſerimus multos : danaũ demittimus orco.
Diffugiunt alii ad naues: & littora curſu

dat ſymbolũ quo utebantur ĩ bello. Medios:mani/feſtos:ut medioq; ex hoſte recepi. Aſpris:pro aſpe/ris per ſynæreſim. Abibat:recte ĩperfecto uſus & nõ abiit. Ignaros:his circunſtãtiis facit credibile plures a paucis cæſos. Aſpirat:fauet ut Aſpirant auræ ĩ no/ctẽ.Vnde aura fauor ẽ ut Gaudens popularibus au/ris ſucceſſus fœlicitate:Quod ẽ ſtultitiæ. Humi:per humũ aduerbiũ ẽ. Nitẽs:ĩcedens. Clypeos:maiora ſcuta. Inſignia:arma oĩa. Arma : diſtingue ut ſit in terrogãtis. Comantẽ:aut criſtatum:qa de caudis aĩa liũ hẽbãt criſtas:ut Criſtaq; hirſutus eqna aut comas habẽtẽ Sta.Nõ ego ĩ terga comãtes abantiadas. Inſi/gne:ornamẽtũ & decoꝝ adiectiuũ ẽ:ne ſint duo epi/theta quod apd latios uitioſũ ẽ.Fecit tamẽ Virgi.pau cis uerſibus:q tamẽ emẽdati ſunt:ut Lẽta quibus tor no facili ſupadita uitis.Nã prius erat facilis. Induit: multa ſunt ĩ ſcuto lora qbus manũ inſerebãt:ut Cly/peoq; ſiniſtrã ĩſertabam aptans. Hoc pe.Multi diſtĩ guunt ut ſit hoc ipſe æneas. Immixti:inuadat. Nu/mine.n.uel diis contrariis:uel qa in ſcutis græcorum Neptunnus:in troianorum Minerua erat depicta.

DONA. Quis.c.il.no.ut ſupra ut Quis talia.m.d. u.aut.d.m.u. Vrbs anti.dolet q̃ piit patria. Antiquã nobilẽ & maximi meriti ueteres poſuerũt.Cõparat ergo tẽpus q̃ fœlicitas tot annoꝝ unius noctis ſpacio aſſũpta ẽ.Ergo cũ perdita gemeret : uehemẽter mo/uebat tã lõgũ ſpaciũ una nocte aſſumptũ.Adiecit mi ſeranda:quoꝝ alia ſignificabãt ĩdignitatem reꝝ.Alia crudelitatẽ hoſtiũ.Alia ſacrilegia in deos. Indignita/tem:q̃ cæſi oppleret uias:q̃ proprias domos: q̃ p tẽ/pla quod ptinet ad ſacrilegiũ.Ergo eo ,pceſſerũt tro/ianoꝝ mala:ut q hoſtiaꝝ ſanguine deos placare con/ſueuerãt:ii ſuo cruore eoꝝ tẽpla fœdarent. Nec.ſ.ex cuſant troiãi:hoc tamẽ ad uictoriã nõ poterat eẽ: ſed erat ad ſolatiũ. Alii rap.in.Obſeruat militarẽ diſcipli nã quæ eſt ut primũ uictoria gloriaq; obtineat.Dein de in prædam eatur.Ait igitur androgeos non bellũ confecimus nos qui preda egimus de hoſtibus uictis. Recentibus:quia nuper erant detracta mactatis.

CHRI. Quis:interrogatio & repetitio grauitatem affert & efficatiã. Vrbs an.nobilis: nã nobilia diutius conſeruãtur. Perq; do.pathos a loco:nã indignũ ẽ aliquẽ occidi ĩ uiis publicis:indignius domi ſuæ:indigniſ/ſimum ĩ templis deorum ſic alibi Mœnibus ĩ patriis atq; intra tuta domoꝝ & alibi Inter ſacra deum noctur naq; orgya bacchi Multos.d.p.a.Nã non ſolum diuturnitate tẽporis ſed ẽt maieſtate ĩperii nobilis erat. Præ cordia:alibi coniicit inq; ſinum p̃cordia ad ĩtima ſubdit:Sunt.n.cordi uicina quibus ſenſus percipitur.Pli.aũt ait Exta hominũ ab interiori uiſceꝝ pte ſeparant mẽbrana quã p̃cordia appellat: quia cordi p̃tenditur: quæ græci φρενασ dicũt.Poſita ãt ẽ propter uicinitatẽ alui ne cibis ſupprimeret aĩus.Hinc certe refert accepta ſub tilitas mẽtis.Ideo nulla ẽ ei caro:ſed neruoſa exilitas ĩ eadẽ p̃cipua hilaritatis ſedes:quod titilatu alaꝝ itelligit Ob hoc in gladiatoꝝ ſpectaculis mortem cũ riſu traiecta p̃cordia attulerũt.Home.ãt qa ineſt mẽtis ſubtilitas ĩ ait αλλο δε τοι ερεω συ δ ενι φρεσι βαλλεο σισιν Plato p̃terea uult eam animi partẽ q̃ iraſcibilis ẽ in p̃cor diis ſedẽ habere q̃ ſi bili inficiuntur:maxima exorit ira hinc Home.cũ Agamemnonẽ Achilli iratũ oſtẽderet ait αχνυμενοσ μενεοσ δε μεγα φρενεσ αμφιμελαιναι.Ergo ſecũdũ pipatheticos locutus ẽ poeta qui dicunt iracũdiã cotẽ eſſe ad acuendã fortitudinẽ. Irruimus:ponit multa q̃ ueriſimile faciãt a paucis multos eẽ uictos. Metus:nam non poterat nocturno tempore aduerti paucitas:error uiaꝝ & fortuna ac armorum immuta/tio. Exultãs.ſ.quod ſtulti ẽ:nã ſapiẽs ſicut aduerſis nõ frangit:ſic ẽt minime rebus ſecundis effert.quoniam ĩ a principio ſtultũ hunc induxerat obſeruat illud horatianũ.Siqs inexptũ ſcæne cõmitis & audes pſonã for mare nouã ſeruet ad imũ.Quali abĩcepto ,p &.ſ.c. Præ/cordia

Fida petunt:pars ingentem formidine turpi
Scandũt rurſus equũ:& nota cõdunt ĩ aluo
Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis.
Ecce trahebatur paſſis priameia uirgo
Crinibus a tẽplo caſſãdra adytiſq; mineruæ

SER. Fida.ſ.ſibi. Turpi:epithetõ ẽ timoris. Sal. Carbo turpi formidine italiã atq; exercitũ deſeruit. In al.nũdũ eũt:ſed cũ uenerint iccirco in aluo & nõ ĩ aluũ dixit:ut ẽ Cõditus ĩ nubẽ. Heu.n.i.f.q.f.d.Se/qtur.n.Caſſandræ captiuitas ſacerdotio fidentis & ar mioꝝ patefactio. Priameia:patronymicũ : ſed ſpeci/es poſſeſſiui: priamis uero tãtũ patrõymicũ ſicut pria

Ad cælum tendens ardentia lumina fruſtra:
Lumína (nã teneras arcebãt uincula palmas)
Nõ tulit hãc ſpeciẽ furiata mẽte chorebus:
Et ſeſe medium iniecit moriturus in agmen.
Conſeqmur cuncti:& dẽſis icurrimus armis.
Hic primum ex alto delubri culmine telis
Nroꝝ ɔbruimur:oriturq; miſerrima cædes
Armorum facie:& graiarum errore iubarũ.
Tum danai gemitu atq; ereptæ uirginis ira
Vndiq; collecti inuadunt acerrimus aiax:
Et gemini atridæ dolopumq; exercitus oĩs:
Aduerſi rupto ceu quondam turbine uenti
Confligunt:zephyruſq; notuſq; & lætus æois
Eurus equis:ſtridunt ſyluæ:ſæuitq; tridenti
Spumeus:atq; imo nereus ciet æquora fũdo.
Illi etiam ſi quos obſcura nocte per umbram
Fudimus inſidiis:totaq; agitauimus urbe:
Apparent primi clypeos mentitaq; tela
Agnoſcunt:atq; ora ſono diſcordia ſignant.
Ilicet obruimur numero:primuſq; chorebus
Penelei dextra diuæ armipotentis ad aram
Procumbit:cadit & ripheus iuſtiſſimus unus
Qui fuit in teucris & ſeruantiſſimus æqui.
Diis aliter uiſum:pereũt hypaniſq; dimaſq;
Cõfixi a ſociis:nec te tua plurima panthu
Labentem pietas nec apollinis infula texit.
Iliaci cineres & flãma extrema meorum
Teſtor in occaſu ueſtro:nec tela nec ullas
Vitauiſſe uices danaum. & ſi fata fuiſſent

mides. Fruſtra:ſecũdũ Epicuꝝ. Furiata: furioſus a quo furor nunquam recedit.Furiatus qui furit ex cã. Periturus:melius ut ad effectũ eius referat̃ ſicut de Tarcõte:Et medios fertur moriturus ĩ ho.quis uicerit. Culmĩe:tecto quod ante culmis tegebat̃. Miſerrima:qa inter ciues. Gemini: duo & excuſat̃ qa fr̃es: nã proprie gemini ſũt eodẽ ꝑtu nati. Exercitus.o.excuſatio uicti. Aduerſi.i.e cõtrario flãtes. Aeois:corripuit eã q̃ lõga ẽ qa ſeqtur uocalis.Hoc raro fit: quia nec propriũ ut Diana nec cõpoſitũ:ut ſudibus ue puſtis. Stridũt.ſ.excurſus poetæ q ultra tres uerſus ꝓcedere nõ debet ne ſit uitioſus. Spumeus:ſpumoſus. Obſcura.n.ꝑ.u.i.ꝑ umbram obſcuræ noctis. Fudimus:fugauimus:alibi ſtrauimus. Mẽtita:q̃ nos græcos eſſe mẽtiebãtur & ſenſũ rei inanimatæ dedit. Signãt:deſignãt aut ꝑ uocẽ aut ꝑ ſymbolũ: quo utebat̃ exercitus. Vnus:ꝑcipuus. Aeq: æqtatis. Diis al.u. magna indignatio:ſed nihil ſacrilegiũ æneæ dat̃. Teſtor:teſtificor:& deeſt uos. Vices:pugnas: qa ꝑ uiciſſitudines pugnabatur:ut docet Saluſtius.Item pœnas: Horatius Viceſque ſuperbæ Te maneant ipſum.

DONA. Diffugiũt.a.nã qui non penitus turbati erant fugiebant ad littora:qui ãt erãt amentes timore ſcandebant rurſus equũ. Heu nihil:fauebat nobis noſter dolus ſed ĩeficax reddit̃ qcq̃ humana ĩduſtria aduerſus dei uolũtatẽ molit̃ quod oſtendit̃ ĩ Caſſandra:ſed ſingula notent̃ uerba. Ecce.i.dũ bene ac proſpere noſtra certamina procederent repẽte appuit qd multiplici indignitate & ſcelere nr̃os actus turbaret. Trahebat̃ ꝑ publicũ q̃ paterno merito ac ſuo ne cum honeſtis qdem officiis multoꝝ decuit offerri. Crinibus.ſ. quod fuit uirginalis uerecundiæ factũ inimicũ trahebat̃ uirgo uiroꝝ plurimoꝝ manibus:trahebat̃ ſacerdos mãibus ĩpioꝝ trahebat̃ a tẽplo & ab ipſius deæ penetralibus rapta & manibus poſt terga cõſtrictis:& q̃uis hæc pferret tendebat ad cælũ oculos : cũ non poſſet manus quod faciebat fruſtra q̃rebat.n.in cælo ultores deos quibus aduerſantibus ĩpium ceciderat:& eos quorum cum domus eẽt ilium templis ſuis prodeſſe noluerunt aut nõ potuerũt.Collige ergo ĩ Caſſandrã crimina ꝗ regalis ꝗ uirgo: ꝗ paſſis quos habuit ad ornatũ:ꝗ ꝑ publicũ ꝗ ꝑ uicta:ꝗ a plurimis.In deos uero ꝗ a tẽplo ꝗ ſacerdos ꝗ a cõſpectibus deæ. Horꝝ alteꝝ affinitatis cã:alteꝝ religionis qa antiſtes eẽt deoꝝ mouere debebat æneã.Nõ tulit ẽt Chorebus & reliqui illi morituro ſuccurrunt.Hinc error armorum qui ante iuuabat nocere cœpit:nam a ſuis putantes græci telis idẽſt lapidibus & ſimilibus cedebantur. Tum.d.compendiũ adhibet:ut nõ tantũ ereptã uirginẽ diceret:uerum etiã multos hoſtes ob eam rem occiſos:& connexuit ꝑcipuoꝝ nomina: & alioꝝ numeꝝ generaliter poſuit.Illi ẽt alia calamitas ut ab hoſtibus cognoſceremur q acrius ẽt q̃ hoſtes mouebãt̃ qa ſe deceptos uiderãt. Ilicet:ubicunq; ponitur ilicet:extrẽa oĩa occidere:uel occidiſſe ſignificat̃. Chorebus deniq; Primus inſidiarum auctor prius interficitur:& ante ipſius Mineruæ arã occubuit ꝑp cuius ſacerdotem defendendã eramus collecti. Iuſtiſſimus unus:perierunt inoxii:& ſceleratis ius uincendi datũ ẽ. Viſũ:ubi ponit̃ hoc nõ iuſtũ iuditiũ:ſed prauæ uolũtatis ſtudiũ & libido ſignificatur. Cõfixi.a.ſ.auget̃ cõmiſeratio. Interfici.n.dure ẽ:ſed durius a ſuis ĩterfici:& exaggerat̃ qd dixerat Heu nihil ĩuitus.ſ.q.ſ.d. Nec te tua.p.p. Seruauit in ſtude deos tantũ fuiſſe a troianis alienos:ut ẽt panthus occumberet uir pius grauis religioſus cũ ipſis inſignibus ſacerdotis. Iliaci ci.qa uidebat uel crimini uel eſſe poſſe dedecori ꝗ tot tantiſq; cadẽtibus euaſerit iurandi religionẽ ultro ante obiectũ quod metuebat oppoſuit.hẽt.n.maiorẽ fidẽ ꝗ anteq̃ exigat̃ offertur.Hẽt & bonæ cõſtiæ firmũ teſtimoniũ nõ extorta:ſed oblata purgatio.Et ſi fata fuiſſent ut caderẽ.q.d.ſi fata ꝑmiſiſſent interitũ meũ. Meruiſſe.m.i.ita ſine aliquo reſpectu meæ ſalutis pugnaſſe:ut meruerim ab hoſtibus interimi.

CHRI. Formidie:ẽ metus formido & pauor.Metus dr̃ a motu aĩ:cũ id qd caſuꝝ ẽ ffugit mẽs:cũ ãt uehemẽtior ẽ ĩ mouẽdo ut a ſe hẽat foras formido dr̃:ſi ãt ex horrore uẽturæ rei uehemẽter tũdat̃ pectꝰ pauor dr̃ a pauẽdo.Pauere.n.tũdere ẽ.Inde pauimẽtũ ꝗ pedibus paueat̃.i.tũdat̃:& qa hac ꝑturbatiõe frigeſcimus a tremẽdo dr̃ timor. Tremo ãt dictũ a ſimilitudĩe uocis q̃ tũc maxime fit : au Var. Nã cũ uehemẽter cõtraria ſit fortitudini:q̃ uirtute nihil pulchrius ẽ ĩ hoĩe iure turpis habet̃.Qui ẽt ipſũ corpus dedecorat formido:cũ illi & colorẽ & oẽm gratiã adimat. Heu nihil.i.ſ.q.ſ.d.grauiſſima ſnĩa.Nullũ.n.hũanũ remediũ qcq̃ ualet aduerſ

ſus dei uoluntatem.Sta.Quid numina contra tendere has homini. Ecce trahe.Locus plenus eſt commiſeratione.Primo a modo.Non enim ducebatur ſed trahebatur crinibus nõ collectis ſed ſparſis:& manus ab ipſorum deorum ueneratione arcebantur:Simile illud de Orpheo:Et latos iuuenem ſparſere per agros. Deinde a genere priameia.Poſtremo a loco adytiſq; Mineruæ. Paſſis:ſparſis.Non a patior ſed apando. Lumina:Congeminatio eſt:ut Addidit ſe ſociam timidiſq; ſuperuenit ægle Aegle naiadũ pulcherrima. Vincula.t.& hæc duo uerba citant commiſerationem. Nam ſi teneræ magis lædebantur. Palmas:a græco illi enim παλαμῆ dicunt.At palmiſeptum magis in brutis dicimus:ut ſunt anſeres. Hãc.ſ.hanc tã ſæuã.Spẽm formã rei & ſpectaculũ. Furiata.m.&erat furor ex amore puellæ:& ex crudelitate hoſtiũ. Moriturus:nulla ſpe ſalutis ſed cupidie ulciſcẽdi ad qd ĩpellebat furiata mẽs. Conſeqmur:Simul ſeqmur.q.d.nihilo tardiores. Nroꝝ ob.hoc .n.ſolũ uidebat ad miſeriam reſtare:ut ĩde ueĩret cædes unde ſpabat auxiliũ. Nereus:pro neptũno:quoniam ẽ tridens. Diſcordia:uel diuerſitate liguæ:uel qa non reddebant ſymbolũ troiani. Inſula:Faſcia ẽ ĩmodum diadematis:a q̃ uittæ utriq; dependent: quæ plerunq; tortilis eſt & de albo & de croceo facta:ut ait Lactan. Inſula

Vt caderem:meruiſſe manu: diuellimur ĩde
Hyphitus & pelias mecũ quoꝝ hyphitꝯ æuo
Iam grauior:pelias & uulnere tardus ulyxi.
Protinus ad ſedes priami clamore uocati.
Hic uero ingentem pugnã ceu cætera nuſq̃
Bella forent:nulli tota morarentur in urbe:
Sic matrẽ indomitũ:danaoſq; ad tecta ruẽtes
Cernimus:obſeſſumq; acta teſtudine limen.
Hærent parietibus ſcalæ:poſteſq; ſub ipſos
Nitũtur gradibus: clypeoſq; ac tela ſiniſtris
Protecti obiiciunt: prenſant faſtigia dextris.
Dardaniæ contra turres ac tecta domorum
Culmia cõuellũt: his ſequãdo ultima cernũt:
Extrema iam in morte parãt defendere tælis.
Aurataſq; trabes ueterum decora alta parẽtũ
Deuoluunt:alii ſtrictis mucronibus imas
Obſedere fores:has ſeruant agmine denſo.
Inſtaurati animi regiis ſuccurrere tectis.
Auxilioq; leuare uiros:uimq; addere uictis.
Limen erat:cæcæq; fores & peruius uſus
Tectorum inter ſe priami:poſteſq; relicti
A tergo infælix qua ſe dũ regna manebant:
Sæpius andromachæ ferre ĩcomitata ſolebat
Ad ſoceros:& auo pueꝝ aſtyanacta trahe-
Euado ad ſũmi faſtigia culminis:unde (bat.
Tela manu miſeri iactabant irrita teucri.
Turrim ĩpræcipiti ſtantẽ ſummiſq; ſub aſtra.
Eductam tectis:unde omnis troia uideri
Et danaum ſolitæ naues & achaica caſtra:
Aggreſſi ferro circum qua ſũma labantes
Iuncturas tabulata dabant:conuellimus altis
Sedibus:impulimuſq;:ea lapſa repẽte ruinã
Cum ſonitu trahit:& danaũ ſup agmina late
Incidit:aſt alii ſubeunt:nec ſaxa nec ullum
Telorum interea ceſſat genus.

SER. Meruiſſe.m.i.fortiter dimicaſſe:hi.n.merẽtur occidi.Bene aũt fatis ĩputat q; euaſerit cũ tã ſenex q̃ debilis occiſis iuuenibus ſecũ euaſerãt. Ingentẽ.p. Quia ĩ domo regia maior ſpes pdæ erat acta:applicata poſteſq;.ſ.i.Si circa portam ĩ poſtibus:ſi circa feneſtras ſub poſtes. Ad tela:contra tela. Tecta:pticipiũ ẽ:uel eandẽ rẽ bis dixit. His: pp q̃ pugnabat.Luc.In pugnã fregere rates. Decora:ab eo q; eſt decus. Obſedere:modo p pſidio tenebant. Leuare:iuuar. Vi: uirtutẽ. Victis:Qui uicebantur:ut Qua uectus ab.

Limẽ:p poſticũ igreſſus eſt.Nã fores ãnteriores obſeſſæ erãt.Eſt aũt poſticũ neutri generis.Hora. Atra ſeruãtẽ poſtico falle clientẽ.Nã antica & poſtica in fœminino genere augurale eſt. Cæcæ: nõ oĩbus notæ. Vſus ẽ uerbũ iuriſcõſulticũ uia:actus:uſus. Dũ : donec. Trahebat:qa puer ut puũq; nepotem ĩpa trahit.

Euado:ideſt uado & euacat:ut emortuus. Iactabãt: q̃ſi ſpgebãt nihil pfutura. Præcipiti:alto:unde qs pceps dari poteſt. Caſtra:ubi exercitus ſit:ibi caſtra dicũt.Vnde & nos caſtra mouemus. Sũma : extrema: ut ſupremũ ſũmũ dicimus. Labantes:faciles ad reſolutionẽ:& eſt ordo Turrĩ conuellimus impulimuſq;.

Teloꝝ.g.Telũ.n.dr̃ αποτοσ τηλοθεν qcqd lõge iaci põt : q̃q̃ legimus de gladio.At nõ hoc telũ mea qd ui dextra uerſat:& ſequitur conſurgit ĩ enſem. Dicitur autem a longitudine:unde & muſtelã dicimus.

DONA. Diuellimur:ĩuiti neceſſitate adacti ĩpellimur abire:oſtẽdit aũt meruiſſe manu mori cũ prius cũ paucis:nunc uero ſolus pugnaret. Clamore: non ſpãliter ab aliquo:ſed clãore pugnantiũ quo ĩdicabat eẽ opus auxilio ad defendendã regiã:apud quã acrius pugnabat pp gloriã & pdã. His ſe.ad excuſationẽ q̃ re pulchra deſtruerent. Scalæ : Non ſolum quia in plurali declinantur:ſed quia plures eſſent.

CHRI. Hyphitus & Pelias : eſt genus quoddam repetendi:quã regreſſionem uocant:quod ſemel poſita iterat & diuidit: Ait Quintilia. Protinus : deinde.

Teſtudo:animal eſt a tegẽdo dictum.Tegitur enim oſſeo tegmine:cui a natura datum eſt teſte Pli.ut paſtu cuniculæ quã bubulam uocant ſe contra ſerpentes refoueat:in indico mari ita magnæ ſunt:ut ſingularum ſuperficies habitabiles caſas tegant inter inſulas uero rubri maris his nauigant:cibis capiunt meridiano tempore cum in tranquillo dorſo extantes enatant ocioſe q̃ uoluptas libere ſpirãdi ĩ tãtũ:fallit ut uapore ſolis exſiccato cortice neqãt mergi:iuenit ãt Mercurius ĩ ægypto cadauer teſtudinis:ĩ quo cõſũpta carne nerui exſiccati:atq; ptẽſi forte pulſi ſonitũ rddidere:q̃re admõitus ĩ huius formã cytharã cõpoſuit:unde & poetæ illã teſtudinẽ appellãt: Hora. O decus phœbi & dapibꝰ ſupmi grata teſtudo iouis:milites ẽt mẽia hoſtilia diruturi ita accedũt ut ex ligno tegmentum ſi- Teſtudo

·bi p̃ parét:quo ſaxa & re[illegible] a defenſoribus deuoluta euitent:idq́ꝫ teſtudinẽ appellãt.Hanc primũ ar
temone clazomenio ad[illegible] Pli. Parietibus:Proceleuſmaticus eſt pes ex q̃tuor ſyllabis breuibus.Si
pieti ꝑ dactilo ponit:ut pectiut tenuia ſeres. Poſteſq́ꝫ ſub.i.Ante:ſecũdum Priſcia. His.i.cum maxima com
miſeratione dictum:ut ia cinere cogeretur pro cuius incolumitate pugnabant:Sic Luca.Atq́ꝫ in pugnam irã
ger naues. Auratas:alia cõmiſeratio a mĩa:Iuue.Fũdite q̃ mea ſũt dicebat cũcta catullus Præcipitare uolẽs et
pulcherrima ueſtem Purpureã teneris quoq́ꝫ mœcenatibus aptam. Relicti.q.d.communes ergo relicti quia
nemo ſibi proprios aſſũpſerat:ego quidem iudico fuiſſe plures domos quæ ſingulæ a ſingulis priami filiis ha
berentur iure priuato:eſſeq́ꝫ eas contiguas atq́ꝫ a tergo fuiſſe angiportum:q̃ in nullius proprietatem ueniret:
ſed p̃beret communem tranſitũ oibus ipſaꝝ domoꝝ habitatoribus:poſſentq́ꝫ illo oẽs uti dũ eunt redeuntq́ꝫ
ĩ regiã Priami:q̃ omnibus eius filiis nuribus:atq́ꝫ nepotibus pateret.Veꝝ ut bi euiter rẽ ex iuris diſciplina intel
ligamus p̃dia ipſa ſiue ruſticana ſint ſiue urbana ſeruiturẽ hr̃e poſſunt.ſ.ut non poſſit dominus p̃dii uetare ui
cinũ tranſitum & ruſticorum p̃dorum iura ſunt hæc iter:actus:uia:aquæductus:iter eſt ius eundi ambulãdi
Actus hois nõ iumẽtũ agendi uel uehiculũ.Actus ẽ ius eundi ambulãtis hois:agendi iumentũ uel uehiculum:itaq́ꝫ
Iter q hẽt iter actum nõ hẽt:ſed q hẽt actum iter habet:eo q uti põt ẽt ſine iumento.Via eſt ius eundi & agendi &
Via ambulandi hois.Nã iter & actum uia ĩ ſe cõtinet.Aquædectus ẽ ius aquæ ducẽdæ ꝑ fundum alienũ. Prædio
Præ/dia rum urbanoꝝ ſunt ſeruitutes q̃ ædificiis ĩhærẽt:Nã oĩa ædificia ẽt ſi ĩ uilla ædificata ſint urbana p̃dia dicunt.
Hæ ſunt ut uicinus onera uicini ſubſtineat:ut ĩ parietẽ eius liceat uicino tignũ immittere:aut ſtillicidum uel flu
mẽ recipiat qs ĩ ædes ſuas:uel ĩ areã uel ĩ cloacã:& ne altius qs tollat ædes ſuas:ne luminibus uicini officiãt:hæc
ergo ĩ iure.Nũc uideamus qd ſibi uellit Virgi.ait enim limen erat cæciq́ꝫ fores ideſt erãt fores poſtici:unde ad
dit.Poſteſq́ꝫ relicti a tergo & iſtoꝝ hoſtiũ qui erant ſinguloꝝ tectoꝝ:erat uſus puius.i.erat uia per quã eſſet
uſus ambulandi ideſt qua poterant habitatores illorum tectorum uti donec irent ĩ ædes priami:& quemad
modum in re ruſtica dicitur uſus in p̃dio urbano in quo licet oleribus pomis:floribus:fœno:ſtramẽtis:lignis
ad uſum quottidianum uti:& in eo fundo actenus licet morari ut neq́ꝫ domino fundi moleſtus ſit neq́ꝫ iis p
quos opera fiunt impedimento:nec uili alii ius qd habet aut locare aut uẽdere aut gratis donare poteſt Sic hac
uia poterant ad tranſitum uti ſine aliorum moleſtia:non tamen alii huiuſcemodi tranſitum præbere. An
dromachæ:Filia Ethionis thebarum quæ in lycia ſunt regis.Hanc urbem græci euerterunt.Hinc achilles apud
Home.ait ωχομεθεσ θηβην ιερην πολιν ηετιωνοσ την δε διεπραθομεν και ηγομεν ενθαδε παντα. Tectis:
Tabulatis:ut ſupra diximus.Aſtyanacta iterpretat urbis regem.Nã αστυ urbs ẽ & αναξ rex. Hic capta troia
ex turri p̃cipitatus eſt:uel ut alii uolunt ad ſaxum iliſus ne quis ex priami genere ſupereſſet:Ait autem Home
Eua/do rus q a patre hectore uocabatur ſcamander. Euado:cum difficultate pueniο.Euadere enim eſt cum per dif
ficultatẽ aut labores aut pericula quo uolumus puenimus.Hic dicimus euadere mortẽ:euadere ad conſula
tũ.Enanque præpoſitio extra ſignificat qua oſtẽditur nõ poſſe ĩ huiuſcemõi rebus puenire quo uolumus ni
ſi ꝑ egreſſum periculoꝝ & laborum:ergo non uacat e p̃poſitio:Vnde oĩs troia uideri. Nã Home. Priamũ cũ
ſenioribus & cũ Helena e turri hac pugnã ſpectare ſolitos dicit. Sũma tabulata:Vltimæ & ſuperiores cõtigna
tiones. Dabãt iuncturas:Sñia ẽ q euerterũt turrim ab illo loco ubi paries erat inualidior pp crebra foramia
q̃ admittebant capita tignorum & trabium ultimi tabulati:ibi eni erat iunctura trabium & parietis. Circũ
.q.d.ĩ circuitu:& eſt aduerbium & nõ præpoſitio. Iuncturas:ergo labãtes.i.q̃ parietẽ labantẽ reddebãt. Con
uellimus:Nã pars ſuperior turris ab iferiori facilius cõuulſa ẽ ĩ illis iũcturis:& poſtq̃ ẽ cõuulſa ipulerũt. Altis:
qa ĩ ultimo tabulato. Lapſa repẽte ruina:Sonitus cõpoſitionis iſtoꝝ uerboꝝ põit ante oculos illã ruinã. La
te:Magna.n.res multos ſimul obruere potuit. Aſt alii.ſ.Obſtinatio oſtẽdit & opugnãtiũ & repugnantium.

SER. Veſtibulũ:ueſtibulũ dr̃ prima ianuæ pars.
dictũ ãt uel q ianuã ueſtiat:ut uidemus camerã dua
bus ſuſtentatã colũnis:uel quoniã Veſtæ cõſecratũ ẽ
Vnde nubẽtes puellæ limẽ nõ tãgũt:ne numini dica
tũ locũ calcãtes ſacrilegiũ cõmittãt:Luca. Tranſlataq́ꝫ
uetat cõtigere plãta.Sigula.n.domus ſacrata ſunt diis
ut culmia diis pẽatibꝫ. Maceries:q̃ ambit domũ her
ceo ioui. Pyrrhus:Pyrrhus dcũs a colore cõæ:q latie
byrrus dr̃ a colore quo tingebat. Graia pa.legimus
& ſylua paſtus arũdinea:nã aliud ẽ:paſcũt uero ſyluas:
ſed ſciẽdũ ẽ q licet hoc ĩ uſu ſit:raꝝ tamẽ ẽ apud anti
quos.Paſtus ãt ꝑ q paſcebat:qa ut ſupra dixius ĩ hoc
latinitas defecit. brũa.i.hyẽs dcã q̃ſi βραχεια ημερα
ideſt breuis dies:ẽ ãt ut hic idicat locus ge.fœ.nume.
ſingularis. Lubrica ter.Lubricum dicit: & qd labit
dum tenetur:ut piſcis ſerpẽs:& locus ĩ quo labimur:
ut Seſe oppoſuit ſalio per lubrica ſurgens. Periphas:
nec ultima accentum habet:ne fœmininũ ſit:nec pri
ma quia ultima longa eſt.Ergo media habebit accẽ
tũ. Armiger:automedõ Pyrrhi. Nã Achillis auriga
fuit. Scyria.p.ſcyros una ẽ ex Cycladibus ĩ q̃ Licome
des pater Deidamiæ regnauit. Succedunt tecto:pro

Veſtibulũ ante ipſũ primoq́ꝫ ĩ limie pyrrhũ
Exultat telis & luce coruſcus ahena: (ſtus
Q ualis ubi ĩ lucẽ coluber mala gramina pa
Frigida ſub terra tumidũ quẽ bruma tegebat
Nunc poſitis nouus exuuiis nitiduſq́ꝫ iuuẽta
Lubrica conuoluit ſublato pectore terga
Arduus ad ſolem:& liguis micat ore triſulcis
Vna ingẽs piphas:& equorũ agitator achillis
Armiger autumedõ:una omnis ſcyria pubes
Succedũt tecto:& flammas ad culmia iactãt.
Ipſe inter primos correpta dura bipenni:
Limina perrumpit:poſteſq́ꝫ a cardine uellit
Aeratos:iamq́ꝫ excila trabe firma cauauit
Robora:& ingentem lato dedit ore feneſtrã.
Apparet domus itus:& atria longa pateſcũt.
Apparẽt priami:& ueterum penetralia reg

Armatoſq; uident ſtantes in limine primo.
At domus interior gemitu miſeroq; tumultu
Miſcetur: penituſq; cauæ plangoribus ædes
Fœmineis ululant: ferit aurea ſydera clamor.
Tum pauidæ tectis matres ingentibus errāt.
Amplexæq; tenent poſtes: atq; oſcula figunt.
Inſtat ui patria pyrrhus: nec clauſtra: nec ipſi
Cuſtodes ſufferre ualent: labat ariete crebro
Ianua: & emoti procumbunt cardine poſtes.
Fit uia ui: rumpunt aditus: primoſq; trucidāt
Immiſſi danai: & late loca milite complent.
Non ſic aggeribus ruptis cū ſpumeus amnis
Exiit: oppoſitaſq; euicit gurgite moles
Fertur in arua furēs cumulo: campoſq; ꝑ oēs
Cum ſtabulis armenta trahit: uidi ipſe furētē
Cæde neoptolemū: geminoſq; i limīe atridas:

ſub tectum cedunt: & eſt figura: q̄a mutatus eſt caſus. Bipenni: Hoc nomen ſeruauit antiquitatē. Nā ueteres pennas dicebāt & nō pinnas. Vellit: Nō deiecit: nā ſeq̄tur paulo poſt Labat ariete cre. ſed mouet ut cinthius aurē uellit & admonuit. Ingētē lato dedit ore feneſtrā: Epitheto auget copioſius ut ſolet. Armatoſq; uidēt ſtantes: Vt ſupra: Strictis mucronibus imas obſedere fores. At domus īterior: De albano excidio locus ē. Tumultus: Quaſi timor multus dr̄. Miſero: bene additū: q̄a eſt etiā terribilis. Miſcet̄: ꝑturbat̄. Cauæ ædes: tecta camerata: i ſingulari tēplū tātū ſignificat: i plurali tēplū & domū. Ferit: Secūdū phōs q̄ dicunt uocem corpus eē. Aurea ſy. Multi ſtulte ad laquearia referūt. Pauidæ: ꝑ pauentes. Pauidus. n. q̄ ſemper timet. Pauēs q̄ ex cauſa. Amplexæ. q. t. p. Ex Apollōio q̄ inducit Medeā patrem ſalutaſſe dū domū reliquit. Vi patria: Eſt teſtimoniū generis ſui: ut de Hercule Salue uera iouis ꝓles. Nō ſic: Grauius uaſtata ē troia q̄ agri fluuioꝝ eruptiōe uaſtent̄. Cumulo: augmēto. Vidi. ut Quæq; ipſe miſerrima uidi. Geminos: Duos: Nam eodē partu nati ꝓprie gemini ſunt.

DONA. Primoq; i limīe pyrrhus: Ferocē naturā huius oſtēdit: & q̄ plene uictoriæ fiduciā cerneret. Qualis ubi: deſcripturus hoſtē natura ꝗꝫ ætate inſolentē ſucceſſu ſupbū & ipſe æneas hoſtilē animū i aduerſariū gerēs: huic aiali illū cōparādū putauit. Sæuiebat ut ſerpens quomit uenena: q̄ neſcit aliquādo miſereri: q̄ captat tpa: q̄bus ꝓcedat aut lateat. Hac igit̄ cōparatiōe Pyrrhū deformat: Nā ut ſerpēs. Nō uirtute ſed uenēo cōfidit: ita hic nō arma ſed īſidiæ ad uictoriā ꝓferunt nec unq̄ i ꝓliis uiſus ē niſi cū alienis dolis ꝑ parata ē uictoria. Dura limina: q̄ facile ſupari non poſſēt. Pōt tamē uideri dixiſſe durā bipēnē. i. idoneā q̄ frāgere potuerit firmitatē cratoꝝ poſtiū Aluſit aūt de hoſtio ad feneſtrā: ſed debuit dicere cauernā factā in hoſtio: ꝑ quā nō igrederet̄ ſed uideret iteriora. Ergo uidebāt̄ itus armati. Intercepta āt ſpe: clauſa ante domus patuit. Plāgebāt fœmīæ & ſummis ululatibus ꝓdebāt hoſtibus ſuā formidinē q̄ augebat̄ illis ſpes: ergo inſtat ui pri. p. Quis. n. nō ꝓuocaret̄ audiēdo talia: Deſcriptio āt regiæ auget nobilitatē & amplitudinē fœlicitatēq; priāi. Veteꝝ regū: ut oſtēderet regnū priamo a maioribus ſuis ꝓueniſſe. Quātus āt dolor ut una nocte cōcideret qd̄ ꝑ infinitos reges: multis etiā ſeculis ſeruatū fuerat. Nec ipſi cuſtodes: Vigiles de q̄bus dixerat imas obſeder̄ fores. Poſſumus ēt cuſtodes ipos poſtes itelligere quoniā cuſtodes a cuſtodiendo appellāt̄. Cū igit̄ oīa deficerent. Fit uia ui: Vis inq̄t ianuā patefecit: Vis aditū ad interiora tenēda reclu{s}it.

CHRI. Veſtibulu: ſecūdū Gallū de ſignificatiōibus uerboꝝ: q̄ ptinent ad ius ciuile nō ē i ædibus neq; ædium pars: ſe locus ante ianā uacuus: ꝑ quē a uia ad ædes aditus ē: ipſa. n. ianua ꝓcul a uia fiebat & area iteriecta q̄ uacaret. Eſt āt ueſtibulū dictū a ue & ſtabulū. Ve āt dictio ē aliquādo intēſiua: Nā uetus ab ætatis magnitudie dr̄: ſed eliſū ē. Vehemēs āt ab ai īpetu. Aliquādo priuat: ut uecors & ueſanus. Ergo q̄ ſalutatum dominum ædiū ueniebāt: ibi expectabāt donec admitterent̄. Quapp ab ea q̄ſi cōſtabulatiōe ueſtibulū nōnulli dici uolūt. Alii referūt ad eos q̄ i domo manēt & quoniā iſti illic nunq̄ cōſiſtūt: ſed ſolius trāſitus cā ad hūc locū ꝑueniūt exeūdo ſiue redeūdo: uolūt ueſtibulū dictū eē a ue particula priuatiua. Exultat. Præ concepta uictoria. Luce ahēa: luce q̄ ex æneis armis ꝓueniebat ex repcuſſione luminū. Dixit āt æs & nō ferꝝ: q̄a prius inuētum eſt æs q̄ ferꝝ: & ex eo arma fiebāt. Vnde & Home. χάλκεα τεύχη dixit. Bruma: Quaſi βραχὺ ἦμαρ. i. breuis dies: & ē initiū hyemis q̄ fit ſole primā partē capricorni igrediēte: quo tpe dies habet octo oras & q̄draginta unū minuta: nox uero habet q̄ndecim horas & minuta decē & nouē. Neq; toto anno breuior eſt dies. Hoc tamen ad ſitū noſtri clymatis referas: Nā & lōgitudinē & breuitatē dieꝝ ſcimus ꝑ uarietate clymatū uariari: ut i Geor. oſtendimus. Triſulcis: Vnicā liguā habet ſerpēs ſed tā ueloc ter mouet ut tres appareāt: ueluti uirgea ueklociter mota nō ſimplex: ſed triplex appet. Cuius rei rationē i libris nr̄is de aīa ex opinione antiquoꝝ reddimus. Agitator: Auriga Achillis Armiger Pyrrhi. Scyria: Scyros īſula eſt: De q̄ Strabo cōtra magneſios frequentes incūbunt inſulæ: nobiliores ſūt ſciathus: pepethus: icus: alōeſus: & ſcyrus cū eiuſdē nois urbibus. Clariſſima uero ſcyrus ꝓp lycōedis cū Achille affinitatē & Achillis filiū neoptolemū. Ergo ſcyria pubes q̄ Pyrrhū i bellū troianū ſecuta erat. Cauauit: i cauernā pforauit: qd̄ declarat dicēs Feneſtrā dedit. Ore: Hiatu: idēq; eſt os & feneſtra i hoc loco. Appet: aſpiciētibus per feneſtram. Eſt āt repetito q̄ augetur pathos: qd̄ mirifice hac narratione citat poeta. Penetralia priami & ueterum regum. Quæ aſpicere hoſtes ſumma erat in miſeria troiāis. Armatis: Diſtributio eſt: Nam & uiris prœlium & mulierculis: ululatum tribuit: ergo & illi ex ſua fortitudine: & illæ ex lachrymis ſibi miſericordiam concitant. Stantes: Pugnantes nam non deſerunt locum in acie qui uiriliter pugnant. Gemitu: referas ad animos uiriles. Tumultu: ad effœminatos: Plangores uero & ululatus ad mulierculas. Eſt autem plangere cum ex dolore pectora ꝑcutiūt. Vlulare ē clamorē mœſtū extollere: ut faciunt mulieres q̄uis ꝓprie lupoꝝ ſit. Aedes cauæ. i. concauæ. Vlulāt. i. ꝑ reboatū q̄ facile fit in locis concauis & cameratis Vlulatum mulieꝝ ingeminant. Ferit ſydera: Hyperbole eſt: quā latini ſuperlationē uocant. Ferio autem ꝑterito carens ꝑcuſſi a ꝑcutio mutuat̄ ut ſiſto ſtatui a ſtatuo: fero tuli: Nā antiqui tulo dixerūt. Ait Priſcianus

Veſtibulū

Scyrus

Aurea:Pulchra:ut iſra Aurea circe:uel aureo fulgore nitentia. Tũ pauidæ:põit qđ uſu euenire ſolet i tãta calamitate. Errãt:q̃ſi oẽs partes nouiſſimæ ſalutaturæ:cũ paulo poſt i captiuitatẽ abductũ iri ſe uideãt. Oſcula fi. Vehemẽter iprimũt. Vi pñia:nulla i pte maior pñe:nã niſi eẽt & clauſtra & cuſtodes ſubſtinuiſſẽt. Ariete .i. crebra ꝑcuſſiões arietis. Arietis ãt nomẽ ſpẽs dedit:nã ipetu muꝝ ipigit pugnãtiũ arietũ forma ualidæ.nã nodoſæ arboris caput ueſti͂r ferro:eaq; ſuſpẽſa funibus multoꝝ mãu i muꝝ pelli͂t:deide r̃troſũ ducta maiori ipetu deſtia͂t cõtra hoc remediũ ẽ ſaccus paleis plẽus:& i cũ locũ dmiſſus quo aries ipelli͂t. Laxo.n.ſacoꝝ ſinu ictus arietis molli͂t. Duŕ.n.mollioribus facile cedũt iuẽtionẽ:ut refert Pli. Aepio ad troiã tribuerũt antiq.

Vidi hecubã:cẽtũq; nurus : priamũq; paras
Sanguie fœdãtem quos ipſe ſacrauerat ignes
Quinquaginta illi talami ſpes tãta nepotũ:
Barbarico poſtes auro ſpoliiſq; ſuperbi
Procubuere:tenent danai qua deficit ignis
Forſitã & priami fuerint q̃ fata requiras.
Vrbis ubi captæ caſum conuulſaq; uidit
Limía tectorũ:& mediũ i penetralib; hoſtẽ:
Arma diu ſenior deſueta trementibus æuo
Circũdat nequicquã humeris: & inutile ferꝝ
Cingi͂t:& denſos fertur moriturus in hoſtes.
Aedibus in mediis nudoq; ſub ætheris axe
Ingens ara fuit:iuxtaque ueterrima laurus
Imcumbens aræ:atq; umbra cõplexa pẽates.
Hic hecuba:& natæ nequicquã altaria circũ
Præcipites:atra ceu tempeſtate columbæ
Cõdẽſæ & diuũ ãplexæ ſimulachra tenebãt.
Ipſum autẽ ſumptis priamũ iuuẽilibus armis
Vt uidit:q̃ mens tam dira miſerrime coniũx
Impulit his cingi telis:́ aut quo ruis inquit:́
Non tali auxilio nec defenſoribus iſtis
Tps eget:nõ ſi ipſe meus nunc afforet hector.
Huc tandem concede:hæc ara tuebi͂t omnes.
Aut moriere ſimul:ſic ore effata recepit
Ad ſeſe:& ſacra longæuum in ſede locauit.
Ecce autem elapſus pyrrhi de cæde polytes
Vnus natorum priami:per tæla per hoſtes
Proticibus longis fugit:& uacua atria luſtrat
Saucius illum ardens iſeſto uulnere pyrrhus
Inſequitur:iã iam manu tenet:& premit aſta.
Vt tandem ante oculos euaſit:& ora parentũ
Concidit ac uitam multo cum ſanguie fudit.

SER. Vidi hecubam centum: aut numerus pro numero eſt:aut quia barbari non ſingulas ſed plures habebant uxores. Aut nurus:ideſt fœminas. Luc. cultus geſtaŕ decoros Vix nuribus rapueŕ mares. Quos ipſe ſacrauerat ignes:latenter oſtendit nil prodeſſe religionem. Quinq̃ginta thalami:illi celebrati ab Home.& bene de thalamis uerum expræſſit numenrũ. Põt.n.unus thalamus plures habere coniuges. Barbarico aut multo:aut uere barbarico: barbarorũ.n.ẽ copia. Spoliiſq; ſupbi:Hic.n.erat antiquoꝝ mos:unde ait i ſeptimo:Captiui pẽdent currus curuæq; ſecures. Forſitã &.ꝑ.bono uſus ẽ ordie:ut prio reip. deide regis poſtrẽo priuati.i.ſua narraret fata. De morte ãt priami uaria tradũ͂t. Alii.n.dicũt q̇ a Pyrrho i domo captus:ſed ide i ſigæũ tractus ad tumulũ Achillis cæſus ẽ. Nã i rheteo ſepultus ẽ aiax. Tũc eius caput cõto affixũ Pyrrhus circumtulit. Alii iuxta arã hercæi iouis extictũ tradũt:hinc Luca. Hercæas monſtrator ait nõ reſpicis aras. Hanc opinionẽ ꝓſequi͂t poeta:ſed & illã ꝑlib.at:ut ſuo loco dice͂t. Mediũ ho. Hyppallage.i.i mediis ædibus:Nã ſi mediis legeris nõ ſtat uerſus niſi cliſo.ſ.ut iter ſe coiſe uiros:& decernere ferro. Recte aũt nõ armat Priamũ niſi in extremis piculis. Aeuo:nõ timore. Circũdat:nõ.n.apte cohærẽt:ſed oneri ſunt. Inutile:ĩpe iutilis:Nã ferꝝ de iis ẽ q̃ a cõiunctis ſummit epitheta ut uenenũ. Sub axe: ſub diuo:qđ impluuiũ dici͂t Axis aũt ẽ plauſtrũ ſeptentrionale:aut pars ſeptẽtriõis aut ſpiritus quo mũdus moue͂t ut docet Luca. Veterrima:uſurpatũ ẽ. Ergo hoc tantũ uti licet:ſi neceſſe ſit. Ne q̃cq̃:aut ſecũdũ epicureos:aut propter uim bellicam. Altaria:Superorum ſunt. Aræ inferorum. Ara.αποτησ αρασ dicitur.i.a precibus. Vnde contra imprecatio κατάρα dicitur. Dira:modo proprie. Dira enim eſt deorum ira. Ergo quæ mens dira.i.infuſa ex deorum ira. Ruis:Aut feſtinas:aut incedis ſeniliter. Ore : abũdat. Vulnere:bonũ ſchema:uulnus ꝓ telo. Cũ ſanguie: Ex opiniõe coꝝ q ſanguinẽ ſedẽ uitæ uolũt. Alibi eos q ipſũ ſanguinẽ uitã uolunt:ut Purpureã uomit ille animã.

DONA. Vidi.h.& reliq̃: Reſpõdet ad id Quæq; ipſe miſerrima uidi fuit ergo cædis coꝝ hoĩnũ ſpectator:quos uenerat defenſurus. Qua deficit ignis: oĩa ignis occupauerat:ſed cũ cõſũptis rbus ignis extiguat́ danai occupabãt ea loca i qbus nõ dixit nõ fuit ignis: ſed iã deficiebat. Supbi:ornatu artis & materia. Forſitã & priami:Bono cõpendio utitur:ut ultro ſuggerat qđ interogari poterat. Debebat.n.eo tempore:quod oĩbus getẽ deſtinauerat:uti breuitate. Expõit igitur quo modo ſanguine aras fœdauerat. Vrbis ubi captæ:Cũ iã nihil eſſet reliq de urbe regiaq; ſua : nullaq; omnino ſpes reſtaret:ſtatuit ſapiens & forti aĩo rex q̃cunq; morte captiuitatẽ fugere. Arma capit:nõ ut peteret uictoriam:ſed ut in armis poſitus uiriliter occũberet. Ponit aũt & hoĩnẽ & arma iutilia:quoniã ipſe ſenex iãdiu arma nõ ſumpſerat. Vnde illa rubigine cõtabuerãt: & iutilia reddita erãt. His armis: Auctorem mortis quærit:nõ amẽtia ſed ſapientia ut morte captiuitatẽ fugiat. Ergo ſapiẽtiſſimus poeta decoꝝ in hoc rege ſeruauit Dedit & cõuẽiẽtẽ naturã mulieri & reginæ & uxori. Recepit:Quã ibellicis eẽt ex eo appet:qđ mulier anus. cũ ab icepto ſe uocauit. Ecce ãt elapſus:Voluit mori Priius:Vetuit uxor. At caſus attulit ſibi quod cupiebat.

CHRI. Nõ ſic aggeribus:Quadrans cõparatio. Nã & trãſlatio etiã. A diluuio ad bellũ ſit:ut iſra: Diluuio ex illo tot uaſta per æquora uecti. Et parabola mouet miſericordiam:ut ac ueluti pleno lupus iſidiatus cũ

Cum fremit ad caulas. Vidi:atteſtatio rei uiſæ mouet pathos:ut dictū ē. Quos ipſe ſacrauerat ignes:Mouetur ſūma cōmiſeratio.Quid.n.idignius ē q̄ eū:q ignes ad ſacrificiū pauerit ita ītertici ut illos ſuo ſanguie extiguat. Thalami:græcū uerbū ē:Home.κειται δ᾽ ενεα λαυω. Nurus:a nubēdo ſumptū ē uerbū. Spes.t.enim & locus q eſt ab hiis q̄ pter ſpē ſunt:& uehementer mouet pathos:ut O lycida uiui puenimus aduena noſtri Quod nunq̄ ueriti ſumus poſſeſſor.a.D.h.m.ſ.u.m.c. Barbarico:multo:ut ē apud barbaros. Humeris:optime meminit huius mēbri:nā ſuperiora ut galea illis ſubſtinēt̄:iferiora ut lorica & ſimilia ab illis pēdet. Moriturus:eo cōſilio ut morte ſeruitutē fugere. Sub.n.a.i.ſub diuo.Tūc.n.ſub diuo ſumus.i.ſub ioue:hoc ē ſub aere quādo nulla re tegimur:in domibus aūt ſunt ī pluuia.i.loca q̄dā detecta:p q̄ & pluuiæ & reliqua huiuſcemōi deſcendūt:ibi igitur erat laurus.Axis proprie in cælo ē linea imagiata q̄ ab uno ad alterum polū p mediū cælū dirigit̄ ad ſimilitudinē axis q ē i curru:q p ipſū mediū a rota ad rotā ptingit.Diuidit̄ aūt cælū i coū:anē:cardies:cōuexa:polos:climata:& hemiſpia. Penates:Arā in q̄ erāt pēates. Hecuba:priami uxor fuit & filia Actiōis thebani regis:ut ſupra oſtēdimus. Colūbæ:optime cōpat huic aiali q̄d timidiſſimū ē:& uelociter cōgregatiq; uolat fœmias in unū ex timore uelociter cōgregatas:q̄ cū diu p ædes erraſſent huc tādē cōuenere. Iuuēilibus: Atq ſua erāt & uetuſta:ſed iuuēilibus.i.q̄ iuuēibus & nō ſēibus cōueniāt Vnde paulo poſt ait his telis.q.d.q nō tibi ſed iuuēibus q̄drāt. Ruis:ſine rōne ppas. Meus:nō ſine igēti dolore huius meminit. Hæc a.cōpleuio eſt nā qcqd euenerit melius ē q̄ ſic ruere:arā hāc dicūt fuiſſe iouis hercæi:q̄ erat i ipluuio domus:q undiq̄ ſeptū eēt pietibus a græca ſignificatiōe nā τοερκοσ ſeptū ſignificat unde ara hercæa dcā ſit ſiue iouis fuerit:ſiue quoniam ſub lauro erat potius Apollinis.

Hic priamus q̄q̄ in media iam morte tenetur:
Non tamē abſtinuit:nec uoci iræq; pepcit.
At tibi pro ſcelere exclamat p talibus auſis
Dii ſi qua eſt cælo pietas:quæ talia curet:
Perſoluant grates dignas:& præmia reddant
Debita:qui nati coram me cernere lœtum
Feciſti:& patrios fœdaſti funere uultus.
At non ille ſatum quo te mentiris achilles
Talis i hoſte fuit priamo:ſed iura fideq;ſupplicis erubuit:corpuſque exangue ſepulchro
Supplicis erubuit:corpuſque exangue ſepulchro
Reddidit hectoreū:meq; i mea rgna remiſit.
Sic fatus ſenior:telumq; imbelle ſine ictu
Cōiecit: rauco quod protinus ære repulſum:
Et ſummo clypei neqcquā umbōe pependit.
Cui pyrrhus:referes ergo hæc & nuntius ibis
Pelidæ genitori:illi mea triſtia facta.
Degeneremq; neoptolemū narrare memento
Nūc morer̄:hoc dicēs altaria ad ipſa tremētē
Traxit:& in multo lapſantē ſanguine nati
Implicuitq; comā leua:dextraq; corruſcum
Extulit:ac lateri capulo tenus abdidit enſem.
Hæc finis priami fatorū:hic exitus illum
Sorte tulit:troiā incenſā & prolapſa uidentē
Pergama tot quōdā populis terriſque ſupbū
Regnatorem aſiæ:iacet ingens litore trūcus.
Auulſuq; humeris caput & ſine noīe corpus.
At me tum primū ſæuus circunſtetit horror.
Obſtupui:ſubiit cari genitoris imago:
Vt regem æquæuum crudeli uulnere uidi
Vitam exhalantem:ſubiit deſerta creuſa.
Et direpta domus:& parui caſus iuli
Reſpicio: & quæ ſit me circum copia luſtro.
Deſeruere omnes defeſſi:& corpora ſaltu

SER. Hic:nūc. Media:māifeſta. Si q̄ ē:epicureæ: uel deſpat qa apud arā iſpicit cædē. Curet : ulciſcat̄. Grates:mediū eſt ut pmiū. Cernere:de ſpectaculo non de more q̄rit̄. Funere:cadauere. Funus.n.eſt iā ardēs cadauer:qd̄ dū portat̄ exeqas dicimus:Crematū reliqas & buſtū:Cōditū iam ſepulchrū. In hoſte: aut archaiſmos p i hoſtem aut i hoſte cū hoſtem gereret cū ipſe hoſtis eſſet. Iura fideq;:qa quod Home. mutat & celat pp turpitudinem Achilis dicit̄.Priamus duce Mercurio igreſſus Achilis tentoriū eum excitatū rogaſſe quē dormientē poſſet occidere: iura uero qd̄ a rege rogabat̄. Remiſit : qa comitatus uſque ad troiā ē. Neqcquā:nō. Referes:ſarcaſmos locus cū amaritudie ut En agros & quā bello troiāe petiſti heſperiā.Aſtimos aūt ē urbanitas ſine iracundia: ut Atq; idē iungat uulpes & mulgeat hyrcos. Altaria:unde ſpabat auxiliū. Coruſcum:ſi ornatū gemmis caput regis accipis:ſenſus eſt.Sublato capite gladiū i uagina recondit:q̄ lateri ſemp cohæret.Si coruſcū gladiū lateri Priami ifixū accipe & p ſilētiū caput poſtea eē ſublatū. Finis:omnia noīa in aia ſimplicia a uerbo non uenientia ī nis ſyllaba terminata maſculina.Sunt in anima pp canis Simplicia propter bipēnis a uerbo nō uenientia pp̄ter finis dictū ē:Ergo recte Iuue.Ad terrā tremulo deſcēdūt clūe puellæ.Horatius nō recte Quod pulchræ clunes. Sorte : Fatali neceſſitate. Troiā icēſam:pp iliū. Pergama:q̄ troianæ arces ſunt.Sed κατ᾽ ἐξοχην oēs arces pgama dicūtur:ut cū poetā dicimus itelligimus Virgiliū. Aſiæ: qa iperauerat phrygiæ & mygdōiæ. Litore.t.Pompei tāgit hiſtoriā : qd̄ dixit litore tāgit id qd̄ ī Pacuuii tragœdia cōtinet̄.Nec recte ſenſit.Donatus litus eſſe locū ante arā a litādo dictū : Nā lito primā breuē hēt litus uero longā. Sic nomie:Sine agnitiōe. Sæuus: qa eſt & bōus ut latus p artus horror iit. Exhalantē: ſecūdum eos qui uitā uētū uolūt. Direpta:pro diripiēda. Copia:impropric dixit.Nā pro exercitu i plurali dicimus copias.Copia uero aliarum rerum eſt.

DONA. Hic priamus:uoluit fortūa ut mors polytæ eēt i cōſpectu ſuo:ut idē ſua mors oriret̄. Dii.ſ. pſentes ad quorū ſe ſuffragiū contulerat & ſi ē i cælo aliq̄ pietas q̄ nefaria cōmiſſa uidicet. Qui nati: Non culpat Pyrrhū q occiderit: ſed q cedē in cōſpectū prīnū reſeruauerit:nā ſtulte repræhenderet q iure belli

cebat. At non ille:conatur priuare eum omni gloria & nobili genere q̃ non ſit filius Achillis: quod probat q̃ in ſe non ſeruauerit iura quæ ſeruauerat Achilles. Reddidit corpus:Quod iniuſte retinuiſſet. Sola enī anima debetur hoſti.Corpus autem:quoniam in nullius eſt poteſtate:dimittiť ſepulturæ.Reddidit ergo: quoniam contra humanitatis iura id tenebat. Sic fatus: eſt deſiderium manifeſtum mortis q̃ poſt contumeliam etiam armis iuuenem ſenex prouocet. Telum imbelle: confirmat quod dixit inutile ferrum. Sine ictu:Probat humeris trementibus æuo. Pependit:ſtulte dicunt non poſſe pendere quod repellitur.

CHRI. Non tamen ab.oſtendit quantum poſſit amor natorum:cum tãtum poſſit mœror mortis illius: ut ſuæ ſalutis omnino obliuiſcatur. Nec uoci iræq̃:declarat modum futuræ orationis. At tibi: pro ſcelere. Oro pathetica initia ſemper habet abrupta.Et ut plurimum multa animo uoluit perturbatus & cum tãdem ad concluſionem intra ſe peruenerit:tum demum in exclamationem prorumpit:Sic terentianus Phædria cũ multa tacitus de amica animo uoluiſſet : a concluſione ꝓrũpit:Quid nã igiť faciã.Sic iuno Me ne icœpto deſiſtere uictã.Ergo & priamus abrupte. At tibi:Neq̃.n.poniť at cõiunctio niſi p̃ceſſerit aliqua ſentẽtia. Pro ſcelere: pro talibus auſis:q̃ſi qui auſus ſit ſupra omnen humanitatẽ. At nõ ille ſatũ:exemplũ a cõtrario. Hectoreũ.q.d.quãuis hoſtis illi fuiſſet potẽtiſſimus:& mihi excellentior filius q̃ Polytes. Vmbõe: hæc pars media

Vmbo ĩ ſcuto eſt : q̃ turgeſcit atq̃ eminet.Sic dicta q̃ umbilicus.i.mediũ ſit ſcuti:Stat accellerãs uaſto metuenda umbone ferarꝫ Excutiens ſtabula.Cui pyrrhus:Duo ſunt genera dicendi a moribus potius q̃ ab arte ꝓuenientia: Maturꝫ unũ & graue ĩ quo oĩa cum conſilio & ſedate & nihil ex concitatione aĩ aut perturbatione efficimus: q̃le Cice.Craſſo tribuit.Alterũ ardens & erectum & inſenſum:cui ardor & impetus aĩ potius q̃ cõſiliũ imperat q̃li Antoniũ uſum dicunt.At Vir.cuius ingenium diuinum & ad omnia ita flectiť ut ꝓ qualitate pſonarꝫ rerũ & tẽporꝫ ſtilũ uariet mõ hoc mõ illo:ut naturã hoĩnũ exprimat:utiť æneæ ergo & latio & cæteris:quos ſapiẽtes ĩducit:graue attribuit:ut ibi O pſtãs aĩ iuuẽis q̃tũ ipe feroci uirtute exuperãs tãto me ĩpenſius equũ ẽ cõſulere ipe tibi.Turno uero & Pyrrho & ſi q alii ſunt q furore potius q̃ rõe ducanť:ĩſenſum attribuit ut hic:ſic alibi:Haut talia dudũ dicta dabas morere & fratrẽ ne deſere frater.Itẽ En agros & quã bello troiãæ petiſti Heſpiã metiř iacẽs. Traxit:Pathos a mõ nõ.n.duxit:Et mirã facit auxeſim.Crudele.n.fuit ſenẽ regẽ p comã trahere:Crudelius ĩ nati ſanguĩe ꝓuoluere.Crudeliſſimũ necař.Quid ergo ante arã. Hæc fi.p.cũ ſũmo gemitu ꝓnũtiãdũ. Vidẽtẽ:locus tractus e tuſculãis Tulii : & ex tragœdia uetuſti poetæ. Hæc oĩa uidi iſſimaui.Priãoui uitam eultari.Iouis aram ſanguine turpari. Iacet ingens litore.t.ita narrat mortem Priami ut modo tangat opinionẽ illorꝫ q uolunt illu cæſum ad hercæã arã mõ illorꝫ q aiunt ipſum a Pyrrho tractum ad ſygæum ubi erat ſepulchrũ Achillis:& ibi in littore amputato capite interfectũ:Sæuus:inuictũ æneæ aĩmũ oſtẽdit:ſed & pium:q ſuo piculo nunquam motus:omnia extrema ꝓ patriæ defenſione adiit. Exalantem : Secundum Anaximenem:qui dicebat uitam ſpiritu contineri.

Ad terram miſere: aut ignibus ægra dedere
Iamq̃ adeo ſuper unus eram:cũ limĩa ueſtæ
Seruantem & tacitam ſecreta in ſede latentẽ
Tyndarida aſpicio:dant clara incendia lucẽ
Erranti:paſſimq̃ oculos per cuncta ferenti.
Illa ſibi infeſtos euerſa ob pergama teucros
Et pœnas danaum & deſerti coniugis iras
Permetuens troiæ:& patriæ cõmunis erinys
Abdiderat ſeſe:atque aris inuiſa ſedebat
Exarſere ignes animo:ſubit ira cadentem
Vlciſci patriam:& ſceleratas ſumere pœnas:
Scilicet hæc ſpartã ĩcolumis:patriaſq̃ mycenas
Aſpiciet:partoq̃ ibit regina triumpho:
Cõiugiumq̃ domũq̃ patres natoſq̃ uidebit
Iliadũ turba & phrygus comitata miniſtris
Occiderit ferro priamus:troia arſerit igni
Dardanium totiens ſudarit ſanguine litus:
Non ita namq̃ & ſi nullũ memorabile nomẽ
Fœminea ĩ pœna ẽ:nec habet uictoria laudẽ:
Extinxiſſe nefas tamen & ſumpſiſſe merentis
Laudabor pœnas:animũq̃ expleſſe iuuabit
Vltricis flammæ:& cineres ſatiaſſe meorum.
Talia iactabam:& furiata mente ferebar

SER. Dextra:q̃ ictũ Helenæ minabať. Sũt.n.hic ſubtracti uerſus ĩ quibus uoluit Helenã occidere.Primo quia turpe erat uiro forti in fœmiam rapi.Deinde cõtrarium eſt quod ſit ĩ domo Priami:cum in ſexto dicat illã fuiſſe ĩ domo Deiphœbi. Nõ tibi tyndaridis:declarant hæc uerba uerſus illos eſſe ſublatos.

Inſup:ſup quod continuerat. Indomitas:magnas.

Quid fu.furor.n.ẽ uirꝫ fortẽ ruere in mulierẽ. Noſtri:gẽitiuus pluralis ẽ.Facit autem ſe unã de familia æneæ. Puer:filius.Horatius dicã & alcydẽ pueroſq̃ ledæ. Hauſerit:ꝑcuſſerit ut Latus haurit apertum. Aut uorauerit. Tyndaridis:ita de Helena dicitur ut de Hercule amphitrionides nam de Læda & ioue fuit Helẽa & Pollux.De Tyndaro & Clytẽneſtra & caſtor qui ſolus mortalis fuit.Sed pollux ſecũ partitus eſt imortalitatẽ.De Helenæ autem ĩmortalitate apparet nam fratres cum argonautis ꝓfecti ſunt: quorum filii cum thebanis dimicauerunt:deĩde nepotes cum troianis Ergo nõ duraſſet Helena p tot ſæcula niſi immortalis fuiſſet.Non ẽ error prius a theſeo rapta in ægypto ꝓteo cõmẽdata ẽ. Lacæna:a lacõia ꝓuincia:& eſt minor deriuatio principalitate : qđ rarꝫ eſt. Aſpice:de Homero tractũ qui inducit Mineruã p̃ſtantẽ iſta Diomedi. Nubẽ:ordo ẽ omnẽ tibi nubẽ eripiã:quæ humida circũ caligat & hebetat mortales uiſus dř nebula orta de terris obeſſe noſtris uiſibus unde aquila qa ſupra nebulas eſt plus uidet.Vel quia ignorãtes uſum uenereũ dicũť uidere numina.Ergo merito illa uidet æneas poſt ueneris diſceſſum. Obducta:ſi:ꝑinducta. Ne:ꝓhibẽtis ẽ:& ĩpatiuo iungiť.

CHRI. Ad terram miſere:nam q ualidiores erãt

Cum mihi ſe nõ ante oculis tam clara uidẽdã
Obtulit:& pura per noctem in luce refulſit
Alma parens confeſſa deam: qualiſq; uideri
Cælicolis & quanta ſolet:dextraq; prehẽſum
Continuit:roſeoq; hæc inſuper addidit ore.
Nate quis indomitas tãtus furor excitat iras?
Quid furis? aut quonã nr̃i tibi cura r̃ceſſit?
Non prius aſpicies ubi feſſũ ætate parentem
Liqueris anchiſen? ſuperet cõiunx ne creuſa:
Aſcaniuſq; puer? quos omnes undiq; graiæ
Circum errant acies:& ni mea cura reſiſtat:
Iã flammæ tulerĩt:inimicus & hauſerit enſis.
Non tibi tyndaridis facies inuiſa lacænæ:
Culpatus ue paris:uerum inclementia diuũ
Has euertit opes:ſternitq; a culmine troiam.
Aſpice nãq; omnem quæ nũc obducta tuenti
Mortales hebetat uiſus tibi & humida circũ
Caligat nubem eripiam:tu ne qua parentis
Iuſſa time:neu præceptis parere recuſa.

ſaltu ſe dimiſere:qui uero uulneribus confecti igni ſe aduoluebãt.Omnia autem ſunt ad laudem æneæ: q non prius pugnare deſtitit:q̃ ſe ab omnibus relictũ animaduertit. Cum mihi ſeſe:in noſtris allegoriis: oſtendimus quare in hoc loco ſe habitu diuino & qualis eſt apparet æneæ. Alibi uero ſub habitu mortali:Eſtque huius rei ſenſus profundus:quem ibi reperies. Alma:epithetum conuenientiſſimum Veneri.Nam cuncta animantia gignendo omnia genera alit:ſic Lucretius Aeneadum genitrix hominum diuumque uoluptas Alma uenus. Aſpice.ſimile eſt in quarto Homeri ubi pallas ait Diomedi: αχλυν δα υτοι απο οφθαλμων ελον η πριν επηεν οφρα ευ γινωσκης ημεν θεον ηδε και ανδρα. Omnem nubem eripiam:eſt ſententia Platonici Prophirii qui inquit. Latet omẽ uenenum.Tamen anima cum ab officiis corporis paululum libera eſt:interdum aſpicit. Non nunq̃ intendit aciem:nec tamen peruenit:& cum aſpicit:tamen non libero & directo lumine uidet:ſed interiecto uelamine quod nexus naturæ caligantis obducit hoc in natura eſſe Virgi.teſte Macrobio his uerſibus aſſerit. Hoc uelamen cum inquiete ad ueram uſque aciem animæ ut introſpiciat admittet de cornu creditur. Cuius natura eſt ut tenuatum uiſui ſit peruium.Cum autem a uero hebetat ac repellit obtutum:tunc ebur putatur: cuius corpus ob denſitatem ne tenuatum quidem uiſum admittit:hoc Maro per geminas ſomni portas exprimit.

Hic ubi diſiectas moles:auulſaque ſaxis
Saxa uides:mixtoq; undantẽ puluere fumũ:
Neptunnus muros magnoq; emota tridenti
Fundamenta quatit: totamq; a ſedibus urbẽ
Eruit:hic iuno ſcæas ſæuiſſima portas
Prima tenet:ſociumq; furẽs a nauibus agmẽ
Ferro accincta uocat.
Iam ſummas arces tritonia reſpice pallas
Inſedit nimbo effulgens & gorgone ſæua.
Ipſe pater danais animos uireſq; ſecundas
Sufficit:ipſe deos in dardana ſuſcitat arma.
Eripe nate fugam:finemq; impone labori.
Nuſquã abero: & tutũ patrio te limine ſiſtã
Dixerat.& ſpiſſis noctis ſe condidit umbris.
Apparent diræ facies:inimicaq; troiæ
Numina magna deum.
Tũ uero omne mihi uiſum conſidere i ignes
Ilium:& ex imo uerti neptunnia troia.
Ac ueluti ſummis antiquam in mõtibus ornũ
Cum ferro acciſſam crebriſq; bipẽnibus iſtãt
Eruere agricolæ certatim:illa uſq; minatur
Et tremefacta comam cõcuſſo uertice nutat:
Vulneribus donec paulatim euicta ſupremũ
Congemuit:traxitq; iugis auulſa ruinam.
Deſcendo:ac ducẽte deo flãmã iter & hoſtes

SER. Neptunnus: aiunt Neptunnũ cum Apollinem troiæ fabricatum eſſe muros. Verum conſtat Laumedontem his diis certam uouiſſe pecuniam ad ſacra facienda quã deinde tranſtulit ad fabricam murorum:unde dii feciſſe muros & offẽſi eẽ dicunt̃.Faciat ãt eos opa ſua euertere.Nam iuno portarum dea eſt portam enim lumina naſcentibus præbet Minerua arces condidit:ut Pallas q̃s condidit arces ipſa colat: neptũno ãt fundamẽta ſunt cõſecrata cuius arbitrio mouẽt̃.Vnde ενοσιχθων dr̃.i.terrã mouẽs aq̃ cõcuſſiõe:ut terræ motus cõtinẽt opiniões. Tridẽti: dictiones i ens ſi nomina ſint i e faciũt ablatiuũ:Si pticipia i e & i i.Quod ſi pticipiũ efficiat̃ nomẽ: in e tantũ ut amante uirtutis Ergo affectauit nouitatẽ cũ deberet dicere tridẽte.Sic q̃ ex appellatiuis facientibus i i eũ ſiciunt̃ ꝓpria excũt i e:ut liberalis:felix:iuuenalis. Furẽs:iraſcẽs. Tritõia pallas:duo antonomaſia:ſine nomine ꝓprio. Nimbo:nube diuina.Alii limbo legũt: & eſt pars ueſtis extrema q̃ iſtita dicit̃: Hora. Quarum ſubſita talos tegit iſtita ueſte. Pater:qui omnibus idẽ eẽ cõſueuit ut Rex Iuppiter omnibus idem. Ergo honeſta cauſa fugiendi eſt æneæ. Secũdas: Nã & in troianis fuerunt ſed non proſperæ. Eripe: Raptim fac. Nuſq̃ abero:neceſſariũ erat illi numinis auxilium ſi tenẽt danai q̃ deficit ignis. Limine: ideſt in limine. Apparẽt.d.f.ſecũdum Matheſim poſt abſceſſum Veneris dira dicuntur apparuiſſe nam ea cuius præſentes radii interuenientes anæret eos tẽperãt. Tũ ue.nã antea & ab hectore audierat:& ꝑ ſe uiderat euerti troiã ſed nõ oẽm. Ferro & bi.Tauto'ogia eſt. Minat̃:aut eminet: aut mouet̃. Ruinam: aliarum arborum. Deo:ſecundum eos qui dicunt utriuſq; ſexus participationẽ hr̃e numina:Caluus: Pollentemq; deũ uenerẽ:item Virgi.Nec dextræ errãti deus abfuit cum aut iuno aut alecto fuerit. Eſt etiam i Cypro

Expedior:dát tela locum flammæq; recedút,
Aſt ubi iam patriæ peruentum ad limia ſedis
Antiquaſq; domos:genitor qué tollere í altos
Optabam primum montes:primúq; petebã,
Abnegat exciſa uitam producere troia,

barbatæ Veneris ſimulachrũ. Antiquas:caras:aliud pẽdet ex alio.Nihil.n.íntereſt carum dicas an caritatis cauſã.Domus aũt ambitioſe Dixit. Primũ: pcipuũ.

DONA. Neptũnus:cũ deos inimicos troiáis enumeraſſet:ponit iouẽ. Ipſe pater:q̃ſi q nos cõtra alios: cũ maioris ſit ptãtis:defendere debuit ergo hoc deſtituti auxilio:cũ ſimus cedẽdũ ẽ nobis. Eripe nate fugá:qa ſciebat non facile poſſe ſuaderi fugã æneæ iccirco dixerat tu neq̃ parentis iuſſa time neu pceptis parere recuſa.Quapropter cedendum erat:cum qui poteſt omnia & fauere debebat contrarius eſſet. Nuſq̃ abero: nam ſine ſuo auxilio cum eſſet flammis teliſq; hoſtilibus circundatus quo modo fugere potuiſſet. Flammam inter & hoſtes expedior:debuit hoc præſtare uenus:& quia mater:& quia dixerat Nuſquam abero.

CHRI. Neptũnus:a nando dicit latine:qa uis aquea ẽ:& quoniá ab aqua nobis potus prouẽit.Apud græcos ποσιδαων quia potum det appellatur.Venus eſt e filiis Saturni:Figitur.n.Saturnus omnes filios uoraſſe exceptis his quattuor:ioue iunone:Neptunno: & Plutone. Hi quatuor ſunt elementa:iuppiter æther iuno aer.Neptunnus:aqua Pluto terra.Ergo ſaturnus.i.tempus qui cætera oía apud nos generata conſumit: ipſa elementa ex quibus reliqua componuntur:non conſumit:Sed ipſa aſſidua mutuaq; tranſmutatiõe: ut nihil tamen inde pereat alia in aliud immutantur.Hæc phyſice Secundũ uero hiſtoriã Saturni regis filius fuit:& quoniá in diuiſiõe regni ſibi inſulæ obuenerũt.Deus maris putat.Diodorus ait Neptunnũ primũ ea quæ ad nauigandum ptinent inueniſſe a Saturno huiuſcemodi rebus præfectum:Et primũ equũ domuiſſe:& præcepta:æqueſtris artis præbuiſſe:ex eoq; hippum eẽ nominatũ.Appellat pterea Ennoſigæus:& Ennoſichthõ quoniá terrá quatiat mare:εννοσισ.n.concuſſio ẽ.terra át χθων ᾳ γαια dicitur.Creditur.n.terræmotus aqs gigni quapropter theſſali:ut ait Herodotus dicũt olim flumia quæ í theſſaliá cadunt exitũ nõ habuiſſe:proptereaq; regioné omnẽ illá ſtagnũ fuiſſe.Sed deinde Neptunnũ illis uiã aperuiſſe.Hoc iccirco fingũt quoniá terræmotu mõtes q hactenus ſibi inuicé coniuncti exitũ fluminis denegabãt diuulſi uiam aquis præbuerũt. Fundamenta auté quatere inducitur a poeta quia illi ſacra ſunt:nec:id temere. Nã architecti cũ ſolidum iaciendis fundamentis nõ reperiant:ad aquam uſq; illa deimittunt. Iuno:eſt hæc dea portis íccirco ppoſita qa ipſa lucina eſt:quæ íſantibus exitũ in lucé pbet.Quia aũt portis per quas eſt ingreſſus præerat:calẽdæ quoq; menſium illi erant ſacræ:quia ingreſſus ſunt menſium. Pallas:quia nata ẽ e uertice iouis arcibus pẽſt:q̃ urbis ſunt uertices:uel quia bellicoſa dea eſt uel potius quia ſapientia potius q̃ corporis uires tutelá pbet urbi. Ipſe: emphaſis:quaſi qui oíbus æquus eẽ debet & tũc ẽ pater.ſ.hominũ & deoꝝ. Vel pater.ſ.meus quod oſtẽdit pter oia eẽ dolẽdũ. Eripe fugã:nõ.n.fugã uiro forti pſuaſiſſet:niſi prius oẽm defendẽdi ſpẽ excluſiſſet.Quis enim audeat contra tales deos Verum ex his uerſibus grauiſſima elicitur per allegoriam ſententia. Siſtam: Plus eſt q̃ ſi dicat ponam.Nam ſiſtere eſt ita collocare:ut non facile íde deturbari queat. Tum uero: nam & ſi ante in ſummo periculo rem eſſe putarem:tamen cum tunc contra nos talia numina ſtare uiderem: iudicaui ita eſſe in igne troia:ut nulla ui eripi poſſet.Ex cõparatione át circũciſæ arboris nititur oſtẽdere niſi undiq; & a diis & ab hominibus oppugnata fuiſſet illam expugnari nõ potuiſſe. Ducẽte deo: recte Seruius.Adde etiã ex Macrobio quod ſimulachꝝ illud barbatum ueſtẽ tamẽ muliebrẽ habebat:& ſceptrũ uirile:quia eã dẽ maré ac fœminam putarẽt.Ariſtophanes quoq; poeta Aphroditon illam í maſculio genere appellat:& leuinus ait Venerẽ igitur almum adorans ſiue fœmina ſiue mas ẽita uti alma noctiluca.Philochorus eandẽ putat eſſe lunam:illique ſacrificare uiros ueſte muliebri:& mulieres ueſte uirili:q; & mas æſtimetur & fœmina

Venus Varro autem affirmat ſub regibus apud romanos nullum Veneris neq; græcum neq; latinum nomẽ fuiſſe.

Exiliumq; pati :uos o quibus integer æui
Sanguis ait ſolidæq; ſuo ſtant robore uires:
Vos agitate fugam.
Me ſi cælicolæ uoluiſſent ducere uitam
Has mihi ſeruaſſent ſedes:ſatis una ſuperque
Vidimus excidia.& captæ ſuperauimus urbi
Sic o ſic poſitum affati diſcedite corpus.
Ipſe manu mortem íueniã: miſerabit hoſtis.
Exuuiaſq; petet:facilis iactura ſepulchri eſt
Iampridem inuiſus diuis & inutilis annos
Demoror ex quo me diuũ pr̃ atq; hoíum rex
Fulminis afflauit uentis:& contigit igni.
Talia præſtabat memorãs fixuſq; manebat.
Nos contra effuſi lachrymis cõiunxq; creuſa
Aſcaniuſq;:omniſq; domus:ne uertere ſecum

SER. Vos o:obliqua oratio eſt.Nam aperte quidem in hoc agit:ut relinquatur:latenter uero aliud p quod nimia æneæ oſtẽditur pietas:qui nec iuſtis cauſis mouetur:ut patrem relinquat. Integer: æui ſanguinis:Plenam ætatem ſignificat ex ſanguine: q non eſt integer niſi in iuuenibus:nam dicunt phyſici minui ſanguiné p ætaté:unde íſenibus tremor ẽ. Suo robore.i.proprio ſine alterius auxilio quo eget Anchiſes. Cælicolæ:ad quos noſtra ptinet uita ut haud credo inuiſus cæleſtibus auras Vitalis carpis: & nos iuuenẽ exanimũ & nil iam cæleſtibus ullis Debentẽ: & igneus ẽ ollis uigor & cæleſtibus origo.Anima.n. cæli pars eſt umbra íferorum:ideo ergo non poſuit generale deorum nomẽ:& addidit cæleſtibus:ne crederent inferni dii:qui datores uitæ nõ ſunt. Satis ſupq;:ad augmẽtum ſuperq; addidit.Eſt auté temeſis. Sane ſciendũ ẽ eſſe aliqua quæ augmentum non recipiũt:ne minus ſignificẽt:ut ſatis pfectus.Nam quærit utrũ pfectior poſſit facere:ne incipiat pfectus minus ſignificare. Vna excidia:Sub Laomedonte unũ excidiũ uiderat:ſed Emphaticos dixit excidia. Sic o

Cuncta pater fatoq; urgēti incumbere uellet.
Abnegat:inceptoq; & ſedibus hæret ī iiſdem.
Rurſus ī arma feror:mortēq; miſerrius opto:
Nā quod conſiliū aut quæ iā fortuna dabatˀ
Me ne efferre pedem genitor te poſſe relicto
Speraſtiˀ tantūq; nefas patrio excidit oreˀ
Si nihil ex tanta ſuperis placet urbe relinqui:
Et ſedet hoc animo:perituræq; addere troiæ
Teq; tuoſq; iuuat:patet iſti ianua læto.
Iāq; aderit multo priami de ſanguīe pyrrhus:
Natū ante ora patris:patrē q obtrūcat ad aras
Hoc erat alma parens:q me per tela p ignes
Eripis:ut mediis hoſtem in penetralibus:utq;
Aſcaniūq; patremq; meum iuxtaq; creuſam
Alterū ī alterius mactatos ſanguine cernam:
Arma uiri ferte arma:uocat lux ultima uictos

ſic poſitum affati.d.c.ſenſus talis eſt preſtate uos mihi funebre ſolatiū.i.affamini me: ut dici mortuis ſolet Vale uale uale:unde Et magna ſupremū uoce ciemus:mortē aūt ego manu hoſtis inueniā. Nā hic ordo ē:Ego inueniā mortem manu hoſtis. Ille miſerebitur & petet exuuias. Miſerebitur uero dixit affectu eius qui cupiebat iterimi: ut eū hoſtis q̄ſi miſeratus occideret:ſic ī octauo mater Euryali: Aut tu ſumme pater diuū miſerere tuoq; Inuiſū hoc detrude caput ſub tartara telo. Exuuiaſq; petet:quaſi obiectio:ſed expoliatū linquet cadauer:& reſponſio. Facilis iactura ſepulchri:aut ſecūdū epicureos:qui dicūt nil ſupereſſe poſt mortē:aut facilis ſepulturæ iactura ē: quam pōt ruina p̄ſtare. Annos demoror:q̄ſi feſtinātes diu uiuēdo detieo. Fulminis affla.uē.& cō.i. Tria ſūt fulminū genera:ē quod afflat:quod icēdit: quod ſcidit. De hoc āt ſiluit:fulminatus ē Anchiſes:qa ſe cum Venere cōcubuiſſe iactabat. Nos cō.p̄poſitiones uel ad uerbia ī a excūtia mō ꝑducūt ultimā litterā excepto puta & ita:qa apud Enni.& Pacuui. breuia ſunt hic ē q̄ ēt numerorꝫ noīa īdeclinabilia a producūt: ut Trigīta magnos uoluēdis mēſibus orbes. Alia uero quæ declinātur breuia ſunt ſecūdū rōnē nōinū ī a exeuntiū. Oīſq; do.mō familia:uel domiciliū. Interdum re uera domus. Mortē op.cōtra fatorꝫ uim & mīis auxilium. Me ne:probatæ pietatis filium: nā pronomina habēt uī ſuā nōnūq̄ & emphaſim:ut Cātādo tu illum. Poſſe:plus ē q̄ uelle. Excidit: bene excuſat patrē dicēdo excidit:& nō pōt:qa nō p̄cedit nomē. Natum ante.a.o.p.his rebus teret eū qui nō pōt mortē timere. Obtrūcat:obtruncare cōſueuit. Arma uiri.f.a.notāt hoc critici:qa ſæpius armari aliquos dicit cū ex armatos nuſq̄ oſtēdat q neſciunt nō oīa a poeta:ut ſupra diximus dici debere:nā & diē deſcribit nocte non præmiſſa. Superfiue enim dicuntur ea quæ neceſſe eſt fieri. Quis enim domum ingreſſus non arma deponat.

DONA. Me ſi cælicolæ:aperta coniectura me inuiſum ſuperis. Satis una:ſcelus eſt patriam uidiſſe:& dolor immenſus q adhuc poſt eius interitum uiuimus & adhuc de uiuendo cogitamus. Corpus:non dixit uiuum hominem:ſed corpus.ſ.eius qui non uiuendi ſed moriendi cupidus eſſet. Ipſe ma.m.reſpondet oībus quæ poſſunt obiici. Fixus:immobilis ſententia. Nos contra:quia fuga eſſet ſalus petenda: & ſine ipſo fuga non erat orabamus:ne uniuerſam domum dum negat ſe fugiturum perderet. Ergo omnia ex illius uoluntate pendebant. Me ne:inuidioſa dictio:ſed quæ plena eſſet pietatis & ex affecto religioſo profecta. Habet autē grauiſſimū pondus ī pronominibus me & te me.ſ.filium tuum:cuius pietatem officia religionēq; optime cōprobaſti. Te:qui ſis pater meus:& probe noſti quid patres liberis ac patribus liberi debeant. Te: q ſenectute & morbo grauis ſit:& quem ita relinquere ſit ſcelus hoc tempore & hoc loco ubi hoſtes ſint & flamma. Potuiſti ergo loqui q me faceret paricidam. Si nihil:artificioſa oratio:nam eſſet cauſa interitus omnium:& ex exemplo oſtendit affuturum qui filium nepotemque in ſuo conſpectu interimat cum iam ea crudelitate uſus in Polyte ſit:qui nunquam patrem intere mpturus ſit niſi prius cæſo filio. Hoc erat alma parens:oſtēdit materna beneficia conuerti in pernitiem. Cernam:ad omnia pertinet: & propterea nō ſemel accipiēdū ē.

CHRI. Exiliū:quod apud mortales ita durꝫ uideť:ut mors illi uideať p̄ferenda. Præſertim ſeni q oīa meliora deſperat. Inter ſanguinis alit:quoniā inanimatum corporibus calor ſemp agit ī humore:ipſumq; uelut ſuum pabuium abſumit:pereat animal neceſſe eſt:niſi aſſiduo alimento reſtaurentur corpora. Hoc igitur quod ſumimus alimentum: quarto intra nos decoquitur. Primo in ſtomacho. Secundo in epate. Tertia autē decoctio ſit cordis epatiſq; opera:ac poſtremo perficitur quarto ī uenis. Appellātq; huiuſcemōi totum decoctū tū chilū:tū chimū quod p uenas diſcurrēs ī id mēbrū cōuertiť cui adheret & reſtaurat:quod inde ex calore pierat:& q̄uis uniuerſa hæc res ex q̄tuor cōſtet humoribus ſanguine: pituita:bili:& atra:bili tamē quia ſāguis illa maior nobiliorq; pars exiſtit:ſanguis appellať:hic qa pollētior calidiorq; ī iuuenili ætate ē: reddit iuuenū corpora robuſtiora. Nā uires ſunt ex neruis:qui niſi calore iuueně debiliores redduně. Eſt igiť ī ea ætate integer nec dū p ætatē imminutus. In ſenibus uero cōtra. Solido nulla ex p̄te diminuto. Me ſi cælicolæ:quaſi non uideantur uelle eos uiuere quibus adimant ea quibus cōmode uiuere poſſint. Eſt āt oratio quæ non caret idignatiōe:& ex obliquo imputat morrem ſuam diis:quod nō ex ratione:ſed ex perturbatiōe facit. Vna excidia:ex licētia poetica utiť plurali ī ea ſignificatione quā ſingularē eē uult:cū & unū dicat & ī ſingulari iuenīať excidiū:ſed reddiť neſcio quomō maior ipſa oratio. Vētis: fulminis. Nā ſi ictus fuiſſet fulmine piſſet ꝑ tinus. Verꝫ uēto fuit pcuſſus:de qua re & de omni genere fulminū alio loco ſcripſimus. Nos contra:nihil ex his p̄termiſſum ē quibus ad fugam capiendam pſuaderi potuit. Nā nō debuit æneas ī eam deſperationem deſcēdere ut reiecto fugæ propoſito ī idubitatam mortem rueret:niſi prius omnia tentaſſet: quibus patrem quē relinquere neſas putabat:in ſententiam ſuam traducere poſſet. Me ne efferre.p.obiurgatio in parentem aſperrima eſt:ſed tamen ita circunſpecta: ut non ſit impia. Efferre pedem: plus eſt q̄ ſi dicat diſcedere. Nam poſſumus e domo pedem proferre: & tamen non alio migrare. Habet autem uim maximam me & te: Me

Alimē tum hominis

ſcilicet filium parenti deditiſſimum &te.ſ.talem tantūq; patrem:& cui omnia debeo:ergo nefas eſt quod dixiſti Vos agitate fugam. Conuincit igitur parentem:ſed nō tamē omni excuſatione priuare illū debuit. Ita ꝑ non dixit tātū nefas extuliſti quod potuit fuiſſe ꝑmeditati hominis:ſed dixit excidit:quod non a ratione ſed a caſu ē:nam dicimus excidere uerba: cum impræmeditata ex ore profluunt: ut ſit ſentētia non hoc dixiſſes ſi rem diligentius conſideraſſes. Si nihil ex tanta:Cum non poſſit illum proprio ſuo periculo. Conatur mouere periculo totius familiæ. Nam ſenum eſt magis ſuorum poſteritati q̃ ſibi ipſis conſulere.

Reddite me danais:ſinite inſtaurata reuiſam
Prœlia:nunquā oēs hodie moriemur inulti.
Hinc ferro accingor rurſus: clypeoq; ſiniſtrā
Inſertabam aptans:meq; extra tecta ferebā.
Ecce autē complexa pedes in limine coniunx
Hærebat:paruumq; patri tendebat iulum.
Si periturus abis: & nos rape ī omnia tecum.
Sin aliquā expertus ſumptis ſpē ponis ī armis.
Hāc primū tutare domū:cui paruus iulus:
Cui pater & cōiūx quōdā tua dicta relinquor?
Talia uociferās gemitu tectū omne replebat:
Cū ſubitū dictuq; oritur mirabile monſtrum
Nanq; manus inter mœſtorumq; ora parētū
Ecce leuis ſummo de uertice uiſus iuli
Fundere lumen apex:tactuq; innoxia molli
Lambere flāma comas:& circū tēpora paſci.
Nos pauidi trepidare metu crinēq; flagrātē
Excutere:& ſāctos reſtinguere fōtibus ignes.
At pater anchiſes oculos ad ſydera lætus
Extulit:& cælo palmas cum uoce tetendit.
Iuppiter omnipotēs precibus ſi flecteris ullis
Aſpice nos:hoc tantū & ſi pietate meremur:
Da deinde auxiliū pater:atq; hæc oīa firma
Vix ea fatus erat ſenior:ſubitoque fragore
Intonuit læuum:& de cælo lapſa per umbras:
Stella facem ducēs multa cum luce cucurrit.
Illam ſumma ſuper labentē culmina tecti:

SER. Reddite me.d.quibus me ſubſtulit mater.

Tēdebat:offerebat. Si peritu. Argumētū dilegma ideſt cōplexio q̃ aduerſarium ab utraq; ꝑte cōcludit. Cui par.& īterrogat:& epitheto cōmēdat ætatem. Quōdā:aut aliquando:& quaſi nunc non ſit q̃ relinquitur:uel quōdā.i.ſemp. Sic i geor. Vt quondam in ſtipulis magnis ſine uiribus igni:& ē ſenſus quam ſemper coniugem non nominaſti. Habetur.n.quis nominari nō niſi nobilis. Inter:mutauit accētū: cū ſit poſt poſita:ſignificat autē aliquādo ꝑ. Fuit iter manus parentū.i.inter complexus. Non enim portatū dicemus eo tempore qui poſt ſeptem annos & uenatus eſt: & pugnauit. Mōſtꝝ:mediū eſt a monſtrando dictū:& refertur ad præſens eius ſignificatio. Prodigiū āt ē qđ in longum tēpus prodigit ſignificationē. Apex: proprie dicit̄ i ſummo flaminis pilleo uirga lanata.i.cuius extremitati modica lana eſt : quod primū conſtat apud Albam Aſcanium cōſtituiſſe modo ꝓ ſummitate pillei intelligimus. Tāgit āt latenter hiſtoriā: hoc que de igne ad Seruiū tulliū pertinet: nā cum otriculanam urbē cepiſſet Tarquinius priſcus ex ſerua domi natus eſt Seruius Tullius:cui dormienti flāma caput corripuit:quam cum uellet reſtinguere Tanaquil regis uxor auguriorum ꝑita prohibuit flāma puerum cū ſōno deſeruit unde intellexit eū clarꝝ fore. Lucē: ꝑte dixit & nō ut ī vii. Tum fumida lumīe fuluo : nā & illic ſplendor cū fumo eſt:qui ſemper cā lachrymarum ē. In aſcanio āt ſolus oſtendit ſplēdor. Paſci:creſcere:ut ſacrum tibi paſcere crinē:ponit āt hiſtorice infinita pro indicatiuis. Sanctos: nō quos tunc ſciebāt ſanctos:ſed poſtea probarunt. Oculos:cōtra opinionē Theocriti q cæcatū fuiſſe cōmemorat. Si flecteris: aut ſecundū ſtoicos q fati aſſerūt neceſſitatē:aut ſecūdū epicureos qui dicunt deos nō curare humana. Aſpice:nam iuuentes dii iuuāt:Vnde eſt Atq; oculos rutiloꝝ.r.a.a.& Diua ſole fixos.o.a.t. Omnia ſir.nā nō ſufficit romano more unū uidiſſe auguriū:niſi firmetur ex ſimili:nā ex diſſimilibus poſterioribus diſſoluunt̄ priora: unde eſt Quantū chaonias aquila ueniente colūbas. Nā ea illis plus poteſt. Leuum:proſperꝝ eſt q̄a celeſte ſiniſtꝝ āt q̄tū ad auguria a ſinēdo ē:quod nos agere aliquid ſinat. Multa cum luce:ſecundū theologicā rationē:q̃ aſſerit flāmaꝝ tractus nimbū ēe deſcendentis numinis:alibi ſecūdū phyſicā ut Vento impendēte uidebis Flāmaꝝ longos a tergo albeſcere tractus. Facem:lumen quod utique ex facibus naſcitur.

DONA. Arma uiri fer.conabat̄ flecter̄ patrē i ſuā ſententiā:cū filii ꝑiculū cerneret. Vocat lux ul.u.ut intelligat nō ſumi arma ad ſalutē:ſed ad mortē:nec ide aliud ſperari q̃ aliquā ultionē. Hic ferro accin. quoniā nec his qdē dictis motus erat. Patri:nō dixit mihi ſed patri:ut ſi maritū non flecteret:ſaltē patriū affectū moueret. Quōdā tua:nā ſi diſcedam nō potero ēe deinceps tua. Vociferas:nō ſolū uerbis:uerꝝ etiā gemitu oſtendēs. Cū ſubi.talis ē locus iſte q̃lis ē Talia iactāti ſtridēs aqlone procella. Itē Hæc dū dardanio æneæ miranda uidentur:&cætera. Itē Talia fundebat lachrymās longoq; ciebat Incaſſum fletus:nā icerta & iſpata innectit: nō expectās uerborum finē. Mirabile:nā fiebāt multa cōtra naturā:ut flāma q̃ tāgebat ea non ureret. Pater anchiſes:apud quē cæleſtiū reꝝ ſcientia erat. Vix ea fatus erat:oſtenditur ex hoc magnū Anchiſæ meritum.

CHRI. Inſtaurata:pro reſtaurata:uel q̃ græci iā deficiētibus nobis reſtaurarūt:uel iſtaurata.i.iſtaurabilia q̃ ego meo aduētu reſtaurabo. Moriemur.m.oſtēdit ſe proficiſci ad certā mortē:ut icuteret terrorē pri:ſed tamē oſtēdit fortitudinē ai:cū nō morief̄ iultus. Hic fer.nō.n.depoſuerat arma qbus corpus tegebat:ut ē lorica & ſimilia:ſed q̃ facile eēt & deponere & reſumere. Inſertabā:uehemēter iſerebā:nā plura lora ſūt i ſcuto i qbus ināus brachiūq; iſerit̄. Ferebā:ferre uolebā:ſed ipſa cōiūx ſe mihi i limie opponēs pedes amplectēs detinebat:& hærebat mihi.i.nō diſcedebat a me:& quoniā non potuiſſet uincere uiribus:uoluit flectere miſeratione

cordia oſtendendo filium:cuius ſalutem prodere uidebar.Captat aūt miſericordiā ab ætate:nam ducitur pathos ab infantia:ut Infantūq; animæ flentes in limine primo.A pueritia:ut Infœlix puer atq; impar congreſſus achilli.A iuuentute:ut Impoſitiq; rogo iuuenes ante ora parentū.A ſenecta: ut Danai miſerere ſenectæ & hic Cui pater:itē a ſexu feminco. Dicta quondam.q.d.priuabor hoc honore:ne dicar amplius tua coniunx. Vociferans:Vociferare eſt elata uoce non modo indignationē:ſed ēt dolorem:ut hic oſtēdere. Aliquando ēt uehementer clamare. Flāma:ex hiſtoria Seruii Tullii ſexti regis romanoꝝ eduxit:de qua Pli.i hiſtoria naturali ſic ait:Tarquino priſco regnāte tradūt repēte in foco apparuiſſe genitale ex cinere maſculini ſexus: eāq; q̄ ibi inſederat Tanaquilis reginæ ancillam Ocreſtam captiuam cōſurrexiſſe grauidā: unde Seruius Tullius natus eſt cui deinde in regia accubanti caput ardere uiſum eſt:credituſq; laris familiaris filius.Ob id cōpitalia ludos laribus primus inſtituit. Paſci:uoluit naturam ignis exprimere.Solet enim flamma ubi nutrimentum deficit in aliam partem more paſcentiū pecudum deſilire:uel dixit ex opinione ægyptioꝝ & perſarum: qui ignem animal exiſtimant:quod quacunq; re paſcatur:atq; ſaturꝝ una cū depaſta re interire.Quapp cū Cābiſes pſaꝝ rex cadauer amaſis regis e monumētis eductum uri iuſiſſet:& perſas offendit qui ignē deū cū putēt:inquinare cadaueribus lege uetent:& ægyptios qui cadauera ita nefas ab animali attingi putent:ut ea cōdiāt ne a uermibus corrodantur. Sanctos:ſanctum ſecundum Trebatium aliquādo ſacrum & religioſum ē aliquādo caſtū & purꝝ.Ergo hic ſanctos quia celitus ſunt:ſacros dicemus:ſic ibi Tuq; o ſanctiſſima uates Præſia uēturi.Ni & uates & deo plena & ſacerdos.In ſecunda ſignificatiōe ē ibi ſancta ad uos anima:atq; iſtius iſcia culpæ.Itē Tuq; o ſanctiſſima coniunx Fœlix morte tua.i.incorrupta & caſta. At pater an.Anchiſes uates habitus eſt.hinc Enni.Docruſq; anchiſeſq; uenus quē pulchra deaꝝ Fari donauit diuinū pectus habere & Neui. i libro.iii.belli punici Sic poſtq̄ auē aſpexit i tēplo anchiſa ſacra immenſa penatium ordine ponunt immolabat auream uictimam pulchram. Firma : petebant enim augures cum non eſſet ſatis unum uidiſſe ut alio augurio confirmarentur.Aſpiciebāt.n.orientem & q̄ uidebant a ſeptētrione q̄ ps mundi ſupior ē: proſpera: & læta putabāt.At illa ps leua ē ait Diony.Læuū ergo proſpum qa ſeptētrionale. Si flecteris: addubitat an flectatur:quoniā peunriū ciuiū pcibus non ſit hactenus flexus:uel expone ut Serui. Intonuit le:Etruſci cælū in.xvi.partes diuiſerunt:ex quibus octo ab exortu ſiniſtras totidem e contrario dextras nuncupauere. Hinc omnia fulmina leua apud latinos habentur proſpera:quoniam leua mundi pars eſt ortus: ut Plinius oſtēdit: & Cice.i.li.de diuinatiōe ſecundo Optimū auſpicium habebatur apud romanos ſiniſtrum.Græcis āt & barbaris dextra uidebantur auſpicatiora ut Aiax apud Homerum ait proſpera Iuppiter his dextris fulgoribus edit. Stella:non ſtella:ſed uapor ignitus.

Cernimus idæa claram ſe condere ſylua.
Signantemq; uias:tum longo limite ſulcus
Dat lucem:& late circū loca ſulphure fumāt.
Hic uero uictus genitor ſe tollit in auras.
Affaturq; deos:& ſanctum ſydus adorat.
Iam iam nulla mora ē:ſequor: & q̄ ducitis adſū
Dii patrii ſeruate domum ſeruate nepotem.
Veſtrū hoc augurīū ueſtroq; i numīe troia ē
Cedo equidem:nec nate tibi comes ire recuſo.
Dixerat ille:& iam per mœnia clarior ignis
Auditur:propiuſq; æſtus incendia uoluunt.
Ergo age care pater ceruici imponere noſtræ.
Ipſe ſubibo hūeris.nec me labor iſte grauabit
Quo res cūq; cadent: unū & cōmune piclū
Vna ſalus ambobus erit:mihi paruus iulus
Sit comes:& longe ſeruet ueſtigia coniunx.
Vos famuli quæ dicam aīs aduertite ueſtris.
Eſt urbe egreſſis tumulus:templūq; uetuſtū
Deſertæ cereris:iuxtaq; antiqua cupreſſus:
Religione patrum multos ſeruata per annos.
Hunc ex diuerſo ſedem uenimus in unam.
Tu genitor cape ſacra manu:patrioſq; penates
Me bello ex tanto digreſſum & cæde recenti
Attrectare nefas:donec me flumine uiuo
Abluero.

SER. Idea.ſ.p qđ ſignificat troianos apud æneā cōgregatos pituros idā. Cū lu. oſtēdit claros ſcītillæ relictæ ſignificāt i uariis locis rmāſuros ꝗ locis lōgus limes: errorē p ſulcū lōgū maris æquor arādū pſignificat. Sulphure.ſ.diuini ignis odorē.Ex fumo mors Anchiſæ oſtenditur. Cedo eqdē.q.d.& ſi mortuus ſim. Victus:a ſuo propoſito diſcedens. Se tol.augurum uerbū q uiſo augurio ſurgebāt extēplo. Vroq; i nu.i uobis hēo troiā. Comes:tātū ad ſolatiū itineris:nā moriturus erat. Et iā.ſ.dū negat dū oſtēdūt auſpicia. Ergo:qa aſſēſiſti & icēdia appropīquāt. Age: aduerbiū hortātis ēadeo ut ſæpe plri iungat ut agefacite hoc:Ceruix i ſingulari numero collū i plurali ſupbiā ſignificat. Lōge:ualde nā ſeqtur Pone ſubit coniunx. Vrbe:ablatiuum dat:ſic Hora.Egreſſū magna me excepit aritia.r.Sal.actum dat raro egreſſa ſuos fines. Tumulus:nūc terra tumens alias ſepulchꝝ. Recte āt turbatis dat plura pcepta ſcit.n. eſſe timoris comitē obliuionē. Cereris:optime ponit huius deæ tēplū ante urbē:nā ē dea ruſticoꝝ. Librate āt cereris tēplū & uetuſtū dixit. Nā illuc ut putabant hoſtes non erat uiris aditus & æneas ſciebat eſſe profanatū: nec pdæ ſpe duci hoſtes poterant. Deſertæ:an a ſacerdote q in.vi.īducit extinctus:ut cæteriq; ſacrum poli:an pp decēnalē obſidionē : an a filia deſertæ ut Nec repetita ſeq.c.p.m. Relligione:timore:ſic Teren. Nā mihi nihil eē relligio ē dicere.i.timor:& eſt reciprocum und Vir.Moltoſq; metu ſeruata per an.Cōnexa.n.ſunt timor & religio:Sta. Primus in orbe deos fecit timor. Cape:Nō dat ſed hortatur:nā ipſe ait ſibi nefas eē tāgere cū ſit cæde pollutus:ſcit.n.græcos ex pollutione palladi piaculum commiſiſſe. Viuo: ſemper fluent. ideſt naturali ut Viuoq; ſedilia ſaxo. Eſt aūt augura

le uerbum. Latos: aut more heroum ſe laudat: aut ſternendo latos facit. Succedo oneri: figura eſt.

DONA. Sequor & qu.i.d.a.d primũ ẽ ducere ſecũ dũ ſeq: ſed ordinato ſenſu corrigit̃ ut ſit q̃ me ducitis ſequor. Veſtrũ hoc au.q.a ueſtrũ ẽ auguriũ: ueſtrũ eſt

Hæc fatus latos humeros: ſubiectaq; colla.
Veſte ſuper fuluiq; inſternor pelle leonis.
Succedoq; oneri. dextræ ſe paruus iulus

tueri quod agimus. Cedo.ſ.potioribus. Ergo.a.Nã cũ ĩpetraſſem paternũ aſſenſum ꝙ difficillimũ fuit arripui ſubitã occaſionẽ: & oĩbus difficultatibus quas obicere potuiſſet anchiſes occurrit. Nã ſe illũ ſenẽ & ĩpeditũ laturũ pollicet̃: & oĩa cõmunia ipſis futura oſtẽdit: quia nuſq̃ illũ deſeret: & ne q̃rat qd de filio & de uxore faciat iuuabo inquit filium auxilio dextræ: & uxor ueſtigia mea ſectabitur: quod uero ait ſolus iulus ſit co. Et longe.ſ.u.c. Fuit conſilium ut tutior fieret fuga. Nam ſi plures fuiſſent congregati non facile latuiſſent.

CHRI. Ida: mõs in Phrygia ẽ ſic appellata a teucro qui de creta uenit: quoniã ĩ ea inſula mõs idaẽ. Signãtẽ.u.ſignis.i.lumine faciẽtẽ uias. Limite: limites uiæ ſunt q̃ ex trãſuerſo p agros ferũt: nã limis trãſuerſus eſt: Hic Terẽ. Limis oculis dixit: ꝙ ex obliquo aſpiceret. Hic limites agrorũ termini dicunt̃. Hinc ẽ limẽ ꝙ ex trãſuerſo ĩ ianua ponat̃. Sulphure: ſulphuris ignẽ diuinũ putabãt: hinc græci ſulphur θειον uocant. Seruate ne. nã ueluti uates ad hũc puenturũ ĩperiũ p̃nouerat. Mihi ſo.iu.ita.n.legit Dona. & nõ puus. Nolebat.n. plures habere apud ſe ut melius hoſtes lateret. Comes: differt a ſocio: Socius.n.dicitur a ſocco qui calceus eſt utriq; pedi aptus. Socii ãt ĩ aliqua re dicunt̃ q ita pares ſunt: ut ĩ eo ĩ quo ſunt ſocii alter altero maior mĩor ue nõ ſit. Comes ãt ĩ eo ĩ quo ẽ comes minor ẽ etiam ſi dignitate aut fortuna ĩ cæteris maior ſit. Quapp Cice. ĩ orõe ad Cæſarem pro reſtituto Marcello Marcellum ipſum ſociũ ſibi & comitẽ appellat: ſociũ quia multa parit ĩ rep. egerãt. Comitem quia conſul cũ dignitate preiret multa ab illo adiumenta aſſecutus eſt. Itaq; cum Anchiſes ducatũ huius exercitus relinquat æneæ proptereaq; ille in hoc maior ſit: nõ dat ſe ſocium ſed comitẽ. Propius: a prope propior & propius eſt: ita ut in ſecunda ſyllaba nõ ſit r quando autem eſt non cõparatiuũ ſed poſitiuum proprius a um habet u & in ſecunda. Aeſtus: proprie ẽ exundatio aquæ cũ feruet ĩ haeno: ppeaq; capitur pro calore: hinc æſtas quia calida ſit: ſed ẽt cũ uẽto ĩpulſa in mari exultat aqua dicitur ille fluctus æſtus q̃uis feruor abſit & quoniã ita in aere fluctuant uoluunturq; flãmæ ut ĩ mari aqua ppea dixit æſtus.i. ille flammarũ fluctuationes uoluũt p aerẽ incẽdia.i.ignes ab ipſis ĩcenſis ædificiis. Ceruix: poſterior ps colli ut anterior gula. Incipit ab occipitio: eſtq; ex ſeptẽ oſſibus orbiculati uertebratis: ut caput q̃cunq; uelit facile ſe uertat: unde q inflexibili aĩo ſũt duræ ceruicis dicunt̃: dicta ẽ ceruix ꝙ p eã cerebrũ ad medulã ſpinæ dirigitur q̃ſi cerebri uia. Ceruicẽ ut ait Quinti. prius Hortẽ. ĩ ſingulari dixit. In utroq; tamẽ numero & ꝓ mẽbro & p ſupbia ponitur. Cice. ĩ uatiniũ. Inflato collo tumidis ceruicibus ĩtuliſti: & Cato ſi caput aut ceruices dolẽt lotio caldo lauatio: & Corne. ſeptẽ uertebræ ĩ cerebro ſũt. Tu ge. cũ eſſent ſacrificaturi ſupis uiuo flumine: abluebantur. Perſi. hæc ſanctæ ut poſcas tyberio gur.m. Mane.c. bis terq; & no.fl.p. Obſeruat ubiq; Vir. ut hic. Itẽ poſt caietæ ſepulturã ad eã ptẽ appellit p quã fluuius tyberius amœno Verticibus rapidis: &.m.f. harena ĩ mare prũpit. Euãdrũq; p tyberi petit: ut Herculis ſacris ablutus ĩtereſſe poſſit & iuno nõ tãtũ ĩ italiã uẽiſſe doletq̃ optato potiũtur tybridis aluo: quo flumine purificatus poſſet ẽt illã placare: quod minime uolebat. Cum ãt ſacrificarẽt ĩ feris aſpgi ſat erat. Ergo dido Dic corpus ꝓperet.f.ſp.l. itẽ Sperſerat & latices.ſ.f.a. item idẽ.ter.ſoc.p.c.un.ſpgens rore leui. Itẽ Occupat æneas aditum corpuſq; recẽti Spgit aq̃. Pelle: in brutis peliis dr̃ ĩ homie cutis unde Iuue. & durã ꝑcute pellẽ: & Hor. Incute curãda plus.c.o.i.p̃rioſq;.p. ex illorũ opiniõe q penates deos putabãt patrios. Hic paulo ſupra Dii patrii ſeruate.d.

SER. Implicuit: puerilẽ expreſit timorẽ. Põe: ad uerbiũ & hẽt accẽtũ ĩ ultima. Opaca: Nã dixerat: arboribuſq; obtecta.r. & eſt op.l. ueluti ſtrata uiarũ. Et me. naturalia plus timet uir fortis & nõ bellica arma. Vnde ſequit̃ Comitiq; oneriq; timẽtẽ. Excitat: conſternat ſubito. Creber ad au. hyſterologia. Nate: ſingula ꝓnũtiãda ſunt: qa pturbatis nõ dat̃ iugis oratio.

Propinquãt: nõ dicit q pp ſequẽtẽ de corybantibus œconomiã. Cerno: q altius ĩtuẽt̃ æneæ dãt. Male.a. Nã nõ cũ mea utilitate fauerũt uxori illã ĩ miniſtram deorũ matris adducentes. Mentẽ: memoriã ut paulo poſt: Nec prius amiſſã reſpexi. Fato ne erep. ordo eſt Fato erepta creuſa ſubſtulit ne errauit ne uiam: nõ.n. dubitat fato ne eſſet ſublata: cũ audierit: non hæc ſine numine diuũ eueniũt. Reddita: nã poſtea umbrã uidit nõ ipſã. Natũ: q maxime illã p ætatẽ debebat deſiderare. Deorũq;: hypmeter uerſus. Vidi er. bene ſe his uerſibus cõmendat futurus maritus. Valle re. oſtendit̃ iã nimia multitudo. Stat: placet. Obſcura: aut p obſcurã noctẽ: aut poſticũ intellige. Retro: obſeruata.ſ. relego mea ueſtigia. Lumie.l. oculos circũfero. Ipſa: q nõ debẽt p̃cipue inter hoſtes: ſed ut dixi naturalibus tãtum cedit. Si forte: iteratio auget du

Implicuit: ſequiturq; patrẽ nõ paſſibus æquis.
Pone ſubit cõiunx: ferimur per opaca locorũ:
Et me quẽ dudum nõ ulla iniecta mouebant
Tela: neq; aduerſo glomerati ex agmie graii:
Nunc omnes terent auræ: ſonus excitat oĩs
Suſpẽſum & pariter comitiq; oneriq; timẽtẽ.
Iamq; ꝓpinquabã portis: omnemq; uidebar
Euaſiſſe uiam: ſubito cum creber ad aures
Viſus adeſſe pedũ ſonitus: gẽitorq; p umbrã
Proſpiciẽs nate exclamat: fuge nate; ꝓpiquãt
Ardentes clypeos: atq; æra micantia cerno.
Hic mihi neſcio qd trepido male numẽ amicũ
Confuſam eripuit mentem: namq; auia curſu
Dum ſequor: & nota excedo regione uiarum:
Heu miſero coniunx fato ne erepta creuſa
Subſtitit: errauit ne uia ſeu laſſa reſedit:
Incertum: nec poſt oculis eſt reddita noſtris.

Nec prius amiſſam reſpexi:animūq; reflexi:
Quā tumulū antiquæ cereris ſedēq; ſacratā
Venimus:hic demū collectis omnibus una
Defuit:& comites natumq; uirumq; feſellit.
Quē nō icuſaui amēs homīumq; deorūq;?
Aut quid in euerſa uidi crudelius urbe?
Aſcaniū anchiſenq; patrē teucroſq; penates
Commendo ſociis:& curua ualle recondo.
Ipſe urbē repeto:& cingor fulgētibus armis.
Stat caſus renouare omnes:omnemq; reuerti
Per troiam:& rurſus caput obiectare periclis.
Principio muros obſcuraq; limina portæ
Qua greſſū extulerā repeto:& ueſtigia retro
Obſeruata ſequor per noctē & lumie luſtro.
Horror ubiq; animos ſimul ipſa ſilētia terrēt:
Inde domum ſi forte pedem ſi forte tuliſſet:
Me refero irruerāt danai:& tectū oē tenebāt
Ilicet:ignis edax ſumma ad faſtigia uento
Voluit:exuperāt flāmæ:furit æſtus ad auras
Procedo ad priami ſedes:arcemque reuiſo.
Etiam proticibus uacuis iunonis aſylo
Cuſtodes lecti phœnix & dirus ulyxes

bitationem. Irruerāt:quos Venus cohibuerat. Ilicet:cōfeſti & illico:ſed metri neceſſitate uariat̄. Vento:Qui auget flāmas. Faſtigia:mō de ſummitate alibi de imo:ut Forſitā & ſcrobibus q̄ ſint faſtigia q̄res.

Priami:patris eius. Arcem:ne uel illuc confugiſſet.

Vacuis:in ignis:nā illic erāt oīa. Aſylo:tēplo unde nullus poſſet extrahi dictū aſylū q̄ſi aſyρ Hoc non erat omnibus tēplis niſi quibus cōſecratiōis lege id eſſet cōceſſum. Primo āt apud athenienſes ſtatutū ē ab Herculis filiis quos inſequebant̄ ii q erant a patre oppreſſi ſicut docet i.vii.Stati.Fama ē defenſos acie poſt buſta paterni Numinis herculeos ſedem fundaſſe nepotes Hos Romulus imitatus eſt unde eſt Quem Romuleos acer aſylus Retulit & non ſtatuit. Phœnix:Achillis magiſter. Huc:pro illuc.

DONA. Implicuit:exprimit cām & factū:nā puer pr̄is fugiētis æq̄re paſſus non poterat. Exprimit ēt laborē ſuū q̄ ī tātā celeritate patrē ferret filium traheret. Male amicū:amicū non pōt dici qa non ſeruauit uniuerſos.Nec rurſus inimicū qa p̄ſtitit inimicum.

Ipſe urbē:oſtendit affectum puri matrimonii.

CHRI. Implicuit:nam pueri timētes nō ſol ī manibus apprēdunt:ſed toti hærēt. Ferimur:ex hoc celerior igreſſus oſtēdit̄. Opaca:uel ,pprer umbras arboꝝ q̄ eſſent i uiridariis:uel pp umbrā nocturnā. Facit aūt rem ueriſimilē.Nā quomō hoſtes qbus plena urbs erat feſelliſſet:niſi iter faceret p loca nuda ædificiis ex quo ceſſabant ignes:& omnia erant opaca.Nec hoſtes uerſabantur ubi non eſſent ædificia:quia ibi nulla eſſet ſpes p̄dæ. Dudum:dū ſui ipſius ſolū curā haberet. Suſpenſum:anxiū de ſalute alioꝝ. Comiti.o.q.t.pathos a cauſa. Iāq;.p.ad excuſationem ſuā hæc pertinent:nā nō oportuit eum ita eſſe anxium de uxore cum ad tutiora loca p̄ueniſſet.Diligētiſſime āt apud mulierem mortem uxoris excuſat:ne in illius odium ex hoc incurreret. Genitor:quia & minus occupatus:& in editiori loco erat. Ardētes cli.ex hoc fallebat̄ Anchiſes:ut hoſtes crederet inſequi:& non eſſe Corybātes.Figmētum poetæ ē:Matrē deorum Cybelē miſeratā exiliū Creuſæ miſiſſe coribātes miniſtros ſuos:qui mulierem ad ſe traducerēt ſuam miniſtram futurā.Sunt āt nōnulli:iter quos Lactā.ē qui dicāt corybātes eoſdē eē & curetes:& latine lares familiares eſſe.Dicunt̄ ēt azanes apud arcades a monte azania. Serui.ſcribit corybantas dæmones eē matris deū miniſtros Curetas āt affirmat primos cultores cretæ fuiſſe Euſe.de p̄paratione euāgelica ponit hæc noīa corybantū Baubon:Diaſaub:Triptolemum:Eumolpū:& Euboleū:Diodorus āt ſicu.refert Amazonas dixiſſe in ſamothracia corybantes a Cybele habitatores cōſtitutos eſſe:& eos eſſe eius filios.Ex quo āt patre ſint i arcanis tradi.Alii dicūt curetas terra genitos cretā poſt idæos dactylos habitaſſe dictoſq; a cure.i.tōſura:eoſq; iouē nutriſſe:& a ſaltatiōe corybantas noīatos.Alii ab heroe uel a monte curo curetas appellatos dicūt:aut a lōga ueſte:& oli ætholiæ habitatores fuiſſe.Nec deſunt q ſcribāt corybantes Mineruæ & ſolis filios fuiſſe.Alii Saturni.Alii Iouis & Alopes.Alii ex Cabera Prothei filia ortos dicūt:& cabiros dictos.Alii poſtremo eoſdē putāt fuiſſe dactylos idæos:& cētū a principio extitiſſe:ut Diodo.& Stra. ſcribit. Mētē.c.e.i.cōſumēdo eripuit. Auia:ſine uia.Auiaria āt loca referta auibus. Nec prius reſpexi amiſſā idest reſpiciendo aīaduerti eſſe amiſſam.Eratq; dignus uenia ſi nō prius hæc cogitauit q̄ ad locū tutū ueniret:qm in tanta properatiōe & i tantis p̄iculis ēt ſui ipſius obliuiſci poſſe uidebat̄. Vna def.Hoc arguit de iduſtria illam iuſſam rapi fuiſſe. Comites:quos cū tot eſſent difficile erat fallere. Natū:nā filioli ſemp i matrē reſpicere ſolent. Virum:qui unice diligebat.Ergo uis quedam ſuperior cōtra quam ire homines nō poſſunt eripuit. Amens:ex deſiderio amiſſæ cōiugis:Excuſat deoꝝ īcuſationem:quoniam amens. Ilicet:ſtati Tractū inde eſt.Nā ſacerdos cum iam pactis ſacris populū dimitteret:ad illū cōuerſus dicebat.Ilicet.i.abi liceret ſtatim populus abibat. Aſylum:placēt q̄ dixit Serui.Diodo.ſicu.tamen ſcribit theſeum ſeditiōe athenis pulſū apud hoſpitem mortuum eſſe Athenienſes inde pœnitentia ducti eius oſſa retulerunt:& ſemideorum honores ei decreuerunt:templumq; aſylum conſtituerunt:atq; illud Theſeum denominauerunt.Stra.epheſi quoq; templum aſylum fuiſſe ſcribit:cuius libertatis termini ſæpe ſunt mutati.Alexander ad ſtadium extendit Mithridati dimiſſa ab angulo cerami ſagitta uiſum eſt paulum ipſum ſtadium tranſcendere Antonius huic proxime acceſit:& cum eo termino urbis partē cōp̄hendit.Poſtea Cæſar Augu.cū id damnoſū exiſtimaret:quod multis malefaciendi cām eſſe putaret:id irritum fecit:nūc tamē intelligit de aſylo:quod Ilus troianus rex ædificauerat.Dicit̄ āt aſylū q̄ſi aſyρ συpo.n.græce ſignificat traho:& a priuatiua ē:quia qui adhūc locū cōfugerat eum inde abſtrahi nefas erat. Vlyxes:huic conſilia potius q̄ uires ſp tribuit Homeꝝ ſecutus:qui tanto plus conſilio q̄ corporis robori tribuit:ut eū & non achillem πτολυπορθον.i.euerſorem urbis nominet.

Corybantes
Azães
Curetes
Auia
Auiaria
Ilicet
Aſylū

SER. Gaza: cenſus ligua pſica:& caret.p.n. Captiua ue.i.captiuoꝝ. Lōgo or.lōga multitudie ſic ī.vii.uni/de oēs lōgo or.p.Nā ordie linqr. Voces.i.nā i tenebris uiſus nō ualebat:ſed cōtrariæ erāt latere cupienti. Te/ctis:p tecta antiptoſis ē. Infœlix:mihi & nō ſibi p ſimulachꝛ ąt apotheoſin oſtēdit ſimulachra.n.deoꝝ ſunt umbræ īferoꝝ:ſic Vly.apd Home.umbrā Herculis cernit. Maior:qa umbr amaior ē ī corpe. Quid.t.cōſola tio ē:ſeqt & diuinatio:q aīs a corpe liberatis daf. Inſano:magno ut Inſani feriāt ſine litora fluctus. Numie di.fati neceſſitate.Nā ut ait Sta.Fata ſūt q dii ſanť uel q idubitāter eueniūt:Nec te hinc comitē aſ.cr.caret ſcan/ſione.Vnde multi demunt hīc multi aſ. Si autem uis fide ſeruata ſcādere fit cōuerſio:ut eueniūt nec te hinc comitē:& ſcādiť p ſynalyphā:aliter nec eclypſim: nec ſynaliphā:nec hiatū recipit. Arādū:hoc dixit:qa legi mus Subtrahiturq; ſolum. Heſpiā:quia & hiſpania heſpia diciť:per ſequentia italiā oſtēdit. Lydius:etru ſcus:nā Lydius & tyrrhenus duo fratres fuerūt : q cū ambos prouincia non ferret: ſortibus cōmiſerunt ut alter cū parte populi ad nouas ſedes quærēdas exiret Euenit ergo Tyrrheno : qui de ſuo nomine thuſcos tyrrhenos uocauit.Lydia autē dicta ē in qua frater re/manſit.Vnde nunc lydius dixit.Thuſci āt dicti ſunt,p pter frequentiam ſacrificiorum ab eo quod eſt ΘΥΕΙΝ. Ibi enim a tage & aruſpicina reperta. Hinc Luca . Sed cōditor artis Fixerit iſta tages. Lachrymas: qa capti/ua nō ſum nō āt quia habeas uxorem paratā. Serui/tū:ut ſeruiā.Modus gerundiuus eſt. Dardanis:laus a maioribus. Nurus:laus a cognatione. His:ī quibus colitur. Iamq; uale:recedent s ſignificatio eſt. Vnde de mortuis diciť: ut ſalue maxime pala æternūq; ua/le. Serua:propter futuram nouercam. Effugit ima. teneri enim non poteſt imago.Nam quod in.vi.dixit Da dextrā miſero : auxiliū ſignificat. Sōno:ſic & Ci/ce.ſimillimum deo iudico.Nā ſomni debuit dicere.

DONA. Dardāis:laus cōis a genere. Veneris nu. Laus propria ipſius . Sū ergo liberata ab hominū ī.i/moꝝ ſeruitute:& ei deæ collocata:ex qua ſe ortos oēs dii gloriant:& habitatio in locis originalibus.Magna ergo conſolatio : qui uxorem nec captiuam nec occi/ſam inuenit:ſed detentā uolūtate eius deæ qua ,nulla eſt potior. Nati cōis:nā & illo poterit leuare uxoris amiſſionem:& etiā admonet pp nouercæ ſuſpicionē ut magis īdulgeat filio.Ac propterea hoc nouiſſimū collocauit:ut magis pectori īfixum relinqueret:nō ta men aptius hoc dixit ne ſi aliter ſentire uidereť:receſ ſuri animū læderet. Hæc ubi.d.ingratū facinus fuiſ/ſet:niſi demōſtraſſet & plura ſe fuiſſe dictuꝝ:& ad il/lius dicta reſpōſuꝝ:ac diutius eā retētutū: niſi ipſa de ceſiſſet. Ter conatus:demonſtrat proprie uolentem amplecti:quod corporale non fuerat. Conatus : ibi enim ponitur conatus:ubi effectus non ſequitur.

CHRI. Simulachꝛ:conſtat hō ex aīo & corpe & umbra.Aius ſupnus cælum repetit.In terrā cadit cor pus.Vmbra āt q ut ait Lucre.eſt ſupra ſpoliatus lumi

Prædam aducctabāt:huc undiq; troia gaza:
Incenſis erepta adytis:menſæq; deorum
Crateresq; auro ſolidi:captiuaq; ueſtis
Congeriť:pueri & pauidæ lōgo ordie matres
Stant circū:& tacitis implēt mugitibus aures
Auſus quinetiam uoces iactare per umbram
Impleui clamore uias:mœſtuſq; creuſam
Ne quicq ingeminans iterūq; iterūq; uocaui.
Quærēti & tectis urbis ſine fine furenti
Infœlix ſimulachꝛ atq; ipſius umbra creuſæ
Viſa mihi ante oculos:& nota maior imago.
Obſtupui:ſteterūtq; cōæ : & uox faucibꝫ hæ,
Tūc ſic affari & curas his demere dictis. (ſit
Quid tantum inſano iuuat indulgere labori
O dulcis coniunx:non hæc ſine numine diuū
Eueniunt:nec te:hinc comitē aſportare creuſā
Fas aut ille ſinit ſuperi regnator olimpi.
Lōga tibi exilia: & uaſtū maris æquor arādū.
Ad terram heſperiam uenies:ubi lydius arua
Inter opima uirum leni fluit agmine tybris:
Illic res lætæ regnumq; & regia coniunx
Parta tibi:lachrymas dilectæ pelle creuſæ
Nō ego myrmidonū ſedes:dolopū ue ſupbas
Aſpiciam:aut graiis ſeruitum matribus ibo
Dardanis:& diuæ ueneris nurus:
Sed me magna deū genitrix his detinet oris.
Iamq; uale:& nati ſerua communis amorem.
Hæc ubi dicta ddit:lachrymātē & multa uo/
Dicere:deſeruit:tenueſq; receſſit i auras.(lētē
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago
Par leuibus uētis:uolucriq; ſimillima ſomno.

nis aer:corpus ſequiť qd ergo inferos petet?ſed dephēderunt philoſophi eſſe ſimulachrū:quod ad nři corpo ris efigiē factū inferos petat.Id āt ſpēs eſt corporea:q tāgi nō pōt ſicut uētus.Hāc rē & Home.regrit uiſo Her/culis ſimulachro apud inferos. Maior:quia diuina potius q humana eſſet. Steterūt:correptiōe penultimæ ſyllabæ per ſiſtolen:quæ longa eſſe debuit celeritatem horroris expſſit. Hæſit:reiēta eſt:ſed de hoc uerbo alibi. Non hæc ſine numi.di.nihil ualidius ad cōſolationem obiicere potuit q neceſſitatē:quæ cum oēm adi mat ſpē.nos qprimū obdurare ſuadet.Eſt.n.ipſa ſpes ingens tormētum mortalibus.Itaq; iure qritur a doctis mali ne an boni plus afferat hominibus ſpes. Lōga tibi ex.iure illi diuinationē tribuit:quæ omnē mortalita

Lydi/us Tyr/rhe nos

tem exuta imortalis ſit effecta. Lydius:Tyrrhenos intelligit qui a lidys ſunt hoꝝ ita meminit Herodo.Cum quādoq; lydi fame opprimerenť curauit eorum rex Māus: ut altera die cibū caperēt: altera ludis quibus oble ctarentur:intenti ſine cibo degerent.Sed cū iā ad decimūoctauū annū in hac calamitate uerſarenť:conſtaretq; tātā turbā a regiōe ali nō poſſe:bifariā diuiſit populos rex:& illā ptē cui ſorte ut exiret euenit cum Tyrrheno eius filio ad nouas ſedes occupandas emiſit.Venerunt ergo in italiam : & pulſis umbris: ubi nunc ſunt regna

uere:& ſe a nomine ducis tyrrhenos appellauere. Lydia autem ipſas glebas habet. Vnde aurum ducitur fuerunt primi lydi qui numiſmata aurea & argentea cuderét: primiq; ludos talorum & pilæ in ea quam duxi difficultaté inuenerunt. Virgines lydorum uulgo proſtantes dotes lucrantur: hæc Herodo. Diony. uero halicarna. plures de tyrrhenis refert opiniones:& ab aliis eos indigenas putatos ſcribit. Ab aliis aduenas. Et qui indigenas putát aiunt tyrrhenos dictos fuiſſe a tyrſis. Id.n. eorum lingua ædes cóſtrictas atq; denſas ſic.n. habitant ſignificare uolút. Qui aduenas uolunt a tyrrheno duce denominatos aſſerunt. Hic ex ea lydia fuitq; meonia uocitata e. Quintus a ioue. Nam hic deus ex Tellure genuit Meſué primú lidiæ regé: q ex Calliroe oceani filia Cotym ſuſcepit: ex Coty Aſia & Atys ſunt. Atys autem Lydum genuit & Tyrrhenum. Tyrrhéo uero duce a lydis i italiá uentú:& iperiú partú:& illi a ducis noie tyrrheni dicti ſunt. Alii dixerút Herculis filiú fuiſſe húc tyrrhenú ex Omphale lyda q pulſis pelaſgis ex pte ſeptétrionali italiæ circa tyberi ſedes poſuerút. Alii Thelaphi filiú fuiſſe Tyrrhenum ſcribút profectúq; in italiá poſt troiá captá. Xátus át lydius ueteris hiſtoriæ ſcriptor neq; huius i italiam profectionis: neq; tyrrhéiæ tá q lydorum coloniæ meminit cú humiliora multa cómemoret: ſed dicit aty filios fuiſſe Lydú & corebú:& ab altero lydos: ab altero corebos populos eſſe nominatos. Hæc oia apd Diony. ſunt qui tyrrhenos minime putat fuiſſe lydorum colonos: cú neq; eodé ſermóe: neq; iiſdé diis aut ſacris uterent: nec rurſus iiſdé ſtudiis aut legibus ſed credit uocatos a græcis tyrrhenos ſiue ex habitatióe i tyrſibus ſiue ab eorum duce. Stra. át aſſentit iis q dicút Aſy herculis & Omphales filio filios fuiſſe lydú & tyrrhenú & ipſum tyrrhenú pp eá cauſam quá ſcribit Herodotus cú parte populi i italiá ueniſſe. Leni agmie: ſic Enni. Qui per amœnam urbem leni fluit agmine tybris. Parta: Ná cú a fatis deſtinata ſint: parta iam dici poſſunt. Dilecta. q.d. quis me diligas: tamen pelendæ ſunt lachrymæ. Magna: nam μεγαλη a græcis dicitur. Appellat át ops Rhea berecinthia: Cybele bona dea. Matré Saturni eá fabulátur Græci hác gynæciá nominát. Phryges illá Midæ regis parenté aſſerunt. Romani dryadé puellá Fauni uxoré. Nónulli græcorum illá ex matribus liberi eſſe uolunt: quá nec fari licet. Vnde mulieres eius ſacra colentes: tabernacula uitigineis ítexút ramis. Sacris nephas é uiris adeſſe. Itaq; cú iſtát ſacra ipſe uir ſiue ptor ſiue conſul ſit: cunctiq; mares una cómigrát. Vxor: magnifice domú inſtruit magna ſacrorum pars ibi noctu cóficitur. Ait Plutar. i uita Cæſaris. Auguſtinus át i li. ſecú do de ciuitate dei ait Oblectamur cæleſti uirgini berecin thi: ante cuius lecticá die ſoléni lauatióis eius talia per publicú cátitabant a neqſſimis ſcænicis: qualia nec matrem ipſorum ſcænicorum deceret audire ſpectáre & audienteutriuſq; ſexus multitudine. De hac etiá ita refert Diodo. Apud atlantios cælum quem ουρανον græci appellant oli regnaſſe hominesq; hactenus ſoliuagos errátes in unú coegiſſe: & moribus ac legibus informaſſe frugúq; & aliarum utiliú rerum iuētoré fuiſſe: & quoniá ſyderum diligétiſſimus ſcrutator eſſet multa futura hoíbus pdixiſſe: & annú ad ſolis & méſé ad lunæ reuolutióné inſtituiſſe: Quapropter cú e uita migraſſet: illú & diuinis honoribus proſecuti ſunt & perpetuú regem putarunt: cæluq; de ſuo nomie appellarunt. Hic ex titea uxore ǫndeci filios creauit: quos a matre titanes appellát. Habuit & filias: quarum excellétes fuerút Baſylea. i. regina & Rhea: ſed Baſylea maior natu quoniá fratres affectu materno educauit: magna mater é nominata: & Cybele & Dindimene uocatur. Traditur tamen huius deæ & alia i phrygia origo. Dicunt.n. uetuſtum & lydiæ & phrygiæ Meoné ex Dyndime uxore filiam ſuſcepiſſe quam nutrire nolens exponendam i ſyluis curauit quæ diuinitus a pardis & huiuſcem odi feris nutrita a muliere paſtoris inuenta domumque adducta. Cybele appellata eſt. Mox iá adulta forma: modeſtia: ac prudentia excelluit. Nam ex pluribus calamis fiſtulam primam inuenit: & cymbala & tympana ad ludos & coreas & contra pecudum ac puerorum morbos ſalutaria remedia. Hæc fratris Saturni uxor Ioué Iunoné Neptúnú & Plutonem genuit. Dicta eſt deorum mater: & datus curruis & leones ad illú uincti: & corona turrita in capite. Ter conatus: locus ex Homero é. In idæ mótibus urbé ſcepſim fuiſſe dicunt: in qua Aeneas regiá habuit. Huc ex troia fugiens uenit cú familia: & ad eú breui conuenit ingés turba At græci miſſo caduceatore iuſſerunt: ut cum omnibus prouincia cederet.

Cybele

Rhea

Sic demum ſocios conſumpta nocte reuiſo.
Atq; hic ingenté comitum affluxiſſe nouorú
Inuénio admirans numerum: matreſq; uiroſq;
Collectam exilio pubem miſerabile uulgus:
Vndiq; conuenere animis opibuſq; parati
In quaſcunq; uelim pelago deducere terras.
Iamq; iugis ſummæ ſurgebat lucifer idæ:
Ducebatq; diem: danaique obſeſſa tenebát
Limina portarum: nec ſpes opis ulla dabatur:
Ceſſi: & ſublato montem genitore petiui.

SER. Demú: nouiſſime. Admirás: cú iueniſſé admiratus ſú. Exilio: ad exiliú: ná Dona. contra metrum ſenſit dicés exilio: ná ilion hét primá longá. Vulgus: manú é quod addidit uulgus. Idæ: ná ſic troiáis uidetur: ſic alibi Tibi deſerit heſpus oetá. Inde.n. uel oriri uel occidere ſydera dicimus: unde uel uideri aut icipiunt: aut deſinút. Ducebatq; diem: qa lucis é ſpuius. Ceſſi: deeſt igit. Mótem. ſ. idam: ut apparet i nono. DONA. Ingenté nu. pter eos quos dimiſſerat inuenit aduéniſſe multos alios. Hoc át dictum ne ſolus patriá deſeruiſſe uideat. Lucifer idæ: noua deſcriptione uſus é diei naſcétis. Ná ante ipſú exorit lucifer: húc ſequitur lux: q dié plenú cófirmat: ergo nó tá nuncius uenietis diei é: ſed fidus certuſq; pductor. Danai q obſeſſa. t. l. por. hoc ſignú erat illos potitos eé uictoria & lux cótraria ſaluti ſuæ & ſuorum erat. Ergo ſpoliatus oi ſpe: Ceſſi ueluti neceſſitate coactus per laocoótis exitiú p diligétiá matris q mihi deos potiuſq; græcos inimicos oſtédit: p incédiú ex filii mei uertice: per hortatoné pris & rligioſas uoces uxoris. Ceſſi: potioribus neq; debui niti: q totiés rpugnátibus diis fruſtra certaui. CHRI. Sic demú. ſ. ſic. ſ. i multo mœrore i multa anxietate: ut & patri exiliú ſuaderet: & pluaſú una cú filio & uxore & reliqs comitibus itutú p tot pericula educeret: ut animaduerſa cóiugis amiſſióe tá diu tá dilige

ter cum tanto periculo eam ubiq; inquireret. Demū:oſtēdit cū multa feciſſet p eam noctē potuiſſe eā uideri lōgā:uel demū.q.d.poſt multos labores tādē oīs res i caſū rediit. Cōſūpta:iccirco cōſumpta q̄ nihil i ea per/feciſſet. Comitū afflu.nā ad eū tanq̄ ad fortiſſimū ſapientiſſimūq; ducē & patriæ amatorē confugerant uelu ti ſperantes ſi aliquod remediū patriæ afferri poſſet:ab eo facile allatū iri:Sin nō poſſet illius ſapientia & forti/tudine exilii miſerias facile poſſe mitigari. Vndiq;:ex oī ordine ciuitatis & ex oī loco pp quod oſtēditur ma/gnā fuiſſe æneæ auctoritatē cū oēs i eo omnē ſpē repoſuiſſent. Parati:nō ergo uenerāt conſulturi:ſed illius cōſiliū ueluti potioris accepturi:nec ſe ſolū ſed opes ſuas cōmittebāt.Quod nō feciſſent niſi probū fortē ac ſa/pientē ciuē cognouiſſent.Quod āt dicit Collectā exilio:oſtendit omnem ſpem defendendæ urbis depoſuiſſe. Lucifer:ſtella Veneris luciſſima eſt omnium planetarum:ut diximus cum de Venere uerba fecimus.

SER. Oſtq̄ res aſiæ:Secundū interrogatio/nē Didonis poſt inſidias græcoꝝ: & caſus ſuoꝝ proprios errores narrarat quos pertulit anteq̄ ad Acticam per/ueniret.Fuga ſua hæc ē:linquens iliū idā tendit. Inde Antandrum urbē: iuxta quā cōditis nauigiis Thraciā tenuit: ubi Aenū condi/dit.Hinc i Delū prodigiis territus uenit a Delo āt er/rore patris circa auguria uenit i Cretā: atq; inde peſte fatigatus ex reſpōſo penatū uenit ad ſtrophadas. Inde p̄teruectus maritima græciæ in Epirū profectus He/lēi hoſpitio ſuſcipit. Ab epiro uenit i Calabriā: illicq; aduentu Diomedis territus nauigauit ad ſcyllā:& ca/rybdim:q̄ ætnæ uicinæ ſunt:atq; circuita magna ſici/liæ parte drepanū uenit:ubi ſecūdū poetā perdidit pa/trē inde uenit ad Didonē. Poſtq̄:hac dictiōe ſequen/tia dictis connectunt: ut poſtq̄ altos tetigit fluctus ſic eni dictis ſequentia copulant. Res: iperia:ut res aga/memnonias. Aſiæ.q.d.tertiæ ptis orbis. Nā phrygia in Aſia eſt:& iliū i phrygia minore. Priamiq;: nō eſt iterario: nā potuit alterum eſſe ſine altero: ut uel tota phrygia euerteret:uel ſolū iliū. Immeritā:nā laume/dōtis paridiſq; culpa tota gēs pire nō debuit. Supis: laus ilii quod non niſi dii ſubuertere potuerint. Quo/ties āt nō apparet rō ſic uiſū iterponit: Hora. Sic uiſū ueneri cū amorē oſtēderet nō ēe pulchritudinis & ac/cuſatio i deos hēt aliquā uenerationē:aliter ſacrilegiū eſſet. Supbū:nobile.Virgi.i neutro ponit. Hor.i fœ/minino:ut nō ſemel ilios uexata. Eſt aūt ciuitas:troia uero prouincia i qua ē ilion:ſed ponit pro urbe:ut Et cāpos ubi troia fuit. Humo:ab humo: & ſignificat ſolū quoq; priæ arſiſſe: Quomō āt dixit fumat & ce/cidit:qa aut poetice tēpus p tpe poſuit: ut meminiſſe horret luctuq; refugit:aut certe naturā reꝝ expſſit:nā ruina i breui fit:Fumus uero longo pmanet tēpore.Nam quod ait Probus circunflectendam ſyllabam:ut ſit fumat pro fumauit:non procedit quia pone tantum uerbū in ultima habet accentum: ut ſignificet reuo.

Quæ tertio æneidos libro contineantur.

Oſt euerſa phrygum regna:fuga cœpta moueri
Vtque ſit in thracem primo de/uectus:ibique
Mœnia condiderit polidori cæde piata
Regis & hoſpitiū:ut phœbi reſpōſa canebant
Cœptum iter in creten:rurſus noua fata repta
Naufrago ut fuerit ſtrophadas ꝯpulſus ad un
Ind fugā atq; iteꝝ enarrat precepta celēo/das
Liqrit utq; helenū preceptis ordīe fatis (pit:
Supplicē achemenidē polyphēo urgēte rece
Amiſſūq; patrē dre/pān:atq; hic dind qe/(uit

P.Virgi.Ma/ronis æneí.Li.III.

Oſtq̄ res aſiæ:priami que euertere gentem
Immeritā uiſū ſupis: ceciditq; ſuperbum
Ilium:& oīs humo fu/mat neptunnia troia:

DONA. Narraturus errores ſuos optime icepit ab recedendi de Troia neceſſitate. Nō tamē omittit excu/ſationem ſuam qua uult eſſe firmatum non tam græcis: ſed diis aduerſantibus ob nullam culpam piſſe im/perium troiæ. Poſtq̄ res aſiæ:Ponit quatuor diuerſa p̄terita:quibus affligebatur: & totidem futura: ut ſpes acerba futurorum augeret mala p̄terita. Præterita ſunt iteritū ilienſis imperii. Euerſio familiæ priami:quod maxime dolet propter uxorem quæ filia priami fuit.Cū uero dicit uiſum ſuperis oſtendit nō meritis troiano rum:ſed deoꝝ itolerabili prauitate eueniſſe ut regnū funditus iteriret. Supbū:nobile: ut nō leuis res uidere tur:cuius iteritū dolebat. Oēs:cēt.n.ſolatiū ſi aliqd ſemiuſtū & ſemidirutū relinqueret. Fumat:oſtēdit oīa fuiſſe cōſūpta.Nā oibus icēdio aſſūptis:ſolū fumū reſpirat terra.Ergo repete ſic Poſtq̄ res aſiæ:poſtq̄ uiſū ſu/peris:poſtq̄ cecidit ſupbum ilium: Poſtq̄ omnis humo.f.n.t. Atq; habes quatuor p̄terita:futura autem ſunt alia quatuor:& quod auelletur a patrio ſolo: quod quærerent deſertas terras:& quod eſſent incerti quo irēt: & ubi poſſent ſiſtere.Nam hoc ipſum incertum pœna eſt:cum laborum finis nuſquam appareat.

CHRI. Poſtq̄ res aſiæ:optimo artificio conſtitutum eſt hoc principium.Nā cū i longo ſermone defeſſos eſſe oporteret auditores:ita incipit:ut oia magna proponat.Nā & regnū aſiæ & gentem Priami & ſuperbum ilium ueluti q̄dā magna pronuntiat.Vnde capetur attētio.Ex eo autem q; oſtendit & præſentia miſera eſſe: & ſpem futurorum multo miſeriorem ſibi ſummā ex cōmiſeratione beniuolentiā conciliat.Nam i terra alie na & inimicæ iunoni ad dicta cōſtitutus:& oīum reꝝ egenus ſe omni miſericordia dignū exhibere debebat. Viſū ſuperis:magis placet Seruius in hoc loco q̄ Donatus. Fumat: recte exponitur a Seruio. Priſcianus ta/men Fumat:agimur & molimur præſentia tempora pro p̄teritis poſita dicit. Fumat: pathos a mōdo.

Lydi/us Tyr/rhe nos

SER. Diuerſa exilia:non refertur ad id quod gens troiana ſit ſparſa per diuerſum orbẽ:ſed ad diuerſa loca q̃ actus auguriis adiit æneas. Deſertas:a Dardano intellige.nam ubiq; fertiles demonſtrantur. Auguriis:ut fuit flamma in capite A'canii ſtella currens:& Creuſæ uerba:quæ dixit Heſperiam ueniens. Sub ipſa antan/dro:iuxta antandrum ẽ autem ciuitas phrygiæ dicta antandros uel ꝙ de andro inſuſa eam condiderunt colo ni quaſi αντιανδρου.Vel quia græci uenientes per thraciam cepere Polydorum:pro cuius pretio hanc a Pria mo urbem acceperunt:quæ ex facto nomen accepit:q̃uis huic opinioni non aſſentiatur Virg'.Fertur tamẽ ꝙ poſt acceptum pretium græci eum lapidibus occide runt alii ſcribũt illum a Polymneſtore occiſũ poſt di rutã troiã & ĩ mare p̃cipitatũ cuius uiſo cadauere ma ter dũ captiua abducit̃ flendo ĩ canẽ cõuerſa eſt. Hoc fingit̃ ꝙ nimio dolore græcis inaniter cõuitiabatur.

Diuerſa exilia:& deſertas quærere terras
Auguriis agimur diuum:claſſemq; ſub ipſa
Antãdro:& phrygiæ molimur mõtibus idæ
Incerti quo fata ferant:ubi ſiſtere detur.
Contrahimuſq; uiros:uix prĩa incepat æſtas:
Et pater anchiſes dare fatis uela iubebat
Litora cũ prĩæ lachrymãs:portuſq; relinquo:
Et campos ubi troia fuit:feror exul in altum
Cum ſociis natoq;:penatibus:& magnis diis.
Terra procul uaſtis colitur mauortia campis:
Thraces arãt:acri quondam regnata lycurgo
Hoſpitium antiquum troiæ:ſociiq; penates
Dum fortuna fuit:feror huc:& litore curuo
Mœnia prima loco:fatis ingreſſus iniquis:
Aeneadaſq; meo nomen de nomine fingo.
Sacra dionææ matri diuiſq; ferebam
Auſpicibus cœptoꝝ opeꝝ: ſuperoq; nitentẽ

Phrygiæ idæ:ad diſcretionẽ cretẽſis. Molimur: paramus & bene petit loca in q̃bus & lateret & nauigia p̃pararet. Incerti quo fata fe.q̃a nihil incertius ẽ naui gatiõe:q̃uis locũ certũ nobis ꝓponamus. Contrahi/mus:congregamus ex aduerſis populis:q auxilio ue/nerãt. Vix:mox:ut Vix e cõſpectu ſiculæ telluris in al.Ve.da. Prima:aut uernũ tps:aut q̃a ẽ ẽt adulta: & p̃ceps. Anchiſes:ſeruat p̃pon. Cũ ſociis: duo diuia poſuit:& duo humana:Nõ meminit prĩs: q̃a ſecũdũ Vir.nõ uenit ĩ italiã. Penatibus &.m.d.Varro eoſdẽ dicit penates & magnos deos.Nã ĩ baſi ſcribebat̃ ma gnis diis.Vel honoris cã dixit.Nã dii magni ſunt Iup/piter:Minerua:& Mercurius:q romæ colebantur.Pe nates aũt apud lauro lauinũ:Vnde apparet nõ eẽ unũ.
Procul:porro ab oculis:& põt ſatis longe ſignifica/re:& nõ ualde:ut ĩ q̃nto:Eſt procul ĩ pelago ſaxũ: qđ nõ erat lõge:Sed & hic eadẽ põt eſſe ſignificatio. Bre/uis ẽ.n.helleſponti trãſitus. Vaſtis:uaſtatis: uel ma/gnis. Acri:ſæuo:uel cruẽto.Hic dũ bacchũ cõtẽnens uites amputare parat:ſibi crura amputauit.Sed conſtat abſtemium fuiſſe:& hi ſunt acrioris naturæ:ut de De/moſthene legitur. Antiquum:uetuſtum : uel carum:Ilione enim Priami filia Polymneſtori nupſerat & illi Priamus Polydorum paruum filium dederat alendum. Dum:fortuna: ſcilicet bona.Nam ſi abſolute poni/tur intelligitur fœlix:inde fortunatos:ideſt fœlices. Curuo: perpetuum eſt litoꝝ epithetõ. Nam qđ dixit in v.Recto fere li.ſignificat eũ ita nauigaſſe:ut nõ relinq̃ret litus. Prima:nã ĩ creta alia locauit:intelligit ãt aenũ Sal.Aenũ marmoreaq; & uiã militarẽ:q̃q̃ Home.dicat ide auxilia ad troiã ueĩſſe Euphoriõ & Callimachus a ſocio ulyxis dictũ uolũt illic ſepulto:quo tpe miſſus fuerat ad frumenta portãda. Iniq̃s:q̃a ſcit futuꝝ p̃occu/pat. Aeneadas:nec Vir.aeneũ dicit. Dionææ:a mr̃e ueneris:bene ãt diſpẽſat:ut ſi ſequãt̃ aduerſa:dionæã uene rẽ dicat.Si pſpera erit nauigatio:illã e mari ortã dicat.Nõ tamẽ ſp obſeruat. Auſpicibus:ioui qđ aeris deus ẽ & Apollini pp auguria.Libero cauſa liberatis.Sin uero alii dii ĩuocẽt̃:ad priuatã ptinent cãm. Vnde de Dido/ne iunõi ante alios cui uincla.i.c.Nã q̃uis cã publica ſimularet̃ erat tamẽ ꝓpria Didõis.Sic æneas ſacrificat Ve/neri ut placeat matri.Liberum dixit ut ſit ſignum liberæ ciuitati.Nam apud maiores aut ſtipendiariæ erant: aut confœderatæ:aut liberæ:Sed in liberis ciuitatibus ſimulachrum erat Marſiæ:qui in tutela liberi patris eſt.
DONA. Vix:nã fugitiui matuꝝ tps expectare nõ poſſunt:& q̃a definita loca nõ habuimus: nauigauimus quo fata ducebãt. Litora:nã patria pierat:& cõmitto terrã locũ ſtabilẽ & certum:& ſequor incerta maris. Et cãpos:nõ ſine ſũmo dolore uidet latitudinẽ cãpoꝝ:i q̃ mœnia diruta iacebãt:& tria poſuit:q̃ p naturã ſuã non potuerũt pire litus portũ cãpũ. Cũ ſociis.n.q.p.&.m.d.Tacuit patrẽ:q̃a iã eum nominauerat. Terra.p.opti/me ignorãti Didoni terrã exponit:i q̃ ſitus loci & ĩcolaꝝ pſona & oportunitas cũ pp ꝓpinq̃tatẽ laborẽ longio ris itineris leuiaret:& pp fertilitatẽ ĩdigẽtibus poſſet opitulari.Quoniã ãt thraces amiſſerant Lycurgum regẽ uidebat̃ qđ nullus aduerſarius uenĩẽtes ꝓhibere poſſet.Firmabat ãt ſpẽ religio fœderis diuturnitate tpis ro/borata. Feror:nã nõ ſuo cõſilio uenit. Fatis iniq̃s:hoc exitus reꝝ nõ initia docuerũt. Sacra:primo inuocabã auxilium maternum.Deinde aliorum deorum:qui auſpicio nouorum fundamentorum eſſent neceſſarii.
CHRI. Diuerſa exilia.ſ.cherſoneſũ:macedoniã:arcadiã:cretã:epiꝝ:ſiciliã:africã.Si ergo dutiſſimũ eſt unũ exiliũ qđ erit q̃rere nõ unũ ſed plura & ea diuerſa. Diuerſa exilia:iudicaui operæ p̃riũ eſſe ut p̃ter ipſũ poetæ figmẽtũ ea quoq; breuibus adderẽ:q̃ ueteres ſcriptores de æneæ exilio tradidere i q̃ re Diony.halicar.maxie ſeq.Capto igit̃ ab achiuis ilio ſiue equi lignei dolo ſiue antenoridaꝝ ꝓditiõe cætera q̃dẽ multitudo i cubili/bus dep̃henſa cæſa ẽ æneas uero & q cũ eo troiani erant ilienſibus auxiliares ex urbe dardano & ophrinio ſup/ra pgami cõfugiẽtes arcẽ capiũt in q̃ & ſacra p̃ria erãt & theſauri magni:ad eũq; locũ dilapſa quoq; multitu/do angiportoꝝ pitia confluxit:ut maior fugiẽtiũ q̃ captoꝝ numerus fuerit.Veꝝ cũ neq; arcẽ iam urbe capta ſeruari poſſe ſperaret æneas:ſtatuit urbe cedere:& ſequẽtibus cũctis ſacra ac opes q̃s poſſet efferre: itaq; i belli turba cũ aliquo p̃ſidio uis i idã ſerẽtibus egredi prius iuſſa ipſe cũ armatis ſubſecutus ẽ:cũ diu circa oppugna/tionẽ hoſtibus tamẽ reſtitiſſet,Patrẽ ãt & ſacra & uxorẽ & liberos curribus ĩpoſitos ſecum eduxit atq; tutiſſi

ma idæ occupat. Acceſſerũt etiã & ii qui dardanũ icollebant:& ophrinium & alias troianas urbes:itaq3 hiis fre-
tus copiis æneas in urbẽ reuerti poſſe ſpabat. Sed cũ oĩa diripuiſſent græci:tandem in pactionem deſcendunt:
ut æneas cum ſuis abire liceat:itaq3 ipſe natorum maximum Aſcanium cum parte ſociorum i daſcylitẽ agrũ
mittit ubi etiam lacus eſt aſcanius:Regnauitq3 ibi Aſcanius donec Scamandrum & alios Hectoris filios e græ-
cia a Neoptolemo dimiſſos ad patrium imperium reducens in troiam rediit:ipſe autem æneas in thraciã emi-
grauit. Hæc ait Hellanicus. Sophocles autem in tragedia laocoõtem ait iuſſu Anchiſæ cum recordaretur eo-
rum quibus a Venere in ſtuporem ductus eſt:æneam in idam ueniſſe:& humeris patrem portaſſe. Naucera-
thes autem xãthius ait illum urbem achiuis prodidiſſe:propter inimicitias quas cum Alexãdro gerebat:quo-
niã ab eo a dignioribus ſacris prohibitus eſſet. Hoc igitur beneficio achiui domum illi ſeruarunt Alii dicunt
contigiſſe tunc eũ i portu troiano fuiſſe. Alii a priamo militaris rei cauſa i phrygiã miſſum Cephalõ gergithi-
us & Egeſippus:qui de pallena ſcripſit:æneã i thracia piſſe dicũt. Alii i horcomenũ arcadiæ ueĩſſe uolũt:ut ait
Ariethas:q de arcadia ſcribit. Agatyllus poeta Arcas ſcribit illũ ex arcadia i italiã ueniſſe:& Romulũ genuiſſe:
Sed de aduentu ipſius i italiã alibi ſcriptũ a nobis ẽ. Auguriis agimur:nã nr̃a ſpõte qeuiſſemus in patria. Au
Diui- guriis:placet ſemel totã diuinationẽ pſcribere. Diuinãdi igit̃ teſte Cice. duo ſũt genera:naturæ unũ Alteꝝ ar-
natio tis:natura ãt furorẽ hẽt & ſomniũ. Furor ẽ quo pciti aut ſacerdotes aut alii futura pdicũt. Hic ãt diuinus eſt ue-
nis ge- luti is quo afflati pphetæ uera pdicũt. Hic ãt nũq fallit:qa a ſpiritu paraclito ẽ. Aut a demonibus puenit:q̃lia
nera fuerũt oracula Apollinis aut Hãmonis aut reliquoꝝ:in qbus nõnũq ludũt̃ hoĩes. Somniandi ſpẽs quinq3 ſũt:
ex qbus tres ueræ ſunt. Sed de his dictũ ẽ. Ars autem apud priſcos habuit aruſpicinam:auguria:aſtrologiã:&
ſortes. Aruſpicina iuenta eſt apud etruſcos:nã aranti cuidã i agro tarqnenſi & ſulcum profundius imprimẽti
ſubito e terra extitit quidã q Tages appellatus eſt:facie quidẽ puerili:ſed ſenili prudentia. Ab hoc igitur uniuer-
Aru- ſa etruria aruſpicinã edocta ẽ. Aruſpicina autẽ ab ara & inſpiciendo dicit̃. Continet autẽ hæc i ſe exta fulgura:
ſpicia & oſtẽta:nã mactata hoſtia apud aram:eaq3 aperta quomõ cor epar & reliqua exta ſeſe habent inſpiciũt:ex
eoꝝq3 habitu diſpoſitione & colore futura coniectabant:ut quo die primũ in ſella aurea ſedit Cæſar in boue
Oſten- quem imolauit cor nõ aparuit:ex quo futurã infœlicitatem pdixerunt aruſpices. Oſtẽta ſunt quæ pter naturã
tum euenientia futurum aliqd ſignificant:nam cum i exercitu xerſis equa animal bellicoſum leporẽ timidiſſimã
ferã peperiſſet portendebat̃ tantũ exercitũ & tantis opibus ſuffultũ turpem eẽ fugã molituꝝ. Vt autem iquit
Cice. Hæc quia aliquid futuꝝ oſtentant:portẽdũt:mõſtrãt:& pdicunt:oſtenta:portenta:prodigia:& monſtra
appellantur:quibus priſcoꝝ hiſtoriæ refertiſſimæ ſunt Tertia pars aruſpicinæ in fulmine & fulgure & toni-
tru conſiſtit. Vnde eſt illud De cælo tactas memini pdicere q̃rcus. Hæc ſub aruſpicina reponi oſtẽdit Cice. his
uerbis Ait. n. Sed quoniã de extis & de fulgoribus ſatis ẽ diſputatũ:oſtẽta reſtãt:ut tota aruſpicina ſit pertracta-
ta. Hæc ẽ igit̃ aruſpicina & q eã exercẽt tũ aruſpices tũ extiſpices dicunt̃:in ſecunda ãt pte eius diuinationis:q
Auſpi- artis ẽ auſpicia ponunt̃ ſiue auguria. Auſpicia ab auibus inſpiciendis. Auguria ab auiũ guſtu uel garritu dicun-
cia tur. Erant autem apud antiquos tria diuinãdi genera i auibus. Nam aliæ uolatu:aliæ cantu:aliæ guſtatu futu-
Augu- ra indicabant:Quæ uero uolatu ppetes q̃ cantu oſcinæ uocabant̃. Gellius ãt refert iferas aues ab auguribus di-
ria ci quæ iis contrariæ ſunt q̃ ppetes dicunt̃ Tertiũ genus ex tripudio ſoliſtimo uentura notabat:Vnde damna-
tur Mãcinus q cũ e cauea producti pulli eſcã capere nolẽt ſiue iratus ea re ſiue artẽ irridẽs iuſſit i aqs pi ciãdos
ut biberẽt poſtq̃ eẽ nollẽt. Cice. ait i li. de diuinatiõe:Quid de auguris loq̃r? tuæ ptes ſũt Tuũ i quã auſpicioꝝ
pſtciniũ eẽ debet. Augures igit̃ & Auſpices hæc cõſiderabãt:atq3 ẽt oĩa dicũt̃ aũt oĩa q̃ cũ ob aliã cãm ab aliis
dicta ſunt. Nos tamẽ ea ad noſtrũ negociũ tranſferimus:cuius exemplũ hoc ſit. L. Paulus æmilius conſul con-
tra Perſẽ macedonũ regẽ creatus domũ e ſenatu rediẽs oſtẽdit filiã noĩe tertiã lachrymãtẽ:& cũ iterrogaſſet
cur triſtis eẽt:Mi pr̃ inqt illa Perſa periit:Erat ãt pſa nomẽ catellæ:quã illa in delitiis habebat ſed. Paulus ex his
Omẽ uerbis Perſis regis mortẽ futurã aĩo cõcepit. Hæc igit̃ iccirco omia dicunt̃ eo q3 hoium ore plata ſunt. Sortiũ
ãt originẽ huiuſcemodi referũt. Nũerius qdã ſuſcus apud pneſtinos p ſomnium admonitus:certo in loco ſili-
Sortes cẽ pforauit. Atq3 forato ſaxo ſortes i robore ſculptas priſcaꝝ lraꝝ notis iuẽit. Quæ hĩc i maxima ueneratio-
ne fortunæ mõitu manu pueri miſcebant:atq3 educebant̃:hẽs igit̃ hoium iſtoꝝ generum noia:nã aſtrologia
ita late patet ut ne uolumie qdẽ nõ dicã explicari:ſed notari poſſit:nõ tamẽ Marcelli me differẽtiæ fugiũt. Ait
Mon- eni Monſtra & oſtẽta eſſe deoꝝ. Prodigia iras uel minas:Portenta q̃ aliqd iminere ſignificant. Seruius autem
ſtrum monſtrum ad pſens uult referri. Prodigiũ ad id qd in longũ tps dirigit ſignificationẽ Sed mihi placent q̃ dixi
Portẽ- ex ſnia Ciceronis. Incerti quo fata ferãt, uide hoc i allegoriis qd ſibi uelit. Contrahimus:i unũ cogimus:cõtrahe-
tum re tamẽ exercitũ cũ dicũt hiſtorici potius paucitatẽ militũ q̃ copiã ſignificare uidet̃:qd q̃drat huic loco. Nã qui
Prodi- ad nouas ſedes pandas maiori eſſet opus exercitu:erant ita cõgregãdæ copiæ ut ne miles qdẽ unus reliqueret̃
gium Prima æſtas i quatuor tẽpora diſtinguit̃ annus. Nã igrediente ſole in arietẽ icipit uer:cũ ãt tangit cancrũ initi-
um facit æſtatis. A libra ãt exorit̃ auctũnus bruma demũ ſiue hyems tunc incipit cũ ſol capricornũ aſcẽdere i-
cipit. Sũt ergo ſingula tẽpora externis mẽſibus. Ergo i primo mẽſe dicit̃ primũ uer. In ſcdo adultũ uer. In ter-
tio pceps uer. Litora cũ. a. pathos a loco:ut Nos patriæ fines & dul. lin. ar. Et cãpos ubi troia fu. q narratio hæc
breuius eẽ potuit:nã itegrum totius urbis & ædificioꝝ quæ urbi adiacebant ſolum ſic oſtendit. Exul in al-
tũ:nã ſi miſerum ẽ exulare a patria multo erit miſerius exulare p loca icerta & piculoſa ut eſt mare. Procul:
quaſi dicat in conſpectu:hoc eſt præ oculis:ut Serta procul tantum capiti delapſa iacebat. Mauortia:marti
Mars conſecrata:Hoc propter belli ſtudia finxerunt. Statius in ea teplum Martis & ſyluam põit:ut hic ſteriles dela-
bra notant mauortia ſyluæ. Dicunt fabulæ Martem fuiſſe filium iunonis ſine uiri admixtione:quod ideo fin-
gunt quia bella a ſola iunone ideſt a terrenis rebus non autem a ione. i. a cæleſtibus fiunt. Eius auriga atque ſo-
ror bellona eſt Lupus & picus illi ſacrati ſunt. Nã lupus animal eſt rapax & iſidioſũ. Picus autem duritie ro-

ſtri dura robora cauat. Lycurgo:Orion ut in eius fabula dictũ eſt in thraciam uectus domitis populis ibi re/gnauit:ac Hippolagũ filium ſucceſſorẽ reliquit. Ex hippolago natus ẽ Dryas & ex dryãte Lycurgus:Hunc ait Home.a diis luminibus priuatũ eſſe:ꝙ Bacchi nutrices ĩ nyſa latẽtes pſecutus ẽ:ob idq; timẽs bacchus ĩ mare pfugit. Seruius ãt dicit ꝙ cũ in contemptu Bacchi uites cæderet ſibi crura amputauit. Lactãtius ait ĩ mare il/lũ præcipitatũ fuiſſe:quia aquã uine tanquã ueneno iſecerit. Sacra:ſacꝝ ſecundũ Trebatium eſt qcqd deoꝝ habet. Ergo Virgi.ubicũq; ſacrum dicit:deorum meminit:ut hic. Item ſacra ioui ſtygio q̃.r.m.cepta paraui. Lycurgus

Cælicolum regi mactabam in litore taurũ.
Forte fuit iuxta tumulus:quo cornea ſummo
Virgulta:& dẽſis haſtilibus horrida myrtus
Acceſſi uiridemq; ab humo conuellere ſyluã
Conatus:ramis tegerem ut frondẽtibus aras:
Horrendum & dictu uideo mirabile mõſtrũ:
Nam quæ prima ſolo ruptis radicibus arbor
Vellitur: huic atro liquuntur ſanguĩe guttæ:
Et terram tabo maculãt mihi frigidus horror
Mẽbra quatit:gelidusq; coit formidĩe ſãguis
Rurſus & alterius lentum conuellere uimen
Inſequor:& cauſas penitus tentare latentes.
Ater & alterius ſequitur de cortice ſanguis:
Multa mouens aĩo nymphas uenerabar agre
Gradiuũq; patrẽ geticis q̃ præſidet aruis:ſtes
Rite ſecundarent uiſus:omenq; leuarent.
Tertia ſed poſtq̃ maiore haſtilia nixu
Aggredior:gẽibuſq; aduerſæ obluctor harẽæ
(Eloquar:an ſileã)gẽitus lachrymabilis imo
Auditur tumulo:& uox reddita fert̃ ad aures
Quid miſerũ ænea laceras? iã parce ſepulto
Parce pias ſcelerare manus:non me tibi troia
Externũ tulit:aut cruor hic de ſtipite manat.
Heu fuge crudeles terras:fuge litus auarũ.
Nam polydorus ego:hic cõfixum ferrea texit

SER. Mactabam: contra rationem taurum ma/ctat ioui:Vnde putant hic ſubſecutum prodigium Ioui enim iuuencus ubiq; mactatur:ut ſtatuã ante aras aurata frõte iuuẽcum. Item cornupetat.&.p.q.ſ.har. & Iuuena. Qui uexat naſcenti robora cornu:nam in uictimis ætas eſt cõſideranda. Tumulus:& collẽ & ſepulchrum fuiſſe ſignificat. Cornea & myrtea: Nã hæ aptæ haſtilibus ſũt ut & bona bello cornus: item & paſtoralem præfixit cuſpide myrtum. Cornus aũt de arbore dicitur ut ficus. Nã de animali ĩdeclinabile eſt cornu:Lucanus tamen uſurpauit genitiuum : ut Cornus tibi cura ſiniſtri. Et Cice.i Arato huius gẽus dixit:ipſe autem acceſſit ad myrtum quæ inter uer/benas eſt:& matri cui ſacrificabat ſacra. Syluam:be/ne uariat modo ſyluam:modo uirgulta:modo uimi na dicens. Mõſtrum:recte. Nam ſtatim apparuit qd id eſſet:& hoc proprie q̃uis alias abutantur. Liquunt̃ in uerbo prima ſyllaba longa eſt. Sic alibi. Canis cum montibus humor liquitur. Liquor autem nomẽ pri mam breuem habet. Quatit:cauſa:pendet ex cauſa. Timor enim ſanguinem gelat qui coactus gignit fri/gus lentum:molle & flexuoſum:Vnde & uictos cur/uos dicimus per ſenectutem. Multa mouens: Quæ illa ſint indicat ex ſequentibus. Nã putabat eſſe hama dryadas:q̃ cum arboribus naſcũtur : & itereũt quod demõſtrat Ouidius cũ ereſicthõ arborem incidit: un de ſanguis primo deĩde ululatus exiit:& Statius : nec amplexæ dimittũt robora nymphæ. Gradiuum pa trẽ:θουρον αρηα.i.exilientẽ in prœlia. Geticis:Thra/cis:Getæ.n.populi ſunt myſiæ:quæ cum lata ſit mul tas continet gentes. Rite:recte. Secũdarẽt:pſperos facerent. Viſus:pro uiſa poſuit. Nam uiſus ẽ quo ui demus. Viſa ſunt q̃ uidemus. Similia ſunt nuncius & nũciũ:auditus & auditũ. Leuarẽt:Bonũ ac leue face rẽt. Eloquar.a.ſ.ad miraculum ĩpoſita parentheſis. Gemitus:& lachrymabilis poteſt eſſe & irraſcentis. Reddita:p data. Reddit̃ qcqd ad nos p alteꝝ trãſit: ſed & hic poſſumus intelligere ꝙ ad eum uox miſſa p tumulum eſt. Sepulto:iacenti:ut inuadũt urbem ſomno uinoq; ſepultam:quaſi ſine pulſu:nam ſepultus non erat cum ſepultura nõ eſſet rite facta. Pias:etiam qui læ ditur excuſat æneam. Quod pietatis magnum teſtimoniũ eſt. Scelere:polluere: Plautinus ſermo hodie non iuſu. Non externum:nam ciuis erat & cognatus. Nam polydorus ego:uel diſtingue:uel ſubintellige ſum.

DONA. Gemitus : moraliter primo gemitus:deĩde uoces auditæ ſunt. Quid miſerum ænea: artificioſa traſi enim æneas loqueret̃:diceret feci:& abſoluta qualitate ſeſe defẽderet quia neſcius fecerat:ſed poeta eum induxit defenſorem:q accuſator eſſe debuit. Ideoq; acerbitatem latius extendit : & ex uno crimine multa poſſe oriri euidenter oſtendit:ſed iſtruit:& non arguit. Primum crimen eſt ſepulchrum uiolatum : & hoc ratiõe loci temporis & perſonarum. Addit miſeriam : quæ ſubleuatione & non oppreſſione digna eſt. Aenea : ex nomie proprio apparet notum cum noto loq. Pias manus:cur parce ſi iã patrata res fuerat? Quia ꝙ ignorans ceterat merebat̃ ueniam. Non autem mereret̃:quod deĩde eſſet facturus. Sic Si mihi parces te crimine ſolues. Non me tibi.t.peccares.n.i hominem:ĩ miſerum:ĩ defunctum:in ciuem:in tuum. Ergo non uult me tibi tro ia externum.i.non ſolum ciuẽ ſed affinẽ:frater.n.creuſæ erat. De ſtipite manat:perſonaꝝ & temporis Poſue rat partes:nunc ponit loci. Crudeles terras:demonſtrat hoc eſſe uitiũ terræ parentis:ut p hoc omnes eodem colaborare ſignificaret. Ergo & ab aliis poterat eãdem iniuriam expectare:atq; etiam non decebat:etiam ſi permanſiſſet:pium inter impios uerſari. Fuge fuge:ex duplicatiõe uerbi neceſſitatem oſtẽdit fugiendi.

CHRI. Mactare:ꝓprie magis augere eſt. Vnde macte puer.i.magis aucte:Et quoniam quæ deo ſacrificãt̃ percũt: ſed magis creſcũt:ideo fugiebãt uerba mali ominis:neq; dicebant interficio aut iugulo : ſed potius macto:& tamẽ quoniã q̃ ſacrificabant̃ iterficiebãt̃ aliquãdo mactare põit̃ ſimpliciter.i.interficere. Myrtus: de hac arbore alio loco dixi. Hic addam:ꝙ in ſepulchris libenter naſci uidet̃. Nam ĩ italia primum uiſa fuit in Mactare Myrtus

Tumulus Cumulus Tumulo Horrere Thracia Daui

Alpenoris tumulo:quod circeis eſt. Tumulus:terra tumẽs:itaq; poteſt eſſe collis naturalis:ut Et tumulũ capit unde ois troia uideri:Et etiã terra opa humana coaceruata tumulus dr̃.Et quia ſepulchra ornabantur huiuſcemodi aceruis.tumulus pro ſepultura ponitur:& ſic in hoc loco:Cumulus autem non natura eſt: ſed manu hominum factus.Hic autem locus appellatus eſt polydori tumulus etiam ſequentibus temporibus:ut apparet in Plinii gæographia iuxta ænon urbem. Frigidus horror:tremitus. Horrere proprie ẽ cum res contrahitur:& ipſo contractu aſpereſcit.piloſq; & ſimilia erigit.Et quoniam timore ſanguis ad cor refugit:& externæ partes relinquuntur frigidæ & ex frigore horreſcunt dicimus horrere frigeſcere:unde eſt Scis comitẽ horridulum trita donare lacerta:item timere:unde paulo ſupra horrendum:quis Marcellus exponat nouũ & mirabile. Venerabar:ueniam petebam.Id.n.proprie eſt uenerari. Geticis:Thracenſibus:& ẽ pars pro toto:thracia autem inter ualidiſſimas europæ gentes late patet:quippe quæ in quinquaginta ſtratageas ſit diuiſa in planis autem thraciæ ſcytharũ gentes ſunt uariæ qdẽ:ſed litori oppoſita tẽnuerũt:getæ a Romãis daci noiati: hæc Pli.Strabo ãt diuidit & getas dicit eſſe q ad põtum in orientẽ uergunt. Dacos ãt qui in oppoſitã i germaniam ad hiſtri fontẽ.Hos putat dauos olim noiatos ex quo apud athenienſes getarũ & dauorũ noia ſeruilia ſunt.Propter ãt gentis ferocitatẽ:& robur militare hæc terra marti ſacra dr̃ & ibi eũ ſuũ tẽplũ hr̃e.De quo Sta.Hic ſteriles delubra notat mauortia ſyluas Horreſcitq; tuens ubi mille furoribus illi Figit̃ aduerſo domus in mãſueta ſub æmo.Ferrea compago laterũ ferro arta terunt̃ Limia ferratis incũbunt tecta colũnis. Læditur aduerſum phœbi iubar ipſaq; ſedem Lux timet:& durus contriſtat ſydera fulgor Digna loco ſtatio. Secundaret:proſpera facerent:Sic Luca.Dii uiſa ſecundent Atq; extis ſit nulla fides. Omen:pro monſtro & prodigio poſuit.

Haſtilia uariat nomia:ne inducat faſtidiũ.Nã modo uirgulta modo haſtilia modo uimẽ dicit.Obluctor harenæ:Luctari.n.contra tẽdere & niti ſignificat:Vnde lucta ludus eſt:in quo alter contra alterũ nitit̃. Ergo obluctabat̃ harenæ ueluti illa nitteret̃ ne dimitteret:ille autẽ ut ad ſe attraheret. Eloquar an ſileã:Nam magnitudo rei ut loqueret̃ impellebat:incredibilitas aũt dehortabat̃.Recte aũt & attentum reddit auditorẽ: & ꝑ fidem ſibi comparat:cum deprecat̃ incredibilitatẽ. Pias:Magna laus æneæ:cũ etiam ab eo q lacerabat̃ ita appellaret̃:illud etiam magnum quod adoraret̃ ut fugeret piaclum.Quod autem crudele & auarum dixit: demõſtrat auaritiam parẽtem eſſe crudelitatis. Seges:quia ad ſimilitudinem ſegetis & hærebãt & creſcebãt haſtæ.

Telorum ſeges:& iaculis increuit acutis.
Tũ uero ãcipiti mẽtẽ formidĩe preſſus (ſit
Obſtupui:ſteterũtq; cõæ:& uox faucibꝫ hæ/
Hunc polydorũ auri quõdã cũ põderẽ magno
Infœlix priamus furtim mandarat alendum
Threicio regi:cum iam diffideret armis
Dardãidæ: cingiq; urbem obſidione uideret.
Ille ut opes fractæ teucrum:& fortũa receſſit:
Res agamemnõias: uictriciaq; arma ſecutus
Fas omne abrũpit:polydorũ obtrũcat & auro
Vi potitur.quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames: poſtq̃ pauor oſſa reliquit
Delectos populi ad proceres primũq; parẽtẽ
Monſtra deũ refero:& quæ ſit ſentẽtia poſco.
Oibus idem animus ſcelerata excedere terra:
Linq pollutũ hoſpitiũ: & dar̃ claſſibꝫ auſtros.
Ergo inſtaurimus polydoro funus:& ingens
Aggeritur tumulo tellus:ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ uictis:atraq; cupreſſo:
Et circum iliades crinem de more ſolutæ
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte:
Sãguinis & ſacri pateras: animãq; ſepulchro

SER. Increuit:reuiruit.Tractũ ex hiſtoria Nã romulus captato augurio haſtã ex auẽtino colle i palatiũ iecit:quæ fixa fronduit:& arborẽ fecit.Vitupabile eni ẽ poetã aliqd fingere:qd pẽitus diſcedat a ueritate Deniq; obiicit̃ Virgilio qd in nymphas naues mutaſſet:& q ꝑ aureũ ramum deſcẽſum ad iferos:& q iris Didõi comã ſecuerit:Sed hoc purgat exẽplo Euripidis:q de Alceſte hoc dixit:cũ ſubiret fatũ mariti. Infœlix:uel qa iam eſſe cœperat.uel cui ẽt ꝓpria nocuerunt. Mandarat.cõmẽdarat:uel cmãdarat. Aphæreſis eſt. Treicio:a loco auget crudelitatẽ:ex q̃ Diomedes Lycurgus & Tereus ſunt. Treicio ꝓ thracio ut ſupra Threiſſa.Nam ſolutio eſt ionicæ linguæ.Cũ.n. ſit ερᾳξ iones dicũt θρειξ:& eius ſolutio facit Threicius uel threiſſa. Cingi.i.uideret apparari obſidiõem. Nã poſt obſeſſam urbẽ nõ potuiſſet. Fortuna.ſ.melior. Victricia:uerbalia i trix fœminĩa ſunt: & tamẽ ĩ plurali neutrũ habẽt. Fas oẽ:& affinitatis & hoſpitalitatis. Obtruncat:Cædit.Propriæ tamẽ ſignificat caput amputare. Potit̃:ex his uerbis eſt q̃ miſcẽt cõiugationem.Nã tertiæ licet ſit:facit tamen potiri. Sic & fio ꝓ firi facit fieri. Sacra:execrabilis:Tractum ex more gallorũ. Nã cũ maſſiliẽſes peſte laborabãt unus ſe ex paupibꝫ offerebat alẽdũ anno itegro publicis & purioribus cibis poſtea uerbẽis ueſtibuſq; ſacris ornatus circũducebat̃ ꝑ urbẽ cũ execratiõibus:ut i eũ inciderent oĩa mala ciuitatis:& ſic ꝓiiciebat̃ Hoc ãt i Petronio lectũ eſt.Latenter ãt tẽtat æneas ex ſimilitudine calamitatis troiãos didõi cõmẽdare:nã & eius marito cauſa auri frater itulit necẽ. Idẽ: pluſq̃ ſi diceret ſimilis. Scelerata.r.i.ſceleratorũ:ut Captiuaq; ueſtis: ideſt captiuorũ. Claſſibus auſtros:hyppallage ẽ. Funus:mõ ſepulchrũ:quod haſtas a uallẽdo diruerat.Nã funus ꝓprie incẽſum ẽ cadauer. Stãt:poſitæ ſunt. Mães:aiæ ſunt q̃ egreſſæ corporibus nõdũ alia intrãt corpora.Sũt ãt maxime:& dicunt̃ ꝑ antiphraſim nã manũ bonũ:unde & mãe dictũ:ut Eumenidas parcas:bellũ:lacũ.Alii manes dicũt a manẽdo.Nã animabus plẽa ſunt loca iter lunarẽ circulũ & terrã unde defluũt:Alii manes deos iſernales putãt. Atra:nigra:funeſta: qa iferis cõſecrata quæ cæſa nõ reuireſcit.Romæ autẽ ramum cupreſſi ante domum funeſtam ponebãt:ne quiſq̃ pontifex ꝑ ignorantiã ingreſſus pollueret̃:Hora.nec pra

ter inuiſam cupreſſum Vlla breuẽ dominũ ſequentur. Atra:quod eratos hoies ſignificet. De more.ſ.gentis: Vel de more plāgẽtiũ. Tepido:ſtatim mundo. Cymbia:pocula i modũ cymbæ. Sacri:de uictimis ſumpti. Bene āt lacte & ſanguie aia ad ſepulchꝛ̄ elicit̃.Lacte.n.corpus nutrit̃ poſt aiæ cõiunctionẽ:& aia ſine ſanguie nunq̃ eſt.Nam illo effuſo recedit.Et qa i ſepultoꝝ aiæ uagæ ſunt: & hic nõ fuerat legitime ſepultus rite reddi ta legitia ſepultura redit aia ad quietẽ ſepulturi:quã ſtoici mediũ ſequentes tãdiu aiam durare dicũt:q̃ diu du rat & corpus.Vnde ægyptii cõdita cadauera diutius ſeruãt:ut multũ duret aia:& corpori ſit obnoxia nec cito ad alia trãſeat:Romãi cõtra cõburebãt corpa ut ſtati i ſuã naturã rediret aia.Ergo hic obnoxiã facit aiam cor/ pori:q̃ antea horrebat:q̃ſi p uim extorta.Plato ꝑpetuã dicit aiam:& ad diuerſa corpa ſtati trãſire pro meritis uitæ prioris:Pythagoras uero non μετευχυχωσιν.Sed παλιγγενεσιαν: ideſt redire ſed poſt tempus dicit.

DONA. Tum uero:quia ſupra dixerat:Mihi frigidus horror Membra quatit.Nam ad illum horrorem qui fuit ex ſanguine accedens uox lamentabilis Polydori mentem in hebetudinem conuertit:& uox inſilenti um tranſiit. Hunc:ea ratione miſit priamus:ut cum ſe in ſummis periculis cerneret:ſaltem poſteritas ſua in hoc filio remaneret & auri uim magnam dedit: ut eſſet quo uiuerent:& ex ſe naturam polymneſtoris con/ iectans tutum filium apud ueterem amicum credidit:infœlix ergo qui dum filium in tuto collocare putat: eum perdidit.Ergo priamus nec incautus nec iprudens nec in filii cauſa indiligens fuiſſe demonſtratur. De/ derat enim uicino affini amico ueteri:dederat cum diuitiis:dederat regi. Ille.ſ.q ſperaret̃ humanus cuius fi/ dei cõmiſſus fuerat q diues:q ex plurimis delectus:q ſuceꝑat inocẽtẽ amici filiũ notat̃ hic pſona.ſ.auara.Itẽ lo cus.Ni mare iterpoſitũ erat iter ſe & troiã:itẽ tpũs.i.in quo pierat impiũ:ut non timeret ultionẽ. Oſtẽdit ꝑte recepta i rebus aduerſis:ne amicis qdẽ fidẽdũ.Damnat auaritiã tãq̃ quæ ad oia ſcelera ipellat. Primũq̃.p. Qui iudicare de mõſtris poſſet:& ad pceres qa qd facto opus eẽt debuit oium diffiniri ſnia. Idẽ:ſolet decerni q̃ maiori parti placet:ſed hic tã mãifeſtũ ſcelus fuit:ut oẽs fugiẽdũ cẽſerẽt ide:ubi p ſcelus fuerat ſoluta ami/ citia q̃ fœdere deuincta erat.Nõ ergo utile illic morari:Nec religioſum cũ ſanguinis pueri pollutus eẽt locus.

CHRI. Preſſus mẽte:habens mentẽ preſſam p ſynecdochen. Formidine: Quæ plus eſt q̃ metus aut ti/ mor:ut iam i ſuperioribus demonſtratũ eſt. Steterũt: ſiſtole ẽ:nam corripuit mediã ſyllabã.quæ pduci debet ut breuitate dictiõis notaret ſubitaneã erectionẽ comaꝝ. Hæſit:conſtitit:nõ egreſſi eſt q̃ euenit timẽtibus: Hærere ãt eſt cũ res cõſiſtit neq̃ mouet̃:& quoniã qui cogitãtes in dubiũ icidũt:cõſiſtũt i cogitatioe: neq̃ ul/ terius pcedunt:dicit̃ hærere dubitare.Dicimus eadem ratione feras aueſq̃ captæ retibus hærere illis: quoniã nequeũt diſcedere:itẽ id qd alii rei nitit̃ quia nõ dimouet̃ illic hærere dicit̃.Vnde Herẽt parietibus ſcalæ.Hic hæredes:qa hærẽt bõis teſtoris. Polydoꝝ:nomẽ cõueniens homini:q multa ſecũ attulerit. Nã multoꝝ do/ norum ſignificat. Quid:Ecphoneſis eſt:latine dicit̃ exclamatio:quæ fit a ſcriptore cum aliquid aut ſummo pere deteſtat̃:aut uehemẽter admirat̃:Hæc figura ſummã affert rei grauitatẽ:ut Dii talẽ terris auertite peſtẽ. Eſt & grauis poetæ ita auctoritatẽ ſuã admiſcere:ut & bonos amare:& malos odiſſe:idignis iuider̃:errãtes re/ prehẽdere:& miſeros miſerari uideat̃.Hic Hora.ille bõis faueat & cõſilief̃ amice:Et regat iratos:& amet pec care timẽtes:ille dapes laudet mẽſæ breuis ille ſalubrẽ iuſticiã legeſq̃ & apertis ocia portis. Infœlix priamus: Nã iprudẽter ſibi cõſuluerat:ſed ifœliciter ſucceſſit:ut crimẽ nõ hominis ſed fortunæ ſit.Ex q̃ re maiorẽ ſi bi cõmiſerationẽ cõparat. Victricia ar.ut nõ hominẽ ſed fortunã ſecutus eẽ demõſtret̃.Eſt aũt ex locis qui/ bus probet̃ auaritiã omniũ ſceleꝝ parentẽ eſſe. Refero:Recte ex more romão.Nã cõſules res magnas ac du/ bias ad ſenatũ referebãt. Proceres:ꝓprie i cõtinationibus multi ſunt e parietibus ꝓminentes: q capita trabiũ ſubſtẽtant.Hic primores urbis ꝓceres dicunt̃:qa rẽpu.fulciũt. Primũq̃.p.Videt̃.n.facere eũ pricipẽ ſenatus. Conſul.n.quẽ uellet ſentẽtiã rogabat.Cõſuetudo erat ut primo cõſules deſignati:ſi ii aderãt rogarent̃:deide is qa cẽſoribus pricipes ſenatus electus eẽt:fuerũt tamẽ qui ꝓ ſuo arbitrio quẽ uellẽt rogabãt:i quo tamẽ obſer uatum eſt:ut is qui rogabat̃:eſſet ex conſularibus. Cæruleis:Varro & Cato dicit conſueſſe antiquos in fune/ ribus nigro & cæruleo colore uti.Nam in adoleſcentis morte non nigrum ſed cæruleum adhibebant.Eſt au/ tem cæruleus uiridis cum nigro mixtus:ut eſt illud Cœperat humẽti phœbum ſubtexere palla Nox & cæru lam terris ifuderat umbram. Cymbia:ſpecies poculi eſt:Sed & de cymbiis & cæteris poculis dictũ ẽ i buco.

Here/re · Proce/res · Cæru/leus

Cõdimus:& magna ſupremum uoce ciemus.
Inde ubi prima fides pelago placataq̃; uenti
Dãt maria:& lẽis crepitãs uocat auſter i altũ
Deducunt ſocii naues:& litora complent.
Prouehimur portu:terræq̃; urbeſq̃; recedũt.
Sacra mari colitur medio gratiſſima tellus
Nereidum matri:& neptunnio ægeo:
Quam pius arcitenens oras:& litora circum
Errantem mycone celſa gyaroq̃; reuinxit.
Immotãq̃; coli dedit:& contemnere uentos.
Huc feror:hæc feſſos tuto placidiſſima portu
Accipit:egreſſi ueneramur apollinis urbem.

SER. Supremũ:aduerbiũ:ut toruũ clamat. Cie mus:dicebant.n.Vale nos te omnes ordine quo natu ra pmiſerit cuncti ſequemur. Lenis crepitans: duo epitheta poſuit uitioſe.Fecit ãt hoc ꝓpe i decem uer/ ſibus. Auſter:pro omni uento. Recedunt: nam ui/ det̃ nauigãtibus q̃ nõ ipe a terris:ſed ab ipſis terræ re cedant. Mari:ordina i medio mari ægeo. Nereidũ matri.i.doridi.Fabula ẽ:iuppiter uitiata Latõa etiam aſteriẽ ſororem uitiare uoluit:illa autem rogãs a diis ut in auem uerteret̃:cothurnix effecta eſt. Sed cũ ma re trãſfretaret:afflata a ioue i ſaxum cõuerſa: ſub aqs merſa ẽ: inde ſupp'icante ioui Latona ſupernatauit: ac primo Neptunno & doridi conſecrata eſt. Deinde cum iuno Latonam imiſſo Phytone iſectaret̃ litori adhæſit ſororemq̃ excluſo ſerpente intra mare rece/ pit:in hac inſula ipſa Dianam ac Apollinem peperit: Sed Diana iam nata pro obſtetrice ſe mri Phœbum

parienti ꝓhibuit. Vnde q̃uis uirgo a parientibus inuocatur Apollo ut primũ natus eſt phytone ſagittis interẽpto matrem eſt ultus. Et terrã i qua duo numia ſint nata errare nõ ſunt paſſi iſti dii ſed duabus iſulis religauerũt. Veritas eſt q cũ iſula terræmotu laboraret: cõſuluerũt oraculũ apollinis: cuius reſponſũ fuit: ne mortuos ibi ſepelirẽt: & ſacra quædã facerẽt poſtea e gyaro miconeq; uicinis iſulis uenerũt q eã habitarẽt. Dicũt dianã primo natã: qa nox primũ fuit: Dicta ẽ iſula primo ortygia: qa græce ορτυξ dicit coturnix: & qa poſtea emergẽs apparuit delos. Nã Δηλον maiſeſtũ dicũt. Vel qa apollinis oracula: q̃ alibi obſcura ſũt: illic maifeſta dant. Delos & ciuitas & inſula: Vnde interdũ recipit præpoſitionẽ. Pius: quia ultus eſt matrem. Coli: a uicinis. Vẽtos: propter terræmotũ. Sacerdos: nã apud maiores, rex erat ſacerdos & pontifex. Sic hodie imperatores pontifices dicimus. Amicum: ꝑ ſilentiũ intelligimus. Hoſpicio. i. iure hoſpitalitatis. Nam ad hoſpitium nõ poteſt intelligi: cũ iam eſſet amicus. Propriam: ꝑpetuam. Sic, ꝓpriamq; dicabo. Nam quæ condiderat non fuerat propria. Timbreæ: ab agro troiæ uicino: qui tymbra plenus fuit in quo eius eſt & nemus & templũ: in quo Achilles a Paride fuit iterfectus θυμβρη græce unde η in æ diphthongon ut Δυρκη dyrcæus. Domum: familiam. Mãſuram: duo petit urbem & ꝑpetuitatẽ ad hoc uel, ꝓpter troiã uel ꝓpter eam quam in thracia condidit. Pater: uenerationis eſt: Vnde & diis datur Quid ue pater neptunne paras: & montibus ut pater apenninus: & fluuiis ut tymbri pater. Augurium: pro oraculo poſuit. Illabere: nam q̃uis obſcura ſint: tamen ſemper uera ſunt Apollinis oracula. Ergo poſtulat illud oraculum intelligere.

> Rex anius rex idẽ hoĩum phœbiq; ſacerdos:
> Vittis & ſacra redimitus tempora lauro
> Occurrit: ueterem anchiſen agnoſcit amicũ.
> Iungimus hoſpitio dextras: & tecta ſubimus.
> Templa dei ſaxo uenerabar ſtructa uetuſto.
> Da propriã tymbrææ domũ: da mœnia feſſis:
> Et genus & mãſurã urbem. ſerua altera troiæ
> Pergama relliquias danaũ atq; imitis achilli.
> Quẽ ſeqmur: quo ue ire iubes: ubi ponere ſedes:
> Da pater auguriũ: atq; aĩs illabere nr̃is.

DONA. Condimus: erant placandi manes læſi: præſertim illius qui ciuis & affinis & regis filius erat: & qui recte monuerat troianos: ut ſceleratam terram relinquerent. Docet autem poeta quæ poſſint curare qd male ſint geſta eſſe curanda. Deducunt: quam miſeri ſubduxerant. Occurrit magna beniuolentia: ut rex & ſacerdos non expectauerit peregrinos ad ſe uenire: ſed ultro occurrerit. Veterem amicum: quaſi dicat illum talem tunc habuit amicum qualem habebat ſtante troianorum fœlicitate: neq; ſecutus eſt fortunam ut polymneſtor & tantum habuit amicum q̃tus fuit: non quantus ueniebat. Sacra: ut oſtẽderet uittas & laurum non eſſe ſigna lætitiæ: quæ triſtitiæ troianorum non conueniebat: ſed ſacerdotii. Magna autem exempla poſuit malæ bonæq; amicitiæ polymneſtorem & Aniũ quæ nos ad bonum hortent: & a malo reuocent. Propriã: nã icerti hactenus uagabãt: ut Incerti quo fata ferant: ubi ſiſtere det. Eſt ãt precatio breuis: & quæ oĩa cõtineat. Nã petit & mouet cõmiſerationẽ. Da. i. oſtẽde. Da pater auguriũ: Paterno aio infunde aĩs noſtris apta & ꝑſpicua oracula. Vſus ẽ ãt impatiuo da & illabere: qd eſt deprecãtis ex fiducia i Apollinẽ: q troianis fauebat.

CHRI. Ciemus: a cieo es ſecundæ cõiugationis: ut Bella cient primaq; uetant conſiſtere terra: inueniẽt in quarto: unde Regius accitu cari genitoris ad urbẽ Sidoniã puer ire parat. Inde ubi prima. f. Pulchra narratio: & quæ facilitatem & celeritatem nauigandi oſtendat. Tellus: Delon inſulam intelligit: De qua Plini. ipſa quoq; clariſſima cycladũ media & templo Apollinis & mercatu celebrata: quæ diu fluctuata. Vt prodit: ſola motum terræ non ſenſit. Ad. M. Varronis ætatem Mutianus prodidit bis concuſſam Hanc Ariſtoteles ita appellatam putat: quoniam repẽte apparuerit enata. Eglatoſthenes cynthiã. Alii orthygiã: aſteriam lagiam: mydiam: cynetũ pyrpilẽ igne ibi primum reperto. Herodo. ãt ita ſcribit. Ferũt autem delii poſt diſceſſum Dactis Xerxis ꝓfecti delon ſe mouiſſe primo: atq; poſtremo uſq; in mea tempora. Strabo ait: in ægeo mari magis Delos eminet: & circũſtantes illi cyclades & ipſi incumbentes ſporades. i. ſparſæ. Delos urbem habet & Apollinis latonæq; templũ & cynthus mõs ſublimis ei aſp incũbit urbi. Pyndarus quoq; illã olim errabundam fuiſſe: ſed aduentante partu Latonæ quatuor terreſtribus e trũcis columnæ dura in petra ſolido ex adamante contiuerũt. Saxo uetuſto: Credunt aliqui dictum quia inſula ſaxum ſit in quod aſteria iam cothurnix uerſa ẽ: Cloatius autem: Verius referente Macrobio ſcribit in delo aram eſſe Apollinis genitoris: in qua nullum aĩal ſacrificat: quam Pythagoram ueluti iuiolatam adorauiſſe ferunt. Hanc igit Virgi. eſſe ab ænea adoratam: demonſtrat: ſiqdem nullo acto ſacrificio preces ĩchoat: & ut genitoris arã demonſtraret dixit. Da pater. At mox cum taurum mactat apud aliam aram itelligimus. Vnde hic patrem quod ſibi ꝓprium eſt: ibi Apollinem nominat. Cato de liberis educãdis ita ait: Nutrix hæc oĩa faciebat i uerbẽis: & tubis ſine hoſtia: ut deli eſt ara Apollinis genitoris. Quod ait ſaxo uetuſto: dicit epaphus delphis quondã eueniſſe: ut templum antea religioſum & intactum: ſpoliatum: icenſumq; ſit & addit multas circa corynthum urbes inſulaſq; proximis terræmotu hauſtas. Delon neq; antea nec poſtea hoc incommodo uexatam: ſed ſemper eodem manere ſaxo. Thucydides autem i tertio hiſtoriarum ſcribit. Non mirum ergo ſi præſidio religiõis tutam iſulã ſemp oſtẽderit: & reuerentiã locoꝝ ſibi acceſſiſſe dicit cõtinua ſaxi eiuſdẽ. i. iſulæ firmitate. Anius Apollinis filius fuit: qui habuit andrum filium. Arcitenens: ex Neuio q in ſecundo libro belli punici ait: Deinde polens ſagittis idutus arcitenens: & ab Homero ẽ a quo Apollo dicit αργυροτοξοσ. Pius: qa iniurias maternas i Phytõe necãdo ultus ẽ.

SER. Viſa: ſtoice & academice: q dicũt q̃ ſũt cõtra naturã nõ fieri: ſed fieri uideri: unde magica oĩs excluſa ẽ. Vt ait Pli. Liminaq;: breuis, ꝓ lõga poſita ẽ. Defẽdit ãt uel qa monoſyllaba ad artẽ nõ ꝑtinent: uel pti

> Vix ea fatus eram. tremere omnia uiſa repẽte
> Liminaq;: lauruſq; dei: totuſq; moueri

Mõs circũ:& mugire adytis cortina recluſis.
Summiſſi petimus terrã:& uox fert̃ ad aures:
Dardanidæ duri quæ uos a ſtirpe parentum
Prima tulit tellus:eadem uos ubere læto
Accipiet reduces:antiquam exquirite matrẽ.
Hic domus æneæ cunctis dominabitur oris.
Et nati natorum & qui naſcentur ab illis
Hæc phœbus:mixtoq; ĩgens exorta tumultu
Lætitia:& cuncti quæ ſint ea mœnia quærũt:
Quo phœbus uocet errãtes iubeat ue reuerti.
Tũ genitor ueterũ uolues monumẽta uirorũ:
Audite o proceres ait:& ſpes diſcite ueſtras.
Creta iouis magni medio iacet inſula ponto.
Mons idæus ubi:& gentis cunabula noſtræ.

cula quæ ſui ſubſtantiam non habet:membrum pu/tatur ſuperioris orationis:Vnde liminaq; una erit dictio:& q̃ finalitatis gratia ꝓduci & corr pi põt. Mõs:cynthius. Cortina:locus unde oraculum exit.Vel q̃a Apollinis tripos corio pythonis tectus ẽ. Vel quia ibi ſint certa reſponſa quaſi certina:uel q̃d eſt uerius quia illic cor uatis tenetur.Nam cauerna in templo fuit ad quã phœbas rapta uaticinabatur. Summiſſi:inclinati:pro qualitate.n.nimium orantes ĩterdum ſumma interdum ima reſpiciebant. Cũ poteſtates aliæ cæle/ſtes ſint aliæ terrenæ:aliæ ꝑmixtæ Terram nũc petũt q̃a Apollo & ſol & liber pater eſt q inferos petit: Hora. Te uidit ĩſons cerberus.Petũt terrã unde ad eos reſpõſa ꝑueniũt:& quia Apollo ẽ ĩferis notus. Dardãidæ:obſcura ſunt:ſed tamẽ uera. Nã dardãus ab italia uenit.Nã ſi certã ſignificaret Teucriadæ diceret. Duri:Vel ꝓp futurũ laborẽ.Vel eorũ arguit inſipientiam.
A ſtirpe:in genere.f.gẽus ſignificat:ut Heu ſtirpẽ inuiſam:in maſculino arborẽ:Sed ſtirpẽ teucri nullo diſcrimie ſacrũ:Hora. cõtra regulã dixit ſtirpeſq; raptas & pecus & domos. Prima:italia unde dardanus uenit.Nam teucer poſtea de creta. Matrem:Terram Tractum de hiſtoria Bruti.Nam cum filii Tarquinii ab Apolline accepiſſent qui primus terram oſcularetur eum imperio potiturum:Brutus e naui egreſſus fingens caſum terram oſculatus ẽ. Domus:Ad illud Da propriam thymbræe domum. Et nati.n.ad illud & manſuram urbem.Hic uerſus ex Home.eſt quem ille ex Orpheo ſuſtulit:& Orpheus ex oraculo Apollinis hyperborei.Mire hoc oſtẽdit poeta dicendo Hæc phœbus. Tumultu:Quia dixit exquirite. Veſtras:ut ſenex loquitur:aut quia ſcit ſe eſſe moriturum. Creta:Dardanus iouis filius & Electræ,ꝓfectus de corito urbe thuſciæ primus uẽit ad troiã & illic parua ædificia collocauit.Poſt cuius obitum Teucer uenit:& arces & mœnia cõſtituit:Errat ergo anchiſes arguẽs ab ida q mons ẽt ĩ creta ẽ. Creta iouis:ibi natus fingit̃ q̃ cretẽſes teſte Saluſtio primo religionẽ iuenerunt.Dicũt ãt Saturnũ cũ a Themide accepiſſet ſe a filio pulſum iri regno uorabat oẽs filios quos de Rhea uxore gigneret:Sed nati iouis pulchritudine delectata clã illũ ſuſtulit:& nymphis in mõte dictæo cõmẽdauit: q ab apibus nutritus ẽ & adhibiti curetes & corybantes:qui tinnitu æris ꝓhiberẽt audiri pueri uagitum.Vnde ipſi ſunt matris deũ miniſtri.Fingit̃ hoc:quia Saturnus æternitatis & ſeculorũ deus ẽ. Sæcula annos ĩ ſe reuoluunt.Vnde græce κρονοσ quaſi χρονοσ idest tẽpus dicit̃. Medio põto:Vel ſecundũ Salu.procul a cõtinenti:Vel ſi pateret̃ latinitas in medio pontorũ: Coſmographi.n.dubitãt ĩ quo mari creta ſit:Nam partim lybicũ:partim ionium:partim ægyptium: partim atticum reſpicit. Cunabula:origines:Nam in cunabulis iacent infantes.Latenter dat gloriam troianis dicẽs ſe a diis originem ducere:Vnde eſt A ioue principium generis:ubi & de Dardano & de Teucro intelligit.

.DONA. Vix ea fatus erã:motio earũ rerũ præſẽtiã dei oſtẽdit. Sũmiſſi:pauore nimio ueſtigiis firmis ſtarenõ potuimus:ſed ad terrã demiſſi ſumus. Quæ uos.a.ſt.p.nihil breuius aut eminẽtius hoc reſpõſo. Nam & in fine uerborũ cõſulentis ꝓlatũ eſt:& incertos ſecuros reddidit.Oſtendit enim troianos apud ilium pegrinos fuiſſe:Nũc originalibus terris a ſuis pentibus reddi:quod beneficiũ & non iniuria eſt: pſertim cum urbẽ ꝑpetuã ꝓmittat:& troianos maxima ĩcremẽta ſumpturos. Mixtaq;.m.e.t.h.læti oẽs erant:ſed quærebãt nomẽ loci.Nã antiqua memoria ignorabat̃.Sed anchiſes oium uetuſtiſſimus rẽ aggreſſus eſt:Fuit ãt pulchrũ ac religioſum his terris reddi:q̃ parentes ab origine rettulerunt:& ne timerẽt ne a melioribus ad deteriora ꝑgerẽt addidit ubere læto. Vbere:alluſit ad id quod terram lætã appellauit. Reduces:ne timeant ſe futuros omninis terris quæ nõ aduenas:ſed ſuos reciperẽt. Creta.i.o.m.dixit & nomen.& ad quem deum ipſa maxime pertineret:qui cum magnus ſit magnum poſſit incolis pſtare fauorem. Medio.p.ut undiq; fluctibus clauſa aduerſus hoſtes eſſet tuta. Iacet:p hoc eius imẽſam magnitudiem oſtẽdit. Mõs idæus:põit ſigna ſpecialia.

.CHRI. Cortina:tripos ſupra quã phœbas uaticinabat̃:uide Seruiũ Cortinare apud antiquos erat meditari.Hinc cortinionẽ meditationẽ dixerũt. Dardãidæ:reſpõſum uerũ ẽ ſed nõ intellectũ ab Anchiſe.Quia ut ĩ allegoriis nr̃is demõſtrauimus appetitus illius q ſenſum nõ aũt rationem ſeq̃t̃ typũ tenet Anchiſes. Inde igit̃ ꝑmes quæ hũc locũ apte interꝑtent̃. Dardãidæ:indicat quod italiam intelligat:de qua Dardanus uenerat ex Corito natus.Nã de creta nõ oportuit ĩtelligi:unde uenerat Teucer non iouis ſed Scamandri mortalis uiri filius. Duri:nõ ergo reformidãdæ difficultates lõgioris itineris cũ durare in laboribus poſſitis:q ĩ decẽnali bello:ſũma patiẽtia duraſtis.Oſtẽdit igit̃ rẽ facilẽ.Nã facile ẽ durioribus aduerſa pati. Prima tellus & læto ubere:hæc duo italiã oſtẽdũt.Nã prior Dardãus de italia q̃ Teucer de creta uẽit:& de italiæ ubertate multi ſcribũt. Et natorum:ab Homero ſunt hi uerſus Ait.n.Aeneã tẽuiſſe imperiũ cum eius ſucceſſoribus ĩ ilio:iã priami gẽus deſeratus iuppiter:unde ĩperiũ troiæ æneas mãifeſtus habebit.Et nati natorũ & q naſcent̃ ab illis. Et rurſus Inde gẽus æneæ cũctis dominabit̃ oris.Nã hoc carmẽ Home.ab orpheo ſumpſit:& Orpheus ab oraculo Apollinis. Tumultu:Dicit̃ tumultus timor multus uel timor multorũ.Nã lætitia illa q̃ erat ex ꝓmiſſiõe æternitatis imperii corrumpebat̃:cum diffiderent poſſe ĩtelligere quas terras phœbus ſignificaret.Erat igitur & lætitia & tumultus pariter ĩ oibus:quia populariter oẽs eas res tãgebat. Volues:uoluit.Sed nõ ualuit diſtiguere.

Corti/na Corti/naie

SER• Habitant:ſubintellige cretenſes:Vel habitant pro habitantur:ut inſinuat panor pro inſinuatur.Creta primo habuit centum ciuitates: Inde uigintiquatuor:Inde duas.ſ.gnoſon & hierapidnam. Vberrima te. decipitur qui audiuit ubere glebæ. Maximus:fallitur:nam prior dardanus uenit. Si rite:dubitatione excuſatur error. Rhœteas:ei in e longam mutauit:nam ροιτειον eſt græce.Sic μηλεια & αινειασ.Medea & æneas. Optauit:elegit. Habitabant: hi ſunt qui cum Dardano uenerant. Mater cultrix cybele: mõtis phrygiæ a quo dicta eſt.Alii dicunt cybelum fuiſſe primum eius ſacerdotem:unde nomen ipſa ſumpſit.Alii cultrix cybele legũt:ut ſit quaſi cybeleia.Alii cybelem αποτου κυβεσ θαι την κεφαλην.i.a capitis rotatione: qđ proprium eſt eius ſacerdotum. Corybantia:corybantes miniſtri cybeles dæmones.i.Δαημονεσ.i.totum ſcientes. Fida.ſ.Hinc inquit inuẽtum eſt ſeruare ſacris fidele ſilentium. Dominæ:dominas deas dicunt: ut Hi dominam ditis thalamo deducere adorti : fabula eſt ex ſchoeno urbe Atlanta fuit adeo præpotens curſu:ut ſpõſo prouocaret uictoſq; occideret: Hippomãtes autem Venerem ut ſibi adeſſet rogauit: a qua cũ accepiſſet de hortis heſperium tria mala aurea prouocauit puellam & ſingula cœpit iacere. At illa cupiditate legendorum malorum retenta ſuperata ẽ.At Hippomenes cum illa in luco mr̃is deum concubuit:unde irata dea eos ĩ leões cõuertit ei ſuo currui ſubiugauit:præcepitq; ut nũq̃ inter ſe coirent.Nã Pli.ait leoné cũ pardali & ꝑdum cũ leena concubere:iõ ãt uehi mr̃ deum curru dr̃ qa terra ẽ q̃ i aere pendet. Suſtineť rotis:qa mundus rotať & uolubilis ẽ. Leões ſibi ſubiiciunť:qa materna pietas oia põt ſuparc. Corybãtes ſuĩ miniſtri cum gladiis ſinguntť:quia oẽs ꝓ terra ſua debẽt pugnare:turrita corona oſtẽdit oppida ſuppoſita terris. Gnoſo:a gnoſo opp·do cretæ. Iuppiter:aer.q.d.modo ſit ſerenum:Horatius Manet ſub ioue frigido uẽator:uel iuppiter q̃ ꝑeſt iſulæ quã petunt. Cretæis:Quia κριτη.Taurum enĩ hoſtiæ imolantur aut pro qualitate numinis : ut Nigra pecus hyemi : & zephyris· fœlicibus albam : aut per contrarium ut Porcus cereri quia nocet frugibus Caper bacco:quia nocet uiribus.Neptunno propter futuram nauigationem:Appollini propter oraculum. Nigram hyemi:bono uſus eſt ordine:ut prius auertat mala:deinde concilier bona. Idomenea:Idomeneus troia rediens uouit intẽpeſtate ſacrificaturum de re q̃ prius occurriſſet. Cũ ergo filius illi occurriſſet:& illum aut imolaſſet aut imolare uoluiſſet pulſus a ciuibus pelago ſalẽtinum calabriæ ꝓmõtorium tenuit:& ciuitatem cõdidit:ut & ſalẽtinos obſedit milite campos Lyctius idomeneus. Hæc ratio troiãos ĩpulit:nam aliter ad hoſtis regnum ire nõ potuerunt. Idomenea:qnq; ſunt græcæ liguæ æolica:iõica:dorica:attica:cõis:unde fit in codẽ noie uariatio.

Cẽtũ urbes habitãt magnas:uberrima regna
Maxius unde pater(ſi rite audita recordor)
Teucrus rhœteas primum ẽ aduectus ĩ oras:
Optauitque locũ regno:nõdum iliũ & arces
Pergameæ ſteterant:habitant uallibus imis.
Hinc mater cultrix cybele : coribantiaq; æra:
Idæumq; nemus:hinc fida ſilentia ſacris:
Et iuncti currum dominæ ſubiere leones.
Ergo agite:& diuũ ducũt q̃ iuſſa ſequamur.
Placemus uentos:& gnoſia regna petamus.
Nec longo diſtãt curſu:modo iuppiter adſit.
Tertia lux claſſem creteis ſiſtet in oris.
Sic fatus meritos aris mactauit honores:
Taurum neptũno:tauꝝ tibi pulcher apollo.
Nigrã hyẽi pecudẽ:zephyrus fœlicibꝰ albã.
Fama uolat pulſũ regnis ceſſiſſe paternis
Idomenea ducem deſertaq; litora cretæ:
Hoſte uocare domos: ſedeſq; aſtare relictas.
Liquimus ortygiæ portus:pelagoq; uolamus

DONA. Cẽtum.u.Exponit qđ dixit iacet:& oſtẽdit magnitudie & ubertate ꝑcipuũ regnũ:ut & itimeiq dixit gẽtis i.n.ponit teucrũ. Maximus:ubi deeſt nomẽ cõſanguinitatis dicimus maiores:& pr̃es.Ergo maximus ẽ pater ipſoꝝ maioꝝ. Hinc mater cybele:ab obſeruatiõe ſacroꝝ arguit eos eſſe maiores ſuos. Diuũ q iuſſa ſe. Nã nõ amplius ſũt ĩcerti quo fata ferant. Placemus.u.non qa tunc eẽnt aſpi:ſed ut deinceps illis ꝓſperis utanť.Facit ãt rem facilẽ a breuitate nauigatiõis. Iuppiter:Temerariũ.n.eſt polliceri aliquid de futuro.cuius ſumus ĩcerti:niſi deus faueat. Meritos:cõuenientes Neptũno pp ingruentẽ nauigationẽ:appollini pp acceptũ oraculũ. Fama uo.oportunitatẽ conuenientẽ oblatã oſtẽdit.Fauebat ergo troianis locus:qa ſecundum anchiſen fata cretã portendebant:item tempus quia regnum uacabat:Erantq; domus paratæ ne eſſent cum magno labore ædificandæ. Volamus:oſtẽdit ex ꝓſpera nauigatiõe quantum ualuerit obſequia ſacrificiis.

CHRI. Cẽtũ ur.Strabo q de hac iſula diligẽtiſſime ſcripſit troiãis tꝑibus cretã nõagita urbes habuiſſe tradidit:nititurq; Homeri teſtimõio:q i odyſſea Vlyxẽ iducit:q cretã ait hr̃e nõagita urbes: Sed poſt tꝑa troiana decẽ ꝑterea cõditas eẽ ab Althemene argiuo illuc cõitãtibus doriẽſibus ꝓfecto.Quapp idẽ Home.ex pſõa ſua loquẽs hecatompoli eã dicit nõ troiana ſed ſua tꝑa iſpiciens:uerſus ẽ αλλοι δοι κρητην εκατομπολιν αμφινεμοντο.

Creta Hæc a ſeptẽtriõe a geo & cretico mari alluiť.Ab auſtro africão ægyptũ attigẽte pelagus. Creta:ſecũdũ Pli.a Creta nympha heſpidis filia:Anaximãder a rege curetũ noiatã eẽ uult.Philiſtides ãt molетes & crates oli aeriã dictã eẽ uolũt.Deide poſteros curetẽ appellauiſſe.Sunt q macharõ a tẽperie cæli dictã affirmẽt cretẽſes primi r̃ligionẽ iſtituerũt:iõ putati ſũt nutriſſe iouẽ:ut Salu.ait. Teucrus:noia græca i ros excũtia & i us

Teucer & i er faciũt apđ latios:ut Euãder Euãdrus:ſic Teucer Teucrus.Teucer cretẽſes mõiti ab oraculo Apollinis ut ibi ſeds ponerẽt:ubi a terrigẽis uexarẽť duce teucro uenerũt ĩ mõtẽ phrygiæ:quã a noie mõtis p̃ri idã appellauerũt.Vbi cũ mures arma arroſiſſent ĩtellexerũt eas ſedes ſibi ab oraculo ꝑdictas.Sũt tamẽ q teucrũ dicãt non ex creta ſed ex urbe attici ſoli too quam deide oxipetõ nominauerũt,ꝓfectum eſſe.Idq; argumentũ eẽ uolũt q̃ & troiani & attici eũdem ſibi erichthonium auctorẽ eſſe ꝓponunt:& utriq; pallada uenerant:illi peplum

ferunt.Teucrorum aiũt Scamãdri fluuii & ideæ nymphæ filiũ fuiſſe.Filiã habuit Batheã quam Dardano uxorem dedit propter quã affinitatem meruit illi in regno ſuccedere. Rheteas:a rheteo promõtorio iuxta troiã. Optauit:elegit unde dicimus dare adoptioné ideſt dare eligendi poteſtaté. Mixtoq; i.oſtendit quãta ſit erranti um cupiditas firmã ſedem acquirédi. Vallibus imis:ꝓpea magis credidit de Teucro:quia qui cũ Dardão uenerant:habitabãt i imis uallibus.Ipſe ãt uidet̃ fundaſſe iperiũ.Vallé dicimus anguſtã planitié mõtibus utriq; arctatã.Cõuallé uero pené undiq; clauſam:& ſitus locorum ſic ſe hét ut ſic aut mõtanus : aut collinus:aut campeſtris:aut uallis. Cybele:de hac dictũ eſt. Fida ſilé.Nefas erãt paucis tãtũ nota erãt. Nã ſic iuſſit ipſa Cybele cũ erudiret idæos dactylos:& doceret initiãdi mores.Diodo.ait moré initiandi quem Dardanus accepit a ioue nefas erat aperire niſi intrãti.Ideo ergo fida dixit ſiléntia. Nec lõgo.c.arguit a facilitate nauigatiõis. Taurum: uictimã his diis cõuenienté.Nam ut cornupetit taurus: ſic Neptunnus litora ferit.Et phœbus cornua habet ideſt radios. Fama é:Narratio quæ icurrit fidei faciédæ cauſa.Nã & apud oratores pter narrationé q̃ cõtinet cauſa incidunt & aliæ aut criminatiõis:aut laudatiõis:aut cõfirmatiõis: aut fidei faciendæ cauſa. Idomenea: Nam ex minoe cretenſium rege natus eſt Deucalion: ex Deucalione autem idomeneus qui cretenſes contra troianos duxit una cum reliquis græcis. De hoc Homerus in catalago κρητων δ᾽ ἰδομενευσ δουρικλυτοσ ἡγεμονευεν. Volamus:& quia celerrima fuit nauigatio:& quia mutua trãſlatio é a uolatu ad remigrationé. Idomenea

Bacchatamq; iugis naxõ:uiridéq; donyſam
Olearon:niueamq; parõ:ſparſaſq; per æquor
Cycladas:& crebris legimus freta concita terris.
Nauticus exorit̃ uario certamie clamor.
Hortantur ſocii cretam proauoſq; petamus:
Proſequitur ſurgens a puppi uentus euntes.
Et tandem antiquis curretum allabimur oris.
Ergo auidus muros optatæ molior urbis:
Pergameãq; uoco lætam cognomine genté
Hortor amare focos arcemq; attollere tectis.
Iamq; fere ſicco ſubductæ litore puppes:
Connubiis aruiſq; nouiſq; operata iuuentus.
Iura domoſq; dabã:ſubito cũ tabida mébris
Corrupto cæli tractu miſerandaq; uenit
Arboribuſq; ſatiſque lues:& letifer annus.
Linquebãt dulces animas:aut ægra trahebãt
Corpora:tum ſteriles exurere ſyrius agros.
Arebãt herbæ: & uictũ ſeges ægra negabat.
Ruſus ad oraculũ ortygæ phœbũq; reméſo
Hortatur pater ire mari:ueniamq; precari:
Quem feſſis finem rebus ferat:unde laborũ
Téptare auxilium iubeat:quo uertere curſus.
Nox erat:& terris animalia ſomnus habebat.
Effigies ſacræ diuum phrygiiq; penates
Quos mecũ a troia mediiſq; ex ignibꝰ urbis
Extuleram:uiſi ante oculos aſtare iacentis

SER. Bacchatãq; iugis na.aut uitibus conſitã:aut celebratã bacchis:aut ubi bacchus ex diis egit triumphũ:nã ut ſupra dixĩus ipſi cõſecrata é:q̃ & dia dr̃. Viridéq; do.a colore marmoris lacedæmonii. Olearõ: Nõ adiicit epythetõ cã uarietatis. Niueam:ꝓp marmor cãdidũ:ut Parius ue lapis circũdat̃ auro. Sparſaſq; p æquora cycladas:ſed & hæ q̃s dixit cyclades ſũt. Spſas:quia nullo ordie cõtinent̃:nõ ãt dictæ ſunt cyclades:quia in circuitu ſint:ſed q lõgo ordine eas circuire neceſſe eſt uel ꝓp promõtoria:uel qa naturale é ut cõcitatiora ſint maria uicinitate terrarum q̃ aneli tũ ex ſe emittũt:unde in quinto nauigaturus Eryci ſacrificat. Legimus:pterimus:tractũ a nautis : q funes legédo.i.colligédo alpa loca ptereũt. Hortãt:celeuma é:& bene utit̃ metro celeumatico.i.anapeſtico trimetro hypcatalectico celeuma é quaſi pceptũ : unde Salu.Impediebãt iuſſa nautarum. Surgéres:flãtes contra nõ flãs ponés dicit̃ ut Cũ uéti poſuere oiſq; repéte reſedit flatus. Curetũ:curetes ſunt primi cultores cretæ. Pargama.u.zeuma a ſupioribus: hoc é urbé. Gété:ſociorum multitudiné:lætã ãt ꝓp pergama reſtituta. Amare fo.ſacrificia celebrare. Arcéq;: piphraſis.i.domos ædificare.Nã arx é in ciuitate munitus locus. Opata:pfecit ſacrificia ꝓp connubia & nouas ſedes.Quia neq; coniunx dici:neq; ager coli ſine ſacrificiis poterat. Opari:ſacrificare:ut Lætis opatus i herbis. Corrupto.c.t.Ordo hic é peſtilétiæ:ut docet Lucre. prio aeris corruptio : poſt aquarum & terrarum mox aĩaliũ.Apolline ãt offenſo creat̃ peſtilétia. Hoc oſtendit Home.cũ eũ armatũ ſagittis deſcribit:unde Apollo dicit̃ ἀπο του ἀπολλειν.Si cõtra cytharã tenet mitis é:Hora. Cõdito mitis placiduſq; telo ſupplices audi pueros Apollo. Linqbãt:nã aĩa ſecũdũ eos q dicũt illã imortalé relinqtur & nõ relinqt:& ad diuerſa corpora tranſit:ut & cũ frigida mors aĩa ſeduxerit artus. Sic.n.nos relinqt:quorum nihil pter corpus é.Vnde Palinurus:Nunc me fluctus habent:hoc é corpus quod ſolũ meũ é. Syrius:ſtella i ore canis:q̃ orit̃ circa.viii.cal. q orta plerũq; peſtilétiã toto anno facit:plerũq; paucis diebus iterdũ inoxia naſcit̃.Creat peſtilentiã : ſi in ſextem etiã cæterorum conſentiat aſtrorum curſus. Seges:terra. Viſi aſtare:nõ aſtabãt.ſed uidebantur.

DONA. Sparſaſq;.p.poſt ſpecialia trãſit ad generalitaté.Nã cũ dixiſſet noia aliquarum inſularum addit crebris legimus.f.c.t.qa nec cognitioné habere Aeneas oium uocabulorum potuit:& odioſum fuit relationé ipſam facere lõgioré.Legere ãt é nauticũ uerbũ:cũ colligũt funes: cũ p pelagi prolixa traſmittũt. Et ptinet ad oés iſulas quæ ad freta ptinent. Clamor:uel moré nautarum expſſit uel eorum gaudiũ q ſuffragantibus uentis proſpera ſpa Vario.c.nam uaria officia ſunt:& oia cũ certamine & labore. Tãdé:nõ prolixæ nauigationis fuit: ſed cu uitatis nauigãtiũ.Nam cupienti omnia tarda ſunt: & ſi ſummopere properent̃. Auidus:nõ auarus:ſed qua cupidus. Focos:ut haberét cũ laribus nouis affectus. Arcemq;:quæ præcipue amauit in troia hæc re ſtitutæ cupiebat. Sicco:nam udum etiã eſt litus. Connubiis arui.q;:Quæ res oſtendebat magnã fiduciã ma

nendi. Iura domoſq;: Leges uiuēdi & domos: aut ipſaꝝ domoꝝ iura.i.dominos a legibus deputās. Subito.ſ.
t.m.ſecuris ac diſpoſitis oībus ſubita peſtilētia coorta ē ex aeris corruptiōe nō hōinibus ſolū: ſed arboribus &
ſatis nectus eā. Supra.n.dixerat Aruis operata iuuētus. Lāgore āt corporis lœtū effugere nō poterāt. Linqbāt:
ex pricipali malo hæc ꝓueniebāt: aut moriebāt̄ hoīes: aut corporibus tabe diſſolutis trahebāt miſerabilē uitā.
Exurere ſy. Ergo q ſpē euadendi habebāt fame pituri uidebāt̄: cū ſyrius exurēdo oīa ſterilia redderet. Rur
ſus: pater: q prudētia alios pibat primus ſenſit aliqd factū cōtra pcepta Apollinis. Nox erat: uirtutes animi ſui
& meritū grām deoꝝ cōmendat: & oſtendit q cæteris dormientibus ipſe acriter rebus publicis inuigilabat.
Naxos OHRI. Naxū: inter cycladas inſulas enumeratur orthygia naxus dionyſa & paros. Naxos teſte Plinio ſtrō
gyle dicebat̄. Butes Boreæ filius a Lycurgo fratre pulſus in hanc īſulā uenit rapta ex theſſalico litore. Coroni
de una ex bacchātibus: quo furto a Baccho in furorē uerſus eſt: ob quā rē ſe in puteū iecit. Deinde Ephialtes &
orthus Othus raptā matrē & ſororē Pācratidē inquirentes i ſtrōgylē uenere eāq; diā: quia ut heroes i ea culti ſunt no
Stron minauere. Hic Catullus. Nāq; fluctiſonæ proſpectans litora diæ Theſea cedētē celeri cū claſſe tuetur. Siue di
gile cta ē dia a Ioue: quia ex hac īſula īpetū aduerſus titanas fecit. Cares ēt aliquādo hanc inſulā duce Naxo palemo
Dia nis filio tenuerūt & naxū appellauerūt. Dicūt Naxi Bacchū apud eos nutritū: ac propterea eā Dionyſā appella
rūt. Alii a fertilitate ſiciliā miorē dixerūt. Eius ambitus ē.lxxv.mil.paſ. diſtat a dello.xviii.mil.paſ. Viridē: hæc
Paros .n.uiride marmor: qd Pli. Lacedæmoniū uocat cūctiſq; hilarius ē. Paron: a paro nepote Iaſonis hæc īſula dicta
eſt. Parus enī ex philomelo Iaſonis filio natus: & oppidū i hac īſula condidit & eā a ſe paron nominauit: cū an
tea Minoia appellaretur. Cycladas: circa delon teſte Plinio ī orbē ſitæ ſunt. Clamor: Celeuma dicit̄ clamor
quo inter ſe nautæ hortantur: & quo qui peſt naui imperat illis quæ facienda ſunt. κέλευω.n.īpero & adhor
tor. Curetū: hi priſcis tēporibus i Creta regnauerūt dicunturq; ante lunā fuiſſe. Diodo. autē ex ſecundo ioue
olympio refert decem filios natos q curetus dicti ſunt: ergo antiquis oris dixit pp antiqtatē curetū. Auidus:
Nā errātiū deſideriū ē ſedes ſibi pōere. Molior: recte nā ipſi duces ſulcū fūdamētoꝝ aratro faciebant: ut itera
Aeneas urbē deſignat aratro. Hortor amare.ſ. Optimū īſtitutū ſapientiſſimi uiri. Primo.n. illos religione i
buit. Deinde q nō ſuppliciis ſolū: ut inquit Salu. ſed recte agendo auxilia deoꝝ cōparāt̄: admōet ut arcē parēt
q̄ ſe tutari poſſint. Ergo quoniā hæc pſentibus cōſulūt: proſpicit & in futuꝝ ut ex agricultura cōparet̄ uictus
Focus & ex cōnubiis ꝓpaget̄ ſoboles q̄ ciuitas duret. Focus: locus ubi ignis fit. Sedes āt ē diis laribus ſacra. Vnde flo
rentini focolarē dicūt quaſi focū ipſoꝝ lariū. Optimus igit̄ legū lator q primo populū religiōe ibuit. Deinde
remedia cōtra hoſtilē īpetū docet Poſtremo unde alimēta ſibi acqrat & quō p ſucceſſionē populoſa ppetuaq;
fiat ciuitas demonſtrat. Iā ſubductæ: Oſtēdit iā ſe eſſe perſuaſos īueniſſe ſedes ppetuas: & propterea i ſiccum
duxiſſe naues. Deceptio āt Anchiſe in oraculo iterptando & peſtis in Creta & mōita penatū pulcherrimū ſen
ſum habēt: & ex ītima philoſophia deductū: ut nos ī noſtris allegoriis oſtēdimus. Videbis.n. illic Anchiſen ſē
ſus & nō rōnis typū habere: Quapp cū dei pceptū eſſet ut rediret ī originē ſuam: q cæleſtis ē: & ſignificat̄ per
Dardanū Iouis filiū. Sēſus qui nihil ſupra corpus uidet. Intellexit de origine corporis q̄ p teucꝝ mortalis ho
Syrius minis fi. exprimit̄. Lætifer annus: parhos a tpe quod.ſ. nō eēt unius diei. Syrius: Syriū dictū putāt pp ſtellæ
Cani cādorē. Alii a lōgo tractu: Nā ſua magnitudine triū ſignoꝝ ſpaciū occupare uidet̄. Latini caniculā appellāt. Eſt
cula ī medio centro cæli: Ad quē cū ſol aſcēdit corpora humana lāgore afficiunt̄. Per ſe noxia eſt: & morbos creat.
Canē eſſe dicūt: q cū dracōe Europæ cuſtos dara ē. Eandē poſtea procridi dono datā: quā Cephalus Procridis
maritus thebas adduxit contra uulpē q̄ thebanos agros uaſtabat. Sed cū & uulpi & cani fatū eſſet ne poſſent i
terfici: Iuppiter uulpe in ſaxū uertit. Canē i aſtra retulit. Alii dicūt Neerā canē eſſe: quæ Icarꝝ a paſtoribus cæſū
Erygōe filiæ ſuæ īſepultū oſtendit. Inde cū Erygonæ poſt humatum patrē ſe i hymeto laqueo ſuſpendiſſet
Liber iouē orauit: ut Icarus in arcturum. Erygo in uirginē uerterent̄. Canis aūt quæ ad pedes pendentis do
minæ mortuus ē κυων aſtrū facta ē. Home. āt canē Orionis dicit eſſe hoc uerſu. Οντε κυνωριωνοσ επικλη
σιν καλεουσι λαμπροτατοσ μενο γεστικακον δετε σημα τετυκται και τεφρει πολλον πυρετον δειλοι
σι βροτοισι. Habet hæc imago ī capite ſtellam unam claram: quæ iſis dicitur: in lingua unā quā ſyriū & ca
niculā nocāt magnā & ſplēdidā: in collo duas: in ſingulis humeris ſingulas: in pectore duas: in anteriore pede
ſiniſtro tres: in dextro unam claram: in extremo dorſo tres: in uentre duas: in ſiniſtro femore unam: in poſte
riore pede ſiniſtro unā: in ſummitate caudæ unā. Nox erat: duo notant̄ pcipua. Primū eſſe ſemp icūbēdū re
ligiōi: nā tuitant̄ dii eos a qbus colūtur: ſecūdū oportere adminiſtratorē reipu. ēt nocturno tpe inuigilare rebus
ſibi cōmiſſis. Ergo & penates culti ab ænea ſibi uigilāti quo pacto peſtem euitet: & ſedē inueniat oſtēdunt.

SER. Inſomnis.i. uigilātis: ut uana ſit ps. Vel iſom
nis ꝓ iſomniis p apocopē: ut peculi ꝓ peculii. Mul
to lumi. cum nimbo ſuo. Inſertas: aut clatratas aut
nō ſeratas: ut ſit ꝓ iſeratas: ut aſproſq; molares pro aſ
peros. Orthygiam.i. ad orthygiam. En: demōſtran
tis ē: ut fidē faciat: ne ſomniū uideatur. Dardania: de
riuatiuū ab auctore. Tua arma.q.d. tuas ptes. Nepo
tes: ſignificat. C. Cæſarem qui primus inter deos rela
tus eſt: & cuius ſydus apparuit: ut Ecce dionei proceſ
ſit cæſaris aſtrum. Oenotri: uel a rege uel a uino: nā
uitem ſerere italis oſtendit Saturnus. Propriæ: per
petuæ. Dardanus & Iaſius fratres fuerunt Electræ fi
lii: ſed Dardanus de Ioue: Iaſius d Corito: a quo mōs

Inſomnis multo manifeſto lumine: qua ſe
Plena per inſertas fundebat luna feneſtras.
Tum ſic affari: & curas his demere dictis.
Q d' tibi delato orthygiā dicturus apollo eſt:
Hic canit: & tua nos en ultro ad limina mittit.
Nos te dardania incenſa: tuaque arma ſecuti:
Nos tumidum ſub te pmēſi claſſibus æquor:
Idem uenturos tollemus in aſtra nepotes:
Imperiūq; urbi dabimus: tu mœnia magnis

Magna para:longumq; fuge ne linq; laborē.
Mutandæ ſedes:non hæc tibi littora ſuaſit
Delius aut cretæ iuſſit conſidere apollo.
Eſt locus:heſperiam graii cognomīe dicunt:
Terra antiq̄ : potens armis:atq; ubere glebæ:
Oenotrii coluere uiri:nunc fama minores
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.
Hæ nobis ꝓpriæ ſedes:hinc dardanus ortus.
Iaſiuſq; pater:genus a quo principe noſtrum.
Surge age:& hæc lætus longeuo dicta parēti
Haud dubitāda refer:coritū terraſq; require
Auſonias:dictæa negat tibi iuppiter arua.
Talibus attonitus uiſis:ac uoce deorum: (tus
Nec ſopor illud erat:ſed corā agnoſcere uul/
Velataſq; comas præſentiaq; ora uidebar.
Tum gelidus toto manabat corpore ſudor.
Corripio e ſtratis corpus:tendoq; ſupinas
Ad cælum cum uoce manus:& munera libo

& urbs nomen accepit.Poſtea Dardanus dicitur Iaſi/um occidiſſe. A quo: Dardano. Noſtr̄: ergo deos penates quaſi troianos intelligas.Pōt & ad ritū referri nā Labeo i libro de diis animalibus ait eſſe q̄dam ſacra quibus humanæ animæ uertunẗ i deos q dicunẗ aīales q̄ de animalibus fiant:& ſunt dii penates & ui/tales. Haud dubitāda:quia aut dubitaret de conſilio Anchiſæ: aut ne pp ſomniū non crederet. Dictææ: eſt mōs Cretæ dictus a Dicte nympha: in quo nutri/tus dicitẗ iuppiter. Iuppiter: quia ipſe cretēſibus peſt. Viſis:deor̄ uultibus. Attōitus:ſtupefactus ꝓprie is attonitus dicitẗ cui caſus uicini fulminis & ſonitus to nitruū dāt ſtuporē. Velatas:uittatas: ut Victori uela tū auro uittiſq; iuuencū.Nā dii q erāt apud laur̄ laui/nū non habebant caput uelatum. Corripio:ne ſatie/tate uideatẗ reliquiſſe ſomnū.Quotiēs autem ex abru to ſomnus aufugerit: omen infœlix ſignificat: nā hic tēpeſtas ſequitẗ & in ſecūdo Excutior ſomno & ſequi tur excidiū urbis:nec ſine rōne: nā ſi ſomnus munus deorum eſt:ut dono diuū gratiſſima ſerpit. Non ſine īfœlicitate munus deorum diſcedit. Tendoq;.ſ.ho/neſta locutio:cum uno ſermone reſpondemus duo/bus:ut Interea feſſos uentus cum ſole reliquit.

DONA. Qua ſe ple.uoluit demonſtrare quomō ī nocte uidere potuit.ſ.p radios lunæ. Tunc ſic:ne ul terius recurrētibus curis frāgeret. Quod tibi dela.ne geminetẗ labor redeundo Apollo facit ut hæc referen/tibus nobis hic audias q̄ apud eū eſſes auditurus. Magnus:ergo numinis fauor: nō rogat & fauetẗ. Non naui gas neq; domo egrederis:& dei iuſſa famulātibus diis ad tuas aures ueniūt. Nos te:ad hominē errore iā a pa tre ibutus debuit mitti perſona cuius auctoritate ac meritis etiā īcredibilia credi poſſint. Dii ergo penates hu/iuſcemōi erāt q p̄terita memorādo futura meliora pollicerentẗ.Artis ē igitẗ excludere ante ſolicitudinē primā & liberato angoribus aīo alterius nauigatiōis labores īgerere. Ac mōſtrarit:nō eas ſedes oſtēdiſſe Apollinē deſcribit nec eum mōſtraſſe locū. Hinc dardanus ortus:oſtendit cū Apollo dixit Quæ nos a ſtirpe parentū Prima tulit tellus:nō de Creta:ſed de Teucro:ſed de italia & dardano eſſe itelligendum. Lōgeuo:occulte cor ripit ipſū ſenē de origine ſuor̄ nō debuiſſe falli. Iupppiter: q cretæ peculiaris amator ē. Surge age:oſtēditẗ p ſomnū hoc uidiſſe:quis aliqui exponāt inſomnis ideſt uigilantis. Attonitus:duo erāt miranda: & deos uide re:& optata loquentes audire. Nec ſopor:non enim pleno ſomno uiderat:aut audiuerat. Nam nec plene ui/gilabat:nec plene dormiebat. Gelidus ſudor:& hoc confirmat deos uidiſſe æneam. Corripio e ſtratis:oſten dit prope uigilantem.Nam poſuiſſet expergefactus ſum ſi dormiſſet Exprimit autem feſtinantem.

CHRI. Inſomnis:uigilātis. Hoc.n.decet populi adminiſtratorē. Manifeſto:adeo claro ut cuncta faceret manifeſta. Plena:in plenilunio.n.maius lumen reddit & pnox ē luna. Inſertas:ideſt luna inſerta. Hic cāit: cum non ſit penatum diuinare comparat ſibi ſidem:dum ſe ab Apolline hæc accepiſſe referunt:itē beniuolē tiā:dum magna pollicetur:ſed & hoc ad fidem faciendam pertinet. Hos:repetitio ē & diſſolutio:qui duo co lores grauitatem atq; īde fidē afferūt orationi. Sub te:magna æneæ laus.Oportuit enim magnū eſſe ducem quē dii non dedignarentur. Idē uenturos:magna.n.promittenda erant ſi feſſos nouos errores & noua peri/cula ſubire perſuadere uolebat.Promittit.n.fœlicitatē poſteris in quibus nos imortales quodāmodo futuros eē ſperamus:& tamē ſibi iperiū non denegat. Magna:nā ꝓ magnis magna ēt picula ſubeūda ſunt. Delius: uel ab inſula ī qua natus ē:uel qa eius oracula p̄ cæteris certa manifeſta ſint.Nā Δηλοσ manifeſtū certumq; ſi gnificat:hinc Hora.Certus.n.promiſit Apollo. Negat ti.iup.a. Arguebat ab utili & ab honeſto eē nauigādū q̄ oniā & getē & fertile amplū & duratur̄ imperium eſſent acqſituri. Validiſſimū āt argumētū neceſſitatis ī poſtremis reſeruauit.Eſt.n.neceſſariū diſcedere inde ubi deus loci te eē nolit. Eſt locus:fertilitate & pulchri tudine regionis eos iuitat.Hinc Iaſius poſui ī alio loco troianor̄ originē.Ver̄ qa nō oēs ſcriptores idē ſentiūt ponā & aliā q̄ de ea ē opinionē Iuppiter ex Electra filia exiones filiæ danai genuit Dardanū: Dardanus ex Bal thea Theucri filia Erichthoniū Erichthonius Troē:a quo troiani Tros Iliū Aſſaracū & Ganimedem.Ilus ili/um cōdidit:& gēuit Laumedōtē:Titonū & Priamū:Aſſaracus Capim: Capis Anchiſen: Anchiſes ex Venere Aeneā.Scilus tragicus ait Erichthonium fuiſſe filium Iouis & Electræ Home. illū fuiſſe hominū ditiſſimū: Iuppiter igitur ex Electra ī ſamothracia genuit Dardanū & Iaſiū: Dardanus qualdā cerimonias a patre didi/ci quas erat nephas aperire niſi initiatis.Primus āt initiandi mores inſtituit:& uxorē duxit Cybelē:ex qua ge nuit Corybātū:defuncto Iaſio Dardāus & Corybanthus petiere phrygiā: ſecūq; aſportarūt myſtica ſacra & penates.Corybanthus a ſe initiatos appellauit corybanthas.Is thebē Cilicis filiā duxit.Ex Iaſio & Cerere uo/lunt natū Plutonē.His ſacris initiati fortunati fiebāt ut:ut de argonautis dicunt Iaſium patrem dixit propter cerimonias:quia Corybanthus eius filius princeps ſacror̄ in phrygia fuit:hæc ſacra appellata fuere cybeleia: idē myſtica Cybeles.Fuit Iaſius antiquiſſimus argorum rex pater Talaōis & auus regis Adraſti:& ab eo argos Iaſius

Iaſium nominatum. A quo.ſ.Dardano. Genus noſtrum:quod in hoc loco de diis animalibus refert Seru.
poſſumus ſecundum Platonicos dicere demonas eſſe miniſtros deorum cuſtodeſq; hominū : & interp̄tes ſi
Genii quid a diis uelint:Et qui melioris meriti ĩ corpore noſtro ſunt genii dicunẽ: Corpori uero renūtiantes lemu
Lemures res. Tū ſi domos:ĩcurſionibus infeſtant laruæ.Contra ſi boni fuerint:lares familiares dicunẽ. Lōgæuo pa
renti:facit fidē cum non dubitent & parenti q̄uis cōtraria ſenſerint:hæc placitura. Quid āt ſenſerit ex diuini
Laruæ tate ſui ĩgenii & ex profunda Platonico℞ doctrina nūc poeta:exp̄ſſimus in chalmadulēſibus diſputatiōibus.
Lares

Intemerata focis:perfecto lætus honore
Anchiſen facio certum:remq; ordine pando.
Agnouit prolē ambiguā: geminoſq; parētes.
Seq; nouo ueterū deceptum errore locorum.
Tum memorat:nate iliacis exercite fatis
Sola mihi tales caſus caſſandra canebat:
Nūc repeto hæc generi portēdeẽ debita nr̄o:
Et ſæpe heſperiam:ſæpe itala regna uocare:
Sed quis ad heſperiæ uenturos littora teucros
Crederet:aut quē tūc uates caſſādra moueret
Cedamus phœbo:& mōiti meliora ſeq̄mur.
Sic ait:& cuncti dictis paremus ouantes.
Hanc quoq; deſerimus ſedē:paucisq; relictis
Vela damꝰ:uaſtūq; caua trabe currimus æquor
Poſtq̄ altū tenuere rates:nec iā amplius ullæ
Apparent terræ:cælū undiq; & undiq; pōtus.
Tum mihi cæruleus ſupra caput aſtitit hiber
Noctē hyemēq; ferēs:& ĩhorruit ūbra tene.
Cōtiuo uēti uoluūt mareẽ:magnaq; ſurgūt‸ bris
Aequora:diſperſi iactamur gurgite uaſto.
Inuoluere diē nimbi: & nox humida cælum
Abſtulit:ingemināt abruptis nubibus ignes.
Excutimur curſu:& cæcis erramus in undis.
Ipſe diem:noctemq; negat diſcernere cælo:
Nec meminiſſe uiæ media pallinurus ĩ unda.
Tris adeo incertos cæca caligine ſoles
Erramus pelago:totidem ſine ſydere noctis.
Q uarto terra die primum ſe attollere tandē:
Viſa:aperire procul montes:ac uoluere fumū
Vela cadūt:remis ĩſurgimus. haud mora nau
Adnixi torquēt ſpumas:& cærula uerrūt.(tæ
Seruatū ex ūdis ſtrophadū me littora primū
Excipiunt ſtrophades graio ſtāt nomie dictæ

SER. Intemerata:rite facta:ut ſi leniter uinum in fundendū ſit:& mola iniicienda ſic fiant ut rō ſacrificii exigit:Aliter temerata ſunt ſacra:unde Helenus neque inter ſanctos ignes ĩ honore deo℞ Hoſtilis facies occurrat & oīa turbet. Focis: & nō aris: quia penatibus ſacrificabant. Ambiguā:duplicem & non incertam. Geminos:duos. Nouo:aut per cōtrarietatem ſermonū declamauit:aut nouū ideſt magnum. Exercite:defatigate.Exercitatus āt peritus. Caſus caſ.c. hæc compoſitio antiquis placuit:quæ iam uitioſa eſt ut anchiſen agnouit amicū. Portēdere:deberi. Crederet:propter longitudinem ſpatii. Hāc quoque:ut troiā & thraciam:& cū dolore dixit. Caua trabe: piphraſis.i.naue. Supra caput:p̄nitioſus. Noctē hye. pluuiā cū obſcuritate. Vaſto:epitheto auxit tapinoſim. Nox.h.nube caliginoſa. Cæcis: incertis q̄a ſydera nō apparebāt. Ipſe.i.nauigādi peritus.Emphaſis hoc ſignificat. Incertos.ſ.bene incertos: quia q̄uis ſit obſcuritas:tamē noctis ē manifeſta diſcretio. Fruſtra ergo quærunt cur tres dies cognoſcere potuerit. Cæca cali.cacephaton ē. Attollere: nā cū appropinquamus:ſurgere uideẽ terra:& fumū emittere. Seruatū ex.ac ſi diceret ex periculis in grauiora pericula incidiſſe. Strophadum : phineus rex arcadiæ liberis nouercam ſuperinduxit eoſq; illius inſtinctu excæcauit.Ob quā rē irati dii ei oculos ſubſtulerūt : & imiſerūt harpyias q̄ illi diu cibum abriperent hic Iaſonem cum argonautis uellus aureum petentē ſuſcepit hoſpitio & ductorē dedit. Hoc beneficio argonautæ zetum & calai boreæ filios & Orythiæ alatos iuuenes ad pellendas harpyias miſerunt:ille ex Arcadia armatos iuuenes fugientes ad inſulas plotas peruenerunt. Et cum ultra tendere uellent ab iride admoniti ut a iouis canibus abſtinerent cōuerterunt ſuos uolatus: Hæc conuerſio ideſt ſtrophe nomen ĩſulis dedit : qđ Apollonius late exequitur. Dicūtur canes iouis quia furiæ habētur. Vnde epulas dicuntur abripere quod eſt furiarum:ut & manibus prohibent cōtingere mēſas.Vnde & auari finguntur furias pati. Item furias eſſe idem paulo poſt teſtatur dicēs. Vobis furiarum ego maxima pando.Furius aut canes dici & Lucanus teſtatur:ut Stygiaſque canes in luce ſuperna Deſtituunt:& in ſexto Virgilius : Viſæque canes ululare per umbram Aduentante dea.Sane apud inferos furiæ dicuntur & canes apud ſuperos diræ & manes : ut ipſe in duodecimo oſtendit. In medio uero harpyiæ dicuntur : Vnde dupplex in his effigies inuenitur.Has Virgilius tres dicit Aello:Occypete & Celeno. Apollonius duas quem Virgilius in duodecimo ſequitur:ut ſunt geminæ peſtes.

DONA. Munera:q̄ ſunt uinū & thus. Certū:q̄a primæ iterp̄tatiōis uitio redebaẽ incertus. Oſtendit āūt poeta diuinas admonitiōes referendas nō eſſe niſi primo patri ſacro℞ : & p̄cis obſeq̄a ſunt ut proſp̄enẽ q̄ bona ſunt:q̄ āt mala uertantur in melius.Deceptus āt fuerat Anchiſes:quia memoria Dardani antiquior erat q̄ Teucri & p̄p̄ea obſcurior:Apollo autē cum dixiſſet antiquā:oſtendit fuiſſe recētiorem. Norat enim & primā eſſe & ſecundam. Fatis iliacis:non proprio fato laborabat.Excuſat igitur & laborem irritæ nauigationis adcretā fatis adnectit:ut inuidiā qua afficiebaẽ quod illi fruſtra laboraſſet purget excuſatiōe:cū factū negari nō poſſit. Sola mihi:uni.n.Caſſandræ credēdū nō fuit.Deide nō uidebaẽ ueriſimile tam longinquas ſedes eſſe petendas. Dicto:uel Apollinis uel Anchiſæ. Ouantes:& propter ereptum laborem iter℞ in delū enauigādi

& propter magnam ſpem propoſitā. Eſt autem hæc deſcriptio nauigationis: in qua eadem res ſæpius dicitur diuerſa & ſplēdida cōpoſitione uerborum. Tempeſtas aūt ægregie deſcripta ē: cū uno pulſu oia ſimul elemēta turbātur. In hoc & initiū poſuit: ut Cæruleus ſupra caput. a. i. Et augumētū: ut noctē hyemēq; ferēs. Et q̄ ſolent cōſeq ex huiuſcemōi rebus: ut ihorruit umbra tenebris: & cōtinuo uoluūt fluctus mare & reliqua quæ maximā oſtēdūt uiolētiā ut q̄uis multū laborarent tamen a curſu detorti quo uolebant nō puenirent. Ipſe: maximū hēt itellectū. i. q pitiſſimus eſſet gubernator q nauigādi arte pollebat: q uiā i fluctibus obſeruatiōe ſyderum norat. Deſcriptis āt oibus quæ orta tēpeſtas & cuncta perfecerat: ut finem oſtendat addit. Vela cadunt: uerum cōtraria uidentur: q cum dixerit Ipſe diem noctemq; negat diſcernere cælo: deinde addat Tris adeo incertos cæca caligine ſoles. Quomodo enim hæc ſcire potuit: ſi nulla erat diſtinctio noctis & diei? Sed reſpondē uoluiſſe poeta obſcuritatem aeris nimis ſatiare. Nam qui fieri potuit ſic accidere tenebras: ut inter ipſas & ueram noctem nihil intereſſet: uel intellige dierum & noctiū numerum diſtinxiſſe crebris corruſcationibus: q̄ uel ſtellas uel ſolē oſtēdere potuerunt. Seruatū ex undis: nō perſeuerauit mala fortuna: Sed nec i totum proſpera prouenit. Nam in littus fertiles uenerunt quod fuiſſet fœliciſſimum: niſi harpyis eſſet occupatum.

CHRI. Agnouit: agnoſcendo approbauit. Ambiguā: duplicē: Hora. Certus. n. promiſſit Apollo ambiguam tellure noua ſalamia futurā. Ouātes: Lætātes Ouatio. n. minor eſt triumpho. Dabatur autem teſte Pompeio ouatio cū bella nō erant indicta: aut ſine ſanguine cōfecta iperator igit̄ ouās urbē ingreſſus ex myrto coronabatur. Hanc. M. Craſſus fugitiuorū bello confecto aſpernatus. S. C. p gratiā fieri curauit: quo nō ex myrto ſed ex lauro coronaretur. Gellius autem ait: Ouabat imperator cum aut bella non rite idicta neq; cum iuſto hoſte geſta erant aut hoſtium nomē humile paruūq; erat ut ſeruorum & piratarum: aut cū deditio repente fiebat: eratq; uictoria icruenta: cui fœlicitati Venerē q̄ martē aptiorem putātes coronā ex mirto dabāt. Nōnulli dicunt ouātes urbem equo uectos ingredi conſueſſe. Maſſurius aūt Sabinus pedibus ingreſſos ait comitante nō militibus ſed ſenatu uniuerſo. Putant alii ouationem dictā quia nō bos ut in triumpho ſed ouis mactabatur. Alii uero a clamore quem faciunt milites ex uictoria redeuntes geminātes o litterā. Vaſtū æquor trabe: Abominatio nauigatiōis q tā amplū mare caua trabe. q. d. tātillo nauigio ſi ad maris magnitudinē cōparetur curramus: unde excellēs philoſophus i numero mortuorum nauigantes habendos cēſuit: & Anacharſis ſcythicum craſſitudinem nauis quatuor eſſe digitorum didiciſſet: tantum dixit a morte diſtamus. Hinc Iuuena. Digitis a morte reuulſus q̄tuor aut ſeptē ſi ſit lōgiſſima tæda. Et enim pathos ac ſi d cat iterum nos morti exponimus. Poſtq̄ altū tenuere: imitatio huius tēpeſtatis ex Home. ē i Vlyxe. Ceruleus: q̄ſi dēſus & multus: Ceruleus. n. color uiridis ē nigro admixtus: q̄lē ſe oſtēdit maris profūditas. Hiber: uiolentior cōcitatiorq; eſt q̄ pluuia. Inhorruit unda. t. Erat. n. terribilis aſpectus undarum: ſed accedentibus tenebris magis inhorrebat. Nā tenebræ oia picula terribiliora facit. Cōtinuo uēti: pulcherrima narratio. Singulis. n. clauſulis iiſdemq; breuibus celeritatē uenientis tēpeſtatis ita exprimit: ut pingere illā uideatur. Voluūt mare magnaq; fur. æ. Qui fluctus curſus comparari poſſūnt. Nā totū pene mare uoluit̄ a uentis: & totū i fluctus ſurgit. Diſperſi iactamur: magna miſeria q iactatur: maior q diſpſi cū conſilio auxilioq; alterius alter careat. Maxima autem eſſe in uaſto gurgite. q. d. procul a littore: in qua naufragium cum aliquorum ſalute propter terræ propinquitatem futurum eſſet: quid autem miſerius q Palinurus in quo erat omnis ſpes: oblitus eſſet uiæ non prope portum ſed i medio mari. Tris: pathos a diuturnitate temporis: ut Septem illum totos perhibent ex ordine menſes. Ouatio

Inſulæ ionio in magno: quas dira cæleno
Harpyiæq; colunt aliæ: phineia poſtquam
Clauſa domus: mēſaſq; metu liquere priores.
Triſtius haud illis monſtrum: nec ſæuior illa
Vlla peſtis & ira deū ſtygiis ſeſe extulit ūdis.
Virginei uolucrum uultus: fœdiſſima uentris
Proluuies uncæq; manus & pallida ſemper
Ora fame.
Huc ubi delati portus intrauimus: ecce
Læta boum paſſim campis armēta uidemus
Caprigenūq; pecus nullo cuſtode per herbā
Iruimus ferro: & diuos ipſumq; uocamus
In prædā: patremq; iouem: tūc littore curuo
Extruimuſq; toros: dapibuſq; epulamur opimis.
At ſubitæ horrifico lapſu d̄ mōtibus adſūt
Harpyiæ: & magnis quatiūt clāgoribus alas.
Diripiuntq; dapes: contactuq; omnia fœdant
Immundo tum uox tetrū dira inter odorem.

SER. Ionio i magno: Nam ſinus ionius magnus ē a bionia ad ſiciliā. Huius partes ſūt adriaticū: achaicū: & epiroticum: in magno ergo in quo & alia maria ſunt. Stygiis: nō dicit has apud iferos natas: ſed peiores eſſe oibus ide procreatis. Proluuies: ſordiū effuſio. Vncæq; m. p unguibus poſuit. i. καμχονιχασ.
Famæ: q̄ nō inopia: ſed auaritia iferebat. Delati: neceſſitate. Nā uoluntate non deferimur: ſed uenimus.
Læta: pinguia. Caprigenū: ſatis noue & affectate dixit. Per her. p campos i herbis. Ipſū: deorum regē: aut p̄datorē. i. cui de p̄da debetur aliquid. Nā romani bella geſturi de pte p̄dæ aliquid numinibus policebātur unde romæ tēplū fuit Iouis p̄datoris nō q̄d p̄ſit prædæ: ſed q̄d ex p̄da aliquid ei debet̄. In partē p̄dāq;. i. i ptē p̄dæ. Dapibus: dapes deorum: epulæ hominū ſūt ergo rectū utrūq; poſuit: nā & ſacrificio & conuiuio īdulgebāt. Harpyiæ: ui græca diphthongus: ē nā latine u nō habemus. Clāgoribus. i. cū clāgoribus: ut Atq; ixioni uēto rota cōſtitit orbis. i. cū uēto. Aliter acyrologia ē: ſi clāgorē dixit ſtrepitū alarum. Tum: p̄terea & deeſt erat. Rurſum: ad id ſolum q inſtituimus menſas. Nam ante in ſpeluncis nō fuerāt: Interdū aut ſic ponit̄ hæc particula: ut iteratum aliquid ſignificet ut Veni ad te mane. Rurſus uenio iterdū ſine iteratione: ut fui rurſū ueniā ēt. Non ideo dicis rurſum: quia

etiã primo ueniſti ſed q̃ illic fuiſti. Repõimus ignẽ: ſit ãt iteratio hæc ſecũdũ rõnẽ ſacroꝝ. Nã diſplicuiſſe prima ex prodigiis iudicat̃. Sũt ãt hæ aiales hoſtiæ q̃ tãtũ imolãt̃:alibi ſanguinẽ tãtũ i arã fundi ſignificat: ut Sãguinis & ſacri pateras:alibi prem corporis:ut ex taq; ſalſos Porriciã i fluctus:alibi integram uictam: ut Et ſolida iponit tauroꝝ uiſcera flãmis. Ex diuerſo cæli:ex ſecreto mõtis & ſubaudi loco. Turba: at tres ſunt:ſed p emphaſim rettulit ad ſæuitiam earum: & turbam propterea dicit:& alluſit ad furias:de quibus alibi:Vocat agmina ſæua ſororum. Prædam:aut cir cum prædam uolat uncis pedibus:aut intra uolãam plectitur prædam:unde & inuolare dicimus intra uo lam tenere:unde & pira quædam uolema dicuntur.

Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauata
Arboribꝰ clauſi circũ atq; horrẽtibus umbris
Inſtruimus menſas: ariſq; reponimus ignem.
Rurſum ex diuerſo cæli ceciſque latebris
Turba ſonãs prædã:pedibꝰ circũuolat uncis
Polluit ore dapes:ſociis tunc arma capeſſant
Edico:& dira bellum cum gente gerendum.
Haud ſecus ac iuſſi faciunt: tectoſq; p herbã
Diſponunt enſes: & ſcuta latentia condunt.
Ergo ubi delapſæ ſonitum per curua dedere

Tectoſq; per herbam Diſponunt:Diſponunt & tectos faciũt:ſic & ſcuta condendo latere faciunt.

DONA. Triſtis haud:nõ põt ab inferis triſtius qcq̃ excitari q̃ ſint harpyiæ. Virginei.u.non eſſet hoc mõ ſtruoſum:ſi cætera eſſent ſimilia. Proluuies:nihil in teſtinis morari patiunt̃:ſed ſtati effundũt. Ergo nõ ſo lũ nõ ſatiebant̃:ſed ſemp fameſcebãt. Inde ꝑ erat palor:ecce læta boũ. Oĩa conuenerãt:qbus illa inuadere cu peremus:Diuerſitas generis abundantia pinguedo ex copia herbaꝝ. Et diuos:ut quod fiebat illicitum eſſet nobis cõmune cum diis. Tum h.c.tacuit de apparatu epalaꝝ quẽ deſcripſit in primo de ceruis. Ibi enĩ nulla neceſſitas exigebat breuitatẽ hic ãt quia propoſuerat:Ea breuiter troi.e.t.a.l.& propter noctis tempus:in quo auditores q̃rebant qeteẽ erat properandũ. Extruimus:in primo dixit fuſiq; p herbã: quia laſſitudine & fame naufragii urgebant̃ hinc dicit Extruimuſq;.t.quia i magna copia herbaꝝ nõ fuit magnum congeries ceſpitũ ſtruere:quibus diſcumbi poſſet:& non magna properandi ad epulas neceſſitas urgebat.At ſubito res omni no abominabilis inſultus improuiſus. Sonitus alarum:unde metus:contactus fœdus: odor teter fugiendas faciebat. Rurſum:antrum & rami uolatum harpyiarum impedire poterant. Ibi igitur ſecuriores dapes & ſacrificium reſtaurarũt.Sed fruſtra nã p iſperatas cæli partes & occultas latebras uenerũt:& cibũ rapuerũt:& quicquid reliquerãt:ore polluerunt.Ergo deficiente induſtria:fuit neceſſitas ut ad uim recurremus. Cũ di ra gente.excuſat crimẽ uiolẽtiæ:quã celæno faciẽs pro cauſa ſua pleniſſime exequitur. Iuſſi:uerbum eſt non participiũ. Diſponũt enſes:Breuiſſima fuit narratio in qua ſolũ uidet & bellũ eẽ gerendũ:& propterea arma capiũt. At illi q̃q̃ nõ iuſſerat:īduſtria ſua capta arma occultarũt.Sapientibus enim locutus fuerat.

Stro/ phades Har/ pyiæ Equi Achil/ lis Phinei fabula

CHRI. Inſulæ: Strophades duæ iſulæ ſunt nõ lõge ab aſteria. Ioniũ:hoc mare duplex ẽ.Nã aliud pars ẽ maris aſiatici ab ionia:cui ſubiacet denominatũ.Aliud a promõtorio maleæ ſumit initiũ. Celæno:harpyiæ græce dicũtur παρρατο αρπαζω.i.rapio.Nã quẽadmodũ pro auaritia hoc i loco a poeta ponant̃:& quid ſibi ex hac uniuerſa re uelit:abunde in noſtris allegoriis expſſimus. Heſiodus & Apollonius duas tãtummodo ponunt Aello & Ocypitem.Aitque Heſio.illas filias fuiſſe Taumantis ex Electra Oceani filia.Alii tres ponũt & filias Neptunni & terræ dicunt Aello Ocypite & Celæno.Homerus autem ex harpyia & zephyro Achil lis equos natos ſcribit quos nominat Xanthum & Balium.Ait enim ξανθου και βαλιον τω αμα πνειοντε τέτονην τουσ ετεκε ζέφυρω ανεμω αρπ ια ποδαρκησ.De Phineo autem archadiæ rege ita ſentit Colliucius flo rentinus uir multa doctrina inſignis.Ponit.n.Phineũ q̃ſi phileũ.i.boni amator ẽ ex priori cõiuge: quã rationẽ eẽ uult filios bene uidẽtes ,pcreare.i.bonos affectus. Extinguitur deinde pria uxor.i. extinguit̃ lumẽ rõnis in homine.At ille ſecundam ducit:que ſenſualitas eſt cuius blanditiis illectus priores filios luminibus priuat: Nam hæc pro uero bono falſum perſuadet:& quicunq; boni affectus a ratione iam extincta fuerant conſpi tus ab homine excecandos curat.Iraſcitur deus homini non apprehendenti diſciplinam & perit de uia iuſta. Efficitur cæcus:quia amiſſit lumẽ rationis:& harpyiæ ſibi epulas eripiunt ideſt maxima auaritia īfeſtatur:ue rum ubi argonautas ideſt uirtutes recepit fugantur harpyiæ per zetum ideſt īquiſitionem & calaim ideſt p bitatem. Læta boũ:quomodo hæc ptineant ad auaritiã.uidebis in noſtris alegoriis. Caprigenum: non a ſe fictum nomen eſt:ut dicit Serui.ſed legerat apud Accium i Philotete Caprigenum trita ungulis.

SER. Miſenus:optime tybicẽ dr̃:nã æoli filius ẽ: ut miſenũ æolidẽ.Et ſonus oĩs ex uento eſt. Noua: mira ut Pollio & ipſe facit noua carmina.Nouum.n. nõ ẽ cuius cõſtat exẽplũ.Nã Hercules i ſtiphalo mon te uicit ſtimphalidas:uel ideo noua : q̃a uulnerari nõ poterãt. Obſcenas:eas aues dicunt:q̃ cãtu aduerſa p dicunt. Pelagi:quia dicunt̃ põti & terræ filiæ.Vnde i ſulas colũt pte maris & pte terræ tenẽtes.Alii dicunt Neptũni filias:q̃ pater prodigioꝝ ẽ:nã ſecũdũ Thale tẽ mileſiũ oĩa ſũt ex humore. Inde Oceanũ q; patrem rerum . Ergo quotiens parentes deſunt redimus ad illã tãq̃ ad genus:alii dicũt harpyias filias Taumantis & Electræ. Vim:plumis naturale eſt:ut eludat ictus plumaꝝ leuitas.Nã nõ probatur Donati ſnĩa q̃d fue

Littora.dat ſignum ſpecula miſenus ab alta
Aere cauo:inuadũt ſocii:& noua prœlia tẽtãt
Obſcenas pelagi ferro fœdare uolucres:
Sed neq; uim plumis ullã: nec uulnera tergo
Accipiunt:celeriq; fuga ſub ſydera lapſæ
Semeſam prædã:& ueſtigia fœda relinquũt.
Vna in præcelſa conſedit rupe celæno
Infœlix uates:rupitq; hanc pectore uocem.
Bellum etiã pro cæde boum: ſtratiſq; iuuẽcis
Laomedontiadæ bellum ne inferre paratis?

Et patrio harpyias inſontes pellere regno?
Accipite ergo ais atq; hæc mea figite dicta:
Quæ phœbo pr̃ oĩpotẽs: mihi phœbꝰ apollo
Prædixit, uobis furiarum ego maxima pãdo.
Italiam curſu petitis: uentiſq; uocatis:
Ibitis italiam: portuſq; intrare licebit.
Sed non ante datam cingetis mœnibus urbẽ
Quã uos dira fames: noſtræq; iniuria cædis
Ambeſas ſubigat malis abſumere menſas.
Dixit: & in ſyluas pennis ablata refugit.
At ſociis ſubita gelidus formidine ſanguis
Diriguit: cecidere aĩ. nec iam amplius armis
Sed uotis precibuſq; iubent expoſcere pacẽ.
Siue deæ ſeu ſint diræ obſcœnæq; uolucres.
At pater anchiſes paſſis de littore palmis
Numĩa magna uocat. meritoſq; ĩdicit honorẽs
Dii ꝓhibete minas: dii talẽ auertite caſum:
Et placidi ſeruate pios: tum littore funem
Diripere: excuſſoſq; iubet laxare rudentes.
Tẽdũt uela noti: fugimus ſpumãtibus undis.

rint inuulnerabiles: qui ſint natæ de ſtygæ. Infœlix. u. nuncia iĩfœlicitatis Home. μαντικακων. Rupit uo. cum indignatione loquitur: ut Quid me alta ſilentia cogis Rumpere. Laomedontiadæ: nati ex rege qui deos fefellit. Patrio. r. neptunnio. Accipite: ut futu/ram famem iam nunc timere poſitis. Quæ phœbo pater: addit auctoritatem: & ſimul oſtendit quæ dicit Apollo a ioue accipere. Phœbus: purus & impolu/tus: & ſolius apollinis epithetum eſt. Furiarum ma/xima: ideo ſunt furiæ & idem epitheton hẽnt: nam & de Tiſiphone ait furiarum maxima accubat & ma nibus. p. c. m. quod & iſtæ faciunt inferentes troianis famem & ꝑnũtiantes. Italiam petitis: ex his quæ no runt fidem dicendis accommodat. Quam uos dira fa. hoc oraculum teſte Varrone in ſecundo diuinaꝝ a Dodoneo Ioue acceperunt. Quapropter colorate tã git hiſtoriam: cum dicit: Quæ phœbo pater omnipo tens. Noſtræq; mentitur: fatalis enim eſt troianis fa/mes. Ambeſas: undiq; eſas. i. rotundas. Maiores enĩ has habebant in honore deorum paniceas. Refugit: non metu: nam minantibus nõ congruit: ſed ne poſ/ſit placari. Armis. ſ. uſi ſunt nec poteſt eſſe zeuma: ſed plærunq; aliquid ſubitelligitur: ut illud Diſce pu er uirtutem ex me: & tollerare labores: Fortunam ex aliis: Subaudi opta: nã fortuna non diſcitur. Votis ꝓ cibuſq;: Nã duobus placantur numina: uotis & preci bus. Vnde eſt Iunonis magnæ primũ ꝓce numẽ ado/
ra. Item Iunoni cane uota libens. Iubent: uolunt ut Infandũ regina iubes renouare dolorẽ. Deæ: quia diuinãt.
Volucres: quia i illis uẽtris cernebãt pluuiẽ: etiã ſi aues erãt placãdæ pp peſſima omia. Paſſis: ſolutis. Magna:
Iouẽ Mineruã: & Mercuriũ ſecundum ſamothracas. Meritos: congruos. i. expiatorios. Vnde ſequit̃ Dii pro/
hibete minas. Caſũ: bene etiã ſi contingat caſum eſſe credit non ultionẽ. Pios: propter facta ab eis ſacrificia.
DONA. Præcelſa rupe: quia uiderat parari uehemẽtiã belli. Bellũ: iuectio quã nõ oportuit hr̃e principia fu
rẽ irraſcẽtis. Fuit breuis iuectio: ſed oĩa cõtinet: nã aſſeruit ꝑſonã ſuã inoxiã. Deformauit aduerſam appellan/
do laumedontiadas. Dixit cãm iuuencos ſtratos: & propoſuit iuaſionis crimen. Dixit criminis augumentum
ut poſt uiolentiã ĩ armenta addit ꝙ de expugnatione dominarum cogitauerint. Dixit inſontes: Dixit factum
nõ tamen factum fuit: ſed pro facto tenet quod facere cogitarunt. Nam iuadere greges. Armare iuuentutem
co tendit: ut eripe ent alienum impiũ. Non male quæſitum ſed relictum a parentibus. Vltio autem eſt quod
diu expectent quod metuant. Figite: ideſt quæ infixa uos uulnerent. Dat autem orationi auctoritatẽ: cũ ue/
luti ex ꝓcepto iouis illa dicere demõſtret: & Apollinis iuſſu: & ſibi aliquam tribuit poteſtatem: cum dicit fu/
riarum maxima. Nam propter hoc digna uidetur propter quam triſtia nuntiarẽtur. Italiam: hæc poſuit: ut
ex iis faceret fidem ſequentibus. Sed non ante datam: oſtendit ꝙ neceſſitati famis non licito remedio ſed ſa/
crilegio eſſent ſubuenturi: Nam menſas dicit quæ ex frumento confectæ diis penatibus conſecrantur: & ne
hoc genus pœnæ ab ultione hapyiarum diſcretum uideatur: addit Noſtræq; iniuria cædis. Cecidere: qui ſpe
proſperorum fuerant in ſublime producti. Siue deæ. q. d. non erat reſpiciendum an deæ eſſent: an monſtruo
ſæ uolucres: dũmodo fierent ea quibus imminentia mala remoueri poſſent. At pater anchiſes: huic ſemper
dat partes conſiliorum & ſcientiam ſacrorum: ſic in flãma Aſcanii: ſic in piaculo Polydori ergo & hic omiſſo
errore aliorum non rogat harpyiam: quam conſtat eſſe monſtruoſam & quæ aliorum iuſſiones pertuliſſe ꝓ
ſitetur: ſed magna numina. Ipſa enim placanda fuerãt: a quibus diri nuntii eſſet origo. Obſcœnas: aliqui pu/ obſcæ
tant dici obſcœnũ ex ob & cœnũ & dici a græco uerbo κοινῶ. i. ſordidum reddo: unde nos dicimus in qui/ num
no. Ergo ꝑ œ diphthongon ſcribendum eſſet. Alii uolunt ex ob & cano & tunc careret diphthongo Varro ta
men ait ex obſcæna: & ſic haberet diphthongon æ. Alii dicunt obſcœnos dici ab oſcis qui eſſent populi malis
moribus. Meritos: pro magnitudine petitionis conuenietis: uel meritos ſecundum interiorem ſacroꝝ ſcien
tiam. Dii prohibete: poterant hæc eſſe uera & non uera: hocq; cognoſcebat Anchiſes: ꝙ ex uerbis ſuis appa/
ret. Nã cũ dicit Dii prohibete minas: oſtẽdit nihil fuiſſe diſpoſitũ: ſed prohibete inquit minas ne oriret̃ fauor
numinus. Auertite ea. ut ſi uere eſſet caſus eiuſmodi q potuiſſet exiſtere auerteret̃. Ergo ſingula ſingulis dedit
cetra dixit prohibete: hic auertite ut prohiberetur naſci quod non erat: Auerteret̃ autẽ qd credebat̃ igruere.
CHRI. Dat ſignũ. q. d. canit claſſicũ. Claſſicũ. n. canere dicebant̃ cũ ſignũ dabãt quo milites pugnam ini/
rent. Cũ ãt reuocabant̃: tũc canere receptui dicebãt. Specula: ex loco eminẽtiori unde latus ſit proſpectus: hic
ſenſtræ ſpeculæ dicuntur. Rupit uocem: Quod iraſcentis ſignum erat. Bellum: optimum principium pa
theticæ orationis: quoniam abruptum eſt: & a criminatione cum interrogatione incipit. Vituperatque a no/
mine: uel a genere quæ ſunt de attributis perſonis, Laomedontiadæ ergo ideſt impii infideleſque in deos: ut
Laumedon fuit hic enim pater Priamo extitit: de quo fabula eſt ipſum ad mœnia urbis quæ ab Hercule diru

ea fuerant reſtauranda Apollinem & Neptūnum conuocaſſe:& ꝑtium ingens pollicitum fuiſſe: ſed perfecto
opere nō ſoluiſſe:hinc in Geor.Satis iam ſanguine noſtro Laomedonteæ luimus periuria troiæ. Bellum:co
gnominatio eſt:qua ſummopere exprimiť inuehentis:indignatio & ardor. Pro cæde bouū.q.d.petitis pœnas
pro ea re pro qua dare deberetis. Patrio inſontes:a loco: ut Nos patriam fugimus:& a cauſa: ut Periit iuſtiſ
ſimus unus Qui fuit in teucris. Quæ phœbo pater:imitatus eſt Aeſchilū : qui refert omnia uaticinia eſſe a
Ioue.Ait Macro. Ibitis italiā:amara omnino ořo.Pronoſticať enim in eo quod cupiunt eos inuenturos cala
mitatem.Naſcitur enim maximus mœror:cum in eo quod tantopere quæſiuimus:& concupiuimus euenit
ꝑter ſpē.Prædicendo autem icipit a ueris:ut illis ſibi fidem comparans:quæ īfert deinde falſa uériſimilia red
dat. Ambeſas:circum eſas.Am enim teſte Priſciano circum ſignificat. Sunt autem qui dicant conſueſſe pri
ſcos orbiculatas paniceas menſas adhibere:in quibus carnes inciderent:ut quandoq; faciunt reges. Subigat:
cogat ut caſtigat auditq; dolos ſubigitq; fateri.Item excollere:ut Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni.
Hinc etiam bene ſubactum ingenium dicimus.i.bene excultū:& per quandam trāſlationem dicimus acuere
Mala ferrum:ut Subiguntq; in cote ſecurim. Malis:maxillis:antiqui enim maxillas axillas & uexillas dixerunt.Iu
niores āt:ut uaſtioris litteræ ſonitū effugerent pro iis malas alas & uela dixerunt.Cum autem mala in hac ſi
gnificatione eſt:aut arborem fructū ue:& quem ī naui arborem quoq; dicimus.Notare uolumus prima pro
ducta,ꝑferť. Tū littore funē:quo eſſent religate naues. Ecuſſos laxare: nā excutiendo uellebantur anchoræ:
atq; inde rudentes prius extenſi laxabantur.Oſtendit
autem ex his uerſibus ꝙ properanter enauigauerint.

Qua curſum uētuſq; gubernatorq; uocabāt
Iā medio appet fluctu nemoroſa zacynthos:
Dulychiumq;:ſameq;:& meritos ardua ſaxis
Effugimus ſcopulos itacæ laertia regna:
Et terram altricem ſæui execramur ulyxis.
Mox & leucatæ nimboſa cacumina montis.
Et formidatus nautis aperitur apollo.
Hūc petimus feſſi:& paruæ ſuccedimus urbi.
Anchora de prora iacitur.ſtāt littore puppes.
Ergo inſperata tandem tellure potiti
Luſtramurq; ioui:uotiſq; incendimus aras:
Actiaq; iliacis celebramus littora ludis.
Exercent patrias oleo labente paleſtras
Nudati ſocii:iuuat euaſiſſe tot urbes
Argolicas:medioſq; fugā tenuiſſe per hoſtes.
Interea magnum ſol circunuoluitur annum:
Et glacialis hyems aqlonibus aſperat undas.
Aere cauo clypeum magnis geſtamen abātis
Poſtibus aduerſis figo:& rem carmine ſigno.
Aeneas hæc de danais uictoribus arma.
Liquere tum portus iubeo:& cōſidere trāſtris
Certatim ſocii feriūt mare:& æquora uerrūt.
Protius aerias phæacum abſcondimus arces.

SER. Vocabant:poterat & in ſingulari poni : ſed
honeſtior ī plurali eſt locutio. Zacynthos:iſulæ græ
ciæ ſunt. Same:cephaleniē ē. Nam ſamos in Aſia ē.
Laertia regna:irriſorie cū ꝓmiſſerit ſcopulos: ut Im
mania ſaxa Veſtras ure domos. Leucas autē mons ē
altiſſimus in promontorio epiri iuxta ambrachiam
quā Auguſtus Nicopolim appellauit uictis illic Anto
nio & cleopatra:& templum apollini in promonto
rio actiaco condidit:& ludos inſtituit actiacos. Poeta
autem in honorem Auguſti ea quæ fecit dat eius ori
gini.Dicit.n.æneam ibi ludos celebraſſe: & alibi īdu
cit illū promittentē tēplū Apollini : quod fecit Augu
ſtus:ut Tū phœbo & triuiæ ſolido de marmore tem
plum Conſtituam. Formidatus:uel quia ibi loca ſa
xoſa erant uel ut qdā putant : quia moris erat aliquē
de nautis ei imolare. Feſſi : ꝑp hoc ergo formidatū
petimus. Parue.u.ambracie. Potiti:ablatiuus ei da
tur: Sed figurate etiā genitiuus. Terentius autē in ac
cuſatiuo dixit Patria potitur cōmoda. Luſtramurq;
ioui : purgamur ut ioui ſacrificemus uel expiamur.
Piaculū.n.cōmiſſū fuerat ī thracia īmolato tauro: nā
ꝗuis multa eſſent ſecuta ſacrificia tamē ītelligebať ira
tum numen non ceſſantibus malis. Piaculo autē cō
miſſo celebrabātur ludi.Nam cum iracundia matris
deum romani laborarent:& eam nec ſacris nec ludis
placare poſint qdam ſenex ſtatutis ludis circenſibus
ſaltauit quæ ſola fuit cauſa placationis. Vnde prouer
bium eſt ad omnia ſecunda ſaltat ſenex. Actia:pro
pter Auguſtū dicit:qui ut dixi illic ludos ſtatuit ago
nales. Patrias:palæſtra maxime apud athenienſes ce
lebratur.Sed troiani ꝑter Dardanum & teucrum eti
am ab athenienſibus originem trahunt:proptereaq; Mineruam colunt. Hinc dixit Neu populū antiqua ſub
re.t. Antiqua:ideſt ab athenienſibus tradita. Fugant.t.fœliciter enauigaſſe.Tenere eſt implere:ut Ni teneant
curſus ideſt impleant:& poteſt intelligi ſecundum communem ſenſum ob hoc eos luſtratos ideſt expiatos
ſacrificaſſe & ludos celebraſſe:quia hoſtiles terras proſpera nauigatione trāſiſſent. Magnum ſol. Erat annus
triginta dierum.ſ.lunaris.Vnde inuenitur in aliquibus uita noningentoꝝ annoꝝ.ſ.lunarium. Poſtea reptus
ē annus ſolaris:qui ē.xii.menſiū poſt annum eſſe magnū uoluerunt oībus planetis ī eundē recurrētibus locū
q ſecūdū Ciceronis Hortēſiū continet duodecim milia noningentos qnquaginta quatuor annos : ſed de hoc
uaria eſt opinio & Mentoris & Eudoxii & Ptolomei:Quin eidē Cice.ī li. de natura deoꝝ cū putat eē triū mi
liū annorum.H.c ergo dixit magnū ut excluderet lunarē & ſolis:ut excluderet magnum. Abantis:hunc cū
androgeo occiſum intelligamus. Victoribus: irriſio eſt:ut Victoreſq; cadunt danai. Arma:ſubaudi cōſecra
uit. Phæacum:Corcyram dicit inſulam inter epirum & calabriam:ubi regnauit Alcinous. Abſcundimus:
Nauticus ſermo:& mira eſt uſus celeritate:ut ante abſconditam ꝙ uiſam dicat. Qua curſum:qui fugit nul
lum ſibi locum proponit:ſed ſequitur uentum & gubernatorem qui uento obtemperat.

DONA. Formidatus:nõ fugerũt q̃ feſſi idigebát refectiõe: & fuit occaſio ut ludos celebrarét i honoré eius deicui tãtũ debebãt. Ergo nõ luxus fuit cã ludorum egẽtibus & peregrinãtibus:ſed gratulatio ſeruatæ ſalutis. Magnũ:deeſt p. Aeneas hæc:Breuis titulus uberé cõtiet latitudiné. Aeneas poſuit:æneas ſcripſit. Nam fuit memorabile ad illa eum loca uenire potuiſſe:tutumq̃ fuiſſe ubi erat piculũ maniſeſtũ habuiſſe:arma ſublata uictoribus:& i ipſorũ ſedibus oſtentatiõis cã poſuiſſe:addidiſſe quoq̃ epigramma:qđ & ſuá gloriá teſtaret: & illorũ q uictores receſſerãt ludibria:fecitq̃ fortũæ beneficio:ut apđ uictorẽs arma ipis erepta publice locaret.

CHRI. Gubernator:græcum eſt illi enim κυβερνητην dicunt: Nos κ in.g.& υ in u.mutamus:nam g media eſt inter c.& ch. Vnde fit crebra mutatio:ut κυβιος gobius αραχνη aragne:eſt autem gubernator proprie nauis rector ſed per tranſlationem refertur ad multa & maxime ad rempu. Zacynthos:de hac iſula Home. οἱ τε ζακυνθον ἐχον ἠδ' οἱ σαμον ἀμφενεμοντο. Sunt autem iuſtæ inſulæ e regione corynthiaci ſinus ubi ẽt ſunt echidnades e numero quarum ẽ dulichium:de qbus Home. οἱ δ' ἰθακην εἰχον και νηριτον εἰνοσιφυλλον. Ex oibus his inſulis milites ad bellum troianum duxit Vlyxes. Ardua ſaxis:montuoſam oſtendit: Quod ẽt demonſtrat Home. cum eam appellet εἰνοσιφυλλον.i.frondes quatienté. Ná in montuoſis locis magis uigét uenti:q frondes arboreſq̃ dimouent. Laertia:a laerte pr̃e Vlyxis. Ná ex ioue natus ẽ Archiſius:ex Archiſio laertes q Vlyxem genuit. Theodontius autem refert Anticliam Vlyxis matré anteq̃ Laerti cõiungeret: Siſipho Aeoli filio nupſiſſe:& Vlyxem cõcepiſſe. Leõtius uero addit illá cũ ad oraculũ conſultura accederet a Siſipho captã & grauidã factam diſceſſiſſe. Altricé:nutricem alo.n.i lupino altum facit. Leucatæ:promontoriũ epiri:de quo ſcribunt:ſi qs nimio affectus amore ex eo in mare ſubiectum ſe deiecerit liberari ab amore. Hic Saphos:Cur nũc nõ ignibus eqs Vreris ambrachiæ terra petẽda tibi ẽ. Phœbus ab excelſo quantũ patet aſpicit æquor Actẽũ populi leucathũq̃ uocant:Hic ſe Deucalion pyrrhæ ſucceſſus amore Miſit & illeſo corpore p̃ſſit aquas:Nec mora iuſus amor tetigit lætiſſima pyrrhe Pectora deucalion igne leuatus erat Appellatur auté a colore petræ candidãtis:nam λευκον album eſt. Apollo:Sinus ambracius eſt:cuius hoſtiũ paulo maius eſt q̃ ſtadia.iiii. Circuitus uero amplectitur ſtadia.ccc.ingredientibus hoſtiũ a dextra Apollinis actii templũ quod á ii tumulo ad hoſtiũ eminés. Ait Strabo.circũuoluit:hic Homerus:de anno ἠμιν δεινατος ἐστι περιτροπεονενιατος. Phæacum:apud hos regnauit Alcinous:qui Vlyxem nafragum hoſpicio ſuſcepit.

Littoraq̃ epiri legimus: portuque ſubimus
Chaonio:& celſam buthroti aſcẽdimus urbẽ.
Hic incredibilis rerum fama occupat aures.
Priamidem helenũ graias regnare per urbes.
Coniugio æacidæ pyrrhi ſceptriſq̃ potitum.
Et patrio andromaché iterum ceſſiſſe marito.
Obſtupui:miroq̃ incẽſum pectus amore:
Compellare uirum:& caſus cognoſcere tãtos.
Progredior portu claſſes:& littora linquens.
Solemnes tum forte dapes & triſtia dona
Ante urbem in luco falſi ſimeontis ad undam
Libabat cineri andromache: mãeſq̃ uocabat
Hectoreũ ad tumulũ:uiridi qué ceſpite ianẽ
Et gemias cauſam lachrymis ſacrauerat aras.
Vt me conſpexit uenientem:& troia circum
Arma amens uidit magnis exterrita monſtris
Diriguit uiſu i medio.calor oſſa reliquit:
Labitur.& longo uix tandem tempore fatur.
Vera ne te facies:uerus mihi nuntius affers
Nate dea?uiuis ne?aut ſi lux alma receſſit:
Hector ubi eſt?dixit:lachrymaſq̃ effudit:&
Impleuit clamorẽ locũ:uix pauca furẽti ſoẽm
Subiicio:& raris turbatus uocibus hiſco.
Viuo eqdem:& uitã extremã p omnia duco.
Ne dubita:nam uera uides.
Heu quis te caſus deiectam cõiuge tanto
Excipit?aut quæ digna ſatis fortuna reuiſit?

SER. Chaonio : ut ſubeunt muro. Ná ſi chaõios legeris : difficilis eſt ſcanſio non eliſos. Vrbem.b.Vt fontem timaui. Eſt hæc urbs in Epiro:cuius pars eſt chaõia ante moloſſa appellata. Incredibilis.f.ideſt rerũ icredibiliũ. Patrio.m. At q theba fuit: Sed aut poſuit prouinciá pro patria:ut Italiá q̃ro patriá : & Salu. Hiſpaniã ſibi patriá eẽ. Vel ſecundũ ius loq̃t. Ná uxor domiciliũ uiri ſeq̃t. Ná & ceſiſſe de iure uerbũ ẽ. Cædi.n.hæreditas dr̃. Fuit ãt mos regum legitimá uxoré non habentiũ:ut aliquá captiuam pro legitima haberẽt. Sic & pyrrhus hanc habuit: & ex ea Moloſum ſubſtulit. Deide cum Hermionem Menelai & hælenæ filiá iá Horeſti deſponſatá ducere uxoré uellet in tẽplo delphici Apollinis occiſus eſt. Sed moriens p̃cepit:ut Andromache Heléo daretur pp ſupradictum beneficiũ. Moloſa aũt hæc deinde ab Heleno chaoía dicta eſt a Chaone fratre ſuo : qué ipſe imprudens in uenatione interemit. Linqués:finitus eſt uerſus p ticipio quod raro fit apud latinos. Apud græcos uero ẽ uitioſiſſimum. Solemnes:legitimas: anniuerſarias. Triſtia dona:tale eſt illud qué ſemp acerbũ Sp honoratũ ſic dii uoluiſtis habebo. In luco:nunq̃ ponit ſine relligiõe. Ná i ipſis habitãt manes piorũ qui lares uiales ſunt ſic i ſexto:Nulli certa domus lucis habitamus opacis. Falſi:ſimulati. Ad tumulum:ad cenotaphiũ. Viridi:Herboſo. Geminas : uná marito alterá filio:aut geminas quia inferi pari gaudent numero. Mõſtris:rebus inſperatis. Diriguit.u.in.m. dũ me cernit obſtupuit. Calor oſſa re. Extimuit: ut Soluuntur frigore mẽbra. Viuis ne: Ex affectu muliebri loquitur : & bene inferis ſacrificans & in luco ubi manes habitant addubitare uidetur. Hector ubi eſt : ad æneæ pertinet gloriam : qui ab Hectore nuſq̃ diſceſſiſſe uideatur. Si igitur in ſacris uidẽtur umbræ cur non magis eorũ quibus ſacrificatur. Furenti: incõſolabiliter dolenti. Hiſco:hio nec loqui poſſum. Viuo:ac ſi dicat ſi uita eſt infœliciter uiuere. Exci/

Hectoris andromache pyrrhim cōnubia ſer.
Deiecit uultū:& demiſſa uoce locuta ē. (uas:

pit:ſignate loquitur:quia deiectam dixerat:excipiun/ tur enim quæ cadunt. Digna:Congrua:& priori cō ueniens. Andromache:ſi andromache ſequentibus iūge:ſi Andromacha ſupioribus. Seruas:tenes:ut Et nūc ſeruat honos ſedē tuus oſſeq; nomē. Demiſſa:hūili.

DONA. Priamidem helenum mira res a perſona quod frater Paridis uictus regnaret īter uictores. A loco ut troianus in græcia. A numero: non per unam urbem ſed per plures. A fortuna ut regnaret potius Pyr/rhi coniugio ac ſceptro. Ergo incredibile uxorem pyrrhi euerſoris troiæ hominem ex priami genere ha/bere:& cum Pyrrhus uita ceciſſet Andromachen iterum patrio marito ceſſiſſe. Ergo obſtupuit Aeneas poti/uſq; maritus ſit. Monſtris:monſtrum fuit ut quo tempore manibus parentaret Aeneas appareret: ut & ipſe mortuus putari poſſet. Calor oſſa.r. Nam turbata mente recedit calor. Eſt autem ſapiens conſilium poetæ tractantis perſonam mulieris ſoluentis inferias mortuo & illius amorem retinentis: Ex confuſione auté mentis quia perfecte uidere non potuit:incidit in errorem ne eſſet mortuus. Prior uidit mulier. Prior loquitur Aeneæ uerecundia intemerata reſeruatur. Vera ne te facies:& quia armatus & quia in die in qua non ſolent ui/deri mortui apparuit:exiſtimauit uiuum: ex occaſione autem loci & parentationis cauſa putabat mortuum. Lachrymaſq; effudit: hæc omnia ꝓuenerunt ex mariti recordatione. Nec debuit de alio q̃ de marito in tan/to dolore quærere. Pauca:uel quia plura turbatus non poſſem:uel quia ipſa ex dolore non fuiſſet plura audi/tura. Heu:& ipſe incipit a gemitu propter Hectoris recordationē. Hectoris an.cum laude hæc duo noīa ex tollēda ſunt. Pyrrhi:cū depreſſiōe:quoniā hoſtis erat:& p̄ris achillis q Hectorem occiderat:memoria fuerat odioſa. Deiecit uul. Mota pudore:& quoniā factū negare nō poterat ſummiſſæ uocis purgatione defendit.

CHRI. Legimus:trāſimus:Neq; ſolum ī mari dicimus:ſed ēt ī terris:Statius. Talis opaca legens nemoꝝ
Epirus cadmeius heros. Epiri:erat hæc regio ea tēpeſtate urbibus populiſq; frequētiſſima:ſed deinde ſub romāo ī/perio pp crebras defectiōes ad ſolitudinē pene a rōnis redacta ē. Nā Paulus æmili. ſubacta macedonia ſupera/to Perſæ ſeptuaginta epirotaꝝ urbes euertit:& cētū atq; qnquaginta hoīum milia ī ſeruitutē redegit. Ait Po/
Moloſia lybius. Moloſia dicta ē a Moloſo filio pyrrhi & Hermiones filiæ Menelai & Helenæ. Alii filium Pyrrhi & An/dromaches uolūt eē Moloſū Buthroti. Hæc urbs ſequētibus tēporibus romanoꝝ colonia facta eſt. Incredi/bilis:qs.n.credat uictos īter uictores regnare. Priamidē.q.d.filiū eius in quo euertendo de.ē annos uniuerſa græcia laborauit. Priamidē:ergo & paridis raptoris fratrē eius in quā Paridis q dolo:ſi Home.ſequitur pyr/rhi patrē Achillē īteremit. Priamidē:p graias:uictū p uictores. Cōiugio æacide pyr. auget q; non mō regna/uerit:Sed & cōiugio pyrrhi uictoris ſupbiſſimi:& a quo in ſeruitutē abductus fuerat ſit potitus:& androma/chæ ex captiua ſe ad patrias nuptias & ad regiā familiā reuocauerit. Non ergo miꝝ ſi obſtupuit æneas hæc au/diēs Obſtupere aūt proprie ē cū corpus aut aliqđ in corpore mēbꝝ aut ſenſū aut motū amittit: Sed ad aīum transferimus:& cū dicimus ſtupere cū aliqua magna re aut horrenda aut ſummopere mirabili omnem aliū ſenſum amiſſit & in ea ſola attōitus eſt. Cōpellare:familiariter aloq̄ īterpellare uero ē moleſtū ſermonē īſer/re. Appellare uero ē cū a iudicio quod iniquū putamus ad aliū iudicē confugimus:Quod & prouocare dici/mus. Sed dicimus appello populum & ꝓuoco ad populū. Falſi:nā cū fuiſſet huic aliud nomē a ſimōte ſuæ pa/triæ flumīe ſic illud appellabat. Diriguit:ex ſubita ac maxīa aī perturbatione timet ſibi uita & oīs ſanguis ad tutādū cor:qđ arx uitæ ē recurrit:unde corpus deſtitutū a ſanguine:in quo uita calorq; eſt:frigeſcit & palleſcit
Rigare Hic nerui qbus membra flectūtur ex frigore ſuum officium præſtare nō poſſūt:ac propterea corpus riget ad eſt iflexibile māet. Trāſfertur & ad animū:& dicimus iudicem rigidum ideſt iflexibilem. Labitur:ex ſuperio/ribus hoc ſequitur:ut & cadamus & nō niſi cū ſe animus cōſternatus receperit:loqui poſſimus. Hæc perturba/tio maxime apparet in fœminis:quaꝝ animus imbecilior ē. Vera:ſunt hæ clauſulæ ſubmiſſa & defficiēti uo/ce difficulter & lōgiuſculis iteruallis ꝓnūciādæ. Lachrymas effudit: ordinē naturæ ſeruauit in muliere pa/ma.n.conſternatio cogit ſanguinem ad cor:quo confugiūt & ſpūs:hic ī rigeſcit corpus & debilitatur:unde ca/dit & amittit uocē. Ergo nec flet:nec lachrymat:donec paulatī ad ſe redeat aīus & ſpūs ad ſua officia: ac dēmū & uociferare & clamare ualet. Vix pauca furēti:tanto enim furore ex deſiderio priſtini mariti ferebatur:ut non reliqueret uices reſpondendi æneæ:uel quod melius eſt adeo perturbatus eram:ut uix pauca reſponde/re poſſem. Hiſco:eſt hio hias os aperio hinc debet eſſe hiaſco:ſed per ſyncopam fit hiſco. Vera:non enim ſū phantaſma aut umbra ſed uerum corpus.

SER. O fœlix:recte uirginitatem laudat & mor/tem: ut ſe inuitam Pyrrhi coniugem fuiſſe oſten/dat. Priameia:Polyxena hanc: Achilles circa troia/na mœnia conſpiciens adamauit: & conditione pa/cis in matrimonium poſtulauit. Subdole autem pro miſerunt troiani. Quapropter cum ad fœdus Achil/les in templum Apollinis tymbræi ueniſſet: Paris poſt ſimulachrum dei latens ſagitta uulnerauit itaq; moriens Achilles iuſſit ut Polyxena diruta troia ad ſuum ſepulchrum immolaretur quod Pyrrhus per/fecit. Hoſtilem ad tumulum:nā magnū mortis ſo/latiū eſt p̄miſſus hoſtis interitus. Heri: parum erat niſi uictoris adeſſet faſtum. Attigit: & non aſcendit Nec genialē lectū dixit:ſed cubile. Faſtus: Quando

O fœlix una ante alias priameia uirgo
Hoſtilem ad tumulū troiæ ſub mœnibus altis
Iuſſa mori: quæ ſortitus non pertulit ullos:
Nec uictoris heri tetigit captiua cubile:
Nos patria icenſa diuerſa per æquora uectæ:
Stirpis achilleæ faſtus iuuenemq; ſuperbum
Seruitio enixæ tulimus:qui deinde ſecutus
Ledæā hermionē lacedæmōioſq; hymenæos
Me famulo famulāq; helēo trāmiſit habendā
Aſt illum ereptæ magno inflāmatus amore

Coniugis:& ſcelerum furiis agitatus horeſtes
Excipit incautum:patriaſq; obtrūcat ad aras.
Morte neoptolemi regnorum reddita ceſſit
Pars eleno:qui chaonios cognomine campos
Chaoniāq; omnem troiano a chaone dixit.
Pergamaq; iliacāq; iugis hanc addidit arcē.
Sed tibi qui curſum uenti quæ fata dedere?
Aut quis te ignarū noſtris deus appulit oris?
Quid puer aſcanius?ſuperat ne?& ueſcitur aura?
Quem tibi iam troia.
Ecquæ nam puero eſt amiſſæ cura parentis?
Ecquid in antiquam uirtutē animoſq; uiriles
Et pater æneas:& auunculus excitat hector?
Talia fundebat lachrymans: longoſq; ciebat
In caſſum fletus:cum ſeſe a mœnibus heros
Priamides multis helēus comitantibus affert.
Agnoſcitq; ſuos:lætuſque ad limina ducit.
Et multū lachrymas uerba īter ſingula fūdit.
Procedo:& paruā troiā:ſimulataq; magnis
Pergama:& arentē xanthi cognomine riuū

ſuperbiam ſignificat quartæ declinationis eſt:quādo uero librum in quo eſt computatio dierum eſt ſecūdæ.Ergo abuſus eſt Lucanus cum dixit.Nec meus eudoxi uicetur faſtibus annis. Enixe tul. pertulimus donec in ſeruitio eniteremur.Vtitur plurali ad excuſſidum pudorem. Ledæam:Ledæ neptem. Lacedemonios:Cum ingenti felle:ac ſi diceret infœlices. Maritis:Vt paridi & deiphœbo. Tranſmiſit:Hæri uoluntate & non coniugi: unde & habēdam dixit. Scelere:Matricidii. Excipit:dolo intercipit. Prias:achilleas.Nam pyrrhus in patriam reuerſus quia pater in templo apollinis tymbrei cæſus erat in illuſtrationem dei in templo illius delphico aras patri inſtituit: & illi ſacrificare cœpit Alii patrias:ideſt apollicas a patris achaiæ ciuitate ubi apollo colitur:nec quæras cur dixerit delphicas: quia epitheta in alieno negocio plerunq; alii ponuntur : ut in quarto G. igneus apollo: & Licie ſortes:cum a delio acceperit oracula. Ceſſit: per priuignū. Pergama:Et non pergameam. Quid: Admiratiue: quaſi tā proſperi. Quis deus:Qui pſtitit nobis ut te uidere poſſemus. Tale eſt illud æneæ ad didonem adulatorium : Hinc me digreſſum ueſtris deus appulit oris. Ignarum:Aliud diſponente.

Superat ne:Viuit.Sane noue dictum: & caret exemplo ut pauca in Virgilio. Alii dicunt Superat.i.ſuperſtes eſt:Sed ſuperſtes præſentem ſignificat Cicero in Mureniana:Suis utriuſque ſuperſtitibus : ideſt præſentibus. Quem tibi iam troia.:Hemyſtichon nec ſenſu plenū:& ſūt duo talia ut hoc Et conceſſere deū:quē quidam ita compleuit:Conceſſere deum profugis noua mœnia teucris. Amiſſæ parentis : Sed unde ſciebat hoc andromache?Reſpondet uel ab heleno diuinante:uel ænea quærente per troiam : ſed utrunq; inualidum. Ergo parentis:ideſt patriæ.Tullius Si tibi patria quæ communis omnium parens eſt.

DONA. O fœlix:Ex comparatiōe oſtēdit miſerrimam eē fœlicē comparationem ſui quæ pudorē amiſerit cuido mors i illa excluſit uiolētiam pudoris.Et cū illam ſolā fœlicem dicit:non ſe ſolā oſtendit i cauſa turpi, Virgo:ergo periit ſalua caſtitate. Ad tumulū:Et nō ad cubile:Vnde nulla uoluptas potuit peruenire ad mortuū. Captiua cubile:nouiſſimā poſuit qua maxime p̄mebat cauſa. Heri : ut qui inimicus fuerat:eſſet dominus. Cubile:non ad honeſtatē:ſed ad ludibriū eſt i uita perducta. Nos patria.cōcluſa cōparationis parte qua ſe purgauit redit ad ſe:& opponit ſua his quæ euenerāt Caſandræ:illa enim icolumē patriā reliqt. Nos incenſam:illius funus ſolū patriam tenet.Nos per diuerſa maria ſumus tractæ:pertulimus natū ex Achille qui nulla miſeratione mouebatur. Superbus:ex uictoria:Seruitium autē nimis ponderoſum fuiſſe ex eo oſtēdit q̄ dixit tulimus:& nixe. Qui deinde:Oſtēdit neceſſitate Pyrrho neceſſitate etiam Heleno fuiſſe coniunctam.

CHRI. O fœlix:Ex hoc maxime patet q̄ maluiſſet non corrumpi:cum fœlicem appellet Polixenā ex hoc ſolo qđ incorrupta fuerat quāuis & in prima ætate & in regia poteſtate conſtituta:quibus duobus priuari miſerum uidetur fœlix dicenda eſt.Mouetur autem hoc pathos a minori:cum proponitur quod per ſe magnū eſt:deinde minus oſtendimus q̄ illud quod uolumus augere.Ergo auget a loco q̄ dixit hoſtilem ad tumulū. A modo. Iuſſa mori:Ergo q̄uis hoſtilem ad tumulum:q̄uis iuſſa mori tamen ſortitus non pertulit ullos.Simile eſt illud O ter quaterq; beati:Et illud Prœtides implerunt falſis mug.agr. Virgo:pathos ab ætate.Nam uirgo dicitur a uiridiori ætate. Priameia:A fortuna. Hoſtilem ad tumulum : a loco. Duriſſimum enim eſt iuuenculam mulierem & in tam ampla fortuna collocatam mori præſertim ad.t.h. Faſtus : non multum a uero aberrare puto Seruium:q̄uis ſint q uelint q̄ faſtus in quarta decliatiōe etiā de libris itelligatur afferuntq; auctoritatē nō ſolum Lucani ſed etiā Varrōis:q ait Cæſar faſtus correxit:& Columella Sequor nunc Eudoxi faſtus.Tamē Ouidi.nō de faſtibus ſed de faſtis dixit.Neq; ſupbiā faſtos ſed faſtus appellatā uſquam inueni.Verum ut notio faſtus appareat Faſtus eſt ea ſuperbia qua quēpiam non dignamur. Sortitus:nam ſortibus ſibi diuidūt pdas:& ſorte euenit pyrrho. Tetigit cubile:Tāquā cōſtrupāda & nō uxor ducēda. Secutus.l.h.Purgat ſuſpitionē amoris:nā ſi amor itercessiſſet:nō eam reliqſſet. Lædæā.q.d.eius mulieris partū:cuius nuptiæ ſolēt eſſe īfœlices:quod explanat cum dicit. Lac.hy.Fuit.n.Hermiōe Menelai & Helenæ filia : & Horeſti nupta:Verum deinde occiſo agamēnone & fugato horreſte illam rapuit Pyrrhus. Mox interfecto pyrrho:prio marito reddita eſt. Patrias:Quia ut ſupra diximus in delo erat ara Apollinis genitoris. Reddita:Vt debita data.Nam id mandarat ex teſtamenro pyrrhus. Ceſſit:Vt inferior & ſibi ſubiecta:nam cedit maior minori. Chaoniam:hæc gens nobiliſſima ē reliquarum epiraticarū.Eſt.n.ex genere eacidarū: & quādoq; toti epiro iperitauit.Maxime aūt nobilitaf oraculo iouis Dodoneo:quod antiqſſimum oīum quæ i græcia ſunt Herodotus aſſerit:Hancq; refert origiem.Duæ enim ſacerdotes Thebani iouis ab ægypto a phœnicibus abactæ diſceſſerunt : ut altera in Libyam altera huc ueniret : & utraque in iis locis oraculum conſtituerunt:ut te

Faſtus

Chaonia

Dodonæum Oraculum

ſtantur ſacerdotes iouis.Verum in loco oraculi dodonæi notandum eſt duas columbas nigras ex ægyptiaca thebe euolaſſe:& alteram in libya hāmōis templum ædificari iuſſiſſe:Alteram in dodona ſylua ſuper fagum conſediſſe:uoceq; humana locutam dixiſſe iouis illic oraculum conſtituendum:ſacerdotum autem earum q̄ in dodona fuerunt uetuſtiſſima promenia uocitata eſt:quæ uero fuit poſt hāc Timarea.Nouiſſima Nicādra: Sed idem Hero.putat has non columbas ſed mulieres fuiſſe.Verum cum apud græcos antiqua lingua pelaſgica peliades:ideſt columbæ mulieres dicerentur creditas fuiſſe columbas:& iccirco nigras:quoniam fuſci ſūt homines in thebaica regione. Qui uenti & quæ fata:ſententia eſt ſi ueniſti certo quodam conſilio ſecundos profecto habuiſti uentos & ſecunda fata.Nam pro miraculo eſt poſuiſſe te per tot uictores hoſtes incolumen euadere.Ergo qui uenti cum admiratione.i.q̄ proſperi:& q̄ fata q̄ fœlicia fata : nam ſine ſummo illorum auxilio tantum periculum non effugiſſes.Sin aūt tibi huc enauigare non ꝓpoſueras:qs deus hāc fœlicitatē cōceſſit ut ad tuos nihil tale expectās ueníres. Aſcanius:iterrogat:de eo quē amare ꝑcipue oportuit:quoniam mariti ex ſorore fuiſſet nepos & in quo magna eſſet ſpes futuræ fortitudinis ac probitatis ponenda:& qa æneæ filius & Hectoris nepos eſſet.Prudens ergo poeta qui & affectum mulieris ſariauerit:& æneæ Aſcaniiq; laudādi ſibi occaſiōem cōparauerit. Antiquā.q.d.ſemp aſſuetam illi familiæ.Ergo iam ꝓpriam. Paruam & ſimulatam magnis & arentē:Hæc oīa pathos habent quod citat̃ cum ꝓ maximis rebus nimia nobis compenſata uidet̃.

Agnoſco:ſcæaq; amplector limina portæ.
Nec non & teucri ſocia ſimul urbe fruuntur.
Illos porticibus rex accipiebat in amplis.
Aulai in medio libebant pocula bacchi
Impoſitis auro dapibus:pateraſq; tenebant.
Iamq; dies alterque dies proceſſit:& auræ
Vela uocāt:tumidoq; inflat̃ carbaſus auſtro.
His uatem aggredior dictis:ac talia queſo.
Troiugena iterpres diuū: qui numia phœbi:
Qui tripodas clarii lauros:qui ſydera ſentis:
Et uolucrum linguas:& præpetis oīa pennæ:
Fare age(nāq; oēm curſū mihi ꝓſpera dixit
Relligio:& cuncti ſuaſerunt numine diui
Italiam petere:& terras tentare repoſtas.
Sola nouum dictuq; nefas harpyia celæno
Prodigium canit:& triſtis denuntiat iras.
Obſcēamq; famē)quæ prima pericula uito.
Quid ue ſequēs tātos poſſim ſuparé labores
Hic helenus cæſis primum de more iuuencis
Exorat pacem diuum:uittaſq; reſoluit
Sacrati capitis:meq; ad tua lumina phœbe

SER. Agnoſco:aut cognomie agnoſco:aut certe quia reparatā audierat troiā:ut hic icredibilis rerum fama. Scæaq;:ſcæa porta nō eſt dicta a pugnis ſcæis .i.malis ante ſe factis:nam & antea ſic uocabat̃:nec ab itiere īgreſſis ſcæuo.i.ſiniſtro:q; igreſſis nō recto eūt itiere ſed ſiniſtro ſed a cadauere Laomedontis: hoc ē ſcenomate qđ i eius fuerat ſuperliminio. Teucri:ꝓ teucridæ. Accipiebat:paſcebat.Teren.accipit nemo melius nec prolixius. Aulai:pro aulæ ē enim diæreſis e græca ſcriptura reſoluta diphthōgo. Carbaſus: lini eſt genus:quod plerūq; abuſiue pro uelo pōitur. Et in ſingulari eſt hæc Carbaſus:i plurali hæc Carbaſa. Troiugēa:ac ſi diceret generoſe:ut alibi dardāidæ magni genus alto a ſanguine diuū. Interpres : Vaticinator:q mortalibus deoꝝ mētē publicas : Sed quia interpres nomē generale ē currit p ſpēs.Oīs.n.diuinatio teſte Cicerone in duas partes diuidit̃:nam aut furor ē ut in uaticināntibus:aut ars ut ī auriſpicibus:fulguratoribus:& auguribus:oīa āt iſta ex ſe pēdēt: licet propriis finibus cōtineant̃.Ergo Virgi.omnia ei dat quē uult pfectū itelligi ut hoc loco heleno:& in decimo Aſyle Cui pecudum fibræ: cæli cui ſydera parēt Et linguæ uolucꝝ & præſagi fulminis ignes. Diuū q numia:poteſt & iterpres diuū diſtigui ſane p omnia zeunia ē ab iferioribus ſentis. Qui numia ſētis: q ſuſcipis numen & futura ꝑdicis. Qui tripodas:tripodes mēſæ fuerūt ī tēplo Apollinis Delphici ī qbus poſitæ phœbades futura ꝑdicebāt. Clarii:Clariū oppidū in finibus colophōioꝝ. Eſt āt clarii duplici.i.ut cla breue ſit ſic.n.profert̃. Statius Nec clarias hac luce fores Dydimeaq; quiſq̄.Per lauꝝ autē oraculū itelligimus. Sydera:q es pitus aſtrologiæ. Volucꝝ:.i.quia augur. Præpetis:aues oſcinæ ſunt aut præpetes.Oſcinæ ab os & cano dictæ ore futura ꝑdicunt.Præpetes uero uolatu:ſed præpetes aut ſupiora tenent:& Præpetes:dicunt̃ : aut inferiora:& iferæ appellant̃:Præpetes autem qa omnes aues ſupiora tenēt uolātes. Fare age:ordo ē troiugēa fare age q̄ prima picula uito cætera ſunt per parēthesim. Oēm curſum relligio.i.oīs relligio p hyppalagē. Cūcti:diui qa qcqd audiuit a diuerſis ad iouem recurrit.Vnde ſupra:Quæ phœbo pr̃ oīpotēs mihi phœbus apollo Prædixit. Numie:oraculo. Repoſtas:pathos.i.longe poſitas prodigiū autem mōſtrū & portētū modico fine diſcernunt̃.Sed confuſe plerūq; ponuntur. Obſcenam:aut quæ homies ad obſcena compellit.Vt Male ſuada fames aut quam obſcenā aues prædixit. Quæ pri.p.u.duo petit:aut quomodo piculis careat aut qbus cōſiliis par eſſe poſſit laboribus. Tātos:quantos harpyia prædixit. De more.ſ.ſacrificantum:aut ut ē mos ſacrificantū reqrit an eſſet tēpus cōſulēdi.Vnde i ſexto:Tū uirgo poſcere fata tempus ait aut certe quod ē melius de ſacrificātiū more ante nefas expiat ab harpyia ꝑdictū & ſic uenit ad uaticinationē.Sequēs uero locus declarat famē hic eſſe expiatā.ſ.Adeſtque uocatus apollo.Nam niſi i hoc loco itellexeris:nuſq̄ iuocādū ē Apollinis numē famis cauſa.Dubitationē aūt i hoc loco exorat facit.Nā orare ē petere:Exorare ipetrare. Ergo ipetrat pacē aut ad iquirendum tempus aut ad mitigādū famis piculū. Reſoluit:i ſacris par ē corpus & aiæ cauſa:nā q̄ nō poſſunt circa aīam fieri fit circa corpus ut ſoluere uel ligare quo poſſit aīa qđ p ſe non pōt ex cognatiōe ſentire.Vnde ē : Vnum exuta pedē uinclis in ueſte recincta.Ergo hic cincta corporis reſoluit:ne qua parte animo religato ad numē accederet.

DONA. Paruam troiā: in oibus iſtis uerſibus ne minuat magnitudinē troiæ patriæ oſtēdit hāc nō tātam eſſe ſed ſimilē: nā dixit paruā troiam & ſimulata pgama arentemq; riuū xanthi: nec non & teucris Aeneā: Anchiſē & Aſcaniū duxit in ſuā domū: Reliquos hoſpitia per ciuitatē accepunt. Accipiebat: paſcebat. Aliter enī nō ī amplis porticibus ſed ī amplas porticus dicendū fuerat. Iāq; dies: Argumentū benignitatis: cū nō unius. ſed pluriū dierū ſit hoſpitiū. Troiugena: plurimū dat ei generi ex quo fuit etiam ipſe q laudabat. Interpres: Quid fœlicius q̄ noſſe qd uelint dii: & dignū eſſe p quē loquaꝰ in hoibus. Tripodas: triū pedū ſunt. Alio nomine cortina appellaꝰ. Eſt aūt laus plena: nā cū ſint diuerſa uatū genera: & uix ſingula uaticinationis in ſingulis reperianꝰ: ipe erat in oibus uerſatus. Eſt color rhetoricus repetitio. Fare age: non iubet ſed hortaꝰ. Prodigia autem dicuntur quibus nunciantur aduerſa. Poſcit ide remedium quo aduerſa toleret: aut poſſit fugere.

Tripodes

CHRI. Agnoſco: hactenus muliebrem orationem muliebri conceſſit: nunc uirum ut uirorum inducit. Sceæ amplector li. por. ex amplexu oſtendit ſibi caram eſſe: & eſſe caram propter nomina quæ ferebat ex uteri troia. Fruuntur: non modo enim inde capiebant ſua commoda: ſed etiam uoluptuoſe tractabantur: nam fruimur re de qua ſummam capimus uoluptatem. Accipiebat: paſcebat: Teren. accipit nemo lautius. Aliquādo accipere eſt intelligere uel audire: ut Accipe nunc danaum inſidias: & crimine ab uno Diſce omnes. Aulai: æ diphthongus apud nos eſt quæ apud græcos eſt αι. Sed nos in diſſolutione non dicimus aulæ ut eſt diphthongus. latina: ſed aulai ut eſt αι græca: Sic Lucre. Nunc quæ mobilitas ſit reddita materiai. Clarii: Apollinis a claria urbe in qua colitur in hac autē Iuppiter Neptūnus & Pluto: ut ait Lactā. i Statiū: regnū diuiſerunt: Laudat āt cōuiuiū & a copia uini & ab aureis uaſis: & a ſplēdore epularum cū dicat dapes. Numia phœbi: id uaticinii gēus itelligit qđ ex diuio furore pucit. Sed de tota diuinatiōe dictū ē. Sydera: pp aſtrologū. Volucrū: pp auguria. Præpetis: præpetes aues dicunꝰ ab Au. Gellio q̄ oportūe præuolāt: aut idoneas ſedes capiūt: qbus ut ait Nigidius Figulus: cōtrariæ q̄ ſunt iferæ appellāꝰ: Apolliaris uero Sulpitius eas dicit ppetes: quas Home. οἰωνοὺσ appellat: quoniā iſtæ maxie ab auguribus ſpectāꝰ q̄ igētibus alis patulæ & porrectæ puolāt. Enni. ēt ppes p ueloci poſuit i annalib brūduſiū pulchro pcīctū ppete portu. Victaſq;. r. uolebāt antiq i ſacris corpus ſolutū eē: ut p id ſignificareꝰ aīum ab oī cura ſolutum debere ad ſacra accedere. Sic Pythagoras ſymbolis corporeis idicabat ea q̄ eēnt aī. Nāq; oēm: oſtēdit neceſſe eē ſibi accipe oraculū quo certior reddaꝰ q̄do ex iis q̄ hadēus accepit qa iter ſe aliqd cōtrariū hēant icertus reliquaꝰ. Pria picula. i. maixa: nā i nulla re magis ē elaborandū adminiſtratori reip. q̄ ut a populo famē ppulſet: illa. n. ad oēm ſeditionē & ad oē iniuſtū ac nefas ipelliꝰ nī neſcit plebs ieiuna timere: ergo q̄ pria picula uito. i. q̄ ego ueluti maxia oium picula uitare cupio. Cæſis iuuēcis: ut eo ſacrificio placatus Apollo uera i ſuum pectus iſundat. Sacrati capi. i. ipſius q apollini ſacer erat.

Præpetes

Infernæ Aues

Ipſe manu multo ſuſpenſum numine ducit.
Atq; hæc deinde canit diuino ex ore ſacerdos.
Nate dea (nam te maioribus ire per altum
Auſpiciis manifeſta fides: ſic fata deum rex
Sortitur: uoluitq; uices. hic uertitur ordo)
Pauca tibi ex multis quo tutior hoſpita luſtrēs
Aequora: & auſonio poſſis conſidere portu:
Expediam dictis: prohibent nā cætera parcæ
Scire: elenam fariq; uetat ſaturnia iuno.
Principio italiam quā tu iam rere propiquā.
Vicinoſq; ignare paras inuadere portus:
Longa procul longis uia diuidit inuia terris.
Ante & trinacria lentandus remus in unda.
Et ſalis auſonii luſtrandum nauibus æquor:
Inferniq; lacus: ææaq; inſula circes
Quam tuta poſſis urbem componere terra.
Signa tibi dicam: tu condita mente teneto.
Cum tibi ſolicito ſecreti ad fluminis undam
Littoreis ingens inuenta ſub ilicibus ſus
Triginta capitum fœtus enixa iacebit
Alba ſolo recubans: albi circum ubera nati:
Is locus urbis erit: requies ea certa laborum.
Nec tu menſarum morſus horreſce futuros.
Fata uiam inuenient: aderitq; uocatus apollo.

SER. Suſpenſum: ſolicitū & attentū: Si ſuſpēſus ipſe plenus numinis. Deinde: pactis ſacris. Nate: ordo ē nate dea tibi expediā dictis: prohibent nā cætera pauca parcæ ſcire helenum fariq; uetat ſaturnia iuno. Omnia inqt uates nouit: ſed nō pmittiꝰ dicere fatis. Et etiā ex iis q̄ nouit: multa prohibet dicere iuno: maioribus: Cæleſtibus pp ſyderis curſum cuius fuit explanatio p creuſam. Per altū: p limitē ſupioris fortunæ. Sortiꝰ: diſpōit: ordinat: Alluſit autē ad id qđ ſortibus Apollo dat reſpōſa. Voluit: Diffinitio fati. Ait enī Tullius q̄ ē cōnexio rerum p æternitatē ſe inuicē tenēs: q̄ ſuo ordine & lege uariaꝰ: ita tamē ut ipſa uarietas hēat æternitatē. Pauca: duo dicit & quomō tute poſſit nauigare: & qbus ſignis italiā cognoſcat. Prohibent: lege Cætera te ſcire phibent fata. Helenū uero phibet iūo dicere ea etiā quæ audire poteras: & q̄ uacat. Male aūt legūt phibēt ſcire Helenum: cū ſit in Lucano uenit etas omnis in unā cogeriē miſerumq; pmunt tot ſecula pectus: & alibi nec tantum prodere uati Quantū ſcire licet. Ergo nō prohibent ſcire Helenum. Quomodo. n. uetaret iuno dicere quod neſciret. Sunt autē mors patris ad augendū inopinatū dolorē: Tempeſtas ab æolo īmiſſa amor Didonis ī quo gaudium eſſet: Sed quod ante puiſum ē: uile crediꝰ. & ſciret de africa ſe exiturum non facile aſſentiret Didonis amoribus. At iuno cupiebat illum remanere: quo regnum italiæ libycas aduerteret oras. Et ipſe rē inopinatam cōqueritur: Nec uates helēus: cum multa horrenda caneret: Hos mihi prædixit. Ignare: pro ignarus. Longa: non ſitu ſed neceſſitate fatali & tardiore nauigatione. Via inuia: æneæ ſcilicet Lentandus: aut lente tibi nauigādum eſt: nā totam circuiuit ſiciliam Aut lentandus. i. flectēdus: Lentum. n. flexi/

bile eſt. Lacus:lucrius & auernus:iter quos ſpelunca ē ad īferos tēdēs unde eos īfernos dixit. Circes:qui nūc mons cyrceus eſt:oli ut ait Varro īſula fuit nondū ſiccatis paludibus:qbus diuidebaſ a cōtinēti. Aeææ:ſic dicta ab aſpernātiū uoce pp commutatiōes corpo℞ illic celebratas. Tutā:pp thraciæ & cretæ diſcrimina. Signa: deeſt ergo:& ꝑuertit ordiem. Ante enim de urbe condenda q̄ de nauigatione dicit. Fluminis: tyberis. Littoreis:Littus eſt qcqd iuxta aquā eſt:hic igiſ ꝓ ripa poſuit. Sus naturaliter longa eſt:licet in genitiuo breuis ſit:ut bos:pes:res:ſpes. Hanc ſuē alii dicunt ut Virgi. ī Italia iuentā fuiſſe. Alii ſecū īportaſſe troianos nauigantiū more & oraculo cognouiſſe ubi urbs eēt condenda. Diciſ autem ī cāpania fugiſſe & iuentæ ī lauro lauinio:a qua aſcanius deide nomen albæ impoſuit. Triginta:prodigiale eſt hoc:& pp quod ſignificaſ .xxx. annos regnaturus aſcanius. Viam:rationem:& nō dicit quā:qa etiam profutura ē fames:ut Hæc illa fames: hæc nos ſuprema manebat Exitiis poſitura modum. Vocatus:nunc:uocatus quia ut dixi:expiatorium fecit ſacrificium.

DONA. Manū:quod eſt aptum ſignū beniuolentiæ. Suſpēſum:aut numinis ueneratiōe turbatū:aut ideſt ſuſpenſum ne cōtraria q̄ optet audiret. Diuo:qa diuina canit. Nam cum ſit coniūctio rationalis nō debet prima cōſtitui:ergo lege Nate dea.m.t.ire p al. Auſpiciis.m.f.nā ſic fata deum rex ſortitur. Pauca: multa inſtructionis cauſa fuerant referenda:ſed ne id fieret:dii prohibent me ſcire:& iuno aliqua referre non patiſ: tamen dicā quæ poſſunt eſſe in mea poteſtate. Deide narrat ꝙ quāuis italia proxima ſit:tamen lōgo circuitu ambienda ē ſicilia. Signa tibi dicā:Commendat quod fuerat dicturus:ut oſtenderet id magnū eſſe & ue℞ deide dat ſigna fluminis:dat porcæ:dat nume℞ fœtus:dat colorē:quod ſi ē præter naturā porcā edere .xxx. multa pſæpe q̄ bonū aut malū portēderēt:euenerūt ꝑter naturā:ut ignis ex capite Aſcāii mitis & īnoxius ut ī Polidori ſepulchro ſāguis ex uiminibus:ut uox humana ex pecudibus. Nec tu.m.oſtēdit futurā famē:ſed nō nocturnā.

CHRI. Manifeſta ſi. adeo uideo omnia manifeſta:ut fides īdubitata adhibenda ſit. Prohibent:nam cætera oſtendit Macrobius ex ītima diſciplīæ profunditate hoc poſitum a poeta:ſed qa res breuibus explicari non poteſt:nō eſt uiſum hic īſerere. Voluit ui. Nā ipſum fatum reuolutione cælo℞ fit. Ordo: ſyderum & cæli. Hoſpita:quæ cingunt italiam:cuius hoſpitio recipieris. Via īuia.d.non ergo longe diſtat:ſed cum uia quæ breuis illuc eſt tibi inuia ſit:quia non potes illa uti:iccirco eſt ac ſi longe diſter. Signa tibi.d.ex Homero:ille enim συλεεια φρέσι τιθεο σοισι. Certa:nam requiem & in thracia & in Creta ſpaſti:ſed illa incerta fuerunt.

SER. Has autem terras:quaſi oſtendentis eſt:nō enim ab epiro longe abeſt calabria. Noſtri æquoris: epirotici:quo calabriæ littus alluitur. Naritii locri: ſoci ī aiacis oilei fuerunt Epizephyrii & Ozolei: ſed poſt tempeſtatem montis capharei epizephirii tenuerunt brutios:& hos nunc dicit ozoli uero pentapolin:uel libyam. Vnde eſt Libycoue habitantes littore locros:legitur & de ozoleis ꝙ delati Tinciam ulterius acceſſerint:& ciuitatem condiderit:quæ nunc ozalis dicitur. Naritii autem ſunt dicti a loco prouīciæ ſuæ Ozolei uero a putore paludis uicinæ. Salentinos obſedit milite campos:Salentinum promontorium italiæ eſt:nam ut ait Salu. Omnis italia coacta ī anguſtias ſcinditur in duo ꝓmontoria:Brutiū & ſalētinum. Lictius ido.a lyctio cretæ urbe:de quo ſupra dixius. Meliboei:philoctetæ a meliboea ciuitate theſſaliæ de q̄ fuit & eſt ꝓ melibenſis. Subnixa:cincta muro modico:ut crinēq3 madentē ſubnixus. Petilia: aūt dicta uel q̄ πετεσθαι.i.uolare: quia augurio condita eſt:uel qa poſt relictū iliū quo ducebaſ a græcis eā petiuit ciuitatē. Philoctetes fuit Peantis filius Herculis:comes quē hercules cū ī oeta hominē exueret:petiuit ne alicui ſui corporis reliqas īdicaret:iurareq3 coegit: & ſuas ſagittas hydræ felle tinctas dedit Et cū reſponſum fuiſſet Herculis ſagittis opus eē ad expugnādā troiā:īuentus ē Philoctetes:& de hercule īterrogatus:negauit ſe ſcire Deinde cū cogereſ:cōfeſſus ē mortuū: Sepulchrumq3 ne iuſiurandū frangeret nō uoce ſed pede oſtēdit. Poſt hæc cū duceres ad bellū:caſu ī eū pedē quo ſepulchrū oſtendit ſagitta cecidit: uulnereq3 īmedicabili affectus eſt. Ac demū cū uulneris fetor a græcis ferri nō poſſet:in lēno relictus & pudore ne ī patriā rediret impeditus:ī calabriā uenit:& petiliam condidit. Purpureo uelare comas ado.a.ſubaudi cura:aut momento: Aut certe qd melius ē:uelare īperatiuus ſit nō infinitus. Oia turbet:ſacrificii ordiem rumpat: quod ē piaculū. Significat autem Diomedem quia cum multis caſibus affligeretur palladium ex oraculo troiāis iuſſus eſt reddere inuenit autem ænea ſacrificantē:qui cum ſacrificium nollet rumpere palladium ſuſcepit Nautes:unde nautiorum familia ſacra Miueruæ ſeruabat. Sane ſacrificantes omnibus diis ſoliti ſunt caput uelare ne ſe iter religionem uagis aliquid offerret obiutibus excepto ſolum Saturno ne numinis imitatio eē uideret

Has autem terras italiq3 hanc littoris oram
Proxima q̄ noſtri perfunditur æquoris æſtu
Effuge:cūcta malis habitantur mœnia graiis.
Hic & naritii poſuerunt mœnia locri.
Et ſalentinos obſedit milite campos
Lyctius idomeneus.hic illa ducis meliboei
Parua philoctetæ ſubnixa petilia muro.(ſes:
Quin ubi trāmiſſæ ſteterīt trās æquora claſ
Et poſitis aris iam uota in littore ſolues:
Purpureo uelare comas adopertus amictu:
Ne qua inter ſanctos ignes in honore deorū
Hoſtilis facies occurrat:& omnia turbet.
Hūc ſocii morem ſacrorum:hunc ipſe teneto.
Hac caſti maneant in religione nepotes
Aſt ubi digreſſum ſiculæ te admouerit oræ
Ventus:& anguſti rareſcent clauſtra pelori:
Leua tibi tellus:& longo leua petantur
Aequora circuitu.dextrū fuge littus:& undas
Hæc loca ui quondam & uaſta conuulſa ruina
Tantū æui longinqua ualet mutare uetuſtas:
Diſſiluiſſe ferunt:cum protinus utraq3 tellus

tur. Caſti:Pii.ut nulli fas caſto ſceleratum inſiſtere limen. Anguſti:quia a cõtinẽti:ideſt a columna uſq; ad pharon tribus millibus diſtant. Rareſcent:quia uenientibus de ionio in calabriam propter curuaturam litorum clauſæ uidentur anguſtiæ quæ paulatim propinquantibus aperiri uidentur. Pelori:promontorium ſiciliæ ſecundum Saluſtium dictum a gubernatore.Hannibalis illic ſepulto:qui fuerat occiſus per ignorãtiam regis cum ſe eius dolo crederet eſſe deceptum:quãquã legamus ante pelorum dictum. Leua tibi:uenientis pſonam reſpexit.Nã ſi de ionio nauigãtes fretũ petãt dextrũ tenẽãt litus neceſſe ẽ:ſin alias ſiniſtrũ. Circuitu:tota.n.pene ſiciliã circuiturus ẽ. Hæc loca:ẽt Salu.ſiciliam italiæ fuiſſe cõiũctã dicit ſed mediũ ſpatiũ aut humilitate fuiſſe obrutũ:aut pp anguſtiã ſciſſũ:ut aũt tã curuũ ſit facit natura mollioris italiæ in quã aſperitas & altitudo ſiciliæ æſtũ relidit. Quondã:Tria hẽt tpa:ſicut oli. Diſſiluiſſe:hic apparet bene dictum Vnctos ſaliere per utres:nam ut diſſilui ſic ſalui.Cice.pro Milone:cum hic de rhede reiecta penula diſſiluiſſet. Protinus:cõtinue:& modo aduerbium loci eſt.Alibi temporis:ut Protinus aereas phæacum abſcondimus arces.

DONA. Malis:ut æneam abſterreat q p multas urbes græcas tranſierit:& etiã ipſe q captiuus fuiſſet hoſtium pſonã deformare debebat. Hæc loca:huius loci deſcriptionẽ cũ omni cautela pſeqtur.Dicit.n.ueterum ſeq opinionẽ facitq; uériſimile:qa uetuſtate temporis multi ſitus locorũ mutati ſunt. Leua tibi: aduertẽdum eſt q tendentibus ad italiã dicit leuum latus & dextrum:cæterũ redeuntibus ſiniſtrũ fit qd fuerat dextrum.

CHRI. Locri:hi populi iuxta phocidẽ ſunt.Locritis.n.regio teſte Strabõe i duas plagas diuidit Vna locorũ eſt i euboea uergentiũ:q ad utrũq; daphnũtis urbis latus diſcidũt.Horũ alteri opũtii ab urbe metropoli: alteri epicnemedii a Cnemede mõte uocabãt.Qui ãt ad occidẽtẽ ſpectãt occidui locri & ozole dicũt:Diuidunt ãt hos ab opũtiis epicnemidus & parnaſus mõtes.Ozoli ãt dicũt:quoniã i eorũ regiõe taphoſis ẽ collis i quo & neſſi & aliorũ cẽtaurorũ tumulus locatus ẽ.Equorũ thabo teterrimus odor fundit:& humor craſſioribus guttis manat:unde illi ozoli.i.odoris mali appellãt.Verũ ab epicnemediis ducta colõia:& ab his locri epizephirii q; deriuati ẽ.n.zephyrũ pmõtoriũ i italia poſt herculeũ pmontoriũ. Meliboei.qbus aũt urbibus Philoctetes ipe rauerit Home.ſic exponit.Οἱ Δαρα μιθοιην καὶ ταυμακιην ενεμοντο καὶ μελιβοιαν ἔχον καὶ ολιζῶνα τρηχειαν Τον δε φιλοκτησ ηρχε τα ζων ευ ειδοσ. Petilia:de hac Stra.ait petilia lucãorũ metropolis putatur hanc Philoctetes e meliboea p ſeditionẽ pfugus ædificauit egregiis mõumẽtis ualidã ſamnites.n.quãdoq; caſtellis exædificatis eã corroborarũt. Solues:tãq dbitor:nã i facto uoto accepit q perierat:deditor uoti factus ẽ unde ibuco.Damnabis tu quoq; uotis. Sãctos:qa ſacrificiis pati eẽt. Honoſ:ſacrificio:ut ſupra aut ſupplex aris ipoſit honores. Turbet.o.i.turbãdo ſacrificia iſerat malũ omẽ. Caſti:pii. Pelorus:ait Stra.ẽ ſicilia tribus forma triangulis:figurã uero eius tria terminãt pmõtoria:Ora qdẽ pelori ad faucẽ & Columellã & rhegios agros anguſtũ facit euripũ.Pachius ſiculo alluit pelago i pelopõneſũ cretẽſẽq; curſũ pſpectãs:lilibeus i libiã iſpicit.hãc iſulã teſte Solio ac Diodoro Sicãus cũ hiberorũ mãu ante troiana bella coluit:deĩde ſiculus Neptũnii filius:unde & ſicãia & ſicilia ẽ denomiata:dr triqtra pp triãgularẽ formã:Dr itidẽ triacria pp tria pmõtoria.Nã ακρον græce pmontoriũ ẽ.Eſt ãt ambitus iſulæ ſtadiorũ triũ milliũ:ut placet Solio. Diſſiluiſſe ferũt:Credit antiquitas ſiciliã iũctã italiæ fuiſſe:& pellorũ ſiciliæ partẽ eẽ apẽnini:ſed cũ ea pte uehemẽter depſſa eẽt italia terræmotu uel alia ui:cũ locus ſcinderet mare irrupiſſe & ſiciliã a cõtinẽti diuiſiſſe:diſſiluiſſe diuiſã eſſe.Diſſilire ẽ i diuerſas ptes ſalire: & quæ in diuerſas partes ſaliunt diuiduntur.Vnde Aeraq; diſſilunt uulgo ueſteſq; rigeſcũt.

Locri — Opuntii — Petilia — Meliboea — Pelorus — Pachinus

Vna foret:uenit medio ui pontus:& undis
Heſperiũ ſiculo latus abſcidit:aruaq; & urbes
Litore diductas anguſto interluit æſtu.
Dextrum ſcylla latus leuũ iplicata charybdis
Obſidet:atq; imo barathri ter gurgite uaſtos
Sorbet in abruptũ fluctus:ruſuſq; ſub auras
Erigit alternos:& ſydera uerberat unda.
At ſcyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem:& naues in ſaxa trahentem.
Prima homĩs facies:& pulchro pectore uirgo
Pube tẽus:poſtrema immãi corpore piſtrix
Delphinum caudas utero commiſſa luporũ.
Præſtat trinacrii metas luſtrare pachynni
Ceſſantem : longos & circumflectere curſus:
Quam ſemel iformẽ uaſto uidiſſe ſub antro
Scyllam:& cæruleis canibus reſonantia ſaxa.
Præterea ſi qua eſt heleno prudentia uati:
Si qua fides:animum ſi ueris implet apollo:
Vnũ illud tibi nate dea præq; omnibus unũ

SER. Foret:ab infinito:ſed modo pteritũ ſignificat tẽpus qd rarum ẽ Sæpius enim futurũ ſignificat. Medio:in mediũ:ut id clamor cælo. Heſperium.ſ. hyppallage:nam minora a maioribus ſeparanf. Abſcidit:metri cauſa ei ſyllabã corripuit. Interluit:iterlabit. Dextrũ:de ionio uenientibus Scylla.n.i italia ẽ. Charybdis in ſicilia.Scylla Phorci & Creteidos nymphæ filia fuit.Hãc amabat Claucus:quẽ Circe diligebat:ſed quoniã i ſcyllã pnior erat irata Circe fontẽ in quo illa lauabaf uenenis infecit:i quẽ cum illa deſcendiſſet pube tenus i uarias mutata eſt formas. Horrẽs itaq; ſuã deformitatẽ ſe in mare pcipitauit. Home.dicit hãc immortale mõſtrum fuiſſe:Saluſtius dicit ſaxum eẽ ſimile formæ celebratæ pcul uiſentibus. Canes uero & lupi ex ea nati iccirco finguntur: quia ipſa loca plena ſunt mõſtris marinis:& ſaxorũ aſperitas illic imitaf canũ latratus:Legimus etiam Nunc nemora ingenti uento nunc litora plangunt:ergo & latrare nõ incõgrue dicunf.Charybdis aũt fœmina fuit uoraciſſima:q-qa boues Herculis rapuit:a ioue fulmiata ẽ & i mare pcipitata:ubi ſeruat naturã:nam ſorbet uniuerſa:& ſecundũ Saluſtiũ ea circa taurominitanũ egerit litus.Cice.in philippicis Charybdis q ſi fuit animal fuit unũ. Obſidet:ad tranſeuntiũ inſidias. Barathri:eſt imenſæ altitudinis nomen græcũ enim eſt βαραθρον. Cohibet:hyppallage i ſenſu.Nã ipſa ſe in

ſpelunca cohibet. Prima:ideſt primæ partes. Pube tenus:tenus præpoſitio gaudet poſtpoſitione:Et aliquãdo ſeruit genitiuo: ut Crurumq; tenus a mento palearca pẽdent Piſtrix.Si bellua piſtrix piſtricis:ſi nauis piſtris:piſtris dicatur. Cõmiſſa:coniuncta & coagmentata ipſa:ſcilicet & figurate locutus ẽ ut Oculos ſuffuſſa.Eſt autem hæc locutio poſtrema:ideſt τα εσχατα Commiſſio erat utero luporum caudas delfinum.i.commiſſas habebat. Ceſſantem: immorantem Præterea.Hic oſtendit cuncta ſcire Helenũ & iſenſam iunonẽ ſed ꝓhiberi dicere. Heleno pr.i hoĩe.n.prudentia eſt:in uatibus fides. Veris imp.Oraculis:ut Luc.Atq; hominẽ toto ſibi cedere iuſſit pectore. Magnæ:ſupnæ:nã in.v:.eſt iunõi iſerne dictus ſacer.Delectatur ãt iuno his duobus hymnis & prece. Victor:ꝓpoſiti ſui effector. Cumeã:euboca iſula ẽ:& in illa chalcis urbs unde ꝓfecti ſunt ad nouas ſedes quærẽdas qui non procul bais q locus a baio Vlyxis ſocio illic ſepulto nomen accepit:inuenerũt uacuum litus: ubi uiſa muliere grauida ab augurio ſertilitatis urbem condiderũt: & eam cumas uocarunt:ſiue ab εκυον:ideſt prægnante:ſiue απο των κυματων: ideſt ab undis: quæ κυματα appellantur:υ autem latini i.u ſæpius uertunt. Diuinos:conſecratos auernum & lucrinum.Auernus antea ſyluarum denſitate ſic ambiebat̃:ut exalãs p anguſtias aq̃ ſulphureæ odor grauiſſimus ſupuolãtes aues necaret: unde auernus dictus eſt quaſi αορνοσ hoc Augu.itelligẽs deiectis ex ſyluis peſtilẽtibus amœna reddidit loca.

DONA. Ter gurgite uaſto Sor.utrũq; pnicioſũ nauigantibus aut cũ ſorbet nauigia:aut cũ eructat & excutit. Scyllã:hãc ut mõſtrũ more poetaꝝ deſcribit.ſ.pube tenus.i.uſq; ad iguina facie humana ẽ:ꝓ pedibus aũt habere ſæuoꝝ animaliũ genus lupoꝝ fœditate armatũ.Eligit ãt animaliũ naturã q̃ iſatiabilia ſint.Cæteꝝ locus ẽ i mari ſaxa habẽs latẽtia cuius natura ſit ut de lõgiquis ptibus nauigia trahat:& cõtineat aſpitate ſaxoꝝ: & retẽta cõminuat. Præſtat metas:ꝓpoſitis utriuſq; lateris malis idicat eũdẽ q̃ carybdis eſt malũ leuius ẽ labores ſubire lõgioris curſus q̃ cõpẽdio nauigar̃ p ſcyllã. Semel:qa iteꝝ uideri cũ pieris nõ potes. Præterea:dicturus rẽ magnã & ad æneæ ſalutẽ i primis ptinẽtẽ cõmẽdat altis ſẽſibus tenaciter retinẽdã. Prudẽtia:q: ad eũ ptinet:cũ nondũ numine pcitus ſit. Fides:hoc ptinet ad pſonã uatis. Præq; omnibus:pro cõmodo oĩum deſideriorum. Iunonis.m.oſtendit poeta maioris potẽtiæ inimicos obſequẽdo potius q̃ reſiſtẽdo poſſe ſuperari.Quapp precibus & donis placãdã admonet iunonẽ:ut poſſit i italiã uenire. Inſanã: plenam numinis.

Scylla CHRI. Vi:nã ui terræmotus ſciſſus ẽ locus:& mare itrauit. Anguſto:freto. Scylla:quid de iis monſtris itelligãt poetæ i noſtris allegoriis diximus.Home.hãc latrãtẽ more canis nup geniti idu cit:& .xii.pedes & .vi. capita hr̃e affirmat:q̃ ex ſpelũca emittens balẽas & huiuſcemõi piſces rapit. Obſidet:tranſlatio ab obſidione urbiũ:uel q: tãquã inſidias uenientibus nauibus ponat.Terẽ.Numerus ternarius ut ẽt affirmat Ariſtoteles:cõplet oẽm dimẽſionẽ:& ideo a poetis ponit̃ ꝓ omni numero. Naues: Alluſit ad ueritatẽ rei:nã uidẽt̃ illis undatiõibus attrahi naues. Prima ho.ſa.& hoc expſſum ẽ i allegoriis. Quã ſemel inſ.Si oẽm morã ne ſemel uideas ferre pſtat: qd patieris ne te abſorbeat.Eſt igit̃ optima adhortatio. Præterea ſi qua ẽ:reintegrat exordium & captat attẽtionẽ cũ itepõit fidẽ quia uates & prudẽtiã qa homo:his enim rebus uidet hoc uehementer

Cumææ affirmare tanq̃ primũ maximũ q̃ & in quo ſũma ſalutis æneæ cõſiſtat. Cumeã ur.de hac urbe ita ait Strabo. Poſt has cumeæ ſunt uetuſtiſſimũ calcidẽſiũ & cumæoꝝ ædificiũ antiq̃tate.n.cũctas & ſicy liæ & Italiæ urbes antecellit:ipius ãt claſſis ductores Hippocles cumæus: & megaſthenes chalcidẽſis iter ſe pepigerũt ut hoꝝ quidẽ colõia fieret hoꝝ ãt appellatiõe noiaret̃:unde cumæ nũcupãt̃:a chalcidẽnbus tamẽ conditũ putar̃ oppidũ. Auerna:idẽ Strabo Cõtiguus bais lucrinus adeſt ſinus:itra quẽ auernus ẽ.Sed de hoc i ſexto latius dicemus.

SER. Inſanam: magnã.Sed melius ẽ deo plenam Sub.i.in ima:ut Exercet ſub ſole labor. Fata.c.tribus modis futura pdicit:aut uoce:aut ſcriptura: aut ſignis.i.quibuſdã notis ut i obeliſco romæ uidemus: uel notis litteraꝝ:ut p unã litteram ſignificet aliquid. In foliis aũt palmaꝝ ſybillã ſcribere ſolitã ſcribit Varro. Carmina:qa eius reſponſa uerſibus ſcribebant̃.

Virgo:uero phemonoe dicta eſt nam ſybilla nomẽ eſt omnium uaticinantium Aeoli.n.σιουσ deos dicunt:& βουλη conſilium eſt.Vnde dixerũt σιβυλλασ quaſi σιου βουλασ. Digerit:ordinat: diſponit. Secluſa:pro incluſa. Cardine uerſo:Aperta ianua.Ianua ideſt uentus q per ianuam uenit. Inconſulti:inſcii ſine conſilio.Conſultus eſt q conſulitur in cõſultus q nõ recipit conſilium. Volens: quæ uelle habet:nam uolitura propter aſperitatem noluit dicere. Hæc ſunt:bene cum circumſcriptione: ne poſtea fallidicus aut minus peritus putaretur. Grauia: finalitatis ratione producitur.Sed ſatis a'pere.Nam in nullam deſinit conſonantẽ:ut Omnia uicit amor: &

Prædicã:& repetẽs iterũq;:iterũq; monebo.
Iunonis magnæ primum prece numẽ adora:
Iunoni cane uota libens:dominamq; potentẽ
Supplicibus ſupera donis:ſic denique uictor
Trinacria fines italos mittere relicta.
Huc ubi delatus cumæam acceſſeris urbem
Diuinoſque lacus: & auerna ſonantia ſyluis:
Inſanam uatem aſpicies:quæ rupe ſub ima
Fata canit:foliiſq; notas:& nomina mandat.
Quæcũq; in foliis deſcripſit carmina uirgo:
Digerit i numerum:atq; antro ſecluſa relinquit.
Illa manent imota locis:neq; ab ordine cedũt.
Verum eadem uerſo tenuis cũ cardine uentus
Impulit:& teneras turbauit ianua frondes:
Nunquã deinde cauo uolitantia prẽdere ſaxo
Nec reuocare ſitus:aut iungere carmina curat.
Inconſulti abeunt:ſedemq; odere ſibyllæ.
Hic tibi nequa moræ fuerint diſpendia tanti:
Quãuis increpitent ſocii:& ui curſus in altũ
Vela uocent:poſſiſq; ſinus implere ſecundos:
Quin adeas uatẽ:precibuſq; oracula poſcas.

Ipſa canat:uocéq; uolens:atq; ora reſoluat.
Illa tibi italiæ populos uenturaq; bella:
Et quo quéq; modo fugiaſq; feraſq; laboré
Expediet:curſuſq; dabit uenerata ſacerdos:
Hæc ſunt:quæ noſtra liceat te uoce moneri.
Vade age:& ingenté fatis fer ad æthera troiã
Quæ poſtq̃ uates ſic ore effatus amico eſt:
Dona de hinc auro grauia:ſectoq; elephanto
Imperat ad naues ferri:ſtipatque carinis
Ingens argentum:dodoneoſq; lebetes
Loricá conſertam hamis:auroq; trilicem.
Et conũ inſignis galeæ criſtaſq; comantes.
Arma neoptolemi ſunt & ſua dona parenti.
Addit equos: additq; duces.
Remigiũ ſupplet:ſocios ſimul ingruit armis.
Interea claſſem uelis aptare iubebat
Anchiſes:fieret uento mora ne qua ferenti:
Qué phœbi íterpres multo cõpellat honore
Coniugio anchiſa ueneris dignate ſuperbo:

nos cedamus amori: & At tibi thymbre caput euan/
drius abſtulit enſis. Stipat: dẽſat hinc ſtipatores qui
aliquid ĩ nauibus cõponunt a ſtipa. Dodoneas: a do
dona urbe epirotica: & laudauit a loco ut uaſa corin/
thia. Lebetes:ollas æreas. Hamis auroq;:hamis au
reis p endiadyn. Conũ:curuatura eſt quæ promiet:
ſuper quá criſtæ ſunt. Sua:congrua ætati. Supplet:
bene ſupplementũ dixit:quod uerbũ ẽ militare:nam
multos i creta amiſerat. Ferẽti:flanti. Anchiſa:græ
cus uocatiuus eſt:ná ſi latinus breuis eſſet: Sed q̃ritur
quemadmodũ is exeat:ná Tydides tydide facit: Atri/
des atrida:Hora.Ne quis humaſſe uelit aiacem Atri/
da uetas cur apud latinos hoꝝ nominũ cauſa eſt ma/
nifeſta.Ná nominatiuum ipſum in a mittunt:& lati/.
ná recipiũt declinationé ut Atrides atrida facit & ſcy/:
thes ſcyta. Dignate:digne habitæ i paſſiua ſignifica/
tione:in primo aliter Haud eqdé tali me dignor ho.
DONA. Moré dixit ſibyllæ: & in quo loco ſit: &
quo ordine ſinguloꝝ deſideriis reſpondeat Scribit in.
foliis:ordinat & dimittit hoies i illis futura legũt:ſed
ſi uẽto pturbat̃ ordo folioꝝ pereũt cõſulta : & dubii
remanẽt q uenerant conſulturi. Illa tibi:edicet illa q̃
ego prohibeor aperire:quæ bella ſint uentura & quo
mõ ſingulos labores uel tolerando tráſeas : uel ſupe/
rando cõpeſcas. Vade age & ingenté:Quædam præ
dicit ut uates q̃dá admonuit ut amicus ceſſantibus p
ribus uatis. Stipat:largitoré pcipuũ idicat:qui tátũ donaſſet argenti quátũ naues niſi ſtipatæ capere non poſ/
ſent. Loricá:& dona q̃ augeát ſuas opes dat:& ea quibus ſe ab hoſte tuteẽ & oĩa cũ decoro: & dicit arma fuiſ
ſe illius qui Troiá uicerat:ut ſit inſultatio arma uictũ ferre uictoris. Sua:ætati conuenientia. Socios:nullum
idonatũ reliquit dás q̃ cõpetebant uiris fortibus. Dignate:quaſi q dignus ſit iuentus q filiæ iouis iungeretur.
Bis pga.oſtẽditur q̃ ſit cura deũ:q cũ debilis eſſet:liberatus tamẽ ſit piculis patriæ i qua pierũt uiri fortes.
.CHRI. Inſanam:furore diuino plená:ſed de eo furore quo pcita mẽs humana futura puidet : & de ſibyl/
lis latius in ſexto dicemus. Rupe:Rupes pcipitia latera montis ſunt:Ripæ uero fluuioꝝ extremitates. Má/
dat:cõmittit.q.d.rei inſtabili credit. In numeꝝ:ĩ ordiné: aliquando numeros riththmos & modulationes ĩ
muſica dicimus:ut Numeros memini ſi uerba teneré. Relinquit:quaſi non curet maneát an diſſipentur: ná
relinquimus ea quæ pauci facimus. Ab ordine:exprimit quod dixit Digerit i numeꝝ. Tenuis:cũ uelit dam
nare hunc modum reſpondendi:oſtendit quantũ inſit periculi:cũ mádet̃ reſponſum foliis.i.rei leuiſſimæ:&
tũ deferatur extra ſuá cuſtodiá:& cũ tenui uento turbari res poſſit:& cũ ſibylla q̃ ſemel turbata ſint in ordiné
reuocare negligat:quo periculo ſuadere põt ut æneas omné morá perferat : donec reſponſum ſibi ore reddi
impetret. Illa:quæ poterit quæ ego nõ poſſum. Elephanto:elephas ut apud Pl:ni.ẽ maximũ ẽ omnium aia Ele/
liũ proximũq; humanis ſenſibus itelligit ſermoné patrium habet obedientiá officioꝝ amoris & gloriæ uolu phas
ptaté probitaté memoriam prudentiam relligioné.ná i mauritania niteſcente luna ad milon flumé ueniunt
aquaq; luſtrátur:atq; ſalutato ſydere i ſyluas redeunt.Regé adorát:genua ſubmittũt. Romæ primũ curꝝ Põ
peii africano triumpho comitati ſunt:ut prius de baccho fertur deuicta idia:ſed i triumpho iuncti portas in/
gredi:ut refert Protilius nõ potuerunt.Aliquis ductus litteraꝝ græcaꝝ didicit:ſcripſitq; illa lingua. Ipſe ego
hæc ſcripſi & celtica ſpolia dicaui ut ait Mutianus:qui ter conſul fuit.Prædá uero quæ de iis petatur ſciunt eſ
ſe ſua arma:quæ iuba cornua.Herodo.uero tanto antiquior dentes appellat. Hos uel caſu aliquo uel ſenecta
deciduos defodiunt.Hocq; ſolũ ebur ẽ cuius cádore intelligitur iuuenta.Ipſi hoꝝ dentiũ alterius mucroni p/
cunt ne ſit prœliis hebes.Alterius uero mucrone radices operario uſu fodiũt.Homini ſimpliciter erranti i ſo
litudine mitis ẽ:uiáq; demonſtrat.Gregati icedũt.Ducit agmen ſenior.Cogit proximus ætate. Domitis no/
mina iponebant.In exercitu Antiochi cũ Aiax ductor agminis fluuiũ tranſire denegaret.Pronũciauit rex pri/
cipatũ fore eius qui tráſiret:alius Patroclus nomine tranſiuit.Quapp faleris argenteis ab Aiace detractis do/
natus eſt.Ipſe át Aiax ex ignominia mœrore confectus in edia ſe ipſum extixit. Primũ i italia uiſi ſunt i bello
Pyrrhi i Lucáis unde illos boues lucas appellarũt:Anno urbis.cccclxxii.Ité poſt.vii. annos romæ ĩ triumpho.
Eodé anno dui in uictoria.L.Metelli pontificis capti ſunt in ſicilia.cxlii.uictis pœnis & uecti ratibus:quas dolio
rum ſtructis ordinibus ipoſuere.Verrius illos pugnaſſe i circeo confectoſq; iaculis penuria conſilii quoniam
neq; ali neq; regibus donari placuit.Oriuntur in africa ultra ſyrticas ſolitudines:& in mauritania. Item apud
æthiopas & traglodytas:ſed maximos omnium fert india.Eos aphri pauent:nec intueri audent. Decem an/
nos utero geſtari credidit uulgus. Ariſtote.ſcribit biennium:nec amplius q̃ ſingulos ſemel gignere.Plures.cc.
annos uiuunt.Quidam.ccc.Latini a ſonitu uocis eos barros appellant:eoſque barrire dicunt ut boues mugi/
re.Hinc ebur eorum dentem dicunt q̃ e barro ſit:Horati.Quid tibi uis mulier nigris digniſſima barris: græ
ci uã animal & dentem elephantem appellant:qui latine & in ſecunda elephantus elephanti:& ĩ tertia elephas

elephantis dicit.Hic igit poeta elephanto pro ebore græce dixit. Loricam:quidā dictā putant ꝙ ſine lotis ita cōſeratur ut hamus hamū capiat. Trilicē.i.triplici hamorꝝ ordine cōſertam:ergo denſior ē: & propterea minus penetrabilis. Conū: ſigura orbiculata ē:ſed ī altitudinē extenuata.Ab hac formæ ſimilitudine& trochū quo pueri ludunt:& curuaturam in galea prominentem ſupra quam criſtæ imponuntur:& cupreſſi baccam conum dixerunt. Addit equos: nam ii in epiro optimi ſunt:ut in georgicis Eliadū palmas epiros equarum.

Cura deum bis pergameis erepte ruinis:
Ecce tibi auſoniæ tellus:hanc arripe uelis.
Et tamen hanc pelago præter labare neceſſe ē
Auſoniæ pars illa procul quā pādit apollo:
Vade ait o fœlix nati pietate:quid ultra
Prouehor:& fādo ſurgētis dimoror auſtros:
Nec minus andromache digreſſu mœſta ſu
Fert picturatas auri ſb tegmie ueſtes(premo
Et phrygiā aſcāio chlamydē:nec cedit hono
Textilibuſq; onerat donis:ac talia fatur. (ri
Accipe & hæc manuū tibi q̃ mōumēta mearꝝ
Sit puer:& lōgū andromaches teſtent amorē
Cōiugis hectoreæ cape dona extrema tuorꝝ.
O mihi ſola mei ſuper aſtyanactis imago.
Sic oculos ſic illa manus:ſic ora ferebat.
Et nunc æquali tecum pubeſceret æuo.
Hos ego digrediēs lachrymis affabar obortis
Viuite fœlices:quibus eſt fortuna peracta
Iam ſua:nos alia ex aliis in fata uocamur.
Vobis parta qes:nullū maris æquor arādū ē:
Arua neq; auſoniæ ſemper cedentia retro
Quærēda:effigiem xanthi troiamq; uidetis:
Quam ueſtræ fecere māus: melioribus opto
Auſpiciis:& quæ fuerint minus obuia graiis.

SER. Cura:amor ut Veneris iuſtiſſima cura. Bis perga.oratoriū ē ut quod ſupius Anchiſes iſœlicitatis putauit:ut ſatis una ſuperq;.u.ex & captæ.ſ.u.hoc nūc cōuertit in laudē. Bis:nā prius Hercules: nunc græci expugnarunt. Tibi:Vel uacat:ut Cice. qui mihi accubantes ī cōniuio:Aut dixit qa ipſe hāc ſolā italiæ partē uiſurus eſſet:& nō quā fata æneæ promittūt. Auſoniæ:italiæ a rege Auſono. Arripe:iuade illic.n.eſt ſacrificaturus. Et tamē ανακολουθον ē.Non.n.ꝑmiſit q̃q uicina ſit. Pādit apollo:lauro lauini agrū itelligit.

Vade ait:bis hoc mō repetit Virgi.hic nā cū ſupra cōpellat dixerit. modo itu'it: ait itē in quinto cū ꝑmiſerit fidā ſic fat ad aurē ſubiicit rurſus:& ſeſe oſtēdat i armis dic ait. O fœlix nati pie.latēter oſtendit mortē futurā.Nō.n.dixit uitæ lōginquitate uel aduētu i italiā:ſed nati pietate:q poterit exeqas celebrare. Prouehor.ſ.ſermone. Digreſſu mœſta ſupremo:ultio poſt q̃ eorꝝ deſpabat aſpectū. Picturatas:pticipiū ſine origine uerbi. Sub tegmine:filū ē qđ iter ſtamē currit: quod Perſi.tramā dixit mihi trama figuræ ſit reliq. Nō ergo pro ſtamie ponēdū ē : cū ſtamē de auro eſſe nō poſſit. Phrygiā:acu pictā: nā hos artifices phrygiones appellamus ſecūdū Plau. Phrygiā:i q̃ ſit prīæ memoria. Nec cedit hono.dat tāta munera q̃ta merebatur Aſcanius.Nā nō cedere honori ē eſſe parem meritis accipiētis. Textilibus: quod munus decebat mulierē. Et hæc: itelligimus & alia prius data:uel iure hereditario data æneæ & anchiſæ ad ſe ſpectāt. Monumēta:memoria & a mentis admonitiōe ſunt dicta. Lōgum amorē:& de ꝑterito & de futuro:ut cognoſcas q̃tū te uel amauerim:uel amatura ſim. Hectoreæ:habuit rōnē pſonæ cū q̃ loquebat.q.d.auunculi tui. Sup.i.ualde.Valde uehementer & expſſe mihi es imago:Quo ſermōe ēt Home.utit i ſimili ſignificatiōe. Viuite.ſ.mō bene optātis ē nō ut i Buco.male dicētis:ut Viuite ſyluæ.i.perite.Similiter eſt & ualete. Teren.Valeant qui iter nos diſcidiū quærunt.Videtur āt melius dici p optatiuū q̃ per imperatiuum:quia poſſunt optari : non imperari propſpera uel aduerſa.Ergo uſurpatur imperatiuum. Sua.q.d.dura & ꝓprium troianorum ut Hac troiana tenus fuerit fortuna ſecuta. Parta : parata. Cedentia retro: ut iam tādem italiæ fugientis prendimus oras. Veſtræ manus:quod eſt dulcius. Minus obuia:ideſt quæ nullum paciant exidiū.

DONA. Nec cedit ho.duo notat in chlamyde:& ꝙ eſſet ſibi ſolatio quia eſſet de originalibus terris:& ꝙ conueniret honori Aſcanii:nā digna fuit qua uteret.Tali ēt dignus Aſcanius qui tantā rem applicaret uſibus ſuis.Sunt enim quidam abiecti:qui utuntur ueſtibus ſibi non conuenientibus.Sunt rurſus adeo excellentes: ut cum ſuis ueſtibus pi honore contendant.Laudauit autem ſolam chlamydem. Cætera generaliter dixit.

Honerat: ut in Heleno dixit ſtipatq; carinis. Ille uir fortis donat aurum argentum. Arma uiro forti.Hæc mulier donat puero textilia.Ergo habuit rationem pſonarum:hæc ēt duo genera munerꝝ ponit:Chlamydē auri ſub tegmine uariatā:quæ eſſet ex antiquis.Itē alia munera quæ non eſſent tanti ꝑtii:ſed ſuis manibus:unde cū hæc offerret:dixit accipe & hæc ꝑter chlamydē & ꝓdicta:ut alterꝝ haberet ꝑtium : alterum amoris religionē & dantis affinis affectū.Ergo ſi nō ualent dona ualeat pſona andromaches tui auūculi uxoris. Lachrymis affabar:nō poterat ab iis qui & ciues & in ſe liberales eſſent ſine lachrymis diſcedere. Viuite fœlices:fœliciter uiuere dicit manere ocioſum in eodem loco & aduerſa fortunæ ulterius non timere. Sibi autem omnia contraria eſſe oſtendit. Cedentia retro:impoſſibilia dicit: ſed per illa ſuum tedium exprimit:qui tot annos laborioſe periculoſeque nauigans nondum ueniebat quo peruenire cupiebat.

CHRI. Ecce ti.q̃ſi ī manu haberet. Chlamydē:puerili ſeruit ætati cū dat purpura diſtictas ueſtes uelud ſi ptextā deſignet & tamē natū ad fortitudinē oſtēdit cū ꝓbeat chlamdyē.Ea.n.ueſtis militaris ē:ut & Plau.& Terē.oſtēdūt:ē āt a græco uerbo chlæna:unde Home.de Vlyxe βηλεεειν απο δεχλαιναν βαλε. Coniugis he.nō ſolū dixit pp affinitatē:ſed pp fortitudinē:cuius illū imitatorē eſſe cupiebat:unde alibi Et pater æneas & auunculus excitat hector. O mihi:locus ex Home.ē. Eſt āt exclamatio:cū ſtupeat tātā i duobus pueris ſi/

militudinem:& etiam dolorem indicat:quē capiebat pro defuncto filio. Sup:ꝑ ſuperes ſecundū Priſcianū. Nā & græci ꝓpoſitionē pro uerbo ponūt:uel ſuper ideſt ualde:Oui.i faſtis Extulit & uelox auſa ſuper alta fe/neſtra Se iacit:audacē fecerat ipſe timor. Sic oculos:imago ē de qua alibi diximus:& unde gignit̄ pathos. Itē repetitio & diſſolutio q colores apti ſunt cōmiſeratiōi:ut Te nemus angitiæ uitrea te fuſcinus unda:Te liqui/di fleuere lacus. Viuite fœ.affectū & ex affectu deſideriū ſuoꝝ exprimit:& ex fœlicitate illoꝝ auget ſuas calamitates:& tamē nulla mouet̄ inuidia.Nā & fœlices dixit & melioribus opto auſpiciis. Nos alia ex: pathos a deſperatione perueniēdi. Quam ueſtræ fecere manus: multo iucundiora ſunt quæ per nos ipſos q̄ quæ per alios:conficimus:unde ad conſolandam Venerem Sublimemq; feres ad ſydera cæli Magnanimū æneam.

Si quando tybrim uicinaq; tybridis arua
Intraro:gentiq; meæ data mœnia cernam:
Cognataſq; urbes olim:populoſq; propinquos
Epiro heſperia: quibus idē dardanus auctor:
Atq; idem caſus unam: faciemus utranq;
Troiā animis:māeat noſtros ea cura nepotes.
Prouehimur pelago uicina ceraunia iuxta.
Vnde iter italiā curſuſq; breuiſſimus undis.
Sol ruit interea:& montes umbrantur opaci.
Sternimur optatæ gremio telluris ad undam
Sortiti remos:paſſimq; in littore ſicco
Corpora curamus:feſſos ſopor irrigat artus.
Necdum orbē mediū nox horis acta ſubibat.
Haud ſegnis ſtrato ſurgit palinurus:& oēs
Explorat uentos:atq; auribus aera captat.
Sydera cuncta notat tacito labentia cælo.
Arcturū pluuiaſq; hyadas geminoſq; triones
Armatumq; auro circūſpicit oriona.
Poſtq̄ cuncta uidet cælo conſtare ſereno:
Dat clarū e puppi ſignū:nos caſtra mouemus.
Tentamuſq; uiā:& uelorum pandimus alas.
Iamq; rubeſcebat ſtellis aurora fugatis:
Cū pcul obſcuros colles:humilēq; uidemus

SER. Tybrim:a rege q in eum cecidit.Nā ante albula dicebat̄.Alii tyberinū albanoꝝ regē in eum cecidiſſe uolunt.Alii dicunt quondā ſyracuſani uictores cœpiſſe magnā uim athenienſiū:& eā cæſis mōtibus fecerūt addere munimēta ciuitati:tunc auctis muris ēt foſſa intrinſecus facta q̄ flumine admiſſo repleta munitiorē reddidit urbē.Hāc foſſam p iniuriam hoſtiū factā tybri αποτησ υβρεοσ appellarunt.Inde cū ſiculi loca iuxta Romā occupaſſent.Vnde ē fines uſq; ſicanos: Abulam ad imaginē foſſæ patriæ tybrim uocarūt.De tybri uero ſiracuſana foſſa Theocritus me/minit. Gentiq; meæ:& nō ſibi. Nam ſcit Aſcanio regna deberi. Data mœnia cernam Cognataſq; ur.olī quādoq; & p oīa cernā ſubaudis. Sēſus autē talis eſt: Si potero ad Italiā peruenire:& regna cōſtituere:& uidere urbes & populos tibi cognatos.Nā æneas & Helenus a Dardano originē ducūt.Ergo hoc dicit: quo/niam & ab uno originē ducimus: & iiſdē caſibus ſu/biacuimus. Troiā utranq;:& quā tu feciſti: & ego facturus ſum iūgamus & faciamus unam : ſed animis: hoc ē fœdere & affectiōe:quoniā re uera eas natura iūgi nō ſinit.Sane quoniā occurrebat humane breuitas uitæ.Bene ſubiunxit. Maneat noſtros ea.c.nepo.Diſtiguendū āt populoſq; ꝓpinquos epiro: Et ex ſequētibus oſtēdit quomō. Heſpia.i.qbus populis auctor ē dardāus. Heſpia hoc ē εσπεροθεν:nā græce dixit: & eſt de loco aduerbiū dardanus εσπεροθεν figura enī nōnūq̄ pulchra eſt ſi elocutio īperfecta ſit : ut Cice.in uerrinis: Qui uerrē romulea nō addidit tribu. Pro/uehimur pela.Buthroto derelicto. Ceraunia: ꝓmōtoria epiri a crebris fulminibus pp altitudinē noīata. Breuiſſimus:nā medio noctis ſpacio tranſitur. Optatæ telluris:ſemper enim a nauigantibus optatur. Sortiti remos:per ſortem diuiſi ad officium remigandi quis eſſet pro excepta quis pedē teneret. Littore ſicco: nam eſt & quo aqua alluitur. Horis acta: per horas de/currens. Auribus:qua enim uenti ueniunt ea parte auris frigidior eſt. Cuncta:nam i pronoſticis legitur nō ſufficere unum ad explorandam ſerenitatem. Tacito cælo:aut nocturno:p quod tacetur aut ipſe tacitus: aut ad homines retulit.Nam licet æternus ſit axium ſonus:nō tamē auditur a nobis. Armatumq; auro circūſpicit oriona:ſic Lucre.Enſiferi nimium fulget latus orionis.Intuetur hæc non ut cernat.Nam omnibus patent ſed ut exploret ſtellaꝝ uigorē quo futura ſerenitas indicatur:in geor.Nā neq; tū ſtellis acies obtuſa uidet̄ : nō ſiquit q̄ſi nō orta:nā ſeptētrio ſemp apparet. Conſtare:ſuppetere:Iuuena.Quis ferat uxorē cui conſtat oīa. Clarū:ſiculā eleuauit:ut flāmas cū regia puppis Extulit. Caſtra.m.caſtra oīa loca ſunt ubi milites ſteterit. Dicta āt caſtra quaſi caſta:uel quod illic caſtraret̄ libido:nam nunq̄ iis itererat mulier. Tentamus uiam.i.naues producimus. Pādimus alas:contos itendimus.Humilemq; uidemus italiam:aut naturā oſtēdit prouinciæ ut Salu.Italia plana ac mollis:aut rem phyſicā exprimit.Nam omne quod cōtinet humilius eſt eo quod continetur:aut q̄a procul uiſcētibus terra humilis ſemp uidet̄ Luca.Et dubios cernit uaneſcere montes.

DONA. In his uerſibus nihil refert Donatus dignū quod ſcribatur:Niſi q̄ ait non eſſe italiam humilem quā etiam alta nauigantibus cum longe apparent uidentur humilia.

CHRI. Sortiti re.i quos.n.ſortes ceciderāt ii remos ſeruabāt.Oſtēdit.n.diligētiā ducis:nā q̄uis i terra deſcēderāt cuſtodes itra naues liquebāt̄ & q deſcēderāt ad undā.i.iuxta mare i ſicco corpa curabāt.Ipſe āt Paliurus cura & diligētia maxima uſus ē. Horis.a.lunæ ſolis equos horæ ut poetis placet:adminiſtrāt:Oui.Iungere equos titā uelo.ipe.h. Notat:diligētius ɔſiderat.

Italiam:italiam primus conclamat achates,
Italiam læto ſocii clamore ſalutant.

SER. Italiā:tātologia uſus ē ad expimēdū affectū nauigātiū. Corona ind.uſq; ad ſummū ipleuit : aut re uera coronauit. Maris: p qđ nauigo. Terræ: ad

& ii

Tum pater anchiſes magnum cratera corona
Induit: impleuitq; mero: diuoſq; uocauit
Stans celſa in puppi.
Dii maris & terræ tempeſtatumq; potentes
Ferte uiam uento facilem: & ſpirate ſecundi.
Crebreſcunt optatæ auræ: portuſq; pateſcit.
Iam ꝓprior tẽplũq; apparet in arce mineruæ.
Vela legũt ſocii: & proras ad littora torquẽt.
Portus ab eoo fluctu curuatus in arcum
Obiectæ ſalſa ſpumant aſpergine cautes.
Ipſe latet: gemino demittunt brachia muro
Turriti ſcopuli: refugitq; a littore templum.
Quatuor hic primũ omẽ equos ĩ gramie ui
Tondentes campũ late cãdore niuali. (di
Et pater anchiſes bellũ o terra hoſpita portas.
Bello armanẽ equi: bellũ hæc armẽta minãt.
Sed tamen iidem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes: & fræna iugo cõcordia ferre.
Spes eſt pacis ait: tũ numĩa ſancta precamur
Palladis armiſonæ: quæ pria accepit ouãtes.
Et capita ante aras phrygio uelamus amictu.
Præceptiſq; heleni dederat quæ maxima rite
Iunoni argiuæ iuſſos adolemus honores.
Haud mora: continuo perfectis ordine uotis
Cornua uelatarum obuertimus antennarum
Graiugenũq; domos: ſuſpectaq; liquimus arua
Hinc ſinus herculei (ſi uera eſt fama) tarẽti
Cernitur: attollit ſe diua lacinia contra.

quam uado. Tempeſtatum: uentorũ: aurarũ: tempo rum ſerenitatis: ut Vnde hæc tã clara repente tempeſtas: nã multa ſignificat. Spirate: & ad uentũ ꝑtinet: & ad fauorẽ. Crebreſcunt: oſtẽdit magnum Anchiſæ meritũ. Pateſcit: propinquãtibus: ut Auguſti rareſcũt clauſtra pelori. In arcũ: in arcus ſimilitudinẽ: ut Exciſum euboicæ latus ĩgens rupis in antrũ. i. ĩ antri ſimilitudinẽ. Latet. ſ. lõge ĩtuenti. Nã late patet ſecũdũ Dona. nõ ſtat uerſus. Refugitq; a littore tẽ. Nã procul ĩtuentibus ĩ mari uideť: & appropinquãtibus paulatĩ diſcedere: uel q̃a ſitũ ẽ ĩ colle: q ſenſim creſcit a littore ideo dixit refugit. Primũ: aut quale nunquã uiderat ante: aut quia ſeqtur Porcæ albæ omen: uel primũ. i. primã partẽ cãpi. Candore: hoc ad uictoriæ omẽ. Hẽt ãt Anchiſes diuinãdi peritiã: unde diuiniq; oſſa parẽtis. Hoſpita: uſurpatũ ẽ. Nã q̃ ĩ es exeunt cõmunia ſunt & fœmininũ in a mittũt. Luca. Hoſpes ĩ extremis audiuit curia tectis: ſed Plautus cũ pauper cõe ſit ut pauperq; ſenatus: & paupq; domus nec nota potẽtũ munera paupera tamen dixit. Armenta: armẽta dicuntur quaſi armis apta. Nã equi ĩterſunt ꝓliis: boues armant ex coriis: ſed tamẽ anacolutõ ẽ: nam q̃q̃ nõ premiſit. Spes. ꝑ. ait latẽter poſſe uincere troianos dicẽdo Curru ſuccedere ſueti. Palladis: poſt belli omẽ deã belli ꝓcatur: ſed & hoc tẽplũ uiſũ ad omen pertinet. Rite: ſecũdũ ritũ: unde ſequitur ꝑfectis ordine uotis. Argiuæ. i. magnæ. Haud. m. co. unũ uacat. Graiugenũ: ut troiugenas: ſacrorũ ãt tantũ cauſa hanc tetigit calabriã: ubi dicitur Palladiũ a Diomede accepiſſe uel ab Vlyxe: nã ambo rapuerũt. Herculei: deficiẽte populo laconibus ꝑꝑ aſſiduũ cũ athenienſibus bellum iuſſerunt: ut uirgines uulgo proſtarent. Hinc incerta nata ſoboles cum ſibi & patriæ eſſet opprobrio. Nam ꝑtheniatæ appellabantur: accepto duce Phalantho octauo ab Hercule nauigantes ad breue calabriæ oppidũ deuenerunt: quod Taras Neptũni filius fabricauerat. Id auxerunt: ſed priſco nomine Tarentũ appellarunt. Bene ergo Herculei tarenti: ſi uera ẽ fama quod taras condiderat: & auxerat phalanthus. Attollit: quia propinquantibus aut recedere mõtes uideť: aut ſurgere. Lacinia: tẽplũ Iunonis laciniæ a rege conditore: ut quibuſdam placet dicitur uel ſecũdum alios a latrone Lacinio: quem illic Hercules interemit: & in hoc expiato loco templum Iunoni cõdidit.
DONA. Crebreſcũt. ſ. appet petitiõis fructus. Ferte uiã. ſ. ꝓbete facilẽ uiam. In arce: ĩ altitudine. Legũt uerbũ nautis familiare: nã funes & uela cũ colligunt: uel aliqua loca cũ tranſeunt: legere appellãt. Auras naturaliter dixit. Aura. n. naſciť cũ primũ exoritur lux quã ſupra ĩduxit naſcẽtẽ. Portus: ab oriente qua fluctibus portus infeſtari poterat: magnas natura obiecit cautes. Ergo latet portus: quia fluctus illũ reperire nequeunt. Cautes autem ſunt in formã brachiorum. Refugit: conſtitutis in portu nõ apparet templũ: q̃a obſtant ſcopuli. Hic primũ: honeſta locutio paſcẽtes campũ & non paſcẽtes herbã in campo: & cũ dicit q̃bus herbis pſcerenť oſtẽdit ſola gramĩa illic fuiſſe. Cãdore ni. oſtẽdit & equos & niueos & cõſtitutos ĩ magna ubertate. Bello armanť equi: nõ q̃a equo troia pierit: ut q̃dã ridicule dicũt: ſed doctrina ſua equos oſtẽdere bella dixit. Palladis armiſonæ: ad alia ſigna belli accedit tẽplũ armatæ Palladis: quã merito orat ut ꝓſperũ faceret ſi quid aduerſi imineret: & ouãtes dimitteret quos ouãtes acceperãt. Ante aras: ut oſtendat preter preces etiam munera fuiſſe dicit aras fuiſſe in naui: q̃ non erãnt ut demonſtret aram dici poſſe ubicunq; ſacrificatur.
CHRI. Stãs celſa: nã altior ꝑs nauis ẽ. Spumãt: ſpuma ĩ aqua. Quatuor: diximus numerum parẽ ĩ ſacris cẽ eſſe: unde fuit Quater ipſo in limine portæ Subſtitit. Ergo portẽdũt pericula cædes & labores circa bella futuros: uel q̃a exitus ipſe fœlix fuit troianis dixit quatuor reſpiciẽs omẽ ĩ eq̃s tãtũ & nõ ĩ numero: ſed ꝓ numerorũ expſſit q̃drigas. Quod ãt quadrigæ fuiſſent indicat: cũ dicit: ſed tamẽ idẽ olĩ curru ſuccedere ſueti. Cõcordia: quibus cõcordes eq̃ redduntť ab effectu: ut diciť mors pallida. Ouãtes: lætos: Cæterũ ouatio & ipſa honor eſt premiumq; uirtutis quod uictoribus ducibus exhibebant: Minor tamen q̃ triumphus: ſed de triumpho & de ouatiõe iã diximus. Herculei: ſunt q dicãt q̃ cũ lacædemonii iã decẽ annos ĩ meſſanorũ obſidione occupati fuiſſent: & uiderent domi ꝓlẽ deficere: remiſerũt ſpartã eos iuuenes q ad bellũ nõ iurati uenerãt: ut operam liberis cũ ſpartanis uirginibus promiſcue darẽt & reliqua ut narrat Serui. Anthiochus aũt de huius urbis origine ſic ſcribit. Quod conflato inter lacædemonios ac miſſenios bello q lacædemoniorũ ĩ illud ueca

ti nō ſunt pro ſeruis habebanť:quos elotes noīabant:& qcunq; ea durāte militia nati ſunt:īfames ignobileſq; putabanť.Quapp oēs ii duce Phalanto in populares cōiurarūt:ut illos perderent:ſed patefactis inſidiis cuphalanthus oraculū tale ab Apolline accepiſſet Satyreū:& pingue populū tibi trado tarenti cū ſuis profectus tarētū uenit.Incolebāt ea loca cretenſes qui poſt lætū Minois in camicis apud cocalū huc nauigarāt: & regionem oēm Iapygiā a Iapyge Minois & Cretēſis mulieris filio appellarūt.Tarentum āt a Tarento heroe quodam dixerunt.At Ephorus ſcribit Meſſenios regē lacædemonioꝝ Teleclū illuc ſacroꝝ cā profectum interemiſſe.Lacædemonios āt iuratos nunq̄ niſi urbe capta diſceſſuros meſſenā obſediſſe:& cū iam annus decimus eſſet admoniti ab uxoribus prolē deficere:eos remiſerunt q qa pueri uenerāt:iniurati erāt:iuſſerūtq; ut paſſim cū uirginibus coirēt:& q īde nati ſunt:partheniæ noīabanť.Decimonono anno expugnata meſſena ſptani domū reuerſi i nullo honore q iuſto mřimonio nō eēnt nati hēbāt:ac mox i cōiuratiōe cōtra ſe dephenſos ad nouas ſedes iqrendas miſerūt.At partheniæ achiuos cōtra barbaros bellātes inuenere:& in ptē piculoꝝ aſſumpti tarentū cōdiderūt.Hæc apud Diony.halicarna.inuenies:fuerūt aliquādo maximæ tarentinoꝝ opes:nā & claſſe maxia iſignes fuerūt & peditū.xxx.milia eqtū tria milia:& ductores eqtū mile i expeditiōe miſerunt.Pollebāt diſciplina pytagorica:& Architā ciuē habuerunt. Tarentum

Caulonisq; arces:& naufragum ſcyllaceum.
Tum procul e fluctu trinacria cernitur ætna:
Et gemitum ingentem pelagi:pulſataq; ſaxa
Audimus longe:fractaſq; ad littora uoces:
Exultātq; uada:atq; æſtu miſcentur harenæ:
Et pater anchiſes nimirū hæc illa charybdis.
Hos heleūs ſcopulos:hæc ſaxa horrēda canebat.
Eripite o ſocii:pariterq; inſurgite remis
Haud minus ac iuſſi faciūt: primuſq; rudētē
Contorſit leuas proram palinurus ad undas
Leuam cuncta cohors remis uentiſq; petiuit.
Tollimur in cælum curuato gurgite:& iidem
Subducta ad manes imos deſcēdimus unda.
Ter ſcopuli clamorem iter caua ſaxa dedere.
Ter ſpumā eliſam:& rorātia uidimus aſtra.
Interea feſſos uentus cum ſole reliquit.
Ignariq; uiæ cyclopum allabimur oris.
Portus ab acceſſu uentorū immotus: & ingēs
Ipſe ſed horrificis iuxta ſonat ætna ruinis.
Interdūq; atram prorumpit ad æthera nubē:
Turbine fumantem piceo & candēte fauilla.
Attollitq; globos flammarū:& ſydera lābit.
Interdum ſcopulos auulſaq; uiſcera montis
Erigit eructans:liquefactaq; ſaxa ſub auras
Cū gemitu glomerat:fundoq; exæſtuat imo.
Fama eſt enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Vrgeri mole hac:ingentemq; inſuper ætnam

SER. Caulonis:caulō ē mons calabriæ:ut Hora. & amicus caulon fertilis baccho: in quo oppidū fuit: quod ſecūdū Hyginiū:q ſcripſit de ſitu urbiū italicarū olī nō ē. Naufragū ſcyl.piculoſiū nauibus.Dictū ſcyllaceū uel a tractu uel a piculi ſimilitudine:nā inde ſcylla lōge ē. Et gemitū.i.p.uideť delatus primo ad fretū poſt ad æthnā reuerſus. Fracta:q; nimias:ut tractos ſonitus imitata tubaꝝ. Aeſtu miſcentur har.de ſcribit loca carybdi uicina quā eſſe credit ex ſiculi magnitudine. Saxa hor.c.retulit ſe ad hiſtoriā. Nā pro ſcylla dicit horrenda ſaxa. Eripite:de periculis:decet uos. Leuas undas:de ionio uenietibus: aliter nō procedit. Cūcta cohors:qa ſupius dixit: Nos caſtra mouemus. Ad manes imos:poetica hypbole. Scopuli clamorē:de hiſtoria:ut ſupra diximus:hoc traxit.Vnde.n.illiſæ cōcauis ſaxis canū imittanť latratus. Eliſam:excluſam:ut Eliſos oculos & ſiccū ſanguine guttur. Rorātia aſtra:pro irrorata.i.quæ irrorabanť a q̄ ſignificatiōe nō ē apud latinos pricipiū.Sane hypbole ē. Vētus cū.ſ.uentoꝝ.n.mutationē neceſſe ē fieri uel oriēte die: uel occidente. Ignariq; uiæ cyclo.al.o.ut Seruatū ex undis ſtrophadū me littora primū Accipiunt.Similis enim eſt ſonus. Cyclopū:clo hēt accētū quia latina declinatio ē in actō:quia græce poſuit cyclopas cy habet accētū:ſic cyclopes clo habebit. Tonat ætna ruinis:cauſa huius icendii ſecūdū Vir.ætnæ eſt hæc.Sunt terræ deſudātes ſulphur:ut pene totus tractus cāpaniæ:ubi eſt Veſeuus & Gaurus mōtes qd īdicat aquaꝝ odor calētiū.Itē nouimus ex aquæ motu uentū creari.Eſſe etiā cōcauas terras ætnā cōſtat & ab ea parte qua eurus uel africus flant habere ſpeluncas & plēas ſulphuris:& uſq; ad marē deductas hæ ſpeluncæ recipientes i ſe fluctus uentū creant q agitatus ignē gignit ex ſulphure. Vnde ē quod uideť incēdiū. Hoc āt eſſe uerū illa comprobat ratio quia & aliis flātibus uentis nihil ex ſe emittit:& pro modo flantum euri uel africi interdum fumum interdum fauillas: nonnunq̄ uomit īcendia:quod & hoc loco oſtendit:nā effectū idicās ſupprimit cās. Prorūpit nu.poetica deſcriptio:nā nō dicimus prorūpo illā rē. Cādente.f.ſcintillis & ē bona piphraſis:nā fauilla ē ſcintilla ab igne deſerta. Viſcera.i.ptes ſic dixit:ut oſſa terræ dicimus. Eructans:Cice.eructans ſermonibus ſuis cadē bonoꝝ. hoc ...uſurpauit:Hic dum ſublimis uerſus ructatur. Liquefacta:putrida decocta imodum calcis. Imo: ab imo:& reddit cām latenter.Inde.n. uentus ex aqua natus erūpit. Fama eſt:excuſat fabulam dicturus:nā ſi in flegra loco Theſſaliæ pugnarunt gigantes quomodo Enceladus i ſicilia: Othus i Creta ſecūdū Salu.unde cūni campi dicuntur:Typhœus in campania:ut inarme iouis iperiis impoſta typhœo ſed Varro dicit i diluuio aliquos confugiſſe i montes qui bello poſtea laceſſiti ab iis qui de aliis ueniebant montibus:facile ex locis ſuperioribus uicerunt:inde fictum ē:ut dii ſuperiores dicerenť.Inferiores uero terrigenæ.Et quia de humilimis ad ſumma reptabant:dicti ſunt pro pedibus habuiſſe ſerpentes. Semuſtum: pro ſemiuſtum: ſic autem ponitur ueluti ſemianimis ſit Enceladus:unde eſt Motat latus & eſt quaſi ex fulmine natum ut icēdiū.

& in

DONA. Socios:nam in commune ubi periculum eſt omnibus laborandum eſt. Fama eſt:recte inducit
Aeneam in iis quæ fabuloſa erant dicentem fama eſt:ne ſe auctorem rerum impoſſibilium faciat.
CHRI. Caulonis:mons eſt:ut & dicit Serui.ſed & urbs eſt caulonia poſt ſagrã fluuium teſte Stra.q̃ prius
aulonia dicta eſt quaſi uallonia a uicina conualle denominata.Hanc achiui condidiſſe idẽ Strabo auctor eſt.
Scylla Addit etiã ſuo tẽpore uacuã fuiſſe q.n.eã habitãt e ſicilia a barbaris eiecti illã ædificauere coloniã. Scyllaceũ:
ceum ſcribit idẽ poſt cauloniã ſcylletiũ eẽ athenienſiũ coloniã q Mneſtei comites fuere:ſed ſuo tp̃e ſcyllaceũ uocari
Aetna ſcribit. Aetna:mõs ĩ media ſicilia ẽ:& cũ ſublimis plurimũ ſit:e celſo culmine globos olim ignis emittebat.
Noſtro uero tẽpore deficiente fortaſſe ſubterrãeo ſulphure fumos ſolũ emittit.Loca ſupiora: ut ſcribit Stra.
nuda cineroſaq; ſunt:& per hyemẽ niuibus operata. Inferiora uero aquis arboribuſq; amœna.Ipſa uero mõ
tis cacumina multas recipiunt mutationes ueſcentibus incendiis:nunc quidem unũ ĩ craterẽ collabente igne
nũc diuiſo effluente.Nũc igniti emittunt riui:nũc flãmæ fumoſæ ue fuligines:nũc ardẽtes exalat lapides.Nã
neceſſe eſt meatus ſubterraneos cum his accidentibus piter uariari.Horrificis iuxta ſonat ætna ruinis.In hoc
loco Macro.mentẽ ſuã:quã multis in locis diſſimulauerat:tãdẽ apperuit Virgi.n.alioqn ægregius & multiplici
ac uaria doctrina iſignis.Sed dũ Homerũ Maroni lõge tẽtat pponere nimis (ni fallor) iuide poetæ noſtro de/
trahit:ſed de aliis alio fortaſſe ĩ loco dicemus interim uideamus qd ĩ ætnæ deſcriptiõe Virgilio obiiciat.Prio
eni a Pindaro hunc locũ ſumpſiſſe demõſtrat:nã ẽ ĩ hoc nimis curioſus:ut nihil unq̃ a ſcriptore ullo ſiue græ
cus is fuerit ſiue latinus ĩ ſuũ opus tranſtulerit:quin ille ſtati ſecũ furti agat q̃q̃ hæc admirationẽ potius exci/
tant q̃ excuſationẽ requirãt:ſed redeo ad ætnã:ubi Pindarũ extollit:q tãq̃ ueritati obſecutus dixerit iterdiu fu/
mare ætnã noctu flãmigare:ueluti natura edicto ſuo ætnã prohibuerit:aut ĩ luce ignẽ: aut in tenebris fumũ
euomere.Repꝛhendis ergo pindarũ.Immo laudo:qui cũ utrunq; utroq; tẽpore euomi nõ neget:tamen & fu/
mũ diei & ignẽ nocti dedit:quoniã neq; flammæ iterdiu multũ apparent:& fumus difficile nocturno tp̃e di
gnoſcitur.Conſulit ergo uiſibus noſtris Pindarus. At Maro naturã exequens:quod ſæpe eodẽ tẽpore fit:ipſe
quoq; ſimul põit.Nã raro ſine fumo flãmæ exeũt:ſed ita alternati ut mõ exuperet fumus mõ uincãt flãmæ:nõ
ergo cõfũdit tpa:ſed q̃ ſimul fiũt ſimul enarrat.Neq; abſonũ eſt appellare denſiſſimũ fumũ:& ĩ alta ſurgẽtem
atrã nubẽ:pſertim cũ illã fumãtẽ appellet:& ut fumi illã cõtortã & nigrã reuolutionẽ expriat:addidit turbine
piceo.Nec ẽ ienarrabile q nubẽ atrã fumare dixit turbie piceo & fauilla cãdẽte.Quis.n.nõ uidit uel ſæpiſſime
ſpiſũ atrũq; fumũ ita e fornace ab igne pelli ut illi nigredini admixtæ ſint plurimæ ſcitillæ:ipſe.n. hoc loco fa
uillã pro ſcitilla poſuit:proptereaq; candentẽ dixit a cãdore ignis. Ad id autẽ quod dicit oĩum q̃ monſtra ſũt
mõſtruoſiſſimum eſſe.quod Maro ait ſcopulos eructari & erigi:eoſdẽq; ipſos ſtatim liq̃fieri:neq; uſq; a Pin
daro ſcriptũ.Primum ita reſpondeo non uidere qua ratiõe uetetur Maro aliqd ſcribere quod nõ ſcripſerit Pi
darus pſertim cũ poetarum ſit de magnis maiora loqui:& multa ſupra fidẽ proferre & ueris ficta ſæpe adde/
re.Deinde obſecro quid hoc tam abſonũ ẽ an quod dicit ſcopulos auulſaq; uiſcera mõtis Erigit. At hoc ab ip
ſa natura fit:ut ex humore & calore ĩ arcto cõcluſis is uentus gignatur:ut maximas molles ui pellat: quod ui
deri licet ĩ lapidibus:q eadẽ cã maximo ĩpetu e boardis pellunt:ſed ſit aliquod fictũ:nõ ne licet poetæ fingere
cũ ſi figmẽtũ a poeta remoueris:iã ipſe poeta nõ erit:ſed uideamus q̃ cõtra naturã hæc ſint. emittit nonnunq̃
fumũ ĩ ſimilitudinẽ nubis:qui ueluti turbo circumuoluat:& cui ſcintillæ admixtæ ſint:Nã fauilla cãdens hoc
exprimit:& iterdũ accẽdit locus:ut globi flãmarũ ad cælũ extollantur.Quis hic error ẽ:an qa fumus iterdiu
flãmæ noctu ſolũ emittant.Ridiculũ ẽ hoc credere: ũ utraq; hæc utroq; tp̃e accidere poſſint q̃uis fumus in/
terdiu:flãma uero noctu melius cõſpiciat.Nõnũq̃ uero pter fumũ flãmãq; ẽt igentia ſaxa aſſiduo igne liq̃fa/
cta eo uẽto qui ĩ anguſtiis cauernarũ calore ĩ humorẽ agẽte cõficit maxĩo ĩpetu cõtorq̃ri. Quæ qdẽ oĩa ſi quis
extra naturæ uim poſita eẽ putauerit is fortaſſe naturã recte nõ tenet. Glomerat:quaſi rotat p aerem. Cum
ge.cũ ſonitu:illo maxĩo q ex anguſtiis cauernæ ita prouẽit:ut is q ex cauo boardarũ exorit:nã & Stra.nõ poeta
ſed hiſtoricus de ætna ait.Nũc igniti emittũt riui:nũc flãmæ fumoſæ ue fuligines.Nũc ardentes exhalat lapi/
des.Quid ergo mirũ ſi Virgi.hæc oĩa exaggerat:& quod poetarũ ppriũ ẽ uerborũ ſtrepitu grã iora facit. Fun
doq; ex imo:quaſi ponit cãm efficiẽtẽ.Vnde hæc ad exteriora proueniãt:in qua qdẽ deſcriptiõe & doctrinã ſi/
mul & ingeniũ poetæ quis ſũma admiratiõe dignũ nõ putabit. Fama eſt enceladi:fabula hæc a Cicero.opti
me interpretatur.Nihil enim aliud eſt contra deos gigantes pugnare:quam homines naturæ repugnare.Nã
cum noſtro ingenio uolumus ipſum deum & res altas ſpeculari cum paulo quodammodo altius erectiſu/
mus ab ipſo fulminamur.Nam recte apud noſtros monemur quod ſcrutator maieſtatis reiicietur a deo.

SER. Caminis:græcũ ẽ latine fornax. Motat:fre
quẽter mouet. Nã ſi mutas dixeris das refectionem
labori. Noctẽ:melius per accuſatiuum dixit. Vide/
mus:uel mente uel oculis. Aethra: ſplendorẽ æthe/
ris:ſane Home.ætherem & aerem comunis generis
poſuit. Ergo põt eſſe æthra pro æthere. Intempe/
ſta:media hoc eſt nimiũ obſcura.Intẽpeſta ẽ dcã nox
media: inactuoſa carẽs actibus p quos tpa cognoſci/
mus.Ait.n.Lucre.tẽpus non intelligi niſi p actus hu/
manos.Mediũ ãt noctis tẽpus caret actu. Ergo intem
peſta inactuoſa quaſi ſine tempore hoc e ſine actu : p
quem dignoſcitur tempus.Vnde eſt intempeſtiue ue
niſti ideſt.ακρρωσ.Ergo itempeſta dr̃ qa caret tem/

Impoſitã ruptis flammam expirare caminis.
Et feſſum quotiẽs motat latus: itremere oẽm
Murmure trinacriã:& cælũ ſubtexere fumo.
Noctem illam tecti ĩ ſyluis immania mõſtra
Perferimus:nec q̃ ſonitũ det cauſa uidemus.
Nã ĩ eq; erãt aſtrorũ ignes:nec lucidus æthra
Syderea polus:obſcuro ſed nubila cælo:
Et lunam in nimbo nox intempeſta tenebat.
Poſtera iamq; dies primo ſurgebat eoo:

Humentemq; aurora polo dimouerat umbrā:
Cum ſubito e ſyluis maciē cōfecta ſuprema
Ignoti noua forma uiri miſerandaque cultu
Procedit:ſupplexque manus ad littora tēdit.
Reſpicimus:dira illuuies:immiſſaq; barba.
Conſertum tegmen ſpinis:ac cætera graius:
Et quōdam patriis ad troiam miſſus ī armis.
Iſque ubi dardanios habitus:& troia uidit
Arma procul:paulū aſpectu cōterritus hæſit.
Cōtinuitq; gradū : mox ſeſe ad littora præceps
Cum fletu precibuſq; tulit.per ſydera teſtor:
Per ſuperos :atque hoc cæli ſpirabile lumen:
Tollite me teucri:quaſcunq; abducite terras.
Hoc ſat erit.ſcio me danais e claſſibus unum:
Et bello iliacos fateor petiiſſe penates:
Pro quo ſi ſceleris tanta eſt iniuria noſtri:
Spargite me ī fluctus:uaſtoq; īmergite pōto:
Si pereo manibus hominū : periiſſe iuuabit.
Dixerat:& gēua amplexus:gēibuſq; uolutās
Hærebat.qui ſit fari:quo ſanguine cretus
Hortamur quæ deinde agitet fortuna fateri.
Ipſe pr̄ dextrā anchiſes haud multa moratus
Dat iuuēi:atq; aīum præſēti pignore firmat:
Ille hæc depoſita tādem formidine fatur.
Sum patria ex ithaca comes infœlicis ulyxi
Nomīe achemēides:troiā genitore adamaſco

pore. Aurora polo.d.u.Hyſteron proteron in ſenſu. Ante.n.aurora ē q̄ dies. Forma : bene dixit formā & non hominem. Illuuies:ſordes. Cōſertū ſpi.ligatū ſpinis:hinc Teren.Video quendā ſentum. Graius:habet.n.unaquæq; gens inceſum & uocē propriā. Ad troiā:aut ex cōfeſſione ſubſequenti hoc dicit:aut græcū eē cognoſcit ex trepidatiōe:ut Terē.Neſcis qd peccati portet hæc purgatio. Præceps:ſine reſpectu ſalutis. Teſtor:obteſtor. Spirabile:uitale quo ſpiramus. Cice.uero ī li.de na.deo℞ ſpiritabile dixit. Quaſcūq;: cōparatiōe eo℞ quæ fugit non cogitat quo eat. Hoc ſat erit:uitaſſe cyclopas. E claſſibus:ex equitibus : ut & ortinæ claſſes. Petiiſſe:cauſa metri addidit ſyllabā ut Nos abiſſe rati & uento petiiſſe mycenas. Tanta: ut nō poſſit fortunæ præſentis qualitate moliri. Spargite : hoc eſt dilacerate : & noua breuitate uſus eſt.

Hominum manibus:oblique loquitur.Vult enim oſtendere hanc hominis non eſſe crudelitatem. Genua:phyſici genua miſericordiæ conſecrata uolūt : ut aures Memoriæ:Frontem genio dextrā fidei. Quis: cuius filius:nam ſe græcum iam dixerat:& ipſe ſic reſpondet. Agitet fortu.hortantur fateri quæ eum fortūa uexet : ut agitata numina troiæ.Haud multa moratus nimiæ benignitatis eſt non expectare plurimas preces. Præſenti pignore : manuum coniunctione qua firmatur amicitia: ut Iungimus hoſpitio dextras ac tecta ſubimus. Sū patria ex itacha : circunſtantias oēs exequitur loci perſonæ tempo℞. Infœlicis: quærit fauorē uitupatiōe eius quē ſcit odio eſſe troianis.

DONA. Ignoti noua fi.non idem ignoti & noua forma. Nam noua forma pertinet ad id quod īfra de cultu & eius ſordibus dicentur : ignoti autem quem re uera neſciſſent. Reſpicimus:quia non audiebatur uox rogantis. Immiſſa:ultra modum grandis. Cōſertum:concinatum ſpinis:non enim textum erat ſpinis:ſed ſpinis fruſtra panno℞ continentibus conſertū illius fuerat tegmen. Ad troiam:gratum troianis ꝙ talem uiderent inimicum. Mox:ubi metum uicit neceſſitas. Per ſydera teſtor:cum procul eſſet ſe geſtu ſupplicem exhibuit mox propinquus factus preces adhibuit & lachrymas. Confitetur originem:ut miſericordiam captet. Spargite:in partes ſcilicet diuiſim quod ne fieret crudelitas facti deſcripta eſt. Si pereo : oſtendit male uiuere. Nam ſi pereo dixit & non cum periero.

Et genua amplexus:ad preces adhibet obſequium corporis. Fari: fari & fateri differunt: Nam fari eſt ſimpliciter aliquid referre. Fateri autem ex neceſſitate quæ ſecreto contingunt publicare.

CHRI. Subtexere:recte nam fumus ex pte inferiori ſeſe opponebat cælo. Noua forma:īaudita incognita & qualem nunq̄ uideramus. Non ergo uir eē apparebat: quia forma adeo degenerauerat a forma humana ut uix tenue uiſtigiū in ea relictum homini eſſet. Ignoti: multi exponunt ignobilis:ut ea miſeria confectus eſſet : ut non niſi ignobilis appareret : ſed uerius ignoti pro ignoſcibilis: ut alibi Aut illaudati neſcit buſiridis aras pro illaudabilis.Diſceſſerat enim adeo a forma humana : ut uix homo eſſe agnoſceretur. Conterritus hæſit:primo aſpectu exhorruit troianos:deinde cum conſideraret quanta in miſeria uerſaretur:ſtatuit p̄ſtare ſibi maniſeſtiſſimis hoſtibus ſe credere q̄ apud mōſtra uiuere. Tollite me:ueluti non depreceẜ ſeruitutē:nec q̄uis durā ſortē perpeti nō recuſet:ac deniq; mori apud hōines malit q̄ ita apud feras degere.Qualis ergo uita ſibi erat:cū ut illā fugiat ira auide mortē petat. Spargite:cōceſſio eſt per quam ēt apud crudeliſſimos homines miſericordiā captare poſſit.Nam caute dicit eā mortem quæ cū ipſi eam ſæpe timuerint: poſſit facile illos ad miſericordiā flectere.Nā nō temere eo ſupplicio alios afficimus:quod nobis diu horrori fuerit.Vtitur itaq; īſinuatione:ut non antea ad ueniæ petitionem deſcendat q̄ huiuſcemodi permiſſiōe animos hoſtiū mitigauerit. Sum patria ex itacha:quæ iram moliat. Infœlicis:hoc dicto gratificatur iis qui illum oderant. Paupere:non ergo uoluntaria aut troianorum odio:ſed urgente neceſſitate ſuſcepta eius militia fuit.

Paupere:māſiſſetq; utinam fortuna ꝑfectus.
Hic me dum trepidi crudelia limina linquūt
Immemores ſocii uaſto cyclopis in antro
Deſeruere.domus ſanie dapibuſq; cruentis

SER. Paupere : paupertas.n.apud antiquos militiæ cauſa fuit : ut de Sinone diximus.Vtiẜ uenali ſtatu p excuſationē. Trepidi:ergo propter timorē & nō pp cōtemptum & cauſam timoris oſtendit fuiſſe Polyphemi deſcriptione. Nec uiſu fa. Nā ēt aſpectu infert formidinē. Nec dictu affabi.ul.ſermone non ex

Intus opaca ingens:ipſe arduus:altaq; pulſat
Sydera:dii talem terris auertite peſtem.
Nec uiſu facilis:nec dictu affabillis ulli.
Viſceribus miſerorum:& ſanguieueſcit atro
Vidi egomet duo de numero cũ corpora nr̃o
Preſa manu magna medio reſupinus i antro,
Frangeret ad ſaxum:ſanieq; aſperſa natarent
Limina.uidi atro cum membra fluentia tabo
Mãderet:& tepidi tremerẽt ſub dẽtibꝫ artus.
Haud impune quidẽ.nec talia paſſus ulyxes
Oblitus ue ſui eſt ithacus diſcrimine tanto
Nã ſimul expletus dapibus:uinoq; ſepultus:
Ceruicem inflexam poſuit:iacuitq; per antrũ
Immẽſum ſaniem eructãs:& fruſtra cruento
Per ſomnũ cõmixta mero:nos magna precati
Numina:ſortitiq; uices una undiq; circum
Fundimur:& telo lumen terebramus acuto
Ingens quod torua ſolum ſub fronte latebat
Argolici clypei:aut phœbeæ lampadis inſtar.
Et tãdem læti ſociorum ulciſcimur umbras.
Sed fugite o miſeri:fugite:atq; ab littore funẽ
Rumpite.
Nã qualis q̃tuſq; cauo polyphemus in antro
Lãigeras claudit pecudes:atq; ubera preſſat:
Centũ alii curua hæc habitãt ad littora uulgo
Infandi cyclopes:& altis montibus errant.
Tertia iam lunæ ſe cornua lumine complent:
Cum uitam in ſyluis inter deſerta ferarum
Luſtra domoſq; traho:uaſtoſq; ab rupe cyclo
Proſpitio:ſõitũq; pedũ:uocẽq; tremiſco. ꝑpas
Victum infœlicem baccas: lapidoſaq; corna
Dãt rami:& uulſis paſcunt radicibus herbæ.
Oĩa colluſtrans hanc primũ ad littora claſſẽ
Conſpexi uenientem. huic me quæcũq; fuiſſet

plicabilis:& mire exaggerauit poſt deſcriptionẽ. Viſceribus:uiſcera propriæ carnes ſunt. Atro:hoc eſt ſanie. Duo:Home.dicit quatuor:qui etiã ſcribit æneã prius q̃ ulyxẽ ad ſiciliã ueniſſe.Ergo uel diſſentit: uel dicit duos uidiſſe:ſed quot occiderit neſcio. Reſupinus:magnitudo uirtutis oſtenditur. Experſa:madefacta.Si autem aſperſa dicatur:tapinoſis & hyperbole iungentur. Tepidi.q.d.adhuc uiui:& non trepidi:ne ſit iteratio. Vlyxes:ſolo nomine emphaſim fecit: unde eſt Oblitus ue ſui ẽ. Itachus:itacenſis. Sepultus: ſtratus iacuit. Immẽſum:ad Polyphemi magnitudinem refertur: quaſi toto antro iacuerit. Fundimur: ſecũdum Home.qui dicit alios eum tenuiſſe:alios cæcaſſe oculũ acuto fuſte & obuſto. Nam ſecũdũ iſtum ſenſum multi terebramus accipiunt:alii tenebramus legunt.Illud primũ ſequitur uerba Home. Telo autẽ acuto poteſt & ſimpliciter accipi. Solũ ſub fronte la. Multi polyphemum dicunt unum habuiſſe oculum alii duos:alii tres ſed totum fabuloſum eſt. Nam hic uir prudentiſſimus fuit:& ob hoc oculũ in capite habuiſſe dicitur ideſt iuxta cerebrũ: qui prudentia plus uidebat.Verum Vlyxes eum prudentia ſuperauit: & ob hoc eum fingitur obcæcaſſe. Latebat:dormientis ſt.Nam male ſentit Dona.dicens:Late patebat: quia contra metrum eſt:aut latebat corporis comparatione:ſed prior ſenſus abſolutus eſt. Argolici clypei & phœbeæ lãpa.in.Vnum magnitudinis eſt:aliud ſplẽdoris. Phœbeæ:& a lũa & a ſole eſſe poteſt. Fugite: nam & ſi hic cæcus ſit plures alii aſſunt. Miſeri: aut blandientis eſt:ut in Terentio O miſera: Aut miſeri: quia ad cyclopas ſint delati. Qualis:ad mores.Quãtus ad corpus. Curuo hæc habitãt ad littora uulgo: ne tantũ in montibus eſſe putentur. Vulgo: paſſim. Tertia iam lunæ:bene in deſertis locis ex lunæ ratione colligit tempora. Se complent:quia non ex ſe lumen habent:ſed a ſole accipiunt. Luſtra:cubilia:hinc lupanaria etiam luſtra dicuntur: ubi habitant lupæ ideſt meretrices: dictæ ab obſcœnitatis & odoris ſimilitudine. Baccas: generale eſt nomen fructus arborum agreſtium. Corna: hæc cornus ipſa arbor eſt: & hoc cornum fructus.

DONA. Oblitus ue ſui: omnes nos uehementer turbati ſumus:ſolus Vlyxes natura callidus & uſu & ingenio inſtructus tantæ crudelitatis uiſu deterritus non eſt:nec eſt oblitus ſui ideſt non perdidit ſuam induſtriã. Nam ſimul expletus:omnia ſigna ponit belluæ occaſionem ad cædem prebentis.Dederat autem conſilium Vlyxes: ut unicum illi oculum excæcarent ſed hoc periculoſum fuit:q̃uis dormiret ſepultus.Ergo precati ſunt numina. Et quoniam non idem periculum erat omnibus uarias corporis partes tenentibus eas inter ſe ſortiti ſunt.

Paup CHRI. Paupꝫ:paup a puo dicit̃:Ergo hẽt ſed pauꝫ Mẽdicus ãr minus q̃ dicit hẽt:ergo nihil. Mãſiſſẽt
Médicus ꝑſenti miſeria paupꝫtatẽ q̃ calamitatẽ putabat:nũc putat fœlicitatẽ. Trepidi:nõ ergo q͂ me neglexerit:aut oderit ſed qa ſibi timerẽt:me reliq̃rũt:eadẽ excuſationẽ utit̃ Sinõ:cũ dicit:& q̃ ſibi qſq; timebat Vnius i miſeriã
Cyclops tiũ cõuerſa tulere.Vlyxes ex lotophagis i ſiciliã delatus i eã ꝑtẽ uenit:ubi duo fratres erãt Cyclops:& Leſtrigõ q ihumane eũ excepũt:& ni fuiſſet filioꝝ benignitas cum ſociis periſſet.Vlyxes Cyplopis filius erat Antiphates
Leſtrigon Leſtrigõis Polyphemus.Scopuli tres cyclopũ ſũt:iuxta ẽ portus ulyxis. Cyclopis:cyclopes unũ ũ oculũ i frõte circularẽ habuiſſe ferunt:unde cyclopes a græco uerbo nomẽ habuerũt.Quapp & latini Oratiũ illũ q Romã abſciſo põte ſublicio ab etruſcis dfẽdit:quoniã altero oculo careret:cũ cyclopẽ appellare nollẽt:ex ligua iſtia ꝓ cyclope coclitẽ dixerũt.Nã eadẽ iſtitia pyrrhũ & byrrhũ & burrhũ dixerũt. Domus ſa.color theroricus demõſtratio ẽ.n.demonſtratio cũ ita uerbis res exprimit̃:ut geri negociũ & res ante oculos eſſe uideatur. Dii ta.t.a.p.exclamatio ẽ q̃ hẽt pathos:ut Quid nõ mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? & Dii talia grais inſtaurate pio ſi pœnas ore repoſco.Fit aliquãdo ex perſona poetæ:ut Mantua ue miſeræ nimiũ uicina cremonæ:& Infœlix utcunq; ferant ea fata minores.Dicit̃ græce Ecphoneſis. Nec uiſu facilis:qd ergo imãius ſit

aſpectus qđ eius ſuſtineri poterat. Nec dictu affabilis ulli: admiratione i mentibus auditorū reliquimus: cū oſtēdimus rē ob magnitudinē dictis exæquari nō poſſe. Sic alibi Simulachra modis pallentia miris. Viſceribus m ſerorū: pathos a re ipſa. Frāgeret ad ſaxū: pathos a modo interficiēdi & ab iſtrumento. Manderet: pathos e mō qđ dētibus cōficeret anteq̄ deglutiret. Mādere. n. ē cibū itra os dentibus maliſq; anteq̄ in ſtomachū trudat cōficere. Vorare āt ē ipſū itegrū deglutire. Vnde & Cic. dixit parti uorāt: parti mādūt. Vlyxes apud Home. i li. nono cū i patriā ferret' tēpeſtate nouē dies iactatū fuiſſe: decimo ad lotophagos ueniſſe. Emiſi duos ſocios cū pcone exploraturos. Hi guſtato loto: redire nō curabāt ego ui ridere coegi. Hinc uenimus ad cyclopas: ubi oia ſua ſpōte proueniūt ex eorū grege aliquot oues mactatas ſocis diuiſi. Horū i littus cū duodecī ſociis deſcēdi utrenq; ſuauiſſimi uini: qđ Maro iſmari accola & Apollinis ſacerdos dederat mecū aduexi. Antrū itrauimus caſeo agnis hædiſq; refertū Vollebāt ſocii illis onuſti ad naues redire. At ego uetui expectās an iute hoſpitii aliqđ donare uellet: interi caſeo ueſcimur. Venit cuſtos: & ſaxū ingens hoſtio appoſuit. Dicimus hoſpites eē: & aliqđ ut det ſupplicamus: quoniā hoſpites i tutela ſunt iouis. Tū ille dii nō ſūt cyclopibus curæ: atq; duos e nobis eripuit: & more leonis itegros depaſtus ē poſtridie profectus in paſcua nos antro obiecto ſaxo icluſit. Veſpe rediēs duas in cœna capras uorauit. Ego igit' paterā ſibi acutiſſimi uini porrexi. At ille cō ſua ne uideret'. Petiit ſecūdā: ac itidē tertiā: inde aūt illi ebrio ſcō & dormiēti oculū puſto cūcto terrebrauimus: īde ego me ac ſocios ſub uilloſis arietibus alligaui ut tāgēti oues uideremur: & q̄drupedes pcedētes iter eius crura elapſi fugimus: interrogauerat prius quo nōie Vlyxes uocaret'. At ille dixit utis. Vtis. n. nemo græce dr. Ergo acclamāte illo accurrerūt cæteri cyclopes: atq; iterrogauerūt qs illū ita male affeciſſet: & cū reſpōderet Vtis: at illi dicebant ſi tibi nemo nocuit: certe iouis mala euitare neqs. Expletus dap. facit rē uerifimilē. Nā ex crapula ualidiores fumi a ſtomacho ad caput euaporāt ac cerebro refrigerati craſſioreſq; ppea facti meatus p quos ſpūs a corde ad caput aſcēdūt: obturāt: ex qua re ſōnus orit': ut phyſici oſtēdūt. Nos magna pca. n. oſtēdit per trāſitū ante oia adeo auxiliū petēdū: ut alibi i primis Venerare deos. Precabāt' ergo: deos ſed quoniā nō deſidibus ignauiſq; opem differunt: ſed bene cōſulētibus & recte agētibus: icirco illos & prudēter & fortiter oia tētare inducit. Quod exprimit Salu. Nō uotis neq; ſuppliciis muliebribus auxilia deorū parant': ſed agēdo & beneconſulendo. Nō igitur imitandæ ſunt mulierculæ q̄ in pces effuſæ nihil ex ſe tentant: Neq; rurſus adeo nobis fidendū eſt: ut ſine diuina ope qcq̄ conſeq poſſe putemus: ſed utrūq; abhibendū eſt. Latebat: nā dormiēs illum claudebat. Sed fugite o miſeri: Optima abruptio: & q̄ dum horrorē ſui exprimit: ſibi beniuolētiā conciliat: & eos ut ſe ſublato aufugiāt ſuadet. Nā q̄lis: mira breuitas q̄ uolenti pcipitem fugā oſtendere neceſſaria erat. Nā cū eſſet dicturus illos eē magnos & crudeles & unioculos & paſtores & reliq̄ quæ de polyphemo dixerat: unico uerſu p hanc cōparationem rem expediuit. Inter deſer. nō ergo in iis ſyluis in quibus cyclopes paſcebant oues: nā fuiſſet ab illis dephenſus: ſed in aſperioribus remotioribuſq; q̄ a ſolis feris habitabant': qđ ergo infœlicius illi eſſe potuit q̄ non poſſe niſi cum feris habitare. Quid autem crudelius cyclopibus quibus immaniſſimæ feræ mitiores depthenderentur. Traho: difficultatem uiuendi oſtendit: non enim duco dixit: ſed traho. Baccas: baccha eſt & bacca. Nam cum aſpiratione ſacerdos eſt bacchi ſine aſpiratione fructus arboris ut plurimum ſylueſtris. Sed de bacca: acino: nuce: & pomo: dictū eſt in Geor. Lapidoſa. Nā plus oſſu lorū hēnt q̄ carnū. Cornū. n. bacca ē eius arboris q̄ cornus dr. Cornu āt i q̄rta declinatiōe q̄drupedū ē neq; ſolū nō multū diſſimile ab oſſe qđ in frōte q̄drupedū extat: ſed pedum quoq; ungulas eodē nōie appellant.

Máde/re Vorāt

Som/nus Vnde

Addixi. ſatis eſt gentem effugiſſe nefandam.
Vos aīam hāc potius quocūq; abſumite læto
Vix ea fatus erat: ſummo cū monte uidemus
Ipſum inter pecudes uaſta ſe mole mouentē
Paſtorem Polyphemū: & littora nota petētē.
Mōſtrū horrēdū iforme igēs: cui lumē adēptū
Trunca manū pinus regit: & ueſtigia firmat.
Lanigeræ comitantur oues: ea ſola uoluptas:
Solamenq; mali de collo fiſtula pendet.
Poſtq̄ altos tetigit fluctus: & ad æquora uēit:
Luminis effoſſi fluidum lauit inde cruorem.
Dentibus infrēdēs gemitu: graditurq; p æquor
Iam mediū: necdū fluctus latera ardua tixit.
Nos procul īde fugā trepidi celerare recepto
Supplice ſic merito: tacitiq; incidere funem.
Verrimus & proni certātibus æquora remis.
Senſit: & ad ſonitum uocis ueſtigia torſit.
Verū ubi nulla datur dextrā affectare ptās:

SER. Addixi: ſignato uerbo exprimit deſpationē Nota ante oculi amiſſionē: Stati. ſeq' tamen iprobus hoſtē qua meminit. Poſtq̄: Hiſterō proteron in ſenſu: ut Progreſſi ſubeunt luco fluuiumq; relinq'. Fluuidū: pro fluente: ut euitaret omioteleuton. Non fluit ex defoſſo oculo ſanies: ſed ſupra demōſtratū ē nō defoſſū: ſed terebratū. Inde: aut de fluctibus: aut de ſpatio oculi. Gemitu: cum gemitu. Mediū: ſic altū ut mediū putares: ut Mediū æneas iā claſſe tenebat. Fluctu: legitur ēt & fluctus. Trepidi: feſtini: ut Ne trepidate meas teucri defendere naues. Sic merito: qa omnia eius probauerat dicta: ac ſi diceret non fallacē ut Sinonē. Vocis: remorū ſonitū uocem dixit. Eſt eni uox oē quod ſonat: ut fractaſq; ad littora uoces. Affectare: itendere: ut nauē tenere poſſet: Ter. ad dominā q affectāt uiā. Nā ſi legas dextra affectare. i. contingere caret exēplo. Potis: nomē ideclinabile: Vnde potiſſimus & quāuis difficile iueniat' i obliqs: iueniūtur cōpoſita ipotis pro cōpotis pro cōpoſitis & impotē & cōpotem. Exterrita. f. poetica hyperbole. Curuis ca. ibi. n. eccho ē. Ne qcq̄: qa nocere nō poterāt. Fratres: aut ſimiles aut feritate germanos. Nā polyphemi non ſunt fratres: quē Home. Neptunni filiū dicit. Vnde eo cæcato Vlyxes tēpeſtatē ptulit: qui ad eum uenit relicta Calypſo: cū q̄ fuerat decem annis. Vnde

Virgilii dictis diſſentit tempoꝝ ratio. Conifere: coꝰ nus dicit̃ fructus cupreſſi: ipſa.n.κωνοειδής eſt.Nā a rotūditate in acumen leuat̃: cypariſſus Telephi filius fuit amatus ab Apolline: uel ut alii dicūt a Siluāo: qui cum ceruū quē i deliciis habebat p ignorantiā occidiſ ſet: flēdo numinū miſericordiā meruit atq; in cupreſ ſum arborē luctibus aptam conuerſus ē. Sylua alta iouis: ꝑpter quercum. Dianæ: propter cupreſſum: ipſa enim eſt etiam Proſerpina: cui dicatur cupreſſus propter luctus morictium. Alta autē q; manet i celſo uertice & luctus propter religionem diu permanet.

DONA. Addixi: hoc conſilio ad uos ueni melius eē manibus hoīum pire q̄ cyclopū. Nota: exponenꝰ dū: fuit: qūo cæcus uenire potuerit q̄a nouerat anteq̄ excæcaret̃. Trunca.m.p. tota arbor erat pro baculo.

Ea.f.u. uoluptatē ex aialibus habuit: cū uidebat. Cæ cus āt ſolamē capiebat. Lauit cruorē: adhuc.n. infliꝰ cta cæcitas noua putabat̃: cū adhuc funderet ſanguiꝰ nē. Graditurq; p æquor: imenſæ ꝑceritatis expſſio gradiebat̃ i medio mari ut i terra: neq; profundi maꝰ ris latus eius unda tangebat. Taciti: ceſſantes remoꝝ ſtrepitu: & cātilena nautaꝝ: ſine q̄ remi operari nō poſſunt. Senſit: qd non uidebat auribus percepit. Nā q̄uis ſilentiū adhiberetur non potuit penitus uacua ſtrepitu eſſe nauigatio. Ventis ſecundis.i. ſequi quocunq; uēti ferrent. Nam omnes uenti ſecundi ſunt: ſi quo impellant eamus. Eſt ergo ſenſus: Modo cyclopas fugeremus: nō curabamus quocūq; nauigaremus: qd erat cōtra iuſſa Heleni: qui uetabat illos temere nauigare ſed diligē ter uitare carybdim & ſcyllam: Sed iſtorum malorum metu turbati decreuimus ut uel tranſiremus.

Nec potis ionios fluctus æquare ſequendo:
Clamorē immenſum tollit: quo pōtus & oēs
Intremuere undæ: penituſq; exterrita tellus
Italiæ: curuiſque immugiit ætna cauernis.
At genus e ſyluis cyclopum & montibus altis
Excitum ruit ad portum: & littora complent.
Cernimus aſtantes nec quicq̄ lumine toruo
Aetnæos fratres cælo capita alta ferentes.
Concilium horrēdum: quales cū uertice celſo
Aeriæ quercus: aut coniferæ cypariſſi
Conſtiterant ſylua alta iouis: lucus ue dianæ.
Præcipites metus acer agit quocunq; rudētes
Excutere: & uentis intendere uela ſecundis.
Cōtra iuſſa monēt heleni ſcyllamq; carybdi
Inter utranque uiam lęti diſcrimine paruo

Ani/ma CHRI. Animam: uitam Iuue. Summum crede nefas animam præferre pudori: item uentum Hora. Imꝰ pellunt animæ lintea thraciæ. Et ipſe alibi. Quātum ignes animæq; ualent: item anhelitum: idē in Geor. Aniꝰ mas & olentia medi Ora fouent illo: & ſenibus medicātur anhelis. Eſt igitur anima proprie in homine qua ui uimus & ſentimus: ita ut contineat uim uegetandi: mouendi & ſentiendi: quæ omnia coīa ſūt nobis: cum cæ

Ani/mus teris aīantibus. Nam ipſa alunt̃: creſcūt & gignunt. Mouent̃ ꝑterea ac ſentiunt. Animus āt ē quo hoīes ſumus quo ſapimus & intelligimus: q̄ uis nō eſt educta de potentia materiæ: ſed adeo immortalis de nihilo creat̃ eoꝰ dē tpe & infunditur in corpus noſtrum. Ergo aīa cōis eſt nobis cum brutis. Aīus proprius eſt hominis: Iuue. Principio indulſit cōis conditor illis Tantū aīas nobis aium quoq;. Ergo aīæ ptes ſunt uegetandi mouendi & ſētiēdi. Aī āt rō itellectus & itelligētia: mēs: ſpūs: ſed hæc oīa i hōie una eſſētia ſūt. Læto: morte ab eo qd ēleo les unde deleo. Nā oīa delet mors. Vaſta mole: oſtēdit proceritatē: ná nō uidebat̃ humanū corpus moueri: ſed imēſa q̄dā machina & moles humano artificio cōfecta & humano īgenio protracta. Informe: adeo magnū ut ſuperet oēm cōſuetā formā. Trūca pinus: inaudita res: ut baculū nō ex ramis ſed ex trūco arboris faciat: & ipſā arborē nō ferro icidat: ſed una manu obtruncet. Quid ergo aut maius aut robuſtius fingi potuit: cui pro baculo integra arbor eēt: & ea quidē pinus: quæ aliis arboribus procerior eſt: & eam ipſe una manu truncare poſſet. Infrendens: proprie infrendunt ſues quādo fabas dētibus frangunt. Vnde nefrendes ii ſūt porcelli qui per ætatē adhuc frendere nō poſſunt: Ergo ifrendes.i. uocē inter dentes refrangēs: quod irati ē. Exterrita: ut nec ipſe ita accediſſe ex horrēdæ uecis magnitudine putauit. Fratres: inter ſe nō fratres Polyphemi ut Oceaꝰ nūq; patrē reꝝ nymphaſq; ſorores. Non enim ſunt ſorores oceani: ſed ſorores iter ſe. Coniferæ: ferentes coꝰ nos.i. ſuas baccas. Conus.n. proprie eſt forma rotonda ſurgens in acutum: & quia bacca cupreſſi huiuſcemōi formā hēt conus dicit̃. Ornatus ēt galeæ conus dicitur. Cypariſſus: nomē pueri ē i arborē cōuerſis. Arbor āt ipſa etiā cypariſſus appellat̃: & per ſincopen cypreſſus & mutatiōe y i u cupreſſus. Secūdis: ſententia eſt. Tanꝰ tus erat terror: ut modo inde abirent oēs uenti ſibi eſſent ſecundi. Ergo & in ſcyllam & in carybdim nauigaſꝰ ſent: ſi uenti illuc tuliſſent: Sed Helenus contra monuerat. Quapropter cupiebant uitare hoc periculum.

SER. Ni teneant: antiqui ni pro ne ponebāt: Plau tus Ni mala ni ſtulta ſis. Senſus igitur eſt Timor coꝰ gebat ut quocunq; nauigaremus: & luētum ſequereꝰ mur non iudicium: Sed helenus iubebat uitari ſcylā: & carybdim. Quare placuit: ne curſus tenēāt.i. agant̃ & impleantur inter utranq; uiam modico mortis in terſtitio.i. ſcyllæ & carybdis retro dare litea: qd dum cogitamus proſpior nobis flare cœpit borreas. Miſꝰ ſus: Fauore numinū: quē Anchiſes optauerat. Adeſꝰ ſe āt ē ad fauorē uel patrocinium uenire. Pantagias: Fluuius eſt qui cum plenus icederet: ſonitu implebat pene totam ſiciliam. Hinc pantagias dictus q̄ſi ubiq; ſonans: Sed a Cerere filiam quærente tacere iuſſus

Ni teneant curſus: certum eſt dare litea retro:
Ecce autem boreas anguſta a ſede pelori
Miſſus adeſt uiuo præteruehor hoſtia ſaxo
Pantagiæ: megaroſq; ſinus tapſumq; iacentē.
Talia monſtrabat relegens errata retrorſum
Littora achæmenides comes infœlicis ulyxi.
Sicanio prætenta ſinu iacet inſula contra
Plemmirium undoſum: nomē dixere priores
Orthygiam: alpheū fama ē huc elidis amnē

Occultas egiſſe uias ſubter mare:qui nunc
Ore arethuſa tuo ſiculis confunditur undis,
Numina magni loci iuſſi ueneramur: & inde
Exupero præpingue ſolum ſtagnātis helori
Hinc altas cautes: proiectaq; ſaxa pachynni
Radimus:& fatis nunquam conceſſa moueri
Apparet camerina procul: campique geloi.
Immaniſque gela fluuii cognomine dicta.
Arduus inde agragas oſtentat maxima longe
Mœnia magnanimū quōdā generator equoꝝ.
Teq; datis linquo uentis palmoſa ſelinis:
Et uada dura lego ſaxis lilybeia cæcis.
Hinc drepani me portus & illætabilis ora
Accipit. hic pelagi tot tempeſtatibus actis
Heu genitorem omnis curæ caſuſq; leuamen

eſt. Megara autem oppidum eſt nō procul ſyracuſis. Tapſum: inſula prope ſyracuſas pene fluctibus par. Errata: participium ſine uerbo: non enim inuenitur error. Vndoſum: expreſſit græcum: nam idem eſt plēmirium quod undoſum. Orthygia: hæc alia eſt a delo quæ & ipſa orthygia appellatur. Elidis: elis & ipſa in archadia urbes ſunt in quibus eſt fons ingens qui ex ſe duos alueos creat alpheū & Arethuſā unde fit ut fingat cōiugi ī exitu quos origo nō cōiūxit. Arethuſā āt in elide eſſe teſtat̄. Vir. Sic tibi cū fluctus ſubter labere ſicāos doris amara ſ.n.m.u. Hæc uenatrix dr̄ fuiſſe quæ cū feſſa ſe in alpheo ablueret: ab ea adamata ē: & cū fugeret. i fōtē mutata ad ſiciliā p ſecretos uenit meatus. alpheū græce αλφειοσ ut αινειασ æneas μηλεια Medea. Stagnātis: quod ad ſimilitudinē nili ſuꝑfūdit̄ cāpis. Pachynni: ꝓmontoriū auſtrū ſpectās dictus ab aeris craſſitudie: παχυσ.n. pinguis eſt & craſſus. Camerina: palus ē iuxta oppidū quæ cū olim ſiccata peſtilētiam creaſſet cōſuluerūt oraculū an penitus eā ſiccare pſtaret. Vetuit: at illi exſiccarūt: & ceſſauit quidē peſtilētia: ſed p eā ingreſſis hoſtibus pœnis ceſſere. Immaniſque gela: urbs a fluuio dicta. Agragas: mons eſt muro cinctus: cuius in ſumma parte oppidū eſt: unde & Cic. ait ad mare intra mœnia ante oppidū expectabat. Refert aūt hæc poeta ſecūdū ſua tēpora. Nā tēporibus æneæ palus hæc exſiccata nō fuerat: nec gelas aut agrigentū condita. Hoc facit ſerquēter: Sed nūc uitioſū: quia ex perſōa facit æneæ. Generator equorum: nam Pindaro teſte hi equi ad agones græciæ mittebantur. Legimus etiam cum in capadocia equorum greges periſſent adductis oraculo Apollinis ex agrigento gregibus meliores reparatunt. Palmoſa ſelenis: urbs iuxta lilybeum abundans palmis & apio. Drepanon: ciuitas eſt non longe ab eryce: dicta uel propter curuaturam litoris in quo poſita eſt: Vel quod Saturnus poſt amputata uirilia cælo patri illuc proiecit falcem: quæ drepanos dicitur. Quod ueriſimile putatur propter uicinitatem erycis Veneri conſecrati: quæ dicitur nata ex cæli cruore & ſpuma maris. Illetabilis: propter parentis amiſſionem.

DONA. Lōge: quia excelſius ē mōs. Saxis cæ. quæ nautæ ſubaquea appellāt. Illetabilis: expſſit plenā mortalitatē: nā ſi quādo aliquā īfortūia accidūt: nos i dolor̄ poſiti locis attribuimus quaſi nobilis aliquid īflixerit: ergo hic drepāitio loco applicat quod fato acciderat. Amitto an. dolet pdiſſe i portu quē tot maris picula euaſiſſet: nec dixit mortuū: ſed deſeruiſſe filiū. Veteres.n. ægregios uiros nō mortuos: ſed p cōmutationē locoꝝ tranſlatos putabāt.

CHRI. Ecce: quaſi nō expectatus. Nā ſubito dei fauore uēit. Pantagiæ: quod ad fabulæ tegmentum attinet eſt quod incolæ offenſi tanto ſtrepitu quē erat ex multis ſaxis quibus unde fluminis illidebant̄ ea aut ſubſtulerūt aut fregerūt. Tapſum: inſula ē decē ſtadia a ſicilia diſtās plana & penitus iacens: ut undis merſa uideat̄: dicta παρα τοσ απτο. i. ſepelio. Infœlicis: uoluit explere uerſum ex uerbis Acchimenide. Vel infœlicis: ꝓpter errores: & captat miſericordiam a ſimilitudine fortunæ. Arethuſa: de quo diximus in buco. Elorus: hoc flumē ex pachino mōte fluit. Proiecta: i mare extātia. Camerina: quæ deinde romanoꝝ colōia fuit. Cāpi geloi: hic ſtagnū geloū ē: quod tetro odore abigit: ꝓximantes: ibi fontes duo: Alteꝝ ſi ſterilis bibat: concipit. Alteꝝ ſi fœcunda ſterilis fit. Agragas: ſal agrigentinus uſtione liquēſcit: humore admixtus crepitat: contra naturam reliqui ſalis.

Amitto anchiſen: hic me pater optime feſſum
Deſeris heu tantis: nequicquā erepte periclis.
Nec uates helēus cū multa horrēda mōeret:
Hos mihi prædixit luctus: non dira celæno:
Hic labor extremus: longarū hæc meta uiaꝝ.
Hinc me digreſſū ueſtris deus appulit horis.
Sic pater æneas intentis omnibus unus
Fata renarrabat diuum: curſuſq; docebat:
Conticuit tandem: factoq; hic fine quieuit.

SER. Feſſū: deſeris: ſic ipſe: Cato āt ad italiā ueniſſe dicit. Vnde & i. vi. illud amphibolō ē. Quo magis italia mecū lætere repta. Nec ua. h. quia dixerat ꝓhibēt nam cætera parcæ. Celæno: quæ uel irata debuit aduerſa pdicere: & bōa pietate mortē pr̄is grauiorem dicit quā famē. Deus: cōmēdat ſe didōi dicēs ad eā deoꝝ uolūtate ueniſſe. Fata di. quæ dii hōibus tribuunt. Renarrabit: re uacat: ut cōfiteri poſſit. Sāc i principio ſecūdi duo ſūt uerſus ex pſōa poetæ ſicut hic tres: & ſimilis ē finis initio. Cōticuit tandē: & cōticuere oēs. Tandē: diuturnitate narrādi expreſſit. Epilogus āt ſentētiaꝝ more ſex iſtis prioribus libris dedit quos ēē bioticos uoluit eē. Nā ſingulis res ſingulas dedit. Primo oia. Secūdo pathos. Tertio errores. Quarto ethos. i. mores. Quinto feſtiuitatē. Sexto ſciētiā. Epilogos āt ſic uariauit: ut i prio eēt miſeratio didonis: i ſecundo mors Creuſæ: in tertio anchiſæ: in quarto didonis: in quinto Palinuri: in ſexto immaturum interitum deflet Marcelli.

DONA. Heu tātis: tātus fuit dolor ut etiā apud didonem poſitus quaſi cū eo pſēte loqueret̄. Tātis: ad generalitatē trāſit: ne ſi ſpecialiter enūeraret: lōgior fieret. Dolebat āt ueheměter quod īfinitis caſibꝰ liberatus ad italiā pueire nō potuiſſet: diffinit ergo poeta quā ui hēat apud filiū īcolumitas pr̄is: cū dicit oīs curæ caſuſq; leuamē. Nec h. cū multa horrēda pd. ceſſit: nec celæno: cū multa optaſſet maledicta: ergo nec amicus pd. xit: nec inimica.

Tacuit aũt de tẽpeſtate ſiciliẽſi:ne bis repeteret qđ dictũ fuerat ab ilioñeo. Intẽtis oibus:adhuc intẽtis:ut oſtẽderet æneã libenter auditũ:itẽ͂ fuerãt:cũ incepit:intenti:cũ finiret. Oibus:oſtẽdit nullũ illic fuiſſe q nõ adhuc deſideraret audire. Tandẽ:ad ipſũ pertinet:qui caſus ſuos narrabit inuitus:nã auditores adhuc intenti erant.

CHRI. Nec uates hel.pathos ab eo ꝙ eſt ꝑter ſpem.Nã quæ præuidimus ſolent leuiora accidere.Sic alibi: Et nunc ille quidem ipe multum captus inani Fors & uota facit. Hic labor:diſſolutio & admonitio. Deus: Conciliat ſibi fauorem regiæ cum deoꝝ eſſe munus putet ꝙ ad ſua littora uenerit. Sic & Anna : Diis equidẽ auſpiciis reor & iunone ſecunda. Huc curſum iliacas uẽto tenuiſſe carinas. Fata:quantũ ad euerſionem urbis: Vnde ipſe Sic uiſum ſuperis:& hæc in ſecũdo libro. Curſus:ad errores ſuos referas:quos narrauit in tertio.

SER. AT Regina graui iamdudum ſaucia: Apollonius argonautica ſcripſit : ubi inducit amantem Medeam : inde totus hic liber trãſlatus ẽ de tertio apollonii.Eſt autem pene totus ĩ affectiõe: licet ſine pathos habeat ubi abſceſſus. Aeneæ ginit dolorem. Sane totus in conſiliis & ſubtilitatibus.Nam pene comicus ſtilus eſt nec mirũ ubi de amore tractatur. Iunctus quoq; ſuperioribus eſt: qđ arctis eſſe uideretur: ut frequenter diximus. Nam ex abrupto uitioſus eſt tranſitus licet ſtulte quidam dicant hunc tertio non eſſe coniunctum in illo enim nauigationem pericula: in hoc amores exequitur nõ uidentes optimam coniunctionem:cum enim tertium ſic clauſerit:Factoq; hic fine quieuit:ſubſecutus ẽ: At regina graui iamdudum ſaucia cura:item paulo poſt.Nec placidam membris dat cura quietem: nam cũ æneã qeuiſſe dixerit ſatis cõgrue ſubiũxit: ut ſomno amans careret. Iamdudũ:aut nimiũ : ut Ter.Iamdudũ te amat.Iãdudũ illi facile ſit quod doleat:aut iãdudũ a quo tẽpore uidit æneã.Legimus.n.Obſtupuit primo aſpectu ſidonia dido. Saucia:hic ſubiungit Vulnus alit:& bene alludit ad cupidinis tela : ut paulopoſt ad faculã. Et cæco carpit̃ igni:nã ſagittaꝝ uulnus ẽ facis icendiũ. Cura:amore : ab eo qđ cor urat: ut ueneris iuſtiſſima cura.Itẽ mea maxima cura. Venis:Quia p uenas amor currit:ſicut uenenum: ide dictũ Fallaſq; ueneno.Itẽ longũ bibebat amorẽ. Cæco carpit̃ igni:agit Vir.ut inuentas trãgat declamatiões: ut hoc loco:rem dixit ſine declamatione.Oui.Quoq; magis tegit̃ tanto magis æſtuat ignis Cæco igit̃ igni. ideſt ualidiore:cuius hæc natura eſt ut cõpreſſus magis conualeſcat. Multa uiri uirtus aio:bene mediã ſe facit ꝓbere Didonẽ iter regalẽ pudorẽ & amoris ipulſũ.Simulat.n.ſe uirtutẽ mirari:cuius pulchritudiem mouebat̃.Multa aũt uirtus ſigurate dixit:nã ad numerũ trãſtulit:qđ ẽ q̃titatis. Recurſat:bene frequentatiuo uſus ẽ uerbo i frequenti amãtis cogitatiõe. Gentis:nõ æneæ:ut ſit uelut excuſatio:ſed dardãi a numinibus aut ueneris. Infixi.p.u.uerbaq;. Tale & illud ẽ illũ abſcẽs abſcentẽ:auditq; uidetq;. Nec placidã.m. d.c.q.aut penitus qete caruit:ut placida epitheton qetis ſit:aut habuit quidem qetẽ::ſed non placidã.i.turbatã ſõniis:unde ipſa paulo poſt:Quæ me ſuſpenſã iſomnia terrent?Poſtera phœba lu.l.t.Circũlocutio oriẽtis diei:Secundum.n.& tertiũ librũ æneas p noctem itea uniis Didonis narrauerat:licet ut ſupra diximus.Vir.iſta quæ per naturam neceſſe eſt fieri plerunq; contemnat. Luſtrabat:Aut illuſtrabat.Aut re uera luſtrabat.i.purgabat.Nam nos quodammodo polluit mundum.

Humentem umbram:Quia nox omnis humida ẽ:ut noctis lentus nõ deficit humor.Et nihil intereſt utrũ umbram an noctem dicat.Nox.n.umbra terræ eſt:ut ſupra Inuoluens umbra magna terramq; polumq;.Eſt etiã hyſteron proteron in ſenſu. Aurora.n.præceſſit ſolẽ. Cum ſic.u.De re pudenda locuturã parum fuerat ſororem eligere:niſi etiã unanimẽ.Dicimus aũt unanimus ſicut inermus & inermis. Male ſana : non plene ſana.i.amore uitiata.Male.n.plerũq; nõ Plerũq; minus ſignificat ſicut ue : ut uecors ueſãus:q̃q male & penitus ſignificat:Luc.Sic male deſeruit. Inſõia terrẽt:& terret & terrẽt legimus.Nã ẽ hæc iſõnia iſomniæ uigiliæ & hoc iſõniũ iſõnii id qđ p ſõnũ appet:ut Falſa ad cælũ mittũt iſõnia mães.Nã iſomnia i ſingulari Paccuuius & Ennius ſeq̃nter dixerũt.Pli.tamẽ de uſu ĩmouet:ſed ambiguitatẽ lectiõis hæc res facit ꝙ nõ ex apto uigiliæ

Deſcriptio quarti libri.

VRitur in quarto dido:flammaſque fatetur.
At regina graui ueneris iam carpitur igne.
Cõſulit̃ ſoror anna:placet ſuccũbere amori.
Fiunt ſacra deis:onerantur numina donis.
Itur uenatũ : ueneris clam fœdera iungunt.
Facti fama uolat.monitus tũc numie diuum
Aeneas claſſemque fugæ:ſocioſque parabat.
Senſit amans dido precibus conata morari
Poſtq̃ fata iubẽt:nec iam datur ulla facultas:
Conſcẽditq; pyram:dixitq; nouiſſima uerba:
Et uitam infœlix multo cum ſanguine fudit.

P.Virgilii Maronis æneidos liber quartus.

AT regina graui iamdudum ſaucia cura
Vulnus alit uenis:
& cæco carpitur igni
Multa uiri uirtus aio
multuſque recurſat
Gentis honos: hærẽt
ifixi pectore uultus:
Verbaq;:nec placidam mẽbris dat cura qetẽ.
Poſtera phœbea luſtrabat lampade terras:
Humentẽq; aurora polo dimouerat umbrã:
Cũ ſic unanimẽ alloquitur male ſana ſororẽ
Anna ſoror quæ me ſuſpẽſam iſomnia terrẽt?

ſe dixit:ſed abuſiue getē implacidā.i.ſomniis īterruptā.Ergo & īſomniis territa.& ꝑ terrorē uigilias paſſa ē.
DONA. Enarratis oībus ad qetē ſeceſſit æneas: Dido āt intolerabili cura mota recordatione loquentis &
ſecreto icēd o torrebaṫ. Multa uiri.u.eſt.ā.n.& corpis:qa multos labores ptulerat.Erāt aimi:q̄ erat decꝰ cul
tor. Amator pr̄iæ:parētis uxoris.Quapp etiā ſublato amorē cōflato a cupidie cur nō amaret uirꝰ domi foriſ
qꝫ pſtāte:bello ſtrēnuū in pace religioſū neceſſariū ſibi uiduæ deſtitutæ:cōdēti ciuitatē:neceſſariū cōtra pigma
leonē.Forma āt corpis cæteris aimi uirtutibus aſſerebat decus. Accedebat nobilitas generis. Erat.n.Veneris ſi
lius: Cupidini frater:nepos Iouis. Fixi:igi ea dicunṫ q̄ facile auelli non poſſunt:& hæret qd non poteſt repa/
rari. Vultus:ad corporis laudem. Verba autem ad animum referas. Quietē:diuerſa res ē ſomnus & amor:
Ergo æneas quieſcebat:Dido inquieta erat. Anna ſoror:Elegit ſororem & unanimē: cui turpiorem amorē
confiteretṫ:Neqꝫ tamen aperte: ſed per iſinuationem longo circulo uerborum confeſſa eſt. Quæ me ſuſpen/
ſam inſomnia terrent:Patior inſomnia dum conſidero nihil eē in hoſpite:quod præferri non debeat.

Vm mecū ſæpe multūqꝫ aīo totaqꝫ mēte Marōis igeniū repeto:nihil mihi oēm doctrinam ac CHri.
oē dicēdi genus poetarꝫ diligētius circūſpicienti ſeſe offert qd ſi cū huiuſcemōi uate cōpare uo/
luero nō pene euāeſcat:itaqꝫ & ſi multa apud nōnullos ꝓbē:laudēqꝫ:hūc tamē ſolū admiror:
atqꝫ ſtupeſco. Verꝫ de cæteris q̄ i eo diuini loci dephēdūt & diximus ſæpe:ac diceps dicemus.
Præſenti autem tpe cū eius ſit q̄rtus liber iterpr̄tādus:qs ſatis ꝓ magnitudīe ac diuinitate rei il
lū admirabiṫ? Nouerat.n.ex oibus ꝑturbatiōibus:q̄ aīos hūanos cruciāt atqꝫ exedunt:amoris
ui amoris īquā illius q in nr̄is pectoribus deprauatus adulteratuſqꝫ pēitus a uero degenerat eē oīno maximā:
ac maximarꝫ calamitatū:qbus mortale gēus ꝑmiṫ:ſemiā cāmqꝫ p̄bere hūc igiṫ ſapientiſſimus poeta ita ꝓſecu
tus ē:ut nihil maius nō dicā uerbis exprimi:ſed ne mente qdē atqꝫ aīo ſupra hoc cōcipi poſſit. Et quoniā opti
mi uatis id ꝓpriū ē:ut nō ſolū nr̄as aures dicēdi ſuauitate demulceat:Verū multo magis: ut grauitate rerꝫ ac
optimis p̄ceptis humana pectora a uitiis purget:& uirtutibus īformet:ita miſerias oēs q̄ maxiæ i amore ſunt
ꝓſeqt:ut nos q̄tū i ſe ē ide pēitus abſtrahat. Verꝫ ne qs ſibi pſuaſerit me adeo ipiū eē ut ſceleſtiſſime i amorē i
uehar:nō ab re eē iudicaui:ut de ipſo diſtictius nō ꝓ magnitudīe ac dignitate ſua:ſed ꝓ tp̄is anguſtiis diſſere/
rē.Nā cū innumeræ pene res a nobis cōplectēdæ ſint:ita i ſingulis tēperādū ē:ne dū unā alterā ue nimis lōge la/
tiqꝫ pſeqmur:reliqs i proſcripto ſpatio aut nullū aut oio exiguū locū relinq̄mus. Dicā igiṫ nihil amore maius
excellentiuſqꝫ apud mortales eſſe:dicā rurſus nihil miſerius nihil īfœlicius excogitari poſſe. Quod ne cui icre
dibile putari poſſit & qd ſit amor uerus:& qd adulterinus:breuibus pcurramus. Eſt igiṫ amor deſideriū pul/
chri.Pulchritudo āt ipſa ē grā q̄dā uiuax & ſpiritalis dei radio illuſtrante i primis angelo īfuſa:inde aīs hoium
corporūqꝫ figuris & uocibus q̄ rōne uiſum & auditū mouet atqꝫ delectat:delectādo rapit:rapiēdo ardēti īflā/
mat amore:Pulchritudo triplex eſt in animo: quæ oritur ex concinnitate uirtutum:in corpore quæ ē ex plu
rium colorum linearumqꝫ concordia Gratia itidem maxima in ſonis:quæ ex uocum diuerſarum conſonan/
tia naſcitur. Pulchritudo ergo animorum mēte corporum oculis uocum auribus percipitur. Cū igiṫ amor ſit
fruēdæ pulchritudinis deſideriū ſꝑ mente:oculis:atqꝫ auribus erit cōtentus quoniā iſtis ſolis ꝑcipiṫ pulchritu
do. Olfatū āt guſtū ac tactū negliget:qa iſtorꝫ ſenſuū appetitio non amor eſt:ſed furioſa libido rabieſqꝫ uocaṫ.
Addeēt ad hæc qꝫ ſi amor erga hoiem pulchritudinē deſiderat:humāi aūt corpis pulchritudo i quadā cōcin/
nitate cōſiſtit: ipſaqꝫ cōcinitas tempātia q̄dā ē:ſola ea exiget amor q̄ temꝑata:q̄ modeſta:q̄ decora ſūt. Quapp
uoluptates q̄ a tactu guſtuqꝫ ſūt:quoniā adeo uehemētes furioſæqꝫ exiſtūt:ut mentē ex ſuo ſtatu deiciāt ho/
minēqꝫ penitus ꝑturbent:amor oīo refugiet:ueluti eas:q̄ ꝑ itempantiā pulchritudini ſint aduerſæ. Et.n.fu/
ror uenereus ad itempantiā trahit. Ergo ad iconcinitatē ergo ad deformitatē trahit. Amor uero ad pulchritu
dinē rapiṫ. At deformitas & pulchritudo contrariæ ſunt:nō ergo deformia appetet amor:cū ſolā pulchritudi
nē ſpectet. Quapp nō ſolū ueteres illi theologi & q ante xp̄m natū floruerūt. Verꝫ nr̄i quoqꝫ amorē diuinita/
tis nomē eē uoluerūt:nā & terti i in trinitate pſonā amorē nūcuparūt:& i angelorꝫ hierarchiis primū ordinē
amoris noīe īſignē reddiderūt. Seraphi.n.ardens uel icendēs ē:uel ardentes & icendentes: hæc igiṫ & plæraqꝫ
alia his cōgruentia apud Plato.diſputat Phædrus:ac ueris argumētatiōibus ꝓbat & nobiliſſimū & maximū:
& utiliſſimū eē amorē. Et cū duo ſit apprime utilia generi humāo pudor:atqꝫ ſtudium:quoniā pudore ab oi
turpidie abſtiemus:ſtudio āt ad maxima quæqꝫ atqꝫ honeſtiſſima accēdimur utrunqꝫ ab amore ꝑfectū demō
ſtrat. Longior ꝑfecto ſim ſi illa q ioqꝫ q̄ eodē in cōuiuio a Pauſania de amore diſſerunṫ referā:& qbus rōibus
bonū ſimul ac pulchrū illū demōſtraret conſcribam. Quapp nō ſolū huius de amore ſentētias p̄teribo:Sed ēt
q̄ Erixímachus q̄ Ariſtophanes: q̄ Agathon poſuerūt omittā eſt.n.præ cæteris oībus ipſe amor & beneficus:
ac curator:& medicus eſt:nā nō qa cognoſcimus:ſed qa amamus deū:ab illo amamur. Quapp non cognitio
dei ſed amor i deū nos cælo reſtituit:itaqꝫ & qa pulcherrimus amandus eſt:qa optimus imitandus:qa beatiſſi/
mus uenerādus. Socratis aūt ratio multo ꝓfundior altiorqꝫ ē. Verꝫ nos de multis pauca:& ea qdē quæ nobis i
hoc loco magis q̄drēt. Cū igiṫ corpis alicuius figura taliſē maxime qualē i eius idea diuina mēs continet eaqꝫ
oculis ſeſe obuiā offert:ac ꝑ oculos i ſpūm penetrat aīo ſtati placet:nec iniuria. Nā illa iis cōſōat rōibus:q̄s uelu
ti ipſius exemplaria tū mens nr̄a:tum gignendi uis olim diuinitus accepta conſeruat. Quapp huic triplex
ſuſcepit amor:nam huiuſcemōi pulchritudo quæ ab oculis ꝑ ſpiritū ad aium uſqꝫ puenit ita nos affectos in/
uenit:ut uel ad rerum ſupernarꝫ ſpeculationem erigi:uel in rebus agendis manere:uel poſtremo ad uolupta/
tem deprimi prompti paratiqꝫ ſimus. Si igiṫ primū fuerit:ſtatim a formæ illius corpalis aſpectu ad eam q̄ ſpi
ritalis diuinaqꝫ eſt formā contēplandā erigimur. Sin ſecundū erit ita nos illā aſpiciendo ablectabimus:ut nihil
altius q̄ramus. Sin tertiū:ſtatim ex eo mediocri ſtatu i turpiſſimā cupiditatē tāgendi attrectādiqꝫ rē amatā di/
labiṫ. Primo igiṫ amore nihil ſublimius. Poſtrēo nil humilius cogitari pōt:inter hos āt ii q medii ſunt:& ſi ad

diuina cæleſtiaq; nõ aſcendunt de humão tamẽ gradu nõ deturbanť. Eſt igiť oĩs amor ab aſpectu: Sed amor
eius q magnaꝝ diuinarũq; reꝝ cognitiõi deditus ẽ: ab aſpectu ad mentẽ aſcendit. Voluptuoſi i turpẽ tactum
deſcendit. Eius ãt q in uitæ ciuilis actiõibus uerſať: ab aſpectu nõ deſcẽdit. Hoꝝ igiť q tres ſunt amores is qui
ſpeculationẽ ſequiť diuinus: Qui i aſpectu ſolo cõſiſtit humãus appellať. Qui demũ in tactũ ꝓlabiť: ita ab ho
mine degenerat: ut ferinus noieť. Quapp cum in reꝝ oĩum ordĩe ita collóceť hõ: ut i cõfinio poſitus ſit ĩmor
taliũ mortaliũq; oĩum in mãu ſua eſt ut prio illo amore ſupra ſuã ſe cõditionẽ erigat: ac ſe deo cõiũgat: Eſt ĩ
dẽ & in manu ſua: ut laſciuo & turpi amore qđ hoĩs eſt exuat: ac in ferã circeis poculis. i. turpiſſimaꝝ uolupta
tũ illecebris penitus cõuertať. Quapp cũ amorẽ pulchri deſideriũ ẽẽ diffiniuerimus: cũq; hoĩs forma tõ ſit: q̃
i aĩo ẽ: nec qcq̃ ꝑter aĩum uere hõ dici poſſit: amor ipſe uerus hominẽ a corpea pulchritudĩe ad aĩum reuocat:
atq; deĩde ab aĩo i angelũ traducit: Et ab angelo poſtremo in deũ trãſfert. Qua qdẽ re nihil hõi excellẽtius acci
dere põt cõtra uero amor q corpis formã ſectať: nos i oĩum ꝑturbationũ erũnas cõiicit. Nõ. n. uerã pulchritu
dinẽ: q̃ ſola aĩ eſt: & in ueritate & iuſtitia conſiſtit: deſiderat: Sed illius oblitus corpis formã q̃ animi pulchritu
dinis umbra eſt exquirit. Negligit igiť uerã pulchritudĩem ſectať umbram q̃ ad extremã ꝑniciẽ nos deducit.
Quã quidẽ rem apud Orpheũ ex narciſſi fabula pulcherrimis: ut poetã decet: integmentis exꝑſſam uidemus.
Narciſſus. n. pulcherrimus adoleſcẽs ſui uultũ nõ aſpicit: ſed eius umbrã in aq̃ ꝓſequiť: & amplecti conať: Su
am igitur figurã deſerit. Vmbrã ãt nunq̃ aſſeqť: Vnde i lachrymas reſolutus cõſumiť: Per Narciſſũ. n. adoleſcẽ
tem temerarii ac ĩpiti aĩum ĩtelligimus: q ſui uultũ nõ aſpicit. Id. n. ẽ uerã ac ꝓpriã ſui eſſentiã nequaq̃ aĩaduer
tit: Sed ſuæ eſſẽtiæ umbrã i aq̃ proſeqtur: atq; eã amplecti conať. Hoc quidnã aliud eſt niſi q; pulchritudinem
i corpore: qđ qdem & fragile eſt & caducũ: & ad ſimilitudinẽ aq̃ ſp fluit: q̃ ipſius aĩ umbra eſt admirať. Suã er
go figurã deſerit: umbrã nunq̃ aſſequiť: quoniã aĩus corpus ſectando ſe negligit: & uſu corpis nõ ipleť neq; ſa
tiať. Nõ. n. ipm re uera appetit corpus: ſed ſui ipſius ſpẽm a corporea forma: q̃ ſpeciei ſuæ imago ẽ illectus taq̃
narciſſus affectat: cũq; id minime aduertat: dũ aliud qdẽ cupit: atq; aliud ſequiť: deſideriũ ſuũ explere nũq̃ po
teſt. Qua de cã in lachrymas reſolutus cõſumiť: qđ iccirco ita euenit: qa extra ſe poſitus aĩus: & in corpus dela
pſus: ꝑnitioſis ꝑturbatiõibus cruciať: atq; corpis ĩfectus ſordibus q̃ſi moriť: cũ iã corpus potius q̃ aĩus eſſe ui
deať. Vides ergo tres eſſe amores: ex qbus diuinus nos ſupra hominẽ erigẽs deo cõiũgit: atq; ut illo uelutin ſo
ſummo bono fruamur: efficit noſq; ex hoc beatos reddit Humãus ãt ſi nos ad diuinitatẽ nõ ꝑducit: intra ho
minẽ ita tamẽ cõtinet: ut i deteriora nõ labamur. At is q ultimus eſt: quẽq; ego iã totiẽs ferinũ appello: nõ mõ
beatos nõ reddit: ueꝝ ita nos in nr̃æ naturæ obliuionẽ inducit: ut ꝓ hoĩe beſtiã faciat: Et quoniã nihil ĩ nobis
ꝑter corpus cognoſcimus: nihil ꝑfecto nos aliud q̃ corpus eſſe putamus: atq; ad ſolas corpis uoluptates nos
natos eſſe cenſentes: illis penitus ut imunda ſus luto demergi delectamur. Hinc inumeræ miſeriæ ac grauiſſi
mæ calamitates nos uexãt: exeduntq; ut ueꝝ eſſe expiamur ꝓpertianũ illud. Durius in terris nihil eſt quod ui
uat amãte. Tantã igiť ꝑnitiem: tãq; grauem peſtẽ humão generi cõſulere cupiens poeta: ita eas in Didõe expri
mit: ut nos ꝓ uiribus ab huiuſcemodi iſania auocare coneť. Dixi de amore. Nunc ut ad Maronẽ redeã: imita
tur apes noſter poeta q̃ ex diuerſis floribus id excerpũt qđ opi ſuo conducit. Nã ut in buc. Theocritũ: in Geor.
Heſiodũ. Sic i æneide Homeꝝ imitatus ẽ. Veꝝ ita tamẽ imitatus: ut ex aliis poetis tam græcis q̃ latinis mul
ta in rem ſuam tranſtulerit: ut ſupra oſtendimus: nunc cum maxime uarietati ſtuduerit: in hoc quarto dido
nis amorem exprimẽs: græcum Appollonium imitatur: qui de argonautis ſcribẽs amores Medeæ exprimit
Vulnus quem poeta doctiſſimorum uirorum iudicio lõge ſuperauit. Vulnus: nam amor fingitur ſagittis corda traſ
fodere. Hinc Propter. Et manus amatis non fruſtra armata ſagittis: Et pharetra ex humeris gnoſia utraq; ia
cet. Sed illarum alias aurea alias plumbea cuſpide ẽẽ dicit. Oui. Et aurea cum ferit cogit amare: cum uero plũ
bea percutit fugat amorem. Verſus ſunt. Atq; ſagittifera prompſit duo tela pharetra Diuerſorum operum fu
gat hoc facit illud amorẽ. Quod facit auratum eſt: & cuſpide fulget acuta. Quod fugat obtuſum eſt: & habet
ſub arundine plumbum. Differunt autem uulnus & ulcus. Nam uulnus eſt quicqd externa ui aut pulſu cor
Vlcus pori infigitur. Vlcus autem eſt ex interni humoris corruptione. Alit: nam amorem ipſum diuturna cogita
tione augemus. Quid ergo iſœlicius amãte: q̃ ipſe ſuas nutriat miſerias. Igni: nã ꝑter ſagittas etiã faces gere
re dr̃ amor. Carpiť: recte poſuit. Proprie. n. carpe dicimus ea quæ paulati capiẽdo minuimus: Vnde carpere
iter & carpe herbas Vtrunq;. n. capiendo minuiť. Sic ẽt carpe famã: cũ ueris uel falſis criminibus illatis illã mi
nuimus. Priſci. ãt in hoc loco Alit & carpiť ꝓ alebat & carpebať poſitũ dicit. Carpiť ergo. i. minuiť amãtis cor
pus: & macilentũ aridũq; reddiť. Nã cũ uis ipſa naturæ duobus ſimul actionibus ſufficere penitus non poſſit
animi amantis ĩtentio in aſſidua amati cognatiõe tota ſe uerſat illic & naturalis cõplexionis uis oĩs intendit
ideoq; neq; cibus in ſtomacho perfecte concoquiť: quo fit ut maior pars inſupflua excrementa abeat: Sed id
etiam quod in nutrimentũ reſeruatũ eſt: crudius ad epar trahitur: ab eoq; etiã ſecunda decoctione male cõco
quitur. Quo fit ut & paucus oĩo ſanguis & is quidem crudior per uenas trahatur unde neceſſe ẽ ut membra
omnia tũ inopia: tũ cruditate alimẽti extẽuẽtur ac palleſcãt. Præterea quo aĩus ĩtẽdit: illuc & ſpiritus aduolãt.
At aĩus in amati imaginẽ phãtaſiæ ĩfixã in ipm q; amatũ rapiť. Ergo ſpiritus quoq; illuc ferũtur: ibiq; reſolu
tur: & cũ ſpiritus ex ſubtiliſſima ſanguinis ꝑte i corde creentur: opus ẽ ad cõſũptos ſpũs reſtaurãdos puri ſan
guinis frequẽtiſſimo alimento. Quãobrẽ cũ ſubtiliores q̃q; ac lucidiores ſanguinis ꝑtes i ſpiritus reſtauratio
ne exhalẽt: maculoſus craſſuſq; atq; ater reſtat ſanguis. Hĩc macilẽtus ſqualiduſq; efficiť amãs: & melãcolicus
redditur: nã ex ſicco atroq; atq; craſſo ſanguĩe atrabilis efficiť. Vides ergo q̃re cæco igni tecto carpatur amãs.
Cæco: occulto: nam q̃to occultior eſt tanto uehementior. Oui. quoq; magis tegiť tectus magis æſtuat ignis.
Vel qa amor cæcus pingiť quoniã lumine rationis priuat eos quos afficit. Multa uiri uirtus: decorum ſeruat
poeta: nã cum caſtiſſimã & ex oĩbus ꝑtibus tẽperatã finxiſſet Didonem: non fiebat ueriſimile illã niſi grauiſ

ſimis cauſis in amorem impelli potuiſſe:Neq̨ in amorem penitus laſciuum & ferinum: ſed ĩ humanũ qui ali
quo modo diuinum quoq̨ ſiperet: nõ ergo capta ẽ a pricipio forma ſpecie ue corporis:Sed multa uirtute ui
ri quá admirata eſt:& admirando amare cœpit:incepit igitur irrepere uitium ĩ eá ſub uirtutis ſpecie.Aliter.n.
capi mulier temperata non poterat cum autem patefacta iam eſſet amori uia per uirtutem incepit admiſcere
aliquid deterius:ſed non tamen malum.Nam obtulit hoīs nobilitatem generis:q̃ illam uehementius coliga/
ret:Ac demum illá iam iſtis rebus occupatá ipſa corpis ſpecie ac pulchritudie aggredit̃:ut tandẽ a pudico in i/
pudicũ trahat:ná cum ueluti in nr̃is allegoriis oſtẽdimus p Didonẽ uitá actiuá & ciuilẽ itelligamus eſt q̨dem
ipſa uita ciuilis a principio ita inſtituta ut ad uirtutis finẽ dirigat̃.Verum cũ in rebus corporeis & mortalibus
uerſet̃ illarꝫ illecebris delinita a uirtute ad laſciuiá deflectit ac degenerat:Sed redeo ad Didonẽ:quá cũ a princi
pio tẽperatá induxiſſet nõ uult illá ad intẽperantiam niſi p continentiá ad incõtinentiá deduci.Nõ enim ab ex
tremo ad extremũ niſi p medium itur. Quapp ut hæc oĩa uideamus Virtus ẽ q̃dá quæ facit ne ĩ aliq̃ turpem
libidinẽ deferamur.Hanc aũt tẽperantiá appellát.Quá ita diffiniunt eſſe firmũ modeſtũq̨ ratiõis dominiũ li Tẽpe/rantia
bidinem:cæteroſq̨ iportunos aĩ motus quodá uigore coercens.Huius contrariũ eſt intẽperantia.Vtraq̨ autẽ
iſtarꝫ habitus eſt.Ergo illa uirtus:hæc uitiũ.Cognoſcimus aũt habitũ factũ eſſe aut in uirtute aut ĩ uitio:cũ id
agimus & libenter & cũ uoluptate nulla ĩ pte repugnáte aĩo.Ergo q tẽperatus eſt ſine labore aliquo ſine aliq̃
moleſtia uolẽs libenſq̨ & cũ uoluptate ab omni libidine ita abſtinet:ut gaudeat cũ id agit:intẽperatus autẽ &
ipſe libens & cũ uoluptate ĩ omne genus libidinũ fluit:inter aũt tẽperantiá & intẽperantá:cõtinentia eſt & in/
cõtinentia:in q̨bus quoniá non adhuc factus eſt habitus:pugna appet & difficultas.Ergo cõtinens abſtiet q̨dẽ
a libidinoſa uoluptate:ſed pugnat ĩ eo ſenſu aduerſus rõnem:inuituſq̨ cogit̃.Incontinens uero & ipſe pugnat.
Sed tandẽ uincit̃ ratio & appetitus inobediens:& tanq̃ puicax ſupat.In hoc appetitus turpiter cupit: & trahit
rõnem.Ergo nec ſiſtit:nec pet ratiõi:in eo uero q eſt cõtinens appetitus ſiſtit.Ná a ratiõe ita cohibet̃ ut q̃uis et
ſi concupiat tamẽ firmet ueſtigia:nec ulterius dilabat̃:nõ tamẽ paret:Si q̨dem pere eſt q̃d iubet̃ libenter exeq.
Appetitio hoīs cõtinẽtis nõ oẽ q̃d rõ iubet exequit̃:ná illa duo rõ p̃cipit:& ne appetat:& ne agat turpiter. Ap/
petitus primũ p̃ceptũ negligit:ſecũdũ ſeruat:ſed nõ pfecte.Ná q̃uis abſtinat a uoluptate quá cupit coactus ab/
ſtinet.Coacte át facere cogi potius eſt q̃ obtẽperare.Tẽperatus aũt utrũq̨ p̃ceptũ libenter exequit̃.Quapp cũ
Pla.de incõtinente loquit̃:ait illũ deniq̨ cũ errata ſua cognoſceret pœnitere.Et q̨a:ut ait Seneca:principiũ ſalu
tis eſt penitẽtia:icci rco ait Pla.deinde illũ frena imponere cupiditati.Hẽs igit̃ q̃d ſit tẽperátia q̃d cõtinẽtia q̃d ĩ/
continẽtia:q̃d deniq̨ itẽperátia.Quo aũt pacto didonẽ ex tẽperata cõtinẽtẽ reddat:atq̨ ex cõtinẽte icõtinentẽ
poſtremoq̨ itẽpatá paulo inferius exprimemus.Neq̨ tamẽ q̃rat aliq̃s quomõ poſſet mulier ĩ hĩtu uirtutis cõ
ſtituta inde dimoueri:ná & ſi ſũma ſit difficultas tollere hĩtũ:tamẽ nõ ẽ de rebus ipoſſibilibus p̃ſertim in uir
tutibus ciuilibus:Ná ĩ purgatoriis & ĩ his q̃ ſũt aĩ iá purgati lõge alia rõ ẽ:qui & ipſe poeta illá ab habitu dimo
tá oſtẽdit nõ facile:Sed adhibita ui cupidinis:quem deũ ĩ reliquos deos poſſe nõ fabuloſe fabulát̃. Infixi.p.ná
q̃ uehemẽter cupimus e mẽte nũq̃ amouet̃. Humẽtẽ umbrá:noctẽ:q̃ umbra terræ ẽ & humeſcit: ná hũore
p̃dẽa ſole attracto:neq̨ ab eo abſũpto humeſcit. Male ſana:nos ab amore dehortatur cum inſanos reddat.
Terrẽt:ná uiſis nocturnis horreſcit aĩus uel terret iſõmnia.i.uigilia pp uarias cogitatiões q̃ aĩo aduciũt. An
na ſoror:Optimũ initiũ patheticæ orõnis:ná a nomĩe ꝓprio icipit:ut oſtẽdat q amice & familiariter apud ſo
rorẽ cõquerat̃:Sic Teren.O mea glyceriũ quo is te perditũ:Et crebris interrogatiõibus ac diſſoluto rẽ auget.

Quis nouus hic nr̃is ſucceſſit ſedibꝰ hoſpes:
Quẽ ſeſe ore ferens:q̃ forti pectore & armis.
Credo equidẽ (nec uana fides) gẽus eẽ deorũ:
Degeneres animos timor arguit.heu q̨bus ille
Iactatus fatis:quæ bella exhauſta canebat:
Si mihi nõ animo fixũ immotumq; ſederet:
Ne cui me uinclo uellem ſociare iugali:
Poſtq̃ primus amor deceptam morte fefellit:
Si non pertæſum thalami tedæq; fuiſſet:
Huic uni forſan potui ſuccumbere culpæ:
Anna (fatebor enim) miſeri poſt fata ſichæi
Coniugis:& ſparſos fraterna cæde penates
Solus hic inflexit ſenſus:animumq; labantẽ
Impulit:agnoſco ueteris ueſtigia flammæ:
Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiſcat
Vel pr̃ oĩpotẽs adigat me fulmĩe ad umbras
Pallẽtes umbras herebi noctẽq; profundam:
Ante pudor q̃ te uiolẽ:aut tua iura reſoluam

SER. Nouus:magnus:ut Pollio & ipſe facit noua
carmina. Succeſſit ſedibus:ut Succedoque oneri: &
Succedunt tecto. Quẽ ſeſe.o.f.Vt Obſtupuit primo
aſpectu ſidõia Dido. Forti.p.Hoc ab ilioneo audie/
rat: & fortitudinis cõmemoratione excuſat pulchri/
tudinis laudẽ. Credo eq̨dẽ.g.eẽ.d.nec.n.uana fides ẽ
.i.falſa:ná degeneres aĩos timor arguit.i.ꝓbat. Heu:
ipulſum amoris ſignificat. Iactatus fa.ut Quis te na
te dea p tot picula caſus Iactauit. Exhauſta: termĩa/
ta quod maxime uirtutis eſt.Ná inchoare bella cuiuſ
cunq̨ eſt:Vincere paucorꝫ. Fixum ĩmotũq̨: cogi ſe/
ſe optat quæ ſic negat. Sederet: placeret: ut Et ſedet
hoc animo. Iugali:pp iugũ q̃d iponebat̃ matrimo/
nio cõiungẽdis:unde & iuno iugalis dicit̃. Primus
amor.i.maritus. Deceptam.m.f.Decepit me mor/
te ſua:& fefellit. Pertæſum:participiũ ſine origĩe uer
bi:& gẽitiuũ regit & accuſatiuũ.Ná gtũs ſingularis ẽ
& accuſatiuũ:ut pteſus ignauiá ſuá. Huic uni.f.p.ſ.
.c.Singula ꝓnunciáda ſunt:ingenti.n.dicta ſunt libra
& moderatione:quibus cõfeſſionibus deſiderii ſui q̃
dam iniicit refrenationem. Culpæ:Nam antiqui re
pellebát a ſacerdotio bis nuptos. Fabebor.n.uno ſer
mone culpam exprimit & neceſſitatem. Fateri eni &
coactorum eſt & culpabilium. Miſeri poſt.ſ.ſ.Aut
muliebriter dixit:aut mortui ſecũdum.Cice.q in tu/

Ille meos primus qui me ſibi iunxit amores
Abſtulit: ille hēat ſecum: ſeruetq; ſepulchro.
Sic effata: ſinus lachrymis īpleuit obortis.
Anna refert o luce magis dilecta ſorori:
Sola ne ꝑpetua mœrens carpere iuuenta:
Nec dulces natos: ueneris nec præmia noris
Id cinerē aut manes credis curare ſepultos?
Eſto ægram nulli quodam flexere mariti.

ſeculanis miſeros mortuos uocat: aut cuius ſic obliui/ſcitur aut ſic occiſi. Sp̄ſos: ſiſichei ſp̄ſos.i.pollutos: ſi didōis ſp̄ſos.i.diſp̄ſos ꝑ ſugā. Inflexit: a rigido pro/poſito: q̄a ſupra dixit iſtaū imotūq; ſederet. Labātē ipul.ipulit & labare fecit.Nō.n.labat q̄ ante īmobilis fuerat.Nō.n.labētē legēdū ē: nā hēt labor primā lōgā ſyllabā ut Labēt nympha polo. Veteris.u.f.rē turpē ſub honeſta latet: dicēs ſe agnoſcere maritalis cōiugii ardorē. Sed mihi: Callide ac ſi diceret poſſe ſe cōiugi æneæ ſi mors ſecuta nō fuerit. Herebo: i herebo: alii herebi legūt. Aut tua.i.r.ꝑ uinculū iugale. Abſtulit.a.cū illo cōſūpta ſunt deſideria & uoluptates. Sinus: Hos dicimus orbes oculorum: ideſt palpebras: quæ a palpatione dictæ ſunt: quia ſemp mouent̄. Bene āt his lachrymis excuſationem cōmemorati prioris mariti ꝑmiſit. Anna refert: ſuaſoria eſt oī parte plena.Nā & purgat obiecta: & oſtendit utilitatē: & a timore perſua/det. O luce.m.d.i.dilector.Nam antiqui frequenter pro comparatiuo iungebāt ꝑticulā magis: tale & illud ē Nate mihi uita quandā dū uita manebat Care magis. Sola ne: Sola ne mœrēs in omni carpere iuuenta. Dulcis.n.ꝑ liberos q̄ ſūt cauſa ſecūdi mſrimonii.Alii male iungūt natos Veneris cupidinē & ænea. Veneris præ/mia: uoluptates: Home. τατεΔωρα αφροΔιτησ. Id cinerem aut ma.ꝑ illud nec ſeruata fides cineri ꝓmiſſa ſicheo.Bene aūt extenuat nō aīam dicēs ſed cinerē & manes ſepultos.Et eſt ex ſententia Epicuri: qui dicit animam cum corpore interire. Eſto: aduerbium concedentis: & eſt græcum. Mariti: non qui eſſent: ſed qui ēē cuperent.Alii legunt ægram mariti ut ſit numeri ſingularis: ideſt triſtem propter maritum.

DONA. Quis nouus: noua i illo ſunt oīa tam in corpe q̄ in aīo: neq; unq̄ i alio uiſa: & hæc dicūt ꝓ amātis aīo. Quæ ſeſe.o.f.q̄ gratū q̄ iocundū ē q̄ uiro forti cōueniēs q̄ tacet q̄ loq̄t q̄ mouet̄. Laudat̄ ēt æneas hic q nō amauit ut uulgaris & turpis: ſed amatus ē: nō tamē ab ea q̄ eēt pudoris abiecti: ſed eēt petita cōſilio Veneris & Cupidinis: fraude. Heu: incipit ſenſim cōfiteri q̄ amet q̄ dolet caſus eius. Si mihi non: Adeo illum ꝓbat: ut illum iudicet dignum matrimonio ſuo niſi priori coniugio ſit decepta. Sed mihi uel tel.cōfeſſa de amore melius ꝓ uenere ſibi mortē dicit. Ille primus: oſtēdit ſorori uiā neceſſariæ ꝑſuaſiō.s: ut qđ erat amoris ipul/ſu factura: hortatu alieno magis facer̄ uideret̄ ait.n.ſemel nupſi.Hēat ille q̄uis mortuus pudoris mei pignus: q mihi florē uirginitatis eripuit: & ſecū hēat: ac ſuo ſepulchro cōſeruet: & ſic obliq; dicit.Quid dubitē nubere? cū alterius nuptias ſepultus ille nō uideat: nec ſētire poſſit.Sufficiat illi qđ ꝑcipuū hūit uirginitatis meæ decus tuliſſe.Reliquat uiduā neceſſitatibus ſuis īſeruire: & ſi ſētit fidē debitā illi ſubſtulit mors: q̄ nouitatē q̄dā ꝑcurauit.Vis maior urget: & itolerabilis cogit.Impune ſecūdi cōiugii fortuna ſuſcipitur: & ſi aliqđ manes ſentire poſſunt ipune ꝑcat̄. Lachrymas: quas effundebat uel recordatiōe ueteris mariti: uel q̄ cogat̄ id facere qđ aīo reſpuēte damnauerat. Obortis: ſubito coortis.Sic.n.fit quādo dolore aīmi fundunt̄.Cōtra Sinone Lachry/miſq; coactis. O luce.m.d.ſ.oſtēdit cauſam meri cōſilii fuiſſe: cū ex amore loquat̄: & deīde aggredit̄ deſtrue/re cauſas ꝑ quas ipſa negauerat ſecūdas nuptias. Nec dulces.n.Honeſtā cauſam ꝓponit: ne libidinis ſed libe/rorum creandorum cauſa illā hortari uideat̄. Id cinerē.i.hic cū deferre cōtendis: neſcit honorificētiā tuā.Cū aīa.n. ſenſus morientis extinguit̄ totū interit ꝑditq; obſequium qſqs illud nō homini ſed cineri ꝓrogare contendit.

Eſto ægram: cū adhuc eſſes ægra ex recenti dolore: nulli flexerunt te.Nunc nō repugnabis placido amori.

CHRI. Quis nouus.q.d.cui nullus unq̄ ſimilis iuentus ſit: ergo nouus ſine exemplo. Credo: equidem ex nimio amore ē q̄ non ſolum hæc credat ratione quoq; cur credat afferat. Heu: uis amoris exprimitur: cum doleat præteritis: & quæ iam euaſerit eius malis: ex hac admiratione illius fortitudinis innuit illum indignā tam iniqua fortuna fuiſſe. Si mihi non animo fixum: ſapientiſſimus poeta cum didonem i ipſa pudicitiæ tē/perantiæ habitu confirmatam oſtendiſſet recte nunc antea q̄ intemperatam inducat primo illam ex tempe/rata continentem: deinde ex continenti incontinentem fieri demonſtrat ac poſtremo in uitii habitum dedu/cit.Fuerat enim a principio temperata: ubi ait.Tum breuiter dido uultum demiſſa profatur. Nunc uero Ve/neris conſilio & cupidinis uiribus.Ac poſtremo uirtutibus ac pulchritudine æneæ impulſa labaſcit: & de ha/bitu temperantiæ in quo bene uolens & ſine difficultate operabatur deiecta nō a bono adhuc diſcedit: ſed pu/gnat ratio aduerſus appetitum: qui olim obtemperans fuerat nūc ab ea deficit: uicit tamen adhuc ratio: & nō agit nunc dido: qđ agebat dū erat tēperata: ſed cū difficultate: in ipſa.n.temperātia nulla erat pugna.Nam appe/titus ita obtēperans erat ratiōi: ut pene illi cōiūctus cūcta ꝓ illius imperio exequeretur: nūc uero in contrariū nititur: inſurgit.n.appetitus.Cum uulnus alit uenus: cum cæco carpitur igni.Cum hærēt infixi pectore uul/tus: & cum huic uni poteſt ſuccumbere culpæ.Cū ſentit ueteris ueſtigia flāmæ Sed tamē i hoc acerrimo cer/tamine tādē ſuccūbit: cū ita decernit̄ a ratiōe: Sed mihi uel tellus optē prius ima dehiſcat.Paulo uero poſtea cū ad tot acerrimos hoſtes blandæ ſororis ꝑſuaſiōes accederent: ſupior euaſit appetitus: & ratiōnē q̄uis iuitam traxit: factaq; ē mulier ex cōtinenti incōtinēs.Vnde ē illud His dictis icenſum aium inflāmauit amore: Spēq; dedit dubiæ menti: ſoluitq; pudorē.Ac demū p icontinētiā obduxit habitū intempantiæ: qđ oſtendit̄ cū ait nec iā furtiuū Dido meditat̄ amorē: Spemq; dedit dubiæ mēti ſoluitq; pudorem. Pertæſum: tædet.n.i uoce actiua præteritum habet: pertæſum eſt in uoce paſſiua. Tæde: pro face ponitur. Cæterum tæda arbor eſt q̄ diximus in Geor. Huic: tā graui tam uehementi. Vni.q.d.tali ut exēplo careat. Inflexit ſenſus: mouit ap/petitū: & repugnātē rationi fecit & deduxit a uia recta. Veteris.u.f.oſtendit q̄tus ſit amor cū circa hæc prin/cipia notet eū eſſe ſimilem illi q fuerat maximus. Ima tellus: imæ terræ ꝑtes: ut eo hiatu deuoluar uſq; i cētrū

Dehiſcat:ualde hiſcat:ut nulla ſit retétio tuẽti. Viget ãt hæc ratio:ſed cũ appetitu certamen init. Vel pater om. auget:ná minor pœna ẽ per hiatũ ad inferos deduci q̃ iouis fulmine pcuſſam eodẽ trudi. Pallentes.u.h.n.ꝙ.p.excludit elyſiorꝫ cápoꝝ lucos ubi beate degũt & ĩ manifeſta luce & a mœna uerſanſ. Vnde ẽ Solẽqꝫ ſuum ſua ſydera norũt. Et tartara:exprimit ubi nocẽtes puniunſ. Sic effa.ſ.qa repugnat appetitus iẽni & coactus obtẽpat. O luce.m.d.ſ.oro ẽ ĩ genere deliberatiuo:& arguit a tuto & honeſto. Captat bẽiuolẽtiá & attẽtionẽ:cũ oſtẽdat tãtũ illá amare. In primis ãt demõſtrat qbus bõis caritura ſit:ſi uoluptate & liberis ſi amori illi repugnet:& cõfutat q̃ illa dixit de Sichco. Merens:Eſt mœror ſecundũ ſtoicos ægritudo flebilis. Sepultos.q.d.ſenſu carentes. Loqtur ex ſentẽtia Ariſ.q ait mortuos paꝝ de ſupis curare. Mãis:ꝑ mães ſecũdũ Priſ.

Non libyæ:nõ ante tyro deſpectus iarbas:
Ductoreſqꝫ alii:quos africa terra triumphis
Diues alit:placido ne etiá pugnabis amori?
Nõ uenit in mẽtem quorũ conſederis aruis?
Hic getulæ urbes genus inſuperabile bello:
Et numidæ infreni cingũt:& ihoſpita ſyrtis:
Hinc deſerta ſiti regio:lateque furentes
Barcæi:quid bella tyro ſurgentia dicam
Germániqꝫ minas?
Diis equidẽ auſpicibus reor:& iunone ſecũda
Huc curſum iliacas uento tenuiſſe carinas:
Q uá tu urbẽ ſoror hãc cernes: quæ ſurgeſ regna
Cõiugio tali teucrũ comitãtibus armis? (gna
Punica ſe quantis attolet gloria rebus?
Tu modo poſce deos ueniam:ſacriſqꝫ litatis
Indulge hoſpitio:cauſaſqꝫ innecte morandi:
Dum pelago deſæuit hyems:& aquoſus oriõ:
Q uaſſatæqꝫ rates:dum non tractabile cælũ.
His dictis incẽſum animũ inflamauit amore:
Spemqꝫ dedit dubiæ menti: ſoluitqꝫ pudorẽ.
Principio delubra adeunt:pacemqꝫ per aras
Exquirunt:mactant lectas de more bidentes
Legiferæ cereri phœboqꝫ:patrique lyeo:

SER. Nõ ante tyro:aut ĩ tyro ac ſi diceret tyri aut τυροθεν.i.de tyro: ut Dardanus heſpia. Iarbas: rex libyæ:q ſecũdũ hiſtoriá Didonẽ petiit:& cũ illa recuſaret carthagini itulit bellũ:cuius timore cum cogereſ a ciuibus:petiit ut ante placaret manes mariti:& ædificata pyra ſe in eá ꝑcipitauit: unde Dido.i. uirago eſt appellata:ná eliſſa ꝓprie dicebaſ. Ductoreſqꝫ alii:ergo Iarbas ductor. Africa:deriuatiões frequenter ſũt maiores pricipalitate. Interdũ pares ĩueniuntur. Raro miores. Vnde ſupra de lacæna notãdũ diximus. Triumphis.d.i.bellicoſa. Pugnabis amori:græcũẽ. Ná nos dicimus pugno tecũ:& nõ pugno tibi. Vrbes:ad terrorẽ dixit. Ná ĩ mapalibus habitant. Infreni:ſæui uel qui equo ſine freno utunſ. Inhoſpita:barbara:aſpera. Deſerta.ſ.r.inhabitabilis:& intelligit xerolibyẽ q̃ ẽ iter tripoli & pentapoli. Terret ergo: cũ iuxta ſint aut bellicoſæ gẽtes aut deſerta:unde nõ ſꝑet auxiliũ.

Barcæi:hi lõge ſunt a carthagine: unde dixit Lateqꝫ furentes:& ſecundũ Titianum ĩ chirographia phœnices quõdam nauali pugna ſupauere. Barce ãt ciuitas ẽ pẽtapoleos:q̃ hodie Ptolemais diciſ. Ná cyrene & barce reginæ fuerũt:a qbus cyrenæ & barce urbes diciſ.

Minas:propter aurũ quod dolet ſibi ereptũ: ut ĩ primo diximus. Auſpicibus:nuptiæ.n.captatis auguriis fiebant:ut Luca. Cõtẽtiqꝫ auſpice bruto. Secũda.ſ. proſpa:q̃ peſt cõiugiis. Tẽuiſſe:perfeciſſe:ipleſſe. Tali:tá fortis uiri:hoc ſciebat a Didone dictũ. Veniá:beneficiũ:aut ueniá periurii:ut nõ cineri ſeruata fides ꝓmiſſa ſicheo. Sacris:litatis:noue dictũ:nam deos litamus nõ ſacra. Indulge:da operá ut ĩdulgent uino & uertunt crateres alienos. Aquoſus orion: corripuit rationẽ ſupradictá. Nõ tractabile aſpeꝝ:itractabile.

Incenſum iflammauit. Hora. Oleum adde camino. Soluitqꝫ pudorem propter uincula caſtitatis. Delubra: delubrum dictum ut ſupra propter lacum in quo manus abluuntur:uel propter tectum coniunctum : aut ligneũ ſimulachrum delubrum dicimus a libro ideſt raſo ligno factũ:quod græce ξοανον diciſ. Pacẽ:beniuolentiam. Exquirunt:ſacrificãdo explorant an dii uelint huic rei aſſentiri. Per aras : auſpicialẽ artem oſtẽdit: hic eſt & ſpirantia conſulit exta. Mactant:uerbũ ſacroꝝ ꝑ euphemiſmũ dictũ ut adolere. Ná mactare proprium eſt magis augere. Lectas:ad ſacrificia.n.eligebanſ oues:quibus nil deeſſet:ut in ſexto Nunc grege de intacto ſeptem mactare iuuencos. Bidẽtes:ãt dictæ ſunt q̃ſi bienes:quia neqꝫ maiores neqꝫ minores licebat hoſtias dare. Sunt enim in ouibus duo eminentiores dentes inter octo:qui non niſi circa bimatum apparẽt: nec in omnibus ſed in iis quæ aptæ ſacrificio inueniuntur. Legiferæ:leges enim dicitur inueniſſe. Vnde ſua ſacra theſmophoria appellantur. Fingitur autem hoc:quia ante inuentum a Cerere frumentum paſſim homines uagabantur:quæ feritas rupta eſt inuento frumento propter quod ex diuiſione nata ſunt iura. Phœbo: qui præeſt auſpiciis quibus urbes reguntur. Patrique lyeo:quia urbibus aptæ libertatis eſt deus. Vnde Marſias eius miniſter in ciuitatibus libertatis eſt indicium. Sacrificabãt ergo primo diis:qui urbibus præſunt quaſi captura pro utilitate reipublicæ. Deinde iunoni:cui curæ ſunt nuptiæ. Eſt etiam ſenſus altior. Nam facturi aliquid ante aduerſos placamus: & ſic proprios inuocamus:ut Nigram hyemi pecudem Zephyris fœlicibus albam. Ergo nuptura placat cererem:quæ propter raptum filiæ nuptias execratur. Apollinem:qui expers uxoris. Liberum.qui niſi raptam coniugem habere non potuit:& ſic Iunonem conciliat.

DONA. Hic ge.ur.exprimit qđ obſcure dixit quoꝝ cõſ.ar.poſt autem multa neceſſaria: q̃ ſuperius poſuit addit faciẽdi neceſſitatẽ ſingula cũ metu diſcurrens:dicit ergo:nõ cõſideras te ꝑegrinã:& ĩ locis ꝑegrinis te imperiũ uelle fundare:& oia initia pſertim iperii hñc laborẽ duꝝ. Quod fœmina & ſola pas urbẽ fundare:cũ innumeræ gentes poſſint te magno numero urbiũ iſeſtare:q̃ uiribus & ferocitate ualẽt. Inſuperabile: & infrenatas inuicibiles oſtẽdit. Infreni q ſuis legibus uiuentes nollẽt alieno iperio ſubiugari. Inhoſpita: non qđ nõ ſu-

ſcipiat hoſpites:ſed quã ihumanitatis cauſa oĩs formidet aduenĩs:uel oderit peregrinos.Hoc ipſum cingunt
hẽt magnã ui:nã cĩgere ẽ ambire:ut ĩfiniti monſtrenẽ inimici undiq̃:ne per illos neue ẽt p deſerta fugere poſ/
ſis. Germãi minas:hoc ut ualidiſſimũ poſuit:quaſi iſtis addet q mare obſidebit ne fugere poſſis.Poſtremo il
li hunc cogitãdũ proponit:cui iperiũ ſit relictura:ſi careat liberis. Diis eqdẽ:poterat timere Dido Iunoni hoc
nõ placere:ſed cõiecturaliter remouet Anna ait.n.ſi nollẽt dii nobis cõiungi troianos.Nunq̃ illi noſtra littora
tetigiſſent:& credit Iunonẽ pcuraſſe ut troiãi a pr̃ia pellerenẽ:ut huic regno fauerẽt. Quã tu urbẽ:ſi ſola tan/
tũ regnũ paraſt.:qd facies troianis adiuta? Ergo fauorẽ deoꝝ ſacrificiis cõſilia. Indulge hoſpi.illoꝝ pegrina
tione uberius foue:ne deficientibus rebus troiani recedere coganẽ. Cauſaſq̃ i.m.pretende · auſas quæ illos a
nauigatiõe arceant. Incẽſum inẽ.bis repete.ſ.aium icẽſum amore iflãmauit amore,Nã data ſpe commodi ex
his quæ profutura dicebat adeo dubitationẽ remouit:ut oĩs uerecũdia & pudor ceſſerit. Legiferæ: quia po/
puloꝝ cõſenſus niſi legibus retineri nõ poſſit. Phœbo: ut i futuꝝ proſperiora perficeret quæ optabanẽ. Li/
bero:ut præſtaret lætitiam ſempiternam. Iunoni:quia coniugiorum tenet pleniſſimam poteſtatem.
Delu/brum CHRI. Delubra dicimus ea tẽpla eſſe i qbus eſſent ſimulachra deoꝝ delibrata decorticata:nã ut eſt apud
Pli.q̃uis ſtatuaria ars apud italos ueteſta fuerit:ut apparet i Hercule ab Euãdro ſacrato ĩ foro boario:q trium
pha is dicit & p triũphũ triũphali habitu ueſtiẽ.Itẽ i iano gemino:q a Numa dicatus ẽ digitis: ita figuratis ut
clxv.notet:quo & anni & tpis ſeu deũ idicet:tamẽ uſq̃ ad deuictã aſiã ſimulachra deoꝝ potius lignea fuerũt:
undlegiẽ i urbe populonia ſimulachrũ iouis ex una uite fuiſſe:nã ita magnæ ac craſſæ uites reptæ ſũt:ut ĩ me
tapõto tẽplũ iunonis colũnas ex uite habuerit.Quãq̃ apud priſcos nulla fuit dei imago.Clemens.n.ait numã
regẽ moſayca uſũ diſciplina inſtituiſſe nullã imaginẽ deo tribuere.Vnde annis.clxx.nulla imago neq̃ ficta ne
q̃ picta i tẽplis deoꝝ uiſa fuit.Ita occulte ſignificauit nullo mõ niſi mente ad dei ſimilitudinẽ hominẽ uenire
poſſe:ait Euſe.de ppar.euã.Plutar.ãt ait:ex ligno priſca deoꝝ ſimulachra fieri ſolita.Ex hoc.n.pria apollini i
delo ſtatua ẽ:ex hoc palladii q̃ ſuo ẽt tẽpore apud athenienſes fuiſſe ſcribit:itẽ iunonis apud ſamios: ut Calli/
machus aſſerit.Peras ẽt q primus argolicæ iunonis templũ cõdidit:& p Calythiã filiã ſuã antiſtidẽ cõſecrauit
ex piri trunco illi ſimulachrũ finxit.Lapidẽ.n.rẽ durã & inanimẽ i deoꝝ effigiẽ celare nolebãt.Auꝝ uero & ar
gẽtũ i fœcũdæ terræ colores putabãt.Hæc Plutar.Plato uero i legibus ait terra & ueſta deoꝝ ẽ habitatio.Ne/
mo igitur ex ea cæteris diis ſimulachra faciat.Auꝝ uero & argẽtũ iuidioſa poſſeſſio ẽ. Ebur animã dpoſuit.
Ideoq̃ ad ſimulachra deoꝝ ineptum ẽ.Aes & ferꝝ belli ſunt iſtrumẽta. Pacẽ:propiationẽ ſecũdũ Marcellũ.
Biden/tes Bidẽtis:pro bidentes ſecũdũ Priſcia.Refert ãt Marcellus: q exiſtimant bidẽtes oues a Virgili.dictas q̃ duos
habeãt dentes peſſime itelligunt,Nã hoc mõſtri genus ẽ.Sed melius itelligi põt ſi biennes dixerint auctorita/
te Pomponii.Mars tibi uoueo factuꝝ ſi unq̃ redierit bidenti uerre & Nigidius figulus ait bidental uocari q̃
bimæ pecudes imolentur.Macro.autẽ refert i libris põtificalibus legi bidẽtes primo dictas.d.lr̃a ad hiatũ dua
rũ uocaliũ interiecta:ut eſt redamare & redire pro remeare & reire:& redarguere pro rearguere. Hyginius ta
mẽ:q ius põtificiũ ignorauit:dixit bidẽtes eẽ hoſtias:q̃ p ætatẽ duos dentẽs altiores habẽt p quos ex minore i
Biden/tal maiorẽ trãſcendiſſe cõſtat ætatẽ.Seruii ãt ſentẽtiã ſcripſimus i eo.Põpeius uero rfert bidẽtal tẽplũ quoddã di/
ci:q̃ i eo bidẽtibus hoſtiis ſacrificareẽ bidẽtes ãt eẽ oues dẽtes duos lõgiores cæteris habẽtes. Legiferæ:Oui.
Prima Ceres unco glebã dimouit aratro.Prima dedit fruges alimẽtaq̃ mitia terris:Prima dedit leges cereris
Ceres ſunt oĩa munus.Sunt qui dicant eandẽ eſſe quæ iſis q̃ ægyptiis leges dedit.Fuit ãt Ceres Saturni & Opis filia
Oui.Ex ope iunonem memorat cereremq̃ creatã Semine ſaturni:tertia ueſta fuit.Ops.n.terra ẽ:Saturnus ue
ro tempus interp̃tatur.Cererẽ igitur q̃ fruges ſunt terra ac tẽpoꝝ q̃litates producunt: ſed de hac i Georgi/
us dictũ ẽ. Tyro:ait Stra.i deſcriptione phœniciæ poſt orthoſiam & eleuctꝝ ẽ tripolis:q̃ nomẽ arx accepit.
Tres.n.urbes hẽt Tyꝝ Sidonẽ:& Aradũ.Nõ igiẽ miꝝ ſi didonẽ:q̃ tyria fuit:ſidoniã appellet a uicinitate. Nõ
uenit i mẽtẽ.q.d.adeo paꝝ te circũſpicis:ut nõ recorderis iter q̃ imães gẽtes uerſeris. Getulæ: de his Saluſti.
ſcribit africã initio habuere getuli & libyes aſperi icultiq̃:qbus cibus erat caro ferina:atq̃ humi pabulũ uclu/
Numi/dæ ti pecoribus.Neq̃ lege neq̃ iperio cuiuſq̃ regebanẽ: uagi palãtes:q̃ nox cogebat:ſedes habebãt. Numidæ:ait
Getu/li Herodo.hos ſuis pueris i triẽnio tẽpoꝝ uenas iurere:ne phlegma.i.pituita i pntiẽ corpis decidat.Veꝝ qdo
lor ille itẽſiſſimus & peſtifer:quẽ ſpaſmõ græci uocãt:ex ipſa iuſtione oriri poſſet hirci urina locũ inuſtũ ſpar
gũt: & profecto ſiue hoc ſit ſiue alia res oĩbus gentibus ualẽtiores uiuunt.Numidæ pſæ fuerunt:q defuncto
ĩ hiſpania Hercule ab exercitu eius cũ medis i africã enauigarũt:& ibi deficiente materia ad domos ædifican/
das alueos nauiũ iuerſos pro tuguriis habuere.Inde p cõnubia getulis admixti ſunt.Et quoniã uagantes alias
deide alia loca petebãt:ſe ipſos numidas appellauerũt:ait Salu. Barcæi:battus ex therea iſula coloniã in lybia
i regionẽ Axiriſtõ nomẽ ẽ duxit.Atq̃ hic ſeptimo anno i cyrenẽ cõceſſit:populũq̃ cyrenẽſiũ auxit.Batto ſuc/
ceſſit:Argeſilaus:& huic alius battus:qui cum ſolus regnaret eius fratres i lybiã migrantes barcem cõdidere.
Ait Hero.at Strabo ait barcem ptolomaidem appellatam.Eſt autem poſt ariſonem. Quam urbem:q̃ ægre
giã:q̃ nobilẽ q̃ potẽtẽ cum duplicatæ erunt uires.Cum troianos tuis adiunxeris.Erit ergo uoluptuoſa ex con
iugio tãti & tam pulchri uiri.Augebitur imperii maieſtas aucto populo:& pulſo eo in quo núc es timore ui/
ues nacta tantas trianorum uires. Punica ſe.q.d.augebiẽ iperiũ tuũ uiribus troianoꝝ & tamẽ oĩs gloria in
tuos redundabit.Nã punica & troiana regna diceně.Mira ergo auxeſis:ut nõ ſolũ tuta uerũetiã i ſũma utilita
te uiuere poſſit.Recte ãt hoc collocat poſt approbationẽ. Tu mõ.p.oſtẽdit rẽ uoluptate:honeſtate & utilita/
te plenã.Nunc facilẽ facit.Si dii iuocabunẽ:ſi idulgentiorẽ ſe in hoſpitẽ pbebit:ſi occaſionẽ hyemis q̃ illos na
uigare prohibet:nõ omittet. His aĩum:Terentiana ſententia eſt:ait.n.Symon q̃ demonſtratur quã noxia ſit
res aio ægroto ſi improbũ aſſumet magiſtꝝ. Dubiæ menti:nam cum aius in dubio eſt paulo momẽto huc
uel illuc ipellitur. Soluitq̃ pu.At q contra platonis:quẽ ſemp obſeruat:ſentẽtiã dici uideẽ:q̃ illa ex amore pu

dorem ſoluat:ait.n.Plato pudorem & ſtudiũ ab amore oriri.Hic ãt dicit̃ ab amore extingui: ſed Pla.itelligit de diuino amore:qui nos ab omni trurpitudine remouet iiecto pudore:& ad oẽs egregias res ĩpellit addens ſtudiũ qd ẽ uehemẽs applicatio ai ad aliqd pagẽdũ:ſed Pla.de diuino amore loqt̃.Poeta ferinum deſcribitur.

Iunoni ante omnes:cui uincla iugalia curæ
Ipſa tenẽs dextra pateram pulcherrima dido
Candentis uaccæ media inter cornua fundit.
Aut ante ora deum pingues ſpatiatur ad aras
Inſtauratq; diem donis:pecudumq; recluſis
Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta:
Heu uatum ignaræ mẽtes:quid uota furẽtẽ:
Quid delubra iuuãt:ẽ molis flãma medul-
Interea:& tacitũ uiuit ſub pector̃ uulnus (las
Vritur infœlix dido:totaque uagatur
Vrbe furens:qualis coniecta cerua ſagitta:
Quã procul ĩcautã nemora iter creſſia fixit
Paſtor agens telis:liquitq; uolatile ferrum
Neſcius illa fuga ſyluas ſaltuſq; peragrat
Dictæos:hæret lateri lœtalis arundo.
Nunc media æneam ſecũ per mœnia ducit:
Sidoniaſq; oſtẽtat opes:urbemq; paratam.
Incipit effari:mediaq; in uoce reſiſtit.
Nunc eadem labente die conuiuia quærit.
Illiacoſque iterum demens audire labores
Expoſcit:pendetq; iterum narrantis ab ore.
Poſt ubi digreſſi:lumenq; obſcura uiciſſim
Lũa premit:ſuadẽtq; cadẽtia ſydera ſomnos
Sola domo mœret uacua ſtratiſq; relictis
Incubat.illũ abſens abſentem auditq; uidetq;:

SER. Cui uincla:quia ẽ & curetis & matrõa & regina. Cãdentis:cãdide pricipiũ ẽ ꝓ noĩe. Media inter.c.Non ſacrificiũ ẽ:ſed exploratio hoſtiæ:utrũ apta ſit. Ora.d.ante ſimulachra. Spaciatur: matronæ.n. ſacrificaturæ circa aras faculas tenẽtes ferebant̃ quaſi cũ quodã geſtu:unde Salu.Saltare ellegãtius q̃ neceſſe ẽ probe. Inſtaurat q; diẽ do.muneribus q̃ aut diis offerebat:aut donabat tyriis uel troianis.Inſtaurat autẽ iõ quia iã ſupra ſacrificauerat:ut ſimul Aeneã in regia ducit Tecta:ſimul.d.t.ind.h.Inhiãs:itẽta per ſolicitudinẽ. Spirãtia:palpitãtia quaſi adhuc uiua. Heu ua. igna.mẽ.Nõ ſacerdotes uitupat q̃ſi neſcios futurorũ: ſed ui amãtis exprimit:& ĩde uitupat ſacerdotes q ad monuerũt nõ crediturã.Nã oĩa futura a ſacerdotibus p̃dicta eẽ ſequẽs idicat locus: ut multaq; p̃terea uatũ p̃dicta priorꝝ. Eſt:uerbũ ĩdeclinabile ẽ.Nã frequẽter deficit.Eſt ãt huius poſitio edo es eſt inuenimus: ſed quod abolitum eſt edo edis edit unde ẽ eder̃ & comedere:quod hodie dicimus. Nã ab eo quod ẽ eſt eẽ & comeſſe facit quo tẽpore ẽt p̃ſenti utimur:ut uolo eẽ: nã ĩ defectiuis tpa ꝓ tẽporibus ponimus ut odi noui memini odiſſe nouiſſe meminiſſe ẽt pro p̃ſenti ponũtur nõ odire nouire meminire:nec.n. poſſumus dicere. Vrbe furẽs:furor.n.ẽ amor:in quo nil ſtabile:Vnde & cupido puer ĩducitur q̃ſi ĩſtabilis & infans: q nõ põt fari:unde ẽ paulo poſt Incipit effari mediaq; ĩ uoce reſiſtit.Qualis coniecta cerua ſa.ſatis congrua cõparatio. Creſſia:cretẽſia:nã græce cres facit:Vnde ẽ cres & creſſa facit latine cretenſis. Agẽs telis: urgẽs perſequens. Neſcius:ignoratus latẽs non q ceruã neſciret: & rara ſunt uerba q̃ cõtrariũ ſignificãt. Nã uector cũ ſit proprie q uehit:inuenimus ẽt eũ uectorẽ dici q uehitur:ut Luca.Vectoris paciẽs tumidũ ſupnatat amnẽ. Et uenia eſt hæc ſola pauoris Vectorẽ nõ noſſe tuũ talẽ ẽ formidoloſus cũ ſit timidus & timẽdũ ſignificat Cũ.n.exigit rõ ut noĩa uerbalia agẽtis habeãt ſignificationẽ:pro paſſiua ſignificatiõe plerũq; ponunt̃. Fuga: curſu:ut ſimul arua fuga:ſimul æquora uertit.Nã ĩtelligere nõ poſſumus fuga cũ dicat pagrat. Peragrare enĩ ẽ circuire ĩquirẽdo. Dictæos:cretẽſes.Ceruæ uulneratæ dictamũ q̃runt:ut ĩ.xii.legimus.Non illa feris incognita capris Gramina. Lœtalis arundo:pp futurꝝ omẽ Didonis. Sidonias:Pygmaleonis:uel Sichei.Vrbẽ paratã:paratã ad illud ptinet:qd Aeneas pp ciuitatẽ nauigat:ſed alii mouẽt q̃ſtionẽ quõ paratã: cũ paulo poſt inferat:pẽdẽt opa ĩterrupta minæq; murorꝝ:ſed paratũ põt dici cui paululũ ẽt ſupeſt.Vnde ẽ Minæq; murorũ ingentes. Incipit effari mediaq; ĩ uoce reſiſtit:ſic Hora. Cur facunda parꝝ decoro inter uerba cedit lingua ſilẽtio. Labẽte die:quia ĩ uſu nõ erãt prãdia:ut Iuue.Exul ab octaua marius bibit. Demens: Quæ ea q̃ nouerat cupiebat audire. Narrãtis ab ore:ut eũ ĩtueretur:& hoc loco p oĩa amãtis affectus exprimitur. Obſcura: luna.i.nox nã nil tã cõtrariũ ẽ lunæ q̃ obſcuritas. Sola:ſine eo quẽ amabat:nã regĩa ſola eſſe nõ poterat:Eſt ãt Plautus qui inducit amatorẽ inter multos poſitũ dicentem q; ſolus ſit. Mœret:p diphthongõ ẽ triſtis aliter ſignificat militat:ut Aere merẽt puo.Sane mereor aliud ẽ. Abſens ab.Ter.p̃ſens p̃ſentẽ eripi abduci ab oculis.

DONA. Ipſa tenẽs:alii alia faciebãt:ipſa ſacerdotis munere fungebat̃. Pingues:pecorꝝ corpibus oneratas. Spatiat̃:eũdi & redeundi uices crebras procurabat. Inſtaurat:ſæpius hoc faciebat: ut produceret diẽ uolẽs diutius habere præſentẽ quẽ amabat. Heu uatũ.i.fiebant ab ĩprudẽtibus ſacra nullis amorꝝ neceſſitatibus profutura. Fiebãt ab iis q ſibi ueluti uaticinãdi ſcientiã uẽdicabãt:& cũ aliud augeret̃ nõ ĩtelligebãt didonis ardorem.Profaturos ſe arbitrabant̃ iis quæ interueniẽte ignoratiõe neſcirẽt:Qui enim quæ ſoluebant̃ diis uota prodeſſe poterãt amati cũ anardor iam immoderata incendia dediſſet. Tota.u.u.f.Cum omnia fruſtra agerentur ex nimio amore nullo in loco conſiſtere poterat:& uaganti totius ciuitatis ſpacium non ſufficiebat. Qualis: didonem ceruæ ſiluas ciuitati: mobilitatem ceruæ Didonis diſcurſibus ſagittam paſtoris ſagittæ cupidinis comparat. Sidonias opes:nec ſua præſentia ſuperflua uideretur.Et oſtendebat urbem paratam:ut a nauigandi cupiditate auocaret. Incipit effari:præcidebat contextum uerborum:ut loquendi ſpacia proferret in longum. Iliacos:cõſumptis omnibus inuentionibus redibat ad ea q̃ prius erãt narrata miſere illum deſiere cupiebat. Illum abſens: tantum fallebatur amantis animus:ut abſentem uidere & audire ſibi uideretur.

CHRI. Pateram:poculū eſt dictū quod patēs ſit:eſt ergo latinū nomē.Crater uero græcū:ſed de poculis i Buco.dictū ē. Cādētis uaccæ:oſtēdit q ex magno affectu parauit hoſtias maiores:ſed d his i Geor.Hic albi clitūne greges. Elegit āt uaccā maxime pp iunonē:cui uaccā ſacrificabāt:refert āt Pli.q apud antiquos deo℞ honori i ſacris nihil aliud excogitatū erat q̄ ut auratis cornibus hoſtiæ dūtaxat maiores imolarent:hic luue na.Et auratā iunōi cedit iuuēcā. Spatiat:tāgit illo℞ opinionē:q delubra ea templa dicūt q̄ ante ſe arcā habēt.

Inhiare Inhiās:cū aliquid uehemēter cupimus aius relictis cæteris actionibus illi uni hæret: unde aptis oculis patēti buſq auribus neq uidemus q̄cq̄ neq audimus.Qui ēt uis illa q̄ mēbra cōticē ab officio auertit:ūnd oīa ſtu pēt. Hic os aptū remanet:quod hiare dicius.Quapp poetæ potēteſ ſubſequēs pro antecedēti hiare & ihiare ideſt uehemēter cupe dicūt ſic i geor.Hic ſtupet attonitus roſtris hūc plauſus hiātē Per cuneos geminatus.n. populiq patrūq corripuit. Spirantia:& hic ipatiētia expectādi ex nimio amore oſtēdit: ut hoſtias adhuc ſe miuiuas aperiret.Sūt āt duo hoſtia℞ genera:alte℞ i quo tātū aia deo dicat:.ut Aiaq litādū argolica : alte℞ in quo aruſpices futura puident ut hic dicebatur āt hæc aruſpicina ab ara & inſpiciendo : quia in ipſa ara apertā hoſtiā inſpiciebant:aruſpices enim duas fibras.i.duas in iecore capita ita diuidebāt ut alte℞ ſacrificanti alte℞

Profecta parti aduerſæ darēt:inde uiſcera profectabant.Hinc profecta dicunt:Luc.Et laui calido profecta cerebro. Pro reāt maxima habebāt:ſi quid i extis nō cōſuetū appere: unde cū ſacrificāti apud laurentū Syllæ i capite uitu lini iecoris ſimilitudo coronæ apperet regnū illi portendi aruſpices dixerūt: ſed & color futura oſtēdebat Lu ca.Terruit ipſe color uatē.Circa mortē Marcelli iecur in extis diuit.Triſtia exta piacularia erāt. Itē ſi hoſtia ab

Exta ara profugiſſet:aut pcuſſa mugitū dediſſet:aut alia pars q̄ peteret cederet. Exta:dicta ſunt q extent.i.emine ant & ſunt proprie cor & pulmo:qa in parte ſuperiore locant:ſed ēt lien & iecur exta dicunt: quia ſup iferio ra iteſtina locant:hæc oīa cōplexa ē antiquorum religio:& caput exto℞ iecur dixerūt. Heu ua.i.m.forſaſſe rephēdit uates q putēt amorē aliqbus ſacris pelli poſſe:hæc āt exclamatio adiuncta repepitiōi & iterrogatiōi, uī ac grauitatē & pathos afferr orōni. Medulas:ut oſtēdat uæhemēter iternū amorē. Tacitū:cæcū & occul tū.Mutuat āt ab auditu id qd ē uiſus. Qualis cō.cōpatio ex Home.ſed loco maxīe q̄dr̄is.Cretēſes.n.uenena

Dictamnum tis ſagittis petūt ceruos:at illi ad dictamū currētes illo guſtato uenenū ferrūq e uulneribus pellūt. Dictamū: ſiue diptamū:nā utroq mō ſcriptū iucio apd medicos:ſecūdū Diaſco.dr pulegiū ſilueſtre:& bachin : folia hēt maiora & laōſa ſup oēm fruticē uelut lana ieſt illi:ſed nec florē hēt nec ſemē.Eſt & alid gēus diptāi folia habēs ſimilia ſiſimbrio:ſed uirgā maiorem ſupra quā florē ormio agreſti habet ſimilē & maiorem & nigrū & mo lē:cuius folia odorem habent ſiſimbrii.Plini.autem ait a uulneratis animalibus diptamum comeſtū ſtatim de uulnere tela deiicit:& poſt multa dicit q ſpecies ſit pulegii:antiqui pulegiū Martis dixerūt. Hēt eādē uirtu tē:quā pulegiū:ſed uehemētiorē.Ait āt Serapio:Defertur ex inſula creta alia ſpēs dictami : cuius folia foliis ſi ſimbrii ſimilia ſint:ſed uirgas hēt maiores:& i ſummitatibus ſunt folia ſimilia foliis origani agreſtis nigri co loris & pulchra:odor āt i eo tenet mediū inter ſiſimbriū & ſaluiā:diptamū ēt ſuffitu educit abortus & cōbu ſtū fugat uenēoſa. Neſcius:neſcitus:ſicut uector q uehit & q uehit:ſic fœlix & q dat & q accipit fœlicitatē:uel dixit neſcius:ut oſtēderet licuiſſe feræ uulneratæ diutius euagari:quoniā nō iſectabat illā uenator:qppe q illā uulneraſſe neſciret.Nā ſi ſciuiſſet cito illā fuiſſet aſſecutus. Cerua:ceruus mulcet fiſtula paſtorali:ſi cernitar

Calamus cū & ſagittas miraf. Hæret:ſic & Didonis uulnus q̄uis tota urbe uagetur hærebat. Harundo:calamus.cala mi ſubtiliores cānæ ſunt:& ut refert Pli.Calamis oriētis populi bella cōficiunt.Calamis ſpicula addunt quæ irreuocabili hamo noxia mortem accelerauit. His armis ſolem ipſum obumbrant:pp quod ſerenos dies op tāt.Odere uētos & ibres:qui inter illos pacē eſſe cogūt.Aegyptii igit æthiopes:arabes:indi:ſcythæ:bactri:par thi his armis utunt.Nullus tamen ſagittis eodem Plinio teſte calamus aptior ē q̄ qui i rheno bononienſi am ne oritur:cui plurima eſt medula ponduſque uolucre: & contra flatus peruicax:ſed libio non eadē gratia. Fi ratam:a quo opere turpius erat deſiſtere. Per mœnia du. Sidoniaſq oſtendit opes: Duo ponit quibus maxi me gaudent amantes.Nā & rem amatā libenter apud ſe habent: & ſiqua pulchriora habent: nō ſine uanitate

Ostendere oſtētant.Nā oſtēdere eſt ſimpliciter demōſtrare.Oſtētare uero eſt ad Pompā gloriāq oſtēdere. Incipit a.fa.ri: ſignū maximi amoris eſt:cū oratione itegra nō pōt uti amans:ſed ut puer iterrūpit.Hanc rem mire oſtendit

Ostentare florentinus Petrarcha i eo lyrico:Bēchio tabbia guardato da menzogna iuxta mia poſſa & honorato aſſai in grata lingua nō pero gia mhai rēduto honore:ma factomi uergogna: Che quāto piu il tuo aiuto mi biſogna per domādar mercede allhor ti ſtai ſemp piu freda:& ſe parole fai ſono i pfecte & come dhom che ſogna:ſed dicet aliquis cum amor cautus calliduſque ſit etiam eloquēs erit.Vnde eſt illud diſertum faciebat amor.Eſt quidem diſertus amans:ſed ſæpe uel ſubito iteruentu uel uehementi aliq̄ cogitatione ita conſternat:ut ca nia e memoria excidāt:ſubitoq muteſcant. Labente.d.ex more romāo qui ſemel in die & id poſt ſolis oc ſum cibum capiebant:hinc Iuuenalis Exul ab octaua marius bibit:Eamq cœnam appellabant. Deide cœpit

Prandium ē ut bis in die epularentur primāq epulationē prandiū dixerūt:ſed de hoc raro meminerūt ſcriptores niſi in uita laſciuiori ut ſæpe i cōicis uideus. Pēdet ab ore:Nā amātes oīa q̄ ab amato dicunt q̄liacūq ſūt admirant.

SER. Imagine.i.amātis ſimilitudine. Minæ:emi nētiæ muro℞ quas pinnas dicunt. Famā.ſ.honeſtā. Nā πενκεσ ον eſt. Furori:iā non amori. Aggredit: cū caliditate loq. Egregiā:ironia ē iter quā & confeſ ſionem ſola pronuntiatio intereſt.Ironia eſt in qua ali ud uerba:aliud ſenſus cōtinet. Puer:filius παισ eni græce dixit. Adeo:multū.Teren. Adoleſcentē adeo nobilem. Veritam te.m.n.legimus.n. Quo ſe iuno

Aut gremio aſcanium genitoris imagīe capta
Detinet:infandum ſi fallere poſſit amorem.
Nō cœptæ aſſurgunt turres:nō arma iuuētus
Exercent:portus ue:aut propugnacula bello
Tuta parant:pēdent opera iterrupta:minæq

Murorum ingentes: æquataq; machina cælo.
Quam ſimul ac tali perſenſit peſte teneri
Cara iouis coniunx: nec famã obſtare furori:
Talibus aggreditur uenerem ſaturnia dictis.
Egregiã uero laudẽ: & ſpolia ampla refertis
Tuq; puerq; tuus: magnũ: & memorabile nu/
Vna dolo diuũ ſi fœmina uicta duoꝝ ẽ. (mẽ
Nec me adeo fallit: ueritã te mœnia noſtra
Suſpectas habuiſſe domos carthaginis altæ:
Sed qs erit modꝰ: aut quo nũc certamĩe tãto?
Qui potius pacẽ æternã: pactoſq; hymenæ/
Exercemus? habes qd̃ tota mẽte petiſti. (os
Ardet amans dido: traxitq; per oſſa furorem.
Cõem hũc ergo populũ: paribuſq; regamus
Auſpiciis: liceat phrygio ſeruire marito:
Dotaleſq; tuæ tyrios: permittere dextræ:
Olli (ſenſit enim ſimulata mente locutam
Quo regnum italiæ libycas auerteret oras)
Sic contra eſt igreſſa uenus: quis talia demẽs
Abnuat: aut tecum malit contendere bello?
Si modo qd' memores factũ fortuna ſequat':
Sed fatis incerta feror: ſi iuppiter unam
Eſſe uelit tyriis urbem troiaq; profectis:
Miſceri ue probet populos: aut fœdera iungi:
Tu coniunx: tibi fas animum tẽtare precãdo.
Perge: ſequar: tum ſic excepit regia iuno:
Mecũ erit iſte labor: nunc qua rõne: qd̃ inſtat
Confieri poſſit paucis (aduerte) docẽbo.
Venatum æneas unaq; miſerrima dido
In nemus ire parãt: ubi primos craſtinus ortus
Extulerit titan: radiiſq; retexerit orbem:
His ego nigrantem cõmixta grãdine nimbũ

nia uertãt hoſpita propter illud Haud tanto ceſſabat cardine rerum. Mœnia noſtra: iunonis hoſpitium.
Modus: finis Iuuenalis Nullo quippe modo milleſima pergama ſurgit. Quo nunc certamine tãto: qd opus eſt certamine? Aeternam: non ĩducias temporales. Habes quod tota mente petiſti: propter illud Noſtram nunc accipe mentem. Paribus aſpiciis: æq̃li poteſtate: & ab eo quod p̃cedit id quod ſequitur: & dictum a comitiis in quibus iiſdem auſpiciis creati: ſi cet ſimul non crearentur: parem tamẽ habebant honorem propter eadem auſpicia. Vnde & conſules pares ſunt cũ neceſſe eſſet ut unus prior crearet̃. Phrygio: emphaticos quaſi dicat caull. Dotales ty. regnũ ſpectauit pſonã. Permittere dextræ: q̃ſi per manuũ coniunctionẽ ſecundum ius locutus eſt. Olli: illi uel tunc. Cætera per parentheſim dicta ſunt. Simulata mente: hoc eſt talibus aggreditur. Libycas auerteret. o. hæc abſolutior ẽ elocutio: ſed uerior & magis figurata Lybicas aduerteret oras. Nam plærunq; trahitur ſchema: ut aliquo ituri loco non ad locum: ſed de loco ſignificationem ponamus ut ſi dicas de campania abeo ĩ thuſciã honeſtius ẽ q̃ ſi dicas de cãpania eo ĩ tuſciã: hinc ẽ ripã ue iuſſus abibis. Ingreſſa uenus: calliditatis ẽ: ut ſupra. Fortuna: ad caſum pertinet. Fatis oĩa tãgit: quibus res humanæ reguntur. Caſũ: fata & uoluntatẽ deoꝝ. Fœdera: abſolutũ ẽ: ſi fœdere ad populos pertinet. Tibi fas animũ tẽtare p̃cando: ſic æolus: Tuus o regina quid optes Explorare labor.
Perge: ſequi. Aliud agens aliud oſtendit. Antea eſt. n. iunonis officiũ ĩ matrimonio: deinde uſus uenereus: unde paulo poſt Adero & tua ſi mihi certa uoluntas.
Excepit: ſubſecuta eſt. Iſte labor: ſcilicet exploratio nis a ioue. Confiteri: con abundat. Retexit orbem: Quem nox tegebat. Nigrantem: nigrum participium pro nomine. Alæ: equites ob hoc alæ dicti quia pedites teguntur alarum uice.
DONA. Non cœptæ: mirifice moralitas expreſſa ẽ: nã cũ multa mala ĩ amore inſint illud p̃cipuũ quod negocioꝝ oium obliuionẽ ĩducit. Eadẽ. n. dido q̃ iſtabat operi regniſq; futuris: nũc oia omittit & cũ omiſerit tyrii duoq; q ſtabãt ardẽtes: oia nũc deſerũt. Vnde oſtenditur rectorem cõplere omnia cum inſiſtit: cum uero cõtra agit omnia frigeſcere. Quam ſimul aggreditur: per hoc oſtendit aliquid inuidioſe ſe eſſe dicturam. Tractatus ueneris magnus atq; altutus cernitur. Tuæ: quaſi indignæ. Tyrii: inuidioſe quaſi potentiſſimi. Quo regnum: ſenſit non potuiſſe fieri: ut tã graues tanq; diuturnas inimicitias ſic ſubito deponeret. Nouerat enim quid Aeneæ deberetur quo magis nitebatur id auertere. Si contra: melius uiſum eſt dolos dolis excludere ueluti approbatis p diſſimulationem p̃entibus: ne deteriorẽ uiam inquireret atrox inimica: ſi cõtrariã ſe oſtenderet uenus. Quis. t. d. hæc uox q̃ſi conſentientis eſt. Sed fatis incerta feror: nam fuit incerta: ſed ita poſuit. ut neque reniti uideretur: & tamen non poſſe fieri ſubdole demonſtraret. Si iuppiter: ſciebat non poſſe fieri: ſed noluit oſtendere ſe nolle: ſed ad iouem eam dimiſit: ut adeo ſciret non poſſe fieri. Nam uirorum ſecreta facile intelligunt uxores.
CHRI. Si fallere. p. a. q̃ſi dicat conabat̃ ĩpoſſibilia: nã amor falli nõ põt. Nõ cœptæ aſ. miſerabilis conq̃ſtio ex pſona poetæ: & q uelit oſtendere q̃tas uires habeat amor quãq; p̃nitioſus mortaliũ generi: cũ demonſtret reginã: q paulo ante ſapiẽtiſſima fuerat & ĩ cõdẽda urbe ſolertiſſima amoris ueneficiis ita ĩmutatã eẽ: ut ẽt ... maiꝝ reꝝ curã negligat. Auget p̃terea cõq̃ſtionis grauitatẽ repetitio. Nõ cor. turpiſſimũ. n. ẽ rẽ ĩceptã deſerere. Turres: q̃ ptinẽt ad ſalutẽ cõſeruãdã. Nõ arma: unde ẽ corruptio moꝝ. Portus: q ſi negligat̃: non ſit utilitas. Propugnacula: qbus tuti eẽ poſſint: ergo magna facta ẽ oium ĩ deterius ĩmutatio: cũ ſupra ſcriptũ ſit ſtabãt ardẽtes tyrii. Tali. q. d. q̃ oium maxima p̃nitioſiſſimaq; oium ſit. Saturnia: ex ſyderis malignitate ... ſeſe iram dulcẽta niẽs oſtẽdit. Egregiã: orõ ẽ ĩ genere deliberatiuo: quo ſuadere cupit ueneri ut omiſſis dolis ... ſtatuat pacẽ. Eſtq; eius initiũ a ualidiſſima argumẽtatiõe: ut ſit ſtatĩ uehemẽtiſſima a turpi: cũ nihil turpius eẽ poſſit q duos diuos fraude mortalẽ ſuparẽ. Vtitur ãt ironia: quæ ẽ cũ aliud uerba indicãt: alius autẽ ſenſus: ſic ſit: ut egregia ite rea cõiunx. Hinc niſi grauitas pronuntiationis & perſpicuitas rei adiuuerit uidebitur fa Ironia

teri quod negat. Quid aũt differat ironia quæ eſt ſchema ab illa quæ ẽ tropos oſtẽdit Quintilia. Tu & puer tuus: q ambo magna numina eſtis. Magnũ & .m.n. ironia nõ ad naturã ipſorũ deorũ: nam ipſos poetæ maximos fingunt: ſed ad pſens factũ: nã ſequẽti uerſu ,pbat ignominioſũ illis eẽ: ſi fœmina & una fœmina ubi numerus & natura ipar ẽ ſi ſupata nõ ab una neq; ab uno: ſed a duobus nõ hominibus ſed diuis: & nõ apto marte ſed dolo: ergo ſingula uerba huius uerſus uehemẽter opanť. Vna fœmina uicta dolo duorũ diuorum. Simile ẽ illud terẽtianũ Vna lachrymula: quã oculos uix ui expreſſerit. Nec me. noui te timere noſtrã urbẽ pp eas q̃ itercedũt inimicitias. Sed quis erit modus. q.d. hic progreſſus ĩ infinitũ utriq; pnitioſus erit. Quin. p. optima proponit. Quis. n. pacẽ æternã ,p bello nõ malit: Cũ bella nulla alia cã ſint ſuſcipiẽda niſi ut i pace degať. Pactos. h. nã ſpes ẽ duraturæ pacis ipſũ ꝯiugiũ. Pactos hymenæos: paciſcamur & exerceamus. Habes: cũ uictoria ſis nacta: q̃re hãc pacẽ quã tuis honorificis cõditionibus propono: cũ regina ĩ ſuo regno florẽs æneæ exuli ſeruire ſubſticat. Olli: oſtẽdit poeta prudẽtis eẽ q̃uis dolos itelligat: tamẽ diſſimulare cũ id in rẽ tuã ſit.

Tecũ: q̃ diuum ĩcedis regina iouiſq; Et ſoror & coniunx. Miſerrima: nã oẽs q amant miſeri ſunt: ut ait Teren. & Prop. Durius i terris nihil ẽ qđ uiuat amãte: Nec mõ ſi ſapias: qđ minus eẽ uelis. Retexit: Nã ſi recte diciť nox operit terram & Inuoluens umbra magna cælum polumq;: ita contra ſol aperit rectiſſime dicetur.

Dum trepidant alæ: ſaltuſq; indagine cigunt
Deſuper ĩfundã: & tonitru cælũ omne ciebo.
Diffugient comites: & nocte tegentur opaca.
Speluncam dido: dux & troianus eandem
Deuenient: adero: & tua ſi mihi certa uolũtas
Connubio iungam ſtabili: propriãq; dicabo.
Hic hymenæus erit: non aduerſata petenti
Annuit atq; dolis riſit cytherea repertis:
Oceeanum interea ſurgens aurora reliquit:
It portis iubare exorto delecta iuuentus:
Retia rara plagæ: lato uenabula ferro:
Maſſyliq; ruunt equites: & odora canum uis:
Reginã thalamo cũctantem ad limia primi
Pœnorum expectãt: oſtroq; inſignis & auro
Stat ſonipes: ac fræna ferox ſpumãtia mãdit.
Tandem progreditur magna ſtipãte caterua
Sydoniam pycto chlamydẽ circũdata libo:
Cui pharetra ex humero crines nodanť i aurũ
Aurea purpuream ſubnectit fibula ueſtem.
Necnon & phrygii comites: & lætus iulus
Incedũt: ipſe ante alios pulcherrimus omnes
Infert ſe ſocium æneas: atq; agmina iungit:
Qualis ubi hibernã liciã: xanthiq; fluenta
Deſerit: ac delum maternam inuiſit apollo:
Inſtauratq; choros: mixtiq; altaria circum
Cretesq;: dryopeſq; fremũt: pictiq; agathyrſi

SER. Trepidant: feſtinant ut hic Me dum trepidi crudelia lumina linquunt. Indagine: ferarũ inquiſitione. Deſuper infundã: quia aer eſt Iuno. Bene hic ſe facturã dicit quod habet in poteſtate. Nocte opaca: nubium caligine. Omne ciebo: pro totum omne enim numeri ẽ: totum q̃titatis. Tua ſi mihi certa uoluntas: hoc eſt ſi tuum ẽt ſubſequatur officiũ. Cõnubio: nu naturaliter longa ẽ ab eo quod eſt nubere: ut Cõnubia noſtra repulit: ſed modo metri cã corripuit. Nõ aduerſata: legitur & auerſata. Iubare exorto: nato lucifero. Nam iubar proprie lucifer ẽ: q, lucis iubas effundat ſed trãſlatiue ſplẽdor gemmarũ & auri & ſimilium iubar dicitur. Lucifer interdum iouis: interdum ueneris ſtella dicitur. Eſt autem hyſterõ proteron in ſenſu. Ante enim oritur iubar: deinde aurora. Retia rara pl. multi diſtigũt ut ſint retia rara maiora & plagæ minora. Alii plagas p diffinitionẽ accipiunt ut plagæ ſint rara retia: Plagæ tamẽ ,pprie ſũt funes qbus retia tẽdunť circa imã & ſummã partẽ. Venabula: quod ſint apta uenatui. Lato. f. pro lati ferri.

Maſylli: Gens ẽ nõ lõge a mauritania: & maſſyli per unũ. i. legẽdũ eſt: nã ſi lõga ẽ. Maſſylia icipit ſtati poſt mauritaniã: & eſt pars getuliæ & numidiæ. Vis: plus ẽ q̃ ſi dixerit multitudo: Salu. Qua tẽpeſtate ex ponto uis piſciũ erũpit. Odora: odorũ ẽ quod ex ſe odorem emittit: Sta. Et odoræ uulnere pinus: ſic ẽ Inter odoratũ lauri nemus pro odorũ: nã odoratũ ẽ quod aliunde recipit odorẽ: ut odoratũ tẽplũ ergo odorũ quod p ſe olet. Odoratũ quod aliunde odorẽ recipit: Odorin ſequũ quod odorẽ ſequatur: ut mõ de canibus dicere debuit. Cunctãtẽ: at qamatrix debuit properare: ſed pathos natura uicit. Teren. Dũ moliunť dum conũtur aius ẽ. Deinde hæc morabať ſtudio placẽdi. Ad: ante uel apud. Stat. f. adeſt pſens eſt. Nã ſi ſimpliciter uituperatio eſt. Legiť. n. ſtare loco neſcit: ſed ſequẽtia hoc explanat. Ac fre. f. ſp. m. ſpumantia ſpumã uomẽtia ut mare naufragum quod naufragos faciat. Limbus: faſcia q̃ ambit extremitatem ueſtium ſecũdũ antiquũ ritum: ut Victori chlamydem auratũ quam plurima circum Purpura. Crines. n. in a ueluti retiolum: quod colligit comas κρωβυλη. Ipſe: quia amatur dat ei pulchritudinẽ. Hybernam: non aſperam: ſed aptam hyemare cupientibus ſic. n. eſt regio illa. Et aliud agens aliud oſtendit: Nam apollo ſex menſibus hyemalibus apud pataram liceæ urbem: & ſex æſtiuis apud delum dat reſponſa. Comparat autem illi æneam uel propter ſagittas quibus utebatur in uenatione: uel propter futurum infœlix matrimonium. Nam nuptiis hoc numen infenſum eſt. Cretes: ab eo quod eſt cres. Dryopes: populi iuxta parnaſum ut Dryopumq; trahens craſinus ariſtas. Agathyrſi: populi ſunt ſcithiæ colentes Apollinem hyperboreum picti non ſtigmata habentes ſed pulchri ideſt cyanea coma placentes.

DONA. Limbo: limbus regibus deputatur & diis: q eorũ caput cãdido orbe circundat. Cui ph. Totũ qđ habuit aut aurũ fuit: aut purpura ut placeret. Qualis: ut æneæ pulchritudo pferri cæteris poſſet deficientibus humanis ad diuinam cõparationẽ acceſſit: quia Didonem dianæ comparauerat hunc comparat apollini.

CHRI. Alæ:turmæ ſunt eqtũ:quæ ut alæ auiũ ita iſtæ legionũ in acie pugnãtiũ latera tegant. Nocte.o. adeo obſcura nube:ut opaca nox uideatur. Oſtro:purpura. Limbus:faſcia q̃ extremã ambit ueſtẽ:& alio uo cabulo inſtita appellaẽ. Qualis ubi:ad iferẽdã rebus lucẽ reptæ ſunt ſimilitudines:quarũ aliæ probationis gra tia iter argumẽta ponũẽ:aliæ ad exprimẽdã rex imaginẽ:ut illud ide lupi ceu raptores atra i nebula.Obſeruã dũ tamẽ eſt:ne id quod ſimilitudinis gratia ſumiẽ aut obſcurũ:aut ignotũ ſit.Ergo q̃uis Apollinẽ nemo uide rit:tamẽ adeo iã iſedit i opinionibus hominũ hæc fabula:ut oĩbus notiſſimus eẽ uideaẽ. Xanthus:hunc flu uiũ ait Home.a diis Xanthũ: ab hõibus uero Scamãdrũ uocari.Scribit.n. ΟΗ ξανθον καλοευσι θεοι ανδρεσ τεπανΤεοσκαμανΔρον.Fluit ex ida mõte:& ſimoenti iungiẽ.Vnus eſt ex fluuiis q exercitu Xerſis potãte de fecerũt:ait Hero. Driopes:hi populi e prouincia q̃ doris nũc diciẽ ab Hercule educti ſunt. Agathyrſi: iuxta ſcytas ſunt oĩum hõinũ molliſſimi: Auro ornãẽ: unde eos χρυσοφορουσ appellat Hero. Cõiuges cõmunes hẽt:& q oẽs fratres exiſtimanẽ.neq; inimicitias neq; iuidiã iter ſe exercẽt:in reliqs rebus ſcyticas leges obſer uãt:ait Herodo.ſcythis petẽtibus negauerũt auxilia cõtra Dariũ q nollẽt i eum bellũ gerere a quo nulla eẽent iiuria prouocati. Marcellinus ſcribit hos cæruleo colore pictos eẽe Pli.ait ipſos cæruleis crinibus eẽe At Pom põius agathyrſos refert ora artuſq; pingere:adeo ut ablui nequeant:ac q̃to quiſq; excellẽtior ẽ:tanto magis pĩ giẽ.aiunt bacchum ab idis uictorem redeuntẽ primũ agathyrſos pinxiſſe Apollinem hi uehemẽter colunt.

Limbus. Inſtita

Xanthus

Agathyrſi

Ipſe iugis cynthi graditur:molliq; fluentem
Fronde premit crinẽ fingẽs:atq; ĩplicat auro:
Tela ſonant humeris.haud illo ſenior ibat
Aeneas:tantum egregio decus enitet ore.
Poſtq̃ altos uentũ ĩ montes:atq; ĩuia luſtra
Ecce feræ ſaxi deiectæ uertice capræ
Decurrere iugis:alia de parte patentes
Trãſmittunt curſu campos:atq; agmĩa cerui
Puluerulẽta fuga glomerãt: mõteſq; rliquũt.
At puer aſcanius mediis in uallibus acri
Gaudet equo:iãq; hos curſu iã præterit illos
Spumantemq; dari pecora inter inertia uotis
Optat aprũ:aut fuluũ deſcẽdere mõte leonẽ.
Interea magno miſceri murmure cælum
Incipit:inſequitur cõmixta grandĩe nimbus:
Et tyrii comites paſſim & troiana iuuentus:
Dardaniuſq; nepos ueneris diuerſa per agros
Tecta metu petiere:ruũt de mõtibus amnes:
Speluncam dido:dux & troianus eandem
Deueniunt:prima & tellus: & pronuba iuno
Dant ſignum:fulſere ignes:& conſcius æther
Cõnubii:ſũmoq; ulularũt uertice nymphæ.
Ille dies primus læti:primuſq; malorum
Cauſa fuit:neq; enim ſpetie fama ue mouetẽ.
Nec iam furtiuũ dido meditatur amorem:
Cõiugium uocat:hoc prætexit nomĩe culpã.
Extemplo libyæ magnas it fama per urbes
Fama malum:quo non aliud uelocius ullum
Mobilitate uiget:uireſq; acquirit eundo:
Parua metu primo:mox ſeſe attollit i auras:
Ingrediturq; ſolo:& caput ĩter nubila condit:
Illam terra parens ira iritata deorum

SER. Fluentẽ:ungentis. Finges:cõponens. Tela ſo.ſic in octauo:Pharetrãq; fuga ſenſere ſonantẽ. Segnior:pulchrior. Nam uirtus & pulchritudo inuicem ponuntur:ſic Satus hercule pulchro Pulcher auentinus:ſic Plau.in pyrgo de muliere polynice: quid fortis eſt.i.pulchra. Feræ capræ:ideſt capreæ.Optime ãt ceruis cãpos capreis ſaxa pmittit. Decurrere: pterito uſus ẽ ad exprimendã celeritatem. Tranſmittunt: celerrime trãieũnt. Iam:modo ut lãq; eadẽ digitis iam pectine pulſat eburno.Et puerilẽ oſtendit animũ:qui per mobilitatẽ frequentẽ optat timenda. Leonẽ: tangit hiſtoriã:nã Aſcanius Iulius & Ileodamas & Dardanus ẽ dictus: & æneas ẽt dardãus ẽ dictus:unđ Hauri at hunc oculis ignẽ crudelis ab alto Dardanus & Ilioneus oculte dixit: hinc Dardanus ortus huc repetit.
Grandinẽ:nam nymbus ſimplex poterat cõtemni.
Amnes:ne poſſent tyrii ineſtigare reginã. Deueniunt:ſuprimit pudẽda.Teren.Quid tũ fatue? Prima tel.nã ſecundũ etruſcam diſciplinã nil tam ĩcongruũ nubẽtibus q̃ motus terræ & cæli. Iuno: hæc ſigna p tẽpeſtatẽ dedit & pluuias q̃ de aere fiunt. Ignes: Var. dicit aq̃ & igni mariti uxores accipiebãt: Vnde hodie faſces plucent:& aqua de puro fonte intereſt nuptiis.
Vlularunt:mediũ elegit ſermonem Lucani:nam lætus ululare triumphis.In luctu autem ululari nõ dubiũ eſt. Speciæ:rex pſentiũ ẽ q q̃ſi aſpicitur. Fama ãt rex abſentiũ nõ ergo mouebaẽ pſenti deformitate q in ſpelunca conueniret:nec futura mox fama. Meditatur:exercet Nec incongrue actus ineſt.n.i ipſa meditatiõe.Nam exercitum eſt ipſa meditatio. Hoc tamẽ in uſu hodie non eſt. Fama malum:diffinitio eſt ut quo ex precedenti pendent nomine. Alii tamen qua legunt:quo certe niſi diffinitio ſit legi non poteſt: nec enim procedit ut orde ſit. Fama quo nõ aliud malũ uelocius Mobilitate.u.Dat ei onomatopeiam:& laudat a contrario.Nam cum omnia labore minuantur hæc creſcit. Ingrediẽ q ſo.nec hũili pcit fortunæ:nec ſupiori. Parens:generaliter omniũ rerum. Irritata: amphibolon eſt: utrum ſua ira propter extinctos gigantes:an ira deorum quæ extinxerat gigantes.
DO.In his uerſibus nihil dignũ mẽoratu põiẽ a Do.
CHRI. Fronde.ſ.lauri. Tela ſo.b.ſic Home.εκλαγξαν Δοισ τοιετωυων χωομενοιο. Segnior:nõ pu to referri ad formã mẽbrox: ſed ad corpis agilitatẽ leuitatẽq; ac dexteritatẽ. Tãtũ decus:cũ admonitiõe. Capræ.ſ.ex licentia poetica uideẽ dictũ ut ſupra de cer uis:nã Ariſto.i li.de aĩa.capras ſilueſtres & ceruos i africa eẽe negat. Tranſmittũt:celeriter trãſeũt: Lucre. uidi.Et circũuolitãt eqtes medioſq; repẽte Tranſmittũt.ualido quatiẽtes ĩpete cãpos. Acri:ueloci. Gaudet.e.

Naturā exprimit adoleſcētis:ſic Hora.Imberbis iuuenis tandē cuſtode remoto Gaudet eq̄s canibuſq; & apri cigramie cāpi. Leonē:Seneca ex ſentētia Plotini demōſtrat eē q̄tuor genera uirtutū:& affirmat uoluiſſe poetā demōſtrare illud tertiū genus uirtutū q̄ dicunt ai iā purgati:ſed tantæ uitæ pfectio nō uidet adoleſcentiq̄ drare:& nos totā hāc rē latius i.vi.explicabimus. Miſceri: nā i ſerenitate unus ē color & una res. In tēpeſtate uero plura eodē tpe cōmiſcent. Ruūt:cū ipetu i planū deſcēdūt.Exprimit āt torrētū naturā:qui i ſerenitate torrēt.i.exſiccant:i pluuiis ſubito creſcūt:& q̄a p abrupta deſcēdūt magno ferūt impetu.Ergo latine dicuntur ab eo qd illis euenit i ſiccitate:Græce āt ab ipſa tēpeſtuoſa pluuia χειμαρροσ dicit. Fulſere ignes: q̄a ut ait Var.i cōnubiis adhibebat ignis & aqua:nā ſecūdū Taletē ignis & aqua oia gignūt:hic,Oui.Quippe ubi tēperiē ſumpſere humorq; calorq; Cōcipiūt:& ab iis generant cūcta duobus. Nec ſpē fa.u.m.Iā ab icōtinētia trāſit ad itēperantiā:nō.n.iā amplius luctat aduerſus libidinē:nec pudet aut dolet facti:nec latebras q̄rit peccato. Quæ oia ſūt i icōtinēti q̄uis tādē ſuccūbat. Speciæ.q.d.q̄litate rei. Fama:uel a fādo:uel a græco.Nā φημη dr. Differunt āt fama & rumor ut dictū ē i Buco.Impudēs ergo cū iā nō moueat:fama cū i puerbiis philoſophātiū pcipuū locū teneat curādū fama.Mouet ergo cauēdā itēpantiā:i quā qui labūtur nihil famā faciāt. Fama.imago ē.Eſt āt imago cū aut forma abſentis corpis deſcribit : ut Sic oculos ſic ille manus ſic ora gerebat. Aut illa q̄ nulla ē fingit :ut ſunt hæc oia q̄ hic de fama deſcribit:& alibi Quid loq̄r an ſcyllā niſi quā fama ſecuta ē.Cādida ſuccitis latrātibus igu ia mōſtris.D.u.r.&.g.i alto Ah timidos nautas.c.l.m. Eſt āt locus ex Home.& qd hic de fama ille de cōtētiōe refert:optime āt deſcribit fama ab Oui. Velocius: nā diſſipat fama pſectim malorū. Vireſq; acquirit eundo:ſic & Ouidi.Menſuraq; facti Creſcit & auditis aliquid nouus addidit auctor. Seſe attollit in au.Ingrediturq; ſolo: Oſtendit neq; humilioribus neque maioribus illam parcere.

Extremē(ut phibēt)cæo encheladoq; ſororē
Progenuit:pedibus celerē:& pernicibus alis:
Mōſtrū horrēdū īgēs:cui quot ſūt corpor plu
Tot uigiles oculi ſubter:mirabile dictu.(mæ:
Tot liguæ:totidē ora ſonāt:tot ſurrigit aures:
Nocte uolat cæli medio:terræq; per umbrā
Stridēs:nec dulci declinat lumina ſomno:
Luce ſedet cuſtos:aut ſummi culmine tecti
Turribus aut altis:& magnas territat urbes:
Tam ficti prauiq; tenax q̄ nuntia ueri:
Hæc tūc multiplici populos ſermōe replebat
Gaudēs:& pariter facta atq; infecta canebat
Veniſſe æneam troiano ſanguine cretum:
Cui ſe pulchra uiro dignetur iungere dido:
Nunc hyemem inter ſe luxu q̄ longa fouere
Regnorū imemores:turpiq; cupidine captos
Hæc paſſim dea fœda uirum diffundit i ora:
Protinus ad regem curſus detorquet hiarbā:
Incenditq; animum dictis:atq; aggerat iras:
Hic hāmone ſatus:rapta garamātidē nympha
Templa ioui centum latis immania regnis
Centum aras poſuit:uigilēq; ſacrauerat ignē
Excubias diuum æternas:pecudumq; cruore
Pingue ſolum:& uariis florētia limina ſertis.
Iſq; amens animi:& rumore accenſus amaro
Dicitur ante aras media inter numina diuum
Multa iouē manibus ſupplex oraſſe ſupinis
Iuppiter omnipotēs:cui nūc mauruſia pictis

SER. Extremā:poſt oēs gigātes:nā ad illorū ultionē nata eſt:uel extremā peſſimā:nā q de medicina tractāt:dicūt iutiliores eē q naſcunt ultimi. Vt phibēt: cū fabuloſum aliquid refert:dicit ut fama ē:nūc de fama loquens mire dixit ut perhibēt. Pedibus.c. Conuertit epitheta:nā pedū eſt pnix:ut pnicibus ignea plātis:celeritas pēnarū:ut Celeriq; fuga ſub ſydera lapſæ.
Corpe pl.Nō ipſius ſed oium. Eſt.n. exaggeratio ac ſi diceret quot ſunt arenæ. Oculis ſub. aduerbiū ac ſi diceret nō ſub plumis ſed ſub ipſa. Tot lin.quot.n. ſunt hōies in q̄bus fama eſt: tot ora hēt quæ ſunt hominum. Nocte.u.Nam q̄to magis celatum:tāto magis conquiritur: & certe icipiens fama ſemper obſcura ē q̄ diuulgata cōquieſcit: unde luce ſedet. Cuſtos: ſpeculatrix. Sūmi. per domos nobilium. Turribus:per domos regum. Magnas urbes:magnos populos & dicit plebeios. Tenax: in omnibus perſeuerans. Facta atq; inf.ut ſequentia indicāt. Dignetur: quaſi ipſa ſit perſona ſuperior. Quā lō.i.q̄ lōga ē ipſa hyems:ſic alibi tybris ea fluuium q̄ longa eſt nocte tumentē Leniit. Regnorū im.hoc fingit:nā huic carthago:& illi italia curæ ē. Fœda:crudelis iarbas filius iouis hāmonis liber p lybiā exercitum ducēs ſiti affectus auxiliū a patre petiit:& ſtatim uiſo ariete fons ſecutus eſt.Vnde factum eſt iouis hammonis ab arenis dicti ſimulachrum cum capite aretio: quod fingitur quia ſatis iuoluta ſunt eius reſponſa. Rapta: ſtuprata:ut rapti ganymedis honores. Garamātide:uel nomē propriū eſt uel gentile. Nā garamātes iuxta libyā ſunt. Excubias.d.e.Diffinitio ē æterni ignis. Quid ē ignis puigil: excubiæ deorū:nec uacat rōne:ut in aliq̄bus templis ſit ignis peruigil.Nam poteſtates aut terrenæ ſunt aut aereæ aut æthereæ in æthereis ignis eſt quia ille ignes ſunt.Eſt igitur in tēplo iouis q̄ æther ē & Mineruæ quia ſuperætherē eſt:unde ex capite patris procreata dicitur. Iſq; am.a.& amator & barbarus:amens nomen oſtenditur:cum habeat genitiuū.
Amaro:aſpero ut Hoſtis amare qd increpitas. Mediaiter numina diuum:ac ſi dicat diis teſtibus . Salu. Quam medius fidius ueram licet recognoſcas.Medius fidius ideſt Διοσ υιοσ. Supplex oraſſe:oratio hæc p tim: hēt precationem quia ſupplex:partim cōqueſtionem quia oraſſe.Oraſſe autem dixiſſe unde oratores dicti.Nam rogare non procedit:quia conqueritur magis. Mauruſia:mauritania: nam protenſio eſt.
CHRI. Surrigit:nā bruta cū attēte audiunt aures erigūt. Ficti prauiq;:nā multa ſunt ficta q̄ nō ſunt pra

ua:ut poemata ficta ſunt:& non ſunt praua. Digneť:quaſi dicat illa quæ tot reges dedignata eſt: exulem dignatur. Hammõc: Scribit Diodo. ſiculus Oſyrim ægyptium inſtituiſſe ioui duo templa aurea:alterum maius cæleſti ioui:alterum minus parenti quem Hammonem uocant q̃uis alia ſit fabula. Nam dicunt cum liber pater per aridam libyam exercitum duceret:ac ſiti laboraret:opem a ioue patre petiiſſe:& i mediis harẽis arietem apparuiſſe cornibus terram effodientem fontẽq; ide emanaſſe:inſtitutũq; eſſe iouis tẽplũ:quẽ Hãmonẽ uocarũt.i.arenaꝝ:nam hamos arena græcæ dr̃. De hoc multa Curtius habitãt ãt loca hæc hãmonii: q̃bus uicini ſunt garamãtes:iarbas huius hãmonis filius fuit. Garamantide:aut propriũ nomen ẽ: aut patronimicũ poſitũ ꝑ gentili:ut ſit garamãtide ꝑ garamãte. De garamãtibus ita ſcribit Stra. A maioris ſyrtis receſſu diebus q̃tuor ad hyemales ortus dicunť ꝑuenire ẽt q placide ocioſeq; incedũt. Hic locus eſt Hãmoni ſimilis palmiſer & aquoſus: imminet ãt cyrenaicę ad meridiẽ uergẽti uſq; ad.c.ſtadia:& arbores fert uſq; ad alia centum. Seriť ſolũmodo hæc terra ẽt orizã gignit:ultra hanc eſt regio q̃ ſilphium fert & poſtea inhabitata & garamãtũ terra q̃ ſilphiũ fert anguſta ẽ & lõga & arida lõgitudo ad orientẽ ſolẽ circiter mille ſtadia:latitudo.cc.q̃ quidẽ cognita ſit. Amaro:aſpo:trãſtulit id qđ torq̃t guſtũ ad tormẽtũ ai ſic alibi Quid hoſtis amare increpitas:& Hora. Cõfidẽs tumidus adeo ſermonis amari. Mauruſia:græca declinatio:Diony. in coſmografia αγκου δεσπη λοισι μαυρουσι δοσ εονεα γαιησ mauri enim in libya populi ſunt. Et Stra. de his ait a partibus occidentalibus habitant qui a græcis mauruſii appellanť. Romãi uero & idigene mauros uocant. Lybicũ genus magnũ & opulẽtũ:hiſpaiæ ſũt oppoſiti:& iuxta ẽ colũnaꝝ fretũ:Extra colũnaꝝ fretũ ꝑcedẽti ad ſiniſtrã mõs eſt in lybia:quẽ græci Atlantẽ uocãt barbari uero dyrim.

Hammon

Garamãtes

Gens epulata toris:lenæum libat honorem
Aſpicis hæc?ante genitor cũ fulmina torques
Nequicq̃ horremus:cæciq; in nubibus ignes
Terrificãt animos:& inania murmura miſcẽt?
Fœmina quæ noſtris errans in finibus urbem
Exiguam pretio poſuit:cui littus arandum:
Cuique loci leges dedimus: connubia noſtra
Reppulit:ac dominũ ænea i regna recepit:
Et nunc ille paris cum ſemiuiro comitatu
Mœnia mentum mitra: crinemq; madẽtem
Subnixus rapto potitur:nos munera templis
Quippe tuis ferimus:famãq; fouemus inanẽ.
Talibus orantem dictis:aramq; tenentem
Audiit omnipotẽs:oculoſq; ad mœnia torſit
Regia:& oblitos famæ melioris amantes.
Tum ſic mercuriũ alloquitur:ac talia mãdat.
Vade age nate:uoca zephyros:& laberẽ pẽnis
Dardaniumq; ducem tyria cartagine qui nũc
Expectat:fatiſq; datas non reſpicit urbes
Alloquere:& celeres defer mea dicta ꝑ auras:
Non illum nobis genitrix pulcherrima talẽ
Promiſit:graiumq; ideo bis uindicat armis:

SER. Nũc epulata:dũ i epulis ẽ:& ẽ ꝑteritũ ꝑ p̃ſẽti & bene nũc dixit:nã q̃uis officia i deos habeãt æternã gratiã:& ſpectẽt tã ꝑteritũ q̃ futuꝝ:tamẽ i p̃ſenti plus ualẽt:Sp ãt ioui ꝑp hoſpitalitatẽ libãt quẽ xenoniõ dicimus:& bene dixit q; humanas res ne tũc qdẽ curat: cũ ei tribuiť honos ſacrificii. Leneũ: leneus bacchus dr̃ q; ꝑeſt lacubus αποτησ ληνου. Nã cũ ſit græcũ a mẽtis delinimẽto nõ põt accipi. Ne qcq̃:qa nõ iudicio hoc facis. Cæci:quoꝝ origo nõ appet. Alii eni de uẽtis fieri dicũt:alii de nubibus:alii de aere. In nubibus.q.d.nõ ex te ſũt. Fœmina:iuidia a ſexu: & iã incipit q̃ſtio ſpetialis. Pretio:ergo nec per gratiã meruit nec ꝑ uirtutẽ iuaſit. Sed ſi uẽdidit qd conq̃riť. Quod defraudatus ſit ꝑ coriũ:uel ex nuptiaꝝ promiſſione. Littus:ergo iſertilẽ terrã. Loci:uel ut tributaria eſſet:uel i noſtꝝ deueniret matrimoniũ. Dominum: ut ſupius Phrygio ſeruire marito. Eſt autẽ de iure q̃ſi ꝑ coemptionẽ q̃ certis ſolẽnitatibus apud priſcos pagebať i cõtrahẽdo matrimonio & ſeſe coemẽdo iuicẽ uir & uxor iterrogabãt uir ita an mulier ſibi mr̃famílias ẽẽ uellet:illa reſpõdebat uelle:itẽ mulier interrogabat uiꝝ utrũ uir ſibi pr̃familias ẽẽ uellet:ille reſpõdebat uelle:itaq; mulier i uiri matrimoniũ cõueniebat:& uocabanť hæ nuptiæ ꝑ coẽptionẽ:& erat mulier mr̃familias uiro loco filiæ. Paris: ſimilis paridis. Iniuria:a pſona : & bene Paris q̃ſi q ſubſtulit pactũ. Sic Iuuena. Et caulo ſeruiret roma nerõi. Semiuiro co.ut o uere phrygiæ:neq;.n.phryges. Mœnia:lydia nã phryges & lydii utebanť. Mitra.i.icuruo pileo:de quo pẽdebat bucaꝝ tegmẽ. Crinẽq;.m.ſ.Crinẽ unguentatũ ſubnixũ habẽs. Rapto:ſtupro:nã raptus ẽ illicitus coitus:nec.n.hic rapuerat. Tẽplis qppe.t.ac ſi diceret:nõ miꝝ ſi hæc patimur te colẽtes:ſic ſupra ad iriſionẽ dictũ Iuppiter oĩpotẽs:ac ſi diceret tu es q oĩa potes. Inanẽ:aut qa fruſtra mũdi te credimus ẽẽ rectorẽ:aut qa me tuũ filiũ ẽẽ cõfido. Fouemus: q̃ſi rẽ ꝑ ſe iſirmã. Ad mœnia:ut idẽ pellat æneã:ne uideať ẽẽ cõtrariũ:q; oĩa cõturbẽť ioue aphricã reſpiciẽte. Nã utrunq; a turpi liberat fama. Vocat zephy.uel qbus æneas nauiget:uel q uehãt Mercuriũ:ut Vẽtoſq; ſecabat. Carthagine pro carthagini:ꝑ aduerbio i loco de loco poſuit Sic Hora. Romæ tibur amẽ uẽtoſus tybure romã. Expectat:terit tpus. Nõ illũ:per ſilentium itellige. Pulcherrima:Epitheton perpetuũ:nec ad p̃ſens negociũ pertinens. Bis ſemel:ſcilicet in ſingulari certamine cũ Diomede in quo a Diomede ſaxo ꝑcuſſus eſt:Iuuena. Vel Tytidydes ꝑcuſſit põdere coſſã æneæ:item i excidio ſicut legimus Deſcendo ac ducente deo. Alii dicunt ꝑp Diomedis & Achillis ſingularia certamia:ſed q̃do cũ achille dimicauit:a Neptũno liberatus ẽ põt tamẽ qđ ꝑ Venere fit ab ea factũ uideri. Sic iuno iputat Veneri qđ ꝑ ea factũ eſt:ut Tu potes in totidem claſſes conuertere nymphas:uel itelligius æneã iã tũc natũ:cũ Hercules troiã diruit:nã cõſtat priamo tũc ab hercule ipiũ traditũ. DONA. Media iter numĩa.q.d.diis teſtibus. Iuppiter oĩpotẽs:Si hæc uides:cur non punis. Si non uides: non es dignus ut colaris. Fœmina:q̃ſi abiecti ſexus:unde magis dolendũ. Sic Teren. Tu iquã mulier q̃ me oĩo

lapidē nō hoīem putas. Errās:exul peregrina & ſine urbe. Cōnubia nřa:a facto & pſona facit cōparatiōem. Noſtra.q.d.tanti uiri:& dolet q ſuū cōnubiū repulit:ideſt ſe maritū:& accepit ænea exulem non maritū:ſed dominū:quē deīde ab habitu uitupat. Semiuiro:duos pferūt ſexus:ſed dimidiatos:ut neq; uiri neq; fœminæ ſint:q̄ cōiectura pbet iſames eē. Nos.n.q.d.icaſſū ſacrificamus:cū nō tuis cultoribus:ſed alieīgenis pdes. CHRI. Aſpicis.h.oro plena īdignatiōis:& ī deū nimis aſpa:nō īmerito dixit amens aī.Nā qs amētior ē:q̄ qui ī deos ſæuit. Ne qc.h.ſecūdū epicuꝝ q deos negat hūana curare.Vnde Iuue.Sūt ī fortūæ q caſibus oīa ponāt:Et nullo credāt mūdū rectore moueri:nā uoluēte uices & lucis & anni atq; iō ītrepidi q̄cūq; altaria iurāt. Fœmīa:īdignatio a ſexu. Errās.q.d.exul & pfuga:īdignatio a fortuna:nā cū duꝝ ſit iniuria aſſici:duriſſimū tamē ē id a fœmīa & exule pati. Nřis ī fi.īdignatio a loco:ut ī regnis hoc auſa tuis. Exiguā: nā ſupra Taurīo q̄tū poſſit circundare tergo. Prætio:& nō uirtute. Leges:ergo tributaria eſt. Dominū:īdignatiōis exaggeratio q nō ſolū ī maritū ubi æq̄lia pene iura ſunt:ſed ī dominū accepit.Hēt āt magnā uī nřa & æneā ac ſi diceret cōtēpſit regē accepit exulē.Collige igit ut ſit pleniſſima cōq̄ſtio neglectus ſū qā duꝝ ē nā duꝝ ē deſpici ut ſua ue amari & neglectus a fœmīa & ab ea q̄ exul:& q̄ emit littus exiguū:ī quo urbē ampliorē: niſi decepiſſet me ædificare nō poterat:& q̄ mihi obnoxia eēt & neglectus ī meo regno:& ita neglectus ut poſtpoſitus ſim deteriori:nā cōpatiōe augeť īdignatio. Paris:uitupatio a noīe.q.d.ſimilis paridi uiro effœminato & q alieās mulie
Mitra res rapiat.Eſt āt pmutatio p ſimilitudinē. Mitra:Tegmen capitis incuruū poniť ēt apud græcos pro faſcia in loricæ modū cōtexta ad latera defendēda. Subnixū: p enixo ſecūdū Marcellū:q̄ſi ſurſū criſpatā & calamiſtratā comā. Fouēus:nutrimus & augemus. Aras:litare ſola orōne nō poſſe antiq credebāt:niſi aras māibus tenerēt.Vnde Varro ait aras prio anſas dictas q eēt neceſſe illas manu tenere:ut uaſe anſis teneť. Cōmutatione deīde litterarum aras dici cœptum ut Valerii & Furii:qui olim Valeſii & Fuſii dicebantur ergo cum audiendus eſſet iarbas dixit araſq; tenentē:ut alibi Tango aras medios ignes & numina teſtor. Expectat:moratur.

Sed fore q grauidā īperiis:belloq; fremētem
Italiam regeret:genus alto a ſanguine teucri
Proderet : ac totum ſub leges mitteret orbem
Si nulla accendit tantarum gloria rerum:
Nec ſuper ipſe ſua molitur laude laborem:
Aſcanio ne pater romanas inuidet arces.
Quid ſtruit:aut q̄ ſpe inimica ī gēte morať:
Nec plē auſoniam:& lauinia reſpicit arua:
Nauiget:hæc ſumma ē:hic nři nuntius eſto
Dixerat.ille patris magni parere parabat
Imperio:& primum pedibus talaria nectit
Aurea:quæ ſublimem alis ſiue æquora ſupra
Seu terrā:rapido pariter cū flamīe portant.
Tum uirgā capit:hac animas ille euocat orco
Pallentes:alias ſub triſtia tartara mittit.
Dat ſōnos:adimitq;:& lumīa morte reſignat.
Illa fretus agit uentos:& turbida tranat
Nubila:iāq; uolās apicē & latera ardua cernit
Atlantis duri:cælum qui uertice fulcit:
Atlantis cinctum aſſidue cui nubibus atris
Pīniferum caput:& uento pulſatur & imbri:
Nix humeros infuſa tegit:tū flumina mento
Præcipitāt ſeīs : & glacie riget horrida barba.
Hic primū paribus nitens cyllenius alis
Cōſtitit:hinc toto præceps ſe corpore ad undas

SER. Grauidā im. Vnde multi īpatores poſſent creari:iungimus āt ablatiuo:qa & grauis unde ē ablatiuo iungiť. Belloq;.f.exceptis tpibus quibus a latio regebať. Proderet: ptēderet.i. ppagaret. Propago.i. gēus p breuis ē:ut ſit romana potens itala uirtute propago: p arbore pduciť ut Flexos ppaginis arcus. Alias decipet:ut unius ob irā prodimur. Sup ſua laude: ideſt p ſua & græcū eſt ſchema.Sic.n.Demoſthenes. υπερτουα τεταηου.i. p corona. Moliť: pparat:exercet. Aſcanio:cui īpiū debeť.Hoc aūt aſſerit poeta:ut laudādo iuliū cæſarē laudet:q ab eo originē ducit : ut Iulius a magno demiſſū nomen iulo. Romanas ar. honeſtior elocutio:ſi addamus quā rē īuidemus : ut Liber pāpineas īuidit collibus umbras. Inimica:hoc cupat q̄ſi pſcius. Nec plē.au.ſic ī.vi.Nūc age dardāiā plē:q̄ deīde ſeq̄ť gloria. Sūma:mei pcepti collectio Iuue.Ad ſūmā nō maurus erat. Parere:nō reſpōdet ut numē īferius ſed obtēpat. Talaria : dāť Mercurio pēnæ:qa citius oībus planetis in ſuū ortū recurrit unde & uelox & errās īduciť:ut Quos ignes cæli cyllenius erret ī orbes. Tū uirgā capit.i.caduceū quod primo apollo habuit : & donauit Mercurio accepta ab eo lyra.Horati.Fraternāq; humero lyra.Mercurius fert uirgā qa deus orōnis ē:& deoꝝ īterpres: unde uirga bellātes diuidit.i.bellū nā bellātes & īterpꝑtum orōne ſedāť.Vnde ſecūdum Liui.legati pacis caduceatores dicūť.Sicut.n.pſeciales bella īdicebāť : ita pax p caduceatores fiebat ερμισ āt græce dř απο τησ ερμηνιασ.i.īterpres. Aīas:umbras aīæ.n.in cælo ſūt. Reſignat:Claudit pturbat:& ē qa dicūt phyſici morituros pupillas ī oculis ante triduū nō hře:qbus non uiſis ē ſūma deſpatio. Reſignat ergo.i.aufert ſigna luminibus. Tranat:trāſuolat:ut Nare p æſtatē liq̄dam ſuſpexeris agmē. Latera:dat q̄ ſunt hominis.Nā rex fuit q cū pſeū hoſpitio non ſuſciperet:quoniā ab oraculo admonitus fuerat:ut a iouis fi.caueret a perſeo in montem conuerſus eſt uiſo gorgonis capite latine telamon dicitur:ſicut nilus melon. Fulcit:ſuſtinet:nam altus eſt nimis. Nix:niuis facit:ſed uerbum ninguit nō hinc uenit:ſed ab eo quod eſt ninguis Lucre.Albas effundere ningues.Ninguit autem prima & ſecunda perſona caret:nam non eſt in nřo arbitrio:ſed ad deum pertinet. Præcipitant:pro præcipitantur. Senis:propter ætatem:uel alluſit ad niues:ut Gelidus canis cū mō.hu.Liquiť. Paribus.a.leni uolatu:ut dixit:& ī cælipibus ſe ſuſtulit alis. Cylléius:ab auia:unde paulopoſt Cylléia ples aut a cylléo mōte arcadiæ ubi iteritus

Toto.c.uno ĩpetu excuſſus.Sic Lucãus Nec ſe tellure cadauer Paulatim per membra leuat terraq́ꝫ repulſum.
CHRI. Teucri.i.dardãi.Nã Dardãus atauus eſt. Regeret:Quod nõ ſolũ potentis:ſed multo magis prudẽ/
tis ẽ:nã rex is ẽ:q iuſte prudẽterq́ꝫ gubernat. Sub leges:nã optimi reges nõ ſuæ libidini qđ tyrãnoꝝ ẽ : ſed iuri
& legibus:quos ſubiectos habẽt:parere uolũt. Gloria:nã q̃uis hões ipſa uirtute ſola moueri debeãt: tamẽ ho/ Gloria
nos gloriaq́ꝫ ægregia facta ut umbra corpus ſeqr̃:& oẽs accẽdũt ad ſtudia gloriæ.Eſt ãt gloria conſentiens laus
bonoꝝ incorrupta uox bene iudicantium de excellente uirtute:ut ẽ i tuſculanis Cice. Aſcanio ne.p.Nã multa
liberoꝝ cauſã facimus:q nr̃a nõ faceremus.Arguit ergo ab utili & ab honeſto:ꝙ negligit regnũ & opes:Vnde
ẽt gloria magna ſit ꝓuentura:Et arguit nõ ſolũ a ſe:ſed ẽt a filio. Romanas ar.Ac ſi dicat id ĩperiũ qđ oĩa ſu/
peret ĩperia. Quid ſtruit:magna auxeſis:& hæc ſit ſnĩa:amittit ĩperiũ:& id magnũ & gloria plenũ:nec ſolũ ſi/
bi:ſed & filio amittit:Sed qđ magis dolendũ ẽ:nihil ẽ qđ recõpenſare huic detrimẽto poſſit:cũ nihil debeat in
gẽte inimica cõſtitutus ſpare. Nauiget:Bene q̃drat & pſonæ & rei hoc ĩpatiuũ.Nã & iuppiter & qa ſummus
deus & q iauus iure ſuo ĩperat:pſertim cũ id agi mãdet qđ ſit ex ſũma obſequẽtis utilitate. Hæc ſũma ẽ.q.d.
ẽt ſi nullũ argumẽtũ utilitatis & hõeſtatis ĩtuliſſem:tamẽ uolo obtẽpet mãdatis. Hic:Quaſi ĩ hac re:ut oſtẽ/
dat hoc iã a ſe decretũ eẽ. Talaria:Exigit locus ut paulo altius de Mercurio repetamus.Ait ergo Cice.in li.de Mer/
na.deoꝝ Mercuriũ primũ cælo pr̃e die mr̃e natũ fuiſſe:cuius obſcẽius excitata natura traditur: ꝙ aſpectu Pro curius
ſerpinæ cõmotus ſit.Alteꝝ Valentis & Phenoridis filiũ:q ſub terris habeẽ:idẽ Triphonius.Tertiũ ponit ex lo
ue tertio & maia natũ:ex quo & Penelape pana natũ dicũt.Quartũ nilo patre quem ægyptii nefas habent no/
minare:q Argũ ĩteremit:ob idq́ꝫ ĩ ægyptũ fugiẽs:leges ac litteras illis tradidit.Sũt q ex hoc q̃ntum natũ Mer/
curiũ uelint.Eum q ex die & cælo natus eſt aiũt ex proſerpina filia:quã nudã cernẽs turpiter amauit. Philonẽ
arcadẽ genuiſſe:ac ignominia tertiũ illũ exponere uoluiſſe:Sed cum eſſet oraculo admonitus illũ diuinũ ĩter
pretẽ futurũ:& nutriri iuſſit:& Hermen appellari uoluit.Hinc ob ignominiã patriã fugiens:ĩ ægyptum uenit
ibiq́ꝫ omni mathematica claruit.Diodorus ſiculus ĩ ſuis mytholigis tres maxime noiat.Primũ ægyptiũ:quẽ
multa adiumenta uitæ humanæ adinueniſſe ſcribit:inuenit.n.palęſtrã & lyrã:quã tricordem fecit:imitatus tria
anni tpa.Nã ab æſtate acutã:ab hyeme grauẽ:a uere mediã aſſumpſit uocẽ:inuenit lr̃as & deoꝝ ſacra : & quia
græcos ea q̃ ad interpretationẽ pertinent:edocuit:ab illis hermes.i.iterp̃s noiatus eſt,Secundũ in creta natum
ſcribit ex ioue:& caduceatoriã:idutias:ac fœdera q̃ i bello adhibẽt inueniſſe pſertim ut ubiq́ꝫ inuiolabiles eſ/
ſent caduceatores.Quod iccirco obſeruabãt:quoniã Mercurius medius utriq́ꝫ hoſti putabat̃.Sed nr̃is tpibus
tubicines:caduceatoꝝ loco habent̃.Dicunt iueniſſe etiã pondera & menſuras:& mercaturæ q̃ſtus : & in furtis
faciendis pſtrigiatorẽ fuiſſe maximũ.Tertiũ eũ ponit:quẽ atlantici ſuũ eẽ dicũt:Natumq́ꝫ ex ioue & Maia: cui
q̃ de cretenſi & ægyptio dicũt:fere oĩa tribuũt.Euſebius de prep.euang.Sanchumathonis q ante troiana tem
pora ĩ phenitia floruit teſtimonio fretus ait mercuriũ apud phẽices Tautũ:apud ægyptios toyth:apud alexan
drẽſes thoth uocari.Et primũ litteras iueniſſe:& ea q̃ de diis fabuloſe dici uideãt̃:uel allegorice ad naturam:
uel tropologice ad mores reducere ſtuduiſſe:& fabulas fabularũq́ꝫ allegorias excogitaſſe:q̃ tantã myſteriis ob
ſcuritatẽ afferũt:ut difficile ſit ueꝝ iuenire.Alio ãt loco orõnis & facultatis ĩterpretãdi ſymboiũ Mercurium
priſcos poſuiſſe ſcribit:& filiũ cupidinis mercuriũ dici:q̃a amãdi uirtus orõni quoq́ꝫ attribuat̃.Sed hæc fabu/
loſe ac myſtice potius q̃ hiſtorice ſcribũt̃.Aurelius ãt Auguſtius refert quo tpe Moyſes ẽ natus floruiſſe Atlã/
tẽ aſtrologũ ꝓme hei phyſici fratrẽ:ac maternũ auũ maioris mercurii: cui nepos fuit is mercurius : q græcæ
Τριμέγιστος.i.Mercurius trimegiſtus.i.ter maxius dr̃.Priorẽ ego illũ puto:quẽ Nili filiũ fabulãt̃:hũc
tamẽ ſecũdũ aſſerũt occidiſſe Argũ:ægyptiiſq́ꝫ pfuiſſe:& leges ac lr̃as tradidiſſe:Sed litteraꝝ characteres aĩali/
umq́ꝫ arborũq́ꝫ figuras habuiſſe.Hũc ĩ deoꝝ numeꝝ retulerũt:Nec erat fas eius nomẽ temere uulgo ꝓferre:pri
múq́ꝫ anni mẽſẽ ab eo cognoĩauerũt:cõdidit urbẽ:quã a ſe hermopoli noĩauit:nũcuparũt ãt illũ trimegiſtũ.i.
ter maximũ:ꝙ & phũs maxius:& ſacerdos maximus:ac maxius deniq́ꝫ rex fuiſſet.Cõſueuerãt.n.ægyptii.Vt
apud Platonẽ legit̃:ex oĩ philoſophoꝝ nũero ſacerdotes:ac rurſus ex ſacerdotibus regẽ eligere:hic ãt ut philo
ſophos ſapiẽtia:ita religiõe ſacerdotes excelluit:ac mox in impio adminiſtrando ſupiores oẽs reges ſupauit. Hic
primus a phyſicis mathematiciſq́ꝫ ad diuinoꝝ ſpeculationẽ ſe erexit:primuſq́ꝫ de maieſtate dei:de demonum
ordine:aĩarũq́ꝫ mutationibus ſapientiſſime diſputauit.Ex qua re primus theologiæ auctor habetur. Hunc ſe
cutus diuinus uates orpheus ſecundas philoſophiæ aſſecutus eſt partes:cuius ſacris initiatus eſt Aglaophẽus:
Aglaopheno in philoſophia Pyctagoras:pyctagoræ ſucceſſit Philolaus diuini Platonis præceptor.Quæ om/ Aglao
nia indicant priſcam theologiam a mercurio inuentam:& a Platone abſolutam fuiſſe.Verum mercurius plu phẽus
rima uolumina ſcripſit:quibus diuinarum rerum cognitionem traderet:quibus arcana myſteria : & ſtupen/ Theo/
da oracula panduntur. Non:enim ut philoſophus ſolum loquitur:ſed ut propheta futura ſæpe pdicit. Rui/ logica
nam hic priſcæ religionis uidit.Ortum nouæ fidei. Aduentum chriſti.Futurum iudicium.Reſurrectionem. Priſca
Renouationem ſæculi.Bonoꝝ gloriã.Tormẽta nocentũ pdixit. Quapp dubitat Auguſtinus an obſeruatiõe
ſideꝝ:an reuelatiõe demonum hæc ille puiderit.Lactãtius illũ ſybillis ꝓphetiſq́ꝫ annumerat.Ex huius uiri li
bris duo pcipui ferũt̃.Alter de uolũtate diuĩa.Alter de uolũtate & ſapiẽa dei:& ille qẽẽ aſclepius iſcribit̃: quem
Apuleius platõicus ſupioribus tpibus latinũ fecit.Hic pimãder:ſed & hũc p noſtrũ Marſiliũ ficinũ ex eadẽ fa/
milia phũm nobiliſſimũ nup ad latinos migraſſe uidemus.Atq́ꝫ hæc ſiue de fabuloſis diis ingramus. Siue de
uero uiro iueſtigamus nos hoc tpe nõ narranda:nam id rei lociq́ꝫ ratio minime patiebatur:ſed ex plurimis li/
bris in unũ locũ coarctãda duximus.Deinceps aũt qđ ad mercurii ſydus ptinet : eadẽ breuitate pſtringemus.
Mercurius:quẽ ſtilbon uocãt:plãeta eſt tempatus nocturnus modo maſculinus:modo fœmininus:& pp ſuũ
temperamentũ cito ſe uertit ad eius cui adheſerit naturã:itaq́ꝫ cum fœlicibus fœlicitatẽ:cũ ifœlicibus ifœlicitatẽ
pbet.Auctore aũt Ptolomæo ſapientiã ſimul & eloquentiam mortalibus pbet.Hinc eloquentiæ deus a poetis

dicitur.Inducit ad arithmeticam & ad mercaturam.Facit paleſtritas:ac præſtigiatores:ac ſi i geneſi malignus eſt fraudulentos ꝓducit & fures.Raro uidet̃:quoniam pleruq̃; temporis ſub ſolaribus radiis occultat̃.Nec̃ eni ab illo ultra trigita gradus abeſt.Qua ex re pp phœbi ardoris ui fuſcus pigit̃.Exuſtio tamē a ſole q̄ oibus plāctis nocet i.li quoniā ex frequētia lci aſſecutus ē minus icōmodaē.Habet̃ nūtius deoꝝ:qa nihil ex ſua ſed ex coꝝ qbus adheret natura agit:nam nūtius nō ex ſua:ſed ex alieꝝ ſnia uerba refert.Eius domicilia geminiac uirgo ſūt.Morat̃ i ſingulis ſignis uigēis ac octēis diebus ac ſenis horis ergo trecētis ac trigita octo diebus totū zodiacū ꝑcurrit.Pigit̃ āt i huiuſcemōi formā:ut i capite ac talis alas gerat:qbus & plāetæ & eloquētiæ indicat̃ celeritas:i leua uirgā ſerpētibus iuolutā.Hæc illius ad oia nō tamē ſine prudētia ipulſū denotat:i dextra harpē eē icuruū tenet.Syringa āt ſibi ad hos fiſtulā ex calamis factā adinouet:ille eā iflat.Ex harpe ui ac uehementi eloquētiæ:ex fiſtula uero eiuſdē ſuauitatē ſignificāt.Caput galero ornat̃ quo ſe a ſolaribus radiis tuetur:ſed idē ex albo nigroq̃; cōfectus ē:qa eloq̄ntia & alba nigra & nigra alba reddere pōt.Argus auulſo a collo capite eoq̃; oculis pleno e regione pingit̃:ut oſtendat̃ eloquētia:cui ſapientia ſit adiūcta:oēm calliditatē ſuꝑare.Corā ipſo gallus pingit̃:ut mercatoꝝ quoꝝ deus eſt aſtuta notet̃ garulitas.Atq̃; huiuſcemōi ē forma:Tēnet autem cælū ſecundū qd ſupra luna eſt q̄uis multi ex ægyptiis illud ſoli attribuerit:corpus eius minimū eſt omniū exceptis corruptibilibus:nā maximus oium eſt ſol q centies ac ſexagenties ac ſexies tātus ē quāta eſt terra.Poſt ſolē maiores ſunt quindeci ſtellæ primi ordinis:nā quæq̃; eoꝝ cōtinet corpus terræ centies ſepties.Tertius in

Magnitudo Planetaꝝ magnitudine ē Iuppiter:quartus Saturnus:poſt quē ſunt ſtellæ ſecundi ordinis:q̄rū ſingulæ cōtinent terram nonagies.Poſt has ſunt ſtellæ tertii ordinis:q̄rū ſingulæ cōtinēt terrā ſeptuagies ac bis poſt has ſunt ſtellæ q̄rti ordinis:q̄rū ſingulæ cōtinēt terrā qnq̄gies q̄ter.Poſt has ſūt ſtellæ qnti ordinis Haꝝ unaquæq̃; terrā cōtiet trigeties ac ſepties:ide ſūt ſtellæ ſexti ordinis:q̄ꝝ q̄ miorē decies atq̃; octies terrā continet.Poſt has maius corpus ē mars.Poſt martē terra.Poſt terrā Venus.Poſt uenerē luna.Poſt lunā Mercurius. Vidimus q̄ta ſint hæc corpa:nūc q̄tū diſtēt aīaduerte.Luna.n.q̄uis oium ꝓxima ſit terræ diſtat tātū ab ea trigeties ter tātū q̄tū ē dimidiū diāetri terræ & uigeſima ps eius:Eritq̃; hoc 107412 miliaria:nā dimidiū diametri terræ:ut oſtēdit̃ ē 3245 miliarioꝝ & qnq̃; ſup ptes ex undeci ptibus unius miliarii.Mercurius aūt a terra diſtat 542750 miliaria:uenus a terra diſtat 3640000 miliarioꝝ Sol āt 3965000 poſt quē mars ſequit̃ : & hic a terra 28847000:iouis āt iteruallū appet eē 46816250.Lōgitudo ſaturni ē 65357500.Hoc aūt duplicatū facit interuallū qd eſt a terra ad octauā ſphærā.Hoc aūt erit 130715000:& cū multiplicatū fuerit hoc p.3.& ſeptimā unius ꝓueniet quātitas circūferentiæ circuli ſignoꝝ:uel cuiuſcūq̃; circuli maioris deſcripti i octaua ſphæra q̄ ē 410818570 miliariorum: eritq̃; mēſura uniuſcuiuſq̃; gradus circuli maioris ii4ii60 miliarioꝝ:ſingula āt miliaria tria milia cubitoꝝ cō

Atlas tinēt. Atlātidis:de hoc mōte Stra.ſic ſcribit:extra colūnaꝝ fretū ꝓcedenti ad ſiniſtrā mōs eſt i lybia:quē atlātē uocāt:Barbari uero dyrim.Mōs eſt ſupra nubes excelſus:q̄ mare a ſe dominatū ſpectat ſqualidus & incultus q̄ uero africā reſpicit arboribus ueſtit̃:& fluminibus irrigatur:omni genere fructuum abundās: interdiu ex miro ſilentio ſtuporem inducit.Noctu crebris lucet luminibus: reſonareq̃; dicūt cātibus: ac tinitibus cymbalorum atq̃; tibiaꝝ ægypanorum & ſatyrorum.

SER. Aui ſimilis:icongruū heroico carmini erat ſi mergū diceret:Sic alibi per periphraſim ciconiā dixit Cādida uenit auis longis iuiſa colubris.Sic eſt Teſta cum ardente uidebis Scintillare oleū:ne diceret lucernam nimis tenuiter. Harēoſum:Recte.Nā in lybia erat:ſed nō in harenoſa.Mauritania enim eſt aſpa & ſyluoſa. Materno:p Maiā Atlantis filiā. Magalia: Aphrorū caſas & mapalia idem ſignificant ſed magalia ma producit:Mapalia uero corripit:ut Et raris habitata mapalia tectis. Fulua: uiridi ut Fuluaque caput innectit oliua:Sed Plini.inter ſpēs iaſpidū unam ponit fuluā.Et multi uolūt iaſpidē ad gratiā ptinere.

Enſis:ꝓ uagina poſuit. Leua:genus eſt ueſtis.Eſt āt proprie toga duplex amictus augularis. Inuadit:habitum futuræ oratiōis oſtēdit. Et notandū nō tantū eum nūtii:ſed etiā caduceatoris:ideſt oratoris officio fungi.Nā & perſuadet & nūtiat. Vxorius:uxori ſeruiēs:ſic Hora.Vxorius amnis. Ipſe:dat dictis auctoritatem:ut Quæ phebo pater omnipotens. Olympo:olympus quaſi ololāpos:ideſt totū ſplendens:ſiue mōs ſit macedoniæ:q dicit̃ etiā diuerſoriū deoꝝ ſiue cælū:Vnde addidit claro:ut plēmyriū undoſum: Accentus ſane græcus tunc pōt eſſe ſi ſit græca declinatio:ut υλλποσ ολυλλπουσ. Nam latie olympi facit.

Torquet:Agit:ſuſtinet:ut Cūcta tuo qui bella pater ſub nomine torques. Numie autem eſt aut nutu:aut poteſtate.Hæc:q dicturus ē.Nā ſupradicta ex ſe dixerat. Teris:p negligentiam cōſumis. Debent̃: hōeſti

Miſit:aui ſimilis:quæ circum littora:circum
Piſcoſos ſcopulos:humilis uolat æquora iu(xta
Haud aliter terras īter cælumq̃; uolabat:
Littus harenoſum libyæ:uentoſq̃; ſecabat
Materno ueniens ab auo cyllenia proles.
Vt primū alatis tetigit magalia plantis
Aeneam fundantem arces:& tecta nouātē
Conſpicit:atq̃; illi ſtellatus iaſpide fulua
Enſis erat:tyrioq̃; ardebat murice læna
Demiſſa ex humeris:diues quæ munera dido
Fecerat:& tenui telas diſcreuerat auro:
Continuo inuadit:tu nunc carthaginis altæ
Fundamenta locas:pulchrāq̃; uxorius urbē
Extruis:heu regni rerumq̃; oblitæ tuarum
Ipſe deum tibi me claro demittit olympo
Regnator:cælū & terras q numine torquet:
Ipſe hæc ferre iubet celeres mādata p auras:
Quid ſtruis:́ aut q̄ ſpe libycis teris ocia ter(ris:
Si te nulla mouet tantaꝝ gloria rerum:
Nec ſuper ipſe tua moliris laude laborum:
Aſcanium ſurgentem:& ſpes hæredis iuli

Reſpice:cui regnum italiæ romanaq; tellus
Debentur:tali cyllenius ore locutus:
Mortales uiſus medio ſermone reliquit:
Et procul intenuem ex oculis euanuit aurã.
At uero æneas aſpectu obmutuit amens
Arrectæq; horrere cõæ:& uox faucibꝰ hæſit:
Ardet abire fuga:dulceſq; relinquere terras
Attonitus tanto monitu imperioq; deorum.
Heu qd agat? quo nũc reginã ambire ſurẽtẽ
Audeat affatu : & quæ prima exordia ſumat:
Atq; aium nũc huc celerẽ nũc diuidit illuc:
In parteſq; rapit uarias:pque omnia uerſat:
Hæc alternãti potior ſententia uiſa eſt:
Mneſthea:ſergeſtũq; uocat: fortẽq; cloãthũ:
Claſſem aptẽt taciti:ſocioſq; ad littora cogãt:
Arma parent:& quæ ſit rebus cauſa nouãdis

us plurali numero reſpõdit. Surgentẽ : creſcẽtem ut Surgentẽ i cornua ceruũ:itẽ ſurgentẽq; nouæ carthaginis arcẽ. Cyllẽius:Antonomaſium eſt pro ꝓprio. Ore:oratione. Mortales ui.aut oculis æneæ ſe ſubſtulit:aut humanã reliqt effigiẽ:quã ſumpſerat: ut ab ænea poſſet uideri. Medio ſer.atq executus eſt oia q̃ Iuppiter dixerat:ſed ſermo ẽ cõſertio oratiõis duorũ uel pluriũ.Medius ergo ẽ : cũ pſona cũ q̃ qs loqͬ non reſpõdet. Dulcis:minus ẽ:ſed ne uideat̃ igratus:deorũ excuſat̃ iperio:Sic i ſexto:Sed me iuſſa deũ. Ambir̃:Blãditiis circũuẽire:ut nec cõnubiis ambir̃ latinũ Exordia:orõnẽ:ſicut i rethoricis legimus. Alternãti:uaria mẽte tractãti:& p hoc oſtẽdit̃ cogitaſſe eũ ẽe amorẽ ſed ptuliſſe uolũtate deoꝶ. Taciti:ſine ſtrepitu celãtes cõſilia. Arma:forte cõtra ipſũ iratæ regiæ. DONA. Auo materno:ab atlãte mõte:i quẽ atlãtẽ patrẽ Maiæ cõuertit Perſes. Inuadit:inuectiuã futurã eẽ hoc uerbũ oſtẽdit.Et ex hoc acri habitu Mercurii oſtẽdit q̃li habitu debuit eẽ iuppiter. Tu nunc: obiurgatio ẽ potius q̃ inuectio.Nam cõe ſibi facit hoc damnũ & dolet decipi ſpẽ ipſius & filii qđ nõ faceret ſi accuſatoris animũ gereret. Pulchrã uxorius urbẽ: ſtultiẽ aliena curare ſua negligere. Ipſe deũ:Huius pſonæ auctoritate grauiorẽ : facit ſuã obiurgatiõem & ut maior ſit metus: poteſtatẽ ipſius deſcribit.Vtrũq; ãt damnat:& q̧ ſubleuet inimicoꝶ opes:& q̧ i re agẽda ocium ſibi ꝓponat:quoniã negligentis eſt & incauti.Addit ne p eum peat quod Aſcanio debetur : quod niſi per ipſum præſtari nõ poteſt. Medio ſermone:quia non expectauit reponſum quod erat dimidium ſermonis:q ẽẽ iter duos. Atq; aium nũc huc:i tam ambigua cõſolatione pualuit in religioſo uiro diuinũ præceptum.

CHRI. Piſcoſos:piſcibus abundãtes. Inter cælũ.t.ita iter iſimã partem aeris ut pene terram tãgeret. Materno auc: Atlãte:qui maiã genuit:ex qua conceptus ipſe ẽ. Fundantẽ:ædificantẽ nam iã fundatæ erant. Nouantẽ.i.facientẽ q̃ noua eſſent. Stellatus:ornatus ut illa ſplendida ut ſtella fulgeret. Murice:murices piſces ſunt ſimiles purpure nã ut ait Pli.purpuræ latent ſicut murices circa cãis ortum:Et paulo infra Purpuræ congregant̃ uerno tpe mutuoq; attritu lentorẽ cuiuſdã ceræ ſaliuant ſimili modo & murices:ſed i hoc loco murẽ p purpura poſuit. Diues q̃.m.d.pulcherrima pp diuitias q̃s habebat:nã paup tatũ ſumptũ non feciſſet. Iaſpide: iaſpis græce latine uiridis gemma: Nouẽ teſte Plinio ſũt eius ſpecies:ẽ aũt uiridis ut ſmaragdus: ſed craſſi coloris. Iaſpidẽ.c.talentis parauit Nero i q̃ fuit effigies eius thoracata.Spẽs ẽ iapſis in oriente ſmaragdo ſimilis e petra ex trãſuerſo linea alba pcingitur:quã magni concionãtibus utilẽ dicunt. Fulua:fuluus colorita uidet̃ de rufo atq; uiridi mixtus:ut i aliis plus uiridis in aliis plus rufi hẽat itaq; fulua aqla:fuluũ auꝝ fulua iaſpis & fuluus leo. Ait Au.Ge. Carthaginis.q.d.terræ alienæ:& q̃ tuis nocitura ſint. Vehemẽs:ergo diſſuaſio ut nocitura faciat:& ꝓfutura deſerat. Ipſe.d.dat auctoritatẽ orõni ſuæ. Mortales.u.nã ſpiritus icorporei aerem ex quo corpus ſibi conficiunt:ita condenſant:ut in uiſũ cadãt ut uidemus nubes quæ aer denſatus ſunt. Obmutuit:nã tanto ſtupore affectus eſt:ut uocem emittere nõ potuerit:nã & maxima al conſternatio fari nos ꝓhibet & contraueriſſimam accuſationem nullã excuſationem:quã pferret inueniebat. Dulces.q.r.t.quomõ relinqre ſi dulces? Oſtẽdit ſibi uehemẽter carã eẽ didonẽ:ſed tamẽ male deo obtẽpare.In pugna ergo q̃ erat iter appetitũ & rõnẽ ſupabat ipſa ratio. Quæ exordia:nã cãm apud Didonẽ turpiſſimã habere uidebatur:in qua diffidebat conueniens exordium reperire poſſe maxime cum eſſet habendum per inſinuationem in qua maiori artificio opus erat. In partes.q.r.u.cum modo traheretur libidine modo duceretur ratione.

Murex

Iaſpis

fuluus

Diſſimulent:ſeſe interea quãdo optima dido
Neſciat:& tantos rumpi non ſperet amores
Tentaturum aditus:& quæ molliſſima fandi
Tempora:qs rebus dexter modus: ocyus oẽs
Imperio læti parent:ac iuſſa faceſſunt.
At regina dolos(qs fallere poſſit amantem?)
Præſenſit:motuſq; excepit prima futuros:
Omnia tuta timens eadẽ impia fama furenti
Detulit armari claſſem:curſumque parari.
Sæuit inops animi:totamq; incenſa per urbẽ
Bacchatur:qualis cõmotis excita ſacris

SER. Quando:non eſt hoc loco temporis: ſed ſignificat ſiquidem & eſt coniunctio rationantis: Sane quãdo do breuis eſt naturaliter ſic Serenus Quando flagella ligas.Virgi.uſurpat:Siquando tybri uicinaq;: tybridis arua. Quis rebus dexter mo.qui ſit rebus optimus euentus. Læti:Alacres feſtini. Faceſſunt: frequentatiuum eſt.Vt in Geor.Matris precepta faceſſit.Aliquando diſcedere ſignificat.Terenti.Hæc hinc faceſſat. Præſenſit: Ac ſi diceret ante q̃ ille moliretur:& nimia in hoc uis amantis exprimitur. Omnia tuta:Deeſt etiam & ẽ exaggeratio. Eadem : quæ iarbæ. Curſum:nauigationem. Inops animi : ſine animo ſine conſilio. Bacchatur:ut bacchantes furit Et uno ſermone præoccupat futuram orationem. Thyas:baccha.Nam ut a baccho bacchas ſic a Thyoneo thyades dicuntur. Commotis:Quia in ſacrorũ

Thyas:ubi audito ſtimulãt trieterica baccho
Orgia:nocturnuſq; uocat clamore cithæron.
Tãdem his æneam compellat uocibus ultro:
Diſſimulare etiam ſperaſti perfide tantum
Poſſe nefas?tacituſq; mea decedere terra?
Nec te nr̃ amor:nec te data dextera quõdam:
Nec moritura tenet crudeli funere dido:
Quin etiam iberno moliris ſydere claſſem
Et mediis properas aquilonibus ire per altũ
Crudelis:quid ſi non arua aliena domoſque
Ignotas peteres:& troia antiqua maneret?
Troia p̃ undoſum peteretur claſſibus æquor?
Me ne fugis?p̃ ego has lachrymas dxtrãq; tuã
Quãdo alid mihi iã miſeræ nihil ipſa rliq̃te
Per cõnubia noſtra:per inceptos hymenæos:
Si bene quid de te merui:fuit aut tibi q̃cquã
Dulce meum:miſerere domus labentis & iſtã
Oro ſiquis adhuc precibus locus exue mẽtẽ
Te propter libycæ gẽtes:nomaduq; tyrãni
Odere:infenſi tyrii:te propter eundem
Extinctus pudor:& qua ſola ſydera adibam
Fama prior cui me moribundam deſeris hoſ
Hoc ſolũ nomẽ quoniã de cõiuge reſtat.(pes
Quid moror?an mea pygmaliõ dũ mœia fr
Deſtruat.aut captam ducat getulus iarbas

ria

renouatione commouebantur ſimulachra Horatius non ego te candidæ Baſſareu inuitum quatiam.

Trieterica:trienalia.Nam Liberi ſacra tertio quoq; anno innouabantur.Orgia autem apud græcos omnia ſunt ſacra:ut apud latios cerimoniæ:ſed iam abuſiue ſacra Liberi orgia uocant:uel απο της ορκης:id eſt a furore:Vel απο των ορων. Nocturnuſq; uocat: Quia noctu celebratur : unde eius ſacra nyctelia appellantur:quæ populus Roma.excluſit cauſa turpitudinis.Citheron autem mõs eſt ex quo clamor numinis ueluti Bacchas uocabat. Diſſimulare : artificioſa allocutio:nam ſibi conſulit ſub facie utilitatis æneæ.

Diſſimulare:quaſi dicat ita pudendam rem aggrederis:ut eam fateri nolis. Data.d.fœdus amicitiarũ.

Hiberno ſydere:nõ hyeme:ſed hyemali ſydere: aut proprie qđ ait ſupra dum pelago deſæuit hyems & aquoſus orion.Ergo aut tempore:ut quo ſydere terrá uertere mecœnas Aut re uera ſydere propter orionem. Crudelis : etiam in te odio mei. Domoſq; ignotas:ac ſi dicat Carthago iam tibi nota eſt : licet ét hic aliena ſint arua. Et troia.a.m.Deeſt. Me ne fu. adhuc non uult aperte exprobare beneficia ſicut paulo poſt irata. Inceptos:qui ipſa nouitate ſunt dulces.

Dulce.m.tetigit rem inhoneſtam:Sic Terẽ.Seu tibi morigera fui in omnibus rebus. Tyranni:nil intererat apud maiores iter regem & tyrannum ut Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyranni. Fama prior: quæ melior fuit ſine dubio. Hoſpes:& hoſpes fuerat & maritus:ſed maritum ſe negat & hoſpitem confitetur:ut nũc dido dicit Cui me deſeris hoſpes. Quoniam hoc ſolum nomen de coniuge reſtat.i.ſupereſt. Alii reſtat.i.reſiſtit.i.in contrarium tibi eſt.Alii dicũt hoc ſolũ nomen quoniam ſupereſt ut te cõiugem dicam Dicitur autem ingenti affectu hos uerſus Virgilium priuatim:cum pauci adeſſent Auguſto recitaſſe.Nam recitauit uoce opima primũ tertiũ & quartum.

CHRI. Diſſimulẽt:diſſimulamus cũ oſtẽdimus id nõ eſſe quod eſt:ſimulamus cũ oſtẽdimus id eẽ q̃d nõ eſt.Qui igiť doctus nõ uult hẽri doctus diſſimulat doctrinã.Qui contra idoctus cupit doctus haberi ſimulat doctrinã. Speret:timeat:nã ſpes de bonis ẽ. Molliſſima:quæ tactus ſunt tetulit ad occaſionẽ.Ergo molliſſima tpa p̃ occaſiõe poſuit ut ſit q̃ſi diffinitio occaſionẽ eſſe tẽpus moliſſimũ.i.qđ præbet facilitatẽ rei agendæ.

Molle Molle.n.in tactu dicimus:quod facile cedit:cui contrariũ eſt durum Ergo tempus fandi molle eſt cũ is q̃ ... turus eſt:facile nobis cõcedit. Quis fallere.p.a.adeo enim ſuſpicioſi anxiiq; ſunt:ut nihil iexploratũ relinquãt.

Motus.f.ideſt motus nõdum præſentes:ſed quoniam nõ fit ueriſimile:ut ea quæ nondum ſunt ſentiãtur: reddit ueriſimile ex amantiũ natura:nã amantes timẽt etiã tuta.Quapropter facile miſerrimi ſint neceſſe eſt. Qui enim eſt in metu miſer eſt:& qui etiam tuta timet ſemper ẽ in metu:ut ait Socrates. Sæuit inops animi: Quoniam in mœrore erat.Nam ut rebus lætis animi extollunť:unde iure poſſumus dici diuites animi:ſic in mœrore deprimuntur:unde ſumus inopes animi.Vel animi:ideſt mentis & conſilii. Totamq; in.p.urit.q̃d ergo infœlicius eſt amãte:nam dum illi aſſunt res fœlices:ita tam anxius eſt:ut etiam tuta timeat.Cum ... immutantur:adeo tota mente concutitur:ut in maxima perturbatione conſtitutus mentem cõſiliumq; amittat:& furiis ita agitatur:ut obliuiſcatur pudoris & modeſtiæ:& publice debacchetur. Thaides autem ſacerdotes bacchi dicũť ab eo quod eſt θυειν.i.furere.Sic etiam mænades ... iſanio & baſſarides & ipſe baſſareus appellatur a ueſte uel a pelle lyncum:Sed de hoc in cõmentariis Horatii diximus. Trieterica:ab eo q̃d

Orgia ẽ tris ideſt tres & ετος annus:nam triẽnalia erant ſacra bacchi. Orgia:omnia ſacra ſunt apud græcos ut apud latinos cerimõiæ:nam apud Herodotũ orgia de ſacris dianæ iuenies. Cytheron:mons eſt thebis iminens:in quo nocturna ſacra Bacchi colebãť:quæ nyctilea dicebanť:& ipſe bacchus nyctileus. Cõpellat ultro: Et quia amãtes moræ impatiẽtes ſunt:& qa quoad poſſet a principio rem præuenire cupiebat:& malo ante q̃ ueniret occurrere. Diſſimulare:oratio oĩo pathetica:& ab animo extuanti quippe q amore idignationeq; ſimul impulſus p̃ficiſcatur.Et quoniá i deliberatiuo genere eſt:premit æneam a turpi:quoniam fidem frangat:ingratuſq; i eam ſit a qua tantum ametur:& cui ſit futuræ mortis cauſa:ſi eam relinquat.Auget hanc rem:q̃ relinquat eam petiturus loca ſibi incognita:& cum magno ſuo periculo ſit nauigaturus : cum i tanto periculo rei patriam quidem nauigare deberet.Quæ omnia non modo neglectum illius:uerum etiam crudelitatem in eam oſtendere uidenť.Quapropter & a turpi & a damnoſo premit. Tantum nefas:nam amans nihil magis nefas putat q̃ deſeri. Tacitus.q.d.furti. Noſter:quaſi dicat tam magnus. Data dextera:perfidiæ arguit. Nec

rituri:oſtēdit quantū peccet ſi quidem ſuæ mortis cauſa futurus ſit. Dido:emphaſim facit in nomine.q.d.ea a qua tot beneficia acceperis. Qui etiam:magnū ſcelus prodere quēquam:Maius eam quæ de te bene meri/ta ſit:Maximum prodere cum tuo piculo. Quid ſi nō arua.a.Nō deberes etiā ſi patriam peteres & ſine picu/loſic deſerere:quāto minus cum aliena petas & cum piculo. Me ne:Multa complectit̄ illud me. Me q̄ ignotū liberali ſuſcepi hoſpitio.Me q̄ tā̄ tum amo:quæ pudicitiam tua cauſa abieci. Per ego has.l.Poſtquā uſa ē cōſti/tutiōe iuridiciali abſoluta quod nefas ſit deſerere quæ tot cauſis mereat amari deſcendit ad cōceſſionem p de/precatione mixta tamen ut a priore non diſcedat.Nihil aliud:quam ergo meretur ab illo non deſeri. Propter q̄ ipſi ſibi nihil reliq̄.Nā & cæteros homines & pudorem & pudicitiam & famā pp illum contempſit. Per cō/nubia nr̄a:arguit a uoluptuoſo. Te pp li.oſtēdit quos cōtēpſerit pp illū:& in q̄ picula cadat ſi ab eo deſeratur.

Saltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet
Ante fugā ſoboles:ſi quis mihi paruulus aula
Luderet æneas:qui te tantum ore referret:
Non equidem oīo capta aut deſerta uiderer
Dixerat.ille iouis monitis immota tenebat.
Lumia:& obnixus curā ſub corde premebat.
Tandē pauca refert: ego te q̄ plurima fando
Enumerare uales nunq̄ regina negabo
Promeritam:nec me meminiſſe pigebit eliſæ
Dū memor ipſe mei:dū ſpūs hoc reget artus.
Pro re pauca loq̄r:nec ego hāc abſcōder̄ furto
Speraui:nec finge fugā:nec coniugis unq̄
Prætendi tedas: aut hæc in fœdera ueni.
Me ſi fata meis paterentur ducere uitam
Auſpiciis:& ſponte meas componere curas
Vrbem troianam primū:ducēſq; meorum
Reliqas colerē:& priami tecta alta manerēt
Et recidiua manu poſuiſſem pergama uictis:
Sed nunc italiam magnā grynæus apollo:
Italiā lyciæ iuſſere capeſſere ſortes:
Hic amor:hæc patria ē:ſi te carthaginis arces
Phœniſſam lybicæq; aſpectus detinet urbis:
Quæ tandem auſonia teucros cōſidere terra
Inuidia eſt:& nos fas extera quærere regna:
Me patris anchiſæ:quotiēs humētib9 umbris
Nox op t terras:quotiēs aſtra ignea ſurgūt:

SER. Saltem: uel hoc. Eſt autem tractum a capti/uis:qui cum tenerentur ab hoſtibus:dicebant ſubla/tis omnibus:ſalutem concede:hinc per ſyneresim na/tus eſt ſermo:ut in contemptu rerum multarum pe/tituri aliquid ſaltem dicamus. Ante fu.ſo.Et amato/rie & amare loquitur:nam hanc fugam dicit:quā ille pfectionē nominat.Amor āt ex filii deſiderio cōpro/bat. Si qs mihi:De iure loq̄t.Nā liberi ubi nō ē iuſtū m̄rimoniū:matrē ſequūt. Qui te tantū ore referret: Aut ſic dixit q̄ſi a matrix:ut ſupra de Aſcānio:infādū ſi fallere poſſet amorē.Aut illud dicit Optarē filiū ſimi/lē uultui & nō moribus tuis. Iouis monitis:Et hæc mōita dicimus ut Carmētis nymphæ mōita : & hos mōitus Perſius:Hos pueri mōitus pr̄es īfundere lip/pos. Immota.l.Phyſicū.n.eſt:ut q̄litatē aīmi ex ocu/loꝝ:aut corporis mobilitatē oſtēdamus:ergo modo uult oſtendere æneā a pposito nō eē deuiatuꝝ. Ego te q̄.p.f.cōtrouerſia ē plēa i q̄ & purgat obiecta remo/uēs a ſe crimē īgrati : & uenali utit̄ ſtatu profectionē ſuā retorquens in uoluntatem deorum.Habet etiam finem:nā purgat obiectam fugam nomine pfectiōis.

Promeritam:pſtitiſſe beneficia:& eſt ſermo de iis q̄ p cōtrariū magis lucent.Terē.ita me ueli ames pme/rentē pater.i.bene agentē cōtra alibi:qd cōmerui: aut peccaui pr̄.i.male egi. Meminiſſe pigebit eli.memi/ni & illius rei dicius ut hoc loco:& memini illā rē : ut Numeros memini ſi uerba tenerē. Memor ipſe mei: De futuro dixit:Piget aūt ad futuꝝ ſpectat. Pudet ad pteritum.Et licet pene una ſit ſignificatio: tamē dici/mus piget me illud facere:& pudet me feciſſe.Vnde i/terdum pcipue a Saluſtio ſimul ponuntur. Pro re.p. .l.remoto ingrati crimine:deſcēdit ad cauſam. Hāc: profeſſionem. Prætendi.t.probat non eſſe matrimo/nium. In fœdera:aut matrimonii:uel adiunge ſequē/tibus:& dicer non ueni ut hic morarer: ſicut nunc p/bat. Me ſi fata meis pa.d.ui.Auſpiciis:& dixit in prio Quo me cunq; uocant terræ ubi ſignificauit nolle apud carthaginē ppetuo manere:ſed uelle q̄rere ſedes fatis cōceſſis.Ergo ueni:cōſenſi:hoc ē.nō ad hæc conſenſi fœdera ut cū uellē diſcedere non liceret. Auſpiciis:diſpo/ſitiōibus:qui maiores oia auſpicato gerebāt. Sponte mea:nomē eſt:cū ei caſus & genus īponit̄:Sic & mane : ut Dū mane nouū dū gramina canent.Sic & forte:alias aduerbia ſunt:non autē ſua ſponte.Nā ſupra dictū eſt nos operafatoꝝ comites:item diuerſas q̄rere terras auguriis agimur diuū. Recidiua:poſt caſū reſtituta. Gryneus: iuxta clazomēas urbē aſiæ nemus eſt grygneū:ubi Apollo collitur:inde igitur ſumit epytheton: licet non inde ſuſceperit oraculum. Lyciæ ſor.nec hinc accepit reſponſum:ſed ſic dicit licyæ:hoc eſt apollineæ. Hic amor:eo dicit deſiderio per uolūtatem deorum circa italiam teneor:quo ſi poſſem circa troiam:& ad illud reſpicit Tro/iæ per undoſum peteretur claſſibus æquor. Et nos ē fas:dicitur mihi fas eſt & non me:ſed lege Etiam nos fas extera q̄rere regna. Nox operit:a uериſimili id tempus poſuit. Quotiēs aſtra.i.per unam quamq; noctem.

DONA. Ante fugā:nā nō uult honeſtare rē ſi dicat diſceſſum ille iouis:Cōfundebat̄ pudore utpote q igra/tus fallacis:q fugitiui īfamiā ſubiret cōtra īſtitutū ſuū:Sed ſolū iouē ſibi ante oculos ponebat: qđ efficiebat ut licet alioqn mitis & humanus q̄uis moueret̄ officiis didōis:tamē a propoſito nō diſcederet:recte āt dixit moni/tis potius q̄ iuſſis qa nō ſolū imperiū eum mouebat:ſed ea q̄ iperabat q̄ ad regnū italicū acq̄rendū ptinebāt:& ne carthaginē ſuo imperio inimicā futurā foueret. Nec te re.n.p.palā habet beneficia accepta:ſed neceſſitate im/pulſum & nō uoluntate oſtēdit ſe illi non obſeq.Breuiter āt purgauit quæ obiiciebant̄:ne multiloquio tem/pus tereret:& igratitudinis uitium prio cōfutat:ut ſecūdum artē incipiat a ualidioribus aduerſarioꝝ obiectis.

Neq; hanc ab.f.probat q non fugam ſed nauigationem parauit:quia non uenerat ut matrimonium conſice ret:quod probat quod nullis ſolitis cerimoniis coniugium celebratum ſit. Sed nunc italiam:facit rem uerſi milem:nam nullus ab ocio ad negocium niſi inuitus accedit. Hic amor hæc patria eſt:Si te cœpit amor nouæ patriæ:non ægre feras q ego quoque nouæ patriæ amore capiar. Et nos:quemadmodum & te.

CHRI. Referret te:eét tibi ſimilis. Ore:forma corporis. Obnixus:afficiebať amore didõis:ſed cũ mallet deo.i.ratiõi potius q̃ libidini obtemparare obnitebať.i.nitebať cõtra libidinis ardores. Premebat:reprimebat qd eſt continentis potius q̃ tẽpantis:ut freno ratiõis coerceret libidies. Tandé:alternãtibus i eo libidie & ra tiõe & amore in didonẽ:& iuſſis co℞ dubius erat i cõſultatiõe. Ego te q̃:oratio eſt i genere deliberatiuo i cõ ſtitutiõe iuridiciali aſſũptiua & in cõceſſione criminis p purgationẽ.Ná oſtẽdit ſe hoc non conſulto facere:ſed reiicit crimen in neceſſitaté.Neceſſe.n.eſt deo obtẽpare:in principio ergo cõciliat ſibi fauorem a perſona di donis cum illam affirmet optime de ſe meritam eſſe:item a perſona ſua.Oſtendit enim ſe memorem eſſe be neficiorum futurumq; diu dum uiuet: nec orationem ſumere:ut contra hæc dicat: ſed ut defendat factum.

Pro Pro re:pro defenſione rei pro enim aliquando defenſionem ſignificat:ut ſtabat pro templo.Aliquãdo ante: ut habuit orationem pro roſtris aliquãdo uicem & locum:ut nos:ut etiam pro fratre reſpõdẽdum uehemẽ ter cupimus:& miſſus eſt pro conſule:eſt etiam temporalis:ut proſpicio prouideo:item pro ſuper ut promit tit:item pro ad uel ſecundum ut nitar pro uiribus.Eſt etiam interiectio:ſed tunc circumflectitur ut pro deũ fidem. Me ſi fata.m.p.d.u.diximus in allegoriis italiam pro ſpeculatione.Carthaginem pro actione & uita ci uili poni.Ergo niſi fata me ad ſpeculationem uocarent in uita ciuili libentius degerem apud meos troiæ q̃ car

Gry/ næus thagine.Sed hæc ibi latius. Grynæus:de hoc ita refert Stra.in freto qd eſt iter aſiam ac leſbum inſulæ ſũt uel .xx.uel ut placet.Timoſtheni q̃draginta q̃ compoſito uocabulo Ecatõneſi geminat enim uocanť ab eo qd eſt ecatos.i.Apollo & neſos inſula : nã p totã hanc orã Apollo colit uſq; i tenédũ uocaturq; Smitheus:aut cylleus aut gryneus:aut alio noĩe.Alii dicũt clazomenẽ:quæ urbs ioniæ eſt:olim gryniã uocatã uicinã colophõi:& in his locis fuiſſe oraculũ Apollinis grynæi idq; idẽ eſſe & clariũ. Si te:ſi cum phœniſſa ſis tamẽ detinearis amo re carthaginis aliẽi ſoli nõ ſit iuidia nos q̃rere italiam. Me p̃ris an.argumenta ſunt q̃ græci appellãt atechna.i. iartificioſa:qa quãuis artificioſe tractent tamen non ſunt ab arte.Sed natura cauſæ ſecũ illa affert & non ora toris iduſtria:& rẽ uериſimilẽ achronographia facit.

SER. In ſomnis:.p inſomniis more ſuo. Turbi da:terribilis:quod & umbræ conuenit & parẽtis au ctoritati. Interpres:hermes expſſit Ab ipſo.i.magno ut ſupra ipſe deũ tibi.m.c.d.o. Vtrũq;:meũ & tuum aut iouis & Mercurii:aut meũ & aſcanii. Máifeſto.l. aut claro aut i nimbo qd lumen maius eſt Luca. poſt quam ſe lumine uero. His auribus : pleonaſmos eſt Hauſi:accepi. Iãdudum:ab initio orõnis. Auerſa: irata ut Diua ſolo fixos.o.a.t. Luminibus.t.ipſa taci ta:ut Tacitumq; obſedit limen amatæ.Sequit autẽ in uectio:q̃ ſp ſtatu caret. Nec tibi:non ſolum in æne am eſt uitupatio:ſed etiam in ſe obiurgatio.Nam di xerat Credo genus eſſe deo℞:nunc nõ credit eſſe Dar dani. Perfide:more amãtium obiurgat. Caucaſus: mõs ſcythiæ inhoſpitalis. Hyrcãæ:Arabicæ: ab hyr cania Arabiæ ſylua.Relictis ãt mediis compatiõibus augmenta fecit.Nam poſt deos nõ homines ſed ſaxa itulit. Nam qnid.d.quaſi dicat nõ eſt ſpandum poſ ſe illum mitigari pcibus : & iccirco non eſſe exaſpan dum iurgiis. Miſeratus:miſeror accuſatiuũ regit mi ſereor uero genitiuum:ut Miſerere animi non digna ferẽtis. Quæ.q.a.f.amphibologia ẽ:ideſt quid prius quid poſterius dicam. Maxima:aut conuitium in iu nonẽ q eam dicat nõ eſſe maximã:ut i iouẽ quẽ dicit Saturnũ q̃ſi nocẽtẽ.Aut iungitur ut nec iuno nec iup piter aſpicit. Nuſquam:nec apud rem nec apud ho minẽ.Teren.Quid credas aut cui credas:aut declama uit p cõtrarium:nã omnis fides tuta ẽ. Eiectum:nau fragum. Littore egentẽ:ut Hoſpitio .phibemur ha renæ. Et regni.d.hic q̃rit iarbas Et dominũ æneã i re gna recepit. Amiſſam.c.ſubaudi renouaui. Heu.f. quia multa erat i deos oblocuta.Nã credere deos non curare mortalia:& ab ipſis nõ ſperare auxiliũ furoris eſt. Premittitur ergo excuſatio Si qd pia numina poſ ſunt. Nũc lyciæ:riſio hõeſta ſatis cu iis uerbis ſit qbus laus pceſſit:ut & nobis idẽ alchimedõ duo pocula fe

Admonet in ſomnis:& turbida terret imago
Me puer aſcanius:capitiſq; iniuria cari:
Quẽ regno heſpiæ fraudo.& fatalibus aruis
Nũc etiam iterpres diuũ ioue miſſus ab ipſo
Teſtor utrũq;caput:celeres mãdata per auras
Detulit:ipſe deum manifeſto in lumine uidi
Intrantem muros:uocemq; his auribus auſi.
Deſine meq; tuis incendere:teq; querelis:
Italiam non ſponte ſequor.
Talia dicentem iamdudum auerſa tuetur
Huc illuc uoluens oculos:totumq; pererrat
Luminibus tacitis:& ſic accenſa profatur.
Nec tibi diua parẽs: generis nec dardãus au
Perfid:ſed duris gẽuit te cautibꝫ horrẽs
Caucaſus:hyrcanæq; admorũt ubera tygres:
Nam qd diſſimulo:aut q̃ me ad maiora reſer
Nũ fletu igemuit nr̃o? nũ lumia flexit?
Nũ lachrymas uictꝫ ddit aut miſeratus amã
Quæ qbꝫ ãte ferã? iã iã nec maxĩa iuno
Nec ſaturnius hæc oculis pater aſpicit æquis.
Nuſquam tuta fides eiectũ & littore egentẽ
Excepi:& regni demens in parte locaui.
Amiſſam claſſem:ſocioſq; a morte reduxi:
Heu furiis incenſa feror:nunc augur apollo:
Nunc lyciæ ſortes:nũc & ioue miſſus ab ipſo
Interpres diuum fert horida iuſſa per auras:
Scilicet his ſuperis labor eſt:ea cura quietos

Sollicitat:neq; te teneo:neq; dicta refello.
I ſequere italiam uentis:pete regna p̄ undas.

cit Nec dũ illis labra admoui:ſed cõdità ſeruo. Quietos ſollicitat.Cice.i li.de natura deorum triplicem ponit opinionem. Nõ eſſe deos: cuius rei auctor apud athenas exuſtus eſt:eſſe & nihil curare ut epicurei. Eſſe & cura re ut ſtoici.Ergo hic epicure: paulopoſt ſtoice. Si quid pia numina poſſunt. I ſequere italiam:artificioſa prohibitio:quæ fit per conceſſionem:& tamen ne intelligatur perſuaſio miſcentur quædam quæ nocent:ut uentis & per undas.Teren.Profundat perdat pereat nihil ad me attinet. Refello:redarguo.

DONA. Aſtra ignea:facit uériſimile ex ipſo tẽpore:ĩ quo ſomnus capiť. Mãifeſto ĩ lu.confirmatio rei ne credat eẽ deceptũ:& ĩterponit iuiurãdũ utrũq;.ſ.Iouis q̄ miſit:& mercurii q̄ miſus ẽ. Deſine:q̄a cognouiſti iuſtas diſceſſus cauſas. Totũq; ꝑerrat:iraſcentis ſignũ:ut cũ totũ nolit uiſum totũ tamẽ oculis errãtibus cernat. Iãdudũ:ex quo ĩcepit loq̄ q̄ ſibi nõ placerent:q̄ cõſideratiõe ĩcenſa fuerat. Nec tibi.d.p.ubi uidit illũ non flecti ꝑcibus uertit ſe ad cõuitia:ut ſaltẽ aĩo ſuo morẽ gerat.Eſt ãt aĩoꝝ maxima cõmutatio.Nã cũ amaret dixit gẽus credo eſſe deoꝝ. Duris cautibus caucaſus:quia aſp̄ es: & ab humanitate aliẽus. Vbera ty.ꝑp̄ q̄d hominũ mãſuetudinẽ neſcis:oſtẽdit ãt p̄ alimoniã lactis mores pueris ĩfundi:q̄d & Cice.placet q̄ ĩ educatiõe oratoris iubet ꝑcipuas adhiberi mulieres:cũ p̄ obſeq̄a ubeꝝ natura ex alia ĩ aliã muteť. Nũ fle.i.n.u.l.ſ.oſtẽdit nõ eẽ ĩ ænea q̄ ĩ bono uiro eẽ ſolẽt.Tria ãt hæc ſũt p̄ q̄ hõ miſeratiõe motus eẽ uideť:gemitus lachrymæ oculoꝝ flexio. Iuno:q̄ uel q̄a deoꝝ ſit regina uel a ſe colať pria ulciſci debebat: uel q̄a inimica eſſet troianis. Amiſſã claſſẽ:q̄ſi cõtra me feci:nã ſine illa nauigare non poſſet. Reduxi:de claſſe dicamus ſolũ reduxi claſſẽ:de ſociis uero reduxi ſocios a morte. Nunc.q.d.nunc cum uult abire:ſed cur non antea:cum opera mea egerer.

CHRI. Capitis.q.i.c.interꝑtatio:iterꝑtať quõ Aſcanius admoneat.i.iiuria q̄ illum afficit:dum fraudat regno a fatis dato cũ ſtimulat. Interp̄s:nã hermes græce ĩterꝑtẽ ſignificat: Celeres:reſpexit ad naturã planetæ. Deſine:nã & mihi & tibi moleſta es ſine utilitate.Oſtẽdit ergo ſe cõmotũ & neceſſitatẽ excuſat. Nã fruſtra conaris pſuadere eum q̄ nõ ſpõte agit. Huc illuc:hæc oĩa ſigna ſunt animi ex ira æſtuantis. Nã ex crebro motu aĩ fit oculoꝝ motus. Nec tibi.d.p.pricipiũ abruptũ q̄d cõuenit aĩo ex ira ꝑcipit:& amãtis ẽ:cũ ardet amoř nimiũ laudare:& rẽ amatã diuinã putare: unde dixit credo eq̄dẽ genus eſſe deoꝝ: & rurſus cũ iraſciť palinodiã canere & contraria iis q̄ dixerat dicere:ut hic Nec ti.d.p.Præſerti eſt hoc fœmĩæ cõueniẽs q̄:aut amat aut odit nihilq; habet mediũ. Perfide:hoc primũ maximumq; iurgiũ eſt ab amante:nec eſt q̄ magis doleat q̄ ſibi fidẽ non ſeruari:& prodi ẽt cum non prodať conqueritur. Duris:uituperatio a natura.Eſt ãt locus ex Homero. Caucaſus:ait Stra.altiſſimæ ueri Caucaſi p̄tes albaniã & iberiam & colchos & heniolchos uerſus ſunt auſtrales:ſed d̄ his Prolixius ſcribit Boccatius florẽti. Hircanæ tygres:uituperatio ab educatione.Hircani ut placet Solino oſtia oxi fluminis habent gẽs ſyluis aſp̄a ĩmãibuſq; fœta feris fœta tygridibus:q̄bus ĩſignes maculis notæ & pernicitas ĩeſt fuluo nitẽt.Hoc fuluum nigrãtibus ſegmentis ĩterũdatã uarietatẽ decentem facit nihil tã longũ quo non breui penetrent:nihil adeo antecedit quod nõ illico aſſequanť. Pantheræ quoq; ſunt in hircania minutis orbiculis ſuppictæ:ita ut oculatis ex fuluo circulis uel cerula:uel alba diſtiguať tergi ſupplex:ferunt odorẽ eaꝝ ad cõtẽplationẽ armenta mire affici:atq; ubi eas p̄ſentiſcãt properato cõuenire: nec terreri niſi ſola oris toruitate:ergo pantheræ abſconditis capitibus reliqua ĩſpectãda p̄bẽt:ut greges ſtupidos ĩ obtutũ populenť.Hircani carnes acconito illitas illis paſſim obiiciunt. At pãtheræ aduerſus hoc uirus excremẽta humana deuorãt.Lenta illis uiuacitas ẽ:adeo ut eiectis interaneis mortẽ diu differant.In his locis & pardi ſunt.Pli.uero ait Hircãi & indi ferunt tygrim aĩal uelocitatis tremendæ & maxime cognitæ dum capitur totus eius fœtus:qui ſemper numeroſus eſt ab inſidiante rapitur equo q̄ maxime pnici atq; in recentẽ ſubinde tranſfertur:at ubi uacuum cubile inuenit fœta maribus.n.nõ eſt cura ſobolis.Ferť ꝑceps odore ueſtigans.Raptor uero appropinquante fremitu abiicit unum ex catulis.Tollit illa morſu & depoſito ẽt ocior remeat:iterumq; cõſequitur:Iacit ille alium ĩde alium:donec nauẽ regreſſo irrita feritas ſæuit ĩ littore. Num fle.repetitio & diſſolutio colores ſunt indignationi & uehementiæ orõnis accõmodati. Quæ q̄bus ante ferã:dubitatio eſt color rhetoricus:q̄ pathos mouet.Eſt.n.dolentis uel iraſcentis dubitare quid agas: ut hic.Itẽ i llud En quid agã rurſus ne ꝓcos irriſa priores Expiar. Alii legũt q̄.i.q̄s res q̄bus.ſ.diis anteferã narrẽ:& ĩ cõſpectu ꝓferã. Iã iã nec.m.i.maxima aĩ cõmotio:cũ religioſa oli mulier in deos iuehiť. Nuſq̄ tuta.f.neminẽ inuenias apud q̄ẽ fidẽ tuã tuto colloces:& amãtis ẽ ut doleat quod nõ eſt:ſic Teren.facit ſic Accius ĩ antigona:Iã iã nec dii regũt:nec ꝑfecto deũ ſũmus ex oĩbus curat:& nimis amatorie queritur nuſq̄ eſſe quod in uno non inuenit:ſic Terẽ.Nulla ne in re eſſe cuiq̄ hominum fidem.Quæritur ãt de iunone: quoniã ab ea uehementer culta hanc iniuriã propulſare debeat:& dea matrimonii:matrimonii deſertorẽ ulciſci. Saturnius:qui hoſpites curat. Miſeratus:ne dum miſertus:nam qui miſeretur opem ex miſericordia affert qui miſeratur ſe miſericordia motũ tãtũ oſtẽdit.Deinde quod ab uno perpeſa eſt:id ubiq; patiundũ lamenteť. Eiectũ:neq; beneficioꝝ exprobratio apud modeſtã niſi ex ingenti ꝑturbatiõe. Nũc ly.ea quæ aliter cõfutari nõ põt: p̄ irriſionẽ tanq̄ q̄ falſo dicta ſint refert. Scilicet:ironia ẽ ut nõ ſit credẽdũ deos qui ĩ æterna trãquillitate degunt: ĩ hac re q̄ ſi reꝝ naturam inſpicias illis minima eſt tantũ laborare.Neque loquiť epicuree:cũ paulo poſt dicat.Si q̄d pia numina poſſunt:ſic Terenti.Id populus curat ſcilicet. I ſequere italiã.u.Artificioſa conceſſio:q̄ hẽt aliquam correctionem.Nã ſi per undas non debet ſequi Statius Moue pharetras arcuſq; intẽde ſonoros Inſignemq; animã leto demittit.Nã ſi ĩſignis nõ mereť mori.Eſt ãt hæc ironia teſte Quintiliano:quæ fit cũ ſimiles præmittentibus uel iperãtibus ſumus & cũ ea quæ uolumus:aduerſariis eſſe concedimus.Id acrius fit cum in nobis ſũt illis nõ ſunt:ut me q; timoris argue tu drances quãdo tot cedis aceruos teucroꝝ tua dextra dedit: Aut cum ea quæ a nobis abſunt:in aduerſarios eſſe redarguimus:ut Me duce dardanius ſpartam expugnauit adulter.

SER. Mediis:manifeſtis:Vel illa ſaxa dicit:q̄ inter africá ſardiniá ſiciliãq; media ſunt. Hauſuꝝ: luiturum daturū. Dido:& uocatiuus eē pōt & accuſatiuus. Atris ignibus: iuocatas tibi inmitā furias quæ faſces habēt, Alii dicūt atris ignibus.ſ.ſocioꝝ:ut paulo poſt Ite ferte citi flāmas.Melius eſt ut ſecūdū Vrbanū dicamus atris ideſt rogalibus:qui uiſi tēpeſtatē ſignificāt:ut æneæ in q̄nto euenit:ergo eſt occidā me & rogalibus te pſequar flāmis. Abſens:quaſi mortua. Atris:mali ominis:Hora.Nigrorumq; memor dū licet igniū. Aīa arctus.i. animā artubus. Vmbra ad de.biotanathoꝝ animas dicunt phyſi non recipi i ſedes ſuas niſi uagātes legitimū tempus expleuerint.Quod poetæ ad ſepulturā tráſſe runt. Ergo extincta ante diem uagās te proſequar. Si autem fuero recepta ī originem pœnas tuas audiá.Er go ſenſus totus eſt: ſi uiſis rogalibus flāmis euaſeris tēpeſtatē umbra mea te proſequetur: ſi hanc euaſeris uel recepta audiam famā tuoꝝ ſuppliciorꝝ. Medio.ſ. propter id quod ſequitur Cunctātē & multa.p.dice.

Tū uero:regis pſentia. Remos:qui eſſent futuri:ut Quos ego ſum totiens iā dedignata maritos. Fugæ: celeri profectioni:ut ille uolās ſimul arua fuga ſimul æquora uerrit. Cernas:honeſta locutio : ut rē tertiæ pſonæ ad ſecundā referas. Formicæ:ad ſtudiū fit cō paratio:& cautela exprimit per formicas.Hora.puu/la nā exēplū ē magni formica laboris. Iuue. Formica tādē quidā expauere magiſtra.Formica dicta ē quod ferat micas. Farris:nomen eſt ſolum quod.r.gemi/nat i gtō.Monodicon ergo eſt ſicut ſol. Itē cor cordis ſolū in dis mittit genitiuum. Itē.ſ.geminat as aſſis & hæc carent exēplis. Populāt:antiq; dixit:nā hoc uer/bū apud ueteres actiuū fuit:nunc eſt deponens. Hye/mis.m.Hora.Quæ ſimul iuerſum contriſtat aquari us annum nō uſquam ,precipit. It nigrū cāpis agmē: Hemiſtichium Ennii de elephātis:Quod ante ab Ac cio ē dictū de idis. Calle:callis ē ſemita tenuior callo pedū pecudū pdurata. Semita:ē ſemis uia unde ſemi ta dicta eſt.Via eſt actus dimidius q̄ pōt ire uehiculū: nā actus duos capit pp eūtiū & uenientium uehicu/loꝝ occurſus. Trudūt:quæ portare nō poſſūt. Mo ras:tardas morātes. Feruere late:īfinitus hic eſt a ter tia coniugatione.i.feruo feruis:nā ſecūdæ cōiugatiōis uerba pdito e quod habent ante o in tertiam migrāt: ut ferueo feruo:fulgeo fulgo:hinc eſt Feruere leucatē auroq; effulgere fluctus: ſic Hora. Vade uale caue ne titubes mandataq; frangas:Nā caue ue longa eſt : nec uocalis ſequitur:ut in Bucolicis:Vale uale inquit iola ſed dicimus a tertia coniugatione eſſe imperatiui :ut cauo cauis:hinc etiam Catulus cauere dixit.

Spero equidē mediis:ſiqd pia numia poſſūt:
Supplicia hauſurum ſcopulis:& nomīe dido
Sæpe uocaturum.ſequar atris ignibus abſēs:
Et cum frigida mors anima ſeduxerit artus:
Oībus umbra locis adero:dabis īprobe pœ̄as:
Audiā:& hæc mães uēit mihi fama ſub imos:
His mediū dictis ſermonē abrūpit & auras
Aegra fugit:ſeq; ex oculis auertit:& aufert:
Linquēs multa metu cūctantē:& multa parantē
Dicere:ſuſcipiunt famulæ:collapſaq; mēbra
Marmoreo referūt thalamo:ſtratiſq; rponūt:
At pius æneas quamquam lenire dolentem
Solando cupit:& dictis auertere curas
Multa gemēs:magnoq; aīum labefactꝰ amo/re:
Iuſſa tamē diuū exequit:claſſēq; reuiſit.
Tum uero teucri incumbunt:& littore celſas
Deducunt toto naues:natat uncta carina:
Frondenteſq; ferunt remos:& robora ſyluis
Infabricata fugæ ſtudio.
Migrantes cernas:totaq; ex urbe ruentes
Ac ueluti ingentem formicæ farris aceruum
Cū populāt:hyemis memores:tectoq; repo/nūt.
It nigrū cāpis agmē:predāq; p herbas
Conuectāt calle anguſto:pars grādia trudūt
Obnixæ frumēta humeris:pars agmia cogūt
Caſtigātq; moras:opere omnis ſemita feruet.
Quis tibi tunc dido cernenti talia ſenſus
Quot ue dabas gēitus: cū littora feruere late

CHRI. Auras ægra fu.Nam qui in mœrorem in cidunt ex atrabili q̄ in eo redundat tenebras adamant & lucē fugiūt. Auertit:quia dat ſibi terga. Aufert:remouet ſe e conſpectu. Metu: nā cū furētē uideret me/tuebat ne aut ſibi æneæ:aut ſibi ipſi didoni noceret.Nam furente ex amore fœmīa nihil ſæuius unde Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem Cōmaculare manus. Cunctātē & parantē:nā multa quibus poſſet cām defendere:quoniā illā irritaſſent omittebat multa rurſus q̄bus illa placaret dicere pparabat. Suſcipiunt fa.oſtēdit q̄ uehemens ſit aī pturbatio amor:cū corpus ex ea in tantā cadat ībecilitatē. Quāq̄ lenire:nā ſemꝑ ita illū poeta adeo obſequētē iducit:ut tamē gratū quoq; oſtēdat i Didonē. Tū uero.q.d.qd pſentia ducis eā diligētius & ardētius curant. Migrātes cer.ad maiorē didonis dolorē:nā Migrare ē eo aīo abire e loco:ut nō ſis reuerſurus. Ruētes tota ur.q.d.ſine ulla diſſimulatione populariter ex oibus urbis ptibus eodē tpe ſimul abeūtes.Ergo q̄a cognoſcebat quo aīo diſcederēt:& q̄a apta & popularis diſceſſio q̄dā inſultatio uidebat:ma/
Formica iorē cōcipiebat dolorē. Formicæ:origāi & ſulphuris iniecto cauernas ſuas relinquunt:ait Ariſto.optia cōpa tio nā laborioſū & iduſtria plenū ē aīal:& ueluti i populari rep.degūt.Semīa arroſa pdūt:ne ifruges excāt.Ma defcā ibre,pferunt & exſiccāt:opant & noctu plena lūa:& quoniā ex diuerſis coeūt altera alterius ignara certi dies ad cognitionē mutuā nūdinis dant tūc iuicē ueluti q̄dā collocutio & pcūctatio ſole uiuētiū ueluti hōies i ter ſe ſepeliunt:i ſicilia nō ſūt pēnatæ:ut ait Pli.i regione ſeptētrionaliū idoꝝ e cauernis auꝝ egerunt.Ipſis co/lor fœdus magnitudo ægyptii lupi.Erutū tpe hiberno idi ſurāt æſtate cōditis ipſis i cūiculis pp calorē.Quæ tamē odor excitæ q̄uis i uelocibus camelis fugiētes cōſequūt & lacerāt.Pli.hæc & Hero. Quis tibi tūc di.ex hac iterrogatiōe & apoſtrophe mouet pathos auditoribꝰ. Adducit.n.pene ante oculos dolorē eius mulieris.

Cernẽti: & eo magis dolenti: nam multo magis mouent quæ uidemus q̃ quæ audimus: ut iã dictum eſt.

SER. Arce: nã in arcibus tutelæ cã habitarunt reges. Deniq; Vale. publicola cũ i æſquilius loco alto habe-ret ædes inuidiæ cã illas dirruit: & i plano ædificauit. Itẽ Auguſtus poſt actiacũ bellũ palatium ex ſuo p̃cepto ædificatũ cũ eẽt domus priuata reipu. donauit. Improbe. a. exclamatio cõtra amorem: & hoc ait Hora. Hoc amet hoc ſp. promiſ. car. au. q̃q̃ de ordine artificiali & naturali ibi dictũ ſit. Tale & illud: Auri ſacra fa. nam illic amoris ẽ icrepatio q ſecũdũ phõs oium generalis ẽ reꝝ: hinc Eriphile apud iferos iter amantes numeratur: q̃ monile cõcupierat. Ire i lachry. amoris improbitas quæ lachrymis cogit rogare dudũ ſuperbã. Precan do: ut & cantãdo do breuiat̃ naturaliter hoc mõ Te-rentianus: ut uitæ dubius uarios renouando dolores. Plerunq; tamẽ a Virgi. producit̃: ut Cãtando tu illũ. Itẽ cãtãdo rumpit̃ anguis. Amori. q. d. & non æneæ: Vel æneã amorẽ uocauit. Ne qd iexptũ: nõ ſpabat i-petrare: ſed ne quid ſibi imputaretur ſi non rogaſſet: & fruſtra ex pſona poetæ dictũ ẽ ſic: Salu. Falſi q̃ritur de natura ſui genus humanũ: ut ſupra Hoc amet hoc ſpernat pro. c. au. Littore circũ. i. circũ littora: ſed præ poſitio poſtpoſita mutauit accẽtum & pdidit uires.

Proſpiceres arce ex ſumma: totumq; uideres Miſceri ante oculos tãtis clamoribus æquor? Improbe amor qd nõ mortalia pectora cogis Ire iteꝝ i lachrymas: iterũ tentare precando Cogitur: & ſupplex aíos ſummitere amori: Ne qd inexpertũ fruſtra moritura relinquat. Anna uides toto properari littore circum Vndiq; cõuenere: uocat iam carbaſus auras: Puppibus & læti nautæ impoſuere coronas. Hunc ego ſi potui tantũ ſperare dolorem: Et pferre ſoror potero: miſeræ hoc tamẽ unũ Exequere anna mihi: ſolam nam perfidus ille Te colere: arcanos etiam tibi credere ſenſus. Sola uiri molles aditus: & tempora noras. I ſoror: atq; hoſtẽ ſupplex affare ſuperbum. Non ego cum danais troianã excidere gentẽ Aulide iuraui: claſſem ue ad pergama miſi: Nec patris anchiſæ cineres manes ue reuelli. Cur mea dicta negat duras dimittere i aures? Quo ruit? extremũ hoc miſeræ det munus Expectet facileq; fugã: uẽtoſq; ferẽtes amãti Non iam coniugiũ antiquũ qd prodidit oro: Nec pulchro ut latio careat: regnũq; relinquat Tempus inane peto: requiẽ: ſpatiũq; furori. Dum mea me uictam doceat fortuna dolere: Extremam hanc oro ueniã: miſerere ſororis:	Propari: ipſonale ẽ. Læti: minime timentes. Spe rare. i. timere: & ẽ acyrologia. Dicit ãt ſi ſcirẽ abiturũ æneam non tantum diligerem. Si non dilexiſſem: mi nus dolerẽ: potui pro potuiſſem: & ſic eſt dictum: ut oia p̃cepi atq; aío mecũ ante pegi. Ac ſi diceret nihil mihi nouũ cõtingeret. Mihi: pro me exequere. Co lere: p colebat. Molles: faciles ut Et quæ molliſſima fandi Tẽpora. Hoſtẽ ſu. poſtq̃ denegauerat Carthagi ni ſe manſurũ. Aulide: aulis portus in quo coniura-runt græci non ante reuerſuros q̃ troia caperet̃. Auli-de autem uel in aulide uel pro aulidi. Cineres re. qd ex oraculo dicitur feciſſe Diomedes & ſecũ eius oſſa portaſſe: quæ poſtea reddidit cum multa aduerſa per ferret: hic Saluete recepti ne q̃q̃ cineres. Hoc ait Var. Cato autem q in italiã uenit Anchiſes. Reuelli: non reuulſum: uulſus ãt & reuulſus uſu patiũ ẽ tãtũ i par-ticipiis contra naturã. Quo ruit: ſine aſpectu ſalutis. Nã qd peto ſibi ẽt pdeſt. Ferẽtes: bene flãtes: propi-tios. Prodidit: d̃cepit & recte. Nã ad diruptionẽ cõiu gii imutata uoluntas ſufficit. Pulchro: quod illi pul-chꝛ uidet̃: ſic dictũ & illud O tantũ libeat mecũ tibi ſordida ru. i. q̃ tibi ſic uident̃. Inane: ſine officio coeũ di: nã ſine beneficio nõ pcedit cũ ſpatiũ petit & regẽ.

Mea. i. aduerſa: ut Hac troiana tẽus. f. f. ſ. Ex eo ſtatui quo ẽ fortunã dixit. Doceat dolere illd̃ ẽ: qa nõ hẽt i aduerſis patiẽtiã: niſi q dolere cõſueuit. Petit ergo ſibi præ ſtari tpus: p qd diſcat aduerſa p. erre. Veniã: beneficiũ: ut Orãtes ueniã. Miſerere ſororis: gtũm tãtum regit.

DONA. In duobus codicibus qui ad meas manus peruenerunt. cc. uerſuum interpretationes deſunt.

CHRI. Totumq; uideres: exaggerat dolorẽ: nã i his ſingulis uidendis ſingulos: ut ita loquar: dolores ſen-tiebat. Improbe: nulli probatæ uel nulli probãdæ: ſeruat ãt p̃pon poeta ut exclamatiõe hac deteſtet̃ amorẽ: uel inſatiabilis ut Nihil iprobus anſer Strimoniæq; grues & amaris itiba fibris. Inſatiabilẽ ãt alibi oſtẽdit: ut Nec lachrymis crudelis amor nec gramine ripæ Nec cytiſo ſaturant̃ apes. Inexptã: nõ qa q̃q̃ ſperet: ſed ne re mordeatur inde conſcientia: ut ſi ita feciſſem hoc non eueniſſet. Cogitur: nã indignatio alienabat eã a p̃cibus & animi magnitudo: At amor contra cogebat. Submittere ani. indignationẽ q̃ puenit ex magnitudine ani-mi: ut Pone animos & pulſus abi: & in iſta ſignificatione pluralis adhibetur & no ſingularis. Anna uides: ora no eius q̃ properato opus eſſe iudicet: & pp̃ea breuis: ſed quæ ẽt Annæ oſtendat eſſe pperandũ: cũ iã ita con-uenerint troiani: ut paulo poſt ſint habituri. Cũ & oẽs cõuenerint ad portũ: & uenti ſint proſperi. Vocat gar-baſa adeſt aur e nocant garbaſum. i. uela: nã carbaſus lini ſpecies ẽ: Carbaſina ãt uela primus in theatꝛ traſtu lit Lẽtulus ſpinter Apollinaribus ludis. Hoſtẽ: nimis idignãter dictũ: nã nec ſatis aio ſuo fecit: ſed addidit ſu-pbũ. Coronas: qa naues coronabãt: uel itellexit ſpiras funiũ. Si potui: ſed quia nõ potui timere nõ potero p ferre: nã q p̃meditati fuerimus: ea minus offendũt. Sola: arguit a facili & optime: nã ſi ipſa amans non pote-rit: quõ potuiſſet alius. Molles: ſecũdũ Marcel. recẽtes. Affare: p̃care ſecũdũ Marcel. Nõ ego cũ da: pathos ab eo qd ẽ pter ſpẽ. Quĩtil. ãt ait illa quoq; uocat̃ auerſio q̃ a ppoſita q̃ſtione abducit audiẽtẽ: qle ẽ illũ Nõ ego cũ danais troianã excidere gẽtẽ aulide iuraui. Aulis i ſinu euboico portus ẽ gnq̃gita nauiũ capax ora ſine lapi Aulis
deã. Huc coniurati i troianos græci couenerũt. Cineres: hos Var. dixit Diomedẽ ex ſicilia ſubſtuliſſe: & ob

hoc multa paſſum reſtituiſſe cum palladio Aeneæ. Tempus: quod etiam ſtultis mederi:ut ait Cicero ſolet.
SER. Quã mihi cũ.i.quod beneficiũ cum mihi cumulatũ dederis ſola morte relinquã:& hic itellectus ẽ
melior q̃ mihi cũ dederis cumulatã.Quã lectionem Tucca & Varus probãt:nam male quidã legunt. Quam
mihi cũ dederit.i.æneas cumulata.m.r.& intelligũt acceptũ ab eo beneficiũ morte cumulabo:& ſic relinquã
ut amãtes dicere ſolẽt:ut Acrei ſpecula de montis in altũ. Deſerar : extremũ hoc munus morientis habebo.
Nã ſi illã oderit:eius morte lætabitur:ſed nõ procedit.Nemo.n.dicit ueniã cumulata:ſed cumulatã. Fert re/
fert : nõ ab Aenea qui nihil dicit:ſed a Didone fert &
refert.i.iterũ portat. Deus:iuppiter. Alpini : lingua
gallorũ alpes alti montes uocantur. Hinc & illinc:ut
Aeneas & Anna & Didõe. It ſtri.ad æneæ dolorem
pertinet:unde & magnos perſentit pectore curas. Al
tæ:iugiter diu. Conſternunt:implent. Strata iacent
paſſim.ſ.q.ſub arbo.po. Frõdes:ut lachrymæ æneæ.
Heret:ut ille in conſilio perſeuerat. Tantum: dicũt
phyſici parẽ eẽ radicũ & arborum altitudinẽ. Tum:
poſt deſperationem. Exterrita : precipitata turbata.
Orat:deſiderat:uel quia conſecrata non poterat mo
ri:niſi a cõſecratiõe ſolueretur. Thuricremis:cremã/
tibus thura. Viſum:Quod uiderat. Antiqui: prio/
ris aut cari. Miro ho.exhibendo ea quæ circa uiuos
exhiberi ſolent.Nubentes enim ſimul ueniſſent ad li
men mariti poſtes anteq̃ ingrederentur ornabat lane
is uittis:unde ait Velleribus niueis & oleo ungebant:
unde uxores quaſi unxores dicebantur. Feſta:diuina
ueluti numen colerent.Tangit autem latenter hiſto/
riam quam ſupra dixi.Nam ſi amaſſet æneam nõ co
leret extinctum maritum. Nox cum te.ueriſimilitu
do. Sola:abutitur genere: nam maſculinũ ẽ: Luc.Et
lætæ iurãt aues bubõe ſiniſtro: & Ou.Infãdus bubo
ſed Vir.mutauit reſciẽs ad auẽ. Sæpe.n.mutamus ge
nus referentes ad generalitatẽ:ut ſi dicamus bona tur
dus referendo ad auem:aut prima eſt a re ferendo ad
litterã:cũ a ſit neutri generis. Ferali carmine:nã nõ ẽ
mali ominis ſp bubo : ſed cũ cãit. Cãtus.n. gemitum
imitatᷣ & fletũ.Tacẽs oſtendit fœlicitatẽ. Oẽs.n.aues
oſcines bonæ:ꝑpetes malæ ſunt:& contra. Priorũ : &
priorũ legitᷣ:ſed illud ſpectat : Heu uatum ignaræ.m.
Inſomnis:pro inſomniis ideſt uigiliis & declinatur
hæc inſomnia inſomniæ. Sempq;.o.omnes noctes
nauigare uidebatᷣ æneas:quaſi eam ſemper dethereret.
CHRI. Cumulatã:oĩbus ptibus abſolutã: & a qua
nihil deſit:tranſlatio a cumulo. Cum enim ex oĩbus
undiq; cõgeſtis factus eſt cumulus nihil abeſt. Fertq;
refert:nã noĩe Didonis orabat æneã & ab ænea refere
bat didoni nõ poſſe illũ deſiſtere ab ĩcepto. Tractabi
lis:q̃uis tractabilis nõ mouetᷣ:nõ ergo ĩgenii duritiæ:
ſic.n.eũ excuſat:ſed dei.i.iouis uolũtate nõ mouetᷣ. Ac
ueluti:cõparatio.In qua cõſtãtiã æneæ æquiparat du/
riſſimæ q̃rcui.Nam ut illa nullis uentis a ſuis ſedibus
mouetᷣ ſic & æneas nullis animi perturbationibus non amore non miſericordia:quibus uehementer in Di/
done afficiebatur:nõ cupiditate illius regni:nõ metu ne irata mulier aliquid in eum moliretur ab recte ſuſce/
pto ꝓpoſito pellebatᷣ. Annoſam:uetuſtate.n.magis magiſq; dureſcit multa ſæcula durat. Nã refert Plinius eo
tpe fuiſſe q̃rcũ iuxta iliũ urbẽ in tumulo ili tunc ſatã cũ cepit iliũ uocari:& i põto duas iuxta heracleã ab Her
cule ſatas. Inanes:quia non proficiũt. Tedet.c.c.t.ex ægritudine.n.ita exũdabat atra bili:ut illã tenebras ama
re cogeret:& oderat lucẽ. Turricremis:ab Ennio ante deũ uitulus thuricremas mactatus ad aras. Nigreſce
re:quod mortẽ portẽdit. Cruorẽ:quoniã uulnere ſeipſam ꝑditura erat. Nõ ipſi: cui oĩa credere ſolita erat.
Hoc autem uel quia pudebat ſe ita eſſe inuiſam diis: uel quia nolebat ab ea quã iã animo cõceꝑat mortẽ pro/
Bubo hiberi:& in ea re diligentius obſeruari. Bubo:funebris eſt & maxime abominatus publicis precipue auſpici
is.Deſerta incolit nec tantum deſolata:ſed dira etiam & inacceſſa noctis monſtrum: nec cantu aliquo uocali
ſed gemitu.Itaq; in urbibus haud omnino in luce uiſus. Dirum oſtentum ẽ priuatorum domibus inſiden/
tem plurimum ſcio non fuiſſe feralem.Nunquam uolat quo libet: ſed trãuerſus auſertur. Capitolii cellam
itrauit.S.papellio iſtro &.L.pedão conſulibus:propter quod nonis martii urbs luſtrata eſt eo anno.Ait Plini.

Quã mihi cũ dederis cumulatã morte relin.
Talibus orabat:taleſq; miſerrima fletus (quã
Fertque refertq; ſoror:ſed nullis ille mouetur
Fletibus:aut uoces ullas tractabilis audit.
Fata obſtãt:placidaſq; uiri deus obſtruit aures:
Ac ueluti annoſam ualido cũ robore quercũ
Alpini boreæ:nunc hinc nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant:it ſtridor:& alte
Conſternunt terras concuſſo ſtipite frondes:
Ipſa hæret ſcopulis:& quãtũ uertice ad auras
Aethereas:tantum radicem in tartara tendit:
Haud ſecus aſſiduis hinc atq; hĩc uocibus he. (ros
Tunditᷣ:& magno ꝑſentit pectoꝛ curas.
Mẽs ĩmota manet:lachrymæ uoluuntᷣ ĩanes
Tum uero infœlix fatis exterrita dido
Mortem orat:tedet cæli conuexa tueri
Quo magis inceptũ peragat:luceq; relinquat
Vidit thuricremis cum dona imponeret aris
Horrendum dictu:latices nigreſcere ſacros:
Fuſaq; in obſcœnũ ſe uertere uina cruorem:
Hoc uiſum nulli:non ipſi effata ſorori:
Præterea fuit in tectis de marmore templum
Coniugis antiqui miro quod honore colebat
Velleribus niueis:& feſta fronde reuinctum.
Hinc exaudiri uoces:& uerba uocantis
Viſa uiri:nox cum terras obſcura teneret:
Solaq; culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri:& longas in fletum ducere uoces:
Multaq; præterea uatum prædicta priorum
Terribili monitu horrificant:agit ipſe furẽtẽ
Inſomnis ferus æneas:ſemperq; relinqui

Guſus ē. Ariſto.i li.de anima.ait nocturnas aues q̄ unguibus aduncis ſunt eē noctuā & ululā & bubonem q ſpecie ſimilis noctuæ nō minor eſt aquila:& aluconē quem Plini.ab auribus quas plumeas hēt otum dicit appellari & maior gallinaceo eſt:& aſionē q minor q̄ noctua eſt.Oēs āt carniuoræ aues ſunt.Scribit p̄terea Pli. ſi cor bubonis ſiniſtræ mammæ dormiētis mulieris imponatur efficere:ut illa omnia ſecreta promat: & eos qui illud in pugnam ferunt fortiores effici.

Sola ſibi:ſemper longam incomitata uidetur
Ire uiam:& tyrios deſerta quærere terra:
Eumēidū ueluti demēs uidet agmina pētheus:
Et ſolē geminū & duplicis ſe oſtēdere thebas:
Aut agamemnonius ſcænis agitatus oreſtes
Armatā facibus matrē:& ſerpentibus atris
Cum fugit:ultriceſq; ſedent in limine diræ.
Ergo ubi concepit furias euicta dolore:
Decreuitq; mori tempus ſecum ipſa: modūq;
Exigit:& mœſtam dictis aggreſſa ſororem
Conſilium uultu tegit:ac ſpem fronte ſerenat.
Inueni germana uiam:gratare ſorori:
Quæ mihi reddat eū uel eo me ſoluat amātē
Oceani finem iuxta ſolemq; cadentem
Vltimus æthiopū locus ē:ubi maximus atlas
Axē humero torquet:ſtellis ardentibus aptū.
Hinc mihi maſſylæ gētis monſtrata ſacerdos
Heſperidū templi cuſtos:epulaſq; draconi
Quæ dabat:& ſacros ſeruabat i arbor̄ ramos
Spargēs humida mella:ſoporiferūq; papauer
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas uelit:aſt aliis duras immittere curas:
Siſtere aquā fluuiis:& uertere ſydera retro:
Nocturnoſq; ciet manes:mugire uidebis
Sub pedibus terrā:& deſcēder̄ mōtibꝫ ornos:
Teſtor cara deos & te germana tuumq;
Dulce caput:magicas iuitam accingier artes
Tu ſecreta pyram tecto interiore ſub auras:

SER. Incomitata:qđ ferale.i.mortiferū omē ē & p̄cipue regi. Agmina:uel īpetus uel agmina ſerpētū. Pētheus:ſecūdū Pacuuii tragœdiā furuit ēt ipſe. Agitatus:q̄a multæ de eo ſcriptæ ſunt tragœdiæ q̄ſi frequēter actus:& q̄a furiis pcitus ē. Armatā ma.cām furoris oſtēdit. Sedēt:a Pacuuio Oreſtes inducit̄ Pyladis admonitu pp uitandas furias īgreſſus apollinis templū:& cū inde uellet exire ſuadebat̄ a furiis. Hic ergo ē Sedēt i limine diræ. Gratare:gratulare:ſuſcipe gaudiū p ſorore.Dicimus.n.grator tibi honore. Eum:æneā quē ut notū noluit dicere:quaſi eius faſtidio nomē abhorreat. Oceani finē:nemo nouit oceani finē:ſed pro p̄cipio ponit aliūde ſumpto initio. Aethiopū:duæ ſunt æthiopiæ.Vna circa ortū ſolis:altera circa occaſū i mauritania:quā nūc dicit.Dicta eſt æthiopia a calore populoꝝ quos ſolis uicinitas torret. Atlas:nullū nomē grǽcū i nſ terminat̄. Torquet:ſubſtinet. Aptū:cōiunctū:ab eo qđ ē απτεσθαι:non āt inſignitū ſtellis Axis.n.nō hēt ſtellas qē medius iter ſeptētriones:unde eos nō occidere axis uicinitas facit: non q̄a i axe ſunt. Monſtrata:p̄dicta q̄ eſt oriūda maſſyla a qua nō lōge abſunt horti heſpidū: ſacerdos nunc uenit de locis q̄ ſunt circa atlātē.Nā aliter non procedit. Maſſyla.n.mediterranea ē ciuitas beronycæ lybiæ unde haud lōge horti heſpidū ſūt..Atlas uero maximus i mauritania ē.Heſpides atlātis filiæ nymphæ hortū ſecūdū fabulas habuerūt i quo erāt aurea mala Veneri cōſecrata q̄ Hercules miſſus ab Euriſteo argiuorū rege occiſo puigili dracone ſubſtulit. Re uera fuerūt nobiles puellæ quaꝝ greges abegit Hercules occiſo eoꝝ cuſtode.Vnde fingit̄ mala ſubſtuliſſe.i.oues. Nā grǽce μηλα & mala & oues ſignificant.Vnde μηλονομοσ ouiū paſtor. Soporiferū:quomō ſoporiferū ut uigilaret.ſed dicimus uariā ui p̄bere uictum uariis aialibus:nā ſalices hominibus amaræ ſunt dulces capellis:unde ſalices carpetis amas.ſ.hominibus.Itē cicutæ ſecūdū Lucre.hōibus ſunt uenenoſæ:& pingues reddūt capellas:ſic forſitā papauer qđ dat hōibus ſōnū adimit ſerpētibus:uel cōſtrue:q ſeruabat i arbor̄ ramos plenū ſit:deīde ſequant̄ hæc ſe promittit carminibus curas ſoluere ſpargens humida mella ſoporiferumq; papauer.i.miſcens:ut Cice.Spargere uenena didicerunt:nec icongrue ad amaritudinē amoris mel adhibet:& ad obliuionem papauer. Siſtere aquam fluuiis:ſi hæc poterit multo magis poterit æneā ab amore reuocare. Mugire uidebis:uidebit q̄s ut migrantes cernas. Teſtor.c.d.q̄a cum multa ſacra romani ſuſciperent magica ſemp̄ damnarūt. Accingier:addit̄ e metri cā: & i q̄ in ultima lōga erat breuiatur. Secreta:ſine arbitris:& eſt bona elocutio rem loci uel tempus ad perſonam transferre:ut nocturnus uenit ſecretus fecit. Pyram:ſub ſpecie ſacrificii preparabat mortis exequias.

CHRI. Incomitata:hoc i ſomniū regibus mortem p̄nūtiare dicunt.Priuatis āt ſi ſe frumētū metere ſomniant ſemp̄ reliqui.Oibus noctibus ſe ab ænea relinq ſomniabat. Eumenidū:furias tres ponunt poetæ Alecto Tiſiphonem & Megeram:eaſq; dicunt filias acherontis & noctis:quia ex nocte.i.ex ignoratione reꝝ orit̄ p̄turbatio mētis:q̄ nō abſq; cæcitate iudicii pſeuerat:& pſeueratiōe fit maior donec erūpat i furorē:ergo acheron idē priuatio gaudii:& nox.i.rerum ignorantia gignit furias Heſiodus tamen in theogonia ſcribit terrā ſanguinē qui ex amputatis cæli uirilibus fluxerat:excepiſſe:& poſt cōgruum tp̄us erinas.i.furias & gigātes & nymphas quas melias dicunt pepiſſe. Dicuntur ergo Erines a contētione εριστ.n.cōtētio ē:apud ſuperos dicūtur diræ:quia furor ſupiot crudelitatē exercet in iferiores:apud inferos canes:q̄a iferiores ſolo latratu.i.iurgio ulciſcuntur ſuperioꝝ iniurias.Apud litorales harpiæ uocantur quoniā magno furore in p̄das uertunt̄.Sed ut ad textū redeā nō uériſimile uidebat̄ ut ſe ex amore interemiſſet dido:niſi grauiſſimo exaggitata furore et occupationē poſt:& ait Cōcepit furias euicta dolore. Pētheus:hic Echiōis & agaues filius fuit : & quoniam Bacchū deum eſſe negabat:matremq; & materteras illi ſacra facere prohibebat: ab ipſo in furorē cōuerſus ē

Sũt q ad hiſtoriã fabulã referãt:& dicãt illũ abſtemiũ fuiſſe & quia mulieres illas a temulẽtia coherceret:ab il
Ore/ lis ebrius fuiſſe laniatũ:apud Pacu.furẽs iducit̃:q uidet duos ſoles & duas thebas. Oreſtes:q̃ſi mõtãus: Opor
ſtes eni mõs ẽ qa fuerit mõtanis.i.efferatis moribus:ut ait Pla.i crati. Sic Agam emnõ a ualde manẽdo qa conſtã/
ter pſeueraũt.Fuit Oreſtes Agamemnonis filius & Clitemneſtrã matrẽ quoniã illa una cũ ægypto Agamẽ/
nonẽ interemerat:interfecit ægyptũ ſimul & cũ i furias icidiſſet comite Pylade Aſtrophili filio i taurica regionẽ
ad Dianã acceſſit & liberatus furiis idẽ cũ ſorore rediit & fraude Macharei ſacerdotis Pyrrhum in tẽplo Apol
linis interemit:& eodẽ pacto Hermionẽ ſibi oli puero deſponſatã recuperauit:Serui.ait huius oſſa aricia quo
Dianæ ſimulachrũ attulerat romã trãſlata & ſepulta ante tẽplũ ſaturni:Soli.ãt ſcribit a ſptanis iuẽta in tegea
urbe olym piade.lviii.tãta magnitudie ut iplerẽt lõgitudinẽ ſeptẽ cubitorũ. Exigit:cõſtituit. Serenat ſpẽ:ſ.
hyppallage ẽ idẽſt ſerenat frõtẽ ſpe. Soleq3 ca.oſtẽdit i qua pte oceani ſit:cũ oceanus i oibus terræ finibus in/
æthio uenatur. Aethiopũ:duplex eſt æthiopia:alia ſub ægypto.Hæc a borrea hẽt ægyptũ & marmaridẽ lybiã:ab
pia ortu arabicũ ſinuin:ab occaſu lybiã deſertã & partẽ cyrenaicæ regionis a meridie aliã æthiopiã q̃ interior dicit̃
hæc ãt hẽt ab ortu barbaricũ ſinũ:ab occaſu heſpũ a meridie terrã incognitã:a ſeptẽtriõe æthiopiã ſub ægy/
maſſy pto i lybiã interiorẽ:ait Ptolæmeus. Maſyllæ:hæc urbs poſt mauritaniã ẽ. Regio iſta a moloch ith flumine
li initiũ ſumit.Facit rẽ uerſimilẽ ex eo q muheres maiorẽ fidẽ pegrinis pſtẽt. Aptũ:ſic Enni.Qui cælũ uerſat
ſtellis fulgẽtibus aptũ. Oceani finẽ:ad rẽ uerſimilẽ faciẽdã narratio ẽ. Heſpides:exq̃ſitio atlãtico mari uſq3
ad occaſum gordanũ iſularũ meminit Iuba:ſed de iis dicet̃ in.vi.Heſpidũ ãt iſulæ:ut ait Seboſus ultra gorgi/
des dierũ.xl.nauigatiõe i ultimos ſinus receſſerunt ait Soli.In harũ hortis aurea mala alii fuiſſe dicũt:eaq3 a ter
ribili ſerpẽte obſeruari ſolita.Alii dicũt pulcherrimos ouiũ greges heſpidas puellas habuiſſe: aureas ãt pecu/
des ob pulchritudinem poeticedictas:ut Venus pp decus aurea appellat̃.Nõnulli affirmãt q colorẽ aurei il/
læ pecudes haberent.Draconẽ ãt uocatũ paſtorẽ:q corporis robore excellẽtiſſimus latrões abigebat:atq3 iteri
mebat.Ait Diodo.Qui ẽt addit heſperidũ genus huiuſmodi fuiſſe fratres gloria excellẽtes Heſperũ & atlãtẽ:
eoſque habuiſſe iſignes ouium greges colore fuluo & auro ſimili:hacq3 de cã poetæ pecudes Τουηλα uocã/
tes quod nomen etiam mala ſignificat aurea mala habuiſſe dixerunt. Heſperium autem filiam fratri in ma/
Atlãti trimonio copulaſſe:unde natæ ſunt puellæ.vii.& a patrẽ atlãtides & a matre heſpides noiatæ: Has ẽt a Buſiri
des de adamatas & ab eo miſſos q rapent:ueꝝ Herculẽ illos in littore offendẽtẽ interemiſſe: & puellas pentibus re
Heſpi ſtituiſſe ſcribit:Eoꝝ nomina ita ponũtur ab Arato αλκυονη μεροπητε κελαινωτηλ εκτρητε καιστεροπηκαι
des Ταυγετηκαι ποτνια μαια.Hæ in cælo pleiades ſunt: ſed de pleiadibus alibi.Noia ẽt ab Oui.i fa. ponunt̃ ita
Pleiades icipiẽt hũeros releuare paternos:q̃ ſep.ẽ dici.ſex tamẽ eẽ ſolẽt:ſeu q i amplexus ſex hic uenere deorũ
nã ſteropẽ marti cõcubuiſſe ferunt Neptũno alcyõe & te formoſa celeno:maiã & electrã taygetẽ ioui ſeptima
mortali meropẽ tibi ſiſiphe nupſit:Pœnitet & facti ſola pudore latet. Carminibꝰ:icãtatiõibꝰ. Mugire.u.ſolet
eni ptiger̃ i necromãtia ut terra mugiat:idẽ mães emergũt. Magicas:Apule.accuſatus q magicã exerceret pul
cherrimã habuit orõnẽ d̃ hac arte & tamẽ damnatꝰ ẽ.

SER. Arma:gladiũ abuſiue arma proprie ſunt q̃ armos tegũt. Impius:q gladiũ furẽti reliqt ex Home. ẽ q gladiũ aiaci datũ ab Hectore & hectori balthcum ab Aiace refert:& hic de baltheo tractus ẽ:ille gladio i cubuit. Exuuias:ueſtẽ æneæ quẽ hoſtẽ dixerat ſupra quo pii:propter extinctũ pudorẽ. Prætexere:abſcondere:puertere. Tãtos fu.q̃tos cogitabat Dido. At regia pyra:notatus ẽ uerſus. Vitioſa ẽ.n.elocutio q̃ hẽt exitus ſimiles:licet ſit caſuũ diſſimilitudo. Intẽditq3 lo.ſer.li.ut ſtupea uicula collo itẽdũt: & ẽ hyppallage: Intẽdit ſerta per locũ. Funera:cupſſu. Nã & ſupiora ligna ad funus ptinẽt:ut pcũbũt piceæ ſõat icta ſecuribus ilex. Effigiẽ:exprimit affectũ amãtis: q̃ ẽt i morte amici imagini uult cõiũgi. Ignara.f.imemor ſuæ diſpoſitionis. Ter centum deos.i.ter cẽtũ numia:unde Hecatæ dicta:eſt qa cẽtũ habet poteſtates. Tonat: pite dixit:Nã i aliqbus ſacris imitabãtur tõitrua. Herebũ i ferorũ pfunditatẽ. Tria.u.o.d. iteratio ẽ lunæ dianæ pſerpinæ. Simulatos:nã q̃ i ſacris hẽri nõ poterãt ſimulabantur & habebant̃ p ueris. Per auernũ ãt deſcẽſus ẽ ad iferos. Ad lunã:nã herbæ p lunæ rõne tollũtur:nec oẽs eodẽ mõ. Ahenis:pite dixit.Nã aliæ uellũtur:aliæ icidũtur & hæc ad lunã.i.ad lũæ obſeruationẽ. Pubẽtes:qa aliæ ſiccæ:aliæ uiridiores legũt & iter hoies & herbas reciprocæ ſunt trãſlationes:ſic eni pubentes herbas dicimus: queãdmodũ florẽ ætatis. Nigri:noxii:uel qa nigri ſũt hoies poſt uenenum uel ſũt herbæ nigri lactis.i.ſucci & ppiphraſi dicũt ſignificari agreſte papauer. Mri.p.a.fert Pli.pullos eq

Erige:& arma uiri thalamo quæ fixa reliquit
Impius:exuuiaſq; omnes:lectumq; iugalem
Quo perii:ſuper imponas:abolere nefandi
Cũcta uiri monumẽta iubet:mõſtratq; ſacer/
Hæc effata ſilet:pallor ſimul occupat ora.dos
Nõ tamẽ anna nouis prætexere funera ſacris
Germanã credit:nec tantos mente furores
Concipit:aut grauiora timet q̃ morte ſichei.
Ergo iuſſa parat.
At regina pyra penetrali in ſede ſub auras
Erecta ingenti tedis atq; ilice ſecta
Intenditq; locum ſertis:& fronde coronat
Funerea:ſuper exuuias:enſemq; relictum
Effigiemq; toro locat haud ignara futuri.
Stant aræ circum:& crines effuſa ſacerdos
Ter cẽtũ tonat ore deos:herebũq; chaoſque:
Tergeminãq; hecatẽ:tria uirginis ora dianæ:
Sparſerat & latices ſimulatos fontis auerni:
Falcibus & meſſæ ad lunam quærunt̃ ahenis
Pubentes herbæ:nigri cum lacte ueneni:
Quæritur & naſcentis equi de frõte reuulſus
Et matri præreptus amor:

Ipſa mola manibuſq; piis altaria iuxta
Vnum exuta pedem uincliſq; i ueſte recīcta
Teſtatur moritura deos:& conſcia fati
Sydera:tum ſiquod nō æquo fœdere amātes
Curæ numē habet iuſtūq; memorq; precat̄.
Nox erat:& placidum carpebāt feſſa ſoporē
Corpora per terras:ſyluæq; & ſæua quierant

nos hr̄e i fronte quandā carnem: quam ſtatī iis natis adimit mater:quā ſi quis p̄ripuerit pullū odit: & lac ei denegat.Iuuena.Cui totā tremuli frōtē ceſonia pul li īfudit merito ergo credūt amorē creari ex carne:ſi/ ne qua mater nō alit ex ſe creatū. Molla:farre & ſale. Ergo ipſa Dido mola & piis māibus dos teſtat̄. Vnū ex.p.id.n.agit ut iſta ſoluant̄: & inectatur æneas. In ueſte re.qa ſupra diximus i ſacris nihil ſolere eſſe liga tū p̄cipue eius q̄ amore uult ſolui. Cōſcia fa.ſy.plāe/ tas qbus fatoꝝ rō cōtinet̄. Si qđ:cōpone Tū numē p̄ cat̄ ſi quod curæ hēt amātes nō æquo fœdere. Si qđ:bene dubitat utꝝ ſup res male poſitas habeat poteſtates Inuocat āt αντεϱωτα cōtrariū cupidini q amorē reſoluit:aut certe cui curæ ē iniquus amor.ſ.ut implicet nō amantem. Iuſtum.in.q.p.ut expugnetur q eſt cauſa diſcordiæ. Nox erat:protenditur hæc deſcriptio ad ex/ aggerationem uigiliarum Didonis. Syluæ:ex opinione eorum qui dicunt omnia q̄ creſcunt animalia eſſe.

CHRI. Veriſimilē facit narrationē.Nā oīa monumēta remouēda ex oculis ſunt eius rei cuius obliuiſci cu pimus. Exuuias:quoniā æneā pro hoſte iā habet. Quo pii: nā tū demū deuicta ē extremo amore.Amantes āt perire dicuntur:Nec iniuria ſeipſum.n.perdit hō in ipſa perturbatione amoris: & ſi i ſuo mortuus i amati corpore uiuit:ut probe oſtēdit Pla.in ſimpoſio:& quidā poeta την ψυχην του εϱωντοσ εν αλλοτϱιω σωματι ζην:uel quo perii quia tunc actū ē de pudicitia ſua:ſine q̄ iure mulier piſſe dici pōt:hic optime Petrarcha no ſter:Et chi ſe laſcia del ſuo honor priuar:Ne dona e piu ne uiua. Abolere:nā philoſophoꝝ p̄ceptū ē: ut cum ab amore diſcedere cupimus:omnia rei amatæ monumēta a nobis remoueamus. Iubet:p̄cipit neq; ſolū p̄ci pit:ſed mōſtrat.i.rōnes quoq; oſtēdit cur ita faciēdū ſit. Pallor oc.o. ui maximā oſtēdit pturbatiōis:nā & ſi a principio diſſimulare potuit in fine nō potuit:uel oſtēdit q̄ quis mortē ſibi decreuiſſet tamēipſa natura: q̄ ſui ipſius cōſeruationē q̄rit & interitū exhorreſcit pallere coacta eſt. Nō tamē:excuſat Annā: nā ex icredibilibus ē qđ aliqs ſe pdere uelit p̄ſerti cū i morte Sichei quē tātū amabat ſe occidere nō tētauerit. Penetrali in ſe.ſ.au. Impluuiū deſcribit.Dicūt̄.n.ipluuia loca q̄ intra domū ſub diuo ſunt:q̄ i uillis coortes dicuntur:quoniā itro pluat aqua circunſtātiū tectoꝝ. Tædis:de tæda & ilice dictū ē i geor. Ter cētū.i.ter tōat cētū ptātes lunæ un de & ipſa ecate quoniā ecatō.i.cētū hēt dicit̄.Ter dixit qa hic numerus ſacris aptiſſimus ē: unde i buco. Terna tibi hæc primū triplici diuerſa colore Licia circundo:terq; hæc altaria circū Effigiē duco. Ter gemi.quaſi tri formē.Triformis.n.ē eius uirtus.Nouilunii.n.eius ui cādidis & aureis ueſtibus & ardēte face exprimūt.Ciſta uero cū iā media ſit quoniā creſcente lumine fruges maturat.Pleniluniū āt ferrugineo colore notarūt:ait Eu ſebi.de ppa.euā. Tria uirginis ora:idē dicit:uel exprimit tria noīa:luna:diana:& proſerpina. Chaos.i.oīum elemētoꝝ cōfuſio παϱα το χεω fundo quā ſociā Demogorgonis poetæ fingūt:& ex eius tumultuante utero eundē Demogorgonē forti manu adiuuantē tres parcas & pana eduxiſſe ferūt. Aenis:ab eo q̄ ē aes fit æne/ us æreus:& p diſſolutionē diphthongi ænus.Imitat̄ āt Sophoclē:q iducit Medeā herbas noxias:ſed auerſam ne ſe lædāt ſecare : & ſuccos i cados æneos īfundere.Oino āt ad rē diuinā plæraq; ænea adhibebātur: p̄cipue i ſacris lunæ: qbus aut deuouere:aut pellere aliquos morbos uolebant hinc Plau.Mecū hēt pagus morbū aes: & Carminius ait æneis aratris ad cōdēdas urbes eē uſos:ut i ſacris taigeticis apparet & ſabios æneos cultros ad tōdēdos ſacerdotes facere: Aes naturā habet ſtipticā:unde medici ſquamas eius adhibēt remediis:q̄ contra putredinē aduocant̄ Præterea q i metalo æris morant̄ ſemp ſanitate oculoꝝ pollēt: & quibus antea nudatæ palpebræ fuerāt:illic cōueſtiūt̄.Aura.n.q̄ ex aere procedit in oculis icidēs haurit & exſiccat quod male influit: Ariſto.ait uulnera ex aere minus eſſe noxia:& facilius curari q̄ quæ ex ferro. Nigri cū lacte: pulchre uſurpa/ uit ut ſæpe cū uerba pro uerbis ponit:ut Oraq; corticibus ſumūt horrenda cauatis:pro perſonis:Et diſcolor: unde auri per ramos aura refulſit.Quid.n.ē aura auri.Ergo ēt pulchrū fecit cū opponit nigrū lacti. Dicimus enī lac lactis:ut Lac mihi nō eſtate nouū nec frigore deſit.Plautus tamē lacte in nominatiuo poſuit: ut nec aq̄ aquæ nec lacte lacti.In plurali āt numero hæ lactes licet pro pigui ſumāt̄:tamē proprie ſunt craſſius & tenue inteſtinū pp molitiē uel cādorē ſic dictæ.Priſcia.ait hæ lactes partes ſunt inteſtinorum a græco γαλακτωδεσ. Perſius cum lactibus unctis. Et matri prereptus amor:Plinius ait equaſtans parit:preter cæteras diligit fœ tus:& ſane equis amoris naſcitur ueneficium hippomanes appellatum . Eſt enim carnicula in pulli fronte nigro colore carice magnitudine:quam ſtatim edito partu uorat:ſed ſi eripiatur fœtum non amat.

Impluuium

chaos

Aes

Lactes

Aequora:cū medio uoluuntur ſydera lapſu:
Cū tacet oīs ager:pecudes pictæq; uolucres:
Quæq; lacus late liqdos:quæq; aſpa dumis
Rura tenent ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti:
Leníbant curas:& corda oblita laborum.
At non infœlix animi phœniſſa:nec unquam
Soluit̄ i ſomnos oculis ue aut pectore noctē
Accipit:ingeminant curæ rurſuſq; reſurgens

SER. Aequora:elemēta ēt aialia eē uoluerūt: un/ de i.vi.Aequora mulcebāt cātu. Tacet ag.ea q̄ i agris ſunt. Oculis aut pe.nā pōt aliqs ſomnū ſenſibus ca/ pere:& mente turbari. Reſurgēs:grauior ē cū reſur/ git. En qđ ago:demōſtrantis p̄ricula:& p quam mul ta cogitaſſe demonſtrat:& ſic proru piſſe:En qđ actu/ ra ſum.Eſt āt comicū pricipiū & cōgrue amatrici da/ tū:ſic Terē.Quid igit̄ faciā. Nā hæc cōiunctio multa eā cogitaſſe ſignificat. Rurſus: duo ſignificat freqn/ ter iterū raro uiciſſim.i.mutuo.i.denuo ut hic. No/ madum.p.inuidia a pſonis:petā mulier & regina no/ madas.i.uagos. Maritos.ſ.futuros: eſt autē elocutio

dedignor illam rem & illa re. Vltima iuſſa: aut itelligamus æneā obtuliſſe nauigandi facultatē: aut teucrorum iuſſa.i.q̄ ipſi iuſſi ſunt a ioue ut nauiget hæc ſumma ē. Quia ne: reuera & eſt una pars. Stat: manet. Nautas: inuidioſe.q.d.aſſuetos laboribus. Ouantes: abuſiue lætantes: ſed proprie ouatio ē minor triumphus q ouatur & uno equo utiť: & a plebeis uel equitibus ro. deducitur ad capitoliū: & de ouibus ſacrificabať. Triūphās albis eq̄s utitur q̄tuor & ſenatu p̄eunte de tauro ſacrificat. Vix: aut mox ideſt paulo ante aut uere uix. Nā nulla rōne dimiſiſſent patriam: niſi aut odio: aut metu regis urgente: ut in primo dictū ē.

Quin morere: Quinnimo & bene oīs eius itētio tēdit ad mortē: nā ſi procos rogare turpe ē: ſolā ſeq: & ihoneſtū: tyrios trahere difficile ſola mors ſupeſt. Tū lachry. totū ei iputat: ſed cū excuſatione. Tu pria.f.ſic diuidit urbanus: Tu pſuaſiſti: ut nuberē uicta lachrymis meis tu nūc his honeras malis. Nā me oli occidiſſem: niſi te deſerere formidarē. Obiicis: ob naturaliter corripiť: ſed poſitiōe lōgatur: nā prima ï eſt conſonās ex ob & iacco fit obiicio. More fe. Pli. aſſerit lyncas poſt amiſſos cōiuges aliis nō cōiungi. Alii fere aduerbiū uolūt: ut ſit ſenſus amore quo iā ad uiduitatē fere conſueuerat. Crimine: ut ſupra potui ſuccūbere culpæ. Sicheo: pro ſicheio. Certus eū.idubitabiliter profecturus. Carpebat ſomnos: hoc accuſat paulo poſt Mercurius: ſed excuſatur his rebus: nam & certus eundi erat: & cuncta rite preparauerat: aut preœconomia eſt: ur poſſit uidere Mercurium.

Sæuit amor: magnoq; irarum fluctuat æſtu:
Sic adeo inſiſtit: ſecumq; ita corde uolutat:
En quid ago? rurſus ne procos irriſa priores
Experiar? nomadūq; petā cōnubia ſupplex?
Quos ego ſum totiēs iā dedignata maritos?
Iliacas igitur claſſes: atq; ultima teucrum
Iuſſa ſequar? qa ne auxilio iuuat ante leuatos:
Et bene apud memores ueteris ſtat gr̄a facti.
Quis me autē fac uelle ſinet: ratibuſq; ſupbis
Irriſam accipiet? neſcis heu perdita: nec dum
Laomedenteæ ſentis periuria gentis:
Quid tū? ſola fuga nautas cōitabor ouātes?
An tyriis omniq; manu ſtipata meorum
Inferar? & quos ſydonia uix urbe reuelli:
Rurſus agā pelago? & uētis daŕ uela iubebo
Qui moreŕ ut merita es: ferroq; auerte dolo.
Tu lachrymis euicta meis: tu pria furētē (rē:
His germana malis oneras: atq; obiicis hoſti:
Non licuit thalami expertē ſine crimine uitā
Degere more feræ: tales nec tangere curas:
Non ſeruata fides cineri promiſſa ſicheo:
Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus:
Aeneas celſa in puppi iam certus eundi
Carpebat ſomnos: rebus iam rite paratis:

CHRI. Cū tacet omnis ag. Sūma excitatur in Didonē cōmiſeratio ex hac chronographia & lōgiuſcula narratione: cū oſtēdatur nullū eſſe animalium genus: quod nocturno tēpore ſomnū non capiat: ſolā āt Didonem ex nimio amore nō poſſe dormire. Noctē: ſomnū. Ingeminant: duplicanť: nā per tenebras ſpiritus obſcuriores redduntur: unde omnia quæ nobis triſtia obueniunt tunc triſtiora officiuntur. Amor itē creſcit: nā indie multis negociis occupatus aīus amori ſe ſubtrahit: noctu uero: cum ab his ceſſemus: ſolus amor mentem occupat. Hinc inſomnē noctem ducunt amantes: & ante lucem ſurgunt: quod per Damonem i Bu co. ſignificauit. Iraꝝ: & ad amorē referas & ad mortē: nā & ſi amabat: tamē amori irata erat tanq̄ ab eo male affecta. Cōtra ēt q̄uis mori decreuiſſet: tamē repugnabat natura q̄ cōſeruationē ſui exoptat. Fluctuat æſtu: ſimillimus ē mari appetitus. Nā mare uētis nō agitatū trāq̄llū ē: ſi rurſus ab illis uexeť: i maximas tēpeſtates erigiť: ſic & appetitus ſi nulla ꝑturbatione moueať: pacatus manet: ſin uero in eo una plures ue ꝑturbationes cītanť: nihil illo turbulentius efficitur. Recte ergo fluctuat æſtu: ut ſit a mari trāſlatio. Inſiſtit: quia nō diſcedit a turbulētiſſima ratiocinatiōe. Secū: quod duꝝ ē: qa caret eo q cōſulat: & q cōſuletur. Rurſus ne procos: conſultatio erat cū amore piret: quid potiſſimū faceret: utꝝ amori ne medereť quod maxime fit ſi nouū amorē ineamus. Nā amor amore uelut clauus clauo truditur: & ut ait Naſo Succeſſore nouo tollitur oīs amans: An priſtinū retinēs æneā ſeq̄retur: an morte dolores exueret. Cōcludit āt cū nō poſſit mederi nouo ſucceſſore: qa i aliis iā a ſe irriſis nulla eſſet ſpes habenda: cūq; rurſus æneā ſequi nō ualeat ꝑ rationes quas affert ſolū hoc reſtare: ut moriatur: cū æneæ deſiderium ferre nequeat. Quia ne auxilio.i.a.l. ironia ē q̄ recte facta grauitatem ſummā orationi affert p̄ſerti in cōſutatiōe. Stat: collocata ē. Veteris: nā qui ueteꝝ beneficioꝝ imemorē: ita eū noua non ſunt cōferenda. Quis me. demonſtrauerat nec utile ſibi nec honeſtū eē ꝙ relicta urbe iā ædificata: & ipetio cōſtituto exulē & ad icerta proficiſcētē ſequať: p̄ſertim cū iā ludibrio habita a nemine ſit recipienda: Cū ēt gēs illa ꝑfida ſit & ab Laomedōte q nō i hoīes ſolū ſed i deos quoq; ꝑfidus fuerit: originē ducat. Perdita.ſ.ex amore: & ſe ipſā icrepat: q̄ niſi amore ꝑdita eſſet in conſultatione de ſequendo ænea nō ueniret: Nec dū ſentis.q.d.ea expta es ex q̄bus iādudū ſentire debebas. Nōdū ſentis: quia id ueꝝ ē ꝙ q ꝑdite amat: nullum i amato uitiū recognoſcit. Quid tū: nūc oſtēdit eē ipoſſibile. Ergo ait ſed fac illos me recepturos: fac nō eē ꝑfidos nec igratos erga me poſſum ne regina ire ſola? Aut tētabo abducere mecum tyrios? q cū me ex tyro uix ſecuti ſunt nullo pacto compoſitis iam ſedibus ſecūdū exiliū pati uolēt: nā diſceſſerunt tyro: ut fugerēt tyrānū. Nūc uero ut tyrannū ſequātur patriam ſuā & ſuis manibus factā non desererent: ergo cū neq; alii ſint mariti: neq; æneā ſequi poſſim: moriendū ē. Quæ quidē cōſolatio nō ſolū i cōtinētis: ſed oīo itēpatæ ē: cum ſit adeo ꝑdita: ut ſine amore uiuere poſſit deſpet. Ex quibus oībus oſtēdit poeta eſſe a pricipio reſiſtendū. Nam cū in tantū furorē prolapſi fuerimus: nullū inuenitur remediū quod nō feciſſe illa ſibi ipſi exprobrat cū dicit morere ut merita es. More feræ: more feraꝝ: q̄ ſine certo coniugio uiuūt. Hoc dixit coacta dolore: quem tā

tum ſentiebat:ut potius impudice uiuere uoluiſſet:q̄ hæc ſentire.q.d.ſi uixiſſem more ferarum expleſſem libidinem:neq; hunc potius q̄ aliū amaſſem. Cogit̄ ergo dolore ipulſa i tam turpem ſententiā deuenire.Sed magis placet quæ de lynce proferunt. Non ſeruata fi.q.d.ad alia mala hoc quoq; additur:ut ego promiſſam fidem fregerim:non ut uoluptatem conſequerer:ſed dolorem.Hæc igitur illi propter inſaniam amoris eueniebant.At Aeneas tanta cura liber dormiebat.

Huic ſe forma dei uultu redeuntis eodem
Obtulit in ſomnis:rurſuſq; ita uiſa monere ē
Omnia mercurio ſimilis:uocēq; coloremq;:
Et crines flauos:& membra decora iuuentæ:
Nate dea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?
Nec q̄ circunſtent te deinde pericula cernis
Demens ne zephyros audis ſpirare ſecundos.
Illa dolos:dirumq; nefas in pectore uerſat
Certa mori: uarioq; irarum fluctuat æſtu:
Nō fugis hic præceps:dū præcipitar̄ poteſtas
Iam mare turbari trabibus ſæuaſq; uidebis
Collucere faces:iam feruere littora flammis:
Si te his attigerit terris aurora morantem:
Eia age:rūpe moras uariū & mutabile ſemp
Fœmina:ſic fatus nocti ſe immiſcuit atræ
Tum uero æneas ſubitis exterritus umbris
Corrpit e ſomno:ſocioſque fatigat
Præcipites uigilate uiri:& conſidite tranſtris:
Soluite uela citi:deus æthere miſſus ab alto
Feſtinare fugam:tortoſq; incidere funes
Ecce iterū ſtimulat:ſequimur te ſancte deorū
Quiſquis es:imperioq; iterū paremus ouātes:
Adſis o placiduſq; iuues:& ſydera cælo
Dextra feras:dixit:uaginaq; eripit enſem
Fulmineum:ſtrictoq; ferit retinacula ferro:
Idem oēs ſimul ardor habet:rapiūtq; ruūtq;
Littora deſeruere:latet ſub claſſibus æquor
Annixi torquent ſpumas:& cærula uerrunt.
Etiam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens aurora cubile:
Regina e ſpeculis ut primum albeſcere lucē
Vidit:& æquatis claſſem procedere uelis:
Littoraq; & uacuos ſenſit ſine remige portus
Terq; quaterq; manu pectus percuſſa decoꝝ

SER. Forma dei:nō deus ſed forma dei. Nā raro ſe uidēda p̄bent numia. Eodem:o ſp longū eſt qa eo dē ablatiuus eſt ſemp.Eadē autē & producit & corripit.Nā & ntūs eſt:ut eadē mulier fecit:& ablatiuus ut eadē muliere faciente. Viſa monere:bene uiſa non.n. re uera eſt. Similis:aliud ē idē eſſe:aliud ſimilis eē.Ergo nūc certus ē æneas. Vocē:oratiōis eſt deus:Hora. Mecuri facūde nepos atlantis. Flauos:& peruſius & flauus mercurius fingit̄ quia ſatis uicinus eſt ſoli p̄ter cæteras ſtellas. Et mēbra decora iu.qa deus paleſtræ ē. Iuuētæ:Aetatis cū iuuētus ſit pſonaꝝ: ut & rebus ſpectata iuuētus.Figura uero ē uocē membra & colorē. Zephyros:uētos:nā zephyris de aphryca nauigare nō poterat. Diꝝ:ēt amatrix timenda ē: q̄ ſit certa mori. Nephas in.p.u.ne non timeret amatricē bene addidit Certa mori:itē Variū & mutabile ſemper fœmina. Præceps:feſtius. Collucere faces:ꝓpter illud Ferte citi flāmas. Vmbris: ſicut ſupra.Forma dei.

Corripit:Omen futuræ tēpeſtatis. Sācte deoꝝ:aut diſtinguit ſancte:aut ſecūdū Enni.Reſpondit iuno ſaturnia ſancta deoꝝ. Quiſquis es:at dixerat oīa mercurio ſimilis:Sed teſte Cicc.in lib.de natura deo.tres ſunt mercurii:ſupnus:terrenus:& īfernus.Ergo qſqs de tribus.Aut referas ad iouē.i.qſqs es q præcipis:ut ī nono.Quiſqs in arma uocas: cū irim uidiſſet.i.qcūq; irim miſiſti.Plane illud occurrit qđ ait Deus æthere miſſus ab alto:ubi & iouē & ſupnū cōplectit̄ Mercuriū.Pōt ēt quaſi phātaſiā facere pp ſocios:& qſqs es iō dicere.Quia licet uiderit non tamē re uera nouit eſſe mercuriū:unde ait ſupra: Et formā & uultū uiſa monere. Iteꝝ paremus:nā iā parauerat p̄paratione nauigioꝝ. Et ſydera.c.d.f.Hoc eſt uentos:q ex ortu ſydeꝝ aut proſpi aut aduerſi ſunt:Sic i Geor.Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis.Nec.n.ſydera dicit re uera: cū arcturus una ſit ſtella. Ergo dextra dixit ſydera uētos:uel tēpora. Pria aurora: deſignatio tpis ē nō diei deſcriptio unde infert:ut prio albeſcere lucē uidit.Sic ī.xii.Cū primū craſtia cælo Puniceis inuecta roſis aurora rubebit.Et bene hāc primū īducit uidiſſe crepuſculū:q̄ q̄ſi amatrix totā uigilauerat noctē.Sic ī buco. de amatore:Naſcere præq; diem ueniēs age lucifer almū. Nouo.i.epicureos imitat̄ q aiunt ſolē de atomis cōſtare & cū die naſci & cū illo perire. Tithōi: cubile tithonius. Laomedontis frater fuit: hunc ab aurora amatū i cælū leuauit:quē lōgiqtas uitæ i cicadā cōuertit.Hora.Longa tithonū minuit ſenectus. Albeſcere lu.hyppallage eſt:Luce.n.albeſcunt:omnia non lux albeſcit. Aequatis.u.fœliciter plenis ſine motu aliquo.

CHRI. Omnia mercurio uocemq; colorem:nam & eloquentiæ fuit & palæſtræ repertor: Hora. Mercurii facunde nepos atlantis.Qui feros cultus hominum recētum uoce formaſti catus & decoræ more palæſtræ Te canam magni iouis & deorum nuntium curuæq; liræ parentem callidum quicquid placuit iocoſo condere furto. Nate dea:optimum principium arguentis quaſi dicat cum ſis natus dea & propterea oporteat te eſſe magni & inuicti animi & mirificæ ſolertiæ poteſt ne cadere in te tanta ſegnities:ut in tanto periculo dormias: partum cum ſūmā enauigandi nactus ſis occaſionem argumentatur igitur:ab honeſto utili:& facili. Irarum zelu:admonet autem ne idem ſibi uēiat de Aſcanio qđ & iaſoni & tereo euenit.Cōfutat amorē:neq; illi credēdam oſtendit:cum & percita ſit maxīo iraꝝ furore & mortem ſibi decreuerit. Varium &.m.ſic catulus Ah crudele genus nec fidū fœmina nomen & Oui.Fallite fallētes ex magna pte ꝓfanū Sunt genus i laqueos quos reſoluere cadāt. Nocti.ſ.nā cū diſſoluerit corpus:qđ ex cōdenſato aere eos uiſibiles fecerat relinquunt̄ inuiſibi/

les.Eſt aũt oratio & Mercurii & æneæ pceps & uelociſſima:ut imitteretur agendi pcipitẽ celeritatem. Tortos:q ex torta ſtupa:uel canabe fiũt. Ferit:nã more impatiẽs id ipſe facit qd aliis faciũdũ iuſſerat. Fulmineũ:acsi ut fulmen. Rapiunt:rũt ponit ante oculos miram illam celeritatem. Littora deſeruit:poſuit præteritum: ut melius celeritatem notet. Et iam prima:Lucretius:Cum primum aurora reſpergit lumine terras.

Flauenteſq; abſciſa comas:proh iuppiter ibit
Hic ait & noſtris illuſerit aduena regnis?
Non arma expediẽt? totaq; ex urbe ſequent?
Diripientque rates alii naualibus? ite:
Ferte citi flãmas:date tela:impellite remos:
Q uid loquor? aut ubi ſũ? q̃ mẽte iſania mu
Infœlix dido:nũc te facta impia tãgunt (tat?
Tũ decuit cũ ſceptra dabas : en dextra fideſq;
Q uem ſecum patrios aiunt portare penates:
Q uẽ ſubiiſſe humeris cõfectũ ætate parẽtẽ.
Nõ potui abreptũ diuellere corpus:& undis
Spargere:nõ ſocios:nõ ipſum aſſumere ferro
Aſcaniũ:patriſq; epulãdũ apponere menſis?
Verum anceps pugnæ fuerat fortuna: fuiſſet
Q uẽ metui moritura? faces i caſtra tuliſſem:
Impleſſemq; foros flammis:natumq; patrẽq;
Cũ genere extiſẽm:memet ſup ipſa dediſſem.
Sol qui terrarũ flãmis opera omnia luſtras:
Tuq; harũ iterpres curarum & conſcia iuno
Nocturniſq; hecate triuiis ululata per urbes:
Et diræ ultrices:& dii morientis eliſæ
Accipite hæc:meritũq; malis auertite numẽ:
Et noſtras audite preces:ſi tangere portus
Infandum caput:ac terris adnare neceſſe eſt:
Et ſi fata iouis poſcunt:hic terminus hæret:
At bello audacis populi uexatus: & armis
Finibus extorris:complexu auulſus iuli
Auxilium imploret:uideatq; indigna ſuorũ

SER. Proh:iraſcentis exclamatio:Teren.Proh ſu preme iuppiter.Aut teſtat̃ iouẽ:quẽ in aduẽtu æneæ iuocauerat Iuppiter hoſpitibus nã te dare iura loquũtur. Ibit & illuſerit:ibit & illudet:tps p tpe:ſic dixit ut Certãtq; illudere capto. Nõ ar.ex.Furentis uerba ut ipſa paulo poſt.Quæ mentem inſania mutat:nam ſana nõ impat abſcentibus:cum ſola ſit. Naualibus: Loca ſunt in quibus ſtant naues. Vbi.q.d.An in cœtu ſum. Cũ ſceptra dabas:ut ac dominum æneam i ſceptra recepit. Fideſq;:ſubaudi en etiam i ſequentibus:aut certe hic eſt quem dicunt portare deos.Sane en nominatiuo melius iungit̃:ut En priamus. Ipſũ aſcaniũ:Aut quia eſt cauſa nauigationis:ut .Quem regno heſperiæ fraudo.Aut ad patris dolorem:ut Qui nati corã me lœtũ cernere feciſti. Epulãdũ ponere: qd fecit Progne occiſo ithi filio pp ſororis ſtuprum. In caſtra:i claſſes:ut Nos caſtra mouemus. Foros: Tabulata nauium ab eo quod inceſſus ferant:& eſt generis maſculini:numeri tantum pluralis ut hi fori ſorori. Cum genere extinſem: pro extinxiſſem morte æneæ & aſcanii:& eſt ſyncope. Super ipſa: Satis amatorie. Sol:iam utit̃ iprecationibus & deuotionibus: unde deuotor & deuotrix q imprecatur dicit̃ nõ aũt terrarũ flãmis:ſed opera terrarũ. Recte aũt inuocat ſolem:ut ſupra per nomen liberi ſacrificauit. Curarũ: Aut quas patior:aut generaliter curarũ coniugalium interpres:hoc eſt media & conciliatrix.Cicero.Qui interpretes corrumpendi iudicii eſſe ſolent. Conſcia iuno:Siluit rem turpem:ſic ſupra. Et pronuba iuno. Nocturnis:non triuiis ſed per nocturnũ tps. Vlulata p ur.proſerpinã raptam a Dite patre Ceres cũ per orbem incenſis faculis q̃reret per triuia & q̃driuia uocabat Hic in eius ſacris a matronis per triuia exercetur ululatus:ſicuti i iſidis ſacris ubi eſt imitatio iuenti Oſyridis:quem dilaniatum a Tiphone fratre uxor iſis p totum orbem queſiuit:Iuuena.Plangẽtis populi curri it deriſor a nubis:Hecaten autem inuocat cauſa ultionis:unde & furias inuocat:Sed uſurpatiue dixit diras.Nã diræ in cœlo:furiæ in terris:eumẽides ad inferos:Vnde & tres eſſe dicuntur:ſed hæc nomina confundunt poetæ. Vltrix:ideſt tiſiphone.Græcæ enim τισισ ultio eſt. Dii moriẽtis eliſæ:aut manes dicit:Vnde ẽ:Vos o mihi mães eſte boni:quoniam ſuperis auerſa uoluntas:aut anæreticos dicit:ideſt martem & Saturnum qui intercidunt uitæ rationem ſi radiis ſuis certũ geniture pulſauerint. Horati. Te iouis impio tutela ſaturno refulgens eripuit:uolucreſq; fati tardauit alas:& bene tardauit.Nam neceſſitas fati tardari poteſt non penitus tolli.Virgili.nec fata uetabant Stare decemq; alios priamum ſupereſſe per annos. Meritumq; malis auertite numen:Quod mali merentur. Preces:imprecationes:ut paulo poſt imprecor arma armis pugnent. Adnare:ut in prio Huc pauci ueſtris adnauimus oris: ideſt per tempeſtatem uenimus:& bono colore futura prædicit. Fata iouis:participium eſt non nomen.Terminus hæret:Si hoc eſt immutabile. Audacis po.Rutilorũ quos ſemp iducit audaces. Finibus ex.Extra ſuas terras remotus:& ſignificat quãdo Euãdri & Tarcõtis petiuit auxiliũ. Indigna ſu.f.palãtis dicit & cæterũ.

CHRI. Proh:neceſſe ẽ ut orõ pathetica.i.pturbationibus plena principiũ habeat uehemẽs & abruptum: quoniã indignãtibus leniter ex oratiõe icipe nõ datur:nõ.n.mẽte ducũt̃:ſed appetitu agunt̃ ac uehunt Sic Iuno Quid me alta ſilẽtia cogis Rumpe & obductũ uerbis uulgare dolorẽ:& Heu ſtirpẽ iuiſam. Et noſtris illuſerit a d.indignatio a fortuna.Nam & miſericordia a fortuna elicit̃:cũ demõſtramus quẽpiã ex ſublimi gradu ſine ulla ſua culpa in calamitates maximas deiectum:ut Tot quondam populis regniſq; ſuperbum regnatorẽ aſiæ:Et indignatio cũ dolemus ab iis q aut aduerſa aut humili fortuna pmuntur ſuperari:ut hic dolet qd tãta regia ab homine aduena:& a patria extorre illudat̃ & illud Exulibus ne dat̃ ducenda lauinia cõiux:Dolet eni ab exule ænea uici Turnũ:q florẽti i regno cõſtitutus ſit. Illuſerit:recte dixit & nõ illudet:ut ſit ſenſus ille mihi illuſerit & deindẽ nulla data pœna tutus abire poterit.Ergo ponẽdo tps magis p̃teritũ oſtendit nõ ſolũ

illuſuꝝ:ſed poſt illuſioné icolumé futuꝝ:cũ nemo ex ſuis illũ iſectatus fuerit cũ deberét iſectari ex tota urbe .i.oés ciues populariter ex ipſa urbe. Augeť auté res ab ipſa iterrogatióe. Diripiétq;.r.auget idignationé a fa/cili:illudor ab adueña:nec tamen mei ciues:id quos hæc uitio ptinet:iſectabũť:cũ facile ſit illoꝝ naues diripeř. Ite:oſtédit ꝙ uehemẽti furore correpta ſit cũ abſẽtibus:nihilq; tale audientibus impet. Date tella ipellire.r. breues clauſulæ & ſine copula,pnũciatæ irati ai :eſtinatioñé exprimunt. Quid loquor:alternati mõ pturba/tio:mõ ratio pualebat:Qui.n.pcepiſſet ultioné abſẽtibus:niſi furiis ageret: nũc ãt ſe colligens ſtultitiá ſuá re/cognoſcit ergo qđ loquor.q.d.Cur hæc pcipio nõ audiẽtibus. Aut ubi ſum:nõne uideo abeſſe me ab iis qbus fruſtra cũ abſint ipero. Quæ iſania:quá magna iſania mutat & puertit mété. Tũc decuit cũ ſceptra.d.tunc oportuit me hæc ipare cũ æneas adhuc erat i mea ptáte uel referamus ad occultioré ſéſũ:ut oſtédimus iallego riis.Et ſit ſnia:nũc demũ cũ habitũ culpæ ita obduxeri:ut nõ ſim amplius mei iuris:nec poſſim me ab huiuſ/ cemõi furoribus explicare:iſta uolo:ſed debebá uelle cũ ſceptra dabá.i.cũ ipabá:ná cũ i nobis rõ appetituſq; i ſint:& rõ natura ipſa pſit:& ueluti regia cũcta ex eius impio agat:Appetitũ ãt ueluti ſeruũ illi obtẽperare opor/teat:tũc diciur dare ſceptra.i.ipare:cũ oia ex ipſa rõne:ꝙ ſola hoies ſumus agimus:ná ſi hõ ratio é:cũ rõ ſit for ma hõis:tũc hõ agere dr cũ ratio agit cũ ãt uitiis iuoluti ſumus:& appetitus uicta rõne i nobis regát ſeruire di cimur & nõ impare: Vnde é illud paradoxon Oés ſapiẽtes liberos eé:& oés ſtultos ſeruos.Ergo antea ꝙ cõtra/hamus hitũ uitioꝝ cũ adhuc rõ uitæ noſtræ habenas teneat damus ſceptra: & poſſumus a uitiis abſtinere:& appetitũ coercere.Vbi uero hitũ uitii ex aſſiduis actibus a qbus abſtinere poteramus fecerimus : regnat appe/titus:& pulſa a ſua ſede nobis impat: & nos ſerui effecti non amplius damus ſceptra Sed hæc latius i allegoriis nris diximus. En dextra:nõ tot fluctibus agitať mare cõtrariis uẽtis uexarũ:quot exagitať mulieris & aman/tis & furore iraq; pcitæ aius.Ergo nũc dolet illũ ipune abire:nunc ultioné ſuis mãdat:nũc ſeipſam ſtultitiæ ar guit:nũc æneá illis uirtutibus priuat:quas a pricipio maximas in eo eſſe dixerat. En dextra:ironica oratio: di cit.n.ex hoc ſuo facto indicať & fides & pietas ſua:& cõprobať eſſe ueꝝ qđ dicũt & penates deos & patré ab i/cẽdio liberaſſe ut ſit ſentẽtia ex pſenti crudelitate & pfidia oia quæ de illo recte facta dicunť falſa eſſe demon/ſtrantur. Non potui:ex ratiocinatione recandeſcit ira & dolet non potuiſſe id quod ſi præuidiſſet:poterat : & ex hoc quod cupit muliebre oſtenditur odium.Et probat illud Senecæ ipſam mulierem a maximo amore i maximũ odiũ ferri.Cõcluditq; fuiſſe ineundá hanc pugná:qđ probat cõplexione.Nam ſi ſuperaſſet:expleſſet aium ſuum cæde:quá ſitiebat:Si ſupata fuiſſet:ueniſſet morté:quá etiam nunc ſibi decreuit.Eſt autem iratis aliqua uoluptas: cum narrant rem quá cupiunt eo ordie eoq; modo quo exequi uoluiſſent. Sol:factura im precationem adnititur a diis exaudiri. Si neceſſe eſt:quod minime uellem. Finibus extorris:morienti non immerito:ut oſtendit Cicero dat diuinationem.

Funera:nec cum ſe ſub leges pacis iniquæ
Tradiderit:regno aut optata luce fruatur.
Sed cadat ante dié:mediaq; ihumatus haréa:
Hæc præcor:hãc uocé extremá cũ ſanguie fũ
Tũ uos o tyrii ſtirpé:& géus oé futuꝝ -do.
Exercete odiis:cineriq; hæc mittite noſtro
Mũera:nullus amor populis nec fœdera ſũto.
Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor:
Qui face dardanios ferroq; ſequare colonos
Nunc olim quocunq; dabunt ſe tẽpore uires:
Littora littoribus contraria:fluctibus undas
Imprecor arma armis pugnẽt:ipſiq; nepotes.
Hæc ait: & partes animum uerſabat i omnes
Inuiſam quærens quã primũ obrumpe lucé.
Tum breuiter barcen nutricem affata ſichei.
Nãq; ſuam patria antiqua cinis ater habebat
Anná cara mihi nutrix huc ſiſte ſororem:
Dic corpus,pperet fluuiali ſpargere lympha:
Et pecudes ſecum:& mõſtrata piacula ducat:
Sic ueniat:tuq; ipſa pia tege tempora uitta:
Sacra ioui ſtygio:quæ rite incœpta paraui
Perficere é animus: finemq; imponere curis:
Dardaniiq; rogum capitis permittere flãmæ.
Sic ait:illa gradum ſtudio celerabat anili:

SER. Pacis iniquæ:pp pditá liguam habitum & nomen:quæ oia ſolet uictor impõere uictis ſicut po/ſtulat iuno. Sed cadat: cato dicit iuxta lauro lauiniũ cũ æneæ ſocii prædas agerent:bellũ eſſe cõmiſſum : i quo Latinus occiſus eſt.Turnus fugit : & auxilio me/zentii cõparato uictus quidé eſt.Sed in eo pſio æneas non cõparuit. Aſcanius poſtea Mezentium iteremit. Alii dicũt ꝙ uictor æneas cũ ſacrificaret ſup numicũ fluuiũ lapſus eſt:& eius cadauer nuſꝙ apparuit. Vnde ipſe dicit Media q; inhumatus haréa.Poſtea dixerunt inter diuos receptũ:& iouem idigeté appellatũ. An/te dié:ante fati neceſſitaté:& bene qđ paſſura eſt optat æneæ. Cũ ſanguine:ꝗ ii iprecationes ſuo ſanguie cõ/ſacret. O tyrii:nõ ſunt mandata:ſed imprecationes: Ná ſi mandata ſunt quõ genus futuꝝ. Sunto: urba/nus ait uerbo eam iuris uſã propter odia hæreditaria.

Exoriare:exoriať:& oſtendit Hánibalé : ex oſſibus: ſcđm Anaxagorá q hõ omeriá dicit.i.omni mébroꝝ ſimilitudiné eé : i rebus creádis.Ergo ſicut ex oſſibus ſic ex ſanguie & medullis:ná oia,p parte ſui tráſeunt in,pcreationé.Lucretius:nunc ad Anaxagoræ uenia/mus homoomeriá. Fluctibus un.p; illud qđ in fœ dere ſancitũ eſt.ut corſica media eſſet inter romanos & carthaginéſes. Pugnent ipſiq;.n.põt ad ciuile bel/lũ referri. Tũ breuiter: feſtinatione mortis ſimul ne ctit cauſá moraꝝ & ſibi & ſorori. Huc ſiſte: huc ad/huc:ut & gregé ſiſtit ad ará Hinc & ſiſtať.i.abducať: nam ſtare aliud eſt : nec aliter poſſumus dicere ꝙ ſta hic & ſiſte huc.Fallit.n.plerũq; uerbi ſimilitudo:quia dicimus ſto & ſiſto.Cum diuerſa ſignificent ,p codé.

Spargere lym.ná inferis ſacrificantes aſpergebãtur: ut Spargens rore leui & ramo fœlicis oliuæ. Supe/

At trepida & cœptis immanibus efféra dido
Sanguíneam uolués aciẽ : maculiſq; tremẽtes
Interfuſa genas: & pallida morte futura
Interiora domus irrumpit limina: & altos
Cõſcendit furibunda rogos: enſemq; recludit

ris abluebanť: ut Donec me flumine uiuo Abluero: Mõ inferis ſacrificabat: ut Sacra ioui ſtygio. Piacula: purgationes: alias ſacrilegia. Sic ueniat: ne ꝑmitteret: aut ꝓcederet. Tege corona: ut ipſa tardaret. Ioui ſtygio: hoc eſt Plutoni. Dicunt ſtoici unũ eſſe deũ: cui nomina uarianť ꝓ actibus & officiis: unde ẽt duplicis ſexus numina eẽ dicunt: ut in agendo mares: ĩ patiendo fœminæ ſint natura: unde eſt Cõiugiis ĩ gremium late deſcendit. Ab actibus autem uocantur: ut iuppiter iuuans pater: Mercurius ꝙ præeſt mercibus: Liber a libertate. Sic modo iouem ſtygium dicit inferis ſacrificaturã: ut iunoni ĩfernæ dictus ſacer. Hinc eſt iouis oratio Cælicolæ mea membra dei quos noſtra ptãs Officus diuiſa facit. Quæ rite incepta. ꝑ. Ordo eſt incepta quæ paraui animus eſt rite perficere. Dardaniq; rogũ ca. i quo eius imago fuerat. Studio anili: aut ꝑ ætatis poſſibilitate: aut ꝑ iduſtria: q̃ utũť anniculæ. At trepida: nã feſtina moritura nil timebat. Cœptis efferata: furiata ſeuis cognitiõibus. Pallida morte futura: uel pallidior q̃ ſoleant eſſe homines poſt mortem: aut pallida omine mortis futuræ. Furibunda: furenti ſimilis.

DONA. Exercete odiis: quod factum eſt tribus bellis punicis. Exoriare aliquis: aliqui de Hannibale uolunt intelligere: Sed melius eſt ut ſit hoc perturbatæ perſonæ quæ neſciat ſe impoſſibilia poſtulare: qđ ſequẽtia indicant cum poſtulet: & littora & undas inter ſe diſcordare. Pugnẽt ipſiq; nepotes: hoc dixit poſſibile: nã & furentes ĝdoq; quod rectum eſt ſentiunt. Tum breuiter: nam hoc conueniebat quæ q̃primum mori cuperet. Huc ſiſte: huc inſtanter adhuc. Cara: blanditur ut ſperet p blandimenta: qđ illa pp ĩgraueſcẽtẽ ætatẽ poterat recuſare. Elegit pſonã q̃ tarde ꝑegeret: & cũ mora remearet: ut ſibi lõgiuſculũ ad mortẽ patrãdam ſpatiũ dareť: & pp hoc dixit ſiſte & non mitte. Dic. c. & hoc ad moram innectendã pertinet. Et. p. & hoc ſimiliter.

CHRI. Optata luce: ideſt uita. Fruatur: ĩfœliciſſimum eſt multos labores tuliſſe: multaq; adiſſe pericula ut aliquid aſequamur quo acquiſito morte intercepti frui non poſſumus: ut fruſtra omnia illa dura atq; aſpa perpeſſi uideamur. Ante diem: quaſi dicat Cum uita adhuc durare poſſet Lõgo ãt ordie narrat hæc tãq̃ ſi illa imparare poſſit. Nã hæc dicẽs uideť aliquo mõ ſaturare irã: & explere aiũm. Mediaq; inhumatus harena: cæterũ hoc ex hiſtoria eſt. Nã æneas cũ rutilis & cũ Mezentio pugnãs ſupueniente nocte nuſquã appãuit: Alii putãt in deos relatum. Alii ſubmerſum in numico fluuio: & ideo templum illi dicatum eſt cum hoc titulo patris diui terreſtris: q fluuii numici aqs gubernat. Ait Dionyſius. Optat autem & uitam breuem & mortem inhonoratã. O tyrii: apoſtrophe ad habentes: ut igens aĩ affectus demõſtreť. Exercete. q. d. pſeuerate in odiis. Nã exercere nõ ẽ ſemel ĩfeſtare: ſed diuturno tpe in laboribus defatigare. Exoriare: p hos aliquot uerſus quanto odio ferať oſtẽdit. In omnes. p. eodẽ. n. tpe cũcta animo cõplectebať: Ex qbus in eandẽ ſenectutã trahebať: ut q̃ primũ moreret. Nihil. n. re amata cariturę qđ dignũ uita uideret occurrebat. Nutricẽ ſichei: hac utiť miniſtra: ut p illã magis recordeť priſtini mariti: Atq; inde magis ex aĩo pellať æneas. Propet: nõ q̃ illã cuperet ꝓperare: ſed ut magis diſſimulet cõſiliũ mortis. Ergo q̃uis impet feſtiatiõẽ: tamẽ multa adnectit qbus moram illã cogat. Fineq; ĩpõere curis: ex his uerbis ſimulat cõſiliũ uitæ. Effera: põit ante oculos qũo affecti ſint q ſibi mortẽ iã decreuerit. Sãguineã: nã furore accẽſæ oculi ex furore ueluti ſanguinei rubebãt: nã ex uehementi furoris impetu ſanguis ad exteriora pellitur: & ſpiritus ueluti ardẽtes in oculis apparent: & tamen genæ. i. palpebræ & oculorum ſinus alternantibus furore ſimul & timore mortis maculis inficiuntur. Nam & ſi mortem ex impetu appetamus: tamen natura ab ea abhorret.

SER. Quæſitũ. m. i uſus: quem æneas nõ ad hũc uſum reliq̃rat: ut ſupra diximus ſecundum Homerũ uertitur munus in pniciem: tale eſt i buc. Hos illi qđ nec bene uertat mittimus hædos. Et mente: cõſilio.

Deuſq; ſinebant: aut iuppiter qui æneam diſcedere iubebat aut amor aut neceſſitas fati. Vixi: excuſat uitæ abruptiõem: nam ait Plato magna pœna affici animas eoꝝ qui uitã ante tempus relinquũt. Et quem dederat curſum fortuna pegi: nõ natura nec fatũ. Tribus. n. uita humana contineť natura cui ultra nõ. cxx. ſolares annos conceditť. Fato cui nonaginta anni. i. tres ſaturni curſus exitium creant niſi aliaꝝ ſtellaꝝ benignitas tertiũ ſuper curſum. Fortũa. i. caſu: qui ad oia ptinet q̃ extriſecus ſunt ad ruinam: naufragia: & huiuſcemodi. Bene ergo fortuna: ſic Cicero in philippicis: Multa mihi imminere uidebanť ꝑter naturã ꝑterq; fatũ. i. gladii Antonii ex caſu. Sub terras ibit imago: ualde quæriť qđ illud ſit qđ inferos petat. Nam tribus cõſtamus: aĩa quæ ſupernã originẽ ſuã petit. Corpore qđ in terram deficit. Vmbra: quam Lucre. ſic diffinit ſupra ſpoliatus luminis aer: quæ ſi ex corpore creatur una ſecum perit: nec eſt quicq̃ reliquum ex homine quod inferos petat. Sed dephenderũt eſſe quoddam

Dardanium: nõ hos quæſitum munus ĩ uſus.
Hic poſtq̃ iliacas ueſtes: notumq; cubile
Conſpexit: paulũ lachrymis: & mẽte morata:
Incubuitq; toro: dixitq; nouiſſima uerba.
Dulces exuuiæ dum fata deuſq; ſinebant
Accipite hanc animã: meq; his exoluite curis:
Vixi: & quẽ dederat curſum fortuna peregi:
Et nunc magna mei ſub terras ibit imago:
Vrbem preclaram ſtatuit: mea mœnia uidi
Vlta uirum pœnas inimico a fratre recepi
Fœlix heu nimium fœlix ſi littora tantum
Nunquã dardaniæ tetigiſſent noſtra carinæ.
Dixit: & os impreſſa toro moriemur inultæ:
Sed moriãur ait: ſic: ſic iuuat ire ſub umbras
Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardãus. & noſtræ ſecũ ferat omnia mortis
Dixerat: atq; illam media inter talia ferro

Collapſam aſpiciunt comites:enſemq; cruore
Spumātem:ſparſaſq; māus: it clamor ad alta
Atria:concuſſa bacchatur fama per urbē:
Lamentis gemituq; & fœmineo ululatu
Tecta fremūt:reſōat magnis plāgoribꝰ æther
Non aliter q̄ ſi immiſſis ruat hoſtibus omnis
Carthago:aut antiqua tyrus:flāmæq; furētes
Culmina perq; hoīum uoluātur: perq; deoꝝ

ſimulachrum:quod ad noſtri corporis effigiem factū inferos petat & eſt ſpecies corporea:quæ nō poteſt tā/gi ſicut uentus. Hinc in ſexto. Corpora uiua nefas ſty/gia uectare carina:hoc & Home. requirit ſimulachro Herculis apud inferos uiſo. Et ſciendum ſimulachra eſſe hæc etiam eorum qui per apotheoſin dii facti ſūt unde aut uiſi eſſe apud inferos:aut illuc deſcendiſſe di cunt: Hora. de libero Te uidit inſons cerberus aureo cornu decorum. Sciendum tamē abuti poetas:& con fuſe uel ſimulachrum uel umbram dicere. Vrbem pre. non eſt contrarium illi Pendent opera īterrupta: nam & ſi paulum ſupereſſet tamen quantum ad ipſam pertinet fecerat:& re uera quid ſupereſt ciuitati factis muris templo portu & theatro. Mea mœnia:a me facta & ptinet ad effectū:ut Quā ueſtræ fecere māus. Vl ta uiꝝ:Puniendo eius īterfectorem. Nā ideo addidit Pœnas inimico a fratre recepi: Et re uera nulla auaro ma ior pœna ē q̄ amittere pecuniā:pp quā amiſerat ſcelus. Recepi:tanquā debitas. Ergo hoc dicit feci iſtud & il/lud:fœlix fuiſſem ſi tātū æneas carthaginē nō ueniſſet. Alii p interrogationē legi uolunt:ut nihil dicat eſſe pfe ctū:ut nūqd urbē ſtatui? nunqd ulta ſum uiꝝ? & tamē fœlix fuiſſem ſi tātū æneas nō ueniſſet:& hanc uarieta tem gignit hoc uerbū tantum:nā utrumq; admittit:Superior tamē ſenſus melior:quem nōnulli ſic exponūt pp illud pendent opa:ut ſit ordo Vrbem præclarā & mœnia uidi ſtatui.i. dum ſtatuerent. Os imp. t. Applici to ore ad lectulū:quaſi amatrix:ut ſtratiſq; relictis incubat Vel inſenſibili rei dans ſenſum lectulū alloquitur: ut Haſtā turnus & mezentius equū:Rebe diu res ſi q̄ diu mortalibus ulla ē. Sic? ſic. Interrogatio & reipōſio placet eā ſic mori:& i hoc loco ſe pcuſſiſſe itelligimus. Hauriat:uel capiat hæc oīa tēpeſtatis fūturæ:Vel ſatiſ/faciat ſuæ crudelitati. Inter. t. p talia ut hūc īter fluuio tyberius amœno. Spſas:aut pfuſas ſanguie:aut morte reſolutas. Fœmīco:nā ꝓprie fœmīaꝝ ē:Hora. & illa nō uirilis eiulatio. Antiq:uel nobilē dicit uel illud oſtē dit:qa carthago ante Byrſa poſt tyros dcā ē poſt carthago a cartha oppido iter Tyrō & Bryſeō unde fuit dido.

DONA. Moriemur:in plurali dixit:uel quia ſic ſæpe uſurpamus:ut de uno dicamus nos:uel quia & reli/quiæ erant perituræ. Hauriat:pars ultionis erit:ſi hoſtis abiens rogi flammas aſpiciat:& triſtis omnibus na/uiget. Atq; illam:oſtendit celeritatem in Didone:ut nemo ictum uiderit:ſed illam cadentem aſpexerunt.

CHRI. Hic poſtquā:quoniam alternatim in ea æſtuabāt modo odium modo amor:cum reliquias uide ret non potuit non detineri aliquātulum. Dulces ex. exuuias dicimus quas hoſtem exuuimus:ergo nec olim exuuias nec nunc dulces:ſed o reliquiæ quæ fuiſtis dulces:nunc eſtis exuuiæ. Sic & in buc. Has olī exuuias mi/hi perfidus ille reliquit. Vel ſimpliciter dulces exuuias:quia hoc odium non excluſerat omnino amorem. Nec poteſt auditor huiuſcemodi apoſtrophen ſine ſumma commiſeratione audire. Nam citatur inde maxima p̄/ſertim ſi fit ad mutam rem. Dū. f. d. q. ſ. ex amore ita uidetur aliquo modo excuſare æneam:& rem in fata & deum reiicere. Accipite. h. a. q. d. Si morte tantis curis ſoluor:cupio mortua uobiſcum eſſe. Vixi:honeſta lo/cutio:ut quos periſſe ſignificare uolumus:dicamus:uixerunt. Sic Cice. de iis de quibus ſuppliciū iam ſumpſe/rat dixit:uixerunt. Peregi:penitus abſolui atq; expleui. Per enim in compoſitione aliquādo uim retiet: unde dicimus totum percurrere campum. i. currere per totum campum. Aliquādo ſignificat actus perfectionē:hic Cice. Quoniā hæc nos nō ſolū:ferre ſed ēt pferre decreuimus. Magna imago:dixit magna q̄ſi dolens tātā fœ minā ſic pire. ſ. ſine ulla ultiōe:unde ē Moriemur iultæ:& oſtendit q̄ ēt in extremo temporis puncto alternati mō huc mō illuc fluctuans mouebaṫ aīus. Et ꝓpea dixit ſic? quaſi non placeret:Deinde affirmauit cū dixit ſic. Nunq̄ dardaniæ:Sic Varius poeta iuppiter omnipotens ut:nam nō tempore primo Gnoſia cecropiæ tetigiſ ſent littore puppes. Moriemur inultæ:non potuit excellentius ſcribere poeta æſtuationem illam animi mo do in amorem modo in odium inſurgentis. Nam quæ paulo ante dixerat ex nimio amore Accipite hanc ani mam nunc ex odio conqueritur q̄ moriatur antequam illum ulta ſit. Media īter talia:Apronianus legit me dium nam qui ſe tranſfodit:medius uidetur eſſe gladii. Sic Scyllius Cōcidit exacti medius p uiſcera telli. Col lapſam aſpiciūt:ita callide rem pegit: ut nō aīaduertere illæ potuerit eā collabentē dū enſi īcumberet:ſed uide runt iā ꝓlapſam. Cōcuſſam baccaṫ fama p urbem:Fama ſtatim p urbem ſparſa tam ſubito dolore uniuerſa urbs concuſſa eſt furētibus omnibus pre dolore. It clamor:facit rē uerisimilem ex eo quod ſolet fieri. Nō aliter:pathos a maiori. Dicit enim non minorem fuiſſe luctum ut morte unius q̄ ſi tota urbs periſſet.

Vixe/runt
Per

Audiit exanimis:trepidoque exterrita curſu
Vnguibꝰ ora ſoror fœdās:& pectora pugnis
Per medios ruit:ac moriētem nomie clamat.
Hoc illud germana fuit:me fraude petebas:
Hoc rogus iſte mihi:hoc ignes:aræq; parabāt
Quid primū deſerta querar? comitē ne ſororē
Spreuiſti moriēs? eadem me ad fata uocaſſes:
Idē ambas ferro dolor:atq; eadē hora tuliſſet.

SER. Audiit exāimis:tertia:nā ſupra dixius exāi/mus mortuus ſignificat. Ora ſoror. i. cruētās ſangui ne. Nomie clamat:Didonē uocat:q̄ uiraginē ſignifi/cat ligua punica. Nā eliſſa dicta eſt ſed uirago appella/ta cū ſe i ignē præcipitauit:Vel nomie clamat. i. nomi nauit:ut Home. dixit εκ'τονομαζεν. Aut certo uero: nomine ut ſolēt dolētes:ut Hūc te euryale aſpicio: & Mater cyrenæ mater. Sed quomō clamat nomine:cū nunquā ſequaṫ:ſed cū plures nō haberet ſorores:pro nomine germana intelligitur. Sic de iure cum unicū habeat qs filiū nihil intereſt utrū dicat fili heres eſto: an titi hæres eſto: & tanquam conturbata intergum

His etiam ſtruxi manibus:patrioſq; uocaui
Voce deos:ſic te ut poſita crudelis abeſſem.
Extinxi te:meq; ſoror: populumq;:patreſque
Sidonios:urbemq; tuã:date uulnera lymphis
Abluã:& extremus ſi quis ſuper halitus errat
Ore legam:ſic fata gradus euaſerat altos:
Semianiméq; ſinu germanã ãplexa fouebat
Cũ gemitu:atq; atros ſiccabat ueſte cruores:
Illa graues oculos conata attollere rurſus
Deficit:infixum ſtridet ſub pectore uulnus:
Ter ſeſe attolens cubitoq; innixa leuauit:
Ter reuoluta toro eſt:oculiſq; errantibus alto
Quæſiuit cælo lucem:ingemuitq; reperta.
Tũ iuno omnipotens longũ miſerata doloré
Difficileſq; obitus:irim demiſit olympo:
Quæ luctãté aïam:nexoſq; reſolueret artus.
Nam quia nec fato:merita nec morte peribat
Sed miſera ante diem ſubitoq; accenſa furore
Nondum illi flauũ proſerpina uertice crinẽ
Abſtulerat:ſtygioq; caput damnauerat orco.
Ergo iris croceis per cælum roſcida pennis
Mille trahens uarios aduerſo ſole colores
Deuolat:& ſupra caput aſtitit.hunc ego diti

ſermoné nõ edidit. Hoc rogus:Refert ad hiſtoriam.
Quid.p.d.q.Dolet non eſſe uocatã ad par ſuppliciũ. Comité ne ſororé Spre.i.illud ne qđ ſpreuiſti comité ſororé:& ſemiplene loqť:q; afrl ẽtis cõuẽit. Struxi ma.ſubaudi rogos. Pŕios:Saturnũ & iunoné. Poſita : examinata Sta.Poſituſq; beata morte pr. Date.ſ. aquã.Vel date.i.pmittite Lauare aũt cadauera dabať ,pximis : unde mr̃ Euryali Nec uulnera laui ueſte tegẽs. Ore.l.Cice.i uerrinis : Vt extremũ filiorꝝ ſpiritũ ore excipere liceret. Gradus euaſe.a.aſcenderat rogi ſcilicet q,p q̃litate fortunarꝝ fiebat:unde in.vi.cæloq; educere certãt. Cruores:uſurpauit.Nã nec ſanguines nec cruores i plurali dicimus. Siccabat: exprimebat.
Sub pe.Nunc p tráſitũ dicit uulneris locũ. Ter:Vel numerus ,p numero:uel ,pmatheſis.i.p̃diuinatio : qa tria fuerãt bella pũica. Ingẽuitq; re.atq dixerat inuiſã q̃rẽs abrũpere lucẽ ſed oſtẽdit moriẽtes ſua ĩprobare deſideria:ut i.vi.Quã uellẽt æthere i alto.Nũc & paupiẽ & duros pferre labores. Iuno:aut ,pnuba:aut iferna. Difficiles:qa ſuperat uita : qa nõ fato aut fortuna pierat ſed caſu.Vt nã qa nec fato merita:nec morte pibat:ideſt naturalis. Irim.d.o.Traxit de alceſte Eurypidis qui induxit Mercurium ei comam ſecanté:quia fato peribat mariti.Hoc ideo nunc fit quia certis conſecrationibus ſolebant homines facere:ut muniti aduerſus fortunæ impetus non poſſent mori niſi exauctorata illa conſecratione.Ergo dicit iſta circa didoné ſeruanda:quia miſera ante diem peribat: nec eſt contrariũ illi qđ ait i.x.Stat ſua cuiq; dies.Nã loqť mõ ſecũdũ hãc:mõ ſcũdũ illã ſectã.Quãq̃ grãmatice poſſit reſpõderi.Omnia uincit amor & nos cedamus amori. Flauum:Matronæ nunq̃ datur flauus crinis : ſed niger.unde Iuuena.Et nigros flauum crinem abſcondente galero.Huic ergo dat quaſi turpi. Caput damnauerat:nec etiam morti deſtinauerat. Roſcida:Quia cũ nubibus eſt:quæ non carent rore. Aduerſos:Naturalem rem expreſſit.Iris enim niſi e regione ſolis nõ fit cum uarios colores illa dat res:quia aqua tenuis aer lucidus:& nubes calligantes irradiate uarios creant colores.

DONA. Nomine:at qui non dixit dido ſed germana:Sed duplex eſt nobis nomé. Alterum naturæ & ſanguinis quo coniunctæ perſonæ appellant:ut mater:pater:frater:ſoror:& ſimilia. Alterum quod imponitur ab extraneis.Ergo ſoror ſororem nomine ſanguinis appellare debuit.Vnde dixit germana.

CHRI. Hoc illud:hoc.ſ.qđ te interficeres. illud:quod ſacra ſimulares:ergo illud fuit hoc.i.ea iccirco ſimulaſti ut mortem tibi conſciſceres.Ergo petebas me fraude.i.fraudulenter egiſti mecũ:nam petere ex ſe hoc ſignificat:ut Regi nam petit:hæc oculis:hæc pectore toto hæret.Repetitio autem uehementiã orationi præbet:ac deniq; ſibi commiſerationem citat qđ per errorem dũ ſacra ſe ſorori parare credit:mortem illi parauit. Comitem ne:quã infœlix ſit oſtẽdit:cũ ,p beneficio habitura fuiſſet:ſi comitem ſe ad mortem uocaſſet. Extinxi: Durum eſt incidere in calamitatem:ſed durius i eam q̃ oĩa ſua perdiderit:duriſſimũ auté cũ id ſit ſua ſtultitia contractũ.Quid aũt erit ſi illud annixe conficere tentauerit:tanq̃ ſi ſummopere ,pfuturum fuerit.Deinde uniuerſa illa ſedula executio officii q; aquã ad abluendum petiuerit.Quod extremum ſpiritum ore legere tentauerit:Quod celerrime aſcendens germanã amplexa ſit: & q; dido eã aſpicere conata ſit: & q; pœnitentiæ ſigna tribuerit:qđ morté ſibi cõſciſſet cõmiſerationem ſummam excitant. Ore legam:nam propinquorꝝ erat hoc officiũ:ſic Cice.de p̃tura urbana.Ait.n.ut extremũ filiorꝝ ſpiritũ ore excipe liceret. Irim demiſit.o.q̃uis Cornutus dicat q; mor̃ poetico ſicut de ramo aureo hoc finxit poeta:tamé de Alceſte eurypidis tragœdia tranſtulit. Alceſtæ.n.Peleí iaſõis patrui filia admeti regi theſſalo nupſit:& cũ admeto eẽt moriẽdũ adeo illa uirũ dilexit ut p illo morté ſubire uoluerit:in hac tragœdia iducit Eurypides orcũ gladiũ geſtãté:quo criné icidat alceſtæ:ergo quẽadmodũ cũ illi de uita ſupeſſet:& tamé ,p uiro obiŕ eligeret.Fixit opus eẽ eurypedes ut crinis ſecareť:ſic ẽ didõi ſupeſſet de uita:& tamé eligeret mori ut amoris uitaret dolores idé Vir.ſingere placuit. (margin: Alceſta) Croceis.p.alam deam hanc fingũt:& filiã Thaumãtis ex Põto & Terra gẽiti & ex uxore Electra Oceani : q; filia iccirco. Fingũt q; illã hoĩes admirãť:nã θαυμαζω ad miror ſignificat ẽ filia Electræ Oceãi :quoniã ex humore naſciť.Verũ philoſophos hac de re audiamus.Ii eni aiunt irim eſſe ipreſſionem generatã ex nube concaua ſimul & roſcida ad pluuiã p̃paratã ſtillicidiis ĩfinitis tãq̃ i ſpeculo relucẽté:habentẽq; figurã argualé & colores uarios a radiis ſolis ſiue lunæ generatã:ſed Ariſto.ait nõ generari a luna niſi bis i q̃nq̃gita annis.Erit ergo iris nubes aquoſa p cuius ptes a radiis penetrata.Forma ẽ arcualis:& duobus capitibus terræ affixis in figurã circuli ad cælũ eleuata. Colores trahit ut placet nõnullis : ex q̃tuor elemẽtis.Ex igne.n.rubeus ẽ i ſummo:ex terra uiridis in infimo: ex aere lacteus:ex aqua cæruleus.Sed Ariſtoteles i meteoris ait q; color rubeus uel uinoſus ſit ex radio tãgẽte

ſuperficiem rotunditatis nubis:poſt quem ſequitur color mixtus ex albo & cæruleo ſecūdum qualitatem do minantem in medio nubis:tamen apparet ĩ uno color uiridis ubi uapor magis eſt terreſtris: & hi colores ſūt aliis principaliores:quia multos habet colores:quos pictor nullus exprimeret.Eſt igitur eodem Ariſtotele au ctore iris repercuſſio radii redundantis ad uaporem ſibi oppoſitæ nubis:ſicut ſplendor in aqua refulgens in pariete refulget rediens ad ipſum.Sua interpoſitione feruorem ſolis temperat.Reſolutione in pluuias iferio ra fœcundat.Specie ſua ſuperiora pulchra reddit.Dominum humiditatis in aere eſſe oſtendit:unde infra qua draginta annos a mundi fine non apparebit:qđ elementorum deſicationem indicabit.Pacem inter deum & mundum denuntiat.Semper ex oppoſito ſolis eſt.Ergo nunq̃ apparet in meridie:quia ſol nunq̃ eſt in ſepten trīõe.Pli.tamē ait q̧ poſt autūni æquinoctiū appeat q̃cunq; hora: nec unq̃ plures ſimul q̃ duo. Nōdū illi flauū: nō placet qđ Serui.ſcribit mulieres pudicas non eē uſas flauo crine.Nā Oui.in li.de faſtis ſic ait de Lucretia:cui palma pudicitiæ tribuit̃:Forma placet niueuſq; color flauiq; capilli:Quodq; aderat nulla factus ab arte color.

Sacrum iuſſa fero:teque iſto corpore ſoluo.
Sic ait:& dextra crinem ſecat:omnis & una
Dilapſus calor:atq; inuentos uita receſſit.

SER. Corpor̃.ſ.nā ſupra dixit nexoſq; r̃ſolueret ar tus. Ois &.u.uno ipetu effuſa ē uita.i.aīa. Calor:ſe cūdū eos q dicūt aīam calorē eē:q̃ diſcedēte friget cor pus. Inuētos.u.r.aīa:ut ĩ ſexto quē ſibi tenuis naſcētē acceſſer̃ uitas.Et dicēdo iuētos:aut eos ſeq̄t̃ qaiam ae rē dicūt:hoc ē ĩ materiā ſuā redit:aut certe eos q dicūt aīam perire cū corpe:ut itelligamus euāuit in uentos receſſit ut in nono:Sed auræ oia diſcerpūt.i.euaneſcunt. DONA. Soluo:oīa qbus uita cōſtat ſibi inuicē nexa ſunt:ſed cū reſoluta fuerit:atq; a ſeſe receſſerint: tunc mors ſeq̄t̃.Nec fato nec morte merita.Nō ſecūdū inſtitutū naturæ:qđ fatis attribuit̃.Difficilis.n.mors eſt: cū non cōſenſu naturæ ſpiritus redditur:ſed ui extorquetur. Ante diem:ante tempus qđ natura potuit afferre. CHRI. Soluo:Quia ſecundum platonicos homo anima eſt:quæ ĩ corpore ueluti moleſtiſſimo ĩ carcere icludit̃.Ergo ſoluto tāquā a corporeis uiculis:& ipē ĩ ſexto:Nec auras reſpiciūt clauſæ tenebris & carcer̃ cæco.

Deſcriptio quinti libri.

Quintus habet ludos:& claſſem corripit ignis
Nauigat æneas: ſiculas defertur ad oras.
Ludos ad tumulū faciunt:certamina ponunt
Prodigioſa:& cunctis ardens allapſa ſagitta:
Iris nutricem habitu mentita ſenili
Incendit naues:ſubitus quas uindicat imber:
Inſomnis pater anchiſes quæ bella gerenda
Quoſq; duce ad naues poſſit dſcēder̃ narrat
Tranſcribit matres urbi:populumq; uolentē:
Et placidum æneas palinuꝝ quærit in undis.

P.Virgilii Maronis Aeneidos Li. Quītus.

Nterea mediū ænc as iam claſſe tenebat
Certus iter fluctuſq; atros aqlone ſecabat
Mœnia reſpiciēs:q̃ iam infœlicis eliſæ
Collucent flāmis:q̃ tantū accēderit ignē
Cauſa latet.duri ma gno ſed amore dolo
(res Polluto notūq; furens quid fœmīa poſſit
Triſte per auguriū teucrorū pectora ducunt.
Vt pelagus tenuere rates:nec iā amplius ulla
Occurrit tellus maria undiq; & undiq; cælū:

SER. Nterea mediū æneas iam.i.dum flet aut ſepelit̃ dido:Et hoc ſermōe librū ut ſolet:ſupioribus iungit:cuius pars maior ex Homero ē de funere Patro cli ſūpta:niſi q̧ hic certamē ē nauale:il lic curule.Nō potuit āt una die ĩ ſiciliā nauigare.Ergo intellige q̧ enauigauit prima luce:ſed lēiter ſpirātibus uētis:dū Dido ſe interficit:& dū flet̃: tota die parꝫ pfecit:& flammā rogi circa ueſperā uidit quo tpe p naturā ignē uidere potuit:& etiā in cōſuetu dine erat q̧ cadauera p diē nō urerent̃.Deide tota na uigās nocte & ſequentis diei pte ad ſiciliā uenit. Cer tus:indubitabiliter pergens:Aut certus æneas.i.ſolers & ſtrēuus:ut equidē p littora certos Dimittā. Atros aqlone:Quos aqlo nup flans atros fecerat.Tēpeſtatis enī hæc eſt natura: ut reliqas uēti teneat etiā ĩ alterius flatu. Atros:Ait Pli.nō eſſe maris certū colorē:ſed p uentoꝝ qualitate mutari:& aut flauū eſſe:aut lucuiē tum aut atrū. Collucent:in honorē enim regis cū fa culis procedebat̃ a populo hinc de Pallante Lucet uia lōgo ordine flāmaꝝ:Poſtea etiā funebres lectos pfer re cœperunt:Vnde in ſexto Vel quæ tyberine uidebis Funera cū tumulum præter labere iacentem. Quæ tantum:Ait Varro æneā ab anna eſſe adamatū.Quā uis enim plurimū interſit tēpus:tamen lectū ē. Duri magno: neſciebant cauſas. Sed coniecturis illuc fere bant̃.Multi dicunt ducūt.i.lacerant:ut ad dictas duas cauſas tertia accedat.Percellebat inquit animos troia norū quo naſcebant̃ duri dolores amore polluto qđ notus erat fœminæ furor qđ ignem rogi uidebant.i. omen nauigantibus triſte:ut per triſte ualde triſte ſed ſi ſic intellexerimus tertio dicto congruit tātum:non etiam ſuperioribus:Nec enim troiani nauigantes po terant aut de amore aut de furore Didonis eſſe ſollici ti. Rates:pro nauibus abuſiue ponitur.

CHRI. Fluctuſq; atros: uarii.n.uēti uarios mari colores afferūt:ut appet apud Homerū. Reſpiciens: Ex amore.Nam quāuis italiā:ut deo obſequeret̃: pe teret.Tam ē non poterat nō moueri amore:quē erga

Didonem gerebat. Diſcedere.n.æneā a didone nihil aliud eſt:ut in allegoriis oſtēdimus: q̄ uię ægregium a io ue p Mercuriū mōitū.i.a deo p doctrinā eruditum a uita actiua ad cōtemplatiuā tranſire Sed cum nōdum in eo uirtutū genere q̄ animi iā purgati dicūt cōſiſtat:ſed i uirtutibus purgatoriis conſtitutus ſit q̄uis diuina pce pta qbus cæleſtia cōtemplari:& terrena deſpicere iubemur ſeq decreuerit:tamē nō pōt non cōmoueri cupidi tate reg̨ terrenag̨ præſertim eag̨ in qbus uirtutes ciuiles uerſant. Nā bene regere ſe domūq; ſuā ac etiā remp. nō minima uirtus eſt:neq; damnatur uita actiua:quæ a iuſtitia nō diſcedat. Nā ſi legit Maria optimā partem elegit:ſequitur q. & Martha bonam potuerit eligere. Sed de his plenius diſputauimus in primo libro chamal dulenſium q̄ſtionū. Cauſa latet:neſciebat quidē ſed uis polluti amoris & furor fœmineus cōiecturam facie bant ignes eſſe rogales q. dido ſe interfeciſſet:quod eos triſtitia afficiebat:quoniā eſſet illud malū augurium.

SER. Olli:tunc aut illi. Supra caput: ineuitabi/lis:peſtifer : nec ſimpliciter dictum eſt:cum omnis i/ber ſupra caput ſit. Tenebris : & noctis & nubium. Ipſe:Qui debuit eſſe ſolatio. Quia nam:cur aduer bium eſt interrogantis:quo uſus eſt bis:Hic & in de/cimo Cælicolæ magni quoniam ſententia uobis Ver ſa retro. Colligere:contrahere:non penitus depone/re:nam dicit Obliquatque ſinus inuentum. Arma: uela. Auctor:ſcilicet noſtræ nauigationis:uel loqui/tur ſecundum uſum nec ſi huius rei auctorem ſe iup piter faciat. Sed cur hoc dicit : cum Apollini hoc det ſcribens Tot maria itraui duce te:Sed legimus Quæ phœbo pater omnipotens : & ſpecialiter nauigatiōis ex africa auctor eſt iuppiter. Tranſuerſa:aduerbium factum de nomine:ut Rauca ſonant. Nam nomen & aduerbium ſæpe tranſeunt in ſe:ut Toruumq; repē/te clamat:item aduerbium in nomen : ut Dum ma/ne nouum : & Perſ.iam cras heſternum conſumpſi/mus ecce aliud cras. Sed nomen in aduerbium tran/ſiens fit indeclinabile. Aduerbium autem in nomen fit declinabile:Plau. A mani ad uerperum. Mane autē propter tetraptoton non dixit. Cum enim i alienum ius tranſeunt hæ partes nō ſuis:ſed earg̨ ad quas trā ſeunt utuntur poteſtatibus dumtaxat in declinatiōe. Nā tempog̨ rationē ſuam ſeruant:ut hic. Nā cum ad uerbia a i ultimis producāt : ut fruſtra:ide. Et fruſtra cerno te tendere cōtra:Tamē hic torua ſecundum rō nē nois corripuit. Et ueſpe.ſ.quo tēdimus:nec ſine rōne poſt generalitatē addidit ſpeciē. In nubē cogi/tur aer:nā aeris denſitas facit nubē:ut Denſat erant q̄ rara mō & q̄ dēſa relaxat. Sequamur:fortunā.ſ. Nec littora longe:ſaudet a facili. Fida:pp Aceſtis affinita tem. Fraterna:pp erycē butæ & ueneris filiū. Secun/dum alios Neptunni & ueneris. Sicāos:corripuit ſi alibi pducit:ut Sicāio ptēra ſinu. Rite.i.ſi rite reme/tior aſtra cælo ante ſeruata.ſ.ante tēpeſtatē:colligit āt uicinitatē ex rōe curſus qa pitus horis colligit: q̄s idi cāt ſydera. Iādudum:nō tātum heroicum eſt q. dat æneæ pitiā gubernādi:ſed etiā ad pœconomiā ptiet.

Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber
Noctē hyemēq; ferēs:& ihorruit unda tene/
Ipſe gubernator puppi palinurus ab alta (bris
Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi:
Quidue pr̄ neptūne paras:ſic deide locutus
Colligere arma iubet:ualidiſq; icūbere remis:
Obliquatq; ſinus inuentum:ac talia fatur
Magnanime ænea nō ſi mihi iuppiter auctor
Spondeat:hoc ſperem italiā contingere cælo:
Mutati tranſuerſa fremunt: & ueſper ab atro
Conſurgunt uenti:atq; in nubem cogitur aer:
Nec nos obniti contra:nec tendere tantum
Sufficimus:ſuperat quoniā fortūa ſequamur:
Quoq; uocat uertamus iter:nec littora longe
Fida reor fraterna erycis:portuſq; ſicanos:
Si modo rite memor ſeruata remetior aſtra.
Tum pius æneas equidem ſic poſcere uētos
Iamdudum:& fruſtra cerno te tendere cōtra.
Flecte uiam uelis:an ſit mihi gratior ulla
Quoue magis feſſas optem dimittere naues:
Quā quæ dardāiū tellus mihi ſeruet aceſtē:
Et patris anchiſæ gremio complectitur oſſa.
Hæc ubi dicta:petunt portus : & uela ſecūdi
Intendunt zephyri:fertur cita gurgite claſſis:
Et tandem læti notæ aduertuntur harenæ.
At procul excelſo miratus uertice montis
Aduentum:ſociaſque rates occurrit aceſtes
Horridus in iaculis:& pelle libyſtidis urſæ

Dicturus eni eſt. Et ipſe ratē nocturnis uexit i horis. Flecte ui.i.terra nos flectimus de uia:i mari ipſam uiam flectimus. Feſſas na.i.nos feſſos. Dardaniū.a.ut ſupra dixius Hippotes filiā ſuā ægeſtā ne ad cetos relegaret nauiculæ ſuperpoſuit:& miſit quo ſors tuliſſet:hanc ad ſiciliam delatam criniſius fluuis amplexus eſt:cōuerſus i canē:unde aceſtes ē natus. Seruat:tenet:ut & tātas ſeruabat filia ſedes. Secundi:iā ſecundi poſt cōuerſiōnem. Tandē:uacat:ut & quo ſub cælo tandē:nā cur tandē cū dicat fertur cita gurgite claſſis. Miratus:is qui mirabat : aut certe miratus occurrit. Horridus:terribilis. Libiſtydis.u.aut re uera urſæ:aut feræ africanæ.

DONA. Atro aquilone:At qui non eſt aptus aquilo ex africa in italiam nauigantibus:Sed uel poſuit ſpeciem pro genere:uel nauigabat aquilone:quia ex ſecundo iouis præcepto ſtatuerat carthaginem relinquere quo cunque illo ferrent uenti:ut etiam aquilone flante enauigaret quo illi ferrent.

Caput CHRI. Imber:q maiori impetu fert. Nā pluuia lentior ē & magis iugis. Caput:a capiēdo dicit:qa omnes
Capil/ ſenſus capiat:qd alii membro nō cōtigit:inde capilli capitis pili. Validis remis.i.pos ualidos incūbere remis.
li Ipſe.q.d.cui credendum erat pp rei ſcientiā. Ab alta.p.i.e loco quo cūcta recte pſpicere poſſet. Hoc cæ.hæc qualitate cæli.i.aeris. Optime autem iouem noiat:& qa diis oibus peſt:& qa aer interpretatur. Oſtendit autem nō uanū fuiſſe triſte auguriū:quoniā ſecuta ſit atra tēpeſtas. In nubē:ex uaporibus.n.a terra aſcendētibus c

denſatur aer:& partes i illo denſiores uertūtur i aquā.Hæc.n.mutua ē elemētoꝝ cōuerſio:ut ætheris craſſio/
res ptes in aerē:& aeris in aquā:& aqua in terrā uertantur:& rurſus ſubtiliores terrarum i aquā & aquæ in ae
rē & aeris i ætherē uertant̄.nihilq; ex ipſis depit:ſed mutua fit cōuerſio. Erycis:eryx quartus fuit a Neptun/ Eryx
no:Neptūni.n.filius fuit Amicus Amici āt Butes:Butes āt ex Venere genuit erycē:q teſte Diodo.eiuſdē iſulæ
uiro rex ſiciliæ fuit:q ob maternū genus in maxima gloria fuit:& in eo mōte:quē a ſe denominauit urbē con
didit & i arce tēplū matri poſuit multis donariis ornatū:quod uetuſtate ipſa creuit:nā & æneas i italiā uenies
illud uehemēter excoluit:deinde multis ſæculis illud ſiculi celebrarūt.Pie etiā carthaginēſes coluerūt: poſtre/
mo romani i eo oēs ſuperarūt.Quiſqs.n.cū impio in iſulā ueniebat:donis tēplū ornabat:& ludis & mulieꝝ
cōſuetudine oi abiecta triſtia hilare ſacra faciebāt.Sed quod maximū fuit.xvii.ex ſiciliæ urbibus huic tēplo au
rū pēdere iuſſerunt additis militibus qui templum cuſtodirēt:hæc Diodo.Stra.āt ēt ſcribit illud ſingulari ue
neratione coli:& antiqtus mulierum frequētia refertū illius miniſteriū dicataꝝ:q̄s & ex ſicilia & ex externis
regionibus multi locarāt.Hac tēpeſtate & ipſa colonia & tēplū pene deſolatū ē.Sed & romæ eſt ante portam
collinā tēplū:qđ appellāt erycinæ Veneris:cui cum æde ſacra inſignis adiacet porticus:Cæteꝝ mons ipſe dre/
pano propinquus eſt. Superat quoniā for.ſ.oſtendit prudentis eſſe fortunæ cedere & i ſeruiēdū tpi:quare pri
us autē eſſet parentandum anchiſæ q̄ eundum in italiam in allegoriis dictū eſt. Petunt:petimus cū rōne: Ap Peto
petimus cum affectu:expetimus honeſta. Fertur.c.g.e.ipſa compoſitio uerboꝝ celeritatem fugientis nauis: cū cō/
& ſonitū quē edit nobis ante oculos pōit. Tādem:potius ad deſideriū:nā aio cupienti nihil ſatis feſtinat̄:q̄ ad poſitis
lōgitudinem tpis refertur nā nauigatio breuis & celerrima fuit. Lybiſtidis:puto uoluiſſe ſignificari fabulam
ibiſta enim ſiſiphi filius condidit in ſicilia uebem de ſuo nomine appellatam:Syluius Sed decus haud ullum
pulchrius oris q̄ q̄ formauit nomen ibiſtæ.

Troia criniſo conceptum flumine mater
Quē gēuit ueterū non imemor ille parentū.
Gratatur reduces:& gaza lætus agreſti
Excipit:ac feſſos opibus ſolatur amicis:
Poſtera cum primo ſtellas oriente fugarat
Clara dies ſocios in cœtum littore ab omni
Aduocat æneas:tumuliq; ex aggere fatur
Dardanidæ magni genus alto a ſanguie diuū
Annuus exactis completur menſibus orbis:
Ex quo reliquias diuiniq; oſſa parentis
Cōdidimus terræ:mœſtaſq; ſacrauimus aras:
Iāq; dies(niſi fallor adeſt)quē ſemp acerbū:
Semper honoratū(ſic dii uoluiſtis)habebo.
Hunc ego gætulis agerem:ſi ſyrtibus exul
Argolico ue mari deprēſus & urbe mycene:
Annua uota tamen: ſolēniſq; ordine pompas
Exequerer:ſtruerēmq; ſuis altaria donis.
Nunc ultro ad cineres ipſius:& oſſa pentis
Haud equidē ſine mēte reor:ſine numīe diuū
Adſumus:& portus delatis itramus amicos.
Ergo agite:& cūcti lætū celebremus honorē.
Poſcamus uētos:atq; hæc mea ſacra quot ānis
Vrbe uelit poſita templis ſibi ferre dicatis.
Bina boum uobis troia generatus aceſtes
Dat numero i capita:diuos adhibete penates
Et patrios epulis & quos colit hoſpes aceſtes.

SER. Gaza:ois fructus eſt. Fugat:poetice dixit:
nā ſtellæ affixæ cælo ſunt p̄ter planetas: & a ſtando di
cuntur. Dardanidæ magni:frequēter ut diximus ad
opus ſuū Vir.aliqua ex hiſtoria deriuat:nā ſic oīa in/
ducit q̄ſi diuini honores ſoluant̄ Anchiſæ:quos con/
ſtat.C.Iulio Cæſar feciſſe Auguſtū: & bene dicit Ge/
nus altū a ſanguine diuū:nā p tacitā œconomiā oſten
dit debere Anchiſen generis ſui honorē mereri:unde
ē Diis genitæ & geniture deos. A ſanguine.d.diuū āt
& deoꝝ ſæpe indifferenter ponit q̄q̄ ſit diſcretio ut de
os ppetuos dicamus:diuos āt ex hoie factos q̄ſi q di/
em obierint : unde diuos & ipatores dicius:ſed Var.
& Atteius cōtra ſentiūt dicētes diuos ppetuos:deos q
pp ſui cōſecrationē timent̄:ut ſunt dii manes:qđ tan
git i.xii.Turni ſic eſt affata ſororē:Diua deā ſtagnis q̄
fluminibuſq; ſonoris p̄ſidet. Annuus or.q̄ mēſes i
ſe currūt:& annū faciūt unde annulus q̄ſi & annus:ſic
alibi:Atq; i ſe ſua p ueſtigia uoluitur annus. Diuini:
aut laus ē:ut diuini opus alchimedōtis:aut uaticinan
tis:unde eſt Nūc repeto anchiſen fatoꝝ arcana reliqt.
Aras:mediū ſe p̄bet:nā & hominem fuiſſe nouit &
uult eū ex cōſecratiōe numē effectū. Nā mœſtas aras
& hominē ptinet.i.diis manibus cōſecratas & qđ pau
lo poſt dicit Altaria liqt ptinet ad diuinitatē poſt apo
theoſin:unde eſt & adytis:quæ ſunt tēploꝝ:& ſucceſ
ſit tumulo:quod ē hominū. Niſi fallor:nō quaſi ne/
ſcius dixit:ſed propter anni confuſionē. Nā ante Cæ/
ſarem cuius rationē de anno nunc ſequimur interca/
labant dies ut in uerrinis legimus.ſ.lunæ nō cōgruen
te rōne. Annum autem primo Eudoxus:deinde hip
parcus:deinde Ptolemeus:ad ultimū Cæſar dephen/
dit. Acerbū:pp pditū patrem. Honoratū: quia de/
us ſit effectus. Sic dii.u.De diis ſemp ſalua ueneratio
ne loqtur:ſicut in tertio: Sic uiſum ſupis. Agerem:
eſſem & bene aut deſertos aut hoſtiles memorat lo/
ca. Argolico:ionico & adriatico. Dephenſus:occupatus & proprie nauigantiū ē: ut Deprehenſis olim ſta/
tio grauiſſima nautis. Mycenæ:ut urbem pataui:& græce uſus ē ſingulari: ut Iuue. Atq; uetus thebæ cētum
iacet obruta portis:& ab eo q̄ eſt mycenæ mycenes dixit mycena mycenæ: uel eſt mycene in ablatiuo. An/
nua uota & pom.Hæc quaſi numini. Suis do.congruis:ſunt.n.tantū ſuperorū:Munera ſunt inferoꝝ: ut in
buco.Phœbo ſua ſemp apud me ſunt munera lauri. Nunc ultro:argumentū a minori ad maius. Vltro.i.ul
tra.i.ſuper uel ſpōte ſua nō uolentibus nobis.Quaſi uelit tēpeſtatē ortā nō ut ab italia arceretur : ſed ut ſacra
renouarent̄ anchiſæ. Honorem:non dixit exequias:nam & uentos quaſi a numine uult petere. Poſita:con

ſtituta:ut Et poſuerunt in montibus urbem. Dicit autem petamus etiam hoc ut uelit nos etiam in urbe con ſtituta ſingulis annis ſacra perſoluere. In naues:per naues. Multa enim ſignificat:ut ſupra diximus.

DONA. Occurrit:impacientiam cupientis gratulari ſignificat. Et pelle:refert habitũ paternũ. Erat eni natus ex fluuio: & fluuii pene nudi ſine ambitione ueſtiũ pingunt. Agreſtis:ſunt epulæ de qbus ait in buco. Sunt nobis mitia poma Caſtaneæ molles & preſſi copia lactis. His addere poſſumus oua & herbas.

Gratator Gratulor Gratificor Stellæ CHRI. Gratatur:grator te & gratulor tibi dicimus.i.lætũ me pro tua re proſpera prebeo. Gratificari aũt rẽ gratã facere:& habet neſcio quid coniunctũ cũ adulatione Sal. in iugur. Niſi forte quẽ inhoneſta & pernitioſa libido tenet paucorũ potẽtiæ decus atq; libertatẽ ſuã gratificari. Lætus:liberalis:nã liberales læti dãt. Sic cõtra Teren. dixit Inuitat triſtis quali inuitus. Nã iſti nõ dant læti. Solatur:nã pteritas anguſtias rerũ pſentiũ copia ſolari poterãt. Stellas:quæ oẽs dicunt fixæ octauo cælo. Nõ quin ipſe quoq; contra ſuũ cælũ nõ eant: ſed adeo tardo ſunt motu:ut moueri nõ uideat:nã cẽteſimo fere anno gradũ unũ qui eſt trigeſſima pars unius ſigni: quæ duodecim ſunt conficiunt:unde totus zodiacus peragitur ſex & triginta milibus annorum. Stellarum numerus incognitus eſt aſtronomis. Mille.n.& ſexcẽtæ ſunt ſolũ illæ:quarũ cognitionem hẽnt q̃ quidẽ duo ac ſeptuaginta ſigna cõficiũt:ut ſi exempli cã dicamus cygnũ i cælo eſſe unũ ſignũ & arietem aliud ſignũ & cygnũ qdẽ habere ſtellas.xiii. Arietẽ.xviii. ergo ſtellas dicimus illas ſingulas. Configurationẽ autẽ ex multis ſtellis appellamus ſigna:q̃uis minores aſtrologi ſigna ſolũ dicant illa.xii.quæ ſunt in zodiaco.ſ. Arietẽ:taurũ:geminos:cancrum:leonem:uirginem:libram:ſcorpium:ſagittarium:capricornum:aquarium:piſces. Reliquas ãt cõfigurationes imagines & non ſigna nominãt:ſed apud ſcriptores promiſcue & ſigna & imagines inuenimus. Præter aũt has omnes ſtellas ſeptem aliæ ſunt nõ in octauo cælo ut illæ:ſed ſingulæ in ſingulis ſeptẽ cælis inferioribus ut in ſeptimo ſit Saturnus: i ſexto iuppiter in qnto mars: in q̃to ſol:in tertio uenus:i ſecũdo mercurius: in primo luna: & hæ ſtellæ planetæ dicunt.i.erratiles:nã πλανουμαι græce erro ſignificat quia manifeſto cernunt cõtra ſuũ cælũ ferri niſi retrogradi ſint. Cœtũ:cõciliũ ut Et cœtu cixere polũ. Exaggere: nã qui uerba habent ad populum:ex loco ſuperiore fantur. Dardanidæ.m.captat beniuolẽtiã a nobilitate: quã cũ cõmemorat:oſtẽdit eẽ cauſam ne deſerãt honores Anchiſæ:& facit rẽ uериſimilẽ. Facile.n. põt ere di ex genere a diis profecto oriri aliquẽ deũ. Annus:apud antiquos annus qa ex reuolutiõe ſyderum ẽ triplex notat. Minor.n.ẽ ex reuolutiõe lunæ:q̃ cũ terræ proxima ſit uehemẽter i corpora agit. Cõſtat ãt ex diebus uiginti & octo:Celerrima ẽ pp breuitatẽ ſuæ ſperæ:& quoniã ẽ pxima terræ uidet maiori reliqs ſyderibus:excepto ſole:& tamẽ minima ẽ oium excepto Mercurio. Poſt hũc eſt annus ſolaris:q uere annus dici põt:quia curſu ſuo oĩa tpa diſtinguunt. Efficit.n.lucem:effugit tenebras:mane:meridiẽ:ueſpũ:efficit uer: æſtatem autumnũ:hyemẽ totũ denicq; zodiacum trecentis ac ſexagintaquinque diebus & bene ſemiſſe pagit:ac præterea centuſſe ideſt centeſima parte unius diei. Ergo ut omittam annum priſcorum romanorũ: de quo explicatiſſime dicitur apud Macrobium Iulius Cæſar dictator prius ad rationem mathematicorum ut etiam ægyptii faciebant. Romæ annum redegit:qui conſtaret ex.ccc.&.lxv.diebus & quadrante:& quoniam ſingulis annis quadrantis ratio hẽri nõ poterat inſtituit ut quarto quoq; anno dies unus intercalaret poſt uigeſſimũ quartũ diẽ februarii.i.vi.nonas martii:& quoniã is dies bis repetebat:bis ſexto dictus ẽ. In capita:p capita: ut Digerit in numerũ.i.p ordinem. Aliquãdo ſignificat ſimilitudinem:ut curuatus in arcum ideſt in ſimilitudinem arcus.

Præterea ſi nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit:radiiſq; retexerit orbem:
Prima citæ teucris ponam certamina claſſis:
Q uiq; pedũ curſu ualet:& q uiribus audax:
Aut iaculo incedit melior leuibus ue ſagittis:
Seu crudo fidit pugnam cõmittere ceſtu.
Cũcti adſint:meritæq; expectẽt prẽia palmæ
Ore fauete omnes: & cingite tempora ramis.
Sic fatus:uelat materna tempora myrto:
Hoc helymus facit:hoc æui maturus aceſtes:
Hoc puer aſcanius:ſequit quos cætera pubes.
Ille e concilio multis cum milibus ibat
Ad tumulũ:magna medius comitãte caterua.
Hic duo rite mero libans carcheſia baccho
Fundit humi:duo lacte nouo:duo ſanguie ſacro
Purpureoſq; iacit flores:ac talia fatur.
Salue ſancte parens iterum:ſaluete recepti
Nequicq̃ cineres:animæq; umbræq; paternæ.
Non licuit fines italos fataliaq; arua:

SER. Si nona diẽ:nõ de die q certus ẽ dubitat:ſed de ſerenitate. Vnde paulo poſt. Serena iã luce: & eſt ſciendũ:quia apud maiores ubicunq; quis fuiſſet extinctus ad domũ ſuã referebatur:& illic ſeptẽ reſeruabatur diebus. Octauo die incẽdebatur: nono ſepeliebat. Vnde & Hora. Nouẽdiales diſſipare pulueres:nã & ludi q i mortuorũ honorẽ celebrãtur. Nouẽdiales dicũtur:ſciendũ qa ẽt domi ſuæ ſepeliebantur unde ẽ orta cõſuetudo ut dii pẽates i domibus colant. Prima:re uera pria:nã cætera nõ ea quo dicit editurus ẽ ordine.

Et uiribus au.hoc ad oĩa ptinet. Aut iaculo ĩce.m. ideſt iactu ulociũ ſagittarũ:ut Vacet ne:ſic iſta iũxit i nono iſidiis iaculo & lõgẽ fallẽte ſagitta:hoc ẽ in actu lõge fallẽtis ſagittæ: nã nõ exibuit iaculatores. Crudo cæ.crudeli uel duro:& diphthõgatur cæſtus quãdo pugilũ arma ſignificat: & pluralẽ hẽt numerũ & ẽ quartæ formæ. Ceſtus ãt ceſti ſine diphthongo tantũ ſingularis numeri ẽ:& ſignificat cĩgulũ Veneris. Palmæ.i.uirtutis:cõſequens pro pcedẽti poſitum. Ore fa.apto ſermone & ſacris ludis utitur:nã in ſacris taciturnitas i ludis neceſſarius ẽ fauor. Fauet qs ore ẽt per taciturnitatẽ. Hora. Fauete linguis carmina nõ prius audita muſarũ ſacerdos. Cingite.t.r. Ex more romano:ubi oĩs ætas coronata ludos ſpectabat: qd oſtẽdit p Aeneã Aceſtẽ & Aſcaniũ:p quos oẽs oſtẽdit ætates. Materna:uel qa filius uel quia Veneris ſacrificaturus

marito. Helimus:prīceps troianoꝝ:q dicit̄ tres ī ſicilia cōdidiſſe ciuitates. Aeui ma.honeſtius q̄ ſi æuo maturus diceret. Ritu:ſecūdū ritum ſacrificii:quod exigebat:ut libaret de mero baccho.i.puro uīo. Carcheſia: genus poculoꝝ. Humi:terræ. Nouo:uel ſtati mūcto:uel poſt fœtū:quod coluſtꝝ dicit̄ neutro genere. Sanguine ſa.ſcilicet uictimaꝝ.Sacrificat āt pti q̄ſi mortuo numero pi:pti q̄ſi deo numero ipari: ut cædit qnas de more bidētes. Nā numero deus impare gaudet. Purpureos:ad ſanguinis imitationē ī quo ē ſedes animæ:ſic i.vi.Purpureos ſpgā flores.Itē purpureaſq; ſup ueſtes uelamīa nota.Fit ut ſedis ſuæ cognoſcat imitationē. Salue:ſalue & uale ſecūdū Var.i logiſtoricis ſynonima ſunt:unde his & ī ſalutatiōibus & ī execratiōibus utimur Terē.Valeāt q iter nos diſſidiū uolūt:unde hæc ēt mortuis dicimus:nō q eis optemus ſalutē : ī qbus nulla eē pōt:ſed ut.ſignificemus ita nos digredi:ut oſtēdamus illos nūq̄ in noſtrā cōmunionē eē uēturos.Diſtigue etiā ā quo tpe ſepeliit dixit ſalue & uale. Recepti ne qcq̄ ci.cieres ꝓ ipſo pīe poſuit:ac ſi diceret Salue pr̄ de troia libertate ſine cā pp qd̄ ſeqt̄ Nō licuit fines italos fataliaq; arua.Recepti iteꝝ.Alii ad hiſtoriā referūt ſupradicta diſtictiōe mutata ut dicāt.Recepti iteꝝ cineres ſemel ex troia:ſemel a Diomede q dicit̄ oſſa eius eruta cū Palladio tediſſe. Neqcquā:autem ſecūdū epicureos q dicūt oia perire cū corpore. Animæq; umbræq;: Plato & Ariſto.& oēs piti dicūt ī hōie q̄tuor eē aias.Aliā uitalē:ut ī uermibus q tātū mouētur.Aliā ſēſualē:ut ī mutis aialibus i qbus ē ſenſus timoris & gaudii.Tertiā itelectualē ut ī hōibus q & cogitare & iudicare poſſūt. Eſt quarta ītra cēs q̄ phyſice dicit̄ ī herbis & arboribus:q̄ motu carētes oriunt̄:creſcūt & occidūt.Homo hoꝝ oīum pticeps ē:unde Salu.Alteꝝ nobis cū diis alteꝝ cū bellnis cōe ē.Si āt quatuor ſunt animæ: totidem erunt umbræ:ut ſi quis inter geminas ſit lucernas geminam umbram creat.Hoc de animis etiam Lucre.tradit:ſed nō tantū ueritati ſtudet q̄tū ſectæ epicureæ.Alii tamen dicunt umbræ eſſe genitiui ſingularis ut ſit cineres animæ & umbræ paternæ quod non ualde probandum:quod nec umbra nec anima cineres habeat.

DONA. Nona di.pſcripſit tps ludoꝝ ſi tātū aeris tēperies eēt & id ipſū nec nimis ꝓpinquū ut poſſet ppa rari celebritas:nec nimis lōgiquū ne hēret diutinæ expectatiōis tediū. Almū:trāqllū debemus accipe.Edixit āt ludos nō ipudicos:ut mimi ſūt ſed fortes & qbus uirtutes ī hōie accendunt̄. Spectet:uel uideat uel ſperet. Meritæ:pmōet q recto iudicio attribuet̄ palma. Ore fa.i ſacris hoc ſignificat īdicere ſilētiū: hic uero admonet ut lætis clamoribus fauorē accōmodēt. Hoc hely.aceſtes & aſcāius:qa oī ætati cōgruebat iteꝝ:nā prio ſalutauerat:cū ſepeliit. Sācte:ut ſignificet iter deos receptū:nā ī ſecūdo li.qa uiuus erat:& ab eo minime diuelli uolebat nō ſancte dixit:ſed care. Aīæq; umbræq;:caſus genitiui ē ī ſingulari. Rurſus: qa inimicoꝝ manibus fuerāt effoſi & iteꝝ ſua opa cōditi:qd̄ beneficiū cū ſēſerit mortuus dixit neqcq̄:& bene dictū ē ex pſona filii quiuo q̄ mortuo beneficiū pſtare maluiſſet. Nō licu.pp qd̄ ī tertio dixit Heu tātis neqcq̄ ereptæ piclis.

CHRI. Aurora:pria pars lucis nōdū ſole apparente dicta ab auri colore:quo oriens ueſtit̄ cū apparet.Appellat̄ & matuta:hic dicimus matutinū tpus. Certamina: mos fuit apud priſcos ut in honorē maximoꝝ uiroꝝ pſertim eoꝝ q ī bello oppetiſſent funebres ludi exhiberent̄.Fuerūtq; priæ iferiæ:ut ex captiuis nonnulli ad tumulū mactarent̄:hic gladiatoꝝ munus originē ſumpſit.Primi āt ludi funebres quoꝝ memoria extet īſtituti ſūt ab Hercule ī honorē Pelopis eius attaui & ioui cōſecrati:dictiq; ſunt olympici:qa apud olympū arcadiæ mōtē celebrabant̄ ī piſæis finibus:hos iter miſſos Iphitus eius filius īſtaurauit: hic initiū habuit prima olympias.Hi ludi iā expleto quarto anno qnto icipiēte agebant̄.Primus ī illis ipſe Hercules conatus eſt. Qui cum a bello ad ſacra cōuerſus eſſet ēt a diis ſecundū Diodo.munera accepit a Minerua peplū a uulcāo clauā:& thoracē. Dedit Neptūnus equū:Mercurius enſē:Apollo arcū:& illo uti docuit:Ceres pua myſteria ad purgādā cētau:oꝝ cædē illi oſtēdit.In his ludis uictores oleaſtro coronabātur.Secūdi fuere phocēſes poſt phytonē ſerpētē ab Apolline cæſū ī Apollinis honorē cōſtituti.Eratq; uictoribus corōa ex lauro:Tertii achæi ī iſthmo obidq; iſthmi dicti ī honorē Polemonis:quē latini Portunū nomināt:q ex Melicerta hōie deus marinus effectus ē.In his corōa ex pinu uictorib₉ decernit̄.Quarti argolici:q nemæa nemæa ſylua nominant̄ ī Archemori honorē inſtituti ſunt.Hic enim puer Lycurgi filius fuit:& Ophelces appellatus.Veꝝ a nutrice dū fontē argiuis ī thebanū bellū ꝓficiſcētib₉ temer̄ humi ſlictus a dracōe ictus piit.Argiui āt ī patris ſolatiū illi ludos inſtituerūt:& qa pricipiū fati inde cœptū ē pro Ophelto Archemorē appellarūt.Eſt illis corōa ex apio uel ut ex herbæ humilitate ætas īfantilis exprimeretur: uel quia in apio iacēs extinctus ſit.Hæc igit̄ erāt pcipua genera ludoꝝ ī græcia q̄uis & pleriq; alii extarēt:ut ī actica ubi celebrabāt ludos Mineruæ in ægina Aeaco ī Arcadia lycæo ioui:Teſpiis amori:Oropi Amphierao:Argis:Iunoni:& alibi aliis. Palma:ac arbore donant̄ uictores:nō ſolū qa ſemp uireat:qd̄ ſibi cōe cū multis ē:ſed quod adeo pſeuerāti motu erigit̄ ut ēt oīa grauiſſima ſufferat. Sūt qdē palmæ ī Europa uulgoq; ī italia:ſed ſteriles.In maritimis hiſpaniæ fructū ferūt:ſed imitē. Dulcem ī aphrica:ſed cito euaneſcentē.In oriēte uero plurimi ex hoc fructu uina faciūt. Alii ēt panē.Alii ex eo pecudes ſagināt.Nulla ſpōte ſua naſcit̄ niſi ī calida terra:nulla frugifera niſi ī feruida.Mas ē & fœmina: plurimæq; fœminæ uni mari circūſiſtunt:quo remoto ſterileſcūt.In cypro q̄uis nō matureſcat dulcis tamē ē:Aſſyria & per ſyluas palmaꝝ cæduas hēt: & ad lautiora utit̄:nouelli fructus intus lignū nō habēt:unde a ſpadonibus nomen ſumpſerunt:differunt colore ut fici candidi:tamen gratiores. Cineres: hic mos apud romanos fuit : ut cōſueta comburerent:quā cōſuetudinē oſtēdit ī Miſeni funere.Fuit ēt & apud alios:nā cū Pli.ponat eē ſpeciē lini q nō urat̄ addit regū funebres tunicas ex hoc lino corporis cieres a reliquo ſeparare cinere.Nō tamē apud oēs cōburebant̄. Neq; ſemp romæ cōbuſta ſunt.Aegyptii uero tāto artificio cadauera cōdiebāt:ut ne pili qui Sepe deciderent defluerent. Quapp multi ita ſuos domi habēt:ut multaꝝ ætatū ꝓgenitores ſuos cōſpicere poſſint q̄ti liendi ſtatūræ & habitu corporis ac forma & laniamētis itegris ait Hero.& Diodo.Idē Diodo.refert quoſdā eē ī æthiopia populos:q cadauera ī flumē iaciāt:id optimū ſepulchꝝ putātes aut uitro circūlitos domi ſeruāt Aliqui fictilibus cōdūt:ac infodiūt.Idem refet ī balearibus inſulis cadauera in funere fuſtibus confringi ſolere:ac mox mos

ſictilibus cōdita multo lapide obruere.Herodo.ſcribit æthiopas quos a lōga uita macrobios appellāt cadauera deſiccare:deinde pingendo ad priſtinā figurā reducere:deinde colūnis admixos ad annū domi retinent quo exacto magna pōpa p urbē circunferunt:Naſamones mortuos ſedentes i ſepulchro collocāt.Cauent ēt ne os aliter q̄ ſedēs animā emittat:Maſſagetæ eos q morbo peūt:ut ipſos & dignos q a feris lanient obiiciūt. Caſpii eū q ſeptuageſimū annū exceſſerit i ſolitudine exponūt:q ſi ab auibus lanief fœlix creditur : ſi a feris:aut canibus nequaq̄ ſi a nullo iſœlix.Quidā i india uulturibus mortuos exponūt. Aſſyrii in melle cōdūt & cæra obliniūt.Sabæi,p ſtercore cadauera hñt:& i ſterqlineis ēt reges ſepeliūt.Magi nō humāt corpa:niſi antea a cāibus lanief:i hircāia plebs cōes alit eās optimates domeſticos ut ab eis laniēt.Plutonē aiūt primū funera iſtituiſſe.

Nec tecū auſonium:quicūq; ē quærere tybri.
Dixerat hæc:adytis cū lubricus āguis ab imis
Septem ingens gyros ſeptena uolumia traxit
Amplexus placide tumulum:lapſuſq; p aras
Cæruleæ cui terga notæ maculoſus:& auro
Squamā incēdebat fulgor:ceu nubibus arcus
Mille trahit uarios aduerſo ſole colores
Obſtupuit uiſu æneas:ille agmine longo
Tandē inter pateras:& leuia pocula ſerpens
Libauitq; dapes:rurſuſq; innoxius imo
Succeſſit tumulo:& depaſta altaria liquit.
Hoc magis incœptos gēitori īſtaurat honors
Incertus geniū ne loci:famulum ne parentis
Eſſe putet:cædit quinas de more bidentes:
Totq; ſues:totidem nigrātes terga iuuēcos.
Vinaq; fundebat pateris: animamq; uocabat
Anchiſæ magni:maneſq; acheronte remiſſos:
Nec non & ſocii:quæ cuiq; eſt copia læti
Dona ferunt:onerātq; aras:mactātq; iuuēcos
Ordine ahena locant alii:fuſiq; per herbam
Subiiciunt uerubus prunas:& uiſcera torrēt.
Expectata dies aderat:nonamq; ſerena
Aurorā phætontis equi iam luce uehebant:
Famaq; finitimos:& clari nomen aceſte
Excierat:læto complerant littora cœtu
Viſuri æneadas:& pars certare parati.
Munera principio ante oculos circoq; locāt:
In medio ſacri tripodes:uirideſq; coronæ:
Et palmæ pretium uictoribꝰ:armaq; & oſtro
Perfuſæ ueſtes:argenti aurique talenta.
Et tuba cōmiſſos medio canit aggere ludos.

SER. Quicūq; ē:tedio lōgæ nauigationis hoc dicit. Lubricus an.labilis alias locū dicit:ut per lubrica ſurgēs. Septē gy.p magnitudinē loci geniū uult probare.Nullus eni locus caret genio:q p anguē plerunque oſtēdit:Perſi.Pinge duos angues pueri ſacer ē locus extra me ite diſcedo.Locus ex Home.qui inducit græcos apud aulidē omē decennalis belli ex ſerpente collegiſſe:q ēt matrē cōſumpſit nouē pullis comeſis: ſic & nūc.vii.gyris finē erroꝝ æneæ oſtēdit q ſeptē annos durarūt:& ē optimū figmētū. Annus.n.ante iuētas litteras idicabat picto ſerpēte ore caudā tenente:q annus i ſe recurrit. Gyros:nomē legimus: nomē ex īde nō iuenimus. Incēdebat:illuſtrabat. Agmie lō. tādē:poſt illos gyros tādē lōgo repe cœpit. Agmine: ipetu. Serpēs:repēs pticipiū eſt. Libauit:leuiter tetigit dapes ſuppoſitas: q̄ ſilicerniū dicunt q̄ſi ſiliceniū ſupra ſilicē poſitū. Depaſta.nō a ſe:nā ipſe libauit:ſed tādiu māſit:donec flāma oia aris īpoſita cōſumeret.

Genio ne loci: quia ut ſupra diximus nullus locus ē ſine genio. Famulum ne:Cōſueuerāt priſci:ut hodie apud īdos ut quotiēs reges moriebātur cū iis dilecti equi uel ſerui & una ex uxoribus carior incedebant: inter quas de hoc ipſo magna erat contentio: Poſſumus igitur intelligere ſeruū ſepultum cum Anchiſæ uel p apotheoſim deum uult eſſe effectum:unde dat famulum quaſi miniſtrum ſingula enim numia habent inferiores poteſtates miniſtras:ut Venus adoni: Diana uirbium:aut ex ſententia Pythagoræ dicit qui primus dephendit de medula hominis:q eſt in ſpina anguem creari q Oui.in xv.metamor.dicit loquente Pythagora. Acheronte.r.aut uenientes de Acheronte:aut Acheronte remiſſos:q iā i Acheronte non eēnt poſt apotheoſim factam. Phætōtis:απο Τουφαιιειν. Circo:ſpacioſo ludoꝝ loco. Sacri tripodes: ſic pulchri:ut ſacros putares:nec enim ſacrilegus erat ut ſacra donaret:& ſic dictū eſt:ut Dodonæoſq; lebetes.i. q̄les ſunt i Dodona. Et palmæ:zeuma ex utroq; latere.Nā uictoribus ptium & ad ſupradicta & ad dicēda pertinet. Argenti auriq; ta.talentum ſecundum uarias gentes uarii eſt ponderis:apud Roma.talētum eſt ſeptuaginta libræ: ſicut Plau.oſtēdit i muſtellaria q ait duo talēta eē centū ſexaginta libras. Legimus ēt talētū eſſe paululū quiddā:nā Home.in ludis funebribus Patrocli ultia pmia ponit eē duo talēta:quod nos cogit aliquid minimum itelligere.Nam ſi prior uictor bouem accepit:conſequēs nō eſt ut dicamus ultimū tam magnum accepiſſe premium:unde apparet talentū etiam minimum quiddam ſignificare. Et tuba: romano more ſicut hodieq; uidemus omnibus ludis funebribus:ut ſunt diuorum:nam ſi ſacri ſunt ideſt uotiui illuſtrantur faculis.Ante etiam hymnis incipiebant.

DONA. Agmie:dixit agmē quo naturaliter ipellif ſerpēs.Pulchritudo & inocētia ſerpētis rē cæleſtē & nō noxiū aial ſignificat pp qd magis honores reſtaurauit. Expectata:q̄ſi tardius dſiderātibꝰ uēiſſet. Viſuri æneas expſſit pleniſſimā laudē troianoꝝ:cū ſiculi nō ſolū cā ludoꝝ cōuēirēt. Circo:nō qd eēt circus:ſed locus i formā circi. In medio: ut ab oibus ſpectari poſſet. Armaq; & oſtro.p.u.trāſit ad generalitatē ne ſpeciati diceret.

CHRI. Septēa:nō ſolū ſeptē:ſed q̄ dū traheret ſp eēnt ſeptē:nā retinet nō ſolū numeralē ſignificatiōnē:ſed ēt propriā. Volumia:plicas. Notæ:quis ut plurimū notā id dicamus quo corpus aius ue aliq̄ labe polluitur: Nota tamē ēt & ad honorē pulchritudinēq; referf:ut Oui.in faſtis:Quiq; numantina duxit ab urbe notā:ſic in hoc

Ioco dixit notas illa īterpuncta cærulea: q̄ fuluū aureū q; colorem uariabát. Maculoſus ful.i.ille color fuluus
unde ſplēdor tā q̄ ex auro micabat diſtinctus maculis cæruleis. Squamá: de ſquama & ſqualore dictū eſt ī ſe/
cundo. Geniū: ait Cēſorinus dictos eſſe: quia ut gignamur curēt: uel quia genitos curēt: Credebāt q; unicuiq; Geni/
duos eē. Alterꝝ bonū. Alterꝝ malū: ut chriſtiani quoq; duos angelos bonū malū q; ī cuſtodiá ſingulorꝝ homi/ us
nū eſſe uolūt. Apuleius aūt ī libro de dæmonio Socratis ſcribit Dæmonas quos genios & lares poſſumus ap/
pellare miniſtros deoꝝ arbitranť cuſtodeſq; hominū: & interp̄tes ſi quid a diis uelit. Ergo q̄ melioris meriti
ī corpore ſūt noſtro: genii dicunť. Corpori renūtiātes lemures. Tū ſi domos īcurſiōibus īfeſtarēt laruæ appel
labanť. Cōtra ſi boni fuerīt: lares familiares dicunť. Prunas: a purēdo dictas uolunt. Phætontis.i.ſolis q̄ phæ
tō quaſi ſplendēs dicitur: uel appellauit equos ſolis equos phætontis: quia phæton ſolis ex Clymene filius eos
male rexit. Fingūt āt poetæ ſolē habere q̄drigas ideſt currꝝ cui quatuor ſunt iūcti eq. Eoꝝ nōia ſic p̄ponit Oui.
Interea uolucres pyrois eous & æthon ſolis eq̄ q̄rtuſq; phlegō hinnitibus auras Fāmiferis īplēt. Circo: locus Cir/
ē ſpacioſus & capax turbæ hominū ad ludos ſpectādos dictus: uel a circuitu: uel a Circe ſolis filia: q̄ prima lu/ cus
dos quos ſoli patri īſtituerat edidit. Romæ erat circus maximus īter palatiū & auētinū. Talēta: talētum græ Talen
cum eſt apud quos acticū īuehitur & euboicum: ac rurſus acticū magnū ac p̄uū. Nec credo fuiſſe pecuniá per/ tum
cuſſá pōderis certe nomē eſt: ná magnū: ut notabis apud Liui.li.xxxiii.hēt libras.lxxxiii. & uncias q̄tuor: ergo Pōde/
Priſci. teſte ſex milia continet denarioꝝ romanoꝝ. Verum ut de pōderibus latius ꝓſequamur minutiſſimū rum
quod ē: latini ſiliquá nominát. Eſt.n. ſiliqua quam græci κεράτιον dicūt.i. granū ex ſiliqua: quam uulgo fabá diuer/
græcam nominant. Hæc āt centeſimam ac quadrageſimá quartá p̄tem unciæ habet. Obolus deinde eſt: q̄ tres ſitas
cōtinet ſiliquas. Eſt.n. p̄s octauæ atq; quadrageſima unciæ. Inde ſcrupulus ſiue dragma uigeſimaquarta pars
unciæ duos cōtinet obolos: ſiliquas ſex. Dragma p̄s unciæ octaua continet ſcropulos tres obolos ſex: ſiliquas
duodeuiginti. Sextula unciæ pas ſexta hēt ſcrupulos quatuor: obolos octo ſiliquas uigintiquatuor. Siliquus ſi
ue ſiciliquū quarta unciæ pars hēt ſcrupulos ſex obolos duodeci ſiliquas triginta ſex. Duella tertia unciæ pars
habet ſextulas duas: ſcrupulos octo: obolos ſexdecim: ſiliquas quadragita octo: Semiuncia hēt dragmas qua
tuor: ſcrupulos duodecim: obolos uigintiquatuor ſiliquas ſeptuaginta duas. Vncia pars duodecima aſſis. As
autem & libra & pondo idē eſt: & duodecim continet uncias: eſt & mina ſemiuncia maior noſtra libra: q̄uis
mina apud acticos mior eēt noſtra libra una & uigīti dragmis. Sextans p̄s ſexta aſſis duas hēt uncias. Deinde ex
ordiē q̄drás: ſiue teruncīū: triēs: q̄ncūx: ſemis: ſeptūx: bes: dodrans: ſiue nonūciū dextrás deūx. Dipūdiū duæ
ſunt libræ. Seſtertius ſiue ſeſtertiū quaſi ſemis tertiū ī quo duæ ītegræ ſunt: & tertia eſt dimidia. Sūt igiť duo
aſſes & dimidium: unde ueteres his notis i i ſ ſeſtertiū ſignificabant: eſt trieſis: quadraſis: nonuſſis: Decuſſis ſiue
denarius: ē etiam uigeſſis trigeſſis uſq; ad centuſem quo maius æris propriū uocabulū nō eſt. Talentū igitur
duplex ē acticū & euboicum. Acticū autē ipſum duplex eſt magnū & p̄uū eſt āt pōderis nomē. Magnum teſte
Liuio li.xxxiii.hēt octoginta tres libras & quatuor uncias. Hēt āt ſecūdū Priſcia. ſex milia romanoꝝ denario/
rum: ſed ut dixi mna uideť maior q̄ libra noſtra. ná ait Pli. de thure. Inueniūť guttæ q̄ tertiá p̄tē minæ.i.33 de/
nariū pondus æquēt. Hic romæ: ut ait Liui. īſtitutū ē ne talētū minus pōdo 80 romanis pōderibus pēderet &
eo loco decreuit ſenatus: ut nō plus q̄ ternæ libræ & quaternæ unciæ ſingulis deſint talētis. Paruū talentum
libras habet.lx. ut ait Dardanus & Seneca ad Nouatiū 24 ſeſtertia.i. talentū acticum p̄uum. Talentū euboicū
eſt q̄tuor milium romanoꝝ denariū. Denarius autem teſte Priſcia. ex 24 ſiliquis conſtabat: ſed Gellius Pli.
& Pōpeius ex 18.i. ex dragma argētea ſiue aurea dicūt. Idē ait Remus fauinus: ergo cōtinebit 4 i aſſes & beſſē.
Ponit p̄terea Home. talentū pro re parua: ná i Patrocli funebribus ludis cū uictori p̄miū bouem faciat: alteri
duo talenta tā q̄ minoris ſint q̄ bos dat. Non eſt autē uiſū abre ponere uerſus Remi fauini de pōderibus ac mē
ſuris. Ea ſunt huiuſmodi. Pondera pœniis ueterꝝ morata libellis Noſſe iuuat pondus rebus natura locauit.
Corporeis elemēta ſuū regit oīa pōdus. Pondere terra mάet uacuus quoq; pōderis æquor. Inde feſſa rapit uol
centis ſydera mundi. Ordiar a minimis: poſt hæc maiora ſequenť: Ná maius nihil eſt aliud q̄ multa minuta.
Semiobolo duplū ē obolus quē pondere duplo. Grāma uocant: ſcrupulum noſtri dixere priores Semina ſex
a ſiliquis latitātia curuis. Attribuūt ſcrupulo lētis uergant ut octo: Aut totidē ſpeltas numerāt triſtes ue lu
pinos. Bis duo ſed ſi par generatim his pondus ineſſet Seruarent eadē diuerſæ pondera gentes. Nunc uariant:
enim cuncta non fœdere certo Naturæ ſed lege ualent hominū q; repertis. Scrupula nā q; tria dragmá qua
pendere doctis Argenti facili ſignatur nummus aenis Olce quæ a dragma noſtræ: ſed nōie differt Dragmá ſi
geminos aderit: quem dicier audis Sicilius dragmæ ſcrupulū ſi adiecero fiet Sextula quæ ferť: nam ſex his un
cia conſtat. Sextula cum dupla ē ueteres dixere duellam. Vncia fit dragmis bis quatuor unde putandū Gram
mata dicta quia hæc uigintiquatuor in ſe uncia habet. Tot.n. formis uox noſtra notať Horis quod mundus
peragit noctē q; diē q;. Vncia q̄ ī libras p̄s ē quæ mēſis ī anno Hæc magno latio libra eſt genti q; togatæ. Actica ná
minor ē ter quinq; hanc deniq; dragmis: Et ter uigenis tradūt explerier uná. Accipe p̄terea paruo quá nomine
graii Mna uocitāt noſtri minam dixere priores Centum hæ ſunt dragmæ: q; ſi decerpſeris illis Quatuor: effi/
cies hāc noſtrá deniq; libram: Actica quæ fiet ſi quartá dempſeris emná. Cecropiū ſupeſt poſt hæc docuiſſe ta
lentū Sexaginta minas ſeu bis ſex millia dragmas. Quod ſummū doctis perhibetur pōdus aenis: ná nihil his
uel loue minus maius ue talētum: Nec dicam ſolidæ q̄ fit diuiſio libræ Seu aſſis: ná ſic legum dixere p̄iti: Ex
æquo qui ſoli capimus p̄hibemur habere: Dicimus aut p̄tis domini pro partibus huius. Vncia: ná libræ ſi deeſt
dicere deuncē: At ſi ſextantē retrahas erit ille deuncis: Sed nullū reliquo nomē ſemuncia certū Dempta dabit
ſi q̄n.n. ē huius ſexuncia triplex. Dodrātem reliquū uocitant quadrante retracto. Cunq; triens deſit beſen dixe
priores: Idem ſeptuncem dempto quincunce uocarunt: Poſt hæc ſemiſſis ſolidi pars maxima fertur: nam
quæ dimidium ſuperat pars eſſe negatur: Vt docuit tenui ſcribens in puluere muſa. Cætera dicta prius qui/

bus eſt ſemuncia maior : Hæc de ponderibus ſuperat pars altera nobis Humida ſeu frugum ſemina maius pes longo ſpacio latoq; notatur Angulus & ſparſit qué claudat linea triplex:Quatuor & quadris mediū cingatur inane Amphora fit cui uis q ne uiolare liceret Sacrauere ioui tarpeio i monte quirites.Huius dimidiū fertur uelut ipſa medimni Amphora:terq; capit modium ſextarius unū.Sedecies haurit quod ſoluitur i digitos pes At quotilas : quas ſi placet dixiſſe licebit Eminas recipit gemias ſextarius unus Qui quater aſſumptus fit graio noīe chenix.Adde duos chius fit uulgo qui eſt congius idem: A quo ſextarii nomen feciſſe priores Crediderim:quia eos capit ſex congius unus : At quotila ciatos bis ternos una receptat Deciato nobis pōdus:ſed ſæpe notatur Biſq; hunc faciunt dragmæ ſi appédere uelis.Oxibatū facient ſi quinq; addantur ad iſtas Arniſtrum ciati quarta eſt at tertia miſtri.Quam uocitant ciamen capit hæc coclearia bina:Quod ſi menſuræ pondus componere fas eſt Sextarii ciatus pars eſt quæ eſt uncia libræ:Nec non oxibati ſimilis ſex uncia fiet.Sicilicumque tibi miſtro ſimilare licebit.

Prima pares ineūt grauibus certamía remis
Quatuor ex omnibus delectæ claſſe carinæ
Velocem mneſtheus agit acri remige piſtrim
Mox italus mneſtheus:gēus a quo noīe mēmi
Ingentéq; gyas ingenti mole mole chimærā
Vrbis opus triplici pubes:quā dardana uerſu
Impellunt:terno conſurgunt ordine remi
Sergeſtuſq; domus tenet a quo ſergia nomen
Centauro inuehitur magna:ſcyllaq; cloāthus
Cærulea genus:unde tibi romane cloanthi.
Eſt procul in pelago ſaxum ſpumantia cōtra
Littora quod tumidis ſubmerſum tundit̄ oli
Fluctibus hiberni condunt ubi ſydera chori:
Tranquillo ſilet:ímotaq; attolitur unda
Campus:& apricis ſtatio gratiſſima mergis
Hic uiridem æneas frondenti ex ilice metam
Conſtituit ſignum nautis pater:unde reuerti
Scirent:& longos ubi circunflectere curſus.
Tum loca ſorte legūt:ipſiq; í puppibus auro:
Ductores longo effulgent: ſtroq; decori.
Cætera populea ueſtitur fronde iuuentus:
Nudatoſq; humeros oleo perfuſa niteſcit.
Conſidunt tranſtris:intentaq; brachia remis
Intenti expectant ſignū : exultantiaq; haurit
Corda.pauor pulſās laudūq; arrecta cupido

SER. Prima certamina:primo bello punico naumachiá ad exercitū iſtituédū romani ceperūt : poſt q̄ probarunt gentes etiá nauali certamine plurimū poſſe ad quá ré i hoc certamie plurimum alludit poeta.
Pares:diuerſis cōparabiles rebus:ut ſequétia idicant Melior:fortior. Grauibus remis: fortibus ut Ferit enſe graué tymbræus oſyrim: Ná graues iſerunt tarditaté. Remige:erit nominatiuus remex : Serenius ſemiremex hercules. Piſtrim:uel a tutela depicta uel απο τοῦ πριξειν Ἰακυματα ideſt a ſecādis fluctibus.
Mox italus : ſubaudi futurus: Ná memiorū familiá conſtituit.Bene át laudat familias nobiliū: ná a Sergeſto ſergia familia fuit & a cloante cluentia:& a Gya gigania.Nobiles át fuiſſe familias a troianis teſtat̄ Iuuena.Iubet a pcone uocari ipſos troiugenas. A quo nomine.ſ.Mneſtei: & mneſteus ſic eſt:ut Tydeus: Nam diphthongus græca é. Ingenti mol.motu ut magna ſe mole mouété. Vrbis o tá magna:ut urbé putares.
Triplici uerſu:oés.n.triremes fuerunt.Verſu át ordine ut ille ét feras i uerſū diſtulit ulmos:aut uerſu tracto a uerendo: ut Aequora uerrebát caudis æſtumq; ſecabant:ſane unus eſt ſenſus. Pubes ipellūt. Figura é:ut Pars i fruſtra ſecát:ſane ſciendū iter barbariſmū & lexin:hoc eſt latiná elocutioné & pfectū metaplaſmū eſſe q uno ſermone fit rōne uitioſus.Ité inter ſolecíſmū & ſchema.i.perfectá ſermonū connexioné:figura é:quæ fit cōtextu ſermonū ratione uitioſa. Ergo metaplaſmus & figura media ſunt: & diſcernunt̄ pitia & ipitia.Fiūt át ad ornatū. Domus ſergia:familia: ut Da propriá tymbreæ domū. Cétauro ma. fœminini generis é cum de naui dicitur:Teren.in Eunu.ſuam cū comediam diceret.Iuuena.contra ſenſit: ut Scriptus & in tergo nec dum finitus oreſtes:ſed cōfunditur genus aut metri aut hiatus cá:ſic Hora.Nec cupido ſordibus auſert:cū cupido p cupiditate generis ſit fœminini:& Vir.ait Timidi dámæ:ceruiq; fugaces cū ipſe ſecundum ſidem dixerit.Cū canibus timidi uenient ad pocula danimæ. Cærulea : aut nigra aut iſtacaria:omne enim altum nigrum é:ut Scrupea tuta lacu nigro:nemorūq; tenebris. Cluenti:ad ipſum apoſtropha é. Procul:aut nō nimis longe:ut Serta procul tantū capiti delapſa iacebant.Interdum ſatis lōge ſignificat.
Tráquillo:melius ſeptimus caſus eſt q̄ datiuus. Cápus:ſaxi latitudo. Apricis:apricū locū ſole gaudenté dicimus cui cōtrarius é opacus & abditus:Virgi.Duceret apricis in colibus uua colore.Ité apricū hominem qui ſole gaudet:Perſi.noſtra floralia poſſint Aprici meminiſſe ſenes.Apricū q̄ſi απευΧουσ ſine frigore. Mergus: Eſacus filius Priami fuit:Hic ſe pcipitauit a muro:nec periit & cum ſæpius hoc faceret : deorum miſeratione in auem conuerſus eſt quæ ad imitationem hoc facit. Circunflectere:uno ſermone & profectioné & reuerſionem complexus eſt. Ductores:domini nauium:non gubernatores. Populea ueſtitur fr.iu.hebe eſt iuuétus uxor Herculis:Nunc ergo aut propter hoc iuuentus utitur populeis coronis aut ad imitationem uirtutis. Populus.n.arbor Herculi ſacra eſt:ut Populus alcide gratiſſima. Nudatos:Bene nudatos:qui tecti eſſe cōſueuerant.Nam nudum eſt nunq̄ tectum:ut nuda facies. Tranſtris:& tranſtra dicuntur & iuga: ut in ſexto.Inde alias animas quæ per iuga longa ſedebant. Intéti:eodé ſermone in diuerſis rebus utitur. Aliter.n. brachia aliter menté tédimus. Exultantiaq;.h.C.pa.pul.hyppallage é:oi parte pulſans pauor corda haurit ideſt ferit ut Latus haurit apertum:& exultare facit. Laudumq;:ne eſſet turpe q; ait pauor.Sane hæ ſunt bellorum proluſiones:unde etiam ad tubam geruntur:ſed ſciendum maioris ætatis funera ad tubam ſolere proferri:Perſi.

Hinc tuba candelæ:Minoris uero ad tibias:Sta.de Archemoro Tibia cui teneros ſolitum deducere manes.
CHRI. Piſtrim:cum aquatilia maiora propter copiā humoris cæteris animalibus ſint:tamen i indico mari maxime reperiuntur:& iter ipſa magnitudine excedūt balena & piſtris:itaq; balenæ q̄ternorum iugeꝝ ſūt piſtres ducentoꝝ cubitoꝝ:ueſtit pilo piſtris:& animal nō ouū parit:ſed hoc ē cōe omnibus aquatilibus pilo ueſtitis ut animal:& nō ouū pariāt:ut balenæ:piſtres:hippotami & uituli marini. Pistris Chimærā: hoc mōſtrum ex Typhaone & Echidna natū fingūt poetæ.Idq; dicūt ignē expirare:unde in ſexto Et flāmis armata chimæra.Itē tria capita habere.Vnū leonis:alteꝝ draconis:tertiū chimæræ.i.capræ. Dicit enī Heſiodus in thegonia. Chimæra πρόσθε λέων ὄπισθε δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα. Hāc Pegaſus & Bellerophon deuicit quæ tamē ex ortho cane Gerionis ſpingen & leonē Nemæum peperit. Centauro:hoꝝ fabula in ſexto enarrabitur. Scylla: de hac dictū in tertio:Singulæ ergo hæ quatuor naues ſingula hæc monſtra i ſe picta habebant:& ab illis nominabātur. Cærulea:nā marino monſtro marinum colorem eē oportuit.Cōſueuerūt āt latini ſi a nomine appellatiuo nomē proprium alicui rei faciant mutare genus maſculinum i fœmininū:ut hic Cētauro magna.Sin autē deducatur a nomine proprio uiri reſeruat genus:ut Scriptus & i tergo nec dū finitus oreſtes. Chori:nomē uenti ſeptētrionalis a pte occidentis.Cōſueuerūt āt latini o lōgā i au aliquādo cōuertere:Vnde ꝓ choro & coꝛe cauꝛ & caurē dicunt:Hinc cum Florus grammaticus hoc doceret deiceps flaurus eſt appellatus. Mergis: mergi fabulā narrat Seruius.Dicitur āt mergus qa frequenter aquis imergitur.Auis aquatilis & tamen in arboribus teſte Plinio nidificat. Mergus Metam:meta terminus eſt ipſius curſus:ad quem non ſatis eſt perueniſſe:niſi ēt circueaſ:in quo idustria laborq; requiritur.Nam ſi longo ſpacio ipſam uitamus ſubit inter illā noſq; alius: & minori gyro currens pueniet:ſin contra ut hoc fugiamus nimis adhæremus:periculum eſt ne in illam illidamur.Dicta autem meta uel quod in dimenſo ſpacio poſita ſit uel quia illam metiantur quadrigæ circuncurrentes.hinc Iuuenalis Per quem magnus equos aruncæ flexit alumnus:& Cicero in libro de oratore:Si infinitus rerum forenſium labor & ambitionis occupatio deflexo honorum & ætatis curſu conſtitiſſet: & Statius Flectere ſi poſſet circum cōpendia metæ:& Perſius:Ordo quis rerum aut metæ q̄ molis flexus & unde. Meta Sortelegunt:nam cum difficultas rei commoda & incommoda æque partiri nō permittit ad ſortes recurrimus ne quis iure conqueri poſſit. Oleo perfuſa:ut brachiis & totum reliquo corpore in remigatione agilius uterentur.Id enim præſtat oleum.Nam ex illo robuſtiores magiſq; flexibiles redduntur. Pauor:nō timor: ſed percuſſio:nam pauere percutere eſt:inde pauſia oliua dicta quia antea q̄ trapetibus demoliatur pauetur ideſt percutitur:inde pauimentum:quia pedibus percutiatur:inde impularia aruſpicina tripudium quaſi teripauium dicitur:q pulli dum eſcam ſumunt roſtro terram pauent ideſt tundunt. Pauimētū

Inde ubi clara dedit ſonitum tuba finibus oēs
Haud mora ꝓſiluere ſuis:ferit æthera clamor
Nauticus adductis ſpumāt freta uerſa lacertis
Infindunt pariter ſulcos:totumq; dehiſcit
Cōuulſum remis:roſtriſq; ſtridētibus æquor
Non tam præcipites biiugo certamie campū
Corripuere:ruuntq; effuſi carcere currus
Non ſic immiſſis aurigæ undantia lora
Concuſſere iugis:proniq; in uerbera pendent.
Tū plauſu fremituq; uirū ſtudiiſq; fauētum
Conſonat omne nemus:uocēq; iclusa uolutāt
Littora:pulſati colles clamore reſultant
Effugit ante alios:primiſq; elabitur undis
Turbā iter fremitūq; gyas:quē dide cloāthus
Conſequitur melior remis:ſed pondere pinus
Tarda tenet poſt hos æquo diſcrimine piſtris
Centauruſq; locum tendunt ſuperare priorē
Et nunc piſtris abit:nūc uictā præterit ingens
Centaurus:nūc una ambæ: iunctiſq; ferunt
Frontibus:& longe ſulcant uada ſalſa carinæ.
Iamq; propinquabant ſcopulo: metāq; tenebāt
Cū princeps:medioq; gyas in gurgite uictor
Rectorem nauis compellat uoce menetem
Quo tātū mihi dexter abis:huc dirige curſū:

SER. Finibus omnes:ſecūdum naturam ante generali uſus deſcriptione uēturus ad ſpecialitatē. Præcipites:ueloces:ut Præcipites uigilate uiri. Biiugo:& hoc celeritatis eſt:plures enim ſe impediunt. Carcere:pro carceribus:nam i ſingulari ſignificat cuſtodiā noxiorum:i plurali āt repagulū quo equi arcētur: unde carceres quaſi arceres ſecūdum Varronem. Iugis: iugalibus. Vndantia:ualde effuſa. Cōſonat:propter ecchon quæ eſt noſtræ uocis æmula:unde & reſultat a. Elabitur: celeriter percurrit: ut Labere nympha polo. Turbam inter:in ipſo principio. Diſcrimine: interſtitio:Sane uariat & nūc naues nūc ductores cōmemorans. Priorem:inter ſe:hoc eſt tertium. Metāq; te.nauticum uerbū. Princeps:mō ordinis. Mihi:uacat ut ſolet frequenter. Littus:littus ē oē qd aq̄ alluitur:unde ſaxū littus uocauit. Stringat: radat q̄ſi dicat hoc nolo quod times. Palmula: extrema ps remi i modū palmæ protēta. Iteꝝ:hoc uerbū & a poeta poteſt dici quod iterum uocabat & a Gya: ut quo abis iterum non iterum pete. Nauemq;: q uocat.
DONA. Intenti:expectātes ſignum. Exultātia.c. propter ſolicitudinem uictoriæ quæ erat incerta.
CHRI. Sonitū:erat ſignū quo erūpere debebant. Tuba:iuenta eſt a maleo ſiue maleto rege etruriæ unde ipſe alibi Tyrrhenuſq; tubæ mugire ꝑ æthera clangor. Tuba Clamor:quo ſe inuicē q eiuſdē nauis ſunt hortātur. Freta uerſa: oſtēdit maximū ſtudiū maximaſq; uires:cum non undas dicat uerſas:ſed totū fretum:in qua ſententia perſiſtit cū dicit: Totumq; dehiſcit.Cō. r.r.q.ſ.e. Nam tam:comparatio a certamie curuli: q̄ uehemēter quadrat:nā & inde tranſlatio fieri potuiſſet. Ruunt:magno impetu feruntur. Carcere:Non obſeruatur: quod a Seruio dicitur: nam & Cicero in Carcer

oratione ſoluta uſus eſt ſingulari numero pro repagulo quo arcetur curſores: ne ante ſignum erumpāt. Ait enim a calce ad carcerem reuocari. Mihi:non uacat:ut ait Seruius ſed uehementer quadrat. Nam quicquid agebat gubernator ſiue recte ſiue contra non ſibi ſed Gyæ agebat. Huc: digito.n.oſtēdebat nauigationem quæ metæ propinquior eſſet. Altum alii teneant:quaſi dicat id facis quod ego cupio facere aduerſarios. Saxa timens:tanta fuit timoris perturbatio:ut iuſſa ſuperaret imperantis gyæ. Ecce:quaſi dicat quod non præuiderat:quod non putauerat. Propiora : magis propinquā metæ q̄ nauis Gyæ: Eſt autem a prope propior : poteſtque retinere uim præpoſitionis a qua eſt:ut dicamus tenentem propiora metam q̄ Gyas.

Littus ama:& leuas ſtringat ſic palmula cautes
Altum alii teneant dixit:ſed ceca menetes
Saxa timēs prorā pelagi detorquet ad undas:
Quo diuerſus abis:iterum pete ſaxa menete
Cū clamore gyas reuocabat:& ecce cloanthū
Reſpicit inſtātem tergo:& propiora tenentē
Ille inter nauemq; gyæ:ſcopuloſq; ſonantes
Radit iter leuum interior ſubitoq; priorem
Præterit:& metis tenet æquora tuta relictis

SER. Exarſit iuueni:cauſa ex cauſa pendet:Horati. Nō ego ferrem calidus iuuenta conſule Planco. Nec lachrymis:nimis iraſcentis eſt: Cicero de Verre cum iraſceretur lachrymas interdum uix tenere. Oblitus decoriſq; ſui: Inhoneſtum enim eſt iraſci: duci p̄ſertim. Sociumq; ſalu. poſſumus & ſocium ſalutis ſuæ oblitus intelligere:& ſocium ſalutis pro ſociorū p̄cipitato ſcilicet gubernatore. Ipſe gubernaculo : ut oſtēderet nihil eſſe quod ipſe nō poſſet efficere. Hortaturq; uiros:aut ipſe dicit celeuma:nā oratores dicūtur:aut quia conſternati fuerant perdito gubernatore. Clauum:fuſtem gubernaculi. Iā ſenior madidaq;: contra illud quia occurrebat gubernatorem natandi peritum fuiſſe debere addidit ſeniorem. Fluens ī ue. cui ueſtes fluebant:honeſte locutus eſt ſic Iuuena. Et multo ſtillaret penula nimbo. Riſere natantē:unde ī ludis uoluptas quærit. Reuomentē:ſæpius uomentē. Aemula piſtris: eiuſdē rei ſtudioſa:ut Cicero pro M. Marcello Illo æmulo atq; imitatore ſtudiorum meorum. Alias inimicū ſignificat. Inſurgite: contra Luca. Atq; in tranſtra cadunt. Hectorei:aut fortiſſimi:aut re uera quodā. Getulis:africanis:a parte totū nā Getulia mediterranea eſt. Sirtes uero iuxta lybiam ſunt ſic de ſyrtibus Hora. Vbi maura ſemper æſtuat uuda. Fuiſſe autem troianos in ſyrtibus ille īdicat locus:In breuia & ſyrtes urget miſerabile uiſu. Ionio: quando iuxta carybdim nauigarunt. Maleæq;: malea p̄montoriū eſt laconiæ prouinciæ:ubi unde ſūt ſequaces ideſt pſecutrices:ut capreæq; ſequaces Illudūt. Prima.q.d.quæ ſolco. Mneſtheus:ſemp ille uictor. Hoc uicite:loco uictoriæ ſit poſtremos non redire. Nephas:mō opprobriū. Aerea:fortis:ut & iunctos temo trahat æreus orbis:nam ærea nōē puppis:ſed p̄ra. Subtrahiturq; ſolū:unicuiq; rei quod ſubiacet ſolū eſt ei cui ſubiacet:Vnde eſt nauis ſolū mare : & aer auiū & eſt uerbū cuius plucida ſignificatio per naturā nō inuenitur. Riuis:more riuoq;:acſi riuati diceret. Furēs aīmi:figurate dixit:ut p̄ſtans aīmi iuuenis. Interior:ſiniſterior : Cice. In quē ītus oīa canere dicebāt Salu. Legit introrſus prima aſiæ bithynia ē. Iniquo: anguſto:ut ſyluis inſedit iniquis. Procurrentibus: p̄minētibus:& ueluti obuiā uenientibus. Murice:ſaxi acumē eminens per tranquilitatem. Morant: retro agunt. Legunt:alii p̄tereunt : ſed melius legunt ideſt colligunt:nam ſequitur: Et fractis diſcentem currere remis. Prona:uicina littoribus : unde altum eſt longe poſitum. Colūba:ubiq; de his domeſticis colūba Virgi. dicit Perſi. uero ait Teneroq; columbo es ſimilis:nā agreſtes palumbes uocantur. Exterrita pē.pen

Tum uero exarſit iuueni dolor oſſibus ingēs:
Nec lachrymis caruere genæ:ſegnēq; menetē
Oblitus decoriſq; ſui:ſociumq; ſalutis
In mare præcipitem puppi deturbat ab alta.
Ipſe gubernaculo rector ſubit:ipſe magiſter
Hortaturq; uiros:clauūq; ad littora torquet
At grauis ut fundo uix tandē redditus imoē
Iam ſenior:madidaq; fluens in ueſte menetes
Summa petit ſcopuli:ſiccaq; in rupe reſedit:
Illum & labentem teucri:& riſere natantem:
Et ſalſos rident reuomentem pectore fluctus.
Hic læta extremis ſpes eſt accenſa duobus
Sergeſto mneſteoq; gyan ſuperare morantē
Sergeſtus capit ante locū:ſcopuloq; p̄piquat
Nec tota tamen ille prior præeunte carina
Parte prior:partē roſtro premit æmula piſtris
At media ſocios incedens naue per ipſos
Hortatur mneſtheus:nūc nūc inſurgite remis
Hectorei ſocii:troiæ quos ſorte ſuprema
Delegi comites:nunc illas promitte uires
Nunc animos:quibus in gettulis ſyrtibus uſi:
Ionioq; mari:maleæq; ſequacibus undis:
Nō iā prima peto mneſtheus:neq; uicere certo
Quāq̄ o ſed ſuperent:qbus hoc neptūne dediſti
Extremos pudeat rediiſſe:hoc uincite ciues
Et prohibete nefas:olli certamine ſummo
Procumbūt uaſtis tremit ictibus ærea puppis
Subtrahiturq; ſolū:tū creber anhelitus artus
Aridaq; ora quatit:ſudor fluit undiq; riuis
Attulit ipſe uiris optatum caſus honorem:
Namq; furēs animi dū p̄rā ad ſaxa ſuburget
Interior ſpatioq; ſubit ſergeſtus iniquo
Infœlix ſaxis in procurrentibus hæſit.
Concuſſæ cautes:& acuto in murice remi

Obnixi crepuere:illiſaq; prora pependit
Conſurgũt nautæ:& magno clamore morãt̃
Ferrataſq; trudes:& acuta cuſpide contos
Expediunt:fractoſq; legũt ĩ gurgite remos
At lætus mneſtheus:ſucceſſuq; acrior ipſo
Agmine remorum celeri:uentiſq; uocatis
Prona petit maria:& pelago decurrit aperto.

nag̃ concuſſione terrorẽ ſignificãs:ut Timuitq; exterrita pẽnis. Ales:nõ.n.pẽnis timet ſed timorẽ ĩducit.

DONA. Nihil habet Donatus in his uerſibus:q̃ uel mediocriter eruditus deſiderare queat.

CHRI. Oblitus:& quia ut muliercula lachrymauit:& quia ſupra modũ ſæuiuit. Aemula:eſt æmulus q alios aliq re ægregia ſupare nitit̃:hoc ſi facimus ne ĩ uirtute uincamur res laude digna ẽ. Nõ.n.hoc facimus ut cuiq̃ quicq̃ detrahamus:ſed ut nos ipſos excellentes in ea re reddamus:Sin autẽ non q̃a uirtutẽ diligamus:ſed q̃a aliũ florere doleamus uicere ſupioreſq; euadere nitimur ĩuidia.i.& ppea uitium ẽ. Menetæ aũt & ſergeſti exẽplo monet nos poeta:ne aut nimia q̃dã timiditate nõ audeamus ĩ iis in q̃bus audẽdum ẽ aut cõtra ita pag̃ cauti res aggrediamur:ut nimia audacia per temeritatẽ in pticula indicamus. Vtrunq; enim uitiũ uitandum eſt. Hectorei ſocii:oro ĩ genere deliberatiuo. Hortatur a uictoria & arguit a facili. Eſt enim facile ſupare iis q eius ſocii fuerũt q ſemp ſupauit:& ſimul eos ſibi beniuolos reddit cum appellet ſocios hectoreos:& cũ oſtendat ſe illos plurimi facere:cũ non caſu ſibi ſocios illos ſũpſerit:ſed elegerit ẽt eo tẽpore in quo pter metũ hoſtilẽ & fugiendi cupiditatẽ tamen nõ quos ſors daret accepit:ſed ipſe elegerit. Debet ergo eos pudere non uincere:q & hectorei ſocii fuerint & a ſe electi. Ergo eodẽ tpe illos ſibi beniuolos facit & ne ĩ rem pudendã incidãt clãculũ monet:& a facili arguit. Deinde a maiori probat hoc illos optime poſſe:q difficiliora & in ſyrtibus & ĩ ionio mari potuerit pferri cũ nõ primas habere partes ſed fugere extremas cõtẽdat. Quãq̃ o: O aliquãdo uocantis eſt:ut Et procul o miſeri q̃ tanta inſa.ci. Aliquãdo exclamantis:ut hic:& illud O mihi pteritas referat ſi iup.an. Aliquãdo optantis eſt ut hic: uel ſolũ ponit̃ uel coniũgitur huic dictioni ſi: ut Perſi. O ſi ebullat patrui præclag̃ funus. Aliquãdo illi q̃ eſt utinam. Oui. O utinam tũc cũ lacædemona claſ.pe. Obrutus iſanis eẽt adulta.a. O litterã populi italiæ pſerti umbri & thuſci teſte Priſci.nõ habebãt. Neptũne:apoſtrophẽ facit unde ẽ pathos:& ſimul oſtẽdit nõ deſpare uictoriã:q̃a diffidat illis:ſed q̃a maris deus illã aliis decreuerit. Optima ergo oro:q̃ cũ in tpis articulo breuiſſima eẽt habenda:tamẽ & beniuolẽtiã captat:& a facili multis mõis arguit:& pudorẽ ĩcutit:& ſibi q ſua natura paruũ uidebat̃ gratiſſimũ oſtẽdit:& ita de deo quærit̃ q ĩdicat ipſa apoſtrophe ut oẽm ĩpietatẽ effugiat. Hoc.u.& prohibete.n. Res igit̃ facilis q nõ ſint extremi:& tamẽ ipſa & duci deſideriũ cõplebũt:& ignominiã euitabũt. Procũbunt:& breuiter & tamen abſolutiſſime ita deſcribit illorum ſtudium:ut rem non ſolum auribus exponat:ſed ipſis etiam oculis ſubiiciat. Trudes: perticæ ſunt:ſic dictæ quia illis naues trudantur. Aemulus

Qualis ſpelũca ſubito commota columba
Cui domus:& dulces latebroſo in pumice nidi
Fertur ĩ arua uolãs:plauſumq; exterrita pẽnis
Dat tecto ingentem:mox aere lapſa quieto
Radit iter liquidũ: celeris neq; cõmouet alas
Sic mneſtheus:ſic ipſa fuga ſecat ultĩa piſtris
Aequora:ſic illam fert impetus ipſe uolantẽ
Et primum in ſcopulo luctantem deſerit alto.
Sergeſtũ:breuibuſq; uadis: fruſtraq; uocantẽ
Auxilia:& fractis diſcentem currere remis:
Inde gyan:ipſamq; ingenti mole chimæram
Cõſequitur:cedit quoniã ſpoliata magiſtro ẽ
Solus iamq; ipſo ſupereſt in fine cloanthus
Quẽ petit:& ſummis annixus uiribus urget.
Tũ uero igeminat clamor:cunctiq; frequẽtẽ
Inſtigant ſtudiis:reſonat clamoribus æther.
Hi propriũ decus:& partũ ĩdignãtur honorẽ
Ni teneant:uitamq; uolunt pro laude paciſci.
Hos ſucceſſus alit:poſſunt:quia poſſe uident̃
Et fors æquatis cœpiſſent premia roſtris
Ni palmas ponto tendens utraſq; cloanthus
Fudiſſetq; preces diuoſq; ĩ uota uocaſſet:
Dii q̃bus ĩperiũ pelagi:quorũ æquora curro

SER. Radit:ſecat pug̃ aerẽ. Fruſtra:qs.n.ei relicta uictoria ſubueniret ipſo ſupeſt in fine:ut & ſpatia & ſi plura ſuperſint:tranſeat elapſus prior. Propriũ de.quaſi iã ptã uictoriã: & honorẽ ni teneãt ĩdignãt̃. Succeſſus:fœlicitas. Poſſunt:q̃a poſſe uident̃. Spabãt:uictoriã ſpectãtiũ opinionẽ: ut cũctiq; ſequentẽ ĩſtigant ſtudiis. Palmas:Vt diximus ſupra antiquum hoc eſſe. Caprius tamẽ dicit p naturã uitioſã hãc eſſe elocutionẽ. ſiue utranq; palmã:ſiue utraſq; palmas dixerimus eẽ in aliquo uſurpationẽ. Impiũ eſt pelagi.i. in pelago:ut D:i q̃bus ĩpiũ ẽ aiag̃.i.in aiabus. Lætus ui. A pcedenti q ſeq̃t. Ante aras:De q̃bus paulopoſt ps ſpoliãt aras. Voti re.debitor:unde & uota ſoluentes dicius abſolutos. Porriciã:exta porriciũt̃.i.porrigunt̃:niſi forte dicamus:& fluctibus maris offerri q ſi ẽ porriciã.i.porro iaciã legendũ ẽ. Phorci:Latie hic phorcus huius phorci dicimus:nã apud nos græca lingua huius nois nõ ẽ declinatio: eſt aũt deus marinus. Pãopæaq; uir.una de nereidibus:quã ideo ſepati dixit:ut illas nõ uirgines itelligamus. Portunnus:deus marinus:q portubus pẽſt:& bene ĩpulit eũ ipſe iã uicinũ portui Nota aũt ẽ fabula. Athamas poſt furorẽ a iunone imiſſũ cũ occiſo. Learco Melicertã alteg̃ filiũ cũ ino uxore ſua perſequeret̃:cum ſe illi in mare pcipitaſſent:uolũtate numinũ in deos uerſi ſunt Melicerta ĩ portũnũ q græcæ palemon dr̃:ino ĩ matrẽ Matutã:q̃ græcæ dr̃ leuchotoa. Portu ſe cõdidit alto.i.uſque ad ĩteriora puenit. Ex more:ludog̃.i.p pcone. Victorẽ:primũ ſubaudi. Nam illi duo uictores ſunt Sergeſti:hinc paulopoſt:Quẽ modo nauali mneſtheus certamie uictor. Dat terre:græcũ ẽ duo uerba cõ

iungere ut paulo poſt:Donat hęc uiro.Sed hoc datur poetis. Magnū.f. Vt diximus breue qddam:ſed magnū alterius minoris comparatiōe. Circum:in parte extrema:ut diximus. Duplici: Furioſo : & hoc dicit erat ī chlamyde flexuoſa & in ſe remeabilis purpura īmodū meādri fluminis cariæ prouīciæ. Meliboea: pro meliboenſis:eſt autem theſſaliæ ciuitas meliboea.

Regius:Trois regis phrygiæ filius. Fatigat:Lauspi cturæ:quaſi gerat & non gerere uideaẗ. Præpes:mō uolans. Sublimē:ī altū. (Palmas ne qcq̄ ad ſydera tē dunt:aut admirantes:aut increpantes deos.)

DONA. Victori chlamydē:Laudat chlamydem pp honorē dantis & meritū uictoris.Laudat materiā aug.f.& purpuram.Laudat artificium & ſpeciem rei.

CHRI. Celeris.n.c.a.nā ī mobilibus aliſaerē ſcin dit q̄ uolatus celerior ē:q̄ is ī quo alæ q̄tiūẗ. Sic.m.ſic imago & repetitio colores rhetorici. Diſcentem: ten tātē & experiētē:ut ait Marcellus. Nā id agebat quod nuſq̄ hactenus egerat:experiendo ergo id tentabat:& aliq̄d aſſeq̄batur:quod prius nō norat egeſtas.n.ingenioſum faciebat.Mirifice autem uariat hos ludos: ut ex uariatione pariat auditoribus uoluptatē : & ſimul oſtendit q̄ uarii q̄q; inexpectati ſint rerum euentus:& ſæpe euenire ut uictores uicti & uicti uictores fortunæ fauore reddāẗ.Eſt p̄terea color rhetoricus similiter cadēs. Quoniā ſpoli.ma.q.d.ſua ſtultitia qa magiſtrū p̄cipitauerit:accidere ut uincaẗ. Hi proprium de.Nullū.n.laborē recuſant hoīes:ſed oīa perferūt:ne id quod iā ptū eſt amittant.Cōtra uero ii quibus fortuna fauet ſæpe ſupra uires ſuas multa ſperāt : & poſ

Vobis lætus ego hoc candentē ī littore taurū
Conſtituam ante aras uoti reus: extaq; ſalſos
Porriciam in fluctus:& uina liquentia fundā
Dixit:eumq; imis ſub fluctibus audiit omnis
Nereidū phorciq; chorus panopæaq; uirgo.
Et pater ipſe manu magna portūnus euntem
Impulit:illa noto citius uolucriq; ſagitta
Ad terram fugit:& portu ſe condidit alto.
Tum ſatus anchiſa cunctis ex more uocatis
Victorem magna preconis uoce cloanthum
Declarat:uiridiq; aduelat tempora lauro:
Muneraq; in naues ternos aptare iuuencos
Vinaq; & argenti magnum dat ferre talentū.
Ipſis præcipuos ductoribus addit honores.
Victori chlamydē auratā quā plurima cirū
Purpura mæādro duplici meliboea cucurrit.
Intextuſq; puer frondoſa regius ida
Veloces iaculo ceruos:curſuque fatigat:
Acer anhelāti ſimilis:quem præceps ab ida
Sublimē pedibus rapuit iouis armiger uncis
Longæui palmas ne q̄cquā ad ſydera tēdunt
Cuſtodes:ſæuitque canum latratus in auras.

ſunt quia poſſe uidentur.Nam cum ſpectantes ſuaderent eos poſſe uincere ideo poſſe credebāt. Lætus:quia ero. Voti reus:ideſt quia aſſecutus a uobis id propter quod uotum cōceperam:ero debitor ipſius uoti:quod mihi lætitiā affert:Vnde alibi Vt baccho cererīq;:ſic tibi uota quot annis Agricolæ faciēt:damnabis tu quoq; uotis:nam ex pontificio iure uerba ī ſacris elegit.Reum enim dicūt ſacerdotes illū q̄ ſuſcepto uoto ſe numinibus obligat.Dānatus q̄ p̄miſſa uota iā ſoluit. Porriciā: & nō proiiciā & hoc uerbum ſacrorum eſt: ut Veranius ex primo libro Fabii pictoris executus eſt.Exta porriciunto diis in altaria aram ue focum ue quo exta dari debebunt:nunc pro ara & foco mare accipit:cuius diis ſacrificaturus eſt.Ait Macro. Nereidum:nymphæ ſunt Nerei marini dei filiæ:quas ex Doride filia oceani uxore ſua genuit. Has Heſiodus in theogonia enumerat quinquaginta:ac earum nomina ponit. Phorciq;:phorcus filius fuit nuptunni ex Thooſſa nymphæ:& ſuperauit corſicæ & ſardiniæ:& ſecundum Varronem ab Atlante uictus bello nauali mari obrutus eſt:& a ſuperſtitibus ſociis diuinos honores meruit. Portūnus:Stat.Cur ſumpſerit arcus infoelix atamas cur nō expauerit ingens ionium ſocio caſura palæmone mater.Fabula late explicata eſt apud Ouidi.non procul athēis iuxta ſcyronia ſunt:quia illic ſcyronem Theſeus interfecit.Hinc ſe ino præcipitauit cum filio:ait Soli. Ternos:i ſingulas naues tres:uel ſingulos in tres naues. Ferre:habere ſecundum Marcel. Chlamydem:uiro ægregio conueniens donum:nam chlamys ueſtis eſt militaris & nomē græcum χλαμυσ: ut Terē.de milite glorioſo & plautus oſtendit.Sunt qui dicant ueſtem quæ ſuper alias ueſtes inducitur.Laudat hanc a materia q; ex auro & Purpura.Laudat ab artificio q; in textura illa res uiua uideretur:unde dicit Fatigat ceruos: nam ita intextus eſt:ut fatigare uideatur:& anhelanti ſimilis & prepes armiger rapuit: & tendunt palmas:& ſæuit canum latratus nam hæc omnia geri uidebātur. Meliboea:in theſſalia eſt:unde eſt philoctetes iuxta magneſiam. Mæandro:mæander fluuius eſt qui ex alotrine lacu:qui eſt in alotrinæ monte minoris aſiæ fluit:& adeo ſinuoſis circumagitur flexibus: ut nonnunquam in ſuos ortus redire uideatur : Ouidius. Quique recuruatis ludit mæandrus in undis:& apameæ primum irrigat regionem:poſtea hirgaleticos campos & nouiſſime cariam omnes fertiliſſimo limo foecundas effluit in mare icareum aiunt in eo naſci lapidem: quem per antiphraſim euphrona uocant:qui alicuius pectori alligatus tantam ſubito illi inſaniā concitet:ut aliquem ex propinquis interficiat.Soli.ſcribit iuxta celenas quæ deinde apamea dicta eſt:uallem aulocrenam & fontem eiuſdem nominis eſſe:& ex eo fluere mæandrum:qui inter cariam & ioniam ī ſinum exit:qui miletum & prienam diuidit.

Porricio

Phorcus

Chlamys

Mæāder

SER. Virtute:quia ille fauore uicerat numinum unde & p̄mia dant congrua illi chlamys deo℞ cunti nens fabulā:illi lorica uirtutis inſigne. Hamis auro: hāis aureis. Simoēta:A ntō ē græco nō ī ισ ſed ī ειο exeūte. Ilio alto:o breuis ſit ſeq̄nte uocali. Decus:qa aurea. Tutamē:qa triplex. Phegeus ſagaris:nomiāti

At qui deinde locum tenuit uirtute ſecundū
Leuibus huic hamis conſertam auroq; trilicē
Loricam:quam demoleo detraxerat ipſe
Victor apud rapidum ſimoenta ſub ilio alto

Donat habere uiro decus:& tutamen i armis.
Vix illam famuli phegeus ſagariſq; ferebant
Multiplicem cōnixi humeris:indutus at olim
Demoleus curſu palantes troas agebat.
Tertia dona facit geminos ex ære lebetas:
Cymbiaq; argēto perfecta atq; aſpera ſignis.
Iamq; adeo donati omnes opibuſq; ſuperbi
Puniceis ibant cuncti tempora tænis:
Cum ſæuo e ſcopulo multa uix arte reuulſus
Amiſſis remis atq; ordine debilis uno
Irriſam ſine honore ratem ſergeſtus agebat:
Qualis ſæpe uiæ deprēſus in aggere ſerpēs
Aerea quē obliquū rota trāſiit:aut grauis ictu
Seminecem liquit ſaxo:lacerumq; uiator
Nequicquā lōgos fugiens dat corpore tortus
Parte ferox:ardenſq; oculis:& ſibila colla
Arduus attollens:pars uulnere clauda retētat:
Nexātem nodis:ſeq; i ſua membra plicantē:
Tali remigio nauis ſe tarda mouebat:
Vela facit tamen:& plenis ſubit oſtia uelis
Sergeſtum æneas promiſſo munere donat
Seruatam ob nauem lætus ſocioſq; reductos.
Olli ſerua datur operū haud ignara mineruæ
Creſſa gēus pholoe:geminiq; ſub ubere nati.
Hoc pius æneas miſſo certamine tendit
Gramineū i cāpū:quē collibus undiq; curuis
Cingebant ſyluæ mediaq; in ualle theatri
Circus erat:quo ſe multis cum milibus heros
Conſeſſu medium tulit:extructoq; reſedit
Hic qui forte uelint rapido contendere curſu
Inuitat pretiis animos:& præmia ponit.
Vndiq; conueniunt teucri mixtiq; ſicani:
Niſus & euryalus primi.
Eurialus forma inſignis uiridiq; iuuenta:

dicēdo addidit laudem. Curſu palātes troas agebat: Ad æneæ qui eum uicit pertinet laudem. Cymbiaque:pocula in formam cymbæ. Aſpera ſignis:ἀνάγλυφα. Omnes qui uicerant. Puniceis.t. Vittis roſeis & ſignificat lēniſcatas coronas:quæ ſunt de frondibus & diſcoloribus faſceis:& ut ait Varo magni honoris ſunt. Tænis:autem modo uittis:alias extremitates uittarum dicit:ut Fit longe tænia uittæ. Atque ordine debilis uno:Sergeſtus & bene ex mutatione ſē ſuū quæſiuit ornatum. Nam irrideri & ſine honore eſſe hominum eſt:Remis carere nauis. Viæ in aggere:aggere eſt media uiæ eminentia coaggeratis lapidibus ſtrata:unde uiæ aggere dixit. Aerea:fortis ut aerea puppis. Grauis:fortis ut grauibus certamina remis. Tortus:hos tortus ideſt ſine cauſa tentat inceſſus. Clauda:ab homine tranſtulit: Cice.Mancam ac debilem fore præturam ſuam. Membra: etiam hoc ab homine tranſtulit. Vela facit tamen:ἀνακόλουθον. Nam non præmiſit q̄q̄ remigare non poſſet. Subit oſtia:portus ut ſupra diximus: ideo q̄a exitus fluminū frequenter portus efficiūt. Promiſſo: aut magno:aut ante ꝓmiſſo: ut itelligamus i oībus ludis illud eſſe ſeruatū. Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit:q̄d ēt i pyctali certamīe:uictori uelatum auro uittiſq; iuuencū:Enſem atq; īſignē galeā ſolatia uicto:aut certe ꝓmiſiſſe eū intelligamus quando uidit nauē periclitantē. Operꝝ haud ign.m.perita lanificii. Creſſa genus:figura græca:ut q genus unde domo. Pholoe:Nomē ꝓpriū Erat āt lactās:nā infantes lactātes dicimus. Gramineum:graminoſum: Cice. de haſtis.Bene ēt ne gramineas haſtas. Collibus undiq;.c.mutauit:nō.n.ſylua colles hēt ſed eſt i collibus ſylua debuit ergo dicere Quem colles cīgebāt ſyluis.

Mediaq; in ualle the.media in ualle erat circus theatri.i.ſpatium ſpectaculi: & theatri græcæ dixit ἀπὸ τῆς θεωρίας non.n.eſt ſpeciale. Conſeſſu medi.t.ordo eſt quo ſe æneas mediū tulit cū multis milibus:& extructo conſeſſu reſedit. Animos:eorum ſubaudi.

Mixtiq; ſicani:Quod ps ait.Et certare parati. Viridiq; iuuēta:ætates oēs Varro ſic diuidit.Infantiā:pueritiā:adoleſcētiā:iuuentā:ſenectā. Hæc tamē ſicut etiā de tꝑibus ſupra dixius ſingulæ trifariā diuidūt: ut ſit pria uiridis adulta & p̄ceps:hic ē Viridiq; iuuenta: & cruda d̄o uiridiſq; ſenectus:itē Sal.ſed mithridates ex trēa puritia regnū īgreſſus m̄re ſua ueneno īterfecta.

DONA. Leuibus:minutis & omni ſubtilitate pfectis.Oſtendit illā fortē & pulchrā.Deinde accedit tertia laus ab auctore. Decus:ꝑ aurum. Tutamē:ꝑ texturā trilicem laudat demoleū:q̄a illa armatus agebat hoſtes.Laudat magis æneam:qui illum uicerit:ac ſpolia tulerit:& portauerit.Laudat eū cui donatur:quia & ipſe portare optime poſſet ꝑpterq; eſſet dignus dono. Puniceis tænis:Vittis roſeis. Plēis uelis:facit cōtra nauticā cōſuetudinē nā ſubituri portū demittunt uella ſed ne Tæna ceſſitas coegerat:quia carebāt remis. Creſſa genus:plena laus ſeruæ:q̄ eſt ab artificio:a genere:& a fecūditate.

CHRI. Leuibus:politis.Hinc leuigare:ideſt expolire. Trilicem:ex triplici ordine hamorum:ſcilicet i qua ſinguli hami:ideſt maculæ ternos capiebāt:ut ualidior eſſet lorica.Ergo quia aurea:pulchra erat:quia trilix robuſta:& infrangibilis. Demoleo:uiro illi forti:& dum laudat loricam laudat Demoleum:ſed magis æneam qui talem uirum ſuperauit. Phegeus & ſagaris:Hæc nomina uim habent quaſi dicat ualentes robuſtiq; ſerui.Ergo connixi humeris:ideſt quanuis ambo humeros ſimul nitendo ſupponerent:uix ferebant.Vt ſit ſententia:duo ualentes etiam uehementer nitendo uix ferebant: At demoleus unus illam indutus troas fugabat & fugatos curſu conſequebatur:ita ut & uires inauditæ & animus maximus in eo oſtenderetur. Qualis igitur quātuſque erat æneas: qui talia arma tali uiro detraxerat. Ergo ex hoc fortiſſimus:& quia & præcioſa & maxime tuta:& propterea quod hoſti cum ſumma gloria detraxerat ſibi gratiſſima donabat: liberaliſſimus apparebat. Geminos:a numero laus eſt. Argento:A materia. Aſpera:ab artificio. Cū ſæuo:Contraria contrariis opponit:Vnde ſpectantibus ex uarietate orit̄ uoluptas & occultius humanæ conditionis ſortem dolet.

Parte ferox:Nã in ſecta quæ noſtrorũ temporum philoſophi anuloſa appellant etiã ĩ mẽbris abſciſis uiuunt. Tali remigio:nã ab eo latere cuius remi fracti erãt tarda oĩo ab eo cuius ĩtegri uelox apparebat. Donat:erat enĩ clemẽtis pricipis fortunæ uulneribus mederi: & ſimul nõ decebat ĩ ludis quẽquã mœſtiſſimum ſine aliquo ſolatio dimittere. Quem collibus:elegit locum quem natura pene theatrum effecerat. Premia.p.Nam ut ait Cice.honos alit artes omneſq; accendunť ad ſtudia gloria. Primi undiq;:uerisſimile eſt ad curſum pedeſtrem multos conueniſſe.Nam & extra periculum eſt curſus:neq; ſumptu opus erat huic certamini: nam alter propter iuuentam ardens erat ad certamen:Alter amore pio impellebatur ne ſocium uſquam deſereret.

Niſus amore pio pueri:quos deinde ſecutus
Regius ægregia priami de ſtirpe diores:
Hũc ſalius ſimul & patrõ:quorũ alter acarnã
Alter ab arcadia tegeæ de ſanguine gentis:
Tũ duo trinacri iuuens helymus:panopeſq;
Aſſueti ſyluis comites ſenioris aceſtæ.
Multi præterea quos fama obſcura recondit:
Aeneas quibus in mediis ſic deinde locutus.
Accipite hæc animis:lætaſq; aduertite mẽtes:
Nemo ex hoc numero mihi nõ dõatus abibit
Gnoſia bina dabo leuato lucida ferro
Spicula:cæ latamq; argento ferre bipennem.
Oĩbus hic erit unus honos:tres præmia primi
Accipient:flauaq; caput nectentur oliua.
Primus equũ phaleris inſignẽ uirtus habeto.
Alter amazoniam pharetrã plenãq; ſagittis
Threiciis:lato quam circumplectitur auro
Baltheus:& tereti ſubnectit fibula gemma.
Tertius argolica hac galea contentus abito.
Hæc ubi dicta locũ capiunt:ſignoq; repente
Corripiũt ſpatia audito:limenq; relinquunt:
Effuſi nimbo ſimiles : ſimul ultima ſignant.
Primus abit longeq; ante oĩa corpora niſus
Emicat:& uentis & fulminis ocior alis.
Proximus huic longo ſed proximus ĩteruallo
Inſequitur ſalius:ſpatio poſt deinde relicto
Tertius euryalus.
Euryalũq; helymus ſeqť :quo deĩde ſub ipſo
Ecce uolat:calcemq; terit iam calce diores
Incumbẽs humero:ſpatia & ſi plura ſuperſint
Trãſeat elapſus prior:ambiguumq; reliquat.
Iamq; fere ſpatio extremo feſſiq; ſub ipſum
Finem aduentabant:leui cum ſanguine niſus
Labitur infœlix:cæſis ut forte iuuencis (bas
Fuſus humũ:uirideſq; ſup madefecerat her-
Hic iuuenis iam uictor ouans ueſtigia preſſo
Haud tenuit titubata ſolo:ſed pronus in ipſo
Concidit ĩmundoq; fimo:ſacroq; cruore.

SER. Niſus amore pio pueri:aut gẽitiuus ẽ & dicit cũ ob hoc ueniſſe:ne amicũ relinqueret:aut diſtinguendũ p ſe:& erit nomĩatiuus pluralis : ut pueri nõ referas ad ætatẽ:ſed ad agonale ſtudiũ: in quo ſunt uirorũ & puerorũ ſeparata certamĩa:nã ανδρεσ και παιδεσ dicũť:licet cõfuſio ſit ætatũ. Acarnan:epirota. Arcanania.n.eſt ps epyri. Tegeæ:ſi deriuatiuũ fuerit de nõ ĩeqť.Si tegeæ legerimus:nõ ſtat uerſus:niſi addita de ſyllaba:Deriuatiuũ ãt ille ĩdicat locus Tũ lateri atq; humeris tegæũ ſubligat enſem:& tegæũ oppidũ eſt arcadiæ. Quos fama ob.r.p contrariũ illos ſuperiores oẽs eſſe nobiles ĩdicauit. Gnoſia:cretenſia: Gnoſos ciuitas cretæ:& bene ſicut etiã in nauibus generalia dat ſpãlia. Leuato:nitido:ut at leuẽ clypeum ſublatis cornibus io. Primi:aliorũ comparatione nõ unus ẽ primus. Flaua:uiridi:ut ſupra iaſpide fulua.

Phaleris:equorũ ornamẽtis:ſermo græcus ẽ. Habeto:habeat tertia pſona ẽ a futuro ĩperatiui:quæ ĩ hoc mõ numeri ſingularis ſimilis ẽ ſcdæ. Amazoniã:q̃ſi amazoniã:ut ſacri tripodes. Baltheũ:baltheus diciť nõ tãtũ quo cingiť :ſed ẽt a quo arma depẽdẽt. Cõtentus abito:Quaſi de ſuo munere. Corripiunt ſpatia: Raptim eunt:ut corripit æneas exemplo auiduſq; refringit. Limenq; reli.aut regulam:aut ſignum de creta factum. Simul ultima ſignant:intuentur ultima ſpatia auiditate uĩcẽdi:ut notat & deſignat oculis aut ſignant ultima.i.cumulorum ſummitatem ſignãt ueſtigiis:ut alibi:uix ſumma faſtigia ſignat harena. Primus abit:ſicut de nauibus poſt generalitatem tranſit ad ſpecialitatem:& bene quia tribus ſtatuta ſunt præmia:quinq; commemorat duobus caſuris. Alis uelo.quia tam uentos q̃ flumina fingunt alata poetæ ut alitis auſtri. Proximus huic:ſecundum huĩc locum proximum dicimus etiam longe poſitum nullo ĩteruenĩẽte. Quo deĩde ſub ipſo.i.poſt ipſum. Calcem calce teri:calcem dicimus unde terram calcamus.Ergo non proprie dixit calcem calce terit Plãta enim calcem potuit terere:unde a parte totum accipiẽdum.i. calcem pede terat. Incumbens humero: aut Helymi humero:aut currentis eſt geſtus. Elapſus prior: Ideo labitur.i.celeriter currit:ut prior fiat: & ſatis licẽter ẽ dictum. Ambiguũq; relin.Minus firmũ ad celeritatẽ. Sub ipſam finẽ:bis ſubaudi finẽ: ſub ipſam finẽ feſſi aduentabant ad finẽ. Labitur ĩfœlix:Quia parata uictoria caruit. Cæſis ut.f.i.Bene rem notam p trãſitũ tetigit:agõalis.n.mors fuerat poſt ſacrificia ad certamen uenire. Fuſus humum: Ordo eſt ſuper fuſus. Titubata:participium ſine uerbi origine. In ipſo concidit:ablatiuum poſuit:quia nõ eſt mutatio.

DONA. Quia ignobilior fuiſſet hic ludus exornat illũ deſcriptione:q̃a ponit uarios caſus. Simul ultima ſignant:Deſignabãt locũ : q finẽ curſibus daret.

CHRI. Regius:Non enumerat illos ſecundũ ordinẽ dignitatũ:ſed cupiditatum. Acarnan : Acarnania eſt ab acheloo fluuio ad euenũ iuxta ætholiam. Tegæa:pẽultima correpta urbs:eſt quam argiui nouem populis ut ait Strabo:habitandã dederũt:a tegæa aũt fit tegæus tegæa tegæum deriuatiuum : & in penultima pducit

Tegæa

quia habet diphthongō ut Nemæa:a qua eſt nemæus nemæa nemæum. Syluis:Quaſi uenationibus:in quibus curſus exercetur. Multi præterea:ſic Ennins in Alexandro:Multi alii aduentant paupertas quorum obſcurat nomina. Gemma:Vlpianus iuriſconſultus ait inter ſe gemmas & lapillos & margaritas differre:& gēmas eſſe pellucidæ materiæ ut ſmaragdi & chryſoliti & huiuſmodi.Lapillos autem eſſe contrariæ naturæ:ut Abſiani.Margaritas nec in gemmis nec in lapillis eſſe uult Sabi.ſed hanc differētiam nec ratio nec mos approbare uidetur Proximus huic ſed longo proximus interuallo ex Cice.in bruto.Duobus igitur ſummis Craſſo & Antonio.L.Philippus proximus accedebat:ſed lōgo interuallo tamen proximus:Sta.a contrario imitatur. Tiodamanta uolunt qui cum ipſe arcana deorum partiri & uiſas uni ſociare ſolebat amphiaraus aues tātæq; haud inuidus artis gaudebat dici ſimilē iuxtaq; ſecūdū. Ambiguū:magis placet ut dicamus mēte dubiū.Nā uix credebat ſe eſſe ſupatum q hactenus ſuperaſſet.

Non tamen euryali non ille oblitus amorū:
Nam ſeſe oppoſuit ſalio per lubrica ſurgens.
Ille autem ſpiſſa iacuit reuolutus harena.
Emicat euryalus & munere uictor amici
Prima tenet:plauſuq; uolat fremituq; ſecūdo.
Poſt helymus ſubit:nūc tertia palma diores.
Hic totum caueæ conſeſſum ingentis:& ora
Prima patrū magnis ſalius clamoribꝰ implet.
Ereptumq; dolo reddi ſibi poſcit honorem:
Tutat̄ fauor euryalum: lachrymæq; decoræ:
Gratior & pulchro ueniens in corpore uirtus
Adiuuat:& magna proclamat uoce diores.
Qui ſubiit palmæ:fruſtraq; ad premia uenit
Vltima ſi primi ſalio redduntur honores.
Tum pius æneas ueſtra inquit munera uobis
Certa manēt pueri:& palmā mouet ordīe ne
Me liceat caſum miſerari iſontis amici. (mo
Sic fatus tergum getuli immane leonis
Dat ſalio uiſis onerosū atq; unguibus aureis.
Hic niſus ſi tanta inquit ſunt premia uictis:
Et te lapſorum miſeret quæ munera niſo
Digna dabis?primam merui q laude coronā
Ni me quæ ſalium fortuna inimica tuliſſet:
Et ſimul his dictis faciem oſtentabat:& udo
Turpia membra fimo riſit pater optimus olli
Et clypeum efferri iuſſit dydimaonis artes.
Neptunni ſacro danais de poſte refixum
Hoc iuuenē egregium præſtāti munere dōat
Poſt ubi confecti curſus & dona peregit
Nūc ſicui uirtus animuſq; i pectore præſens
Adſit:& euictis attollat brachia palmis.
Sic ait:& geminum pugnæ proponit honorē
Victori uelatum auro uittiſq; iuuencum:
Enſem atq; inſignem galeam ſolatia uicto.
Nec mora continuo uaſtis cum uiribus effert
Ora dares:magnoq; uirū ſe murmure tollit.
Solus qui paridem ſolitus contendere contra.
Idemq; ad tumulū quo maxius occubat hector
Victorem buten immani corpore:qui ſe

SER. Oblitus amoꝝ.i.amoris nec ſupradictis cōgruit.Ait.n.amore pio pueri:nūc amorum q̄ pluraliter non niſi turpitudinem ſignificat. Spiſſa harena: Tenui:Quāto.n.qd minutius tanto eſt denſius. Prima tenet:Τα πρωτα. Fremituq; ſecūdo: Bene ſecundo addit:qa eſt & iratoꝝ.Per caueā autē plebē ſignificat:Nam cauea conſeſſus ē populi. Oraq; Pri.p.hoc eſt quod Iuuena.dixit Oībus ad podiū ſpectantibus. Decoræ:nā ipſe fletus habebat aliquid uenuſtatis ortus a gaudio. Terē.Lachrymo p̄ gaudio: qđ puero cōuenit ꝑpter uictoriā inopinatam:Aut etiam pertinet ad cōmiſerationem cōmouēdam contra eū q ſe uictorem aſſerebat. Veniens:creſcens: ut hic ſegetes illic ueniūt fœlicius uuæ. Pueri: Quia ut ſupra diximus παιδεσ dicuntur. Me liceat.i.liceāt me miſerari. Nā non me licet ſed mihi dicimus. Caſum:alluſit a cadendo. Tergum:ꝑ tergus poſuit. Oneroſum:plus eſt q̄ oneratum:ſicut ſceleroſum plus ē q̄ ſceleratum. Laude: Virtute:conſequens ꝑ antecedente:ex uirtute.n.ſequitur laus. Fortuna:excuſat dolum. Olli:illi.ſ.arriſit uel iuſſit afferri. Recte autem arma dat iuueni:& laudat illa ab artifice ut diuini opus alchimedontis. Neptunni:ſacro intelligimus ad æneam tranſiſſe per Helenū:ne uideatur ex ſacrilegio quæſitum. Præſens:Fortis plenus animo. Auro:quia ſolent laminas quaſdam habere:ut & Statuam ante aras aurata fronte iuuencum. Virum murmur:Suffragio uirorum. Solus qui.ꝑ.uerba ſunt murmurātis populi. Paridē:ab eo quod eſt paridis uel paridos.Quod autem legimus parim uenit απο του παριοσ τον παριν:& uolunt ſi proprium ſit in dos exire: ſi appellatiuum in os ſecundum uero troica.Neronis adeo fuit fortis:ut i agonali certamine ſuperaret omnes etiā ipſum Hectorem: qui cum iratus in ſe ſtringeret gladiū:dixit ſe eē germanū : qđ allatis crepūdiis ꝓbauit:nā ſub habitu ruſtici adhuc latebat.Hos autē ludos trāſfert Vir.ad Hectoris tumulū: q ſūt facti cū debuiſſet Hector occidi : cū ludi funebres celebrarētur cadaueri Hectoris ab Achille occiſi. Amici:Neptūni hic rex filius fuit ex Meliæ nympha:q a Polluce uictus eſt in pyctali certamie. Bebrycia:Bithynia eſt Salu.igr̄ itrorſus aſiæ pria bithynia ē multis ante nōibus appellata.Iſpa.n.eſt maior phrygia. Moribundū: Morienti ſimilē. Talis:qualē multitudo loquebat̄.

DONA. Non ille oblitus : amoꝝ pp hāc cauſam poſuit in ſuperioribus tātū iter illos amorē. Cauea: iccirco theatꝝ cauea dr̄ q. iclusos cōtiet ſpectatores.

CHRI. Amorum:non puto amores in plurali dici ſolum impudicos. Nam Cice.i libro de officiis Formam quidem ipſam & tanq̄ honeſti faciē uides:quæ ſi oculis decerneretur mirabiles amores:ut ait Plato: excitaret ſapientiæ. Lubrica:Et quod non poteſt te Amores Lubricus

neri ut anguilla eſt: lubricum dicitur: & ſimiliter locus in quo conſiſtere non poſſumus appellatur lubricus: & ꝑ tranſlationem referimus ad res incorporeas & dicimus lubricū id ꝑ qđ facile labimur in errorem aut uitiū. Iacuit: ita lapſus ē: ut penitus hūi ꝓſtraret: nec poſſet ſurgere. Plauſu: ſtrepitu & pulſatiōe cuiuſcūq; rei fit plauſus.i. ſonitus quo alicuius factū dictū ue ꝓbamus: id.n.ē plaudere. Cōtra explodere ē: cū eodē ſonitu & pulſu iprobamus qđ factū dictū ue ſit: inde dicimus etiā explodere apte & cū irriſiōe cōfutare. Cice. i primo officiorū: quoniā Ariſtōis pyronis & Erylli iā pridē exploſa ſnia eſt. Fremere āt eſt cōfuſam ore uocē emittere: & qa hoc nō ſolū plaudētis ſed iraſcētis quoq; indignātiſq; ē iccirco dixit ſcđo q̄ſi fauente. Caueæ: Omnē locū: i quo feras icludimus ne effugiāt ſiue aues ſint ſiue q̄drupedes: ut ſunt urſi & leōes: caueā appellamus ē ēt cauea i theatro locus: ubi populus ſpectat: q̄ diuiditur i ſuos cuneos. Caueā poſuit alibi cōſexu caueæ magnis circenſibus actis: & de cuneis i Geor. dictum eſt. Hi quo pacto ſeſe i theatro hr̄e debeāt: optime deſcribit Vitruuius. Primaq; ora.p. podiū intelligit: i quo nobiliores ludos ſpectabāt. Hic Iuue. Oibus ad podiū ſpectātibus. De hoc Vitruuius podii altitudo ab librāmēto pulpiti cū corōa. Supra podiū colūnæ cū capitulis & ſpiris. Reddi: Veluti rē ſibi debitā dari. Lachrymæq;. d. ſic Sta. ipſe re geſta ꝑthēopeus humo uultūq; oculoſq; madētes Obruit: acceſſitq; lachrymarū grā formæ. Decoræ: Quanta ergo erat pulchritudo: cū lætus eſſet? ſic & Venerem laudauit Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa nitentes. Veniens: creſcens: ut hic ſegetes: illic ueniunt fœlicius uuæ. Gratior: Nam uulgo ſic eueīt: ut uirtus in pulchritudie corporis ſint maioris prætii: & Ariſto. ait pulchritudinem plus omnibus epiſtolis ad commendationem ualere: & in æthicis non eſſe habilem ad fœlicitatem capeſſēdam hominem penitus deformē. Recte tamen Auguſtinus aſſerit non oportere eſſe gratioſiorem uirtutem in uno q̄ in alio corpore. Sed poeta non quærit quid ſit ſecundum uerum: ſed quid appareat hominibus non rectam habentibus opinionē. Animus præſens: Fortis: nam contra iis qui metuunt aium refugere dicimus: Vnde qbus aius non refugit: ſed pſens eſt. ortes ſūt. Euinctis erat duorū certamen cæſtuum: raroq; ſine cede cōmittebat̃. Nā ex ferro erant: & ut habilius faciliuſq; māibus gererent̃: pendebāt ab illis lora: qbus non ſolū māus ſed brachia humeroſq; alligabāt̃: ut ēt remiſſis digitis palmæ tamē hærerēt. Cæſtus a cædendo dictus eſt. Ceſtū āt ſine diphtōgo cigulū illud ueneris appellabāt: quo i legitimis ſolū nuptiis uteret̃. Hic iceſtū appellamus oēm q iure non licet concubitū: q̄ſi ſine ceſtu. Amici: Bebryciorū rex: Bebrycia.n. bithinia ē Solius bithinia i pōti exordio thraciā ab oriēte tāgit: prius bebrycia: inde migdōia: poſtremo a rege Bthinio bithinia dcā. Hic aduenis i nemore bebrycio iſidiabat̃: & cæſtibus iterficiebat. Ergo cū pollux q illuc cū argōautis acceſſerat ab eodem prouocaret̃ uicit eū: & iterfecit. De hoc Pli. i eodē tractu portus Amyci ē bebryciæ rege iterfecto clarus. Eius tumulus lauro tegit̃ quāiſanā uocāt: quoniā ſiqd ex ea đceptū māibus ĩferat̃ iurgia fiūt: donec abiiciat̃ hæc de amyco. Butes uero occiſo pr̄e amyco drepanū cōfugit i ſiciliā: & a lycaſte nobili meretrice ob pulchritudinē adamatus eſt ex eaq; Erycē ſubſtulit. Hæc mulier ob admirabilē formā uēus dicta ab icolis ē. Quapp eryx filius ueneris ē putatus.

Plauſus / Explodere / Fremere / Cauea / Cæſtus / Ceſtū / Inceſtus

Bebrycia ueniens amici de gente ferebat
Perculit: & fulua moribundū extendit harēa
Talis prima dares caput altum ī prœlia tollit:

SER. Oſtendit: Melius dixiſſet oſtentat. Alacris: Quāuis acer dicat ſemper: tamē nuſquā dicit alacer: ſed alacris: quanuis inde naſcatur: inde eſt q, Papinius ſupprimit gēus: quia dubitatur. Grauis: Aetate uel obiurgatiōe. Obiurgat: caſtigat. Toro herbæ: Verbū de uerbo. Nā ab herbis tortis dictus ē torus. Fruſtra: Ordo eſt Tāta ne dōa fruſtra tolli ſines tā patiēs. Secundū aūt Iginiū q de familiis troiāis ſcripſit: unus fuit ex troianis de quo poeta mutat hiſtoriā. Nobis: nō uocat ut ibi: q mihi accubātes i cōuiuiis: ſed nobis ꝓ noſter poſitū ē cā uitādi omœoteleutō. Sub hæc: ſtati: uel poſt hæc. Gelidus: aliud ex alio pēdet. Quare.n. hebet: qa Gelidus: & q̄re Gelidus qa ſeīs ē. Effœtæ: ex haſtæ: trāſlatio a mulieribus q̄s partus debiles reddit: q̄ſi poſt fœtū. Improbus: nimis auidus: q ſine certamie poſtulat p̄miū. Illa: magna: aut q̄ quōdam fuerat. Moror: expecto. Nā ſupra dixerat: ſe nō moueri p̄miis: & paulo poſt uictor bouē iterimit. Quibus: quorū ſtructu. Ferre.m. pugnare cōtendere. Nā utraq; manus armatur. Intendere: Ligare: ut intenditq; locum ſertis. Tantorū: uirorū. Longe: Valde. Verſat: conſiderat: Salu. Exercitū uertere. Tum ſenior: iunior & ſenior ꝑ diminutiōem ſunt hæc cōparatiua: ut iam ſenior: ſed cruda deo uiridiſq; ſenectus. Cæſtus & arma: Per endiadin: arma.i. cæſtus. Triſtemq;: hoc ipſo in littore pugnam. Aut in quo magiſter occiſus eſt: aut in triſti littore.i. infœcundo. Varro.n. dicit ſub eryce mōte eē iſœcundū cāpum fere in

Oſtenditq; humeros latos alternaq; iactat
Brachia protendēs: & uerberat ictibus auras.
Quæritur huic alius: nec quiſq̄ ex agmie tāto
Audet adire uirū: manibuſq; inducere cæſtus
Ergo alacris cūctoſq; putans excedere pugna
Aeneæ ſtetit ante pedes: nec plura moratus
Tum leua taurum cornu tenet: atq; itā fatur.
Nate dea ſi nemo audet ſe credere pugnæ
Quæ finis ſtandi? quo me decet uſq; teneri?
Ducere dona iube: cuncti ſimul ore fremebāt
Dardanidæ: reddiq; uiro promiſſa iubebant.
Hic grauis entellum dictis caſtigat aceſtes
Proximus ut uiridāte toro cōſederat herbæ.
Entelle heroum quondā fortiſſime fruſtra
Tanta ne tam patiens nullo certamine tolli
Dona ſines? ubi nūc deus nobis ille magiſter
Neq̄cq̄ memoratus eryx? ubi phama poēm
Trinacriā: & ſpolia illa tuis pendētia tectis?
Ille ſub hæc: non laudis amor nec gloria ceſſit
Pulſa metu: ſed enim gelidus tardāte ſenecta

Sanguis hebet: frigentq; effœtæ i corpe uires:
Si mihi quæ quõdã fuerat: quaq; iprobus iſte
Exultat fidẽs: ſi nunc foret ille iuuenta
Aut eqdẽ pretio inductus pulchroq; iuuẽco
Veniſſem: nec dona moror: ſic deĩde locutus
In medium geminos immani pondere cæſtus
Proiecit: quibus acer eryx in prœlia ſuetus
Ferre manum: duroq; itẽdere brachia tergo.
Obſtupuere animi tantorum ingentia ſeptẽ
Terga boum plumbo inſuto ferroq; rigebãt.
Ante omnes ſtupet ipſe dares: lõgeq; recuſat:
Magnanimuſq; anchiſiades: & põdus: & ipſa
Huc illuc uinclorũ immenſa uolumĩa uerſat.
Tum ſenior tales referebat pectore uoces:
Quid: ſiquis cæſtus ipſius & herculis arma
Vidiſſet: triſtemq; hoc ipſo in littore pugnã.

tribus iugeribus: i quo Eryx & Hercules dimicarũt. DONA. Putans: iã ex hoc ſignificat emerſuꝝ aliũ qui uincat. Cuncti: ut ꝑ uictore ab omnibus haberi oſtẽdat & ſimul eſt teſtimonium ſuorum meritorum. Entelle he. obiurgatio non iniurioſa: cui ſit ad mixta laus. Fruſtra tanta ne tam. p. Singula uerba cũ pondere pronuncianda. Fruſtra. i. ſine laboris merito. Tanta: tã pcioſa tam pulchra ſine gloria uincẽdi tolli dona patieris. Eſt aũt ſnĩa: quoniã in ſupioribus ille dixerat: ſi nemo audet uideberis tu etiam timuiſſe.

CHRI. Ergo alacris: admonet neminem oportere tantũ ſibi arrogare: ut nullum ſibi parem eſſe confidat q̃uis fortiſſimus ſit: ut hic qui leua ſola taurum ualidiſſimum tenere poſſet: oſtendit aũt q̃ ſine negocio illum teneret: cum ẽt qete eũ tenẽs loqref. Quo me decet uſq;: Quouſq; per temeſim. i. uſq; ad qd tẽpus: & recte hæc ipatientia arrogãtiã exprimit. Cuncti dardanidæ: nõ populi iudiciũ ſæpe labitur. Reddi: tanq̃ rem debitam dari: ut & horrenti tunicam nõ reddere ſeruo. Fortiſſime fruſtra: nam omnia ægregie geſta ſua in hoc extremo actu deturpabantur ut uideretur illa fruſtra feciſſe: & optime eũ incitat: & a ſceptore quem habuit & a rebus geſtis qbus gloriabaf & a phama: q̃ oĩa oſtendit euaẽſcere: ſi nunc ſic cedat ille aũt excuſat ſenectutẽ: q̃ a natura ẽ. Verſat: Ad laudẽ æneæ. Nã dũ reliq ſtupebãt: ipſe manibus ſine negocio huc & illuc uertebat. Immenſa uolumĩa: Nã cũ eſſet cæſtus imanis põderis oportebat ab illis eſſe longiſſima lora quæ totũ ambirent corpus: ut facilius mãibus tenerenf. Tales: Oſtendit magnanimã orationem futurã. Pectore: ut ea diceret q̃ ſentiret: & nõ quæ fingeret.

Hæc germãus eryx quõdã tuus arma gerebat
Sãguie cernis adhuc ſparſoq; ifecta cerebro.
His magnũ alcidẽ contra ſtetit: his ego ſuetus
Dũ melior uires ſanguis dabat: æmula nec dũ
Temporibus geminis cãebat ſparſa ſenectus.
Sed ſi noſtra dares hæc troius arma recuſat.
Idq; pio ſedet æneæ: probat auctor aceſtes
Aequemus pugnas: erycis tibi terga remitto.
Solue metus: & tu troianos exue cæſtus.
Hæc fatus duplicẽ ex humeris reiecit amictũ
Et magnos mẽbrorũ artus magna oſſa lacertoſq;
Exuit: atq; igens media cõſiſtit harena.
Tũ ſatus anchiſa cæſtus pater extulit æquos:
Et paribus palmas amborum inexuit armis.
Conſtitit i digitos extemplo arrectus uterq;.
Brachiaq; ad ſuperas interitus extulit auras.
Abduxere retro longe capita ardua ab ictu:
Immiſcentq; mãus mãibus: pugnãq; laceſſũt
Ille pedum melior motu: fretuſq; iuuenta.
Hic membris & mole ualẽs: ſed tarda tremẽti
Genua labãt: uaſtos quatit æger anhelitus artus
Multa uiri ne quicq̃ iter ſe uulnera iactãt.
Multa cauo lateri igeminãt: & pectoř uaſtos
Dant ſonitus: errantq; aures & tempora circũ
Crebra mãus: duro crepitãt ſub uulneř malæ
Stat grauis entellus: niſuq; immotus eodem:

SER. Hec germanus eryx: germanus ſecuudum Varronẽ in libris de gradibus ex eadẽ genitrice natus eſt nõ ut multi dicũt de eodẽ germine quos ille tantũ frẽs uocat: ſecundũ quẽ bene nũc Erycem ueneris & Butæ filium æneæ dicit fuiſſe germanũ. Sãguie: nõ Herculis q uictor euaſerat ſed ipſius Erycis quo infecerat ſe tegendo. Geminis: duobus. Auctor: huius certaminis. Pugnas. i. arma: ſequẽs ꝑ antecedẽti. Tibi: pro te ut tibi deſerit heſpus œtã. Duplicẽ ami. i. abollã: q̃ duplex eſt: ſicut chlamys Hora. cõtra quem duplici pãno patientia uelat. Conſiſtit: erectus in digitos: & locus eſt trãſlatus de Apollonio. Laceſſunt: ꝓuocant potius q̃ gerunt. Membris & mole: Endia dis. i. mole membroꝝ. Genua la. ꝓceleuſmaticus eſt quẽ iſte ita põit ut poſſit reduci ad dactylũ. Neqcq;: non. Vulnera iactant: iactus. Tela: ictus. Exit: uitat declinat: unde de tarcõte. Vim uiribus exit: & bis hoc tantum uſus eſt. Qui molibus urbem: amphibolõ eſt: aut celſa molibus aut q̃ molibus oppugnaf. Sedet circum caſtella: Temeſis eſt. i. circunſidet. Oſtendit dextrã: Aut fiducia furtitudinis eſt oſtendere quo minatur aut certe ꝓuectus ætatis oſtendif: quæ. n. ex improuiſo ferire nõ ſinit. Velox: Velociter: Nomen pro aduerbio. Vltro: E cõtrario: ille. n. cadere debuerat. Grauis: Grauiter a ſimilitudine figura. Caua pinus: Bene reſpexit ad ætatem. Erymantho: Erymanthus mõs eſt arcadiæ. Ida in magna: Modo nõ cretæ: ſed phrygiæ propter pinus. Conſurgunt ſtudiis: In ſtudiis. Præcipitemque darem: Celerem: ut Præcipites uigilate uiri. Nũc ille ſiniſtra: Vacat ille: additum propter metrum. De ipſo enim dicitur Creber utraq; manu pulſat uerſatq; dareta. Quã multa grandine nymbi: Hyppallage: Nam debuit dicere q̃ multo nymbo grando præcipitatur.

CHRI. Cerebro: Hoc membrum frigidum ẽ & Cerebrum

Corpore tela mō atq; oculis uigilantibus exit
Ille uelut celſam oppugnat qui molibus urbē
Aut montana ſedet circum caſtella ſub armis
Nunc hos nūc illos aditus:omnēq; pererrat
Arte locum:& uariis aſſultibus irritus urget:
Oſtendit dextram inſurgens entellus:& alte
Extulit:ille ictum uenientem a uertice uelox
Præuidit:celeriq; elapſus corpore ceſſit:
Entellus uires in uentum effudit:& ultro
Ipſe grauis grauiterq; ad terrā pondere uaſto
Cōcidit:ut quōdā caua ɔcidit aut erymātho:
Aut ida in magna radicitus eruta pinus.
Conſurgunt ſtudiis teucri:& trinacria pubes:
It clamor cælo:primuſq; accurrit aceſtes:
Aequæuūq; ab humo miſerās attollit amicū.
At non tardatus caſu neq; territus heros
Acrior ad pugnam redit:& uim ſuſcitat ira:
Tum pudor incendit uires:& conſcia uirtus:
Præcipitemq; daren ardēs agit æquore toto.
Nūc dextra ingeminās ictus:nūc ille ſiniſtra
Nec mora nec requies:q̄ multa grādine nibi

humidum nam niſi ſic eſſet ex aſſiduis ſuis motibus & iis quæ ſenſibus in ſe recipiunt nimis inflammare tur.Præterea cum ſpiritus in illum duplici arteria calidus a corde proueniat:ex nimio calore nimis confuſas ſuas actiones redderet.Itaq; oportuit ut ſuo ſibi inato frigore ſpiritum temperaret humidum autem illud efficit natura:ne motus ipſū deſiccēt:& ut facile in illum imprimantur figuræ uirtutum animalium Humor autem huiuſmodi pingue hēt ut ſua uiſcoſitate formas cōmodius retineat & ut nerui q ab ipſo ſūt ſua uiſcoſitate facilius p uarias corporis curuaturas flectant̄:& extēdāt̄. Triplex ī eo ē ſubſtātia. Cartilago:medulla:& uētres.Oportuit.n.eſſe uelamen:qđ os cōtineret:ubi radices ſūt neruorū: Poſt hoc lacuna eſt in quā uenæ ab epate ſanguinē fundūt ibiq; decoqtur:& de calore remittit:mox a uēis nutrientibus cerebrū ſugit̄.Deīde ſunt duæ cartilagines:q̄ cerebrum tāgūt.Supior durior reſiſtit crāeo:& noxia a cerebro arcet:unde ꝓpter duritiē & maternā cuſtodiam dura mr̄ dr̄ iferior tēuis cerebro adhærēs q̄ extēdit̄:& contrahit̄ ꝑferti ī clamore & cantu & dicit̄ pia mater:& ē ligamentū arteriaꝝ & uenaꝝ ad cerebrū uenīētium. Stetit:pugnauit nō ceſſit. Sāguis melior:iunior:& ſi q̄tuor conſtemus hūoribus:Sanguie q calidus atq; humidis eſt:pituita q̄ græce phlegma dr̄ frigida atq; humida:Bili quæ colera dicitur gæce:& eſt calida & ſicca:& atra bili:ea enim eſt melancholia:tamen quia ex iis omnibus melior maiorq; pars ſanguis eſt & eo maxime alimur.Capimus ſanguinē:pro tota illa humorum compoſitione:Nam eius calore atque humore inualeſcunt nerui:in quibus conſiſtit robur corporis & quoniam ſanguis qui uiuacior ualidiorq; fuerat in iuuenta propter uehementē calorem & depuratum humorem in ſenectute redditur frigidior:& amittit de ſucco naturali:uires minuuntur. Canebat:canities eſt ex defectu naturalis humoris.Oſſa quæ magna ſunt melius pondus & omne & omnem impetum incōmodumq; perferunt.Lacerti autem quos etiam toros muſculoſq; appellamus:carnes ſunt uehementer neruoſæ & neruorum cartilagine inuolutæ:quibus corpus ueluti quibuſdam maculis intenditur & remittitur.His & aduerſus pondera contra nitimur:& omnes impetus mouemus:quapropter qui lacertos oſſaq; magna habent eos fortiores ualentioreſq; eſſe conſtat. Abduxere.c.nam artis erat non ſolum in aduerſarium inferre ictum.Sed etiā ſe ꝑferti caput cuſtodire ab ictu hoſtili. Pugnāq;.l.i.alter alteꝝ ad pugnā irritat. Labāt:uacillāt:qa nerui & ligamēta illius iūcturæ ex defectu ſanguinis iualidiora ſūt. Aeger han.q̄ſi difficilis:nā ꝑp multū motū uehemēter accēdit̄ cor:& ī nimio calor̄ opus ē maior̄ refrigeratiōe:ergo maiorē aeris hauſtū & attrahūt & emittūt pulmōes:unde tātus anhelitus difficultatē ꝑbet anhelāti. Malc:antiqtas fugiens uaſtioris litteræ ſonū malas & alas ꝓ maxillis & axillis dixerūt. Exit:uitat ait Ser.ſed ut rē intelligas nō recedit a ſua notione.Nā ille q ictū uenientē uitare uult:exit eā lineā:p quā uentuꝝ uidet telū:& ſic exeūdo uitat. Oſtendit:Dextrā erigit:cōſequens ꝓ antecedēti.Nā qđ in altū extollit̄:ab oibus uidet̄.Vel oſtendit.ſ.ne dolo ſed aperto marte agat:uel denotat tarditatē ſenilē.Vel librat ictū:ut deſtinatū locū aſſequat̄. Caua:Carie corroſa. Vim ſuſcitat ira:ſcđm pipateticos q aiūt uti ferꝝ cote acuit̄ ſic fortitudo ira. Tū pudor:pōit Ariſto.qnq; ſpēs fortitudinis:q̄ ꝓprie fortitudo nō ſunt:ſed tamē idem opant̄:inter q̄s eſt cū pudore ipellimur ut forti aīo rē agendā mur:& hæc ciuilis appellat̄.Affertq; auctoritatē ex Home.de hector̄:q pudore cogebat̄:ne hoſtibus cederet. Dicebat.n.polydamas Me primus redarguet pugnabat ergo potius pudore q̄ recta rōne motus.Quapꝑpter teſte ipſo Ariſtotele tertia ſpecies nō uere fortitudinis. Et cōſcia uirtus:Nā cū cōſcius ſit q̄ uirtute hactenus fuerit:nō uult ab ea degenerare. Nunc ille:Nō uacat ille meo iudicio:ſed potius emphaſim facit:idq; mihi in poeta ꝗ ſtrepitu & tumultu:ut ita loquar:& uehementi uerboꝝ celeritate uehemētiam huius uiri exprimit.

Ro/bur unde

Culminibus crepitant:ſic denſis ictibus heros
Creber utraq; manu pulſat:uerſatq; dareta.
Tum pater æneas procedere longius iras:
Et ſæuire animis entellū haud paſſus acerbis
Sed finem impoſuit pugnæ.feſſumq; dareta
Eripuit mulcens dictis:ac talia fatur.
Infœlix quæ tanta animum dementia cœpit

SER. Verſatq; dareta:dares daris:Vnde daren.Et dares daretis:unde dareta:ſicut chremes chremis:& chremetis:unde chremē & chremeta. Infœlix:Cōſolatio ut fortunæ uideatur qđ uictus ſit. Dixitq;:uacat metri cā:& maluit piſſologiā facere q̄ uti cōi ſyllaba:q̄ frequēs uitioſa ē.Hic Terētiāus Nec tanta ī meritis uēia cōcedit̄ uti. Aſt illū fidi æq̄les:Home.φιλοι ἑταιροι. Vtroq;:Aduerbiū:in utrāq; partē. Vocati:oſtēdit coꝝ pudorē ꝑterea circa amicū erāt occupati. Teucri:& nō ſiculi qa illi eius uirtutem norāt.Eſſra/

Non uires alias:cõuerſaq; numina ſentis?
Cede deo:dixitq;:& prœlia uoce diremit.
Aſt illum fidi æquales genua ægra trahenté
Iactantemq; utroq; caput:craſſumq; cruoré
Ore reiectantem mixtoſq; i ſanguine dentes
Ducunt ad naues:galeamq; enſemq; uocati
Accipiunt:palmã entelo taurumq; relinquũt.
Hic uictor ſuperans animis tauroq; ſuperbus
Nate dea:uoſq; hæc inquit cognoſcite teucri
Et mihi quæ fuerint iuuenili i corpore uires:
Et qua ſeruetis reuocatum a morte dareta:
Dixit:& aduerſi contra ſtetit ora iuuenci:
Qui donũ aſtabat pugnæ:duroſq; reducta
Librauit dextra media inter cornua cæſtus
Arduus:effractoq; illiſit in oſſa cerebro.
Sternit':exanimiſq; tremés,pcũbit humi bos:
Ille ſuper tales effudit pectore uoces.
Hãc tibi eryx meliore animã ,p morte daretis
Perſoluo:hic uictor cæſtus artemq; repono.
Protinus æneas celeri certare ſagitta
Inuitat qui forte uelint:& præmia ponit:
Ingentiq; manu malum de naue ſereſti
Erigit:& uolucré traiecto in fune columbam
Quo tendant telum malo ſuſpendit ab alto.
Conuenere uiri:deiectamq; ærea ſortem
Accepit galea:& primus clamore ſecundo
Hyrtacidæ ante oẽs exit locus hippocoontis:
Qué mõ nauali mneſtheus certamie uictor
Conſequitur uiridi mneſtheus euictus oliua.
Tertius eurytion tuus o clariſſime frater
Pandare:qui quondã iuſſus cõfundere fœdus
In medios telum torſiſti primus achiuos:
Extremus galeaq; ima ſubſedit aceſtes
Auſus & ipſe manu iuuenum tentare laboré.
Tunc ualidis flexos incuruant uiribus arcus

ctoq;:Hyppallage:nã fregit os & illiſit i cerebꝝ. Humi bos:peſſimus uerſus i monoſyllabis deſinés. Meliorem:aptioré:nã aialem hoſtiam dant. Cæſtus arteq; repono:& arma dicit ſe reponere: & arti renũtiare. Ingentiq; manu:ingenti multitudine. Malũ:malus arbor eſt nauis generis maſculini. Hora. Nec malus & celeri ſautius aphrico:& dictus é malus : uel qa habet iſtar mali i ſummitate uel quia quaſi qbuſdam cingitur malis ligneis quoꝝ uolubilitate facilius uela eleuant'. Traiecto:extento:unde tranſenna dicit' extenſus funis Salu. Tranſenna dimiſſũ uictoriæ ſimulachrum cũ machinato ſtrepitu tõitruum coronã capiti iponebat. Quo: in quã: nã ponit aduerbia ,p nominibus:ut Genus unde latinũ. Clamore ſecundo: ut ſupra dixit Magnoq; uiꝝ ſe murmure tollit. Qué modo:nup. Nam ut ſupra diximus uictor fuit duoꝝ Vrbanus uero dicit modo propemodum. Pene: nã ſecundus deus fuit. Alii uictor.i.compos uoti:ut Rapidiſq; rotis inſiſtere uictor. Optauerat enim ne rediret extremus. Clariſſime:notiſſime: qui fuit Lycaonis filius. Pãdarus autem ſecundũ Homeꝝ Mineruæ iuſſu turbauit certamé ſingulare Paridis & Menelai. Subſedit:Remanſit neque enim proferebatur ſors aut delituit:unde ſubſeſſores dicũtur qui occiſuri aliquem deliteſcunt. Sed hoc dilucidius ibi deuicta aſia ſubſedit adulter. Flexos incuruant:Curuos inflectũt debuit dicere. Eſt ergo uſus mutatione.

DONA. Infœlix:q audeas cõtra numina:eſt ãt optima cõſolatio:cũ oſtẽdat nõ illũ ab homine ſed a numine uinci. Cede deo:errãt q putãt entellũ deum ab ænea uocari:ſed deum dicit fauens illi numé. Aegra: quibus paulo ante tantopere uidebat. Caput:Quod paulo ante i cælum pp ſupbiam. Palmã taurumq; relinquũt:exprimit quãto cum dolore hæc facerent.

CHRI. Alias:quã hominis eé cõſueuerit. Mutata:i fauoré ſuum. Solaturus.n.conat' oſtẽdere nõ ab illo:ſed a diis eſſe uictũ ergo cede deo. Iactanté & reiectanté:Color eſt ſimiliter cadens. Librauit.q.d.collineauit:proprie dicimus librare ré cũ illã igenio & artificio noſtro ita collocamus ut uel ſua ſponte ſine uinculis ſtet uel cum uolumus & quo uolumus ſuo pondere nullo ipellẽte declinet. Quod florentini dicũt cõgegnare:ut maxime apparet in inſtrumentis horologii. Dicimus ét librare:cũ id quod pcuſſuri ſumus:ita collineamus ut non niſi propoſitum nobis locum feriat:& dicit' a libra:quoniam maxima rõne ingenii tota res ponderat'.i.diligenter pcogitatur. Ergo librauit Librare idest collineauit ut medium iter cornua ferirent. Dicimus etiã librare:cum aliqua moles ita cõſtituat': ut uel dextera manu facile uel circumagat' uel quouis iflectat'. Nos ãt id dicimus bilicare Pli. Quaꝝ i officina turbines librati pependerũt:ut puero circumagente tornarent'. Humi bos:male deſinunt uerſus in Monoſyllabis: hic de induſtria poſuit ut caſu bouis caſu carminis ante oculos poneret. Meliorem: non excellentiorem. Nam melior eſt anima humana quæ rationalis eſt ꝙ ferina quæ caret ratione:ſed aptiorem : ut Et bona bellicornus idest apta. Pandare:iure in uota uocauit:nam Strabone teſte apud pinaram maximam ex lyciæ ciuibus pandarus colitur. Hic Licaonis filius fuit:& emiſſa ſagitta uulnerauit Menelaum cõgreſſum Paridi.

Pro ſe quiſq; uiri:& deprom̃ũt tela pharetris.
Primaq; per cælum neruo ſtridente ſagitta
Hyrtacidæ iuuẽcis uolucres diuerberat auras:
Et uenit:aduerſiq; infigitur arbore mali.
Intremuit malus:timuitq; exterrita pennis

SER. pro ſe quiſq;:,p ſui roboris qlitate. Arbore ma.ut dixit luſtrat auẽtini mõtem. Exterrita.p.timoré pẽnis ſignificãs. Singula.n.aĩalia ſigna habent qbus idicãt timoré:hic de lupo Caudãq; remulcens ſubiecit pauitãté utero. Oculi aũt i hõie primi idicant timoré:unde de Caco:turbatumq; oculis. Plauſũ:alii pẽnaꝝ dicũt:ſed melius é ſpectãtiũ fauore. Adducto arcu.i.t. Hyppallage é:nam telum adducitur:& arcus

tenditur. Miſerãdus:q difficiliore perfecta re caruit uictoria. Tũ:deinde ordinis aduerbiũ. Arcu.c.pa.cõ tento arcu tela tenẽs parata. Inuota: nã Pandarus ue luti hæros apud lycios colit̃. Nigra:alta. In aſtris:un de aſſumpſerat:ut Hinc hominũ pecudũq; genus ui/ tæq; uolantũ:& locus eſt ex Home. Vnde inanis ẽ ui/ tuperatio æneæ q̃ ſuſpenderit auẽ maternã: nã & res tranſlata eſt ſimpliciter:& q̃cunq; auem ſuſpendiſſet i eandem incidiſſet uitupatiõnẽ:cũ q̃cunq; auis alicui deo ſacra ſit:Vrbanus ãt dicit matrem citius potuiſſe placari. Artẽ:culpat locũ Virgi.maſtix cũ i uacuo ae/ re artẽ non poſſet oſtẽdere:q̃q̃ dicant periti ex ipſo ſa/ gittarioꝝ geſtu artis pitiã indicari. Augurio:dicitur auguriũ quaſi auigeriũ:quod aues gerunt: & bene de ſagitta dixit quæ habet pennas q̃q̃ oĩa ad unum cõgeſ ſerit locũ. Monſtrum:augurium:auſpicium:oracu/ lum. Serum:graue Salu. Seꝝ bellum in anguſtiis cõ mittitur:& quod improbat̃ uates Aeneas cõplectitur deceptus augurii ſimilitudine quod apud troiã ꝓba/ uerat pater ut Stella facẽ ducẽs. Liquidis:at non poſ ſunt eſſe liquidæ nubes:ſed pro aere poſuit. Refixa: ex uulgari opiniõe:nã ſecundum Lucre.uẽtus altiora petẽs ætherem ignẽ ſecũ torquet:q imitatur ſtellã ca/ dentẽ. Attonitis:ſtupefactis per tonitrua quæ cæleſti bus ignibus ſe cohærẽt. Omẽ:nõ abnuit æneas : ſed ꝓbauit non ſecundũ auguriũ diſciplinã dixit ad ſe nõ ptinere:nã noſtri arbitrii eſt uiſa anima uel improba/ re uel recipere. Sume pater:pcipe:nam eſt uerbũ quo utunt̃ iuriſconſulti quotiens legatũ nõ ab herede da tur:ſed excipiẽtis arbitrio. Exortẽ: σκληρον. Anchi ſæ.m.q̃d accepit a ciſſeo rege thraciæ patre hecubæ.

DONA. Nihil occurrit dignũ quod ſcribatur.

Pro/mere CHRI. Deprompũt:promere eſt rem recõditã ita educere:ut ad manũ parata ſit: Vnde promtũ paratũ dicimus. Neruo:chorda q̃ ex neruis quãdoq; fit. Vo lucres:quæ tactũ celerrime effugiũt. Arbore ma.in malo qui arbor dicitur. Intremuit.m.ſuo ordine po nit primo mali tremorẽ.i.tremulã concuſſionẽ:& ex ea re timorẽ auis atq; ex iis duobus plauſus ſpectanti/ um. Acer:acuto igenio. Conſtitit:nam dum ita ten dimus arcum:ut nulla ſit manuum uacillatio:certiſ ſimus ictus eſt.

Ales:& ingenti ſonuerunt omnia plauſu.
Poſt acer mneſtheus adducto conſtitit arcu
Alta petẽs:pariterq; oculos telumq; tetendit.
Aſt ipſam miſerandus auem contingere ferro
Non ualuit:nodos & uicula linea rupit:
Quis innexa pedem malo pendebat ab alto.
Illa notos atq; atra uolans in nubila fugit.
Tum rapidus iãdudum arcu contenta parato
Tela tenens fratrem eurytion in uota uocauit
Iam uacuo lætam cælo ſpeculatus:& alis
Plaudentem nigra figit ſub nube columbam.
Decidit exanimis:uitamq; reliquit in aſtris
Aeriis:fixamq; refert delapſa ſagittam.
Amiſſa ſolus palma ſuperabat aceſtes:
Qui tamen æthereas telum contorſit i auras:
Oſtentans artem pariterq; arcũq; ſonantem.
Hic oculis ſubito obiicitur magnoq; futurum
Augurio mõſtrum:docuit poſt exitus ingens
Seraq; terrifici cecinerunt omnia uates:
Nanq; uolans liq̃dis i nubibus arſit arundo.
Signauitq; uiã flammis:tenueſq; receſſit
Cumſumpta in uentos:cælo ceu ſæpe refixa
Trãſcurrunt:crinemq; uolãtia ſydera ducũt.
Attonitis hæſere animis:ſuperoſq; precati
Trinacrii teucriq; uiri:nec maximus omen
Abnuit æneas:ſed lætum amplexus aceſtem
Muneribus cumulat magnis:ac talia fatur.
Sume pater:nã te uoluit rex magnus olympi
Talibus auſpiciis exortem ducere honorem.
Ipſius anchiſæ longeui hoc munus habebis

Oculos & telũ: ſic enim colliniamus ſagittas:ut oculo p lineam illã q̃ ad ſignũ fert ſagittã di/ rigamus. Supabat:ſupat & neutrũ i hac ſignificatiõe eſt.Quãdo ãt tranſit uincere ſignificat. Docuit poſt exi tus:nã oſtendit illũ infœlix fuiſſe quod fœlix eẽ æneas putauit:& per tranſitũ oſtendit poeta q̃ difficile futura auguriis monſtriſue coniectari poſſimus: cũ ſæpe etiã prudentiſſimi uiri fallant̃:ut in hoc loco æneas q puta/ uit fœlicia portendi cũ iſœlicia portenderent̃. Sydera refixa:nam cum affixa cælo ſint ſydera refigi putant̃ ab imperitis ſecundum quos nunc ut poeta loquitur.Illi enim credunt uapores ignitos qui ſæpe per aerem fe runt̃ ſtellas eſſe e cælo cadentes:unde et Oui.Quæ ſi non cecidit potuit cecidiſſe uideri.Si aũt quod et puerile cogitatu eſt caderet:terram uniuerſam tegeret:cum ſingulæ ſtellæ magnitudine terram ſuperent. Crinem: idem eſt quod dixit ſignauitq; uiam flãmis. Exortem:qui tibi eſſet proprius neque eum cum aliis ſortireris.

SER. Impreſſum.ſ.impreſſa ſigna habentẽ.i.em blemata. Primũ ante.o.Vnũ uacat. Donis:ad dona. Extremũ:oſtẽdit hos ſua munera pcipiſſe: Aceſtem uero ſumpſiſſe pcipua. Cuſtodẽ: ſecũdũ Tulliũ q di cit ad militiã euntibus ſolitũ eſſe dari cuſtodes: q̃bus primo anno regant̃: unde ait de Pallante ſub te tole/ rare mgr̃o.Militiã & graue martis opus. Impubis: ab eo quod ẽ hic pubis:nã quod ait Salu. Puberes oẽs iterfici iubet uenit ab eo quod ẽ puber:& ſunt cõis ge neris ſi referant̃ ad ſingulos:ſi ãr ad multitudinẽ hæc pubes. Fatur ad aurẽ:ſequit̃ & dic ait:Vnde ſicut & i tertio diximus unum uacet neceſſe eſt. Campos iu/

Cratera impreſſum ſignis:quẽ thracius olim
Anchiſæ genitori in magno munere ciſſeus:
Ferrẽ ſui dederat monumẽtũ:& pignus amoris
Sic fatus:cingit uiridanti tempora lauro:
Et primum ante oẽs uictorẽ appellat aceſtẽ:
Nec bonus eurycion prælato inuidit honori
Quãuis ſolus auem cælo deiecit ab alto.
Proximus ingreditur donis:qui uincula rupit:

Extremus uolucri qui fixit arundine malũ.
At pater æneas nondum certamine miſſo
Cuſtodem ad ſe comitemq; impubis iuli
Epitiden uocat:& fidam ſic fatur ad aurem
Vade age:& aſcanio ſi iam puerile paratum
Agmen habet ſecũ:curſuſq; inſtruxit equoꝝ
Ducat auo turmas:& ſeſe oſtendat in armis.
Sic ait:ipſe omnem longo decedere circo
Infuſum populũ:& cãpos iubet eſſe patentes.
Incedunt pueri:pariterq; ante ora parentum
Frenatis lucent in equis:quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit troiæq; iuuentus
Omnibus in morem tõſa coma preſſa corona
Cornea bina ferunt præfixa haſtilia ferro:
Pars leues humero pharetras & pectoꝛ ſũmo
Flexilis obtorti per colum it circulus auri.
Tres equitũ numero turmæ terniq; uagantur
Ductores:pueri biſſeni quenq; ſecuti.
Agmine partito fulgent paribuſq; magiſtris:
Vna acies iuuenũ ducit:quã paruus ouãtem
Nomẽ aui referens priamus:tua clara polite
Progenies:auctura italos:quẽ thracius albis

bet eſſe patẽtes. Diſceſſu populi.ſ.iubet fieri campos patentes. Incedunt pueri:aut poetica licentia confundit ætates:ut modo pueros mõ iuuenes dicat: nã ait una acies iuuenũ:aut certe ſecundũ quoſdã ſequenti diſtinctione mutata magiſtros pueros dicit. Sequentes uero maturioris ætatis. Quos oĩs euntes: Quos euntes omnis turba fremit ideſt cum fauore proſequit. Tonſa coma.i.cõpoſita. Preſſa corona:ideſt galea:& ſermone Home.uſus eſt:nã galea στεφανον dixit:nã proprie comæ nõ tonſi capilli: & re uera corona nõ põt eſſe cũ ſequat Galeã ante pedes proiecit inanẽ. Alii dicunt potuiſſe eos habere galeas coronatas. Bebius tamen Macer dicit:a Cæſare Auguſto pueris q luſerunt troiã donatas eſſe galeas & bina haſtilia:ad quod Virgi.conſtat alludere. It pectore ſummo: Sic legẽdũ eſt ne ſit ſolecſmus & rei iaiati dedit motũ dicẽdo it. Sũmum ãt pectus ait pectoris & colli confinium. Tres equitum numero turmæ:rẽ romanæ militiæ ſuo iſerit carmini. Nam cõſtat primo tres fuiſſe partes populi ro. Vna tatienſiũ a Tito Tatio duce ſabinorum iã amico poſt fœdera. Altera ramnetũ a Romulo. Tertiã luceꝝ quoꝝ ſecundũ Liuiũ & nomẽ & cauſa i oculto ſunt: Varro tamẽ dicit Romulũ dimicãtem cõtra Titũ tatiũ a lucumonibus hoc eſt thuſcis auxilia poſtulaſſe:unde quidam uenit cũ exercitu cui recepto iam Tatio pars urbis eſt data:unde i urbe Tuſcus dictus eſt uicus: Hora. Ac thuſci turba impia uici. ergo a Lucumone luceres dicti ſunt. Ergo i tres ptes diuiſus erat populus adeo ut qui etiam uni ꝑerat parti tribunus dicebatur. Vnde ẽt ſumptus dati populo tributa nominantur. Terni ductores:more ſuo hoc ẽ tres. Ductores pueri:hic qdã diſtingunt: ut diximus ſupra. Paribuſq; magiſtris:& hoc alludit:nam hodie equitum magiſtri dicuntur. Polite progenies:illum dicit quẽ ſupra a Pyrrho introducit occiſũ de quo Cato i originibus dicit ꝙ ad italiam uenerit:& ſegregatus ab ænea condiderit oppidum politoriũ a ſuo nomine. Quẽ thracius albis: Cũ tres dixerit duces:quorum equos commemorat: ſed aut ꝑtermiſit: qui ut conſequeretur neceſſe erat:nec enim unus pedes eſſe poterat aut illo reddidit loco:ut cætera pubes ſenioris aceſtæ Fertur equis. Quãq̃ multi diſtinctione mutata tres equos commemorãt: ut ſit plane primus equus bicolor maculis & de alio dicatur Veſtigia primi alba pedis: ideſt primorum pedum ueſtigia:& frontem albam oſtendebat alter.

CHRI. Et primũ ante oẽs:poſſũt eẽ duo:ut primũ referaẽ ad tps primũ.i.ꝙ primũ & ſtatĩ ut res ſtatĩ facta ſint & ante oẽs ad ordinẽ. Infuſum:cõfuſe & nullo ordine igeſtũ. Ante ora.p.ꝙ res magnã illis uoluptatẽ ꝑbebat. Frenatis: nã & i ifrenes aliquãdo i bello adhibebãt. Lucẽt:pp arma & nihil memorat qd horrorẽ ab armis afferat:ut i bello ſolet:ſed oĩa oſtẽdit uoluptuoſa:q̃lia i ludis eẽ decebat. Mirata fremit:nã illoꝝ idoles ſpem futuræ fortitudinis afferebat. Priamus: filius fuit politæ quem in conſpectu patris a Pyrrho cæſum ſcripſit poeta quanuis Cato illum in italiam ueniſſe:& polytorium urbem condidiſſe dicat. Alii dicunt priamum ædificaſſe:& illam a patre denominaſſe.

Portat equus bicolor maculis:ueſtigia primi
Alba pedis:frõtemq; oſtentans arduus albã.
Alter atis genus unde actii dixere latini
Paruus atis pueroq; puer dilectus iulo:
Extremus formaq; ante omnes pulcher iulus
Sidonio eſt inuectus equo:quẽ candida dido
Eſſe ſui dederat monumẽtũ & pignus amoris
Cætera tinacriæ pubes ſenioris aceſtæ
Fertur equis.
Excipiunt plauſu pauidos:gaudentq; tuẽtes
Dardanidæ:ueterũq; agnoſcunt ora parentũ
Poſtq̃ omnem læti cõſeſſum:oculoſq; ſuorũ
Luſtrauere in equis:ſignum clamore paratis

SER. Actii dixere latini: pp Actiã matrem Octauiani dixit:de qua dixit Antonius Actia latini mater uult.n.eius ẽt maternũ genus eſſe antiquiſſimũ. Cætera tri.cætera pubes equis Aceſtæ fertur. Pauidos: gloriæ cupiditate ſolicitos. Flagello:uirga q̃ ſonat in modum flagelli. Choris:aciebus. Vocatis: ictu uirgæ. Et nũc terga.n. Tria cõmemorat q̃ i bello gerũẽ pugnã fugã & pacẽ. Labyrinthus: locus apud Cretã factus a Dædalo ꝑplexis parietibus:ubi minotaurus:incluſus eſt. Parietibus itextũ cæcis.i.cæcum itextis parietibus. Ancipitẽ dolũ:ꝑplexũ errorẽ eũdi ac redeundi. Frangeret:deciperet falleret. Eſt.n. Catuli uerſus Errabunda regẽs tenui ueſtigia filo: Ne labyrintheis e flexibꝰ egredientẽ Tecti fruſtraret ĩexplicabilis error.
Impediũt:implicãt: intexunt ꝙ a ueſtibus tractum.
Delphinũ:aut uenit ab eo ꝙ eſt delphin delphinis a delphine: Aut delphinũ pro delphinoꝝ poſuit. Ma/

Epitides longe dedit:inſonuitq; flagello.
Olli diſcurrere pares:atq; agmina terni
Diductis ſoluere choris:rurſuſq; uocati
Conuertere uias:infeſtaq; tela tulere:
Inde alios ineunt curſus:alioſq; recurſus:
Aduerſis ſpatiis:alternoſq; orbibꝫ orbes(mis.
Impediunt:pugnæq; cient ſimulachra ſub ar.
Et nũc terga fugæ nudãt:nũc ſpicula uertunt
Infenſi:facta pariter nunc pace feruntur.
Vt quondam creta fert̃ labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter:ancipitemq;
Mille uiis habuiſſe dolum:qua ſigna ſequẽdi
Falleret indeprenſus:& irremeabilis error.
Haud aliter teucrum nati ueſtigia curſu
Impediunt:texuntq; fugas:& prœlia ludo
Delphinũ ſimiles : qui ꝑ maria humida nãdo
Carpathiũ libycumq; ſecãt:ludũtq; ꝑ undas.
Hũc morẽ curſus:atq; hæc certamina primus
Aſcanius longam muris cum cingeret albam
Rettulit:et priſcos docuit celebrare latinos:
Quo puer ipſe modo ſecũ:quo troia pubes
Albani docuere ſuos:hinc maxima porro
Accepit roma:& patrium ſeruauit honorem.
Troiaq; nunc pueri troianum dicitur agmen
Hac celebrata tenus ſancto certamina patri.
Hic primum fortuna fidem mutata nouauit:
Dum uariis tumulo referunt ſolemnia ludis:
Irim de cælo miſit ſaturnia iuno

ria humi i:Home. ὑγρακέλευθα. Carpathiũ:iter ægyptũ & rhodũ a carpatho iſula. Nec mirandũ eũ duas poſuiſſe cõparationes:cũ & in ſecundo hoc fecerit i ſe getẽ ueluti & cætera & i geor.tres ponat.Frigidus ut quodã ſyluis immurmurat auſter: Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus undis Aeſtuat ut clauſis rapidus fornacibus ignis.Primus Aſcanius generis ordinẽ do cet:ut in primo diximus. Retulit:innouauit quod iã fecerat. Priſcos:q tenuerãt loca ubi Alba eſt condita.

Porro:poſt lõgũ iterualũ:& ẽ aduerbiũ tpis. Troia qꝫ nũc.p.ut ait Sueto.Tranqllus ludus ipſe quẽ uulgo pyrricã appellãt:troia uocat̃ cuius originẽ expſſit i li. de puerorꝫ luſibus. Hac celebrata tẽus:Temeſis ẽ ha ctenus & hic ſermo quãtũ ad artẽ ſpectat duas conti net ptes oratiõis:ut hac pronomẽ ſit tenus ꝑpoſitio ſi cut pube tenus & crurꝫ tenus:ſed iã uſus obtinuit ut pro una pte habeat̃:ergo aduerbiũ ẽ. Oĩs.n. pars ora tionis cũ deſierit eẽ qđ ẽ:i aduerbiũ migrat & eſt tpis: nã hucuſqꝫ ſignificat. Hic primũ:ſequet̃.n. Palinuri uel Miſeni mors iõ mutata fortuna ẽ. Irim de cælo mĩ.ſa.i.ex magna pte ſeruat̃ ut Mercurius ad cõcordi am:iris ad diſcordiã mittat̃: unde & iris dicta ẽ quaſi ἔρις.Falſum ẽ ãt qđ dicit̃ miniſtra eẽ tãtũ deorꝫ: cũ & a Ioue plerunqꝫ mittat̃ : ut Aereã cælo cũ iuppiter iri Dimittit germane haud mollia iuſſa ferentẽ: & bene iri mittit:quæ fit de nubibus:quarum dea eſt iuno.

CHRI. Gaudent tuentes.d.Fit.n.natura:ut pueri li ætate i qua aliq̃ ſit idoles:gaudeamus & ipſa ſimili tudine formæ paternæ illos a moribus ipſorꝫ nõ de generaturos putemus. Choris:maluit q̃acie dicere qa ludus & nõ hoſtile certamẽ erat.

Labyrithus

Labyrithus:hoc ædificii genus portẽtoſiſſimũ iure appellat̃:Pli.Eſt.n. igentiſſimi diſpẽdii & nulli uſui neceſſariũ.Ponit aũt quatuor fuiſſe:primũ in heracleopolite:quem Hero. xii.regũ q ægypto ſimul iparunt opus fuiſſe refert: & tria milia habitacula habuiſſe:mille quingenta ſupra terram & totidem ſubterranea.Demoteles regiã mo cherudis fuiſſe dicit:lycias ſepulchrũ meridis plures: Soli ſacrorꝫ eẽ extructũ.Hic Dædalus exẽplar i eo quem i creta ædificauit ſumpſit:ſed illius centeſimã ptẽ imi tatus ẽ:quæ itinerꝫ ambages occurſuſqꝫ ac recurſus inexplicabiles continet crebris for:bus inditis:ad fallẽdũ occurſus redeũdũqꝫ i errores eoſdẽ. Tertius fuit i lemno ſimilis illis colũnis tantũ cẽtũ quinquaginta mẽ̃ro rabilior:Quarum in officina turbines ita librati pependerunt:ut puero circũagente tornarentur.Quartũ por ſena cluſii rex ſibi fecit ſepulchri cã ſub urbe cluſio:de quo Var. ſepultus ẽ ſub urbe cluſio: i quo loco monu mentũ reliquit lapide quadrato:ſingula latera pedũ lata tricenũ.Alta qnquagenũ i q̃ baſi q̃drata intus labyrin thũ iextricabilẽ: quo ſi qs properet ſine globo lini exitũ iũeire nequeat.Supra ad quadratũ pyramides qnque ſunt:q̃tuor in angulis i medio una i imo latæ pedum ſeptuagenum qnũ altæ cẽtũ quinquagenum ita faſtigia tæ:ut i ſũmo orbis æneus & pegaſus unus oĩbus ſit ipoſitus ex quo pẽdeãt excepta catenis tintinabula: q̃ uen to agitata longe reſonãt:ſupra quẽ orbem aliæ quatuor pyramides extãt altæ pedes cẽtenũ:ſupra quas uno ſo lo qnqꝫ pyramides quarꝫ altitudinẽ Varronẽ puduit ponere.Fabulæ etruſcæ eãdẽ dicũt:quã totius operis Dio do.ſicu.ſcribit de labyrinthio ægyptio eſſe:q illũ a Mena rege ædificatũ uelint:eſſe itidẽ alios qui a Mẽdita ali os q a Barrone poſitũ referant. Ancipitẽ dolũ:errorẽ ex ambiguitate. Indeprenſus:pro ĩdeprehendibilis. Te xunt fugas:ita fugiunt ut inexplicabiles connectendo curſus reddant.

Delphies

Delphinum: delphius delphini & del phin delphinis.Velociſſimus omniũ animaliũ delphinus ẽ ocior uolucre: acrior telo. Tardat̃ tamẽ i feriendo qa nõ niſi reſupinus atqꝫ iuerſus ferire põt quoniã multũ iſra roſtrũ os illi ẽ medio pene i uẽtre:cum diutius ſpũm cõtinuerit:ueluti arcu emiſſus ad reſpirãdũ emicat. Parit catulos decẽ:nutrit uberibus. Fœtus infantiai firmos geſtat. Adultos diu comitat̃. Viuit triginta annis Lingua illi cõtra naturã aquatiliũ mobilis & ſuillæ ſi milis.Pro uoce gemitus humano ſimilis.Dorſum repãdum:Roſtrum ſimũ . Qua de cauſa noĩẽ ſymõis mi ro mõ agnoſcũt maluntqꝫ ita appellari homini amiciſſimi ſunt:& muſica delectantur huius rei & Arionis & multorꝫ aliorꝫ exẽpla narrat Pli. Corio ueſtiũtur:ſed nõ cũ pilis:ut uituli marini & hippotami. Fortuna mu tata.i.fortuna ĩnouata.i.alia facta mutauit fidem:i quo loco docet poeta nullã fidẽ habendã eẽ fortunæ : qui mobilis inſtabiliſqꝫ ſemp ẽ: & ſemp iſida:ut recte monere uideat̃ :Seneca Nemo confidat nimium ſecundis: nemo deſperet meliora lapſis. Fortuna mutata:nouauit fidem ideſt mutauit fidem ĩnouata quaſi alia effecta

SER. Ventoſq; aſpirat eunti:ut de Mercurio Vocat zephyros. Mille coloribus.ſ.factũ uel mille coloꝝ p antiptoſin. Nulli uiſa.ſ.ipſa dea:nã arcus uidet:quẽ nõ irim ſed uiã iridis dicit. Alii celeritatis eſſe uolunt nulli uiſa. De iride arcũ i genere maſculino dixit Virgi. Catullus & alii i fœminino:referentes ad originẽ. Deſertos:a uiris. In ſolo:deſerta Teren. Venit meditatus ex ſolo loco. Acta:ακτη græcũ ẽ. Flentes heu.i.miſerabiliter flentes & a pſona poetæ dicitur:uel ſit ipſaꝝ mulieꝝ. Reponit:duobus diuerſis adiunxit. Iſmarii:thracis:Iſmarus mons thraciæ:& bene ſuadet ab auctoritate. Sic:aut mutato habitu:aut iſta dictura. O miſeræ:magna arte nõ ex abrupto quod uult perſuadere dicit ſed utit circunſtãtiis. Exitio:dixit:& nõ regno.

Iliacam ad claſſem:uentoſq; aſpirat eunti
Multa monẽs:nec dũ antiquũ ſaturata dolorẽ
Illa uiam celerans per mille coloribus arcum
Nulli uiſa cito curcurrit tramite uirgo.
Conſpicit ĩgentẽ cõcurſum:& littora luſtrat:
Deſertoſq; uidet portus claſſemq; relictam.
At procul in ſola ſecretæ troades acta
Amiſſum anchiſen flebãt:cunctaq; pfundũ
Pontũ aſpectabãt fluẽtes: heu tot uada feſſis
Et tantum ſupereſſe maris:uox omnibus una
Vrbem orant:tedet pelagi perferre laborem.
Ergo inter medias ſeſe haud ignara nocendi
Coniicit:& faciemq; deæ ueſtemq; reponit.
Fit beroe iſmarii coniunx longæua doricli:
Cui genus:& quondã nomen natiq; fuiſſent.
Ac ſic dardanidũ mediam ſe matribus infert
O miſeræ quas non manus inqt achaica bello
Traxerit ad letum patriæ ſub mœnibus:o gẽs
Infœlix cui te exitio fortuna reſeruat?
Septima poſt troiæ excidiũ iã uertitur æſtas
Cum freta cũ terras omnes tot inhoſpita ſaxa
Syderaq; emẽſæ ferimur:dũ p mare magnũ
Italiam ſeqmur fugiẽtem:& uoluimur undis.
Hic erycis fines fraterni:atq; hoſpes aceſtæ
Quis phibet muros iacere:& dare ciuibꝰ urbẽ?
O patria & rapti ne qcq̃ ex hoſte pẽates.
Nulla ne iam troiæ dicentur mœnia? nuſq̃
Hectoreos amnes xãthũ & ſimoenta uidebo?
Qui agite & mecũ infauſtas exurite puppes
Nam mihi caſſandræ per ſomnũ uatis imago
Ardentes dare uiſa faces:hic quærite troiam:
Hic domus eſt inquit nobis nũc tẽpus agi res
Nec tantis mora prodigiis:en quatuor aræ

Septima:at q & Dido etiã ſeptima dixit: unde quidã dicũt æneã paucis diebus fuiſſe carthagĩe nã dixit. Cũ ſubito aſſurgẽs fluctu nimboſus orion : qui ſecundũ Salu.orit iuxta ſolis æſtiui 'pulſum. Itẽ ait Dũ pelago deſæuit hyems & aquoſus oriõ:ut hyemẽ p tẽpeſtate poſuerit:ſed illud occurrit: Nũc hyemẽ iter ſe luxu q̃ longa fouere. Sed quidã ita purgãt:ut intra anni metas & ad aphricã uenerit & inde deceſſerit : ſed in primo ait Septima æſtas:unde apparet hanc octauã fuiſſe:qđ & ab Anchiſæ morte idicat ĩpletus annus. Ergo ĩſolubilis ẽ locus & quẽ Virgi. emendaſſet. Cũ terras oẽs:quia pagrauerat multa ſyderaq; emẽſæ ferimur: aut tẽpeſtates aut prouincias:q̃ ſyderibus ſubiacẽt: ut i buco. Aethiopum uerſemus oues ſub ſydere cancri.

Per magnum: proceloſum:Lucreti. Suaue mari magno. Italiam ſequimur fugiẽtem:ut iam tandem italiæ fugientis prendimus oras:& re uera nullus ſequit niſi qꝑ fugit. Voluimur:nõ nauigamus. Hic ery.ſi. argumentũ a facili. Neqcq̃:qui nõ proderant cũ eẽnt fatoꝝ comites. Infauſtas:mali ominis. Nã mihi caſſandræ:nõ cui credere non debeant:ſed cui cum ſua pnitie non crediderant. Iam tempus agi res.i. troiã fieri. Mora prodigiis:ecce prodigium de bono:& argumentatur ad incendium nauium. Aras ardere neptũni:quas ideo quatuor dicit quia ſinguli duces ſingulas poſuerãt:nã cõtrariũ Numero deus ĩpare gaudet. Alii dicũt a Cloãtho poſitas quas pmiſerat ſe daturꝝ.

CHRI. Aſpirat:ſpirando immittit. Nã uẽti ſpiritus ſũt & ſimul fauorẽ ſignificat:ut aſpirat primo fortuna labori. Pontũ aſpectabãt:tãq̃ exoſæ nauigationẽ & q̃ dolerent & tantũ nauigaſſe & tantũ & adhuc eſſe nauigãdũ. Vox oĩbus una:Optimã captauit occaſionẽ claſſis ĩcẽdendæ:cũ omnes a nauigatione abhorrerent. Haud ignara : arguit a poſſibili. Faciẽ ueſtẽq; reponit:nõ enim poterat iduere formã Beroes:niſi ſuam prius reponeret ideſt ſeorſum poneret. In eam ãt mulierem ſe uertit:quæ & pp uiri auctoritatẽ : & pp ætatẽ & propter natos fidẽ haberet. O miſeræ:idem locus eſt q fuit fœlix ante oẽs priameia uirgo Hoſtilẽ ad tumulum iuſſa mori:q̃ta ergo eſt pſens ĩfœlicitas cum fuiſſent futuræ fœlices ſi cæſæ in patria fuiſſent. Eſt aũt procemium per inſinuationẽ. Hoc.n. id agere uelle uidetur:ut eaꝝ miſerias deploret:Neq; antea demonſtrat quid uellit:quã ni faciãt illas infœliciſſimas futuras demonſtret. Cui exitio.q.d. nullũ eſſe tã ſæuũ:quod illi ſatiſfacere uideat. Septima:pathos a lõgitu[di]ne tẽpis:ut ſeptẽ illũ phibẽt toto ex ordine menſes. Itẽ a dificultatibus:& periculis q̃ diutius ppeſæ ſunt. Futuri:pathos a deſperatiõe futuri:ex quibus recte concluditur debere eas quærere ſedes. Ergo & incendere naues. O patria : quam relinquimus:ut nouam reſtauraremus. Nequicquã:ſi ſedes nobis paramus. Hic ery. ...õ ſatis erat demonſtraſſe nõ eſſe nauigãdũ:niſi etiã pbaret cõmode illic cõſiſtere licere. O patria & ra.cõ... ma maximã cõmiſerationẽ huiuſcemodi interpoſita exclamatio. Quin agite:quod hactenus occultauerat tandemũ & confutatis quæ contra dici poterant:& confirmatis quæ in rem faciebant: audentius pfert animis iã ex ſupiori oratiõe ad id ſua ſpõte inclinatis. Nam mihi:confirmat ea q̃ proponit uatis auctoritate: cuius uaticinia neglecta calamitatũ cauſa fuerunt. Hic:ubi ſumma adeſt facultas. Nunc tempus:nec abeſt ... tẽpis. En quatuor.a.ut non ſolũ ex hoc facultas oſtendat: ſed etiã deorum indicetur uoluntate fieri poſſe.

SER. Neptunno deus: cuius ſunt naues. Inſenſum: ideſt ipſa inſenſa. Tot: aut multorum aut ſupradictorum: ut Quinquaginta illi thalami. Non beroe: hortatur numinis auctoritate. Diuina collegit ſigna quibus dii cognoſcuntur: ut Namq; aut tibi uiſus mortalis: aut uox hominem ſonat. Spiritus: odor ut comæ diuinum uertice odorem Spirauere. Vel greſſus: ut Et uera inceſſu patuit dea. Primo: anteq̄ numé agnoſcerent. Miſerum: aut magnum Terentius Eam miſere amabat: aut quo efficerentur miſeriores. Abiete: ideſt in abiete. Pictas: uel quæ eſſent pictæ & de abiete. Magiſtri: cuſtodes: Terentius Me filiis reliquit q̄ſi magiſtrum. Furor: quaſi ad furentes loquitur: & uelut ne nunc quidem agnitus cum dicat En ego ueſter Aſcanius: galeam proiecit inanem. Nouus: auté é magnus aut inopinatus. Quo tenditis: ideſt qd habetis intentionis. Veſtras ſpes uritis: nauibus eni ad regna tendebant. Inanem: concauam ſine capite. Ludo: per ludum. Excuſſaq; pectora iuno eſt: furoris cā non furor iccirco quia furor deſierat. Vdo ſub robore: uicino aquis. Stuppa: ſecundum antiquam orthographiam: nam ſtuppa dicta eſt a ſtipando: Abuſiue etiam linum dicimus. Tardum: denſum craſſum: nam ignem ſolet fumus preire: unde tardū addidit.

Corpore: nauium ut Diiſce corpora ponto. Deſcendit peſtis: incendium more ſuo: & declamauit per cōtrarium: nā ignis ſupiora ſemper petit. Flumina proſunt: uis aquæ. Humeris abſcindere ueſtem: notat quidam q̄ Aeneas damnum quatuor nauium impatienter doleat: ſed magis illud conſiderandum eſt: quod ait ſupra Aſcanius Veſtras ſpes uritis: ut damnum nō doleat: ſed ſpem nauigationis ereptam.

CHRI. Prima: non enim oratione ſolum: ſed exemplo illas mouere uoluit. Ardentes: non ex ira: ſed diuino ſplendore. Qui ſpiritus: quæ animi uehementia. Qui uul. Nā in facie illi apparet neſcio quid diuinum reliqui ægram. Recte ergo eius formam ſumpſit iris: quæ morbo abſutura illam ſimulationis arguere non poterat. Primo ancipites: nā a principio q̄uis ſuaſæ eſſent tamen magnitudo facinoris abſterrebat: atq; ét deſiderium fatalis terræ extinguebat ardētem cupiditatem in ſicilia quieſcendi. Focis ignem: recte: nam focus eſt ubi ignis fit. Trāſtra per: anaſtrophe ideſt per tranſtra. Eumelus: accommodatum rei nomen: nam eumelus poteſt interp̄tari qui recte curet. Lætus: uelox & recte primus aſcanius: nā & in equo erat & ad eum p̄ter cæteros ea res pertinebat.

Nouus: magnus uel ſine exemplo: q̄ i mulieres tanta uenerit amentia: ut ſuas naues urant. Aſt ille: non diſcedit ab ingenio muliebri: quæ ſi per furorem i audaciam proruperit deprehenſæ fuga ſibi conſulunt: & latibula nullo delectu habito metu & pudore ſibi omnino quæritāt. Mutatæ: nam relictæ a furore inſanam mentem redierant. Sed non iccirco: admōet diligēter animaduertendum anteaq̄ quicquam agere icipiamus: nam quæ facta ſunt pœnitentia infecta reddere non poſumus. Eſt: conſumit: ut eſt molis flamma medulas. Vires heroum & infuſa flumina: ideſt tanta uis aquæ quāta heroica uirtute infundi poſſet: quæ inſtar fluminis erant. Humeris abſcindere ueſtem. Ergo animi deſperatione agebatur: ſed non mirandum. Nam cum conſtitutus eſſet i eo genere uir/

Neptūno deus ipſe faces: animūq; miniſtrat.
Hæc mēorās prima iſenſum ui corripit ignē:
Sublataq; procul dextra connixa coruſcat
Et iacit: arrectæ mentes ſtupefactaq; corda
Iliadum: hic una in multis quæ maxima natu
Virgo tot priami natorum regia nutrix.
Non beroe uobis non hæc rhœteia matres
Eſt doricli coniunx: diuini ſigna decoris
Ardenteſq; notatæ oculos: qui ſpiritus illi:
Quibꝰ uultus uocis ue ſonus: uel greſſus eūti
Ipſa egomet dudum beroem digreſſa reliqui
Egram indignantem tali quod ſola careret
Munere: nec meritos anchiſæ iferret honores:
Hæc effata.
At matres primo ancipites oculiſq; malignis
Ambiguæ ſpectare rates miſerum iter amoré
Præſentis terræ: fatiſq; uocantia regna:
Cum dea ſe paribus per cælum ſubſtulit aliſ:
Ingentemq; fuga ſecuit ſub nubibus arcum.
Tum uero attonitæ monſtris: actæq; furore
Cōclamant: rapiūtq; focis penetrabilis ignē:
Pars ſpoliant aras: frondē ac uirgulta faceſq;
Coniiciunt: furit immiſſis uulcanus habenis.
Trāſtra per & remos & pictas abiete puppes.
Nuntius anchiſæ ad tumulū cuneoſq; theatri
Incenſas perfert naues eumelus: & ipſi
Reſpiciunt atram in nimbo uolitare fauillā.
Primus & aſcāius curſuſq; ut lætus æqueſtres
Ducebat: ſic acer equo turbata petiuit
Caſtra: nec exāimes poſſūt retinere magiſtri.
Quis furor iſte nouꝰ quo nūc quo tēditis: inquit
Heu miſeræ ciues: nō hoſtē inimicaq; caſtra
Argiuum: ueſtras ſpes uritis: en ego ueſter
Aſcanius: galeā ante pedes proiecit inanem:
Qua ludo indutus belli ſimulachra ciebat.
Accelerat ſimul æneas: ſimul agmina teucrū.
Aſt ille diuerſa metu per littora paſſim
Diffugiunt: ſyluaſq; ſicubi concaua furtim
Saxa petunt. piget incepti luciſq; ſuoſque
Mutare agnoſcunt: excuſſaq; pectore iuno eſt.
Sed non iccirco flammæ atq; incendia uires
Indomitas poſuere: udo ſub robore uiuit
Stuppa uomens tardū fumū: lētuſq; carinas
Eſt uapor: & toto deſcendit corpore peſtis.
Nec uires heroum infuſaq; flumina proſunt.
Tum pius æneas humeris abſcindere ueſtē

Auxilioq; uocare deos:& tendere palmas:

tutum quæ purgatoriæ ſunt nondum ad id robur p uenerat:ut tam ſæuæ poſſet obſiſtere fortunæ: quod earum eſt uirtutū q̄ ſunt animi iā purgati : ut nos latius in diſputatiōibus noſtris camaldulēſibus diximus.

Iuppiter omnipotens ſi nondū exoſus ad ūnū
Troianos ſi quid pietas antiqua labores
Reſpicit humanos:da flāmam euadere claſſi
Nunc pater:& tenues teucrum res eripe leto:
Vel tu quod ſupereſt infeſto fulmine morti
Si mereor dimitte:tuaq; hic obrue dextra:
Vix hæc ediderat:cum effuſis imbribus atra
Tempeſtas ſine more furit:tōitruq; tremiſcūt
Ardua terrarum & campi:ruit æthere toto
Turbidus iber aq̄ dēſiſq; nigerrimus auſtris:
Impléturq; ſuper puppes:ſemuſta madeſcūt
Robora:reſtictus donec uapor omnis:& oēs
Quatuor amiſſis ſeruatæ a peſte carinæ.
At pater æneas caſu concuſſus acerbo
Nunc huc ingentes nunc illuc pectore curas
Mutabat:uerſans ſiculis ne reſideret aruis
Oblitus fatorum:italas ne capeſſeret oras:
Tum ſenior nautes:unum tritonia pallas
Quem docuit:multaq; ī ſignē reddidit arte.
Hæc reſponſa dabat:uel quæ portenderit ira
Magna deū:uel quæ fatorum poſceret ordo.
Iſque hic æneam ſolatus uocibus infit.
Nate dea quo fata trahūt retrahaūtq; ſeq̄mur:
Quicqd erit:ſupanda oīs fortuna ferēdo eſt.
Eſt tibi dardanius diuinæ ſtirpis aceſtes:
Hūc cape conſiliis ſocium:& cōiuge uolētem
Huic trade amiſſis ſuperāt q nauibus:& quos
Perteſum magni incepti:rerumq; tuarum ē.
Longeuoſque ſenes ac feſſas æquore matres:
Et quicquid tecū inualidū metuēſq; pericli ē
Delige:& his habeant terris ſine mœnia feſſi.
Vrbem appellabunt promiſſo nomīe aceſtā.
Talibus incenſus dictis ſenioris amici:
Tum uero in curas animū diducitur omnes:
Et nox atra polum bigis ſubuecta tenebat:

SER. Iuppiter omnipotēs:figuratis hoc agit coloribus:nec ut pereat:ſed ut reſtinguat̄ icēdium. Si:optimus ductus ē:qui agentis uolūtatē latenter oſtēdit. Exoſus:antiqui dicebant odi & oſus ſum: hinc exoſus nunc nomen in uſu eſt : uerbo non utimur. Ad unum:nullo excepto. Si quid tibi pietas : aut ſi tibi pietas preſtat aliquid humanis laboribus : aut ſi quid meremur propter pietatis cultū : ut Parce pio generi: hoc ipſum remunera:uel ſi reſpicit res humanas pietas q̄ de terris olim receſſit. Res eripe leto: Acyrologia eſt ideſt proprietas ſermonis:non enim letum dicitur niſi de uiuentibus aīalibus. Quod ſupeſt.i.qđ congrue ſequitur. Sine more:ſine exemplo. Tonitruq;:tremiſcūt ablatiuus hic icertus eſt utrum a neutro indeclinabili ueniat hoc tonitru:ut hoc cornu: nā inde ē.Fractæq; tonitrua nu.ut cornua an a maſculino ſecundum quartam declinationem:hic enim ē tonitrus agis:& mea fulmina torques. Ardua ter.periphraſis mōtium. Aethere toto:pro aere poſuit. Madeſcunt ro.aut humectant: aut reſoluunt̄ ī cinerem: quod naturale eſt poſt incendium. Fatorum:oraculorum. Tū ſenior nau.bene datur cōſiliū & ab ætate & a prudētia & religione cōmēdat: qđ āt dixit pallas quē docuit : pp illud quod ſupra diximus fingit̄: quia ipſe Romā palladiū detulit:unde nautiorū familia Mineruæ ſacra retinebat:quod etiā Varro dicit ī libris quos de familiis troianis ſcripſit. Vnum: precipuū. Tritonia pal.pro uno proprio duo antonomaſiā poſuit. Reddidit arte : uirtute αποτησ αρετησ. Reſponſa dabat:laus conſilii : uel quæ portenderet ira magna deum ideſt iuno:& alibi Cæleſtum uis magna iubet. Solatus uocibus infit:ſolatur & infit.nam ſolās debuit dicere:ſicut ſequēs eius idicat cōſolatio. Quicqd erit:ut alibi:Fuerit quodcunq; fatebor. Ferendo ē:dum fert̄:modus gerundii a paſſiuo. Eſt tibi:iā hoc conſilium ē. Diuinæ ſtirpis: pp Dardanū. Volētem:uoliturū:nam uelle habebit:nō iam uult. Superant:ſuperſunt ſuperfluunt:dicit āt nō tātū debiles:ſed ēt nolētes iuuenes:unde ſequit̄. Lōgeuoſq; ſenes:nec.n.adderet q;:niſi ſupra iuuenes dixiſſet. Itē exp̄ſſius.Et qcqd tecu iualidū ē metuenſq; picli. Perteſum ma.ice.ut ſit nō preſū thalami tedæq; fuiſſet. Promiſſo nomīe:ab aceſte ſcilicet Dicta autem aceſta deinde Segeſta. Tum uero:Nam & ante cogitauerat: ut pectore curas Mutabat uerſans. Animum diducitur: græca figura:ut mentem læſus. Et nox atra polum quaſi maior cauſa cogitationis:ut & ſubnoctē cura recurſat. Bigis: proprie modo. Bigis.n.melius plurali utimur q̄ ſingulari:ideo Rorifera gelidum tentauerat aera biga: Abuſiue dixit Statius.

DONA. Iuppiter oīpotēs:amplexus ē oīa quæ pro malorū neceſſitate fuerāt poſtulāda. Iuppiter:hoc ſolū ... ē ad auxiliādum. Omnipotens:ut non ſolum preſtandi habeat potentiam: ſed etiam difficilia poſſit remouere:ſed quoniam nō ſatis eſt poſſe niſi etiam uelit addit ſi non omnes ad unum odiſti ideſt niſi me quoque odiſti: Addit etiam commiſerationem ponēs egeſtatis anguſtias. Poſtremo ponit meritum poſtulantis plenum auxilium dātis. Senior:& ætate & arte a Pallade accepta meruerat audiri. Eſt autem ſuæ ſententiæ conſona illa Terentiana:Quando id fieri non poteſt quod uis:id uelis quod poſſis.

CHRI. Iuppiter oīpotēs:oratio ē ī genere deliberatiuo:ī qua cum petat primo oſtēdit facilitatem rei:nam omnipotenti Ioui nihil difficile ſit.Deinde oſtendit rem honeſtam.Pertinet enim ad diuinam clemētiam cū ... amplæ in anguſtias redactæ ſunt illarum miſereri:qui locus non ſolum honeſtatem oſtendit : ſed ſummam quoq; cōcitat commiſerationem. Si nōdum:quaſi dicat niſi das euadere flammam : uideberis exoſus

omnes troianos:& non uidebitur eſſe pietas humanis laboribus:quod non eſt diuinæ clementiæ. Tenues: quaſi dicat ex quibus ſi aliquid demitur nihil iã ſupeſſe uidebit̃.Satis.n.iam puniſti:ſi ex tam magnis ita tenues redditæ ſunt.Ergo ne ſæui:quia non meruimus puniri:uel ſi meruimus:ſatis amplas iam pœnas dedimus ad huiuſcemodi tenuitatem redacti. Pater:quaſi dicat omnibus cõis:& ad quem omnium cura ptinet. Vel tu:nam auctor pœnæ eam leuiorem faciet. Quod ſupereſt:quaſi dicat illud exiguum quod reſtat. Vix hæc edide.oſtẽdit q̃ acceptus diis eſſet:cum tam ſubito eius ſint exauditæ p̃ces. Effuſis imbribus:imbres.n.uehementiores ſunt q̃ pluuiæ.Præterea erant effuſi. Quo fata trahunt:nam quæ mutari non poſſunt: ſi illis cedẽdo æquo animo feramus:minus non affligunt.Nam ut eſt apud Horatium Leuius fit pacientia quicquid corrigere nefas. Et arguit eſt tibi : Arguit a facili & ab honeſto & a tuto.Facile eſt enim urbẽ condere in regione ubi & cognatus & liberalis priceps regnet:honeſteq; ac tuto illi ii qui relinquuntur creduntur. Fit etiam ſine ſuo damno:cum illis exoneretur: qui aut ſenectute debiles ſint:aut naturali ignauia omni uirilitate careant.

Inualidum:ad corpus referas. Metuẽs:ad animum hoc ſpectat.Ergo reliquæ illos quibus neq; corporis neque animi uires ſufficiũt. Tum uero:nam q̃uis hæc ita eſſent ut dicebat nautes tamẽ magnanimus uir nihil magis cupiebat q̃ omnes ſuos icolumes in italiam tranſuehere.Ergo hinc neceſſitas illinc excellentia rei illum diſtrahebant.Fuit ergo opus ad conſilium dandum eo in quo maior eſſet auctoritas.

Viſa dehinc cælo facies delapſa parentis
Anchiſæ ſubito tales effundere uoces.
Nate mihi uita quondam:dum uita manebat
Care magis nate:illiacis exercite fatis.
Imperio iouis huc uenio:qui claſſibus ignem
Depulit:& cælo tandem miſeratus ab alto ẽ:
Conſiliis pare:quæ nunc pulcherrima nautes
Dat ſenior.lectos iuuenes fortiſſima corda
Defer in italiam:gens dura atq; aſpera cultu
Debellanda tibi latio eſt:ditis tamen ante
Infernas accede domos:& auerna per alta
Cõgreſſus pete nate meos:nõ me impia nãq;
Tartara hẽt:triſtes ue ũbræ:ſed amœna pioꝝ
Concilia:elyſiumq; colo:huc caſtra ſibylla
Nigrarum multo pecudum te ſanguie ducet.
Tũ genus omne tuũ:& q̃ dẽtur mœnia diſces
Iãq; uale:torquet medios nox humida curſus
Et me ſæuus equis oriens afflauit anhelis.
Dixerat:& tenues fugit ceu fumus in auras.
Aeneas quo deinde ruis? quo proripis inquit
Quem fugis? aut qs te nr̃is cõplexib9 arcet?
Hæc mẽorans cinerẽ:& ſopitos ſuſcitat ignes
Pergameũq; larem:& canæ penetralia ueſtæ
Farre pio: & plena ſupplex ueneratur acerra
Extemplo:ſocios primumq; accerſit aceſtem.
Et iouis imperium:& cari præcepta parentis
Edocet :& quæ nunc animo ſententia conſtet.
Haud mora cõſiliis:nec iuſſa recuſat aceſtes:

SER. Cælo facies delapſa pa. aut ſecundũ quod ſupra diximus:quia animæ cælũ tenẽt ſimulachra uero apud iferos ſunt:aut ad errorẽ ptinet ſomni.Nam & uiſa ait aut certe a Ioue miſſam poteſtatẽ aliquã q̃ ſe i Anchiſæ cõuerteret uultũ:nã & ipſe dicit Imperio iouis huc uenio & infert Elyſiũq; collo. Care ma.ꝓ carior bene autem addidit dum uita manebat. Nulla eni ẽ uita poſt mortẽ. Impio iouis:ab auctoritate:ut ipſe deum tibi me claro demittit olympo Regnator.

Nautes dat ſenior: ut ſolet iiſdẽ uſus ẽ ſermonibus. Nã ait Tunc ſenior nautes. Atq; aſpa cultu : quod in nono altius exequitur: Natos ad flumina primũ Deferimus. Debelanda tibi:bene uictoriã non bella ſola prædicit:in quibus eſſe poterat terror. Auerna alta:ut gargarus gargara & tartarus tartara.Nõ me impia nãq;:pp facilitatem. Amœna:loca ſunt ſolius uoluptatis plẽa:quaſi amunia:unde nullus fluctus exoluitur:Vnde nil p̃ſtantes immunes uocamus. Piorũ cõſilia elyſiũq; colo : Elyſium eſt ubi pioꝝ animæ habitant: poſt corporis animæq; diſcretionẽ.Vnde & iteritus dicitur res inter animam & corpus ueniens. Ergo elyſiũ απoτησ λυσεoσ: Quod ſecundum poetas in medio iferorum eſt ſuis fœlicitatibus plenum: ut Solemq; ſuũ ſua ſydera norunt : ſecundũ philoſophos elyſium eſt iſulæ fortunatæ:quas ait Salu.inclitas eſſe:Home. carminibus quaꝝ deſcriptionẽ pius commẽtator dicit eſſe ſublatam ſecundũ theologos circa lunarem circulum:ubi aer purior eſt:unde ait ipſe Virgi. Aeris i campis:itẽ Luca.Non illuc auro poſiti nec thure ſepulti Perueniunt. Tum genus omne tuũ & q̃ dentur mœnia diſces:hæ ſunt cauſæ propter quas æneas deſcendit ad inferos : Generis agnitio : & ciuitatis nomen:quod ei nullus unq̃ p̃dixerat: ſed ſolus indicat pater.Latet.n. ut ſupra diximus uerum urbis nomen:unde ei pater quaſi ꝓ myſterio & affectione:ait Illa inclyta roma. Torquet medios nox humida cur.Et me ſæuus equis oriẽs afflauit anhelis: Dies eſt plenus qui habet horas uigintiquatuor:nã & nox pars diei ẽ. Dicimus autem diem a parte meliore:unde uſus eſt: ut ſine cõmemoratiõe noctis numerũ dicamus dieꝝ.Hic autem dies ſecundũ ægyptios inchoat ab occaſu ſolis:ſecundũ perſas ab ortu ſolis: ſecundum ethruſcos & athenienſes a ſexta hora diei: ſecundũ romanos a media nocte:& hos nunc ſecutus ait Medios curſus nox humida torquet:Et me ſæuus equis oriens afflauit anhelis.Hæc autem plene exequitur:& Cicero in auguralibus:& Aulus Gelius in libris noctium atticarum.Hoc etiam illa res iuris indicat:quod cum tribunum plebis abnoctare ab urbe non liceret : licebat tamen exire poſt noctem mediam:& ante mediam reuerti. Sæuus oriens: Sol cuius lux eſt umbris inimica. Vnde Lucanus : Et medio ferit axe diem : Eſt autem phyſicum:nam pereunt umbræ ſolis aduentu. Aeneas quo deinde ruis? Ordo eſt. Aeneas deinde quo ruis? Quem fugis : quaſi ignorans rationem qu

fugeret. Farre pio: uel quia ex inde ſacrificabant: uel quia mos fuit apud maiores: ut diuinum ignem farre ſeruarent: quia ſi duraſſet in alterum diem: eum aptum agendis rebus ſacrificabant. Canæ: aut antiquæ: aut propter ignis fauillas. Primum: principem. Acerra: ideſt arca thuralis: id quod continet pro eo quod continetur. Haud mora: hoc eſt quod ait: Et coniunge uolentem. Nec iuſſa: uoluntatem: ut ſupra Inſandum regina iubes renouare dolorem. Aut certe quæ iuppiter iuſſerat.

CHRI. Facies: prima ex tribus Seruii expoſitionibus magis placet: Et elyſium intelligens in circulo lunari. Fortiſſima corda gens dura: propterea oſtendit eſſe relinquendos imbelles: quoniam non ſine magnis bellis in italia conſiſtere liceat. Nigrarum: quia inferis nigra hoſtia conuenit: ut ſuperis alba. Fumus in auras: nam fumus in aerem aſcendens euaneſcit. Quem fugis: quaſi dicat non decet patrem filium fugere. Quis: quaſi dicat tam crudelis. Canæ: antiquæ: uel alluſit ad extinctum cinerem. Acerra: in ſingulari numero arcula thuraria eſt: in plurali nomen urbis: ut Et uacuis non æqs acerris. Socios: ſecundum morem romanum nam conſules omnia referebant ad ſenatum. Et iouis: in primis præfert illud eſſe imperium iouis: ut fidem ex auctoritate faciat. Haud mora: quis enim recto conſilio: & a ioue proficiſcenti aduerſaretur: ſed de conſilio altius repetam: Mens hominis triplex eſt qua contemplamur: qua agimus: & qua efficimus. A prima ſi diuina perſcrutemur: náciſcimur ſapientiam: quæ eſt diuinarum rerum cognitio. Sin autem ea quæ ſunt ſecūdum naturæ ordinem inquirimus: euētuum ac principiorum naturalium conſequimur cognitionem: & illam ſcientiam hanc intelligentiam nominant. Ab altera uero: ideſt ab ea quæ agit quoniam curam capit rerū agendarum: acquirimus prudentiam: quam & Pla. & Ariſtote. habitum diffiniunt rerum rationabiliter agēdarum. Huic Ariſtote. in ſexto de moribus quatuor adiungit uirtutes bonam conſultationem ſolertiam ſagacitatem: & ſententiam. Nam ut hic idem philoſophus in ſeptimo eius libri: quem de rep. ſcripſit duo ſunt quibus commendatio recte agendi conſiſtit. Nam & finem quo omnia referamus præuidere nos oportet: & omnes quæ ad illum ferunt rationes recte inueniamus. Quapropter & iis quæ circa finem uerſanť & iis quæ ad finem ducunt indiget prudentia. Ergo in primis conſultationem: iudicium & electionem deſiderat: conſilium autem eſt eorum quæ ad finem ferunt inquiſitio: Huius triplex eſt officium. Primum enim perquirēdum eſt an aliq̄ uiæ ſint q̄ ad eū quē nobis iā ꝓpoſuimus finem ducant. Deide ſi ſint quot illæ ſint. Poſtremo ſi una pluresue inuentæ fuerint quo pacto illis uti ualeamus. Atq; hoc totum deliberatiōis eſſe uolunt: his autem ita conquiſitis diſceptādum erit: utra potius ſi duæ ſint: an ſi plures: quæ potiſſimum ex illis aptior honeſtior ue aut utilior ſit: quod iudici eſt. Poſt hæc autem iam aptiſſima inuenta iſurgit electio: quæ eſt eorum quæ ad finem faciunt conſulta appetitio: nec illud prætereundum: nam quia huiuſcemodi & bona & mala eē poſſunt: oportet quoſdam eſſe habitus: qui omnia ad bonum honeſtumq; dirigant. Conſultatio itaq; dirigitur bona conſultatione & ſollertia: Bene conſulere eſt honeſta uia ad finem rectum commode perducere. Sollertia eſt earum uiarum promptiſſima adinuentio. Iudicium rectum abſolutumque redditur ſagacitate ac ſētentia. Sagacitas eſt rectum promptumq; iudicium. Sententia autem eſt iudicium boni & æqui Et ſagacitas quidem in iis quæ a legibus inſtituta ſunt uerſatur: & ſumma utitur celeritate & acumine in iudicando. Sagire. n. acute calideq; ſentire. Hic odoriſecos canes ſagaces appellamus. Sententia āt illa ē uirtus: qua & ſapimus & uolumus in iis q̄ ad æquitatē ptient prudēter clementer ac leniter iudicare: quod ad æquitatem & ſententiam pertinet. Hæc paulo explicatius poſui: ut cuius uirtutis pars ſit conſilium intelligeres.

Cōſilium. Virtutes itellectiuæ

Tranſcribūt urbi matres: populūq; uolētem.
Deponunt animos: nil magnæ laudis egētes.
Ipſi tranſta nouāt: flāmiſq; ambeſa reponunt
Robora nauigiis: aptant remoſq; rudenteſq;
Exigui numero: ſed bello uiuida uirtus.
Interea æneas urbem deſignat aratro:
Sortiturq; domos: hoc iliū: & hæc loca troiæ
Eſſe iubet: gaudet regno troianus aceſtes:
Indicitq; forum: & patribus dat iura uocatis.
Tunc uicina aſtris: erycino in uertice ſedes
Fundatur ueneri idaliæ: tumuloq; ſacerdos:
Ac lucus late ſacer additur anchiſæo.
Iamq; dies epulata nouem gens omnis: & aris
Factus honos: placidi ſtrauerūt æquora uēti:
Creber & aſpirans rurſus uocat auſter in altū.
Exoritur procurua ingens per littora fletus.
Complexi iter ſe noctemq; diemq; morantur
Ipſæ iam matres: ipſi quibus aſpera quondam

SER. Tranſcribunt urbi matres: Romani moris uerbum eſt. Tranſcripti enim in colonias deducebantur. Vrbi: ad urbem. Deponunt: quaſi de nauibus. Animos nil magnæ laudis egentes: aut æneas deponit eos qui nulla gloriæ cupiditate tanguntur. Aut ii qui erant tranſcripti: ideſt matres & uolētium multitudo deponunt animos: ideſt ſubmittunt inertiæ. Robora nauigiis: melius ſic diſtinguitur. Exigui numero ſed bello uiuida uirtus: Tranſit ad rem a numero. Vrbem deſignat aratro: quē Cato ī originibus dicit morem fuiſſe. Cōditores enim ciuitatis taurum in dextram uaccam intrinſecus iungebant & incincti ritu ſabino. i. togæ parte caput uelati: parte ſuccincti tenebant ſtiuam incuruam: ut glebæ omnes intrīſecus euaderent. Et ita ſulco ducto loca murorum deſignabant & aratrum ſuſpendentes circa loca portarū: unde territorium dictum eſt quaſi terribouium: tritum bobus & aratro: Regno troianus aceſtes: ſuo nomīe enim fuerat ciuitas appellata. Indicitq; forū: ideſt tempus & locū deſignat agendoꝝ negocioꝝ: q conuentus uocatur: indicit autē uerbū iuris eſt: & per hoc potētē uult ſignificare ciuitatē. Et patribus dat iura uocan. Dat condendi iuris poteſtatē his quos appellauerat patres: aut certe uocatis patribus iura diſtribuit. Hi āt: ut Salu. dicit: uel ætate: uel curæ ſimili/

Viſa maris facies:& non tolerabile numen
Ire uolunt:omnemq; fugæ perferre laborem.
Quos bonus æneas dicti ſolatur amicis:
Et cõſanguineo lachrymans cõmẽdat aceſtæ
Tres eryci uitulos: & tempeſtatibus agnam
Cædere deinde iubet:ſoluiq; ex ordine funes.
Ipſe caput tonſæ foliis euinctus oliuæ
Stans celſa in puppi paterã tenet:extaq; ſalſos
Porricit in fluctus:ac uina liquentia fundit.
Proſequitur ſurgens a puppi uentus euntes.
Certatim ſocii feriũt mare:& æquora uerrunt
At uenus interea neptũnum exercita curis
Alloquitur:taleſq; effundit pectore queſtus.
Iunonis grauis ira:nec exaturabile pectus
Cogũt me neptunne preces deſcẽdere in oẽs:
Quam nec lõga dies:pietas nec mitigat ulla:
Nec iouis imperio:fatis ue infracta quieſcit.
Nõ media de gẽte phrygũ exediſſe nefandis

tudine patres appellati ſunt Senatores autem:ut alii a ſenecta ætate:alii a ſinendo dictos accipiunt ipſi enim agendi facultatem dabant per ſenatuſconſultũ. Idaliæ:cypriæ. Sacerdos:Alii ad tumulum:alii uerſo ordine ad templum referunt:ut lucus tantum tumulo detur anchiſæ:ut inducite fontibus umbras. Paſtores:nemora enim aptabant ſepulchris. Viſa maris facies:ut Me ne ſalis placidi uultum. Vult autem iſtos aſpectum quoq; maris horrere. Fugæ:profectionis: Eryci:& tempeſtatibus Bene iunxit:Procellæ eni aut de fluminibus:aut de mõtibus quaſi περὶ πηαιασ dicuntur. Soluiq; ex ordine funes : Ordo eſt iubet cædere ex ordine:ideſt rite peragi ſacrificium & ſic ſolui funem. Sic in.vii. Phrygiamq; ex ordine matrem Inuocat:ideſt rite. Tonſæ oliuæ:comptæ minutis foliis. Procul in prora:ideſt in parte extrema. Effudit pectore:Hoc eſt cum dolore: ut Funditq; preces rex pectore ab imo. Preces deſcendere in omnes:ſi quid inuidiæ eſt in humillimis precibus imputãdum eſt iunoni. Nam omnes dicendo etiam humiles ſignificat unde ait etiam deſcendere. Quã nec longa dies: ideſt tempus de quo licet melius fœmino genere dicamus tamen etiam maſculino dicimus. Nam de certo die maſculino tantum utendum eſt. Pietas nec mitigat ulla:aut troianorum qui pii ſunt:aut certe ꝑpter illud:Iunoni argiuæ iuſſos adolemus honores : quaſi quæ nec ſacrificiis placaretur. Infracta:Valde fracta:ut Turnus ut infractos aduerſo marte latinos. Media de gente:ideſt totius gentis potentem. Exediſſe: Muliebriter dictum:nam inde eſt quod ſequitur Cineres atque oſſa peremptæ. Sane edo habet & rectam ſed antiquã declinationem:ut edo edis edit:& anomalam:ut edo es eſt quarum ſecunda & tertia perſonæ longæ ſunt propter differentiam Sum es eſt. Edit autem in præteritio producit e:ut legit.

DONA. Patribus dat iura uo. Hoc ad æneam refert̃:ad quem redit poſt expletam Aceſtæ beniuolẽtiam.

CHRI. Tranſcribunt : triumuiri enim creabantur apud Ro. qui ciues qui tranſcripti eſſent i colonias deducerent. Tranſtra nouant:nam quis quatuor dumtaxat exuſtæ eſſent naues:tamen plurimæ ex aliis reſtabant uitiatæ. Reponunt.a.r.uel iterum ponunt robora quæ ſint ambeſorum loco:uel dolent ambeſa:& deinde

Nauis de rurſus ponunt. Nauigiis: nauem cum dicimus:ſpetiem ponimus. Nauigium autem genus eſt:nam omne

Nauigium ne quo nauigamus nauigium eſt. Sortiturq;:nunc ſorte diſtribuit:alias ſortiri eſt per ſortem accipere:ut eſt Scipio ſortitus eſt africam. Indicitq; fo. idicit dies quibus foro utantur.i.ius dicatur. Placidi ſtrauerũt æquora uenti.ita placidi flabãt:ut nõ in fluctus æquor erigerẽt:ſed ſtratum æquatũq; redderẽt. Aſpirãs: ita ſpirãs: ut fauorẽ nõ icommodũ afferret. Exorit̃:nã & ſi nauigationẽ exoli i ſicilia relinq paterent̃ : tamẽ duriſſimũ erat a ſuis diſiũgi. Ergo & q ituri & qui mãſuri erãt diuortiũ hoc grauiter ferebãt. Tres:nã numero deus impare gaudet.

Oliua Oliua ãt coronatus erat:quoniã Mineruæ ſacra ẽ arbor:ſine q̃ dea quoniã ſapiẽtia eſt i italia.i.ad uitã cõtemplatiuã accedere nõ licet. Præterea pacis ſignũ ẽ hæc arbor:& niſi animũ pacatũ extinctis perturbationibus geremus nunq̃ res altas ſpeculabimur. Sacrificãtẽ aũt ꝓſper uentus ꝓſeq̃bat̃.i.comitebat̃ qa ꝓpitii dii auxilium ferunt ſine quo ad tantam uitæ ſublimitatem nunq̃ erigemur. Certatim ſocii:nam prouenientẽ di uino furore oẽs animi uires utũtur. Venus autem.i.ipſe amor rerũ diuinarum excitat neptũnum.i.rationẽ ſuperiorem qui curet ne mare tempeſtatibus inſurgat:ideſt ne appetitus perturbationibus ſupra modum concitetur. Eſt autem uentus a puppi proſper:nam impellit nauem quo uolumus:quo ſignificatur appetitus rationi obtemperans:quo facile in italiam.i.i cõtemplationẽ ferimur:inuehitur autẽ i iunonẽ.i. ambitionẽ q nullũ uitiũ ẽ:qđ tantũ aduerſet̃ uolẽtibus ad cõtemplationẽ proficiſci:Sed hæc latius in noſtris allegoriis inuenies. Iunonis grauis ira:uehemens principiũ & qđ ꝓuenit ab iuectiua. Captat beniuolẽtiã ab aduerſaria:quã onerat iuidia:cũ abutat̃ potentia ſua feraturq; aĩ ꝑturbatione.ſ.grauiſſima ira. Et cũ ẽt crudeliſſimi ſoleãt rei temporis diuturnitate q̃ oibus ꝑturbationibus ſolet mederi:aut aduerſarioꝝ pietate molliri:ipſa imota manet. Onerat & ſuperbia:cum oſtendat illã aduerſus fata & iouis iperiũ audere. Poſtremo ꝙ diruta urbe & gẽte troianorum magna ex parte delata adhuc i reliquis ſæuiat. Reliquias troiæ:Cum odium ultra mortem procedere non debeat:ipſa etiam cineres inſectatur.

SER. Cauſas tã.ſ.il.furoris:Bene ſupprimit:cõtra ipſã.n.ſũt q̃ iũo exeqt i.x.ut Me duce dardãius ſptã ex. a. Quã mo.ut Tantas audetis tollere mol. Neqcq̃: aut ſine eã & nulla extante ratiõe:aut neqcq̃ ad eius ꝑtiet mẽtẽ. Vnã.n.nauẽ ex oibus uertit. In re.h.a.t.ut Nõ illi ipiũ pelagi ſæuũq; tri. Actis:furore cõpulſis ut Reginã alecto ſtimulis agit undiq; bacchi. Igno

Vrbem odiis ſatis eſt:pœnã traxiſſe ꝑ omnẽ
Reliiquias troiæ cineres:atq; oſſa peremptæ
Inſequitur:cauſas tanti ſciat illa furoris.
Ipſe mihi nuper libycis(tu teſtis) in undis
Quã molem ſubito excierit:maria oia cælo

Miſcuit æoliis nequicquã freta procellis
In regnis hoc auſa tuis.
Proh ſcelus ecce:iam troianis matribus actis
Exuſſit fœde puppes:& claſſe ſubegit
Amiſſa ſocios ignotæ linquere terræ
Quod ſupereſt:oro liceat dare tuta p undas
Vela tibi:liceat laurentem attingere thybrim
Si conceſſa peto:ſi dant ea mœnia parcæ.
Túc ſaturnius:hæc domitor maris edidit alti.
Fas omne eſt cytherea meis te fidere regnis.
Vnde genus ducis:merui quoq;:ſæpe furores
Compreſſi:& rabiem tantam cæliq; mariſq;.
Nec minor in terris:xanthũ ſimoentaq; teſtor
Aeneæ mihi cura tui cum troia achilles
Exanimata ſequens impigeret agmia muris:
Milia multa daret leto:gemerentq; repleti
Amnes:nec reperire uiã:atq; euoluere poſſet
In mare ſe xanthus:pelidæ tunc ego forti
Cógreſſum æneam:nec diis:nec uiribus æqs.
Nube caua eripui:cuperé cũ uertere ab imo
Strúcta meis manibus periuræ mœnia troiæ
Núc quoq; mẽs eadẽ mihi pſtat:pelle timorẽs
Tutus quos optas portus accedet auerni.
Vnus erit tãtũ amiſſum:quẽ gurgite quæres.
Vnum pro multis dabitur caput.
His ubi læta deæ permulſit pectora dictis
Iungit equos curru genitor:ſpumãtiaq; addit
Frena feris:manibuſq; oẽs effundit habenas.
Cæruleo p ſumma leuis uolat æquora curru.
Subſidunt undæ:tumidumq; ſub axe tonãti
Sternit' æquor aqs:fugiũt uaſto æthere nibi.

tæ:ignobili:ut Nam ſæpe fauos ignotus adedit ſtel. Et dixit ignotæ ad italiæ comparationem. Nam ignota non erat:ad quã troiani bis uenerant. Tibi:per tuum regnum. Si conceſſa:ſiquidem:nam ſi modo cõfirmantis eſt. Arguit autem:a poſſibili. Fas omne ẽ: poſſibile eſt. Meis regnis fidere:nam fido datiuum tantum regit. Vnde genus ducis:nam Saturnus cælio patri falce uirilia amputauit quæ lapſa ĩ mare ſũt: de quorum cruore & maris ſpuma nata eſt. Venus: Vnde ἀφροδίτη dicitur nam ἀφρὸς ſpuma ẽ. Ratio eſt ꝙ omnes uires uſu uenereo debilitantur: qui ſine corporis damno non geritur ergo de damno orta eſt uenus & ex mari:quia ſudor ſalſus eſt:qui ſemper elicit coitũ. Hinc myrtus ei ſacratur:quæ littoribus oritur. Merui:etiam præſtiti: ut Nec te regina negabo Prome. Alii dicũt militaui:ut Aere merẽt paruo. Rabiem tantam cæliq; maris:ut in primo legimus. In terris:etiam in terris nam augmentum eſt. In mare ſex:omnia hæc Homeri ſunt. Nec di.ſ.n.u.æ.i.aduerſis:liptote eſt figura aut non æquali fauore. Plures.n. dii græcis fauebant. De matribus autem intelligere non poſſumus quia Thetide melior eſt Venus: & ei præſenti derogare nollet. Vertere ab imo:quod pro priũ eius eſt:ut Magnoq; emota tridenti Fundamẽta quatit. Hic:ut ſupra diximus:ενοσιχθων dictus ẽ & fecit augmentum:cum ſe præſtitiſſe dicit iratũ. Portus accedet:hic diſtinguendum ne ſit contrarium ueneris petitioni quæ ait Liceat laurentem attigere thybrim. Amiſſum quẽ gurgite quæres:Miſenum dicit de quo legimus:Inter ſaxa uirum ſpumoſa ĩmerſerat unda. Vnus erit:Miſenum dicit. Vnum p multis dabitur caput. Palinurum intellgit nam falſũ erit ſi unum uoluerimus accipere. Duo enim perierunt: Paliurus & Miſenus. Læta permulſit:aut permulſit & lætam fecit: ut aiumq; libantẽ ĩpulit:aut epithetũ æternum eſt ueneris. Spumãtia:ſpumas uomentia. Feris:eqs:ut Inq; feri curuã cõpagibꝫ almũ Impulit.

DONA. Iunõis gra.magnũ artificiũ:nam in ipſo principio & ſuã pſonã cõmẽdat:& aduerſariæ detur par:& ĩcipit a nomĩe:& addit grauis ira:& exaggerat quod pectus eius dicat inſaturabile Quam autẽ crudelis ĩ troiãis ſit ipſius Neptunni teſtimonio probat.

CHRI. Traxiſſe:quaſi inuitam:nam pœna inuita ſequi uidetur: cum excedit modum cũ infertur quo nõ eſt inferenda. Cineres & oſſa:nam ut damnatur illa crudelitas quæ ſæuit in mortuos:ſic & illa ꝗ ſæuit in eos quorum iam patria diruta eſt. Sciat illa:quaſi dicat:quas nemo ſcit:quia non ſunt:Et eſt quaſi occupatio: ut ſi diceret:non dicam ꝗ iniuſte hæc fecerit. Ipſe mihi:proſequitur in occupatiõe:ut ſit & illa dicat cauſas quæ nullæ ſunt:neque narrabo qua tempeſtate illos affecerit:quia tu noſti. Quam mollem:Vnico uerbo multa menti auditorum ſubiicit.q.d.ꝗ immenſam ꝗ ponderoſam tempeſtatem ꝗ exurgentem ꝗ̃uum cuncta obruentem. Subito:ergo ex improuiſo:ergo magis ineuitabilem. Maria omnia cælo Mi.ergo qd' magis excogitari poteſt. In regnis hoc auſa tuis:Omnibus ex locis augetur res quia ſine cauſa:quia inextinguibilis ira fuerit:quia ĩ miſeros excitata tempeſtas:quia ita magna ut non poſſit exprimi:quia deniq; ĩ regnis alienis. Proh ſcelus:ab exclamatiõe auget. Ecce:ex improuiſo.q.d.quod nemo unquam crediddiſſet. Troianis matribus actis:nam quid potuit eſſe crudelius ꝗ troianis a troianis mulieribus tantam cladem inferri. Quod ſupeſt: non ſine magnæ conditione miſericordiæ petitur auxilium his paucis qui de multis ſuperſunt. Neque petitur res magna. Sed quæ cuicunq; concedi ſoleat:ut liceat enauigare & ad ea loca quæ a fatis concedũtur. Fas omne eſt cytherea meis te fidere regnis:Compone eſt omne fas te fidere:ideſt ita iuſtum eſſe te fidere:ut nihil ſit in hac fiducia:quod nõ ſit iuſtũ. Vnde:Ex qbus. Merui:Quod fideres:nam ea feci:quæ te facile perſuadere poſſint ut fidas. Nam ſi extra mea regna & ubi ſine fraude id officiũ negligere potui:& cuperem troiã periret ego tamẽ æneam a morte eripui:quãto magis quod ad meam fidem ptinere uidetur:ut nauigantes p mea regna tuti ſint ipſum incolumen eſſe operam dabo.

Tunc uariæ comitum facies immania cete:

SER. Tunc uariæ comitum facies:Aut beluas dicit marinas ſecũdum naturas:aut poetice deos mari/

nos. Immania ce.Græca declinatio : Τοκητοσ κητη
ut βελοσ βελη.Nullum enim apud nos animal neu
tri generis eſt: niſi forte hic cetus huius ceti dicamus:
quod nuſquã lectum ẽ.Nam dicuntur canes marini.
Et ſenior glau.c.hic piſcator fuit:& cũ exanimes pi
ſces in herbam abieciſſet:& eo illos uitam recipere ui
diſſet : ipſe eadem herba guſtata in deum marinum
mutatus eſt. Et ſenior glau.c.q̃a Glaucus ſenex fue/
rat:uel propter ſpumarum colorem. Iouiſq;.pa.me
licerta Inois filius.Et notãdum patronymicum a ma
tre in auctore idoneo. Phorcique : hic Neptunni ex
Thooſe nympha fi.fuit.Varro ait quod fuit rex corſi
cæ & ſardiniæ qui cum ab Atlante rege bello nauali
cum magna parte exercitus uictus fuiſſet & demer/
ſus:finxerunt ſocii eum in deum marinum eſſe con/
uerſum. Leua te.perite ſexum debiliorem leuæ ap/
plicat parti. Niſææ:Media diphtongus ẽ. Viciſſim:
quia reliquerat ſocios : ſed fœliciter petebat italiam.
Malos:ideſt uela per malorum uolubilitatem:nam
cum nauigarent non eſt dubium q̧ olim erexerant
arbores. Pedem.i.podia.i.funem in quo tenditur ue
lũ. Siniſtros Nũc de.pro auræ mobilitate. Cornua:
extremitatem. Sua flu.proſpera:& a puppi uenĩetia.
Priceps.a.o.unum uacat. Meta perite: Nam medi/
um cæli meta eſt αναβιβαζοντοσ.i.aſcendentis cir/
culi hic meridianus dicitur:& medius eſt iter ortum
& occaſum.A medio enim cælo & finiẽ ortus & oc/
caſus incipit ſyderum. Alter ẽ orizõtis:qui ſeparat aſ
pectũ huius cæli ab alio in alio inuiſibili nobis. Sub
remis : requierant paulum ſic remos tenentes. Le/
uis : uel aduentu uel diſceſſu:in utroq; enim leuis eſt
Diſpulit:nam ſemper deos ambit nimbus. Petens:
factioſe aggrediens:Et more poetico in manus cele/
brat funus palinuri:quem dormientem cecidiſſe cõ/
ſtat. Somnia:ſoporem.Bene hæc diſtinguit:ut ſom/
num ipſum deum dicat. Somniũ quod dormimus.
Inſomnium quod dormientes uidemus ut Falſa ad
cælum mittunt iſomnia manes. Ferunt ipſa.æ.claſ.
Aeſtu & aura noſtra utimur. Pone caput: particula
tim ad id uenit quod aperte dictum confutaretur.
Labori:ex intuendis ſyderibus. Attollens lumina:
aura ſyderibus remouens:aut preſentia numinis de/
grauatus:quod eſt melius.Nam & ſequens eius ora/

Et ſenior glauci chorus:inouſq; palemon
Tritoneſq; citi:phorciq; exercitus omnis
Leua tenent thetis:& melite pãopeaq; uirgo:
Niſææ ſpioque:thaliaque cymodoceque.
Hic patris æneæ ſuſpenſam blanda uiciſſim
Gaudia pertentant mentem:iubet ocius oẽs
Attoli malos:intendi brachia uelis:
Vna omnes fecere pedem:pariterq; ſiniſtros
Nũc dextros ſoluere ſinus:una ardua torquẽt
Cornua:detorquentq; ferũt ſua flumĩa claſſẽ:
Priceps ante omnes dẽſum palinurus agebat
Agmen:ad hũc alii curſum contendere iuſſi.
Iamq; fere mediam cæli nox humida metam
Contigerat: placida laxabant membra quiete
Sub remis fuſi per dura ſedilia nautæ
Cũ leuis æthereis delapſus ſomnus ab aſtris
Aera dimouit tenebroſũ:& diſpulit umbras
Te palinure petens:tibi triſtia ſomnia portãs
Inſonti puppique deus conſedit in alta
Phorbanti ſimilis:fuditq; has ore loquelas
Iaſidæ palinure ferunt ipſa æquora claſſem
Aequatæ ſpirant auræ:datur hora quieti
Pone caput:feſſoſq; oculos furare labori.
Ipſe ego pauliſp pro te tua munera inibo:
Cui uix attollens palinurus lumina fatur.
Me ne ſalis placidi uultum fluctuſq; quietos
Ignorare iubes?me ne huic cõfidere mõſtro?
Aeneam credã:quid enim fallacibus auſtris:
Et cæli totiens deceptus fraude ſereni?
Talia dicta dabat:clauumq; affixus:& hærẽs
Nuſq̃ amittebat:oculoſq; ſub aſtra tenebat.
Ecce deus ramum leteo rore madentem

tio turbata eſt:quod & ſemiplene indicant elocutiones. Vultum:mutabilitatem pro qualitate uẽtorum. Ia
bes:uis:Vt infandum regina iubes renouare dolorem. Me ne huic confidere monſtro:Subaudi uis Aeneam
credam quid enim contrarium Cur æneam committam cælo:& aſtris fallacibus: qui ſum totiens ſerenitatis
fraude deceptus. Quid enim : quid ni.cur non. Sereni:Serenitatis:ut Seruantiſſimus æqui pro æq̃tatis.
CHRI. Cete:quæ adeo magna inueniuntur in indico mari : ut quatuor iugerum ſint:ergo immania.i.ul/
tra modũ magna Phorcus. Neptũni & thooſæ nymphæ filius.Var.ait illum imperaſſe corſicæ & ſardiniæ
alii inſu lis oceani aphrici & uictum ab Atlante poſtea pro numine marino habitum.Pater fuit meduſæ & cæ
terarum gorgonum.Probus ait fuiſſe duos phorcos.Alterum deum maris alterum regem in africa. Melite
μελιτα enim dr̃ ab Heſiodo : qui has oẽs nymphas enumerat in theogonia filias Nerei ex Doride : & quinq;
Tritõ ginta eſſe dicit. Tritones:tiberio princip: nunciauit oliſiponenſium legatio ob id miſſa uiſum auditumq; in
Nerei/ quodam ſpecu concha canentem Tritonem:qua noſcitur forma.Et nereidum nympharum falſa opinio non
des eſt.Sunt enim humano corpore:uerum ſquamis hiſpido:nam & harum una in eodem littore ſpectata eſt:cu
ius morientis gemitum triſtem etiam acolæ longæ audiuere.Et diuo Auguſto legatus galliæ complures i lit
tore apparere exanimes Nereidas ſcripſit. Pariter:ideſt in eodem tempore omnium nauium nautæ hæc ui/
ſim faciebant.Sed ita ut ſemper palinurum tanquam doctiorem imitarentur.Neq; minus eleganter ĩ hoc lo/
co tranquilitatem deſcribit q̃ alibi tempeſtatem. Mediam metam:meridianum circulum intelligit quẽ ma/
thematici æquatorem appellant. Te palinure petens:quid per mortem palinuri intelligatur:expreſſius enar/
rauimus in noſtris allegoriis. Iaſidæ palinure:conciliat beniuolẽtiam quod deus hominem ,ꝓprio noĩe ap/
quat.Neq; ſolũ ſuo ſed & paterno. Ipſa æquora claſſẽ:arguit a facili. Daẽ hora qeti:ponit occaſionẽ tẽpor/

SER. Viquc ſoporatum ſtygia:morte plenum. Vtraque tempora:per utrunque tempus. Cunctanti:qua ſi reluctanti. Natantia:errantia ſomni uicinitate. Cum puppis parte : proœconomia : ut tritudo narrare po tuerit. Currit iter:ut Cice.pro Murena : ite uiam redite uiam. Tutum : præſidio Neptunni. Syrenum: ſyrenes ſecundum fabulam tres in parte uirgines fuerunt : in parte uolucres Acheloi fluminis & Calliopes muſæ filiæ:Harum una uoce: altera tibiis : alia lyra canebat. Et primo iuxta pelorum poſt in capreis inſu/ la habitauerunt: quæ illectos ſuo cantu in naufragia deducebant. Secundum ueritatem meretrices fuerunt quæ tranſeuntes quoniam deducebāt ad egeſtatem his fictæ ſunt,inferre naufragia.Has Vlyxes contēnē/ do deduxit ad mortem.Syrenum autem genitiuus ē ueniens ab hac ſyrene. Tum rauca:ac ſi diceret ante hac delectabili uoce reſonabant. Tunc fluctibus ſo/ lis:& bene imitatus eſt maris ſtridorem. Sale ſalſa ſonabant Cū pater amiſſo fluitatem errare magiſtro naturale enim eſt:ut fluctuet nauis ſine gubernatore.

Nocturnis rexit in undis: dat ei hoc & in decimo ut ipſe ſedens clauumq; regit:uelíſque miniſtrat. Mul ta gemens:nomen pro aduerbio pro multum. Ca/ ſu amici:propter ruinam alluſit ad nomen. Pellago confiſe:hoc eſt qd̄ ſupra palinurus excuſat. Nudus: inſepultus:mortuus:ut Et freta deſtituēt nudos ī lit/ tore piſces. Ignota:peregrina:ante non uiſa.Nam in ſexto dicturus eſt Paulatim adnabam terræ:iamq; at uæ tenebam. Sciendum ſane Tuccam & Varum hūc finem quiti eſſe uoluiſſe.Nam a Virgilio duo uerſus ſequentes huic iuncti fuerunt.Vnde in nonnullis an/ tiquis codicibus ſexti initium eſt: Obuertunt pelago proras tum dente tenaci.

Viq; ſoporatum ſtygia ſuper utraq; quaſſat
Tempora:cunctancti natantia lumia ſoluit:
Vix primos inopina quies laxauerat artus
Et ſuper incumbens: cū puppis parte reuulſa
Cūq; gubernaculo liquidas proiecit in undas
Præcipitem ac ſocios nequicq̄ ſæpe uocantē
Ipſe uolans tenues ſe ſuſtulit ales in auras.
Currit inter tutum non ſecius æquore claſſis
Promiſſiſq; patris neptunni interrita fertur.
Iamq; adeo ſcopulos ſyrenū aduecta ſubibat
Difficiles quōdam : multorūq; oſſibus albos.
Tunc rauca aſſiduo longe ſale ſaxa ſonabant:
Cum pater amiſſo fluitatem errare magiſtro
Senſit:& ipſe ratem nocturnis rexit in undis
Multa gemens:caſuq; animū cōcuſſus amici
O nimium cælo & pelago confiſe ſereno
Nudus in ignota palinure iacebis harena.

CHRI. Vi:uirtute alicuius rei. Soporatū:uim ſa porē inferēdi habentē. Natantia:expreſſit fluctuatio nē illam qua oculi ſomno grauati p̄mūtur. Laxaue/ rat:nam reſoluunt ſōno. Inopina:nā naturali uia non uenerat ſōnus.Ergo nō antea illū p̄ſenſit. Syrenum: ſunt qui dicant hap noīa eſſe Parthenopen:Leucoſiā : & Lygiam. Dicunt autem ab eo quod eſt ειρειν : quod ſignificat connectere & retinere:& aſpiratio conuertitur in ſ ut cum dicimus εξ ſex & επτα ſeptem & ει in i lō gam.A parthenope una ex ſyrenibus dicta eſt parthenope urbs:quam deinde Auguſtus Neapolim nuncupa/ ri uoluit.Plato tamen in libro de republi.cum de ſphærarum cæleſtium uolubilitate tractaret ſingulas dixit ſyrenas ſingulis orbibus inſidere motum ſphærarum ſignificans.Nam ſyren græcæ deo canens recte expri/ mitur ut etiam Macrobius oſtendit. Poetæ tamen capiunt ſyrenas pro ſenſuum uoluptatibus quæ uirilem etiam animum effœminare poſſunt niſi aſſit ſapientia:quæ mētem noſtram ab illarum illecebris auertat: un de fingunt Vlyxem aures ſibi ſuiſque cera obturaſſe:ne cantus ſyrenum audiret. Nam ſapientum præcepta ſunt ne illas audiamus.Non enim facile eſt deinde abſtinere.Quod uero palinus deceptus a ſomno periret:& æneas temoni regendo ſubierit non caret ratione,Sed hæc in allegoriis dilucide inuenies.

Syre/nes Par/theno pe

Diſcriptio ſexti libri.

Værunt ur ſexto manes:& tarta/
ra ditis:
Cumas deinde uenit : fert hinc
reſponſa ſibyllæ.
Miſenū ſepelit:mons ſeruat nomen humati:
Ramū etiam ante deū placato numīe portas.
Et uates longæua una deſcendit auernum.
Agnoſcit palinurum:& ibi ſolatur elyſſam.
Deiphobumq; uidet lacerum crudeliter ora
Vmbrarum pœnas diſcit narrante ſibylla.
Conuenit anchiſen:penituſq; in ualle uirenti
Agnoſcitq; ſuam prolem monſtrante parēte.
Hæc ubi percepit graditur:ſocioſq; reuiſit.

SER. Ic fat :Totus Vir.plēus ē ſciētia ī q̄ hic liber tenet pricipatū:cuius ex Home. ps maior ſūpta ē: & dicūt aliq̄ ſiplici ter:multa p hiſtoriā:multa p altā ſciē tiā ægyptiorū : adeo ut pleriq; de his ſingulis huius libri ītegras ſcripſerint pragmatias:licet āt Prob.& alii prios duos uerſus reli q̄rit ī fine qnti:tamē prudēter ſūt ad initiū ſexti trāſla ti:nā & cōiūctio poematis melior ē : & Home.ēt inci/ pit ωσφατο δακρυχεον. Claſſi:nauibus:uel ſuæ na ui.Et dr̄ claſſis: quia fiat de fuſtibus. Calas.n.dixerūt priſci fuſtes quos portabāt ſerui ſequētes dominū ad p̄liū:unde & calones dicebāt.Nā conſuetudo erat mi litis romani ut arma ſibi portaret & uallū. Id dicebāt calā.Lucilius:ſcide puer calā ut caleas.i.frange fuſtem & fac focum Hic claſſem dictā uolūt.Alii ſic dictam credunt:quia olim ī terreſtri p̄lio ſtipendiū pedes da/ bat in nauali eques & qa ab eqtibus dabat ſtipēdium dicta eſt claſſis.Proprie eni claſſes equitum dicimus. Ergo claſſi aut ſuæ naui:ut dicat αποτων καλων.i. a lignis:Hinc Hora. Me uel extremos numidarum ī

P. Virgilii Maronis æneidos Liber Sext[us]

SIc fat̃ lachrymãs cl
ſique imittit haben
Et tandẽ euboicis c
marũ allabitur oris.
Obuertunt pelago
pras: tũ dente tena
Anchora fũdabat n
ues:& littora curuæ
Prætexũt puppes:i
uenũ mãus emicat a
Littus in heſpiũ:quærit ps ſemſa flãmæ(den
Abſtruſa in uenis ſilicis:pars denſa ferarum
Tecta rapit ſyluas:inuẽtaq; flumia monſtra
At pius æneas:arces quibus altus apollo
Præſidet:horrendæq; procul ſecreta ſibyllæ
Antrũ imãc petit:magnã cui mentẽ animũq;
Delius inſpirat uates: aperitque futura:
Iam ſubeunt triuiæ lucos atq; aurea tecta.

agros claſſe relegeret:aut omniũ q̃ eius curſum ſequit̃. Palinurus.n.iplet officiũ:de quo dictũ ẽ. Ad hunc alii curſum cõtendere iuſſi. Habenas:aut funes p meta phorã dicit:aut ſecũdũ Home.q ait στρεπτοισι βοεσι.i.loris retortis.His.n.utebant̃ antiq. Tandem:ad æneæ deſideriũ ad italiã uenire cupientis refert̃.Nam mora nõ congruit de capreis cumas uſq; ad uicinitatem tã longã fuiſſe nauigationẽ pſertim accedente fauore Neptũni. Euboicis:a colõia cumas appellauit: nã euboea inſula ẽ:in q̃ chalcis ciuitas: de q̃ uenerunt q in cãpania cumas cõdiderũt:dictas uel αποτων κυματων.i.a fluctibus erat enĩ iuxta mare.Vel ab augurio grauidæ mulieris quæ εγκυοσ dr̃. Allabit̃:uenit celeriter:ut Labere nympha polo. Pelago:i pelagus. ut It clamor cælo. Obuertunt:Recte:nã aliis dat uiliora officia:Aeneæ aũt artẽ gubernandi. Dente.t.ut in primo Vllo nõ alligat anchora morſu.Græcæ non aſpirat̃ αγκυρα:unde apud antiquos nõ aſpirabatur anchora.Contra thus & orchus & lurcho.i.uorax dicebãt:qbus ſequẽs ætas detrahit aſpirationem. Iuuenũ:nã poſt urbẽ i ſicilia cõditam aut nulla:aut rara fit ſenum mentio. Ardẽs:feſtinãs. Heſperiũ: oſtendit̃ oẽm italiã maiorẽ heſperiã dictã uel a rege uel a ſtella. Semia fla.Sic Home.σπερματα πυροσ. Abſtruſa:Sic in Geor.Vt ſylicis uenis abſtruſum exc.ig. Ferarum.t.epexegeſis ſyluas.Mõſtrauit autem flumina æneæ ad expiãdũ pp mortẽ palinuri: nõ qꝛ eum uiderit:ſed qꝛ funus agnouerat & doluerat in co.n.eſt pollutio qd ait Caſuq; animũ concuſſus amici.Nam ipſa icipiãt q̃ cognoſcimus.Vnde cũ Hora.puluillus apud Liuium capitoliũ dedicaret:& audiret ab inimico mortuũ filiũ:ne pollutus dedicaret:reſpõdit cadauer ſit hanc ãt purgationẽ polluto æneæ ubiq; dat:ut hic & paulo poſt Corpuſq; recẽti.Sp.a. Arces:cũ ubiq; ioui dent̃ arces.Cumis i arce apollinis tẽplũ eſt. Altus:magnus:ut lacet altus orodes:& alibi Sic pr̃ ille deũ.i.ſic al.ap.Vel ad ſimulachri altitudinẽ rettulit:qd cõſtat eẽ altiſſimũ. Præſidet:peſt defendit. Horrẽdæ:uenerãdæ: ut Horrẽdum ſyluis & rel.p. Procul:aut qd præ oculis ẽ:aut porro.i.lõge.Significat ergo iuxta & lõge. Antrũ: epexegeſis ẽ domus ſibyllæ. Mentẽ aium:pifſologia.Nã ſecũdũ Lucre.unũ ẽ mẽs & aius. Delius:ſic ait ut Nũc lyciæ ſortes.i.Apollineæ.Expſſit ãt qd ſit ſibylla. Magnã:cui mẽtẽ aiumq; Delius i.u.Nã ut diximus ſibylla ẽ q̃ſi σιου βουλη.i.dei ſnia. Aeolici.n.σιουσ deos dicunt. Triuiæ.l.congrue apollini & dianæ iũcta ſũt tẽpla:ut paulo poſt phœbi triuiæq; ſacerdos:& bene fit lucoꝝ diãæ cõmemoratio:qa petiturus ẽ iferos. Aurea te.Apollinis.

DONATI.Commentum non extat uſque ad eum locum Cui fidus achates It comes.

CHRI. Sic fatur lachrymans:cum ea ratione ex troia diſceſſiſſet æneas:ut in italiam.i.ad ſummũ bonũ p ueniret:oportuit eum uariis erroribus uerſatũ cognoſcere id qd quærebat ſummũ bonũ in nulla alia re niſi diuinarũ reꝝ cognitiõe cõſiſtere.Diſceſſit ergo ex troia.i.ex corporea uoluptate quã uenus confeſſa deã & q̃s cælicolis uideri ſolet.i.uerus amor reꝝ diuinaꝝ demõſtrauit nulli deo placere.Diſceſſit ex thracia atq; a ſtrophadibus cũ cognoſceret diuitias ſiue dolo ſiue ui partas non habere ſummũ bonũ.Diſceſſit ex creta:q̃ uitæ ciuilis & q̃ magis corpus q̃ aiam ſpectet:ſymbolũ hẽt:cũ dephẽderet originẽ noſtrã nõ a corpore re caduca & momentanea ſed ab aio eẽ.Quæ oia nos diligentius cũ huiuſcemodi pfundiores ſenſus figmẽtis poeticis abſtruſos eruere & in lucẽ pferre conaremur pro uiribus aperuimus:nec abſonum fuit qꝛ petentes italiam iuno ideſt ambitio illum carthaginem.i.ad uitam ciuilẽ retruderet.Nũc uero cũ tandem e ſicilia loco oio italiæ uicino enauigaret:nõ prius tamen portũ tangere potuit q̃ Neptunnus:quem nos rationẽ ſuperiorem eſſe oſtendimus maria.i.partẽ aĩ cõcupiſcibilẽ penitus placauerit:Et Palinurus.i.appetitus rationi repugnans a temone.i. a uitæ adminiſtratiõe remotus ſit & ipſe æneas.i.ipſe itellectus gubernaculo ſubiret.Nunquã enim in tranqllũ portũ:in quo cognitioni inuigilemus:uenire poterimus:niſi prius mare a tempeſtatibus ſedet̃.i.appetitus oibus perturbatiõibus uacet.Et niſi appetitus q rõni aduerſat̃ ab ipſo temone.i.a uitæ adminiſtratione dimoueat̃.Hic palinurus iure appellat̃. Nã παλιν retro ſignificat & ουροσ uẽtus q̃ſi contrarius uẽtus.Et niſi æneas temonem ſuſcipiat.i.uir laude dignus αινοσ.n.laudẽ:Laus.n.non eſt niſi in uirtute.Rebus itaq; ſic diſpoſitis portũ tãdem itrat.Hoc enim nõ niſi poſt longũ tẽpus & multa cũ difficultate nobis euẽit; Sed huiuſcemodi rebus pfundioris ſenſus omiſſis redeamus ad hiſtoriã. Sic fat̃ lachrymãs:prepõ.i.decoꝝ in ænea ſeruat poeta.Lachrymas ergo emittit tribuens hoc amicitiæ:nec tamen ita ex mœrore torpet:quin ea q̃ agenda ſũt ſtrenue agat. Claſſi: præter eam ſignificationẽ quã dat Serui.claſſes etiã dixerũt diſtinctiones ciuitatis & populi ſecundũ cenſus diuiſionem itaq; prima erat claſſis eoꝝ qui centũ miliũ æris aut maiorẽ cenſum haberent:&

Claſſis

habebat.lxxx.centurias quadragẽas iuniorum & totidem ſeniorum:& iuniores qdem ut foris bella gererent: ſeniores urbis cuſtodiã haberent. Additæ duæ fabrum centuriæ:q̃ ſine armis ſtipendia facerent.Munus datũ ut machinas i bello ferrent.Secunda claſſis ifra cẽtum uſq; ad.lxxv.millia ex his ſenioribus iunioribuſq;

cōſcriptæ cēturiæ. Tertia claſſis quinq̄ginta milliū cēſus fuit. Quarta claſſis .xxv. milliū. Quīta claſſis .xxx. cēturias habuit: fūdas lapideiq; miſſiles hi gerebāt i iis cornices ac tibicines i .iii. centurias diſtribuit. Et tādē: nō refert ad breuē hāc ex ſicilia nauigationē: ſed ad id tēpus ex quo e troia nauigauit ergo tādem poſt errores ſeptēnales. Euboicis: de cumis diximus i tertio. Prætexūt: opiūt: abſcōdūt: ut hocq; ptexit noīe culpā: & ē hyperbole. Abſtruſū: ſic i Geor. Mellaq; decuſſit foliis: ignēq; remouit: & paulo īfra: Abſtruſū i uenis ſilicis excuderet ignē. At pius. æ. obſeruat id i ſuo libro poeta: qđ i uita hūana oīum maximū ac p̄ſtātiſſimū dr̄: & qđ ab oībus phis tātis laudibus decātat̄: qđ græci prepō nr̄i decoꝝ appellāt. Reliq igit̄ hūilioribus rebus itēti erāt: quoniā & hūilius i illis erat īgeniū & aīmus. Aeneas aūt q oīa hūana īferiora ſe eē putaret: nihilq; nō altū mēte tractaret: iis omiſſis religiōi & diuinis rebus opā dabat. Poſſumus & altiorē ſenſū afferre: nā cū reliq quoꝝ rō ptur̄bātiōibus obſiſtere neqt ſemia flāmæ. i. materiā & iracūdiæ & reliqs ardētioribus cupiditatibus q̄rant: cū obſcuritatē nemoꝝ. i. oīum reꝝ īſcitiā: unde uitia ſūt ſubeāt: cū tecta feraꝝ. i. uitioꝝ hītacula: q hītus appellat̄: petāt: Vir alti & magni īgēii terrēa oīa deſpiciēs tēplū Apollinis petit: ut fœlicitatē cōſeq poſſit: Quā qdē prti nr̄a ſapiētia: parti diuino furore acqrere poſſumus. Addit ergo tēplū apollinis: nā ut ēt nr̄i theologi teſtant̄ initiū ſapiētiæ ē timor domini. Altus: nā nihil excelſius ipſa diuinitate. Et mōtē ēt nr̄æ lr̄æ p ſpeculatiōe ponūt un de illud: Quis aſcēdet i mōtē domini: aut qs ſtabit i loco ſcō eius. Altus: cuius tēplū i alto. i. i mōte poſitus eēt. Vel altus pp pceritatē ſimulachri: nā apud antiquos pleræq; ex maioribus ſtatuis quos coloſeos appellāt: apollini erāt dedicatæ: nā i capitolio una erat trāſlata a Lucullo ex appollōia pōti urbe .xxx. cubitoꝝ. Cares āt Lydius Lyſippi diſcipulus ſolis coloſſū rhodi fecit .lxx. cubitoꝝ q̄ ſtatua poſt .lvi. annos terræmotu diruta ē: & i plures ptes diſrupta: cuius pollicē: ut ait Pli. pauci amplecti ualebāt: erat Apollo i biblyotheca Augu. l. pedū. Xeodorus romæ ſtatutā .cxx. pedū. Nerōi erexit: q̄ poſt illius mortē dānatis ſuis moribus ſoli ē dedicata. Mētē. a. pſſologia ſic. Ter. Mala mēs malus aīus: & Lucre. primū aīum dico mentē quē ſæpe uocamus: & alibi idē cōſiliūq; qđ nos aīum mentēq; uocamus. Aurea. i. aurata: uel pulchra. Vt picus equum domitor quē capta cupidine cōiunx Aurea pcuſſum uirga: uerſūq; uenenis Fecit auē cyrce: itē dicimus aureā: quā multi facimus: & caram habemus: Tibul. Non ego te propter parco tibi: ſed tua mater me mouet: atq; iras aurea uincit anus.

Dædalus (ut fama eſt) fugiens minoia regna
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo:
Inſuetum per iter gelidas enauit ad arctos:
Chalcidicaq; leuis tandem ſuperaſtitit arce.
Redditꝰ his primū terris tibi phœbe ſacrauit
Remigium alarum: poſuitq; immania tēpla.
In foribus lætum androgeo: tū pēdere pœnas
Cecropidæ iuſſi: miſerum ſeptena quot annis
Corpora natorum: ſtat ductis ſortibus urna.
Contra elata mari reſpondet gnoſcia tellus.
Hic crudelis amor tauri: ſuppoſtaq; furto
Paſyphae: mixtumq; gēus: proleſq; biformis
Minotaurus ineſt: ueneris mōumēta nefandæ.
Hic labor ille domus: & inextricabilis error.
Magnum reginæ ſed enim miſeratus amorē
Dædalus ipſe dolos tecti: ambageſq; reſoluit:
Cæca regens filo ueſtigia: tu quoq; magnam
Partem opē i tāto ſineret dolor icare haberes.
Bis conatus erat caſus effingere in auro:

SER. Dædalus ut fama ē fugiēs. m. r. idicato a ſole adulterio martis & Veneris: Vulca. miutiſſimis cathenis lectulū cinxit: qbus Venus & Mars ignorantes īplicati ſunt: & cū ingēti turpitudīe reſoluti ſub teſtimonio cunctoꝝ deorum. Hoc dolēs Venus oēm ſolis ſtirpem infandis amoribus pſecuta eſt: unde paſyphe ſolis filia minois cretenſis regis uxor tauri amore arſit & arte dædali incluſa in ligneā uaccā ſeptā corio iuuencæ cū eo concubuit. Hic natus minotaurus: q labyrintho incluſus carnibus humanis ueſcebatur: ſed minos de paſyphe plures ſuſcepit filios: Androgeum: Ariadnem. Phædram ſed androgeus athleta inuictus cū cunctos i agōibus ſuparet: ab atheniēſibus & uicinis megarenſibus occiſus ē. At minos bello athenīēſes uicit: coegitq; ut ſingulis annis ſeptē filios: ſeptēq; filias edendos minotauro darent. Tertio anno Theſeo ægei regis filio ſorte euēit: hūc Ariadna Mīois filia adamauit: & conſilio Dædali mīotauꝝ iterfecit: filūq; ſequens ex labyrintho egreſſus cū Ariadna aufugit. At mīos dædalū cū icaro filio ī labyrintho īcluſit: dædalus corruptis cuſtodibus ſub faciendi muneris ſpecie quo ſimulabat poſſe regem placari: cæra & pennis alas ſibi & filio fabricauit: & aufugit uolando. Sed icarus altiora petens ſolutis ex calore ſolis pēnis mari in qđ cecidit nomen impoſuit. Dædalus primo in ſardiniā: ut ait Salu. deinde cumas delatus eſt: & tēplo Apollini cōdito hæc oīa i foribus pinxit. Dicendo aūt Vir. ut fama ē oſtendit regrendā eē ueritatē: nā Taurus ſeu notarius: ſeu magiſter militū minois fuerat quo Paſyphe i domo Dædali concubuit: & quoniā geminos pepit unum de Minoe: alteꝝ de tauro fingitur minotauꝝ pepiſſe: qđ ipſe paulo poſt exprimit dicens Mixtūq; genus pleṁq; biformem. Dædalus āt nō p aērē uolās ſed p mare nauigās aufugit: Vnde ait Remigio alaꝝ. Alæ. n. & uolucrum ſunt: & nauiū: Vnde ē uelorum pādimus alas. Præpetibus pēnis: fœlicibus: p̄petes. n. ſūt aues boni augurii: qđ huic dat: qa puēit. Auſus ſe credere cælo: Quaſi alienis ſedibus: Hora. Expertū uacuū Dædalus aera pennis non homini datis. Inſuetū. ſ. hominibus. Enauit ad arctos: Vtrunq; miſcet: nam non ſolum nauium eſt: ſed & auium: ut Nare p æſtatem liqdā ſuſpexeris agmē. Ad arctos: Si ad fabulā reſpicias cōtra ſeptētrionē: ſi ad hiſtoriā ad ſeptentrionis obſeruatiōnē. Chalcidica: Quā ciuitatē chalcidenſes condiderunt: ut ſupra ab inſula nunc a ciuitate epitheton dedit. Redditus his: Quaſi de alieno elemēto: Hora. Finibus acticis reddas icolumem præcor. Remigium alarum: Arte uolandi. Poſuit: ædificauit. Androgeo: Secundum acticā linguam genitiuus ſingularis eſt. Ce/

cropidæ:athenięſes a Cecrope rege:ut romāi a Romulo romulidæ. Pēdere:ſoluere:quod ē tractū a pecunia ria damnatiōe. Miſerę:dolentis interiectio:ac ſi diceret nefas. Corpora:Quæ adepta uita cōſumebant̄. Stat: Horret:ut Stāt lumīa flāma: Aut ſtat re uera poſt ductas ſortes.Vel ad picturā reſpexit:nā uolui ī pictura non poterat.Sed ſi ſtat.i.horret itelligimus:dicemus ductis de q̄ ducebant̄. Elata:pite ſitū expreſſit.Nā Sal.ait creta altior eſt q̄ parte ſpectat orientē. Reſpōdet:aſpicit:nā cōtra athenas ē poſita. Furto: Adulterio:ut Vulcani/martiſq; dolos & dulcia furta:Vel ad uaccā refert̄. Mixtūq; genus:ſecundū ueritatē:nā duos pepit unū ex tauro:alterū ex minoe. Prolēq; bifor.Ad fabulā refert̄. Veneris monumēta nefandæ: Aut memoria turpiſſimi coitus:aut ultio Veneris ꝓditæ. Inextricabilis:iſolubilis:ideprehēſibilis.Hora.ſi pugnat extricata dēſis ceruꝰ/plagis.Extricata ſoluta:iextricata ergo iſoluta. Regīæ:regis filiæ Ariadnes. Ope i tāto:i foribus fabrefactis.

Dædalus CHRI. Dædalus:hic athenięſis fuit ab Erechtheo genus ducēs.Nā erechthei filius fuit Athieneus: Athienei:Eupalmus:Eupalmi:Hymetion:Hymetionis Dædalus.Hic longe ſuperiores excellens i architectura ac/ſtatuaria floruit:primuſq; oculos aſpicientes & manus ꝓtentas fecit:cū i priſcis ſtatuis occuli clauſi & manus lateribus appoſitæ eēnt.Abiit aūt ex patria tali cauſa:erat ei nepos ex ſorore quem Diodo.Talū noīat. Alii aūt perdicā apud eū iſtructus puer adhuc: ſed q̄ igenio & ſolertia magiſtrum ſuparet:hic rotā figuli & ſerram ex ſerpētinorū dentium imitatione adiuenit:itē Tornū & alia multa:itaque motus iuidia Dædalus eum interfecit.Vnde ab ariopagitis damnatus i cretam diſceſſit:& ob iduſtriam regi amicus factus ē:Sed cum ille ſingulis annis Neptūno pulcherrimū taurorum ſacrificare ſolitus eēt:tūc aūt pulcherrimo relicto ꝓximū illi ſacrificaſſet:iratus deus Paſyphen in eius tauri amorem impulit:itaq; Dædalus ligneam uaccā fabricauit:i qua incluſa Paſyphæ cū tauro concubuit.Mox re patefacta i ſiciliā ad regē Cocalū fugit Paſyphæ ſubminiſtrante nauigio:ibi multa miranda ædificia regi ædificauit.Et i eryce petrā circūcidēdo imenſam altitudinē erexit:& in

Audere cacumine templum poſuit. Auſus:hoc uerbū aut ꝑiculum notat:ut Auſus qn etiā uoces iactare ꝑ umbras: Hora.Audax oīa ꝑpeti gens humana ruit per uetitum nefas:aut ſcelus ut i regnis hoc auſa tuis. Leuis:q̄ per aerem uolauit. Redditus:reſtitutus illi elemēto cui debebat̄.Aer.n.elementum hoīs nō eſt:Sic Hora.Nauis quæ tibi creditum debes Virgiliū finibus acticis reddas incolumē precor. Sacrauit:antiqui.n.cū ab aliquo artificio diſcederent:artificia illius ei deo ſacrabant ī cuius tutela eſſet ars.Ergo cū gladiatoria Herculi attribuatur.Dixit Hora.Veſanius armis Herculis ad poſtes fixis latet abditus agris Ne populum extrema totiens exoret harēa:& alibi uixi puellis nup idōeus:Et militaui nō ſine gloria nūc arma defunctumq; bello barbitō hic paries habebit leuū marinæ q̄ ueneris latus cuſtodit.Et Saphphos:idē cheli phœbo cōia munera ponā.Et ſub ea uerſus unus & alter erit Grata lyrā poſuit tibi phœbe poetica ſaphphos:Cōuēit illa mihi:cōuenit illa tibi. In foribus lætū:nō ſine ꝓfūda ſciētia & myſtica theologia hæc figurāt̄.Tria.n.uitia oſtēdit æneā fugiſſe: Supbiā pp Icarū qui alta petēs in mare decidit.Luxuriā pp Paſyphæn:inuidiam pp ultionem Androgei. Cecropidæ:

Cecrops Athenienſes a Cecrope eorū rege.Fuit.n.Cecrops primus q̄ diphyes.i.duabus naturis eſt dictus:ſiue ob longitudinem corporis:ſiue q̄ cū eſſet ægyptius duas linguas ægyptiā.ſ.& græcam teneret:incœpit regnare:ut placet Euſebio:anno a mundi origine q̄rto ſupra tria millia ac ſexcentos & q̄draginta annos. Regnauitq; annos quinquaginta:primuſq; bouē immolans iouem appellauit:& cecropia regio ab eo nuncupata eſt.Hic urbem uel condidit uel reſtaurauit:& athenas a minerua denominauit:ut alio in loco demonſtratum eſt.Hoc regnāte Moyſes populum ex ægypto eduxit.Ariopagum hoc regnante conſtitutum athenis ferūt.Fuit & alius Cecrops athenienſium rex ſeptimus ab hoc. Iuſſi:quoniam uicti conditiones acceperant. Septena:de hoc Plato in phædone:ait hæc eſt illa nauis ut aiunt athenienſes:in qua Theſeus olim bis ſeptem illos tulit in cretam ſeruauitq; eos:& ipſe ſeruatus eſt. Crudelis:ex cupidinis ueneriſq; ſiue neptunni crudelitate prouenięs.Crudele enim fuit ut uirgo culpa uacans in tam monſtruoſum amorem ſiue a uenere ut iniuriam ſolis patris ulciſceretur:ſiue a neptunno:quia Minos optimum taurum non immolaſſet impelleretur. Labor ille domus: Labyrinthum intelligit:de quo diximus in quarto. Mixtum genus:non abhorrent a natura quæ refert Ser. nani Ariſto.in eo quem de animalibus ſcribit mulierem & equā ſolas ex animalibus fœtas coitum pati aſſerit reliqua uero marem fugere:præter ea quæ ſuperfœtant ut lepores : ac paulo poſt addit accidere nonnunq̄ ſed raro ut mulier poſt conceptum fœtum etiam aliū cōcipiat:ſed poſteriorē partū non perficit. Verum cum maturo imaturū cadit niſi proxime a primo factus ſic:tunc enim incolumē ædi poſſe:ut de Hercule & iphicle fabulātur: Affirmatq; euēiſſe adulteræ ut ſuperfœtata geminos pareret: Alterū marito alterū adultero ſimilē.

SER. Bis priæ cecidere māus:Quia priæ. Qui ꝓtinus oēm:oſtendit plura fuiſſe q̄ dixerit. Perlegerēt.ſ.picturā:nec icōgrue legi picturā dixit: cū græcæ γραφειν & pīgere dicat̄ & ſcribere hoc ē q̄d ait Hor. i arte poetica:Et noua fictaq; nup habebūt Verba fidē ſi græco fōte cadāt pce detorta. Præmiſſus acha. κατατο σιωπωμενον itelligimus. Deiphœbe glauci:ſubaudi filia & ē ꝓpriū nomē ſibyllæ.Multæ.n.fuerunt:ut ſupra diximus in tertio:quas:oēs Varro commemorat:& reqrit a qua ſint fata romana cōſcripta: & multi ſequætes Virgiliū ab hac Cumana dicūt:q̄ licet lōgeua dicat̄:nō tamen ualde congruit eā uſq; ad Tarqnii tpa duraſſe:cui libros ſibyllios conſtat oblatos.Dicit tamē Varro Erythræā credam ſcripſiſſe qa

Bis patriæ cecidere manus:quin ꝓtinus omnē
Perlegerent oculis:ni iam præmiſſus achates
Afforet:atq; una phœbi triuiæq; ſacerdos
Deiphœbe glauci:fatur quæ talia regi.
Non hoc iſta ſibi tempus ſpectacula poſcit
Nūc grege de itacto ſeptē mactare iuuencos
Preſtiterit:totidem lectas de more bidentes.
Talibus affata æneam:nec ſacra morantur
Iuſſa uiri:teucros uocat alta i tēpla ſacerdos.
Exciſum euboicæ latus ingens rupis in antrū

Quo lati ducunt aditus centum:oſtia centũ:
Vnde ruunt totidem uoces reſponſa ſibyllæ:
Vētum erat ad limen:cum uirgo poſcere fata
Tempus ait:deus ecce deus:cui talia fanti
Ante fores ſubito:nõ uultus non color unus:
Nõ comptæ mãſere comæ:ſed pectus anhelũ
Et rabie fera corda tument:maiorq; uideri.
Nec mortale ſonans:afflata eſt numine q̃do
Iam propiore dei:ceſſas in uota preceſq;
Tros ait ænea ceſſas? neq; enĩ ante dehiſcent
Attonitæ magna ora domus:& talia fata
Conticuit:gelidus teucris per dura cucurrit
Oſſa tremor:fuditq; preces rex pector̃ ab imo

poſt incenſum Apollinis templũ ĩ quo fuerant apud
erythræam inſulã ipſa inuenta ſunt carmina. Non
hoc iſta ſibi tẽpus ſpectacula poſcit:& ſupra diximus
Apollinẽ ſex mẽſibus apud lycios:& ſex apud delũ de
diſſe reſpõſa.Itẽ lectũ ẽ deos aliquotiẽs calẽdis: aliquo
tiẽs tãtũ idibus uaticinari. Nõnũq̃ diei uel pria uel po
ſtrema pte:unde ẽ ĩ iure fiſſus dies.i.nõ totus religio
ſus:quẽ nũc oſtẽdit dicẽs nõ oportere æneã religioſã
diei ptẽ perdere.i.oraculo cõgruã.Sane ſciendũ poſcit
lectionem eſſe meliorẽ. Tpus.n.poſcit ſpectacula: nõ
a ſpectaculis poſcitur. Nũc grege de ita.gregẽ ꝓ ar/
mento poſuit:nã de iuuẽcis dicturus ẽ:quæ p poeticã
licentiã ſæpe confundit illo loco proprie poſuit. Qui
que greges illi balatũ quina redibat armenta. Inta/
cto autem ĩdomito:ut intacta totidẽ ceruice iuuẽcas.
Lectas de more bidentes : de more antiquo ſcilicet
quem ꝑtermiſit quaſi tunc oĩbus notum.i.ne habe/
ant caudã aculeatã:nec linguã nigrã : nec aurem fiſſã:
quod docet aliud eẽ intactũ aliud lectũ.Bidẽtes ãt ut diximus:oues ſunt circa bimatum habẽtes duos dentes
eminẽtiores: q̃ erant aptæ ſacrificiis. Euboicæ rupis latus: hoc eſt montis Cumani quem Euboici habitaue
runt.Eſt aũt acyrologia.Coloniæ.n.epythetõ rei dedit ĩmobili. Antrũ:ĩ antri ſimilitudinẽ:ut Portus ab eoo
fluctu curuatus ĩ arcum. Quo lati ducũt aditus cẽtũ:nõ ſine cã aditus dixit & oſtia:nã Vitruuius q de archite
ctonica ſcripſit ait cũ ab aliquo arcemur ĩgreſſu id oſtiũ dici ab oſtãdo:cũ ĩgredimur aditũ ab adeũdo. Oſtia
cẽtũ:finitus numerus pro ĩfinito:licet poſſit & rõnabiliter dictũ eẽ.Reſpõſa.n.ſibyllæ ĩ hoc loco plus minus
cẽtũ ſermonũ ſunt.Inueniunt̃ tamẽ apollinis elogia & uiginti:& q̃nq; & triũ ſermonũ:unde melius ẽ finitum
pro infinito accipi. Totidẽ uoces:ac ſi diceret tot ſermones. Deus ecce deus:uicinitate tẽpli iã afflata ẽ numi/
ne:nã fuiẽtis uerba ſunt deũ uelle oſtẽdere:q ipſi tãtũ uidet̃.Sane cauti eẽ debemus quãdo plena ſit numine &
quãdo deũ deponat.Nõ.n.poſt uaticinationẽ dictura ẽ. Nõ color unus:item Lu.Stat nuſq̃ facies. Cõptæ co
mæ:ante hac.ſ.Nã p ſacra reſolutæ ſunt:ut Vitaſq; reſoluit Sacrati capitis. Maiorq; uideri:uidebat̃ ſicut ſole
bat ĩ uaticinatiõibus appere numinis ꝑſentia:quod humãis illudebat aſpectibus:unde ait Maiorq; uideri : nõ
enĩ ẽ reuera. Nec mor.ſo.alia enĩ uox numinũ eſt:ut Nec uox hominẽ ſonat:itẽ Vocis ue ſonus afflata ẽ nõ/
dũ deo plena:ſed afflata uicinitate numinis. Quãdo:ſiquidẽ nã cõiunctio eſt:nõ aduerbiũ. Ceſſas ĩ uota:? tar
dus es ad uota faciẽda:nã ſi dixeris:Ceſſas ĩ uotis:hoc ſignificat tardus es dum uota facis.Aliud.n.ẽ ceſſas in il
la re:& aliud ceſſas ĩ illa re:tardus es ad faciẽdã rem:& tardus es ĩ faciẽda re.figurate ãt dixit ceſſas circa uota ꝓ
mittẽda numinibus. Tros:pĩcipale ꝓ deriuatiuo.i.pro troius.Neq;.n.ante dehiſcent:tractum eſt de matris
deũ templo:quod nõ manibus ſed ꝑcibus aperiebatur. Attonitæ: ſtupendæ nõ ſtupẽtis .Ergo attonitæ faci
entis attonitos ut mors pallida:triſtis ſenectus. Ora do.quia ſupra ait Vnde ruunt totidẽ uoces. Per dura cu
currit Oſſa tremor:religionis ẽ & diuinæ reuerẽtiæ:alibi Ipſe manũ multo ſuſpenſum numine ducit. Pecto/
re ab imo:amẽtis ĩtimo:nec ĩmerito nã illa re diuinitas flectitur quæ eſt nobis cũ diuinitate cõis ideſt ſenſu.
CHRI. Præmiſſus achates:demonſtrauimus achatẽ pro cura poni:q̃ ſemp magnos uiros comitatur. Re
cte ergo ꝓmiſſus:nã ſapientes ſemp oĩa ſua cura ꝓueniunt:quod niſi eſſet:ẽt ipſi quãdoq; uariis uoluptatũ il/
lecebris allecti laberent̃ niſi achates.i.cura & ſolicitudo & ipſius ut ita loquar cõſcientiæ ſtimulus admoneret
paululum illud uitæ ac tpis quod humanæ ſorti cõceſſum ẽ: nõ niſi ĩ magnis excelſiſq; rebus eẽ ponẽdũ. Nã
hoc iter ſtultos ſapiẽteſq; ĩtereſt.Stulti.n.ſi ſemel a uia recta labant̃ nũq̃ ad eã reuertunt̃.Sapiẽtes ãt ẽt ſi quo/
niã homies nati ſunt:quãdoq; paululũ e recta uia deflexerint:ſtatĩ adeſt illoꝝ achates: q eos ad rectũ reducat.
Atq; una phœ.nã ipſa cura excitat mentẽ:q̃ excitata ad ſuã ſapientiã & ſcientiã reuertitur:hæc.n.ſibylla eſt q̃
eos ita alloquitur. Nõ hoc iſta ſibi:nã tẽpus quod breue eſt:& ſemper labit̃ nõ poſcit ut ĩ rebus futilibus &
inanis cõterat̃:ut.n.ait Cicero Horæ quidẽ cedũt & dies & menſes & anni:nec tps ꝑteritũ unq̃ reuertit̃:Veꝝ
illud nõ huiuſmodi ſpectaculis cõteramus:ſed maioribus q̃buſdã rebus ĩpẽdamus:nõ erit breue teſte eodẽ
Cicerone cuius ſentẽtia ẽ:Omne breue tps ſatis ẽ lõgum ad bene beateq; uiuẽdũ.Nã & Salu.ſed dux atq; im/
perator uitæ mortaliũ aĩus ẽ:q ubi ad gloriã uirtutis uia graſſat̃ abunde pollẽs potẽſq; & clarus ẽ neq; fortu/
na eget:q̃ uirtutes neq; dare neq; eripere poteſt:Sin captus prauis cupidinibus ad inertiã & uoluptates peſſun
datus ẽ ꝑnitioſa libidine pauliſp uſus ubi p ſecordiã uires ætas tps ingeniũ defluxerũt naturæ infirmitas accuſat̃
ſuã quiſq; culpã auctores ad negocia transferunt.Tẽpus igitur quod recte illo utẽtibus ſatis longum. Abutenti
bus ãt nimis etiã breue nõ poſcit hæc ſpectacula. De intacto:quoniã hoſtiæ ab antiquis adhibebant̃ indomi
tæ & iniuges appellabantur. Septẽ:ſecũdũ pythagoricos hic numerus omniũ eſt perfectiſſimus:& attribuit̃
ſapientiæ:unde & uirgo & pallas appellatur.Ergo ſeptẽ quia ſapientiã optat. Iuuẽcos:quãtũ ad cõtẽplatiuam
uitam in qua & maiora q̃runt̃ & maiores ſunt tentationes quibus animus impedit̃.Oues ãt quo ad actiuã ĩ qua
utraq; minus. Antrum ponit pro fœlicitate:nam ut ait Ariſto.ipſa ĩ cẽtro ẽ:& undiq; ad eã ſunt aditus. Cẽ/
tum multæ enim ſunt res ui æq;:quibus fœlicitatibus cõſequi poſſumus:dũmodo recte uiuamus:unde & ĩ euã
gelio.In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Sibyllæ:ſibyllæ teſte.M.Varrone in libris reꝝ diuinaꝝ ad Sibyllæ
Cæſarem pontificẽ maximũ appellatæ ſunt omnes uates fœminæ:uel ab unius delphidis nomine:uel a diui/

nis conſiliis enuntiatis.Veteres græci æolice deos σιουσ dixerũt:& βουλη cõſilium ẽ. Ergo ſibylla ẽ:σιεσ di catur σεοβουλη: Ait ãt idẽ Varro ſibyllas decẽ fuiſſe.Primã de pſis:cuius meminit Nicanor:qui geſta Alexan dri ſcripſit.Secũdã libycã ab Eurypide ĩ lamiæ prologo nominatã.Tertiã delphicã:de qua Chryſippus in li.de diuinatiõe meminit.Quartã cumæã ĩ italia de qua & Neui.ĩ li.de bello pũ:co:& Piſo ĩ annalibus ſcribit.Quin tã erithræã quã Erithræus Apollodorus ſuã ciuẽ affirmat:eãq; uaticinatã grais ilũ petẽtibus & troiã periturã & Homeꝝ mẽdacia ſcripturꝝ.Sextã ſamiã:de qua Eratoſthenes ĩ antiqs annalibus ſamioꝝ ĩueniſſe ſe ſcriptũ ait.Septimã cumanã nomine Amaltheã:q̃ ab aliis Erophile nominat̃:q̃ libros ad Tarquinũ: ut Liuius narrat detulit:quoꝝ numeꝝ auxerunt reſtituto capitolio quod ex oĩbus græciæ italiæq; ꝓcipue erithræis coacti alli tiq; ſunt cuiuſcunq; ſibyllæ noĩe fuerint.Octauã helleſpontiã ĩ agro troiano Solonis & Cyri ut ait Heraclides põticus tpibus.Nonã phrygiã:q̃ ancyræ uaticinata ſit.Decimã tyburtẽ nomine Albuneã:q̃ tyburi colit̃ ut dea iuxta ripã anienis:cuius ĩ gurgite ſimulachrũ eius ĩuẽtũ dicit̃ tenẽs manu librũ:cuius ſortes ſenatus ĩ capitoli um abſtulerit.Haꝝ omniũ ſibyllaꝝ carmina habent̃ ꝓterq̃ cumeæ:cuius libri a romanis occultant̃:nec niſi a qndecĩ uiris inſpici fas eſt.Sũt ãt ſingulaꝝ ſinguli libri:q quia ſibyllæ noĩe ſcribũtur:ueluti unius eſſe credun tur & ita cõfuſi ut ſuus cuiq; aſſignari nõ poſſit:niſi erithreæ : q̃ nomẽ ſui carminis iſeruit:quæ nobilior cæte ris habet̃.Siqdẽ Feneſtella de quindecim uiris ait reſtituto capitolio retuliſſe ad ſenatũ.C.Curionẽ conſulẽ ut legati erythreas mitterent̃:quia carmĩa ſibyllæ cõquiſita romam deportarẽt:itaq;.P.Gabinius.M.Octalicius L.Valerius legati miſſi dſcriptos a priuatis uerſus circa mille romam retulerũt. Extãt illaꝝ uerſus ελλασσο μορου. Nõ uultus nõ color:pathos ab habitu:nam habitus pleroſq; oſtendit affectus ut eſt illud:pauitantem & dura tegentem Supplicia.Luctum ut Excuſſi manibus radii reuolutaq; penſa.Admirationem defixa obtu tu tenet ora.Venus rogatura Triſtior & lachrymis oculos ſu.ni. Sta.autem etiam de uate inſano ait Sertaque mixta comis ſparſa ceruice flagellat. Anhelũ:ſic Sta.Quin & cornigeri uatis nemus atq; moloſſi: Quercus anhela iouis troianaq; tymbra placebit. Ceſſas:nõ.n.ꝑ ociũ ĩ quo oĩa uitia ſedẽt:unde Ocia ſi tollas periere cu pidinis arcus:ſed ĩ uigilãdo agẽdo cũcta circũſpiciẽdo & labores ſudoreſq; tollerãdo ſpĩa acqrit̃: hic Ho.q ſtu det optatã curſu cõtigere metã Multa tulit fecitq; puer ſudauit & alſit. Pectoꝝ ab.i.oſtẽdit q̃les ꝑces eẽ debeã.

Phœbe graues troiæ ſemp miſerate labores:
Dardana qui paridis direxit tela manuſque
Corpus in æacidæ:magnas obeuntia terras
Tot maria itraui duce te:penituſq; repoſtas
Maſſyllum gentes:prætentaq; ſyrtibus arua.
Iam tandem italiæ fugientis prẽdimus oras.
Hac troiana tenus fuerit fortuna ſecuta.
Vos quoq; pergameæ iam fas ẽ parcere gẽti
Diiq; deæq; omnes:qbus obſtitit ilion & igẽs
Gloria dardaniæ tuque o ſanctiſſima uates
Præſcia uenturi da(non indebita poſco
Regna meis fatis)latio conſidere teucros:
Erranteſq; deos:agitataq; numina troiæ:
Tũ phœbo & triuiæ ſolido de marmore tẽpla
Inſtituam:feſtoſq; dies de nomine phœbi.
Te quoq; magna manẽt regnis penetralia no
Hic ego nãq; tuas ſortes:arcanaq; fata (ſtris:

SER. Phœbe graues:ſecundum Home.qui cum dicit ſemper propugnatorem fuiſſe troiæ:& bene mi ſerate : quia troia defendi non potuit : ideo non dixit defendiſti:ſed miſeratus es. Dardana q paridis Achil les a matre tinctus in ſtygem paludem toto corpore in uulnerabilis fuit excepta parte qua tentus eſt ma nu matris:unde Stati. Si te ſtygis amne ſeuero arma ui totumq; utinam.Qui cũ amatã Polixenã in tẽplo accipe ſtatuiſſet:iſidiis paridis poſt ſymulachrũ laten tis occiſus ẽ.Vnde fingit̃ ꝙ tenẽte arcũ Apollie: Paris direxit tela:& bene direxit q̃ſi ad ſolũ uulnerabilẽ lo cũ.Dardana ãt iõ:ut nõ adultero:ſed genti ꝓſtitiſſe ui deat̃. Tela manu ſcꝫ:uel quia aliud ſine alio eẽ nõ põt uel hoc dicit:& artẽ ꝑ tela:ut poſſet qd feriret : & uir tutẽ ꝑ mãus ddiſti ut eius fata cõpleret. Magnas.o.t. cigẽtia terras tot maria.Oceãus.n.oẽs ambit terras:& licet iſte ꝑ ea maria nauigauerit: q̃ terris cigunt̃ tamẽ nõ dixit ĩpropric cũ de oceano iſta naſcant̃:& tot dicẽ do maria ꝑtẽ eũ maris nauigaſſe ſignificat nõ totum mar̃.Mare.n.elemẽtũ ẽ totũ:maria uero ꝑtes maris ſi cut terr̃ ꝑtes ſũt:terra uero totũ elemẽtũ. Pẽituſq; re. lõge ſemotas auias. Maſſylũ.g.maſſyli ſũt mauri: un de ſpeciẽ ꝑ gener̃ poſuit: nã æneas ad africã uẽit cuius ꝑtẽ ↄſtat eẽ maſſyliã. Prætẽta:circũfuſa.Incerta.n.illic maria & terræ:unde ait Luca. Aequora fracta uadis:abruptaq; terra profundo. Prẽdimus:quippe fugiẽtẽ italiam. Hac troia.te.i.hactenus hucuſq;.i.hic ſit finis:nã tenus ꝓpric ẽ extrema pars arcus:ut Plau.oſten. Vnde tractũ ẽ ut hactenus hucuſq; ſignificet. Troiana fortũa:a ꝓiudicio.i.mala:& dicit iniquũ eſſe ut troiã fortunã patiãtur ĩ italia. Fas ẽ.p.g.qa ſe uictã fatet̃. Quibus ob.il.Ganymedes.n.obfuit Hebæ paris Mineruæ & Iunoni. Quod ãt dixerit Dii deæq; & deaꝝ tãtũ repimus exẽpla nõ ẽ miꝝ cũ ſupra diximus αρσενο εηλεασ oẽs deos.Poſſumus ergo ꝑ unã rẽ utrũq; itelligere: licet dicat̃ ẽt neptũno obfuiſſe troiã ĩ denegatione mercedũ.Nouimus ꝓterea eẽ morẽ poeticũ:ut duabus ꝓpoſitis rebus uni reſpõdeãt ut Nauita tũ ſtellis nume ros & nõia fecit Plyadas hyadas:claraq; lycaonis arctõ:nã ſupreſſo numero dixit noĩa. Præſcia uẽtu.abſolutũ ẽ reꝝ uẽturaꝝ. Da:dic ut q ſit Da tityre nobis:unde eſt contra Accipe nunc danaũ iſidias:non.n.ꝓſtare aliqd poterat:ſed idicare futura. Nõ ĩdebita po.deeſt ſi.Eſt ãt ειρμοσ.i.lõgiſſimũ hypbatõ Phœbe & uos dii deæq; & tu o uates da.i.dic Latio teucros cõſidere.i.utꝝ poſſimus cõſidere.Vereciide ãt dictũ ẽ:Si nõ idebita poſco: cũ certũ ẽẽt:qa debebãt̃ eis regna. Errãteſq;.d.ut diis ſedẽ exiguã patris. Agitataq;.n.t.aut mecũ uexata:aut certe ξοανα dicit.i.ſimulachra breuia:q̃ portabant̃ ĩ lecticis:& ab ipſis mota iſundebãt uaticinationẽ: qd ſũt apud ægyptios & carthaginenſes. Tũ phœbo & tri.ut ſolet miſcet hiſtoriã.Nã hoc tẽplũ ĩ palatio ab Augu

ſto factũ eſt:ſed q̃a Auguſtus coheret Iulo:q ab ænea originē ducit:uult Auguſtũ patrũ uota ſoluiſſe. Feſtoſq; di.n.ph.ludos apollinares:q ſecũdũ quoſdã bello punico ſecũdo iſtituti ſũt:ſecundũ alios tpe ſyllano ex reſpõſo Martiorũ fratrũ:quibus ſibylla prophetauerat:quorũ extabãt ut ſibyllina reſponſa. Te quoq;.m.m.n.p.r. ideſt coleris ut numē:Manēt ãt expectãt i futurũ. Penetralia:ſecreta tēplorũ. Tuas ſor.ſibyllina reſpõſa: q̃ ut ſupra diximus icertũ ē:cuius ſibyllæ fuerit:q̃q̃ cumanæ Virgi.dicat Varro erytreæ:ſed cõſtat Seruio Tullo re/gnãte Targnio q̃dã mulierē noīe Amaltheã obtuliſſe ei nouē libros i q̃bus erãt fata & remedia romana : & p̃ his popoſciſſe tercētũ philipeos: q aurei tunc præcioſi erant q̃ contempta alio die tribus incenſis reuerſa ē: & tãtũ popoſcit.Itē tertio aliis tribus incenſis cũ tribus reuerſa eſt & accepit pro tribus tercentũ quartũ poſtu/lauerat pro nouē.Hac ipſa re rege cõmoto q̃ p̃tiũ nõ mutabat quia libri i tēplo Apollin:s ſeruabant: nec ipſi tãtũ:ſed & martiorũ & begoes nymphæ:quæ artē ſcripſerat fulguritarũ apud thuſcos: unde addidit Tuas ſortes arcanaquæ fata:& hoc idem trahit poeta æneam tamen inducit quaſi de præſenti dicente oraculo.

CHRI. Phœbe:captat beniuolētiã cõmemoratiõe beneficiorũ:eadēq; illũ ad alia iferēda promptũ reddit. Semp miſerate:ſic ēt Home.illum iducit. Duce te:& certe maris fluctus.i.animi perturbationes duce Apolline ideſt ſapiã toleramus. Fugientis:ipſa enim humana fœlicitas ſemper fugere uidetur aliqua aſſiduo ſu/perueniente moleſtia:unde fuit illud Solonis:ſed ſcilicet ultima Semper expectanda dies homini ē diciq; bea/tus Ante obitum nemo:poſtremaq; funera debet. Templũ:hoc tēplũ Auguſtus in palatio condidit poſt pu/gnã actiacã:in qua ſe ab Apolline adiutum putauit Auguſtus:unde in octauo Actius hæc cernens arcum ten/debat apollo.Deſup oīs eo terrore ægyptus & idus. Oīs arabs:oēs uerterũt terga ſabæi:& Prop. Muſa palati ni referamus apollinis ædem.Rex ē calliope digna fauore tuo & paulo iſra. Feſtoſq; dies:i Macrobii ſaturnalibus ſic ſcriptũ ē Romæ cum ex uaticinio Martii uatis carmineq; ſibyllino ludi celebrarētur Apollini repen/tino aduētu hoſtis plebs ro.ad arma excitata occurrit hoſti quo tempore nubes ſagittarũ i aduerſos ferri uiſa hoſtes fugauit & uictores romanos ad ſpectacula dei ſoſpitalis reduxit: & paulo infra : ſed inuenio in litteris hos ludos uictoriæ non ualitudinis cauſa:ut q̃dã putãt inſtitutos bello.n.punico hi ludi ex libris ſibyllinis primo ſunt inſtituti ſuadente Cornelio ruſo deceuiro:q p̃pea ſibylla cognominatus eſt:& poſtea corruptiõe primus cœpit ſylla uocari.Ferē ēt i carminibus Martii uatis:cuius duo uolumina illata ſunt i ſenatũ iuentũ eſſe ita ſcriptũ:Hoſtē romani ſi ex agro expellere uultis.Vomicã q̃ gentiũ uenit lõge:Apollini cenſeo uouēdos lu/dos:qui quot annis comiter Apollini fiant:iis faciendis p̄ſit is p̄tor q ius populo plebiq; dabit ſummũ decem uiri græco ritu hoſtiis ſacra faciãt.Hoc ſi recte facietis gaudebitis ſemp:fietq; reſpu.melior: nã is diuus extin/guet p duellos ueſtros:qui ueſtros campos paſcunt placide ex hoc carmine dies unus procurandi cauſa rebus diuinis impenſus eſt:poſtea ſenatuſconſultum factum ut decemuiri libros ſibyllinos adirēt:i quibus cũ eadē reperta nũtiatũ eſſet:cenſuerunt patres apollini ludos uouendos:faciendoſq;.Inq; eam rem.xii.millia aeris pre/torũ:& duas hoſtias maiores dari:decemque uiris præceptum:ut Apollini facerēt aurato tauro: & duabus capris albis auratis latonæ boue fœmina aurata. Ludos:icicirco populus coronatus ſpectare iuſſus eſt. Ludi Apollinis Decē uiri Sibyllini

Dicta meæ genti ponam:lectoſq; ſacrabo
Alma uiros:foliis tantum ne nomina manda:
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis:
Ipſa canas oro.finem dedit ore loquendi.
At phœbi nondum patiens imanis in antro
Baccatur uates:magnum ſi pectore poſſit
Excuſiſſe deum.tanto magis ille fatigat
Os rabidũ fera corda domãs:fingitq; premē.
Oſtia iamq; domus patuere igētia centũ(do:
Sponte ſua:uatiſq; ferunt reſponſa per auras
O tandem magnis pelagi defunctæ periclis:
Sed terra grauiora manent:in regna lauini
Dardanidæ uenièt:mitte hãc de pector curã:
Sed non eueniſſe uolent:bella horrida bella:
Et tybrim multo ſpumantem ſanguie cerno.
Non ſimois tibi:nec xãthus:nec dorica caſtra
Defuerint:alius latio iam partus achilles:
Natus & ipſe dea:nec teucris addita iuno
Vſquam aberit:cũ tu ſupplex i rebus egenis:
Quas gentes italũ:aut q̃s nõ oraueris urbes:
Cauſa tãtu mali coniunx iterũ hoſpita teucris:

SER. Lectoſq; ſacrabo uiros:quia niſi patritii nõ fiebant:ſane ſciendum primo duos librorũ fuiſſe cu/ſtodes:inde decē:inde quidecim uſq; ad tempora ſyl/lana.Poſt creuit numerus:nam ſexaginta fuerunt:ſed remanſit quindecim uirorum uocabulũ. Foliis ne tã.no.mã.ut Varro dicit i foliis palmæ interdũ notis i terdum ſcribebãt ſermonibus ut in tertio ſupra dixi/mus. Ipſa:pro tu:& pronomen poſuit eius perſonæ de qua loquimur pro illius cũ qua loquimur : eſt aũt græcũ: nã dicunt αυτηευπε.i.tu dic. Finē de.o.l.hoc eſt definiuit ei ut ore loquerēt: nec in foliis ſcriberet. Nõdũ patiēs:aut quæ nondũ poſſet implere oracu/lorũ ſermones:aut dum uaccat:& ē ipaciens. Phœbi bacchatur uates:bene bacchatur : idē.n.ē Apollo q li/ber pater: qui ſol:unde ait Luc.cui numīe mixto Delphica thebane referunt trieterica bacchæ:unde in eo/rũ ſacris erat phœbadũ baccharũq; cõuentus. Excuſ ſiſſe deũ:excuti proprie de equis dicimus : quod ideo traxit:quia phœbus ideſt ſol equis utitur:& nũc ſibyllã q̃ſi equũ.Apollinem quaſi equitē iducit in ea p̃manens tranſlatione excuſiſſe ait: ut Excuſſus aconteus. itē Fera corda domãs:quod proprie equorũ ē & frena & ſtimulos pati:ut Ea frena furenti Cõcutit:& ſtimulos ſub pectore uertit.Quod autē dicit magnum deũ nõ re uera ait:ſed rettulit ad affectũ colentis: ut Sũme deũ ſancti cuſtos ſoractis apollo : unicuiq; enim deus ipſe quem colit magnus uidetur. Excuſſiſſe deũ:pro excutere:tpus pro tempore:eſt autē actica figura:quã nos uti nõ cõuenit.Hac licēter utunt poetæ. Fīgitq;

Externique iterum thalami.
Tu ne cede malis:ſed contra aud entior ito:
Quam te fortuna ſinet:uia prima ſalutis

premēdo:cōponit ut & corpora ſingere lingua.Com
ponit ēt ad moderationē certā dicendi:ut eni ſupra di
ximus o:a qdē uidēt:ſed nō oia idicāt ſacerdotes utſu
pra Luca.Nec tantū prodere uati. Quantū ſcire licet.
Oſtia iamq;.d.p.ꝓcibus.ſ.& quæ ante oſtia erant pate
facta aditus eſſe cœperūt. Ferunt reſpōſa:qa ſupra ait Ora domus. Pelagi defuncte pi.nō liberate pelago:ſed
marinis piculis:nā adhuc nauigaturus eſt:ſed ſine ullo diſcrimine. Defunctæ āt liberatæ:nā dicimus functos
officio q officia debita cōpleuerunt:unde & honoribus functi:& hinc defunctos mortuos dicimus qui cōple
uerūt uitæ officia:unde eſt nil iam cæleſtibus ullis Debētē. Sed terræ:legitur & terra unū tamē eſt. In regna
laui.alii latini legūt cuius tūc erāt:ſed qa diuia loqt̄ futura ꝓocupat.Poſtea.n. Lauiniū dicetur:licet poſſit ad la
uinū Latini fratrē referri q illic ante regnauit. Horrida bel.q̄ cōtra hoſpitē cognatūq; ſuſcepta ſunt:ut Latius
dicturus ē:arma ipia ſumpſi:ꝑmiſſa eripui.Spumātē.ſ.c.q̄ſi nō ꝓuideat : ſed uideat q̄ facturus eſt.Turnus:ut
redolēt tyberina fluenta ſanguine adhuc. Nō ſimois tibi nec xanthus:Tyberinus & Numicus in quē cecidit.
Nec dorica caſtra:græca & re uera:nā Turnus græcus fuit:ut Et turno ſi pria domus repetat̄ origo: Inacus
acriſiuſq; pares mediæq; mycenæ. Partus achilles:turnū ſignificat:& ſic hoc dictū ē ut i Buc. Alter erit tūc ty
phis & altera q̄ uehat argo Heroas:& hoc eſt quod dicit Obſcuris uera iuoluens:nā licet uera ſint latent unde
Apollo λοξιασ dr̄.i.obliquus. Natus & ipe dea:de Venilia ſorore Amatæ:ut cui diua uēilia mr̄:nec debet mi
rū eē amatā fuiſſe mortalē cū & Turnus Iuturnæ frater mortalis fuerit: nā hæc fuerāt diuia beneficia. Addi
ta iuno:inimica ē āt uerbū Lucilii & antiquoꝝ:ut Plau.Additus ioni argus. In rebus ege.ꝑ trāſitū oſtēdit ſu
mē. Cōiunx iteꝝ hoſpita:nā & Paris ab Helēa fuerat ſuſceptus hoſpitio.Hoſpita aūt more ſuo dixit & bene
ne aliqd iputet̄ æneæ q̄ſi hoc fatoꝝ eē ꝑdixit. Tu ne cede:ne cedas ſed eſto audētior q̄ tua te fortūa ꝑmittit &
bene aduerſam fortunā edocet uirtute aut uitari:aut minui aut patiēter ſuſtineri. Via:ratio oppurtunitas.

CHRI. Lectoſq;.ſ.nā a pricipio duo lecti ſunt ex patritio ordine cuſtodes libroꝝ ſibyllinoꝝ: & dicti ſunt
duumuiri.Deinde cum plebs iſtius quoq; magiſtratus particeps reddi adnixe contenderet : pro duobus decē
uiri creati ſunt:qq; ex patriciis:totidēq; ex plebebeis: & ſunt appellati decēuiri : quod nomen etiam deinceps
manſit q̄uis numerus auctus eſſet. Foliis:tantū:nam in tertio admōitus ab Heleno fuerat:ut peteret ſibi ora
cula ſermone ſibyllæ dari:nō autem mādari:nā Quæcunq; i foliis deſcripſit carmina uirgo Digerit in nume
rum atq; antro ſecluſa reliquit Illa manēt imota locis neq; ab ordine cedūt Veꝝ eadē uerſo tenuis cū cardine
uentus Impulit & teneras turbauit ianua frondes Nunq̄ deinde cauo uolitātia prendere ſaxo Nec reuocare ſi
tus:aut iungere carmina curat Inconſulti abeunt:ſedemq; odere ſibyliæ Hic tibi ne qua moræ fuerint diſpen
dia tāti Quin adeas uatē ꝓcibuſq; oracula poſcas Ipſa canat uocēq; uoluens atq; ora reſoluat. Foliis:folia frō
des ſunt.Sūt qui putent frondes ſolum arborum eſſe:folia uero arborum & herbarum:item folia dicimus i
quibus ſcribimus:& eſt genus cuius ſpecies ſint membranæ & chartæ.Mēbranæ ex pellibus & chartæ ex py
piro. Phœbi nundum patiens:non enim ualet mens humana ea quæ adeo excellunt : ut ſupra noſtras uires
ſint ſuſcipere:donec Apollo ideſt ſapientia nos componat:adeo ut omnia nobis facilia eſſe uideantur. Excuſ
ſiſſe: ſæpe enim in mentem uenit aliquid magnum quod noſtrum igeniolum ſuperet: unde conamur illud
a nobis abiicere. Bacchatur:quod ſol liberq; idem ſit numen & ipſe oſtendit in geor.ut Vos o clariſſima mū
di Lumina labētē cælo q̄ ducitis annum Liber & alma ceres:& Macro.multis argumentis oſtendit & Orphe
us hoc uerſu exprimit ηλιοσ ον διονυσον επικλησιν καλεουσιν:ſed nō euciſſe uoles.Iure dixit Ariſto.eos
qui in ſolitudine ſeorſum ab aliis uiuunt aut beſtias eſſe aut plus q̄ homines.Adeo.n.ſupra hominē eſt relin
quere ciuilem ſocietatem:ut id non fiat niſi aut ex ſenſuū perturbatione & ex ipſa atra bili: ut uidemus quoſ
dā furioſos:quos myſanthropos græci appellāt:aut cum mens noſtra ad originē ſuam redire cupiens omnia
humana quippe quæ caduca corruptibilia quæ ſint contemnit:ſolaq; diuia reſpicit.Veꝝ ante q̄ iis uirtutibus
corroborata ſit:q̄ animi iam purgati appellantur ſæpe uacillat in conſilio:quia multo maiora ſeſe undiq; offe
runt impedimenta in hoc uiuendi genere q̄ in ciuili.Iure ergo dixit grauiora bella nobis excitari terra ideſt in
hac ſolida uita contemplandi q̄ i mari ideſt in uita ciuili:in qua appetitus perturbationibus excitatur:ſed poſt
q̄ iis uirtutibus quæ animi iam purgati uocantur corroborata eſt mens:hoſtes omnes cedunt:& uelutiin na
turam ſuam reuerſus aius ēt in corpore nulla corporis contagione impeditus ſumma cum uoluptate diuinis
perfruitur.Ergo in primis iſtis difficultatibus non eſt cedendum:ſed audacius contra eundum.

Quod minime reris graia pandetur ab urbe.
Talibus ex adyto dictis cumæa ſibylla
Horrendas canit ambages:antroq; remugit
Obſcuris uera inuoluens:ea frena furenti
Cōcutit:& ſtimulos ſub pectore uertit apollo.
Vt primū ceſſit furor:& rabida ora quierunt:
Incipit æneas heros non ulla laborum
O uirgo noua mi facies inopinaue ſurgit
Omnia percepi:atq; aio mecum ante peregi:

SER. Graia pandet̄ ab urbe:pp Euandrum q eū
in thuſciam miſſurus ad Tarcontē ē. Ex adyto: lo
cū uaticinationis oſtendit. Cumæa ſibylla: Cumæa
bene addidit propter diſcretionē. Antroq;.r.qa i an
tro:ut Pulſati colles clamore reſultant. Obſcuris.u.
in. Vera & obſcura confundens:Eſt āt hyppallage ue
ris obſcuꝝ inſerens. Ceſſit.ſ.Nō penitus receſſit: ſed
paulatī cœpit iminui. Nā & paulo poſt eſt de Miſeni
morte dictura:quod nō procedit ſi nunc numē rece
ſit. Nō ulla laboꝝ o uirgo:o licet ſit naturaliter bre
uis i ſermonibus latinis apud Virgi. tamē pro longa
habetur:ut in hoc loco:O uirgo.Itē alibi Quis te ma
gne cato intacitum exceptis ego : ut At ego q̄ diuum

Vnum oro quando hic inferni ianua regis
Dicitur:& tenebroſa palus acheronte refuſo:
Ire ad conſpectum chari genitoris:& ora
Contingat:doceas iter:& ſacra oſtia pandas.
Illum ego per flāmas:& mille ſequentia tela
Eripui his humeris:medioq; ex hoſte recepi.

& duo:ut ſi duo preterea & ſcio: ut Nūc ſcio quid ſit
amor & neſcio: ut Neſcio qs teneros oculus mihi fa/
ſcinat agnos:apud alios o niſi i græcis nominibus nō
ꝓducit̃:quod & nunc ſeq debemus. Dicūt tamē qdā
o tūc produci i ntō quādo & i gtō fuerit producta qd
falſū ē:nā & Virgi.produxit uirgo cū uirginis faciat &
Luca.Cato corripuit:ut nos Cato da ueniā : cū Cato/
nis faciat:itē Iuno cū producat Virgi.Sta.tamen corri
pit:ſane ſciendū allocutionem hāc eſſe ſuaſoriā cū pti
bus ſuis:nā honeſtū ē quærere patrē.Vtile quod ab eo patriæ originē diſcat.Neceſſariū qa iuſſerat pater. Poſ/
ſibile qa hic inferni ianua ditis.Itē potes nāq; oīa. Facies:ſpecies. Mi nō profertur per ſynereſim: ne ſit blādiē
tis aduerbiū:neq; nitendū eſt hoc exemplo:& quia unicū eſt:& quia blandientis poteſt eſſe:nihil uero pro me
tri neceſſitate ponit̃:nā ſi ſequens ſyllaba icipit a uocali nihil dicimus : ut Heu nihil iuitis fas quenq̃ prode.di.
Sin āt a cōſonāte nil:ut Iuue.Nil tale expectes emit ſibi. Inopia:nomē & nō participiū:nā inopiata diceret qd
nō ꝓcederet:nā nō iuenit̃ inopinor ut opinor:ergo nocens a noceo pticipiū eſt.Innocēs uero nomē: qa nō iue
nit̃ inoceo:nullū.n.participiū quod a uerbo non trahitur:licet a ſui uerbi forma nō ueniat ut placita:licet pla/
ceor nō iueniat̃ tamē placeo inuenit̃:ſic cœnatus & pranſus & regnata & triumphata:unde galeatus & tunica
tus noīa ſunt:quia nullū extat uerbū. Percepi:ab Heleno uel a patre.Dicit āt futura ptim audiſſe ptim men/
te ꝓcepiſſe: ſed ſi nouit oīa:cur cōſulit nomē? noſſe ſe oīa q̃tū ad labores ptīet:dicit & cōcedit totā petitionē ut
ad illud ueniat:ut poſſit patrem uidere:nam cum dicit unum oro non ſolū id dicit:ſed ꝑcipuum ut Vnā poſt
habita coluiſſe ſamo. Palus:pro lacu:nā auernū ſignificat quem uult naſci de acherontis æſtuariis. Palus:be
ne produxit lus:quia paludis facit:Hora.corripuit:ut Sterilisq; diu palus aptaq; remis. Tenebroſa:nigra & ni
gra pro alta:ut Nigra tigit ſub nube columba.i.alta. Acheron fluuius īferoꝝ quaſi ſine gaudio:ſed locus non
procul ē bais mōtibus ita ſeptus:ut neq; orientē neq; occidentē ſolem aſpiciat:ſed mediū diē: dicitur ignibus
plenus quia circūſtātia loca ſulphuratis & calidis aquis ſcaturiūt:dicit̃ ſine gaudio:q nīſi ibi nicromantia non
pōt effici:ut aiūt.Hæc ſine cæſo homine nō ſiebat:unde æneas Miſenum & Vlyxes Elpenorem pro ſacris faci
endis occiderūt q̃q̃ tingat̃ i extrema pte oceani Vlyxes fuiſſe:quod & ipſe Homerus falſum eſſe oſtendit ex q̃
litate locoꝝ quæ cōmemorat & tꝑe nauigationis:dicit enim circa unam noctem nauigaſſe:& ad locum uenit̃
ſe ubi ſacra ꝑecit:quod de oceano nō procedit.De cāpania māifeſtum eſt preterea a Baio eius ſocio illic mor/
tuo baias dictas eſſe cōſtat.Dicitur etiam uidiſſe Herculem quia illic ſunt bauliæ quaſi bo aulia ubi boues te
nuit:quas Gerioni detractas ex hiſpania abduxerat. Sacra:aut uenerabilia:aut execrāda : ut de tartaro ſacræ
panduntur portæ. Illum ego:meritum probat patris ut iuſtum uideatur eſſe deſiderium. Sequentia te. ut
Ardentis clipeos. Ex hoſte:plus eſt q̃ ſi ex hoſtibus dicat ex hoſte enim generaliter dicitur ex hoſtibus par/
tem oſtendit:ut terram cum dicimus ſignificamus elementum:terras uero ſingulas partes.
CHRI. Frena:in ſingulari tantum neutri generis ē:i plurali uero maſculini & neutri. Furenti eo.ſ.furo/
re quo parcita uaticinari poſſit.Furor.n.duplex ē:alter malus:alter bonus. Nā qui ex humoꝝ perturbatione Furor
naſcitur:is hominē a ratione deiicit & in iſaniā adducit. Qui uero diuinitus infundit̃ hominē ſupra hominē
erigit & deo ꝓximum:dum illo afflatur : reddit q̃propter apud Platonem quatuor diuini furoris ſpecies po/
nunt̃:ait enim animos noſtros anteq̃ rerum terrenarum deſiderio grauarentur:æternis ſedes habitaſſe: & in
deo ſpeculo in quo omnes ideæ eluceſcunt uidiſſe iuſtitiā:ſapientiā:harmoniam: & diuinæ naturæ pulchri/
tudinē quas ideas diuinas eſſentias primas naturas quæ i æternitate dei ſint nominat: quaꝝ pfecta cognitiōe
animi illic nutriunt̃ ad corpora ide terrenoꝝ cognitiōe appetitiōeq; delati qui prius ambroſia & nectare.i.co/
gnitiōe dei & gaudio fruebantur:leteū ideſt obliuionem i deſcenſu hauriūt:nec prius ad ſupa reuolāt:q̃ cogni
tionē illam recuperent:hoc duabus uirtutibus ideſt morali & cōtemplatiua aſſequuntur : moralēq; iuſtitiā:
& ſapientiā nuncupant.His ergo tanq̃ geminis alis non ad ſuperos reuolare in phædone demonſtrat:& i phæ
dro ſola philoſophi mēs ait recuperat alas.In qua recuperatione abſtrahit̃ a corpe.Deoq; plenus ad cælū trahi
tur aius q̃ abſtractio furor ē:q i quatuor partes diuidit̃:neq; diuinoꝝ reminiſcimur niſi qbuſdam umbris ac
imaginibus:quæ corporeis ſenſibus pcipiunt̃.His Paulus & q Paulū ſectat̃ Diony. iuiſibilia dei p ea q̃ hic fa/
cta ſunt aiunt.Diuinæ igitur ſapientiæ imago eſt noſtra ſapientia.Harmoniæ ea q̃ inſtrumentis muſicis & uo
cibus humanis oritur harmonia:pulchritudinis autē ea quæ ex ptiū membrorūq; corporis q̃ aptiſſima cōpo
ſitione cōficit̃: cōuenientia uenuſtaſq; imago ē:ſed cū ſapientia nullis:aut paucis pcipiat̃ neq; corporeis ſenſi/
bus cōphēdatur:diuinæ ſapientiæ paucæ apud nos extāt imagines:& hæc qdē ſenſibus icognitæ ſunt.Itaq; in
phædro dicit ſimulachꝝ ſapiētiæ oculis cerni nō pōt:quod ſi cernat̃:mirabiles amores diuīæ illius cuius eſt ſi
mulachrū nobis excitatuꝝ ſit pulchritudinis āt imago oculis harmōiæ auribus pcipit̃ q reliquoꝝ ſēſuū teſte
qdē Platōe ſūt acerrimi:quapropter iis ſimulachris q corporibus iſunt i aimum p corporis ſenſus penetrāti
bus reminiſcimur coꝝ q̃ extra corpus cōſtituti uideramus q̃ recordatiōe alas recuperamus: & a cōtagiōe cor
poris paulatim purgati diuio furore afficimur:pulchritudinis autem ſpecie quā oculi porrigūt illius q̃ diuia
pulchritudo recordati ardentiſſima cupiditate illam deſideramus:q furor diuinus ē & a Platōe amor appel amor
latur:atq; diffinit̃ amor eſt corporeæ pulchritudinis deſideriū ad cōtemplādam rurſus diuinam pulchritudinē
redeundi:atq; iis q ſic afficit̃ nō mō diuinam pulchritudinem deſiderat:ſed ea q̃ oculis patet.Delectatur:nam
amantes nō ſolū re amata:uerum etiam illius ſimulachris delectantur ſed craſſioris ingenii ē huiuſcemodi ſo
lum:ut ita loquar:umbras ſectari.Veram autem illā pulchritudinē negligere.Huius āt ſtulti amoris petulan/

tia laſciuiaq; comes ē:illq; diffinit irrationalis iſoleſq; eius quæ ſenſu percipit circa corpis formam uoluptatis: cupiditas:uel eſt ardor aī in proprio corpore mortui ī alieno uiuētis:unde epicurei credūt amorē eſſe nixū atomo℞ ſeſe ei a quo ſimulachra pulchritudinis hauſta ſunt penitus īfundēdi hunc Pla.ab humanis morbis natū ſolicitudine plenū eſſe uult:& in illos prouenire:quo℞ mens tenebris adeo circunfuſa ſit:ut nihil altū ſuſpiciēs ſolā fragilis corpuſculi imaginem admiret:q āt huiuſcemodi tenebris liberi ſunt: ii obiecta corporea forma illa primo ut diuinæ pulchritudinis ſimulachro delectat:ac ſtatim ex hac ī diuino℞ memoriā rediēs eius ardētiſſimo deſiderio ad ſupa ferunt:atq; furor q per oculos ꝑcipit:huiuſcemodi ē per aures uero muſice numeros aius ꝑcipit:quibus imaginibus admouet:ut diuinā harmoniā acrioris quodā animi intimo ſenſu cōſideret.Diuina āt harmonia eodē Plato.auctore duplex ē.Altera.n.ī æterna dei mente perdurat.Altera ī cælo℞ ordine ac motibus: q̄ mirabilē cæli cōcentū faciunt.Ergo aius qui ante corporis igreſſū illā audiebat: nunc p
Harmoniæ aures imagines illius ꝑcipiēs deſiderio ueræ harmoniæ ꝑcipiēdæ afficitur : & ad ſupas ſedes reuolare cōtēdit: Interim in carcere corporis clauſus illā nititur imitari:ſed alii:ut illā imitētur aut uocibus aut hūanis īſtrumētis utunt:quos leues uulgareſq; muſicos dicimus nōnulli grauiori iudicio ītimæ rationis ſenſum ꝓfundaſq; notiones uerſibus numeriſq; illuſtrant: hiq; ſunt qui diuino furore pciti grauiſſima q̄dā ac pleniſſima carmina īgēti ore effūdūt.Hæc āt poeſis appellat: quocū ac motuū numerus grauiſſimos quoſdā & delphicos ſenſus ſūmo ardore exprimit.Vnde nō ſolū cōcētu uocū auribus blandit:ue℞ ēt ambroſiæ cæleſti ſimillimū mēti pabulū affert:lōq; proxime ad diuinitatē accedit: Oririq; poeticū hūc furorē a muſis exiſtimat.Qui āt ſine muſa℞ iſtīctu poeticas ad fores accedit:ſperās quaſi arte quadā ī poetā bonū euaſu℞:inanis quidē ipſe ac eius poeſis efficit q āt cæleſti ui inſpirant:adeo diuinos ſæpe muſis afflatos ſēſus exprimūt: ut ipſemet deinde a fu
camœnæ rore derelicti uix illos ītelligāt.Muſas āt Plato cæleſtes cātus intelligit:unde a cātu ēt camœnas illas latini appellāt.Quapp muſis.i.cæleſtibus numinibus ac cātibus incitati ad eo℞ imitationē poeticos modos ac numeros meditant.Itaq; ī li.de repu.ubi de ſphæra℞ motu ſcribit Pla.ſingulis orbibus ſingulas īſidere ſyrenas refert motū ſphæra℞ ſignificās:nā ſyrē deo canere eſt.Theologi quoq; ueteres octo muſas octo ſphæra℞ cātus
Poeſis & nonā maximā q̄ ex oibus cōficitur hermoniā eē dixere:ergo poeſis a diuino furore: furor a muſis : muſæ a ioue ꝑficiſcunt.Ioue.n.mūdi totius animū Platonici ītelligūt:ut ī ſequētibus apparebit & ī Buco.A ioue ꝑncipiū muſæ iouis oīa plena:animus ergo iſte quoniā ubiq; uiget:& cælū quaſi cytharā quādā:ut Alexāder mileſius pythagoricus inquit exagitās celeſtē ꝑficit harmoniā:atq; Orpheus iuppiter inquit primogenitus:iuppiter nouiſſimus:iuppiter caput:iuppiter mediū:iuppiter fundū terræ ac cæli ſtelliferi:iuppiter prodiit maſculus:iuppiter īcorruptibilis ſpōſa:& plura alia dicit:ex quibus ītelligit illū oibus infuſū corpibus cōtinere atq; alere cūcta:unde Luca.Iuppiter ē quodcūq; uides:quodcūq; moueris.Sunt ꝑterea duæ aliæ furoris ſpēs:altera circa myſteria:altera circa uaticinia.Primus furor ē uehemētior aī cōcitatio ī iis q̄ ad eo℞ cultū ac religionē ptinēt ꝑficiendis.Affectus uero mentis q talē furorē falſo imitat ſupſtitio dicit.Vaticiniū āt eſt diuino afflatu īſpirata ꝑſenſio.Ergo ī uaticinio furor ē:ſi aius acrius exarſerit cū mēs a corpore abſtracta diuino īſtinctu cōcitat:nā ſi futura quadā humana ſagacitate ꝑuidentur:non uaticiniū ſed prudētia:& cōiectatio appellatur:ergo amori diuino libidinoſus amor poeſi leuior muſica:myſterio ſuperſtitio: Vaticinio prudētia opponit: amori uenus poeſi muſæ myſterio Bacchus:uaticinio apollo præeſt. Habes ex platōica diſciplina quatuor diuīos furores.Quapropter recte dixit poeta:Et frena furenti:quia uaticinii furore percita eſſet. Concutit:ex eo quod eſt quatio fit excutio quod ſignificat quatiendo eiicere:& incutio quatiendo immittere : nā quæ non ſedate ſed cum impetu ſubeunt incuti dicuntur.Diſcutere quatiendo in diuerſas partes deiicere: & per ſimilitudinē dicimus diſcutere rem quam diligenter rimamur:& eius oēs partes inquirimus.Hinc diſcuſſum dicimus negociū:cum per oēs ſuas partes diligenter eſt cognitum.Nam ut ex diſcuſſa ueſte omnia quæ intus latebant p
Recutio deunt & apparent :ſic ex diſcuſſa re de qua ambiguitur quod latebat:uerum apparet percutio uerbero.Recutire autem non eſt a quatio:nec in præterito recuſſi eſt:ſed recutiui recutitum. Eſt autem acute: unde recutitos dicimus iudæos qui circuncilione cutem quæ preputium eſt deponunt:q̄uis ſunt qui uelint hoc participi
Stimulus um eſſe ſine origine uerbi. Stimulus:eſt omne quo pungimus:& eſt a græco:illi.n.ſτίγω pungo & uerbero dicunt:hinc Cτιγμα. Aeneas heros:quaſi dicat propterea fuit tanti animi:ut hæc petere nō formidaret:quoniam eſſet:heros.Heroicæ enim uirtutes opus ſunt ſi quis hanc ſpeculandi difficultatē tolerare uult.De his loquitur Ariſto.in æthicis. Noua mi facies : Oſtendit ex grauiſſimo℞ philoſophorum ſententia quæcunq; ex īprouiſo accidant ſolere eſſe grauiora:propter quod ait ſe prius excogitaſſe q̄ res maxime medetur perturbationibus:nā ut ait Cice.Nihil ē quod tā obtundat:eleuetq; ægritudinem q̄ perpetua ī omni uita cogitatio:nihil eſſe quod nō accidere poſſit q̄ meditatio conditionis humanæ q̄ uitæ lex cōmentatioq; parendi: quæ tā hoc affert ut ſemper mereamus:ſed ut nunq̄.Neq;.n.qui re℞ naturam:qui uitæ ueritatem qui ībecillitatē generis hūani cogitat mœret:cū hoc cogitat:ſed tū maxime ſapientiæ fungitur mūere.Vtrūq;.n.cōſequet:ut & cōſiderandis rebus humāis proprio fungat philoſophiæ officio & aduerſis caſibus triplici cōſolatione ſanet. Primū quod poſſe accidere diu cogitauerit:quæ cogitatio una maxime moleſtias omnes extenuat : ac diluit. Deinde quod humana ferenda intelligit poſtremo q̄ uidet malum nullum eſſe niſi culpam.

SER. Comitatus iter:nō ſpe ſalutis:ſed mei cā ut cedo:nec tibi nate comes ire recuſo:und addidit tibi.i. tui cā:nō mei. Cæliq; ferebat: ut ante morte ꝑuētus ſit q̄ ferre deſierit:& mire īꝑfecto uſus ē tēpore ac ſi diceret ēt ſi adhuc uiueret ferret. Vires ultra ſortēq; ſene.Quia ſenectæ ſors eſt quies & ocium: ſicut pue/

Ille meū comitatus iter maria omnia mecum
Atq; omnes pelagiq; minas cæliq; ferebat
Inualidus uires ultra ſortemq; ſenectæ:
Qui ut te ſupplex peterē: & tua limīa adirē.

Idem orans mandata dabat:natiq; patriſq;
Alma precor miſerere:potes nāq; oīa:nec te
Nequicquam lucis hecate præfecit auernis.
Si potuit manes arceſſere coniugis orpheus:
Threicia fretus cythara:fidibuſq; canoris:
Si fratrem pollux alterna morte redemit.
Itq; reditq; uiam totiens:quid theſea: magnū
Quid memorē alcidē:& mi gēus a ioue ſum/
Talibus orabat dictis:araſq; tenebat: (mo
Tum ſic orſa loqui uates:ſate ſanguine diuū
Tros anchiſiade:facilis deſcenſus auerni:
Noctes atq; dies patet atri ianua ditis:
Sed reuocare gradū:ſupaſq; euaderē ad auras

ritiæ ludus:amor adoleſcētiæ:ambitus iuuenilis æta tis. Ergo aliud ferebat pater q̄ ſors exigebat ſenectæ. Orās.m.d.ſic dictū eſt ut Et ſupplex tua numina po ſco.Maior.n.ad iperādū ius ē eū rogare: cui poſſis iu/ bere. Mandata dabat:ut huc caſta ſibylla Nigrarum multo pecudū te ſanguine ducet. Lucis hecate.p.a. hecate triū poteſtatū numē ē ipſa ē.n. Diana:Lūa:Pro ſerpina:ſed ſolā proſerpinā dicere non potuit propter lucos q Dianæ ſunt:itē Dianā:qa auernis ait: Bene ele git nomē i quo utrūq; cōſtabat:unde Luca.de Proſer pina ait:Nrāq; hecates pars ultima. Si potuit māes: utif exēplis:q̄ iferiora ſūt p cōparationē:ut ipſe uidea tur iuſtius uelle deſcēdere:nā Orpheus cōatus ē reuo care uxorē:hic uult tātū patrē uidere. Orpheus āt uo luit qbuſdā carminibus reducere aīam cōiugis:quod quia iplere nō potuit a poetis fingif receptā iā cōiugē pdidiſſe dura lege Plutonis:qđ ēt Virgi. oſtēdit dicen do arceſſere:quod euocātis eſt propriū. Fidibuſq;.c. Bene ſonātibus chordis fidibus āt ē a ntō hæc fidis:ut ſit pyrichius.Nā fides iābus ē. Si fratrē pollux al.m.r.ut ſupra diximus: Helena & Pollux de ioue nati imortales fuerūt.Nā Caſtor Tyndari filius fuit: cuius mortem ſuo iteritu fraterna pietas redemit:quod ideo fingif qa horꝝ ſtellæ ita ſe habēt:ut occidēte una oriaf altera: & iteꝝ exēplū p cōparationē:ꝗ qa piū ē ſe ad frequētiā cōtulit dicēdo.Itq; reditq; uiā totiēs:pp ſtellas iter ſe oriē tes & occidētes Caſtoris & Pollucis. Quid theſea:duꝝ exēplū:unde nec imoratus ē i eo dicit āt iferos debere patere pietati:q patuerūt ifanda cupiēti.Nā hic ad capiēdū Proſerpinā ierat cū Perithoo:& ibi retētus luit pœ/ nas:ut Sedet æternūq; ſedebit Infœlix theſeus. Magnū qđ.m.al.melius ſic diſtinguif: licet qdam legāt Quid theſea magnū:ut epithetō ei dent:qui per ſe nō ē magnus:nā Herculē ſine epitheto ēt magnū itelligimus:ſed melius ē magnū dare Herculi q̄ ſacrilego. Et mei genus.a.i.ſ.Occurrit tacitæ q̄ſtioni tāq̄ ſibylla dixerit:li.n.q deſcēderūt a diis ducebāt originē. Araſq;.t.robabant.n.deos araꝝ anſas tenentes. Sate.ſ.d.unde æneas deſiit: inde hæc ſumpſit exordium. Facilis.d.a.legif & auerno.i.ad auernū:ſed ſi auerni inferoꝝ ſignificat:& lacum pro iferis ponit. Noctes atq; dies patet.a.i.d.oī tēpore homīes i fata cōcidūt:& hoc poetice:nā & Lucre.ex ma iori pte & alii itegre docēt iferoꝝ regna:nec eſſe quidē poſſe:nā locū ipſoꝝ quē poſſumus dicere:cū ſub terris dicanf eſſe antipodes:i media uero terra eos eē nec ſolidatas patif nec cētrū terræ q̄ terra ſi i medio mūdi ē tā tū eius eſſe pfunditas nō pōt:ut i medio ſui hēat iferos i qbus ē Tartarus:de qbus legif.Bis patet i pceps:tantū tēditq; ſub umbras Quātus at æthereū cæli ſuſpectus olympū.Ergo hanc terrā i qua uiuimus iferos eſſe uo luerūt:qa ē oīum circuloꝝ ifima plāetaꝝ.ſ.ſeptē:Saturni:Iouis:Martis:Solis:Veneris:Mercurii:Lunæ:& duo rū magnoꝝ:hic ē ꝙ hēmus:Et nouies ſtyx interfuſa cohercet:nā.ix.circulis cigif terra:ergo oīa q̄ de iferis fin gūt ſuis locis hic eē cōprobabimus:qđ āt dicit Patet atri ianua ditis:Sed reuocarē gradū ſupaſq; euadere ad au ras Ho: opus:hic labor ē:aut poetice dictū ē:aut ſecūdū philoſophoꝝ altā ſciētiā:q dephēderūt bene uiuētiū aīas ad ſupiores circulos.i.ad originē ſuā redire:quod dat Luc.Pōpeio:ut uidit q̄ta ſub nocte iaceret Noſtra di es.Male uiuentium uero diutius i his permorari corporibus permutatiōe diuerſa & apud inferos ſemper.

CHRI. Recepi:locus eſt ab honeſto. Orās:a neceſſitate:non.n.ſpernenda ſunt parentum iuſſa.Eſt etiam a poſſibili:nam cū poſt mortē hæc iperaſſet minime credibile ē illam ipoſſibilia imperaſſe. Potes.n.o.arguit a facili. Nec te:probat illā eſſe ꝙ fruſtra ppoſita eſſet illi loco a dea haꝝ rerum potentiſſima:niſi data ſimul fa cultas fuiſſet. Si potuit ma. probat exemplo illam poſſe Orphei āt fabulā ſic interpꝛtatur Boetius:Eurydicē quæ iterpꝛtatur lata iuſtitia ideſt omnē uirtutē amat uir excellēs:quam ſi quis amittat cytharam.i. bonis arti/ bus & actionibus recuperat:quod ſi iteꝝ ab eo labatur difficile eſt reuocare:ſed de orpheo in geor. dictum ē. Or/pheus

Si fratrem pollux:Fabula eſt iouem captū amore Ledæ cū ea ſub forma cygni cōcubuiſſe:atq; inde duo oua nata:& ex altero Pollucem & Helenam:& ex altero Caſtorem & Clytemneſtram proueniſſe: alii dicunt pri mū ouum ſolūmō iouis fuiſſe:proptereaq; Pollucem & Helenam imortales extitiſſe:ſecundum ex Pyndaro Caſtorē & Clytemneſtram produxiſſe mortales. Addit Hyginius hos fratres maxima concordia regnaſſe:& mare pyratis ifeſtatū ſua opera pacauiſſe.Veꝝ cū Caſtor i pugna aduerſus athenienſes cecidiſſet:Pollux ſuam imortalitatē cū illo cōmunicauit & ipetrauit a ioue:ut alternati uiuerēt.Sūtq; a Ioue i gemios cæleſte ſignū cō ſecrati:qđ adeo amplū eſt ut cū alter iā oriaf:alter adhuc lateat: hinc alternati uiuere dicantur. Iccircoq; a picli/ tantibus nautis i tēpeſtate iuocātur:quoniā dū i terris eſſent:illos a pyratis ſeruarēt:Diodo.āt refert Orpheū in argonautaꝝ grauiſſima tēpeſtate ſacra pegiſſe:q̄ apud ægyptios dedicerat:ac deide ſamothracas docuerat:ac paulo poſt duos igniculos ſupra capita Pollucis & Caſtoris apparuiſſe:ſtatiq; tēpeſtatē ceſaſſe:q̄ ſacra deinde a nauigātibus obſeruata ſūt:& igniculi illi dioſcuroꝝ numen eſſe putantur. Hæc Diodo. Pli.autem uerba de hac reponam:inqt ergo Vidi i nocturnis militū uigiliis ihærere pilis pro uallo fulgurum effigies.Eæ & antē/ nis nauigantiū aliiſq; nauiū partibus ceu uocali quodā ſono inſiſtunt:ut uolucres ſedem ex ſede mutātes gra/ ues cū ſolitariæ uenere mergenteſq; nauigia:& ſi in carinæ ima deciderint exurentes. Geminæ autem ſaluta res & pſperi curſus pnuntiæ: q̄ꝝ aductu fugari dirā illam ac minacem appellatā Helenā ferunt & ob id Pollu ni & Caſtori nomen aſſignāt eoſq; i mari deos iuocāt.Horū cæleſte ſignum Gemini uocanf:Is q.pximus cā/ Pol/lux Gemi/ni

cro eſt tres claras ſtellas habet:unā in capite:& ī ſingulis humeris ſingulas.Deīde in dextro cubito unam.In utroq; genu ſingulas:in ſingulis pedibus ſingulas:alter ī capite unā:in ſingulis humeris ſingulas:ī ſingulis manibus ſingulas:ī ſingulis genibus ſingulas:ī ſingulis pedibus ſingulas:īfra ſiniſtrū pedē unā.Sunt itaq; ſtellæ q hoc ſignū faciūt.xviii.Eſt āt domiciliū Mercurii:diſpōit hominē ad litteraturā & ſcripturā:i corpore dominatur humeris brachiis:& māibus.Efficit mediocrē ſtatuā & hominē pulchrū. Facilis deſcēſus.a.īfernū priſci illi mortales q̄ anteq̄ ſtudiū philoſophiæ ad tātū uigoris adoleſceret fuerūt nihil aliud eē uoluerūt q̄ ipſa corpo

Inferi ra quibus incluſæ animæ carcerē fœdum ferunt. Et corpori īfernos fluuios & ſupplicia quæ apud īferos ſūt attribuerūt.Platonici autē de inferni finibus non idē ſentiūt.Alii enim ī duas ptes mundum diuidūt:& alteri q̄ faciat:quā aplanē dicūt uſq; ad globū lunæ pertingere uoluerunt q̄ ſit immobilis.Alteram quæ patiatur & mutabilis ſit:a globo lunæ ad terram uſq; producūt:& uiuere aiam aſſerunt dum ē ī parte immutabili:Mori āt cum ad ptē cecidit:quæ inter lunam & terras eſt & eū mortis & inferorū locū poſuerunt:ut lunæ globus uitæ mortiſq; cōfiniū ſit:a luna.n.deorſum natura īcipit caducorū.Alii mūdum in triplicē ordinē elemētorū diſtinxerunt:ut primus ſit terra:aqua:aer:ignis.Secūdus ſit luna pro terra:Mercurius pro aqua:Venus pro aere:Sol pro igne.Tertius āt ordo uniuerſus ſit:ut Mars ſit ignis:Iuppiter aer:Saturnus aqua:Aplanes terra & in ea ſint cāpi elyſii puris animis deputati.Ex his cāpis cū animæ emittūt̄ p tres elemētorū ordines trina morte i corpus deſcēdūt.Alii mundū ut primi in duas partes diuidūt:ſed ſolā aplanē unam ptem ponūt: reliqua oīa ſcilicet ſeptē ſphæræ & quatuor elementa alterā partē faciūt:& is locus īferorū dicitur.Chriſtiani āt ī cētro terræ.Nā ibi ſunt tenebræ exteriores.i.a luce diſtātes fletus & ſtridor dentiū:& ſic ait propheta Eripuit dominus animā meā de iferno īferiori.Nihil ē cētro inferius:& dominus dixit q̄ filius hominis eēt futurus ī corde terræ tribus diebus & tribus noctibus:Cētrū.n.ita nouimus eſſe ī medio terræ:ut cor ē ī medio corpis.Nec obſtat q̄ terræ ſoliditas cōcauitates nō patiat̄:nā ſic ſpiritibꝫ aut cæleſtibus aut malis:ſic animabus noſtris oīa puia ſunt:ut eant quo uolūt:niſi deus uetet:q̄uis ēr profundæ ſpeluncæ ī mōtibus teſtētur q̄ poſſint illic eē cōcaua.Iob ait ī profundiſſimū īfernū deſcendēt oīa mea.Si āt cōſideremus ea q̄ dicūt̄ a diuino Grego.Infernus erit ab aere hoc caliginoſo & repleto illis ſpiritibus : q nec deo: nec lucifero aſſenſerunt uſq; ad cētrum terræ:

Deſcēſus ad īferos ſed de inferno hactenus:nā nomina quibus uocatur ſuis in locis explicabunt̄.Deſcēſus āt ad īferos quatuor ſunt. Primus cū ſecundū platonicos animus ī corpus deſcēdit & hæc mors animi dicit̄:nā cū a corpore idē diſſoluitur dicit̄ mors animalis:de quo deſcēſu plurima p̄claraq; apud Macro.philoſophū Platonicū repies.Secūdus deſcēſus ē cū animi ſuis ſceleribus damnati ad æterna ſupplicia deſcendūt.Tertius ē cū ſacris quibuſdā & nicromātia aīas īde euocamus:ut latius patet apud Luca.Quartus cū ī uitia labimur.Quintus cū ī cōtēplatione uitiorū deſcēdimus:ut illorū pernitie cognita ab eis abſtineamus:qua rōne & Virgi. nūc æneā deſcendiſſe fingit duce Sibylla:& noſter diuinus poeta Dāthes ſeipſum deſcendere duce Virgilio cōminiſcit̄. Ponit.n.ille ex diuina chriſtianorū ſapientia ſummū homini bonū eē frui deo:ergo mēte cōtēplationeq; cælū aſcēdat oportet:ſed quoniā nemo aſcēdit ī mōtē domini.i.in iſtiuſmodi cōtemplationē:niſi innocens manibus & mundo corde.i.niſi mentē actioneſq; a uitiis mundas gerat icirco oportet: ut prio ī infernū.i.in cōtēplationē uitiorū deſcēdat deinde illorū pernitie cognita in purgatoriū aſſurgat.i.purgatoriis uirtutibus aīum ab oī labe mūdū reddat:atq; inde in ipſos cælos penetret.i.earū uirtutū q̄ animi iā purgati dicūt̄ alis ad diuinas res contēplādas eleuet̄:eadē ergo rōne quoad licet hōi chriſtiana ueritate nō ībutō rē tractat.Vir.ſed ita:ut mō deſcēſū ſceleratorū ī uitia:mō eorū q ad illa cōtēplāda deſcēdūt,p̄ſeq̄tur ergo facilis deſcēſus ſi deſcēſū animæ ad corpus intelligas nihil ē uelocius:ſi deſcēſū rōnis inſēſualitatē:quoniā primi motus ī ptāte nr̄a nō ſūt qd ē celerius:q ſi ſi ī uitia quoniā a ſtultitia id p̄uenit facile ē ſtultorū āt infinita ē copia.Quapp̄ ē ſnia philoſophi clauſis etoculis poſſe ad inferos deſcēdere:hinc Heſio. τηνμεντοι κακοτητα ωσιλαδον εστιν ελεσθαι .Ante āt ipſam uirtutē ſudorē & laborē eſſe dixit Tησ αρετησ υδρωτα θεοι προπαριθεν εθηκαν αθανατοι. Noctes atq; dies patet tur noctu.i.p ignorātiā peccat diu.i.per malitiā. Sed reuocare gra. nā cū ex habitu uitiorū in ipſo infimo appetitus fundo iaceat rō difficile ē illi redire ad ſuperos ideſt ad uirtutem.

Euadere Euadere:hoc uerbo utimur ī rebus difficilimis & laborioſis.Videtur uerbum eſſe a uado aquarum e quo non egredimur ſine difficultate unde dicimus euaſit ad cōſulatū Euaſit in ſummum uirū q̄ quidem nō fiunt ſine difficultatibus & laboribus magnis.

Hoc opus:hic labor ē:pauci quos æquus amauit
Iuppiter:aut ardēs euexit ad æther auirtus
Diis gēiti potuere:tenēt media omnia ſyluæ:
Cocytuſq; ſinu labens circumuenit atro.
Quod ſi tantus amor menti:ſi tāta cupido ē
Bis ſtygios innare lacus:bis nigra uidere
Tartara:& inſano iuuat indulgere labori
Accipe q̄ peragēda prius:latet arbore opaca
Aureus:& foliis:& lento uimine ramus:
Iunoni infernæ dictus ſacer:hūc tegit omnis
Lucus:& obſcuris claudūt cōuallibus umbræ.

SER. Pauci quos æquus.a.tria hominum genera poſſunt remeare ad ſupos:quos diligit Iuppiter ideſt hos quos in ortu benignus ſyderū aſpectus irradiat Iuuena. Diſtat.n.q̄ ſydera excipiāt te modo primos īcipientem edere uagitus:quos prudentia ſubleuat:nā hoc eſt. Quos ardēs euexit ad æthera uirtus. Itē religioſos:quos a diis genitos dixit . Conſequens enim ē ut deorū ſoboles religionibus uacet.Diis autem geniti:quia corporibus ſe infundebant poteſtates ſupernæ undæ heroes procreabantur. Syluæ:ideſt omnia poluta & ingnata ſunt ſyluæ.n.tenebras & luſtra habent:qbus feritas & libido dominatur. Cocytus:flumen inferni dictus ab eo quod eſt κωκυειν.i. lugere. Eſt aūt locus uicinus acheronti.Fingit̄ luctuoſus: q a ex ſacra morte hōis fiebāt. Bis: mō & poſt mortem: nā q̄uis Ouidi.dicat inter deos relatum fuiſſe æneam.

Sed non ante datur telluris operta ſubire
Auricomos q̃ qs decerpſerit arbore fœtus:
Hoc ſibi pulchra ſuum ferri ꝓſerpina munus
Inſtituit:primo auulſo non deficit alter

tamen neceſſe eſt etiam iſtoꝝ apud inferos eſſe ſimulachra:ut Herculis:Liberi patris : caſtoris & Pollucis alii ad ſibyllã referũt ut dicat. Vis me bis cernere mõ & cũ me lucis hecate præfecit auernis : Sed nõ bis erit ſed ter:nam & ipſa moritura eſt.Ergo dicemus: ut ſupra ẽt poſt apotheoſim apud inferos remanere ſimulachra. Stygios:ſtix palus apud iferos de q̃ dicit̃ Dii cuius iurare timẽt & fallere numẽ.Hoc ãt eſt:qa Victoria ſtygis filia bello gygãtũ ioui fauiſſe dicit̃:ꝑ cuius remuneratiõe iuppiter tribuit ut dii iurantes ꝑ eius matrem nõ audeãt fallere:rõ ãt ẽ:ſtyx mœrorẽ ſignificat unde απο του στυγερου.i.a triſtia dicit̃. Dii ãt ſp læti : unde & ĩmortales.Ergo iurãt ꝑ rẽ ſuæ naturæ æternæ cõtrariã.i.ꝑ triſtitiã ergo ꝑ execrationẽ. Tartara:locus ĩferorũ ꝓfũdus:Luc.ad iferos ait cuius uos eſtis ſupi. Inſano:magno. Accipe:audi & ſub fabulaꝝ ꝓtextu docet rectã uitã:ꝑ quã dat̃ aiabus ad ſupos regreſſus. Ramus: licet q de ſacris ꝓſerpinæ ſcribũt dicãt aliqd ĩeſſe myſtichũ publica tamẽ opinio hæc ẽ. Oreſtes poſtq̃ thoãtẽ regẽ ĩ taurica regiõe occiderat cũ Iphigẽia ſoror̃ & ſimulachro diãæ aufugit:idq; nõ ꝓcul ab aricia collocauit:in hoc tẽplo poſt mutatũ ritũ ſacroꝝ fuit arbor de q̃ ramũ ifringi nõ licebat:Dabat̃ ãt fugitiuo:ut ſi ex ea arbore ramũ effingere potuiſſet cũ fugitiuo eius tẽpli ſacerdote monomachia pugnaret.Nã fugitiuus ille erat ſacerdos ad priſtinæ fugæ imaginẽ. Dimicãdi uero dabat̃ facultas q̃ſi ad priſtini ſacrificii reꝑationẽ.Hũc ergo ide ſũpſit colorẽ.Ramus.n.neceſſe erat:ut unius cã eẽt ĩteritus.Vnde ſtati ſubiũgit mortẽ. Miſeni:& ad ſacra dianæ accedere:niſi ſublato ramo nõ poterat. Inferos aũt ſubire ẽ ſacra celebrare Proſerpiæ.De reditu ãt aiæ hoc dicit.Pythagoras uitã humanã diuiſit ĩ modũ y lr̃æ:q, ꝑria ætas icerta ſit:quoniã nõdũ ſe aut uirtuti aut uitio dederit biuiũ:aut y lr̃æ a iuuẽtute incipere:quo tẽpore aut uitia in ſiniſtrã aut uirtutẽ in dextrã partẽ ſequimur.Hinc Perſi.Traducit trepidas ramoſa ĩ cõpita mẽtes: ergo per ramos uirtutes dicit ſectãdas:Latet ĩ ſyluis:qa ĩ huius uitæ cõfuſione ex maiori parte uitioꝝ uirtutis ĩtegritas latet.Alii dicũt aureo ramo ĩferos peti:qa mortales facile diuitiis ĩtereunt:Tyberianus Aurũ quo pretio referant̃ limina ditis. Lẽto:flexibili:ut Lẽto qbus toruo facili ſupadita uiris. Iunoni infer: proſerpinæ:ut Sacra ioui ſtygio.i.plutoni. Dictus:dicatus. Obſcurius um.Re ueta.n.nemus aricinũ denſum eſt. Sed non ante datur:ſiue iuſtis ſiue iniuſtis:& ſic intelligẽtes remouemus q̃ſtionẽ. Hinc.n.dicit Longo poſt tẽpore uiſu ex eo.n.qd dicit deſcẽdiſſe aliquos ramũ quoq; depoſitũ eẽ ſignificat. Telluris operta:ſecundum eos q dicũt ĩferos eẽ in medio terraꝝ:quos Iuue.dicit putari eſſe ſub terris:ut eẽ aliquos mães & ſubterranea regna. Pulchra:q̃ rapi meruit a Platõe. Suũ:ſibi caꝝ. Non.d.a.ne diceret ab illis qui primo deſcenderunt eẽ ſublatum.

CHRI. Hoc opus:hæc ẽ difficultas hoc ẽ neceſſe. Pauci.q.e.a.Iup.ex ꝓfũda Platõis ſciẽtia hæc ſũt. Refert.n.Plato aĩos nr̃os dũ in cælis degũt ambroſia ac nectare paſci.i.deo frui:ac inde ſũmũ gaudiũ ꝑcipe ueꝝ cũ hõ in cõfinio rõnalis creaturæ poſitus poſſit ꝑ uirtutẽ deo fauẽte ſupra ſe emergere:ſic uitiis infra ſe ĩ infernũ ruit.iſta demerſio quoniã de cõfinio nr̃æ cõditiõis labimur iure deſcẽſio ad iferos dr̃ quapp cũ in inferno ſimus demerſi:nõ poſſumus niſi duabus alis recuꝑatis ad ſupos redire.Hæ ãt ſũt iuſticia & religio:ꝑ iuſtitiã intelligit Pla.oẽs uirtutes morales qbus a uitiis ita purgamus:ut facile ad cognitionẽ reꝝ cæleſtiũ ualeamus erigi. Nã q uitiis inqnati ſũt diuina cõtẽplari nõ poſſũt quapp & apud Socra.ẽ ꝙ impuro puꝝ attingere nefas ẽ:& ſacroꝝ carminũ poeta ꝓphetaq; cũ interrogarit Quis aſcẽdet ĩ montẽ domini:aut qs ſtabit ĩ loco ſancto eius.i. qs ꝑuenire ad diuinaꝝ reꝝ ſpeculationẽ ualebit:reſpõdet:innocẽs manibus & mũdo corde.i.q neq; faciat neq; cogitet uitia & ipſa ueritas in euãgelio dicat:Beati mũdo corde:quoniã ipi deũ uidebũt:ergo prima ala iuſticia ẽ.i.uirtutes morales : ſecunda uero religio.i.uirtutes intellectiuæ q̃ ſũt intelligẽtia ſciẽtia ſapiẽtia & prudentia: nam purgati a uitiis:& ꝑpea idonei ad cõtemplãdũ effecti ꝑ has uirtutes ꝑcipue ãt ꝑ ſapiẽtiã in diuinarum rerũ cognitionẽ deuenimus quapp cũ Maro dixit pauci quos ardens uirtus ad æthera uexit:primã alẽ intellexit cũ uero Diis gẽiti adiũxit:ſecũdã alã notauit:neq; fruſtra poſitũ ẽ. Quos æquus amauit iuppiter.Nã q̃uis animoꝝ noſtroꝝ ſolus deus creator extiterit:ꝑpeaq; nullis ſint ſyderibus ſubiecti:tamẽ ex contagione corporũ: qbus includunt̃ q̃ ſyderibus ſubiecta ſunt:trahunt:concupiſcibilem & iraſcibilẽ uim:& irrationalẽ apetitum atq; inde uarias & ad uirtutem affectiones & ad uitium inclinationes.Quapropter permulti intereſt quo q̃q; ſydere natus ſit neq; ſolum hæc res circa:morales uirtutes cognoſcit̃:ſed & ad ueri cognitionẽ ꝑtinet.Nã q̃uis omniũ animoꝝ eadẽ natura ſit:unde niſi a corpore erit̃ qd alii ingenio memoria mirifice excellãt:alii contra hebetiſſimi ſint.Quapp ſi benigno ſyderum aſpectu qs naſcatur & ad bonum ſimul & ad uerum excitabitur in cõtra & ad uitia procliuis erit:& ingenio hebeti exiſtet.Quare autem iouẽ potius q̃ alium planetam nominauerit facile ẽ reſpõdere.Nã refert Ptolemæus ĩ li.de harmonia certos quoſdã numeros eſſe quos nunc omittõ ꝑ quos in omnibus q̃ ſibi cõuenienter iũgunt̃:& aptãt̃ fit iugalis cõpetẽtia:nec qcq̃ ẽ qd alteri niſi per hos poſſit cõuenire:& cũ uitã noſtrã ꝑcipue ſol & luna moderent̃ oſtẽdit iouẽ oibus illis numeris ſoli pluribus aũt lunæ aſſociari.Venerem uero omnibus lunæ pluribus ſoli adiungi ac ꝑpea cõcludit iouẽ primum deinde Venerẽ datores eſſe bonorum & animi & corporis.Præterea oſtendunt mathematici optimos mores atq; omnem iuſticiam a iouis influxu hominibus prouenire. Syluæ:pro inſcitia & ſtultitia optime ponit̃ ſylua.Vnde oĩa uitia ſunt q̃ reditũ nobis ad ſupos ĩtercludũt:ſed & ſyluã pro materia ponũt platonici.A materia ãt.i.a corpore oĩa uitia hoĩbus ꝑueniũt Quapp Pithago.& Pla.ſyluã malã & peſtiferã nũcupãt:& ut deus fõs ẽ & cã bonorũ oium ſic ſyluã cãm oĩum maloꝝ ponũt.Prolixũ oio eẽt ſi ſyluæ nomia oĩa q̃ illi a philoſophis dant̃ nũc receſeã.Ex nouẽ ãt q̃ illi Trimegiſtus dat noibus tria ſpectãt ad eſſẽtiã propriã.ſ.natura:inr̃:ſylua Tria ad ĩchoationẽ.i.uim recipiẽdi fœcunditas:ſinus:receptaculũ. Tria ad defectũ malignitas: inuidia fraus : Pla.uero deum appellat patrẽ:quoniã oĩa gignit:Syluã matrem:qa materiã ꝑbet:animã mũdi ſemẽ:Formas genitas prolem. Sylua

Et quia ut faber lignarius ex ſylua quæ habet deformia ligna & incurua & rudia materiam tamen illam rudẽ reducit in quamcũq; uult formam: ſic deus ex materia prima informi elicit omnes formas iccirco ſyluam il-
Cocytus lam philoſophi nũcupãt. Cocytus: cũ multa alia de ſylua dixiſſet. Plato dedit poſtremo nouem nomia: qbus illius prauitatem exprimit cõfuſionem: errorem: malitiam: inuidiam: fraudem: lætheum: acherõtem: cocytum: ſtygem: & profecto ut ſapiẽtiſſime idẽ phũs oſtẽdit huius lubricæ rei nullam ſpeciem formam ue propriam i ueniemus: & tamẽ oẽs habere uidet: cum intra gremium eius cõuerſiõe ad aliud ex alio formæ trãſfigurẽtur: Sed de cæteris alias: ut autem quid de fluminibus ſentiat itelligamus: aiaduerte platõicos totã materiam i duas regiões diſtribuere. Primamq; faciũt cælum ipum primum: quas beatorum iſulas appellat: & cæleſtem terram ſecũdam reliqua omnia q̃ ſub cælo cõtinẽt: quos dicũt iferos: & hãc rem totam quoniam uarie fluitet: æſtuetq;: & nũq̃ eodem ſtatu pmanet: flumẽ uocãt: primam quoq; partẽ nectar nominãt: potum. ſ. quo dii alãtur. Hãc autem ſecũdam potum aiarum. Nam ut muſca potu melis immergit: ita aius harũ rerum pnitioſa dulcedie delinitus i ſyluæ uiſceribus demergit. Atq; ita ebrius efficit: ut neq; facile reuiuiſcat: neq; expergiſcatur: nec ueri gaudii pabulum qd ex cõtemplatiõe eſt ualeat deguſtare. Cum enim aius noſter exactiſſima diuinitatis cõtemplatiõe frueretur i cælo cõſiſtens: tãdem terrenarum rerum cõtagiõe ac deſiderio ifectis ipſa cogitatiõis mole i corporis craſſitudinẽ deſcẽdere cœpit ac nouam ſyluæ ebrietatẽ haurire: & i ea ueluti flumie mer-
Stix gi qd in quatuor diſtributũ eſt flumia: lætheũ. i. obliuionẽ. Acherõtha. i. priuationem gaudii: Stygem. i. triſtitiam: cocytum luctum. Acherõ ex lætheo fluit: nã ut animus ex cognitiõe dei purus iuiolatuſq; exiſtẽs ieffabile percipiebat gaudium ita ex obliuiõe gaudio illo priuatur: ex priuatiõe gaudii triſtitia naſcitur. Ex triſtitia luctus oritur. Vnica igitur materia apud iferos flumẽ igitur unũ: ſed quia quatuor malorum cauſa eſt & quatuor habet proprietates: quatuor fluminum nominibus appellatur: ſed hæc i phædro diligẽtius: Hæc ergo ſẽtiunt platonici euenire mala animis noſtris: cum cæleſtibus ſedibus delapſi: ac in hunc infimum mundum de-
Phlegethõ uoluti corporeo ſunt carcere incluſi. Adũt etiam alium fluuium phlegetõtha dictum ab ardore. Nam demerſa in corpus anima obliuiſcitur maieſtatis prioris uitæ: qui fluuius lætheus eſt. Deinde per phlegetontem ardores irarum: per Acherontem quicquid nos feciſſe uſque ad triſtitiam pœnitet: per cocytum lachrymas: per ſtygem quicquid inter nos odium parit. Poſſumus etiam cocytum & phlegethõtem alio modo diuidere: cũ eni ex obliuione rerum cæleſtium & ex contagiõe rerum terrenarum i perturbationes incidamus: & illæ aut ab opinione boni qualis de præſenti lætitia geſtiens: aut de futuro libido: Aut ab opinione mali: ut eſt mœror de præſenti: & timor de futuro proueniunt. Ab opinione boni phlegethon: ideſt ardentes cupiditates ab opinione mali Cocytus: ideſt luctus prouenit. Nam ex altero lachrymæ emanant: ex altero ardẽtiſſimæ cupidita-
Tartarus tes accenduntur. Tartara: proprie loca ſunt infima inferorum dicta απο του Ταρταριζειν quod eſt a frigore tremere: eſt eni locus adeo remotus a cælo: ut ibi ſint tenebræ & ſtridor dentium. Ramus aureus: Sapientia eſt quæ eſt rerum omnium humanarum diuinarumq; ſcientia. Sine hac non eſt contemplatio: quæ eſt fugiẽdarum eligẽdarumq; rerum iudex. Vnde ſapiens: Aurum & multitudo gemmarum & uas pcioſum labia ſcientiæ: aurum. n. interpretatur ipſe nitor ſapientiæ. Multitudo uero gẽmarum uarietas uirtutum: & Grego. i Iob per aurum ſapientiam intelligit. Latet: Nã ut teſte Cicerone dicit Democri. ueritatem natura in profundo abſtruxit: per ramũ ãt eſſentiã: per frondes accidentia itelligamus. Lucus & umbræ: per lucũ: quæ ſylua eſt: intellige contagionem corporis: qua oppreſſi nihil recte ſentimus. Per umbras uero inanes appetitus cupiditates: Nam & ipſe a ueritate dinoſcenda arcẽt. Sed nõ datur nobis ſubire operta. i. deprehendere ipſam ueritatem quæ a noſtra mole corporea oppreſſa latet: niſi hunc ramum: ideſt hãc ſapiẽtiam aſſecuti fuerimus: primo auulſo nõ deficit alter. Quia ueritatem ueritas aperit: nec uetamur idem illum intelligere quod alter intellexerat prius.

SER. Frõdeſcit: in naturã rediit: & honeſte locutus ẽ dicẽs habẽs frondes ſui metalli. Alte. u. o. require oi intẽtiõe. Rite reptum car. rite carpe: & non rite reptũ. Si te. f. u. Nũc. n. quẽ fata uocãt facile ſequitur. Poteris: poterit qs: nam ſi de æneа dicat: careret deo: nec poſſet de miſeno uaticinari. Duro. f. & genus eſſe põt & ſpecies. Præterea. q. d. eſt alia oportunitas deſcendendi ad iferos. i. proſerpinæ ſacra pagendi. Duo eni horum genera ſacrorum fuiſſe dicunt: unũ nicromantiæ: quod Luca. exequit: Aliud ſcyomãtiæ: qd in Homero quẽ Vir. ſeqt lectũ ẽ. Sed ſecũ dũ Luca. ad eleuãdum cadauer ſanguis eſt neceſſarius: ut Pectora tum primo feruẽti ſanguine ſupplet. In ſcyomãtia qa umbræ tantũ ẽ euocatio ſufficit tãtũ ſolus iteritus: Vnde inducit miſenus ẽ in fluctibus occiſus. Tibi: ideo addidit: ne amici poſſet etiã ab ſibyllã referri. Inceſtat: polluit. Inceſtus ẽ q̃cunq; pollutio. Pẽdes: Solicitus es: ut Ipſe manu multo ſuſpẽſum numie ducit. Suis: apud priſcos: ut ſupra diximus omnes i ſuis domibus ſepeliebantur. Hinc ortum ut lares in domibus colerentur: Vnde umbras laruas uocamus. Nam dii penates alii ſunt. Propter hoc Dido cœnotaphium

Aureus: & ſimili frondeſcit uirga metallo:
Ergo alte ueſtiga oculis: & rite repertum
Carpe manu: nãq; ipſe uolens faciliſq; ſequet
Si te fata uocant: aliter non uiribus ullis
Vincere: nec duro poteris conuellere ferro.
Preterea iacet exanimum tibi corpus amici
Heu neſcis: totamq; inceſtat funere claſſem
Dum conſulta petis: noſtroq; i limine pẽdes.
Sedibus hũc refert ante ſuis: & õde ſepulchro
Duc nigras pecudes: ea prima piacula ſunto:
Sic demum lucos ſtygios & regna iuia uiuis
Aſpicies: dixit: preſſoq; obmutuit ore.
Aeneas mœſto defixus lumina uultu
Ingreditur linquens antrum: cæcoſq; uolutat
Euentus animo ſecum: cui fidus achates
It comes: & paribus curis ueſtigia figit.

Multa inter ſeſe uario ſermone ferebant:
Qué ſociũ exãimẽ uates:qđ corpus humãdũ
Diceret:atq; illi miſcenum in littore ſicco
Vt uenere uident indigna morte peremptũ:
Miſcenum æoliden: quo non preſtãtior alter

ſecit marito:ſed quomodo ſecundum hunc morem loquitur cum troiani nondum haberent domos ergo aut ſecundum iſtum locutus eſt morem:q̃uis troiani adhuc domos non haberent. Aut dicit refer hũc naturalibus ſedibus terræ:nam in aqua perierat Verumtamen illud eſt ut intelligamus eã dicere ſepeli eũ:nã ſepulchꝝ ſedes uocaꝰ. Hora.nulla certior tamẽ rapacis orci fine deſtinata diuitẽ mãet heꝝ.Itẽ Vir.& nunc ſeruat honos ſedẽ tuus oſſaq; nomen:pſuadet aũt ſepulturam:ut poſſit recentis cadaueris uti aĩa:ut ait Luca.Nõ in tartareo latitãtem poſcimus antro:Aſſuetãq; diu tenebris mõ luce fugata Deſcendentẽ aĩam prĩo pallẽtis hiatu Hæret adhuc orci. Prĩa pia.ſ.pp pollutionẽ ex mortẽ Miſeni. Lucos ſty.Seneca de ſacris ægyptioꝝ ſcribẽs refert iuxta ſyenẽ in extremo ægypti locũ eẽ q̃s philas.i.amicas uocant:qa illic placata ẽ iſis irata q̧ mẽbra oſiridis mariti nõ ĩueniebat: q̃ inuẽta cũ ſepelire uellet:elegit uicinas paludis tutiſſimũ locũ:quẽ ad trãſitũ cõſtat eẽ difficilem.Limoſa.n.ẽ palus:& papyris referta. Vltra hãc breuis iſula iacceſſa hoibus dcã ob hoc αβατοσ.Hic Luc. Hic abatos qđ nr̃a uocat uenerãda uetuſtas hæc palus ſtyx uocaꝰ:qđ triſtitiã tranſeũtibus affert:ſane ad illã ĩſulã ab iis q ſacris ĩbuti ſũt certis trãſiꝰ diebus:Viciniãt populi cadauera ſuoꝝ ad alterã regionẽ tranſferunt:ſed ſiqs in fluuio p̃eat:nec eius ĩuẽiaꝰ cadauer:poſt centũ ei annos pſoluunt officia:hinc tractum eſt Centum errant annos: uolitãtq; hæc littora circum. Inuia:Quæ contra naturã ſunt non afferunt p̃iudicium generalitati:unde ait inuia: licet Hercules & alii tranſierit: & ſit æneas tranſiturus Sic dictum & illud Euaditq; celer ripa irremeabilis unda. Meſto uul.propter mortem amici & rami inquiſitionem. Defixus lumĩa:quod mœſtitiam ſignificat. Ingrediꝰ:pgradiꝰ:uacat p̃poſitio:ut ĩgrediturq; ſolo:& caput ĩter nubila cõdit. Et pibus.c.u.ſ.aut ſimili ſolicitudĩe incedit: aut figit ueſtigia.i.ſtat ex ĩprouiſo:quod cogitantes ſolent. Serebant:Hinc,pprie dictus ſermo q̧ inter duos ſeraꝰ. Indigna: Miſerabili non congrua eius meritis:uel propter animæ extinctionem elementi contrarietate.

CHRI. Veſtigia:Diligenter inq̃re.Tranſlatio a uenatoribus q ſeq̃ntes ueſtigia aĩalia q̃rũt. Si te fata uocãt: Si datũ eſt a ſupis.Aliter: nã diua prouidẽtia cõtraria diſponẽte nihil pficere poſſumus:nec ĩgenii uis nec corporis robur q̃c̃q̃ ualet. Mortuũ:ãt Miſenũ extinctã inanem gloriã ĩtellige:Nã q ſciẽtiã q̃rit:nũq̃ pficit ſi inani gloria intumeſcit.Sũt.n.q addiſcũt:ut ex ſua doctrina gloriã aucupenꝰ.Sunt itidẽ q ut ĩſtruãꝰ.Sed quoꝝ gloriæ finis ẽ ii nũq̃ meliores ex ſua doctrĩa reddũꝰ:ſed potius uanitate deteriores. Quapp q ſummũ bonũ ex diuinaꝝ reꝝ cognitiõe aſſecuturi ſunt:addiſcãt:ut ſciãt & ut ſe ad eoꝝ q̃ didicerit normã dirigãt:& cũ inde ſuã originẽ diuinã eẽ cognouerit:ſe oĩ corporea cõtagiõe purgãtes ueluti dii in terris degãt.Neq; iccirco diſcãt: ut deĩde ſuã ſapiẽtiã iactẽt:& nihil recte agẽtes tumidi iflatiq; reddãꝰ: aq̃ quidẽ re nos uehementer Paulus deterret:Eſt & tertiũ quoq; genus eoꝝ q diſcũt:ut inde q̃ſtũ faciãt:& hi ĩprobãꝰ tãq̃ auari.Iure igiꝰ æneas cũ hãc uiã ſibi pposuiſſet dũ pẽdẽt in limĩe ſibyllæ.i.dũ ſibi qd agendũ ſit cõſultat:itererit miſenus.i.euãeſcit ab eo oĩs inãs gloria:nam q recta ĩgreditur uia:nihil agat pp uanitatẽ & inanẽ gloriam:ſed cũcta eo referat:ut ſe ĩpum optime inſtituat. Diciꝰ.n.miſenus odioſa laus.Quid.n.apud mortales odioſius ẽ uanis iflatiſq; hoibus daꝰ ãt comes Hectori:quoniã ille ab Home.nõ uera uirtute pugnaſſe:ſed ne gloriã exiſtimationẽ ue amitteret apud ſuos.Quapp etiã ab Ariſto.exẽplo poniꝰ ĩ q̃dã ſpecie nõ uere fortitudinis.Quoniã ergo res tota uẽtoſa ẽ æoli regis uẽtoꝝ filius dr̃.Eſt tubicen: quo artifice nihil iflatius repiꝰ:nihilq; præter uentũ p̃ſtat. Hic ergo polluit totã claſſem.Nã oẽm uirtutẽ deturpat huiuſcemõi uanitas:Ergo non ſolũ extinguaꝰ ĩ nobis:ſed penitus ſepeliaꝰ. Regna inuia.u.nã q uitiis non ſunt extincti:ſed ſuis uirtutibus uiuũt:nõ deſcẽdũt ad ĩferos: ſic & Dauid dixit.Nõ mortui laudabunt te domĩe:neq; oẽs q deſcẽdũt ad ĩfernũ:ſed nos q uiuimus.Recte autem ignorat æneas quẽ ſociũ humandũ p̃dicat ſibylla: nã ante ſapientiã quã adhuc nõ acq̃ſiuerat uitia nõ recte cognoſcit. Laudes aũt Miſeni nõ ad allegoriã ſed ad hiſtoriã referas:uel dicas in bellis nihil preſtantius eſſe inani gloria: nã cupiditas gloriæ pluſq̃ uirtus ualet:nam ut ait Iuue. Quis.n.uirtutem amplectitur ipſam p̃mia ſi tollas?

Aere ciere uiros:martemq; accendere cantu.
Hectoris hic magni fuerat comes:hectora circum
Et lituo pugnas inſignis obibat & aſta.
Poſtq̃ illum uita uictor ſpoliauit achilles
Dardanio æneæ ſeſe fortiſſimus heros
Addiderat ſocium:non inferiora ſecutus.
Sed tum forte caua dũ pſonat æquora cõcha
Demens:& cantu uocat in certamina diuos
Aemulus exceptũ triton(ſi credere dignũ ẽ)
Inter ſaxa uirum ſpumoſa ĩmerſerat unda.
Ergo omnes magno circũ clamore fremebãt
Præcipue pius æneas:tum iuſſa ſibyllæ
Haud mora feſtinant flentes:arãq; ſepuchri

SER. Martẽq; accẽdere.c.Hemiſtichiũ.i.dimidiũ uerſũ hoc dr̃ addidiſſe:dũ Auguſto hunc ſextũ librũ recitaret:nã ante fecerat emiſtichium dicendo aere ciere uiros poſtea in præſentia: Auguſti ex abundantia intellectus addidit ſubito martemq; accendere cãtu. Vita ſpoliauit:ad bellũ retulit:in quo uictis tollũtur exuuiæ. Non inferiora.ſ.ubiq; Aeneam Hectori cõpat ut ambo animis:ambo inſ.p.ar. Caua dũ pſo.æ. aut pſonare facit:aut hyſterologia ẽ:dũ p caua æquora ſonat. Demens:improuidus:q nõ cõſiderauit etiã deos ĩ æmulatiõe poſſe defendere. Aemulus: modo eiuſdem rei ſtudioſus:alias inimicus ĩuẽiꝰ. Exceptũ: Oppſſum inſidiis:ut fuerit tantæ uirtutis:ut ne adeo quidẽ ſine inſidiis:opprimi poſſet. Tritõ ĩ penultima accentum habet.Nam ſi in ultima:tritontis faceret ut demophoon demophoontis. Ergo:uel quia talis interierat:uel ſic perierat. Præcipue:ſemper illum ſupra alios amicorum mortem inducit dolere:ut nunc

Congerere arboribus cæloq; educere certant.
Itur in antiquam ſyluam ſtabula alta ferarū.
Procumbunt piceæ: ſonat icta ſecuribus ilex:
Fraxineæq; trabes: cuneis & fixile robur
Sciditur: abuoluūt ingentes mōtibus ornos:
Nec non æneas opera inter talia primus
Hortatur ſocios: paribuſq; accingitur armis:
Atque hæc ipſe ſuo triſti dum corde uolutat
Aſpectans ſyluā imenſam & ſic forte precat.
Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramos
Oſtēdat nemore ī tanto: quando omnia uere
Heu nimium de te uates miſene locuta eſt.

amici caſum gemit. Item caſuq; animum concuſſus amici. Hinc ei dat circa ſepulturā ſordida officia: q̄ in alıis denegat locis: nā primū locū pietati in ſepultura tribuūt: ergo cum nefas eēt pōtificibus cadauer uidere: magis tamen nefas erat uiſum īſepultum relinquere. Genus āt ſepulturæ fuerat iniectio pulueris: unde ē. Aut tu mihi terrā inice. Hora. nō ē mora lōga iniecto ter puluere curras. Arāq; .ſ. pyrā dicit: q̄ in modū aræ lignis cōſtruebāt: unde ſequit̃. Congerere arboribus certāt. Nā arā q̄ ante ſepulchrum cōſtituit̃ itelligere nō poſſumus: ut Stāt māibus aræ: Cum nōdū facta ſit funeratio q̄ p̄cedit ſepulchꝝ. Probus tamen & Donatus de hoc loco reqrendum adhuc dixerunt. Certāt. ſ. mēte ptractādo: nā adhuc ī ſyluas erāt ituri. Itur: co e breuē habet: itur i producit: qa igit̃ uerbū hoc breue ē origine: & declinatiōe fit longum: iō eius certa natura nec in temporibus nec in participiis apparet: nā itur lōga: iturus breuis eſt: ut Supumq; i lumen ituras. Multi tamen tentant dicentes itur pp eo q̄ prima uerbi origo eſt p diphthōgum ſcribi debere: quod nō p̄cedit: qa diphthongus ſemper longa ē. I autem & produci pōt & corripi: hinc eſt q̄ fortuito & producit: i & corripit: Iuuenalis nō quaſi fortuitus nec uentorꝝ rabie: ſed iratus cadat in terras & uindicet ignis: Cōtra Hora. Nec fortuitum ſpnere ceſpitem leges ſinebāt. Fortuitus a fortuna & eundo componitur. Piceæ: quinta ſpecies cedri eſt: ut ait Plini. Nam cedria dicta eſt quaſi καιομενησ Δρυοσ υγρον. i. arboris humor ardentis. Nec nō: Bona œconomia uenitur ad arborem. Accingitur ar. Inſtruitur officiis. Forte: uacat: & eſt de uerſibus qui tibicines appellantur: quibus additur aliquid ad ſolam metri ſubſtentationem: nec poſſumus intelligere eum forte rogaſſe. Si: Rogantis & optantis eſt per ſe plenum ſicut o: licet neoterici hæc iungant: & pro una ponāt: Perſi. O ſi ebulliat patrui præclarū funus & o ſi. Quando: Siquidem: nimium uere. Cum affectu dixit: quaſi mors prædicta falſa eſſe debuerit.

DONA. Enumerat: quæ in tali uiro eſſent dolendum: primo quia æolides: ideſt nobili genere. Quo nō preſtantior aere ciere: ſecundo qđ ſummus artifex in ſono tubæ. Viros: homines fortes quia imbelles nullis exortationibus citari poſſunt. Et lituo pugnas & haſta: non ſolum tuba alios accendere poterat: ſed & ipſa pugnabat. Hectoris hic comes: Maxima laus q̄ nunq̄ niſi precipuis comes eſſet. Si credere dignum eſt: quaſi incredibile ſit q̄ homo deum prouocauerit. Exceptum: Vt uenabulo feram quæ dum ſua feritate plurimum poſſe credat incauta ruens in ferrum temeritatis pœnas dat. Indigna morte: quæ non conuenit uiro forti: ergo non tantus dolor fuiſſet ſi i bello cecidiſſet. Aramq; ſepulchri: Meritum defuncti preter lachrymas poſtulabat exequias. Antiquā: i qua eſſent arbores multis ſæculis auctæ. Stabula ferarum: ergo maiores feræ ſtare cōſueuerāt: q̄rꝝ metus arcebat hoīes ne irēt cæſū lingua laus troiāoꝝ q nō ſūt deterriti ſtabulis ferarū: ubi multarꝝ eſſet congeries & magnarum: nam de minoribus cubilia diceret. Triſti: q̄uis de morte amici triſtis eſſet: nō omittebat curam rami iueſtigandi. Precat̃: nā auxilio diuio ſciebat opus eē: ut i tāta ſylua ramus iueniret.

CHRI. Aere ciere. u. apud. n. mortales nullus eſt ſtimulus quo uehemētius homines agant̃ quā ipſa nimirum cupiditas gloriæ. Ipſa. n. tuba ænea eſt q̄ Mars accēditur. i. ad omnia grauia ac difficilia excitamur. Recte ergo Cice. honos alit artes oēſq; accendimur ad ſtudia gloria. Martē: pro bello: poſuit. n. auctorē rei pro ipſa re: & eſt Denominatio color rhetoricus. Spoliauit: Vitā. n. ueluti exuuias hoſtis ab hoſte petit: & Home. ait εξ[illegible] ζεη. Hectora circū: Anaſtrophe ē: ubi p̄poſitio poſtponit̃: ut Tráſtra p & remos. Oēs aūt: in qbus aīus excelſus eſt: neq; adhuc uere uirtutis habitū obduxerūt: magis gloria q̄ uirtutis amore mouentur. Quod & æneæ contigit ante q̄ in italia. i. in uirtutis habitu cōſiſteret. Quæ qdē res magnis olim reſpub. calamitatē extremumq; exitium attulerunt. Dū. n. ingentes honores ſummaq; impia aſſeq uolunt: huiuſcemōi uiri reip. ſuæ libertatē ademerunt: ut de Sylla: Mario: Cæſare ac Pōpeio legimus. Hic Iuue. Populos tātum obruit olim Gloria paucorꝝ laudūq; imēſa cupido. Aemulus: Inuidus teſte Nonio. Itur ī antiquā ſyluā: quotiēs uolumus demōſtrare rē populariter ab oībus fieri impſonali utimur. Sic & Ter. Et quoniā nemini obtrudi pōt ad me itur. Extrema āt mortuoꝝ quoſq; mouens. Sic & Teren. Venimus ad ſepulchrum: in ignē poſitū eſt: fietur interea. Antiquā: ideo dixit quoniā inde ingentes arbores eſſent adducturi. Syluā aūt poſuit: q̄ ramū aureum occupare: ut oſtēderet ab hyle nobis omnia p̄uenire uitia: quæ obſunt ne ſapientiā aſſequi poſſumus. Vnde eſt: in animam maliuolā nō itroibit ſpiritus ſapiētiæ. Propterea addidit. Stabula alta ferarꝝ: Vitia. n. nos ex homine feras reddunt. Piceæ: ſex ſunt genera cognatarꝝ arborꝝ Pius: Pinaſter: Pix: Abies: Larix & Tæda: Pix montes & frigora amat feralis arbor & funebri indicio ad fores poſita. Gemmam candidam gerit: & thuri ita ſimilē: ut illi admixta nō dioſcatur.
Ilice Ilex: ſpecies ē q̄rcus. Hic pōtē ſubliciū dicimus. i. ligneum: quoniam ex ilice ſit. Ad multa ſæcula durat: Nam ſua tempeſtate refert Pli. ilicem ī uaticāo fuiſſe ante urbem cōditā: i qua titulus cereris literis etruſcis religiōe iā tum dignā arborem fuiſſe ſignificat Pli. aut fuit anno ab urbe condita: Fraxinus celebra-
Fraxinus tiſſima ab Homero in haſta Achillis. Quæ in ida troadis naſcitur adeo cedro ſimilis eſt: ut dēpto cortice emptores fallat. Folia eius iumentis mortifera: ruminantibus autē innoxia græci ſcripſerunt. In italia nec iumentis quidem nocet. Succus ad potum expreſſus contra ſerpētes ualet. Arborem ipſam ita fugiūt: ut ne umbram quidem unquam attigāt: Expertū ſe dicit Pli. ſi neceſſitas ſit in ignem potius q̄ in fraxinū effugere ſerpentes

Robur:iter ſpecies quercus reponitur.Eſt arbor duriſſima:unde nomen ſumpſit. Aſpectans ſyluam imenſam:ppea triſtis q̧ imenſa ſylua præbebat difficultatem iueniendi.Vel etiam triſtis propter amiſſum amicū.

Vix ea fatus erat:geminæ cū forte columbæ
Ipſa ſub ora uiri:cælo uenere uolantes:
Et uiridi ſedere ſolo:tum maximus heros
Maternas agnoſcit aues:lætuſq; precatur
Eſte duces:o ſi qua uia eſt:curſumq; p auras
Dirigite in lucos:ubi pinguem diues opacat
Ramus humū:tuq; o dubiis ne deſice rebus
Alma parens.ſic effatus ueſtigia preſſit:
Obſeruans quæ ſigna ferant:quo tēdere pgāt
Paſcentes:illæ tantum prodire uolando
Quantū acie poſſent oculi ſeruare ſequentū:
Inde ubi uenerē ad fauces graue olētis auerni:
Tollunt ſe celeres:liquidumq; per aera lapſæ
Sedibus optatis gemina ſuper arbore ſidunt
Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit
Quale ſolet ſyluis brumali frigore uiſcum
Fronde uirere noua:qđ nō ſua ſeminat arbos:
Et croceo fœtu teretes cicundare truncos:
Talis erat ſpecies auri fondentis opaca
Ilice:ſic leni crepitabat bractea uento.
Corripit æneas exemplo auiduſq; refringit
Cunctantem:& uatis portat ſub tecta ſibillæ.
Nec minus interea miſenum in littore teucri
Flebant:& cineri ingrato ſuprema ferebant.
Principio pinguem tædis & robore ſecto
Ingētem ſtruxere pyram:cui frondibus atris
Intexunt latera:& ferales ante cupreſſos
Cōſtituūt:decorātq; ſuper fulgētibus armis

SER. Cū ſorte colūbæ:auguria aut oblatiua ſūt:q̄ nō poſcunē:aut īpetratiua:q̄ optata ueniunt.Quia ergo hoc oblatiuū ē dixit ſorte.Bene āt danē auguria a columbis & ueneris filio & regi. Nam ptinēt ad regem:qa colūbæ nūquā ſolæ ſunt:ſicut nec reges qdē. Ipſa ſub ora:nā ſi lōgius uolarēt ad ipſum pertinere nō uiderentur:Nā captantes auguria certa ſibi ſpatia deſignabant:quibus uolebant uidenda ad ſe ptinere. Maternas:ſunt enim ueneri ſacræ propter fœtum frequentē & coitum. Via.i.ratio:& īcipit eſſe īpetratiuū:quod oblatiuū fuerat. Curſum:īpetum. Nā & nauiū curſum dicimus. Ne deſice rebus:ne deſere in rebus īcertis.Et bene ī ſyluis īuocat matrē:quā iā ſcit ſibi uiſam eē habitu uenatricis:ut in primo legimus. Effatus:ꝓprie effata ſunt augurū preces.Vnde ager poſt pomeria uocabaē effatu[illegible] ubi captabāē auguria. Veſtigia.p.qa ad captāda aug[illegible] poſt preces īmobiles uel ſtabāt uel ſedebāt. Paſce[illegible]s:optimū auguriū qđ paſcerent.Nā romāi ī bellis agendis aut ī comitiis habēdis pullaria captabāt auguria:unde ē in Liuio q̧ cū qdā cupidus belli gerēdi a tribūo ꝓhibereē ne iret pullos iuſſit afferri q cū miſſas fruges nō ederent irridens cōſul auguriū ait uel bibant:& eos ꝓiecit ī tyberim.Inde nauibus uictor ex aphrica reuertens ī mari cū oībus quos ducebat extīctus ē. Paſcētes:alii diſtiguūt:& abſolutus ē ſenſus.Alii paſcētes uolādo:& referūt ad naturā colūbaꝝ:q̄ exilientes paſcere cōſueuerūt:alii uolādo ambulādo dicūt. Vola.n.media ps pedis uel māus dr̄. Graue olētis auerni:Male olētis alibi bene olētis:ut & grauiter ſpirantis copia thymbræ Floreat. Liqdūq; p.a.mō ē aeris ppetuū epithetō:ſed puꝝ ait auerni cōparatione.Dicit autē eas alte uolaſſe ad uitādū auerni odorē. Sup arbore.ſ.ſcđm antiquā licētiā ſupiūgit ablatiuo. Auri au.ſplendor auri.Hora.Tua ne retardet aura maritos.i.ſplendor. Hinc & auꝝ dicit a ſplēdore:q ē ī eo metallo:hic & aurarii dicti:quoꝝ fauor ſplēdidos reddit. Brumali frigor.u. Bene brumali addidit:tūc.n.matuꝝ ē:& auri imitaē colorē.Nā noua frōde uiret:qđ ut ait Pli.de fimo turdoꝝ in certis arboribus naſcit:unde Plau.ipſa ſibi auis mortē creat. Teretes:Teres eſt rotundū aliqd cum ꝓceritate:ut incūbens tereti damon ſic cœpit oliuæ.Hora.brachia & uultū tereteſq; ſuras. Exemplo:bene uerbo uſus eſt augurum:ut diximus ſupra. Cūctantē:aliud pendet ex alio:qa auidus ut oſtendat tantā fuiſſe auelledi cupiditatē:ut nulla ei poſſet ſatiſfacere celeritas.Nā tardantē dicere nō poſſumus eum q fataliter ſequebatur:alii cunctantē ad auri naturā referūt.i.mollē:q paulatim frāgiē.i.lent[illegible]ſcit:alii cunctantē grauem dicunt:ut glebas cunctantes craſſaq; terga expecta. Nec minus:nihilominus ille deflebaē:interea dū itur ad ſyluas. Ingrato:Triſti ut gratū aliqd lætū dicimus:alii ingrato dicunt gratiā nō ſentiēti. Pinguē:aut de græco tranſtulit [illegible]:aut hyppallage eſt:hoc eſt de pinguibus tædis. Frondibus atris:aptis ad funera.Cupreſſus adhibeē ad funera:uel q̧ cæſa nō repullulat:uel q̧ p eā funeſtata oſtendiē domus:ſicut lætā frondes indicāt feſtæ Var. tamen dicit pyras ideo cupreſſo circūdari pp grauē uſtrinæ odorem:ne eo offendatur populi circunſtantium corona:quæ tandiu ſtabat reſpondens fletibus præficæ.i.planctuum principi:quādiu cōſumpto cadauere & collectis:cineribus dicebat nouiſſimum uerbum ilicet:qđ ire licet ſignificat:Vnde ē dixitq; nouiſſima uerba.

DONA. O poſuit:cū loqreē cū colūbis O cū p̄ces torſiſſet ad matrē:illic.n.pōiē:ubi ſimplex hortatio ē & precāda. Veſtigia p̄ſſit:Obſeruabat diligentius:qa ſciebat poſſe illas p̄ter aduētū ſuū aliqd ꝓpriis motibus nūtiare. Prodire uolādo:ꝓdire pedū ē:Volare alaꝝ:ſed qū o ambulabāt & uolabāt ſed ītellige uolata eē mediā partē plātæ & māus.Ergo uolabāt ambulabāt p uolā.Vnde īuolare dicimus cū aliqd furti uolæ māus ſubtrahimus:itē īuolare cū uiolēter māus ī aliquē dirigūē.Ter.ī faciē inuolē ueneſico:ergo hic ambularē ītelligit.Nā cū ipſoꝝ motū exprimere uoluit:dixit Cælo uenere uolātes:cū aūt demōſtraſſet ambulationē in eo qđ eſt ꝓdire procedādo:& deinde uolatū exprimere uellet:dixit Tollūt ſe celeres liqdumq; p.a.la.Ergo uſq; ad auernum ambulauerāt. Diſcolor:Nam per arborem uiridē fulſit color aureus. Corripit:ne ꝓlixior eēt narratio non dixit quomō ad ipſam arborē æneas uenerit:ſed p aliā uiā intellige peruenit. Cineri:nondum cinis erat:ſed mox

combuſto cadauere erāt futurus. Principio pinguē: Ea adhibuerunt quæ non ſolum pyram inſtruerent: ſed eam facile incederēt. Armis: nā uiroꝝ fortium arma & cætera quæ cariſſima haberēt cum ipſis cōſumebāt.

CHRI. Cælo: Venerunt ex alto: & ſederūt in uirenti ſolo: quia erat auguriū ipſi ſapientiā q̄ cæleſtis eſt datura m ſibi cognitionē uitioꝝ quæ terrena ſunt. Eſtq; optimus ꝓgreſſus: ut primū uitiis exuamur: deinde cæleſtibus uirtutibus oppleamur: nā uirtus eſt uitiū fugere: & ſapientia prima ſtultitia caruiſſe: ut ait Hora. Heros: nā niſi heroicis uirtutibus: ut oſtendit Ariſto. ſūmi boni participes eſſe nō poſſumus: dixit: aūt geminas columbas: qꝛ ſecundū Eurypedē duæ ſunt ueneres: cæleſtē & humanā. i. amor reꝝ cæleſtiū in qbus ē cōtemplatiua & humanaꝝ in qbus eſt actiua: unde recte ſapientiam dicunt reꝝ diuinaꝝ & humanaꝝ ſcientiam: nō autem temere Orpheus unā tantū argonautis tribuit: nā ipſi ſolā humanā ſapientiā ſecuti ſunt. Eſt duces: nam fruſtra ducimur niſi ardētiſſimus amor nos ducat. Siqua uia: recte addubitat i rebus difficilimis. Pinguē: quonīā ſummū bonū producit. Dubiis: Facile. n. in ambiguis propter difficultatē torpeſceremus: niſi adeſſet ardor amoris. Preſſit: nā nō niſi pedetētim procedēdū ē: neq; prius ad ſubſequētia ꝓcedēdū q̄ antecedētia recte nouerimus: ſi ueritatē conſeq cupimus: nec qcq̄ ē inexploratū omittendū. Hoc & ciuis noſter. Danthes expreſſit: cū i mōtis aſcenſu diceret: Si chel pie fermo ſempre era el piu baſſo. Apprime. n. ardua ē uia & ſudoris plena q̄ ducit ad uirtutē. Paſcētes: Pabulū. n. animoꝝ ē ipſa ueri iueſtigatio. Prodire uolādo: Nō. n. debet amori ueſtigādi lōgius ꝓcedere: q̄ īgenii acies cōſeq poſſit. Auerni: de quo uidebis apud Seruiū. Vitāt āt odorē auerni. i. fugiunt reꝝ terreaꝝ corruptelas: & ab iis eleuatæ p liqdū. i. puꝝ aerē. i. p ſupnaꝝ reꝝ affectū deueniunt ad ipſā ſapiētiā. Nā quotieſcūq; nos icitāt res terrenæ: debemus illis opponere diuinaꝝ reꝝ excellētiā. Viſcū: neutri generis ē & ſecūdæ declinatiōis. Nā uiſcus uiſceris carnē dicimus. Quicqd. n. intra cutē pellē ue aīalis eſt uiſcus appellatur. Viſcū autē i quercu robore. Illice: pruno ſylueſtri terebinto naſcitur nullo ſemīe niſi in aluo auiū maturo palumbi maxime & turdi. Humi nūq̄ naſcit̄. Druidæ q magi galloꝝ ſunt nihil ſacratius habent uiſco & arbore qua gignit̄ mō robur ſit. Nā roboꝝ eligūt lucos: nec ulla ſacra ſine roboris fronde faciūt. Vnde græca iterpretatiōe απο του Δρυοσ druidæ appellari poſſunt: Certe qcqd illi adnaſcit̄ e cælo miſſum putant: & id electæ arboris ſignū putāt. Hoc repertū maxia religiōe petit̄ & ante oia ſexta luna q̄ menſiū annorūq; principiū iis facit ſacrificio epuliſq; rite ſub arbore patis duos admoueat cādidos tauros ſacerdos candida ueſte cultus arborē ſcādit: Falce aurea demetit. Cādido id excipit̄ ſago. Tū demum uictimas īmolant: p̄cantes ut ſuum donū deus proſpeꝝ faciat iis qbus dederint. Fœcunditatē eo dari cuiucunq; ſterili aīali arbitrant̄ cōtraq; uenena oia eſſe remedio: ait Pli. Bractea: ſubtilis lamia. Ingrato: non qa eſſet igratus: ſed q nō ſentiret officia funeris: qd īgratitudinis eſſe uidet̄. Robore: nulla arbor durior eſt robore: Robur uere cæſum teredinem ſentit. Bruma āt neq; uitiat̄: neq; fundit̄. Alias obnoxiū ut ēt torqat ſe findatq;. Lignū decorticatū candidū ē & iocūdi aſpectus. Corripit: nā uir alto ingenio aīaduerſa ſapia illam ſtatim capit. Cūctantē: uide Seruiū: ſed & ad mores refert̄. Nā uirtus circa difficilia conſiſtit Neq; derepente ſapientiā in mentē noſtrā aſciſcere ualeamus.

Viſcū
Viſcus
Duridæ

SER. Pars calidos latices: Plini. i. nat. hi. dicit hanc eē cauſam: ut mortui & calida aqua abluantur: & per interualla cōclamentur: qd ſolet plerunq; uitalis ſpiritus excluſus putari: & hoīes fallere. Deniq; refert quendā ſuppoſitū pyræ adhibitis ignibus erectum eē: nec potuiſſe liberari. Vnde & ſeruabātur cadauera ſeptem diebus: & calida abluebantur aqua: & poſt ultimā conclamationē cōburebantur: unde traxit Terētius: Deſine iā cōclamatū eſt. Ahena undantia. f. hoc ē per flāmas: alibi: Nec ſe iam capit unda uolat uapor ater ad auras. Lauant frigētis & ungūt: uerſus Ennii qui ait. Tarquini corpus bona fœmina lauit & unxit. Defleta: participiū ab eo quod eſt fleor. Si tamen inueniatur alias ſine uerbi origine eē dicemus. Purpureas: ad imitationem ſanguinis i quo ē aīa: ut ſupra diximus purpureā uomit ille aīam. Velamina nouel ipſi cara: uel animæ. Ex notitia enī gignit̄ charitas: ut Hic iter flumina nota. Pheretro: Græcæ dixit: nā capulus dicit̄ a capiendo. Vnde ait Plau. Capularis: ſenex ideſt capulo uicinus. Subiere pheretro: ut ſubeunt muro. More pa. ꝑpinqoribus. n. uirilis ſexus hoc dabatur officiū. Facem: de fune ut Varro dicit: unde & funus dictū eſt. Per noctem autem urebat̄: unde permanſit ut & mortuos faces antecedāt. Fuſo crateres oliuo: Diis ſuperis tātum libabant: inferis uero ſacrificātes etiam uaſa i ignem mittebant: unde ait crateres Quod ēt Sta. i Archemori ſepultura commemorat. Oliuum aūt ab oliua dixit: nam oleū ab olea dicitur. Flamma qeuit: Quaſi pyræ ingentis: qa ut in quarto diximus pro qualitate perſonæ pyræ fiebant: ſe/

Pars calidos latices: & ahena undantia flāmis
Expediunt: corpuſq; lauāt frigentis: & ungūt
Fit gemitus: tū mēbra toro defleta reponūt
Purpureaſq; ſuper ueſtes uelamina nota
Coniiciūt: pars ingenti ſubiere pheretro
Triſte miniſterium: & ſubiectā more parētū
Auerſi tenuere facem: congeſta cremantur
Thurea dona: dapes fuſo crateres oliuo.
Poſtq̄ collapſi cineres: & flamma quieuit
Relliquias uino: & bibullam lauere fauillam
Oſſaq; lecta cado texit chorynæus aheno
Idem ter ſocios pura circuntulit unda
Spargens rore leui: & ramo fœlicis oliuæ
Luſtrauitq; uiros: dixitq; nouiſſima uerba.
At pius æneas ingenti mole ſepulchrum
Impoſuit: ſuaq; arma uiro: remumq;: tubāq;
Monte ſub aerio: qui nunc miſenus ab illo
Dicitur: æternumq; tenet p ſæcula nomen:
His actis propere exequit̄ præcepta ſibyllæ:
Spelunca alta fuit: uaſtoq; immanis hiatu
Scrupea: tuta lacu nigro: nemorūq; tenebris
Quā ſup haud ullæ poterāt impune uolātes

Tendere iter pennis:talis ſeſe halitus atris
Faucibus effundēs ſupera ad cōuexa ferebat:
Vnde locū graii dixerunt nomine auernum.
Quatuor hic primū nigrātes terga iuuēcos

pulchra etiam uel maiora uel minora fiebāt. Oſſaq; lecta:aut collecta aut lecta : ideo qa ut ſupra diximus nobiles nunq̄ ſoli cōburebant̄:ſed cū dilectis eqs : uel cāibus:uel famulo. Terſo:aut ſæpius:aut re uera ter. Licet.n.a funere cōtraxerit pollutionē:tamē oīs pur/gatio ad ſupos ptiet.Vnde & ait īparem numerum: aut quia hoc ratio exigit luſtrationis. Circumtulit:purgauit:antiquum uerbum:Plautus pro laruatore circū feram.i.purgabo:nam luſtratio a circumlatione dicta eſt u el tædæ uel uictimæ in quibuſdam uel ſulphuris: Iuue.Cuperent luſtrari ſi qua darentur Sulphura cum tædis:aut ſi foret humida laurus. Spargens: Quia res aguntur infernæ:in ſecundo uero æneas deos portaturus ait:donec me flumine uiuo Ablucro:hic enim erat mos:ut diximus ſupra. Fœlicis oliuæ: Arboris feſtæ:ſed moris fuerat:ut de lauro fieret:quod propter Auguſtum mutauit : ut dicit Donatus:nam nata erat laurus eo die quo natus eſt Auguſtus in palatio:unde trium/phantes coronari conſueuerant:propter quā rē noluit laurum dicere ad officium lugubre pertinere. Nouiſ/ſima uerba : ideſt ilicet : nam uale dicebatur poſt tumuli pacta ſolemnia. Suaq; arma uiro:ipſi cara ſculpſit ī ſaxo:nā ſupra ea iam legimus concremata. Remūq; tubāq;:Quia & bellator & remex fuerat:licet poſſumus et ſolā tubā accipe.Remus.n.dr̄ log͛:qđ cōtinet tubā. Mōte ſub aerio:in aerio:nā ſupra eſt poſitus.Aeriū autē alii altū dicūt:alii nomē antiquū montis ītelligūt:unde ē Qui nūc miſenus ab illo dicitur. Præcepta ſibyl.ut Duc nigras pecudes ea prima piacula ſunto. Spelunca alta fuit:qua ad inferos deſcēdebat̄ nō ubi fuerat ſibyl la uaticinata. Scrupea:lapilloſa: nā ſcrupus eſt proprie lapillus breuis:qui p̄ſſus:ſollicitudinem creat. Vnde ēt ſcrupulus dictus eſt:unde Ter.inieci ſcrupulū. Lacu nigro:aut alto:aut uere nigro inferorum uicinitate. Tu/ta:Quia hīc lacu hinc gignit̄ ſyluis.Dicit āt locum:quē nūc dolioła uocāt apud cumas. Volātes:Volucres: participiū pro nomine poſuit:ut Plurimus alburnum uolitās:cui nomē aſyllo ē.Sane ſciendum Lucre.& ali/quos alios phyſicos dicere aerē corporeū eē:unde aues ſubſtiet:ſed hūc cedere uapori ſulphureo: Vnde aues ī illis locis deſertæ aere quo portari ſolēt : concidūt nō odore:ſed pōdere:qđ poteſt eſſe uериſimile:qui altius in eodem loco poſſunt uolare. Vt Tollūt ſe celeres liquidumq; per aera lapſæ. Ad cōuexa: ad cæli curuitatem.

DONA. Purpureas:ex p̄tio ueſtiū meritū mortui uult oſtēdere:has ueſtes illū amaſſe ex eo demōſtrat:qa frequētet illis uſus ē:& ppea multis erāt notæ. Thurea dona cōgeſta:Meritū uiri oſtēdit ex multitudīe ſpecie rum:& cū nō dicat:quāta etiam plura ītelligūtur. Cōgeſta:copioſe tradita. Fuſo cratere:nō paulatim:ſed ſe/mel cecidit. Lecta:ex cineribus lignoꝝ. Reliqas:oſſa quæ reſtabāt ex cadauere cōbuſto. Luſtrauit uiros : qa totius claſſis pollutionem poſuerat:iccirco omnes hic luſtrat. At pius æneas:ſupiora cæteri cōpleuerāt:ſepul chrū uero iccirco curauit æneas:ut magna mole fieret:quia cōtemplabat̄ eius maximū meritū: Arma etiam poſuit:ut quibus ī uita floruit:illis ī morte ornaretur. Aerio : hoc nomē mōti illi apud priſcos fuerat.Ergo nīa breuitate & uetus & nouū pōit nomē. Aeternum per ſæcula:& propter meritū defūcti & ,pter aucto/ritatē æneæ qui hoc uoluit:neq; placet q̄ aereū nō ſit nomē proprium:ſed ſignificet altū : nā qđ uetuſtū illud nomē fuerit.Oſtēdit Maro cū de miſeno dicat qui nūc:quaſi īferat dicitur nūc miſenus q olim dictus eſt aere us. Tuta lacu:Hoc facit natura loci & nō humanum artificium q̄ tuta ſit. Talis halitus:refert cauſam nō poſ/ſe uolare.ſ.pp uim uaporis īde ſurgētis:quo ſtatim necabātur. Quatuor:,pcurabat ſibylla remedium ad trā ſitum:nam ſi aues per altitudiem cæli citæ trāſire nō poterāt:qđ Homo efficeret per teterrimum locum & tene bras trāſituꝝ tardo greſſu.Numerus autem & color & reliqua quæ adhibētur:pertinēt ad ratiōem ſacrificii.

CHRI. Expediūt:ī prōptu ponūt:ut ſint pata uti uolētibus.Quod aūt refert Seruius de iis q mortui uidē tur nec ſūt:patet:& Pliniū īducit:ueꝝ uidet̄:nā Pli.ait Auiolā quēdā cōſularem ī rogo reuixiſſe : ſed quoniam ualēte flāma ſubueniri nō potuit:uiuus crematus ē:idē dicit eueniſſe.L.Lamiæ p̄torio uiro. Celius āt Tubero ipſe p̄torius a rogo relatus ē:ut Meſſala Ruffus & alii teſtātur.Nos aūt florētiæ uidimus muliercula īfecto uxorē,p mortua elatā cū ad remigii tēplū iā portata eēt ī feretro aſſurrexiſſe & ad multos annos uixiſſe:hoc morbo laborāt fœmīæ:cū uuluæ peruerſiōe ſpūs p̄cludit̄:q̄ ſi corrigit̄ reddit̄ ſpūs.Hoc mō ait Heraclitus ephe ſius fœminā:q̄ ſeptē diebus exanimis iacuerat:ad uitā reuocaſſe.Sed multa ī hiſtoria audēt græci.Dicūt enim Hermotini clazomenii aīam relicto corpore errare ſolitam:& e lōginquo multa nūtiare.Corpore īterim ſe/mianimi iacēre:donec cremato eo inimici eius:q cātaride dicebat̄:remeāti aīæ ueluti magnā ademerit. Auer ſi:de more erat:cū rogum eēnt īcenſuri.Faciē auertere: ne id nolentes ſed officio aſtricti facere uiderentur. Congeſta:oſtēdit cum magna reꝝ copia omnia geſta fuiſſe. Collapſi:nā oībus cōcrematis cineres collabun tur et reſidēt. Quieuit:cōſumpto.n.omni humore diſcedit flāma:cū pabulū quo alebat̄ amiſerit. Bibulam: quicquid humorē fugit:id bibulū dicimus. Hoc & cineribus euenit.Fauillā dicimus rē extinctā:accēſam āt fauillam. Aeno : aes enim præter cætera metalla ad ſacra adhibebant. Circuntulit: luſtrauit.Sic Plautus ...tet hanc circunferri procerita. Rore leui:aqua.Minuta ut ros eſſe ſolet. Rore & ramo.i.rore proueniē te ramo madefacto. Ingenti mole:nam aut cōgeſtis lapidibus:& terra:aut magno ædificio magnam mo/lem ſuperimponebant ſepulturæ.Vnde & moles dicebantur ſepulchra.Hic moles Adriani.i.ſepulchrum di/...quæ noſtris tēporibus ſancti Angeli arx nominatur:quam duplici peruicque muro palatio pontifica ...d in uaticano eſt iunxit Nicolaus qntus pontifex maximus. His actis:nam non ſolum extincta ſed ma gnā mole obruta īnani gloriæ quia uirtutem pp ſe nō propter gloriam amamus ſibyllæ.i.diuino cōſilio Moles ...operauit. Spelunca:nam ingreſſus ad inferos obſcurus eſt : ex rationis enim cæcitate in uitia labimur.

...ſtituit:frontiq; inuergit uina ſacerdos:

SER. Cōſtituit frōtiq; inuergit:in quarto ait Me dia īter cornua fudit:& fundere ē ſupina māu libare:

Et ſummas carpens media inter cornua ſetas
Ignibus imponunt ſacris libamina prima
Voce uocãs hecatem cæloq; hereboq; potẽtẽ.
Supponunt alii cultros:tepidumq; cruorem
Succipiunt pateris:ipſe atri uelleris agnam
Aeneas matri eumenidum:magnæq; ſorori
Enſe ferit:ſterilemq; tibi proſerpina uaccam
Tum ſtygio regi nocturnas incohat aras:
Et ſolida imponit taurorum uiſcera flammis.
Pingue ſuperq; oleũ fundẽs ardentibus extis.
Ecce autem primi ſub lumina ſolis & ortus
Sub pedibꝰ mugit ſolũ:& iuga cæpta moueri
Syluaꝝ:uiſæq; canes ululare per umbram
Aduentãte dea:procul o procul eſte prophãi
Conclamat uates:totoq; abſiſtite luco:
Tuq; inuade uiam:uaginaq; eripe ferrum:
Nunc animis opus ænea:nunc pectore firmo
Tantum effata furens antro ſe imiſit aperto:
Ille ducẽ had timidis uadẽtẽ paſſibus æquat.
Dii qbus imperiũ ẽ aiarũ umbræq; ſilentes:
Et chaos & phlegeton:loca nocte ſilentia late

quod ſit i ſacris ſupernis. Vergere autem eſt conuerſa i ſiniſtram manum ita fũdere:ut patera conuertatur: quod i iſernis ſit hæc ptinẽt ad uictimarum exploratione:ut ſi nõ ſtupuerint aptæ ꝓbent. Voce uo. non uerbo ſed certis miſticis ſonis:nã uarie numina inuocabant qd apte Luca. expreſſit:ut Latratus hẽt ille canũ gemituſq; lupoꝝ. Quod ſtridũt ululãtq; feræ ꝙ ſibilat anguis. Exprimit & plãctus fractæq; tõitrua nubis Tot reꝝ uox una fuit. Cæloq; hereboq; potẽtẽ: Hoc ẽ ꝙ ait hecatem:ut plenũ numẽ oſtẽderet. Supponũt. c. Victimas cedũt eſt autem ſacroꝝ:in quibus mali ominis uerba uitamus. Hic mactare dicimus. i. magis augere. Dicitur autẽ hic culter. Nam cultellus diminutiuũ eſt. Hoc cultellũ latinũ nõ ẽ. Succipiũt: antiquũ ẽ:Modo ſuſcipiut dicimus:ut ſupra Suſcepit que ignẽ foliis. Matri eumenidũ. i. nocti:ut hunc mihi da ꝓpriũ uirgo ſata nocte laborẽ. Eumenides: dicunt p cõtrariũ:cũ ſint imites. Sorori. i. terræ: Nox eni umbra terraꝝ ẽ. Enſe fe. ut eũ cõtra umbras haberet cõſecratũ unde iſra Vaginaq; eripe ferꝝ: itẽ ſtrictãq; aciẽ uenictibus offert. Sterilẽ:cõgruã deæ nũq̃ enitẽti. Nocturnas:tota nocte ardẽtes. Inchoat: pficit:& ẽ uerbum ſacroꝝ. Solida:nõ exta dicit ſed carnes:Viſcus. n. ẽ qcqd inter oſſa & cutẽ ẽ. Hinc uiſceratio conuiuiũ qd ſit de carne Solida ergo. i. holocauſtũ qd detractis extis aræ ſupimponebant:quæ nonnunquã ablata elixa ẽt reddebant:unde iſert Fundẽs ardẽtibus extis:quãquã alii ꝓ pte totũ uelint:ut p exta totum aĩal intelligat. Primi ſub. l. ſ. at q hæc ſacra p noctem fiebant:ſed locutus eſt ſecundum romanum morem:quo dies a media nocte icipit. Nam ubi dicit Nox ruit:non uenit:ſed finitur ſignificat. Quanq̃ alii dicant hæc ſacra incipere a medio die:& produci ad mediam noctem. Canes ululare:ita numinis oſtendebatur aduentus. Canes autem furias dicit. Luca. ſtygiæq; canes i luce ſuperna Vlulare & canum & furiarum eſſe dicimus. Dea:ſcilicet proſerpina. Prophãi:nõ initiati ſacris. Toto luco: nõ tãtum a luco ſed ab oi uicinitate luci. Inuade uiã:igredere. Furẽs:deo plẽa:uel ſimilis furẽti. Dii qbus:plenus locus alta ſapientia:de qua uarie dierunt philoſophi. Nã dicunt per alios animas ad inferos duci : ut Hac animas ille euocat orco. Pallentes alias ſub tartara. t. m. itẽ per alios trãſferri : ut nauita ſed triſtis per alios purgari: ut aliæ panduntur inanes Suſpenſæ ad uentos. Per alios ad ſuperna reuocari:ut Lethæũ ad flumen deus euocat agmine magno. Sciens enim de deorum imperio uarias eſſe opiniones:prudentiſſime tenuit generalitatem. Ex maiore autem parte Sironem Epicurum magiſtrum ſuum imitatur. Quæ ſecta ſupficiem tractat rerum. Altiora non diſquirit. Vmbræq; ſilentes: ſecreta interorum ſemper ſilentia. Nam hominum umbræ loquũtur. Hinc eſt Quem ſacra ſilentia norũt:iuocat autẽ ſummũ bonum:quod i ſilẽtio cõſtare certũ eſt. Et chaos:elementorum confuſio:inuocat aũt reꝝ primordia:quæ in elementorum fuerãt cõfuſione:p phlegeronta fluuium inferoꝝ ignẽ ſignificat. Nam φλοξ græcæ ignis eſt:a quo ſecundum Heraclitum cũcta ſunt. Nam de frigore nihil naſcit :ut de ſeptẽtrione dicat ſterili non quicquã frigore gigni. Loca nocte. ſ. l. aut hoc eſt qd dixit umbræq; ſilẽtes. Aut oſtendit eſſe partẽ mundi:in q̃ perpetuæ ſunt tenebræ. Nam ſi uerum eſt Et minima contentos nocte britãnos. Sphæræ exigit ratio:ut e cõtrario ſit regio noctibus uacãs.

DONA. Succipiũt:ne iã ſacratus in terram cadat. Ipſe atri:oia nigra inferis mactat & ſterilẽ uaccam q̃ nihil ab inferis naſcit :Demonſtrat q̃tuor colorẽ genus aĩalis cũ primo uellere intactũ:ergo nõ attonſum & ueneris imune. Nocturnas:nã & tẽpus tenebroſum inferis conuenit. Oleũ:Vt ualidius urerent oleum infundit. Oſtẽdit igit quo more uel qbus & q̃libus & quãtis aĩalibus cæſis inferoꝝ numinũ fauor acqrit. Ecce ubicunq; põit ecce:neceſſario ſequit aliqd qd metũ afferat uel admirationẽ. Ortus:ne icertũ ẽet qd ſit ſub lumina ſolis addidit ortus. Per umbrã:ad oia ptinet:q̃ deſcripſit. Toto luco:ut penitus lucũ reliquatis. Aperto:i. qd ſemp patebat. Vadentẽ paſſibus æq̃t:Magnã fiduciã æneæ oſtẽdit. Dii qbus im. Dicturus q̃les eſſe ſedes inferni aſſerãtur:& q̃ illic gerãtur:quæ ſunt icognita uiuentibus: ne temerarius uideat :ueniã a diis petit aſſerens non ſe auctore:ſed aliis proferẽtibus illa dicere:ne ſibi icognita & i uulgus nõ proferẽda uideat retegere.

CHRI. Quatuor:Quoniam diis iſeris numerũ parẽ damus:unde apud antiquos februario mẽſe. xxviii. dies dederunt. Cui cum iferis ſacer eſſet:diminutus & par numerus conueniebat. Inuergit:Vergere uerti & exponi dicimus. Hic aliquam regionem ad meridiem uel ad occaſum uergere dicimus. i. uerti & exponi & inclinari:hic iuergere eſt ita ſũdere:ut uas i quo res eſt conuertatur. Summas:Quæ i ſummo capite ſunt. Setas:Meliores lanã dicimus ut eſt i ouibus:duriores ſetas ut eſt i ſue. mediocres pilos ut ſũt in homine. Media inter cor. ideſt in eo medio quod eſt inter cornua. Libamina:De uino recte. De ſetis improprie. Nam libare de rebus liqdis ẽ. Herebo:iferno dicitur enim herebus, απο της ερας:ideſt terra:& βοαω:ideſt clamo. Qu

Setas
Pili

querelis damnatoꝝ ibi terra reboet:ſecundū aūt Heſio. Herebus & nox ex chao ſunt. Matri eumenidū.i.no Herebus
cti.Furiæ.n.eumenides dicuntur:& ſunt filiæ noctis & Acherontis. Proſerpina:a græco ē mutatione littera/
rum.Illi.n.περσεφονην dicunt:ponūt autē Proſerpinā pro ea ui q̄ eſt in ſemine ī terrā proiecto:hāc rapere Plu Proſerpina
tonē dixerunt.i.ſolē qui hyemali tpe remotiorē quādā mūdi ꝑtem perluſtrat.Hāc igit̄ raptā ab eo Proſerpi/
nā dicūt:quā ſub terra latētē Cæres q̄ritat.Ceres āt ſymbolū ē feracis & cāpeſtris terræ.Hæc Proſerpinam ſub
terra latētē quærit.Eſt āt fertilis & non ſterilis hæc uis:ſed ī hoc loco alluſit ad naturā inferni:ubi nihil gignit̄.
Vaccā:de uacca & boue Vitula iuuenco & tauro diximus in buco. Extis:& de his alibi. Primi ſolis & ortus.i.
ſub ortu:quē primū ſolē dicimus. Iuga:magna uis ut nō ſolū cāpeſtria uerū etiā montes tremant. Propha Prophanū
ni:duplicē hēt ſignificationem:nam ſimpliciter prophanū habet̄:quod non eſt ſacris addictū aut initiatū:&
quod denicp nō ē īter ſacra.Vnde eſt illa hiſtoricoꝝ diuiſio publica & priuata:ſacra & prophana.Eſt itidē pro/
phanū:quod ex religione in uſum humanum peruenit:unde eſt Faune ꝑcor miſerere īquit tuq; optima ferꝛ
Terra tene colui ueſtros ſi ſemꝑ honores Quos contra æneadæ bello fecere prophāos.Itē īpiū & ſceleratū:nā
iſti procul ſunt a fano.i.ab omni religiōe:Stati.Fraternas acies alternaq; bella ꝓphanis Decertata odiis. Inua/
dectū audacia & fortitudine tanq̄ rē difficilē īgredere.Nā hoſtes inuadere dicimus:quod nō fit ſine labore &
ꝑiculo:& euadere cū labore & difficultate ꝑuenire ſignificat.Res.n.difficilis ē deſcēdere ī īfernū ea rōne ut a co
ꝑitis uitiis abſtineas:nā ſi ī ea ꝑcipitaris facilis deſcēſus auerni.Vnde opus ē:ut enſem ſtrictū teneat.i.adhibe/
at ai ꝯſtātiā:q̄ ꝑturbationibus reſiſtat:nā ui ea re opus ē. Aequat ducē paſſibus nō timidis:quia diuinum cō/
ſiliū ita ſequi debemus:ut ꝯſtanti aio oīa exeq̄mur. Chaos:παρατοχεω.i.miſceo omniū elementoꝝ īmixta
& cōfuſa materia dicitur.Hāc una cū æternitate ſociā Demogorgonis primi dei fuiſſe arcades uolunt:& ex ea
natiuē litigiū dicūt:nā ide ſunt quatuor elemēta:īter q̄ aſſ dua diſcordia cum humida ſiccis & calida frigidis
pugnent.Ex chao igitur quæ eſt materia prima:quam hylen ideſt ſyluam appellant:oīa elementa orta ſunt.

Sit mihi fas audita loqui:ſit numine ueſtro:
Pandere res alta terra:& caligine merſas.
Ibant obſcuri ſola ſub nocte per umbras.
Perq; domos ditis uacuas:& inania regna:
Quale per incertam lunā ſub luce maligna
Eſt iter in ſyluis:ubi cælum condidit umbra
Iuppiter:& rebus nox abſtulit atra colorem.
Veſtibulū ante ipſum primiſq; ī faucibus orci
Luctus:& ultrices poſuere cubilia curæ:
Pallenteſq; habitant morbi:triſtiſq; ſenectus:
Et metus:& male ſuada fames:ac turpis ege- (ſtas
Terribiles uiſu formæ:lætūq; laborq;:
Tum cōſanguineus læti ſopor:& mala mētis
Gaudia mortiferumq; aduerſo in limīe bellū
Ferreiq; cum ēidū thalami:& diſcordia dmēs
Vipereum crinem uittis innexa cruentis.
In medio ramos annoſaq; brachia pandit
Vlmus opaca ingens:quā ſedē ſomnia uulgo
Vana tenere ferunt:foliiſq; ſub oībus hærēt:
Multaq; præterea uariarum monſtra ferarū
Cētauri ī foribus ſtabulāt:ſcyllæq; biformes

SER. Sit mihi fas.a.l. De alta dicturus prudentia miſcet poeticā licentiā. Sit numine.ue.cōcedat̄ a uro numie. Caligie:bene iūxit ex terra.n. gignit̄ caligo.ſ. umbra obſcurior. Obſcuri:aut hyppallage ſub no/cte obſcura ſoli ibāt:aut ſub ſola nocte.i.ubi nihil ē ꝑ/ter noctē. Domos uacuas:nri mūdi cōparatiōe ſimulachra.n.q̄ illic ſunt īania ſunt. Inania regna:inanū ꝑ quod oſtēdit̄ uacuū. Inceptā:alii īcertā legūt:ſed idē ē.Nā īcertū īcipiētē.i.minorē ſignificat. Maligna:obſcura.Malignū ꝓprie anguſtū ē:ut Adituſq; malini.i. minores & obſcuri.Vult āt oſtēdere fuiſſe aliq̄d lucis. nā aliter q̄ dicturus ē uidere nō poterat. Vbi:quādo: nā nō loci ſed tpis. Nox abſtulit co.dicūt.n. epicurei noctē auferre uarietatē coloꝝ:Contra hos academici repugnāt hoc q̄ ſquamæ piſciū nocte lucēt. Veſtibulū:ethimologiæ nō hēt ꝓprietatē:ut ait Varro:ſed fit ꝓ captu igenii dr̄.n.q̄ ueſtiat ianuā. Alii a ueſta dictū uolūt:nā illi ianua cōſecrata ē. Alii q̄ nemo illic ſtet. In limie.n.ſolus ē trāſitus:ut.n.ueſanū nō ſanū:ſic ueſtibulū nō ſtabulū. Orci:deū poſuit pro loco:ut iouē ꝓ æthere:Hora.Manet ſub ioue frigido uenator. Orcū igit̄ Plutonē dicit Cice.ī uerrinis ut alter orcus ueīſſe æthna & nō ꝓſerpinā:ſed ipſā cererē rapuiſſe uideatur. Luctus & cu.ea dicit eē ī auditu īferoꝝ:q̄ uiciæ ſunt morti. Vltrices.c.cōſciētiæ q̄ puniūt ſemꝑ no/cētes. Triſtis:ſeuera q̄ gignit ſeueritatē.Cic.Iudex triſtis iteger. Tū cōſanguieus le.ſo.ſcdm Home. Egeſtas.t.q̄ turpes facit:& q̄ſi haꝝ reꝝ imaginea facit:q̄s dicit eē apud īferos:iō qa ī quē iſta cōcurrūt:ſit mor/talis neceſſe ē:unde deos īmortales dicūt q iſta nō ſentiūt qbus mors creat̄.Mala mētis gaudia generaliter oīum ſceleꝝ dicit:ac ſi diceret malæ mētis gaudia. Eumenidū tha.ſuriæ nūq̄ nupſerūt:unde thalamos accipimus:in qbus natæ ſunt. Alii thalamos dicūt q facti ſūt [...]oribus furiis:ſed nō procedit qa ait Terribiles uiſu formæ:& ut non uideat̄ eſſe cōtrariū:quia paulo poſt [...]as:alibi dicit eſſe.Nā poſſunt hic natæ eſſe:& alibi manere:& alibi officiū exercere pœnaꝝ. In medio:aut [...]ſtibulo:aut abſolutū ē:& intelligimus hanc eſſe eburneam portā:per quā exiturus ē:quæ res hæc oīa īdicat [...]ſimulata:ſi & ingreſſus & exitus falſus ē. Vlmus opaca ingens:Diſtinguenda ſunt iſta propter duo epi/[...]deta. Vulgo tenere:paſſim cateruatim. Foliiſq; ſub.o.Qui de ſomniis ſcripſerunt dicūt quo tpe folia de ar[...]bus cadunt uana eſſe ſomnia:q̄ ꝑ tranſitū tetigit.Vana āt ideo quia inferis.Nam uana ſuperi non mittūt. [...]Home.και γαρ τοναρ εκ Διοσ εστιν. Cētauri in foribus.ſ.Bene in foribus:quia ea quæ contra naturam poſ[...]creati:ſtatim pereunt. Stabulant:aut habitant & uſurpatiue dixit:ut populat:luctat.Nam ſtabulor dici/[...]us:& bene alluſit quia ex parte equi ſunt.Centauri autem Ixionis & Nubis filii ſunt.Ixion.n. amatā iunonē

de ſtupro ĩterpellauit: illa conſeſſa ioui: eſt ex eius uoluntate nubem in ſuam formam cõuerſam ei obtulit: unde ferũtur nati eſſe centauri. Scyllæq3.b.Bene plurali uſus eſt numero.Nã ſcylla filia: niſi ſecundũ alios ĩ aũc cõuerſa ẽ: ſecũdũ alios ĩ piſcẽ. Ergo ẽt ipſa biformis fuit ſicut hæc in ſiciliæ freto. Dictũ ẽ aũt p poetæ ſcẽtiam.
DONA. Sola nox ẽ cui lux nulla ſuccedit. Incertã: ĩ ipſis initiis poſitã. In ſyluis: q̃ ẽt illud exiguũ lucis ſui dẽſitate poſſint eripe. Vacua: ĩ qbꝰ nihil uideri põt neq3 illi occurri. Veſtibulũ.a.i.ĩ hoc erãt oĩa q̃ cruciãt uiuos: aut deſũctos affligũt. Luctus: quoꝝ ſordibus & miſerabilis cultus ẽ. Curæ: q̃ q̃cunq3 poſſidẽt torquẽt.
Triſtiſq3 ſe.& qa nr̃os cõtrahit uultus & morti uicios facit. Fames: nõ ſolũ q̃ egeſtatẽ affert uictus: ſed q̃ cupiditatẽ rapiẽdi affert. Turpis ege.nã & macie dturpat faciẽ & neceſſitate ſordidũ relĩqt uictũ & ueſtitũ. Mala gaudia mẽtis: hæc ſũt q̃ ĩ ſcelera ducũt. Adulter.n.& latro cũ luctu de ſceleribus uoluptatẽ capiunt. Mala ergo qa apud iferos puniunt. Diſcordia de.ĩ quã ex demẽtia ĩcidimus. Neq3 iiuria dat ſanguinen & ſerpentes. In medio ramos: poſt ueſtibulũ põit iteriorẽ partẽ: q̃ nõ eſſet ſub tecto. Poſuit ulmũ annoſam: & q3 nõ oẽs anno ſæ ſũt mẽtes & opacæ frõdibꝰ iccirco hæc addit. Vana ſo.uult hæc eẽ errores: q ꝑ neceſſariis ĩaniter occurrũt.
CHRI. Sit mihi fas.a.l.dicturus de deſcẽſu aĩoꝝ ad ifernũ.i.ad uitia: qa res hæc q̃ſtionẽ hẽt uariã & multiplicẽ: & ꝑpea iure dici põt eẽ merſam terra & caligine.i.ſumma obſcuritate: icicirco excuſat difficultatẽ & petit ueniã ſi referat audita. Ibãt obſcu.q in uitia labunt̃: eunt in obſcuꝝ: quoniã oĩa uitia ex cecitate mẽtis & ex ſola ſtultitia ſunt. Vacuas: domos: nõ ſolũ alludit ad aĩas q̃ icorporeæ nullũ locũ occupãt: ueꝝ oſtendit ipa uitia nihil eẽ: quoniã priuationes ſunt. Quapp optime Perſius O curas hominũ o quãtum eſt in rebus inane. Nec mihi placet q̃ multi putant uoluiſſe poetã ſectam epicureã tãgere: quod icicirco ſint inania regna: quoniã cum animæ mortales ſint: nihil ſit apud inferos: nã minime q̃drat tã humilis ſentẽtia tã profundæ doctrinæ: quã huic libro inſerit. Quale p icertã: exprimit igreſſum ad uitia. Nã ĩ pricipio & ſi mẽtis cecitate ĩ uitiũ deſcendimus: tamen adhuc rationis lumẽ q̃uis exiguũ retinemus: nõdũ facta habitu. Maligna: q̃ ſe diminutæ & illiberaliter præbeat: ut cõtra liberalẽ & copioſum benignũ dicimus ut Accipit ĩ teucros animum mentẽq3 benignã. In ſyluis: nã accedẽte opacitate ſyluaꝝ ad lucis diminutionẽ: uix luminis relinqt̃ ueſtigiũ: nec temere meminit ſyluaꝝ qa ut iã diximus oĩa uitia nobis a ſylua.i.a materia & corpe ſunt. Nox abſtulit.r.ẽt ſi nõ ſecũdũ

Veſtibulũ

epicureos loquatur ſatis auferunt̃ colores tenebris: cũ nulli ĩ illis appareãt. Veſtibulũ: Cecilius Gallus ĩ libro de uerboꝝ ſignificatiõe: Veſtibulũ dicit eẽ nõ ĩ ædibus neq3 in ædiũ pte: ſed locũ ante ianuã domus p quẽ de uia aditus acceſſuſq3 ad fores ædiũ ſit. Ianua.n.ꝑcul a uia fiebat aera tũ iterſita quæ uacaret. Putant dictũ a ue & ſtando. Ve ãt aliquãdo ĩtẽdit: ut uetus quaſi magnæ ætatis & uehemẽs.i.magnæ mẽtis & ĩpetus. Aliquãdo minuit: ut uecors & ueſãus. Ergo ſiue auget ĩ hoc uocabulo: dr̃ a magna ſtatiõe: quã illic habebãt q ueniebãt: & dominũ ædiũ expectabãt: ut illũ deducerẽt & reducerent. Si ãt priuat: dicit̃ a domeſticis q frequenter igredientes egredienteſq3 domum ibi nunq̃ cõſiſtunt. Ergo ueſtibulũ cõſtat arã dici: quæ a uia domũ diuidit. Fauces autẽ iter anguſtum eſt: per quod ad ueſtibulum de uia flectitur. Ergo æneas cũ uidit fauces atq3 ueſtibulum domus impiorum nõ eſt intra domum: ſed de uia uidet loca inter uiam & ædes locata: hæc Macro. Sũt tamen qui dicant ueſtibulum eſſe a ueſta: cui primæ domus ptes ſacratæ ſunt. Alii qa domũ ueſtiãt. Luctus: ſequit̃.n.uitia luctus ex pœnitẽtia ſceleꝝ. Vitrices: nã poſt cõmiſſum ſcelus exagitamur a conſcientia: q̃ nos aſſiduo torquet. Hinc Iuuena. Exemplo quodcunq3 malo cõmittitur idẽ diſplicet auctori. Prima hæc eſt ultio: quod ſi iudice nemo nocens abſoluitur: & alibi Nocte dieq3 ſuum geſtare in pectore teſte Spartano cuidã reſpondit pithia uates. Pallentes: ab effectu. Morbi: uel quia ex deſcẽſu animoꝝ in corpora naſcuntur morbi & egeſtas. Nã a corpore hæc ſunt nõ ab aĩo & uehemẽter illa exhorrere mortales: uel morbos more ſtoicorũ ꝑ uitiis & egeſtatẽ pro auaritia: a qua oĩa pene iſint mala ponit. Soli ãt ſapiẽtes: ut oſtẽdũt ſtoici diuites ſũt: ſenectus ad ſenium uergit ipſe animus: cũ uergit ad uitia. Puto tamẽ ex platonicoꝝ ſentẽtia poetã imerſionẽ animi ĩ corpus appellare infernũ: atq3 ex ipſo corpore oĩa ſibi hæc mala ꝑuenire oſtẽdere. Nã & p quatuor flumina etiã quatuor corpis humores Platonẽ expliſſe nõnulli uolũt. Sunt mala mentis gaudia: quando lætat̃ ſtultus q̃ male fecerit. Bellũ aũt & diſcordia & furiaꝝ Thalami in hac mundi pte facile dephendunt̃. In limine aduerſo: qa ſemp aduerſatur & contrarium eſt. Diſcordia demens eſt: quia a ſtultitia hominũ prouenit: cũ natura nos ad ſocietatẽ cõcordiãq3 creauerit. Vlmus: cũ ſomnia uana exprimat: & nullum fructũ producãt ita

Centauri

optime ulmum poſuit: q̃ arbor ſterilis ẽ. Cẽtauri: Ixion cũ Iunone concubere credens cũ eius ſimulachro ex nube facto cuncubuit: unde nati ſunt centauri: quoꝝ ſupnæ partes humanæ infernæ equinæ erant. In quo exprimitur euentus nimiæ ambitionis: nam q tyrannidi & nimiæ iperãdi cupiditati ĩcumbunt putant ſe iunõe ideſt maximis regnis potiri poſſe & homines deæ nuptias petunt: ideſt euentus ſibi ſupra humanam facultatem proponunt: unde & pro rebus ſolidis nubem ideſt manes aſſequuntur: unde non humana quædam: ſed mõſtruoſa & efferata enaſcuntur: quibus ex alto ab ima precipitantur: ſed de cẽtauris alibi atq3 de ſcyllis.

SER. Centum geminus briareus: centies duplex ſecũdũ fabulas ipſe eſt Aegeon. Ac belua.l. Hydrã dicit: quæ fuit ĩ lerna argiuoꝝ palude: ſed latine ex cetra dicitur quod uno cæſo tria capita excreſcebãt. Sed cõſtat hydram locum fuiſſe euomentem aquas uaſtantes uicinas ciuitates in quo uno meatu clauſo multi erumpebãt: quod Hercules uidẽs: loca ipſa exuſſit: & ſic aquæ clauſit meatus: nã hydra ab aq̃ dicta ẽ ideſt αποτουολατοσ. Potuiſſe autẽ hoc fieri ille idicat locus. Excoquitur uitum atque exudat iutilis humor.

Et centum geminus briareus: ac belua lernæ
Horrendũ ſtridẽs flãmiſq3 armata chimæra
Gorgões: harpiæq3: & forma tricorpis umbræ
Corripit hic ſubita trepidus formidĩe ferrũ.
Aeneas ſtrictamq3 aciem uenientibus offert:
Et ni docta comes tenuis ſine corpore uitas
Admoneat uolitare caua ſub imagine formæ

Irruat:& fruſtra ferro diuerberet umbras.
Hic uia tartarei quæ fert acherōtis ad undas:
Turbidus hic cœno uaſtaq; uoragine gurges
Aeſtuat:atq; omnem cocyto eructat harenã.
Portitor has horrẽdus aq̃s: & flumia ſeruat
Terribili ſquallore charon cui plurima mẽto
Canities inculta iacet:ſtant lumina flamma
Sordibus ex humeris nudo d̃pẽdet amictus:
Ipſe ratem conto ſubigit:uelisq; miniſtrat:
Et ferruginea ſubuectat corpora cymba
Iam ſenior:ſed cruda deo uiridisq; ſenectus.
Huc omnis turba ad ripas effuſa ruebat:
Matres atq; uiri.defunctaq; corpora uita
Magnanimũ heroũ:pueri innuptæq; puellæ:
Impoſitiq; rogis iuuenes ante ora parentum
Quam multa i ſyluis auctũni frigore primo
Lapſa cadũt folia:aut ad terrã gurgite ab alto
Quã multæ glomerãt̃ aues:ubi frigidus an/
nus
Trãs põtũ fugat:& terris imittit apricis.

Flammiſq; armata chimæra:ore leo: poſtremis partibus draco:media capra:ſecundũ fabulas fuit. Re uera ãt ẽ mõs lyciæ:cuius hodieq; ardet cacumen: iuxta quod ſunt leones media ãt paſcua ſunt:ima uero mõtis ſerpẽtibus plena. Hunc Bellerophon habitabilẽ fecit:unde chimærã dicit̃ occidiſſe. Gorgones:tres fuerũt in extrema aphrica circa atlantẽ montẽ : quæ cẽs unũ oculum habebant:quo inuicẽ utebantur Stheni Euryale Meduſa. Serenus tamen dicit puellas fuiſſe unius pulchritudinis : quas cũ uidiſſent adoleſcentes ſtupore torpebant. Vnde fingitur ꝙ ſi q̃s eas uidiſſet uertebatur ĩ lapidẽ. Harpiæq;: aut iam occiſas ĩtelligit aut ſecũdũ Plato. & alios ſimulachra licet uiuaꝝ illic fuiſſe. Nã dicũt omniũ reꝝ idæas quaſdã.i.imagines:ad quaꝝ ſimilitudinẽ procreantur uniuerſa:hinc ẽ ꝙ ĩ Statio Thyodamas Plutoni dicit. Omnibus finitor cẽ uideris:mihi uero & ſator. Haꝝ ãt ſimulachra bene apud inferos ſunt q̃ eſſe dicuntur & furiæ. Tricorporis umbræ:Eryli & Gerionis. Offert:nõ ad feriẽdũ:ſed ad repellẽdas umbras unde & offert dixit. Sacerdos aũt ferire prohibet. Tartarei q̃ fert acherõtis ad un.ſequit̃ illud pythagoricũ dicens eos tenuiſſe uiã poſt errorẽ ſyluarũ : q̃ uel ad uitia uel ad uirtutes ducit. Tartarei ache.acheronta uult q̃ſi de imo naſci tartaro:huius æſtuaria ſtygen creari: de ſtyge autẽ naſci cocyton:& hæc ẽ ethymologia : nam phyſiologia hoc habet. Qui caret gaudio ſine dubio triſtis eſt:triſtitia ãt ſine dubio uicina luctui eſt: qui procreat̃ ex morte:unde hæc eſſe apud inferos dicit. Cocyto eructat harenã:i cocytũ.ſ.p ſtygen. Has horrẽdus aquas:pp.tria flumina. Portitor:proprie qui portat abuſiue ẽt q portat̃ portitor dicit̃:ſicut uector. Terribili ſqual.terribilis ſqualloris. Charon:per antiphraſim q̃ſi acheron. Mento cani.in.i.uete res.n.nõ ſolũ comas ornabant:ſed ẽt barbam:ut nonnullas uidimus ſtatuas. Stant: horrent:& eſt polyſemus ſermo:ut diximus ſupra : ſicut & ſubigit pro impellit:ſurſum agit:regit & eſt polyſemus ſermo. Nam & acuit ſignificat: ut Subigũtq; ĩ cote ſecures. Veliſq; miniſtrat:aut per uela & eſt ſeptimus:aut uelis obſequitur: & datiuus. Ferruginea:nigra triſti & lugubrem eſſe hunc colorem oſtendit dicens:Cum caput obſcura nitidum ferrugine texit. Corpora cymba:omne qđ põt uideri corpus dicit̃:nã paulo poſt diſcretionẽ fecit dicẽs:Corpora uiua nephas ſtygia uectare carina. Iam ſenior:aut comparatiuum pro poſitiuo poſuit:aut ut diximus: ſenior eſt uirens ſenex : ut iunior intra iuuenẽ eſt: quam rem a Varro.tractam cõfirmat ẽt Pli. Cruda deo uiridiſq;.ſ.Τοαι7ιοκ quia ĩ deo. Autumni frigore primo:extremitatẽ uult oſtẽdere:quod ait Iuuena. Iam letifero cedent pruinis auctũno. Nam eius prima pars feruet:ut Totoq; autumni incanduit eſtu. Sane ſciendum ſecundum Pli. folia auctũnali tempore iõ cadere:quia oĩs tũc ĩ arboribus humor æſtatis calore ĩuenit̃ exhauſtus. Ergo cadunt:nõ quia tũc ſicca incipiat:ſed q̃a tũc eis iã deeſt humor. Glomerant̃.a.bene rebus uolitãtibus comparauit aĩas quia & ipſe uolant. Immittit apricis.i.ſine frigore:ut diximus ſupra:unde nonnulli & aphricam dictam uolunt.

DONA. Turbidus hic cœno:pro qualitate ĩferno fuit natura aquæ turbida cœnoſa odoris peſſimi: ut po[ſſe] q̃ ructaret̃ a Cœno. Portitor:is proprie ẽ q portũ obſeruat:ut nullus eius iniuſſu in alienas regiões trãſeat. [I]gitur aq̃s tã male olẽtibus tã horridis aſpectu erat par cuſtos: nec diſſimilis loco & regioni. Stare lumina [ſu]nt iflexibiles oculi q̃ſi flãmã emittebãt. Sordibus.a.ſordidũ erat uelamẽ:neque tantum ut totũ tegeret cor[pu]s & nõ fibula:ſed nodo nectebatur. Ipſe ratẽ:non agendi poteſtatem :ſed pœnã habebat quia multa ſimul [offi]cia iplebat:nã dabat uela uectabat corpora ſubigebat:ideſt nõ ſine labore agebat. Viridis: non pp colorẽ: [ſed] quæ adhuc nõ paꝝ de priſtinis tẽporibus retinẽt. Cruda & uiridis:q̃a nõdũ tẽdebat ad maturitatẽ. Iuue[nes] qui adhuc ſuis cõmodis ĩſeruire patriæ potuiſſet. Pueri & uirgines:quos ĩ ſpẽ poſteritatis ſeruãdæ cõue[nien]t ĩ longum ſenium perduci. Diſtinguit ſexus & ætates:ut oſtendat mortem oibus eſſe communem: nec [mori]endi eſſe ordinem. Quam multa:ex hac comparatione quanta fuerit turba oſtenditur.

[SE]RI. Briareus:Cottus briareus & Gyges fratres fuerunt ſecũdũ Heſio.cæli & terræ filii:& titanes dicti. Briare
[Hi pe]rennale bellũ cũ filiis ſaturni geſſerũt:& illi quidẽ ab othry hi ab olympo monte impetum faciebant. Tan us
[dem i]lis uicti ĩ tartara deiecti ſũt. Habebãt ãt ſinguli q̃nquaginta capita & cẽtũ manus & omnium fortiſſimi
[& pul]cherrimi fuerũt. Briareũ aũt dicit Home.ægona ab hominibus appellatũ eẽ ονβριαρεον καλεουσι θεοι
[ανδρες] δετε παντεσ αιγαιωνα. Additq; ꝙ cum quãdoq; Iuno Neptũnus & Pallas Iouẽ ĩ uincula cõiecĩſſet: ne
[qu]i q auxiliũ ferret: ꝙ Thetis Achillis mr̃ cælũ aſcẽdit:& ſecũ adduxit cẽtimanũ briareũ:eiuſq; auxilio io[uem ſolu]it:Heſio. ſcribit Neptũnũ hũc ſibi generũ aſciuiſſe tradita ſibi Opya filia:unde & Oui. Balẽarũq; pmẽtẽ
[Aeg]ona ſuis imania terga lacertis. Belua.l. Hydrã dicit:Hãc auctore Heſio. pepit Echidna ex Thiphaone. Hy/
[Hanc] & illã ĩ lernæ palude nutriẽdã curauit cõtra Herculẽ:ſed illa Hercules cũ iolao flãmis ĩteremit conſiliis dra
[Mine]ruæ adiutus. Dicitur excetra latine:q̃a uno cæſo tria orient̃ capita. Hydra Plato refert fuiſſe callidiſſimũ

ſophiſtam:quē Hercules doctus philoſophus flāmis.i.feruore ingenii ſupauit.Eſt āt ſophiſtica ratio cauillo/
ſa:ut uno ſublato capite plura naſcant.Eſt.n.logices duplex diſputādi ratio & p ueras & per ſophiſticas rōnes.
Horridum.i.ſi ad fabulam referas expreſſit naturam ſerpētis: ſi ad ſophiſticā rationē notauit huiuſcemodi
Chymæra diſputationis rabiem. Chymærā:hanc ēt ignē expirantē hiſdē parentibus qbus hydrā ortā ait Heſio. Habu/
it ſecūdū hūc poetā tria capita.Primū leonis:Vltimū draconis:Mediū capræ. Ait.n.προσθε λεων οπισθε δρα/
κων μεσση δε χιμαιρα.Hāc Pegaſus & Bellerophontes deuicit:quæ tamen ex ortho cane Gerionis prius pepe
rit Spingen leonem nemæum & draconē:qui mala aurea cuſtodiuit.Itē peperit Ceto ex phorco.De hac etiam
Ouidi. Quæq3 chimæra iugo mediis ī partibus ignem Pectus & ora leæ caudā ſerpētis habebat.Re uera mōs
Gorgones in Lycia eſt cariæ cōterminus:de quo uide Serui. Gorgones:phorci & Ceto filiæ ſunt Stheno Euryale & Me
duſa harum primæ duæ immortales fuerunt. Meduſa mortalis:q̄ quia i tēplo Palladis cū Neptūno cōcuba
Meduſa it:irata dea crines ſuos quorum ſplendore captus fuerat Neptūnus i ſerpētes cōuertit.Quo pactoāt a Perſeo i
terfecta ſit:deſcibit Oui.Ex eius moriētis utero emicuere duo fœtus Chryſaor ſic dictus: qa cū aureo enſe na/
tus eſt:& hic ad deos aſcendit ioui flumē & tonitruū ferens & equus alatus:q pegaſus eſt appellatus απο τω
πηγαισ.i.a fontibus oceani:iuxta quos ſit natus.De harpyis dictum eſt in tertio. Oīa hæc monſtruoſa ſunt.
Omnis autem monſtruoſitas uitioſa:quoniam aut excedūt aut deficiunt.Ergo in ueſtibulo īferni defectus &
exceſſus ſunt.Quapp inde uia eſt ad tartara.i.ad habitus uitioꝝ unde eſt charon ideſt priuatio gaudii. Porti/
tor charō:ſi nauis uoluntatis typum habet pro libertatis arbitrio capit̃ charon.Ergo charon agit nauē.i.uolū
tatē cōto.i.electiōe q̄ arbitriū ſe dirigit.Dr̃.n.cotus q̄ſi cōutus.Nā ex tereti i acutū rēdit q̄ figura cōus appellat̃.
Miniſtramus igit̃ nauē.i.uolūtatē uelis.i.pparamus uolūtati cæleſti:quoniā qd̄ īfluit cælū libēter uult:niſi ſe/
ſe rō opponat cuius ē ſyderibus domīari.Senex fingit̃ qa nihil antiqus aīa i qua libeꝝ arbitriū ſemper fuit:ſed
uiridis ſenectus:quia nunq̄ deficit.Per amictum ſordidū intellige corpus:quod putre corruptibileq3 ē. Duo
lumina.f.quia liberum arbitriū ad utrunq3 tendere pōt:ad lumen rationis:& ad ardorem cupiditatis:quod āt
hic de charone dicimus:idē & Sene.i deſcēſu herculis itelligere uidet̃.It.n.ad eū Hercules cedente turba:quo/
niam erat in tertio genere uirtutum aīā purgati:ubi nō diuina ſolū i electione preferimus:ſed tāq̄ nihil aliud
ſit ītuemur hocq3 pacto libeꝝ arbitriū abſolutū ē:& cedit ei turba perturbationū exclamat charon quo pgis
audax quia liberū arbitriū uellet diſcutere quid eſſet agendū:aut uirtus ipſa heroica quoniā iam electionem
fecit:pellit moras:& nautā conto domitat.i.cogit liberū arbitrium i ſuū habitum ſua electione.Cōſumata.n.
uirtus non amplius deliberat.Charon ob receptū Herculem anno i compedibus fuit:quia arbitrium in ha/
bitu uirtutis heroicæ non amplius libeꝝ ē in uitia fluere actu.ſ.nā potentia poteſt: ſed redeamus ad Maronē.
Ferruginea:a ferro eſt ferrugo color eſt purpureus ad nigrum tēdens ut lugubris ſit: Stati. Et ferrugineum
nemo aſtupet ipſaque tellus Miratur patuiſſe retro.

SER. Primi trāſmittere:Figura græca ē:ut primi
trāſirent. Triſtis:aſp & mirabilis. Aeneas : ordo eſt
æneas ait dico uirgo:Cætera p parētheſim ſunt. Diſ
crimine:differētia. Linquūt:redeūtes nō trāſeūtes.
Liuida:nigra:nā liuidū.i.iuidū nō niſi apud neoteri/
cos iuenies Luc. Liuor edas tibi cūcta negat licet Oui.
dixerit liuor edax uitiū mores non exit in altos. Lō/
geua : Apollo ſibyllam pie dilexit : & poſcendi quod
uellet arbitrium dedit illa hauſit harenam manibus:
& tam longā uitā popoſcit.Id apollo poſſe fieri reſpō/
dit ſi Erythreæam inſulam relinqueret illā nunq̄ re/
uiſura.Venit ergo cumas:ubi corporis uiribus deſer/
ta uitā in ſola uoce retinuit. Hoc intelligentes eius ci/
ues ſiue inuidia ſiue commiſeratione moti epiſto/
lam miſerunt creta antiquo more ſignatam. At illa
uiſa terra patria ī mortē reſoluta eſt. Vnde ſunt q di/
cant hāc eſſe q̄ romana fata ſcripſit: quod īcenſo apol
linis tēplo ide romā illati ſunt libri: unde hæc fuerat.
Certiſſima.p.cū ſubire inferos potuerit.Multi.n.ad
gloriam ſibi genus fingunt : ut Romulus ex Marte:
Alexāder ex ioue hāmone:ſic de Hercule Salue uera
iouis proles. Fallere numen:ſiue pp Victoriæ fauorē
Stygis filiæ:nam ſtatuit Iuppiter ſi quis fefeliſſet eius
numen uno anno & nouē diebus ambroſia & necta/
re priuaretur:ſed rō ē q3 iō per ſtygē dii iurāt qa triſti/
tia cōtraria ē æternitati. Inops:ihumata. Duo dicit:
q3 neq3 legitimā habet:nec imaginariā ſepulturā. Ino
pē.n.dicit ſine pulueris iactu:nā ops terra ē:inops ſine
terra:ſine humatiōe. Vult āt oſtēdere tantum ualere
inanem quantum plenam ſepulturam.Nam & Dei/
phœbi umbra tranſuecta eſt:cui Aeneas cœnotaphiū

Stabant orantes primi tranſmittere curſum.
Tēdebantq3 manus ripæ ulterioris amore:
Nauita ſed triſtis nunc hos nunc accipit illos.
Aſt alios longe ſummotos arcet arena.
Aeneas (miratus enim motuſq3 tumultu)
Dic ait o uirgo quid uult cōcurſus ad amnē:
Quidue petūt aīæ:uel quo diſcrimine ripas
Hæ linquunt:ille remis uada liuida uertunt:
Olli ſic breuiter fata eſt longæua ſacerdos.
Anchiſa generate deum certiſſima proles
Cocyti ſtagna alta uides:ſtygiamq3 paludē.
Dii cuius iurare timent & fallere numen.
Hæc oīs quā cernis iops ihumataq3 turba eſt:
Portitor ille charō:hi quos uehit unda ſepulti
Nec ripas datur horrendas:nec rauca fluenta
Tranſportare prius quā ſedibus oſſa quierūt:
Centū errāt annos:uolitātq3 hæc littora circū:
Tum demū admiſſi ſtagna exoptata reuiſunt
Conſtitit anchiſa ſatus:& ueſtia preſſit
Multa putans:ſortēq3 animo miſeratus iniq̄
Cernit ibi mœſtos:& mortis honore carētes:
Leucaſpim:& lyciæ ductorem claſſis orontē
Quos ſimul a troia uētoſa p æquora uectos

Obruit auſter:aqua iuoluens nauēq; uiroſq;:
Ecce gubernator ſeſe palinurus agebat
Qui libyco nuper curſu dum ſydera ſeruat
Exciderat puppi mediis effuſis in undis:

fecit:ut Nunc egomet tumulum rhethæo in littore inanem Conſtitui. Bene autem ſepultos ideſt fletos. Nam ſine fletu ſepultura non eſt. Vnde legimus Inhumata infletaq; turba facit ſupradicta flumina tranſire:quibus luctus nomen impoſuit. Centum autē annos:ideo dicit quia illi ſunt legitimi uitæ humanæ quibus completis poteſt anima tranſire ripas ideſt ad locum purgationis uenire:ut redeat rurſus in corpora. Sane ſciēdum quia cum terram dicimus hæc ops facit:ſi nympham dicimus hæc opis ſi diuitias: hæ opes numero tantum plurali. Rauca fl.aut reumata ideſt æſtuaria dicit aut bene pluraliter: quia de tribus loquitur. Sedibus.o.q.i.prius q̄ corpus in naturam ſuam redeat ideſt i terram. Stagna exoptata reuiſunt:lethæi.ſ.fluminis. Veſtigia.p.cogitatione ſcilicet tardatus. Putans:reputans cum animo pertractans. Sortemq; ani.mi. ini.iniqua enim ſors eſt puniri propter alterius negligentiam:nec enim quis culpa ſua caret ſepulchro. Bene autem animo quaſi repræſago:ut alibi Præſagia mali mens. Ipſe enim æneas inſepultus iacebit: ut Mediuſq; inhumatus harena. Mortis honore:ſepultura:ut Quiſquis honor tumuli. Ductorem claſſis:apertum exēplum claſſem etiam dici unam nauem. Nam legimus Vnam quæ lycios fidumque uehebat orontem. Auſter:hic diſtinguendum. Seſe agebat:ſeſe agere eſt ſine negocio incedere. Qui lybico nuper curſu: Bene lybico. Nauigatio enim non ab diuerticulo:ſed ab intentione accepit nomen. Effuſus in undis:Sarchaiſmos ē. Quanquam Donatus eſſe ordinem uelit:dum ſeruat ſydera in undis mediis.

DONA. Triſtis:durus & nunquam affabilis. Nunc hos:nam omnes ſimul non poterat. Breuiter: ne q̄ fieret rebus neceſſariis mora. Certiſſima proles:natus ex homine non immerito paues: Sed nihil debes metuere:quia a diis principium ducis. Cocyti ſtagna: non auget moram quia reſpondet ad id quod non interrogat:ſed minuit. Nam curat ne poſtea interroget. Stagnum igitur inquit cocyti habet nomen. Palus uero q̄ a ſuperfuſione aquæ efficitur ſtyx appellatur. Nec indiget probatione q̄ inſepulti non tranſportentur: quoniam cernit ibi quos ſepelire non potuit. Quos ſimul a troia:reuocat in memoriam legenti qui iſti eſſent:& ubi & quando:& qua ui periſſent:& ſimul ne quis daret uitio æneæ ne ſuo ſepelliſſet:quoniam ſepelire nō potuit. In undis:non effuſus in undis:ne ſit uitium in caſu:ſed effuſus cum in undis eſſet.

CHRI. Stabant:aſtabant illi:uel ſtabant q̄ſi non diſcedebāt ſed pſeuerabāt i orando:& ita ut unuſquiſque primus eſſe contenderet. Tranſmittere curſum:emittere curſum trans fluuium:ideſt ueloci nauigatiōe tranſire. Tendebāt:protenſis palmis orabant. Triſtis:ſeuerus qui non ex cupiditate illorum: ſed ex iuſto ordie eos admittebat:hoc autem ſignificat q̄ ex ardore pturbationum oēs i uitiū ruere cupiūt. Id.n.ē ad inferos deſcendere uerum non tranſuehunt niſi quorum corpora ſepulta ſunt ideſt qui ex habitu uitiis penitus ſunt obruti. Inſepulti autem.i.ii q nō iacēt i habitu demerſi: errāt circū littora:ideſt peccāt frequentibus actibus. Et poſt centū annos ideſt poſt diuturnum tēpus admittunt:qa ex illis efficit habitus. Nauita:p nauta per epēntheſim. Cōcurſus:nam ab omnibus pari ſtudio curritur. Liuida:nam ut omnia cæleſtia candida ſunt: ſic inferna nigra: poſſumus & ad deſcenſum illum quo ſpeculationē uitiorum exprimimus ita rem referre concurrunt ad naui uim q̄ omnes natura ſcire cupimus: ſed liberum mentis arbitrium non omnes admittit ad ſpeculationem. Quod autem non admittantur inhumatis qui corporibus ſunt notat per corpora perturbationes animorū: quæ a contagione corporis ſunt:quæ niſi penitus humentur:nos ad ſpeculationem proficiſci non ſinunt. Nā quod de cētū annis refert:id ex ægyptiorum conſuetudine poetice admiſcet: de qua Serui. & Sene. referunt: ſed Hiero. ex hac ægyptiorum conſuetudine ait orpheū inferorum fabulam ſcripſiſſe. Leucaſpim id enim nomen erat magiſtro nauis Orontis:quod ille in primo libello omiſerat. Dixit enim Excuritur pronuſq; magiſter.

Hūc ubi uix multa mœſtū cognouit ī umbra:
Sic prior alloquitur:quis te palinure deorum
Eripuit nobis? medioq; ſub æquore merſit.
Dic age? namq; mihi fallax haud ante repertus
Hoc uno reſponſo animum deluſit apollo:
Qui fore te pōto ícolumem:fineſq; canebat
Venturū auſonios:en hæc promiſſa fides eſt?
Ille autem:neq; te phœbi cortina feſellit
Dux anchiſade: nec me deus æquore merſit:
Namq; gubernaculū multa ui forte reuulſum:
Cui datus hærebam cuſtos curſuſq; regebam
Præcipitans traxi mecum:maria aſpera iuro:
Non ullum pro me tantum cœpiſſe timorē:
Quā tua ne ſpoliata armis excuſſa magiſtro
Deficeret tantis nauis ſurgentibus undis.

SER. Multa mœſtū:cognouit in umbra:prudentiores dicunt animas recedentes a corporibus ſordidiores eſſe:donec purgentur: quæ purgatæ incipiunt eſſe clariores. Vnde paulo poſt Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem purū q̄ reliqt Aethereū ſenſum atq; aurai ſimplicis ignē: ideſt nō urentis ut ē ſol. Inde eſt quod aliæ animæ lunarem circulum:aliæ ſolſtitialem retinere dicunt p mō purgationis. Recte ergo palliurum obſcura umbra circundatū dicit & uix agnitū: qa nec ad loca qdē uenerat purgationis:ſic & de Didone Agnouitq; p umbrā obſcurā. Quis deorum:græcæ τισθεῶν. Nobis:nā gubernator communi perit piculo. Sub æquo mer. Themeſis ſubmerſit æquore. Venturum:κατατοσ ιω πετενον intelligimus. Cortina:uel q̄ cor teneat: uel tripos ſeptus erat corio ſerpentis : uel qa κορην τεινει ideſt extendit puellā:ut Maiorīq; uideri. Nec me.hic diſtinguendum ne ſit cōtrarium . Nam cū ſomnum deiecit:quanq̄ alii fruſtra dicant q̄ credebat Phorbantem cum extictis diuinādi ſit cōceſſa licentia : ut iam nunc ſciat ſomnum fuiſſe. Gubernaculum:ut ſit ue

Tris notus hibernas imenſa p æquora noctes
Vexit me uiolentus aqua: uix lumine quarto
Proſpexi italiam: ſumma ſublimis ab uuda:
Paulatim adnabam terræ: iam tuta tenebam:
Ni gens crudelis madida cum ueſte grauatū
Prēſantēq; uncis manibus capita aſpera mōtis
Ferro inuaſiſſet: prædamq; ignara putaſſet.
Nūc me fluctus habet: uerſantq; ī littore uēti:
Quod te per cæli iocundum lumē: & auras:
Per genitorem oro: per ſpes ſurgentis iuli
Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terrā
Iniice (nāq; potes) portuſq; require uelinos:
Aut tu ſiqua uia eſt: ſiquam tibi diua creatrix
Oſtendit (neq; enim credo ſine numine diuū
Flumina tanta paras ſtygiāq; innare paludē)

riſimile quod uenerit ad italiam. Præcipitans: dum pcipitaret. Iuro: aut execratio: aut qſi nauta iurat per maria. Spoliata armis: perdito gubernaculo. Excuſſa magiſtro: noue dictum de qua fuerat excuſſus magiſter. Surgentibus undis: ſignificat fuiſſe pelagus tumens. Nam tempeſtas fauente Neptunno non erat nec de æneæ pitia dubitauit ſed ,ppter pditum gubernaculū. Hibernas: aſperas & retulit ad affectū nauigantis. Adnabam: & hic diſtingui poteſt adnabam terræ. Gens crudelis: lucanorum & dicit eum a ueli enſibus interemptū: ut Portuſq; require uelinos: ſed uelia quo tēpore æneas in italiam uenit nōdum erat: quæ anticipatio ſi a poetæ perſona fit: ē tolerabilis: ſi per alium eſt uitioſa: ſed Palinuro diuinādi ſcientiam dant quaſi ab umbra ſic dictum. Velia autem dicta ē a paludibus quibus cingitur: quas græci ελη dicunt. Fuit ergo helia: ſed accipit digamon: ut enetus uenetus. Montis: ſaxi alibi contra Saxi de uertice paſtor. i. montis: item fertur ī abruptū magno mons improbus actu p ſaxo. Nā iſta reciproca ſūt. Me fluctus. h. qa ſecundum phyloſophos corpus ſolum noſtrū ē qd nobiſcum oritur nobiſcū morit. Anima. n. generalitatis eſt & adeo non eſt noſtra: ut ēt in alia corpora plerunq; tranſeat. Eripe me: corpus meum quod eſt hominis proprium. Eſt autem Home. αυτους Δελωρια τερχεκυνεσιν. Cæli iocundum lumen: bene iocundum addidit. Eſt enim etiam apud inferos: ſed non iocundum. His inuicte malis: qui inferos ſubire potuiſti. His autem: ac ſi diceret quæ cernis. Terram iniice: bene aūt maius petiit ut uel hoc īpetraret. Terræ autem iniectio ſecundum pontificalē ritū poterat fieri: & circa cadauer & circa abſentiū corpora quibuſdā ſolemnibus ſacris. Nāq; potes: quia ubiq; eum rerum diuinaꝝ īducit peritum. Si qua. u. e. ſi eſt ulla rō. Diua crea. reꝝ omnium generaliter. Inare: nauigare more ſuo.

DONA. Multa um. hoc excuſat q amicū non ſtatī agnouerit. Qui fore te ponto: nihil dixerat de Palinuro Apollo: ſed tacēdo de ſuis aduerſis boni aliquid promiſiſſe uidet. Deus: cognouit uim illam eſſe diuinam ſed quis deus fuerit ignorat: quia non uidit niſi phrobātem. Vi reuulſum: oſtendit pro uiribus pugnaſſe: ut excuſet factum. Capita aſpera: aſpera ſaxorum quæ ex montis radicibus ueluti capita in mare extant. Verſant in littore: ne in profundo eſſe uideretur. Per iocundum: quia apud inferos nō eſt iocundum: quaſi dicat per id ad quod cupis remeare. Per genitorē: cuius cauſa tot ſubis labores. Malis his: captat hinc commiſerationem. Iniice terram: oſtendit facilitatem. Portus require uelinos: remouet laborem quærendi. Aut tu ſiq uia eſt: oſtendit illum poſſe & quia tāto uir eſt corporis robore & animi ingenio: quia natus ex diis: Quia Venerem matrem habet: quia ſibi maiora dii conceſſerunt: quando uiuenti hunc deſcenſum permiſſerunt.

CHRI. Prior: hoc pertinet ad clementiam ducis. Quis deorum: admiratur aliquem deum uſum eſſe ita crudelitate. Eripuit: ut oſtendat & uim illatam & damnum: nec putabat hoc eueniſſe niſi a deo: cum apollo illum incolumen in italiam uenturum pdixiſſet. At ille reſpondet ueniſſe quidem ī italiam: ſed ibi cæſū fuiſſe. Compone autem nec cortina phœbi fefellit te nec me. Gubernaculum: temonem: Et facit narrationem uériſimilem. Nam ſine temone non erat credendum illum tam diu natare potuiſſe. Aſpera: ex affectu natantis: uel epithetum eſt æternum maris: nam tempeſtas nulla fuerat fauente Neptunno. Non ullum: exprimit quæ ſit uera amicitia: & quales in amicos eſſe debeamus. Simul etiam Palinurus beniuolentiam captat: ut facilius poſſit quod petit impetrare. Tantis. ſ. At qui tranquilla fuerat nauigatio: ſed loquitur ex ea quæ ſibi erat ſolicitudine: & ex eo quod ſæpe id ſibi acciderat: aut quia ſic natanti uideri potuit. Nam & mediocres undæ uideri ingentes natanti poſſunt. Vix lumine quarto: pathos a diuturnitate temporis: ut Septem illum ſhibent totos ex ordine mēſes: & Septima poſt troiæ excidium iam uertitur æſtas. A ſumma unda: docent mathematici: ut reliquorum elementorum ita aquæ corpus ſphæricum eſſe: ac propterea mare non planum eſſe: ſed turgeſcere. Vnde eſt q propter interpoſitum hunc tumorem maris aliquis poſitus in naui non uidebit montem e regione poſitum. Quem tamen uidebit qui eſt in ſummitare mali eiuſdem nauis. Paulatim adnabam: oſtendit difficultatem & ſeſſitudinem. Et terræ iam tuta: pathos ab eo quod eſt preter ſpem. Nam ubi tutus eſſe credidit: ibi crudeliſſime occiſus eſt. Crudelis: & quia in naufragum nulla iniuria prouocati ſæuiſſent: & qa ſpoliati ſepultura neglexiſſent. Madida tum ueſte grauatum: & quæ ſequuntur huiuſcemodi ſunt ut etiam in īmaniſſimis commiſerationem commouere potuerint. Ergo crudelis gens. Prenſantem: ponit rem ante oculos: nā ſæpe phendebat: quia ſæpe a fluctibus illinc remouebatur. Ferro inua. pathos a modo a materia. Prædāq. i. rem uériſimilem facit. Qui. n. inuaſiſſent niſi inde qſtum ſperarent: Sed non pp hoc minuitur crudelitas. Iocundum: ex affectu inferorum. Vita. n. noſtra huiuſcemodi eſt: ut ſi illam inferis cōpares iocundiſſima eſſe uideatur: ſin autem ſuperis calamitoſa ſit. Inuicte: ergo potes. Creatrix: ſic Lucre. Aeneadum genitrix hominū diuūq; uoluptas. Quæ mare nauigerum quæ terras frugiferentes concelebras per te quoniā genus oē animātū cōcipit. Viſitq; exortū lumi. ſo. Vel potius creatrix tua ex quo facilius etiam poſſe illum oſtendit. Terram iniice: fac cœnothaphium: ſic alibi: Tunc egomet rœtheo ī littore manem Cōſtitui.

Da dextram miſero:& tecū me tolle ꝑ undas
Sedibus ut ſaltem placidis in morte quieſcā.
Talia fatus erat cœpit cum talia uates
Vnde hæc o palinure tibi tam dira cupido?
Tu ſtygias inhumatus aquas? amnéq; ſeueꝝ
Eumenidū aſpicies? ripā ue iniuſſus abibis?
Deſine fata deum flecti ſperare precando:
Sed cape dicta memor duri ſolatia caſus:
Nam tua finitimi longe lateq; per urbes
Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt
Et ſtatuēt tumulū:& tumulo ſolemnia mittēt:
Aeternumq; locus palinuri nomen habebit.
His dictis curæ emotæ:pulſuſq; parumper
Corde dolor triſti:gaudet cognomine terra.
Ergo iter inceptū ꝑagunt:fluuioq; ꝓpiquant:
Nauita quos iā īde ut ſtygia ꝓſpexit ab unda
Per tacitū nemus ire:pedemq; auertere ripæ:
Sic prior aggreditur dictis:atq; īcrepat ultro.
Quiſqs es armatus q noſtra ad flumīa tēdis
Fare age qd uēias:iā iſtic & cōprime greſſus:
Vmbrarū hic locus ē:ſomni noctiſq; ſopore.
Corpora uiua nefas ſtygia uectare carina.
Nec uero alcidem me ſum lætatus euntem
Accepiſſe lacu:nec theſea pyrithoūmq;
Diis q̄q̄ geniti:atq; inuicti uiribus eſſent:
Tartareū ille manu cuſtodē in uincla petiuit:
Ipſius a ſolio regis traxitq; trementem:
Hi dominam ditis thalamo deducere adorti:

Namq; potes:ſic Horati.Quanq̄ feſtinas non eſt mora longa licebit iniecto tertio puluere curras.

SER. Da dextrā:da auxiliū.Vmbra enim nunquā tenet:ut Ter fruſtra cōpreſſa manus effugit imago:qeſcam ſaltem in morte. Nam nautæ ſemper uagantur. Tam dira cupi.ex deoꝝ ira ueniens aut magna:ut Sua cuiq; deus fit dira cupido. Seuerum:triſtem & ſunt reciproca. Eumenidū:circa quem habitāt heumenides. Ripam abibis:ut adeo in tuſcos. Alii habent adibis. Fata:quæ ſemel decreuerunt: & locutus eſt ſecundum epicuros: qui dicunt Nec bene pro meritis capitur nec tangitur ira. Duri:impoſſibilis ad imitationē. Longe lateq;:de hiſtoria eſt Luca.enim peſte laborantibus reſpondit oraculum manes Palinuri eſſe placādos quāobrē haud procul a uelia & nemus ei dederunt & cœnotaphiū. Prodigiis cæleſtibus:& peſtilētiam & oraculum compendioſe tangit. Piabunt:expiabunt placabunt. Aeternum:in æternum:& eſt aduerbiū. Palinuri:plus eſt q̄ ſi tuū dixiſſet. Parūper:paulatim lætari cœpit:Spes.n.ſola nondum beneficium acceperat patris: alii parumper ualde parum uolunt. Gaudet cognomine terra:eſt enim hic & hæc cognominis:in Plauto.n.una de bacchidibus dicit.Illa mea cognominis eſt: Metri autem neceſſitate a comuni genere in e miſſit ablatiuū. Nauita:epēthesis ut mauors ꝓ mars inde ut ſtygia proſpexit ab unda: ut ſiculo proſpexit abuſq; pachynno:& ſic intelligimus hæc tria iuncta eſſe Acherontē ſtygem & cocytō.De his.n.naſcuntur alia.Hinc eſt nouies ſtyx interfuſa cohercet. Tacitū: aut ſolum aut ipſi taciti. Aggredit̄:hoc ſermone oſtēdit eū iratū. Armatus:ac ſi diceret nihil pium molitur armatus. Qui:cur. Iſtinc:a loco in quo es. Viua:nam ſunt corpora mortuoꝝ q̄ tantum uident̄.i. umbræ. Me ſum lætatus:lectum.n.eſt in orpheo ꝙ quando Hercules ad inferos deſcendit:Charon territus eū ſtatim ſuſcepit:propter quod anno integro in compedibus fuit. Alcides:απο Της αλκησ quidam dictū uolunt:quod non procedit:quia a prima ætate ſic dictus ē. Ergo ab Alceo pr̄e Amphitrionis. Quā q̄:ac ſi dicat hoc in te nondū prouaui:ſed per ſimulationem:nā norat. In uincla:Hercules a prudentioribus mentē magis q̄ corpore fortis dicitur. Ergo cum plura fecerit:duodeci ei labores dantur pp duodecim agnita ſigna.Quod igit̄ ab inferis cerbeꝝ traxerit:notat̄ ꝙ cēs cupiditates & oīa uillia terrena cōtēpſit. Nā cerberus ē terra q̄ ē cōſūptrix corpoꝝ:unde cerberus q̄ſi κρεοβοροσ.i.carniuorus dicit̄:unde ē Oſſa ſup recubās:nā oſſa nō cito terra cōſumit. Ipſius a re.ſ.atq cerberus ſtati poſt flumīa ē ubi ē q̄ſi aditus īferoꝝ:ſoliū āt Plutonis īterius ē: ergo uel ad naturā canū referas q territi ad dominū refugiūt:aut ſoliū pro īpio ac ꝓpiis:ut alibi arces pro īpio ut Imbellē auertis romāis arcibus idū:cū īdi uſq; ad prios uenerīt fines.i.uſq; ad ... Dominā:uel de græco ē:q uxorē Δεσποινασ dicūt:aut ditis thalamo & dominā charon ad ſe retulit.

DONA. Cœpit cū talia ua.Reſpōdet ſybilla cui leges īferoꝝ notiores eſſent. Fata:fatū dixit iudicatū cu... firmitas moueri nō poſſit. Nec ue.alci.dat exēpla eoꝝ q apud īferos illicita cōmiſiſſēt ſub occaſiōe ꝙ deo... originē ducerēt. Tartareū:una īiuria priuare oēs īferos ſuo cuſtode. Ipſius a ſo.alia ipius regis īiuria. Tre...mētē:iniecit timorē Hercules illi q neminē timuit. Hi dominā ditis:peius conati ſunt. Quod hic loca ſunt ...ſtatiōes:facere uim uxori alienæ.Vxori regis & ꝑētis:ipſi quoq; reginæ:& hæc a ꝑſona:a loco uero de ip... thalamo quem noſſe ꝑter maritum nemini licuit:a facto abſtrahi quem honeſte tangere non licuit.

...RI. Miſero:ſi miſeri ſunt q ī īferno mergunt̄:qd miſerius eo q ne hoc qdē aſſeq pōt? Saltē:pathos ꝙ ... in uita qeuerit:& nūcēt ī morte nulla qetis ſpes dat̄. Talia fa.e.cœ.Oratio īdignatiōe plena q̄ non ſolū uer... oſtendit̄:ueꝝ ēt feſtinatiōe reſponſionis:cū uix expectauerit:ut ille finiret. Vnde:addubitatio auget indi...tionē:cū uideat̄ ꝙ ne ſuſpicari qdē poſſit:unde hæc cupido illi ueniat. Tu ſtygias ihumatus: Grauiſſima ...rogatio:cū ita urgemus aduerſariū:ut nō poſſit niſi id quod nobis placet reſpondere.Habet āt hæc ſingu... uerba magnū pōdus. Tu.q.d.cui nullū tale meritū ē:ut ſupra fata qcq̄ ſit tribuendū. Stygias:quas ī tanta ...neratiōe habēt. Inhumatus:cū magno pōdere.q.d.quod nunq̄ iactitatū eſt. Seueꝝ.q.d.uis qcq̄ ī eo flu... aduerſus ius facere:ī quo ſumma ſemp obſeruata ſit ſeueritas. Eumenidū:q̄ oium ſceleꝝ ultrices ſūt. ...ſpicies:ſi tātū admirat̄ ſi aſpiciat:quid erit ſi tranſeat.Repete ergo Tu q nihil extra ſortē a diis mereris:nul

loq; illis ſanguine coniunctus es inhumatus. Quod ſemper nefas fuit talem fluuiũ:& qui tales habent ultri/ces non dicam tranſibis:ſed aſpicies. Aut abibis ripam:ut oſtendat maximum nefas eſſe ipſum tranſire: etiã ſi poſt tranſitum a ripa non diſcedens ulterius non progrediatur. Deſine fata deum fle.ſpe.oſtendit q̃ traſire fluuium aliquem ihumatũ ſit uelle flectere fata:quæ ſecũdũ ſtoicos ne a ioue quidẽ frangi poſſunt. Fatũ: de fato ita ſcribit Auguſti.i qnto eius uoluminis:q iſcribit́ de ciui.dei. Qui nõ aſtrorum conſtitutionẽ ſicuti eſt cum quodq; concipitur uel naſcitur uel ichoatur:ſed omnem cõnexionem ſeriemq; cauſarum:qua fit omne quod fit:fati nomine appellant non multum cũ iis de uerbi eſt laborandum:quoniam hanc ſeriem dei uo/luntati & poteſtati ſubiiciunt:qui cuncta ſcit anteq̃ fiant:& nihil inordinatum relinquit:a quo ſunt omnium ptãtes:q̃uis ab illo ſunt oium uolũtates:hæc Auguſti. Sene.ãt his uerſibus oſtendit dei uoluntatẽ:cuius ptãs p cuncta porrigitur fatũ illos dicere. Duc me ſumme pater altiq; dominator poli quocunq; placuit:nulla parendi mora ẽ. Aſſum impiger:Fac nolle comitabor gemens:maluſq; patiar facere quod licuit bono. Ducunt uo/lentẽ fata:trahũt nolẽtẽ. Poſtremo addit Auguſtinus ordinem cauſaꝝ:ubi dei uoluntas plurimũ ualet:necnegamus:nec fati uocabulo nuncupamus niſi forte a fando fatum dicamus: nã ſcriptũ ẽ in libris ſanctis. Semel locutus eſt deus:quoniam ptãs dei ẽ & tibi domine miſericordia ſemel.i.icõmutabiliter oia quæ facturus eſt. Hac ergo ratione fatũ appellare poſſumus a fando:ſed quoniam i alia re intelligi ſolet:corda hominum nolumus iclinare:Plato ſcribit fatũ eſſe diuinã legẽ per quã ineuitabiles cogitationes dei ac incepta cõplent́. Hãc ãt legẽ imundi animo iſitam ingenitãq; ab ipſa dei prouidentia putat:ut idẽ ſit hic fatũ quod in mente dei ẽ prouidentia. Aius.n.mũdi miniſter ẽ dei qui ea q̃ prouidẽtia ſancit & nouit diligenter exequitur : ac cõplet ac etiã exequenda miniſtris ſuis:ideſt ſyderibus ac dæmonibus mãdat:quo ſit ut lex adminiſtrandi mundi ſit & in principe deo & in mundi ſpiritu ac ſyderibus. Hoc oẽ exprimit Pla. Ineuitabiles primo dixit cogitationes dei ſecũdo legẽ per quam illæ complẽtur:& alibi dixit fatũ eſſe ſydeꝝ legẽ ut oſtẽderet prouidentiã i deo eſſe. Fa/tũ uero in mũdi ſpiritu ac ſyderibus:Sæpe etiã uniuerſi mentẽ fatũ nuncupat. Sæpe & ipſius legis executionẽ. Ergo apud Platonicos q̃tuor ſignificat fatũ:Mẽtẽ ipſam cæli:Legẽ quæ illi igenita eſt. Legẽ q̃ cæteris diis attribuitur:ac deniq; executionẽ quam ſanxit deus primus:quas adminiſtrãdas ſuſceperint ſecundi:hæc de Plato/ne Trimegiſtus autem primo dedit diffinitionẽ:quæ ad ipſius legis tẽporalẽ executionẽ pertinet dicens fatũ eſſe neceſſitatẽ omnium q̃ geruntur ſemp ſibi catenatis nexibus iunctam. Secundo appellauit mũdi animũ fati nomine:& ſimul aliam diffinitionẽ poſuit qua fatum & in mundi mente & in cæteris diis poſuit. Dicit eni fatum eſt aut ſecundus deus ideſt uniuerſitatis animus:aut oium cæleſtium terrenorũq; firmata diuinis legi/bus diſciplina.i.rõ & ordo reꝝ adminiſtrandaꝝ i diis in ſummi dei prouidẽtia:ac idẽ Trimegiſtus tria putat i rebus admiſtrandis principatum tenere his uerbis. Hæc tria fatũ:neceſſitas ordo nutu dei effata ſunt. Prima igitur eſt prouidentia diuina gubernans mundũ. A qua gubernanda mundi ratio ſimilis mundi menti tra/dita ẽ:quam hic fatũ nominat. Ab hoc neceſſitatẽ uult oriri.i.rationis huius ieuitabilẽ executionẽ. A neceſſitate cenſet ordinẽ emanare:hæc autem ſunt eius uerba:Fatũ & neceſſitas ambo ſibi inuicẽ indiuiduo nexæ ſunt glutino. Fatum rerum initia parit:Neceſſitas cogit effectũ:quæ ex illius primordiis pendet. Has ordo conſeq/tur ideſt textus & diſpoſitio tpis rerum perficiẽdaꝝ Nihil eſt eni ſine ordinis diſpoſitione & cõpoſitione. Eſt igitur eodẽ Trimegiſto teſte ꝓuidẽtia lex rerum agendarũ in ſommo principe cõſtituta. Ab hac fluit fatum: lex.ſ.prouidentiæ ſimilis:ſed in mundi ſpiritu inſita. Hic neceſſitas deinde ordo. Cæteri philoſophi non inte/gram hanc Trimegiſti ſentẽtiam acceperũt præter Platonẽ. Pythagoras enim prouidentia mundum adminiſtrari dixit. Fatum ãt diffiniens id quod ad legem & ad legis executitonem ordinẽ explicuit ſcribens fatũ eſſe eorum quæ ſunt per partes adminiſtrandoꝝ cauſam. Ad idẽ quoq; reſpiciẽs Ariſtoteles fatum iquit eſt decretũ cauſarum attractu ſe inuicem continentium:Stoici idem pene exprimunt:cũ dicant:fatũ eſſe connexam rerũ ſeriem ſiue rationem per quã mundus adminiſtrat́. Democritus autẽ Heraclitus:Empedocles:Xenophanes & Meliſſus ſolam neceſſitatem i fati diffinitione poſuerunt. Dicunt.n.ſatum eſſe euẽtũ ineuitabilem ac neceſ/ſarium. Boetus autem ſolam executionis connexionem poſuit. Fatũ enim ait eſt iherens rebus mobilibus diſpoſitio:per quam diuina prouidentia ſuis quæq; nectit ordinibus:hæc fortaſſe dum breuitati ſtudeo obſcu/rius q̃ par erat retuli: ſed inuenies apud Marſilium noſtrum uicinum & hæc & plurima alia enodatius explici/tiuſq; ſcripta. Memor.q.d.quæ te non fallent:nam qui narrat:non iubet memoriæ mãdari q̃ nõ credat futura:ne aliquando mendatio argui poſſit. Cæleſtibus.q.d.q̃ nõ ſunt cõtemnẽda. Ergo nõ eſt dubitãdũ qn exeq̃tur:Palinurus diximus de elia ſiue uelia. Palinurus autem promontoriũ eſt nõ procul ab hac urbe. Paruumq; ſtatim ſecundũ Marcellũ:ſed magis Seruio aſſentior. His dictis:non potuit uenire in italiam ideſt ad cõtẽplationem æneas niſi Palinurus quem appetitum rationi repugnantẽ :interpretati ſumus: qn nimis uehemẽs nimis cõcitatus eſt a ſomno ideſt a ſumma ai & placida quiete de temone ideſt de uitæ adminiſtratione deii/ceretur. Nũc autem cũ i inferno.i.i uitiorum ſpeculatione iterum ſeſe offerat:ireꝝ repellitur quia non poſſu/mus uitia cõtẽplari:ut ab eis liberemur:niſi prius relicto hoc appetitu. Nauita:de charonte abunde dictum eſt & q̃ uim nolit pati:etiam demonſtratũ ẽ. Somni noctiſq;:ut oſtendat oia cum iam ſit amiſſa ratio quaſi dormire:aut in rerum omnium tenebris & cæcitate uerſari. Petiuit:abduxit ſecundum marcellum.

SER. Amphryſia uates:apollinea & ẽ longe repetitũ epithetõ:nã Amphriſius eſt theſſaliæ fluuius:iu/xta quẽ Apollo priuatus diuinitate ab ioue irato Ad/meti regis pauit armenta: quia occiderat cyclopas fa/bricatores fulminũ:quibus Aeſculapius Apollinis fi/lius extinctus ẽ:qa Hyppolitũ ab inferis potentia her

Quem cõtra breuiter fata ẽ amphriſia uates:
Nullæ hic inſidiæ tales:abſiſte moueri:
Nec uim tela ferunt:licet ingẽs ianitor antro
Aeternum latrans exangues terreat umbras:

Caſta licet patrui ſeruet proſerpina limen.
Troius æneas pietate inſignis & armis:
Ad genitorē imas herebi deſcēdit ad umbras:
Si te nulla mouet tantæ pietatis imago
At ramū hunc(aperit ramū qui ueſte latebat)
Agnoſcas:rabida ex ira tum corda reſidunt.
Nec plura his.ille admirans uenerabile donū
Fatalis uirgæ:longo poſt tempore uiſum:
Cæruleā aduertit puppim:ripæq; ꝓpinquat:
Inde alias animas:quæ ꝑ iuga longa ſedebant
Deturbat:laxatq; foros ſimul accipit alueo:
Ingentem æneam.gemuit ſub pōdere cymba
Sutilis:& multam accepit rimoſa paludem
Tandem trans fluuiū icolumes uatēq; uirūq;
Informi limo:glaucaq; exponit in ulua.
Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat aduerſorecubās immanis in antro.
Cui uates horrere uidens iam colla colubris:
Melle ſoporatā & medicatis frugibus offam
Obiicit.ille fame rabida tria guttura pandēs
Corripit obiectam:atq; imania terga reſoluit
Fuſus humi:totoq; ingens extēditur antro.
Occupat æneas aditum:cuſtode ſepulto:
Euaditq; celer ripam irremeabilis undæ.
Continuo auditæ uoces:uagitus & ingens:

barꝝ reuocauerat. Nec ui tela fe.ac ſi diceret tantum repellit. Licet:fas ē: & eſt concedentis aduerbiū ſicut eſto. Aeternū:aduerbiū ē:ut ſupra:& ſubauditur bis æternū:latrans æternū terreat. Patrui: qa iouis ē filia ex Cerere. Seruet:cuſtodiat:ut Tantas ſeruabat filia ſedes. Troius.q.d.a diis originem ducēs. Pietate inſi.& ar.pp illud Pauci quos æquus amauit Iuppi.aut ard.e.ad.æ.u. Herebi:ꝓprie pars iferoꝝ:i q̄ q bene uixerūt morāt̄.Nā ad elyſiū nō niſi purgati ueniūt: unde ē Et pauci læta arua tenemus.Hic dep̄nſū ē aīas de elyſio ad corpora nō redire qa ꝑ purgationem carent cupiditate. Si te nulla mo.neceſſitate uult pſuadere qa ſcit manes nulla reflecti. Pietatis ima.i.pietas:ut uis herculea.i.Hercules & eſt periphraſis. Aperit:nudat ut Aperire procul montes ac uoluere fumū. Fatalis uirgæ:nā ē Si te fata uocāt. Lōgo poſt: aut aduerbiū ē:aut præpoſitio antiq; poſita. Iuga:græcæ dixit ζυγα:quæ traſtra uocamus. Laxat:Vacuat:ut ſupra.
Foros:Tabulata.Multitudīe.n.remota q̄ſi laxantur ſpatia. Alueo:Fluminis:& per ſynereſim aluo. Ingētē æneā:ut oſtēdat ꝑ purgationē aī ēt corpa fieri leuiora:qđ de ſyllaba uult accipi. Sutilis:itexta ergo fragilis. Tādē:pp paludis magnitudinē: aut qđ melius ē pp pōdus æneæ: & pp cœni dēſitatē. Informi:ſine forma. Perſonat:aut pſonare facit:aut ꝑ regna ſonat Et qa de animis dicturus eſt: bene facit ante Cerberi mētionē cōſūptoris corpoꝝ Luca. Qui uiſcera ſæuo ſpgis nr̄a cani.Tūc.n.aiæ locū ſuū recipiunt: cū fuerit corpus conſūptū. Colubris:fingit̄ ꝓ pilis habere ſerpētes:& hypallage:qa i collo eius horrebāt colubræ.
Offa:hic diminutiuū ofella q̄ non geminat.f.Quod ait melle:alluſit ad corpora q̄ cū melle obruūt̄. Toto antro:ꝑ hoc eius magnitudo oſtenditur: ut de Polyphemo iacuitq; ꝑ antrū imēſū. Occupat: raptim ingredit̄. Sepulto:ſine pulſu.i.ſine motu dormiente. Irremeabilis:epithetū æternū:& etiā ipſi æneæ irremeabilis quia per aliā portā egreſſurus ē. Continuo au.uo.Nouē circulis iferi cincti dicunt̄:quos nunc exeqt̄.Primus animas ifantium tenet.Secundus eoꝝ q ꝑ ſimplicitatē adeſſe nequerūt.Tertius eoꝝ q euitātes erūnas ſe interemerūt.Quartus eoꝝ q amauerūt.Quintus uiroꝝ fortiū.Sextus nocētū q puniunt̄ a iudicibus.In ſeptimo aiæ purgant̄:in octauo ſūt aiæ ita purgatæ:ut redeāt:in nono:ut iā nō redeant i campo elyſio. Vagitus: poetice dixit.Ploratus tātū lachrymaꝝ:planctus tantū uocū.Fletus ad utrunq; ptinet.Sed cōfūdūt̄ plerunq;.

DONA. Breuiter:Quia q̄ iuxta ſunt lōgo ſermōe no egēt. Nullæ inſidiæ:loqt̄ ergo cōtra ut dixit. Nā loquitur contra illa quæ ſuſpicabatur. Nec ui tel.f.confutat qđ ille uehemēter timebat. Fertur.n.ferrū plerūq; nō ut inferat̄:ſed ut repellat̄ iniuria. Pietate & armis:nā propter pietatē deſcendit ad patrē:propter uero fortitudinē nō reformidauit picula:q̄ ſunt apud inferos. Alias animas:quo facilius æneā ferret. Ingentem:aut qreuera eſſet magnus: aut cōparatione exiguæ nauis:q̄ ad incorporeas aīas uehēdas inuenta eſſet. Tādem: tantem:mora fuit:quia nauis præter ſolitum eſſet honuſta.Vel ex affectu æneæ qui properabat ad patrem.

CHRI. Nullæ hic inſi.Purgat q̄ ille timebat:& oſtendit q̄ alienus ſit a fraude & a rapina.Poſt hæc oſtendit animū.Hæc oīa huc tēdūt:ut q ad ſpeculationē tēdūt:primo uacēt & dolo: & ui:hoc eſt omni uitio:nā ille aſcēdit in montem domini:& ſtabit in loco ſancto eius:q ē innocēs manibus & mūdo corde: & nō accepit in uanū animā ſuā.Sed neq; hoc ſatis ē:ut uitio careas:ut in ſpeculationē recipiaris:Sed opus eſt ut ramū apias.i.pferas ipſam ſapientiam quā ſine dei diſpoſitione nemo aſſequitur:Vnde dixit Donum fatalis uirgæ. Mirabilem: quia nil ſapientia mirabilius eſt. Longo poſt tempore uiſum:nihil enim rarius uidere cōtingit.Miratur erramum aureum:nam q̄uis nolit cogi liberum arbitrium:tamen concedit ſapientiæ. Ceruleam aduertit puppim:Aduertit uolūtatem quæ uidēda diſcutiat. Hæc habet pro.ideſt impetum i obiectum:habet i pupillaum:ideſt rōnem qua cūcta pōderet & regat. Nā & i malo eligēdo adhibet rationem licet falſam Charō i.liberum arbitrium uiſo ramo.i.ſapiētia libēter ad illum ſe uertit. Nauis cærulea ē:Cæruleus autem color ex albo cōſtat & nigro: quia aius ꝑ ſpeculationē ad iferna tēdēs nigrum.i.uitium & albū.i.uirtutē cogitat. nec ꝑ nigrū iſcitiam ꝑ albū cognitionem itellige.Speculator.n.niſi uideret aliqd nō moueretur ad ſpeculādū. ſi uero oia uideret:ceſſaret ipſa ſpeculatio.Remouet Charō cæteras aimas:ideſt cæteros oēs ai affectus & ꝑturbatiōes: & recipit æneā cū ſibylla.i.aium cū ſolo itellectu.Cymba ſubtilis eſt:qa ſcitis ſciēda annectit. Eſt rimoſa ppea qđ i eadē re ſcibiliū ſcitoꝝ q̄ diuerſitas nulla ē:diſtātq; lōge iter ſe:ac differūt:& pugnāt ſæpe uidēt. gemit cymba ex anguſtia:q̄ ꝑmitur pp ſpeculatiōis difficultatē:& qa rimoſa ē accipit multā paludē. Nā ſæpe

Charon

Cerbe rus

inter ſpeculandum corporearum rerum illecebræ ſubeunt. Cerberus:hic ſecundum Heſio.natus ē ex Echidna & Typhaone ſimul cum Ortho cane Gerionis & Hydra & Chimera:& ut idem poeta ſcribit:habet centum capita ianitor eſt Plutonis:& cuicunq; uenienti cauda atq; auribus blanditur:ſed exire nemine patitur. Si quidem in inſidiis colocatus quęcunq; extra ianuam offendit:deuorat. Alii non cētum ſibi capita: ſed tria dāt Verum quod magis abſonum iudicari poſſit:contraria ſentire Heſiodus ac Virgi.uidentur. Siquidem Heſiodus ait illum intrantibus blandiri. Egredientibus uero aduerſari. Contra Virgi.ipſum uenietibus obſtare & ne ingrediantur eos impedire inducit. Quorum cōtrouerſiam ut facilius tollamus:meminiſſe oportet deſceſum ad inferos eſſe:tum eorum qui in uitia labuntur:tum eorum qui deſcendunt in contemplationem uitiorum:ut cum illorum pernitioſam peſtē cognouerit:ab illis ſe purgēt. Cerberum autem pro eo poni quod in nobis terrenū ac ꝑpea caducū ē. Si igiť itelligamus nos ad iferos deſcēdere:cū i uitia labimur:erit id qd ſcribit Heſio.nam labentibus ita ad iferos blandiť cerberus.i.corporei ſenſus. Nam illi nos in uitia ꝑcipites agunt & ad oēs uoluptates inuitant quæ aīum effœmināt:contraq; ab oi rez̄ cæleſtiū inueſtigatione remouent:& qa nihil niſi corporeum nobis ſeſe offert:nos nihil niſi corpus eē putamus. Sin āt hinc abire tentamus repugnāt oio eædem uoluptates. Itaq; hortanť ad ingreſſum: dehortanť ab ingreſſu. Sin autē eum deſcenſū ad iferos intelligamus:p quē contemplationē uitioz̄ ut ab illis diſcedamus ſignificamus cōtra eſt de cerbero. Nā repugnat aduerſaturq; igredi uolētibus. Impediūt.n.nos ea oia quæ q̄uis caduca momētaneaq; ſint: tamen ſenſus demulcent:Preſertim āt ipedit nos timor:ne ea quibus corpus idiget nos deficiāt:itaq; ſapiens q eſt conſiderat tria genera eē eaz̄ rez̄ q̄ ad corpus ptinēt uoluptatū. Primæ illaz̄ rez̄ ſunt q̄ nec neceſſariæ nec naturales ſūt. Altera eaz̄ rez̄:q̄ & ſi nō ſunt neceſſariæ:tamē ſunt naturales. Tertia uero illaz̄ q̄ naturales neceſſariæq; ſunt. Itaq; primā tanq̄ oino pnitioſā refugiendā eſſe cenſet. Secūda uero ſpeciem facile careremus. Tertiā poſtremo q̄uis ea continet ſine qbus eſſe non poſſumus:facile tamen parari illa poſſe:quia natura paucis minimiſq; contenta ſit aīaduertit:iſta ergo facile ſine multa impēſa & puo labore ſibi cōparat:ac deceps reliquū tempus maximarum rerum cōtemplationi impēdit. Qua qdem laute abundeq; aliť aīus eaq; uiget:ac beate degit:ut ipſa īueſtigatio pabulū ſit:ac uera ambroſia. Gaudiū āt qđ ex illaz̄ rez̄ cognitione puenit ſuauiſſimū nectar pbet: dat igiť cerbero.i.neceſſitati corpis offā.i.uilē ac facile parabilē cibū i quo ſit etiā potus : & ex quo gignať ſomnus ut ad plenū ſatiſfaciat neceſſitati corporeæ. Nā cibo potu: ac ſōno indiget uita animalis:unde triſauci latratu illū pſonare dicit. Soporatā:nam ut diximus:ſomnus neceſſarius ē uitæ corporeæ. Ille fame rabida:oſtēdit p tranſitū nullū obſoniū melius eſſe q̄ fames cū tunc ēt uiliſſima ſuauiſſima ſint:& illud ſimul docet ſame ipſa oia latrare:& in oēm rabiē uerti.hinc ipſe alibi Et male ſuada fames. Occupat æneas aditum cuſtode ſepulto:nā cū ita curatū ē corpus:ut neq; nimio luxu cōtumax ſit:neq; rurſus rebus neceſſariis laboret iacet obtēpās:nec aīo cōtēplari uolēti aduerſať:ergo ualet æneas.i.uir ſapiēs occupare ingreſſum ad contemplationem.

SER. In limie primo:Qui de prima ipſi ſubrepti ſunt uia. Exortes:Expertes ſine pte αγληρυσ græcæ. Acerbo:immaturo:trāſlatio a pomis. Sine ſorte:Sine iudicio. Nā antiq non audiebant cās niſi ſorte ordinatas. Nam tempore quo agebantur cauſæ: conueniebāt oēs:unde & conciliū ait:Et ex ſorte diez̄ ordinem capiebāt:quo poſt diē trigeſſimū ſuas cās exequebanť:unde ē Vrnā mouet: Iuuena. Gratia fallacis prætoris uicerit urnam. Queſitor:proprie is eſt qui exercēdis q̄ſtionibus ꝑeſt:inducit autem Minoa tanq̄ crudelem:quod epitheton Plato & Homerus ei dāt: nā Eacus & Rhadamanthus frēs minores ſunt. Mœſti:Quia ſecūdū Platonē grauiter puniuntur eorum aiæ qui ſibi inferūt mortē. Lucē:Figurate:nam pero ſum illius dicimus. Proiecere:Quaſi rē uilem. Duros perferre: Homerus Achillis umbram inducit dicētem libentius ſe omnia aduerſa apud ſuperos tollerare q̄ apud inferos imperare. Aethere: noſtrum habitaculum ætherem uocauit inferorum comparatione. Fata:iura naturæ. Nouies ſtyx iterfuſa:qui altius de mūdi rōne q̄ſierunt dicūt intra mundi hos nouē circulos iclufas eē uirtutes:in quibus & iracundiæ ſunt & cupiditates:de quibus triſtitia.i.ſtyx : unde dicit nouem eſſe circulos ſtygis : quæ inferos cingit:ideſt ut ſupra diximus terram. Nā dicūt alias eſſe purgatiores extra hos mūdi circulos poteſtates. Par tē ſuſi moſtrantur i oēm:Plures uult oſtēdere eos i q bus libido dominať. Lugētes cā.Quaſi lucis egētes

Infantumq; animæ flentes in limine primo:
Quos dulcis uitæ exortes:& ab ubere raptos
Abſtulit atra dies:& funere merſit acerbo.
Hos iuxta falſo damnati crimine mortis:
Nec uero hæ ſine ſorte datæ:ſine iudice ſedes:
Quæſitor minos urnā mouet : ille ſilentum
Conciliumq; uocat:uitaſq; & crimina diſcit.
Proxima deide tenēt mœſti loca:qui ſibi letū
Inſontes pepere manu:lucemq; peroſi
Proiecere animas:q̄ uellent æthere in alto
Nunc & pauperiē:& duros perferre labores:
Fata obſtant:triſtiq; palus inamabilis unda
Alligat:& nouies ſtyx interfuſa coercet.
Nec procul hinc partem fuſi mōſtranť iōem
Lugentes campi:ſic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit
Secreti cælant calles:& myrtea circum
Sylua tegit:curæ non ipſa i morte relinquunt.
His phædrā:pcrinq; locis:mœſtāq; eriphylē
Crudelis nati monſtrantem uulnera cernit.

qđ ēt a moribus cōgruit. Durus.a.imittis iexorabilis. Tabe.p.corpore paulat idefluente. Secreti celāt calles: Amātibus cōgruit. Myrtea ſyl.q̄ ē Veneri cōſecrata. Curæ nō ipſa i morte.r.hoc ē:Etiā illic amant:& habēt pactoz̄ imaginē criminū:ſicut ēt de piis dicturus ē:ut Quæ gratia curru Armorumq; fuit uiuis quæ cura n

tentes. Paſcere equos eadem ſequitur tellure repoſtos. Sane ſciendum ut ſupra diximus loqui eum de amore
generali: ſicut etiam Plato in ſympoſio tractat. Nihil enim intereſt quod quis amet: dummodo amore tenea/
tur. Notandum etiam eſt: nam rarum eſt quia cū maſculio genere ſupra uſus fuerit: ut Hic quos durus amor:
Nunc tantum fœminaꝝ ponit exempla: nō ꝙ deſinit uiri: ſed elegit ſexū impatientē ad amandū: tamen paulo
poſt ēt Sichei facturus eſt cōmemorationē. His phædram: hæc fuit filia Minois & Paſyphes & uxor Theſei: q̄
priuignū Hyppolitū amore captat de ſtupro īterpellauit: & deſpecta apud maritū eū falſi criminis detulit: qui
iratus inuocauit Aegeū patrem: ut Hyppolito currum agitanti imitteret phocā: quo facto & Hyppolito iter
empto: Phædra amoris ipatientia laqueo uitā finiuit. Procrin: Hæc uxor Cephali fuit: q cum uenandi ſtudio
teneret: labore feſſus locum quendā adire cōſueuerat: & illic ad ſe recreādū auram uocare: qđ cū ſæpe faceret:
amorē in ſe mouit Auroræ: quæ ei canē uelociſſimā Lælapa nomine donauit: & duo haſtilia ieuitabilia: eūq;
īamplexus rogauit: ille ait iuſiurandū ſe habere cū coniuge mutuæ caſtitatis: quo audito Aurora reſpōdit: ut
pbes igiť cōiugis caſtitatē muta te ī mercatorē: quo facto ille iuit ad procrin: & oblatis muneribus īpetratoq;
coitu: cōfeſſus eſt ſe eſſe maritū: quod illa dolēs cū audiſſet a ruſtico amare eum auroram: quā inuocare con/
ſueuerat: ad ſyluas profecta eſt: & ī fruteтis latuit ad deprehendendum maritum: qui cum amore ſolito auro/
ram uocaret: Procris egredi cupiens fruteta commouit: ſperans Cephalus feram: haſtam ineuitabilem iecit: &
ignarus interemit uxorem Mœſtamq; eryphilē. Hæc amphiarai auguris argiui uxor fuit: quæ latentem bel/
lo thebano maritum polynici prodidit: monili accepto quod ante uxori dederat: qui ductus ad prœlium hia/
tu terræ periit: cuius filius Alcmæon poſtea matrem necauit: & eſt ut Horeſtes furore correptus. Vituperatur
ſine Vir. ꝙ mœſtam dixerit: quam ſtygerem legit apud Homeꝝ. i. nocentem. Nam mœſta eſt στυγερην.
DONA. Dulcis uitæ ex. quos dulcis uita cito deſeruit: & fecit exortes. i. extra ſortē uiuendi maiorem. Ab
ubere: ad augumentū miſerationis ꝙ iſōtes a matris uberibus rapti ante extiguerēť q̄ loq cœpiſſent. Quæſi/
tor. m. Et iquirendi & urnæ agitandæ habet ptātē. Inſontes: dr̄ cauſa facti. Nihil. n. fit niſi quod faciēdi habet
neceſſitatem. Fuſi i omnē partē: quocunq; oculos tēdere poterāt. Secretos: aut i abdito conſtitutos aut ſepa/
ratos. Curæ non ipſa in mor. r. tanta fuit uis amoris: ut poſt mortem ab iiſdem curis non dſererentur.
CHRI. Vagitus: uagire iſantium eſt: quoniā pueri ſimul atq; parti ſunt eam primū uocem edūt: quæ pri/ Vagitꝰ
ma ſyllaba i dictione eſt: Vnde & uaticāus deus is eſt: penes quē uocis humāæ initia ſunt a quo acer uaticāus ē Vaticanus
dictus: ut ait Varro: quāuis alii hūc deum a uaticiniis nomīatum uelint: & agrum uaticanum ꝙ a uaticiniis q̄
uiatq; iſtinctu eius dei i eo agro fieri ſolita eſſent. Flentes: Flere eſt tantum lachrymis: Gemere pectore cum
pre anguſtia i ſonum prorumpimus: ideo & iumēta ſub nimio pōdere gemūt: & ianimata ea rōne gemere di
cunť: ut Gemuit ſub pōdere cymba plorare eſt uoce flebili dolorē oſtēdere unde eſt īplorare. Plangere ē pcuſ/
ſione mēbroꝝ dolorē oſtēdere: & pro pcutere capiť. Eiulare ē acutiori & magis ſublata uoce flere: qđ eſt mu/
lieꝝ: & pene idē qđ ululare: q̄uis hoc lupoꝝ canūq; ſit. Nā uociferāt q non mo dolorē: ſed idignationē uoce ef/
frenata demōſtrant: qđ & uehemēťer clamare aliquādo ſignificat. Lamētare eſt uoce q̄rula & triſti oīne cala/
mitatē teſtari: infantia āt ſecūdū doctiores phōs ſeptimo anno finiť: quæ ē prima ætas. Scđa uero pueritia nun Aeta/
cupať uſq; ad pubertatē ſcđo ſeptēnario. i. q̄todecimo anno finiť. Tertia. i. adoleſcētia. ad. xxi. annū extēdiť. De tes ho
inde ſeptēnario geminato ad. xxxv. annū ꝓduciť iuuentus: q̄ ætate pfecta uxorē ducere Ariſto. iubet. Rurſus minis
ſeptēnario geminato uſq; ad. xlix. uel. l. annū eſt ætas uirilis: matura ac pfecta. Senectus demū triplicato ſeptē/
nario cōſtituiť. Ait āt Ariſto. in li. de rep. q ebdomatibus diuidūt ætates: plurimum bene dicūt. Sequēda. n. eſt
naturæ dictio. Ab ubere rap. Pathos a breuitate uitæ & ab ætate. Acerbo: ab eo qđ eſt acer. Nam quæ acerba
ſunt: acriorē habēt ſaporē. Damnati falſo. c. iure poſt iſantilem inocentiam ponunť q inocētes mortē ſubie/
re. Sorte: Vide Seruiū. Sed & Quiti. Ait Quod i foro uel atrocitate formulaꝝ uel modo petitionū uel nouiſ/
ſime ſorte iudicať. Minos: Scripſerūt multi plurimos deos i creta fuiſſe: ac deinde multis ætatibus poſt deos Mios
heroas eandē iſulā habuiſſe: quoꝝ clariores teſte Hero. Minos & Rhadamanthus fuere Europes & iouis filii.
Minoaq; maiorē natu regnū accepiſſe: ac plures urbes condidiſſe. Sed ex iis tres nobiliores Gnoſū qđ aſiā ſpe/
ctat. Pheſū uero ad meridiē poſitū: & Cydon ad occaſū uergēs. Dedit leges cretenſibus: quas a pr̄e accepit: q in
ſpelūca ſibi cōgrediēs eas dabat. Ac bello nauali multas iſulas cœpit: primus græcoꝝ mari īperauit. Magnoq;
in honore pp iuſtitiā & fortitudinē fuit. Claſſe primus teſte Plinio pugnauit Ephorus āt ſcribit Minoa cuiuſ/
dam antiqſſimi Rhadamāthis imitatorē extitiſſe uiri iuſtitia & æqtate celeberrimi: qua appellatione Minois
inter fuit. Hunc igiť ſectatus Minos p nouē annos iouis antrum coſcendebat: ac poſtea inde deſcendens leges
quæ mādata iouis dicebat hoibus ferebat. Vnde poeta dixit Hic quondam minos nonū regnauerat annum:
excelſa mandata iouis captās Ait Stra. Mœſti: quoniam cōtra īperiū deorum fecerunt. Erat. n. i arcanis anti/
quorum nō licere cuiq̄ ſe ipſum īterimere: cuius rei hanc rōnem Socrates apud Pla. refert: hoīes i quadam cu
ſtodia eſſe: nec oportere quenq̄ ſeipſum diſſoluere: neq; fugere dicitq; deos noſtri curam habere nos uero ho/
mines i rebus eſſe deoꝝ. Ergo quemadmodū ſi qs ex noſtris ſeruis ſe occideret cum hoc nō mādaremus gra/
uiter ferremus: atq; ſi poſſemus puniremus: ita & deus facit ſiqs hanc cuſtodiam effugiat prius q̄ ſibi deus ali/
quam neceſſitatem īpoſuerit: ut tunc Socrati fecit. Nouies: Quia octo cælorum ſphæris: & corpore īcluſa ē
anima: in inferis eſſe diciť. Alii dicunt nouem circuitiones ſtygis nouem eſſe cōplexiones ex qualitatibus qua/
tuor humorum: qbus anima a diuinitate ſequeſtrať: quarum quatuor ſunt ſimplices. Nam bili calor: ſangui
humor: pituitæ frigiditas: atræ bili ſiccitas. Quatuor coniunctæ. Nam ſiccitas mixta frigori terreſtrem cor/
poraturam facit calori igneam. Humiditas cū frigore aquaticā cū calore aereā facit. Nonam uolunt æqualem
eſſe quia ſecundum iuſtitiā oēs operenť qualitates nulla ſuperet. Lugentes: nā luctus maxime amantum:
Vnde i buc. Nec lachrymis crudelis amor nec gramine ripæ Nec cithiſo ſaturanť apes: nec fronde capellæ.

SER. Euadnem:hæc uxor Capanei fuit:quæ ſe in ardentẽ mariti rogũ precipitauit. Paſiphen:Hæc autẽ ut ſupra diximus:tauri amore flagrauit. Laodomia:Vxor Protheſilai fuit:q̄ cũ maritũ ĩ bello troiãc piiſſe cognouiſſet:optauit ut eius umbrã uideret:q̄ re cõceſſa nõ deſerẽs eã ĩ eius amplexibus piit. Nũc fœmina.c.cæneus uirgo fuit:quæ a Neptũno ꝑ ſtupri p̃tio meruit ſexus mutationẽ.Fuit etiã inuulnerabilis:q pugnando p lapythis a cẽtauris crebris ictibus fuſtiũ paulatim fixus ĩ terra ẽ:poſt mortẽ tamẽ in ſexum rediit.Hoc ãt dictũ oſtẽdit Platonicũ illud aĩas per μετέλχυχοσιν ſexũ plerunq; mutare. Errabat : Vagabatur:& bene alluſit quia & amauerat & ſe ĩteremerat:ut quaſi incertum eẽt quẽ circulum poſſet tenere. Obſcuram: Recenti morte:ut ſupra diximus. Infœlix di.Veniali utiť ſtatu:& excuſat ſe ꝑ neceſſitatẽ:ne mortis cauſa fuiſſe uideať. Verus mihi nuntius: κατατο σιοπουμενον intelligendũ quod ſit nuntiatus Didonis interitus.Alii ad ignẽ referunt uiſum.Alii ad Mercurium q ait certa mori:ſed ĩ neutro etiam ei genus mortis ſignificatũ ẽ:& hic dicit Ferroq; extrema ſecutã.Sane q nũtiat genere tãtũ dř maſculino:quod aũt nuntiať:licet neutro dicať inueniť tamen etiam maſculino. Funeris heu tibi cauſa.f.ac ſi diceret qui fuerã ante cã uoluptatis. Siqua.f.t.ſub ima ẽ:ubi ꝓmiſſa exitũ nõ habent. Reſpexit ãt ad Orpheũ:q receptam ꝑdidit cõiugem.

Quæ nũc.h.i.ꝑ um.argumentať ex eo q̇ eſt inferos ſubire cõpulſus inuitũ ſe reliqſſe carthaginem. Senta:ſqualli da:& eſt trãſlatio a terra ĩculta:Situs autẽ ꝓprie eſt lanugo quædã ex humore procreata.Fit autẽ ĩ locis carentibus ſole. Nec credere q ui.argumentationem tendit:ac ſi diceret ſi credidiſſem forte etiam deoꝝ iuſſa contemnerẽ. Siſte gradũ : diſcedere eam dať ĩtelligi. Extremũ fato qđ te alloquor.h.e.aut qa deus futurus eſt:at qđ melius eſt : qa poſt mortẽ tenebit alteꝝ circulũ uiris fortibus.ſ.nõ amantibus datũ.

Torua:ꝓ torue.i.terribiliter. Lenibat:ꝓ leniebat:& antiq; dixit:ut Squamis auroq; polibat pro poliebat.Maiores.n.in omnibus coniugationibus imperatiuo bam addebant:& faciebant imperfectum indicatiui:qđ adhuc ĩ tribus obſeruať : in q̄rta etiam e addiť:ut nutri nutriebat. Lachrymaſq; ciebat: Sibi aut certe illud dicit.Sermo qdem eius lachrymas exciebat:ſed illa ĩmobilis manſit.Nam ciere proprie ẽ aiteri fletum mouere.Tractũ eſt aũt hoc de Home.qui inducit Aiacis umbrã Vlyxis colloqa fugiẽtem:q ei fuerat cauſa mortis. Incepto ſermõe:a principio orationis. Dura ſilex:Saxi eſt ſpẽs generalitas.n.eẽ non põt ſequente ſpecialitate.Nã cautẽ marpeſiam pariũ lapidẽ dicit.Marpeſos.n.mons eſt pariæ ĩſulæ habens duriſſimos lapides. Tandẽ:q̄ſi diu deliberauerit. Vmbriferum:frondoſum. Priſtinus:prior:quod difficile ĩueniť. Nam de hoc ſermone q̄rit & Probus & alii.

Reſpõdet cu.aut pari eam diligit affectione : quod ĩ ænea non fuit:ut expreſſio rei ſupradictæ ſit. Aequatq; ſichæus amorẽ:Aut certe reſpõdet curis:par eſt mortis ſimilitudine.Ferro.n.uterq; conſumptus eſt. Proſequiť.I.Longe oculis eam ſequebatur humentibus.

Euadnemq;:& paſiphæn:his laodomia
It comes & iuuẽis quõdã nũc fœmia cæneus:
Rurſus & in ueterem fato reuoluta figuram.
Inter quas fœniſſa recens a uulnere dido
Errabat ſylua in magna:quam troius heros
Vt primum iuxta ſtetit:agnouitq; per umbrã
Obſcuram:qualem primo quis ſurgere mẽſe
Aut uidet aut uidiſſe putat per nubila lunam:
Demiſit lachrymas:dulciq; affatus amore ẽ:
Infœlix dido uerus mihi nuntius ergo
Venerat extinctam:ferroq; extrema ſecutam
Funeris heu tibi cauſa fui:per ſydera iuro
Per ſuperos:& ſi qua fides tellure ſub ima eſt
Inuitus regina tuo de littore ceſſi:
Sed me iuſſa deum quæ nũc has ire ꝑ umbras
Per loca ſenta ſitu cogunt noctemq; ꝓfundã
Imperiis egere ſuis:nec credere quiui
Hunc tantum tibi me diſceſſu ferre dolorem
Siſte gradũ:teq; aſpectu ne ſubtrahe noſtro:
Quẽ fugis?extremũ fato qđ te alloquor hoc.
Talibus æneas ardentẽ & torua tuentem (eſt
Lenibat dictis animũ:lachrymaſq; ciebat.
Illa ſolo fixos oculos auerſa tenebat:
Nec magis incepto uultum ſermone moueť
Quam ſi dura ſilex aut ſtet marpeſia cautes
Tandem corripuit ſeſe:atq; inimica refugit
In nemus umbriferũ:cõiunx ubi priſtinus illi
Reſpondet curis:æquatq; ſicheus amorem.
Nec minus æneas caſu perculſus iniquo
Proſeqť lachrymãs lõge & miſeratus euntẽ.

DONA. Vmbram obſcuram : cum dicit umbram obſcuram:habuit aliquid luminis:id enim eſt obſcurum qđ oſtendat aliquã lucem:ſed & maximas habet mixtas tenebras. Demiſit lachrymas:nõ cogitauit fle re:nam dolor uerus repentinos fletus non coactus excludit. Infœlix dido:perſonarum & cauſarum ratio habetur. Dido fuit aſpera propter recentis facti cauſam:cuius q̄tus dolor fuerit:oſtendit exitus. Acerbitas etiam uulneris & aſpectus auctoris dolorem duplicabat. Aeneas autem ſe reum agnoſcit:& ĩterpoſita purgatione factum fatetur. Infœlix dido:oſtendit dolorem q̇ mirabiliter ferat:& augeť q̇ ferro perierit. Per ſydera:Firmamentum ponit purgationis:quia apud illam fide carebat:& quia hoium teſtimonium adhiberi non poterat: adhibet deoꝝ. Et ſi qua fides:qa neſciebat qđ gẽus iuriſiurãdi apud ĩferos eſſet: poſuit generalẽ iurationem.

In uitus:non te fugi:ſed potioꝝ iuſſis ceſſi. De tuo littore.q.d.mutaui locũ : ſed te aĩo retinui. Nec credere qui:Mendatio ueriſimili tutať cauſam.Ipſa primo ſilendo:& ſe auertendo:& poſtremo fugiẽdo oſtẽdit iram.

CHRI. Euadnẽ:hæc Martis ex thebe Aſopi fluminis uxore filia fuit:& Capãeo cõiũcta illi Stelenũ genuit.Tãto ãt amore ĩ uiꝝ affecta eſt:ut ĩ eundẽ rogum ſe ꝑcipitãs arſerit. Paſiphen:Solis filia fuit:& Minois regis

uxor occupatq; marito in bello atheniẽſi tauri amore affecta eſt. Venere quoniam ſol ſuum cum Marte adulterium omnibus diis palam fecerat hoc pacto iniurias ſuas ulciſcẽte. Alii dicũt Minoem quãdoq; dignam quã ſibi ſacrificaret hoſtiam a Ioue petentem taurum ab illo pulcherrimum accepiſſe: captumq; auaritia tauro ad armenta miſſo alium deteriorem ſacrificaſſe: ob idq; Iouem iratum effeciſſe: ut uox tam nefario concubitu ſe inquinaret. Recens.a.u. De recenti ad inferos propter uulnus miſſa. Primo menſe: prima parte menſis: hoc ẽ in nouilunio: nã cũ menſis qa ex curſu lunæ cõficit a mene.i.a luna dicat̃ ab eadem luna initiũ accipiet: ut tũc incipiat menſis: cũ incipit noua luna. Infœlix dido: Oratio cauſis & pſonis accõmodata. Erat.n.dido reddita infenſa æneæ quoniã ſuo habitu mortem ſibi conſciuerat. Tanta autem acerbitas augebatur conſpectu ipſius: ergo erat ex re: ut ſtatu ueniali uteretur: ex quo maximopere nobis miſericordiam comparamus. Infœlix: qa non ſua ſed aliena culpa ſibi mortem conſciuerat. Infœlix: cum tantum ĩ eam ſæuierit amor: ut ad mortem compulerit. Ergo illã culpa abſoluit: ſe ãt damnat: ſed mox artificioſe rẽ uniuerſam ĩ neceſſitatem reicit. Ergo: oratio pathetica ſæpe a cõcluſione erũpit: Sic Ter. Quid nã igitur faciã? Et Proptius: Ergo ſolicitæ tu cã pecunia uitæ ex parte imatuꝝ mortis adimus iter. Funeris heu tibi: Confitet̃ peccaſſe: ut placet iratam: ueꝝ crimẽ ĩ neceſſitatẽ refert: ut ſit conſtitutio iuridicialis abſumptiua. Per ſydera: affert iuſiurandũ: cum teſtes animi ſui apud inferos habere nõ poſſet. Si qua fides: nam neſciebat qđ iuſiurandũ illic haberet̃. Sed me iuſſa: Augmentum ex tempore & cauſa ſumptum. Dicit ergo coactus ſum: qa iuſſerunt dii: quoꝝ impio neſas repugnare ẽ. Ex quo ẽt adii loca hæc tenebroſa. Nõ igitur miꝝ ẽ: ſi illis iubentibus a te mihi cariſſima diſceſſeri: cũ eorundẽ ĩperio tãtũ laborẽ ĩferoꝝ petendoꝝ ſubierim: Quæ tamẽ oĩa & ſi iuſtam faciãt cauſam: nõ te reliquiſſem: nec diis obtemperaſſem: ſi tantum te inde dolorem ſuſcepturã putaſſem. Auerſa: remota a conſpectu Aeneæ. Fixos: ex quo illã ĩ ꝓpoſito perſeuerare oſtendit. Stet marpeſia cautes: ita oſtinate hæreat ĩmobiliſq; maneat: ut ſaxa marpeſi montis qui ĩ paro eſt.

Inde datum molitur iter: iamq; arua tenebãt
Vltima quæ bello clari ſecreta frequentant:
Hic illi occurrit tydeus: hic inclitus armis
Parthenopeus: & adraſti pallentis imago.
Hic multum fleti ad ſuperos: belloq; caduci
Dardanidæ: quos ille oẽs longo ordine cernẽs
Ingemuit: glaucũq;: medõtaq;: therſilochũq;:
Tris antenoridas: cereriq; ſacrũ polybetem.
Idæumq; etiam currus: etiam arma tenẽtem.
Circunſtant animæ dextra leuaq; frequẽtes.
Nec uidiſſe ſemel ſatis eſt: iuuat uſq; morari:
Et cõferre gradum: & ueniẽdi diſcere cauſas.
Et danaũ proceres: agamẽnoniæq; phalãges
Vt uidere uirum: fulgẽtiaq; arma p umbras:
Ingenti trepidare metu: pars uertere terga
Ceu quondã petiere rates: pars tollere uocem
Exiguam: ĩceptus clamor fruſtratur hiantes.
Atq; hic priamidem laniatum corpore toto
Deiphœbum uidit lacerum crudeliter ora:
Ora manũſq; ambas: populataq; tẽpora raptis
Auribus: & truncas inhoneſto uulnere nares.
Vix adeo agnouit pauitantẽ: & dira tegẽtem
Supplicia: & notis compellat uocibus ultro.
Deiphœbe armipotẽs gẽus alto a ſanguĩe teu
cris tã crudelis optauit ſumer̃ pœnas? (cri
cui tantum de te licuit? mihi fama ſuprema
Nocte tulit feſſum uaſta de cæde pelaſgum
Procubuiſſe ſuper confuſæ ſtragis aceruum.
Tunc egomet tumulũ rœtheo in littore ĩanem
Conſtitui: & magna manes ter uoce uocaui.
Nomen: & arma locũ ſeruant: te amice nequi

SER. Inde datum: aut ratione facti: aut oblatum fortuito: quod Τυχον dicunt. Vltima: atqui multa ſuperſunt: ſed dixit quãtum ad y litteram pertinet. In his.n. quæ dixit mixta ſunt uirtutibus uitia. In iis aũt q̃ ſequũt̃ pœnas nocentũ a meritis pioꝝ ſegregat. Nã inferi aĩam ĩ corpe cõſtitutã cõtinẽt. Hic oĩa mixta: Licet.n. laudet̃ in uiris uirtus tamen uituperatur in illis alienũ imperium cædibus occupare. Itẽ amare priuignum crimen eſt: uirtus maritum alii legunt tenebant arua quæ ultima uiri fortes frequentant.i. quæ poſſident ultima. Hic: illic Tydeus. Oenei & altheæ filius a Menalippo in bello thebano extĩctus. Parthenopeus: Mẽalippe & Martis ſiue Mẽalionis filius rex arcadum: q puer admodũ bella thebana petiit. Adraſti pallẽtis.i. rex ſicionis deĩde argiuorum Tydei & palynicis ſocer. Pallẽtis: aut epithetum eſt umbrarum: aut quia extinctis ſex aliis ſolus aufugit. Fugæ autem comes ẽ pallor. Fleti: nobiles: quorum mortem magna ſequitur lamentatio. Ad: apud. Caduci: mortui a cadendo: hinc cadauer. Longo ordine: ingenti multitudine. Tris antenoridas: multi ſupradictos accipiunt: ſed falſum eſt: nam Home. alios eſſe oſtẽdit. Sacrũ: ſacratum: nomem pro participio. Idæum: priami aurigam legimus fuiſſe. Etiã: adhuc. Vſq;: diu. Ceu quondã.p.r. Oſtẽdit uitia nec morte finiri. Hiantes: Clamare cupientes. Dat aliis umbris his ſilentium ut exprimat metum q uiuis quoque adimit uocem: ut Obſtupui ſteteruntq; comæ & uox faucibus hæſit. Deiphœbũ: Hic helẽam duxerat mortuo Paride ad cuius domum prius ire neceſſe erat. Lacerũ ora: habẽtem ora lacerata. Populata: Vaſtata.i. deformia ſublatis auribus. Truncas: Truncatas. Inhoneſto: turpi. Ter: illum ne obſecro inhoneſtum ſenem. Pauitantem: timentem: ne agnoſceret̃. Tegentem: Tegere uolentem: nam truncatis manibus q tegebat. Notis: amicabilibus. Optauit ſumere: Elegit ut ſumeret. De te: i te. Rœtheo: ubi erat aſylũ aiacis ſicut ĩ ſygeo Achillis: & bene illic q̃ſi ubi tutus eẽ potuerã. Sãe rœtheiũ dr̃ & rœtheũ facit ſicut citharea. Arma: depicta.ſ. Te: tuũ corpus: ut Nunc me fluctus habet. DONA. Multũ fleti: qa pp ſuas uirtutes magnũ

Conſpicere:& patria decedens ponere terra.
Atq; hic priamides nihil o tibi amice relictū ē.

reliquerant luctum. Sacrum polybetem: oſtēdit numina ſuis in morte iuuare non poſſe. Proceres: non tantum ordine: ſed meritis. Phalanges: ac ſi tota græcia ad iferos migraſſe uideretur. Oſtendit igitur quanti æneam hoſtes feciſſent in bello: oſtendit etiam non ſine multa ſua cæde uiciſſe græcos. Tegentem: non quia poſſet manibus: ſed quia toto ſe corpore ſubtrahere conabatur: aut totum auertere. Quis: non tam interrogantis hæc ſunt q̄ admirantis & dolentis. Admiratur primo cogitare quempiam potuiſſe tot aduerſa ſupplicia in uiro tam forti. Deinde q̄ auſus eſſet implere: deinde q̄ totum corpus ſupplicio inſectatus eſſet. Feſſum: procubuiſſe ſuper aceruum. Magna laude afficit: non enim dixit occiſum ſed procubuiſſe laſſatum. Egomet. q. d. Non aliis commiſi. Inanem: qa inter hoſtes confuſus iacens reperiri non potuiſti. Te amice nequiui: Feci quod potui nō quod uolui: qa te reperire nō potui.

CHRI. Secreta: a ſupioribus. Tydeus: filius Oenei calidōis regis fuit: corpe fuit exiguo uiribus uero excellēs: hic Sta. Maior ī exiguo regnabat corpe uirtus. Hic cum alcatū & Lycoteū patrueles iteremiſſet Argos ad Adraſtū exulauit: ab eoq; filiā Deiphylē uxorē accepit: cū Argiā aliā filiā Polynici tradidiſſet. Hic: repetitio ē: q̄ locū honeſtat grauitatē addēs. Parthēopeus: ſic dictus quoniā faciē uirginalē haberet: meleagri filius fuit ex Atlāta Iaſii regis arcadiæ filia: q̄ diu aſpnata maritū tādē uirtuti Meleagri ceſſit. Ser. tamē hūc melāipis & martis ſiue Menalionis filiā fuiſſe ſcribit. Adraſti: hic rex argiuoꝝ fuit ad quē & Polynices a fratre eteocle regno cōtra fœdus excluſus cōfugit ſeptēq; ducibus ī auxiliū polynicis generi bellū thebanū geſſit: reliqſq; extictis ſolus auſugit: Talaōis & Eurynomes filius fuit: Cūq; Argiā & Deipylē filias hrēt: p qetē uiſus ē alterā leōi alterā apro uxorē dare: Cūq; Tydeus & Polynices eodem tpe forte q̄dā ad eius regiam appuliſſet: atq; de porticu ſub q̄ imbres euitarēt: cōtēderēt deſcēdit ſenex ut eos placaret: & cū polynicē leōina pelle tectū iuēiſſet: q̄ thebāi Herculis iſignæ eēt: Tydeū uero aprino corio ornatū: pp aprū a pr̄e iterēptū: eos ſibi generos aſciuit. Pallentis: nā & Sta. de eo ſcribit: hic hoſti implicitus pariter ruit hūc fuga retro uoluit agēs ſociæ linquentem fata cateruæ.

Anthenoris filii

Tris antenoridas: præter tres commemoratos. Hi. n. anthenoris nō fuerunt filii: cū Home. duos ipſoꝝ in catalogo noīat: ſic αωα Τωγελυω αηΤηνοροσ ιεαρχελοχοσ Ταχαμαστε. Et in. iii. li. ponit tertiū ait. n. πηνσι τηνοριδησ ειχεκρειωνελικαων. Sunt ergo Archelocus: Acamas & Elicaō filii Anthēoris. Circūſtāt: tāq̄ de ſe optime de ſua p̄ria meritum: & quē pp p̄claras uirtutes & amarēt & colerēt: & eius uiuentis adhuc adeō eū admirarent̄. Danaū. p. oſtendit uirtutem troianoꝝ cū plurimi ex græcis proceribus ceciderint: & ſimul timidos fuiſſe græcos & dolo non uirtute uiciſſe. Ergo & poſt mortem in eodem fuiſſe timore. Pars uertere terga: Vt cum uiuerent Et turpi formidine capti Scandunt rurſus equum & nota conduntur ī aluo. Fruſtra ē hiantes: cā q̄ uox deficit timētes ē fuga ſpirituū a reliquo corpore ad cor. Atq; h. p. q̄tus ī detrimētis fuerit: ex hoc intelligit̄: q̄ affinis amicus uix cognoſceretur. Deiphœbe: optimum initium ad mitigandum dolorem. Cupiebat eni ſe occultare q timebat ne ob accepta uulnera imbellis uideretur ī bello fuiſſe: remouet ergo huiuſcemodi ſuſpitionem: cū eū appellet & armipotentē: & cū ita admirabūde loq̄tur. Quis. ſ. adeo potēs te fecit tiſſimū. Arguit deinde a fama q̄ relatū ſibi fuerit nō niſi multi prius cæſis eum occubuiſſe. Inanem: quia tuū cadauer tot hoſtibus admixtū inuenire non potui.

SER. Omnia: quia cōſtituto tumulo māes uocauit. Funeris: eē nō potuit: ubi ne cadauer qdē fuerat. Fata: ſecundum mathematicos q dicunt inimicitias etiā ex fato deſcēdere: Vnde cōiunxit fatū & ſcelus helenæ: p quæ ſibi mors uēit. Monumēta: qd mentes moneat: & mediū ē: Vnde hic de malis: cōtra uero in tertio Manuū tibi q̄ monumēta mearum ſint puer. Egerimus: metri cā corripuit. Meminiſſe neceſſe ē: Sic Cice. Cui placet obliuiſcitur: Cui dolet meminit. Sup ard. aut qa ī arce collocatus ē aut qa fractis muris ſupra tractus eſt. Grauis: grauidus: ut nec graues tētabūt pabula fœtas. Euātis: Bacchātes. ſ. phrygias: aliter non ſtat uerſus. Euā. n. bacchus. Choꝝ: multitudinē ad ſacra collectā. Circū ducebat: in duos diuiſit uerſus cōpoſitā dictionē. Nā lyrici etiā ſimplicē diuidūt. Cōfectum cu. nā ſi gaudiis uacauerāt: tamen oſtēdit illud Statii Stāt ueteres ante ora metus: ut nō diſcederēt curæ p̄teriti belli Alii dicūt curas: qa haberet coniugem pnitioſam maritis: Vnde ſequitur ironia. Egregia cōiunx. Vocat & pandit. i. pandit & uocat. Aeolides: Vlyxes: quia ubiq; ſic iducit̄: nam Anticlia mater ante Laertis nuptias clam cum Siſypho Aeoli filio cōcubuit. Alii Ilidē legunt de quo non legimus. Actus: non ad iferos ſed ad locū: in quo inferorum deſcēſus eſt: Nam ſub terra ſunt iferi. Vel altius itellige ſecundum chorographos: qui uolunt terram ſphæricam eſſe: & undique aqua & aere ſubſtentari:

Oīa deiphœbo ſoluiſti: & funeris umbris.
Sed me fata mea: & ſcelus exitiale lacænæ
His merſere malis: illa hæc monumēta reliqt.
Nanq; ut ſupremā falſa inter gaudia noctem
Egerimus noſti: at nimiū mēiniſſe neceſſe eſt.
Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua uenit
Pergama: & armatū peditē grauis attulit aluo
Illa chorum ſimulans euantis orgia circum
Ducebat phrygias: flāmā media ipſa tenebat
Ingentem: & ſumma danaos ex arce uocabat
Tunc me confectum curis ſomnoq; grauatū
Infœlix habuit thalamus: preſſitq; iacentem
Dulcis: & alta qes placidæq; ſimillima morti.
Egregia interea coniunx arma omnia tectis
Emouet: & fidum capiti ſubduxerat enſem.
Intra tecta uocat menelaum: & limina pādit.
Scilicet id magnū ſperans fore munus amāti.
Et famam extīgui ueterum ſic poſſe malorū.
Quid moror? irrūpūt thalamo: comes addit (una
Hortator ſcelerū æolids: dii talia graiis

Inſtaurate:pio ſi pœnas ore repoſco.
Sed te qui uiuum caſus age fare uiciſſim
Attulerint:pelagi ne uenis erroribus actus:
An monitu diuū:an quæ te fortuna fatigat:
Vt triſtes ſine ſole domos loca turbida adires
Hac uice ſermonum roſeis aurora quadrigis
Iam medium æthereo curſu traiecerat axem.
Et fors oē datū traherent p talia tempus:(eſt.
Sed comes admōuit:breuiterq; affata ſybilla

Quod ſi eſt ad antipodes poteſt nauigatione perueniri:qui nobis inferi ſunt ut nos illis:hinc eſt q ſub terra iferos dicimus. Tyberianus etiam dicit epiſtolam eſſe ab antipodibus apud nos uento allatā:quæ habet ſuperi inferis ſalutem:qua occaſione tractat hoc reciprocum qđ diximus ſupra:& prudentiores dicūt animas per μεΤευΧυχωσιν ad alterius terræ partis corpora tranſitum facere:ideſt non in eodē climate uerſari. Hic Luca. Regit idem ſpiritus artus Orbe alio lōge canities ſi cognita uitæ. Eſt autem homericum:nā illic Vlyxem Elpenor ſimiliter interrogauit. Sine ſole:nam q dixit Solemq; ſuum ſua ſydera norunt de elyſiis itelligit. Hac ui. hæc ſacra pter unius diei ſpatiū nō tenebāt:unde timet ſibylla ne datū.i.conſtitutū tempus inanibus fabulis teratur:quod autem dicit aurora medium axem traiecerat oſtendit q ſecundū thuſcos diei ortus ē a.vi.diei hora.Ortus.n.diei hēt aurorā. Dona.tamen dicit auroram cum quadrigis ſolem ſignificare. Breuiter:Quod congruit moram obiurganti.

DONA. Illa:propter odiū nomē poſuit:ſic ſupra lacenæ dixit. Infœlix tha.uel quia i eo talē habui uxorē:uel qa ibi tot ſupplicus ſum affectus. Coniunx:ex hoc nomine deteſtabilius ſcelus facit:qđ uiolatū ſit coniugium quod ſacrum eſſe oportet. Cōiunx:Non dixit mea:ſed quæ multorum fuiſſet:neq; ſe amaret. Dii talia gra. Pulchra apoſtrophe:& multa cōtinens. Oſtēdit aūt tāti ſceleris ſolos deos ultores eſſe poſſe. Age fare:quærit optime Deiphœbus:ſed poeta optimo cōſilio abſcindit reſponſionem:ne dicta iterum dicenda ſint.

CHRI. Soluiſti:quoniā mortuis ea pſtare tenemur. Fata mea:prio reſpōdet ultimis:ne acceptorum beneficiorū uideat igratus. Deide oſtēdit nec ſua ignauia:neq; alioꝝ culpa in eas calamitates icidiſſe:ſed ſuo malo fato:& ſcelere Helenæ:eſt hæc oratio abſoluta. Pricipio.n.compat ſibi beniuolentiā a pſona æneæ:q officiū pſtiterit nō ſolū ut officioſus:ſed ut amicus. Deide a ſua:& q gratū ſe beneficioꝝ oſtēdat.& q nō ſua culpa i eā miſeriā inciderit. Hinc.n.concitat miſericordia:qua nihil uehemētius ē ad beniuolentiā cōciliandā. Deide ita narrat:ut oſtendat quomodo hæc geſta ſint q̄ æneas noſſe non poterat eo tpe quo ſunt geſta ea q̄ ipſe nouerat obtrūcat. Nouerat.n.nāq; ut ſupma & reliq:Nō nouerat aūt hæc illa choꝝ:& quæ ſequunt. Nāq; ut: Cū magno ai dolore hæc pnuntianda ſunt. Et nimiū.m.nā & ſi miſeriaꝝ obliuiſci cupiamus:tamen quoniā uehemēter ifixa memoriæ ſunt pp illaꝝ magnitudinē neceſſe eſt ēt:ſi nolimus ut recordemur. Cū fatalis equus:narratio hæc & breuis ē:qa neq; altius qcquā repetit:neq; longius q̄ oportet pſeqt:Neq; ſupuacaneum qcq̄ addit. Eſt dilucida qa & ſuo ordine narrat:& uerbis aptis & pſpicuis:Eſt uetiſimilis:qa neq; a natura reꝝ & pſonaꝝ:neq; a cōſuetudie diſcedit. Et quoniā accuſatoris eſt oro diſpſa ē uariis accuſationū ſeminibus. Euantis: Euantes pecuātes. Dicunt.n.euātes bacchātes:qa bacchus Euam dr. Fuit aūt duplex occaſio:& q ſub ſpecie ſacroꝝ danaos euocare:& q dormiēte marito ſine negocio itra domū admittere potuit. Tūc me:Eacuſat ſuā ſōnolētiā ne iners fuiſſe uideat. Infœlix:Actiue poſuit. Nā ex matrimōio hæc oia ſibi mala euenerāt. Pōt & abſolute pari iſœlix thalamus. Nā oibus infœlix fuit helenæ thalamus. Egregia:Grauiſſima irōia. Interea:Dū pfunde dormiebā. Fuerat circūſpectus q arma reliquerat:ſed dolo uxoris illis expoliatus eſt. Intra tecta uocat.m. Quomō ergo ſe defēdere potuit:ſi aſtutia & dolo mulieris & armis exutus & hoſtibus circūuētus eſt. Menelau:Ad quē ultio i primis ptinebat. Scilicet:demōſtrat:fuiſſe cām cur ei expediret deiphœbū pdere:q̄ ē i parte ſua pbabilis:Spabat.n.tāto beneficio & maritū ſibi recōciliare:i cuius māus oio uentura erat:& infamiā ſui pregia diſceſſus purgare:Nam ſi troianos non amaret:nō uolens ſecuta uidebat paridem ſed iuita abducta.

ox ruit ænea:nos flendo ducimus horas:
c locus eſt:partes ubi ſeuia findit i ambas.
xtera quæ ditis magni ſub mœnia tendit:
citer elyſium nobis:at læua malorum
rcet pœnas: & ad impia tartara mittit.
phœbus contra ne ſæui magna ſacerdos
edā:explebo numerū: reddarq; tenebris.
us i noſtrum:melioribus utere fatis.
tum effatus:& in uerbo ueſtigia torſit.
bicit æneas ſubito:& ſub rupe ſiniſtra
nia lata uidet triplici circundata muro:
e rapidus flāmis ambit torrētibꝫ amnis
treus phlegethō: torquetq; ſonātia ſaxa.
aduerſa igēs:ſolidæq; adamāte colūnæ

SER. Nox ruit.i.iminet:ſi p diē ſacra celebrabāt:ſi per noctē finit. Flēdo:pprie nam & lachrymæ & gemitus fuerant. In ambas:Cōpendioſius q̄ ſi duas diceret. Poteramus.n.ēt ſperare. Sic Sal.iter ſecūdum atq; ultimum bellum carthagineſe:& nō tertiū. Elyſiū:Ad elyſium. Maloꝝ:ipioꝝ. Impia:Vbi ipii puniuntur. Ne ſæui: antiquius dictū.i.ne ſæuias Nec iperatiuū iungimus aduerbio imperantis. Explebo: Vt diximus explebo eſt numerū Ennius: nauibus explebāt ſeſe terrāq; replebant. Quē caper ſecutus cum de ppoſitiōe extractaret hoc exēplū poſuit. Ergo minuā ueſtiꝝ numeꝝ:& reddar tenebris. Nā circa æneā & ſibyllam aliqđ lucis fuiſſe itelligimus. Alii explebo male putant complebo eē umbraꝝ.i.qbus exceſſerat numeꝝ. Alii explebo numeꝝ dicūt eē finitū tps ſtatutū purgatiōi:& in corpus reuertar:ut hoc ſit reddarq; tenebris:ut illud Clauſæ tenebris & car.c.ut ſit ſenſus iraſceris mihi quaſi hō non ne & ego hō futurus ſū. Alii legūt cur iraſceris i his locis ſum q̄ diu uitæ p ui erepta expleā tps poſt tenebris.i.meis ſedibus rddar.

Vis ut nulla uirum:non ipſi excindere ferro
Cælicolæ ualeant:ſtat ferrea turris ad auras.
Tiſiphoneq; ſedens palla ſuccincta cruenta
Veſtibulum in ſomnis ſeruat noctesq; diesq;.
Hinc exaudiri gemitus:& ſæua ſonare
Verbera:tum ſtridor ferri tractæq; cathenæ.
Cōſtitit æneas:ſtrepitumq; exterritus hauſit.
Quæ ſcelerum facies o uirgo effare:qbus ue
Vrgent pœnis:quis tātus plāgor ad auras:
Tum uates ſic orſa loqui:dux inclyte teucrū
Nulli fas caſto ſceleratum inſtare limen.
Sed me cum lucis hecate præfecit auernis
Ipſa deū pœnas docuit:p quæ omnia duxit.

Sed hæc non congruūt.Non.n.intelligere poſſumus
deiphœbum reſpōdiſſe ad alia q̄ ſibylla uoluerit.ſ.il/
lum abſcedere. I decus i noſtrū.m.u.f.Vel i decus no
ſtrū & utere melioribus fatis īferorum comparatio/
ne:quia ait ſupra An quæ te fortuna fatigat:Vt triſtes
ſine ſole domos:Vel utere melioribus fatis noſtrum
ideſt quā aut ego aut tu habuerimus. Mœnia:Tar/
taꝶ exprimit quē uult eē carcerē nocētum. Lata: ut
oſtendat numeꝶ maloꝶ. Triplici:ualde munitū ex/
plicat locū. Torq̄t:trahit. Aduerſa īgens:diſtinctio/
ne tollit uitium duoꝶ epithetoꝶ. Adamante: quo
lapide nihil ē durius. Virum:Viroꝶ fortiū:Cice.Vi/
rū res illa quærebat.Per hoc oſtēdit nullum de tarta/
ro poſſe ad ſupos egredi:ne deoꝶ qdē fauore. Stat:
Eminet:Auras autem inferis cōgruas itelligamus Et
Sta.de Mercurio ait pigræ auræ eius impediebāt:uo/
latum.De illo enim loco multi quærunt.Quis tātus
plāgor ad auras pollio dicit æneæ & ſibyllæ: quæ ſe/
cum traxerāt illi:cum conſtet eſſe illic auras. Strepitumq; exterritus hauſit:Hauſit & exterritus eſt p hypal/
lagen. Facies:Species. Caſto:pio.Oſtendit æneam ingredi uoluiſſe:ſed quaſi pium eſſe prohibitum. Inſiſte
re:inſiſto illam rem dicimus:& iſto illi rei. Sed me: ne forte queratur:unde illa cognouerit. Pœnas deū do/
cuit:quas dii ſtatuerunt:aut Titanū:quos deos legimus :uel uere pœnis deorum:quia ait Orpheus q̄ dii per/
rantes per ſtygem nouē millibus annoꝶ puniuntur ī tartaro Vnde ait Statius:Et ſtyx periuria diuū Arguit.

DONA. Sed comes: quæ illi propterea iuncta fuit:ut omnibus inſtrueret ignorantem. Breuiter:ne lon/
gitudine ſermonis tempus tereret:cum ipſa breuitatis admoneret. In ambas:honeſta locutio in ambas po/
tius q̄ in duas:intellige enim q̄ ambas uias dixerit:quæ eſſent natæ ex una. Melioribus utere fatis: placuit ſi/
byllam & æneæ fœlicia ominatus eſt. Mœnia lata uidet:locum deſcribit idoneum coercendis reis.Primo tri
plici muro clauditur:ne facile euadere poſſint.Portæ ita ſunt robuſtæ:ut neque diuina neque humana poſſint
frangi.Poſtremo omnia fluuius claudit:qui & ſaxis & flammis tranſitum prohibet. Dux inclyte:magna poe
tæ copia:quotiens enim ſibyllam loquentem inducit cum ænea:totiens principia cum eius laude uariauit.

CHRI. Nox ru.æ.nos.f.d.h.Grauiſſima icrepatio.q.d.Nos tēpus ipſum qd nō niſi ī rebus ſeriis adhiberi
cōuenit in uāis futilibuſq;:& nihil profuturis terimus. Partis:p partes Ait Priſciāus. Ambas:cōpendioſe lo
quit ne ī id incidat uitiū:cuius æneā damnabat.Poſuerat autē hactēus eos in qbus uitia ac uirtutes promiſcue
eſſe poſſent:nunc aliam dicit eſſe uiā:quæ ducit ad bonos aliā q̄ ad malos. Dextera:nam oīa dextra bona quē
admodū oīa ſiniſtra mala:Ergo recte ad beatos deducit dextra uia.Quod ēt Samius Pythagoras expreſſit in
littera y Cuius ipſe auctor extitit.Nā cū unica linea ad aliqd ſpatiū ferat indicat eam uitæ partē:quæ nec uirtu
ti nec uitio pp tenerā ætatē emancipat.Cum uero peruentū ē ad biuiū:& alter ramus in dextrā ſurgit: alter in
ſiniſtrā flectitur:tūc bonos a malis diuidit:ut oſtendat qua uia pgant ſoli boni:& q̄ rurſus ſoli mali.Vnde Per
ſius:Deducit trepidas ramoſa icompita mentes. Explebo:recte Serui.Vel audiamus Macrobium: qui ait ani
mam corpori quadā certa numeroꝶ ratiōe ſociari q:cum defecerit:illa arcana uis ſoluitur:q̄ ſocietas uitæ con
ſtabat: quo ī loco adducit auctoritatē huius carminis. Muro:Ambitus muroꝶ.Oſtēdit ambitū contractus
ī uitiis a qbus ita complexi ſumus:ut ide abire non liceat. Triplici:Quia mente:uerbis & actione peccat.Vel
notat q̄ initium peccati a mala mente eſt a qua ſecūdo loco ſurgūt actiōes ex qbus frequentatis tertio in loco
contrahitur habitus.Huiuſcemodi ī peccatis progreſſum ita explicat ſacrorum carminū poeta.Beatus uir q
non abit in conſilio īpiorum.i.q non uertit animum ad deprauatas cogitationes.Et ī uia peccatorum nō ſtetit
ideſt nō freque̅tauit actiōes ſecūdū malas cogitatiōes.Et in cathedra peſtilentiæ nō ſedit.i.non obduxit in illis
habitum. Porta ingens:nam late patet uia quæ ducit ad uitia. Solido: duro.Nihil.n.ē adamāte durius.Vel
ſolido:qa columnæ non ſunt tabulis adamātibus incruſtatæ:ſed ſūt totæ ex adamante.Adamas autem græce
dictus:qa nulla ui dometur ab α priuatiua & damao domo.Nam neq; ferro neq; igni uincitur.Nā in cudibus
poſitus ita ictus reſpuit:ut ferrū utrunq; diſſultet.Ignium autem adeo uictrix ē eius durities: ut igni impoſita
nūq̄ incaleſcat.Veꝶ ut appareat cōcordia diſcordiaq; reꝶ naturæ:quā ſypathiā antipathian græci uocāt.Hæc
uis ferri igniſq; contemptrix ſanguine hircino frāgit :ac nō aliter q̄ recenti calidoq; macerata.Diſſidet cū ma/
gnete lapide intātum.Vt iuxta poſitus ferrum non ſinat trahi.Venena facit irrita.Timores pellit:ponit āt locū
& ædificiis & mēia q̄ ſūt ædificia & ſitu & cuſtodibus inexpugnabilē:qa ex hitu uitioꝶ īpoſſibile pene eſt ad
uirtutē gradū reuocare nec tamē excuſat:qa in eo eſt.Nā quis nō uideat uoluntario peccare:qa ab habitu cogi/
tur:tamē qa actus ex qbus ipſe cognoſcebat ſe in habitū labi uolūtarii:& in ſua poteſtate erāt uolūtariū dr pec
catū.Quapp quemadmodū q lapidem cōtorturus erat poterat nō torquere:quāuis deinde cupiat cū iecerit re
uocare tamen dicit uoluntario ferire:qa principium contorquendi in eius arbitrio fuerat.Sic & ille q habitu iā
contracto peccat iure dr uoluntario peccare:quoniā uiderat ex actis a qbus abſtinere facile poterat ſe uenturū
in illam neceſſitatem. Cælicolæ:nam etiam uis illa rationis quæ in nobis cæleſtis diuinaq; eſt uix habitum
tollere poteſt. Sat:erecta eſt. Tiſiphone:recte pro conſcientia noſtra ponitur.Nam illa ſemper cruciamur.
Quæ ſcelerum facies:iure miratur uir bonus:Vnde ſint animi tormenta:interrogauitq; ſibyllam.i.rationem

illa āt docet quæ diuino fauore didicerat. Nulli caſto: ĩpolluto a uitiis nõ licet eſſe inter uitia: ergo illa ratione nec uitia norit ratio: nec quæ ſupplicia ſint uitiis: ſed intelligimus noſter is.n.ē ſibylla: cum ab imortali deo ꝑfectus ſit inferno.i.appetitui q̃ pars ĩferior ē & ĩ qua uitia uerſanť illa diuino adiutus fauore cognoſcere ualet.

Gnoſius hæc rhadamanthus hēt duriſſima regna
Caſtigatq; auditq; dolos: ſubigitq; fateri
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula mortem.
Continuo ſontes ultrix accincta flagello
Tiſiphone quatit inſultans: toruoſq; ſiniſtra
Intentans angues uocat agmina ſæua ſororũ.
Tũ demum horriſono ſtridẽtes cardĩe ſacræ
Panduntur portæ: cernis cuſtodia qualis
Veſtibulo ſedeatꝰ facies quæ limina ſeruet.
Quĩquaginta atris immanis hiatibus hydra
Sæuior intus habet ſedem: tum tartarus ipſe
Bis patet ĩ præceps tantũ: tẽditq; ſub umbras
Quãtus ad æthereũ cæli ſuſpectus olympũ:
Hic genus antiquum terræ titania pubes
Fulmine deiecti fundo uoluuntur in imo.
Hic & aloidas geminos immania uidi
Corpora: qui mãibus magnũ reſcindere cælũ
Aggreſſi: ſuperiſq; iouem detrudere regnis:
Vidi & crudelis dantem ſalmonea pœnas:
Dũ flammas iouis: & ſonitus imitatꝰ olympi.
Quattuor hic ĩuectus eqs: & lãpada q̃ſſans
Per graium populos mediæq; p elidis urbem
Ibat ouans: diuumque ſibi poſcebat honores
Demens: qui nĩmbos: & non imitabile fulmẽ
Aere: & cornipedum curſu ſimularat equorũ.
At pater omnipotens denſa inter nubila tellũ
Contorſit: non ille faces: nec fumea tedis

SER. Rhadamanthus: hic & Minos & Aeacus filii Iouis & Europæ fuerunt. Qui poſtea facti ſunt apud inferos iudices. Subigitq; fateri: compellit ad cõfeſſionẽ. Furto lætatus inani: latebra non ualde ꝑfutura. Quippe quæ fuerat publicãda poſt mortem. Diſtulit in ſeram: in grauem: ut Serum bellum ĩ anguſtiis futurum. Piacula: commiſſa propter quæ expiatio adhibetur. Accincta flagello: aut hoc dixit quod uidemus: quia qui longo flagello utitur: ut is poſt ictum in ſe reuoluat neceſſe eſt: aut accicta eſt inſtructa ad uerbera .ſ.i. nocentes flagello quatit ipſa preparata. Agmina ſæua ſororum: aut ĩpetus aut de harpyis dixit: aut ſerpẽtũ agmina quos pro comis habent. Tum demum horriſono: mittunť inquit poſt uerbera ad æternũ ſuppliciũ: & eſt ſecutus ordinẽ iuris antiquum: nã poſt habitã queſtionẽ ad Tullianũ ad ultimũ ſupplicium mittebantur. Alii hoc a poeta dictũ uolũt: ut illa loquẽte ĩtelligamus portã eſſe pate factã: alii cõtinuant narrationem. Sacræ: execrabiles. Cernis cuſtodia qualis: Cuſtodia ē q̃ cuſtodit: non q̃ cuſtoditur: uſurpatum autem ē ſicut hoſpita: ſicut neptis: nã hic & hæc cuſtos facit. Hæc enim q̃ finiuntur ĩ o ut fullo: ĩ os ut nepos: ĩ es ut hoſpes fœminina ex ſe nõ faciunt: quæ āt iuenimus uſurpata ſunt. Vnde & diſſimilia iueniunť: nã cuſtos cuſtodis facit: & nepos neptis. Veſtibulo ſe. Significat megærã: hoc aũt dicit. Cernis hãc q̃ ſæua ſit: ſunt & intus aliæ. Atris ĩmãis hiatibus: quæ ſæuior q̃ hydra fuit. Multi ipſam hydram fuiſſe dicunt: quod nõ procedit: nã eã in auditu legimus inferoꝝ: ut ac belua lernæ: quã alii tria uolũt habuiſſe capita alii nouem: ut Simonides dicit quinquaginta. Tartarus: uel quia oia illic turbata ſunt. ἀπὸ τοῦ ταράχης: aut quod ē melius ἀπὸ τοῦ ταρταρίζειν.i.a tremore frigoris. Sole.n.caret. Bis patet ĩ præceps: ideo in ꝑceps addidit: quia põt quid ēt ſurſũ patere. Videtur autem hoc a prudentioribus ideo dictum: quia ſecundum rationẽ ſphæræ ſol cum ĩ unã cõceſſerit partẽ: duæ q̃ſi tartaꝛ faciũt: una a qua diſceſſit: & altera ad quã nũq̃ accedit: quod melius ſphæ[ra?] ...idicat ratio: hoc āt dicit Tartarus ipſe bis tantũ in ꝑceps patet & tendit ſub umbras: quantus ē ſuſpectus.i. [alti]tudo ad olympũ æthereũ. Hic genus antiquũ terræ.i.primũ. Titanas.n.cõtra Saturnum genuit: gigantes [po]ſtea cõtra iouẽ & ferũt fabulæ Titanas ab irata cõtra deos terra ĩ eius ultionẽ creatos: unde & titanes dicti ἀπὸ τοῦ τίσεως.i.ab ultione. De his autẽ ſol abſtinuiſſe narrať ab ĩiuria numinũ: unde & cælum meru[it]. Aloidas geminos: Aloeus Iphimediam uxorẽ habuit: q̃ cõpræſſa a Neptũno duos pepit: Othum & Ephi[alt]em: qui digitis nouẽ per ſingulos menſes creſcebant: Freti itaq; altitudine cælum uoluere ſubuertere: ſed [occ]iſi ſunt Dianæ & Apollinis telis. Aloidas autem ſic dixit: ut de Hercule amphytrionides diximus. Gemi[nos] ſui ſimiles. Crudelis pœ. ſæuas nimias: nã nõ dicit indignas ferentẽ q ſacrilegus fuit. Salmonea: ſalmo[neu]s Aeoli filius fuit non regis uentoꝝ: ſed cuiuſdã apud elidẽ ubi regnauit: q fabricato ponte ereo ſuper eũ [agit]abat currus ad imitanda tonitrua: & in quem fuiſſet iaculatus facem eum iubebat occidi. Hic poſtea ueꝝ [ict]us eſt fulmen. Mediæq; per elidis urbem: hinc eſt indignatio q; in ea ciuitate iouem imitabantur: ĩ qua [ſpec]ialiter Iuppiter colitur. Denſa inter nubila: Oſtendit fulminis cauſam & originem. Fumea lumina: ideſt [tæ]tena: nã æthereus ignis caret fumo: ſolo enim ſplendore uiget. Contorſit: proiecit cum impetu.

[D]ONA. Diſtulit: nam quãuis homines latuerint ſcelerati non pœnas euaſerunt: ſed in aliud tẽpus diſtule[runt]. Cuſtodia qualis: non expſſit quæ eſſent: ut quicquid tetrum horrendũ: ac deteſtabile eſſet contuens col[ligeret] æſtimatio. Ergo ſuppreſſit ſpecialitatem: ne ſola putaretur q̃ forte poſuiſſet. Sedeat: ut oſtendat aſſi[duita]tẽ & cõtinuationẽ facti. Bis patet in præceps: ut ſi cæli altitudo ſit centum: profunditas inferni ſit.cc. Ne [ſi a]læ: q manibus cælũ tangerent: ex infimo inferno faſtigium poſſent tangere & inde abire.

[CH]IRI. Gnoſius: cretẽſis a gnoſo urbe: nã q̃uis multas urbes hẽret creta: tres tamen oĩum reliqꝝ teſte Stra[bone] ĩſula nato excellẽtiſſime fuerũt. Gnoſos: Gortina: & Cydõia. Eſt Gnoſos in inſula a pte aquilonari e re[gione]

Rhadamāthus gione peloponneſi:quæ ſequentibus temporibus romanorum colonia facta eſt. Rhadamanthus: uide Ser. Strabo tamen dicit auctore Ephoro Rhadamanthū antiquiſſimum cretæ regē fuiſſe:& primū legibus cretēſes iſtituiſſe:cuius imitator Minos deinde extitit:fratrēq; habuit ex huius imitatione Rhadamāthum appellatū Diodo.tamē ſiculus ait Iouē e phœnicia i cretā Europā rapuiſſe:& ex ea Minoe Rhadamanthū & Sarpedonē genuiſſe:ac deinde Europē Aſterio regi cretenſi uxorem dediſſe:q cum filiis careret:illos i ſucceſſione regni adoptauit:& Minos regnū ſuſcepit:Rhadamāthus leges cretenſibus tulit. Duriſſima.quia ibi iudices inexorabiles grauiſſima ſupplicia iferūt. Subigit:cogit. Flagello:proprie flagla ſunt uirgæ ſubtiliores in arboribus dictæ q̄a uētoꝝ flatu facile cōmoueanť.His aptiſſime uerbera icutiūtur: a flagro uero fit flagellū:lune. Custodia Mittenť bracæ frena flagellū:eſt āt ex more Ro.tractū:qui prius uerberabāt:deinde capite mulctabāt. Custodia:cuſtodia ēt pro eo qui cuſtoditur ponitur:ut in iure ciuili:Si cuſtodia ſe iterfecerit:uel pcipitauerit:militis culpæ aſcribiť & Sueto.de Domitiano :nec niſi ſecreto:& ſolus plæraſq; cuſtodias receptis in manu catēis audiebat.Hic āt ꝑ cuſtode pōitur. Qualis:nihil āt diffiniuit:ſed ita locutus eſt:ut quicqd terribile & horrēdū i ueniri poſſit:cogitatio auditoris colligere queat. Vocat agmi.ſic Sta.Stridor ibi & gemitus pœnaꝝ atroq; tumultu Feruet ager ſæpe eumenidum uoceſq; manūſq; In mediū ſonuere diē. Hydra:de hac dictū ē i ſuperioribus. Bis patet i pceps:Demonſtrat eſſe equales deſcenſum & aſcenſū:q̄a iter uitia & uirtutes ē peſſimus.Alii dicūt qđ tāta ē iſta imerſio q̄ta eē pōt ſenſibilis affectus emerſio ſi rectū deſideret: & tamē bis patet tartarus:cū uirtutū ſit unica ratio:nā nunq̄ diſcedunt a mediocritate:ſed circa illā ſemꝑ uerſanť:uitioꝝ cōtra duplex ē pcipitiū alteꝝ quod i exceſſum:alteꝝ quod in defectū prolabitur. Genus antiquum terræ: iure optimo tāq̄ maximū oīum uitioꝝ ſupbiā i imo fundo collocat:nā oē uitiū tāto magis diſtat a cælo q̄to ipſum maius ē bene āt titanas & gigātes ꝑ ſupbia ponunť.Quid.n.ſupbius q̄ naturæ repugnař. Neq; aliud ē:ſi Cice.audiamus bellū more titanū & gigātū aduerſus deos gerere:q̄ naturæ repugnare: quare nihil alienius ē ab humanitate.

Voluuntur.q.d.humi proſtranť:q̄ pœna cōueniētiſſima ē ſupbis:ut q ſupra cæteros ſeſe extollere tētāt inſra cæteros iaceāt.Vnde illud Depoſuit potētes de ſede:& exaltauit humiles.Eadē rōne & aloidæ & ſalmōeus pro ſupbis ponūtur. Hic:repetitio ē color rhetoricus. Elidis ur.nā cū ſūmū ſit ſcelus iouē cōtemnere:qd dicemus de eo q illū i ea cōtēnebat urbe in qua ipſe ꝑerat:ut ſit ſimilis hæc q̄rela illi loco In regnis hoc auſa tuis geneologia āt ē: quod ex Deucaliōe natus ſit Aeolus:ex æolo Salmōeus:ex Salmōeo Tyro puella:Vlyxes apud Home.ait īter quas Tyro nobili pře genita:fortis.n.Salmōei filia erat:hæc Creteo Aeoli filio nupſit.Hæc Erypheum fluuioꝝ pulcherrimū adamauit.Igitur Tyro filia fuit Salmonei & alcides filiæ Elei ex Neptunno tōuerſo in Erupeū Pelian & Neleū genuit:ex Creteo uero Amithaonem Pheretum & Eſonem patrem Iaſonis.

SER. Adegit:impegit. Necnō & tytion:Tityus ſecundū aliquos filius Terræ fuit:ſecundū alios a terra nutritus.Vnde elegit ſermonē quo utrunq; ſignificaret:nā alūnū dixit hic amauit Latonā:pp quod Apollinis telis confixus ē. Dānatus ē āt hac lege apud iferos ut eius iecur uulť exedat:Quāq̄ Home.uiciſſim dicat duos uultures ſibi i eius pœnā ſuccedere:ſane in uſu ē uultur licet Cice.uulturis dixerit:& Plau.in curculione:Iacit uulturios quatuor:quod qdē pōt eſſe ēt deriuatiuū:Ennius Vulturis in ſyluis miſeꝝ mādebat homonē:declinať āt hic Tityos huius tity: ut delos deli. Per tota nouē cui iugera corpus Porrigitur : Quātū ad publicā faciē magnitudinē oſtēdit corporis:ſed illud ſignificat : quod q̄a de amore loqť . Libidinē late patere:ut ait ſupra: Nec procul hic partē fuſi mōſtrantur in oēm. Lugētes campi . Sane de his oibus rebus mire reddidic rationē Lucre.& cōfirmat i noſtra eē uita oīa ea q̄ finguť de iferis. Dicit.n.Tityon amorem eſſe:hoc eſt libidinem: quæ ſecūdū phyſicos & medicos in iecore eſt:ut riſus i ſplene:iracundia in felle.Vnde etiā exeſū a uultu rediciť i pœnā renaſci:& enim libidini nō ſatiſfit re ſemel pacta : ſed recrudeſcit ſemꝑ unde ait Hora.incontinentis:aut tity iecur.Ipſe etiam Lucre.dicit per eos ſuper quos caſurus imminet lapis ſuperſtitioſos ſignificari:qui inaniter ſemper uerentur:& de diis & cælo & locis ſupioribus male opinantur.Nam religioſi ſunt:qui per reuerētiam timēt per hos autem q ſaxum uoluūt ambitum uult & repulſam ſignificari quia ſemel repulſi petitores ambire non deſinunt.Per rotam autem oſtendit negotiatores: quia ſemper tempeſtatibus turbinibuſque uoluuntur. Fœcundaſq; pœnis:fœcunda i pœnam. Rimať:paſciť:ut Rimantur prata cayſtri. Nec fibris fi

Lumina:precipitemq; īmani turbine adegit.
Necnon & tityon terræ omniparētis alumnū
Cernere erat:per tota nouē cui iugera corpus
Porrigitur:roſtroq; īmanis uultur adunco
Immortale iecur tondens:fœcundaq; pœnis
Viſcera:rimaturq; æpulis:habitatq; ſub alto
Pectore:nec fibris requies datur ulla renatis.
Quid memorē lapithas:ixiona: pirithoūq;
Quos ſuper atra ſilex iā iam lapſura cadenti
Imminet adſimilis:lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris:epulæq; ante ora paratæ
Regifico luxu:furiarum maxima iuxta
Accubat:& manibus ꝓhibet cōtingere mēſas:
Exurgitq; facem attollens:atq; intonat ore.
Hic quibus inuiſi fratres:dum uita manebat.
Pulſatuſue parens:& fraus innexa clienti.
Aut qui diuitiis ſoli incubuere repertis:
Nec partē poſuere ſuis:quæ maxima turba ē.
Quiq; ob adulterū cæſi: quiq; arma ſecuti
Impia:nec ueriti dominorum fallere dextras:
Incluſi pœnas expectant.ne quære doceri
Quā pœnā:aut q̄ forma uiros:fortūaue mer
Saxum ingens uoluunt alii:radiiſq; rotaꝝ diſ
Diſtricti pendent.ſedet:æternumq; ſedebit

Infœlix theſeus:phlegyaſq; miſerrimus oēs
Admonet:& magna teſtatur uoce p umbras.
Diſcite iuſtitiam moniti:& nō temnere diuos.
Vendidit hic auro patriā:dominūq; potentē

bræ ſunt eminētiæ iecoris. Quid memorē lapytas: hi populi theſſaliæ: qbus impabat Iſiō amiciſſimus: ut ſupra diximus ioui phlegyæ filius q poſt nubis coitū fictæ i formā iunōis:cū ſe d eius ſtupro iactaret:ab irato ioue ad inferos truſus ē:& illic religatus ad rotā circunfuſam ſerpētibus. Pirithoūq;: hic unus de lapithis fuit:q deſcēdit cū Theſeo ad rapiēdā Proſerpinā. Ad ſimilis:ad uacat:& a maioribus ad ornatū adhibebaſ.Hora.Qua populus adſit a certis limitibus uicina refugit iurgia. Lucēt ge.al.aliud ē:Tantalus rex corinthiorꝝ amicus numinibus fuit q cū frequēter eos ſuſciperet:& quondā tēpore defuiſſent epulæ filiū ſuū Pelopē occidit:& diis epuladū appoſuit.Tūc abſtinētibus cunctis Ceres humerꝝ eius exedit: & cū eū dii p Mercurium reuocare ad ſuperos uellēt:eburneus ē ei humerus reſtitutus:ſicut ſupra Humeroq; pelops inſignis eburno.Ideo āt ſola Ceres dicit̄ comeſſe:qa ipſa ē terra q̄ corpus ſoluit:p Mercuriū āt ob hoc fingitur eē reuocatus quod ipſe ē deus prudētiæ:p quā philoſophi dephenderunt παλιν γενεσιαν uel μετεμψυχωσιν. Tātalus aūt hac lege apud inferos dicitur eſſe damnatus:ut Eridāo īferorꝝ ſtās nec undis preſentibus:nec uicinis eis pomis ptruat̄: p hoc āt auaritia ſignificat̄:ut ē Hora.Tātalus a labris ſitiēs fugiētia captat Flumina . Quid rides? mutato noīe de te fabula narrat̄. Genialibus:ueluti genialibus:nā geniales ꝓprie ſunt q ſternunt̄ puellis nubētibus dicti a generandis liberis. Aurea fulcra to.qbus fulcimur.i.ſuſtinemur. Regifico luxu:regio ambitu. Furiarꝝ maxima iu.Vnde & famē pnuntiat:ut hāc eſſe furiarꝝ maximā doceat. Et manibus pro.Eorꝝ.ſ. non ſuis. Facē attol.Iniiciēs ignē auaritiæ:ut abſtineāt. Quibus iuiſi fra.dū uita manebat : hæc qdē cōſtat eē dcā generaliter.Poſſūt tamē & ad ſpeciē trahi:ut Aegyſtū & Danaū Atreū ſimiliter & Thyeſtē Etheoclē & Polynicē ſignificare uideant̄.Bene āt dicēdo iuiſi p id quod leue eſt ēt maiora amplexus ē. Pulſatus ue parēs : itē qđ leuius eſt dixit parricidii cōparatione poſſumus āt Oedipū accipe Laii extinctorē. Aut fraus inexa cli.ex lege duodeci tabularꝝ uenit ī qbus ſcriptū ē:Patronus ſi cliēti fraudē fecerit:ſacer eſto.ſi.n.cliētes quaſi colētes ſunt patroni quaſi patres:tantūdē ē cliētē q̄tū filiū fallere:& hoc poſſe fieri ex Hora.dictis ītelligimus:q cū loqueretur de auaris potētibus ait de uicino cliente.Pellit̄ paternos ī ſinu ferens deos.Vrbano tamē hoc diſplicet:& dicit rarꝝ eē hoc:magiſq; cōtrariū cū magis patronos decipiāt frequēter cliētes.Vult āt ītelligi puaricatores:q patroni ſunt cliētū:quos nunc ſuſceptos uocamus. Nec pte po.ſu.q̄ maxima turba ē:bene addidit ſuis.i.cognatis & finibus.Hæc.n.fuerat apud maiores donādi rō:nō profuſa paſſim:nā hoc eſt uel'e ianiter pdere.Vnde Cicero ait i libris legū:Stipē ꝓhibeo:nā auget ſupſtitionē exaurit domos.Dignis igit̄ largiēdū eſt : unde ait Hora. Cur eget idignus qſq; te diuite?ideſt idignus paupertate. Quique ob adulteriū cæ.ſi ocīſi Aegiſtū ſignificat Tyeſtæ filiū:ſi re uera cæſi Saluſtiū quē Milo dephenſū ſub ſerui habitu uerberauit i adulterio ſuæ uxoris filiæ Syllæ. Quiq; arma ſe.Impia nec ueriti dominorꝝ fallere de.hoc loco uidet̄ blādiri Auguſto qa contra Cæſarē patrē eius multi qbus ignouit arma ſuſceperant:ē nāq; eius dictū dare qdē ſe ueniā Pōpeiani e:ſed ab ipſis q̄doq; eſſe piturꝝ:ut arma ipia ciuilia dixerit bella:uel ea q̄ mouerūt pōpeiani cōtra acceptæ ueniæ fidē:ſed nō procedit:nā ſi arma ipia dixit bellū ciuile tangit & Auguſtū & Cæſarem q & ipſi bella ciuilia tractarunt.Item ſi culpat eos:qui cōtra fidē datæ ueniæ dimicauerunt:tangit Auguſtū:nā tranſierūt ad eū ab Antōio duo millia equitū per quos eſt uictoriā cōſecutus:unde Hora. Adhuc fremētes uerterūt bis mille equos Galli canētes Cæſarē.Fecit præterea iiuriam Auguſto uel Cæſari:ſi eos dominos dixit:quod apud maiores iuidioſū fuerat: nā patres patriæ dicebātur:Iuue.Roma patrē patriæ Ciceronē libera dixit:melius ergo ē ut bellū a Sexto Pōpeio Pōpei filio i ſiculo freto geſtum accipiamus.Nam occiſo patre Siciliā tenuit:& collectis īde ſeruitiis uaſtauit ſex annis ultro citroq; Siciliā poſtea uictus ē ab Auguſto & Agrippa:unđ Hora. Minatus urbi uincula quæ detraxerat ſeruis amicus perfidis:& hoc ſenſu tam arma ipia q̄ dominorꝝ congruit cōmemoratio. Pœnam expectāt:quod grauius eſt:nam in expectatione & pſens metus ē & dolor futurus:in ipſa āt pœna ſolus eſt dolor. Forma uiros:regula ſingulis enim ſceleribus ſtatūta ſunt ſupplicia:nā morem romanū ſequitur. Saxū ingens:uoluunt alii:ſiſyphum dicit q deorꝝ cōſilia hominibus publicauit. Radiiſq; rota . Iſionē dicit ut alibi oſtendit:Atq; iſioni uento rota conſtitit orbis:licet ſupra dixerit . Quos ſuper atra ſilex iam iā lapſura cadentiq; nā de his fabulis uariæ ſunt in ipſis opiniones auctoribus. Aeternūq; ſedebit Infœlix theſeus:cōtra opinionē:nam fertur ab Hercule eſſe liberatus:quo tempore eū ita abſtraxit:ut illic corporis eius relinqueret partē. Frequenter.n.uariant fabulas poetæ. Hyppolitū ab inferis liberatū Vir.dicit:Hora.cōtra neq;.n. Diana pudicū liberat Hyppolitū. Phlegyaſq; miſerrimus omnes Admonet:ſi nominatiuus ē ſingularis:hoc dicit phlegyas omnes admonet apud inferos pœnas ferētes:ſi autem accuſatiuus pluralis eſt: Theſeum oēs phlegyas admonētē debemus accipere.Hi nanq; ſecundū Euphorionē populi inſulani fuerunt ſatis in deos impii & ſacrilegi:unde iratus Neptūnus percuſſit tridente eam partem inſulæ quam phlegiæ tenebant:phlegias autem pater iſionis habuit Coronidem filiam: quam Apollo uitiauit:unde ſuſcepit Aeſculapium:quo pater dolens incendit Apollinis templum:& eius ſagittis eſt ad inferos truſus . Statius phlegyam ſubter caua ſaxa iacentem æterno premit accubitu. Diſcite iuſtitiam moniti:& non temnere diuos: Vel nunc in pœnis locati. Vendidit hic auro patriam:& hæc licet generaliter dicātur habent tamen ſpecialitatem.Nam Laſthenes Olinthum Philippo uendidit Curio Cæſari uiginti ſeptem millibus aureis Romam : De quo Lucanus Gallorum captus ſpoliis & Cæſaris auro : & illud Emere omnes hic uendidit urbem.

DONA. Tityon: Monoptoton declinatur:nam tityonem diceret:ſi per caſus uariari potuiſſet. Quid memorem lapythas:genus eſt tranſitus per omiſſionem & ponitur:ne cōtinuatio narrationis horreſcat.

CHRI. Necnon & tityon terræ omnipa.alū. De his fabulis hæc ē Macro.ſnīa uulturē eſſe tormētū cōſciē

tiæ obnoxia flagitio inteſtina rimantis:& ipſa uitalia admonitionis ſceleris lacerantis:& ſemper curas:ſi rege/
ſcere tentet excitantis:nec ulla ſibi miſeratione parcentis:nam ſe iudice nemo nocens abſoluitur. Illos autem
qbus epulæ ante ora paratæ ſunt:auaros eſſe intelliget. Eſt enim auaritiæ ſemper q̄rere:ſed ab acquiſitis abſti/
nere. Qui radiis rotarum deſtricti pēdent:ſunt q nihil ratione & cōſilio praui dentes nihil uirtutibus explicā
tes ſe fortunæ committūt:cuius caſibus ſemp rotātur. Saxū ingēs uoluūt:q inefficacibus laborioſiſq; conati
bus uitam terunt. Quos ſuper atra ſilex:ii ſunt qui nimias poteſtates & infauſtas tyrannides ambiunt nunq̄
ſine timore uicturi Lucreti.āt pro tityo itelligit eos qui amoꝝ aut reliquarum turpitudinum curis laniātur.
Vnde ait Sed tityus nobis eſt ipſe ī amore iacentem: Quem uolucres lacerent atq; exeſt anxius angor: aut alia
quauis ſcindunt turpitudīe curæ. Vlyxes apud Home.de Tityo ſic ait:Inde tityon almæ terræ īclytū filiump
nouem iugera humi porrectum uidi Gryphes utrinq; eius epar exedunt:neq; ipſe eos abigit. Latonæ eni pul
chræ uim inferre tentauit. Nouem iugera:ſic idem Lucre.Quid non ſola nouem diſperſis iugera membris
Vultur obtineat.De iugere autem diximus in geor. Vulturis: nidum uulturis teſte Plinio nemo attigit.Nidificant
in excelſiſſimis ruppibus.Fœtus quidem ſæpe cernuntur fere bini:refert idē Plini.Vmbritium ī ſuo æuo aru/
ſpicum peritiſſimum tradere quod uultures pariunt oua tredecim:& uno ex iis reliqua oua & nidum luſtrat
mox illud abiiciunt.Triduo autem ante: aut biduo eo aduolant ubi cadauera futura ſunt. Rimaturq; epu.
Rimari proprie eſt diligenter inquirere:tranſlatio ab iis qui in rimis aliquid inueſtigant:& dicimus rimari pi
ſci ut ſunt aues & ſues qui in rimis eſcam quærunt. Habitatq; ſub alto pectore:oſtendit firmam ibi auis eſſe
ſedem tanquam nuſquam alibi paſcatur. Nec fibris requies datur ulla renatis:Nam iecoris duo ſunt capita
quas fibras appellāt. Hæc aruſpices ita diuidebant: ut alteꝝ ſacrificanti: alterum eius aduerſario aſſignarent.
Erat autem maximi momenti ſiquid in extis appareret.Vnde ſacrificanti apud Laurentum ſylle in capite uitu/
lini iecoris ſimilitudo coronæ apparuit:quod ſibi regnum portendit. Eſt autem iecur amoris ſedes: quare re
cte fingitur iecur in homine libidinoſo depaſci. Quid memorem laphytas:Laphytæ populi ſunt Theſſaliæ
Iſion quorum ſedes in otri monte fuit. Iſiona: hic ex Phlegia Martis filio natus eſt iouis ſecretarius factus iuno/
nem de ſtupro compellauit:At Iuppiter ſimulachrum iunonis ex nube fabricatum ſibi obiecit:In quam cum
ſemen emitteret centauros genuit. Hac fabella denotantur tyranni: qui ad alta cogitatione rapiuntur: Iuno/
nemque interpellant deam regnorum: quia regna nullo iuſto titulo inuadere audent. Ex nube gignunt cen/
tauros:quia eorum monſtruoſa optata inſtabilia ſunt. Fuit autem Ixion primus: qui apud græcos tyranni/
dem occupare aggreſſus eſt: & cum ab aliqua humanitate inceperit: in feritatem poſtremo deueniunt. Iure
Pirithous igitur Centauri geniti ſunt: qui primas partes hominis poſtremas fere habent. Pirithoumque: Pirithous
filius fuit Iſionis non ex nube: ſed ex coniuge: qui cum eſſet Theſeo amicitia iunctus: & Hippodamiæ nupti
as celebraret & in ſacris Martem inhonoratum reliquiſſet:centauri Marte inſtimulante rapere Hippodami/
am conati ſunt. Deinde mortua Hippodamia relicto Polypote filio coniurarunt ipſe & Theſeus nullam du/
cturos uxorem: niſi iouis filiam: & cum Helenam rapuiſſent: quæ omnium pulcherrima annum decimū
tunc agebat: euenit ſorte: ut ait Diodorus ſiculus: ut Theſeo illa contingeret. Itaque ad inferos: ut raperent
Proſerpinam deſcenderunt:ubi pirythous a Cerbero interemptus:& Teſeus retētus eſt. Hiſtoria eſt hos mo
loſſorum regi uxorem ſubripere tentaſſe: ſed canem regis Pirythoum interemiſſe: Theſeum uero captum
in uinculis fuiſſe retentum:donec ab Hercule liberatus fuit. Quos ſuper atra ſilex: pœnam ſuperſtitioſo/
rum exprimi huiuſcemodi uolunt:qui deorum iram atque pœnas ſibi ſemper imminere putant: nunquam/
que anxietate carent: tanquā illa iā iam ſuper eos lapſura ſit. Lucent genialibus altis:Notat auaritiam:in qua
tanto furore afficiuntur:ut cum in dies magis magiſque diuitias augeant. Nihil tamen inde in uſus etiam ne
ceſſarios aſſumere audent. Huiuſcemodi homines per tantalum exprimuntur:qui cum in aquis ad mentum
uſque ſit:& ad os pene deſcendāt arborum rami pulcherrimis optimiſque pomis honuſti: tamen neq; cum
ſitiat bibere:neque cum exuriat eſſe aliquid ualet aquis pomiſque: cum carpere cupiat recedentibus hoc Ho
ratius exprimit.Tantalus a labris ſitiens fugientia captat flumina. Quid rides mutato nomine de te fabula
narratur congeſtis undique ſaccis Indormis inhians:& tanquā patere ſacris cogeris:de Tantalo Vlyxes Ho
mericus ait:Vidi tantalum grauiter in palude laborantem: Aquaque uſque ad mentum erat quotiens uero
bibere uolebat uſque ad ima uada diffugiebat. Altæ: ſupra caput arbores piri punicæi mali:ficus dulces:quo
tiens legere uolebat:ſæuus uentus per nubes auferebat:Petronius etiam poeta dixit. Nec bibit inter aquas nec
poma pendentia carpit Tantalus infœlix:quem ſua uota premunt. Genialibus:notionem huius dictionis ex
preſſimus in georgicis in uerſu illo Inuitat genialis hyems. Exurgitque facem attollens atq; intonat ore. Vt
cum homo uoluptate fruendi partis trahatur:ut aliquid aſſumat ſubito contra inſurgit furor ille habendi &
parcendi partis:qui uetet aſſumere. Attollens facem: ideſt excitans in te ardentiſſimam cupiditatem habē/
di recte:ergo facem quia omnis uehementer cupiditas flagrans ardenſque eſt. Aut qui diuitiis ſoli incubue
re repertis:Omnibus modis damnat auaritiam:quæ caput eſt omnium malorum:& corruptrix tranquillita
tis humanæ uitæ. Huius duæ ſpecies ſunt. Altera qua rapimus: Vnde non oportet. Altera qua nō damus ubi
dandum liberalitas docet. Hos ergo primo ſtix me ait hic puniri. Vendidit hic auro patriam: redegit in ſer/
uitutem:quaſi dicat Eā a qua liber productus eſt in ſeruam eſſe uoluit:idque nulla alia cauſa ductus niſi aua
ritia. Patriam:cum indignatione proferendum:quaſi dicat eam qua nihil carius habere debuit. Dominum
nō illi uendidit: qui eam pro filia gubernaturus eſſet:ſed qui ſeruitutis iugo preſſurus. Nam domino ſeruus
reſpondet.ergo tyrannus eſt. Nam antiqui in publicis rebus nunquam aliter dominum ſumpſerunt:q̄ tyran
num. Poten tem:au get ſcelus:quaſi dicat eum a quo non facile ſe laborare poſſit.

SER. Fixit leges pretio atq; re.poſſumus Antoniũ ſecundũ Ciceronẽ in philippicis accipere.Fixit autem:nõ quia inciſæ in æreis tabulis leges affigebant parietibus. Hic thalamum inuaſit natæ:Thyeſtes Pelopeæ filiæ: unde & Aegiſtus natus eſt.Item Cinaras filiæ Myrræ de qua natus eſt Adonis.Nam quod Donatus dicit nefas eſt credi dictum eſſe de Tullio. Vetitoſq; hymeneos:legibus ſcilicet:nam dicendo uetitos oſtendit fuiſſe non uetitos: uelut eſt apud perſas hodie:unde Dona.male ait natura & legibus uetitos. Auſi omnes:immane nefas auſoq; po.Illic ſunt & qui fecerunt & qui conati ſunt.Dicit ãt ſecundum ritum romanum:in quo nõ tantum exitus punitur:ſed etiam uoluntas. Nõ mihi ſi linguæ centũ ſint oraq; centum Ferrea uox:Lucretii uerſus ſublatus de Homero:ſed ille aera uox dicit. Scelerũ formas:ut Quæ forma uiros fortuna uemerſit. Perfice munus:hoc eſt ramum redde: nã ſupra ait Hoc ſibi pulchra ſuum ferri ꝓſerpina munus Inſtituit. Cyclopum educta caminis: hoc eſt magna ita enim cuiuſlibet rei magnitudinẽ ſignificãt adeo: ut Sta.argiuorum muros ab ipſis dicat eſſe perfectos.

Fornice:arcu.Cicero uidit ad ipſum fornicem fabianum. Corripiunt ſpatium medium: raptim ſpatiũ peragunt. Occupat æneas aditum:ingreditur ut ſupra dixit. Recenti:ſemꝑ fluenti.Dixit autẽ hoc ꝑꝑ paludẽ ſtygem. Spargit aqua:ideſt purgat ſe. Nam inquinatus fuerat aſpectu tartari & ſpargit qa ſe inferis purgat:nã ſuperis imolaturi corpus abluũt:ut ſupra Donec me flumine uiuo Abluero. Amœna uire.uirentia & ẽ ſatis uſurpatũ Amœna ãt q̃ ſolum amorẽ præſtant:uel ut ſupra diximus:quaſi amunia hoc eſt ſine fructu ut Varro & Carminius docent. Alludit ãt ad ĩſulas fortunatas:nã & frequenti hoc ĩdicat uerſu. Largior hic campos.æ.& lu.ue.Purpureo: non noſtro largior:ſed q̃ ẽ in cætera ĩferorum parte: aut reuera largior:ſi lunarẽ intelligamus circulum:nã ut ſupra diximus campi elyſii:aut apud inferos ſunt:aut in inſulis fortunatis:aut in lunari circulo:Lucanus Illic poſtq̃ ſe lumine uero induit. Solẽq; ſuum:ſibi congruũ:græce dixit:ut feſſoſque ſopor ſuus occupat artus. Palæſtris:luctationibus græce dixit. Contẽdunt ludo:inter ſe ludo:non odio. Choreas:re corripuit ꝑꝑ metrũ alibi ait ſecundum naturam:ut iuuat indulgere choreis.Ergo aut ſyſtolẽ fecit:aut antiptoſin e pro ei ponens:Nam græcum eſt nomen. Nec nõ threicius lõga cũ ueſte ſacerdos:Orpheus Caliopes muſæ & Oeagri fluminis filius fuit:qui primus Orgia inſtituit primus etiam deprehendit Harmoniam ideſt circulorũ mundanorum ſonum quos nouem etiam nouimus e quibus ſummus quem ανασρον ideſt ſine aſtris dicunt ſono caret:itẽ ultimus: qui terrẽus eſt:reliqui ſeptem ſunt:quorum ſonum deprehendit Orpheus unde ſeptem fingitur uti chordis. Lõgam autem ueſtem aut cytharœdi habitũ dicunt:aut longam barbã nã e contrario ĩberbes iueſtes uocamus.Sacerdos aũt quia theologus fuit:& Orgia primus inſtituit:ipſe ẽt homines de feris & duris mites compoſuit.Vnde dicit arbores & ſaxa mouiſſe:ut deus. Obloquitur nume.dicendo obloqtur:chordarum expreſſit laudem: q̃s dicit uerbis locutas.Oblo.n.nõ ẽ niſi cõtra loquẽtem loqui. Numeris:Rhythmis ſonis:ut Numeros meminiſſi uerba tenerẽ. Septẽ diſcrimina: quia oẽs chordæ diſſimiliter ſonant. Iam : nunc.Hoc autem pecten declinatur : ut hoc carmen. Hic genus antiquũ:quod nõ oẽs uiros fortes ĩ elyſios uiſos eſſe commemorat:hæc eſt ratio: quia iſti diuinos meruerant honores quod Tydeo uel his quos ſupra memorauit non contigit:ideo antiquum addidit: q̃ſi & illis elyſii

Impoſuit:fixit leges pretio atq; refixit.
Hic thalamum inuaſit natæ:uetitoſq; hymeneos.
Auſi oẽs immane nefas:auſoq; potiti.
Non mihi ſi linguæ centum ſint: oraq; centũ:
Ferrea uox:oẽs ſcelerũ cõprehẽdere formas
Omnia pœnarũ percurrere nomina poſſem.
Hæc ubi dicta dedit phœbi lõgeua ſacerdos:
Sed iã age carpe uiã:& ſuſceptũ ꝑfice munus.
Acceleremus ait:cyclopum educta caminis
Mœnia cõſpicio:atq; aduerſo fornice portas:
Hæc ubi nos præcepta iubent depõere dona.
Dixerat:& pariter greſſi per opaca uiarum
Corripiunt ſpatiũ mediũ:foribuſq; ꝓpiquãt.
Occupat æneas aditum:corpuſq; recenti
Spargit aqua:ramumq; aduerſo ĩ limie figit.
His demum exactis perfecto munere diuæ
Deuenere locos lætos:& amœna uireta
Fortunatorum nemorum ſedeſq; beatas
Largior hic campos æther & lumine ueſtit
Purpureo:ſolemq; ſuum ſua ſydera norunt.
Pars ĩ gramineis exercent membra palæſtris.
Contendunt ludo.& fulua luctãtur harena.
Pars pedibus plaudũt choreas:& carmĩa dicunt.
Nec nõ threicius lõga cũ ueſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcimĩa uocũ.
Iamq; eadem digitis iã pectĩe pulſat eburno.
Hic genus antiquũ teucri pulcherrima ꝓles
Magnanimi heroes:nati melioribus annis.
Iluſq; aſſaracuſq;:& troiæ dardanus auctor.
Arma procul:curruſq; uirũ mirant̃ inanes.
ſtant terræ defixæ haſtæ:paſſimq; ſoluti
Per campos paſcuntur eq:quæ gratia currũ
rmorumq; fuit uiuis:quæ cura nitentis
Paſcere equos:eadẽ ſequitur tellure repoſtos.
onſpicit ecce alios dextra:leuaq; ꝑ herbam
eſcentes:lætumq; choro pæana canentes.
er odoratum lauri nemus:unde ſuperne
urimus eridani ꝑ ſyluam uoluitur amnis.
c mãus ob patriã pugnãdo uulnera paſſi:
uiq; ſacerdotes caſti dum uita manebat:
uiq; pii uates:& phœbo digna locuti.

contingerent campi:ſi eis annoꝝ non derogaret uetuſtas. Nati me.an.plerunq;.n.uirtus decoloratur tẽporis iſœlicitate:Cice.Vt illa laus temporum nõ hominum fuiſſe uideat̃. Ilusq;aſſaracuſq;:Troiani reges fuerunt. Troiæ dar.au.hunc i.vii.iter deos dicit eſſe relatũ:ut Et numeꝝ diuoꝝ altaribus addit:ſed ut ſupra diximus.Homeꝝ ſequitur: q ĩducit ſimulachrum Herculis apud inferos uiſum. Defixæ haſtæ:ſubaudi inanes:& qdẽ equos inanes. Quæ gratia cur.Detraxit unu licentia qua latinitas græcos ſecuta genitiuo plurali ſyllabã aut addidit aut detrahit:ut hoc loco detraxit:ſicut Arma uirum.Cõtra addidit s: Alii tuũ pecudũq; genus pro alitum ſicut græci μουσαων ελικων ιαλοι

Iuuentas aut qui uitam excoluere per artes.
Quiq; ſui memores alios fecere merendo

Nitẽtes:pigues ab eo quod ſeqtur id quod pcedit itelligis.Per ea ãt q̃ dictu rus eſt itelligẽdũ hoc q̃ gratia fuiuiuis eadẽ ſeq̃ tellure repo.Pæana proprie Apollinis laudes quod nunc ĩtelligemus pp lauri nemus: abuſiu oium deoꝝ:ſicut orgia proprie liberi. Odoratum:pro odoꝝ ut ſupra diximus.Vnde ſuperne plurimus eridani p ſyluã uoluit̃ amnis. Eridanũ aratus eſſe ĩ cælo dixit:aut longe a cælo:hic & in terris ẽ : qui in Italia Padus uocat̃:quẽ alii ẽt ad inferos uolũt tendere.Alii naſci apud inferos:& exire ĩ terras.Iõ ãt iſta fingunt̃ quia ei apẽnini parte oritur:q̃ ſpectat inferũ mare:& tendit uſq; ad ſupum:ergo hic ſenſus ẽ:Canebãt ĩ locis unde ſuperne:ideſt ad ſuperos plurimus Eridani amnis per ſyluã uoluit̃.Nãq; & ueriſimile eſt quoniam legimus de Ariſtæo Oia ſub magna labentia flumĩa terra Spectabat diuerſa locis:& cõgruę:nã ois humor ex terræ naſcitur uenis:alii Eridanũ pro quocunq; accipiunt:& dicũt κατεζοχην dictũ:nã legimus fluuioꝝ rex eridanus:& amant poetæ pro appellatione magnæ rei proprietatẽ ponere:ut alibi Poculaq; iuentis acheloia miſcuit uuis. Melius tamen eſt ſi diſtinguamus:unde ſuperne plurimus:unde ad ſuperos plurimus.i. magnus amnis uoluitur p ſyluã Eridani.i.populos:Fabula nãq; hæc ẽ Eridanus ſolis filius fuit:hic a patre ĩpetratũ currũ agitare nõ potuit & cum p errores mũdus arderet fulminatus ĩ italiæ fluuiũ cecidit:& tũc a luce ardoris ſui Phaethõ appellatus ẽ & priſtinũ nomẽ fluuio dedit:unde mixta hac duo noĩa iter ſolis filiũ & fluuiũ ĩuenimus:poſtea eius ſorores flendo uerſæ ſunt in populos:ut in decimo Populeas inter frondes umbrãq; ſoroꝝ:& hoc Virgi. Nã alii alias arbores dicunt. Hic manus ob patriã pugnãdo uul.paſ.Manus ideſt multitudo eorum qui ob patriã paſſi ſunt uulnera:& eſt figurate dictũ.Sane animaduertendũ illud quod ait Hora.ĩ arte poetica: & ſimul & iocunda & idonea dicere uitæ:nullam enim maiores noſtri artem eſſe uoluerunt:quæ non aliquid reipu. cõmodaret:unde Virgilius hoc per tranſitum facit:nam dicendo puniri patriæ uenditores:contra premiũ de ſenſoribus ſolui.Nihil utiq; aliud niſi fugiẽda uitia & ſectãdas docet eſſe uirtutes. Sacerdotes caſti dum uita manebat:quaſi qs caſtus poſſit eſſe poſt mortẽ:Sed aliud dicit.i.qui fuerũt caſti:dum ĩ communiõe uitæ uerſarent̃:nã hi q maxima ſacra accipiebãt:renũtiabãt oibus rebus:nec ulla ĩ his niſi numinum cura remanebat. Herbis ẽt quibuſdã emaſculabantur:unde ẽt coire nõ poterãt.Dicit ergo eos ſacerdotes:q caſti fuerunt ẽrante ſuſcepta ſacra. Pii uates:uaticinãtes. Phœbo digna locuti:ueridici qui talia loquebant̃:qualia decebant apollinẽ.Multi enim mẽtiebantur:ſicut ĩ Lucano phœbas ad quã Appius Claudius.Et nobis dabis improbe pœnas.Et ſupis quos fingis ait. Inuẽtas aut qui uitam excoluere per artes : Qui erudiuerũt:ideſt ornauerũt uitã per inuenta artificia.Significat autem philoſophos. Quiq; ſui memores alios fecere merendo:& qui aliquos ſui memores fecere preſtando:ut nunquam regina negabo Promeritam:ideſt preſtitiſſe : Terẽ. Ego carine re utiq; liberi eſſe hominis officium puto:cum nihil promereatur poſtulare id gratiæ apponi ſibi.

DONA. Leges pretio.f.Oĩa hæc ſcelera poſuit Maro: ut uiuẽtes ad bonos mores metu pœnæ reduceret. Nõ mihi:neceſſario generalitas iniecta ẽ:ne cuncta deſcripſiſſe uideretur:quoniã fuit ĩpoſſibile latitudinem tãtã plene cõplecti:uel ne cõtẽptui haberet̃ pœnæ ꝓpoſitæ ex quottidiana meditatiõe. Pluſq; ẽt metus iniicitur cũ ĩfinita formido ẽ. Fornicæ: ea eni ẽ camera in arcũ ducta. Deuenere locos lætos:ut metu pœnaꝝ malos deterruit:ita ſpe fœlicitatis ad uirtutes hortat̃.Primo ergo regionũ bona proſequit̃.Deinde q̃ ex iis locis capiant cõmoda: & q ſint ii qui huiuſcemodi bonis perfruant̃. Largior hic:oſtendit nihil deſſe ex iis q̃ ſunt apud ſupos:adeo ut fortunati & beati appellari meruerint. Pars in gramineis:oſtendit quanta animi ſeueritatem uoluptatibus honeſtis uiuãt. Necnõ threici.oſtẽdit citheram inter honeſtas enumerari artes.Eſt.n.muſica.

CHRI. Fixit.p.Nã cũ leges ad æquitatẽ & cõmunẽ utilitatẽ fieri debeãt:& ita latas firmas ſtabiles eẽ oporteat:iſte q oia uenalia haberet oblato premio & ponebat & remouebat.Eſt ãt ĩdignatio a cã. Fixit:uide Seruiũ hinc Oui.Nec uerba minãtia fixo Aere ligabant̃ nec ſupplex turba timebat iudicis ora ſua. Sunt autem uerſus a Vario poeta ait.n.Vendidit hic latiũ populis agroſq; quiritũ Eripuit fixit leges pretioq; refixit: uideo Seruii.uehemẽter laborare:ut oſtẽdat poetã uoluiſſe ĩ ſingulis ſceleribus ſingulos carpere homines. Veꝝ ego puto uoluiſſe illũ ſpecies ſceleꝝ proſeq nõ ſingulos ſceleratos ĩſectari. Inuaſit:tanq̃ raptor & hoſtis.Eſt eni inuadere in aliena hoſtiliter irrũpere:cũ p̃ris ſit tutari filiaꝝ pudicitiã nõ expugnare. Auſi: bis peccarũt & qd auſi ſint:nã ſcelus ĩtra ſe qcunq; cogitat:ullũ facti crimẽ habet:& quod executi ſunt quod auſi fuerant. Potiti:Auget inuidiam.q.d.quod malis artibus pepererant:etiam retinere potuerunt:ergo cogitarũt.Executi ſunt cogitata:ac poſtremo in ſcelere pſeuerauerunt. Linguæ centum:a Lucretio ẽ:& Lucreti.Homerum imitatus eſt. Ait.n.Homerus:Ου δειμοι δεκα μεν γλωσσαι δεκα δε στοματ᾽ειεν. Ferrea uox:Homerus non ferreã:ſed infrãgibilẽ dixit:Lucre.ãt aerea uox dixit. Percurrere:ideſt nõ ſolũ nõ poſſem abundãter narrare:ſed ne etiã breuiter pſtringere. Nomina:nã breuius pcurrimus nomina ſceleꝝ q̃ demonſtramus illoꝝ uariã multiplicẽq; malignitatẽ. Cyclopũ:oĩa eni q̃ magna ſunt a cyclopibus fabricata fingũt poetæ:ſic Statius ẽt ponit de Cyclopibus dicẽdũ erit ĩ ſequẽtibus. Caminis:græcum uerbum eſt: latine fornax dicitur. Fornice.camera ſiue teſtudine. Per opaca:nam ipſa ſapientia quæ paucis patet intra multam ignorantiam latet. Solẽq; ſuũ ſua ſi-no, ex media philoſophia res inſerit figmento poetico.Credidit.n.antiquitas eas animas quæ eluuiæ corpe-

reā polutæ in morē ferinū immutant̃ reſolutionē corporis exhorreſcere:& ſi quando mori neceſſe ſit nõ niſi cū gemitu fugit īdignata ſub umbras:nec poſt mortē facile corpus relinquit:qa nodū illis corporeæ excedūt peſtes:ſed aut ſuū oberrant cadauer:aut noui corporis habitaculū ambiunt:nec humanū ſolū: ſed ferinū etiā electo genere congruo moribus:quos in homine exercuerūt:uolūtq; oīa perferre:ut cælum quod uel igno/rando:uel diſſimulando:uel poſtponēdo neglexerunt fugiāt.Sapiētū uero & bonoꝝ aīæ quæ ſemp cælū nulla corporis inquinatiōe pollutæ ſuſpexerūt illud petunt.Quapp & Pla.& Cice.in libro de repu.rectoribus ciuitatū & cæteris ſapientibus ſedes in cælo paratas eſſe ſcripſerunt:& multos claros uiros in deos retulit antiqtas:& Heſiodus priſcos reges diis annumerat.Hoc igitur non ignorauit Virgilius qui licet argumēto ſui in/ſeruiēs heroes in īferis religauerit:non tamē illos ſeparat a cælo:ut geminæ doctrinæ obſeruatione nec poetices figmentū reliquerit:nec philoſophiæ ueritatē omiſerit.Recte ergo ſolē ſuū: id eſt regiones cæleſtes q̃ bōis ſolæ debent̃:unde ipſoꝝ & nō alioꝝ ſunt cæleſtia habitacula. Suū.i.ipſis bonis reſeruatū peccatoribus dene/gatū. Norunt ſua ſydera:quæ inferis incognita ſunt. Palæſtris:ludi apud priſcos reperti fuerunt:ut corporis exercitatione ualitudinē conſeruarent:& robur augerent:agilitatemq; acquirerent:& animum cōfirmarent: ut in periculis cum ratiōe ſuſceptis p̄ſentiores exiſterent.Fueruntq; quinq; precipui apud priſcos πιγμη qua pugiles exercebantur Δισκοσ qui erat lapidum iactus Διαυλοσ in quo curſu & αλμαι quo ſaltu contēde/rent.Erat poſtremo quam nos palæſtram & luctā nūcupamus:hii ergo & legibus probabātur:& liberales habebātur.Alea āt & tali & quas chartas appellāt pernitioſiſſimæ ſunt peſtes:& res omnino ſeruiles & quæ uitā deturpant:īfamēq; reddūt:mores deprauant & oē flagitiū impellunt. Obloquit̃:obloqui ſignificat cōtra loq ut opponere cōtra ponere:ergo nōnunq̃ obloqui dicimus detrahere:quia q contra quépiā loquit̃ ei detrahit: Hic āt obloquit̃:quia q̃ uoce cecinerat illis citheræ ſonū opponit. Septē diſcri.ua. Orpheū citheram iueniſſe Bene āt ſeptē cordaꝝ meminit:nā octauā addidit Simonides.Nonam poſtremo Timotheus: ueꝝ de huiuſcemodi rebus nos multa diximus in iterpretationibus noſtris in Horatium.De Orpheo āt plurima diximus ī geor. Genus antiquū.t.Diodo.ait Teucrum primū in troade regnaſſe filium Scamandri fluuii & Idæ nym/phæ.Venit āt ex creta:ſuſcepit filiā bateā nomine:quæ dardano nupſit.Dardanus ſecūdū multos natus eſt in italia ex Ioue atq; Electra Atlantis filia & Corithi regis uxore:ex Coritho natus ē Iaſius: ſed mortuo Coritho exorta ē ſeditio inter Dardanū & Iaſiū.Quapp Dardanus cū parte populi primo in ſamothraciā inde in troada exulans peruenit:quod Euſebio auctore fuit anno ſeptingenteſimo ac uigeſimoprimo ſupra tria millia: iſte Dardanā urbem condidit:& Barea Teucri filia in uxorem accepta illi in regno ſucceſſit: ex hoc natus ē Erichthonius qui diuitiis cunctos ſuperauit:ut affirmat Home. Huius filius Tros a ſe troas nominauit: ſed tros Ilum Aſſaracū & Ganimedem filios genuit:Ilus āt urbem totius troadis pulcherrimam condidit iliumq; nominauit & filios habuit Titonum & Laumedontem:qui Priamum genuit:ex Aſſaraco Capis:ex Capi Anchiſes:ex Anchiſe æneas filii ſūt. Inanes:uel non honuſtos uiris:uel quia nō currus eſſēt: ſed ſimulachra curriū. Veſcentes:quéadmodū diſcumbere quod iacere eſt pro uéſci ponit̃:quia cibū diſcūbentes capiebāt: ſic cōtra ueſcentes pro diſcumbentes poſuit. Pæana:hymnum appellabant proprie qui in honorē Apollinis canebat̃: ſed & d cæteris diis dicit̃:Sta.Herculeū Pæana canūt. Ob patriam:cum diſciplina militaris in pretio ſemper fuerit:non tamen ea laudatur:quæ iniuriam infert:ſed quæ propulſat.Nam cum homo uiribus & ratione p̄/ſtet duo ut Ciceroni placet ſunt genera decertandi:unum per diſceptationem:alterum per uim cunque illud proprium ſit hominis:alterum beluarum confugiendum eſt ad poſteris:ſi uti non licet ſuperiore.Quare ſu/ſcipienda ſunt bella:ut ſine iniuria in pace uiuatur.Optime ergo dixit ob patriā:ut oſtēdat eos laude dignos eſſe non qui inferant:ſed qui propulſant iniuriam. Ob patram:cui omnia debemus:& pro cuius ſalute nullum mortis genus recuſandum eſt.Ergo ſi in imis tartaris cruciantur qui patriam prodiderunt:iure ī hellyſiis collocantur:qui illius libertatem uulnera ſubeundo tutati ſunt.Optimus autem poeta huiuſcemodi narratio/nibus homines & a uitiis abſterret:& ad uirtutes allicit. Digna phœbo:qui in edendis oraculis non ſunt mē/titi:ut Hammonis Iouis ſacerdos:ut Alexandro magno aſſentaretur. Per artes inuentas:uitam contemplatiuam intelligit:in qua excellentia ingenia multas doctrinas atq; artes excogitauerunt:quibus uita humana ita uitiis purgatur & uirtutibus illuſtratur:ut ager cultura purgatur ſentibus ac ueprıbus & redditur frugibus fertilis. Memores alios fecere merendo:& hic actiuam oſtendit in qua & reipublicæ & ciuibus noſtris: & q/buſcunque aliis poſſumus beneficia preſtando optimam de nobis memoriam apud poſteros relinquimus: Vt enim contemplatio circa ueri:ita & actio circa iuſti inuentionem uerſatur.

Ludorum genera

Pæan

Omnibus iis niuea cinguntur tempora uitta:
Quos circunfuſos ſic eſt affata ſibylla.
Muſæum ante oēs:mediū nā plurima turba
Húc habet:atq; humeris:extantē ſuſpicit altis
Dicite fœlices animæ:tuq; optīe uates (ergo
Quæ regio anchiſen? qs habet locus? illius/
Venimus: & magnos herebi trānauimꝰ amnes
Atq; huic reſpōſum paucis ita reddidit heros.
Nulli certa domus:lucis habitamus opacis:

SER. Omnibus iis ni.cin.tē.ui.p quod eos oſtendit meruiſſe diuios honores:ut diximus ſupra. Muſæū an.om.Theologus fuit iſte poſt Orpheū & ſūt uariæ de hoc opiniones:nā cū alii Lini filiū: alii Orphei uolūt cuius cum conſtat fuiſſe diſcipulū.Nā ad ipſū primū carmen ſcripſit:quod cratera appellauit. Hu/meris ex.ſu.al.q̃ſi philoſophum ac ſi diceret Platonē. nā Pla:ab humeroꝝ dictus ē latitudie.Athlæta.n.fuit q poſt oīum uictoriā ſe philoſophiæ dedit. Tuq; op.ua.quia theologus fuit. Et eſt ſciendū hoc loco ſibyl/lā iā a numine derelictā: unde & iterrogat quod alias nō faceret. Quæ regio an.quis habet locus? bene & generalitatē requirit:& ſpeciem:ut poſſit facilius iue/

niri.Nā locus in regione eſt. Illius ergo: pp illū ergo āt coniūctio fuit:ſed p accētus mutationē in aduerbium trāſit & ē ſola pticula q̄ habet in fine circunflexū. Multi male putāt nomē eē indeclinabile: & dicūt poſitū eſſe pro cā.Cauſa āt nomē. Magnos am.aut magna fluenta aut quia nouem ſunt q̄ odioſū fuerat : ſi ſingula cōmemoraret. Nulli certa do.ideſt habitatio quā aiæ tā diu certā habent:q̄ diu in corporibus ſunt poſt quoꝝ abſolutionē uagantur pro uitæ merito in circulis. Lucis habitamus opa.uaria dicit:q̄ pro uitæ uarietate cōtingūt.In his āt locis heroū animæ coluntur. Recētia:uirētia riuoꝝ.ſcā. Iugū:ita.n.diuidunt mōtes i radices latera iuga uertices pro qualitate locorum. Dehinc ſūma ca.li.Nō linqt:hoc.n.dicit Aeneas & ſibylla pducti ad ſūmū i plana deſcēdūt. Penitus cōualle uirē.ualde uirēti:ut penituſq; ſonātis. Incluſas ani.nō re uera incluſas ſed ſepatas a multitudine:quo facilius agnoſcerent.

Riparumq; toros:& prata recentia riuis
Incolimus:ſed ſi uos fert ita corde uoluntas
Hoc ſuperate iugū:& facili iam tramite ſiſtā.
Dixit & ante tulit greſſum:campoſq; nitentes
Deſup oſtētat:dehinc ſūma cacumia linquūt
At pater anchiſes penitus conualle uirenti
Incluſas animas ſuperumq; ad lumen ituras
Luſtrabat ſtudio recolens:omnemq; ſuorum
Forte recenſebat numerum:caroſq; nepotes:
Fataq; fortunaſq; uirum:moreſq; manuſque.
Iſq; ubi tendentē aduerſum p gramina uidit
Aeneam:alacris palmas utraſq; tetendit.

Luſtrabat ſtudio recolens:circūibat ſtudioſe tractans.Incluſas āt aut ſegregatas aut ſecundū ritū antiquū.Multitudinē.n.ſi numerare nō poterant:eā i certū locū p partes icludebāt: & ita q̄ta eēt uidebāt:qd & Xerſes de ſuo fecit exercitu. Caroſq; nepo.poſteros ſic p nurus fœminas dicūt. Fataq; fortunaſq; uiꝝ moreſq; māuſq;:Fœlicitas.n.aut fatalis ē:aut fortuita aut ex uirtute deſcēdit. Alacris:ipſe alacris: & ſciendū ſecūdū antiquos & alacris & alacer tā de maſculino q̄ de fœminino genere dixiſſe: nunc maſculino utrūq; damus:ē fœminio alacer nūq̄ dicius:licet Enni.dixerit æſtatē autūno poſt acer hyēs ſit: nā ide ē alacer.

DONA. Omnibus iis:omnia commoda conſequuntur honeſtatis cultores locum:ſydera:lucem:prata: nemora:cibos:delitias:ſtudia artium:ut non priuati uita:ſed ad aliud uiuendi genus tranſiſſe uideantur. Fœlices:utpote quæ poſt depoſitam uitam talia loca ac delitias ſint aſſecutæ. Luſtrabat:oculis. Recolens:animi intentione: Fata fortunas mores manus:propoſitio eſt eorum quæ deinde proſequitur.

CHRI. Niuea:quaſi itelligat diuinos honores:nā cui mores & uita cādida fuit:eidē candida uita debetur.

Muſæus Muſæum:eumolpidis filius fuit primus q apud athenieſes philoſophatus ē ſecūdū Laertiū:a quo athenienſes ēt eumolpidi appellati ſunt:primus deoꝝ generationē tradidit & ſphærā:& ex uno fieri oīa:& in idē reuerti dixit.Scripſit uerſibus fabulā Heros & Leandri:Phalaris obiit:ubi humatus ē cum hoc epithaphio Ευμολπου φίλον υον ἔχειτο φαλληρικον ουδασ μουσαιον φθιμενον σωματο τεδεταφω. Huic ſunt inſtituti diuini honores:& ipſe oracula reddidit : unde ſcribit Hero.Onomacritū athenienſem exulē muſæi oraculorū fatidicū Xerſi predixiſſe helleſpontū a uiro perſa ponte coniunctū iri. Alii uolūt lini. Alii Orphei filiū fuiſſe cuius conſtat diſcipulū extitiſſe.Ponit āt Muſæum poetā & theologum pro oībus diſciplinis. Veꝝ:ut precipue notet platonicam ſcientiam:cuius ſe profeſſorē eſſe multis locis indicat:dixit humeris altis:ut proceritate corporis platonē ſignificet: qui cū prius Ariſtocles aui nomine nūcuparetur ab Ariſtone argiuo palæſtrita:apud quem ſe exercuit:propter ægregium corporis habitum Plato eſt cognominatus. Dicite fœlices:moralis ſenſus eſt:ut qui uerum ſcire cupiūt:interrogent doctiores:neq; indoctis ſe committant.Doctiorum autem poſtulat humanitas:ut errantes in uiam reducant:& ſua doctrina alios meliores reddant.Nā cū ꝓpriū hominis ſit & quæ neſcis addiſcere:& quæ ſcis alios docere:utrunq; in hoc loco deſcribit optimus poeta. Quod āt fingit Muſæum collem aſcendentem:aperte docet non debere nos ut alios inſtruamus ullum laborem recuſare poſtq̄ auctore ſuo Platone non nobis ſolum nati ſumus:ſed cæteris etiam hominibus:quod in Catone optime exprimit Luca.Non ſibi:ſed toti genitum ſe credere mundo.

Ergo Ergo:gratia & cauſa:hinc Liuius ait ludes apollinares uictoriæ non peſtilentiæ ergo fuiſſe:& Marcus Cato de re ruſtica:Tibi ius eſt porco piaculo facere illiuſce ſacri coercendi.Ergo & alibi:Cuius rei ergo agrum terram fundumq; meum ſoli taurilia circūagi iuſſi. Nulli certa domus:notat celeritatem animorum qui uinculis corporeis ſoluti & in ſuam diuinitatem abſoluti nulli certæ rei adiecti ſunt:ſed per omnia facile diſcurrūt. Hoc ſuperate iugum:Nam uolēti uirtutem acquirere plurimæ difficultates opponuntur. Forte recenſebat:non forte hoc faciebat Anchiſes:quod p ſūmam induſtriam faciebat:ſed forte euenit:ut dum hæc ageret Aeneas ueniret. Fataque fortunaque:de fato diximus:de fortuna dicemus alio loco. Mores : uirtutes morales: quæ neque a fato: neque a fortuna ſunt: ſed ex noſtra electione. Manus : ad robur corporis refertur. Iſque ubi : Decorum pulcherrime ſeruat:nam & parenti quod parentum eſt: & filio quod filiorum optime tribuit.

SER. Genis:palpebris Enni.de dormiente Imprimitq; genæ genā. Excidit ore:quaſi ſeni qd circa Anchiſe reſeruat:ut tātūq; nefas patrio excidit ore. Veniſti tādē:hoc ad effectū ptinet deſiderantis:alias oritūr q̄ſtio q; dicit ſic eqdē ducebā aīo. Expectata: probabata nunc ēt:ut Et rebus ſpectata iuuētus.Hoc aūt dicit:Tua pietas mihi ſemp ꝓbata:nunc ēt iter duꝝ uicit.ſ.inferoꝝ. Et notas audire & reddere uoces:familiariter loqui. Rebarq; futurum : arbitrabar ratioci/

Effuſæq; genis lachrymæ:& uox excidit ore:
Veniſti tandem:tuaq; expectata parenti
Vicit iter durum pietas:datur ora tueri
Nate tua:& notas audire & reddere uoces.
Sic equidem ducebam animo:rebarq; futurū
Tēpora dinumerās: nec me mea cura fefellit.

Quas ego te terras:& quãta p æquora uectũ
Accipio? quantis iactatum nate periclis?
Quã metui ne qd libyæ tibi regna nocerẽt.
Ille autẽ tua me genitor tua triſtis imago
Sæpius occurrẽs hæc limina tẽdere adegit.
Stãt ſale thyrreno claſſes:da iungere dextras
Da genitor:teq; amplexu ne ſubtrahe nr̃o:
Sic memorans largo fletu ſimul ora rigabat
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter fruſta comprehẽſa manus effugit imago
Par leuibus uẽtis:uolucriq; ſimillima ſomno.
Interea uidet æneas in ualle reducta
Seclusũm nemus:& uirgulta ſonantia ſyluis:
Lethæũq; domos placidas q prænatat amnẽ.
Hũc circũ inumeræ gentes: populiq; uolabãt
Ac ueluti in pratis ubi apes æſtate ſerena
Floribus inſidunt uariis:& candida circum
Lilia funduñt:ſtrepit oĩs murmure campus.
Horreſcit uiſũ ſubito:cauſaſq; requirit
Inſcius æneas:quæ ſint ea flumina porro:
Qui ue uiri tanto complerint agmine ripas.
Tũc pater anchiſes:animæ quibus altera fato

nabat eſſe uenturũ & p hoc intelligimus fataliter æneam ad iferos deſcendiſſe nõ.n.niſi fatalia deprehendũtur. Nec me mea cura fefellit:nec decepit me dulciſſimus filius:nã uocatiuꝰ ẽ mea cura.i.tu & dictũ ẽ ſicut Veneris iuſtiſſima cura. Quas ego te terras & quãta per.æ.ue.pietatis magnitudo oſtendiť:cum pr̃ eius igemit caſibus. Lybiæ tibi regna nocerẽt:aut qa de iunõe ait Vẽus Haud tãto ceſſabit cardĩe rerũ: Aut qđ ẽ melius illud dicit timui nedũ apđ r̃gna carthaginis uoluptatibus uacabas:ĩpium fatale dereliq̃res und̃ p trãſitũ iſinuat qđ itelligať æneã i aphricã apud. Didonẽ diuertiſſe:cũ utrũq; cõſtet diuerſis ætatibꝰ fuiſſe. Triſtis im.ſeuera terribilis:ut ſupra & turbida terret imago. Sæpius oc.κατατοσ ιοπομενιο:ι ſæpius ei dictũ intelligimus:aut certe ægit me tua imago ad hæc tẽder̃ limia quã ſæpe uidere cõſueui. Stãt ſale tyrrhẽo claſſes:affectiõis ẽ filii ẽt ea idicare de qbus nõ iterrogať.

Largo fletu:nato ex gaudio. Ter:ſæpius finitus ꝓ infinito. Interea ui.æ.hirmos ẽ hoc loco.i.unus ſenſus ꝓtẽtus p multos uerſus:ĩ quo tractat de Platonis dogmate qđ i phædõe poſitũ ẽ περιψυχησ:de quo ĩ georgicis ſtricti hic latius loqť:de q̃ re ẽt Varro ĩ li.diuinarũ pleniſſime tractauit.Hoc ãt cõtinet æneas dũ p iferos pgeret reſpexit fluuiũ quẽdã loci remotioris: ad quẽ inumera multitudo tẽdebat aĩarũ:iterrogauit patrẽ q eſſet fluuius & qua ratione ad eũ pergerẽt animæ pr̃ ait Lethæus ẽ:Pergũt ãt ut potẽt: & obliuionẽ patiãť:ut icipiãt ĩ corpora uelle remeare. Stupefactus æneas interrogat:dic pater animæ quæ per præteritã uitam tot ſupplicia pertulerunt poſſunt habere uotũ reuertendi in corpora? non eſt ueriſimile liberatas de corporis carcere ad eius nexum reuerti:ſuſcepta narratione hoc Anchiſes exequitur primo debere fieri ut redeant:deĩde poſſe deĩde uelle:quæ quoniã obſcura ſũt:aliis diuiſiõibus iote ſcũt:Quid eſt debere cũcta aĩalia a deo originẽ ducũt:q̃ qa naſci cernimus:reuertũť ſine dubio: unde cũcta ꝑeãť.Deinde poſſe ſic ꝓbat:qa imortales ſũt aĩæ:& ſũt q̃ poſſũt reuerti.Tertiũ ẽ ut uelit: qđ dicit fieri p lethæũ fluuiũ:& hoc ẽ qđ dicturus ẽ:ſed icidẽtes q̃ſtiões faciũt obſcuritatẽ. Virgulta ſo.ſyl.q̃ ẽ iuxta ꝑ ripia fluminis. Domos placidas:Cãpos elyſios. Prænatat:pterfluit:& contrarie dictũ eſt: nã nõ natant aquæ ſed in ipſis nos natamus.Ennium igitur ſecutus eſt qui ait Fluctuſq; natãtes.Sane de hoc fluuio q̃ritur a prudentioribus utrũ de illis nouem ſit qui ambiunt inferos:an præter nouẽ:& datur itelligi q ab illis ſeparatus ẽ Nanq; eum uolunt eſſe ſenectutis imaginem.Nam animæ nr̃æ uigent:& alacres ſũt plæneq; memoria a pueritia uſq; ad uirentẽ ſenectam:poſtea in nimia ſenectute omnis memoria labitur:qua lapſa mors iteruenit: & animæ in aliud corpus recurrunt.Vnde fingunt poetæ aĩas lethæo hauſto i corpus redire. Ergo & lethæus ẽ. obliuio mortis ſemp uicina. Gentes populiq;:inumerarũ gentium & populorum animæ.Floribus inſidunt inſido illi rei ut inſideat quantus miſeræ deus:inſiſto aũt illam rem ut Nulli fas caſto ſceleratum inſiſtere limẽ Lilia fundũtur:Circa flores ſpẽm ꝓ genere poſuit. Flumia por.lõge remota: & ẽ græcũ aduerbiũ.Bene autẽ Aeneã lõge a lethæo facit:qa adhuc iuuẽis ẽ. Agmĩe:curſu ipetu:p qđ oſtẽdit cito iri ad ſenectã:qa tota celeri te uſus labitur uitæ.Animæ quibus altera facto Corpora debẽtur Sciendum non oẽs aĩas ad corpora reuerti Aliquæ.n.pp uitæ merita nõ redeũt:aliquæ redeunt pp malam uitam:aliquæ propter fati neceſſitatem.

CHRI Quas ego.t.t.& ꝑfecto anteaq̃e uita ciuili i portũ cõtẽplatiõis ſeſe recipiat hõ multi cõflictať pturbatiõibus:q̃ nos a ſumo bono ita abſtrahũt:ut multi adeo illis opprimanť:ut nunq̃ ſũmũ bonũ aſſeq poſſint. Vnde rectiſſime ait is q tota r̃ctitudo ẽ xp̃us de Martha q̃ uita actiua iterp̃tať.Martha Martha ſolicita es:& uerſaris circa pluria.Nã aius q circa pluria:ut ſit in uita ciuili diſtrahiť ad rerũ cæleſtiũ cõtẽplationẽ ieptus reddiť. Regna li.ea.n.ſũt curæ ciuiles.Nã nos i ſupioribꝰ carthaginẽ ꝓ uita ciuili poſuimus. Triſtis:ſeuera nã maiorũ noſtrorũ p̃cepta nobis grauiſſima ſũt. Lethæũ amnẽ:oſtẽdimus egregiũ poetã dũ figmẽto poetico iſeruit de cãpis helyſiis Platonis tamen dogma ſub illo tegere:ut campi helyſii cælum ſint a quo cum cupiditate rerũ terrenarũ degrauati animi delabuntur relinquunt nectar deorum poculum:& pro illo lethem potant:a quo accidunt obliuionem rerum cæleſtium. Nã illo iã ebrii facti cupiunt terrena corpora ſubire:ſed hæc latius apud Macrobium inuenies. Cauſaſq;:nam appetitus rationi iam obtemperans non audet ſeſe alicui opinioni:quæ falſa eſſe poteſt:temere credere:ſed iudicium rationis expectat:quod eſt a ſciẽtia:quæ nouit cauſas. Viri:uirorum animæ:& uiros pro hominibus poſuit:nam complectitur utrunq; ſexum. Tum pater:reſpõdet iterrogatus Anchiſes:nam nunquam deeſt intellectus appetitui modo is ſe illi obtemperantem p̃beat. Altera corpora:Pythagoreum eſt:ille enim credebat aĩas hominum ex corpore in aliud corpus migrare.Refertq; Heraclitus ponticus hunc de ſe dicere ſolitum quãdoq; Aethalidem Mercurii filium putatũ:& a Mercurio acce- Aiarũ tranſcorporatio

piſſe ut quicquid uellet præter imortalitatem peteret:petiſſeq; ut & uiuus & defunctus omnium cõtingentiũ
meminiſſet:idq; ei contigiſſe longoq; poſt tempore in Euphorbiũ ueniſſe:& a Menelao fuiſſe uulneratũ:Eu/
phorbius autem dixit ſe aliquando æthalidem fuiſſe:& a Mercurio hoc pro munere accepiſſe ut aia eius iugi
circutione uagaret̃:& in quas uellet arbores aut animãtes migraret:mortuo Euphorbio migraſſe in hermoti
nũ eius animã:q & ipſe cũ fidẽ uellet facere brãchidas petiit igreſſuſq; Apollinis fanũ oſtẽdit clypeũ iã putrefa
ctũ ſolãq; pdurare eburneã faciẽ mortuo Hermotio rurſus i Pyrrhũ deliũ piſcatorẽ migraſſe:illũq; mẽoraſſe
ut æthalides Euphorbius & Hermotius ante fuiſſet:ac poſtremũ factũ fuiſſe pithagorã:atq; oium mẽiniſſe.

Corpora debentur:lethæi ad fluminis undã
Securos latices:& longa obliuia potant.
Has equidẽ memorare tibi:atq; oſtẽdere corã
Iampridẽ hanc ,plẽ cupio enumerare meorũ:
Quo magis italia mecum lætare reperta.
O pater:an ne aliq̃s ad cælũ hic ire putãdũ ẽ
Sublimes animas:̃ iterumq; ad tarda reuerti
Corpora:̃ quæ lucis miſeris tam dira cupido:̃
Dicã equidem:nec te ſuſpenſum nate tenebo.
Suſpicit anchiſes: atq; ordine ſingula pandit.
Principio cælum ac terras campoſq; liquẽtes

SER. Læthæi ad flu.un.ſi aia æterna ẽ: & ſummi
ſpũs ps:q̃ rõne i corpe nõ totũ uidet:nec ẽ tãtæ prudẽ
tiæ tantæq; uiuacitatis:ut oia poſſit cognoſcere: qa cũ
cœpit i corpus deſcendere:portat ſtultitiã & obliuio/
nẽ:unde nõ põt implere ui numinis ſui poſt naturæ
ſuæ obliuionẽ. Obliuiſcitur aũt ſecundũ poetas pte/
ritoꝝ:ſecũdũ philoſophos futuri:unde mediũ tenu/
it dicendo obliuia. Docent aũt philoſophi aia ad ima
deſcendẽs qd p ſingulos circulos pdat. Vnde ẽt diſpu
tãtes de ratiõe matematici fingũt qd ſinguloꝝ numi
nũ poteſtatibus corpus & aia nra cõnexa ſũt ea ratiõe
qa cũ deſcẽdũt aiæ:trahũt ſecũ torporẽ Saturni:Mar/
tis iracũdiã:libidinẽ Veneris:Mercurii lucri cupidita/
tẽ:Iouis regni deſideriũ:q̃ res faciunt pturbationẽ aia
bus ,ppriis. Securos latices:q ſecuros faciũt:ut pallida
mors. Iãpridẽ:ex quo ait Tũ gẽus oẽ tuũ:& q̃ dentur
mœnia diſces. O pr̃:nota breuitas:nã dicẽdo pr̃ q loq̃t̃ oſtẽdit. Ad cælũ hic ire.p.ẽ.miſcet philoſophiæ figmẽ
ta poetica:& oſtẽdit tã qd ẽ uulgare q̃ qd cõtinet ueritas & rõ naturalis:nã ſecũdũ poetas hoc dicit: credendũ ẽ
aias corpis cõtagiõe pollutas ad cælũ reuerti. Sublimes aias:nõ oẽs ſed ſublimiũ ad tarda reuerti corpa aiæ cõ
paratiõe q̃ uelocius nihil ẽ. Vno.n. momẽto cũcta diſcurrit. Quæ lu.mi.tã di.cu. Vt id deſiderẽt:pp qd ſẽtiũt
ſe pœnas dediſſe.ſ.uitã. Suſpẽſũ:ſollicitũ:icertũ ut Multo ſuſpẽſũ numie ducit. Suſpicit an.atq; or.ſin.pã.hy
ſterõ poterõ poſt hũc.n.uerſũ ſeq debuit Dicã eqdẽ nec te ſuſpẽſũ nate tenebo. Principio cælũ & terras cãpoſq;
liquẽtes:interrogatus anchiſes q̃re animæ uelint reuerti ad corpora:quaſi aliud dicit:tamen illud recurrit qd
græcæ Τομαω dr̃.i.oẽ qd ẽ:q̃tuor ſũt elemẽta:terra aq̃ aer æther:& deus pter hæc nihil ẽ aliud:& hoc mundũ
nõ poſſumus dicere nã mũdus nõ ẽ totũ:ergo deus ẽ qdã diuinus ſpiritus q p q̃tuor ifuſus elemẽta gignit uni/
uerſa igit̃ ſi de elemẽtis & deo naſcũtur oia unã originẽ habent & par natura oium ſi uideamus qd in nobis a
deo eſt:& qd a quatuor elemẽtis quantum datur intelligi ab elemẽtis habemus corpus a deo animum quod
ideo probatur quia eſt in corpore terra:humor anhelitus calor quæ oia uidentur ſicut etiam elementa:aius i/
uiſibilis eſt ſicut & deus unde originem ducit:deinde elementa mutãtur:quoꝝ perire mutari ẽ:ſicut etiã cor/
pus quod ide originem ducit. Cõtra deum nõ perire manifeſtum eſt. Ergo nec animus perit:qui inde origi
nem ducit:nam pars ſemper genus ſequitur:huc igitur tetendit primum intentionem ſuam ut animas imor
tales doceret:ſed occurrit illud. Si enim immortales ſũt & unũ habẽt principiũ q̃ rõne nõ oia aialia ſentiũt:&
dicit nõ eẽ i aĩs diſſimilitudinẽ:ſed i corporibus q̃ ,put fuerũt uel uiuacia uel torpẽtia:ita & aios faciunt qd põt
ẽt i uno eodẽq; corpe cõprobari:in ſano.n.corpe alia uiuacitas ẽ mẽtis i ægro pigrior i ſatis ualido & ratiõe ca
rens:ut in phrænetiicis cernimus:adeo ut cum ad corpus non natura ſua utitur ſed ex eius q̃litate mutat̃:inde
aphros uerſipelles. Græcos leues:Gallos pigrioris uidemus igenii qd natura climatũ facit ſicut Ptolomæus de
phẽdit q dicit traſlatũ ad aliud clima hominẽ naturã ex parte mutare. De toto.n.nõ põt qa i principio accepit
ſortẽ corporis ſui ergo aia ,p qualitate eſt corporis & qua ratiõe res melior eſt i poteſtate deterioris atqui diui
nus aius debuit corpus i poteſtate habere nõ corpus naturã animi corrũpere:ſed hoc ideo fit:qa plus eſt quod
continet q̃ quod cõtinetur:ut ſi leonẽ includas i caueã ipeditus uim ſuã nõ perdit:ſed exercere nõ põt:ita aius
nõ traſit i uitia corporis:ſed eius cõiũctiõe ipeditus nõ exercet uim ſuã & occurrit illud. Oẽ qd corrũpit̃ æter/
nũ nõ eſt ſi animus iraſcitur deſiderat timet caret æternitate cui ſunt iſta contraria. Nã paſſio æternitatẽ refel
uit qd ideo falſum eẽ dicimus:qa aius per ſe nihil patitur ſed laborat ex corporis cõiũctiõe:& aliud ẽ per natu
rã ſuã corrũpi:aliud per cõtractũ rei alterius. Videmus.n.tale aliqd ut i lucerna quæ p ſe clara ẽ: & locũ i quo ẽ
ſine dubio illuminat:ſed ſi q̃ re tacta fuerit:& incluſa nõ pdit ſplẽdorẽ ,ppriũ q i ea ẽ. Remoto nãq; ipedimẽto
apparet:nec tamẽ qa ipeditus ẽ eius uigor:iõ ẽt corruptus ita ergo & aius q̃ diu ẽ i corpe patit̃ eius contagionẽ
Poſtq̃ uero dpoſuerit corpus:ĩcipit ſuũ uigorẽ:& natura utit̃ ,ppria ſi ergo ,ppriã ĩcipit naturã: q̃re pœnas apd
iferos patit̃:iõ qa ſimul diu fuit:nõ põt dpoſita ipa re ſtati ad ſuũ nitorẽ reuerti:ut ſi ſpẽm cãdidã multã in luto
polluas:& eã ſtati auferas:nõ iccirco ſordibus caret:ſed ablutionẽ reqrit:ut i priſtinũ nitorẽ poſſit redir̃. Sic aia
ex eo q dat̃ corpi iqnata ẽ: ut ẽt ſi corpus dpõat neceſſe hẽt purgari ii ergo purgãt & ĩcipiũt naturã ſuã:cur uo
lũt reuerti:qa potãt iqt obliuia ẽt ẽ illud ambiguũ nã ut pteritaꝝ obliuiſcãt̃ pœnaꝝ: aut certe ut ignaræ futuri
hẽant deſideriũ redeũdi in corpa: qd ſine pãſſiõe nõ fit & aius i quo paſſio meret̃ reuerti. Cælũ ,p aere & æthe
re poſuit:ut duo ſignificet elemẽta:ut Iam cælum terraſq; meo ſine numine. Campoſq; liquẽtes:ideſt mare.
DONA. Tũc pr̃ an.iterrogat æneas qs fluuiũ & q̃re aiæ illũ petãt. Ad utrũq; breuiter reſpõdet eſſe aĩmas q
in alia corpora reuerti uolunt:& fluuium eſſe letæum. Quo magis italia Ex hoc oſtẽdit ſe magna dicturum

Opiter an ne:non poterat non mirari quod ad tanta incommoda uitæ redire uellent.

CHRI. Securos la.i.potãt latices læthеos q̃bus deueniũt ĩ tãtã obliuionẽ eaꝝ calamitatũ quas paſſi fuerãt ĩ corpe ut nullã curã.i.ſolicitudinẽ & timorẽ ob id capiãt:nã differt ſecurus a tuto Tutus.n.ẽ q extra oẽ ꝑiculũ ẽ ẽtſi timeat.Securus uero q nihil timet & ſi extra ꝑiculũ nõ ſit. Ad cælũ:non ad cælum qđ ſtellis ornatũ ſupra nos ẽ:ſed nr̃um hũc orbẽ q cõparatiõe ĩferoꝝ cælũ dici põt:ut ſupra ẽt dixit:quã uellẽt ætheræ ĩalto Nũc & pauperiẽ & duros ꝑferre labores : nã apud nos nõ ẽ æther altus:niſi cõpareť ĩferis. Sublimes:q̃ q̃dẽ ſublimes ſiũt: dũ ad ſupera uolãt. Ad tarda corpa.q.d.ad eã moleſtiã ut ſubeãt corpus:cuius grauitate tardiores efficianť & q̃ illis ꝑ carcere ſit & uiculis unde λεσμα corpus dicũt græci q̃a uiculũ ſit aĩæ. Lucis:uitæ ut Et luce caretũ.

Lucentemq; globum lunæ:titaniaq; aſtra
Spiritus intus alit:totãq; infuſa per artus
Mẽs agitat molẽ:& magno ſe corpore miſcet.
Inde hoium:pecudũq; genus:uitæq; uolantũ
Et q̃ marmoreo fert mõſtra ſub æquore põtus
Igneus eſt ollis uigor:& cæleſtis origo
Seminibus:quãtum nõ noxia corpora tardãt.
Terreniq; hebetãt artus:moribũdaq; mẽbra.
Hĩc metuũt:cupiũtq;:dolẽt:gaudẽtq;:nec au
Reſpiciũt clauſæ tenebris:& carcerẽ cæco(ras
Quin & ſupremo cum lumine uita reliquit
Non tamẽ oẽ malũ miſeris:nec funditus oẽs
Corporeæ excedũt peſtes: penituſq; neceſſe ẽ
Multa diu concreta modis inoleſcere miris.
Ergo exercenť pœnis:ueterumq; malorum
Supplicia expendunt:aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad uentos:aliis ſub gurgite uaſto
Infectum eluitur ſcelus:aut exuritur igni.

SER. Lucẽtẽq; globũ lu.ideo uſus ẽ participio ut oſtẽdat eã ſuũ lumen nõ habere.Nã lucẽs eſt qđ aliunde illuminať.Lucibile qđ ꝑ ſe lucet:ut patulũ & patẽs Patulũ ẽ qđ ꝑ ſe patet: patẽs qđ aperiť & claudiť.Globũ ãt iõ q̃a diciť luna σφαιροειδης eẽ. Titãiaq; aſtra: aut ſtellas dicit:aut ſolẽ quẽ ſupra unũ fuiſſe de titanibus diximus. Spiritus:diuinus.ſ.& ẽ unũ ſiue mẽtẽ dicat ſiue aium ſiue ſpiritũ. Intus alit:uegetat:& ĩ æternitate cuſtodit:q̃a mixtus ẽ & nulla pars elemẽti eſt ſine deo. Per ar.ꝑ elemẽta:q̃ ſunt mẽbra mũdi corporalia.Corpora nãq; ſũt q̃ poſſunt uideri. Mens agitat molẽ:magnitudinẽ mundi mens agitat & ſi:ut Cice. dicit in tuſcula. æternũ ẽ q̃cquid ĩ æterno motu ẽ ſine dubio ẽt animus æternus eſt.Semper enim in motu ẽ:adeo ut ne nobis q̃dem q̃ſcentibus cõquieſcat. Magno ſe corpore miſ. Aut antiptoſis ẽ ꝑ corpore: ut hæret pede pes denſuſq; uiro uir : quod potius credẽdũ eſt:aut certa ſecũdũ eos locutus eſt:q dicũt deum corporalẽ eẽ:& cũ ita diffiniunt πυρ νοερον.i.ignẽ ſẽſualẽ quod ſi uerũ ẽ corpus eſt:nec ꝑ antiptoſin dixit:ſed per diffinitionem. Magno corpore.i.nõ cõmuni. Inde hominũ pecudumq; genus.De quatuor elementis & deo. Et cæleſtis origo:Quod ſupra diximus: intãtũ inquit in oibus uiget pars diuinitatis inquãtũ ſinit corpoꝝ q̃litas. Terreniq; hebetãt artus:inquãtũ non hebetãt artus. Moribundaq; mem.Moriẽti ſimilia: hoc eſt ſemper morientia.Nũquam enim ĩ eodem ſtatu ſũt ſed aut minuũtur:aut creſcunt:ergo animus idẽ ẽ ſed uti uiribus ſuis nõ põt propter corporis cõiunctionem. Hinc metuunt cupiuntq; dolent gaudẽtq;:Ex corporum cõiunctione:& animi hebetudie.Varro & omnes philoſophi dicũt q̃tuor eſſe paſſiões:duas a bõis:duas a malis opiatis rebus:nam dolere & timere duæ opiniões malæ ſũt una præſẽtis:alia futuri:item gaudere & cupere ſũt opiniões bõæ:una præſẽtis:alia futuri.Hæc ergo naſcũtur ex ipſa cõiũctiõe:nam neq; aĩmi ſũt:neq; corporis:propria pereũt enim facta ſeggregatiõe. Nec auras reſpiciũt:nam quia cohærẽt corpori : obliuiſcũtur naturæ ſuæ:quas auras uocauit. Clauſæ tenebris & carcere cæco:Diffinitiões ſunt corporis. Quin & ſupremo: quia ut diximus : occurrit debere eas ſtatim poſt corpus depoſitum in ſuum uigorem reuerti & dicit nõ poſſe:q̃ enim diu cõiũcta ſũt:iuicem ſe tenet:& trahũt reliquias ſordium antiquarum non tamẽ omne malum cedit:ſed nõ omne:nam remãet:quod ut purgetur neceſſe eſt:idẽ ẽ & qđ dicit:eadem ſequitur tellure repoſtos.Bene aũt miſeris : quia etiã poſt corpus habẽt corporis ſordes:unde ẽ nec fũditus oẽs Corporeæ excedũt peſtes. Diu cõcreta:cõiũcta & cõglutinata. Inoleſcere:creſcere:ut Vdoq; docẽt inoleſcere libro. Ergo exercentur pœnis:q̃a depoſito corpore ſordes ſuperſũt:pœnas autem nõ perferũt aĩæ:ſed illius cõiũctiõis reliq̃æ: quæ fuit iter aĩam & corpus:nam licet illa duo per ſe pœnas perferre nõ poſſint homo tamẽ perfert:q de his duo compoſitus ẽ factus. Supplicia expẽ.nõ agũt ſupplicia:nõ ut aĩas puniãt:ſed ut eas peccatis exuãt priſtinis. Aliæ panduntur inanes:Suſpenſæ ad uentos.Loquitur quidem poetice de purgatione animarum tangit tamen quod philoſophi dicunt.Nam triplex ẽ hominis purgatio.Aut ĩ terra purgãtur quæ nimis oppreſſæ ſordibus fuerit deditæ ſcilicet corporalibus blãdimentis:ideſt trãſeunt ĩ corpora terrena:& hæc igni dicũtur purgari:ignis enim ex terra oritur:quo exurũtur omnia:nam cæleſtis nihil perurit:aut ĩ aqua:ideſt trãſeunt ĩ corpa marina: quæ paulo melius uixerint:aut certe in aera tranſeũdo:ſcilicet ĩ aeria corpora:ſi ſatis bene uixerit qđ & ĩ Statio lectum eſt in ſecundo Thebaidos ubi de auguriis tractat ſeu quia mutare noſtraq; ab origie uerſis.Corporibus ſubiere notos. Vnde etiã in ſacris omnibus tres ſunt iſtæ purgatiões.Nam aut theda purgãtur & ſulphure:aut aqua abluuntur:aut aere uentilãtur quod erat in ſacris Liberi.Hoc eſt.n.qđ dicit ĩ ſecũdo georgicorum. Tibiq; oſcilla ex alta ſuſpendit mollia pinu.Nam genus erat purgationis id autem quod apud Iuue.tangitur Quotiẽs hic talis ad illos Vmbros uenit:cupierẽt luſtrari ſiqua darentur Sulphura cum thædis & ſi foret humida laurus & in ipſis purgationibus bonum meritorum ſecutus eſt ordiẽm:ut ante aeream:ide aquæ poſt ignis diceret purgatiõem.

CHRI. Prĩcipio:prĩcipium ſimpliciter põitur pro initio alicuius rei unde illud Debile principium melior fortuna ſequetur philoſophi ãt prĩcipiũ cãm & elemẽtũ eẽ oſtẽdũt:& in quo differãt:& ĩ quo cõueniant demõ

Lucẽs
Lucibile
Patulum
Patens

ſtiãt.Pricipiũ ẽt theologi nr̃i capiũt ꝓ deo q apud oẽs habet̃ primũ principiũ neceſſariũ oĩum rerũ unde ẽ illud
In pricipio erat uerbũ.i.in deo erat uerbum. Quapp in phædro dixit Plato principium nec gigni poſſe:nec de
ſtrui:nec eẽ aliqd ex quo principium oriat̃ alioquin nõ eẽt principiũ:nec a ſe gigni poſſe nec ab alio deſtrui:ni/
hil.n.ualentius ẽ principio a quo ipſum deſtrui poſſit:item dicunt principiũ temporis & productiõis:ut ĩpri/
cipio creauit deus cælu & terrã:& in hac notione hic quadrare uidet̃ ergo in principio in rerum ꝓductiõe:iu/
dico ãt platonici poetæ ſniam ad platõis dogma referẽdũ. Cælum ac terras campoſq3 li.tribus nominibus q̃/
tuor cõplectitur elemẽta:nã cælũ ꝓ aere capitur:Lucretius in hoc cælo q dicit̃ aer.Itẽ pro ipſo æthere:cãpos ãt
liquẽtes maria ĩtelligimus.Oſtẽdit ãt Plato ĩ timæo ꝙ diuina decori ratio poſtulauit talẽ fieri mũdũ q uiſũ pa
teret̃ & tactũ:ſed nihil tangi ſine terra q̃ ſola ẽ ſolida nihil uideri ſine igni põt:Vnde de igne & terra mundũ ĩ/
cipiẽs fabricare.Deus uidit diu cõuenire ſine medio colligãte nõ poſſe.Quare ãt nõ uno nexu ſed duobus.ſ.aq̃
& aere opus eẽt:docet Macrobius:ſũt tamẽ q uelint titania aſtra pro igni eẽ poſita q̃doq̃dẽ Anaxagoras clazo/
menius ſolem dicat eẽ lumẽ igni ꝑmixtũ:& ipe alibi Axem humero torq̃t ſtellis ardẽtibus aptũ & alibi Quo
tiẽs aſtra ignea ſurgũt:ſic ẽt Cice.in li.de natura deorum Sũma ps cæli q̃ ætheria dicit̃ & ſũmũ retinet ardorẽ
ego aũt & lunã & titania aſtra pro oĩbus cælis poſita puto:& multi credunt titãia eẽ epithetũ oĩum aſtroꝝ:qa
ut refert Diodorus Hiperion q fuit unus ex titanibus primus lunæ ſoliſq3 ac reliquoꝝ aſtroꝝ curſũ naturãq3
demõſtrauit:ꝓpeaq3 ſyderũ pr̃ creditus ẽ Spiritũ uero ꝓ aĩa mũdi ponit:q̃ ſecũdũ Platonẽ oĩa adminiſtrat pu/
tauit enim Plato cũ deus pulcherrimũ opus fieri decreuiſſet:atq3 ĩ ordinẽ materiæ partes cõmotiõeſq3 reduci
excogitaſſe animã quãdã mẽteq3 rõnabilẽ & ſapiẽtẽ:cui ut uicario ſylueſtris ꝓuinciæ curã mãdaret:ſubiceret
q3 eius malignitatẽ freno & oĩa ĩ ordinẽ reduceret & in q̃eto collocaret. Intus alit:cõiunctas mũdo ut forma.
Mens:diuina ipſius boni filia ſegregata a mũdo. Agitat mol.Tanq̃ motor ſeparatus. Infuſa per artus Mens
ſ.c.m.mẽs alia tãq̃ motor cõiunctus a mente diuina animæ mundanæ tributa. Hinc:ex anima mũdana eiuſq3
mẽte uitã corpoream ſortiũtur oĩa. Igneus uigor:ĩ omnibus animãtibus ineſt uita corporea a uita cæleſti &
calor naturalis huius uitæ pabulũ ſumit ex calore cæleſti:atq3 hactẽus locutus eſt de omnibus animãtibus iq
bus iã oſtẽdit igneũ ĩeſſe uigorẽ.Deĩde ſeparat aĩmos noſtros a reliquorum brutoꝝ aĩa. Atq3 ait ꝙ cũ illis ſit
igneus uigor:at ſeminibus:ideſt aĩs noſtris eſt origo cæleſtis.Recte ãt Platõis ſectator uates noſtros aĩmos ſe/
mĩa uocat.Legerat enim ĩ timæo rõnales aĩmas cocreatas a mẽte diuĩa ĩ mũdo ſuperiore ex ſeminibus omni/
um rerũ muſica rõne cõmixtis ĩ patera.Præterea ait deũ opificẽ mũdi demiſiſſe ĩfra lunã ratiõales animas tã/
quã ſemĩa hominũ:cæleſtes uero deos ſubiũxiſſe irrationalem uitã omnibus cõmunem.Quibus Plotinus eti/
am addidit rõnales aĩmas eẽ hominum ſemĩa:quia ex ipſis pululãt uitæ quædam propriæ irratiõales ĩ corpo
ra. Moribũda:quoniã ſola hæc corpora impediũt ĩtelligẽtiam:nõ aũt corpora ætherea quibus ab æuo inau/
tæ ſunt. Hĩc metuũt:quatuor perturbatiões ponit:quæ ex quatuor humoribus proueniunt:ſunt enim duæ
ex opiniõe bõi quarum altera uoluptas geſtiẽs ẽ:ideſt præter modum elata lætitia:q̃ prouẽit ex opiniõe pſẽtis
magni alicuius boni ratiõi nõ obtemperãs.Hãc ergo uolũt nobis e ſanguĩe prouenire. Altera cupiditas dicit̃:
q̃ recte uel libido dici põt.Eſt.n.ĩmoderata appetitio opinati magni bõi rationi nõ obtẽperãs:hæc ãt e biliori
ginẽ ſumit:duæ itidẽ ſũt ex opiniõe maloꝝ:metus & ægritudo:nã metus ẽ opinio magni mali ĩpẽdẽtis:quẽ ex
atra bili ꝓuẽire uolũt:Aegritudo ãt ẽ opinio magni mali pſẽtis & qdẽ recẽs hãcq3 dicũt a pituita orginẽ ducere
q̃ affert:mollitiẽ q̃dã eneruatã:q̃ fracti cũ ſupiores ĩ rebus duris eẽ nõ poſſimus:facile ſuccũbimus. Clauſæ.i.
mũdo corpeo. Carcere.c.corꝑe caduco miris modis.Migꝝ ẽ habitũ ꝓcliuẽ ad corꝑa:q q̃ſi corꝑea q̃dã q̃litas ẽ
ĩprimi ex corꝑe ĩ aĩam ĩcorporeã.Ergo nõ ſicut ex ſigillo trãſit ĩ cærã.Veꝝ aĩa ita contrahit ſibi huiuſcemõi q
litatẽ ĩ corpore ſicut lumẽ ĩ nube pallorẽ.Hĩc illud Simulachra nobis pallẽtia miris. Aliæ pãdũt̃ ianes:q̃ habi
tũ ex bili concretũ ferũt patiunt̃ ĩ igne:q̃ ex ſanguine ĩ aere:q̃ ex pituita in aqua:quæ ex atrabili ĩ terra:patiun
tur ãt cum corpore aereo in aere craſſo:qd̃ appellat̃ umbra animæ uel imago magna dicitur quia craſſior.

SER. Quiſq3 ſuos.p.m.ſupplicia uaria relinquit
intelligi quæ ſunt apud manes:ut ſiquis dicat iudiciũ
patimur:& ſignificet ea q̃ ĩ iudicio cõtinent̃:Eſt & ali
ud uerius:nã cũ naſcimur duos gẽios ſortimur:unus
ẽ q hortat̃ ad bona:alter q deprauat ad mala:nec ĩcon
grue dicũt̃ gẽii qa cũ unuſqſq3 gẽitus fuerit:ei ſtatĩ ob
ſeruatores deputãt̃ qbus aſſiſtẽtibus poſt mortẽ aut
aſſerimur ĩ meliorẽ uitã aut cõdẽnamur ĩ deteriorẽ:ꝑ
quos aut uacationẽ meremur:aut reditũ ĩ corꝑa:er/
Exide go mães genios dicit:quos cũ uita ſortimur. Exide:
una ps oratiõis ẽ:& ĩ tertia a fine accẽtũ hẽt:licet pẽul
tima lõga ſit:qd̃ iõ factũ ẽ:ut oſtẽderet̃ una ps eẽ ora/
tiõis:ne ꝑpoſitio iũgeretur aduerbio quod uitioſum
eſſe non dubium eſt. Pauci læta arua tenemus:Non
omnes.Qui enim minus purgãtur ſtatim redeũt ad
corpora. Donec longa dies perfecto tẽporis orbe:qa
ẽt poſt purgationem opus eſt tempore:ut perſeueret
in purgatione:& ſic redeat & queritur utrum animæ
ꝑ apotheoſin de qbus ait Et pauci læta arua tenemus
poſſint mereri ꝑpetuã purgationem:qd̃ nõ põt fieri.

Quiſq; ſuos patimur manes:exĩde ꝑ amplũ
Mittimur elyſiũ:& pauci læta arua tenemus:
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem:purumq; reliquit
Aethereum ſenſum:atq; auraĩ ſimplicis ignẽ.
Has omnes ubi mille rotã uoluere per annos:
Lethæũ ad fluuiũ deus euocat agmĩe magno.
Scilicet ĩmemores ſupera ut cõuexa reuiſant
Rurſus & incipiant in corpora uelle reuerti
Dixerat anchiſes:natumq; unaq; ſybillam
Conuentus trahit ĩ medios:turbãq; ſonantẽ.
Et tumulũ capit:unde oẽs lõgo ordine poſſit
Aduerſos legere:& uenientũ diſcere uultus.
Nunc age dardaniã prolẽ quæ deĩde ſequat̃

Gloria:qui maneant itala de gente nepotes
Illuſtres animas noſtrumq; in nomen ituras
Expediam dictis:& te tua fata docebo.

Merenť.n.tēporis multi nō ꝑpetuitatis: & q̄ male uixerūt:ſtati redeunt:q̄ melius:tardius:q̄ optie: diutiſſimo tpe ſūt cū numinibus.Paucæ tamen ſūt q̄ & ipſæ exigēte rōe:licet tarde:coguntť reuerti. Perfecto tpis orbe:finito legitio tpe. Cōcretā:affixā:& ĩherentem Aethereū ſēſū:ſyderꝝ πυρνοεροῦ. Ignē:ſenſualē.i.deū:p qđ qđ ſit aia oſtēdit. Aurai ſimplicis ignē:nō urentis:ſimplicis āt nři cōparatiōe:q cōſtat de ligno & aere.Ille.n.ſemp p ſe plēus ē:& eternus qa ſimplex.Oia enim συνθετα.i.cōpoſita exitū ſortiūť:unde & atomos perpetuas dicunt:qa ſimplices ſūt : nec recipiunt ſectionem. Has oēs:ac ſi diceret etiā has oēs:nā ſupra non oēs dixit:ſed aiæ qbus altera fato Corpora debentur. Rotam uoluere p an.pegerunt:exegerūt ſtatutū tps per annoꝝ uolubilitatem:ē āt ſermo Ennii. Deus euocat:non dicit qs:ſicut ſupra Dii quibus impiū ē aiaꝝ:ſed alii Mercuriū uolūt pp hoc. Hos aias ille euocat orco Pallentis: & eſt ratio:nam νοῦς dř.i.ſenſus quo philoſophiā q̄ hæc indicat intelligimus:quia ipſe etiā inuenerit litteras. Agmie ma.impetu:& dictum eſt imperatiue:non enim blanditiis inductæ redeunt : ſed neceſſitate quadam coguntť:ut potantes uelint reuerti. Immemores:uel ꝑteritoꝝ:uel futuroꝝ. Dixerat anchiſes:antedicta de reuerſione aiaꝝ probatio huc tendit:ut celebret Romāos:& præcipue Auguſtum.Nanq; q bene conſiderant ĩuenient omnē romanā hiſtoriam ab æneæ euētu uſq; ad ſua tempora ſummatim celebraſſe.Virgiliū. Quod ideo latet:qa confuſus ē ordo:nā euerſio ilii & æneæ per errores:aduentuſq; bellumq; manifeſta ſunt. Albanos reges:Romanos etiā conſules:Brutos Catonē Cæſarē & Auguſtum:& multi ad hiſtoriam romanam ꝑtinentia hic indicat locus.Cætera q̄ hic intermiſſa ſunt in ασπιΔοποιια commemorat:Vnde etiam in antiqs iuenimus opus hoc appellatum eē nō æneidē:ſed geſta populi romani:Quod ideo mutatum eſt:qa nomē nō a parte ſed a toto debet dari. Turbamq; ſonātē:Aut q̄ tunc pp feſtinationē ſonabat:aut turbæ perpetuū ē epithetū. Longo ordine:non quo nati ſunt:ſed quo apud ĩferos ſtabant:nō.n.eo quo regnauerunt dicturus ē ordine. Aduerſos legere:relegere cōſiderare. Dardaniā prolē:Albanos reges:q tredeci fuerūt de æneade & Lauiniæ genere:Vnde ait Itala degente. Illuſtres:Hoc nomē notitiæ fuit nō meriti:unde etiam in meretricibus iueniť:nā & nobiles & illuſtres uocanť. In nomē itu.i gentē:ut ip̄e nomen echioniū matriſq; genus perideæ.

DONA. Quiſq; ſuos patimur māes:nā ſi bonus ad ĩferos uēit:bonos patiť māes:ſi malus:malos. Exide: Poſt examiatiōnē. Amplū : Vt oſtēdat nō illis paucis paratā eē latitudiem:ſed pluribus mō ita uiuāt: ut illuc uēire mereanť:ſed qa pauci merētur:pauci diffuſam latitudinē merētur. Lōga dies:Logo tēpore eſt opus : ut fiat talis purgatio qualis anteq̄ in corpus pueniret. Nunc age:Proponit ſe dictuꝝ prolem troianā : & nepotes inde ex italo ſanguine commixtos:& fata ſua:ergo exequitur ſpecialiter quos generaliter in primo tetigit.

CHRI. Per amplū heliſium:in regionē celeſtem alii ad alias ſphæras ſtellaſq; poſt purgationē. Pauci læta arua.Non quia pauci reuertantur ad cælū:ſed uel quia pauci reuertātur ad firmamētum uel quia pauci cū egrediuntur e corpore ſtatim proficiſcūtur ad cælū.Sed poſtquā lōgo tēpore purgati fuerīt:quoniā habitus difficile amouetur. Perfecto tēporis orbe.Quia circuitum agunt ĩ purgatorio ab elemento ad elemētum uiciſſim: ut alterius uiciſſim purgentur habitus uarii concreti ex quatuor humoribus uiciſſim quaſi quatuor elementis. Aethereū ſenſum:atq;.a.ſ.i. Aether:ignis aura ſūt tria corpora tenuia:qbus animus inuolutus ĩ terrenum corpus delabitur.Neq; ſolum animus ipſe antea q̄ redeat ĩ cælum purgādus ē a corporea labe:ſed etiā hæc tria eius uelamia purgāda ſūt a nebula cōtracta a corporibus craſſioribus.Dicitur autē æthereus ſenſus : quia corpus æthereum totum eſt ſenſus totus. Mille:nō certus eſt hic numerus:Ergo multa ſæcula:nam animæ lōge diuturniorem uitam agūt in cælo beatæ q̄ infœlices uel in terra peccātes:uel ĩ aereo corpore purgādæ. Rotam uoluere:in cælis cōſenſerunt cum anima mundi ad cæleſtiū motiones:& cōtemplādo a formis ĩ formas uiciſſim diſcurrerūt:ſed quoniam poſt uitā cæleſtem rediture ſunt ad terrenā deus neptūnus generatiōi regꝝ fauens allicit eas ad geniturā certis tēporibus:quādo ad idē officiū uis genitalis in eis per ſe iam iā excitatur:nā uices agūt animæ ex intelligētia ĩ genituram cernis ſæculis atq; uiciſſim. Lethæū:Obliuiſcuntur.n.diuinoꝝ occupatæ mortalibus. Reuiſant ſupa cōuexa:Oculis caducis.Prius.n.uidebāt ea uelut inferiora oculis deſpicientes æthereis.Rurſus incipiāt uelle.Non.n.compelluntur:ſed ꝓ naturæ ꝓcliuitate temporibus certis alliciunť.Huiuſcemōi igiť rōne putaui hos uerſus ĩterpretādos:nō quia hæc crederē:aut illis aſſentirer.Nā de animis nřis ſine ulla hæſitatiōe eadē oio ſentio q̄ criſtiana ꝓhibet religio:eas eē ex nihilo a deo creatas:& eodē tpe creatas:& corpib9 ĩfuſas:& pleraq; alia q̄ nos ĩ nřis de aia dialogis ꝓlixius ſcripſimus:ſed Platonē noſtrū quoniā nřæ religiōis ignarus fuerit:& Platōicus oio extiterit:ad Platonicū dogma eius ſnias traducendas cenſui.

Ille uides pura iuuenis qui nititur haſta,
Proxia ſorte tenet lucis loca.primus ad auras
Aetherias italo cōmixtus ſanguine ſurget
Siluius albanum nomen tua poſthuma ꝓles.
Quem tibi longæuo ſerum lauinia coniunx
Educet ſyluis regem:regumq; parentem
Vnde genus lōga noſtrum dominabiť alba.
Proximus ille procas troianæ gloria gentis:

SER. Ille uides pura iuuenis.q.n.h.æneas ut dicit cato ſimul ac uenit ad italiā:Lauiniā accepit uxorē pp qđ Turnus iratus tā ĩ latinū q̄ ĩ æneā bella cōmouit a mezentio ĩpetratis auxiliis:qđ ēt ip̄e oſtēdit dicens:ſe fatis ambobus teucriſq; uenire latiniſq; : ſed ut ſupra dixius primo piit Latinus : ſecundo pariter turnus & æneas:Poſtea Mezentium ĩteremit Aſcanius:& Laurolauiniū tenuit:Cuius Lauinia timens ĩſidias : grauida confugit in ſyluas:& latuit ĩ caſa paſtorali Tyri: ad qđ alludēs ait:tyruſq; př cui regia parēt armēta: & illic enixa ē filiū:ſed cū aſcāius flagraret ĩuidia : uocauit nouercā & ei cōceſſit laurolauiniū:ſibi uero albā con

Et capys:& numitor:& qui te nomine reddet
Siluius æneas:pariterq; pietate uel armis
Egregius:ſi unq̃ regnãdam acceperit albam.
Qui iuuenes quantas oſtentãt aſpice uires.
At qui umbrata gerunt ciuili tẽpora quercu.
Hi tibi nomentũ:& gabios:urbemq; fidenã:
Hi collatinas imponent montibus arces.
Pometios:caſtrumq; inui:bolam:coramq;.
Hæc tũ noĩa erũt:nũc ſunt ſine nomĩe terræ.

ſtituit:q quoniã ſine liberis piit:Siluio qui & ipſe Aſcanius dictus ẽ:ſuũ reliqt iperiũ. Vnde apud Liuiũ error eſt q Aſcãius albã condidit: poſtea albãi oẽs reges dicti ſunt Siluii ab huius noie:ſicut hodieq; romani iperatores Auguſti uocãtur:ægyptii Ptolæmeiq;.Per ſe arſacidæ.Latini Murrani: ut Murranũ hic atauos: & auoꝝ antiq̃ ſonãtẽ Noia:p regeſq; actũ gẽus oẽ latinũ. Pura iuuẽis q nitit̃ haſta.i.ſine ferro.Nã hoc fuit pmiũ apud maiores:q tũc primum uiciſſet i plio: ſicut ferẽ i libris de gẽte populi Romãi. Siluius: albanũ nomen:Quia oẽs ſiluii ab eo dicti ſunt. Tua poſthuma ꝑles:Poſthumus ẽ poſt hũationẽ parentis creatus.Per hoc ãt æneã cito oſtẽdit eẽ pituꝝ:& ſtatim iſert conſolationẽ dicens. Quẽ tibi lõgæuo.i.deo.Aeuũ.n.proprie æternitatis eſt:quæ nõ niſi i deos uenit.Ennius Romulus i cælo cum diis genitalibus æuũ degit.Male autẽ uidicauit uſus p quẽ dixit Longæuoſq; ſenes Vnde:a quo:ut Genus unde latinũ:nã poſteri eius fuerũt:q poſtea apud albã regnauerunt ciuitatem. Proximus ille pro.ſtandi nõ aſcendendi ordine.Nam duodecimus fuit. Et capys: ſextus ẽ rex albanoꝝ.Itẽ Numitor tertiuſdecimus fuit. Si unq̃ regnandã accepat albã:æneas Siluius:& hic oſtẽdit oẽs albanos reges Siluios dictos:accepit:ãt a tutore:q eius inuaſit imperiũ.Quod ei uix anno.lii.reſtituit:& rẽ hiſtoriæ plenã p tranſitum tetigit. Ciuili tpa q̃rcu:Ciuica debuit dicere:ſed mutauit:ut cõtra Hora.Motũ ex metello cõſule ciuicũ: ꝑ ciuile.Querceã autem coronam accipiebant q in bello ciuẽ ſeruaſſent:ideo qa ante cauſa uitæ in hac arbore hominibus fuit:qui glandibus ueſcebantur.Aliæ enim murales erant:aliæ agonales:ideſt lemniſcatæ. Hi tibi nomẽtũ & gabios:Hæ ciuitates ſũt priſcoꝝ latinorum ab albanis regibus cõſtitutæ:quanq̃ Collatiam Tarquinius conſtituiſſe dicatur:qui ut erat ſuperbus:eam ex collata pecunia conſtituit: Vnde collatia dicta ẽ.Poteſt tamen etiam fieri:ut ab albanis fundata ſit:aucta a Tarquinio:ſicut ſupra de tarẽto diximus:quod Taras fecit auxit Phalantus:Romam etiam Romulus feciſſe dicit̃:quã ante Euander condidit:ut Tunc pater Euandrus romanæ conditor arcis. Vrbemq; fidenam: Fidenæ dicũtur ſicut thebæ:ſed dixit ut Iuue.atq; uetus thebæ centum iacet obruta portis:nam uarietati ſtudet:unde etiam pometios ait:cum dicatur numero ſingulari pometia. Caſtrumq; inui:Vna eſt Italiæ ciuitas caſtrumnouum dicitur.De hac ãt ait caſtrum inui: ideſt panos q illic colitur.Inuus ãt latine appellat̃ græcæ παν Item ἐπιάλτης grecæ:latine incubus:idẽ faunus:Item fatuus fatuellus.Dicit̃ aũt ab icundo paſſim cum oibus aialibus.Vnde & icubus dr̃.Caſtrum aũt ciuitas eſt.Nam caſtra numero plurali dicimus:licet legerimus i Plauto Caſtrũ pœnaꝝ:quod etiã dimiutio oſtẽdit:nam caſtellũ dicimus. Nũc ſunt ſine noie terræ:atq i catalogo hic eſt dicturus aliqs ciuitates: ſed ex ꝑſona ſua pccupat.

DO. Pura:ſine ferro:qd ſit ſignũ pacis:& nõ belli. Ciuili.t.q.ciuilẽ dixit feſtã pacificã:ut ẽ laurus & oliua.

CHRI. Cõmixtus ſanguie.i.Optime dictũ:nã pater materiam nõ præbet:ex qua factus conficiat̃.Nam ſemen uiri ſpiritus ſunt:qui ueluti artifices fœtum i materno utero formant ex ſanguie materno.Itaq; ſemẽ artifex eſt ſanguis materia.Vnde & mater dicit̃ quaſi materiam tradẽs:ergo qa ex uiro Troiano & ex matre Itala orituri erãt italo:ſanguie dixit. Siluius:Aſcãius ex ænea & Lauina uxore natus eſt:nã Lauia poſt obitũ æneæ uerita Aſcaniũ ex creuſa natũ i ſyluis delitteſcẽs Aſcaniũ filium quem i illis peperit Siluium noiauit.Hic Aſcanio maiori:q albã cõdiderat:& ſine liberis deceſſerat:regno ſucceſſit : & ab eo reliq albani reges ſiluii denoiati ſunt:ex hoc natus eſt Aeneas ſiluius:q latinum ſiluium genuit a quo nõnullæ coloniæ deductæ ſunt: & priſci latini appellati:ex latio Alba eſt ortus:ex alba Atis ex ati capys:ex Capy Capetus:ex capeto Tyberinus:a quo albula flumẽ i quo ſubmerſus ẽ Tyberinus ẽ appellatus Tyberius genuit Agrippã: agrippa Romulũ Siluium: q ictus fulmie reliqt filium Auentinũ:a quo auẽtinus collis romaus eſt noiatus:cum i eo ſepultus eſſet. Huic ſucceſſit Proca:q numitorem & amulium genuit:ſed amulius Numitorẽ regno pepulit:& filiũ interemit:& Rheam ſiluiam uirginem ueſtalem inſtituit: ex qua Romus & Remus nati ſunt. Longeuo: ait Gelius Vir. apud antiquos rephendi q nõ conueniat longæuum & tua poſthuma ꝑles.Nã ſi poſt mortẽ patris natus eſt ut eſt i omnibus hiſtoriis:cur addidit lõgæuo? Sed Ceſellius ait ſentẽtiam eſſe hoꝝ uerboꝝ q uiuo patre natus ſit : atq; eum eẽ poſthumũ:qui poſtremo loco patre iã ſene ſit natus:ſed huius hiſtoriæ nullũ idoneũ auctorẽ nominat.Sulpitius uero Apollinaris ait lõgæuũ ꝑ immortali poni:nã oſtẽdit Anchiſes filiũ hũc natũ iã ænea iam imortali effecto:ſed aliud eſt longæuũ:aliud perpetuum:Nec dii longæui ſed immortales dicuntur.Hæc Gellius.Poſſumus tamẽ dicere q poſthuma ꝑles naſcitur lõgæuo:cum naſcit̃ poſt mortẽ quia lõgæuus fuit.

SER. Quin & auo comitẽ ſeſe mauortius addet Romulus:Amulius & numitor fratres fuerũt ſed numitorẽ regno Amulius pepulit: ẽt iliã eius filiã ſacerdotem ueſtæ fecit:de hac & Marte nati Remus & Romulus:q cũ adoleuiſſent occiſo Amulio auum numitorẽ i regnũ reuocarũt:& cũ eo uno anno rgnauerũt. Poſtea pp anguſtias iperii romã captatis auguriis condiderunt:ergo auo ſe comitem aut auito ſe iũget impio:aut ſecũdũ Enniũ re.ert̃ iter deos cũ ænea. Dicit nãq; iliã fuiſſe filiã æneæ quod ſi eſt æneas auus eſt ro

Quin & auo comitem ſeſe mauortius addet
Romulus:aſſaraci quem ſanguinis ilia mater
Educet:uiden ut geminæ ſtent uertice criſtæ:
Et pater ipſe ſuo ſuperũ iam ſignet honore:
En huius nate auſpiciis illa inclyta roma
Imperium terris animos æquabit olympo:
Septẽq; una ſibi muro circundabit arces:

Fœlix prole uirûm: qualis berecynthia mater
Inuehitur curru phrygias turita per urbes
Læta deum partu: centum complexa nepotes
Omnis cælicolas: omnis ſuper alta tenentes
Huc gemias nūc flecte acies: hāc aſpice gētē.
Romanoſq; tuos: hic cæſar: & omnis iuli
Progenies: magnum cæli uentura ſub axem.
Hic uir hic eſt tibi quem ꝓmitti ſæpius audis
Auguſtus cæſar diuum genus: aurea condet
Sæcula quæ rurſus latio regnata per arua
Saturno quondā: ſuper & garamātas: & idos

muli. Vnde etiā addidit: aſſaraci quē ſanguinis: nā hoc epithetō nō ſine cā itroductū ē: qđ ē propriū æneæ: nā aſſaracus pr̄ ē Capys: Capys Anchyſe: anchyſes æneæ. Viden: Den naturaliter lōga ē. Breuē tamē poſuit ſecutus Enniū: & adeo ē eius imutata natura: ut ea ubique breuis iueiaꝛ̄. Gemiæ ſtāt. uer. cri. Oino i oībus hoc ægit Romu. ut cū fratre regnarꝭ uideret: ne ſe reū patricidii iudicaret: Vnde oīa noīa duplicia hūit q̄ſi cū pr̄e cōmunia. Et. n. ad captanda auguria palatinū Romulus tenuit: auētinū Remus: q prior ſex uultures uidit: poſt Romu. xii. & cū ille tpe ille numero de cōdēda urbe certarēt: orta contentiōe de urbis noie īter exercitū a Romuli militibus Remus occiſus ē. Fabuloſū āt ē ꝙ a fratre pp muros dr̄ īterēptus. Et pr̄i ſe ſuo ſuperꝫ iā. ſ. h. Merito uirtutis Mars Romulū deū eſſe ſignificat. Superꝫ. n. accuſatiuus ē: ſingularis ab eo qđ eſt ſuperus ſupi. Illā: Quā tibi ſæpe fata ꝓmiſerūt. Inclyta: græcū: nā κλυτου glorioſū dicunt. Imperium ter. in quātum tendit terra. Aīos æquabit olympo. i. magnanimitate æq̄bit cælo. De hoc āt loco & Probus & Trogus q̄runt. Septēq; una ſibi mu. Bene dicit urbē romanā ſeptē incluſiſſe montes: & mediū tenuit: nā grandis ē ide dubitatio: & alii dicūt breues ſeptē colliculos a Romulo iclusos: q tamē aliis noibus appellabanꝛ̄: alii uolūt hos ipſos q nunc ſunt a Romulo incluſos. i. Palatinū. Quirinalē: Auentinū: Cæliū: Viminalē: Aeſqlinum: & Ianicularē. Alii uero uolunt hos quidem fuiſſe aliis tamen nominibus appellatos: quæ mutata ſunt poſtea: ut de oibus rebus legimus fieri: ſicut etiam de multis locis & fluminibus legimus: ut ſæpius & nomen poſuit ſaturnia tellus. Prole uirū: ꝓ uiroꝝ fortiū. Qualis be. m. Phrygia: nā & Berecynthos caſtellū ē phrygiæ iuxta ſangariū fluuiū ubi mater deū colitur. Per hāc āt cōparationē nihil aliud oſtendit niſi romanos duces īter deos eſſe referendos. Turrita: Quia ipſa ē terra q̄ urbes ſuſtinet: ideo deſignaꝛ̄ ei corona cū turritibus ī capite. Huc geminas nūc fle. a. Totū uiſum tuum huc dirige: & huc ſpecialiter intuere. Hic cæſar & o. i. ꝓgenies: ut Iulius a magno demiſſū. n. i. Cæli uētura. ſ. a. nā cū Augu. pr̄i Cæſari ludos funebres exhiberet: ſtella crinita p diē appuit: quā pſuaſiōe Augu. Cæſaris populus eē credidit: hinc Ecce diōæi ꝓceſſit. c. a. Sub axē ergo. i. ad diuinos honores. Hic uir. h. e. t. c littera ꝓ duplici non niſi monoſyllabis hētur: ut Hoc erat alma parēs: p coꝝ. ſ. priuilegium: unde falſū eſt qđ Terētianus dicit eam ꝓmetti rōe uel duplicē haberi uel ſimplicem: nā ſi hoc eſſet ēt i diſſylabis pro duabus haberi debuerat: quod nuſquam inuenimus. Litteræ. n. naturam ſeruari etiam ī poliſſyllabis conuenit. Diuū genus: Cæſaris q factus ē deus. Dicit aūt nō ſolū iure adoptionis: ſed etiā cōſanguinitatis: nā actiæ fuit filia: q̄ erat ſoror Cæſaris. Hic āt Auguſtus Cæſar hoc nomē accepit a patre adoptiuo: nā ante Octauius dictus ē a patre Octauio: poſt Aug. Cæſar. Secula. q. r. Sub Saturno dicit ſæcula aurea fuiſſe in orbe terraꝝ: ſub Auguſto tantū ī italia. Garamātas: populi inter libyam & africam iuxta κεκαυμενην: ideſt zonam torridam. Indos: populi orientis extremi.

DONA. Nihil in his uerſibus memoria dignum apud Donatum inuenies: niſi ꝙ ait uir hic ad ſimilitudinem Saturni regnabit: ex quo illud uidetur aſtruere ꝙ fœlicitas regnandi generi eius attributa uideatur.

CHRI. Auo: numitori patri rheæ quem pulſum a fratre Amulio ipſe induſtria & uiribus ſuis in regnum reduxit. Mauortius: & quia Martis filius: & quia uir bellicoſus. Aſſaraci: æneadarum nam ex Aſſaraco natus eſt Capys ex capy Anchiſes pater æneæ. Illa: emphaſim habet: Laudat autem a fortuna: a uirtute: a ſitu: a ſobole. De roma autem dictum eſt in primo libro. Romulus: quis Romu. fuerit apud ſcriptores magna cōtrouerſia eſt: Noſq; multorum opiniones in eodem loco rettulimus: ſed ut ea ſeq̄mur quæ de Rhea & Marte ſcribuntur quoniam uulgatiora ſunt & a Liuio magis illuſtrantur. Romu. ex Marte & Rhea genitus a ruminæ lupæ nominatus eſt: quoniam lacte lupæ nutritus ſit & antiqui mammam rumen appellarunt: Hinc & ruminalis ficus ſub qua expoſiti ſunt dicta eſt quoniam ſub ea lupæ rumen ſumpſerunt. Huc geminas: captat attētionē. q. d. ſunt digni q aſpiciāꝛ̄. Vidē: uides ne: Comicū ē: ut a ne dictiōe iterrogatiua remoueaꝛ̄: e & dictiōi antecedēti adiūgaꝛ̄ n hic ē Pyrrhi cōnubia. ſ. ꝓ pyrrhie. Criſtæ: galloꝝ gallinaceoꝝ dicūꝛ̄: & deide a ſimilitudie ornatus q iminet galeis criſta dr̄: ut Criſtaq; iſignis. c. Suo honore: excellētia rei militaris: q honor proprius ē martis. Alii ſuo. i. diuio ꝙ referēdus ſit īter deos. Septē: Nō qa urbs a Romulo edificata amplecteret tūc ſeptē colles: ſed q̄ deinde ſuā magnitudie eſſet cōplexura. Berecynthia: de hac dea alibi. Iuli: dieresis ē ut ſint tres ſyllabæ. Auguſtus hic in domū: iulioꝝ nō natura: ſed adoptione uēit. Fuit. n. nepos. C. Cæſaris ex Octauia ſorore. Garamātas: extremi ſunt populi africæ ſupra pſyllos ad auſtrum uergētes ſolitudinibus a reliquoꝝ mortaliū cōmertio diſcreti. Armis carēt: aſpectū hoium refugiūt: Romāis nūq̄ ſubditi: neq; bello tētati: uſq; ad. Veſpaſianū. Mira āt auxeſis. Nā ſi Saturnus i maxīa fama eſt: qa i latio regnauit: i q̄tāta erit hic q omnē ſibi terrā adiūxit. Nā legatio quoq; indoꝝ ad Octauianū uenit: amicitiāq; petiit. Aurea ſæcula: nā neq; trāq̄llior neq; ad lōgius tps durās pax fuit q̄ illā q ſub auguſto extitit. Saturno: d cuius plācatæ ſæculo dixius: huc.

Ro/mu/lus

Proferet imperium: iacet extra ſydera tellus
Extra anni ſoliſq; uias: ubi cælifer atlas
Axē humero torquet ſtellis ardentibus aptū.

SER. Iacet. e. ſy. t. nulla ē tellus q̄ nō ſubiaceat ſydarib9: und pīte addidit. Extra. a. ſo. q. u. ut oſtēderet. xii. ſigna: i qb9 ē circulus ſolis: ſignificat aūt mauroꝝ Aethiopiā: ubi eſt atlas d q̄ ait Luc. Aethiop ūq; ſolū qđ nō ꝓmereꝛ̄ ab ulla ſigniferi regi. p. n. p. l. Vltia. c. ꝓ. u. r.

Huius in aduentu iam nunc & caſpia regna
Reſponſis horrent diuum:& meotica tellus:
Et ſeptem gemini turbant trepida oſtia nili.
Nec uero alcides tantum telluris obiuit
Fixerit æripedem ceruã licet:aut erymãthi
Placarit nemora:& lernam tremefecerit arcu.
Nec qui pampineis uictor iuga flectit habẽis
Liber agens celſo nyſæ de uertice tygres.
Et dubitamus adhuc uirtutẽ extẽdere factis?
Aut metus auſonia prohibet cõſiſtere terra?
Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ
Sacra ferens? noſco crines incanaq; menta
Regis romani:primam qui legibus urbem
Fundabit:curibus paruis & paupere terra
Miſſus in imperiũ magnũ:cui deinde ſubibit:
Ocia qui rumpet patriæ:reſideſq; mouebit
Tullus in arma uiros:& iã deſueta triumphis
Agmina:quẽ iuxta ſequitur iactantior ancus.
Nũc quoq; iã nimiũ gaudẽs popularibus au.
Vis & tarquinos reges? animãq; ſupbam(ns
Vltoris bruti:faſceſq; uidere receptos?

Torq̃t:ſuſtinet. Aptũ:uicinũ:ut diximus ſupra. Iã nũc &.c.r.fines aſſyriorũ i q̃bus ſũt πυλαι caſpiæ:qd ãt dicit uerũ ẽ.Nã & Suet.ait i uita Cæſaris reſpõſa eẽ data p totũ orbẽ naſci iuictũ ipatorẽ. Meotica.t.ſcythica tellus cuius palus ẽ meotis. Turbãt:turbãt͂. Se ptẽ.g.ãt ſeptẽ fluuii. Fixerit.æ.c.ꝓ aeripedẽ uicit ãt cerinitẽ ceruã dictã a loco fixerit ãt ſtrauerit:ꝺlaſſauerit.

Erymãthi:mõs arcadiæ i quo aper ferociſſimus fuit. Lernã tre.a.ꝓ hydra paludẽ ipſã poſuit:& itelligamus eã ante ſagittis fuiſſe confixã:poſt exectã & aduſtã. Nyſæ de.u.mõs ẽ idiæ de quo loq̃t͂:cæterũ ẽ & nyſæ ciuitas i mõte pnaſſo:i q̃ liber colit͂:unde Nyſæus dictus ẽ. Et du.ꝓ dubitas:miſcuit pſonã ſuã.Eſt aũt ſẽſus:Cũ ſit tanta ꝑparata poſteritas: dubitas uirtutẽ factis extẽdere.i.gloriã. Aut me.aut ẽ aliq̃s timor:q te a regnis italiæ reuocet. Quis.p.il.a.nũc redit ad romanos reges q ſeptẽ fuerunt Romu.Numa põpilius: Tullus hoſtilius:Ancus marcus:Tarqui.priſcus:Seruius tullus:Tarq.ſupbus:Mira ãt utit͂ phãtaſia:ut q̃ſi oſtendat ſe nõ agnoſcere eũ q de gẽte romana nõ fuerat.Romulo.n.mortuo cũ anno ſẽatus regnaſſet p decurias tedioſũ uiſũ ẽ:& q̃ſitus ẽ rex Sed cũ i urbe nullus idõeus eẽt iuẽtus:orta ẽ bona Põpilii fama:ꝙ eſſet apꝺ cures ciuitatẽ ſabiorũ.Rogatus itaq; p legatos accepit iperiũ:q ferociã populi a bellis ad ſacra contulit. unde ẽt Numa dictus ẽ αποτων νομων.Hic ẽt canus fuit a pĩa ætate ad qꝺ alludẽs ait:incanaq; menta. Itẽ pp ſacerdotiũ Ramis iſignis oliuæ. Ocia q rum.p.de hoc Liui.Hic non ſolũ ꝓxio regi diſſimilis:ſed ferocior ẽt q̃ Romu.fuit. Reſides:ocioſos:nimiũ ſedentes Deſueta a conſuetudine triũphandi diſſueſcẽtia. Iactantior ancus amans populi fauorẽ.Hic hoſtiã fecit.Ancus aũt dictus αποτωυ αγρονωσ.i.a cubito quẽ incuruũ habuiſſe dr͂. Auris:fauoribus:unde ẽt aurarii dicunt͂ fautores. Vis &.t.r.aĩamq;.ſ.unus.n.de tarq̃niis fuit ſupbus. Vltoris bru.uis uidere ẽt ultoris Bruti faſces receptos.Hiſtoria aũt hoc hẽt.Tarqui.ob multa quidem ſupbus ẽ dictus:ꝑcipue tamẽ ob hãc cãm:Mãdauit aliq̃do ſexto filio q minimus ex tribus erat ut pr̃is i ſe ſæuitiã intollerabilẽ conquerẽs Gabios tranſfugeret:quo cũ ueniſſet:& ſuperbiã pr̃is ab alienis i ſuos uerſã diceret nihil uſq̃ ſibi tutũ:niſi apud hoſtẽ Tarquii pr̃is crediſſe:multiſq; i gabinorũ fraudẽ ſimulatis:dux ad ultimũ belli cõtra pr̃em legit͂:itaq; ꝑlus q̃buſdã fœliciter geſtis:cũ tantã charitatẽ ab oibus adeptus foret:ut nõ pr̃ Tarq.potẽtior Romæ q̃ filius Gabiis eẽt.Satis iã uiriũ ad conatus ſibi collectũ exiſtimãs: ex ſuis unũ ſatellitẽ ſciſcitatũ ad pr̃em Romã mittit:qd iã ſe facere uellet:quod cũ Tarq.ſatelles renũtiaſſet:rex ipſe qa dubiæ fidei nũtius uidebat͂:nihil uoce reſpõdit: ſed deãbulãs cũ uirga i hortis uelut deliberabũdus capita decuſſit papauerũ:ut ea re p ſatellitẽ renũciata filius qd fieri uellet agnoſceret:& primores ciuitatis quoquo mõ iterimeret:qđ & ab eo factũ ẽ:huius filius uitiauit nobiliſſimã matronã Luc.qꝺ illa dolẽs ſe iteremit:tũc eius auũculus Bru.rapto ex eius corpe gladiũ ꝓceſſit ad populũ:& de hac re concionatus eſt tunc oibus placuit ne reciperet͂ rex qui tũc ardeam expugnabat:quo facto Tarq.ſe cũ illis ad Porſenã regẽ thuſciæ contulit & bellũ geſſit grauiſſimũ contra populũ ro.tunc duo creati ſunt cõſules Brutus & Tricipitius pr̃ Lucretiæ iſte & Tarquini.dicebatur:ob qꝺ ſolũ ẽ urbe pulſus:& in eius loco ſubrogatus ẽ.Valerius publicola:quo mortuo itẽ alter ẽ factus:& alter ſimiliter:qꝺ cernens tedioſſum eẽ Vir.ſolũ Brutũ poſuit:q annum ſolus impleuit.Sed Bruti filii erant amici filiis Tarquinii:cum quibus cum iniſſent conſilium:ut per noctem eos intromitterent:proditi ſunt a ſeruo Vindicio:& a patre interempti ſunt.Ideo ergo ultoris:ſcilicet & libertatis publicæ:& Lucretiæ pudoris.

DONA. Sup &.g.& i.Faciet id qꝺ Satur.i Italia:atq; iſup picabit ipſũ orbẽ. Anni & ſo.annũ ꝓ nocte ſolẽ ꝓ luce poſuit:uult ergo aliqd ulterius ẽt poeta qꝺ ſol neſciat & mũdus excludat.Ergo melius Cæſar q adiutũ ſpatiũ iperiũ ꝓferet ꝙ Satur.q̃ q i ſola regnauit italia. Nec ue.al.nũc cõparat illũ Herculi deĩde libero pr̃:q am bo plurima loca ſuparũt.Laudat ergo alios ut potiorẽ Cæſarẽ faciat.Sic aſſẽtator ille Terẽtiãus gnato cũ dictũ eẽt Magnas uero grãs thais mihi:reſpõdit igẽtes:ut æſtimationẽ audẽtius aſſentatiõe ſuparet.Nam ſi magnas reſpõdiſſet:nõ ꝓmerebat͂ patroniũ. Et dubita.fuit ornamẽti quo ipelleret filiũ ne frangeret͂ tarditate uĩcẽdi.

Quis.p il.ui.multa dat ſigna ut cognoſcat͂ i multitudĩe.Magna ãt laus ut p modicas uires ad magnũ tẽdat imp iũ. Iactãtior:iactat ſe q̃ſq̃s plurimũ ſibi arrogat. Popularibus.a.hi ſũt fauores populi:quos nõ q̃rũt ſapiẽtes.

CHRI. Extra ſolis anniq;.i.extra zodiaci circulũ:p quẽ ẽ uia ſolis:a quo cõficit͂ annus:ſed nulla pars terræ ẽ q extra zodiacũ ſit.Ergo extra.i.pene extra:qꝺ euẽit æthiopiæ maurorũ:ut docet Serui. Reſpõſis:nã & Qui. i tertio li.i laudibus hominũ ẽt oracula põit. Meotica:Scythia a meoti palude. Nili ſeptẽ gemini:q erũpũt in mare p ſeptem hoſtia.Nilus mediã ægyptum ſecãs uſq; cercaſorũ urbem unus fluit.Deinde in tres partes diuidit͂:quarum una uerſus aurorã fert͂ quod os peluſiũ uocat͂.Altera ad heſperum uergens os canopicum dicit͂

Medii uero q̄ recto curſu fluit cū ægypti partē iterſecat:quā deltā uocāt.Dicitur āt os ſebenitq̧:Hoc āt nō na/
tura:ſed regū opa i plura ora diuiſum ē. Nā hoc ſaiticū illud mēdeſiū:aliud molbitinū & bucolicū dicit̄. Al
cides:optime cōparatiōe illū extollit:nā ait Cice.ē & cū cæteris pſtātibus uiris cōpatio i laudatiōe pclara. Cer
uā:hæc i menalo mōte fuit æreis pedibus & aureis cornibus & oino uelociſſima:quā tamē curſu ſupauit Her
cules.Volūt ceruā,p metu poſitā:quā Hercules.i.uir fortis oino ſupat. Erimāthi:mōs ē i arcadia:i quo Her/
cules apꝝ domuit:& uiuū ad Euriſteū detulit. Liber:nō Boeticus:ſed Aegyptius q auctore Euſebio regnāte
danao floruit:& i India urbē Nyſam cōdidit:anno mūdi uigeſimonono ſupra tria millia & ſeptingentos. Idē
affirmat Stra.Curtius āt hāc ab Alexādro obſeſſā:& tādē ſeſe nyſeos illi dediſſe:ſeq̧ a libero cōditos affirmaſſe
refert.Eſt hæc urbs ſita i radicibus mōtis quē moronē appellāt:& qa merō græcæ femur ſignificat:fortaſſe fa
bulati ſūt poetæ Bacchū ante tps e mris utero eductū femori iouis aſſutū fuiſſe: q̄uis ego hoc figmentū ad rē
phyſicā:ut alibi dixi libētius rettuleri.Diodo.pterea ſcribit Bacchū a nymphis apud nyſā arabiæ urbē nutritū
fuiſſe & a nyſa & ioue patre quē græci dia appellāt uocatū eē Dionyſū:ē & tertia nyſa i helicone Boetiæ mōte
ut refert Stra. Incanaq̧.m.Numā Pōpiliū notat:q curibus urbe ſabinoꝝ oriūdus oi religiōe & pietate prudē/ Numa Pōpilius
tiaq̧ & iuſtitia ſingulis adeo inſignis fuit:ut ſequētia ſæcula illum Pythagoræ diſcipulū q Tullo regnāte fuit
crediderit: ſed fuit nō tā artibus pegrinis iſtructus q̄ diſciplina tetrica ac triſti ueteꝝ ſabinoꝝ. Populū ad ſtu/
dia pacis trāſtulit:& ut illū ſub metu religiōis cōtineret multa ſacra iuenit:q̄ fingebat a nympha ægeria acci/
pere:annū ad curſū lunæ.xii.menſibus finiuit:Ioui Marti & Quirino flamines inſtituit.Virgines:Veſtæ legit:
duodecim ſalios marti iſtituit: q ancilia ferrēt.Lucū in quo cū ægeria ſine tirbitris loq fingebat muſis dicauit.
In eodē luco ſoli fidei ſacrariū ſtatuit i quo manu ad digitos inuoluta ſacrificabatur:regnauit annis.xliii.cū ui
xiſſet ſupra octoginta:diſſolutuſq̧ ē ſenectute pmanēte eodē ingenio:donec fuit i uita:quo oli fuerat.Fuit lex
Numæ q̧ ſi pr̄ filio uxorē ducere pmitteret nō amplius hēret poteſtatē filii uēdēdi.Cū Romuli lex ptātē pr̄i i
filiū p oē tps cōcederet uerberādi:uēdēdi:& occidendi:ut ait Diony.halicar. Tullus hoſtilius originē duxit ex
medulla urbe oli cōdita ab albanis:ſed Romulus illā fœdere ſuſcipiēs coloniā romanoꝝ fecit:i hac fuit nobili
tate & diuitiis iſignis Tullus q romā cōmigrans uxorē duxit Serui.fi.Sabinā mulierē:q̄ gētilibus fœminis per
ſuaſit:ut iter uiros & patres de cōcordia ageret̄.Hic igit̄ ſub Romulo fortiter dimicās i bello ſabino extinctus
ē.Ex eo relictus filius Tullū hunc regē gēuit:q fuit uir prōptus & alacer.Rex ē factus ſecūdo anno ſeptimæ &
uigeſimæ olympiadis.Fuit pter cæteros liberalis:nā qcqd agri Romulus bello ſabino ſuſcepat & Numa eius
fructus i rē diuinā & domeſticū ſumptū cōuertebat.Tullus iis ciuibꝰ q nullā ſortē hēbāt diuidi iuſſit paterna
hereditate ad id ſibi ſufficiēte extictus ē cū regnaſſet annos duos ac triginta aſſūptus cū uniuerſa familia igne
q̄ domus ſua iuoluta cōflagrauit:ſiue id dolo Ancus Martius pauerit dolēs filios Tullii in regno ſucceſſuros:
cū ipſe ex filia Numæ nepos priuatus dgeret:ſiue qđ magis credidit Diony. halicar.flumen domū pcuſſerit.
Marcus cognomie Ancus ſucceſſit Tullo anno ſecūdo trigeſimæ q̄rtæ olipiadis cplераq̧ ſacraq̧ a Numa auo
materno iſtituta:cū illa neglecta uideret reuocauit & cultores agroꝝ pp oppulētiā neglīgētiores aīaduertens
ad antiquā diligētiā cōpulit.Eadē pacis cupiditas fuit q̄ fuerat numæ:ſed nō eadē fortuna:nā & latini & ſabini
ſæpius eū iuadentes ad bellū cōpulerūt.Quapp ſua ſapiētia ac fortitudine multos debellauit: & mira q̄dā cle/
mētia uictos ſeruauit:& nōnullos populos romā traduxit:illiſq̧ locū i urbe habitandū tradidit.Regnauit an/
nos q̄tuor ac.xx.urbē reliquēs potētiorē q̄ iuenit:Succeſſitq̧ Tar.Huic pr̄ fuerat Demaratus corithius ex bra
chiadū familia.Hic cū naui oneraria propriis mercibus onuſta i etruriā uēit fœliciq̧ utens mercatura & etru/
ſcoꝝ i græciā & græcoꝝ i italiā trāſferēs merces ad ſūmas diuitias puēit:& cū tyrānis cypſeli brachadū factio/
ni iſtaret:patriā pp metū oino reliqt: & Targniis urbe etruriæ opulēta domiciliū cōſtituit.Suſcepit duos fili/
os quos etruſcis noibus appellās:alteꝝ Aruntē:alteꝝ Lucumonē nūcupauit:& græca etruſcaq̧ diſciplina eru
diuit:ſed mortuo Demarato: Atq̧ arūte ſolus Lucumo patrimoniū accepit:& cū in ea urbe qa pegrinus eſſet
maioribus honoribus nō dignaret̄:audiretq̧ Romæ ēt externis honores dari illuc cōtēdit maxime adhortā
te Tanaqle eius uxore q̄ etruſca diſciplina ībuta maximos illic honores illū aſſecutuꝝ eſſe pdixit.Romæq̧ ci/
uis factus ſibi,p Lucumōe Luciū nomē poſuit:& Targnū ab urbe unde uenerat ſe cognominauit. Hic Anco
ſucceſſit:Multaq̧ egregia domi militiæq̧ facinora edidit.Octogēarius āt factus ab Anci filiis doloſe occidit̄.

Cōſulis imperiū hic primus:ſæuaſq; ſecures
Accipiet:natoſq; pater noua bella mouentes.
Ad pœnam pulchra pro libertate uocabit
Infœlix:utcunq; ferent ea fata minores.
Vincet amor patriæ laudūq; imenſa cupido.
Quin decios:druſoſq; pcul:ſæuumq; ſecuri
Aſpice torquatū:& referentem ſigna camillū.
Illæ autem paribus quas fulgere cernis i armis
Concordes animæ nūc: & du nocte premunt̄:
Heu quantum inter ſe bellum ſi lumina uitæ
Attigerint:quantas acies ſtragemq; ciebunt:

SER. Sæuaſq̧ ſe.quæ ſæuierunt ēt cōtra liberos.
Pulchra pro liber.igēti arte loqt̄ cōſideratiōe pſona/
rum.Factum.n.laudat dicens pulchra pro libertate p
ſonā uitupat. Vt cunq̧ ſe.ea fa.mi.etiā ſi lauderis a
poſteris non extorq̄re debet ui naturæ amor patriæ.
Quin deci.qnnimo decios reſpice.Hi duo fuerunt q
Mures dicti ſunt:pr̄ & filius.Hoꝝ alter ſe bello galli/
co:alter ſamnitico uouit,p rep.cum terra & mari uni
uerſum bello uellēt exercitū pdere. Druſoſq̧: & hi/
duo fuerunt:hoꝝ prior uicit Haſdrubalē: alter filius
Iuliæ ſororis Auguſti. Sæuumq̧ ſe.Aſ.tor.hic Gallū
q̄ndā ſingulari certamie ſupauit & eius:ſibi torquem
impoſuit:unde & nomē accepit.Hic ad urbē pgens pce
pit filio ut tātum caſtra tueret̄.Ille nacta occaſione ui/
ctoriā cōſecutus ē reuerſus poſtea pr̄ laudauit fortu/
nā populi ro.ſed filium:ut dicit Liuius fuſtuario neca

Aggeribus ſocer alpinis atq; arce monœci
Deſcendens:gener aduerſis inſtructus cois.
Ne pueri ne tanta animis aſſueſcite bella:
Neu patriæ ualidas in uiſcera uertite uires.
Tuq; prior tu parce:genus q ducis olympo.
Proiice tela manu ſanguis meus.
Ille triumphata capitolia ad alta corintho
Victor aget currũ cæſis inſignis achiuis.
Eruet ille argos:agamemnoniaſq; mycenas:

nit.Sæuum ergo iure occidẽdi:non ferri genere:ná ſe
curi nõ aiaduertit i filiũ. Referẽtẽ ſi.c.brẽno duce gal
li apud Aliá fluuiũ deletis legiõibus euerterũt urbẽ ro
man.ĩ abſq; capitolio,p quo imẽſá pecuniá acceperũt.
Tũc Camil.abſens dictator ẽ factus:cũ diu eẽt apud ar
deá i exilio pp ueiẽtaná pdá nõ æquo iure diuiſam: &
gallos iá abeũtes ſecutus ẽ qbus itereptis auꝝ oẽ rece/
pit:& ſigna:qd cũ illic appẽd ſſet ciuitati nomẽ dedit:
ná piſauꝝ dr̃ q illic auꝝpẽ ſatũ ẽ. Poſt hoc tamẽ factũ
rediit ĩ exiliũ:unde rogatus reuerſus ẽ. Fulgere:ab eo
qd ẽ fulge fulgis accẽtũ i pria. Et dũ nocte pmũt: be
ne alluſit:ná dũ paupes fuerũt:cõcordes máſerunt: &
cõcordiá i hũilitate tenuerũt:cũ nobilitate uero i bel/
la uenerunt. Aggeribus.ſ.al.a munimẽtis alpiũ.Hæc.n.italiæ muroꝝ exibẽt uicẽ.Socer uero qa Põpe.habui
it Iuliá filiá Cæſaris:q̃ in ptu piit.Vnde iſti ẽt facile ĩ bella uenerũt:unde Luca.Morte tua diſcuſſa fides belliq;
mouere:Permiſſum ẽ ducibus. Arce monœci:de liguria ubi eſt portus Monœci Herculis. Dictus át μονοι
κοσ uel q pulſis oibus illic ſolus habitauit: uel q in eius tẽplo nunq̃ aliquis deoꝝ ſimul colit̃: ſicut i iouis Mi
nerua & iuno:i Veneris cupido. Aduerſis inſtructus cois:orientis.n.auxiliis uſus ẽ. Aſſueſcite.b.mire dictũ
eſt:ab ipſis enim quaſi conſuetudinẽ fecit popu.roma.belloꝝ ciuilium.Octies.n.geſta ſunt: Ter a Cæſare cõ
tra Põpeium i Theſſalia.Itẽ cõtra eius filiũ magnũ i hiſpania.Itẽ cõtra Iubã & Catonẽ in Africa. Mortuo Cæ
ſare ab Auguſto cõtra Caſſium & Brutum in philippis ciuitate Theſſaliæ : cõtra Luciũ Antoniũ Peruſii cõtra
Marcum Antoniũ & Cleopatram in Epiro:& Sex.Põpeium in Sicia. Tuq; prior.t.p.Cæſari dicit: quem de
mentem circa Pompeianos legimus:cui uult hoc tunc eſſe mádatum. Ille triumphata:Mumium ſignificat.
DONA. Sæuaſq; ſecures Infœlix:q̃uis ob cõmodum publicum te laudent:tamen infœlix eris propter na
tos cæſos. Pueri:ná qſq; cũ naſcitur puer eſt.Táq̃ át optimus pr̃ recte cõſulit poſteris:eoſq; ſapienter admõet.
CHRI. Secures:Falces uirgaꝝ in quibus incluſæ eſſent ſecures.Fiebát át faſces ex betula gallica arbore cã
didiſſima:ſed & i hoc loco qd de inſignibus magiſtratuũ ſentiat Diony.halicar.breuiter apiam Victis a Tarq
no etruſcis eo bello quod nouẽ annis cum illis geſſit: q̃uis illos liberos reliquerit tamen ipſi tanquá uicti in/
Inſi/gnia magi/ſtratu/um ro mano rum
ſignia coꝝ principatus regi attulerunt : qbus ipſi ſuos reges adornabant coroná auream:ſellá eburneam:ſce/
ptrum habens ſupra caput aquilam:tunicá purpuream cũ ſignis aureis:Amictũ purpureũ uariũ:quales lydo
rũ pſarũq; reges ferebát pter q̃ quod non ſunt figura quadrangulari:ut ſunt illi:ſed ſemicirculari. Talia át ue
ſtimẽta romái togas græci tebenũ uocát.Tulerũt ẽt ut qbuſdá hiſtoricis placet.xii.ſecures quæ ex urbibus ſin/
gulis ſingulas ſumebát.Mos.n.erat etruſcis unicuiq; regi lictorẽ unũ anteire faſcẽ uirgaꝝ ĩ quo iclusa eſſet ſe/
curis ferentẽ.Si uero fieret cõis oium ciuitatũ exercitus.xii.illas ſecures uni illi tradebant:q dux factus ẽet om/
niũ copiaꝝ.Alii dicũt alios quoq; reges romanos antea.xii lictoribus faſces ferẽtibus ornatos iceſſiſſe:moreq;
hunc Romulũ iſtituiſſe.Tamẽ nihil prohibet inſignia fuiſſe etruſcoꝝ & ea ſimul cũ reliquis tũc fuiſſe ad Tar/
quinũ lata:ſed nũc quoq; ſceptro & diademate Romái donát reges.Cũ uolũt illos cõfirmare:hæc igit̃ accipi/
ens Tarquinus cognitionẽ eius reiecit ad ſenatũ & ad populum. At illi decreuerũt illa eſſe accipienda. Sicq; &
ipſe & reliq poſt eum reges coroná tulerũt aureá & ueſtẽ purpureá pictá & ſceptrũ eburneũ aſtantibus duode
cim lictoribus:q ẽt illos euntes anteibát:& i ſella ſedebant eburnea ius dicturi.Idẽ mos & cõſulibus máſit pter
coroná aureá & ueſtẽ purpureá pictá.Hæc.n.ut res iuidioſa ablata ſunt illis: niſi cũ uictores triũphabant:hæc
Diony.at Macro.refert Tulliũ Hoſtiliũ tertiũ romáoꝝ regẽ debellatis etruſcis ſellá curulẽ: lictores togá pictá
& ptextá iſignia magiſtratuũ etruſcoꝝ ad romáos tranſtuliſſe:ſed ptextá illo tẽpore puerilẽ ætatẽ nõ uſurpaſ
ſe:ſed Tarquinium priſcum cum ſabinos ſuperaſſet filiũ quatuordeci annos natum quoniam hoſtem percuſ
ſiſſet: & pro cõtiõe laudaſſe:& bulla aurea quod geſtamen prius triumphantiũ erat:& ptexta q̃ ſola magiſtra
tus utebantur iſigniſſe.In bulla enim triũphantes geſtabant iclusa remedia cõtra iuidiá ualidiſſima. Hic mos
fuit: ut pretexta & bulla pueri uterentur.Alii dicũt Tarquinũ inſtituiſſe ad ornatũ igenuoꝝ pueroꝝ:ut pue
ri pretexta & bulla uterentur: Sed ii dũtaxat quorũ patres curulem magiſtratũ geſſerant : Cæteris át uſq; ad
eos:quoꝝ patres equo iuſta ſtipendia meruiſſent ſola prætexta conceſſa eſt. Libertinis & pegrinis uti pretexta
non licebat.Deinde cũ in ſecundo bello punico inſtitutum eſſet:ut in eo ſacrificio quod ex collatis pecuniis fa
ciundum eſſet libertinæ quoq;:ſed ille ſolæ quæ longa ueſte uterentur pecuniá conferrent conceſſũ ẽ ut liber
tinoꝝ filii:q ex iuſta mr̃e cõcepti ẽent:ptexta uterent̃ & leꝝ pro bula ĩ collo ferrẽt. Natos.L.Iunius Brutus fi
lios habuit Titũ & Thyberiũ:hos Brutus ex uxore ſua ſorore uitellioꝝ ſubſtulerat: ſed cũ uitelli contra rẽp.
de reducẽdis regibus coniuraſſent:ſua auctoritate filios Bruti quibus auũculi erát:i eádẽ cõiurationẽ traxerũt
mox cõiuratiõe p ſeruũ patefacta Brutus qui tunc cõſul erat filios ac reliquos cõiuratos uerberibus cedi & ſe
curi pcuti iuſſit. Infœlix:fuit qdẽ dignus laude Brutus q patriæ libertatẽ filiis propoſuerit:ſed & ſi uir optimus
tamẽ iſœlix:q i eá calamitatẽ iciderit:ut filios necare coactus ſit.Ergo hominis uirtutẽ laudat fortuná uitupe
rat. Druſos:druſũ itelligit q ſcordiſcos gentẽ thraciæ effrenatá repſſit potiuſq̃ eũ q i pmulgatione legis agra
riæ magna icẽdia belli ciuilis reliqt. Torquatũ:erat bellũ cũ latinis graue & piculoſũ quippe : cũ & mores
arma & uirtus cũ romanis par eſſet.Cõſules edixerant ne qs extra ordinẽ pugnaret. Titus át mallius cõſulis fi
lius a metio equite tuſculano ad ſingulare certamẽ,puocatus ſiue pudore:ſiue ira recuſare,phibitus acceſſit
ſupauit.Malius át cõſul i cõtiõe q̃do iqt Malli ſpreto cõſulari iperio eo me ipuliſti:ut aut meoꝝ aut reip.

cæ obliuiſcēdum ſit nos potius delicto noſtro plectamur q̄ reſpu.ſuo damno noſtra peccata luat Triſte exem
plū:ſed i poſteꝝ ſalubre iuuētuti erimus.Deinde ſecari filiū pcuti iuſſit:ait Liui.in.viii. Triumphata.i.Memi
um itelligit.Hic cū acheis & boetis & chalcidēſibus pugnās ad Iſthmō uicit totāq; achaiā i pōteſtatē popu.ro.
redegit.Corīthū ex.ſ.c.diruit q̄a ibi romāoꝝ legati uiolati fuerāt.Thebas quoq; & chalcidicē: q̄a auxilio achæ
is fuerāt diruit.Vir adeo abſtinēs:ut ex tot opibus ornamentiſq; q̄ pdiues corinthus habuit nihil ſibi ſumpſe/
rit.In triumpho ſuo magnam uim ſignorum æreorum ac marmoreorum ac pictarum tabularum tulit.

Ipſumq; æacidem genus armipotētis achilli
Vltus auos troiæ:tēpla & temerata mineruæ.
Quis te magne cato tacitū:aut te coſſe rliq̄t
Quis gracchi gēus:aut gemīos duo fulmīa
Scipiadas cladē lybiæ:puoq; potētem (belli
Fabritium:uel te ſulco ſerane ſerentem.
Quo feſſum rapitis fabii:tu maximus ille es
Vnus qui nobis cunctando reſtituis rem.
Excudent alii ſpirantia mollius æra.
Credo eq̄dē uiuos ducēt de marmore uultus.
Orabunt cauſas melius:cælique meatus
Deſcribent radio:& ſurgentia ſydera dicent.
Tu regere imperio populos romāe memēto.
Hæ tibi erunt artes:paciſq; imponere morē:
Parcere ſubiectis:& debellare ſuperbos.
Sic pater anchiſes:atq; hæc mirātibus addit.
Aſpice ut inſignis ſpoliis marcellus opimis
Ingredit̄:uictorq; uiros ſupereminet omnis.
Hic rem romanam magno turbāte tumultu
Siſtet eques:ſternet pœnas:gallūq; rebellē.
Tertiaq; arma patri:ſuſpēdet capta quirino.
Atque hic æneas:nanq; una ire uidebat

SER. Ipſumq; æacidē:neceſſe eſt ut ille ſubaudia
mus.Pyrrhū.n. quē æacidē dicit Curius & Fabritius
uicerunt ferentem tarentinis auxiliū.Hic poſtea fugit
i græciā:& illic occiſus eſt.Nā cū argos obſideret:ictu
tegulæ piit.Argos uero & mycenas alii uicerunt. Vl
tus.a.aut diſtinguēdū ē:ut ſi troiæ Mineruæ pro tro/
ianæ:principale pro deriuatiuo:aut certe auos troiæ:
nō quos Troia habuit auos: ſed qui de troia fuerūt.i.
auos troiauoꝝ. Magne cato:cenſoriū dicit q̄ ſcripſit
hiſtorias multas & ēt multa bella cōfecit.Nā ut cenſē
pſente Auguſto:cōtra quē pater eius dimicauit: & an
ticatones ſcripſit laudare nō poterat.Supra āt Miner/
uæ templa temerata per ſtupꝝ Caſſandræ dicit. Coſ
ſe.r.coſſus tribunus militaris fuit: hic Lartē Tolūniū
a loco dictū occidit:& optima ſpolia reuocauit.Erit āt
nominatiuus hic Lar huius lartis. Quis gra.ge.grac
chos ſeditioſos conſtat fuiſſe nobiles tamē genere: nā
q; p Corneliam nepotes Scipionis africani:unde Iuue
na.ad eā:Tolle tuū pcor Hānibalē uictūq; ſyphacē: er
go Scipiones dicit p gracchi genus. Duo āt fuerūt ma
ior africanus æmilianus minor q̄ obſidione carthagi
nis ab Italia reuocauit Hānibalē. Scipiadas:hi gemi/
ni fratres fuerunt:qui cum fortiſſime dimicarent in
hiſpania apud carthaginē nouā q̄ ſpartaria dicit̄:inte/
rempti ſunt quoꝝ alter pater:alter patruus Scipionis
africani maioris fuerūt. Cladem libyæ:ſcipiōes afri/
canos duos maiorē & minorem:quoꝝ alter uicit car
thaginē alter deleuit. Fabritiū paupˀtate glorioſū:hic
ē q̄ reſpōdit legatis ſamnitū auꝝ ſibi offerētibus Ro/
manos non auꝝ habere uelle:ſed habentibus aurum
imperare. Serane ſerentē:Attilius q̄dā ſenator fuit q̄
cū agrū ſuū coleret:euocatus pp uirtutē meruit dictaturā.Seranus āt a ſerēdo dictus eſt. Quo feſſum ra.fabii
cur me o Fabi feſſū ad ueſtrā narrationē aut certe feſſū triſtē:ut Ter feſſus ualde ſedebat.ſ.pp coꝝ mortē:nam
trecēti ſex fuerūt de familia una:q̄ cōiurati cū ſeruis & cliētibus ſuis cōtra uenīētes dimicarūt & inſidiis apud
Cremerā fluuiū iterēpti ſūt.Vnus tantū ſupfuit.ſ.Fabius maximus:q̄ pp tenerā adhuc pueritiā i ciuitate remā
ſerat:a quo per tēporis ſucceſſionē longioris fabius ille maximus creatus ē:qui poſtea cū Hānibalis impiū fer
re nō poſſet:mora eū eluxit:& ad cāpaniā traxit:ubi delitiis uirtus eius obtorpuit.Hic eſt de quo Enni. Vnus
homo nobis cunctādo reſtituit rē:nō ponebat.n.rumores ante ſalutem.Ergo poſt Magiſq; uiri nūc gloria cla
ret.Sciēs.n.Virgi.q̄ſi pro exēplo hūc uerſū poſuit. Excudēt:alii cudēdo efficiēt:& eſt rhetoricus locus. Spi/
rātia æra:aiata:Hora.Et moles imitabitur ære capillos. Viuos uul.Hoc ē quod dixit ſpirātia. Per æra corin/
thios idicat:p marmor parios:p actionē cauſaꝝ atheniēſes:p aſtronomiā ægyptios & caldæos. Pacis mo.le/
ges pacis. Spoliis marcellus op.hic gallos & pœnos equeſtri certamie ſupauit.Viridomaꝝ ēt galloꝝ ducem
manu ppria iteremit:& opima rettulit ſpolia q̄ dux detraxerat duci ſicut Coſſus Larti Tolumnio. Sup emi.
em.uirtutis.ſ.genere. Rē roma.ſtatū reipu. Turbātē tu.ideo tumultu q̄a res i italia gerit̄. Siſtet:confirma/
bit corroborabit. Tertiaq; ar.p.captaq; hæc tertia opima ſpolia ſuſpēdet pri.i.Ioui. Capta q̄ri.q̄lia & Quirius
ceperat.i.Romulus de Acrone rege cenineſiū:& ea ioui ſuſpēderat poſſumus & quod ē melius ſecūdū legem
Numæ hūc locū accipe:q̄ precepit prīa opima ſpolia ioui pheretrio debere ſuſpēdi:quod iā Romulus fecerat:
Secunda marti:quod Coſſus fecit:Tertia Quirino:quod fecit Marcellus.Quirinus āt ē Mars: qui pēſt paci: &
intra ciuitatē colitur:nā belli mars extra ciuitatē tēplū habuit.Ergo aut ſuſpēdet patri.i.ioui aut ſuſpēdet patri
Quirino:Varie de hoc loco tractant commentatores Numæ legis immemores huius facit mentionē Liuius.
DO. Vltus.a.t.uehemēter reficit aīum filii iteritū græciæ & ultionē troiæ pmittēs. Atq; hæc.m.addit trāſi
tus q̄dā ne una & ꝯtinua narratio tedioſa ſit hic.n.generibꝯ uarietas naſcit̄ & q̄ſi noua initia aliaꝝ narrationū
CHRI. Aeacidē:Aeacus auctor huiꝯ familiæ fuit Iouis fili.ex Aegia Aſopi filia:iſti igit̄ Peleū genue/ (ſiūt.
rūt:& ipſe Achillē ſūmis laudibus ab Home.celebratū.Ex hoc natus ē Pyrrhus:q̄ & Neptolemeus eſt appella
tus.Ex eadē familia lōga ſucceſſione natus ē Pyrrhus epirotarū rex.Igninius tamē in hoc loco remouēdū cen
ſuit Eruet ille agros ſi ſequitur ipſumq; æacidem.Nam & in illo poſſet eſſe cauſa quod.L. Mumius qui uicit

achaiam uiciſſet: argos & micenas eiuſdẽ ditionis urbes: ſed hoc ipſum q̃ æacidem delẽdum eſt: Et ſi ſuperui
xiſſet Virgi. deleuiſſet: quia nullo pacto cõuenit. L. Munii cũ ætate curii: Sed quæſo cur nõ põt ſic legi. Ille triũ
phata. ſ. nã. L. Munius deinde cum dicit ipſum æacidem intelligamus ille alius. ſ. Curius. Nã multo obſcurior
eſt in Buco. Quid loquar an ſcyllam: niſi quã fama ſecuta eſt Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris:
Et tamẽ procedit ſententia: Quid loquar an ſcyllam niſi: an aliã ſcyllã quã fama ſecuta eſt. Armipotẽtis: nam
Home. illum omnium græcorum fortiſſimũ ſcribit. Magne cato: ſi de cenſorino loquiť iure magnum ap
pellat. nã ſententia oĩum tribus maximis rebus excelluit. Maximus. n. orator maximus imperator: maximus
ſenator fuit. Inuidia inimicoꝝ quater ac quadragies accuſatus ſemper abſolutus eſt: hic Tuſculi natus fuit & i
ciuitatem receptus prĩcipium portiæ familiæ p̃ſtitit. Duas habuit uxores: ex prima habuit filiũ qui pretor de
ſignatus uiuo patre mortuus eſt: & ægregios de iuris diſciplia libros reliquit. Huius filius fuit. M. Cato cogno
minatus. M. nepos orator ſatis uehemẽs: & cũ Qu. Martio rege in aphrica defunctus eſt. Qui & filium habu
it: qui ædilis: & pretor factus ĩ gallia narbonenſi ẽ defunctus: Ex ſecũda uxore: q̃ Solonii cliẽtis ſui filia fuit: du
os ſubſtulit filios. L. &. M. Catonem: ex. M. Catone natus eſt. M. C. uticenſis oĩum uirtutum exemplar: Cuius
filius. M. Cato cũ Bruto in p̃lio philippenſi occiſus eſt. Portia familia ut apparet in nono macedõici belli libro
plebeia erat. Gracchi. T. Gracchus bis conſul: bis triumphator: bis cenſor: Corneliam africani maioris filiam
uxorẽ habuit quã adeo dilexit: ut eius ſalutẽ ſuæ propoſuerit & ipſa eo mortuo nuptias Ptolomæi ægyptiorũ
regis cõtẽpſit. T. &. C. Gracchos filios oratores excellẽtiſſimos reddidit. In Tito aſpectu & ĩgenio humãitatis
appuit. C. aſper & concitatus fuit. Ambo q̃uis diuerſis temporibus cum agrariam legẽ aduerſante ſenatu fer
Scipiones re tentarent cæſi ſunt. Scipiadas: patronymicum pro nomine proprio poſuit metri cauſa: nã Scipiones nõ re
cipit exameter uerſus: ſic Lucre. Scipiades belli fulmẽ carthaginis horror. Fuerunt ii gemini fratres. ſ. Gn. Cor
nelius Scipio &. P. Cornelius Scipio: quorum. P. Conſul ad ticinium flumẽ cum Hannibale fortiter dimican
do uulneratus ab adoleſcente filio: qui africanus maior fuit a mortis p̃iculo liberatus eſt. Hi ambo in Hiſpãia
Haſdrubale Hannibalis fratre profligato afrorum millia. xxv. occidere. Decẽ uero millia cepere. Poſtremo ĩ
ſidiis afroꝝ oppreſſi eodem die ambo p̃iere: ſed Gnei filius fuit Gn. Corne. Scipio naſica: qui ſenatus totius iu
ditio optimus iudicatus eſt. Et in hiſpania quinquaginta rebellantiũ oppida imperio reſtituit. Luſitãos acie ui
cit: cum bois bellũ geſſit quorum. xxv. millia proſtrauit: Dalmaticos rep̃ſſit. Publii filii duo fuerunt. P. Scipio
africanus &. L. Scipio aſiaticus: Publius ut dixi patrem liberauit Haſdrubalẽ hiſpaniam pepulit. Inde carthagi
nẽ uicit: hic filios duos habuit: Alteꝝ ita a patre degenerãtem: ut uecordia & amentia mõſtro ſimilis fuerit. Al
teꝝ Publiũ. ſ. corpore ĩbecillẽ aĩo uero p̃ſtantiſſimũ: q filiis carẽs Aemiliũ Pauli æmilii filiũ adoptauit q Scipio
africanus minor ẽ cognominatus: qui celtiberos uaceos & cãtabros uicit. Carthaginẽ ĩde euertit. Poſtremo in
hiſpaniam reuerſus profectus numantiam ſubſtulit. L. aũt Scipio ſuperioris africaĩ frater primus ui ultra hel
leſpontum ĩ aſiam traiecit Anthiochũ uno & inſigni p̃lio ſupauit: & quinquaginta hominũ milibus cæſis aſi
am romano impio adiecit. Coſſe: Aemilius Mamercus dictator uehẽtes ſidenates & faliſcos iuxta fidenas p̃
lio uicit: ubi Aulus Cornelius coſſus uir nobilis & corporis animi fortitudine excellẽs aĩaduertens regẽ Tolũ
nũ cũ eqtibus omnem pugnã ſuſtinere citato equo eum pcuſſit: & ad terrã deiecit: ac mox ipſe deſiliens uulne
ribus cõfecit: caputq; eius abſciſſũ & pilo affixũ p agmẽ circũ ferẽs regiis ſpoliis ĩſignẽ terrorẽ hoſtibus ſuis ue
ro aĩum auxit. Itaq; ſpolia opima ĩ tẽplum Iouis feretrii iuxta ſpolia Romuli ſixit. Erat tũc Coſſus tribunus
militũ: ut reliqui auctores ante Liuiũ ponũt. Veꝝ cũ ſpolia opima non ſint niſi q̃ dux duci detraxit creditipſe
illũ cõſulẽ fuiſſe. Refertq; Auguſtũ cũ tẽplũ uetuſtate prolapſum reſtauret affirmaſſe ſe in thorace lintei inue
niſſe titulũ cõſulis: Serane ſunt uero q ĩtelligãt de Attillio ſerano: quoniã ſerẽti dati ſunt populi romani hono
res: alii putãt de. L. Quintio Cincinato hæc dici: quẽ a ferendo ſeranũ appellat. Ruperãt eq fœdus: & Graccho
cloelio duce lauiniũ & tuſculanũ agrũ ĩuaſerãt: & ĩ algido Minutiũ cõſulẽ obſidebãt. Erat. L. Quintius cinci
natus: qui trãs tyberĩ ubi poſtea naualia fuerũt quatuor iugeꝝ agꝛ colebat: q̃ prata Quintia appellabãt. Cole
bat ergo agrũ ſiue arans: ſiue foſſam fodiẽs: cũ nũtius uenit eũ dictatorẽ eſſe creatũ. Quapp togã a Racilia uxo
re accipiens ĩ urbẽ accerſitus uenit & ĩdicto iuſtitio nihilq; priuati agi pmittẽs cũ maximo exercitu ĩ algidum
uenit: Equis p̃lio uicit: Gracchũq; ducẽ in deditionẽ accepit: & hoſtibus ſub iugũ miſſis. Præd. ĩ omnẽ ſuis mi
litibus nõ autem conſularibus diuiſit: cõſulẽq; magiſtratu abire iuſſit: quã ignominiã modeſte tulit cõſul ma
gis beneficii q̃ ignominiæ memor. Quintus a cõſulari exercitu corona aurea donatus triũphauit: & ſexto deci
Fabia gens mo die dictatura quã in ſex mẽſes acceperat ſe abdicauit. Fabii: familia hæc multis uariiſq; tpibus optime de
repu. cum ſua gloria merita ẽ: Primus ãt ĩ ea Fabius dictus ẽ a fabis. Nam ut refert Pli. cũ ĩ magno p̃tio agricul
tura cẽt: q lẽtibus amplioribus reliquos anteiret Lẽtulus q ciceribus Cicero: & q fabis Fabius noĩatus. Eratq;
ampliſſima laus ſi quis probus uir & bonus colonus nominareť dictos eẽ aſſerũt quod probe ſoderẽt. Prius
ãt ex fabioꝝ familia cõſul fuit Qu. Fabius q equos & uolſcos ſupauit: & tres annos cõſul fuit: ſed &. M. Fabius
Excudo Cudo uolſcos & uehientes uicit. Tu maximus: uide Serui. Excudẽt: cudere pcutere: excudere uero ẽ cudẽdo aliqd
perficere. Spirantia: ita exacta arte perfecta ut ſpirare. i. uiuere uideanť. Oẽ. n. animal quod ſanguinẽ hẽt pul
monẽ quoq; hẽt: quo ueluti follibus quibuſdam aer hauriť & remittiť: quo cor multo ſanguine calefactũ re
frigerať: ergo uitam ſine hoc ſpiritu ducere non poteſt: ut diximus ibi uitales carpis auras. Quæ uero ſanguiẽ
carẽt pulmõe quoq; carẽt: ut ſunt cicadæ formicæ apes & cætera ĩſecta in quibus nulla ẽ uox: q̃ naſcitur ex ſpi
ritu illo a pulmonibus remiſſo: & in ore reuerberato. Viuos ultus: ideſt mutationes illas in facie quiex affe
ctibus diuerſis animoꝝ diuerſe gignuť: q̃ niſi ĩ uiuẽtibus eẽ nõ poſſũt. Spirãtia era: ars ipſa aut ſcuptilis eſt ut
in marmore: aut plaſtice: ut in terra & gypſo: aut fuſilis: ut in ære cæteriſq; metallis. Meatus cæli: motus &
fluxus & conuerſiones cælorum & ſtellarum: quam ſcientiam inuenerunt uel ægyptii uel aſſyrii: Vel ut alii

placet Atlas Libyæ filius. Radio:de hoc in buco. Tu romane:quaſi dicat ĩ quo ꝑfecta abſolutaqꝫ eſt diſciplina reipu.adminiſtrandæ:hinc Cice.ĩ tuſculanis.Rẽ uero publicã noſtri maiores certe melioribus tẽperauerũt & inſtitutis & legibus. Populos.q.d.cui tãta inerit prudentia:tanta animi magnitudo:tantaqꝫ iuſtitia & ĩ ipſa iuſtitia tãta innocẽtia:ut nõ ſolũ ſeipſum:ſed reliquos quoqꝫ populos recte adminiſtrare poſſis. Hæ artes.q.d.tam admirabiles artes & reliquaꝝ oĩum ꝓclariſſimæ:quæ ſalutẽ & dignitatẽ publicã continent:nam bonũ quãto magis uniuerſale ẽ:tãto ꝓclarius.Adminiſtratio uero reipu.omnia complectitur.Ergo cæteris omnibus uirtutibus eſt ꝓponenda. Tibi:quaſi dicat & non aliis. Parcere ſub.deſignat quid propriũ ſit eorum qui reſpu.præſunt.Cum enim quies & pax ciuitatis ſummum bonum ſit: ea maxime ratione bella gerenda eſſe uideantur:ut nihil niſi pax q̃ſitum eſſe uideatur.Itaqꝫ erit eoꝝ officiũ quietos & legibus obtemperantes tutos eſſe iubere:eoſqꝫ ab omni iniuria prohibere:ſuperbos uero & contumaces:qui aduerſus leges alienum ocium ſua immanitate conturbant bello inſectari:& legibus obtemperent cogere:& illorum ceruices frangere.Marcellus ſpoliis opimis:poſtulat locus:ut de ioue feretrio quædã altius repetamus.Romulus ergo ũt ait Dionyſius halicar.cenninenſium exercitu in fines romanos irruente cæſo urbem ipſam ĩgrediens cæninem Acronẽ illius regem cum ualida manu ſibi obuiam intra urbem factum ſua manu iterfecit. Supauit ẽt antemnatas. Deinde Acrontis ſpoliis inſignis uictor rediit domũ ꝓdã omnem reducẽs.Diiſqꝫ comãqꝫ lauro coronatus: & quadrigis ĩuectus ſequẽtibus equeſtribus pedeſtribuſqꝫ copiis egregie iſtructus diiſqꝫ primum ꝓdæ primitias offerens multa ſacrificia fecit:ultimuſqꝫ is poſt pompam ibat purpurea ueſtæ amictus: deos laudãtibus cũ uerſibus patris qui ẽt ducem ipſum ex temporaneis carminibus extollebant:cuncti ẽt illi obuiam ex urbe uenerant cum uxoribus & liberis ex utraqꝫ uiæ parte lætitiã ex uictoria oſtendẽtes.Vrbẽ aũt ingreſſi crateribus uino plenis occurrũt potare uolentibus:& menſæ apud excellentiores familias in promptu erant omni genere epularum refertæ.Victorialis igitur & tropheophera pompa & ĩmolatio: quam romãi triumphum uocãt a Romulo huiuſcemodi prima inſtituta fuit:q̃ noſtra ætate ſumptuoſiſſima & ĩſolens & ad diuitiaꝝ potius oſtẽtationem q̃ uirtutis decãtata priſcæ ꝑcitatis formã prorſus exuit.Poſt põpam uero & ſacrificium Romulus extructo templo in capitolio ioui quem feretrium romani uocant nec magno:nã adhuc ueſtigia extãt ubi maiora latera denũ pedum habet minora qnũ pedũ:cẽninẽſium regis ſpolia ſua manu cæſi cõſecrauit: hũc ãt feretriũ ſiqs uellit tropheũ uocare:ſiue ut aliis placet ſcylophoron: ſiue quia oẽs excellit : omnẽqꝫ reꝝ naturã in circuitu cõphẽdit reꝝ naturam hyperpheretẽ nõ oberrabit: hæc Diony.Liui.autẽ ſcribit Romulus igitur templũ cõditurus ita ait:Iuppiter feretri hæc tibi uictor Romulus rex regia arma ferẽs tẽplũ his regionibus: quas modo aio metatus ſum dedico ſedẽ opimis ſpoliis:q̃ regibus ducibuſqꝫ hoſtiũ cæſis me auctorẽ ſequentes poſteri ferent. Feretrius:iuppiter appellat̃ quod fulmine Pſyllius Tertia qui tulerit ſublimis opima tonãti.Numa Pompilius in commentariis ſuis:ut Plutarchus meminit ſpolia opima ſic cõſecrari inſtituit. Prima Ioui feretrio cũ.ccc.aſſibus:ſecunda Marti cũ octoginta aſſibus:tertia Quirino cũ centũ aſſibus: poſt Romuli ſecutus ẽ Coſſus de quo dictum ẽ:tertius fuit Marcellus.M.Claudius Marcellus.M.Claudii fi.a marte nomen accepit propter præſtantiam rei militaris:ut Poſſidonius ſcribit græcis litteris eruditus primo ædilis curulis:inde augur:poſtremo augur creatus:& miſſus cõtra gallos iſubres Briomachum:uel ut alii dicũt Vitromanum ducem cecidit:cuius opima ſpolia ioui feretrio tulit.Tertius a Romulo quinquies cõſul factus fuit. Quarto cõſulatu euertit ſyracuſas ſecundo bello punico: in quo ſæpenumero exercitum pœnorum cecidit. Quinto conſul apud brutos uaticinio monenti non credidit inſidiis ab Hãnibale circũuẽtus interfectus eſt. Corpus Hannibal dempto anulo magnifice cremauit:reliquiaſqꝫ in argenteo uaſe ad filium remiſit: quas ut ait Cornelius nepos Numidæ obuii raptas diſſiparunt. Liuius & Auguſtus illæſas delatas aiunt. Eius nepos Marcellus qui interiit cum in africam naues traiiceret monimentum erexit : ut Pedianus Aſcanius cum tali titulo.Hic ſiti ſunt Marcelli tres nouies conſules:Auus quinquies:filius ſemel:nepos ter.

Feretrius Iuppiter

Egregiũ iuuenem forma & fulgẽtibus armis.
Sed frons læta parũ:& deiecto lumina uultu.
Quis pater ille uiꝝ qui ſic comitatur euntẽ?
Filius an ne aliquis magna de ſtirpe nepotũ?
Quis ſtrepitus circa comitũ? q̃tũ iſtar ĩ ipſo ẽ
Sed nox atra caput triſti circũuolat umbra.
Tũ pater anchiſes lachrymis ĩgreſſus obortis
O nate ingentem luctum ne quære tuorum.
Oſtendent terris hunc tantum fata:nec ultra
Eſſe ſinent:nimium uobis romana propago
Viſa potẽs ſuperi:ꝓpria hæc ſi dona fuiſſent.
Quãtos ille uirum magnã mauortis ad urbẽ
Cãpus aget gemitus:uel quæ tyberie uidebis
Funera:cum tumulum præterlabere recentẽ.

SER. Egregiũ iuuenẽ forma & ful.ar.Tria ſũt ſecundũ Carminiũ pulchritudo:ætas & uirtus ſignificat ãt Marcellũ filium Octauiæ ſororis Auguſti: quẽ Auguſtus ſibi adoptauit:hic.xvi.anno ĩcidit in ualitudinẽ & periit.xviii.anno in baiano cũ ædilitatẽ gereret. Huius mortẽ ciuitas uehemẽter doluit.Nam affabilis fuit:& Auguſti filius:Ad funeris huius honorem Auguſtus ſexcentos lectos intra ciuitatem ire iuſſit. Hoc ãt apud maiores glorioſũ fuerat: etiam dabat̃ ꝓ qualitate fortunæ:nã Sylla ſex millia habuit. Igit̃ cũ ĩ gẽti gloria & põpa elatus:& ĩ cãpo martio ẽ ſepultus. Ergo modo ĩ Auguſti adulationẽ quaſi epithaphion ei dicit.Etiã cõſtat hunc librũ tãta pronũtiatione Auguſto & Octauiæ eẽ recitatũ:ut fletu nimio imparẽt ſilentiũ:niſi Virgi.finẽ eẽ dixiſſet:q pro hoc ære graui donatus ẽ.i.maſſis: nã ſic & Liuius argentũ graue dixit.i.maſſas. Sed frons læta paꝝ:omẽ ẽ mortis cito futuræ:cõtra alibi:Incipe parue puer riſu cognoſcere matrẽ. Viꝝ q ſic comitat̃ eũtem: Marcellũ cui ſimilis eſt. Quis ſtrepitus:ꝑ ædilitatẽ. Inſtar:ſimilitu

Nec puer iliaca quiſquam de gente latinos
Intantum ſpe tollet auos: nec romula quondā
Vllo ſe tantum tellus iactabit alumno.
Heu pietas heu priſca fides inuictaq; bello
Dextera. nō illi quiſquam ſe impune tuliſſet
Obuius armoto: ſeu cum pedes iret in hoſtē:
Seu ſpumātis equi foderet calcaribus armos.
Heu miſerāde puer: ſi q̄ fata aſpera rumpas:
Tu marcellus eris: manibus date lilia plenis
Purpureos ſpargam flores: animāq; nepotis
His ſaltem accumullem donis & fungar ināi
Munere. ſic tota paſſim regione uagantur:
Aeris in campis latis: atq; omnia luſtrant.
Quæ poſtq̄ anchiſes natum p ſingula duxit:
Incenditq; animum famæ uenientis amore:

do: & ē nomē quod nō recipit ꝑpoſitionem. Ad inſtar enim nō dicimus: quod Probus declinat. Oſtendēt terris hūc tantū fata: paꝝ illuceſcet: & mox ꝑibit. Viſa potēs ſupi: cum indignatiōe dictū inuidiſtis gloriæ romanæ: & ueſtris muneribus. Nam fœlicitas ueſtra ſunt munera. Propria: perpetua: ut Propriamq; dicabo. Mauortis cāpus: ī quo ē ſepultus. Fūera: ꝑp ſexcentos lectulos. Intantū ſpe tollet auos: Exiget generis antiquitatē: & rhetoricæ ſpē laudat ī puero: quia facta nō iuenit. Eſt āt Cicerōis ī dialogo cā difficilis laudare pueꝝ. Nō. n. res laudāda: ſed ſpes eſt. Nec rom. quondā: pro remulea: ut quos africa terra triumphis Diues alit. Quōdā āt pōt & ꝑteriti eē & futuri. Foderet calcharibus ar. ſpecies pro genere. Equi armos: ꝑ equo poſuit. Nō. n. poſſūt armi calcharibus fodi. Fata aſpa rūpas: poſſe aliqua rōe fata dirrūpi p trāſitum docet. Tu marcel. e. talis qualis ē Marcellus. Purpureos flo. ut ſæpe diximus ꝑp ſanguinis ſimilitudinē: qa aut anima ē aut ſedes animæ. Nepotis poſteri: nō enim re uera nepos fuit. Inani munere: ſecundū epicureos: non pro futuro. Sic: iſta noſcētes. Aeris: aeriis in campis colliſionem fecit. Locutus eſt autem ſecundum eos qui putāt helyſium lunarem eſſe circulum. Incēditq; animum: Nam ſupra ait: Et dubitamus adhuc uirtutem extendere factis.

DONA. Quis pater ille uiꝝ: interrogat Aeneas cū admiretur formam iuuenis & triſtitiam in fronte eq ſit. Manibus date lilia. p. affectum dolentis expreſſit dicendo date: cum non eſſet ꝑſto qui darent. Manibus plenis: plena officia ſignificat. Sic tota paſſim regione uagantur: non compleuit omnia quæ apud inferos agebantur. Eſſet enim uitium ſi totum uellet ſuo carmine complecti: quia & longum & impoſſibile.

CHRI. Egregium forma iuuenē: Miro ingenio & artificio laudat iuuenē ab indole: quoniam per ætatem nihil ꝑſtare potuit: quod laude dignū eſſet: ꝑter ſpem futuraꝝ uirtutū. Itaq; cum a principio ſummā captaſſet attētionē oſtendens æneam tā cupidum ſcindi laudat eū a forma corporis & a ſpe futuræ fortitudinis. Captat & ſummā cōmiſeratiōnē ex eo quod ſit frons læta paꝝ. Demonſtrat. n. tātæ uirtuti fortunā inuiſuram. Neq; paſſuram illā ꝑfici poſſe. Lachrymis obortis: nō potuit cōmodius alia rōne extollere nomē adoleſcētis q̄ oſtēdere q̄ iniquo animo illius imatuꝝ īteritū ferat Anchiſes: cui totius generis cognitio data eſſet. Luctū ne q. dixit ne q̄re. q. d. q & mihi narrāti & tibi audienti moleſtiſſimū ſit futuꝝ. Luctū: quia nihil niſi luctū allaturū ſit. Ingētē: q ē plus q̄ magnū. Tuoꝝ: ac ſi dicat populariter oīum ueluti q̄ actura ſit oīo publica. Oſtēdēt ter. q. d. tandiu uiuet: donec magnā de ſe ſpē aptiſſime ꝑbeat: nec ultra progrediēt: ne qd ꝑſtare poſſit. Nimiū uobis: pleniſſima indignatione exclamatio. Nec. n. niſi maximā romani generis iacturā uideret tā pius uir deos iuidia accuſaret: ſed ſupauit affectus magnitudo ipſam rōnem: quod niſi ex magno dolore accidere nō potuit. Nimium potens: quaſi uellit inferre q humanā conditionem tāto ciue tranſcenſura ſit. Propria: ꝑpetua ut Da propriam tymbreæ domum. Domum. n. dei oportuit eſſe tantum uiꝝ: ſed nō fuit diuturnum. Quātos ge. q ex uero dolore proueniūt: nā nō accidit gemitus niſi ꝑ ſumma anguſtia animi: neq; illa eſt niſi a ſummo dolore. Vides ergo quot locos: ut laudaret ibi iuenerit ubi pene nullos putares. Viꝝ. i. fortiſſimorum hominum: quibus niſi res maximi ponderis ſit: nihil graue eſſe ſolet. Proprie ēt gemitus uiroꝝ dixit: qa plorare aut eiulare ut dixit Cice. uiro non datur. Igitur nō ſolū muliebres & plebeios citabit luctus: ſed ēt uiroꝝ fortium gemitus. Quæ. f. nā magna funera nō paranē: niſi magnis. Nec puer: cū plurima dixiſſet ī laudē: tandē cōcludit q q̄uis & troiā ī maximos habuerint uiros & romā: q̄uis a Romulo filio martis ſint: de nemine maiora ſperare poterūt. Heu pietas: dolet tantas uirtutes īchoatas perituras: nam pietas & fides uniuerſam iuſtitiā amplecti uidenē: Qua nihil ī hominum ſocietate ad getē cōtinēdā melius ē. Fortitudo āt re militari oīa picula arcet q̄ ī hoc & pedeſtris ſumma erat & equeſtris. Heu: dolet quia pitura eſt. Pietas āt nō ſolū in ſanguie cōiunctos: ſed ī uniuerſam patriā officiū ſuum ꝑſtat. Fides priſca: ītegerrima: q̄lis apud priſcos fuit. Tu marcellus eris: marcellus ille de quo ſupra dictū ē pp mirificas inumeraſq; uirtutes reliquoꝝ oīum marcellorum famā gloriāq; ita occupauit: ut cū huius nominis mētio facta eēt ille ſolus per quādā antonomaſiam itelligeretur. Veꝝ ſi fata ſua hic frāgere poſſit: illū ita ſupauit: ut cū Marcellus abſolute nominetur nō amplius ille: ſed hic itelligatur Marcelloꝝ familia maximū detrimentum accepit de morte eius Marcelli pro cuius reſtitutione extat gratiaꝝ actio Ciceronis ad Cæſarem. Poſtremo ī huius Marcelli q Auguſti ex ſorore nepos fuit morte penitus uiſa ē extingui. Fuit in eo magna īdolis ſpes. Decē āt & octo annos natus ingraueſcente per bienniū morbo in baiano ſuo mortuus eſt ædilis curulis. Corpus tranſlatū eſt romā cōi luctu ī cāpo martio magnificētiſſime ſepultum prope tybrim. Octauia mater ſub fili Marcelli nomie theatrū & bibliotecham dedicauit.

SER. Exin: deinde cōfert āt ī cōpēdiū narrationis prolixitatē: ſic Ter. Propter lōgū actū ait: Intus deſpōdebiē: itus tranſigetur: ſiquidē eſt quod reſtat. Sūt geminæ ſomni portæ: pro ſomnio. Eſt aūt in hoc loco

Exin bella uiro memorat quæ deinde gerēdā
Laurenteſq; docet populos urbemq; latini:

Et quo quęq; modo fugiatq; feratq; laborem.
Sunt geminæ ſomni portæ:quarũ altera fert
Cornea:qua ueris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitẽs elephanto.
Sed falſa ad cælum mittunt inſomnia manes.
His ubi tum natum anchiſes:unaq; ſibyllam.
Proſequitur dictis:portaq; emittit eburna.
Ille uiam ſecat ad naues:ſocioſq; reuiſit.
Tum ſe ad caietæ recto fert littore portum:
Ancora de prora iacitur:ſtant littore puppes.

Home.ſecutus:In hoc tamen differt q̃ ille per utrãq; portam ſomnia exire dicit: hic umbras ueras p quas ſomnia idicat uera:& poetice apertus eſt ſenſus: uult autem intelligi falſa omnia quæ dixit.Phyſiologia uero hoc habet.Per portam corneam oculi ſignificant qui & cornei ſunt coloris:& duriores cæteris membris:nam frigus non ſentiunt:ſicut etiam Cicero dicit in libris de deoꝝ natura. Per eburneam uero portam os ſignificatur a dẽtibus.Et ſcimus quia quæ loquimur falſa eẽ poſſunt.Ea quæ uidemus ſine dubio uera ſunt.Ideo Aeneas per eburneam mittitur portã eſt & alter ſenſus:Somnum cum cornu nouimus pingi:& qui ſcripſerunt de ſomniis dicunt ea quæ ſecundum fortunam & perſonæ poſſibilitatem uidentur habere effectum & hæc uicina ſunt cornu:unde cornea uera fingitur porta:ea uero quæ ſupra fortunam ſũt: & habent nimium ornatum:unamq; iactantiam dicũt falſa eſſe:unde eburnea quaſi ornatior porta fingitur. Falſa inſomnia:ideſt ſomnia. Secat:tenet. Vnde ſectas dicimus ab eo quod propoſitum tenent. Ad caietæ portum:a perſona poetæ prolepſis.Nam Caieta nondum dicebatur.

DONA. Exin bella:narrauit primo læta:Triſtia pretermiſſit præter q̃ de Marcello deinde docuit quomodo quædam æquo animo ferre poſſet. Viam ſecat:Quid enim prius facere debuit q̃ ſuos reuiſere. Recto littore:at qui nullum littus rectum:ſed dicimus rectam uitam agere quando nihil aliud agimus niſi iter continuum & nullo alio actu illud rumpimus. Nam cupida ſuorum mens nihil aliud agere debuit. Caietæ: ex perſona poetæ loquitur.Nam adhuc non erat Caieta.

CHRI. Exin bella uiro:Artificioſiſſimæ locutus eſt Anchiſes.Prius enim accẽdit illum amore futuræ gloriæ quam dura & aduerſa quæ uentura erant prædiceret.Aequo enim animo ferimus aduerſa: ex quibus iocunda & honorifica peruentura ſint. Nihil enim difficile eſt uiro excelſo animo prædito:unde tandem gloriã ſpectet.Deinde cum aduerſa prædixiſſet:proponit ſpem euadendi:cum huiuſcemodi illa eſſe oſtendat ut partim perferri a fortiſſimo uiro partim uitari a ſapientiſſimo poſſint. Sunt geminæ:placent quæ de portis referuntur a Seruio:ſed excellentiſſima Macrobii ſententia eſt.Ait enim cum geminas ſomni portas ponat Maro & quædam uera quædam falſa eſſe amplecti illum Porphyrii ſententiam : qui inquit Latet omne uerum. Hoc tamen anima cum ab officiis corporis ſomno eius paululum libera eſt interdum aſpicit : nonnunquam intendit aciem:nec tamen peruenit ĩ cognitionem:& cum aſpicit non tamen libero & directo lumine uidet: ſed interiecto uelamine quod nexus naturæ caligantis obducit.Hoc autem in natura eſſe idem Virgilius aſſerit in ſecundo libro : ubi ait Aſpice namque omnem quæ nunc obducta tuenti : Mortalis hebetat uultus & humida circum Caligat nubem eripiam.Hoc igitur uelamen cum inquiete ad uerum uſq; aciem animæ introſpicientem admittat de cornu creditur:cuius natura eſt: ut tenuatum per uiam ſit uiſui. Cum autem a uero hebetem reddit obtutũ atq; repellit ebur putatur : cuius corpus ob denſitatem ne tenuatum q̃dem uiſũ admittit. Somni:non eſt apocope:ut ſit ſomni pro inſomnii:ſed portæ per quas ſomno umbræ ideſt obſcura & adumbrata ſomnia proueniunt. Veris umbris:ueris ſed obſcuris ſomniis. Porta eburna : ut oſtendat q̃ ſcribit omnia ficta eſſe. Recto littore:omnia littora ĩcurua ſunt:ergo non recta:ſed uoluit oſtendere eum q̃ breuiſſimo itinere uſum fuiſſe:ut nuſquam deflecteret:ut dicimus recta ad me profectus eſt.

Deſcriptio Septimi Libri.

SEptimus æneam reddit fatalibus aruis.
Hic quoque caietam ſepelit:tũ deinde profectus
Laurentumq; uenit:uerbis cognouit iuli
Fatalem terram:menſis en ueſcimur inquit.
Centum oratores ueniam pacemq; petentes
Ad regem mittunt læti cum ſorte latinum
Qui cum pace etiam natæ cõnubia pactus.
Hoc forte a lecto iunonis diſſipat ira:
Concurrunt ferro: q̃uis pia fata repugnent.
Belli cauſa fuit uiolatus uulnere ceruus: (tus.
Sũgẽtes ſociæ arma parãt:fremit arma iuuẽ

SER. TV quoq; littoribus no.Vt ĩ principio diximus:in duas partes hoc opus diuiſũ ẽ.Nã primi ſex libri ad imaginem odiſſeæ ſunt dicti:quos pſonaꝝ & allocutionũ uarietate cõſtat eſſe grauiores:hi ãt ſex ad imaginem iliadis dicti ſunt q ĩ negociis ualidiores ſunt:nam & ipſe hoc dicit maius opus moueo:& re uera tragicũ opus ẽ: ubi tantum bella tractantur. Tu quoque : ſicut Miſenus: & Palinurus. Noſtris:italicis ut Non eadem arboribus pendet uindemia noſtris. Non ut Dona.ait nauigabilibus. Aeneia nutrix:hanc alii æneæ:alii Creuſæ alii Aſcanii nutricẽ uolũt.Lectũ tamẽ ẽ ĩ philologus ĩ hoc loco caſu incenſam claſſem eſſe troianam : Vnde Caieta dicta eſt ἀποτουκαίειν. Seruat.o.Tenet poſſidet:ut ſeruantẽ ripas alta non uidit herba. Heſpia in.ma.magna ad hiſpaniæ diſcretionem. Si qua eſt ea glo.ſecundum epicureos bene autem intereſt funeri poſtq̃ ab inferis rediit : ſicut interfuit anteq̃ deſcenderet:ut medium oſtenderet. Quierunt: auctor Hebrus quierant legit. Tendit iter ue.quia prout uela

extenſa fuerint:ita etiã curſus extendiť:in quo nauis ẽ iter:nã ait ſupra Flecte uiã uelis. Aſpirant auræ in.n. qa ut dixius tẽpoꝝ mutatiõe uẽtus uel minuiť uel augetur. In noctem: circa noctẽ. Et quotiẽs tpus expri/ miť accuſatiuũ regit iſta pᵱpoſitio. Luna ne. Liptotes nã dicit large pſtat:ut Munera nec ſperno. Tremulo ſub lu.Ita.n.mobilitas aquæ facit uideri. Circeæ ra/ dũť.l.terræ ut diximus ſupra mõs iſte ante hac inſula fuit. Paludibus.n.a cõtinẽti ſegregabatur:quas exclu ſit limus de albanis montibus fluẽs & dicebať æræus ab horrore trãſeuntiũ:quo homines mutabanť in fe ras.In hoc ſummo oppidũ fuit : quod & circeũ dictũ ẽ a Circe & Circæi:nã utrũq; Liuius dicit. Diues: nõ addidit cuius rei cũ ſoleat: ut Diues equũ diues pictai ueſtis & auri Diues opũ uariaꝝ. Inacceſſos:inacceſſi/ biles iaccedẽdos:nã Vlyxes illuc uenit.Ergo innacceſ/ ſos nõ ad quos nullus acceſſit: ſed ad quos nullus de/ beat accedere : ut Aut illaudati neſcit buſiridis aras hoc ẽ illaudabilis:nã ab Iſocrate laudatus ẽ. Reſonat ca.reſonaŕ facit. Supbis:nobilib₉:pp antiquã oppidi magnitudinẽ. Odoratã:pro odoriferã:& hoc iõ quia uſus olei apud maiores nõ fuit pcipue ĩ italia. Argu/ to.p.ſtridulo ſonãti:ut Forte ſub arguta cõſederat ili/ ce daphnis. Percurrẽs te.aut manu pcurrẽs tactu pe/ ctinis:ut uidemus:aut qa apđ maiores ſtãtes texebãt: ut hodie liteones uidemus.Eſt ãt Home.q ait ιστονε ποιχο.υενην. Gemitus iræq;:gemitus iraſcentiũ leo nũ endiadis. Sera ſub.n.q.tẽpe quo naturali liberta/ te uti cõſueuerũt. Sub ſera no.pp ſerã noctẽ . Ruden tum:ru naturaliter lõgã ẽ.Perſi. Fidor ut archadiæ pe cuaria rudere dicas:Syſtolẽ ergo fecit.Ruditus ãt pro prie eſt clamor aſinorum: ut grunitus porcorum Ranarum autem coax: Quæ omnia a ſono uocis cõſtat eſſe compoſita. Preſepibus : caucis ubi aluntur. Non enim reuera preſepia habent.

P. Virgilii. Maronis æneidos liber ſeptimus.

V quoq; littoribus: noſtris æneia nutrix
Aeternã moriens fa/ mam caieta dediſti:
Et nũc ſeruat honos ſedẽ tu₃:oſſaq; nomẽ
Heſperia in magna ſi qua ẽ ea gloria ſignat
At pius exequiis æneas rite ſolutis
Aggere cõpoſito tumuli:poſtq̃ alta quierunt
Aequora:tendit iter uelis : portumq; reliquit.
Aſpirant auræ in noctem:nec candida curſũ
Luna negat:ſplẽdet tremulo ſub lumĩe põtus.
Proxima circeæ raduntur littora terræ
Diues inacceſſos ubi ſolis filia lucos
Aſſiduo reſonat cantu:tectiſq; ſuperbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus:iræq; leonum
Vicla recuſantum:& ſera ſub nocte rudentũ.
Setigeriq; ſues:atq; in preſepibus urſi
Sæuire:ac formæ magnorum ululare lupoꝝ:

DONA. Tu quoq;:uiderat apud iferos q̃ neceſſariũ eẽt defũctis ſepulchꝝ.Ergo ut pius nutrici illud iſtitu it.Meruerat.n.ipſa qa tã piũ religioſũ romani ipii prĩcipẽ prudẽtẽ fortẽq; uiꝝ nutrierit. Tu quoq;: tepete in/ de:& optime cõiunge:At pius æneas igẽti mole ſepulchꝝ Imponit:ſuaq; armo uiro remũq; tubãq;. Deinde remotis iis q̃ de iferis narrãtur ſequere.Tu quoq; littoribus noſtris &c. Tuq;:q̃ admirandæ memoriæ uide ris ſupmo officio cõiungi meruiſti. Nr̃is ita.ergo ibi es ſepulta:ubi ipſe cũ ſuis eſſet regnaturus. Honorať er/ go a luco. Aeternã mori. Argumẽtũ a contrario:nã creuit fama cũ deberet morte minui. Nũc ẽt:his tpibus quo hæc ſcribunť. Si q̃ ẽ glo.Sciebat nihil ſentire mortuos:ſed ut ſacrificaret religiõi. Vrit odo.uigilãs & uo ce & odorato lumine ad ſe icautos attrahere mittebať.Cedrus tãq̃ oleo madẽs icẽdia ſp iſidiis & uoce nutri.

Caieta CHRI. Caieta:ſequitur opinionem illoꝝ q hanc urbem a nutrice æneæ illic ſepulta dictã uolunt. Stra.cũ hoc idẽ non preterеat:addit laconas urbẽ formas poſuiſſe & ſinũ ipſũ in medio poſitum caietã nominaſſe:cur ua.n.oĩa caietas appellaſſe laconas.Formas ãt dicũt ante antea latinũ fuiſſe dicta a Latino leſtrigonũ rege. Ad/ dunt etiam ĩ portu quam caietã dicunt fuiſſe opidulum epice ab Epica nutrice æneæ denominatum . Home. caietã non nominat:ſed lamũ cũ leſtrygonibus.Volũt alii caietã appellatã a nutrice Creuſæ.Alii a nutrice aſca nii.Alii dicunt propter combuſtas ibi naues caietam fuiſſe appellatam:nam καιειν urere eſt. Heſpia in ma. non ſolum dixit magna:ut diſtingueret italiam ab Hiſpania:ueꝝ ut oſtenderet gloriam ſuam: ut nõ ſolũ ur/ bi nomẽ dederit:ſed urbi ĩ tã celebri natione cõſtitutæ. Si qua ẽ ea glo.non temere dubitat an hæc gloria ad mortuum ſpectet:nã & Socrates & Diogenes & Anaxagoras Clazomenius uana omnia : quæ circa mortuos pſtanť:& nihil ad ipſos mortuos pertinere oſtendunt.Multi contra mortales de ſepultura anxie curarunt. Veꝝ Cice.in ſuis tuſculanis: ut eſt in rebus omnibus grauis & ſapiens optime concludit:ait.n. Totus igiť hic locus cõtemnẽdus ẽ nobis nõ negligendus in noſtris.Ita tamen ut mortuoꝝ corpora nihil ſentire uiui ſentia/ mus.Quantũ ãt cõſuetudini famæq; dandũ ſit:id curẽt uiui:ſed ita ut intelligant nihil ad mortuos pertinere

Candida:micãs & rutilans Afferri.n.cãdore diciť cãdidus. Tremulo ſub.l.De imagine rei exp̃ſſum eſt. En/ ni.Lumine ſit tremulo terra & cana cerula cãdenti:& Lucre.Præterea ſolis radiis iactatur aquæ humor In lu/
Circei cẽ tremulo rareſcit ab æſtu. Circeæ terræ: Circeos appellarũt locũ:quẽ oli iſulã fuiſſe tradũt:deide ut ait Ser. ex limo q e pximis mõtibus lõgo tpe fluxit repletis anguſtiis aquaꝝ q̃ circæos a cõtinẽti diuidebãt ipſi cõtinẽ ti iũcti ſũt:Sin ãt Home.credimus iſula fuit oli imẽſo mari circũdata:Ergo ut ait Pli. qcqd terraꝝ ẽ pter.x.M. p.quã mẽſurã Clytarchus poſuerat ambitũ annexũ iſulæ erat.Eſt ãt hic locus antiq latii terminus:cuius longi
circes tudo a tyberi huc erat.L.M.p.Filia ſolis circem itelligit:a qua inſula circei dicta eſt,Hanc pleriq; ex antiqs filiu

ſolis fingũt:& ſororẽ Aeetæ colchoꝝ regis:q̃ qdẽ ipſe ſol ex Perſe Oceani filia:ut placet Homero:uel ut Ci.ex Aſterie ſorore Latõæ genuit:quã opinionẽ ſeqt̃ nũc poeta.Diodo.ãt ſiculus ſic ait Soli duos fuiſſe filios Aeetẽ & Perſeum & Aeetẽ colchoꝝ Perſeũ uero tauricæ regiõis regẽ extitiſſe:utrũq; crudelitate iſignẽ.Perſẽ ãt Hecatẽ filiã habuiſſe:q̃ paternã crudelitatẽ ſupauit: nã cũ uenatiõe delectaret̃:hoies ꝑ feris arcu uulnerabat: & uenenis peſtiferis opam dãs idiuenit:qđ ακοντιον nominant:in hoſpitibus ãt uenena expiebat̃.Demũ cũ patrẽ ueneno extixiſſet regnũ occupauit:Et tẽplũ Diãæ cui hoſpites imolarẽt̃:cõdidit:cõcubuit idẽ cũ Aeete patruo & ex eo cõcepit Circẽ & Medeã filias filiũq; Aegialẽ.Circe & arte materna & ſua idustria oẽs mortales i uenenis cõpandis ſupauit:adeoq; oium herbaꝝ ui cõſpicata ẽ:ut nihil iueniẽdũ poſteris reliq̃rit. Adiuenit & pharmachũ:quod ad cõciliandã beniuolẽtiã ualeret.Nupſit ſcytæ ſarmaꝝ regi coq; uenenis ſublato regnũ occupauit:ex quo tãdẽ ob crudelitatẽ pulſa:inde ad Oceanũ ſecũdũ aliquos,ꝑuecta:i iſula deſerta ſibi cõitibuſq; fugæ ſedes poſuit.Alii dicũt i italiã deuectã ꝓmõtorium:qđ idẽ Circeũ dicũt ten.uiſſe:Hæc Diodo. Quid uero poetæ de Circe i italia cõſtituta referãt alibi exp̃ſſũ ẽ Home.aũt ſcribit Eæã oli iſulã fuiſſe:q̃ Circe habitabat i loco edito circũ errabãt:& urſi & leões:quos illa ueneficiis cibo & potui imixtis ex hõibus feras fecerat tamen i homies nõ ſæuiebãt:ſed ueluti cães blãdiebãt:illa ſocios Vlyxis i cena uertit i porcos: p̃ter Eurylocũ:q fraudem i ædificio eẽ ſuſpicatus nõ itrauit:intus texebat Circe tales telas:q̃les deæ texũt:& ſuauiſſime canebat. Cedrũ: hæc arbor nõ ea ẽ:quã uulgo cedꝝ appellamus illã.n.dicimus citrũ: cuius poma maxia ſunt ſed lõge alia duo eius genera ut Pli.placet:lyria & phœnicia.Differũt folio:nãq; durũ acutũ & ſpinoſũ hẽt oxycedros uocat̃ ramoſã & nodis ifeſta.Altera odorẽ p̃ſtat.Fructũ ferũt myrti magnitudie:dulcẽ ſapore:itẽ maioris cedri duo genera.Quæ floret fructũ nõ fert:fructifera nõ floret:& i ea antecedẽtẽ fructũ occupat nouus Semen eius cupſſo ſimile qdã cedrelatẽ uocãt.Ex hac reſina laudatiſſima.Materiæ ipſi æternitas: itaq; ſimulachra deorum ex ipſa factitarũt.Cedrinus erat Apollo romæ e ſeleucia aduectus.Hæc Pli.Diaſcorides autẽ ait Cedrus arbor ẽ: unde fit pix cedrina.Quædam eſt parua ac ſpinoſa fructu iunipero ſimilis.Alia maior fructus eius cypreſſo ſimilis:ſed minor & cedrides uocatur:i materia maxima æternas putant hebenum cypreſſum & cedrum:in tẽplo Dianæ epheſiæ:quod tota aſia extruente quadringentis annis peractum eſt:tectũ eſt ex cedrinis trabibus. Habes de cedro.Quod autem inducat Circem cedrum urere:ab Homero eſt.Ille enim in odyſſea libro quinto de calypſo:ubi Mercurius a ioue miſſus nuntius eſt. πυρμεγαλεπεσ χαροφεν μεγακαιετο τηλοσεδωδημ κέδρου τευκεα τοιοηυου τανανηστον οδογει.Succo ergo cedri illis temporibus ad nocturna lumina utebãtur Ait enim Plinius Cedri ſuccus quo modo fieret diximus.Magni ãt ẽ ad lumina uſus ni capitis dolorẽ iferret.Recte ãt mẽinit de ſucco cedri nõdũ oleo i italia naſcẽte.Refert.n.Feneſtella regnãte Tarqno nõdũ neq; in italia neq; i hiſpania neq; poſtrẽo i africa oleũ fuiſſe.Neq; illud p̃teribo.Nã apud eundem Pli.iuenies iliacis tpibus nullũ adhuc unguẽtũ fuiſſe:Sed nec ẽt thure ſupplicabãt:Cedri tãtũ & citri ſuoꝝ fruticũ i ſacris fumo cõuolutũ nidorẽ uerius q̃ odorẽ nouerãt.Cãtu ãt ad ſe hoies allicere Circẽ:allectoſq; i uarias feras conuertere:qđ aliud hẽt:niſi q̃ qui uoluptuoſæ uitæ deduntur:hominem exuunt.Amittunt.n.rationem:qua ſola homines ſumus: & ruũt in uarias animi perturbationes:quæ cum ex rationis priuatione perueniãt:brutorum potiuſq̃ hominum dicendæ ſunt:ulyxes autem non tranſmutatur a Circe quia ſapiens non modo non uincitur a uoluptate.Veꝝ cã eſt q̃ ſocii ſui iam mutati in priſtinam formam redeant:nam & dum recte agit exemplo maiis eſt quo redeant ad meliorem uitam:& ſua doctrina aliis ut recte uiuant:perſuadere poteſt. Formæ:apit ſigmẽtũ fabulæ nõ.n.põt hõ neq; alia aialis ſpẽs i aliam trãſfigurari:ſed cũ forma ſit ſola q̃ tale animal dicimus & hõ deditus uitiis:id ſolũ ſit:qđ ẽ lupus profecto lupus dici põt. Hoc quoq; mõ multi Platonici intelligunt tranſitum illum animorum noſtroꝝ in uaria brutorum corpora a Platone intelligi non ut tranſmigrent in corpora aliorum animalium:ſed in mores ipſorum.

Quos hoium ex facie dea ſæua potẽtibꝫ herbis
Induerat circe in uultus ac terga ferarum.
Quæ ne monſtra pii paterentur talia troes
Delati in portus:neu littora dira ſubirent:
Neptunnus uentis impleuit uela ſecundis:
Atq; fugã dedit:& præter uada feruida uexit:
Iãq; rubeſcebat radiis mare:& æthere ab alto
Autora in roſeis fulgebat lutea bigis:
Cum uenti poſuere:omniſq; repente reſedit
Flatus:& in lento luctantur marmore tonſæ:
Atq; hic æneas ingentem ex æquore lucum
Proſpicit:hunc inter fluuio tiberinus amœno
Vorticibus rapidis & multa flauus harena
In mare prorumpit:uariæ circumq; ſupraq;
Aſſuetæ ripis uolucres:& fluminis alueo
Aetherea mulcebãt cantu:lucoq; uolabant.

SER. Dea ſæ.ꝑ ſe aut herbis potẽtibus ſæua:circe ãt iõ ſolis fingit̃ filia qa clariſſima fuit meretrix:& nihil ſole clarius:hæc ãt libidie ſua & blãditiis hoies i ferinã uitã ab hũana deducebat:ut libidini & uoluptati bꝫ opã darẽt:unđ fabulæ datus ẽ locus.Hora.ſub domina meretrice fuiſſet turpis & excors. In uultus ac terga fe.Corrũpebãt̃.n.i illis ſẽſus:aius nãq; manebat idẽ. Pii paterẽt̃ tro.ergo ipii q ꝓtulerũt.ſ.occidẽdo ſolis armẽta. Neptũnus uẽ.iple.ue.ſe.Phyſice locutus ẽ:motu.n.aq̃ uẽtus creat̃:ut uidemus i bombis. Præter ua. er.ꝑiculoſa nauigãtibus & ẽ themeſis. In roſeis fulge.lu.bi.Lutea ẽ crocei coloris:ut Croceo mutauit uellera luto:unde multi iũgũt in roſeis.i.nõ rubicũdis ne ſit cõtrariũ:tamẽ ſecũdũ Hom.dictũ ẽ q̃ iterdũ ροδοδακτυλον aurorã: interdũ κροκοπεπλον dicit. Cũ uẽti po.cũ ortu diei qeuere.Poſuere.n.ẽ qeuere:ſicut cõtraſtãtes ferẽtes dicius:ut fieret uẽto mora neq̃ ferẽti.i.flanti. Oiſq; re.re.Fla.ois.i.& q ripæ ẽ: & q pelagi q altãus uocat̃. Tõſæ remi:dictia decutiendis fluctibus:ſicut tonſores a tondendis & decutiendis capillis. Lucum.Proſpicit: in quo erat fluminis

Eæa

Cedrus

Flectere iter ſociis: terræq; aduertere proras
Imperat:& lætus fluuio ſuccedit opaco.
Nunc age qui reges erato: quæ tempora rerũ:
Quis latio antiquo fuerit ſtatus: aduẽa claſſẽ
Cum primũ auſoniis exercitus appulit oris
Expediã:& primæ reuocabo exordia pugnæ:
Tu uatẽ tu diua mone: dicam horrida bella
Dicam acies: actoſq; animis in funera reges.
Tyrrhenãq; manum totãq; ſub arma coactã
Heſperiam: maior rerum mihi naſcitur ordo:
Maius opus moueo: rex arua latinus & urbes
Iam ſenior longa placidas in pace regebat.
Hũc fauno & nympha genitũ laurẽte marica

numẽ. Nã ut ſupra diximus nunq̃ lacũ ſine religione põit. Hũc iter: ꝑ hunc. Ter. Dũ rus eo cœpi egomet mecũ iter uias. Eſt ãt crebra frõtõis elocutio. Amœno: umbroſo: ſyluis circũdato. Multa fla. ha. epitheto propriũ. Et ſciẽdum exitũ tyberini fluuii naturalẽ nõ eẽ niſi circa hoſtiũ ubi pría æneas caſtra conſtituit. Nã aliter nõ procedit qđ ait muroꝝ: i ꝑte ſiniſtra opꝑoſuere aciẽ: nã dextra cigit̃ amni. Nã poſtea i lauro lauinio caſtra fecit igẽtia: quoꝝ ueſtigia adhuc uidentur. Aſſuetæ ri. uo. Bono cõpẽdio uſus eſt. Aethera mul. cã. Lenibãt. Corpa. n. ſũt elemẽta: ut diximus ſupra. Non. n. mulcet̃ niſi qđ corporale ẽ: Supra ait Totãq; iſula ꝑ artus. Nũc age: hic ẽ ſeq̃ntis opis initiũ ante dicta. n. ꝑẽdẽt ex ſupiobus. Sane erato ꝓ calliope poſuit. Quæ tẽ. re. q̃a ut ſupra diximus ſecundũ Lucre. tẽpora niſi ex rebus colligãt̃: ꝑ ſe nulla ſũt. Latio an. q̃a duo ſunt uetus & nouũ: ſicut & i iure lectũ ẽ. Exordia pu. cerui iteritũ. Actos: aut collectos: aut re uera cõpulſos: qđ ẽ ueriſimile ꝑꝑ illud Lõga placidas in ꝑte regebat. Totãq; ſub ar. c. Collectã: ut Tityre coge pe. Totã ãt hyꝑbolice dixit. Hũc fauno & nym. ge. lau. ma. Accipimus: Quidã deus ẽ fatuellus: huius uxor eſt fatua. Idẽ ſũt Faunus & Fauna: dicti ãt ſũt a uaticinãdo. i. fãdo: unde & fatuos dicimus incõſiderate loquẽtis: Ergo Faunæ & Fatuæ nomẽ q̃ſi aſꝑũ fugit poeta: & Maricã dixit uxorẽ fuiſſe Fauni: q̃ eſt dea littoris miturnẽſiũ iuxta liri fluuiũ: Hora. inantẽ maricæ littoribus tenuiſſe liri: qđ ſi uoluerimus accipe uxorẽ Fauni maricã nõ procedit: Dii. n. topici. i. locales ad alias regiões nũq̃ trãſeũt: ſed põt dictũ eẽ ꝑ poeticã licẽtiã laurente marica: cũ ſit miturnẽſis. Dicũt alii ꝑ maricã Venerẽ itelligi debere: cuius fuit ſaceliũ iuxta maricã i quo erat ſcriptum ηκ/ οντησαφροδιτησ. Sãc Heſi. Latinũ Circes & ulyxis filiũ dicit: qđ & Vir. tãgit dicẽdo Solis aui ſpecimẽ. Sed q̃a tẽpoꝝ rõ nõ ꝓcedit illud accipiẽdũ ẽ Igi. q̃ ait latios plures fuiſſe: ut itelligãus poetã abuti noium ſimilitudine.

DONA. Quæ ne mõſtra pii: propterea debuerũt liberari ab iis mõſtris: quoniã pii erãt: neq; ſceleratis erãt comparandi. Iamq; rubeſcebat: Bonis auſpiciis recepti ſunt ſcilicet pura luce: & pura aurora & lenitate uenti. Hilaritas autem auium populoꝝ læticiã ſignificabat. Eſt ergo ita igreſſus: ut elementa obſequi & aues uenienti illi gratulari uiderentur. Circum ſupraq;: Sex deſcripſit partes. Nam circum ſignificat dextram & leuam a tergo & ante. Item duas infra & ſupra. Infra oſtẽdit cũ dicit Fluminis alueo: ſupra cum dicit: Aethera. Lætus: ꝑꝑ tot fœlicia auguria. Nũc age: exquiſitis inuẽtionibus accumulat æneæ laudes. Facit enim aduentus nouũ exordiũ ut alia pars uideat̃ eẽ erroꝝ: alia geſtoꝝ in italia. Sub imagine inuocationis propoſitionem fecit: ut lectorem ipſius ordinis quem habiturus eſſet: doctum reddat. Aduena: Magna laus quod peregrini ſua uirtute i alienis locis ingenti fultos ſubſtantia ſuperauerit. Ergo potuiſſent & troiam defendere: niſi iunonẽ aduerſariam habuiſſent. Tu uatem: Vates dicuntur poetæ: quia muſarum ſacerdotium profitent̃: & ut ſunt uates qui deorum reſponſa ad homines perferunt: ita iſti uates erunt per quos ita muſæ loqui perhibeantur: ut dii per ſuos ſacerdotes. Totam coactam: alia propoſitionis pars & plena ſeminibus laudum Aeneæ quoniam tantam coniurationem regum parua manu ſuperauit. Horrida bella: Nam & plura & horrenda.

CHRI. Neptũnus: ut i primo oſtẽdimus neptũnũ poni ꝓ rõne ſupiori ſic & i hoc loco. Nã ſupior rõ. i. ipſe itellectus q̃ maxie põt i hoibus piis. i. uirtutibus ciuilibus purgatis facit ne ꝑcipitẽt̃ i mõſtra. i. i maximas & efferatas ꝑturbationes: Sed ut apertius itelligat̃. Ponũt platonici duas alas: ꝑ q̃s aĩ humani ad cælũ euolẽt: iuſtitiam & religionẽ: & ꝑ iuſtitiã: cuius pars eſt pietas: intelligunt morales uirtutes: per religionem: & intellectiuas dicũtq; ſummũ bonũ cõſiſtere i cõtẽplatiuis: q̃a illis fruimur deo: quod ſũmum bonum ponit Plato: ſicut etiam chriſtiani: ſed tamen incipiendum eſſe uoluit a moralibus: quibus animus purgatur. Nam in animum in mundũ negãt poſſe igredi ſapientiam q̃a ut ipſi aiunt auctore. Socrate puꝝ ipuro attingi nefas eſt. Hoc idem ſentiũt chriſtiani: unde eſt illud in animam maliuolam non intrabit ſpũs ſapientiæ. Ergo Neptũnus. i. ſapiẽtia qui mare. i. perturbationes piis. i. morali uirtute purgatis pacat eripit eos a talibus mõſtris. i. a talibus uitiis: q̃a ſapientia eſt q̃ bona a malis cognoſcimus: & inſpirat optimos uentos: ideſt inſpirat optimam uolũtatẽ. Nam ut nauis uento ſic aĩus ſua uoluntate fertur: & uoluntas q̃ eſt a ſapientia: fert ad bonum uitato malo. Quapꝑ bona mẽs a ſapientia iſpirata: unde ẽ cognitio ueri: eripit pios a talibus monſtris: quæ ſunt: ut hõ in ferinã naturã cõuertat̃. Præter ua. f. u. cõpoſitiõe iſta uerboꝝ exprimit atq; pene depingit & celeritatẽ illã depulſæ claſſis & ſtrepitũ aquæ ea celeritate a naue percuſſæ & uadis illiſæ. Aurora lutea in roſeis bigis: Atqui non idem color eſt roſeis qui ad ruborem tendit & luteus qui croceus eſt. Verum uoluit poeta duplicem colorem quẽ aurora deprẽdit̃ oſtẽdere. Primo. n. ea pars hemiſperii ad quã uẽturus ẽ ſol quoniã & plus tenebrarum habet ꝑꝑ noctẽ & minus ſplẽdoris quoniã lõgius adhuc abeſt ſol rubicundior eſt. Cũ uero ſol iã propinquior fit ille rubor iã plus illuceſcẽte die in croceum colorẽ redit. Ergo duo epitheta quæ Home. auroræ dat: ut modo ῥοδο λακτιλον mõ κροκο πεπλον eã noiet poeta i hoc loco cõiũxit. Ergo troiani pii. i. uirtutibus moralibus purgati a mt is ueniut i italiã. i. i cõtẽplationẽ in qua ſummũ bonũ eſſe depꝛehenditur illuceſcente iã die. i. apparente iam lumine rationis remota nebula erroris. Ingẽtem lucũ: Cum uenit in terrã carthaginenſiũ. i. uitã ciuilem igreſſus ẽ ſyluã repletã feris: ut ſunt urſi & ſimilia: q̃a uita ciuilis circa corpea uerſat̃: ubi eſt ipſa materia: q̃ uitĩa

abundat. Nunc ingreditur lucum: ideſt ſyluam ſacram: quia uita cõtemplatiua dum adhuc in corpore ſumus & ſi a natura non omnino diſcedat: tamen habet illam defecatam ab omnibus uitiis. Neq; erant terreſtria animalia: ſed aerea: ut ſunt aues: q̄ cantu omnia mulcebant. Contemplatio enim nihil agit tumultuoſe: ſed obſeruat in rebus oibus agendis uerã quãdam armoniam. Nunc age q reges: bipartita fuit a principio ꝓpoſitio poetæ, ſ. ut primo narret errores æneæ ad imitationem odyſſeæ: deinde ad ſimilitudinem iliados exponeret bella quæ in italia geſſit. Ergo explicaris erroribus cum principium bellorum ſit: renouat inuocationẽ: & more homerico eodem tempore & inuocat muſarum auxilium: & proponit q̃ explicabit: qui in italia regnauerit: cum æneas illuc appulerit: & quis rerum ſtatus fuerit. Nam tempora ipſa a uarietate rerum diſtiguuntur. Vnde & fœlicia & infœlicia tempora dicimus: ut ipſe ſtatus rerum fœlix infœlixue in illis temporibus eſt. Hinc illud ẽ. O mores o tẽpora. Erato: unã muſam inuocans oẽs ĩuocat. Sic alibi: Vos o calliope ꝑcor: Vel locutus ex ſententia illoꝝ: q cũ ſingulis muſis ſingulas attribuãt doctrĩas Erato hiſtoriã aſſignant: ipſe ãt priſcæ hiſtoriæ cognitionẽ cupit: iure ergo Erato ĩuocauit: in hac aũt ꝓpoſitiõe & ĩuocatiõe reſtaurat exordiũ. Captat. n. beniuolentiam a perſona ſua ex modeſtia: q̄ negat ſine diuĩo auxilio p̄ſtare ex ſe poſſe. Itẽ ab opera ĩduſtriaq; ſua q̄ priſca ex obſcuritate uetuſtatis ĩ lucẽ eruẽdo uoluptatẽ utilitatẽq; auditoribus proferat. Captat & attẽtionẽ: Demonſtrat. n. rẽ difficilẽ & cognitu dignã: & a memoria ſuoꝝ tẽpoꝝ remotã. Captat poſtremo docilitatẽ. Capita enĩ reꝝ diſtictim ꝓponit: in eo aũt mirificũ eius apparet ĩgeniũ. Nã cũ deĩceps bella ſibi canẽda ꝓpoãt: ſtilũ quãuis ſublimis fuerit: ita tamen extollit: ut bellicũ quoddã ſonare uideat̃: in quo qdẽ ſtilo & ſi pſeueraturus ſit: tamẽ cũ poſt propoſitionẽ narrationẽ a rebus qetioribus inchoet: illũ de induſtria iflectit: cum ea carmina intonuerit. Maior reꝝ mihi naſcitur ordo: Maius opus moueo: Mitius ſic ſeqtur: Rex arua latius & urbes. Iã ſenior placida compoſtus pace regebat. Eſt. n. maxĩo ingenio & ſumma eloquentia prediti uiri: ut quamuis ĩgens aliquod argumentũ ſibi propoſuerit: proptereaq; grandiori: ut ita loquar: ore canẽdum ſit tamẽ ut res nonnunquam uariat̃ ita uariet etiã dicẽdi figurã: Quod quidem apud alios poetas raro abſolutũ pfectumq; ĩuenies.

Accipimus: fauno picus pater: iſq; parentem
Te ſaturne refert: tu ſãguinis ultimus auctor.
Filius huic fato diuum: proleſq; uirilis
Nulla fuit: primaq; oriens erepta iuuenta eſt.
Sola domum & tantas ſeruabat filia ſedes:
Iam matura uiro: iam plenis nubilis annis.
Multi illam magno e latio totaq; petebant
Auſonia: petit ante alios pulcherrimus omnes
Turnus auis atauiſq; potẽs: quẽ regia cõiunx
Adiungi generum miro properabat amore:
Sed uariis portenta deum terroribus obſtant.
Laurus erat tecti medio in penetralibus altis
Sacra comã multoſq; metu ſeruata p annos.
Quã pater inuentã primas cũ cõderet arces
Ipſe ferebatur phœbo ſacraſſe latinus.
Laurentiſq; ab ea nomen poſuiſſe colonis.
Huius apes ſummum denſæ mirabile dictu
Stridore ingenti liquidũ trans æthera uectæ
Obſedere apicẽ: & pedibus per mutua nexis
Examen ſubitum ramo frondente pependit.
Continuo uates externum cernimus inquit
Aduentare uirũ: & partes petere agmen eaſdẽ
Partibus ex iiſdẽ: & ſumma dominarier arce.
Præterea caſtis adolet dum altaria thædis:
Et iuxta genitorem aſtat lauinia uirgo.
Viſa (nefas) lõgis cõprendere crinibus ignẽ:
Atq; omnem ornatũ flãma crepitãte cremari:
Regaleſq; accenſa comas: accenſa coronam
Inſignem gemmis: tum fumida lumine fuluo

SER. Accipimus: Propter uarias opiniões: hoc adiecit: ut Salu. Vrbem romã ſicuti ego accepi condidere atq; habuere ĩ initio troiãi. Vltimus au. primus: ut ſupremũ ſummũ dicimus Proh ſupme iuppiter. Primaq; oriẽs erepta iu. Per trãſitũ tãgit hiſtoriã Amata enĩ duos filios uolũtate pr̃is æneæ ſpõdẽtes: ſororẽ factiõe ĩteremit: unde & erepta dixit qſi p uim Fato aũt dicit uolũtate. Nã dii id fant̃ quod ſentiũt: non ut homĩes: de qbus lectũ ẽ: aliud clauſum ĩ pectore: aliud in lingua promptũ habere. Iã matura uiro iã plenis nubilis annis: nõ ẽ iteratio: ſed ſecũdum ius locutus eſt: in quo & ex annoꝝ rõne: & ex habitu corporis ætas ꝓbat̃. Primũ ergo ad habitũ: ſecũdũ ad annos ptinet. Latio: Latiũ ps ẽ auſoniæ: unde dixit prius qd mĩus eſt ſic intulit Totaq; auſonia. Petit ante alios: aut ante alios petit: aut certe pulcherrimus ante alios. Miro amo. noua iremperãtia: ſed uariis ꝓpter apes & icẽdium: & propter oraculum fauni. Portẽta: Signa ſunt media: nam & bona & mala ſunt portenta. Laurus erat: Latius poſt mortem Lauini fratris cum Lauinium amplificaret: ab inuenta lauro laurolauinium appellauit. In penetralibus: Penetrale ẽ omnis interior pars domus: licet ſit intecta: unde laurum fuiſſe in penetralibus nõ eſt mirum. Metu: Religiõe: quæ nata eſt per timorem. Primas cum cõderet arces: primas circa laurum. ſ. Nam iã ciuitas fuerat. Trans æthera: ætherem pro aere poſuit. Obſedere apicẽ: uerbũ oppugnationis eſt futuræ. Per mutua: inuicem: & ẽ ab ſolutum. Melipſus qui de apibus ſcripſit ait duobus pedibus ſe tenent: & duabus alis ſe ſuſtinent. Vates diuinus: p quã aũt artem nõ dixit: nec nomẽ eius: ſed dat̃ ĩtelligi coniecturis cũ qbuſdã dixiſſe futura. Partes petere agmẽ eaſdem: intelligimus ab infero mari apes uẽiſſe: unde troiãi. Partes autẽ eaſdẽ: ſummitates reꝝ petere dicit: ſicut apes apicẽ lauri. Quod aũt ĩ lauro ſedere: oſtendit̃. Aduenaꝝ futura uictoria. Caſtis: ipſis: Et ĩtelligimus latinũ ſacrificaſſe iuxta adſtãte lauinia. Nefas: abſoluta parẽtheſis eſt: & ẽ hyppallage. Cõprændere crinibus ignẽ: Cũ ignis crinẽ cõprẽdat. Fumida: ĩ quo fumus ẽ cã lachrymaꝝ. Vulcanum

ſpargere:icendium belli ſignificat.His.n.duobus hoc
ab augurio diſtat. Aſcanii fumo & aſperſione flam/
marum. Fauni:faunus απoτησ φωνησ dictus eſt:q
uoce nõ ſignis futura oſtendit. Lucoſq;:ideſt i lucis.
Sub albu.i.in albũca. Alta:qa ẽ i tiburtinis altiſſimis
mõtibus. Et albunea dicta ẽ ab aquæ qualitate: quæ
i illo fonte eſt unde etiam nonnulli ipſam Leucotheá
uolunt. Sciendum ſane unũ eẽ nomẽ fontis & ſyluæ.
DONA. Vltimus auctor:qa prius fuit Latinus: a
quo factum eſt initium narrandi: Ergo iſte ultimus

Inuolui:ac totis uulcanum ſpargere tectis.
Id uero horrendum ac uiſu mirabile ferri
Nanq; fore illuſtrem fama fatiſq; canebant
Ipſam:ſed populo magnum portẽdere bellũ.
At rex ſollicitus monſtris oracula fauni
Fatidici genitoris adit:lucoſq; ſub alta
Cõſulit albunea:nemorũ quæ maxima ſacro.

ut in ſcalis ſi deſcendas primus eſt ſummus ultimus:qui eſt imus. Si aſcendas contra fiet: Sic Cice. in Rhetori.
inquit ab ultimo principio huius preceptionis:hinc de latino ipſum dicere ſequentia indicant:quanuis poſſet
credi de Saturno. Primaq;.o.non naſcendo:ſed moriendo extincta eſt:& quod magis dolendum in ea ætate
extincta eſt:unde ſpes cœperat. Multi:Et quia unica eſſet:& quia ſenis filia ex quo regnum pro dote ueniret.
Ante omnes.ſ.pulcherrimus:nõ ãt ante oẽs periit. Oĩa aũt ſupradicta i laudẽ ſunt æneæ:ne ignobilẽ: aut ſibi
ĩparẽ ducere uideat:quoniá illá uicini ſpreuiſſẽt. Vterq; a ſaturno ẽ. Ab illo.n.iuppiter ab ioue Venus:a Venere
æneas:Sic a Saturno Picus a Pico:Faunus a Faũo:Latius a Latio hæc. Ergo par ſanguis ſed uirtus in ænea ma
ior. Laurus põit portẽta:qbus cõnubiũ Turni ꝓhibebant. Virg:nõ dixit cernimus uirg ueluti ꝑſẽtem:ſed cer/
nimus uirum externum aduẽtare. At rex:nõ dixit uirginis pater. Nam publicus ſtatus quã filiæ potior fuit.
CHRI. Hũc fauno:artificioſa oĩo narratio. Nã & dilucida ẽ ut pláe itelligat & breuis:ut memoria retineat:
& uériſimilis ut oĩa facile credát. Qui.n.daret externo uiro ea puella:ad quá ſolá regnũ ſpectabat: q̃ oĩum eẽt
pulcherrima:& a multis petita:niſi deorũ mõitis italis dari ꝓhiberet. Rurſus qũo eá extorſiſſet Turnus:aut il
li ceſſiſſet Latius:niſi ipe & nobilitate elatus:& regnos ꝑpotẽs & aĩ corpiſq; uiribus audax:ac poſtrẽo regiæ fa/
uore ſuffultus fuiſſet:ac demũ q̃ ná tãta fuiſſet æneæ gloria:niſi aduerſus potẽtiſſimos reges ferociſſimos po/
pulos:florẽtiſſima regna ac demũ niſi aduerſus & diræ furiæ alectos:& potẽtiſſime oĩum de iunõis machinas
pugnádũ eẽt. Huiuſcemõi igit narratiõe ea cũcta q̃ iferre uoluit poeta uériſimilia reddũt. Hũc fa. Locũ exor/
Mari/ nat adnoĩatiõe & apoſtrophe. Marica:ait Põpõius fuiſſe reginá Lariatiũ:& ab ea forſan ẽ marica ſylua i extra
ca liris fluminis:ubi ſũt miturnæ. Maro ait eẽ nymphá ex q̃ & Fauno ſit natus latius. Alii uolũt fuiſſe filiũ Her/
Latius culis:& ab ipſo fuiſſe cõmẽdatũ Fauno aborigenũ regi:ppeaq; eius uolunt filiũ putatũ. Heſio. Latinũ Circe &
Vlyxis filiũ ſcribit. Volũt ãt qdá ex Circe Vlyxẽ tres genuiſſe Thelegonũ:Latinũ:& Auſonium. Sed oẽm ambi
guitatẽ. Iginius ſoluit:q ſcribit i latio plures fuiſſe reges latios appellatos. Dicũt ꝑterea duos latinis filios fuiſſe
cæſos i pria ætate fraude uxoris amatæ illorũ nouercæ. Te ſatur. Emphaſim hẽt. Te.q.d.maximũ deorum.
Nulla fu.ſ.eo tempore quo æneas in italiam uenit. Nam prius fuerat: unde addit Primaq; extincta iuuenta.
Matura uiro & annis nubibus:Ex iure ſumptum. Præterea:laus eſt ab ætate. Nam non tranſacta iam iuuẽ/
ta nupſerat:ut multis euenit:ſed in ipſo ætatis flore ab omnibus expetita eſt. Multi illam:quid mirum ſi no/
biliſſimá:ſi i flore ætatis cõſtitutá:ſi pulcherrimá:ſi tãti regni heredẽ multi peterent. Multi: augumentũ a nu
meroſitate petẽtiũ. E latio:laus a regione:nam multi itereſt q̃ quiſq; natione ſit. Auſonia:De auſonibus ita ait
Pli. A locris italiæ fons incipit magna græcia appellata in tres ſinus recedens auſonii maris:quoniam auſones
tenere primi. Pulcherrimus:nobilitatis meminit & pulchritudinis:quoniá hæc duo ꝑcipue mouẽt matres i
aſciſcẽdis ſibi generis:cũ pr̃es altiori cõſilio de generi uirtutibus q̃rãt. Caſtis.t.ideſt ipa caſta:ut dicius máibus
Albu/ piis. Albũea:albũea nemus ẽ iuxta anienẽ cũ fõte eiuſdẽ nois:ſiue a colore aq̃ ſulphureæ: ſiue q albũea latine
nea ſit quod græcæ leucothea:Sed i hac ſylua fontes ſunt ſulphurei appellati albulæ:ut Stra. & Plini. ſcribunt.

SER. Fonte ſacro:nullus.n.fons nõ ſacer pp attri
butos illis deos:q fontibus ꝑeſſe dicunt. Mephitim:
mephitis ꝓprie ẽ terræ putor q de aqs naſcit ſulphu/
ratis:& ẽ i nemoribus grauior ex dẽſitate ſyluarũ. Alii
mephitim deum uolunt Leucotheæ cõnexum: ſicut
eſt Veneri adonis:Dianæ Virbius Alii mephitim iu/
nonẽ uolunt:quá aerem eſſe conſtat: nouimus.n.pu/
torẽ nõ niſi ex corruptione aeris naſci:ſicut etiá bonũ
odorẽ de aere incorrupto:ut ſit Mephitis dea odoris
grauiſſimi.i.graue olẽtis. Hic ita.g.cõmẽdatio ora/
culi. Oenotria tel.ꝓprie ſabiorũ tractus. Incubuit:i
cubare ꝓprie dicunt hi q dormiunt ad accipienda re/
ſpõſa:unde ẽ ille icubat ioui.i.dormit i capitolio:ut re
ſpõſa poſſit accipe. Sub no.ſ.p noctẽ ſilẽtẽ.i.p noctis
ſilẽtiũ:cũ omnes tacent. Varias au.uoces.ſ.pp multa
ſimulachra. Fruit:Paſcit:qđ de rebus tãtũ bonis di/
cimus. Acherõta af.a.Poteſtates q̃ ſũt i acherõte: ad
quẽ ꝑ auernũ uenit hoc ãt ideo:qa faunus dr̃ iſernus
deus:& cõgrue:nam nihil eſt terra iſerius i qua habi/
tat Faunus:Hic ẽ q eũ. Hora.iducit nocẽtẽ dicẽs:leuis

Fonte ſonat:ſæuamq; exhalat opaca mephitim:
Hinc italæ gentes omniſq; œnotria tellus
In dubiis reſponſa ferunt:huc dona ſacerdos
Contulit:& cæſarum ouium ſub nocte ſilenti
Pellibus incubuit ſtratis:ſomnóſq; petiuit.
Multa modis ſimulacra uidet uolitãtia miris
Et uarias audit uoces:fruiturq; deorum
Colloquio:atq; imis acheronta affat auernis.
Hic & tum pater ipſe petens reſponſa latinus
Centum lanigeras mactabat rite bidentes.
Atq; harũ effultus tergo ſtratiſq; iacebat
Velleribus:ſubita ex alto uox reddita luco ẽ
Nec pete connubiis natum ſociare latinis
O mea ꝓgenies:thalamis neu crede paratis.

Externi ueniunt generi:qui ſanguine noſtrũ
Nomẽ ĩ aſtra ferãt:quorũq; a ſtirpe nepotes
Omnia ſub pedibus qua ſol utrũq; recurrens
Aſpicit oceanum:uertiq; regiq; uidebunt.
Hæc reſponſa patris fauni monituſq; ſilenti
Nocte datos nõ ipſe ſuo premit ore latinus:
Sed circum late uolitans iam fama p urbes
Auſonias tulerat:cum laomedontia pubes
Gramineo ripæ religauit ab aggere claſſem.
Aeneas primiq; duces & pulcher iulus .
Corpora ſub ramis deponunt arboris altæ:
Inſtituuntq; dapes & adorea liba per herbas
Subiiciunt epulis(ſic iuppiter ipſe monebat)
Et cereale ſolum pomis agreſtibus augent.
Conſumptis hic forte aliis ut uertere morſus
Exiguam in cererem penuria adegit edendi:
Et uiolare manu maliſq; audacibus orbem
Fatalis cruſti patulis nec parcere quadris:
Heus etiã menſas conſumimus inquit iulus:
Nec plura adludens:ea uox audita laborum

incedas abeaſq; paruis æquus alũnis. Pater ipſe : aut honoris eſt:aut re uera ꝑpter lauiniam. Centũ:aut ꝑ qualitate fortunæ : unde & rite dixit:aut certe finitus ſit ꝑ infinito. Tergo:pro tergoribus. Thalamis neu c.p.pp turnũ. Veniẽt:melius uẽiũt:ut iã eos uenire ſignificet. Generi:plurali ꝑ ſingulari uſus ẽ. Ab ſtirpe:ſtirpẽ cũ de genere dicitus tatũ fœ.cũ de arbore ma.g.& fœ.iuenit:ut Sed ſtirpem teucri nullo diſcrimine ſacrũ:& fœ.ut Hora. Cũ ſtirpeſq; raptas &.p.&.d.
Sub pedibus:ſub ipio ſuo ac poteſtate. Monituſq;: alibi mõita dixit:ut Carmẽtis nymphæ monita & deus a.ap. Non ipſe ſuo.p.o.l.Quo a ſe repelleret generos. Sed circũ.l.u.Temeſis ẽ circũuolitãs. Adorea.l. Ador ꝑprie gẽus farris.Liba ãt ſũt placẽtæ de farre & melle & oleo ſacris & aptæ. Subiiciũt:ſupponunt in epulaꝝ locũ. Ipe:q p harpyiã uaticinatus ẽ : ut Quæ phœbo pr.o. Et cereale ſo. Solũ dr̃ oẽ qd̃ aliqd ſuſtinet: unde de mari ſupra ait Subtrahiturq; ſolũ : ſicut nũc panitias menſas.i.epulaꝝ ſuſtentaculum ſolum uocauit. Forte aliis : abundat forte. Fatalis cruſti: ad negocium reſpexit æneæ:cui hic erat finis laborũ: cruſtum autem & cruſta neutro dicimus:de his quæ comedi poſſunt : Hora. Vt pueris olim dant cruſtula blandi doctores. Iuuena. Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſeruo.Fœminino autem genere fragmenta dicimus:quæ non ſunt eſui: ut Concreſcunt ſubitæ currẽti i flumie cruſtæ. Quadris:aut menſis & ẽ antonomaſia:nã ſupra orbẽ dixit:aut quadris fragmentis accipiamus : ut Iuue. Vt bona ſumma putes aliena uiuere quadra. Adludẽs:aut uacat ad:& ludentem ſignificat:aut certe alludens ad reſponſi fidem uerba cõponẽs. Laborum:finẽ.ſ.matrimoniũ:nam ĩ terra multa paſſurus ẽ:ut ait Sibylla:Sed terræ grauiora manẽt.

DONA. Italiæ gentes:Ergo omnes. In dubiis:ergo maioris meriti erat oraculum. Huc dona:ponit morem petendi oraculi. Ipſe pater:Ergo non miſit alterum:ſed ipſe perrexit: Vt & patris & regis diligens adhiberet officium:& pro mollibus plumis & ornatu regio non recuſauit pellium ſtratum. Vox ſubito : Propter meritum petentis. Circum:cum eo quod eſt tulerat iungendum eſt:ut ſit circumtulerat.

CHRI. Oenotria:De oenotria iã diximus. Pellibus icu.apud priſcos.n.factis ſacris ſolebãt in deoꝝ tẽplis ſomnũ cape:ut ab eo deo cui ſacrificaſſent p ſomniũ futura accipent.Quod & Plautus i cappadoce lenõe oſtẽdit:q in templo Aeſculapii:ut ualitudini remediũ accipet icubuit:Et Cice.de diuinatiõe:Atq; etiã q ꝑerant lacedemõiis nõ cõtenti uigilãtibus curis ĩ Paſiphes domo:q̃ eſt in agro pp urbẽ ſomniãdi cauſa excubabant:qa gẽtis oracula uera ducebãt.Stra.aũt refert i agro ſaumo baſylicã fuiſſe Chalcãtis:cui petẽtes oracula nigrũ ſacrificabãt arietẽ:& ſtrata in pelle dormiebãt. Miris modis:Nã quæ ſomniãdo nobis apparẽt uariis & horrẽdis figuris ſeſe offerũt:Fuit aũt miꝝ poetæ igenii:ut dicaret miris:ut qd̃ uerbis exprimere nõ ualebat:auditoris iudicio explicandũ reliqueret. Subito:ut oſtẽdat patrẽ filio pre cæteris reſpõdiſſe.Neq; diutius icertũ tenuiſſe.
O mea ꝑgenies:facit fidẽ.q.d.quã fallere non debeo. Talamus.p.Erat.n.opus ut ante hæc prædicerentur q̃ troiãi uenirẽt:ne cõmẽtares eẽ uideret. Verti:Quia ſuo iperio ſubigẽr. Regi:qa ſubactos clemẽter adminiſtrabãt. Adorea:Ador qd ſit expſſimus i Geor. Per herbã.ſ.apiũ.Dionyſius.n.i li.prio ait in agro laurẽte:ubi cõſederãt troiãi aq̃ fluebat uſq; ad mare.Nũc i cauo loco ẽ ſcatens fons ſacer phœbo cũ duabus ædiculis:i quibus Aeneas primũ ſacrificauit:& ibi troiãi cibũ ſumpſere i ſolo ſtrato ex apio ſiue ex cruſtulis panis ad ciborũ mũdiciẽ patis. Ac conſũptis cibis qdã ex illo appio ſiue & cruſtis comedere cœpunt.Tũ qdã ex filiis æneæ ſiue alius ex diſcũbẽtibus iqt.At.n.mẽſa iã comeſa ẽ nobis.Quo audito tumultuarũt oẽs tãq̃ ſi finita eẽnt pria oracula.Reſponſũ.n.accepant ſiue a dodoneo oraculo:ſiue ab erythris idæ tegurio ubi Sibylla hitabat nympha ĩdigna fatidica:q̃ ipſos monuit:ut in occaſum nauigarent:donec eo peruenirent ubi menſas comederent : hoc ergo nunc aduiniſſe dicebant. Et cereale ſolum:rem minorem q̃ in heroico carmine conueniret tranſlatiõe & denominatione duobus coloribus rhetoricis honeſtauit:ut nominibus ꝑ nominibus poſitis uiliora quæ eſſent maieſtatem q̃dam reciperent. Quadris:ſic Iuue.Aliena uiuere quadrat:quadram autem panem dixerũt: qd apud antiquos quadratas ſectiones haberent panes.Martialis:Cum mittis turdum uel mihi q̃drã ue placẽtæ. Heus etiã mẽſas:miſerã hominũ iſcitiã oſtẽdit poeta:Nam ut p ſæpe quæ timẽda ſunt nõ timẽt:ita quæ nõ ſunt timenda timent.Vt uerſſimũ ſit illud in Cice.Tuſculanis:ignaris homines i uita moribus errant. Quadra

Prima tulit finem:primamq; loquẽtis ab ore
Eripuit pater:ac ſtupefactus numine preſſit.
Continuo ſalue fatis mihi debita tellus:

SER. Primãq; loqntis ab.o.E.p.Hoc ẽ adhuc loquente Aſcanio itellexit famẽ:quã fata prædixerant.
Numine.p.oraculi fide ab Helẽo & Anchiſa pdicti: Preſſit autẽ uocẽ Aſcãii:quo poſſet ipſe numĩa deprecari. Fatis mihi debi.tel.bõa piphraſis ẽ:ne fatalis di

ceret quod eſt medium & in p̄cibus nihil eſſe debet ambiguum. O fidi:æneæ:ſcilicet & nō troiæ:quam nequiuere ſeruare. Hic domus:aut familia: ut De ,p priam thymbreæ domum:aut ordo eſt. Hic patriā hic domus:ante enim patria eſt q̄ domus. Accisis: undiq; conſumptis: & hoc ē apud nos ac:quod apud græcos am. Hæc erat illa fames:ac ſi diceret: hoc fuerat timendum periculum quod pericula terminat.

Habent:habitent: hoc enim frequentatiuum eſt ab eo quod eſt habeo. Vbi mœnia gentis:laurolauiniū ſignificat. Nunc pateras libate ioui:ab eo quod continet id continetur. Anchiſen genitorem:bene ioue & anchiſen q cauſa oraculi fuerunt. Repōite mēſis: aut timore uerbo℞ Aſcānii interrupta renouate: aut reponite frequēter pōite.i.crebro libate. Tempora ramo īplicat:diebus.n.feſtis ita epulabanť. Geniumq;:loci Apollinē uult itelligi in tutela.n.eius tota fuerāt regio: ut Laurētiſq; ab ea nomē poſuiſſe colonis : aliter iniquū ē ſi cū oīs iuocet.Apollinē p̄mittat p̄ſertim cū Helenus dixerit:Aderitq; uocatus apollo. Primāq; deo℞ Tellurē:q̄a ipſa eſt mater deo℞. Nymphaſq; & ad huc ignota p̄cať Flumia:bonū ordinē ſequtur ſic alibi Nymphaſq; laurētes nymphæ genus amnibus unde eſt.Noctē noctiſq; oriētia ſigna:q̄ noctē ſequūtur: ut nymphas flumia iuocat.n.ſibi cōiuncta. Phrygiamq; ex ordie matrē:aut cōtigue q̄a idæū dixerat iouem:aut certe ex ordie.i.more ſolenni. Et duplices: duos:Cælo autem Venerē herebo Anchiſen. Cælo clarus ab alto:in ſerenitate quod eſt augurii:nā nubibus fluminis cauſa eſt. Radiis & auro:radiis aureis.

Ardentē nubē:alii fulmē ardentē nubē dicūt: ut Lucanus.Atq; ardētes aere ſolo : quos hoc loco ſecutus ē: alii dicūt fulmē eſſe aeris ſciſſionē ardentē rimā quos alibi ſequiť dicēs ignea rima micanas percurrit lumine nimbos. Certatim īſtaurāt epulas:hoc ē Et uina reponite menſis. Vina coronant:pro pateris:ut alibi Magnum craterā corona Induit:magno au:ē omine cæleſti dicit alibi:nam te maioribus ire per altum Auſpiciis manifeſta fides. Hæc fōtis ſtagna numici:iſta iam ab incolis diſcunt : quod autem ait fontis ſtagna uero℞ ē:nā numicus ingens ante fluuius fuit: ī quo receptum eſt cadauer æneæ & conſecratum poſt paulatim decreſcēs ī fōtē redactus:q & ipſe ſiccatus eſt ſacris interceptis:ueſtæ.n.libari non niſi de hoc fluuio licebat.

Voſq; ait o fidi troiæ ſaluete penates.
Hic domus:& patria ē:genitor mihi talia nāq;
Hūc repeto anchiſes:fatorū arcana reliquit.
Cum te nate fames ignota ad littora uectum:
Accisis coget dapibus conſumere menſas.
Tum ſperare domos defeſſus: ibiq; memento
Prima locare manu:moliriq; aggere tecta:
Hæc erat illa fames:hæc nos ſupare manebat
Exitiis poſitura modum.
Quare agite & primo læti cum lumine ſolis
Quæ loca:q ue habēt hoīes:ubi mœnia gētis
Veſtigemus:& a portu diuerſa petamus.
Nunc pateras libate ioui:precibuſq; uocate
Anchiſen genitorem:& uina reponite mēſis.
Sic deinde effatus:frondenti tempora ramo
Implicat:& genium lociq;:primāq; deorum
Tellurē:nymphaſq;: & adhuc ignota precať
Flumina:tum noctem:noctiſq; orrētia ſigna:
Ideumq; iouē:phrygiamq; ex ordine matrē
Inuocat:& duplices cæloq; hereboq; parētes:
Hic pater omnipotens ter cælo clarus ab alto
Intonuit:radiiſq; ardentem lucis & auro
Ipſe manu quatiens oſtendit ab æthere nubē:
Deditur hic ſubito troiana per agmia rumor
Aduenisſe diem:quo debita mœnia condant
Certatim inſtaurāt epulas:atq; omine magno
Crateras læti ſtatuunt:& uina coronant.
Poſtera cum prima luſtrabat lampade terras
Orta dies:urbem & fines & littora gentis
Diuerſi explorāt:hæc fontis ſtagna numici
Hūc tybrim fluuiū:hic fortes habitař latinos.

DONA. Nihil inuenies apud Donatum quod per te ipſum ignores.

CHRI. Eripuit:nondum.n.p̄fecerat orationē Aſcanius:cum æneas oraculū īterpretatus eſt:in quo & acumē īgenii ſimul & lætitia demonſtratur.Nā neq; tā cito hebes itellexiſſet:neq; qđ intellexerat tam celeriter niſi lætus elocutus fuiſſet.Salutat aūt terram quoniā eam eſſe cognouit:quā fata portēdebant:agit gratias penatibus:quoniā eo īcolumen illū perduxerant. Hæc talis.q.d.tam læta tā fœlix. Illa.ſ.quæ tantum terrorē īcutiebat. Quare agite:optimus omnino dux:qui & diis ob acceptum beneficium nulla interpoſita mora ſacrificia inſtituit:& iis q ſuæ fidei cōmiſſi ſunt hominibus q̄ primū occaſio dabitur:illa.n.inueſtigatio in tenebris fieri nō poteſt cōſulendū decernit:Primam deo℞:nam berecynthiam quæ terra interpretatur omnium deorum matrē fabulati ſunt poetæ:unde magnā matrem appellāt tellurem. Cæloq; hereboq; parētes:conſtat ex īmortali dea & mortali homie.i.ex aīo & corpore & utriuſq; dū uiuimus ratio ē habēda:ergo utrūq; iuocat.

SER. Ordie ab oī : ex oī q̄litate dignitatis:qđ apđ Romāos ī legatiōe mittēda hodieq; ſeruať. Auguſta ad mœ.augurio conſecrata.Hic paulo poſt Tectū auguſtū igēs & niſi ī auguſto loco ſenatus cōſiliū habere nō poterat:unde tēplū Veſtæ nō fuit augurio cōſecratū ne illuc cōuēiret ſenatus ubi erāt uirgīes:nā hæc fuerat regio Numæ pōpilii:ad atriū āt ueſtæ cōueniebať:qđ a tēplo remotū fuerat. Foſſa:ſulco & ſūt iſta reciproca:nam ſulcum ponit pro foſſa:ut Auſſim uel

Tum ſatus anchiſa delectos ordine ab omni
Centum oratores auguſta ad mœnia regis
Ire iubet:ramis uelatos palladis omnes:
Donaq; ferre uiro pacemq; expoſcere teucris.
Haud mora feſtinant iuſſi:rapidiq; feruntur
Paſſibus:ipſe humili deſignat mœnia foſſa.

Molitur q; locum: primaſque i littore ſedes
Caſtrorum i morem pinnis atq; aggere cigit.
Iamq; iter emenſi turres ac tecta latinorum
Ardua cernebant iuuenes: muroq; ſubibant
Ante urbem pueri & primæuo flore iuuentus
Exercẽtur equis: domitãtq; i puluere currus:
Aut acris tendunt arcus: aut lenta lacertis
Spicula contorquẽt: curſuq; ictuq; laceſſunt.
Cum præuectus equo longæui regis ad aures
Nuntius ingentes ignota in ueſte reportat
Aduenisſe uiros: ille intra tecta uocari
Imperat: & ſolio medius conſedit auito
Tectũ auguſtũ ingens centũ ſublime colũnis
Vrbe fuit ſumma laurentis regia pici
Horrendum ſyluis: & relligione parentum.
Hinc ſceptra accipe: & primos attollere faſces
Regibus omen erat: hoc illis curia templum:
Hæ ſacris ſedes epulis: hic ariete cæſo
Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.
Quin etiam ueterum effigies ex ordie auorum
Antiqua ex cedro: italuſq; paterq; ſabinus
Vitiſator curuam ſeruãs ſub imagine falcem.

tenui uitem cõmittere ſulco Moliturq; locum. Parat: alias fabricat: ut Et phrygiæ molimur montibus idæ. Primaſq; in littore ſedes: quia imperium lauinium tranſlaturus eſt: & ſciendum ciuitatem quã primo fecit troiam dictam ſecundum Catonem & Liuium quod ipſe docet: nec te troia capit. Caſtrorum in morem: hoc eſt breuem. Pinnis atq; aggere muro: in quo pinnæ ſunt: & eſt ſynedoche. Aggere: foſſa. Iamq; iter emenſi turres ac tecta latinorum: Hypmetrus uerſus. Muroq; ſubi. alibi p accuſatiuũ ut æneæ ſubit mucronẽ: & hoc ſecundum naturam eſt. Nã it ſub mucronem dicimus: nam per datiuum figuratũ ẽ. Pueri & primæuo flo. iu. bene romanæ militiæ exprimit morem: nam poſt pubertatem armis exercebanẽ: & ſextodecimo anno militabãt: quo ẽt ſolo ſub cuſtodibus agebant: nec eſt contrariũ longa populos ĩ pace regebat. Nam licet in pace eſſent exercitiũ tamen uigebat armorum. Domitantq; in puluere currus: equos ſub curribus. Acris arcus: fortes: & eſt κατα χρησισ: nã acrimõia mẽtis ẽ. Lenta: mollia. Ictu: iaculatiõe. Ingentes: ex ſtupore nũtii laus oſtẽdiẽ troianorũ: & bene nouitatis oſtẽdit opiniones. Ingentes. n. eſſe quos primũ uidimus opinamur. Reportat: aut reuocat: aut apportat. Intra tecta uoca. diſſentit hoc loco a romana cõſuetudĩe: nã legati ſiquãdo incogniti uẽire nuntiarenẽ primo qd uellent ab exploratoribus reqrebaẽ: poſtea ad eos egrediebanẽ magiſtratus miores & tũc demũ ſenatus extra urbẽ poſtulata noſcebat: & ita ſi uiſum fuiſſet admittebantur: ſed hoc prudẽter fecit. Latinũ nãq; memorẽ uult eẽ reſponſi: & auidum fatis ad uidendos externos: p quos ei promittebaẽ fœlicitas. Solio medius cõceſſit: Vt ſupra diximus: ſoliũ ẽ ueluti armariũ de uno ligno ad regũ tutelã factũ: ſecũdũ alios a ſoliditate dictũ: ſecũdũ Aſprum per antiſthichõ: quaſi ſediũ a ſedẽdo dictũ: nam & ſella quaſi ſeda dicta eſt. Tectũ auguſtũ igens: domũ quã ſupra diximus i palatio ab auguſto factã p tranſitum laudat: quã cõmemorat: & q̃ſi i laurolauinio uult fuiſſe. Horrẽdum: uenerãdũ: nõ quod horrori ſit. Hic ſceptra accipe: Hoc i palatio. Curia templũ: qa ut diximus ſupra: curia nõ niſi i augurato erat loco. Hic ariete cæſo: Hoc ſacrificiũ in ianua palatii feſtis diebus fiebaẽ. Perpetuis mẽſis: longis ad ordinẽ exæquatis ſedentiũ. Maiores. n. noſtri ſedentes epulebanẽ quẽ morẽ habuerunt a laconibus & cretenſibus ut Varro docet in libris de gente populi romãi in qbus dicit quid a quaq; traxerit gente. Ex ordie auorum: prout ſucceſſerãt ſibi. Sane intelligendũ eſt: ita ut nati fuerant ſic eorum imagines fuiſſe cõpoſitas. Antiq ex cedro: quod lignũ nõ facile cõſumitur a uetuſtate. Hoc gẽus ligni tineæ neſcit corruptionẽ: qd ex antiqtate nõ ſentit: ut cedria perũcta ligna cuſtodia cõſeruat. Vnde & Perſius & cedro digna locutus. Vitiſator: nõ iuentor uitis: ſed qui genus uitis italis demonſtrauit populis. Sub imagĩe falcem: aut ſtatuæ exprimit geſtũ: ut dicat: ita tenebat falcẽ ut eã ſub uultu haberet: aut ſub imagine ſubtheca diciẽ: q falci ſimilis ẽ.

DONA. Tum ſatus anchiſa: q̃uis fatis fideret: tamẽ humãitatis officiũ putauit ad regẽ legatos mittere: ne ob ſupbiam alienos fines inuadere uidereẽ tamẽ non expectato de pace reſpõſo urbẽ deſignat tantũ ſpei in fatis repoſuerat. Turres ac tecta: primo. n. altiora ædificia: deinde cum propinquius acceditur humiliora cernũtur. In puluere: qa ibi melius animalia domãtur ubi difficilior tractus ẽ. Ictu: non ut ferirent inuicẽ: ſed ut deſtinata percurrerẽt. Viros ingentes: ignota ueſtẽ. Nam ex impræmeditata re perturbato animo putauit ſe uidiſſe illos ultra humanam formam. Extollit autem regiam Latini a pulchritudine ædificii & ab ornatu triũphali: non ut a pictura fabularum. Auguſtum: uel quia domus fuit regum uel quia reges ipſi ſibi regnandi auſpicia ſortiebantur: illic enim poteſtatem ſumebant & faſces erigebant. Ex ordine: ita ut nati fuerant. Cedro: ex Cedro factæ: quia hoc lignum cariem non ſentit: Vel cedria unctæ: quæ ligna conſeruat.

CHRI. Delectos ordine ab omni: milit cẽtũ: ut ex numeroſitate oratorum oſtẽderet multos uẽniſſe troiãos ne forte ob paucitatẽ cõtemnerenẽ. Mirum aũt fuit æneæ ingeniũ: nã quãuis mitteret illos cũ iſignibus pacis pacẽ petituros: demõſtrat tamẽ iuſtitiã ,pbitatẽq; troianorum: ſed ne a timorẽ potiuſq; ab igẽii bonitate ,pueĩre hoc crederet latius uoluit: ne illũ laterẽt troianorum uires. Delectos: maxia. n. diligẽtia ẽ adhibẽda i mittẽdis oratoribus: ut p̃ſtẽt eloquẽtia & ſapiẽtia: ut q̃ facto opus ſint cognoſcãt & cognita p̃ſuadere poſſint: & ex eorum p̃ſtantia fides fiat apud externos populũ a quo mittunẽ excellentiſſimis uiris abũdare. Ex omni ordine: nã etiam q ignobiliore genere nati ſunt ab optimis reipu. adminiſtratoribus non cõtemnunẽ. Modo aliq̃ ægregia uirtus i illis eluceat Ramis uelatos: ut ſtati prio aſpectu pacata oia aſſerẽt. Dona: nã hæc quoq; ad cõciliãdos homines aios multũ ualẽt. Haud mora: nã cũ mora plerũq; noceat hãc uitare debuerũt legati. Ipſe humili foſſa. i. ſulco ut contra in georgicis dixit Tenui ſulco: ideſt foſſa: & de forma ædificandarum urbium diximus in primo.

Ante urbé pu.oſtéderat ſapientiſſimū ducé æneā nūc uiciſſim latinū laudat: ne ſtultū æneas uiciſſe uideat̃. Quid át illo duce prudétius eé potuit:q ciues ſuos a prima uſq; ætate i bōis diſciplinis erudiendos curerẽ: & in iſtruendos ut ſe patriáq; ſuā tueri & oés iniurias ꝓpulſare poſſint. Cū ꝑuectus equo:ut oſtédat uigilátes aſtitiſſe cuſtodes:q oīa ꝑuiderét & ꝑuiſa ad regem referrét. Omé:poteſtas:ut Paribuſq; regamus auſpiciis. Epulis:ꝑ dapibus poſuit.i.ſacrificiis. Italia:ab italo dicta eſt italus ꝓnepos fuit Saturni:q inter duos ſinus iperauit

Sabini Sabinus Neptūniū & Scyllaceū:uel itelligas de Italo Vlyxis & circes filio. Sabīus:de ſabioꝝ noie nō idē oés ſcriptores tradūt.Poeta át aſſentire uidet̃ portio Catōi:q teſte Diony.haliar.ait Sabíos dictos eé a Sabino rege:& illū qdé filiū fuiſſe Sangi cuiuſdā gentilis diui:q a quibuſdā piſtius ſit uocatus.Ergo Sabinus pr̄ aut qa illius gentis auctor extiterit:aut quia nō ſolū rex:ſed deoꝝ ſanguie:nā omnes dii patres appellantur.Húc Sillius Sabum appellat ſic Pars ſanctū uoce canebát Auctorem gentis pars laudes ore ferebant Sabe tuas qui de proprio cognomine primus Dixiſti populos magna dictiōe Sabinos.Alii tamé dicunt Sabinos dictos eſſe quaſi ſeuinos.i.religioſos:σευειν.n.colere & ſacrificare eſt.Strabo dicit Sabinos ídigenas eſſe:quos romani ſabellos nuncupant.

Saturnuſq; ſenex ianiq; bifrontis imago
Veſtibulo aſtabant:aliiq; ab origine reges:
Martia qui ob patriā pugnādo uulnera paſſi.
Multaq; præterea ſacris in poſtibus arma
Captiui pendent currus curuæq; ſecures.
Et criſtæ capitū:& portarū igentia clauſtra.
Spiculaq;:clypeiq;:ereptaq; roſtra carinis.
Ipſe quirinali lituo paruaq; ſedebat
Succintus trabea:læuaq; ancyle gerebat
Picus equū domitor:qué capta cupidie cōiūx
Aurea percuſſum uirga:uerſumq; uenenis
Fecit auem circe:ſparſitq; coloribus alas
Tali intus templo diuum patriaque latinus
Sede ſedens:teucros ad ſeſe intecta uocauit
Atq; hæc ingreſis placido prior edidit ore.
Dicite dardanidæ(neq;.n.neſcimus & urbem
Et genus:auditiq; aduertitis æquore curſus)
Quid petitis?q̄ cauſa rates aut cuius egentes
Littus ad auſoniū per tot uada cærula uexit?
Siue errore uiæ:ſeu tempeſtatibus acti:
Qualia multa mari nautæ patiuntur in alto:
Fluminis intraſtis ripas:portuq; ſedetis:
Ne fugite hoſpitium:ne ue ignorate latinos
Saturni gétem:haud uiclo nec legibꝫ æquā:
Spōnte ſua:ueteriſq; dei ſe more tenentem.
Atq; equidé memini fama é obſcurior annis
Aruncos ita ferre ſenes:his ortus ut agris

SER. Saturnuſq; ſenex ianiq; bi.ima.antiq reges noīa ſibi plerūq; uédicabant deoꝝ ergo Saturnus rex fuit Italiæ:nā & ſupra ait:Veterū effigies ex ordíe auorū & ifert. Aliiq; ab origíe reges:hinc eſt quod apud Cretā eſſe dr̄ iouis ſepulchꝝ.Gabalus etiá ipator Romáus Solé ſe dici uoluit.Ná Heliogabalus dictus eſt.

Aborigíe:ꝓ aboriginū reges:ſed é metro ꝓhibitus. Pugnádo uulnera paſ.q̄ſi reges paſſi. Sacris i poſti. ubi ſpolia cōſectabant̃. Captiui:ꝓ captiuoꝝ nota figura é. Criſtæ:galeæ a parte totū poſuit. Ereptaq; nr̄a carinis:bene de oī genere ꝑlioꝝ ſpolia illic fuiſſe dēmōſtrat. Quirinali li.lituus icuruus auguꝝ baculus quo utebant̃ ad deſignáda cæli ſpatia:ná máu nō licebat.Quirinalé át ex pſona:ſua dixit q̄lé poſtea Quirinus habuit:ná tūc adhuc nō fuerat Romu.uel lituū:ideſt regiū baculū:i quo poteſtas erat dirimendaꝝ litiū. Succinctus tra.toga eſt auguꝝ de coco & purpura. Ancile gere.ancile ſcutū breue é regnante Numa cælo Huiuſmodi ſcutum lapſum eſt: & data reſpōſa ſunt illic fore ſūmá iperii ubi eēt:qđ nec aliquádo hoſtis agnoſceret:p Mamuriū fabrū multa ſimilia fecerūt:cui & dié cōſecrauerūt: quo pellé uirgis feriūt ad artis ſimilitudiné. Dicimus auté hoc ancile & hæc ancila.Anciloꝝ uero uſurpauit:Hora.anciloꝝ & nominis & toga oblitus. Aurea per.ná aliter nō ſtat uerſus & aurea p ironiá dixit.Coniūx uero nō q̄ erat:ſed q̄ eé cupiebat:ut Quos ego ſū totiés iá dedignata.m.picū amauit Pomōa dea pomoꝝ: & eius uolétis é ſortita cōiugiū:Poſtea Circe cū cū amaret: & ſpueret̃ irata in auē picū cōuertit:ná altera é pica:hoc át iō figit̃: qa augur fuit:& domi habuit picū:p qué futura noſcebat: qđ & pōtificales idicát libri.Bene át ei ſupra lituū dedit qđ é auguꝝ ꝓpriū: ná ancile & trabea cōmūia ſūt cōdiali uel martiali ſacerdote. Placido prior.e.o. Bene placido.Legatoꝝ.n.fuerat ut ipſi ante loquerent̃:ſicut i ſcdo:Vltro flens ipe uidebar. Dicite dardāidæ: Aut ex ueſte eos troiáos eé cognoſcit:q̄ erat ꝓpria géntiū ſingulaꝝ: aut κατατορημυπομενον itelligimus famá:q̄ eos uēire nuntiauerit cádem etiam troianos eſſe dixiſſe:unde infert Auditiq; aduertitis æquore.Dardanidæ autem ac ſi diceret cognati. Siue errore uiæ ſeu tempeſtatibus acti:duo quærit: ſi uoluntate ueniſtis: quid petitis?Si neceſſitate tempeſtas uos an error aduexit? Vada cærula:cæruleum é uiride cum nigro:ideſt mare. Qualia multa:ad duo reſpexit errore & neceſſitate. Portuq; ſede.Aut enim pro portu erat illic exitus fluminis. Ne fugite:ne fugiatis. Ne ue ignorate:Ignoretis. Saturni gétem:laus generis. Spōte ſua ueteriſq; dei ſe more tenentem:Xenocratis eſt:qui cum primus ſcolam aperuiſſet:quod antea in porticibus de philoſophia tractaretur:& interrogatus eſſet quid pſtare poſſet diſcipulis ſuis:reſpondit:ut id homines uoluntate faciant:qđ alii iure cogunt̃. Veteris:Antiq:ac ſi diceret:aurei ſæculi imagie uiuimus. Fama é obſcurior annis: Ac ſi diceret:niſi eſſet iá uos ſciretis. Aruncos ita ferre ſe.Apud ueteres hiſtoriæ hoc géus fuit.Vt maiores natu antea acta poſteris idicarent:qđ hic idicat locus:Luca.aptius cum eét de Antæo narraturus Cognita p multos docuit rudis incola patres.Arunci uero italiæ populi fuerunt.Ferre auté quaſi cum oſtétatione iactare.

DONA. Alii ab origine.r.Refert ſe a ſpálitate ad generalitatem: ut & compendio uteretur: & numerum

augeret.In generalitate.n.īfinita extimatio eſt:& plus intelligitur q̄ ueritas habet. Vulnera paſſi: ut gloriā ex defenſione libertatis oſtēderet. In poſtibus ar.Inditia hæc ſunt uirtutis. Curuæq̧.ſ.Oīa ſine numero poſuit ut plus arbitraremur. Ingētia:ut oſtēdat quāto labore retracta ſint. Carinis:ut appareat ēt nauali bello illos uiciſſe. Lituū.i.regiū baculū ī quo poteſtas eſſet dirimēdaꝝ litiū. Parua:uel quia tales extāt aut nō magni p̄tii:q̄ ueteres nō erāt ambitioſi cultus. Aurea:ironice quaſi itelligat peſſima & idignationē citat:quod talē uirū ita tractaſſet. Dicite.d.Primus uerba facit:ut facilitatē ſuā & beniuolētiā ī eos demōſtret.Potuit āt ex ueſte latinus:q̄ multa expientia eſſet troianos cognoſcere: quod nō poterāt p tenerā ætatē illi q̄ erant extra portas.
Errore uiæ:quia in obſcuro cælo in quo uia eſt nauigantibus ab illa errare poſſunt:uel ui tēpeſtatis inde abſtrahi. Ne fugite.h.Non modo concedit quod ſua auctoritate iam ſumpſerant q̄ ripas intrarunt:ſed ultra id hoſpitium offertur:Ex cognitione autem quæ troianis cum italis eſt oſtendit eos poſſe capere omnē fiduciā.
CHRI. Martia:de Saturno alibi diximus.Laudat āt oēs hos reges:nam oſtēdit nō tyrannos fuiſſe:qui oīa ad ſuū cōmodū referētes pro paſtoribus lupi ſuis ciuibus ſiūt:ſed fuiſſe qui pro patria pugnātes mortem ſubire nō dubitarēt. Multaq̧.p.Quod argumētū erat illos uiros fortes fuiſſe & hoſtes ſibi īiuriā iferētes ſemp ſuperaſſe:nā cōſueuerant exuuiis hoſtilibus templa exornare antiqui: ut & diis cōſecrarent q̄ deorum auxilio acquiſiuerant & ſuæ uirtutis momentū relinquerent ſempiternum:hic Statius Hic ego maiorū pugnas uultuſq̧ trementes Magnanimū effingam regū fingamq̧ ſuperbis Arma tolis:q̄ ipſe meo q̄ſita reuexi ſanguine. enumerat oīa pugnādi genera:nā p currus & criſtas & galeas pugnā q̄ collatis ſignis fit oſtendit. Per clauſtra portaꝝ:expugnationē urbium & p roſtra erepta carinis certamen nauale indicat. Quirinali:atq̧ Romulus q̄rinus dicitur nondū erat.Ergo q̄rinali.i.q̄li uſus fuit deinde q̄rinus uel q̄rinali martio: q̄a q̄rinus mars ſit. Ipſe:ut oſtendat maieſtati regiæ auguralē quoq̧ dignitatē addidiſſe.Picus.n.ut referr Auguſtinus Saturni filius Picus
fuit primus laurentū rex fuit quo tēpore hebræis iudicauit Delbora fœmīa:q̄ & prophetiſa fuit.Aſſirioꝝ rex erat lāperes:Huius fabula notiſſima eſt quod a Circe in auem ſui nominis ſit mutatus. Sunt q̄ dicāt quod illi pater Stercon fuit optimus agroꝝ cultor:a quo fimus quo agri pingueſcunt ſtercus appellat̄.De lituo uero iā dictū ē. Ancile:nōdū fuerat ancile:quod ſubſequentibus tēporibus regnāte Numa de cælo delapſum ē:& de quo dicemus ī ſequētibus:ſed oſtendit illū Numæ ſimilē in religione fuiſſe. Equū domitor:fortiſſimus ī pugna equeſtri: & q̄ bene & pro arbitrio ſuo eq̄s uteret̄. Expreſſit.n. id quod ab Home.dicit̄ Ιπποδαμαſ Capta cupidine cōiunx.Nō q̄ eſſet:ſed q̄ eſſe cuperet:ſic.n. Corebū priami generꝝ dixit. Fecit auē circe.ſ.picum martiū.Hæc auis arbores roſtri duritie cauat.Nidificat in cauis arboꝝ. Eſt auctor Trebius clauum uel cuneum:q̄uis magna adactus ſit ui arbores in quibus nidum habent pici ſtatim exſtrudere cū crepitu arboris: ipſi p̄cipales ſunt ī auguriis teſte Pli.a rege qui nomen huic aui dedit.In capite.L.Tuberonis p̄toris urbani ī foro iura reddentis:ita placide ſedit ut manu apprehenderetur.Reſpondere uates exitiū imperio portendi:ſi dimitteret̄:ſi uero exanimaret̄:p̄tori.Et ille ꝓtius conſcripſit:nec multo poſt ipleuit prodigiū. Prius:ꝓpter affectū quo urgebatur:ut filiam pegrinis locaret. Aruncos: arunca antiquiſſima italiæ urbs fuit ædificata ab Auſōe Vlyxis & Calypſus filio a quo Auſonia nominata ē.

Dardāus idæas phrygiæ penetrauit ad urbes:
Treiciamq; ſamū:quæ nūc ſamothracia fert̄:
Hic illum corithi tyrrhena a ſede profectum
Aurea nunc ſolio ſtellantis regia cæli
Accipit:& numerū diuorum altaribus auget.
Dixerat:& dicta ilioneus ſic uoce ſecutus.
Rex gēus egregiū fauni:nec fluctibus actos
Atra ſubegit hyems ueſtris ſuccedere terris:
Nec ſydus regione uiæ littus ue fefellit.
Conſilio hanc oēs animiſq; uolentibus urbē
Afferimur:pulſi regnis quæ maxima quondā
Extremo ueniens ſol aſpiciebat olympo.
Ab ioue p̄ícipiū generis:ioue dardana pubes
Gaudet auo:rex ipſe iouis de gente ſuprema
Troius æneas tua nos ad littora miſit.
Quanta per idæos ſæuis effuſa mycenis
Tempeſtas ierit campos:quibus actus uterq;
Europæ atq; aſiæ fatis concurrerit orbis
Audiit:& ſiquem tellus extrema refuſo
Summouet oceano:& ſiquem extēta plagaꝝ
Quatuor in medio dirimit plaga ſolis iniq

SER. Dardanus: Iuppiter cum Electra Atlātis filia Coriti regis Italiæ uxor concubuit: ſed ex iouis ſemine natus ē Dardanus ex Coriti Iaſius Dardanus ꝓfectus ad phrygiā Iliū condidit.Iaſius uero thraciā tenuit:ubi ē ſamos quam & ſamothraciam nominauit nā Iunonis alia eſt ſamos inſula q̄q̄ ciuitas thraciæ: q̄ ē in cæphalenia ſame dicatur:unde cum poſtea reſpōſum eſſet Antiquā exquirite matrē: & æneas italiam peteret:profectus ad thraciā ſamothracas deos ſuſtulit & ꝑtulit ſecū propter originē matris. Idæas phrygiæ:quia erant & cretæ addit phrygiæ. Coriti: oppidum & mons dictus a rege patre Dardani. Addit:auget adiectione.ſ.nominis ſui. Voce ſecutus:plerunq̧ enim conſentimus & taciti. Rex: conciliatio ab honore:ide a genere. Succedere terris:ut Succedoq̧ honeri. Nec ſydus:aſpectus ſyderum:nam tempeſtatē ſupra dixit. Vrbem afferimur:ad urbem refferimur.
Extremo ueniens:primo:nam alias rediens diceret nō ueniēs. Dardana pubes Gaudet auo rex ipſe io. Generis originē: nā auus nō ē troianoꝝ Iuppiter: ſed æneæ p Venerē. Quāta per idæos: ad illud reſpexit: Auditiq̧ aduertitis æquore curſum: nā non mirum te audiſſe:q̄ uniuerſus orbis agnouit. Tēpeſtas: uis belloꝝ. Actus:colliſus. Fatis: p tranſitū: & excuſat troiāos:& græcorum laudē minuit. Tellus extre.ut eſt britanniæ & oium inſulaꝝ oceani. Refuſo autem refluo:ut idicat Luca. Quaq̧ iacet littus dubiū quod terra fretumq̧ Vendicat alternis uicibus cū fungitur

Diluuio ex illo tot uaſta per æquora uecti
Diis ſedem exiguã patriis:littuſq; rogamus
Innocuum:& cunctis undãq; aurãq; patenté.
Nõ erimus regno indecores:nec ueſtra feret
Phama leuis:tanti ue aboleſcet gratia facti.
Nec troiã auſonios gremio excepiſſe pigebit.
Fata per æneæ iuro:dextramq; potentem
Siue fide:ſeu quis bello eſt expertus & armis
Multi nos populi multæ(ne temne:q. ultro
Præferimus mãibus uittas ac uerba precãtũ)
Et petiere ſibi & uoluere adiungere gentes.
Sed nos fata deum ueſtras exquirere terras
Imperiis egere ſuis:hinc dardanus ortus

ingens Occanus uel cũ refugis ſe fluctibus aufert: & eſt Homeri. Et ſiqué extenta plagaꝝ:quatuor audie runt ét illi q ſeparanť zona: ea quæ eſt in medio qua/ tuor.i.ferués.Significat ãt antipodas. Iniqui:intem/ perati uel ardẽtis. Diluuio ex illo:ex illa uaſtitate:alii hic diſtinguũt:& mutant ſenſum:ut ſit quos dirimit plaga ſolis ardẽtis:ex quo mũdus eſt cõſtitutus:hoc é quo chaos eſſe deſiit. Diis ſedem exiguã patris:pia & uerecunda petitio. Littuſq; rogamus Innocuũ: non quod nulli noceat:ſed cui uendicato nulli poſſit noce re aliter ſerpẽtes innocuos dicimus. Cunctis undãq; aurãq; patenté:iſta.n.cõmunia ſũt. Indecores: decus decoris facit:Decor decoris: ſed hic indecor dicimus: hic indecus non poſſumus dicere: unde ĩdecores cũ eo breuis ſit:aut ſyſtole eſt aut certe dicimus nomina tiuũ nõ inueniri:ut ĩ multis nominibus fit: nã idecus lectũ nõ é: qd & melius é. Nã ſyſtole ſine exẽplis fieri nõ debet.Verecũde ãt hoc dicit ſua cõiũctiõe ét orna/ ri italos. Aboleſcet:abolebiť & uſus é ĩchoatiua forma:cũ opus nõ eét. Troiã.i.troianos. Fata p.æ.iu.q iam nouit latius oraculo.ſ.Fauni p qd audit externi ueniẽt generi. Siue fi.ſ.q.b.é.e.&.a.ĩ his dextra cõprobať fide & uirtute. Vittas:q̃ religabanť ad ramum. Huc repetit dardanus.i.æneas:& bene repetit nõ petit q̃ſi ad ſua DONA. Dardanus:iã explicat quod propoſuerat cũ dixit Dicite darnanidæ. Rex genus.æ.Cũ ſe beniuo/ lũ oſtẽdiſſet Latius nõ multũ laborauit ĩ texẽdo exordio Ilioneus:nec tamé penitus omiſit. Fauni: unde hoc cognouit Ilioneus? népe ex ſimulachris:q̃ erãt ĩ ueſtibulo.Breuiſſime ãt amplectiť q̃cũq; dixit latinus: nec po tuit ĩ tãta breuitate magis extollere genus troianũ. Ab ioue.p.plus dixit q̃ latinus.Ille.n.Dardanũ ex italia ue niſſe:hic utriq; generi a Ioue pricipiũ eé demõſtrat:& cõfirmãdæ rei cã ré ſepius repetit. Suprema:ut enume ratiõe maioꝝ ĩpe uideať finis:ꝓpiqor cã oſtẽdiť æneas:qa nepos erat iouis. Quãta:ut cõmiſerationé excitaret narrãdæ erãt calamitates:ſed remouẽdæ erãt moræ:ut q̃primũ legationé exponeret:ergo breuiter illa tangit. Diluuio:nõ bello:nã ex bello aliqd ŕmãet:ex diluuio uero nihil:nã oĩa tollit. Tot ua.poſt calamitaté bellica durior caſus nos excẽpit. Diis ſe.ex. Facilé & honeſtã petitioné oſtẽdit.Ex cõmemoratiõe ãt deoꝝ etiã homini/ bus petere uideť:Nã q̃ numinibus præbebitur ſedes cultore neglecto. Littus:ut demonſtret quod ad hoĩes p tinet:nec difficile:nec oneroſum. Non erimus indecores:noluit dicere ornabimus regnum:ne ſit arrogans. Leuis:nec pro leui ducimus quicqd præſtiteris. Fide:Laudat fidem:quæ neceſſaria eſt in ſocietate regni.

Dardanus CHRI. Dardanus:De hoc dicta plurima ſunt:pauca tamé hæc repetã.Duxit hic Chryſen Pallãtis filiã:un
Ideus de ſunt nati Ideus & Dimas:qui ĩ arcadia regnauerũt uſq; ad diluuiũ.Hæc Diony.q ait Atlanté fuiſſe arcadiæ
dimas regé.Cũ uero p diluuiũ cãpi ĩ arcadia ĩ lacunas eſſent uerſi:ppea ꝑ habitatio mõtuoſa difficilis eſſet: atq; ſteri
Samos lis Dimate ĩ arcadia cũ parte copiaꝝ relicto Dardanus in ſamothraciã uenit:Ibiq; Iaſio a fulmine pcuſſo:quia
Anchiſes Cereris cõcubitũ appetiuerat:profectus eſt in phrygiã:& defuncta Chryſe Batteã filiã Teucri duxit mortuoq;
Teucro in regno ſucceſſit.Ex hac genuit Erichthoniũ: ex Erichthonio & Calliore Scamãdri filia Tros naſcit
ex Troe Aſſaracus:ex hoc Capis:ex quo & ex naiade nympha oriť Anchiſes Diodo.refert Iaſium & Dardanũ natos in ſamo inſula:quæ nomen a Samo Mercurii filio habebat.Inde aduentu thracũ colonorum ſamothra cia eſt appellata Mortuo Iaſio Dardanus & Coribantus phrygiã petiere: ubi defuncta Chryſe Dardanus Bat/ teã filiã Teucri duxit:& Teucro regno ſucceſſit.Latini ãt dicũt Dardanũ e corytho ĩ ſamothraciã & ide ĩ phry giã ꝓfectũ. Rex: in genere deliberatiuo oratio é:in qua pacé ſedeſq; ſibi troiani petunt. Captat ãt beniuolen/ tiã a nomine & a nobilitate.Cõmẽdat petitioné ſuã a neceſſitate:quoniã ſic uolẽtibus fatis:qbus repugnare la/ tinũ nõ deceat illuc deuenerĩt:ſicq; cõfutat quod ille dixerat potuiſſe troianos uenire aut deceptos errore uiæ aut ĩpulſos tẽpeſtatibus.Et ſimul a ſe ipſis captat beniuolẽtiã qa oſtendit ſuũ cõſiliũ troianos fatis accõmodaſ/ ſe:& id uelle:quod illa diſponũt.Cõcitat ſimul & miſericordiã:cũ oſtẽdit ſe ex florenti fortuna in magnã cala mitaté ĩcidiſſe. A ioue prin.Cõmẽdat ſe a genere. De gente ſupre.Nõ ſolũ a ioue eſſe Aeneã oſtẽdit: ſed ita a ioue ut nõ p uulgarem parenté illi nepos ſit:ſed per ueneré q̃ nõ mõ dea é:ſed una eſt ex ſelectis. Ponit.n.Var. in ſexto decimo uolumine deos ſelectos.Ianũ:Ioué:Saturnũ:Genium:Mercurium:Apollinem:Martem:Vul canũ:Neptunnum:Solem:Orcum:Liberũ patré:Telluré:Cererem:Iunoné:Lunam:Dianam:Mineruã:Vene/
Dii ré & Veſtam.Sũt itaq; duodecim mares:octo fœminæ dii ſelecti. Ergo cũ per Veneré matrem unam ex ſele/
ſelecti ctis nepos iouis ſit:Aeneas iure de gente ſup̃ma iouis eſſe diceť. Tua ad limina:ut oſtẽderet nihil illos arroga ter ſibi aſſumpturos:ſed p̃cibus exoraturos Audiit & ſi quem: uniuerſam hanc ſphæricã rõné explicauimus
Tranſlatio in geor.ubi de qnq; zonis meminit. Diluuio ex illo:trãſlatio é.Fit ãt trãſlatio cũ uerbũ ex quadã re trãſfertur in aliã ré:quod pp ſimilitudiné recte trãſferri uidetur:& cũ fiat aut rei ante oculos ponẽdæ:aut augendæ:aut minuẽdæ:aut ornãdæ cauſa:aut obſcœnitas uideť:aut ut breuiter narreť hic breuitatis cã poſita eſt trãſlatio. Cũ.n.dixit Diluuio ex illo:denotat q; quẽadmodũ diluuio oĩa ruũt trahunť ſternũtur euertunť q; ita ĩ eo bel lo demõſtrat ĩcẽdia:rapinas:depopulatiões:cædes:euerſiones:irruptiões:ĩuaſiones:captiuitates:.Quapp ut ea nobilitate gentis & opulẽtia regni ſeſe nobilitarat:& dignos demõſtrauerat:quibus ſedes daudæ eſſent:ſic hu iuſcemodi calamitate miſericordiam commouet:& metum omnem ne ſuperbius qd agãt ſubmouet. Dis

ſedem:cõmendat petitionem ſuã a modeſtia. Innocuum:in quo uobis nullũ afferemus detrimentum.Nam cũ dabũt littus ſterile nihil ex eoꝝ ubertate iminuẽt. Nõ erimus:nõ ſolum non erimus detrimento:ſed erimus decori:conat̃ ãt ſummũ ſeruare tẽpamẽtũ:ne aut pp nobilitaté magnitudineq́ꝫ nominis troiãi illoꝝ ſocietas piculoſa uĩdeat:ne ue rurſus pp illoꝝ calamitates ſint ita afflicti:ut ſint cõtẽnẽdi: ac ne q̃rat latius cur nõ ſedẽs ſuas poſuerit apd illos:q eos ſibi iũgẽr uoluerũt repetit Ilioneus:qd iã poſuerat fato huc eẽ adactos troiãos.

Huc repetit:iuſſiſq; ingentibus urget apollo
Tyrrhenũ ad tybri:& fõtis ad uada ſacra nu/
Dat tibi præterea fortũæ parua prioris (mici
Munera:relliquias troia ex ardente receptas:
Hoc pater anchiſes auro libabat ad aras:
Hoc priami geſtamen erat:cum iura uocatis
More daret populis:ſceptrũq; ſacerq; tiaras.
Iliadumq; labor ueſtes.
Talibus ilionei dictis defixa latinus
Obtutu tenet ora:ſoloq; ĩmobiliſq; hæret
Intentos uoluens oculos:nec purpura regẽ
Picta mouet:ne ſceptra mouẽt priameia tãtũ:
Quãtũ in cõnubio natæ thalamoq; morat̃.
Et ueteris fauni uoluit ſub pectore ſortem.
Hunc illum fatis extrema a ſede profectum
Portendi generum:paribuſq; in regna uocari
Auſpiciis:hinc progeniem uirtute futuram
Egregiam:& totũ quæ uiribus occupet orbẽ.
Tandem lætus ait:dii ueſtra incepta ſecũdẽt:
Auguriũq; ſuum:dabit̃ troiane quod optas:
Munera nec ſperno non uobis rege latino
Diuitis uber agri:troiæ ue opulentia deerit.
Ipſe modo æneas noſtri ſi tanta cupido eſt:
Si iungi hoſpitio properat:ſociuſq; uocari:
Adueniat: uultus ne ue exhorreſcat amicos:
Pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyrãni.
Vos contra regi mea nunc mandata referte.
Eſt mihi nata uiro gentis q̃ iungere noſtræ
Non patrio ex adyto ſortes:nõ plurima cælo
Mõſtra ſinũt:generos externis affore ab oris:
Hoc latio reſtare canunt qui ſanguine noſtrũ
Nomen in aſtra ferant:hunc illũ poſcere fata
Et reor:& ſi quid ueri mens augurat:opto.
Hæc effatus equos numero pater eligit omni
(Stabant tercentũ nitidi in præſepibus altis)

SER. Ingentibus:deliis quæ magna cõſtat fuiſſe. Fortunæ parua prioris:Bene medium tenuit.Nã ne laudare uidereẽ:ait pua ne deformare. Nã duꝝ eſt aliqd de infœlicibus accipere ait fortunæ prioris. Hoc pater anchi.au.li.a.a.Paterã ſignificat. Hoc priami geſtamen erat:diadema dicit:nã ſceptꝝ dicturus ẽ. Sacerq; tiaras:Pileũ phrygiũ dicit: & ſciẽdũ hic tiaras p uſurpationẽ dictũ:nã hæc tiara dicimus.Melius ergo Iuue.Et phrygia ueſtitur buccha tiara. Obtutu tenet ora:ordo eſt lauinus defixa tenet ora:& obtutu.i. itui tu ſol hæret ĩmobilis. Intentos uoluens oculos:cogitãtis eſt geſtus:ſic de Bocco Salu.Vultu & oculis pariterq; animo uarius. Regem : dicta mouet . Quippe regem & hoc eſt labor iliadũ. Portendi: porro tendi. Prædici:ſignificari. Paribus auſpiciis:pari poteſtate & tractum eſt ex comitiis:ut diximus ſupra. Dii noſtra icepta ſecundẽt: Antiquo more locutus de publicis rebus.i.de pace & nuptiis filiæ & de regis nuptiis facit ante deoꝝ cõmemorationẽ:ſicut etiam in omnibus Catonis traditionibus legimus hinc eſt i diuinatione.Si quid ex aliqua ueteri oratione eſt iouẽ ergo maximũ optimũ:ipſe etiã Virgi.Præfatus diuos ſolio rex infit ab alto. Auguriũ:propter quæ dicta ſunt ſupra. Quod op.i.pax. Nec ſuperno:qa dixerat Fortunæ pua prioris.Et eſt liptotes.i.libẽter accipio. Vber agri:ubtas alibi Pecoriq; & uitibꝰ almis Aptius uber erit & eſt maior petitione promiſſio.Nã littus illi perierat. Pacis erit: fœderis ab eo qd ſequitur id quod precedit. Tyranni:græcæ dixit regis.Nam apud illos tyranni & regis nulla diſcretio eſt : licet apud nos incubator iperii tyrannus dicatur : declinat̃ autẽ hic & hæc tyrannos. Eſt mihi nata : male multi arguunt: Virgi.qd latinũ ultro iduxit filiã pollicẽtẽ:nec oraculũ cõſiderantes:qa italo dari nõ poterat:nec æneæ meritũ:quem decebat rogari.Teren. Hac forma ipulſus Chremes ultro ad me uenit unicam natã ſuã Heſio. ẽt περιτον γυναικων iducit multas heroidas optaſſe nuptias uiroꝝ fortiũ. Sortes:abuſiue pro oraculis poſuit. Plurima cælo Monſtra ſinũt: aut p augumẽtũ dixit:aut & alia uiſa itelligamus:nã duo nõ ſũt plurima. Hoc latio reſtare canũt hoc:italiæ mãere ſignificat:nã ſic dicimus hoc mihi reſtat.i.manet me illares. Mẽs augurat:auguro dicimus ſecundũ Plinium cum preſagio mentis futura colligimus:auguror uero tum cum futura ueris captamus auguris. Numero omni:ideſt tercẽtum:& pite dixit:nã in legione nõ niſi tercenti equites erant quæ habebant ſex millia uirorum p quod oſtenditur unam habuiſſe legionem latinum: unde & alibi Tercentum ſcutati omnes uolſcente magiſtro. In præ.al.multa non propter ſe:ſed propter aliud dicũt̃:nam & p pſepia alta equoꝝ magnitudo mõſtrat̃:Home.τανυπεπλους.i.per lõgas ueſtes.

DONA. Dat præterea:quomodo præterea:cum nihil prius dederit ſed ſic coniũge:miſit nos ad te æneas: & præterea ideſt ultra id quod miſit dat munera parua reſpectu prioris fortunæ. Hoc pater : Nam ſi per ſe nõ ſint magna ſunt tamen quia talium uirorum fuerant. Tiaras: pilleus eſt quo phryges utuntur cum celebrant ſacra:unde ſacrum dixit. Intentos oculos:quod eſt capientis cõſilium:nam oculi per diuerſa uagantes ſecum animum trahunt:& a fixa cogitatione abſtrahunt:ſed ſi intentos quomodo uoluens: quia tacitarum cogitationum eſt mouere oculos cum animi æſtus per diuerſa rapiunt.ita quo ierit redieritq; animus oculorum ſignis oſtendit. Tandem:poſt diuturnam cogitationem. Lætus: quia reperierat fœlices exitus. Veſtra

Tiaras

incepta:quod magnopere deſideramus compleri optamus hoc optatum pertinet ad nuptias filiæ de quibus diutius cogitauerat. Quod optas:breuis ſed pleniſſima promiſſio. Troianæ:nam nomen Ilionei cogitabat. Tyranni:hoc nomen poſterioribus ſæculis infamatū eſt. Nam reges quoq; tyranni dicebantur. Eſt mihi nata:uerecunda oblatio:& aduerſus omnem exprobationem minutam ne forte illud dici poſſet Terentianū Aliquid monſtri alunt:& quoniam nemini obtrudi poteſt itur ad me. Opto:ad laudem æneæ.

CHRI. Fortunæ paruæ prioris:dicit parua ne ſua iactanter laudet:dicit fortunæ prioris:ne uideantur contemnēda:nec caret cōmiſeratione hic locus:cū oſtendat ex q̄ excelſo gradu i q̄ humilē ceciderint. Receptis:cōmendat a labore:ſic alibi Præterea duos nec tuta mihi ualle reperti. Hoc auro:ideſt uaſe aureo:& eſt denominatio. Commendauerat dona a priſca fortuna. Nunc commendat ab auctore. Cum iura.u.ut nō ſolum oſtēderet Priamum illo uſum fuiſſe:ſed uſum in maximis celebrationibus. Iliadum:ab artificibus laus eſt. Nam præter cæteros mortales phrygii hanc intexendi artem colebant:unde phrygiones dicebantur huiuſcemodi artifices. Labor: quaſi dicat induſtria:quæ non eſt ſine labore. Optime autē poſt orationem adhibuit munera:quia plurimum ad perſuadendum ualent. Sceptra tantū mouent: quaſi dicat admirabatur quidem Dona. Sed tamen nihil magis curabat q̄ coniugium filiæ. Commendat autem regem a ſumma prudentia qui nihil temere conſtituerit:ſed longa ratiocinatione conſiderando q eſſent troiani:& repetēdo oracula Fauni uere concluſit eſſe recipiēdos troianos. Ergo tandem dixit.i.poſt diuturnā diſputationē. Veteris: quaſi dicat ueridici. Nam ea q̄ falſa deprehenduntur oracula diu non durāt. Diuitis uber agri:liberalitas ſimul & benignitas oſtenditur regis:qui ſterile littus petentibus fertiles policetur agros. Eſt mihi nata:ingens affectus paternus iubet illum ultro offerre cōnubium:quod eſſet ab ænea petendum:ſed cum propter monſtra iam decreuiſſet filiam externo coniungere aduentum āt externorum rarum eorundemq; uirorum excellentium tantiſſimū eē cognoſceret:erat anxius ne tātam occaſionem fortunæ iniquitate omitteret. Qui ſanguine no.n.in. aſt.ſe. Oſtendit id matrimonium troianis quoq; glorioſum fore. Reor & opto:ut præterq̄ quod fatis ad hoc ducitur etiā beniuolo aīo & amico moueri uideatur.

Omnibus extemplo teucris iubet ordine duci
Inſtratos oſtro alipedes:pictiſq; tapetis.
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent.
Tecti auro fuluū mandunt ſubdentibus aurum.
Abſenti æneæ currum:geminoſq; iugales.
Semine ab æthereo ſpirantes naribus ignem.
Illorum de gente patri quos dædala circe
Suppoſita de matre nothos furata creauit:
Talibus æneadæ donis dictiſq; latini
Sublimes in equis redeunt:paceq; reportant.
Ecce autem inachiis ſeſe referebat ab argis
Sæua iouis coniunx:auraſq; inuecta tenebāt.
Et lætum æneam:claſſemq; ex æthere longe
Dardaniā:ſiculo ꝓſpexit ab uſq; pachynno:
Moliri iam tecta uidet:iam fidere terræ:
Deſeruiſſe rate:ſtetit acri fixa dolore.
Tū quaſſans caput hæc effudit pectore dicta:
Heu ſtirpem inuiſam:& fatis cōtraria noſtris.
Fata phrygum:num ſygæis occūbere cāpis:
Num capti potuere capi nū incenſa cremauit
Troia uiros:ꝯ medias acies medioſq; per ignes
Inuenere uiam.at credo mea numina tandem
Feſſa iacent:odiis haud exaturata quieui.
Quin etiam patria excuſſos infeſta ꝑ undas
Auſa ſequi:& ꝓfugis toto me opponere pōto.
Abſumptæ i teucros uires cæliq; mariſq;.
Quid ſyrtes aut ſcylla mihi:qd uaſta carybdis
Profuit:ꝯ optato conduntur tybridis alueo
Securi pelagi atq; mei:mars perdere gentem

SER. Ordine:pro meritis ſingulorum. Tapetis: Secundo declinat̄ hoc nomen tapetū tapeti: ut hoc templū tēpli:unde ē Pictiſq; tapetis:hoc loco:itē tapete:ut hoc ſedile ſedilis:unde ē:Qui forte tapetibus altis extructus. Declinat̄ aūt græcæ ατάπισ τουταπητοσ: unde eſt Pulchroſq; tapetas. Demiſſa monilia pen. Suſpendēda ꝓnūtiatio & ambitus maior eſt. Nā monile nō niſi hominū dicimus:q̄ nunc ad laudē ꝓ phaleris poſuit. Patri quos deda.cir. Et hoc fingit eam feciſſe. Tractū āt ē de Home.q tales equos habuiſſe idicit Anchiſen:& bene eſt cōpoſitū ad id quod ſupra ait Troiæ ue opulētia deerit. Gēte āt de eqs abuſiue dixit quod ē hominū propriū. Nothos: materno ignobiles genere. Eſt āt nomen hoc græcū: nā latine quēadmodū dicas nō eſt. Donis dictiſq; latini:Equis & pacis nuptiarum ꝓmiſſione. Inachiis ſeſe referebat ab argis:& bene inachiis. Non.n.ē una argos fuit.n.& i italia:quā Diomedes cōdidit:q primo argi : poſt argirippa:poſt arpi dicta ē. Fuit & i Theſſalia Luca. Vbi nobile quodā Nūc ſuper argos arat. Fuit & haud longe ab athenis:qd a ſiti dipſion dictū eſt:apud quos erat magna ſocietas iter eos q uno puteo utebātur unde & fratrias dixerunt αποτουφρεατοσ q̄s tribus uocamus. Et notandū quod ubicunq; bonus ſeq̄t euētus troianos Iuno remouet̄ & congrue quaſi numen inimicū qd p̄ſens poſſet nocere. Auraſq; iuecta tenebat: p elementū ſuum ibat. Abuſq;:& aduſq; uſurpatiue dicimus. Præpoſitio.n.nec aduerbio iungit̄:nec ꝑpoſitioni uſq; aūt aut ꝑpoſitio ē aut aduerbium. Iam fidere terræ: ut & fidere nocti. Stetit: qd ſolet eē cogitātiū. Fatis:uolūtatibus. Capti potuere capi:cū felle dictū ē. Nā ſi hoc remoueas erit oximoron. Dicit autē oia q̄ cōtingerūt nō uideri cōtigiſſe:quia nō offuerūt Capti āt capi ſic dixit:ut & Cice.ut i uberrima ſiciliæ parte ſiciliā q̄reremus. At credo mea nu.hæc fatigata dſtiti: nec ſaciata requieui. Patria excuſſos: ſatis ſignate locutus ē. Opponere ponto:plus eſt q̄ ſi diceret tempeſtates. Me autē p periſologiā ibres : tonitrua tēpeſtates. Aut ſylla mihi:bene mihi ac ſi diceret iā q̄ per ſu

Immanem lapitham ualuit: conceſſit in iras
Ipſe deum antiquā genitor calydona dianæ.

am naturam ſolent nocere me rogāte minime obfue/runt. Conduntur tybridis alueo: Cōdi proprie dicū tur qui ſibi ſtatuunt ciuitatem: conduntur ergo ſedē ſtabilem locant: & ſunt proprie uerba quæ nulla ratione mutantur: ut ſacerdotes creati uirgines capi dicimus. Pelaſgi: propter illud Sed terræ grauiora manent. Mars p.gē. bene belli & uaſtationis q̄rit exempla ī rebus huiuſcemodi: ſicut in primo naufragii. Pirithous lapitaꝵ rex cū uxorem duceret uicinos populos cētauros ēt ſibi cognatos: & deos omnes excepto Marte ad cōuiuiū uocauit: unde iratum numen īmiſit furorē quo cen/tauri & lapithæ in bella uenerūt. Antiquā geni.c.d. Oeneus calydōis rex de primitiis omnibus numinibus ſacrificauit excepta Diana q̄ irata apꝵ īmiſit: q cuncta uaſtabat: donec a Meleagro occideref. Cōceſſit āt iō dixit ut oſtēderet minora numina: niſi īpetrauerit nō poſſe nocere: Stati. de Venere Infandū iratæ cōceſſit honorē.

DONA. Inſtratos oſtro: Stratis purpureis ornatos. Monilia: ornati in formā mulieꝵ miꝵ āt beniuolentiæ ī troianos ſignū. Nā qui pedibus uenerāt nō debebāt ad futuꝵ geneꝵ niſi equites redire. Aeneæ uero mittit bigas honoris uirtutiſq; cauſa. Honoris: ut curru uectus ad ſoceꝵ cū dignitate ueiret. Virtutis quia currus & eq īſtrumēta belloꝵ ſunt: & ne ad geneꝵ potētiſſimus rex leue donum mittere uideref equos mirifice laudat. Dedala: uiuaciſſimo īgenio: ut Dedalus fuit. Donis: propter equos. Dictis: nam pacem reportant. Fatis contraria: qui contrariis fatis naſcuntur immortales iter ſe inimicitias exercent: cōfirmat ēt deos fatis agi. Dolet igitur quod debuiſſent timere fata iunonis troiani: & non timuerunt: dolet quod ſuperiores euaſerint & qcqd cogitare potuerit uicerūt. Medias ac. per gladios & p ignes nō extremos: ſed medios qbus nulla poſ/ſunt eſſe grauiora pericula. At credo. m.n. nec feſſa ſum odiis nec qeui ſaturata. Mars perde.g. ab exemplis iras ſuas accendit & oſtendit minores deos ad plenum ſe defendiſſe. Comparat cauſas delicta & perſonas.

CHRI. Extemplo: cupiebat uti occaſiōe de teucris: q̄primū ergo celerrime remiſit & quoniam uiros fortes illos putauit muneribus quæ ad fortes uiros pertinent donauit. Eſt āt moralis ſenſus: ut cum fortūa ſeſe nobis offert eā q̄primū accipiamus: ne cum paulopoſt ea aduolauerit fruſtra illam īquiramus. Inſtratos.o. id eſt habentes ſtramenta purpurea. Dicuntur.n. ſtramenta ſellæ in quibus in equis inſidemus quoniā equos ſternant id eſt eorum terga exequent: quo mollius reſideamus. Dedala: ingenioſa & quæ ſummo artificio ſit predita: nam δαιδάλειν ornare & uariare græcæ dicitur. Sumpſit autem a Lucretio apud quem eſt Dædala tellus. Furata creauit: multa ab antiquis mutuatus eſt Virgilius: Veꝵ multa etiam ex ſe configurauit: ut cū dicit Tepidaq; recētē cede locum cum locus tepidus cede recenti dicendum ſit: & alio loco. Ceſſerunt æquore iuſſo id eſt ipſi iuſſi. Sic igitur dixit hic. Suppoſita de matre nothos furata creauit: id eſt furtim: id eſt clā patre ſupponēs matrem ſcilicet equam equos ſolis creauit id eſt creari fecit hos equos nothos id eſt quorum mater mortalis pater uero diuinus eſſet. Nā proprie nothi dicunt quos nobilior pater ex ignobili matre creauit. Ecce autem: Hæc dictio ſemper rem improuiſam neq; ante aiaduerſam ſignificat: ergo ī maiorem perturbationem ex improuiſa troianorum fœlicitate incidit iuno: nam ut oſtendit Cice. in tuſculanis: & ut diſputant ſtoici omnia īprouiſa uidentur maiora: quia quanta ſint quæ accidunt conſiderandi ſpaciū non datur. Sæua: in troianos: nam a iuuando dicitur Iuno: uel ſæua id eſt magna. Et lætum: nam quid durius inimicæ deæ eē potuit q̄ uidere æneam lætum & molientem mœnia. Quaſſans: quod iraſcentis & minantis eſt. Effudit: Nullo ordine aut ratione emiſit: eo.n. ferebatur quo ira doloreq; raperet. Pectore: quæ ex imis ſenſibus prouenirent. Heu ſtirpē: omnis oratio pathetica p̄ceps & abruptū initium habet quoniam iratus non ratione ducit ſed uariis iraꝵ fluctibus precipitatur: ſic enim illud pro iuppiter ibit: & quid me alta ſilentia cogis Rumpere. Item mene incepto deſiſtere uictam: uerum præſens oīo nō ſolū pricipiū habet abruptū: ſed uniuerſa breuibus ſentētiis & crebris ſentētiaꝵ mutatiōibꝰ ī p̄ceps fertur uelut inter æſtus iracundiæ fluctuet. Incipit igitur ab exclamatione quam græci ecphoneſim dicunt quæ non ſolum ſummum dolorem indicat: ſed extremam quoq; deſperationē qua etiam magis dolet: quia uidet fatis ſuis quæ regina deorum ſit audere troianos homines exules fata ſua opponere. Deide breues ſequunt interrogatiunculæ. Nū ſygeis occūbere: dolet.n. cū ſupati fuiſſent: cum eorum urbs incenſa: tamen habuiſſe facultatem euadendi: neq; per tuta: ſed p medias hoſtiles acies. Medias acies: Hyperbole eſt. At credo: ironiam ponit. Per undas auſa ſequi: auſus ſuos inefficaces cōqueritur. Abſumptæ in teucrum.u. alia hyperbole deinde adiungit diſperſas querelas: & cum interrogatiōe quæ orationi maiorem affert grauitatem eſt item repetitio quid & quid eſt diſſolutum. Nam breues & conciſæ clauſulæ ſine copula proferuntur. Profuit: quaſi dicat: id quod cæteris rē omnen abſoluiſſet mihi ne minima quidem parte profuit. Optato.c.t.a. non poteſt ſine extremo dolore recordari q; non modo pericula illis ab ea obiectis euaſerant ueꝵ etiā in terras fatales incolumes peruenerant: nec tantum dolet in italiam proueniſſe quantum q; tyberino flumine purificatus ſe etiam ſacris placare poſſet. Mars perdere gentem: a minori argumentum eſt: qua quidem re quid illi durius eſſe poteſt: ut minoribus diis licuerit quod ſibi non licet.

Strata equorum

Nothus

Q̄d ſcelꝰ aut lapithis: tātū: aut calydōe merē/
Aſt ego magna iouis cōiūx nil liquer̄ īauſū/te
Quæ potui infœlix: quæ memet in oīa uerti:
Vincor ab ænea: qđ ſi mea numina non ſunt
Magna ſatis dubitē: aut eqdē īplorar̄ qđ uſq̄ ē
Flectere ſi nequeo ſuperos: acherōta mouebo.

SER. Quod ſcelus aut lapythis tantum: aut calydone merente: hæc eſt uera lectio: ſic & caſus p̄cedit: ut uterq; ablatiuus ſit: nā ſi calydōe legas uitium erit: nec ſenſus procedit: ſcelus autem pro pena poſuit ab eo p̄cedit id quod ſequitur ut ſcelus expēdiſſe merentem. Quæ potui īfœ. id eſt nocēs: ut contra Sis fœlix id eſt ꝓpitia: ut etiā diximus ſupra. Implorare quod nuſquam eſt: ac ſi diceret etiam humilia. Quod autē iuno ubiq; alieno uti ītroducit auxilio phyſicū ē. Na/

tura.n.aeris p ſe nihil facit:niſi aliena cõiuratione uen toꝝ.i.q creãt nubes & pluuias. Atq; moras tantis li/ cet adde. re.oſtẽdit deos retardare fata:nõ penitus tol lẽ:ut Decẽ.q; alios priamũ ſupeſſe p annos.Quæ aũt dicitẽ t a Creuſa dicta ſunt:ut regnumq; & regia con iunx Parta tibi. Sanguine troia.& ruti.dota.uir.am/ bitioſam execrationem. Nec face tã.tãtũmodo. Ciſ ſeis:regina Hecuba filia ſecundum Euripedẽ. Ciſſei. quẽ Enni.Virgi.& Pacuui.ſequunt: nã Home.Dimã tis dicit hæc ſe facẽ parere in ſomnis uidit & Parĩ crea uit qui cauſa fuit ĩcendii:ergo nũc hoc dicit talis erit. Veneris partus:nã ſicut per parin troia cõſumpta ẽ:ſic p æneã reliquiæ troianoꝝ:cõparatio ãt ſuirioſa:nã ue neri hecubã:paridẽ æneæ:helenã lauiniæ cõparat. Iu gales:cõiugales matrimonio cõceptos. Idẽ: ſimilis.
Funeſtæq; it.r.i p.t.ſic recidiue ut pergama. Lucti/ ficam a le.græcus actũs.Huius declinatiõis tres caſus uſurpamus:genitiuũ uidelicet: ut alectus nomĩatiuũ & accuſatiuũ:ut alecto. Odit & ip.pa.plu.Veneratio/ nis eſt pater : nã furiæ acherontis & noctis filiæ ſunt.
His acuit uerbis:ĩcitauit : & inſtigauit eius ĩſaniam.
Propriũ:aut tibi aptũ:aut certe perpetuũ: inde feſſũ uſq; a finem pducẽdũ: & ſciendum furiæ nihil pro p̃/ mio dari:qa præſtatur hoc ipſũ furiæ : ut bella com/ moueat:& ut dicatur defendiſſe Iunonẽ. Infracta:ut ualde fracta:aut quæ fuit ante hac ſemper infracta:ut ĩ.xii.Turnus ut ĩfractos aduerſo marte latinos.Cedat fama lo.uicat Cice.loco ille motus ẽ cũ eſt ex urbe de pulſus. Ambire latinũ: Amplecti circũ retinere: nec ob ambitũ hoc dixit.Nã ambio ad illum dicimus:nõ ambio illũ. Tu potes una.a.A maiore ad mi us. Ver ſare:uertere:& uſus ẽ frequentatiuo ad uim augẽdã.
Tibi nomina mil. Facies:ut Et ſine nomine corpus mille autẽ ſecũdũ Eurypedẽ ĩ cuius tragœdia dicitur furias nõ eẽ unius pr̃tis:ſed plurimaꝝ:ita factũ ſecun dũ neceſſitatẽ ita aſp. Fœcũdũ cõcu.p.Plenũ maliciæ efficaciæ. Cõpoſitã pacẽ:quam ſupra latius dederat.
Crimĩa.b.cãs ut crimẽ amor ueſtꝝ. Exin : ordinis aduerbium Gorgonis:ſæuis peſſimis a Gorgone.
.DONA. Vincor ab ænea:Nomen ꝓpriũ ꝓ conui tio poſuit.q.d.ab uno eodemq; inertiſſimo. At licet amboꝝ.p.a.magnũ factioſæ inimicitiæ cõſiliũ:ut diſſiparet populos cũ regũ cõcordiã nõ poſſet rũpe.Cõuer tit ãt ad uirginẽ ueluti ipſa cũ ænea aliqd egiſſet. Horrẽda:Ex cã magnæ iracũdiæ uehemẽter cõmota.Deſcri ptio ãt alectos oſtẽdit eã eẽ aptã tãto negocio.Propriũ ergo nõ laborabis:qa nihil peto alienũ a te. Da:nõ pcar ſed ipat:ut ſit rõ pſonaꝝ. Nomĩe:p nomĩa formas oſtẽdit ĩ q̃s cõuerſa mutabat qd poterat uocitari. Fœcũdũ: nocẽdi artibꝫ rẽdũdãs.Solicita ãt ĩ cã ſua ſæpiꝰ rẽ ꝯmẽdat:ordĩatũ ãt cõſiliũ ẽ.Prĩo.n.fœdus uertẽdũ fuit:ut uia pateret ad bellũ.Sere:ut ex fatis alia rurſuꝫ fœcũd pullularẽt. Velit:plus uelle ẽ q̃ cogi.Velit prio did poſcat:& ſi ñ dẽt rapiat:nã rapit q ſine iubẽtis auctoritate ĩuadit. Exi:ex eo momẽto. Gorg.fuit ea forma q̃ fĩgit gorgõ.
CHRI. Aſt ego:qto hæc dolore profert:ut maxima deaꝝ cũ nihil iauſum reliquerit:cũ ſe ad oia cõuerte rit:tamẽ nõ mõ nõ potuit pdere æneã:ſed dicit ab illo ſe uinci. Quod ſi.m.n.qd iraſcentis propriũ eſt confir mat ſe ad nocendum:& quãuis deſperet perficere rem poſſe:tamen impedire contenta eſt . Admonet autem in hoc loco poeta quantum in mentibus noſtris furor ualeat cum cogat eos etiam qui maximi ſunt deſcen/ dere ad omnem ĩdignitatem:neque decoris ſui rationem habere ĩmo ſui ipſius obliuiſci:& omni rationis lu/ ce extincta qua ſola homines ſumus ſolo furore qui immanium beſtiarum eſt ferri.Vnde non pudet etiã ĩfe ris ſupplex fieri:& quod ſummæ ſtultitiæ eſt quod deſperat perfici poſſe:tamen impedire contenta eſt:& ſa/ turat iram uerbis quando ipſa re non poteſt:& cum indignatione profert. Non dabitur regni.e.p.l.dei de cũ
Bello/na Enio quadã uoiuptate:& hoſtili inſultatione addit:Attrahere & reliqua.Iratoꝝ.n.eſt tali iurgio uti. Bellona:nõ.n. ego ad cuius numen hoc pertinet:ero pronuba:ſed bellona:quæ dea belli eſt.Enio græcæ dicitur furor bellan di:cuius ſacerdotes iſtituebãtur iuuenes & robuſti:& q comã nutrirẽt ĩ annuo ſacrificio ictu ferri percutiebãt ſibi lacertos brachioꝝ:ſed antiq ſacerdotes ſecabãt ſibi brachia:quã cõſuetudinẽ ſeruari ſuo tp̃e iuſſit Antho/ nius. Nec face tantũ ciſſeis:Maius ergo ĩcẽdiũ ex his nuptiis parat̃ italiæ q̃ ex ortu Paridis paratum ẽ : ex quo omnis troia periit. Hæc ubi di.de.iuno q̃ ambitio eſt non excitat furorẽ niſi terras petat: nã ex rege terrenꝰ

Non dabitur regnis:eſto prohibere latinis:
Atq; immota manet fatis lauinia coniunx:
Attrahere atq; moras tãtis licet addere rebus.
At licet amborum populos excindere regum.
Hæc gener atq; ſocer cocant mercede ſororũ.
Sãguine troiano & rutylo dotabere uirgo
Et bellona mãet te pronuba : nec face tantum
Ciſſeis prægnans ignes enixa iugales.
Quin idem ueneri partus ſuus:& paris alter:
Funeſtæq; iterum recidiua in pergama tædæ
Hæc ubi dicta dedit:terras horrenda petiuit.
Luctificam alecto dirarum a ſede ſororum.
Infernisq; ciet tenebris:cui triſtia bella:
Iræq; inſidiæq;:& crimina noxia cordi:
Odit & ipſe pater pluton:odere ſorores
Tartareæ monſtrum:tot ſeſe uertit in ora.
Tam ſæuæ facies:tota pullulat atra colubris.
Quam iuno his acuit uerbis:ac talia fatur.
Hũc mihi da ꝓpriũ uirgo ſata nocte laborẽ:
Hãc operã:ne noſter honos infracta ue cedat
Fama loco:neu connubiis ambire latinum
Aeneadæ poſſint:italoſq;:obſidere fines:
Tu potes unanimis armare in prœlia fratres:
Atq; odiis uerſare domos:tu uerbera tectis:
Funereaſq; inferre faces:tibi nomina mille:
Mille nocendi artes fœcundũ cõcute pectus.
Diſiice compoſitam pacẽ:ſere crimina belli.
Arma uelit poſcatq; ſimul:rapiatq; iuuentus.
Exin gorgoneis alecto infecta uenenis
Principio latium & laurentis tecta tyranni

cupiditate furit ipſa ambitio:mouet autem ab infernis tenebris:quia ab appetitu perturbato quæ pars animi corporea eſt:a qua prouenit omnis furor:furori autem ſemper placent bella & inſidiæ & omnia ſcelera: hanc & Pluto & ſorores oderunt.Nam non ſolum boni oderunt furioſi:ſed etiam mali. Tot ſe uertit in ora:ſequitur Eurypedem in Horeſte qui fingit furias uertere ſe in uarias formas:modo appellat fortunam : modo fatum modo neceſſitatem. Proprium:nam quãuis furor omibus ardentioribus cupiditatibus inſit:tamẽ nulli maior eſt:nec magis proprius q̃ ambitioni. Vnanimes:oſtendit quod petit facile ab eã preſtari poſſe:arguit enim a minori q̃to enim magis accendet latinos contra externos cum poſſit fratres hactenus unanimes inter ſe concitare:neq; eſt quod exemplum petamus ab Atreo:& tyeſte aut ab Etheocle & Polinice:nam ĩ omni ſæculo innumeri inueniuntur. Tibi nomina mille:ideſt poteſtates. Velit:cupiat ſed cum multi uelint ferre arma:& tamen non audeant a ducibus poſcere adiunxit poſcat.Multi etiam cum propoſcerint ſi denegetur: nõ audent rapere:addidit rapiat.

Celſa petit:tacitumq; obſedit limen amatæ.
Q uã ſup aduentu teucũ turniq; hymenæis
Fœmineæ ardentẽ curæq; iræq; coquebant.
Huic dea cæruleis unum de crinibus anguem
Cõiicit:inq; ſinum præcordia ad ĩtima ſubdit.
Q uo furibũda domũ mõſtro pmiſceat oẽm
Ille inter ueſtes & leuia corpora lapſus
Voluitur attactu nullo:fallitq; furẽtem
Vipeream inſpirans animam:fit tortile colo
Aurum ingẽs coluber:fit longe tænia uittæ:
Innectitq; comas:& mẽbris lubricus errat.
Ac dum prima lues udo ſublapſa ueneno
Pertentat ſenſus:atq; oſſibus implicat ignem:
Nec dũ animus toto pcepit pectore flammã
Mollius:& ſolito matrum de more locuta eſt
Multa ſup nata lachrymãs phrygiſq; hyme- (næis
Exulibus.ne dat᷑ ducẽda lauinia teucris
O genitor:nec te miſeret nateq; tuique
Nec matris miſeret:q̃ primo aqlone reliquet
Perfidus alta petens abducta uirgine prædo
At nõ ſic phrygius penetrat lacedæmona pa-
Ledæãq; helenã troianas uexit ad urbes (ſtor
Q uid tua ſancta fides:qd cura antiq̃ tuorꝝ
Et conſanguineo totiẽs data dextera turno
Si gener externa petitur de gente latinis.
Idq; ſedet:fauniq; premunt te iuſſa parentis
Omnẽ eqdẽ ſceptris terrã quæ libera noſtris:
Diſſidet:externã reor:& ſic dicere diuos:
Et turno ſi prima domus repetatur origo
Inachus acriſiuſq; patres:mediæq; mycenæ
His ubi ne quicquam dictis experta latinum
Cõtra ſtare uidet:penituſq; in uiſcera lapſum
Serpentis furiale malũ:totamq; pererrat:
Tum uero infœlix ingentibus excita mõſtris
Immenſam ſine more furit lymphata p urbẽ.
Ceu quondã torto uolitans ſub uerbere turbo
Q uem pueri magno ĩ gyro uacua atria circũ
Intenti ludo exercent:ille actus habena

SER. Tacitũ:pro tacite. Obſedit: bene obſedit q̃ſi quæ ſi ĩſidiabat᷑. Curæq; iræq;.c.peruerſo ordine reſpõdit:nã ira ĩ troianos ẽ & cura de nuptiis : & prio aduẽtũ teucrorꝝ dixerat. Huic dea:figura hypbaton nãq; talis ẽ ordo huic dea unũ anguẽ in ſinus coniicit & uſq; ad ĩtima ſubdit pcordia q̃ ſũt loca cordi uicia: qbus ſẽſus pcipit᷑. Anguẽ aũt iniecit ptẽ ſui.i.furoris.
Leuia:pulchra. Attactu nullo: ſine morſu. Fallitq; fu.iniicit furorẽ ſine accipiẽtis ſenſu.Furẽtẽ autem ut furore teneat᷑:nã nõdũ furebat. Tænia uitæ:tænia eſt uitarꝝ extremitas. Vdo.ſ.ueneno hyppallage ĩ ſenſu ueneno udo:quod eſt de udo corpore:namq; ſerpentum uda ſunt corpora adeo:ut qua eunt uiam humore deſignẽt. Solito matrꝝ de.m.Iracunde: nã hoc eſt de matrꝝ more:mixta aſpitate loquebatur : nã paulo poſt uero furore q̃tiet᷑. Exulibus ne dat᷑:pp diſſuaſionẽ ſignate loquit᷑ exules uocãs eos q propria regna repetebãt. Ducẽda:abducẽda. Prædo: q̃ſi piratã ducit hominẽ diu in mari morãtẽ. At nõ ſic phrygius:legitur:& an nõ : ſed hoc abſolutũ ẽ:ſi ãt legeris at copulatiua pticula ẽ adornatũ ſolum ptinẽs:Hora.At o deorũ qcqd in cælo regit terras & humanũ genus. Et cõſanguineo:filius.n. Veniliæ amatæ ſororis. Si gener externa petitur de.g.l.de q̃litate trãſit ad finẽ : nã uult Turnũ extraneũ eſſe definire p calidã argumẽtationẽ quia ĩperio latini nõ ſubiacet:cũ oraculũ de latinis oĩbus cauerit:poſtea etiam huic occurrit Turnum græcũ eẽ ab Acriſio cõmemorãs p quod duas res latenter aget:nã dicẽdo originẽ conſiderandã docet:& Turnũ græcũ eẽ ab Acriſio æneã latinũ a Dardão. Premunt iuſſa:urgent ĩ hoc cõpellũt. Inachus acriſiuſq; pa.Dane Acriſii regis argiuorꝝ filia poſtq̃ eſt a Ioue uitiata pater ea ĩtra arcã ĩcluſam pcipitauit in mare:q̃ delata ad italiã iuenta ẽ a piſcatore cũ Perſeo:quem illic enixa fuerat:& oblata regi:qeã ſibi fecit uxorẽ cũ qua etiã ardeã cõdidit:a qbus Turnũ uult originẽ ducere. Sine more furit:ſine exẽplo & hoc ẽt cõtra decus eſt regiũ. Lymphata:percuſſa furore nympharꝝ:ſicut ceritos a Cerere dicimus. Turbo:Catulus hoc turbẽ dixit:ut hoc carmẽ hic turbo:Vnde turbinis facit: nã ſi turbonis:ſic erit a proprio nomine. Impubeſq; manus:aut multitudo puerorum:aut a parte totum poſuit:ut pro manu ipſum puerum intelligas.
DONA. Tacitũ:ſine ſtrepitu quoniã ĩ merore iacebat:cũ audiret filiã dandã æneæ:uel ipſa tacita:ut facilius neſciẽti obtẽperet. Vnũ : qa unũ ad perditionẽ pſentiũ arbitrata eſt ſatis eẽ. Sinu:ſinus dicit᷑ q poteſt aliquid excipere & tenere. Vipereã animam: pulſa.ſ. humana. Fit lõge tẽia uittæ: tenia ideſt uitta. Exulibus ne datur:nõ fuit utendũ pricipio.Nã nec beniuolus reddendus erat qui eſſet pater. Nec attẽtus q de re Tenia

eſſet ſollicitus. Nec docuiſſ cũ cauſa ſciret. Incipit ergo a q̃ſtionibus deformãs negociũ: & ita agit cũ marito quẽ reuereri oportuit: ut ſuadere potius q̃ rephende/re uideat̃. Sunt ergo argumenta. Nullus poſtulat. Pa/ter ĩgerit: erit ĩ naui thalamus filiæ quando datur ei q perpetuis erroribus dãnatus ẽ. Oĩs uita ducet̃ in fluctibus. Nulla coniugis gratia nullum decus uxoris q̃ pater non tradidit: ſed abiecit non amplius uiſurã. Ergo non propagatio ſanguinis: ſed orbatio eſt & domus noſtræ ſolitudo perpetua. Antea autem geſta exempla ſunt perfidiæ ipſoꝝ. Eſt autem maximum ſcelus rumpere fi/dem Turno. Reſponſa deoꝝ ſunt cum maxima cautela conſideranda quia implicita ſunt & inuoluta.

CHRI. Tacitum: clanculũ non ſentiente illa. Super: ideſt de & de ꝓ ſignificat. Cice. Cupio hoc multis de cauſis. i. propter multas cauſas. Fœmineæ: quaſi dicat maximæ. Nã fœmineus ſexus propter ĩbecilitatẽ impa tientior eſt in omnibus perturbationibus: hinc paulo infra ut rabiem uehemẽtiorẽ oſtẽdat canes fœminas po nit. Curæ & iræ: Nã cura quam cupiebat de filia iram in troianos excitabat. Vſus eſt autem plurali numero: ut eas ꝑturbationes uehementiores oſtenderet. Præcordia: optimũ elegit mẽbrũ: ut uidebis ubi expreſſimus quid eſſet præcordia dictum eſt. Fallit furentem: nam ita furtim iniicit furorem: ut cum illa fureret: tamen non animaduerteret unde ſit ille furor. Animam: ideſt anhelitum: ſic in geor[illegible]. Animas & olentia medi Ora fouent illo. Matrũ de more: ita loquebatur: ut amorem maternum ex[illegible]: & cuncta quæ quere/retur: inde prouenire uiderentur: non autem a furore: ut paulopoſt. Multa: pro multum. Dacenda: arguit a damno ꝙ filia detur illi qui paulopoſt abducturus ſit: & hoc facit uериſimile: quoniam ſit exul: neque propri/as ſedes habeat quo ſe recipiat. Item a turpi quoniam contra ius atq; fas eripiatur Turno conſanguineo. O ge nitor: ad quem potiſſimum pertinet filiæ cauere. Natæ & tui: id agis quod nemini proſit omnibus noceat. Nam cum rapietur e conſpectu parentum uirgo & nos: & illa in miſeriam rapiemur. Nec fruſtra id adiunxit nec matris miſeret: nam impacientius ferunt hæc incommoda matres q̃ patres: unde repetiuit miſeret. Pre do: Quod facile coniici poteſt ex eo quod diu per diuerſa maria uerſatus ſit. At non: maximam uim habet hoc exemplum. Facit enim credibile hoc in ænea cum de more illius gentis ſit rapere aliena. Si gener: confu/tatio eorum quæ obiici poſſent de fatorum iuſſu. Tu uero: hactenus de matrum more locuta ẽ. Nunc uero aperte furore concita cœpit: tum ex deſperatione quia latinum perſuadere non poterat: tum quia magis atq; magis a furia accendebat̃. Mõſtris: non erit ueriſimile pudicã reginã in tantã amentiã proruiſſe: niſi cõcitata fu iſſet tanto furore: ut pro mõſtro haberi poſſet. Dãt ani. quomõ merunt animi ĩ rebus inanimis: ſed pulcher/rima poetæ fantaſia: ut motus illi maiores q turbini ex plagis prouenĩũt aĩos q̃ſi audaciã appellet: & declamat a cõtrario: cum ipſæ plagæ ſoleant illam imminuere.

Curuatis fertur ſpatiis: ſtupet inſcia turba.
Impubeſq; manus mirata uolubile buxum
Dant animos plagæ: non curſu ſegnior illo

SER. Simulato nu. bac. Talẽ patiebãtur furorem ut ſparet ſe liberi ſacra celebrare. Nõ. n. ipſa ſimulabat qđ ẽ ſanoꝝ: nã & paulo poſt dicturus ẽ Alecto ſtimu lis agit undiq; bacchi. Quo: ut heu ohe bacche: uox bacchãtis ẽ. Tibi ſumere thyr. ꝑ ſumebat: & ſunt ĩfi niti pro ĩdicatiuis. Pãpineas ha. Pãpinis tectas. Incin ctæ pel. Nebridũ. ſ. Pinũ ſubſtiet: facẽ pineam: ut fie/bat ĩ liberalibus. Natæ turniq; canit. h. Hic apte expſ/ſit demẽtiã: nã cũ cõſecrauit filiã libero hymenæũ ca/nit eius ac Turni. Hymenæũ ãt nũc carmen nuptiale dixit. Toruũ: pro torue. Io: uox clamãtis: & eſt tragi cus ſermo. Piis animis: ideſt maternis. Crinales uit. quæ ſolaꝝ matronaꝝ erant: nam meretricibus nõ da bant̃. Acuiſſe furo. ut ſupra Quam iuno his acuit di ctis. Cõſiliũq; oẽm domũ uertiſſe latini. Quod ha/buerat: ut filiã dãdo æneæ bella remoueret: quæ ſigni ficauerat fumus augurii. Acriſioneis danae: patrony micũ. i. nã filiã acriſii ſignificat nõ acriſioneis colonis. Sola enim uenerat: non cũ colonis. Præcipiti dela. n. ut diximus ſupra itra arcam. Magnũ tenet ar. no. Be ne alluſit: nã ardea q̃ſi ardua dicta eſt ideſt magna & nobilis & q̃q̃ Iginus ĩ italicis urbibus ab augurio auis ardeæ ardeã dictã uelit. Illud nãq;: Ouidius in meta. fabuloſum ẽ incenſam ab Hãnibale ardeam: & ĩ hãc auẽ eẽ cõuerſam. Sciẽdũ tamẽ ardeã per antiphraſim dictã: quod breuitate pennaꝝ altius non uolat. Luca. Quod auſa uolare Ardea ſublimis pennæ confixa na tanti. Mẽbra exuit: bene exuit: nã dii cũ uolũt uideri ĩduũt ſe corporibus propter mortalium oculos: nam ĩcorporei ſunt. Albos cum uitta. i. etiam albas uittas. Ramum innectit oliuæ: aut coronam accipit: aut ra

Per medias urbes agitur: populoſq; feroces
Quin etiam ĩ ſyluas ſimulato numĩe bacchi
Maius adorta nefas maioremq; orſa furorem
Euolat: & natam frondoſis montibus abdit:
Quo thalamũ eripiat teucris: tædaſq; moret
Heu ohe bacche fremẽs: ſolũ te uirgine dignũ
Vociferãs: & tibi mollis tibi ſumere thyrſos:
Te luſtrare choros: ſacrum tibi paſcere crinẽ.
Fama uolat: furiiſq; accenſas pectore matres
Idem oẽs ſimul ardor agit noua q̃rere tecta:
Deſeruere domos: uentis dant colla comaſq;:
Aſt aliæ tremulis ululatibus æthera complẽt:
Pampineaſq; gerũt incinctæ pellibus haſtas.
Ipſa inter medias flagrantem feruida pinum
Suſtinet: ac natæ turniq; canit hymenæos.
Sanguineã torquẽs aciem: toruũq; repente
Clamat io matres audite ubicunque latinæ
Siqua piis animis manet infœlicis amatæ
Gratia: ſi iuris materni cura remordet
Soluite crinales uittas: capite orgia mecum:
Talem inter ſyluas inter deſerta ferarum.
Reginã alecto ſtimulis agit undiq; bacchi.
Poſtq̃ uiſa ſatis primos acuiſſe furores:

Conſiliumq; omnēq; domum uertiſſe latini
Protinus:hinc fuſcis triſtis dea tollitur alis
Audacis rutuli ad muros:quā dicitur urbem
Acriſioneis danaë fundaſſe colonis
Præcipiti delata noto:locus ardea quondam
Dictus aui:& nūc magnū manet ardea nomē
Sed fortuna fuit:terris hic turnus in altis
Iamq; media nigra carpebat nocte quietem.
Alecto toruam faciem:& furialia membra
Exuit in uultus ſeſe transformat aniles:
Et frontem obſcenam rugis arat:īduit albos
Cum uitta crines:tū ramum innectit oliuæ
Fit calybe iunonis anus:templiq; ſacerdos
Et iuueni ante oculos his ſe cū uocibus offert.
Turne tot in caſſum fuſos patiere labores?
Et tua dardaniis tranſcribi ſceptra colonis?
Rex tibi coniugiū:& quæſitas ſanguīe dotes

mum alligat uittis quod aperte in.viii.oſtēdit. Et uitta comptos uoluit prætendere ramos:ſupra etiam præferimus manibus uittas. Iunonis anus templiq; ſacerdos:iunonis templi anus ſacerdos. Fuſos patiere labores: Probus de temporum connexione libellum compoſuit in quo docet quod cui debeat accommodari ex quo intelligimus hanc quam facit arduam eſſe connexionem. Nam patiere futuri temporis eſt fuſos uero participium eſt præteritum. Dicit autē patieris ut tot tui labores fundantur incaſſum uel in irritum cadant:incaſum autem tractum eſt a caſibus ideſt retibus. Tranſcribit:tradi ſermo autem hic tractus ē de pecunia.Nā ſcribi eſt dari. Hora.ſcribe decē nerio non ē ſatis adde cicutæ Reſcribi uero reddi Hora.Dictantis qd tu nunq̄ reſcribere poſſis. Terentius: Argentum illud Denuo reſcribi iube Phormio.

DONA. Bene iunonis ſacerdotis perſonam ſumit ut maiore auctoritate loqueretur pulcher autem dixit exuit & induit ueluti cum ueſtitus permutationē facimus. Exuimus.n.noſtrū & induimus alienū.

CHRI. Simulato:A ſe. Tanto enim furore percita eſt:ut contra latini iuſſi filiam in ſyluis auſa ſit abducere ut coniugium Aeneæ remoretur:ex qua motatolli penitus:illud poſſe ſperabat:unde & reliquæ mulieres motæ auctoritate reginæ illam in ſyluam ſecutæ ſunt. Deſeruere domos: quaſi dicat populariter illud migrarunt. Et ex hoc minuere uidetur etiam hac furore ab alecto concuſſas fuiſſe. Pampineas:pampinis ueſtitas:quos tyrſos uocant. Incinctæ pellibus: habentes pelliceas ueſtes incinctas.Vtebantur enim Pellibus lyncum & damarum:& huiuſmodi ferarum: quas nebridas dicunt.Stimulis bacchi eum enim furorem incuſſerat:ut illa omnis decoris oblita auſa ſit.Bacchi ſacra ſimulare. Conſilium omnemq; domum:ideſt conſilium quo quidem euerſo totius familiæ occaſus ſequebatur. Fuſis:nigris.Nam furia ab obſcuritate & inſcitia eſt:ut diximus: & ab ea omnia nigra ideſt noxia ſunt. Ardea dicta eſt ſecundum Strabonem uel quia ardua quod in edito ſit poſita loco.Vel quia condentibus urbem auſpicium fuit ardea auis uel nomen habuit ab ardea Vlyxis ex Circe filia. Nebridas Ardea

Abnegat:externuſq; ī regnū quæritur hæres.
I nunc ingratis offert te irriſe periclis
Tyrrhenas ī ſterne acies:tege pace latinos.
Hæc adeo tibi me placida cū nocte iaceres:
Ipſa palam fari omnipotens ſaturnia iuſſit.
Quare age & armari pubē:portiſq; moueri
Lætus in arua para:& phrygios q flumīe pulchro
Cōſedere duces:pictaſq; exure carinas.
Cæleſtum uis magna iubet:rex ipſe latinus
Ni dare coniugium:& dicto parere fatetur
Sentiat & tandē turnum experiatur ī armis:
Hic iuuenis uatem irridens ſic orſa uiciſſim
Ore refert:claſſes inuectas tybridis undam
Non ut rere meas effugit nuntius aures.
Nec tantos mihi finge metus:nec regia iuno
Immemor eſt noſtri.
Sed te uicta ſitu:uериq; effœta ſenectus
O mater curis nequicquā exercet:& arma
Regum inter falſa uatem formidine ludit.
Cura tibi diuum effigies & templa tueri.
Bella uiri pacemq; gerāt:quis bella gerenda.

SER. Quæritur heres:de iure traxit:ut nō generum:ſed heredem diceret nam per coemptionem facto matrimonio ſibi inuicem ſuccedebant. Tyrrhenas i ſterne:ut i ſequere italiam uentis:ſane notum ē bello multum potuiſſe tyrrhenos:& fuiſſe præcipue infeſtos latinis:ut Hi bellum aſſidue ducunt cū gente latina. Hæc adeo tibi me: Addidit auctoritatem qa ſcit anui credi difficile. Adeo autem ualde:ſcilicet iuſſit:ut Teren. Adoleſcētem adeo nobilem. Lætus: alacer:Feſtinus. Nā lætari non poteſt qui perdebat uxorem:ſicut ſupra in primo:Vela dabant læti. Flumīe pulchro:ut ſupra.Hunc inter fluuio tyberibus amœno. Cæleſtum uis magna iubet:aut p diffinitionē ipſa iuno ē uis deorum:aut p augmētū ſuaſit: primo p ſe: ſecūdo p iunonē: poſtremo per uim oīum deorum.

Turnū expiatˀ:cōtra ſe quē pro ſe ꝓbare non potuit.

Sentiat:tandē ſentiat cōtra quē pro ſe laborātē nō ꝓbauit. Hic iuuenis uatē irridēs:caluit qa iuuenis:Hora.Non ego hūc ferrē calidus iuuēta cōſule plāco. Victa ſitu ſenectus:tēporis lōginqtate:ex qua naſcitur ſitus. Veriq; effœta:caſſa ueritatis. O mater:irriſionis ē nō honoris. Falſa formidīe:quia uatē:nā eā defendebat a bellis:ſi non etas:ſaltem religio ſacerdotii. Exarſit in iras:Communis ſermo habet ardeo illa re:ſed figuratius ardeo in illam rem dicimus:& eſt ſpecialis Cornelii elocutio. Orāti: loquenti:unde ēt oratores dicimus. Tremor occupat ar. Vicinitate.ſ.furiæ. Nā tremor furoris ē. Tātaq; ſe la.ape.Semoto anili uultu quē finxerat:& quo ſe induerat:ſicut ſupra in primo de uenere:Et uera iceſſu patuit dea. Gemios cre

Talibus alecto dictis exarſit in iras.
At iuueni orãti ſubitus tremor occupat artus.
Diriguere oculi:tot erynnis ſibilat hydris:
Tantaq; ſe facies aperit:tum flammea torquẽs
Lumĩa cunctãtem:& quærentẽ dicere plura:
Reppulit:& geminos erexit crinibus angues.
Verberaq; ĩſonuit:rabidoq; hæc addidit ore.
En ego uicta ſitu:q̃ ueri effœta ſenectus
Arma inter regum falſa formidine ludit
Reſpice:ad hæc adſum dirarũ ab ſede ſororũ:
Bella manu letumq; gero.
Sic effata facem iuueni coniecit:& atro
Lumine fumantis fixit ſub pectore thædas:
Olli ſomnũ ĩgens rupit pauor oſſaq; & artus
Perfudit toto proruptus corpore ſudor.
Arma amens fremit:arma toro tectiſq; requirit.
Sæuit amor ferri:& ſcelerata inſania belli.

xit crinem. Similes. Nam omnes dicit erexiſſe:non duos. Verberaq; ĩſonuit:pro uerberibus inſonuit.i.per uerbera. Rabido:habitum futuræ orõnis oſtendit.
Reſpice:multi hic diſtinguunt & ſuperioribus iungunt:ut ſit ſenſus reſpice eam quam dicis falſa deludi formidine. Ad hæc adſum:ideſt ad regum arma & ad bella Quomodo ergo dicis quod ſuperfluo his inferat rebus ad quas ueni? Alii reſpice ad hæc legunt ut ſit quaſi demonſtrantis:reſpice bella: & letum gero. Facem iuueni coniecit:ſatis conſiderate facem iuueni iniecit quæ cito exardeſcit:& deſinit ſupra uero amatæ ſerpentem iniecit:ut in mulieribus ſemper uiget uenenum. Atro lumine:atri luminis tædas: ut pulchra faciat te prole parentem. Atro autem lumine furiali inferno alias autem ratione caret. Sub pectore:Vbi fellis locus eſt:ideſt iracundiæ. Fremit: cũ clamore depoſcit. Bene autem amens:quia in tempore quieuerat. Scelerata inſania belli:nihil enim tam inſanum q̃ deſiderare id:per quod poſſis perire.
DONA. Abnegat:cum tantis periculis:& uxorẽ: & dotem quæſieris. Externuſq; ĩ regnum : dicit oĩa quæ hominem fortem & regnum mouere poſſint: dat præterea uincendi fiduciam afferendo iunonem affuturam:cui cauſa diſplicebat. Addidit meritum:ne ſi cunctaretur firmatos arctiore fœderis uinculo ſuperare non poſſe. Ipſa palam fari : habet emphaſin ipſa quaſi dicat quæ omnia poteſt: quæ tuæ cauſæ fauet.
Tibi:contra meritum laborum irriſio. Tibi:qui male geſta poſſis tua propria fortitudine corrigere. Tibi: ſuſpecto iam genero. Me : ſacerdotẽ ſuam templi cuſtodem cuius fidem noſſet. Phrygios:Quaſi dicat imbelles & inertes. Pictas:nam luxurioſos hæc pictura denotat. Cæleſtum uis:ergo debet audacius fieri. Rex ipſe:qui te fefellit:cuius imperium tua defenſione ſeruaſti. Iuuenis:nõ mirum ſi iuuenis mulierem:& anum in re bellica contempſit. O mater:irriſio eſt aperta. En ego uicta ſitu:peius non potuit obiurgare metuentem q̃ in illum regere quæ protulerat. Bella manu.q.t.Contra illud Bella uiri pacemque gerant.
CHRI. Externus:quid enim iniurioſius eſt q̃ cum domi ſint heredes qui ſuo ſanguine coniugium mererint:quærere externos. I nunc:grauiſſima confutatio:cum id concedere uidemur quod manifeſtiſſimis argumentationibus minime agendum oſtendimus: ſic in quarto : I ſequar italiam uentis pete regna per undas. Eſt ornatus locus diſſoluto & exploratione ubi mutatis uerbis repetitur eadem ſententia. Ingratis:ex quibus nulla gratia prouenit. Ipſa ſaturnia:argumentum ab auctoritate. Quare age:cum iam oſtendiſſet inceptum iuſtum utileque futurum exhortatur ut capiat. Flumine pulchro & pictas carinas : dixit ut traheret in contemptum quaſi dicat qui pulchritudinem potius ad uoluptatem requirant:q̃ ea quæ ad ſalutem & defenſionem ſpectent. Quapropter facilius tanq̃ delicioſi ſuperabuntur. Ergo arguit a facili. Rex ipſe latinus:Traxerat hunc in odium cum dixit illum denegare ſibi connubium & dotes partas ſanguine itaq; nunc amare inſultat & exaggerat iram in turno. Sentiat:ex eo q, multum fidere uidetur uiribus. Turni audaciam illi auget:& bona ſpe confirmat. Tandem.q.d.poſt nimis longam tuam pacientiam. Iuuenis:quibus ĩ ætate uiuẽdi robur magnũ ẽ:ii plus uiribus q̃ cõſilio tribuere ſolent. Hinc egre tulit turnus ab anicula admoneri:cũ reipu. curã ad regẽ nõ ad ſacerdotẽ ptineat. Proptereaq; ẽ reſpõſio plena amaritudine & contemptu:& oſtendit ſe nihil latere ex iis q̃ illa ueluti conſultrix admonuerat. Sed te uicta ſi. nõ qa plus ſapiat:ſed qa deliret illã eas res dixiſſe.
Cura tibi: diſtributio eſt: nã oſtẽdit & qd ad aniculã ſacerdotẽ:& qd ad uiros pertineat. Talibus alecto:& recte:nã qs magis furore pcipi q̃ ipſa furia debuit. Subitus tre.p colorẽ rethoricũ quẽ notationẽ appellãt illã ita deſcribit:ut oculis nrĩs eã ſubiciat. Repulit:re ĩ cõpoſitione breuis ẽ:ſed i rebus præteritis quoniã geminat cõſonãs ſit lõga poſitione. Sũt ãt hæc repi:retuli:& repuli. Rabido:ut pote qiã furore uehemẽter cõcitatẽ. En ego: repetitio uerbo℞ qbus uſus fuerat Turnus uehemẽtiã demõſtrat iracũdiæ. Atro:nunq̃ ab hoc colore diſcedit poeta:ſed ẽt ſenſus litteralis eſt atro lumine:cui multus fumus eſſet admixtus.
Fremit
Fremit : nam indignatio alium ſonum emittere prohibebat:nam fremere ſignificat confuſã uocẽ ex ira & dignatione emittere.

Ita ſuper magno ueluti cum flamma ſonore
Virgea ſuggeritur coſtis undãtis aheni:
Exultantq; æſtu latices:furit intus aquæ uis:
Fumidus atq; altæ ſpumis exuberat amnis.
Nec iã ſe capit unda uolat uapor ater ad auras
Ergo iter ad regem polluta pace latinum
Incidit primis iuuenũ:& iubet arma parari:

SER. Virgea ſuggerit̃:de uiminibus:uel uirgis facta : Vnde ẽ flamma ualidior. Coſtis autem lateribus & bene antiquũ reſpexit morẽ. Nã ollas nõ ſuſpendebant:ſed poſitis circũ circa ignẽ adhibebant. Coſtis: ideſt lateribus. Furit itus aquæ:ideſt fumidus aquæ amnis nec imerito. Nã põt eſſe & alterius rei amnis. Hanc autẽ dieretin. Tucca & Varus fecerũt: nam Virgilius ſic reliquerat. Furit intus aquæ amnis & exuberat ut aquæ amnis:qd ſatis aſperum fuit. Nec ſe iã capit un. melius q̃ ſi diceret Nec uas iam unda capit.

Tutari italiam:detrudere finibus hoſtem.
Se ſatis ambobus teucriſq; uenire latiniſq;.
Hæc ubi dicta dedit:diuoſq; in uota uocauit:
Certatim ſeſe rutuli exhortantur in arma.
Hũc decus egregiũ formæ mouet atq; iuuẽtæ
Hunc ataui reges:hunc claris dextera factis.
Dum turnus rutulos animis audacibus ĩplet.
Alecto in teucros ſtygiis ſe concitat alis
Arte noua ſpeculata locũ:quo littore pulcher
Inſidiis curſuq; feras agitabat iulus.
Hic ſubitam canibus rabiem cocytia uirgo
Obiicit:& noto nares contingit odore.
Vt ceruũ ardentes agerent:q̃ prima malorũ
Cauſa fuit:belloq; animos accendit agreſtes.
Ceruus erat forma præſtãti:& cornibus igẽs.
Tyrrhidæ pueri quem matris ab ubere raptũ
Nutribant:tyrrheuſq; pater cui regia parent.
Armenta:& late cuſtodia credita campi.
Aſſuetum imperiis:ſoror omni ſyluia cura
Mollibus intexens ornabat cornua ſertis:
Pectebatq; ferrum:puroq; in fonte lauabat:
Ille manum patiẽs:menſæq; aſſuetus herili
Errabat ſyluis:rurſuſq; ad limina nota
Ipſe domum ſera q̃uis ſe nocte ferebat.
Hunc procul errante rapidæ uenantis iuli
Commouere canes:fluuio cum forte ſecundo
Deflueret:ripaq; æſtus uiridante leuaret.
Ipſe etiam eximiæ laudis ſuccenſus amore
Aſcanius curuo direxit ſpicula cornu.
Nec dextræ erranti deus abfuit: actaq; multo

Ergo: Quia ſic incenſus eſt. Polluta pace:Vel ſua: uel troianorum. Indicit:Signate uerbum bellicum poſuit. In uota uo.Quia nuncupatis uotis bella ſu/mebant. Nunc decus egregium formæ mouet: dau ni & Turni:ſcilicet decus:nã hoc dicit:alios pulchritu do turni:alios nobilitas:alios uirtus mouebat ad bel/lum:nam hoc eſt:Animis audacibus implet.Affectio ne ſui inicit omnibus magnanimitatẽ. Arte noua dolo ſpeculata locum quo littore:pronomen pro no/mine ponitur non pro nominibus:unde modo noue interduo nomina unum pronomẽ poſuit:nam recte quo loco diceret:& hoc ſemel tantum fecit. Inſidiis curſuq; agitabat : nam inſidiis circum uenimus non agitamus. Canibus rabiem:ſtudium mutauit in ra/biem. Noto odore:ceruino.Solẽt.n.ita inſtitui:Hora. Vẽaticus ex quo ceruinã catulus pellẽ latrauit in aula.

Maloꝝ cauſa fuit:hoc eſt.Et primæ reuocabo exor dia pugnæ. Aĩos agreſtes:plus eſt q̃ ſi agreſtũ diceret aĩos. Et cornibus igẽs:igens & ad pſtantẽ formã pti net & ad magnitudinẽ cornuũ. Tyrrhenæ pueri:tyr rhi filii:& ut diximus ſupra:alludit ad nomẽ:nã Tyr/rhus dictus ẽ paſtor:apud quẽ lauinia pegit. Cui re/gia parẽt Ar.magiſtꝝ hũc pecoris uult fuiſſe:& ſaluta riũ:nã hoc ẽ & late cuſtodia credita cãpi:mgr ãt peco/ris ẽ:ad quẽ oĩa ptinent aĩalia:Cice.noĩat hoĩem: quẽ magiſtrũ pecoris eẽ dicebat. Syluia:bonũ puellæ ru/ſticæ nomẽ formauit. Pectebatq; fe.quadrupedẽ: ut In latus inq; feri. Manũ patiens: patiens illius rei dici mus:unde apparet unum u cauſa metri eẽ detractũ.

Menſæ herili:noue dixit:nam heꝝ nõ niſi dominũ dicimus:niſi forte ideo dixit:qa dat ei humanum ſen ſum:ut iplorãt: ſimilis. Errabat ſyl.paſcebat: ut mil le meæ ſiculis erãt ĩmõtibus agnæ. Ipſe.i.ſua ſponte.

Secundo deflueret:Secũdo.i.cũ aqua:unde & aduer ſo dicimus contra aquam.Nam ideo deflueret dixit: & ſecundo:qa eius curſus poſt natantẽ uidet. Deus abfuit: Alecto deũ dicit:ſicut de Venere deſcẽdo ac du cẽte deo:nã ut diximus:numina utriuſq; ſexus uiden tur:nõ qa ĩcorporea ſũt: & qd uolũt aſſumũt corpus: .Vt aũt deũ dicamus ꝑ dea hoc nõ apte põit:ſed i ſub/auditiõe. Errãti: Licet.n.certũ eſſet feritugꝝ: tamẽ be ne errãtem dixit:quia non uſq; quaq; ſemper certus eſt ictus:Hora.Nec ſemper feriet qđcunq; minabit arcus.

DONA. Magno ueluti:ornatus poeticus i parabolis ſimilitudinibus maxime conſiſtit. Polluta pace:Ali/ter.n.aduerſus ſoceꝝ moueri non debuit.Præterea impellebat a furia. Primis:ductoribus ut cauſam ſcirent. Certatim:amor maximus & fauor in Turnum oſtendit. Animos agreſtes:Excitauit eos primum qui faci/lius excitari potuerũt propter imperitiam & feritatem. Errantem:his uerſibus ponit excuſationem Aſcanii.

CHRI. Ita ſup: pulcherrima & accõmodatiſſima comparatio:& mira poetæ copia:nam cum aqua toties nominada ſit modo latices modo aquæ uim mõ amnem mõ undã dicat. Vapor ad auras:omnia i compara/tione quadrant:æſtuat.n.ſanguis ex accenſione bilis:ut aqua flammas in aheno & ebullitione mouet:& ut ide extollit fumus:ſic ex bilis ſanguiniſq; bullitione eleuantur ad caput uapores quibus omnis recta rõ adumbra tur:& lumen admittit:indicit iter.i.expeditionẽ.Honeſte autem dixit iter:quaſi q iturus eſſet ad latinum eius animũ exploraturus anteq̃ bellũ moueat. Tutari italiã & detrudere hoſtem uerbis.n.honeſtabat bellũ:quod q̃dem ſumere ſimulabat: non pp ereptam cõiugem:ne proprium commodum ſequi uideret:ſed ut patriam tutaret & ab ea hoſtes arceret ergo primo oſtendit honeſtum bellum:Deinde facile cum polliceat etiam ſi la/tini ſeſe opponant:tamẽ ipſum cõtra ambos ſufficere.Vt aũt uériſimile faciat rutulos relicta pace:quam om/nes ſuapte natura amant bellum ſequãtur plures cauſas refert:quibus facile ad id moueri potuerint.Hoc i ge/nere deliberatiuo Cicero affectionem uocat:quæ eſt quædam commutatio rerum ex tempore: aut negocio/rum euentu aut adminiſtratione : aut hominum ſtudio. Arte noua: Fraude inuſitata:nam ingenioſa res fu it ex uenatione huiuſcemodi captare occaſionem. Canibus:nam difficile erat homines externos & omnia pa uitantes ut aliquid contra ius auderẽt concitare.Ergo impulit canes ad id ad quod homines non impuliſſet. Noto:Quem ex multis uenationibus nouiſſent. Vel noto : ideſt amico & grato : & quo uehementer dele/ctentur: ut in Bucolicis: Hic inter flumina nota. Agreſtes: Nam ciuilibus & aliqua ratione compoſitis

non ſuffeciſſet illa cauſa:ut pp ceruum mouerēt bellū. Regia parent armēta:non.n.moti eſſent ad ulciſcendā iniuriā reliq niſi Tyrreus magnæ auctoritatis apud illos fuiſſet. Dat autē curā alendi puellæ: quoniam natura molior in delitiis huiuſcemodi aialia habere cōſueuerint. Manſuetudinem autem illius longius deſcribit: ut inde appareat eum in maiori pretio apud heros fuiſſe. Rabidæ: quia fœminæ facilius in furorem concitātur.

SER. Perq; ilia uēit arundo:hoc ile & hæc ilia facit:hinc & Iuue.ait uis frater ab ipſis ilibus. Nā quod Marulus Mimographus dixit. Tu hectorē imitaris: ab ilio nunq̄ recedis:cum de guloſo diceret:alluſit ad ciuitatis nomē nā ab ili debuit dicere. Bene autē ea loca uulnerata dicit:q̄ ſtatim mortē afferre nō poſſunt: ut domū rediret:ut eēt cauſa belloꝝ. Nā ſi ſtatim piret:aut ipſe ceruus:aut uulneris auctor lateret. Syluia prima ſoror:Bene puellæ dat doloris impacietiā. Duros conclamat agreſtes:aut quia ſemper duri ſūt aut duros qui cerui interitum non dolebant. Peſtis: furia. Torre: hic torris facit: ut hic fuſtis. Grauidi: grauis propter nodos ſcilicet. Quadrifidam quercū: quæ in partes poſſet findi quatuor. Cuneis coactis: & ſatis ſignate coactis dixit exprimit autem antiquū morem:ut diximus ſupra.Nam primum cuneis ſcindebant fiſſile lignum. De culmine ſummo:bene culmine:quia de tectis agreſtium loquitur. Tartaream: aut terribilem:aut forte ſecundum uſum dixit. Nemus:locus haud longe ab aritia:in quo lacus eſt q ſpeculum dianæ dicitur:& notādum quod uocem eius paulatim facit procedere:quod locorum īdicat commemoratio. Triuiæ lacus: hic eſt qui dianæ ſpeculum dicitur. Sulphurea nar albus aqua:inuia flamina eſt ciuitas narnia i montibus poſita quibus ſub eſt nar fluuius:qui tiberino coniungit̄. Fonteſq; uelini:ultra inter amnem ſunt:nam ut diximus:uox furiæ paulati proceſſit. Preſſere ad pectora natos: Statius preſſitq; palæmona mater:item contra natos auſæ deponere matres. Ad uocem buccinæ ſignum:ut Senſit:& ad ſonitū uocis ueſtigia torſit.Nam quicūq; ſonus dici uox ꝓprie pōt. Auxiliū caſtris ef.ap.i.ipſa in auxiliū effundit̄. Direxere ac.Ordinauerūt in latitudinem. Præuſtis:Præ bieuis fit pp ſequentē uocalem:qd una parte orōnis factū intolerabile eſt hic aūt tolerabile:quia compoſitus ē ſermo. Ferro ancipiti: utriq; noxio.Dicit autē aut gladios aut bipennes. Seges:Terra mō:ut Quid faciat lætas ſegetes p atrā uero fertilē ſignificat:ut oſtendit̄ in geor. Sole laceſſita: naturale enim eſt ut metallorum ſplendor plus fulgeat alia luce repcuſſus.Paulatim ſeſe tollit mare: ſic bella dicit ſurrexiſſe paulatim:ſicut uētis flātibus mare turgeſcit. Hic iuue.hic confundit noia.Nā & puerū & iuuenē nōnunq̄ Virgi.ponit ut hoc loco. Nā almonē quem mō iuuenē dicit:paulo poſt ait pueꝝ: ut Almonē pueꝝ:Mouet autē miſerationē ab ætate: cū dicit puer:a uirtute cum dicit Primā ante aciē:a uulneris etiā crudelitate. Almon:bene ruſtici nomē uſurpauit a fluuio. Hæſit eni ſub.g.u.i.ſagitta: ut ardens infeſto uulnere pyrrhus īſequit̄. Vdæ uocis iter.i.iter udum: non enim uox uda eſt:ſed per udam arteriarum labitur uiam unde in febricitantibus deficit.

Perq; uterum ſonitu perq; ilia uenit arundo:
Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit
Succeſſitq; gemēs ſtabulis:queſtuq; cruētus
Atq; implorāti ſimilis tectū omne repleuit.
Siluia prima ſoror palmis percuſſa lacertos
Auxilium uocat:& duros cōclamat agreſtes.
Olli peſtis enim tacitis latet aſpera ſyluis:
Improuiſi adſunt:hic torre armatus obuſto,
Stipitis hic grauidi nodis.quo cuiq; reptū eſt
Rimāti telum ira facit:uocat agmia tyrrhus
Quadrifidam quercū cuneis ut forte coactis
Scindebat:rapta ſpirans immane ſecuri.
At ſæua e ſpeculis tempus dea nacta nocendi,
Ardua tecta petit ſtabuli & de culmine ſūmo
Paſtorale canit ſignum:cornuq; recuruo
Tartaream ītendit uocem:qua ꝓtinus omne
Cōtremuit nemus:& ſyluæ ītonuere ꝓfundæ:
Audiit:& triuiæ longe lacus:audiit amnis
Sulphurea nar albus aqua:fonteſq; uelini:
Et trepidæ matres preſſere ad pectora natos.
Tum uero ad uocē celeres qua buccina ſignū
Dira dedit:raptis concurrunt undiq; telis
Indomiti agricolæ:nec non & troia pubes
Aſcanio auxilium caſtris effudit apertis.
Direxere acies:non iam certamine agreſti
Stipitibus duris agitur ſudibuſue præuſtis:
Sed ferro ancipiti decernunt:atraque late
Horreſcit ſtrictis ſeges enſibus æraq; fulgent
Sole laceſſita:& lucem ſub lumine iactant.
Fluctus uti primo cœpit cum albeſcere uēto
Paulatim ſeſe tollit mare:& altius undas
Erigit:inde imo conſurgit ad æthera fundo.
Hic iuuenis primā ante aciē ſtridente ſagitta
Natorum tyrrhi fuerat qui maximus almon
Sternit̄:hæſit eni ſub guttere uulnus:& udæ
Vocis iter tenuemq; incluſit ſanguine uitam.

DONA. Deus.i.euētus qui humanos actus aut implet:aut deſerit. Nota:quorum humanitem diu comprobaſſet. Triuiæ lon.lacus.i.auernus:qui a latini ſtabulis eſſet remotiſſimus. Preſſere ad pectora: Oſtendit maternum affectum. Tum uero ad uocem:primo dixit Syluia auxilium uocat poſtea dixit Vocat agmina tyrrhus & uēiſſe aliquos.Tertio furia bellum finitimis tuba canit:& tū plurimi uenere. Auxilium caſtris effudit. Nam in piculo regii pueri non paulatim proceſſum eſt:nec partibus: ſed ſemel omnes.Tuetur autem troiāos ab inuidia ut non ferant: ſed ut defendant iniuriam. Hic iuuenis: poſt cædem cerui tulit fors ut maximus natoꝝ tyrrhi occideretur.Mouet autem pathos & quod tyrrhi filius & quod maximus natu:& quod iuuenis

CHRI. Tectum omne repleuit: Hæ querelæ aium puellarẽ mouere facile potuerũt & illa rurſus fratres atq; patrẽ: cuius auctoritate quoniã regio pecori p̃eſſet reliq ſunt moti: p̃ſertim qa tacito furore ſtimulabãtur: Vnde ante q̃ p̃uiderẽt affuerũt. Hic torre: narratio ueriſimilis ex eo qđ fieri ſolet. Rimãti.t.i.fa.inqrebat tela & cũ nõ iueniret id qđ recta ratione ꝑ telo minime ſumpſiſſet ipſa ira q̃ oĩa p̃cipitabat faciebat telũ. Ardua: unde melius audiret. Paſtorale: nã niſi paſtorale ſignũ fuiſſet nõ eẽnt moti paſtores. Nar: flu.ꝑ narniam umbriæ urbẽ fluit: nã ab eo narnia dicta ẽ. Caſtris aptis: oſtẽdit celeritatẽ: ut milites ex oĩ ꝑte caſtrorũ effunderẽtur. Direxerat acies: prio.n.cõturbate effundebãt milites: ut celerius ſuccurrerẽt: deĩde aciẽ ĩ ordinẽ eduxere.

Corpora multa uirum circa ſeniorq; galeſſus.
Dum paci medium ſe offert iuſtiſſimus unus
Qui fuit: auſoniiſq; olim ditiſſimus aruis.
Quinq; greges illi balãtum quina redibant
Armenta: & terram centum uertebat aratris
Atq; ea ꝑ campos equo dum marte geruntur
Promiſſi dea facta potẽs ubi ſanguine bellũ
Imbuit & primæ commiſit funera pugnæ:
Deſerit heſperiam: & cæli conuexa per auras
Iunonem uictrix affatur uoce ſuperba.
En perfecta tibi bello diſcordia triſti:
Dic in amicitiam coeant: & fœdera iungant:
Quãdoquidẽ auſonio reſp̃ſi ſanguĩe teucros.
Hoc etiã his addã.tuã ſi mihi certa uoluntas
Finitimas in bella feram rumoribus urbes
Accendamq; animos inſani martis amore:
Vndiq; ut auxilio uẽiãt: ſpargã arma ꝑ agros
Tum cõtra iuno terrorũ & fraudis abunde ẽ.
Stant belli cauſæ: pugnatur cominus armis
Quæ fors p̃ia dedit ſanguis nouus ĩbuit arma.
Talia cõnubia & tales celebrẽt hymenæos
Egregium ueneris genus & rex ipſe latinus
Te ſuper æthereas errare licentius auras
Haud p̃r ipſe uelit ſummi regnator olympi.
Cede locis: ego ſi qua ſuꝑ fortuna laborũ eſt
Ipſa regam tales dederat ſaturnia uoces.
Illa autem attolit ſtridentes anguibus alas.
Cocytiq; petit ſidem ſupera ardua linquens.
Eſt locus italiæ medio ſub montibus altis
Nobilis: & fama multis memoratus in oris.
An ſancti ualles dẽſis hunc frondibus atrum
Vrget utriq; latus nemoris: medioq; fragoſus
Dat ſonitum ſaxis: & torto uertice torrẽs.

SER. Corpora mul.u.c. Cõſtrata ſũt: & rhetorice uiles trudit in mediũ. Nobiles uero primo & ultimo loco cõmemorat. Dũ paci.m.ſ.of. nam qđ ſenex bellis itererat. Oli ditiſſi.ar. ſecũdũ antiquũ morẽ Horatius Diues antiquo cenſu. Quina redibãt armen. ꝑ qnq; ſicut bina. Terrã uerte.a. duo dixit a Catõe memorata: qui ĩterrogatus quis eẽt paterfamilias reſpõdit eũ q bene paſcit & q bene arat. Aequo dũ mar.g. apta cõtẽtione bello manifeſto. Nã ſic dicimus: æquũ autẽ æqualem non poſſumus dicere: cũ ſoli interẽpti ſint itali. Promiſſi dea fa.po. honeſta locutio: potens ꝓmiſſi. Promiſiſſe ãt eã cõfẽſionẽ ĩtelligimus. Nã nõ ꝓmiſit. Imbuit: initiauit: & bene ſãguĩe. Nã põt bellũ & a diſcordia uel a diſſẽſiõe ĩchoari. Et cæli.c.p.a. Probus: Aſꝑ Dona. dicũt hoc loco ꝑ bis accipiendũ alloquiẽ iunonẽ ꝑ cæli cõuexa: & ꝑ auras: põt tamen eẽ epexegeſis ꝑ auras.i. cæli cõuexa: nec.n. aliđ ſũt auræ. Dicit ẽt qdã cõmẽtarius cõuecta legẽdũ ut ſit ipſa cõuecta: qđ difficile ĩ exẽplaribus ĩueĩt. Victrix: uoti cõpos: Affaẽ iã cũ ſuꝑbia: Bene aũt ei in prĩcipio denegauit orõnem q̃ſi ad ſcelera feſtinãti: quã modo tribuit poſt bella iã cepta. Bello.d.t. iuno.n. belli popoſcerat ſcia: hæc ẽt ipſa bella ꝑfecit. Dic ĩ.a.c. ac ſi diceret ita bella cõmoui ut ne tuo qdẽ ĩperio poſſint ĩ pacẽ redire: & hoc ẽ qđ dicit. Affaẽ uoce.ſ. Alii dicũt: ego ĩter hos bella cõmiſi tu uicĩos populos fœderibus iunge: & ꝑtibus turni & æneæ fauore cõpelle: qđ tamẽ ſi uis ego faciã: ut hic ſit dictũ. Ego ſi q̃ ſuꝑ.f.l.ẽ. ipſa regã.

Certa uo. ſi tua ĩ hoc cõſẽtit auctoritas. Inſãi.m.a. Hõmeri epitheton θουριον αρην. Spargã ar. meminit ſui: Nã ſupra dixit ſere crimia belli. Terrorũ &.f. habũde ẽ Terrorũ more hoium. Fraudis uero ex cerui uulneratione. Stant belli cauſæ: manifeſtæ ſũt: placent ut ſtat conferre manum. Egregium ueneris genus: ironice dictum eſt. Ipſe latinus: ac ſi diceret quẽ æneæ cauſa cogor odiſſe: unde & amatæ nulla fit mẽtio quæ eſt troianis inimica. Vrbanus: tamen hunc locum accipit per interrogationem terrorum & fraudis abunde eſt: ut quaſi per gratulationem nõ credat ſicut Ter. illud. Quia plus cupio minus credo. Super æthereas: quia dixerat Cæli conuexa per au. Attollit alas: honeſta uolantis periphraſis. Italiæ medio: hũc locum umbilicum italiæ corographi dicunt. Eſt aũt in latere campaniæ & apuliæ ubi hyrpini ſunt: & habet aquas ſulphureas ideo grauiores quia ambitur ſyluis ideo aũt ibi aditus dr̃ ĩferorũ quod grauis odor iuxta accedentes necat adeo ut uictimæ hunc locum nõ ĩmolarẽẽ: ſed odore pirẽt ad aquã aplicate: & hoc erat gẽus litatiõis. Sciẽdũ tamẽ Varro enumerare quot loca ĩ italia ſint eiuſmõi: unde & Dona. dicit cãuſiæ q dr̃ locus a poeta circa fluuiũ q calor uocaẽ: quod iõ nõ ꝓcedit qa ita italiæ medio. Sub mõtibus al. hoc niſi ad totã italiã referas: non ꝓcedit: ut ſit Eſt ĩ uallibus italiæ mõtuoſæ: nã hoc ĩ loco mõtes nõ ſunt. Nobilis: notus qđ ſequẽtia ĩdicãt. An ſãcti ual. Loci an ſãcti.i. omni ꝑte ſãcti quẽ dicit & ſyluis cinctũ & fragoſũ fluuio toriẽte.

DONA. Senior: Pathos ab ætate: item a cauſa qꝛ pacis medius Cupiditas pacis oſtenditur ex diuitiis quas ĩ bello perdere erat anxius. Perfecta diſcordia: Habuit rationem perſonarũ. Nam laus eſt in furia quod in aliis eſt uituperatio. Hoc etiam his addam. Non ſolum gloriaẽ de eo quod fecit: ſed promittit plura facturam.

CHRI. Dũ paci.m. pathos ẽ a cã: nã nõ tã conqueriẽ de morte q̃ de cã mortis ſic de Palamede: quẽ falſa ſub

proditione pelaſgi. Inſontem:infando iudicio:quia bella uetabat. Iuſtiſſimus unus:facit cauſam ueriſimilẽ: dirimebat.n.bella:quia erat iuſtiſſimus:item quia ditiſſimus. Nam diuites bella oderũt. Amplectitur autem utrunq; genus diuitiarum quæ apud antiquos erant. Nondum enim aut mercatura aut aliis quæſtibus inuẽtis totum patrimonium aut in pecore aut in agris erat. Aequo:quia in neutram partem uictoriam impellebat. Potens promiſſi:quia potuit præſtare qđ promiſerat. Funera:non enim facile res ad pacem reduci poterat iam cæſis hiis qui in aliquo nomine eſſent. Superba:quia uictrix. Dic ĩ amicitiam.c.ita pfecta eſt diſcordia:ut etiã te auctore in amicitia coire poſſint. Teucros au.nam cum inferiores iniuriã intulerint: difficile eſt pacẽ fieri. Fraudis abũde ẽ:Nã pſtata cã bellia furia & aliqs effectus cauſæ reliq̃ facilia erãt. Talia.c.ironiã cõtiet hic locus. Te ſup ætheras:nã furorẽ nõ amat deus. An ſácti ual.hic locus in hyrpinis ẽ ut appet apud Pli.

Hic ſpecus horrendũ:& ſæui ſpiracula dytis
Monſtrãtur:ruptoq; ingẽs acheronte uorago
Peſtiferas aperit fauces:quis condita erynnis
Inuiſum numen terras cælumq; leuabat.
Nec minus interea extremam ſaturnia bello
Impoſuit regina manum:ruit omnis in urbẽ
Paſtorum ex acie numerus:cæſoſq; reportant
Almonem puerum:fœdatiq; ora galeſi.
Implorantq; deos:obteſtanturq; latinum.
Turnus adeſt:medioq; ĩ crimĩe cædis & ignis
Terrorẽ ingeminat:teucros in regna uocari:
Stirpẽ admiſceri phrygiã:ſe limĩe pelli.(tres
Tũ quorũ attonitæ baccho nemora auia ma/
Inſultãt thyaſis(neq; enĩ leue nomẽ amatæ)
Vndiq; collecti coeunt:martemq; fatigant.
Ilicet infandũ cuncti contra omina bellum
Contra fata deum peruerſo numine poſcunt.
Certatim regis circunſtant tecta latini.
Ille uelut pelagi rupes immota reſiſtit.
Vt pelagi rupes magno ueniente fragore:
Quæ ſeſe multis circunlatrantibus undis
Mole tenet:ſcopuli nequicq̃ & ſpumea circũ
Saxa fremunt:lateriq; illiſa refundit alga.
Verũ ubi nulla daẗ cæcũ exuperare poteſtas
Conſilium:& ſæuæ nutu iunonis eunt res:
Multa deos auraſq; pater teſtatus inanes.
Frangimur heu fatis ĩquit:ferimurq; pcella:
Ipſi has ſacrilego pendetis ſanguine pœnas
O miſeri:te turne nefas:te triſte manebit
Supplicium:uotiſq; deos uenerabere ſeris.
Nanq; mihi parta quies:oĩſq; ĩ limĩe portus.
Funere fœlici ſpolior:nec plura locutus.
Sepſit ſe tectis:rerumq; reliquit habenas.
Mos erat heſperio ĩ latio quem ,ptinus urbes

SER. Hic ſpecus.h.hoc nomẽ apud maiores triũ generum fuit. Ennius fœminino poſuit. Hora.maſculino. Quæ nemora aut quos agro in ſpecus. Virgi. Neutro:quod hodie ĩ numero ſingulari tribus tantũ utimur caſibus. Pluralẽ tãtum a genere maſculĩo habemus ĩ oibus caſibus. Hic ẽ ipſi in defoſſis ſpecubus quãquã antiq codices habeant hic ſpecus horrendus. Spiracula.d.aditus a ſpirando:antiq codices piracula habent q̃ dicta ſunt απο Του περα Των:hoc ẽ a finibus inferoꝝ. Vorago:Acherõtis exæſtuatio. Cõdita.e. alii cõdit legũt:& ſe ſubaudiũt. Leuabat.i.releuabat: recreabat cui pſẽtia ſua erat honeri. Extremã.ſ.b.manũ. Quod ſup ẽ pficit:& ẽ trãſlatio a pictura:quã manus cõplet & ornat extrẽa. Fœdati:cruẽtati. Implorantque.d.ad auxiliũ & ultionẽ. Obteſtãturq;.l.propter cædẽ factã teſtem adhibent:& dicũt auctores rupti fœderis eſſe troianos:cum ipſi pacis iura temerarint. Et igni:in ipſo feruore ſeditiõis. Teucros in re. uo.dicit teucros:aut iniurioſe dictũ accipe quaſi exules ac pfidos. Attonitæ bac.quaſi baccho. Furia enim agebãtur:& ſic eſt dictũ. Vt at medias ĩter cædes exul. a. Nemora auia:p nemora. Thyaſis:choreys. Neq; enim leue nomen amatæ:Iuuena. Quæ nõ facit principis.u. Martemq; fatigant:Prœlium cum clamore depoſcunt. Cõtra omnia:fata ſupius de lauinia. Fata deũ:Propter oraculũ Fauni. Peruerſo: irato. Velut pelagi rupes:ſic Cicero ſeditionem populi fluctibus comparauit in illis:duntaxat fluctibus concionũ. Bene Virgilius eum qui reſtituit ſeditioni: rupem uocauit. Mole te.hic diſtinguendũ:ut ſcopuli nominatiuus pluralis ſit. Cæcum conſiliũ: fremitui populi bonũ nomẽ poſuit. Frangimur:pmanſit ĩ rupis trãſlationem. Sacrilego ſanguine:qa bellum ſumebant contra uoluntatem deoꝝ. Votiſq; deos uenerabere ſeris:qa religio rigida diciẗ ſemel mala cõmiſſa nulla ratione reuocari. Hora. Dira deteſtatio nulla expiatur uictima. Parta quies.ſ.uicinæ mortis beneficio. In limine portus:ſecuritas oĩs in ,pmptu eſt. Funere fœlici ſpolior:exeqis tãtum regalibus careo. Mos erat: Varro uult mortẽ eẽ cõmunẽ cõſenſũ oium ſimul habitãtiũ:q iueteratus cõſuetudinẽ facit. Heſpio in latio: hoc ẽ ĩ antiquo. Nã ut ĩ primo diximus:duo latia fuerũt:unde nõ fruſtra heſpio addidit. Quod ãt dicit hãc conſuetudinẽ antiquã fuiſſe:falſũ ẽ. Nã a Numa põpilio primũ iſtituta eſt:ſed carmini ſuo: ut ſolet miſcet hyſtoriã. Notãdũ ſane ĩcõuexũ eſſe hũc locũ:ſi qs totius libri cõſideret textũ. Nã ſupra ait. Longa placidas ĩ pace regebat:itẽ dicturus eſt Ardet inexcita auſonia atq; ĩmobilis ante:& nunc dicit. Mos erat heſpio in latio: ſupra etiã captiui pẽdẽt currus:itẽ Tyrrhẽas iſterne acies:q̃ ne ſint cõtraria accipiamus italiã primo caruiſſe bellis:medio tpe qeuiſſe:& ad antiquũ ſtudiũ nũc reuerti:ſicut romani bello flagrauere ſub Romulo: qeuere ſub Numa i ſub Tullo Hoſtilio pria ſtudia repetiuerũt. Hinc ẽ q; & ipſe Vir.ait Lõga placidas ĩ pace regebat nõ pptua:item deſuetaq; bello Agmina in arma uocat ſubito:ferrumq; retractat. Nã retractare eſt repetere quod omiſeras. Tale aliqd dicit de genere ſyllano, Salu.nam uolens oſtẽdere antiquos maiores eius cõſulares fuiſſe

uicinos uero ignauiſſimos. Syllã uero florẽtiſſimũ. Ait igit̃ Sylla patritiæ gẽtis fuit: familia iã extincta maiorũ ignauia. Quẽ protinus: iugiter deide. Nã nũc tẽporis aduerbiũ: alibi loci: ut cũ ꝓtius utraq; tellus uno foret.

DONA. Dat ſoni. Compendioſa deſcriptio: in qua amnem & partem ex qua funditur & ſonum cadentis aquæ & cauſam ſoni oſtendit. Nec minus interea: deeſt interea non minus. Extremã. m. nam ĩ artibus extrema manus eſt: cum amplius manus non reponitur: qa opus eſt perfectũ. Obteſtantur: inuidioſis uocibus lacerant: ꝙ oia mala per troianoꝶ fœdus euenerant. Teucros & ſtirpẽ phrygiã: ꝓ conuitio poſuit. q. d. idignos ad maxias dignitates uocari. Cõtra oia: pp apes & incendiũ. Contra fa. i. ſiias deoꝶ & fauni reſponſa. Circunſtãt: obliti regalis reuerẽtiæ. Deos & au. Nã oibus cõtra ſtantibus quẽ alium ſuæ ſniæ potuit adhibere teſtem. Frangimur: frangunt̃ cõmoda nñi imperii: & ponit ſignata uerba in tranſlatiõe. Nã frangitur nauis: & fluctibus inſtantibus interit. Miſeros: dolet errore peccantium. Nullus enim ſciens cadit ĩ foueam ſcelerum.

CHRI. Hic ſpecus. h. poetice deſcribit hiatum: p quẽ ad iferos furia deſcenderet. Quod aũt addit cælũ terramq; leuabat ad moralẽ rõnem retulit: qa & magni & parui uiri leuant̃ quando furore liberant̃. Ruit oĩs: qd miꝶ ſi latius ceſſit: cũ & ii q iniuria ſe a teucris laceſſitos putabant & turnus & ii quoꝶ uxores ab amata cõmote erãt eodẽ tpe circũſtarẽt tandẽ ceſſit Almonẽ. Emphaſis ẽ in noie q primũ regi piſtoris filius. Puerũ: pathos ab ætate. Fœdati: pathos a modo. In medio crimine: capta maxima occaſione. Teucros. q. d. externos & exules ĩ regna uocari. Nã cui lauina tradebat̃ eidẽ regnũ cõcedebat̃. Stirpẽ admiſceri. p. quaſi querat̃ degeneraturos latios ex admixtiõe aduenaꝶ extorrũ & a patria pulſoꝶ. Se. l. p. habet emphaſin ꝓnomẽ. q. d. affinem tãtũ regẽ & q ſua fortitudine hactenus illud regnũ ꝓtexerit. Ergo cũ idignatiõe ꝓferendũ. Certatim: ut oſtẽdat̃ latinũ: niſi iuitũ nõ ceſſiſſe. Velut pelagi rupes ut. p. r. Hæc cõgeminatio aſſerit cõparationẽ nõ temere factã: ſed pẽitus uerã eſſe. Sæuæ nu. iu. nõ fuiſſet ſupatus a ſolis hoibus niſi fuiſſet aduerſus eũ iuno deoꝶ & regnoꝶ regina. Frãgimur: grauis eſt rei dãnatio cũ demõſtramus nos iuitos cedere. Saguie: ne forte credatis illas eſſe leuiores. O miſeri: pp pœnas q̃s luetis ex ſcelere potuiſſet iure ſuo: ſceleratos appellare: ſed uoluit miſerãtis potius q̃ iraſcentis animũ oſtendere: ſi forte illos ĩmutare poſſet. Te turne: cuius auctoritate hæc maxime fiunt: Cõgeminauit aũt ꝓnomen ad maiorẽ expreſſionẽ. Votis. ſ. nõ. n. deoꝶ ſæuitia hoc eueniet: ſed tua pertinatia. Quia ſerius q̃ oportuerit penitẽtia moueberis: deide ut maiorem orõni auctoritatem afferat: aperte oſtendit multo pluris hæc illorum q̃ ſua intereſſe.

Albanæ coluere ſacrum nunc maxima rerum
Roma colit: cũ prima mouẽt ĩ prœlia martẽ:
Siue getis inferre manu lachrymabile bellũ.
Hyrcaniſq; arabis ue parãt: ſeu tẽdere ad ĩdos
Auroraq; ſequi: parthoſq; repoſcere ſigna.
Sunt geminæ belli portæ (ſic nomine dicũt)
Religione ſacræ: & ſæui formidine martis.
Centum ærei claudunt uectes: æternaq; ferri
Robora: nec cuſtos abſiſtit limine ianus
Has ubi certa ſedet patribus ſententia pugnæ
Ipſe quirinali trabea: cinctuq; gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul
Ipſe uocat pugnas: ſequit̃ tum cætera pubes
Aereaq; aſſenſu conſpirant cornua rauco
Hoc & tum æneadis indicere bella latinus
More iubebatur triſtiſq; recludere portas
Abſtinuit tactu pater: auerſuſq; refugit
Fœda miniſteria: & cæcis ſe condidit umbris.
Tum regina deum cælo dalapſa morantes
Impulit ipſa manu portas: & cardine uerſo
Belli ferratos rupit ſaturnia poſtes
Ardet inexcita auſonia atq; immobilis ante
Pars pedes ire parat campis: pars arduus altis
Puluerulentus equis furit: oẽs arma requirũt.

SER. Maxima rerum: roma imperii potita. Mouent in prælia martem: nã moris fuerat indicto bello in martis ſacrario ancilia commouere: unde eſt ĩ. viii. Vterq; impulit arma. Siue getis ĩferre manu lachrymabile bellum: getaꝶ fera gens etiam apud maiores fuit. Nã ipſi ſunt myſii: quos Salu. a lucullo dicit eẽ ſupatos. Hyrcãis ue. gens dicta a ſylua hyrcãia ubi ſũt tigres. Arabis ue parãt: hic datiuus uẽit ab eo qđ eſt hic arabus. Nã ab eo qđ ẽ hic arabs ab hoc arabe arabibus facit: ſicut hyberus: unde ĩ Luca. Occurrat hiberibus alter: & hiberus Hora. Diſcet hiberus rhodaniq; potor. Itẽ lectũ ẽ æthiops: & æthiopus: ſed modo tantũ æthiops dicimus. Auroramq; ſeq: ingenti ambitu ipſũ ortũ diei dicit ꝓ populis. Parthoſq; repoſcere ſigna: hoc ĩ honorẽ Aug. poſuit quo regnãte a pthis repetita ſũt ſigna: q̃ Craſſus pdiderat q cũ auiditate ſua cõtra auſpicia bellũ ſuſcepiſſet: captus cũ filio ẽ: & necatus ĩfuſo ĩ os auro. Sunt geminæ belli portæ: ſacrariũ hoc Numa Põpilius fecerat circa unũ argiletũ iuxta theatrum Marcelli quod fuit in duobus breuiſſimis templis. Duobus autẽ pp ianũ bifrontem: poſtea captis faliſcis ciuitate tuſciæ inuentum eſt ſimulachꝶ iani cum frontibus quatuor: unde qđ Numa inſtituerat tranſlatũ eſt ad forum tranſitoriũ: & quatuor portaꝶ unũ templũ eſt inſtitutũ. Ianũ ſane apud aliquos bifrõtẽ: apud aliquos q̃drifrõtẽ eẽ non miꝶ ẽ. Nã alii eũ diei dominũ uolũt ĩ quo ortus ẽ & occaſus. Hora. Matutine pr̃ ſeu iane libentius audis. Alii anni totius quẽ ĩ quatuor tẽpora conſtat eẽ diuiſum. Anni aũt eẽ deũ illa res ꝓbat: ꝙ ab eo prima pars anni noiatur religiõe ſacræ: tremendæ execrabiles. Nam & paulopoſt dicturus ẽ. Triſteſq; recludere portas. Ferri robora: bene addidit ferri. Nam omne qđ forte ẽ robur uocamus. Quirinali trabea: Suetonius in libro de genere ueſtiũ dicit tria eſſe genera trabeaꝶ. Vnum diis conſecratum qđ eſt tãtũ de purpura. Aliud regum: quod ẽ purpureũ & habet tamẽ album aliquid. Tertiũ augurale de purpura & cocco mixtũ: quirĩali ergo regali. Cinctuq; gab. Gabinus cintus eſt toga ſic in tergũ reiecta: ut una

eius lacinia a tergo reuocata hominem cingat.Hoc aūt ueſtimenti genere utebatᷣ conſul bella īdicturus: ideo quia cum.Gabii campāniæ ciuitas ſacris operareᷣ:bellum ſubito uenit. Tunc ciues accincti togis ſuis ab agris ad bella profecti ſunt:& adepti uictoriam: unde hic ortus eſt mos. Inſignis reſerat ſtridentia.Lēis qui prior creatus eſt inſignem accipe primo loco creatum:licet alter ſimilē habeat poteſtatē. Ipſe uocat.p.tria ſunt ut ſupra diximus militiæ genera.Sacramētum in quo unuſquiſq; miles iurat ſe nō recedere.niſi præcepto cōſulis poſt completa ſtipendia.i.militiæ tēpora.Coniuratio.quæ fit in tumultu.i.italico bello & gallico: quādo uicinū urbis periculum ſingulos iurare nō patiᷣ:ut inter Gabios fuit.Euocatio:quod genus nūc tangit. Nā ad ſubitum bellū euocabaᷣ:unde etiā conſul ſolebat dicere qui uult rēpu.ſaluā me ſequatᷣ. Conſpirāt:nam & tubæ ſimul flabanᷣ. Feda miniſteria:Cruenta more ſuo. Morantes:Differentes.ſ.bella. Rupit ſaturnia.p.acyrologiam fecit mutando Ennii uerſum:nam ille ait Belli ferratos poſtes portaſq; refregit. Immobilis ante:nō ſemper: ſed ante hac.Poteſt tamē & imobilis a furia:nam ante geſſit bella:ſed iure idicta p fœciales & patrem patratū.

DONA. Obſeruatiōes:aut legibus:aut aſſēſibus hoium ſūt.Mos lōgo tpe cuſtoditus legē facit q̄ ēt ad poſteros trāſit ut hic patet. Sacrū:qa non ꝓ leui duxerūt q̄ū putarēt ſacrilegiū cōmitti:niſi eēt obſeruatus. Roma:magna laus moris cū a principe terraꝝ populo ſeruetᷣ. Centū:ærei numerus & materiæ q̄litas datum. Ianus:additᷣ ad robur portaꝝ deus q bifrōs oia circūſpiciat:ne furoꝝ & ſceleꝝ portæ temere aperiātᷣ. Sedit patribus:firma eſt oium ſentētia. Vocat.p.dat pugnādi poteſtatē. Iuno īpulit:quod nō decebat.Ergo oſtenditᷣ ptinaxinimicitia.Neq; apuit ſolū:ſed euertit poſtes a cardie. Ardet ī excita:ecce q̄tū potuit factio iunonis.

CHRI. Mouēt martem:qui ſibi ſacrificāt orāt ſibi aſſit:& ancilia ī eius tēplo mouēt.Mos āt a numa fluxit ſed ipſe ad priſcos:& ut multa ſic hoc rettulit.Et quoniā uult hoc fictum uideri nō meminit populos: contra quos priſci bella mouebant:qui omnes intra italiæ fines uerſabantur. Siue getis: populi ī ſcythia tartari dicitur.Hæc omnia uidentur ad Auguſtum referenda:nam neq; latini ueteres neq; albani extra italiā bella geſſerunt:qui meſos per aulum martium & Canidium centurionem repreſſit:Thracas & ſarmatas per.P.Lentulū Hyrcanos per Tyberium armenios:quorum regio hyrcania eſt:ſuperauit Auguſtus Et parthos ad concordiam uenire & ſigna a Craſſo ablata reddere coegit.Per Aquilium gallum arabas domuit. Trabea:trabearum tria ſunt genera.Primum diis ſacrum tantum ex ſimplici purpura. Alterum regibus & deinde conſulibus:cui eſſet aliquid de albo.Tertium auguribus:ſed hoc de purpura & cocco.Apud romanos trabea primus eſt uſus Romulus.Hinc Ouidius Trabeati cura quirini.Plini.autem ſcribit prætextas apud ethruſcos originem inueniſſe:& trabeis uſos fuiſſe reges.Cinctus teſte Pomponio genus eſt ueſtis a cingendo idem ſentit Varro: unde Hora.cinctutos dixit cethegos:gabinum addit quia gabii ſacrificantes itellexerunt de aduentu hoſtium itaq; ueſtes ſuffarcinātes ī hoſtes irruere:uictoriāq; reportauere.Vnde romāi ex bono augurio a gabiis accepere.Cōſul ergo idicturus bellū ad ianualē portā ſubſequentibus militibus accedebat:ide ad caput circi maximi.Ibiq; dicebat po.ro.ſamnitibus bellū idicit:iiſdē uerbis reclamabāt oēs:ide e columella quæ erat ante tēplū Bellōēi capite circi maximi haſtā iaciebat.Tēplū iāi Numa ædificauit ad imū argiletū iter duo fora iter capitoliū & palatiū:& ſtatuit ut clauſū pacē:apertū bellū ſignificaret.Poſt.hæc cū faliſcos romani expugnaſſent:inde ſimulachrum iani cū q̄tuor uultibus romam abduxerunt.

Tra/bea — Præ/texta

SER. Tergēt:Ab eo qd̄ ē tergeo terges:fuit & tergunt a tergo tergis quod de uſu penitus receſſit. Aruina pingui:ſecundū Suetoniū de uitiis corporalibus aruina eſt durum pingue qd̄ eſt iter cutem & uiſcus.

Adeo magnæ: Valde magnæ. Atina potēs: ciuitas hæc eſt iuxta pontinas paludes dicta a morbis q̄ græcæ ατai dicūt:quos paludis uicinitas creat. Tiburq; ſuperbū:aut nobile:aut ꝑ trāſitū tetigit illud qd̄ aliq̄do cū a ſenatu auxilia poſcerent tiburtes ſub commemoratiōe beneficiorum:hoc tantum a ſenatu reſponſum acceperunt:Supbi eſtis. Cruſtumeri: mutauit: nā cruſtumeriū dicitᷣ. Turrigere antemnæ:bene muratæ: Antemnæ āt dictæ ſunt ꝗ amnis preterfluit:q̄ſi ante amnē poſitæ. Salignas umbonū crates:ut dicit Salu.de Lucanis:qui de uimine facta ſcuta coriis: tegebant. Thoracas alienos:quia apud maiores loricæ pectora tātum tegebant:Statius.Triplici ſeruanᷣ pectora ferro.Pectora nam tergo nullus metus. Lento ducunt argento:flexili argēto ducunt.i.extēdunt:eſt aūt & ſpōdaicus & reciprocus uerſus. Claſſica iamq; ſonāt : bene poſuit amphybolia.Nam claſſi cū diximus & tubā ipam & ſonum.Claſſicū autē eſt flexilis tuba.

Teſſera ſignum:ſymbolū bellicū:q; ad pugnā. Exeuntibus datur: ſcilicet propter confuſionem euitandam : ut fuit in bello Marii Lardeus in ſyllæ Apollo Delphicos:ī Cæſare Venus genitrix. Trepidus: Feſtinus more ſuo. Loricā idu.dicius & iduo illa re & il/

Pars leuis clypeos & ſpicula lucida tergent
Aruina pingui: ſubiguntq; in cote ſecures
Signaq; ferre iuuat:ſonituſq; audire tubarū.
Quin adeo magnæ poſitis incudibus urbes
Tela nouant:atina potēs:tiburq; ſuperbum
Ardea cruſtumeriq; & turrigeræ antemnæ:
Tegmina tuta cauant capitū: flectūtq; ſalignas
Vmbonum crates:alii thoracas ahenos
Aut leuis ocreas lento ducunt argento.
Vomeris huc:& falcis honos:huc oēs aratri
Ceſſit amor:recoqūt patrios fornacibus enſes
Claſſica iamq; ſonant:it bello teſſera ſignum:
Hic galeā tectis trepidus rapit: ille trementes
Ad iuga cogit equos clypeūq;:auroq; trilicē
Loricam induitur:fidoq; accingitur enſe.
Pandite nunc helicona deæ:cantuſq; mouete
Qui bello exciti reges:quæ quemq; ſecutæ
Complerint campos acies quibus itala tantū
Floruerit terra alma uiris: qbus arſerit armis:
Et meminiſtis eni diuæ:& memorare poteſtis

Ad nos uix tenuis famæ perlabitur aura:
Primus init bellum tyrrhenis aſper ab oris
Cōtemptor diuū mezētius:agminaq; armat:
Filius hūc iuxta lauſus:quo pulchrior alter
Non fuit excepto laurentis corpore turni.
Lauſus equum domitor debellatorq; ferarū
Ducit agilina nequicquā ex urbe ſecutos
Mille uiros dignus patriis qui lætior eſſet.
Imperiis:& cui pater haud mezentius eſſet:
Poſt hos iſignē palma pgramia currū (chro
Victoreſq; oſtentat equos ſatus hercule pul-
Pulcher auentinus:clypeoq; inſigne paternū

Iam rem. Elicona deæ:parnaſſus mons theſſaliæ diuiditur i citherone Liberi & heliconem. Apollinis cuius ſūt muſæ. Eſt āt Homeri uerſus Εσπετε νυν μοι μουσαι ολυμπια δωματ' εχουσαι υμεισ γαρ θεαι εστε παρεστε τε ιστε τε παντα ημεισ δε κλεοσ οιον ακουομεν ουδε τι ιδμεν οι τινεσ ηγεμονεσ δαναων και κοιρανοι ησαν. Quibus arſerit ar.aut ſplenduerit: aut amore flagrauerit. Primus init.b.non mirum ſi & contēptor diuū & ſacrilegus Mezentius contra piū primus arma corripuit:& ſcienda ē poetæ affectatio. Nā ambleſiam nefas eſt dicere hic aliquos cōmemorat quos in bello non inuenis:& i ſequētibus aliquos inuenimus quos hic omnino non poſuit. Thyrrhenis aſper ab.o.oriundo thuſcus non tūc de thuſcia uenit:quē ante pulſum a ciuibus cōſtat. Agminaq; ar. aut eorum qui eum ſecuti fuerant:ſicut eius filiū: nec enim credibile eſt ſolum fugiſſe : nā & Stati. dicit uel quos mouet exul:& hæſit Triſtibus apta fides:aut certe eoꝝ quos Turnus ante ei dederat:aut Adraſtus Polynici i Statio qui ait Ne parua mouens inglorius arma Iret. Agilina:ex urbe cerete oppido. Neqcq̄:quia i prœlio periit:nec paternum recepit imperium. Patriis qui lætior eſſet imperiis: Dignus qui haberet īperatorem potius q̄ exulem patrē. Pulchro:forti ut diximus ſupra. Pulcher auētinus:auētinus mōs urbis romæ ē: quē conſtat ab auibus eſſe nominatum quæ de tyberi aſcendentes illic aſcendebant:ut in octauo legimus:Dirarū eſt nidi domus opottuna uolucrum.Quidam etiam rex aborigenum Auentinus nomine illic & occiſus & ſepultus eſt:ſicut etiam albanorum rex Auentinus cui ſucceſſit Procas.Varro tamen dicit in gente popu.roma. Sabinos a Romulo ſuſceptos iſtum accepiſſe montem:quem ab auente fluuio prouinciæ ſuæ appellauerunt auentinū. Conſtat ergo uarias opiniones poſtea ſecutas: nam a principio auentinus dictus ē ab auibus : uel a rege aborigenū: unde hūc Herculis filiū conſtat nomen accepiſſe nō præſtitiſſe. Inſigne pa.abſolute dixit.

DONA. Quinq; adeo:numeꝝ & magnitudinē exprimit. Vomeris:ecce qualis amentia uniuerſoꝝ agreſtiū fuit:ut iſtrumēta uitæ profutura i pnitiē uitæ uerterent. Teſſera:ſignificat nuntiū gerēdū ſignificātē belli. Pādite nūc:relaturus antiqtatis memoriā iuocat muſas:ne ſiue uera ſiue falſa referat culpā habeat:& iuocādo pponit qd ſit narraturus. Primus:primus quia aſp:primus qa cōtēptor coꝝ deoꝝ qbus auctoribus Aeneas ad italiā uenit:& cōiugiū lauiniæ factū ē.Laudat lauſum a fortitudine:q̄ in pulchro corpore rara ſolet eē.

CHRI. Lucida ſp.t.i.tergēdo lucida efficiūt. Aruina:pingue ē inter cutem & uiſcus:quod uulgo lardū di/ Aruína
cūt:ſed latini lardū appellāt carnē ſalſam:q̄ſi large aridā.Pingue āt iternum in animātibus quæ nō ruminant: Lardū
adeps dicitur.In iis uero q̄ rumināt ſeuū & ſebū dicit.Sagina uero ē pingue arte& non natura cōparatū: & p Adeps
totū corpus diſpſū:Inde ſaginare pecora& aues dicimus. In cote:quos lapis quo ferrū acuit. Plini.plura gene/ Seuū
ra ponit.Primū creticas:deinde laconicas laudat : & utraq; oleo indigent. Naxias inter aquarias laudari dicit: Sagīa
ac inde armenias.Cilicias uero ex oleo &aqua.Poſtremo ſcribit reptas i Italia quæ aqua trahant aciem acerri/ Sepū
mo effectu:necnō trās alpes. Atina:urbs iuxta pōtinas paludes poſt fabrateriā i cāpania. Cruſtumeri:in latio Cru/
oppidū eſt albanorum colonia. Antēnæ:dictæ ſunt ante amnem :q i tyberi fluit a ſiculis primis : latii habita ſtumi
toribus cōditæ. Ocreas:qbus iduunt crura:und dicūt ocreæ q̄ſi ob crura.i.circa crura:Crura autē dicūtur qa Ocrea
illis curramus. Vmbo:media pars ſcuti quæ apud priſcos eminebat. Recoquunt : recoquendo reficiunt:& Teſſe/
iā erugine cōfectos reſtaurāt. Teſſera:ſignū bellicū:ut iter ſe ab hoſtibus cognoſcantur : uel nomine uel aliq̄ ra
alia re. Pandite nunc:i re difficili renouat inuocationē. Contemptor diuū: adeo curam ſacrorum ante oēm
pietatē ponit poeta:ut non ut Capro uidetur quia contemptis diuis i hoīes ſæuiret Mezentiū cōtēptorē deo/
rum dixerit:nā & de buſiride:quē illaudatū dicit.Idē dixiſſet:ſed qa curā ſacroꝝ diis nō exhibuit:nā ut ait Ca/
to i originibus:Mezentius rutilis īperauit ut primitias : quæ diis debentur ſibi offerunt:& latini ſimilis impe
rii metu ita uouerunt.O iuppiter ſi tibi magis cordi ē nos ea tibi dare potius q̄ Mezentio: uti nos uictores faci
as.Hinc ſacerdotis illa iſultatio.Hæc ſunt ſpolia & de rege ſuperbo primitiæ. Agilina:refert Dionyſius hali/
car.pelaſgos q i italiā uenerant cum auxilium aboriginibus cōtra ſiculos ex hiſpania populos tuliſſent eoſque
depuliſſent una regnarunt:plurimaſq; urbes habuerunt.inter quas fuit urbs ceretinorum:quæ tunc agyla uo
cabatur. Auentinus:mōs tyberi iminens ab Auentino ibi ſepulto:uel ut Neuio placet ab auibus q; cum i ty/ Auen/
beri potaſſent illuc ſe reciperent:ergo ab aduētu auiū:uel ab aduētu populorū:nā ibi erat Dianæ templum qd tinus
nunc ſabinæ dedicatū eſt:& omnibus latinis erat cōmune.De hoc Propertius Phillis auentinæ quædam eſt
uicina dianæ.Varro ab aduehēdo putat:nam his collis a reliquis collibus palludibus erat diſcretus:& ex eo ut
ratibus aduehebantur.Alibi idem Varro ait ſabinos ab eorum fluuio auente auentinum nominarunt.

Cētū angues cinctāq; gerit ſerpētibus hydrā.
Collis auentini ſylua quem rhea ſacerdos
Furtiuum partu ſub luminis edidit auras
Mixta deo mulier poſtq̄ laurentia uictor

SER. Cētū angues: ſecundū Simonidē:ut dixius ſupra. Collis auētini ſyl.i ſylua collis auentini: & dicēdo auētini:oſtēdit iā antea ita eē nominatū. Rhea ſacerdos:alludit ad nomē matris Romuli: q̄ dicta eſt ilia rhea ſylua. Furtiuum:illicite cōceptū quippe a ſacerdote:ſic ait alibi:Et dulcia furta. Mixta: mæchiſa

Geryone extincto tirynthius attigit arua:
Tyrrhenoq; boues in flumine lauit hiberas:
Pyla manu ſæuoſq; gerunt in bella dolones:
Et tereti pugnant mucrone: ueruq; ſabello.
Ipſe pedes tegmen torquēs immane leonis
Terribili impexum ſeta cum dentibus albis
Indutus capiti ſic regia tecta ſubibat
Horridus herculeoq; humeros innexus amictu.
Tū gemini fratres tyburtia mœnia linquunt.
Fratris tyburti dictam cognomine gentem:
Catiluſq; acerq; coras argiua iuuentus
Et primā ante aciem denſa inter tela feruntur.
Ceu duo nubigenæ cum uertice mōtis ab alto
Deſcendūt centauri homolē:otrynq; niualē
Linquētes curſu rapido:dat euntibus ingens
Sylua locū:& magno cedūt uirgulta fragore:
Nec prænestinæ fundator defuit urbis:
Vulcano genitum pecora inter agreſtia regē:
Inuentumq; focis omnis quem credidit ætas:

τιγεισα græcæ dixit: mulier cōpendioſe mortalis dixit.Conſequēs nāq; fuerat ut diceret mixta deo mortalis. Laurentia arua: laurentū ciuitas plurimū potuit:nam oia uicina loca eius impio ſubiacuerunt:unde nunc ait arua Laurentia cū iuxta tiberim eius armenta Hercules pauerit: ſed ſecundū antiquum ſitū ante albā & romam tyberis laurentini fuit territorii. Geryōe extin.geryones rex fuit hiſpaniæ:qui ideo trimēbris fingit:quia tribus inſulis præfuit:q̄ adiacent hiſpaniæ balearicæ minori maiori & ebuſæ. Fingit etiā bicipitē canē habuiſſe:qa & terreſtri & nauali certamine plurimū potuit:hūc Hercules uicit: qui ideo fingitur ad eū olla ærea tranſuectus:quod habuit nauē fortē & ære munitā. Sane ſciēdū declinari hic geryones geryone:unde eſt Ter gemini nece geryone ut Anchiſes fæ:unde uſurpauit Salu.Geryonis dicens. Veniēs autem Hercules de hiſpania per campaniam in quadā cāpaniæ ciuitate pompā triūphi ſui exhibuit: Vnde Pōpeii dicit ciuitas:poſtea iuxta baias caulam bobus fecit:& eā ſepſit q locus boaulia dictus:hodieq; boauliæ dicitur. Tyrinthius:a tyrintha ciuitate argis uicina ubi nutritus eſt. Tyrrhenoq; boues in flu.la.i.admiratio locorum longinquitate. Pila ma.pila proprie ē haſta romana:ut geſſa gallorum: ſariſſæ macedonū.

Dolones: dolo ē:aut flagellū intra cuius uirgā latet pugio: aut ſecūdū Varronē ingens cōtus cū ferro breuiſſimo. Dolones āt a fallēdo dicti ſunt:quod decipiāt ferro:cū ſpeciē preferant ligni:& multi uolūt per tereces mucrones dolones dici:p ueru ſabellū pila ſignificari. Ipſe.p.ad genus reſpicit:nā & Hercules ſemper pedes inceſſit cū equos habuerit nobiliſſimos. Torquēs:ſuſtinēs ut axē humero torquet. Horridus: tremebundus: nō reuera horribilis. Tyburtia mœnia.l.de græcia tres fratres uenerunt ad italiā: Catilus:Coras:Tyburtus. Hi ſimul oēs unā fecere ciuitatē:& eā de fratris maioris nomine tybur appellauerūt:licet & alias fecerit ſinguli.Nunc ergo dicit duos ad bella ueniſſe dimiſſo in ciuitate ad cuſtodiā Tyburte uel Tyburno:Catillus unde Mons Catilli:quē Careli dicūt p corruptionem.Coras a cuius nomine eſt ciuitas ī italia. Deſcēdūt centau.ex hac comparatione equites eos fuiſſe intelligimus:quod tamen dicturus eſt poſtea.Necnon celereſq; latini: Et cum fratre Coras & uirginis ala camillæ. Homolē otrynq; ni.montes teſſaliæ. Ingens ſylua: locū & magno uirgulta:cum utiq; cedit ſylua:cedūt uirgulta a minore ad maius uenire debuerit. Nec prænestinæ funda.de ur.de ciuitatibus totius orbis multi quidē ex parte ſcripſerunt ad plenū: tamen Ptolemæus græcæ latine Pli. de italicis etiā urbibus Higinius pleniſſime ſcripſit: & Cato i originibus conditarum urbiū diſſenſio iuenitur: adeo ut ne urbis quidem romæ origo diligenter poſſit agnoſci:nam Saluſtius dicit urbem romam ſicuti ego accepi condidere atque habuere ī initio troiani: & cum his aborigenes:alii ab Euandro:ſecūdum quos Virg. Tunc rex Euandrus romanæ conditor arcis:alii a Romulo:ut En huius nate auſpiciis illa inclyta roma.Si igitur tantæ ciuitatis certa ratio non apparet:non mirum ſi in aliarum opinione dubitatur: unde nec hyſtericos nec commentatores uarie dicentes imperitiæ cōdemnare debemus.Nam antiquitas creauit errorē: & pleriq; fundant:pleriq; augent:& ad ſe tranſtulerunt nomina.Quam rem etiam non parum errorem afferre manifeſtum eſt:ut ecce laurentum a pico factum:ut eſt Laurentis regia pici.Item a Lauino latini fratre eſt lauinū dictū.Itē a Latino laurentū.Item a lauinia laurolauiniū. Nec prænestinæ fondator.d.u.prænestæ locus ē haud longe ab urbe dictus ἀπὸ τῶν πρίνων.i.ab arboribus ilicibus quæ illic abūdāt:ibi erāt pontifices & dii indigetes:ſicut ēt romæ erāt:& etiā illic duo fratres q diui appellabātur: horum ſoror dum ad focum ſederet ſcintilla eius uterum percuſſit:unde dicitur concepiſſe:poſtea enixa puerum iuxta templū Iouis abiecit quem uirgines aquarum euntes iuxta ignem īuentum ſuſtulerunt q a fonte haud longe erat: unde Vulcani dictus eſt filius.

DONA. Centū an.gloriæ cā hydrā geſtabat:ſed ludibriū matris ex hoc apparebat. Tergū leonis:ſp̄cie hydrā ēt leonis pellē aliud iſigne paternū geſtabat. Geminos:uel ſimul natos:uel duos ut alibi gemini a tenedo.

Ge/ryon CHRI. Geryone extincto: uide Seruiū Helio.etiā ait medufa cum Neptūno concubuit:ue...cū illi caput abſciſū ē ex utero duo filii emicuerunt Pegaſus equus alatus & criſaor ſic dictus:qa cū aureo enſe natus ē.Cryſaor relicta terra ad cælū acceſſit Ioui tonitrū & fulmen ferens.Hic ēt genuit Geryonē quē Hercules interemit. Tyrrheno flumine.h.b.dictū,p miraculo:qd tāta fuiſſet uis Herculis:ut tam ex longinquo prædā abduxiſſet.

Tybur tes Tereti mucrone:Mucronem aciem ferri intelligimus.Erat ergo Mucro teres.i.ita haſta longa atq; rotunda eſſet aculeata. Torquens:inuoluēs circū ſe. Tyburtina mœnia:tyburtes originē multo ante urbem habent. Apud eos extabant ilices tres tyburte cōditore uetuſtiores: hæc Pli.atq; addidit fuiſſe filium Amphiarai qui apud thebas periit:& natum eſſe ex ſorore Adraſti:& in italiam ueniſſe cum Cora & Catillo fratribus.

SER. Cæculus hunc.l.Cæculus aūt ideo:quia minoribus oculis fuit quā rē effecit frequenter fumus.

Cæculus:hunc legio late comitatur agreſtis.

Quiq; altũ præneſte uiri:quiq; arua gabinæ
Iunonis:gelidumq; anienem:& roſida riuis
Hernica ſaxa colũt:quos diues anagnia paſcit
Quos amaſene pater:nõ illis oibus arma:
Nec clypei:currus ue ſonãt:ps maxia glãdes
Liuentis plumbi ſpargit:pars ſpicula geſtat
Bina manu:fuluoſq; lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti:ueſtigia nuda ſiniſtri
Inſtituere pedis:crudus tegit altera pero.
At meſſapus equum domitor neptũnia ples:
Qué neq; fas igni cuiquã ne ſternere ferro.
Iampridem reſides populos deſuetaq; bello
Agmina i arma uocat ſubito:ferrũq; retractat
Hi feſceninas acies:equoſq; faliſcos
Hi ſoractis habent arces:flauiniaq; arua:
Et ciminicum monte lacum:lucoſq; capenos.
Ibant æquati numero:regemq; canebant.
Ceu quõdam niuei liquida iter nubila cygni:

hic poſtea collecta multitudine poſtq̃ diu latrocinatus eſt præneſtinã ciuitaté in mõtibus condidit:& cũ ad ludos uicinos populos iuitaſſet. Cœpit eos hortari:ut ſecũ habitarét & pro gloria iactare ſe filiũ Vulcani qd cũ illi nõ crederét iuocato Vulcano:ut filiũ ſuũ comprobaret: ois illius multitudinis cœtus flamma é circundatus:quo facto cõmoti oẽs ſimul habitauerũt:& Vulcani filiũ eſſe crediderunt:hinc eſt Ois qué credidit ætas:quaſi poſt dubitationé:& qa ſine dubio ætas uaria i ſpectaculis fuit.Dicimus ãt & hoc p̃neſte: ut Quiq; altũ p̃neſte uiri : & hæc præneſtis : unde eſt cũ primã aciem præneſte ſub ipa Straui. Quiq; arua gabinæ iunonis:Gabii diu i agris morati tandem gabios cõdiderunt:unde perite arua dixit non mœnia. Sane illic iuno religioſiſſime colitur. Eſt ãt locus haud lõge ab urbe. Gelidũq; ani.anio fluuius haud lõge ab urbe é:ſed hic euphoniã ſecutus eſt: nam Enni. Annioné dixit iuxta regulã. Hernica ſa.c.Sabinoꝝ ligua herne ſaxa uocãt. Quidam dux maior gabios de ſuis locis elicuit:& habitare ſecum fecit i mõtibus ſaxoſis und dicti ſũt hernici. Diues ana.aut fertilis:aut alluſit ad hiſtoriã:nã Anto.Augu.ſorore cõtépta poſt quã & Cleopatrã duxit uxoré Monetã eius i anagnia ciuitate iuſſit feriri. Quos amaſce.p.aut paſcis:aut ſit antiptoſis:quo paſcit Amaſenus eſt ãt flu.uicinus ciuitati priuernarum:q̃ eſt in cãpania. Arma:ſcuta. Clipei:ſcuta maiora dicti ab eo quod celét corpus αποτου κλεπτω. Fuluoſq; lupi.d.p.g.galerus genus é pilei:quod frõto neutro genere dicit. Veſtigia nu.ſiniſtri:at q ipſe é ipugnãtibus primus:ſed bene nudus é.qa tegitur ſcuto.Dextrũ ãt tectũ eſſe cõueniebat: quaſi ab armis remotũ. Pero:ruſticum eſt calciamentum:& traxit hoc a græco more:unde iſti trãſierant:unde hoc armorum fuerat genus. At meſſapus equũ do.n.pro.hic meſſapus p mare ad italiã uenit:unde Neptunni dictus é filius qué iuulnerabilé iõ dicit:quia nuſq̃ periit i bello.Igné ãt ei nocere nõ poſſe pp neptũnũ:dicit qa é aquaꝝ deus. Ab hoc Enni.dicit ſe originé ducere:unde nunc & cãtãtes iducit eius ſocios & eos cõparat cygnis.Domitor ãt equoꝝ q̃ſi aialiũ a patre inuentorũ. Hi feſceninas acies:Feſceninũ oppidũ é cãpaniæ:ubi nuptialia iuenta ſunt carmia . Hi auté populi ducũt originé ab athẽienſibus. Aequoſq; fali.Faliſcos Hileſus cõdidit imutato.h.i.f. Faliſci dicti ſunt: ſicut febris dicitur:quæ antea hebris dicebatur.Formiæ: quæ hormiæ fuerunt αποτησ ορμησ: nã poſteritas i multis nõibus.f.pro.h.poſuit.Iuſto auté dixit:quia popu.ro.miſſis decem uiris ab ipſis iura fœcialia collegit:& nõnulla ſupplemẽta.xii.tabularꝝ accepit q̃s habuerãt:nam ab athenienſibus decé habuerũt tabulas. Hi ſoractis habét arces:Soracte q é mõs apud hyrpinos haud longe a flãminia. Flauinia ar.Locus é in italia flauiniũ noie. Et ciminicũ mõ.la.& lacus & mons hoc noie appellat:ſane hoc habet fabula.Aliquãdo Hercules ad hos populos uenit q cũ a ſingulis prouocaret ad oſtẽdendã uirtuté defixiſſe dicit uectem ferreũ quo exercebatur:qui cum terræ eſſet affixus & a nullo potuiſſet auferri:iam rogatus ſuſtulit:unde immenſa uis aquæ ſecuta eſt:quæ ciminicum lacum fecit. Lucoſq; capenos:unde & porta capena quæ iuxta camœnas :eſt nomen accepit. Aequati nume.digeſti in ordiné congruenter ſicut dicebat:Liquida inter nu. Pura:ſed nil tã cõtrariũ nubibus:nã l.qdæ nõ ſunt:ergo nubes pro aere poſuit:ut liquidis i nubibus arſit arũdo.

CHRI. Cæculus:a Seruio diligenter fabula narratur. Anio:fluuius ex montibus trebanoꝝ profluens la Anio
cum olim hominũ induſtria faciebat:ex quo p̃ceps atq; anguſtus ferebatur.Inde per tyburtinum ſaxum precipitatur in latium.Tyberim intrat.Dicitur anio anionis ab Ennio manſit tamen uſus ut dicatur anio anienis. Sunt qui dicant inueniri aniené anienis & anienus etiam. Hernica ſaxa:herne ſabina lingua ſaxa uocãtur:un Herni
de hernici populi:quia ſaxoſa habitent:horum metropolis anagnia ſabinorũ natio eſt. Veſtigia nuda.ſ.hæc ci
cõſuetudo i italia non fuit:ſed norat Maro hernicos a pelaſgis oriundos:& ab hernico duce appellatos:& ideo moré qué de ætholia antiquã pelaſgorum colonia legerat:hernicis tribuit.Nam Iulius Nigidius i ſecundo urbiũ ait morem ætholis fuiſſe uno tantum calceato pede in bellum proficiſci: quod oſtendit Eurypedes in meleagro:ubi nuntius inducitur deſcribens quo quiſque habitu ad aprum mactandum uenerit : eũdem pedem Maro dixit quem Eurypedes:ſed Eurypedem reprehendit Ariſtoteles:qui ait nõ leuum ſed dextrum pedem nudum illos gerere.

Cum ſeſe e paſtu referunt:& longa canoros
Dant p colla modos:ſonat amnis:& aſia lõge
Pulſa palus.
Nec quiſq̃ æratas acies ex agmine tanto
Miſceri putet:aeream ſed gurgite ab alto

SER. Et longa canoros Dant per colla modos : ſecũdũ Pli.q ait i naturali hiſto.cignos iõ ſuauius canere:qa colla longa & inflexa habẽt & neceſſe é eluctãté uocé p lõgũ & flexuoſũ uarias reddere modulatiões. Sonat annis:caiſtrũ i myſia regiõe dici q coheret aſiæ paludi quã cũ ſignificamus a lõga é:cũ ſit breuis ſi pro uinciã ſignificare ſoluerimus: quod ſignificat i geor.

Vrgeri uolucrum raucorum ad littora nubẽ:
Ecce ſabinorum priſco de ſanguine magnum
Agmẽ agẽs clauſus magniq; ipſe agmis iſtar
Claudia nũc a quo diffũdit & tribus & gens
Per latiũ poſtq̃ in partem data roma ſabinis.
Vna igens amiterna cohors:priſciq; quirites:
Ereti manus omnis:oliuiferæq; mutiſcæ:
Qui nomentum urbẽ qui roſea rura uelini:
Qui tetricæ horrẽtis rupes:mõtemq; ſeuerũ:
Caſperiãq; colũt:foruloſq;:& flumẽ hymellæ
Qui tybri fabariq; bibũt:quos frigida miſit
Nurſia:& ortynæ claſſes:populiq; latini:
Quoſq; ſecans infauſtũ interluit allia nomẽ.
Quã multi libyco uoluunt marmorẽ fluctus
Sæuus ubi orion hibernis conditur undis

ut atq; aſia circum Dulcibus in pratis rimantur prata cayſtri. Volucrũ raucarũ: raucũ τῶν μέσων ſicut graue olẽtis:nam legimus Grauiter ſpirantis copia tymbræ:ſciẽdũ tamẽ Virgi.ſecũdũ morẽ ꝓuinciæ ſuæ locutũ i q̃ bene canẽtes cygni rauciores uocãt. Ecce ſa. poſt exactos rẽges uſurpat hoc nã Clauſus dux ſabioꝝ poſt exactos reges cũ quinq; millibus cliẽtũ & amicorũ uenit romã & ſuſceptus habitãdã urbis ptẽ accepit ex quo & Claudia & tribus eſt familia noiata. Priſco de ſan.de antiqs ſabinis. Magnũ agmẽ: pp quinq; millia cliẽtũ. Poſtq̃ in ptẽ data.r.ſ.hoc de alia traxit hiſtoria:nam poſt ſabinaꝝ raptũ & factũ iter Romulũ & Titũ tacitũ recepti in urbẽ ſabini ſunt: ſed hac lege:ut i oibus eſſent ciues romani: excepta ſuffragii rõne:nã magiſtratus nõ creabãt. Amiterna cohors: de amiterno oppido. Priſciq;.q.i.ſabini.Priſci ãt ideo:qa poſt fœdus Titi & Romuli placuit ut quaſi unus de duobus fieret populus:unde & romani quirites dicti ſunt:quod nomen ſabinoꝝ a ciuitate curibus fuerat & ſabini a Romulo dicti ſunt. Ereti manus ois: Oppidũ eſt dictũ a Iunone.i.ηρασ q̃ illic colitur. Oliuiferæq; mutiſcæ: Hæc trebia poſtea dicta ẽ:quã modo trebulã dicũt:Apud hanc Hãnibal deleuit populum romanũ Luc. Quod in punica nati tempora cãnaꝝ fuimus trebiæq; iuuẽtus. Qui nomentũ urbẽ: hoc ex ſua perſona dicit poeta:nam adhuc ciuitas nomentana non fuerat: ut in ſexto ait Hi tibi nomentum & gabios. Item hæc tum nomina erũt. Roſea rura uelini:uelinus lacus eſt iuxta agrũ:qui roſulanus uocatur.Varro tamen dicit lacum hunc a quodam conſule i nartam uel nartem fluuiũ deriuatum:nam utrunq; dicit eſſe diffuſum:poſt quod tãta ſecuta eſt co loco fertilitas:ut etiã perticæ longitudinẽ altitudo ſuperaret herbaꝝ:quæ etiã quãtũ per diẽ demptũ eſſet tantũ per noctẽ creſcebat.Quod Virgilius ad ſuam prouinciã tranſtulit dicens:Et quantũ longis carpent armenta diebus Exigua tantum gelidus ros nocte reponet. Tetricæ.h.r.Tetricus mõs in ſabinis aſperrimus:unde triſtes homines tetricos dicimus. Montemq; ſe.nomen propriũ mõtis ſicut agri roſeus. Caſperiamq;.c. Caſperia & Foruli ciuitates fuerunt. Flumen hymellæ:hymel'a fluuius eſt: & ſic dixit hymellæ flumen ut buthroti urbẽ. Qui tybri fa.q;.b.bene bibũt:nãq; tyberis fluuius in tuſcia oritur:ſed tranſit etiam per ſabinos unde bibunt non poſſident dixit & ſciendum Turni dare auxilium a tractu picenũ ſanii campaniæ & pro parte apuliæ.Omnis uero tuſcia ſuperior & uenetia æneæ præſtat auxiliũ. Fabarim aũt quem dicit ipſe per ſabinos tranſit:& farfarus dicitur Plau.Diſſipabo te tanq̃ folia farfari. Oui.Et amœne farfarus umbræ. Frigida miſit Nurſia:Piceni ciuitas: frigida ãt aut reuera: aut certe uenenoſa nocens Gracchi nãq; ubiq; in concionibus ſuis nurſinos ſceleratos appellauere & ſciẽdũ Virgi.hiſtoriaꝝ rem p tranſitum tangere. Ortynæ.c.ortini equites qui claſſes dicuntur:unde & eorum tubas claſſica dicimus:& pares populi claſſes uocamus:quæ quinque fuerunt. Populiq; la.qui intererant albani montis uiſcerationi. Infauſtum interluit.a.n.Allia fluuius haud longe ab urbe eſt:iuxta quem galli Brenno duce quintodecimo calen.auguſtas die deleto exercitu poſt triduum deleuerunt etiam urbem excepto capitolio: ſane alia dicitur cui additur unum l propter metrum ut reliquias Luca.bene poſuit:ut Quas aliæ clades. Marmore:mari.

DO Liuẽtis.p.plũbeis maſſulis pugnabãt. Ceu quõ.haꝝ auiũ cõparatiõe oſtẽdit hos inertes & delicioſos.

Sabini CHRI. Et lõga ca.De cignis diximus i buco. Alia:de hac in geor. Sabinoꝝ:de quibus in georgi. M.Cato Sabinos primũ habitaſſe dicit prope amiternum in uico nomine. Textrina: deinde cum aboriginibus in agro reatino & multas feciſſe colonias inter quas cures Quidam aiunt quoſdam lacones aſperitatem legum Lycurgi fugientes i italia pontinas paludes templum iunonis feroniæ conſtituiſſe. Deinde corũ pars migrarunt in agrum ſabinum: & cum illis habitarunt: unde Ebali ideſt lacedæmonii dicti ſunt ſabini. Ait Diony.

Mutiſcæ Mutiſcæ:ſabinoꝝ urbs appellata aliter Trebula & ſuſſena. Ait enim Pli.Rheatini trebulani q cognominantur mutiſci & qui ſuſſenates. Nomentum:urbs non longe a roma: hanc Romulus coloniam fecit dictã ẽ a nomẽto cõditore ait Diomy. Allia:flumẽ non longe ab urbe:ubi duce Fabio exercitus populi romãi cæſus ẽ poſtridie idus quintiles qui dies alienſis dicitur & inter atros habetur.Erant enim atri dies triduani ideſt qui erant poſt calendas nonas:& idus quos alii ad correptionem nominis communis appellabant.

Vel quã ſole nouo denſæ torrentur ariſtæ:
Aut hermi campo:aut lyciæ flauẽtibus aruis.
Scuta ſonant:pulſuſq; pedum cõterita tellus:
Hinc agamemnonius troiani nominis hoſtis
Curru iungit haleſus equos:turnoq; feroces
Mille rapit populos:uertunt fœlicia baccho

SER. Vel cum ſole nouo:prima æſtatis pte ẽt ſol nouus ẽ.viii.calen.Ianuarias die.ſed tũc nõ ſũt ariſtæ q̃s ab ariditate dictas eſſe conſtat. Aut hermi cã.hermus lydiæ fluuius ẽ: q ſupfuſus cãpis gignit fertilitatẽ:unde harenas aureas fingit trahere. Licyæ flauẽtibus aruis:prouĩcia ẽ fertilis frugũ.Hinc agmẽnonius.t.n.h.agamẽnonis pleriq; comitẽ pleriq; nothum filiũ uolũt:q cũ uẽiſſet ad italiã audito aduentu æneæ i bellum ruit non amore Turni: ſed odio hoſtilitatis

Maſſica qui raſtris:& quos de collibus altis
Arunci miſere patres ſidicinaq; iuxta
Aequora quiq; cales linquũt:amniſq; uadoſi
Accola uulturni:pariterq; ſaticulus aſper.
Oſcorumq; manus:teretes ſunt aclides illis
Tela:ſed hæc lento mos eſt aptare flagello.
Leuam cetra tegit falcati cominus enſes.
Nec tu carminibus noſtris indictus abibis
Oebale quẽ generaſſe telõ ſebetride nympha
Fertur:theleboum capreas cum regna teneret
Iam ſenior patriis ſed non & filius aruis
Contentus late:iam tum dictione premebat
Sarraſtes populos & q̃ rigat æquora ſarnus:
Quiq; rufas batulũq; tenẽt:atq; arua celẽnæ
Et quos maliferæ deſpectant mœnia bellæ:
Teutonico ritu ſoliti torquere cateias:
Tegmĩa quis capitũ raptus de ſubere cortex.
Aerataq; micant peltæ:micat æreus enſis.
Et te montoſæ miſere in prœlia nurſæ
Vfens inſignem fama:& fœlicibus armis:
Horrida præcipue cui gens aſſuetaq; multo
Venatu nemorum duris æquicola glebis:
Armati terram exercent:ſemperq; recentes
Conuectare iuuat predas:& uiuere rapto.

antiquæ:unde ait troiani nominis hoſtis. Rapit po. rapti abducit & iã cãpaniæ loca commemorat: nam Maſſicus mons eſt uitibus plenus. Maſſica: ãt dixit ut menalia. Arunci miſere patres: iſti græcæ auſones nominãtur. Sidicinaq; iuxta:ab oppido ſidicino. Cales linquũt:ciuitas ẽ campaniæ: nã ĩ flãminia eſt quæ cale dicitur:& ĩ gallia hoc nomine:quam Salu.captã a Perpenna cõmemorat. Amniſq; uadoſi Accola uulturni:fluuius qui iuxta cumas cadit in mare. Saticulus aſp:populus campãiæ aſper moribus. Oſcorũq; ma.Capuenſes dicit: qui antea ophici appellati ſunt: quod illic plurimi abundauere ſerpentes. Aclides illis tela: aclides ſunt tela quædã antiqua adeo ut nec uſquam commemorent in bello. Legitur tamẽ q; ſit clauæ cubito ſemis factæ eminentibus hinc inde a cuminibus:q̃ ita in hoſtem iaciunt religatæ loro: uel lino:ut pactis uulneribus poſſit ad dominos redire. Putatur tamen eſſe teli genus:quod per flagellum in immenſum iaci poteſt. Leuas cetra tegit: ſcutum loreũ quo utuntur afri & hiſpani. Falcati cominus enſes: affectauit uarietatẽ:nã conſequẽs fuerat: ut diceret dextras armarunt gladii falcati.Falcatus ãt enſis ẽ harpe qua uſus ẽ Perſius Luca.ait Harpẽ alterius monſtri iã cæde rubentẽ. Oebale: Oebalus filius eſt Telonis & nymphæ Sebetridis:hæc autem eſt iuxta Neapolim: ſed telo diu regnauit apud capreas inſulam cõtra neapolim ſitam.Filius uero eius patriis non contentus ĩperiis tranſit ad campaniam:& multis populis ſubiugatis ſuum dilatauit imperium. Theleboum capreas cum rege teneret:Cum teneret capreas regna Theloboum:Nam theleboæ caprearum ſũt populi quos telo ſuo regebat imperio. Saraſtes populos: campaniæ ſunt a ſarno fluuio. Rufas batulumq; tenent:caſtella campaniæ. Arua celennæ: iunonis locus eſt campaniæ cellenna ſacer iunoni. Et quos maliferæ deſpectant mœnia bellæ: multi nolam uolunt intelligi & dicunt iratũ Virgi.nomẽ eius mutaſſæ pp ſibi negatum hoſpitium:& id aperte noluiſſe dicere:ſed oſtendere per periphraſim:nam illic punica mala naſcuntur:ut nũc bella pro nolana poſuerit: Alii nolunt accipi mœnia bellæ ut ſit ſinalypha & legatur mœnia bellæ. Cateias: tella gallica:unde etiam teutonicum ritum dixit. Raptus de ſubere cortex:bene raptus:qa recens ſuberis cortex in quamuis formam tota flectit facilitate. Montoſæ nurſæ: ciuitas in montibus poſita. Inſignem fama: bene fama:quia eum occidet Gias:ut Vfentem gyas cadat ipſe. Fœlicibus armis: dũ affuit fortuna. Horrida precipue cui gens: Aequicolam gentem:dicit & morum & uitæ qualitate predura. Sane aliud pendet ex alio: ideo erant horridi:quia uenabantur.Item uenabantur quia habebant duras glebas ideſt fertiles:nam moles feraces ſunt:ut in georgicis docet Et cui putre ſolum namq; hoc imitamur arando.

DONA. Nihil refert dignum quod ſcribatur Donatus.

CHRI. Maſſica:maſſicus mons campaniæ poeta tamen imitatus græcos maſſica ĩ plurali dixit ut gargara & menala. Oebale:uide Serui. Falcati cominus enſes: Ergo aclides tela erant:qbus eminus pugnabant.

Quin & marrubia uenit de gente ſacerdos
Fronde ſuper galeã:& fœlici comptus oliua.
Archippi regis miſſu fortiſſimus umbro
Vipereo generi:& grauiter ſpirãtibus hydris
Spargere q ſomnos cantuq; manuq; ſolebat:
Mulcebatq; iras:& morſus arte leuabat:
Sed non dardaniæ medicari cuſpidis ictũ
Eualuit:neq; eum iuuere in uulnera cantus
Somniferi:& marſis q̃ſitæ ĩ montibus herbæ.
Te nemus angitiæ uitrea te fulcinus unda
Te liquidi fleuere lacus.

SER. Quin & marubia uenit de gente ſacerdos: Medea quando relictis colchis Iaſonẽ ſecuta eſt dicit ad italiã peruenisse:& populos quoſdã circa fucinũ igẽtẽ lacũ habitantes:qui marubii appellabant: quaſi circa mare habitantes propter paludis magnitudinẽ docuit remedia contra ſerpẽtes:q̃q̃ alii marubios a rege dictos uelint.Hi ergo populi medeam angitiam nominauerunt:ab eo quod eius carminibus ſerpẽtes angerent:ab his nũc umbronẽ ueniſſe dicit non regem: ſed ducẽ:ſunt ãt iſti marſorũ populi. Frõde ſuper galeam & fœ.c.o.Comptus frondibus feſtæ oliuæ. Vipereo.g.terrenis ſerpentibus. Grauiter ſpirã.hy.atq; ſerpentibus grauiter ſpirantibus ſolo nocentibus flatu.Luca.Ante uenena nocent. Spargere: conficere ut ſpargere uenena didicerunt. Arte leuabat: Leuiores eſſe faciebat:ut noſtrumq; leues quæcunq; laborem.

Ibat & hippolyti proles pulcherrima bello
Virbius inſignem quem mater aricia miſit,
Eductum ægeriæ lucis hymetia circum
Littora:pīguis ubi:& placabilis ara diāæ.(cæ
Nāq; ferūt fama hippolytū poſtq̄ arte nouer
Occiderit:patriaſq; explerit ſanguie pœnas.
Turbatis diſtractus equis:ad ſydera rurſus
Aetherea:& ſuperas cæli ueniſſe ſub auras
Pæoniis reuocatum herbis:& amore dianæ.
Tū pater oīpotēs aliquē īdignatus ab umbris
Mortalē infernis ad limina ſurgere uitæ
Ipſe repertorem medicinæ talis:& artis
Fulmie phœbigenā ſtygias detruſit in undas.
At triuia hippolytum ſecretis alma recōdit
Sedibꝫ:& nymphæ ægeriæ:nemoriq; rlegat
Solus ubi in ſyluis italis ignobilis æuum
Exigeret:uerſoq; ubi nomine uirbius eſſet:

Medicari cuſpidis ictum:medicor illam rē & illi rei: ſicut modulor & moderor & conitor. Liqdi fleue re lac.etiam alii. Ibat & hippolyti proles pulcher.bel. Theſeus mortua priore uxore Hippolyte Phædram Minois & paſiphæs filiā ſuperiduxit nouercam Hippolyto:qui cū illā de ſtupro iterpellātē cōtēpſiſſet falſo ad patrē detulit:quod ei uim uoluiſſet iferr̄.Ille Aegeū patrē rogauit:ut ſe ulciſceretur. Ille agitanti currū:Hippolyto phocā imiſſit: quā equi territi eū traxerunt Diana eius caſtitate cōmotā reuocauit eum ab īferis per Aeſculapiū filiū Apollinis & Coronidis q natus erat executo matris uentre:ideo qđ cū Apollo audiuiſſet a coruo eius cuſtode eā adulteriū committere iratus Coronidem maturo iam portu confixit ſagittis:coruū uero nigrū fecit ex albo & execto uētre Coronidis produxit æſculapiū:q factus ē medicinæ peritus.Hunc poſtea iuppiter pp reuocatū Hippolytum īteremit:unde Apollo iratus ei cyclopas fabricatores fulminū ſagittis confixit:ob quā rem ab ioue iuſſus ē Admeti regis nouē annis armenta paſcere diuinitate depoſita:ſed Diana Hippolytū reuocatū ab inferis in aritia nymphæ cōmēdauit Egeriæ:& eum uirbium q̄ſi bis uirꝫ iuſſit uocari:cuius nunc filiū cognomie dicit in bellū uenire adeo oīa iſta fabuloſa ſunt:Nā cū caſtus ubiq; inductus ſit:& qui ſemp ſolus habitauerit:habuiſſe tamen fingitur filiū.Re uera aūt ut ēt ſupra diximus. Virbius eſt numen coniunctum Dianæ:ut matri deū attis:Mineruæ Erychthonius:Veneri adonis. Quē mater aritia miſit: Ciuitas iuxta Albam mater autē pp Auguſtū dicit qui fuerat ex Arcina matre Atia progenitus:ac ſi diceret: quæ tāti auctor eſt generis. Egeriæ lucis:nymphæ ī aricino nemore quam amicam ſuam Numa eſſe fingebat ad affirmandam legum ſuarū actoritatem. Pinguis ubi & pla.Pinguis frequenti ſacrificio.Placabilis autem:ac ſi diceret:non qualis ante fuit:uel illic:uel apud tauros humano gaudens cruore:quam hiſtoriā plene in ſecundo diximus cum Iphigeniæ incidit commemoratio. Arte nouercæ Occiderit: bene ui ſceleris expreſſit ſola nouercæ com memoratione.

Pæoniis reuocatum.h.aut medicinalibus a peone medico deoꝶ:qui Pæan ſecundum doricos dicitur:ſecundum rationem pæon aut re uera herbam pæoniam dicit:cuius creta ferax eſt. Et amore dia.ideſt cura. Medicinæ talis & ar.Quæ etiam fata diſſoluerūt. Phœbigenā:matres pæna genitum: alii phœbigenam legunt: ut Probus. Relegat:cōmendat ab aliis ſegregatum. Solus:in ſolis locis:nam ſolus quomodo qui dicitur filium ſuſcepiſſe? Ignobilis: non uilis:ſed ignotus:q̄q̄ poſſit etiam ad illud referri:quod dicitur qbuſdam artibus hominum uita ultra fata protendi poſſe:ita tamen ut ſolam habeant uitæ imaginationem uidentē enim omnia facere:nec faciunt. Verſoq; ubi no.de re facto:ut Oeſtrum grai uertere uocantes.

Marubia CRHI. Marrubia:uide Serui.ſunt qui dicant marrubium oppidum conditum a Marro marſiæ comite. Marſi Marſi autem populi dicti ſunt:uel a marſia ludorum duce:aut ut Silius meminit a marſia phrygiæ ab Apolline in cantu uicto:qui timore pœnarum in italiam fugit Plini.ait marſos ortos a filio Circes:proptereaq; ieſſe illis uim contra ſerpentes.Sunt qui dicant ortos a pſyllis populis aphrycæ:qui uim haberent contra ſerpentes.Hi pulſi a naſſamonibus huc partim uenere:partim in cyprum Angitii autem dicti ſunt quod ſerpētibus aduerſantibus eos augere uiderenē:alii dicunt q antigia fuit dicta Circe. Te nemus:uehemētem commiſerationem mouet hæc repetitio. Pelaſgi:dicti ſunt a Pelaſgo filio iouis ex Niobe Phoronei filia. Aborigenes Aborigenes:ut placet Dionyſio arcades fuere qui cum Oenotro Lycaonis arcadiæ regis uenere:ſunt dicti aborigenes:aut qa uagi & ſine laribus erant:aut quia primi uiſi ſunt tanquā eſſent ſine patribus:aut quia ex uaria hominum colluuione mixti eſſent:alii dicunt lycurges eſſe:alii umbros:quoniam utraque gens in italia uetuſtiſſima & indigena eſt: Marcus Varro ait hos habitaſſe agros reatinos.

Vnde etiam templo:triuiæ:luciſq; ſacratis
Cornipedes arcentur equi:q, littore currum:
Et iuuenē monſtris pauidi effudere marinis.
Filius ardentes haud ſecius æquore campi
Exercebat equos:curruq; in bella ruebat.
Ipſe inter primos præſtanti corpore turnus
Vertitur arma tenens:& toto uertice ſupra eſt
Cui triplici crinita iuba galea alta chimæram
Suſtinet:ætnæos efflantem faucibus ignes.

SER. Vnde ēt triuiæ: Luco exponit Τοιατιοκ: nā Callimacus ſcripſit αιτιαι i quibus ēt hoc cōmemorat. Haud ſecius: nō ſegnius patre.Dicit āt eū tātæ fuiſſe audaciæ:ut nec p̄rnæ mortis terreret̄ exēplo. Vertit̄.i.agit. Et to.u.ſ.ē:Sta. Et toto deſpectat corpe bellum. Aetnæos efflante fau. ingens nimios quantos hēt ætna. Tam magis illa fra.& tri.efflā. Quā magis effu.cru.ſan.pugnæ.Legitur in arte quod tam magis maxime:minus minime poſitiuo tātum iunguntur: quod tamen tunc obſeruatur ſi ponatur ad augumētum iſtæ particulæ tunc enim uitioſam faciunt elocutionem. Cæterum ſi ad exequationem poſitæ ſunt: poſſunt uel comparatiuo uel ſuperlatiuo:uel pro ipſis

Tā magis illa fremēs & triſtibus effera flāmis
Quā magis effuſo crudeſcūt ſāguie pugnæ.
At leuem clypeum ſublatis cornibus io
Auro inſignibat: iam ſetis obſita iam bos
Argumentū ingens: & cuſtos uirginis argus:
Cælataq; amnē fundens pater inachus urna.
Inſequitur nimbus peditum: clypeataq; totis
Agmina denſantur campis: argiuaq; pubes:
Auruncæq; manus: rutuli: ueteresq; ſicani:
Et ſacranæ acies: & picti ſcuta labici.
Qui ſaltus tyberine tuos: ſacrumq; numici:
Littus arant: rutuloſq; exercēt uomere colles:
Circæumq; iugum: qs iuppiter anxuris aruis
Præſidet: & uiridi gaudens feronia luco.

gradibus ipſe iter ſe iungi. Hinc ergo eſt Tam magis illa fremēs & triſtibus effera flammis Quam magis effuſo crudeſcunt ſanguine pugnæ. Non enim ad prelationem poſitæ ſunt: ſed ad exequationē. Maiores. n. noſtri non indicto uitia: ſed in ſignificatione eē uoluerunt. Hinc eſt in Salu. Ita ꝙ quiſq; peſſime facit: tam maxime tutus eſt. Nam & hic exequatio eſt: nō comparatio. Io: auro inſignibat. Hæc inachi filia argiuorū fluminis fuit: hāc amauit Iuppiter: & dū cū ea eſſet ſupuenit iuno: ille timēs ne deprehenderet̄ Io mutauit i uaccā: & eā poſcēti dedit Iunoni: ne pellicē cōfiteref: cui iuno argū oculatū oībus mēbris Ariſtoris filium cuſtodem depoſuit quem cum iuppiter per Mercurium interemiſſet Iuno eum in pauonem mutauit Ioni uero immiſit oeſtrum: quo diu exagitata peruenit ad ægyptum: & iouis uoluntate in iſim mutata ē. Inſignibat: ſigno ſuo clarum eſſe faciebat. Argumētum ingens: aut fabula: ut Cicero Argumenta erant ī ualuis: aut reuera argumentum: ideſt probationem: quo ſe græcum comprobare cupiebat. Hoc. n. etiam amata ſuperius dixit Inachus acriſiuſq; patres mediæq; micenæ. Cuſtos: ne reuerti poſſet in formam priorem. Pater inachus: pater non tantum eius: ſed auctor originis turni. Totis agmina campis: q oculis poterāt ſubiacere. Denſent̄: denſeo denſes dicimus aliter nō. Argiuaq; pubes: & hoc ad generis: ut diximus ſupra ptinet probationē: quod eum ſequebātur argiui. Vetereſq; ſicani: bene ueteres: nā ibi nunc roma ē: ubi fuerunt ſicani: quos poſtea pepulerunt aborigenes. Sacranæ acies: dicunt quendam corybantem ueniſſe ad italiam: & tenuiſſe loca: quæ nunc urbi uicina ſunt: & ex eo populos ducentes originem ſacranos appellatos: nam ſacrati ſunt matri deum corybantes. Alii ſacranas acies ardeacium uolunt qui aliquando cum peſtilentia laborarent: uer ſacrum uouerunt: unde ſacrani dicti ſunt. Ver ſacrum autem immolationis eſt genus. Mox enim italis fuit ut magnis in periculis adducti uouerent quæcūque proximo uere nata eſſent apud ſe animalia immolaturos. Picti ſcu. la. Glaucus Minois filius uenit ad italiam: & cum ſibi imperium poſceret: nec accipiet: ideo quod nihil preſtabat: ſicut eius pater preſtiterat: zonā eius transmittendo: cum ante hac diſcincti eſſent & oſtendit & ſcutum militare: a quo & ipſe labicus dictus ē & ex eo populi αποτησ λαβησ: quā latine anſam uocamus. Picti āt ſcuta ideſt in bello frequenter probati: nā apud maiores uirorum fortium picta erant ſcuta: contra & inertium & tyronū pura erant: unde eſt Parmaq; inglorius alba: ideſt non picta. Qui ſal. ty. tu. non originem ut ſupra diximus. Sacrumq; nu. lit. ar. ut iā tunc ſacrū aut prolepſis ē a cadauere æneæ: nā ſacratus eſt Numicus poſtꝙ inuentum eſt illic cadauer Aeneæ. Litus arant: litus fluminis: ut uiridiq; in littore cōſpicitur ſcilicet cum ripæ proprie fluminum ſunt: littora maris: ut Oui. Pro ripis littora pulſant. Circæumq;. i. Circa hūc tractū campāiæ complebatur puer Iuppiter q anxurus dicebatur quaſi ανευ ξυρασ. i. ſine nouacula: quia barbam nunꝙ raſiſſet: & iuno uirgo ꝙ feronia dicebat̄. Eſt āt fons ī cāpania iuxta terracinā: ꝙ aliꝙdo anxur eſt dicta. Et ui. g. f. l. nō uacat ꝙ addidit uiridi: nā cum aliquando huius fontis lucus fortuitu arſiſſet icēdio & uellent inde incolæ trāſferre ſimulachra ſubito reuiruit.

CHRI. Aetnæos: tantos quantos effundit ætna. Tā magis illa. f. uel poetice dixit ꝙ tanto magis creſceret flāmæ: ꝗto magis crudeſceret pugna: cū reuera nō eſſent flāmæ: ſed ſimulachra flāmaꝝ: uel hoc uoluit exprimere ꝙ & ſi forma chimeræ i galea horrorē icuteret: tamen in ardēti pugna horribilior apparebat. Sublatis: quaſi extantibus ex ſcuto. Sætis: ſetæ horridæ ſunt: ut in ſuibus uidemus. Lana cōtra molliſſima: neq; ē niſi ī ouibus. Pili āt medii: ut neq; moles: ut lanæ neq; rurſus rigētes ut ſetæ: itaq; ſetas ꝓ pilis poſuit Celataq; amnē: fluuioꝝ. n. dii ita pingebātur: ut bubala haberent cornua: & ex urna aquā funderent. Vetereſq; ſicani: gēs hæc hiſpāiæ ē quæ per ſeditionem pupularem relicta patria i italiā uenit: dicti ſunt ſicani a ſicori hiſpaniæ fluuio. Hi pulſi ab umbris inſulam occuparunt: quæ Sicilia a ſiculis apellabatur. Rutuli: argiui fuerunt: qui rege Rutilo in Italiam uenerant. Argiui: Epei: & Phœnatæ uenerunt cum Hercule cretenſes cum Saturno. Et ſacranæ acies: memorant Corybantem quendam ueniſſe in latium: & oſtendiſſe myſtica Cybeles. Ab hoc q fluxerunt propter ſacras cerimonias ſactani appellati ſunt. Alii dicunt ſacranos eſſe dictos ardeates ob ſacrū uotum. Quod uidetur ſentire Syllius: cum ait Sacra manus rutuli. Sicani Sacrāi

Qua ſaturæ iacet atra palus: gelidusq; p imas
Quærit iter ualles: atq; ī mare condit̄ ufens.
Hos ſuper aduenit uolſca de gente camilla
Agmē agens equitū: & florētis ære carteruas
Bellatrix non illa colo: calathis ue mineruæ
Fœmineas aſſueta manus: ſed prœlia uirgo
Dura pati: curſuq; pedum præuertere uētos.

SER. Qua ſaturæ iacet atra palus gelidusq; p. i. ſecundum hanc lectionē re uera ſaturam paludē itelligimus: ſed alii aſtute legunt: quod ſi eſt paludem pro flumine poſuit. Nam haud longe a Terracina oppidum eſt Aſturia & eius cognomine fluuius. Quærit iter ual. a. i. ſatis ſignatis uerbis expſſit flumē anguſtū cōtra de tiberino ait ī mare prorūpit. Hos ſup aduenit uol. de gente ca. Prudēter poſt completā commemorationē uiroꝝ trāſit ad fœminas ita. n. de troianis legitur q ultimū amazonū poſtularunt auxiliū: ꝗ res

ab Homero prætermiſſa e.Sane iam preſagium iſœlicitatis futuræ:quod inter ipſa principia armantur & fœminæ. Volſca de gente camilla: de priuerno uolſcorum oppido:ut priuerno antiqua metabus cū excederet urbe. Et florētis ære cateruas:Ennius & Lucretius florens dicunt omne quod nitidum eſt hoc ē ſecutus Virgi. Aliter acyrologia eſt: Lucretius Florebat nauibus pontus. Calathis ue mineruæ:Minerua & armorum dea eſt & lanificii:ſed Camilla animum ad arma ſolum cōtulerat. Curſuq; pedum preuertere uentos:bene pedum adiecit:ne per equum eius gloria minueretur:quod ei obiicitur.Quid tamen egregium ſi fœmina forti fidis equo. Læſiſſet ariſtas:primas ſpicæ partes: dictas ab eo quod primo areſcant.

Illa uel intactæ ſegetis per ſumma uolaret
Gramina:nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
Vel mare per medium fluctu ſuſpēſa tumenti
Ferret iter:celeres nec tīgeret æquore plantas.
Illam omnes tectis agriſq; effuſa iuuentus
Turbaq; miratur matrū:& proſpectat euntē
Attonitis inhians animis:ut regius oſtro
Velet honos leues humeros:ut fibula crinem
Auro internectat:lyciā ut gerat ipſa pharetrā:
Et paſtoralem præfixa cuſpide myrtum.

Tingeret æquore plantas:mergeret:ut tinguat equos. Iuuētus:Turbaq; miratur matrum & proſpectat euntem:ante ornatum eius poſt arma dicturus eſt:unde hiſteron proteron eſſe uoluerunt:in reſpondendo:ut ornatum matres uiri uero arma mirentur:ſed melior ſenſus eſt: ut ſicut dictum eſt accipiamus : ea enim ſexus uterque miratur:quæ ſunt poſita contra opinionem:ut miretur fœminæ arma in muliere : uiri ornatum in bellatrice. Attonitis inhians animis:ſtupore quodam patefacto ore. Lyciam ut gerat ipſa pharetram:Quaſi Lyciam:ut legimus Cretenſes ſagittas. Paſtoralem præfixa cuſpide myrtum:non haſtam myrteam:ſed ipſam myrtum:Statius Lernæam iacit ille trabem.

CHRI. Vfens: fluuius hic haud longe a teracina in tyrrhenum cadit mare:eſt & ufens alter fluuius in gallia ciſalpina:qui ex alpibus cadens padum ingreditur. Camilla Camilla:Camillos antiqui miniſtros dixerūt. Illa uel intactæ:pulcherrimæ hyperbolæ:quas latini ſuperlationes nominant:quæ quāuis apertum mendacium preferat:tamen magnum inde fit aut augumentum aut imminutio.

SER. T belli ſignum laurenti turnus ab ar. Apud maiores noſtros tria erant militiæ genera in bellis gerendis : nā aut legittima erat militia : aut coniuratio aut euocatio.Legitima erat militia eorum qui ſinguli iurabant pro republica ſe eſſe facturos:nec deſiderabant niſi completis ſtipendiis.i.militiæ tēporibus:& ſacramentum uocabatur:aut certe ſi eſſet tumultus.i.bellū italicū:uel gallicum:ī q̄bus ex piculi uicinitate erat timor multus:q̄a ſingulos īterrogare nō uacabat q̄ fuerat dicturus exercitū:ibat ad capitoliū:& exinde proferens duo uexila : unū roſeū:quod pedites euocabat:& unū cæruleū q̄d erat eq̄tū:nā cæruleus color eſt maris: a cuius deo equū cōſtat iuētū dicebat Qui rēpu.uult ſaluā eē me ſequat̄:& q̄ cōueniſſent ſimul iurabāt: & dicebat̄ iſta militia cōiuratio.Fiebat ēt euocatio : nam ad diuerſa loca diuerſi pp cogēdos mittebātur exercitus.Mō ergo duo ſunt genera militiæ cōiuratio & euocatio q̄ppe ī tumultu.Sane īcongruū nō eſt quod ſignū belli ideſt uexili eleuatiōem.Turno dat cū de rege Latio dixerit ſupra:Rerūq; reliquit habenas. Belli āt ſignum dixit generaliter:nā multa ſunt: ſed uexillū ſignificat q̄d ē tractū a ueli diminutiōe:ut uellū uexillum. Strepuerūt cornua can.q̄ ſimul ſonabāt:ut Aereaq; aſſenſu conſpirant cornua rauco. Vtq; acres concuſſe.hoc ad equites pertinet. Vtq; īpulit arma:hoc ad pedites. Eſt āt ſacrorū:nā is q̄ belli ſuſceperat curā ſacrariū Martis ingreſſus . Primo ancilia commouebat poſt haſtam ſimulachri ipſius: dicens Mars uigila. Extemplo: aut ſubito:aut reuera ex ipſo templo ideſt poſt diuina arma commota. Tumultu trepido:feſtino more ſuo. Coniurat:nota de re bona coniurationem dici poſſe:nā Cōiuratio Ταυμέσοη. Sæuitque iuuētus Effera:efferata per furiā. Ductores primi meſſapus & uſſens:bona electio perſonarum ad delectum habēdum: unus eques bonus ideſt Meſſapus mittitur:

Deſcriptio Octaui Libri.

Ræparat octauo bellum quos mittat in hoſtis.
Dat belli ſignum laurentis turnus ab arce.
Mittit & magni uenulus diomedis ad urbem
Qui petat auxiliū:& doceat q̄ cauſa petendi
Aeneas diuum monitis adit arcada regem:
Euandrū arcadiæ profugū noua regna petētē
Accipit auxiliū hinc natū & ſocia agmia iūgit
Euander:pallas fatis comes ibat iniquis
Iamq; habilis bello:& maternis lætus ī armis
Fataq; fortunaſq; ducum caſuſq; ſuorum
Sortitus clypeo diuina contentus in arte eſt.

P.Virgilii Maronis æneidos liber octauus.

T belli ſignum laurenti turnus ab arce
Extulit:& rauco ſtrepuerūt cornua cātu
Vtq; acres concuſſit equos:utque impulit arma
Extēplo turbati aīmi ſimul oē tumultu
Coniurat trepido latium:ſæuitq; iuuentus
Effera ductores primi meſſapus:& ufens:
Contemptorq; deū mezentius undiq; cogūt

Auxilia:& latos uaſtant cultoribus agros.
Mittitur & magni uenulus diomedis ad urbē
Qui petat auxiliū:& latio cōſiſtere teucros:
Aduectum æneam claſſi:uictoſq; penates
Inferre:& fatis regem ſe dicere poſci:
Edoceat:multaſq; uiro ſe adiungere gentes
Dardanio:& late latio increbeſcere nomen:
Quid ſtruat his cœptis:quē ſi fortūa ſequat̃
Euentum pugnæ cupiat maniſeſtius ipſi
Quam turno regi:aut regi aparere latino.
Talia per latium:quæ laomedontius heros
Cūcta uidēs:magno curarum fluctuat æſtu:
Atq; animū celerē nūc huc nunc diuidit illuc:
In parteſq; rapit uarias:perq; omnia uerſat.
Sicut aquæ tremulū labris ubi lumē ahenis
Sole repercuſſum:aut radiantis imagīe lunæ
Omnia peruolitat late loca:iamq; ſub auras
Erigitur:ſummiq; ferit laquearia tecti.
Nox erat:& terras animalia feſſa per omnes
Alituū:pecudūq; genus ſopor altus habebat:
Cum pater in ripa gelidiq; ſub ætheris axe
Aeneas triſti turbatus pectora bello
Procubuit.ſeramq; dedit per mēbra quietē.
Huic deus ipſe loci fluuio tyberinus amœno

aiter pedes egregius.Contemptorq; deum mezentius undiq; cog.quis enim iuſtius q̃ ſacrilegus cōtra pios & p̄pararet bellū:& gereret. Vaſtāt cultoribus ag. abducendo cultores uaſtos & deſertos efficiunt. Mittitur & magni uenulus diomedis ad urbē:Diomedes poſtq̃ repit ira Veneris a ſe uulneratæ uxorem apud argos turpiter uiuere noluit reuerti:ſed tenuit partes apuliæ: & edomita oīs gargan montis multitudine: in eodem tractu ciuitates plurimas condidit:nā bene uentū & equututi cum ipſe cōdidit & arpos quæ agirippa dicitur:ad quā nunc Venulus mittitur nō arpinū:quā cōſtat eē cāpaniæ:unde Cice.arpias ſane ſciendum apuliam uno dictam uocabulo:ſed huius partē quā Diomedes tenuit Meſſapiā: & Peucetiam a duobus fratribus dictam qui illic īperarūt:itē Dauniam a dauno rege apuliæ. Venulus:hunc fuiſſe conſtat argiuū.Nā tiburs eſt:ut ille indicat locus Prædā tiburtū ex agmine raptā portat ouans.Cōſiderate hic ergo ad diomedē mittit̃ ut eum q̃ſi ciuis poſſit mouere. Cōſiſtere:iā eē cōditos ideſt fundaſſe ciuitatem. Regem ſe dicere poſci:agit ſubtiliter:nā ſi nō uenit errore:ſed fato:omnem ſibi utiq; ē uendicaturus italiā:ſine dubio & Diomedis imperium. Viro ſe adiungere gentes Dardāio:bene nō æneæ dixit:ſed uiro dardanio ut nō ſit mirum ſi ſequebant̃ hominem ſibi cognatiōe ſociatū:ut hinc Dardanius ortus Huc repetit. Quid ſtruat his cœptis:cū hæc iā cœperit: & particulariter dixit ab eo qđ eſt incipio:cœptus facit: hinc ē cœptus.

Quē ſi fortuna ſequat̃:Euentum pugnæ cupiat. Si eum fortuna comitet̃: quē ſuæ finē uelit eſſe uictoriæ ipſum melius noſſe: qui iam antiquus eſt hoſtis. Vult āt intelligi æneā etiā cōtra diomedē bella geſturum:non tantum propter præſens imperiū: ſed cauſa hoſtilitatis antiquæ. Talia per latium:gerebantur ſubaudis:& eſt formoſa eclipſis. Cuncta uidens:animo pertractans.Nam nō uidebat. Curarum fluctuat æſtu:his uerbis futuram præocupat comparationem:quæ eſt Apolini de uerbo aduerbum. Sole repercuſſum:Aut uacat re:aut bene repercuſſum:quia primo aquā ferit:inde poſtea tendit ad tecta. Radiantis imagine lunæ: negant omnes phiſici lumē lunæ aliud ex ſe reddere & uituperatur hoc dicto Vir.quod tamen tolerabile eſt quia non lunam ſed imaginem dixit lunæ: quā a ſole lumen accipere manifeſtum eſt.Laquearia tecti:multi lacunaria legunt:unde eſt in Hora.Nec mea renidet in domo lacunar. Alituum:pro alitum:ſed metri cā ut ſupra diximus:addidit ſyllabam. Sub æthe.ax.i.ſub aere. Seramq; dedit per membra qetem:Tardam quippe ī bellicis curis. Tiberinus: bene tiberinus:quia ſupra dixerat deus.Nam in ſacris Tiberinus in cœnolexia:ideſt communi ſermōe tiberis in poemate tibris uocauit.

DONA. Simul:Simul & omne dixit:ideſt uno tempore omnibus in unum coeuntibus.Coniuratio autem totius latii & tumultus:ideſt timor multus & concitatio tot populorum ad laudes æneæ pertinent: inſeruit etiam æneæ hic tumultus:ne peregrinus in hoſpites & ſocius in fœderatos impius uideatur:ſi primus bellū moueat. Cogūt:nō cōgregant:ſed ui cogūt timidiores.In q̃ re ēt ipſi duces timorē ſuū oſtēdūt. Magna laus æneæ ut Mezentius contemptor diuū aliq̃do uenerit quē timeret. Mittit̃ & magni:magnū ſignū timoris:ut ēt ab externis auxiliū petāt. Aduectū æneā:q̃ſi quē uicerat ne deſperet de uictoria. Regē ſe poſci.q.d.mentit̃ in hac re. Multus:adiūgit hæc uera:ut etiā falſa credant̃.Vult igit̃ inferre timorē Diomedi:ut ſua cauſa pellat æneam:ſed nō tantum terrorem ut deſperet de uictoria ſi properabit:eſt autem in ſingulis repetendum edoceat. Cuncta uidens:ideſt nihil ex iis quæ hoſtes agerent illum latuit. Laumedontius heros:uirtute & caliditate Laumedonti reſpondens. Aeſtu curarum:propter exiguas copias ſuas & tantos hoſtiles apparatus.

CHRI. Vt belli ſignum laurenti turnus ab arce:Ex more romano:illi enim rubrum uexillum ex arce proponebat bellum moturi.Eſt autem ut:ideſt quāprimum ſtatim q;. Extemplo:nulla interpoſita mora. Turbati animi:non enim ſolū moti ſunt ad arma:ſed uehementer moti ut fuerit ille motus ſumma perturbatio. Hoc autem refert poeta:ut exprimat effectum furiæ. Simul:quaſi dicat eodem tempore omens:quod niſi furiæ opera factum non eſſet.Qui enim potuiſſēt omnes eodem momento tātopere commoueri niſi furiæ impulſu. Tumultu trepido:non potuit expreſſius demonſtrare ingentem animorum motu:ut apparet & feſtiuatio & concitatio animorum. Iuuentus:hæc enim ætas facilius excandeſcit ad iram. Auxilia: more romano:nam in legionibus non militabant niſi ciues romani ſiue romæ oriundi ſiue donati eſſēt ciuitate.Extra ue ro legiones erant auxiliares:& auxilia appellabantur. Venulus:Diomedes cum turpitudīe uxoris quæ ſtimulante Venere pp uulnus ab ipſo acceptū adulteriis īdulgebat i italiā uenit:& i apuliā & Dauni regis filiam du/ Diomedes

xit:condiditq; arpos:quæ agyrippa & argoſippũ nominatur. Hunc ergo tanq̃ troiani nominis hoſtem ĩ auxiliũ uocat Turnus. Qui petat auxiliũ:Semina ſunt artificioſiſſimæ orõnis. Illinc.n.educuntur iſta: Eſſe obuiãdũ æneæ anteq̃ plures ſe illi adiungãt. Neq; deeſſe ſibi uires:cũ uenerit claſſe:neq; auctoritaté:cum dicat ſe fatis poſci neq; fidé cũ iã plures ſe adiunxerint. Ergo eẽ formidandũ:itaq; extant loci ab utili:honeſto:& neceſſario & cũ illũ pene repugnabilé ponat:tamẽ relinquit poſſe ſuperari a Diomede:quoniam alias ab ipſo ſupatus ſit. Ac poſtremo debere illã rẽ ſuſcipere: quoniam antiqua hoſtilitate Diomedẽ præter cæteros petiturus ſit:neque defuturas ſibi uires:ſi alios ſuperauerit:in qua re apparet mirificũ poetæ ingeniũ:& conſiliũ ſapientiſſimũ cũ pauciſſimis uerbis relinquat locos ad copioſiſſimã efficaciſſimamq; orõnẽ cõtexendã. Magno curaꝝ.f.æ. Non cedit magnitudini piculoꝝ inuictus aius æneæ:ſed quo pacto picula declinet oĩ cura cogitat. Fluctuat:nã cõſultãti ĩ rebus dubiis multa ꝑ re multa itidẽ cõtra rẽ occurrũt: unde aius dubitabũdus ita ambiguus relinqtur ut ueluti carina a diuerſis uentis certo curſu conſiſtere neqt:ſed modo huc mõ illuc labiť: ſic ipſe mõ ĩ illã mõ ĩ aliã ſententiã ĩclinet. In parteſq;.r.u.tãta erat uis ĩgenii:ut eodẽ pene momento p q̃cunq; aut ad rẽ facerent aut rei aduerſaretur diſcurreret. Aeneas triſti:Oſtendit numen iis qui pro uirili ſua periculis reſiſtunt nunquã adeſſe. Procubuit:Quaſi uictus neceſſetate naturali. Nõ eni ſpõte iacuit:ſed uictus a ſõno procubuit.

Populeas inter ſenior ſe attollere frondes
Viſus:eum tenuis glauco uelabat amictu
Carbaſus:& crines umbroſa tegebat harũdo.
Tunc ſic affari:& curas his demere dictis.
O ſate gente deum troianã ex hoſtibus urbẽ
Qui reuehis nobis:æternaq; pergama ſeruas
Expectate ſolo laurenti:aruiſq; latinis.
Hic tibi certa domus:certi (ne abſiſte) pẽates:
Neu belli terrere minis:timor omnis:& iræ
Conceſſere deum.
Iamq; tibi ne uana putes hæc fingere ſomnũ:
Littoreis ingens inuenta ſub ilicibus ſus
Triginta capitum fœtus enixa iacebit:
Alba ſolo recubans:albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit:requies ea certa laborum:
Ex quo terdenis urbem redeuntibus annis
Aſcanius clari condet cognominis albam
Haud ĩcerta cano:nũc qua ratione q̃d inſtat
Expedias uictor paucis (aduerte) docebo.
Arcades his oris genus a palante profectum
Qui regẽ euandrum comites qui ſigna ſecuti
Delegere locũ:& poſuere in mõtibus urbem.
Palantis proaui de nomine palanteum.
Hi bellum aſſidue ducũt cum gente latina.
Hos caſtris adhibe ſocios & fœdera iunge.
Ipſe ego te ripis:& recto flumine ducam:
Aduerſum remis ſuperes ſubuectus ut amnẽ:
Surge age nate dea:primiſq; cadẽtibus aſtris

SER. Senior:At q ubi flauũ eum eſſe dixit:ſed ſenior aut propter ſpumas dictus eſt: aut ad reuerentiam pertinet:ſic Luca. de urbe roma adhuc florente: Turrigero canos effundens uertice crines. Curas is demere dictis:Habitum futuræ orationis oſtendit.

O ſate gente deum:alibi certiſſima proles:& uigilias ne deum gens. Vrbemq; q reuehis no. Vt iliũ in italiam portans:urbem ergo pro ciuibus poſuit. Reuehis autem propter Dardanum a quo troiani deſcendũt.

Expectate ſolo lau. Dat affectum ẽt locis:ut ipſe te tityre pinus: Ipſi te fontes : ipſa hæc arbuſta uocabant.

Hic tibi certa do. Quod ſuperius ab Apolline popoſcerat:hoc nunc idicat tyberis:ut Da propriam tymbræ domum da mœnia feſſis. Tumor oĩs & iræ Cõceſſere.d. Aliq̃ hemiſtichia in Virgili. tã ſunt immutata ſenſu q̃ uerbis : ut ecce hoc loco. Namq; non poſſumus intelligere quieuiſſe omnem tumorem & irã deorum cũ & adhuc inimica ſit Iuno:& ad troianorũ pernitiem addãtur aliqua alia numina ut furia ut iuturna:unde quidã mire concluſit hunc uerſũ dicens. Cõceſſere deum profugis noua mœnia teucris:quod ſi ita acceperimus ut dicat teucros conſtituere ciuitatem : nec ea numina quæ ſunt irata uetant : nihil erit contrarium. Nam & ipſa Iuno hoc dicit. Non dabitur regnis eſto prohibere latinis Atque immota manet fatis lauinia coniunx:hic autem ſenſus etiam ſi detrahas ſubauditionẽ:poteſt accipi a ſupioribus : ut ſit tumor oĩs & iræ cõceſſere deũ:ut hic ſit tibi certa domus:certi pẽates. Littoreis:licet poſſimus de fluuio ẽt littus dicere põit tamen diſcretionẽ ut ſub ilicibus paulo poſt Viridiq; ĩ littore cõſpiciť.ſ. Hãc aũt porcã: ut diximus ſecũ habuere troiani:quã amiſſã ĩ cãpania ĩuenere cũ fœtu circa laurẽtem agrũ:quã iõ æneas immolauit iunoni qa ipſa dr̃ terra:ut Cõiugis in gremiũ lætæ deſcẽdit. Scimus ãt hoc aĩal inimicũ eẽ frugibus ut caprũ uitibus:q Libero ĩmolať. Enixa iace. participio utens tãgit hiſtoriam. Solo re. ſolo ur̃ abundare.

Ex quo:q̃ rõcinatiõe. Quod ĩſtat:Cura.n. æneæ p̃ſentis fuerat neceſſitatis. Arcades his oris.g.a.pal.p. Euander arcas fuit nepos Palantis regis arcadiæ. Hic ãt cũ patrẽ ſuum occidiſſet ſuadente matre Nicoſtrata q̃ etiã carmentis dicta eſt:quia carminibus uaticinabať:dimiſſa prouincia ſua uenit ad italiam:& pulſis aboriginibus tenuit loca in quibus nunc Roma eſt:& modicum oppidum fundauit in mõte palatino. Hic autem palatinus mons ſecundum Virgi. a Palante auo Euandri eſt dictus:ſecundum Var. & alios a filia Euandri Palantia ab Herculæ uitiata:& poſtea illic ſepulta:uel certa a Palante eius filio illic ſepulto. Alii a balatu ouium baliteum uolunt dictum:exinde per antiſticon palanteum dictum:ſed ſi a balatu hoc nomen uenerit:pa breuis ẽ ſicut:eam Mattia. ponit plerunq;:ſi aũt a palante pa longa fit:ut eã ponit ubiq; Vir. ſecundũ ſuã opinionẽ. Genus a Palã. ꝑ. profectũ ad has oras gẽus a Palãte nõ a palante profectum. In mõtibus:ut diximus ſupra in minoribus illis colliculis. Palantis proaui:confundit nomina ut plerunq; ſolet:nam auus fuit ſicut & illud dux

Lucorum ſorte parentis pilũni Turnus:& alibi Pilũnuſq; illi quartus pater. Bellum aſſidue du.cum.ſ.i.du/cunt:aut gerunt:aut ĩ longũ trahunt.Et bene ꝓſtandorum auxiliorũ exprimit cauſam:ne magis Turno quaſi græco fauere credantur. Fœdera iunge:legit̃ & ſœdere. Recto flũie.d.Recto fluminis itinere:& ſic dixit ut Tunc ſe ad caietæ recto fert littore portum.Hoc eſt a littore non recedens: ſicut ergo nũc a littore fluuii nõ recedentem ſignificat.Eſt & alia expoſitio:ut recto flumine edomito frenato:& in tranquillitatem redacto in telligamus:quod etiã Fecit:ut Mitis:ut ĩ morẽ ſtagni placidæq; paludis:ut ſit recto ꝓteriti tẽporis participiũ.
DONA. Ne uana.p.Quia ſolẽt multi in ſomnis decipi dat ſignũ quo cognoſcat hoc ſomniũ uerũ eẽ. Ar/cades: breuitate utitur:ne tedio afficiat æneam.Genus.n.dicit & nomẽ & urbem & ſpem dat auxilii:cum hoſtibus illi hoſtes ſint & peregrini:quos iure oderint latini. His ego: pollicetur homini ignaro uiã ſe oſtẽſurũ.
CHRI. Glauco:color aq̃ cõuẽiẽs.Colorũ facies multiplex & uaria ẽ.Vocabula ãt ipos expiẽtia exigua.Ru/ſiãt coloris ſpẽs ſũt fuluus:flauus:rubidus:phœniceus:rubeus:luteus:padix.Hæ oẽs appellationes ſũt ruſi co loris:aut icẽdẽtes:aut uiridi admiſcẽtes:aut nigro infuſcãtes:aut uirẽti ſenſim alba illuminãtes.Nã ſœniceus iã latinũ ẽ & rutilus & ſpadix q is color ẽ q exuberãtiã ſplẽdorẽq; ruboris ſignificat:q̃les ſũt fructus palmæ nõ ad modũ ſole icocti:unde & ſpadicis & phœnicis nomẽ ẽ.Spadica.n.dorici uocãt tramitẽ e palma cũ fructu auulſũ.Fuluus de ruſo & uiridi mixtus ẽ.In aliis plus uiridis ĩ aliis plus ruſi habet.Ergo fulua aq̃la:fuluũ aurũ:fulua iapſis dr̃:& fuluus leo.Faluus ex uiridi albo & ruſo ẽ:hic flauæ comæ flauæ frõdes oliuarũ a Vir.dicũt̃.Et Pa/cuuius flauã aquã & flauũ puluerẽ dixit:ſic Cedo tamẽ pedẽ flauis lympis flauũ ut puluerẽ manibus iiſdẽ: qui bus Vlyxẽ ſæpe ꝑmulſi abluã.Rubidus ruſuſq; atrior ẽ & nigriore mixtus. Luteus cõtra:ruſu dilucidior:ceſiã latini dixere:q̃ græcæ glaucopis:ut Nigidius ait de colore cæli:q̃ſi celia. Sate:orõ ẽ ĩ genere deliberatiuo ab oĩ ꝑte abſoluta.Primis.n.uerbis nõ ſolũ beniuolẽtiã captat a ꝑſona æneæ.Cõmẽdat.n.a genere:cõmẽdat a meri/tis q troiã reuehit.Quæ tãta res niſi a magno fieri nõ põt:cõmẽdat ex eo q a fatis ſit uocatus. Verũ ẽt iiſdẽ iſtis rebus dat ſpẽ nõ mediocrẽ futurã eſſe:q̃ ſibi ꝓdicit.Poſtremo monſtro ſuis remouet dubitationem omnẽ:ne forte ſuſpicetur hæc ſomnia uana eſſe. Arcades:poſtq̃ fidem fecerat:q̃ dicturus erat eſſe credenda: narrat un/de auxilium petat. Euandrum:annis ſexaginta ante bellum troianum.Euãder ſuſpectus apud populares cæ/de paterna cum magna manu Arcadum & matre Carmenta q̃ fuit filia Pallãtis:& ipſe licaonis regis arcadiæ. Hi diuinationem a pallade habuere:quia iuppiter pallada pallanti educandum dederat.Arcades græca gens ſecunda poſt pelaſgos in italiam uenit. Hi bellum:argumentum a uerisimili:nam ſi latinis hoſtes ſunt libenter ad propellendum cõmuni hoſtem cũ troianis cõuenient. Ipſe ego:Dat ſpẽ poſſe illum ad Euandrũ ꝑuenire.

Colores

Euander

Iunoni fer rite preces:iraſq; minaſq;
Supplicibus ſuꝑa uotis:mihi uictor honorẽ
Perſolues:ego ſum pleno quẽ flumĩe cernis.
Stringentem ripas & pinguia culta ſecantem
Cæruleus tybris:cælo grauiſſimus amnis.
Hic mihi magna domus:celſis caput urbibus
Dixit:deinde lacu fluuios ſe cõdidit alto(exit
Ima petẽs:nox æneam ſomnuſq; reliquit.
Surgit:& ætherei ſpectans orientia ſolis
Lumina:rite cauis undam de flumine palmis
Suſtulit: ac tales effudit ad æthera uoces.
Nymphæ laurẽtes nymphæ gẽus ãnibꝰ ũde ẽ
Tuq; o thybri tu o genitor cũ flumine ſancto
Accipite æneam:& tandem arcete periclis.
Quo te cunq; lacus miſerãtẽ incõmoda nr̃a
Fonte tenet:quocũq; ſolo pulcherrimus exis:
Semper honore meo ſemꝑ celebrabere donis.
Corniger heſperidũ fluuius regnator aquarũ:
Adſis o tandẽ:& ꝓpius tua numina firmes.
Sic mẽorat:gemiaſq; legit de claſſe biremes:
Remigioq; aptat:ſocios ſimul inſtruit armis.
Ecce autẽ ſubitũ atq; oculis mirabile monſtrũ
Candida per ſyluam cum fœtu concolor albo
Procubuit:uiridiq; in littore conſpicitur ſus.
Quã pius æneas:tibi eni tibi maxima iuno

SER. Iunoni fer rite ꝓces:ſicut etiã Helẽus monuit. Mihi uictor hono.Perſoluẽs:Bene adimit ei belli/cã curã ꝓmittẽdo uoti fore cõpotẽ. Strigentẽ ri.radẽtem:imminuentem:nam ẽ tyberini fluui proprium: adeo ut ab antiqs rumon dictus ſit:quaſi ripas rumi/nãs & excedẽs etiam in ſacris ſerra dicebatur:unde ait nũc Et pinguia culta ſecãtem.In aliqua etiã urbis par/te terẽtum dicit̃ eo qđ ripas terat. Cæruleus tybris: Altus:ꝓfundus. Cælo grauiſſimus am.pro his q in cælo ſunt. Hic mihi magna domus.ſ.circa exitũ ſu/um.Alii romã dicũt tyberini eẽ domiciliũ. Cælis ca/put urbibus ex.De thuſia quã illis cõſtat multũ floru iſſe tẽporibus:nã & lucumones reges habebat: & ma/ximã italiæ ſuꝑauerat partẽ. Nox æneã ſomnuſq; re liqt:ut Feſſos uẽtus cũ ſole reliqt. Vndã de flumine: palmis ſuſtulit.Quia dr̃ ẽt nox ſolo ſõno puluere: unde ẽ.Et noctẽ flumine purgat. Nymphæ: hic diſtin/guẽdũ ẽ:ut generalitatẽ ſeqtur ſpãlitas ut ĩ Geor. Mr̃ cyrene mr̃.Nam uitioſum ẽ poſt ſpẽm genus iferre.
Tu o genitor cũ flumie:Sic.n.ĩ ꝓcibus adeſto tyberine cũ tuis undis. Tybrim uero Alii a rege aboriginũ uolũt dictũ:q iuxta dimicãs itereptus ẽ.Alii ab eo re/ge quẽ Glaucus Minois filius ĩ italia ĩteremit. Alii inter quos & liuius ab Albão rege:q ĩ eũ cecidit. Arce/te ꝑiclis: Hypallage ẽ ꝓ a me ꝓhibete ꝑicula. Quo te cunq; tenet.l.Lacus ẽ quoddã adhuc latentis aquæ receptaculũ:& dictus q̃ſi lacuna q̃dã: ex qua erũpens aq̃ efficit ſontẽ:q cũ fluere cœpit:alueũ facit: unde iſta tria dixit alueum ſontem lacum hoc enim ẽ. Quo/cũq; ſolo pulcherrimus exis:q̃q̃ multi hoc uerſu eius ſuꝑfuſionem uelint ſignificari : ideo autem hoc dixit æneas:quia audierat hic mihi magna domus celſis caput urbibus exit. Semper honore meo : Satis Aene/as pie pollicetur:cũ tyberis uerecunde popoſcerit : ait

namq; mihi honorem uictor perſolues. Corniger:flumina ideo cum cornibus pinguntur:ſiue quod mugi/tum boum imitamur undarum ſiue quod plerunque in cornuum ſimilitudinem curuatas cernimus ri/pas. Heſperidum regnator aquarum:Bene addidit heſperidum:idelt italicarum.Nam Eridanus rex eſt flu/minum heſperiæ:ut fluuiorum rex eridanus:fluuius uocatiuus antiquus eſt:qui apud maiores in omni for/ma ſimilis erat nominatiuo ſed modo aliter eſt in ſecunda tantum forma.Namq; ſi proprium fuerit nomen & i ante us habuerit us perdita facit uocatiuum:ut Teren.ti nullo excepto Si autem appellatiuum i e mittit uo/catiuum ut pius pie:fluuius fluuie:excepto filius:nam fili facit.Plerunq; tamen poetæ euphoniæ cauſa antiqui/tatem ſequunt̃. Et ꝓpius : Et proprius legitur & propius. Si ꝓprius familiarius ſignificat:ut & proprius res aſpice nr̃as.Si aũt propius citius:Cice.i uerrinis Nec qcq̃ eſt ꝓpius factũ q̃ ut illud exemplũ de hydrião ſyracu/ſas inferretur:& hoc ẽ melius.Nã & ſtatim ẽ porca cõſpecta:& æneas nõ dubitat de fide oraculi:ſed poſcit cele/ritatem. Tua numina:tua oracula & ꝓmiſſa. Monſtrũ:Quia ſubito & cum triginta porcellis eſt uiſa. Viri/diq; in littore:Fluuiali.ſ. Conſpicitur ſus:Hora.& amica luto ſus.Sciendũ tamẽ hoc eẽ uitioſum i monoſylla/bum ſiniri uerſum:niſi forte ipſo monoſyllabo minora explicent̃ aĩalia:ut Parturiẽt mõtes:naſcet̃ rudiculus mus.Gratioſiores.n.ſunt iſti uerſus ſecũdũ Luciliũ. Tibi.n.Vacat.n.& tãtũ ad ornatũ ptinet:integrum ẽ ergo tibi:ut ex iteratione creſcat augumẽtum.Terenti.O miſis miſis. Maxima iuno : Quæſitum eſt quæ ſit iuno maxima.Nã ut diximus:uariæ ſunt eius poteſtates:ut curetis lucina matrona regia: & dicunt theologi ipſam eſſe matrẽ deũ:quæ terra dicit̃.Vnde etiã ei porca ſacrificat̃.Ergo perite elegit ꝓpitheton:ut maxima diceret.

DONA. Iunoni:matutinũ tps cõgruum ſacrificiis oſtẽdit.Docet potentũ iras ſupplicando potius q̃ repu/gnando ſuperari. Ego ſum:non arroganter ſed neceſſario laudat ſuũ officium. Nymphæ : põt ſic diſtinguii: Nymphæ laurẽtes:quoniã ipſe i tẽpore fuerant neceſſariæ:deide pone Nymphæ gẽus:amnibus unde eſt:poſ/ſumus etiã itelligere eſſe duplicationẽ.Tertia diſtĩctio ẽ:ut dicas Nymphæ:ut generaliter ꝓferat̃.Deide ad ſpe/ciem redeat & dicat laurẽtes nymphæ:q̃ erant pferẽdæ. Gẽitor:honoris cauſa uel qa ſubit ut pater conſuluer/rat. Quocunq;:lacũ & quocunq; fonte.Alterũ ad eius originẽ:alterũ ad exitũ ptinet.Fons eſt aquæ initiũ.La/cus ubi fontis aqua colligit̃. Regnator:Vt oſtẽdat oĩbus fluminibus potiorẽ. Placidus : Et mente & flumĩe pp nauigationem. Monſtrum.i.quod eſt contra rationem naturæ. Mactat:Prius ſiſtit:deinde mactat.Ergo ordo eſt Quam æneas tibi ad aras cum grege ſiſtit & cum grege mactat:ut intelligatur etiam fœtus mactaſſe.

CHRI. Supplicibus.ſ.Et i hoc dat ſpem perficiendi.Nã placata iunone omnia tuta erãt ſperãda.Neq; dubi/tãdũ qn placari poſſet poſtq̃ iperat q; ſupet.Nã nõ iperat deus q̃ preſtari nõ poſſunt. Victor.q.d.non poſtulo niſi cũ ueneris. Ego ſũ.p.Vt fidẽ ſibi cõciliet ſe ipum mãifeſtat:& cũ addat ſe eẽ gratiſſimũ cælo pſuadet ſe fa/cile pſtare poſſe q̃ ꝓmiſerat. Nox æneas.ſ.cũ p qetẽ uiderit:atq; audierit paꝶ ante lucẽ credẽda uidebãt.Nam Pla.ac Ariſtotele teſtibus ſomnia q̃ maturio tpe obueniunt:uera eẽ cõſueuerũt. Cauis: in cõcauitatẽ redactis. Oriẽtia lumĩa:nã iccirco nox abibat:qa ſol oriebat̃. Effudit:Affari emerſit: & recto ordie ꝓgreſſus ẽ:ut pri/mo corpus luſtraret aq̃ deide luſtratus pces effũderet.Nã ipuꝶ purũ affari haud decet. Tãdẽ: poſt diuturnos errores. Numĩa.ſ.nã cõfirmabit̃ numẽ ſi facta ꝓmiſſũ ſeqnt̃. Quod euẽit:nã paulo poſt ſus apparuit. Tibi ma.nã audierat iunonem ſupplicibus ſupa donis.

SER. Mactat:mactatio poſt imolationẽ:unde bo no uſus ẽ cõpendio.Sãe hyſterõ ꝓterõ eſt in hoc uer/ſu.Primũ.n.cum grege ſiſtit ad arã & ſic mactat.i.au/get pficit. Quã longa eſt nocte:in quãtum longa eſt ut nunc hyeme inter ſe luxu q̃ longa fauore. Reflu/ens:uelut in alueũ ſuum recurrẽs:ut æneas cõtra un/das pgens:deſcendẽtis celeritate propemodũ uteret̃.

Aequor aquis:ipſius æqualitatẽ. Rumore ſecũdo: hoc eſt bona fama:cũ neminem læderet:aut certe di/cit eos ante ueniſſe:q̃ fama nũtiaret eſſe uenturos aut rumore ꝓ rumõe poſuit:nã ut ſupra diximus rumõ eſt dictus:unde & ficus ruminalis : ad quã eiecti ſunt Remus & Romulus:q̃ fuit ubi ẽ nũc lupercal i circo: hãc enim labebat̃ tyberis ante q̃ Neptũno factis ſacri/ficiis auerteret̃:quanuis ficũ ruminalẽ alii a Romulo uelint dictã:quaſi romularẽ:alii a lacte infantibus da/to:nã pars gutturis ruma dicit̃. Ergo ſi fuerit rumõe ſecundo:fauente fluuio intelligimus. Labitur un/cta.u.a.Diſcendentis celeritate prope conſcendit : Sta. de diſco Similiſq; cadenti Creſcit i aduerſum. Mirã/tur & unde:Laus troianoꝶ per phantaſiã quandã ex undarum uel rumoris admiratione ueniẽtem. No/ctemq; diemq.ſ.Vt ſyluaſq; fatigant:ꝓ ipſi fatigant̃.

Superãt flexus : hic oſtendit non eſſe alueũ fluminis rectũ. Variiſq; tegunt̃ ar.hoc eſt Hunc inter fluuio tyberinus amœno. Secant placido.æ.ſ.oſtẽdit adeo pſpicuam fuiſſe naturã fluminis ut in eo apparerent

Mactat:ſacra ferẽs:& cum grege ſiſtit ad arã.
Tybris ea fluuiũ quã longa ẽ nocte tumentẽ
Leniit:& tacita refluens ita ſubſtitit unda:
Mitis ut in morem ſtagni:placidæq; paludis
Sterneret equor aqs:rĩmo ut luctamẽ abeſſet.
Ergo iter inceptum celerant rumore ſecũdo.
Labitur uncta uadis abies :mirãtur & undæ.
Miratur nemus inſuetum:fulgentia longe
Scuta uirum fluuio pictaſq; innare carinas:
Olli remigo noctemq; diemq; fatigant.
Et longos ſuperant flexus:uariiſq; teguntur
Arboribꝰ:uiridiſq; ſecãt placido æquor ſyluas
Sol mediũ cæli conſcenderat igneus orbem:
Cum muros arcemq; procul:& rara domorũ
Tecta uidẽt : quæq; nũc romana potẽtia cælo
Aequauit: tum res inopes euander habebat.
Ocius aduertunt proras: urbiq; propiquant.
Forte die ſolemnem illo rex arcas honorem
Amphitryonidæ magno diuiſq; ferebat
Ante urbem in loco: palas huic filius:una

Vna omnes iuuenũ primi:pauperq; ſenatus
Tura dabãt:tepiduſq; cruor fumabat ad aras
Vt celſas uidere rates:atq; inter opacum
Allabi nemus:& tacitis incumbere remis:
Terrentur uiſu ſubito:cunctiq; relictis
Cõſurgunt mẽſis:audax quos rumpere palas
Sacra uetat:raptoq; uolat telo obuius ipſe.

imagines nemorum:quas troianæ naues ſecabãt. Terentianus:Sic eſt natura fluminis ut obuias imagines receptet in lucem ſuam. Sol medium cæli conſcenderat igneus:alterius.ſ.diei. Cum muros arcẽq; procul:Palatinum uidit nec ſitum præſentem cõſiderare debemus:tũc.n.nullis obſtantibus ædificiis per ſuper cal tyberi:ut diximus fluente:facile mons poterat uideri palatinus. Forte diẽ ſolẽnẽ illo:Ευσυμβολωσ .i.bono omine uictori deo troianis uenientibus ſacra celebrantur bona etiam uſus ẽ œconomia. Amphitryoniadæ magno diuiſq; ferebat:Satis perite:nam cui uis deo ſacrificaretur:neceſſe erat poſt ipſum etiam reliquos inuocari. Ante urbem:ſecundum antiquum ſitum:tum.n.ciuitas breuis fuerat. Palas huic filius: procum hoc. Iuuenũ primi pauperq; ſenatus:totam oſtendit ætatem nam per ſenatum ſeniores ſignificant̃. Pau per autem aut ad numerum rettulit centũ.n.ſub Romulo fuerunt. Aut re uera pauper quod romani imperii oſtendit̃ pſimonia ꝓ laude tunc habita. Tepiduſ ꝗ cruor:fruſtra qdã cruorem pecudũ ſanguinem hominũ uolũt:nã Iuuenalis ait ſanguis & a magno ceruix ferieda miniſtro: Vir. Atq; atros ſicabat ueſte cruores. Celſas uidere rates:quia dicit geminaſq; legit de claſſe biremes. Inter opacum allabi nemus:p nemus:ut Hunc inter fluuio tyberius amœno:& ẽ honeſta elocutio:ut ſi dicas inter cœnam locutus ſum.i.per cœnam. Tacitis remis:pro ipſi taciti:hoc eſt ſine celeuſmate. Audax quos rumpe palas Sacra uetat:ne iterruptione ſacrificii piaculum cõmitteret̃:unde etiam in tertio Helenus neq; inter ſanctos ignes in honore deoꝝ hoſtilis facies occurrat. Deniq; cum ludi circenſes Apollini celebrarent̃ & Hannibal nuntiatus eſſet circa portã collinã ingrue re:oẽs raptis armis cõcurrunt:reuerſi poſtea cũ piaculũ formidarent:inuenerunt ſaltantẽ i circo ſenem quendam qui cũ iterrogatus dixiſſet ſe nõ interrupiſſe ſaltationẽ:ductũ eſt hoc ꝓuerbium ſalua res ẽ ſaltante ſene. Audacẽ aũt dixit ubiq; Vir. quotiens uult oſtendere uirtutem ſine fortuna:unde etiã Turnum audacẽ uocat.

DONA. Pauper ſenatus:& numero & opibus itellige. Audax:nõ temerarius ſed propria uirtute cõfidẽs.

CHRI. Ecce aũt:refert Diony. æneæ ſacrificãti porcam aufugiſſe:quã naui ſecũ adduxerat:& oraculũ fuiſſe ut ibi urbem conderent ubi illa conſtitiſſet. Ergo illã iſecuti ſunt uſq; ad collẽ q tribus milibus paſſuũ diſtat amari:Auditaq; ẽ hic uox ut cõſiſterẽt & ſuẽ parietẽ obſeruarẽt:quãdoqdẽ totidẽ anos poſtea quot illa fœtus peret troiãi ſedes ĩmutaturi eẽnt cũ meliori fortũa:atq; illa die ſequenti.xxx.edidit porculos & poſt.xxx.annos ab Aſcãio ſedes i albã traductæ ſũt. Tybris ea:reſpõdit re ipſis ꝓmiſſis:& oſtẽdit q̃ta ſint merita æneæ q tãtæ curæ ĩmortalibus diis ſit. Rumore ſedo:Quaſi dicat:oĩbus ex lætitia plaudẽtibus. Nã cum mãifeſtũ uiderẽt oraculũ:uarii erãt uulgo ſermões. Labit̃:oſtẽdit facilitatẽ ex refluxu fluminis. Abies:denoiatio põit materiã ꝓ naui:q̃ ex ea materia fit. Mirant̃ & un. mira phãtaſia poetæ ad laudẽ troiãoꝝ:mirant̃ ergo tãq̃ neq; naues neq; arma aut uiros tales hactenus uidiſſent:hẽt ãt mirã iocũditatẽ iſte locus:quoniã ſenſum dat rebus quæ ſe ſu carẽt. Neq; fluminis amœnitatẽ elegãtius pĩgi poterat:ut ex pulchritudie nauigatiõis quædã fœlicitas pertẽdi uideret̃. Forte die:diuinitus factũ uidet̃ ut huiuſcemõi heros amicitiã cũ Euãdro i ſacris maximi oium heroũ Herculis iniret. Vt celſas:nã cũ inhil peccatũ cũ finitimis haberent:ad oẽs caſus trepidabãt uigilãterq; oia explorabant. Audax palas:iam nunc format uirũ egregiũ:q & ſacrificio ſimul & ſaluti publicæ conſulit.

Et ꝓcul e tumulo:iuuenes quæ cauſa ſubegit
Ignotas tentare uias:quo tenditis inquit.
Qui gẽus:ũde domo:pacẽ ne huc fertis ĩ arma?
Tũ pater æneas puppi ſic fat̃ ab alta
Paciferæq; manu ramum prætendit oliuæ.
Troiugenas ac tela uides inimica latinis:
Quos illi bello profugos egere ſuperbo.
Euandrum petimus:ferte hæc:& dicite lectos
Dardanidæ ueniſſe uiros ſocia arma rogãtes.
Obſtupuit.tanto perculſus nomine palas.
Egredere o quicunq; es ait:coramq; parentẽ
Alloquer̃:ac noſtris ſuccede pẽatibus hoſpes.
Excepitq; manu:dextrãq; amplexus ĩhæſit.
Progreſſi ſubeunt luco:fluuiumq; relinquũt.
Tum regem æneas dictis affatur amicis.
Optime graiugenum:cui me fortuna precari
Et uitta comptos uoluit prætendere ramos.

SER. Iuuenes q̃ cã.ſ.ſuccita & plẽa iterrogatio:cui ꝑ ſingula reſpõdet æneas. Qui ge. quo genere. Vnde domo:de q̃ ciuitate. An ar. tropũ fecit cã metri:nã conſequens erat:ut diceret an bellũ. Paciferæq; mãu ramũ ꝓtẽdit oliuæ:ne morã faceret i reſpõſione. Te la uides inimica: bona cõciliatio:nã audierat Hi bellũ aſſidue ducũt cũ gẽte latia:Quos illi bello ꝓfugos. Si cut & uos.& mouet cõciliationẽ etiã ex ſimilitudine fortunæ. Ferte hæc:hoc ad ramũ ꝑtinet. Dicite : ad uerba. Tãto ꝑcuſſus noie:dardãi.ſ.cõmemoratione.

Quicũq; es:hoc ad nomẽ æneæ ꝑtinet:nã eẽ troiãos audierat. Dextrãq; amplexus inhæſit:oſtẽdit uiꝝ & uirtutis & hoſpitalitatis amatorẽ. Subeũt luco fluuiũq; reliquunt:hyppallage ĩ ſenſu. Optime graiugenum:q̃tũ ad æneã ꝑtinet græci neq; boni neq; meliores ſunt. Ergo optime graiugenũ ſuplatiuus ẽ ꝓ poſitiuo:nã optimus maloꝝ nõ poſſumus dicere. Suplatiuus.n.ſuo tãtũ iũgit̃ generi:ſic ergo dixit : ut Hom. Δικαιωτατοσ κενταυρων.i.iuſtiſſimus centauroꝝ.ꝑ iuſtus cũ cẽtauri fuerit crudeles & ĩpii. Cui me fortuna ꝑcari:antiquũ ẽ:nã mõ quẽ ꝑcari dicimus:Terẽ. credo qui mihi ſic oret. Item tacite ut uobis decet : Salu. Locum editiorẽ q̃ uictoribus decebat: & eſt græcum ευωεο απολλωνι. Vitta cõptos ramos:ut i pacis peti

Non eq̃dé extimui danaũ q̧ ductor:& arcas
Q̃dq; a ſtirpe fores geminis cõiũctus atridis
Sed mea me uirtus:& ſancta oracula diuum
Cognatiq; patres:tua terris dedita phama
Coniunxere tibi:& fatis egere uolentem.
Dardãus iliacæ primus pater urbis:& auctor
Flectra (ut graii perhibent) atlantide cretus
Aduehitur teucros:electram maximus atlas
Edidit:æthereos humero qui ſuſtinet orbes.
Vobis mercurius pater eſt:quẽ cãdida maia
Cyllene gelido conceptum in uertice fudit:
At maiam (auditis ſi quicq̃ crediums) atlas
Idem atlas generat cæli qui ſydera torquet.
Sic genus amborũ ſcindit ſe ſanguine ab uno
His fretus:non legatos: neq; prima per arté

tione ramus oliuæ cum uittis offeratur:partim fabulæ:partim naturæ efficit ratio: nam cum de nomine athenarum Neptunnus & Minerua contenderent: & iuſiſſet iuppiter ut illius nomĩe diceretur ciuitas: qui munus melius obtuliſſet:equum neptũnus: oliuam Minerua protulit & ſtatim uicit: unde cum ramus eius alicui offeretur:indicat eum eſſe meliorem:hinc eſt illud prouerbium: Herbam do.i.cedo uictoriam quod Var.in ætiis ponit cum in agonibus herbam in modum palmæ dat aliquis ei cum quo cõtendere nõ conatur & fatetur eſſe meliorem. Vittas autem habet ramus oliuæ:ideo ut innertiam & imbellicitaté oſtédat offerentis. Scimus enim oues egere alieno ſemper auxilio. Voluit: hinc eum laudat quod tantus cum uir rogare compellitur. Danaum quod ductor & arcas:nec qđ multitudiné haberes extimui:nec qđ eſſes arcas ut illuc hoc tendat.i.Agamemnoni & Menelao cõiũctus & hoc ad Euãdri laudé pertinet q̧ ꝑ q̃litatem moꝝ meruit non timeri. Fores:ꝓfuiſſes:ſed notandũ fores de ꝑ̃terito. Mea me uirtus: Hæc arrogatio ad honorem Euãdri ꝑtinet. Sãcta oracula di. Tyberini:ſcilicet. Dedita fama:diuulgata:ut Dedit̃ hic ſubito troiana ꝑ agmĩa rumor. Fatis ege.u.qđ uolũtas fuerat egit neceſſitas fati. Dardanus iliacæ primus pater urbis & auctor:reddit quod ait ſupra Cognatiq; patres. Sane ſciendũ Atlãtes tres fuiſſe:unũ mauꝝ q eſt maximus:alteꝝ italicũ patré Electræ:unde natus é Dardanus: Tertiũ arcadicũ patrem maiæ unde natus eſt Mercurius:ſed nũc ex noium ſimilitudĩe fecit erroré & dicit Electrã & Maiã filias fuiſſe Atlantis maximi nec ꝑ̃ter rationé ait & maximi:& Atlas idé generat. Nã & ipſe habuit etiam horum nominũ filias.i.Electram & Maiam. Vt graii perhibent:Vt ueſtræ continent litteræ. Cãdida maia:Splendidior enim é maia inter pliadas:q̃ eſt una de Atlantidibus.i.de pleiadibus. Cyllenæ:mõs arcadiæ ubi maia Mercuriũ eſt enixa. Fudit aũt nõ iniurioſe dictum é ut ĩ Piſoné quæ te belua nõ hominé ex utero fudit ſed celeritatem patientis oſtendit:quod infantibus dicit̃ omen infœlicitatis afferre: ſpectat etiam ad rationem phyſicam. Nam certe eſt ubique Mercurius ut diximus ſupra:ideo dicit eum in ortu fuiſſe uelocem.

DONA. Et ꝓcul:cũ aſſiduũ bellũ gererét cũ géte latina nõ miꝝ ſi anxie cũcta exploraret. O iuuenes:orõ neceſſariis ĩ tãto metu iterrogatiõibus pléa. Quo téditis:qa ex deflexu uidebat illos uelle deſcédere. Supbo: quia iniuſtũ. Profugos:ut oſtédat iuxta ꝑegrios ĩmites. Dicite:qa nõ ſolus in tanto tumultu uenerat Pallas. Quicũq;: ad hominé nõ ad originé referas. Corã parenté allo. Optime ſummũ iudiciũ ſeruat parentis & regi. Vt graii pibent:ut hoc tuoꝝ teſtimõio probé. Idé atlas:ne ſimilitudĩe nominis falſo id uſurpare uideret.

CHRI. Et procul:cautus adoleſcens:nam modo audiretur non expectauit:donec ad eos ꝑueniret. E tumulo:unde facilius & uideretur & audiretur. Paciferæ:ĩ tanta ꝓperatione id ſignũ dedit:qđ inſtar lõgæ orõnis eét. Deinde cũ dixit:Troiugẽas ac tela inimica latinis:oſtédit & q eént & q̧ amici uéirét:nã amicos eé oportebat:q inimicis inimici eét. Quos illi:nã nõ ſatis fuerat oſtédiſſe q̧ eént inimici latinis:nã ſi ob illatã illis iniuriã fuiſſét poterãt & arcadibus ſuſpecti eſſe. Poſuit aũt huiuſcemodi & interrogationé & reſponſioné poeta ut mira quadã breuitate pfectarum orationũ abſolutũ officium ĩpleret. Sicq; & tépori in quo ꝓperato opus erat ĩſeruiret:& tamé nihil neceſſariũ omitteret:Et quemadmodũ reſponſio æneæ oſtédit interrogationé Pallãtis perfectã fuiſſe:ſic uiciſſim reſponſio Pallãtis demõſtrat æneã nihil de neceſſariis omiſiſſe. Fortuna pcari.q.d. non ſuæ ſtultitiæ eſſe q̧ in eas anguſtias deſcéderit:ut auxilia ſint medicanda ſed iniquæ fortunæ. Non eq̃ extimui:Nam plus ualuit apud me tuoꝝ moꝝ probitas q̃ q̧ & græcus & Atridis cõiunctus eſſes:ſed ne adulatiõis eſſe uideat̃ quod ignotũ laudet addit & phama illũ noſſe. Mea uirtus: Nã uirtutis.i.fortitudinis é etiam ſi periculoſa fuiſſet cõgreſſio cum Euandro:tamen ꝑiculũ certa quadam ꝓpoſita rõne adire erat auté ratio & quod oraculum pſuadebat:& quod auxiliũ petere neceſſarium eſſet. Geminis.c.ar.nam Euãder arcadiæ rex Mercurii ex Nicoſtratæ filius fuit Atridæ autem a Tantalo ſunt filiæ Iouis:qui ex Ioue frater eſt Mercurii.

SER. Tentamenta tui pe.cũ nullo ãt pactus ſũ ut te aut ꝑ arté aliquã aut ꝑ legatos ꝓbarem ſed intrepidũ me tibi cõmiſſi. Tétaméta pepigi:expimenta pactus ſũ:nã geminũ eſt ꝑ̃teritũ ab eo qđ é paciſcor facit eni & pepigi & pactus ſũ:ſicut placeo & placui & placitus ſũ. Pago.n.unde multi uolũt uenire pepigi:nuſq̃ lectũ eſt. Gẽs eadé quæ te:ſic agit ut & ipſe pſtare uideat̃. Nã & ſupra ait Socia arma rogantes. Daunia: rutula a Dauno. Crudeli bello: ſupra bello ꝓfugos egere ſuperbo. Nihil abfore: ſibi abfuturum nihil arbitramur. Accipe daq; fidem:hoc eſt quod ait ĩ.x. Humanis quæ ſit fiducia rebus. Rebus ſpecta.iuué.

Tentamenta tui pepigi:me ipſe meumq;
Obieci caput:& ſupplex ad limina ueni
Gens eadem quæ te crudeli daunia bello
Inſequitur:nos ſi pellant nihil abfore credunt
Q̃ui oẽm heſperiã péitus ſua ſub iuga mittãt
Et mare quod ſupra teneãt:quodq; alluit infra
Accipe:daq; fidem:ſunt nobis fortia bello
Pectora:ſũt animi:& rebus ſpectata iuuẽtus

Dixerat æneas:ille os oculoſq; loquentis
Iamdudum & totũ luſtrabat lumine corpus.
Tum ſic pauca refert:ut te fortiſſime teucrum
Accipio:agnoſcoq; libens ut uerba parentis
Et uocem anchiſæ magni uultumq; recordor:
Nã memini heſionæ uiſentem regna ſororis
Laomedontiaden priamum: ſalamina patrem
Protinus archadiæ gelidos inuiſere fines:
Tũ mihi prima genas ueſtibat flore iuuenta:
Mirabarq; duces teucros mirabar & ipſum
Laomedontiaden:ſed cunctis altior ibat
Anchiſes:mihi mens iuuenili ardebat amore
Cõpellare uirũ:& dextræ cõiungere dextrã.
Acceſſit:& cupidus phenei ſub mœnia duxi.
Ille mihi iſignem pharetram:lyciſaq; ſagittas
Diſcedens chlamidẽq; auroq; dedit itertextã:
Frenaq; bina:meuſq; nũc habet aurea palas.
Ergo & q̃ petitis:iuncta ẽ mihi fœdere dextra
Et lux cum primum terris ſe craſtina reddet:
Auxilio lætos dimittam:opibuſq; iuuabo.
Interea ſacra hæc quãdo huc ueniſtis amici
Annua:quæ deferre nefas celebrate fauentes
Nobiſcũ:& iã nunc ſociorũ aſſueſcite menſis.

Decennali prœlio: & bene promiſſionem cõfirmat rebus & teſtimoniis quæ eſt inualida uerbis. Totum luſtrabat lumine corpus:paterna in eo liniamenta co gnoſcens:pauca refert non pauca:ſed paucis: ideſt bre uiter.Hoc uult dicere multa cum dixiſſe ſed paucis.

Agnoſcoq; libens:poſtq̃ probauit ex habitu corpo/ris uera eẽ quæ dicebat æneas per anchiſem cum lau/dat adulatione depoſita.Sane inter agnoſco & cogno ſco ſuperfluo quædam uolunt facere diſcretionẽ: ut cognoſcamus nouos agnoſcamus antiquos : ſed hæc a poetis metri neceſſitate uariãtur:nam agnoſco pro/pter ſynaliphem dixit. Heſionæ uiſentem regna ſo/roris:ut diximus ſupra Hercules euerſa troia Heſio/nem Laomedontis filiã Telamoni ſuo comiti dedit. Ex qua natus eſt Teucer:Priamus poſtea cum ſalami na tẽderet ad uiſendum regnũ ſororis: per arcadiam iter fecit & tunc ab Euãdro ſuſceptus ẽ Anchiſes. Vi ſentem regna:Videre cupientem. Protinus:uno eo/demq; tempore.Hoc eſt dum pergit uidit arcadiam. Nam non poſſumus ſimul intelligere:cum ſalamina inſula ſit Arcadia in continenti. Mirabarque duces teucros:Hos laudat: quo melior ſit ille quẽ præfert.

Iuuenili ardebat:ieſt.n.ſtudium acqrendarum ami/citiarũ:Hora.Animuſq; uirilis Quærit opes & amici tias. Phenei oppidi arcadiæ: Home. οἱ φενεὸν τ᾽ ἐνέ/μοντο.Nec nos debet mouere quod cum Euander de Palanteo ſic dicit phenei ſub mœnia:cum ſciamus poetas uicias omnes pro una habere ciuitate:ſicut de Didone facit:quam nonnunquam tyriam aliquoti/ens ſidoniam uacat. Ille mihi inſignem pharetram: ius hoſpitii habet inter ſe remunerationem:ſed uere/unde tacet Euander de muneribus ſuis. Auro dedit intertextam:legitur & intertexto. Frenaq; bina:poeti ce nam duo debuit dicere.Bina enim ſecundum Ciceronem non dicuntur niſi de his quæ ſunt numeri tan/tum pluralis.Nam Cicero culpat filium per epiſtolam dicens male eum dixiſſe:direxi litteras duas:cum litte re quotiens epiſtolam ſignificant numeri tantum pluralis ſint contra epiſtolas binas non dicimus : ſed duas.

Iuncta eſt mihi fœdere dextra:antiquis amicitiis:per Anchiſæ hoſpitiũ. Quando huc ueniſtis amici : ſiqdẽ amici:iam ueniſtis.Extraneos enim ad ſacra non licebat abhibere:hos autem adhibet ad ſacra quaſi antiquis iunctos amicitiis:unde infert:& iam nunc ſociorum aſſuecite menſis. Annua quæ differre nefas : aniuerſaria ſacrificia ideo non differuntur quia nec iterari poſſunt. Nam calendaria ſi qua fuerint ratione dilata poſſunt repperi:nec piaculum eorum intermiſſione committitur.

DONA. Obieci:cũ petiturus eẽm quæ etiã tibi ſalutaria eẽnt nõ expaui.Nã cũ gente tibi inimica & crude/ libellũ gero:& dicendo unã gentẽ extenuat timorẽ belli. Accipe daq; fidẽ:ſume auxiliũ & da. Fortia pecto/ re & animi:nam in bello animi fortitudo & corporis robur requiritur. Spectata:de qua iam factũ eſt pericu/ lum. Pauca:ne lõgior oratio ſolẽnia impediret. Inſignem pharetrã:Mire munera exornat:ne uideãtur leuia.

CHRI. Caput:nõ ſolum res alias:ſed ẽt uitã. Et ſupplex:qd uideẽ præter dignitatẽ meã. Gẽs:argumẽtũ ab utili & ab honeſto:ut cõiuncti repellamus hoſtẽ:quẽ diſiuncti nõ poſſemus. Accipe daq; fidẽ:qd eſt fode/ re cõiungi. Sũt nobis:ne putes cũ regno certamus nihil nos præſtaturos. Os oculos: ex phyſonomia capie/ bat cõiecturã eũ Aeneã eẽ:quẽ ipſe de ſe pdicabat. Vt quã multũ:protius:deinceps:interea.Quod plenũ ami/ citiæ ſignũ ẽ:cũ cauerent antiq ne iter ſacrificãdũ hoſtilis facies occurreret:ipſũ ueluti amicũ iter ſacra recipit.

Hæc ubi dicta:dapes iubet & ſublata reponi
Pocula:gramineoq; uiros locat ipſe ſedili.
Præcipuumq; toro & uilloſi pelle leonis
Accipit æneam:ſolioq; inuitat acerno.
Tum lecti iuuenes certatim:aræq; ſacerdos
Viſcera toſta ferũt taurorũ oneratq; caniſtris
Dona laboratæ cereris:bacchũq; miniſtrant.
Veſcitur æn.s:ſimul & troiana iuuentus
Perpetui tergo bouis:& luſtralibus extis:

SER. Dapes:epulæ deorum ꝓprie:ut iouis cœna. Sedili:bene ſedili. Nã in tẽplo Herculis lectiſterniũ eẽ nõ licebat. Accipit:aut ſuſcipit ad ſedendũ:aut pa/ ſcit:ut illos porticibus rex accipiebat in amplis. Totũ aũt herbagꝫ ſup ſolũ fuiſſe intelligamus : ne ſit ſedili contrariũ. Cõgrue:aũt dicit de leonis pelle eſſe coop tum:quaſi in Herculis ſacris. Tum lecti iu.nõ uacat lecti.In ſacris enim Herculis liberi nec ſerui intereant nec liberi adeo:ut Appius:qui ſacra hæc tranſtulit in Libertos & caruerit oculis: & intra annum omnem familiam pdiderit Potitiorum. Certatim.i.ſtudio/ ſe. Aræq;:maxime.ſ.nondum enim templum Her/ culis fuerat ſed ara tãtummodo. Quã maximã dicit

Poſtq̃ exēpta fames:& amor cōpreſſus edēdi:
Rex euandrus ait:non hæc ſolemnia nobis
Has ex more dapes:hanc tāti numinis aram
Vana ſuperſtitio ueterum ue ignara deorum
Impoſuit:ſæuis hoſpes troiane periclis
Seruati facimus:meritoſq; nouamus honores
Iam primū ſaxis ſuſpenſam hanc aſpice rupē:
Diiectæ procul ut moles:deſertaq; montis
Stat domus:& ſcopuli īgētē traxere ruinam.
Hic ſpelunca fuit:uaſto ſummota receſſu
Semihominis caci facies:quam dira tenebat
Solis inacceſſam radiis:ſemperq; recenti
Cæde tepebat humus:foribuſq; affixa ſupbis
Ora uirum triſti pendebant pallida tabo.
Huic monſtro uulcāus erat pater:illius atros
Ore uomens ignes:magna ſe mole ferebat.
Attulit & nobis aliquando optantibus ætas
Auxilium:aduētūq; dei:nam maximus ultor
Tergemini nece geryonis:ſpoliiſq; ſuperbus
Alcides aderat:tauroſq; hac uictor agebat
Ingētes:uallemq; boues:amnēq; tenebant.

ex magnitudine fabricæ. Laboratæ cereris:q̃ eget laboris:ut Mox & frumentis labor aditus ut mala culmos Eſſet rubigo.Glandes.n.ſine ullo labore naſcuntur. Perpetui tergo.b.aut ſecūdū.Home.itelligendū q dicit carnes dorſi apponi ſolitas honorabilioribus: ut ſit ſēſus tali appoſuit ante eos magni bouis carnes eas:quæ apud maiores in honore fuerūt:Aut re uera ꝑpetui.Nā de hoc boue imolato Herculi carnes carius uēdebāť cā religiōis:& īde alter redimebať:q ex illius ꝑtio cōparatus q̃ſi ꝑpetuus eē uidebať.Tergo aūt pōt a parte totū itelligi. Luſtralibus:aut pinguibus: moris.n.fuerat cōpleto luſtro pigues uictimas offerre cēſores aut certe de qnquēnali boue.i.pfectæ ætatis nā Home.dixit βουν πενταετηρον. Poſtq̃ exēpta fames & amor.c.c.poſtq̃ neceſſitati ſatiſfactū ē & uolu ptati. Nō hæc:uariat ī uno ꝓnoīe nā hæc ſolēnia nobis. Has ex more dapes hāc tāti numinis arā: ſupſtitio eſt timor ſupfluus & delirus aut ab aniculis dicta ſuperſtitio:q̃ multis ſupſtites p ætatem delirāt & ſtultæ ſūt: aut ſecundū Lucretiū ſupſtitio ē ſuperſtātium reꝝ.i.cæleſtiū & diuinaꝝ quæ ſup nos ſtant:inanis & ſupfluus timor. Veterūq; ignara.d.Duo dicit nō iō Herculē colimus:aut qa omnē religionē ueram putamus: aut qa deos ignoramus antiquos Cautū.n.fuerat & apud athenienſes & apud romanos ne quis nouas itroduceret religiōes nā ideo & Socrates damnatus eſt:& chaldæi & iudæi ſunt urbe depulſi. Nouamus ho.detraxit re.nam renouamus debuit dicere: quam particulam alibi addidit:ut Fata renarrabat diuum. Suſpēſam hāc aſpice.r.Cacus ſecundū fabulā Vulcani filius fuit ore ignē ac fumū uomens: q uicina oīa populabať. Veritas tamē ſcdm philoſophos & hiſtericos hoc hēt:hunc fuiſſe Euandri neqſſimū ſeruū ac furē nouimus aūt malū a græcis κακον dici quē ita arcades illo appellabant tēpore:poſtea trāſlatio accentu Cacus dictus:ut ελενη helena:ignē autem dictus ē uomere ꝙ agros igne populabať:hūc ſoror ſua eiuſdem nominis ꝓdidit:unde etiā ſacellum meruit:ī quo ei per uirgines Veſtæ ſacrificabať. Suſpenſam rupē:quaſi iā iamq ꝓlapſurā. Semihominis:Feritate corrupti. Inacceſſam:participiū ſine uerbi origine.Accedor enim nō dicimus ſed tale ē:ut placida nupta triūphata. Huic mōſtro:bene uitauit caſū:ī quo erat rupis ſignificatio. Et nobis: ſicut multis qbus Hercules ꝓfuit mōſtra purgādo. Aetas:beneficiū tēporis:ut Voluēda dies en attulit ultro.

Maximus ultor:nō tātū noſter:ſed & oium. Tergemini nec ge.hāc fabulā diximus illo loco:Poſtquā laurētia uictor Geryōe extincto tirynthius attigit arua. Spoliiſq; ſupbus: Atq; boues abduxerat: ſed ſpoliū eſt qcqd de hoſtibus tolliť:ut addit equos & tela qbus ſpoliauerat hoſtē:item poſtq̃ illū uita uictor ſpoliauit achilles.

DONA. Sublata:aut metus cā aut ſacietate iteruenīēte. Sedili:nā mos fuit nō accūbēdi:ſed ſedēdi ī his ſacris unde ī ſeptio:hæc ſacris ſedes epulis. Leōis:qd cōuēiebat herculis ſacris. Viſcera:nulla erat ambitio ī ueſtibus : caro portabať copioſa:ſed bubula:Male āt acceptus fuiſſet ſi tollať ſacroꝝ religio. Poſtq̃ exēpta.f.nō libēter audiuntur ſermones niſi uenter ſatur ſit. Has dapes:dum originem ſacroꝝ narrat:epulas etiam excuſat.

CHRI. Aræ: quæ maxima dicebať. Luſtralibus:placet Seruius uel dic luſtralibus expiatoriis.i.quibus purgarentur. Exempta:ut in primo libro deſcribit troiāos multis rebus ſolicitos nihil uoluptuoſum in epulis quæſiuiſſe:nec expleri uoluiſſe:ſed famem pellere ſat fuiſſe:Eadem ratione & in hoc loco ad neceſſitatē epulatos fuiſſe oſtendit ne in tanta ſolicitudine ac potius periculo uoluptatem admitiere uideatur. Non hæc ſolemnia:commendat ſe apud ignotos a religione:& oſtendit ſe gratum acceptis beneficiis:quādo illa prædicat Maxime autem huiuſcemodi digreſſione exornatur poema nec tamen ſit tempore alieno:& qd non penitus
Religio quadret. Vana ſuperſtitio:eſt enim religio deorum colendorum recta ſcientia.Superſtitio autem ueram ſcientiam non habet. Veterū ignara.d.nā ignoratio numinis perſæpe gignit ſuperſtitionem. Suſpenſam hāc aſpi
Superſtitio ce rupem:mirifice deſcribit ſpelūcæ ruinam cui inferiora ſubſtentacula ſubtracta ſint:partem ſuperiorem ſuſpenſam relinqui oportet. Caci:cacum Vulcano filium fuiſſe fabulanť:puto quia cum latrocinium exerceret
Cacus multa incendio populatus eſt:hūc ait Solinus locū habitaſſe cui Salina nomen eſſet ubi poſtea trigemina porta fuit:Gellius āt ſcribit ꝙ cū a Tarconte tyrrheno ad quem legatus uenerat iuſſu Marſyæ regis ſocio Megalo phrygi cuſtodiæ eſſet datus uincula fruſtratus eſt & cum ſocio Megalo maioribus ꝑſidiis rediens regnum circa uulturnū & cāpaniā occupauit & cū ea quoq; inuaderet auderet q̃ in arcadum iura ueniſſent arcades duce Hercule q tunc uictor ex hiſpania redierat illum ſuperarunt:quo ceſo megalos in ſabinos quibus augurandi artē oſtendit ſeſe recepit Dionyſius autē refert Herculē cū in hæc loca uēiſſet boues ī paſcua eduxiſſe & ipſum labore feſſum obdormiſſe:latronem aūt quēdā noīe Cacum paucas ex iis ſubripuiſſe & uerſis ueſtigiis ne furtum deprehendereť per caudam in antrū traxiſſe.Ac mox ꝑquirenti Herculi uidiſſe ſe negaſſe neq; uolentem

ſcrutari antrum ingredi permiſiſſe ſed potius aduerſus illum inſtantem uicinos imploraſſe. Herculem auté
conſilii incertum armentum circa ſpeluncam duxiſſe: ad harumq́ʒ mugitum quæ intus clauſæ erant remu/
giſſe: Cacum uero quãuis in crimine deprehenſum uim cum latronibus conuocatis contra. Herculem para/
ſe. Herculem autem claua eum interemiſſe: ac poſtea in flumine ſe a cæde abluiſſe: & Ioui inuentori aram
conſecraſſe: & iuuencum immolaſſe: Quod ſacrificium deinceps romani obſeruauerunt ritu græco in eos
utentes: ut ille inſtituerat: hæc Dionyſius: alii dicunt hunc ſororem Cacam habuiſſe: quæ furtum indica/
uerit: obidq́ʒ meritum aras & ſacrificia meruiſſe: uerum Diodorus Siculus aliter tradidit. Scribit enim q́ʒ
ipſe in loca ubi roma deinde fuit: peruenit ubi in palatio incolæ paruam urbem habebant. Ciuium primores
erant Cacus & pinarius: qui honorifico hoſpitio eum ſuſceperunt: eorumq́ʒ uirorum ſuo tempore monumẽ
ta extitiſſe narrat: nam pinariorum familia adhuc uiget. Caci autem in palatio deſcenſus cũ lapideis ſcalis oſtẽ
ditur propinquus domui quæ ab eo cacia dicebatur. Hercules autem palatinis prædixit q́ʒ cum ipſe ad eos ꝓ/
fectus eſſet: quiſquis illi decimam patrimonii ſui deuoueret beate eſſet uicturus. Quod ĩ multis qui decimas
uouerunt uerum fuiſſe expertum eſt.

At furiis caci mens effera: ne quid iauſum
Aut intentatum ſceleris ue doli ue fuiſſet:
Quatuor a ſtabulis preſtãti corpore tauros
Auertit totidem forma ſuperante iuuencas.
Atq; hos ne qua forẽt pedibus ueſtigia rectis
Cauda in ſpeluncam tractos: uerſiſq; uiarum
Inditiis: raptos ſaxo occultabat opaco.
Quærentem nulla ad ſpelũcã ſigna ferebãt.
Interea cum iam ſtabulis ſaturata moueret
Amphitrionyades armẽta abitumq; pararet:
Diſceſſu mugire boues: atq; omne querelis
Impleri nemus: & colles clamore relinqui:
Reddidit una boũ uocem: uaſtoq; ſub antro
Mugiit: & caci ſpem cuſtodita fefellit.
Hic uero alcidæ furiis exarſerat atro
Felle dolor: rapit arma mãu: nodiſq; grauatũ
Robur: & aerii curſu petit ardua montis.
Tum primũ noſtri cacum uidere timentem
Turbatumq; oculis: fugit ilicet ocior euro:
Speluncãq; petit: pedibus timor addidit alas.
Vt ſeſe incluſit ruptiſq; immane catenis:
Deiecit ſaxum ferro quod & arte paterna
Pendebat: fultoſq; emuniit obice poſtes.
Ecce furẽs animis aderat tirynthius: omnẽq;
Acceſſum luſtrans: huc ora ferebat & illuc
Dentibus infrendens: ter totum feruidus ira
Luſtrat auentini montem: ter ſaxea tentat
Limina ne quicq̃: ter feſſus ualle reſedit.
Stabat acuta ſilex præciſis undiq; ſaxis
Speluncæ dorſo inſurgens altiſſima uiſu:
Dirarum nidis domus opportuna uolucrum
Hanc ut prona iugo leuũ incũbebat ad amnẽ
Dexter in ad uerſum nitens concuſſit: & imis
Auulſam ſoluit radicibus: inde repente
Impulit: impulſu quo maximus iſonat æther:
Diſſultant ripæ: refluitq; exterritus amnis:

SER. At furiis caci mens: pro ingenti ſcelere furis
nomen poſuit. Capitale enim crimen apud maiores
fuerat ante pœnam quadrupli. Auertit: erat propriũ
abegit: ſed reſpexit ad prædeam: quæ auerti dicitur:
ut Raptas ad littora uertere prædas. Atq́ʒ hos: quo/
tiens maſculinum & fœmininum iunguntur hæc di
ſciplina eſt: ut etiam ſi poſterius eſt fœmininum ma
ſculino reſpondeamus. Verſiſque uiarum Indiciis:
ideſt contra naturam iniiciẽtibus errorem. Indiciis
ipſa inquit decipiebant indicia: quæ indicare cõſueue
runt. Nã indicium ab indicando nomẽ accepit. Que/
relis impleri. n. nõ ut multi dicunt: quia conſortes
pdiderãt: ſed q̃a uellebãt a paſcuis. Inſita ẽ. n. bobus
auiditas edẽdi: unde ẽ in buco. ite domũ ſaturi ſi quis
pudor ite iuuẽci. Et coles clamore relin. cũ clamore:
ut Atq́ʒ ixioni uento rota cõſtitit orbis. i. cum uento:
& hoc ẽ melius: nã multi dicũt relinquũtur. Colles ẽt
a clamore: hoc ẽ tantũ receſſerant a collibus boues: ut
nec ecco reſultarent. ſ. ad colles iã clamore nõ puenien
te: quod nõ procedit: quia hoc ſenſu illud excluditur.
Reddidit una. bo. u. Si. n. tam longe fuerant: ut nul/
la ratione recedentium boum mugitus colles dereli/
ctos feriret quemadmodum incluſi bouis clamor eſt
auditus ab Hercule? Mugiit: more ſuo q́ʒ mugi/
uit: ut audiit & triuiæ lõgæ lacus. Atro felle. d. Quo
ita iraſcimur ſecũdũ phyſicos: ut ſplene ridemus: Per
ſius Sed ſum petulanti ſplene cachinno. Rapit ar/
ma. m. ſagittas & nõ uacatq́ʒ: nam ſi armorum epexe/
geſis eſt. Nodis grauatũ robur: Vacatq́ʒ Grauatũ au/
tem pro graue ponit: nã graue ẽ per naturã pondero
ſum: grauatum quod oneratur extrinſecus. Turba/
túq; oculis: Ea parte turbatũ: q̃ perditrix eſt mentis.
alii oculi legunt: & accipiũt a ſuperioribus uidere tur
batũ oculi. Arte. p. pſeuerat ĩ fabula. Emuniit: Sicut
mugiit. Obice. p. hanc obicẽ dicimus ut Ecce maris
magna claudit nos obice pontus: Dubitant. n. multi
utrum maſculinũ ſit an fœmininũ. Tirynthius: a ti/
rynthia ĩ qua nutritus eſt ciuitate ut ſupra diximus.
Auentini montẽ: ut fontem timaui: butroti urbem
ideſt auentinũ montem. Ter feſſus ualle reſe. Egens
conſilii. Salu. feſſus in pamphiliã ſe receperat: nam cor
pore fatigatũ dicimus: animo uero feſſum: q̃uis hæc
ſæpe confundat auctoritas. Stabat acuta ſi. pene oẽs
hunc ſilicẽ dixerunt: nã & Varro & Lucre. ita dicunt
tanta tamen eſt Virgi. auctoritas: ut perſuadeat nobis
etiam hanc ſilicem dici. Dirarum: uolucrum modo
dirarum non mali ominis dicit: ut ſunt bubones: ſed
quæ humanis cadaueribus ueſcebantur: dixit enim
Foribuſq́ʒ affixa ſuperbis Ora uirum triſti pendebant

pallida tabo Concuſit. Soluit:impulit ſatis ſignatis uſus eſt uerbis. Refluitq; exterritus amnis:rem naturæ uerrit i ſabulam.Cum ruina rupis in ſe currere nõ poſſit:& recurrere in ſe faciat neceſſe ſit ipetum fluminis.

DONA. Diſceſſu mugire boues:nã & bruta quedã familiaritatis affectum habẽt. Reddidit una.b.uo.nã & bruta ſua uoce affectũ exprimũt:unde & i tert:o dixit Qui uolucrũ linguas ſentis. Cuſtodita:nihil profuit cuſtodia & aſtutia. Rapit:& nõ cœpit:nec paſſibus:ſed curſu magis iiuriã q̃ damnũ dolens. Timẽtẽ:hoc tria ſigna oſtẽdũt. Oculi:q oẽs animi motus idicãt.Curſus celerior ſolito:& in ſpeluncã non in loca apta ſe contulit. Ruptis:nã celeritas ſoluere prohibuit. Stabat.a.ſ.nõ ſolũ uirtus ſed etiã prudentia Herculis oſtenditur.

CHRI. Neqd inauſum:namq; maior potuit eẽ audacia q̃ audere i Herculẽ:q oia mõſtra domabat. Quatuor:indignatio a numero.Itẽ a loco:cũ dicat a ſtabulis:itẽ a forma:cũ dicat pſtanti corpe:itẽ a ſpe gregis:nã & mari & fœmina ſpabat ex furto armẽtũ:itẽ a modo quod non uiribus contra heroa:ſed dolis egit. Spem cuſtodita:nã fefellit i ea ſpe quã ipſe poſuerat i cuſtodia. Furiis atro felle:ex ira maxima q̃ puenit ex candeſentia bilis cuius receptaculũ fel ẽ. Pedibus timor.a.a.q.n.potuiſſet Herculẽ ita furẽtẽ effugere niſi ſummus timor ipelleret:Valet ergo plus timor q̃ ira:nã ira ipellit ad animũ ſaturandũ.Timor ad ſalutẽ petẽdã timor igit̃ celeritatẽ i Caco & induſtriã augebãt:ira uero Herculis ad omnia difficilia impelebat. Poſtea autẽ mirifice. Ecce aderat:quaſi dicat uix ſe incluſerat Cacus cum ille uenit.Optime autem exprimit hominem ex ira properantem & omnem induſtriam adhibentem.Venit ergo furens animis Circuit locum & oculos ad omnia uertit. Infrendit dentibus:tẽtat ſi hoſtiũ auellere põt.Demũ oĩbus rebus exploratis cũ nihil ſuccederet reſedit:qd dubitationẽ & cõſilii defectum ſignificat:nã ut animus in ratiocinando cum ad ambiguum locum peruenit: ſubſiſtit:dõec nodũ illũ ſoluat:ſic & corpus ab illo quodãmõ ſiſtit̃. Frẽdit:ẽ frẽdere frãgere:unde ifrẽdẽs porci dicũt̃ q adhuc p ætatẽ fabã uel ſimilia frãgere nõ poſſunt:ſed de hoc i georgi.Hinc ex quadã ſimilitudine infrendere dicuntur qui uocem dentibus infringentes confuſum ſonitum emittunt quod irati furioſiq; ſunt.

SER. Ingens regia:regia ſicut Cacus putabat ſic ẽ & illud dictũ.Illa ſe iactet in aula Aeolus. Pẽitus pa. admiſſum lumen eſt uſq; ad ſecreta ſpeluncæ. Cauernas autẽ ſpeluncæ p tapinoſim dixit ſi qua ui. Terræ hiatus nõ niſi ex terremotu fit:q quoniam aut motu aq̃'de iferioribus naſcit̃:aut crebris tonitribus: aut de concauis terris erumpentibus uentis. Ideo ait Si q̃ ui. Quod autẽ dicit iſernas reſerare ſedes. Notãdũ ẽ etiã de impoſſibilibus poſſe fieri cõparationẽ. Diis iuiſa: ſuperis.ſ. Trepidentq; imiſ.lu.ca. Luca. Et ſubito feriere dic. Inſueta rudentẽ:clamãtẽ & abuſiue dictũ ẽ ſicut ſupra de leonibus. Et ſera ſub nocte rudẽtum: nam rudere proprie aſinorum eſt.Perſi. Findor ut arcadiæ pecuaria rudere credas. Telis pre.omne quod iaci poteſt telum uocatur dictũ απο του τηλοθεν: Vnde Omniaq; arma aduocat addidit. Molaribus:aſperimis ſaxis:nõ unde molæ fiunt : & ſecũdum Home. dixit. Per ignẽ:p eã rẽ:unde ille ſperabat auxiliũ.Incẽdia uana:quãtum ad Herculem pertinet. Angit ihæ. Eliſios oculos & ſiccum ſanguine guttur: Angit guttur bene dicimus:nam angit oculos nõ procedit: Ergo angit ad unam rem pertinet: ut Diſce puer uirtutẽ ex me uerumq; laborem Fortunam ex aliis.Nam fortuna nõ diſcit̃: unde multi elidẽs legunt: & iteger ſenſus eſt:nam eliſos σολοι κοθανεσ facit.i.figurã : quæ maſculinũ & neutrum:uel accuſatiuũ cũ nomiatiuo iũgit:ut ſit ita angit guttur: & eliſos oculos facit. Sic cum ſanguine: per hoc iam exanime cadauer oſtẽdit.

Abiurataeq; rapinæ: Abiurare eſt rem creditam negare piuro.Plau.in curcu.Qui abiurant ſi quid creditũ eſt:ſed hoc iſti loco nõ cõgruit: unde modo abiuratas rapinas:contra ius detẽtas itelligamus. Informe cadauer:magnũ & cadauer eſt corpus nondum ſepultum:quod careat honore ſepulturæ. Nequeunt expleri corda tuendo:non poterant homines uidẽdo cadauer ſua corda ſatiare. Lætiq; minores: noue & ſatis licenter dixit minores:cum ab ipſo Euandro Herculem conſtet eſſe ſuſceptũ:& minores non dicamus niſi quotiẽs graduum deficit nomen ut puta filius nepos pronepos antenepos trinepos ubi iſti tres gradus defecerint:merito iam dicimus miores:ſic etiam nia

At ſpecus & caci detecta apparuit ingens
Regia:& umbroſæ penitus patuere cauernæ:
Nõ ſecus ac ſiqua penitus ui terra dehiſcens
Infernas reſeret ſedes:& regna recludat
Pallida diis inuiſa:ſuperq; immane barathrũ
Cernatur:trepident immiſſo lumine manes.
Ergo inſperata deprenſum in luce repente
Incluſumq; cauo ſaxo:atq; inſueta rudentem
Deſuper alcides telis premit:omniaq; arma
Aduocat:& ramis uaſtiſq; moralibus inſtat.
Ille aũt(neq;.n.fuga iam ſuper ulla pericli ẽ)
Faucibus ingentem fumum mirabile dictu:
Euomit:inuoluitq; domum caligine cæca:
Proſpectũ eripiẽs oculis:glomeratq; ſub atro
Fumiferam noctem commixtis igne tenebris.
Non tulit alcides animis:ſeq; ipſe per ignem
Præcipiti iecit ſaltu:qua plurimus undam
Fumus agit:nebulaq; igẽs ſpecus æſtuat atra.
Hic cacum in tenebris incendia uana uomẽtẽ
Corripit in nodum cõplexus:& angit inhærẽs
Eliſos oculos:& ſiccum ſanguine guttur.
Pandit̃ extẽplo foribus domus atra reuulſis
Abſtractæq; boes:abiurataeq; rapinæ
Cælo oſtendunt̃:pedibuſq; informe cadauer
Protrahitur:nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos:uultum:uilloſaq; ſetis
Pectora ſemiferi:atq; extictos faucibus ignes
Ex illo celebratus honos:lætiq; minores
Seruauere diem:primuſq; potitius auctor:
Et domus herculei cuſtos pinaria ſacri.

iores dicimus poſt patris aui proaui abaui atauiq; uocabulũ. Primuſq; potitius auctor Et domus herculei cu ſtos pinaria ſacri:apud maiores raro aduenæ ſuſcipiebantur:niſi haberent ius hoſpitii. Incertũ enim erat quo onimo ueniretːunde ẽt Hercules primo ab Euandro nõ eſt ſuſceptus. Poſtea uero cũ ſe & Iouis filiũ eẽ dixiſ/ ſet:& morte Caci uirtutẽ ſuã probaſſet eſt ſuſpectus & pro numine eſt habitus. Deniq; ei ara maxima eſt con/ ſtituta:qđ ei Herculi delphicus Apollo ĩ italia fore ꝑdixerat. Cũ ergo de ſuo armẽto ad ſua ſacrificia boues de diſſet:iuenti ſunt duo ſenes Pinarius & potitius quibus qualiter ſe colli uellet:oſtendit ſcilicet: ut mane & ue/ ſpere ei ſacrificaretur. Perfecto itaq; matutino ſacrificio: cum circa ſolis occaſum eſſent ſacra repetenda. Poti/ tius prior aduenit. Pinarius poſtea extis iam redditis:unde iratus Hercules ſtatuit ut pinariorum familia tan/ tum miniſtra eſſet epulantibus potitiis:& complentibus ſacra. Vnde etiam pinarii dicti ſunt αποτησ πηνασ ideſt a fame:nam ſenem illum Pinarium conſtat alio nomine eſſe nuncupatum:hinc eſt quod paulopoſt po/ titii tantum facit commemorationem:ut Primuſq; potitius ibat: quod autem dicit Domus herculei cuſtos pinaria ſacri:nõ eſt cõtrariũ. Nã cuſtos eſt miniſtri:ut in.x. At triuiæ cuſtos iãdudũ ĩ mon.o. Alta ſe.i. miniſtra.

DONA. At ſpecus:in hoc loco ſpelunca ſignificat longitudinem & interiores receſſus. Regia:latitudinẽ. Cauernæ:coarctatas anguſtias:fuit ſpelunca:ſed pro qualitate perſonæ dicta eſt regia. Cauernas autem dixit patuiſſe ideſt non ſolum latas partes:ſed anguſtas. Regia:quia ſibi tyrannidem agitaret.

CHRI. Barathrũ:græcũ ẽ:latine uorago.i. imẽſa & iexplebilis ꝓfunditas. Trepidẽt:ob ĩſuetudinẽ:cõpatio ãt ipſa ĩ oĩbus correſpondet. Rudentẽ:optime:nã ex timore humanã uocẽ efferauerat:& more ſuo corripu/ it primã ſyllabã:quã alii producũt. Oĩa arma aduocat.i. oĩa q̃ ad manus uenĩũt ĩ ſuũ auxiliũ trahit: & ueluti arma adhibet:nã aduocare ĩ ſuũ auxiliũ uocare ẽ:hinc aduocatũ defenſorẽ dicimus. Sup ulla picli eſt.i. ſupeſt ꝑ temeſim. Inuoluit.i. iplet fumo ſe iuoluẽtẽ. Noctẽ ãt caliginẽ & fumũ & tenebras pro eadẽ re poſuit: neđ adidẽ uerbũ ĩuertiſ faſtidiũ ĩferat:& ẽ expolitio. Nõ tulit aĩs:iratus ẽ qđ ita repugnaret:unđ ex acceſſiõe iræ ĩ ignẽ piculo manifeſto ſeſe iecit. Quã plu.u.f.a. cũ illũ peteret:neq; uidere poſſe aſſequebatꝰ huiuſcemodi con iectura:ut ibi eſſe putaret:ubi plurimus fumus eſſet. Nebula:pro fumo poſuit. Expleri corda: Satiari uolu/ ptatẽ:quam capiebant ob eius mortẽ. Ignes extinctos:At quomodo tuebantur: ſi erat extinctus: ſed cuiuſ/ cunq; ſenſus eſt cognoſcere ea quorum iudex eſt:atq; ẽt priuationem illorum. Ergo oculis cognoſcimus co/ lores & etiam tenebras:auribus uoces & ſilentium. Aduo catus

Hanc aram luco ſtatuit:quæ maxima ſemper
Dicetur nobis:& erit quæ maxima ſemper.
Quare agite o iuuenes tãtaꝝ ĩ munerꝰ laudũ.
Cigite frõde comas:& pocula porgite dextris.
Cõmuneq; uocate deũ:& date uina uolẽtes.
Dixerat herculea bicolor cũ populus umbra
Velauitq; comas:foliiſq; innexa pependit:
Et ſacer impleuit dextram ſcyphus:ocius oẽs
In menſam læti libant:diuoſq; precantur.
Deuexo interea propior fit ueſper olympo.
Iamq; ſacerdotes:primuſq; potitius ibant
Pellibus in morẽ cincti flammaſq; gerebant.
Inſtraurant epulas:& menſæ grata ſecundæ
Dona ferũt:cumulãtq; oneratis lãcibus aras:
Tum ſalii ad cantus:incenſa altaria circum
Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenũ chorus:ille ſenũ:q carmĩe laudes
Herculeas & facta ferunt:ut prima nouercæ
Mõſtra mãu:gemĩoſq; premẽs eliſerit ãgues:
Vt bello egregias idem diſiecerit urbes
Troiãq; oecthaliamq;:ut duros mille labores:
Rege ſub euryſtheo:fatis iunonis iniquæ
Pertulerit:tu nubigenas ĩuictæ bimembres
Hylæumq; pholũq; manu:te creſſia mactas
Prodigia:& uaſtum nemeæ ſub rupe leonẽ.
Te ſtygii tremuere lacus:te ianitor orci:
Oſſa ſuper recubans antro ſemeſa cruento.

SER. Luco: tẽplũ.n. nõdum habuerat Hercules: ſed aram tantũmõ:ut diximus ſupra. Maxima:igẽs enim eſt ara Herculis:ſicut uidemus hodieq;. [illegible] gi te dextras:ꝑbete inuictẽ pocula:& ẽ Homeri. [illegible]mu neq; uocate deũ:Aut qa argiuus ẽ Hercules: & ſupra dixit æneas tã græcos q̃ troianos de uno ſanguinis fõ te deſcendere:aut communẽ deum dixit utriuſq; na/ turæ mediũ ideſt iter mortalitatem: & diuinitatem. Sunt numina aliqua tantũ cæleſtia:aliqua tantũ terre ſtria:aliq̃ media:quos deos Apuleius mediocres uo/ cat. Alii cõmunẽ deũ iõ dictũ uolũt qa ſecũdũ põtifica lẽ ritũ idẽ eſt Hercules:qui & Mars:nã ſtellã unã habe re dicunꝰ:& nouimus Martẽ cõmunẽ dici:Cice. Mar tẽq; deũ cõem Virgi. Ipſe & diis cõibus. Itẽ paulopoſt Dat ſalios herculi:quos martis eẽ dubiũ nõ eſt. Her culea populus:Herculi conſecrata: qui cum ad iferos deſcendens fatigaretur labore dicitur de hac arbore corona facta caput uelaſſe:unde folioꝝ pars tempori bus coherens & capiti abluit ſudore:ps uero exterior pp inferoꝝ colorẽ nigra pmãſit: & honeſte pependit pupulus.i. corona de populo. Et ſacer ipleuit.d.ſ. Le/ gitur in libris antiquis Herculẽ ad italiã igens ligneũ poculũ attuliſſe quo utebantur ĩ ſacris:quod ne carie cõſumereꝰ pice oblitũ cõſeruabatur:cuius magnitu/ dinem ſignificat dicendo Impleuit dextram ſcyphus. Deuexo olympo:inclinato ĩ noctẽ cælo. Pellibus ĩ morẽ cincti:aut ĩ morẽ Herculis:aut certe ſacerdotũ. Et menſæ grata ſecũ.qa ut diximus una pomoꝝ: al tera fuit carnis apud romanos. Cumulãtq; oneratis lãcibus aras:ideſt reddũt exta. Salii:Qui tripudiãtes aras circũ ibãt ſaliẽtes. Laudes herculeas & facta:Se/ nes tãtũ uoce laudes Herculis exequebanꝰ iuuenes & geſtu corporis eius facta monſtrabant. Prima mon. Bene prima:nam & omnia alia iunonis inſidiis ptu/ lit. Fabula ãt hoc hẽt. Hercules natus ẽ cũ iphiclo am/ phitrionis filio:ſed cum iuno duos ſerpẽtes imiſiſſet

Herculi iphiclus de cuius terrore lapſus ſuo uagitu excitauit parentes q cum inſurrexiſſent uiderunt Hercu/
lem angentem manibus angues immiſſos ei nouercalibus odiis. Eliſerit:preſocauerit. Troiāq3:ut ſupra di/
ximus troiam Hercules euertit propter negatos ſibi a Laomedonte equos diuino ſemine procreatos:& heſio
ne nuptias:quam a ceto liberauerat.Sane Critici fruſtra culpāt Virgi.ꝗ pſentibus troianis troiæ introduxerit
excidium:non reſpicientes ꝗ hoc fecit ratio hymnoꝝ:quibus aliquid ſubtrahere ſacrilegū ē. Oecaliāq3:euri/
thus rex œchaliæ iolē filiā denegauit herculi ante promiſſā:ideo quod eū fuerat filius dehortatus dicēs ab her
cule & megæram uxorē & ea filios interemptos:quod factum fuerat Iunonis inſtinctu: unde iratus Hercules
pp nuptias ſibi denegatas euerſa ciuitate interemit Eurythum & iolem ſubſtulit. Nobigenas: de ixione &
nube procreatos cētauros ut diximus ſupra. Hyleumq3 pholūq3:hyleū Theſeus īteremit pholus uero hercu
lē ſuſcepit hoſpitio eo tēpore quo ad expugnandos centauros profectus eſt:Lu.Hoſpes & alcide magni phole
unde apparet p poeticā licentiā nomina eē pro nominibus poſita. Creſſia mactas Prodigia: Bene ad leonem
quē īteremit refert̄:nā cretēſē tauꝝ nō interemit:ſed icolumē ad Euryſtheū perduxit: Vno tātū uerbo utrun
que ſæpe cōcludit̄ ut Diſce puer uirtutem ex me uerūq3 laborem:Fortunā ex aliis. Nemeæ ſub rupe:nemæa
ſylua ē uicina thebis in qua hercules interemit leonem. Nemeæ aūt anapeſtus eſt:nā & ne & me breues ſunt.
Stygii tre.la.īferni quo tpe deſcēdit ad rapiēdū cerbeꝝ. Oſſa ſup recu.aut ad terrorē dictū eſt:aut certe illud
eſt quod ēt ſupra diximus cerbeꝝ eē terrā:q corpora ſepulta cōſumit:nā īde cerberus dictus eſt quaſi κρεοβο
ρος. Alii pueriliter uolunt a cerbero Amphiarai oſſa conſumi qui hiatu terræ ſecundum Statium uiuus de/
ſcēdit ad inferos. Semeſſa cruento:Semenſum non dicimus:nec enſum: nam eſum facit & non comeſum.

DONA. Communem:ut per coniunctionem fœderum ſe troianis commixtum oſtendat:uel quia troia
nis & arcadibus idem erat genus. Secunda:proſpera.

CHRI. Quæ maxi.romāi bouē īdomitū ſingulis annis herculi ſacrificabant:dixerat ꝑterea hercule. qſqs
illi ſacrificaret diuitem futuꝝ.Ara maxima erat prope foꝝ boariū:ſed ſub diuo.Tēplū herculis erat ppe tybri
erat āt obſeruatio:ut ait Macro.ut in herculis ſacris epularent̄ ſedentes & Corne.bal.exegeticus ait obſeruatū
Ara maxima
ne apud arā maximā lectiſterniū fieret:ī eodē loco oēs apto capite ſacrificabāt:ne habitū dei imitarent̄: qillic
opto capite ſedet.Var.ait hūc græcū morē eſſe.C.Baſſus refert arā maximā ante aduētū æneæ ī italia cōſtitu/
tā eē q hūc ritū ueládi capitis īuenit. Scyphus:Herculis ē poculū.Fingebāt.n.illū ſculptores cū poculo:& non
nunq̄ ebriū nō ſolū ꝗ his heros bibax ꝑhiberet̄:ſed ꝗ fabula antiq ipſū copula tāq̄ nauigio maria trāſiſſe refe/
rat:ſed putat Macrobi.illū nauigio: cui ſcypho nomē eſſet nauigaſſe. Sunt q dicāt illū in italiam poculum hoc
ligneum uexiſſe:ac pro monumento reliquiſſe.Italia autem ad defendendam uetuſtatem pice obduxiſſe.

SER. Nec te ullæ faci.i.ſpecies more ſuo. Ipſe ty
phœus:& hoc poetice:nā ſi īteremit centauros quem
admodū ēt gigantū interfuit ꝑlio: q ante innumeros
annos fuiſſe dicunt̄. Non te ratio.egē.liptotes figura
nā minus dixit:& plus intelligimus:hoc.n. dicit pru/
dētiſſimū non te circūuenit:& eſt talis figura q̄lis mu
nera nec ſperno. Lernæus tur.capi.circunſte.an.i.hy
dra. Salue uera io.pro.de.ad.p.Nullus.n.humāo ſan
guine procreatus tanta ꝑficeret. Dexter adi:ideſt ꝓ/
pitius. Pede ſacra ſe.ideſt proſꝑo omine. Sup oīa ca
ci.i.hoc factū laudāt ultra oīa: & ſic ē dictū:ut ē Et te
ſup oīa dona Vnum oro:Et bene q̄tū ad ipſos ptiet:rē
maiorē ſeruauere poſt oīa. Obſitus æuo:ætate inuo
lutus:ut Terē. Annis pannīſq3 obſitus. Facilīſq3 ocu.
fert oīa cir.Phyſici dicunt ex uino mobiliores oculos
fieri:Plautus Faciles oculos habet.i.mobiles uio. Ca
piturq3 lo.Delectat̄. Romanæ cō.ar.Cōditor palātei
ubi nūc palatiū ē:qd nō reuera arx:ſed tenet rerum oī
um pricipatū. Hæc nemo.īdi.fau.inde geniti:Et ſci/
endū ſecūdū Heſio.theogoniā prios deos genitos in/
de hemitheos:poſt heroas:inde hoīes īnocentes ulti/
mo ſceleratos:quē hic nūc ordinē ſeruat. Truncis &
duro ro.na.Hoc figmentū ortū ex antiq̄ hoīum habi
tatiōe:q antefactas domos:aut ī cauis arboribus: aut
ſpeluncis manebāt:q cū exīde egrederent̄ ut ſuā edu/
cerēt ſobolē:dicti ſūt īde ꝓcreati. Neq3 cultus erat.i.
nullam ſui curam habebāt. Componere opes: ideſt
reſeruare ordinare. Parcere pto: de die īgt uiuebant
nec īuenta ſeruabāt.Rami atq3 aſper uictu uēatus ale
bat:cognato qudāmō uictu alebāt̄ aut uenatu mon/
tiū:aut arboꝝ ramis. Prius ab æthereo ue.ſa.olym.
Hoc dicit ſecūdū poeticū morē. Nā Saturnus rex fu/
it cretæ:quē Iuppiter filius e bello pepulit: hic fugi/

Nec te ullæ facies:non terruit ipſe typhœus
Arduus arma tenens:non te rationis egentem
Lernæus turba capitum circunſtetit anguis.
Salue uera iouis proles decus addite diuis:
Et nos & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.
Talia carminibus celebrant.ſuper omnia caci
Speluncā adiciunt ſpirantēq3 ignibus ipſum
Cōſonat oē nemus ſtrepitu:colleſq3 reſultāt.
Exin ſe cuncti diuinis rebus ad urbem
Perfectis referunt:ibat rex obſitus æuo
Et comitem æneam iuxta natumq3 tenebat
Ingrediens:uarioq3 uiam ſermone leuabat.
Miratur:facileſq3 oculos fert omnia circum
Aeneas:capiturq3 locis:& ſingula lætus
Exquiritq3:auditq3 uirum monumēta priorū.
Tum rex euander romanæ conditor arcis
Hæc nēora īdigenæ fauni nymphæq3 tenebāt
Genſq3 uirū truncis:& duro robore nata: (ros
Quis neq3 mos: neq3 cultꝰ erat:nec iūgere tau
Aut componere opes norant:aut parcere pto
Sed rami:atq3 aſper uictu uenatus alebat.
Primus ab æthereo uenit ſaturnus olympo
Arma iouis fugiens:& regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac diſperſum montibus altis

Compoſuit: legeſq; dedit: latiumq; uocari
Maluit:his quoniam latuiſſet tutus in oris.
Aureaq;(ut perhibent) illo ſub rege fuere
Sæcula:ſic placida populos in pace regebat.
Deterior donec paulatim:ac decolor ætas:
Et belli rabies:& amor ſucceſſit habendi.

ens ab Iano ſuſceptus ē:q regnabat in italia: quē cum docuiſſet uſū uineaꝝ & falcis ī partē eſt admiſſus īpii & ſibi oppidū fecit:poſtea ſuū repetiuit īpiū. Is ge.in do.pro īdoctū:nā īdocile ē qd penitus nō pōt diſcere. Indoctū quod nondum didicit. Hos autem dicit eſſe compoſitos:unde apparet quia indocile dicit pro indoctum.Hoc eſt autem quod dicit Cicero in primo rhetoricorum.Feros adhuc homines magni cuiuſdā uiri oratione compoſitos. Legeſq; dedit:at qui dixit Haud uinclis nec legibus æquā:ſed intelligimus Saturnum dediſſe leges: quibus adeo obtemperauerunt cū iam antea per naturam ſine legibus uiuerent. Latiumq; uocari Maluit: bene maluit: nam & ſaturnia dicta eſt:ut & nomen poſuit ſaturina tellus & Virgilius latium uult dici: ꝙ illic ſaturnus latuit. Varro autem latium dici putat quod latet italia inter precipitia alpium & apennini. Sic placida populos in pace regebat:ut merito aurea ſæcula crederent. Decolor.æ.Vitioſa in oi.n.uitioſo corpe ieſt peſſimus color & alludit ad naturā metali:quam cernimus diſcolorem nec imerito:ſupra.n.dixerat aurea ſæcula: iō nunc dixit Decolor ætas.

DONA. Nihil memoratu dignum excerpi poteſt ex Donato.

CHRI. Capitur locis:ueluti pſagio quodā mētis ꝙ illic futuꝝ eſſet caput īperii. Conditor romanæ arcis: ſic.n.nōnulli putarūt: ſed uarias de cōdita roma opiniōes alio ī loco diximus. Indigenæ:ī eo loco nati:& quorū origo nō ſit aliūde:quos græci αυτοχθονεσ uocāt. Trūcis:quaſi quod a principio orbis inde originē traxerint:nā qui ex antiquis philoſophis mundū habuiſſe principiū uolunt referunt terram ipſam poſt elementorum diuiſionem cenoſam extitiſſe:eamq; a ſole paulatim denſatā & ſuo calore fermentatā ī plurimis locis tāq̄ ulcera q̄dā tenui folliculo operta produxiſſe:ut etiā nunc in ægypti paludibus uidemus accidere: Cū ergo ī humidis calore adhibito generatio fiat:& noctu quidē circunfluus aer humorē preſtet:qui inde ſole conſolidetur:tandem putredines illæ tēpore ad partū productæ ſunt:unde effractis folliculis uariaꝝ formaꝝ aīalia exierunt:interea & homines:quam opinionem Eurypedes Anaxagoræ diſcipulus in ea quam melamphippē fabula ſcribit referet: Hi igitur a principio uagi inculti ſine moribus aut legibus per ſyluas uiuebant: donec aliquis qui ſapientia ac eloquentia pditus paulatim a feritate ad humanitatem reducens in unum eos coegit atq; illis & mœnia & leges poſuit. Aureaq; ut pi.Regnabāt teſte Higinio:qui Protarchū trallianū ſecutus eſt in hac regione Ianus atq; Cameſes tanta concordia:ut regio cameſene oppidum ianiculum diceretur: uerum cum iam ad ſolum ianum regnum perueniſſet:ipſe Saturnum creta a ioue pulſum naui delatum hoſpitio accepit:atq; ab illo agriculturam edoctus eum regni ſocium fecit:& cum primus æra ſignaſſet in altera parte ſaturni effigiem in altera nauis:qua aduectus fuerat imprimendum curauit. Cum autem inter hæc Saturnus nuſq̄ appareret:Ianus omnem terram ſuæ ditionis parentem appellauit:& ſaturnalia illi inſtituit Saturnia oppidum paruū fuit ſub capitolio conditum ab originibus ī memoriam Saturni.In eo erat ſaturnia porta quæ deinde pādana eſt nominata.Saturnus mons ſequentibus tēporibus dictus eſt tarpeius.Sunt qui dicant ſaturniam terram a fertilitate dictam:quia ſaturanus ſit deus fertilitatis.Inde agros fertiles ſaturnios dixerunt.

Hominū geneſis

Saturnus

Tum manus auſonia:& gentes uenere ſicānæ
Sæpius:& nomen poſuit ſarturnia tellus.
Tum reges:aſperq; immani corpore thybris:
A quo poſt itali fluuium cognomīe thybrim
Diximus:amiſit uerum uetus albula nomen.
Me pulſum patria pelagiq; extrema ſequentē
Fortuna omnipotens:& ineluctabile fatum
His poſuere locis:matriſq; egere tremēda (Apollo)
Carmētis nymphæ mōita:& d̄us auctor apol
Vix ea dicta:dehīc pgreſſus mōſtrat:& arā:
Et carmentalem romano nomine portam.
Quā memorāt nymphæ priſcū carmētis honorē
Vatis fatidicæ:cecinit quæ pria futuros
Aeneadas magnos:& nobile palanteum.
Hinc lucum ingetē:quē romulus acer aſylū
Rettulit:& gelida monſtrat ſub rupe lupcal
Parrhaſio dictum panos de more lycæi:
Necnon ei ſacri monſtrant nemus argileti.

SER. Tum manus auſonia & gentes uenere ſica. Oēs terræ habitatores:aut indigenæ:aut aduenæ aut cōuenæ.Indigenæ ſunt inde geniti:ut de faunis dixit: aduenæ de uno loco uenientes:ut Saturnus. Conuenæ de diuerſis:ut auſones & ſicani. Sicani autē ſecundū nōnullos populi ſunt hiſpāiæ a ſicori fluuio dicti Luca.Heſperios inter ſicoris non ultimus amnis. Hi duce Siculo uenerūt ad italiā & eā tenuerunt excluſis oboriginibus:mox illi pulſi ab illis:quos ante pepulerāt:īſulā uicinā italiæ occupauerūt:& eā ſicaniam a gētis noīe:ſicilam uero a ducis noīe dixerūt: q̄q̄ Thucydides de ſicilia italū dixit ueniſſe: & ab eo italiam eſſe appellatam. Immani cor.ty.Hic tuſcoꝝ rex fuit qui iuxta hunc fluuiū pugnās cecidit: & ei nomen impoſuit:alii uolūt iſtū ipſum regē latrocinatū eē circa huius fluminis ripas:& trāſeuntibus crebras īiurias ītuliſſe:unde tybris q̄ſi υβριο dictus ē αποτησ υβρεωσ ideſt ab iiuria:nā amabant maiores ubi aſpiratio erat ɵponere:alii ut ſupra dixius uolunt eos q de ſicilia uenerūt tybri dixiſſe ad ſimilitudinē foſſæ ſyracuſanæ quā fecerūt p īiuriā afri & athenienſes iuxta ciuitatis muꝝ:nā qd Liuius dicit ab albano rege thyerim dictū nō procedit iō qa ēt ante albā thybris dictus fuerit. Albula nomē:antiquū hoc nomē a colore habuit. Me pulſū.p.aut ut diximus ſupra propter paricidium:aut certe oraculorum neceſſitate cōpulſū. Pelagiq; extre.p extrema pelagi actū aut ut dicit Dona.p.pela/

gis extrema pelagi ſequentē: aut pelagi aduerbiū eſt. Fortuna omnipo.& ineluc.fa.ſecundū Stoicos locutus eſt:qui naſci & mori fatis dāt:media oīa fortunæ:nā uitæ humanæ incerta ſunt oīa: unde & miſcuit:ut quaſi plenum oſtéderet dogma:nam nihil tā cōtrariū ē fato q̄ caſus:ſed ſecūdū Stoicos dixit. Egere:corgere: ut q̄ſi oſtendit ſe inuitū. Carmentis nymphæ monita:matris eius:nymphæ āt maritæ dixit:nā græcæ ſponſa νυμφη dicitur. Hæc autem non uere nympha fuit:ſed uaticinatrix. Auctor.ſ.oraculoꝝ. Monſtrat & arā:quā matri fecit extinctæ. Eſt āt iuxta portā:quæ primo a Carmente carmentalis dicta ē:poſt ſcelerata a Fabiis.ccevi.ul ris:q per ipſam i bellū profecti non ſunt reuerſi. Vatis fatidi.bene addidit fatidicæ:nā uatem & poetam poſ/ſumus intelligere.Luca.Nec ſi te pectore uates Accipiam:unde ſolum plenū non erat.Ergo tale eſt ut eſt illud i Salu.In tugurio mulieris ancillæ: non quia mulieris ſtatim & ancillæ : ſi autem ancilla ſtatim & mulier eſt.

Quæ prima:quia poſtea ēt ſibylla dixit nobile palāteū futuꝝ.ſ.ſicut & æneades. Aſyllū rettulit: poſtq̄ Her/cules migrauit e terris nepotes eius timētes inſidias eorum quos auus afflixerat:athenis ſibi primi aſyllū hoc eſt templum miſericordiæ collocarunt.Vnde nullus poſſet abduci:quod etiam Statius dicit Herculeos fama eſt fundaſſe nepotes : ideo ergo ait ꝙ Romulus acer aſylū Rettulit : hoc eſt fecit ad imitationem athenienſiū aſyli:quod ideo Romulus fecit:ut haberet aduenas plures: cū quibus conderet romā. Iuuenalis Et tamen ut lōge repetas longeq; reuoluas Nomen ab infami gentes deducis aſyllo. Gelida monſtra ſub rupe lupercal: Sub monte palatino eſt quædam ſpelunca in qua de capro luebatur ideſt ſacrificabaẗ:unde & lupcal dictū nō nulli putant. Alii uero dicūt ꝙ illic lupa Remū & Romulū nutrierit.Alii quod eſt uerisſimilius lucū hunc eſſe ſacratū Pani deo arcadiæ:cui etiā mons lycæus ī arcadia ē conſecratus:& dictus ē quod λυκουσ ideſt lupos nō ſinat i oues ſæuire.Ergo ideo & Euander deo gentis ſuæ ſacrauit locū:& nominauit lupercal ꝙ preſidio ipſius numinis lupi a pecudibus arcerentur. Parrhaſio dictum panos de more lycæi:ordo eſt.Monſtrat lupercal pa nos lycæi dictum de more parrhaſio:ideſt oſtendit lupercal panos lycæi dicatum ex more arcadico. Nam par

Pan ly cæus rhaſia arcadia eſt. Dictum:dicatum conſecratum. Panos lycæi: huius panos genitiuus eſt græcus & panos lycæi ſic dictum eſt:ut iouis olympi: Apollinis delphorum. Sacri monſtrant nemus argileti:ſacri:execrabilis. Sane argiletum multi uolunt quaſi argiletum a pingui terra. Alii a fabula. Nam Euander argum quendam ſuſcepit hoſpitio:qui cum de eius cogitaret interitu:ut ipſe regnaret:Euandro hæc non ſentiente ſocii intellexerunt:& argum necarunt.Cui Euander & ſepulchrum fecit: & locum ſacrauit non quod ille moriebatur: ſed hoſpitalitatis cauſa.Bene autem Euander in hac re immoratur : & docet cauſas : ne apud hoſpitem inſu/ſpitionem ueniat:Ergo argiletum ab Argo illic ſacrato & ſepulto.

DONA. Me pulſū:nō ſua culpa patria caruiſſe:ſed fatoꝝ demōſtrat:q̄ ut ipſe dicit ſunt īſupabilia. Mater: nā & mater & dea q̄ contra pietatis meritū mouere filiū nō poſſet. Cecinit q̄ prima:Magnum argumentū ꝙ dea fuerit & fatidica: Cū pria cecinerit æneadas futuros : magnos & pallanteū futuꝝ nobile. Lucū:q poſtea a Romulo aſyli nomen accepit. Lupercal:unde luperci & lupercalia dicuntur. Argi:qui ex hoſpite factus ē ini micus:unde non erat pudendum ſi hoſpitem talem interemiſſet qui hoſpitalis religionis oblitus fuiſſet.

Auſo/nes CHRI. Auſonia:auſones eā partē italiæ habitauerūt:quæ eſt prope rheginos ad meridiē i dorſo appennini:ſic dicti ab Auſone antiquiſſimo rege ex arcadia huc profecto:qui poſtea ſparſi per italiam aborigenes ſunt nominati. Sicāi: uide Serui.poſt ſicanos in eadē inſula:ut refert Diony.uenerūt ſiculi:qui italiæ populi cum pelaſgis & aboriginibus pares eſſe non poſſent:italiam omnem inferiorem in notum peragrantes in proxi/mam inſulam obſeruato æſtu tranſfretarunt.Occuparant autem prius ſicani hiſpanum genus qui ligures fu gerant:& ſicaniam a ſe inſulam nominarunt:quæ antea a figura triangulari trinacria dicebatur.Iſti igitur a ſe ſiciliā nominarunt quod fuit:ut placet Ellanico leſbico tribus ætatibus ante res troianas.Is enim dicit eorum regem noiatū Siculum:a quo & ipſi & inſula nomen acceperunt.Philiſtus autem ſyracuſanus ſcribit tempus tranſmiſſionis annis octogīta ante troianum bellū fuiſſe:eamq; gentem neq; ſiculoꝝ neq; auſoniorum:neq; helimoꝝ:ſed lygurum fuiſſe ducente eos Siculo:quem Itali filiū dicunt fuiſſe & ab eo dictos eſſe ſiculos. An/

Sicu/lus thiocus ſyracuſanus ſiculos hos exactos fuiſſe ab œnotriis & umbris.Thucydides ſcribit ſiculos pulſos ab opicis multis annis poſt troicū bellū. Fortuna omni.Videtur ponere fortunā pro fato in hoc loco propterea q; omnipotentem appellat.Quomodo aūt a philoſophis fatum a fortuna & a caſu diuidatur: alio loco puto di/

Euan/der xiſſe.Euandrum āt ex pallantio urbe arcadiæ in italiam ueniſſe ſexaginta annos ante res troianas ait Dionyſi. credituq; eſſe Mercurii filium & nymphæ cuiſdam arcadiæ incolæ:quam græci thenon eſſe dicūt : fatidicāq; demonſtrant.Romani carmentem dixerunt:quia uentura carmine prediceret.Quo autem duxit uenerunt quoniam diſſidente populo pars inferior ultro exceſſit Receptus ē liberaliter a fauno rege:aborigenum pre/poſē Martis atq; ab eo data ē portio agri quam uoluerunt arcades:qui pauci erant. Elegerunt premonſtrante

Car/menta Carmenta colem tyberi uicinum paruumq; ī eo oppidum condiderunt appellarunt pallantium a metropo/li eoꝝ regionis:q̄uis Polybius dicat dictū a pallante adoleſcēte ibi mortuo:ſed nullum ueſtigium extat:quod Euander aliquas cerimonias illi inſtituerit:cum aram Carmentæ ſub capitolio erexerint iuxta portā carmentalē.Inſtituerūt āt templum Pāi lycæo arcadum deo uetuſtiſſimo i loco quē romani lupercal:nos lycæum dicimus.Erat āt illis temporibus antrum magnū ſub colle arboribus tectū & fontes ſub petris profundi & ad/hærens rupibus denſa ſylua.Ibi ara apud quam etiam nunc romani ſacra faciunt menſe februario cum zonis pellis caprinæ diſcurrentes pregnantium fœminarum dextras ad facilem partum uerberant. Hinc nonnulli/putāt dictū lupcal eo ꝙ luāt per caprum.In uertice colis uictoriæ templum erat:hæc & longe plura in Diony. Sunt & alia de Euandro:quæ apud Seruium & concinem noſtrum Boccacium florentinum inuenias.

SER. Teſtaturq; locū:& lætū docet hoſpi.ar.iu/rat nō ſua culpa iura hoſpitii eē uiolata. Aurea nunc

Teſtaturq; locum:& lætū docet hoſpitis argi:

Hinc ad tarpeiam ſedem:& capitolia ducit
Aurea:nūc olim. ſilueſtribus horrida dumis.
Iam tum relligio pauidos terrebat agreſtes
Dira loci:iā tum ſyluam ſaxumq; tremebant.
Hoc nemus:hūc inquit frondoſo uertice collē
Quis deus icertū ē:habitat dus:arcades ipſū
Credunt ſe uidiſſe iouem:cum ſæpe nigrantē
Aegida concuteret:dextra nimboſq; cieret.
Hæc duo præterea diſiectis oppida muris
Relliquias:ueterūq; uides monuméta uiroꝝ.
Hanc ianus pater:hanc ſaturnus cōdidit urbē
Ianiculumq; huic:illi fuerat ſaturnia nomen.
Talibus inter ſe dictis ad tecta ſubibant
Pauperis euandri:paſſimq; arméta uidebant
Romanoq; foro:& lautis mugire carinis.
Vt uētum ad ſedes:hæc inquit limina uictor
Alcides ſubiit hæc illum regia cœpit.
Aude hoſpes cōtēnere opes:& te quoq; dignū
Finge deo:rebuſq; ueni non aſper egenis.
Dixit:& anguſti ſubter faſtigia tecti
Ingentem æneam duxit:ſtratiſq; locauit
Effultum foliis:& pelle libyſtidis urſæ.
Nox ruit:& fuſcis tellurem amplectitur alis.
At uenus haud animo neqq̄ exterrita mater
Laurentūq; minis:& duro mota tumultu ·reo
Vulcanū alloquit thalamoq; hæc cōiugis au·
Incipit:& dictis diuinum aſpirat amorem.
Dum bello argolici uaſtabant pergama reges

olim ſilueſtribus:Nunc ad utrunq; ptinet:& ad aure am:& ad tarpeiā ſedē:nā tarpeia ſedes dicta eſt a Tarpeia uirgine.Cum.n. Romulus contra ſabinos bella tractaret:& Tarpeio cuidā dediſſet arcē tuendam filia eius Tarpeia aquatū profecta in hoſtes incidit: quā cū cohortarēt ad proditionē illa ꝑ pmio popoſcit ornatū manuū ſiniſtrāꝝ.i.armillas.Facta itaq; arcis proditiōe hoſtes igenioſa morte promiſſa ſoluerunt:Nam ſcuta.i.ſiniſtraꝝ manuū ornatū ſup illā iacentes eam luce priuauerūt q̄ illic ſepulta tarpeiæ ſedi nomē ipo fuit. Dira: magna ut An ſua cuiq; deus fit dira cupido. Relligio.i.metus ab eo q: mentē religet dicta relligio. Hoc ne.Bene ubiq; nemus dixit:nam tūc ædificia nō erāt. Ipſū credunt ſe uidiſſe iouē:in hoc.ſ.ne more:Sane ad illud alludit quod primi dicūt ioui tēpla feciſſe:nec.n.lōge ſūt a monte olympico unde eos dixit iouē uidiſſe:& quod ipſi ſunt προτοσεληνοι.i. ante lunā creati:ut Sta.Arcads aſtris lunaq; priores: licet dicat Sal.prio cretēſes iueniſſe religionē:unde apd eos natus fingitur iuppiter. Aegida cōcuteret:hic diſtinguendū ē:nā ægida.i.pellē amaltheæ capræ: a qua nutritus ē i ſiniſtra Iuppiter tenet. Dextra nymboſq; cie.Et de dextra fulmina cōmoueret:nam mō nymbos pro fulminibus poſuit:q̄ de dextra iacit. Aegidis āt cōcuſſio cōmouet pluuias. Diſiectis op. mu. Vnū Iani:aliud Saturni:iā tunc uetuſta. Monuméta uiro. hoc ſermōe oſtendit ēt ſaturnū uiꝝ fuiſſe. Paſſimq; arméta uide.q̄ poſt mortē Caci nullo timore paſſim uagabantur. Romanoq; foro : romanum foꝝ ē ubi nūc roſtra ſūt. Lautis mugire carinis:Cariꝝ ſūt ædificia facta i carinaꝝ modū: q̄ erant ītra tēplū telluris. Lautas:dixit aut pp elegantiā ædificioꝝ:aut pp Auguſtū q natus ē cunis ueteribus:& nutritus ē in lautis carinis. Victor alcides ſu.Ευσυμβολως.i.bonum æneæ omē oſtēdit. Aude hoſpes cōte.opes: Bene aude q̄ſi rē arduā & difficilē. Dignū finge deo : cōpone te i ſimilitudinē numinis. Anguſti ſubter faſtigia tecti duxit: Ex cōtrarietate q̄ſitus ornatus.Ait.n.anguſti tecti ſubter faſtigia igentē æneā duxit. Pelle lybiſti.ur.Spēs ꝑ genere:nā cuiuſlibet feræ poſſumus accipe.

Exterrita ma.iō territa:qa mater:Dictis diuinū iſpi.amo.Petitura pro filio de adulterio procreato orōnē ſuam igēti arte cōpoſuit:qđ ēt Vulcanus ipſe teſtat dicēs.Quid cās petis ex alto:nō.n.apta ē eius petitio: ſed lōgo ꝑœmio puerſā amore mariti circūuenit mētē.Ergo q̄ſtionē hāc:q̄ naſcit ex petitione ueneris ipudica:ſoluimus his modis.Primo quod uulcanū amore circūuenit: deide quod ē nacta occaſionē eius tpis:quo marti arma faciebat quē fuiſſe ſciebat adulteꝝ:p qđ dat itelligi Vulcanū oēm ſuſpitionē & irā quā habuit circa uenerē depoſuiſſe:adeo ut arma ēt ipſe fabricaret adultero.Præterea uulcanū uxoriū fuiſſe teſtat:& Virg.dicēs Tūc pater æterno fat deuinctus amore:& Stati.ubi Martem Venus alloqt:ut At non eadem uulcania nobis Obſequia & læſi ſerui tamen ita mariti: nam quod dicit Dona.potuiſſe fieri: ut cum Anchiſa concuberet Venus antequam Vulcano nuberet:non procedit.Conſtat enim a principio Venerem uxorem fuiſſe Vulcani.

DONA. Ducit:oſtendendo non autem ambulando:nam ſenex ardua non aſcendiſſet ueſpertino tempore. Ad tecta:ut iam apropinquaſſe oſtendat:non autem tecta ne ingredi uiderent. Regia: Quæcūq; domus modo a rege habitetur regia iure dicitur. Aude hoſ.multum tribuit æneæ : cū Herculi comparet. Rebuſq; ueni non aſper egenis:ideſt ne aſpere ueni rebus non egenis.Sum eni pauper cui & ſi copia deſit aliquantæ tamen ſubſtantiæ ſunt:ſed non ſum egenus:ille enim in miſeria eſt & egeſtate.Ergo non bis repetendum. Libyſtidis urſæ:ut ex pretio beſtiæ aliquid gratiæ illi ſtrato adderet. Vulcanum alloquitur:tātum habens ſpei: q̄tum uxor de uiro concipere debet & tantum deſperationis q̄tum odium inter uictricum & priuignum eē conſueuit.Ergo illum fraude adhoritur. Thalamo:ut inter ſecreta lectuli extorqueret quod ille nolet. Diuinum:quem humanis pectoribus dono inſerere conſueuit:nam amor qui eſt ex uoluntate noſtra humāus ē.

CHRI. Docet lætū.i.docet & q lætū itullerūt:& q̄re itulerūt ut culpā a ſe amoueat. Nūc:is capitolia & tarpeia & aurea:nā Euandri tpibus nec aurea erāt:nec illa nomina habebāt:nam mons iſte primo Saturnuis ē appellatus:deinde tarpeius a tarpeia uirgine ſabinoꝝ ſcutis necata de qua Prop. Tarpeæ manes & tarpeæ turpe ſepulchrū Fabor & antiq q limina capta iouis poſtremo cū Tarqnus priſcus fundamenta ad ædem iouis faciēdam cauaret ab iuento humano capite capitolium dixit, Quod ſequentibus tpibus ita ornatū excultūq; fuit

ut primum inter ſeptem orbis ſpectacula poneretur. Terrebat:nam primus i orbe deos fecit timor. Paupis euandri:uel ut oſtendat quanta.Deinde incremēta fuerint urbis romæ uel p trāſitū antiquoꝝ frugalitatē laudat. Poſſim armenta:nam i iis priſcoꝝ diuitiæ erāt. Romanoq; foro:poſt palatiū erat in uia ſacra ad radices capitolii. Carinis:carinæ uiā ſacrā pertingebant:uincula diui Petri i illis ſunt. Hæc regia:quaſi dicat quis parua & humilis:& oſtēdit magnos uiros non fortunæ pompas:ſed animi uirtutes admirari. Anguſti ingentem æneam:pulcherrima eſt declamatio a cōtrario:& occulte ſignificat etiam magnos animos in anguſtis laribus iueniri poſſe. Diuinum amorem:Quaſi dicat maximum & q̄lē a tali dea inſpirari poſſet. Dum bello ar.in deliberatiuo genere ē.Petit.n.arma filio.Eſt āt cā turpis:cū petat ei filio arma a marito:quē ipſa ex adulterio conceperat.Quia propter magna ex parte ponit pſonam pro pſona:Demonſtrat.n.cauſa troianoꝝ maxie moueri.Captat autem in primis beniuolentiam a perſona ſua:cum oſtendat maximam rōnē mariti habuiſſe & q̄uis multū cuperet troianoꝝ cauſa:plurimumq; deberet troianis propter iudiciū Paridis:tamen nunq̄ uoluiſſe illū incaſſum laborare i re nihil profutura:nunc āt petere arma cū teucri iuſſu iouis i italiā conſtituerit.

Debita:caſuraſq; inimicis ignibus arces
Nō ullum auxilium miſeris:nō arma rogaui
Artis opiſq; tuæ:nec te cariſſime coniunx
Incaſſum ue tuos uolui exercere labores.
Quāuis & priami deberem plurima natis:
Et durum æneæ fleuiſſem ſæpe laborem.
Nunc iouis imperiis rutulorum conſtitit oris:
Ergo eadē ſupplex uenio:& ſāctū mihi numē
Arma rogo:genitrix nato te filia neri
Te potui lachrymis tithonia flectere cōiunx.
Aſpice qui coeant populi:quæ mœnia clauſis
Ferrum acuāt portis in me:excidiūq; meoꝝ.
Dixerat:& niueis hinc atq; hinc diua lacertis
Cunctantem amplexu molli fouet:ille repēte
Accepit ſolitam flammam:notuſq; medullas
Intrauit calor:& labefacta per oſſa cucurrit:
Non ſecus atq; olim tonitru cū rupta coruſco
Ignea rima micans percurrit lumie nimbos.
Senſit læta dolis:& formæ cōſcia coniunx
Tum pater æterno fatur deuictus amore.
Quid cauſas petis ex alto:fiducia ceſſit
Quo tibi diua mei:ſimilis ſi cura fuiſſet
Tum quoq; fas nobis teucros armare fuiſſet:
Nec pater omnipotēs troiā:nec fata uetabāt
Stare:decēq; alios priamū ſupereſſe p annos:
Et nunc ſi bellare paras:atq; hæc tibi mens eſt
Quicquid i arte mea poſſunt pmittere curæ
Quod fieri ferro liquido ue poteſt electro
Quātū ignes animæq; ualēt abſiſte precādo
Viribus indubitare tuis ea uerba locutus
Optatos dedit amplexus:placidumq; petiuit

SER. Debita:Fataliter ad exitū deſtiata. Miſeris: at qui honeſtum eſt miſeris ſubuenire:ſed hoc dicit: cur te fatigarē p hominibus fati neceſſitate pituris?
Priami deberē plu.na.Scimus q Paridi tantū debuit ſed hoc idē habet ad aliaꝝ cōmemorationē perſonarū ne ex turpi cā Paridi debuiſſe uideatur. Aeneæ fleuiſſem ſæpe laborem:bene poſt pergama poſt troianos:poſt Priami liberos cū excuſatione commemoratio fit æneæ.Dicit.n.ſe eius iſœlicitate commotā. Iouis ipio:ne uiderec̄ ipudēs:ſi aliena regna depoſceret & hoc latēter dicere uidet̄ faue huic:cui ēt Iuppiter ſauet. Eadē:quæ tunc.ſ.ſilui.Arma rogo:hic diſtinguendū:ut cui petat non dicat:ſed relinquat itelligi. Genitrix nato te filia neri:Thetis:q̄ Achilli arma ipetrauit:& bonis utitur comparationibus dicendo filia neri:cū ipſa iouis ſit filia. Itē uxor tithonia:cum ipſa ſit Vulcani:Neri autem pro nerei. Omnia autem quæ i eus exeunt hodie apud maiores in es exibant:ut tydeus tydes:& genitiuum in ſs mittebant:ut tydis neris:ſed q plerūq; es i latinitate detrahitur:remanebat i.Hinc eſt filia Neri immitis achilli:itē in Salu.Ad bellū perſi macedonicum:ſic aſper. Tithōia cōiunx:Aurora petiuit pro memnone. Clauſis ferrum acuant portis:dixit enim ſuperius Quiq; adeo magnæ poſitis incudibus urbes. In me:Artificioſe arma petit & iam ſibi pfutura.Nam a græcis ſuerat uulnerata:unde eſt Equidem credo mea uulnera reſtant. Cunctātem:ſcilicet de promiſſione:quam rem per amplexū ſuum immiſſo amore perſoluit. Accepit ſolitam flāmam:alludit ad rem naturalem:nāq; ideo Vulcanus fingitur maritus Veneris:q uenereum officiū non niſi calore conſtitit:unde eſt Frigidus in uenerē ſenior.
Labefacta p.o.Si oſſa labefecit quantomagis animū.
Atq; olim ferre:ut ſolet:nam non eſt aduerbiū temporis. Ignea rima micans:ideſt fulmen:cuius naturā expſſit.Nāq; nubes uēto coactæ plerunq; rumpunt̄:& ex ſe fulmen emittunt. Formæ conſcia coniunx:itellexit ſe dolis:& pulchritudine puertiſſe mentē mariti. Deuinctus:hoc ſermone oſtēdit cum cūcta poſſe concedere. Ex alto:argumentatione lōge repetita.
Nec fata uetabāt Stare:atq ſupra ait debita:ſed ſciendum ſecūdū aruſpicinæ libros & ſacra aruntia:q̄ Tages cōpoſuiſſe dicit̄ fata decē annis q̄dā rōne differri: quod nūc dicit Vulcanus potuiſſe fieri.Ergo nō ē cōtrariū.Nā fata differunt̄ tātū nūq̄ penitus imutātur qđ ēt iuno dicit Atq; imota manet fatis lauinia cōiūx Attrahere atq; morā tātis licet addere rebus. Si bellare.p.q̄ dixerat i me excidiūq; meoꝝ. Poſſunt promittere curæ:uel poſſum qcqd curæ ē ideſt officii & ſolicitudinis.
Liquido electro:puro & ſecūdū Pliniū in naturali hiſtoria ſunt tria electri genera.Vnū ex arboribus:qđ ſucinū dicit̄.Aliud qđ naturaliter iuenit̄.Tertiū qđ ſit de tribus ptibus auri & una argenti:q̄s ptes ēt ſi in naturam reſoluas inuenies:unde errāt q dicūt melius eē naturale.Electri autē natura probatur ueneno:quo recepto & ſtridorem emittit:& uarios in diſſimilitudinem reddit colores. Animæ:uentis οπο των αιτιων quia ſecun

dum aliquos anima uentus eſt:ut Atq inuentos uita receſſit:precando uiribus indubitare tuis: ideſt dubitare. Nam in uacat:& hoc dicens precum nimietas poſtulationis ſignificat dubitationem.

DONA. Priami natis:De creuſa maxime itelligit:laborat āt ut uerecunde uideať petere:ne mariti auxiliū inaniter rogaret i rebus q̄ remoueri non poſſent. Eadē:Quæ tacui. Genitrix nato:maiorem miſerationem mouet noībus neceſſitudinū q̄ mouiſſet nōībus propriis. In me:iunxit pſonā ſuā ut magis moueret. Accepit ſolitā ſl. Oſtēdit plus profuiſſe loci tpis & pſonæ obſeruationē q̄ uerba. Pater:q loco pr̄is æneæ eſſet profuturus. Quid cās:ita loqť quaſi nō ipſe eſſet q paulo ante cūctabať. Ex alto:lōga circuitione uerbo℞. Nec pr̄ om. non poſſe penitus ſubuerti ſed poſſe differri fata oſtēdit poeta. Ferro:ad robur pertinet. Electro: ad pulchritudinem. Sed armorum ſplendor uehementer terret hoſtes. Animæ:uenti quibus ignis animatur.

CHRI. Artis opis. q.d. qui facile pſtare potuiſſes. Cariſſime:cū efficatia ptulit & geſtus lenocinio. Cariſſime:propterea nolui te incaſum laborare:quia mihi es cariſſimus. Cariſſime:q̄ſi hoc uerbo medeť dolori inueterato uulcani ex adulterio anchiſæ quaſi iferat nō pp ea ſe anchiſæ admiſcuiſſe q tedio mariti afficereť:ſed alia uenali cā ergo cariſſime cōiunx. i. cuius cōiugiū mihi ſemp gratiſſimū fuit:nā nulla alia re grauius ferunt uxoris adulteriū uiri q̄ q dolent poſtponi i amore. Quāuis priā natis:Quod debebat Paridi ſoli ueluti gratiſſima ſe oībus debere dicit. Et durū æneæ:non nominauit æneam niſi iam corroborata cauſa atq ea conatur ducere in commiſerationem:cum eius nominat durum laborem & cum multum cōſideret formæ ſuæ: addit fleuiſſem:ut moueatur pp ſe:ſi non mouetur pp æneam. Iouis imperiis rutilo℞: oſtendit egere auxilio: qa in oris rutilo℞. Oſtendit pericula non eſſe ineuitabilia:quia ſint ſub tutela iouis. Ergo eadem:oſtenderat cauſam petendi eſſe honeſtam:neq deſperandam:nunc ponit petitionem. Nato filia:ergo concedendum te. Nerei te potuit. l. th. c. Argumentū a maiori. Aſpice: oſtēdit auxiliū neceſſariū pp hoſtium potentiā. Et niueis hic atq hic:fœmina℞ ē ut pulchritudini & blāditiis plus cōfidāt q̄ ueris argumentationibus:ipſa āt prudētiſſime egit ut prio rōnibus cōmoueret:deinde cōmotū pulchritudine & blāditiis ipelleret. Cunctantem: ex morali ſenſu docet maxios ēt uiros muliebri forma ac lenocinio domari poſſe:ut de Hercule Sanſoneq referūt. Sēſit læta dolis:nihil. n. fœmiæ gratius accidere pōt q̄ cū ſentit ſua pulchritudine uiro℞ uinci. Quid cās ex alto:aīaduerterat artificioſam coniugis orōnē uulcanus & illā p īſinuationē argumentationis ex loginquo repetiſſe:& ueluti amore pdomitus opam ſuā pfectā abſolutāq pollliceť. Quis. n. amori reſiſtat: unde ipſe alibi:Oīa uincit amor & nos cedamus amori. Liquido ue poteſt electro:non me fugit inueniri apud antiquos poteſtur. Nā Lucre. ait i. iii. qđ tamen expleri nulla rōne poteſtur: ut etiam dixerunt poteſſe idē qđ ſi forte una credūt ratiōe poteſſe. Ver℞ i hoc uerſu nō ſtat:qa eletrū primā ſyllabā producit eſt. n. ΗΛΕΚΤΡΟΝ græcæ:& Η litteraſ p apud nos in e longam tranſit. Ergo ſi dicať Liqdo ue poteſtur electro corripiť e:quoniā ē ultia dactyli: q̄ rōne inductus puto Virgiliū hūc uerſū feciſſe ſpondaicū:ut ē cornua uellata℞ ſubduximus antenna℞:& alibi Sic coſtā longo ſubduximus apēnino. Quapp diceť qđ fieri ferro liqdo ue pōt electro:ut teſt e ſit i quinta ſede ſpondeus pro dactylo:quod apud græcos tritiſſimum eſt. Aīæ:uenti. Horati. impellunt aīæ linthea thraciæ nam uento per folles concitato egent fabri ferrarii ad ignem uiuificandum:unde flamma a flatu dicitur.

Coniugis infuſus gremio per membra ſoporē
Inde ubi prima quies medio iā noctis abacta
Curriculo expulerat ſomnū:cū fœmia primū
Cui tolerare colo uitam tenuiq; minerua
Impoſitum cinerem & ſopitos ſuſcitat ignes
Noctē addens opi:famulaſq; ad lumina lōgo
Exercet penſo:caſtum ut ſeruare cubile
Coniugis:& poſſit paruos educere natos:
Haud ſecus ignipotēs nec tēpore ſegnior illo
Mollibus e ſtratis opera ad fabrilia ſurgit.
Inſula ſicanium iuxta latus æoliamq;
Erigitur liparem fumantibus ardua ſaxis:
Quā ſubter ſpecus:& cyclopū exeſa caminis
Antra ætnæa tonant:ualidiq; incudibus ictus
Auditi referunt gemitum:ſtridūtq; cauernis
Stricturæ chalybū:& fornacibꝰ ignis anhelat
Vulcani domus:& uulcania nomine tellus.
Hoc tunc ignipotens cælo deſcendit ab alto.
Ferrum exercebant uaſto cyclopes in antro
Bronteſq; ſteropes & nudus mēbra pyracmō

SER. Cōiugis īfuſus gre. hoc eſt ante concubuit & ſic quieuit: Probus uero & Carminius pp cacephatō īfuſū legūt:ut ſit ſenſus Dormit cū cōiuge dormiente. i. petiit ſoporem īfuſū ēt i cōiugis gremio. Curriculo:tēpore mō:alias loco:alias officio. Colo hunc ſeqmur. Nā huius coli dicimus:non ut Sta. huius colus i ſexto theb. Extrema iam fila colu datus ordo ſenectæ & in q̄rto Nigræq ſoro℞ intrauere colus. Tenuiq minerua:non filo tenui:ſed paruo ptio lanificii & alii hic diſtinguūt & ſubaudiūt mos eſt:Aut placet ut ſit ſenſus cui tollerare collo uitam tenuiq minerua mos eſt:uel placet:& ſic inferūt īpoſitū cinerē & ſopitos:ut cōtra Hora. incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo:Alii ſic legunt Tenuiq minerua ipoſitū. i. cui hæc neceſſitas fataliter data. Noctē addens operi:per trāſitū oſtēdit eē noctē partē diei. Exercet pē. fatigat Terē. i andria prio hæc parce ac duriter uitā agebat lana & tela uictū q̄ritās. Hinc ergo traxit Virgi. ut diceret caſtū ut ſeruare cubile. Ignipotens: Vulcanus:ut diximus:ignis ē & dr̄ Vulcanus q̄ſi uol. cāus:qđ p aerē uolet. ignis. n. e nubibus naſciť:unde & Home. dicit eū de aere pcipitatū i terras: qđ oē fulmen de aere cadit:quod qa crebro i lemnū iſulā iaciť:ıō i eā dr̄ cecidiſſe uulcanus. Claudus āt dr̄ qa per naturā nunq̄ rectus ē ignis. Ad fabrilia dura:ex contrariis epithetis fecit ornatū. Dicens mollibus e ſtratis opa ad fabrilia ſurgit. Sicaniū iuxta latus æoliāq erigiť liparē:phyſiologia ē cur Vulcanus i his locis officinā habere ſin

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat: toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.
Tris imbris torti radios: tris nubis aquoſæ

gaſ inter liparé & ætná.ꝓp igné & uẽtos: q̃ apta ſunt fabris Aeoliá át iõ liparé qͫ una é de illis ſepté iſulis q bus æolus ipauit. Antra ætnæa.i.magnitudiné ictuum oſtéditq̃bus & uicini mõtes reſultabát: aut certe ætnæa q̃ſi ætnæa dixit. Auditi referũt gemi.p ecco & breuiter ſignificauit. Stricturæ chal.ſtrictura eſt terra ferri i maſſá coacta.Chalybes proprie ſũt populi:apud quos naſcit̃ ferꝝ:ut ipſe At chalybes nudi ferrum uiroſaq; pontus. Caſtorea:unde mõ calybũ poſuit ſtricturas pro ferri maſſis. Hoc tũc.i.huc tũ:& hoc ꝓ huc poſuit ſecũdũ antiquũ moré:ná antea hoc aduerbiũ loci fuit qđ nũc aboleuit:ná crebro i antiqs lectionibus inuenit̃:ſicut i epiſtolis ꝓbat uerius Flaccus exẽplis auctoritate & rõne dicés i aduerbio pro u o plerũq; maiores ponere cõſuetos:& ſic pro huc hoc ueteres dicere ſolebát ſicut ꝓ illuc illo dicius:unde ẽt hoc o longũ appet eẽ ſicut illo dicimus:qđ pro illuc ponit̃. Brontesq;:qđ facturi ſint ex noibus docet.Ná brõtes a tonitru dictus eſt αποτησ βροντησ. Steropesq;:a fulgetra.i.αποτησ στεροπησ.Pyracmo uero q nũq̃ a caléti incude deſcendit αποτου πυροσ καὶ ακμονοσ:ná pyr ignis é:ακμων icus. Nudus.m.p hũc ẽt cæteros nudos fuiſſe ſignificat.

Informatũ:i q̃dá formá deſignatũ & cõpoſitũ.Dicit át i fulmie parté non pfectá pté iá pollitam fuiſſe. Toto genitor q̃.p.c.Toto cælo.i.ab oi pte cæli.Ná dicũt phyſici de ſexdeci ptibus cæli iaci fulmina:q̃ át q̃lia:ut Hunc Euryale aſpicio.i.talé.Ergo hoc dicit:Faciebát fulmen i eoꝝ ſimilitudiné:q̃ iuppiter iacit toto cælo hoc eſt diuerſis ptibus cæli.ſ.ſexdecim. Tris imbris torti.r.conſtricti & coacti in grandinem:Sta.Siccos quos aſper hiatu Præſolidat boreas:& ſciendum in hoc eũ uelle oſtendere toto anno iaci fulmen:ná per has piphraſis tẽpora oſtédit anni totius:q̃ & q̃tuor eẽ & ternos mẽſes hẽre manifeſtũ é.Vnde dicit. Tris imbris torti radios:hoc é grãdinis:q̃ abũdat p hyemé. Tris nu.aquo.hoc é ueris: quo tpe nimiæ ſũt pluuiæ:ut & ruit ibri ferꝝ uer.

DONA. Gremio:intelligitur gremium non ſolum ſedentis ſinum:uerum etiam quicquid homini ad requiem præſtiterit locum:ita alibi:Et fotum gremio dea tollit i altum. Famulas:pro manibus accipiamus:q bus uice famularum utuntur pauperiores:quibus ad comparandas famulas pecunia non eſt.

CHRI. Cũ fœmina primũ:oſtédit p tranſitũ oportere boná matré familias aſſiduo opere cuncta q̃ domi ſũt curare & ꝓ uiribus familiá nutrire:& caſtitaté duritia uitæ & aſſiduo labore conſeruare: Quapp recte Iuue.Præſtabat caſtas humilis fortuna latinas Quondá nec uitiis contingi pua ſinebat Tecta labor:ſomniq; breues & uellere tuſco Vexatæ duræq; manus. Nocté:quá multæ i nimia laſciuia cõterũt. Famulaſq;:nam q̃ regédæ familiæ ꝑeſt oém a muliebri ſexu deſidiam dimouere oportet ſi illũ caſtũ cõtiere cupit:recte ergo Oui. Otia ſi tollas piere cupi.ar. Péſo:a péſádo dr̃ péſũ.Accipiebát.n.famulæ laná certo quoddam põdere ergo qđ péſaret̃ péſũ dicebant.Hinc libraria ea erat q̃ reliqs laná pendebat.Pondere enim pondus facit:a pendo fit penſo.Dicimus etiam penſum examen & diligentem curam ſiue cogitationem & conſultationem:quá in maioribus rebus adhibere cauti conſueuerunt:quia ſi a corporeis ad incorporea tranſlationem faciamus cogitare eſt ipſas res pendere:& quia priſci pecuniam quæ ænea fuit non numerabant:ſed pendebant pendere ſoluere dicebant.Rependere eſt aliud pro alio pendere. Paruos:qui ſuo labore aut induſtria ſibi conſulere per ætatem nequeunt: aut q paruuli magis ſunt ſub protectione materna q̃ paterna. Cyclopes:Stra.ait cyclopas.yii.fuiſſe quos gaſterochiras.i.uentrimanos dicit appellatos quoniá ſua iduſtria & artificio alebantur:elyciaq; uocatos fuiſſe.Heſio.tres fuiſſe ſcribit Brõté:Steropé:& Harpé filios cæli & terræ dictos déiq; cyclopes:quia unicũ rotũdũ i frõte hént oculũ.Alii dicũt Neptunni ex Amphitrite.Iſti primo in creta ferrariam exercuerũt. Iá parte po.oſtendit̃ Vulcái ſtudiũ pficiédoꝝ armoꝝ:q opus ichoatũ relinq iuſſit:& id opus qđ eẽt oium maximum: Et eius eſſet dei qui cæteris omnibus diis imperaret.

Pendo
penſũ
penſo

Addiderant rutili tris ignis:& alitis auſtri.
Fulgores nunc terificos:ſonitumq; metumq;
Miſcebant operi:flammiſq; ſequacibus iras:
Parte alia marti currũq; rotaſq; uolucres
Inſtabant:quibus ille uiros q̃bus excitat urbes
Aegidaq; horrificam turbatæ palladis arma
Certatim ſquamis ſerpentum auroq; polibant
Connexoſq; angues:ipſamq; in pectore diuæ
Gorgona:de ſecto uertétem lumina collo.
Tollite cũcta inquit:certoſq; aufferte labores
Aetnæi cyclopes:& huc aduertite mentem.
Arma acri facienda uiro:nunc uiribus uſus
Nunc manibus rapidis:oí nũc arte magiſtra
Præcipitate moras:nec plura effatus:at illi
Ocius incubuere omnes:pariterq; laborem
Sortiti:fluit æs riuis:auriq; metallum.

SER. Rutuli tris ignis:hoc é æſtatis. Et altis auſtri:Hoc é autũni:quo uentoꝝ crebra ſũt flumina: & prudéter his oibus naturá exprimit fulminis: qđ neceſſe é:ut p nubes & uẽtos naſcat̃. Fulgores nũc terificos:quos fulgetras dicũt. Sonitũq; metũq;:ꝑ ſonitũ tonitrua oſtédit:p metꝝ fulgetras: & hunc ordiné ſic poſuit:ut hoibus uidet̃:nam re uera prior colliſio nubiũ:unde ignis emittit̃.Nos aũt iõ prius fulgetras uidemus q̃ tonitrua audiamus: quia uelocior oculorum q̃ aurium ſenſus eſt. Sequacibus:perſecutricibus. Aegidaq; horriferá:aegis proprie eſt munimentũ pectoris æreũ habés in medio Gorgonis caput: qđ munimẽtũ ſi i pectore numinis fuerit ægis uocat̃: ſi i pectore hoís ſicut i antiqs imperatorum ſtatuis uidemus:lorica dicit̃. Turbatæ:ꝓ turbátis.Nam timuit omœoteleutõ:& fecit ſupinam ſignificationé:Alii ad fabulá referũt q dicit̃ i bello arma perdidiſſe turbata: ut q̃ſi ipſa nunc repararet:cuius dicti nullus auctor idoneus reperitur. Squamis ſerpentũ auroq;.p.ægida horriferá aureis ſquámis ſerpentũ certati polibát: alii uolũt re uera de corio ſerpentum dicere eum arma

Vulnificuſq; chalybs uaſta fornace liqueſcit.
Ingentē clypeum informāt unū:omnia cōtra
Tela latinorum:ſeptenoſq; orbibus orbes
Impediunt:alii uentoſis follibus auras
Accipiunt:redduntq;:alii ſtridentia tingunt
Aera lacu:gemit impoſitis icudibus antrum.
Illi inter ſeſe multa ui brachia tollunt
In numeꝝ:uerſantq; tenaci forcipe maſſam.
Hæc pater æoliis properat dum lemnius oris
Euandrū ex humili tecto lux ſuſcitat alma:
Et matutini uolucrum ſub culmine cantus.
Conſurgit ſenior:tunicaq; inducitur artus.

eſſe leuigata. Cōnexoſq; an.gorgonis.ſ.capiti. Deſecto uertētē.i.e.aut ſua lumīa circūferētē: & mortis indignatiōe qrentē quoꝝ ſe iteritu poſſet ueſci:aut certe ituentē lumīa i ſaxa uertētē. Hoc āt caput iō Minerua fingit hēre i pectore ꝙ illic ē oīs prudentia:q̄ cōſūdit alios & impitos ac ſaxeos cōprobat. Tollite cūcta inqt:uile ē qđ plerīq; dicūt pp arma Martis iratū eſſe Vulcanū:pſerti cū & armēt mineruā:& fabricent fulmia cyclopes:& Vulcanus dixerit cōtra tollite. Ergo tollite aut differte eſt:aut celerius terminate. Certos auſer.i.Quia dixerat His iformatū maībus iā pte polita Fulmie. Aetnæi cyclopes:ut Aetnæos frēs. Nunc uiribus uſus:nūc ē ueſtraꝝ uirīū exercitiū.i.tps exercēdæ uirtutis circa arma uiri fortis. Arte ma.ambitioſius q̄ ſi mgri diceret rē pſōæ i artē tranſtulit:ut ſi dicas opus ē pitia mediciæ:nō medici. Præcipitate mo.pcipitāter.i.feſtināter abiicite. Nec plura ef. Sicut feſtinātē decebat. Ocius icubuere:Quā ille pceperat. Pariter:pari mō. Sortiti:Diuiſerūt inter ſe laboris officiū: ut ſortiti remos. Vulnificuſq; cha.Populū apud quē naſcit̄ p ferro poſuit:& liqſcit dixit pprie.Nā ſeꝝ nō ſoluit̄: ſed molleſcit. Informāt:deſignāt:ingentē āt & magnitudie & ſoliditate.Nā & clypeū dixit:q magnitudie corpus furat̄:unde & clypeus dictus ē απο του κεπτειν:& dicturus ē ſeptenoſq; orbibus orbes. Impediūt.i. ueluti ſeptē ſcuta facta i unitate cōnectūt. Accipiūt redduntq;:iungēdū uno eodēq; tpe partim reddūt: partī uētos accipiūt. Stridētia tingunt:Tingēdo ſtridere faciūt. In numeꝝ:in ordinē:ut Tū uero in numerum fau noſq; feraſq; uideres.Ludere. Forcipe:forfices ſunt qbus incidimus:Forcipes ſūt quibus aliqd foruū tenemus q̄ſi foruicapes.Nā foruū ē calidū:unde & formoſos dicimus:qbus calor ſanguinisruborē pulchritudinis creat. Hæc dū pperat: Propanter facit & ē hōeſta locutio. Aeolii:nā ut diximus:uulcania una ē de ſeptē æoliis. Lēnius:qui in lemnum inſulam:ut diximus:cecidit a iunone propter deformitatem deiectus:quam aerem cōſtat eſſe:ex quo fulmina procreantur:ideo autem Vulcanus de femore iunonis fingit̄ procreatus : ꝙ fulmina de imo aere naſcantur:quod etiam Luc.dicit Fulminibus terræ propior ſucceditur aer Pacem ſumma tenent. Volucrum ſub culmine:poteſt & generaliter accipi:uolucrum quarum uis:& ſpecialiter ut hirundinum.

DONA. Tollite:magnum æneæ meritum ꝙ cuncta ſupis neceſſaria tollerent̄:ut arma illi fierēt. Acri arma uiro:Suppreſſit cuius cauſa ne nimis uxorius uideret̄.Nec nomina priuignum:qui naturali malitia odioſus eē poteſt. Illi ocius:iubentis auctoritas oſtēditur. Fluit:de auro & reliquis metallis : quæ ita ſoluuntur ut currant effuſa. Liqueſcit:de ferro quod non ita ſoluit̄. Vnum omnia contra.t.la.Ex pſona poetæ: nam Cyclopes neſciebant cui fabricarent. Septenis:Quatuordecim circulis ſic clypei textura currebat ordinatis omnibus ut ſe inuicem necterent. Innumerum:Ordinatis uicibus feriendi & uerſandi. Quod autem incudibus in plurali dixit & maſſam & forcipē in ſingulari itelligas ſingulis incudibus ſingulas maſſas & forcipes fuiſſe.

CHRI. Tris imbris:& phyſicæ ſimul & poeticæ fulmē deſcribit:nā qđ addāt radios imbris torti & nubis aquoſæ & rutili ignis & auſtri phyſicū ē:ꝙ uero metū & terrorē adiūgāt poeticū ē.Fulmen.n.ut i primo diximus:ex humido ē & calido ītra nubem icluſis. Inſtabāt.ſ.fabricare:inſtare rei eſt cum ita illi imminemus:ut nuſq̄ diſcedamus. Aegida:ægis ſcutū fuit iouis dictū απο της αιγος.i.a capra.Nā ille a capra amalthea nutritus eſt:cuius mortuæ pelle ſcutum ſuum operuit.Deinde dono dedit Mineruæ:caprā uero in uitā & reſtituit & alia pelle obductam inter aſtra collocauit:ſeq; ob capræ memoriam ægiochum appellari uoluit:ut ait Diodo. Horrificam:propter caput Meduſæ:qđ in ea Perſes collocauit. Tollite:mira animi feſtinatio ex oratiōis breuitate oſtenditur:nam q feſtinat:nunq̄ longiorē adhibet orationem. Certoſq; auf.i.ad expſſionē rei poſuit:nā nō ita cūcta tolli iubere putandum erat:ut incepta relinquerent imperfecta:niſi nominatim hoc exprimeret. Huc aduertite mentem:attentionem captat. Arma acri.f.u.Cum pondere proferenda uerba:ut illos attentos ad rem agendam reddat. Nunc uiribus.u.tria poſuit:quibus res breui perficitur:uires:celeritatē:& artē. At illi:non eſt inferioris reſpondere:ſed iuſſa q̄primum exequi:preſertim cū itelligit pperato opus eē. Incubuere:diligēter & ſine intermiſſione in faciēdo ope pſeuerauere. Pariterq;.l.ſ.non ſatis eſt qđ omnes icumbāt niſi ēt pariter.i.æqs portionibus operentur. Fluuit æs.r.au.que.r.Diſtincte locutus eſt. Nam æs & aurū fundunt̄:Ferꝝ aūt nō fundit̄:ſed liqueſcit. Vnum contra omnia tela:Quaſi dicat talē ut ſolus omnium telo rū reſiſtat & ictibus latinoꝝ uiroꝝ fortiū. Septenoſq; or.Hæc deſcriptio celeritatē:uires:& igenium q̄ omnia Vulcāus reqſiuerat adhibita a cyclopibus demōſtrat. Ex humili.l.ſ.a.nā populi rectores uigilātes eē oportet. Aegis

Et tyrrhena pedum circundat uincula plātis
Tū lateri atq; humeris tegæū ſubligat enſem
Demiſſa ab leua panthere terga:retorquens.
Necnon & gemini cuſtodes limine ab alto
Præcedūt:greſſumq; canes comitātur herilē.

SER. Tyrrhena uincula:thuſca calciamēta: Et dicit crepidas:qs primo habuere ſenatores:poſt equites romāi nunc milites. Tegæū enſem:arcadicū gladiū. Demiſſa ab leua panthere ter.r. A ſiniſtro humero pellem demiſſam habuit:quā retorquēs & i dextram reuocans partem ſe ambiciebat. Gemini cuſtodes: Hoc & in Homero lectum eſt & in hiſtoria romana quæ ait Syphas inter duas canes ſtans Scipionem

Hoſpitis æneæ ſedem & ſacreta petebat
Sermonũ memor & promiſſi muneris heros.
Nec minus æneas ſe matutinus agebat
Filius huic pallas: olli comes ibat achates.
Congreſſi iungũt dextras: mediiſq; reſidunt.
Aedibus: & licito tandem ſermone fruuntur.
Rex prior hæc.
Maxime teucroꝝ ductor: quo ſoſpite nũquã
Res equidem troiæ uictas aut regna fatebor
Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto
Exiguæ uires: hic tuſco claudimur amni:
Hic rutulus premit: & murũ circũſõat armis:
Sed tibi ego ingẽtes populos opulẽtaq; regnis
Iungere caſtra paro: quã fors inopina ſalutẽ
Oſtentat fatis huc te poſcentibus affers.
Haud ꝓcul hinc ſaxo colit̃ fundata uetuſto
Vrbis agillinæ ſedes: ubi lydia quondam
Gens bello præclara iugis inſedit hetruſcis.
Hãc multos florẽtẽ annos rex deĩde ſuperbo
Imperio: & ſæuis tenuit mezentius armis.
Quid memorẽ ifãdas cædes:? qd facta tyrãni
Effera:? dii capiti ipſius: generiq; reſeruent.
Mortua quinetiam iungebat corpora uiuis:
Cõponens manibuſq; manus: atq; oribus ora
Tormẽti genus: & ſanie taboq; fluentes
Cõplexu in miſero lõga ſic morte necabat.
At feſſi tandem ciues infanda furentem
Armati circunſiſtunt ipſumq; domumq;
Obtrũcant ſocios: ignem ad faſtigia iactant:
Ille inter cædes rutulorum elapſus in agros

appellauit. Sermonum memor: ſcilicet promiſſi au/xilii: ut Auxilio tutos dimittã opibuſq; iuuabo. He/ros: hoc nomen non tantum præſentis eſt ſed & præ/teriti: unde eſt ꝙ Euãdrum heroem dicit cum ſit uir tutis emeritæ plerunq; heros: & generis eſt. Matuti nus agebat: rẽ temporis ad perſonam tranſtulit. Li/cito tandem ſermone: tãdem quia amborum deſide/rio nox moram fecerat. Nunq̃ res equidem troiæ ui ctis: Satis mature eqdem dixit: ideſt ego quidem tro/iam te uiuo uictam non arbitror: quantum eſt in opi nione mea. Pro nomine tanto: pro tui nominis glo/ria. Et murum circũtonat armis: & breuitatem ſui oſtẽdit imperii & hoſtilem neceſſitatem: ob quã ſe pe nitus exarmare nõ poterat. Tuſco claudimur: amni: Tuſco ideo dixit: qa ipſe fuit romani finis imperii Iu/ue. Et q̃ imperii fines tiberinũ uirgo natauit. Sed ti/bi ego: Artificioſe agit ut etiam quæ monſtrantur au xilia ipſius uideantur eſſe: ĩgentes autem populos nõ ſine cauſa dixit. Nã thuſcia duodecim lucumones ha/buit. i. reges: quibus unus præerat: unde ẽ Gens illi tri plex populi ſub gente q̃turni. Quã fors iopina. Hoc beneficium caſus præſtat: qui effecit: ut eo tẽpore q̃ras auxilium: quo tyrrheni ducem requirunt. Fatis huc te poſcentibus affers: ꝑge illuc poſcẽtibus fatis: nã talis ẽ ſẽſus: ſed ſi legeris affer: ſimiliter iũgit fortunã fato: ut ſupra ubi ait: Fortuna omnipotens & ineluctabile fatum Si autem legeris affers: talis erit ſenſus Fati ne/ceſſitate factum eſt ut ueires: fortunæ beneficium · ut illi ducem requirant. Legimus ergo & affer & affers.
Saxo incolitur fundata uetuſto: antiquo opere ut Tẽ pla dei ſaxo uenerabar ſtructa uetuſto. Vrbis agilliæ ſedes: quæ nunc cære dicitur. Lydia quondam gẽs: quodam inſedit non bello quondam præclara: nam & tunc florebat. Sane etiã ſupra diximus meoniã pro uiciam eſſe cuius dum breuitas duos fratres Lydum & tyrrhenum ferre non poſſet ex ſorte tyrrhenus cũ ingenti multitudine profectus partem italiæ tenuit: & tyrrheniã nomiauit. Hi diu piraticam exercuerũt: ut etiam Cice. in Hortenſio docet: cũ captiuos nouis pœnis affligerent occiſorum eos religantes cadaueri/bus: quod Vergitius. dat mezẽtio ſciens lectum eẽ de tyrrhenorum gẽte. Sane illo tempore tyrrhẽi dicti ſũt poſt thuſci ἀποτουςυειν. Lydi aũt a Lydo rege fratre: qi prouincia remanſerat. Quid memorem infandas cædes: Figura oratoria: q̃ paralepſis uocatur. Cicero: nã illa nimis antiqua prætereo. Effera: cruẽta. Dii capiti ipſius: Vt quod dii prius omen in ipſum conuertãt. Tor/menti genus: exclamatio eſt inuenti ſupplicii. Sanie taboq;: Sanies mortui eſt: tabo uiuẽtis ſcilicet ſanguinis.
DONA. Quia uolumẽ: Donati fragmẽtũ ẽ: nullæ extãt iterpretatiões coꝝ uerſuũ: q ſunt reliq i hoc libro.
Pãthe/ræ CHRI. Pantheræ: panthera & tygris maculatum uarietate ꝓpe ſolæ beſtiaꝝ ſpectanť. Cæteris unus ac ſu us cuiuſq; generis color ẽ. Pantheris i candido breues maculaꝝ oculi. Ferũt colore eaꝝ mire ſollicitari quadru pedes: ſed toruitate capitis terreri: quare eo occultato reliq̃ dulcedine iuitatas corripiunt. Sunt q credanti ar/mo iis ſimilẽ lunæ eſſe maculã ad lunæ quoq; normam creſcentẽ atq; decreſcẽtem. Scaurus primus ædilitate ſua. c l. miſit. Inde Põpeius magnus. cccc x. i dedicatiõe theatri Marcelli primũ romæ uiſa ẽ tygris i cauea man/
Canes ſuefacta. Claudius deide q̃tuor dedit. Canes comitan. Mira & fidiſſima ẽ cuſtodia canum. Nam manifeſtum ẽ ut & Pli. ait canẽ ꝓ ſalute domini acerrime pugnare aduerſus hoſtes. Garamãtũ regẽ ab exilio canes ducenti reduxere cõtra prœliãtes reſiſtẽtes. Colophonii & Caſtabalõſes i bello canũ cohortes habebãt: & primi in acie dimicabãt acerrime. Prætereo multa alia Sed noſtra quoq; tempeſtate plurimi auxilio canũ uſi ſũt. Nec mi/nus æneas: in utroq; enim uigilantiã eſſe oportebat. Maxime teucroꝝ: maxima laus i ænea qd illo ſoſpite di ruta patria dici non poſſit. Sed tibi ego: quod meis uiribus præſtare non poſſum ut alii præſtent enitar & ip ſum conſiliũ auxilii loco perſæpe habetur. Fatis huc. ꝓ. maxima. n. coniectura eſt ꝙ fatis uenerit: quando qui dem in tanto cõmoditatis articulo uenerat. Facta tyrãni Effera: huiuſcemodi facta ut etiam i tyranno efferata eſſent. q. d. omnem tyrãnicã ſæuitiã ſupabant. Tormẽti genus: cũ ſummo ſtupore pronuntiandum. q. d. ge/nus tormenti etiã apud tyrãnos inauditum. Feſſi: diuturna crudeliq; calamitate: Et rem uериſimilẽ facit: non enim aliter ciues a ſuo rege defeciſſe credibile erat. Circunſiſtunt ipſumq; do. Obtruncant ſocios ig. ad faſti.

Vehementia orationis exprimit popularē furorē:& colore rhetorico:quod diſſolutum appellāt celeritatē rei. SER. Confugere:confugiebat:& ut diximus hiſtoricus eſt ſtilus. Defendier:defendi:id eſt defendebatur: & uertit hiſtoriam:nam ut diximus Turnus magis confugit ad Mezentium. Præſenti marte:ſine aliqua di/latione. Addam:aut dabo:aut re uera addam habentibus Tarcontem. Longæuus aruſpex:Argumento æta tis uult doctum uideri. Optate duces:u otis ſcilicet. Hoc acies campo:quaſi iam in bellum parati. Regniq; coronam:inſigne non re uera coronam quā thuſci nunq̄ reges habuerunt:ergo ſpecies eſt pro genere. Man/

Confugere:& turni defendier hoſpitis armis.
Ergo omnis furiis ſurrexit hetruria iuſtis.
Regem ad ſuppliciū præſēti marte repoſcūt.
His ego te ænea ductorem milibus addam.
Toto nanq; fremunt cōdenſæ littore puppes.
Signaq; ferre iubēt:retinet longæuus aruſpex
Fata canens:o meniæ delecta iuuentus
Flos ueterum uirtuſq; uiŗ:quos iuſtus i hoſtē
Fert dolor:& merita accendit mezentius ira:
Nulli fas italo tantam ſubiungere gentem.
Externos optate duces:tum hetruſca reſedit
Hoc acies campo monitis exterrita diuum.
Ipſe oratores ad me regniq; coronam
Cum ſceptro miſit:mandatq; inſignia tarcon.
Succedā caſtris:tyrrhenaq; regna caperſſam:
Sed mihi tarda gelu ſæcliſq; effœta ſenectus
Inuidet imperium:ſeræq; ad fortia uires.
Gnatum exhortarer:ni mixtus matre ſabella
Hinc partē patriæ traheret:tu cuius & annis
Et generi fatum idulget:quem numia poſcūt
Ingrederē o teucrū:atq; italū fortiſſime ductor
Hunc tibi præterea ſpes:& ſolatia noſtri
Palanta adiungam:ſub te tolerare magiſtro
Militiā & graue martis opus tua cernerē facta
Aſſueſcat:primis & te miretur ab annis.
Arcades huic equites bis centū robora pubis
Lecta dabo:totidemq; ſuo tibi nomine palas.
Vix ea fatus erat:defixiq; ora tenebant
Aeneas anchiſiades & fidus achates:
Multaq; dura ſuo triſti cum corde putabant:
Ni ſignum cælo cytherea dediſſet aperto.
Nanq; improuiſo uibratus ab æthere fulgor
Cum ſonitu uenit:& ruere oīa uiſa repente:
Tyrrhēuſq; tubæ mugire p æthera clangor.
Suſcipiūt:iterū atq; iteŗ fragor itonat ingens:
Arma inter nubem cæli regione ſerena

datq; inſignia:aut mittit inſigna:id eſt ornamenta re/galia. Aut re uera mandat inſignia:id eſt magna: ut ca ſtris ſuccedam & capeſſam regna tyrrhena. Sed mi hi tarda gelu:occurrit tacitis quæſtionibus dicens ſe nō iſſe propter ætatem ſenilem:filium uero propter mixtum genus per originem matris unde æneam di cit ire debere:cui ætas & origo regna concedunt. Sæ cliſq; effœta ſenectus:notandum dicta ſæcula etiam i uno homine ſecundum eos qui dicunt ſæculum tri/ginta annos habere. Nam alii uolunt.cx.alii mille an/nis putant ſæculum cōtineri. Inuidet imperium:bo na elocutio:ut Liber Pampineas inuidit collibus um bras. Quem numina poſcūt:ut Externos optate du ces. Italum fortiſſime ductor:ευστυμβολωσ iā du/ctorem italiæ uocat æneam. Spes & ſolatia:ſpes quia multa de eius uirtute ſibi promittebat pater: ſolatiū quia amiſſa coniuge unici filii utebatur ſolatio. To/lerare:quaſi rem aſperam & difficilem. Miretur:imi tetur. Luca. Miratoremq; catonis. Optima enim inge nia neceſſe eſt:ut ea quæ mirantur imitētur. Suo no mine:bene in omnibus filii gratiam facit: nam dicit Dat tibi palas milites ducentos ſuo nomine: ipſe ue/ro a me ducentos accipies. Triſti cum corde:propter breuitatem auxiliorum. Cælo aperto:ſereno:ut Ap ta ſerēa Proſpicere. Improuiſo: nullum.n.indicium pceſſerat nubiū. Fulgor:fulgetra. Cum ſonitu:toni tru.ſ.ut diximus ſupra:ordinem tenuit: q nobis appa ret:ut fulgetras dicat priores:cum ſint ante tonitrua.

Reuere oia:ſic.n.ſonat:ut uideaē ruina:alibi Cæliq; ruina. Bene aūt tēperauit dicēs uiſa. Tyrrhenuſq; tu/bæ mugire per æth.clā.tyrrhenū clangorē dixit tubæ Ideo:qa apud thuſcos tubā conſtat eē inuētam. Ergo tyrrhēus clāgor ſōus tyrrhēaŗ tubaŗ:& bene cōgru/is omnibus arma nuntiatur p ſonos tubarum. Fra/gor itonat:fragor ꝓprie armorū ē ſonus quod aūt di cit itonat illuc ſpectat Fulminat æneas armis: & uult fragore tonitrua ſplēdore fulgetram imitari Nō autē mirū ē a dea libidinis Venere allatis armis ieſſe fulgo rē:nā & Home.dicit Thetide oblata arma hr̄e motū quēdā & ſpūm q̄ duo in aq̄ eē maniſeſtū ē:Thetidē āt nouimus nymphā. Inter nu.p nubē more ſuo & di/cit i ſerēa pte cæli fuiſſe nubē:p quā arma portata ſūt.

CHRI. Ille iter cæ.r.clap.& dexteritatis ſuæ ſimul & fortunæ beneficio illū effugiſſe oſtendit: id.n.elabi eſſe uideē:& ſic facit rē credibilē:& ſimul cū ad turnū cōfugerit pōit cauſam q̄ illos in auxiliū ſibi facile alci/ſcat. Ductorē te his militibus:Sigula uerba habēt pō dus & uictoriā promittunt. Addā ergo te.q.d.talē tā tūq; ducē his millibus q̄ſi innumero militū numero. Quid ergo deſpandū ubi ampliſſimæ ſint copiæ: & ab optimo īperatore regātur & extrema īra q̄ fortitudinē acuit i regē accēſæ. Nulli fas italo:addit pene neceſ/ſitatē ut etruſci ſe æneæ cōmittāt. Lōgæuus.e.dat fidē & auctoritatē pſuadenti. Quod aruſpex eſſet: qd artifi ciū auctore Tage ſub aratro īuento ab etruſcis originē habuerit:& ſenex eēt q̄ſi lōga experientia edoctus. Ad me:ergo facile illas ſuadebo:cum tantum mihi tribuant. Sub te magiſtro:quaſi dicat ſub optimo magiſtro & occulte ſignificat quod in omnibus artibus optimus ſit præceptor eligēdus:quod philoſophi apertiſſe præ/cipiunt. Tyrrhenus tubarum clangor:Nam ut ait Plinius a piſæo tyrrheno ænea tuba inuēta eſt. Lactantius

Tuba tamen ĩ iis quos in Statii thebaidos cõmentariis reliq̃t ait Malettũ tyrrhenoꝝ regem tubam primũ iueniſſe.

SER. Per ſudum: ſudum ẽ quaſi ſubudum ſerenum poſt pluuias: ut Ver nacte ſudum. Agnouit ſonitũ: hoc eſt qd ſonitus ſignificaret. Diuæ ꝓmi. pa. κατατεσιωπωμενον itelligimus Venerẽ ei ꝓmiſiſſe. Hoſpes: & q. ſuſcipit & q ſuſcipitur hoſpes uocatur: ut alũnus q alit & q alit̃. Ne uero ne quære prof. ambæ particulæ ad ornatũ pertinent tantum. Portenta: modo bona omnia quæ uictoriam portẽdunt de hoſtibus. Ego poſcor olympo: aut de olympo poſcor. i. hæc ſigna mei cauſa fiunt. Aut certe olympum poſcor. Diua creatrix: rerũ omnium: generaliter. Heu: adeo de uictoria fretus eſt ut etiam hoſtium miſereatur: & hinc naſcitur ille ſenſus: Non hæc o pala dederas promiſſa parenti. Item æneas hi noſtri reditus expectatique triumphi Hæc mea magna fides. Fœdera rumpant: quæ ſe facturum Latinus promiſerat: non enim erant facta. Herculeis ſopitas ignibus aras: Hyppallage eſt ideſt ſuſcitauit aras herculeas: in quibus erant ignes ſopiti. Heſternumq; larem: cui pridie ſacrificauerat: & eſt iteratio. Nam male quidam externum legũt: ideſt extraneum. Poſt hinc ad nauis graditur: unum uacat aut poſt: aut hinc: ut Poſt hinc digrediens iubeo frondentia capris: tale eſt & illud primus ibi ante omnes. Qui ſeſe bella ſequantur: in expeditionem & bellicã præparationem. Nam ut ſupra diximus bellum eſt tẽpus omne: quo uel præparatur aliquid pugnæ neceſſarium: uel quo pugna geritur: prœlium autem dicitur conflictus ipſe bellorum: unde modo bene dixit: Qui ſeſe in bella ſequãtur: non in prœlium. Nam ad auxilia petenda uadit: non ad pugnam: quãquã etiam ſi diceret qui ſe in prœlium ſequantur non ualde ab re eſſe uidebatur. Hi enim equites cum a Tarconte accepiſſet æneas auxilia cum aliis etruſcis equitibus per terram miſſi: obuios ſtatim habuere bellantes: & quaſi iam hinc recta pergere uidentur in prœlium: Vnde etiam a Cymodocea nauiganti æneæ dicitur iam loca iuſſa tenet forti ꝑmixtus hetruſco arcas eques. Segnis: ſine remigio: & reſpexit ad aſcendẽtes: de quibus ait: Remigio noctẽq; diẽq; fatigant: licet fuerit leniſſimus fluuius. Rerũ: quas geſſerat. Patris: ubi eſſet. Exortem æneæ: ideſt extra ſortem aliorum: per id quod eſt factum indicatur quod non eſt factum. Per exortẽ autem optimum & præcipuum ſignificat. Pellis obiit totum: pellis oſtenditur magnitudo in hoc quod totũ dicit obiit. Vnguibus aureis: aut qa ungues ipſi cum aruerint auri imitantur colorem. Aut quia ſolebant deaurari: Sta. Auro manſueuerat ungues. Subito uulgata: cur ſubito? ipſe dicit quaſi per paruã urbẽ. Ocius: poſitiuus antiquus ẽ. i. celeriter nec. n. põt eſſe comparatiuus: ubi nulla ẽ cõparatio. Vota me. d. m. bene duplicant metu. Nã ineſt ſemper ĩ matribus uotum. Propiuſq; periclo It timor: propius periclo pro proprior: nam matres quod timent hoc putãt liberis poſſe contingere. Iam apparet: adhuc illis pergentibus iam ꝑlium cogitatur a matribus. Dextrã cunctis: l. q̃ dixerat pater. Heret inexpletũ: multi hic diſtinguũt: ut ſit ĩ expletus hæſit: & talia locutus eſt lachrymans: alii legũt inexpletus lachrymis. Honeſtius tamẽ eſt inexpletũ lachrymãs: ut ſit nomẽ ꝓ aduerbio. i. inexplebiliter.

CHRI. Et pulſa tõare: ex magnitudie ſonitus: cũ tonare dicat: oſtẽditur qualia ſint arma. Ne: ꝓhibẽtis ẽ. Nã negatio impatiuo nõ iungit̃. Nã nõ dicimus non ſcribe: ſed ne ſcribe. Diua creatrix: oium creatrix: Sic Lucretius: Aeneadũ genitrix hoium diuũq; uoluptas Alma uenus cæli ſubter labẽtia ſigna Quæ mare nauigerũ: q̃ terras frugiferentes Cõcelebras: p te quoniã genus omne animãtũ Cõcipitur: uiſitq; exortũ lumia ſolis. Ingrueret: immineret. Poſt hic: primũ tẽporis eſt ſecundũ loci. Quoꝝ de numero: prudens cõſiliũ: ut neq; ſolus proficiſceret̃: caſtra tamẽ q̃ minime poſſet minueret.

Per ſudum rutilare uident: & pulſa tonare.
Obſtupuere animis alii: ſed troius heros
Agnouit ſonitum: & diuæ promiſſa parentis.
Tũ memorat: ne uero hoſpes ne q̃re profecto
Quẽ caſũ portẽta ferãt: ego poſcor olympo.
Hoc ſignum cecinit miſſuram diua creatrix
Si bellũ ingrueret: uulcaniaq; arma per auras
Laturam auxilio.
Heu q̃tæ miſeris cædes laurẽtibus iſtãt: (das
Quas pẽas mihi turne dabis: q̃ multa ſub un
Scuta uiꝝ galeaſq; & fortia corpora uolues
Tybri pater: poſcãt acies & fœdera rumpant.
Hæc ubi dicta dedit: ſolio ſe tollit ab alto.
Et primum herculeis ſopitas ignibus aras
Suſcitat: heſternũq; larem: paruoſq; penates
Lætus adit. mactat lectas de more bidentes
Euander pariter: pariter troiana iuuentus:
Poſt hinc ad nauis graditur: ſocioſq; reuiſit:
Quorum de numero: q ſeſe in bella: ſequãt̃
Præſtantes uirtute legit: pars cætera prona
Fertur aqua: ſegniſq; ſecundo defluit amni
Nuntia uentura aſcanio rerumq; patriſq;.
Dant̃ equi teucris tyrrhẽa petentibus arua.
Ducunt exortem æneæ: quem fulua leonis
Pellis obit totum præfulgẽs unguibus aureis.
Phama uolat paruam ſubito uulgata p urbẽ.
Ocius ire equites tyrrheni ad littora regis
Vota metu duplicant matres: ꝓpiuſq; periclo
It timor: & maior martis iam apparet imago.
Tum pater euandrus dextrã cõplexus euntis
Hæret inexpletum lachrymans: ac talia fatur

SER. O mihi præteritos referat ſi iuppiter annos Qualis eram? & o & ſi optantis ſunt: q̃ nũc iungunt̃. Nã ſingula anteponebant̃: ut Si nũc ſe nobis ille aureus arbore ramus. Ergo unũ uacat quãtũ ad antiq̃tatẽ

O mihi præteritos referãt ſi iuppiter annos:
Qualis erã? cũ primã aciẽ preneſte ſub ipſa
Strauit ſcutorumq; incendi uictor aceruos:

Et regē hac herilum dextra ſub tartara miſi.
Naſcenti cui tris animas feronia mater
Horrēdū dictu dederat:terna arma mouēda:
Ter leto ſternēdus erat:cui tunc tamē omnes
Abſtulit hæc aīas dextra:&totidē exuit armis
Non ego nunc dulci amplexu diuellerer uſq̄
Gnate tuo:neq; finitimo mezentius unquam
Huic capiti inſultans tot ferro ſæua dediſſet
Funera:tam multis uiduaſſet ciuibus urbem.
At uos o ſuperi & diuum tu maxime rector
Iuppiter:arcadii quæſo miſereſcite regis:
Et patrias audite preces:ſi numina ueſtra
Incolumen palāta mihi:ſi fata reſeruāt
Si uiſurus eum uiuo:& uenturus in unum
Vitam oro:patiar quemuis durare laborem.
Sin aliquem infandū caſum fortuna minaris
Nunc nūc o liceat crudelem abrumpere uitā.
Dum curæ ambiguæ:dū ſpes īcerta futuri:
Dum te care puer mea ſola & ſera uoluptas
Complexu teneo:grauior ne nuntius aures
Vulneret hæc gēitor digreſſu dicta ſupremo
Fundebat:famuli collapſum in tecta ferebāt.
Iamq; adeo exierat portis equitatus apertis.
Aeneas inter primos:& fidus achates.
Inde alii troiæ proceres:ipſe agmine pallas
In medio:chlamide & pictis cōſpect⁹ ī armis
Qualis ubi oceani perfuſus lucifer unda:
Quem uenus ante alios aſtroꝝ diligit ignes.

& notādum uotum de præterito fieri. Qualis eram:
aut utinam ſim talis qualis tunc eram quando iſta p/
feci:aut certe laudantis eſt : ut Qualis eram cum pri/
mam aciem preneſte ſub ipſa Straui:ſcutorumque ī/
cendi uictor aceruos.Hoc traxit de hiſtoria : tarquini
us enim priſcus uictis ſabinis in honorem uulcani eo
rum arma ſuccendit:quem poſtea ſecuti ſunt cæteri.
Cui tris animas:per tranſitum oſtendit illam Plato
nis & Ariſtotelis contentionem:qui dubitabant utrū
quatuor an tres animæ ſint in homine φυσική:αἰσθη/
τικὴ νοητικὴ κινητικὴ. Hoc autem loco p tres animas
magnum & perfectum indicat uirum:nam quātum
ad fabulam pertinet: tres animas propter tria habuit
corpora.Attendendum eſt ſane hoc ſibi Euandrum
uindicare:quod fuit in Hercule. Nam ut ille Geryo/
nem extinxit ita hic Herilum occidit:inde eſt qđ pau
lo poſt dicit:Neq; finitimo mezētius unquā Huic ca
piti inſultans:Mos enim Herculis fuit: ut etiam non
rogatus laborantibus ſubueniret. Tunc enim ſicut eti
am Varro dicit omnes qui fortiter fecerant Hercules
uocabantur:licet eos primo.xliiii.enumerauerit. Hic
eſt quod legimus Herculem tirynthium:argiuū:the
banum:libym. Feronia mater:nympha campaniæ:
quā etiam ſupra diximus.Hæc etiam libertorum dea
eſt in cuius templo raſo capite pileum accipiebāt: cu/
ius rei etiam Plautus in amphitryone facit mentionē
Quod utinā ille fas ſit iuppiter: ut ego hodie raſo ca/
pite caluus capiam pileum. Terna arma mouenda:fi
gura poetica:nam trina debuit dicere.Arma enim tā/
tum numeri pluralis:cui non iunguntur noīa nume
ralia:ut ſupra diximus:nō enī dicimus tria arma: mo
uenda autem uel cōtra ipſum uel ab ipſo. Finitimo:
aut ī finitimo:aut finitimo capiti. Viduaſſet ciuibus
urbē:ſcilicet uiris fortibus peremptis:& ꝓprie uiduaſ/
ſet dixit qa urbs ē generis fœminini:Hora.abuſiue &
ſatis incongrue ī genere maſculīo poſuit dicēs:Vidu/
us pharetra riſit apollo. At uos o ſupi:iam hic quaſi
pater loquitur.Diuiſa.n.hæc ē allocutio:& ultima ps
eius habet parentis affectum : qđ & ipſe oſtēdit dicēs: &patrias audite pces.Prima uero uiri fortis eſt:ut Qua
lis eram cum primam aciem preneſte ſub ipſa Straui. Durare laborem:ipſius.ſ.ſenectutis: Terenti.Senectus
ipſa morbus eſt. Durare autem ſuſtinere:Hora.ac ſine finibus uix durare cariæ Poſſunt imperioſius æquor.
Infandū caſum:parentis eſt quod formidat nolle memorare. Crudelem uitam:Quæ filio eſt ſuperſtes. So
la & ſera:quia & unus erat & ſerius ſuſceptus. Iamque adeo exierat:adeo ad ornatum pertinet tantum. Ipſe
agmine palas in medio:Hic enim fuit mos:ut tyrones ponerentur ī medio: & ambirēt uiri fortes exercitum:
Aut certe honoris eſt medium locum in exercitu tenere:ut ipſe alibi : Medio dux agmine turnus. Conſpe/
ctus:conſpicuus:con ſpicabilis.Nam pro nomīe participium poſuit. Ante alios aſtrorum diligit ignes:Venus
in cælo habet unam propriam ſtellam:quæ oriens luciferum:occidens ueſperum facit:inde Sta.Et alterno de
prenditur unus in ortu Habet etiam duas alias:unam in ſigno tauri:& unam in ſeptentrione:unde etiam tau/
rus domus dicitur eſſe Veneris:ideo dixit:Quem uenus ante alios aſtrorum diligit ignes.

CHRI. Scutorūq; incendi uictor.a.optime cū preneſtinos ſuperaſſet:eorum deum uulcanum p ſacrificiū:
aut ſibi recōciliare:aut reuocare uoluit.Colebant enī Vulcanū quoniam inde genitus ē Cæculus:qui preneſti/
nis imperauit:in ſacris autē Vulcani quoniam ipſe ignis ē:omnia quæ oblata eſſent:īcendio aſſumebanť: Hic Vulca/
Macrobius ſacrificiū apud ueteres erat ꝓteruia nomine in quo qđ ex epulis ſuperaret igne conſumebať. Cato nus
ergo albidiū quendā cui poſtquā uniuerſum patrimoniū ad liguri erat domus quæ reliq̄ erat arſerat pro ter/ Protet
uiā feciſſe dicebat. Tres aīas:oſtendit illū tricorporē fuiſſe ut de Geryone fabulātur.Conceditur autē ut apud uia
ignotū ſe laudibus efferat.Neq; etiam recedit a natura ſenum:qui glorioſius q̄ par eſt:antea ab eis facta prædi/
cant. Viduaſſet:acyrologia eſt:ideſt impropria locutio ut ſit tranſlatio a muliere uiro priuata:nam uidua di/
cť a uiro iduaideſt ſeparata.Vnde idus dicuntur ab iduando:quoniam menſes iduant:ideſt diuidant. Si nu/
mina ueſtra:expolitio eſt:qua in eadem ſententia auditorem diutius detinemus:hoc autem facit ut omnino
exprimat ſe filio defuncto ſupereſſe nolle. Si numina:ſi fata:Quod pene idem eſt:quando fatum in rerum ſe
te dicimus: quod in mente dei prouidentiam nuncupamus.Eſt & color rhetoricus repetitio : quæ grauita/
tem orationi non minimam affert. Collapſum:Vt ſit præſagium quoddam futuræ filii mortis. Quem

uenus ante alios aſtrorum.d.i.Vide ubi de Venere tractauimus Luciferum atq; heſperum eandem eſſe ſtellā: & uenerē appellari.Verū cum ſolē nobis præcedit:& ante illius ortum oritur:luciferū appellāt latini:græci ue ro phoſphoron.Cum aūt ſolē circa occidētem ſubſequi uidetur:nos etiam græco nomine heſpum dicimus.

Extulit os ſacrum cælo:tenebraſq; reſoluit.
Stāt pauidæ in muris matres oculiſq; ſequūt
Puluercam nubem:& fulgentes ære cateruas.
Olli per dumos qua proxima meta uiarum
Armati tendunt:it clamor:& agmie facto(pū
Quadrupedāte putrē ſonitu q̄tit ungula cā.
Eſt ingens gelidū lucus prope cæretis amnē:
Relligione patrum late ſacer:undiq; colles
Incluſere caui:& nigra nemus abiete cingunt.
Syluano phama eſt:ueteres ſacraſſe pelaſgos
Aruorum pecoriſq; deo:lucumq; diemq;:
Qui primi fines aliquando habuere latinos:
Had ꝓcul hinc tarco & tyrrhēi tuta tenebant
Caſtra locis:celſoq; omnis de colle uideri
Iam poterat legio:& latis tendebat in aruis.
Huc pater æneas:& bello lecta iuuentus
Succedunt:feſſiq; & equos & corpora curāt.
At uenus æthereos inter dea candida nimbos
Dona ferens aderat:natumq; in ualle reducta
Vt procul egelido ſecretum flumine uidit:
Talibus afflata eſt dictis: ſeq; obtulit ultro:
En perfecta mei promiſſa coniugis arte
Munera:ne mox aut laurentes nate ſuperbos:
Aut acrem dubites in prœlia poſcere turnū:
Dixit:& amplexus nati cytherea petiuit
Arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu.

SER. Sacrum:Venerabile. Tenebraſq; reſol.ꝑ iubar:quod ſola poſſidēs aliquod efficiat lumē. Agmine facto:agmē proprie ē exercitus ambulans:quicquid ē aliud abuſiue dicitur. Prope cæretis amnem: Agylla ciuitas eſt thuſciæ a conditore appellata:cui ex inſcitia romana aliud ē inditum nomē.Nam cum romani euntes per thuſciam interrogarent agyllinos quæ diceretur ciuitas:& illi utpote græci quid audirent ignorantes & optimum ducente ſi prius eos ſalutarent:dixerunt χαίρε:quam ſalutationem romani ciuitatis nomen eſſe arbitrati ſunt:& detracta aſpiratione:eam cærenominauerunt:ut dicit Iginius in urbibus italicis Amnis minio dicitur: ut Qui cærete domo:qui ſunt minionis in aruis. Late ſacer:hoc eſt nō ſolum colebatur a ciuibus:ſed etiam ab incolis. Nigra:umbroſa more ſuo. Veteres ſacraſſe pelaſgos:de his uaria eſt opinio.Nam alii eos ab athenīēſibus: alii a laconibus:alii a Theſſalis dicunt originem ducere: Quod eſt propenſius. Nam multas in italia pelaſgorum conſtat eſſe ciuitates: hi primi italiam tenuiſſe perhibentur. Aruorum pecoriſq; deo:publica cerimeniarum opinio hoc loco habet pecorum & agrorum deum eſſe Syluanum : Prudentiores tamen dicunt eſſe υλικον θεον:& hoc & deum τησ υλησ. Hyle autem eſt fex omnium elemētorum idest igni ſordidior & aere.Item aqua & terra ſordidiora:unde cūcta procreantur quam υλην latini materiam appellauerunt.Nec incongrue cum materiæ ſyluarum ſint. Ergo quod græci a toto: latini a parte dixerunt. Lucumq; diemq;:hoc a romanis traxit:apud quos nihil fuit tam ſolenne q̄ dies conſecrationis hinc illud Noſtroſq; huius meminiſſe minores. Tarco & tyrrhēi: Tarco latinus nominatiuus eſt de græco ueniēs ab eo quod eſt Tarcon:perdito n & ω commutata in o : ut ἀπολλων Apollo:& πλατων Plato:aliter uerſus nō ſtat. Tuta tenebat Caſtra locis:Hoc eſt natura & induſtria munitiſſima.Sed nouimus caſtra per naturam munita eſſe non poſſe:niſi in collibus fuerint:quod ſi in montibus ſunt quomodo procedit Latis tendebat i aruis?ne ſit ergo contrarium intelligamus quod hodieq; uidemus:& legimus hanc collium fuiſſe naturam: ut planities eſſet in ſummo in qua erant caſtra Tarcontis:quāq̄ multi uelint. Celſoq; omnis de colle uideri iam poterat legio ad æneam referre:ut intelligamus in collibus uenientes fuiſſe troianos:caſtra uero etruſca fuiſſe in campis:quod ſi uelimus accipere:quemadmodum procedit Tuta tenebant caſtra locis:idest per naturam locorum. Tendebat in aruis : Vt hic ſæuus tendebat achilles. Bello lecta:Quia ait ſupra.Qui ſeſe in bella ſequantur Præſtantes uirtute legit:aut lecta proprie:quia delectus militum eſt. Equos & corpora curant: ingenti arte quod ſequebatur omiſit redditurus in decimo.Namq; ſi uellet dicere ueniſſe æneam uidiſſe Tarcontem petiiſſe auxilia:ſatis longum fuerat:& probat illud quod ait ſupra Toto namq; fremunt cōdenſæ litore puppes:cum etruſcorum feſtinationi dicentis breuitas cōgruat.Verum quod i iſto loco prætermiſit reddidit in decimo dicens.Namq; ut ab euandro caſtris ingreſſus etruſcis Regem adit:& regi memorat nomēq; genuſq;. Aethereos nimbos:per aerem numinum:ſcilicet purgatiorem:qui circa deos eſt. Reducta:ſecreta. Egelido ſecretum flumine uidi:egelido eſt nimium gelido:& eſt una pars orationis : ut Eduramq; pirum idest ualde duram:& ſic dixit ſerenum flumine egelido:hoc eſt præſidio fluminis:ut dicimus ſecretus ē monte uel ſyuis:latenter autem oſtendit æneam non niſi in flumine ablutum numen uidere potuiſſe. Obtulit ſe ultro:idest deam confeſſa eſt:ut in ſecundo dixit Cum mihi ſe non ante oculis tam clara uidendam Obtulit: & eſt ordo Obtulit ſe & locuta eſt. Promiſſa:κατατοσιωι πωμενον ut ſupra Hoc ſignum cecinit miſſuram diua creatrix. Laurentes ſuperbos:ut Quos illi bello profugos egere ſuperbo. Acrem turnum:fortem & pprie apud nos acer eſt qui δεινοσ apud græcos.Nam fortem & uehementē:aſperum & amarum poteſt ſignificare. Poſcere:ꝓuocare. Cice.prima & ſecunda actione in Verrem:poſcunt maioribus poculis.i.prouocant.
CHRI. Extulit:extra tulit:q per orizōtem orientalem egrediens apparuit in noſtro hemiſperio. Extulit os:tanquam de homine locutus: qui quidem emergens prius caput effert. Oculis:cum non poſſint corpore

Et cum ipſos gradientes propter interuallū uidere nō poſſent:uidebāt aut puluerē ſurgētem:aut reflexionē ſolis repcuſſi i terſis armis.Iſtis.n.duobus ſignis exercitū ex longinquo incedentē cōſpicimus. Per diuinos.q.d. relinquentes tortuoſitatē uiaꝝ recta linea etiā ubi uia nō eſſet uel per dumos incedebant:uel oſtendit quod uiam turbam nō capiebat. Eſt īgens ge.topographia. Caui:quia conuallem faciunt. Siluano:Varro mulieri fœtæ poſt partū tres deos cuſtodes cōmemorat adhiberi:ne ſiluanus nocte ingrediens uexet:Eorumq; deoꝝ ſignificādorum cauſa tres homines noctu circuire limina domus:Et primus limē ſecuri ferit.Alter pilo.Tertius deuerrit ſcopis:ut is datis culturæ ſignis deus ſiluanus prohibeatur ītrare ꝙ nec arbores ceduntur:aut putantur ſine ferro:neq; far conficiē ſine pilo:nec fruges coaceruant̄ ſine ſcopis:Ab his tribus tres nominā̄t deos Intercidonem:Pilumnum:Deuerram.Hi igitur ſilueſtrem deum culturæ ſignis utpote contrariis deterrent. Ex his apparet & pecoris & culturæ deum eſſe ſiluanum.Verum ꝙ pueris noceat teſtatur etiam Horatius.

Ille deæ donis:& tanto lætus honore
Expleri nequit:atq; oculos p ſingula uoluit.
Miratur:interq; manus & brachia uerſat
Teribilem criſtis galeam:flāmaſq; uomentē:
Fatiferumq; enſem:loricam ex ære rigentem:
Sanguineam ingentē:qualis cū cærula nubes
Solis inardeſcit radiis:longeq; refulget.
Tum leuis ocreas electro auroq; recocto:
Haſtamq;:& clypei non enarrabile textum.
Illic res italas : romanorumq; triumphos
Haud uatum ignarus:uenturiq; inſcius æui
Fecerat ignipotens:illic genus omne futuræ
Stirpis ab aſcanio:pugnataq; in ordine bella
Fecerat:& uiridi fœtam mauortis in antro
Procubuiſſe lupā:gemīoſq; huic ubera circū
Ludere pendentes pueros:& lambere matrē
Impauidos:illam tereti ceruice reflexam
Mulcere alternos:& corpora fingere lingua.
Nec pcul hic romā & raptas ſine more ſabias
Conſeſſu caueæ magnis circenſibus actis
Addiderat:ſubitoq; nouum cōſurgere bellum
Romulidis:tacio ſeni curibuſq; ſeueris.

SER. Deæ donis.i.ppter arma. Tāto læ.h.munere diuæ:quod manifeſto uideatur matrē : & plenā numinis ſui. Interq; manus &.b.u. diſtinguendum eſt:ut itelligas æneam manibus minora brachiis maiora arma cōſideraſſe ut puta loricam uel ſcutū. Hæc enim arma maiora ſunt:minora uero galeā:gladium ocreas. Verſat:conſiderat:ut Huc illuc uinclorum imenſa uolumina uerſat. Regentem ſanguineam in. Diſtinguendū pp plura epitheta. Solis inardeſcit.r. itim phyſica ratione deſcribit: q̄ fit cum aquoſam nubem ſolis ardor irradiat:nec eſt icognita hæc comparatio:cū lorica diuerſis metallis fieri Plerunq; conſueuit. Leuis ocre.nitida tibialia. Recocto:ſæpe purgato. Non enarrabile.t.Bene nō enarrabile:cū.n.in clypeo omnē romanam hiſtoriam uelit eſſe deſcriptam dicendo Illic genus omne futuræ Stirpis ab aſcanio pugnaq; in ordine bella:carptim tamen pauca cōmemorat:ſicut in primo ait.Videt iliacas ex ordine pugnas:nec tamē uniuerſa deſcripſit. Haud uatū igna. futuroꝝ inſcius. Venturiq; in.æ.nō æui : ſed quæ in æuo erant futura. Stirpis ab aſcanio: uſq; ad Auguſtum Cæſarē. Mauortis in antro:pōt accipi & fecerat lupā mauortis:& mauortis in antro.Dicendo autem & oſtendit multa alia fuiſſe depicta. Procubuiſſe.i. prima parte ſe iclinaſſe:quod græci προκλινθηναι dicunt:ut inclinatione corporis ubera prebere infantibus.Nam ſi procubuiſſe iacuiſſe accipias:contrarium eſt quod dicit Ludere pendentes pueros. Sciendum tamen eſt cum geſtum uoluiſſe proprie exprimere quem in ipſius lupæ cernimus ſtatuis. Geminos.h. re uera Geminos modo:alias ſimiles. Sane hic totus locus enniācus eſt. Ludere:moueri.Teren.Congruum iſtum maximum in aqua finito ludere. Matrem:q̄ſi matrem:cuius affectum pueris exhibebat. Tereti ceruice:rotunda cum longitudine ut Incumbens tereti damon ſic cœpit oliuæ. Mulcere al.non ꝙ in pictura erat dicit:ſed ita hic intelligimus factum fuiſſe: ut Ter circum iliacos raptauerat hectora muros. Corpora.f.lingua.i.tegere. Cice.in ſeſtiana Spongiis ſanguis effingebatur ideſt tergebatur. Nec pro.h.ro.congrue iuxta proprios conditores. Raptas ſine more ſa.raptas ſpectaculo ſine ullo exemplo. Conſeſſu.c.cauea eſt ubi populus ſpectat:Plau.in amphitrione:Vt conquiſitores ſinguli in ſubſellia eant per totam caueam ſpectatoribus. Magnis.c.a.magnis quantum ad paupertatem priſtinam pertinet:nam legimus propter equorum inopiam diuerſis eos tunc uſos aialibus. Raptæ āt ſunt ſabinæ cōſualibus: hoc eſt menſe martio.Conſus autem eſt deus conſilioꝝ:qui ideo templum ſub tecto i circo hēt: ut oſtendat̄ tectū debere eē cōſiliū:hinc eſt ꝙ fidere pāno uelata manu ſacrificabatur:qa fides recta eſſe debet & uelata ideo āt dicato Conſi ſimulachro rapuerunt ſabinas:ut tegeret̄ initū de rapto conſilium. Iſte conſus & eques neptunnus dicitur:unde etiam in eius honorē circenſes celebrabantur:errāt ergo qui dicunt magnis circenſibus aut magaleſiacis:aut romanis quos conſtat fieri ante calen.Ianuarias. Actis autē cū agerent̄ : qa nō erat pſens a paſſiuo participiū:ut Et qua uectus abas. Circenſibus:circenſes dicti uel a circuitu: uel ꝙ ubi nūc metæ ſunt olim gladii ponebātur quo circuibant. Dicti aūt circenſes ab enſibus circa quos circuibāt. Sane notandum poſitos circenſes ſine adiectione ludoꝝ:cū ita dicimus ludos theatrales:ludos gladiatorios:ludos circēſes. Romulidis:hic dtūs pluralis uenit ab eo quod eſt hic romulida. Curribuſq;.ſ.mire dixit ſeueris:cum eni filias pdiderint:Geninenſes: antemnates cruſtuminii & ſabini cæteris quieſcentibus ſabini ſoli bella ſumpſerunt:q iteruenientibus poſtea triginta fœminis iam enixis de illis:quæ raptæ erant:pax facta eſt:ex quarum nominibus curiæ appellatæ ſunt:in communem ēt mulieꝝ honorem Calendæ eis dicatæ ſunt martiæ: Horatius Martiis celebs quid agam calendis :Iuuenalis Munera fœmineis tractat ſecreta calendis : nec enim ali/

Circē/ſes

ter congruit martias calendas eſſe fœminarum:niſi quia ut diximus.fœminæ bella ſedarunt. Sane ſciendum omnes uirgines raptas excepta Herſilia:quam ſublatam a marito ſibi Romulus fecit uxorem.

CHRI. Verſat:Frequenter uertit.Vertit autem frequenter:ut exploret & diligentius inſpiciat. Terribilē criſtis:cuius criſtæ terrorem hoſtibus īferrēt: & ē laus fabroꝝ:q nō ſolū īfrangibilē fabricauerāt:ſed etiam ita ut horrorem incuteret. Flammaſq; uo.ita incrant flāmæ ſculptæ:ut ueræ apparerent:& a galea euomi uiderentur. Rigentem:quaſi ita multiplicē:ut ſtare poſſet:neq; facile flecteretur. Sanguineam:eum colorem addiderat:ut cædibus deinde ab ænea editis cruentata uideretur:unde hoſtibus horror creſceret. Lupā:de qua ī ſupioribus aliquid dictum eſt.Plini.tamen ſic ait.Namq; de infantibus feraꝝ lacte nutritus cum eſſent expoſiti produnt̄:ſicut de conditoribus noſtris a lupa magnitudini fatoꝝ accepa ferri equius q̄ feraꝝ naturæ arbitror:ueꝝ hāc hiſtoriam.Qu.Fabius pictor:quē &.L.Cincius & Portius Cato & Calphurnius piſo ſequuntur ſic narrat īfantes ipſos ī fluuiū iaciēdos iuſſu amulii eſſe aſportatos:ſed tyberim ībribus auctū ripas tūc egreſſum agros ocupaſſe.Itaq; expoſitus alueus ſuper ultimas aquas paululū enatauit:ſed mox recedente fluuio illiſus lapidi infantes effudit in cenū:qbus uagiētibus cū ī ceno uerſarent̄:lupa nup fœta plenis uberibus accurrit ubera ori admouēs lingua cenū quo pleni erāt abſtergebat.Vidit unus e paſtoribus lupā motuſq; miraculo alios acciuit.Manebat intrepida tāq̄ māſuefacta lupa. Illi eā infantes tāq̄ filios fouētē: & eos tanq̄ matri inhærentes aſpiciebant:ſed cū lupā terrerent illa ab īfantibus ſenſim diuulſa abiit:at Faſtulus regioꝝ armētoꝝ magiſter pueros tollit deoꝝ eē ratus: & uxoris Laurentiæ nutriēdos dedit.Sunt tamē q negēt a lupa nutritos pueros affirmātq; ipſi Laurētiæ:quoniā pudicitiā uulgauerat lupæ cognomē paſtores q circa palatiū habitabant īdidiſſe:nā meretrices lupæ uocant̄:de Siluia uero rhea matre pueroꝝ ita refert Diony.Numitor & Amulius frarres cū eſſent minor natu erat Numitor:ſed Amulius p īiuriā regno expoliat:& Egeſtū iter uenādū interfici curauit:& Siluiā rheā eius filiā ia nubilē ſacerdotē ueſtæ deſignat.Quarto deinde anno eunti ī lucū Martis ſiluiæ ut aquā purā ide ad ſacra afferret uitiū ī tēplo qdā attulit:quē dicūt procū ſuū fuiſſe puellæ amore a teneris annis captū.Alii Amuliū ipſum fuiſſe nō tātū libidine īpulſū q̄ īſidiis:apparuiſſe āt armatū & horrētia pectu:ut q̄tū poſſet ſe illius cognitiōi ſubtraheret. Fabulāt̄ āt plurimi geniū eius loci fuiſſe:q uim attulerit:cū eo tpe ſolis obſeruatio & ī aere caligo appuerit.Aſpectū quoq; illius longe excellētiorē maiorēq; q̄ hominis fuiſſe dicūt:eumq; merēti puellæ conſolantem dixiſſe ſe deū eſſe: & ex eo concubitu geminos naſcituros rebus bellicis præclariſſimos:atq; iis dictis nube circundatum per aerē ſeſe extuliſſe.Sunt autem genii:ut idē aſſerit Diony.tertia quædā natura inter deos & homines quandoq; hominibus quandoq; diis admixta: unde fabulare illud heroū genus ſit.Puella igitur grauida facta ſimulans ex conſilio matris ualitudinem: ſacra non adhibat.Amulius ſiue conſcientia ſui ſceleris:ſiue alia ſuſpitione motus medicos miſit: q īueſtigarent deinde cum mulieres morbū huiuſmodi eſſe dicerent:ut non ſit uiris prodendus appoſuit cuſtodem uxorē. Tandē cū peperiſſet geminos:alii dicunt eā uirgis cæſis necatā:alii dicūt petenti filiæ pro conſobrina deprecanti q; una nutritæ eſſent eā cōdonaſſe:& in carcere detinuiſſe:ſolutāq; deinde fuiſſe mortuo amulio. Matrem: ita uti matrem eſſe quēadmodum illo ut filios lambebat. Subito: ex īſperato.n.euenerat. Nouum:magnum admirabile:ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Sabinas:cupiebat affinitates cum finitimis contahere Romulus:ſed cum īpetrare deſperaſſet propter nouitatem colonoꝝ ſuoꝝ conſiliū de rapiendis iniit:cui etiā Numitor auus affuit.Hoc conſtituto primum quidem deo arcanarum cōſultationū duci ſi dolus ſibi ex ſentētia eueniret ſacrificium quotannis & ferias agendas nouit:ac cōſulto deinde ſenatu diem feſtum & ludos indixit neptunno agendos.Venerūt multi hoſpites cū cōiugibus & liberis:ac die ultimo dato ſigno ad rapinā diſcurrit iuuentus Fuerunt raptæ uirgines ſexcentæ & octogintatres.Hoc geſtū eſt ut aliis placet primo : ut alii uero quarto

Cōſualia regni Romuli anno.Hos ludos conſualia uocarunt:in quibus etiam ara ſubterranea conſtructa iuxta circum maximū circūfoſſa terra ſacrificiis & igneis ſolēnitatibus colitur curſuſq; equoꝝ agitur iunctoꝝ & noniunctoꝝ.Deus autē cui ſacra faciebant conſus a romanis uocatur : quē græcæ poſſidona ſiſcithona interpretatur ac propterea ſubterranea colit̄ ara q; hic deus terrā habeat.Alii dicunt dies feſtos neptunno agi & curſus & equeſtes fieri.Aram uero poſtea genio cuidam arcano inſtitutam fuiſſe ocultorum conſiliorum duci atq; cuſtodi.

SER. Poſito cer.Finito:ut Ante diem clauſo componet ueſp olympo. Iouis ante.a.ante tēplū iouis ſtatoris:qd fecerat Romulus poſtq̄ orās elatis armis meruit ne ſuus exercitus fugeret. Iungebat.f.p.fœdera: ut diximus ſupra dicta ſunt a porca fœde & crudeliter occiſa:cuius mors optabatur ei:q a pace reſiliſſet. Falſo āt ait porca:nā ad hoc genus ſacrificii porcus adhibebatur:ergo aut uſurpauit genus p genere:ut Timidi uenient ad pocula dāmæ. Cū has dammas dicamus.Itē ſupra lupā:cum artis ſit hic & hæc lupus:aut certe illud oſtēdit:qa ī oībus ſacris fœminini generis plus ualēt uictimæ.Deniq; ſi per mare litare non poſſent:ſuccidanea dabatur fœmina. Si āt per fœminam non litaſſent:ſuccidanea adhiberi non poterat. Citæ m.in.d.q. Donatus hoc loco contra metrū ſentit dicens citæ diuiſæ:ut eſt in iure erecto non cito ideſt patrimonio uel hereditate non diuiſa,,Nam citus cum

Poſt iidem inter ſe poſito certamine reges
Armati iouis ante aram:pateraſq; tenentes
Stabant:& cæſa iungebant fœdera porca.
Haud pcul inde citæ metū ī diuerſa q̄drigæ
Diſtulerant:at tu dictis albane maneres.
Raptabatq; uiri mendacis uiſcera tellus
Per ſyluas:& ſparſi rorabāt ſanguine uepres.
Nec non tarquinū eiectum porſenna iubebat
Accipere:ingētiq; urbem obſidiōe premebat.
Aeneadæ in ferrum pro libertate ruebant.
Illum indignāti ſimilem ſimilemq; minanti
Aſpiceres:pontem auderet q; uellere cocles:

diuiſus ſignificat ci lõga ẽ.Ergo citæ ueloces itelligamus:quẽ ãt dicit Virgi.metum Metius ſuffetius dictus eſt quod nomen mutilauit cã metri.Nouimus ãt nominũ uel mutationẽ uel mutilationem cõceſſam poetis ſic pro Polluce Caſtorem pro Cytheride Lycoridẽ poſuit:ut ſed quæ legat ipa lycoris.Hic ãt metius ſuffetius cũ apud albanos ſũmã regꝝ teneret a romanis i auxiliũ cõtra fidenates uocatus iure ſocietatis uenit qdẽ: ſed i ipo ꝓlio ad hoſtes defecit:quod cernẽs Tullus hoſtilius ait uoce maxima militibus ſuis:ita ut ẽt hoſtis audiret:ne trepidetis meo cõſilio factũ ẽ:ut factioſe Metius ſuffetius ad hoſtes tranſiret:quo cõſilio & ſuis iã pene amiſſas reddidit uires:& effecit ne hoſtes crederẽt Metio quẽ poſt uictoriã captũ Tullus hoſtilius religauit ad binas q̃drigas:ita ut ab unis quadrigis traherent̃ manus:pedes ab alteris qbus agitatis uelociter eũ crudeli morte diſcerpſit.Vidẽs itaq; poeta romano nõi icõgruã eẽ uindictã: culpã i criminis torquet auctorẽ dicẽs ex ſua pſona ad ipſũ metiũ:at tu dictis albane maneres.Iõ ẽt mẽdacis infert:ut tacitæ q̃ſtioni & iuidiæ crudelitatis occur/rat:necnõ Tarquiniũ eiectũ porſẽna iubebat.Tarquinius ſupbus habuit pditos filios:iter quos Arũtẽ qdũ i caſtris eſſet patre ſuo Ardeã obſidente & ortus eſſet iter eũ & collatinũ maritũ Lucretiæ de uxoribus ſermo:eo uſq; proceſſit cõtẽtio:ut ad probãdos eaꝝ mores arreptis eqs ſtatĩ domos ſuas ſimul proficiſcerent̃. Ingreſſi itaq; ciuitatẽ collatiã:ubi fuit Lucretiæ domus:iuenerũt eã lanificio opã dãtẽ: & triſtẽ pp mariti abſẽtiã.Inde ad arũtis domũ ꝑfecti:cũ uxorẽ eius iueniſſẽt cãtilẽis & ſaltatiõibus idulgentẽ reuerſi ad caſtra ſũt: quod arũs dolẽs:cũ de expugnãda Lucretiæ caſtitatẽ cogitaret:mariti eius noie epiſtolã finxit:& đdit Lucretiæ i qua hoc cõtinebat̃:ut aruns ſuſciperet̃ hoſpitio:quo facto p noctẽ ſtricto gladio eius igreſſus ẽ cubiculũ cũ æthiope ac arte egit ut ſecũ coiret dicẽs:niſi mecũ cõcubueris:æthiopẽ tecũ iterimo:tãq̃ in adulterio dephenderi.Timens itaq; Lucretia ne caſtitatis famã morte depderet:qppe quã ſine purgatiõe futurã eẽ cernebat iuita turpibus imperiis paruit:& altera die conuocatis propinqs marito Collatio pr̃e Tricipitio Bruto auunculo:q tribunus eq/tũ celeꝝ fuerat:rẽ idicãs:petiit ne uiolatus pudor:neue iultus eẽt eius iteritus:& erecto gladio ſe iteremit: quẽ Brutus de eius corpore exertum tenẽs proceſſit ad populũ:& multa conq̃ſtus de Tarqni ſupbia & filioꝝ eius turpitudine egit ne in urbẽ reciperentur auctoritate q̃ plurimũ poterat:nã ut diximus:Brutus tribunus eqtũ fuerat:ſed cũ nõ ſuſciperet̃ Tarquinius cõtulit ſe ad porſenã regẽ thuſciæ:q pro Tarqnio cũ igẽtibus copiis capto ianiculo:& illic caſtris poſitis romã uehemẽter obſedit:& cũ p ſubliciũ põtẽ hoc ẽ ligneũ tranſire conaret̃ ſolus Cocles hoſtilẽ ipetũ ſuſtinuit:donec a tergo põs ſolueret̃ a ſociis:quo ſoluto ſe cũ armis ꝑcipitauit i tyberim:& licet leſus i coxa:tamẽ eius fluenta ſuperauit:unde ẽ illud ab eo dictũ cũ ei i comitiis coxæ uitiũ obiice/ret̃ p ſingulos gradus admoneor triumphi mei.In tãtã ãt obſidiõis neceſſitatẽ populus uenerat:ut ẽt obſides daret:ex qbus Chloelia iuenta occaſione trãſnatauit fluuiũ:& romã reuerſa ẽ.Reddita ẽ rurſus pacis lege eam Porſena repetẽte:q admiratus uirtutẽ puellæ dedit ei optionẽ:ut cũ qbus uellet redire:illa elegit cæteras uirgi/nes:unde Porſena hoc quoq; miratus cõceſſit:& rogauit p litteras Po.ro.ut ei aliquid uirile decerneret̃:cui data ẽ ſtatua equeſtris:quã i ſacra uia hodieq; cõſpicimus. Eiectũ:at q facile poterat ſuſcipi & occidi: ſed iõ non ẽ ſuſceptus:qa occidi nõ poterat religione ipediẽte.Rex.n.ẽt ſacroꝝ fuerat unde poſtea alii facti ſũt cõſules:alii reges ſacroꝝ. Porſẽna:unum n addidit metri cã:unđ & penultimæ datus accẽtus ẽ:nã Porſena dictus ẽ Mar. Hanc ſpectare manu Porſena non potuit. Aeneadæ:ſatis longe petit epithetũ. Illũ:coclitẽ: & mõ Cocles in hoc homine:de quo dicit proprium eſt nomen:in aliis appellatiuum: nam luſcos cloclites dixerunt antiqui. Vnde & cyclopas Coclitas legimus dictos : quod unum oculum habuiſſe perhibentur.

CHRI. Fœdera:cõuenerũt romãi & albani:ut fœdera ferrent : apud romanos fæciali qs nũc hoſtiliũ regẽ de fœdere rogat.Hic poſt multa uerba ait. Audi iuppiter audi pr̃ pr̃iæ populi albani audi tu populus albanus. Deinde expſis fœderis cõditiõibus ſubiunxit iuppiter po.ro.ſic ferito:ut ego hũc porcũ ferio:tantoq; magis ferito q̃to magis potes polleſq;.Intelligebãt ãt ſi non ſeruaret̃ pax.Id ubi dixit porcũ ſilice percuſſit.Fœdus hic dicitur ictũ:quia non ſine ictu ſancitur:Enni.appellat fœdus a fide. Quintilia. dixit ineſſe q̃dã maieſtatem cum dixit porca non porro. Metium:uide Seruium. Fœ/dus

Et fluuium uinclis innaret chlœlia ruptis.
In ſummo cuſtos tarpeiæ manlius arcis
Stabat pro templo: & capitolia celſa tenebat.
Romuleoq; recens horrebat regia culmo:
Atq; hic auratis uolitans argenteus anſer
Porticibus gallos in limine adeſſe canebat.
Galli per dumos aderant:arcemq; tenebant
Defenſi tenebris:& dono noctis opacæ.
Aurea cæſaries illis:atq; aurea ueſtis.
Virgatis lucent ſagulis:tum lactea colla
Auro innectũtur:duo quiſq; alpina coruſcant
Geſa manu:ſcutis protecti corpora longis.
Hinc exultantes ſalios:nudoſq; lupercos.
Lanigeroſq; apices:& lapſa ancilia cælo

SER. Vinclis innaret chlœlia ru. Atq obſides nõ ligant̃:ſed uincla pro cuſtodibus accipiamus : aut certe ruptis uiclis põtis.i.iã ponte reſoluto. Summo cuſtos tarpe.mã.ar.in ſumma clypei parte & bona rõne utit̃ i pictura apta unicuiq; rei loca diſtribuens. Iõ.n. i ſũma clipei pte dicit factũ eẽ capitoliũ:qa hoc arcem urbis eſſe manifeſtũ ẽ.Hiſtoria talis ẽ:Brẽno duce ſe/nones galli uenerũt ad urbẽ:& circa alliã fluuiũ occurrẽtẽ ſibi deleuerũt exercitũ oẽm populi ro. Alia quo/que die cũ uellẽt igredi ciuitatẽ prio cũctati ſũt timẽ/tes iſidias:qa & patẽtes portas & nullũ in muris uidebãt.Poſtea paulatim igreſſi & cũcta uaſtarũt octo ite/gris mẽſibus:adeo ut ea q̃ icẽdere nõ poterãt militari manu diruerent ſolo remanente capitolio : ad qđ cũ utẽſilibus reliq cõfugerãt ciues qui tamẽ a gallis obſi/debant̃ ẽt id penetrare cupiẽtibus:quos alii p dume/ta & ſaxa aſpa:alii p cuniculos dicũt conatos eẽ aſcen/dere:tunc Mãlius cuſtos capitolii gallos detruxit ex arce clãgore anſeris excitatus: quẽ priuatus qdã iuno

nł dederat dono:nāq; ſecundū Plini.nullū aīal ita odorē hominis ſentit. Pro tē.pro defenſiōe tēpli:nā ante tē/
plū nō ꝓcedit:cū obſeſſus itra tēplū eſſet:ſic in nono Ipſi intus dextra ac leua pro turribus aſtant:Teren.Nam
niſi hæc ita eſſent pro illo aut ſtares phedria. Tenebat:defendebat & eſt militare uerbū ut etiā Salu.dicit: un/
de contra uictos loco motos dicimus Cicero loco illo motus ē. Horrebat re.cul.Curiā calabriā dicit quam
Romulus texerat culmis ad quā calabat̄.i.uocabat̄ ſenatus:uocabat̄ & populus a rege ſacrificolo: ut quoniā
adhuc faſti nō eſſent ludoꝝ & ſacrificioꝝ ꝑnoſcerēt dies. Atq; hic:i capitolio: & ſatis prudēter argēteū anſerē
dixit:nā q̄ſi epitheton ē coloris:& ſignificauit rē uerā i capitolio i honorē illius anſeris: qui galloꝝ nūtiarat ad
uētū poſitus fuerat anſer argenteus. Auratis porticibus:hoc ad tps retulit florentis romanæ reipu.Nā illo lo
co ubi dixit Horrebat regia culmo:iō addidit romuleo:ut icipiētis & paupis adhuc ipii tēpora deſignaret. Ca
nebat:quaſi ꝑdiuinabat:nā canere & dicere & diuinare ſignificat. Arceq; tenebat:deeſt pene:nā ꝓpe tenuerūt.

Defenſi te.& do.no.opa.multi iteratione uolūt:alii dicūt tenebris pp cuniculos. Dono noctis: ſōno Mālii:
nā ſomnus noctis ē donū. Aurea ueſtis:hoc ē barba:unde contra inueſtes dicimus iberbes:unde ē Cū mihi pri
ma genas ueſtibat flore iuuētus. Virgatis lucēt ſagulis:q̄ habebāt i uirgaꝝ modū deductas uias:& bene allu/
ſit ad gallicā linguā:per quā uirgæ purpura dicit̄.Virgatis ergo ac ſi diceret purpuratis. Geſſa : haſtas uiriles:
nam ēt uiros fortes galli geſſos uocāt. Scutis longis:p hæc corpoꝝ oſtēditur magnitudo: ut ſupra Stabāt tre
centū nitidi in ꝑſepibus altis per quod equoꝝ magnitudinē expſſit. Hic.i.i eodem ſcuto:& cōgrue ſacerdo/
tes ſtatim poſt templa commemorat.Salios:qui ſunt in tutela iouis Martis Quirini dicti ſalii: ideo quod cir/
ca aras ſaliant & tripudient. Nudoſq; lupcos:cū in honorē panos lupercalioꝝ ſolēnitas celebraret̄:pecora ro/
manoꝝ ſubito a latronibus rapta ſunt:illi proiectis ueſtibus perſecuti ſunt latrones : quibus oppreſſis & rece
ptis animalibus pp rē a nudis proſpere geſtā ꝑmāſit cōſuetudo:ut nudi lupcalia celebrarēt. Lanigeroſq; api.
Flamines in capite habebāt pileū:in quo erat breuis uirga deſup habēs lanæ aliquid:quod cū p æſtus ferre nō
poſſent:filo tātū capita religare cœperunt:nā nudis penitus eos capitibus icedere nefas fuerat.Vnde a filo quo
utebant̄:flamines dicti ſunt quaſi filamines.Veꝝ feſtis diebus filo depoſito pilea neceſſe erat accipere q̄ ſecun/
dū alios ad oſtendendā ſacerdotii eminētiam ſunt reperta: ſicut colūnæ mortuis nobilibus ſuperponunt̄ ad
oſtēdēdū coꝝ culmē.Alii dicūt nō propter eminentiā dignitatis hoc factū:ſed quia cū ſacrificarēt apud lauro
lauiniū:& eis exta frequēter aues de uicinis uenientes lucis arriperēt eminētia uirgaꝝ eas terrere uoluerūt.Ex
īde ēt cōſuetudo ꝑmāſit:ut apud laurolauiniū īgētes haberent̄ uirgæ nō breues:ut i urbe. Lapſa ancilia cœ.re
gnāte Numa pōpilio ſcutū breue & rotūdū cælo lapſū ē:& cū aruſpices reſpōdiſſent illic fore urbis ipium ubi
illud fuiſſet diligētia Numæ:ne quādo ab hoſtibꝫ poſſet auferri adhibito Mamurio fabro multa ſimilia facta
ſunt & in tēplo Martis locata.Quod āt dicit ancilia plurali numero utitur pro ſingulari:nam unum lapſum ē
ancillæ autem dicuntur aut quaſi undiq; circunciſum:aut quaſi αμφιχειλον idest undiq; labrum habens.

CHRI. Chlœlia:cū i bello cōtra Tarquiniū Porſena oſtēdiſſet ſe uelle res cōponere miſerunt romani legatos
q de induciis agerent donec iuditiū res feciſſet:& de primis familiis uiginti pueros duxerūt:qui obſides eſſent
dātibus filios ſuos primū cōſulibus.M.quidē Oratio filiū.P.uero Valerio filiā iam nubilē. Veꝝ uirgines dum
Porſena de re deliberat:rogarūt uirgines cuſtodē:ut ſinat eas ſe in propinquo flumine lauare atq; interi ab eis
diſcedere ne nudas aſpiciat.Qua re ipetrata Chlœlia cæteras adhortata ē:ut ſe ſequant̄:priaq; fluuiū trāſnare
cœpit:reliq̄ ſequunt̄ ſicq; i urbē ad pentes rediere.Chlœliæ ſtatua ænea erecta i uia ſacra quā i forum itur.Vir
ginū āt ꝑter hāc nos ſtatuā nullā extantē iuenimus:Diony.ait. Anſer:hæc auis uenictes gallos preſentiēs clan/
gore edito canes excitauit.Canes uero Malliū: ut ē apud Liuiū:ſicq; ſeruatū ē capitoliū : unde teſte Pli. cibaria
anſeꝝ cēſores i primis locabant.Eſt illi fama imoris:nā Olenū pueꝝ argis ab anſere amatū ferūt.Itē Glaucē:q
Ptolomæo regi cythara canebat.Lacidi uero philoſopho ita ꝑpetuo ſibi comes adhæſit:ut nuſq; illū rliquerit.
Sūt q aſſerāt ſingulis annis cōſueuiſſe romāos oībus diis de anſere ſacrificare q̄ cōſuetudo ita cōuerſa ē ad chri
Saga ſtiāos:ut i oīum ſanctoꝝ celebratiōe:quæ calēdis nouembris ē:anſerē epularent̄:Quod adhuc florētini obſer
Galli uāt. Sagulis:Saga militares ſūt ueſtes:hic p diminutionē ſagula. Lactea:cādida nā preter cæteros albi ſūt gal.
Gala/thæ li.Quapp a græcis pp huiuſcemodi colorem galatæ dicuntur ab eo quod eſt galla.i.lac:recte ergo lactea dixit.

Extuderat:caſtæ ducebant ſacra per urbem
Pilentis matres in mollibus:hinc procul addit
Tartareas etiam ſedes alta hoſtia ditis:
Et ſcelerum pœnas:& te catilina minaci
Pendentē ſcopulo:furiarūq; ora trementem
Secretoſq; pios:his dantem iura catonem.
Hæc inter tumidi late maris ibat imago
Aurea:ſed fluctu ſpumabant cærula cano.
Et circum argento clari delphines in orbem
Aequora uerrebant caudis:æſtumq; ſecabāt.
In medio claſſes æratas actia bella
Cernere erat:totūq; inſtructo marte uideres

SER. Extuderat:ſtudioſe fecerat. Ducebāt:dedu
cebāt:hæc.n.fuerat cōſuetudo. Pilētis.m.in.mol.Pi/
lēta ſunt uehicula:ſicut nūc baſternas uidemus:erant
āt tūc ueneti coloris:non ut nūc ruſſati:quibus niſi ca
ſtæ utebant̄.Mollibus āt penſilibus:ut cōtra plumas
penſiles dicimus:& molles ſignificamus. Hinc ꝓcul
bene longe a tēplis inferos facit. Sceleꝝ pœ.pro ſcele
ratorum:& bene ait ſceleꝝ pœnas. In crimina:enim
perſonæ incidūt:nō ipſaꝝ ſunt proprie crimīa:unde
& ſceleribus ſunt ſtatuta ſupplicia quæ i ſe incidentes
homines obnoxios faciunt. Et catilina minaci pen/
dentem ſcopulo:Hoc quaſi in Ciceronis gratiam di/
ctum uidetur. His dātē iura ca.ut ſupra diximus cē/
ſoriū ſignificat non uticenſem : qui contra Cæſarem
bella ſuſcepit:& ſupergreſſus ē hoc loco Homeri diſ/
poſitionē.Siquidem ille Minoem & Rhadamanthū
& Aeacum de impiis iudicare dicit hic romanū ducē

Feruere leucatem:auroq; effulgere fluctus:
Hinc auguſtus agens italos in prœlia cæſar
Cũ patrib9:populoſq; pẽatib9 & magnis diis
Stãs celſa ĩ puppi:gemĩas cui tẽpora flãmas
Læta uomunt:patriumq; aperiť uertice ſidus.
Parte alia uentis & diis agrippa ſecundis
Arduus agmẽ agens:cui belli inſigne ſuperbũ

innocẽtibus dare iura cõmemorat. Hæc iter:bene inter iñferos & ſupos mare factũ dicit:quod ut ſupra diximus:nos ab antipodibus diuidit:q iñferi ſunt nři cõparatiõe. Imago aurea:nõ ẽ cõtrariũ q & cæruleam & aureã & argenteã maris dixit eſſe imaginẽ quã ſcimus pro uẽtoꝝ qualitate mutari & colores reddere: quod expſſius i ſcuto fuiſſe ſignificat. Cærula.i.maria. Fluctu:cano ois.n.ſpuma alba eſt:q̃ fluctibus naſciť. In orbẽ:i circuitũ. Aeſtũq ſeca.naturale.n.rem oſtẽdit:nã ſp mař turbať:cũ delphini appuerũt. Cernere erat:græca figura ẽ. Leucatem:i promontorio epiri eſt mõs leucate. Hinc auguſtus agens ita.Cũ de ſtatu reipu.eẽt lõga cõtẽtio iter Auguſtũ & Antoniũ & Lepidũ placuit:ut totum orientẽ teneret Antonius Auguſtus gallias & hiſpanias cũ italia:Lepidus africã ſardiniã ſiciliã.Ad cãm maioris fidei Antonius ſororẽ Auguſti duxit uxorẽ. Profecti itaq ſũt ad ꝓuincias ſuas:ſed Antonius i ægypto captus eſt amore Cleopatræ nõ uſquequaq adeo ut ea demiſſa cõtra parthos proficiſcereť:qbus uictis dũ Cleopatræ cupiditate feſtinat exercitũ oẽm frigore i armẽia pdidit.Ipſe tamẽ aialiũ cadaueribus paſtus cũ paucis ad ægyptũ eſt reuerſus. Vbi ei cœpit ſuadere Cleopatra ut ſe ſortireť uxorem derelicta ſorore Augu.quo facto Auguſtus uehementer accẽſus cõtra eũ cœpit bella moliri. Antonius re cõpta collectis orientis uiribus prior cũ uxore Cleopatra uenit ad bellũ.Cõflictũ eſt nauali certamine circa actiũ epiri ꝓmõtoriũ:ubi uicti ſunt Antonius & Cleopatra: & in fugã coacti poſtea occiſo Antonio illa ſibi ſerpentẽ adhibuit:ſed qa belli ciuilis triũphus turpis uř laborat poeta ut probet iuſtũ bellũ fuiſſe dicens Auguſtũ eẽ cũ přibus populoq penatibus & magnis diis cõtra cũ Antonio auxilia peregrina & monſtruoſa ægyptii numina:& re uera i exercitu Antonii oẽs barbari fuerũt:qđ & Virg. dicit ægyptũ uireſq oriẽtis:atq ultima ſecũ Bactra uehit.Vnde ẽt de hoc bello egit triũphũ:nec.n.ciuile putatũ ẽ:qđ tãtũmõ romão duce geſtũ ẽ:q & ipſæ barbaræ ſeruiebat uxori:adeo ut ꝑtoria ei caſtra cõcederet:quorũ:q̃ potiebatur iperio ipſe uocabat exercitũ:unde eſt illo loco de Cleopatra patrio uocat agmina ſiſtro:nã Antonius conſulare ſibi tãtũ detinuit impiũ:i quo ſola ẽ poteſtas iubẽdi.Ille.n.ducit exercitũ q hẽt i poteſtate caſtra ꝑtoria. Penatibus & magnis diis:alii uolũt unũ eſſe:alii ſeparãt ut magnos deos accipias Iouẽ Mineruam Mercuriũ: quos Aeneas de Samothracia ſuſtulit. Tempora flã.læ.uo.naturaliter.n. Auguſtus igneos oculos habuiſſe diciť adeo ut qdã romanus iterrogatus ab eo cur uerteret faciẽ reſpõdiderit qa fulmẽ oculoꝝ tuoꝝ ferre nõ poſſũ:ſicut ait Sueto. Apiť uer.ſi.Sidus in uertice:hoc ẽ ſup galeã:nã ex quo tpe p diẽ ſtela uiſa ẽ: dũ ſacrificareť Veneri genitrici:& ludi funebres Cæſari exhiberentur: cuius ſidus putatũ eſt Auguſto perſuadẽte i honorem patris Auguſti ſtellã gallea cœpit habere depictã. Parte.a.non eſt contra:ſed in alia parte. Ventis & diis agrippa ſecundis:Secundis dixit Auguſti comparatione:nam hoc dicit Auguſtus nimio uentorum & numinum utebatur fauore. Agrippa ſecundis:hoc eſt ille habuit primum fauorem:iſte ſecundum.

CHRI. Et te cati.imitať græcos:& ut illi Tãtalũ Siſyphũ & huiuſcemodi ſceleratos apud iferos relegatos pœnas ſceleꝝ pẽdere deſcribũt:& cõtra Aeacũ Minoa & alios iuſtos reges illis ſe ueriſſimos iudices proponũt ita Virgi.& Catilinã & Catonẽ addit. Delphies:de hoꝝ natura ĩ buc.dixius. Leucatẽ: promõtoriũ epiri altiſſimũ:apud quod Antoniũ Cleopatrãq bello nauali ſuperauit Auguſtus:ob quã uictoriã ambrachiam propĩquã urbẽ nicopolĩ dixit:& romæ i palatio tẽplũ Apolini ædificauit ĩ ea pte quæ fulmine fuerat icta. Addidit porticum & bibliotecham. Italos:nam Auguſti milites romani erant & romanis ſacris imbuti. Antonii uero barbari & barbaræ mulieris ĩperium ſequentes.

Tempora nauali fulgent roſtrata corona.
Hinc ope barbarica:uariiſq; antonius armis
Victor ab auroræ populis:& littore rubro
Aegyptum uireſq; orientis:& ultima ſecum
Bactra uehit:ſeqturq;(nefas)ægyptia cõiũx.
Vna omnes ruere: ac totũ ſpumare reductis
Conuulſum remis roſtris ſtridentibus equor
Alta petunt:pelago credas innare reuulſas
Cycladas:aut mõtes cõcurrere mõtibus altos
Tanta mole uiri turritis puppibus inſtant
Stupea flamma manu:teliſq; uolatile ferrum
Spargiť:arua noua neptũnia cæde rubeſcũt.
Regina in mediis patrio uocat agmine ſiſtro.
Nec dũ etiã geminos a tergo reſpicit angues
Omnigenũq; deũ monſtra & latrator anubis
Cõtra neptunnũ & uenerẽ contraq; mineruã

SER. Nauali roſtra.co.Sextus Põpeius Põpei filius i Siciliã piraticã exercuit cõtra quẽ prio cũ Agrippa dimicauit Auguſtus poſtea Agrippæ cura data eſt: q eũ deleuit ob quod ei Auguſtus roſtratã dedit coronã:qa uicerat nauali certamine. Hic:a parte cõtraria.
Victor ab au.p.quia uicerat partos:ut diximus. Littore ru.Erythreo mari qđ ẽ inter ægyptũ & idiã. Vltima ſe.ba.u.Vltima nõ qtũ ad fines ſpectat orbis terraꝝ:ſed ultima ĩperio Antoniano. Conſtat.n.bactrianos poſt ſe habere gentes inumeras. Nefas:exclamatio ẽ nõ in eo tantũ q ægyptiã romanus duxerat: ſed ẽt qđ mulier caſtra ſequebatur: quod igenti turpitudine apud maiores fuit.Vnde bellaturus Põpeius i leſbo religt uxorẽ. Ruere:ruebant.i.cũ impetu ueniebãt. Cõcurrere.m.a.Alii altis legunt:unũ tamen eſt.
Turritis.p.i.hoc de hiſtoria traxit: nã Agrippa prius hoc genus turriũ iuenit:ut de tabulatis ſubito erigereť:ſimul ac uẽtũ eẽt i pliũ turres hoſtib9 iprouiſæ.
Arua no.n.c.noua cæde magna nimia: nã non dicit reuera noua: cum alia fuerint bella ciuilia: & cædes aliæ i ipſis. Patrio uocat ag.ſi.Cleopatra ſibi tantum

Tela tenent: ſæuit medio in certamie mauors
Cælatus ferro: triſteſq; ex æthere diræ:
Et ſciſſa gaudens uadit diſcordia palla:
Qua cum ſanguíco ſequit̃ bellona flagello.
Actius hæc cernens arcum itendebat apollo
Deſuper: omnis eo terrore ægyptus & indi:
Omnis arabs: omnes uertebant terga ſabæi.
Ipſa uidebatur uentis regina uocatis
Vela dare: & laxos iã iamq; immittere funes:
Illam inter cædes pallentem morte futura
Fecerat ignipotens undis & iapige ferri.
Contra autẽ magno mœrentem corpore nilũ
Pandentemq; ſinus: & tota ueſte uocantem
Cæruleũ ĩ gremiũ: latebroſaq; flumĩa uictos.
At cæſar triplici inuectus romana triumpho
Mœnia diis italis uotum immortale ſacrabat.
Maxima tercentum totam delubra per urbẽ

aſſumpſerat: ut ſe Iſim uellet uideri. Iſis aũt eſt genus ægypti q̃ p̃ ſiſtri motũ quod gerit in dextra nili acceſſus ſignificat p̃ ſitelã quã ſiniſtra retinet oſtendit fluentiã oĩum lacunaꝝ. Iſis ãt lingua ægyptioꝝ eſt terra quã iſim uolũt eẽ. A tergo re.an. hoc ẽ nõdum uidebat mortẽ futurã. Deum mõ. iõ mõſtra dixit: q̃a ſub Auguſto necdum romãi ægyptia ſacra ſuſceperant.
Et latrator anu. q̃a capite canino pĩgit̃: hunc uolunt eſſe Mercurium. iõ q̃a nihil ẽ cane ſagatius. Cõtra neptunnum: Home. ſeq̃: q deos dicit contra ſe ꝑ diuerſis ptibus hr̃e certamẽ. Celatus fer. aut ĩ armis locatus: aut de ferro ſculptus. ſ. & metallo ſibi congruo.
Diræ: diræ proprie ſunt ultrices Deæ: & bene has intereſſe dicit p̃lio ad puniendum Antonium: q matrimoniale læſerat fœdus. Diſcordia pal. iõ diſcordia: q̃a unius ciuitatis erant: Et bene dirã diſcordia ſequitur: quã bellona comitat̃: nã p̃ diſcordiã uenit̃ ad bellum: Hora. Ita truces inimicitias ac funebre bellum.
Actius hoc cer. quẽ poſtea actium noĩauit auguſtus.
Vertebãt ter. ſa. oẽs iſti populi oriẽtis ſunt. Iã iã. ꝑ. ſ. auiditate fugiẽdi. Inter cædes: inter ſuoꝝ cadauera.
Morte futura: omie mortis futuræ. Iapige. ſ. Vẽto q de apulia flãs ad oriẽtẽ ducit: Hora. Obſtruſis aliis p̃ter iapigia. Magno corpo. ſeptemfluo. Vocãtẽ cæ. ĩ gre. hoc de hiſtoria: nã legit̃ Cleopatrã pſagio mortis futuræ oblitã eẽ receſſus ægypti petere: in quibus poterat facile bella reparare: de qua re ſe moriens dicitur icre paſſe. Latebroſaq; flumi. quia nili origo neſcitur: licet Pli. dicat aut longe ab æthiopia maurorum poſt maiorem atlantem lacum eſſe ex quo erumpit: quod uidetur eſſe ueriſimile ex belluarum ſimilitudine.
CHRI. Tẽpora naua. nã de coronis alibi a nobis dictum ẽ. Variis: multiplices. n. & ex uariis natiõibus exercitus cõtraxerat: cum ipſe Auguſtus: ut ſupra dixit ſolos italos in bellum duxiſſet. Rubro: hoc mare indicum & æthiopicum oceanum ampliſſimo ore ab auſtro in ſeptentrionẽ funditur: & ne in mediterraneum exeat a terris pſaꝝ arabũq; tenet̃. Dr̃ rubꝝ q̃a illius littora quoniã rubro colore ſunt: aquas rubeas cũ limpidæ
Ery/thræum mare ſint oſtẽdũt: eſt dictũ Erythreũ ab erythreo rege: & q̃a erythros rubeũ ſignificat multi putãt erythreũ rubrũ interpretari. Bactra: bactra bactrorum urbs eſt: quæ zariaſta uocatur. Siſtro: ſpecies eſt tympani ſeu cymbali: quod inſtrumentum credo non abſimile eſſe ab eo quo puellæ florentiæ utuntur in choreis.

Lætitia: ludiſq; uiæ: plauſumq; fremebant.
Omnibus in tẽplis matrũ chorus oĩbus aris,
Ante aras terram cæſi ſtrauere iuuenci.
Ipſe ſedẽs niueo candentis limine phœbi.
Dona recognoſcit populorum: aptatq; ſupbis
Poſtibus: incedunt uictæ longo ordĩe gentes:
Quã uariæ liguis habitu tã ueſtis & armis.
Hic nũadũ gẽus & diſcinctos mulcifer aphros
Hinc lelegas: caraſq;: ſagittiferoſq; gelonos
Finxerat: euphrates ibat iam mollior undis.
Extremiq; hominũ morini: rhenuſq; bicornis:
Indomitiq; daci: & pontem ĩdignatus araxes.
Talia per clypeum uulcani dona parentis
Miratur: rerumq; ignarus imagine gaudet.
Attollẽs humero famamq;: & fata nepotum.

Bactra SER. Triplici triũ. Tres. n. Auguſtus habuit triũphos: nã p̃io die triũphauit exercitus q Antoniũ uicerat. Secundo q dalmatas uicerat. Tertio ipſe cũ Alexandro ẽ ingreſſus triũpho. Ludiſq; uiæ plauſuque fre. hoc ẽ per cõpitalitia ludi celebrati ſũt. Cãdẽtis limi. phœ. ĩ tẽplo de ſolido marmore effecto: quod allatũ fuerat de portu lunæ q ẽ ĩ liguria. Dona reco. popu. auꝝ coronariũ dicit q̃ hodieq; a uictis gẽtibus datur. Imponebant autẽ hoc imperatores propter conceſſam uitam: ideo ergo dixit dona: nam ſi hoc nõ eſſet ſpolia diceret. Hic numadum genus: at qui Antonius orientis habuit populos: ſed intelligas has gentes africæ operas ſuas locaſſe: & ſimul cum Antonio ab Auguſto eſſe ſuperatas. Diſcinctos: uel habitum eorum oſtendit qui uſq; in italos fluebat quod Plau. in penulo ridet dicens: Quæ eſt illa auis: cum afrum uidiſſet ueſtem demiſſam trahentem: aut diſcinctos dixit inabiles militiæ. Omnes enim qui militant cincti ſunt: aut certe inefficaces: ut contra precinctos ſtrenuos dicimus: Hora. Altius ac nos p̃cinctis unũ: unde & græcæ ευζωνοσ appellatur non q bonã zonam habet: ſed q eſt ſtrenuus. Mulcifer: Vulcanus ab eo q̃d totũ ignis permulcet. Lelegas: theſalos: Luca. de theſſalia: Mox lelegũ dextra p̃ſſum deſcẽdit aratꝝ. Caraſq;: Caræ iſulani populi fuerũt piraticã exercentes famoſi dicti a Minoe: ut Tucydides: & Salu. dicunt. Gelonos: populos ſcythiæ. Euphrates iam mol. un. ibat: Sentiens ſe quaſi eſſe ſuperatum. Hora. Minorem uoluere uertice. m. Morini: populi galliæ ĩ finibus qui britanniam ſpectant. Rhenus: fluuius galliæ bicornis autem q̃ per duos fluit alucos: per unum qua romanum imperium ẽ: per alteꝝ iterfluit barbaros. Indomitiq; da. populi ſcithiæ. Araxes: fluuius armeniæ quem pontibus nixus eſt Xerſes conſcẽdere. Parentis: nunc honoris

Rerum:ſcilicet futurarum:quæ nondum fuerant. Famamq;:gloriam. Nepotum:poſterorum.

CHRI. Lelegas:Arcananiæ parté curetes habent lelegæ partem teleboi locros lelegas dicunt: & occupaſſe boetiam:ná uolũt iter eos quendá fuiſſe nomine lelegam & lelegæ nepté teleboá cuius.xx.liberi teleboi dicti horum pars leucadẽ habitauit. Cares inco.io.Vnde pulſi petiuerũt phrygiá.Pulſi deinde ſũt a græcis: q expugnarũt troiam:Stra.ait cares fuiſſe ſub Minoe:& tunc lelegas appellatos & inſulas habitaſſe:deinde in continétem ueniſſe:& multa maritimæ oræ & mediteraneæ habitatoribus abſtuliſſe.Deinde iones & dores multa illis ademiſſe.Fuerũt autem eodem teſte rei militaris ſtudioſi:Hoc idicat q lora criſtas & cætera inſignia carica dixere priſci. Ait enim Anacreon Nectite bene compactum cariæ locum. Alceus itidem Caricam quatiens criſtam. Morini:galliæ populi ſunt iuxta merapios & horanos. Irim:ut plurimũ iunoni miniſtrá dát irim: quia iuno ipſa aer eſt i quo iris gignitur.Datur & ioui:quia & ipſe etiam iuppiter nonnunq̃ pro aere ſumitur.

Deſcriptio noni libri.

Onus habet pugna:nec adeſt
dux ipſe tumultu
Atq; ea adiuerſa penitus dum
parte geruntur
Iunonis monitu turnus feſtinat in hoſtem.
Teucrorum naues rutulis iaculantibus igné
Nympharũ in ſpeciem diuino numine uerſæ.
Euryali & niſi cœptis ſuit exitus impar.
Pugnatur.caſtra æneadæ uallumq; tuentur.
Audacem rutulum dat léto pulcher iulus
Fit uia ut turnus biciam & pandarum altum
Deiicit:& totis uictor dat funera caſtris.
Iamq; fatigatus recipit ſe in caſtra ſuorum.

P.Virgilii Maronis Aeneidos Liber nonus.

Tq; ea diuerſa péitus
dum parte geruntur
Irim de cælo miſit
ſaturnia iuno
Audacem ad turnũ:
luco tũc forte parétis
Pilumni turnus ſacra
tá ualle ſedebat:
At qué ſic roſeo thaumantias ore locuta eſt
Turne quod optanti diuum pmittere nemo
Auderet uoluenda dies en attulit ultro.
Aeneas urbe:& ſociis & claſſe relicta
Sceptra palatini:ſedemq; petiuit euandri:
Nec ſatis:extremas corithi penetrauit ad ur-(bes
Lydorũq; manũ collectos armat agreſtes
Quid dubitas? nũc tps equos nũc poſcer̃ cur-(rus
Rũpe moras oẽs & turbataq; arripe caſtra
Dixit:& in cælum paribus ſe ſuſtulit alis.
Ingentemq; fuga ſecuit ſub nubibus arcum.
Agnouit iuuenis:duplicesq; ad ſydera palmas
Suſtulit:ac tali fugientem eſt uoce ſecutus.
In decus cæli,quis te mihi nubibus actam

SER. Tque ea diuerſa penitus dum:In hoc libro mutatio eſt reꝝ omniũ : ná & pſonæ & loca alia ſunt & aliud negocium incipitur : ab ænea enim tráſit ad turnum:a Thuſcia ad Ardeá:a petitione auxilioꝝ ad bellũ:quẽ tráſitũ quidam culpant neſcientes Virgi.prudenter iunxiſſe ſuperioribus negociis ſequétia p illá pticulá.Atq; ea diuerſa penitus dũ parte geruntᷣ.ſ.qũ offeruntᷣ arma dũ dantᷣ auxilia. Sane formatus eſt iſte liber ad illud Home.ubi dicit per nocté egreſſos eẽ Diomedẽ & Vlyxem cum capto Dolone caſtra penetrarunt : ná partẽ maximá & œconomiæ & negocioꝝ exide habet. Diuerſa peni.ualde diuerſa.i.longius remota:unde paulo poſt dicit:Nec ſatis extremas corithi penetrauit ad urbes:Lydorũq; manũ. Irim:iris quaſi ερισ dicta eſt nunq̃.n. ad conciliationẽ mittitur : ſicut Mercurius: ſed ad diſturbationẽ.Et eſt miniſtra non tantum dearum:ſed deoꝝ: & Virgi.hoc probat dicens Aereá cælo ná iuppiter irim Demiſit germanæ haud mollia iuiſa ferenté. Audacẽ turnũ:forté ſine fœlicitate:ſicut de Palante diximus. Parentis pilũni:Pilũnus & Pitũnus fratres fuerũt dii.Hoꝝ pitũnus ſtercorandoꝝ inuenit uſum agroꝝ:unde & ſterquilinus dictus ẽ. Pilũnus uero pinſendi frumenti:unde a piſtoribus colitur & ab ipſo pilũ dictũ eſt. Sacrata.u.iõ ſacrata:quia ut diximus nũq̃ eſt lucus ſine religione. Sedebat: ut aſp dicit erat:q̃ clauſula antiqua eſt:& de remota ſecũdũ Plau.ſedere ẽ cõſiliũ cape:q iducit ſeruũ dicẽtẽ. Sine iuxta ará ſedeã & dabo meliora cõſilia : ſed ſecũdũ augures ſedere ẽ auguriũ captare:nam q̃ poſt deſignatas cæli ptes aſcendentibus captãtur auguria quod & ipſe ſupra oſtẽdit latẽter iducens picũ ſolũ ſedenté:ut Paruaq; ſedebat ſuccintus trabea:quod ẽ auguriũ : cũ alios ſtátes iduxerit:ergo ſedebat aut erat aut conſilia capiebat:aut augurabatᷣ. Thaumãtias ore locuta eſt: Secundũ poeticã:ideſt Thaumantis filia. Cæteꝝ: ex admiratione hoc nomẽ accepit:q̃ admiratio de eius coloribus naſcitᷣ. Diuũ promit.ne.Nemo pro nullus poſuit & eſt acyrologia:ná diuũ nemo non poſſumus dicere cũ proprie nemo ſit nec homo. Auderet: docet p tráſitũ multa iterdũ tpis rõne puenire: quæ numina pſtare nõ poſſunt:quod ẽt paulo poſt i mris deum petitiõe iuppiter pbat dicẽs:Cui táta deo pmiſſa poteſtas? Voluẽda:pro uolubilibus. Nec ſatis:qa occurrebat ab Euádro eũ facile poſſe remeare. Coryti: mõtis Thuſciæ qui dixi nomẽ accepit a Coryto rege cũ cuius uxore ↄcubuit iuppiter:unde natus ẽ Dardanus. Armat agre.Ne ei formidinẽ iniciat agreſtes eſſe commemorat. Turbata arri.ca.aut arripe & turba aut turbata inuade:propter abſentiam æneæ. Sæuit ſub nubibus ar.hoc eſt duxit:ut Ille uiá ſecat ad naues

& re uera arcus ipſe uariis coloribus ſectus ē. Bene ā͞t ſub nubibus q͞a ſine nubis beneficio arcus non uidet. Agnouit iu. Iri tātū agnouit: nō & a quo miſſa eſſet: utrū a Ioue aut a Iunone: hinc eſt quod dicit: Quis te mihi nubibus actā. Repēte: itē aliud auguriū: nā cū iris ſine nubibus nō poſſet uideri: poſt eius abſceſſum ſtatim ē ſecuta ſerenitas. Clara ā͞t bene addidit: q͞a tem peſtas Τεων.μεσων. Diſcindere cæ. Chaſma dicit factū idēſt ſubitā aeris diruptionē & quēdā receſſū: p quod uult uideri chaſma irim ſe recepiſſe: Mediū aūt bene dixit: nā ē & ſummū: unde ē Sic uertice cæli conſtitit.

Detulit in terras: unde hæc tam clara repente
Tempeſtas? uideo medium diſcindere cælū:
Palanteſq; polo ſtellas: ſequar omnia tanta
Quiſq; i arma uocas: tū ſic effatus ad undam
Proceſſit: ſūmoq; hauſit de gurgite lymphas:
Multa deos orans: onerauitq; æthera uotis.
Iamq; omnis campis exercitus ibat apertis
Diues equum: diues pictai ueſtis & auri.

Nubes ā͞t i medio ſunt: ubi fiunt oīa ſigna quæ dicit. i. iris chaſma ſerenitas: nam ſi in ſummo fieret nullus uidere potuiſſet. Humani enim oculi altiorē nimiū ſplēdorē ferre nō poſſunt: ſane chaſma ē. Ita. n. Pli. uocat diruptio: & qdē cæli receſſus. Palātes. p. ſtellas: bene pallantes q̄ſi alienū tēpus errore uenientes. Oīa tāta. ſ. cæleſtia. Quiſqs in ar. uo. uel iuno uel iuppiter. Onerauitq; æthera uo. itep̄ atq; itep̄ ē uota pollicitus Locus autē iſte dictus ē ſecundū augup̄ morē: apud quos fuerat cōſuetudo: ut ſit poſt acceptū auguriū ad aquā ueniſſent iclinati aurirēt exinde manibus: & fuſis p̄cibus uota promitterent: ut uiſū pſeueraret auguriū: quod aquæ interceſſu dirūpitur: unde ēt i. xii. auguriū q aquæ iterceſſu dirūpitur non procedit nā ſortitur exitū īfirmū: q͞a cygnus dimiſſus ab aq͞la i fluuiū cecidit: ut p̄dāq; ex unguibus ales: Proiecit fluuio: hinc uidet ēt Turnus minime potuiſſe liberari. Iāq; oīs cāpis exercitus ibat aptis: itelligamus hūc exercitū primū i cāpos confuſe ruiſſe: poſt digeſtū i ordines: ut ſit ſequētiū fluminū cōgrua cōparatio: q̄ flumina dicit poſt cāpop̄ inundationem in alueos ſuos reuerti. Nam hoc uult dicere: ut de campis flumina in alueos redeunt: ſic digeſta eſt in acies militū multitudo: quæ fuerat ante diffuſa. Diues equū: per genitiuū frequentius utimur hac figura q̄ p ablatiuum.

DONA. Diuerſa: a troianop̄ caſtris remota: ſic i. v. Quo diuerſus abis. i. a metu remotis. Sedebat: in ocio erat & nō tractibus neceſſariis uocabat: ut multi uolūt: uult. n. poeta illius inertia laudes æneæ p comparationē extollere: & ut æneā a loco & frigore fluminis: ſic hūc uitupat q in loco amœno ociaret: cū æneas p laborē ſubiiſſet nemora: & longinq̄s ptes petiſſet. Miſit ergo irim iuno: ut torpētē excitaret. Audacē: iconſultū & temerariū. Iris uero hic hortat illinc obiurgat. Turne: noīe excitat & pponit occaſionē utilē nō omittēdā. Aeneas: magnū pōdus i noīe. Nūc tps. e. Monet q͞a faciēdū: ne ille i conſultādo pdat tēpus. Dixit: nā obiurgata ē terruit inſtruxit hortata eſt. Decus cæli: Quanta eſt laus ornare cælum & meritum & pulchritudo.

CHRI. Pilūni: uide Seruiū: ſunt tamē q Saturnū putēt a pinſendo dictū eſſe pilūnū: quoniā pili quo frumēta piſebantur īuentor fuerit. Sacrata: nā lucus erat. Sedebat: cogitabat in conſultando uerſabat: non q ſedere id ſignificet: ſed ſolēt q intētius aliquid mēte agitāt ſedere ut corpus imobile teneant: ne mobilitate corporis animus quoq; uacillet. Thaumantias: de iri Thaumātis filia dictū eſt in quarto. Turne: optima oratioi cauſa deliberatiua. Nam ſtatim oſtendit quod ſuadere nititur fieri omnino facile beneficio fortunæ: q̄ maximas ſibi in bello ut etiā oſtendit Cicero in actione gratiarum pro. M. Marcello partes uendicat: nā ſæpe ignaui illius fauore impulſi ſuperant fortes contra illius iniquitate ſæpe ſuperant. Perſuadet ergo ab occaſione q̄ a fortuna prouenit: & eſt una ex ſex partibus: quæ in coniecturali conſtitutione ſigno ſubiiciuntur. Turne: captat beniuolentiā ab eo quaſi dicat Talis uir qui etiam in rebus difficillimis inuictum te preſtare conſueuiſti. Quod optanti: oſtendit magnitudinem occaſionis: quæ tanta eſt: ut non modo mortalis quiſq̄ eam preſtare queat: ſed nullus etiam deorum promittere auderet: ueluti qui ſupra ſuas uires eſſe ſentiret: quæ ergo poteſt eſſe maior occaſio q̄ illa quæ etiam deorum excedat poteſtatem. Dies: recte nam occaſio commoditas eſt q̄ affertur a tempore & optime addit uoluenda non uolubilis: ſed cui hoc neceſſe aſſit: ut deinceps uoluatur & ſic admonet: ut præſenti utatur: nam paulo poſt ex mutatione temporis mutabitur & ipſa. Duo ergo oſtēdit. Primum occaſionem eſſe tantam: quantam nō modo homo quiſquam: ſed ne deus quidem aliquis preſtare q̄at: deinde illam ex mutabilitate temporis: niſi eam quāprimum arripiat habiturā. Aeneas: non ſatis erat oſtēdere tempus commodum: niſi etiam oſtendat ſpacium ſufficiens ad rem tranſigendam: nam & ſpacium ipſum ſigni pars eſt. Hoc igitur arguitur longum futurum: quod non ſolum Aeneas palanteum adnauigauerit ſed inde etiam in Etruriam longius abierit. Ergo anteq̄ illinc ad caſtra ſua redeat erit ſpacium amplum Turno ad caſtra diripienda. Tempeſtas: qualitas eſt temporis ſiue aperta ſerenaue ſit: ut hic ſiue contra turbida & aduerſa. Aliquando idem erit quod tempus: ut ſæpe apparet apud Saluſtium. Pictai: pro pictæ: & ē diphthōgi græci diſſolutio. Eſt enim apud illos diphthongus ai & apud nos tranſit in ae.

SER. Coercent: cogunt colligunt. Altus per ta. gan. Fluuius ē indiæ q ſecū dū Senecā in ſitu indiæ nouē alueis fluit: ſecundū Melonē ſeptem: qui tamen & ipſe commemorat nonnullos dicere quod tantū tribus alueis fluat Virgi. tamen Nilo eum iungens ſeptē alueos habere ſignificat: hanc uarietatē Donatus fugiens lōgū hyperbaton facit dicēs: ceu ſurgēs ſeptē amnibus nilus. aut ganges altus p tacitū. Sane bene addidit per tacitū altus: hoc ē p pfundā altitudinē: nam licet creſcat intra ripas tamē ē: nec ſupfundit: ut nilus

Meſſapus primas acies: poſtrema coercent
Tyrrhidæ iuuenes: medio dux agmine turnus
Vertitur arma tenens: & toto uertice ſupra ē:
Ceu ſeptem ſurgens ſedatis amnibus altus
Per tacitum ganges: aut pingui flumine nilus
Cum refluit campis: & iam ſe condidit alueo.
Hic ſubitam nigro glomerari puluere nubem

Proſpiciunt teucri:ac tenebras iſurgere cāpis
Primus ab aduerſa conclamat mole caicus:
Quis globus o ciues caligine uoluitur atra
Ferte citi ferrum:date tela:ſcandite muros.
Hoſtis adeſt.eia ingenti clamore per omnes
Condunt ſe teucri portas:& mœnia complēt.
Nāq; ita diſcedēs præceperat optimus armis
Aeneas:ſiqua interea fortuna fuiſſet
Neu ſtruere auderent aciē:neu credere cāpo.
Caſtra modo & tutos ſeruarēt aggere muros.
Ergo & ſi conferre manū pudor iraq; mōſtrat
Obiiciūt portas tamē:& præcepta faceſſunt.
Armatiq; cauis expectant turribus hoſtem.
Turnus ut anteuolās tardū præceſſerat agmē
Viginti lectis equitum comitatus:& urbi
Improuiſſus adeſt:maculis quē thracius albis
Portat equus:criſtaq; tegit galea aurea rubra.
Equis erit mecum o iuuenes q primus i hoſtē
En ait:& iaculum attorquens emittit in auras
Principium pugnæ:& cāpo ſeſe arduus iſfert.
Clamorē excipiunt ſocii:fremituq; ſequūtur
Horriſono:teucrum mirantur inertia corda
Non æquo dare ſe cāpo:nō obuia ferre (huc
Arma uiros:ſed caſtra fouerē:huc turbidꝰ atq;
Luſtrat equo muros:aditūq; per auia quærit.
Ac ueluti pleno lupus inſidiatus ouili
Cū fremit ad caulas uētos ꝑpeſſus & imbres

campis unde Aſper diſtixit:altius p tacitum. Pingui flu.n.Nilus dictus eſt q̄ſi νεαν ιλυν hoc eſt nouum limū trahēs:quod uolēs exprimere dixit pigui flumie ideſt fluore: quæ res fœcūdiā efficit terrā qđ & ipſe in Geor.oſtendit dicēs:liquunt̄ montibus amnes:Fœlicēq; trahūt limū itē & uiridē ægyptū nigra fœcundat harena. Quis globus.i.q̄tus admirantis.n.ē nō interrogātis.Nec.n.interrogat qui nuntiat. Hoſtis adeſt: hic diſtinguendū:ut eia ſit militū properantium clamor & ē ennianū qui ait:eia macheras.Ergo eia īgēti clamore dicētes ad portas ruebant:alii hoſtis adeſt eia legūt. Namq; ita di.p̄.excuſatio troianorū: ne portas clauſiſſe timore uiderēt̄. Optimus ar.pitus armorū dux egregius:qui & futura p̄uideret. Si qua it.fo.fuiſſet.i.bellicus caſus. Pudor iraq; mon.licet eos hortaret̄ ira & pudor. Tardū ag.peditū dicit q eqtū comparatione tardi ſunt. Vrbi:Troiæ quā fecerat æneas caſtroꝝ in morem. Maculis quē thracius al.noue albas maculas dixit cū proprie maculaꝝ hæc ſit natura ut obſcuritate ſua albū aliqd infuſcent. Criſtaque tegit galea aurea rubra:duo ablatiui ſunt & duo nominatiui:quos metrica rōne diſcernimus:nam & rubra criſta longe ſunt ultimæ qa ablatiui ſūt. Sane huiuſmodi uerſus peſſimi ſunt. Principium pu.hoc de romana ſolēnitate tractū ē cū.n.uellēt bellum idicere pr̄ patratus:hoc ē priceps fecialiū,p̄ficiſcebat̄ ad hoſtium fines:& p̄factus q̄dā ſolēnia clara uoce dicebat ſe bellū idicere pp certas cās aut qa ſocios læſerant aut quia nec abrepta aīalia nec obnoxios reddiderant:& hæc clarigatio dicebat̄ e claritate uocis:poſtq̄ clarigationē haſta i coꝝ fines miſſa indicabat̄ iā pugnæ principiū. Clamorē ex ſo.legit̄ & clamore:ſi clamore ſenſus erit talis:haſtæ iactū ſocii clamore comitantur. Si clamorē itelligimus Turni: eos clamorē excepiſſe: & cū fremitu eū ſequūtur. Inertia cor.nō re uera:ſed ſicut hoſtibus uidebat̄. Aditūq; p.a.q.ēt p auia ſane ex primit̄ Turni uiolētia:nā uiā per auia nullus requirit.

Ad caulas:munimēta & ſepta ouiū eſt.n.græcū nomē c detracto.Nā græci aulas uocant aīalium receptacula.

DONA. Per comparationē oſtendit magno ſilentio iuiſſe Turnū ut iprouiſus opprimeret icautos:tamē igens puluis illos manifeſtauit. Quis globus:primo dubitauit:deinde cognouit eſſe hoſtes. Tela:etiam lapidēs & oīa miſſilia dici poſſūt. Nāq; ita diſcedēs præ.Aliter.n.timidi poterāt uideri troiani:q īſtructa acie non exirent:contra hoſtes Aeneæ præceptum propter incertos fortunæ caſus ſapiens fuit:Ergo duas dedit uirtutes:alteram ne imbelles uiderentur:alteram ut regi parerent. Tardum:non quod tarde ambularet:ſed comparatione Turni. Iaculum:dedit principium pugnæ id.n.ſignum fuit ante q̄ nulli licebat arma mouere.

CHRI. Vertitur:quod eſt propriū ducis ad quē ſumma totius rei pertinet ut oīa obeundo luſtrandoq; exploret:atq; adminiſtret:& modo uſq; ad prima ſigna deferat̄:modo ad nouiſſimos redeat. Ganges fluuius:īdiæ qui oritur ex caucaſo ſeptentrionalis indiæ monte in mare indicum influit cis Taprobantem iſulā.Quod autem alueis uide Ser.Romanorum primus per illum claſſem duxit.Traianus:ante Traianum Alexāder mace.Nilus de quo iam dictum eſt. Hic ſubi.ni.oſtendit teucrorum uigilantiam qui ex improuiſo opprimi nō potuerunt cum ad omnem euentū intenti:nihil eos latere potuiſſet. Mole ca.s.n.cuſtodiā agebat i turri hoſtibus oppoſita. Quis glo.admirātis eſt & ſtupentis non interrogantis:nam res improuiſa uehementer ꝑturbat aīum:unde ēt minora maiora uident̄.Ergo quis globus q̄ immēſa ac conſtipata multitudo. Globus.n.latine eſt q̄ græcæ ſfera non ergo uidebat milites ſed ex globo pulueris coniectabat q̄ multi eſſent. Ferte citi: in maxima properatiōe ꝓperātē effert orationē qđ demōſtrāt clauſulæ breues & ſine copula poſitæ. Cōdunt ſe.cōponūt ſe ad cuſtodias agendas & ad repugnādū.Neq; iccirco non prodibāt obuiā hoſti:quia timerent:ſed ut ſēnt obſequētes impio æneæ:q prohibuerat illos cū hoſtibus ſe abſēte manū cōferere.Prudentiſſimi ergo ducis conſiliū eſt nō p̄mittere ut abſcente ſe bellū ineāt pp incertos fortunæ caſus:Quapp ſe uetiſſimū Mallii in filiū ſuppliciū quoniā īperiū i huiuſcemodi re cōtēpſiſſet nō īprobat̄. Pudor ira.ponit Ariſtoteles cum fortitudinē deſcribit multos pudore etiam ſi uera in illis fortitudo non ſit:hoſtibus non cedere: & irā tanq̄ cotem ad fortitudinē acuendam eſſe peripatetici omnes affirmāt.Oſtendit igitur q̄ q̄uis ira & pudore ad manus conſerēdas ipellerēt̄:tamē tantum ualuit apud eos impiū ducis:ut illi obtēperauerit. Turnus ut.a.pōit Macro.q̄tuor dicēdi genera eſſe:copioſum:breue:ſiccū:pingue uel floridum.Atq; hūc locū ſiccum eſſe genus oſtendit.

Ganges

SER. Nocte ſup me.ultra mediā noctē.i.maiorē eius ptē & eſt bona elocutio p ſyllepſin ut ſi dicas legi no ctē ſup mediā.i.ultra mediā noctē nulla.n.ſyllepſis ē quæ nō & caſus mutet:& egeat ſubauditione:ut hāc ego nūc ignarā huius q̄cūq; pīcli. Sæuit in.a.phantaſiā ſæuitiæ expreſſit:qa & lupi circa caulas fremūt ut in ipſis aīalibus ſolēt. Ex lō.r.abſoluta elocutio ut ſi dicas ille fame fatigat̄ ex lōgo. Et.q.u.c.q̄ aduerbiū loci eſt non pnomē.Nā nō ſtat uerſus:ſi uia ſeptimus ſit nō ntūs.Ergo q̄ uia.i.p quā ptē uiæ uallo troianos excutiatur. Le gitur tamē & q̄ uia & ē ſenſus abſolutior. Facibus accingit̄ atris:armat̄ inſtruit̄. Piceū fert humida lu.lordi dior.n.ex tædis & ignis fumus eſt. Quis deus o mu ſæ:q1 res deoꝝ eſt & ardua : ideo p ſe eā nō pōt dicere Hic aūt gloria Turni latēter oſtendit̄ : cuius uis niſi a numinibus repelli nō potuit. Priſca ſi.fa.ſed fa.p.oīs antiqtas difficilis puta & īcorrupta manat in poſteros hoc.n.dicit factū hoc licet priſcū ſit: tamen eius fama non ē obliterata uetuſtate. Quo primū:hoc ē initio. Nō.n.ſecūdo factæ ſūt naues apud idā ab ænea. Formabat.i.formare cogitabat:nō.n.i ida ſed apd̄ antandrū factæ ſūt. Alta pe.abſolutū ē ut lata cāpoꝝ. Ipſa d.f.g.figmentū hoc licet poeticū ſit tamen q exēplo ca ret notat̄ a criticis:unde longo pœmio excuſat̄.Nā iō & priſca rōne religiōis:& iouis beneficio dicit eē pfectū ut naues mutarēt̄ i nymphas : quo uel aliq̄ ex pte poſſit eē ueriſimile. Berecyntia: Mater deū a monte phrygiæ berecynto:cuius ultima ſyllaba caret aſpiratiōe quā adimus quotiēs mōtē deli cynthū dicimus. Eſt āt tenuis iſta diſcretio qbus noībus ſubtrahi debeat aſpiratio nā ecce ripæi montes arcadiæ nō ſcribunt̄ cū aſpiratiōe:quā addimus quotiens riphæos mōtes Sythiæ ſignificamus. Da na.p.ac ſi diceret ei q̄ iubere debuerat. Domito te po.o.uidetur dicere preſta ei cuius beneficio ſeruatus ad olympi regna ueniſti. Saturnus enim cum omnes comſumeret filios: iouē ſolum eſſe non potuit celatū mr̄is auxilio domito ergo olympo in tuas:ſcilicet leges per beneficium meum mundo redacto. Pinea ſylua mihi:congrue nam pinus in tutela mr̄is ē deū. Arce ſu.ſū.hoc ē apud Gargara q̄ dicta ſunt quaſi καρακρατοσ.i.caput capitis al titudinis altitudo cara ē ηκεφαλη.Gargara autē ſunt mōtis idæ cacumia pp qd̄ dixit i arce ſūma. Nigranti.p.umbroſa & picea ē genus arboris unde pix deſudat.Hāꝝ āt ſecūdū Pli.qnq; ſunt ſpēs ſicut ēt ſupra diximus. Has ego:non trabes:nam de arce naues non fiunt unde melius arbores intelligimus:referentes ad piceas uel ad pinos:Sane notandum trabes eum dixiſſe de arboribus:cum non dicantur niſi iam cæſæ & iā compoſitæ. Claſſis egeret:iuſta æneæ petitio: & concedentis benignitas numinis excluſit piaculum : nam his remotis ſacrilegium cōmitteret̄. Timor anxius: aut perpetuum ē timoris epitheton aut certe uerum timorē uoluit ſignificare:ut ſeparet ab eo qui ex cupiditate naſcit̄,pſpoꝝ:ut Exultantia hau.Corda pa.pul.

Nocte ſuper media:tuti ſub matribus agni.
Balatum exercent:ille aſper & improbus ira
Sæuit in abſentes:collecta fatigat ædendi
Ex longo rabies:& ſiccæ ſanguine fauces.
Haud aliter rutylo muros:& caſtra tuenti
Igneſcunt iræ:& duris dolor oſſibus ardet:
Qua tentet rōne aditus:& qua uia clauſos
Excutiat teucros uallo:atq; effundat ī æquor.
Claſſem quæ lateri caſtrorū adiuncta latebat
Aggeribus ſeptam circū.& fluuialibus undis
Inuadit:ſocioſq; incendia poſcit ouantes:
Atq; manum pinu flagranti feruidus implet.
Tum uero incumbunt:urget præſentia turni:
Atq; omnis facibus pubes accingitur atris.
Diripuere focos:piceum fert fumida lumen
Thæda:& cōmixtā uulcanus ad aſtra fauillā.
Quis deus o muſæ tam ſæua incēdia teucris
Auertit:̄ tantos ratibus quis depulit ignes:̄
Dicite priſca fides facto:ſed phama perennis.
Tempore quo primū phrygia formabat ī ida
Aeneas claſſem:& pelagi petere alta parabat:
Ipſa deū fertur genitrix berecyntia magnum
Vocibus his affata iouem:da nate petenti:
Qd̄ tua chara parēs domito te poſcit olym/po.
Pinea ſylua mihi multos dilecta p annos
Lucus in arce fuit ſumma:quo ſacra ferebant:
Nigranti picea trabibuſq; obſcurus acernis.
Has ego dardanio iuueni cum claſſis egeret
Læta dedi:nūc ſolicitā timor anxius urget
Solue metus:atq; hoc præcibꝰ ſine poſſe parē/tē:
Neu curſu quaſſatæ ullo:neu turbie uēti

DONA. Viget.p.t.plus ualet pſētia eius q pōt iubere q̄ iuſſio:cū āt dicit fumida tela exprimit q̄re dixerit facibus atris. Tpe.q.Veriſimilis fit res cū tēpus & locus exponit̄. Ipſa de.ge.nullus homo hæc uiderat:aut audiuerat:ſed muſæ poetā docuerunt. Da:imperatiua uox oſtendit parentis. Nate:quod nomen ad impetrandū multum ualet. Chara: ut ſit de parēti quā diligis & quæ te amat.Rē āt arduam petiturā cās iuſtas inſerit.

CHRI. Improbꝰ.i.quē ira facit īprobū.i.īſatiabilē. Siccæ.ſ.fauces.i.ex ardore q.pueīt ex ſāguie areſcūt fauces. Tuēti ig.i.cū.n.tueat̄ mōimēta īexpugnabilia excādeſcit qa deſpat:expugnationē. Dolor.a.qa.pueīt ex ira: ira.n.ē accēſio ſanguinis ad uidictā ſumēdā:ergo ardet q̄ uidicta ſi deſpat :gignit dolorē. Excutiat:uidebat.n. poſſe ſupari troiāos ſi ex caſtris pdirēt:ſed deſpabat ipſos poſſe elicere. Claſſē.q.l.Vna hæc uia uidebat̄ reſtare q̄ exire cōpellerent̄.ſ.ut nauibus īcēſis ſuccurrerēt.Triplex ergo laus æneæ q mādauerat ne ſe abſēte i plium exirent.Troianoꝝ q īperatori ſuo obſequētes fuerāt:& Turni qui id ſummopere conaretur. Vrget.p.tur.nullus.n.tā ignauus ē miles q pſenti īpatore aliqd̄ decliet piculū. Atris:pp fumeos uapores.Vnde ſequit̄ Fumeū fert picea lumē. Quis.d.in re difficili ſcita minimeq; ueriſimili muſas inuocat. Sed fa.pēnis.q.d.hæc ſola uia ē q̄ res priſca nec litteris mandata ſciri potuerit q fama ppetua conſeruata ſit. Tpe:Optimum figmentum &

a ſūmo poetæ igenio pfectū. Priſca.ſ.ergo credenda res quoniā nec apd priſcos q rei ppiores erāt defuit fides.
SER. Proſit no.i.m.o.Bona breuitas.Nam detraxit his & eē nā plenū eſt pit & his ortas eſſe: i montibus nr̄is:qd fecit elocutiōis cauſa. Torquet:q ſuſtinet regit. Quo fata torquet:oſtendit fata aliquatenus trahi nō tamen uſq;quaq; hoc enim dicit quo ideſt ad quā rem. Petis iſtis:pro iſtos:nam ſic dicimus peto tibi pro te. Fas habeant:ius:nec enim poſſent eterna eſſe q̄ ab hoibus facta ſunt.Hora.Debemur morti nos nr̄aq;.Nam ſicut animi facta ſunt imortalia:ita corporis pereunt.Salu.Cæterum ſtudia noſtra ſicut anima immortalia ſūt

Vincantur:proſit noſtris in montibus ortas.
Filius huic contra torquet qui ſydera mundi.
O genitrix quo fata uocas: aut qd petis iſtis:
Mortali ne manu factæ immortale carinæ
Fas habeant:certuſq; incerta pericula luſtret
Aeneas: cui tanta deo permiſſa poteſtas:
Immo ubi defunctæ finem portuſq; tenebunt
Auſonios olim quæcunq; euaſerit undis:
Dardaniūq; ducem laurentia uexerit arua
Mortalem eripiam formam:magniq; iubebo
Aequoris eſſe deas:qualis nereia clotho
Et galathea ſecāt ſpumantē pectore pontum.
Dixerat.idq; ratum ſtigii per flumina fratris
Per pice torrentes atraq; uoragine ripas
Annuit:& totum nutu tremefecit olympum.
Ergo aderat promiſſa dies:& tempora parcæ
Debita complerant:cum turni iniuria matrē
Admonuit ratibus ſacris depellere thædas.
Hic primū noua lux oculis effulſit:& ingens
Viſus ab aurora cælum tranſcurrere nimbus:
Idæiq; chori:tum uox horrenda per auras
Excidit:& troum rutulorumq; agmīa cōplet.
Ne trepidate meas teucri defendere naues:
Neue armate māus.maria ante exurer turno
Quā ſacras dabitur pinus:uos ite ſolutæ
Ite deæ pelagi:genitrix iubet:& ſua quæq;
Continuo puppes abrumpunt uincula ripis
Delphinumq; modo demerſis æquora roſtris
Ima petunt:hinc uirgineæ mirabile monſtrū
Reddunt ſe totidem facies. pontoq; ferunt:
Quod prius æratæ ſteterāt ad littora proræ.
Obſtupuere animis rutuli.conterritus ipſe
Turbatis meſapus equis cunctat:& amnis
Rauca ſonās:reuocatq; pedē tyberius ab alto
At non audaci turno fiducia ceſſit.
Vltro aīos tollit dictis:atq; increpat ultro:
Troianos hæc mōſtra petūt:his iuppiter ipſe

Certuſq; incerta pericula: hoc dicit caſibus licētiam hæc petitio uult adimere. Nā æneas forte qua homo eſt nauigationis debet timere periculum quod perit ſi eius nauibus æternitas detur. Cui tanta deo per. cui ac ſi diceret:nec regi quidem deorum. Defunctæ:libertate:ut O tandem magnis pelagi defuncte:periclis
Portuſq; te.nautico uſus eſt uerbo cum de nauibus diceret. Quæcunq;:hic oſtendit aliquas eſſe perituras. Euaſerit un.de undis exierit cum uenerit ad eū locū de quo nauigaturus iā non ſit.Alii legunt euaſerit undarum piculū. Mortalē.e.f.bene dixit mortalē. Nec enim pōt fieri ut eadem res & mortalis ſit & immortalis ante eſt ut deſinat eē mortalis. Qualis.n.c. non tales dixit erunt:ſic ſupra.Qualis mugitus fugit cum ſaucius aram Turus. Per.p.t.Ardentes & eſt figmentum poeticū. Adde.p.d.promiſſum tempus ad uenerat. Turni iniuria.ſ.quam inferebat & modo iniuria ē αΔΗΚΗΜα.i.iniuſtitia:hic & apd comicos iniurius ē q audet aliqd cōtra ordinem iuris:& bene iniuria:quoniā & cōtra neceſſitatē fati:& contra rōnē fœderis bella cōmouerat. Noua lux.i.oibus deorū qd & paulo poſt dicit. Ne.t.p ne feſtiens:& p hoc ſignificat iō ad nauiū defētionē egreſſos nō eē troianos.qa numē uetuit. Ite.d.p.alii huc uſq; uolūt matrem deū locutā:alii iūgūt gēitrix iubet. Obſtupuere.r.timuerūt rutuli timuit Meſapus nūinis filius timuit Tiberis:p hos āt gradus maior Turni deſignat audacia tale & i q̄rto. At nō iſœlix aī phœniſa. Et.a.r.ſ.licet antiqtas habuerit hic & hæc amnis:melius tamē ē accipe rauca ſonās p rauce q̄ rauca amnis. Reuocatq;.p. t.a.a.nūc ipſū deū territū dixit:ſupra undas fuiſſe prete ritas & i ſe repſſas. Aios.t.d.magnaminitatē ſuā comprobat dictis tale ē illud econtrario.Turbatūq; oculis.
Hæc monſtra petunt:appettūt ut reginā petit. Iuppiter.i.ſ.q oibus pſtare cōſueuit:unde & Iuppiter deus eſt q̄ſi iuuans pater:ergo auxilium ſolitum non circa troiāos accipimus:ſed qd ipſe preſtare conſueuit.
DONA. Torqt q.ſ.cui ē oium regū ptās ſed tamē nō debet aliqd pſtare cōtra fatū ut illa petit.ſ.ut & naues & æneas nō ſint ſubiecti caſibus. Hic.p.debuerūt ante cōiurationē pire ſigna ne caſu res facta uideat dei de uox ſeqt ut ɔiectura ſignorum firmet. Maria an.Pulcher a loco i quo ernat poſſibilitatē ſūpſit. Totidē:ut apperet ipas eē q̄ fuerūt uerſæ. Increpat.u.temeritas maxia q cū factū itellexiſſet:dbuit potius fortunā ſuā d
CHRI. Torqbat q.ſ.m.i circuitū ait ē.n. (flere. q ſolū mouet:& ē hæc pria cā & uerus dus p quē oia ſūt:ipſe āt p ſe eſt. Stabiliſq; manēs dat cūcta moueri:ē itidē qd mouet & mouet ut ſūt ſcdæ cauſæ ē qd ſolū mouet:ut hæc inferiora.Optime igitur diffiniuit deum q torquet ſydera mundi.i.q oia mouet cū ipſe immobilis māeat:i fabula ergo phyſicum aliqd & theologicum poſuit ut diffiniret uerum deum:mox ut poeta ad fabulas reuoluitur. Mortali ne.m.f.omnia quæcunq; ſunt adeo ſunt. Sed q̄dā ipſe facit imediate.i.ſine ali quo medio & ſine ſcdis cāis:& hæc quoniā pxima ſūt ſuo factori:nullaq; cā interponit inter ſe factorēq; ſuū adeo retinent de natura factoris q̄ imortalis eſt:ut parum ab ea degeneret:& ppea imortalitatem retinent ut ſunt aīæ hūanæ.Quædā uero facit nō oio imediate ſed p ſcdas cauſas ut ſūt corpora cōpoſita:& hæc ita degenerāt

ut non ſeruēt factoris imortalitatem. Mortalem eripiā formā.q.d.ipſe nulla cā interpoſita ut imortales iure eſſe poſſint. Et ro.n.t.c.Macro.alioqn uir multa doctria excellens i hoc loco a natiōis ingenio nō diſcedit:nā græci oīa ſuis arrogāt.Noſtris cōtra oīa detrahere conāt᷑.Ait igit᷑ phidiā cū iouē olympū finxiſſet interrogatū de quo diurnā mutuaret᷑ effigiē:reſpōdiſſe ſe archetypū iouis i tribus Homeri uerſibus inueniſſe tāq: illi uitio det ſi qcqd Home.dicit ipſe nō dicat:ac de ſupciliis & crinibus totū illius uultū collegiſſe.Miraturq: hoc a marone pretermiſſum.Sed non uideo cur hoc Hemiſtichio illius maieſtatem non minus q̄ Home.expreſſerit.

SER. Non tela neq: ignes Expectant rutulos: nō expectāt troiani:ut rutulorum telis aut ignibus pereant:quia iam nauiū amiſſione perierunt. Maria iuia teucris:color eſt:nā rem quā troiani pro ſe putabant: in contrariū uertit:dicens nauigatiōis auxilium & fugæ pdidiſſe troianos:quos cōſtat ꝓ fœlicitate habuiſſe nauigationis uitare diſcrimina. Rerꝝ.p.a.humanæ enī naturæ duo elementa conceſſa ſunt.ſ.mare & terra. Nil me fatalia ter.tacitis q̄ſtiōibus occurrit dicēs ſi fataliter ſed ad italiā ueniſſe dicunt: iā uenerunt cōpleta ſunt fata: & callide tacuit qđ erat fatale. Troiani enī dicebāt italiæ ſibi regna deberi:& ē oratorꝝ qōnes ita ꝓponere:ut facilē ſolutionis ſortiant᷑ euentū. Siq ph.p.ſ.i.quaſi & iſta confingāt. Sunt &.m.c.F.m.hoc falſum eſt qđ dicit Turnus:ſed in arte rhetorica tunc concedit᷑ uti nobis mēdacio:cum redarguere nullus poteſt ut hoc loco.Quis.n.uere poteſt ſcire Turno data eſſent necne reſpōſa ?quia ſcit falſum eſſe qđ dixit Argumentis probare dicta contendit dicēs eſſe ſceleratam gentem ob raptam ſibi coniugem:i quo facto utitur græcorum exemplo qui rapta Helena gentem deleuere troianam. Coniuge præcrepta:inuidioſe ſpōſā cōiugē uocat. Nec ſo.tā.atri.Iſte do.cur nō i ſimilitudine criminis ſit pœnæ ſimilitudo : ſi culpa repetitur:ſupplicia quoq: geminēt᷑. Penitus.m.n.g.o.p.F. mō oē gēus fœmininineū nō eos pēitus poſos decebat. Locutus ē āt figurate. Foſſarūq:.m.q̄ſi nō tutela: ſed mortis dilatio. An nō.u.legit᷑ & at nō.Si an nō abſoluta ē.Si at nō ē iceptiua pticula ad ornatū ptinēs. Hora.at o deorꝝ qcqd i cælo regit.Tale ē:at nō ſic phrygius penetrat lacedæmōa paſtor. Vallū dr̄ ipſa mōitio nā ualli fuſtes ſūt qbus uallū munit᷑ ipſe de ſuſtētaculis uitiū primus uallos ſub tecta referto. Nō ar.m.u. bene arma generaliter dixit:nā ipſe habuit a Vulcano ſed ſolū gladiū ut enſē.Quē dauno ignipotēs deus ipſe parēti Fecerat:& ſtygia cādētē tixerat unda:p hoc āt q̄ſi latenter dicit ſe achille meliorem : q ſe troiāos etiā ſine diuinis armis ſupare poſſe cōfidit. Addāt ſe.p.o. ne timere uideat᷑ auxiliorꝝ multitudinē:dicit eſſe icrementa uictoriæ. Luce.p.pp tenebras & furta iertia.

Quos diſtulit hector : bene ſolius Hectoris facta eſt cōmemoratio:ut oſtendat᷑ ipſe piiſſe q potuiſſet eſſe terrori pp ꝙ uult æneā nihil fortiter feciſſe i bello troiāo. Melior.q.p.d.i.maior & pria. Bene.g.c.r.i eo tātū ꝙ hoſtes nō auſi ſūt egredi. Pugnā.ſ.p.l.cōtra troianos:non a troianis:ne uideat᷑ contra ſupradicta omnia nūc ſociis inferre timorem. Vigilū eſt : Excubiæ ſunt diurnæ uigiliæ nocturnæ. Centeni.q.centurionum.ſ.ex more romanæ militiæ. Nā ex numero militum qui eos ſequuntur gradus dignitatis apparet.

Auxilium ſolitum eripuit:non tela neq: ignes
Expectant rutulos:ergo maria inuia teucris:
Nec ſpes ulla fugæ.rerū pars altera adēpta ē.
Terra autem:in nr̄is manibus:tot milia gētis
Arma ferunt italæ:nil me fatalia terrent
Siqua phryges præ ſe iactāt reſponſa deorū.
Sat fatis ueneriq: datum eſt:tetigere ꝙ arua
Fertilis auſoniæ troes:ſunt & mea contra
Fata mihi ferro ſceleratam excindere gentem
Coniuge præcrepta:nec ſolos tangit atridas
Iſte dolor.ſoliſq: licet capere arma mycenis.
Si periiſſe ſemel ſatis eſt.peccare fuiſſet
Ante ſatis.pēitus modo nō genus omne poſos
Fœmineū: quibus hæc medii fidutia ualli
Foſſarumq: moræ læti diſcrimine paruo
Dant animos.an non uiderunt mœnia troiæ
Neptunni fabricata manu conſidere i ignes?
Sed uos o lecti ferro quis ſcindere uallum
Apparat:& mecum īuadit trepidātia caſtra
Non armis mihi uulcani:non mille carinis
Eſt opus in teucros:addant ſe ꝓtinus omnes
Hetruſci ſocios:tenebras & inertia furta
Palladii cæſis ſummæ cuſtodibus arcis
Ne timeant:nec equi ceca condemur in aluo.
Luce palam certum eſt igni circūdare muros.
Haud ſibi cū danais rē faxo:& pube pelaſga
Eſſe putēt:decimū quos diſtulit hector in annū.
Nec adeo melior quoniā pars acta diei (
Q đ ſupereſt lecti bene geſtis corpora rebus
Procurate uiri:& pugnam ſperate parati.
Interea uigilum excubiis obſidere portas
Cura dat᷑ meſapo:& mœnia cingere flāmis.
Bis ſeptem rutuli:muros qui milite ſeruent
Delecti.aſt illos centeni quēq: ſequuntur
Purpurei criſtis iuuenes auroq: coruſci.
Diſcurrunt:uariantq: uices.fuſiq: per herbam

DONA. Auxilium ſolitum.q.d.qui fugere ſemp ſoliti ſūt. Tot milia:ſepara & deinde dic gentes. Phryges:pro conuitio poſuit. Solos atridas:ſi luerunt pœnas primarum iniuriarum in atridas pulſi patria : luent & iſtarum in nos iam extorres:& ideo imbecilliores:eſt ergo mirum exemplum deprimit autem omnia illorum geſta apud Troiam:& ſe græcis proponit ꝙ non fraude ſed ui uelit adoriri.

CHRI. Auxiliū.ſ.e.Maxīa prudētia ut qđ ab hoſtibꝫ ē ꝓ ſe facer᷑ argumētet᷑. Rerꝝ.p.a.cū mari ac terra mortales uti poſſint.Mar᷑ ereptū:eē remotis nauibꝫ oſtēdit terrā uero i ſua ptāte eē q̄do tot itali i ſuū auxiliū uēiūt

Si qua ph.mira cõfutatio:primũ.n.dicit troiãos iactare fata ſua:qđ ẽ ac ſi dicat falſa eẽ q̃ loquunt̃:deide cir/cunſcribit q̃ negare oio nõ põt:nã dicit uoluerũt fata in italiã uenire troianos:nõ ãt regnare:& cũ uenerit ſatiſ factũ eſt fatis:deide contra apponit fatũ ſuũ qđ q̃uis falſũ ſit:tamen nõ facile dilui põt:& illud ualidiſſimum,p fert ſi nõ fuit illis ſatis rapuiſſe unã coniugẽ.ſ.Helenã nõ debere eẽ ſatis q̧ ſemel pierint. Hec me.ſ.u.ualidiſ/ſimum argumentũ:nã ſi nõ potuerũt cũ integri eſſent munitiſſ.ma ualidiſſimaq̧ urbe ſe tueri:quo nã modo nunc multũ iminuti foſſa & uallo ſe defendent? cõtra quos nec uulcãiis armis dicit ſibi opus eẽ:neq̧ mille na uibus etiã ſi oẽs etruſci ab illis pugnent:cum careant hectore a quo per decennium defenſi ſunt:neq̧ aut dolis Vlyxis quibus palladium furatus eſt:neq̧ dolis equi rem aggreſſurꝫ:ſed aperto marte acturꝫ ,pmittit. Sed.u. optimus ,pgreſſus:nã prĩo ducit hoſtes in contẽptionẽ:deide hortat̃ ſuos:ut ĩ illos audeãt. Mecũ:ut oſtẽdat non mittere eos ad pericula quæ ipſe detractet.

Indulgent uino:& uertunt crateras ahenos.
Collucent ignes:noctem cuſtodia ducit
Inſomnem ludo.
Hæc ſuper e uallo proſpctant troes:& armis
Alta tenent:nec non trepidi formidine portas
Explorant:pontemq̧:&,ppugnacula iungunt.
Tela gerũt.iſtant mneſtheus acerq̧ ſereſtus.
Quos pater æneas ſiquãdo aduerſa uocarẽt
Rectores iuuenũ:& rerũ dedit eẽ magiſtros.
Omnis per muros legio ſortita periclum
Excubat:exercetq̧ uices:quod cuiq̧ tuẽdũ eſt
Niſus erat portæ cuſtos acerrimus armis
Hyrtacides:comitem æneæ quem miſerat ida
Venatrix iaculo celerem:leuibuſq̧ ſagittis.
Et iuxta comes euryalus:quo pulchrior alter
Non fuit æneadum:troiana neq̧ ĩduit arma.
Ora puer prima ſignans intonſa iuuenta.
His amor unus erat:pariterq̧ in bella ruebãt.
Tum quoq̧ cõmuni portã ſtatione tenebant
Niſus ait:dii ne hũc ardorem mẽtibus addũt
Euryale?an ſua cuique deus fit dira cupido?
Aut pugnã aut aliqđ iãdudũ ĩuadere magnũ
Mens agitat mihi:nec placida contẽta qete ẽ.
Cernis quæ rutilos habeat fiducia rerum.
Lumina rara micãt.ſomno uinoq̧ ſepulti:
Procubuere ſilent late loca:percipe porro
Quid dubitẽ:& quæ nũc aio ſentẽtia ſurgat.
Aeneam acciri omnes populuſq̧ patreſque
Expoſcunt:mittiq̧ uiros:q certa reportent.
Si tibi quæ poſco promittũt(nam mihi facti
Fama ſat eſt)tumulo uideor reperire ſub illo
Poſſe uiam ad muros & mœnia pallantea.
Obſtupuit magno laudum perculſſus amore
Euryalus:ſimul his ardentem affatur amicũ.
Me ne igitur ſociũ ſummis adiungere rebus
Niſe fugis?ſolũ te in tanta pericula mittam?

SER. Vertũt.c.a.potãt: & ẽ hemiſtichiũ ennianũ. Trepidi.f.feſtini pp formidinẽ:nã nõ ẽ iteratio. Põ/tẽs:q fiũt ĩ muris anguſtioribus. Propugnacula: pin nas. Rectores iuue. Legit̃ & iuuẽi:ſi iuueni Aſcãio ſi iuuenũ magiſtros militũ accipe. Sortita.p.ſorte diui ſa ad defẽſionẽ picli. Quodcuiq̧ tu.ẽ:exercet unuſqſ q̧ uices ad id qđ accipit tuẽdum:ida uẽatrix a pleriſq̧ ida mr̃ Niſi accipit̃:qa dixit uẽatrix.nã ſi mõtẽ uolue/ris accipe:abuſiue idã uẽatricẽ dictã itellige,p uenatio nibus abũdãtẽ:nã uenatrix,pprie ẽ q̃ uenat̃ nõ q̃ uena tiõibus abũdat. Iaculo ce.bene iducit Niſum eẽ opti mũ iaculatorẽ & hãc pmittit ai moꝝ pitiã q̃ poſt plu rimũ poterit ĩ Euryali defenſiõe. Troiana nec induit arma:hoc ẽ q nõdũ bellicoſa arma induerat.i.accepat & hoc dicit pulcher qđ ẽ erat ſed nõdũ bellandi pitus.

Dii ne hũc ardorẽ mentibus addũt Euryale?an ſua cuiq̧ deus fit dira cupido:Apud Plotinũ philoſophũ & alios q̃rit̃.Vtrꝫ mentis nr̃æ acies p ſe ad cupiditates & cõſilia moueat̃: an ĩpulſu alicuius numinis:& prĩo dixerũt mẽtes humanas moueri ſua ſpõte: dephẽde/rũt tamen ad oĩa honeſta ĩpelli nos genio:& numine quodã familiari:qđ nobis naſcẽtibus dat̃: praua uero nr̃a mente nos cupere & deſiderare nec.n.põt fieri:ut praua numinũ uoluntate cupiamus:quibus nihil ma lũ cõſtat placere:unde nunc hic ortus ẽ ſenſus.Hoc.n. dicit niſus:O Euryale dii ne nr̃is mẽtibus cupiditates iniciũt & deſideria?an fit deus ipſa mentis cupiditas.

Mẽtibus ad.bene addũt:nã aius ſui natura prudẽs ẽ: ſed ei addit̃:ut aliqđ ĩpatiẽter deſideret. Dira:magna aliqđ magnũ.ſ.per hoſtis trãſitũ. Mens.a.m.molit̃. Quiete:mõ ocio nõ ſõno:nã ĩ uigiliis fuerat colloca tus. Cernis q̃ ru.hẽat fi.re.ipſius deſiderii uult eẽ rõ/nabiles cãs. Sõno uĩoq̧ ſe.alterꝫ pẽdet ex altero: & ſe pulti q̃ſi ſine pulſu & nil ſentiẽtes. Porro:hortãtis ẽ. Quid dubitẽ.i.cogitẽ ois.n.cogitatus ĩ dubitatiõe ẽ ante ſuiam. Populuſq̧ preſq̧: trãſferr in troianos ro manã cõſuetudinem:ut ſolet plerũq̧ prius.n.iubebat populus poſt confirmabat ſenatus. Reportent:nã re uacat. Si tibi q̃ poſ.,p.poſcere ẽ ſecũdũ Var.quotiens aliqđ,p merito nr̃o dpoſcimus:petere uero ẽ cũ aliqđ humiliter & precibus poſtulamus:& bene euryalũ q̧ nolit ducere latenter oſtendit. Mœnia pa.Vbi credit nũc eẽ Aeneã. Sũmis adiungere rebus:ſummũ & ex tremũ dicimus & laudabile:bene ergo in re dubia ſer mone uſus eſt dubio:nam hoc dicit nõ debes me nec a tua gloria nec a periculis ſegregare.

DONA. Iuuẽi:aſcãio : aut appelatiõe unius oẽs in tellexit. Niſus:quã cito dixit nomẽ patrẽ: locũ ĩ quo natus:& qbus eẽt ſtudiis. Troiana induit ar.cæteris pulchrior:pulcherrius ãt cũ eẽt armatus. Dira cu.cogitatiões maxias deus aliqs mouet:an ipa ſibi mẽs deus ẽ.

CHRI. Noctẽ iſomnẽ.i.milites iſomnes ĩ nocte. Ludo:nã uoluptas q̃ capit̃ ĩ ludo excitat ſpiritus q excita tiſõnũ arcẽt. Hæc ſup:ut multa fiducia reddebat rutilos negligẽtiores:ita cõtra troiãi ex piculo admõiti oĩa

diligẽtius curabãt:facit ergo narrationẽ uerisimilẽ:quia eſt ſecũdum naturam. Põtes:nam cũ mœnia nõ ſint
ita lata ut diſcurrẽtes per illa recipere poſſint:apponũt tabulata & ueluti põtes. Propugnacula:oĩa ſunt qbus e
mœnibus pugnãdo hoſtes arcemus & tutos nos reddimus. Quos pa.æ.& hoc prudẽtis imꝑatoris fuit ut ab
futurus aliquos ſũmæ rerũ pficeret. Rectores iu.nã illa ætas cũ aĩmis abũdet:& prudẽtia careat rectoribus idi⁄
get. Sortita.p.p ſortes accipiẽs iter ſe ea i qbus piculũ erat. Quod cuiqꝫ.t.certi.n.certis rebus delegãdi ſũt:nã
qđ oĩbus faciũdũ relinqtur a nullo fit. Niſus.e.optime iuuẽi dat robur aĩ ſine multa prudẽtia. Nõ.f.æ.t.u.i.a.
nõ fuit alter ex iis qui arma idueret. Dii ne hũc ar.m.a.An ſua cuiqꝫ de.fit di.cu.optima ẽ Seruii expoſitio: ſũt
ẽt qui dicant animas nr̃as ita eſſe inſtructas ſuis uiribus:ut duas extremas operari nõ ſentiamus:ergo quemad
modũ uegetatiua q̃ oĩum humillima eſt nõ ſentit a nobis cũ opatur nã neqꝫ ſentimus corpus creſcere:neqꝫ de
coctionẽ i ſtomacho epate ue fieri neqꝫ uẽas pulſare:& alia multa:ita ĩtelligẽtia q̃ ſupma ẽ & ſupra ĩtellectũ po
ſita deo pene cõiugit:nobis nõ aduertẽtibus agit:& hæc qdẽ nobis ut Platõ:ci aiũt,p deo ẽ. Cernis q̃.r.moue
bat ad tã egregiũ facius adoleſcẽtẽ igẽs gloria:& ſũma reip.utilitas deide dabat ſpẽ pficiẽdi negligẽtia hoſtiũ q̃
rerũ ſecũdarũ ſp comes eẽ ſolet. Obſtupuit:nõ piculo ſed cupiditate laudũ. Me ne:oratio ẽ ab amiciſſimo aĩo
cum neqꝫ ab illo ſpnendum ſe in ſocietate rerum ma
gnarũ:neqꝫ ſe illũ in periculo deſerere dignum putat.
SER. Gẽitor bel.a.ipe puer eſt: nec dũ probatus:
unde ſe & ab illis tpibus: & a pr̃is uirtute cõmendat.
Argolicũ ter.quẽ græci inferebãt. Sublatũ:ſuſceptũ
ẽ hic animus.Hic põt eẽ & aduerbiũ demõſtrantis : ut
ſit ẽ hic.i.in meo pectore:põt & ſic accipi· ut dicas hic
eſt:ẽ aĩus lucis cõtemptor.Hoc ẽ iſte aĩus : ergo hic &
pduci põt & corripi : iſtũ q uita bene credat emi quo
tẽdis honorẽ. Quo ten.i.ad quẽ niteris libẽter emat
uita.i.uitæ ptio. Nil tale uerebar:quale tu ſuſpicaris.
Hæc humana negocia:uel q̃ loqtur. Mandet humo:
multi hic diſtinguũt:alii iũgũt mãdet humo ſolita:
ut cõmendet ĩ terra ſolita ãt fortuna q̃ piis iuidere cõ
ſueuit:Stati.hinc trahens colorẽ ait:inuida fata piis &
ſors ingẽtibus auſis Rara comes. Abſenti ferat iferi
as.Hoc eſt cenothaphiõ faciat:& ĩpleat honorẽ ſepul⁄
chri. E matribus: E nobilibus. Nã mr̃es non niſi no
biles dicimus:unde & matrõæ dictæ ſunt:ſcimus aũt
nõ oẽs mulieres ĩ Sicilia remanſiſſe. Nã legit in.xi. Et
mœſtũ iliades crinẽ de more ſolutæ. Ille ãt:hoc loco
eẽ iterruptã orationem niſi intelligimus. Vigiles ſi⁄
mul excitat:q uigiliarũ officiũ ſimul habebat. Seruãt
que uices:hic diſtinguendũ ẽ alias ſenſus non pcedit.
Regẽqꝫ requirũt:regis filiũ ut magnũ reginæ:ſed.n.
miſeratus amorẽ. Cætera per ter.o.exaggerat more
ſuo uigilãtiũ laborẽ Cõſiliũ ſũmis regni de rebus ha⁄
bebãt.Lucilii uerſus uno ſermone mutato. Nã ille ait
Cõſiliũ ſũmis hoĩum de rebus habebãt. Iã nũtius eſ
ſet:iã aut cito:aut cũ nullũ inuenirent. Adnixi haſtis
oſtẽdit iã eos diuturna ſtatiõe fatigatos:q aũt ſtant &
romãi moris ẽ & bellicæ neceſſitatis:hunc ãt ſtãdi ha
bitũ & Sal.cõmemorat:ut Feſſi arma ſua qſqꝫ ſtãtes i
cũbere. Caſtrorũ & cãpi medio:in medio cãpi ſpatio
q cãpus caſtrorũ medius fuit. Rẽ magnã ptiũqꝫ mo⁄
ræ fore:dicebat ſe afferre rẽ magnã: cuius mora preti
um poſſet afferre.i. pœnã Ter.ergo ptiũ ob ſtultitiã fe
ro:ut ſit ſenſus.Si tardius mittamur ad Aeneam lue⁄
mus hoſtiũ pœnas. Alii ſic itelligunt. Scimus qdẽ ad
uentũ noſtrũ morã ueſtris afferre cõſiliis. Verũ huius
more erit ptiũ.i.remũeratio nãqꝫ hoc offerebãt:qđ il⁄
li cogitabãt:ut diximus ſupra:Quiſue æneæ iã nuntius
eẽt. Accepit tre.feſtios more ſuo. Ne ue hæc nr̃is ſpe
ctẽt ab an.bene excuſat quia ſcit de ætate puerorum
poſſe dubitari:dicens nõ ex ſuggerẽtũ pſõa:ſed ſuaui
cõſilia põderãda. Portæ q̃ pxima pon.apparet ut ſu⁄
pra diximus caſtra troiana i hoſtiẽſi fuiſſe. Si qdẽ nul
lus alter locus i laurolauiati hinc fluuio coheret hinc
pelago:& nũc dicit Portæ q̃ proxia ponto.Item paulo

Non ita me genitor bellis aſſuetus opheltes
Argolicum terrorem inter troiæqꝫ labores
Sublatum erudiit:nec tecum talia geſſi:
Magnanimũ æneam:& fata extrema ſecutus.
Eſt hic eſt animus lucis contemptor: & iſtum
Qui uita bene credat emi: quo tendis honorẽ
Niſus ad hæc.equidem de te nil tale uerebar
Nec fas nõ ita me referat tibi magnus ouãtem
Iuppiter:aut quicunqꝫ oculis hæc aſpicit æqꝫ
Sed ſiquis quæ multa uides diſcrimine tali
Siquis in aduerſum rapiat caſus ue deus ue
Te ſupereſſe uelim:tua uita dignior ætas.
Sit qui me raptum pugna pretioqꝫ redemptũ
Mãdet humo ſolita:aut ſi q̃ id fortũa uetabit.
Abſenti ferat inferias decoretqꝫ ſepulchro
Neu matri miſeræ tanti ſim cauſa doloris:
Quæ te ſola puer multis e matribus auſa
Proſequitur:magni nec mœnia curat aceſtæ.
Ille autem:cauſas nequicq̃ nectis inanes:
Nec mea iam mutata loco ſententia cedit.
Acceleremus ait:uigiles ſimul excitat:illi
Succedunt:ſeruãtqꝫ uices ſtatione relicta.
Ipſe comes niſo graditur:regemqꝫ requirunt.
Cætera per terras omnes animalia ſomno
Laxabant curas:& corda oblita laborum.
Ductores teucrum primi:& delecta iuuentus
Conſilium ſummis regni de rebus habebant:
Quid facerent:quis ue æneæ iã nũtius eſſet.
Stant longis adnixi haſtis & ſcuta tenentes:
Caſtrorum:& campi i medio:tũc niſus & una
Euryalus cõfeſtim alacres admittier orant.
Rem magnã:pretiũqꝫ moræ fore prius iulus
Accepit trepidos:ac niſum dicere iuſſit.
Tunc ſic hyrtacides.audite o mentibus æquis
Aeneadæ.ne ue hæc noſtris ſpectẽt ab annis
Quæ ferimus:rutuli ſomno uinoqꝫ ſepulti

Procubuere:locum inſidiis conſpeximus ipſi
Qui patet i biuio portæ:quæ proxima põto.

poſt dicturus ẽ:Oppoſuere aciẽ:nã dextra cigit amni. DONA. Sed ſiquis:Omnia huc refert ꝙ in cauſa minus ſpei plus timoris ineſt.

CHRI. Non ita:modeſte ſe laudat cum quicquid in ſe roboris ſit ab educatione q̃ ꝓpria parentis ẽ ,pueni re demõſtrat. Nec tecum talia geſſi:nã ſi aliis p ætatẽ minus cognitus ſim:tibi tamẽ cũ quo ſemper ſum pro batum me eſſe oportet. Caſus:ſecũdum epicuros:qui deos humana curare negabãt:& oĩa caſu fieri putabãt. Deus ue: ſecundũ academicos maxime qui prouidẽtia dei oĩa regi:ut nos uolũt Totus autem iſte locus & qd ualeat amicitia cum uera eſt:& commiſeratiõem ſummam propter euẽtum demõſtrat:quæ prouẽit ab excel lẽtia aĩorum utriuſq;.Commiſeratio enim captatur ut oſtẽdit Cicero nõ mĩus a magnitudĩe animi q̃ a lachry mis. Audite o mẽtibus equis:cum cauſa hæc fide caritura uideretur captat i primis attẽtionem:& ſtatim ĩci pit cõfutare ualidiora argumẽta aduerſariorũ illi enim oppõere potuiſſẽt iuuenilem ætatem quæ ut plurimũ cõſilio caret.Deĩde quod promittũt eos preſtare nõ poſſe propter hoſtiles excubias quas fallere nequeant.Pri mo ergo demõſtrat nõ temere rem hãc ſumpſiſſe ſed cũ cõſilio:deĩde facilitatẽ rei uel ſaltẽ poſſibilitatẽ ex ne gligẽtia hoſtiũ q iam ex uio profũdiori ſomno premãtur.Ac dẽiq; demõſtat locum iã ſibi ad iſidias electum.

Interrupti ignes:aterq; ad ſydera fumus
Erigitur:ſi fortuna permittitis uti
Quæſitum æneam & mœnia palantea.
Mox hic cum ſpoliis ingenti cæde peracta
Affore cernetis:nec nos uia fallit euntes.
Vidimus obſcuris primam ſub uallibus urbẽ
Venatu aſſiduo:& totũ cognouimus amnem.
Hic annis grauis:atq; animi maturus alethes:
Dii patrii quorum ſemper ſub numine troia ẽ
Non tamen omnino teucros delere paratis.
Cũ tales aĩos iuuenũ:& tã certa tuliſtis(nebat
Pectora:ſic memorans humeros dextraſq; te-
Amborũ:& uultũ lachrymis atq; ora rigabat.
Quæ uobis quæ digna uiri ꝓ laudibus iſtis
Præmia poſſe rear ſolui:pulcherrima primũ
Dii moreſq; dabunt ueſtri:tum cætera reddet
Actutum pius æneas:atq; integer æui
Aſcanius meriti tanti non immemor unq̃
Immo ego uos cui ſola ſalus genitore reducto
Excipit aſcanius:per magnos niſe penates:
Aſſaraciq; larem:& canæ penetralia ueſtæ
Obteſtor(quæcunq; mihi fortuna fideſq; eſt
In ueſtris pono gremiis)reuocate parentem:
Reddite conſpectum:nihil illo triſte recepto
Bina dabo argento perfecta atq; aſpera ſignis
Pocula:deuicta genitor quæ cæpit ariſba:
Et tripodas geminos:auri duo magna talẽta.
Cratera antiquum quem dat ſidonia dido.
Si uero capere italiã ſceptriſq; potiri
Cõtingerit uictori:& prædæ ducere ſortem:
Vidiſti quo turnus equo:quibus ibat ĩ armis
Aureus.ipſum illũ clipeum criſtaſq; rubẽtes
Excipiam ſorti:iam nunc tua præmia niſe.
Præterea bis ſex genitor lectiſſima matrum
Corpora:captiuoſq; dabit ſuaq; oĩbus arma.

SER. Interrupti ignes:ſupra aliter lumĩa rara micãt. Fumus erigitur: ſignum eſt ſopitoꝝ igniũ quo tiens maior fumus erigit̃. Fortuna:occaſiõe. Quæ ſitum:ut q̃ramus. Cũ ſpoliis:hinc ẽ qd ſupra Euryalo dixit me referat tibi magnus ouantem iuppiter: re ſpiciens ad id qd poſſet fortiter facere. Nec nos uia fallit:bene ubiq; cum amico cũcta communicat. Ob ſcuris primam ſub uallibus urbẽ: Nã in obſcuris ual libus poſiti uidimus primam urbẽ: hoc eſt primam partẽ urbis.Nam palanteũ in monte ẽ nõ in uallibus. Annis grauis atq; animis maturus alethes: Saluſti us de Philippo qui ætate & cõſilio cæteros anteibat. Non tamẽ oĩno teucros.d.p.Ac ſi diceret licet iraſci mini ad tpũs.Hinc apparet nõ uelle uos penitus dele re troianos:ꝗ tales aĩos iuuenibus datis. Humeros dextraſq; tenebat:Hoc ad effectum rettulit. Nec.n.ſi mul fieri poteſt:intelligimus aũt ꝙ ſingulos & mem bratim amplectebatur. Vultum lachrymis atq; ora rigabat:Poeticæ iunxit:& modo unum ſignificat: eſt autem iteratio:iterdum recipiũt diſcretionem. Pro laudibus.i.uirtutibus ab eo ꝙ precedit id quod ſequi tur. Dii moreſq; dabunt: Ciceronis eſt tractum de philoſophia:qui dicit ſufficere ad gloriã benefacti cõ ſcientiam. Actutum:Confeſtim ſine dilatione:& eſt aduerbiũ temporis. Integer æui: Adoleſcẽs: cui ad huc ætas integra ſupereſt. Vnde Ennius deos æui in tegros dicit: quibus multum æui ſupereſt. Meriti tanti:præſtiti:ut Merui quoque: item Quiq; ſui me mores alios fecere merendo. Excipit: Aſcanius id eſt ſubſequetur:& a poeta dictum eſt. Canæ ueſtæ: Venerabilis antiquiſſimæ. Obteſtor: Adiuro & eſt ordo.Immo ego cui ſola ſalus genitore reducto.Voſ q; obteſtor per deos reuocare parentem. Fortuna: Fideſq; eſt. Quicquid caſu: quicquid conſilio egero uobis committam:nam per fidem conſilia ſignificat per fortunam opes & imperium:& cuiuſlibet rei poſ ſibilitatem. Nihil illo triſte recepto: Subaudis erit. Deuicta genitor quæ cœpit ariſba:atqui ſecundum Homerum:Ariſba troianis miſit auxilia: & ab Achil le ſubuerſa eſt.Sed accipimus aut ante bellum græco rum Ariſbã a troiãis captam: & i amicitiæ fœdus ad miſſam.Aut certe pocula hæc data ab Heleno: qui in Achillis bona per pyrrhi ſucceſſerat hæreditatem:ut ſit quæ cœpit pro accepit. Deuicta ariſba.ſ.ab Achil le. Duo magna talenta: Bene addidit magna. Nam uarium apud diuerſas gentes eſt talenti pondus: Vn de talentum poteſt & breue aliquid: & magnum ſi gnificare. Nam ut ſupra diximus ſecũdum Plautum

talentum.lxx.librarum eſt:qui cum dixiſſet debere centum quadraginta libras paulo poſt intulit duo talenta per iocum dicens.Debentur talenta tot quot ego & tu ſumus.Item Homerus talentum breue quidam oſtendit quippe quod accepit uictus.Cum uictori leuia ſint data munera. Dicere ſortem:Statuere.Alii proprie ducere legunt:quod eſt ſortium:ut ſtat ductis ſortibus urna. Excipiam ſorti:præter ſortem dabo.

DONA. Vidimus:demõſtrat rẽ fieri poſſe. Dii:Maturi hois matura oratio:recte ãt ĩcipit a diis quorum fauore reſp.tales uiros recipiunt:lachrymæ ãt gratulationis fuerant ꝙ extitiſſent tales:itẽ doloris ꝙ recordaretur tot fortiũ uiroꝝ iam amiſſoꝝ:quia dixerat non tamẽ omnino teucros delere paris. Dii:qui bonis fauẽt. Moreſq; ueſtri:Recte uiuẽdo. Aeneas:Et ut diuturnior res ſit Aſcanius. Canã:Antiq̃ & ꝑpetuã. Obteſtari aũt ẽ ob aliq̃ cauſam deos teſtes adhibere. Victa ariſ.nihil.n.tolitur poſt uictoriã niſi quod ſit magni meriti.

CHRI. Si Fortuna permittitis uti.q.d.fortuna quidem ſeſe ultro offerret modo illa uti uelitis. Nec nos uia fallit:non ſolum prouidi quomodo hoſtilia caſtra tutus egrederer.Sed non ꝙ deĩde iter tenẽdum ſit. Primã urbem:primas partes urbis. Obſcuris:propter interualla locorum. Vultum & ora:Os in quo uultus apparet:nam uultum iam demonſtrauimus eſſe accidentia in facie:quæ ab aliqua ꝑturbatiõe ꝓueniũt:aut egritudinis:aut timoris:aut lætitiæ:aut ſpei. Viri.q.d.q in adoleſcentiæ annis uirilẽ aium geritis. Dii moreſq;:uide Seruium. Aeneas actutum:æneas q impium tenet q̃primum dare poterit.Verum cum ætas ueſtra illi ſuꝑfutura ſit:reſtabit Aſcanius qui cum coetaneus uobis ſit omnia perſoluet:ex quo oſtendit:ꝙ munus tanti facinoris non uno aut altero ſed plurimis continuatiſq; beneficiis hõeſtandũ:ſit.Vnũ ergo & breuis tpis erit pꝛ culum. At remuneratio uniuerſam deinde uitã decoratã reddet. Excipit: Statim ſubſequitur:nec potuit liberalius reſpondere cũ quicqd aut conſilio aut uirtute ſibi prouẽturum ſit.Id penitus permittat illis. Bina dabo ar.Laudat munus a numero ꝙ duo ſint:laudat a materia & ab artificio:laudat a difficultate:ꝙ ex hoſtibus rapta ſint. Magna.t.Quia ut oſtẽdimus & parua iueniebant. Quẽ dat.ſ.d.laudat ab auctore. Vidiſtis quo turnus:nouerat iſtos cupidiſſimos gloriæ.Ergo quid magis promittere poterat q̃ ſummi ducis equum.

SER. Inſuper his:ſuper hæc. Campi quod habet rex ipſe latinus:mos fuerat ut uiris fortibus ſiue regibus pro honore daretur aliqua agri particula ut habuit Tarquinius Superbus in campo martio: quod ſpatiũ ab Homero temenos dicitur. Hoc ergo ꝙ Latinus pro honore de repu.habuit:ab Aſcanio itelligamus eſſe ꝓmiſſum. Pectore toto:omni affectu. Rerum uerborumq; fides:& rempublicam tibi cõmittã & tecum omne cõmunicabo conſiliũ. Me nulla dies tam fortibus auſis Diſſimilem arguerit: Ab hoc officio & ab hac audacia acceſſu temporis iferior nõ probabor:qualiſcũq; fortuna comitetur. Tantum: tantummõ hoc poſſum de me ꝓmittere:ut ſemp audeã ſemp uelim fortiter facere. Nã hoc eſt qđ dicit Fortibus auſis Diſſimile arguerit.Tantũ ergo meũ eſt hoc ꝓmittere ſiue ꝓſpera ſiue aduerſa fortuna comitet.
Nã aut diſiũctiua ꝑticula eſt:non negãtis aduerbiũ.
Sup oia dona:ultra oia. Priam: de gente uetu.de familia:& bene eã etiã ex cognatiõe cõmendat:nã Aſcanius nepos eſt priami p creuſam. Miſerã:q̃ ſic ĩpatiẽter diligebat filiũ. Mecũ excedentẽ:ut ille meũ comitatus iter.Vult.n.intelligi ſui cauſa matrem ſecutam.
Quodcũq; ꝑicli eſt:Syllepſis:nam ſubaudis ꝑiculũ.
Inq;.ſ.l.inſalutatã:& eſt temeſis:ut inutilis inq; ligatus cedebat. Quod nequeã lachrymas perferre parẽtis:excuſat ne uideatur crudelis. Vnde ſequitur matris eius tragicus & miſerabilis ille conq̃ſtus potuiſti linquere ſolam crudelis:& talia. Inopem:modo auxilii egentem. In caſus omnes : ut ſupra Fortuna ſecũda uel aduerſa. Pulcher:iulus:incongruũ epithetõ pulchritudinis poſuit cum res eſſet in loco religionis
Strinxit pietatis imago:ꝑſtrinxit:momordit : amonuit ſenſus autem eſt : Aut poſtquam uidit iſtum ſic amare matrẽ:paternæ pietatis coepit uirtutem agnoſcere: Aut certe coepit etiam ipſe ſic in pietatem moueri:Vt eius conſueuit pater Aut certe exemplo euryali auidius coepit amare patrem etiam ante dilectũ.
Nec partum gratia talem Parua manet : Debet ab omnibus coli:quæ talem creauit. Caſus factum quicunq; ſequetur : Satis congrue Præmia.n.non deben

Inſuper id campi quod rex habet ipſe latinus.
Te uero mea quem ſpatiis propioribus ætas
Inſequitur uenerande puer:iam pectore toto
Accipio:& comitem caſus complector in oẽs.
Nulla meis ſine te quæretur gloria rebus:
Seu pacem ſeu bella geram:tibi maxima rerum
Verborumq; fides:contra quem talia fatur
Euryalus:me nulla dies tam fortibus auſis
Diſſimilem arguerit:tantum fortuna ſecunda
Aut aduerſa cadat:ſed te ſuper omnia dona
Vnum oro:genitrix priami de gente uetuſta
Eſt mihi:quam miſeram tenuit non ilia tellus
Mecum excedentem:nõ moenia regis aceſtæ.
Hãc ego nunc ignarã huius quodcũq; ꝑiclĩ é.
Inq; ſalutatam linquo(nox & tua teſtis (tis
Dextera)qđ nequeã lachrymas ꝑferre paren
At tu(oro)ſola inopem:& ſuccurre relictæ.
Hanc ſine me ſpem ferre tui:audentior ibo
In caſus omnes:perculſa mente dederunt
Dardãidæ lachrymas:ante oẽs pulcher iulus
Atq; animũ patriæ ſtrinxit pietatis imago.
Tum ſic effatur.
Spondeo digna tuis ingentis omnia coeptis:
Nãq; erit mihi iſta genitrix : nomenq; creuſæ
Solum defuerit:nec partum gratia talem
Parua manet caſus factum quicunq; ſequetur
Per caput hoc iuro per qđ pater ante ſolebat:
Quæ tibi polliceor reduci rebuſq; ſecundis.
Hæc eadem matriq; tuæ generiq; manebunt.

Sic ait illachrymās:humero ſimul exuit enſē
Auratum:mira quem fecerat arte lycaon
Gnoſius:atq; habilem uagina aptarat eburna.
Dat niſo mneſteus pellē horrētiſq; leonis

tur euentui:ſed uoluntati. Per quod pater ante ſole/bat. Alii uolūt ideo ante:q̄ abſens ē æneas. Nā iurare poſſumus & per abſentis filii caput. Alii ad cauſam re ligiōis trahunt:q̄ ꝓcepit:ut filii imitentur in oībus re bus ſuos parētes:ut nunc q̄ſi imitatio ſit iuriſiurandi: ut dicat Aſcāius iuro ꝑ caput meū ſicut præſens pater ꝑ caput ſuum iurare conſueuerat:quotiēs fidē ſuā cōfirmare cupiebat. Alii uolūt ideo dictum ante q̄ pōtifici bus ꝑ liberos iurare nō licebat:ſed ꝑ deos tātūmodo:ut ſit anteq̄ pontifex eſſet æneas. Reduci rebuſq; ſecun. mira arte moratᷣ in proſperis:& ea iterat tacet aduerſa & magis intellectui & ſubauditioni relinquit:cū.n.non dicat ſi nō redieris ait Matriq; tuæ generiq; manebūt. Hoc autē ſecūdū morē romanoꝝ dicit:apud quos pre/mia decernebanᷣ:ut illi liberiſq; eius ut darent liberis q̄ accipere nō potuiſſent parētes. Lycaon gnoſ. Cretēſis & ē laus ab artifice. Hūc āt gladiū Euryalo datū itelligamus:nā Niſus accepit pellē & galeā. Pellē horrētiſq; leo nis exuuias. ταυτο dixit hoc ē bis idem:ut bellū ēt pro cede boum ſtratiſq; iuuencis Laomedontiade.

DONA. Inſuper:mos mirādus ī poeta:ubi.n.multa narrāda ſunt:ne cōtinuatio faſtidiū pariat diuidit. In/terponēdo aliquid quod tamē nō ſit alienū. Genitrix:magnū pondus ī his uerbis. Maternū.n.nomē oēs affe ctus tranſit. Præterea ꝙ ſit ex genere Priami nō acceſſione noua:ſed uetuſtate coniuncta. Laudauit ergo a ge/nere:ſed q̄ frustra laus originis tāgitᷣ:niſi is qui laudatᷣ uita & moribus ſe maioribus ſuis dignū gerat ponit ſuas uirtutes: excuſat autem ꝙ ignarā relinquat:quia niſi illa cauſa itercefiſſet ſcelus non paruū commiſiſſet.

CHRI. Id campi:romanū morē ſequitᷣ:q bene de repu.meritos agro donabāt:ut de Mutio & multis aliis legimus. Te uero quem ſpaciis propioribus:Demonſtrat ꝙ ſimilitudo ætatis beniuolentiam conciliat. Ve/nerande puer:pro miraculo dictum. Nam nihil tam longe a pueritia q̄ ueneratio eſt. Tantum fortuna ſecun da.a.ad.c.ideſt modo aliquid accidat quo curandum ſit ſiue in ſecunda:ſiue in aduerſa fortuna. Super omnia dona:ideſt ꝙ ego pluris q̄ cætera dona faciam. Priami de gente uetuſta:eſt amanda a te:quia eſt ex eadem fa/milia de qua mater tua. Eſt itidem a me ꝙ præter q̄ mater eſt. Omnia tedia & laborem ut me ſequeretur per/peſa eſt. Ignaram & inſalutatam:timebat enim ne robur animi pietate materna ſuccumberet. Præpoſuit igi/tur rempubli.matri & remedium ſua prudentia adinuenitur. Talem partum:non erit illi parua remunera/tio ꝙ te peperit. Hæc eadem matri manebunt:ſubaudi ſi non redieris:quod ſubtraxit ne male aliquid omi/naretur. Generiq;:quoniā mater ipſa oīa Euryalo promiſſa accipere ꝑꝑ uetuſtā ætatem:& propter ſexū inha bilis erat. Humero ſimul exuit enſem:dat ad præſens minora munera:quibus maiorum fidem confirmet.

Exuuias.galeam fidus permutat alethes.
Protinus armati incedunt:quos omnis euntes
Primorum manus ad portas iuuenūq;:ſenūq;
Proſequitur uotis:necnon & pulcher iulus
Ante annos animumq; gerens curāq; uirilem
Multa patri mādata dabat portāda:ſed auræ
Omnia diſcerpunt:& nubibus irita donant.
Egreſſi ſuperant foſſas:noctiſq; per umbram
Caſtra inimica petūt:multis tamē ante futuri
Exitio paſſim ſomno uinoq; per herbam
Corpora fuſa uident:arrectos littore currus
Inter lora rotaſq; uiros:ſimul arma iacere
Vina ſimul:prior hyrtacides ſic ore locutus.
Euryale audēdum dextra:nūc ipſa uocat res:
Hac iter eſt:tu ne qua manus ſe attollerᷣ nobis
A tergo poſſit cuſtodi:& conſule longe.
Hæc ego uaſta dabo:& lato te limite ducam.
Sic mēorat:uocēq; premit: ſimul enſe ſupbū
Rhamnetem aggreditᷣ q ſorte tapetibus altis
Extructus toto proflabat pectore ſomnum:
Rex idem:& regi turno gratiſſimus augur:
Sed non augurio potuit depellere peſtem.
Tres iuxta famulos temere inter tela iacentes
Armigerūq; premit rhemi:aurigāq; ſub ipſis

SER. Galeā:aliæ.n.ſunt explorantiū:ſicut etiā Ho merus oſtēdit:& aliæ bellantiū. Primoꝝ: genitiuus hic uenit ab eo quod ē hi primores: ſicut hi proceres quoꝝ nominū nominatiuus ſingularis nō iuenitᷣ li/cet dicamus primoris. Votis:aut cū uotis: aut pro re ditu uota faciētes. Et nubibus iri.do.ut ipſe partē uo lucres diſpſit ī auras. Caſtra inimica:nō tātū hoſtilia ſed ēt pniciofa:nā cū dolore dictū inimica:unde.ſ.re/dituri nō erāt:qđ ex ſequētibus cōprobatᷣ. Dicēdo.n. multis tamē ante futuri exitio. Oſtendit pernitioſa ca ſtra eſſe:q̄ ipſis fuerāt mortem allatura. Vina ſimul: uaſa.ſ.uini ī q̄bus uina ponūtur. Ore locutus:nō ē pi ſologia:nā ſecundū Homeꝝ exploratores quæ uolūt plerūq; nutu ſignificāt. Audēdū de.quia audemus & curſu & aio. Hac iter eſt:per hoſtiū cædem & auda/ciam noſtram. Hæc ego uaſta dabo:de quibus dixit Corpora fuſa uident. Sed non augurio potuit depel lere peſtem:oſtendit per tranſitū fati neceſſitatē nul/la peritia poſſe depelli. Eſt āt Homericus uerſus. Te mere:paſſim. Fortuitu:negligenter. Premit:oppri/mit. Sub ipſis equis:circa ipſos. Pēdentia colla: qua ſi ebrioꝝ. Singultantem: cum ſingultu animam ef/flātē. Plurima luſerat:ꝓ plurimum. Deo:uino uel ſomno. Per ouilia turbās: perturbas ouilia: nā teme ſis ē. Murumq; metu.ſ.pecus:nā male qdā accipiunt mutū fremitum de leōe:quod ſi dixeris:uacat metu.

Incenſus & ipſe perfurit: exēplo niſi. Sine nomine plebem:bene expreſſit & bellatoris peritiam & Tyro nis inconſideratā auiditatem:nam niſus reges intere/mit:euryalus ſæuit in plebē: ut Saluſtius : Et in ſolen tia auidius madefaciēdi:ſine noīe āt dixit ſine gloria: quoꝝ ꝑ humilitatē nō ſūt oībus noīa nota. Rhethe umq; uigilantē:hoc loco non tātum Rhethei timor

ſed niſi audacia cōprobat. Et multa mor.r.pu.mul/ti hic diſtingūt:ut ſenſus talis eduxit gladiū cū multo cruore purpureū:alii multa morte recepit:ut ſit gla/diū cū multo cruore & ſic inferūt purpureā uomit il le animā ſecundū eos q dicūt aīam eſſe ſanguiné. Re/cepit:eduxit ut Haſtamq; ſceptat oſſibus hærété. Vi na refert:.pprie q̄ paulo ante potauerat. Hic furto fer uidus inſtat.ſ.Euryalus q ſæuiebat latēter ut ſit furto nocturno ꝑlio:nā fures ıō dicti ſunt ꝙ furuo ideſt ni/gro tpe furta committunt: aut re uera furtoferuidus quia Meſapi galeam ſuſtulit Rhamnetis phaleras.

DONA. Temere:oſtendit hos ita uino fuiſſe op/preſſos:ut cecidiſſe potius q̄ corpora ad qeté tradidiſ/ſe uiderent. Secat:quod nō fit ſine mora. Hoc uenie bat ex ſecuritate agentis & ignoratione patiētis ex ni/mia ebrietate. Deo ui.Oſtendit hūc ſola ebrietate op preſſum eſſe.Vigilantem hic ſolo timore periit:q nec clamare nec ire contra auſus eſt. Purpuream: purpu ra nigra eſt cum rubore : ſic ſanguis propter copiam uini nigrior ī eo fuerat. Inſtat.ſ.occaſio rei gerendæ il lū accédebat.Oſtēdit āt hos nō motos eē ꝓtio reꝝ:ſed gloria q̄ abſtulerunt ſolum ea quibus ornarentur.

CHRI. Quos.o.facit ré uerīſimilē ex eo quod fieri ſolet. Ante annos:nā puerilis ætas ſi eius naturam re ſpicias ea non ferebat. Animū:fortitudiné. Curam: prudentiā & conſiliū. Noctiſq; p um.nā in luce dep/hēſi fuiſſent. Caſtra inimica.q.d.ıeuitabile exitium. Nā duo tot ſuperare q poterant:ſed tamen ut demon ſtref coꝝ fortitudo addit. Multis tamen ante futuri

Nactus equis:ferroq; ſecat pendentia colla.
Tū caput ipſi aufert domino:trūcūq; reliquit
Sanguine ſingultātem atro:tepefacta cruore
Terra toriq; madent:necnō lamyrūq; lamūq;
Et iuuenem ſerrānum:illa qui plurima nocte
Luſerat inſignis facie:multoq; iacebat
Membra deo uictus:fœlix ſi protinus illum
Aequaſſet nocti ludum in lucemq; tuliſſet.
Impaſtus ceu plena leo per ouilia turbans.
(Suadet.n.ueſāna fames) māditq; trahitq;
Molle pecus mutūq; metu fremit ore cruēto.
Nec minor euryali cædes:incenſus & ipſe
Perfurit.ac multā ī medio ſine nomie plebem
Fadumq; hebeſumq; ſubit:rhetūq; abarimq;
Ignaros rhetū uigilantem:& cuncta uidenté:
Sed magnum metuens ſe poſt cratera tegebat
Pectore in aduerſo totum qui cōminus enſé
Condidit aſſurgenti & multa morte recepit.
Purpureā uomit ille aīam:& cū ſāguie mixta
Vina refer moriēs:hic furto feruidus inſtat.
Iamq; ad meſapi ſocios tendebat:ubi ignem

exitio. Paſſim:negligentia hoſtiū & profundus ſomnus facit ré uer ſimilé:nā hæc iuueni aīum dabāt. Audé dū de.qa aīo aut uerbis nō ſat eēt:nūc ī tāta occaſione.Colligunt.n.hic oīa q̄ rhetores ſub ſigno ī coniecturali reponūt.ſ.locus tps ſpaciū occaſio:Ex qbus ſequit ſpes perficiēdi & ſpes celandi. Conſule lōge: ita conſule ut longinquū ſpaciū oculis luſtrādo explores. Vaſta:nā qs locus magis uaſtus eſſe pōt q̄ is qui habitatoribus ua cuat. Lato limite:quia latū ſpatiū hominibus euacuabo. Proflabat:maior ieſt ī dormiētibus anhelitus. Au gur:uide Serui.Vel dic ꝙ p tranſitū ſpnit huiuſcemodi artes uaticinandi tanq̄ ex maiori parte mendaces. Ex hac auté temeraria cæde oſtendit plus longe prodeſſe cōſilium prudentiū: q̄ iuuenū audaciā : nā ſi hic cautus egiſſet tutus euadere cum ſocio potuiſſet. Deo:uel ſomno uel baccho. Protinus:iugiter perſeueranter.

SER. Religatos:nō ſolutos:ſed diligenter ligatos: unde addidit re.i.ex militari cōſuetudine optime liga tos. Lux ini.ꝑditrix. Pœnaꝝ exha.ſa.ē bene exhau/ſtū:ut oſtēdat eos auidos cædis fuiſſe & cruoris hoſti lis. Via fa.p ho.ut hæc ego uaſta dabo & lato te limi te ducā. Euryalus pha.rha.&.a.b.Cigula tyburti.pha leræ ornamēta equoꝝ ſūt: & ē ſermo græcus: cingu/lū āt hominū ē generis neutri:nā aīaliū genere fœmi/nino dicius has cigulas. Tyburti re.di.o.q.m.d.con/ſuetudo erat apud maiores:ut iter ſe hoīes hoſpitii iu ra mutuis muneribus cōplerēt uel ī pſēti uel p īternū tios:ſēſus ergo nūc talis ē:Cedicus qdā Remulo cū eū ſibi abſēs hoſpitio uellet adiūgere:miſit phaleras & ci gula bulis aureis:hoc eſt clauis īſignita.Remulus mo riēs nepoti ſuo cognomini hæc reliqt q poſtea uictus a rutulis ē & occiſus: poſt cuius morté apud rhānetē rutulū repta ſunt hæc munera:qd āt dixit Tyburti re mulo:aut tyburtino ītelligamus:hoc ē de Tyburte ut ſit drūs ab appellatiuo ueniēs hic tyburs:aut tyburte: hoc ē filio tyburti ab eo quod ē hic tyburtus huius ty burti: ut ſit tyburti Remulo : ſicut deiphobe glauci. Suo mo.dat ha.ne.Remulo quē ſupra auo cognomi nē diximus:nā quotiēs apte nō ponit nomen filii:uel nepotis cognominē eū eē ītelligimus auo uel pfi quo rū nomē apte poſitū īueniemus & ecōtra ſi filii uel ne

Deficere extremum:& religatos rite uidebat
Carpere gramé equos:breuiter cū talia niſus.
(Senſit enī nimia cæde:atq; cuppidine ferri)
Abſiſtamus ait.nam lux inimica propinquat:
Pœnaꝝ exhauſtū ſatis eſt:uia facta p hoſtes.
Multa uirum ſolido argento pfecta reliquūt
Armaq; crateraſq;:ſimul pulchroſq; tapetas.
Euryalus phaleras rhānetis:& aurea bullis
Cingula tyburti remulo ditiſſimus olim
Quæ mittit dona:hoſpitio cū iūgeret abſens
Cedicus:ille ſuo moriens dat habere nepoti:
Poſt mortem rutuli bello pugnaq; potiti:
Hæc rapit atq; humeris neqcq̄ fortibus aptat
Tū galeam meſapi habilem criſtiſq; decoram
Induit excedunt caſtris:& tuta capeſſunt.
Interea præmiſſi equites ex urbe latina:
Cætera dum legio campis inſtructa moratur
Ibant:& turno regi reſponſa ferebant

Tercentum ſcutati omnes uolſcẽte magiſtro.
Iamq; ꝓpinquabant caſtris: muroq; ſubibãt:
Cũ ꝓcul hos leuo flectentes limite cernunt.
Et galea euryalũ ſubluſtri noctis in umbra
Prodidit imemorem. radiiſq; aduerſa refulſit.
Haud temere ẽ uiſũ:ɔclamat ab agmie uolſcẽs.
State uiri: quæ cã uiæ ẽ? qui ue eſtis in armis?
Quo ue tenetis iter? nihil illi tendere contra.
Sed celerare fugam in ſyluas: & fidere nocti.

potis nomẽ poſitũ fuerit ꝑtermiſſũ ãt parentũ cogno mines eos intelligamus neceſſe ẽ. Poſt mortẽ.ſ.nepotis Remuli ſecundũ ſupradictũ ſenſum: nã Dona. dicit poſt morte Niſi & Euryali bello potiti ſunt rutuli quod nõ ꝓcedit: ſi diligenter aduertas: ſane ſciendũ hũc locũ eſſe unũ de.xii. Virgi. ſiue ꝑ naturã obſcuris ſiue iſolubilibus ſiue emendãdis: ſiue ſic relictis: ut a nobis ꝑ hiſtoriæ antiquæ ignorãtiã liquide nõ itelligant. Neqcq̃: nõ fruiturus: & ẽ neqcq̃ aptat nõ neqcq̃ fortibus. Galeã meſa. non occiſi meſapi abſtruit galeã: nã dimicaturus ẽ paulo poſt: ſed iuenit iacentẽ: & ſuſtulit. Criſtiſq; deco. bene ꝑmittit dicẽs decorã: nã eius ſplẽdore ꝓdente Euryalus capit. Excedũt ca. rutulorũ.ſ. nã ſupra dicit Caſtra inimica. p. Vrbe lati. nõ eſt contrariũ illi loco ubi ait: Sepſit ſe tectis rerũq; reliqt habẽas: qđ mõ a latia urbe auxilia uenir cõmemorat. Intelligimus. n. Latinũ i pricipio diſcordiæ & tumultus paululũ ſe abſtinuiſſe: poſtea tamẽ nec ſuoꝝ copias nec propria denegaſſe cõſilia: nã eũ & cœtui & fœderibus iterfuiſſe dicturus ẽ. Legio ca. iſtru. mo. ꝓprie: nã legiões peditũ ſũt: Turmæ uero eqtũ. Tercẽtũ: qa romani eqtes prio tercẽtũ fuerũt: de ſingulis. n. curiis đni dabãt q̃s trigita fuiſſe diximus. Scrutati. o. nõ clipeati: nã clipei peditũ ſunt: ſcuta uero eqtũ. Volſcente magi. priore: nam magiſter eqtũ dr. Muro: troianoꝝ leuo limite. Reſpiciẽs ſitũ regionis locutus ẽ. Subluſtri no. i um. ſubluſtris nox ẽ hẽns aliqd lucis: Hora. Nocte ſubluſtri nihil ꝑter aſtra uidit & undas. Radiis: lũaribus. Haud te. ꝑticula hæc mõ ſine cã ſignificat: alias fortuito: alias male alias iprouide: q̃ pro loco itelligũt. Nihil tẽdere cõ. hoc ẽ nihil ei reſpõderũt: nã tẽdo cõtra ſermonẽ tuũ ẽ reſpondeo tibi. Tendo contra tuũ iter: ẽ occurro tibi. Ergo nihil contra tẽdebant. i. nihil reſpondebãt ecõtra.

DONA. Nequicq̃: quia omnia in morte perditurus erat. Subluſtri: umbra noctis quæ ſereno cælo habet aliquid luminis. State: mira breuitate omnia interrogat.

CHRI. Abſiſtamus: recte illi qui ætate ꝓbabat ſapientius cõſiliũ datur. Inimica: nobis q tenebraꝝ beneficio freti hæc audemus. Exhauſtum: conuenienter dictũ in cædis auidos. Relinquũt nõ. n. auaritiæ cauſa: ſed gloriæ cupiditate illa egerant. Euryalus phaleras: hæc ãt cupiebant: ut eſſent perpetuum teſtimonium ſuarũ uirtutum. Nequicq̃: quoniam non erat illa poſſeſſurus. Habilem: iccirco Meſapi potiuſq̃ alius: quoniam illi ſibi quadrabat: nam habile id dicimus quod quadrat ideſt quod optime habere & pro noſtro arbitrio habere tractareque poſſumus. Ergo in primo libro: Habilemq; humeris ſuſpenderat ar. habilẽ ergo. i. q̃ neq; laxior capiti: neq; anguſtior eẽt: ſed ita q̃draret: ut cõmode ſe haberet. Excedũt ca. uſi ſũt ſecũda fortuna i caſtris: ſed quoniã nimis diu illa ſũt abuſi deꝑhẽſi ſũt ab eqtibus quos ſi maturius receſſiſſent: nec tantã ſtragẽ edere. uoluiſſent facile euaſiſſent. Morat: ꝑp nimiã turbam & maiora ipedimẽta nõ ita facile proficiſci poteſt. Immemorẽ: iprouidũ: nõ. n. meminit qđ ſcribat. ſ. reflexione radioꝝ lunæ i illa poſſe illos q tenebras q̃rebãt ꝓdi.

Obiiciunt equites ſeſe ad diuortia nota
Hinc atq; hic omnẽq; aditũ cuſtode coronãt.
Sylua fuit late dumis: atq; ilice nigra
Horrida: quã denſi complerant undiq; ſentes
Rara per occultos ducebat ſemita calles.
Euryalum tenebræ ramorũ: oneroſaq; præda
Impediunt: fallitq; timor regione uiarum.
Niſus abit: iamq; imprudens euaſerat hoſtes
Atq; locos: qui poſt albæ de nomine dicti
Albani: dũ rex ſtabula alta latinus habebat.
Vt ſtetit: & fruſtra abſentem reſpexit amicũ:
Euryale infœlix qua te regione reliqui?
Quaue ſeq̃r? rurſus ꝑplexũ iter oẽ reuoluens
Fallacis ſyluæ: ſimul & ueſtigia retro
Obſeruata legit: dumiſq; ſilentibus errat.
Audit equos: audit ſtrepitus: & ſigna ſequẽtũ
Nec lõgum: i medio tẽpus: cũ clamor ad aures
Peruenit: ac uidet euryalũ: quem iã mãus oĩs
Fraude loci & noctis ſubito turbãte tumultu
Oppreſſum rapit: & conãtẽ plurima fruſtra.

SER. Ad diuor. ad diuerticula uiæ militaris. Ter. ubi ad ipſum ueni diuerticulum. Diuerticula ãt ſũt ſemitæ trãſuerſæ: q̃ ſũt a latere uiæ militaris. Abitũ co. melior ẽ lectio abitũ q̃ aditũ: Cingũt. n. ſyluã ne habeant: unde abire poſſint. Ducebat ſemita cal. legitur & lucebat: quod ſi ẽ rara pro raro accipiẽdũ ẽ ut ſit raro lucebat herbis. ſ. i quibus locis iteruenientibus: ſi ducebat itelligius iter calles pecoꝝ rarã fuiſſe ſemitã: hoc ẽ hominũ uiam. Euryalũ ipediunt: impedio te ꝑ accuſatiuũ dicimus: & caſus mutari non põt niſi dſeras uerbũ: ut ſi dicas ipedimẽto mihi ẽ: ſciendũ ſane multas cõferri in Euryalũ excuſationes. Niſus abit: bene meminit uelocitatis: quã ei in. v. dedit: ut primus abit lõgeq; ante oĩa corpora niſus Emicat. Imprudens. ſ. remanentis Eruyali. Albæ de nomĩe: uel porcæ: uel ciuitatis uel regis albani: cui ſucceſſit procas. Infœlix q̃ te regi. re. ſe ifœlicẽ dicit q dolet non illũ ꝑp quẽ dolet. Iter: oẽ reuoluẽs. ſ. ſyluæ urbanus hucuſq; uerba niſi uult eẽ. Alii poetæ dãt rurſus ꝑplexũ iter oẽ. Si q̃ ſequẽtũ: militarẽ ſonũ dicit: qui uarius ẽ: nã iterdũ canit: ut inſequatur eos qui fugiunt iterdum receptui.

Nec lõgũ i medio tem. inter auditũ ſonũ & uiſum Euryalũ. Oppreſſũ ra. quẽ iã oĩs manus rapit: nã ma le qdam uidẽs rapit accipiũt: quod ſi admiſeris uacat.

Quẽ iã ma. oĩs pulchrã ꝓ. ꝑ uul. m. glorioſũ. n. ẽ pro amico perire: & pulchrã ex ꝑſona poetæ dictũ ẽ. Tu ꝑ. n. ſ. la. nõ dicit q̃ ꝑſẽs es: ſed ꝑſẽs ſuccurre labori. i. illico

Q uid faciat? q̃ ui iuuenē q̃bus audeat armis
Eripere? an ſeſe medios moriturus in hoſtes
Inferat? & pulchrā ꝓperet ꝑ uulnera mortē?
Ocius adducto torquens haſtile lacerto
Suſpiciens altam lunam: ſic uoce precatur.
Tu dea tu præſens noſtro ſuccurre labori.
Aſtrorum decus: & nemorum latonia cuſtos:
Siqua tuis unq̃ pro me pater hyrtacus aris
Dona tulit: ſiqua ipſe meis uenatibus auxi:
Suſpendi ue tholo: aut ſacra ad faſtigia fixi.
Hūc ſine me turbarē globū: & rege tela ꝑ auras
Dixerat. & toto connixus corpore ferrum
Cōiicit haſta uolās noctis diuerberat umbras
Et uenit aduerſi in tergum ſulmonis: ibiq;
Frangitur: ac fixo tranſit præcordia ligno:
Voluit̄ ille uomens calidū de pectore flumē
Frigidus: & longis ſingultibus ilia pulſat.

ſtatim. Si qua: qua uacat & hic & in ſequenti. Suſpē di ue tho. tholus proprie eſt ueluti ſcutū breue: quod ī medio tecto eſt: in quo trabes coeunt: ad quod dona cōſueuerāt ſuſpendi: bene autem uenatorē numē idu cit inuocare ſiluarum. Turbare globum: ſana petitio nā quia impoſſibile uincere fuerat: petit ut ſaltē ꝑtur bet tellorum beneficio. Rege tela per auras: ꝑ noctē in qua ſine auxilio numinis: rectus iactus eſſe non poteſt. Ferrum coniicit haſta: de ferro ad haſtam tranſiit: cōiicit ꝓ coiicit: nā coiicit antiquū ē. Aduerſi i tergum ſulmonis ubiq; frangitur: tergum pro tergus dixit: unde Salu. Tergis uinciebant pro tergibus: ut intelligamus haſtam in ſcutum ueniſſe: & illic eſſe colliſam: ut frāgitur ſit colliditur. Fiſoq; ſcuti ligno: ēt precordia penetraſſe: aliter non procedit: nam ſi haſtā re uera fractam accipiamus ratione caret: quod dicit Fiſo tranſit precordia ligno: alii reuera in tergum uolūt eſſe percuſſum quod falſum eſt: nam quomodo ante fiſſum ē tignū: & ſic ꝑcordia penetrata. Sciendū tamen locū hunc eſſe de iis quos diximus ſupra.

DONA. Sylua: breuis deſcriptio: & quæ ea ſola cōtinentur quæ errorem Euryalo facere poſſint: huc ſeparati ſunt: quos diſcerni non oportuit. Euryale ī fœlix: duplex eſt lectio uel iſœlix euryale uel euryale: ego infœlix qua regione reliqui te: ſed magis ad ſe refert cui labores & pericula iam pacta repetēda ſint. Fraude loci: iam liberat Niſum ab inertia. Tu dea: ut poſſis. Aſtrorum decus: laudat q̃ rogat: ut beniuolam reddat. Si qua: oſtendit interitum quod nihil proficeret: niſi pro ſe pater feciſſet. Tholum autem dicunt meditatem tecti in rotundum collecti. Petit autem quod facile eſt non liberationem ſui & ſocii: ſed turbationem globi.

Diuortia CHRI. Obiiciunt equites ad diuortia: proprie diuortia ſunt: unde aquæ cadentes ī diuerſa defluunt: ut ui demus a iugis montiū: ſed hic diuortia appellat diuerticula. i. uiæ quæ a frequētiori uia diuertūtur. Abitum: locum per quem abire poſſent. Horrida: aſꝑa & ſentibus niſi paucis callibus iuia tenebræ ramorum. Rara ꝑ occultos calles: ſentētia ē nō ſolū uiā: ſed ne ſemitā quidem fuiſſe: ſed raros calles qui pro ſemita eſſent: nā de actu uia ſemita tramite & calle dictū eſt. Poſſumus legere q̄ ſemita rara duceret per occultos calles: ut oſtenderet ſemitam non iugem fuiſſe: ſed modo ſe ſemitam prebere: modo ita tenuē reddi ut in calles qui minores ſunt: & eos quidem uix apparentes deſineret. Fallitq;. i. ſententia eſt q̄ ex timore amiſit cognitionem itineris: quod tenere propter regionis & uiaꝶ ambiguitatem dificile erat. Rurſus: retro. Perplexū: īplicitū ambiguum. Quid faciat: dubitatio ē quæ apud oratores maxime mouet pathos. Eſt enim dolentis: uel iraſcentis dubitare quid agat: ut Dido En quid agam rurſus ne procos irriſa priores experiar: & de Orpheo: Quid faceret quo ſe rapta bis coniuge ferret. Ocius abducto: ne in magna quidem trepidatione ſuæ fortitudinis oblitus eſt. Verum occultius nos admonet poeta non eſſe prudentis ſeſe fortunæ credere. Nam quæ paulo ante ſeſe lætam oſtenderat breui penitus aduerſa facta eſt. Tu dea: omnes homines naturæ impulſu in rebus dubiis diuinum fauorem quærunt: ſed recte hic nocturno tempore in ſyluis eam deam quæ & nocti & ſyluis præeſt inuocat. Hirtacus: qui uenator uenatricem colebat. Calidum flumen frigidus: nam propterea moriens frigeſcebat: quoniam ſanguis quo corpora calent omnis uno momento fluebat.

Diuerſi circunſpiciunt: hoc acrior idem
Ecce aliud ſumma telum librabat ab aure:
Dum trepidant: it haſta tago ꝑ tēpus utrūq;
Stridēs: traiectoq; inhæſit tepefacta cerebro
Sæuit atrox uolſcens: nec teli conſpicit uſquā
Auctorem: nec quo ardēs ſe immittere poſſit.
Tu tamen interea calido mihi ſanguie pœnas
Perſolues amborum īquit: ſimul enſe recluſo
Ibat in euryalum: tum uero exterritus amens
Conclamat niſus: nec ſe celare tenebris
Amplius: aut tantum potuit: perferre dolorē.
Me me adſum qui feci: i me conuertite ferrū.
O rutuli: mea fraus omnis nihil iſte nec auſus

SER. Hoc acrior idē: quod latuerat: & q̄d ei prius ꝓſpere proceſſerit iactus. Telū librabat ab aure: geſtus iaculantis exprimit̄: aut. n. ab aure aut a latere tela iaciunt̄. Per tempus utrūq;: congrue dicit telum ꝑ tꝑs utrūq; trāſiſſe: ait. n. diuerſi circūſpiciunt: hoc eſt huc & illuc circum ora ferunt ꝑ quā oportunitatem potuit telū tꝑs utrūq; trāſiſſe: Aſp tamen dicit ꝑ tꝑs utrūq; hoc eſt iter tꝑs utrunq;: ut ecōtra: Hūc iter flu uio tyberinus amœno. i. ꝑ hūc. Quod ſi ē: itelligimus eū ī frōte eē uulneratū. Tepefacta cerebro: alibi Et fixo ferꝛ ī pulmone tepeſcit. Interea: donec ille īueniatur. Perſolues am. aut occiſoꝶ: aut tuas & Niſi: nam duos eos fuiſſe nouit. Supra. n. ait State uiri. Me me: ſubaudi iterficite. Et ē interrupta elocutio dolore turbati. Nec potuit: ualidior argumentatio ex impoſſibilitate: ut Quid troes potuere? Itē non ea uis animo nec tanta ſupbia uictis. Tantū infœlicē nimium dilexit amicū: Cōtra illud Cur ergo uenit? dicit tantum

Nec potuit: cælū hoc & conſcia ſydera teſtor:
Tantum infœlicem nimium dilexit amicum.
Talia dicta dabat: ſed uiribus enſis adactus
Trans adigit coſtas: & cādida pectora rupit.
Voluitur euryalus lœto pulcroſq; per artus
It cruor: inq; humeros ceruix collapſa recūbit
Purpureus ueluti cum flos ſuccisus aratro
Langueſcit moriens: lapſo ue papauera collo
Demiſere caput: pluuia cum forte grauātur.
At niſus ruit in medios: ſolumq; per omnes
Volſcentem petit in ſolo uelſcēte moratꝰ: (hic
Q uē circū glomerati hoſtes hīc cōinus atq;
Proturbāt: inſtat non ſegnius: ac rotat enſem
Fulmineum: donec rutuli clamātis in ore
Cōdidit aduerſo: & moriēs animā abſtulit ho
Tū ſuper exanimem ſeſe proiecit amicū (ſti.
Confoſſus: placidaq; ibi demum morte qeuit.
Fortunati ambo: ſiquid mea carmīa poſſūt.
Nulla dies unq̄ memori uos eximet æuo:
Dum domus æneæ capitoli immobile ſaxū
Accolet: imperiumq; pater romāus habebit.

amicū dilexit: ut cū nihil poſſet: tamē ueniret. Voluitur euryalus lœto: aut ſeptimus eſt: aut datiuus: ſed ſi datiuus ē: figuratū ē. i. ī lœtū: ut It clamor cælo. Purpureus ueluti cū flos ſuccisus aratro Langueſcit: Habetur rō cōparatiōis. Videtur. n. Euryalo Hacyntū cōparare: q pulcherrimus fuit: & poſt mortem i florem cōuerſus ē. Laſſo ue papauera collo Demiſſeꝛ caput: Homeri eſt & comparatio & figura: nā & ille ſic ait ut multoꝝ unū diceret caput. Volſcēté petit: appetit petitiones. n. ꝓprie dicimus īpetus gladiatoꝝ: unde Cicero: Quod ego tuas petitiones ita coniectas: ut uitari nullo mō poſſent: pua q̄dā declinatiōe cōcutiūt: & ut aiunt corpore exceſſit. Proturbāt: cōfodiūt: unde paulopoſt cōfoſſus. Nō ſecius: nō ſegnius q̄ uulneratus. In ore condidit aduer. Archaiſmos eſt: ut ſupra Pectore i aduerſo totū cui comius enſē Cōdidit. Placidaq; ibi. d. mor. qeuit: aut ꝓpriū epitheton eſt mortis aut ex affectu parētis dictū ē q cū amico moriebaꝛ. Si qd mea carmina poſſunt: uerecunde. Domus: familia. Capitoli īmobile ſaxū Accolet: in urbe roma tēplū iouis nō fuit: qđ cū iā deuotū a Priſco Tarqnio uellet ſupbus Tarqnius ædificare cœpit auguriis: captare: qui mōs huic tēplo eſſet aptiſſimus: & cum in oibus tarpeius eēt iuētus: in quo erant multa diuerſorū numinū ſacella: actū ē ut exinde ad alia tēpla numina euocarentur ſacrificiis quo poſſet libere & ſine piaculo tēplū Iouis ædificare. Cūq; oēs dii libētet migraſſent: terminus ſolus: hoc ē liminū deus abſcedere noluit: ſed illic remāſit: tunc de hoc ipſo ſacrificatū eſt & deprehenſum ꝙ terminus cum ioue remanens æternum urbi imperiū cu religione ſignificaret: unde ī capitolio prima pars tecti patet quæ lapidem ipſum terminum ſpectat: nā termino non niſi ſub diuo ſacrificabatur: hinc ergo nunc dixit capitoli immobile ſaxum Accolet: quia terminus non eſt reuulſus de loco.

DONA. Summa librabat ab aure: ſumma copia ſcriptoris: nam ſupra dixit abducto lacerto. Sæuit: Creſcit ira quoniam auctor facti non apparebat. Purpureus: Ad totum corpus refertur hæc comparatio. Papauer uero ad ceruicem & ad caput. Dum domus: Oſtendit omnia uentura ad finem.

CHRI. Tum uero exterritus: Quanta ſit uis amicitiæ apparet cū pro amici ſalute ſeipſum ꝑdat. Exterritus: nō ſibi ſed amico timēs. Amēs: nā ex nimio timore mētem amiſerat. Me me adſum: efficaciſſima oratio. Eſt. n. celerrima: ut ſi poſſit auertat hoſtes ab amico: & ſe ita offert ut non ſit uolentibus ulciſci q̄rendus. Nimium īfœlicē: qa & ſuæ & amici mortis cauſa fuit. Trās adigit coſtas. q. d. potuiſſet tanta pietate cōmoueri hoſtis ſi ictum iam illatū potuiſſet reuocāre. Deſcriptione autem mortis Euryali: & comparatione maximū implet pathos. Candida pecto. ru. A modo eſt pathos. Pulchroſq; per artus: a pulchritudrne deturpata. At niſus ruit: nulla alia ſuperat conſolatio: niſi ut ultus amicū ſup illū recumberet: unde ait Placidaq; ibi demū morte quieuit. Quoniam āt hoc ſummū amicitiæ exemplum fuit eos fortūatos appellat cū tā p̄clara res iter mortales amicitia fuerit: ut ēt in extrema calamitate pp illam fortunati appellari poſſint. Si quid mea. c. poſ. poetæ officiū īplet: q bonoꝝ miſereri debent eoſq; laudare & malos odiſſe atq; inſectari: hinc Hora. Ille bonus faueat & conſilietur amice Et regat iratos & amet peccare timentes: & paulo poſt Deoſq; precetur & oret ut redeat miſeris abeat fortuna ſupbis. Pollicetur autē p̄mium quo hominibus gloriæ cupidis: nullū maius eē poſſit fama. ſ. pennē. Si qd mea car. poſ. pp modeſtiam hac conditione pollicetur. Dum do. non erat ignarus poeta omnia mortalia ad iteritū tādē uētura: ſed uoluit propter fauorem captandum æternitatē romāno iperio ominari. Eſt ergo ſenſus. i. dum romani q ab ænea ſunt: quorum caput domus eſt iulia colet capitoliū. i. romam: cuius capitolium arx ē. Pater: rex & priceps: cuius munus ē: ut ſuæ fidei deditos ueluti filios regat. Pater: quoniam ſenatores qui patres appellabantur conſilio ſuo cuncta adminiſtrabant.

Victores præda rutuli ſpoliiſq; potiti
Volſcentem exanimē flentes ī caſtra ferebāt
Nec minor in caſtris luctus rhamnete repto
Exangui: & primis una tot cæde peremptis:
Serranoq;: numaq;: ingens concurſus ad ipſa
Corpora: ſeminecēſq; uiros: tepidaq; recentē
Cæde locū: & plenos ſpumāti ſanguie riuos.

SER. Præda rutulis ſpoliiſq;. p. nō ſolū ſuis armis eos exuerūt: ſed ēt p̄da q̄ rutulis ante fuerat detracta. Serranoq; numaq;: Decima antapodoſis: q̄ fit quotiens cōmemorāꝛ ea q̄ nō ſūt ante p̄dicta. Tepidaq; recētē Cæde locū: hypallage tepidū locū recēti cæde: unde multi legūt tepidūq; recenti cæde locum: ſic alibi Tepiduſq; cruor fumabat ad aras. Spumantes ſanguine riuos: ſpumas tūc habet ſanguis cum effundiꝛ. nā poſtea conquieſcit: unde bene dixit ſpumantes riuos: quia p̄miſit ſemineceſq; uiros. Iā rebus luce re.

Supra:Et rebus nox abſtulit atra colorē. Cogit qſq; ſuos Comites.ſ.nā plena ē. Aeratasq; acies acuūt rumoribus iras:quia duo auſi ſunt per eorum caſtra trāſire. Euryali & Niſi:uolūt nōnulli clamorem eē militum.Sed melius hoc a poeta dictum accipimus.Nā rutuli eoꝝ non nouerunt nomina:ut ſit Quin etiam capita Euryali & Niſi pſigūt in arrectis aſtris:& cum magno clamore comittantur. Cingitur amni:amne debuit dicere.Nunq̄.n.in i bene exeunt: niſi quæ cōmunis ſunt generis ut docilis agilis:ſed ideo auſus eſt ita ponere ablatiuum qa ut ſupra diximus: apud maiores hic & hæc amnis dicebatur. Tenent foſſas:tuētur defendunt. Nota nimis miſeris:hoc plus cōmouebātur:quoniam etiā abſciſſi uultus nec dum agnitionis amiſerant notas. Excuſſi.m.ra.bene excuſſi:q̄ſi neſciēti:q̄ſi diceret proiecti. Fœmineo ululatu: impatienti ut Fœmineo predæ & ſpolioꝝ ardebat amore. Prima petit:ideoq; pria:quia ſolent i extrema neceſſitate etiam mulieres muros aſcendere : ut ipſe de muris matres. Non illa uirum non illa pericli: Vnū pudoris eſt:aliud ſalutis. Hunc:ideſt talem & eſt cōqueſtio matris Euryali plena artis rhetoricæ:nam pene omnes partes habet de miſericordia commouenda a Cicerone in rhetoricis poſitas. Hunc te aſpicio: a qualitate cædis. Sera meæ:Euander mea ſola:& ſera uoluptas. Potuiſti linquere ſolam: ab incepto ſolatio. Crudelis:qui potuiſti linquere ſolam cum pius eſſes. Affari ex.Anchiſes Sic o ſic poſitum afati diſcedite corpus:Terenti. Quin igitur dū licet mecū loquimini Antipho. Nec tu funera ma.ideſt funerea.Nā apud maiores funeras dicebāt eas ad quas funus ptinet:ut ſororē matrē:nā pſicæ ut ſupra diximus: ſunt planctus principes non doloris. Funeras autem dicebant quaſi funereas : ad quas pertinet funus.

DONA. Victores:irriſorie tāq̄ q magnū putarent ſi trecenti duos uicerint:cum duo tres interemiſſent.

Duri:durantes i labore.In matre aut Eurylia oſtendit quid poſſit dolor:cum oblita ſexus & ætatis tātū fureret.Deniq; accuſat eoꝝ q̄ & ſi facta fuiſſent: nihil tamen prodeſſent. Canibus date præda: Non ſolum morte:ſed mortis accidentibus cruciatur.

CHRI. Armis circun.ip.Oportet enī prudentem ducem nō uerbis ſolum : ſed exemplo ſui alios ad arma excitari.Ergo non inermis ſed armatus uocabat.

Nota nimis miſeris: nam iccirco ſtāt mœſti quia nimis nota. Excuſi manibus radii:pathos a luctu ſæpe

Agnoſcunt ſpolia inter ſe: galeamq; nitentem
Meſapi:& multo phaleras ſudore receptas.
Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens aurora cubile:
Iam ſole infuſo:iam rebus luce rectetis
Turnus in arma uiros armis circundatus ipſe
Suſcitat:æratasq; acies i prælia cogit.
Quiſq; ſuos:uariiſq; acuunt rumoribus iras:
Quin ipſa arrectis uiſu mirabile in haſtis
Præfigunt capita:& multo clamore ſequunt
Euryali:& niſi.
Aeneadæ duri murorum in parte ſiniſtra
Oppoſuere aciem:nā dextra cingitur amni:
Ingenteſq; tenent foſſas:& turribus altis.
Stāt mœſti ſimul ora uirum præfixa uidebāt
Nota nimis miſeris:atroq; fluentia tabo.
Interea pauidam uolitans pennata per urbē
Nuntia phama ruit matriſq; allabitur aures
Euryali:at ſubitus miſeræ color oſſa reliquit.
Excuſſi manibus radii:reuolutaq; penſa:
Euolat infœlix:& fœmineo ululatu
Sciſſa comā muros amēs:atq; agmina curſu
Prima petit:non illa uirum:nō illa pericli:
Telorūq; memor:cælū dehīc queſtibus iplet.
Hūc ego te euryale aſpicio? tu ne illa ſenectæ
Sera meæ requies? potuiſti linquere ſolam
Crudelis? nec te ſub tanta pericula miſſum
Affari extremum miſeræ data copia matri
Heu terra ignota canibus data præda latinis
Alitibuſq; iaces:nec te tua funera mater
Produxi:preſſiue oculos:aut uulnera laui
Veſte tegens tibi quā noctes feſtina dieſq;
Vrgebā:& tela curas ſolabar aniles.
Quo ſequar? aut q̄ nūc artus auulſaq; mēbra

mouetur:ut in hoc loco. Pēnata:quaſi celeri uolatu.Nam rerum infœliciū uelociſſima fama ruit. Hunc:talem. Tu ue illi ſenectæ:pathos ab eo quod eſt præter ſpem. Euolat infœlix:nam potuit furor animi ex dolore excitatus imbecilitatem ſenectutis ſuperare:& fœminæ audaciam afferre. Heu terra:magna uis eloquētiæ:quæ etiā ex inanibus rebus maximas apud imprudentes tragœdias citat.Hæc.n.conq̄ritur ueluti ſi miſerrimum ſit in ignota terra inſepultum canibus laniandum relinqui. Vnde & Home. αυτουσ δε λορια τευχι κυνεσσιν οιωνοισι Τεπασι:ad huiuſmodi iacturam ſapientes qui ſunt nihili faciunt.Ergo ut anchiſæ tanto uiro dignam ſententiam dedit dixit enim:Facilis iactura ſepulchri:ſic nunc mulierem a muliebri perturbatione abeſſe noluit.Ille ergo ueluti alter Diogenes quæ ad ſepulturam pertinent contemnit:hæc uel ex eo filiū iſœliciſſimum putat quod illa caruerit.Lamentatio autem & diſcurſus per muros huius mulieris de Andromache uirum lugente ſumpta eſt.

SER. Funus laceꝝ:dilaniatū cadauer:nā funus p cadauere poſuit. Si qua ē pietas:Si q̄ pietas in occidēdo ē:in me ꝓbetur. Me primā abſumite ferro: unuſquiſq;.n.in proprie ſalutis deſperatione credit uniuerſa etiam poſſe conſumi : unde eſt quod dixit me primam ab. Inuiſum hoc detrude caput ſub tartara te.

Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te
Nate refers? quæ ſum terraq; mariq; ſecuta:
Figite me ſiqua eſt pietas:in me omnia tela
Coniicite o rutuli:me primā abſumite ferro.

Aut tu magne pater diuum miſerere:tuoq;
Inuiſum hoc detrude caput ſub tartara telo:
Q uãdo aliter nequeo crudelẽ abrũpere uitã
Hoc fletu concuſſi animi:mœſtuſq; per omẽs
It gemitus:torpent infractæ ad prælia uires.
Illã incendentem luctus:idæus & actor
Illionei monitu & multum lachrymãtis iuli
Corripiũt:interq; manus ſub tecta reponunt.
At tuba terribilem ſonitũ procul ære canoro
Increpuit:ſequitur clamor:cæluq; remugit:
Accelerãt acta pariter teſtudine uolſci.
Et foſſas implere parãt:ac uellere uallum.
Q uærunt pars aditum:& ſcalis aſcẽdere mu
Q ua rara eſt acies:iterlucetq; corona (ros.
Non tã ſpiſſa uiris:telorum effundere contra
Omne genus teucri:ac duris detrudere cõtis
Aſſueti longo muros defendere bello.
Saxa quoq; infeſto uoluebant pondere:ſiqua
Poſſent tectam aciem prũpere:cũ tamẽ oẽs
Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.
Nec iã ſufficiunt:nã qua globus iminet igens
Immanem teucri molem uoluuntq; ruuntq;:
Q uæ ſtrauit rutulos late amorumq; reſoluit
Tegmina:nec curant cæco contendere marte
Amplius audaces rutuli.ſed pellere uallo
Miſſilibus certant.
Parte alia horrendus uiſu quaſſabat hetruſcã
Pinum: & fumiferos infert mezẽtius ignes.
At meſapus equum domitor neptunnia ꝓles
Reſcindit uallũ:& ſcalas in mœnia poſcit.
Vos o calliope precor aſpirate canenti
Q uas ibi tũ ferro ſtrages quæ funera turnus
Edidderit:quem quiſq; uirum dimiſerit orco

Inuiſum quidem eſt hoc & odioſum caput: uerum miſericordiæ genus eſt:ſi me etiam iratus interimas.

Quãdo aliter nequeo crudelem abrumpere uitam: hic traxit illum colorem Iuuenalis:Quod facinus dignũ tam longo admiſerit æuo. Torpent infractæ:antea infractæ:nunc tamen torpent ut Turnus ut infractos aduerſo marte latinos. Lachrymantis iuli:puero dat lachrymas cui põt ſine pudore: uiris fortibus tantummodo dolorem. Sub tecta reponunt:Homerice.Quod autem dixit corripiunt non iniuriæ ẽ: ſed celeritatis ideſt raptim tollunt. At tuba terribilem ſonitum:Hemiſtichium Enni.nam ſequẽtia iſte mutauit.Ille enim ad exprimendum tubæ ſonitum ait Taratantara dixit:& multa huiuſmodi Virgi.cũ aſpera inuenerit mutat.Bene tamen electis uerbis hic imitatur ſonitum tubarum. Increpuit:Et inſonuit: & ſegnitiẽ icrepauit. Volſci: nõ mirum quia dicit uolſcos:& cum Camilla de uolſcis ſit: ut Et uolſca de gẽte camilla.Namq; pars aliqua tuſciæ dat Turno auxilia:cum tuſcos dixerimus ſpecialiter æneæ fauere: itẽ ecõtra pars uenetiæ auxiliũ ꝑſtat Aeneæ quam turni fuiſſe ſuperius diximus. Teſtudine:teſtudo ẽ ſcutoꝝ connexio curuata in teſtudinis modum.Namq; in armorum generibus milites ſumũt ab animalibus nomina:ut aries Salu.i modum hirci militaris. Foſſas ĩplere parant:Vertit ordinem:nam ante eſt ut impleatur foſſa tollãtur ualli:& ſic teſtudine accedãt ad murũ:q̃q̃ poſſumus intelligere etiã ad foſſas eos ueniſſe facta teſtudine. Effundere:contra proprie:tela enim non iaciuntur in ſubiectos:ſed fundunt: & dicẽdo oẽ genus telloꝝ oſtẽdit telũ uocari oẽ quod iacitur. Aſſueti longo:docet in omnibus uſum plurimũ poſſe.

Infeſto uoluebant pondere:infeſti ponderis. Nec iã ſufficiunt:Diu iam non ſuſtinẽt. Armorũq; reſoluit Tegmina:hic oſtendit armorum connexionem eẽ teſtudinem.Lucanus de teſtudine: At poſtquam uirtus incerta uirorum.Perpetuam rupit defenſo milite cratem: Singula continui ceſſerunt ictibus arma. Hetruſcam pinum: ipſe hetruſcus. Vos o calliope precor: Sylleplis per numeros. Erat enim rectum uos o muſæ: aut tu calliope. Aſpirate: fauete: ut Aſpirat primo fortuna labori.

DONA. Effundere:plus ẽ q̃ mittere. Ille.n.effundit cui magna eſt copia:nec mittendi propter copiam metuit finem: Præterea etiam quæ emitti non poſſunt fundimus & fuſa proficiunt ut eſt aqua calida Pix feruens & ſoluta & oleum candens. Trudere contis: nam ſcalis ad eos perueniebant.Quanto autem rutylorum laudatur inſtantia tanto præferuntur troiani.

CHRI. Arctus auulſaq; mem.Et fu.l.expoliatio eſt.Idem enim dicit pluribus uerbis ut in re atrociſſima diutius detineat auditorẽ:& ſic maiorẽ citet cõmiſerationẽ. Hoc mihi de te.n.r.ſingula uerba uĩ maximã afferunt ad commiſerationem captãdã.Hoc.ſ.tantũ luctũ cum ego contra meæ te ſenectuti ſummã uoluptatem ſperarẽ. Mihi:& matri & indulgentiſſimæ & q̃ tot incõmoda ſubii ut te ſequerer. De te:in quo omnẽ ſpem repoſuerã:& a quo oĩa mihi iucundiſſima expectauerã. Figite me:q̃tus ſit luctus:& quanta miſeria hinc apparet quod loco ſummæ ĩ ſe pietatis acceptura ſit ſi multis uulneribus tranſfoſſa interficiatur. At tu.m.p.qd a rutilis aſſequi deſpat a ioue poſcit. Torpent infractæ uires:q̃ oĩa duriſſima ĩ ꝓliis pati poterat. Hoc pati nõ poterãt:ergo quos metus non ꝑturbauit:quia fortes eſſent perturbauit luctus quoniã eſſent pii. Illam.m.l.ſapiẽs cõſiliũ ut cũ torporẽ ex nimia conſideratiõe inferret militibus:a cõſpectu eoꝝ amoueret. Ne uiderãt:nã ut ait Hora.Segnius irritant q̃ ſunt demiſſa ꝑ aures:q̃ q̃ ſunt oculis ſubiecta fidelibus. At tuba:mira narratio in qua cũcta ante oculos ita adducit ut res nõ ſolũ agi:ſed ſummo animoꝝ ardore geri uideatur: Incertumq; ſit an acrius rutili ĩpugnarẽt: an uehemẽtius troiani repugnarẽt. Acta pariter:quia una cum clamore agebatur. Interlucetq; corona:appellat coronã milites ĩ circuitu mœniũ ad propugnacula poſitos: qui ubi loca munitiora ſunt ibi infrequentiores eſſe ſolent:Laudat ergo & troianos a prudentia:qui in paucitate militum ita acies inſtituerint & rutilos ab animorum robore q illuc peruenire contendũt. Interlucent:q ꝑꝑ raritatẽ lu Inter lucare

cem admittant. Vnde apud Plinium & Columellam interlucare dictum inuenies cum a uitibus aliquam partem pampinorum decerpeι unt ut propter raritatem ſol ad uuas facilius penetret. Aſſueti: nam longo uſu q̃ p̃cepta omnium magiſtrorum ſuperat rem optime callebant. Voluuntq́ue: nam propter magnitudinem ſubuehere non poterant. Ruunt: ad ruinam impellunt. Parte alia: nihil intentatum relinquebant. Alii. n. eminus miſſilibus detrudebant a cuſtodia ualli. Alii eo minus: aut urere aut uellere parabant. Vos o caliope: ex inuocatione rei difficultatem oſtendit quaſi dicat non poſſem tanta Turni facta ſine diuino auxilio proferre. Ergo ſummus imperator ei fecit quæ ſummus poeta: niſi deus ſibi faueat explicare non poſſit.

Et mecum ingentes oras euoluite belli.
Et meminiſtis. n. diuæ: & memorare poteſtis.
Turris erat uaſto ſuſpectu & pontibus altis
Opportuna loco: ſummis quã uiribus omnes
Expugnare itali: ſummãq; euertere opum ui
Certabant: troes contra defendere ſaxis:
Perq; cauas denſi tela intorquere feneſtras.
Princeps ardentem coniecit lampada turnus:
Et flammam affixit lateri: quæ plurima uẽto
Corripuit tabulas: & poſtibus hæſit adeſis.
Turbati trepidare intus: fruſtaq; malorum
Velle fugã: dum ſe glomerãt: retroq; reſidunt
In partem quæ peſte caret: tũ pondere turris
Procubuit ſubito: & cælũ tõat omne fragore:
Semineces ad terram immani mole ſecuta
Confixiq; ſuis telis. & pectora duro
Tranſfixi ligno ueniunt: uix unus helenor
Et lycus elapſi: quorum primæuus helenor
Mæonio regi quem ſerua licinia furtim
Suſtulerat: uetitiſq; ad troiam miſerat armis.
Enſe leuis nudo parmaq; inglorius alba.
Iſq; ubi ſe turni media inter milia uidit
Hinc acies atq; hinc acies aſtare latinas.
Vt fera quæ denſa uenantum ſepta corona
Contra tela furit: ſeſeq; haud neſcia morti
Iniicit: & ſaltu ſupra uenabula fertur.
Haũd aliter iuuenis medios morituros ĩ hoſtes
Irruit: & qua uidet denſiſſima tendit.
At pedibus longe melior lycus inter & hoſtes
Inter & arma fuga muros tenet: altaq; certat
Prendere tecta manu: ſociũq; attigeř dextras.
Quem turnus pariter curſu teloq; ſecutus
Increpat is uictor. noſtras ne euadere demens
Speraſti te poſſe manus: ſimul arripit ipſum
Pendẽtem: & magna muri cum parte reuellit.
Qualis ubi aut leporẽ aut cãdẽti corpe cignũ
Suſtulit alta petẽs pedibꝰ iouis armiger uncis

SER. Oras euoluite belli: Narrate non tantum initia: ſed etiam extrema bellorum: nam oræ ſunt extremitates. Turris erat: turres huiuſmodi eſſe admunitionem ciuitatum: & ĩ ſecundo legimus: ſed hæ plerunq; mobiles ſunt plerunq; fixæ ut in ſecundo Turres ac tecta domorum Mobiles ut in duodecimo meminit: Subiitq́ue rotas & pontes ſtrauerat altos. Opportuna loco ſummis: circa portas. Cauas: patulas.
Opum ui: poteſt & hypallage eſſe: ut ſit ope uirium.
Denſi: pro tela denſa. Flammam affixit lateri: affectate. Debuit enim dicere affixit: aut facem aut maleolam non flammam. Quæ plurima uento: gliſcens: aut magna facta per uentum. Hæſit: adeſis non iam adeſis: ſed quod excedit adhærendo. Malorum uelle fugam: honeſtiſſima eſt locutio. Peſte: incendio ut Et toto deſcendit corpore peſtis. Vnus: ſubaudis & alter: nam non procedit unus. Helenor & lycus elapſi: non mortis ſed turris ruina. Mæonio regi: aut proprium patris nomen eſt: aut cognominem eum filio intelligamus: quia ut ſupra diximus cum filii uel patris nomen p̃mittitur: & aliud tacetur cognomines eos intelligimus. Furtim ſuſtule. ex ſtupro educauerat: hinc eſt Et dulcia furta. Vetitiſq́ue ad troiam armis: ſecundum Donatum uetitis fato: ſed melius lege militari intelligimus qua ſerui a militia prohibebantur: unde ĩ deiotarana purgat hoc Cicero cum fuiſſet obiectum inter equites quos Deiotarus miſerat Cæſari unum ſeruum fuiſſe. Virgilium autem nouimus aliqua de hiſtoria trahere. Seruos ſane nunquam militaſſe cõſtat: niſi ſeruitute depoſita excepto Hannibalis tempore: cum poſt canenſe prælium in tanta neceſſitate fuit urbs Roma ut ne liberãdorum quidem ſeruorũ daretur facultas. Enſe nudo ideſt ſtricto. Parmaq́ue inglorius alba: quaſi tyro ut diximus ſupra: Lõge melior lycus. Ergo & helenor bonus. Inter: ideſt per ut Hunc inter fluuio tyberinus amœno.
Prendere ſaxa manu: quia tunc alti non erant muri: ſed ad impetum tantum repelendum: ut etiam Saluſtius oſtendit. Vbi ſertorium humeris ſublatum per muros aſcendiſſe commemorat. Curſu teloque ſecutus: Nimiam eius oſtendit celeritatem: qui potuit telum miſſum conſequi. Nam hoc dicit cum præmiſſo tello ad hoſtem uenit. Statius: Et miſſum curſu comprendere tellum. Reuellit: in uerbo uello facit in participio uulſus. Qualis ubi aut leporem: pro qualiter. Pedibus iouis armiger uncis: quia dicitur aquila in bello gigantheo ioui arma miniſtraſſe: quod tamen fingitur. Nam ut ſupra diximus reges fuerunt iuppiter & Saturnus. Sed dum iuppiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem: ortum bellum eſt: ad quod egrediens iuppiter aquilæ uidit augurium: Cuius cum uiciſſet auſpicio: fictum eſt quod ei pugnanti tela miniſtraſſet. Vnde etiam a fœlici augurio natum eſt: ut aquilæ militum ſigna committentur.

DONA. Subito: recte. Nam ſi ſignum dediſſet ſeruari potuiſſent.

CHRI. Vos calliope aſpirate: nõ ſine rõne utiť plurali ĩ una muſa. Nã p calliopẽ reliquas ĩtelligit: & iure: nã

ſi per ſingulas priores muſas ſingularum ſperarum ſingulos intelligunt cantus:& per calliopem illorum uniuerſorum concentum iura ipſa Calliope omnes ſignificabit muſas. Et mecum memorare oras: mecum ut demonſtret ſe quidem laboraturum:ſed ſine earum auxilio nihil pfecturum. Oras:extremitates quaſi dicat narrate uſq; ad extremum:uel horas:id eſt tēpora. Euoluite:oſtendite ueſtra narratione. Vaſto ſuſpectu: uaſta altitudine quo ſit altus ſuſpectus. Certabant:quia illa expugnata porta facile eā rigi poterat. Flammam: Quia percutiens materia accenſa effecit ut flamma apprehenderetur. Plurima uento:incrementum per uentum nacta. Heſit:adhæſit nam quanto magis eſt lignum flamma tanta magis adhæret. Immani mole: id eſt ipſa turri quæ immanis molis erat. Confixi:ſuis telis:quod cadentibus euenire ſolet. Vt fera:quanuis hactenus inglorius eſſet tam ex deſperatione audax eſt effectus. At pedibus:natura enim duce id defenſaculum adhibemus quo plurimum poſſe confidimus:ergo iſte cui maior aderat uelocitas pedibus ſe credidit. Prendere:ita enim humilia erant:ut ſi ille ſeſe erigeret manus ſociorum qui proni illas porrigerent apprehēdere poſſet. Pendentem:a terra iam eleuatum:& manibus ſummitatem muri prendentem.

Quæſitum aut matri multis balatibus agnū
Martio a ſtabulis rapuit lupus:undiq; clamor
Tollitur:inuadunt:& foſſas aggere complēt.
Ardentes thædas alii ad faſtigia iactant.
Ilioneus ſaxo:atq; ingenti fragmine montis
Lucetium portæ ſubeuntē:ignēſq; ferentem:
Emathiona liger:chorineum ſternit aſilas.
Hic iaculo bonus:hic longe fallente ſagitta.
Ortygium cæneus:uictorem cænea turnus:
Turnus itin:cloniumq;:dioxippū:pmulūq;
Et ſagarim:& ſummis ſtantē p turribus idan.
Priuernū capis hūc prio leuis haſta themillæ
Strinxerat:ille manū picto tegmīe demens
Ad uulnus tulit.ergo alis allapſa ſagitta
Et leuo īfixa eſt lateri manus:abditaq; intus
Spiramenta animæ letali uulnere rupit.
Stabat in egregiis arcentis filius armis
Pictus acu chlamidē: & ferrugīe clarus ibera
Inſignis facie: genitor quem miſerat arcens
Eductum matris luco:ſymethia circum
Flumina:pinguis ubi & placabilis ara palici.
Stridentē fundam poſitis mezentius armis
Ipſe ter adducta circum caput egit habena:
Et media aduerſi liquefacto tēpora plumbo
Diffidit:ac multa porrectum extendit harēa.
Tūc primum bello celerē intendiſſe ſagittam
Dicitur ante feras ſolitus terrere fugaces
Aſcanius:fortemq; manu fudiſſe numanum
Cui remulus cognomen erat:turniq; minorē
Germanam nuper thalamo ſociatus habebat.
Is primā ante aciem digna atq; īdigna relatu
Vociferās:tumiduſq; nouo præcordia regno
Ibat:& ingentem ſeſe clamore ferebat.
Non pudet obſidione iterum ualloq; teneri

SER. Quæſitū:q requirit:nā pſens a paſſiuo non habuit:& ē hyſterō proterō:nā poſt raptū requiritur. Martius:lupus:aut cruētus:aut marti dedicatus. Aggere:ager ē cuiuſlibet rei coaceruatio : unde foſſæ aut ualles poſſunt repleri. Ingenti fragmīe mō.ſupra dicti ſaxi exaggeratio ē. Lucetiū:ſolū hoc nomē:eſt qđ dictū a Virgi.in nullo alio reperitur auctore. Sane lingua toſca Lucetius ē iuppiter dictus a luce quā præſtare hominibus dicit:ipſe eſt nr̄a lingua dieſpiter.i.diei pater.Hora.Nāq; dieſpiter plerunq; purpureū. Cænea: turnus Turnus iti: ut ait Lucillius bonum ſchema ē quotiens ſenſus uariat iteratione uerbo℞. Pro turribus:aut pro defenſiōe turrium:aut ſic magni: ut turres putares. Haſta themillæ:themillas themillæ ut æneas æneæ.Leuis āt haſta pro leuiter ueniens : unde & ſtrixerat dixit.i.paululū uulnerauerat ut tādem etiam magno ſtrinxit de corpore turni. Demēs:qui ſcutū quo ſe tuebat abiecit. Alis:pennis. Leuo īfixa ē.l.m.oſtēdit uulneris locū:quē antea ſuppreſſerat : ſic in quarto:infixū ſtridet ſub pectore uultus.Spiramēta.a.diffinitio pulmonū. Pictus.a.&.f.c.i.ferrugo coloris genus ē qui uicinus ē purpuræ ſubnigræ:& ibera āt non hiſpana ſed pontica.Nā iberia pars pōti ē:ut oſtendit Hora.dicēs Herbaſq; quas colchos atq; ibera mittit ueneno℞ ferax. Genitor.q.m.a.ordo ē: Stabat arcētis filius. Arcens ī armis egreg.nā nō cōgruit ut huius filii ptermiſſo noīe bis fiat pr̄is cōmemoratio. Symethia.c.f.ſymethus fluuius eſt Siciliæ:haud lōge ab urbe catinēſi:circa quē ſunt palici dei:quorum talis eſt fabula: Aetnā nymphā iuppiter cū uitiaſſet:& feciſſet:grauidā timēs iunonē ſecūdū alios ipſā puellā terræ commēdauit:& illic enixa ē. Secundū alios partus eius poſtea cū de terra erupuiſſet : duo pueri palici dicti ſūt q̄ſi ite℞ uenientes:nā παλιν eſt rurſus:ηκειν ē uenire.Hi prio hūanis hoſtiis placabāt:poſtea qbuſdā ſacris mitigati ſūt:& eo℞ im mutata ſacrificia:id ergo placabilis ara:quia mitigata ſunt eo℞ numina. Liq̄facto.t.p.diffidit.Plūbū.n.iactū nimio rotatu ex æthereis calore diſſoluit:Stati.Et arſuras cœli p inania glandes. porrectū extēdit harēa:itelligimus eum cecidiſſe trans murū.Dicendo āt multa oſtendit corporis proceritatē. Minorē germanam : q͞a maior nympha fuerat iouis uoluntate mutata. Digna atq; indigna relatu: indigna.i.turpia & obſcœna. Nouo regno:aut noui regii generis affinitate:aut quia ēt ipſi per regis filiam portio debebatur imperii. Ingētem ſeſe clamore ferebat:Non erat ingens ſed eſſe ſe clamitabat ingentem. Iterum:denuo iam tertio obſidentur:& iterum non niſi de duobus dicimus.

DONA. Dr̄.f.m.f.n.poeta quoniā ipoſſibile uidebat pueri mātb; cecidiſſe robuſtiſſimū uiru nō ſe facit au

CHRI. Placabilis ara pali.Vide Ser.ſed Macro.ait.Nullū apud latinos duos palicos poſuiſſe: (ctorem. Palici

ſed a græcis Maronem habuiſſe. Simetus:ſiciliæ fluuius eſt.Palicorum fabulas primus Aeſchylus ĩ tragœdia æthna poſuit:iuxta ſimetum Thalia nympha a ioue compreſſa metu iunonis:ut ſibi terra dehiſceret optauit: ſed ubi uenit pariendi tempus terra recluſa eſt:& duo infantes de utero Thaliæ progreſſi emerſerunt appellati q; ſunt palici ab emergendo quaſi rurſus naſcentes:quoniam prius in terram merſi inde reuerſi ſunt.Nec longe lacus duo breues:ſed profundi ſcaturigine aquarum ebulliente crateres ab incolis nominati:& nomine dellos appellant:palicorumq; fratres exiſtimant & habentur incultu maximo præcipue circa exigendũ iuxta eos iuſiurãdũ efficax numen intelligit:ergo iuxta eos iuſiurandum exigitur:& prius a ſuſpecto fideiuſſor daẽ de diſſoluendo Quod ſi ille fideliter iuraret:diſcedebat illeſus.Sin contra in lacu uitam amitebat:Hæc res ita fratrum religionem commendabat:ut implacabiles crateres dicerentur.Sed palici etiam diuinationem habebãt. Nam cum ſiciliam ſterilis annus arrefeciſſet diuino palicorum reſponſo admõiti ſiculi heroi cuidam certum ſacrificium celebrauerunt & rediit ubertas.Qua gratia ſinguli omne genus frugum congeſſerunt in aram palicorum:ex qua ubertate ara ipſa pinguis uocata eſt.De palicis etiam Callias in ſeptimo hiſtoriarum meminit & Anaxagoras ĩ tertia hiſtoria:in libro.xi.Diodori legitur.C.Nautio Rutilio.L.Minutia Carutiano cõſulibus Ducetius ſiculorum dux iuxta palicoꝝ templũ urbẽ condidit Palicas appellauit Templum in planitie ædificatum ẽ porticibus & ſumptibus ædicifioꝝ cõſpicuũ:miraculis & uetuſta religione horrendũ iuxta ſunt ſcaturigines aquarum Crateras uocant qui ſũt profundiſſimis:igneas ſcitillas ſæpe euomentes:illud miꝝ q aquæ ebulientes nunq̃ ſe effundũt:nunq̃ ẽt ſubſiſtunt:in tẽplo ẽ iuriſiurandi trutia:& q illic peierant ſtati ceci efficiunẽ Hinc Sylius italicus:& qui præſentes domitãt p iura palici:illuc fugientes ſp tuti erant. Is primã.a.oſtendit neminẽ fœlicitate ſua fretum ſupbire oportere.

Bis capti phryges & morti prætẽdere muros.
En qui noſtra ſibi bello connubia poſcunt.
Quis deus italiã? quæ uos dementia adegit?
Non hic atridæ:nec fandi fictor ulyxes
Durũ a ſtirpe genus.natos ad flumina primũ
Deferimus:ſæuoq; gelu duramus & undis.
Venatu inuigilant pueri:ſyluaſq; fatigant.
Flectere ludus equos:& ſpicula tẽdere cornu.
At patiens operum:paruoq; aſſueta iuuentus
Aut raſtis terrã donat:aut q̃tit oppida bello.
Omne æuum ferro teritur:uerſaq; iuuẽcum
Terga fatigamus haſta:nec tarda ſenectus
Debilitat uires animi:mutatq; uigorem.
Caniciem galea preminius: ſemperq; recẽtes
Conuectare iuuat prædas:& uiuere rapto.
Vobis picta croco & fulgenti murice ueſtis.
Deſidiæ cordi:iuuat indulgere choreis.
Et tunicæ mãicas:& habẽt redimicula mitræ.
O ueræ phrygiæ(neq;.n.phryges)ite palta
Dindyma:ubi aſſuetis biforẽ dat tibia cantũ:
Tympana uos buxuſq; uocat berecyntia matris
Ideæ.ſinite arma uiris:& cedite ferro.
Talia iactantem dictis:ac dira canentem
Non tulit aſcanius:neruoq; obuerſus equino.
Contendit telum:diuerſaq; brachia ducens
Cõſtitit ante iouẽ ſupplex per uota precatus.

SER. Bis capti phryges:Semel ab Hercule:poſt a græcis. Morti ptendere muros: emphaſis eſt morti enim pro bello poſuit:ſic ſupra Læti diſcrimine paruo. Noſtra connubia:aut q̃ſi Turni cognatus loquitur:aut iuidioſe retorquet:& uult cauſam oĩum eſſe communẽ. Nõ hic atridæ:exaggeratio uituperationis.Nã nõ tantũ ſe troianis:ſed ẽt coꝝ uictoribus præfert. Fandi uictor ulyxes:aut fallax aut logodædalus ideſt q dolũ celat ſermõis ornatu. Duꝝ a ſtirpe gen. italicæ diſcipiæ uita laudaẽ quã & Cato in originibus & Varro in gente populi romani cõmemorat. Gelu duramus & undis: undis gelidis & eſt endyadis : Vt Hamis auroq; trilicem nam nemo quod plus eſt prius dicit:Si enim duo eſſent ante aquã diceret ſic gelu. Venatu:pro uenatui:ut curru pro currui. Syluaſq; fatigant:ipſi fatigantur in ſyluis aut pro feris ſyluas poſuit:in quibus ſũt feræ. Flectere ludus equos: aliorum labor noſtræ pueritiæ ludus eſt.At patiens operum paruoque aſſueta iuuentus: hoc & in Georgicis laudat.Nam magnæ uirtutis eſt & in nimio labore paruis eſſe contentum. Terram domat:bene bellico uſus ẽ uerbo & ne a militari lege diſcederet:non dixit terras colimus: ſed domanus. Ac ſi diceret cum hoſtes deſunt:terras ferro domamus. Iuuencum terga fatigamus haſta: agriculturam ſine officio belli non gerimus. Eſt autem κακοσυνθετον & ομοιοτελευτον. Senectus debilitat uires ani.bene aĩ qa nõ eſt auſus corporis dicere.Nec enim poteſt fieri: ut quanuis robuſtus ſenex uires habeat prioris ætatis & ſuæ cõparetur adoleſcentiæ:Nunc ergo licet dicat fortes etiam ſenes eſſe:bona tamen uſus eſt comparatione : ut diceret nihil animorum uigori derogare temporis uetuſtatem. Vobis picta croco:uituperatio troianorum:in qua utitur argumentis:quæ ĩ rhetoricis commemorat:Cice.a gente:ab habitu:a geſtu: ab animo. Fulgenti murice:purpura:hanc autem uitio & dedecori apud maiores fuiſſe conſtat.Iuuena.peregrina ignotaq; nobis Ad ſcelus atq; nefas quæcunq; eſt purpura ducit. Deſidiæ cordi:uobis ſũt. Choreis : ſeruauit hoc loco naturam ſyllabæ:ideſt quã in ſexto metri cauſa corripuit:ut Pars pedibus plaudunt choreas & carmina dicunt. Et tunicæ manicas:tunicæ ueſtræ habent manicas:quod etiam Varro uituperat dicens:Manicatis & talaribus tunicis:nam colobiis utebantur antiqui. Et habẽt remidicula mitræ:illud dicturus fuerat habetis ĩ pileis redimicula:qđ cõuertit ĩ uitupationẽ maiorẽ dicẽs religatas habetis mitras:nam pilea uiroꝝ ſũt:mitræ fœminaꝝ q̃s calaticas dicũt.Mitra ãt proprie lydoꝝ fuit:ut mœnia mẽtũ mitra quẽ habitũ imitati ſũt troiãi. O uere phry.ipſos uitupat phrygas:ſed nũc ad maiorẽ iniuriã phrygias non phrygas dicit. Alta din.montes

matris deum. Biforem dat tibia cãtum:Biſonum imparem:& ſeruauit eis tibiarum ſuarum naturam:tibiæ aut ſerranæ dicuntur quæ ſũt pares & æquales habent cauernas:aut phrygiæ quæ impares ſunt & inequales habent cauernas.Ergo biforem diſſonum diſſimilem:non enim ſunt pari modulatione compoſitæ.Vt enim ait Varro tibia phrygia dextra unum habet foramen : ſiniſtra duo :quorum unum acutum ſonum habet:alterum graue. Buxuſq; uocat berecyntia:A mõte berecynto.Dicit̃ ãt hæc buxus & hoc buxũ:ut Torno raſile buxũ:unde ſupfluo qdã arborẽ generis.F.uolũt:cum hoc loco etiam de ligno fœminini habeamus exemplũ. Et cædite fer. Aut ferrũ relinqte:& eſt iteratio:aut cedite ferro.i.cũ uiri non ſitis:abſcidite partem uirorũ. Iactantem:de ſuorum gloria. Dira ea.ad iniuriam troianorum. Ante iouem ſupplex per uota præcatus : Atq; apollinem debuit inuocare iaculaturus ſagittas:ſed dicimus ideo iouem inuocatum :quia omne initiũ ioui debetur:ut ab ioue principium muſæ.Vnde Aſcanius nunc qd faciat cogitat:ſed quid primũ ide iuocat iouem.

DONA. Phryges:pro cõuitio poſuit.q.d.ideo capti qa phryges. En:uitupãtis demõſtratio. Qui.ſ.médici & exules. Noſtra:quaſi meliorũ & fortiorũ. Bello:cũ ſciant ĩ ſimili cauſa ſe uictos. Non hic.a.inuenietis fortiores iis q tamẽ uos uicerunt. Durũ:fortẽ. A ſtirpe:non arte ſed natura. Flectere ludus equos:non.n.inertibus ludis itẽti ſũt. Tarda:Quæ faciat hoies tardos. Præcatus:Quia primordia erãt belli recte iouẽ pcatus ẽ.

CHRI. Non pudet obſidiõe:inditiũ inertiæ ac ſtultitiæ ẽ arrogans iactatio. Quod nũc poeta in Numano oſtendit.Ergo ut ẽ apud Terentiũ:ptium ob ſtultitiã tulit. En qui nr̃a:Sũmopere indignandũ q; ibecilles audeant laceſſere uiros fortiſſimos. Quis de.Tam iratus uobis. Italiã:ĩ qua pituri ſitis. Demẽtia:Eſt.n.extremæ dementiæ ut ibecilles fortes petãt. Non hic at.Nõ uobis cũ græcis nunc agendũ eſt q minus q̃ nos bello poſſunt:& tamẽ uos ſuperarũt. Durũ a ſtirpe.g. Laudat italos ab iis q̃ ſunt attributa pſonæ:quæ Cice.xi.põit Et primo a genere. Natos ad:Argumentum a uictu. In quo ẽ: Queritur ĩ quo negocio aut q̃ſtu ait artificio uerſent̃ & quo more uiuãt:& quos habeant pceptores.Verſant̃ ergo ĩ uenatu in agricultura & in bello. Educant̃ apud eorũ ſenes ĩ rebus duriſſimis. Ludus:Quaſi cũ uoluptate faciãt quæ aliis laborioſa uidentur. Aut raſtro:Erat enim maximo prætio agricultura.Vnde teſte Catone magnifice laudatum ciuem romanum putabant ſi illum bonum colonum appellaſſent.Laudat autem italos a tribus artificiis quæ nullo uitio iquinata ſint & animum corpuſq; corroborent.Nam diſciplina militaris:agraria ac uenatoria:omnem deſidiam pellũt delitias nullas nouerunt:& animum ſimul ac corpus ualidum conſeruant.Quod aũt dicit Cõuectare pdas & uiuere rapto ad uenationem ac iuſta bella nõ ad crudelitatẽ rettulit poeta. Vobis picta croco:Vitupatio a cõtrariis.Exprobat mollitiem educationis & habitus:&.p uenatu & agricultura & bello uitã deſidioſam:ac uoluptuoſam & delitiis muliebribus deditã eſſe illis obiicit. Et tunicę mãicas:Vitupatio ab habitu q tunicas q̃s expeditas habere oportebat illi manicis ĩpedirẽt ut uix manibus uti poſſent. Dindyma:puto hunc montem uocatũ eſſe a Dindyma quæ fuit uxor Meonis Phrygiæ & Lidiæ regis ex quo illam natam eſſe dicunt.Addũt etiam Meonem cũ eã nutrire nollet in Cybelo mõte expoſuiſſe ĩ quo a pardis illa nutrita ſit. Deĩde a muliere paſtore inuẽta educata eſt:& Cybele appellata:q̃ adulta forma modeſtia ac ſapiẽtia ueheměter excelluit.Nam ex plurimis calamis fiſtulam primã compoſuit:itẽ Cymbala & tympana ad choreas inuenit: & cõtra pecudũ puerorumq; morbos remedia excogitauit:Ait Diodorus. Biforem:Tibia phrygia in dextra unum:in ſiniſtra duo foramina habet:Huic deæ aut mulieres aut emaſculati uiri qui galli dicebantur:ſacrificabant.

Dindyma

Cybele

Tibia

Iuppitur oĩpotens audacibus annue cœptis.
Ipſe tibi ad tua templa feram ſolẽnia dona:
Et ſtatuã ante aras aurata fronte iuuencum
Candentẽ pariterq; caput cũ matre ferentem
Iam cornupetat:& pedibus q ſpargat harenã.
Audiit & cæli genitor de parte ſerena
Intonuit læuum:ſonat una letifer arcus.
Effugit horrendum ſtridens elapſa ſagitta:
Perq; caput remuli uenit:& caua tẽpora ferro
Traiicit:i uerbis uirtutem illude ſuperbis.
Bis capti phryges hæc rutulis rſpõſa remittũt
Hoc tãtum aſcanius.teucri clamore ſequunt̃.
Lætitiaq; fremunt:animoſq; ad ſydera tollũt.
Aetherea cum forte plaga crinitus apollo
Deſuper auſonias acies:urbemq; uidebat
Nube ſedens:atq; his uictorem affatur iulũ.
Macte noua uirtute puer ſic itur ad aſtra
Diis genite & geniture deos:iure omnia bella
Gente ſub aſſaraci fato uentura reſident:

SER. Iuppiter oĩpotẽs:hoc epithetõ ĩterdũ ad nominis gloriã põit:iterdũ ad cãm dicẽtis.Nãq; hoc loco dicẽdo oĩpotẽs oſtẽdit eũ ẽt iis q p ſe minus ualent pſtare poſſe uirtutẽ. Ferã ſolẽnia:ferã de iuuenco nõ dicimus:ſed adducã.Intelligimus ergo eum alia dona ferre promiſiſſe.Sigulis.n.numinibus certa ſũt dõa q̃ offerunt̃:unde ẽ Struereq; ſuis altaria dõis.i.cõgruis.

Et ſtatuã ante aras:aptã ſe daturũ oſtẽdit uictimã:alibi: Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.Quotiẽs.n.uictima reluctabat̃:oſtẽdebat ſe iprobari Luca. Diſcuſſa fugit ab ara Taurus iuuencũ ãt ſecũdũ romanas cerimõias dixit ioui.n.de tauro non imolabat̃ ut ĩtertio diximus:niſi cũ triũphi noie ſue uel tauro fiebat:qd tamẽ ideo admiſſũ ẽ:qa nõ tantũ ioui ſed aliis diis q bello pſunt ſacrificabat̃. Aurata frõte:ita.n.uictima ornari cõſueuerãt. Cãdẽtẽ.i.cãdidũ Iuue.Duc ĩ capitolia magnũ Cretatũq; bouẽ. Caput cũ mr̃e ferentẽ:æqlẽ mr̃i rõdũ patris Iuuenalis: Quẽ iã pudet ubera matris Ducere qui uexat naſcẽti robora cornu.

De parte ſerẽa:ut nõ cauſæ naturalis ſit ſed augurii. Intonuit leuũ:pſperũ:Vt.n.ẽt ſupra diximus : Quæ ſiniſtra nobis uident̃ intuẽtibus cælũ:illic dextra ſũt: nõ q; ſiniſtra bõa ſint ſed q; dextra cæli nobis ſiniſtra ſunt. Sonat una letifer ar.ſimulatq; augurium. Et fugit:melius effugit legitur. Perq; caput remuli ue. figmenta hæc uulnerum non ſine ratione ponunt

Nec te troia capit: ſimul hæc effatus ab alto
Aethere ſe mittit ſpirantes dimouet auras.
Aſcaniumq; petit: forma tum uertitur oris
Antiquum in buten. hic dardanio anchiſæ
Armiger ante fuit: fiduſq; ad limina cuſtos.
Tū comitē aſcanio pater addidit: ibat apollo
Omnia lōgæuo ſimilis: uocemq; coloremq;
Et crines albos & ſæua ſonoribus arma.
Atq; his ardentem dictis affatur iulum
Sit ſatis æneide: telis impune numanum

poetæ. Nam mō hunc ideo in capite dicit eſſe percuſſum: quia eū ſupra uaniloquū & ſupbum introduxerat: quod uitio capitis euenit. Horati. attollens uacuū plus nimio gloria uerticem ſic Home. Therſitē a tergo uulneratū dicit μεταφρενα πληξεν uſq; ad precordia: qa eū ſtultū iduxerat: itē de Achille dicit ποδασ ωκησ αχιλλευσ. Virtutē il. illudo tibi dicimus: & iſulto tibi. Nā illudo te figuratū ē: ut hoc loco: itē inſulto te. Saluſti. Multos a pueritia bonos inſultauerat.
Hoc rantum aſcanius: Et dixit & fecit. Animoſq; ad ſydera tollunt: aut ſuos: aut Aſcanii p fauorē. Nube ſedēs: Sicut ſolēt numina: iuno nec tu me aeria ſolam nunc ſede uideres digna idigna pati. Macte: magis auctæ affectatæ gloriæ. Et eſt ſermo tractus a ſacris. Quotiens. n. aut thus aut uinū ſup uictimam fundebatur: dicebāt mactus eſt taurus uino uel thure. Hoc ē cumulata ē hoſtia & magis aucta. Noua uirtute: Aut magna: ut Pollio & ipſe facit noua carmina. Aut re uere noua quantum ad bellū. Diis genite: Propter Venerē. Geniture deos: pp iuliū Cæſarē & Auguſtū. Iure: Merito. Gente ſub aſſaraci: Sub gente romana. Aſſaracus eni pater eſt Capyos auus Anchiſæ. Fato uētura: Magna. Hæc. n. bella ſunt grauia: quæ fatali rōne proueniunt: ut troiana & thebana. Nec te troia capit: Maioris meriti es q̄ ciuitas in q̄ nunc es. Lucanus de Cæſare: Plus patria potuiſſe ſua. Spirātes: Vitales quibus ſpiramus & uiuimus. Petit: notandū petit ſine inſidiis dictū. Fiduſq; ad limīa cuſtos: æditiuus fuit: quod ut ſupra diximus ingenti honore apud maiores fuit: illic enī & epulabant: & deos colebāt. Cenſus etiā oīs illic ſeruabat quod & Plautus docet i Aſinaria: i qua inducit Saureā ſeruū atriēſem in tota familia plurimū poſſe. Sæua ſonoribus arma: ſtrepitu terribilia. Ardētem: deſiderio dimicādi. Vnde animos ad ſydera tollūt: melius Aſcanii intelligimus. Sic Sta. de Meocoeto: & laudibus iplet honeſtis. Aeneide: patronymicon hoc non uenit ab eo quod eſt hic æneas nam hic æneades & o æneade faceret ſed ab eo quod eſt æneus: ut theſeus theſide.

DONA. Leuum: Quod proſperum eſt. Quod præſtantibus Leuum eſt idem accipientibus eſt dextrum. in butem. Nam ætate & longa exercitatione dignus erat cuius conſilium multifacerent.

CHRI. Non tulit: neq; enim poteſt animus generoſus ea quæ in patriæ ſuæq; gentis dicuntur æquo animo ferre. Ergo iuſta indignatione motus: optimum euentum ſortitus eſt optimoq; auſpicio rem bellicam inchoauit. Iuppiter: optime inſtitutus adoleſcens cuncta in diuino reponit auxilio. Audacibus: quia ſupra meam ætatem ſunt. Caua tempora: diuino enim fauore factum eſt ut eam partem uulneraretur qua facile uita eripi poſſet. I uerbis. u. i. ſ. refert hæc contra ſuperbiam hoſtis: & tamen non excedit modum i iurgio ut ille fecerat. Victorem affatur: pro miraculo dictum eſt in tenera ætate Et ſimul uaticinii deus illum eiuſq; poſteros omnia uicturos. Macte noua: mactare magis augere eſt ut iam diximus. Quapropter cum adoleſcētem laudamus de ea re quæ ſupra illorum ætatem ē iure dicimus Macte puer. i. magis aucte uirtute q̄ per ætatem liceat. Quod uero fingat Apollinem laudaſſe Aſcanium: non eſt ab re ſi deus cui datur palma in ſagittando in eodem artificio puerum laudat. Illa enim uera laus eſt quæ uenit ab eo qui in ea re ualet quæ laudatur. Hic Hector neuianus a uiro laudato laudari cupit. Recte deinde conuertitur in butē: q deus p̄ditus ē ſapientia: ut oſtēdatur non ſine ſapientia Butē illū a p̄lio amouiſſe. Abſente enim ænea nihil tale tentandum a puero erat.

(Margin: Mactus)

Oppetiiſſe tuis: primā hāc tibi magne apollo
Concedit laudē: & paribus nō inuidet armis.
Cætera parce puer bello: ſic orſus apollo
Mortalis medio aſpectus ſermone reliquit:
Et procul i tenuem ex oculis euanuit auram.
Agnouere deum proceres diuinaq; tela
Dardāidæ: pharetrāq; fuga ſenſere ſonantem.
Ergo auidū pugnæ dictis ac numine phœbi
Aſcanium prohibent: ipſi in certamina rurſus
Succedunt: animaſq; in aperta picula mittūt.
It clamor totis per propugnacula muris.
Intendunt acres arcus: amentaq; torquent.
Sternitur omne ſolū telis: tum ſcuta: cauæq;
Dāt ſonitū galeæ flictu: pugna aſpera ſurgit:
Quātus ab occaſu ueniēs pluuialibus hædis
Verberat imber humū: q̄ multa grādine nibi

SER. Primā hāc tibi ma. a. Dicēdo hāc pollicet & aliā. Cōcedere āt ei ſe dixit iō: qa ſagittaꝝ deus ē: & licet eū iuppiter iuuerit: Apollo tamen ſibi ſuū officiū uidicat: qd dicit ſe cōceſſiſſe: qa nō ꝓhibuit ea. n. q̄ ab aliis numinibus poſcimus: tūc iplēt: ſi non aduerſent numīa: quoꝝ ꝓpria ſūt q̄ poſcimus. Vnde & in q̄rto iuno ait: Adero & tua ſi mihi certa uoluntas: Hoc eſt qd in me ē. Iungā eos: reſtat ut & tuū ipleri uelis officiū. Paribus non inuidet armis: pari gloriæ. Nam ut apollo puer occiſo Phitōe ultus ē matris iniuriam: ſic Aſcāius occiſo Numāo troianoꝝ caſtra iniuriaſq; defēdit. Paribus ergo armis. i. ſimilibus: nō pitia: ſed genere uictoriæ. Cætera deiceps: & eſt aduerbiū. Orſus: mō locutus: alias cœpit: qd magis eſt ꝓpriū: ut Sicuēus: & ueneris cōtra ſic filius orſus. Medio ſermone: ideo medio qa nō reſpōdit Aſcanius. Fuga: abſeſſu. Pharetrāq; fuga ſenſere ſonantem: qa dixit ſupra: Et ſæua ſonoribus arma. Dictis: pp auditam orationē. Numine: pp agnitū deū. Itendūt acres arcus: ꝓ ipſi acres Vt enim & in primo diximus: Arcum unuſquiſq; habet ꝓ uiribus ſuis. Amentaq; torquēt: pro tela amētis torquēt. Nam amentum eſt lorum: quo

In uada præcipitāt:cū iuppiť horrid⁹ auſtris
Torqt aquoſā hyemē:& cælo caua nubila rū⁄
Pandarus & bitias idæo alcanore creti: (pit
Q uos iouis eduxit luco ſiluestris hiera
Abiectibus iuuenes patriis:& montibus æquos
Portam quæ ducis imperio cōmiſſa recludūt
Freti armis:ultroq; īuitant mœnibus hoſtē.
Ipſi intus dextra ac læua pro turribus aſtant
Armati ferro & criſtis capita alta coruſci.
Q uales aeriæ liquetia flumina circum
Siue padi ripis atheſim ſeu propter amœnū
Conſurgunt geminæ quercus:intonſaq; cælo
Attolunt capita:& ſublimi uertice nutant.
Jrrumpunt aditus rutuli ut uidere patentes

medii religať & iaciť haſta. Flictu: ꝓ afflictu.i.ictu: nā detraxit more ſuo præpoſitionē. Pluuialibus hædis:ſuper tauri cornua ē ſignū cui auguria nomen eſt Hunc tauro una clara ſtella cōiungit.Retinet aūt auriga ſtellas duas ī manu quæ: hædi uocanť:quorū & ortus & occaſus & tēpeſtates grauiſſimas facit oriuntur aūt cū ſcorpio mēſe octobri. Iuppiter:aer Horatius Māet ſub ioue frigido uēator. Mōtibus æquos: iō uel eius arboribus exæquandos. Ducis īpio commiſſa:aut q̄ eius cōmiſſa fuerat īpio abeuntis Aeneæ aut qđ melius ē q̄ Aeneæ īperio fuerat cōmiſſa Pādaro & Bitiæ: ne cōtrari ī ſit qđ dixit Rectores iuuenū & reꝝ dedit eſſe magiſtros. Ducis īperio cōmiſſa:ſcimus ꝙ Mneſtheo & aliis ducibus īpauerat æneas ad petēda ꝓficiſcēs auxilia ne portas aperirent:ut Caſtro mō & tuta ſeruarēt aggere muros.Itē legimus Mneſthea & Sereſtū ductores fuiſſe & reꝝ magiſtros:non Pādaꝝ & Bitiā.Vnde appet ꝙ hūc locū male itellexit Dōa.dicēs cōmiſſā portā.i.creditā pandaro & Bitiæ q duces non erāt.Cornutus uero melius ſēſit dicēs:portā q̄ ducis īpio cōmiſſa fuerat:hoc ē clauſa:eā apuerūt:cōmiſſura.n.dr̄ tabulaꝝ cōiunctio:ſicut Cice.ī fūdaniana meminit:Ergo melius ē ut cōmiſſā clauſā dicamus: q̄ creditā Pādaro & Bitiæ. Pro turribus:aut uice turriū:aut ꝓ defenſiōe. Armati fer.aut bene inſtructi armis: aut ut Aſp dicit:Ferrea corda habētes.i.dura & crueto comitātes:ut Enniū ſit ſecutus:q ait ſuccinti corda machæris. Liquetia flu.iuxta Padū & Atheſim Venetiæ flumina ēt ē fluuius liqtius:quē nunc cōmemorat ergo liquetia ꝓpriū eſt nomen:nō epitetō:ne icipiamus a generalitate ad ſpēm reuerti:qđ uitioſū eſt:ut ſi dicas circa flumina naſcunť arbores:& ſic īferas circa Tyberi uel Anienem:ſufficit dixiſſe circa flumīa generaliter. Vnde apparet qa liqtia legendū eſt nō liqntia. Itonſaq cælo Attolluntq capita:hoc ad ſupradictas criſtas referť. Geminæ q̄rcus:nō quia duæ tanrum naſcunť:Sed iſtoꝝ ſimilitudinē aſpexit.i.quando ſimiles eleuantur q̄rcus.

DONA. Aeneide:ab eo quod eſt in nominatiuo caſu æneida. Apollo mortalis::deſt conſtitutus ſub hominis forma. Pro turribus:Vice turrium.

CHRI. Sit ſatis:cū admiratione dictū.q.d.qđ maximū eſt & cum pōdere legendum:numanum q̄ſi tantū uirum. Tuis:q̄ſi tā puerilibus:ergo ſatis oportet eſſe ab adoleſcente tyrone fortiſſimum uirum cæſum. Magnus:nā qđ maius q̄rendum eſt:ſi magnus deus te ſibi æq̄ri patiť:neq accōmodatiore orone poterat cupidiſſimus laudis adoleſcens a uictoria remoueri:q̄ eum admonere:& rem magnā feciſſe: & ne nimis efferet id beneficio dei aſſecutum eſſe. In apta.p.i.manifeſta.Nec tamē temeritas erat:ſed uera fortitudo:qa unicum illud remedium erat periclitanti pr̄iæ. Pluuialibus.h.De his ſyderibus dictum eſt in Geor. Aptiſſimaq compara/tio eſt :& quæ rem ante oculos ponat. Portamq ducis:nō multum diſſimilis locus eſt illi q eſt apud Home. ubi græci polipœtes & leōteus ſtāt īmobiles pro portis Aſim uenientēq expectātes q̄uis iſti ultro apiant portas.Nec minus placet hic Maro q̄ illic Home.Oſtendit āt ī hoc loco robur ſine prudentia parū ualere. Oſtēdit ēt ſp ſapiētiori obtēperādū eē.Recte.n.ꝓcepat ne portæ abſente ſe apirentur.At Pādarus & Bitias dum freti ſuis uiribus ſapientis cōſilium negligūt ſeipſos perdiderunt:& ſummam reipu.in periculum adduxerunt.

Cōtinuo quercens & pulcher eqcolus armis.
Et præceps aī tinarus:& mauortius hæmon
Agminibus totis aut uerſi terga dedere:
Aut ipſo portæ poſuere in limine uitam.
Tū magis īcreſcunt animis diſcordibus iræ.
Et iam collecti troes glomerantur eodem.
Et conferre manū & procurrere lōgius audēt.
Ductori turno diuerſa in parte furenti
Turbantiq; uiros perfertur nuntius hoſtem
Feruere cæde noua:& portas præbeť patētes.
Deſerit incœptum:atq; immani concitus ira
Dardaniam ruit ad portam:fratreſq; ſupbos:
Et primū anthiphatē:is.n.ſeſe primus agebat
Thebana de matre nothum ſarpedonis alti
Coniecto ſternit iaculo:uolat itala cornus

SER. Pulcher eqcolus armis:pulcher ueſtibus ſicut pulcher armis:hoc ē p arma qđ erat armoꝝ retulit ad pſonā. Præceps aī:figurate gtō iūxit: nā dicius pceps furore. Agminibus.t.deeſt ab & ſignificat eos prio fugatos eſſe mox occiſos.Aut certe alios fugatos aliquos itercēptos. Aīs diſcordibus:Hoſtilibus.i.troianoꝝ:qa a rutilis diſcordabant. Fratreſq.ſ.quos ſupra dixi portā tenere. Se prius agebat: ſe agebat hoc ē icedebat:ut ſeſe paliurus agebat Tractus āt ē ſermo a rōne phyſica:nā agiť corpus aī iudicio:ut Ter. Quo te agis. Sarpedonis alti.i.nobilis. Itala cornus: Telū de itala cornu factum. Stomacho: ſermo græcus ē. Specus uulneris:poetica exaggeratio. Erimāta manu.i.gladio cominus ferit:nā illi de qbus ſupius dixit nō māu occiſi ſunt ſed miſſo iaculo.Ergo ad differentiā teli iacti accipe māu.i.gladio. Ardentē oculis animiſq frementē:& geſtu corporis & mente cōmotū. Vitā dediſſet:pro reddidiſſet. Phalarica uēit:de hoc telo legiť qa eſt ingens torno factū habens ferrū cubitale & rotūditatē de plumbo ī modū ſphæræ in ipſa ſummitate.Diciť etiam ignem habere affixum: hoc

ãt telo pugnaẽ de turribus: q̃s phalas dici manifeſtũ ẽ Iuue. Cõſulit ante phalas delphiorũq; colũnas: ergo a phalis dcã ẽ phalarica: ſicut a muro muralis. Sãe phalarica Luca. dixit neruis mitti tortilibus & q̃dã machina: ut uibrata phalarica neruis obruat. Virgi. uero ait Turnũ mãu iaculari potuiſſe unde appet aut a Luca. ad auxeſim illius q occidẽdus fuerat: eſſe dictũ. Aut a Vir. ad laudẽ Turni q talẽ haſtã mãu iaculatus ẽ. Fulminis. a. mo. amat tela cũ ĩpetu uẽiẽtia fulminibus cõparatæ. Taurea. t. Vſurpauit ꝓ tauria. Alibi Taurinis follibus: unde ſicut & Pli. dicit deriuatiões firmas nõ habẽt regulas: ſed exeũt ꝓut auctoribus placet. Bene ãt p tranſitũ eius arma deſcripſit. Duplici. ſ. &. a. i. duplicibus ſq̃mis aureis. Sq̃mæ ãt loricaꝝ catenæ ĩ modũ ſq̃mæ ↄpoſitæ ſũt. Sãe ſq̃ma & ſplẽdorẽ ſignificat: ſi a piſcibus uẽiat: & ſordes ſi a ſq̃llore: ſed ĩ Vir. ubiq; ſplẽdorẽ ſignificat. Et. c. ſ. it. in. aut ipſe ingẽs ſup clypeũ ĩtonat: aut ingẽs clypeũ ſup eũ tonat: nã lectũ ẽ & hoc clypeũ ut ꝓbat Caper: qđ magis debemus accipe: nã Home. imitatus ẽ: q ait: αραβησεδετευχεεπαυτο euboico baiaꝝ littore bene baiaꝝ addidit: nec euboeã ĩſulã ĩtelligeremus: unde chalcidẽſes uenerũt q cõdiderũt Cumas q̃ ſũt Baiis uiciæ. Prõa. t. ita. n. exædificaẽ. Prochyta. a. t. atq hæc ĩſula plana ẽ ſed epitheton đ p̃terito traxit: nã ut dicit. Pli. ĩ natu. hi. Inarimes: mõs fuit q terræmotu diffuſus alterã ĩſulã fecit: q̃ ꝓchyta ab effuſiõe dcã ẽ. Fũdere ẽ. n. εκχυειν. Prochyta: uero alta quõdã. ſ. Durũq; cu. mortiferꝝ ad pœnã ſtatutũ. Stimulos. a. Sæuiendi. ſ. nam ſũt & timoris & libidinis ſtimuli: notanda quoq; œconomia quæ id egit ut ueriſimile ſit Turnum uictorem euaſiſſe de caſtris.

Aera per tenuem: ſtomachoq; infixa ſub altũ
Pectus abit: reddit ſpecus atri uulneris undã
Spumãtẽ: & fixo ferrum in pulmone tepeſcit
Tũ meropẽ: atq; erimãta mãu tũ ſternit aphi.
Tũ bitiã ardentẽ oculis: aĩſq; frementẽ. (dnũ
Nõ iaculo (neq; enĩ iaculo uitã ille dediſſet)
Sed magnũ ſtridens cõtorta phalarica uenit
Fulminis acta mõ: quã nec duo taurea terga:
Nec duplici ſquama lorica fidelis & auro
Suſtinuit: collapſa ruunt immania membra.
Dat tellus gemitũ: & clypeũ ſup ĩtonat ingẽs:
Qualis in euboico baiarum littore quondã
Saxea pila cadit: magnis quam molibus ante
Conſtructam iaciunt ponto. ſic illa ruinam
Prona trahit: penituſq; uadis illiſa recumbit
Miſcent ſe maria: & nigræ attolluntẽ harenæ.
Tũ ſonitu ꝓchyta alta tremit: durũq; cubile
Inarime iouis imperiis impoſta typhœo:
Hic animum mars armipotens uireſq; latinis
Addidit: & ſtimulos acres ſub pectore uertit.
Immiſitq; fugam teucris: atrumq; timorem.

DONA. Nihil inuenies quod ſcribi conducat.

CHRI. Ductori. t. q. d. nõ illa auſi fuiſſent troiãi p̃ſẽte Turno. Feruere: nimis ĩcaleſcere: & q̃ſi ſuos ſupare. Patẽtes: Quod nimiã fiduciã: & q̃ſi ſui cõtẽptũ ſignificat. Deſerit incœptũ: qđ nõ feciſſet niſi commotus magna ira cũ fortis uiri ſit ab ĩcæpto nõ deſiſtere: niſi neceſſaria cã ĩtercedẽte. Altũ pe. ꝓfũdũ ubi epar ẽ ſanguinis ſedes. Vnde undã ſpumãtẽ ut oſtẽderet copiã ſanguinis ĩ pulmõe. Tũ meropẽ atq; erymanta: claritate orõnis
Phalarica exprimit Turni ĩ cæde celeritatẽ. Taurica. t. i. ſcuti phalarica: ait Amiãus appellata ẽ a phalari tyrãno uel quod phalas. i. turres ictu diruat: ẽ aũt haſtile miſſile: & teres p̃terq̃ ad extremũ ubi ꝓmiet ferꝝ tripedale ſtupa circũdatũ: pice & ſulphure circumlitũ addito aliq̃do bitumie & oleo: nõ emittiẽ niſi concepta flãma: ut cũ p ·erem defertur fulmen uideatur: ledit ictu & igni. Saxea pila cadit: magnum ſaxum. Trahit ruinam: nam cum petat fundum trahit ſecum ruentes aq̃s. Prona i. pe. tra. illi. recumbit ita enim infigitur uadis penitus. i. ualde interne: ut recũbat: q̃ſi firmã ſedẽ capiat. Mars armipotẽs: ad excuſationẽ troianoꝝ qđ a deo nõ ab hoibus fugati ſint.
Prochyta Prochyta: iſula ẽ ante Miſenũ ꝓmõtoriũ nõ ꝓcul cumis: auulſa oli ab iarrine iſula q̃ a ſtatione nauium æneæ ænaria ẽ dcã. Stra. Pythacuſſã noiat a doliis q̃ græci pythea uocãt: eãq; chalcidẽſes habitaſſe refert: & primo ſeditiõe: deĩde qa flãmas uomeret: deſeruerunt. Quæ res fabulã dedit ſub ea ſepultum eſſe Typhœum.

SER. Vndiq; cõueniũt: illi ſine dubio q̃bus Mars iniecit audaciã: iũcta opportũitate irrupũt caſtra troiana. Duro ĩ cer. ſine ſpe euadẽdi. Aſt ali. ſ. i. Sta. par opi iactura lucro: nam hoſte recepto Excluſere ſuos. Vltro: iſup. Demẽs: hoc ex affectione ſua dixit poeta alibi: Sed dũ forte caua dũ pſõat æquora cõcha Demẽs: & cãtu uocat ĩ certamia diuos. Dotalis. r. a. Tibi data per dotem: & bene amatæ: q̃ ſola illũ generꝝ eſſe cupiebat: notãdũ ſane: qa id agit ut oſtẽdat ſe nõ p imprudẽtiã Turnũ ĩcluſiſſe: ſed illũ p temeritatẽ ſibi minime ꝓfutura caſtra penetraſſe. Olli ſubridens: Magnã cõfidẽtiã uirtutis oſtẽdit. Priamo. n. a. pp illud ſibyllæ. Alius latio iã partus achilles: & dictũ ẽ ut illud Degenerẽq; Neoptolemũ narraẽ memẽto. Rudẽ. n. nõ lenẽ nec pulchrã ſed fortẽ. Cortice. c. Viridi: nã haſtæ plerũq; torrẽẽ. Vulnus. ſ. i. d. u. Pleriq; ſed nõ idonei commẽtatores dicunt hoc loco occiſu Turnũ ſed cauſa œconomiæ gloriã a poeta Aeneæ eſſe ſeruatam

Vndiq; conueniũt: quoniã data copia pugnæ
Bellatorq; animo deus incidit.
Pandarus ut fuſo germanum corpore cernit:
Et quo ſit fortuna loco: qui caſus agat res:
Portam ui multa conuerſam cardine torquet
Obnixus latis humeris: multoſq; ſuorum
Mœnibus excluſos duro in certamine liquit.
Aſt alios ſecum includit: recipitq; ruentes.
Demens qui rutulum ĩ medio nõ agmie regẽ
Viderit irrumpentem: ultroq; incluſerit urbi:
Immanem ueluti pecora inter inertia tygrim.
Continuo noua lux oculis effulſit: & arma
Horrendum ſonuere: tremunt ĩ uertice criſtæ

Sanguineæ:clypeoq; micantia fulmía mittit.
Agnoſcũt faciẽ inuiſam atq; ímania membra
Turbati ſubito æneadæ:tum pãdarus ingens
Emicat:& mortis fraternæ feruidus ira
Effatur:non hæc dotalis regia amatæ.
Nec muris cohibet patriis media ardea turnũ
Caſtra inimica uides:nulla hic exire poteſtas.
Olli ſubridens ſedato pectore turnus.
Incipe ſiqua animo uirtus:& conſere dextrã.
Hic etiam iuentum priamo narrabis achillẽ.
Dixerat.ille rudem nodis& cortice crudo
Intorquet ſummis adnixus uiribus haſtam.
Excepere auræ.uulnus ſaturnia iuno
Detorſit ueniẽs:portæq; infigitur haſta.
At non hoc telum mea quod ui dextera uerſat
Effugies:neq; enim is teli nec uulneris auctor.
Sic ait:& ſublatum alte conſurgit in enſem:
Et mediam ferro gemina inter tempora frõtẽ
Diuidit im pubeſq; immani uulnere malas.
Fit ſonus:ingenti concuſſa eſt pondere telus.
Collapſos artus atq; arma cruenta cerebro
Sternit humi moriẽs:atq; illi í partibus æquis
Huc caput:atq; illuc humero ex utroq; pepẽ/dit.
Diffugiũt uerſi trepida formidine troes.
Et ſi continuo uictorem ea cura ſubiſſet
Rũpere clauſtra manu:ſocioſq; ímittere por/tis:
Vltimus ille dies bello:gentiq; fuiſſet.
Sed furor ardentem cædiſq; inſana cupido
Egit in aduerſos.
Principio phalarim:& ſucciſo poplite gygen
Excipit:hinc raptas fugiẽtibus ingerit haſtas
Intergum:iuno uires:animumq; miniſtrat.
Addit halym comitẽ:& cõfixũ phegea ꝑma.
Ignaros deinde in muris martemq; cientes
Alchandrũq;:haliũq;: nœmonaq;.prytaniq;.
Lyncea tendentem contra ſocioſq; uocantem
Vibranti gladio connixus ab aggere dexter
Occupat:huic uino deiectum cominus ictu
Cum galea longe iacuit caput:inde ferarum
Vaſtatorem amycum:quo non fœlicior alter
Vngere tela manu:ferrumq; armare ueneno
Et clycium æoliden:& amycum cretea muſis
Cretea muſarum comitem.cui carmina ſemp
Et cytharæ cordi numeroſq; intendere neruis
Semp equos atq; arma uirũ:pugnaſq; cãebat
Tandem ductores audita cæde ſuorum

quod falſum eſt:nam ſi ueritatem hiſtoriæ requiras: primo prælio interemptus latinus eſt:inde ubi Turnus æneã uidit ſuperiorem Mezentii implorauit auxilium.Scdo ꝑlio Turnus occiſus eſt & nihiloius æneas poſtea non cõparuit.Tertio ꝑlio Mezentiũ occidit. Aſcãius.Hoc Liuius:dicit:& cato í originibus. Telũ: hoc loco telũ gladiũ dixit a longitudine:unde & muſtella dr̃ q̃ſi mus longus: telũ poſuiſſe ꝓ gladio illud ſignificat:qđ infert paulo poſt:Cõſurgit in enſem. Iste.talis par ſimilis. Alte conſurgit in.e.genus feriendi gallicanũ.Salu.Regreſſi ad faciliores ictus loco cedebant. Bello gentiq; fuiſ.duo dicit & bellum finiri potuit oibus iterẽptis:& gens penitus fuiſſet extincta occiſo Aſcanio a quo romani ducunt originẽ iõ bello gentiq; dixit:qa plerunq; finit̃ gente ſuꝑſtite:ut í bello troiano cõtigit. Cædiſq; inſana cu.Excuſat Turnũ cur nõ a porta fugatis troianis penitus deiecta ſint caſtra. Pricipio:itra caſtra poſt troianoꝝ fugã. Succiſo poplite gy.Excipit. Ordo ẽ: Excipit & ſuccidit poplitẽ.Nã ante fuit ut eũ circũueniret íſidiis.Poples aũt ꝑo correpta eſt:ſicut in Serẽo legit̃:ſed ꝓducit̃ poſitiõe.

DONA. Neq; his uerſibus quicquam quod non etiam mediocri ingenio pateat ponit Donatus.

CHRI. Immanẽ:optia cõparatio ad robur ad uelocitatẽ & ad crudelitatẽ. Sãguieæ:uel ex cæde ſãguineæ:uel q ex horrore timẽtibus troiãis ita uiderent̃. Fulmia:nã radii ex ſcuto cũ errorẽ icutiebãt ut fulmia appererẽt.Mire.n.uiſus atq; auditus ex ſubita aliq̃ atq; horrẽda re decipiũt̃: ut & ea q̃ non ſũt eẽ uideãt̃: & q̃ ſũt lõga appareãt maiora. Tũ pãdarus:Reliq uehemẽti formidie correpri erant.Pãdarus ãt mole ſua ac uiribus gygãteis fretus temerarie audebat:qđ oro ſua idicat q̃ temerarii potius q̃ fortis ẽ. Olli ſub.magna aí ꝑſtãtia:q í tanto ꝑiculo nihil cõmoueat̃. Vulnus ſatuania iu.facit rẽ credibilẽ.Nã ſine diuino auxilio hõ hæc ꝑſtare nõ potuiſſet. Et ſi cõti.plerunq;.n. euẽit ut uictores uictoria uti neſciant:nã q paulo ante nullo timore turbatus erat:nunc furore ꝑcitus ita cædi itẽtus fuerat:ut rẽ ſalutarẽ pẽitus oblitus ſit:oſtẽdit ẽt plurimũ poſſe í rebus bellicis fortunã. Quãdo qdẽ ẽt maximi duces errores maxios cõmittãt:ut de Cæſare Alexãdro Hãnibaleq;:ac de pleriſq; aliis legimus. Furor:quo ẽt ſapientibus oís prudentia ammouet̃.

SER. Hic:nec loci ẽ:nec tp̃is:ſed ordinis,i.deinde Raptas ãt de hoſtilibus cadaueribus nã qđ dicit Dona.de armigero nõ ꝓcedit nec.n.lectũ ẽ. Iuno uires aimũq; miniſtrat:ne ſit icõgruũ unũ tot occidiſſe iunonis dat auxiliũ Hora.in arte poetica:Nec deus interſit niſi dignus uĩdice nodus:inciderit. Alcãdrumq; halium q; nœmonaq; prytanimq;:Homeri uerſus tantum cõiunctione murata.Vnde apparet non ad hiſtoriã:ſed ad ornatũ poematis hæc nomía ꝑtiere. Tẽdẽtem cõtra:in ſe facientẽ ípetum. Cum galea longe iacuit caput:Ad exprimẽdam celeritatẽ præterito uſus eſt tẽpoie. Potuiſſe:autem caput cum galea longe iaci præmiſſa loci altitudo ſignificat ergo eum cominus ꝑcuſſum itelligimus:ſed tantã uim ictus fuiſſe:ut lõge caput excuteret. Fœlicius:Peritius : nã in ungẽdis telis nõ ẽ fœlicitas ſed ꝑitia.Sane nec ungo nec ungentũ u recipit excepto uno noie ut unguẽ.Vnde ẽ Et pingues unguie ceras. Ferrũq;.a.u.ſpecioſe dictũ armabat ferꝛ quo nos armare cõſueuimus. Amicũ.c.m.

Conueniunt teucri mneſtheus acerq; ſereſtus
Palanteſq; uident ſocios:hoſtemq; receptum:
Et mneſtheus quo deīde fugā:quo tēditis iqt.
Q uos alios:muros q̄ iā ultra mœnia habetis
Vnus homo & ueſtris o ciues undiq; ſeptus
Aggeribus tantas ſtrages impune per urbem
Ediderit iuuenum primos tot miſerit orco.
Non infœlicis patriæ:ueterumq; deorum
Et magni æneæ ſegnes miſeretq; pudetq;
Talibus accenſi firmantur:& agmine denſo
Cōſiſtunt:turnus paulatim excedere pugna:
Et fluuium petere:ac partē quæ cingit̄ amni
Acrius hoc teucri clamore incumbere magno
Et glomerare manum:ceu ſæuū turba leonē
Cum telis premit infenſis:ac territus ille
Aſper acerba tuens retro redit:& neq; terga
Ira dare aut uirtus patitur:nec tendere contra
Ille quidē hoc cupiens potis eſt:p tela uiroſq;.
Haud aliter retro dubius ueſtigia turnus
Improperata refert.& mens exæſtuat ira.
Q uin etiā bis tum medios inuaſerat hoſtes:
Bis conuerſa fuga per muros agmina uertit.
Sed manus e caſtris propere coit oīs ī unum.
Nec contra uires audet ſaturnia iuno
Sufficere:aeream cælo nam iuppiter irim
Demiſit germanæ haud mollia iuſſa ferentem
Ni turnus cedat teucrorum mœnibus altis.
Ergo nec clypeo iuuenis ſubſiſtere tantum
Nec dextra ualet:iniectis ſic undiq; telis
Obruitur:ſtrepit aſſiduo caua tempora circū
Tinnitu galea:& ſaxis ſolida æra fatiſcunt.
Diſcuſſæq; iubæ capiti: nec ſufficit umbo
Ictibus: ingeminant haſtis:& troes:& ipſe
Fulmineus mneſtheus:tū toto corpore ſudor
Liquitur:& piceum (nec reſpirare poteſtas)
Flumē agit:feſſos quatit æger anhelitus artus.
Tum demū præceps ſaltu ſeſe omnibus armis
In fluuium dedit ille ſuo cum gurgite flauo
Accepit uenientē:ac mollibus extulit undis.
Et lætum ſocios abluta cæde remiſit.

Poetam lyricum:& tale eſt ſchema per repetitionem: ut ſeqtur pulcherrimus aſtur Aſtur equo fidens. Numeroſq; itendere ner. Rhythmos facere itētiōe neruorum:nam numeri ſunt rhythmi:ut numeros memini ſi uerba tenerem. Hoc ergo dicit ſecundum cordas uerba compōebat. Audita cæde ſuorum:ſeruat τοπρεποн:ideſt decorum ne præſētibus ducibus tot ſtrages feciſſe uideatur. Quo deinde fugam:aut uacat deinde ut tandem gentium locorum. Aut intelligimus mente eum tractaſſe:quod de campis milites ſolent ad caſtra confugere:& ſic dixiſſe:quo deide ſcilicet de caſtris quo fugietis ulterius : & hoc ē melius: unde & ſequitur. Quos alios muros & ſic dictum eſt poſt cogitationem quo deinde ſicut Terrē. Quid igitur faciam. Vnus.h.ac ſi diceres mortalis:& bona attenuatio cum ſupra dixerit Rutulum in medio non agmine regem. Infœlicis patriæ:troiæ in q̄ nunc fuit.

Veterumq; deorum:pēates ſignificat : quos ſemper coluere troiani. Miſeretq; pudetq;:Sic pallas nunc p̄ce nunc dictis uirtutem accendit amaris. Ceu ſæuū turba leonem:ſēſus hic eſt Haud aliter Turnus retro cedens petebat fluuiū ac ſolet leo preſſus multitudīe nec terga præbere propter irā uel pudorem:nec poſſe licet cupiat in uenantes impetum facere. Nec contra uires audet ſaturnia iu. Atq fauēte numine debuit ēt contra multitudinem poſſe:ſed de hoc iuppiter uetuit. Haud.m.i.f.melius q̄ Home.hūc locum executus eſt. Saluo.n.ſenſu uitiauit & fabuloſa & uilia. Nā ille ipſas minimas:exequit̄. Ergo:qa numinis eſt deſertus auxilio. Telis obruitur:Luca.eundem ſenſum per declinationem telorum: nimbo pitura & pōdere ferri. Vmbo.i.ſcutum. Nam & a parte totum ſignificat. Vmbo.n.media clypei pars eminens eſt. Et piceum nec reſpirare poteſtas Flumē agit: Ordo eſt. Sudor piceum flumen agit:hoc eſt ſordidū:quia ſine reſpiratiōe pugnabat. Tum de.poſtq̄ ſe aliter euadere poſſe non uidit. Omnibus armis:Cum omnibus armis:cum minus eſt. Ille.ſ.c.g.fl.Hyſterologia ē:cum ille eum excepit. Non.n.ꝓcedit cum ſuo gurgite quæ ſi poſſet fieri ut eū ſine ſuis fluētis exciperet. Sane quærunt multi cum thybris æneæ faueat: cur liberauerit Turnum. Sed ſoluitur iſta ratione. Nam ob hoc Turnum eſſe liberatū:ut maior æneæ gloria reſeruetur.

DONA. Sēper equos: laus hoīs q; tātā muſicā nō ad turpes actus:ſed ad res egregias adhiberet. Miſeret:ptinet ad eos. Pudet:ptinet ad æneā. Talibus accenſi:oſtendit quantum commoda ortamēta ualeant.

CHRI. Hic raptas.f.m.a.ſenſus eſt qđ undiq; haſtas rapiebat:aut eas q̄s hoſtes manu gerebāt : aut eas quæ iā cōtortæ iacebāt:& illas aceruatim contorquebat. In tergū:nam omnes i fugam cōuerſi erāt. Iuno uiros:non abſone fictū q; iuno icitaret : iuppiter reprimeret:nā huiuſcemodi uiros regnādi cupiditas in manifeſta picula ipellat q̄ iuno ē. Aeqtas autē atq; iuſtitia quæ a ioue eſt:uim iniuriaſq; ꝓhibet. Ferrumq; armare ueneno:Duplex tranſlatio:& quod dicat armare ferrum:& armare ueneno. Amicū cretea muſis:Poeta morte poetæ nō iniuria cōmiſerationē excitat. Fuit autē Creteus poeta lyricus:ad cuius nomē poeta nunc alludit. Cretea.m.Hēt leporē huiuſcemodi iteratio ac eſſicaciam i laudē huius poetæ. Ac maxime mouet cōmiſerationē ſic i ſecundo: Ad cælum tendens ardētia lumina fruſtra Lumina:nam teneras arcebat uincula palmas. Itē Timidis ſupuēit ægle. Aegle naiadū pulcherrima.

Numeros ītendere neruis.i.qui intendendo.i.extēſiōe quadā modulādo neruos numeros: ideſt rhythmos canebat. Numeros.n.latini rhythmos dixere:ut Numeros memini ſi uerba tenerē. Tādē:māifeſtū eē demōſtrat turbā militū q̄uis robuſtā ſine īpatoris ductu atq; exhortatiōe pace ꝓficere:neq; robur ſine conſilio ma

tum ualere. Quo deinde fu. Oratio eſt perſonis & loco & tempori & rei accommodata: incipitq́ a ualidiſſimis argumẽtis.ſ.a neceſſario & a turpi. Oſtẽdit.n.neceſſe eẽ: ut illã urbẽ defendãt: cũ neq; aliã habeãt: neq; ulla ſit fugiẽdi facultas. Oſtẽdit q̃ turpe ſit ꝙ ab uno fugẽtur: quẽ ĩtra ſua mœnia icluſum habeãt. Oratio igitur pathetica & preceps & abrupta & ſine q̃ſito exordio & breuibus clauſulis: & cũ ĩterrogatione prolata. Sunt ergo colores repetitio: interrogatio: & coniunctio. Hẽt autẽ ſummã uehemẽtiam ĩterrogatio: cum aduerſarius aliter q̃ nos cupiamus nobis reſpondere non poteſt. Vnus.h.ꝑter q̃ ꝙ turpe ẽ ita uinci: oſtendit ẽt facile eſſe ut pellatur a multis q unus ſit. Fugitis ergo cum fugere nõ poſſitis: neq; in illũ audetis q cũ ſolus ſit a multis ſuperari facile poſſit cũ debeat pudere ut ĩpune tantam de uobis ſtragem ediderit. Admonet ẽt ut ſaltẽ pudore patriæ deoꝝ & æneæ nitantur. Talibus.a.p̃ſentia eius qui ĩperatoris uicẽ gerebat id auſi ſunt: quod prius nõ audebant. Neq; ter.t.q potuit excellẽtius deſcribere animũ eius: q̃ cõparatione eius feræ q̃ fortitudine & magnanimitate cæteras feras ſuperat: ſed cætera quæ de leone ſcribunt̃ alias: hoc ãt locũ pertinet quod uẽtoꝝ ut gẽte ui cõtẽptũ ut ait Plini. reſiſtanſq; cædit ĩ cãpis: & ubi uideri põt: ubi ãt ſyluas aut uirgulta ſubierit accerrimo curſu fert̃: ergo & Turnus cum ab hoſtibus cerneretur diſſimulanter: reſiſtanſq; habibat ut cedere nõ fugere uideretur: nec cœpit cedere niſi oĩum hoſtiũ uiribus urgentibus. Ac mo. aliter.n. qui fugere potuiſſet. Ergo nec clipeo: demonſtrat non ceſiſſe niſi a multitudine qua obruebatur armis diffractis ĩ tantam deueniſſe fatigationẽ ut pene totas ĩ ſudorẽ reliqueſceret.

Deſcriptio decimi libri.

Ccidit æneæ decio mezentius ira,
Cõciliũ diuis hoĩum d̃ rebꝰ hẽtur.
Interea rutuli portis circum omnibus inſtant.
Ad uenit æneas multis cum milibus heros
Mars uocat. & totis in pugnam uiribus itur.
Interimit palanta potens in prœlia turnus.
Cædũturq; duces cadit & ſine noĩe uulgus.
Subtrahitur pugna iunonis numine turnus
Aeneas preſtat mezenti cæde piata:
Et lauſum inuicta. perimit ꝑ uulnera dextra.
Mox ultor nati mezentius occidit ipſe.

P. Virgilii Maro. æneidos liber decimus.

Andit̃ iterea domus
oĩpotentis olympi:
Cõciliũq; uocat diuũ
pr̃: atq; hominũ rex
Sydereã ſedẽ: terras
unde arduus omnes
Caſtraq; dardãidũ aſ
pectat populoſq; la/
Cõſidũt tectis (tinos
bipatẽtibꝫ. ĩcipit ipſe
Cælicolæ magni quianam ſententia uobis
Verſa retro: tantũq; animis certatis iniquis.
Abnueram bello italiam concurrere teucris:

SER. Andit̃ iterea.d.o.o.ſcd̃m poeticũ morẽ hoc dicit: factus eſt dies qa poetæ dicũt maturio tpe apiri cælũ: noctu uero claudi: unde ẽ illud Ante diẽ clauſo cõponet ueſp.o. nã paulo poſt deſcripturus ẽ noctẽ: ut lãq; dies cæ.cõ. ut ĩtelligamus aliũ diẽ eẽ cõſumptũ & nũc eũ more ſolito noctis p̃termiſiſſe deſcriptionẽ q̃q̃ pãdit̃ cælũ etiã ſimpliciter poſſumus accipe pro quolibet tpe.ſ.ad numina cõuocãda: quod & melius ẽ qa ait iterea.i.dum hæc gerũtur iterdiu: nã iterea pticula p̃terita negocia ɔiungit futuris. Sydereã i.ſ.In aſtriferꝝ circulũ nõ.n. oẽs circuli aſtriferi ſũt: ſed ſolus ſupior. Terras.u.a.o. ut i.i.Et iã finis.e.c.i.æ.ſ.Deſpiciẽs.m.u.t.q;.i. Caſtraq;.d.a.p.q;.l.poſt generalitatẽ itulit ſpẽm: Conſequẽs ẽt ẽ ut oẽs terras uidẽs cernat ẽt caſtra troiana. Bipatẽtibus: phyſice dixit: nã cælũ patet ab ortu & occaſu: Eſt ãt ſermo ennianus tractus ab hoſtiis q̃ ex utraq; pte apiunt̃: unde mõ bipatẽtibus aptis intelligimus.

Cælicolæ.m.oronis iſtius hoc agit ĩtẽtio: ut ab odiis troianoꝝ Iuno reuocet̃. Quianã: ennianus ſermo ẽ.

Verſa re.mutata: ut Quæ te genitor ſen.uer. Certatis: aut cõtra uos aut contra meã ſententiã. Abnuerã b.i.c.t.ꝓhibuerã italiã cõtra troianos bella ſuſcipere. Atq i.i.ait: Bellũ igẽs geret ital. Quod ita ſoluit̃: aut qa cũ uno deo uel dea aliter loqt̃. Vnde ẽ ĩ prĩo Hic tibi fabor.n.quando hæc te cura remordet: aliter uero cũ oĩbus diis utilitatis cã pp remouẽdã eoꝝ cõtentionẽ: aut certe qa ait ĩ prĩo Ternaq; tranſi.ru.hy.ſubac. Illic eni dixit æneã ĩ italia cõtra rutulos tãtũ eẽ pugnaturũ nũc ãt oĩs ẽ italia ĩ bella cõmota Iunonis iſtictu: ꝙ & Alecto promiſit: ut finitimas ĩ bella fera rumoribus urbes: & iuno pollicita eſt ſe magis eſſe facturam: ut Ego ſi qua ſuper fortuna laborum eſt: Ipſe regam.

CHRI. Pandit̃: deſcribit ſolis ortũ quo & cælũ & oĩa pãdũt̃: figmẽtũ ẽ poſtridie q̃ geſta ẽ tam atrox pugna iouẽ cũ uaria deoꝝ ſtudiis cerneret illoꝝ ueluti ſenatum conuocaſſe. Certamẽ ãt ſũmũ oſtẽdit̃ iter Venerẽ & Iunonẽ: qa uolẽti cõſiſtere in italia æneæ.i.cupienti ſeſe ſpeculatiõi dari uiro forti. Venus.i.amor reꝝ diuinaꝝ illi fauet. Iuno ãt q̃ eſt typus ambitionis & cupiditatis reꝝ terrenaꝝ ſummope aduerſat̃. Sydereã: lacteã itelligit q̃ pene tota ſydus ẽ: nã & ſi ꝑ uniuerſum cælũ ſtellæ ſparſæ ſint: tamẽ i ea pte quã græci gallaxian nos uiã lacteã dicimus plures ſtellæ coaceruatæ ſunt: unde ab illaꝝ candore nomẽ ſibi ſumpſit: uiã ãt lacteã iter eſſe ad regiam iouis poetæ fabulant̃; hinc Ouidi. Eſt uia ſublimis cælo mãifeſta ſereno Lactea nomẽ hẽt cãdore notabilis ipo: Hac iter ẽ ſupis ad magni tecta tonantis Regalẽq; domũ: Hoc ãt nõ temer̃ fingit̃: nã ut oſtẽdit Alber.ma. ſtella iouis plerumq; circa lacteam uerſatur.

Quæ ɔtra uetitũ diſcordia: q̃s metus aut hos

SER. Quæ cõtra uetitũ diſcordia: ꝓhibitionẽ meam: & ſic dixit uetitũ ut æquũ: ut Et ſeruantiſſimus

Aut hos arma ſequi ferrumq́ laceſſere ſuaſit:
Adueniet iuſtum pugnæ (ne accerſite) tẽpus:
Cum fera carthago romanis arcibus olim
Exitium magnũ atq; alpes immittet apertas:
Tum certare odiis: tum rapuiſſe licebit.
Nũc ſinite: & placidum læti cõponite fœdus.
Iuppiter hæc paucis. at nõ uenus aurea cõtra
Pauca refert
O pater o hominũ diuumq; æterna poteſtas
(Nãq; aliud qd ſit qd̃ iã implorarẽ queamus)
Cernis ut inſultent rutuli: turnuſq; feratur
Per medios inſignis equis: tumiduſq; ſecũdo
Marte ruat: nõ clauſa tegũt iã mœnia teucros
Quin intra portas: atq; ipſis prælia miſcẽt:
Aggeribus mœrorũ: & inũdãt ſanguĩe foſſæ.

æqui. Sane ſub commotione omnium deoꝝ maxime ſolã tãgit iunonẽ: cuius odia ĩſequebãtur etiã hoc bello troianos quod ẽt ſequẽtes iouis alocutiones mãifeſtius ĩdicant. Ferrũq; laceſſere: pro ferro ſe laceſſere.

Ne accerſite tẽpus: nolite belloꝝ tempora p̃ocupare & bene ſatiſfacit uxori cũ prohibitiõe. Significat autẽ bellũ punicũ ſecũdũ: quando Hannibal igreſſus italiam apud Cannas uicum apuliæ omnem populi romani deleuit exercitũ. Olim: quandoq;. Alpes imittet apertas: emphaſis eſt. Nõ. n. dixit p alpes imittet exercitũ: ſed ipſas alpes quas patefecit nõ ſibi tantũ: ſed oĩbus gẽtibus quæ ſecũdũ Catonẽ & Liuiũ muri uice tuebanť italiam quas Hannibal poſt bella hiſpaniæ q̃ decem & ſeptẽ annis cõfecit: aceto rupit: Iuue. Et mõtẽ rupit aceto. Deniq; loca ipſa q̃ rupit apenninæ alpes uocãť. Res rapuiſſe lice. clarigationẽ exercere: hoc ẽ p fœciales bellũ indicere: nam Ancus martius cũ uideret populũ romanũ ardentẽ amore belloꝝ: & plerunque inferre bella gentibus: nulla iuſta extante ratione & exinde pericula grauia creari: miſit ad gẽtẽ æquiculanã: & accepit iura fœcialia: p quæ bellũ ĩdicabať hoc mõ: ſicut ẽt de albanis retulit Liuius: nã ſi quãdo homines uel animalia ab aliqua gente rapta eſſent populo romano cum fœcialibus ideſt ſacerdotibus q faciendis fœderibus p̃ſunt: profiſcebať ẽt paterpatratus & ante fines ſtans clara uoce dicebat belli cauſam: & nolentibus res raptas reſtituere: uel auctores iniuriæ tradere iacebat haſtam: quæ res erat pugnæ principiũ: ẽt ſic licebat more belli res capere. Clarigatio ãt dicta eſt: aut a clara uoce qua utebať paterpatratus απο Τησ κλ̃ρου hoc eſt ſorte: nã per bellicã ſortẽ iuadebant agros hoſtium unde & κληρονομοι dicunť græcæ q iure ſortiũtur bona defuncti. Placitũ: mihi. ſ. Iuppiter hæc paucis: habet perſonaꝝ cõſiderationẽ: ut ſupioribus pſonis det breuiloquiũ: ecõtra iſeriori poteſtati prolixã orationem ut ait de Venere: at nõ uenus aurea contra Pauca refert. Itẽ Dido regina quaſi paucis locuta eſt: ut Tũ breuiter dido. O pater o hominũ: & Titanus & caluus qui thematũ materias oĩs de Virgilio elicuerũt & deformauerunt ad dicendi uſum in exemplo cõtrouerſiaꝝ has duas poſuerũt elocutiones dicentes Venerẽ agere cõtrouerſiã ſtatu abſolutiuo: cũ dicit Iunoni tu cauſa fuiſti piculoꝝ his qbus italiã fata cõceſſerãt. Iunonẽ ãt uti ſtatu relatiuo: per quẽ oſtendit troianos non ſua cã laborare: ſed ueneris. O pater: o pater generaliter accipe nõ tãtũ Veneris nã ſupra ĩ primo ait iuno ad Aeolũ Diuum pater hominũ rex: & bene ĩ principiis fauorẽ ſibi ante conciliat. Hominũ diuũq; æterna po. Hũc locũ Probus q̃rit: ſed dicit unã rẽ ſecũdũ phyſicos: alterã ſecundũ mathematicos: nam diuũ poteſtas eſt: quia bona iouis irradiatio honores hominibus tribuit. Aeternã ãt p̃ptẽ adiecit pp alioꝝ numinũ diſcretionẽ: nã & Apollinẽ legimus depoſuiſſe diuinã poteſtatẽ: & Herculẽ uel liberũ patrẽ nõ ſp deos fuiſſe. Nãq; aliud qd ſit: ac ſi diceret cũ pene oẽs dii ĩ fauorẽ iunonis cõceſſerint: nã q; n. cõiunctio oſtendit hanc habuiſſe cogitationẽ. Implorare: ĩplorare ẽ auxiliũ cõmiſeratiõe depoſcere: q̃ rõne bene diximus ĩploro te ut miſero feras auxiliũ. Cõtra ĩploro te ad diẽ feſtũ nõ procedit. Cernis: ad augẽdã inuidiã ait cernis: ac ſi diceret: non eſt opus narratiõe: cũ troianoꝝ miſerias ipſe cõſpicias. Inſultẽt rutuli: pp illud Interea rutuli portis circũ oĩbus ĩſtant. Inſultare ãt ẽ inimicos irridere p cauillationẽ. Exultare uero gloriari & lætũ eẽ. Per me. ſuos. Inſignis eqs: pp illud Viginti lectis eqtũ comitatus: nã caſtra nõ eques irrupat. Secundo marte: ad illud reſpicit: Hic mars armipotens aium uireſq; latinis Addidit. Ruat: irruat. Clauſa mœnia: magna iuidia: Scimus. n. ultimũ p̃ſidiũ eſſe in caſtra cõfugere & hoſtilẽ ipetũ plerũq; differre: ſicut factũ eſt in bello troião. Modo ergo dicit adẽptã eſſe etiã hinc aram miſericordiæ: ſi qdẽ ĩtra muros hoſtis ĩſultat. Quin: quinetiã. Ipſis: in ipſis: aggeribus ãt munitiõibus: ſed abuſiue & in muris: iõ quia ſupra dixit ignaros deinde ĩ muris martẽq; ciẽtes. Aggeribus: agger proprie diciť terra illa q̃ uallo facto ꝓpius poniť: ſed abuſiue & muros & munimenta omnia aggerem dicimus: ſicut modo aggeribus muroꝝ pro munimentis. Merorum: p muroꝝ antiq;: nã ueteres pleraq; eorum quæ nos per u dicimus per œ diphthongo pronuntiabant: hic ẽ mœroꝝ pro muroꝝ & econtra pœnio pro punio: quod uerbũ a pœna uenit: hinc eſt Et punica regna uides cĩ pœnos ubiq; legerimus. Hoc ãt facit orthographia: q̃ uocalẽ quam nos u habemus: illi diphthongon habent ου & ideo putarũt poſſe pro hac littera liceat non eandem diphthongon poni. Inundant: iplẽt & iuadere faciũt.

DONA. Cælicolæ: Omnium facit cauſam: quoniam fauore iunonis omnes contra troianos erant: nominatim autem uxorem ſuam carpere noluit. Sentẽtia uertit: oſtẽdit nõ decere deos mutari aut iiuſtos eẽ. Abnueram bello italiã. c. Non eſt contra id quod dixit in prĩo: Bellum ingens gerit italia: nam æneam dixit geſturum bellum in italia: non italiam geſturam. Cum autem omnes deos obiurgat iunonem inſolentiæ reprehẽdit. Venus autem nacta eſt tempus congruum querelis: quia uidit iouem fauentem troianis.

CHRI. Quis metus: ſuaſit aut hos q cõtra troianos ſũt aut hos q fauẽt troianis ſeq arma. i. bellũ gerere q̃d declarat cũ dicit Laceſſere ferꝝ. i. ꝓuocare armatos ad pugnã. Cũ fera car. p̃cipue de ſecũdo bello punico itelligit: ĩ quo Hãnibal ĩperiũ romanũ uehementer afflixit. Rapuiſſe licebit: nõ iure licebit ſed erit uobis facultas licet. n. aliquando ſignificat iuridicã ineſſe facultatẽ. Aliquãdo ineſſe ſimplicẽ facultatẽ. Fuit autẽ oratio ios

mäieſtati ſuæ conueniens.Eſt.n.ſobria & ſine pſuaſionũ lenociniis. O pater: oratio ẽ oĩ artificio elaborata:& uerſatur i genere deliberatiuo pſuadere.n.iouẽ conaẽ:ut curet troianos poſſe eẽ incolumes in italia q̃uis admi ſceaẽ iudiciale genus. Accuſat.n.iniqtatẽ Iunonis.Vtiẽ ãt cõſtitutione iuridiciali abſoluta. O pater:primo hoc uerſu captat beniuolẽtiã æternam ãt poteſtatẽ appellat:quoniã ſit ſummus atq; unicus uere deus:a quo reliq ſint dii:nã nos i ſupioribus demõſtrauimus iouẽ capi mõ pro rege cretẽſi mõ pro aere mõ pro æthere: nõnũ q̃pro anima mũdi:ſæpe ãt,p ipſo deo q ſolus uere ſit deus:quẽ Plato hypcoſmion appellat.Hoc ergo mõ ẽ pr oium: qa oĩa ab eo ſũt creata:& i oĩa hẽt poteſtatẽ æternã:Nã ſtabiliſq; manẽs dat cũcta moueri. Nãq; aliud: iſinuatiõe utiẽ:nã ne offendat pſonã fratris & mariti refert iõ oẽs id qđ paulopoſt cõtorquebat i iunonẽ.Cer/nis:oſtẽdit manifeſtũ piculũ unde magis moueaẽ.

Aeneas ignarus abeſt.nunquam ne leuari
Obſidione ſines? muris iterum immiet hoſtis
Naſcentis troiæ necnon exercitus alter:
Atq; iterũ in teucros ætolis ſurgit ab arpis
Tytides:equidẽ credo mea uulnera reſtant.
Et tua progenies mortalia demoror arma.
Si ſine pace tua:atq; inuito numine troes
Italiam petiere luant peccata:neq; illos
Iuueris auxilio:ſin tot reſponſa ſecuti
Quæ ſupi maneſq; dabãt:cur nũc tua q̃ſquã
Verteẽ iuſſa poteſt:aut cur noua cõdeẽ fata?
Quid repetã exuſtas erycio i littore claſſes?
Quid tẽpeſtatum regem uentoſq; furentes
Aeolia excitos:aut actam nubibus irim:
Nunc etiam manes:hæc intentata manebat
Sors rerum mouet:& ſuperis immiſſa repẽte
Alecto:medias italum bacchata per urbes
Nil ſuper imperio moueor.ſperauimus iſta
Dum fortuna fuit:uincãt quos uicere mauis.
Si nulla eſt regio teucris quam det tua cõiunx
Dura:per euerſæ genitor fumantia troiæ
Excidia obteſtor liceat dimittere ab armis
Incolumen aſcanium:liceat ſupereſſe nepotẽ:
Aeneas ſane ignotis iactetur in undis.
Et quãcunq; uiam dederit fortuna ſequatur.
Hunc tegere & dite ualeã ſubducere pugnæ.

SER. Leuari Obſidiõe ſines: Liberari & obliq; p iouẽ iuidiã cõmouet iunoni. Aetolis ſurgit ab ar.at qui nõ eſt uẽtutus unde accipiamus Venerẽ non q̃ſi deã loq:ſed q̃ſi unã de troiãis:ut i primo Vnius ob irã Prodimur:itẽ eodẽ loco Cæli qbus annuis arcẽ:ne fu/tura ignorare uideaẽ.Aetholis ãt arpis:ſic dixit:ut cu/mas euboicas:nã de ætholia Diomedes uenit q arpos i Apulia colocauit. Mea uulnera reſtãt:ut poſſim ite rũ uulnerari. Demoror:expecto ſuſtico. Si ſine pace tua:ſine tua beniuolẽtia:ut Orantes pacem ueniamq; petentes:itẽ Exorat pacẽ diuum:ergo pace beniuolen tia ſuffragio.Dicẽdo ãt ſi ad italiã ſine deoꝝ uolunta/te uenerũt. Dent pœnas:oſtẽdit ſtatũ eẽ abſolutum. Inuito numine tro.Sylepſis p genus ẽ. Luant.p.luãt ideſt abſoluãt.Dicimus aũt & luo pœnam melius & luo peccatũ:nã peccatũ ſoluitur pena: qui enim crimi ne teneẽ obnoxius eũ pœna a priſtina liberat obliga/tione:cõtra luo pœnam ſi dixeris:nõ pcedit q̃re pœ/na ſoluatur tamẽ auctoritas licẽter iſta cõfundit mo/re quo ſolet poni:uel a ſequẽti quod pcedit: uel a pre/cedenti quod ſeqẽ. Neq; illos iuueris auxilio: conceſ ſiuus ẽ modus ſecũdũ Probũ.Nãq; i artibus nõ iueni tur fit ãt quotiẽs tedio cõtẽtionis:q̃ſi uidemur conce dere:quod tamẽ nolumus fieri:nã ita agit Venus hoc loco:ut iuppiter magis pſtet auxiliũ. Reſponſa.ſ.hoc ẽ ſi nõ ſolũ prohibiti non ſunt:ſed eis cõceſſum ẽ. Su pi:ut Apollo. Mães:ut Creuſa & Anchiſes. Quiſq̃: uerecũde qa apud maritũ cõtra uxorẽ agit. Exuſtas erycino i lit.c.argumẽtũ ẽ utrũ habeat uolũtatẽ nocẽ di q̃ nocuit Erycino i littore ãt ſecundũ opinionẽ ſuã dixit:nã alii apud Caietã dicũt exauſta nauigia : unde & caieta dicta eſt. Actam nubibus irim : ipulſam.ſ. ut perſuadere matribus incendiũ nauiũ: aut ſecundũ artẽ rhetoricã rẽ unã i duas diuiſerit: nã p irim naues exuſtæ ſunt:ſed melius ẽ ut nõ ſit iteratio : & ad Tur/nũ miſſam intelligere:nec nos cõmoueat ordo conuerſus.Solẽt.n.grauiora i principiis:& in fine ſecundũ artẽ rhetoricã poni. Nubibus:p nubes. Sors reꝝ.i.regnũ:nã p ſortẽ inter ſe fratres mũdi regna diuiſerunt: q̃ Iu/no pter iferos i troianoꝝ pnitiem mouerat. Supis imiſ.ac ſi diceret nõ iã troiãis:ſed diis.Reſpexit ãt ad illud Et cæli cõuexa p au. Bacchata p.u.pſuruit & bene bacchata p urbes:quia per ſimulationem ſacroꝝ liberi pa tris matres egerat in furorẽ. Sup.i.de impio:ut Multa ſuper priamo rogitans:eſt ãt uerecũda petitio& obliq̃ per quam magna ioui iuidia commoueẽ. Sperauimus:iſta abſolute dixit. Cõiunx.d. hic diſtinguẽdum ne duo icipiãt eſſe epitheta:dura fumãtia excidia:quod cõtra artẽ fit nulla iterpoſita coniunctione.Nulla ãt regio iuidioſe dixit:ut ſupra in primo.Cunctus ob italiam terraꝝ clauditur orbis:cum a ſola arceantur italia. Per euerſæ genitor fumantia troiæ:Cum dicimus rogo te per deos:hoc uidemur dicere memineris religionis cu ræ eſſe petitionem meam ſicut in primo expreſſit: At ſperate deos memores fandi atq; nefandi. Cum autem dicimus rogo te per miſerias meas uidemur dicere memineris ab eo te rogari qui miſerias pertulit:ut qui ro gatur ad miſericordiam miſeriarum commemoratione flectaẽ : ſicut eſt nunc in ueneris petitione:nam ideo ſic rogat ut commemoratione infœlicitatis troianæ impetret miſericordiam:alias ſtultũ eſt cũ adiuraẽ Iuppi ter p excidia troianoꝝ. Incolumen.a.iõ Venus p ænea non petit hoc loco:non quia p eo nõ moueẽ : ſed aut qa ſcit eũ celerius eẽ morituꝝ:aut qa ſoli Aſcanio debet ipiũ:ut Cui regnum italiæ romanaq; tellus Debetur.

DO. Alecto:cõmouerat ſupos uẽtos fluctus terras hoies.Reſtabãt ãt iferi:ſed & hos nup mouit. Tua.c.ob liq; hactenus i eã locuta ẽ:nũc doloris neceſſitate cõpelliẽ ut eã noiet. Ignotis.u.p ignota maria ptinet errores.

CRH.I. Nũq̃ ne le.miſericordia ẽ a diuturnitate tpis:ut Septẽ illũ phibẽt totos ex ordie mẽ. Eqdẽ credo:

Cum alia ĩcommoda uideam redire facile poſſum credere iterꝝ me a Diomede uulnerandã & cũ ſim nõ mõ dea:uerũetiã tua ſummi dei filia uulnerabor ab hoĩe. Arpis ætholis.i.quoꝝ cõditor ex æthòlia uenit. Luát peccata.i.penã pro peccatis.Cõcedit ãt ea cõditione q̃ nuſq̃ ẽ:ergo reſtat nõ eſſe luẽdã pœnã. Sin tot reſponſa ſe.reiicit tacite oẽ crimen ĩ deos:ut ſit huiuſmodi argumẽtatio:aut peccarũt troiani ueniẽdo in italiam: aut ſi nõ peccarunt nõ ſunt digni pœna.Si peccarunt culpa deoꝝ ẽ:q ſuis oraculis ut uenirẽt ĩpulerũt. Tot.r.eſſent digni uenia:ſi unũ reſponſũ accepiſſent.Ergo maiori cum plura acceperint.Maxima ãt ſi nõ ſolũ a ſupis:uerũ etiã ab inferis acceperũt. Tua:quibus oẽs parere oportet. Quiſq̃.q.d.ſi maximus ſit deus & cũ ĩſinuatiõe retorquet crimen ĩ iunonẽ. Vertere:in contrariũ adducere:quod eſt magis q̃ ĩmutare:& ut oſtendat qd ſit uertere iuſſa iouis addit noua cõdere fata:nã cũ fatũ proueniat a diuina prouidẽtia q uerti iuſſa ſũmi dei fatũ euertit. Quid repetã:demonſtrauimus illam uſam eſſe ĩſinuatione ut aperte inueherẽ ĩ iunonẽ iouẽ offendiſſet: nũc uero cã iã confirmata audet ea dicere quæ niſi ad iunonẽ referri non poſſint. Quid repetã: occupatio ẽ q̃ nunc adhibetur breuitatis cã ut omnibus paucis uerbis in unũ colatis rem atrociſſimã redderet. Nil ſup i.ꝑmiſſio ẽ grauiſſima:& quæ magnã poſſit cõcitare cõmiſeratiõnẽ.Nã cũ oſtenderit multoꝝ oraculoꝝ reſponſis datã eſſe illis ſpẽ ĩperii:nũc ut miſericordiã cõmoueat oſtẽdit ita illud ob iunonis inimicitias deſperaſſe:ut ſolius Aſcanii ſalutẽ deprecẽ. Concedit ergo illud ꝑp hoc qd tamẽ nõ eſſe a ioue faciendũ ualidiſſimis argumẽtationibus cõprobauerat.Onerat aũt maximo odio & inuidia iunonẽ cũ oſtendat ꝙ illam fretã uiribus ſuis fata ipſa q̃ immutabilia eſſe oportet:euertere tẽtet. Vincãt quos.u.m.admonet illũ & q̃tũ poſſit: & qd facere illũ deceat. Quã det.t.c.quoniã ipſa ſola fatis aduerſaẽ. Obteſtor ꝑ.c.f.maximã hinc ducit cõmiſeratione,

Eſt amathus: ẽ celſa mihi paphos:atq; cithe-
Idaliæq; domus:poſitis inglorius armis. (ra:
Exigat hic æuum magna ditione iubeto
Carthago premat auſoniã.nihil urbibus inde
Obſtabit tyriis.quid peſtem euadere belli
Iuuit? & argolicos medios fugiſſe per ignes?
Totq; maris uaſtæq; exhauſta pericula terræ:
Dum latiũ teucri recidiuaq; ꝑgama quærũt?
Non ſatius cineres patriæ inſediſſe ſupremos
Atq; ſolũ:quo troia fuit? xãthum:& ſimoenta
Redde oro miſeris iterumq; reuoluere caſus
Da pater iliacos teucris.tum regia iuno
Acta furore graui.qd me alta ſilentia cogis
Rumpere? & obductũ uerbis uulgaẽ dolorẽ?
Aeneam hominum quiſq̃ diuũmq; ſubegit
Bella ſequi?aut hoſtem regi ſe inferre latino?
Italiam petiit fatis auctoribus eſto:
Caſſandræ ĩpulſus furiis:num linquere caſtra
Hortati ſumus?aut uitã committere uentis?
Num puero ſummã belli?nũ credere muros?
Tyrrhenã ue fidẽ:aut gentes agitare quietas.
Quis deus in fraudẽ?q̃ dura potentia noſtra
Egit?ubi hic iuno?demiſſaue nubibus iris?
Indigum ẽ italos troiam circundare flammas
Naſcentem:& patria turnum cõſiſtere terra:

SER. Amathus & paphos: Cypri iſulæ ciuitates ſunt Veneri cõſecratæ. Cythera: iſula ueneri cõſecrata dicimus ãt hæc cythera ĩ plurali: ſicut hæc ſolyma & hæc artaxata:& megara. Idaliũ:Ciuitas Cypri. Inglorius:ſine triũphis:ĩmemor gloriæ. Inde:ab Aſcanio tyrii nihil timebũt: & uerum eſt:nam Scipio uaſtaturus ẽ africã. Quid peſtẽ euadere belli iuuit?in fine iã agit miſerabiliter: ſicut egit ĩ principiis. Nã hoc ꝑcipit ars rhetorica:ut epilogi & principia pari ratiõe tractenẽ:Peſtẽ autem ĩcendiũ ſignificat:ut & toto deſcendit corpore peſtis.Cũ de nauibus loquereẽ incenſis. Fugiſſe ꝑ ignes:exprimit qd ſit belli peſtẽ euadere. Recidiua ꝑgama:renaſcẽtia.Tractus ãt ſermo eſt de arboribus:q̃ aliis ſectis repullulãt. Ergo illud ſolũ recidiuũ diciẽ:qd poſtea renaſciẽ:unde mõ recidiua dixit q̃ renouãẽ ab his q ſunt ſupſtites troiãis periculis.

Cineres patriæ ĩſediſ.ꝑp illud Dulciſq; meoꝝ Reliqas collere. Atq; ſolũ quo troia fuit: ut in tertio: Et cãpos ubi troia fuit. Xanthũ: & ſimoẽta Redde oro miſeris:Ambiguum ẽ utrꝝ dicat redde nobis re uera troiã antiquã:an redde nobis terras ĩ italia ad ſimilitudinẽ Troiæ.Nouimus.n.hãc cõſuetudinẽ fuiſſe: ut aduenæ patriæ ſuæ imaginẽ ſibi redderent:ut Effigiẽ xãtũ troiãq; uidetis.Bene ergo Venus medio uſa ẽ genere loquẽdi ut utrũq; ſignificaret: & antiquæ troiæ reditũ & ĩperiũ italiæ:quo troianis ad ſimilitudinem troiæ fore iuppiter promiſſerat:& magis hoc ẽ qd latẽter dſiderat atq; petit. Iterũq; reuoluere caſus.Si ad troiã uis referre:ſic dic da nobis troiã ꝑ naufragia & ꝑicula.i.patiamur denuo:q̃ pertulimus: dũ taxat nobis troia reddaẽ.Si uero ad italiã uis referre:ſic ĩtellige:redde nobis Italiã: & libẽter repetimus ea q̃ ĩ troia ꝑtulimus. Alta ſilẽtia:iuno ubiq; ſilẽs induciẽ: unde ei oõ niſi eximia neceſſitate nõ daẽ:hic eſt Acta furore graui.Sta.Iunonẽ tacitã furibunda ſilentia torquet & notãdũ ꝙ ſigilatĩ dicta ueneris hac orõne ſoluuntur. Silentia cogis rũ.ſilẽtiũ rũpere eſt oĩo tacere:unde apparet uſurpatiue dictũ eẽ. Cõpoſito rũpit uocẽ.i.loqẽ nã uocẽ rũpere ſilere ẽ:ſilẽtiũ rũpe loq. Obductũ dolo. celatũ & diuturna iã cicatrice cooptũ:nã obduci dicunẽ uulnera:q̃ cicatrice claudũtur. Aeneã homi.qſq̃ celat q̃ facta ſũt:q̃ nõ ſũt facta cõmemorat:nã nõ Aeneas ſed Turnus ĩſtinctu iunonis bella cõmouit. Vtiẽ ãt replicatiõe reꝝ obiectaꝝ.Poſt.n.ſeqẽ ſolutio. Eſto:mõ aduerbiũ ẽ cõcedẽtis: nã græcũ ẽ ἐστω. Illo ãt loco uerbũ eſt,Eſto o nũc ſol teſtis. Caſſandræ ĩpulſus furiis:bene furiis plurali numero quod de uaticinãtibus nõ diciẽ ut uideanẽ merito eſſe decepti:q caſſandræ ĩſaniẽti crediderũt:qd falſo diciẽ a iunone ſicut ex uerbis ꝓbamus Anchiſæ:q ait ĩ tertio:Quẽ tũ uates caſſandra moneret. Vitã cõmit.uẽ.i.ĩcertis & inanibus rebus. Nũ puero ſũmã.b.Exaggeratio eſt ab ætate. Tyrrhenãq; fi.inire ſocietatẽ cũ inimicis gentibus:aut certe diſrũpere ſo

dera:quæ turnus cū tyrrhenis inierat.Sciendū ſane Turnum auxilioꝝ cā ad Meezntiū cōfugiſſe. Genteſq̃.q. nā licet uellēt in bella prorūpere:tamē erat getæ'pp illud oraculū:Externos optate duces. Quis de.in.f.i picu lū:ita.n.i iure lectū ē fraudi erit illa res.i.piculo. Quæ dura.p.n.ad illud reſpicit:ſi nulla ē regio teucris quam det tua coniunx dura. Nubibus iris:pp illud:Aut actā nubibus irim.Indignū eſt italos troiam circūdare flā mis:rhetoricum eſt:nam quotiens aliqua non poſſumus ſoluere: paria apponimus quod nunc iuno facit:nā negare non poteſt nec ſoluere:quia obſidentur troiani:unde dicit hoc indignum eſt troianos obſideri: aliena eos matrimonia præripere dignum eſt:ſic in bucolicis:Dic quibus in terris inſcripti nomina regum.

DONA. Acta furore:ergo iniuſte commota.Oſtendit iuno ſe inuitam cogi. Nam nihil rumpitur niſi ma gna uiolentia. Aenean:nititur colorare falſa:nam Aeneas bellum non mouit:ſed inſtictu iunonis latini. Nū puero:Hoc quoque falſum eſt.Nam ſenioribus rem reliquit:& pugnam committere uetuit.

CHRI. Eſt amatus:exaggerat inuidiā.q.d.nullā aliā regionē poſſe p iunonem licere ſibi polliceri nepoti. Magna ditione iu. Alia permiſſio ad exaggerādam inuidiā iunoni. Nihil urbibus inde Obſtabit tyriis. Hæc oia huc tēdunt: ut illa per ſummam iniuriam cunctis potiatur.Illa nihil ex iis quæ iubent fata poſſit aſſequi. Quid peſtem euadere belli: Dolet omnes ſuos labores in irritum recidiſſe. Quid me alta ſilentia cogis:& hæc phatetica oratio eſt.Vnde incipit ab iterrogatione:& habet principium abruptum. Quid me alta ſilen. to.Rūpe ſilentiū loqui eſt. Alta:penitus abſtruſa:quia propoſuerat nullo pacto illa diuulgare:nec quæri niſi a Venere laceſſita ſua oratione fuiſſet. Aenean.q.d.neq; meo:neq; cuiuſq̃ impulſu: ſed ſua ſponte bellum ſu ſcepit propter cæſum ceruum. Italiam petiit:confutat reſponſa. Num liquere caſtra.q.d.uenerit impulſu fa torum:tamen quæ patitur ſtultitia ſua patitur:qui & caſtra reliquerit & ſummam rerum puero & muros tra diderit:Quæ omnia non fraude mea:neque ꝙ irim miſerim:ſed ſua ſtultitia commiſſa ſunt.

Cui pilumnus auus:cui diua uenilia mater:
Quid face troianos atra uim ferre latinis?
Arua aliēa iugo premerē?atq; auertere prædas?
Quid ſoceros legerē?& gremiis abducere pa
Pacē orarē māu:præfigerē puppibꝰ arma?
Tu potes ænean manibus ſubducere graium.
Proq; uiro nebulā:& uentos obtendere ianes.
Et potes ī totidē claſſem cōuertere nymphas.
Nos aliquid rutulos cōtra iuuiſſe nefandū eſt.
Aeneas ignarus abeſt:ignarus & abſit:
Eſt paphos:idaliumq; tibi:ſunt alta cithera.
Quid grauidā bellis urbē & corda aſpa tētas
Nos ne tibi fluxas phrygiæ res uertere fundo
Conamur.nos an miſeros qui troas achiuis
Obiecit:quæ cauſa fuit conſurgere in arma:
Europamq;:aſiamq;:& fœdera ſoluere furto
Me duce dardāius ſpartā expugnauit adulter
Aut ego tela dedi?fouiq; cupidine bella?
Tum decuit metuiſſe tuis:nunc ſera querelis
Haud iuſtis aſſurgis:& irrita iurgia iactas.
Talibus orabat iuno:cunctiq; fremebant
Cælicolæ aſſenſu uario:ceu flumina prima
Cum deprēſa fremūt ſyluis:& cæca uolutant
Murmura:uenturos nautis prodentia uentos.
Tū pater oīpotēs rerum cui ſumma poteſtas
Infit:eo dicente deum domus alta ſileſcit:

SER. Pilumnus auus:Comparat genus Turni cū Aenea dicēs ēt auum eius eē deū.Itē ad Veneris obtre ctationē dicit cui uenilia mater: nā uenilia nympha ē Pilūnū autem ideo Turni auum dicit ut a uicino no bilis genere eſſe uideatur: ſicut eſt æneas: nam paulo poſt dictura eſt Pilūnuſq; illi quartus pater. Atra fa. ſæuo bello: & ē belli diffinitio.Non.n.facibus pugna uerāt. Auertere pdas:iuidioſe:cæteꝝ nihil rapuerāt. Legere:furari:unde & ſacrilegi dicuntur qui ſacra le gunt hoc eſt furantur:alibi. Vel quæ ſublegi tacitus tibi carmina nup. Gremiis abducere pa. Nam ante uſum tabularum matrimonii cautiones ſibi inuicē emittebant:in quibus ſpondebant ſe conſentire in iu ra matrimonii:& fideiuſſores dabant. Vnde admiſſū eſt ut dicamus uirum a ſpondendo ſponſum cæterū proprie ſponderi puellæ eſt. Ergo ſponſus non quia promittitur:ſed quia ſpondet: & ſponſores dat. Sane exaggeratio eſt nimia in eo quod ait gremiis abduce re tanq̃ iam uxor eſſet. Præfigere puppibus ar.'pro pter illud Scuta uirum fluuio pictaſq; inare carinas.ſ. quando ad petenda nauigauit auxilia.Pacem autem orare:propter centum oratores anguſta ad mœnia re gis Ire iubet. Proq; uiro nebulam:ad opprobrium ui ro dixit non pro filio rem inanem oppoſitam. Dicit autem quando eum Venus a Diomede liberauit: uel Neptunnus ab Achille:quod Veneri imputatur:quia in eius gratiam factum eſt. Ventos inanes:uacuos & eſt nebulæ diffinitio. Et potes in totidem claſſem cō uerte nym.licet hoc mater deum fecerit tamen hoc Veneri imputatur:quia in eius gratiam factum ē: ut in illo loco Quas illi philomena dapes: cum progne fecerit:ſed propter philomenam: aut certe quia Vene rem dicūt eſſe matrem deum. Aeneas ignarus abeſt: ea quæ ſoluere non poſſumus irridemus:ut hoc loco ſic in bucolicis premiſit Diuini opus alchimedontis: poſtea per irriſionem ait:Et nobis idem alchimedon duo pocula fecit. Grauidā bellis ur. Alibi populoſq; feroces contundet. Vrbē autē puinciā dicit quomō Italiā q̃ro patriā. Nos ne.t.f.Status relatiuus p quē oſtēdit uenerē magis troianis cām fuiſſe piculoꝝ. Fluxas mo les:q̃ poſſent etiā ſine inimicis perire.Fluxas res pu. Fœdera.ſ.f.legif in hiſtoriis ꝙ troiani cum græcis fœdus habuerunt:unde & Paris ſuſceptus eſt hoſpitio:& ſic cōmiſit adulterium.Ergo ſoluere fœdera furto amiciti as adulterio diſſipare.Nā furtū ē adulterium:unde eſt Et dultia furta:& euerſi ilii hæc uera cauſa:nam fœdera quæ inter græcos & troianos fuerunt:ita ſoluta ſunt.Hercules cum expugnato ilio filiam Laomedōtis Heſio

nā priami ſororē Telamoni dediſſet:profecti ſunt legati cū Priamo:& eā minime repetere potuerūt illis dicentibus ſe eā habere iure bellorꝫ:unde cōmotus priamus miſit Paridē cū exercitu:ut aliquid tale abduceret: aut uxorē regis:aut filiā:q expugnata ſparta Helenā rapuit. Hic Vir.utrunqꝫ tāgit:& hiſtoriā iſtā quā mō diximus & pp iudiciū paridis:quis fabula ſit illa res & a poetis cōpoſita. Qui troas achiuis: atq de Venere loqtur: ſed qa dei arſenothelis ſūt ut diximus ſupra ideo ſic dixit:nā i ſubauditiōe ponunt̄ ea:q̄ nō poſſumus dicere. Dardanius:pp iīuriā æneæ hoc poſuit:quia Dardanus dicit̄:nā perite dubiū nomen elegit q contumeliam cōmunicaret æneæ. Spartā expugnauit:hoc de hiſtoria ē ut diximus. Nam ſolicitata helena cum Parim ſequi noluiſſet egreſſus ille ciuitatem obſedit qua euerſa Helenā rapuit unde & recipi meruit a marito. Tela dedi:aut amori:aut bello. Decuit metuiſſe:optima eſt elocutio. Nā utrunqꝫ ē p̄teriti tpis:ſi.n.dixeris decet metuiſſe incongruū ē:qa decet p̄ſentis ē:metuiſſe p̄teriti. Sera:pro ſero. Iactas:uentilas. Orabat:loq̄baẗ: unde & oratores dicimus:nā rogabat ſi dixeris nō procedit:qa magis cōuitiabaẗ. Aſſenſu ua.qa ps Veneri fauebat:pars iunoni. Ceu flamina pri.cū dep̄henſa fremūt ſyluis & cæca uolutāt Murmura. Nō tēpeſtatis facit cōparationē: ſed ſigna tēpeſtatis futuræ. Quadā.n.arcana rōne fit:ut ſit murmur i ſyluis ante uētorꝫ aduētū: unde ait cæca murmura: quorꝫ rō non apparet:ut Cæciqꝫ i nubibus ignes Terrificant animos: & ſic in georgicis Cōtinuo uentis ſurgentibus aut freta ponti Incipiunt agitata tumeſcere & arduus altis Montibus audiri fragor.

DONA. Cui pilūnus.a.Per comparationē Aeneæ & Veneris & ſui & Turni extollit cām ſuā: & deprimit aduerſariorꝫ. Nos aliqd:extenuat factū ſuū. Verꝫ Venus aſſuit cauſæ:cui dii & fata fauebant. Me duce: quæ grauiora ſunt argumenta in fine ſeruat. Infit:nam cum ſibi poteſtas decernendi ſit aperte loquitur.

CHRI. Cui pilūnus:quaſi dicat Cur magis indignum eſt pelli Neptūnum:& ipſum natū ex diis ex regno auito q̄ troianos qui ultro bellum itullerūt opprimere: q arua aliena iuadere & inde predas abigere & ſocerꝫ ſumere & ſponſam ſibi eripere. Tu potes:ſi omnia iſta tu potuiſti: quæ maxima ſunt:cur erit nefandum aliquid pro rutulis agere. Aeneas ignarus abeſt ignarus & abſit. Poſſum hoc optare:quia non per me:ſed per ſuā ſtultitiam factum eſt. Nos ne tibi:cauſa belli troiani:quo Europa cū Aſia cōflictauit. Nō ego:ſed tu fuiſti:quoniam te auctore Paris Helenam rapuit eo dicente deum domus alta ſileſcit:nam ſummo deo omnia obtemperāt. Me duce dardanius ſpartam expugnauit adulter:Dion Chryſoſtomus uir multa doctrina excellēs ea nō ſolum apertiſſimis cōiecturis:uerumetiam teſtimonio eorum quæ ſcripta ſunt in monumentis ſacerdotum ægyptiorum comprobans:ſcribit ergo Helenam nō fuiſſe raptam a Paride: ſed illi a Polluce & Caſtore fratribus in uxorem traditam. Græcorum autem principium qui maiores erant partim indignatione moti: qꝫ tam pulchra mulier barbaro potius q̄ græco nupſiſſet partim cupiditate auri quo troiani abundabant iceſſi Troiam iuiſſe:nec illam expugnaſſe ſed uictos fugatoſque fuiſſe: nam ab Homero etiam Herodotus hiſtoricus diſſentit:qui refert Helenam a Proteo rege ægypti interceptam troiam nunquam ueniſſe.

SER. Tremefacta ſolo tellus:loquēte ioue ſtupor elementorum oſtendit̄ per naturæ mutationē. Nam quicquid in æterno motu eſt:quieuit:& contra terra mota ē ſemper imobilis Vnde Hora. Et bruta tellus.

Accipite ergo animis:totus hic locus de primo Lucilii trāſlatus ē ubi inducunt̄ dii habere conciliū & agere primo de iteritu Lupi cuiuſdā iudicis rei poſtea ſententias dicere:ſed hoc quia indignum erat heroico carmine:mutauit & induxit primo iouē loquentē de interruptis fœderibus cuius orationem iterrupit Venus:poſt ſecuta iunonis uerba ſunt:quibus redarguit Venerē:unde nunc Iuppiter ad illud quod omiſerat redit dicens:ergo quoniam pacem eſſe non finitis:ea q̄ ſum dicturus accipite. Quandoquidē: bene ſentētiæ dicēdæ ordinē ſeruat:nā ſicut i Salu.& i philippicis legimus anteq̄ dicatur ſentētia p̄mittit̄ rō qđ hodie i uſu ē. Haud licitū ē:& licuit dicimus:& licitū eſt ſicut & placuit & placitū ē Terē. Vbi ſunt cognitæ placidæ ſunt. Quæ cuiqꝫ eſt fortuna hodie: ſpecialiter iuppiter pro troianis agit:ſed hac arte:ut uideatur totum pro iunone loqui:& re uera uerba pro iunone ſūt ſed altius itués dep̄hēdit troianorꝫ fauorē: nā dicēdo nulli faueo: & i eo ſtatu fore eos:i quo ſūt hodie ſignificat ſe fauere troianis:quorꝫ ducis aduentu ſtati uictoria conſequetur:& uult nihil ualere ea quæ aut Venus conqueſta fuerat de abſentia Aeneæ aut Iuno de Turni parentibus dixerat in eius.ſ.cōmendationē.

Secat:ſequitur tenet habet:ut Ille uiā ſecat ad naues: unde & ſectas dicimus habitus animorꝫ & inſtituta philoſophi[illegible]circa diſciplinā. Fuat.i.fuerit:futuri tēporis eſt uerbū defectiuū. Seu fatis ita. ca.obſidio.te

Et tremefacta ſolo tellus:ſilet arduus æther.
Tū zephyri poſuere:p̄mit placida æquora pō
Accipite ergo aīs:atqꝫ hæc mea figite dcā:tus
Quādoqdē auſonios cōiungi fœdere teucris
Haud licitū ē:nec ueſtra capi diſcordia finē:
Quæ cuiqꝫ ē fortuna hodie:q̄ quiſqꝫ ſecat ſpē
Tros rutulus ue fuat:nullo diſcrimīe habebo
Seu fatis italum caſtra obſidione tenentur:
Siue errore malo troiæ monitiſqꝫ ſiniſtris:
Nec rutulos ſoluo. ſua cuiqꝫ exorſa laborem
Fortunāqꝫ ferēt. rex iuppiter omnibus idem.
Fata uiā inuenient. ſtygii per flumina fratris
Per pice torrentes atraqꝫ uoragine ripas.
Annuit:& totum nutu tremefecit olympum.
Hic finis fandi:ſolio tum iuppiter aureo
Surgit:cælicolæ mediū quē ad limīa ducunt.
Interea rutuli portis circum omnibus inſtant
Sternere cæde uiros:& mœnia cinger̄ flāmis
Aſt legio æneadum uallis obſeſſa tenetur.
Ne ſpes ulla fugæ:miſeri ſtant turribus altis
Nequicq̄:& rara muros cinxere corona.
Iaſius imbraſides icetaoniuſqꝫ tymœtes:

Aſſaracicꝗ duo:& ſenior cum caſtore thybris
Prima acies:hos germani ſarpedonis ambo
Et clarus & hemon lycia commitant̃ ab alta.
Fert ingens toto connixus corpore ſaxum
Haud partẽ exiguã montis lyncrſius agmõ:
Nec clycio genitore mĩor: nec frẽ meneſtheo

nent̃:ſiue malo fato italorꝫ caſtra obſidentur troiana: ſiue troiani malo errore & ſiniſtris monitis ad italiã uenerũt:nemiñẽ abſoluo: unde pp amphibologiã ſic diſtingue italũ & iſer caſtra obſidione tenent̃.ſ.troianorꝫ ipſi.n.obſidentur nõ itali. Soluo:abſoluo: nam apheresim ꝑtulit. Montiſcꝗ ſini.pp Caſſandræ ĩpulſus furiis. Exorſa:rerꝫ initia actus hodierni diei. Laborẽ fortunãcꝗ:ꝑiculũ & fœlicitatẽ. Fata uiam iuenient:ſcit eñi hoc eẽ fatale:ut Aeneas ĩperet ĩ italia. Stigii p flumina fra.Hypallage ẽ:p ſtygia fratris flumina & bene ẽt ĩ iureiurãdo cõfirmat:Et totũ nutu tremefecit olympũ. Portis circũ oĩbus inſtant:iſtant portis oĩbus circũ.i.circũ circa fuſi.Nã mõ circũ aduerbiũ loci ẽ.
Vallis:ĩtra uallos.i.fuſtes foſſarꝫ:q ualli uocant̃:nã munitio ipſa uallũ dr̃ naturaliter:& hoc dicit tenebantur troiani intra uallos quos ipſi poſuerũt:ne eorꝫ caſtra facile irrũpent rutuli.Vallũ.n.nõ mõ obſidẽtiũ:ſed obſeſſorꝫ debemus accipe. Nec ſpes ulla fugæ:fuga miſerrimũ & ultimũ ꝑſidiũ ẽ:tamen hoc ẽt carebant. Imbraſides:imbraſi filius Icetaonius icetaonis filius:& bene ex uarietate ſyllabarꝫ q̃ſiuit ornatũ: nã patronymica aut in des aut in ius exeũt:quibus & uti poſſumus.Quæ.n.in on terminantur ad nos tranſire non poſſunt. Senior cũ caſtore thyb.poſſumus & ſolũ thybrim accipere ſenẽ poſſumus & caſtorem. Si legamus & ſenior cum caſtore.Nam amphibologia eſt. Prima acies:hoc eſt magni uiri & ẽ diffinitio eorꝫ qui in prima acie fuerunt: unde laudis magis eſt quod dixit prima acies.Ordinis.n.eſſe non põt:quia res in muro agitur. Germani ſarpedonis:aut inter ſe germani filii Sarpedõis:aut Sarpedõis frẽs. Ab al.nobili. Lyrneſius.i.phryx:Lyrneſos.n.ciuitas ẽ phrygiæ unde fuit Briſeis. Mneſteo:nõ Mneſteo de quo paulo poſt dicturns eſt legẽdũ ẽ: ne uerſus nõ ſtet:ſed Mneſteo ita tamẽ ut meminerimus ultimã ſyllabam eſſe ſynæreſim propter rectam ſcanſionem.
DONA. Accipite:non potuit ſedare partes:ſed ſic dimiſit: ut nullam preſerret ne aut filiam aut uxorem læderet.Seque æquum omnibus pollicitus eſt. Interea:redit ad narrationem quam poſuit in fine noni libri.
Stabant:utpote qui pauci aduerſus plurimos non auderent.
CHRI. Accipite hæc aĩs.i.diligẽtiſſime aduertite. Figite:memoriæ ĩprimite:& phiſice locutus ẽ. Quandoqd̃:uolebã eqdẽ ſedare diſcordias:ſed cũ uideã ſtudia ueſtra diuerſa ſtatui ꝓbere me æquũ utricꝗ pti:ita ut neutri faueã:neutriue noceã:Eſt ãt hæc oĩo grauis:& iouis maieſtate digna. Haud licitũ ẽ:fieri nõ põt ſimpliciter dixit:nã iure licebat:ſed obſtabãt diuerſa atcꝗ cõtraria ſtudia deorꝫ. Secat:recta uia ſequit̃ & nõ p circuitiões.i.idubitatã tenet:q.n.ſecat ad lineam rem deducit:unde ẽ illud.ille iter ſecat ad naues:dicit ãt hæc ut oratione Iunoni ſatiſfaciat cæterꝫ nouerat ille fata tãdẽ uelle troianos uictores conſolatur ergo eam cuius partes ſuccũbet:ita tamen ut nihil mẽtiat̃. Fatis italũ:quod fata uelit ĩ hoc italis fauere. Siue errore troiæ:quaſi ſtultitia troianorꝫ hæc ĩfœlicia illis eueniãt:& monitis ſiniſtris.i.falſis oraculis.Dicit ãt hæc ut nõ priuet Iunonem ſpe. Sua exorſa:nã ut illi ordient̃:ita finẽ ſortient̃.Eſt.n.ꝓuerbiũ:ut ſemẽtẽ feceris:ita colliges & uidetur dicere ꝙ nulli adimet arbitriũ. Fata uiã iue.nã ſi fatũ dicũt platonici ĩ ſerie rerꝫ id qđ ĩ mẽte diuina prouidẽtia eſt iure dixit Fata uiã iueniẽt:nã qđ ꝓuidet deus id fieri neceſſe ẽ. Et totũ nu.patefe.olym.Nã ĩ dei manu oĩa ſũt.
Stãt:pugnãt. Rara:ob paucitatem militum.Nõ.n.tot erãt ut murorum circuitum ipſi qui in corona ſtabat denſi poſſent conſiſtere. Lyrneſius:lyrneſus oppidum eſt Phrygiæ prope pedaſum.Hoc oppidum Achilles diripuit:indecꝗ Bryſei regis filiã bryſeida rapuit. Lyrneſus

Hi iaculis:illi certant defendere ſaxis.
Moliricꝗ ignem:neruocꝗ aptare ſagittas.
Ipſe inter medios ueneris iuſtiſſima cura
Dardãius caput ecce puer detectus honeſtũ
Qualis gẽma micat fuluũ quæ diuidit aurꝫ:
Aut collo decus:aut capiti:uel quale per artem
Incluſum buxo:aut oricia terebyntho
Lucet ebur:fuſos ceruix cui lactea crines
Accipit:& molli ſubnectit circulus auro.
Te quocꝗ magnanimæ uiderũt iſmare gentes
Vulnera dirigere:& calamos armare ueneno
Mœnia generoſe domo:ubi pingua culta
Exercentcꝗ uiri.pactoliiſcꝗ irrigat auro.
Affuit & mneſtheus:quẽ pulſi piſtrina turni
Aggere murorum ſublimem gloria tollit.
Et capis:hinc nomen campanæ ducitur urbi.
Illi inter ſeſe duri certamina belli

SER. Hic iaculis:rutuli. Illi ſaxis:troiani. Veneris iuſtiſ.cu.qa illi debebat̃ iperium. Caput dete.ſine gallea q̃ſi nõ pugnaturus:nã audierat cætera parce puer bello erat ãt iter duces q̃ſi dux. Honeſtũ: pulchrũ Teren.Ita me dii bene amẽt hõeſtus ẽ. Micat.ſ.Aſcãius fulget q̃liter gẽma. Aut collo aut capiti: Figurate nã colli uel capitis erat cõmune. Oricia:terebyntho. Oricos ciuitas eſt Epiri iuxta quã naſcit̃ terebynthus nigrũ lignũ habens ſoliditatem ĩ buxi ſpẽm. Retulit ãt cõparationẽ ad candidum uultum: q erat crinibus cinctus. Magnanimæ.ſ.gẽtes. Iſmare gẽtes: Mõ nomen ẽ propriũ:nã iſmarius facit appellatiuum a monte iſmaro thraciæ. Vulnera dirigere:aut uulnus pro ſagitta poſuit:ut ĩ ſecũdo:Inſequit̃ ĩfeſto uulnere pyrrhus:aut acerrime expſſit ĩeuitabiles ſagittas: dicens eũ uulnera:nõ tella dirigere. Mœnia: lydia q̃ ante dicebat̃. Pactoluſcꝗ irrigat auro: pactolus & Hermus Lydiæ flumina ſunt aurꝫ ſicut tagus trahentia. Et capys hinc nomẽ cãpanæ ducitur urbi: Iſte quidem dicit a capiæ dictã cãpaniã qđ & Luca.ſenſit.Mœnia dardanii tenuit cãpanya coloni:ſed Liuius uult a locis cãpeſtribus dictam in quibus ſita eſt: ſed conſtat eam a thuſcis conditã uiſo falconis augurio qui thuſca lin/

gua capis dicit' unde ē noiata cāpania. Thuſcos āt oēm pene italiā ſubiugaſſe manifeſtū ē. Cōtulerāt: nocte iteruenière pegerāt & ē explanatio reg̃: q̃s æneas geſſit poſt q̃ ē prouectus ab Euādro ad petēda auxilia: dū iter ſuos & turnū bella gerebāt: rē.n. ante omiſſā breuiter exeqt. Quid pe.ſ.auxiliū. Quid ue ip.fe.uiciſſitudinē auxilii ut ſupra Accipe daq̃ fidē. Mezētius ar. Quæ ſi conci. Inicit latēter timorē: ne forte poſſit collectis auxiliis i regna puenire: a qbꝫ fuerat ante depulſus. Violētaq̃ pe.t.ſupba ut Quos illi bello pfugos egere ſu. Humāiſq̃ ſit fi.r. latēter hoc dicit Nolite hoc putare fixā eē & ſtabilē fœlicitatē. Magna.n.eſt reg̃ uarietas: iuicē accipietis auxilia. Admonet imiſcetq̃ p̄.pti rogat pti admōet hoc eē ſolatiū uitæ humānæ tutiſſimū: ſi uel mutua dent' auxilia uel ſi i pſpis poſiti'ēt ſubiecta ɔſiderēt & ē ſupioris uerſus expſſio nā edocet q̃ peterēt: & q̃ eū ſolicitabat Admōet uero uel cā mezētii: uel qa iſtabilis ē & uaga fortuna. Tarcon: hoc nomē græcæ ubiq̃ poſuit excepto uno loco ut Haud pcul hic tarco & tyrrheni: quod metri cā fecit. Libera fa. excēpta fatali neceſſitate: q̃ pugnare non poterāt: pp illud Externos optare du. Pria te. More

Contulerāt: media æneas freta nocte ſecabat.
Nanq̃ ut ab euādro caſtris igreſſus hetruſcis
Regē adit. & regi memorat nomēq̃: genuſq̃:
Quidue petat: qdue ipſe ferat: mezentius ar.
Quæ ſibi ɔcilict: uiolētaq̃ pectora turni (ma
Edocet: humanis quæ ſit fiducia rebus (con
Admōet: imiſcetq̃: preces: haud fit mora tar
Iungit opes: fœduſq̃ ferit: tum libera fatis
Claſſem conſcendit iuſſis gens lydia diuum
Externo commiſſa duci: æneia puppis
Pria tenet: roſtro phrygios ſubiuncta leones.
Imminet ida ſup profugis gratiſſima teucris.
Hic magnus ſedet æneas: ſecumq̃ uolutat
Euentus belli uarios: pallaſq̃ ſiniſtro
Affixus lateri. iam quærit ſydera opacæ
Noctis iter: iam quæ paſſus terraq̃ mariq̃.

uiri fortis i pricipis ē: alibi Priceps ante oēs dēſū paliurus agebat Agmē. Roſtro phry. ſub. leo. p iugo uultro ſtrū nauis fuiſſe: leones āt ſingulos i ſingulis ptibus fuiſſe depictos. Sane notatur a criticis Vir. hoc loco queadmodū ſic cito dixit potuiſſe naues æneæ fieri: qd excuſat pictura quā ſolā mutatā debemus accipe. Gratiſſima: pp illic facta nauigia. Euētus bel. ua. licet haberet fortiſſimū militē: cogitabat tamen icerta bellog̃. Noctis iter: aut p q̃ ſydera nox decurrit: aut q̃ ituētes nauiæ iter pagūt noctibꝫ. Iā: mō ut Iāq̃ hos curſu: iā pte.il.
DONA. Caput detectus: nō pugnaturus: qa prohibuerat deus. Mneſteus & capis: alteg̃ laudat a facto alteg̃ a merito ciuitatis. Nocte: ad laudē æneæ. Et regi memo. tria dixit memorat: edocet admonet. Memorat ergo nomē & genus & qd petat & qd ferat edocet Turni uiolēta pectora: q̃ arma cōcilict. Admonet q̃ ſit humanis rebus fiducia. Nomē: ut cognoſcat. Genus: ne ab ignobili putet ſe rogari: Quærit aūt non neceſſaria pallas: quæ ſi maturior ætate fuiſſet non quæſiſſet: erat a ſiniſtris quia ſi duo erant dignior erat æneas.
CHRI. Hi iaculis illi ſaxis: pōt utrūq̃ referri ad troianos: ut oſtendat nulliū gēus auxilii ab illis negligiſed oī circūſpiciētia rē agi. Moliriq̃ ignē: quē phalaricis iaculabāt. Nā de iis q̃s bōbardas ſiue boardas a bōbouel a boatu dicūt nihil oio crediderī: nā gēus hoc tormēti priſcis tpibus fuiſſe minime credibile eſt: nā neq̃ poeta
Terebynthus q̃ſq̃ neq̃ hiſtoricus hag̃ meminit Terebynthus teſte Theophraſto arbor ē: unde reſina quā terebintinā dicūt fluit & iciſo manat cortice. Hæc arbor maſculā habet q̃ ē ſine fructu: & fœminā: ſed hanc duplicē. Nā in altera rubet fructus magnitudine lentis: in altera pallet & eū uite matureſcit: i Macedonia breuis ē terebynthus: in
Oricos Syria & preſerti i agro damaſceno pcera: & materiā hēt decorā ad delitias lectorum coloris ſubnigri. Oricia: epirotica. Oricos.n. Epiri oppidum eſt uerſus Macedoniam. Vulnera dirigere & ca. ar. ue. duplex ē trāſlatio: &
Capua quod armare dicat calamos: & quod armare illos dicat ueneno. Et capys: ab hoc capuam conditā dicūt. Alii dicunt Thuſcum regem ea regione ſubacta urbem condidiſſe: & capuam nominaſſe quoniam capis lingua hetruſca falconem auem: cuius augurio condita eſt ſignificat. Media: quippe q nullū tpis ſpatiū accelerās preteriret. Ergo media nocte ad oſtendendā hominis uigilantiā. Nāq̃ ubi ab euandro: mira poetæ uarietas. Nā ut in aduentu æneæ ad Euandrū omnia lōgo ordine & ſuo tpe cū maxīo ornatu expoſuit: ſic cōtra ut uarietati ſtuderet ea quæ de aduentu ad ethruſcos & de iploiādo auxilio dicenda fuerāt obticuit: & in hunc locū non narranda: ſed perſtringenda tranſtulit. Quod proprū poetag̃ eſt: unde Horati. Ordinis hæc uirtus erit & Venus aut ego fallor: ut iam nunc dicat: Iā nuc debētia dici pleraq̃ differat: & p̄ſens i tempus omittat. Vitauit ergo faſtidioſam ſimilitudinem: & relicta ſalutatione & poſtulatione Aeneæ: & reſponſione Tarcontis diſceſſū eius a littore ethruſco poſuit. Quæ ſit fiducia: quæ eſſe debeat pp crebram mutationē oīum rerum. Sic q̃ āt diligenter animaduertat inueniet hic oīa ſemina argumentationum: ex qbus poſſit confici oīo artificioſiſſima in genere deliberatiuo: nam cum dicit regem adiit ſignificat q̃ ſupplex aduenerit: deinde q̃ commēdauerit ſe a genere a fama: ut p nobilitatē generis eos moueat.

SER. Pādite nūc helicōa deæ: Parnaſus mōs theſſaliæ iuxta Boetiā: q i duo finditur iuga citheronē liberi: & eliconē Apollinis & muſag̃. Maſſicus ærata priceps ſecat æquora tigri. Licet catalogus: in quo enumerant' hi q uenerūt de Thuſcia inuenit tamē aliquā uarietatē: q hos nauibus uēiſſe cōmemorat cū i. vii. Turni pſidia p terrā ueniſſe cōmemorauerit. Sane ſciendū amare Vir. italis ducibus dare noia uel fluuiog̃ uel montium: ut ergo ſupra Almæonem & Auenti

Pandite nunc helicona deæ: cantuſq̃ mouete
Quæ manus interea thuſcis comitet' ab oris
Aenean: armetq̃ rates: pelagoq̃ uehatur:
Maſſicus ærata princeps ſecat æquora tigri.
Sub quo mille manus iuuenū: q mœnia cluſi
Quiq̃ urbem liquere coſas: quis tela ſagittæ
Chorythiq̃ leues humeris: & letifer arcus.

Vna toruus abas:huic totũ inſignibus armis
Agmen:& aurato fulgebat apolline puppis.
Sexcentos illi dederat populonia mater.
Expertos belli iuuenes:aſt ilua trecentos
Inſula i exhauſtis chalybũ generoſa metallis.
Tertius ille hominũ diuũq; interpres aſilas:
Cui pecudũ fibræ:cæli cui ſydera parent:
Et linguæ uolucrũ:& præſagi fulminis ignes:
Mille rapit dẽſos acie:atq; horrẽtibus haſtis.
Hos parere iubent alpheæ ab origine piſæ.
Vrbs hetruſca ſolo ſequiẽ pulcherrius aſtur
Aſtur equo fidens:& uerſicoloribus armis.
Tercentũ adiiciũt:mẽs oĩbus una ſequendi:
Qui cærete domo:qui ſunt minionis ĩ aruis:
Et pyrgi ueteres:intempeſtæq; grauiſcæ.
Non ego te lygurum ductor fortiſſime bello

num commemorauit: ſic nunc maſſicum dicit nam Maſſicus mons eſt:unde & uinum maſſicum dicitur Pleriq; tamen nolunt maſſicum nomen eſſe propriũ ſed appellatiuum dicentes oſinium eſſe maſſicum regem nam paulo poſt dicturus, Qua rex cluſinis aduectus oſinius oris:& nunc dicit Qui mœnia cluſi:multi alium maſſicum:alium oſinium eſſe uolunt. Tygri ærata:cuius roſtrum erat in ſimilitudinem tygridis.Namq; ſolẽt naues uocabula accipere a pictura tutelarum hinc eſt hunc uehit ĩmanis triton itẽ:Et aurato fulgebat apolline puppis.Tygri autẽ ſecũdũ regulam dixit.Nam græca noĩa q̃ gtũm ſingularẽ ĩ is mittũt ĩ eo tantũ & ĩ datiuo creſcũt:ĩ actõ & abltõ pia ſũt ntõ ut tygridis tygridi o tygris tygri:iſis iſidis iſidi iſi iſis iſi.Si aliter inueniremus:abuſiue dictum eſt ut in Luca,Ocior & cæli flammis et tygride fœta. Mœnia cluſi:pro cluſii.Nam cluſium dicitur:& ẽ dictum per ſyneresim ſicut nec cura peculi: pro peculii. Cluſium autem oppidum eſt iuxta maſſicum. Coſas: ciuitas Tuſciæ: quæ ĩ numero dicitur ſingulari ſecundũ Sal. unde apparet eſſe uſurpationem. Chorytiq; : chory/ti proprie ſunt arcuum thecæ dicuntur tamen etiam ſagittarum:quas & pharetras nomĩamus. Toruus:terribilis. Fulgebat: ſcilicet puppis apolline. Armis: exercitu. Populonia:ciuitas thuſiæ:matrem autem eorum qui uenerant dixit alibi inſignem quem mater aritia miſit. Exptos:peritos:nam expertes ſunt ignari. Ilua:inſula adiacens thuſciæ. In exauſtis:Quantum exhauſta fuerit:tanto generoſior.Ergo in exhauſtis non eſt una pars orationis.Nãq; Pli.ſecundus dicit Cum in aliis regiõibus effoſis metallis terræ ſunt uacuæ apud iluam hoc eſt mirum q; ſublata renaſcuntur: & rurſum de eiſdẽ locis effodiuntur.Varro & aliud dicit naſci quidem illic ferrũ:ſed ĩ ſtricturã. Interpres hominũ diuumq;: interpres medium.Nam & deorum interp̃tator & hoĩum:quibus diuinas indicat mentes interpres uocatur. Et notãdũ quod ait Nigidius:Figulus has artes inter ſe ita eſſe coniunctas ut alterum ſine altero eſſe non poſſit.Vnde is quos perfectos uult probare Virgi.Omnium diuinandi artium p̃ſtat ſcientiam:ut hoc loco:ita ſupra Heleno:de quo ait:Troiugena interpres diuum:& ſingula.Nigidius autem ſolus ẽ poſt narrationem licet Varro p̃cellat in theologia:hic in coĩbus litteris.Nã uterq; utrunq; ſcripſerunt. Fibræ:iecoris extremitas:parent autem peritiſſime agnoſcunt:quod ad omnia referẽdũ eſt ad fibras. Sydera:uoces auiũ & fulmina:nam ſi uidenẽ tantũ accipias:cuius poſſunt uideri:nec tamen intelligi:itẽ uoces auiũ nõ uidenẽ:ſed cognoſcunẽ auditæ nec parent:obtẽperant procedit:nã quõ ſydera:uel fibræ:uel aues:uel fulgura poſſunt obtemperare. Rapit:rapti ducit. Dẽſos acie:ĩ acie cõſtrictos & coniunctos. Alpheæ ab origine piſæ:alpheus fluuius eſt apud Piſam & Aelidẽ ciuitates Archadiæ:ubi ẽ tẽplũ Iouis olympici:ex qbus locis uenerũt q piſas ĩ italia cõdiderũt dictas a ciuitate priſtina.Vnde addidit Vrbs hetruſca ſolo:cũ p̃miſiſſet Alpheæ ab origine piſæ. Fidẽs æquo: æquus optimus. Verſicoloribus ar.Depictis:p qd̃ bellicoſus oſtendiẽ. Tercẽtũ adiiciunt:accedũt & cõſentiunt eius uoluntati.Vnde ait mens oĩbus una ſequẽdi.i.coniurati ſunt. Qui cerete do.Ac ſi diceret q ſunt domo Carthagine.Cære autem ut ſupra diximus etiã agylina dicit:nec uideaẽ cõtrariũ qd̃ ait Ducit agylina neq̃q̃ ex urbe ſecutos:q̃ſi & Turno & æneæ p̃ſtet auxilium.Nã illi lauſũ fugiẽtem ſecuti ſunt. Hi uero cõi odio ĩ Mezentiũ arma cõmouerunt. Minionis:Fluuius minio. Pyrgi ueteres:hoc caſtellum nobiliſſimũ fuit eo tẽpore:quo thuſci piraticã exercuerũt:nã illic metropolis fuit. Intẽpeſtate grauiſce:Grauiſca oppidũ.Alii itẽpeſtum dicunt quod uentis & tempeſtatibus caret:quod nulla põt rõne contingere:intẽpeſtas ergo grauiſcas accipiamus peſtilẽtes ſecũdũ Pliniũ in naturali hiſtoria:& Catonẽ in originibus:ut intempeſtas intelligamus ſine temperie ideſt tranquilitate.Nam ut ait Cato ideo grauiſcæ dictæ ſunt q; grauem aerem ſuſtinent.

DONA. Pandite:hæc ĩuocatio tenet ſummam rerum & ſpeciem propoſitionis. Toruum:aut oculis diſtortis:aut contracto uultu. Verſicolor:Qui dum uertitur mutat colorem.

CHRI. Pandite nunc helicona deæ:ita iterat ĩuocationẽ ut oſtẽdat eẽ ſibi opus non modo muſarum auxilio ſed oĩ qd̃ ab illis prouenire põt auxilio: ex quo oſtẽdiẽ rẽ ſane magnã ipſũ narraturum: unde maxĩa excitaẽ attẽtio.Pãdere ẽ ita apire:ut totũ pateat.Ergo totũ ueſtrũ p̃mitte auxiliũ. Helicõa:helicõ mõs acticæ regionis:ſacer muſis. Cãtus:quos ego p me p̃ſtare nõ poſſũ. Maſſicus:nomẽ p̃priũ ẽ ducis:nã maſſici etruriæ populi nõ ſunt:ſed cãpaniæ iuxta Falernos & calenos. Cluſi:cluſiũ oli inter etruriæ nobiliſſima oppida enumerabatur cui urbi porſena ĩperabat:qui pro Tarquiniis bellum aduerſus romanos geſſit:in hac urbe ponit Pli.labyrinthũ fuiſſe huiuſmodi:ut cætera omnia ædificia ſuperaret. Coſas:in partibus littoralibus Etruriæ:ſi in cipias a macra flumine ĩuenies lunã nobili portu p̃ditã:deinde Lucã: poſt illa piſas ortas a Pelope piſiſq; ſiue a tenucaneis græca gente. Vada uolaterana:populonia iuxta Cecinã flumẽ coſa:grauiſcæ:caſtrum nouũ:pyrgæ: cære:q̃ agila dicta ẽ.De qbus ſic mẽinit poeta.Tygris ãt & apollo ſũt iſignia nauiũ. Ilua:iſula nr̃a quoq; ætate notiſſima oli Ethalia a rege indigena nũcupata.Portũ argoũ habuit a naue argo.Nã p̃cibus Medeæ Circẽ ſororẽ uiſere cupiẽtis:huic portu argonautæ appulerũt. Generoſa metallis ĩ exahuſtis.i.nobilis propter metal

Helicon Ilua

la quibus:q̃uis aſſiduo ſodianẽ:nõ exhauriẽ:tãq̃ ſi aſſiduo renaſcerent. Interpres:diuũ & hominũ.i.q ea interpretatur:hominibus:quæ dii futura decreuerũt. Parẽt:non quia parcant:ſed oſtendit ita uerum fuiſſe uatem ut quæcunque de fibris & ſyderibus prædixerit ea cuncta euenerint:ut credere poſſis fibras:& ſydera illi parere:per fibras autem intelligit aruſpicinam:per uolucres auguria:per ſydera aſtrologiam:per flumina porteta.

Cærete:hoc cere ceretis oppidũ a pelaſgis cõditum.

Tranſierĩ cygne:& paucis comitate cupauo.
Cuius holorinæ ſurgunt de uertice pennæ.
Crimen amor ueſtrũ formæq; iſigne paternæ
Nanq; ferunt luctu cygnũ phæthõtis amati
Populeas inter frondes:umbramq; ſororum
Dum canit:& mœſtum muſa ſolaẽ amorem
Canentem molli pluma duxiſſe ſenectam:
Linquentem terras:& ſydera uoce ſequentẽ
Filius æquales comitatus claſſe cateruas.
Ingentem remis centaurum promouet:ille
Inſtat aquæ:ſaxumq; undis immane minaẽ,
Arduus:& longa ſulcat maria alta carina.
Ille etiam patriis agmen ciet ocnus ab oris
Fatidicæ manthus:& tuſci filius amnis:
Qui muros:matriſq; dedit tibi mãtua nomẽ
Mantua diues auis:ſed non genus oĩbus unũ.
Gens illi triplex:populi ſub gente quaterni.
Ipſa caput populis tuſco de ſanguine uires.
Hinc quoq; qngentos in ſe mezentius armat:
Quos patre bænaco uelatus arũdine glauca
Mintius infeſta ducebat in æquora pinu.
It grauis auleſtes:centenaq; arbore fluctũ (ſo
Verberat aſſurgẽs:ſpumãt uada marmoř uer
Hunc uehit immanis triton:& cærula concha
Exterens freta:cui laterum tenus hiſpida nãti
Frõs hominẽ præfert:ĩ piſtrim deſinit aluus.
Spũca ſemifero ſub pectore murmurat unda

SER. Cupauo:hic cupauo o cupauo:& decliatur cupauo ſicut Cicero & Cato. Nãq; ferũt cygnum luctu phætõtis.a.phæton Clymenes & ſolis filius fuit q cũ doleret obiectũ ſibi ab Epapho rege ægypti q́ eſſe nõ de ſole ſed de adulterio procreatus duce matre uenit ad ſolẽ:& popoſcit ut ſi uere eius eſſet filius: petenda pſtaret qd cũ ſol iuraſſet p ſtygem paludem ſe eſſe facturũ:petit ille ut eius currus agitaret: Sol iuſiurandum negare non potuit. Acceptis itaq; curribus:phœton cũ orbitã ſolis exceſſiſſet:& cœpiſſet mũdus ardere:a ioue fulminatus in Eridanũ cecidit:q & Padus uocaẽ. Huius ĩteritũ flentes ſorores Phetuſa & Lãpetuſa deorũ miseratiõe in arbores mutatæ ſunt:ut hic dicit ĩ populos:& ĩ Buco.ĩ alnos. Fuit qdã ẽt ligur Cygnus noĩe Phætõtis amator:q cũ eũ fleret extinctũ ĩ auem ſui noĩs conuerſus ẽ:cuius nunc filiũ Cupauonẽ dicit habere cygni pẽnas in galea ad formæ paternæ iſigne mõſtrãdũ. Crimẽ amor ue.phætõtẽ amatum a Cygno:aut pie:aut turpiter accipiamus: neceſſe ẽ. Si turpiter talis ẽ ſenſus. Crimen ueſtrũ eſt o cygne & phæthõ q́ ſic amaſtis:& hoc tantũ uobis poteſt obiici:alii ueſtrũ pro tuũ accipiũt:& ad ſolũ cygnũ referunt: ut Vos o caliope pcor. Si pie amauit ſecũdum aſperũ crimen erit cã:ut alibi & crimĩe ab uno Diſce oẽs. Vt ſit ſenſus O phæthontides ſorores & cygne cã ueſtrũ.i. ueſtræ mutationis amor ẽ. Vmbramq; ſororũ: ambitioſe dictum pro inter arbores de ſororibus factas: & ẽ unũ de iis quæ habet Virgi. mutabilia & ſua propria:tale eſt:& ſinuatq; alterna uolumina crurum. Itẽ Cũ primum ſulcos æquãt ſata. Muſa:Carmine. Cithara:cãtilena. Canẽtẽ ſenectã:qcanẽtẽ ſenectã mollibus trãſegit ĩ plumis. Sydera uoce ſequẽtẽ:cũ cãtu cælũ petẽtẽ. Vel q́ ẽ reuera relatus ĩ ſydera: ſicut uidimus in ſphæra. Aequales comitatus claſſe cateruas: p naues æq̃liter habẽs diſtributas cateruas. Ocnus: iſte Ocnus quem ĩ Buco. Biãorẽ dicit:ut iam q́ ſepulchrum ĩcipit aparere bianoris. Hic Mantuam dicitur condidiſſe:quam a matris nomine appellauit:nam fuit filius Tiberis & Manthus Tireſiæ thebani uatis filiam quæ poſt patris interitum ad italiam uenit. Manthus:genitiuus eſt græcus. Nam ſi latine declinaueris:manthonis facit:ſicut in Plauto legimus ionis. Diues auis:maioribus ppotens. Sed non genus omnibus unum: qa origo mantuanorum & a tuſcis uenit:qui ĩ mãtua regnabant: & a uenetis. Nam in Venetia poſita eſt:quæ & gallia ciſalpina dicitur. Gens illi triplex populi ſub gente quaterni:quia Mantua tres habuit tribus: quæ in quaternas curias diuidebantur:& ſingulis ſinguli lucumones imperabant:quos tota ĩ Thuſcia duodecim fuiſſe manifeſtum eſt:ex quibus omnibus unus præerat. Hi autem totius Thuſciæ diuiſas habebant quaſi præfecturas:ſed omnium populorum principatum Mãtua poſſidebat. Vnde eſt ipſa caput populis. Thuſco de ſanguine uires:robur totum a lucumonibus habuit. In ſe mezentius armat:odio ſui in arma compellit. Patre bænaco uelatus arundine glauca Mintius infeſta ducebat in æquora pinu:Bænacus lacus eſt Venetiæ de quo fluuius naſcitur mintius:iure ergo dux Venetus fluuium prouintiæ ſuæ depinxit in naui quem bænaci filium quia ex ipſo habet originem dicit. Grauis:fortis:ut ferit enſe grauem tymbreus oſyrim. Centenaq; arbore fluctum:non ait remis ſed arboribus ad exprimendam nauis magnitudinem quæ plures habuit remorum ordines. Vnde ait Luca. Et ſũmis longe ferit æquora remis. Marmore:mari. Cærula:Cærulea freta:nõ cærulea concha:nam uerſus non ſtat. Hiſpida:horrida ſetoſa. Frons hominem præfert:modo primam hominis partem intelligere debemus. Nam hoc dicit a capite uſq; ad ima lata hominis monſtrabatur effigies.

DONA. Ocnus:filius fuit Manthus qui muros dedit urbi:& de matris nomine illa uocauit. Armat ĩ ſe: Armat quia cauſam præbuit q́ illi in ſe armarent.

CHRI. Vmbramq; ſororũ:Nõ cupauonis ſed ſororũ iter ſe:ut alibi:Oceanumq; patrẽ rerũ nymphaſq; ſorores:& eſt poſitio inter frondes populeas appoſitiue umbras ſororũ. Nam in ipſas populos conuerſæ fuerant

Phetuſa & Lampethuſa phætontis ſorores. Canentem ſenectam: ideſt candidum colorem: ut eſt incana ſe/
necta. Voce: muſica: nam ſuauiſſimi ſunt cantus in cygno ut dictum eſt in Buccoli. Fatidicæ manthus: geni
tiuus græcus eſt Ocnus Manthus & Tyberis filius urbem a nomie matris appellauit. eam tres incoluere natio
nes. Thebani qui uenerunt cum Mantho filia Thireſiæ thebani uatis: & thuſci qui uenerũt duce Ocno: quem
ĩ Buc. appellat Bianoré & circũpadani. i. ueneti poſt calamitatẽ thebanoꝝ. Pli. ait Mãtuã etruſcoꝝ coloniã trãs
padũ ſolã eſſe. Vnũ genus: nõ qđ oẽs nõ ſint etruſci: ſed triũ gentiũ erant etruſci: quia tres habuit tribus Etru
riæ fines ſunt Macra & Tybris & mare tyrrhenum: ĩ quod cadunt hii fluuii: & quicquid apennini montis eſt

Tot lecti proceres ter denis nauibus ibant
Subſidio troiæ: & campos ſalis ære ſecabant.
Iamq; dies cælo diſceſſerat almaq; curru
Noctiuago phœbe mediũ pulſabat olympũ.
Aeneas: (neq; eni membris dat cura quieté)
Ipſe ſedens: clauumq; regit: uelisq; miniſtrat.
Atq; illi medio in ſpacio chorus ecce ſuarum
Occurrit comitũ: nymphæ quas alma cybele
Numẽ haberẽ maris: nymphasq; e nauibus eẽ
Iuſſerat: innabant pariter: fluctuſq; ſecabant.
Quot prius æratæ ſteterãt ad littora proræ.
Agnoſcunt lõge regem: luſtrantq; choreis:
Quarum quæ fandi doctiſſima cymodocea
Pone ſequẽs dextra puppi tenet: ipſaq; dorſo
Eminet: ac leua tacitis ſubremigat undis.
Tũ ſic ignarũ alloquitẽ: uigilas ne deum gens
Aenea? uigilia: & uelis immitte rudentes.
Nos ſumus idææ ſacro de uertice pinus:
Nũc pelagi nymphæ claſſis tua: pfidus ut nos
Præcipites ferro rutulus: flãmaq; premebat:
Rumpimus inuitæ tua uincula: teq; p æquor
Quærĩmus: hãc genitrix faciẽ miſerata refecit.
Et dedit eẽ deas: æuumq; agitare ſub undis:
At puer aſcanius muro: foſſiſq; tenetur
Tela iter media atq; horrentes marte latinos.
Iam loca iuſſa tenet forti permixtus hetruſco
Arcas eques: medias illis opponere turmas:
Ne caſtris iungant certa eſt ſententia turno.
Surge age: & aurora ſocios ueniente uocari
Prius in arma iube: & clypeũ cape: quẽ dedit
Inuictũ ignipotẽs: atq; oras ambiit auro. ipſe
Craſtina lux mea ſi non irrita dicta putaris
Ingentes rutulæ ſpectabit cædis aceruos.
Dixerat: & dextra diſcedens impulit altam
(Hað ignara modi) puppĩ: fugit illa p undas
Ocior & iaculo: & uentos æquante ſagitta.
Inde aliæ celerant curſus: ſtupet inſcius ipſe
Tros anchiſiades: animos tamen omine tollit.
Tũ breuiter ſupera aſpectans cõuexa precatẽ.

inter hos duos amnes. Mintius: de quo diximus in
Buccoli. Marmore: mari ſic. n. græcæ ſplẽdore dicitẽ.
SER. Ter denis: triginta accipiamus naues fuiſſe:
nõ ut quidam uolũt ſingulos duces tricẽas habuiſſe.
Nã enumeratoꝝ militum nõ cõuenit numerus: præ
ſertim cũ ſequatẽ ſubſidio troiæ: ideſt paruo auxilio.
Nam apud maiores bella: nõ ambitu ſed uirtute con
ſtabãt. Phœbe: Luna. Sicut Sol phœbus: item Titan
ſol & titanis Luna. Deſcribit autem noctem mediam
& dicit finitam diẽ ſecundũ romãum ritum. Nec Lu/
næ fit ſine cauſa cõmemoratio: nam aliter nymphæ
uideri nõ poterant. Clauumq; regit: iam ei & in qui
to dedit gubernandi peritiam. Medio in ſpatio: iter/
nauigãdum. Cybele alma: Mater deum cybele dicta
ẽ: uel αποτουκη βυιστησαι τηνκεφαλιν: quod ſem
per galli per furorem motu capitis comam rotantes
ululatu futura prænuntiabãt. Lucanus: crinemq; ro/
tantes Sanguinei populis ulularunt triſtia galli. Vel a
phrygiæ montibus ubi colitur: quos cybelos uocant
Cybele autẽ bachius eſt. i. pes ex prima breui conſtãs
& duabus longis: nam Cybele anapeſtus: ut Hic ma/
ter cultrix cybele. Quot prius: ſubtraxit tot. Do/
ctiſſima cymodocea: poeticæ ſicut mutatio ipſa etiã
cõſingitur. Nã ſtultiſſimum ẽ quod ait quidam ideo
doctiſſima: quia iliõei nauis fuit. Dorſo eminet: peri
tia natandi oſtẽditur. Subremigat: ſubnatat. Vigi/
las ne deum gens: Verba ſunt ſacrorum: nam uirgies
Veſtæ certa die ibant ad regem ſacrorum: & dicebant
uigilas ne rex? uigilia: quod Virgi. iure dat æneæ qua/
ſi & regi. & quem ubiq; & pontificẽ: & ſacrorum peri
tum iducit. Deum gens: propter diis genite & geni/
ture deos. Pinus: hoc loco ſecundum quartam decli
nationem ĩ Buccolicis iuxta ſecũdam: ut Mænalas ar
gutumq; nemus pinoſq; ſequẽtes Semper hẽt. Nos
ſumus: loquitur per diffinitiões. Perfidus: Qui poſt
fœdus bella commouit Hinc Latinus: ipſi has ſacrile
go pẽdetis ſanguine pœnas. Inuitæ: ac ſi diceret ma/
lueramus tibi potius ſeruire q̃ in nympharum numi
na commutari. Teq; per æquor quærimus: Hæc no
bis uagãdi ẽ cauſa ut te iuuare poſſimus. Refecit: aut
re uacat: aut quia ante in ipſis forma fuit nauiũ. De/
dit eſſe deas. Græca figura: ut dõat habere uiro. Iam
loca iuſſa tenet. Vt & ſupra diximus. Hoc κατατο/
σιωπωμενον accipiẽdum eſt. Nam itelligimus eum
equites miſiſſe per terram. Ne caſtris iungãt: Aut ſe
ſubaudis: aut iungãt pro iungãtur. Craſtia lux mea
ſi non irrita dicta putaris Ingentes rutulæ ſpectabit
cædis aceruos: Spectabit eſt uera lectio: & ordo eſt: ſi
mea dicta nõ putaris irrita: craſtina lux ingentes acer/
uos cædis ſpectabit. Nam male quidam ſpectabis le/
gunt: & ad lucem referunt: quod non procedit nul/
lus enim ſic loquitur: O ænea ſi quæ dico minime
credis: O lux craſtina ingentis cædis aceruos ſpecta/
bis. Haud ignara modi: Moderationis quippe quæ
fuerat nauis. Inde aliæ celerant: inde aliæ nymphæ nauium curſus celeriores efficiunt: ſicut fecerat Cymodo

cea. Inſcius rerum:Quas audierat.Nā ex aperto credere non poterat. Omine:Augurio promiſſæ uictoriæ. DONA. Iā dies:laus æneæ ꝙ die nocteqꝫ cōtinuata nauigatio illum nō defatigaret.Sedebat ergo & uigilabat:& cū plura cogitaret:tamē & temōe nauē regebat & uelis. Agnoſcūt:nā pp nocturnas tenebras:alii nō facile cognoſcerēt. Vigilas:Recte dubitat:nā tp̄s ſomnū curæ uigilias ſuadebāt. Surge:ſedētem excitat nō dormientem. Aurora:anteq̄ plene ueniat lux. Sperabis acceruos:p̄dixit futura ut dea appareret. Tollit.a.audierat a nympha etiam.Aduerſa ergo non lætabatur:ſed quia plura nuntiabantur proſpera attollebat animos.

CHRI. Tot.l.p.q.d.ſi numerus exiguus erat uirtus militū maximaꝝ copiaꝝ uices ſubibat. Alma:ab alendo nam cum a ſingulis plāetis ſingula nobis proueniant:a Saturno rōcinandi a ioue agendi.i.πρακτικον uim habemus.Mars uero aioſitatis ardorem.i.θυμικον:ſol ſciēdi opinādiqꝫ naturam. Vēus deſiderii motum. Mercurius pronuntiandi interp̄tandiqꝫ uim præbet.A luna autem plantandi augendiqꝫ corpora naturā trahimus qđ φυτικον dicunt:ergo iure luna alma ab alendo dr̄. Neqꝫ.m.d.c.q.nam principis eſt cūcta curare:& nocturno etiam tempore uigilare.Vnde Home.ουχρη παννυχιον ευδειν βουληφορον ανδρα. Clauumqꝫ.r.quēadmodum dum in erroribus uerſabatur æneas:quia nondum uirtutum habitum contraxerat Palinuro:quē inobtepcrantē rōi appetitū iterp̄tati ſumus rectore utebaꝰ:ſic cū ad italiā.i.ad contēplationē iā deuenerit obducto iā uirtutū habitu:ipſe ſua rōne ad clauū ſedet:quia nō amplius ducit rōnem appetitus:ſed rōnl obtempat:& qđ illa oſtēdit id uult.idqꝫ petit. Arcas eques:oſtendit æneæ ſe hæc ſcire q̄ ipſe nouit:ut inde capiet fidem i uaticinatione uictoriæ:quā ipſe futuram eſſe neſcit. Stupet:cum præſens miraculum uelocitatis animaduerteret:accepit ſpē etiam uictoriæ quam illa p̄dixerat.

Alma parens idæa deum:cui dyndima cordi:
Turrigeræqꝫ urbes:biiugiqꝫ ad frena leones.
Tu mihi nūc pugnæ priceps:tu rite ꝓpinques
Auguriū:phrygibuſqꝫ adſis pede diua ſecun
Tantū effatus:& iterea reuoluta ruebat (do.
Matura iam luce dies:noctemqꝫ fugarat.
Principio ſociis edicit ſigna ſequantur:
Atqꝫ animos aptēt armis:pugnæqꝫ parent ſe.
Iāqꝫ in conſpectu teucros habet:& ſua caſtrā
Stās celſa in puppi:clypeū tū deinde ſiniſtra
Extulit ardentem:clamorē ad ſydera tollunt
Dardanidæ e muris:ſpes addita ſuſcitat iras.
Tela manu iaciunt:quales ſub nubibus atris
Strimoniæ dāt ſigna grues:atqꝫ æthera tranāt
Cum ſonitu:fugiuntqꝫ notos clamore ſecūdo.
At rutulo regi ducibuſqꝫ ea mira uideri
Auſoniis:donec uerſas ad littora puppes
Reſpiciunt:totumqꝫ allabi claſſibus æquor.
Ardet apex capiti:criſtiſqꝫ ac uertice flamma
Funditꝰ:& uaſtos umbo uomit aureus ignes.
Non ſecus ac liquida ſi q̄do nocte cometæ
Sanguinei lugubre rubēt:aut ſyrius ardor
Ille ſitim morboſqꝫ ferens mortalibus ægris
Naſcitur:& leuo contriſtat lumine cælum.
Haud tamen audaci turno fiducia ceſſit
Littora præripere:& uenientes pellere terra.
Vltro animos tollit dictis:atqꝫ increpat ultro.
Quod uotis optaſtis adeſt:ꝑfringere dextra
In manibus mars ipſe uiris:nūc coniugis eſto
Quiſqꝫ ſuæ tectiqꝫ memor:nūc magna referto
Facta patrū:laudeſqꝫ:ultro occurrāus ad ūdā
Dum trepidi:egreſſiſqꝫ labāt ueſtigia prima.
Audentes fortuna iuuat.

SER. Alma parēs idæa deū:alma ꝓprie ē tellus ab eo ꝙ nos alat.Abuſiue ēt aliis numinibus epithetum datur.Terrā aūt conſtat eſſe matrem deū. Vnde & ſimulachrum eius cū claui pingiꝰ.Nam terra aperitur uerno:hyemali claudiꝰ tpe. Dyndima:mons phrygiæ. Turrigeræqꝫ urbes:Ciuitates Turritæ. Vnde & cum corona turrita mater pingitur deum. Ad frena leōes:ideo hoc fingitur ꝙ omnis feritas maternæ ſubiacet affectioni:& ſubiugata eſt. Propinques:Familiare efficias:ut & propius res aſpice noſtras. Phrygibus adſis:ac ſi diceret cultoribus tuis. Tantū effatus:Breuiter ut ſupra ait pp lucem iam maturam.i.plenā.Nā nō crepuſculū:ſed lux matura deſcribiꝰ. Reuoluta:aperta:ſicut contra inuolutum dicimus eſſe illud qđ clauſum ē. Ruebat:Oriebatur.Vt Ruit oceano nox:& eſt in ſenſu hyſteron proteron.Prius eni nox fugaꝰ ſic dies oritur. Sociis edicit:ſecūdū edicta nymphæ. Signa.ſ.uel teſſeræ uel tubarum uel ſigna militaria. Quales ſub nu.a.i.altis:ſtrymoniæ uero grues a fluuio Thraciæ ſtrymone:iuxta quē habitāt:hæc autem comparatio nō ad telorum pertiet ictum:ſed ad troianorum clamorem. Fugiuntqꝫ notos:aut quoſuis uētos frigidos.Nam etiam grues ſignificāt tempeſtatem futuram;ut in Geor.legimus:Aut illum ſurgentem uallibus imis Aeriæ fugere grues:aut re uera notos.Hoꝝ.n.calorē fugiunt cū reuertuntur i Thracia. Allabi claſſibus æquor:Cum claſſibus labi. Ardet apex capiti:ex ſequentibus intelligimus æneæ armorum fieri deſcriptionē:nā dicturus eſt:aut non audaci turno fiducia ceſſit.Quāuis talia arma reſpiceret:ſi tamen primam reſpicias cōnexionē quaſi de Turno uideretur dicere:quod non ꝓcedit. Apex coni altitudo hoc loco:Eſt autē Homeri & locus & cōparatio. Hoc āt iſte uiolētius poſuit:ꝙ illæ ſtellæ tantū facit comparationē:hic etiā ſtellæ peſtiferæ reſpiciens quas clades rutulis eēt illaturus æneas. Cometæ ſanguinei lugubræ:ꝓ lugubriter Cometæ aūt latie crinitæ ſtellæ appellāꝰ.Et ſtoici dicunt has ſtellas eſſe ultra.xxxii.quarum nomina & effectus Abienus qui iambis ſcripſit Virgilii fabulas memorat.Plini.ſecundus etiam dicit cometas ſtellas eſſe naturales quæ apparēt certis temporibus:item hoc quoqꝫ commemorat cometas fieri de planetis quinque:unde interdum bona interdum peſſima ſignificant. Nam ſi de Venere aut ioue fiant

optima pnūtiant.Si de Marte aut Saturno deteriora:nā Mercurialis ſp talis eſt q̄lis ille cui adhæret.Vnde & miniſter deoꝝ ſingit.Hinc eſt qđ mō ait cometæ ſanguinei lugubre rubēt.i.noxii. Syrius.a.ſyrius ſtella eſt i ore canis:quæ ut i tertio diximus:quantū in ipſa ē peſtifera eſt:ſed ꝑ q̄litate adiacentiū aut uincit̄:aut minori bus utit̄ uiribus.Hic eſt qđ cū certo tpe ſp oriat̄:nō ſp eſt noxia. Leuo:noxio.Quod āt dicit contriſtat lumi/ ne cū de ſtella loqueret̄:quā armis ſplēdentibus cōparauit.Bene hoc Statius ad ipſa arma tranſtulit dicens: At maq; in auro triſtia. Quod uotis optaſtis adeſt:Magna ars pſuadētis ē:qđ ut cupit fieri in p̄iudiciū trahat: ſic hoc loco qa uult Turnus ut optent pugnā eius ſocii:hāc eos dixit ſemp optaſſe. Perfrigere.d.Fortiter facere: & bene uerbo uſus ē militari. In manibus:non iā in uotis:ſed i manibus res eſt. Eſto:pro ſit: tertia pſona ē. Referto facta patrū: Alii hinc diſtinguunt ut ſit referat mō unus qſq; facta patrum & laudes:& ſecutus Salu. hoc dicit:Qui ait hiſpanoꝝ fuiſſe ut i bella euntibus iuuenibus pentū facta memorarent̄ a matribus.Alii di/ ſtiguūt:nūc magna referto facta:ut duas res dixerit:nūc unuſqſq; & ſuoꝝ factoꝝ meminerit:& laudis parentū

DONA. Alma parens idæa:ex iis tribus nominibus captauit beniuolentiam. Edicit:ē edicere cum aucto ritate aliquid curandum iubere. Dardanidæ e muris:oſtendit quid poſſit ſpes:nam qui metu fugiebant:nūc ſpe in hoſtes inſurgunt. At rutili: Hi enim in plano conſtituti uidere Aeneam non poterant. Totumque ad littora:Moraliter quidem:nam repentino turbatis motu omnia maiora uidentur.

CHRI. Alma parens.i.nā hæc terra ē.Terra āt oīa alit. Dyndima:mons:unde & ipſa dea dyndimena eſt dicta. Biiugi:qđ bigæ eēnt.Fabula āt leonū eſt notiſſima. In conſpectu:intra id ſpatiū quo cōſpectus ꝑuenit. Ardentē:ſplēdētē:ut Tyrioq; ardebat murice lena:& facit rē uériſimilem:nam quo modo potuiſſet e longin quo cōſpici clypeus:niſi propter ſplēdorem:& niſi ipſe ex altiore parte nauis extuliſſet. Clamorē: propter ſu/ bitam lætitiam. Spes ſuſcitat iras:nā ſpes tollit aīos:& aīorum elatio nos ad ultionem excitat unde excitatur acrior pugna:nā poſſūt quia poſſe uidētur. Ardet apex capiti:oſtēdit fulgorem ſanguineum galeæ atq; clypei ſummum hoſtibus terrorem incutere potuiſſe.De ſyrio uero & cometa dictū eſt in ſuperioribus. Totumq; al.c.e.nam ex timore res maior uidebatur. Sanguinei:Quia ſunt de colore Martis:qui ſanguineus eſt: & por tēdūt bella & cædes. Lugubre rubēt:ideſt quia rubent luctum & ſanguinis effuſionē notant. Haud tamē.a. t.u.c.ingentem quidem terrorem arma incutiebant.Sed tanta erat in Turno audacia: ut non diſcederet a ſoli ta uiolentia.Capitq; optimum conſilium ita ſe uenienti æneæ interponere:ut ſe ſuis cōiungere non poſſet: ut diſiunctis uiribus ibecilliores eſſent.Et qua re oſtenditur:ut fortitudo in hoc duce erat ita fuiſſe & ſapientiam Quæ duo imperatorē abſoluūt altera.n.qđ opus ſit facto cernit̄:altera qđ iā cognitū ē perficit̄. Quod.u.o.cō uenictiſſima oro i genere demōſtratiuo: & ſtatī ea propōit quæ pudorem afferre poſſint & iſamiam:niſi uiri li aīo preſtētur.Multi.n.i quibus uera fortitudo eſſe nō poteſt pudore & iſamiæ metu ad ea ipellūtur:ad q̄ ue/ ra uirtus ſi adeſſet ipuliſſet. In ma.m.i.u.q.d.q; ii q uirtute p̄ſtāt ꝑ ſuo arbitrio martē tractāt.i.uictoriam i po teſtate habēt:ergo pudēda res ē eū effugere quē totiēs optaſtis:ut ſit argumētatio ab hōeſto.Deide arguit a fa/ cili:cum i māibus fortiū uiroꝝ oīa ſint poſita.Poſtremo oſtēdit illos nō de iperio & de ambitiōe certare:ſed ꝑ domo ꝑ uita ꝑ cōiugibus atq; liberis:quæ eſt argumētatio a neceſſitate:ergo:pſectiſſima ex breuibus uerbis oro ab hōeſto ut fugiāt opprobrium ne fugiāt quos uotis optarūt:quod ē ſumma ignominia a facili propter eorum fortitudinem a neceſſario q; pugnāt pro ſalute ſua & ſuorum.A uitanda ignominia quam ſubirent ſi a maioribus degenerarent:iterum a facili cum accidat occaſio:ut poſſint labentes nec firmo greſſu ſtantes iua dere:& cogere hoſtes:ut i quo loco uelīt:i eo pugnent:addit poſtremo ſententiam q; audentes fortuna iuuit.

Hæc ait:& ſecum uerſat quos ducere contra.
Vel quibus obſeſſos poſſit cōcredere muros:
Interea æneas ſocios de puppibus altis
Pontibus exponit:multi ſeruare recurſus
Languētis pelagi:& breuibus ſe credere ſaltu.
Per remos alii:ſpeculatus littora tarchon (da
Qua uada nō ſpat:nec fracta imurmurat un
Sed mare inoffenſum creſcenti alabitur æſtu
Aduertit ſubito proras:ſocioſq; precatur.
Nunc o lecta manus ualidis icumbite remis.
Tollite:ferte rates:inimicam findite roſtris
Hanc terrā:ſulcūq; ſibi premat ipſa carina.
Frangere nec tali puppim ſtatione recuſo
Arrepta tellure ſemel:quæ talia poſtq̄
Effatus tarchon:ſocii conſurgere tonſis:
Spumanteſq; rates aruis inferre latinis:
Donec roſtra tenēt ſiccum:& ſedere carinæ

SER. Verſat quos ducere.c.cogitat quidē:ſed nō facit:ne diuiſo exercitu utrobiq; uincat̄ qđ ſequentia indicāt:nā paulo poſt dicturus eſt:& rapit acer totam aciē in teucros. Concredere:conuacat. Pōtibus: ſca/ lis nauium. Languētis:tranquilli. Breuibus: Vadis. Per.r.i.ſcaphis. Nō.ſ.Legit̄ & ſpat:qđ melius eſt:nā uada eē nō ſpat:icidit i ea. Tollite.f.r.ad celeritatē di/ ctum ē. Fidite.r.Militari ſelle dictū ē:ut ēt terra ipſa quodammodo ſentiat hoſtis aduentū. Statione:ſta/ tio ē portus tpalis. Nā portus ē ubi hyemat̄ ſed mo/ do ſtatio ſic cū littus ſignificat.Hoc.n.dicit potiar ter/ ra & nauem frangere non recuſo. Innocuæ: innocu/ us ē cui nō nocet̄:inoxius q non nouit nocere:ſed hoc poetæ plerunq; confundūt. Dorſo iniquo:Dorſum eſt durior harena:q̄ remeātibus fluctibus & eūtibus denſatur:& i modum ſaxi dureſcit:qđ a nautis pului/ nus uocatur. Iniquo:ſibi nocenti. Fluctuſq;.f.ſubau dis eam.Nam fluctus nominatiuus eſt ſingularis. Ex ponit in.u.non i undis:qa in ipſo loco res agitat̄:nec ē mutatio. Omē.p.Saluſtius pugnā illā pro omni bel/ lo futuram:ideo ergo omen:quia ſicut nunc:ſic ubiq; uincet æneas. Inualit.a.Quia dixit & latos uaſtāt cul toribus agros. Therone:hoc nomen in Pindaro le/ ctum ē tantū. Tunicā ſqllentē.i.ſplendentē loricam.

Haurit:ferit modo ſignificat. Et.t.p.ſ.Oēs q ſecto matris uentre procreantur ideo ſunt Apollini conſe/crati:qa deus mediciæ:p quā lucem ſortiuntur unde & Aeſculapius eius fingiť filius.Ita.n.procreatum ſu/pra diximus. Cæſaꝝ etiā familia ideo ſacra retinebat Apollinis:quia primus de eorum familia fuit execto matris uentre,percatus eſt:unde etiā Cæſar dictus ē: licet uaria etymologia huius nominis dicantur: ut di ximus ſupra. Quod li.p.legitur & cui licuit. Vſqꝫ: Tamdiu:donec. Ecce pha.Legitur & pharo:ut it cla/mor cælo:ut ſit datiuus ab eo quod eſt pharus.Si aūt pharon legeris : figuratum eſt. Nam de nominatiuo tranſit ad datiuum dicens clamanti. Infœlix noua gaudia cy.de cretenſibus accipimus q in amores pue rorum intemperantes fuerunt qd poſtea in laconas & totam græciam tranſlatum eſt.Adeo ut Cicero di cat in libris de republica opprobrio fuiſſe adoleſcenti bus ſi amatores nō haberēt:propter quod poeta Cy/donem inducit amatorem.Nouimus autem cydōes cretenſes dici Sane cydon quando nomen eſt propri/um:ci naturaliter producit ſi appellatiuum corripit: ut Parthus ſiue cydon telum imedicabile torſit. Ta/men Sta.etiam in proprio corripuit: ut Hæc regi pro miſſa cydon hæc lampe dabamus: quod fecit abutēs licentia:qua utimur in nominibus propriis. Flauen/tem malas:Flauentes malas habentem primæ æta/tis. Noua gau.Quia tunc primum amare cœperat.

DONA. Verſat:quos ducere:in tanta deſperatio/ne:nec conſilium:nec uim animi amiſit.

CHRI. Hæc ait:mira ducis uirtus : qui in tāto & tam iprouiſo periculo nihil de animo iminuerit.Ne/que quod fieri ſolet i magna rerum pturbatione ſuæ prudētiæ oblitus eſt.Nam & ſubita oratiōe ſocios ne

Omnes innocuæ:ſed nō puppis tua tarchon:
Nāqꝫ inflicta uadis:dorſo dum pēdet iniquo
Anceps ſuſtentata diu:fluctuſqꝫ fatigat:
Soluitur:atqꝫ uiros mediis exponit in undis
Fragmina remorum quos & fluitantia trāſtra
Impediūt:retrahitqꝫ pedes ſimul ūda relabēs
Nec turnū ſegnis retinet mora:ſed rapit acer
Totā aciem in teucros:& cōtra i littore ſiſtit.
Signa canunt:primus turmas inuaſit agreſtes
Aeneas:omen pugnæ:ſtrauitqꝫ latinos
Occiſo therone:uirum qui maximus ultro
Aeneam petit:huic gladio : perqꝫ ærea ſcuta
Per tunicā ſqualētē auro latus haurit apertum.
Inde licham ferit exactū iā matre perempta
Et tibi phœbe ſacrum:caſus euadere ferri
Cui licuit paruo:nec longe cyſſea durum:
Immanemqꝫ gyam ſternentes agmina claua
Deiecit leto: nil illos herculis arma:
Nil ualidæ iuuere manus:genitorqꝫ melāpus
Alcidæ comes:uſqꝫ graues dum terra labores
Præbuit:ecce pharo uoces dum iactat inertes
Intorquens iaculum clamanti ſiſtit in ore:
Tu quoqꝫ flauentem prima lanugine malas
Dū ſequeris clyciū īfœlix noua gaudia cydō

qua in re deficerent corroborauit:& hoſtes anteq̄ in terra conſiſterent:atqꝫ in ordines redigerentur inuadere parauit:& delectum ex tempore tum eorum quos ad expugnanda mœnia relinqueret:tum eorum quos ſe/cum contra Aeneam educeret habuit:Nec minor in ænea atqꝫ hetruſcis demonſtratur induſtria ac celeritas: in qua etiam per tarcontem exprimit ſummopere curandum eſſe ne celeritas ſit ſine ſumma cautione qua niſi adhibeatur perſæpe euenit ut properatio tarditatem afferat in quo loco manifeſtum eſt tantum uirum ira potius qua in Mezentium flagrabat præcipitatum q̄ conſilio ut id tentaret adductum eſſe. Ex quo recte admonet poeta ut in agendis rebus nihil per perturbationes:ſed omnia p rectam rationem agenda eē. Quam quidem rem ſiniſter nauis exitus pulchre admonet.Hoc idem ſua oratio manifeſtat quæ concitatiſſima eſt: & illud non ſapienter profert frangere nec tali puppim ſtatione recuſo.Conſulit ergo poeta uitæ & moribus hominum:conſulit & ſuauiſſimæ cuidam iocunditati quam uarietas affert.Mirifice autem pugnā uarietate caſuū diſtiguit atqꝫ exornat. Squallentē:ſplēdentē:ſed de hac dictione alibi dictū ē. Aerea.ſ.Quāuis non fiat poſitio ſi plures conſonantes ſequanť uocalem dūmō ſint nō i eadē dictiōe ſed i ſeq̄nti ut hic:tamen raro fit.

SER. Stratus:deeſt pene. Miſerāde:pro miſeran dus:nam p nrō uocatiuū poſuit: ut cōtra ſocer arma latius habeto:licet illic poſſit accipi ſocer arma latius habeat:nā habeto & ſecūdæ & tertiæ perſonæ eſt: ta/mē alibi ntūm pro uocatiuo poſuit:ut Corniger he/ſpidum fluuius regnator aquarū. Stipata co.Vnani/miter ueniens. Septenaqꝫ te.More ſuo p ſeptē: ut bi na p duobus. Deflexit ptim.ſt.c.a.u.male ait Dona. hoc loco ante dictoꝝ oblitū eē Virgiliū q poſt iouis phibitionē bellis faciat numina itereſſe nō reſpiciens iouē magis deos hortatū eſſe in fœdera q̄ a bellis phi buiſſe.Nam & paulo poſt tā iuno q̄ iuturna bellis ite/rerunt. Achatem:oia nomia quæ in tes exeunt:uoca tiuū i amittunt ut achates achata:thymœta. Sugge/re tela mihi:ordo eſt.Suggere tela mihi:quæ in cam/pis iliacis in græcorum ſtetere corporibus. Nullum enim mea dextera in rutulos ſine cauſa iaculabitur

Dardania ſtratus dextra ſecurus amorum:
Qui iuuenū tibi ſemp erāt miſerāde iaceres:
Ni fratrū ſtipata cohors foret obuia phorci
Progenies:ſeptem numero:ſeptenaqꝫ tela
Coniiciunt partim galea:clypeoqꝫ reſultant
Irrita:deflexit partim ſtringentia corpus
Alma uenus:& fidū æneas affatur achatem.
Suggere tela mihi:non ullum dextera fruſtra
Torſerit in rutulos:ſteterāt q̄ i corpore graiū
Iliacis campis:tum magnam corripit haſtam:
Et iacit:illa uolans clypei tranſuerberat æra
Meōis:& thoracha ſimul cum pectore rūpit

Huic frater ſubit alcanor:fratremq; ruentem
Suſtentat dextra:traiecto miſſa lacerto
Protinus haſta fugit:ſeruatq; cruenta tenorē.
Dexteraq;ex hūero neruis moribūda pepēdit
Tum numitor iaculo fratris de corpore rapto
Aeneam petiit:ſed non & figere contra
Eſt licitum:magniq; femur pſtrinxit achatæ.
Hic curibus fidens primæuo corpore lauſus
Aduenit:& rigida dryopē ferit eminus haſta
Sub mentū grauiter preſſa:pariterq; loquētis
Vocē:animāq; rapit traiecto gutture:at ille
Fronte ferit terrā:& craſſū uomit ore cruorē.
Tres quoq; threicios boreæ de gēte ſuprema:
Et tris quos idas pater:& patria iſmara mittit:
Per uarios ſternit caſus:occurit aleſus.
Aruncæq; manus:ſubit & neptunnia proles
Inſignis meſapus equis:expellere tendunt
Nunc hi nunc illi:certatur limine in ipſo
Auſoniæ:magno diſcordes æthere uenti
Prælia ceu tollunt animis:& uiribus æquis
Non ipſi inter ſe non nubila non mare cedit.
Anceps pugna diu:ſtant obnixi:omnia cōtra
Haud aliter troianæ acies:acieſq; latinæ

telū eos:q̄ iam ſūt cæde hoſtiū cōprobata. Trāſuerberat:ſcidit. Traiecto mi.la.q̄ fuerat miſſa retroacto lacerto. Protīus:iugiter:cōtinue. Tenorem: currēdi modū. Moribūda:morienti ſimilis qd ita eſſe ēt Salu. oſtēdit q ait quaſi uitabūdus p tramites & ſaltuoſa loca exercitum ductare. Nam iugurtha non uitabat legatum:ſed eum uitare ſimulabat: nam quia nomen eſt:ideo ſignificat ſimilitudinem non paſſionē quod ſi participialiter diceretur a paſſiuo ueniret: oīa enim a paſſiuo participia in dus exeunt:moribunda ſimilis morienti:non enim participialiter aliquid ſignificat: ſed nominis habet ſignificationem Nominis autem ſignificatio ſimilitudinem habet non paſſionem:quādo dico moriturus eſt uere moriturus eſt moribundus uero non uere:ſed ſimilis morienti unde & Salu. dixit quaſi uitabundus. Fratris de corpore rapto: ſi diceret fratrum de corpore ſpecioſius eēt: quod ideo omiſit:quia haſta:alcanoris tātum uulnerauerat manum:in Meōis uero hæſerat corpore. Femur: femur dicimus quia lectum eſt:& declinatur huius femoris illius uero ablatiui non inuenitur ntūs. Lætus eripit a fœmine:licet Cap in libris enucleati ſermonis dicat femen:ſed non ponit exēplū:ergo aut hoc femur aut hoc femē:nam femus nō dicimus penitus. Hic cur. hoc eſt tūc.Et eſt ordo:Tunc fidens primæuo corpore aduenit clauſus curibus qui erat de curibus:ut uerres romulia aut fidens curibus: ut Ecce ſabinoꝝ priſco de ſanguie magnū Agmē agens clauſus. Rigida: tenens eā:non uibrans & iaciens. Boreæ de gente ſupre. Aut originē ducēs a zetho & calai: qui boreæ filii & nymphæ orithyæ fuerūt ut de gēte de genere accipiamus. Aut certe in hyperboreis montibus:natus unde eſt origo uenti boreæ. Iſmara:Thraciæ ciuitas a mōte iſmaro. Expellere tendunt:loco ſe inuicem mouere contendunt. Limine:ideſt littore. Magno æthere: ideſt ære in magno nam uenti in æthere non ſunt ſed in aere:ſicut ſupra:atq; æthera tranant cum ſonitu pro aerem. Obnixa:oīa contra:mars mari:nubes nubibus:uenti uentis.Legit & obnixi:ut referatur ad uentos.

DONA. Torax:dicitur indumentum quo bellator uſque ad pectus munitur.

CHRI. Deflexit:flectēdo remouit. Protinus:iugiter continuate. Rigida:inflexibili:ergo duriſſima.

Cōcurrunt:hæret pede pes:denſuſq; uiro uir.
At parte ex alia qua ſaxa rotantia late
Intulerat torrens:arbuſtaq; diruta ripis.
Arcades inſuectos acies inferre pedeſtres
Vt uidit palas latio dare terga ſequaci
Aſpera quis natura loci dimittere quando
Suaſit equos unum quod rebus reſtat egenis
Nūc prece nunc dictis uirtutē accedit amaris
Quo fugitis ſocii? per uos & fortia facta
Per ducis euandri nomen deuictaq; bella:
Spēq; meā patriæ q̄ nūc ſubit æmula laudis
Fidite ne pedibus.ferro rumpenda p hoſtes
Eſt uia:qua globus ille uirū dēſiſſimus urget
Hac uos & palāta ducem patria alta repoſcit
Numina nulla præmūt:mortali urgemur ab
Mortales totidē nobis aīæq;:manuſq;. (hoſte
Ecce maris magno claudit nos obice pontus:
Deeſt iā terra fugæ:pelago troiā ne petēmus?

SER. Hæret pede pes:p pedi: nā antiptoſis ē & ē Home.uerſiculus. Arcadas: Accuſatiuus ē pluralis: cuius ultima ſyllaba iō breuis eſt:qa nomīatiuus pluralis es terminat:ut hi arcades: delphines delphinas. Latio ſeq̄ci:p latinis:alibi inuadunt urbē ſomno uinoq; ſepultā. Dimittere q̄do:ſi qdē:& eſt romāæ militiæ:nā in locis ipeditis equos comitibus dabāt & pedeſtri certamie confligebāt. Quo fu.Hoc amare dictū eſt:nā pces ſequūt. Deuictaq; bel.finita:exauſta: nā hoſtis uincit nō bellū. Fidite ne.p.datiuus eſt pedibus.Nā fido tibi dicimus. Hac uos & palanta ducē patria alta repoſcit:Hoc uult patria ut p cædes hoſtium reuertamur. Numia nulla pmunt:argumentat a facili dicens nō cōtra deos:ſed contra mortales bella tractamus. Ecce maris:Quod eſt efficax i fine poſuit nā dicit eos quo fugiant nō habere:cum terra teneat ab hoſtibus.Mare aūt pedibus tranſire non poſſint caſtra uero ingredi turpiſſimum ſit aut certe etiā hoc impoſſibile: ſi ab hoſtibus obſidentur:ut quidam uolunt intelligentes. Et rapit acer totam aciem i teucros.i.quā ducebat certis relictis. Magna claudit nos obice:Modo uſus habet ut dicamus hic obex unde quidam magno obice legunt. Antiq etiam hæc obex dicebāt:ſecūdum qd eſt magna obice.Hinc ē qd nonnulli uitant generis dubietatem: & legunt magni.ſ.

maris.Caper tamen in libris dubii generis probat di/
ci hic & hæc obex:qđ ut diximus hodie de uſu receſſit.
Denſos ,prũ.ĩ bo.Vt eos hortaret̃ exẽplo. Fatis ini/
qs:exitũ præoccupauit futuɋ̃. Magno pondere:ma/
gni:ponderis:ut aere cauo clypeũ ,p caui. Receptat:
ideo frequẽtatiuo uſus ẽ qa hærentem haſtã oſſibus
auellere facile nõ poterat ergo receptat ẽ frequenti cõ
cuſſione diuellit. Sup occupat:Quẽ non deſup occu
pat ideo aũt deſuper:qa palas ad euellẽdam haſtã fue/
rat inclinatus. Nã palas ante ruẽtem Dũ furit:Ordo
ẽ.Nã eundẽ Palas ante excepit.i.dolo iteremit : ille.n.ĩ
cautus fuerat furens pp crudelẽ mortẽ ſodalis : unde
& ĩcautus fuerat. Tumido ĩ pulmone:& naturaliter
tumido:& qa furebat in pulmõe aũt recõdit archaiſ/
mos eſt pro in pulmonẽ. Rhœti degente uetuſta:an
chemolum.Hæc fabula nuſquã inuenitur in auctori
bus. Abienus aũt qui totum Virgiliũ & Liuiũ iambi/
cis ſcripſit hãc cõmemorat dicẽs græcã eſſe. Rhœtus
ergo marrubioɋ̃ rex fuit in italia:q Anchemolo filio:
caſpiã ſuperduxit nouercã.Hanc priuignus ſtuprauit
quo cognito cũ eũ pater pſequeret̃:& ad pœnã uoca/
ret:fugiens ille ſe ad turnũ cõtulit. Suis:ẽt ſuis:Luca
nus & amiſſũ fratrẽ lugẽtibus offert. Diſcrimina:dif
ferentias. Thymbre:,p thymber metri cã metaplaſ/
mũ fecit. Euandrius abſtulit enſis:poſſeſſiuũ eſt mõ
non patronymicõ. Semianimeſq; micãt digiti ferrũq; retractant:Ennii eſt ut Oſcitat in cãpis a caput ceruice
reuulſum:Semianimeſq; micãt oculi:lucẽq; reqrũt:quẽ uerſum ita trãſtulit ad ſuũ carmen Varro Traconus.

Hæc ait:& medius dẽſos prorumpit ĩ hoſtes:
Obuius huic primum fatis ad ductus iniquis
Fit lagus:hunc magno uellit dũ põdere ſaxũ
Intorto ſuit telo diſcrimina coſtis
Per medium qua ſpia dedit:haſtãq; receptat
Oſſibus hærentem:quẽ nõ ſup occupat hiſbõ
Ille quidẽ hoc ſperans.nã palas ante ruentem
Dum furit incautum crudeli morte ſodalis
Excipit:atq; enſẽ tumido ĩ pulmone recõdit.
Hinc ſthenelũ petit:& rhœti de gẽte uetuſta
Anchemolũ thalamos auſũ iceſtare nouercæ.
Vos etiam gemini rutulis cecidiſtis in aruis
Daucia laride:thymberq; ſimillima proles
Indiſcreta ſuis gratuſq; parentibus error.
At nũc dura dedit uobis diſcrimina palas:
Nã tibi thymbre caput euãdrius abſtulit ẽſis.
Te deciſa ſuum laride dextera quærit:
Semianimeſq; micãt digiti: ferrũq; retractãt.

DONA. Quo fugis:cum omnia teneant hoſtes.
CHRI. Hæret pede pes:ex metri neceſſitate poſuit pede,p pedi p antiptoſin. Inſuetas:ergo digni ueñia pu/
gnabãt.h.pugna pedeſtri:cui nõ eẽnt aſſueti:neq; id ſtulta electione adducti:ſed iniqtate & aſpitate locoɋ̃ coa/
cti excuſant̃ ergo q̃ fugiãt:maxiaq; dat̃ adoleſcẽti laus q̃ ĩ tãto piculo & ſenili cõſilio & iuicto aio uſus ſummi
ducis officiũ adipleuerit. Quo fu.q.d.cũ nullũ uictis refugiũ ſit:nã ut ait Salu.nec locus nec amicus qſq̃ texit
quẽ arma nõ texerũt arguit ergo a neceſſario nõ eẽ fugiendũ:& ut pudore q̃ res ĩ aĩs excellentibus multũ ualet
eos retineat:cõmemorat facta eoɋ̃ excellentia:& gloriã euãdri regis q̃ oia pſẽti pugna deturpari dehõeſtariq;
facile poſſint ſi fugiãt. Addit & ſpẽ ſuam & modeſte ita rem tractat ut omnia ad illos adhortandos non ad ſe
ipſum laudandum tendere uideantur. Fidite ne.p.i.fugæ ad exitium tamen producet quaſi dicat ſi amitten/
da uita eſt potius glorioſe dum uiriliter pugnatis q̃ ignominioſe dum turpiter fugitis amittenda eſt.Dehorta
tur ergo fugam quoniam turpiſſima ſine aliqua utilitate futura ſit:deĩde hortatur ad pugnam quã ſuadet ab
utili cum illa ſola ſalutẽ ſibi comparare poſſint:oſtenditq; non eſſe illã impoſſibilem cum res illis cum homi/
nibus q uinci poſſunt & non cũ diis q ſũt iuicti futura ſit.Poſtremo oſtendit neceſſariũ eẽ illos ſtare q̃do fuga
oĩs interclusa illis ſit. Et medius denſos:non.n.uerbis ſolum:ſed multo magis exemplo ſuo pſuadendũ erat.

SER. Tuẽtes:mõ uidẽtes:alibi defẽdẽtes. Dolor
&.p.Sic de Mezẽtio Aeſtuat igẽs Vno ĩ corde pudor
mixtoq; iſãia luctu. Fugiẽtẽ rhœ.p.preter fugientẽ.
Fuit ilo:Subaudis ad mortẽ ili.hoc ſpatiũ fuit tãtũ:
& hæc ſola mora:quo mĩus nus piret. Teutra: ab eo
qđ eſt hic teutras huius teutræ quomõ æneas huius
æneæ tyrẽ ab eo qđ ẽ hic tyres. Optato.i.ex uoto:per
eſtatẽ.n.uẽti freq̃nter optãt̃:& q̃ſi cõtigere uident̃ ex
uoto. Extẽdit̃.u.ſicut duces diuerſis locis cõmiſſa p̃/
lia cõtiuauerãt. Acies uul.iõ abuſus ẽ qa comparatio
ad bellũ ptiet nã de igne dicere aciẽ ſatis ĩcõgruũ ẽ:er/
go acies uulcãia uis ignis:q̃ late p cãpos effundit̃. Vi/
ctor:cui uota ,pceſſerũt. Voti.c.i.επιτυχων. Ouan/
tes:abuſio ẽ non,pprietas. Coit oĩs ĩ unũ:Vnãimiter
oẽs fortiter faciũt. Sed bellis acer: ſed mõ particula
ĩceptiua ẽ:ſicut in Salu.ſæpius ſicut ait ĩterdũ nã nõ ẽ
coniunctio ratiocinantis. In ſua colligit arma:poſt
ſcutum ſe claudit.Alibi:& ſe collegit ĩ arma. Elatũ in
iugulum:iugulo ſuo uulnus minantẽ. Fata canens:
Quaſi diuinus.Alii cauẽs legũt:ſecũdũ quod non ſta
tim & diuinus apparet : nam & ab aliis audita cauere

Arcadas accenſos monitu:& præclara tuẽtes
Facta uiri mixtus dolor:& pudor armat ĩ ho/
Tũ palas biiugis fugiẽtẽ rhœtea præter (ſtes
Traiicit:hoc ſpatium tãtumq; moræ fuit ilo.
Ilo nanq; procul ualidam direxerat haſtam:
Quã medius rhœtheus ĩtercipit:optĩe teutra
Te fugiens:fratremq; tyrẽ:curruq; uolutus
Cædit ſemianimis rutulorum calcibus arua.
Ac uelut optato uentis æſtate coortis
Diſperſa immittit ſyluis incendia paſtor
Correptis ſubito mediis extenditur una
Horrida per latos acies uulcania campos
Ille ſedens uictor flammas deſpectat ouantes
Non aliter ſocium uirtus coit omnis in unum
Teq; iuuat pala:ſed bellis acer aleſus

Tendit in aduerſos:ſeq; in ſua colligit arma.
Hic mactat lacona pheretaq;:demodocūq;.
Strymmonio dextram fulgenti diripit enſe
Elatam in iugulum:ſaxo ferit ora thoantis:
Oſſaq; diſpergit cerebro permixta cruento.
Fata canens ſyluis genitor celarat aleſum:
Vt ſenior leto cauentia lumina ſoluit
Iniecere:manum parcæ:teliſq; ſacrarunt
Euandri:qué ſic palas petit ante precatus.
Da nunc thybri pater ferro quod miſſile libro
Fortunam:atq; uiam dari per pectus aleſi.
Hæc arma exuuiaſq; uiri tua q̄rcus habebit.
Audiit illa deus dum texit imaona aleſus
Arcadio infelix telo dat pectus inermum.
At non cæde uiri tanta perterrita lauſus
Pars ingens belli ſinit agmina:primus abantē
Oppoſitum interimit pugnæ:nodūq; moráq;
Sternitur arcadiæ proles:ſternuntur hetruſci.
Et uos o graiis imperdita corpora teucri.
Agmina cōcurrūt ducibuſq; & uiribus æquis:
Extremi addenſant acies:nec turba moueri
Tela manuſq; ſinit.hinc palas inſtat & urget.
Hic contra lauſus:nec multū diſcrepat ætas.
Egregii forma:ſed quis fortuna negarat
In patriam reditus:ipſos concurrere paſſus
Haud tamen inter ſe magni regnator olympi

potuerat. Canētia lu. aut hypallage ē pro ipſe canēs: aut phyſicā rē dixit: dicuntur.n.pupillæ mortis tpe albeſcere. Iniecere.m.p.Traxerūt debitū ſibi:& ſermone uſus eſt iuris:nā manus iniectio dr̄ quotiens nulla iudicis auctoritate expectata rē nobis debitā uidicāus.

Da nūc.t.p.uicinū ichoat numē:cuius ripis bella tractāt̄:ſic ſupra.Tu dea tu p̄ſēs nr̄o ſuccurre labo. Tua q̄rcus:i tuis ripis creata. Audiit:mō exaudit & ad effectū deduxit.Paulopoſt tātū audiit:ut audiit alcides iuuenē:dū rex dū ſpoliat:nā tps p̄ſens ē nō p̄teritū ab eo qđ ē tego:ſic Plau.Ego hunc hoīem detexā palio. At nō.c.t.p.lauſus.Subaudis eſſe. Nodūq; moráq;: bene addidit moré.ne nodū aliū accipemus:nā nodus proprie ē dēſa peditū multitudo:ſicut turma eqtū: ut lectū ē i diſciplina militari.Nodū ergo p difficultate accipe:q̄ uix poſſit exolui. Grais.i.c.t.quos græci pdere neqerūt teucros āt accipimus quos ſecū duxit æneas: nā ait quoq; d nūero q ſeſe i bella ſeq̄nt̄. Præſtantes uir.le.alias nō procedit:nā paulo poſt erupturi ſunt q obſident̄ in caſtris. Extremi.a.a.Luca.Quantū pede ptima relato Conſtringit gyros acies. Denſent ſecundæ coniugationis ē. Nec turba moueri Tela māuſq; ſini.Lucanus:Gladioſque ſuos compreſſa timebat.

DONA. Arcades:uehemēter moueat̄ uirtus alieno exēplo maxime ducis. Petit:telo & p̄catur uerbis.

CHRI. Arcades:multa ponit ſicut quæ ſingula arcades excitare poſſent:primum præſentia orantis ducis:deinde eiuſdem exemplum quod etiam timidos ignauoſq; excitare ualet.Pudor deniq; qui ab omni đ decore mortales abſtinere cogit: atq; iracūdia quæ ad quæq; grauiſſima pericula precipites agit. Sapientiſſimus ergo poeta ut rem ueriſimilem faciat nullam ex ualidiſſimis cauſis quibus ad periculoſiſſimā pugnam accendi poſſent omiſit: nam cum fortitudo una ſit & i paucis iueniatur poſuit oīa q̄ ſepiſſime uirtutis uicē agūt:deīde cū narratio tantæ ſtragis i faſtidiū auditoré ducere poſſet:locū ipſum mira uarietate diſtinguit:& multis luminibus illuſtrat. Rhœtus:hūc marubioꝝ q in Marſis ſunt regē fuiſſe dicūt & Anchemolo filio nouercam caſpiam iduxiſſe:aſt ille eam conſtuprauit:indeq; iram patris metuēs ad turnum fugit.

Mox illos ſua fata manent maiore ſub hoſte.
Interea ſoror alma monet ſuccurre lauſo
Turnū:qui uolucri curru mediū ſecat agmē.
Vt uidit ſocios tempus deſiſtere pugnæ
Solus ego in palanta feror:ſoli mihi palas
Debet̄:cuperem ipſe parēs ſpectator adeſſet.
Hæc ait:& ſocii ceſſerunt æquore iuſſo.
At rutulū abſceſſu iuuenis tum iuſſa ſuperba
Miratus ſtupet in turno:corpuſq; per ingens
Lumina uoluit:obitq; truci pcul omnia uiſu.
Talibus & dictis it contra dicta tyranni
Aut ſpoliis ego iam raptis laudabor opimis:
Aut leto inſigni.ſorti pater æquus utriq; eſt.
Tolle minas:fatus mediū procedit i æquor.
Frigidus arcadibus coit in præcordia ſanguis.
Deſiluit turnus biiugis pedes apparat ire
Cōminus utq; leo ſpecula cum uidit ab alta

SER. Maiore te ſub.h.ſub hoſtilitate:nam ſub diuerſis hoſtibus peūt. Aequore iu.p ipſi iuſſi: ē uſurpatū pticipiū:nā iubeor nō dicius:unde pōt uenire iuſſus.Sic ergo hic pticipiū uſurpauit:ut Hora.uerbū dicēs Hæc ego pcurare & idoneus iperor & nō iuitus: ergo ſatis licēter dictū ē:adeo ut hoc loco Probus hic correptū a lōgū poſuerit. Tū: deinde. Tyrāni:regis ſupbi. Aut ſpoliis.e.i.r.l.o.a.l.dilema argumentum qđ ē ab utraq; parte firmiſſimū:& concludit aduerſarios. Spoli.o.Quæ dux duci detrahit ut diximus ſupra opīa ſūt ſpolia. Frigidus ar.c.i.p.ſ.p̄ſagio mortis futuræ. Specu.cū.u.ab.al.hoc ad currus altitudínem ſpectat. Leo:ad turni uiolētiā ac feritaté:& ē ordo ut q leo aduolat:talis ē Turni imago uenientis. Contiguū:poſtq̄ uidit eum ueniſſe itra iactū teli.ſ.ut poſſet feriri. Ire.p.p.ſubaudis uoluit. Fors: fortuna pter illud Audētes fortuna iuuat. Te p̄cor.a.ſupra contra inferioré hoſtē fluminis iplorauit auxilium nunc cōtra maiorem uiribus deū uocat uirtute præſtantem.

Cernat ſe: ad illud quod ait Turnus cuperé ipſe pa. ſp.a.hic dicit ipſe ſuum cernat interitum. Victoréq; ſe.m.l.t.Dona.dicit meminerint: ſed melius eſt ſuſtineant q̄ſi pondus & pœnā:non eni poſſunt meminiſſe oculi. Lachrymaſq; ef.i.oſtēdit euentum futurū.

Stat ſua cuiq; di.ſectis philoſophoꝝ poetæ,ꝑ quali tate negotioꝝ ſemp utunť:nec ſe unq̃ alligāt niſi quo rū hoc propoſitū ē:ut fecit Lucre.q epicureos tantū ſe cutus ē.Scimus āt iter ſe ſectas eē contrarias:unde fit: ut in uno poeta aliqua iueniamus contraria nō ex ipſi us uitio:ſed uarietate ſectaꝝ:illud nāq; quod ait i.iiii. Sed miſera ante diē Epicureoꝝ ē:q caſibus cuncta cō cedūt nūc quod dicit Stat ſua cuiq; di.Stoicoꝝ eſt q di cunt fatoꝝ ſtatuta ſeruari. Sane prudēter fecit ut flu/ xā & uagā opinionē epicureoꝝ daret homini:nā illud ex pſona poetæ dictū:hāc āt ualidā daret ioui:nā ſtoi ci & nimiæ uirtutis ſunt & cultores deoꝝ. Stat: fixa eſt. Dies:tempus uitæ: nā fœminino uſus ē ge. cū.n. maſculino utimur re uera diē ſignificamus. Breue.t. u.quia quādoq; finiť ipſe paulo poſt:Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus ulla eſt Viximus:itē Cice.Quidē eni hoc ipſū diu ī quo ē aliquod extremū? Oibus ē: magna cōſolatio q̃ oſtēdit nō eē dolēda communia.
Sed famā extē.ſ.cōtra illud quod occurrebat uitāda eē ardua ſi breuis ē uita.Dicit ergo amandas eē uirtu/ tes:ut uitæ breuitas fama & gloriæ meritis poſſit au/ geri. Opus:officiū. Gnati deū: ut Achilles Thetidis Memnon Auroræ Aſchalaphus Martis. Sarpedon: ſecundū Virgilii declinationē ut Sarpedonis alti:ulti/ ma habebit accentum in ntō ſecundū Home.q & ſar pedōtos & ſarpedonos facit & ultima & penultima. Et iā ſua tur.multi etiā legūt:ut ſit ecce & ptinet ad con/ ſolationem:nam ſic ait periturus eſt ille qui uincit. Metas:fines ut i primo His ego nec metas rerum nec tē/ pora pono. Peruenit:bene ad exprimendum celerem mortis aduentum præterito uſus eſt tempore.

Stare ꝓcul campis meditantē prælia taurum
Aduolat.haud alia ē turni uenientis imago.
Hūc ubi contiguū miſſæ fore credidit haſtæ
Ire prior palas ſiqua fors adiuuet auſum
Viribus īparibus:magnūq; ita ad æthera fat.
Per patris hoſpitiū & mēſas q̃s aduena adiſti
Te precor alcide cœptis ingentibus adſis
Cernat ſeminecci ſibi me rapere arma cruenta:
Victoremq; ferant morientia lumina turni.
Audiit alcides iuuenem:magnumq; ſub imo
Corde premit gemitū:lachrymaſq; effūdit in
Tū genitor natū dictis affať amicis. (nanes.
Stat ſua cuiq; dies:breue & irreparabile tēpus
Omnibus ē uitæ:ſed famam extendere factis
Hoc uirtutis opus:troiæ ſub mœnibus altis
Tot gnati cecidere deum:quin occidit una
Sarpedon mea progenies:etiam ſua turnum
Fata uocant:metaſq; dati peruenit ad æui.

DO. Cupetē.i.p.ipe.ſ.q amat ipe q inimicis meis auxilia ſubminiſtrat:ipe a quo miſſus ē cōtra me. Spectator:qa grauiora ſunt q̃ uidenť:q̃ q audiunť.Quod leoni Turnū & tauro Palāte cōparat:iā euētū rei dmōſtrat. CHRI. Solus ego i.p.ſ.Vtinā pater ſpectator adeſſet.Amara uerba:& ē illud dicēdi genus ardēs & concitatū. De quo i ſupioribus diximus. Miratus ſtu.pſagia ſunt hæc futuræ mortis. Aut ſpo.e.i.Oratio cōueniēs ma gnanimo iuueni. Frigidus ar.& hoc ēt pſagiebat futurā calamitatē. Vtq; leo: q̃drat cōparatio:nā & ſi taurum uicat leo:nō tamē multo inferior ē taurus leone. Oſtēdit āt ꝙ natura euenire ſolet:plus i adoleſcente aioꝝ fu iſſe q̃ prudētiæ. Haud alia ē.t.u.i.Nā leo ita i tauꝝ ferť:ut nihil de uictoria dubitet. Ire.p.Diffidētiæ hoc poti us q̃ cōfidentiæ ſignum eſſe uideť:quod manifeſtius oro ſua ad Herculē demōſtrat. Audiit.q.d.libēter exau diſſet:ſi fata darēt. Stat.ſ.cui.di.ſnīa ē nō ſolū ſtoicoꝝ q oia fatis tribuūt: ſed ēt oium grauiſſimoꝝ philoſo/ phoꝝ. Irrepabile:quod rapari.i.reſtaurari nequit.Oro ē q̃ & orātis & ei ad quē uerba habenť uehemētet q̃/ dret.Quis.n.& apud deos maiore maieſtate pditus ē q̃ iuppiter:aut apd hoies cōllātior Hercule. Hoc uirtu. opus.i.hoc pſtare poſſūt uiri uirtute pditi. Ingens.p.Oſtēdit proceritatē corpis:nā refert Martius annaliū ſcri ptor i ſua martiniana īperante Henrico tertio huius cadauer haud ꝓcul roma ab agricolis effoſſum adeo inte grū ut nup extinctū uidereť:adeo igens ut mœnia Romana proceritate ſuparet:& ſupra eius caput lucernā p petuo ardentem quæ nullo liquore nec ſpiritu extingui poſſet:ſed tandem perforato fundo extincta eſt:erat autem & epitaphium huiuſmodi.Filius euādri pallas quē lancea Turni militis occidit mole ſua iacet hic.

SER. Rutuloꝝ.r.a.Reſpiciēdo fecit ptē fœliciorē ut Aſpice nos hoc tantū:qppe quod.n.uidet admodū iuuat. Reiicit:re naturalter breuis ē & pro lōga poſu it:ſic alibi:Reiice ne maculis īfuſcet uellera pullis: qd licet poſſit excuſari:quia cū facit reieci iter duas uoca/ les i poſita producit ſupiorē:ut dicamus eā lōgam eē ſpe:qa p declinationē lōga futura ē tamē qa i hac re ar gumētū magis eſt q̃tō dicamus ectaſim factā q̃ poetis plerunq; concedit. Fulgētē.d.e.Ne iacto telo iermis eēt Viam mo.hoc eſt difficultate quæſiuit per quod & ſoliditas clypei & minus firmus haſtæ iactus oſten diť. Nū ma.ſit:Legiť & magis ē.Vnus tamen ē ſēſus ſed ſi mage legamus:pp metrū dictū ē pro magis: ſic ēt pote ꝓ potis: Perſius Qui pote uis dicā nugaris cū tibi calue:quod adeo i uſu uenit:ut ēt i proſa inuenia/ tur.Cice.i frumētaria:mage cōdēnatū hominē i iudi ciū adducere nō poſſe. Penetrabile:pro penetrale dici tur:nā qd penetrat penetrale dr:qd aūt penetrať pene

Sic ait:atq; oculos rutulorum reiicit aruis.
At palas magnis emittit uiribus haſtam:
Vaginaq; caua fulgentem diripit enſem.
Illa uolans humeri ſurgunt qua tegmia ſūma
Incidit:atq; uiam clypei molita per oras
Tādem etiā magno ſtrinxit de corpore turni.
Hic turnus ferro præfixum robor acuto
In palanta diu librans iacit:atq; ita fatur
Aſpice nū mage ſit noſtrum penetrabile telū.
Dixerat:ac clypeū tot ferri terga tot æris
Cum pellis totiens obeat circundata tauri
Vibranti cuſpis medium tranſuerberat ictu:
Loricæq; moras & pectus perforat ingens.

Ille capit callidum fruſtra de uulnere telum
Vna eademq; uia ſanguis:animuſq; ſequunť.
Corruit in uulnus:ſonitum ſuper arma dedeř
Terram & hoſtilem moriens petit ore cruēto:
Q uem turnus ſuper aſſiſtens.
Arcades hæc inqt memores mea dicta referte
Euandro qualem meruit pallanta remitto
Q uiſqs honos tumuli:qcqd ſollamē humā/
Largior.haud illi ſtabunt æneia paruo(di eſt
Hoſpitia:& leuo preſſit pede tália fatus
Exanimem:rapiens immania pōdera balthei
Impreſſumq; nephas una ſub nocte iugali
Cæſa manus iuuenū fœde: thalamiq; cruenti
Q uæ bōus eurycio multo celerauerat auro:
Q uo nūc turnus ouat ſpolio: gaudetq; poti/
Neſcia mens hominū fati ſortiſq; futuræ:-tus.
Et ſeruate modum rebus ſublata ſecundis.
Turno tēpus erit:magno cū optauerit emptū
Intactum palanta:& cum ſpolia iſta diemq;
Oderit:at ſocii multo gemitu:lachrymiſq;
Impoſitum ſcuto referunt palanta frequentes
O dolor:atq; decus magnum rediture parēti:
Hæc te prīa dies bello dedit:hæc eadē aufert.
Cū tamen ingentes rutulorum liquis aceruos

trabile. Cuſpis.i.Ita accipiendum eſt ne incōgruū ſit ſi de puero dixeris īgens pectus: ſane cuſpidē abuſiue pro haſtæ mucrone poſuit. Et pectus pforat:hic diſtinguēdū:ut ingēs ſicut diximus ad ſupiora poſſit referri. Aiuſq; ſequunť:pro aia:nā aius cōſilii eſt:aia uitæ. Referre euandro:pōt & hic diſtingui:poteſt & ſupra referre:ut ſit Euandro remitto qualē meruit filium. Solamē humādi ē:quia ſolatiū uiuētiū ē humare defunctos. Stabūt:cōſtabūt. Paruo: nō puo periculo. Balthei:pōt & ſynereſis eſſe balthei.Pōt & hypmetrus uerſus:nam ſequens a uocali īchoat Baltheus āt ī numero ſingulari ma.tātū eſt ge.Iuue. Quotiens rumoribus ulciſcunť balthea. Impſſumq; ne.inſculptū danaidū nefas.Dona.tamē dicit impſſū coactum qd a patre cōpulſæ ſunt facere:quarų talis ē fabula:Danaus & Aegiſthus Belli filii fuetūt:ex his Danaus quīquagīta filias habuit:& Aegiſthus totidē filios Danaus coactus a fratre:ut filias iuuēibus eius traderet matrimonio in ipſos nuptiarų dies gladios uirginibus dedit qbus ille ex pcepto patris ſponſos ſuos īterfecerūt excepta Hypmeſtra:quæ Linceum ſeruauit. Bonus eurycion:laus ab artifice:ut mira quē fecerat arte lica on:itē Diuini opus alchimedontis. Neſcia.m.h.quia pp hunc periturus eſt baltheū: quē nunc ſe ſubſtuliſſe lætatur. Sublata:elata. Magno cū op.ptio.ſ.ſic alibi:& magno mercentur atridæ:& ē ſenſus talis:tempus erit quo Turnus optabit quouis pretio redimere ne ipſe palantē occidiſſe uideať. Multo gemitu:cum multo gemitu. O dolor:hos duos uerſus plerique a poeta dictos uolunt.Alii a ſociis qui portanť cadauer. Dolor aūt pp hæc te prima dies bello dedit hæc eadē aufert:dcus pp cū tamē īgētes rutulorų liqs aceruos.

DONA. Vna ſub nocte iugali: Huiuſmodi cælatura triſte augurium detulit Turno futurum ſcilicet ut ipſe nuptiarum cauſa eſſet periturus.

CHRI. Oculos rutulorų.r.a.Vt demonſtraret q̄uis pallas occidendus eſſet nō plus fauere. Turno q̄ ſibi:nā dii ſolo aſpectu fauent. Illa uiā:Nō defuerunt uires iuueni:ſed haſta non incidit in corpus Turni:expreſſit aūt mirifice interiti adoleſcentis ardorē cū eodē pene tpe & haſtā contorſerit: & illa contorta enſem deſtrinxerit. Diu librans:tanq̄ ſecurus:neq; de euentu quicquam dubitans: quod oratio manifeſtat Corruit in uulnus: ex Homero. Immania pondera:& per hoc etiam oſtenditur corporis magnitudo cum tantus eſſet baltheus. Impreſſumque nefas:quaſi uelit hoc triſte fuiſſe prodigium. Bonus:doctus ut Cur non mopſe boni quoniam conuenimus ambo. Celauerat:ſculpſerat.Nam cælum ſculpellum eſt:quo ſtatuarii ſtatuas ſculpendo conficiunt. Neſcia mens hominum:miſeret humani generis:cuius tanta eſt rerum inſitia:ut ſæpiſſime gaudeant ſe adeptos eſſe ea quæ ſibi exitio futura ſint ut copioſiſſime proſequitur iuuena.ī ea ſatyra cuius initiū ē Omnibus in terris q̄ ſunt a gadibus.Ibi.n.eſt: Nocitura toga nocitura petūtur militia: Inuehitur etiam ī hominum inſolentiā:qui in rebus ſecūdis ita efferunť ut ſe intra modeſtiæ terminos cōtinere nō poſſint. Hæc te.p.d.oſtendit q̄ ſint falaces reų euentus q̄ icerta in rebus fortuna : q̄ nihil de ea ſperandum.Nam is qui plenus ſpe uenerat & uictoria iam anima conceperat primo pugnæ congreſſu extinctus eſt.

Nec iā phama mali tanti:ſed certior auctor
Aduolat æneæ tenui diſcrimine leti
Eſſe ſuos:tempus uerſis ſuccurrere teucris
Proxīa quæq; metit gladio:latumq; p agmen
Ardens limitem agit ferro:te turne ſuperbum
Cæde noua quærens.palas euander in ipſis
Omnia ſunt oculis:mēſæ quas aduena prius
Tunc adiit:dextræq; datæ: ſulmone creatos
Q uatuor hī iuuenes:totidē quos educat uſēs
Viuētes rapit inferias: quos immolet umbris:
Captiuoq; regi perfundat ſanguine flammas:

SER. Certior auctor.i.nuntius uerus. Tenui diſcrimine læti:modico mortis iterſtitio propter q̄ magna palantis uirtus oſtenditur: quo iterēpto oīs ē ī fugā cōuerſus exercitus. Verſis : fugatis. Latū li.a.a.p agmē.i.facit:ſic melius q̄ ſi dicas latū p agmen. Ergo ſicut intelligamus:aut p ordinē aut p hypallagen: nā & ſupra ſic ait.Hæc ego uaſta dabo : & lato te limite ducam. Pallas euandri ī ipſis Oīa ſunt oculis:erat rectū palas: euāder menſas q̄s aduena primus Tunc adiit dextræq; datæ in ipſis omnia ſunt oculis:ſed perite ſciſſa ē narratio:p quā animus æneæ perturbatus exprimiť. Inferias quos immolet umbris:Inferiæ ſunt ſacra mortuorum:quæ inferis ſoluuntur. Sane mos erat in ſepulchris uirorum fortium captiuos necari: quod poſtquam crudele uiſum ē placuit gladiatores

Inde mago procul inſenſam cōtēderat haſta.
Ille aſtu ſubit:ac tremebunda ſupuolat haſta.
Et genua amplectens affatur talia ſupplex.
Per patrios manes:& ſpes ſurgentis iuli
Te precor hanc animā ſerues natoq; patriq;.
Eſt domus alta:iacent penitus defoſſa talenta
Cælati argenti:ſunt auri pondera facri:
Infectiq; mihi.non hic uictoria teucrum
Vertit̃:haud anima una dabit diſcrimia tāta.
Dixerat.æneas cui contra talia reddit.
Argenti:atq; auri memoras quæ multa talēta
Gnatis parce tuis belli commertia turnus
Suſtulit iſta prior:iā tum palante perempto:
Hoc patris anchiſæ manes:hoc ſentit iulus.
Sic fatus galeam leua tenet:atq; reflexa
Ceruice orantis capulo tenus abdidit enſem.
Nec pcul hæmōides phœbi triuiæq; ſacerdos
Infula cui ſacra redimibat tempora uitta
Totus collucens ueſte:atq; inſignibus armis:
Q uē cōgreſſus agit cāpo: lapſumq; ſupſtās
Immolat:ingentiq; umbra tegit arma ſereſtus
Lecta refert hūeris:tibi rex gradiue trophæū

ante ſepulchra dimicare:qa buſtis buſtiarii dicti ſūt. Captiuo.ſ.pro captiuoꝵ: ut Captiui pendēt currus: itē captiuaq; ueſtis Congerit̃ & eſt ut diximus ſpecioſus ornatus. Mago: dtūs ut ſupra llo uamq; procul. Subiit:ſubſedit. Per patrios manes &.ſ.per eas pſonas rogat propter q̃s pcatur. Penitus defoſſa talenta: multi.n.diuitias ſuas obruebāt:unde Hora.Quid iuuat imenſum:te argenti pondus & auri Furtiui defoſſa timidi deponere terra.Sane melius infoſa diceret q̃ defoſſa:ad quod eſt metri neceſſitate compulſus: nā fugit dubiā ſyllabā. Non hic ui.te.Vertitur:Luca.nec pondera reꝵ Nec momenta ſumus. Gnatis pce tuis: qui in Virgi.deſcripſit declamationes de hoc loco ait: Improbus es:Qui autē regi dones:aut filios exhæredes pce autem eſt ſecūdū antiquos ſerua:ut apud Lucilliū & Enniū inuenit̃. Natis parce tuis:at q ſupra dixit. Natoq; patriq;:quomodo ait natis? nō ē cōtrarium:nam liberos ēt dicimus unum filiū. Adeo ut Teren.Filias liberos dixerit ut in ecyra:qui illū dignum decreuerūt:ſuos cui liberos committerent. Vbi pater de filio ad uxorē loquit̃. Ergo uſurpauit reſpiciēs ad liberos ut gnatos de uno diceret. Commertia:uiciſſitudines:& ignoſcendi facultatem. Nec procul hæmonides:hoc nomen licet poſſit eē & patronymicō: quia in des exit:ut dicamus hæmonis filius. Tamen melius ē ut id proprium eſſe dicamus qa nuſq̃ nomē eius aut pmiſſum ē:aut ſecutū ergo ſimile ē patronymico:ut ſit Hæmonides ſicut Thucidides. Infula:faſcia ī modū diadematis a qua uitæ ex utraq; pte depēdebant:q̃ plerunq; lata & plerunq; tortilis de albo & coco. Inſignibus armis:Aſp ſic legit:& utitur Salu.exemplo qui ait:equo atq; armis inſignibus.Probus uero inſignibus albis dicit legendum:ut ueſtes albas accipiamus quæ ſunt ſacerdotibus congrue: ſicut Statius de amphiarao dicit Albaq; purpureas interplicat infula criſtas. Campo:per campum. Immolat:quaſi uictimā ut ille conſueuerat. Nam hoc uerbo ad ſacerdotis nomen alluſit. Ingentiq; umbra tegit: aut magnitudine corporis ſui obumbrat eius cadauer:aut ingenti umbra ideſt morte tegit ut in æternam clauduntur lumina noctem:aut ingenti umbra tegit ſecundum uſum accipiendum eſt ideſt inſultatione eum opprimit. Sereſtus:Sereſtos duos intelligamus:unū in caſtris:& unum cum ænea: nam troiani nondum erupere:ut intelligamus eum quem ſupra dixit.Ergo duo ſunt:nec mirum cum & ipſe dixerit q̧ exemplo eſſe poſſit Aſſaraciq; duo. Lecta refert:proprie dixit:nam ſpolia quæ aptantur trophæis legi dicunt̃.i.eligi. Trophæum:declinatio latina eſt:unde & penultima habebit accentum in numero plurali:quia trophæa dicimus ſicut græci: nec aliquid tamen mutilamus erit in antepenultima accentus:ſicut apud græcos.

DONA. Metit:qui metit facile ſecat ſegetes & obſtantia monet: ſic æneas facile cedebant qui obſtabant. Quatuor ſulmone creatos:mira uirtus hominis:qui tanta facilitate tot uiuentes hoſtes rapiat.

CHRI. Limitē agit: quaſi dicat uiā q̃uis anguſtā ſibi per hoſtes facit ut oſtendat q̧ q̃uis fortiſſimus eſſet æneas illi tamen terga non dabant:ſed uix illi tantū cedebant q̃ tranſire poſſet. Pallas euander.i.i.ſ.o.Vir.eni beneficioꝵ gratiſſimus moleſte ferebat talē ſe gratiā Euandro rediturum. Per patrios manes: breuis & ipſi accōmodata orō.Nā cū petat ſe ſeruari patri & filio rogat p patrē & p filiū:deinde proponit utilitatem: poſtremo oſtendit ſalutē ſuam nullū eſſe detrimentum uictoriæ. Oratio autem æneæ demonſtrat nō crudelitate naturæ:ſed neceſſitate quam intulit Turnus non parci ſibi:ergo potius ex pietate in pallanta q̃ ex odio ui eum id agere cogitur.Multa enim ſua natura impia uideri poſſunt:quæ aliqua re interueniente fiunt pia.

SER. Inſtaurāt acies: κα7ατοσ ιοπομενον ante fuſas accipiamus:ex eo quod dixit iſtaurāt. Vulcani ſtirpe creatus:notandū ſtirpē de patre dictam: cū ſemper de longa generis ſignificatione dicatur. Dardanides: patronymicō a maioribus. Dixerat ille aliquid: prouerbialiter dictum eſt:ac ſi diceret non mirum ſic occiſum eſſe eum qui ſibi plurimum arrogabat. Cæloq; animum fortaſſe ferebat: forte exæquauerat cælo ut de ænea Drances quibus cælo te laudibus æquē Siluicolæ fauno dryope quem nympha crearat. Faunus hoc loco quidam ruſticus intelligendus eſt: non deus:ſicut ſupra anxyrus quem legimus iouem.Nō

Inſtaurant acies uulcani ſtirpe creatus
Cæculus:& ueniēs marſoꝵ a mōtibꝫ umbro.
Dardanides cōtra furit:anxuris enſe ſiniſtrā
Et totum clypei ferro deiecerat orbem
Dixerat ille aliqd magnū.uiq; affore uerbo
Crediderat:cæloq; animum fortaſſe ferebat.
Caniciemq; ſibi:& longos promiſerat annos.
Tarquitus exultās contra fulgentibus armis:

Syluicolæ fauno dryope quē nympha crea/
Obuius ardenti ſeſe obtulit:ille reducta (rat:
Loricam clypeiq; ingens onus impedit haſta.
Tūc caput orātis nequicq̄:& multa parantis
Dicere deturbat terræ:truncumq; tepentem
Prouoluens ſuper hæc inimico pectore fatur.
Iſtic nunc metuende iace:non optima mater
Cōdet hūi:patrio ue onerauit mēbra ſepulcro
Alitibus linquere feris:aut gurgite merſum
Vnda feret:piſceſq; īpaſti uulnera lambent.
Protinus antæum:& lichā prima agmina turni
Perſequitur:fortemq; numā:fuluūq; camertē
Magnanimo uolſcente ſatum ditiſſimus agri
Qui fuit auſonidū:& tacitis rḡnauit amyclis
Agæon qualis centum cui brachia dicunt
Centenaſq; manus:qnquaginta oribus ignē
Pectoribuſq; arſiſſe:iouis cum fulmina cōtra
Tot paribꝰ ſtreperet clypeis:tot ſtrīgeret ēſes:
Sic tot æneas deſæuit in æquore uictor
Vt ſemel intepuit mucro:quin ecce niphei.
Quadriiuges i equos: aduerſaq; pectora tē/
Atq; illi longe gradientē & dira fremētē (dit
Vt uidere:metu uerſi retroq; ruentes:
Effundūtq; ducem:rapiūtq; ad littora currus.
Interea biiugis infert ſe lucagus albis
In medios:fraterq; liger:ſed frater habenis
Flectit equos:ſtrictū rotat acer lucagus enſē.
Haud tulit æneas tanto feruore furentes.
Irruit:aduerſaq; ingens apparuit haſta.
Cui liger.

nulli etiam nympham non deam: uolunt:ſed græcæ ſponſam dictam nec incredibile ſit ex duobus numi/nibus procreatum eſſe mortalem q̄q̄ hæc numina ſe/cundū Ariſtotelem aliquando moriantur. Ille redu/cta:ideſt longa:ut Interea uidet æneas in ualle redu/cta:& intelligimus protenta haſta tarquiti arma eſſe i/pedita. Alii reducta retroducta dicunt quod non pro/cedit. Iſtic nunc metuende iace: Sarcaſmos ē hoſtilis irriſio. Patrio ſepulchro:etiam hic apparet Faunum hominem fuiſſe. Impaſti: ita auidi ut ſemper credā/tur impaſti:ſicut de harpyis dixit in tertio: & pallida ſp ora fame quaſi fame. Auſonidum: pro auſonida/rū:ſicut deum ꝑ deoꝝ:nam auſonidum a genere fœ/minino uenit:ut hæc auſonis hæ auſonides auſonida/rum uero uenit ab eo quod eſt hic auſonida huius au/ſonidæ. Tacitis regnauit amyclis:iter caietam & Ter/racinam oppidum conſtitutum eſt a laconibus q co/mites Caſtoris & Pollucis fuerunt:& ab Amyclis pro/uinciæ Laconiæ ciuitate eſt ei nomen inditum.Laco/nes itaq; iſti cum ſecundum pythagoream ſectam a cædæ omnium animalium abſtinerent. Vnde Iuue. A cunctis animalibus abſtinuit qui tanq̄ hominem: & ex uicinis paludibus natas ſerpentes occidere nefas putarent:ab iiſdem interempti ſunt. Vnde Amyclas tacitas dicit ideſt pythagoreas.Nam pythagorica uir/tus eſt quinquennale ſilentiū.Eſt & alia expoſitio:cū frequenter falſa nuntiarentur hoſtes:& inani terrore ciuitas quaſſaretur:Lata lege cautum eſt ne quis unq̄ hoſtis nuntiaret aduentum. Poſtea cum uere hoſtis ueniret nullo nuntiante ex improuiſo capta eſt: unde tacite Amycle dictæ ſunt ꝙ perire ſilentio. Hinc eſt quod ait Lucillius: Mihi neceſſe eſt loqui. Nam ſcio amyclas tacendo periſſe. Aegeō qualis:ipſe eſt & bria/reus. Ignem pectoribus arſiſſe:Aſper dicit. Ignē hūc animæ intelligendum calorem uenientē ex ferocita/te:ut ſit cum uim ſuæ crudelitatis efflaret. Alii ignem hunc fulminis uolunt: ut ſit dictum quemadmodū in primo Illum expirantem tranſfixo pectore flam/mas.Sane notandum ignem arſiſſe cum igni alia res ardeat. Sic:ut non unam manum putares. Namque ad hoc pertinet comparatio:ut intelligamus eū mul/titudinis uice dimicaſſe. Intepuit mucro:nimia ſcilicet cæde. Quadriiugis:propter homœoteleuton noluit dicere quadriiugos:contulitq; ſe ad aliam declinationem.Nam & quadriiugos & quadriiuges dicimus:ſicut inermes & inermos:exanimes & exanimos. Atq; illi:ſcilicet equinam ad ſuperiora retulit: quod ſciendum ē eſſe uitioſum. Interpoſuit enim Aduerſaque pectora. Longe gradientem : longis gradibus incedentem: & eſt militaris incenſus. Biiugis:erit nominatiuus hic biiugus.Nam biiugibus faceret ſi eſſet tertiæ formæ ab eo quod eſt hic biiugis genitiuo huius biiugis.

DONA. Canitieq; ſibi:irridet qui futuroꝝ ſcientiæ cōfidunt. Metuende:qui te metuendū arbitratus es.

CHRI. Iſtic nunc metuende iace:Hoſtilis & amara increpatio. Amyclis:uolunt nonnulli milites caſto/ris qui lacones eſſent poſt primum bellum troianum in italiam ueniſſe.Alii āt ſcribunt illos lacones quidem fuiſſe non Caſtoris milites:ſed exilio actos qui inter Caietam & Fundos urbem paluſtri loco condidere:& ab amyclis urbe laconica Amyclas dixere.Has Plinius ait a ſerpentibus deletas.Emilius autem Aſper refert cum ſæpe falſo anuntiaretur aduentus hoſtium amyclenſibus capitale ex lege inſtitutum eſſe:ſi illud deinceps nū/tiaretur.Ergo cum aduentarent hoſtes nihil nuntiatū eſt & per ſilentiū capta eſt urbs : hinc Lucilius ait Mihi neceſſe eſt loqui.Nam ſcio amyclas ſilentio periſſe:& Syluius italicus:Quæque euertere ſilentia amyclæ : ſed potuerunt ita captæ ſequentibus deinde tēporibus a ſerpentibus deleri. Aegæon:de quo in ſuperioribus di/ximus:nam ipſe Briareus eſt centum brachia:nam εκατονχυροσ ideſt centimanus fingitur.

Nō diomedis equos:nō currū cernis achillis:
Aut phrygiæ campos:nunc belli finis & æui
His dabitur terris:ueſano talia late

SER. Nō diomedis equos.n.cur.cer.achil. Duos obiicit a quibus ē uictus æneas:nec tamen uſquequa/que:nam eorum impetus euitauit. Dicta parat : pōt legi & dicta parat contra. Pronus.p.pronus nomē eſt:nam & comparatur ut pronior. Si āt participium

eſſet fieret uitioſa locutio ſine interpoſitione locutio/ nis. Proiecto:extento: ut proiectaq; ſaxa pachynni. Lucage nulla tuos curus fuga ſegnis equoꝝ Prodi/ dit Aut uanæ uertere ex hoſtibus um. Hæc allocu/ tio contraria eſt ſuperiori. Hoc.n.continet. Obiecisti mihi q̄ ſim & a Diomede & ab Achille conuerſus in fugā:te uero o Lucage nec equorum tarditas ꝓdidit: quod mihi contigit:cum a Diomede occiſus eſt Pan darus:qui in eodem curru dimicabat:nec aliqua um/ bra equi tui territi:quod factum ſæpius i Homero le gitur:ſicut paulo poſt Turnū cogit imago bella deſe/ rere. Poteſt tamen & ad illud referri quo tempore eū ab Achille nube Neptunus eripuit:ut in quinto com memorat. Ipſe rotis ſaliēs:ſarcaſmos ē:nam per irri/ ſionem dictū eſt. Ille enim uulneratus ceciderat. Ro tis.i.curru a parte totum. Sine: permitte uiam.ſ.reli que patere:& συγχωρησον:Latebras animæ pectus definitio pectoris eſt. Edebat:quaſi ad ſpectandū:un de & muneꝝ editores dicunt. Vt rebare: ut arbitra/ baris. Veꝝ eſt q̄ troiani Veneris uirtute nituntur: & dictum ē per ironiam:nā ſuperfluo quidam hāc ora/ tionē ſimpliciter dictam uolunt:ut re uera dicat Iup/ piter per ſe nihil poſſe troianos quod falſum ē: adeo ut iunonis oratio ad ironiam: non ad ſimplicia uerba reſpondeat. Nec te ſententia fallit:hoc per parenthe/ ſim dictum eſt. Viuida:fortis ut Sed bello uiuida uir tus. Cui iuno ſūmiſſa:humilis & quia itellexit obli/ qua troianorum accuſatione impugnari ſuum pudo rē:& ipſe reſpondit oblique. Triſtia:ſeuera: Terenti. Et triſtis ſeueritas ineſt atq; in uerbis fides. Itē contra Virgili. Furias amnēq; ſeuerum.i.triſtem. Quin .i. ut non nam confirmatiua particula non eſt. Nunc pereat teucriſque pio dat ſanguine pœnas: ſermo ob/ liquus non apertus ductus. Nam non agit ut pereat: ſed magis fauet eius ſaluti. Quod autem dicitur pio ſanguine: Aeneæ eum latenter exequat:qui ubique di citur cultor deorum. Ille tamen:quamquam mori/ turus:tamen a diis originem ducit. Noſtra: diuina. Quartus pater: abauus nec eſt contrarium illud cui Pilumnus auus potuit enī fieri: ut & auus & abauus eius a pilumno pilumni nominarentur.

DONA. Achillem & Diomedem non uult lau/ dare ſed illos cum Aenea deprimit. In phrygiis: qua ſi dicat i q̄bus uerſabant̄ ibelles. Nō di.p.nā prudens norat nō lingua:ſed māu utēdus ī bello. Submiſſa: humilem eſſe decet quem neceſſitas ꝑcandi urget.

CHRI. Non diomedis equos:uanitatis plena ora tio ē:quæ ex ore fortiſſimorum prudentiumq; uiro/ rum non egreditur. Qui enim res grandes aggrediū/ tur ii potius ſilentio conſilium tegunt q̄ uanis minis efferuntur. Vnde de Aenea profert:Sed non & troius

Dicta uolāt ligeri:ſed non & troius heros
Dicta parat cōtra:iaculū nā torquet in hoſtē
Lucagus ut pronus pendens in uerbera telo
Admonuit biiugos:proiecto dum pede leuo
Aptat ſe pugnæ:ſubit oras haſta per imas
Fulgentis clypei:tum leuum perforat inguē:
Excuſſus curru moribundus uoluitur aruis.
Quem pius æneas dictis affatur amaris.
Lucage nulla tuos currus fuga ſegnis equorū
Prodidit:aut uanæ uertere ex hoſtibꝫ umbræ.
Ipſe rotis ſaliens iuga deſertis.hæc ita fatus
Arripuit biiugos:frater tendebat inermes
Infœlix palmas curru delapſus eodem.
Per te per qui te talem genuere parentes
Vir troiāe:ſine hāc aīam:& miſereī precātis.
Pluribus orāti æneas:haud talia dudum
Dicta dabas:morere & fratrē ne deſere frater.
Tū latebras animæ pectus mucrone recludit.
Talia per campos edebat funera uictor
Dardanius:torrentis aquæ uel turbinis atri
Morte furēs tandē erūpunt:& caſtra reliquūt
Aſcanius puer:& nequicq̄ obſeſſa iuuentus.
Iunonem interea compellat iuppiter ultro
O germana mihi:atq; eadē gratiſſima cōiūx
Vt rebare uenus(nec te ſententia fallit)
Troianas ſuſtentat opes:non uiuida bello
Dextra uiris:animuſq; ferox::patienſq; pīcli.
Cui iuno ſummiſſa::qd o pulcherrime cōiūx
Sollicitas ægrā:& tua triſtia dicta timentem.
Si mihi q̄ quondam fuerat:quāq; eſſe decebat
Vis in amore foret:nō hæc mihi nāq; negares
Omnipotens:qui & pugnæ ſubducere turnū:
Et dauno poſſem incolumem ſeruare parēti.
Nunc pereat:teucriſq; pio det ſanguīe pœnas
Ille tamen noſtra deducit origine nomen.
Pilumnuſq; ili quartus pater:& tua larga
Sæpe manu multiſq; onerauit limina donis.
Cui rex ætherei breuiter ſic fatur olympi.

heros dicta parat contra. Quem pius æneas dictis affatur ama.genus dicendi ardens erectum & infenſum ē dq q̄le ſit &:cui tribuat̄ iam ſupra demonſtrauimus. Hoc nō mitiori Aeneæ naturæ quadrat:ſed animo ſuo morte Palantis exacerbato conuenit. Ergo poeta ne hoc ingenio ſuo: ſed concitationi ex merore interempti Pallantis dare uideret̄:dixit pius æneas dictis amaris ut pietas naturæ amaror concitationis eſſe ſignificaret.

Turbinis:de quo alias. Tandem erumpunt.ſ.poſtq̄ æneas ita uires hoſtiles contriuerat:ut pene obſidionem iam deſererent. Aſcanius:qui & parenti ſubuenire: & hoſtem ulciſci cupidiſſimus erat. Nequicq̄: quia ſupe rari aut ne erumperet prohiberi non potuit. Cui iuno ſubmiſ.oſtendit ex fortunæ uarietate & ſuperiores de iici & abiectores efferri conſueuiſſe:Videmus enim nunc Iunonem in deſperatione omnium rerum faſtus & grandia ſua uerba depoſuiſſe. Muliebriter igitur queritur de imminuto iouis amore erga ſe: & ſupplex orat: ut ſi non uictor ſaltem incolumis e pugna diſcedat Turnus. Eſt autem oratio artificioſa. Nam a principio oſtē dit non cedere Veneri:ſed illi quem timet:ut & in Venerem inuidiam moueat quæ non ſua induſtria: ſed alie

po auxilio ſuperet:& in ſe commiſerationem captat:quæ iniquitate mariti ſuccumbere cogaſ. Quod magis dolendum uidetur quod non ſui aut rei culpa:ſed imminutione amoris hoc ſibi accidere oſtendit: nec diſce dit a natura muliebri quæ omnia ſibi denegata imputant imminutione amoris.

Si mora præſentis leti tempuſq; caduco
Oratur iuueni:meq; hoc ita ponere ſentis
Tolle fuga turnũ.atq; inſtantibus eripe fatis
Hactenus indulſiſſe uacat:ſin altior iſtis
Sub precibus uenia ulla latet:totũq; moueri
Mutari ue putas bellum ſpes paſcis inanes.
Cui iuno illachrymãs:quid ſi q̃ uoce grauaris
Mẽte dares.atq; hæc turno rata uita maneret:
Nũc manet inſontẽ grauis exitus:aut ego ueri
Vana feror:quin ut potius formidine falſa
Ludat:& i melius tua qui potes orſa reflectas.
Hæc ubi dicta dedit:cælo ſe protinus alto
Miſit:agens hyemem nimbo ſuccicta p auras
Illiacamq; aciem:& laurentia caſtra petiuit.
Tũ dea nube caua: tenuẽ ſine uiribus umbrã
In faciem æneæ uiſu mirabile monſtrum
Dardaniis ornat telis: clypeumq; iubaſq;
Diuini aſſimulat capitis:dat inania uerba:
Dat ſine mẽte ſonum:greſſuſq; effingit euntis
Morte obita quales phama ẽ uolitaſ figuras:
Aut quæ ſopitos deludunt ſomnia ſenſus.
At primas læta ante acies exultat imago.
Iritatq; uirum telis:& uoce laceſſit.
Inſtat cui turnus:ſtridentemq; eminus haſtã
Coniicit:illa dato uertit ueſtigia tergo.
Tum uero ænean auerſum ut cedere turnus
Credidit:atq; aĩo ſpem turbidus hauſit inanẽ
Quo fugis ænea:thalamos ne deſere pactos.
Hac dabitur dextra tellus quæſita per undas.
Talia uociferãs ſequitur:ſtrictumq; coruſcat
Mucronẽ:nec ferre uidet ſua gaudia uentos.
Forte ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi
Expoſitis ſtabat ſcalis:& ponte parato

SER. Si mora pſ̃entis leti: ex iouis cõceſſione q̃li arte egerit iuno cognoſciſ.ſ.ut Turnus poſſit euadere. Caduco:morituro. Ponere:facere ſic Lucili.Homerũ ſecutus:q ait αλγεεθηκεν.i.fecit. Hactenus indulſiſſe uacat:ingenti arte locutus eſt. Nã dicendo uacat oſtẽdit ſup hoc breue ſpaciũ ulterius bonaꝝ ſtellaꝝ irradiatione Turni fata differre non poſſe. Vnde non ait indulſiſſe libet: ſed uacat ac ſi diceret iam undiq; in mortem truditur Turnus: hoc tantum uacat ſpacium. Hinc eſt quod & ſupra ait Metaſq; dati peruẽit ad æui. Venia ul.beneficium quod ſperas te me reri. Quod uoce grauaris: Negas fato. Vox enĩ iouis fatum eſt. Stati. Et uocem fata ſequuntur:hoc ãt dicit Vtinã quæ negas uoce ideſt fato mẽte preſtares: nam ſi iouis uox fatum eſt põt aliud fando fati ordinẽ cõmutare. Grauaris autẽ negas grauiter fers. Et hac locutione non niſi per accuſatiuum utimur: ut ſi dicas aggrauor aduẽtum tuum: ideſt grauiter fero grauor præſentiam. Nam ipſe dixit qua grauaris aliter non dicimus in hac ſignificatione. Similiter etiam accuſatiuo caſu utimur: cum uolumus abſolutam facere locutionem & per gerundii modum aliquid dicere ut petendum mihi eſt equm: codicem Byrrhum hinc Virgili. Et pacem troiano ab rege petendum: nã ſi dixeris petendus ẽ codex iã nõ per gerundii modũ: ſed participialiter loqueris. Rata:firma ppetua. Veri ua.ſe.ſum ueritatis ignara. Nimbo ſuccinta nubibus:quia pmiſit agens hyemẽ quod niſi eſſet ſplendorẽ acciperemus:q eſt circa corpus deoꝝ. Nube caua: erit nominatiuus hæc nubes:nam nubs nõ dicimus: quod ait Liui. Andronicus:q primus edidit fabulã latinã apud nos. Iubaſq;:propter equinã caudã q̃ eẽ ſolebat in galeis:ut Criſtaq; hirſutus equina. Diuini aſſimilat capitis:hoc ex perſona poetæ dictũ ẽ intuentis futura:nã poſt mortẽ i numeꝝ referunſ deoꝝ. Dat inania uerba:nec a mẽbris nec a mẽte uenientia. Obita:ſũpta & ſuſcepta & completa. Exultat: exultare ẽ gaudere & p ſe plenũ ẽ:nam inſultare ẽ irridere inimicos & dicimus inſulto tibi. Licet Salu. dixerit Multos ab adoleſcentia bonos inſultauerat:quãuis poſſit illic alia eſſe ſignificatio:multos inſultauerat: hoc ẽ impetũ fecerat. Irritatq; uiꝝ telis:ideo hac arte agit iuno: & imagine decipit Turnum:qui ſi ex apto fugã ſuaderet more uiri fortis ille fugæ pponeret mortẽ: cũ preſertim ipſe in ſequẽtibus dicat:Vſq; adeo ne mori miſeꝝ ẽ? Turbidus:elatus arrogantia tumens. Tellus q̃ſita per undas:ſic alibi En agros & quã bello troiane petiſti Heſperiam metire iacens. Vociferans ſequitur: ſequens clamabat:non autem dixit & ſic eſt ſecutus. Nec ferre uidet ſua gaudia uentos:prouerbium eſt uenti ferunt gaudia.i.lætatur incaſſum ſic ſupra: Sed auræ omnia diſcerpũt. Itẽ partem mentẽ dedit partẽ uolucres diſperſit in auras. Forte ratis:Deſcriptio per echaſim facta:non enim a ſupioribus pendet: ſed antedictis adiungitur:ut inſula ſicanum iuxta latus. Has autem deſcriptiones eſſe apertas & raras conuenit:ſicut & Hora. decet in arte poetica dicens purpureus late:qui ſplendeat unus & alter Aſſuitur pannus ſunt enim ornatui. Crepidine ſaxi:crepido eſt abrupti ſaxi altitudo. Sane hoc loco antiptoſis facta eſt propter metrum cõiuncta ergo crepidine pro crepidini:ſicut Heret pede pes:pro pedi.

DONA. Nihil eſt quod ex Donati uolumine hic ponendum ſit.

CHRI. Si mora præſentis.I.intellexit Iuppiter q iuno in tam plena conceſſione oblique non ſolum q turnus tunc ſubtrahi poſſet a pſ̃enti pugna petebat:ſed omnino incolumis deinceps euaderet: iccirco illi circumſcribit tempus in quo notatur q rata differri poſſunt:ſed non tolli. Ponere:conſtituere. Quod autem umbrã iformã æneæ conſtituat iuno non eſt ab re. Nam ipſa ambitio perſæpe honorum cupidos uiros ita impellit:

ut umbras pro æneа.i.inanē quādā gloriā pro uera laude ſectenť & illa gloria capti: multa ſupra humanā conditionē aggrediantť: cui rei fabula etiā ixionis quadrat: qui cū ſe iunoni concubere putat nubibus admiſcetur.

Q ua rex cluſinis aduectus oſinius oris
Huc ſeſe æneæ trepida fugientis imago
Coniicit in latebras: nec turnus ſegnior inſtat:
Exuperatq; moras: & pontes trāſilit altos.
Vix prorā attigerat: rupit ſaturnia funem:
Auulſamq; rapit reuoluta per æquora nauē.
Illum autē æneas abſentem in prælia poſcit
Obuia multa uirum demittit corpora morti.
Tū leuis haud ultra latebras iā quærit imago:
Sed ſublime uolās nubi ſe immiſcuit atræ
Cum turnū medio interea fert æquore turbo.
Reſpicit ignarus rerum ingratuſq; ſalutis.
Et duplices cum uoce manus ad ſydera tēdit
Omnipotens genitor tāton me crimīe dignū
Duxiſti: & tales uoluiſti expēderť pœnasť ...
Q uo feror? undē abii? q̄ me fuga quo ue redu
Laurentis ne iterū muros: aut caſtra uidebo?
Q uid manus illa uir℞: q me meaq; arma ſecuti
Q uos ue (nefas) oēs nefanda in morte reliq;
Et nunc palātes uideo: gemitumq; cadentum
Accipio. qd agā? aut quæ iā ſatis ima dehiſcat
Terra mihi? uos o potius miſereſcite uenti
In rupes in ſaxa (uolens uos turnus adoro)
Ferte ratem: ſæuiſq; uadis immittite ſyrtis:
Q uo neq; me rutuli: neq; cōſcia fama ſeq̄tur.
Hæc memorās aio nūc huc nūc fluctuat illūc
An ſeſe mucrone ob tātum dedecus amens
Induat: & crudum per coſtas exigat enſem:
Fluctibus an iaciat mediis: & littora nādo
Curua petat: teucrūq; iterū ſe reddat in arma.
Ter conatus utrāq; uiā: ter maxima iuno
Continuit: iuuenēq; animi miſerata repreſſit.
Labitur alta ſecās æſtu fluctuq; ſecundo.
Et patris antiquā dauni defertur ad urbem.

SER. Oſinius: ipſe ē quē ſupra Maſſicum dixit ergo ut diximus ſi Oſinius propriū eſt: maſſicus appellatiuū licet poſſit fieri ut duo nomina unius ſint: ut ē Numa pōpilius Alexander magnus. Cluſinis oris: Thuſciæ ciuitate. Tranſilit: hoc ſermone feſtinātis celeritas indicať. Rupit ſaturnia funē: ne deprehēſo dolo ad bellū rediret. Illū autē æneas abſentē in prœlia poſcit: ſic melius q̄ ſicut nōnulli uolūt. Vrbanus nāq; ſic legit: ille āt Aeneam abſentē in prœlia poſcit: ut q̄ſi ad Turnum poſſit referri. Obuia multa uirum demittit corpora morti: quod Vrbanus dici arbitratur de nautis in naui inuentis: quod non procedit: nā abſens diciť q recedit: quod nunc Turno congruit: non Aeneæ qui intereſt p̄liis. Medio: ad mediū. Turbo: uis uenti. Ignarus re℞: artis per quā euaſerat. Omnipotens genitor: duo antonomaſia pro uno proprio ut Tritonia pallas. Tantō: pro tantone: & conſtat mutilatas partes orationis accentum in eodē loco habere in quo etiā integræ habuerūt: nā μopiα.i.minores particulæ: ut q; ne ue ce quotiens iunguntur aliis partibus ante ſe accentū faciūt q̄ſlibet ſit ſyllaba quæ precedit: ſiue breuis ſiue longa ut muſæq; huiuſue illiſce tantone: adduce: & hæc mutilata ſimiliter proferunť ſcilicet ſub eodem accentu. Q uéue red. qualem: ut hunc ego te Euryale aſpitio: & quaſi neſcius ſui eſt in tanta rerum permutatione. Laurētiſne ite℞ muros: quaſi deliberatio eſt. Q uid manus illa uirum: ſyllepſis per genus: nam a manu ideſt multitudine ad uiros tranſitum facit. Palantes uideo: intelligimus eū non longe a terris fuiſſe: nam quod ait ſupra Medio fert æquore turbo: ut diximus ad medium accipiendum eſt: aut quia medium dicitur omne quod eſt inter finem & initium: ut in quinto Interea mediū æneas iam claſſe tenebat. Gemitumq; cadētum accipio: hinc apparet de ænea dictum. Obuia multa uirum demittit corpora morti ima terra: Dolet ſibi etiam infœliciū uota oblata: ſi quidem in mari conſtitutus optare hiatum non poteſt terræ. Imam autem terræ dixit: quæ continet maria. Miſereſcite uenti: propetentis qualitate nonnunquam etiam mors uidetur eſſe miſeratio: ut hoc loco: item ſupra Figite me ſi quā eſt pietas. Adoro: ad uacat & eſt metri cauſa additum. Syrtis: ubi harenoſa ſunt loca: aut re uera ad ſyrtes. i. ad mūdi extrema quo me nec fama comiteť. Mucrone induat: aut κα7ωχρησ τικοσ dixit iduat ꝓ feriat. Aut hypallage eſt pro mucrone ſuo induat corpore: Si eni inducere ē ueſtire. Nō mucrone corpus induitur ſed induitur mucro corpore: ideſt tegitur & ueſtitur. Crudum: crudelem cruentum. Animi: pro animo miſerata. Nam figurate locutus eſt: ſicut O preſtans animi iuuenis: pro animo: & illius rei ꝓ illa re. Ad urbem: ardeam & ideo ſic longe ne ex propinquo ſtatim rediret & ut cur ı affectus retineret parentis.

CHRI. Nec turnus ſenior inſtat: nam quotiens per ſummam inſcitiam ēt qui maximi uiri habentur aduerſus res uanas & nihil profuturas omni ui nituntur: & utilia quæ aut dignitatem ſummam: aut ſaltem ſalutem allatura ſint negligunt. Et umbratile quoddam & uanum ſectantur. Crimie. i. pœna & poſuit p̄cedēs pro ſubſequēti: nā quod aliud maius crimen poteſt excogitare dux q̄ caſtra ſuo℞ & pugnantes acies hoſtibus prodere & tamen non ſuo conſilio factum oſtendit: ſed a ioue in hunc errorem deductū dolet. Tanton: non potuit illuſtrius exprimere quaſi dicat quātum nullum aliud ne excogitari quidem pōt potius āt de ioue q̄ de reliquis diis queritur: quia ipſe primus omnium ſuo nutu omnia gerit. Eſt autem pathetica oratio: & qualē i homine ſumma perturbatione furenti eſſe decet. Vnde principium abruptum habet & clauſulas conciſas: ut animus crebro æſtuet neque uſquam conſiſtat. Omnipotens genitor: captat aperte beniuolentiam dum omnipotentem & genitorem appellat: ſed oblique dolet q; cum omnipotens ſit & parentem curam ſubire dece

at in tam nefādum ac ignominioſum errorem illum īduxerit. Quo feror:quaſi dicat eo feror unde ſumma ignominia prouētura ſit. Vnde abii:quaſi dicat a meis quos quia mea cauſa i tāto periculo cōſtituti ſūt deſerere ſummum nefas fuit. Quid manus illa uirum:nō graue eſt hōeſto uiro uiriliter pugnādo hōeſte cadere. Sed turpiter cedere & ſuos i māifeſto periculo prodere peius omni genere mortis optat. Quo ergo aīmo credibile eſt illum & gemitus ſuorum audiſſe & fugam uidiſſe. Quæ iam ſatis ima dehiſcat Terra:cum i tantū dedecus uir fortis & ſolius gloriæ appetēs ſe icurriſſe uideat qd aliud optet/niſi ut terra ſibi dehiſcat: & quod uis genus mortis exoptet:& q̄ procul a rutulis feratur:a quibus ſe maxime probari:& i maxima laude ſe apud illos eſſe cupiebat:& quos in tantas calamitates dum ſibi cōiugium regnumq̧ ſeruari ſtudet impulerat: iuno autem prohibuit:ideſt cupido regnādi continuit.

At iouis interea monitis mezentius ardens
Succedit pugnæ:teucroſq̧ inuadit ouātes.
Cōcurrunt tyrrhenæ acies:atq̧ omnibus uni
Vni odiiſq̧ uiro teliſq̧ frequentibus inſtāt.
Ille uelut rupes: uaſtum quæ prodit in æquor
Obuia uentorum furiis:expoſtaq̧ ponto
Vim cunctā:atq̧ minas pfert cæliq̧ mariſq̧
Ipſa immota manens: plem dolicaonis hebrū
Sternit humi cū quo latagū:palmūq̧ fugacē
Sed latagū ſaxo:atq̧ ingenti fragmine mōtis
Occupat os faciemq̧ aduerſā: poplite palmū
Succiſo uolui ſegnem ſinit:armaq̧ lauſo
Donat haberē humeris:& uertice figerē criſtas:
Necnon euāten phrygium: paridiſq̧ mināta
Aequalem comitēq̧:una quem nocte theano
In lucē genitori amico dedit:& face prægnās
Ciſſeis regina parim creat:urbe paterna
Occubat.ignarum laurens habet ora mināta.
At uelut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper:multos ueſulus quē pinifer annos
Defendit:multoſq̧ palus laurentia ſylua
Paſtus harundinea:poſtq̄ inter retia uentū ē.
Subſtitit:ifremuitq̧ ferox:& ihorruit armos.
Nec cuiq̄ iraſci propius ue accedere uirtus
Sed iaculis:tutiſq̧ procul clamoribus inſtāt
Haud aliter iuſtæ quibus eſt mezentius iræ
Non ulli eſt animus ſtricto concurrere ferro
Miſſilibus longe:& uaſto clamore laceſſunt.
Ille autē impauidus partes cōctatur in omnes
Dentibus infrendens:& tergo decutit haſtas.
Venerat antiquis coriti de finibus acron
Graius hō: ifectos liquēs pfugus hymenæos.
Hunc ubi miſcentē lōge media agmina uidit
Purpureum pennis:& pactæ coniugis oſtro.
Impaſtus ſtabula alta leo ceu ſæpe peragrās
Suadet enim ueſana fames ſi forte fugacem
Cōſpexit capreā:aut ſurgentē i cornua ceruū.
Gaudet hiās īmane:comaſq̧ erexit:& hæret
Viſceribus ſup accūbens:lauit improba teter
Ora cruor:

SER. At iouis ite.mo.Nouimus ſacrilegū eē Mezentiū:iouē ēt hortatū eē alios deos ut a bello deſiſterēt:& dixiſſe rex:iuppiter oībus idē. Quomō ergo pcedit At iouis iterea monitis:dicius prio iouē iuſtitiæ fauere nō ptibus:qđ ſi ē iure Mezentiū in Turni locū fecit uenire:ut iuſtū pliū inueniat:nec una pars penitus a ducibus ſit deſtituta. Quod āt dr̄ ſacrilegū iuppiter admonere nō debuit non admonet ut uicat:ſed ut poſſit perire:illud ēt fruſtra q̄rit̄ quemadmodum numini ſacrilegus obtēperare potuit cū Mezentiū nō apte iuppiter mōeat:ſed ei initiat tale deſiderium unde ē:Dii ne hūc ardorē mentibus addūt Euryale/an ſua cuiq̧ deus ſit dira cupido. Monitis: ab eo quod ē hæc mōita hic uenit datiuus:nā & hos monitus dicimus ut Perſi.hos pueris mōitus ptes īfundere lippos ſed a q̄rta decliatiōe:nec ſingulari datiuo utimur nec plurali:nā unū nomē ē de his:q̄ licet duplicē habeant declinationē tamē aliqbus eoꝝ caſibus pp aſperitatē nō utimur : ut lauri lauribus:cum & huius laurus ab hac lauro dicamus. Concurrūt tyrrhenæ acies:q̄ ſpecialiter odio Mezētii i bellū ruebāt. Prodit i æquor: extēditur: Sic Iuue.Quæ pelago occurrūt medio longeq̧ relinquūt italiam. Ponto:contra pellagus:nā datiuus eſt. Cæliq̧ mariſq̧:ſicut & Mezētium odiorū & teloꝝ totius exercitus. Fugacem:uelocem modo. Latagū occupat os:pro latagi os occupat:& eſt græca figura in Homero frequens: ut ſi dicas εκρουσ εν αχιλλεατον ποδα.i.Achillem percuſſit pedem:pro percuſſit Achillis pedem. Poplite palmum:ea parte qua plurimum poterat. Donat habere:græca figura:ut Argenti magnum dat ferre talentum. Ciſſeis: Hecuba filia Ciſſei ſecundū Euripedem: i Ecuba. Secundum alios Dimantis quod autem face prægnans hæc ideo eſt quia anteq̄ pareret:faculā ſe peperiſſe uidit in ſomnis. Vrbe paterna occubat : ſubaudis paris quod ut non diceret metri eſt neceſſitate compulſus. Ignaꝝ laurēs habet ora mināta.ſ.caſus ſui. Vera tamē ē lectio ignaꝝ.i.ignoratū:qui neſcireſ:& eſt ſupina ſignificatio:ſicut in q̄rto Liquitq̧ uolatile ferrum Neſcius:pro qui neſciebatur. Actus:coactus in retia. Defendit:texit:ut Hic mihi dum teneras defendo a frigore myrtos. Veſulus:mons Liguriæ eſt iuxta alpes:liguria autem cohæret tuſciæ de qua fuerat Mezentius.Vnde ſatis ē cōgrua comparatio. Multoſq̧: pro multos ue nō.n.uicina ē palus laurētia monti.Veſulo:ut poſſit unus atq̧ idem aperte itelligi. Paſtus: pro paſtū nā ſupra ait quē ergo antiptoſis ē. Laurentia:pro laurens:nā recta declinatio hæc eſt. Inhorruit armos:pro armis ihorruit.Aut certe in armos horruit: & erexit ſetas. Tutis clamo.pp piculum. Iuſtæ iræ:pp illud Mortua quin ēt iūgebat corpora uiuis: Cōponēs manibuſq̧ manuſq̧ atq̧ oribus ora. Cunctaſ:diſponit ſe p oēs ptes. Tergo:ſcuto : ut Et uenit

Sic ruit in denſos alacer mezentius hoſtes.
Sternitur infœlix acron:& calcibus atram

aduerſi in tergum ſulmonis. Coriti de finibus:coritus eſt ciuitas thuſciæ & mons & rex pater Dardani. unde nunc qđ uis poteſt referri. Graius homo: oriundo quidem græcus:ſed qui nunc de Thuſcia ueniſſet ad bellum. Miſcentē: perturbantem. Purpureum pennis: bene galeatum:ut Purpurei criſtis iuuenes:ideſt pulchri. Veſana fa.alibi & male ſuada fames. Fugacem:uelocem. Surgentem:creſcentem:cornibus eminentem. Comaſq; arre.naturale eſt:ut irati leones erigant iubas. Lauo:ab eo quod lauo lauis.Nam hoc uerbum & primæ coniugationis eſt & tertiæ a qua nunc ait.Et lauit:item Horati.Lauit amne crines:item neque dulcia mala uino lauere.

DONA. Nihil eſt de Donato.

CHRI. At iouis ītē.mo.nā cū pmiſiſſet iunōi:ut Turnū pugnæ ſubtraheret iniq; egiſſet niſi curaſſet ut alter loco Turni ſuccederet. Ouātes:q̄ſi nihil iā amoto turno timētes. Vni:fecit rē ueriſimilē ꝙ illo pempto & odiū ſaturaſſēt:& metu tyrāni iniq liberi euaſiſſēt:& pp hoc ſolū i expeditionē hāc uenerāt. Veſulus:mōs de quo in Georgicis dictum ē. Palus laurentia·qa uolutabris apri gaudent. Inhorruit.a.quia ſetas erigunt.

SER. Infra cta:aut ualde facta aut re uera īfracta.

Orodem:iſtum orodem uirum ſortem itelligimus in fugam conuerſum neceſſitate:nam ipſe Mezentius paulo poſt dicturus eſt ad hortandos ſocios : Pars belli haud tēnenda uiri iacet altus orodes. Furto:inſidiis:Haud tēnenda uiri:aſper uiris legit. Altus: magnus ut Sic pater ille deū faciat ſic altus apollo. Pæana ſecuti:pæan proprie Apollinis eſt laus:ſed abuſiue etiam aliorum dicitur.Vnde pīdarus opus ſuum qđ & hominum & deorum continet laudes pæanas uocat. Nec longum lætabere: duo dixit: nec diu lætaberis:nec me indefenſo : Homeri autem more morienti dedit ſcientiam futurorum. Longum:pro lōge nomen pro aduerbio poſuit. Subridens:per iracūdiam ridens loquitur : unde & illud dictum per irriſionem accipitur. Aſt de me diuum pater atq; hominum rex Viderit: ideſt uiderit utrum Mezentio poſſit nocere ille quem uos deorum & hominum creditis eſſe rectorem. Eduxit corpore tellū: quo facilius poſſet perire.Luca.Nō eget i geſtis ſed pulſis corpore telis. Dura qes:blande contraria:ſicut dictū eſt.Et ſōnus ferreus. Cedicus alchathoum:i hoc loco eſt confuſio in aliquibus hominibus.Nam quis ſit troianus quis rutulus ignoratur. Rapo:rapon dicit̃ ſicut Tarcō:ſed metri cauſa detraxit n ut poſſit fieri ſynalipha: ſicut ſupra ait At procul hinc tarco. Infrenis : calu eq aſperrimi:qui frenorum ſperneret regimen infrenos autem etiam homines dicimus:ut Hinc numidæ infreni cingunt: dicimus autem & infrenus & infrenis ſicut:inermus & inermis. Proceſſerat argis:contra meſapum dimicaturus:quod nequid efficere : nam a Valero antequā ad meſapum perueniret occiſus eſt.

Haud expers:nō ignarus uirtutis parentum. Iaculo & lōge fallēte ſa.ictu lōge fallētis ſagittæ:nō per endyadim dixit:ut Hamis auro ꝙ trilicem : item molē que & mōtes. Cedebāt:legitur & cedebāt:ideſt terga uertebāt:ſecūdum quod ruebāt iſequebātur ſignificat.Si aūt cædebāt.i.occidebāt:ruebāt:hoc eſt cadebāt ſignificat. Iram miſerātur ianem:Generaliter dicit oēm irā bellicā ubi.n.tam inanis iracūdia eſt q̄i bello ubi ut pereamus iraſcimur. Pallida ti.non ipſa dea: ſed effectus furiæ:hoc eſt iſania. Oriō.c.p.i.p.m.m.n.ſt.Oriō ut etiā i primo diximus Oenopionis regis filius fuit:& cōceſſus a ioue Mercurio neptunnoq; ſuſceptis hoſpitio hic uenator imēli corporis fuit q quodā tpe ſuſceptus a rege œnopiōe cū uellet eius filiam uitiare:ille iratus ei oculos ſubſtulit.Cæcus itaq; orion cum conſuleret quemadmodum oculos poſſet recipere reſpōſū ē ei poſſe lumia reſtitui:ſi per pelagus:

Tūdit humū expirās:infractaq; tela cruentat;
Atq; idem fugientē haud eſt dignatus orodē
Sternere:nec iacta cæcū dare cuſpide uulnus.
Obuius:aduerſoq; occurrit:ſeq; uiro uir
Cōtulit haud furto melior:ſed fortibus armis
Tum ſup abiectū poſito pede nixus: & haſta.
Pars belli haud tēnēda uiri iacet altus orodes.
Conclamant ſocii lætum pæana ſecuti.
Ille autem expirās non me quicunq; es inulto
Victor nec longum lætabere:te quoq; fata
Proſpectāt paria:atq; eadē mox arua tenebis.
Ad.quem ſubridens mixta mezentius ira
Nūc morerē.eſt de me diuū pater atq; hoium.
Viderit.hoc.dicens eduxit corpore telū. (rex
Olli dura quies oculos:& ferreus urget
Somnus:i æternā claudunt̃ lumina noctem.
Cedicus alcathoū obtrūcat:ſacrator hydaſpē:
Partheniūq; rapo:& prædurū uiribus orſen
Meſapus cloniumq; lycaoniumq; ericatem.
Illum infrenis equi lapſu tellure iacentem:
Hūc peditem pedes: & lycius ꝓceſſerat:argis
Q uē tamē hađ expers ualerus uirtutis auitæ
Deiicit:atronium ſalius:ſaliumq; nealces
Inſignis iaculo:& longe fallente ſagitta.
Iā grauis æquabat luctus:& mutua mauors
Funera:cædebant pariter pariterq; ruebant
Victores uictiq;:neq; his fuga nota neq; illis.
Dii iouis intectis iram miſerātur inanem
Amborum:& tantos mortalibus eſſe labores.
Hinc uenus:hinc cōtra ſpectat ſaturnia iuno.
Pallida tiſiphone media inter milia ſæuit.
At uero ingentem quatiens mezentius haſtā
Turbidus ingreditur cāpo:ceu magnus orion
Cum pedes incedit medii per maxima nerei
Stagna uiā ſcindēs humero ſup eminet undas
Aut ſummis referens annoſā montibus ornū:

cōtra orientem pgeret: ut loca luminū radiis Solis ſemp offerret:qđ id ille efficere ita potuit.Nā cum audiſſet ſtrepitum cyclopū ioui fulmina fabricātū ſono ad eos ductus unū de his humeris ſuperpoſuit:& eo duce ora culi pcepta cōpleuit.Nō āt icōgrue fingit ire potuiſſe p mediū pelagus q̄ſi filius ꝑ patre Neptūni.Hæc āt cōpa ratio pertiet ad ſolam corporis proceritatē. Maxima nerei ſtagna: p epithetō eleuauit tapynoſin more ſuo.

DONA. Neque hic habui quod de Donato excerperem.

CHRI. Ille autem expirans:Horodi huic diuinationem tribuit quoniam uulnere letali confectus prope mortem conſtitutus erat.Nam eo tempore animus pene a corpore ſolutus in naturam rediens ſuam diuinitatem oſtendit quam corpore oppreſſus oſtendere non poterat. Subridens:propter contectum. Mixta ira: quam ex maledicto conceperat. Diuum pater:impius contemptu:& per ironiam hæc dixit. Longe fallente ſagitta:fallebat enim qui uulnerabatur cum non putaret ex tam longinquo ſpatio illam ad ſe peruenire poſſe. Iram inanem:Quia ilia nihil proficiebat.

Ingrediturq; ſolo:& caput inter nubila cōdit:
Talis ſe uaſtis infert mezentius armis.
Huic contra æneas ſpeculatus in agmine lōgo
Obuius ire parat:manet imperterritus ille
Hoſtē magnanimū opperiēs:& mole ſua ſtat
Atq; oculis ſpatiū emenſus quātū ſatis haſtæ
Dextra mihi deus:& telum quod miſſile libro
Nūc adſint.uoueo prædonis corpore raptis
Indutum ſpoliis ipſum te lauſe trophæum
Aeneæ:dixit.ſtridentemq; eminus haſtam
Iecit:at illa uolās clypeo eſt excuſſa:ꝓculq;
Egregium anthorem latus inter & ilia figit
Herculis anthorem comitē:q miſſus ab argis
Hæſerat euandro:atq; itala conſederat urbe.
Sternitur infœlix alieno uulnere:cælumq;
Aſpicit:& dulces moriēs reminiſcitur argos.
Tum pius æneas haſtam iacit:illa per orbem
Aere cauū triplici:per linea terga:tribuſq;
Tranſiit intextum tauris opus:imaq; ſedit
Inguine:ſed uires haud pertulit ocius enſem
Aeneas uiſo tyrrheni ſanguine lætus
Eripit a femine:& trepidanti feruidus inſtat.
Ingemuit chari grauiter genitoris amore
Vt uidit lauſus:lachrymæq; per ora uolutæ
Hic mortis duræ:caſum:tuaq; optima facta
Siqua fidem tanto eſt operi latura uetuſtas
Nō equidem nec te iuuēis memorāde ſilebo.
Ille pedem referens:& inutilis inq; ligatus
Cedebat:clypeoq; inimicū haſtile trahebat.
Proripuit iuuenis:ſeſeq; immiſcuit armis:
Iamq; aſſurgentis dextræ plagamq; ferentis
Aeneæ ſubiit mucronem:ipſumq; morando
Suſtinuit.ſocii magno clamore ſequuntur:
Dum genitor nati parma protectus abiret.
Telaq; coniiciunt.ꝑturbant eminus hoſtem
Miſſilibus:furit æneas:tectuſq; tenet ſe.
Ac uelut effuſa ſiquando grandine nimbi
Præcipitant:omnis campis diffugit arator:

SER. Imperterritus:prima ē compoſitio:nō ſecūda.Nam hoc ē pterritus quod territus:& tunc ē uera cōpoſitio cum ſermōis natura corrūpitur. Spatium emēſus quātū ſatis haſtæ:ſpecioſa elocutio. Voueo: conſecro:& dedico. Prædonis:ꝑdones ſunt q populandā alienā iuadūt prouinciā.Alibi:Perfidus alta petens abducta uirgine prædo. Trophæū: Dictum eſt αποτουτρεπεσθαι.i.ab hoſtium cōuerſione.Vnde q hoſtē fugaſſet merebat trophæum q: autem occidiſſet triumphum αποτουεριαμβευειν.i.ab exultatione.Sciendum ſane Lauſo propriā ideo nihil profuiſſe pietatē:q in eum pater mēte ſacrilegā munera tranſferebat deoꝝ:& ei occiſorum ſpolia deuouebat. Anthorem:erit nominatiuus hic Anthores:quomō diores. Nam ſi antor fuerit nominatiuus metri ratio nō procedit.Omnia.n.nomīa græca i or termīata i obliquis caſibus corripiūt o. Vt Hector hectoris. Neſtor neſtoris Caſtor caſtoris:& ſic anthor anthoris. Alieno uulnere:telo quod in Aeneā fuerat deſtinatū. Cælūque aſpicit:ut Alto q̄ſiuit cælo lucem item:hauſit cælum:mentemq; recepit.Naturaliter.n.morientes cupiunt ſaciari extremo lucis aſpectu. Dulcis moriens reminiſcit̃ ar.iter phyſica ſigna moriturorum etiam hoc legitur patriæ aſpectum deſiderare pituros. Linea terga:Lino enim tegebantur ſcuta:ut poſſet ihærere pictura. Ima haſta:hypallage eſt pro in imo inguine. A femine:ut etiam ſupra diximus ſecundum Caprum erit nominatiuus hoc ſemen licet nuſq̄ lectum ſit:ut etiam ipſe commemorat. Lachrymæq; per ora uolutæ:non uiri fortis: ſed filii eſt conſiderata perſona. Optima facta:alii optime legunt. Hic:in hoc loco uel bello:nam aduerbium eſt. Siqua fidem tanto eſt operi latura uetuſtas:nō de ſuis carminibus dicit.Nec enim ſibi arrogaret:ſed tanto operi ideſt pietati & uirtuti tuæ. Nam hic eſt ſenſus. Ego quidem facta tua o lauſe & mortem ex pietate uenientem nō ſilebo:Si tamen credet uetuſtas ex ſcelerato homine pium filium procreatum fuiſſe. Inq; ligatus: pro illigatus & eſt temeſis cum hyſterologia. Inimicum haſtile:cuiuſdam quaſi picturæ pompa & imago deſcribitur. Iamq; aſſurgentis dextræ:iamq; ſubiit mucronem æneæ dextræ aſſurgentis.i.plagā ferentis. Morādo ſuſtiuit:moram iniiciendo eius impetum luſit.

Dum genitor parma nati:De hiſtoria eſt. Nam Scipio Africanus cum eſſet annorum uix decem & ſeptē patrē ſuum defendit in bello:nec receſſit uigintiſeptē confoſſus uulneribus. Præcipitant: præcipitantur.

Dum pluit:Hic diſtinguendum.Nam ſi iūxeris Dū pluit in terris:erit Archaiſmos. Debuit enim dicere i terras. Tamen ſciendum eſt Hemiſtichium hoc Lucretii eſſe: quod ita: ut inuenit Virgilius tranſtulit.

Exercere dië:Hypallage ē pro ipſi p diem exerceri. DONA. Neque hic uideo quid afferat Donatus quod uel pueros fugere poſſit. CHRI. Speculatus:Quoniã huic rei intētus erat. Dextra mihi deus:Nam cum deos eſſe negaret cun/cta in ſeſe repoſuerat:impia ergo oĩo & omnino ſce/leratiſſima.Loquitur eni de dextera deque telo ſuo ueluti de ſummo deo.Quid ergo Protagoras aut Diago/ras Atheos cognomine:aut Theodorus qui deos eſſe negarunt ſceleratius dixiſſent. Ipſum te lauſe trophæ/um:Nam ut reliqui quercum amputatis ramis hoſtilibus armis exornabant:ſic iſte Lauſum filium. Et dul/ces moriens reminiſcitur argos: A loco ſæpe trahitur indignatio ut Cum titan in ſyluis inter deſerta ferarum item Et libye deſerta peragro:item commiſeratio:ut in hoc loco:item illud Littora cum patriæ lachrymans portuſque relinquo. Hic mortis duræ caſum tuaque optima facta:Hoc enim proprie poetæ eſt:ut ueluti chori uicem ſuſtinens:bonos laudet & extollat:malos taxet & deprimat.Hinc Horatius: ille bonis faueat at/que auxilietur amice. Ac uelut effuſa:Vitat agricola & uiator grandinem ut redeunte ſole poſſit operari. Sic Aeneas uitabat ingentem miſſilium uim:ut nacta occaſione Lauſum & Turnum perderet.

Omnis & agricola & tuta latet arce uiator.
Aut amnis ripis:aut alti fornice ſaxi
Dum pluit in terris ut poſſit ſole reducto
Exercere diem:ſic obrutus undiq; telis

SER. Nubem belli dum detinet:Bellantum im/petum ſuſtinet:donec deferueat:& bene tranſlationē fecit a uicina comparatione. Fallit te incautum pie/tas tua:Quod credis me iccirco piũ tibi ueniam poſ/ſe concedere quia & ipſe pietatis intuitu dicamus pro patris ſalute. Tua autem pietas prudēter eſt additum quaſi non a parente deſcendens. Fila legunt: propri/um fuerat rumpunt.Tamen legunt aut colligunt eſt: aut tranſeunt ut Littoraq; epiri legimus. Exigit en/ſem Per medium æneas: poetica deſcriptio eſt. Nam re uera fieri non potuit ut & gladius tranſiret per cor pus iuuenis:& in eius corpore abſconderet.Nam exi/git eſt ex eo agit trans corpus. Parmam:ideſt leuia ar ma non clypeum.Minacis autem non Lauſi: non eni ipſe minatus fuerat. Ergo ordo eſt: Mucro minacis æneæ ſcilicet. Tum uita p auras:Conceſſit.m.ad.m. ideſt anima & abuſiue dictum eſt.Nam ad inferos ſi/mulachrum pergit non anima. Pro laudibus iſtis: quia & contra fortiorem & pro patris ſalute dimica/re cõatus eſt:ideo.n.pluraliter laudibus dixit. Quid pius æneas tanta dabit indole dignum: propter eui/tandam arrogantiam tertia perſona uſus eſt: indoles autem proprie eſt imago quædam uirtutis futuræ. Quibus lætatus habe:moris eni fuerat: ut cum his rebus ſepelirentur homines:quas dilexerant uiui. Si qua eſt ea cura remitto:Aut more illo dixit quo ſolēt ſepultura ad ipſa cadauera non pertinere: licet um/bris ſicut in ſexto legimus proſit ut ſi qua eſt ea glo/ria ſignent:item de Palante:Vano mœſti comitamur honore Aut certe ſiqua eſt ea cura Mezentio ideſt pa tri ſacrilego: qui ſuperos inferoſq; contemnit. Ae/neæ magni dextra cadis:Sicut alibi nomē tamē haud leue patrum Manibus hoc referes telo cecidiſſe camil læ. Cõptos de more capillos:antiquo ſcilicet more quo uiri ſicut mulieres componebant capillos: quod uerum eſſe & ſtatuæ antiquorum docent:& perſonæ quas in tragœdiis uidemus ſimiles in utroque ſexu quantum ad ornatum pertinet corporis. Interea: Dum hæc geruntur:& omnino ſic eſt apud poetas i/terea: ſicut apud Saluſtium eodem tempore. Vul/nera ſiccabat lymphis:Noue & phyſicæ locutus eſt: Nam cum aqua omnia infundantur: Ait ſiccari uul/nus.Fluxus enim ſanguinis aquarum frigore conti/netur. Leuabat:inclinatione recreabat. Procul: mo do iuxta ſignificat & i Buccolicis æglogã.vi.Serta pro cul tantum capiti delapſa iacebant. Grauia arma qe/ſcunt:Bene grauia ut & galeã arma:Sed leuia itelliga/

Aeneas nubem belli dum detinet:omnes
Suſtinet.& lauſum increpitat:lauſoq; minat̃.
Quo moritur̃ ruis? maioraq; uiribus audes?
Fallit te incautum pietas tua:nec minus ille
Exultat demens:ſæuæ iamq; altius iræ
Dardanio ſurgunt ductori:extremaq; lauſo
Parcæ fila legunt:ualidum nanq; exigit enſē
Per mediũ æneas iuuenem: totumq; recondit
Trãſiit & parmam mucro leuia arma minacis:
Et tunicam molli mater quam neuerat auro:
Impleuitq; ſinum ſanguis:tum uita per auras
Conceſſit mœſta ad manes:corpuſq; reliquit:
At uero ut uultum uidit morientis:& ora
Ora modis anchiſiades pallentia miris
Ingemuit miſerãs grauiter: dextrãq; tetendit.
Et mentem patriæ ſubiit pietatis imago.
Quid tibi nũc miſerãde puer ꝓ laudibꝰ iſtis
Quid pius æneas tãta dabit indole dignum?
Arma quibus lætatus habe tua:teq; parentũ
Manibus & cineri ſiqua eſt ea cura remitto.
Hoc tamē infœlix miſeram ſolabere mortem
Aenæ magni dextra cadis.increpat ultro
Cunctantes ſocios:& terra ſubleuat ipſum
Sanguine turpãtem cõptos de more capillos.
Interea genitor tyberini ad fluminis undam
Vulnera ſiccabat lymphis:corpuſq; lauabat
Arboris accliuis trunco procul ærea ramis
Depēdet galea:& prato grauia arma qeſcũt.
Stãt lecti circum iuuenes:ipſe æger anhelãs
Colla fouet:fuſus perpexam in pectore barbã
Multa ſuper lauſo rogitat:multoſq; remittit
Qui reuocēt: mœſtiq; ferãt mãdata parētis.
At lauſum ſocii exanimem ſup arma ferebãt
Flentes ingentem:atq; ingēti uulnere uictũ.

mus:& talis eſt figura ſicut illa Saluſti.Leonem atque alias feras ergo & leo fera. Quieſcunt arma: Quaſi in terra poſita:Quoniam galea quæ pendebat poterat & moueri. Colla fouet:Suſtinens ſe arboris trunco. Fuſus perpeſam in pectore barbam:Barbam in pectus fuſam habens.Archaiſmos autem eſt quod ait in pectore pro in pectus:ut alibi Mediis effuſus in undis:pro in medias undas. Multa:pro multũ: ſicut Et pede terrã Crebra ferit,ꝓ crebro. Sup arma ferebant:ſupra ſcutũ:ut ſupra Impoſitũ ſcuto referunt palanta frequentes.
CHRI. Fallit te incautum pietas tua:Damnat illum non ſine laude quod in errorem nimia pietate labatur.Stultitia enim eſt illum ſupra uires res aggredi:ſed ex nimia in patrem pietate labitur. Vita:anima mœſta:nam naturali appetitu corpori coniuncta eſſe cupit. Quid tibi nunc miſerande:Oſtendit quod etiam hoſtibus ſi egregio animo ſint placet pietas quãuis cõtra ſe ſit. Vulnera ſiccabat lymphis: mouet in hoc loco pathos ab habitu ut eſt etiam fatigatio Entelli Atque illum fidi æquales genua ægra trahentem. Ad lauſum ſocii:Pathos ab eo quod eſt preter ſpem: Nam cum uiuum credens mitteret qui a pugna illum reuocaret uidit interemptum referri.

Agnouit longe gemitum præſaga mali mens:
Caniciem multo deformat puluere: & ambas
Ad cælũ tendit palmas:& corpore inhæret.
Tanta ne me tenuit uiuendi nate uoluntas:
Vt ꝓ me hoſtili paterer ſuccedere dextræ(uor
Quẽ genui:tua ne hæc gẽitor ꝑ uulnera ſer
Morte tua uiuens: heu nũc miſero mihi demũ
Exilium infœlix:nunc alte uulnus adactum.
Idem ego nate tuum maculaui crimine nomẽ
Pulſus ob inuidiam ſolio:ſceptriſq; paternis.
Debueram patriæ pœnas:odiiſq; meorum.
Oẽs per mortes animã ſontem ipſe dediſſem.
Nunc uiuo:nec adhuc hoĩes:lucẽq; relinquo
Sed linquã:ſimul hoc dicens attollit ĩ ægrum
Se femur.& quãq̃ uis alto uulnere tardat
Haud deiectus equũ duci iubet:hoc decus illi
Hoc ſolamen erat:bellis hoc uictor abibat
Oĩbus.alloquit̃ mœrentem:& talibus infit
Rhæbe diui res ſiqua diu mortalibus ulla eſt
Viximus:aut hodie uictor ſpolia illa cruenta
Et caput æneæ referes:lauſiq; dolorum
Vltor eris mecum:aut aperit ſi nulla uiam uis
Occumbes pariter neq; enĩ fortiſſime credo
Iuſſa aliena pati:& domios dignaber̃ teucros.
Dixit:& exceptus tergo aſſueta locauit
Mẽbra:manuſq; ãbas iaculis onerauit acutis
Aere caput fulgens:criſtaq; hirſutus equina
Sic curſũ ĩ medios rapidus dedit:æſtuat ĩgẽs
Imo in corde pudor mixtoq; inſania luctu:
Et furiis agitatus amor:& conſcia uirtus:
Atq; hic ænean magna ter uoce uocauit.
Aeneas agnouit eum lætuſq; præcatur
Sic pater ille deum faciat ſic altus apollo.
Incipias conferre manum.
Tantũ effatus:& infeſta ſubit obuius haſta:
Ille autem quid me erepto ſæuiſſime nato
Teres: hæc uia ſola fuit:qua perdere poſſes.

SER. Ad cælum tendit palmas: increpans deos quaſi ſacrilegus. Et ſciendum uno eodemque tempore non eum potuiſſe & hærere corpori: & manus ad cælum leuare licet iſta poeta coniunxerit. Corpore inhæret:aut inhæret lauſo ſuo corpore. Aut certe hyſterologia eſt.Vt ſit hæret in corpore.Melius tamẽ eſt ut ſit antitheſis pro corpori: ut Hæret pede pes: pro pedi. Per uuelnera ſeruor: Aut re uera per uulnera quia per totum eius corpus mucro tranſierat. Aut inuidioſe ait uulnera pro uulnus. Sic Terentius. Non perpeti meretricum contumelias:cum de thaide loqueretur. Nunc demum exilium infœlix nunc alte uulnus adactum eſt: Solatio enim uiuentis filii utrunque fuerat ante tolerabile. Idem ego:Qui nũc cauſa tuæ mortis fui qui fecit ut exulis & ſacrilegi filius eſſe diceretis. Pulſus ob inuidiam: Excuſat ne merito expulſus eſſe uideatur. Omnes per mortes: Per omnia mortis genera ideſt per diuerſa ſupplicia.
Vis alto uulnere tardet: Alii uulneris uiolentia. Alloquitur mœrentem:Triſtem hæc enim animalia ſecundum Homerum cum ſint triſtia indicant dominorum mortem futuram. Rhæbe diu res ſiqua diu mortalibus ulla eſt: Hoc loco notant. Virgili.critici: qui homini ſacrilego dedit prudentem ſententiam: quam rem ratio naturalis excuſat. Ea enim quæ per naturam mouent animos:in q̃uis perſonam cadunt. Illa uero ſunt tantum prudentum:quæ non niſi conſilio & ratione deprehenduntur.Vnde Terentius.Seruis dat plerunque ſententias prudẽtiſſimas quidem ſed quæ ſe per naturam offeruntur cũctis:ut ne quid nimis. Spolia illa cruenta: Arma æneæ Lauſi cruore perfuſa.Vnde intulit:& caput æneæ: per quod etiam ſpolia æneæ intelligimus. Nam Lauſo nihil detraxerãt æneas.Dixit enim arma quibus lætatus habe tua.
Aut aperit ſi nulla uiam uis:Aut nullam oſtẽdit fortitudo rationem.Neque enim fortiſſime credo quod dignaberis habere dominos teucros ſcilicet ignauos. Nam hoc intelligimus ex hoc quod dixit Equo fortiſſime. Plerunque:enim ex alterius perſonæ uituperatione uel laude cognoſcimus ꝙ de alia dicat̃:ut hoc loco troiãos uituperatos ex equi laude cognoſcimus. Item alibi contra. Et nunc ille paris:ſcilicet adulter. Nam illo loco ex perſona paridis uituperatur æneas. Exceptus tergo:Equo ſe prebente ſuſceptus: quod fieri plerunque conſpicimus. Iaculis onerauit:Auiditas ſæuientis exprimitur magna. Ter: ideſt ſæpius. Infeſta haſta: in uulnus parata: uel protenta.
Qua perdere poſſes: Deeſt me. Nam hoc dicit niſi extincto filio Nulla ſe ratione poſſe ſuperari. Nec diuum parcimus ulli: Quia Aeneas inuocauerat:

Nec mortē horremus:nec diuū parcimus ulli
Deſine.nā uenio moriturus:& hæc tibi porto
Dona prius:dixit:telumq; intorſit in hoſtem.
Inde aliud ſuper:atq; aliud:figitq;:uolatq;

deos ut ſic pater ille deum faciat. Deſine:ſcilicet mortem minari quoniam libenter moriturus adueni.

DONA. Dixit &.c.Non enim poterat aſcendere: ſed ex ſuperiori loco ſe in equo compoſuit.

CHRI. Preſaga mali mens: mens enim humana quoniam immortalis eſt perſæpe in quadam ſibi innata malum ſibi uenturum præſagit ideſt prenoſcit.Sagire enim eſt callide ſentire inde ſagaces canes qui callide feras inueſtigant. Ad cælum:Vt diis quos contemnebat confitiaretur:nam & ſi malo prauoq; igenio deos tanq̃ qui non eſſent contemneret:tamen in ſubita aliqua conſternatione nemo tam barbaro ingenio eſt:neque tam deprauata conſuetudine:ut ſuperiorem aliq̃ poteſtatem eſſe non credat. Tanta:iuſtiſſima deorum indignatio quam nemeſim græci appellant ſuo ordine meritas pœnas exegit:quia fuerat contemptor diuum non ut Capro uidetur quia contemptus diuis in homines ſæuiret:nam & de Buſiride quē illaudatum ſcribit idem dixiſſet.Sed quia curam ſacrorum diis nō exhibuit.Nam ut ait Cato in originibus : Mezentius rutulis īperauit ut primitias quæ diis debentur ſibi offerrent.Et latini ſimilis imperii:metu ita uouerunt. O iuppiter ſi tibi magis cordi eſt nos ea tibi dare potius q̃ Mezentio uti nos uictores facias:hic ē ſacerdotis exultatio: Hæc ſunt ſpolia & de rege ſuperbo primitiæ.Quapropter non enim ſatis graue ſupplicium luiſſet impius homo: & ſæuiſſimus tyrannus ſi inſurgentibus in ſe ciuibus primo tumultu cæſus fuiſſet.Mitius enim q̃ par erat ſe cum actum fuiſſet:ſi tam breui morte tantas calamitates euaſiſſet. Sed in primis patriam amiſit: quæ hominibus ipſa uita carior eſſe ſolet.Deinde exercitum illum cui imperare conſueuerat:quemq; ſibi obſequentiſſimum hactenus expertus fuerat in ſe inſatiabili odio furentem armatum uidit:Poſtremo optimum filium in ipſo adoleſcentiæ flore cuius pietas in ſe defendendo & ſuis armis protegendo perſpecta fuerat cæſum uidere coactus eſt:ut huiuſcemodi uulneribus non ſemel ſed pluries mori cogeretur.Quæ omnia ita a poeta deſcribuntur:ut maximo nobis exemplo ſint.Vt expiati omnibus ſceleribus & religionem in deos : & pietatem in patriam:& manſuetudinem atq; innocentiam in omnes adhibeamus : nobiſq; perſuadeamus deos eſſe memores fandi atq; nefandi.Vltimum autem ſupplicium quo affectus fuit q; ſua delicta tum demum recognoſceret:cum illis remedium nullum afferre poſſet quod tormentum maximum eſt.Vnde Perſius Magnæ pater diuum ſæuos punire tyrannos Haud alia ratione uelis cum dira libido. Mouet ingenium feruenti tincta ueneno Virtutem ut uideant intabeſcantq; relicta. Tanta ne:oſtendit hoſtili uulnere non affici:ſed hoc penitus exanimari. Vt pro me hoſtili:expolitio eſt:tribus enim modis idem dicit & exprimit id quod dixi: Nullum illi eſſe maius tormentum q̃ q; recognoſcat præterita ſcelera. Nunc alte uulnus adactum:Tacite & quaſi per diffinitionem mouetur pathos:cum res quæ cōmiſerationem mouet non clare dicitur:ſed relinquitur intelligi.Nam quid per hoc uulnus intelligitur niſi amiſſio filii. Hoc decus il.h.f.e.Repetitio eſt : quæ ut diximus ſæpe commiſerationem affert:ut Te dulcis coniunx te ſolo in littore ſecum.Te ueniente die te diſcedente canebat. Rhebe diu:mouetur pathos ſi ſermo aut ad res inanimatas conuertitur:ut Dulces exuuiæ dum fata deuſque ſinebant.Aut ad bruta ut hic.Res ſi qua diu mortalibus ulla eſt.Dolet & breuitatem uitæ humanæ. Aeſtuat ingens Vnus ī corde pudor:nam iſtis omnibus perturbationibus ita uehementer exagitabatur mens:ut mare æſtuat uariis uentis concitatum. Inde aliud ſuper atque aliud : Tam uariis perturbationibus æſtuans ac celeritate uti debuit. Figitq; uolatq;:mira enim uelocitate figebat haſtilia in ſcuto & fugiebat.

Ingenti gyro:ſed ſuſtinet aureus umbo:
Ter circum aſtantem leuos equitauit in orbes
Tela manu iaciens: ter ſecum troius heros
Immanē ærato circūfert tegmine ſyluam:
Inde ubi tot traxiſſe moras:tot ſpicula tedet
Vellere:& urgetur pugna congreſſus iniqua
Multa mouens animo:iā tādē erūpit:& inter
Bellatoris equi caua tempora cōiicit haſtam.
Tollit ſe arrectū quadrupes:& calcibus auras
Verberat:effuſumq; equitē ſuper ipſe ſecutus
Implicat.eiectoq; incumbit cernuus armo.
Clamore incendunt cælum troeſq; latiniq;.
Aduolat æneas:uaginaq; eripit enſem.
Et ſuper hæc ait ubi nūc mezentius acer:
Eſt illa effera uis ai:cōtra thyrrhenus ut auras
Suſpitiens hauſit cælum mentemq; recepit.
Hoſtis amare qd icrepitas:mortēq; minaris?

SER. Vmbo:Scutum.Nam a parte totum intelligimus. Leuos æquauit in orbes : ſecundum artem militiæ.Nam eques ſtans facillime ſuperatur a pedite in leuam autem ideo partem circuibat:ut æneæ dextram partem circūueniret:quæ utiq; unda erat. Pugna iniqua:pedes contra equitem. Multa mouens: utrum in ipſum an in equū tela intorqueret:quo uulnerato Mezentius carebat effugio. Inter tempora:id eſt in frontem. Bellatoris equi:per quem bellum geritur.Aliter hominem dicimus bellatorem:qui bellū gerit. Implicat:impedit. Cernuus: Cernuus equus dicitur qui cadit in faciem quaſi in eam partem quā cernimus.Vnde & pueri quos ī ludis uidimus ea parte qua cernunt ſtantes cernui uocantur:ut etiam Var. in ludis theatralibus docet. Clamore in cælum: impler:& abuſiue dicit. Troeſque:gaudio. Latinique: dolore. Hauſit cælum:hoc ē aerem.Lucre.in hoc cælo qui dicitur aer & hoc dicit poſtq̃ reſpirauit:& mentem recepit poſt turbationem exequi uenientem ruina. Hoſtis amare: Aſper:& eſt Home.de telo dictū quod hic ad hominē tranſtulit:illic enim ait : πικρὸν οἰστὸν. Nullum in cæde ne.mori uiro forti nefas nō eſt. Nec ego ſic ut uincerem ueni: Hoc ē cū uolūtate ꝑcumbo. Nec tecū meus.h.p.m.f.l.hoc ē nō cū hoc

Nullum in cæde nefas:nec ſic ad prælia ueni:
Nec tecũ meus hæc pepigit mihi fœdera lau-
Vnũ hoc ꝑ ſiq̃ ẽ uictis uenia hoſtibus oro -ſus
Corpus humo patiare tegi:ſcio acerba meorũ
Circũſtare odia:hunc oro defende furorem:
Et me conſortem nati concede ſepulchro:
Hæc loqt̃:iuguloq; haud iſcius accipit enſem
Vndãtiq; animam diffundit in arma cruore.

pacto a te lauſus receſſit ut uitam requireret. Fœdera autem pepigit per tranſlationem dixit: ideſt non ſic pugnauit:ut ullum mihi uitæ reliquerit deſiderium.
Venia:beneficium:ut Orantes ueniam. Hunc oro defẽde furorem:inimicorum iram:& poſt fata ſæuire cupientem. Defende autem eſt prohibe:ut Dum teneras defenſto a frigore myrtos. Et bene petit ab Aenea qđ ſcit eum ultro concedere:ut probauit in filio. Petit autem non de eius pietate dubitans. Sed timens iram ſuorum. Haud inſci.liptotes figura:non enim dicit non ignarus:Sed expectans oibus uotis:ut Munera nec ſperno ideſt libenter accipio: in hac ãt figura plus cogitatur q̃ dicatur. Vndantique arma:ordo ẽ i arma undanti. Cruore animam diffundit:cuius ſedem plerique ſanguinem uolunt eſſe:& ſic eſt dictum:ut Vna eademque uia ſanguis animuſq; ſequuntur.
DONA. Corpus humi patiare regi:Verebatur.n.ne ciues ex ueteri odio in eius cadauer nimis ſæuirent.
CHRI. Leuos equitauit in orbes:ideſt circuncurrendo in orbem habebat ænean ad ſiniſtram. Aliter enim currendo haſtilia in eum haud facile contorſiſſet. Nam dexteram facilius i leuam mouere poterat. Syluam: appellat ſyluam denſa illa iacula ſcuto æneæ affixa. Corpus humo patiare tegi:non quia multifaceret ſepulturam:ſed quia egre ferebat ſuos ciues hoc aſſequi. Haud inſci.ita deſcribit Turnus ut animo eſſet inuictus. Diony.in hac hiſtoria ſcribit ꝙ commiſſa pugna Latinus & Turnus cecidere:& Aeneas nuſq̃ amplius apparuit. Deinde ſcribit obſeſſis troianis Mezentius tanq̃ uictor imperabat:petebatque ab Aſcanio ſibi dari uinũ qđ Latio proueniret. Aſcanius recuſauit:& uinum ioui uouit:inde nocturno tempore e caſtris exercitum educẽs hoſtes inuaſit:ualidaque pugna commiſſa captis hoſtium caſtris multos & eum his Lauſum troiani ceciderunt. Mezentius occupato cum paucis propinquo monte audita cæde filii cum Aſcanio pacem egit: & reduxit in Ethruriam: Virgilius Autem hæc quæ dicit in laudem æneæ fingit.

Deſcriptio undecimi libri.

VNdecimo uicta eſt non æquo marte camilla.
Conſtituit marti ſpoliorum ex hoſte trophæum
Exanimumq; patri natum palanta remittit:
Iura ſepulturæ tribuit:tempuſq; latinis
Euander patrios affectus edit in urbe.
Corpora cæſa uirũ paſſim digeſta cremãtur.
Legati referunt diomeden arma negaſſe:
Drances & turnus leges æquante latino
Concurrunt dictis æneas imminet urbi.
Pugnatur:uincunt troes:cadit icta camilla.
Deinde duces caſtris donec ceſſere minantur.

P. Virgi. Maro. Aenei. Liber Vndecimus.

OCeanum interea ſurgens aurora reliquit
Aeneas(q̃q̃ & ſociis dare tẽpus humãdis
Precipitãt curæ: turbataq; funer̃ mẽs ẽ)
Vota deũ primo uictor ſoluebat eoo.
Ingentẽ quercum deciſis undiq; ramis
Conſtituit tumulo:fulgentiaq; induit arma:
Mezenti ducis exuuias(tibi magne trophæũ

SER. OCeanum interea ſurgens aurora reliquit:more ſuo prætermiſit noctis deſcriptionem: quam tranſiſſe indicat præſens ortus diei:& hoc ẽ Vnde Horatius ait Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus Interpres. Quæ enim naturalia ſunt omnibus patent. Aeneas quáquã & ſocii dare tempus humandis Precipitant curæ: conſuetudo romana fuit: ut polluti funere minime ſacrificarent:ſi tamen contingeret:ut uno eodemque tempore & funeſtaret̃ quis & cogeretur dare operam ſacrificiis laborabat ut ante ſacra compleret q̃ funus agnoſceret. Horati. Puluillus in capitolii dedicatione cum ab inimicis ei filius extinctus nuntiaretur ait: cadauer ſit:nec uoluit funus agnoſcere donec templa dedicaret. Secundum quem ritum etiam æneas iducit̃ ante operam dare ſacrificiis: & ſic ad ſociorum & palantis ſepulturam reuerti. Præcipitant curæ:urgẽt longam enim dilationem ſepultura non patit̃. Turbataque funere mens eſt: funere palantis κατεȝοχην: Nam hæc conſuetudo eſt apud poetas ut a plebe ſegregarent duces: Sic paulo poſt ait: interea ſocios inhumataque corpora terræ Mandemus:& itulit Mœſtamque euandri primus ad urbem mittatur palas:ſicut dictum eſt reliquias danaũ atque immittis achilli. Item Forſitam & fuerint priami quæ fata requiras.
Primo uictor ſoluebat eoo:antequam luctum ſubiret & funeſtaretur:Primo autem eoo ſubaudimus tẽpore: Nam græce ηωσ dicitur quam nos Auroram uocamus Homerus ροδοδακτυλοσ quod nomen latini traxerunt per deriuationem ut dicerent Et læ tus eois Eurus equis:item Eoaſque acies: Sane ut etiam ſupra diximus in hoc ſermone prima ſyllaba naturaliter longa eſt: ſed cum opus fuerit corripitur: aut licentia nominis proprii aut quia eam uocalis ſequitur. Conſtituit tumulo: in cole: quia trophæa

Bellipotens)aptat rotantes ſanguine criſtas:
Telaq; trunca uiri:& bis ſex thoraca petitum
Perfoſſumq; locis:clypeumq; ex ære ſiniſtræ
Subligat:atq; enſem collo ſuſpendit eburnū
Tum ſocios(nanq; omnis eū ſtipata tegebat
Turba ducum)ſic īcipiens hortatur ouantes.
Maxima res effecta uiri: timor omnis abeſto
Q d̄ ſupeſt:hæc ſunt ſpolia:& de rege ſupbo
Primitiæ:manibuſq; meis mezentius hic eſt.
Nūc iter ad regem nobis:muroſq; latinos.
Arma parate animis:& ſpe præſumite bellū:
Neq̄ mora ignaros(ubi primū uellere ſigna
Annuerint ſuperi:pubemq; educere caſtris)
Impediat:ſegneſq; metu ſententia tardet.
Interea ſocios inhumataq; corpora terræ
Mādemus q ſolus honos acheronte ſub imo ē

non figebantur niſi in eminentioribus locis: Saluſti. de Pompeio: Deuictis hiſpanis trophæa in Pirenæis iugis conſtituit:ex quo more trophæa in urbibus figebant in arcubus exædificatis:nō nūc trophæum ponit æneas:qa nec dū plenā ē uictoriā cōſecutus:ſed occiſo mezentio fugauit exercitū. Plenæ.n.uictoriæ ut ſupra diximus:triūphus debet:& pſoluit uota pp tāti ducis iteritū.Vel qa fas erat ēt de primitiis ſacrificare. Tibi.m.t.B.Hoc per parētheſim dictū ē. Aptat: apte locar & congrue. Telaq;.t.u.pſacta:ita.n.in trophæis pōi cōſuerunt Iuue.Et fracta de caſſide bucula pendēs & currū temone iugū uictæq; triremis. Aplu ſtre. Et bis.ſ.t.p.Perfoſſumq;.l.Duodecim uulneribus appetitū:quia ut ſupra dixit:totius thuſciæ populus in.xii.partes fuit diuiſus:ut Gens illi triplex populi ſub gēte quaterni:q ſingulis lucumōibus parebant. Moris āt fuit ut interēptos duces oēs uulneraret exercitus:ſicut etiā de Hectore Home.cōmemorat: unde eſt.Quæ circa plurimū muros accepit patrios. Clypeūq; ex ære:figuratius q̄ ſi reum diceret. Enſē collo ſuſpēdit eburnū: Vaginā eburneā:Sāe ebur eboris facit nō eburis:ſicut murmur murmuris:unde qa ī pricipalitatis declinatiōe uarietas iuenit & deriuatio uaria ē:nā eburnus facit ab eo qd eſt ebur eburneus ab eo qd ē ebor eboris. Maxīa res effecta uiri:Occiſo tāto duce:ſimul ēt trophæi oſtēdit cā. Abeſto:abſit:nā tertia perſona ē. Quod ſupeſt:de reliquo:& ē abſoluta elocutio. Et de rege ſuperbo Primitiæ:aut hoc dicit primitiæ iſtæ qs fecimus nō de plebe ſunt:ſed de rege ſupbiſſimo. Aut certe ſupbū regē Turnū accipiamus. Nā de ipſo legimus:At rutulo abſceſſu iuuēis tū iuſſa ſupba mirat:ut ſit ſēſus.Hæc ſpolia & hāc primā belli partē ſupbo Turno ſuſtulimus:nā hoc epithetō ꝓpriū Turni ē:qd ei Vir.ꝓ īgenti ſcelere dat. Apud.n.maiores ſupbia īgēs facinus fuit:adeo ut Tarqnius:ꝓ multis ſceleribus ſupbi nomē accepit. Mezētius hic ē:talis ut Hūc ego te euryale aſp. Muroſq; latīos:iā cāpeſtri ſupauimus pſio:reſtat ut ēt obſidiōe uicamus:credit.n.q; ſibi iā apte nullus occurrat:nec ianiter.Nā & paulo poſt dicturus eſt Turnus. Furta paro belli:& ī.xii. Latinus: Vix urbe tuemur Spes italas. Arma pa.ais:aut hypallage ē ꝓ armis parate aīos:aut certe mutāda ē diſtinctio:ut ſit animis & ſpe pſumite bellū.Mēte poccupate:ut ſupra Turnus:Et pugnā ſpare pari.Bene aūt ait pſumite: q̄ſi rē iā ſui iuris aut ei debere uideaf certa uictoria. Vellere.ſ.a.ſ.Ne ī mora ſitis cū captatis auguriis ad bellum exire cœpimus.Vellere aūt ꝓprie dixit:qa romana ſigna figebanf in caſtris:& cū ad bellū eundū fuiſſet captatis auguriis euellebāf e terra:nā alibi ea figi nō licebat:ſed īter auguria ēt hoc habebaf:ſi auellēte facile ſequerēt adeo ut cū filio ī Arabis parthico bello ſit Craſſus occiſus:q iturus ad pliū auellere ſigna uix potuit. Interea ſo.dōec obſidiōis tps aduēiat. Qui ſolus honos acherōte ſub imo ē:pp Centū errāt annos uolitātq; hæc littora circum & bene acherōte ſub imo:qa hæc res ad umbras tātū ptinet:nā apud prudētes hoīes nullius momenti ſunt iſta.

DONA. Recte diis cōſecrat eius arma q deos ſp cōtēpſit. Bis ſex:qta uis fuit iſtius q duodeci plagis occidi nō potuit:nā in apto iugulo piit. Nunc.i.a.r.nō.n.uult tunc eē cōſultandū de bello cū pliū erit gerendum.

CHRI. Turbataq; funere mēs ē:nā cū cuperet iuxta exhibere iis qui bene de rep.meriti occubuerāt:tamē ne funere polleref ante q̄ ſacra diis īmortalibus ex uotis ſuſceptis pficeret:nō poterat nō turbari:Vel dicamus præcipitant.i.pcipitem agunt curæ:quoniam qui uictoria recte uti neſciunt pſæpe neqcq uicerunt:ergo cupiebat & diis īmortalibus:ut par erat ſacra exhibere:cupiebat & funera:quæ dilationem nō patiunf ꝓcurare:ſed nec cura ꝓſequendæ uictoriæ omittēda erat.Maxime autem turbabaf funere:quia iniqſſimo animo ferebat cædem ſuoꝝ præſertim Pallātis. Primo eoo:nā cum in noctem protracta eſſet pugna prius nō poterat. Primo eoo.i.prima aurora. Ingentem quercum:nō ſolū in teſtimoniū uictoriæ:ueꝝ etiam in honorem deoꝝ erigebāt antiqui trophæum. Bellipotens.i.mars:nō enim filiū ut Mezētius Lauſum trophæo moleſtare uolebat:ſed deum cuius beneficio uictoriā aſſecutus fuerat. Maxima res:nihil potuit accommodatius proferri. Erant enim milites anxii uehementer de futuro & nō ſine ſummo timore:nā nō ſine ſanguie fugauerant hoſtes:& adhuc ſupererant Turnus & Latius Hortatur igif:quoniā ipm optimū initium rei bene agendæ plus q̄ dimidium totius eſſet. Primitiæ & de rege ſuperbo:Hoc expoſui paulo ante. Mezentius hic.i.in nrā poteſtate quæ quidem res magna eſt:Habet.n.emphaſim Mezentius.q.d.tam metuendus rex:nūc iter ad regem q.d.ſuperato exercitu campeſtri uiā ferro nobis ad ipam urbē aperuimus.Maxima ergo res perfecta cum uicto exercitu urbs obſideri poſſit. Arma.p.a.non.n.iubentur arma induere:nam tunc erant humandi ſocii & nō propugnādū:ſed ſint animis uiri parati ad arma q̄primū capiēda cū opus fuerit. Interea ſocios:hoc autem pronuntiat:ut non ſolum pemptis ſatiſfaciat:uerum ut exemplo uiuētes accendat ad rem ſtrenue agendam.

SER. Egregias animas quæ ſanguine nobis:ingēti arte laudat potius q̄ miſereatur extinctos:ut præſentium animos in bella ſuccendat. Quem nō uirtutis egentem:Ennii uerſus ē. Funere merſit acerbo: im

Ite ait egregias animas quæ ſanguine nobis
Hanc patriā peperere ſuo:decorate ſupremis

Muneribus:mœſtã ꝑ euãdri primus ad urbẽ
Mittatur palas:quem non uirtutis egentem
Abſtulit atra dies:& funere merſit acerbo.
Sic ait illachrymãs:recipitq; ad limia greſſũ.
Corpus ubi exanimi poſitum palãtis acetes
Seruabat ſenior:qui parrhaſio euandro
Armiger ante fuit:ſed non fœlicibus æque
Tum comes auſpiciis caro datus ibat alumno
Circũ oĩs famulũq; manus:troianaq; turba:
Et mæſtum iliades crinem de more ſolutæ.
Vt uero æneas foribus ſeſe intulit altis
Ingentem gemitum tunſis ad ſydera tollunt
Pectoribus:mœſtoq; immugit regia luctu.
Ipſe caput niuei fultum palantis:& ora
Vt uidit leuiq; patens in pectore uulnus
Cuſpidis auſoniæ lachrymis ita fatur obortis
Te ne inquit miſerãde puer cum læta ueniret
Inuidit fortuna mihi:ne regna uideres
Noſtra:nec ad ſedes uictor ueherere pr̃nas
Non hæc euãdro de te promiſſa parenti
Diſcedẽs dederã:cum me complexus euntem
Mitteret ĩ magnũ imperiũ:metuẽſq; moneret
Acres eſſe uiros cum dura prœlia gente
Et nunc ille quidem ſpe multum captus inani
Fors & uota facit:cumulatq; altaria donis.
Nos iuuenẽ exãĩmũ.& nil iã cæleſtibus ullis
Debentem uano mœſti comitamur honore:
Infœlix nati funus crudele uidebis.
Hi noſtri reditus:expectatiq; triumphi
Hæc mea magna fides:at nõ euãdre pudẽdis
Vulneribus pulſum aſpicies:nec ſoſpite dirũ

maturo:tranſlatio a pomis. Qui parrhaſio euan. Ar
cadico a ciuitate arcadiæ:quã Dona. uult parrhã dicta
quod procedit ſi parrha nomen ẽ græcũ.Si ãt latinũ ẽ
ſtulte ſenſit:nã græcũ nomẽ latinã æthymologiã nõ
recipit. Ibat:pro ierat. Alũno:alumnus eſt qui græ/
cæ Τροφιμοσ dicitur:quod nomen qa latinum non
eſt ut ab eo quod eſt nutrior inueniamus eum q nu/
tritus eſt tranſit ad nomen aliud quia & Alumnũ di/
xit. Iliades crinem de more ſolutæ.ſ.has æneæ ancil
las ĩtelligimus:nam omnes matres: hoc eſt mulieres
nobiles ĩ Sicilia remanſiſſe dixit:excepta Euryali ma/
tre:de qua legimus.Quæ te ſola puer tantis e matri/
bus auſa Proſequitur. Vt uero æneas foribus ſeſe in
tulit altis naturale enim eſt ut intermiſſa lamenta re/
petantur cum aliquis notus aduenerit: ſic in Statio
Ingreſſis ducibus denuo defletur Archemorus. Ni/
uei fultum palantis:late patet hoc epitheton referri.n.
poteſt & ad candorem priſtinæ pulchritudinis: & ad
pallorem ex morte uenientem:& ad frigus quod pro
prie mortuorum eſt: ut Corpuſq; lauant frigentis &
ungunt. Leui in pectore:pulchro puerili nondum
ſetoſo. Tene inquit:iteratio eſt: na ſupra ait Lachry/
mis ita fatur obortis:ſicut in quinto poſuit:Et fidam
ſic fatur ad aurẽ & paulopoſt ĩtulit Dic ait. Sane ſcien
dum & allocutionẽ talẽ eſſe q̃lis illa ubi defleẽ Eurya
lus:nã locis oĩbus cõmouet miſerationẽ ab ætate:a tẽ
pore a uulnere:a ſpe parentis. Cũ læta ueniret: ĩuidit
fortuna tibi. Ac ſi diceret q̃tũ nocere aduerſa cũ læta
talẽ ĩtulit caſum.Videtur ãt dolere quod q̃ri non põt
de fortunæ crudelitate: quæ ei uno eodemq; tẽpore
& tanta contulit beneficia & tale ĩtulit damnum. Te
ne inuidit fortuna mihi:ut Liber pampineus inuidit
collibus umbras. Diſcedens dederant: κατατοσιω
πωμενον hoc intelligimus:nã abſcedẽs nuſq̃ eſt Euã/
drum allocutus Aeneas. Cũ dura ꝓlia gente:ſubaudi
mus fore. Fors:& forte:etiam uota ſuſcipit.Poteſt &
unum eſſe forſet ideſt forſitan. Cumulatq; altaria
donis:& ſacrificat & ſuſcipit uota. Naturaliter ãt q̃riẽ
de errore mentis humanæ. Nil iam cæleſtibus ullis
Debentẽ:uiui enim ſuperoꝝ ſunt:mortui autẽ ad in/
feros pertinent unde in duodecimo Vos mihi manes
eſte boni quoniam ſuperis auerſa uoluntas. Supis ãt
debemus oĩa donec uiuimus ideo quia ut dicũt phyſici cũ naſci cœperimus:ſortimur a ſole ſpiritum : a luna
corpus:a Marte ſanguinẽ a Mercurio ingeniũ a ioue deſideriũ:a uenere: cupiditates a Saturno humorẽ: q̃ oĩa
ſingulis reddere uideẽ extincti. Vano mœſti comitamur honore:inani ut ſupra diximus quãtũ ad uiuos per
tinet. Hi noſtri reditus:tale eſt:ut manibuſq; meis mezentius hic eſt.Hæc mea magna fides:κατατοσιωπω
μενον:quam de palantis reditu promiſerat patri. Pudendis uulneribus:a tergo illatis:& eſt conſolatio. Nec
ſoſpite:pro ſoſpiti:antiptoſis eſt hoc dicit:Si fugiſſet uulneratus a tergo ipſe ei optares interitum.

DONA. Puerum dixit palanta:ut uictoris minueret gloriã:nã alibi iuuenem dixerat.

CHRI. Quæ ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo:Duas ualidiſſimas cauſas proponit quibus egre
gio funere decorandi ſint oſtẽdat:& qđ ſuo ſanguine eã uictoriã pepertũt: q̃ qui ſupſtites ſunt adepti ſibi ſint ĩ
italia ſedes q; & hic honos nouiſſimus ultimuſq; ſit:Et quoniã Pallas externus hõ: & a cuius patre profugus
& ſine regno liberaliſſime acceptus fuerat:& auxilio conſilioq; ſubleuatus eandem operam quam ciues ꝓſtite
rant precipuum illi & regio filio adoleſcenteq; fortiſſimo dignum funus parat.Verum ita uniuerſam hanc rẽ
proſequitur poeta:ut nihil miſerabilius explicari poſſit.Nullumq; locum omittit:unde aliqua poſſit educi cõ
miſeratio quem non tractet & grauiſſime & copioſiſſime.Primum enim propriis lachrymis omnia miſeran
da facit.Quis enim non mœrore afficiatur lugente rege:mouet deinde pathos ab ætate; nam cum hactenus
Euander fœliciſſimus fuerit:nunc demum ſenio confectus in adoleſcentem ſpem unicam patris infœliciſſi/
mus ſit factus.Mouet a luctu atque ullulatu omnium circunſtantium.Maxime autem mouet a pulchritudi
ne Pallantis & ætate.Nam cum natura duce maxime amemus pulchritudinem uehementer dolemus eam
in tenera ætate ita crudeliter extingui: ut pulcherrimum pectus duriſſimo ferro ſit tranſfoſſum, Mouet ab
oratione Aeneæ qui in primis inuehit in iniquitate fortunæ:qui illum tam optime de ſe meritum rebus ſuis

paulo poſt fœliciſſimis futuris ita iuidie atq; crudeliter præripuerit ut ſua uirtute partis frui nõ potuerit: nec q illi pro triumpho fuiſſet i patriam uictor non potuerit redire. Maxima autem ẽ illa commiſeratio q & ipſe & Euander præter ſpem in tantam calamitatem inciderint. Nec parum momẽti eſt in eo q tam anxie euander illum cõmendarit. Nã timorẽ maximum oſtendebat. Hi noſtri reditus. q. d. qtum falſi ſumus a nr̃a opinione. Hæc mea magna fides: Conqueritᷣ fidẽ ſuam eſſe imminutã. At non euandre: & hoc mouet pathos.

SER. Hæc ubi defleuit. i. poſtq̃ hæc cũ lachrymis dixit. Flere. n. ẽ cũ uoce lachrymarᷣ unde habemus i ſexto: Cõtinuo audite uoces uagitus & igens Infantũq; aiæ flentes in limite primo. Toto lectos ex agmine: troianos tuſcos arcadas. Exigua: q̃uis. n. magna ſint orbitati patris prodeſſe nõ poſſunt. Pheretrũ: græcæ φερητρον dicitᷣ: unde p diereſim pheretron pheretrũ facit: nã latine capulus dicitᷣ: unde ait Plau. Capularis ſenex. i. uicinus capulo. q dictus capulus ab eo qd corpus capiat. Vimie querno: ſunt aliquæ duæ deriuationes: e tamẽ eis ſic utimur cũ adiũctiõe alterius nois ut quernũ uimẽ. Itẽ colurnũ ueru: ut Pinguiaq; in ueribus torrebimus exta colurnis: ficulnum lignũ ut Hora. Olim truncus eram ficulnus intulit lignũ: itẽ aprugnum callum pro aprinum Optentu frondis inumbrant ueluti cameram quandam capulo ramorũ extenſione fecerunt. Agreſti ſublimen ſtramine ponunt: hoc ẽ ſup frõdes ponũt: nã hic redit quod omiſerat ſupra dicens: Extructos toros: Nec addẽs unde.
Demeſſum: participiũ ẽ ueniẽs ab eo quod ẽ metor. Sane ab eo quod eſt meto p̃teritũ pfectũ meſſui facit.
Sua. f. r. propria pulchritudo. Auroq; rigentes: unũ q; uacat: & eſt aditũ hiatus cauſa. Læta laboꝝ: figura ẽ lætus rei: nã nõ dicimus Lætus labore. Diſcreuerat: depinxerat ſimul amantis affectus oſtẽditur. Harũ unã: de duobus & hoꝝ alteꝝ & horum unum poſſumus dicere: nã artigraphi hoc tantũ uetant. Ne de duobus alium dicamus quod de multis ꝓprie dicitᷣ. Sane figurate dixit ueſtem induit ut Exuuias indutus achillis: cum in uſu ſit induit illa re: ut Indutoſq; iubet truncos hoſtilibus armis Arſuraſq; comas obnubit amictu. Haꝝ unã iduit iuueni: altera capat eius uelauit: nã ſupra dixit duas ueſtes eẽ latas. Obnubit: ãt uelauit. Tranſlatio a nubibus qbus tegitᷣ cælũ unde & nuptiæ dicuntᷣ: q nubentiũ capita uelentᷣ. Laurentis p̃mia pu. mittit p̃mia quæ de p̃da laurẽtis pugnæ ſubſtulerat: nã p̃da ẽ q eripitur: p̃mium quod offertᷣ.
Equos & tela qbus ſpoliauerat hoſtẽ: uel Pallas uel æneas: nã ambigue poſitũ ẽ. Spolia ãt cũ ea tantũ ſint qbus hoſtis ſpoliari põt: ut lorica uel ueſtis. Abuſiue ẽt ſpoliũ dicitur quicquid ab hoſtibus tollitur. Vnde eſt Poſtquam illum uita uictor ſpoliauit achilles. Vmbris infe. propriẽ: nam inferiæ ſunt ſacra mortuorum. Cæſo ſanguine: pro ceſorum: ut ſupra Captiuoq; rogi perfundat ſanguine flammas. Ipſos ferre duces: ſuos ſcilicet qui illis p̃erant. Melius tamen eſt iubet trũcos ferre ipſos duces. Hoc eſt ducum ſpolia: ut trophæa ipſos duces duxerit: ſicut ſupra manibuſq; meis mezentius hic eſt. Inimicaque nomina figi: inimicorum dicit autem affixos trophæis titulos cum nominibus occiſorum. Ducitᷣ infœlix acc. q̃ſi qui cõſternitus nimio dolore ire nõ poterat: & bene ex rerum permutatione expſit doloris magnitudinẽ dicẽs ita doluiſſe acetem: ut pene carens humano ſenſu per ſe ire non poſſet: & equum ita ſentiſſe interitum domini ut in humanum migraret affectũ: nã & lachrymabat: & ſponte ſeq̃batᷣ cadauer.

Optabis nato funus pater: hei mihi quantum
Præſidium auſonia: & quãtum tu perdis iule.
Hæc ubi defleuit: tolli miſerabile corpus
Imperat: & toto lectos ex agmine mittit
Mille uiros: qui ſupremũ commitentᷣ honorẽ
Interſintq; patris lachrymis ſolatia luctus
Exigua ingentis: miſero ſed debita patri
Haud ſegnes alii crates: & molle pheretrum
Arbuteis texunt uirgis: & uimine querno
Extructoſq; toros optentu frondis inumbrãt.
Hic iuuenẽ agreſti ſublimen ſtramine ponũt.
Qualem uirgineo demeſſum pollice florem.
Seu mollis uiolæ: ſeu languentis hyacinthi:
Cui neq; fulgor adhuc: nec dũ ſua forma receſ(ſit
Non iã mater alit tellus: uireſq; miniſtrat.
Tum geminas ueſtes oſtroq;: auroq; rigentes
Extulit æneas: quas illi læta laborum
Ipſa ſuis manibus quondam ſidonia dido
Fecerat: & tenui telas diſcreuerat auro:
Harũ unã iuueni ſupremum mœſtus honorẽ
Induit: arſuraſq; comas obnubit amictu:
Multaq; prætera laurentis præmia pugnæ
Aggerat: & lõgo prædam iubet ordine duci:
Addidit equos: & tela qbus ſpoliauerat hoſtẽ:
Vixerat & poſt terga mãus quos mitteret um(bris
Inferias cæſo ſparſuros ſanguĩe flãmã:
Inductoſq; iubet truncos hoſtilibus armis
Ipſos ferre duces: inimica nomina figi.
Ducitur infœlix æuo confectus acetes

DONA. Quibus ſpoliauerat hoſtem: Ambigue dictum uel quibus uſus fuerat dum hoſtes interimeret: uel quibus uictor hoſtes ſpoliauit: Vltima tamen ſententia melior eſt.

CHRI. Hei ubi defleuit: egregius & excelſo aio uir q tantũ tribuit luctui q̃tũ exigit humanitas. Deinde p̃parat id funus quod Euãdro i tãto mœrore aliquã poſſet afferre cõſolationẽ. Se plorat poſtremũ damnũ filii ex morte pallãtis. Lectos mille uiros ex. t. a. Sigula uerba igẽs põdus hẽt. Eligit. n. non ex una altera ne ala aut cohorte: ſed ex toto exercitu & legit mille ut põpa eſſet numeroſa & legit uiros. i. hoies fortiſſimos: q & comitarentur funus: & patrẽ cõſolarentᷣ. Solatia exigua igentis lu. declamatio a contrario ẽ exiguũ & igens q̃ oſtẽditur q̃tus i parẽte luctus fuerat. Sed debita. q. d. q̃uis uideret Aeneas q̃ paꝝ proficeret tãto apparatu: tamẽ debitũ officiũ nõ cẽſuit prætereundũ. Crates & arbuteas uir. ponit quia res in tanto rerum momento ſummi

celeritatem deſiderans artificium nullū expectare non poterat:ſed hæc oīa agreſtia & extēporanea magnifice exornata ſunt precioſis ueſtibus ſuperimpoſitis. Ergo nec mora fuit miſeratio fabricando:nec magnificentia ueſtium ad ornatū defuit. Stramine:& frōdes & paleas:& qcqd ea gratia ſubſternimus:ut quod ſuper imponendum mollius excipiatur. Qualem uirgineo:optima comparatio:nam ut flos nuper ſuccíſus & ſi langueſcat non ſtatim amittit pulchritudinem:ſic Pallantis pulchritudo non ſtatim diſceſſerat:ex iſta autem comparatione ſummā citat cōmiſerationē. De uiola āt & hyacinto diximus in buco.& georgi. Mater alit:nā humore terreſtri aluntur plantæ:quem radicibus ſuis ſugunt:& uim ſtomaci p̄bentes decoquunt:& in alimentum conuertunt. Oſtro auroq; rigentes:ſæpe poetæ duo uni uerbo adiungunt:quoꝝ alteꝝ non quadrat:ut in georgicis Tenues pluuiæ & penetrabile frigus adurat:nam frigoris ut & caloris adurare eſt: ſic hoc loco ueſtis ex purpuræ infectura non riget ideſt non redditur inflexibilis:ex multo autē intertexto auro riget. Laudat autem ueſtes a materia:quia ex purpura eſſet & auro laudat ab artificio ac poſtremo ab auctoritate dōatoris. Multaq;:ſpēm pene triumphi adhibuit. Quibus ſpoliauerat:Pallas potius ꝗ æneas. Vinxerat: nam captiuos hoſtes ad ſepulchrum ducis interfecti iugulabant. Inde ſequentibus temporibus damnati capite pugnare i magnoꝝ uirorum funere cogebātur ut eſſent qui ſanguinem ſpargerent donec gladiatores prouenerūt. Indutos trun. Ad quandam trophæi ſpēm. Ipſos du. Vt maiorem auctoritatem haberet res uel duces funeris intellige. Ducitur infœlix æuo confectus ace. Pathos ab ætate:ſic illud Et fauni miſerere ſenectæ.

Pectora nūc fœdās:pugnis nūc unguibus ora
Sternitur:& toto proiectus corpore terræ:
Ducunt & rutulo perfuſos ſanguine currus.
Poſt bellator equus poſitis inſignibus æthon
It lachrymās:guttiſq; humectat grādibus ora
Haſtā alii galeamq; ferunt(nā cætera turnus
Victor hēt)tū mœſta phalāx teucriq; ſequū-
Tyrrhēiq; duces:& uerſis arcades armis.-tur:
Poſtꝗ oīs longe comitum præceſſerat ordo:
Subſtitit æneas:gemituq; hæc addidit alto.
Nō alias hic ad lachrymas eadē horrida bella
Fata uocant:ſalue æternū mihi maxime pala:
Aeternumq; uale: nec plura effatus:ad altos
Tendebat muros:greſſumq; in caſtra ferebat.
Iamq; oratores aderant ex urbe latina
Velati ramis oleæ:ueniamq; rogantes
Corpora ꝑ campos ferro quæ fuſa iacebant
Redderet:ac tumulo ſineret ſuccēdere terræ:
Nullum cū uictis certamen:& æthere caſſis:
Parceret hoſpitibus quondā ſociiſq; uocatis.
Quos bonus æneas haud aſpnāda precātes
Proſequit̃ uenia:& uerbis hæc inſuper addit
Quænam uos tanto fortuna indigna latini
Implicuit bello:qui nos fugiatis amicos?
Pacem me exanimis:& martis ſorte peremptis
Oratis? equidem & uiuis concedere uellem:
Nec ueni ni fata locum:ſedemq; dediſſent:
Nec bellū cum gente gero:rex noſtra reliquit
Hoſpitia:& turni potius ſe credidit armis.
Aequius huic turno fuerat ſe opponer̃ morti:
Si bellum finire manu:ſi pellere teucros
Apparat:hic decuit mecum concurrere telis.
Vixet cui uitā deus:aut ſua dextra dediſſet:
Nunc ite:& miſeris ſupponite ciuibus ignem.

SER. Fœdans:uel cruentans uel lacerās. Terræ: in terra. Poſitis inſigni.ſine phaleris quod āt equū dicit lachrymare nō miꝝ ē:cū Home.ēt diuinitatē iduxerit. Aethō: nomē eq: quo & auroræ equus uocat̃. Cætera turnus uictor ha. κατασιωπωμενον & alia ei ſuſtuliſſe intelligamus nō tātū baltheū: ut legimus ſupra. Phalās:lingua macedonum legio. Quod aūt ait mœſta:arcadas intelligimus: unde infert Teucriq; tyrrheniq;: & hoc eſt quod ait ſupra Et toto lectos ex agmine mittit Mille uiros. Verſis arcades ar. Lugentum more mucronem haſtæ nō cuſpidē contra terrā tenentes. Scuta etiam inuertentes propter numina illic depicta:ne eoꝝ ſimulachra cadaueris pollueret̃ aſpectu:ut nōnullis fruſtra placet. Nam lugētū mos eſt prioris habitus imutatio. Alias hic ad lachry.ad aliā ſepulturā. Salue æternum mihi maxime pala Aeternumq; uale:Varro i libris logiſtoricis dicit iō mortuis ſalue & uale dici:nō ꝙ ualere aut ſalui eſſe poſſint: ſed ꝙ ab his recedius eos nūꝗ uiſuri: hinc ortū ē ut ēt maledicti ſignificationē iterdū uale optieat:ut Terētius Valeant q iter nos diſſidiū uolūt:hoc ē ita a nobis diſcedat:ut nunꝗ ad noſtꝝ reuertat̃ aſpectum. Ergo cum mortuo dicit̃ uale: nō æthimologia conſiderāda ē:ſed cōſuetudo:ꝙ nullis uale dicimus : niſi a qbus recedamus. Oratores : legati a perorando pro republi.nominati. Vrbe latina:pro latini ideſt de lauro lauinio. Velati ramis.o.nō coronati:nec enim lugētes decebant:ſed inſtructi & ornati.i.i manibus oliuæ ramos ferentes: ſic Home. στεμματ' εχον ενχερσιν Velari autē ornari:ut illo loco ſignificat: Victori uelatū auro uittiſq; iuuencū:cū uittis non āt uelentur aut coronent̃ uictimæ:ſed ornent̃. Veniamq; rogantes:beneficiū. Ferro quæ fuſa:modo interempta alias fugata:ſed diſcernunt̃ epithetis ut ſi dicas ferro fuſus ē:uel metu fuſus. Redderet:Oſtēdit iam poſſe in troianorum eſſe poteſtate. Et æthere.c.uacuis:unde & rhetia caſſes dicimus:hoc autē bene addidit ꝙ uicti poſſunt inouare certamē. Aut aſpernanda:iuſta non cōtemnenda. Sepulturæ enim beneficium generaliter debetur uniuerſis. Inſuper addit: accumulat uerbis beneficium dicens pacem ſe etiam uiuis uelle præſtare. Pacem autem ideo defunctis : quia ait nullum cū uictis certamen & æthere caſſis: & mortuorum pax ſepultura eſt. Vnde elegit uerbum utriuſque aptum. Quænam:quanta & qualis : nam mirantis eſt : nec enim dubitat:cum ipſe dicat indigna. Implicuit in/

uoluit inuitos. Nec ueni:nec ueniſſe tem pus pro tempore. Nec bellum cum gente gero:ſed cum turno per quod eoꝶ captat fauorẽ. Huic morti:ΔΕΙΚΤΙΚΟΣ q̃ſi oſtendit iacentes. Si bellũ finire manu:hoc ẽ.n.interem ptione:poteſt.n.in pace finiri. Vixet:pro uixiſſet & eſt ſyncope. Deus aut ſua dextra dediſſet: uictoriam uel uitam:qa duplici rõne cõſtat uictoria:aut uirtute aut uolũtate fortũæ. Miſeris ci.q̃ſi aliena culpa ꝑeuntibus.

DONA. Miſeris:qui non in ſuo:ſed in Turni negocio perierant.

CHRI. Aethon:nomen eq pallantis deductũ ab uno ex equis ſolis.Erat.n.Pyrous:Eous:Aethon & Phlegon:quod autẽ cum ex deſiderio domini illachrymantem ſcribit non oĩno poeticũ ẽ:nã equos & uictoria exultare atq; efferri & lætitiã oſtẽdere & cũ uicti fuerint ſummo mœrore cõiici ẽt q naturalẽ hiſtoriã tradidere affirmant:nam Plini.ait Præſſagiũ pugnam & amiſſos lugẽt dominos:lachrymaſq; iterdũ deſiderio fundunt interfectoq; Nicomede rege equus eius deſiderio uitã finiuit:ac multa alia in eadẽ ſententia ponit. Iam orato. oſtendit q̃ ampla fuerit uictoria:cum ita ſe uictos hoſtes faterentur:ut ſtatim ad pacem petendam ſeſe ſub mitterent.Oſtendit ẽ quid unius uiri auctoritas poſſit:nam abſentia Turni hæc pene oĩa euenerunt. Nullũ cũ ui.cer.&.æ.c.Grauiſſimus locus:& qui plurimum apud eum uiꝶ ĩ quo recta rõ ualet omnem perturbationem ſuppnimeret.Quapropter primo congreſſu placatus ẽ Aeneas. Proſequitur.u.q.d. ſtatim donat ueniã.

Quæ.n.ſ.nã cũ & ſe & illos excuſare uellit: reiicit culpã in fortunam:& re uerã latinus ſocietatem expetiuerat troianoꝶ:& ipſe æneas nihil aliud tentabat:ſed iniquitate fortunæ a turno in bellum ĩpulſi ſunt. Et uiuis con.uel.ſentẽtia eſt.Vellẽ ipſos nõ fuiſſe extĩctos:ut uiuẽtibus pacẽ dare poſſem:uel dicit ita : Omnia cæſis remitto:ut etiam cũ uiuẽtibus cõuenire cuperẽ. Nec ueni.q.d.non fuit cauſa ueniendi ut uos debelarem:ſed ut quem fata locũ dabant accipem.Hinc ſequitur ut non geram bellum cum latinis:quos incolumes eſſe cupio:ſed cum rege ueſtro a quo terris fatalibus prohibeor:tãdem omnem culpã in Turnũ reiicit acumulatq; inuidia qui cum belli cauſa fuerit a pugna diſceſſerit.

Dixerat æneas:olli obſtupuere ſilentes:
Conuerſiq; oculos inter ſe:atq; ora tenebant.
Tũ ſenior ſemperq; odiis:& crimĩe drances
Inſenſus iuueni turno ſic ore uiciſſim
Orſa refert o fama ingens ingentior armis
Vir troiane:quibus cælo te laudibus æquem
Iuſtitiæ ne prius mirer belli ne laborum:
Nos uero hæc patriã grati referemus ad urbẽ
Et te ſiqua uiam dederit fortuna latino
Iungemus regi:quærat ſibi fœdera turnus.
Quin & fatales murorum attollere moles
Saxaq; ſubuectare humeris troiana iuuabit.
Dixerat hæc:unoq; oẽs eadem ore fremebãt:
Bis ſenos pepigere dies:& pace ſequeſtra
Per ſyluas teucri mixtiq; impune latini
Errauere iugis ferro ſonat alta bipenni
Fraxinus:euertunt actas ad ſydera pinus:
Robora nec cuneis & olentẽ ſcĩdere cedrum
Nec plauſtris ceſſãt uectarĩ gemẽtibus ornos
Et iam phama uolans tanti prænuntia luctus
Euandrũ euandriq; domos & mœnia replet.
Quæ modo uictorem latio palanta ferebat.
Arcades ad portas ruere:& de more uetuſto
Funereas rapuere faces:lucet uia longo
Ordĩe flammarum:& late diſcriminat agros.
Contra turba phrygũ ueniens plãgẽtia iungit
Agmina:quæ poſtq̃ matres ſuccedere tecto
Viderũt:mœſtã incendunt clamoribus urbẽ.
At non euandrum potis eſt uis ulla tenere:
Sed uenit in medios: pheretro palãte repoſto
Procubuit ſup:atq; herẽt lachrymãſq; gemẽſq;

SER Obſtupuere ſi.i.obſtupefacti ſũt & ſilere cœperũt. Tunc ſegnior:cui ab ætate ꝑſtabaĩ auctoritas.

Odiis & crimine drances Inſenſus iuue Turno: aut per ſuũ crimen.i.inertiam: quam ſemper uirtuti conſtat eſſe contrariã:aut Turni crimine:q tot uiris mortis cã extiterat. Orſa refert:cœpta uerba. O fama ingens ingentior armis:fruſtra ait Dona.hoc nomẽ de his eſſe quæ non recipiunt comparationem : nam qa augumentum recipit etiam comparatur.Alia illa ſũt noĩa in quibus eſt dubitatio utrum comparentur: ut eſt perfectus quia ſi uelis comparare incipit perfectus non eſſe perfectus. Cælo te laudibus æquem:pro is q ĩ cælo ſunt ideſt diis: ut Cæruleus thybris cælo gratiſſimus amnis. Iuſtitiæ ne prius mirer belli ne laborum:Figura græca miror illius rei & regno illius rei: ut θαυμαζω ΕΚΕΙΝΟ ΥΚΑΙ ΑΡΧΩ ΕΚΕΙΝΟΥ:unde Hora.ait & qua paupere daunus Agreſtũ regnauit populorũ: pro agreſtibus populis. Si qua.u.i.rationẽ. Dederit. f.l.& bene cum exceptione policetur dicens: ſi uoluntatem noſtram fortuna comitetur. Fœdera.t.uel cõiugis uel amicitiarum. Fatales.m.qui audiuerat: niſi fata locum ſedemq; dediſſent. Saxa troiana: Ambitione ait quaſi troianis fataliter debita. Pepigere dies:pacti ſunt ab eo quod ẽ paciſcor & pepigi:& pactus ſum facit ſicut ab eo quod eſt parco & parſi & pepci.

Pace.ſ.media & tẽporali:nam ſequeſter ẽ medius inter duos altercantes apud quem aliquid ad tempus ſeponitur.Pacem ergo ſequeſtram inducias dicit.i.pacẽ tẽporalem:& mediam inter bellum ꝑteritum & futurum. Mixtiq; im.l.apud maiores magna erat cura fidei:adeo ut inter Porſenam & romanos factis induciis:cũ ludi circẽſes ĩ urbe celebrarẽtur: ĩgreſſi hoſtiũ duces curruli certamine cõtenderẽt.& uictores coronarenĩ. Ferro.b.ad epithetõ trãſtulit nomẽ propriũ nã bipennis p ſe plenũ eſt:& ſecurim ſignificat: ut crebriſq; bipẽnibus iſtãt. Robora:modo genus ẽ ligni nã ẽ inter ſpẽcia nominatũ. Plauſtris ge.ſub pondere ſonantibus. Quæ modo ui.l.p.f.bene mõ uno.n.eodẽq; die & fortiter fecit & periit:ut Hæc te prima dies bello dedit hæc eadẽ aufert. Arcades ad.p.r.eos dicit qui ĩtra ciuitatẽ ſunt. De.m.ue.quia antea p noctem

Et uia uix tandem uoci laxata dolore eſt.
Non hæc o pala dederas promiſſa parenti
Cautius ut ſæuo uelles te credere marti.

cadauera perfunerabantur cum faculis. Rapuere faces:raptim & feſtinãter tulere. Diſcriminat:diuidit. Vnde diſcrimen capitis muliebris dicitur. Incendũt: implent:ut clamore incẽdunt cælum troeſq; latiniq;. Vis ulla:nec ætatis imbecilitas : nec ſæueritas regia.

Pheretro plante repoſto: poſito Pallantis pheretro:nam antiptoſis ẽ. Non hæc o pala dederas promiſſa parenti Cautius ut ſæuo uelles te crede mariti:duplex expoſitio eſt:aut enim hoc dicit.Non enim mihi talia promittebas:ut crederem te cautius dimicaturum:ut intelligamus Palantem proficiſcentem promiſiſſe patri uictoriam cædem hoſtium plurima ſpolia.Qui enim hoc cogitat cautelæ obliuiſcitur auiditate pugnandi: aut certe non pro nomine nempe accipiamus:ut in Terentio. Non tu hunc rus hinc prodeſſe aiebas ideſt nonne pro nempe:ut ſit ſenſus.Nempe mihi hæc dederas promiſſa diſcedens:quia cautius fueras dimicaturus.

DONA. Pace ſequeſtra:ſequeſtra pax ea eſt quæ ſic interponitur ut non tollit ſed differat bellum. Poſt quam ma.uel pro mulieribus poſuit:uel matres eorum qui cæſi fuerant.

CHRI. Conuerſiq;.o.in.ſe:Quo ſigno tacite oſtendebant admirari. O fama in.Multis dura aduerſaria cõſtituta eſt fama cum ipſi re correſpondere nõ poſſint.Ergo magna laus æneæ qui famã ſuperet. Quibus.l.æ.t.c.q.d.quibus uerbis poſſum promere laudes tuas quibus te cælo ideſt cæleſtibus diis æquari potes:cum autem iuſtitiam & bellum ponat:oſtendit illum & in pace & in bello optimum eſſe quibus ciuili homini nihil maius tribui poteſt hæc autem duo ita magna eſſe affirmat:ut nõ poſſit diſcernere utrum maius. Grati:memores beneficii accepti de humandis cæſis. Si qua uiam.d.f.nã fortuna diſiunxerat latinum ab ænea & non conſilium.Ergo de uoluntate Latini nihil dubitantes fortunam quæ aduerſa illum diſiunxerat optat ut proſpera reconciliet:& ſic beniuolum ſuum regem æneæ reddit. Quærat ſibi fœdera turnus:amare in eum hæc euomit quaſi dicat non eſſe habendam rationem eius qui ſoli ſibi ſeruiens:ut coniugio potiretur cæterorum ſalutẽ in diſcrimen adduxit. Pace ſeque.ſequeſtrem eum appellamus:cuius fidei creditur rex de qua cõtrouerſia pendet:donec certũ decernat & a quadã ſimilitudine iducias pacem ſequeſtrem appellant. Quæ modo uictorem:ex qua re oſtenditur q̃ uaria mutabiliſq; ſit fortuna q̃q; inſtabilis. Arcades ad portas rue.diſtributio eſt nam magnus luctus fuit uirorum funeri occurrentium:maior mulierum intra urbem:maximus ãt Euãdri cui a principio uocem dolor præripuit. Non hæc o palla:inde exorſus eſt:unde dolor proueniebat.

Haud ignarus erã quantũ noua gloria i armis
Et prædulce decus primo certamine poſſit:
Primitiæ iuuenis miſeræ:belliq; propinqui
Dura rudimenta:& nulli exaudita deorum
Vota preceſq; meæ:tuq; o ſanctiſſima cõiunx
Fœlix morte tua:neq; in hũc ſeruata dolorẽ.
Contra ego uiuendo uici mea fata:ſuperſtes
Reſtarẽ ut genitor:troum ſocia arma ſecutũ
Obruerẽt rutuli telis:animam ipſe dediſſem:
Atq; hæc põpa domũ me nõ palanta referret.
Nec uos arguerĩ teucri:nec fœdera:nec quas
Iunximus hoſpitio dextras:ſors iſta ſenectæ
Debita erat noſtræ:qđ ſi immatura manebat
Mors natum cæſis uolſcorum milibus ante
Ducentẽ i latium teucros cecidiſſe iuuabit.
Quin ego non alio digner te funere pala
Quã pius æneas:&quã magni phryges:& q̃
Thyrrheniq; duces tyrrhenũq; exercitus oĩs
Magna trophæa ferũt:quos dat tua dxtra leto
Tu quoq; nũc ſtares ĩmanis truncus in armis:
Eſſet par ætas:& idem ſi robur ab annis
Turne:ſed iſœlix teucros qđ demoror armis?
Vadite:& hæc memores regi mãdata referte.
Quod uitam moror inuiſam palãte pempto:
Dextera cauſa tua eſt;turnum natoq; patriq;
Quã debere uides meritis uacat hic tibi ſolus

SER. In armis:apud armatum : cuius conſilium cupiditas uictoriæ plerunq; cõturbat. Vota:preceſq; meæ:ſupra Fors & uota facit. Fœlix morte tua:ea re fœlix q̃ cæteri dolent. Viuendo uici mea fata:Diu uiuendo:ut in bucolicis O lycida uiui peruenimus:uici ãt mea fata per naturalem ordinem uita longiore ſuperari:Namq; hic ordo naturalis eſt ut ſint parẽtibus ſuperſtites filii.Fata ergo generalia dixit referens ſe ad naturalem ordinem: non ad fatum proprium. Nam fata ſuperare nemo hominum poteſt: unde multi ſic diſtinguunt. Contra ego uiuendo uici uitam ſcilicet filii.Nã hoc eſt ſuperſtes reſtarem ut genitor : ut mea fata per exclamationem dictum ſit.Sciendum tamen etiam irrationabilia dolentibus dari. Reſtarem: eſſem. Dediſſem:reddidiſſem.Nec uos ar.teu. exonerat eorum pudorem ne uideatur cã orbitatis fuiſſe:dicẽs hoc ſibi fataliter debitum. Senectæ: deeſt ætatis: nã ſenecta ætas dicitur Salu.Senecta iam ætate : per ſe ãt plenũ eſt ſi ſenectus dicamus. Ducentem i la.t.c.i.lucrum quodãmodo putat impediſſe pro amicorum fœlicitate filium qui morti fuerat acerbo funere fataliter debitus & eſt a qualitate beneficii ſolatium. Nõ alio digner te funere pala: Latenter hic æneæ oſtenditur pietas quæ in amici funus tanta contulit ut pater amplius:præſtare non poſſet. Tu quoq; nunc ſtares immanis.t.in ar.Sicut iſti duces de quibus hæc ſunt trophæa:nam ſupra ait.Indutoſque iuber truncos hoſtibus armis Ipſos ferre duces. Eſſet par ætas:uel mea uel filii. Nam ad utrunq; põt referri. Teucros quid demoror ar.Ab armis & hoc uidet̃ dicere dimittẽdi ſunt troiani: ut morte turni ſatiſfiat doloribus meis: quod etiam hic poſteriora ſignificant. Meritis uacat hic tibi ſolus Fortunæq; lo.Nihil eſt aliud quod poſſit uel uirtus tua uel fortuna preſtare. Nam his rebus uictoria contigit:niſi ut occiſo turno & uindices fili

Fortunæq; locus:non uitæ gaudia quæro:
Nec fas:ſed nato manes perferre ſub imos.
Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem:referens opera:atq; labores.
Iam pater æneas iam curuo in littore tarcon
Conſtituere pyras:huc corpora quiſq; ſuorū

uim:& patrem conſoleris orbatum. Sed gnato.m.p. ſub.i.ac ſi diceret hāc ſolam eſſe cauſam:quæ cum cogat ad uitæ pacientiam:ut filio Turni nuncietur interitus. Extulerat.l.Aſinius Pollio dicit ubiq; Virgili. ī dici deſcriptione ſermonē aliquem ponere aptum p̄ſentibus rebus:ut hoc loco:quia funereum & ſepulturarum res agitur dicit extulerat:nam & efferre eſt ad ſepulturā ferre:itē in quarto quia ē nauigaturus æneas & relicturus didonem dicit: Tithoni croceum linquens aurora cubile:quod licet ſuperfluū ſit:ī multis tamen locis inuenitur. Miſeris.m.q ſunt ſubiecti tot caſibus Home.Δειλοισιβροτοισ.i.miſeris mortalibus nō timidis. Opera atq; la.hoc opus & hæc opa tunc dicimus quando negociū ipſum quod geritur ſignificamus:ſi āt fœ.ge.dixerimus operas ipſas perſonas:quæ aliquid faciunt ſignificamus:ſicut cuſtodia dicit̄ quæ cuſtodit:ut cernis cuſtodia qualis: nā ut hi qui cuſtodiunt̄ cuſtodia dicant̄:uſurpatū ē:unde male eſt in uſu:cuſtodiæ audiunt̄. Cōſtituere.p.Pyra eſt lignorum congeries:rogus cum ardere cepit dicit̄:buſtū uero iā exuſtū uocat̄:quem ordinem ſeruat poeta dicens.Conſtituere pyras.Itē ſubiectiſq; ignibus atris.Ter circū accenſos decurrere rogos.Item ſemiiuſta ſeruant buſta.

DONA. Nihil in his uerſibus dignum quod ponerem inueni.

CHRI. Haud ignarus eram:oratio hæc artificio ſummo exornata cuius uires facile ex ſimilibus hactenus interpretatis orationibns facile intelligemus.Accuſauerat natum qui ſibi inobtemperās fuiſſet:nunc oſtendit non ex impia contumacia:ſed ex magni animi audacia & gloriæ cupiditate peccaſſe. Primitiæ iuuenis miſeræ:exclamatio eſt per quam conqueritur fortunam ſtatim a principio Pallanti inimicum fuiſſe:& prima militiæ rudimenta duriſſima extitiſſe:& ſua uota minime fuiſſe exaudita. Tuq; o ſan.cō.Fœ.mor.tua:Maximū infœlicitatis argumentum:nam cum ſi qui infœlices fuerūt noſtrarum calamitatum comparatione fœlices poſſunt appellari:ut illud O ter quaterq; beati Quis ante ora patrum &.ſ.a.c.o. Vici mea fata: Hyperbole eſt Nemo enim ſua fata uicit.Sed cum uolumus longam alicuius uitam dicimus uixit pluſq̄ ſibi a fato conceſſū fuerat ut tantam uideret calamitatem. Multi enim propter longiorem uitam in eas calamitates inciderunt quas ſi prius deceſſiſſent omnino euitaſſent quod de priamo teſtatur. Troum ſocia arma ſecutum: increpat ſe ipſum quod non potius ipſe met in bellū proceſſerit:& in quo premortuus filii funus non aſpexiſſet. Nec uos ar.Non tamen imputat mortem filii troianis: qui illum in bellum adduxerint: ſed fato ſuæ ſenectæ.Illis autem debere fatetur q̄ poſtquam filio moriendum erat cum tanta gloria mortuus fuerit.

More tulere patrum:ſubiectiſq; ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos:ter mœſtum funeris ignem
Luſtrauere in equis:ululatuſq; ore dedere.
Spargit̄ & tellus lachrymis:ſpargūt̄ & arma
It cælo clamorq; uirum clangorq; tubarum.
Hinc alii ſpolia occiſis direpta latinis
Coniiciunt igni galeos enſeſq; decoros.
Frenaq; feruenteſq; rotas:pars munera nota
Ipſorum clypeos:& non fœlicia tela.
Multa boum circa mactantur corpora morti:
Setigeroſq; ſues:raptaſq; ex omnibus agris
In flammā iugulant pecudes:tum littore toto
Ardentes ſpectant ſocios:ſemiuſtaq; ſeruant
Buſta:neq; auelli poſſunt:nox humida donec
Inuertit cælum ſtellis ardentibus aptum.
Nec minus & miſeri diuerſa in parte latini
Innumeras ſtruxere pyras & corpora partim
Multa uirū terræ infodiunt:auectaq; partim
Finitimos tollunt in agros:urbiq; remittunt.
Cætera confuſæq; ingentem cædis aceruū(ſtra
Nec numero nec honor̄ cremāt:tūc undiq; ua
Certatim crebris collucent ignibus agri.

SER. More tu.p.quia apud uarias gentes diuerſa fuerunt genera ſepulturæ:inde eſt q̄ alii obruunt̄:alii exuruntur:alii proprias remittunt̄ ad patrias: alii per diem:ut nunc iſti:alii per noctem ut ſupra Palas & pite has uarietates Virgi.poſuit:nāq; Eraclytus qui oīa uult ex igne cōſtare dicit debere in ignē corpora reſolui.Thales uero q confirmat oīa ex humore procreari dicit obruenda corpora : ut poſſint humore reſolui. Ignibus atris:atq ignes atri non ſunt ſed epithetō traxit de negocio ut atris diceret : hoc eſt funebribus ut paulo poſt Mœſtum funeris ignē.i.funebrē: nā mœſtus eſſe non pōt ignis. Condit̄ in te.i.fumi obſcuritate cōplet̄. Cuncti fulgentibus ar.fruſtra hoc epitheton notāt critici quaſi circum euntes rogos alia arma habere debuerūt. Cincti: inſtructi. Decurrere.r. p̄ circa rogos cucurrere.Bene āt ait decurere nō d̄cucurrere.Nam uerba quæ in præterito perfecto primam ſyllabā geminant:ut curro cucurri: & tondeo totondi cum compoſita fuerint geminare non poſſunt: nā neq; decucurri:neque detotondi dicimus: exceptis tā tū duobus Do & Sto. Clangorq; tuba.ante.n.mortui ad tubam deducebantur:unde Perſi.Hic tuba candelæ:tandemq; beatulus alto Cōpoſitus lecto. Hinc alii ſpolia oc.d.l.ſecundum ſuæ gentis ritū alii hoſtilia arma:alii peremptorum cremabant. Feruenteſq; ro.nimio.ſ.curſu: Alibi uolet ui feruidus axis: Hora. Metaq; feruidis euitata rotis. Non fœlicia te.quibus defendere nequerūt. Mactantur.c.m.aut in morte: aut morti ipſi deæ.Stati.In ſcopulis mors ſæua ſedet: Luca.ipſamq; uocatā Quem petat e nobis mortem tibi coge fateri.Circa autem ideo quia Homerus dicit in morte Patrocli circa corpus extincti tam ho/

Tertia lux gelidam cælo dimouerat umbrã.
Mœrentes altum cinerem:& confuſa ruebant
Oſſa focis:tepidoq; onerabãt aggere terræ.
Iam uero in tectis prædiuitis urbe latini
Præcipuus fragor & lõge pars maxia luctus.
Hic matres miſeræq; nurus:hic chara ſororũ
Pectora mœrentum pueriq; parentibus orbi

mines q̃ pecora immolabantur:& uno igne cremabãtur:unde eſt in ſexto Oſſaq; lecta cado texit corinæus aheno. Raptas:rapti abductas:nã poſt inducias rapere nõ poterãt:aut certe raptas ante belli.ſ.tpe. Stelis ap. cõiũctũ. Nec minus:ẽt. Innumeras: hoc loco multis rebus oſtẽdit imenſam cedẽ factã eẽ rutulorꝫ. Finitimos.r.in.a.q eni e lõgiquo uenerãt referri nõ poterãt. Vrbiq;.r.deeſt unicuiq; & meminit antiquæ cõſuetudinis:. q̃ ante ẽt hoies i ciuitate ſepeliebãt: quod poſtea duellio cõſule ſenatus prohibuit: & legauit ne quis in urbe ſe ſepeliretur:unde iperatores & uirgines ueſtæ quia legibus non tenerentur in ciuitate habent ſepulchra:deniq; etiam nocentes uirgines Veſtæ licet uiuæ:tamẽ itra urbẽ i cãpo ſcelerato obruebanť. Nec ho. qa nec numero: nã aliud uerbũ pẽdet ex altero. Cõfuſa rue.Ora fo.Aut qa dixit ſimul multos : crematos:aut ſi ad honoratorum cadauera referas ut ſupra diximus:confuſa propter animalia ſimul cõcremata. Ruebant: de cineribus eruebant. Tepidoq; honerabãt aggere terræ:hypallage hoc ẽ oſſa tepida prædiuitis: more græco epitheton incongruum hoc loco poſuit. Et longe ps.maxi.lu. Valde hoc eſt melius q̃ q legatur & longi.
Hic matres : quia ſcit hæc nomina ad aliquid pertinere non addidit deflebant filios:aut maritos:aut fratres.

DONA. Nihil quod non cognitu facile ſit refert Donatus.

CHRI. Conditor caligine cælũ:hyperbole ẽ. Ter circum:ſic.n.cõſuetũ erat apud antiquos. Spargiť:hæc oia oſtẽdunt igentẽ luctũ. Clãgorq; tuba.Adultorꝫ.n.funera tubis:Perſius Hic tuba candelæ tandẽq; beatulus alto Compoſitus lecto craſſis luctatis amomis:In portas rigidos calces extendunt.Idem iuenies apud Home.in funere hectoris puerorꝫ uero tibia celebrabantur.Hanc.n.in Archemori funere dat Stati.quo i loco ait Lactantius hoc iubere priſcorum religionem:addit Acron quod lidiis tibiis leta phrigiis mœta canebantur.
Et corpora partim:optima diſtributio nam excellentiores habebant a quibus in patriam referẽtur.Vulgus uero & q ex longinquo uenerant coaceruatim urebantur. Iam uero intectis:miram & ſummo artificio cõparauit uarietatem:ut cum & apud arcades & apud troianos & apud latinos eundem mœrorem exprimere uellet.Tamen hæc omnia diſtinxit:tamen maiorem merorem dat latinis:quia maiore clade eſſent affecti.

Dirũ execrantur bellum turniq; hymenæos:
Ipſum armis :ipſumq; iubẽt decernere ferro:
Qui rgnũ italiæ:& prios ſibi poſcat honores
Ingrauat hæc ſæuus drances:ſolumq; uocari
Teſtatur:ſolum poſci in certamina turnum:
Multa ſimul contra uariis ſententia dictis
Pro turno:& magnũ reginæ nomẽ obũbrat.
Multa uirũ meritis ſuſtẽtat phama trophæis.
Hos inter motus medio inflagrãte tumultu.
Ecce ſuper mœſti magna diomedis ab urbe
Legati reſponſa ferunt:nihil omnibus actum
Tantorꝫ impẽſis operum: nil dona neq; aurũ:
Nec magnas ualuiſſe preces:alia arma latinis
Quærẽda:aut pacẽ troiano ab rege petẽdã.
Deficit ingenti luctu rex ipſe latinus
Fatalem æneam manifeſto numine ferri
Admonet ira deũ tumuliq; ante ora recentes.
Ergo conſilium magnum:primoſq; ſuorum
Imperio accitos alta intra limina cogit.
Olli conuenere:fluuntq; ad regia plenis
Tecta uiis:ſedet in mediis rex maximus æuo
Et primus ſceptris haud læta fronte latinus.
Atq; hic legatos ætola ex urbe remiſſos
Quæ referant fari iubet:& reſponſa repoſcit
Ordine cuncta ſuo:tum facta ſilentia linguis.
Et uenulus dicto parens ita farier infit.

SER. Iubẽt:uolũt expoſcunt. Ingrauat:maiorẽ inuidiã concitat. Teſtať:teſtificať ẽt legatorꝫ fidẽ: q cũ eo fuerunt. Obrumbrat:ſubaudis Turnũ tueť defendit:& ẽ tranſlatio ab arboribus:hoc aũt dicit amor reginæ ad fauorẽ popularẽ plurimum ꝓderat Turno.
Meritis ſuſtentat phama trophæis:quia multos occiderat:ut ẽt ipẽ dicturus eſt. Ecce ſuper:inſup ad cumulationem malorꝫ. Mœſti:hoc ſermone nihil eos egiſſe ſignificat. Magna diome.ab ur.legitur & magni. Nil dona neq; aurꝫ: ordinẽ legationis exeqť dicẽs pfecta inaniter eẽ oia q̃ poſſent efficaces legati perficere auro pce promiſſione. Pacẽ troiano ab rege petẽdã:ſicut ẽt ſupra diximus cũ per gerundii modũ aliqd dicimus p accuſatiuũ elocutionẽ formemus neceſſe eſt:Lucre.Aeternas quoniam penas i morte timendũ:itẽ Salu.caſtra ſine uulnere introitum: nam caſtra accuſatiuus pluralis ẽ: q multis errorẽ facit:ut uideatur eẽ ntũs:quia neutra triptota ſunt: & ſimilis eſt nominatiuus actõ. Rex ipſe la.Qui aut cõſolari debuit aut defendendæ reipu.aliud inire conſilium. Fatalẽ æneã manifeſto numie ferri: Mõ pernitioſum oibus æneam. Manifeſto numi.ideſt manifeſto deorꝫ iudicio ad italiã ueniſſe numinũ ita teſtať quam cognoſcimus tantorꝫ cede ſociorꝫ. Alta itra limina cogit:q̃ritur cur ad priuatã domũ conuocetur ſenatus: qui nõ niſi ad publica & augurato cõdita loca conuenire conſueuit:ſed ſcimus domũ latini augurato cõditã:& eãdẽ tã tẽplũ fuiſſe q̃ curiã.Nãq; i ſupioribus legimus tectum auguſtũ ideſt augurio conditũ: inde paulopoſt Hinc ſceptra accipere & primos attollere faſces.Regibus omen erat hoc illis curia templum. Merito ergo ad domum regis quaſi ad publicum locum cõuocať ſenatus:nã ait i.vii.Tali itus tẽplo diuũ patriaq; latius ſede ſedens iccirco etiã i palatii atrio : quod augurato conditum eſt apud maiores cõſulebatur ſenatus ubi

Vidimus o ciues diomedem argiuaq; caſtra:

etiam arietes immolabantur: quod ut in ſeptimo diximus Virgili.ad latini tranſtulit domum. Multi dicunt perite Virgiliũ feciſſe nec tẽpli: nec curiæ hoc loco cõmemorationẽ: ſed tantum dixiſſe ĩtra tecta regia: ut oſtenderet: conſilium: quod initur non eſſe complendum: quia nec rite eſt inchoatum. Ea.n.quæ dicet Latius effectu carebunt. Olli: ſecundũ Enni. Fluunt: feſtinanter incedunt. Et primus ſceptris: primus inter ſceptriferos: nã apud maiores oẽs duces: cũ ſcæptris ingrediebanť curiam: poſtea cœperunt tantũ ex conſulibus: & ſignum erat eos conſules fuiſſe. Aetola ex urbe remiſſos: quam cõdiderũt hi qui de Aetolia uenerunt græciæ prouincia: unde Diomedes habuit ſocios de tribus eius ciuitatibus quas habet Aetolia Pleuron: Olenon: Calydõ. Sic ergo ætola dixit ex urbe: ut Et tãdem euboicis cumarũ allabitur oris. Et reſpõſa repoſcit: mire ait repoſcit: Ante.n.rex ſolet a legatis uniuerſa cognoſcere: & ſic eos præſente populo iterũ oĩa iubere narrare: unde eſt: Ordine cuncta ſuo: nam nihil licet p̃termittere unde & ſuperflua narrari cõſueuerunt. Vidimus o ci.dio. aut diomedẽ legẽdũ: ut ſit latius accuſatiuus & admittiť ecthlipſis: ut Multũ ille & terris iactatus & alto: aut ſi græcum accuſatiuum facere uoluerimus Diomede legatur: ut poſſit fieri ſynalipha: ut Euryale ĩfœlix qua te regione reliqui ſi autẽ Diomedem dixerimus: nec latinũ eſt: nec græcum: aliter nec uerſus conſiſtit. Nunq̃ enim ecthlipſis fit per n litteram: Tamen melius eſt ut Diomede legatur: ut ſit græcus accuſatiuus. Nomina enim græca in es exeuntia: quæ genitiuum in eos mittunt per plenam elocutionem: cum eundem caſum p ſynereſim in us miſerint accuſatiuũ in e mittant neceſſe eſt: ideo quia cum naturam ſuam ſeruant accuſatiuum in uocalem mittunt non in conſonantem & debet ſynereſis plenitudinis ſeruare rationem: ut ecce ο Διομηδησ plena declinatio eſt του Διομιδιοσ τω Διομηδει τον Διομηδεα: per ſynereſim autem facit του Διομηδουσ τω Διομηδει τον Διομιδη Ergo hic accuſatiuus ideo in e exit non in en: quia cum integrum ẽ hoc nomen in eos exit & creſcit eius genitiuus. Si enim ισοσυλλαβοσ ſit nominatiuus accuſatiuum i en mittit: nec habet s ĩ genitiuo: ut θουκυδιγησ θουκιδιδοι θουκυδιδην: nam Diomedes ideo in genitiuo os habet: quia & cum integrum eſt: & Διομηδεοσ facit habet s conſonantem.

DONA. Ecce inopinatũ: pronuntiat malũ hæc dictio & graue ſatis ac uehemens. Neq; augẽ: quod quidẽ ẽt qui nullo odio cõmoti ſunt in p̃lium excitat: & ad iiurias ut probauit i Pigmaleone & i Polymneſtore. Alta ad limina: interiorem partem domus intelligit & non curiam quam deſcripſerat in qua de rebus letis agebatur. Olli conuenere: oſtendit q̃ cupide propter magnitudinem periculi omnes concurrerent.

CHRI. Dirum: quod ex deorum ira prouenerit ergo iniuſtum & plenum ſupplicio. Turniq; hy. Nã omnem cauſam belli a Turno profectam uolebant: qui ne amitteret lauinæ coniugium id moueri curauit nulla habita ratiõe fatorum. Quapp ipſam ſolum obiiciendum eſſe armis cũ oẽ certamen ſumatur ut ipſe regnet. Ingrauat hæc drances: oſtendit quod ſolet uſu uenire quod in repu. ſint ſemper aliqui qui in commune conſulant & ſua libertate freti dum utilitati publice conſulant non recuſent principiũ odium ſubire. Contra uero eſſe pleroſq; qui factionem ſecuti principibus faueant preſertim ſi illorum extent aliqua in rempubli. merita aut uirtutibus excellant. Ecce ſuper mœſti: ſæpe euenit q̃ fortuna aliquid afferat quod i dubiis conſultatiõibus maximum afferat momentum: nam eadem reſponſa Diomedis ſi poſt captum conſilium relata ſciuiſſet paruum momentum attulliſſent. Deficit: animo & conſilio: nã neq; tumultuãri turno ſatis tuto aduerſarii poterat: & æneæ a diis faueri & a fatis uidebat preſertim cũ ira deorũ tãta ſtrage afflictos latinos cerneret. Quapropter ueluti ſapiens uir cum egeret conſilio ab aliis ſumendum cenſuit preſertim a primis qui cæteros auctoritate & ſapientia anteibãt. Fluunt plenis uiis: oſtendit & plurimos fuiſſe & cum celeritate ueniſſe. Quæ referant fari iubent: recte nam petiturus conſilium omnes difficultates conſultis afferre debuit.

SER. Caſus oẽs: itineris.ſ.& bene utilitatẽ ſingugularũ rerũ generalitate uitauit ne diceret Flumina latrões. Qua concidit ilia tel. ευφατικωσ dixit, p urbs ilia: nã terra non concidit: ſed ciuitas. Argiripam: Diomedes fuit de ciuitate q̃ argoſipiõ dicitur de qua Home. αργοσ ιπποβοτον Hora. aptũ dicet equis argos. Hic i Apulia cõdidit ciuitatẽ: quã patriæ ſuæ nomine appellauit: & argoſippon dixit quod nomen poſtea uetuſtate corruptũ ẽ & factum eſt ut ciuitas Argiripa diceretur: quod rurſus corruptum arpis fecit. Gargani cõdebat iapygis aruis: iapygiæ pars eſt Apuliæ i qua ẽ mons garganus: qui p calabriã uſq; i adriaticũ tẽditur pelagus. Luca. Apulus adriacas exit garganus in undas Gargani autẽ iapygis figura eſt pro gargani iapygi: & hæc iapigia apulia: a qua & iapix uẽtus nominatus ẽ: nã iapygia Venetiæ regio eſt ab oppido dicta: unde eſt Tum ſciat aerias alpes & norica ſi quis Caſtella in tumulis & iapydis arma timaui. O fortunatæ gẽtes q̃ habitetis regna ſaturnia.i.o uiri ſemper paçe gaudẽtes. Nã legimus Aurea q̃ ut p̃hibẽt illo ſub rege fuerunt Sæcula & bene hoc laudat: quod eis perſuadere deſiderat. Antiqui auſonii: Qui primi itali

Atq; iter emenſi caſus ſuperauimus omnes:
Contigimuſq; manũ: qua concidit ilia tellus.
Ille urbẽ argiripam patriæ cognomine gentis
Victor gargani condebat iapygis agris.
Poſtq̃ introgreſſi: & coram data copia fandi.
Mũera præferimus: nomẽ patriãq; docemus.
Qui bellũ ĩtulerit: q̃ cauſa attraxerit arpos.
Auditis ille hæc placido ſic redidit ore.
O fortunatæ gentes: ſaturnia regna:
Antiqui auſonii: quæ uos fortuna quietos
Sollicitat: ſuadetq; ignota laceſſere bella?
Quicunq; iliacos ferro uiolauimus agros:
Mitto ea q̃ muris bellãdo exhauſta ſub altis.
Quos ſimois premat ille uiros: ĩfanda p orbẽ
Supplicia & ſcelerũ pœnas expẽdimus oẽs
Vel priamo miſerãda mãus: ſcit triſte mineruæ

Sydus:& euboicæ cautes::ultorq; caphareus.
Militia ex illa diuerſum ad littus abacti

am tenuerunt Auſones dicti ſunt. Quietos: quibus ē amor pacis a maioribus traditus propter regnum. Saturni.ignota laceſſere bella:ſcilicet troianorum: non oia generaliter bella. Nam legimus Captiui pẽdẽt currus curuæq; ſecures. Suadet: Vobis ſubaudis. Nã uos a ſuperioribus nõ põt ſubaudiri: q nõ tẽ ſed tibi dicimus ſuadeo. Violauimus: Quaſi ſacra. Nam uiolare de rebus religioſis dicimus: & ingenti arte dicit ne aut uictoriã ſuã ſileat: aut non procedendo contra eos quos uicit confiteat̃ ignauiã dicẽs non eſſe cõtra eos pugnãdũ quos uincere pniitioſiſſimũ eſt. Quos ſimois pmat ille uiros.i.toto orbe celebris: alibi Vbi tot ſimois correpa ſub undis Scuta uirum galeaſq; & fortia corpora uoluit. Scelerũ pœnas expẽdimus oẽs: Luimus oẽs pœnas q̃ ſunt ſtatutæ ſceleribus. Alii ſceleris oĩs legunt nã oẽs ad græcos nõ poteſt referri: quia nõ oẽs ptulere ſupplicia. Vel priamo miſerãda manus: ẽt Priamo: ut Carmina uel cælo poſſunt deducere lunã. Eſt aũt Pacuuii: qui ait ſi Priamus adeſſet: & ipſe eius commiſereſceret. Scit triſte mineruæ ſydus: fabula hoc habet propter Caſſandæ ſtuprũ græcis iratã eſſe Mineruã: uel quod ei uictores ſacrificare noluerũt per ſuperbiam: unde eos redeuntes grauiſſima tẽpeſtate fatigatos per diuerſa diſperſit. Hora. Cũ pallas uſto uertit irã ab ilio. Re uera ãr cõſtat græcos tẽpeſtate laboraſſe æqnoctio uernali: quoniam manubiæ mineruales.i.flumia tempeſtates grauiſſimas cõmouẽt: Vnde perite dicẽdo ſydus utrũq; cõplexus ẽ: nã ſydus & tẽpeſtatẽ ſignificat & re uera ſydus: hæc ãt numia q̃ iter ſydera nõ uidẽus: licet ſua ſigna ppria nõ habeant cũ aliis ptãte ſũt pmixta: ut Ophiulchus ipſe eſt Aeſculapius: gemini Apollinis & Herculis eẽ dicunt ſic Mineruæ aries eẽ dignoſcit̃. Vltorq; caphareus: τοαυτο eſt cautes euboicæ. Nã euboea inſula ẽ: in q̃ mons ẽ Caphareus circa quẽ græci periere naufragio. Vltor autem ideo dixit: quia Nauplius Palamedis pr̃ dolẽs filiũ ſuũ factiõe itereptũ & i ſecũdo memorauimus cũ uideret græcos tẽpeſtate laborare mõtẽ Caphareũ aſcendit eleuata facula ſignum dedit uicini portus: q̃ re decepti græci inter aſpimos ſcopulos naufragium pertulerũt. CHRI. Vidimus: hyſteron Proteron: nã prius ſuparũt caſus deinde uiderũt Diomedẽ. Qua concidit ilia tellus: ut faciat æneã formidabilẽ: oſtendit eũ mirifice extolli ab illo cuius dextra Troia pierat. Neq; peccat qd hoc dicat cũ Achilli tribuat̃ hæc uictoria: tamẽ Maro ubiq; extollit Diomedẽ ut excuſet æneã: ut i primo libro oſtẽdimus. Poſtq̃ introgreſſi: oſtẽdit breuiter nihil ptermiſſũ a legatis ex iis rebus qbus Diomedes in auxiliũ latinorũ flecti potuerit: ergo ſolo metu ferre auxilium denegauit. Ignota.q.d.quæ ſi cognoſceretis nõ laceſſeretis: laceſſere ãt ignota bella ideſt laceſſere uiros ignotos ad bellum. Quicunq; iliacos: duabus rationibus dehortatur ne laceſſant & quia fortes ſunt quod oſtendit cum ait Mitto ea q̃ muris bellando exhauſta ſub altis & quia diis accepti fataleſq; ſint: quando qui eos uicerũt poſt uictoriã tot pœnas uictis perſoluerint quaſi diis fatiſq; ita uolẽtibus id acciderit: ut ẽt miſerãdi priamo ueniant. Triſte: qd triſtitiã ex calamitate intulit. Argiripã: argos theſſalicũ: achaicũ & ætholicũ fuit inde argoſippũ ſuã urbẽ uocauit Diomedes: q̃ poſtea a præſtãtia equorũ Hippoliti dicta eſt Argiripa. Iapygis: iapyx filius dædali fuit: a quo magna pars Apuliæ iapygia dicta ẽ: unde uẽtũ idẽ flãtẽ iapygẽ dicũt. Caphareus: mons Euboiæ in quo Nauplius ultus ẽ mortẽ palamedis. Argiripa Argos Argoſippũ. Iapyx

Atrides prothei menelaus aduſq; columnas
Exulat: ætneos uidit cyclopas ulyxes:
Regna neoptolemi referam uerſoſq; penates
Idomenei? libycoue habitantes littore locros?
Ipſe mycenæus magnorum ductor achiuum
Coniugis infandũ prima intra limina dextra
Oppetiit: deuicta aſia ſubſedit adulter:
Inuidiſſe deos: patriis ut redditus oris
Cõiugiũ optatũ: & pulchrã calydona uiderẽ.

SER. Atrides prothei menelaus: Agamemnõ & Menelaus uno quidem fataliter fuerant ſupplicio deſtinati: nã Atreus & Thyeſtes fratres fuerũt i ſe inuicẽ ſæui adeo ut Thyeſtes cũ Europa fratris uxore cõcũberet: quo facto dolẽs atreus liberos proprios ei epulandos appoſuit: ſed cũ Thyeſtes poſt cognitum facinus requireret ultionẽ a diis: ei Apollo reſpondit poſſe alio ſcelere illius facinoris uindicẽ naſci.i.ſi cum Pelopeia filia ſua cõcumberet: quo facto natus eſt Aegyſthus fatalis in areti geminã prolẽ: ſed iuppiter Menelai fata miſeratus ẽ pp Helenæ iugale conſortiũ: & eũ p diuerſa errare maluit q̃ ægyſti manibus iterire hic errans ad ægyptũ uſq; puenit: ubi Protheus deus marinus regnauerat cui rapta aliquãdo a Theſeo Helena dicit̃ cõmendata: unde quidã dicũt q ad eã querẽdã Menelaus ſit ad ægyptũ profectus poſt bella troiana: qdã uolũt nõ eſſe a Paride raptam Helenam ſed aliam cauſam belli fuiſſe troiani illam ſcilicet q Herculem querẽtem Hylam ſuſcipere uoluerũt. Qui autem uolũt eã raptam a Paride hoc dicũt q recepta a Protheo per Theſeum ad Menelaum trãſitum fecerit: & ſic eam Paris rapuerit: ſecũdum quod ut ſupra diximus Menelaus ad ægyptum iouis uolũtate peruẽit uidelicet ne ab ægyſto poſſet iterimi. Quod autem ait Prothei colũnas: ratione nõ uacat: nã Herculis colũnas legimus & i ponto & Hiſpania: hũc autem Protheum iuictum fortiſſimũq; cõſtat fuiſſe. Nouimus autem q oẽs fortes Hercules dicebant̃. Vnde uidet̃ hoc affectaſſe Virgi. ut pro finibus Prothei colũnas diceret q̃s habuit Hercules ut oſtẽderet eũ ẽt Herculẽ dictũ. Aduſq; colũnas prothei: uſq; ad fines Aegypti hoc ẽ uſq; ad Pharon ante iſulã: nũc partẽ Alexandriæ Luca. Nũc clauſtrum pelagi cœpti pharõ iſula quõdam. In medio ſtetit illa mari ſub tẽpore uatis Protheos: at nũc ẽ pelæis proxia muris. Prothei aũt ẽ latinus gtũs cõſtrictus p ſyneresim. Aduſq; autem hic eſt dictum quẽadmodum Siculo pſpexit abuſq; pachino. Nã cũ ppoſitio ppoſitiõi: nunq̃ cohæreat: abuſq; & aduſq; licenter admiſſum eſt. Exulat: proprie. Nã exulare dicunt̃ qui extra ſolum eunt. Sãe. ſciẽdum quia quo tempore Menalus iit ad ægyptum perdidit Canobũ gubernatorẽ: a quo uicina ciuitas nomẽ accepit quæ hodie mutata littera canopus nominat̃. Cyclopas: græcæ declinationis accuſatiuus eſt. Vnde græcum habebit accentum. Nam latine cyclopes diceret & ſic uerſus ſta/

re nō poterat. Regnaq; neoptolemi: ſubaudi euerſa: qd ex iſerioribus itelligit̄. Pyrrho āt qd cōtigerit manifeſtū ē: nā ut i tertio legimus cū uellet ducere Hermionē Menelai & helenæ filiā & Horeſti ante deſpōſatam ab eo iter aras apollinis iteréptus ē: ut ē Et ſcelerū furiis agitatus oreſtes Excipit icautū patriaſq; obtrūcat ad aras. Verſoſq; pe. Idomenei: idomeneus rex creteſiū fuit: q cū tēpeſtate laboraret uouit ſe ſacrificaturū de re q̄ ei primū occurriſſet ſi reuerſus fuiſſet: ſed cū caſu ei prio filius occurriſſet: & cū ut alii dicūt imolaſſet: ut alii imolare uoluiſſet ob crudelitatē regno a ciuibꝫ pulſus eſt: unde ē Fama uolat pulſū regnis ceſſiſſe pr̄nis Idomenea ducē: alii dicūt ꝙ abſcedēs cuidā ſuū cōmēdauerat regnū q p eius abſentiā occupauit imperiū & reuerſū pepulit. Ergo uerſos penates: aut uerſos & funditus direptos accipiendū ē aut certe i aliena iura conuerſos. Libicoue habitātes littore locros: Vt ēt i tertio diximus: locri ſocii aiacis oilei fuerūt epyzephirii: & Ozoli ſed hi tēpeſtate diuiſi ſūt: adeo: ut epizephirii tenerēt brutios: de qbus ait i. iii. Hic & naritii poſuerūt mœnia locti. Ozoli uero deſerrent̄ pētapoli: de qbus nūc q̄rit̄ dicēs. Libico ue habitātes littore locros. Deuicta aſia ſubſedit adulter legit̄ & deuictā aſiā: qd ſi ē ita: itelligimus: ut ſubſedit ſit dolo poſſedit. Luca. Subſidere regnū chalcidos euboicæ: unde & ſubſeſſores dicūt̄ q i iſidiis tauros iterimūt & hoſtiū dolo ſubſeſſos uocamus: ut ſit ſenſus ab Agamēnone deuictā aſiā adulter Aegyſtus factiōe poſſedit. Melius tamē ē ut deuicta aſia legamus ſcdm qd ſubſedit erit remanſit: ut extremus galeaq; ima ſubſedit aceſtes: ut ſit ſenſus aſia propter adulterium pertulit bella quæ remanente adultero finita eſſe nil profuit: ut cum indignatione ſit dictum: dum primum uindicatur adulterium aliud rurſus emerſit. Prima inter li. in ipſo limine imperii. i. in littore: quia ſecundū Home. Clytēnæſtra agamēnōi occurrit ad littus: & illic eū ſuſceptū cū adultero iter epulas iteremit: qd & Iuue. tāgit dicēs qppe ille dies auctoribus ultor pr̄is erat cæſi media iter pocula. Alii āt dicūt qd i ipſo igreſſu. i. pria die: qua domus ſuæ limē igreſſus ē: cōſilio Aegyſthi ab uxore ueſtē accepit clauſo capite: q̄ iplicatus adulteri māibus iterit. Inuidiſſe. d. ſtheneli filius Cylabarus ægialiā Diomedis uxorē cognouit adulterio: quo comperto Diomedes reuerti noluit: ſed i apuliæ pribus ſibi ſedē cōdidit: qd ueneris dolo dicitur eſſe pfectum: quā in bello troiano uulnerauerat: unde ait inuidiſſe deos. Pulchram ca. ui. unam de ſupradictis ciuitatibus quibus imperauit.

CHRI. Atrides prothei: refert Herodo. Paridē cū e græcia i Troiā cū rapta Helēa enauigaret tēpeſtate cōpulſū i ægyptū apud cauopicū nili hoſtiū deuēiſſe: & a phitōe huius hoſtii cuſtode ad Protheū ægypti regē fuiſſe deductū. Protheus āt cognita cā ab illis q Alexādrū accuſabāt illū triduo ex ſuo regno abire iuſſiſſe Helenā uero & raptā pecuniā redēdā uiro retinuiſſe. Quæ oia nō ignota Homero fuiſſe idē acta affirmat: idq; ex poetæ uerſibus ait patere. Adiūgit ēt ſcribere ſacerdotes cū græci ut iniurias ulciſcerēt iliū ueniſſēt: anteq̄ obſidione urbē cigerēt miſiſſe ad Priamū legatos: q Helenā & pecuniā cū Helena raptā repeterēt. Verū cū troiāi reſpōdiſſent Helenā cū ſuis rebus nō apud ſe ſed apud Protheū eē nō crediſiſſe græcos: ſed urbē obſediſſe: ac demū illa expugnata & Helena nō iuenta: Agamēnonē & Menelaū in ægyptū enauigaſſe: & Helenā a rege recepiſſe: & ex ægypto i Lybiā ueniſſe: ide quo progreſſi ſint ſacerdotes ignorare affirmāt. Prothei colūnas. i. quæ eſſent apud Memphim urbē: ubi Protheus regnabat: intelligit āt duos obeliſcos ibi i templo ſolis poſitos a filio Seſoſtris: q ante illū regnauit. Hic cū nilus totam ægyptum inundaſſet: & totum illud æquor a uētis exagitaret̄ haſtā i medios fluctus iecit: ex qua re decē annos cæcus māſit. Vndecimo āt anno cū ex oraculi reſpōſo oculos mulieris urina abluiſſet uidit: Quapp diis cū ita eſſet liberatus & multa alia donaria obtulit & duos obeliſcos ſingulos ex ſingulis lapidibus quorū lōgitudo centum: latitudo. viii. cubitorum fuit: has igitur columnas niſi fallor appellat. Reliquas has hiſtorias ponit Serui.

Obeliſci

SER. Nunc etiam horribili uiſu portēta ſequūt̄: Hoc loco nullus dubitat: fabulæ huius ordinem a Virgilio eſſe conuerſum: Nam Diomedis ſocios conſtat in aues eſſe conuerſos poſt ducis ſui interitum: quem extinctum impacienter dolebant. Hic hæ aues hodieque latine: Diomedeæ uocantur quas græci: erodios dicunt. Habitabant autem in inſula quæ eſt haud longe a calabria in conſpectu Tarentinæ ciuitatis quinetiam de his auibus dicitur ꝙ græcis nauibus lætæ occurrant Romam uenientibus: latinas uehementer fugiant memores originis ſuæ: & ꝙ Diomedes ab hylliriis interemptus eſt. Portēta ſequuntur: reuera enim portentum eſt homines in aues eſſe conuerſos. Et ſocii amiſſi: Legunt nonnulli & admiſſis pennis ſed melius eſt amiſſi. Lachrymoſis: ideſt dolentes uel ſuam mutationem: uel regis interitum: nam quæ hoc tangit latenter. Speranda: pro timenda: ut Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem. Cæleſtia corpora: Martis & Veneris: quæ numina uulnerauit in bello. Veneris uiolaui uulnere dextrā: artificio ſe agit: nam ſciens ea quæ dicuntur in fine hærere animis ſuos caſus ultimos memorat. Perite etiam Venerem a ſe uulneratam tantum dicit ſupprimens nomē martis q ei poterat eē glorioſus: ut uideatur omnia

Nunc etiā horribili uiſu portenta ſequuntur:
Et ſocii amiſſi petierunt æthera pennis:
Fluminibuſq; uagantur aues (heu dira meorū
Supplicia) & ſcopulos lachrymoſis uocibus i
Hæc adeo ex illo mihi iā ſperāda fuerūt (plēt
Tempore: cū ferro cæleſtia corpora demens
Appetii: & ueneris uiolaui uulnere dextram.
Ne uero: ne me ad tales impellite pugnas:
Nec mihi cū teucris ullum poſt eruta bellum
Pergama: nec ueterū memini: lætorue malorū
Munera quæ patriis ad me portaſtis aboris
Vertite ad æneam: ſtetimus tela aſpera cōtra:
Cōtulimuſq; manus: experto credite: quātus
In clypeū aſſurgat: quo turbīe torqueat haſtā.
Si duo præterea tales idæa tuliſſet
Terra uiros: ultro inachias ueniſſet ad urbes
Dardanus: & uerſis lugeret græcia fatis:
Quicquid apud duræ ceſſatū ē mœnia troiæ

Hectoris æneæq; manu:uictoria graium
Hæſit:& in decimum ueſtigia rettulit annũ.
Ambo animis:ambo iſignes præſtãtib๑ armis
Hic pietate prior:coeant in fœdera dextræ
Qua datᷣ:aſt armis concurrant arma cauete:
Et reſponſa ſimul quæ ſint rex optime regum
Audiſti:& quæ ſit magno ſententia bello.
Vix ea legati uariuſq; per ora cucurrit
Auſonidũ turbata fremor:ceu ſaxa morãtur:
Cũ rapidos amnes ſit clauſo gurgite murmur
Vicinæq; fremunt ripæ crepitãtibus undis.
Vt primum placati aĩ:& trepida ora quierũt:

quæ pertulit odio Veneris pertuliſſe:contra cuius filium nunc uocatur ad pugnam:ut negãs ẽt nunc paria formidare uideatᷣ. Dextrã autẽ ſecundũ Home.q ait επικαρπο. Tales ĩpellite pugnas: Quaꝝ eſt piculoſa uictoria. Nec mihi cum teucris ullũ poſt eruta bellum Pergama:ne ei obiiciatᷣ illa coniuratio:quã apud Aulidem græci inierunt:dicit in Troiæ excidio ſacramentum coniurationis eſſe completum. Namq; ĩ troianos cõiurauerant græci:Huc enim ſpectat quod dicit uullum ſe cum troianis habere bellum poſt dirutam troiam. Nec ueterum memi.le.ma.nec meminiſſe uolo uictoriaꝝ mearum: quarum nullus obliuiſci conſueuit:nec lætor troianorum malorum pro troianis malis:quæ nobis bellantibus pertulerũt. Nõ enim poteſt de ſuis malis dicere:cum & mala ſua nullus obliuiſcatur: & ea ipſe paulo ante memorauerit.

Lætor autem malorum:figura græca eſt : ſic Hora. Agreſtum regnauit populorum. Pro agreſtibus populis. Munera quæ patriis ad me portaſtis ab ho.hic iam ſuaſio eſt & conſilium:nam finita eſt auxiliorum negatio. Vnde & paulo poſt Venulus ita diuidit dicens. Et reſponſa ſimul quæ ſint rex optime regis Audiſti: & magno quæ ſit ſententia bello:ſcilicet audiſti:& quẽadmodum negauerit auxilia:& quod dederit nobis de pace conſilium. Stetimus tela aſpa contra Cõtulimuſq; manus:ſenſus eſt & cominus & e longinquo inter nos bella tractauimus. Quantus ĩ clypeum aſſurgat:aut quãtus eſt quotiens in hoſtem pergens erigit ſcutum:aut pugnandi executus eſt genus. Qui enim ſcripſerũt de arte militari dicunt ſummum eſſe genus dimicandi quotiens calcato umbone aduerſarii ſe ĩ hoſtilem clypeum erigit miles:& ita contra ſtantis uulnerat terga. Si duo preterea:hoc eſt alios duos. Dardanus:pro Dardanius populus:& poſuit principale pro deriuatiuo. Sic Home. τονεκτανεΔαρΔανοσ ανηρ. Ceſſatum eſt:Tardatum eſt:quia non habet quos imputet troianis triumphos uult ei excidii tarditatem pro uictoria cedere. Veſtigia rettulit:retroacta eſt & repulſa. Hic pietate prior:ideo æneam plus laudat quod latinis petituris eſt utile:ut eum credant ſe poſſe facilius exorare. Prior:præſtantior:melior. Qua datur:qua poteſt quacunq; ratione permittitur. Per ora turbata:per ora turbatorum. Clauſo gurgite:ſaxorum obiectioue præcluſo.

DONA. Munera quæ patriis:q auxiliũ non dat:dat cõſilium. Hic pietate prior:ut facile ſit ĩpetrare pacẽ.

CHRI. Nunc etiã horribili Et ſocii amiſſi petierunt æthera pẽnis. Ariſto.in libro de mirabiliũ auditu ait: Diomedẽ ab ænea occiſum:& loca ĩ quibus imperauerat occupata. Interfecto illi honores diuini in ĩſula ab eo Diomedea appellata:& templum conſtitutum eſt:eius autem ſocii ĩ aues cõuerſi inſulã illam ĩcolunt Diome/ Dio/
dææq; a latinis:a græcis erodii uocanᷣ. Græcis illic ad nauigantibus lætæ applaudunt:cæteros omnes ĩfeſtant. medes
Sunt qui dicãt hoc iccirco ita fictũ eſſe quod magna celeritate nauigãtes pyraticam exercebant: & ſolis græcis & aueſ
parcebant. Theoduntius ait:illas ſingulis annis aquam roſtris in tẽplum illud inferre:& ſic luſtrare:Solius ue/ ſuæ
ro ſcribit has aues nuſq̃ alibi niſi ĩ inſula Diomedea apparere : quæ e regione Campaniæ eſt. Formam autem iis eandem quæ fulicis eſſe:colorem candidum:igneos oculos:roſtra dẽtata:ac gregatim uolitare duobus ducibus:altero qui a fronte agmen ducat:altero q a tergo urgeat. Præterea eas in cauernulis a ſe effoſſis nidificare duplici relicto aditu uno ab oriente quo egrediantur:altero ab occidente quo regrediantur. Græcis ueluti cũ ciuibus applaudere:reliquis inimicari. Quottidie ædem celebrant alis madidis quibus excuſſis aquã illam luſtrãt. Refert Strabo q; in Venetis diomedi diuinos ſtatuunt honores:& candidum equum illi immolant. In fine autem ſexti libri:& multa alia refert de hoc heroe:& duas eſſe inſulas in mari propinquo Luceriæ Diomedeas appellatas:quarum altera habitetur:Altera ſit deſerta:& in qua Diomedem quidam diſparuiſſe aiunt:comiteſque in aues eſſe conuerſos. Quæ hodie quoque manſueſcant:& humanam quodammodo uitã agere: & erga benignos manſuetudine uti:a malignis & ſceleratis refugere. Fluminibus : quia aquaticæ ſunt aues.

Stetimus tela aſpera : Laudat æneam ut deterreat latinos a bello. Hic pietate prior : dat ſpem poſſe placari q̃uis bello ſit laceſſitus. Qua datur:Quaſi dicat uel etiam iniquis conditionibus ſi aliter non datur.

Præfatus diuos:ſolio rex infit ab alto.
Ante equidem ſumma de re ſtatuiſſe latini
Et uellem:& melius fuerat:non tempore tali
Cogere concilium:cum muros obſidet hoſtis.
Bellum importunum ciues cum gente deorũ
Inuictiſq; uiris gerimus:quos nulla fatigant
Prælia:nec uicti poſſunt abſiſtere ferro.
Spem ſi quã accitis ætolum habuiſtis ĩ armis
Põite:ſpes ſibi qſq;:ſed hæc q̃ anguſta uidetis

SER. Præfatus diuos :more antiquo: nã maiores nullã orationẽ niſi inuocatis numinibus inchoabãt: ſicut ſunt omnes orationes Catonis & Gracchi. Nam generale caput in omnibus legimus:unde Cicero per irriſionem ait:ſi quid ex uetere aliqua oratiõe:iouem ego optimum maximũ. Ante equidẽ ſumma de re ſtatuiſſe latini:latẽter arguit Turnum q; ſibi nõ obtẽperauit : ut fœdus fieret in ſeptiuo ubi dixit Te turne nefas te triſte manebit Supplicium. Nam modo hoc tempus reuoluit. Vellem autem ſtatuiſſe dixit: ut uellem feciſſe:& eſt compendioſa locutio cum q̃rimur non eſſe factum quod fieri debuit. Bellum importunum:Concepit grauem iracundiam : & ſic in hæc

uerba prorupit:importunũ autem quod caret portu ideſt quiete. Vbi nullus portus eſt:ſicut cõtra opportunum:cui cõmoditas & occaſio obuenit ut portus. Nam hoc quodammodo dicit in naufragium fertur iſta contentio. Quia ſupra audiuerat periculum eſſe ſuperare troianos. Cum gente deorum : qui a diis originem ducunt. Inuictiſq;: Atqui ſupra legimus: Bis capti phryges. Sed uictos ideo dicit:quia ſequitur Nec uicti poſſunt abſiſtere. Poſſunt autem abſiſtere mire ait:ac ſi diceret etiam ſi uellẽt eos diſcedere a bellis natura non patitur. Adſcitis : euocatis adiunctis.

Spes ſibi quiſq; : ſubaudis ſit.ſ.unuſquiſq; in ſeipſo tantum ſpem habeat. Sed hæc quam anguſta uidetis : Cætera abſolute dixit ideſt exercitũ:auxilia uires imperii quæ ſic uidetis afflicta : quid reſtat niſi ut pacem petamus? Ante oculoſq; interque manus ſunt omnia ueſtras: Ac ſi diceret:non egent narratiõe. Inter mãus:εντοισ χερσι. Nec quenq̃ incuſo:excuſatio hæc oſtendit obliquam eẽ in turnum orationem Latini. Fuit: Exauſta & conſumpta eſt. Toto certatũ eſt corpore regni:imperii omnibus uiribus. Dubiæ mẽti:meæ ſcilicet cogitãti. Eſt antiquus ager thuſco mihi ꝓximus amni : hoc loco Donatus errauit dicẽs agrũ quem Latinus donare diſponit eſſe in campania

Cætera qua rerum iaceant perculſa ruina.
Ante oculos:iterq; manus ſunt omnia ueſtras:
Nec quẽquã incuſo. potuit q̃ plurima uirtus
Eſſe fuit.toto certatum eſt corpore regni.
Nunc adeo quæ ſit dubiæ ſententia menti
Expediã:& paucis(aĩos adhibete) docebo.
Eſt antiquus ager tuſco mihi proximus amni.
Longus in occaſum fines ſuper uſq; ſicanos
Aurunci:rutuliq; ſerunt:& uomere duros.
Exercent colles:atq; horũ aſperrima paſcunt.
Hæc omnis regio:& celſi plaga pinea montis
Cedat amicitiæ teucrorum: & fœderis æquas
Dicamus leges:ſocioſq; in regna uocemus.
Conſidant ſi tantus amor & mœnia condant:
Sin alios fines:aliamq; capeſſere gentem
Eſt animus: poſſuntq; ſolo decedere noſtro:
Bis denas italo texamus robore naues.

iuxta Vfentem fluuium:cuius terras uicinas thuſci aliquãdo tenuerũt:ut inde dictum ſit Thuſco mihi proximus amni. Agit etiam hoc argumento quod illic eſt locus:qui hodieq; pinetum uocatur. Sed cõſtat omnia loca eſſe campeſtria. Nec procedit illud quod dicit Celſi plaga pinea montis. Vnde ſequenda eſt potius Liuii Siſennæ & Catonis auctoritas:nam pene omnes antiquæ hiſtoriæ ſcriptores in hoc conſentiunt. Cato enim in originibus dicit troiãos a Latino accepiſſe agrum:qui eſt inter Laurentum & caſtra troiana:etiam modũ agri commemorat:& dicit eum habuiſſe iugera undecim. Thuſco mihi proximus amni:Tyberino. Longus in occaſum:Ea parte qua in occidente tenditur longior. Fines ſuper uſq; ſicanos:Vſq; ad fines quos ſiculi aliquãdo tenuerunt.i.uſq; ad ea loca in quibus nunc roma eſt. Hæc enim ſiculi habitauerunt prius. Vnde eſt. Et gentes uenere ſicanæ. Aurũci rutuliq;:ſubaudi a ſuperioribus:nam & ſupra ait:Eſt antiquus ager mihi. Ergo ſuum pollicetur agrum. Aut quem tanq̃ ſtipendiarium habebant rutuli & aurunci:aut ad quẽ colendum quaſi regi operas dabãt. Vnde ſuperfluum eſt quod ait Donatus nõ potuiſſe fieri. Vt præſente Turno ager rutulorum a Latino donaret̃ Aeneæ. Duros exercẽt colles:extenuat agri meritũ quo uile uideat̃ eſſe qđ donat:nec audiẽtibus cãm ꝓſtet inuidiæ. Hic etiam eſt:Atq; horum aſperrima paſcunt:ut ſupra: Aurunci rutuliq; ſerũt.i.nec operis ſuis excolitur. Cedat amicitiæ:in prætium cõcedatur amicitiæ. Aequas dicamus leges:Vt pari inter nos ſocietate uerſemur:ideſt ut ſit neuter inferior. Socioſq; in regna uocemus:nõ ſtipendarios ut i quarto. Cuiq; loci leges dedimus. Poſſuntq; ſolo decedere noſtro:ſcit eos fataliter ad italiã ueniſſe. Nam audiit a Fauno Externi uenient generi:& ilioneo. Sed nos fata deum ueſtras exquirere terras Imperiis egere ſuis. Tamen propter Turnum ſimulat ignorantiam:ut ſe etiam circa æquum præſtare uideatur. Multum ẽ autẽ qđ ait poſſunt.

DONA. Importunum:quod defenſionis non habet portum & quod periculorum non inuenit rationis ſuffragium. Cum gente deorum:cauſa quare importunum ſit. Quæ enim poteſt inueniri defenſio. Nec uicti poſſunt abſiſtere ferro:quia potuiſſet dici tandiu durabimus:ut ſuccumbant.

CHRI. Precatus diuos:nam religioſum oportet eſſe bonum pricipem. Eſt autem hoc uetuſtiſſimum Platonis pythagoræq; inſtitutum:& a romanis priſcis obſeruatum:ut nihil accuratius inciperent:quin prius deos precarentur. Oratio autem eſt in genere deliberatiuo. Dolet autem conſultationem quæ bellum præcedere debuit inſerum tempus eſſe dilatam. Ex qua re præmit aduerſarios:qui inconſulte rem ſunt aggreſſi. Ex quo non mirum eſt ſi male ſucceſſerit:captat ergo beniuolentiam ab aduerſariis. Bellum importunum: oſtendit impoſſibilitatem uictoriæ cum aduerſus deos bellum ſumatur:& aduerſus uiros inuictos:cum in re decernẽda ſemper quærenda ſit facilitas:aut ſaltem poſſibilitas. Cum autem duo ut diximus ſint genera dicendi unũ ardens erectum & infenſum quale Turno & Dranci accommodat:quoniam ingeniis uirorum cõcitatiſſimis quadrat:alterum lene mite & appenſatum:hoc nunc latino accommodat tum quia tale ẽ ingenium hominis: ut omnia mitiora concupiſcat:tum q; pacem ſuaſurus non aſperioribus uerbis eos exacerbare debebat:ſed mitioribus demulcere. Nec uicti poſſunt abſiſtere ferro:q̃to ergo minus abſiſtent:cum euaſerint uictores. Spẽ ſi quam accitis ætolum habuiſtis in armis:Maximum argumentum ut abſiſtant a bello: quãdo ipſi uicti ſint & aliunde auxiliorum ſpes omnis ſublata ſit. Eſt antiquus ager:oſtẽdit commode & ſine multa iactura poſſe confici fœdus cum troianis in quibus uerbis inuenies ſemina argumentationũ quæ ſint a facili ab honeſto ab utili & neceſſario. Quæ omnia i genere deliberatiuo cõſiderãtur. Aequas leges:ne illis ſubiici uideamur.

Sin alios fines:Dat aliquã ſpem forte illos abituros.

SER. Iacet omnis ad undam materies:iterum ex

Seu plures complere ualent.iacet oĩs ad undã

Materies:ipſi numerumq; :modumq; carinis
Præcipiant:nos æra:manus:naualia demus:
Præterea qui dicta ferant:& fœdera firment
Centum oratores prima de gente latinos
Ire placet:paciſq; manu prætendere ramos
Munera portantes:auriq;:eboriſq; talenta.
Et ſellam regni trabeamq; inſignia noſtri
Conſulite in mediū:& rebus ſuccurrite feſſis.
Tū drances idem infenſus:quem gloria turni
Obliqua inuidia:ſtimuliſq; agitabat amaris
Largus opū:& lĩgua melior:ſed frigida bello
Dextera.conſiliis habitus non futilis auctor
Seditione potēs:genus huic materna ſuperbū
Nobilitas dabat incertum de patre ferebat.
Surgit.& his onerat dictis atq; aggerat iras.
Rem nulli obſcuram nec noſtræ uocis egentē
Conſulis o bone rex cuncti ſe ſcire fatentur
Quid fortuna ferat populi:ſed dicerē muſſāt
Det libertatem fandi:flatuſq; remittat:
Cuius ob auſpiciū infauſtū: moreſq; ſiniſtros
Dicā equidē:licet arma mihi mortēq; minetē:
Lumina tot cecidiſſe ducū:totamq; uidemus
Conſediſſe urbem luctu:dum troia tentat
Caſtra fuge fidens:& cælum territat armis.
Vnum etiam donis iſtis:quæ plurima mitti
Dardanidis:duciq; iubes unum optime regū
Adiicias:nec te ullius uiolentia uincat:(næis
Quin natam egregio genero:digniſq; hyme
Des pater:& pacē hāc æterno fœdere iungas.

tenuat. Naualia demus: naualia dicimus loca ubi naues ſunt:ſed modo de græco tranſtulit: & naualia: poſuit pro trabibus de quibus naues fiunt. Nam Homerus ΝΗΟΝ dicit nauale lignum. Prima de gente: & ex numero & ex nobilitate legatorum intelligitur negocii magnitudo. Et ſellam regni trabeamque inſignia noſtri: Bene noſtri Romanorum enim imperatorum inſigne fuit ſella currulis & trabea. Nam diadema ut aliarum gentium reges non habebant: & ſciendum ſellam currulem a curru dictam: quod hi ea tantum utebantur qui triumphali curru uecti fuiſſent. Sicut etiam palmata dicitur toga quam merebantur hi qui de hoſtibus palmam reportaſſent.
In medium:in commune ut in medium querebant ipſaque tellus. Obliqua inuidia: hoc eſt quæ non ex aperto impugnabat Turno:ſed eum reipubli. Simulata defenſione lacerabat. Largus opum: Abundans opibus:diues non qui multa donaret. Non futilis auctor: non inanis Nam futilis quoddam eſt uas lato ore fundo anguſto: quo utebantur in ſacris Veſtæ: quia aqua ad ſacra hauſta in terra non ponitur: quod ſi fiet piaculum eſt:unde & excogitatum uas eſt quod ſtare non poſſet:ſed poſitum ſtatim effunderetur:inde & homo commiſſa non retinens futilis dicit: contra non futilis bonus in conſiliis non inanis. Seditione potens:præpotens in mouendam non in comprimendam ſeditionem. Incertum de patre ferebat: Non ignobile: ſed penitus ignoratum. Onerat dictis:hoc ſermone oſtendit eum eſſe exortatione grauatum Latini. Rem nulli obſcuram:calide & oratorie agit in omnibus:& adulatorie reſpondet dictis latini:ſupra enim ille dixerat Ante oculos interque manus ſunt omnia ueſtras, Sane quaſi præditum oratorem exprimit:quia ſupra de eo dixit: & lingua melior. O bone rex:Bene addidit bone: & auxit epitheto dignitatem rex enim medium eſt nam & bonus eſſe & peſſimus poteſt. Muſſant: Modo uerentur ſignificat:alias dubitant: unde Muſſat rex ipſe latinus.
Quos generos uocet:interdum ſuſurrant:ut de apibus dicitur:& proprie muſſare obmurmurare:& muto eſſe uicinum. Flatuſque remittat:aut ponat ſuperbiam:aut noſtros flatus remittat:ideſt nobis reſpirare cōcedat. Cuius ob auſpicium:inuidioſe Turni auſpiciis imputat:quod tantus periit exercitus:ac ſi diceret ſi malis tuis omnibus non egrederentur: poſſent forſitan ſuperare uirtute: ſane ſciendum hunc exprimere quicquid uerecunde celauit Latinus. Mores ſiniſtros:contrarios quia in principio Latino obtemperare noluit.
Lumina ducum:ideſt proceres:ut O lux dardaniæ. Conſediſſe urbem:in luctum eſſe demerſam. Fuge fidens: illud reſpicit ꝙ bella deſeruit iunone faciente. Fugæ autem figurate dixit pro fuga fidēs. Et cælum territat armis:dictum quidem Virgilii grauitati non congruit ſed perite hæc Dranci dat ſunt uerba:qui tumida uti oratione inducitur. Vnde ei paulo poſt Turnus dicit Quæ tuto tibi magna uolant:item proinde tona eloquio:item uentoſa in lingua:deinde diximus drancem liberare ſe ad orationem Latini, Vnde nunc dicit Cælum territat armis:quia audierat bellum importunum Ciues cum genere deorum. Mitti dardanidis duciq; iubes:mitti aurum:ebur:& ſellā:& cætera dici de manibus uel agro. Egregio genero digniſq; hymenæis:ergo Turnus uidetur indignus. Aeterno fœdere iungas:Natæ ſcilicet coniunctione. Nam munera cōtemni poterant:in æternum pacis fœdera firmabuntur generis coniunctione. Hoc autem dicto latēter etiam latini pudorem exonerat. Qui Turno etiam ſuam promiſerat filiam dicens cauſam reipublicæ proponderate debere: & propter pacem ciuium Turno Aeneam eſſe præferendum.
DONA. Centum oratores:hoc ab ænea didiciſſe uidetur.
CHRI. Iacet omnis:Ergo ſine noſtro diſpendio ſient æra: ut claui ſunt & ſimilia. Quibus antiqui potius æneis q̄ ferreis utebantur:quoniam æs aduerſus rubiginem diutius q̄ ferrum durat: licet.n.ī antiquoꝝ ædificiorum ruinis illos æneos nō ferreos deprehēdere. Manus:artifices qui manibus opantur. Naualia:locū dicit fabricandum ī quo ſub tecto commode naues ædificare poſſint illa.n.naualia dicuntur:neq; ſunt trabes intelligendæ. Nam eas demonſtrauit cum dixit:iacet oīs ad undam materies, Naualia autem dicuntur ædificia intra quæ naues ædificamus:ſic ſupra Alii naualibus ite. Centum oratores:ut reddatur par pari. Nam & ipſe

Aeneas totidem ad pacem petendam miſerat. Ergo elegit centum ne numero & uirtute ciuium Latini cedere uiderentur: Neue etiam minoris Aeneam facere uideretur: q̃ ille ſe feciſſet. Auri eburiſqꝫ talen. Ex quo apparet talentum de quo in ſuperioribus diximus non eſſe numum ſed pōdus: nam pecuniam ex ebore cudi nō eſt repertum. In medium: in commune: nam illa demum optima eſt conſultatio: in qua remotis omnibus animi perturbatiōibus nō ad noſtram libidinem: ſed ad publicam utilitatem omnia referimus: itaqꝫ recte cōſulebat Attilius cum commutationem captiuorum diſſuadebat. Tum drances: deſcribit naturam factioſi: q potius contra aduerſariorum utilitatem & gloriam fertur q̃ qꝫ ad publicam utilitatem cōſilia dirigat: & tamē oportet ipſum publicum commodum præferre ſi ſibi fidem tribui uult. Obliqua: rectam inuidiā dicere poſſumus cum aperte illam profitemur: nam recta uia procedimus. Ergo obliqua erit quæ occultatur & ex inſidiis uenit. Largus opum: oportet enim qui multorum ſtudia in populo ſibi acquirere uolunt multa uti largitione qua plurimos ciues corrumpant. Differt autem ut apparet apud Ciceronem præſertim in libro de of‑

Libera‑ ficiis largitio a liberalitate liberalitas enim dat & cui debet & quātum & q̃do & cuius cauſa debet itaqꝫ eſt uir‑

litas tus: largitio uero dando plura q̃ oporteat & quibus non oporteat non ad beneficētiam ſed ad corruptelam tē‑

Largi‑ dit. Melior: potētior q̃ res plurimū i factionibus ualet. Frigida: ībecillis. Nam uis a neruis ē. Illi autem ſum‑

tio mo calore fouentur. Non futilis: liptote eſt ideſt uehemens & potens. Auctore: Cuius gratia reliqui ad aliquid agendum moueantur auctores dicuntur. Onerat: obruit: deprimit: inuidioſum odioſumqꝫ facit. Aggerat iras accumulat: Quia plura pluraqꝫ addit: quibus iræ contra Turnum creſcant. Rem nulli obſcuram: Quaſi dicat conſultas de ea re quæ nullam apud animos ciuium dubitationem habeat unde captat beniuolētiam ab ipſa re. Det libertatem: onerat inuidia aduerſarium: & inde beniuolentiam captat. Oſtenditqꝫ non icirco ciues non dare clara reſponſa: quia de re dubitent: quā omnes iuſtam fatentur: ſed quia hominem potētem ac factioſum offendere uereātur. Det ergo libertatem quaſi dicat liberet nos hac ſeruitute qua nos tanq̃

Infla‑ tyrannus premit. Flatus: Faſtum ac ſuperbum: unde ſuperbos inflatos & tumētes appellamus. Auſpicium

tus infauſtum: ideſt imperium nobis pernitioſum & infœlix: uel dixit infauſtum qui malis auſpiciis bellum geſſerit. Moreſqꝫ ſiniſtros: Quos malignitate ingenii contraxit. Quæ res ſibi uitio imputari poteſt: magis q̃ infauſtum auſpicium. Dicam equidem: & a perſona ſua captat beniuolentiam cum demonſtret non impediri periculo mortis quin proferat quæ utilia reipu. ſint: & a perſona Turni cum trahat ipſum in odium & inuidiam dum illius uitam tyrannicam demonſtrat. Lumina: principes ītelligit & totam urbem quaſi ipſum uulgus. Fuge fidens: Crudele eſt quod tentet bella impia: & tamen poſſet aliquid animorum habere crudelitas. Quare ut meticuloſum potius q̃ animoſum eſſe oſtendat hoc addit. Cælum territat: ex hyperbole īuidiā auget. Vnum non ſolum confirmat quæ dicta fuerant a Latino ſed addit unum turnum eſſe mittendum.

SER. Terror: terror proprie eſt qui aliis infertur ut ſi dicas ille habet terrorem. i. timendus eſt: unde & terribilis dicitur. Metus autē eſt quē habent timētes. Sed nunc uſurpatiue terrorem poſuit. Nanqꝫ hoc dicit qꝫ ſi tam Turnum timemus. Veniamqꝫ oremus ab ipſo Cedat: aſper hic diſtinguit. Quid miſeros totiens in aperta pericula ciues Proiicis. Quaſi uiles & abiiciendos: ingenti pondere uniuerſa uerba ſunt poſita. Latio: Non uni ciuitati. Caput: principium rei caput eſt. Nulla ſalus bello: plus eſt q̃ ſi ſpes diceret. Pacem te poſcimus omnes: te poſcimus qui ſolus es cauſa bellorum nam æneas iam pacem promiſit. Solum inuiolabile pignus. i. Lauiniam hoc eſt quod ait ſupra Pacem hanc æterno fœdere iungas. Inuiſum quem tu tibi fingis & eſſe: bene quem tu fingis: ne ei tanq̃ inimico minime credatur. Hoc dicit: non ſum quidem ſed ſi uelis eſſe non recuſo. Nam hoc eſt & eē nihil moror. Fuſi: Fugati. Deſolauimus agros: uel dum occiduntur: uel dum cogūtur ad militiam nam legimus & latos uaſtāt cultoribus agros. Dotalis regia cordi eſt: Hoc eſt regnum Latini Sic alibi: nō hæc dotalis regia amatæ. Scilicet ut turno contingat regia coniunx: hæc cum quadam irriſione dicuntur. Inhumata infletaque turba: Atqui ſepulti ſunt omnes qui in bello perierant: ut legimus ſupra: ſed hoc factum eſt Aeneæ beneficio: Qui ſepulturæ eorum reddidit ſocios. Ergo quantum ad Turnum pertinet inſepulti ſunt. Nam campos ſua poteſtate retinebat: Aeneas. Etiam tu: Eia Nam etiam hortantis eſt aduerbium hoc loco: alias adhuc ſignificat: & eſt temporis. Vnde etiam currus etiā arma apud maiores etiam conſentientis fuerat Quod tamen in his recenti‑

Quod ſi tātus habet mētes & pectora terror
Ipſum obteſtemur: ueniamqꝫ oremus ab ipſo
Cedat ius proprium regi: patriæqꝫ remittat.
Quid miſeros totiēs in aperta pericula ciues
Proiicis: o latio caput: horū & cauſa malorū:
Nulla ſalus bello: pacem te poſcimus omnes
Turne: ſimul pacis ſolum inuiolabile pignus
Primus ego inuiſum quē tu tibi fingis & eſſe
Nil moror: en ſupplex uenio: miſerere tuorū:
Pone animos: & pulſus abi: ſat funera fuſi
Vidimus ingentes & deſolauimus agros:
Aut ſi fama mouet: ſi tantum pectore robur
Concipis: & ſi adeo dotalis regia cordi eſt
Aude: atqꝫ aduerſum fidēs fer pectus ī hoſtē.
Scilicet ut turno contingat regia coniunx.
Nos animæ uiles inhumata infletaqꝫ turba
Sternamur campis etiam tu ſiqua tibi uis eſt:
Si patrii quid martis habes: illum aſpice cōtra
Qui uocat.
Talibus exarſit dictis uiolentia turni:
Dat gemitum: rūpitqꝫ has imo pectore uoces.
Larga quidē ſemper drances tibi copia fandi
Tū cū bella manus poſcūt: patribuſqꝫ uocatis

Primus ades:ſed nõ replenda eſt curia uerbis:
Quæ tuto tibi magna uolãt dũ diſtiet hoſtẽ.
Agger murorũ:nec iundant ſanguine foſſæ.
Proĩde tona eloquio ſolitũ tibi:meq; timoris
Argue tu drance:quando tot ſtragis aceruos
Teucrorũ tua dextra dedit:paſſimq; trophæis
Inſignis agros:poſſit quid uiuida uirtus
Experiare licet:nec longe ſcilicet hoſtes
Quærendi nobis: circunſtant undiq; muros
Imus in aduerſos?quid ceſſas:an tibi mauors
Ventoſa in lingua:pedibuſq; fugacibus iſtis
Semper erit?

bus auctoribus idoneis non inuenitur. Vis:Virtus. Imo pectore uoces: more ſuo habitũ futuræ orationis oſtendit. Larga quidem drances ſemper tibi copia fandi Tum cum bella manus poſcũt: Sunt multa ſua ui optima:quæ quoniam per ſe nõ poſſũt uituperari:ab accidẽtibus uituperant:ut hoc loco quoniam eloquẽtia per ſe optima ẽ:nã culpat ex tẽpore dicens: tũc ĩcũbis eloquẽtiæ cũ mãus bella depoſcunt. Patribuſq; uocatis Primus ades:bella pẽitus ignorans atq; formidãs prius es ĩter ſenes ad dãda cõſilia. Magna uolãt:Homẽ.επεα πτεροεντα προνηυδα. Diſtiet: arcet:depellit:ꝑprie extra tenet. Nã dis ſepantis ẽ:unde & diduco & diſtraho dicius. Meq; timoris Argue: ut Cãtãdo tu illũ?arguo ãt gtũm ſcipit ut arguo te cædis ĩſidiaꝝ:& ẽ de græco. Nã ita dicũt κατηγορασεφονον. Quãdo:ſiqdẽ:& ꝑ irriſionẽ ĩ illũ confert laudes. Inſignis cãpos:Nobilitas clarificas:nã uerbũ ẽ inſignis:& dicit ex auctoritate eius debere ſententiam: quod de bello iudicat uirtutis ignarus. Iſtis:Δεικτικως.

DONA. Ciues proiicis:Homines omni charitate amplectendos ut rem uilem abiicis. In aperta:manifeſta quod non fortis eſt ſed temerarii. Supplex:magna nocẽdi calliditas qua inimicum ſumma ĩuidia oneret. Animos:feruentẽ quandam cõſiderationem. Deſolauimus agros:nam deſolo certabatur quod factum eſt deſertum. Scilicet ut turno:neceſſario poſita eſt in fine exclamatio:ut demonſtret cauſæ priuatæ ipſius Turni non eſſe admiſcẽdum publicum periculum. Violentia turni: Ante ardens magis exarſit.Oſtendit autem Drancem uti præpoſtera eloquentia cum eo tempore manibus & non uerbis ſit utendum.

CHRI. Quod ſi tãtus habet:Cõplexio eſt color rhetoricus.Aut cõtempto Turno firmemus fœdus aut ſi quod turpe eſt ipſum timemus oremus ab eo quod noſtrum ẽ:ſcilicet ut cõcedat Latio uti iure ſuo:& patriæ cuius ipſe eſt rex.Nec dicũtur hæc ſine ſumma Turni ĩuidia:nam cõtra publicam utilitatem iniuſtum agere ſceleratum eſt ſceleratus tamẽ dum id agit eripiẽs ius ſuum iuſtiſſimo regi.Sũt autem hæc omnia augumẽta ad inuidiam:Primum ꝙ rogamus te tanq̃ regem quẽ alii parere oportebat:deĩde ꝙ oramus rem quã tua ſpõte præſtare debebas ſcilicet ut deſinas a bello:ĩ quo nulla ſit ſalus:ut omnes poſcimus:ideſt de iure petimus:ergo rem nobis debitã:& oẽs poſcimus & poſcimus a te cui æquus ẽ nos ĩperare q̃ obtẽperare: nec ſolũ poſcimus ſed ſupplicamus& ſupplicamus pacẽ q̃ ab oĩbus appetẽda eſt:& ſupplicamus non externis:ſed tuis & iis qui ad id calamitatis deuenerunt ut ſint ſine commiſeratiõe digni. Pone animos:ideſt elationem animi quã nemo ſapiẽs retinet.Qui enim recte ſapit ratiõe ducitur:nõ furore rapitur: ſed maius etiam ĩ te peccatum eſt. Nã cũ reliqui etiam furẽtes ſoleant ſi uicũtur tumorem animi depõere:tu nõ depõis. Aut ſi fama mouet:ſẽtẽtia eſt ſi tu nõ uis minuere gloriam tuam ĩ rebus bellicis:& tãtum tibi tribuis ne obiicias nos hoſtibus tãquã uiles animas:ſed ipſe cum tibi & nõ nobis petas cõiugium in hoſtem prodi:præſertim cum te uocet: quaſi concludat ꝙ & in humani & eius qui nihili alios faciat ſit obiicere hoſtibus alios ꝑ ſua aut gloria aut uoluptate & ſimul etiam meticuloſi. Exarſit uiolẽtia:Facile enim qui natura ſua uiolẽtus eſt & uiribus omnia arrogat : amaris dictis accẽditur:& prius ĩtra ſe uehemẽter commouetur. Dat gemitum:nam nulla res ĩ maiorem dolorem impellere poteſt uirum præſtãti aĩmo q̃ ſi meticuloſus habeatur. Rumpit:ſubito & cũ furore emittit. Imo pectore:ab ĩtimo corde quod totum ira accẽſum eſſet. Larga: principium abruptum ut cõuẽit furẽti:& quoniam obiecta erãt diluẽda.Primo quidem oſtendit potuiſſe illum copia uerboꝝ auribus auditorum obſtrependo perſuadere falſa:deinde cum maxime argueretur ab eo timiditatis illud in primis cõfutat. Nam artis ẽ cum auditores ab aduerſariis noſtris perſuaſi iam eſſe uidentur ab eo argumẽto incipe.Quod omniũ ualidiſſimum fuiſſe uideatur.Primum ergo oſtẽdit illum allucinatione uerborũ auditores fallere potuiſſe:deide cõfutat quod magis ꝑmebat.Poſtremo uitiũ qđ ĩ ſe obiecerat ĩ illũ retorquet quadã ironica deriſione. Ipſumq; ad periculum faciendum inuitat:concludit deniq; q̃cquid in illo iuriũ eſt:id totum eſſe in [illegible]bis & in fuga.

Pulſus ego?aut q̃ſq̃ merito fœdiſſime pulſum
Arguet:iliaco tumidũ qui creſcere thybrim
Sanguĩe:& euãdri totã cũ ſtirpe uidebit (mis
Procubuiſſe domũ:atq; exhauſtos arcadas ar
Haud ita me experti bitias & pãdarus ĩgens:
Et quos mille die uictor ſub tartara miſi
Incluſus muris:hoſtiliq; aggere ſeptus.
Nulla ſalus bello:capiti cane talia demens
Dardanio:rebuſq; tuis proĩde omnia magno
Ne ceſſa turbare metu:atq; extollere uires

SER. Pulſus ego:Quia ille dixerat.Pone animos & pulſus abi:& agit coniectura:nam hoc uult intelligi nõ poſſe dici merito pulſum eũ:q ſequẽdo bella deſeruit. Apte autẽ hoc dicit:poteſt merito credi ꝙ pulſus ſit is cuius tot extãt trophæa. Cum ſtirpe: occiſo eni Palãte iteriit eius cuncta poſteritas. Bitias: ſubaudi ĩgẽs a cõſequẽtibus. Mille:finitus numerus ꝑ ĩfinito. Aggere ſeptus:ut Veſtris o ciues undiq; ſeptus aggeribus. Nulla ſalus bello capiti cane talia demẽs Dardãio:Quotiens argumẽtũ nõ poſſumus ſoluere: aut contraria obiectione:aut riſu:aut maledicto:ut in hoc loco aduerſario reſpondemus. Cane:pro diuĩa. Proĩde:itaq;:& ẽ ordo. Nulla ſalus bello proĩde oĩa magno. Ne ceſſa turbare me.Cætera ꝑ parentheſim

dicta ſunt. Extollere uires gētis bis uictæ cōtra pmere arma latini:hæc ē uirtus eloqnētiæ:arma aūt Latini iuidioſe dicit:ut Drancē Latio reddat iuiſum:nam debuit mea dicere. Myrmidonū pceres:græcoꝝ principes:dicit aūt Patroclū & Achillē. Nā licet ipſe aliūde fuerit:tamē myrmidōibus imperarūt hoc aūt ponit impoſſibilia:& utiť græco puerbio : ſic Hora.& ante padus matina lauerit cacumia:& ſic ē mō dictum: ut i quarto Nūc lyciæ ſortes:nūc & ioue miſſus ab ipſo. Retro fugit aufidus un.apuliæ fluuius cadēs i adriaticū pelagus. Vel cū ſe pauidū contra mea iurgia fingit:cōtra illud qđ ait Det libertatē fādi: flatuſq; remittat.Nā hoc dicit timorē ſuū naturalē inuidioſe i eam cām retorqt:ut meæ pſentiæ non illius naturæ qđ timet eē uideať.Hoc ē.n.qđ plenius iterat dicēs:& formidie crimen acerbat. Artificis ſcelus:nā ſceleratoꝝ ē ſimulare formidinē. Habitet tecū & ſit pectore in iſto:peſſima & uilis aīa habitet tecū i mēbris cōgruis: nā talē uilē & peſſimā accipimus:quā nefas eſt pire 'ea dextera:q̄ tātū uiros fortes cōſueuerat occidere. Conſulta reuertor:cōſultor ē q cōſulit. Cōſultus q cōſulitur:cōſultū uero res ipſa de q̄ conſuliť. Si nullā nr̄is ſpē ponis i armis:inſinuatiōe utitur.i.calido & ſubtili aditu ad pſuadēdū.Vult enī dicere melius eē iterire q̄ pacē rogare:qđ qa apte nō audet:Latēter & paulatim ad hoc ſerpit:nāq; inter principiū & inſinuationē hoc intereſt:q̄ principiū ē apta rei narratio:inſinuatio ut diximus eſt callida & ſubtilis oratio. In armis:aut meis aut latinoꝝ generaliter omniū. Si tam deſerti ſumus: propter diomedē qui ſolus negauit auxilia. Nec habet fortuna regreſſum: omnia quæ ſibi poſſūt obiici ponit:ſed cū ſolutionibus ſuis:nam & fortuna non ē imutabilis:& qui ſemel pellitur iteꝝ pōt reuerti: & auxiliis non ſunt penitus deſtituti:& i ipſoꝝ exercitu ē adhuc plurimum ſpei:Eſt autem ſyllogiſmus. Quanq̄ o ſi ſolitæ quicq̄ uirtutis adeſſet:non ſe inertiæ arguit:ſed queritur de uirtute omiſſa p negligētiam : O aūt dolentis ē exclamatio:& itelligimus imoratā ē illic eius orationē nā exarſit dolore: qa apte non potuit dicere moriēdū potius eē q̄ hoſtes rogandos:quod tamē.Dixit conferēs ſe ad alias pſonas:& laudans eos qbus cōtingit perire: ne iſta conſpicerēt. Ante alios:Melior oibus prerēdus. Fortunatuſq; laboꝝ: ſicut lætor bonoꝝ:& eſt græcū Tale ui.te laudare uel hoſtes rogare:uel qđ latēter iſinuat tradi alteri ſibi deſpōſatā. Semel ore mo.cito cōſeſtim.i.q tota mortis celeritate cōſumptus ē uulnerati aūt ſolēt uel terrā uel arma mordere:ne dolorē eoꝝ idicet gemitus.Lucāus de Pompeio:Timuit ne quas effūdere uoces Vellet:& æternā fletu corrumpere famam.

Gētis bis uictæ:& cōtra premere arma latini.
Nūc & myrmidonū pceres phrygia arma tre
Nunc & tydides:& lariſſæus achilles (miſcūt
Amnis & adriacas retrofugit aufidus undas.
Vel cum ſe pauidum cōtra mea iurgia fingit
Artificis ſcelus & formidine crimen acerbat.
Nunq̄ aīam talē dextra hac(abſiſte moueri)
Amittes:habitet tecum:& ſit pectore in iſto.
Nūc ad te:& tua magne pater conſulta reuer
Si nullā noſtris ultra ſpem ponis i armis:(tor
Si tā deſerti ſumus:& ſemel agmine uerſo
Fūditus occidimus:neq; hēt fortuna regreſſū
Oremus pacē:& dextras tendamus inermes.
Quāquā o:ſi ſolitæ quicquā uirtutis adeſſet:
Ille mihi ante alios:fortunatuſq; laborum
Egregiuſq; animi:qui ne quid tale uideret:
Procubuit:moriēs & humū ſemel ore momor
Sin & opes nobis:& adhuc itacta iuuētus,dit

DONA. Iliaco tumidū tybrim ſangui.Magna pompa effert ſua facta:nūc ex turbulēta oratiōe ad mitē redit. Magne pater:occulta ironia ē.q.d.quomodo magne pater qui non recte conſulis filiæ tuæ. Ille mihi ante.Multi de Mezētio intelligunt. Procubuit moriēs:quaſi intelligat non uictum ſed ſua uoluntate cecidiſſe.

CHRI. Pulſus ego:in ea re perſiſtit quā ſummopere probare poterat:atq; oīa extollit: nā cum iteremiſſet Palāta:ex cuius morte cum unicus patri eſſet & pr̄ ultimo ſenio iā flaceſceret optimo iure poterat affirmare ſe domum Euādri fūditus ſubſtuliſſe hac enim ratiōe & deprimere multa & extollere q̄uis nō recedatur a uero poſſumus. Haud ita me:Singula quæq; maiora a ſe facta exornat atq; amplificat. Nulla ſalus:poſtq̄ confutauerat id quod erat omnium maximum fortitudinem troiāorum nō eſſe qualem dicebat Drāces oſtēdit multis exemplis iuenies autem i his duabus oratiōibus copioſiſſimum exemplum quo unam quāq; rem i utrāq; partem diſputare cum uehemētia poſſimus.Poſtremo ut cōtemptionem drācem trahat & demōſtret falſa illum rettuliſſe cum dixerit q̄ ſibi mortem minaretur:Turnus affirmat illum hoc eſſe mēritum ut iuidiā ſibi cōcitaret.Se āt pudere ſi tā meticuloſū iterimat. Nūc ad te:Cōfutauerat dcā aduerſarii ut æqores aures ſibi pſtaret latius:nūc ad ſniam dicēdā accedit:& prio demōſtrat nō eē actū de latinis:ut dixit drāces. Nr̄is.q.d.q̄ tu iuictiſſima eē ſæpenūero exptus es:& diſſimulāter ne illū offēdat arguit meticuloſitatē. Oremus.p.pmiſſio ē neq; hoc ante ptulit q̄ demōſtrauit nō eſſe orādum:& oſtēdat q̄ta ignominia futura ſit:i hoc affirmat fœlices eos q ante occubuerūt quoniā hoc non uidebunt.

SER. Vrbes italæ:quia Diomedes peregrius fuerat.Nam hoc dicit habemus robur italum non græcū militē inertē & diſſolutum. Supſunt: ſuper abundant. Adſunt ultra q̄ bella depoſcunt. Sin & troiāis: Mire agit poſt confirmatas partes ſuas troianorum uires imminuens.Quid.n.proderat dixiſſe q̄ ſupent latinis auxilia:ſi etiam troianorum integræ uires probarentur. Cum multo gloria uenit ſanguine:ac ſi diceret nō ē iudicāda uictoria:q̄ p immenſa detrimenta

Auxilioq; urbes italæ populiq; ſuperſunt:
Sin & troianis cum multo gloria uenit
Sanguie ſūt illis ſua funera : parq; per omnes
Tempeſtas:cur indecores in limine prio(tus:
Deficimus:cur ante turbā tremor occupat ar
Multa dies uariuſq; labor mutabilis æui:
Rettulit in melius:multos alterna reuiſens

Luſit:& in ſolido rurſus fortuna locauit.
Non erit auxilio nobis ætolus & arpi.
At meſapus erit:fœlixq; tolumnius:& quos
Tot populi miſere duces:nec parua ſequetur
Gloria delectos latio:& laurentibus agris.
Eſt & uolſcorum egregia de gente camilla
Agmē agens equitū:& florentes ære cateruas.
Quod ſi me ſolū teucri in certamina poſcūt:
Idq; placet.tantūq; bonis cōmunibus obſto.
Non adeo has exoſa manus uictoria fugit:
Vt tanta quicquā pro ſpe tentare recuſem.
Ibo animis contra uel magnū præſtat achillē
Factaq; uulcani manibus paria induat arma
Ille licet:uobis animam hāc ſoceroq; latino
Turnus ego haud ulli ueterū uirtute ſecūdus
Deuoueo:ſolum æneas uocat?& uocet oro:
Nec drances potius ſiue eſt hæc ira deorum
Morte luat:ſiue eſt uirtus & gloria tollat.
Illi hæc inter ſe dubiis de rebus agebant

contigit:& hoc eſt.Vnde laudat Saluſti.duces qui uictoriam incruentato exercitu reportarunt. Sunt illis ſua fune.i.troianis legitur & illi & aut æneæ intelligimus:aut aduerbium loci p illic ut in ſecundo pater. Iſti ianua leto:pro iſtic. Parq; per oēs.t.alibi:Quanta p idæos ſæuis emiſſa mycenis. Tēpeſtas erit cāpos. Indecores: decor decoris facit:ſicut auctor auctoris: decus decoris:ſicut pecus pecoris:ſimiliter facit ī compoſitiōe idecor indecoris: ergo in neutro co breuis in maſculino:producit:unde apparet ſyſtolē feciſſe Vir. nā idecores nominatiuus ē pluralis a maſculio ab eo quod ē idecor:nā nō pōt hic idecus facere.Neutrū.n.ius terminatū maſculinū ex ſe nō facit : aut certe dicamus idecores declinationē eē: cuius nominatiuus ſinlaris nō iuenit. In limine pri.quaſi i ipſo initio & aditu iſœlicitatis:& ad illud reſpexit quod ſupra dixerat. Semel agmine uerſo Funditus occidimus. Multa dies:illi rei uehementer incūbit quā dixerat nec hēt fortuna regreſſum dicens fortunā tā labores q̄ fœlicitatē pro tēpoꝝ q̄litate mutare. Dies:tēpus. Luſit: decepit:ut Quid natū totiēs crudelis tu quoq; falſis Ludis imaginibus? Et i ſolido.r.f.l.Subaudi & multos : & eſt ſenſus.In ſolidū reuocauit oppreſſos & paulo ante derelictos luſit uero &.decepit fœlices. Non erit.a.n.æ.&.a.Redit ad rē q̄a occurrebat: ſed negātur auxilia. Aetolū āt dicēdo eius uires ex græciæ cōmemoratiōe debilitat. At meſapus erit.f.t.Bene duo. Iūxit:quæ quærunt in bello fortitudinē & fœlicitatē:nā de Meſapo iā legimus. Quē neq; fas igni cuiq̄ nec ſternere ferro Vtrūq; āt cōtra Diomedē dicit:quē dicendo græcum inertē ſignificat.Infœlicitatē uero eius ſupradicta legatoꝝ uerba teſtant. Nec tarda ſequet gloria:Liptotes figura,Minus.n.dixit q̄ uoluit: nā hoc ſignificat latina pubes celerrime uictoriā adipiſcet:quā uix græci poſt decēniū ſint adepti. Eſt & uolſcoꝝ egregia de gēte ca.ut in ſeptimo ſegregatam eā a uiroꝝ multitudine effecit: & quoniam a ſexu nō poteſt:laudat ex gente. Quod ſi me ſolum teucri in certamina poſcunt:Quia audiuit illū aſpice contra q uocat. Etiā utit ductu:nā obliq; promittit ſe ſingulari certamine dimicare uelle:cū nollit.Similiter & in duodecimo ait dicens irriſorie:Sedeant ſpectētq; latini. Tantūq; bonis cōmunibus obſto : & in tantū obſum cōmodis publicis.Vt niſi ſolus dimicauero concidat uniuerſa reſpu. Non adeo:nō multū:nam uerecunde dicit aſſuetā eſſe manibus ſuis uictoriā. Tāta pro ſpe.ut ſolus dicat ſeruaſſe rēpu. Ibo animis contra:ac ſi diceret deſunt uires corporis. Vel magnū præſtet achillem:& pſto illum.i.melior illo ſum:& præſto illi dicimus:Cicero in cæſarianis Tanto ille ſuperiores gloria uicerat : quanto oībus tu pſtitiſti. Vulcani manibus paria iduat ar.bene addidit paria: nā ēt æneas habuit arma uulcāia:licet poſſumus dicere quod hoc Turnus nō ignoraret:nō tamen hoc ualde idoneū cōprobat. Vobis aiam hāc.ſ.l.Bene ſibi & fauorē cōciliat populi:& a ſoceri nois piudicio Latini iplicat uolūtatē. Vlli uete.u.ſ.dicimus & ſecūdus illi & ſecūdus ab illo. Nec drāces potius ſiue hæc eſt ira deo.Morte.l.ſiue hæc uirtus & gloria tollat. Sēſus obſcure qdē dictus.ſed facilis & q de uſu nūq̄ recedat: nā ita irati de inimico dicere cōſueuimus abeat:nec bonis meis nec malis iterſit rebus nolo ſit aut gloriæ meæ pticeps:aut i me iuidiā ex iſœlicitatis cōmuniōe cōmoueat ſicut nūc d drāce dicit:ſiue hæc ira deoꝝ morte luat.i.ſi piturus ſū nolo iuidiā ſuſtinere:ſi drāces pariter forte moriat. Si uero me uirtus & gloria comitabit nolo ignauus fœlicitatis alienæ ſit particeps : ſi dū meis pugnat auſpiciis forte ſuperarit.

DONA. Deuoui:qualitas iſta uerborum miſerationem potius q̄ pugnaturi audaciam demonſtrat.

CHRI. Sin & opes:oſtendit q; non ſit cedendum quia adhuc & opes & auxilia ſuperſunt latinis: nec oīa pdiderunt: & id quod perdiderunt non ſua ignauia:ſed aduerſa fortuna:quæ mutari in melius poſſit perdiderunt.Adiungit poſtremo nec troianos ſine clade diſceſſiſſe a pugna. Nō erit auxilio:cū ſuperſint uires & opes latinis:nec minus afflictus ſit hoſtium exercitus qui ipſi non uidetur eſſe deſperandum.Et quia reſponſa uenerant a Diomede quibus negauerat ſe auxilio uenturum:oſtendit multos eſſe duces qui iā uenerūt. His ergo omnibus argumētationibus non modo confutat deſperationem regꝫ:ſed omnia facilia oſtendit:& omnia oſtendit & turpia & inutilia:cum qui conſultat tutum & honeſtum ſemper proponere debeat. Quod ſi me ſolū:hoc reſtabat de iis quæ i illum cōtorſerat drances.Ergo pollicetur aperte ſi æneas hoc uelit ſe ſolum omnem belli molem ſubiturum:neq; ſe eſſe adeo imbellē:ut de uictoria deſpet : aut quenquā q̄uis fortiſſimum recuſet.Poſtremo ſi peundū ſit paratus eſt deuouere animā. Socero & lati.i.ad ſalutem ſoceri & latinorum. Proprie.n.deuouere ē aliquid morti exponere:unde dicebant milites deuoti:q pro ſalute impatoris mortē ſubire parati eſſent. Magnum preſtet achillem:Exibeat ſe talem qualis Achilles fuit. Nec.d.Concludit q; ſiue uicēdus ſit propter iram deorum: ſiue ex uirtute reportaturus gloriam non uult Drācem hæc picula ſubire. Deuotus

Certantes:caſtra æneas aciemq; mouebat.

SER. Caſtra æneas aciē mouebat.i.ducebat exercitū: ut Nos caſtra mouemus . Lucanus Brunduſum

decimis iubet hanc attingere caſtris:ideſt decima de/
ductione. Fremit arma iuuentus:hoc eſt fremebant
ad arma. Arma militaris uox eſt. Muſſant: modo q̃
runt. Diſſenſu uario:alii enim Turni dicta:alii dran
cis dicta probant. Piſcoſoue amne paduſæ: Paduſa
pars eſt padi:nã Padus licet unus ſit fluuius: habet ta/
men fluenta plurima:e quibus qui eſt paduſa quibuſ
dam locis facit paludẽ:quæ plena ẽ cygnorum. Sta/
gna loquacia:ĩ quibus habitant cygni loquaces. Rau
ci autem Τονωέσων eſt:nã modo canoros ſignificat:
alias uocis peſſimæ:Iuuena. Rauci theſeide codri:ſi/
cut uenenum etiam de bono & malo dicitur ut odor
bonus & malus uocatur. Arrepto tempore: inuenta
oportunitate. Sedentes: pigri ut Immuniſq; ſedens
aliena ad pabula fucus. Armari edice:figurate:dic ut
armẽtur:edice autem eſt impatiuus: nam ab omniũ
coniugationũ infinito detractare ſyllaba ultima fit ĩ/
peratiuus ut amare ama docere doce legere lege audi
re audi. Cum autem fac uel dic dicimus apocopen
uerba paciunt. Maniplis:ars quidem exigebat ut ma
haberet accentum:ni longa quidem eſt: ſed ex muta
& liquida quod quotiens ſit tertia a fine ſortitur accẽ
tum:ut latebræ tenebræ:tamen in hoc ſermone:ut ſe
cunda a fine accentum habeat uerſus obtinuit. Ma/
niplis:ſigniferis qui ſecundũ antiquum morem in le
gione erant triginta.Legio autem habebat ſex cohor/
tes:ſexaginta centurias: licet in his rebus acceſſu tem
poris ducum uarietas ſemper mutauerit militiæ di/
ſciplinam. Equites meſapus in armis Et cum fratre
coras latis diffundite campis: Equitem in armis.i.ar/
matum nam figura eſt.Meſapus autem ut diceret ui
tauit homœoteleuton:nam uitioſum erat uoluſe edi
ce meſape:ergo meſapus aut antiquus eſt uocatiuus:
ut Heſperidum fluuius regnator aquarum:itẽ Socer ar/
ma latinus habeto: aut certe nominatiuus ẽ pro uoca
tiuo: q̃q̃ ẽt poſſit eſſe nominatiuus:ut ſit Meſapus &
coras eqtẽ diffundite pro diffundat. Melior tamen ẽ
ſenſus ſupior. Cũ fratre.ſ.cũ Catillo: nã legimus Ca
tilluſq; acerq; coras. Qua iuſſo:pro qua iuſſero: & ẽ
antiquũ. Ilicet:confeſtim ilico:quod ne diceret nie/
tri neceſſitas fecit: nã ilico dicimus. Magna incepta:
q̃ d̃ pace cogitabat:quæ impleri nõ potuit. Multaq;
ſe ĩcuſat:p multũ & ẽ græca figura. Generumq; ur.

Nuntius ingenti per regia tecta tumultu
Ecce ruit:magniſq; urbem terroribus implet
Inſtructos acie thyberino a flumine teucros
Tyrrhenaq; manum totis deſcẽdere campis.
Extemplo turbati animi:concuſſaq; uulgi
Pectora:& arrectæ ſtimulis haud mollibus iræ.
Arma mãu trepidi poſcũt:fremit arma iuuẽtus
Flẽt mœſti:muſſãtq; p̃res: hic undiq; clamor
Diſſenſu uario magnus ſe tollit in auras.
Haud ſecus atq; alto in luco cũ forte cateruæ
Conſedere auium:piſcoſo ue amne paduſæ
Dant ſonitũ rauci p ſtagna loquacia cygni.
Immo ait o ciues arrepto tempore turnus
Cogite concilium:& pacem laudate ſedentes.
Illi armis in regna ruunt:nec plura locutus.
Corripuit ſeſe:& tectis citus extulit altis.
Tu uoluſe armari uolſcorum edice maniplis
Duc ait & rutulos equites meſapus in armis
Et cum fratre coras latis diffundite campis.
Pars aditus urbis firment:turreſq; capeſſant
Cætera qua iuſſo mecum manus ĩferat arma
Ilicet in muros tota diſcurritur urbe.
Conciliũ ipſe pater:& magna ĩcepta latinus
Deſerit:ac triſti turbatus pectore differt.
Multa quæ ſe incuſat qui non acceperit ultro
Dardanium æneã:generumq; aſciuerit urbi.
Præfodiunt alii portas:aut ſaxa ſudeſq;
Subiiciunt:bello dat ſignum rauca cruentum
Buccina:tum muros uaria cinxere corona
Matronæ:pueriq;:uocat labor ultimus oẽs
Nec nõ ad tẽplũ.ſummaſq; ad palladis arces.
Subuchitur magna matrum regina caterua

propter urbem Lucanus de Catone: Vrbi pater eſt urbiq; maritus. Gener ãt ideo dicit̃:quia ad augendũ genus
adhibetur. Præfodiunt alii portas.i.ante portas foſſas faciunt:quæ res nimiam indicat deſperationem. Bel/
lo dat ſignũ rauca cru. Buccina:bene bello dat:nã buccina inſonãs ſollicitudinẽ:ac bella denuntiat:ſicut in ſepti
mo:Qua buccĩa ſignũ dira dedit. Prœliũ ãt tubæ idicãt:ut At tuba terribilẽ ſonitum procul ære canoro Incre
puit. Vocat.l.u.o.Omnes ad laborẽ ultima neceſſitas cõuocat. Nec nõ ad tẽplũ:ſecundũ Home.qui indicat
in ſumma deſperatione matres ad tẽpla cõcurrere:ut uictoria q̃ nõ poteſt uiribus poſſit deorum fauore conq
ri. Subuchitur:proprie matronæ.n.pilentis uehebantur ad tẽpla pergentes:ut Pilentis matres in mollibus.

DONA. Nihil intemperationis habent hæc carmina.

CHRI. Illi hæc inter ſe:dum conſultatur æneas exercitum ad obſidionem dicit:quæ res cũ ciuibus ſum/
mum afferret terrorem data eſt occaſio Turno cum eſſet opus facto & non conſulto: ut miſſo ſenatu ad arma
concurreret omnibus ſequentibus. Eſt tamen hic ſenſus moralis:nã demonſtrat poeta ex temeritate pricipiũ
multa detrimenta rebus publicis prouenire. Ruit:cum impetu uenit:ut ſolet in huiuſmodi rebus fieri. Ani
mi.t.Nam tanta res non uenit ſine perturbatione etiam magnorum uirorum: cum ſint grauia & quod ma/
ius ẽ improuiſa plebei penitus conſternabantur:cum.n.putabant hoſtes aſſiduis uulneribus & cædibus con/
ſternatos ſe non niſi ad plures dies collecturos ipſi inſtructa acie aderant:Qua in re laudatur etiã æneas:quod
uictoria bene uti ſciuerit. Fremit.a.iu.diſtributio eſt:unicuiq;.n.tribuit quod ſibi a natura īditum eſt. Nam
iuuentus propter calorẽ ſanguinis ad ulciſcendum excitabatur. Senes autẽ cum & prudentia plus cernerent pi
Muſſa cula & ex frigiditate ſanguinis minus auderẽt flebant. Muſſant:dubitant quam ſententiã dicant. Muſſare p
e prie dicunt murmurare:Ennius in occulto muſſabant. Vulgo uero pro tacere dicitur ut idem Ennius:Nec

decet muſſare bonos:ait Feſtus Ego autem puto muſſare per onomatopeiam dici & rem cũ loqui cupimus & aut pudore:aut timore ita impedimur:ut potius murmur q̃ aptam uocẽ emittamus:ppeaq; dicit̃ muſſare uel dubitare uel non audere:Sta.Excuſſæ procerũ mentes turbataq; muſſant conſilia. Loquatia ſta.reboantia e uocibus cygnorũ. Tẽpore:oportunitate tpis. Cogite:pmiſſio ẽ i re manifeſte aliter ſuadente:ẽ ãt oratio ho mini rei & tẽpori accommodatiſſima. Tu uoluſe:Oſtendit maximam imperatoriam uirtute i eo fuiſſe qui ex tempote rebus diuerſis optime conſulerit.

Dona ferens:iuxtaq; comes lauinia uirgo
Cauſa mali tãti oculos deiecta decoros:
Succedunt matres:& templũ thure uaporãt:
Et mœſtas alto fundunt de limine uoces
Armipotens belli præſens tritonia uirgo
Frãge manu telum phrygii predonis:& ipſũ
Pronũ ſterne ſolo:portiſq; effunde ſub altis.
Cingit̃ ipſe furens certatim in prælia turnus:
Iãq; adeo rutulum thoraca indutus ahenis
Horrebat ſquammis:ſuraſq; incluſerat auro:
Tẽpora nudus adhuc lateriq; accixerat enſẽ.
Fulgebatq; alta decurrens aureus arce:
Exultatq; animis:& ſpe iã præcipit hoſtem.
Qualis ubi abruptis fugit præſepia uinclis
Tãdem liber equus:campoq; potitus aperto
Aut ille impaſtus armẽtaq; tendit equarũ:
Aut aſſuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat:arrectiſq; fremit ceruicibus alte
Luxuriãs:luduntq; iubæ per colla per armos.
Obuia cui uolſcorum acie comitãte camilla
Occurrit:portiſq; ab equo regina ſub ipſis
Deſiluit:quã tota cohors imitata relictis
Ad terrã defluxit equis:tum talia fatur
Turne ſui merito ſiqua eſt fiducia forti
Audeo:& æneadũ pmitto occurrere turmæ:
Solaq; tyrrhenos equites ire obuia contra.
Me ſine prima manu tentare pericula belli.
Tu pedes ad muros ſubſiſte:& mœnia ſerua.
Turnus ad hæc oculos horrẽda i uirgĩe fixus:
O decus italiæ uirgo quas dicere grates:
Quas ue referre parem:ſed nũc eſt oia q̃do
Iſte animus ſupra mecum partire laborem.
Aeneas ut fama fidem miſſiq; reportãt
Exploratores equitum leuia improbus arma

SER. Dona ferens:peplũ.ſ.ſicut dixit in primo iõ omiſit hoc loco. Oculos deiecta decoros: ſicut Oculos ſuffuſa nitentes. De limine:ad preces feſtinantiũ mulierũ oſtenditur deſiderium. Armipotẽs præſes belli:antomaſiua ſunt proprie. Hæc autẽ omnis oratio uerbũ ad uerbũ de Homero trãſlata eſt.Præſes autem belli.i.quæ p̃eſt omnibus bellis:cuius nutu ſemper bella tractantur. Frãge manu telum:aut tua manu:aut in eius manu tela confringe: Home.αξον δηε γχοσ διομηδεοσ.Et ipſum pronũ ſterne ſolo: Home.ηδε και αυτον πρηνεα δοσ πεσεειν : Bene autem ſub ipſis portis:quaſi ad quas feſtinabat æneas : unde eſt illud:Præfodiunt alii portas. Cingitur ipſe furẽs cer in p̃.tur. œconomia ois hæc ẽ:n ã Turnus ideo cũ mora armat̃: & intecto capite circa arcem incedẽs admonet ſingulos:ut a Lauinia poſſit uideri & ut ſit maior cã dimicãdi dũ ſponſæ placere contendit. Furẽs: amore lauiniæ quam uidebat:quod etiã ſequens indicat cõparatio.Nam dicturus eſt:aut ille ipaſtus armẽtaq; tendit equarũ Cingitur in p̃.ut p̃liari poſſit : ut ſi dicas lego i aduocationem.i.ut aduocatus eẽ poſſim.

Iãq; adeo:aut uacat adeo:aut certe ſic ſignificat: ut ſit ſenſus adeo ſic preparatur in prælia ut etiam uniuerſa arma preter galeam portaret. Thoraca idutus:oia quæ in ax exeunt græca maſculina in obliquis caſibus a producunt:ut thorax thoracis:pirax piracis: nã fœminina corripiunt: ut climax climacis : ſed ad latinum nõ tranſeunt.Phalanx uero & aliter exit: pegrinum eſt etiam apud græcos. Alta decurrens aureus arce:illic enim & amata fuerat & lauinia. Spe iã p̃.h. mente p̃occupat hoſtis aduentum. Qualis ubi abruptis fu.p̃.uin.etiã hæc comparatio Homeri eſt uerbũ ad uerbum tranſlata. Potius : ab eo quod eſt potioris:nam ſubnixus rapto potitur uenit ab eo quod eſt potior poteris:nã ut ẽt ſupra diximus uerbũ hoc mõ tertiæ modo quartæ iuenitur eẽ cõiugationis. Arrectiſq; fremit cer.al.arrectis ceruicibus fremit : nõ alte luxuriãs. Ad terrã deflu.dicendo defluxit artẽ & quãdã moderationẽ deſcendendi ſignificauit:q̃ ẽ ẽt i aſcẽdendo apud huius rei peritos. Sui merito ſi q̃ eſt fi.f. ſi unuſquiſq; fortis habet aliquam confidẽtiã ex conſciẽtia fortitudinis ſuæ.Et ego audere nõ dubito. Forti autẽ bene dixit.Nam fortis cõmunis ẽ generis: hæc autem hoc uult dicere:non ſexum conſiderandũ: ſed robur. Occurrere turmæ:equitaui. Nam partem p toto poſuit. Quas dicere grates:ſecundum rhetoricam diſciplinam dicit ſe uerba iuenire non poſſe:quibus eius exprimat laudes:cum dixerit O decus italiæ: ſic alibi:Quibus cælo te laudibus æquem:cum premiſerit O fama ingẽs ingentior armis Vir troiane. Sed nũc: ordo eſt:ſed nunc mecum partire laborem:nam per parentheſim dictum eſt. Quando iſte animus eſt ſuper omnia:ideſt ſi quidem es magna.Partire ãt ideo quia illa dixerat Solaq; tyrrhenos equites ire obuia contra.

DONA. Putabant mulieres poſſe donis & precibus fauorem a dea impetrare.

CHRI. Dona ferens : eſt enim huius ſexus ut cum alia in bello auxilia ferre non poſſit ad deorum ſupplicationes conuertant̃. Oculos deiecta:ex pudore cum eſſet cauſa mali tanti. Tempora nudus:Nam ultima ẽ ipſa galea quæ ſumatur. Tandem liber equus:optime bellicoſum ducem bellicoſo animali comparat. Horrenda in uirgine:quod mirum eſt quod uirginalis uultus horrorem incutere poſſet. Quas dicere: ideſt age te uerbis. Referre ſcilicet reddẽd : beneficium.Neutrum ergo negat poſſe facere.

SER. Quaterent campos:ad camporum perturbationē. Furta paro belli:Inſidias:Salu. Gēs ad furta belli peridonea. Biuias fauces:fauces dicuntur itinera inter duos montes anguſta & peruia dicta ad faucium animalium ſimilitudinem. Collatis excipe ſignis:Cōiunctis ducibus quos memoraturus ē. Tyburtiq; mãus: Catillus & Coras duces. Et tu concipe curã:ſicut ego. Nã non dicit ſicut Meſapus aut alii ne ei facere iniuriã uideatur.Concipe autem ſimul cū eis:Con enim coniunctiua particula eſt:unde & conuocari de pluribus dicimus. Valles:metri neceſſitate compellimur ut uallis dicamus:Stati.Vallis in amplexu nemorum ſedet:nã plenum eſt ualles: ut nunc Virgilius poſuit : quod ita eſſe diminutio indicat:nam uallecula ut uulpes uulpecula facit:ergo in es uel in is quãdo uſurpatiue quãdo naturaliter exeunt nomina:ſola diminutio idicat. Ea autem quæ in es exeunt longa ſunt omnia ſi in genitiuo non creſcant ut labes uulpes ualles. Nam ſi creſcãt breuia ſunt:ut miles militis. Quo ſemita ducit: legitur & qua. Aditusque maligni:proprie obſcuri: ut ſub luce maligna. Ignota:ſcilicet æneæ:nã de Turno dicturus eſt:Huc iuuenis nota fertur regione uiarum. Tutiq; receptus:male quidam receſſus legunt. Nam receptus dicitur:quo ſe tutus recipit exercitus: unde & ſigna receptui canere dicuntur. Seu dextra leuaque uelis occurrere pugnæ:ſiue per ualles : ſiue p montis radices. Incertum eſt enim qua ſit uenturus æneas. Arripuitque locum: raptim tenuit. Inſedit: proprie: nam inſidere eſt doloſe aliquem expectare: unde & inſidiæ nominatæ ſunt. Velocem interea: licet interea particula negocia ſemper præteritis futura coniungat:tamen abruptus eſt : & uituperabilis tranſitus.Habet autem tales tranſitus & in ſuperioribus libris & in ſequenti precipue ubi iuppiter appellat iunonem. Opim:opim quando dicimus nympham ſignificamus.Si autem dicimus opem auxilium intelligimus:Teren.Iuno lucina fer opem:ſerua me obſecro:Opes uero numero plurali auxilia & cenſus accipimus:nam Ops terra ē uxor Saturni:quã græci rheã uocant. Triſtes uoces: habitū futuræ orationis oſtēdit. Ore dabat:pleonaſmos. Bellum ad crudele camilla:uno uerbo exitum rei docuit. Noſtris nequicquam armis noſtris quibus utraq; gaudemus:ut etiã ipſa habeat cauſam doloris & maioris iracūdiæ. Nec enim nouus iſte dianæ Venit amor: Firmiores enim ſunt antiquiores amicitiæ: Terentius Per amicitiam quæ cœpta a paruulis cum ætate creuit ſimul.Iuuenalis:ille excludať amicus Iam ſenior cuius barbam tua ianua uidit. Pulſus ob inuidiam.ſ.crudelitatis.nam ſequitur Neque ipſe manus feritate dediſſet. Antiq: nobili urbe.Nam hoc priuernum dicitur. Iuga longa petebat:longe poſita remotiora:Saluſti. Et metello procul a gente longa ſpes auxiliorum :ideſt lōge poſita. Solorum nemorum:ideſt deſertoꝝ: Terentius Venit meditatus alicunde ex ſolo loco: itē ipſe: Nōne hunc abiici oportet in ſolas terras. Fuge medio : dū fugit inter fuga : nam figuratum eſt. Caroq; oneri timet:anacreon φορτον ερωτοσ ideſt onus amoris.

DONA. Excuſat exilium Metabi q̄ nō ſua culpa ſed īuidia.i.ſupbia ciuiū ſit pulſus:& fugiens nō opes ſed filiã eripuerit.Hac cauſa Dianæ fauorē meruit.

CHRI. Furta belli:inſidias q̄ in bello furtim parãtur. Eſt curuo:topographia.i.loci deſcriptio. Pulſus ob inuidiã:miꝝ poetæ ingeniū : nã cum Camillæ geneologiæ narratio aliis modis apte non incideret : efficit ut illa ex ore Dianæ quadraret. Ob inuidiam:ergo innocens:ac propterea dignus qui a Diana axauditus ſit. Vires ſuperbas ſcilicet aduerſariorum non ãt ſupbas ideſt nobiles:ſed quibus ſupbe & non iuſte uterenť: ſupbas igitur tyrannicas. Priuerno antiqua : ideſt chara ut ſit pathos:quia ſit coactus relinquere chariſſimam patriam:nã pathos perſæpe a loco gignitur:ut Et

Præmiſit:quaterent cãpos:ipſe ardua mōtis:
Per deſerta iugo ſuperãs aduentat ad urbem.
Furta paro belli:conuexo in tramite ſyluæ
Vt biuias armato obſidã milite fauces.
Tu tyrrhenum equitū collatis excipe ſignis.
Tecum acer meſapus erit:turmæq; latinæ:
Tyburtiq; manus ducis:& tu concipe curã.
Sic ait:& paribus meſapum in prælia dictis
Hortatur:ſocioſq; duces:& pergit in hoſtem
Eſt curuo anfractu ualles accōmoda fraudi
Armorumq;:dolis quem dēſis frondibus atrū
Vrget utriq; latus:tenuis quo ſemita ducit:
Anguſtæq; ferunt fauces:aditusq; maligni:
Hãc ſup in ſpeculis:ſūmoq; in uertice mōtis
Planicies ignota iacet tutiq; receptus:
Seu dextra leuaq; uelis occurrere pugnæ:
Siue inſtare iugis: & grãdia uoluere ſaxa.
Huc iuuenis nota fertur regione uiarum:
Arripuitq; locum:& ſyluis inſedit iniquis.
Velocem interea ſuperis in ſedibus opim
Vnã & uirginibus ſociis:ſacraq; caterua
Compellabat:& has triſtes latonia uoces
Ore dabat:graditur bellū ad crudele camilla
O uirgo:& noſtris nequicq̄ cingitur armis
Cara mihi ante alias:nec enī nouus iſte dianæ
Venit amor:ſubitaq; aīum dulcedine mouit
Pulſus ob inuidiã regno:uireſq; ſuperbas
Priuerno antiqua metabus:cū excederet urbe
Infantem fugiens media inter prælia belli
Subſtulit exilio comitem:matriſq; uocauit
Nomine caſmillæ mutata parte camillam.
Ipſe ſinu præ ſe portãs iuga longa petebat
Solorū nemoꝝ:tela undiq; ſæua premebant:
Et circumfuſo uolitabant millite uolſci.
Ecce fugæ medio ſummis amaſenus abūdans
Spumabat ripis:tantus ſe nubibus imber
Ruperat:ille innare parans infantis amore
Tardatur:caroq; oneri timet:omnia ſecum

dulces moriens reminiſcitur argos. Eſt autem priuernum oppidum: quod hoc tempore pipernum appellāt. Infantem: commiſeratio ab ætate. Media in. præ. commendatio Metabi a pietate: quia nullo periculo prohibitus eſt relinquere infantem. In qua re etiam oſtenditur animi fortitudo. Exprimitur etiam uis naturæ. Nā demonſtratur quanta ſit paterna charitas. Exilio comitem: quaſi dicat quæ futura ſibi eſſet ſolatio in erūnis. Camilla: antiqui appellabant camillos: & camillas miniſtros & miniſtras ſacrorū. Volūt tamē alii non camillos ſed ſcamilſos eſſe appellatos & s litteram ſubtractam etruſca pronuntiatione: qui eam non pronuntiabant propter quod in litteras liquidas acceſſit: Etruſci Camillum appellant Mercurium Iouis miniſtrum: & hoc uidetur a græcis manaſſe. Samothraces magnorum illorum deorum miniſtros ſcamillos appellant. Camilla

Verſanti ſubito uix hæc ſententia ſedit.
Telum imane manu ualida qđ forte gerebāt
Belator ſolidum nodis: & robore cocto.
Huic natā libro: & ſyluestri ſubere clauſam
Implicat: atq; habilē mediæ circumligat aſtæ
Quā dextra ingenti librās: ita ad æthera fatꝰ
Alma tibi hāc nemorum cultrix latonia uirgo
Ipſe pater famulā uoueo: tua prima per auras
Tela tenēs ſupplex hoſtem fugit: accipe teſtor
Diua tuā quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit. & adducto contortum haſtile lacerto
Immittit ſonuere undæ: rapidum ſuper amnē
Infœlix fugit in iaculo ſtridente camilla.
At metabus magna ꝓpius iā urgente caterua
Dat ſeſe fluuio: atq; aſtā cum uirgine uictor
Gramineo donum triuiæ de ceſpite uellit.
Non illum tectis: non ullæ mœnibus urbes
Accepere: nec ipſe manus feritate dediſſet
Paſtorum: & ſolis exegit montibus æuum.
Hic natam in dumis: interq; horrentia luſtra
Armentalis equæ mammis: & lacte ferino
Nutribat: teneris immulgens ubera labris.
Vtq; pedum primis infans ueſtigia plantis
Inſtiterat: iaculo palmas onerauit acuto.
Spiculaq; ex humero paruæ ſuſpēdit: & arcū:
Pro crinali auro: pro longæ tegmine pallæ
Tigridis exuuiæ per dorſum a uertice pēdēt:
Tela manu iam tum tenera puerilia torſit:
Et fundam tereti circum caput egit habena:
Strymoniāq; gruem aut albū deiecit olorem.
Multi illā fruſtra tyrrhena ꝑ oppida matres
Optaaere nurum: ſola contenta diana

SER. Vix hæc ſententia ſe. Ideo uix qa naturale ē: ut quotiēs ſimul multa cogitamus: uix aliqd cōprobemus. Vnde uera diſtinctio ē oīa ſecū uerſati ſubito. Et robore cocto: aut antiquam haſtam fuiſſe ſignificat: nā multi tpis aliqd coctū uocamus: Hora. Plerūque recoctus Scribæ ex quinque uiro coruū deludet hi autē ita Perſi. Vt ramale uetus pregnandi ſubere coctum: aut reuera cocto. Haſtæ enim plerūq; igne durari cōſueuerūt. Huic telo. ſ. natā implicuit. Libro: liber dicitur interior corticis pars quæ ligno cohæret alibi Alta liber aret in ulmo: unde liber dicitur ī quo ſcribitur: qa ante uſum chartæ uel membranæ de libris arborum uolumina compaginabantur. Ipſe pater famulam uoueo: bene ipſe pater: quia auctorandi poteſtatē niſi patres non habent. Voueo autē cōſecro ī tuū miniſteriū: unde & Camilla dicta eſt: licet ſupra dixerit & a matre eſſe nominatā: ſed illud poetice dictū ē. Nā Camilla quaſi miniſtra dicta ē: miniſtros. n. & miniſtras impuberes camillos & camillas in ſacris uocabāt: unde & Mercurius hetruſca lingua Camillus dicitꝰ quaſi miniſter deorum. Sonuere: unde hic diſtinguendum eſt. Infœlix camilla: nō eo tempore quo euaſit: ſed nunc infœlix. Plerunq;. n. epitheta præſentis tpis ſūt: licet & pactis negociis ut in ſecundo Infœlix quæ ſe dū regna manebant: Sæpius andromache ferre incomitata ſolebat. Non illum tectis ullæ nō mœnibus urbes Accepere: non mirū a nulla hūc ciuitate ſuſceptū: nā licet priuernas eſſet: tamen qa in thuſcorū iure pene oīs italia fuerat. Generaliter in Metabū oium odia ferebantur: nā pulſus fuerat a gente uolſcorū quæ ēt ipſa hetruſcorum poteſtate regebatꝰ quod Cato pleniſſime executus ē: Multæ illā fruſtra tyrrhena per oppida matres: quod non procedit: niſi iter eos eſſent iura connubii. Nō mœnibus ur. ac nō tectis nō mœnibus: hoc eſt nec ī ciuitate nec ī priuatā admiſſus ē domum: & ſic iſta ēt ī primo ſeparauit: ut Vrbe domo ſocias. Sciendum autem mœnia abuſiue dici omnia publica ædificia ut Diuidimus muros & mœnia pandimus urbis: nā proprie mœnia ſunt tantū muri dicta quaſi munia a munitiōe ciuitatis. Manus dediſſet: conceſſiſſet: & hoc dicit ſi qꝫ ēt eum ſuſcipere uoluiſſent. Ille tamen eorū conſortia morū ferita te fugiſſet. Paſtorū & ſolis exe. monti. æ. & paſtorum æuū exegit in montibus ſolis. i. paſtorali uſus ē uita.

Armētalis equæ idomitæ: unde ſequitꝰ: Lacte ferino. Veſtigia plātis Inſtiterat: ſigna pedū primis plātis expreſſerat: nāq; hæc ſunt ueſtigia imagines pedum: ut Semeſam predam & ueſtigia fœda relinquūt. Palmas onerauit acuto: Onus enim eſt quicquid teneris imponitur manibus. Pro lōge tegmine pallæ: palla proprie eſt muliebris ueſtis deducta uſq; ad ueſtigia: unde ait lōgæ ſic ſupra Pallā ſignis auroq; rigentē. Strimoniāq; gruē: thraciā a fluuio ſtrymone. Sane ſciendum poſſe dici hic & hæc grus. Olorem: ita latine dicimus: nā cygni græcæ dicūtur. Multi illā fru. anteq̄ rem diceret præiudicauit: ſic Salu. Falſo quæritur de natura ſua gēus humanū. Nā anteq̄ diceret: quæritꝰ dixit falſo. Matres: inter matres & matreſfamilias hoc ītereſt ꝗ mater eſt præter illam ſignificationem quæ eſt ad aliquid: quæ tantum cōuenit ī matrimōio: materfamilias uero dicitur quæ ī matrimōio cōuenit per coemptionem. Nam per quādā iuris ſolemnitatē ī familia migrat mariti.
DONA. Tellum imane bellator: Nā opus fuit ingenti tello & bellatore ideſt uiro forti ad rē perficiēdam.

CHRI. Verſanti ſubito uix,h.ſen,ſe,oſtēdit celeritatē ī conſilio capiēdo:nā inſectatio hoſtilis nō dabat lō/gū ſpaciū ad conſultandū:ergo uerſanti ſubito.i.cogitāti cū celeritate uix ſedit hæc ſentētia.Oſtendit igiť q̄ & in cōſulendo uſus ē breuitate tēporis & ſtati poſt captū cōſiliū rē ē agreſſus. Ergo uix ſedit ſententia ideſt uix placuit:& eſt agreſſus. Circūligat habilē.i.ita circūligat in ea parte haſtæ:ut poſſit eſſe habilis ideſt facile habe ri & tractari. Ipſe pater:qui poteſtatē mouendi habeo.Educatio āt aſperrima huius fœminæ reddit illā parē uiris:nā ut oſtendit Plato ut in cæteris animalibus ita in homine fœmina mari ſe parem preſtaret:niſi molio/ri educatione mollior redderetur.Quapropter ſpartanæ mulieres quia ut uiri exercebantur robuſtores erāt: quod optime Lygurgi legibus inſtitutum eſt.

Aeternum telorum:& uirginitatis amorem
Intemerata colit:uellē haud correpta fuiſſet
Militia tali:conata laceſſere teucros.
Cara mihi comitūq; foret nunc una mearum.
Verum age q̄doquidem fatis urgeť acerbis
Labere nympha polo:fineſq; inuiſe latinos
Triſtis ubi infauſto cōmittitur omine pugnæ
Hæc cape:& ultricē pharetra d̄prome ſagittā
Hac quicūq; ſacrum uiolarit uulnere corpus
Tros italus ue mihi pariter det ſāguie pœnas.
Poſt ego nube caua miſerādæ corpus:& arma
Inſpoliata ferā tumulo:patriæq; reponam.
Dixit:at illa leuis cæli demiſſa per auras
Inſonuit nigro circundata turbine corpus.
Aut manus interea muris troiana ꝓpinquat.
Hetruſciq; duces equitum exercitus omnis
Cōpoſiti numero ī turmas:fremit æquore tōto
Inſultās ſonipes:& preſſis pugnat habenis
Huc obuerſus:& huc tum late ferreus haſtis
Horret ager: cāpiq; armis ſublimibus ardent.
Necnō meſapus contra celereſq; latini
Et cum fratre corax & uirginis ala camillæ
Aduerſi campo apparent:haſtaſq; reductis
Protendunt longe dextris:& ſpicula uibrant:
Aduentuſq;:uirū:fremituſq; ardeſcit equorū:
Iamq; intra iactum teli ꝓgreſſus uterq;
Subſtiterat:ſubito erūpunt clamore:furēteſq;
Exhortātur:equos fundunt ſimul undiq; tela
Crebra:niuis ritu:cælumq; obtexitur umbra.
Continuo aduerſi tyrrhenus:& acer aconteus
Connixi incurrunt haſtis:primiq; ruinam
Dāt ſonitu īgenti perfectaq; quadrupedātū
Pectora pectoribus rūpūt:excuſſus acōteus
Fulminis ī morē:aut tormento ponderis acti

SER. Aeternū:æterne nā nomē ē pro aduerbio. Conata:dū conaretur. Fatis urgeť acerbis : oſtēdit ēt deſideria ex fati neceſſitate deſcendere. Comittiť omine pu.pro comittereť. Hæc cape:generaliter di/xit arcū pharetrā:ut ſequētia indicāt:nā dicet & ultri cē pharetra deprome ſagittā ultricē:nomīa ī ix termi nata ablatiuū ſingularē ī e mittūt:genitiuū uero plu/ralē ī um: exceptis his q̄ ſunt oīs generis ut fœlix : nā ab hoc fœlici hoꝝ fœliciū facit:Luca.Fœlici non fau/ſta loco tētoria ponēs:quod receptū ē iō qa genitiuus pluralis a ntō plural: minor eē non debet: ſed aut par aut minor una ſyllaba:& qa a neutro facit fœlicia fœ licum dicere nō debemus:ne pp alia genera huic p̄iu dicemus ; nā ab eo quod ē fœlices ut fœliciū dicamus ratio patiť una creſcit.n.ſyllaba ab eo q̄ eſt fœlicia ut fœlicum dicamus non procedit . Ne minor ſit geniti uus nominatiuo plurali:ſimiliter & ultricū & uictri/cū dicimus:licet in his neutrū genus ī numero ſingu lari non inueniatur. Violarit uul cor.qa dixit ſacrū. Tros italus ue mihi: ſi ſimpliciter accipimus: ita in/telligamus ſiue eam troianus īteremerit: ſiue aliquis de æneæ auxiliis. Namque alii uolunt Aruntem de Turni eſſe partibus indignatum fœmineum ſexum plus in bello potuiſſe q̄ uiros:quam rem hic dicunt ꝑ ſtrinxiſſe Virgili,& reuera ſic ubiq; loquitur ut incer tum ſit;Aruns de cuius partibus fuerit:unde illud eſt Da pater hoc noſtris aboleri de.ar. Pariter: ſimiliter uno modo:& eſt antiquū. Miſerandæ.c.hæc i œco/nomia preiudicia nominantur quotiens negocii futu ri exitus tollitur:uult enim nos de camillæ cadauere nil ulterius expectare:ſicut in primo fecit Tu faciē illi us noctē nō amplius unam Falle dolo: quod premiſ/ſum ſuſtulit commemorationem quando uel cupi/do diſceſſerit:uel Aſcanius ſit reuerſus. Arma in.aut īdetractata:aut ipſius inſpoliatæ. Nigro cir.t.c. quia ad merorem luctumq; deſcendit contraq; in octauo ubi ad læticiā deſcendit Venus claro eam nimbo cir/cundatam dicit:ut At uenus æthereos inter dea can/dida nym. Hetruſciq;.d.hetruria dicta ē q̄ eius fines tendebantur uſq; ad primā ripā tyberis & quaſi ετε/ροσ οροσ : nā ετεροσ eſt alter οροσ finis. Roma eni antea tantū unā ripā tyberis tenebat:Iuuena . Et quæ ipii fines tyberinū.u.n. Cōpoſiti nume.i.rōnabiliter unde & ſæpenumero dicimus.i.frequenter & rōnabi liter: hic ē tū uero inumeꝝ.i.ī rōnē ī rhythmū unde & metra numeros dicimus: ut numeros memini ſi uerba tenerem.Sane modo eſt generalis deſcriptio equeſtris certaminis:paulo poſt deſcendit ad ſpecialem: ſi/cut fecit in quinto & de curſoribus & de nauali certamine. Horret ager:ideſt terribilis eſt . Eſt autem uerſus Ennianus uituperatus a Lucillo dicente per irriſionem debuiſſe eum dicere Horret & alget : unde Heratius de Lucillo non ridet uerſus Ennii grauitate minoris. Campiq; armis ardent: reſplendent. Celereſq; latini: alludit ad militiam romanam namque & equites habuit Romulus ut illo diximus loco Tercentum ſcutati omnes uolſcente magiſtro : quos celeres appellauit uel a celeritate : uel a duce Celere qui dicitur Remum oc/cidiſſe:in cuius gratiæ uicem a Romulo fieri tribunus equitum meruit: & tribunus celerum appellatus eſt. Ala camillæ : equitatus . Alæ autem dicuntur equites q̄ allarum uice pedeſtrem exercitum tegunt. Intra

iactum teli:unde poſſet haſta miſſa in hoſtem uenire:hinc traxit Statius ut diceret Quale quater iaculo ſpacium ter arundine metas:Eſt & enniana omnis hæc ambitioſa deſcriptio.

CHRI. Intemerata colit: qua integritate iure ita a Diana amabatur:ut cum non poſſet illi eripere lætum ſaltem pararet illi ultionem.Moralis autem ſenſus eſt:qui deum colunt ab eo non deſeri. Numero:recto ordine. Aequore:loco campeſtri. Preſſis habenis:permulti enim intereſt in pugna ſcire uti equo habereq̧ illũ quocunq̧ flectere uelis.

Præcipitat longe:& uitã diſpergit in auras:
Extemplo turbatæ acies:uerſiq̧ latini
Reiiciunt parmas:& equos ad mœnia uertũt.
Troes agunt:princeps turmas inuaſit aſillas.
Iamq̧ propinquabant portis:uerſiq̧ latini
Clamorem tollunt:& mollia colla reflectunt.
Hi fugiunt:penituſq̧ datis referũtur habenis:
Qualis ubi alternis ꝓcurrens gurgite põtus
Nũc ruit ad terrã:ſcopuloſq̧ ſuperiacit undã
Spumeus:extremãq̧ ſinu perfundit harenã.
Nũc rapidꝰ retro:atq̧ æſtu reuoluta roſerbẽs
Saxa fugit:littuſq̧ uado labente relinquit.
Bis thuſci rutulos egere ad mœnia uerſos:
Bis reiecti armis reſpectant terga tegentes:
Tertia ſed poſtq̃ congreſſis in prœlia totas
Implicuere inter ſe acies:legitq̧ uirum uir:
Tũ uero & gẽitus morientẽ:& ſanguine ĩ alto
Armaq̧ corporaq̧ & permixti cæde uirorum
Semianimes uoluunt eq:pugna aſpa ſurgit
Orſilochus remuli quãdo ipſũ horrebat adiſ
Haſtã ĩtorſit equo:ferrũq̧ ſub aure reliquit:
Quo ſonipes ictu furit arduus:altaq̧ iactat
Vulneris impatiens arrecto pectore crura.
Voluitur ille excuſſus humi.catillus olam
Ingentemq̧ animis ingentẽ corpore:& armis
Deiicit herminium nudocui uertice fulua
Cæſaries nudiq̧ humeri:nec uulnera terent
Tantus ĩ arma patet.latos huic haſta ꝑ annos
Acta tremit:duplicatq̧ uiri tranſfixa dolorẽ.
Funditur ater ubiq̧ cruor:dant funera ferro
Certantes:pulchrãq̧ petũt ꝑ uulnera mortẽ.
At medias inter cædes exultat amazon
Vnũ exerta latus:pugnæ pharetrata camilla:
Et nunc lenta manu ſpargens haſtilia denſat:
Nũc ualidã dextra rapit indefeſſa bipennem
Aureus ex humero ſonat arcus:& arma diãæ.
Illa etiam ſiquando in tergum pulſa receſſit
Spicula conuerſo fugientia dirigit arcu.
At circum lectæ comites larinaq̧ uirgo
Tullaq̧:& æratem quatiens tarpeia ſecurim
Italides:quas ipſa decus ſibi dia camilla

SER. Præcipitat longe:pro præcipitatur. Reiiciunt parmas & equos ad mœnia.i.Reiiciũt retroagũt. Sane nunc fugiũt non timore:ſed lege prœliandi:Salu.More equeſtris prœlii ſumptis tergis ac redditis. Mollia:domita domitorum ſcilicet. Superiacit undam:ſuper ſcopulos undam iacit. Nam more ſuo dedit uerbo detractam nomini præpoſitionem. Sinu: curuatione:& flexu undarum. Extremam autem ad illud pertinet quod ait ſupra:Penituſq̧ datis referuntur habenis. Aeſtu reuoluta reſorbens Saxa fugit: æſtus proprie eſt maris incerta commotio. Vado labẽte relinquit:hypallage pro labens ipſe per uadum. Et ſanguine in alto:εμφατικοσ cædis oſtendit magnitudo. Haſtam intorſit.i.figurate. Nã intorqueo in equum dicimus:ut In latus inq̧ feri curuam compagibus aluum Contorſit. Ferrumque ſub aure relinquit:ex uulneris genere eum fugientem intelligimus eẽ percuſſum. Voluitur ille excuſſus humi:humi uoluitur:nam excuſus per ſe plenum eſt. Deiicit herminium: nomen hoc de hiſtoria romana eſt.Nã cum Coclite contra thuſcos Lartius & Herminius ſteterunt tempore quo pons ſublicius rumpebatur: unde & eum plurimum laudat:ac ſi diceret talis qualis fuit ille. Tantus in arma patet: tantum patebat in uulnere ideſt in hoſtilia tela totus patebat. Per armos:abuſiue.Nam proprie armi quadrupedum ſũt. Exultat amazon: ſuſpendendum exultat: ut amazon intelligas quaſi amazon. Nam Camilla uuolſca fuerat:ſicut in primo. Dederatq̧ comam diffundere uentis Venatrix:ideſt quaſi uenatrix. Indefeſſa:infatigabilis & omnia arma amazonum tradit quas Titianus Vnimammas uocat.Nam hoc eſt amazon q̃ſi ανευμαζου. Spicula fugientia:pro ipſa fugiẽs. At circum lectæ comites:ſubaudi dimicant: quod & ſequens amazonum indicat comparatio: quæ ĩducuntur circa reginam bella tractantes. Larinaq̧ uirgo: nomina hæc nobiliſſimarum ſunt italiæ fœminarũ. Italides:pulchra deriuatio non uera:nam uerum eſt italæ. Italis autem:unde italides magis patronymicũ ẽ q̃ deriuatiuum:ſicut belias:unde & belides. Quas ipſa decus:decus & ad delectas & ad ipſam poteſt referri:decus autem ſi ad Camillam:nobilitas pulchritudo:ſi ad delectas ornamentum ideſt quas ſibi elegit ornamentum ideſt ad ornamentum. Diua camilla:generoſa ευγενησ. Nam græcum eſt cuius nominis ætymologiam pleriq̧ uolunt uenire αποτου Διοσ:quod ſi ſic eſt:dicemus diſſentire deriuationẽ a principalitate:nam dia di producit cum Διοσ corripiat ſicut e cõtra cũ lux producat:lucerna lu corripit. Paciſque bonæ bellique mini.congruum paci epitheton dedit:ut eam bonam diceret cum bellum ecõtra ſit peſſimum.Nam ſine dubio & belli ſæui diceret ſi ratio uerſus admitteret.

CHRI. In auras:ex opiniõe illoꝝ q̃ aĩam uẽtũ credũt eẽ. Reiiciũt par.timore terga uertũt & dũ uertũt terga illa parmis operiunt. Verſiq̧ la. nam cum ad mœnia ꝑueniſſent freti auxilio ſuoꝝ in hoſtes iteꝝ

redeunt. Hi fugiunt:& quoniam apud mœnia periculoſior eſſet pugna:& quoniam in ſequendo hoſtes acies late uagantes a ſuo ordine diſceſſerant: unde non erat facile ineptum ſuſtinere. Datis habenis: admiſſo curſu. Qualis ubi:nō eſt comparatio ad propriam naturam maris quod obſeruatis temporibus aliquot horis influit:& aliquot refluit:de qua re alio loco diſputatum eſt.Et Albertus magnus oſtendit quare non omnia maria mouent̄:neq; omnia quæ mouentur in eodem modo mouentur: ſed comparat mari uentis intumeſcenti:in quo fluctus fluunt ad littus ac refluunt.

Delegit paciſq; bonæ:belliq; miniſtras:

SER. Quales threiciæ:tanais fluuius eſt:qui ſeparat Aſiam ab Erupa:circa quem antea amazones habitauerunt: unde ſe poſtea ad thermodoonta fluuiū thraciæ tranſtulerunt:quod etiam Saluſtius teſtatur dicens:Dein campi threiſei quos habuere amazones a tanai fluuio incertum quāobrē digreſſæ. Thermodoōtis:plenum eſt.Thermodoon:ſed per ſynæreſim thermodoon fecit: unde don circumflexum habet accentum.Græca enim nomina neceſſe eſt: ut circūflectatur quotiens fit ſynereſis exigente metri neceſſitate. Ergo ſi ſit Thermodoon do acutum habebit accentum quod ſi thermodon fecerit & in finalem transfertur & mutatur accentus. Nam fit circunflexus. Pulſant:Ennius ad muſas.Quæ pedibus pulſatis olympum. Bellantur:pro bellant.Nā ſolent uerba pro uerbis poni: unde paſſiuam nunc deriuationem ſub actiua poſuit ſignificatione: ſic in georgicis: Et placidam pauci nutritor olym. Futurū tempus a paſſiuo poſuit pro præſenti ab actiuo: nam nutritor pro nutriri poſuit: unde eſt contra: nox humida cælo Præcipitat pro præcipitatur actiuum pro paſſiuo.

Hippolytem:hæc amazonum fuit regina cui uictæ Hercules baltheum ſubſtulit. Martia:aut bellicoſa: aut martis filia. Quem telo primum:quem poſtremum Homericum eſt interrogationem ad ipſum referre qui deſcribitur cum muſæ interrogari conſueuerint:ut Vos o calliope precor aſpirate canentes. Aſpera uirgo:epitheton ad officium belli reſpiciens:alias incongrue uirginem aſperam dicimus. Eumenidumque:quia latina eſt declinatio ideo nec accepit accentum:nam Statius quia græco declinauit græcum accentū poſuit dicens:Nunc cuneus ante:& nunc ante thoas. Longa abiete:haſta abietali: nam arborem pro haſta poſuit. Suffoſo:caſuro. Nam ſufoſſi equi dicuntur: quos uulgo ceſpitatores uocant. Alii ſuffuſo legunt ideſt præcipiti:& iam cadenti. Dum ſubit: ſcilicet dum ſe ad ſuſtentationem ruentis inclinat & uult utrunque tanta celeritate eſſe percuſſum ut unū ictum putares: inde eſt enim Præcipites pariterque ruunt. His addit amaſtrum:adiungit. Armis ignotis:nouis inconſuetis. Hyapige: appulo equo. Pellis erepta iuuenco: ideſt lorica. Nam proprie lorica eſt tegmen de loro factum: quo maiores in bello uti conſueuerant. Agreſtiſque manus armat ſparus: bene agreſtis. Nam ſparus eſt ruſticum telum in modum pedi recuruum:Saluſtius Sparos & lanceas:alii præacutas ſudes portare. Vertitur in mediis:ideſt agit: nam græce αναστρεφεται dixit. Toto uertice ſupra eſt:Statius de Capaneo:Et totum tranſcendit corpore bellum. Hanc illa exceptum:fraude circunuentum: ut Aemulius exceptum triton. Traiicit uis ictus oſtenditur. Syluis:pro in ſyluis:& ē archaiſmos caſus pro caſu. Muliebribus armis:uſus obtinuit: ut innuptas uirgines nupas mulieres uocemus:nā apud maiores indiſcrete uirgo dicebatur & mulier. Vtrunque enim ſexum tantum ſignificabat:ut ecce hoc loco dicit armis muliebribus cum camillam innuptam fuiſſe māifeſtum ſit. Item in bucolicis legimus Ah uirgo: cum paſiphæm conſtet ex Minoe ante amorem tauri filios ſuſcepiſſe Terentius etiam mulierem poſt partum uirginem uocat in Aecyra. Nam uitium eſt oblatum uirgini olim ab neſcio quo improbo. Nomen tamen aut leue patrum Manibus hoc referes telo cecidiſſe camillæ:irriſio ē amaritudinis plena:nam ſi uoluerimus ſimpliciter accipere:ut ita ſit dictum quēadmodum ſupra æneæ ma/

Quales threiciæ cum flumina thermodoōtis
Pulſant:& pictis bellantur amazones armis
Seu circū hippolytē ſeu cum ſe martia curru
Pentheſilea refert:magnoq; ululāte tumultu
Fœminea exultant lunatis agmina peltis.
Quē telo primū:quē poſtremū aſpera uirgo
Deiicis?aut quot hūi moriētia corpora fūdis?
Eumeniū clycio primum patre:cuius apertū
Aduerſi longa trāſuerberat abiete pectus.
Sanguinis ille uomēs riuos cadit:atq; cruētā
Mādit humū:moriēſq; ſuo ſub uulnerē uerſat.
Tū lirin pegaſumq; ſup:quoꝝ alter habenas
Suffoſſo reuolutus equo dum colligit alter
Dum ſubit:ac dextrā labenti tendit inertem
Præcipites pariterq; ruunt:his addit amaſtrū
Hippotadē:ſeqt̄q; icūbēs eminus haſta,miq;
Tereaq;:harpalicūq; & demophoonta:chro/
Quotq; emiſſa manu cōtorſit ſpicula uirgo:
Tot phrygii cecidere uiri:ꝓcul ornitus armis
Ignotis:& equo uenator hyapige fertur.
Cui pellis latos humeros erepta iuuenco
Pugnatori operit:caput ingens oris hiatus
Et male texere lupi cum dentibus albis:
Agreſtiſq; manus armat ſparus:ipſe cateruis
Vertitur in mediis:& toto uertice ſupra eſt.
Hūc illa exceptū(nec.n.labor agmine uerſo)
Traiicit:& ſuper hæc inimico pectore fatur.
Syluis te tyrrhene feras agitare putaſti.
Aduenit qui ueſtra dies muliebribus armis
Verba redargueret:nomē tamē haud leue pa
Māibus hoc referes telo cecidiſſe camillæ,trū
Protinus orſilochū:& butē duo maxīa teucrū
Corpora:ſed buten aduerſum cuſpide fixit

gni dextra cadis:incipit contrarium eſſe ſuperioribus:Vnde melius eſt ut perſeueremus in ſenſu : & ita ſit dictum magnam re uera gloriam laturus eſt ad manes parentum:quem fœmina tela ſuperabunt.

CHRI. Amazones:de his dictum in ſuperioribus.Addam hoc q̃ miſſus Hercules ab Euriſtheo ut cingulum reginæ amazonum referret: prælium commiſſit in quo ex amazonibus præſtantiſſime cecidere Aella philippis:Proteæ:Eribie:Celeno:Phœbe: Artemis.Captæ autem fuerunt Deidamia: Aſteria:Marpe: Termeſſa:Marpeſſa: Aclipæ quæ cingulum Hippolite ſeruabat.Antiope Theſeo data quæ a pleriſque hippolyte appellabatur. Quem telo:quaſi dicat tantam fuiſſe ſtragem hoc diſcerni non potuerit.Habet autem iſta interrogatio & admirationem & exclamationem quod fœmina hæc potuerit.

Loricam:galeamq; inter:qua colla ſedentis
Inuenit:& leuo dependet parma lacerto.
Orſilochũ fugiens:magnumq; agitata p̃ orbẽ
Eludit gyro:interior ſeqiturq; ſequentem
Tũ ualidã perq; arma uiro perq; oſſa ſecurim
Altior inſurgens:oranti:& multa precanti
Congemiat.uulnus calido rigat ore cerebro.
Incidit huic:ſubitoq; aſpectu territus hæſit
Appennicolæ bellator filius auni
Haud ligurũ extremus:dũ fallere fata ſinebãt
Js ubi ſe nullo iam curſu euadere pugna
Poſſe:neq; iſtantem reginam auertere cernit
Conſilio uerſare dolos ingreſſus:& aſtu
Incipit hæc.quid tã ægregiũ ſi fœmina forti
Fidis equo? dimitte fugam:& cominus æquo
Mecũ crede ſolo:pugnæq; accinge pedeſtri.
Iam noſces uentoſa ferat cui gloria laudem
Dixit:at illa furens:acriq; incenſa dolore
Tradit equũ comiti:paribuſq; aſiſtit in armis
Enſe pedes nudo:puraq; interrita parma.
At iuuenis uiciſſe dolo ratus auolat ipſe
(Haud mora)cõuerſiſq; fugax auferť habẽis
Quadrupedẽq; citum ferrato calce fatigat.
Vane ligur:frũſtraq; animis elate ſuperbis
Ne quicquã patrias tentaſti lubricus artes:
Nec fraus te incolumẽ fallaci perferet auno.
Hæc fatur uirgo:& pernicibus ignea plantis
Tranſit equũ curſu : freniſq; auerſa prehenſis
Cõgrediť:pœnaſq; inimico ex ſanguĩe ſumit.
Quã facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequiť pẽnis ſublimem ĩ nube columbã
Cõprenſamq; tenet:pedibuſq; euiſcerat uncis
Tũ cruor:& uulſæ labunť ab æthere plumæ.
At non hæc nullis hominum ſator atq; deorũ
Obſeruãs oculis ſummo ſedet altus olympo.
Tyrrhenũ gẽitor tarchontem in prœlia ſæua
Suſcitat:& ſtimulis haud mollibus icitat iras.
Ergo inter cædes cedentiaq; agmina tarchon

SER. Qua colla ſedentis: Equitis ſane eum ex uicino intelligimus eſſe percuſſum. Interior : ſiniſtrior.ſ.circulo. Cõgeminat:hic diſtinguendũ eſt: nam nemo dicit ſecuri ĩ uulnus cõgeminat:ſed ſecuris. Incidit huic:figurate pro in hac:Terẽ.Ego ĩ eũ incidi in fœlix locum ut neq; mihi amittendi neq; retinẽdi ſit copia. Apennicolæ bellator filius auni: quia liguria maiore parte ſui apennino eſt conſtituta. Ligures aũt omnes fallaces ſunt: ſicut ait Cato in ſecundo originum libro. Filius auni:aunus ſcilicet nam ut ſupra diximus cum dictis parentibus filiorum nomĩa ſupprimant eos patris cognomines intelligimus : ut Tyburti romulo ditiſſimus olim. Verſare dolos ingreſſus:tractare ut Seu uerſare dolos:ſeu certe occumbere morti. Aſtu : malitia: nam proprie aſtutos malitioſos uocamus:Vnde in Terentio poſtquã de domino dixit ſeruus aſtute:ille iratus ait Carnifex quæ loquitur.Cice.ita fit ut iſta ratio exiſtimetur aſtuta: meum tamen hoc conſilium neceſſarium. Dimitte fugam:equi celeritatem cui fidis relinque. Ventoſa ferat cui gloria fraudem : Hæc eſt uera & antiqua lectio : ut ſit ſenſus pedes congredere:iam cognoſces cui inanis iactantia afferat pœnam. Nam fraudem pœnam ueteres uocabant : ut etiam in antiquo cognoſcitur iure:Saluſtius in Catilinario : Diem ſtatuit anteq̃ ſine fraude liceret ab armis diſcedere. Si autẽ laudem legerimus : erit ſenſus Agnoſces cui inanis gloria afferat laudem. Ventoſa autem gloria eſt : quã græci κενοδοξιαν uocant. Paribuſq; aſſiſtit ĩ armis: pedes ſicut & illum congreſſurum putabat. Pura parma:tunc enim primum in bella cõſcenderat. Fugax:fugiens:nam nomen eſt pro participio:non enim fugacem : poſſumus accipere : quem ſupra legimus bellatorem. Vane ligur:aut fallax:aut ĩaniter iactans nam uanos ſtultos poſteriores dicere cœperunt : unde tractum eſt etiam ĩ neotericis: Iuuena. Sic libitum eſt uano qua nos deſtinxit othoni. Quid autem hoc loco uane ſignificet conſequentia demonſtrant. Fruſtraq; animis elate ſuperbis. Lubricus : fallax: mobilis. Pernicibus ignea plantis:modo uelocibus : alias perſeuerantibus. Nam pernix interdum uelox : interdum perſeuerans ſignificat : ut ipſe in Georgicis Et inter dura iacet pernix:inſtrato ſaxa cubilli. Tranſit equũ curſu : Nunc hoc incredibile eſſe uideretur: niſi præmiſiſſet in ſeptimo : Illa uel intactæ ſegetis p̃ ſumma uolaret Gramina nec teneras curſu læſiſſet ariſtas. Aduerſa : oppoſita. Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto:ſacer ideo quia eſt Marti conſecratus aut auibus execrabilis:ut Auri ſacra fames.Aut quod uerius eſt : nomen græcum expreſſit : Nam θεραξ dicitur: hoc eſt ſacer. ιερευσ enim ſacerdos uocatur Cur autem græcæ ita dictus ſit : ratione non caret quæ nota eſt ſacrorum peritis. Conſequitur pennis: noua laus Camillæ ſiquidem accipiter columbam ſequitur ipſa præcedit hoſtem:ipſa etiam auium comparatio eſt ſumpta ex contrario : Nam equius uir accipitri : Ca/

milla compararet colũbæ. Tunc cruor & uulſæ labunt̃ ab æthere plumæ:ecbaſis eſt.i.ex curſus. Nõnullis: ideſt nõ negligentibus.Nã liptotes figura eſt.Vult.n.dicere.Non leuiter:Iuppiter intuebatur iſta certamina.

CHRI. Sedētis:ideſt illius equitis qui in equo ſedet. Lucent:apparēt:quoniam rima q̃ ē inter finē galeæ & ſummitatem parmæ relinquit illam partem corporis apertam. Congeminat.ſ.i.duplicat uulnus agendo ſecurim. Incidit huic:ideſt in hunc:Incidere autem in aliquem eſt cum nihil tale expectantes aliquem obuiam offendimus.Sæpius autem dicimus hoc de re infœlici q̃ de fœlici. Apennicolæ:liguris:Maior enim liguriæ pars in montibus ab Apennino deductis poſita eſt. Auno:non ſine ratione fictum nomen.Nam Aunus antiquiſſimus rex eſt liguriæ. Fallere:nam uitium uernaculum eſt illius nationis.Cato in originibus ait ligures eſſe uerſipelles:fallaces:malignos. Conſilio & aſtu.ideſt aſtuto conſilio.Aſtu autem malitioſa calliditas eſt dictum ab aſty græcæ urbe:nam qui intra urbes uerſantur.callidiores ſunt q̃ qui in agro degunt. Aſty autem non omnes græci ſed athenienſes urbem dicunt:quod uerbum ægyptiacum eſt.Athenæ eni ut eſt apud Plato.ægyptiorum colonia eſt.Fraudem recte:ut puto.Seruius fraudem & non laudem:legit.Non autem placet q̃ fraus pœnam ſignificet:Nam q̃uis dicat Salu.diem ſtatuit anteq̃ ſine fraude liceat ab armis diſcedere.Sententia eſt anteq̃ non dabitur fraudi.Ergo cui uentoſa gloria ideſt inanis gloria afferat fraudem: Nam cum ex tua uanitate tu iactes fortitudinem:ſi relinques equum cuius uiribus tu fallis homines oſtendēs te eē fortē cũ ipſa fortitudo ſit tibi ab equo:ſi pedes pugnabis ſuccumbes:& inanis tua gloria demõſtrabitur. Furens: nam fœmina impatientior iræ eſt q̃ uir & appetentior gloriæ. Accipiter: accipitrum genera ſexdecim ponit Plinius:i eis enumerat circon altero pede claudum: item triorchen a numero teſtium.Buteonem auis marti ſacra eſt: unde græcæ ιεραξ dicitur.Puto omne genus auium quæ ex raptu uiuũt accipitris nomine excepta aqla uenire.

Ligu/res

SER. Inſtigat uocibus alas: incitat & irritat ad reditum.Primum enim eſt ut fugere deſināt: poſt ut in hoſtes impetum faciant. Nomine quenq; uocans: p hoc extrema neceſſitas indicatur. Quis metus: q̃lis quãtus:qui uos etiam fœmina timere compellit: unde paulopoſt. Quæ tanta animis ignauia uenit Fœmina palantes agit O nunq̃ dolituri: ideſt ſtulti: ſtultus ē enim qſquis iniuria non mouetur & bene nunq̃.Si quidem ante ſæuitiam mezentii pertulerũt: nec ſe ulti ſunt nunc præbent terga mulieri: & ne hic quidem commouentur dolore.Atq; hæc ag.uer.ΔΕΙΚΤΙΚΟΝ:ideſt multitudinem tantam. Irrita: inertia qua nos ulciſci minime ualeant. At non in uenerē ſegnes latenter dicit hoc fugitis mulierem quia armata eſt. Alias primi ad hũc curritis ſexum. Nocturnaq; bella:coitum:alibi. Et ſi quando ad prœlia uentum eſt.

Curua tibia:ſymphonia:chorꝫ bacchi aũt ideo quia apud ueteres ludi theatrales nõ erāt niſi in honorē liberi patris. Expectare:pro expectatis modũ pro mõ poſuit. Secũdus aruſpex: p ſecũda ſacra ideſt proſpera: ſicut econtrario.Home.μαντικακον.i.malorum diuie. In altos lu.illic enim epulabant̃ ſacris diebus.

Moriturus & ipſe: moriturus animo.Nam moriturus non eſt:quod autem ait & ipſe; aut ad: Camillam:aut ad Venulum reſpicit. Turbidus: terribilis.

Direptumq; ab equo dextra cõplectit̃ hoſtē: hoc de hiſtoria tractũ ē:nam.C.Iuli.Cæſar cũ dimicaret ĩ gallia:& ab hoſte raptus equo eius portaretur armatus: occurrit de hoſtibus qui eum noſſet: & inſultans ait cæcos Cæſar: quod gallorꝫ lingua dimitte ſignificat & ita factum eſt:ut dimitteretur.Hoc autem ipſe Cæſar ĩ ephemeride ſua dicit:ubi propriam cõmemorat fœlicitatē. Exit:euitat:ut atq; oculis uigilantibus exit. Vtq; uolans al.Homerica comparatio. Ducis exemplum euētumq;.ſ.uirtutem & fœlicitatem. Meonidæ lydi:ut meonidæ dilecta iu. Arte:fraude:dolo: ut Arte pelaſga. Qua ſe cũq; ferēs me.tu.ag.uir.hac arũs ſu.ut etiam ſupra diximus:ita poeta loquitur ut in aliquibus locis det ſuſpitionem q̃ aruns de Turni partibus fuerit.Nanq; & cum Camilla imperiũ fecit & cum ipſa rurſus recedit.quod niſi de ſocio non procedit.Dona.ēt dicit eſſe manifeſtũ ſignum ſocium fuiſſe:quod Apollinem ſoractis inuocat mõtis de quo

Fertur equo:uariiſq; inſtigat uocibus alas
Nomīe quēq; uocãs: reficitq; ĩ prœlia pulſos.
Quis metus o nunq̃ dolituri: & ſemp inertes
Tyrrheni quæ tanta animis ignauia uenit?
Fœmina palātes agit:atq; hæc agmina uertit.
Quo ferrũ qd ue hæc gerius tela irita dextris
At nõ in uenerem ſegnes:nocturnaq; bella:
Aut ubi curua choros indixit tibia bacchi
Expectaṙ dapes:& plenæ pocula mēſæ:(pex
Hic amor:hic ſtudiũ: dũ ſacra ſecundus aruſ
Nuntiet:ac lucos uocet hoſtia pĩguis in altos.
Hæc effatus equũ ĩ medios moriturus: & ipſe
Cõcitat:& uenulo aduerſũ ſe turbidus infert
Direptũq; ab equo dextra cõplectitur hoſtē:
Et gremiũ ante ſuum multa ui cõcitus aufert.
Tollitur in cælum clamor:cunctiq; latini
Cõuertere oculos: uolat igneus æthere tarchõ
Arma uirũq; ferēs:tũ ſumma ipſius ab haſta
Defringit ferrum:& partes rimatur apertas.
Qua uulnus letale ferat:contra ille repugnãs
Suſtinet a iugulo dextrã:& uim uiribus exit.
Vtq; uolãs alte raptum:cum fulua draconem
Fert aqla ĩplicuitq; pedes atq; unguibus hæſit
Saucius at ſerpens ſinuoſa uolumina uerſat:
Arrectiſq; horret ſquamis:& ſibilat ore
Arduus ĩſurgēs:illa haud minus urget aduco
Luctãtem roſtro: ſimul æthera uerberat alis:
Haud aliter prædã tyburtũ ex agmīe tarchon
Portat ouans:ducis exēplum euentũq; ſecuti
Meonidæ incurrunt:cum fatis debitus aruns
Velocem iaculo & multa prior arte camillã

Circuit:& quæ ſit fortuna facillima tentat:
Qua ſe cūq; furēs medio tulit agmine uirgo:
Hac arūs ſubit:& tacitus ueſtigia luſtrat.
Qua uictrix rēdit illa pedēq; ex hoſte rēportat
Hac iuuenis furti celeres detorquet habēas.
Hoſq; aditus:iāq; hos aditus omnēq; perrat:
Vndiq; circuitū:& terrā q̄tit īprobus haſta:

Turno ueniſſe cōſtat auxilia:licet poſſet fieri ut alteri us loci īuocet numen.Itē ad argumētū Voca' patrias remeabo īglorius ur.q.d.ēt de hoſte ꝓcedit:nā ſupare fœminā nullā conſtat eē uirturē. Circuitū: Proprie: nā circuire inſidiantium ē unde eſt:Nec gregibus nocturnis obābulat. Certā haſtā:Ineuitabilē:unde contra incertā excuſſit ceruice ſecurim.i.īfirmā uitabilē.

DONA. Aquilæ:Comparatio aptiſſima.Vt.n.& aquila & ſerpens fortiſſimi ſunt: ita illi duo fortiſſimi erant:itidem mira perſpicacitate ut illi ſunt.

CHRI. Fœmina:indignatio a ſexu. Palantes:item a modo:nam quod fœmina illos pellat turpe eſt:quod autem ita pellat ut Palantes ſine ordine fugiant turpiſſimum. Hæc agmina:quaſi dicat tam robuſta tam ualida. Quo ferrum:nam fruſtra fertis quo uti non audetis. At non in uenerem ſegnes:quaſi dicat cum torpetis in bello utinam & in omni uoluptatū genere torpeatis. Auruſpex:ab ara:& inſpiciendo dicitur:quoniam cæſa iam hoſtia iuxta aram exta rimantur:& ex illorum ſitu colore imminutione uel augumento futura præ noſcunt.Dicuntur alio uocabulo extiſpices ab extis inſpiciendis. Directumq; ab equo:oſtendit non fuiſſe intentionem in ſocios ex tumiditate aut uaniloquentia:ſed a conſcientia proprie fortitudinis. Fuit enim omnino heroicum.Quod hoſtem ab equo ad ſe attraheret ſecumq; portaret. Tollitur in cælum:mouebat̃ enim miraculo rei q̄ celeritate ſumma arma & uirū tanta ui portaret:ut ēt ſupeſſent uires ut:& ferꝫ ex ſua haſta rapet:illāq; iterimere q̄uis repugnātē conaretur.Poterat ergo ſuo iure ſociorum inertiā reprehēdere. Debitus: fatis:uel deſtinatus a fatis:cum hoc fatis deberet.ſ.interimere Camillam:uel debitus fatis quoniam inde eſſet moriturus.Oſtēdit autē magnam fuiſſe eius aſtutiā.

Forte ſacer cybele choreus:olimq; ſacerdos
Inſignis longe phrygiis fulgebat in armis:
Spumātēq; agitabat equū:quē pellis ahenis
In plumam ſquamus auroq; inſerta tegebat.
Ipſe peregrina ferrugine clarus:& oſtro
Spicula torquebat lycio cortinia cornu.
Aureus ex humeris ſonat arcus:& aurea uati
Caſſida:tū croceā chlamidēq; ſiuſq; crepātes
Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro
Pictus acu tunicas:& barbara tegmina crurū.
Hunc uirgo ſiue ut templis præfigeret arma
Troia:captiuo ſiue ut ſe ferret in auro
Venatrix unum ex omni certamine pugnæ
Cæca ſequebatur:totumq; incauta per agmē
Fœmineo predæ:& ſpoliorum ardebat amore.
Telum ex inſidiis cunctantem tēpore capto
Conicit:& ſuperos aruns ſic uoce precatur.
Summe deum ſancti cuſtos ſoractis apollo:
Quē primi colimus:cui pineus ardor aceruo
Paſcitur:& medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus ueſtigia pruna
Da pater hoc noſtris aboleri dedecus armis
Oīpotens:nō exuuias pulſæ uc trophæū (dē
Virginis:aut ſpolia ulla peto.mihi cætera lau
Fracta ferent.hæc dira meo dū uulnere peſtis
Pulſa cadat:patriā remeabo inglorius urbē.
Audit:& uoti phœbus ſuccedere partem
Mēte dedit:partem uolucres diſperſit ī auras
Sterneret:ut ſubita turbatā morte camillam.
Annuit oranti:reducem ut prima alta uideret

SER. Sacer cybele:Nam montem pro numīe q.ſ in eo colitur poſuit:& bona occaſio ad mortē Camillæ:ut ſacerdotē maioris numinis conetur occidere: p quod quaſi exauctoratur Dianæ fauor interueniente maioris numinis iracundia. Quem pellis ahenis In plumam ſquamis auro cōſerta te. Cataphractum eū fuiſſe ſignificat.Cataphracti autem equites dicuntur qui & ipſi muniti ferro ſunt:& equos ſimiliter munitos habēt:de quibus Salu.Eqs paria opimēta erant q̄ lintea ferreis laminis ī modū plūæ adnexuerāt: nunc pro linteo pellē impoſuit:& æneas ſquamas æreas laminas itelligimus in plumā uero ē ī ſimilitudie plumæ:ut Exciſum euboice latus ingēs rupis ī antꝛ.i.in antri ſimilitudinē.Sane ſciēdū ꝙ ipſos equites cathaphractos dicimus.Saluſti.Et ſeq̄bāt̃ eq̄tes cathaphracti. Spicula tor.ly.cor.c. Cretēſes ſagittas lycio arcu dirigebat:quod ut ēt ſupra diximus ad ornatum poni cōſueuit. Caſſida:pro caſſis:nam accuſatiuum poſuit pro nominatiuo. Pictus acu.tu.&.b.t.c.Pictus tunicas pictus crurū barbara tegmīa.i.hēbat ueſtem phrygionis arte pfectā.Sane armoꝝ longa deſcriptio illuc ſpectat ut ī eorum cupiditatē merito Camilla uideatur eſſe ſuccēſa. Fœmineo: impatiēti:irrationabili:ut Fœmineæ ardentē. Summe.d.ex affectu colētis dicitur:nam iuppiter ſummus ē. Sancti cu.ſo.a.ſoractis mons ē hirpinorum ī flaminia collocatus:in hoc aūt monte cum aliquando Diti patrii ſacrū perſolueretur:nā manibus cōſecratus eſt:ſubito uenīētes lupi exta rapuerunt:quos cū diu ſeq̄rent̃ delati ſūt ad q̄dā ſpelūcam halitū ex ſe peſtiferꝫ emittētē:adeo ut iuxta ſtantes necaret:exinde orta peſtilētia quia fuerant lupos ſecuti: de qua reſponſum eſt poſſe eā ſedari ſi lupos imitarentur ideſt rapto uiuerēt:quod poſteaq̄ factum eſt dicti ſunt ipſi populi hirpini ſorani: nam lupi ſabinorū lingua hirpi uocantur.Sorani uero a Dite Nam ditis pater Soranus uocatur: quaſi lupi Ditis patris unde memor rei Virgi.Arūtē paulopoſt comparat lupo quaſi hirpinum ſoranum. Pineus.a.Ignis περίφρασισ. Aceruo: Pyra coaceruatione lignorum. Freti.p.iſte quidem hoc dixit. Sed Var.ubique

Non dedit:inq; notos uocẽ uertere procellæ.
Ergo ut miſſa manu ſonitũ dedit aſta ꝑ auras
Conuertere animos acies:oculoſq; tulere
Cuncti ad reginã uolſci:nihil ipſa:nec aura
Nec ſonitus memor:aut uenĩẽtis ab æther̃ teli

expugnator religionis ait: cum quoddã medicamen/
tum deſcriberet:ut ſolẽt hirpini:qui ambulaturi per
ignes medicamento plantas tingunt. Multa pruna:
inter prunas:pruna autem q̃diu ardet dicitur. Hora.
Prætextam latum clauum prunæq; batyllum : cum
autem extincta fuerit carbo nominatur: Teren. Tam
excoctam atq; atram reddam q̃ Carbo ẽ. Nam pruna
a perurendo dicta eſt. Exuuias pulſæue trophœum:Exuuias occiſæ pulſæ trophœum:& proprie:nam ut ſu/
pra diximus hoſtibus occiſis triumphabant de fugatis figebant trophæa. Partem mente dedit partem uolu/
cres diſperſit in auras:Bona moderatio Apollinis inter ſacerdotis preces: & uoluntatem ſororis. Nil ipſa nec
auras:nec ſonitus memor. Hæc eſt antiqua lectio:Nam apud maiores trahebatur ĩterdum a græco genitiuus
ſingularis:Hinc etiam paterfamilias & materfamilias quæ duo tantum nomina remanſerunt:nam nec huius
auras dicimus:nec huius cuſtodias ſecundum Saiu. qui ait Caſtella cuſtodias theſaurorum:ꝓ cuſtodiæ. Et ita
enim etiam Aſper intelligit:licet alii cuſtodias accuſatiuum uelit. Sane paterfamilias quãdo dicimus: familias
indeclinabile eſt. Si autem pater familiæ dicere uoluerimus:iam nõ erit unum nomen:ſed locutio & familiæ
erit datiuus. Nam pater mihi eſt dicimus. Teren. Natura tu illi pater es : conſiliis ego. Multi tamen uolunt in
numero plurali nomen utrunque declinari:ut dicamus hi patres familiæ horum patrum familiarum.

DONA. Cybele:Locus eſt in quo Cybele colebatur. Squama:Serpentis eſt & piſcis quam facit compoſi
tio naturalis. Nam & ordinibus digeſta eſt:& uiarum plurimarum impreſſione diſtincta. Quicquid igitur in
hanc ſimilitudinem facit artifex ſquama dicitur. Hæc fit ex minutis laminis inuicem ſe retinentibus:& ita di/
geſtæ:ut eſt in auibus pluma. Peregina:Quaſi dicat ex melioribus regionibus aduecta. Cornu:Ligni ſpe/
cies ẽ. Barbara: Nomen artis indicat : nam qui hanc exercent Burburicarii dicuntur qui auro & uariis filis
hominum & aliarum rerum figuras exprimunt acu pingentes. Tandem:Quia diu inſectatus fuerat. Telæ
hoc lignum naturali ſucco ueluti oleo uiolentius ardet. Primi:electi.

CHRI. Forte ſacer : Hos omnes uerſus uſq; ad eum locum. Hunc uirgo ex eo genere dicendi conſtant
quod cultum & floridum appellant. Ferrugine:De qua diximus in Geor. Barbara:q̃ſi aurea & ornata quo/
niam barbari diuitiis pollent. Vnde alibi:Barbarico poſtes auro. Hunc oſtendit poeta naturalia penitus tolli
non poſſe:erat quidem egregia fœmina:& inter uiros enumeranda. Sed tamen ut fœmina nimia cupiditate
talium rerum quas uiri contemnunt ardebat unde dixit fœmineo amore. Incauta:nam quĩcunq; nimia cu/
piditate fertur:rationem amittit:unde nullam ſibi cautionẽ adhibere poteſt. Soractis:Hirpi familiæ in agro
faliſcorum ſacrificium annuum ad ſoractis montem apollini faciunt. Id operantes geſticulationibus religiõis
impune exultant ardentibus lignorum ſtruibus in honorem diuinæ rei:& flammis parẽtibus cuius deuotio/
nis myſterium. Senatus.c. honorauit omnium munerum uacatione perpetua illis donata Ait Solinus:idem
ait Plini. Soracte mons eſt in agro faliſco ſacer Apollini. Aiunt ad montis radicẽ locum fuiſſe Diti ſacrum in
quo cum ſacra fierẽt lupi ex ignibus exta rapuerũt:quos ſacerdotes uſq; ad terræ hiatum Vnde peſtilens aer
exalabat inſecuti ſunt:qui morbo omnia uicina loca implicuit. Fuitq; oraculum poſſe ſedari morbum ſi inco
læ raptu uiuerent ut lupi fecerunt. Ob hocq; appellati ſunt hirpi ſorani:quia lingua ſabina hirpus lupum & ſo
ranus Plutonem ſignificat. Hic ſamnites qui hirpos lupos dicunt:uidentur a ſabinis originem trahere. Nihil
ipſa.n.a. Oſtendit quod dixerat totumque incauta per agmen. Ponit autem hoc optimum exemplum homi/
nibus quantam pernitiem afferant hominibus nimiæ cupiditates cum ita mente occecatas reddant:ut præci/
pites delati in omne periculum feremur.

Haſta ſub exertam donec perlata papillam
Hæſit:uirgineumq; alte bibit acta cruorem.
Concurrũt trepidæ comites:dominaq; ruentẽ
Suſpiciũt:fugit ante omnes exterritus aruns.
Lætitia mixtoq; metu:nec iam amplius haſtæ
Credere:nec telis occurrere uirginis audet.
Ac uelut ille prius q̃ tela inimica ſequantur
Continuo in montes ſeſe auius abdidit altos
Occiſo paſtore lupus magno ue iuuenco
Conſcius audacis facti:caudãq; remulcens
Subiecit pauitatem utero:ſyluaſq; petiuit.
Haud ſecus ex oculis ſe turbidus abſtulit arũs
Contentuſq; fuga mediis ſe immiſcuit armis
Illa manu moriens telum trahit:oſſa ſed inter
Ferreus ad coſtas alto ſtat uulnere mucro.

SER. Papillam exertam:nudam. Sane mamilla ẽ
omnis eminentia uberis:papilla uero breue illud un/
de lac trahitur. Dominam : reginam:ut Hi dominã
ditis thalamo deducere adorti. Virginis audet : Sic
fuerat conſternatus: ut etiam uulneratam timeret.

Occiſo paſtore lupus : Bene paſtori reginam compa
rat:nam reges ipſi paſtores uocantur. Homerus ποι/
μενα λαων. Caudam pauitãtem remulcens : Quæ
timorem indicat. Pro ipſe pauitans. Turbidus: nunc
timidus ſupra terribilis:ut Venulo aduerſum ſe tur/
bidus infert. Mucro : hinc apparet mucronem eſſe
cuiuſlibet teli acumen. Frigida leto : Alii telo legunt
& intelligunt uulnere. Partiri curas: ſubaudis con/
ſueuerat. Hæc ita fatur : Vnum abundat:nam ſupra
ait alloquitur. Potui : abſolute. Vel pugnare uel ui/
uere. Succedat pugnæ:Animus bellatricis oſtendi/
tur:quæ non ſe dolet lucem : Sed bella deſerere. Nõ
ſponte fluens : Non ſponte : ut ſupra : Portiſque ab
equo regina ſub ipſis . Deſiluit : quam tota Cohors
inimica relictis Ad terram defluxit equis. Paula/
tim:exoluit ſe corpore Vitaque cum gemitu fugit in/

Labitur exanguis:labuntur frigida leto
Lumina:purpureus quondā color: ora reliqt.
Tunc ſic expirans accā ex æqualibus unam
Alloquitur fida ante alias quæ ſola camillæ
Qui cum partiri curas:atq; hæc ita fatur
Hactenus acca ſoror potui:nūc uulnus acerbū
Conficit:& tenebris nigreſcunt oīa circum:
Effuge:& hæc turno mādata nouiſſima pfer.
Succedat pugnæ:troianoſq; arceat urbe.
Iāq; uale:ſimul his dictis linquebat habenas
Ad terrā non ſponte fluens:tum frigida toto
Paulatim exſoluit ſe corpore:lentaq; colla
Et captum læto poſuit caput arma relinquēs:
Vitaq; cū gemitu fugit īdignata ſub umbras:
Tū uero immenſus ſurgēs ferit aurea clamor
Sydera:deiecta crudeſcit pugna camilla.
Incurrunt denſi ſimul omnis copia teucrum.
Tyrrheniq; duces:euandriq; arcadis alæ.
At triuiæ cuſtos iādudum in montibus opis
Alta ſedet ſummis:ſpectatq; īterrita pugnas.
Vtq; pcul medio iuuenū in clamore furentū
Proſpexit triſti mulctatā morte camillā
Ingemuitq;:deditq; has imo pectore uoces.
Heu nimium uirgo:nimium crudele luiſti
Supplicium:teucros conata laceſſere bello.
Nec tibi deſertæ in dumis coluiſſe dianam
Profuit: aut nr̄as humeris geſſiſſe pharetras:
Non tamen indecorē tua te regina relinquet
Extrema iā in morte neq; hoc ſine noīe lætū
Per gentes erit:aut famā patieris inultæ.
Nā quicunq; tuum uiolauit uulnere corpus:

dignata ſub umbras. Seruat hoc ubiq;: Vt Iuuenum animas a corporibus dicat cum dolore diſcedere qui adhuc eſſe ſuperſtites poterant: quod etiam de Turno dicturus eſt. Clamor ſydera:Troianorum ſcilicet qui exultabant. Crudeſcit: crudelior fit cæde multorum. Mulctatam: debilitatam. At triuiæ cu.miniſtra. Conata laceſſere teucros:Propter illud Bellum importunum ciues cum gente deorum : inuictiſque uiris geritis. Coluiſſe dianam profuit: non deam incuſat: ſed fatorum neceſſitatem contra quæ nec numinis opitulatur auxilium. Sine nomine: Sine gloria:ſine fama. Famam patieris inultæ:nec inuindicatæ ignominiam ſuſtinebis quod etiam Dido dolet dicens:Moriemur inultæ:Sed moriamur ait.

DONATVS. Ante omnes: dimiſſis omnibus actionibus.

CHRI. Exertam: Vt de amazonibus diximus. Hæſit:ita infixa eſt:ut non laberetur a uulnere. Virgineum:Pathos ab ætate & a ſexu. Bibit: Quanuis præteritum ſit diſſyllabum:& propterea deberet produci prima ſyllaba tamen:ut ī paucis aliis corripitur.

Trepidæ: Et feſtinæ & timentes. Fugit:exprimit naturam eius qui inſidiis ualeat aperto marte nihil audeat. Lætitia:quia uoti compos fuerat. Metu: Quia non erat locus fraudi: & ipſe natura meticuloſus erat. Concurrere:Virgili.Viderat ſe illam uulneraſſe:ſed cum neſciret quale eſſet uulnus homo meticuloſus ne illa mortem ulciſci antequā caderet poſſet uerebatur. Lupus:Optime illum lupo comparat quod animal inſidiis plus q̄ aperto marte ualet. Turbidus uehementer ex motu perturbatus. Illa trahit: Nam neque ex uulnere ita animo conſternata erat quin telum educere tentaret. Mucro ferreus: ideſt ferrum haſtæ in mucronem : ideſt in acutum productum. Labitur: Repetitio eſt color qui ad commiſerationem commouendam ualet. Mouet primum pathos a pulchritudine puellæ: inde a robore animi ipſius quæ in morte manifeſta non oblita eſt ſalutis publicæ.Ergo dum expiraret miſit quæ Turnum ut periculo ſuccurrant admoneret.Vſa etiam eſt cautione ut eam mitteret:cuius ſibi fides in multis aliis rebus fuiſſet perſpecta. Hactenus:breuiſſima oratio & rei & tempori accommodata.In primis enim excuſat impotentiam ſuam: ne temere uideatur pollicita in ſuperioribus fuiſſe. Succedat:mihi deficiat. Arceat:Oſtendit præſentaneum periculum : nam arcemus qui iam re ruunt. Iam ualle: ut in extrema morte charitatem in eam oſtendat. Cum gemitu fugit indignata: Nam quoniam immatura erat mors indignabatur magis mori. Tum uero:Oſtendit quid poſſit dux egregius in pugna: Cum ipſa ſola tot hoſtes ſuſtinere potuerit.Qua extincta & hoſtibus uires reſtauratæ ſunt:& ſui conturbati facile cedebant.

Morte luet merita:fuit ingens monte ſub alto
Regis dercenni terreno ex aggere buſtum
Antiqui laurentis:opacaq; ilice tectum.
Hic dea ſe primum rapido pulcherrima niſu
Siſtit:& aruntem tumulo ſpeculatur ab alto.
Vt uidit fulgentem armis:ac uana tumentē:
Cur inquit diuerſus abis: huc dirige greſſum.
Huc periture ueni:capias ut digna camilæ
Præmia:tu ne etiam telis moriere dianæ:
Dixit:& aurata uolucrem threiſſa ſagittam

SER. Monte ſub alto: Vt Monte ſub aereo apud maiores nobiles aut ſub montibus: aut in montibus ſepeliebantur:unde natum eſt:ut ſupra cadauera aut pyramides fierent:Aut ingentes collocarētur columnæ. Ac uana tumentem:plenum κενοδοξια. Digna catilinæ præmia. Sic in ſecundo. Perſoluant grates dignas & præmia laudum Reddant. Item alibi: Et hæc tibi porto Dona prius. Tu ne etiam telis moriere dianæ : Cum ingenti amaritudine dictum eſt. Nam etiam ei genus inuidet mortis. Quod autem ait Tu ne etiam : ad Niobes numeroſam pertinet ſobolem. Cornuque infenſa te.cornu accuſatiuus eſt ſingularis : Ac ſi diceret Arcumque infenſa tetendit. Nā horū dubiorū caſus ex ſimilibus uel ſynonymis

comprobantur. Coirent inter ſe capita: Homerica
eſt iſta deſcriptio. Teli ſtridorem: Home. λίγξε βιός
σος. Audiit una aruns hæſitque i corpore ferrum:
Celeritas iaculãtis expr.mitur. Stati. cum iam percuſ/
ſum dixiſſet extinctum ait: nec dum certi tacet arcus
amyntæ. Ignoto camporum in puluere linquunt: fa
ciente numinis iracundia eſt relictus: ut nec ſepultu/
ram poſſet mereri. Turbati fugiunt rutuli: Hoc ad
Camillæ pertinet laudem: quam amiſſa immutan/
tur fata bellorum. Acer atinas: ſcilicet fugit tamen.
Deſolatique manipli: Signiferi deſerti: quod eſt ni/
mii diſcriminis. Nanque hoc ubique dux præcipit ut
frequenter circa ſe ſint milites: ſicut in Salu. ligimus.
Manipli autem dicti ſunt ſigniferi: quia ſub Romulo
pauper adhuc Romanus exercitus haſtis fœni mani/
pulos alligabat: & hos ꝓ ſignis gerebat Vnde hoc no/
men remanſit. Laxos arcus: Non intentos: ſed iam
ſolutos. Fœmineum clamorem: impatientem: nam
iam dixerat matres: per quod muliebrem clamorem
poteramus accipere. Miſeram mortem: Quia ſequi
tur limine in ipſo. Mœnibus in patriis: ſcilicet ubi ſe
iam tutos eſſe credebant. Aperire uiã: ideſt dare adi/
tum: & bono locutus eſt abitu: Nam cum portis uia
& aperitur & clauditur. Oriturq; miſerrima cædes:
Sic inſecundo ubi intulit Armorum facie & graiarũ
errore iubarum. Defendentum: ideo defendentum
& ruentum: quia ad maſculinum rettulit: & hi defen
dentes facit: quod de fœminino dicimus. Si autem de
neutro loquamur: defendentium dicamus neceſſe ẽ
quia hæc defendentia facit: & ut ſupra diximus geni/
tiuus pluralis a nominatiuo plurali mĩor eſſe non de
bet: quod ſi forte minorem eum aliquando inueneri
mus: metri neceſſitas facit: & ĩcipit etiam pathos eſſe
non declinatio. Precipites foſſas: decliues in quas qd
poteſt precipitari. Pars cæca: irrationabilis: Quæ in
Clauſas portas more arietis ruebat: ideſt Bellici ma/
chinamenti. Summo certamie: Extremo diſcrimie
ut ſupra Vocat labor ultimus omnes. Trepidæ: licet
trepidæ tamen oblitæ ſexus tela iaculabantur.

DONA. Pulcherrima: Bonam conſilio hic intelli
ge. Cur inquit: Hæc loquitur ſecum ex dolore. Tu
ne etiam: indignatur quod telis Dianæ ſit periturus.
Ignoto camporum in puluere lin. Quod fuit ultio
nis augumentum: ut ſocii illius obliuiſcerentur.

CHRI. Morte luet fuit ingens: Ex loci deſcriptio
ne rem facit ueriſimilem. Dercẽni: Hic ex antiquiſ/
ſimis regibus latii fuit: ut placet Iginio: quem aliqui
ſub nomine Latini poſuerunt. Terreno: conſueuere
priſci ſepulchris aut columnas ſuperponere: aut ma/

Deprõpſit pharetra: cornuq; infenſa tetendit:
Et duxit longe: donec curuata coirent
Inter ſe capita: & manibus iã tãgeret æquis
Leua aciem ferri dextra neruoq; papillã.
Extemplo teli ſtridorem: auraſq; ſonãtes
Audiit una aruns: hæſitq; in corpore ferrum.
Illum expirãtem ſocii: atq; extrema gemẽtẽ
Obliti ignoto cãporum in puluere linquunt.
Opis ad æthereum pennis aufertur olympũ
Prima fugit domina amiſſa leuis ala camillæ:
Turbati fugiunt rutuli: fugit acer atinas.
Diſiectiq; duces: deſolatiq; manipli
Tuta petũt: & equis aduerſi ad mœnia tẽdũt.
Nec quiſq̃ inſtantes teucros: letumq; ferẽtes
Suſtentare ualet telis: aut ſiſtere contra:
Sed laxos referũt humeris lãguentibus arcus:
Quadrupedũq; putrẽ curſu q̃tit ungula cã/
Voluit' ad muros caligine turbidus atra ſpũ.
Puluis: & e ſpeculis percuſſæ pectora matres
Fœmineum clamorem ad cæli ſydera tollũt:
Qui curſu portas primi rupere patentes.
Hos inimica ſup mixto premit agmie turba.
Nec miſerã effugiũt mortem: ſed li mie i ipſo
Mœnibus in patriis: atq; inter tuta domorum
Cõfixi expirant animas: pars claudere portas
Nec ſociis aperire uiam: nec mœnibus audẽt
Accipere orantes: oriturq; miſerrima cædes
Defendentũ armis aditus: inq; arma ruentũ:
Excluſi ante oculos lachrymãtũq; ora parẽtũ
Pars in præcipites foſſas urgente ruina
Voluitur: immiſſis pars cæca & concita frenis
Arietat in portas: & duros obiice poſtes.
Ipſe de muris ſummo certamine matres
Mõſtrat amor uerus patriæ ut uidere camillã
Tela manu trepidæ iaciunt: ac robore duro
Stipitibus ferrum ſudibuſq; imitãtur obuſtis

gnas moles: aut ſepulchra in altis locis ſtruere. Niſu: Conamine ideſt uolatu. Cur inquit: Oratio amara &
felle plena. Tu ne etiam: Dolet quia non putat illum dignum: qui Dianæ telis periret. Cornu: Corneum ar
cum. Capita: Extremitates arcus. Ignoto camporum in puluere linquunt: Quod fecit acerbioris ultionis:
ut non ſolum interficeretur: uerum etiam inhumatus relinqueretur. Prima fugit: Oſtendit quanta fuerit facta
mutatio ex morte fortiſſimæ ducis: ut inde appareret quid ualeat in bello fortis imperator. Fugæ autem
deſcriptio illuc pertinet: ut uirtus Camillæ manifeſtetur: & quantum in pugna potuerit. Aduerſi: ſcilicet ho
ſtibus. Subſtentare: Multo ergo minus repellere. Voluitur puluis turbidus caligine: ideſt denſus: quo
oſtendit cateruatim fugam factam. Clamorem tollunt: quia uident ſuos in fugam uerſos. Limine in
ipſo Mœnibus in patriis: Pathos a loco. Inter tuta: Non quæ eſſent: ſed quæ eſſe ſolent. Audent: Quia
timent ne hoſtes ſimul irruant. Ante oculos parentum: qua quidem re quid durius aut parentibus ip
ſis aut fugientibus eſſe potuit.

SER. Præcipites: aut feſtinæ: aut in mortẽ ruẽtes.
Primæque mori pro mœnibus audent: Nimii do/

Præcipites primæq; mori ꝓ mœnibus audẽt

Interea turnum in ſyluis ſæuiſſimus implet
Nuntius:& iuueni īgentē fert acca tumultū
Deletas uolſcorum acies:cecidiſſe camillam:
Ingruere infeſtos hoſtes:& marte ſecundo
Omnia corripuiſſe:metū iā ad mœnia ferri.
Ille furēs nam ſæua iouis ſic numina poſcunt:
Deſerit obſeſſos colles:nemora aſpera linquit.
Vix e conſpectu exierat: campumq; tenebat:
Cum pater æneas ſaltus ingreſſus apertos:
Exuperatq; iugum:ſyluaq; euadit opaca.
Sic ambo ad muros rapidi:totoq; feruntur
Agmine nec longi inter ſe paſſibus abſunt.
Ac ſimul æneas fumantes puluere campos
Proſpexit longe:laurentiaq; agmina uidit:
Et ſæuum æneam agnouit turnus in armis:
Aduentuſq; pedum flatuſq; audiuit equorū.
Continuoq; ineāt pugnā:& prœlia tentent:
Ni roſeus feſſos iā gurgite phœbus hibero
Tingat equos:noctemq; die labente reducat:
Conſidunt caſtris ante urbē:& mœnia uallāt.

loris eſt: ut me primam abſumite ferro. Sæuiſſimus:implet Nuntius:ut etiam ſupra diximus nuntius eſt tam quod nuntiatur ꝗ qui nuntiat. Nuntium quod nuntiatur:ſecundum quod nunc nec de fœmina nec de re quæ nuntiatur procedit nuntius. Vnde multi uolunt alium nuntium intelligi: Accam uero poſtea ueniſſe:ſed melius eſt ut nūtius de Acca dictū intelligamus. Nouimus enim poni aliqua in ſubauditione:quæ ex aperto dicere non debemus: ut nec dextræ erranti deus abfuit:cum neceſſe ſit abfuit: aut Iunonem aut alecto intelligamus:item Saluſtius: prima qui forte uenientes exciperent cum de inſidiis loqueretur:quas numeri tantum pluralis eſſe pluſꝗ manifeſtum eſt. Deletas uolſcorum acies:falſum eſt: tantum enim fugerat:ſed ui exprimit nuntii:cuius mos eſt pluſꝗ habet ueritas nuntiare. Ingrue: impetum facere:ut ingruit Aeneas armis. Ille furens & ſæua iouis ſic numina poſcunt:Duplici ratione eum inſidias reliquiſſe commemorat: dolore nimio & numinum uoluntate:quod utrunque ideo agit:ne capi poſſit Aenæas. Apertos:Vacantes inſidiis. Sæua iouis ſic numina poſcunt:Home. Διοσ Δετελειτο βουλη. Ambo ad muros:ut tueretur Turnus: ut obſideret æneas. Fumātes cāpos:Veluti fumantis caligine pulueris. Sæuū:fortem: ut Sæuus ubi æacide telo iacet hector:itē Nec minus interea maternis ſæuus i armis. Hibero:Oceano occiduo ideſt hiſpano. Hiſpania autem Hiberiam ab Hibero flumine conſtat eſſe nominatā. Cōſidunt caſtris:in ſua qſq; digreſſi. Mœnia uallāt:hic ꝓbat:qa & q tuenť & q obſidēt uallere dicunť.

CHRI. Audent: nam ſupra muliebres uires eſt. Pro mœnibus: pro defenſione mœnium. Interea: Oſtenditur fortunam plurimum in re militari poſſe: Nam ſi hic nuntius quo uehementer turbatus. Turnus eſt & propterea coactus ex inſidiis diſcedere & tranſitum Aeneæ liberum relinquere: paulo poſt ueniſſet Aeneam in inſidiis excipere & exceptum uincere potuiſſet: Admonet autem in hoc loco poeta etiam præclaros duces: niſi fortuna aſſit: uinci poſſe. Deletas uolſcorum acies: Non enim ſolum referebat quæ facta fuiſſent:ſed maiora addebat: Nam ut eſt apud Ouidium: Audiťſque nouus ſemper aliquid adiicit auctor: Quæ res impulit Turnum: ut conſilium optime initium deſereret. Nam in prouerbio eſt deum illis mentem eripere quos præcipitari uult. Hinc ait poeta: Nam ſæua iouis ſic numina poſcunt. Ergo falſus nuntius uictoriam eripuit. Vix e conſpectu exierat: Oſtendit ad quam breue ſpacium morandum fuit: ut poſſet uel Aeneam uincere: Vel ſaltem ab urbe arcere. Campumque tenebat:Loca plana & aperta relictis montibus & ſyluis. Ingreſſus exuperat: Potuit enim ut ingreſſus eſt momento temporis ſuperare: Non autem potuiſſet ſi Turnus in inſidiis manſiſſet.

Deſcriptio duodecimi libri.

Duodecimo turnus diuinis occiſus armis:
Turnus iam fractis aduerſo marte latinis
Semet in arma parat:pacem cupiente latino
Fœdus percutitur paſſurus & omnia uictus.
Hoc turni iuturna ſoror confundit:& ambos
In pugnā populos agit ementita camertem.
Aeneas uolucri tardatur membra ſagitta.
Anxia pro nato ſeruauit cura paternus.
Vrbs capitur:uitā laqueo ſibi finit amata.
Aeneas turnum campo congreſſus utrinq;
Circunfuſa acie uita ſpoliauit in armis.

SERVIVS

Turnus ut infractos aduerſo marte lati. Poſtquam Turnus bello defeciſſe uidet latinos: Antea ſemper: infractos. Nanque ita maior eſt ſenſus ꝗ ſi infractos. Valde Fractos acceperis. Sua nunc promiſſa repoſci: Quia dixerat Ibo animis contra uel magnū præſtet Achillem. Se ſignari oculis: propter illud in te ora latini. In te oculos referunt. Vltro: Aut inſuper: Aut antequam aliquis expoſcat: Sponte ſua ſe in certamen offert. Saucius ille: κατεξοχην. Ille leo: ideſt princeps ferarum. Saucius Autem pectus: ideſt Saucium pectus habens. Et bene alia uerba interpoſuit: Quia Saucius pectus ſonabat Aſperrime: & imperitis poterat ſolecciſmus uideri. Graui uulnere: Forti: ut Ferit enſe grauem. Tymbreus oſyrim. Tum demum: Nouiſſime: ideſt poſtquam fuerit uulnere laceſſitus. Hæc enim leonum eſt natura: ut niſi laceſſiti iraſci nequeant. Mouet arma: Vires ſuas experitur: Nam arma ſunt uniuſcu

ſuſque rei poſſibilitas: Vnde eſt Et quærere conſcius arma:ideſt dolos.

Publii Virgilii Maronis Aeneidos Liber duodecimus.

TVrnus ut īfractos aduerſo marte latinos
Defeciſſe uidet: ſua nunc ꝓmiſſa repoſci
Se ſignari oculis: ultro īplacabilis ardet.
Attolitq; animos:pœnorū qualis in aruis
Saucius ille graui uenantum uulnere pectus.
Tū demū mouet arma leo:gaudetq; comātes
Excutiens ceruice toros:fixumq; latronis
Impauidus frangit telū:& fremit ore cruento:
Haud ſecus accenſo gliſcit uiolentia turno.
Tū ſic affatur regem:atq; ita turbidus inſit
Nulla mora ī turno:nihil ē q d̄ dicta retractēt
Ignaui æneadæ:nec quæ pepigere recuſent.
Congredior:fer ſacra pater:& cōcipe fœdus.
Aut hac dardanidū dextra ſub tartara mittā
Deſertorem aſiæ:ſedeant ſpectentq; latini:
Et ſolus ferro crimen commune refellam.
Aut habeat uictos:cedat lauinia coniunx.
Olli ſedato reſpondit corde latinus
O præſtās animi iuuenis quātum ipſe feroci
Virtute exuperās:tāto me impenſius æquū ē
Cōſulere:atq; oēs metuētem expēdere caſus.
Sūt tibi regna patris dauni: ſūt oppida capta
Multa manu:nec nō animuſq;:aurumq; latio
Sūt aliæ innuptæ latio:& laurētibus agris(tu
Nec gēus īdecores:ſine me hæc had̄ mollia fa
Sublatis apire dolis. ſimul hæc aio hauri.
Me natam nulli ueterum ſociare procorum
Fas erat:idq; oēs homines:diuiq; canebant.
Victus amore tui:cognato ſanguine uictus
Coniugis & mœſtæ lachrymis uīcla oia rupi.

DONA. Infractos:Valde fractos. Latinos : Non ſolum eius gentis milites : Sed omnes qui eſſent in exercitu Turni comparat leoni:Qui in beſtias imperium habet ut Turnus in ſuos:ſed uulnerato & qui ulciſci non poteſt.

CHRI. Turnus ut infractos:Obſeruatur ab optimo quoq; poeta:ut qualem a principio perſonam aliquam induxerit:talem eam ad finem uſque producat: ergo quoniam inuicto & excelſo animo turnum iam formauerat iure nunc in ultimo rerum diſcrimine illum facit:& paratum illum demonſtrat & ſingulare certamen ſubiturum & mortem magno animo pro ſalute patriæ laturum. Se ſignari oculis : uel quod in ſuo exercitu iam milites inter ſe hæc annuebant. Vel quia ſic putabat in ciuitate fieri. Vnde illum generoſitati leonis comparat.

SER. Latronis:Modo uenatoris : & eſt græcum: Nam λατρεύειν dicunt obſequi & ſeruire mercede: Vnde latrones uocantur conducti milites. Moris autem erat:ut hos impator & circa ſe haberet:& prīos mitteret ad omne diſcrimen:unde nunc dicit latronis telo fixum louem : Quia etiam uenatores operas ſuas locare conſueuerunt Varro tamen dicit hoc nomen poſſe habere etiam latinam. Aetymologiam: ut latrones dicti ſint quaſi laterões : Quia circum latera regū ſint:quos nunc ſatellites uocant Vna tamen eſt ſignificatio : licet diuerſa Aetymologia. Plautus in pyrgo polinice Oſtendit quid ſint latrones dicens : Rex me Seleucus miſit ad conducendos latrones. Impauidus frangit telum:Luca. per ferrum tanti ſecurus uulneris exit. Fremit ore cruento:fremit licet habeat os ſuo cruore perfuſum. Sane comparatio exitum oſtendit futurum. Nam etiam Turnus ruet in mortem ferocitate compulſus:ſic in quarto indicat futurum reginæ exitum dicens : Qualis coniecta cerua ſagitta. Gliſcit:Creſcit:unde & glires dicti ſunt. Quos pingues efficit ſomnus. Turbidus: plēus terroris & perturbationis. Sane notandum affatur atq; inſit : nam iteratio eſt qua frequenter eſt uſus: licet nonnulli dicant temperare interpolitam coniunctionem. Retractent: Repetant:& reuoluant. Congredior: Statius ubi Polynicem ubiq; inducit loquentem : Non me ullius domus anxia culpet expectentue truces obliquo limine nati:unde etiam ſupra ait poeta Se ſignari oculis. Deſertorem aſiæ:ut exulibus ne datur educenda lauinia teucris:unde eſt præmiſſa illa excuſatio & in tota ſecundi œconomia:& in quarto dicit Me ſi fata meis paterentur ducere uitam Auſpiciis: & ſponte mea componere curas urbem troianam primum dulceſque meorum reliquias colerem. Sedeant ſpectentq; latini: ductus eſt:ut diximus ſupra. Pollicetur .n. ſe ſingulari certamīe dimicare uelle:cū nolit nā dicēs Sedeāt ſpectētq; latēter eos ignauiæ arguit q ſolus oibus qeſcētibus dimicet:q̄ rē plenius ſequēs īdicat uerſus: Et ſolus ferro crimē cōmune refellā. icōmune fugæ ac timoris dedecus ſolus meis uirtutibus comprimā.

Corde ſedato: qa de Turno ait: Atq; ita turbidus inſit. O præſtans animi:& p̄ſtans uiriū & p̄ſtans uiribus dicimus. Sane magnæ moderationis eſt hæc oratio:Nam & laudat Turnum quaſi uirum fortem: & tamē eum a ſingulari certamine dehortatur. Dicens enim præſtans animi latenter eum oſtendit inferiorem eſſe uirtute.

Expendere caſus:ne ex abrupto de eius uirtute deſperare uideatur:caſuum uarietatem ſe timere commemorat. Sunt tibi regna patris dauni ſunt oppida:Si propter regnum dimicare diſponis:habes paternum: ſi propter gloriam multos uirtute ſuperaſti:qd autem dicit:Nec non aurūq; animuſq; latio eſt:uarie exponit:nāq; alii dicūt habes regnū p̄rīnum habes oppida:ēt a me habes aurū & prōptum animū ad danda oīa præter filiā

Aliiuero ſic intelligunt. Si pp opes & uxorem dimicaturus es:hæc nõ ſolus habeo:unicuiqꝫ.n.latino eſt & aurum & animus promptus in geneꝝ:ut Latino nõ de ſe dicat: ſed cuicũqꝫ de Latino. Latio & laurẽtibus agris: ſcilicet in ciuitate & in omni regno latinoꝝ. Nec genus indecores:quia iſte regis filiã petebat. Sine me hæc: hocloco itelligimus Turnũ dolore uoluiſſe ĩ aliqua uerba prorũpe. Haud mollia fatu.i.uera : nã aſpa ſunt ꝗ cũ ueritate dicunť:falſa.n.ſolent eẽ plena blãditiis:hæc.n.libenter audiunť.Illa uero grauiter:hinc Terenti.Obſequiũ amicos ueritas odium parit. Animo hauri:omni itẽtione ꝑcipe. Nulli ueteꝝ ſo.p. Generaliter dicit ꝓhibitũ eẽ dari lauiniã cuilibet latino:ut Turnus ſolatiũ aliquod habere poſſit doloris quando Latinum neminem preferre ſibi uideat. Diuiqꝫ hoieſqꝫ canebãt:pp Faunũ & uates. Victus amore tui:hoc ẽ pp tuũ amorẽ:ſane iter tui cã feci & tua cã feci hæc deſcriptio ẽ:ut tui cã tũc dicamus ſi aliquid ipſi ad quẽ loqmur ꝓſtiterimus ut puta tui cã te defendi:tua uero cã tũc cũ alteri aliqd alterius cõtẽplatiõe ꝓſtamus:ut tua cã hominẽ tuũ defendi. Cognato ſan.quia uenilia mater Turni ſoror eſt amatæ. Vicla omnia rupi:& religionis & fœderis.

DONA. Deſertorem aſiæ:Tria conuitia a loco ꝙ aſianus.q.d.ex corrupta prouincia:a genere ꝙ eſſet Dardanus ꝗſi rebellis:a fato ꝙ eẽt proditor. Cõmune:nã cõe dedecus ẽ ꝙ troiãi italiã teneãt. O ꝓſtãs: enumerat bona ac mala iuuẽtutis & ſenectutis.In iuuene enim quantũ eminet uis corporis tãtũ ĩ oẽs caſus inconſulta temeritate rapiť. Sola melioꝝ ſpe duciť. Totũ fore proſpum putat. Nec aduerſa preuidet : ĩn ſene uis corporis minor cõſilii maior. Oia expẽdit:abeſt ab eo temeritas cuius mala:aut in ſe expertus eſt:aut ĩ aliis uidet. O ꝓſtans animi: Laudat eius uirtutem cum perſuaſurus eſſet ne pugnaret:ne putaret ꝙ illi deficeret.Oſtendit deinde nuptias filiæ nunꝗ fuiſſe in ſua poteſtate:ſed in deorum numine.Oſtendit ſua cauſa omnia feciſſe.

CHRI. Mouet arma leo:ut in ſuperioribus cõparauit Aruntem lupo.quod animal dolo & iſidiis potiuſꝗ animi generoſitate rẽ agit:ſic nunc generoſitatẽ Turni & animũ iuictũ cõparat leoni:quo nullũ ex brutis generoſius eſt.Nam ſupplicibus parcit in ibecillos ut ſunt fœminæ & pueri niſi neceſſitate cogatur non ſæuit : ſed de leone in buco.diximus.In primis ãt illud ꝙ ſi uulneratus fuerit reliquis neglectis in ſolũ percuſſorẽ ferť.Eũ ãt q tela miſit:nec tamen uulnerauit correptũ rotat:rotatũqꝫ ſternit neqꝫ uulnerat. Nulla mora in tur.diligẽtius notabis has duas orationes:& ut in Turno cognoſces genus illud erectum & concitatum ita in latino id quod eſt graue maturum & conſideratum. Nulla mora:non utitur principio:ſed ſibi beniuolentiam captat confutando id quo maxime ab aduerſario promi poterat.ſ.quod alios periculis ꝗ ſeipſum obiicere malit. Dicta retractent:ideſt quæ dixerint dicta eſſe noluit.Nam cum aliquid tractando conſtituerimus: & deinde conſtitutionem factam infectam uelimus:retractamus & aliam ĩ ſentẽtiam traducere conamur:unde diuus Auguſtinus retractionum illos libros dixit. Deſertorem aſiæ:trahit in contemptum & onerat odio.q.d. qui regnum proprium non eſt auſus defendere & nunc perit ſibi aliena. Et ſolus.ſ.ne credas me recuſare. Sedato: quaſi dicat qui prudẽter quid agendum eſſet conſultaret: & nulla animi perturbatione ferretur. O præſtans animi iu.Captat beniuolentiam a perſona turni cum eã illi laudem tribuat:quam ipſe ꝓter omnes amet & dimoueat ſuſpitionem:ne credat turnus quæ dicet latius iccirco dicere: quia parum ſuæ fortitudini ſ:dat. Sũt tibi:oſtẽdit nõ odio aut contemptu Turni:ſed eius utilitate ſic conſulere. Sine me hæc:ex magno in turnum amore proferũť hæc uerba. Me natam nul.nõ ergo meo cõſilio ductus:ſed neceſſitate cõpulſus hæc facio: nã hactenus cõtra hominũ uoluntatem & deoꝝ reſponſa tua cauſa hoc bellum ſuſcepi:erratiqꝫ pœnas ſolui.

Promiſſam eripui generó:arma impia ſũpſi:
Ex illo qui me caſus:quæ bella ſequantur
Turne uides:quantos primus patiare labores
Bis magna uicti pugna:uix urbe tuemur
Spes italas:recalent noſtro tyberina fluenta
Sanguine adhuc:cãpiqꝫ ingẽtes oſſibus albẽt.
Quo referor totiẽs? ꝗ mentẽ inſania mutat?
Si turno extincto ſocios ſum accire paratus:
Cur non incolumi potius certamina tollo?
Quid cõſanguinei rutuli? quid cætera dicet
Italia ad mortem ſi te (fors dicta refutet)
Prodiderim natã:& connubia noſtra petẽtẽ?
Reſpice res bello uarias:miſerere parentis
Longæui:mœſtũ quem nũc patria ardea lõge
Diuidit:haud quicquã dictis uiolentia turni
Flectitur:exuperat magis ægreſcitqꝫ medẽdo
Vt primum fari potuit:ſic incipit ore.
Quã ꝓ me curã geris:hãc precor optĩe ꝓ me
Deponas:lœtumqꝫ ſinas ꝓ laude paciſci.

SER. Promiſſam eripui genero:uerum eſt: nam æneæ p legatos ꝓmiſerat filiã.Cui poſtea ĩtulit bellũ licet multi dicãt ante turno fuiſſe promiſſam : quod falſum eſt.Nã latinus nunꝗ eã Turno promiſerat: nã nec faunũ cõſuleret ſi eã Turno ante promiſiſſet : ſed tantũ eũ generũ amata cupiebat: Quod etiã legimus Quẽ regia coniunx Adiungi geneꝝ miro properabat amore. Qui me caſus ꝗ bella ſequantur:excuſat Turnũ:ut non ipſius eẽ uideať ꝙ uictus eſt:ſed ſuum qa auſus ẽ cõtra geneꝝ bella ſuſcipe. Primus:ꝑcipuus. Bis magna ui.ſemel cũ ẽ occiſus Mezentius:iteꝝ cũ ẽ occiſa Camilla. Albẽt:uſurpatum uerbũ albeo albes. Inſania mutat:inſania.n.eſt illuc reuerti: unde uix euaſeris. Certamina tol.finio remoueo: ut Tolli te cuncta inquit. Fors dicta refutet:parẽtheſis plena abominatiõis. Natã & connubia noſtra petẽtẽ:iniqſſimum ẽ eũ morti tradere:qui tuam affinitatẽ exoptat. Reſpice res bello uarias:ne ignauiæ uideatur arguere:admonet caſuum ut ſupra.Atqꝫ omnes metuentem expendere caſus. Mœſtum patria ardea longe diuidit:Lõge mœſtum.i.ualde meſtum:nã lõge diuidit nõ procedit:nõ.n.ardea a laurento longo ualde diſſidet ſpatio. Aegreſcitqꝫ medẽdo:inde magis eius ægritudo creſcebat:unde ſe ei Latinus remedium afferre ſperabat. Medendo autem dum ei medetur & medicina affertur: Nam gerundii modus eſt a paſ

ſiua ſignificatione. Vt primū.ſ.p.Nimius.n.dolor ira cundiæ itercluſerat uocē ſic de Euandro:& uia uix tā dē uoci laxata dolori ē. Quam pro me curā geris hāc ꝑcor optime pro me deponas.Bis qdē ait pro me:ſed diuerſa affectiōe:nā hoc dicit quā pro ſalute mea ſolli citudinē geris:hāc ꝑ mea fama & gr̄a q̄ſo derelinq̄s. Debile.ſ.ſic i ſecūdo Telū ibele ſine ictu cōiicit. No ſtro de.u.ſ.qd iſerimus.& dubie locutus ē. Lōge illi dea.m.e.cōtra illud ſed matris auxilio utiť. Noua.ſ. magna :nā nouū non ē qd fuerat ante promiſſū: ma/ gnā āt fortem uocauit ſingulare certamen. Per ſiqs amatæ : tāgit honos aium: Si qd a te regia rogat:tuā cōmouet mentē:& ſi quē honorē habes amatæ : ſic ī ſeptimo Siq̄ piis aīs manet iſœlicis amatæ Gr̄a. In te oīs do.i.r.Totū digreſſit ante ꝑ ſpecies & ſic ſe cōtulit ad generalitatē & ē a ruia trāſlatio. Manū cōmittere teu.ab oi eū bello nō tātū a ſingulari certamie dehor tať. Et me tur. ma.mire agit:nā qa ſcit uiꝝ fortē ſuā mortē facile poſſe cōtēnere:deterret eū dicēs ſe ſimul eē moriturā:ut qa piculū non timet ſoi midet iuidiā. Accepit uocē:ordo accepit uocē matris lauinia. Fla grantes pfuſa ge.i.lachrymis pfuſas habēs genas: Sta ti.& gemitu mœſtos imitata parentes. Ignem ſu.r.

Et nos tela pater:ferrumq; haud debile dextra
Spargimus:& nr̄o ſequitť de uulnere ſanguis:
Longe illi dea mater erit:quæ nube fugacem
Fœminea tegat:& uanis ſeſe oculat umbris.
At regina noua pugnæ conterrita ſorte
Flebat:& ardentem generū moritura tenebat:
Turne ꝑ has ego te lachrymas ꝑ ſi qs amatæ
Tāgit honos aium(ſpes tu nunc una ſenectæ
Tu requies miſeræ:decus imperiumq; latini
Te penes:in te oīs domus inclinata recumbit)
Vnum oro:deſiſte manum cōmittere teucris
Q ui te cunq; manent iſto certamine caſus:
Et me turne manēt.ſimul hæc inuiſa reliquūt
Lumía:nec generum æneam captiua uidebo
Accepit uocem lachrymis lauinia matris
Flagrantes perfuſa genas:cui plurimus ignē
Subiecit rubor:& calefacta per ora cucurrit.

hypallage ē pro cui ignis animi ſubiecit ruborē mouebať āt intelligēs ſe eē tantoꝝ cā maloꝝ:ſic ſupra: Cauſa mali tanti oculos deiecta decoros:nā quo ea formoſior inducitur:eo magis Turnus ardet:ut ſequētia idicant.

CHRI. Promiſſam eripui:ergo facta eſt iniuria ut tibi obſequerer & uiolata fides in quo oſtendiť q̄to ubi filiā mallē q̄ æneæ:cū aduerſus fidē feceri. Genero:ſi nulli uiolanda eſt fides:multo minus genero. Ex illo q me caſus:oſtēdit i hac re nō hoīes ſolū:ſed deos offendiſſe:quod manifeſtū ē cū ipſi a me pœnas. Expetiſſent: & ita in ultione pſeuerent:ut uix urbem tueamur:quæ quidē res & ad id ptinet: ut oſtēdat dū Turno obſeqǵ homīes deoſq; ſibi inimicos ſumpſiſſe. Si turno extīcto:cū res eo euaſerit:ut æneas ſit potiturus oīo cōiugio ꝑſtat ut icolumi potius Turno q̄ extincto potiať. Reſpice res.q.d.& ſi tua uirtus iuicta ſit tamē nō ē illi fiden dum:quia fortuna potius q̄ uirtus i re militari dominať.Ad hæc iā ſe ſibi inimicā oſtēdit.Captat poſtremo cō miſeratiōnē a patre.Verum ille cū ſola pturbatiōe ferretur nullis rōnibus mouebatur. Vtitur autē optima di/ ſtributiōe.Nam cum diuerſorum ingeniorum homīes iducat latinū Turnū & amatā unicuiꝗ cōuenietem tribuit oratiōnē.Nulla ergo rōne motus ē Turnus q totus pturbatiōibus extuabat. Maxime āt ſtimulabatur pulchritudine pſentis uirginis:ut mori malet q̄ illā relinquere.Lauiniæ oratiōnē non dat quoniam non dece/ bat puellam uerba iterponere:at dat lachrymas:quæ dolorem oſtendant & pudorem:quo loqui prohibeať.

SER. Violauerit oſtro Si quis ebur:Homeri cō/ paratio:Vnde & uiolauerit tranſtulit. ille.n.ait μιαί/ νειν.Aut mixta rubent ubi lilia multa alba roſa: Aut ubi multa alba lilia pmixta rubēt roſa.i.roſæ coniun ctione.Naturalier.n.omnis candor uicinum trahit ī ſe ruborem. Illum turbat amor:inuenit occaſionē q̄ Turnus magis moueretur in bellum. Neque enim turno mora libera mortis:hoc loco duplex eſt expo/ ſitio:aut enim ordo eſt:Neq̄ſo mater me lachrymis ideſt tanto mortis omine proſequaris ad duri martis certamina proficiſcentem:Neq;.n.turno mora libera eſt nō eundi poſt iam promiſſum ſingulare certamē. Aut certe hoc dicit noli me mater ad bellum eūtem ominoſis lachrymis proſequi : neq; enim Turno eſt mora libera mortis:ideſt neque enim in poteſtate eſt mea moram facere uenientibus fatis:ac ſi diceret: ſi i minēt periturus ſum:etiam ſi minime ad bella profi ciſcar.Sciendum tamen locum hunc unum eſſe de i/ ſolubilibus duodecim quæ habent obſcuritatem:li/ cet a multis pro captu reſoluantur ingenii. Cū pri/ mum craſtina cælo Puniceis conue.ro.hoc loco auidi tas pugnaturi exprimiť: ſane nūc non dicit oriri diē: ſed dſignat tpus quo uult ut uterꝗ ad certamē ſingu lare procedat. Noſtro dirimamus ſanguine bellum: bene ſe omnibus commendat hoc dicto ſiquidē ſuū

Indum ſanguineo:ueluti uiolauerit oſtro
Siquis ebur:uel mixta rubent ubi lilia multa
Alba roſa:tales uirgo dabat ore colores.
Illum turbat amor:figitq; in uirgine uultus.
Ardet in arma magis:paucíſq; affať amatam:
Ne quæſo ne me lachrymis:ne ue omine tāto
Proſequere in duri certamina martis euntem
O mater:neq; enī turno mora libera mortis.
Nūtius hæc idmon phrygio mea dicta tyrāo
Haud placitura refer cū primū craſtina cælo
Puniceis conuecta rotis aurora rubebit
Nō teucros agat ī rutulos:teucrū arma q̄ſcāt
Et rutulum.noſtro dirimamus ſanguie bellū.
Illo quæratur coniunx lauinia campo.
Hæc ubi dicta dedit:rapiduſq; i tecta receſſit:
Poſcit equos:gaudetq; tuēs ante ora fremētes:
Pilumnū quos ipſa decus dedit orithyia
Q ui candore niues anteirent curſibus auras

Circunſtãt ꝓperi aurigæ:mãibuſq; laceſſunt
Pectora plauſa cauis:& colla comãtia pectũt
Ipſe dehinc auro ſquallentẽ alboq; oricalcho
Circũdat loricã humeris:ſimul aptat habẽdo
Enſemq; & clypeum:& rubræ cornua criſtæ.
Enſem quẽ dauno ignipotẽs deus ipſe parẽti
Fecerat:& ſtygia candentem tinxerat unda.
Exin quæ mediis ingenti annixa columnæ
Aedibus aſtabat:ualidam ui corripit haſtam
Actoris arunci ſpolium:quaſſatq; trementem

ſanguinem pro oĩ bello dicit poſſe ſufficere. Poſcit equos gaudẽtq; tu.a.o.f.r. Solẽt.n.ex equoꝝ uel mœſtitia uel alacritate euentũ futurꝝ dimicaturi colligeꝛ.
Pilũno quos ipſa de.de.orithya:ait Hora.ĩ arte poetica:Nec quodcũq; uelit poſcat ſibi fabula credi.Vnđ Critici culpãt hoc loco Vir.dicẽtes icongruum eſſe figmentũ:nãq; cũ Orithya atheniẽſis fuerit filia terrigenæ & a borrea ĩ thraciã rapta ſit quẽadmodũ potuit Pilũno q erat ĩ italia equos dare? Decus dedit: ad ornamẽtũ:ut quas ipſa đcus ſibi dia camilla Delegit: ſane hic uerſus απονδιαζων ẽ.Nã thyi diphthongus ẽ græca. Qui cãdo.ni.a.c.a.Home.uerſus ẽ uerbũ ad uerbũ. Propi auri.feſtini ueloces:& erit ntũs hic properus. Aurigas ãt pro agaſonibus poſuit:nã aurigæ ꝓprie ſunt currus regentes. Alboq; orichalco:apud maiores orichalcum ꝑcioſius oĩbus metallis fuit: nãq; ſicut Lucre.dicit cũ primũ homĩes ſiluas icẽdiſſent:nullaꝝ adhuc reꝝ piti terra caſu fertilis oĩum ex incẽdii calore deſudauit metalla:iter q oricalchũ ꝑtioſius uiſum eſt:quod & ſplẽdorẽ auri & æris duritiam poſſideret: nãq; primũ de auro ſecuris facta diſplicuit cã molitiei:ſimiliter & argenti contẽptus eſt uſus.Mox orichalchũ placuit donec uenire ad ferꝝ:unde & dicunꝛ ſæcula ita fuiſſe diuiſa:oricalchum ãt fuiſſe ꝑtioſum ẽt Plau.docet:q ait in milite glorioſo: Ego iſtos mores oricalcho comparẽ. Alboq; orichalco:auri.ſ.comparatione : nã albũ nõ ẽ. Circundat loricã humeris:Non armaꝛ hoc loco:ſed explorat utꝝ arma apte & congrue eius membris ĩhæreãt. Aptaꝛ haben.ad habendũ:ut congrue poſſit ĩhærere. Cornua criſtæ.i.comas quas græci κεραῖα nominãt:unde & κείρειν dicunt tõdere.Cornua ãt ſunt proprie cincini. Deus ipſe pẽnti fecerat: ac ſi diceret nõ ꝑ miniſtros:Sta.Plurimus ipſi ſudor ibi & notandũ q affectate uariauerit:ut æneæ uno loco arma deſcriberet:Turni uero haſtã:gladiũ:& loricã:in octauo ãt ſcutũ & galeã. Exin:deinde nã ordinis ẽ aduerbium.
Ingẽti colũnæ:haſtæ per colũnã exprimiꝛ magnitudo ſicut ĩ.vii.equoꝝ:ut Stabãt tercẽtũ nitidi ĩ præſepibus altis. Stygia unda:quaſi immortalem fecerat. Vi.i.uirtute. Actoris aurunci ſp.uel quod actori detraxerat Turnus:uel quod actor cuidam alteri:nam ambigue poſuit. Quaſſatq; tremen.Quaſſat & tremefacit.
DONA. Stygia unda:conſecrationem quandam enſis oſtendit. Corripit: quaſi dicat ſine conatu extulit quanuis tanta eſſet:ut adminiculis columnæ egeret.
CHRI. Indum:quaſi nobiliſſimum:nam ĩdici elephantes ꝑferuntur aphricanis. Illũ turbat.a.ĩ animo generoſo nullæ maiores perturbatiões eſſe poſſunt q̃ hinc pudor ne ſuccũbat & uictus diſcedat inde amor ĩmẽſus regiæ puellæ pulcherrimæ:nã amor ẽ deſideriũ pulchri & q̃to pulchrior ẽ res tanto maior ẽ amor. Ne la.ne.ue.o.nã lachrymæ eunti ad bellum malũ portẽdũt & uerba illa ſimul hæc ĩuerſa relinquã lumina malũ afferebant omen. Tyranno:nunc inuidioſe dixit quaſi alieni ĩperii occupatori: ſupra autẽ honorifice dixit ꝑs mihi pacis erat dextram tetigiſſe tyrãni. Haud.p.quia uerebitur meũ cõgreſſum:neq; hoc dixit ad iactantiã: ſed ut ex ſua confidentia minueret timorẽ amatæ. Cũ.p.c.Nã & hæc properatio uictoriam ſibi certam promittere uidetur. Pilũno ory.orythia filia Orythei regis athenaꝝ & uxor boreæ. Sũptũ ãt ex Homero apud quẽ ẽ Erychthoniũ armentum equaꝝ habuiſſe ad quas ſub forma eq admiſſarii uenerit Boreas q inde equos procreauit ualociſſimos & candidi coloris ex hac prole ait equos Orythiã attauo Turni pilũno miſiſſe nõ ẽ ãt ita abſonũ ut critici dicunt q fingat orythiam athenienſem & in thraciã raptã regi italico & tãto terraꝝ interuallo ab ea diſiuncto damna miiiſſe : nam regũ ẽ etiã eos principes qui in alia plaga ſunt ſibi muneribus conciliare:nam & noſtris temporibus uidimus ægypti regem non ſolũ Ferdinãdũ regẽ neopolitanũ.Veꝝ ẽt nr̃æ urbis decus Laurentiũ medicẽ preclariſſimis donaſſe muneribus:curaſſeq; ex æphiopia accerſendas duas zoroaphas beſtias noſtro cælo incognitas:quaꝝ alterã neapolim:alteram florentiã mitteret. Diciꝛ.n.zoroapha quam Pli.camelopardalem nominat.Nabunam æthiopes uocant ut ipſe ait colo ſimilẽ equo pedibus & cruribus boui camello capite albis maculis rutilo colore diſtinguentibus:unde appellata eſt camelopardalis: hæc Came
dictatoris Cæſaris ludis circenſibus primũ uiſa romæ:ex eo ſubinde cernitur aſpectu magis q̃ feritate conſpi lopar
cua quare etiam ouis fere nomẽ inuenit:hæc Plini.ea autem quæ a babylonio ſoltano miſſa iducta eſt ab eius dalis
legato Malphoth in urbem florentinã calen.decembris anno a noſtra ſalute octogeſimo ſeptimo ſupra milleſimũ ac q̃dricenteſimũ una cum manſuefacto leone:quem ille rex zoroaphæ in muneribus adiunxit:quoniam id animal florentino populo inſigne eſſe ſciebat. Anteirent curſibus au. Venti enim rapidiſſimi auras ideſt minores uentos ſuperare uelocitate poterant. Habendo : ideſt aptat ut commode uti poſſit: ſicut dixit Habilemq; humeris ſuſpenderat arcum.

Vociferãs nunc o nũquam fruſtrata uocatus
Haſta meos:nũc tẽpus adeſt:te maxius actor
Te turni nũc dextra gerit:da ſternere corpus:
Loricamq; manu ualida lacerare reuulſam
Semiuiri phrygis:& fœdare ĩ puluere crines:
Vibratos calido ferro:myrraq; mandates.

SER. Vociferãs:hæc.ſ.q̃ dicturus ẽ. Plerunq; enĩ ita clamor oſtẽdiꝛ:ut ſtati ipſius clamoris uerba ſubdanꝛ: ſicut ſupra Toruũq; repẽte Clamat io.m. Sane nũc ita ad haſtã q̃ſi ad aliquã ꝑſonã loqtur:& ei intellectũ & auditũ dat.ſicut Cice.uerba reipu. ſed ille ait ſi poſſet fieri Turnus uero quaſi ad uiꝝ ſentiẽtẽ loqtur:nec imerito:nã eũ ĩducit furentẽ ut his agit furiis totoque ar.ab.o. Scintillæ abſci.ocu.m.a.ig.uocatus

Hic agitur furiis:totoq; ardentis ab ore
Scintillæ abſiſtunt:oculis micat acribus ignis
Mugitus ueluti cum prima in prœlia taurus
Terrificos ciet:aut iraſci in cornua tentat
Arboris obnixus trunco:uentoſq; laceſſit
Ictibus:aut ſparſa ad pugnã ꝓludit harena.
Nec minus interea maternis ſæuus in armis
Aeneas acuit martem:& ſe ſuſcitat ira
Obalto gaudens componi fœdere bellum.
Tum ſocios mœſtiq; metum ſolatur iuli
Fata docens:regiq; iubet reſponſa latino
Certa referre uiros:& pacis dicere leges.
Poſtera uix ſummo ſpargebat lumine mõtes
Orta dies:cum primum alto ſe gurgite tollũt
Solis equi:lucemq; elatis naribus efflant
Cãpũ ad certamẽ magnæ ſub mœnibꝯ urbis
Dimenſi rutuliq; uiri:teucriq; parabant
In medioq; focos:& diis cõmunibus aras
Gramineas:alii fontemq; ignemq; ferebãt

haſta meos:Inuocationes & preces:nã appellatio eſt a uerbo q̃ ſemp aut in io aut i us exit.Si in io exeat ter/ tiæ ſũt formæ:ſi i us q̃rtæ:ut ab eo quod ẽ lego aut le ctio aut lectꝰ fit:ſed hoc nos dicius: q̃ð ευφωνοτερον ſicut nũc ab eo quod ẽ uoco uocatus fecit nõ uocatio nes. Te maximus ac.Antea gerere conſueuerat. Te turni nunc.d.g.eius quæ eſt ſupra maximum quaſi. Daſter:figura græca ut Donat habere uiro. Itẽ Dat ferre talentũ. Lacerare.r.ut laceratam reuellã lacera/ tã ãt pp illud Et bis ſex thoraca petitũ perfoſſumq; locis. Vibratos ca.f.Criſpatos calãiſtro:nam calami/ ſtrũ ẽ acus maior:q̃ calefacta & adhibita torq̃t capil/ los:unde ẽt Cice.calamiſtratã comã appellat frequen ter:quæ ẽt uituperationi ẽ: unde ecõtra ad laudẽ ẽ po ſitũ ab Hora.hic & icõptis curiũ capillis. Oculis mi. a.i.Homeri ẽ. Myrrhaq; madẽtes:Vnguẽtatos. Te rrificos:hic apparet mugitus non tantũ dolẽtĩ eẽ: ſed ẽt iraſcentũ. Ciet:modo dat ſicut in tertio legimus. Lachrymaſq; ciebat:nã proprie ciere ẽ alteri aut do/ lorẽ aut lachrymas commouere. Ad pugnã prolu. ꝓmeditaſ Cice.Si mecũ i hac proluſione nihil fueris ideſt in hac premeditatiõe certaminis. Sæuus:fortis more ſuo:& ingentẽ moderationẽ dat æneæ quippe quẽ iducit laborantẽ:ut poſſit i iram moueri: cũ Tur nũ dicat ita fuere:ut nec latini cõſiliis nec amatæ ꝑci/ bus poſſit obedire. Acuit.m.irritat ſe ad futura cer/ tamina. Cõponi.f.b.finiri ut Ante diẽ clauſo cõponet ueſp olympo. Tũ.ſ.m.m.ſ.i.itelligimus hos ſpe ſingu/ laris certaminis pro ducis ſalute eſſe turbatos. Reſponſa.l.C.r.u.λαταταοσιωπο.μενον etiã latinũ ad æneã le/ gatos miſiſſe intelligimus:nã ſupra Turnus tantũ dixerat Nuntius hæc idmõ phrygio mea dicta tyrãno. Pa cis.d.l.quas paulo poſt i ipſo fœdere dicturus eſt æne. Lucẽq;.e.n.eſ.Ennianus uerſus ẽ ordine mutato.Ille.n. ait fundũtq; ellatis naribus lucẽ:& ſciẽdũ diẽ nuſq̃ ſic patẽter deſcripſiſſe Virgi. Campum ad.c.Totus hic de/ fœderibus locus de Homero tranſlatus ẽ:ubi Alexander cũ Menelao ẽ ſingulari certamine dimicaturus. Di menſi.r.u.inter ſe p certa ſpacia diuidẽtes q̃ qſq; loca purgaret:& hoc ioco Fauni lucũ euertere troiani:undeẽ: Sed ſtirpem teucri nullo diſcrimine ſacrum Suſtulerant puro ut poſſent concurrere cãpo. Focos: qcqd ignẽ fouet focus uocatur:ſiue ara ſit ſiue quicquid aliud in quo ignis fouetur. Et.d.c.a.dii oẽs ſunt: ut alii dicunt Mars bellona uictoria q; hi i bello utriq; parti poſſint fauere:ut ãt altioris ſcientiæ hominibus placet: dii om/ nes ſunt:qa αζονοι dicuntur ideſt qui cœli certas non habent partes:ſed generaliter a cunctis coluntur. Vbiq; enim eos eſſe manifeſtum eſt:ut mater deum cuius poteſtas in omnibus zonis eſt: nam & ideo mater deum dicitur quod cum omnibus eius eſt communis poteſtas.Alii omnes deos uolunt:Solem:Lunam:Plutonem: Martem.Hi enim apud homines inueniunf:& ſunt i omnibus terris:Prior tamen ſenſus eſt ſimplex: & ma/ gis aptus negocio. Aras.g.Romani.n.moris fuerat ut ceſpitẽ aræ ſuper imponere:& ita ſacrificare.Gramine/ as autem iõ:qa de bello res agiſ:& marti ſacrificaſ:cui gramẽ ẽ cõſecratũ: quod ſecũdũ Pli.i natu.hi.ex huma no cruore procreaſ.Gramẽ ãt herbæ ſpẽs ẽ:licet ois herba gramẽ uoceſ:ſicut robur oẽ lignũ:cũ ſit & ſpẽs. Fõ tẽq;.i.f.pro aqua poſuit a toto partẽ:ſane ad faciẽda fœdera aqua & ignis adhibẽtur: unde e contra quos arcere uolumus a noſtro conſortio eis aqua & igni iterdicimus:ideſt rebus quibus conſortia copulantur.

DONA. Aras:pp cõſecrationẽ fœderis. Cõmunibus:qa adhuc icertũ erat quo eẽt peruẽtura uictoria.

CHRI. Vociferans nũc.o.n.tãta uaniloquẽtia nihil boni portẽdit:nõ.n. uerbis eſt nimis i hoſtẽ iuehendũ ſed uirtute cõtra eũdũ ẽ. Semianimi ph.nã adeo effœminati i phrygia ſũt hoies & cultu & aliis delitiis ut ad plenã uirilitatẽ nõ poſſint adiplere. Myrrha:hæc arbor nõ ſolũ i ſilua in qua thus naſciſ:ſed i multis quoque arabiæ locis atq; ẽt apud troglodītas:ſatiua ſilueſtri prefertur.Arbori altitudo ad quinq; cubita nec ſine ſpina corticẽ hẽt leuẽ & unedoni ſimilẽ.Troglodītica ſilueſtriũ prima:Erythrea ſecunda:incidunf ut gumi emittãt & ipſæ bis & thus:ſed a radice uſq; ad ramos:ſudãt tamẽ priuſq̃ icidãt ſtactẽ dictã cui nulla ꝑferſ. Vis ẽ ut cale faciat deſiccet & abſtergat.Occidit lũbricos:pellit fœtus:ualet ad tuſim antiquã cõfert aſematicis. His agiſ.f. nã ex animi furore potiuſq; ex fortitudine hæc prouẽiebãt. Oculis:ſunt.n.oculi ueluti ai feneſtræ p quos oẽs aioꝝ motus maxime appẽr. Ignis:furor ille iræ admixtus q ẽ ex ſanguinis accenſiõe. Nec minus: idem & in ænea ardor ai demõſtraſ. Acuit martẽ:excitat ſeipſum ad pliũ. Ira:iuſta idignatiõe. Fata docens:quaſi dicat oſtẽdẽs fatale eẽ q; uicto Turno ea loca obtineãt teucri. Dicere leges:dicere conditiones quod ſuperioris eſt.

Velati lino:& uerbena tempora uincti
Procedit legio auſonidum pilataq; plenis
Agmina ſe fundunt portis:hinc troius omnis

SER. Vellati lino:at q fœciales & pater patratus p quos bella uel fœdera cõfirmabanſ nunq̃ utebanſ ue ſtibus lineis:unde dicemus errore factũ: ut linea ue/ ſtis contra morẽ adhiberetur ad fœdera: q̃ firma fu/ tura nõ erãt.Scimus.n.hoc ubiq; ſeruare Virgi.ut re/

Tyrrenuſq; ruit uariis exercitus armis:
Haud ſecus inſtructi ferro q̄ ſi aſpera martis
Pugna uocet:necnon mediis in milibus ipſi
Ductores auro uolitāt oſtroq; decori:
Et genus aſſaraci mneſtheus:& fortis aſilas
Et meſapus equum domitor neptunnia ꝓles.
Vtq; dato ſigno ſpatia in ſua quiſq; receſſit
Defigunt tellure haſtas:& ſcuta reclināt.
Tum ſtudio effuſæ matres:& uulgus inermū
Inualidiq; ſenes:turres ac tecta domorum
Obſedere:alii portis ſublimibus aſtāt.
At iuno ex ſūmo q̄ nūc albanus habet̃ (mōti)
(Tūc neq; nomē erat:neq; honos:neq; gloria)
Proſpiciens tumulo cāpū ſpectabat & ambas
Laurentum:troumq; acies:urbemq; latini
Extemplo turni ſic eſt affata ſororem
Diua deā ſtagnis quæ fluminibuſq; ſonoris
Præſidet:hunc illi rex ætheris altus honorem
Iuppiter erepta pro uirginitate ſacrauit
Nympha decus fluuiorū aīo gratiſſima nr̄o
Scis ut te cunctis unā quæcunque latinæ
Magnanimi iouis ingratum aſcendere cubile
Prætulerim:cæliq; libens in parte locarim
Diſce tuum ne me incuſes iuturna dolorem:
Qua uiſa eſt fortuna pari parceq; ſinebāt

bus qbus denegat̃ exitus det ēē īſirma pricipia: ſicut i thracia ciuitatē cōdēs æneas:quā mox fuerat relictu rus cōtra morē ioui de tauro ſacrificauit ſic ſenatum ad priuata Latinus cōuocat tecta:quando eius nō erāt firma conſilia:ſic paulo poſt in augurio liberatus cygnus ī fluuiū cōcidit:quia Turnū rutuli licet abrupto fœdere liberare nō potuerūt. Caper tamen & Iginius hoc loco dicunt lectionē eē corruptā: nā Virgi. ita reliquiſſe cōfirmāt Velati limo. Limus aūt eſt ueſtis qua ab umbilico uſq; ad pedes teguntur pudibunda pompaꝝ. Hæc āt ueſtis in extremo ſui purpuram limam ideſt flexuoſam:unde & nomē accepit. Nam limū obliquū dicimus. unde & Teren. limis oculis dicit. i. obliquis. Verbena. t. u. Verbena proprie eſt herba ſacra ſūpta de loco ſacro capitolii q̄ coronabant̃ fœciales & pater patratus fœdera facturi uel bella īdicturi. Abuſiue tamē ēt uerbenas uocamus oēs frōdes ſacratas ut ē laurus:oliua uel myrtus:ut Terē. Ex ara hinc uerbenas ſume:nā myrtū fuiſſe Meander teſtat̃:de quo Terē. trāſtulit. Legio auſonidum:pro auſonidaꝝ quod uenit ab eo quod ē hic auſonida ſicut hic auriga:nam auſonis generis ē fœmini: unde auſonidum facit qđ ut diceret ē metri neceſſitate cōpulſus. Ruit: cū impetu uenit:quod ſecūdū græcos ē ωρμησεν. Inſtructi. i. bona procœconomia & rei futuræ preparatio:rupris. n. fœderibus ī bella deſcēdēt. Vulgus ī. ſenū. ſ. ac matrū:ſicut ipſe memorauit. Diua deā: aut hypallage pro dea diuam:nam deos æternos dicimus:diuos uero q ex hominibus fiunt:aut bene dixit de Iunone diuā reſpiciens ætymologiā:nā in Hora. legimus ſub diuo moreris uictia nil miſerantis orci. i. ſub aere quē cōſtat eſſe iunonē deus aūt uel dea generale eſt oībus nāq; quod græcæ δεοσ latine timor uocat̃:unde deus decus dictus eſt:quod oīs religio ſit timori. Stagnis quæ fluminibuſq; ſonoris Præſidet: iuturna fons eſt ī italia ſaluberrimus iuxta numiciū fluuium:cui nomen a iuuando inditum eſt. Cum. n. omnis aqua naturaliter noxia ſit extraneorum corporibus hic omnibus ſaluberrimus fons ē. De hoc aūt fonte romā ad omnia ſacrificia aqua afferri cōſueuerat. Nympha decus fluuiorum:ſupra Nymphæ genus amnibus unde eſt. Animo gratiſſima noſtro:Homerus ευωκευαριο μενεθυμω. Cunctis ꝑualuerim:liptotes figura per contrarium. Plus enim dicit:& minus ſignificat. Namq; omnes eſt perſecuta:huic uero libenter indulſit & dicit ſe hanc omnibus pretuliſſe:quaſi etiam alias in honore habuit tale eſt illud Saluſtianum. Mare ponticum dulcius q̄ cætera: cum nullum dulce ſit. Sane ſciēdum nō immerito finxiſſe Virgi. nymphæ ideſt parti ſuæ indulſiſſe iunonē. Ingratū cu. ꝑ qđ grām caſtæ non repſentat uxori iuppiter:nam cum iuppiter multas uitiaſſe diceretur:nihil tamen a iunone de iuturna detractum eſt: ſed potius auctum eſt. Aduertendum uerſum hunc ſine cæſura eſſe:nam heptimemeris:quam habere creditur ī ſynalipham cadit:ut magnanimi iouis ingratum aſcendere cubile. Terentianus de hoc:Rarum concedam fieri non poſſe negabo. Cæli parte:parte diuinitatis:nam locum numinum pro honore poſuit. Qua uiſa eſt fortuna pati:ideſt quantum quatenus permiſit & ſic ait quia uiſa eſt:ut ſupra Coeant in fœdera dextræ. Qua datur:ſane latenter oſtendit fauorem numinum ſine conceſſione fatorum non poſſe procedere.

DONA. Plenis portis: quia ſecuri erant facti de alieno certamie. Variis:quia diuerſarum terrarum erant uiri. Animo gratiſſima noſtro: ſimulata uerba pro tempore:nam pellex nunquam placet uxori.

CHRI. Velati lino & uerbena:Placent quæ dixit Seruius de limo: nam Caper & Iginius aiunt Virgili. ſua manu ſcripſiſſe limo:ſed librariorum menda ſcriptum eſt lino. Verbena:de hac herba dictum eſt in bucolicis. Iuturna: nympha fuit quæ templum habebat prope urbem:ubi erat ſons:cuius aqua pota a febre liberabat. Pilata:participium ſine origine uerbi & retulit ad romāos quorum propria ſunt pila. Variis armis:quia ex uariis gentibus conſtabat. Volitant:nam cum ducis ſit omnia circunſpicere aſſiduo modo ad poſtremos modo ad primos recurrunt. Dato ſigno:non enim uenerant ut pugnarent:ſed ut icto fœdere ſingulare duorum ducum certamen ocioſi ſpectarent. Defigere autem haſtas & ſcuta reclinare eſt eorum qui a pugna ceſſaturi ſint. Tum ſtudio:ponit id quod uſu euenire ſolet. Nympha duces:captat beniuolentiam a perſona iuturnæ & a perſona ſua:nam illa beniuola effecta facile quod incipit aſſequitur. Diſce:tuum ne me incuſes:nā cum non poſſim amplius defendere Turnum nolo me tibi non prædixiſſe doleas.

Cedere res latio turnum:& tua mœnia texi:

SER. Cedere. r. l. fœliciter cuncta procedere. Cōcurrere:pro cōcurſuꝝ eſſe:licet quaſi de ea bene præ

Nūc uideo iuuenē imparibus cōcurrere fatis
Parcarumq; dies:& uis inimica ꝓpinquat
Non pugnā aſpicere hāc oculis:nec fœdera/ (poſſum
Tu ꝓ germāo:ſi qd præſētius audes
Perge decet forſā miſeros meliora ſequenť.
Vix ea cū lachrymas oculis iuturna ꝓfudit:
Terq; quaterq; manu pectus pcuſſit honeſtū
Non lachrymis hoc tempus ait ſaturnia iuno
Accelera:& fratrē ſiquis modus eripe morti:
Aut tu bella cie:conceptumq; excute fœdus.
Auctor ego audendi:ſic exhortata reliquit
Incertā:& triſti turbatā uulnere mentis.
Interea reges(ingenti mole latinus
Quadriiugo uehiť curru:cui tempora circū
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt
Solis aui ſpecimen:bigis it turnus in albis
Bina manu lato criſpās haſtilia ferro.
Hinc pater æneas romanæ ſtirpis origo
Sydereo flagrās clypeo:& cæleſtibus armis:
Et iuxta aſcanius magnæ ſpes altera romæ)
Procedunt caſtris:puraq; in ueſte ſacerdos
Setigerum fœtum ſuis:intonſaq; bidentem
Attulit:admouitq; pecus flagrātibus aris.
Illi adſurgentis conuerſi lumina ſolis
Dāt fruges manibus ſalſas:& tempora ferro
Sūma notāt pecudum:paterisq; altaria libāt.
Tum pius æneas ſtricto ſic enſe precatur.

ſenti uſa ſit tempore: quæ ēt futura cernebat. Non pu.aſ.h.oc.quaniā numina quotiens morituros uiderint eos:qbus fauent:ab eis recedūt ſic Sta. Apollinē i ducit Amphiaraū deſerentē ubi eū uicinū morti eſſe cognouit. Præſentius:efficacius:uehementius:nā decet germanā illicita ēt pro fratris ſalute tētare. Forſā m.m.ſ.ne forte poſſit fatoꝝ ordo mutari. Terq; q/terq; manu pectus pcuſſit honeſtū:qa ſolā doloris audierat cām nihil queadmodū fratri poſſit mederi: nā paulopoſt audiet:aut tu bella cie:cōceptūq; excute fœdus. Nō lachrymis.h.t.ait.nō flēdi ſed ſubueniēdi tēpus ē:Sta.i matꝝ cōſolatiōe Acceſſo fletib9 igne. Cōceptūq; excute fœ.placitū aīo pdeſtinatū ut fiat. Auctor ego audēdi:Noīa i tor deſinētia fœminina ex ſe faciūt quæ in trix terminanť:ſi tamen a uerbo ueniāt ut ab eo quod eſt lego & lector & lectrix: facit doceo doctor doctrix.Si autem a uerbo non uenerint communia ſunt:nam ſimiliter & maſculina & fœminina in tor exeunt:ut hic & hæc ſenator:hic & hæc balneator:licet Petronius uſurpauerit balneatricem dicens: tale eſt hic & hæc auctor:ſed tūc cū ab auctoritate deſcēdit:ut hoc loco cū āt ab eo uenit quod eſt augeo & auctor & auctrix facit:ut ſi dicas auctor diuitiaꝝ uel auctrix patrimonii. Reliquit incertā:quia licet dederit ei cōſiliū dicendo forſan eā religt icertā. Interea reges:longū hyperbaton:nam ordo eſt:Interea reges ꝓcedunt caſtris.Cætera enim per parēthesim dicta ſūt: nec ē eclypſis cum ſermo in omnibus congruat. Ingenti mo.la.pompa:ambitu:nā modo hoc ſignificat.
Solis aui ſpecimē:ut ēt in ſeptimo diximus:Latinus ſecundum Heſio. in ασπιδοποιια Vlyxis & Circes filius fuit:quā multi ēt Maricā dicūt:ſecūdū quē nūc dicit.Solis aui ſpecimen:nam Circe ſolis eſt filia: ſane ſciēdū Virgi.in uarietate hiſtoriæ ſua ēt dicta uariare: ſed de Vlyxe ut ēt ſupra diximus in ſeptimo tēporū nos rō credere non ſinit. Bigis it turnus in albis:quotiens utimur nominibus tantum pluralis numeri & unum uolumus ſignificare ita dicimus unas bigas unas quadrigas unas ſcalas:Salu.Hi poſtq̄ i una mœnia cōuenere. Romanæ ſtirpis ori.hoc ad laudem Augu.reſpicit. Magne ſpes altera ro.ma'e quidam magna uolūt & legunt. Puraq; i ueſa.ipoluta & ipura dicit ueſtis:qua feſtis diebus uti conſueuerant ſacra celebraturi. Setigeri:fœtū ſuis. Romāo more:ut Et cæſa iungebāt fœdera porca:nam Home.aliud genus ſacrificii commemorauit.Non præter rationem eſt quod ait fœtum ſuis:item Intonſaq; bidendem ideſt breuem adhuc: nam in rebus quas uolebat finiri celerius ſenibus etiam animalibus decreſcentibus ſacrificabāt.in rebus uero q̄s augeri & cōfirmari uolebant:de minoribus & adhuc creſcentibus imolabant. Dant frugs mani.ſ.far & ſal : quibus rebus & cultri aſpgebanť & uictimæ.Erāt āt probationes utꝝ eſſet aīal aptum ſacrificio:obliquū etiā cultꝝ a frōte uſq; ad caudā ante imolationē ducere cōſueuerāt:nā hoc ē ꝙ dicit tpa ferro ſummā notāt pecudū.

CHRI. Imparibus concurrere fatis:non dixit imparibus uiribus:ſed fatis: ut culpā ab homine i fata reiiciat. Inuita ē:pathos ab ætate. Parcarūq; di.& uis inimica propinquat:Sentētia ē quod dies quē parcæ afferūt ex uiolēta eſt morte. Non pugnā aſpicere hāc:nō deſerit illū qa prodat ſed cū auxiliū aduerſus fata pſtare non poſſit non uult illi morituro adeſſe quoniā grauius nos cruciāt q̄ uidemus q̄ q̄ audimus:ex eo ergo qd oſtēdit q̄tū illū amet facit fidē iccirco abire:quoniā illi auxilium eſſe nō poſſit. Forſan miſeros melio.ſe.non enim illam omnino ſpe priuare uult:ne illam animo deficiens nihil deinceps tentet. Honeſtum:pulchrum. Conceptumq; ex.f.docet eſſe remedium quo ſingulare certamen tolli poſſit:ſi fœlicius perturbetur:atq; eo certamine remoto reſtat ſpecies ꝙ mortem euadere poſſit. Bis ſex:propter duodecim ſigna zodiaci quæ peragrans i ſingulis diuerſas hēt uires. Romanæ ſtirpis origo:quaſi dicat ꝙ in hac die iacturus eſſet ea fundamenta imperii:quibus Roma inde ſurgere poſſet. Spes altera romæ:ſunt nonnulli qui dicant Ciceronem ſenio iam confectum cum adoleſcentis Maronis carmina audiſſet:uehementerq; obſtupuiſſet illum alteram ſpem Romæ appellaſſe quod nunc poeta ad Aſcanium tranſtulit & iure quidem.Nam inde iuliorum familia futura erat.

Eſto nunc ſol teſtis:& hæc mihi terra precāti:
Quā propter tātos potui perferre labores:

SER. Eſto nūc ſol teſtis:bene primo inuocat deū quē oriētē ituens uidit:nam ait illi ad ſurgētē conuerſi lumina ſolē.Eſto āt multi uolunt tertiā eſſe perſonam ideſt ſit mihi ſol teſtis: qa ſequiť & hæc terra ut

Et pater omnipotens:& tu ſaturnia coniunx
Iā melior iā diua precor:tuq; inclyte mauors
Cuncta tuo qui bella tenes q numía torques:
Fonteſq;:fluuioſq; uoco:quæq; ætheris alti
Relligio:& quæ cæruleo ſunt numina pōto.
Ceſſerit auſonio ſi fors uictoria turno
Cōuenit euādri uictos diſcedere ad urbem.
Cedet iulus agris:nec poſt arma ulla rebelles
Aeneadæ referēt:ferro ue hæc regna laceſſent.
Sin noſtrum annuerit nobis uictoria martem
Vt potius reor:& potius dii numine firment
Nō ego:nec teucris italos parere iubebo.
Nec mihi regna peto paribus ſe legibꝫ ambæ
Inuictæ gentes:æterna in fœdera mittant.
Sacra deoſq; dabo ſocer arma latinus habeto
Imperiū ſolemne ſocer:mihi mœnia teucri
Conſtituent:urbiq; dabit lauinia nomen.
Sic prior æneas:ſequitur ſic deinde latinus
Suſpiciēs cælum:tenditq; ad ſydera dextrā.
Hæc eadem ænea terram mare ſydera iuro
Latonæq; genus duplex:ianumq; bifrontem:
Vimq; deum infernam:& diri ſacraria ditis
Audiat hæc genitor qui fœdera fulmie ſancit.
Tango aras:medioſq; ignes:& numina teſtor:
Nulla dies pacē hanc italis:nec fœdera rūpet
Quo res cunq; cadent:nec me uis ulla uolētē
Auertet:non ſi tellurem effundat in undas
Diluuio miſcens:cælum ue in tartara ſoluat.

elocutionem p nominatiuum factā itelligamus: ſed hoc nō ꝑcedit:qa ſequētia uocatiuū habent: ut & tu ſaturnia iuno.Itē tuq; iclyte mauors: unde p uocatiuum eū oīa dixiſſe accipiamus. In hoc uero tantū ad noīatiuū feciſſe trāſitū:& hæc mihi terra ꝑcanti: licet ēt hic poſſit eē uocatiuus: nā ΔΕΙΚΤΙΚΩΣ ē dictū hæc terra eſto teſtis:ac ſi diceret o italica terra teſtis eſto. Quam ꝓpter tantos:pter habet accētū: quia ē poſt poſita ꝑpoſitio. Iā melior iam diua precor:ac ſi diceret nō ſaturnia:ideſt iam minime nocens: ſed troiāis propitia. Torques:ſubſtines regis. Quæq; ætheris alti Religio:poſt ſpecialia intulit generalitatē. Ceſſerit auſonio ſi fors:ut ſi forte & bene dubitat ꝗ hoc cōtra cū ad ſuū uenerit nomē dicet ut potius reor & potius dii numīe firment.Sane ratione non caret ꝙ primo de uictoria Turni loquit:poſt deſcēdit ad ſuā ſcit enim ī auguriis prima poſterioribus cedere. Rebelles:homo rebellis dicitur:res ipſa rebellio:nō rebellatio:ſic Sueto. Annuerit uictoria martem: hypallage pro ſi noſter mars annuerit uictoriā: nam Martē uictoria comitatur. Inuictæ: quaſi iuictæ & bene ſibi conciliat populū:nā ſine dubio una cum rege uincet.

Sacra deoſque dabo:magna.n.fuit apud maiores ſacrorum cura:ſicut diximus ſupra: unde nunc æneas id agit ne pereāt:& reuera conſtat ſacra phrygia nunc latinis tradita coluiſſe romāos. Latinus habeto: aut antiquus uocatiuus:aut habeto tertia perſona ſit.Sane ſciendū ꝙ crebra ſoceri cōmemoratiōe ſibi fauorē latini cōciliat.Itē dicēdo Mihi mœnia teucri Cōſtituent popularem gratiam captat quia ſupra dixerat drāces:Saxaq; ſubuectare humeris troiana iuuabit. Terra mare ſydera iuro:ornatior elocutio & crebra apud maiores q̄ ſi uelis addere præpoſitionem: ut ſi dicas iuro per maria per terras.Eadē autem bene dixit: nā pro mari ille fontes & fluuios poſuit pro ſyderibus ſolem. Latonæq; genus duplex:ac ſi diceret utrunq; ſexum Latonæ ſobolis: & bene in fœderibus duplicia inuocant numina:quia in unum duo coituri ſunt populi ianū quoq; rite inuocat:quia ipſe faciendis preeſt fœderibus.Nam poſtq̄ Romulus & titus tatius ī fœdera conuenerunt:Iano ſimulachrū duplicis frontis effectum eſt quaſi ad imaginē duorum populorum:Legimus tamen ianum quadrifrontem fuiſſe:unde Martialis Et lingua pariter locutus omni:nam omnes de duobus non dicimus. Vim deum:duritiem inexorabilitatem. Sacraria ditis:ſacrarium proprie eſt locus in templo:in quo ſacra reponuntur: ſicut donarium eſt ubi reponuntur oblata:ſicut lectiſternia dicuntur ubi in templo homines ſedere conſueuerunt. Qui fœdera fulmine ſancit:confirmat ſancta eſſe facit:& hoc ideo:quia cū fiunt fœdera:ſi corruſcatio fuerit confirmantur:uel certe quia apud maiores ære non incendebantur:ſed ignē diuinum precibus eliciebant qui incendebant altaria.Sancire autem proprie ē ſanctum aliqd ideſt conſecratū facere fuſo ſanguine hoſtiæ:& dictum ſanctum quaſi ſanguine conſecratum. Si tellurem effundat in undas: hypallage pro ſi undas effundat in terras. Diluuio miſcens:aquæ ſuperfuſione uniuerſa perturbans.

CHRI. Sol:Quia oīa uidet:& ad quē reliqua oīa numina referebant antiqui. Terra: quæ mihi fatalis es. Saturnia:nam ab Heleno iuſſus fuerat: ut iunonē quoad poſſet placaret.Præterea dea regnorum eſt:& de regnis diſceptatur. Mauors:cuius munera exercemus.Addidit flumina & mare:ut oīa aquaꝝ numina aſſint:& religionē alti ætheris. Si fors uictoria:duo proponit:ſi ſuccūbet neq; ſe neq; ſuos unq̄ cōtra īpoſitas cōditiones ituꝝ:ſin uincet mira clementia inuictos uiſuꝝ:& pœnes latinū regnū relictuꝝ:ſola tantū ſacra daturum. Ambæ inuictæ gē.ita nullo diſcrimine regentur:ut utraq; iuicta reſtet. Dextrā:q̄ ſit pignus fidei. Ianū bi. de quo in primo li.diximus.Ianus ſimulachrum habuit in hoſtio templi uictis ſabinis:cum Romulus & Tatius percuſſere fœdus.Pleriq; putant eum tunc bifrontem fuiſſe propter imaginem duorum populorum.

Vt ſceptrū hoc:ꝺxtra ſceptrū nā forte gerbat:
Nunq̄ frōde leui fundet uirgulta:nec umbras
Cum ſemel in ſyluis imo de ſtirpe reciſum
Matre caret:poſuitq; comas:& brachia ferro

SER. Vt ſceptrū hoc:Home.locus uerbū ad uerbū. Dextra ſceptrū nā forte gerebat: p parentheſim dictū ē:ut āt ſceptrū adhibeatur ad fœdera: hæc ratio ē qa maiores ſemp ad fœdus ſimulachrū iouis adhibebant quod cū tedioſum eſſet: ꝑcipue quādo fiebāt fœdera cū lōge poſitis gētibus iuētū ē ut ſceptrum te

nentes quaſi imaginem ſimulachri redderent iouis. Sceptrū.n.ipſius eſt proprium:unde nunc tenet ſceptrum Latinus non quaſi rex: ſed quaſi pater patratus. Imo de ſtirpe:ideo genere maſculino uſus eſt: quia de arboribus loquitur: nam de hominibus genere maſculino dicimus:ut Heu ſtirpem inuiſam dixit tamen uſurpatiue:Horatius de arboribus:ut Stirpeſq; raptas & pecus & domus. Matre ca.uel terram ut Antiquam exquirite matrem:uel arborem ut Parua ſub ingenti matris ſe ſubiicit umbra. Aere deco. ideſt oricalcho. Dedit geſtare la.ut Dat ferre. Talibus inter ſe firmabant fœdera dictis:Latinus & Aeneas:Turnum autem non inducit iurantem:qui dux eſt qui præſente rege non habet poteſtatem: & imitatus eſt Home.qui poſt iuſiurandum Menelai Alexādrum quaſi feruidum & adoleſcentem a fœdere īducit excluſum:& Priamum adhibitum ad fœderis cōfirmationem. Tum rite ſacratas: rite expugnatas ſolemnitate qua diximus ſupra. Videri:miſceri.Infiniti ſunt pro indicatiuis. Propius cernunt:diligentius ut Propius res aſpice noſtras. Nō uiribus equis: eos cōgreſſuros ſubaudi. Inceſſu tacito progreſſus: ipſe tacitus:hypallage ē. Cui genus a proauis ingens: cuius auctoritatem commendabat & origo maiorum: & paterna uirtus:& propria fortitudo. Pro con.talibus qualibus etiā turnus: & attēdit ſenſum ſuperiorem:ubi ait Turnus & ſolus ferro crimen commune refellam. An uiribus equi:non ſumus.Bene addidit uiribus:nam legimus ī Saluſtio commemorare poſſem quibus in locis populus romanus ingentes hoſtium copias parua manu fuderit:Virgili.Exigui numero ſed bello uiuida uirtus. En omnes:ne occurreret ſed eſt in caſtris alter exercitus. Fataliſq; manus:troianorum:qui fataliter ad italiam uenerunt ut ſit iteratio:Hetruria autem inſenſa pro hetruſci:qui etiam Turno inimici ſunt cauſa Mezentii. Deuouet aris: quia ait ſupra de Turno ſuppliciter uenerās. Itē ſupra Vobis animam hanc ſoceroq; latino Deuoui:nā ipſa iterat uerba. Vniuſq; per ora feretur:tāq̄ de uiuo oēs loquentur. Lenti:ocioſi:ut Nos patriam fugimus tu tityre lentus in umbra. Fœduſq; præcantur Infectum:rogant ut pro non facto ſit ne piaculum uideatur admittere. Et alto Dāt ſignum cælo: ut religio alia religione ſoluatur. Præſentius: efficatius.

DONA. Inceſſu tacito:quatuor ponit ſigna timoris.Primum eſt īgreſſus tacitus:dum uix pedem mouebat: alterum quod aram uenerabatur oculis deiectis.Tertium tabentium genarum ex macie repentina: Quartum palloris.

Olim arbos:nūc artificis manus ære decoro
Incluſit:patribuſq; dedit geſtare latinis.
Talibus inter ſe firmabant fœdera dictis
Cōſpectu in medio ꝓcerum:tum rite ſacratas
In flammā iugulant pecudes:& uiſcera uiuis
Erripiunt:cumulantq; oneratis lancibus aras.
At uero rutulis impar ea pugna uideri
Iamdudum:& uario miſceri pectora motu.
Tū magis ut propius cernūt non uiribus æqs.
Adiuuat inceſſu tacito progreſſus:& aram
Suppliciter uenerās demiſſo lumine turnus:
Pubenteſq; genæ:& iuuenili ī corpore palor:
Quē ſimul ac iuturna ſoror crebeſcere uidit.
Sermonē & uulgi uariare labentia corda.
In medias acies formā aſſimulata camerti:
Cui gēus a proauis ingens: clarumq; paternæ
Nomen erat uirtutis:& ipſe acerrimus armis
In medias dat ſeſe acies haud neſcia rerum.
Rumoreſq; ſerit uarios:ac talia fatur.
Non pudet o rutuli cuncti pro talibus unā
Obiectare animā:~ numero ne an uiribus eq
Nō ſumus:~en oēs & troes & arcades hic ſunt.
Fataliſq; manus infenſa hetruria turno.
Vix hoſtē alterni ſi congrediamur habemus
Ille quidē ad ſuperos quorū ſe deuouet aris
Succedet phama:uiuuſq; per ora feretur.
Nos patria amiſſa dominis parere ſuperbis
Cogemur:qui nunc lenti conſedimus auis.
Talibus incenſa eſt iuuenum ſententia dictis
Iā magis atq; magis ſerpitq; ꝑ agmīa murmur
Qui ſibi iā requiem pugnæ rebuſq; ſalutem
Sperabāt:nūc arma uolunt: fœduſq; precant
Infectum:& turni ſortē miſerant iniquam.
His aliud maius iuturna adiungit:& alto
Dat ſignum cælo.quo non præſtantius ullum

CHRI. Matre caret:quaſi nutrice. Arbos:nā proprie arbos eſt cum radicibus hæret:& habet uitam. In medio con.procerum qui ipſos reges circundabant. Et uiſcera ui.nam in fœdere porcus fœde ideſt crudeliter interficiebatur:unde dixit q̄ carnes eriperentur ab animali adhuc uiuēte. At uero rutilis impar ea pu.ui. Vulgi ē ut quēadmodū fœlicibus fortunatiſq; inuidet:ſic eorundem ſi ex alto gradu in miſerias decidant miſerantur: ſic Turnus qui pauloante pleroſq; ſua gloria torquebat tunc in tantum piculū uenturus ad cōmiſerationē īpellebat.Cum ergo putarent facile uictum iri iniquo animo huiuſcemodi pugnam ferebāt. Hanc occaſionem nacta iuturna potuit facile exercitum ad uiolandum fœdus impellere: præſertim aſſumpta forma Camerti ī quo nō pua eſſet auctoritas.Nam ſub ea forma orationē habuit.qua uehementer latinos moueret. Talibus incenſa ē iuuenum:optime iuuenum quoq; animi aliqua potius ꝑturbatione q̄ rōne mouentur.

SER. Monſtroq; feſellit:bene feſellit:nāq; hoc augurīū nec oblatiuū eſt:nec imperatiuū: ſed immiſſū factione iuturnæ:quod carere fide indicat ſedes negata:nā ubicunq; firmū ītroducit auguriū dat ei firmiſſimā ſedē ut Ipſa ſub ora uiri cælo uenere uolātes. Et

Turbauit mentes italas:monſtroq; feſellit.
Namq; uolās rubra fuluus iouis ales ī æthra
Littoreas agitabat aues turbamq; ſonantem

Agminis aligeri:ſubito cũ lapſus ad undas
Cygnũ excellẽtẽ pedibꝫ rapit ĩprobus uncis.
Arrexere animos:itali cunctæq; uolucres
Conuertunt clamore fugam:mirabile uiſu:
Aetheraq; obſcurant pennis: hoſtẽq; ꝑ auras
Facta nube premũt:donec ui uictus:& ipſo
Pondere defecit:prędamq; ex unguibus ales
Proiecit fluuio:penituſq; in nubila fugit.
Tum uero augurium rutuli clamore ſalutãt:
Expediũtq; mãus:primuſq; tolũnius augur
Hoc erat hoc uotis inquit quod ſæpe petiui
Accipio:agnoſcoq; deos:me me duce ferrum
Corripite o rutuli:quos ĩprobus aduena bello
Territat:inualidas ut aues:& littora noſtra
Vi populat:petet ille fugã: penituſq; ꝓſundo
Vela dabit:uos unanimi denſate cateruas:
Et regem uobis pugna defendite raptum:
Dixit:& aduerſos telum contorſit in hoſtes
Procurrẽs:ſonitũ dat ſtridula cornus:& auras
Certa ſecat ſimul hoc ſimul igẽs clamor:& oẽs
Turbati cunei:calefactaq; corda tumultu.
Haſta uolãs:ut forte nouẽ pulcherrima fratrũ
Corpora conſtiterant cõtra quos fida crearat
Vna tot arcadio coniunx tyrrhena gilippo.
Horum unũ ad mediũ terit̃ qua ſutilis aluo
Baltheus:& laterũ iuncturas fibula mordet
Egregium forma iuuenẽ:& fulgẽtibus armis
Trans adigit coſtas:fuluaq; extendit harena.
At fratres animoſa phalanx accenſaq; luctu
Pars gladios ſtringũt mãibus:ꝑs miſſile ferrũ
Corripiunt:cæciq; ruunt:quos agmina contra
Procurrũt laurentũ.hic denſi rurſus inundant
Troes agiliniq;:& pictis arcades armis
Sic amor omnes unus habet decernere ferro:.
Diripuere aras.it toto turbida cælo

uiridi ſedere ſolo:Itẽ Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornis. In hoc aũt augurio liberatũ cygnũ cecidiſſe in aquã dicit:quã iſtabilẽ eſſe manifeſtũ eſt. Littoreas agitabat aues:paluſtres:nã littus dicitur oĩs terra aquis uicĩa:ut Viridiq; i littore conſpicitur ſus. Excellẽtẽ:magnũ ſicut i exercitu magnus ẽ turnus. Cõuertũt cla.fu.redeũt cũ clamore ſicut i exercitu ſolet.

Augurium ſalutant:uenerantur:& proprie:Nam ſalutari dicimus deos:Terentius At ego hinc deos domũ ſalutatum pergam. Expediuntq; mãus:ſe dimicare uelle ſignificãt.Hæc.n.eſt cõſenſio militaris. Lucanus.Elataſq; altæ q̃cunq; ad bella uocaret Promiſere manus. Quod ſæpe petiui: q̃ſi ĩperatiuũ hoc auguriũ uult uideri. Accipio agnoſcoq; de.mõ quaſi de oblatiuo loquit̃:nã in oblatiuis auguriis in potãte uidẽtis ẽ utrũ:id ad ſe pertinere uellit: an refutet & abominet̃.Ergo nũc auguriũ dicit ſe libenter amplecti & agnoſcere circa ſe fauorẽ deoꝝ. Quos improbus ad ue.interp̃tatur auguriũ:& cõfirmat ad p̃ſens negociũ ꝑtinere. Littora ueſtra:bona iteratio: nam ſupra ait. Littoreas agitabat aues. Vi populat:antiq;.Nam ueteres & populo & populor dicebãt:nunc tantum populor dicius:illud penitus de uſu receſſit. Penituſq; ꝓſũdo. Vel.da.ut ſupra de aquila Penituſq; in nubila fugit. Denſate cater.ſicut cygni hoſtẽ per auras facta nube ꝑmũt. Et aduerſos telũ contor.i ho.hoc loco ab Home.receſſit œconomia.Ille.n.inducit Mineruã ꝑſuadẽtẽ Pãdaro:ut iacto in Menelaũ telo fœdera diſſipet.Hic uero dicit ipſum augurẽ telũ ſponte torſiſſe:& occidiſſe unũ de nouem fratribus: qđ ꝑtinet ad œconomiã: neceſſe.n.erat: ut fratres ex unius morte cõmoti bellũ mouerẽt ſi.n.uilis aliqs iteriret: poterat eius mors ob fœderis religionẽ forte contẽni. Sonitũ dat.i.facit. Certa.i.ĩeuitabilis: unde ĩcerta ẽ ĩfirma & uitabilis. Haſtã uolãs:minus ẽ nãq;. Hoꝝ unum ad.ordo ẽ. Trãs adigit unum coſtas: & figurate dicit unũ pro unius. Terit̃ qua ſutilis aluo baltheus:rem phyſicã dixit:Oĩa.n.qbus utimur nõ nos terunt: ſed ea nos terimus:ut annulũ:ueſtẽ. Aioſaq; phalãx: q̃ſi phalãx.i.legio. Cæci:ſalutis iꝑrouidi. Inũdãt: more unde fluũt. Sic oẽs amor unus hẽt:ſic.i.dũ paulatim ſuis iuicẽ ſubueniãt.Oẽs.n.in bellũ coacti ſunt:ſic Saluſtius Diripuere aras deiecerunt diſſipauerunt.

DONA. Primuſq; tolũnius:nõ ſolũ rutuli: ſed ẽt Tolumnus augur hoc augurio deceptus eſt. Dixit & aduer.recte qui ſe ducem profeſſus eſt primus tela contorſit. Dirripuere aras:uocati furore certandi.

CHRI. Monſtroq; fefellit:nam putauit bona portendi:cum infœlicia eſſent. Sonantem:quia canori ſunt cygni.Hoc autem augurium uerum fuit:ſed non intellectum.Cygnus enim ideſt Turnus captus erat ab aquila:quia ueniebat lacerãdus ab hoſte ui fœderis:in quo reliquit:aues premebant hoſtem:quia milites urgebant fœdus ne ſæuiretur Vnde cygnus elapſus eſt ab aquila oppreſſa turba auium:ideſt Turnus ab Aenea: ſed non recepit ſe in tutum ſtabilemq; locum. Petet ille fugam:ut fugit aquila & petet profundum:ut illa petiuit profundum cælum:nam profundum commune eſt ĩfimis & altis. Telum cõ.in ho.quoniam neq; credibile erat neq; leue:ut fœdus tanta religione celebratum rumperetur:iccirco plures cauſas quibus uel inuiti impelli poſſent poſuit poeta.Nam & iuno quid facto opus eſſet iuturnam admonuit: & iuturna ſub perſona in qua eſſet auctoritas orationem uehementem ad rem perſuadẽdam habuit.Poſtremo augurium quo deciperentur poſuit.Deniq; auctorem contorquendi haſtam augurem fecit cui & fœlicia p̃dicenti cum eſſet etiam augur & telum ueluti id quod diceret uehementer crederet contorquenti credendum erat.Adde quod interfectus eſt is quẽ ſtatim octo fratres fortiſſimi affuerunt.His rebus & latini & troiani facile ad pugnam elici potuerunt.

Tempeſtas telorum:ac ferreus ingruit imber.

SER. Ferreus im.Permãſit ĩ trãſlatiõe: qa dixerat tẽpeſtas telloꝝ. Ferũt:auferũt:nã aphæreſis ẽ:ut temnere pro contẽnere. Pulſatos diuos: uiolatos: læſos

fractis fœderibus. Infrenant alii currus.i.equos: ſic alibi: Neq; audit currus habenas. Subiiciũt i equos: ſuper equos iaciũt: ſed proprie non ẽ locutus magiſq; contrarie. Nam ſubiicere eſt ſubter aliqd iacere. Regiſq; inſigne gerentem: ideſt diadema habẽtem. Auidus cõ.:œ. Legitur & auidum: ſed melius auidus: qa Meſapus Turno fauebat: qui erat impar ad ſingulare certamen. Altus.e. Equi magnitudinem latenter oſtendit. Hoc habet: hoc eſt lætali percuſſus eſt uulnere: Terenti. Certe captus eſt: hẽt Sane ſarcaſmos eſt de loci qualitate inuentus: nã quia ſuper aras cecidit ait hæc melior magis data uictima diuis. Torrẽ: erit nominatiuus hic torris: & ita nunc dicimus. Nam illud Ennii & Pacuuii penitus de uſu receſſit ut hic torrus huius torri dicamus. Nidorem: Modo putorẽ.

Ferreus ſom. Homer. χαλκεοσ υπνοσ. Nudato capite: ſcilicet ut poſſet agnoſci. Sane queritur quenadmodum nudate dixerit: cum ſupra eum nuſquam induxerit capite tecto. Nam nudatum eſt quicquid fuit antea coopertum. Nudum uero dicitur quod tectum ante non fuerat. Ergo aut nudato pro nudo accipiamus: ut ſit pro nomine participium: aut dicamus tectum eum habuiſſe caput: cum deſcendit ad campum. Nam legimus Sydereo flagrans clypeo & cæleſtibus armis. Suos clamore uocabat: utrumq; exercitum iam ſuũ uocabat: ut talis eius fuerit clamor: cur in uos inuicem ruitis mei? Repẽs: aut ſubito ut ſit aduerbium ideſt repente: ut ſole recens orto pro recenter: Aut repens diſcordia pro repẽtina. Faxo: faciam. incertum qua pulſa manu. Hoc loco adhuc quidem quaſi dubitat: tamen ab iuturna intelligimus immiſſum quẽdam: qui uulneraret æneam: Quod ãt paulo poſt iuno dictura eſt de iuturna. Nõ ut tela tamen nõ ut contenderet arcum minime eſt mirandum: nã ſcimus unicuiq; imputari q alter in eius gratiam fecerit: ſicut eſt Et potes in totidẽ claſſes conuertere nymphas: æneam autem ab homine uulneratum indicat Iuppiter paulo poſt dicens Mortali decuit uiolari uulnere diuum. Molitur: regit: & eſt acyrologia nam proprie molitur eſt paratur.

DONA. Hoc habet.i. bene ſe habent res. Meliorẽ uitã: Cũ ioco dixit: quia in arã cecidit. Oli.q.d. dura qes: qa ẽ qes nõ dura & ſomnus nõ ferẽs & nox nõ æterna. Ruitis: aliud ẽ ire: aliud tẽdere aliud ruere.

CHRI. Crateraſq; focoſq;: Optime põit ante oculos qualis quantuſq; ſit furor popularis: nam cum in turba illa increbuerit: increbeſcit autem perſæpe: uel minimis de cauſis nihil conſilio geritur: Nulla eſt religionis nulla ducum reuerentia: neq; ſacris neq; profanis parcunt: unde oportet ipſos duces uel illis obtẽperare: uel fugere. Subiiciũt: Surſũ iaciũt nõ.n. cõponit a ſub qđ eſt ſubter: ſed a ſubſum.i. ſurſũ antiq ꝑpoſitiõe: ut i Buco. Quãtũ uere nouo florẽs ſe ſubiicit alnus. Voluit aris: pathos a loco ut ẽ Sanguie turpantẽ quas ipſe ſacrauerat aras ab ara. Et hinc ĩdignatio quod rebus ꝑparatis religioni abuterentur ad cædes. At pius æneas: Et fortis & religioſi hominis ſibi officium aſcribit: qui ut fœdus ictum ĩuiolatum maneret nihil omiſit: ſed ut diximus nihil proficit i turba iam furore concita. Turnus: nam ad ſingulare certamen iturus uehementer ſibi timebat: Nunc turbato fœdere & ſaucio aduerſario redit bona ſpes.

Crateraſq;: focoſq; ferunt: fugit ipſe latinus
Pulſatos referens infecto fœdere diuos.
Infrenant alii currus: aut corpora ſaltu
Subiiciũt in equos: & ſtrictis enſibus adſunt
Meſapus regemq; regiſq; inſigne gerentem:
Tyrrhenũ auleſten auidus cõfundere fœdus
Aduerſo ꝓterret equo: ruit ille recedens:
Et miſer oppoſitis a tergo uoluitur aris: (ſta
In caput inq; humeros: ac feruidꝰ ad uolat ha
Meſapus: teloq; orantem multa trabali
Deſuper altus equo grauiter ferit atq; ita fat.
Hoc habet: hæc melior magnis data uictia di
Cõcurrũt itali: ſpoliãtq; calentia mẽbra (uis.
Obuius ambuſtum torrem chorineus ab ara
Corripit: & uenienti ebuſo plagamq; ferenti
Occupat os flammis: illi ingens barba reluxit
Nidorẽq; ambuſta dedit: ſuper ipſe ſecutus
Cæſariem leua turbati corripit hoſtis:
Impreſſoq; genu nitens terræ applicat ipſum.
Sic rigido latus enſe ferit. podalirius alſum.
Paſtorem: primaq; acie ꝑ tela ruentem
Enſe ſequens nudo ſupereminet: ille ſecuri
Aduerſi frontem mediam mentũq; reducta
Diſiicit: & ſparſo late rigat arma cruore.
Olli dura quies oculos: & ferreus urget
Somnus: i æternã clauduntur lumina noctẽ
At pius æneas dextram tendebat inermem
Nudato capite: atq; ſuos clamore uocabat
Quo ruitis? ꝗ ue iſta repẽs diſcordia ſurgit?
O cohibete iras: ictum iam fœdus: & omnes
Compoſitæ leges: mihi uis concurrere ſoli
Me ſinite: atq; auferte metus: ego fœdera faxo
Firma manu: turnũ iã debent hæc mihi ſacra.
Has inter uoces media inter talia uerba
Ecce uiro ſtridens alis allapſa ſagitta eſt
In certum qua pulſa mãu: quo turbĩe adacta:
Quis tantam rutulis laudẽ caſus ue deus ue
Attulerit: preſſa eſt inſignis gloria facti.
Nec ſeſe æneæ iactauit uulnere quiſquam.
Turnus ut æneam cædentem ex agmine uidit
Turbatoſq; duces: ſubita ſpe feruidus ardet
Poſcit equos: atq; arma ſimul: ſaltuq; ſuꝑbus
Emicat i currum: & manibus molit̃ habenas.
Multa uirum uolitans dat fortia corpora leto
Semineces uoluit multos: aut agmina curru
Proterit: aut raptas fugientibus ingerit haſtas

Superbus:nimis elatus aridente fortuna. Si autem omnes locos in quibus de Turno poeta ſcribit annotabis: illum audacem potius q̃ fortem deſcriptum ïuenies. In hoc loco crudeliſſime omnia agit.

Qualis apud gelidi cũ flumina cõcitus hebri
Sãguineus mauors clypeo ĩcrepat atq; furẽtes
Bella mouẽs ĩmittit equos: illi æquore aperto
Ante notos zephyrũq; uolãt. gemit ultia pul/
Thraca pedũ: circũq; atræ formidinis ora (ſu
Iræq; inſidiæque (dei comitatus) aguntur.
Talis equos alacer media inter prœlia turnus
Fumãtes ſudore quatit miſerabile cæſis
Hoſtibus iſultãs: ſpargit rapida ungula rores
Sãguineos: mixtaq; cruor calcatur harena.
Iãq; neci ſthelenũq; dedit: thamyriq; polũq;
Hũc cõgreſſus: & hũc: illũ emius: eminus ãbo
Imbraſidas glaucũ: atq; iadẽ: quos ibraſus ipſe
Nutrierat lycia: paribuſq; onerauerat armis
Vel cõferre manũ: uel equo præuertere uẽtos
Parte alia media eumedes in prœlia fertur
Antiqui proles bello præclara dolonis:
Nomie aui referẽs: animo manibuſq; pentẽ.
Qui quõdã caſtra ut danaũ ſpeculator adiſt
Auſus palidæ pretiũ ſibi poſcere currum:
Illum tydides alio pro talibus auſis
Affecit pretio: nec equis aſpirat achillis.
Hũc procul ut cãpo turnus proſpexit aperto:
Ante leui iaculo longum per inane ſecutus
Siſtit equos biiuges: & curru deſilit: atq;
Semianimi elapſoq; ſuperuenit & pede collo
Impreſſo dextra mucronẽ extorquet: & alto
Fulgentẽ tinxit iugulo: atq; hæc iſuper addit
En agros: & quam bello troiane petiſti
Heſperiã metire iacẽs: hæc præmia qui me
Ferro auſi tentare: ferunt: ſic mœnia condunt.
Huic comitẽ buten coniecta cuſpide mittit.
Chloreaq;: ſibarimq;: daretaq;: therſilocũq;:
Et ſternacis equi lapſum ceruice thymœtem:
Ac ueluti edoni boreæ cum ſpiritus alto
Inſonat ægeo: ſequiturq; ad littora fluctus
Qua uenti incubuere: fugã dãt nubila cælo:
Sic turno quacunq; uiam ſecat: agmĩa cædũt
Conuerſæq; ruunt acies: fert impetus ipſum:
Et criſtam aduerſo curru quatit aura uolãtẽ:
Nõ tulit inſtantẽ phegeus animiſq; fremẽtẽ.
Obiecit ſeſe ad currum: & ſpumãtia frenis
Ora citatorum dextra detorſit equorum:
Dum trahitur pendetq; iugis hunc lata rectũ

SER. Hebri: fluuii thraciæ. Sanguineus mauors Gaudens ſanguine: αιμοσαρης. Clypeo increpat: Sonat alibi arguit: ut increpat ultro Cunctantes ſocios. Vltima: Hoc ẽ tota: ſi enim gemit ultima omnis ſine dubio. Miſerabile cæſis: miſerabiliter: nomẽ pro aduerbio. Ipſe nutrierat: Solent enim plerunq; filios aliis dare nutriendos parentes. Auſus pelidæ pretium ſibi poſcere currus: Difficilis hypallage: nam hoc uult dicere: qui ut Achillis equos poſſit accipere. Ire auſus eſt ad caſtra græcorum. Ordo enim non procedit: qui ut iret auſus eſt petere. Affecit pretio: modo pœna: nam pretium eſt Τοιμεσοη. Teren. Ergo ob ſtultitiam pretiũ fero. Nec equis aſpirat achillis: Aſpirare apud maiores accedere ſignificat. Cicero Nunquã aſpirauit ad curiam: ſed hic figurate dixit aſpirat equis. Pro ad equos occiſus ẽ: nec ad equos Achillis acceſſit:: melius tamen eſt ut de Diomede intelligamus: ut ſit ſenſus Diomedes occidit Dolonem qui equos Achillis auſus eſt petere: quos nec ille: qui eum uicit popoſcit. Dextræ mucronem extorquet: quaſi prœconomia eſt ut non eum ſuo interimat gladio ne agnoſcat q̃ metiſci eſt etiam nunc ſuum requirat: quo facto perire poterat ſequens ſracti gladii œconomia. En agros: quos uictore ænea te accipere poſſe credebas: inde enim ſarcaſmos facta eſt. Nam conſuetudo erat ut uictores imperatores agros ſuos militibus darent: ut in hiſtoriis legimus. Item in Lucan. An melius fient piratæ magnæ coloni. Sternacis equi: ferocis: qui facile ſternit ſedentẽ. Edoni boreæ: Thracii: nam edon mons eſt thraciæ. Sane ſciendum hoc loco erraſſe Donatũ q dicit edonii legendum eſt: ut do breuis ſit ſecutus Lucanum: qui dicit edonis ogygio decurrit plena lyeo: nanque certum eſt ſyſtolem feciſſe Lucanum: unde edoni legendum eſt: ut ſit hic edonus huius edoni. Stati. & Virgi. & artem ſecutus ait Triſtius edonas hyemes hebrũq; niualem: nõ edonias. Aegeo: mari ſcilicet ſicut ſequẽtia indicant. Sequiturque ad littora fluctus: nam male ait Donatus montẽ eſſe unde ſtat boreas: cum certum ſit eum de hiperboreis montibus flare. Inſtantem phegeus: aut ſibi aut omnibus. Ad currum: pro currui ſe obiecit. Citatorum: aphereſis eſt: pro concitatorum. Bilicem: loricam ſi longa eſt: & accentum habet. Sicut bifilum ſi producitur: quia & fila & licia dicimus. Deguſtat: leuiter tangit. Vnde contra de alto uulnere ait. Virgineumque alte bibit acta cruorem.

DO. Sãguieus: nõ ipẽ: ſed q aliis ſanguinẽ effũdit.

CHRI. Hebri: flumen thraciæ cuius hoſtium nobilitatum eſt tumulo Polydori. Mauors: Nam thracia ut dictum ẽ ei attribuit. Equos: ſcilicet dimum & phoum. Ante notos: Quia celeritate præuenit. Dei comitatis: Nam inſidiæ metus diſcordia & iræ comites ſunt bellantium. Hunc congreſſus: Vt uarietate omne auditoribus tedium faſtidiumque auferat. En agros: Amara & hoſtilis inſultatio & temere effuſa. Non enim decet uiꝝ excelſo animo præſtantem ita efferri præſertim marte adhuc dubio. Non tulit inſtantem: Vt rem uariet: neq; omnes.

Turno cedentes. Inducat: hunc repugnantem facit. SER. Procurſu: impetu & eſt una pars orationis procurſus. Sæuit: quia non poteſt. ſ. in bella procedere. Enſe ſecent lato uulnus: animum uiri fortis expreſſit. Iapis: Aptum nomen medico: nam ιαπαι dicunt curare. Augurium citharamque dabat: uera lectio eſt dabat: nam nō dedit: Sane per cytharam ſcientiam īdicat harmoniæ. Vt depoſiti: deſperati: nam conſuetudo erat ut deſperati ante ianuas ſuas colocarentur: uel ut extremum ſpiritum redderent terræ: uel ut poſſent a tranſeuntibus forte curari: qui aliquando ſimili laborauerant morbo: Cicero. Aegram: & prope depoſitam reipubli. partem. Poteſtates herbarum: uim: poſſibilitatem: nam in herbarum cura nulla ē ratio: Vnde etiam ait mutas artes: licet alii mutas artes tactum uenæ uelint. Alii mutas artes muſicæ comparatione. Vſumque medendi: Εμπειρικην ſcientiam hoc eſt medicinam in uſu non in ratione conſtantem. Inglorius: comparatione ſagittarum: & harmōiæ: & diuinitatis. Pæonium ī morem: medicinalem a Pæone: nam doricæ linguæ eſt: pæan: nā naturale eſt pæon. Nulla uiam fortuna regit: Nullus euentus rationem præſtat. Nihil auctor apollo: Medicinæ inuentor: nam Aeſculapius præeſt medicinæ: quam apollo inuenit. Qui in Ouidio pro ſe ait inuentum medicina meum eſt. Propiuſque malum: ex fuga ſcilicet troianorum. Stare: Plenum eſſe: & alibi Stat puluere cælum. Indigno dolore: Qui fuerat natus ex uulnere indigne illato per inſidias ſcilicet.

Dictamum: Hæc herba licet ubique naſcatur: melior tamen in creta eſt. puberibus caulem foliis: hoc eſt adultis: ſicut in quarto pubentes herbæ: & eſt reciproca inter herbas & homines tranſlatio nam & pubertatem herbarum & florem iuuentutis uocamus.

Faciem circundata: a parte enim totum corpus accipimus. Fuſum amnem: pro aqua: a toto partem: ſic ſupra Fontemq; ignemque ferebant. Ambroſiæ ſuccos: Ambroſia cibus eſt deorum: nam nectar potant.

Panaceam: Genus herbæ. Sciendum tamen Lucretium panaceam ubique ſalem dicere: Vnde poſſumus & hoc loco ſalem intelligere: nam omnem pellit dolorē: ſed melius herbam quia ait odoriferam Quippe dolor: Quaſi dolor: cuius natura hæc eſt: ut adhibito remedio ſtatim recedat. Nam dolor conſequens eſt res non principalis: unde ſublata cauſa etiam ipſe ſtatim recedit. Hinc ait quippe: nam infuſa aqua ihærens laxare cœperit telum: qđ antea inferebat dolorē.

CHRI. Interea: Exornat narratiōem ſuam: cum illam uariet: & inſperatos exitus tribuat. Oſtendit autem & in Aenea & in Turno quid poſſit fortuna: Nam & turnus ſeſe uictorem: ſperabat: & Aeneas omni pene ſpe deſtitutus erat: Cum longe aliter eſſet euenturum: Vnde aurea ſententia eſt Senecæ: Nemo confidat nimium ſecundis: Nemo deſperet meliora lapſis. Præterea ut Turnum uictoria inſolentiorem quam oporteret ponit ita Aeneam quanuis ſpem amiſiſſet: Semper inuictum gerit animum. Adde poſtremum & illud. Quod deus bonis ſemper fauet. Violauerat tunus fœdera: At Aeneas dum illud obſeruari curat: in calamitatem incidit. Quapropter meruit eius innocentia a deo ſubleuari præſente cum in ſe curando nullum dolorem ſubire recuſaret. Dictamum: De hoc iam diximus:

Läcea conſequitur: rumpitq; infixa bilicem
Loricā: & ſummum deguſtat uulnere corpus.
Ille tamen clypeo obiecto conuerſus ī hoſtem
Ibat: & auxilium ſtricto mucrone petebat:
Quē rota præcipitē & procurſu cōcitus axis
Impulit: effuditq; ſolo. turnuſq; ſecutus
Imā inter galeā ſummi thoracis & oras
Abſtulit enſe caput: truncūq; reliquit harena.
Atq; ea dum cāpis uictor dat funera turnus:
Interea æneam mneſtheus & fidus achates
Aſcaniuſq; comes caſtris ſtatuere cruentum
Alternos longa nitentem cuſpide greſſus
Sæuit: & infracta luctatur harūdine telum
Eripere: auxilioq; uiā quæ proxima poſcit
Enſe ſecent lato uulnus: telique larebrā
Reſcindāt penitus: ſeſeq; in bella remittant.
Iāq; aderat phœbo ante alios dilectus iapis
Iaſides: acri quondā cui captus amore
Ipſe ſuas artes ſua munera lætus apollo
Auguriū cytharāq; dabat: celereſq; ſagittas.
Ille ut depoſiti proferret fata parentis:
Scire poteſtates herbarum uſumq; medendi
Maluit. & mutas agitare inglorius artes.
Stabat acerba fremens ingentē nixus in haſtā
Aeneas magno iuuenum & mœrentis iulii
Concurſu lachrymiſq; immobilis: ille retorto
Pæonium in morem ſenior ſuccinctus amictu
Multa māu medica phœbiq; potētibꝰ herbis
Nequicq̄ trepidat: nequicqua ſpicula dextra
Sollicitat: prenſatq; tenaci forcipe ferrum.
Nulla uiā fortuna regit: nihil auctor apollo
Subuēit: & ſæuus cāpis magis ac magis horor
Crebeſcit: ꝓpiuſq; malum eſt: iā puluerē cælū
Stare uidēt: ſubeunt equites: & ſpicula caſtris
Dēſa cadūt mediis: it triſtis ad æthera clamor
Bellātum iuuenū & duro ſuū marte cadentū
Tum uenus indigno nati concuſſa dolore
Dictamum genitrix cretæa carpit ab ida
Puberibus caulem foliis & flore comantem
Purpureo: nō illa feris incognita captis
Gramina cum tergo uolucres hæſere ſagittæ.
Hoc uenus obſcuro faciē circundata nimbo
Detulit: hoc fuſum labris ſplēdentibus amnē

Inficit occulte medicans:ſpargitq; ſalubris
Ambroſiæ ſuccos:& odoriferam panaceam:
Fouit ea uulnus lympha longæuus iapis
Ignorans:ſubitoq; omnis de corpore fugit
Quippe dolor:oīs ſtetit imo uulnere ſanguis
Iamq; ſecuta manum nullo cogente ſagitta

atque etiam de ambroſia. Panacea:de hac herba Pli. Panaces ipſo nomine omnium morborum remedia promittit numeroſum:& diis & inuentoribus ad ſcriptum. Multæ eius ſpecies: unum aſclepion dicitur: quoniam is filiam Panaceam appellauit. Hac auulſa ſcrobem uario genere frugum repleri religio ē & terræ piamētum: id autem quod ex macedonia effertur bucolicum uocant armentariis ſponte erumpentem ſuccū excipientibus: alteꝝ genus heracleon uocāt ab Hercule inuentum Vocatur etiam origanon heracleoticum:quoniam ſylueſtri origano ſit ſimilem.Tertium chyroneon panaces dicitur ab inuentore:folium habet lapato ſimile maius tamen & hirſutius: flos aureus. Quartum eſt centaurion ab eodem.Chyrone repertum : Sed & pharnaceon quoniam in controuerſia eſt an ſit a Pharnace rege deductum.Huius radix odorata eſt & in umbra ſiccata uino gratiam affert.

Excidit:atq; nouæ rediere in priſtina uires
Arma citi properate uiro quid ſtatis iapis
Cōclamat:primuſq; animos accēdit in hoſtē
Non hæc humanis opibus non arte magiſtra
Proueniunt:neq; te ænea mea dextera ſeruat.
Maior agit deus:atq; opa ad maiora remittit.
Ille auidus pugnæ ſuras incluſe rat auro
Hinc atq; hinc:oditq; moras:haſtāq; coruſcat
Poſtq̄ habilis lateri clypeus loricaq; tergo eſt.
Aſcanium fuſis circum complectitur armis:
Summaq; per galeā delibās oſcula fatur.
Diſce puer uirtutem ex me:uerumq; laborem
Fortunā ex aliis:nunc te mea dextera bello
Defenſum dabit:& magna inter premia ducet.
Tu facito mox cum matura adoleuerit ætas
Sis memor:& te aīo repetentē exempla tuorū
Et pater æneas:& auunculus excitet hector.
Hæc ubi dicta dedit: portis ſeſe extulit altis
Telū imane manu q̄tiens ſimul agmine denſo
Antæus mneſtheuſq; ruunt:omniſq; relictis
Turba fluit caſtris:tum cæco puluere cāpus
Miſcetur:pulſuq; pedum tremit excita tellus
Vidit ab aduerſo uenientes aggere turnus:
Videre auſonii:gelidusq; per ima cucurrit
Oſſa tremor:prima ante omnes iuturna latīos
Audiit agnouitq; ſonū:& tremefacta refugit.
Ille uolat:cāpoq; atrum rapit agmen aperto:
Qualis ubi ad terras abrupto ſydere nimbus
It mare per mediū:miſeris heu præſcia longe
Horreſcunt corda agricolis:dabit ille ruinas
Arboribus ſtragemq; ſatis ruet omnia late:
Ante uolāt:ſonitumq; ferunt ad litora uenti:
Talis in aduerſos ductor rhœteius hoſtes
Agmen agit:denſiq; cuneis ſe quiſq; coactis
Agglomerāt:ferit enſe grauē thymbreus oſirī
Archetiū mneſtheus epulonē obtrūcat achates

SER. In priſtina: in uſum priorem. Maior agit deus:Apollo inuentor medicinæ ſcilicet. Verumq; laborem:Quem per me ipſe ſuſcipio:non qui ex aliorum uirtute:imperatoribus aſcribi conſueuit. Fortunam ex aliis:Subaudimus opta : neque enim fortuna dicitur:& eſt zeugma non integrum. Inter præmia:Ad præmia. Cicero: Dico te priore nocte ueniſſe inter falcarios. Matura adoleuerit ætas: Adoleſcēdo matura eſſe cœpit. Anteuſque mneſteuſque: Seruauit τοπρεπον : neceſſe enim erat ut uulnerato duce multi cum eo in caſtra remanerent. Miſcetur: Modo confunditur:alibi perturbatur:ut Miſcet agēs telis inter frondea turbam. Aggere turnus: Eminentia:de uia autem aggerem non poſſumus dicere: niſi uiæ aggerem dicere uoluerimus:ideſt uiæ coaceruationem:quam hiſtorici uiam militarem dicunt. Vt Qualis ſæpe uiæ deprenſus in aggere ſerpens.

Atrum rapit agmen : Pulueris nube coopertum.

Abrupto ſydere:Magna tempeſtate:alibi Sorbet in abruptum fluctus.Item Scit triſte mineruæ ſydus. It mare per medium miſeris:Statius plenius de hoc ſēſu Deflent ſua damna coloni:Et tamen oppreſſos miſerantur in æquore nautas. Ruet:Eruet:euertet: aliter dictum eſt in ſecundo. Ruet alto a culmine troia.

Talis:Taliter ſimili modo:ſic paulopoſt Similis medios iuturna per hoſtes. Rhœteius : troianus a promontorio troiæ. Cuneis ſe quiſque coactis : Agglomerāt:Denſentur ut cuneatim dimicent : Scilicet in cuneorum modum compoſiti. Tollitur in cælum clamor: Occiſo eo : qui auctor dirumpendi fœderis fuerat:exortus eſt clamor:& ſtatim ſecuta fuga rutulorum:ut Verſique uiciſſim.Puluerulenta fuga rutuli dant terga per agros. Nec tela furentes inſequitur: ideſt nec contra ſtantes nec fugientes deſignatur occidere:& magna Aeneæ oſtenditur pietas: qui nec uulneratus iraſcitur:ut uelit contra legem fœderis i bellum moueri. Virago : Virago dicitur mulier : quæ uirile implet officium.

CHRI. Iapis conclamat:Nā maior fides medico ī hoc q̄ æneæ danda erat. Opera ad maiora : Optima enim coniectura erat æneam debere magna moliri: poſtquā deorum cura ſeruatus erat.Fruſtra.n.ſeruaſſent ſi paulopoſt erat periturus. Prebet igitur magnā ſpē futuræ uictoriæ. Auidus:Quaſi dicat:ſua ſponte cupiebat:ſed uerbis medici magis incēdebat. Diſce puer uirtutem:Non glorioſi eſt hominis. ſed optimi patris qui ſuo exēplo filium ad uirtutem excitare cupit.Licet enim gloriari Parentē:ut filiū incendat ad eādem gloriam acquirendā. Portis : Caſtrorum quæ

Vſentemq; gyas: cadit ipſe tolumnius augur
Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.
Tollitur in cælum clamor: uerſiq; uiciſſim
Pulueruléta fuga rutuli dant terga per agros.
Ipſe neq; aduerſos dignatur ſternere morti:
Nec pede congreſſos æquo nec tela ferentes
Inſequitur: ſolum denſa caligine turnum
Veſtigat luſtrans: ſolum in certamina poſcit.
Hoc cōcuſſa metu mentem iuturna uirago
Aurigam turni media inter lora metiſcum
Excutit: & lōge lapſum temone relinquit.
Ipſa ſubit: manibuſq; undātes flectit habenas
Cūcta gerēs uocēq; : & corpus & arma metiſci
Nigra uelut magnas domini cū diuitis ædes

altæ erant propter aggerem & foſſam. Simul agmine denſo: Nam qui paulo ante fugiebāt Saucio imperatore: nunc eodem in bella redeunte frequentes alacreſq; ſequuntur. Eos autem qui ſequuntur & plurimos eſſe: & cum impetu egredi oſtendit poeta pluribus uerbis: Nam turba multitudo indiſtincta eſt: & ruit habet impetum: & fluere ſeriem hominum continuatam ut fluuius eſt: oſtēdit. Relictis caſtris: hoc eſt ab omnibus deſertis: ídubitata enim uictoria omnem curam ſeruandorum caſtrorum remouerat. Ipſe neq; aduerſus: Tanquā qui fœdus quāuis ab hoſte uiolatum ſeruaturus in ſolum Turnum feratur.

SER. Aedes peruolat: per ædes uolat. Nam more ſuo uerbo dedit detractam nomini præpoſitionē. Vacuis. Magnis. Vt uacua atria luſtrat Saucius. Nec conferre manum: Cum ænea nam alios pſequitur. A uia: Ab ea ſcilicet parte qua ueniebat æneas. Tortos orbes: Obliquas & implicitas uias. Veſtigatq; uirum: inquirit: tranſlatio a canibus qui per ueſtiga & pedum ſigna feram indagant. Deiecta per agmina: diſſipata aduentu æneæ. Heu quid agat: Omne aduerbium uerbo cohæret. Vnde heu & at & ſimilia quia uerbo cohærere non poſſunt, Separatim fecerunt aliam partem orationis: ſcilicet interiectionem: quā ſola latinitas poſſidet. Huic: pro in hunc: & eſt ordo: huic dirigit. Se colligit in arma: ita ſe rexit. Vt nulla parte poſſit feriri. Apicem tamen incita ſummū: Galeæ eminentiam quam græci conum uocant: in qua eminent criſtæ. Multa iouem & læſi teſtatur fœderis aras: licet haberet cauſam iracundiæ: quod & fugiebat Turnus: & ipſe appetebatur inſidiis. Non tamen ante prorupit ille in bellum: quā iouis fidem & læſa fœdera teſtaretur. Nullo diſcrimine cædem Suſcitat: indiſcrete obtruncat uniuerſos: quibus ante pari pepercerat modo. Irarum effundit habenas: poteſtatem: facultatem: ut Et præmere & laxas ſciret dare iuſſus habenas: & hic moderate locutus ē. Nā Ennius Effūdit iratū q̄drigas dixit. Quis mihi nunc tot acerba deus: ac ſi diceret: nec muſa nec apollo ſufficiunt. Statius: Maior ab aoniis ſumēda audacia lucis Mecum oēs audete deæ. Inq; uicem: nāq; uacat. Tanton placuit concurrere: apoſtrophe ad iouē: Sane tantō on circūflectitur. Nā cum per apoſtrophā apocopen uerba patiunt̄ is q̄ i integra p̄te fuerat pſeuerat accentus: ut tantone. Inde fit tanton. Ruentes teucros: quos inſequebatur Turnus. Crudum enſem: modo durū: alias crudelem. Et crates pectoris: Donatus ſuperfluam uult eſſe coniunctionem: & ut ſit epexegeſis adigit enſem per coſtas: ideſt pectoris crates: ubi celerius fata complentur: & hoc eſt quod ait ſupra: Haud multa moratur. Amycum fratremq; diorē: Hi duo duces ſunt etiam ſupra memorati: ut Nūc amyci caſum ge. Item Et nunc tertia palma diores: unde ad terrorem populi eorum capita religabantur in curru. Curru autem aut ſeptimus caſus eſt: Aut datiuus antiquus ſecundum regulam: Ne ſit maior a nominatiuo plurali.

CHRI. Ipſa ſubit: turpe enim fuiſſet Turno ſi ſua ſponte ſubter fugia quæſiſſet. Parua: nā muſcas legit. Loquacibus: i propria locutio: ideſt garulis. Iamq; hic. g. Sæpe ducebat germanum i conſpectu æneæ: ne fugere uideret̄. Deinde ne manus conferre cogeretur diuertebat. Tu uero: iam ſatiſfecerat fœderi: & ſæpius iniuſtiſſime laceſſitus non poterat nō ulciſci iniurias. Quis: cū ſūmo ſtupore pnuntiādū: quaſi dicat:

Peruolat: & pennis alta atria luſtrat hirundo
Pabula parua legēs nidiſq; loquacibus eſcas:
Et nūc porticibus uacuis: nunc humida circū
Stagna ſonat: ſimilis medios iuturna p̄ hoſtes
Fertur equis: rapidoq; uolans obit oīa curru.
Iāq; hic germanū: iamq; hic oſtendit ouātem:
Nec conferre manum patit̄: uolat auia lōge.
Haud minus æneas tortos legit obuius orbes:
Veſtigatq; uiꝝ: & deiecta per agmīa magna
Voce uocat: quotiens oculos cōiecit in hoſtē:
Alipedumq; fugam curſu tentauit equorum.
Auerſos totiens currus iuturna retorſit.
Heu quid agat? uario nequicq̄ fluctuat æſtu:
Diuerſæq; uocant animum in contraria curæ.
Huic meſapus uti leua duo forte gerebat
Lenta leuis curſu præfixa haſtilia ferro:
Horum unum certo contorquens dirigit ictu
Subſtitit æneas: & ſe collegit in arma
Poplite ſubſidēs: apicem tamē incita ſum̄mū
Haſta tulit: ſummaſq; excuſſit uertice criſtas.
Tum uero aſſurgunt iræ inſidiiſq; ſubactus
Diuerſos ubi ſenſit equos currumq; referri
Multa iouem & læſi teſtatus fœderis aras.
Iam tādem inuadit medios: & marte ſecundo
Terribilis ſæuam nullo diſcrimine cædem
Suſcitat: irarumq; omnes effundit habenas.
Quis mihi nūc tot acerba deus: qs carmīe cædes
Diuerſas: obitūq; ducū: quos æquor̄ toto
Inq; uicem nunc turnus agit, nūc troius heros
Expediat? tanton placuit concurrere motu

Iuppiter æterna gentes in pace futuras?
Aeneas rutulum ſucronem (ea prima ruentes
Pugna loco ſtatuit teucros) haud multa mora-
Excipit i latus: & q̄ fata celerrima crudo (tus
Tranſadigit coſtas & crates pectoris enſe.
Turnus equo deiectū amycū fratrēq; diorem
Cōgreſſus pedes: hūc uenietem cuſpide lōga:
Hunc mucrone ferit: curruq; abſciſa duorum
Suſpēdit capita: & rorantia ſanguine portat.
Ille talō tanainq; neci fortemq; cethegum

non poſſunt hæc exprimi. Aeterna gentes in pace futuras: Nam ex duobus populis unus erat futurus.

SER. Mœſtum onytem: naturaliter triſtem. Seuerum quem græci αγελαστου dicunt: Mittit autem ſocium ſupra memoratis: ſane Onytem Dona. dicit aut gentile aut patronymicon: ut nomen eius proprium ſit Echionius: ſed hoc non procedit: quia nec patronymicon i tes exit: nec Onytes a qua gente ueniat uſquā lectum eſt. Propriū ergo eſt: & ſequens uerſus erit nomē Echionium: ideſt thebanam gloriam per periphraſim. Nam echionii ſunt thebāi a rege Echione Vnde male quidam legunt nomen echioniū. Matriſq; genus peridiæ: Periphraſis. Hoc ē filiū peridiæ.

Lycia miſſos & appollinis agris: Vacat &: nam per επεξηγησιν lycia arua Apollinis dixit: ut nunc lyciæ ſortes. Exoſum nequicq̄ bella: Sic ſupra Iniecere manū parcæ. nam per tranſitum oſtendit urgentibus fatis eum ad bella deductum: q̄ neqq̄ ſemper uitare cupiebat. Hūc āt Menoetē oriūdo arcadē fuiſſe itelligimus: ſed habitaſſe circa argos: nā lerna palus argiuoꝝ: i q̄ eū dicit ſolitū fuiſſe piſcari: nā hoc ſignificat Piſcoſæ cui circū flumia lernæ ars fuerat. Pauperq; domus: hic & hæc pauper dicimus: nam paupera uſurpatum eſt: ſic Plautus Paupera eſt mulier: ſed hoc hodie non utimur: ea eni nomina quæ ablatiuo ſingulari in e exeunt ſi fœminina ex ſe faciūt heterocita: ideſt alterius declinatiōis eſſe non poſſunt: ut puta quia ab hoc hoſpite facit hic & hæc hoſpes dicamus neceſſe eſt: Luc. Hoſpes in externis audiuit curia tectis: ab hoc leone hic & hæc leo ab hoc latrone hic & hæc latro: ab hoc fullone hic & hæc fullo: ab hoc nepote hic & hæc nepos: nam ut neptis dicamus per ſucceſſiōis diſcretionem admiſſum eſt. Sciendum hoſpita: paupera: leæna: lea uſurpata a poetis. Potentum munera: obſequia: quæ pauperes diuitibus loco munerum ſoluunt. Arentem in ſyluam: pro aridam. Dāt ſonitum ſpumoſi amnes: bellum ſemper incendio & fluminibus compara. Sic in ſecundo in ſegetem ueluti cum flamma furentibus auſtris incidit: aut rapidus montano gurgite torrēs.

Neſcia uinci Pectora: Hora. Palidæ ſtomachū cedere neſcii: Murranū hic attauos & noīa. Hoc ē cuius nomie maiores oēs murrāi dicti ſunt: & reges fuerunt: ut Per regeſq; actū genus oē. l. Scimus. n. plerūq; ſolere fieri ut primi regis reliq nomē ēē poſſideāt: ut apud romāos Auguſti uocant: apud albāos Siluii: apud perſas arſacidæ: apud ægyptios Ptolomæi: apud Athenienſes Cecropidæ. Vnde ſupfluū ē qd ait Donatus debere nos accipere itereptū eſſe Murranū: dū auo & attauo Turni tantū cōmemorat & effert laudibus maximis. Per regeſq; actū gēus oē la. Hora. & nepotū p memores gēus oē raſtos: de Lamo. Nec domini memoꝝ pro. e. domini immemoꝝ. Dextra nec tua te graiū fortiſſime cre. Eri. tu. nec dii. t. c. ita æneā comparat turno: ut eū ſupiorē eē ſignificet: Nā quē Turnus īteremit: fortitudo ſua liberare nō potuit: ei uero quē occidit æneas: ne ſua qdē numia pdeſſe potuerūt. Sāe ſciēdū Cupētū ligua ſabinoꝝ ſacerdotē uocari. Late terrā: aliud ex altero oſtendit: nam p hoc corporis exprimit magnitudo: ut ſtabant tercentū nitidi in præſepibus altis. Euerſor achilles: ſeparat achillē a græcis: ut reliquias danaum atque immittis Achilli.

CHRI. Nunc nūc: Quaſi dicat: & ſi ante uterq; furebat: tamen omne illud comparatione illius tēporis nihil erat. Rumpunt: ex nimia ira: nam ipſa īdignatio iflat & inflatio rūpit. Neſcia uinci: Nā i quo ē habitus fortitudinis is dediſcit omnē puſillanimitatē.

Tris uno congreſſu: & mœſtum mittit onytē
Nomen echionium: matriſq; genus peridiæ.
Hic fratres lycia miſſos & apollinis agris:
Et iuuenē exoſum nequicquā bella monœtē
Arcada piſcoſæ cui circum flumina lernæ
Ars fuerat pauperq; domus. nec nota potētū
Munera: cōductaq; pater tellure ſerebat.
Ac ueluti immiſſi diuerſis partibus ignes
Arentem i ſyluā & uirgulta ſonantia lauro:
Aut ubi decurſu rapido de montibus altis
Dāt ſonitū ſpumoſi amnes: & i æquora currūt
Quiſq; ſuū populatus iter: nō ſegnius ambo
Aeneas turnuſq; ruunt p prœlia: nunc nunc
Fluctuat ira intus: rumpuntur neſcia uinci
Pectora: nunc totis in uulnera uiribus itur.
Murranū: hic atauos & auoꝝ antiqua ſonātē
Nomina per regeſq; actum genus oē latinos
Præcipitem ſcopulo atq; ingenti turbine ſaxi
Excutit effūditq; ſolo. hūc lora & iuga ſubter
Prouoluere rotæ: crebro ſuper ungula pulſu
Incita nec domini memorum pculcat æquoꝝ.
Ille ruenti hiloq; animiſq; immane frementi
Occurrit: telūq; aurata ad tempora torquet.
Olli per galeam fixo ſtetit haſta cerebro
Dextera: nec tua te graium fortiſſime creteu
Eripuit turno: nec dii texere cupentum
Aenea ueniente ſui: dedit obuia ferro
Pectora: nec miſero clypei mora pfuit æris.
Te quoq; laurentes uiderunt æole campi
Oppetere: & late terram conſternere tergo.
Occidis argiuæ quem nō potuere phalanges
Sternere: nec priami regnorū euerſor achilles

SER. Mortis erant metæ:ideſt mors quæ meta erat & finis:nam metam finem uitæ dicimus non mortis.Sciendum tamen hoc de Homero eſſe tranſlatum:qui ait Τελοσθανατοιο.Hoc eſt finis mortis:nam in ipſa morte finis eſt. Lyrneſſi domus alta:Lyrneſſos ciuitas eſt phrygiæ unde fuit Briſeis : & per tranſitum docet neminem poſſe ſtatuta uitare. Conuerſæ acies:in bellum coactæ. Pro ſe quiſq; uiri:pro qualitate uirium ſuarum:ſic in quinto:Pro ſe quiſq; uiri & depromunt tela pharetris. Summa nituntur opum ui: emiſtichiũ ennianum. Mentem.æ.g.p.m.C. Qua facere id poſſis noſtram nunc accipe mentem. Et.p.perpetuum eſt epithetõ:nec ad negociũ ptinens: ſane bõa uſus ẽ œconomia ut diceret iſtictu numinis ꝑfectũ eſſe æneã ad ciuitatis excidiũ:nã incõgruũ fuerat occupatũ bello p ſe tale cœpiſſe cõſiliũ. Vrbiq; aduerteret ag.cõtra urbẽ. Acies circũtulit oculoꝝ.ſ.& bona occaſione peruenit ad id:ut æneas poſſit ciuitatem aſpicere. Immunem belli tanti:ſine officio dimicandi:nam immunis eſt quæ nihil præſtat:quaſi ſine muneribus ſiue muniis. Impune quietam:Quæ ſpecialiter debuit pœnas luere pp fœdus abruptum. Pugnæ accedit maioris ima.ſubaudis cum. Nec ſcuta aut ſpicula dẽſi Deponunt:Ex eo qđ non ẽ factum qd fieri ſoleat indicauit:ut ſupra Defigũt tellure haſtas : & ſcuta reclinant. Eſto: pro ſit. Iuppiter hac ſtat.i.pro nobis religio eſt:quam leſerunt rutuli ruptis fœderibus: nouimus aũt ĩterfuiſſe fœderi & deos alios & iouis imaginem ſcæptri præſentia redditam. Neu qs ob inceptum.ſ.m.ſ.ito:tertia perſona eſt ito.i.eat : & hortatur eos ut ita ĩ bellum eãt quaſi res fuerit ante diſpoſita. Nã hoc dicit:repentinum imperiũ nullam nobis afferat moram:ſicut paulopoſt Scalæ improuiſo ſubituſq; apparuit ignis. Cauſam belli:quia illic erat Lauinia. Hoc caput o ciues:ſicut ſuperius Drãces Turno O latio caput:& cunctoꝝ cauſa maloꝝ.i.prĩcipium. Fœduſq; repoſcite flam.grauitate ſermonis declinatiõi põdus impoſuit.Nam hoc dicit : flammas fœderis urbis innouemus incendio. Nam hic repoſcite eſt innouare: reuocare. Diſcurrunt alii ad portas primoſq; tru.ſubaudi ĩprouiſo:& hæc ſimul ꝓnuntianda ſunt: ut ſimul facta uideantur:quo uehemens uis bellica poſſit agnoſci. Inter primos : inter duces : inter principes. Hæc altera fœdera rumpi: Bis rumpi fœdera. Bis hoſtis italos fieri:bis ſe in prœlia ſæua cõpelli:nam uarie eãdẽ rem iterat.Bis aũt fœdera facta ſunt : ſemel p ilioneum:& paulo ante pp ſingulare certamen. Reſerare iubent.i.uolunt:ut iubeo chremetem:Terenti. Trahunt in mœnia regem:Trahere uolũt. Nam uoluntas animi eſt non facti. Trahũt autem.ſ.ut poſſit imminens uidere diſcrimen. Donatus dicit trahunt in mœnia pro dilacerãt ĩ mœnibus rumoribus ſuis.

CHRI. Totæ adeo : Non deſcribit ſolum:ſed pingit celeritatem & uehementiam pugnantium. Hic mentem æneæ genitrix:Optimum figmẽtum:Nam amor potiundæ rei ingeniũ excitat:ut rimemur omnem uiam ad rem perficiendam. Tumulumque capit:ut ab omnibus & uideri & audiri poſſet. Nec.ſ.d. Quod prudentiæ fuit. Nã non ita audiendus erat: ut interim contra hoſtes parati non eſſent. Scilicet: expectem:indignatio eſt:ſed tamẽ nõ ita indignatˀ: ut a iuſtitia diſcedat. Scalæ improuiſo : Summæ enim prudentiæ & celeritatis fuit ita incautos ſcalis præuenire:Vt nihil tale futurum opinarentˀ. Exoritur trepido inter diſcordia ciues : Hoc.n.facit impræmeditatus caſus:nam in re improuiſa cum conſilii capiẽdi tempus non datur unuſquiſq; ad ſuum ingenium redit:& ut uaria ſunt ĩgenia:ita uariæ oriuntˀ ſententiæ.

Hic tibi mortis erãt metæ:domus alta ſub ida
Lyrneſſi domus alta:ſolo laurente ſepulchrũ.
Totæ adeo conuerſæ acies:omneſq; latini
Omnes dardanidæ mneſtheus acerq; ſereſtus
Et meſapus equum domitor & fortis aſilas
Tuſcorumq; phalanx:euãdriq; arcadis alæ:
Pro ſe quiſq; uiri ſumma nituntur opum ui:
Nec mora nec requies uaſto certamine tẽdũt.
Hic mentẽ æneæ genitrix pulcherrima miſit
Iret ut ad muros urbiq; aduerteret agmen
Ocius:& ſubita turbaret clade latinos.
Ille ut ueſtigans diuerſa per agmina turnum:
Huc atq; huc acies circontulit aſpicit urbem
Immunem tãti belli:atq; impune quietam.
Continuo pugnæ accendit maioris imago
Mneſthea ſergeſtum uocat fortemq; ſereſtũ
Ductores:tumulũq; capit quo cætera teucrũ
Concurrit legio:nec ſcuta aut ſpicula denſi
Deponunt:celſo medius ſtans aggere fatur:
Næ q̃ meis eſto dictis mora:iuppiter hac ſtat
Neu quis ob ĩceptum ſubitũ mihi ſegnior ito
Vrbem hodie cauſam belli regna ipſa latini
Ni frenum accipere & dictis parere fatentur
Eruam:& æqua ſolo fumantia culmina ponã
Scilicet expectem libeat dum prœlia turno
Noſtra pati? rurſuſq; uelit cõcurrere uictus?
Hoc caput o ciues:hæc belli ſumma nefandi.
Ferte faces propere:fœduſq; repoſcite flãmis.
Dixerat:atq; animis pariter certantibus oẽs
Dant cuneum.dẽſaq; ad muros mole feruntˀ.
Scalæ improuiſo:ſubituſq; apparuit ignis:
Diſcurrunt alii ad portas:primoſq; trucidãt:
Ferrũ alii torquẽt:& obumbrant æthera telis.
Ipſe inter primos dextram ſub mœnia tendit
Aeneas:magnaq; incuſat uoce latinum.
Teſtaturq; deos:iterum ſe ad prœlia cogi
Bis iã italos hoſtes:hæc altera fœdera rumpi:
Exoritur trepidos inter diſcordia ciues:
Vrbem alii reſerare iubent:& pãdere portas
Dardanidis:ipſumq; trahunt in mœnia regẽ.
Arma ferũt alii: & pergunt defendere muros.

Incluſas ut cum latebroſo in pumice paſtor
Veſtigauit apes: fumoq; impleuit amaro.
Ille intus trepidæ rerum per cærea caſtra
Diſcurrunt: magniſq; acuunt ſtridoribus iras.
Voluit̃ ater odor tectis: nunc murmure cæco
Intus ſaxa ſonant: uacuas it fumus ad auras
Accidit hæc feſſis etiam fortuna latinis:
Quæ totam luctu concuſſit funditus urbem
Regina ut tectis uenientem proſpicit hoſtem
Incendi muros: ignes ad tecta uolare
Nuſq̃ acies cõtra rutulas: nulla agmina turni
Infœlix pugnæ iuuenem in certamine credit
Extinctum: & ſubito mentem turbata dolore
Se cauſam clamat crimenq; caputq; malorũ.
Multaq; per mœſtum demens effata furorem
Purpureos moritura manu diſcindit amictus
Et nodum informis leti trabe nectit ab alta:
Quã cladem miſeræ poſtq̃ accepere latinæ
Filia prima manu flauos lauinia crines
Et roſeas laniata genas: tum cætera circum
Turba furit: reſonant late plangoribus ædes.
Hinc totam infœlix uulgat̃ phama per urbẽ
Demittunt mentes: it ſciſſa ueſte latinus
Coniugis attonitus fatis: urbiſq; ruina
Caniciem ĩmundo perfuſam puluere turpãs:
Multaq; ſe inculat: qui non acceperit ante
Dardanium æneã: generumq; aſciuerit ultro.
Interea extremo bellator in æquore turnus
Palantes ſequitur paucos iam ſegnior: atq;
Iam minus atq; minus ſucceſſu lætus equorũ.
Attulit hunc illi cæcis terroribus aura
Cõmixtum clamorẽ: arrectaſq; impulit auras
Confuſæ ſonus urbis: & illetabile murmur.
Hei mihi quid tãto turbantur mœnia luctu?
Quis ue ruit tantus diuerſa clamor ab urbe?
Sic ait: adductiſq; amens ſubſiſtit habenis.
Atq; huic in faciem ſoror ut conuerſa metiſci
Aurigæ curruſq; & equos & lora regebat.
Talibus occurrit dictis: hac turne ſequamur

SER. Incluſas ut cum latebroſo ĩ pumice paſtor: Pene oĩa iſtius comparationis uerba ad ſupradictum pertinent bellum: nam ita apes incluſæ ſunt: ut homines qui obſidentur: ita ciuitatem timentium latebras dicimus ſicut apum aluearia. Item paſtor ut rex & re uera paſtor eſt ductor exercitus: ut Hæme. ποιμενα λαων. Pumicem autem iſte ĩ genere maſculino poſuit: & hunc ſequimur: Licet Catullus dixerit genere fœminino. Fumo amaro: qui elicit lachrymas. Trepidæ rerum: neſcientes quid agant: & ignaræ auxilii.

Ater odor: noue nam in odore equis color eſt: ſed hoc dicit: Odor ater atræ rei fumi ſcilicet ater odor peſſimus: ut Fumoq; impleuit amaro. Etiam fortuna latinis: Caſus nam omnis caſus in poteſtate fortunæ eſt. Tectis uenientem proſpicit hoſtem: Aut e tectis proſpicit: Aut contra tecta uenientem. Incendi muros: iuadi. Et ſubito mentem turbata dolore: ut Oculos ſuffuſa. Et nodum informis leti: alii dicunt q̧ in Edia ſe interemit. Sane ſciendum q̧ cautum fuerat in pontificalibus libris: Vt qui laqueo finiuiſſet uitam inſepultus abiiceretur: Vnde ait Informis læti: q̃ ſi mortis infamiſſimæ. Flauos lauiniæ crines: Antiqua lectio florcos habuit ideſt florulentos pulchros & eſt ſermo Ennianus. Et roſeas laniata genas: moris fuit apud antiquos: Vt ante rogos humanus ſanguis effunderetur: Vel captiuorum: uel gladiatorũ: quorum ſi forte copia non fuiſſet: laniantes fœminæ genas ſuum effundebant cruorem: ut rogis illa imago reſtitueretur. Tamen ſciendam cautum lege duodecim tabularum ne mulieres carperent faciem his uerbis. Mulier faciem ne carpito. Hinc totam: De domo regia. Infœlix fama: Rerum infœlicium nuntia. Demittunt mentes: deſperant: ſic contra ſperantes aliquid mentes erigunt. Coniugis attonitus fatis urbique ruina: Et priuatis & publicis luctibus. Immundo puluere: bene immundo addidit ſicut in Georgicis: Et cinerem immundum iactare per agros: Quia etiam puluis ille quo utimur puellæ cinis uocatur: Vnde etiam ciniflones dicti ſunt: Horatius Cuſtodes lecticarii ciniflões paraſiti. Bellator: Epitheton peracti temporis. Minus ſucceſſu lætus equorum: infirmitas animi etiam ex equorum: tarditate ueniebat. Attulit hunc illi cæcis terroribus aura: naturale enim eſt ut a qua parte uentus flat: inde clamor audiatur. Commixtum clamorem: ex impugnatione & morte reginæ. Arrectas aures: ad audiendum ſollicitas. Terentius Arrige aures pamphile. Amens: Conſilii egens: neſcius rei gerendæ: nam mentem & conſilium ſignificare diximus: Vt mentem Aeneæ genitrix pulcherrima.m. Occurrit dictis: Orationi eius obuiam uenit.

CHRI. Incluſas ut cum: q̃drat ex omnibus partibus iſta comparatio: Si diligenter aduertes. Per cærea caſtra: Quoniam ad bellum refertur recte dixit caſtra. Accidit: Cum res ad interitum deducunt fata ſemper calamitatibus calamitates adduntur.

Troiugenas: qua prima uiam uictoria pãdit:
Sunt alii qui tecta manu defendere poſſunt.
Ingruit æneas italis: & prœlia miſcet?
Et nos ſæua manu mittamus funera teucris.

SER. Prima uictoria: ideſt primum. Nec uero inferior pugnæ nec honore re. nec pauciores interimes nec minor te q̃ æneam comitabitur gloria: nam occiſorum multitudo compenſat hoc quod tu fugiẽtes interimis. Sane ſciendum in hac omni oratiõe iutur/ nam occurrere queſtionibus tactis. Prima per artem Fœdera turbaſti: priã aut ĩchoãtia: aut tu priã: nã poſt

eius orationem Tolumnius tela contorſit. N.i quid agoɁ argumẽtum a neceſſario. Me uo.u.at q hoc nuſquã legimus:ſed aut κατατοσιωπουμενον intelligimus aut mortis ẽ omẽ quod non dicit:uidere qd mi nime occurrit: ſic in quarto: Hinc exaudiri gemitus & uerba uocantis Viſa uiri. Superat:uiuit ut ſuperat ne & ueſcit aura. Ne noſtrũ ãdecus uſens Aſpiceret: ac ſi diceret fortaſſe uiueret niſi ideo uoluiſſet occũbere:ne nos uictos uideret. Teucri potiunt corpore & ar.i.etiã ſepultura caret:nam ut in Home.legimus de utroꝝ fortiũ cadaueribus: erat inter hoſtes grãde certamen. Dextra nec drancis dicta refellã.i.uirtute: nã pro rei officio ipſam rẽ poſuit pro uirtute dextrã.

Vſq; adeo ne mori miſerũ ẽ:tacitæ qſtioni occurrit. Supis auerſa uolũtas:quia ut ſupra diximus donec uiuimus curæ ſumus ſupis diis:poſt mortẽ ad iferos ptinemus:qbus ſe mõ cõmẽdat. Iſtius in.c.uel fugæ quia fuga grande crimen eſt apud uirꝫ forte uel rupti fœderis:uel la.ſæ religiõis:a quã re ſe dicit eſſe alienũ pp futura ſupplicia. Indignus auo.græca figura eſt Nos enim indignus illa re dicimus contra græci ανα ξιοσ στεφανου.i.coronæ idignus. Implorans nomie tur.ex multis rebus idicat perturbationẽ ꝙ feſtinans uenit:q per hoſtes uulneratus:ꝙ Turnũ nomine appellat:nã cõtumelia ẽ noie ſupiorẽ uocare:ſic in geor. Mater cyrene mr:cũ pmiſiſſet te crudelẽ noie dicit: ſicut contra Aeolus ad iunonẽ ait:Tuus o regia qd optes Explorare labor. Turne in te ſuprema ſalus miſerere tuoꝝ:Oia q̃ ſupra iuturna dixerat oro iſta diſſoluit. Fulminat.æ.a.exaggeratio ẽ:ſic paulo poſt: Horrẽduq; ſtonat armis:minatur deiecturum arces:quia dixerat:Ex qua ſolo fumantia culmina ponã. Muſſat:modo dubitat. Præterea regina:quia occurrebat amatã .p eius ptibus niti. Soli pro.p. cõtra illud Sũt alii q tecta manu deſẽdere poſſũt. Varia con.ima.r. multiplici nũtio. Et obtutu ta.taci.ſte.uultu & obtutus ẽ .ppric uultus:quẽ græci dicũt προσωπον pudor pp illd Tu curꝝ deſerto i gramĩe uer. Inſãia:qa i hoſtes ferebaẽ. Mixto.l.pp amatæ cognitã mortẽ.

CHRI. Et nos:nã hac maxime ratione poſſumus æquare hoſtes. Fallis dea.i.quanuis dea ſis : nõ tamẽ decipis.Validiſſima eſt oratio: Primo enim demonſtrat ſuum aduentum nihil poſſe conferre:ſeq; ueni re non ut uictoriam uideat: ſed ipſum uictum . Poſt hæc demonſtrat dum æneam fugit in eam incidiſſe ignominiam:ut preſtet illi mori q̃ turpiter uiuere:nã cum uiros excellentiſſimos itertici paſſus ſit: ultimũ dedecus accedit captiuitas urbis:& ſoceri & uxoris:q̃ niſi ſucurrat in conſpectu ſuo occident.Quid autem acerbius ſibi accidere poteſt:q̃ prebere facultatem: & Drancı & reliquis ſuis aduerſariis:ut iure illum repꝛhendere poſſint.Quid uero magis ingominioſum q̃ fugere in ea regione in qua totiens uictor euaſerit: & ſe æneam ſuperaturum ſit pollicitus. Sancta ad uos anima:quaſi dicat pſtat innocentem mori q̃ innocentem uiuere.Maximũ ãt oium ſceleꝝ uiro forti uideẽ turpiter cedere. Vix ea.f.iuſtis rõnibus mouebaẽ ne fugeret: ueꝝ ſi qua in re dubitaſſet præſenti caſu & nuntio ſocrus extinctæ confirmari potuit. Imo in corde pudor: ualidiſſimæ erant ſingulæ per ſe huiuſcemodi perturbationes : pudor neſibi obiiceretẽ fuga:furor ex indignatione ꝙ inuictus uinceretur: luctus ex morte ſocrus & amor ex magnitudine in furorem adducens.

SER. Diſcuſſæ umbræ:poſtq̃ mẽtis caligo diſceſſit:quod ſequentia idicant:& lux menti addita ẽ.Turbidus:plẽus perturbatiõis. Quã eduxerat ipſe:quod

Nec nũero iſerior pugnæ nec honore recedes.
Turnus ad hæc.
O ſoror & dudum agnoui:cum prima per arte
Fœdera turbaſti:teq; hæc in bella dediſti:
Et nunc nequicq̃ fallis dea:ſed quis olympo
Demiſſam tantos uoluit te ferre laboresɁ
An fratris miſeri letum ut crudele uideresɁ
Nã quid agoɁ aut q̃ ſpõdet iã fortuna ſalutẽɁ
Vidi oculos ante ipſe meos me uoce uocantẽ
Murranum:quo non fuerat mihi carior alter
Oppetere ingentẽ:atq; ingenti uulnere uictũ.
Occidit infœlix ne noſtrum dedecus uſens
Aſpiceret:teucri potiuntur corpore & armis.
Excindi ne domos(id rebus deſuit unum)
PerpetiarɁ dxtra nec drãcis dicta rfellãɁ.bitɁ
Terga daboɁ & turnũ fugiẽtẽ hæc terra uide/
Vſq; adeo ne mori miſeꝝ ẽɁ uos o mihi mães
Eſte boni:quoniam ſuperis auerſa uoluntas
Sancta ad uos anima atq; iſtius inſcia culpæ
Deſcẽdã magnorũ haud unq̃ idignus auorũ
Vix ea fatus erat : medios uolat ecce p hoſtes
Vectus equo ſpumante ſages aduerſa ſagitta
Saucius ora:ruitq; implorans nomine turnũ.
Turne in te ſuprema ſalus: miſerere tuorum.
Fulminat æneas armis:ſummaſq; minatur
Deiecturum arces italum:excidioq; daturũ.
Iamq; faces ad tecta uolant:in te ora latini
In te oculos referunt:muſat rex ipſe latinus
Quos generos uocet aut q̃ ſeſe ad fœdera fle/
Præterea regina tui fidiſſima dextra (ctat
Occidit ipſa ſua:lucemq; exterrita fugit:
Soli pro portis meſapus:& acer atinas
Suſtẽtant aciem:circum hos utriq; phalãges
Stãt dẽſæ:ſtrictiſq; ſeges mucronibus horret
Ferrea:tu currum deſerto in gramine uerſas.
Obſtupuit uaria confuſus imagine rerum
Turnus:& obtutu tacito ſtetit : æſtuat ingens
Imo in corde pudor:mixtoq; inſania luctu.
Et furiis agitatus amor:& conſcia uirtus:

Vt primũ diſcuſſæ ũbræ:& lux reddita mẽti/
Ardentes oculorum acies ad mœnia torſit (ẽ
Turbidus:eq; rotis magnã reſpexit ad urbẽ.

Ecce autem flammis inter tabulata uolutus
Ad cælum undabat uortex:turrimq; tenebat:
Turrim cōpactis trabibus quā eduxerat ipſe
Subdideratq; rotas:pōteſq; inſtuxerat altos.
Iam iam fata ſoror ſuperant:abſiſte morari.
Q uo deus & quo dura uocat fortūa ſeq̄mur:
Stat cōferre manū æneæ:ſtat qcquid acerbū ē
Morte pati:neq; me idecorē germana uidebis
Amplius:hūc oro ſine me furere ante furorē.
Dixit:& e curru ſaltum dedit ocius aruis.
Perq; hoſtes per tela ruit mœſtamq; ſororem
Deſerit:ac rapido curſu media agmina rūpit.
Ac ueluti montis ſaxum de uertice præceps
Cum ruit auulſum uento:ſeu turbidus imber
Proluit aut annis ſoluit ſub lapſa uetuſtas
Fertur i abruptū magno mōs iprobus actu:
Exultatq; ſolo:ſyluas armenta uiroſque
Inuoluens ſecum:diſiecta per agmina turnus
Sic ui bis ruit ad muros:ubi plurima fuſo
Sanguīe terra madet:ſtridūtq; haſtilibꝰ auræ
Significatq; manu:& magno ſimul īcipit ore
Parcite iam rutuli:& uos tæla inhibete latini:
Q uæcunq; eſt fortuna mea ē:me uerius unū
Pro uobis fœdus luere & decernere ferro.
Diſceſſere omnes medii:ſpatiumq; dedere.
At pater æneas audito nomine turni
Deſerit & muros:& ſummas deſerit arces:
Præcipitatq; moras omnes:opa omnia rūpit
Lætitia exultās:horrendumq; intonat armis:
Q uātus athō aut q̄tus eryx:aut ipſe coruſcis
Cum fremit ilicibus quantus gaudetq; niuali
Vertice ſe attolens pater apēninus ad auras.
Iam uero & rutuli certatim & troes & omnes
Conuertere oculos rutuli:quiq; alta tenebant
Mœnia:quiq; imos pulſabant ariete muros.
Armaq; depoſuere humeris:ſtupet ipſe latius
Ingentis genitos diuerſis partibus orbis
Inter ſe coiiſſe uiros:& cernere ferro.
Atq; illi ut uacuo patuerunt æquore campi
Pro curſu rapido coniectis eminus haſtis.
Inuadunt martem clypeis atq; ære ſonoro.
Dat gemitū tellus:tum crebros enſibus ictus

ei maiorem credebat dolorem. Subdiderātq; rotas: quo poſſet trahi ad ea loca:qbus hoſtis iſtabat. Quicquid acerbum eſt morte pati: aut quicquid morte acerbum eſt morte placet pati:hoc eſt inferna ſupplicia: uel quæ poteſt ſuperbus hoſtis referre: ſicut de Hectore legimus. Aut certe poſitiuus eſt pro comparatiuo placet pati ſi quid etiam morte acerbius inuenitur. Furere ante furorem: Figura antiqua: ut ſeruitutem ſeruit:dolet dolorem: & eſt ſenſus ſine me furere ante bellicum furorem ſcilicet prius q̄ ad eum ueniam ut pugnam mente concipiam: & inſtructus furorem in bella prorumpam. Saxum de uertice præceps Cum ruit:Comparatio ipſa futurum oſtendit euentum. Simul notandum q ſicut ſupra in prœlio:ita & nunc in comparatione præfertur æneas: nā Turnum parti comparat montis: montibus æquat æneam. Auulſum uento: proprie. Nam & Turnus inuitus attrahitur ad bellum. Mons improbus:pars montis & ευφατικοσ dictum eſt:ſic ſupra ait: Haud partem exiguam montis. Magno actu:magno impulſu. Vbi plurima fuſo Sanguine terra madet: hypallage eſt pro ubi plurimo ſanguine terra madet.

Striduntque haſtilibus auræ: Sic Homerus. Tella inhibete: cohibete & eſt tranſlatio a nautis. Mē uerius unum: Pro uobis fœdus luere uerius iuſtius & ſenius hic eſt Iuſtius eſt me unum pro omnibus rupti fœderis pœnas exoluere. Quantus athon: hæc eſt uera lectio. Nam ſi athos legeris os breuis eſt & uerſus non ſtat. Aton autem dici accuſatiuus indicat. Nam hunc Athona facit: ſicut Apollon Apollona. Quod autem Herodotus hunc Athon & hunc apollon dicit atticæ declinationis eſt. Athon autem mōs eſt thraciæ adiacens circa lemnon inſulam. Niuali Vertice ſe atollens pater apenninus ad auras:mons eſt italiæ de hoc Lucanus Nullo quoque uertice tellus Altius intuimur: propiorque acceſſit olympo.

Troes & omnes: græcæ declinauit. Vnde breuis eſt es ſicut ſupra Troes agunt. Armaque depoſuere humeris: uel ſpectari uel defeſſi. Inter ſe coiſſe uiros & cernere ferro: Vera & antiqua eſt hæc lectio: Nam Ennium ſecutus eſt:qui ait: Olli cernebat magnis de rebus agentes:& item ferro non auro uitam cernamus uterque poſteritas cœpit legere & decernere ſecundum quam lectionem ſynalipha opus eſt excluſo os ut ſit inter ſe coiſſe uir. & decernere ferro.

CHRI. Quo deus: uerba ſunt animi inuicti & omnia pati parati: ut turpitudinem fugiat. Quantus athon:mons hic Macedoniæ: uel ut aliis placet thraciæ mari ægeo imminens tantæ altitudinis: ut umbram ſuam in lemnum uſque iacere quidam dicant. Referuntque habere in ſuo cacumine urbem atrothon nomine: in qua homines duplo temporis q̄ alibi uiuant. Hunc montem cum continenti coniunctus eſſet Xerſes illum ducta foſſa inſulam reddidit. Fuit autem foſſæ latitudo tanta:ut duæ triremes iunctæ enauigarent. Eryx: mons ſiciliæ: quem alio loco deſcripſimus. Apenninus: a liguria incipit uniuerſamque italiam in lōgitudinem diuidens ad promontorium ultimum: quod appellatur Iunonis lacinæ deſinit. Stupet ipſe latinus:Nam ſua prudentia id conſiderabat quod reliqui non aduerterent.

Cōgeminant:ſors:& uirtus miſcentur in unū.
Ac ueluti ingenti ſyla ſummo ue taburno

SER Sors & uirtus miſcentur in unum: Caſus i Turno:uirtus in ænea. Nam in bello etiam caſus plurimum ualet:Cicero in Miloniana: Adde caſus adde i

certos exitus martemq; communem. Ac ueluti ingentem ſyla ue taburno: Syla mons & ſilua eſt leucaniæ: taburnus mons campaniæ: Salu. De ſugitiuis in ſilua ſyla fuerũt: unde peſſime quidam ſiluam legũt quia propriũ appelatiuo exequari non poteſt: unde ꝓprium bene iunxit. Pauidi ceſſere magiſtri: proprie magiſtri ſunt militum paſtores pecoꝝ: ſed reciprocæ ſunt iter ſe iſtæ tranſlationes. Nam ductor militum paſtor uocatur: ut diximus ſupra & magiſtros pecorum dicimus Cice. Quem magiſtrum pecoris eẽ dicebant. Muſſantq; iuuẽ. dubitãt: ſic ſupra Muſſat rex ipſe lati. Iuppiter ipſe duas æquato examine lances: aut poetice dictum eſt: & ratione caret: nam iuppiter ignorare non poterat: aut certe illud q̃rit quis ſibi de Turno & Aenea mortis afferat cauſam: nam dicunt phyſici mortem minime ad eum pertinere: nã bona tantũ preſtant: nec ad eum quæ ſunt mala pertinent: unde Cicero in offi. ait ſed quia nocere deos non putant: his exceptis hominibus obeſſe plurimum arbitrantur. Tamen ſciendum locum hunc a Virgilio ita fuiſſe tranſlatum: ut in Homero lectus eſt. Examie: examen proprie eſt filum quo trutina regitur. Dánet labor: liberet ut Damnabis tu quoq; uotis. Vergat pondere letum: bene uergat: nam morientes inferos petunt. Trepidique latini. at qui læti eſſe debuerunt ſed nimia æneæ oſtenditur uirtus. Namq; naturale ẽ ut ſociis timori ſit inferioris audatia: unde nũc latini ſunt territi ex eo quod ſuperiorem ferire auſus eſt Turnus. Vt capulum ignotum dextramque aſpexit inertem: locus hic totus ad gloriam æneæ pertinet. Namque id agit ut uideatur Turnus armorum uilitate ſuperatus: unde ei reditur gladius quo etiam cum diuinis armis ab ænea poſſit extingui. Patrio mucrone relicto: quo fuerat ante uſus pater Daunus. Sane patrio modo paterno ſignificat: nam Dauni fuerat gladius: unde eſt illud Enſem quem Dauno ignipotens. d. i. parenti fecerat. Alies patrium a patria eſt deriuatiuũ. Mortalis mucro: mortali manu ſactus.

Vndiq; enim denſa teucri incluſere corona: ſtrategema eſt: nam poſtquã Turnum uidere fugere troiani clauſere loca per quæ euadere poterat. Curſumq; recuſant: retardant ſcilicet genua: quæ impediebãt uulnus illatum ſagitta. Sane perite facit ut gladio nõ utatur æneas: ſed haſta eminus ſuperare contendat: quia impediente uulnere nec ſequi poterat: nec in ictum conſurgere: unde eſt: Hic gladio fidens: hic acer & arduus haſta. Inciuſum flumine: comparatio Apollonii. Puniceæ ſeptum formidine pennæ. Luc. Claudit odoratæ metuentis aera pennæ. Venator canis: pro uenaticus. Inſidiis pen. ſ. Viuidus umber: acerrimus thuſcus: nam umbria pars eſt thuſciæ.

Cum duo conuerſis inimica in prœlia tauri
Frontibus incurrunt: pauidi ceſſere magiſtri.
Stat pecus oẽ metu mutũ: muſſantq; iuuencæ
Quis pecori iperitet: quẽ tota armẽta ſeq̃nt̃.
Illi inter ſeſe multa ui uulnera miſcent:
Cornuaq; obnixi infigunt: & ſanguine largo
Colla armoſq; lauãt: gẽitu nemus oẽ remugit:
Haud aliter tros æneas: & daunius heros
Cõcurrũt clypeis: ingẽs fragor æthera cõplet:
Iuppiter ipſe duas æquato examine lances
Suſtinet: & facta imponit diuerſa duorum:
Quẽ dãnet labor: & quo uergat põdere letũ.
Emicat hic (impune putans) & corpore toto
Alte ſublatum conſurgit turnus in enſem:
Et ferit: exclamant troes: trepidiq; latini:
Arrectæ amborum acies: at perfidus enſis
Frangitur: in medioq; ardentem deſerit ictu
Ni fuga ſubſidio ſubeat: fugit ocior euro.
Vt capulũ ignotum dextrãq; aſpexit inermẽ
Phama ẽ præcipitẽ cũ primũ ĩ prœlia iũctos
Conſcendebat equos patrio mucrone relicto
Dũ trepidant ferrum aurigæ rapuiſſe metiſci.
Idq; diu dum terga dabant palantia teucri
Suffecit: poſtq̃ arma dei ad uulcania uentum
Mortalis mucro glacies ceu futilis ictu
Diſſiluit: fulua reſplendent fragmina harena
Ergo amẽs diuerſa fuga petit æquora turnus:
Et nunc huc deĩde huc ĩcertos implicat orbes.
Vndiq; enim denſa teucri incluſere corona.
Atq; hĩc uaſta palus: hĩc ardua mœnia cĩgũt.
Nec minus æneas (quãquã tardante ſagitta
Interdũ genua impediũt curſumq; recuſant)
Inſeqtur trepidiq; pedẽ pede feruidus urget:
Incluſum ueluti ſi quando in flumine nactus
Ceruum aut puniceæ ſeptum formidie pẽnæ
Venator curſu canis & latratibus inſtat.
Ille autem inſidiis & ripa territus alta:
Mille fugit refugitq; uias: ac uiuidus umber

CHRI. Sors & uirtus: uterq; enim uirtute ſua utebatur & fortuna. Inimica in prœlia tauri: de natura & pugna tauroꝝ exp̃ſſum ẽ ĩ geor. Aut puniceæ ſeptũ formidine pennæ: & de ceruis dictum eorumq; ſtupore.

SER. Iam iãq; te. ita ut uidetur intuentibus & hi duo uerſus uerbo ad uerbũ ſunt tranſlati de Apollonio. Increpat: omnes obiurgat: incuſat ut æſtatẽ increpitans ſeram. Efflagitat enſem: cum clamore depoſcit. Terretq; trementes: quis enim ſaucius non timeret inſtantẽ: cũ eum integer fugeret. Ludicra peuilia: digna ludo. Sacer oleaſter: fere omnia latina arborum nomina generis fœminini ſunt: exceptis paucis: ut hic oleaſter: hoc ſiler. Virgilius Mole ſiler: item

Hæret hians: iam iamq; tenet ſimiliſq; tenenti
Increpuit malis. morſuq; eluſus inani eſt.
Tum uero exorit̃ clamor: ripæq; lacuſq;
Reſpõſant circa: & cælũ tonat omne tumultu
Ille ſimul fugiens rutulos ſimul increpat oẽs
Nomĩe quẽq; uocãs: notũq; efflagitat enſem.

Aeneas contra præſens mortemq; minatur
Exitium ſi quiſq; adeat:terretq; trementes
Exciſurum urbem minitans:& ſaucius inſtat:
Quinq; orbes explent curſu:totidéq; retexũt
Hunc illuc:nec enim leuia aut ludicra petunt
Præmia:ſed turni de uita & ſanguine certant.
Forte ſacer fauno foliis oleaſter amaris
Hic ſteterat nautis olim uenerabile lignum
Seruati ex undis ubi figere dona ſolebant
Laurenti diuo & notas ſuſpendere ueſtes.
Sed ſtirpem teucri nullo diſcrimine ſarcum
Suſtulerãt puro ut poſſent cõcurrere campo.
Hic haſta æneæ ſtabat:huc impetus illam
Detulerat fixam & lenta radice tenebat.
Incubuit uoluitq; manu conuellere ferrum
Dardanides:teloq; ſequi quẽ prendere curſu
Nõ poterat:tum uero amẽs formidine turnus
Faune precor miſerere ĩquit:tuq; optĩa ferrũ
Terra tenet colui ueſtros ſi ſemper honores.
Quos cõtra æneadæ bello fecere prophãos.
Dixit:opemq; dei non caſſa inuota uocauit.
Nanq; diu luctans lentoq; in ſtirpe moratus
Viribus haud ullis ualuit diſcludere morſus
Roboris æneas:dum nititur acer:& inſtat
Rurſus in aurigæ faciem mutata metiſci
Procurrit:fratriq; enſem dea daunia reddit
Quod uenus audaci nymphæ indignata licere
Acceſſit:telumq; alta ab radice reuellit.
Olli ſublimes armis animiſq; refecti
Hic gladio fidens:hic acer & arduus haſta
Inſiſtunt contra certamina martis anheli.
Iunonem interea rex omnipotentis olympi
Alloquitur fulua pugnas de nube tuentem
Quæ iã finis erit coniunx? qd deniq; reſtat?
Indigetem æneam ſis ipſa & ſcire fateris
Deberi cælo:fatiſque ad ſydera tolli.
Quid ſtruis? aut qua ſpe gelidis in nubibus?
Mortali decuit uiolari uulnerẽ diuũ? (hæres?
Aut enſem (quid eni ſine te iuturna ualeret)
Ereptum reddi turno? & uim creſcere uictis?
Deſine iã tandẽ precibuſq; inflectere noſtris?
Nec te tãtus edat tacitam dolor: & mihi curæ
Sæpe tuo dulci triſtes ex ore coruſcent
Ventũ ad ſupremũ ẽ:terris agitare uel undis
Troianos potuiſti:infandum accendere bellũ:
Deformarẽ domũ:& luctu miſcerẽ hymenæos:

hoc buxum:licet & hæc buxus dicatur. Nam ſuperfluam quidam uolunt facere diſcretionem: ut hæc buxus de arbore dicamus:Buxum uero de ligno cõpoſitum. Legimus enim in Virgilio de tibiis Buxus que uocat berecinthia matris ideæ: Item cum de arboribus loqueretur ait:Et torno raſile buxum. Venerabile lignum:antiquam arborem uoluit exprimere:ubi figere dona ſolebant proprie: ut Aut ſacra ad faſtigia fixi. Nullo diſcrimine:ſine intuitu religionis.

Fixam lenta radice tenebat:Plenum eſt:quam radix fixam tenebat. Ferrum terra tene:pro tellus:elementum pro dea poſuit. Non caſſa in uota: non ad inania uota popoſcit auxilium. Luctans moratus: luctatus & moratus erat integrum: quod uitauit propter ομιοτελευτον. Rurſus in aurigæ faciem mutata metiſci:κατα Τοσιαπομενον ĩtelligimus iuturnam in numen reuerſam:poſtquam currus reliquit.

Audaci nymphæ indignata licere:ut ſupra diximus ubicunque inducit nitentem aliquem ſine effectu audacem dicas. Armis animiſque refecti: refecti ſicut armis ita & animis. Namque armorum inopia animi ante utriuſque torpebant. Certamina martis anheli: Alii certamine legunt: ut ſit ſenſus: Adſiſtunt contra ſe martis anheli certamine. Fulua de nube: de aere elemento ſuo. Quæ iam finis erit coniunx quid denique reſtat Indigetem æneam: Denique uerba iſta quaſi iam tediantis ſunt ad longam iunonis iracundiam. Vnde & paulopoſt ait:Deſine iam tandem precibuſque reflectere noſtris. Indigetem æneam:ſcis ipſa:ſubaudis fore:& indigetes dii duplici ratione dicuntur:uel ſecundum Lucretium quod nullius rei egeant: qui ait Nihil ĩdiga curæ. Vel certe indigetes dii ſunt ex hominibus facti:& dicti indigetes quaſi in diis agentes. Mortali decuit uiolari uulnere diuum:non lætali:ſed aut quo mortales laborant aut a mortali illato. Diuum: autem ſubaudi futurum. Quid enim ſine te iuturna ualeret: parentheſis eſt:Poterat enim excuſare ſe iuno nil ſe feciſſe cõmemorans:ſed eam auctorem fuiſſe iuppiter dicit ꝑpter illud Auctor ego audendi. Deſine iam tandem precibuſque inflectere noſtris:ſingula pronuntianda ſunt. Nec te tantus edat tacitam dolor ſcilicet deſine odiis urgere troianos: Sane edo edis edit integrũ uerbum eſt:ut Lego legis legit. Nam edo es eſt eſſe anomalum conſtat. Troianos potuiſti: ideſt iam nõ potes:ideo.n.præterito uſus eſt. Summiſſo uultu: habitum futuræ orationis oſtendit. Quia nota mihi tua magna uoluntas Iuppiter:neceſſitatem obiecerat fati dicens uentum ad ſupremum eſt: ſed iuno ſciens fatum eſſe quicquid Iuppiter dixerit: ſe cedere eius uoluntati aſſerit. Nam agit:ut conciliet ſibi fauorem eius ad petitionem futuram. Digna indigna pati:ideſt omnia & prouerbialiter dictum eſt. Non ut tela tamen non ut contenderet arcum: hoc loco quaſi iuturnam ieciſſe ſagittam ſignificat: ſed ut ſupra diximus: poſſumus accipere: ꝙ alter in eius gratiam in Aneam tela contorſit. Pro uita:ac ſi diceret pro re nobis data ideſt a ſuperis. Adiuro ſtygii caput implacabile fontis:pro iuro. Nam protheſis eſt. Quidã tamen uolunt iuro tunc dici debere: cum confirmamus aliquid: aut promittimus ut iuro me factu

rum:adiuro uero cum negamus: ut adiuro me non poſſe: me non feciſſe: Terentius Adiurat ſe non poſſe apud uos pamphilo abſente perdurare. Poteſt tamen & ad ualde ſignificare. Vna ſuperſtitio: religio metus dicta eo quod ſuperſtet capiti omnis religio.

Redita:data. Nam protheſis eſt. Nulla fati quod lege tenetur: Bene fati: nam uictoriæ lex eſt ut Victi cedant in habitum nomenque uictorum. Pro maieſtate tuorum: reſpexit ad Saturnum: qui aliquando in italia regnauerat. Vnde ait tuorum. Nam & latinus inde originem ducit ut Fauno picus pater: iſq; parentem Te ſaturne refert: tu ſanguinis ultimus auctor. Eſto component: conſentit: ſed non inuita.

Sit romana potens itala uirtute propago: Hoc uidetur dicere: Si fataliter imminet ut troianis origo romana deſcendat. Troiani italorum nomen accipiant: ut romani de italis non de troianis uideantur eſſe progeniti. Es germana iouis ſarturniq; altera proles: Locus de obſcuris: de quo qdã hoc ſentiunt: petis pene illicita: ſed concedenda ſunt: quoniam ſoror iouis es ideſt Saturni filia: quod ſi uoluerimus admittere dupliciter ſequens uerſus erit incongruus. ut irarum tãtos uoluis ſub pectore fluctus: unde melius eſt: ut ita intelligamus ſoror iouis es ideſt Saturni. Vnde non mirum eſt tantam te retinere iracundiam ſub pectore: Nam ſcimus unumquemque pro generis qualitate in iram moueri. Nobiles enim & ſi ad præſens uidentur ignoſcere. Tamen in poſterum iram ſeruant: quod nunc iunoni uidetur obiicere. Nam cum ſe cõcedere diceret: petit tamen quod grauiter poſſet obeſſe troianis: ſic Homerus inducit Chalchanta dicentem de Agamemnone regem iræ ita ſe habent: ut etiam ſi ad præſens indulgere uideatur: ſtimulos iracũdiæ ad futurum reſeruent. Do quod uis: bene præſenti uſus eſt tempore. Nam promiſſio in diis pro facto eſt. Subſident: remanebunt latebunt latinorum ſcilicet multitudine: ut Galeaque ima ſubſedit aceſtes. Rituſq; ſacrorum Adiiciam: Verum eſt. Nam ſacra matris deum Romani Phrygio more coluerũt.

Mentem lætata retorſit: iſte quidem hoc dicit: ſed conſtat bello punico ſecundo exoratam iunonem tertio uero bello a Scipione ſacris quibuſdam etiam Romam eſſe tranſlatam.

CHRI. Troianos potuiſti: Ad uitam moreſque pertinet hæc fabula. Iuno autem eſt ipſa ambitio: quæ impellit Turnum ideſt iniuſtum regem & fœdus rumpere: & multa infanda patrare. Verum iuppiter ideſt ipſe tandem huiuſcemodi impia pacta cohercet atque eum preſtat fauorem recte a gentibus: ut uictores euadere poſſint. Pro latio obteſtor: oſtẽdit impudentiam ambitioſorum qui etiam uicti aliquid contra fas petere audeant.

Vlterius tentare ueto ſic iuppiter orſus.
Sic dea ſubmiſſo contra ſaturnia uultu
Iſta quidẽ quia nota mihi tua magna uolũtas
Iuppiter & turnum & terras inuita reliqui:
Nec tu me æerea ſolam nunc ſede uideres
Digna indigna pati: ſed flãmis cicta ſub ipſa
Starẽ acie: traherẽq; inimica ĩ prœlia teucros.
Iuturnam miſero fateor ſuccurrere fratri:
Suaſi: & pro uita maiora audere probaui.
Nõ ut tela tamen nõ ut cotenderet arcum
Adiuro ſtygii caput implacabile fontis
Vna ſuperſtitio ſuperis quæ reddita diuis.
Et nũc cedo equidẽ pugnaſq; exoſa relinquo
Illud te nulla fati quod lege tenetur:
Pro latio obteſtor: pro maieſtate tuorum
Cum iam conubiis pacem fœlicibus eſto
Componẽt: cum iam leges & fœdera iungẽt:
Ne uetus indigenas nomen mutare latinos
Neu troas fieri iubeas: teucroſq; uocari
Aut uocẽ mutare uiros: aut uertere ueſtes:
Sit latium: ſint albani per ſæcula reges.
Sit romana potens itala uirtute propago:
Occidit: occideritq; ſinas cum nomine troia.
Olli ſubridens hominum rerumq; repertor
Es germana iouis ſaturniq; altera proles
Iratum tantos uoluis ſub pectore fluctus:
Veꝝ age & inceptũ fruſtra ſubmitte furorem
Do qd uis: & me uictuſq; uolenſq; remitto
Sermonem auſonii patriũ moreſq; tenebunt:
Vtq; eſt nomen erit: cõmixti corpore tantum
Subſident teucri: morem rituſq; ſacrorum
Adiiciam: faciamq; omnes uno ore latinos.
Hinc genus auſonio mixtũ qd ſanguĩe ſurget
Supra homines ſupra ire deos pietate uidebis
Nec gens ulla tuos æque celebrabit honores.
Annuit his iuno: & mentem lætata retorſit.
Interea excedit cælo: nubemq; relinquit.

SER. His actis: remoto Turno auxilio. Dimittere ab armis: per tranſitum hiſtoriæ uſus eſt uerbis nam qui ab exercitu relaxantur ab armis dicuntur remitti: Salluſtius de Appio: ubi eum tota incontione ab exercitu cogit diſcedere dicit ſe eius opera non uſurum cumque ab armis dimittit. Peſtes cognomie diræ: Proprie peſtes uocantur: diræ uero cognomine & dictæ diræ ꝙ non niſi ante iratum iouem uidentur: ut Sæuique in limine regis Apparent diræ. Tartaream mægeram: Bene tartaream addidit:

His actis aliud genitor ſecum ipſe uolutat:
Iuturnamq; parat fratris dimittere ab armis.
Dicuntur geminæ peſtes cognomine diræ:
Quas & tartaream nox intempeſta megærã
Vno eodemq; tulit partu paribuſq; reuixit
Serpentum ſpiris: uentoſaq; addidit alas.
Hæ iouis ad ſolium ſæuiq; in limine regis.

Apparēt:acuuntq; metum mortalibus ægris.
Siquādo letum horrificū morboſq; deum rex
Molitur:meritas aut bello territat urbes.
Harꝝ unā celerem demittit ab æthere ſummo
Iuppiter:inq; omen iuturnæ occurrere iuſſit
Illa uolat:celeriq; ad terram turbine fertur:
Nō ſecus ac neruo per nubem impulſa ſagitta
Armatam ſæui parthus quam felle ueneni
Parthus ſiue cydon telū immedicabile torſit
Stridens:& celeris īcognita tranſilit umbras:
Talis ſe nacte ſata tulit:terraſq; petiuit:
Poſtq̄ acies uidet iliacas:atq; agmina turni
Alitis in paruæ ſubito collecta figuram
Quæ quōdā ī buſtis aut culminibus deſertis
Nocte ſedēs ſerum cāit importuna p umbras
Hanc uerſa in faciem turni ſe peſtis ad ora
Fertq; refertq; ſonās:clypeūq; euerberat alis
Illi membra nouus ſoluit formidine torpor
Arreptæq; horror comæ:& uox faucibꝫ hæſit.
At procul ut diræ ſtridorem agnouit:& aīas
Infœlix crines ſcindit iuturna ſolutos
Vnguibꝫ ora ſoror fœdās & pectora pugnis:
Quid nūc te tua turne pōt germana iuuare?
Aut qd iā miseræ ſupat mihi? qua tibi lucem
Arte morer? tali poſſū me opponere monſtro
Iam iam linquo acies:ne me terrete timentem
Obſcœnæ uolucres:alarum uerbera noſco:
Letalemq; ſonum:nec fallunt iuſſa ſuperba
Magnanimi iouis:hæc pro uirginitate repōit?
Quo uitā dedit æternā:cur mortis adēpta eſt
Conditio? poſſem tantos finire dolores
Nūc certe:& miſero fratri comes ire p umbras
Iā mortalis ego:haud mihi qcq̄ dulce meorū
Te ſine frater erit.o quæ ſatis ima dehiſcat
Terra mihi maneſq; deam demittat ad imos?

Vt oſtendat eſſe & terrenam & aeream megæram: Nam ut etiam in tertio diximus: Volunt periti quādam triplicem poteſtatem & in terris:& apud ſuperos ſicut eſt furiarum apud inferos. Ideo autem dicit has ex nocte progenitas: Vt oſtendat & latenter oriri: & intolerabilem eſſe iram deorum. Vno eodēque tulit partu: Diſpoſitio hæc poetæ quæ dicit has & ſimiles eſſe furiis:& cum his eſſe procreatas: hoc agit: ut oſtendat illam prudentium opinione eſſe tam apud ſuperos q̄ in aeris: ſicut apud inferos furias Apparent: præſto ſunt ad obſequium: Vnde etiam apparitores conſtat eſſe nominatos. Letum:horrificum uolunt iouem non eſſe mortis auctorem:ſed poſſe mortis genere:uel prodeſſe uel obeſſe mortalibus. Inq; nomen iuturnæ occurrere iuſſit:ut iuturnæ omen fraternæ mortis efficeret. Nō ſecus ac neruo per urbem:ſic ilia deſcēdit ut ſolet ſagitta deſcendere:hinc Statius traxit ut diceret de diſco iacto. Similiſq; cadenti Creſcit in aduerſos. Impulſa:autem proprie: ſic ſupra Incertum qua pulſa manu. Felle ueneni:amaritudine ueneni ſucco noxio:aut certe periphraſticos dixit uenenum. Tranſilit umbras:hyperbole ē:namq; umbras ſemper tella comitantur:hinc ait. Tranſilit umbras ſagitta:male enim quidam auras legunt. Talis:ſe taliter collecta ex nimia ſcilicet furiæ magnitudine. Culminibus deſertis:noctuam dicit non bubonem: nam ait Alitis in paruæ. Bubo autem maior eſt. Serum canit:triſte diuturnum: ut Seraq; terifici cecinerunt omnia uates:Saluſtius Serum bellum in anguſtiis futurum. Sonans clipeumq; euerberat alis: Signa ſunt iſta plangentium. Stridorem:uocis ſcilicet ſonum:nam utrunque tangit augurium & oſcinium & prepetum. Duræ: immiti quæ poſſet fratrem cernere tot laboribus ſubditum. Monſtro: Augurio ex iouis uoluntate uenienti. Obſcenæ uolucres: inuidioſe dixit:nam una eſt. Quo uitā dedit æternam:quia occurrebat:ſed preſtitit immortalitatem dicit hanc eſſe cauſam doloris.

DONA. Non ſecus:interponitur parabola qua narratio interrumpatur: ut legantis tedium excludat. Alitis:noctuam uel bubonem intelligit. Pro uirginitate:pro erepto uirginitatis honore.

CHRI. Dicuntur geminæ peſtes:de his in ſuperioribus diximus: Hic tamē demonſtrat quales ſint furiæ aduerſus ſuperos: Aſper ait Megeram habere uim tantum apud inferos.

SER. Glauco amictu:quaſi nympha propter undarum ſimilitudinem. Ingens arboreum:non ſunt epithera:ſed æneas ingens telum coruſcat arboreum. Contrahe:collige eſt autem hoſtilis iracūdia. Caput quaſſans concutiens & conquaſſans caput. Et iuppiter ho. Ordo eſt ferox hoſtis. Saxum circunſpicit: Homeri hic totus locus eſt. Campo quod forte iacebat: Limes agro poſitus:ſecundū artē priori reſpondit:ſic Saluſtius Eſt in carcere locus quod tullianum appellatur. Manu raptum trepida: aut feſtina aut re uera trepida:quia ſequitur: Sed neque currentem nec ſe cognoſcit euntem. Torquebat: bene imperfecto uſus eſt tempore:quia non eſt perfectum quod uoluit: ut Nec ſpatium totum euaſit: nec pertulit ictum. Nec ſpatium euaſit: hic diſtin-

Tantum effata caput glauco contexit amictu.
Multa gemens:& ſe fluuio dea condidit alto.
Aeneas inſtat contra:telumq; coruſcant
Ingens arboreū:& ſæuo ſic pectore fat. (ctas
Quæ nūc deīde mora ē? aut qd iā turne retra
Nō curſu:ſæuis certandū eſt cominus armis:
Verte oēs tete in facies:& contrahe quicquid
Siue animis ſiue arte uales:opta ardua pennis
Aſtra ſequi:clauſumq; caua te condere terra.

guendum ut ſit totum nec totum pertulit ictum.i. euacuatus eſt impetus ipſius ſpacio longiore. Ac ueluti in ſomnis: Comparatio Homeri. Ne quo ſe eripiat. Totum enim troiani clauſerant. Sortitus fortuna oculis:hunc locum ad feriendum oculis elegit Aeneas: quem fortũa deſtinauerat uulneri. Fulmine tanti:pro tonitru:ſine quo nunq̃ fulmen mittitur. Atri turbinis inſtar:multis utitur comparationibus ad exprimendum nimium impetum. Et inſtar ut ſupra diximus:per ſe plunum eſt: nec recipit præpoſitionem: licet Serenus ad inſtar dixerit: ꝙ in idoneis reperitur auctoribus. Ictus:percuſſus. Nunc participium eſt: ac ſi diceret: cecidit eliſus.

Equidem merui: ſecundum artem rhetoricam: Nam quotiens perſonæ in inuidia ſunt aliæ pro his ponuntur. Vnde ait ego quidem occidi mereor: ſed tu debes ignoſcere parentis intuitu. Nec deprecor: non refuto.

DONA. Aeneas inſtar: redit ad narrationem: quã iterruperat iterpoſitis dictis Iunonis:iouis & iuturnæ. Ingens arboreum:non haſtam:ſed geſtatorem laudat. Pinnis:ſemper pinna & non penna eſt apud Donatum. In ſomnis: ponit parabolam quã quiſque in ſe expertus intelligere poteſt quid Turno euenerit. Vrbem:uel in qua erat Lauinia:uel unde expectaret:auxilium:quod pudor petere uetabat.

Nec quo ſe eripiat:fugiendi occaſio deerat. Audendi fiducia negabatur: nullũ ſperabat auxiliũ ſorore iam remota. Humilis: corpore ideſt ſupplex deiecto faſtu.

CHRI. Alto:profundo:ut ne tam crudele ſpectaculum uideret:nã grauiora ut iã diximus ſunt q̃ uidemus q̃q̃ audimus. Arboreũ expreſſit quid diceret ingens. Quæ nunc deinde mora: amara i hoſtẽ uerba & hominis indubitatam uictoriam ſibi proponentis & quæ ſimpliciter æneæ clemẽtiæ non cõuenirent ſed merita Turni hæc ab eo extorquebãt.

Ille caput quaſſans:non diſcedit a ferocitate ſua: & uictus ſe uictum fateri non uult. Neque humanis æneæ uiribus cedit:ſed a ioue ſuperari dolet. Torquebat:incipiebat quid contorquere: ſed defecerũt. uires ut rem perficere non poſſet. Genua.I.Proceleumaticus pes eſt:qui ex quatuor ſyllabis conſtat. Poteſt tamen redire ad dactylum ſi u quæ uocalis eſt conuertatur in conſonantem & facta ſyneręſi genua duarum ſit ſyllabarum. Concreuit:conriguit: ut Subito concreſcunt flumine cruſtæ. De hoc dictum eſt in georgicis. Per inane:uacuum. At qdare uacuum nõ:ſed regionem ab aere occupatam dicimus uacuam:quia ita cedit aer:ut nihil eſſe uideatur. Nec ſpacium euaſit:ideſt non eſt egreſſus ex toto illo ſpatio:qui intercedebat inter ſe & æneam. Ergo defecit in ſpacio anteq̃ ad æneam perueniret:hinc eſt ꝙ non pertulit ideſt ad deſtinatum finem tulit. Nam per incompoſitionem abſolutam rem demonſtrat. Hic illud eſt:ut ſi quis legere inceperit & non totumlegerit dicat legi:ſed non perlegi:quod autem de inſomnio dicit phyſicum eſt. Sortitus fortunam oculis:ideſt ſumens fortunam ideſt fortunatum ictum oculis:quia oculis pelegit quo telũ dirigat: quæ res ſibi futura ſit fortunata. Nec fulmine tanti Diſſultant crepitus:ſententia eſt non uenit tanto impetu fulmen:nam fulminis impetu ſcinduntur nubes. Vnde ipſe diſſultando gignunt crepitum. Turbinis:de quo iam dictum. Ille humilis:optimum exemplum: nam ſuperbiores qui ſunt nũquam cedere potiori uolunt:niſi cum penitus uicti ſunt:& quo tempore nihil illis prodeſt.

Ille caput quaſſans non me tua feruida terent:
Dicta ferox.dii me terent:& iuppiter hoſtis.
Nec plura effatus:ſaxum circunſpicit ingens
Saxũ antiquũ ingẽs campo qui forte iacebat
Limes agro poſitus:litem ut diſcerneret aruis.
Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent
Qualia nũc hominũ ꝑducit corpora tellus.
Ille manu raptum trepida torquebat in hoſtẽ
Altior inſurgens & curſu concitus heros.
Sed neq; currentem ſe nec cognoſcit euntem
Tollentem ue manu ſaxũq; imane mouentem
Genua labãt:gelidus cõcreuit frigore ſanguis.
Tum lapis ipſe uiri uacuum p inane uolutus
Nec ſpacium euaſit totum:nec pertulit ictum
Ac ueluti iſomnis oculos ubi languida preſſit
Nocte qes nequicq̃ auidos extendere curſus
Velle uidemur & in mediis conatibus ægri
Succidimus:non lĩgua ualet nõ corpore notæ
Sufficiunt uires:nec uox nec uerba ſequuntur
Sic turno quacunq; uiam uirtute petiuit:
Succeſſum dea dira negat:tũ pectore ſenſus
Vertuntur uarii:rutulos aſpectat & urbem:
Cunctaturq; metu:telumq; inſtare tremeſcit:
Nec quo ſe eripiat:nec qua ui tendat in hoſtẽ
Nec currus uſquam uidet:aurigamq; ſororẽ
Cunctanti telum æneas fatale coruſcat
Sortitus fortunam oculis:& corpore toto
Eminus intorquet murali concita nunquam
Tormento ſic ſaxa fremunt:nec fulmine tanti
Diſſultant crepitus:uolat atri turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens:oraſq; recludit
Loricæ:& clypei extremos ſeptẽplicis orbes
Per mediũ ſtridẽs tranſit femur:incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplyte turnus
Conſurgunt gemitu rutuli:totuſq; remugit
Mõs circũ:& uocẽ late nemora alta remittũt:
Ille humilis ſupplexq; oculos d̃xtrãq; precãtẽ
Protendens equidẽ merui nec deprecor ĩquit.

SER. Vtere ſorte tua:iterfice hoſtem tuum. Fuit & tibi talis an. Hic diſtinguẽdum ut duo dicat: &

Vtere ſorte tua:miſeri te ſi quã parentis

Tangere cura poteſt:oro(fuit & tibi talis
Anchiſes genitor) dauni miſerere ſenectæ:
Et me ſeu corpus ſpoliatum lumine mauis
Redde meis:uiciſti:&uictum tendere palmas
Auſonii uidere: tua eſt lauinia coniuux.
Vlterius ne tende odiis:ſtetit acer in armis
Aeneas uoluens oculos dextramq; repreſſit.
Et iam iamq; magis cunctanté flectere ſermo
Cœperat infœlix humero cum aparuit alto
Baltheus:& notis:fulſerunt cingula bullis.
Palantis pueri uictum quem uulnere turnus
Strauerat:atq; humeris inimicũ iſigne gerebat
Ille oculis poſtquam ſæui monuméta doloris
Exuuiaſq; hauſit furiis accenſus & ira
Terribilis tu ne hunc ſpoliis indute meorum
Eripiare mihi?palas te hoc uulnere palas
Immolat:& pœnã ſcelerato ex ſãguie ſumit.
Hoc dicens ferrum aduerſo ſub pectore cõdit
Feruidus:aſt illi ſoluuntur frigore membra:
Vitaq; cũ gemitu fugit ĩdignata ſub umbras.

habuiſti patrem:& pater es. Et me redde meis: ordo ẽ:redde meis:ſed ne ex aperto rem uiro forti pudendam peteret:interpoſitione uſus eſt dicens Seu corpus ſpoliatum lumine maius. Tendere palmas Auſonii uidere:ad gloriam æneæ pertiet ꝙ ſe Turnus cũctis præſentibus uictum fatetur. Tua eſt lauinia coniunx:Quæ fuerat cauſa certaminis. Vlterius ne tende: odiis:noli uele crudelitatem tuam ultra fata ꝓtẽdere:ſed redde corpus ſepulchro. Acer in ar.non tantum ad præſens refertur:ſed quia ſemper in armis acer eſſe conſueuit. Cunctãtem flectere ſermo cœperat:Omnis ĩtentio ad æneæ pertinet gloriam :Nam & ex eo quod hoſti cogitat parcere: pius oſtenditur:& ex eo ꝙ eum ĩteremit pietatis geſtat inſigne nam euandri intuitu palantis ulciſcitur mortem. Infœlix baltheus:nulli domino fœlix:& ſic eſt dictum infœlix baltheus ſicut lacedæmõios hymeneos:et ſciendum baltheum habuiſſe Turnũ ad inſultationẽ:& iactantiã:nõ ad utilitatem. Vnde ẽ Atq; humeris inimicum inſigne gerebat. Monumenta do.proprie nam & monumentum ab eo dictum eſt quod mentem moneat. Hauſit:uidit:ut Hauriat nunc oculis ignem crudelis ab alto. Palas immolat:ad ſuæ mõtis & abrupti fœderis ultionẽ te tãq̃ hoſtiam immolat Palas. Frigore:morte: Vt Corpuſq; lauant frigentis & ungunt. Vitaq; cũ ge. fugit indi.ſub um. Indignata uel quia mox præces ueniam non meruerant: uel quia lauiniam fore ſciebat æneæ:uel quia ut ſupra de Camilla diximus diſcedebat a iuuene. Nam uelũt phyſici animam diſcedere a corpore inuitam:cum quo adhuc habitare naturæ legibus poterat:ſic Homerus φυχηΔεκ μελεωνπτ Ιαμενη αιΔοσ Λεβαβερει ονποτμονγοοουσ ακιπουσ ανΔροτηΔα καιηβην.

DONA. Victoria æneæ quam ponit in fine operis perficit atque abſoluit cumulum laudum æneæ : quas a principio ad finem omni artificio continuauit.

CHRI. Merui nec deprecor:Cum uiro forti pudenda res uideretur uitam ab hoſte deprecari : id artificio ſe latenterque agit.Et primo permittit mortem ſuam ſibi:quæ res uidetur poſſe uehementer hoſti miſericordiam commouere.Deinde cum perſona ſua odioſa ſit:interponit perſonam parentis quod ualidiſſimum eſſe poterat:præſertim apud eum qui in patrem pientiſſimus fuit. Vtere ſorte tua : Non concedit plenam uictoriam ſibi:non enim dixit utere fortitudine tua ſed fortuna quæ tibi magis q̃ uirtus fauit. Miſeri parentis:Commiſeratio a ſtatu ꝙ miſer:& a ſanguine ꝙ parens & poſtremo ab ætate :.cum dicit : Dauni miſerere ſenectæ. Et me:dum precatur ut reddat cadauer:poteſt flectere ut condonet uitam. Viciſti : Magna eſt laus ꝙ uicti teſtimonio uictor euadas. Et uictũ : Cum ſummo gemitu pronuntiantur.Nõ enim mouetur morte uir fortis:Sed quod uictus ſit. Auſonii: Quos ego cupiebã adhibere teſtes meæ uictoriæ teſtes erunt meæ ignominiæ.Et hæc etiam flectere potuerunt æneam:ut cum nactus eſſet plenam uictoriam inuictum clemẽtia uteretur quod omnino fortiſſimi uiri eſt. Auſonii:apud quos ſummam gloriam ex rebus per multa tẽpora præclariſſime geſtis acquiſiueram apud eoſdem momento temporis:& illam amito:& ignominiam ſubeo. Videre:quod neq; hactenus uiderant:nec uiſuros putarant. Tua:Qua quid mihi miſerius accidere poteſt: ut uictor præmium uictoriæ ſecum auferat. Lauinia: Emphaſim habet nomen quaſi dicat quam ego mea uita cariorem habui:& propter quam omnes hos labores pertuli. Vlterius ne tende odiis:non enim eſt magni & excelſi uiri cum hoſtem tanta cum gloria ſuperarit:& omnia ſit premia conſecutus : eum occidere uelle.Nam inter magnas fortitudinis partes reponitur inimicitias condonare.Nam uindictam quærere humilis puſilliq; animi: eſſe apparet.Hinc Iuue. Ad ſummam collige ꝙ uindicta nemo magis gaudet q̃ fœmina

Stetit acer:conſtitit non metu quia acer ſed inclinans ad miſericordiam:ignouiſſetq; ſi Turnus Palanti ignouiſſet:Sed cum ex balthei admonitu recordaretur crudelitatis Turni magis pium iudicauit amico euandro: & qui ſua cauſa filium unicum amiſerat ſatiſfacere q̃ inimiciſſimo Turno uitam concedere: ut pietate potiuſq̃ crudelitate ipſum interemerit.Admonet præterea poeta multa in uita facere homines tanquã ad ſuam ĩmortalem gloriam pertineant:ex quibus deinde in exitium ruunt. Id enim ob dirreptum Palantis baltheum opinione ſua deceptus in ſe expertus eſt Turnus. Furiis & ira:implacabili indignatione. Tu:tam immitis. Indutæ ſpoliis meorum:quod nõ ad tuam defẽſionem ſed ad ſuperbam iactãtiam pertinet. Mihi:emphaſim habet quaſi dicat tam forti tam iniuriarum in meos collatarum proſecutori. Pallas:non mea crudelitas:ſed ultio quã Palanti dabo. Immolat:Nõ ueluti hoſtem cæſum:ſed ueluti hoſtiã q̃ fracti fœderis iuſtiſſimũ piaculũ ſit. Scelerato:q contra pacẽ prio & cõtra iura hoſpitalitatis: Deide cõtra fœdus arma ſumpſerat.

Maphei Veggii Laudenſis Poetæ clariſſimi Liber Tertiuſdecimus Additus duodecim æneidos libris.

TVrnus ut extremo uitā ſub marte profudit.
Subdunt ſe rutuli æneæ troiana ſequentes
Agmina: dehic ſupis meriti reddūtur honores
Congaudet gnato ac ſociis memorante maloꝝ
Actorum pater æneas. turni inde latinus
Morte dolet. patriæ miſeranda incendia daunus
Euerſæ: & cari deflet pia funera gnati.
Connubium īſtaurat gnatæ lætoſq; hymeneos.
Rex ſocer æneæ genero: gens utraq; pacto
Fœdere pacis ouat: tum nomine cōiugis urbem
Inſtruit: & tandem placida ſub pace regentem
Tranſtulit æneam uenus aſtra ī ſumma beatum

TVrnus ut extremo deuictus marte ꝑfudit
Effugiētem animam medioque ſub agmine uictor
Magnanimus ſtetit æneas mauortius heros
Obſtupuere omnes: gemitumq; dedere latini
Et durum ex alto reuomentes corde dolorem
Cōcuſſis cecidere animis: ceu frōdibus ingens
Sylua dolet lapſis boreali impulſa tumultu.
Tum tella infigūt terræ: & mucronibus hærent:
Scutaq; deponunt humeris: & prælia damnāt:
Inſanumq; horrent optati martis amorem
Nec frenum nec colla pati captiua recuſant:
Et ueniam orare: & requiem finemq; malorum:
Sicut acerba duo quando in certamina tauri
Concurruut largo miſcentes ſanguine pugnam.
Cuiq; ſuum pecus inclinat: ſin ceſſerit uni
Palma duci: mox quæ uicto pecora ante fauebāt
Nunc ſeſe imperio ſubdunt uictoris: & ultro
Quāq̄ animum dolor altus habet: parere fatent̄
Non aliter rutuli licet ingens mœror adhauſit
Pectora pulſa metu cæſi ducis: inclyta malunt
Arma ſequi: & phrygiū æneā: fœduſq; præcari
Pacis: & æternam rebus belloq; quietem
Tūc turnum ſuper aſiſtens placido ore profatur
Aeneas: quæ tanta animo dementia creuit:
Vt teucros ſuperum monitis ſummiq; tonantis
Imperio huc uectos patereris daunia proles
Italia: & pactis nequicquam expellere tectis?
Diſce iouem reuereri: & iuſſa faceſſere diuum.
Magnū etiā capit ira iouem: memoreſq; maloꝝ
Sollicitat uindicta deos: en ultima tanti
Meta furoris adeſt: quo contra iura fidemq;
Iliacam rupto turbaſti fœdere gētem.
Ecce ſuprema dies aliis exempla ſub æuum
Venturum miſſura iouem ne temnere fruſtra
Fas ſit: & īdignos bellorum accendere motus.
Nunc armis lætare tuis: heu nobile corpus
Turne iaces: at non tibi erit lauinia paruo
Nec dextra tamen æneæ cecidiſſe pudebit.
Nunc rutuli hic auferte ducē ueſtrū: arma uirūq;
Largior: atq; omnem deflendæ mortis honorē.
Sed quæ palantis fuerat ingentia balthei
Pondera tranſmittam euandro: ut ſolatia cæſo
Haud leuia hoſte ferat: turnoq; exultet adempto
Vos memores tamen auſonii melioribus uti
Diſcite bellorum auſpiciis: ego ſydera iuro
Nunq̄ acies: nunq̄ arma libens in prælia moui:
Sed ueſtris actus furiis defendere toto
Optaui: & licuit troianas robore partes.
Nec fatus plura æneas ſe lætus ad altos
Vertebat muros: & troia tecta petebat
Vna ipſum teucroꝝ omnis conuerſa iuuentus
Exultans ſequitur: uolucreſque per arua pedū ui
Quadrupedes citat: incuſans acri ore latinos:
Ignauoſq; uocans: ſtrepit altus plauſibus æther
Et q̄uis inhumata rogis dare corpora ſurgat
Ingens cura animo ſocioſq; imponere flammis
Maius opus tamen æneas ſub pectore uoluens
Primū aris meritos ſuperū mādabat honores:
Tum pingues patrio iugulant ex more iuuēcos.
Immittuntq; ſues: niueaſq; in templa bidētes:
Purpuream effuſo pulſantes ſanguine terram
Viſcera diripiunt: & cæſim in fruſta trucidant.
Denudātq; gregē: & flāmis uerubuſq; remittūt.
Tum uina effundunt pateris: & dona lyei
Accumulāt: plenis uenerantur lancibus aras.
Thura ignes adolent. onerata altaria fumant.
Tum plauſus per tecta mouēt: magnūq; tonātē
Extollunt: uenereinq;: & te ſaturnia iuno
Iam placidam: & meliorem īgenti laude fatētur
Mauortemq; ipſum: tum cætera turba deorum
In medium effertur ſummis cum uocibus altos
Perlata ad cælos: ante omnis gratior unus
Aeneas duplices mittebat ad æthera palmas:
Et puerum pauca ore dabat complexus iulum
Nate in quo ſpes una patris per tanta laborum
Quem uariis actus fatis diſcrimina duxi
Ecce inuenta quies: ecce illa extrema malorum
Erumnis factura modum acceptiſſima ſemper
Atq; optata dies: quam dura in bella uocatus
Sæpe tibi diis auſpicibus meminiſſe futuram
Iam memini: nunc te cū primum aurora rubebit
Craſtina ſublimen rutulorum ad mœnia mittā:
Dehinc ſeſe ad gentē iliacam uoluebat: & alto
Pectore uerba trahens blando eſt ſic ore locutus.
O ſocii per dura ac denſa pericula uecti
Per tantos belloꝝ æſtus: dupliceſq; furores
Armoꝝ: per totq; hyemes: per quicqd acerbum:
Horrendum: graue: triſte: īgēs: per qcqd iniquū:
Infauſtum: & crudele foret: conuertite mentem
In melius: iam finis adeſt: hic meta malorum
Stabit: & optatam latia cum gente quietem
Iungemus. dabit inde mihi lauinia coniunx
Bello acri defenſa italo cum ſanguine mixtam
Troianam transferre æterna in ſæcula gentem.
Vnum oro ſocii auſonios communiter æquo
Ferte aio: & uoſmet ſocero obſeruate latino.
Scæptrum idē ſublime geret. ſententia mentem
Hæc habet: at bello uos: & præſtantibus armis
Diſcite me: & pietate ſequi: quæ gloria nobis
Ceſſerit in promptu ē: ſed cælū & ſydera teſtor
Qui uos tantorum eripui de clade malorum:
Idem ego ſub maiora potēs uos præmia ducant.
Talibus orabat. narioſq; in pectore caſus

Prætéritos uoluens: partamque labore quietem
Haud paruo: nimium ardēti exundabat amore
In teucros: grauibus tandem euaſiſſe periclis
Exultans: uelut exiguis cum ex æthere gyrans
Incubuit pullis: & magno turbine miluus
Inſiliens auido ore furit: ſtragemꝗ minatur.
Tum criſtata ales perculſo pectore mater
Conſurgit miſero gnatorum exterrita caſu.
Roſtrum acuit: totiſꝗ petit conatibus hoſtem:
Et multa expulſum ui tandem cedere cogit
Dehinc pturbatos crocitans exquirit: & omnes
Attonitos cogit pro caris anxia gnatis.
Et tanto ereptos gaudet ſupereſſe periclo.
Non ſecus anchiſa genitus mulcebat amicis
Troianos dictis: antiquum corde timorem
Flagrantiſꝗ agitans curas: & gaudia longis
Tandem parta malis: & quæ perferre moleſtum
Ante fuit: meminiſſe iuuat: uerum altior idem
Ingenti: & clara æneas ſupereminet omnes
Virtute excellens: & pro tot numina donis
Exorat: ſummiſque iouem cum laudibus effert.
Interea rutuli: magnum: & miſerabile funus
Exanimumꝗ ducē tulerant ſub tecta frequētes.
Correpti mœrore animos: largumꝗ pluentes
Hymbrem oculis: & iam lato clamore latinum
Defeſſum: & uarios agitantem pectore caſus
Complerant: qui poſtꝗ altos crebeſcere queſtus
Et turnum ingenti confoſſum uulnere uidit:
Haud tēuit lachrymas: dehic mœſtū lēiter agmē
Corripuit manibus uerbiſꝗ ſilētia ponens.
Ceu ſpumantis apri quando per uiſcera dentes
Fulmineos canis excepit præſtantior omni
Ex numero: tunc infauſto perterrita caſu
Cætera turba fugit latrantum: atꝗ ore magiſtrū
Circunſtans querulo pauitat: magnoꝗ ululatu
Infremit: ac commota manu dominiꝗ iubentis
Ore ſilet: gemitumꝗ premit: ſeſeꝗ cohercet.
Haud aliter rutuli ſuppreſſa uoce quierunt.
Tunc ſic illachrymans rex alto corde latinus
Verba dabat: quantos humana negocia motus
Alternaſꝗ uices miſcent quo turbine fertur
Vita homium o fragilis damnoſa ſupbia ſceptri
O furor o nimium dominandi innata cupido
Mortales quo cæca uehis? quo gloria tantis
Inflatos tranſfers animos quæſita periclis?
Quot tecum iſidias? quot mortes: quāta maloꝝ
Magnorum tormēta geris: quot tela quot enſes
Ante oculos ſic cernis habes: heu dulce uenenū
Et mundi letalis honos: heu triſtia regni
Munera: quæ haud paruo conſtēt: & grādia regꝫ
Pondera: quæ nunꝗ placidam promittere pacem
Nec requiem conferre queant: heu ſortis acerbæ
Et miſeræ regale decus: magnoꝗ timori
Suppoſitos regum caſus pacique negatos
Quid turne ingēti auſoniam mouiſſe tumultu
Et dura æneadas turbaſſe in bella coactos.
Quid iuuat & uiolaſſe ſacræ promiſſa quietis
Pignora? quæ tibi tanta animo impatiētia uenit:
Vt martem cum gente deum: iuſſuque tonantis
Huc uecta gereres: & noſtris pellere tectis
Vltro inſtans uelles: natæque abrumpere fœdus
Pollicitæ genero æneæ: & me bella negante
Dura mouere manu: quæ tanta inſania mentem
Implicuit: quotiens te in ſæui martis euntem
Agmia ſublimemꝗ i equo: & radiātibus armis
Tentaui reuocare: & iter ſuſpendere cœptum
Corripui: & pauitans cedētem in limine fruſtra.
Inde ego quanta tuli: teſtantur mœnia tectis
Semirutis magniꝗ albentens oſſibus agri:
Et latium toto uacuatum robore: & ingens
Exitium fluuiiꝗ humana cede rubentes
Et longi trepidiꝗ metus: durique labores
Quos totiens ſenior per tanta pericula cœpi.
At nunc turne iaces: ubinam generoſa iuuentæ
Gloria? & excellēs animus? quo ſplendidus altæ
Frōtis honos? quoniam illa decēs frōtis imago?
Ah quātas dauno lachrymas acreſꝗ dolores
Turne dabis: quāto circunfluet ardea fletu
Sed nō degeneri & pudibundo uulnere foſſum
Aſpiciet: ſaltem hoc miſeræ ſolamen habebit
Mortis: ut æneæ troiani exceperis enſem.
Hæc fatus lachrymiſꝗ genas impleuit abortis.
Tum ſeſe ad turbam uoluēs: miſerabile corpus
Attoli: & charam mœſti genitoris ad urbem
Deferri: atꝗ pios fieri mādabat honores.
Mox circunfuſi rutuli lato agmine cæſum
Sublimem ingēti iuuenem poſuere pheretro:
Multa ſup teucrum raptorum inſignia ſecum
Et galeas: & equos: enſeſꝗ & tela ferentes
Poſt currus phrygia ſudantes cæde ſequuntur.
It lachrymās: & ducit equū docta arte metiſcus
Rorantem: & fletu madidum qui uexerat ante
Victorem turnum: atꝗ hoſtili ſtrage furentem.
Hinc alii uerſa arma gerunt: tum cætera pubes
Flēs ſequitur: largiſꝗ humectat pectora guttis
Et iam feſſi ibāt per muta ſilentia noctis
Cædendis ſeſe: greſſumꝗ in tecta latinus
Flexerat ingenti turbatus funere mētem
Vna omnes lachrymas: matres: pueriꝗ: ſeneſꝗ
Fūdebant mœſtam implētes mugitibus urbem.
Inſcius ad tātos daunus ſupereſſe dolores
Et gnatum extremo cōſumptum marte ſupbā
Effudiſſe animam: largiſꝗ ad mœnia duci
Cum lachrymis: alios gemitus curaſꝗ fouebat
Nanꝗ ex diuerſa caderēt dum parte latini:
Et calido turnus fœdaret ſanguie terram
Vrbem ingēs flamma: & muros iuaſerat altos
Fumabatꝗ rutis miſeri patris ardea tectis
Et tota in cinerem uergebat: & aſtra fauillæ
Altiuolæ implebant: nec ſpes plus ulla ſalutis
Siue quidē ſic diis placitum ē: ſeu præſia turni
Signum ut fata darēt horrēdo marte perempti
Extemplo concuſſi animos: turbataꝗ ciues
Pectora cædētes miſerandæ ſortis iniquum
Deflebant caſum: longoꝗ ex ordine matres
Atꝗ auidos totis fugiebant uiribus ignes.
Ac ueluti cum nigra cohors poſuere ſub alta
Arbore & in fiſſa radice cubilia longo
Formicæ inſtantes operi. ſi dura ſecuris
Incumbat: uerioꝗ infringat culmine paruas
Sæua caſas: mox certatim ſeſe agmine ſparſo
Corripuit: mœſtæꝗ fuga: trepidæꝗ feruntur
Et uelut ignitum teſtudo euerſa calorem
Cum ſenſit luctata diu: pedibuſꝗ renitens

Caudam agitanſq; caput magna ui cedere tẽtat.
Aeſtuat:& multa inſidians conamĩa miſcet.
Haud aliter miſeri per tanta pericula ciues
Iactabant ſeſe:& turbata mente ferebant.
Ante omnes ſenio confectus ad æthera uoces
Fundebat querulas daunus:ſuperoſq; uocabat.
Tum uero e mediis uiſa ẽ conſurgere flammis
Percuſſiſq; ales uolitare per aera pennis
Indicium nomenq; urbis uerſæ ardea ſeruans:
Et cui ſublimes ſtabant in mœnibus arces
Mutata effuſis nunc circum labitur alis.
Attoniti nouitate omnes:monitiſq; deorum
Haud paruis confuſi humeros atq; ora tenebant.
At daunus patriæ ardenti concuſſus amore
Euerſæ:duros gemitus ſub corde premebat.
Hæc inter magno uolitans prænuntia motu
Fama ruit:latiiq; animos clamoribus implet
Aduentare nouum multo cum milite funus:
Et turnum exanimem:& lætali uulnere uictum.
Mox turbati omnes nigras duxere frequentes
Incenſas ex amore faces ardentibus agri
Collucent flammis: dehinc ſe uenietibus addũt.
Quos poſtquam toto uidere ex agmine matres
Percuſſis uocem palmis ad æthera tollunt.
At daunus cari ut patuerunt funera nati
Subſtitit:& demum ingenti correpta dolore
Ora mouens medium ſeſe furibundus in agmen
Proripuit:turnumq; ſuper proſtratus & hærens
Quamprimum fari potuit:ſic edidit ore
Nate patris dolor:& feſſæ miſeranda ſenectæ
Rapta quies quo me tantis iactare periciis
Duxiſti:& ſæuis tandem deuicte ſub armis.
Quo tua me preſtans animi conſtantia uexit.
Hic claræ uirtutis honos:& gloria ſceptri:
Hoc magni decus impium? tales ne triumphos
Nate refers? hæc illa quies promiſſa parenti?
Afflicto:totiens? hæc meta optata laborum.
Heu miſerum q̃ præcipites labentia caſus
Sæcla agitant:quanto uoluuntur fata tumultu:
Qui iam ſublimes referebas clarus honores:
Et magnus toto in latio:quem troes in armis
Horrendum:& trepidi totiens ſenſere furẽtem:
Nũc mi turne iaces miſerãdum:& flebile corpus
Iam mutũ ẽ ſine uoce caput:quo pulchrior alter
Non fuit in tota auſonia:nec gratior ullus
Eloquio:nec quis poſitis ingentior armis
Nate ubi forma nitẽs? niueaq; in fronte ſerenus
Ille decor? dulciſq; oculorum aſpectus:& altæ
Sydereus ceruicis honos? his gloria martis
Contigit auſpiciis:tali rediture paratu
Diſcedens uoluiſti auidis te credere bellis:
Heu mortẽ inuiſam quæ ſola ultricibus armis
Elatos frenas animos communia toti
Genti ſceptra tenens:æternaq; fœdera ſeruans:
Quæ magnos paruoſq; teris q̃ fortibus æquas
Imbelles populiſq; duces:ſeniumq; iuuentæ.
Heu mortẽ obſcuram quæ cauſa indigna coegit
Eripere:atq; meum crudeli uulnere natum
Afficere:o fœlix tam grato cædis amata
Succeſſu lætare tuæ quæ tanta dolorum
Fugiſti monumenta grauiſq; immania caſus
Pondera,quid miſero genitori plura paratis
O ſuperi? natum rapuiſtis:& ardea flammis
Cõſumpta in cinerẽ uerſa ẽ:nunc æthera pennis
Verberat:ah me turne tua plus cæde cruento.
Deerat adhuc ſors iſta patris ſuprema ſenectæ.
At uero tali ſe res cum fœdere uerſant
Vt quẽ infeſta furẽs miſerum fortuna moratur
Illum omni petat infrendens:& turbine cogat:
Dixerat:& multa illachrymãs largo ore rigabat
Hymbre:trahẽs duros gẽitus rabidoſq; dolores
Qualis:ubi incubuit ualidis iouis unguibus ales
Et paruum effuſo diuulſit ſanguine fœtum
Cerua uidens: miſeri turbantur funere nati.
Poſtera lux latum ſplendore impleuerat orbem.
Tunc pater infractos fatali marte latinus
Defeciſſe uidens italos:totamq; potenti
Cedere fortunam æneæ:belliq; tumultum:
Ingentiſq; animo curas & fœdera uoluens
Connubii promiſſa ſuæ nateq; hymeneos.
Preſtantes uocat electos ex agmine toto
Mille uiros:qui dardanium comittẽtur ad urbẽ
Spectatum uirtute ducem : iungitq; togatos
Multa oratores memorans:& euntibus ultro
Impat ut (quando auſpiciis:monitiſq; deorum
Troianam miſcere italo cum ſanguine gentem
Expediat) placido interſint animoq; reuiſant:
Aeneadaſq; uehant alta inter mœnia læti.
Interea ipſe urbẽ labefactam:& uulgus inerme
Componit:ſolidatq; animos requieq; futuram
Spondet:& æternam uentura in ſæcula pacem
Inde iubet meritos turba plaudẽte triumphos
Sublimeſq; domus fieri regalis honores.
Atq; alacris monet unanimes ut fronte ſerena
Occurrant genero uenienti:& pectore toto
Excipiant gentem iliacam:magniſq; receptent
Plauſibus:optatæq; effundant pacis amores.
Iamq; iſtructa cohors teucrorum caſtra ſubibat
Cincta comas ramis oleæ:pacemque rogabat.
Quam bonus æneas ad ſe intra regia duci
Tecta iubet:cauſamq; uiæ placido ore requirit
Tunc ſenior ſic incipiens ardentia drances
Verba mouet nimium erepti pro funere turni
Exultans:o troianæ dux inclyte gentis
Gloria ſpeſq; phrygũ:quo nec pietate: nec armis
Maior in orbe fuit:uicti obteſtamur:& omnes
Iuramus deoſq; deas inuitus in unum
Conflatum uidit latium:& temerata latinus
Fœdera nec phrygios unq̃ turbauit honores.
Quin nate(quando ſuperum ſic uota ferebant)
Conubia:& generum magno te optabat amore.
Sed quicquid tãto armorum flagrante tumultu
Tãtorum furiiſq; opum:atq; laboribus actum ẽ
Id rapidus turni:& ſtimulis incẽſus iniquis
Confectuſq; odiis furor attulit ille negantes
Inuitaſq; dedit latias in prœlia gentes
Illum omnis conuerſa cohors poſcebat ut armis
Cederet:& magnum fineret ſuccedere pactis
Connubiis anchiſiaden:inde optimus ambas
Iungebat palmas defeſſa ætate latinus
Infractus:nimioq; ardentem marte rogabat:
Nec noſtræ potuere preces inflectere durum:
Nec diuum portenta animum: quin acrius ignẽ
Spumabat ferus ore uomens:bellumq; ciebat.

At uero dignum inuenit pro talibus auſis
Exitium qui te tandem uictore momordit
Nigrantē ꝓſtratus humū:nunc improbus ædes
Tartareas uiſurus eat quæratq; ſub imo
Nunc alias acheronte acies:alioſq; hymeneos.
Tu melior ſuccede bonis laurentibus hæres.
In te omniſq; domus:& feſſi inclinata latini
Spes iacet:unum omnes itali ſup aurea mittunt
Sydera:& ingentem bello & cæleſtibus armis
Extollunt:& uera canunt præconia uoces.
Te grauium ueueranda patrū conſultaq; turba:
Inualidiq; ætate ſenes:te læta iuuentus:
Et cupidæ matres:pueri:innuptæq; puellæ.
Vnanimes æquo ore uolunt:turnūq; ſub armis
Exultant cecidiſſe tuis:te tota precatur
Auſonia & claris præſtantem laudibus effert:
In te unum conuerſi oculi:pater ipſe latinus
Iam ſenior ſola hæc longeuæ munera uitæ
Qui gnatam tibi iungat habet generiq; nepotes
Troianos italo admixtos in ſæcula mittat.
Ergo age magne uēi teucrorum ductor:& altos
Ingredere:& celebres cape quos ſpōdemus hono
Finierat:cuncti eadē ſimul ore fremebant. (res
Quos pius æneas hylari cum fronte receptos
Proſequitur paucis:& amico pectore fatur.
Nec uos:nec placida ſolitum ſub pace latinum
Arguerim:uerum infeſti uiolentia turni
Tātū opus haud dubito:& tāti diſcrimīa martis
Conciuit:iuuenilis enim plus laudis amore.
Quicquid ideſt tamen auſonii nil pacta recuſo
Connubia:& ſanctam æterno cum fœdere pacē
Iungere.rex idem impium:& uenerāda tenebit
Scæptra ſocer:ſtatuetq; mei mihi mœnia teucri
Et nomen naræ urbis erit:ſocioſq; penates
Adiiciam uos:communes in ſæcula leges:
Concordeſq; ingenti animo mittetis amores:
Interea quod reſtat adhuc imponite flammis
Corpora:quæ duri miſeranda inſania belli
Arripuit:dehincq̄ primum craſtina ſurget
Clara dies:læti laurentia tecta petemus.
Dixerat:& tanto affatu conuerſa tenebant.
Ora ſimul:ſtupefacti omnes:& apertius ingens
Mirantes pietatis opus:mox robore toto
Congeſtas rapuere pyras:ignemq; repoſtis
Ciuibus immiſere:altumq; ſub æthera fumus
Euolat:atq; atris cælum ſublime tenebris
Conditur:innumeras ex omni rure bidentes
Glandilegoſq; ſues iugulant pingueſq; iuuēcos.
Immittuntq; rogis latos incendia campos
Enudant:fremit impulſus clamoribus aer.
Iamq; ſequens clarū extulerat lux aurea phœbū.
Tunc teucri auſoniiq; omnes mixto agmīe læti
Conſedere in equis:& greſſū ad tecta mouebant
Laurenti:atq; altis erectam mœnibus urbem:
Ante omnes pius æneas:poſt ordine drances
Multa duci ſenior memorans:dehinc unica ꝓles
Aſcanius:multumq; animi maturus alethes:
Et grauis ilioneus mneſtheuſq; acerq; ſereſtus.
Sergeſtus fortiſq; gyas:fortiſq; cloanthus.
Poſt alii mixtimq; itali teucriq; ſequuntur.
Interea effuſi ſtabant per mœnia ciues:
Sublimiſq; alta ſtatuebant laude triumphos
Troianam cupido expectantes pectore turbam.
Et iam aduentabant quos læta fronte latinus
Occurrens magna excepit comitante caterua.
At poſt q̄ medio uenientem ex agmine uidit
Dardanium æneam haud uera illuſit imago:
Nanq; omnes ſuper excellens atq; altior ibat.
Et late regalem oculis ſpargebat honorem
Sydereis:tunc cum primū data copia fandi eſt:
Et uoces capere atq; optatas iungere dextras
Incipit:& prior affatur placido ore latinus.
Veniſti tandem:cupidum nec fixa fefellit
Spes animum lux troianæ clariſſima gentis:
Magnorum quē iuſſa deum tot caſibus actum:
Italia & noſtris uoluerunt ſiſtere tectis:
Quanq̄ humana furēs nimis auſa licētia ſanctas
Turbarit leges:& diuum exciuerit iras:
Quin etiam inuictū totiēs meq; arma negātem
Tardiderit duri perferre pericula martis
Factū etenim:ſed nec paruo ſat numina iuſtas
Indignata animis:miſere ultritia pœnas.
Nunc age magne phrygū ductor:q̄do oīs origo
Seditionis abeſt:& tanti criminis auctor.
Connubiis ſuccede:& promiſſis hymenæis.
Sunt mihi regna:iacent ereptis opida muris
Sola autem reſſæ ſpes unica nata ſenectæ
Te generum:& natū tēpus cōplector in omne.
Quē contra bonus æneas rex maxime nullam
In te horum cauſam armorum tātiq; tumultus
Crediderim:placidæ aſſueto ſub tēpore pacis.
Et ſi qua eſt:pone hanc curam pater optime q̄ſo
Nunc adſum:& patrē & ſocerū te lætus ī omnis
Accipio caſus:magni mihi ſurgit imago
Anchiſæ:& rurſum ardebo genitoris amore.
Talibus orabant inter ſe:& tecta ſubibant
Regia:cum ſtudio effuſæ matreſq; nuruſq;
Longeuiq; patres ſtabant iuuenumq; cohortes
Pulchra reuiſentes troianæ corpora gentis
Ante omnes magnum æneā:cupidoq; notabant
Altum animo genus:& præſtantē frōtis honorē
Quæſitamq; alacres pacemq; optata quietis
Munera laudabant:ceu quando longus & ingēs
Agricolas tenuit reſolutis nubibus hymber
Suſpenſos:curuumq; diu requieuit aratrum.
Tunc ſi clarus equos ſpatioſo limine titan
Laſſet:& aurato cælum ſplendore ſerenet
Lætitia exundant:& ſeſe hortātur agreſtes.
Non ſecus auſonii tam læto ī tempore rerum
Compoſuere animos:& iam rex alta latinus
Atria:regaleſq; aditus intrarat:& una
Optimus æneas:ſequitur quem pulcher iulus:
Dehinc itali mixtiq; phryges:tum ſplēdida læto
Applauſu:& magno completur regia cœtu.
Hæc inter matrum innumera nurumq; caterua
In medium comitata uenit lauinia uirgo:
Sydereos deiecta oculos quam troius heros
Virtute & forma ingentem mirabile dictu
Vt uidit:primo aſpectu ſtupefactus inhæſit:
Et ſecum turni caſus miſeratus acerbos
Qui haud pua ſpe ductus ouans in p̄lia tantos
Ciuiſſet motus:duriſque arſiſſet in armis:
Tum uero æterno iunguntur fœdera nexu
Connubii:& multa canunt cū laude hymeneos.

De hinc plauſus fremituſq; altũ ſup aera mittũt:
Et lætam uocem per regia tecta uolutant.
At fidum interea æneas affatur achaten.
Vadat:& andromachæ quõdã data műera ueſtes
Intextas auro ferat:& quod ſæpe ſolebat
Dum res troianæ ſtabant circundare collo
Auratum gemmis circunſeptumque monile.
Præterea magnum cratera in pignus amoris:
Quem priamus patri anchiſæ donauerat olim
Nec mora iuſſa ſeq̃ns pulcherrima portat achates
Munera:tum ſocer ingentem cratera latinus
Donatum capit:ac coniunx lauinia ueſtes
Atque monile decens placido dehĩc pectore ſeſe
Demulcent:uariiſq; trahunt ſermonibus horas.
Et iam tarda epulas fugientis tempora lucis
Poſcebãnt:mox regali conuiuia luxu
Effundunt latoſque alta intra tecta paratus.
Conuenere omnes ſtrato diſcumbere in oſtro
Delitus iuſſi:& dapibus ſe inſerre futuris.
Dat manibus cryſtalus aquas: mẽſiſq; reponunt
Flauentem cererem:tum læta fronte miniſtri
Innumeri magno diſtinguunt ordine curas.
Pars dapibus reficit menſas:pars pocula miſcet:
Craterasque replet:nunc ac nunc uoluitur illac
Turba frequens:uarios miſcentq; p atria motus.
At puerum pater immotis ſpectabat iulum
Luminibus: uultum admirans moreſq; latinus:
Et grauiter:puerili ex ore cadentia uerba:
Maturumq; aium ante annos:& multa rogabat
Permixtas referens uoces:de hinc oſcula figens
Dulcia cõplexum manibus iunctumq; fouebat.
Et nimium exultãs fœlicem : & munere diuum
Donatum æneam pro tali prole ferebat.
Poſtq̃ epulis compreſſa fames : traducere lõgam
Incipiunt fando:& labentem fallere noctem:
Nunc duros troiæ caſus gentesque pelaſgas:
Nunc fera laurentis memorantes prœlia pugnæ:
Quo primum diffuſæ acies:quo tela uiciſſim
Pulſa loco:qui primus ouans inuaſerit agmen:
Fulmineumq; ardẽs in equo madefecerit enſem
Præcipue tros æneas ſeniorque latinus
Magnorum heroum latiique antiqua potentis
Geſta recenſebant: fugientemque horrida gnati
Arma ſui ſaturnum italis latuiſſe ſub oris.
Hinc latium dixiſſe:genuſque in montibus altis
Compoſuiſſe uagum:legeſque:& iura dediſſe
Et bacchi:& frugum cultus:dehinc tecta ſecutũ
Eſſe paterna iouem:atq; electra atlantide cretus
Iaſio idæas cælo phrygiæ iſſet ad urbes
Dardanus ex chorito multa cum gẽte profectus
Vtq; inſignẽ aquilam dono:& ioue pr̃e ſuperbus
Hectoreæ gentis ſignum:illuſtreſque tuliſſet
Primus auum titulos troianæ ſtirpis origo.
Talibus atque aliis inter ſe longa trahebant
Tempora:tum fremitus lætæque p atria uoces
Alta uolant:ſtrepitu ĩgenti tectum omne replet.
Dant lucem flammæ:& lato ſplẽdore coruſcant.
Cõſurgũt phryges & cithara reſonante ſequunt
Auſonii:& plauſum ĩgeminant: ſeq; agmine toto
Permiſcent:uariantque pedes : rapiũtq; ferunt
Et iam feſta noueni largo connubia luxu
Attigerãnt celebrata dies:tum maximus heros
Aeneas urbem curuo ſignabat aratro:
Fundabantque domos:& amictas aggere foſſas
Ecce aũt fatu haud paruũ diffundere flammam
Ingentem:& fulgore leuem:& ſe nubibus altis
Miſcentem ſummo lauinia uertice uiſa eſt.
Obſtupuit pater æneas:dupliceſque tetendit
Ad cælum cum uoce manus:ſi iuppiter unquã
Gens monitis troiana tuis:terraque marique
Paruit imperiiſque libens:ſi numina ueſtras
Si merui coluique aras:per ſiquid agendum eſt
Quod reſtat:placidam fœlici afferte quietem
Augurio:& firmate:maliſque imponite finem
Talia iactantem circunſtitit aurea mater
Se uenerem confeſſa:almo & ſic edidit ore
Gnate animo pone hãc curam:& meliora capeſſe
Signa deum:gaudenſq; bonis ſuccede futuris.
Nũc tibi parta quies:nũc meta extrema maloꝝ
Nunc tandẽ optatam componũt ſæcula pacem.
Nec flammam ad cælos platam e uertice caræ.
Coniugis horreſce:at conſtantẽ dirige mentem.
Nanq; erit illa tuum celebri quæ ſanguine nomẽ
Troianoſque auctura duces ad ſydera mittat.
Hæc tibi magnanimos ſublimi prole nepotes
Conferet:egregiis totum qui laudibus orbem
Complebunt:totumque ſua uirtute potentes
Sub iuga uictoreſq; trahẽt : quos gloria ſummo
Oceanum tranſgreſſa ingens æquabit olympo.
Quos tandẽ innumera ardẽs poſt illuſtria regꝝ
Geſta deos factura uehet ſuper æthera uirtus
Hanc flammam uentura tuæ præconia gentis
Deſignant:hoc omnipotens e culmine ſignum
Sydereo dedit:at tantarum in munere laudem
Quam ſtatuis dicas a nomine coniugis urbem:
Præterea ſacros troia exardente penates
Ereptos compone noua intra mœnia: & altos
Infer ad æternum manſuros tempus honores.
Hi tibi mira feram tanto urbis amore trahent:
Vt uecti ad ſedes alias loca prima latini
Sponte ſua repetent:iterum:iterumq; reuerſi.
O fœlix quẽ tanta manent:de hinc pace tenebis.
Sub placida gentem iliacam:poſt feſſus:& æuo:
Confectus tandem elyſias ſocer ibit ad umbras.
Succedes ſceptro:atq; italis dominabere:leges
Communes teucriſq; ferẽs:tum lætus ad altum
Te mittes cælum:ſic ſtat ſententia diuum.
Dixit:& inde leues fugiens ſe uexit ad auras.
Aeneas tanto ſtupefactam nomine mentem
Percuſſus:diuæ peragit mandata parentis.
Et iam compoſitos fœlici in pace regebat
Dardanidas:& iam decedens ſceptra latinus
Liquerat:& pius æneas ſucceſſerat omnem
Auſoniam:lataq; potens ditione tenebat.
Iam paribus phryges:atq; itali ſe moribus ultro
Et ſocia ingenti firmabant pectora amore.
Concordique æquas miſcebant fœdere leges.
Tum medio uenus exultans ſe immiſit olympo
Ante iouem:& complexa pedes ſic ore locuta ẽ.
Omnipotens genitor qui ſolus ab æthere ſũmo
Cũcta moues:qui rex hominum curaſq; receſſes
Dum teucros traheret fortuna inimica recordor
Spondebas finem ærumnis:rebuſque ſalutem.
Nec tua me promiſſa pater ſententia fallit.

Namq́ omnes gaudere ſacra tris pace per annos
Viderunt italæ nullo diſcrimine partes:
Verum ad ſyderei miſſurum culmina cæli
Pollicitus magnum æneam:meritúq́ ferebas
Illaturum aſtris: quid nunc ſub pectore uerſas?
Iamque optat matura pollos æneia uirtus.
Olli hominũ ſator atq́ deũ dedit oſcula ab alto
Pectore uerba ferens q̃tum cytherea potentem
Aeneam æneadaſque omnes infeſſus amaui:
Et terra:& pelago:& per tanta pericula uectos:
Noſti:& ſæpe equidẽ indolui commotus amore
Gnata tuo:tandemque malis iunone ſecunda
Impoſui finem.nunc ſtat ſententia menti.
Qua ductorem lata phrygum ſuccedere cælo
Inſtitui:& firma eſt:numeroque inſerre deorum
Conſtat:& id concedo libens:tu ſi quid in ipſo
Mortale eſt ad me:atque aſtris ingentibus adde:
Quin ſi alios ſua habet uirtus:qui laude perenni
Accingant ſeſe geſtis preſtantibus orbem
Exhornet:illos rurſum ſuper æthera mittam.
Aſſenſere omnes:ſuperi.nec regia iuno
Abnuit:at magnum æneam ſuadebat ad altum
Efferri cælum:& uoces adebat amicas.
Tum uenus aerias deſcendit lapſa per auras.
Laurentumque petit uicina numicius undis
Flumineis ubi currit in æquora harundine tectus
Tunc corpus gnati abluere:& deferre ſub undas
Quicquid erat mortale iubet de hinc læta recẽtẽ
Fœlicemque animam ſecum ſuper aera duxit
Immiſitque æneam aſtris:quem iulia proles
Indigetem appellat:templiſq́ imponit honores.

Alcini uerſus.

De numero uatum ſi quis ſe ponat homerum:
 Proximus a primo:tum maro primus erit.
Et ſi poſt primum maro ponatur homerum:
 Longe erit a primo quiſquis ſecundus erit.

Cornelii galli uerſus.

Temporibus lætis triſtamur maxime cæſar
 Hoc uno amiſſo quem gemo uirgilium
Sed uetuit relegi:ſi tu patiere libellos
 In quibus æneam condidit ore ſacro.
Roma rogat:p̃cibus & enim tibi ſupplicat orbis:
 Ne pereant flammis tot monumenta ducum.
Atq́ iterum troiam:ſed maior flamma cremabit
 Fac laudes italum:fac tua facta legi.
Aeneamque ſuum fac maior nuntius ornet.
 Plus fatis poſſunt cæſaris ora dei.

P.V.Maronis hortulus

Adeſte muſæ maximi proles iouis
 Laudem feracis prædicemus hortuli
 Hortus ſalubres præbet corpori cibos:
 Varioſque cultus ſæpe cultori refert.
 Holus ſuaue:multiplex herbæ genus
 Vuas nitentes:atque fœtus arborum.
 Non deſit hortis & uoluptas maxima:
 Multiſque commixta modis iucunditas.
 Atque ſtrepentis uitreus ambit liquor
 Sulcoque ductus irrigat riuus ſata:
 Flores niteſcunt diſcolore gramine
 Pinguntque terras gemmeis honoribus.
 Apes ſuſurro murmurant gratæ leni:
 Cum ſumma florum uel nouos rores legunt.
 Fœcunda uitis coniuges ulmos grauat
 Textas ut inumbrat pampinus harundines.
 Opaca præbent arbores umbracula:
 Prohibentque denſis feruidum ſolem comis.
 Aues canoros garulæ fundunt ſonos.
 Et ſemper aures cantibus mulcent ſuis.
 Oblectat hortus:auocat:paſcit:tenet:
 Animoque mœſto demit langores graues.
 Membris uigorem reddit:& uiſus capit.
 Refert labori pleniorem gratiam.
 Tribuit colenti multiforme gaudium.

De Vino & Venere.

Nec ueneris:nec tu uini capiaris amore:
 Vno nanque modo uina uenuſque nocent.
Vt uenus eneruat uires:ſic copia uini:
 Et tentat greſſus:debilitantque pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri:
 Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale cupido:
 Sæpe manus:itidem bacchus ad arma uocat.
Perdidit horrendo troiam uenus improba bello
 Et lapithas bello perdis iacche graui
Denique cum mentes hominum furiarit uterq́:
 Et pudor:& probitas:& metus omnis abeſt:
Compedibus uenerem uinclis conſtringe lyæũ:
 Nec te muneribus lædat uterque ſuis
Vina ſitim ſedant:natis uenus alma creandis:
 Serua fines horum:tranſiluiſſe nocet.

De liuore.

Liuor tabificum malis uenenum
 Intactis uorat oſſibus medullas.
 Et totum bibit arbutus cruorem.
 Quod quiſque furit inuidetque forti
Vt dedit ſibi pœnas ſemperque ipſe eſt.
 Teſtatur in gemitu graues dolores:
 Suſpirat gemit:incutitque dentes:
 Sudat frigidus intuens quod odit:
 Effundit mala lingua uirtus atrum.
 Pallor terribilis genas colorat:
 Infœlix macies renudat oſſa
 Non lux:non cibus eſt ſuauis illi.
 Nec potus iuuat:aut ſapor lyæi:
 Nec ſi pocula iuppiter propinet.
 Atque hæc porrigat:& miniſtret hebe:
 Aut tardat ganymedes ipſe nectar.
 Non ſomnum capit:aut quieſcit unquam
 Torquet uiſcera carnifex cruentus.
 Veianos tacitos mouet furores.
 Intentans animo faces erumnys.
 Et talis titii quo uultur intus
 Qui ſemper lacerat comeſti mentem.
 Viuit pectore ſub dolente uulnus.
 Quod chironia nec manus leuaret:
 Nec phœbus:ſoboles ue clara phœbi.

De cantu ſyrenarum.

Syrenas uarios cantus acheloia proles:
 Et ſolis:& miſeros ore ciere modos.
Illarum uoces:illarum muſa mouebat:
 Omnia quæ thimele carmina dulcis
Quod tuba:quod lyrui:qđ cornua rauca fuerunt
 Quodque foraminibus tibia mille ſonat.
Quodque leues calami ſuauis cantat & ædo:

Quod lyra:quod citharæ:q̄d moribundus olor
Illecior nautas dulci modulamine uocis:
Mergebat auide fluctibus ionus.
Sanguine ſiſiphio generatus uectus ulyxes:
Et totes ſolida præſtitit arte ſuos.
In leui cæra ſociorum callida circes:
Atq; ſuas uictis præbuit ipſe manus.
Tanſiluit ſcopulos & inhoſpita littera claſſis:
Illi præcipites diſſiluere freto.
Sic blandas uocis notas:ac carmina uicit.
Sic tamen exitio monſtra canore dedit.
Eiuſdem
Clarus inoffenſo redibat lumine titan:
Lectificuſq; dies erat omnibus æthere puro.
Voſq; ſimul iuuenes animis:& uoce fauentes
Concelebrate diem notis fœlicibus almum:
Proſper ut is ſemper redeat uatiq; quot annis
Aſmendæ referam alacres ſua mantua uati.
De fortuna.
Fortuna potens:tantum
Iuris atrox quæ uendicas
Euertis quæ bonos:eligis improbos :
Nec ſeruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus.
Fortuna innocuos cladibus afficit .
Iſtos illa uiros pauperie grauat.
Indignos eadem diuitiis beat .
Hæc aufert iuuenes:& retinet ſenes
Iniuſto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis admittit tranſit ad impios :
Nec diſcrimen habet:rectaq; iudicat:
Inconſtans fragilis perſida lubrica.
Nec quos clarificat perpetuo fouet .
Nec quos deſerit perpetuo premit .
De Orpheo.
Treicius quondam uates
Fide creditur canora :
Mouiſſe ſenſus trium fratrum :
Atq; omnes tenuiſſe uagos:
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa .
Suaui ſono teſtudinis
Arbores ſecutæ umbram ferunt præbuiſſe uati:
Sed placidis hominum dictis
Fera corda mitigauit:
Doctaq; uitam uoce temperauit.
Iuſtitiam docuit:cœtu quoq; congregauit uno:
Moreſq; agreſtes expoliauit orpheus.
De ſe ipſo.
Mellifluum quiſquis romanum neſcit homerū
Me legat:& lecto credat utrunque ſibi.
Illius immenſos miratur græcia campos:
At minor eſt nobis:ſed bene cultus ager.
Non miles paſtor curuus non deſit arator :
Hæc grais conſtant ſingula:trina mihi.
De ætatibus animalium.
Per binos decies que nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quod & implet uita uirorum
Hos nouies ſuperat uiuendo garula cornix:
Et quater egreditur cornicis ſæcula ceruus:
Alipedem ceruum ter uicit coruus & illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales:
Quam nos perpetuo decies peruertimur æuo
Nymphæ amadriades:quarū longiſſima uita eſt
Hæc cohibet fines uiuacia fata animantum.
Cætera ſecreta nouit deus arbiter æui:
De ludo.
Sperne ludum:uerſat mentes ueſana libido.
Fraude carere graues:ignari credite doctis:
Luſuri nūmos:animos quoq; ponere debent.
Iraſci nemini uictos placet optime frater.
Ludite ſecure quibus eſt æs ſemper in archa
Si quis habet nummos ueniens exibit inanis
Luſori cupido ſemper grauis exitus inſtat.
Sancta probis pax eſt:iraſci deſine uictus.
Nullus ubiq; poteſt fœlici ludere dextra.
Initio furiis ego ſum tribus addita quarta.
Plecte truces animos:ut uere ludere poſſis.
Ponite mature bellum præcor:iraq; ceſſet.
Monoſtica de erumnis Herculis.
Prima clionei tolerata erumna leonis:
Proxima lerneam ferro:& face contulit hydrā.
Mox herymantheum uis:tertia perculit aprum.
Aripedis quarto tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit uolucres diſcrimine q̄nto
Treiciam ſexto ſpoliauit amazona baltheo.
Septima in argeis ſtabulis impenſa laboris.
Octauo expulſo numeratur adorea tauro.
In diomedis uictoria noua quadrigis.
Gerione extincto decimam dat hyberia palmam
Vndecimum mala heſpidū diſtracta triumphū
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris:
Argumenta duodecim librorū æneidos.
Aeolus immittit uentos iunone precante:
Troianoſq; uagos libycas expellit in oras.
Solaturq; uenerem dictis pater ipſe dolentem:
Aeneam recipit pulchra carthagine dido:
Cui uenus aſcanii ſub imagine mittit amorem.
Secundi.
Cogitur æneas bellorum exponere cauſas:
Graiorumq; dolos:& equū:fraudēq; ſinonis:
Excidiumq; urbem:priamiq; miſerrima fata.
Vtque patrem impoſitum forti ceruice per ignes
Extulerit:claramq; amiſerit ipſe creuſam.
Tertii.
Poſt caſum troiæ fabricata claſſe ſuperſtes:
Vela dat æneas:urbemque in littore thraces
Mox aliam pulſus creteis condidit oris.
Cedit & hic:helenūq; uidet:preceptaq; ſumit
Aetnæum cyclopa fuit ſepelitque parentem.
Quarti.
Ardet amore graui dido ſorore anna ſuadet
Nubere:iunguntur nimbo cogente ſub antro.
Incuſat precibus patrem contemptus hiarbas:
Nauigat æneas iuſſu iouis:illa dolore
Impatiens:& amore necem ſibi protinus infert.
Quinti.
In ſiculas iterum terras fortuna reducit
Aeneam:tumuloque patris perſoluit honorem.
Tum cogit naues incendere troadas iris.
Troes ibi linquunt ſocios:uenus anxia placat
Neptūnum:ſomnus palynurū mergit in undas.
Sexti.
Sacratam phœbo cumarum fertur in urbem
Rex phrygius:uatiſq; petit reſponſa ſibyllæ.

Miſenum ſepelit:poſt hæc adit infera regna
Congreſſuſq; patri diſcit genus omne ſuorum
Quoq; modo caſus ualeat ſuperare futuros.

Septimi.

Tandem deueniunt laurentia troes in arua.
Et pace accepta læti noua mœnia condunt.
Nocte ſatam iuno furiam uocat illa latinos
Inter:& æneidas bellum ſerit:& ciet arma.
Protinus auxiliis terra inſtruit itala turmas.

Octaui.

Vidit ut æneas ſumma ui bella parari:
Arcadas euandrumq; ſenem ſibi fœdere iungit.
Dardanioq; duci ſociatur hetruria tota.
Arma petit genitrix:dat mulciber:in clipeoq;
Res pingit latias:& fortia facta nepotum.

Noni.

Ad turnum propere iunoni mittitur iris:
Infeſtatq; animos:aciem mouet ille phrygaſq;
Obſidet inde igni euerſa eſt æneia claſſis.
Euryalus:niſuſq; ruunt:nece prœlia noctis.
Vi turnus potitur caſtris: impellitur inde.

Decimi.

Placat & uxorem dictis & iurgia natæ
Iuppiter auxiliis inſtructus troius heros:
Aduenit:occurrũt populi:atq; in littore pugnãt.
Occidit:a turno palas:uictorq; ſuperbus
Aeneæ eripitur:mezentius interit acer.

Vndecimi.

Occiſis proprium pars utraq; reddit honorem
Supplicibus calydone ſatus negat arma latinis.
Cum turno alterno iurgat certamine drances
Aeneas equitem præmittit & obuia uirgo
Excipit:extincta rutuli dant terga camilla.

Duodecimi.

Troianis rutuliſq; placet coniungere fœdus.
Id rutuli rumpunt:nato uenus alma medetur
Dictamo:rutuliq; ruunt periuria uicti.
Cogitur æneæ dauni concurrere proles.
Palantea necem miſero dant cingula turno.

P.V.Maronis de muſarum iuuentis.

Clio geſta canens tranſactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu.
Comica laſiuo gaudet ſermone thalia.
Dulciloquis calamos euterpe flatibus urget
Terpſicore affectus citharis mouet:impat auget
Plectra gerens eratho ſaltat pede:carmine uultu:
Carmina calliope libris heroica mandat.
Vrania poli motus ſcrutatur & aſtra.
Signat cuncta manu:loquiturq; polymnia geſtu
Mentis apollineæ uis has mouet undiq; muſas
In medio reſidens complectitur omnia phœbus.
Clio hiſtorias inuenit:melpomene tragædias
Talia comœdias:euterpe tibias:terpſicore
Pſalterium:eratho geometriam:calliope litteras.
Vrania aſtrologiam:polymnia rhetoricam.

Epitaphia uirorum illuſtrium.

Palladius.

Conditus hic ego ſum:cuius modo ruſtica muſa
Per ſiluas:per rus uenit ad arma uirum.

Aſclepiades.

Tityron ac ſegetes cecini maro:& arma uirumq;
Mantua me genuit:parthenope ſepelit.

Euſebius.

Virgilius iacet hic:qui paſcua uerſibus edit:
Et ruris cultus & phrygis arma uiri.

Pompelianus.

Qui pecudes: qui rura canit:qui prœlia uates:
In calabris moriens hac requieſcit humo.

Maximianus.

Carminibus pecudes:& rus:& bella canendo:
Nomen inextinctum uirgilius meruit.

Vitalis.

Mantua mi patria eſt:nomẽ maro: carmina ſiluæ
Ruraq; cum bellis:parthenope tumulus.

Baſilius.

Qui ſiluas:& agros:qui pœlia uerſibus ornat
Mole ſub hac ſitus eſt ecce poeta maro.

Aſmodianus.

Paſtores:uates ego ſum:cui rura:duceſq;
Carmina ſunt:hic me preſſit acerba quies.

Vouianus.

A ſiluis ad agros:ab agris ad prœlia uenit.
Muſa maronis adeſt nobilis ingenio.

Eugenius.

Bucolica expreſſi: & ruris præcepta colendi:
Mox cecini pugnas:mortuus hic habito

Iulianus.

Hic data uirgilio requies:qui carmine dulci
Et pana:ſegetes:& fera bella canit.

Hilaſius.

Paſtores cecini:docui qui cultus in agris:
Prœlia deſcripſi:contegor hoc tumulo.

Aliud.

Subduxit morti uiuax pictura maronem:
Et quem parca tulit:redit imago uirum.

Aliud.

Lucis damna nihil tanto nocuere poetæ
Quem præſentant honos carminis:& plutei.

Virgilius.

Mantua me genuit:calabri rapuere:tenet nunc
Parthenope:cecini paſcua rura duces.
Triſtia fata tui dum fles in dapnide flacci
Docte maro fratrem diis immortalibus æquas.
Paſtor arator eques:paui colui ſuperaui:
Capras rus hoſtes fronde ligone manu.
Iuppiter in cælis:cæſar regit omnia terris.
Tarpeio quondam conſedit culmine cornix
Eſt bene non potuit dicere:dixit erit
Littera rem geſtam loquitur:res ipſe medullã
Verbi quam uiuax mens uidet:intus habet.
Sus iuuenis ſerpens caſu uenere ſub imo
Sus iacet extinctus:ſerpens pede:ille ueneno.
Anguis aper iuuenis pereunt in uulnere morſu:
Hic fremit:ille gemit:ſibilat hic moriens.
Sus ſerpens iuuenis pariter periere uiciſſim.
Dente perit iuuenis:ſerpens pede porcus ab ictu.

P.V.Maronis de ſpeculo.

Redditur effigies: liquidaq; tuentis in unda:
Qualis in aduerſo ſpeculorum cernitur orbe.
Formam puram refert oculis ſpectãtibus unda:
Quales obiecti ſpeculi fulgore uidentur:

Fōtis aquæ redeant ſimulachra imitātia uerum:
Qualia leue refert ſpeculi cum cernimus æquor:
Exprimit oppoſitas in mollibus unda figuras:
Leuati quales ſpeculi uictor ipſe remittit.
Apparet mendax in limi fronte figura.
Qualem reiectat ſpeculi nitidiſſimus orbis:
Vnda quieta refert alto de gurgite formas:
Ac ueluti ſpeculum nitido ſplendore coruſcans
Spectantis faciem mundiſſimus aſſimulat fons:
Sicut in oppoſito ſpeculi ſolet æquore cerni.
Forma repercuſſus liquidarum fingit aquarum.
Qualis purifico ſpeculorum ex orbe reducit.
Fontibus in liquidis:ſimplex generatur imago.
Vt ſolet e ſpeculo facies reſplendente referri.
Effigies liquido reſpondet ab æquore fontis.
Qualis & a ſpeculo ſimulatrix unda reſultat:
Eſtringit ſpecies puriſſimus odor aquarum.
Palma uelut ſpeculi uiuas imitantia formas
Fonte repulſatur depicta tuentis imago:
Ceu leui in ſpeculo ſolet apparere figura.

Mira Virgilii uerſus experientia.

Qua ratis egit iter iuncto boue plauſtra trahunt
Poſtq̄ triſtis hyems frigora iunxit aquas.
Suſtinet unda rotam patulæ modo peruia puppi
Vt concreta gelu marmoris inſtar habet.
Quas mō plauſtra p̄mūt undas:ratis ante ſecabat
Poſtq̄ brumali diriguere gelu.
Vnda rotam patitur:celerem nunc paſſa carinam.
In glaciem ſolidam uerſus ut amnis abit.
Quæ ſolita eſt ferre unda rates:fit peruia plauſtris
Vt ſtetit in glaciem marmore uerſa nouo
Semita fit plauſtro:q̄ puppis aduecta cucurrit
Poſtq̄ frigoribus bruma coegit aquas.
Orbita ſignat iter:modo qua cuius alueus exit:
Stringit aquas tenus ut glacialis hyems.
Omnis iter plauſtro dat qui dedit ante carinæ:
Diruit ut uentis unda fit apta rotis.
Plauſtra boues ducunt:qua remis acta carina eſt.
Poſtq̄ diriguit craſſus inane liquor.
Vnda capaxq; ratum:plauſtris iter algida præbet:
Frigoribus ſæuis ut ſtetit amnis iners.
Plauſtra uiam carpunt qua puppes ire ſolebant:
Cum frigus boreas obſtupefecit aquas.

Mira Virgilii experientia.

Thaumantis proles urianti ueſte figuras
Multicolor picto per nubila deuolat arcu:
Iris & inſigni decorat curuamine cælum:
Cum ſol ardentes radios in nubila fecit:
Cum colorifico nymbos fulgore repleuit:
Apparet uarii radiis diſtincta coloris
Clara ſub æthereis fulget thaumantia proles
Nubibus:ut radiis pluuium ſol attigit hymbrē:
Et picturato cælum uelamine cingit:
Diſcolor æthereis apparet nubibus iris:
Poſtq̄ flāmiferi rapuerunt lumina ſolis:
Et cælum uariis miranda coloribus ornat
Vmbriferas nubes radiis ubi cōtigerit ſol
Luce ſub aduerſa uarios iacit unda colores:
Dicitur hæc iris picto ſpectantibus arcu
Dum nubes radiis fulgentibus tetigit atris
Phœbus & aduerſo lumine reſplenduit hymbri
Tunc iacit inſignes per nubila denſa colores
Mirifico nubes ambit thaumante creata:
Quas cum ex aduerſo tetigit rota fulgida ſolis
Tunc iris uario circundat nubila cinctu
Nuntia iunonis uario decorata colore
Aethera nubificum complectitur orbe decoro
Cum phœbus radios in nubem iecit aquoſam:
Nubila cum phœbus perfudit lumine claro:
Tunc fit ut humor aquæ ſuffulgeat:atq; color
Sub uaria ſpecie iaciat mirabilis arcus.
Tum radiis hymbres:& aquaꝝ pēdulus humor
Frangitur:exiſtit quam græcia nominat iris
Multorum inſignis uario ſplendore colorum
Iris habet uarios ſubiecta luce colores:
Quam ſol hymbriferum fulgens de luce creauit
Cum pepulit radiis obſtantia nubila claris:
Luce repentina tum ſol impleuit aquoſus
Aduerſas nubes effulget protinus iris
Picta ueſte decens:& multicoloribus alis

De quatuor temporibus anni

Verq; nouum ſtabat cinctum florente corona.
Stabat nuda æſtas:& ſpicea ſerta gerebat.
Stabat & autumnus calcatis ſordibus uuis.
Et glacialis hyems canos hirſuta capillos.
Vere ſinum tellus aperit:floreſq; miniſtrat.
Tempore ſolis ager meſſis fert pinguis opimas:
Fœcundos autūne lacus de uitibus imples.
Vis hyems glacie currentis alligat undas
Frigoribus pulſis nitidum uer æthera mulcet.
Scindit agros æſtus phœbeis ignibus ardens.
Autūno dat hyems mixtum uicina teporem.
Albentes hæc durat aquas:& flumina nectit.
Ver pingit uario germinantia prata colore.
Ignea ueſtit agros culmis cærealibus æſtas.
Vitibus autūnus turgentes detrahit uuas.
Aſt frigore hiberno grauidꝰ niue:nubilus æther
Vere uenus gaudet florentibus aurea ſertis.
Flaua ceres æſtatis habet ſua tempora regna.
Vinifero autūnus ſumma ē tibi bacche poteſtas.
Imperium ſæuis hyberno tempore uentis.
Vere grauis fundit tellus cum floribus herbas.
Frugiferas aruis fert æſtus torrida meſſes.
Pomifer autūnus tenero dat palmite fructum
Mox hyems hybernis albeſcit operta pruinis.
Vere nouo letis decorantur floribus arua.
Et riget æſtiuis hyrſutus campus ariſtis.
Labra per autūnum muſto ſpumantia feruent
Et ponunt frondes hyemali frigore ſiluæ.
Ver placidum uario nectit de flore coronas.
Spicea ſerta gerit calidiſſima ſolibus æſtas.
Temporaq; autūno cingunt tua bacche racemis.
Triſtis hyems montes niueo uelamine ueſtit.
Ver agrum nitidum gemmis ſtelantibus ornat.
Et feruens æſtas pinguiſſima frugibus arua.
Mox autūnali redolet uindemia fœtu.
Frōde nemus male nudat hyēs:amneſq; rigeſcūt
Purpureos flores humus effert uere comanti
Et cereris donis horreſcūt arua per æſtum.
Bacche tuo tempus fluit autumnoq; liquores:
Obtegitur tellus per frigora ueſte niuali.
Vere tepet picto zephyris ſpirantibus aer.
Decreſcunt celeres æſtiuis ignibus amnes
Temperies autumne fluit tua nectare dulci.

Perq; hyemem lentus cælo niuis aduolat imber.
Veris honos tepidi floret:uirent omnia rident.
Arua ſub æſtiuis undat torrentia labris.
Vite coronatas autūnus degrauat ulmos:
Decutit ipſe rigor ſiluis hyemalis honorem.
Flore ſolum uario depingit odoriferum uer.
Flaciferamq; deam meſſes remorantur in æſtu.
Dat muſto grauidas autūnus pomifer uuas.
Scythonia gratialis hyems niue cana ſeneſcit.

P.V.Maronis de ortu ſolis.

AVrora oceanum croceo uelamine fulgens
Liquerat: & biiugis uecta ruebat equis
Luce polum nitida perfundit can/didus orbis
Et clarum emicuit ſol orante iubar.
Roſida puniceo palantias exit amictu
Aſtrigerum inficiens luce oriente polum.
Sol inſigne caput radiorum ardente corona
Promit ab æquoreis tethos ortus aquis.
Extulit oceano caput aureus igniferum ſol
Fugerunt toto protinus aſtra polo.
Conceſſere deo tenebræ rebuſq; colores.
Lux iterum cunctis reddidit alma ſuis.
Tithoni cōiunx roſeo ſub lumine iubar
Inficit:& cælum lutea ſydereum
Cum ſol igniferos currus e gurgite magno
Suſtulit:& claris aſtra fugauit equis.
Nox abit aſtrifero uelamine cincta micanti:
Et redigit ſtellas:exoriturq; dies.
Emicat oceano phœbi tota clara relicto
Illuſtrata nitent lumine cuncta ſuo.
Aurea fulgebat roſeis aurora capillis.
Et matutino rore madebat humus.
Tethos unda uago cum proſilit æquore titan
Flāmiferos uultus ore micante ferens
Exoritur phœbus perfundens luce nitenti
Et maria:& terras:ſteliferumq; polum.
Aſtraq; ceſſerunt fulgentia crinibus aureis:
Et mox ſydereas oculit atra faces
Sol oriens curſuſq; ſuos e gurgite tollens
Oceano:claro reddidit orbe diem.
Flāmiferumq; iubar:terræq;:poloq; reduxit:
Et pepulit radiis aſtra repente ſuis.
Memnonis ut genitrix infecerat humida cælum:
Et roſeis manibus ſydera diſpulerat.
Phœbus athlanteis e fluctibus aureus orbem.
Suſtulit igniferum:luxq;:dieſq; redit.
Preuia flammiferi curſus aurora rubebat
Extuleratq; alto gurgite phœbus equos
Noctiuagoſq; ſimul radiis uagantibus ignes
Depulerat cælo reddideratq; dies.
Vix aurora ſuo rubeſecerat æthera curru
Summaq; canebat roribus herba nouis.
Proſilit e mediis cadens rota tethios undis:
Et uaga ceſſerunt ſydera ſolis equis
Surgit ab oceano tithonis fulgida coniunx:
Et ueſte abroſea ſubruit ipſa pedes.
Tum phœbus radiis nitidum fulgentibus orbem
Depelit e tenebris:noxq; peracta fuit.

P.V.M.De Herculis laboribus

c Ompreſſit nemeæ primum uirtute leonem.
Extincta eſt anguis quæ pululat hydra ſecundo
Tertius euictus ſusē erymanthius ingens.
Cornibus auratis ceruum necat ordine quarto.
Deiicit horriſono quinto ſtymphalidas arcu.
Abſtulit hippolyti ſexto ſua uincula uitæ.
Septimus angei ſtabulum labor egerit undis.
Octauo domuit magno luctamine taurum.
Tūc diomedis equos nono cum rege perempto.
Geryonem decimo triplici cum corpore uicit.
Vndecimo abſtractus uidit noua cerberus aſtra
Poſtremo heſperidum uictor tulit aurea mala.

P.V.M.De littera y.

LIttera pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni
Humānæ uitæ ſpeciem preferre ui/detur.
Nam uia uirtutis dextrū petit ar/dua callem.
Difficilemq; aditum primum ſpectātibus offert
Sed requiem præbet feſſis in uertice ſummo.
Mole oſtentat iter uia lata:ſed ultima meta
Præcipitat captos:uoluitq; per ardua ſaxa.
Quiſquis enim duros caſus uirtutis amore
Vicerit:ille ſibi laudemq; decuſq; parabit:
Atqui deſidiam:luxumq; ſequetur inertem:
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores.
Turpis inopſq; ſimul miſerabile tranſigit æuū.

P.Vir.M.De ſignis cæleſtibus.

PRimus adeſt aries:tauruſq; īſigni/tus auro
Cornibus:& fratres:& cancer aq̄/tile ſignum
Tum leo terribilis ueniens: atq; innuba uirgo:
Libra ſubit:caudaq; animal quod dirigit ictum:
Armatuſq; arcu chiron:& corniger hircus
Fuſor atq; ſimul:& fulgentis piſcis in auro
Creditor eſt helles & proditor cicropeus:
Et gemini iuuenes:& preſſus ab hercule cancer.
Horrenduſq; leo ſequitur cum uirgine ſancta.
Libraq; lāce pari:& uiolentus acumine caudæ.
Inde ſagittiferi facies:ſæuis & capricornus:
Et qui potat aquam puer urniger:& duo piſces
Signorū princeps aries:& taurus:& una
Tyndaridæ iuuenes:& feruida brachia cancri:
Herculeuſq; leo:nemeæ pauor almaq; uirgo
Libra iugo æquali pendens & ſcorpius acer:
Centauruſq; ſenex chiron & cornua capri:
Et iuuenis geſtator aquæ:piſceſq; ſupremi.
Corniger aſtrorū ductor tauruſq; ſecundus.
Tum ſydus geminum:& cancri gemētis imago
Trunxq; leo:& uirgo quæ ſpicea munera geſtat:
Et libram quam cæſar habet chelaſq; minaces.
Atq; arcu pollens:& falſi gurgitis hircus:
Vrnaq; nymbiferi:piſiſq; nouiſſima forma
Dux aries:& frons tauri metuenda minacis.
Et ledæ ſoboles: & cancri torridus ignis:
Terribiliſq; leo:ſpecieſq; uirginis almæ

Momentumq; ſequens cauda timendus adūca.
Hinc tendens arcum:liquidi caper æquoris inde
Troianuſq; puer geminiq; ſub æthere piſces.
Rubigenas iuuenes uictor:tauriq; trucis ſons:
Et proles duplex ioui & nepa torrida flammis
Aeſtifer inde leo mixta cum uirgine fulgens.
Quam ſequitur libra: & uiolenta cuſpide ſæuus
Senifer ardu potēs:ſubit & capricornus aquoſus
Et cui nomen aquæ faciunt:piſceſq; gemelli.
Corniger in primis:aries & corniger alter
Taurus:itē gemini:ſequitur quos cācer aduſtus
Terribiliſq; feræ ſpecies:& iuſta puella:
Libra ſimul:nigrum ferens acumine uirus:
Centauruſq; biformis adeſt pellagiq; puella:
Atq; amnem fundens:& piſces ſidus aquoſum.
Corniger ductor gregis:europæ quoq; uictor:
Et duo tyrannidæ:tum cancer ſole peruſtus.
Herculeaq; manu preſus leo:& optima uirgo:
Hinc erutinæ ſpēs:uenit armatuſq; ueneno
Scorpius:atq; ſagittifer : æquoreiq; capifrons:
Quiq; urnam gerit:& piſces duo ſigna ſub uno.
Principium ſignis ouium ſator:inde iuuencus
Progenies duplex:& aquaq; cancer alūnus:
Preſſa ſub herculeis manibus fera iuſtaq; uirgo
Libra ſubeſt caudaq; ferens letale uenenum.
Tum geminus chiron:& corniger æquoris alti:
Dilectuſq; ioui puer:& duo ſydera piſces:
Dux gregis & placidū pandēs ſub æthera taurus
Germaniq; patres:& cancro iam comes æſtus:
Atq; leo primus labor herculis & pia uirgo.
Libra comes ſequitur minitas & ſcorpius ictu.
Et qui tela gerit centaurus:& æquoris hircus.
Deucalionis aquæ:& piſcis extrema figura.
Velleris aurati fulget pecus aurea cælo
Lætus & amphion:cancriq; figura calentis
Inſequitur leo ſæuus:& almæ uirginis aſtrum.
Hinc æquale iugum caudaq; uenenifer unca.
Centauruſq; minax arcu:& neptunnia proles.
Quiq; refudit aquas:& piſcis ultimus ordo.

Verſus Ouidii.

Qualis bucolicis:quantus tellure domanda
Vitibus:arboribuſq;:apibus:pecoriq; ſatiſq;:
Aeneadum fuerit uates:tetraſtica dicent.
Contineat quæ quiſq; liber:lege carmina noſtra

Summa uirgilianæ narrationis in tribus operibus:Bucolicis:Georgicis:& Aeneide.

Paſtorum muſam uario certamine promit:
Ruris item dociles culturam carmine monſtrat
Arboribus uitem:prolem quoq; iungit oliuæ.
Paſtorumq; palen:& curam tradit equorum.
Tunc apium ſeriem mellis:& dona recenſet.
Aeneas profugus intrat carthaginis oras.
Conuiuio ſeries narratur troica belli.
Tertius complet narrantis ordine geſta.
Ardet amans dido fatum ſortita ſupremum.
Quintus habet tumuli uaria ſpectacula patris
Infernoſq; ditis manes:& regna pererrat.
Aeneas latium italas ſimul intrat in oras.
Intonat hic bellum tecti de culmine turnus.
Euryalum & niſum deflet cū matre iuuentus.
Palanti exitiū:& turni deluditur orſus.
Euander urbſq; ſimul multoꝝ funera deflet
Mezenti interitus canitur:poſt funera lauſi.
Vita de hinc fertur telo mactata camilla.
Turni uita fugit iſernas mœſta ſub umbras.

Publii Virgilii Maronis.

Ad priapum.

Carminis icompti luſus lecture ꝓcaces
Conueniēs latio pone ſupercilium.
Non ſoror hic habitat:phœbi: nō ueſta ſacello
Nec quæ patrio uertice data dea eſt.
Sed rubet hortorum cuſtos membroſior æquo:
Qui tectum nullus ueſtibus inguem habet.
Aut igitur tunicam parti prætende tegendæ:
Aut quibus hæc oculis aſpicis:iſta lege.

Ad priapum

Ludens hæc ego teſte te priape
Horto carmina digna non libello
Scripſi non nimium laborioſe
Nec muſas:tamen ut ſolent poetæ:
Ad non uirgineum locum uocaui
Nam ſenſus mihi corq; defuiſſet
Caſtas pieridum chorum ſorores
Auſo dicere mentulam ad priapi
Ergo quicquid id eſt quod ocioſus
Templi parietibus tui notaui:
In partem accipias bonam rogamus

Priapus.

Obſcure poteram tibi dicere dā mihi:quod tu
Des licet aſſidue:nil tamen inde perit.
Das mihi quod cupies dare forſitan olim:
Dum tenet obſeſſas inuida barba genas.
Quodq; ioui dederat:quod raptus ab alite ſacra
Miſcet amatori pocula grata ſuo.
Quod uirgo prima cupido dat nocte marito
Dum timet alterius uulnus inepta loci.
Simplicius multo eſt da pedicare latino
Dicere.quid faciam?craſſa minerua mea eſt:

Ad Lalagen.

Obſcenas rigido deo tabellas
Ducens ex elephantidos libellis
Dat donum lalage:rogatq; tentes:
Sic pictas opus edat ad figuras

Priapus.

Quam puero legem fertur dixiſſe priapus
Verſibus hic infraſcripta duobus erit.
Quod meus ortus habet ſumas īpune licebit:
Si dederis nobis quod tuus hortus habet.

Priapus.

Quod ſim ligneus ut uides priapus
Et falx lignea:ligneuſq; pennis:
Prendam te tamen:& tenebo prenſam:
Totamq; hanc ſine fraude quantacunq; eſt:
Tomento cytharaq; tenſiorem
Ad coſtam tibi ſeptimam recondam

Priapus.

Cum loquor una mihi peccatur littera:nam te
Pedico ſemper:blæſaq; lingua mea eſt.

Ad matronas.

Matronæ procul hinc abite caſtæ
Turpe eſt uos legere impudica uerba

Non aſſis faciunt:eumq́ꝫ recta.
Nimirum ſapiunt:uidentq́ꝫ magnam
Matronæ quoq́ꝫ mentulam libenter .

Priapus.

Cur obſcena mihi pars ſit ſine ueſte requiris.
Quæro tegat nullus cur ſibi ſigna deus?
Fulmen habet mundi dominus:tenet illud apte.
Nec datur æquoreo fuſcina tecta deo.
Nec mauors illum per quem ualet:oculit enſem.
Nec latet in tepido palladis aſta ſinu.
Num pudet auratas phœbum portare ſagittas?
Clam ue ſolet pharetram ferre diana ſuam?
Num tegit alcides nodoſæ robora clauæ?
Sub tunica uirgam num deus ales habet?
Quis bacchum gracili ueſtem prætēdere thyrſo?
Quis te celata cum face uidit amor?
Nec mihi ſit crimen:ꝙ mentula ſemper aperta ē.
Hoc mihi ſit telum deſit:inermis ero.

Ad puellam.

Inſulſiſſima quid puella rides.
Non me praxiteles:ſcopas ue fecit .
Non ſum phidiaca manu politus:
Sed lignum rude uillicus dolauit:
Et dixit mihi tu priapus eſto .
Spectas me tamen:& ſubinde rides.
Nimirum tibi falſa res uidetur
Aſtans inguinibus columna noſtris .

Priapus.

Ne prenſare caue: prenſus nec fuſte nocebo:
Sæua ne incurua uulnera falce dabo.
Traiectus conto ſic extendere pedali
Vt culum rugas non habuiſſe putas .

Priamus.

Quædam ſenior hectoris parente
Cumææ ſoror:ut puto:ſibyllæ :
Aequalis:illis quam domum reuertēs
Theſeus repperit in rogo iacentem:
Infirmo ſolet huc gradu uenire:
Rugoſaſq́ꝫ manus ad aſtra tolens :
Ne deſit ſibi mentula rogare.
Heſterna quoq́ꝫ luce dum precatur:
Dentem de tribus hic ſcreauit unum .
Tolle inquam procul:ac iube latere
Sciſa ſub tunica:ſtolaq́ꝫ ruffa:
Vt ſemper ſolet:& timere lucem :
Qui tanto patet indecens hiatu
Barbaro macer eminente naſo:
Vt credas epicureos citari .

Priapus.

Præcidere puer moneo:futuere puella.
Barbatum furem tertia pœna manet .

Priapus.

Huc huc quiſq́ꝫ es:in dei ſalacis:
Diuerti graue ne puta ſacellum :
Et ſi nocte fuit puella tecum:
Hac re quod metus adire:non eſt :
Iſtuc cælitibus datur ſeueris.
Nos uappæ ſumus:& puſila culti
Ruris numina.nos pudore pulſo
Stamus ſub ioue coleis apertis .
Ergo cuilibet huc licebit intret
Nigra fornicis oblitus fauilla.

Commiſſo mihi non ſatis modeſtas
Quicunq́ꝫ attulerit manus agello:
Is me ſentiet non eſſe ſpadonem .
Hic inter frutices loco remoto
Dicat forſitan hæc ſibi ipſe:nemo
Præciſum ſciet eſſe me:ſed errat .
Magnis teſtibus iſta res agetur.

Ad priapum.

Qualibet hippomanes rapuit ſchœneida pomis
Qualibet hippomanes nobilis hortus erat.
Qualia credibile eſt.patiantem rure paterno
Nauſicam pleno ſæpe tuliſſe ſinu
Quale fuit malum:quod littera pinxit achonti:
Qua lecta cupido pacta puella uiro eſt:
Talia cunq́ꝫ puer dominus florentis agelli
Impoſuit menſæ nude priape tuæ.

Priapus.

Quid mecum tibi circitor moleſte ?
Ad me quid prohibes uenire furem?
Accedat ſine:laxior redibit.

Priapus.

Commoditas hæc eſt in noſtro maxima pennæ:
Laxa quod eſſe mihi fœmina nulla poteſt.

Ad priapum.

Hic quando thelethuſa circulatrix :
Quæ clumen tunica tegente nulla
Extis aptius: altiuſq́ꝫ mouet:
Criſſabit tibi fluctuante lumbo :
Sic ut non modo te priape poſſet:
Priuignum quoq́ꝫ ſed mouere phædræ .

Priapus.

Fulmina ſub ioue ſunt:neptunni fuſcina telum.
Enſe potens mars eſt:haſta minerua tua eſt.
Sutilibus liber committit prœlia thyrſis.
Fertur apollinea miſſa ſagitta manu.
Herculis armata eſt inuicta dextera claua:
At me terribilem mentula tenta facit .

Ad priapum.

Copia me perdit tu ſuffragare rogatus:
Indicio nec me perde priape tuo.
Hæc quæcunq́ꝫ tibi poſui uernacula poma :
De ſacra nulli dixeris eſſe uia

Priapus.

Fœmina ſi furtum faciet mihi:uirq́ꝫ:puerq́ꝫ:
Hæc cunnū:caput hic:prebeat ille nates.

Priapus.

Quicunq́ꝫ hic uiolam:roſamue carpet :
Furtiuum ue holus:aut inepta poma:
Defecti puerique fœminæq́ꝫ :
Hac tetigi:quam uidetis in me
Rumpatur precor uſq́ꝫ mentulaq́ꝫ.
Nec quicq̄ ſibi pulſet umbilicum .

Priapus.

Hic me cuſtodem fœcundi uilicus orti
Mandati curam iuſſit habere loci.
Fur habeas pœnam licet indignere feramq́ꝫ
Propter holus dicas:hanc ego propter holus.

Priapus.

Hoc ſceptrum quod in arbore eſt reciſum :
Nulla iam poterit uirere fronde.
Sceptrum quod pathicæ petunt puellæ
Quod quidam cupiunt tenere reges:

Cui dant oſcula nobiles cinædi:
Intra uiſcera furis ibit uſq;
Ad pubem:capulumq; coleorum .
Porro nam quis erit modus quirites?
Aut præcidite ſeminale membrum:
Quod totis mihi noctibus fatigant
Vicinæ ſine fine prurientes :
Vernis paſſeribus ſalaciores
Aut rumpar:nec habebitis priapum.
Ipſi cernitis futurus ut ſim:
Confectuſq; macerq;:palliduſq; :
Qui quondam ruber & ualens ſolebam
Fures cedere quálibet ualentes.
Latus deficit:& periculoſam
Cum tuſſi miſer expuo ſaliuam .

Ad priapum.

Delitiæ populi magno notiſſima circo
Quintia uibratas docta mouere nates:
Cymbala cum crotalis pruriginis arma priapo
Ponit & ad ducta tympana pulſa manu:
Pro quibus:ut ſemper placeat ſpectantibus:orat.
Tantaq; ad exemplum ſit ſua turba dei.

Priapus.

Tu qui non bene cogitas:& ægre
Carpendo tibi temperas ab horto :
Prædicabere fuſcina pedali
Quod ſi iam grauis:& moleſta pœna
Non profecerit:altiora tangam .

Ad priapum.

Obſcenis poteram priape:ſi non
Vti me pudet improbiſq; uerbis :
Sed cum tu poſito deus pudore
Oſtendis mihi coleos patentes:
Cum cunno mihi mentula eſt uocanda .

Ad priapum.

Falce minax ex parte tui maiore priape:
Ad fontem quæſo dic mihi qua ſit iter .

Priapus.

Vade per has uites:quantum ſi carpſeris uuas:
Quas aliter ſumas hoſpes habebis aquas.

Priapus.

Donec proterua nil mei manu carpes :
Licebit ipſa ſis puditior ueſta.
Sin hæc mei te ueneris arma laxabunt:
Exire ut ipſa de tuo queas culo .

Priapus.

Vuis aridior puella paſſis.
Buxo pallidior:nouaq; cæra :
Collataſq; ſibi:ſuiſq; membris
Formicas facit altiles uideri:
Cuius uiſcera non aperta thuſcus
Per pellem poterit uidere aruſpex:
Quæ ſucco caret:utq; putris pumex :
Nemo uiderit hanc:ut expuentem:
Quam pro ſanguine puluerem:ſcobemq;
In uenis medici putant habere:
Ad me nocte ſolet uenire:& affert:
Pallorem:maciemq; latualem .
Ductor ferreus inſularis equæ
Laternæ uideor fricare cornu .

Priapus.

Naiades antiqui dryadeſq; habuere priapi:
Et quo tenta dei uena ſubiret:erat.
Nunc adeo mihi ē adeo mihi plena libido
Vt nymphas omnes interiiſſe putem.
Turpe quidē factu:ſed nec tētigine rumpar:
Falce manu poſita fiet amica manus .

Ad priapum

Cum ſacrum fieret deo ſalaci:
Conducta eſt pretio puella paruo :
Communis ſatis omnibus futura:
Quæ quot nocte uiros peregit una
Tot uepras tibi dedicat ſalignas .

Priapus.

Prædicabere fur ſemel:ſed idem
Si prenſus fueris bis irruabo .
Quod ſi tertia furta molieris:
Vt pœnam patiaris hanc & illam
Pædicaberis:irrumaberiſq;

Priapus.

Notas habemus corporis quiſq; formas:
Phœbus comoſus:hercules lacertoſus .
Trahitq; uirginis tener bacchus formam
Minerua flauo lumine:uenus peto.
Fronte crinitos arcades uides faunos:
Habet decentes nuntius deum plantas .
Tutela lemni diſpares mouet greſſus.
Intonſa ſemper æſculapio barba eſt.
Nemo eſt feroci pectoroſior marte
Quod ſi quis inter hæc locus mihi reſtat :
Deus priapo mentulatior non eſt.

Ad ſpectatores de priapo.

Cur pictum memori ſit in tabella
Membrum quæritis:unde procreamur .
Cum pennis mihi forte læſus eſſet:
Chirurgichamq; manum miſer timerem:
Diis me legitimis:nimiſq; magnis:
Vt phœbo puta:filioq; phœbi
Curatum dare mentulam uerebar :
Huic dixi fer opem priape parti:
Cuius tu pater ipſe par uideris :
Qua ſalua ſine ſectione facta:
Ponetur tibi picta:quam leuaris
Parua conſimiliq; concolorq;:
Promiſit fore:mentulamq; mouit :
Pro nutu deus:& rogata fecit.

Priapus.

Simpliciter tibi me quodcunq; ē dicere oportet
Natura eſt quoniam ſemper aperta mihi.
Pædicare uolo:tu uis decerpere poma .
Quod peto ſi dederis:quod petis accipies

Priapus.

Forma mercurius poteſt placere .
Forma conſpiciendus eſt apollo.
Formoſus quoq; pingitur lyeus
Formoſiſſimus eſt omnium cupido :
Me pulchra fateor carere forma.
Verum mentula luculenta noſtra eſt.
Hanc mauult ſibi q̄ deos priores :
Si qua eſt non fatui puella cunni

De Theletuſa.

Nota ſuburranas inter theletuſa puellas:
Quæ puto de quæſtu libera facta ſuo eſt .
Cingit in aurata pennem tibi ſancte corona.

Hunc pathicæ ſummi numinis inſtar habent

Priapus.

Quiſquis uenerit huc poeta fiat
Et uerſus mihi dedicet iocoſos
Qui non fecerit: inter eruditos
Ficoſiſſimus ambulet poetas.

Ad priapum.

Lætus ariſtagoras natis bene uillicus uuis
De cæra facta dat tibi poma deus
At tu ſacrati contentus imagine pomi:
Fac ueros fructus ille priape ferat.

Priapus.

Nolite omnia quæ dico putare
Per luſum mihi per iocumq́ dici.
Deprenſos quoq́ terq́ quaterq́ fures
Omnes non dubitetis irrumabo.

Priapus.

Velle quid hanc dicas: q̃uis ſim ligneus: haſtam:
Oſcula dat medio ſi qua puella mihi?
Augure non opus eſt in me mihi credite dixit.
Vtetur ueris uſibus haſta rudis.

Priapus.

Cum quendam rigidus deus uideret
Feruenti caput uſtulare ferro:
Vt mauræ ſimilis foret puellæ:
Heus tibi inquit dicimus cinæde:
Vras te licet: uſq́ torquearis:
Num tandem prior es puella quæſo.
Quam ſunt mentula quos habet capilli?

priapus.

O non candidior puella mauro:
Sed mollior omnibus cinædis:
Pygmæo breuior gruem timenti:
Vrſis aſperior: piloſiorq́:
Medis laxior: indicis libratis:
Manes hic licet: ut libenter ires.
Nam quáuis uidear ſatis paratus.
Erucarum opus eſt decem maniplis:
Foſſas inguinis ut terram: dolemq́:
Cunni uermiculo ſcaturientes.

Priapus.

Quicunq́ ueſtræ qui uenitis ad cœnam:
Libare nullos ſubſtinet mihi uerſus:
Illius uxor: aut amica riualem
Laſciuiendo languidnm precor reddat.
Et ipſe nocte longa dormiat ſolus:
Libidinoſis incitatus erucis.

priapus.

Quod partem madidam mei uidetis.
Per quam ſignificator priapus eſſe:
Non ros eſt mihi crede: nec pruina:
Sed quod ſponte ſua ſolet remitti:
Cum meus eſt pathicæ memor puellæ.

Priapus.

Tu cuicunq́ uides circa tentoria noſtra
Non nimium caſti carmina plena ioci:
Verſibus obſcenis offendi deſine. non eſt
Mentula ſubducti noſtra ſupercilii.

Ad priapum.

Quædam: ſi placet hoc tibi priape:
Ficoſiſſima me puella ludit
Et non dat mihi: nec negat daturam.
Cauſas inuenit uſq́ differendi:
Quæ ſi contigerit fruenda nobis:
Totam comparibus priape noſtris
Cingemus tibi mentulam coronis.

Priapus.

Quid hoc negotii é? qua ue ſuſpicer cauſa
Venire in hortum plurimos meum fures?
Cum quiſquis in nos incidat: luat pœnas
Et uſq́ curuos excauetur ad lumbos?
Non ficus hic eſt præferenda uicinæ
Vuæq́: quales flaua non legit crete.
Non mala truncis aſeruanda picenis.
Pirumue: tanto quod periculo captes.
Magis quæ cæra luteum noua prunum.
Sorbum ue uentres lubricos moraturum.
Præpinguem rami: nec mei ferunt morum:
Nucem ue longam: quæ uocatur alna.
Amygdalum ue ſore purpureo fulgens.
Non braſſicarum fero gloſior caules.
Betæ ue quantas hortus educat nullus.
Creſcens ue ſemper in ſuum caput portum:
Nec ſeminoſas ad cucurbitas quenquam
Ad ocimum ue: cucumeres ue humi fuſos:
Venire crede: ſeſſilles ue lactucas.
Ne ue ſalaces nocte tollat erucas.
Mentaq́ olentem cum ſalubribus rutis:
Acreſq́ cepas: aliumq́ furatum.
Quæ cuncta q̃uis noſtro habeamus in ſepto
Non pauciora proximi ferunt horti.
Quibus relictis in mihi laboratum
Locum uenitis improbiſſimi fures.
Ni mirum apertam conuolatis ad prædam.
Et uos hoc ipſum quod minamur: inuitat.

Priapus.

Heus tu non bene qui manum rapacem
Mandato mihi continens ab horto:
Iam primum ſtator hic libidinoſus
Alternis ſed eundo & redeundo
Porta te faciet patentiorem:
Accedent duo qui latus tuentur
Pulchre penſilibus peculiati:
Quiq́ te male foderit iacentem
Ad portam ueniet ſalax aſelus.
Nil eſt deterius mutoniaris.
Quare ſi ſapis hoc malum cauebis:
Cum tantum ſcias eſſe mentularum.

Ad Priapum.

Contentus modico bacchus ſolet eſſe racemo:
Cum capiant altos uix ſua muſta lacus.
Magnaq́ fœcundis cum meſſibus area deſit:
In ceteris crines una corona datur.
Tu quoq́ diue minor maiorum exempla ſecutus
Quáuis pauca damus conſule poma boni:

Priapus.

Et.d. ſi ſcribas: temonéq́ inſuper adas
Qui medium. d. uult ſcindere pectus erit.

Priapus.

Credere quis poſſet: falcem quoq́ turpe fateri
De digitis fures ſurripuiſſe meis?
Nec mouet amiſſi tam me iactura pudorq́
Quam præbent iuſtos altera tela metus
Quæ ſi perdidero: patria mulctabor: & olim

Ille tuus ciuis lampſacæ gallus ero
Priapus.
Derides quoqꝫ fur:& impudicum
Oſtendis digitū mihi minanti:
Heu me miſerum quid iſta lignum eſt.
Quæ me terribilem facit uideri?
Mandabo domino tamen ſalaci
Vt pro me uelit irrumare fures.
Priapus.
Cornix:& caries:uetuſqꝫ buſtum
Turba putrida facta ſaculorum
Quæ forſan potuiſſet eſſe nutrix
Tithoni:priamiqꝫ neſtoriſqꝫ
Illis in pueris anus fuiſſet.
Ne deſim ſibi me rogat fututor
Quid ſi nunc roget ut puella fiat
Si minimos tamen hæc habet:puella eſt.
Priapus.
Quicunqꝫ noſtram fur fefellerit fidem:
Effœminato culo eminet procul:
Quæqꝫ hæc proterua carpſerit manu poma
Puella:nullum inueniat fututorem.
Prædictum tibi ne rogare poſſis:
Si fur ueneris:impudicus eris.
Ad priapum.
Si quod habes uerſus:tot haberes poma priape:
Eſſes antiquo ditior alcinoo.
Priapus in perſona mali.
Quid fruſtra quæreris colone mecum:
Quod quondam bene fructuoſa malus
Autumnis ſterilis duobus aſtem?
Non me prægrauat ut putas ſenectus
Nec ſum grandine uerberata dura.
Nec gemmas meo germine exeuntis
Sæui frigoris uſtulauit aura
Nec uenti:pluuiæ ue:ſiccitas ue.
Quod de ſe quæritis:malum dederunt
Non ſturnus mihi:gracculus ue raptor:
Aut cornix anus:aut aquoſus anſer:
Aut coruus nocuit ſiticuloſus.
Sed quia carmina peſſimi poetæ
Ramis ſuſtineo laborioſus.
Priapus.
Securi dormite canes:cuſtodiat hortum
Cum ſibi dilecta ſimius erigone
Priapus.
Parum eſt mihi quod hic fixi ſedem
Agente terram per canicula rimas
Saticuloſam ſuſtinens æſtatem
Paruumqꝫ ſinus ſuperfluunt hymbres
Et in capillos grandines cadunt noſtros:
Rigetqꝫ dura barba iuncta criſtallo
Parumqꝫ acta ſub laboribus lucem
Parem diebus præuigil traho noctem
Huc addeqꝫ me terribiles fuſte
Manus ſine arte ruſticæ dolauerunt:
Interqꝫ cunctos uultus deos numen
Cucurbitaꝝ ligneus uocor cuſtos
Accedit iſtis impudentiæ ſignum
Libidinoſa tenta piramis neruo
Ad hanc puella pene nomen adieci
Solet uenire cum ſuo fututore
Quæ tot figuris quot philenis enarrat
Non inuentis pruinoſa diſcedit.
Priapus.
Quidam mollior anſeris medulla
Furatum uenit huc amore pœnæ
Furetur licet uſque:non uidebo.
Ad priapum.
Hic tibi qui roſtro creſcentia lilia merſit:
Cædetur tepida uictima porcus ara.
Nec tamen extraneum facias pecus omne priape
Horti ſit facias ianua clauſa tui.
Priapus.
Tu quæ ne uideas notam uirilem
Hinc auerteris ut decet pudicam
Nimirum niſi quod times uidere:
Intra uiſcera habere concupiſcis.
Priapus.
Penelopes primam:didonis prima ſequatur:
Et primam cani:ſyllaba prima remi.
Quodqꝫ ſit ex illis:mihi tu deprenſus in horto
Fur dabis.hac pœna culpa luenda tua eſt.
Priapus.
Ruſticus indocte ſi quid dixiſſe uidebor
Da ueniam:libros non lego:poma lego.
Sed rudis hic dominum totiens audire legentem
Conſtitui:meracas edidiciqꝫ notas.
Pſoleon ille uocat:quod nos pſoloenta uocamus.
Id quod nos culum:culeon ille uocat.
Merdaleon certa niſi res non munda uocatur:
Et pædiconum mentula merdalea.
Priapus.
Quod niſi tænario placuiſſet troica cunno
Mentula quod caneret non habuiſſet opus.
Mentula tantalidæ bene ſi non nota fuiſſet:
Nil ſenior chryſes quod quereretur erat
Hæc eadem ſocium tenera ſpoliauit amica:
Quæqꝫ erat æacide maluit eſſe ſuam.
Ille pelethronium cecinit miſerabile carmen
Ad cytharam:cythara tentior ipſe ſua
Nobilis hinc nota nempe incipit ilias ira.
Principium ſacri carminis illa fuit.
Altera materia eſt error fallentis ulyxi:
Si ueꝝ quæras:hunc quoqꝫ mouit amor
Hinc legitur radix de qua flos aureus exit.
Quæ cur moly uocat:mentula moly fuit.
Hinc legimus circen:atlantiademqꝫ calypſon
Grandia dulichii iuſta tuliſſe uiri.
Huius & alcinoi mirata eſt filia membrum
Frondenti ramo uix potuiſſe tegi
Ad uetulam tamen ille ſuam properabat:& oīs
Spes erat in cunno penelopea tua
Quæ ſic caſta manes:ut iam conuiuia uiſas:
Vtqꝫ fututorum ſit tua plena domus.
E quibus ut ſcires quicunqꝫ ualentior eſſet
Hæc es ad arrectos uerba locuta procos:
Nemo meo melius neruum tendebat ulyxe
Siue illi laterum:ſeu fuit artis opus.
Qui quoniam periit:modo uos incendite qualē
Eſſe uirum ſciero:uir ſit ut ille meus.
Hac ego penelope potui tibi lege placere:
Illo ſed nondum tempore factus eram
Priapus.

Dum ſici tibi ſuauitas ſubibit:
Et iam porrigere huc manum licebit:
A d me reſpice fur:& æſtimato
Quod pondo tibi mentulam eſt cacandum.

Priapus.

Sit pauper mihi ſit:& inquilinus:
Qui libum dederat:mollaque fuſa.
Quare partibus additis in ignem
Sacro protinus hinc abit peracto
Vicini canis huc ſubinde uenit
Nitorem puto proſecuta ſumi:
Quæ libamine mentulæ comeſo
Tota nocte mihi litat rigendo.
At uos amplius hoc loco cauete
Quicquam ponere:ne famelicorum
Ad me turba uellit canum uenire:
Ne dum me colitis:meumq̧ numen
Cuſtodes habetis irrumatos.

Priapus.

Si commiſſa meæ carpes pomaria curæ
Dulcia:quid doleam perdere doctus eris.

Ad priapum.

Curam pomarii diligens priape facito.
Rubricato furibus minare mutino

Priapus.

Quod mouear non eſt:quia ſi furaberis ipſe
Grandia mala:tibi brachia macra dabo.

Priapus.

Obliquis pathicæ quid me ſpectaris ocellis?
Stat non inguinibus mentula tenta meis.
Quæ tamen exanimis nunc eſt:& iutile lignum:
Vtilis hæc aram ſi dederitis:erit.
Per medios ibit pueros:mediaſq̧ puellas
Mentula:barbatis non niſi ſumma petet.

Quæ quorum locorum ſint numina.

Dodona tibi iuppiter ſacrata eſt.
Iunoni ſamos:& mycenæ dites:
Vnde tenedos æquoriſque regi
Pallas cecropias tuetur arces.
Delphos pythius orbis umbilicum.
Cretem delia:cynthioſque colles.
Faunus mænalos:arcadumque ſyluas.
Tutella rodos eſt beata ſolis.
Gades herculis:humi dumque tybur
Cyllene celleri deo niuoſa
Tardo gratior æſtuoſa lemnos.
Aethneæ cererem nurus frequentant.
Raptam cocytos oſtreoſa diuam.
Formoſamq̧ uenerem:gnidos:paphoſque
Mortales tibi lampaſcum dicarunt.

Priapus.

Quod ſim iam ſenior:meumque canis
Cum barba caput albica capillis:
Deprenſos ego perforare poſſum
Tithonum:priamumque:neſtoremque.
Immanem mihi ſtomachum uidetis:
Qui denſam facitis ſubinde ſæpem
Et fures prohibetis huc adire.
Hoc eſt læderet:dum iuuatis:hoc eſt
Non admittere ad aucupem uolucres.
Obſtructa eſt uia:nec licet iacenti
Iactura natis expiare culpam
Ergo qui prius uſque &uſque & uſq̧
Furum ſcindere podices ſolebam:
Per noctes aliquot dieſque ceſſo.
Pœnas do quoque:quod ſatis ſuperque eſt
In ſemenque abeo:ſalaxque quondam
Non uitam perago:quis hoc putaret
Vt luſus citharœdus abſtineret?
At uos ne peream ſitu ſenili:
Queſo deſinite eſſe diligentes.
Ne ue imponite fibulam priapo

Priapus.

At dii: deæq̧ dentibus tuis eſcam
Negent:amicas cunni ligni uicinæ:
Per quem puella foris ante:nec mendax
Et quæ ſolebat impigro celer paſſu
At nos uenire nunc miſſella landace
Vix poſſe iurat ambulare pro loccis.

Ad priapum

Priape quod ſis faſcino grauis tenero
Quod exprobauit hic tibi ſuo uerſu
Poeta noſter:erubeſcere hoc noli.
Non eſt poeta larcinoſior noſtro.

Priapus.

Vt non longa ſatis bene:non ſtat mentula craſſa:
Et quam ſi tractes.creſcere poſſe putes.
Me miſerum cupidas fallit menſura puellas.
Non habet hoc aliud mentula maius eo.
Vltior tydeus:qui ſi quid credis homero
Ingenio pugnax corpore paruus erat.
Sed potuit damno nobis nouitaſq̧:pudorque:
Eſſe repellendus ſepius iſte mihi.

Ad priapum.

Dum uiuis ſperare decet:ut ruſtice cuſtos.
Huc ades:& neruis tente priape faue.

Ad priapum.

Ruſticus ærarii quondam:nunc uilicus horti:
Hæc tibi perſpecta templa priape dico.
Pro quibus officiis ſi fas eſt:ſancte paciſcor:
Aſſiduus cuſtos ruris ut eſſe uelis.
Improbus ut ſi quis noſtrum uiolabit agellum
Hunc tu:ſed taceo:ſcis puto quod ſequitur.

Querela priapi.

Quid hoc noui eſt:quid ira nuntia deum.
Salente nocte candidus mihi puer
Repente cum iaceret abditus ſinu:
Venus erat quieta:nec uiriliter
Iners ſenile penis extulit caput
Placet priape qui ſub arboribus comis
Soles ſacrum reuinctus pampino caput
Ruber ſedere cum rubente faſcino
At o priape ſæpe floribus nouis
Tuas ſine arte deligauimus comas:
Abegimuſq̧ uoce ſæpe cum tibi
Senex ue coruus:impiger ue gracchulus
Sacrum feriret ore corneo caput
Vale nefande deſtitutor inguinum
Vale priape:debeo tibi nihil.
Iacebis inter arua ſqualidus ſitu.
Carniſue ille ſæuus uſque bene
Fricabit obloquium latus lutoſus
O ſceleſte pennis:o cui meum malum
Licet querare:nec tibi tener puer

Patebit ullus:imminente qui toro
Iuuante uerſet arte nobilem natem.
Puella nec iocoſa nec leui manu
Fouebit apprime tue lucidum femur:
Bidens amica romuli ſenis memor
Paratur inter arua:cuius inguina.
Vacuaque pelle tectus inguinum gelu
Araneoſus obſidet fores ſitur.
Tibi hæc parantur ut tuus ter aut quater.
Voret profunda foſſa lubricum caput:
Licebit hebes:aut languentior cubes.
Hæres & uſque ah miſer miſer

Domitii Calderini Veronenſis Commentarii in Publii Virgilii Maronis elegiam.

Defleram iuuenis triſti non carmine fata: non compertum habemus cuius hæc elegia fuerit: neq;.n. Virgilio aſcribi põt ex dicẽdi charactere nec eſt alter auctor quẽ ea tẽpeſtate exiſtimemus ſcripſiſſe:ueꝝ non deſũt q Lactãtii firmiani opus dicãt.Eo.n.ſtilo uerſari uidet̃:quo & eius uiri ſcripta uidẽt̃:ſũma tamẽ ois ẽ:ut mecœnatẽ laudet:paritercꝫ filii ipſius mortẽ defleat. Iuuẽis:filli mei q ĩmatura morte peremptus fuit. Seui merẽti:q iá diẽ ſuũ obierat:Vt ſicut. Iuuenes:filiũ mecœnatis. Auo annoſo:ĩ genere dixit neq;.n.mecœnatis auus lõgo uixiſſe tẽpore tradit̃: unde quẽpiá aliũ lõgioris uitæ hominem notauit. Annoſo:antiquiſſimo. Ratis;rates trabes ĩcultæ appellabant̃:nauigio poſtea accõmodatæ ſunt:& ꝓ nauibus ponunt̃. Ratis:acherontis. Carina appellat̃ trabs illa ĩ fundo nauis quam circum tabulæ tã q̃ brachia affingunt̃:etiam pro naui ponũtur. Lacus uaſtos fluminis læthei:per quod charõ animas tranſfert. Amici illius:quoniá habuit cõſuetudinẽ Tecũ o mecœnas:nõ habui familiaritatẽ illius filii tui. Opus:ſi habet p hanc epiſtolá de obitũ filii mecœnatis eidẽ ſe factũ amicũ. Regis ethruſci: quia mecœnas natus erat ex nobili ſtirpe ac regia aretinoꝝ. Vnde & Horatius Mecœnas atauis edite regibus. Vrbis erat cuſtos: Quoniá Cæſare in bella cõcedẽte Mecœnatẽ urbis romæ cuſtodem & gubernatorẽ reliqſſe cõſtat. Poſſe nocẽs:cõmẽdat ex animi tranquillitate & manſuetudine:qa de nomie ulciſci uoluit. Pallade:deſignat Mecœnatẽ artibus liberalibus præſtãtiſſimis:hic litteratos ſp coluit pariter rẽ militarẽ amauit cuius artis & dea pallas eſt. Vincit uulgares:oſtẽdit doctria Mecœnatẽ & reꝝ pitia nõ ſanguinis claritate principatũ adẽptũ fuiſſe:atcꝫ aliis p̃ſtantiſſimis prælatum. Vulgares:populares. Arenas:in extremo littore dicit̃ Mecœnatẽ ſapiẽtẽ ſupare oẽs gẽmas & lapides p̃cioſos q naſcunt̃ ĩ mari. Extremo:oriẽte:Oui.iduitis collo lapides oriẽte petitos. Diſcinctus:oſtẽdit Mecœnatẽ molli ac effœminato fuiſſe corpore:ueꝝ magnanimitate & ſimplicitate uitæ p̃ſtantiſſimæ: q̃lis fuiſſe tradit̃:& diluuii tẽpeſtate:ĩ q̃ ꝓ tẽpore & neceſſitate qſq; ad uillæ cultũ nitebat̃ & oportunitatẽ Diſcicti.n.hoies laxi ac molles & minime apti appellantur.Hortẽſium diſcictum hominẽ & ut nepotem & luxurioſũ appellauit:cõtra cinctos illuſtres & oi

Triplex quadruplexque complens ſpecum
Superbia illa proderit nihil ſimul.
Vagum ſonante merſeris caput luto
Quid iners piget ne lentitudinis
Licebit hoc multus auferas ſemel :
Sed ille cum redibit aureus puer
Simul ſonante ſenſeris iter pede
Repente neruos excitet libidine:
Et inquietus inguina arriget tumor :
Neq; mutare poſſit uſq; dum mihi
Venus iocoſa mole ruperit latus.

Elegia in Mecœnatis obitu:quæ dicitur Virgilii:cum non ſit.

Defleram iuuenis triſti modo carmine fata.
Sunt etiam merito carmina danda ſeni.
Vt iuuenis deflendus erat:tã candidus:& tã
Longius annoſo uiuere dignus auo.
Inreligata ratis nunquam defeſſa carina
It redit in uaſtos ſemper onuſta lacus.
Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta.
Non oblite rapit ſed tamen illa ſenes.
Nec mihi mecœnas tecum fuit uſus amici
Illius:hoc ergo conciliauit opus.
Fidus eras nobis.nam propter cæſaris arma
Cæſaris:& ſimilem propter ĩ arma fidem.
Regis eras genus hetruſci:tu cæſaris almi
Dextra romanæ tu uigil urbis eras
Omnia cum poſſes:tanto tam carus amico
Te ſenſit nemo poſſe nocere tamen.
Pallade cum docta phœbus donauerat artes
Tu decus:& laudes huius:& huius eras.
Vincit uulgares uincit peritus harenas:
Littore ĩ extremo quas ſimul unda mouet.
Quod diſtictus eras:aĩmo quoq; carpit̃ uno
Diluuii ac nimia ſimplicitate tua.
Sic illi uixere quibus fuit aurea uirgo:
Quæ bene præcicto poſt mõ pulſa fugit.
Inuide quid tandem tunicæ nocuere ſolutæ?
Aut tibi uentoſi quid nocuere ſinus?
Num minus urbis erat cuſtos:& cæſaris obſes?
Num tibi non tutas fecit in urbe uias?
Nocte ſub obſcura quis te ſpoliauit amantẽ?
Quis tetigit ferro durior ipſe latus.
Maius erat potuiſſe tamen:nec uelle triũphos
Maiores: maius abſtinuiſſe fuit.
Maluit umbroſam quercũ:nimphaſq; canẽtes

Paucaq; pomoſi iugera certa ſoli.
Pierides phœbumq; colens i mollibus hortis.
Sederat argutas garrulus inter aues.
Marmora meonii uicunt monumenta libelli.
Viuitur ingenio:cætera mortis erunt.
Quid faceret? defūctus erat:comes ipiger idē
Miles:& auguſti fortiter uſq; pius.
Illum piſcoſi uiderunt ſaxa pelori
Ignibus hoſtiles reddere ligna rates.
Puluere in æmathio fortem uidere philippi
Quā tener ille fuit:tam grauis hoſtis erat.
Cum freta niliacæ texerunt lata carinæ
Fortis erat cirum:fortis & ante ducem.
Militis æoi fugientis terga ſecutus
Teritus ad nili dum fugit ille caput.
Pax erat:hæc illos laxarunt ocia cultus.
Omnia uictores marte ſedente decent.
Actius ipſe lyram plectro percuſſit eburno
Poſtquam uictrices conticuere tubæ.
Hic modo miles erat: ne poſſet fœmina romā
Dotalem ſtupri turpis habere ſui.
Hic tela in profugos tantum curauerat arcum
Miſit ad extremos exorientis equos.
Bacche coloratos poſtquam deuicimus idos:
Potaſti galea dulce iuuante merum.
Et tibi ſecuro tunicæ fluxere ſalutæ:
Te puto purpureas tunc habuiſſe duas.
Sū memor:& certe memini ſic ducere thyrſos
Bacchia purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrſus erat gemmis ornatus:& auro.
Serpentes hederæ uix habuere locum.
Argentata tuos etiam ſandalia talos.
Vixerunt:certe:nec puto bacche negas.
Mollius es ſolito mecum tum multa locutus:
Et tibi conſulto uerba fuere noua.
Imbiger alcide multo defuncte labore.
Sic memorant curas te poſuiſſe tuas:
Sic tecum tenera lætum luſiſſe puella
Oblitum nemeæ iamq; erymanthe tui.
Vltra nunquid erat:torſiſti police fuſos
Leniſti morſu leuia fila parum.
Percuſſit crebra te propter lydia nodos:
Te propter dura ſtamina rupta manu.
Lidia te tunicas iuſſit laſiua fluentes
Inter laniſicas ducere ſæpe ſuas.
Claua toroſa tibi pariter cum pelle iacebat:

bus laboribus exercitos atq; expeditos itelligimus. Aio tuo.i.magnitudie animi tui. Diluuii: qualis ſimplicitas fuit tempore diluui. Sic uixere: laudat ipſū a iuſtitia. Virgo:iuſtitia:quæ una cū pudicitia nequitiā mūdi reliqſſe proditū ē nō cū fide ut mul ti ſcribūt:dicēte Iuueuale in ſatyra Credo pudicitiā ſaturno rege moratā:Poſtquā ad ſuperos altrea receſſit Hac comite atq; duæ piter fugere ſorores: & hoc cū de pudicitia loqueret̄. Præcictos: iduſtres.

Inuide:ad inuidos q criminabāt̄ ex corporis mollicie:ac dicit illā animi prudētiā compeſcitam:ſic q̄ nihil offuiſſe. Solutæ aut tibi uentoſi:notat ueſtiū tenuitatē quæ uētos faciūt.Dicit tempore quo gubernator urbis relictus eſt ab Auguſto Siciliā peten te urbē omni ipedimēto liberam fuiſſe. Quis ſpoliauit.q.d.nemo te ſpoliauit amantē. Ipſe:ſolēt dictiōes nōnunq̄ uacare teſte Seruio:quoniā:Virgi.in qt Nūc dextra igeminās nunc ille ſiniſtra ille.n.abū dat. Maius erat:laudat Mecœnatē:qa non erat ambitioſus i deſiderādis triūphis cū potuiſſet habere: tū ab illis ſe abſtiuit:qđ qdē maius fuit. Nymphas: muſas. Iugera:habuit.n.hæc iugera in æſquiliis:& his cōtētus ab Hora.fuiſſe perhibet̄:niſi qđ i ædificio℞ molle rephēdit̄:ex q̄ exulās i ſabinis & ipſius Horatii agrū ſpectare poterat. Pierides phœ.colēs ipe Mecœnas muſas ſtudioſiſſime uenerabat̄ poetas:ut Virgiliū:Horatiū:Proptiū. Argutas: ſonoras q̄ aues erāt i tuis hortis:uel aues poetas itelligit .q.d.Mecœnatē eē numerādū iter ſonoros poetas.

Meonii:cōmendat Mecœnatē a poetica. Meon: ideſt Homeri:nam uariæ fuerunt ſententiæ de ipſi us patria ephorus.n.cumæum dixit: pīdarus ſmyrnæum & chium Antimachus:& nicāder Colophonium:Ariſtarchus & Dioyſius Athenienſem: Ariſtoteles hietem:nōnulli ſalaminium: alii argiuum cōtendunt.Oui.Meoniū:unde eſt:Aſpice meonidē a quo ceu fonte peremni Vatum pieriis ora rigant̄ aqs. Marmora:marmorea. Faceret:facere poterat.

Defūctus:emeritus. Pius:pii dicūt̄ qui maiores ſuos excolūt. Illū piſcoſi:Octauius uicit Sextū pōpeiū bello nauali i mari ſiculo. Piſcoſi: Aſperi. Pelori:pelorus ſūmus ē ex ꝓmōtoriis ſiciliæ aduerſus italiā. Rates.ſ.Sexti pōpeii. Puluere i æma.æmathia appellat̄ Theſſalia ab Aemathiōe filio deucalionis. Saxa.p.notat Mecœnatē fuiſſe ſecutū Auguſtū i bello cōtra Sextū pōpeiū p Agrippā & fratrē: & cōmiſſa pugna nē a carybdi & ſcylla ea pte q̄ pelorus italiam reſpicit. Piſcoſi.n.dicit qa circa ipſū ꝓmōtoriū pp aſpa ſaxa optimi ſūt piſces. Illū: Mecœnatē. Ignibus.i.icēdere naues inimico℞. Philippi: cāpi theſſaliæ a philippo rege denomīati. Puluere.æ. ideſt certamie:nā & contra Caſſiū & Brutū Mecœnas Octauiū ſecutus ē. Tener fuit ſecūdū Senecā: q eum molliſſimum dixit corpore etiā effœminato.

Niliacæ cariæ:ſignificat & illū fuiſſe ſecutū Augu. ad bellum actiacum habitum tamen cōtra Antonium & cleopatram:quā nauigia ſequebant̄ ægyptiaca unde niliacæ dixit. Circum:quādo erat & ante & circū Augu.erat ſemp fortis. Secutus:Octauius uictoria potitus ē de Antonio & Cleopatra:quā idē Antonius imperio urbis ornare pollicitus fuerat in ſtupri præmium:uerum deuictus eſt:& Cleopatra

Alexādriam uſq; ad nili caput auſugit. Acoi:ā̄t mi
litis quia ex oriēte ipſam plures ſunt ſecuti:& Hero
des rex iudeorꝫ: & Amathus arabiæ:& Polemō ex
pōto & beſſi:& Philadelphus ex paphlagonia:& gli
ces q̄do Mithridates ex comagena Amyntas lycao-
nius ex mauritania:& pene totus oriēs. Ipe:Mecœ
nas:q exactis bellis dedit opam muſicæ & poeticæ.
Hic:mecœnas. Fœmīa turpis:cleopatra meretrix
Dotalem:quia ī cōuiuiis & crapulis Antōius pro
miſerat imperium urbis: hic Mecœnas ī profugos
ægyptios fugientes quos pepulit uſq; ad orientem.
Bacche:uertit ſermonem ad bacchum & colligeꝛ̄
hinc poſſumus ex poetæ uerbis: qui uictoriæ & tri
umpho ipſius dei iterfuiſſet:ſe dicit Gallum poetā
opus hoc ſcripſiſſe:quippe in cuius corpus euphor
bi & Pithagoræ ac Homeri & Ennii aīo itraſſe pro
bat:uerꝫ fuerit ſit uel ne īcertū hēo.Quicūq; Ille ſit
oīo refert.Coloratos:nigros factos calore ſolis. Ali
bi Vir.ī geor.iiii. Vſq; coloratis amnis deuexus ab ī
dis. Tunicæ:ueſtes lōge duas.ſ.ueſtes habuiſſe eo
tpe. Thyrſos:haſtas pāpinis iuolutis: q̄bus ī ſacris
Bacchi & choreis utebā̄t. Purpura:ēt repitur alba
quū ,pprie ſit rubra. Tibi cō.o bacche. Vix habue
re:tygres uix hēbā̄t locū pp multitudinem gēmarꝫ
ſeu ſerpētū.Sādalia:gēus calciamētorꝫ alborꝫ:q̄bus
magni uiri utebā̄t. Noua:non militarie ſed dulcia
& amori apta. Impiger : alcide uertit ſermonē ad
Herculē. Defuncto.i.qui euaſiſti a multis labori-
bus. Puella tenera:qa hēbat Oniphalē : cui ſecūdū
oraculum reſpōſum parere coactus erat. Dum na-
uigans in aphricam a quorundā ex amicis ſuis ſpō-
te eſſet uenundatus:illa enī Iordane meniorꝫ ideſt
lydiorꝫ regiæ filia fuit. Nemæi laboris habito ī ſyl
ua nemea propter mortem leonis:circa montē tri-
tonē & etiam in apro erymātheo arcadiæ agros de
uaſtā̄te:& mādatū erat ut eum uiuū afferret. Mor-
ſu:nam mulieres filando ſolent mordere fila. No-
dos:qa Oniphale faciebat multos nodos cauſa tua
o:Hercules:quoniā & tu idē faciebas. Terſa:mem
broſa ex duro amore uerſus Oniphalē. Pede ſu.qa
Hercules ſuſpēdebat pedē ſuū ſup pedē aiacē : ſicut
ſæpius nos fecimus īnaſcētē pp fœcūditatē capitis.
Equos:equos Threiicii Diomedes humana carne
ueſcētes iteremit Hercules. Tribus fra.geryonē tā
git q i iſula erythrea exiſtēs tria corpora habebat:&
ſic ſex māus. Aluū:uētrē. Acolidas:thetū & ephi-
altē Acoli filios. Domiator:iuppiter. Nitidū:clarꝫ
diē.Hoc ſecūdu morē thraciæ:q̄ getas dies & fœli-
ces cādido lapillo denotabā̄t. Referre ioui:qa uolu
it habere Gāymedē. Sacerdos:fecit.n.ipſū ſacerdo
tē i ida ſylua. Formoſe:o Gaymedes. Potiat̄:Me-
cœnas amica. In.u.i.hortis ſuis. Roſa:peſtana ma
ioris odoris ſecūdū morē antiquū lectos:& anacly-
teria ex roſarꝫ filiis cōficiebat:ad ſuauitatē ſpirādā:
ut & de principe Antonio Helius Lāpridius refert.
Diſpēſā̄t:diuidū̄t & ordinā̄t:oīa fieri ſolēt ſecūdū
ſeriē tēporis. Cæſar amicus erat:concludit in lau-
dē Mecœnatis nil fuiſſe quod a Cæſare īpetrare ne-
quiuiſſet. Amicus:Mecœnati erat paratus ad om-
nia eius uota. Indulſit:igeſſit morē ei. Saxa parēs:
Iaſon legit.i.nauigauit:de iaſōe loquor. Oethas rex
colchorꝫ filiā habuit medeam,Oethas dicitur aboe

Quam pede ſuſpenſo percutiebat amor.
Quis fore credebat cū iā premit īpiger iſans
Hydros ingentes uix capiente manu.
Tunc ne renaſcentem tereret uelociter hydrā:
Frangeret immanes uel diomedis equos.
Vel tribus aduerſis cōmunem fratribus aluū
Et ſex aduerſas ſolus in arma manus:
Fudit & æolidas poſtquā dominator olympi
Dicitur in nitidum procubuiſſe bouem.
Atq; aquilā miſiſſe ſuam:quæ quæreret equis
Poſſet armaturo uina referre ioui.
Valle ſub idææ:dum te formoſe ſacerdos
Inuenit:& preſſo molliter ungue rapit.
Sic eſt.uictor amet.uictor potiatur ī umbra.
Victor odorata dormiat inque roſa.
Victorem uictus mutuat.metus imperet illi.
Membra nec inſtrata cernere diſcat humo.
Tempora diſpenſat uſus: & tempora cultus.
Hæc homīes:pecudes:hæc moderā̄t aues:
Lux eſt:taurus arat.nox eſt.requieſcit arator.
Liberat emerito feruida colla boui.
Cōglutinā̄tur aquæ.ſcopulis ſe cōdit hirundo
Verberat & gelidos garrula uere lacus.
Cæſar amicus erat:poterat uixiſſe ſolute
Cum iam cæſarides quod cupiebat:erat.
Indulſit merito:non eſt temerarius ille.
Vicimus auguſto iudice dignus erat.
Ergo ſaxa parens poſtquam ſcylleia legit
Cyaneoſq; metus iam religanda ratis.
Viſcera diſiecti mutauit arietis agni
Aetas:& ſuccis amne perita ſuis.
His te mecœnas iuueneſcere poſſe decebat.
Hæc utinam nobis calchidos herba foret.
Redditꝰ arboribus florēs reuirentibus æſtas.
Ergo non homini quod fuit ante reditꝰ
Viuaceſq; magis ceruos decet eſſe pauentes:
Si quorum in torua cornua fronte rigent.
Viuere cornices multos dicuntur in annos.
Cur non anguſta conditione ſumus.
Paſcitur auroræ tithonus nectare coniunx:
Atq; ita iam tremulo nulla ſenecta nocet.
Vt tibi uita foret ſemper medicamine ſacro:
Te uellem auroræ complacuiſſe uirum.
Illius aptus eras croceo recubare cubili.
Tu dare purpurea lora regenda manu.
Tum mulcere iubam:tū iam torſiſſet habēas

Procedente dic reſpicientis equi.
Q ueſiuere tori iuuenem:ſic heſperon illum:
Q uem nexum medio ſoluit in igne uéus.
Q uẽ nunc īſuſcis placida ſub nocte nitenté:
Luciferum contra currere cernis equis.
Hic tibi coritium:caſias hic donat olentis:
Hic & palmiferis balſama miſſa iugis.
Nũc pretiũ cãdoris hẽs:nũc reddit̃ umbris.
Ve ſumus obliti decubuiſſe ſenem.
Ter pylium fleuere ſui ter neſtora canum:
Dicebant tamen hunc non ſatis eſſe ſenem:
Neſtoris annoſa uiciſſem ſecula:ſi me
Diſpenſante tibi ſtamina nempe forent.
Nunc ego qd poſſum:̃ tellus leuis oſſa teneto.
Pendula librato pondus & ipſa tuum.
Semper ſerta tibi dabimus:tibi ſemp odores
Non unquam ſitiens florida ſemper eris:
Sic eſt mœcenas fato ueniente locutus
Frigidus & iam:iam tum moriturus erat.
Me ne inquit iuuenis primæui turpiter ante
Anguſtam bruti non cecidiſſe fidem.
Pectore maturo fuerat puer:integer æuo
Et magnum magni cæſaris illud opus.
Diſſidio uellemq; prius:non omnia dici
Inciditq; pudor quæ prope dixit amor.
Sed mãifeſtus erat moriens:quærebat amatæ
Coniugis amplexus:oſcula:uerba:manus
Si tamen hoc ſatis:uixi te cæſare amico.
Et morior dixit:dum moriorq; ſatis.
Mollibus ex oculis aliquis ꝓcedet & humor:
Cum dicar ſubita uoce fuiſſe tibi.
Hoc tibi contingat:iaceam tellure ſub æqua:
Nec tamen hoc ultra me potuiſſe uelim.
Sed meminiſſe uelim:uiuam ſermonibus:illic
Semper ero:ſemper ſi meminiſſe uoles
Et decet:& certe uiuam tibi ſemper amore:
Nec tibi quæ moritur deſinit eſſe tuus.
Ipſe ego quicquid ero cineres interq; fauillas
Tunc ego non potero non memor eſſe tui.
Exemplum uiri te propter molle beate
Vnus mecœnas teq; ego propter eram.
Arbiter ipſe fui:uoluit quod contigit eſſe
Pectus eram uere pectoris ipſe tui.
Viue diu micare ſenex:pete ſydera ſero:
Eſt opus hoc terris:te quoq; uelle decet.
Et tibi ſuccreſcant iuuenes bis cæſare digni:

tha Theophraſtus põit herbã ĩ ægypto qua reuiui/
ſcũt hoĩes:Iuba hiſtoricus tradit ſuccis herbaꝝ re/
uocari hoĩes ad uitã.Xãthus prĩo hiſtoriaꝝ ait dra/
cõis Catulũ reuocatũ ad uitã herba quadã:quã bali
appellãt. Colchidos:medea ĩ formã uetulæ muta/
ta ĩtrauit iolchon regiã peliæ regis Theſſaliæ teſtãs
ſe miſſã ab hiꝑboreis cũ quibuſdã medicaminibus
ut faceret iuuenẽ peliã: & ut fidẽ darent uerbis ſuis
exꝑimẽto ꝓbauit: mactauit.n.arietẽ & ĩ ahẽo coxit
& ĩde reſtituit ĩ uitã: pelias ſenex phanaticus cupiẽs
iuuenẽſcer̃ ꝑparauit ut id fieret:& ſic a medea cæſus
fuit. Ergo ſaxa:laudat & ipſum iaſõis cõpatiõe: &
Aeſonis ad iuuẽtutẽ reuocati:ac dicit eo mõ reuoca
ri ad iuuẽtẽ debuiſſe Mecœnatẽ:parens Medea mr̃
ob filios quoq; habuerant:ex iaſõe. Cyanæos me/
tus:ſymplegadas ita.n.denominant̃ ultra põtũ ĩtra
ſe ſcopuli cõcurrẽtes. Arietis:ſignificat Medeã poſt
q̃ ad iolchõ urbẽ peliæ regis ꝑueit: ut ſuã doctrinã:
atq; artẽ oſtẽderet:mactaſſe arietẽ & ĩ aheno deco/
xiſſe:mox ĩ agnũ reſtituiſſe:qđ cũ pelias optaret iu/
ueneſcẽdi gratia atq; id faceret a Medea cæſus fuit ꝑ
eius filias:ut Oui.teſtat̃. Otias:Medea filia oetæ re
gis:& ꝑ ſyneresim pria breuis & ſecũda lõga ĩ unã
cõuertit̃ ſyllabã lõgã. Oẽ:ad oẽ fuerat pariter Oui.
Medeæ faciũt ad ſcelus omne manus. Herba:Pli.
ex Theophraſto & ex multis aliis teſtatur ĩ ægypto
herbam qua homines reuiuiſcunt. Quidam: hãc
moli:nõnulli balin:cuius ſucco:dracõis catulos ad
uitã reuocaſſe:qdam Xanthus dixit huiuſmõi her/
bam Medeã uſũ poeta oſtendit. Quod fuit: quod
fuit ſi herbæ reuiuiſcũt tãto magis debẽt hoĩes re/
uiuiſcere. Cerui uiua.cerui teſte.Pli.exuꝑant.c.an/
nos:& mutatis cornibus iuueneſcũt. Anguſta: qa
ita cito nos morimur. Cornices: nõgẽtos annos
uiuere ꝓdũt̃ unde & Oui.Ora capitq; nouẽ cornicis
ſæcula paſſæ. Auroræ ti.aurora titanis & terræ fi/
lia fuit:dictaq; ab eo ꝗ ab igne ſolis ut auro aureſcit
Tithõus filius Laomedõtis priami pr̃is relicto fra/
tre ex phrygia ĩ aſſiryam ſe cõtulit: breui ĩ re milita
ri ꝑſtãtiſſimus fuit.Regi gratus duxit uxorẽ filiã re
gis æthiopũ:ex quo gẽuit Mẽnonẽ ea tẽꝑeſtate pria
mus uexabat̃ bello Teutani regis capadociæ:regnũ
phrigyæ tũc ſubditũ erat regibus aſſyrioꝝ Titho/
nus qui præfectus erat aſſyriorum miſit Mẽnonẽ
filium cum decẽ milibus æthiopũ:totidemq; ſuſia
nis:& cũ ducẽtis curribus ut priamo auxilium fer/
ret.Alii uolũt Titonos fuiſſe duos & phrygẽ & aſſy
rium:& ſcribũt non peon.Alteꝝ Mẽnonem Titho
ni:ſed alterum ĩperaſſe phrigyæ & lydiæ:& ex uxo
re dindimene genuiſſe Cybelem.Tithoni de Titho
no Auroræ marito plurima ſcripta ſũt. Itaq; ſatis ẽ
intelligere illum ſenẽ delectatione tamẽ cõiugis iu
uenes cẽteni quotidie ĩ Mẽnonem filium ĩ troiano
rum auxilium quondã miſſum ex ultia plaga oriẽ
tis. Vt tibi uita foret:ut fieret maritus auroræ. Iu
bam:crines. Tori:uult cõparare eum Heſꝑo athlã
tis filio. Tori:ſpõſæ. Heſꝑon illum:heſꝑus filius
fuit athlantis:cum aſcẽdiſſet montẽ athlantẽ nunq̃
amplius uiſus fuit Crediderũt ĩcolæ imꝑiti aſcẽdiſ
ſe cælũ & eẽ ſtellã:q̃ eadẽ mane dicit̃ lucifer.Alii uo
lũt Venerẽ adeo ꝑditam fuiſſe amore heſꝑi formo
ſi iuuẽis:ut eius nomen ſumpſerit: & uenus ẽ q̃ di/

citur heſpus & lucifer:hic uero heſperus filius fuit
auroræ & cephali:Hocát ideo quia pythagorea eá/
dé muuere eé ſtellá quæ ſero & mane apparet:& in
ſero heſperus ī mane lucifer appellatur. Igne:amo
re. Hic:lucifer. Corytũ:crocũ intelligit: qui pluri
mum ī coryco ciliciæ antro abũdat:criſias ſic iugis
palmiſe:palmiſero iter aſſyriam & phœniciam lo/
cus eſt palmaꝝ abundãtiſſimus ex quo etiam loco
balſama aduchi ꝓdũt ex arbore modica: & hoc nõ
lõge ab hieroſolymis. Cádoris:uirtutis. Neſtora
canũ:qa Neſtor uixit tres ætates:fugitq; nelei filius.
Neleus ī meſſania regiõe cõdidit opidũ Pilon:unde
Neſtor pilius. Pili tres ſunt in peloponneſo:in piſea
r̃giõe & hæc pilos cõdita ab Emathõte tertio ī meſ
ſania patria Neſtoris. Tellus:o tellus. Librato: ꝓ
libres. Serta.i.ſemp ponam coronam ſuper tumu
lũ tuum:& ſacrificabo. Anguſtam:breuem in Cæ
ſaré.q.d.uoluiſſé mori ante bella ciuilia. Illud opus
fuerat.n.nutritus a Cæſare. Diſidio:Quæ fuit iter
Auguſtum Caſſium & Brutum. Amor:cogit me
ulterius loqui:manifeſtus moriés:determiata erat
ei mors. Si tamé hoc ſatis:mecœnas ícipit alloqui
Auguſtum. Humor:lachryma. Sub æqua:nõ põ
deroſa. Potuiſſe ultra.i.iacere nõ deſiderio ī melio
re tellure q̃ tu. Erã pectus pectoris:eram cor cordis
tui. Te quoque uelle decet:ideſt diu uiuere. In ter
ris:ob cõmoditaté mortalium. Cæſare: hoc dicit
pp Tiberiũ adoptatũ ab Auguſto: & germanicum
ab ipſo Tyberio. Qui & Druſũ tyberii fratré:ut ení
Sueto.tradit ex Scribonia Iulia nata é ex Liuia íſans
qui cõceptus fuerat ímaturus fuit editus Iulia Mar
cello Auguſti iunxit:deide.M.agrippæ:ex quo tres
nepotes Caium & Titũ & Luciũ: Arippiná & Iuliá
nepres de qbus late apud Sueto.tradũt ꝓducant:&
amplificét:munera ruptæ:qa ī ptu filius obiicit pri
mo ſinu.i.ī cæſaris ſinu.i.faciet te deũ. Cæſaris uſ/
q; gẽus: ſp ſint ex genere tuo. Liuia cõiũx.ſ.pdidit
quia Liuie Druſilla fecit abortium ex Auguſto.

Oppa ſyriſca:Oís huius opuſculi ſũ
ma é hortet Mecœnatem & ſocios
ad uoluptaté íſinuatiõe quadá utés
c coppæ mecœnatis libertæ: q̃ a lo/
co ſic nomiata græciæ apud orcho
menõ Boetiæ. Sũt.n. Coppæ iuxta
cephiſũ amné q lacũ facit copaidé noiatũ : ſyriſca q̃
uenerat ex ſyria. Graia mitella:fuit.n.mitra orna/
mẽtũ capitis primũ apud Mæonios:deíde ægyptii
& ſyri uſi ſũt teſte Hero.Virgi. Mæõia mẽtũ mitra
crineſq; madente. Crotalo:crotalũ íſtrumẽtũ mu
ſicũ quo ægyptii in deoꝝ cerimoniis utebantur: &
qdé acruo qd é pulſo denominarũt nõnulli græco/
rũ ꝓ plauſtro reſonáte poſuerũt. Alii annulũ ex ære
factũ q ferreo baculo pcutiebat ad ſonitũ reddẽdũ
ítellexerũt. Calamos:phyſtulas quas ipſa pulſabat.
Raucos:ſonoros. Ad cubitũ.i.qeté. Bibulo:nam
q dormiũt uident bibere ſuſurãdo í ſõno. Cuppæ:
uaſa uinaria. Cordæ:cytharæ. Triclinia:lecti erát:
uel triclinia í qbus ueteres comedebát. Harundini
bus: quæ ſolebant apponi ad uoluptates. Menalio
arcadico:ideſt quales ſolent eſſe í mõte arcadio ubi
ſolebát paſtores:& etiam poteſt referri ad euandrũ
qui uenerat ex arcadia:ubi erat palanteum: & pala/

Sed tradant porro cæſaris uſque genus.
Et tibi ſecuro quod primum liuia coniunx
Expleat amiſſi munera rupta gener.
Cum deus in terris diuis inſignis auitis;
Te uenus in patrio collocet ipſa ſinu.

P. V. Maronis coppa.

Oppa ſyriſca caput graia redimi/
ta mitella
Criſpum ſub crotalo docta moue/
re latus:
Ebria famoſa ſaltat laſciua taberna
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuuat æſtiuo defeſſum puluere abeſſe
Quam potius bibulo decubuiſſe toro?
Sũt cuppæ:calices:cyathi:roſa:tibia: chordæ:
Triclinia umbroſis frigida harundinibus:
En & mænalio quæ garrit dulce ſub antro:
Ruſtica paſtoris fiſtula more ſonat.
Eſt & uappa cado nuper diffuſa picato.
Et ſtrepitans rauco murmure riuus aquæ
Sunt etiam croceo uiolæ de flore corolæ:
Sertaq; purpurea lutea mixta roſa:
Et quæ uirgineo libata achelois ab amne
Lilia uimineis attulit in chalatis.
Sunt & caſeoli:quos iuncea fiſcina:ſiccat.
Sunt autumnali cærea pruna die:
Caſtaneæq; nuces: & ſuaue rubentia mala.
Eſt hic mũda ceres:eſt amor:eſt bromius.
Sunt & mora cruenta:& lentis uua racemis.
Et pendet iunco ceruleus cucumis.
Eſt tuguri cuſtos armatus falce ſaligna:
Sed non & uaſto eſt inguine teribilis.
Huc alibida ueni:feſſus iam ſudat aſelus.
Parce illi : ueſtri delitium eſt aſinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbuſta cicadæ
Nunc uere in gelida ſede lacerta ſedet.
Si ſapis æſtiuo recubans nunc prolue uitro.
Seu uis criſtallo ferre nouos calices
Eia age pampica feſſus requieſce ſub umbra:
Et grauidum roſeo necte caput ſtrophio.
Formoſus tenere decerpes ora puellæ.
Ah pereant cui ſunt priſca ſupercilia.
Quid cineri ígrato ſeruans bene olétia ſerta:
An ne coronato uis lapide iſta tegi?
Pone merũ & talos:pereat qui craſtia curat.
Mors autem ueniens:uiuite ait:uenio.

P.V.Maronis eſt:& non.

St non cuncti monoſyllaba nota
frequent ant.
His dem ptis nihil eſt hominum
quod ſermo uolutet.
Omnia ĩ his:& ab his ſunt omnia:ſiue negoci
Siue oci quicquam eſt:ſeu turbida:ſiue qetis.
Alterutro:pariter non nunquam:ſæpe ſeorſis
Obſiſtunt dubiis:ut mores ingeniumq;:
Et faciles:uel difficiles contentio nacta eſt.
Si conſen titur mora:nulla interuenit eſt:eſt.
Si controuerſam diſſenſio ſubiciet non:
Hinc fora diſſultant clamoribus:hinc furioſi
Iurgia ſunt circi:cuneati hinc læta theatri
Seditio:& tales agitat quoq; curia lites.
Coniugia & nati cum patribus iſta quietis
Verba ſerũt ſtudiis:ſalua pietate loquentes
Hinc etiã placidis ſchola conſona diſciplinis
Dogmaticas agitat placido certamine lites.
Hinc omnis certat dialectica turba ſophorũ.
Eſt lux:eſt ne? dies ergo:non conuenit iſtuc?
Nã facibus multis:aut fulguribus quotiẽs lux
Eſt nocturna homini:non eſt lux iſta diei.
Eſt & non igiť quotiens lucem eſſe fatendũ ẽ.
Sed non eſſe diẽ mille hinc certamina ſurgũt.
Hinc pauci multi quoq; talia commeditantes
Murmure concluſo rabioſa ſilentia rodunt.
Q ualis uita hoium? duo q̃ monoſyllaba uer-
ſant

P.V.Maronis uir bonus.

Ir bonus & ſapiens:qualem uix
reperit ullum
Milibus e cunctis hominum
conſultus apollo:
Iudex ipſe ſui totum ſe explorat ad unguem.
Q uid proceres:uaniq; leuis qd opinio uulgi:
Securus.mũdi iſtar habẽs teres atq; rotũdus:
Externæ ne quid labis per leuia ſidat.
Ille diem quam longus erit ſub ſydere cancri:
Q uãtaq; nox tropico ſe porrigit ĩ capricorno
Cogitat:& iuſto trutinæ ſe examine penſat.
Ne quid hiet:ne quis proturbet angulus:æqs
Partibus ut coeat:nil ut deliret amuſſis.
Sit ſolidũ quodcũq; ſubeſt:nec inania ſubtus
Iudicet amotus digitis pellentibus ictus.
Nõ prius in dulcem declinat lumina ſomnũ:
Omnia quam longi reputauerit acta diei.

tium cõdiderat. Vappa:uinum aſperum & fetidũ: & Vappa dicitur uinum euaporatũ:ideſt quod amiſit ſaporẽ. Picata : nigra uel apice lege Martialem.

Chorolæ:dicuntur a choro & ſic a chorona cecropio apud Himetũ montẽ Athenienſẽ ſolent adeſſe apes. Luthea:rubicunda apud Buc. Mollia: luteola Achelas nympha fuit acheloi filiæ.n.Acheloi dicũť ſirenes ut idẽ Vir.alibi Sirenũ cãtus uarios acheloia ples Fiſcina caniſtrũ & chalatus. Bromius: cognomẽ Bacchi ẽ a Bromo qđ ẽ cõſumo uino.n.moderate ſũpto oẽs humores repelluntť. Tugurii:caſa paſtoralis. Cuſtos:priapus ſaligna ex ſalice factus.

Alybida:priape a lybidibus apud quos ĩ ueneratione ẽ. Illi:Aſſello. Veſtri:ideſt quod habetur ex uobis. Vitro:cyato Vitreo. Aeſtiuo:Optimo & apto tempore Aeſtatis. Strophium:Coronam. Decerpes:Capies. Priſca pereant:illi qui ſeruant grauitatem ut priſci noſtri habuere. Cineri ingrato: nihil ſentienti alibi idem Virgi.in.vi.ænei. Flebant & cineri ingrato ſuprema ferebant : ſolebant enim ſepulchra unguẽtis & floribus odoriferis ſpargere antiqui quod teſtatur Tibulus dicẽs : illic quas mittit diues pãchaia merces æoi quæ arabes diues & aſſyria. Pone:pare & funde Vinum. Curai . Qui ſeruat uoluptatem ad diem craſtinum.

St & nõ:Deridet dialecticos & ſophiſtas: quorũ oĩs ſciẽtia nugax & uana eſt:nec aliud cõtinet q̃:eſt & nõ. Fatemur huiuſmõi diſputatiõibus ĩgẽiũ reddi acutius:ſed tamẽ barbarius fieri ĩ primis ãt effectũ eorũ expõit inde hippotethicum quẽdã ſyllogiſmũ adducit. Cũcti: mortales. Illorũ:dialecticorũ hominũ. Ocii:quietis. Alterutro:unũ dicimus. Obſiſtũt:aduerſãtur.

Seorſis:a ſe remotis & ĩcognitis:ut mores ſũt illorum ſic & diſputãt. Si cõſentiť ab aduerſario. Subiiciat:ſubiũgat:& dicat aduerſarius nõ ẽ uerũ: ſubito fiunt controuerſiæ. Cuneati:ad ſimilitudinẽ cunei facti. Cõiugia:maritus & uxor agitant hæc eſt & non:& ſic nati faciunt cum patribus. Conſona: cõueniẽs agitat mouet lites. Dogmaticas:dogma ſignificat decretum & ĩudicium atq; deliberationẽ. Sophorum:ſapientium, Eſt lux:exemplum põit hippoteticorum ſyllogiſmorum : quorum ſpecies ſunt quinque Syllogiſmorum dialecticorum octo &.x.tradantur. Et lux:fateris eſſe lucẽ: ergo ẽ dies.

Non eſt dies:nõ uideť dies. Certamia:diſputationes qualis uita:exclamatio poetæ q mirať quod ſp uita hominũ uerſať ĩ his monoſyllabis ẽ & nomẽ.

Ir bõus:ſermo de uiro bono hic habeť:ĩ quo Maro nr̃ nõ minus alios ſapiẽtes q̃ ſe ĩ numero ſapiẽtũ eẽ declarat q tã recte ĩterptať hominem bonũ & ſapiẽtẽ & merito Apollini cõparãdus uideť:q Socratẽ ſapientẽ ſolum iudicauit. Iudex:qui iudicat ſeipſum ad unguẽ.i.pfectionẽ:nã metaphora a marmorariis ſumpta:q unguẽ ſuper marmora elaborata & plana facta ducũt.Qui & poſſumus deducere ab his q magna diligentia & cõſideratiõe aliquid faciũt & ĩ ipſa re cogitanda ungues mordent.Perſius.Nec demorſus ſapit ungues. Securus: ſapiens nõ quærit quid

faciant,pceres & cæteri homíes. Rotúdus : oís res totúda pfectior é. Leuia:polita & ornata. Ille:ſapiens. Cácri:cácer ſignũ cæleſte:ad qd.xv.Kalé.Iuli. ſol accedit:p qđ æſtaté deſignat. Capricorno:capricornus ſignũ cæleſte é cælo ſacratũ pp memoriam Amaltheæ capræ:quæ ioué aluiſſe & lactaſſe pdit: ad hoc ſignum ſol accedit.xv.Kalé.Ianuarias. Tropicum.dicitur a tropi q̃ eſt couerſio Eo.n.tpe ſol ſe couertit & retrogradit. expéſat ſe examine i medio ſpatio. Hiet:ultra aperiet:ſe coeat uult uir ſapiés q̃ uita ſua ſit æqua ex omni parte. A muſis regula ſiue linea:qua latoí aut fabri utunt:ſed late p omni ordine ſumitur. Delirate:a lyra quæ ſulcũ ſignificat componitur:& de ppoſitione & errare:atq; etiá ſulcũ & uiam regulam icedere notat. Subeſt : omnis locus qué ſapiés uult eé ſolidũ. Decus:ornamétũ. Rõ:iudiciũ:placuit miſeratus ſi qué uidet egenté. Cur aliquem:cur paſſus ſum dolorem ná cur ego potius ducor & uícor malignitate noſtræ q̃ doctrinæ pſtantia. Prauis:rebus ledit ſapiés bõis lætat.

Et erat:opuſculũ Vir.de roſa:in quo uirgines hortat ad uoluptaté pcipiédá:& piter uiros itelliger poſſumus erudiri ad ætatis ſuæ cõmoda percipienda ita ení pulchritudo & uirginum decus præterit: & breue tpis ſortitæ ſũt: ſicut roſa q̃ máe apta & uiuacitaté oſtédés pacto die languida & fragilis uero rubore deperdito appet. Ver: tps ueris:quo oía florent. Reuecta:reducta. Croceo:purpureo pp auroræ ruboré. Strictior: qa noctes ſũt breuiores. Anticipare:ante:capere. Quadrua:q̃drata. Riguis:aſpis. Vegetar:uiuatioré me eé. Pruinas:rores. Gramia:herbas.Guttas: cõgelitas. Grauidas:caules oppſſos pruinis:peſtũ oppidũ i cápania abũdátiſſimũ roſaɽ. Biferi: q̃ roſaria peſti. Lucifero:ſtella matutia. Canebat:albeſcebat. Roſida:plena rore ad prios radios qa q̃do ſol oritur roſa liqueſcit. Duoɽ:auroræ & floris color unus. Ille:color floris dea Véus dea floris & ſtellæ. Murex:cõchille:quo tigit purpura hæc roſa. Galero:appellat galeɽ illa folia:qbus ueſtit roſa. Obeliſcus:amiáus Marcelius dicit obelis cũ lapidé aſprimũ i figura metæ cuiuſdá ſéſim a pceritate in celſũ cõſurgété eé:& ut radiũ imitet paulati gracileſcété ipſeq; q̃drata i uerticé pductũ auguſtũ manuq; artificis leuigatũ:ad cuius ſimilitudiné roſæ ipſius cubaré:nã hic poeta obeliſcũ appellat roſa uidet obeliſcus anteq̃ apperiat. Mucroné:cuſpidé. Illa:alia roſa explicabit amictus folia:q̃ ſunt táq̃ amictus. Meditás:cogitans. Roſa: quando eſt apta ut calathus ridens.i.lætus. Rutilauerat:ſplenduerat:ſed facta é Pallida. Punica:rubicũda. Rubore:roſaɽ. Nouatus:nouatiões. Iuncta:cõiũcta & uicina. Aeuum: ſuũ qa roſa uiuit lõgo tépore noíe & fama atq; gloria.Oui.i amoribus:Venturæ memores iam nunc eſtote ſenectæ Sic nullum uobis tépus abibit iers.

Domitii Calderini Veronenſis cõmentarii in Pu. Virgilii Maronis Culicem.

Aſtor oues de more ad umbrá cõpellés ad fonté platanis & aliis arboribus i umbratá pucit huius aquá ſerpés bibere ſolitus illuc puenit:paſtoré q ob

Quo præter greſſus:quid geſtũ in tpe:qd nõ:
Cur iſti facto decus afuit:aut ratio illi?
Quid mihi præteritũ?cur hæc ſététia ſedit?
Quã melius mutare fuit:miſeratus egentem:
Cur aliquem fracta perſenſi mente dolorem?
Quid uolui:qd nolle bonũ foret:utile hőeſto
Cur malus ante tuli?nũ dicto:aut déiq; uultu
Perſtrictus quiſq̃? cur me natura magis q̃
Diſciplina trahit?ſic dicta & facta per omnia
Ingrediens:ortoq; a ueſpere cuncta reuoluens
Offenſus prauis dat palmá & præmia rectis.

P.V.Maronis roſæ.

Er erat: & blando mordentia frigora morſu
Spirabat croceo mane reuecta dies:
Strictior eoos præceſſerat aura iugales
Aeſtiferum ſuadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua compita i herbis
Maturo cupiens me uegetare die.
Vidi concretas per gramina feſſa ruinas
Pendere:aut olerum ſtare cacuminibus.
Caulibus.& patulis teretes colludere guttas:
Et celeſtis aquæ pondere tunc grauidas.
Vidi peſtano gaudere roſaria cultu
Exoriente nouo roſida lucifero.
Rara pruinoſis canebat gemma frutetis
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres raperet ne roſis tunc aura ruboré:
An daret:& flores tingeret orta dies.
Ros unus:color unus:& unũ mane duorum.
Syderis & floris eſt domina una uenus.
Fronſan & unus odor:ſed celſior ille per auras
Difflatur:ſpirat proximus iſte magis.
Communis paphiæ dea ſyderis & dea floris
Præcipit unius muricis eſſe habitum.
Mentum intereat:quo ſe naſcentia florum
Germina comparibus diuiderent ſpatiis.
Hæc uiret anguſto foliorum tecta galero.
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc peperit prima faſtigia celſa obeliſci
Mucronem abſoluens purpuerei capitis.
Vertice collectos illa exinuabat amictus:
Iam meditans foliis ſe numerare ſuis
Nec mora:ridentis calathi patefecit honorem
Prodens incluſi ſemina denſa croci.

Hæc mō quæ toto tumulauerat igne comarū:
Pallida collapſis deſeritur foliis.
Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam:
Et dum naſcuntur conſenuiſſe roſas.
Ecce & defluxit rutuli coma punica floris
Dum loquor:& tellus tacta rubore micat
Tot ſpecies:tantoſq; ortus:varioſq; nouatus
Ipſa dies aperit:conficit ipſa dies.
Conquerimur natura breuis qđ gratia florū ē.
Oſtentata oculis ilico dona rapis.
Quam longa una dies:ætas tā longa roſarū:
Quas pubeſcentes iuncta ſenecta premit.
Quam modo naſcentē rutilus cōſpexit eous:
Hanc radiens ſero ueſpere uidit anum.
Sed bene quod paucis licet interitura diebus
Succedens æuum prorogat ipſa ſuum.
Collige uirgo roſas:dū flos nouus:& noua pubes
Et memor eſto æuū ſic ꝓperaꝝ tuū.

P. V. Marõis ad Octauiū culex.

Vſimus octaui gracili modulante thalia.
Atq; ut araneoli tenuē formauimus orſum.
Luſimus:hæc ꝓpter culicis ſunt carmīa dicta
Omnis ut hiſtoriæ per ludum conſonet ordo.
Notritæq; ducum uoces licet inuidus adſit:
Quiſqs erit culpare iocos muſamq; paratus
Pondere uel culicis leuior:famaq; feretur.
Poſterius grauiore ſono tibi muſa loquetur
Noſtra::dabūt cū ſecuros mihi tēpoꝝ fructus.
Vt tibi dignato poliantur carmina ſenſu:
Latonæ:magniq; decus iouis:aurea proles
Phœbus erit nr̄i prīceps:& carminis auctor
Et recinente lyra fautor. ſiue educat illum
Alma chimæræo xanthi perfuſa liquore:
Seu decus aſtrigeri:ſeu qua parnaſſia rupes:
Hinc atq; hic patula præpandit cornua frōte:
Caſtaliæq; ſonans liquido prælabitur unda.
Quare pierii laticis decus ite ſonores
Naiades:& celebrate deum ludente chorea.
Et tu ſancta pales ad quam uentura recurrūt
Agreſtum bona:ſecura ſit cura canentis
Aerios nemorum ſaltus feror inter & aſtra.
Et tu cui meritis oritur fiducitia chartis
Octaui uenerande meis allabere cœptis.
Sancte puer.tibi nanq; canit nō pagina bellū:

dormierat repit morſu īpetere nitebaꝝ. Culex paſtorē mordēs excitauit paſtor culicē manu captā interemit:& indignatus poſtea ꝙ culicē ſuæ ſalutis cām īteremerat:iteꝝ obdormiuit: culicem ī qete uidet ei oēm īferoꝝ corā mōſtrātē excitatus deniq; ſōno ei ſepulchꝝ miro īſtruit ornatu. Thalia:muſas iouis & Memoriæ filias poetæ tradūt:alii tetis iouis ac terræ ac cæli alii Homeꝝ is eſſe aſſerit. Heſiodus noīa recēſeꝝ uidelicet Clio:Euterpe:Thalia: Melpomene Terpſicore:Erato:Polymnia:Vrania:Calliope. Diodorus haꝝ noībus proprietatē ponit pp gloriam:ꝗ poetaꝝ laudibus oritur ob uoluptatē ꝑceptā ab audientibus:quoniā poetaꝝ laus longo tp̄e uiret a melodia ꝗ demulceant audiētes oblectatio ob doctrīæ bona. Quod docti amēt hoīes poetæ immortalitas ob ſuauitatē gloriā quod uiros doctos ad cælū tollat gloria. Quod cantus ſuauitate cæteras antecedēs magis ab auditoribus extimēꝝ. Phœbus erit:phœbus & Diana latonæ & Iouis filii phœbū lyrā a mercurio accepiſſe ait Higinius. Alma chimæræo: non procul a carmileſo monte lyciæ ē conuallis quædā noīe chimæra a littore porrecta īmediteranea: hic finxerunt de mōſtro chimæra:qđ occidit bellerophon: fabula tamē ē Xanthus flumē quē priores ſirbin uocabāt ad decē ſtadia lembis nauiganti ē latonæ tēplū ultra quod ad ſexagita ſtadia ē xantus iter lycias urbes maximā oli Latoniā cū filiis deueniſſe & ut ſiti ſedaret cōſediſſe prope ꝑuū lacū:qui & ſub chimera ē. Eſt & chimæra liciæ mōs ꝗ flammas uomit ab eo labiꝝ xāthus ꝗ deſcēdit ī phrygiā ī radice mōtis ſpatiū facit lacū:ad quē ꝑuenit Latona cū filiis æſtiuo tp̄e ut ſiti ſedaret. Ruſtici id egre ferentes lacū itrātes turbauerūt aquā ꝗ ſtati demutati ſunt i ranas. Siue educat illū:luna legi noluit nō alma ut hoc ſit quod diana ꝓbuit ſe fieri obſtetricē. Seu decus aſtrigeri:ideſt iuppiter ꝗ educauit bacchū. Nam liber pater & apollo idē ē ut ipſe ait in geor. Liber & alma ceres.i.ſol & luna. Seu ꝗ parnaſia rupes hīc:i parnaſo Boetiæ mōte ē uaſta rupes hæc uel numinis maieſtate uel ſitu honorē ī ſentibus generat undiq; fere ꝓceps ī forma theatri receſſus: quo ſonitus uoceſq; multiplices audiunꝝ:hic ē Apollinis delphici tēplū:hic fons caſtalius muſis dicatus has oras pieres natio threitia habitauere:unde pierius fōs & pierides muſæ:nec Ouidio aſſentiamus:ꝗ dixit hoc nomen a filiabus. Pieri cū eis certantibus & deuictis in picas mutatis muſas accepiſſe. Phlegra gigantheo: phlegra ſilua & uallis ē in theſſalia:ubi oēs gigantes cōtra iouem pugnauarūt: & fulminati a ioue occiſi ſūt cuius ī fidē falces ſaxaq; adhuc ibi cernūtur:Solinus meminit: Alia phlegra ē in italia nō lōge a cumis. Nec cētauros ia.iapithus Apollinis & Scilbiæ penei filius circa peneū flu. theſſaliæ īperauit a quo illi populi iapitæ appellati ſunt hinc ex Ciriōe phorbantem:& periphantē liberos ſuſcepit. Periphas ex aſtigea octo liberos genuit natu maior Antion ex Ayclace Ixionē procreauit:& cū proieciſſet ſoceꝝ in ardētē foueā a ioue purgatus ē tādē auſus īterpellare iunonē de ſtupro īterpoſita a ioue ī forma iunonis nube ex ea cētauros ꝓcreauit. Hos ferūt tāꝗ pyrithoi cognatos:ab eo regni p̄rni ꝑtē petiiſſe: Quod renuēti bellū a Cētauris illatū ē:quo ſedato quū Py

rithous Hippodamiã deſpõdiſſet Theſeo ad nupti/
as ac centauris uocatis in humo ebrii fœminis quæ
ĩ nuptiis erant ſtuprũ ĩferre uoluere:qua iiuria per/
motus Theſeus & lapitæ multis centauris perem/
ptis reliquos ex ciuitate expulerunt: hãc ob cauſam
cẽtauri una aduerſus lapitas profecti plures ĩterfece
re. Qui cædi ſupfuere partim in pholoen arcadiæ
profecti ſunt ꝑtim in malea habitauerũt. Perfoſſus
athos:Xerſes pſaꝝ rex bellũ cõtra græcos & ꝑſertĩ
Athenĩẽſes geſſit:cunq; pſica claſſis ad eleuntẽ che/
roneſi ſtationẽ haberet:ne ꝑ deſidiã torpeſceret iuſ/
ſu regis mõtẽ athon pfodere cepit adiuuãtibus & ac
colis ꝓpoſiti opi fuere Arthaches artachis filius &
bubares Megateri filius:ẽ mõs athos ingens ad ma
re ꝑtingit:deſinẽs ĩ peniſulæ effigie: cũ iſthmo duo
deci ſtadioꝝ:ĩ quo ẽ urbs ſana noĩe. Foſſa fiebat iu/
ſta ſenã retro limitẽ: latitudinẽ foſſæ duæ triremes
ĩplebãt ſtrymõ flu.cuius hoſtia prope ſunt põtibus
uictus fuit. Nõ heleſpõtus: Herodo.li.viii.pons in
heleſponto abidonuſq; & ſeſton.vii.ſtadii ſpacio fa
ctus tẽpeſtate primũ delapſus ẽ: mare ĩdignatus xer
ſes iuſſit helleſpontũ trecentis uerberibus ꝑcuti: &
ſacci cõpedes mea ſtigmata & colaphos icuti cum
barbara execratione quaſi diſiecta pontis pœnas da
ret opis ꝓpoſitis caput ꝑcidit aduocati ali: triremes
biremes & triremes ſimul.ccclx.uerſus exinũ põtũ
ab altero latere.cccxiiii.põto trãſuerſas hæ anchoris
uaſtiſſimis tenebanť relicto ſpacio iter ordinẽ naui
gioꝝ ut eſſet trãſitus nauibus in pontũ. Continenti
Machinamẽta lignea annexa fuere funibus lino &
ſcyrpo ſuperiniectæ poſtea trabes fuere: ſuper quas
ĩpoſuere noſtrã facto hinc ĩde aggere ne aſpectu ma
ris aĩalia trãſeũtia terrerẽť octo dies ꝯſũpſere trãſeũ
do. Aſſyrio co.babylõ aſſyriæ diuerſo colore ĩtexu
it:ſed annoꝝ aſtalus ĩtexere ĩuenit unũ attalicũ & at
talice ueſtes & babilonicæ. Bis lauta.i.ĩ colore plu/
ries ĩmerſa:de eis Tibullus:Sola puellaꝝ digna ẽ cui
mollia charis Vellera det ſucis bis madefacta tyros.
Domos:gtõ caſu poſitũ ẽ: nam Sueto.auctoritate
Octauius auguſtus ſolitus ẽ pronũtiare domos pro
domus ĩ gtõ caſu & ſenius & ſinuus & ꝓ ſtulto bate
diũ:& pro pullo pulelatiũ: Vir.ut Octauio gratifica
reť eodẽ mõ caſũ primũ ꝓnũtiauit. Alcõis referẽt
boetiq; to.toreuma ſũt oꝑa magnifice ſculpta: Sal.ĩ
Cateli.Cũ tabulas ſigna toreumata emũt. Cõchea
bac.m.Margaritas maxĩe ĩ dus oceanus fert ut Pli.
meminit Margaritas genus cõchilii ẽ. Boetiq; to.
Pli.li.xxxiiii.dicit ꝓximos a mẽtore fuiſſe boetum
Agragãta & Miẽ: quoꝝ oĩum extãt opa ĩ iſula Ro/
dioꝝ boetus apud lydiã Mineruã ĩ tẽplo agragas in
tẽplo liberi patris ĩ ipſa rhodo baccas cẽtauroſq; ce/
latos ĩ ſcyphis. Hæc pocula gratũ Alcõis:alcõ Oui.
meminit ĩ meta.noſtꝝ argẽteoꝝ q æneæ paterã ce/
lauerat:craterẽ æneæ quẽ fabricauerat alcõ Hileus:
& lõgo celauerat argumẽto. Illi falce de.co.ad pria/
pũ alludit:de quo ſic in obſcœno carmine non me
praxiteles ſcopas ne fecit:Hic ſũ phidiaca manu po/
litus:Sed lignum rude uilicus dolaui: dixit mihi tu
priapus eſto:Filius fuit Veneris & Dionyſii. Aegy/
ptii ãt dicũt de priapo ſcribẽtes:iſdẽ cũ cæteris oſiri/
dis corporis partes a titãibus dilaniari repiſſet ꝑter
pudẽdã q illi ĩ flumẽ iecerãt ꝑcepiſſe ſacerdotibꝫ pro

Phlegra gigãteo ſparſa eſt quo ſanguĩe tellus.
Nec centaureos lapithas compellit in enſes.
Vrit erichthonias oriens non ignibus arces.
Non pfoſſus athos:nec magno uincula ponto
Lecta meo quærent iam ſera uolumine famã.
Non helleſpontus pedibus pulſatus equorũ
Græcia cum timuit uenientis undiq; perſas:
Mollia ſed tenui pede currere carmina uerſu
Viribus apta ſuis phœbo duce luder̃ gaudet.
Hoc tibi ſancte puer mortalibus:& tibi certet
Gloria perpetuum lucens manſura ꝑ æuum.
Et tibi ſede pia maneãt locus:& tibi ſoſpes
Debita fœlices memoretur uita per annos.
Grata bonis liceat:ſed nos ad cœpta feramur:
Igneus æthereas iam ſol penetrarat in arces.
Candidaq; aurato quatiebat lumina curru.
Crinibus & roſæis tenebras aurora fugabat.
Protulit e ſtabulis ad pabula læta capellas
Paſtor:& excelſi montis iuga ſumma petiuit.
Lurida qua patulos uelabãt gramina colles:
Iã ſyluis:dumiſq; uagæ:iã uallibus abdunt
Corpora:iãq; omni celeres e parte uagãte
Tondebãt tenero uiridãtia gramina morſu:
Scrupea deſertas hærebãt ad caua rupes:
Pẽdula proiectis carpũtur & arbuta ramis.
Dẽſaq; uirgultis auide labruſca petuntur.
Hæc ſuſpenſa rapit carpente cacumĩa morſu:
Hæc ſalicis lentæ:uel quæ noua naſcit̃ alnus
Hæc teneras fruticum ſentes rimãtur.at illa
Imminet in riui præſtãtis imaginis undã.
O bona paſtoris:ſi qui non pauperis uſum
Mente prius docta faſtidiat:& probet illis
Omnia luxuriæ pretiis incognita curis:
Quæ lacerãt auidas inimico pectore mẽtes:
Si non aſſyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data uellera.ſi nitor auri
Sublaqueare domos animum nõ angit auarũ
Picturæq; decus.lapidum nec fulgor in ulla
Cognitus utilitate manet:nec pocula gratum
Alconis referent boetiq; toreuma:indi
Cõchea bacca maris pretio æſta pector̃ puro.
Sæpe ſup tenero procumbũt gramĩe corpus:
Florida cum tellus gemmãtis picta ꝑ herbas
Vere notat dulcis diſtincta coloribus arua:
Atq; illum thalamo lætum retinente paluſtri:
Ociaq; inuidia degentem:ac fraude remota:

Pollentemq; ſibi uiridi cum palmite lucens
Mollia pampineo ſubter coma uelat amictu.
Illi ſunt gratæ rotantes lacte capellæ:
Et uenus:& fœcunda pales:& uallibus imis
Semper opaca nouis manātia fontibus antra
Quis magis optato queat eſſe beatior æuo:
Quā q mēte procul putas:ſenſuſq; ꝓbando
Non auidas agnouit opes: nec triſtia bella:
Nec funeſta tenet ualide certamina claſſis
Quo ſpoliis dū ſancta deū fulgētibus ornet
Templa:nec euectos finē tranſcendit habēdi.
Aduerſum ſociis ultro caput hoſtibus offert.
Illi falce deus colitur non arte politus.
Ille colit lucos.illi panchica thura
Floribus agreſtes herbis uarianthibus adſunt.
Illi dulcis adeſt requies:& pura uoluptas
Libera ſimplicibus curis huic imminet omnis
Dirigit hūc ſenſus:hæc cura ē ſubdita cordi:
Qualibet ut reqe motus cōtemptor abundet.
Iocundoq; locet languentia corpora ſomno.
O pecus:o panes:o gratiſſima tempe
Fōtis amadryadum quarum non diuite cultu
Aemulus aſcræo paſtor ſibi quiſq; poeta
Securam placido traducit pectore curam.
Talibus in ſtudiis baculo dum nixus apricas
Paſtor agit curas:& dum non arte canoro
Cōpacta ſolidum modulatur arūdine carmē
Tendit & euectus radios hyperionis ardor:
Lucidaq; æthereo ponit diſcrimina mundo:
Dū iacit oceanum flāmas in utrunq; capaces:
Et iam compellente uage paſtore capellæ
Ima ſuſurrātis repetebant ad uada lymphæ:
Quæ ſubter uiridē reſidebāt cærula muſcū.
Iam medias operum partes euectus erat ſol:
Cū denſas paſtor pecudes cogebat: in umbras
Et procul aſpexit luco reſidere uirenti
Delia diua tuo:quo quodam uicta furore
Venit nyctileum fugiens cadmeis agaue
Infandas ſcelerata manus:& cæde cruenta.
Quæ gelidis bacchata iugis reqeuit i antro.
Poſterius pœnam nati ſe morte futuram
Hic etiam uiridi ludentes panes in herba:
Et ſatyri dryadeſq; choros egere puellæ
Naiadum cœtu:tantum non orpheus hebrū
Reſtantem tenuit ripis:ſyluaſq; canendo:
Quātum te penu remorantem diue chorea.

deo coli ea ī tēplo q̄ ſuſpendi iuſſit:& ut Dio.meminit nō mō ī ciuitatū tēplis minime:ſed ī agreſtibus locis uineaꝝ & hortoꝝ cuſtos coli meruit fructuū fures falce caſtigās cui ſacra cū ludo fiūt: appellaẗ ēt Ithyphalus & typhō. Ille.c.l.il.p.thura: ꝑter arabiā nullis:ut Pli.meminit ac ne arabiæ quidē uniuerſæ ſed ī ea tātū regiōe q̄ Saba appellaẗ:quod ſignificare græci miniſterium uocāt in hac ē pāchaia regiūcula q̄dā ſpectat.n.ſaba ortus ſolis æſtiui undiq; ī uici paribus:& a dextra maris ſcopulis īceſſa id ſolum e rubro lacteū tradiẗ Alexādro magno ī pueritia ſiue pſimonia thura aris īgerēti pædagogus Leonides dixerat:ut illo modo cū deuiciſſet turiferas gentes ſacrificaret:at ille arabia potitus thure onuſtā nauim miſit ei:large exhortatus ut đos adoraret. O pecus o panes &.c.iter oſſā & olympū nemoroſa planicies & conualis ē in Theſſalia:tēpe uocanẗ mōtibus circūdata oli palus:ſed poſtea quū Hercules fracto mōte dedit alucū nihil amœnius atq; delectabilius: ſecat.n.planitiē peneus flu.ſemp liqdus: cuius ripæ arboribus inūbratæ ab ea ſimilitudine poetæ: ut meminit Prob.loca oīa amœna & delectabilia tēpe appellauerūt:peneus āt quinq; milia paſſuū lōgitudine & ferme ſex latitudine ultra uiſū homines attollētibus ſe dextera leuaq; leuiter conuexis iugis inter ſua luce uiridāte allabiẗ uiridis calculo amœnus circa ripas gramīe canorus auiū cōcētæ.Solū non adeo ferax allicit atq; iucūdū aſpectu ut uiſētes ipſa amœnitas alliciat & īuitet. Fōtis ama.drys Pli.referente non q̄rcus diciẗ: ſed robur:q̄ arbor ē & ſpēs q̄rcuū: durior tamen Hamadryades nō q̄rcuū: ſed roboꝝ deæ & ſacerdotes gallici quaticinabāẗ ī roboribus druidæ appellati ſunt. Aemulus aſcræo paſtor.ſ.q. poetæ.i.Heſiodo.q paſtor fuit & pecuđs pauit.Oui. prīo đ arte docet:Paſcēti pecudes uallibus aſcra tuis.

Radios hipio.regina quā ēt ob prudētiā & uirtutē magna mater appellata ē titheæ & cæli filia ex fratre ſuo hipiōe ī uiꝝ aſſūptū lunā & ſolē genuit. Poetæ tātū uſurpauere ut pr̄is nomen pro filio ponereẗ in utrūq; oceanū īdicū q ab oriēte & athlanticū ab occidēte q terras ab occidēte cōtingit ut Mela ait. Flāmas capaces:nam ſolidum ē in medio curſus ſpacio utrunq; complectiẗ oceanū & ideo flāmas capaces.

Luco tuo delia diua:lucus erat ſub cytherone mōte in quo erat garaphius fas ea qua ſunt theſſalica tēpe:ubi ſe cū nymphis diana lauabat: ſed cū Actheō uoluiſſet uidere quid eſſet in fonte: uidit Dianā nudā:ideo ab eadē Actheon ē mutatus ī ceruū: & ſuis canibus dilaniatus atq; laceratus ē: Ouidi.ī ibidem Quiq; uerecundæ ſpeculantem labra dianæ: idē de poto ī qnto Inſcius actheō uidit ſine ueſte dianam Præda fuit canibus non minus iſte ſuis:idem etiā in opere met.Diana delia dicta a delo inſula:in qua nata ē. Venit.n.Nictilius Bacchus diciẗ:qa eius ſacrificia noctu fiebāt: quæ ex Aſia prius in græciā:e græcia ī italiā trāſlata. Agaue Cadmi filia pentheum ex echione filiū ſacra bacchi ſpernētē furorē & baccho inſtigata ītteremit:ubi ad ſe rediit pœnitētia ducta & dolorē in antrū ſeceſſit ſub citherōe ubi lacus ē Dianæ.Orpheus œagri filius ſono lyræ ſiſtebat flumia mōtes & ſiluas mouebat. Hebrū: hebrus thraciæ flu. Peneu:peneus theſſaliæ flu.p tempe diſcurrēs.

Aeriæ platanus:platanus arbor durat ĩ multũ tpis
ſpaciũ:ut Pli.docet ait.n.ẽ delphica platanus agamẽ
nonis manu ſata:& altera gargaphiæ arcadiæ luco ĩ
aulocrone qua ab apanica itur i phrygiã oſtenditur
platanus ex qua pependit Marſias uictus ab apolliẽ
q̃ iã cũ magnitudine effecta ẽ arbor.n.ẽ ſolũ ad um
brã uoluptatis cã cõparata. Quas impia lothos: lo/
thos arbor in quã eius noĩe nympha Neptunni filia
fugiens Priapum dicitur conuerſa : quã Pli.laudat ẽ
alia q̃ romæ ante domos ad umbraꝗ amœnitatem
ponebatur:tibi ſit eadem & nunc appellaẽ amarẽus
quæ ceraſa habet acria i obſoniis dulcia ſiluis ingt:
Quos ſucco nobilis arbor Et dulces poſcit lothos
minus hoſpita baccha.Diximus & de arbore lotho
in ultimo de ponto:quam aphrica gignit:nam Vly/
xes.c.ciconibus tempeſtate delatus eſt in aphricã un
de uix abduxit ſocios qui guſtauerant fructũ lothi:ĩ
quã ẽt conuerſos fabulantur.Vnde Oui.iiii.de triſti
bus:Sic noua dulychio lothos guſtata palato illo
quo nocuit grata ſapore fuit. Heliades ſolis filiæ di
ctæ ſunt.Helios græci nos ſolem dicimus: inde he/
liades hæ cũ phætontem fratrem: qui antea Erida/
nus uocabaẽ & ideo padus in quẽ fluuiũ cecidit ful/
minatus eridanus dictus eſt:deploraſſent ĩ populos
conuerſæ ſunt:ſiue ut in buco.idem aſſeri erat in al/
uos dicens Atq; ſolo proceras erigit alnos: phæton
enĩ Clymenes & ſolis filius cũ affectatũ paternũ cur
rũ regere nõ poſſet: mũdũq; incẽdiſſet a ioue fulmi
natus eſt:& in padũ deiectus. Perfide demophoõ.i.
nunc defende puellam phyllis Lycurgi thraciæ re/
gis filia Demophoonta Theſei athenienſis filiũ fere
naufragũ e bello troiano redeuntẽ excipit hoſpitio
fouit & claſſes eius amore capta repauit : & data de
coniugio fide Demophoon a puella primã reuiſere
uno mẽſe rediturum ĩpetrauit: & cum promiſſo tẽ
pore nõ rediiſſet puella tum diu fleuit donec lachry
mæ maturuerũt & ĩ arborẽ ↄmutata ẽ:pleriq; amy
gdalũ eſſe uolunt:Pli.ait puellã ſe in amygdalo ſiue
frondibus ſuſpẽdiſſe & ſternutio auctore arborem
tamen demum uiruiſſe cũ reuerſi Demophoontis
coniugis ſenſit amplexum: amplexu cognito flores
ſimul ac frondes emiſiſſe:licet Pli.dicat nunq̃ uirere
arborem:ex qua phylis ſe ſuſpendit. Quercus ante
datæ:Ceres ut Pli.eſt auctor frumẽti uſum dedit &
leges prima adiuenit: ideo legifera ẽ dicta : antea enĩ
rudis mortalitas glãdibus ueſcebatur Triptolemus:
ut idẽ eſt auctor bouẽ & aratꝗ reperit:ut alii uolũt
briges athenienſem : Ouidi.in quarto de ponto ait:
Quis mel ariſtæo:quis baccho uina falerna: Tripto
lemo fruges poma dat alcynoo. Ilicis & nigræ: ilex
arbor duplex ẽ ſed hæc de qua poeta loquiẽ dicitur
a græcis ſimilaces folia habet ſimilia oleæ:gladẽ par
uam. Myrtus non neſcia ueteris fati:myrtus in tu/
mulũ adhibebatur:& primo uiſa ut meminit Theo
phraſtus in tumulo elpenoris nauis. Vlyxis guber/
natoris:& ideo Virgi.in Polydori tumulo eam na/
tã dixit:Pli.ãt refert ĩ ueliterno myrtus eſt cõſpicuæ
magnitudinis manu prioris aphricam ſata ſubeſt
ſpecus in quo manes eius cuſtodire draco tradiẽ &
ĩõ myrtus non eſt neſcia fati ideſt mortis. Corpa
lympha fouet.ſõi.alit ae.ec.Eccho uocalis nympha
garrulum admodũ de multis uerbis id habet ut no

Multa tuo lætæ fundentes gaudia uultu.
Ipſa loci natura domum reſonãte ſuſurro
Quis dabat:& molli feſſas refouebat ĩ antro.
Nã primũ prona ſurgebãt ualle patentes
Aeriæ platanus:inter quas impia lotos:
Impia quæ ſocios ithaci mœrentis abegit:
Hoſpita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus inſigni curru proiectus equorum
Ambuſtos phæton luctu mutauerat artus:
Heliades teneris amplexæ bracchia truncis:
Cãdida fundebãt tentis uelamina ramis:
Poſterius cui demophoon æterna reliquit
Perfida lamentãdi mala perfida multis
Perfide demophoon & nunc defende puellã:
Quã comitabantur fatalia carmĩa quercus:
Quercus ante datæ cereris quã fœmina uitæ
Illas triptolemi mutauit ſulcus ariſtis
Hic magnum argiæ naui decus edita pinus
Proceras decorat ſyluas.hirſuta per artus
Apperit aereis contingere montibus aſtra:
Ilicis & nigræ ſpecies:& læta cupreſſus:
Vmbroſæq; manent fagus hederæq; ligãtis
Brachia fraternos plangat ne populus artus:
Ipſæq; excedunt ad ſumma cacumina lentæ.
Pinguntq; aureolos uiridi pallore corymbos.
Quis aderat ueteris myrtus non neſcia fati.
Ad uolucres patulis reſidentes dulcia ramis
Carmina per uarios edunt reſonãtia cãtus.
His ſuberat gelidis manãs e fontibus unda:
Quæ leuibꝰ placidũ riuis ſonat orta liquorẽ
Et q̃q̃ gemmas auium nox obſtrepit aures.
Hanc querulæ referunt uoces:qs nantia limo
Corpora lympha fouet:ſõitus alit aeris eccho:
Argutis & cuncta fremunt ardore cicadis
Et circa paſſim feſſæ cubuere capellæ.
Excelſiſq; ſuper dumis:quæ leuiter afflans
Aura ſuſurrantis poſſit confundere uenti.
Paſtor ut ad fontes denſa requieuit in umbra:
Mitem concepit proiectus membra ſoporẽ.
Anxius inſidiis nullis:ſed lentus in herbis
Securo preſſos ſomno mandauerat artus.
Stratus humi dulcẽ capiebat corde quietem.
Ni fors incertos iuſſiſſet ducere caſus.
Nã ſolitum uoluens ad tẽpus tractibus idem
Immanis uario maculatus corpore ſerpens
Merſus:ut in limo magno ſub ſyderis æſtu

Obuia uibranti carpens grauis aera lingua:
Squamoſos late torquebat montibus orbes.
Tollebant auræ inuentis ad omnia niſſus.
Iā magis:atq; magis corpus reuolubile uoluēs
Attolit pectus nitidis fulgoribus:& ſe
Sublimi ceruice caput:cui triſtia ſuperne
Edita purpureo lucens maculator amictu
Aſpectuq; micant flamātia lumina toruo:
Metabat ſeſe circum loca.tum uidet ingens
Aduerſum recubare ducem gregis actior iſtat
Lumina diffundens intendere:& obuia toruo
Sæpius arripiens infrendere:quod ſua quiſq̄
Ad uada ueniſſet:naturæ comparat arma.
Ardet mente:furit ſtridoribus:intonat ore.
Flexibus & uerſis torquetur corporis orbis.
Manant ſanguineæ per tractus undiq; guttæ.
Spiritibus rumpit fauces:cui cuncta paranti
Paruulus hūc prior humeros cōteret alūnus:
Et mortem uitare monet per culmina namq;
Qua deducta gēas pādebāt lumīa gemmis.
Ac ſenioris erat naturæ papula:telo
Icta leui:tum proſiluit furibundus:& illum
Obtritum morti miſit:cui diſſitus omnis.
Spiritus exceſſit ſenſus:tum torua tenentem
Lumina reſpexit ſerpentem cominus.inde
Impiger exanimus uix compos mēte refugit:
Et ualidum dextra truncum dextraxit ab ore.
Qui caſus ſociaret opem:numen ue deorum
Prodere ſic dubium uoluit ſed uincere tales
Horrida ſquamoſi uoluentia mēbra draconis
Atq; reluctātis crebris:fœdæq; petentis
Ictibus oſſa feris:cīgūt:qua tempora criſtæ.
Et quod erat tardus omni langore remoto.
Neſcius aſpiciens timor obcæcauerat artus.
Hoc minus implicuit dira formidine mentē.
Quē poſtq̄ uidit cæſum langueſcere:ſedit:
Iā q̄tit:& biiugis oriēs herebo cit equos nox:
Et piger aurato ueſper procedit ab oeta.
Cū grege cōpulſo paſtor duplicātibus umbri
Vadit:& ī feſſos requiē dare comparat artus:
Cuius ut intrauit leuior per corpora ſomnus.
Languidaq; effuſo requierunt mēbra ſopore
Effigies ad eum culicis deuenit:& illi
Triſtis ab euentu cecinit conuitia mortis.
Inquit:quid meritis:ad quæ dilatus acerbas
Cogor inire uiceſ:tua dum me carior ipſo

uiſſima tantū referat.Iuno cum poſſet multas nym/
phas cū ioue deprehendere iſtius ſæpius loquacita/
tem dum fugerent nymphæ retardata: quod ani/
maduertens iuno fecit:ut tamē ī fine loquendi uo/
ces ingeminaret audita uerba reportet.Nec.n.Narci/
ſum Lyropes & Cephiſi filium tum.xvi.annū agē/
tem adamauit:cui cum uagaretur forte p deuia ru/
ra ſæpe loqui conata:nā repugnāte deſtitit:expecta/
bat.n.ut ille prius emitteret uocē: tandem ſeductus
a fidis comitibus exclamauit puer equis adeſt idem
reſpondit eccho:ſtupet hic:& conuerſus ī oēs partes
iterū huc ueni inquit nō minus illa iterat: tandē pu/
er hic coeamus ideſt conueniamus dixit libētius re/
ſponſura nulli ſono coeamus retulit eccho: & egreſ/
ſa e ſiluis eſt ut iniiceret manus ſperato collo.Fugiēs
puer cōplexu.Ante ait emoriar q̄ ſit tibi copia noſtri
& ſic quod fuerit ſpreta pudibunda tecta frōdibus ī
ſiluis latet & antris: & dolore macie q̄ conſumpto
corpore ex ea tamē uox ſuperfuit:oſſa uero ī ſaxa cō/
uerſa ſunt. Succus corporis in aera. Tollebāt auræ
uehementis:Tollere eſt inferre uel eleuare: Virgili.
tertio georgi.Tollentēq; minas & ſibila colla tumē/
tē:& in primo æneidorū:Et mulcere dedit fluctus &
tollere uentos:auræ.n.uires inferebāt & eum ad oīa
agilē faciebant. Iam quatit & biiugis oriēs herebo
cit equos nox:equi noctis ſunt nigri:diei candidi: ſo/
lis:ruffi: lunæ alter niger alter albus:Pomp. Et nul/
los lunā habere dixit āt Nox eſt umbra terræ: nā cū
terra apponitur ſoli nox eſt:& niſi interueniat ſol:ut
catulus dixit nox ē. Et piger.a.u.p.ab oeta:oeta theſ/
ſaliæ mons:q mare atigit uerſus Athicam regionē:
ī quo cōbuſtus Hercules fuit:a quo occidente enim
ſole ſtellas credunt oriri ſicut mane ſol exoriri uide/
tur ab ida troadis mōte:ut Lucre.ait ueſp ut Memi/
nit.M.Varro a Plauto ueſpugo dr̄ ut ueſp ueſpugo
ueſpere uirgiliæ occidūt.A Pacuuio lucifer iubarq;:
quod iubata ſit ſtella tēpus in utrunq; ueſpum & lu/
ciferū uolūt tempus eſſe noctis:ſed Catulus dicebat
oēs tenebras nominare noctem. Ereptus de terris
e ciadibus ad mea manes:manes dii inferi dicuntur
ab eo quod dicebant antiqui Manon hoc eſt bonū
nō q̄ boni ſint:ſed quia bonos putabant q̄bus aīas
cōmēdabant:& manes appellauerūt:hinc īmane nō
bonum ideſt horrēdum & aſperum dicitur. Dehic
etiam mane dicit principium dicitur:quod Marcus
Varro & ab eo quod cū manat ab oriente dies ab eo
& homines:nā luce & mane apud Roma.dicti ſunt
& Lucii & manii. Lumina collucent infernis: tēplū
tribus modis dicitur ut.M. Varro aſſerit ab natura
ab auſpiciis ab ſimilitudine:natura ī cælo ab auſpici/
is in terra ab ſimilitudine ſub terra:in cælo tēplū di/
citur ut in Hecuba magna tēpla cæli tū cōmixta ſtel/
lis ſplēdidis ī terra ut piboea ſcrupea ſaxa bacchi tē/
pli ꝓpe egrediūtur ſub terra ut ī andromacha ache/
ruſia tēpla alta orei ſaluete infera: Quod cæli ē qua/
tuor partes ducitur:ſiniſtra ab oriēte:dextera ab oc/
caſu:antica ad meridiē:poſtica ad ſeptentrionē: ſub
terra templū atterendo circa cellum qua attuimur
dictū ē tēplum. Et tityos latona:tityus iouis filius
ex helcro orcomeni:quia īterpellaret Latonā de ſtu/
pro adactus ad inferos ab apolline dat pœnas: nam
eius ſemper cōſumptū renaſcēs iecur uultures diri

piunt. Ad ſtygias reuocatus aquas: tãtalus Iouis fili
us rex paphlagoniæ Ioui: Mercurio & Cereri hoſpi
tio exceptis filiũ Pelopẽ epulandũ dedit. Abſtinuere
dii. Ceres brachiũ quod deuorauerat reſtituit ebur/
nũ patrẽ dii apud iſeros hunc affecere ſupplicio: ut
ſitiens aquã quã habet ad mentũ nõ poſſit deguſta/
re & eſuriẽs poma: ſupra ceruicẽ pẽdentia excerpere
nõ poſſit. Alii uolũt iõ dare pœnã tãtalũ qđ admiſ/
ſus ad deorum ſecreta: & myſtica ſacra ea uulgarit.
Auia cymerios inte. d. lucos: cymeriũ fuit uetuſtiſ/
ſimũ oppidũ ꝓpe cumas ad acheruſiam paludẽ ubi
ẽ deſcẽſus ad iſeros: iõ cymerios lucos ꝓ iſerno uſur
pauit. Habitauerũ & illic populi Cymerii egrediẽtes
cauernas & nõ egrediẽtes: niſi nocturno tpe erãt hi
ſacerdotes dãtes oracula deleti a Cãpano rege cũ ſe/
mel eſſent metiti oraculũ. Deuictus mœſtus ꝓcul
aſp. ephialtẽ Alous Titanis filius ex uxore Iphimeri
de uiolata a Neptũno duos pueros generauit Ephi/
altẽ & Othõ hi ſingulis diebus creſcebãt unde ſuper
bia moti iouẽ ad pugnã ĩterpellauerũt q̃ re iuppiter
ĩdignatus apud iſeros deiectos ꝑpetuis afficit crucia
tibus: Vir. vi. ænei. Vidi & aloidas gemĩos ĩmania ui
di Corpora q mãibus magnũ reſcidere cælũ Agreſ/
ſi ſupiſq́ iouẽ detrudere regnis. Quid ſaxũ procul
aduerſo qui mõte reuoluit: Siſyphus Corynthi q̃
tũc ephyre dicebãt rex æoli filius: & Creũtis pr̃ hoſ/
pites coacti cũ illi pedes lauarẽt nacto tpe ĩ ope ꝑcipi
tabat i mare qa apud iſeros ſaxũ a montis uertice ad
radĩces ꝑceps cõtinuo: deinde & i ſublime euoluere
coactus ẽ hũc Theſeus uicit. Ocia q̃rentẽ fru. ſub li
pu. Danaus belli filius. L. filias ægyſti fratris totidẽ
coniuges dare negas ex ægypto pulſus prio magna
naui argos nauigauit: & Steneleo pulſus argis p̃fuit
ægyſtus filiis iſeq iuſſit: ac ne redirẽt niſi iterẽpto fra
tre. Danaus ut ſe liberaret promiſit nuptias: admo/
nuit uero filias: ut noctu maritos trucidarẽt: oẽs effi
ciũt p̃ter Hypmeſtrã: q̃ lino ſiue lineo pepercit. Sic
hymẽ p̃fata: hymẽ bacchi & Veneris filius ut Capel
la tradit deſpatus puellæ cõnubia p littora ſolus ua/
gabaẽ: piratæ q ad ſacra eluſinæ Cereris ꝓficiſcẽtes
uirgines rapuerant: capiunẽ & puellæ liberanẽ i pri
mis hymẽ athenas ueniẽs hoc detulit: & nuptias ob
beneficiũ a matre puellæ ipetrat: quã ob fœlicitatẽ
ut in nuptiis iunonis memoriã hymẽ uocarẽt athe/
nienſes cõſtituere: ut apud Ro. Thalaſio. Anxia ſo/
licitis meditãtẽ uulnera natis: Medea Oetæ regis col
coꝝ rex Perſe filia: quod iaſõ eius uir creuſam Creõ
tis corynthioꝝ filiã i uxorẽ accepat: ſeſe ſpretã ægre
ferẽs uiro corã duos natos Dyndimũ & Theſſandꝝ
ĩteremit relicto theſſalo: a quo theſſalia dicta ẽ: Hic
uecta draconibus ad Aegeũ fugit. Iã pãdionias mi/
ſerauda &. c. Pandion athenaꝝ rex filiã Prognẽ The
reo thraciæ regi ſeu Magare uxorẽ dedit: hic alterã
eius ſororẽ ſtuprauit: qa cognita Progne una cũ Phi
lomela ſorore Ithin filiũ epulandũ patri thereo po/
ſuerunt: q̃rit ithĩ pater ſæpius itercœnãdũ. Progne
ait q̃ paſcis ĩtus habes Philomela uero pueri cruẽtũ
caput offert: & repulſa mẽſa ambas enſe inſequitur:
& ſic ſeſe ꝑcipitãtes p̃ dolore Progne i hyrũdinẽ: phi
lomela i auẽ luſciolã: Ithis ĩ carduellũ ſeu faſianum:
Thereus ĩ criſtatã auẽ: quæ regũ decus oſtẽdat uerti
tur noie opops: unde Ouidi. meta. libro. vi. Vertiẽ in

Vita fuit uita? rapior per inania uentis.
Tu lentus refoues iucunda membra quiete
Ereptus de terris e cladibus: ad mea manes
Viſcera lethæas cogunt tranſnare per undas.
Præda charontis agor. uidet ut flagrãtia tædis
Lumina collucent infeſtis omnia templis.
Obuia tiſiphone ſerpentibus undiq; compta:
Et flãmas: & ſæua quatit mihi uerbera pœna
Cerberus: & diris flagrant latratibus ora:
Anguibus hĩc atq; hic arent cui colla reflexis.
Sanguineumq; micãt ardorẽ luminis orbes.
Heu quid ab officio digreſſa eſt gratia? cũ te
Reſtitui ſuperis læti iam lumine ab ipſo?
Præmia ſunt pietatis ubi? pietatis honores
In uanas abiere uices: & rure receſſit
Iuſtitiæ prior illa fides: inſtantia uidi
Alterius ſine reſpectu mea fata relĩquens:
Ad pariles agor euentus: ſit pœna merenti.
Pœna ſit exitium modo ſit: cum grata uolũtas
Exiſtat par officium: feror auia carpens:
Auia cimerios inter diſtantia lucos:
Quem circa triſtes dẽſentur ĩ omnia pœnæ
Nã uictus ſedet immanis ſerpentibus othos
Deuinctus mœſtus procul aſpiciẽs ephialtẽ:
Conati quondã cum ſint ĩcendere mundum
Et tytios latona tuas memor anxius iras
Implacabilis ira iacet uiuus alitis eſca.
Terreor a tantis inſiſtere terreor umbris:
Ad ſtygias reuocatus aq̃s. uix ultimus anni
Reſtat nectareas diuum qui prodidit eſcas:
Gutturis arenti reuolutus in omnia ſenſu.
Quid ſaxũ procul aduerſo: q mõte reuoluit?
Cõtẽpſiſſe dolor quẽ numina: uincit acerbus
Ocia quærentem fruſta ſub lite puellæ.
Ite quibus tædas accendit triſtis erynnis.
Sic imen præfata dedit connubia mortis.
Atq; alias alio denſat ſuper agmine turmas
Impietate fera: cum cernã colchida matrem
Anxia ſolicitus meditantem uulnera natis.
Iam pandionias miſerandas prole puellas:
Quarũ uox querula ẽ: ſupat qđ biſtõius rex.
Orbus epops mœret uolucres euectus ĩ auras
Ad diſcordantes cadmeo ſanguine fratres.
Iã truculenta ferunt: infeſtaq; lumĩa corpus.
Alter in alterius iamq; aduerſatus uterq;
Impia germani manat quod ſanguine dextra:

Heheu mutādus nunquā labor:auferor ultra
In diuerſa magis diſtātia lumina cerno.
Elyſiam tranādus agor delatus ad undā
Obuia tiſiphone comites heroidas urget
Aduerſum perferre faces.alceſtis ab omni
Inuiolata uacat cura:quod ſæua mariti
Hic calcedonias admeti cura morata eſt.
Ecce ithaci cōiunx ſemper decus una charōtis
Fœmineū concepta decus manet:& ꝓcul illā
Turba ferox iuuenum telis confixa procorū.
Q ui miſera eurydice tāto mœrore receſſit:
Pœnaq; reſpectus:& nūc manet orpheus ī te:
Audax ille quidem qui mitem cerberon unq̄
Credidit.aut illi ditis placabile numen.
Nec timuit phlegethōta furēs ardētibus undis
Nec mœſta obtentu ditis ferrugine regna.
Defoſſaſq; domos:ac tartara nocte cruenta
Obſita:nec faciles ditis ſine iudice ſedes:
Iudice:qui uitæ poſt mortem indicat acta.
Sed fortuna ualens audacem fecerat orhpea.
Iā rapidi ſteterāt amnes & turba ferarum
Blāda uoce ſequax regionē inſederat orphei.
Iamq; unā uiridi radicem mouerat altæ
Q uercus humo.ſteterāt amnes ſyluæq; ſono
Sponte ſua.cātus rapiebāt cortice amara (ræ
Labentes biiuges etiā per ſydera luna
Preſſit equos:& tu currentis menſtrua uirgo
Auditura lyrā tenuiſti nocte relicta.
Hæc eadem potuit ditis te uincere coniunx
Eurydicemq; ultro ducendā reddere:nō fas
Non erat inuitā diuæ exorabile mortis.
Illa quidem nimium manes experta ſeueros
Præceptum ſignabat iter:nec rettulit inter
Limina:nec diuæ corrumpit limina lingua:
Sed tu crudelis:crudelis tu magis orpheu
Oſcula cara petēs rupiſti iuſſa deorum.
Dignus amor uenia gratum ſi tartara noſſent
Peccatū meminiſſe graue:& uos ſede piorum:
Vos manet heroū contra manus.hic & uterq;
Aeacides:peleus nāq; & telamonia uirtus
Per ſecura patris locātur numina:quorum
Connubiis uenus:& uirtus iniūxit honorem.
Hunc rapuit feritas:illum nereis amauit.
Aſſidet:ac iuuenis ſciat te gloria fortis.
Alter in exceſſum referens a nauibus ignis
Argolicis.phrygios torua feritate repulſos.

uolucrem cui ſtant i uertice criſtæ:Prominet i modicū pro lōga cuſpide roſtꝝ: Nomen opops uolucri facies armata uidetᷣ: At diſcordātes Laius Cadmi ꝓnepos Aedipodā generat:Aedipodes Etheoclē & Polinicē ex Iocaſta propria matre eos reliqt:ut alternis regnarēt annis.Etheocles polinici regnū nō reſtituit:ſed exulē facit:cōfugit ad Adraſtū argoꝝ regē:& accepta filia argiā i uxorē cōſpirātibus cū eo Thideo Parthenopeo Adraſto Amphi Hyppomedonte:& Capaneo regibus:qui pari fato occubuere p̄ter ſenē Adraſtū Polinices nō mutuis uulneribus cū etheocle fratre occubuit i duello:mānſitq; defunctis diſcordia.Nam cum cremarentᷣ pira ſeſe i duas diuiſit partes. Ecce itaci cōiunx ſemp decus una charōtis: Penelope icari:ſeu Icariuntis filia errātē Vlyxē coniugē p decēnium ſumma caſtitate expectans per eos oēs quos habebat multos & p̄ſerti Eridamāta ſumma una cōſtātia reppulit.Dicimus icarion & icarius nominādi caſu. Hic calcedonias admeti:calcedō megarenſium urbs ē prope Conſtantinopolī ſatis condita:ſed ſterili loco. Calcedonii cæci appellati quod neglexerūt locū fertilē & amœnū ubi Byzantiū poſtea cōditū. Aduerſū pferre faces alceſtis ab oī: alceſtis ſeu Alceſte Perilei filia nupſit Diueto phereoꝝ regi ex quo genuit Eumelum : qui in bello troiano fuit hæc continebat marito mortem ex oraculo cū alii ex propinquis recuſarent:ſpōte ſubiit. Quid miſera eurydice tanto: Eurydice Talionis filia uxor Orphei icta ab angue cū eā inſequeretᷣ Ariſtæus periit Orpheo dolētia Proſerpina conceſſa i culpa eius ablata:quapropter Eurydice ad campos Elyſios tranſlata eſt & orpheus apud inferos pro ea dat pœnas:alter in exceſſū referēs a nauibus ignes Argolicis phrygios.Hector progreſſus ad naues ignē in prora iacere ac ſæuire incendiis cœperat: territi græci reſiſtere nō poterāt.Aduoluti oēs ad genua a gallis auxilia iplorātes.Hoc tēpore redicēs aiax e phrygia ſæuiētem reſpexit Hectorē prio ipetu hoſtē nauibꝰ repulit: & extincto igni ipſum Hectorē ictu ſaxi turbauit: proſtratū eripuere e manibus Aiacis troiani:& ſemianimē tulerūt itra muros.Aiax uictor fugiētes iſequebatᷣ nō ſine magna ſtrage. Sygæaq; præter : ſygæū urbs fuit in littore etiā auguſti tpe diruta i ea nauale achiuoꝝ & portus & achaica caſtra prope ēt lacus erat. Ida:mons troadis. Rhetei littoris ora: Pli.ait mille quingentis paſſibus remotum a portu ilium eſt imune:nā oīs rerum claritas apud poetas extra ſinum ſūt Rhœthea littora habitata his oppidis rhœteo:dardania ariſbe. Et iā ſtrymonii: ſtrymon fluuius thraciæ eius hoſtia ſunt ad radices Athi mōtis.

Rhœſi:rhœſus rex iouis filius affinitate iūctus erat Priamo:tū mercede cōductus auxiliū ferebat:& prius q̄ copias auxiliares ilio iferret iterfectus fuit. Nā paulo ante captus erat Dolon uir troianus: q tortus ab Vlyxe confeſſus ē affuturꝝ Rhœſum : & oraculo nuntiatum ſi eius equi bibiſſent Xanthi aquam fore Troiam æternam:& non poſſe expugnari.

Domitii Calderini commentarii in culicē Maronis. Finis.

O quis non referat talis diuortia belli:
Q uæ troiæ uidere uiri: uidereq; graii
Teucria cū magno maneret ſanguie tellus:
Et ſimois: xantiq; liquor: ſygæaq; præter
Littora cum troas ſæui uos hectoris ira
Viderit in claſſes inimica mente pelaſgas
Vulnera: tela: neces: ignes inferre paratos.
Ipſa magis: nanq; ida potens feritatis: & ipſa
Datq; faces altrix cupidis præbebat alūnis:
Omnis ut in cineres rhetei littoris ora
Claſſib; ambuſtis flāma lachrymāte daret.
Hic erat oppoſitus cōtra telamonius heros:
Obiectoq; dabat clypeo certamina: & illinc
Hector erat troiæ ſummū decus: acer uterq;
Fulminibus cælo ueluti fragor editur enſe
Tegminibus: teliſq; ſuper: ſygæaq; præter
Eriperet reditus: alter uulcania ferro
Vulnera proiectus depellere nauibus inſtat
Hoc erat æacides uultu lætatus honore:
Dardaniæq; alter fuſo quod ſanguine cāpus
Hectora luſtrauit uictor d̄ corpe troia huius
Rurſus acerba fremit: paris hūc qd̄ lætat: &
Arma dolis ithaci uirtus quod concidit icta.
Hinc gerit eurſos proles laertia currus.
Et iam ſtrymonii rheſi: uictorq; dolonis
Pallade iā lætatur ouans: rurſuſq; tremiſcit
Pamoicon: aſiāq; horret leſtrygones atrox.
Illum ſcylla rapax canibus ſuccīcta moloſſis:
Actnæuſq; cyclops illū: metuēda charybdis:
Pallenteſq; lacus: & ſquallida tartara terent.
Hic & tantalæ gener æacus amplus atridæ
Aſſit argiuum lumen: quo flamma tegente
Dris erichthonias proſtrauit funditus arces.
Reddidit heu grauius pœnas tibi troia: furēti
Helleſpontiacis obiturus reddidit undis.
Ila uices hominum teſtata eſt copia quōdā:
Nequiſquā propiæ fortunæ munere diues:
Iet in æternū cælum ſuper omne: propīquo
Frangitur inuidiæ telo decus ibat in altum:
Is ergo repetens patriam: ditataq; præda.
Arcis erichthōiæ comes huic erat aura ſecūda
Per placidum curſu pelagus nereis ad undas
Signa dabat: pars inflexis ſuperata carinis.
Cum ſeu cæleſti fato: ſeu ſyderis ortu
Vndiq; mutatur cæli nitor: omnia uentis:
Omnia turbinibus ſunt anxia: iā maris unda
Syderius certat conſurgere: iamq; ſuperne
Corripere: & ſol: & ſydera cuncta minantur.
Ac uenit in terras cæli fragor. hic modo læta
Copia nunc miſeris circundatur anxia fatis.
Immoriturq; ſuper fluctu: & ſaxa caphareis.
Euboicas & per cautes cæicaq; late
Littora cū phrygiæ paſſim uaga preda pacta
Fluctuat. æquoreo oīs iā naufraga fluctu.
Hic aliis ſidunt pariies uiri uirtutis honore
Heroes: mediiſq; ſiti ſunt ſedibus omnes:
Oīs roma decus magni quos ſuſcipit orbis:
Hic fabii deciiq; hic eſt oratia uirtus:
Hic & fama uetus nunquā moritura pæuū
Curtius: & mediis quē quōdam ſedibus urbis
Deuotum bellis conſumpſit gurges in unda
Murius: & prudens ardorem corpore paſſus:
Legitime geſſit cui fracta potentia regis.
Hic curius claræ ſocius uirtutis: & ille
Flamminius deuota dedit qui corpa flāmis
Iure igitur talis ſedes pietatis honores
Iſtic ſcipiadaſq; duces deuota triumphis
Mœía quos rapidos libycæ carthaginis hor
Illi laude ſua uigeāt. ego ditis opacos (rent
Cogor adire lacus uiduos a lumine phœbi:
Et uaſtum phlegetōta pati: quos maxía mīos
Conſcelerata pia diſcernit uincula ſede.
Ergo quā cauſam mortis: quam dicere uitæ:
Verberibus ſæuæ cogunt ab iudice pœnæ.
Cū mihi tu ſis cauſa maligne: conſcius adſis.
Sed tolerabilibus curis hæc immemor audis.
Et tamen in uanis demitte ſomnia uentis.
Digredior nunq̄ rediturus: tu cole fontes:
Et uirides nemorum ſyluas: & paſcua lætus:
Et mea diffuſas rapiantur dicta per auras.
Dixit: & extrema triſtis cum uoce receſſit.
Hunc ubi ſollicitum dimiſit inertia uitæ:
Interius grauiter mentē æger: nec tulit ultra
Senſibus infeſum culicis de morte dolorem.
Q uantūcūq; ſibi uires tribuere ſeniles:
Q uis tamē ifeſtum pugnas deuicerat hoſtē
Riuum pp aquæ uiridi ſub frōde latentem
Cōformat locū capit impiger hunc: & ī orbē
Deſtinat: ac ferri cupidum repetiuit in uſum
Gramineā uiridi foderet de ceſpite terrā.
Iā memor inceptū peragens ſibi cura laborē
Cōgeſtū cumulauit opus: atq; aggere multo

Telluris tumulus formatum creuit i orbem:
Quẽ circũ lapidẽ leui de marmore formãs
Cõſerit aſſidue curæ memor:hic acanthos:
Et roſa purpureo areſcit rubicunda colore:
Et uiolæ omne gẽus:hic ẽ & ſpartica myrtus
Atq; hiacyntos & hic cilico crocus edito aruo
Laurus itẽ phœbi decus exurgẽs rhodo daph
Lilia:& roris nouania cura marini: (næ
Herbaq; thuris opes priſcis imitata ſabinis:
Cryſãtuſq;:hederæq;:nitorq; pallãte coribo

P. Virgilii Maronis diræ:ideſt carmen
execratorium ad Battarem.

BAttare cygneas repetamus carmi
ne uoces:
Diuiſas iterum ſedes:& rura ca
namus
Dura quibus diras indiximus impia uota.
Ante lupos rapiẽt hædi:uituli ante leones:
Delphini fugient piſces aqlæ ante columbas:
Et conuerſa retro rerum diſcordia gliſcet
Multa prius:fuerit q̃ non mea libera auena.
Montibus & ſiluis dicã tua facta lycurge
Impia:trinacriæ ſterileſcãt gaudia nobis.
Nec fœcunda ſenis noſtri fœlicia rura
Semina parturiãt ſegetes: non paſcua colles:
Nõ arbuſta nouas fruges:nõ pãpinus uuas:
Ipſæ non ſyluæ frondes. non flumina montes
Rurſus:& hoc iterũ repetamus battarẽ carmẽ.
Effœtas cereris ſulci condatis auenas.
Pallida flaueſcãt æſtu ſitientia prata.
Immatura cadãt ramis pendentia mala.
Deſint & ſiluis frondes:& fontibus humor:
Nec deſit noſtris deuotum carmen auenis.
Hæc ueneris uario florentia ſerta decore
Purpureos cãpos quæ pingit auena colore.
Hinc auræ dulces:hinc ſuauis ſpiritus agri
Mutent peſtiferos æſtus: & terra uenena.
Dulcia non oculis: non auribus ulla ferãtur.
Sic precor:& noſtris ſupent hæc carmia uotis
Ludimus:& multum noſtris cãtata libellis
Optima ſiluarum formoſis denſa uiretis.
Tondemus uirides umbras : nec læta comãtes
Iactabis mollis ramos inflantibus auris.
Nec mihi ſæpe meũ reſonabit battare carmẽ
Militis impia cum ſuccedit dextera ferro.

Et bacchus lybiæ regis mẽor:hic amarãthus:
Bumaſtuſq; uirens:& ſemper florida pinus.
Non illic narciſſus abeſt:cui gloria formæ
Igne cupidineo proprios exarſit in artus.
Et quoſcunq; nouant uernatia tẽpora flores.
His tumulus ſup inſcritur:tum fronde locaẽ
Elogium:tacita quod firmat littera uoce.
Parue culex cuſtos pecudum nil tale merẽri
Funeris officium uitæ pro munere reddo.

Domitii Calderini Vero.in diras.P.V.M.enarratio.

BAttare cygneas:ſum ma opuſculi hu
ius eſt talis: Quũ bello ciuili iter.M.
Antoniũ & Auguſtũ habito Cremo
nenſes.M.Antonio fauiſſent uictoria
potius Auguſtus i eos ultiõe punien
dos animũ direxiſſet.Ariũ cẽturionẽ
miſiſſe tradit diuidendos inter milites cremonẽſis
populi agros:ſed cũ nõ ſuffeciſſẽt:& uicioꝝ mãtuão
rũ agros diuiſit quo circa Vigilãi agri inter alios mi
litibꝫ dati ſũt:qđ ægre ferẽs Ma.nõ ſolũ pp ꝑditos
agros:ueꝝ ẽt pp amicã lydiã in mãtua derelictã hoc
opuſculũ ſcripſit Vir.& diras appellauit:hoc ẽ malæ
fortũæ ĩpcatiões in hoſtes factas:Dirigit ãt ad Batta
rũ nõ uicũ: ut aliq male ſẽtiũt:ſed ſicut põt ex urbis
Vir.colligi battarus arbor erat ĩ agro uirgilião: itaq;
fagũ de q̃ in buco.ſcribit itelligimus. Repetamus:
qa ſcripſerat mortẽ culicis lachrymabilẽ. Cygnus:
olor ẽt appellaẽ auis ẽ alba:& cũ ad mortẽ pueñit ma
xio dolore agiẽ: adeo ut flere uideaẽ:hinc Oui.in fa.
de Arione loquẽs ueluti canẽtia dura Tauſſixus pen
na tpa cãtat olor. ſignificat igiẽ hoc loco lachryma/
biles uoces ſe repetituꝝ de amiſſiõe agri ſui:q̃les cu
lex ſup ægerat. Sedes:rura mea diuiſa ĩtra milites.
Quibus:agris. Indixius:deuouimus. Diras:ĩpca
tiões. Ant.lu.oĩa ſũt ĩ cõtrariũ qđ ẽ ipoſſibile. Gli/
ſcet:creſcet. Auẽa:ꝑ ſtilo poetico & ſcribẽdi chara
ctere accipiẽ ẽ.n.herba iter frutimẽta naſcẽs a creſcẽ
di auiditate auena appellata ẽ. Mõtibus & ſil.qa &
circũdabat arua Vir.hinc ĩ buco.Frigus captabis op.
& alibi Qua ſe ſubducere colles Sucipiũt:moliq; iu
gũ demittere cliuo. Lycurge:rex thraciæ q quũ ſa/
cra Bacchi ſperneret falce genus ſubſecuit ſuũ dicit
ergo tale omẽ ario ſe dictuꝝ: & milienũ torũ noĩa/
bãt eũ ĩ quo ager cõtegerat Virgiliãus. Triacriæ:di/
cit poſtq̃ ſibi ablati ſũt agri talis eos ſeqẽ ſterilitas:q̃
lẽ habuerũt ſiculi:cũ ĩde Proſerpia a Pluto.fuiſſet ra
pta.Sẽis no.pr̃is mei Virgilii:q dicebaẽ Ruſacus rex.
Sulci:uos ſulci agri abſcõdatis. Effœtas:uacuas.
Cereris:frumẽti. Aeſtu:ĩ æſtate ſunt oĩa peſtifera.
Oculis:neq; audianẽ:neq; uideantur aliqua dulcia.
Optima:tu battarus. Viretum:uirgultum. Dex/
tera:militis Arii. Iupiter:aer. Boreæ thra.quia bore
as flat ex thracia q̃ ẽ ĩ ſeptentriõe. Immania:ĩmani/
ter. Fulua cali.reſpicit puluerẽ qui ſolet agẽte uẽto
caligare oculos. Tua ſil.ex te arbore fcã. Cianeo:
non a colore cæleſti:ſicut quidam interpretati ſunt
dixit:ſed a cyãeis patris ĩ reg one ponti frequenter
ſe mouẽtibus epithetũ traduxit:ut ita ex motu aeris

& uĕtoꝝ ipſius arbo.mouerẽt huc atq; illuc traherẽt & iplerẽt ueluti ciãæ inſi·l·æ.Lydia:ly.n.amicã Vir. nõ noie,pprio ſed placabilẽ notare uoluit.Nuſq̃ eni meretrices placabiliores q̃ lydia repiũt:ut nõ ſolũ a ſututoribus ptia exigãt q aio illis pſoluãt. Paſcãt: deuorẽt. Auræ:uĕtoꝝ. Trãſuolet:eripiat: & era dicet. Metata:mẽſurata & q metã facit. Pertica: li gnea. Vnde:aq̃s miti fluuii declarauit:& littus nõ ſolũ maris uerũ & fluminis dici poſſe. Accipite: au dite. Neptũnus:mare ipſũ trãſeat i arua mea. Paſtos:cõſũptos. Barbara:ſylua dr̃ barbara:& ſyrtes loca eẽ africæ fines ægyptũ uerſus piculoſiſſima a ſi rin dicta:qd ẽ trahere.Eſt.n. inæq̃litas maris & ter ræ magna & i uno loco,pfũdiſſima i alio uero ſatis uadoſa ſpirãteq; uĕto cumulus harenæ q ſupra ma re fuerat i,pfũdiſſimas reſidet ualles:& q deprime baſ mox ſup aq̃s aggerit & ſunt Syrtes maiores & miores & ſpatio paſſuũ ducẽtoꝝ qnq̃gita milium. Sepanẽ:mior a carthagie trecẽtis milibus paſſuũ diſtat & totidẽ ambitus maior uero q̃drigẽtis.xxv. milibus paſſuum. Ser.uero ubicũq; harẽoſa i mari ſũt loca ſyrtes aſſerit uocitari. Barbara:aſpa iculta & alter ſyrtis.i.tota harẽoſa.Dicũt hoies portẽta na ſci tumẽte mari. Nigro:turbato &,pcelloſo. Agat .h.faciat hæc portẽta Neptũnus amando. Fuſcũ.c. terrã nigrã. Dicãt:mea rura uideãt eẽ qddã mare turbidũ. Mius i.mius damus o Neptũne tuis alta ribus q̃ debeamus fac tu o Battare qd fõtes tui ſpar gãt p arua mea:ut uideãtur mare retro currẽtibus undis. Sinãt.e.i.faciãt qd ſp ſint i meis agris erro res.i.iundatiões:fõtiũ. Caua:cõcauitatẽ. Gryllus.i. ſit rana i eo loco ubi ſtabãt grylli.Minãtes.i.milites q minãtes nobis terreãt talibus ibribus:& cogãt re linq̃re meos agros belli iter.M.Antoniũ & Augu. Cumulo:cumulũ hũc i buc. Vir.optie declarauit cũ iqt iãq; ſepulchꝝ icipit appeṙ biãoris hic.n.biãor Amnis tuſci & Mãthus Thyreſiæ filius fuit:a q̃ mã tua denoiata ẽ:huius ſororẽ Lydiã fuiſſe dixere a q̃ & denoiari potuit amica Vir.pr̃ Vir.dicebat Vir.ru ſacus. Caſus:euẽtus & fortũa. Emigret:diſcedet ſu ſpiret lidia illa lydia uidt uos fõtes & alloqt & cãtat uobis diſcetis uos fõtes agri q̃ mei amari a lydia: ui ticula pua uitis illeſerit ocũbẽdo currite o nymphæ currite dũ ergo expono meas q̃rimõias tauro ioue: europã reſpicit filiã agẽoris regis phœniciæ q̃ cũ ar mẽtis dlectaret:& ſæpe ſupra aſcẽdere cõſueuiſſet: iuppiter i fortiſſimũ tauꝝ pucrſus eã abſũptã i hos locos detulit:qbus nomẽ europæ iditũ ẽ. Auro:ad danaẽ Acryſii filiã rettulit q̃ i turri ænea clauſa erat neq̃s eã ſtupraſſet pp oraculũ qd erat ut filius ma or parẽte naſceret :q̃re iuppiter i pluuiũ auꝝ cõuer ſus gremio puellæ exceptus fuit: ſicq; ea cõpſſit: & ex ea Perſeus natus fuit. Auertas.a.d.l.c.ne capiaris ius amor. Vaccula:pua uacca. Pr̃.h.hircus. Inter ellatos:aialia nũq̃ plorãt amores. impeditos: iter uptos ſicut ergo lydra ſp rẽdeũt i uices ſuas ſed ego ſõ poſſũ redire ad meos agros. Tui.o.oia uos eſtis os:uos.ſ.lũa:& phœbe. Eſtis.o.oia tenetis. Voluc ãt:errãt. Similis.c.nã aureo ſæculo nymphæ ſecu e errabãt per ſyluas & loca. Minoidis:tãgit ariad ẽ filiã Minois quã i littore a theſeo derelictã. Bac nus rapuit:& i cælo ductã i ſyd o puertit:& coronã

Formoſæq; cadent umbræ:formoſior illis.
Ipſe cades iterum domini fœlicia ligna
Nequicquam noſtris potius deuota libellis
Ignibus ætheréis flagrabit iuppiter ipſe.
Iuppiter hãc aluit.cinis hæc tibi fiat oportet.
Thracis tum boreæ ſpirent immania uires.
Purus agat mixtam fulua caligine nubem
Africus:immicat nimbis mutãtibus hymber:
Cum tua cyaneo reſplendens æthere ſylua
Non iterum dicens herebo tua lydia dixit
Vicinæ flãmæ rapiãt ex ordine uites.
Paſcãtur ſegetes diffuſis ignibus auræ.
Trãſuolet arboribus:cõiungat & arbor ariſtas
Pertica:quæ noſtros metata ẽ impia agellos.
Qua noſtri fines olim cinis omnia fiat.
Sic precor:& noſtris ſuperẽt hæc carmia uotis
Vnde:quæ noſtris pulſatis littora lymphis:
Littora:quæ dulcis auras diffunditis agris:
Accipite has uoces:migret neptunnus in arua
Fluctibus & ſpiſſa cãpos perfundat harena:
Qua uulcãus agros paſtor iouis ignib arcet:
Barbara dicat libycæ ſoror altera ſyrtis.
Triſtius hoc memini ruocaſſe battare carmẽ.
Nigro multa mari dicunt portenta natare:
Monſtra repentinis terentia ſæpe figuris:
Cum ſubito emerſere furenti corpora ponto.
Hæc agat infeſta neptunnus cæca tridenti.
Atrum conuertens æſtũ maris: undiq; uentis.
Et fuſcum cinerem cãis exauriat undis.
Dicãtur mea rura:ferrum:mare:nauta caueto
Rura:quibus diras indiximus impia uota.
Si minus heu neptunne tuis infundimus aris:
Battare fluminibus tu noſtros trade dolores.
Nã tibi ſunt fontes:tibi flumĩa ſemp amica.
Nil eſt quod perdã ulterius:merita oĩa dici.
Flectite currẽtes lymphas uaga flumĩa retro.
Flectite:& aduerſi rurſum diffundite cãpis.
Incurrãt amnis paſſim remeãtibus undis:
Nec noſtros exire ſinas erroribus agros.
Dulcius hoc memini:reuocaſti battare carmẽ:
Emanent ſubito ſicca tellure palludes.
Et metat hinc miles ſpicas ubi legimus olim:
Occupet arguti grylli caua garrula rana:
Triſtius hoc rurſum dicat mea fiſtula carmen
Præcipitẽt altis fumãtes mõtibus hymbres.
Et lata tenẽat diffuſos gurgite cãpos.

Q uis dominis īfeſta minātes ſtagna rlīquāt.
Vnde lapſa meos agros peruenerit unda.
Piſcetur noſtris in finibus aduena arator:
Aduena ciuili qui ſemper crimine creuit.
O male deuoti pratorum crimina agelli:
Tuq; inimica tui ſemper diſcordia ciuis.
Exul ego īdemnatus egens.mea rura reliqui:
Miles aūt accipiat funeſti præmia belli.
Hic ego de cumulo mea rura nouiſſima uiſā.
Hinc ibo ī ſyluas:obſtabunt iā mihi colles.
Obſtabūnt montes:cāpos audire licebit.
Dulcia rura ualete & lydia dulcior illis:
Et caſti fontes:& fœlix nomen agelli.
Tardius ah miſeræ deſcēdite monte capellæ.
Mollia non iterum carpetis pabula nota.
Tuq; reſiſte pater:& prima nouiſſima nobis.
Intueor cāpos:longum manet hoſtis in illis.
Rura ualete iterum.tuq; optima lydia ſalue:
Siue eris:& ſi non mecum morieris:utrumq;.
Extremum carmen reuocemus battare auēa.
Dulcia amara prius fient:& mollia dura.
Cādida nigra oculi cernent:& dextera leua:
Migrabunt caſus aliena in corpora rerum:
Q uā tua de noſtris emigret cura medullis.
Gaudia ſemp enim tua me meminiſſe licebit.
Inuideo uobis agri:formoſaq; prata.
Hoc formoſa magis.mea qđ formoſa puella
Eſt uobis:tacite ueſtrum ſuſpirat amorem.
Vos nunc illa uidet:uobis mea lydia ludit.
Vos nunc aloquitur:uos nunc arridet ocellis.
Et mea ſummiſſa meditatur carmina uoce.
Cantat:& interea:mihiq; cantabit in aurem.
Inuideo uobis agri.diſcetis amare:
O fortunati nimium:multumq; beati:
In quibus illa pedis niuei ueſtigia ponet.
Aut roſeis digitis uiridem decerpſerit uuam:
Dulci nāq; tumet nondum uiterula baccho
Aut inter uarios ueneris ſtipendia flores
Membra declīarit:tenerāq; illæſerit herbā.
Et ſecreta meos furtim narrabit amores.
Gaudebunt ſyluæ:gaudebunt mollia prata:
Et gelidi fontes:auiumq; ſilentia fient
Tardabunt riui labentes currite lymphæ:
Dum mea iucundas exponat cura quærelas.
Inuideo uobis agri.mea gaudia habetis.
Et uobis nūc eſt mea quæ fuit ante uoluptas.

aſtronomi eā appellāt Vir.prio geor. Gnoſiaq; ar/dētis decedat ſtella corōæ.Numia āt ut plurimū ſu/as amicas cælo cōſecrabant. Vitā:qa omnes uirgi/nes in ſignū caſtitatis ſignū gerebāt:hoc ē lineas fa/ſcias in ſignum ligatæ uirginitatis ſolebant & zo/nam afferre qua cingebantur:ut etiam Catullus in primo paſſeris oſtendit dum inquit:quod zonam ſoluit diu ligatam. Meæ:noxa qđ concuberim cū Lydia. Iuppiter ante ſui: priuſq̄ factus eſt coniunx q̄ diceretur:quaſi dicat habuit coitum cum iunone priuſq̄ eēt coniunx. Opus:rhœtia. Illi:mæſto uul/tāo. Aurora: Amauit Titonum.Ipſa enim nunquā habuit talem infœlicitatē qualē ego. Aurea:q̄ſi di/cat deberem ego etiam habere ætatem auream:q̄/lē habuerūt dei. Leua ſors:aduerſa. Tāta:mala mi/hi fuere:ut ita maneā qđ me uix poſſes cognoſcere.

Hei male trabeſcunt morietia mēbra dolore;
Et calor infuſo decepit frigore mortis.
Q uod mea nō mecū domia ē:nō ulla puella
Doctior in terris fuit:ac formoſior:ac ſi
Fabula nō uana ē:tauro ioue digna:uel auro.
Iuppiter auertas.auro mea ſola puella eſt.
Fœlix taure pr̄ magni gregis:& decus ad te
Vaccula nonnunquā ſecreta cubilia captās
Fruſtra te patitur ſyluis mugire dolore.
Et pater hædorum fœlix:ſemperq; beate
Siue petis montes præruptos ſaxa pererrās:
Siue tibi ſyluis noua pabula faſtidire:
Siue libet cāpis:te cum tua læta capella eſt.
Et mas quocūq; eſt:illi ſua fœmina iuncta
Interpellatos nunquā plorauit amores.
Cur non & nobis facilis natura fuiſſet?
Cur ego crudelem patior tā ſæpe dolorem?
Sydera per uiridem redeūt cū pallida mūdū:
Inuicem phœbe excurrens:atq; aureus orbis
Luna tui tecum eſt cur non eſt & mea mecū
Luna dolor noſtri quid ſit miſerere dolentis.
Phœbe gerens in te laurus celebrabit amorē.
Et quē pompa deum nō ſyluis fama locuta ē.
Omnia uos eſtis.ſecum ſua gaudia geſtat.
Aut īſperſa uidet mūdo:quæ dicere longū ē?
Aurea quin etiā cum ſæcula uoluebantur:
Conditio ſimiliſq; foret mortalibus illis:
Hæc quoq; præterea notum minoidis aſtrū:
Q uæq; uirum uirgo ſicut captiua ſecuta eſt.
Lædere cælicolæ potuit uos nr̄a quid æſtas?
Conditio nobis uitæ quæ durior eſſet.
Auſus ego primus caſtos uiolere pudores?
Sacratamq; meæ uitā tentare puellæ?

Immatura meæ quoq; noxe ſoluere facta?
Iſtius atq; utinam facti mea culpa magiſtra
Prima foret lætum mihi uita diutius eſſet.
Nō mea non ullo moreretur tempore fama:
Dulcia cum ueneris ſuratus gaudia primum
Diceret:atq; ex me dulcis foret orta uoluptas.
Nā mihi non tantum tribuerunt impia uota:
Auctor ut occulti noſter foret error amoris.
Iuppiter ante ſui ſemper mendacia factus
Cum iunone prius cōiunx: q̄ dictus uterq; ē:
Gaudia libauit dulcem ſuratus amorem.
Et mecum tenera gauiſa eſt ludere in herba.
Purpureos flores quos inſuper accumbebat
Gaudia formoſo ſupponens gaudia collo.
Tum credo fuerat mauors diſtentus in armis.
Nam certe uulcanus opus faciebat:& illi
Triſti turpabatq; mala fuligine barbam.
Non aurora nouos etiam plorauit amores:
Atq; rubens oculos roſeo celauit amictu.
Talia cælicolæ nunqd minus:aurea promo?
Ergo qđ deus atq; heros cur non minor ætas?
Infœlix ergo non illo qui tempore natus:
Quo facilis natura fuit:ſors o mea leua
Naſcēdi miſerumq; genus quo ſera libido ē.
Tanta meæ uitæ cordis fecere rapinam.
Vt maneā:quod uix oculis cognoſcere poſſis.

Domitii Calderini Cōmentarii ī Aethnam Vir.

HOc Virgilianū eſſe opus pleriq; ex auctoribus teſtāť:& Sene.ī epiſtolis adeo ut Naſonē nō ob aliā cām opus de æthna dimiſiſſe affirmet:niſi ꝓpter Virgiliū:quē ima ſcripſiſſe cōptū habebat. Cornelius Seuerus ēt ob eandē cauſam deterritus tradiť. Sūma tamē opa ē ut cām æthnæi īcēdii reſeret. Nō q̄lē poetæ aſſerūt:ſed q̄ a ſūmis poetis expoſita ſit quis.n.ignoret æthnā flagrātē adeo ut niues nequaq̄ cadere auctores exiſtimauerint:atq; ut qnquagēa & cētena milia paſſuū arēas flāmaꝝ globus eructaret. Ardet aūt noctibus ſp̄ & miraculū igneū materiā tanto æuo ſufficere patet:crater eius ambitu ſtadia.xx.fauilla tauro miniū & catinū uſq; ꝑuenire affirmāt. Fragorē uero ad maronē & gemellos colles quocūq; mō tātū ꝑ noctē lucere:& ſplēdentē appere affirmauere a cacumie. Nā īterdiu fumo & caligie obſedeť. Dodōa:Dodōa epiri ſyluas ī q̄ oracula ꝑ colūbas reddebāť:licet Herodotus mulierē q̄dā reddidiſſe affirmet. Phaſelia ī litia mōs ē ardēs ut æthna quē Pli.appellat phaſē ibidē:ſicut & ī patera apollo oracula reddebat hic litias ſortes alibi poetā appellaſſe affirmāt. Cynthos:mōs ē ubi Apollo ēt colebať alibi inſulā unā eē cicladū legius. Delos: delos īſula ī ægeo mari dicta q̄ dila.i.māifeſta apollinis reſpōſa ꝑberenť. Securi regis.i.Saturni. Amnes ſecretos:quia tacite fluit oleum:& matrē ītellige medeā. Dīc auerſum:tāgit fabulā Atrei & thieſtis. Sparſum ī ſemie: tangit Cadmum qui dētes ſeminauit draconis unde nati ſunt homīes armati. poſſet etiā ītelligi de Iaſone. Quis nō periure:tāgit theſea qui Phædrā ſororē Ariadnes elegit in uxorē licet ipſi Ariadne iureiurando ſe eā in uxorē ducturum promiſiſſet. Minoida:filiam mīois Ariadnē.
Principio:ī narratiōis huius pricipio dicit ſe neq; executuꝝ poetica figmēta ſed tantū res phyſicas:ac cauſas ueras igniū ſpirātium ex Aethna reſonare cauernis in ſeceſſu & remotiōe Aethnæ ſubterranei ſunt meatus adieram uſq; inſulam:ubi Vulcāus cū aliis ſuis fabris fulmīa fabricare dicitur hīc ictibus loca omnia reſonat:unde Virgili.īſula ſicarnum uixit latus æoliamq; erigiť lyparim fumantibus ardua ſaxis. Quam ſubter ſpecus & cyclopū exeſa ca

P. Virgilii Marōis æthna:quæ a quibuſdam Cornelio tribuitur.

AEthna mihi ruptiq; cauis fornacibus ignes:
Et quæ tam fortes uoluant incendia cauſæ:
Quod fremat īperiū:qđ raucos torq̄at æſtus
Carmē erit:dexter mihi carminis auctor apollo
Seu tibi dodone potior tecūq; fauentis
Seu te cynthos habet:ſeu delos gratior illa:
In noua pierio properent a fonte ſorores
Vota:per inſolitum phœbo duce tutius itur.
Aurea ſecuri quis neſcit ſæcula regis?
Cum domitis nemo cererem iactaret in aruis:
Vēturiſq; malas prohiberet frugibus herbas:
Annua ſed ſa[...]ræ complerent horrea meſſes.
Ipſe ſuo flueret bacchus pede:mellaq; lentis
Penderent foliis:& pingui pallas oliua
Secretos amnes ageret:cum gratia ruris
Non ceſſit cuiquā melius ſua tēpora noſſe.
Vltima quis tacuit iuuenū certamīa colchos.
Quis non argolico defleuit pergamon igni
Impoſitā.& triſti natorum funere matrem.
Auerſum ue diē:ſparſum ue in ſemine dentē?
Quis non periuræ doluit mendacia puppis
Deſertam uacuo minoida littore queſtus
Quicqđ ī antiquū iactata eſt fabula carmē.
Fortius ignotas molimur pectore curas:
Qui tāto motus operi:quæ cauſa perennis
Explicet indenſum flāmas:& ructet ab imo
Ingenti ſonitu moles:& proxima quæq;
Ignibus irriguis urat mens carminis hæc eſt.

Principio:ne quem capiat falacia uatum
Sedes eſſe dei:tumidiſq; e faucibus ignem
Vulcani ruere:& clauſis reſonare cauernis.
Feſtinãtis opus non eſt tam ſordida diuis
Cura:neq; extremas ius eſt dimittere inertes
Sydera ſeducto regnant ſublimia cælo.
Illa neq; artificum curãt tractare laborem:
Diſcrepat a prima facies hæc altera uatum.
Illis cyclopas memorãt fornacibus uſos:
Cũ ſuper incudem numeroſa ĩ uerbera fortes
Horrẽdũ magno quaterẽt ſub põdere fulmen
Armarentq; iouẽ.turpe ẽ ſine pignore carmẽ:
Proxima uiuaces æthnei uerticis ignes
Impia ſolicitat phlægæis fabula caſtris.
Tentauere nefas olim detrudere mundo
Sydera:captiuiq; iouis tranſferre gigantes
Imperium:& uicto leges imponere cælo.
His natura ſuos aluo tenus ima per orbes
Squameus intortos ſinuat ueſtigia ſerpens.
Conſtruit᷑ magnis ad prœlia mõtibus agger:
Peliõ oſſa creat:ſũmus premit oſſan olympus
Iam coaceruatas nituntur ſcandere moles.
Impius:& milles metuẽtia cominus aſtra
Prouocat infeſtus conctos ad prœlia diuos.
Iuppiter e cælo metuens:dextraq; coruſcam
Armatus flãmam renouat caligine mundũ.
Incurſant uaſto primum clamore gigantes.
Hic magno tonat ore pater:geminatq; fauẽtes
Vndiq; diſcordes comitũ ſimul agmĩe uẽtos.
Denſa per attonitas rumpunt᷑ fulmĩa nubes.
Atq; in arma ruit quæcũq; potentia diuum.
Et mars ſæuus erat:iam cætera turba deorum
Stant utrũq; metus:ualidos tũ iuppiter ignes
Increpat:& iacto proturbat fulmine montes.
Illic deuectæ uerterunt terga ruinæ
Infectæ diuis acies:atq; impius hoſtis
Præceps cum caſtris agitur:materq; iacentis
Impellens uictos:tum pax eſt reddita mũdo:
Tum liber celſa uenit per ſydera cæli:
Defenſiq; decus mundi nũc redditur aſtris:
Gurgite trinacrio morientem iuppiter æthna
Obruit enceladũ:uaſti quoq; pondere montis
Aeſtuat:& petulans expirat faucibus ignes.
Hæc eſt mendoſæ uulgata licentia famæ.
Vatibus ingeniũ eſt:hãc auget nobile carmẽ.
Plurima pars ſcænica ẽ rerum fallacia uates.

minis antra æthnea tonẽt.Validiq; icudibus ictus.

Sine pignore:ideſt ratione. Proxima:ideſt tertia.

Phlægæi:campi phlægæi ideo dicti quia ibi ſtant in copia maxima ignis.His natura ſecundum multos auctores loquor qui dicunt gigantes pedes habuiſſe ſerpentinos. Sinuat: curuat. Coaceruatas: acumulatas. Mater : ideſt terra quia dicuntur filii terræ gigantes. Sub terris:audent poetæ ex ſcientia non ſolum rerum humanarum : uerum etiam diuinarum:ponit aũt carmina ꝓ ipſis poetis. Mentiti:quia non habẽt rem manifeſtam. His tityus: Tityus titani & eiaræ filius latonæ uim iferre uoluit:licet Virgi.Terræ filiũ nec non ab ea nutritũ Nec non & tityum terræ omnipotentis alumnum: tantæ.n.magnitudinis fuit ut uix eum.iiii.iugera agri caperent fœdum laſciuum. Sollicitãt magna:quia habent aquas & poma nec tamẽ eſuriẽs contingere põt:damnatus enĩ ad inferos quia deorum ſacra reuelarat.Oui.Quærit aq̃s ĩ aqs & poma fugacia carpit Tantalus:hoc illi garrula lĩgua dedit:& hoc ĩ libro de ſine titulo. Alibi tamen propter Pelopẽ filiũ ĩter epulas deorũ appoſitum ad huiuſmodi pœnas damnatũ legimus. Sollicitant:q̃ fiunt. Minos:æacus & Phadamantus ꝑ poetas iudices ĩferorum traduntur. Idẽq; rotant:ixion iouis ſcriba ac unus ex centauris:qui cũ iunonis cõcubitu ſe iactaret a ioue fulminatus & ad inferos damnatus uolui᷑ rota:unde Tibullus:illic iunonem tentare ixionis auſi Verſant᷑ celeri noxia mẽbra rota. Alter ixiõ legi᷑ apud Porphyrionẽ q ſocerũ ſuũ ꝑdidit facta ignis fouea ut non ſolũ dotẽ uerũ cuncta ipſius poſſideret. Hora.Taurus ĩ europen.i.iuppiter mutatus ĩ taurum.

In ledam candidus:quoniã mutatus fuit in cygnũ mutatus deuenit in Danaem Acriſii filiã in pluuiũ aurum. Corymbus:hæderæ habet racemos inæq̃les ſicut terra quæ ẽ ĩæqualis. Edit:cõſumit:deuorat. Obſtantia molis:molem obſtantem. Vapores:uentorũ furores. Omnia:elemẽta. Sinus: curuitates. Tenui:ex re minima. Confluuia : ĩ aquas fluẽtes. Occaſus:fines ſuos. Pigra:deciſa. Ceſſet: det locum. Abſtrue:abſconde. Sæuior:ſub terra maiorẽ ſi qua obſtãtia ipſi ignes obſtãt & ĩpellunt.

Hinc:ex hac cauſa.i.igne & uẽtis fiũt terræmotus.

Spiſſa:ſi non haberet illas cõcauitates. Faciẽ antiquam:in chaos antiquum. Aethna ẽ fides : æthna enim facit teſtimoniũ:qđ eſt ueriſimile. Duce me: non potero te edocere:ſi uolueris ꝑſcrutari. Vaſti: ꝓfundi. Euomit:qa æthna euomit & emittit ſaxa combuſta ĩ mare. Hic uaſti:cupit exponere miracula mõtis æthnæ:ac dicit terribiles cauernarum ĩtroitus mari merſos eſſe. Mergũt:exeũt. Exigit: ultra ſe extẽdit. Spiſſæ:duræ & frequẽtes. Diſcordia:quoniã non ꝑmittunt rupes ultra extẽdi ignes.

Domitæ:pars æthnæ ardet:pars cõſumpta eſt incendio. Cogunt:qa quæ uidemus oculis cogimur credere. Arcent:ab introitu. Nimbus:multitudo imo fũdo æthnæ. Sepulta:quieta.Enchaladus caput ſuum ſepultum habet ſub æthna. Ditẽ:Plutonem:nam ſi apiretur æthna:uiderent᷑ tartara. Dextra:potẽtia. Exigitur:cogitur emittere. Vaſa:appellat uaſa illa ſaxa pumicea:quia ſunt cõcaua. Rotant:uoluunt. Par:quia ſemper eadem eſt uiolẽtia

in æthna nō enim magis æſtuat uno tépore q̄ alio. Duce:ſpiritu uētoꝝ. Militat:ardet. Subſequar: narrabo cauſam:quia ignis ſilet. Pecudum:nō ſolū hæc uidebuntur miranda hoibus uerum etiam re bus ianimatis. Capiti cælū:ideſt caput. Cælo ſæ/ cula:p omnia tempora. Aeterno:quia machia hu ius incendii in æthna ſemper duratura ē. Orbita: rotunditas. Annus:ſol per annum ſuum curſū fa/ cit. Incōdita:icompoſita. Vices:alternationem & uiciſſitudiné. Phœbe:luna. Seneſcit: tres ptes ſūt æſtatis:eſt noua adulta & præceps. Axem.i.polū ar ctícū q̄ helice a grais nauigantibus petiť cynoſura uero a tyriis:q̄ ē in polo antractico. Cometé:quo/ niam mutationé idicat regnoꝝ: mariſq̄ pcellas & tempeſtatem nauigātibus. Bootes : arcthophilax: quaſi boum agitator nāq̄ ē ultimus ſeptē ſtellarū: ideo Boetes appellatur. Tenax:pertinax. Pugnax: qua ſtella martis denotat bellū. Orion : ſtella quæ otto ſuo indicat pluuias:ideo alibi in æneidæ Cum ſubito aſſurgens fluctu nymboſus oriō. Index:té peſtatis. Notis: ſignis,cognoſcere homines prius uolunt cognoſcere terreſtria q̄ cæleſtia. Noctes:ſi/ ne lucro ſunt noctes qa nō ſunt exercitæ. Callent: habēt duritiē & tumiditaté durá i manibus in alia parte membroꝝ. Viti:ad uinum producendum. Diuiti:pigui horrea ubi reponūtur frumēta. De ſecto:falce ſecto & iciſo. Nullum fallere opus.i.ſci re oia opa. Vertimus:uertendo exquirimus. Mi nas:qa gigātes q uoluerūt expellere loué cælo miſ/ ſi ſūt ad tartara. Aiæ:flatus ipſius æthnæ. Seruēt: ſtét i ipſo itroitu. Cōiuratis: Simul flātibus. Cor pora pulſata.i.aerem:& hoc pacto fiunt nubes. So noro:tibicie tritone. Opé:copias aquarū. Cortía: ſecretior locus templi dicebat: ubi cor uatis i tume ſcebat:& extēdebat ad carmina & oracula dicenda & ſimiliter locus uelatus in theatro ex quo egredi/ untur recitatores minii dici pōt modis ſonis. Ani má:flatū noia tota: qa nō poſſunt itelligi qui uenti int & exeant. Animas : uentos humore pluuiis q̄ x uentis creatur oblinit circūlauat. Vis:potétia qa ura é lenior uēto. Vacuos: uētos ſuffocāt claudūt ter. Neruos:uires igniū ardētes. Cōfluuio:fluctu m copia. Receſſus:remotioné terraꝝ. Hiat:apit. rritet:cōmouet. Arcū:curuitaté. Rūpūt:erūpūt. Neſas:opinionem nefādā ex animo. Egeſtas:mi ſeria pſto paratæ ſūt flāmæ. Teneros:paruos ignes Tuto:ſine fractiōe. Exundat:diffundit. Vernacu :uulgaris & familiaris & ut dixero materna. Bi umen:genus cretæ.Quod ſi quando accédit extin ui nō poteſt & de natura ſulphuris é. Molares:la des. Incédi:pro icédii. Queras ferro : percutias xū ferro ſubito emittit igne. Acié:ſplédoré.q.d. hil eſt ſplēdidus. Stipatur:circūdatur. Vias: ue/ s ipius lapidis. Mirāda:quod emittat igné. Odo :qa ipe:lapis ē niger quaſi combuſtus ab igne.Et ria:iſula i ſinu puteolāo:quam Pli.dicit a ſtatiōe uium Aeneæ fuiſſe denomiātam quia etiam ibi nt incendia eſt.n.locus inter neapolim & cumas i oli erat incédiū:dedit nomen æthne ná Ethno eſt cōburo. Effixit:frigida facta eſt. Alto:mari. reſſo canali:ſtricta uia. Nota:ē ſignū. Peſté:cōſū ioné.Ieiunus:auidus. Sobaris:ſobaros uehemés

Sub terris nigros uiderunt carmina manes.
Atq; inter cineres diris pallentia regna
Mentiri uates ſtygias undaſq; canentes.
Hi tityon ſeptem ſtrauere in iugera fœdum:
Sollicitant.magna te circum tantale pœna:
Sollicitantq; ſiri minos tuaq; æacæ i umbris
Iura canunt:idemq; rotant exionis orbem.
Quicquid & interius falſi ſibi conſcia terra.
Non eſt terra ſatis:ſpeculātur numina diuū.
Nec metuunt oculos aliena admittere cælo.
Norunt bella deū:norunt abſcondita nobis
Cōiugia:& falſa quotiés ſub imagine peccét.
Taurus in europen:in ledam candidus ales:
Iuppiter ut dianæ precioſus fluxerit hymber.
Debita carminibus libertas iſta:ſed omnis
In uero mihi cura canam:quo feruida motu
Aeſtuat æthna:nouoſq; rapax ſibi congerat
Quacūq; iméſus ſe terř porrigit orbis:(ignes
Extremiq; maris curuis agitatur ab undis:
Non totum in ſolidum deſit.náq; oís hiatu
Secta eſt oís humus:penituſq; cauata latebris
Exiles ſuſpenſa uias:igiturq; animantis
Per tota errantes percurrunt corpora uenæ.
At uitam ſanguiſq; omnis qua commeat idem
Terra uoraginibus conceptas digerit auras.
Scilicet haud olim diuiſo corpore mundi
In maria:ac terras:& ſydera ſors data cælo
Prima ſecuta maris:deſeditq; infima tellus.
Sed totis rimoſa cauis & qualis aceruis
Exeat imparibus iactis ex tempore ſaxis:
Vt crebro introrſus ſpacio uacuata corymbos
Pendeat in ſeſe ſimili quoq; terra figura
In tenues laxata uias non omnis in arctum.
Nec ſtipata coit:ſiue illi cauſa uetuſta eſt.
Nec nata eſt facies:ſeu liber ſpiritus intra
Effugiens molitur iter:ſed lympha peremni
Edit humum limo:furtumq; obſtantia mollis
Haud etiá incluſi ſolidum uidere uapores:
Atq; igni quæſita uia eſt ſiue omnia certis
Pugnauere locis non eſt hic cauſa dolendi.
Dū ſtet opus cauſæ:quis enim nō uiderit illud.
Eſſe ſinus?penitus tantos emergere fontes
Cum uidet?ac torrens imo ſe emergere hiatu.
Non ille ex téui:uocemq; agat acta neceſſe:é
Confluit errātes: arceſſant undiq; ab undis:
Et trahat ex pleno quod fonté cōtrahat amne.

Flumina quin etiā latis currentia riuis
Occaſus habuere ſuos:aut illa uorago
Direpta in præceps fatali condidit ore:
Aut oculta fluunt tectis adoperta cauernis.
Atq; inopinatos referunt procul edita curſus.
Quod ſi diuerſos emittat terra canales:
Hoſpitium fluminū:aut ſemita nulla ꝑfecto
Fontibus:& riuis conſtet uia:pigraq; tellus:
Conſerta ĩ ſolidum ſegnis ſub pondere ceſſet.
Quod ſi præcipiti cōduntur flumina terræ:
Condita ſi redeunt:ſi qua etiā incōdita ſurgūt:
Haud mirum clauſis etiā ſi libera uentis
Spiramenta latent:certis tibi pignora rebus:
Atq; oculis hæſura uias dabit ordine tellus.
Immenſum plerumq; ſinus: & iugera peſſum
Intercepta leget:denſæq; abſcondita nocti
Proſpectare procul chaos ac ſine fine ruinæ
Cernis & in ſyluis ſpatioq; cubilia retro:
Antraq; demiſſis pedibus fodiſſe latebris.
Incomperta uia ē operum:tantum ifluit intra
Argumenta dabunt ignoti uera profundi.
Tu modo ſubtiles animo duce percipe curas:
Ocultāq; fidem manifeſtis aſtrue rebus.
Nā quo liberior:quoq; eſt animoſior ignis:
Semper:& incluſus nec euectus:ſæuior ira ē.
Sub terra:pēituſq; mouēt hæc plura neceſſe ē.
Vicla magis ſoluāt:magis hoc obſtātia pellāt
Nec tamen in rigidos exit contenta canales.
Viſa niuē flāma auertit:qua proxima cædūt:
Obliquum ſecat:qua uiſa teterrima cauſa eſt.
Hic tibi terra tremor motu:hic tibi dēſus hia-
Spiritus exagitat uenas:ceſſantiaq; urget. (tu
Quod ſi ſpiſſa foret:ſolidoq; inſtaret inani
Nulla daret mirāda ſui ſpetacula tellus.
Pigraq;:& pōdus confeſtim mobilis eſſet.
Sed ſummis ſi forte putas concredere cauſis
Tantū opus:& ſummis alimētū uiribus oris:
Quæ ualida ĩ prōpto cernis:ualidoſq; receſ-
Fallēr:ſed nōdū tibi lumie certaq; recto. (ſus
Nanq; illuc quodcūq; uacat ſpecus oīs hiatū:
Et res inrroitu ſoluunt:adituq; patenti
Conuerſæ languent uires:animoſq; remittūt.
Quippe ubi cōtineat uētos:q̄ quæq; morātus
Inuacuo deſint: ceſſat:tantumq; profundi
Explicat errātes:& in ipſo limine tardant.
Anguſtis opus eſt turbare:in faucibus illos

dicitur unde ſobaris uehementibus ignibus. Amiſſis opibus ſuco. Mitis:q1 deſcēdit ĩ ſimilitudinem fluminis. Molles:repatio. Quod ſi forte cauis cōtactus uaſibus hæſit:ſinum prima longa ſignificat uac Vir.ĩ buco.Sinum lactis & hæc tibi liba priape quotannis. Meſſis flāmea:copia flāmaꝝ. Robore:duritia. Examē:multitudo ſaxoꝝ. Venas:ĩ qbus regnat ignis. Pignore:ꝑmiſſiōe. Portā:aptionē. Cōſeruat:ſplēdorē ſuū. Fricas.i.frigidas fricas ſignificat frigeo. Solido:q̄ſi dura. Aios:uires ipſius ferri. Lēticiē:debilitatē. Aurea:ſplendida propter ignē. Obnoxia:quia etiam illa ſunt ſplēdida.
Patēti cælo:ĩ aere. Sæuū hoſtē:ignē. Vſu: nonē talis ignis quo utimur nos ꝑ uſu ſed q̄li utitur iuppiter ĩ fabricādis fulminibus. Folles:iſtrumēta qbus ignis creat̄. Inſtigāt:ſollicitēt. Fratres: zoetū & Amphionem:non & Ethcoclem & Pollinicem hoc loco. Illeum zoethus.Ille can.Amphion eurotas fl.Theſſaliæ iuxta quā Apollo pauit armēta admeti. Raptū ꝑſū.Amphiaraū Lycurgi. Sparſa genua:Lycurgus rex thraciæ:q genu ſibi abſcidit dū Bacchi ſacra contemneret. Victrici:quia uicit Neptūnū in ĩponendo noīe.Athenis orta.n.fuit cōtentio inter Neptūnū & Mineruā de ĩponēdo noīe:cōtractūq; ut nomē ĩponeret:q ſignum utilius oſtenderet percuſſa terra Neptūnus effudit equum animal bello aptum Minerua uero oleā arborem pacis ſed pax bello præſtat:ideo athēa uictrix hita nomē ĩpoſuit. Theſeu:notat partē Theſei ægea ꝑcipitaſſe ſe ĩ fluctus:nomēq; mari dediſſe:dū theſea redeūtē a Minotauro interfecto expectaret cui mādarat ut ſi uictor eēt uela nauiū alba ferrētur:ſi uictus nigra:ueꝝ oblitis nautis mutare uela nigra relata ſūt.Sicq; credēs filiū a minotauro abſumptum excidit ĩ mare. Perfide:inquit propter Ariadnē ab ipſo Theſeo derelictā ĩ littore. Fidus:tāgit fabulā icari:q cum agricolæ merum potaſſet:illi ebrii uenenū potaſſe exiſtimantes cū peremerūt. Canis uero qui eum comitarat ad Erigonē ſororē: ſiue ut alii dicunt filiā:q̄ cum minime redeuntē icaꝝ uideret ſibi fidiſſimū & omnia loca ꝑquiſiſſet: ab oraculo habuit ut aliēo ĩ elemēto quæritaret:ſicq; in aere ꝑquiſiuit ſacris abhibitis quæ oſcylla uocitantur: de quibus Vir.in geor.Oſcylla ex alta ſuſpēdūt:mollia pinu athenarum quia icarus athenien. fuit. Amphiōa: iouis filius ex anthiopa cātu & cythara adeo eruditus:ut eo pulſante lapides ſe componerent in ædificium.Sicq; thebana mœnia ſcribunt̄ fuiſſe cōſtructa Hor.ĩ poetica.Ductis & amphiō thebāæ cōditor arcis Saxa mouere ſono teſtudinis & ꝑce blāda Ducere quo uellet. Sorores:philomellam dicit acceptam a Progne ſorore:dū a Thereo fuiſſet uiolata.Hoſpita aūt tecti.Dicit quia in parietibus nidificant hirundīes. Ferreus thereus:upupa. Hectora:hector.n.ut tradit Dares phrygius paruæ ſtaturæ fuit. Magni ducis:Achillis:qui ſepultus fuit in ſigæo promōtorio ad quē tumulum quum ueniſſet Aleāder magnus o fortunate inquit tu iuuenis: qui tuæ uitutis Homeꝝ habuiſti ꝑconē. Impiger: ita eni ex natura Achilles erat:unde Hora.Scriptor honoratum ſi forte reponis achillē. Impiger:iracūdus inexorabilis acer. Victus:paridem dicit: qui ul

tor fuit Hectoris in iterficiendo Achillē ſagitta ab Apolline directa & ipſe tamen a Pyrrho uictus fuit atq; iteremptus. Graiæ:athenas dicit. Leges:ſolinis. Paphiæ Veneris:quam Apelles depixit Athēis.
Dioclidæ:nati ex filia dioclei qui fuit filius Orſilochi:ut eſt apud Homerum:dioclei inde appellātur. omnes poſtea qui diuiná gloriam habēt. Minacē: xerſem:qui combuſſit athēas hominibus uacuas.
Viſenda:& lōge magis debes exiſtimare quod miracula æthnæ tanto magis ſūt uiſenda. Excáduit: extra candorē & ardorem exarſit. Sæuo ioue: fulmina mittēte. Euaſerat:ille qui iuerat ad uidendū æthnā q̄ eſt urbs i ipſo monte: & exuſta fuit. Paſcunt:deuorant. Amphiō:frater Zoethus. Pios: ideſt dum illi uadunt ad arripiēdos patres ab incēdio flammæ nō illis nocent ſed cedūt ignes. Ditis: Plutonis. Priorum:iuerūt ad loca beatorum.

Feruet opus:dēſiq; premunt:premiturq; ruía.
Hic furti boreæ atq; noto:nūc unus uterq; ē.
Hinc uenti rabies:hinc ſæuo quaſſat hiatu.
Fundamenta ſolo trepidāt,urbeſq; caducæ.
Inde neq; eſt aliud:ſi fas eſt credere mundo:
Venturam antiquā faciem:ueracius omen.
Hæc primo ſpecies iterum:naturaq; terræ
Intorſus ceſſante ſolo trahit undiq; uenas:
Aethna ſui manifeſta fides:& ꝓxima uero ē.
Non illic duce me occultas ſcrutabere cauſas:
Occurrent oculis ipſe:cogentq; fateri.
Plurima nanq; patent illi miracula monti.
Hic uaſti terent aditus:merguntq; profundo

Corrigit artus:penituſque quod exigit ultra.
Hinc ſpiſſæ rupes obſtant:diſcordiaque ingens:
Inter opus nectunt uarios:mediumque coercent.
Pars igni domitæ pars ignes ferre coactæ:
Vt maior ſpecies æthnæ ſuccurrat inanis.
Hæc illis ſedes tantarumque area rerum eſt.
Nunc opus artificem incendit:cauſaſque repoſcit.
Non illos parui aut tenuis diſcriminis ignes.
Mille ſub exiguo ponam tibi tempore ueras.
Res:oculiq; docent:certas res credere cogunt.
Quin etiam tactu moneant contingere toto
Si liceat prohibent flammæ:cuſtodiaq; ignis
Illi operum eſt:arcent aditu:diuinaq; rerum:
Vt maior ſpecies æthnæ ſuccurrat inanis.
Cura ſine arbitrio eſt eadē:procul omnia cernis.
Nec tamen ē dubiū penitus quin torquear æthna:
Aut quis mirandus tantæ faber imperet arti.
Pellitur exuſtæ glomeratus nimbus harenæ.
Flagrantes properant moles:uoluerunt ab imo
Fundamenta:fragor tota nunc rumpitur æthna.
Nunc fuſca pallent incendia mixta ruina.
Ipſe procul magnos miratur iuppiter ignes.
Ne ue ſepulta noui ſurgant in bel'a gigantes
Neu ditem pudeat regni:neu tartara cælo
Vertat in occulto:tantum premit omnia dextra
Congeries operis ſaxorum:& putris harena:
Quæ nec ſponte ſua faciunt:nec corporis ulli
Suſtentata cadunt:robuſtis uiribus omnes
Exigitur:uertit uaſa uertice ſæuo
ndenſum congeſta rotant:uoluuntq; profundo
Hæc cauſa expectata ruunt:incendia montis.
Spiritus inflati nomen languentibus aer.
Nam prope natura par eſt uiolentia ſemper
ngenium uelox illi:motuſq; perennis.
Verum opus auxilio interpellat corpore:nullus
mpetus eſt ipſi:qua ſpiritus imperat:audit.
Hūc priceps magnuſq; ſub hoc duce militat ignis
Huic quoniam in promptu ē operi natura:ſoliq;
na ipſi uenti quæ res incendia paſcit
um ſubito cohibetur:ineſt quæ cauſa ſilenti
ubſequar immenſus labor eſt:ſed fertilis idem
igna laboranti reſpondet præmia curis.
on oculis ſolum pecudum miranda fuere:
ore nec effuſis in humum graue paſcere corpus

Noſſe fidem rebus:dubiaſq; exquirere cauſas.
Sacra perurgentem:capitiq; attollere cælum
Scire quot:& quæ ſint:cur magno talia mundo
Principia occaſus metuunt ad ſæcula pergunt:
Et firma æterno religata eſt machina mundo
Solis ſcire modum:& quāto minor orbita lunæ ē
Cur illi breuior:cur iſti peruolet orbis
Annuus ille monet quæ certo ſydera currant
Ordine:quæq; ſuo careant incondita cura.
Scire uices etiam ſignorum:& tradita iura:
Nubila cur cælo terræ denuntiet hymbres.
Quo rubeat phœbe:quo frater palleat igni.
Tempora cur uariant anni:primaq; iuuenta
Ver æſtate præit:cur æſtas ipſa ſeneſcit.
Autumnoq; obrepit hyems:& in orbe cucurrit
Axem ſcire helices:& triſtem noſſe cometem.
Lucifer unde micet:q̄ ue heſperus:unde bootes
Saturni cur ſtella tenax:cur martia pugnax:
Quo rapiant nautæ:quo ſydere lintea tendant
Scire uias maris:& cæli prædicere curſus.
Quo uolet orion:quo ſæuus incubet index.
Et quæcunq; iacent tanto miracula mundo:
Non digeſta pati:nec aceruo condita rerum:
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede.
Singula diuini eſt animi:ac iucunda uoluptas.
Sed prior hæc hominū cura eſt cognoſcere terrá.
Et quæ nunc miranda tulit natura notare.
Hæc nobis magna affinis cæleſtibus aſtris.
Nam quæ mortalis ſpecies:quæ amentia maior
In iouis errantem regno perquirere uelle:
Tantum opus ante pedes tranſire:& ꝑdere ſegnes
Torqueunt miſeri in paruis: premiinurq; labētes
Dum ſeſe pretio redimant:uerumq; profeſſa eſt.
Tum demum uiles taceant:inopeſq; relictæ
Noctes atq; dies:feſtinant arua coloni.
Callent rure magnus glebarum:experimur uſu.
Fertilis hæc ſegetiq; feratior:altera uiti.
Hæc platāis humus:hæc herbis digniſſima tellus
Hæc diti melior pecori:ſyluiſq; fidelis.
Aridiora tenent oleæ:ſucceſſior ulmis
Grata:leues cruciant animos:& corpora cauſæ.
Horrea uti ſaturent:tumeant & dolia muſto.
Plenaq; defecto ſurgant fœnilia campo.
Sic auidi ſemper qua uiſum eſt carius iſtis:

Implendus ſibi quiſq; bonis eſt artibus:illis
Sunt animi fruges:hæc rerum maxima merces:
Scire quid occulto naturæ terra coercet,
Nullum fallere opus non multos cernere ſacros
Aetnæi montis fremitus animumq; furentis
Non ſubito pallere ſono:non credere:ſubter
Scrutamur rimas:euertimus omne profundum.
Queritur argenti ſemen:nunc aurea uena.
Torquentur flamma terræ: ferroq; demantur.
Cæleſti migraſſe minas ad tartara mundi
Noſſe quid impediat uentos:quid nutriat ignes
Vnde repente quies & multo fœdere pax ſit:
Concreſcant animi penitus ſeu forte cauernæ:
Introituſq; ipſi ſeruent:ſeu terra munitus
Rara foraminibus:ne ue in ſe abſtrahat auras
Plenius hæc etiam rigido qua uertice ſurgit,
Illinc infeſtus:atq; hinc obnoxius intus
Vndiq; diuerſas admittere cogitat auras.
Et coniuratis addit concordia uires.
Siue introrſus agunt nubes & nubibus auſter:
Seu forſan flexere caput:tergoq; ferunt
Præcipites delecta ſono premit una fugato.
Torrenteſq; aures:pulſataq; corpora denſat.
Nam ueluti ſonitura diu tritone canoro
Pellit opes collectus aquæ:uictuſq; mouere:
Spiritus:& longas emugit buccina uoces.
Carmineq; irriguo magni cortina theatri
Imparibus numeroſa modis canit arte regentis.
Quæ tenuem impellẽs animã ſubremigat undã.
Haud aliter ſummota furens torrentibus aura
Pugnat i ãguſto & magnũ & cõmurmurat ætna
Credendum eſt etiam uentorum exiſtere cauſas
Sub terris ſimiles harum quas cernimus extra
Vt condenſa crement inter ſe corpora:turba
Eliſa in uacuũ fugiant:& proxima ſecum
Nomina tota trahunt tutaq; in ſede reſiſtunt
Quod ſi forte mihi quædam diſcordia tecum ẽ:
Principiis quod his credas conſurgere uentos:
Non dubium rupes aliquas penituſq; cauernas
Prouehere ingenti ſonitu : caſuq; propinquas
Diffugere:impelliq; animas:hinc cernere uentos:
Aut humore etiam nebulas effundere largo:
Haud campis:agriſq; ſolent:quos obruit amnis.
Vallibus exoriens caligat nubilus aer.
Flumina parua ferunt auras:uix proxima uẽto ẽ.
Eminus aſpirat fortis:& uerberat humor.
Atq; hoc in uacuos ſi tanta potentia rerum eſt.
Hoc plura efficiunt:introcluſiq; neceſſe eſt:
His agitur cauſis extra penituſq; coactis
Exagitant:uentos pugnant in faucibus ante
Pugnantes ſuffocant:& intus uelut unda profũdo
Terq; quaterq; exuſta graues ubi peribit euros
Ingeminat fluctus:& primos ultimus urget.
Haud ſecus aſtrictus certamine tangitur ictu
Spiritus inuoluenſq; ſuo ſibi pondere uires
Denſa per ardentes exercent corpora neruos.
Et quacunq; iter eſt properat tranſitq; morantẽ
Donec confluuio reuoluens æſtibus amnis
Exilit atq; furens tota uomit igneus ætna.
Quod ſi forte putas iiſdem decurrere uentos
Faucibus:atq; iiſdem pulſus remeare notandas
Res oculis locus ipſe dabit:cogetq; negare:

Quanuis cæruleo ſiccus ſic frigeat æther:
Purpureoq; rubens ſurgat iubar aureus oſtro
Illinc obſcura ſemper caligine nubes:
Pigraq; defuſo circunſtrepat humida uultu.
Proſpectat ſublimis opus:uaſtoſq; receſſus:
Non illam uidet ætna:nec ullo intercipit æſtu.
Obſequitur quacunq; iubet leuis aura:reditq;
Placantes etiam cæleſtia numina thure
Summo cerne iugo:uel qua liberimus ætena
Improſpectus hiat tantarum ſemina rerum.
Si nihil irritet flammas:ſtupeatq; profundum.
Huic igitur credis torrens ut ſpiritus illi
Qui rupes terramq; uorat:qui fulminat ignes:
Cur exit uires:& ꝓceps flexit habenas
Præſertim ipſa ſuo decliua pondere nunq̃
Corpora diripiant:uarioq; abſolueret arcu.
Quod niſi fallor:adeſt ſpecies tantuſq; ruinis
Impetus attentos oculoꝝ tranſfugit ictus.
Nec leuitas tantos igitur ferit aura: mouetq;
Sparſa liquore manus ſacros ubi uentilat ignes
Verberat ore tamen:pulſataq; corpora noſtra
Incurſant adeo tenuis ui caula repellit.
Non cinerem ſtipulam ue leuẽ non arida ſorbet
Gramina non tenuis plantis humor exit eiſdem:
Surgit adoratis ſublimis fumus ab aris.
Tanta quies illi eſt:& pax innoxia rapti
Siue peregrinis agitur propriiſq; potentis
Coniurant animæ cauſis illæ impetus ignis
Et montis partes atras ſubuertit harena.
Vaſtaq; concurſu trepidantia ſaxa fragoris
Ardenteſq; ſimul flammas ac flumina rumpunt.
Haud aliter q̃ cũ prono iacuere ſub auſtro:
Aut aquilone fremunt ſiluæ dant brachia nodo
Implicitæ:hæ ſerpunt iunctis incendia ramis.
Nec te decipiant ſtolidi mendacia uulgi
Exauſtos ceſſare ſinus:dare tempora rurſus:
Vt rapiunt uires:repetantq; in prœlia uicti.
Pelle nefas animo:mendacemq; exue famam.
Non eſt diuitiis iam ſordida rebus egeſtas:
Nec paruo mendicat opes:nec congregat auras:
Præſto ſunt opere uentorum: examina ſemper.
Cauſa latet quærunt pariter:coguntq; morari
Sæpe premit fauces magnis exhauſta ruinis
Congeries:clauditq; uias luctamine ab uno:
Et ſciſſo ueluti tecto ſub pondere præſto eſt.
Haud ſecus aut teneros cum ſuccũ frigida mõti
Deſidiam tutoq; licet diſcedere montes
Poſt ubi continuere moram ue ocius urgent.
Pellunt oppoſitas moles:ac uincula rumpunt.
Quicq̃d in obliquũ eſt frangunt iter acrior ictu
Impetus exoritur:magnis operata rapinis
Flamma micat:latoſq; ruens exundat in agros.
Si ceſſant a iure ferunt ſpectacula uenti.
Nunc ſuperant quæcunq; regunt incendia ſiluæ:
Quæ flammis alimenta uocẽt:q̃d nutriet ætna.
Incendi poterunt illis uernacula cauſis
Materia:oppoſitumq; igni genus utile terent:
Vritur aſſidue callidus nunc ſulphuris humor.
Nunc ſpiſſus crebro prebetur uimine ſuccus.
Pingue bitumen adeſt:& quicquid cominus atras
Irritat flammas illius corporis ætna eſt.
Atq; hanc materiam penitus diſcurrere fontes

Infectæ erumpunt & aquæ radice ſub ipſa.
Pars oculis māifeſta iacet:q̄ corpora ipſaq; dura
Ac lapis in pingui feruent incendia ſucco.
Quinetiam uariæ quædam ſint uimine ſaxa
Toto monte liquant:illis cuſtodia flāmæ
Vera tenaxq; data eſt:ſed maxima quippe molaris
Ilius incendi lapidis ſic uindicat æthnā:
Quem ſi forte manu teneas & robore cernas
Nec ſeruare putes ignem:nec ſpargere poſſe:
ed ſimul ac ferro quæras:reſpondet:& ictu
cintillat color:hunc multis circundare flāmis:
t potes extorquere animos atq; exue robur
ndetur ferro citius:nam mobilis illi
r metuens natura mali eſt:ubi cogitur igni
ed ſimulatq; hauſit flammas:non tutior hauſti
lla domus ſeruans aciem:duramq; tenaci
pta fides tutum eſt illi patientia uicto.
ix unq̄ redit in uires:atq; euomit ignē.
otus enim denſo ſtipatur robore tarda
r tenues admiſſa uias incēdia nutrit.
onctanterq; eadem:& pigre accepta remittit.
ec tamen hoc uno quod montis plurima pars ē
ncit:& incendii cauſam tenet:illa profecto
randa eſt lapidum uiuax animoſaq; uirtus.
etera materies quæcunq; eſt fertilis igni
ſemel accenſa eſt:moritur:nec reſtat in illa
uod repetas tantum cinis:& ſine ſemine terra ē
ſemel atq; iterum patiens ac mile perauſtis
ibus inſtaurat uires:nec deſinit ante
uam leuis excocto defecit robore pumex:
inerem putreſq; iacet delapſus harenas.
ne locis etiam ſimiles arſiſſe cauernas
materiæ naſcentis copia maior:
genus hoc lapidis certiſſima ſigna coloris
od nullas adiunxit opes:& languit ignis:
itur inſidiis flagrans æthnaria quondam.
c extincta ſuper tectiſq; neapolim inter
umæ locus ad multis iam frigidus amnis
āuis in æternū pingueſcat ab ubere ſulphur
ercem legitur tanto eſt fœcundus æthna
la cui nomen facies dedit ipſa rotunda
hur enim ſolum:nec obſeſſa cacumie terra ē
pis accretus retegendis ignibus aptus:
aro fumat:qui uix ſuccenditur ardet
eue mortales flammas quod copia nutrit
la durata uulcani nomine ſacra:
tamen incendi maior effixit & alto
tas recipit claſſes:portuq; tuetur
e reſtat minor eſt:& diues ubere terra eſt:
on æthneis uires quæ conferat illi.
hæc ipſa tamen iā quondā extincta fuiſſet
rtim genere: ſecretis callibus humor
riam:ſiluamq; ſuam preſſoq; canali
illuc ageret uentos:& poſceret ignes.
nelius res ipſa nota eſt ſpectataq; ueris
rrit ſignis:nec tentat fallere peſtem.
circa latera:atq; imis radicibus æthnæ
entes efflant lapides:diſiectaq; ſaxa
unt uenis:manifeſto ut credere poſſis
a:& ardēdi cauſam lapidem eſſe molarem:
s defectus ieiunis colligit ignis.
i collegit flammas iacet & ſimul ictu

Materiam accendit:cogitq; liqueſcere ſecum
Haud eqdē mirum factu quod cernimus extra
Si lenius opus reſtat magis:uritur:illic
Sollicitatq; magis uicina incēdia ſaxum:
Certaq; uenturæ p̄mittit pignora flammæ:
Nam ſimulatq; mouet curis turbamq; minutis
Diffugit extēploq; ſolum trahit ictaq; ramis:
Et graue ſub terra murmur demonſtrat:& ignes
Tum pauidum fugere:& ſacris recedere rebus
Parere:& tuto ſpeculaberis oia colli.
Nam ſubito efferuent oneroſa incendia raptis
Accenſæ ſubeunt moles:truncæq; ruinæ
Et uolunt:atq; aſtra ſonant examina harenæ.
Nec recipit flammas:mons hinc defenſus anhelat
Atq; apperit ſe hoſtis:decreſcit ſpiritus illic.
Haud aliter quam cum læto deuicta trophæo
Prona iacet campis acies:& caſtra ſub ipſa.
Tum ſiquis lapidum ſummo pertabuit igni
Aſperior ſoſpita eſt:& q̄dā ſordida fax eſt:
Qualem purgato cernes diſcedere ferro.
Verum ubi paulatim exiluit ſublata caduci
Congeries ſaxi anguſto e uertice ſurgunt.
Sic ueluti in fornace lapis torref:& omnis
Exuitur penitus uenis ſubit altius humor
Amiſſis opibus leuis ſine pondere pumex
Excutitur liquor ille magis ſeruare:magiſq;
Fluminis in ſpeciem mitis procedere tandem
Incipit:& primis dimittit collibus undas
Ille paulatim bis ſena in milia pergunt.
Quippe nihil reuocat:curtis nihil ignibus obſtat
Nulla tenet fruſtra moles:ſimul omnia purgans
Nunc ſiluas rupeſq; uorat hæc tela ſolumq;
Ipſa adiurat opes:facileſq; ſibi induit annos
Quod ſi forte cauis contatus uaſibus hæſit
Vt pote inæquales uoluens perpaſcitur agros:
Ingeminat fluctus:& ſtantibus increpat undis
Sicut cum curuo rapidum mare cernitur æſtu:
Ac primum tenuis ſinu agit ulterores:
Progrediens late diffunditur:& ſuccernens
Flumina conſiſtunt ripis ac frigore durat:
Paulatimq; ignes coeunt ac flammea meſſis.
Exuitur facies tunc prima:et quæq; rigeſcit
Effumat moles:atq; ipſo pondere tracta
Voluitur ingenti ſtrepitu præcepſq; ſonanti
Cum ſolido infleſa eſt pulſantes diſſipat ictus:
Et quia diſcluſa eſt candenti robore fulget.
Et micat examen plagis ardentia ſaxa.
Scintillat procul eſſe fide procul eſſe ruentes
Incolumi feruore cadunt uerum īpetus ignes
Si fumant quondam ut ripas traiecerit amnis
Vix iunctis quiſq; fixo demouerit illas
Vicenos perſæpe dies:dies iacet obruta moles.
Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſis
Tentamus:ſi firma manet tibi fabula mendax:
Materiam ne credas aliam:furere igne fauillam
Plurima proprietate ſimul concreſcere:ſicq;
Commixtum uento flagrare bitumine ſulphur
Nam poſt exuſtam cretam quoq; robore fundit
Et figulos huic eſſe fidem dehinc frigoris uſu
Duritiem reuocare ſuam:& conſtringere uenas
Sed ſignum commune leue eſt:atq; irrita cauſa
Quæ trepidat:uerum ubi certo pignore conſtat.

Nam uelut arguti naturæ æreus ignis
Condomitus conſtat:eademq;:& robore ſaluo
Vtraq; q̄ poſſis æris cognoſcere portam.
Haud aliter lapis ille tenet ſeu forte madentes
Effluit in flámas:ſeu ſit ſecurus ab illis
Conſeruatq; notas:nec uultu perdidit ignes.
Quinetiam extremam multis color ipſe reſoluit
Non odor aut ætas putris:magis ille magiſq;
Vna operis facies:eadem perq; omnia terra eſt.
Nec tamen inficior lapides ardeſcere certos:
Interius furere accenſos:hæc propria uirtus.
Quin ipſis q̄dam ſiculi cognomina ſaxis
Impoſuere:fricas etiam ipſo nomine ſignant
Fuſiles eſſe notas:nunq̄ tamen illa liqueſcunt
Quanuis materies foueat ſuccoſior intus
Nec penitus uenæ fuerint commiſſa molari.
Quod ſiquis lapidis miratur fuſile robur:
Cogitet obſcuri ueriſſima dicta libelli
Et dicet uero mihi inſuperabile gigni
Omnia quæ rarum naturæ ſemina iacta:
Sed nimium hæc mirum dēſiſſima corpa ſæpe
Et ſolido uicina: tamen compeſcimus igni.
Non animos æris flammis ſuccumbere cernis?
Lenitiem plumbi non exuit?ipſaq; ferri
Materies prædura tamen ſubuertitur igni.
Spiſſaq; ſuſpenſis fornacibus aurea ſaxa
Exudant pretium quēdam fortaſſe profundo
Incomperta iacent:ſimiliſq; obnoxia ſorte.
Nec locus ingenio eſt:oculi te iudice uincent.
Nam lapis ille riget perculſus:& ignibus obſtat
Si paruis torrere uelis cæloq; patenti
Candentem preſſumq; agedum fornace coerce:
Nec ſuferre poteſt:nec ſæuum durat in hoſtem.
Vincitur:& ſoluit uires captuſq; liqueſcit.
Quæ maiora putas autem tormenta moueri
Poſſe manu quæ tanta putas incendia noſtris
Suſtentare opibus:tantis fornacibus æthna
Vritur & ſacro nunq̄ nec fertilis igne
Sed non qui noſtro feruet moderatior uſu
Sed cæli propior uel quali iuppiter ipſe
Armatus flamma eſt:his uiribus aditus ingens
Spiritus aſtrictis eliſis faucibus:ut cum
Fabriles operas rudibus contendere maſſis
Feſtinant ignes quatiunt:folleſq; trementes
Exanimant:preſſoſq; inſtigant agmine uentos.
Hæc operis fama eſt:ſic nobilis utitur æthna.
Terra foraminibus uires trahit:urget in arcum
Spiritus:incendit uiuus per maxima ſaxa.
Magnificas laudes operoſaq; uiſere templa
Diuitiis hominum aut ſacra memorare ueruſta
Traduce materia terris per proxima fatis
Currimus:atq; auidi ueteris mendacia fama
Eruimus: cunctaſq; liber percurrere gentes:
Nunc iuuat ogygiis circundata mœnia thebis
Cernere quod fratres ille impiger ille canoro
Condere fœlices aliena interſerit æuo:
Inuitata piis nunc carmine ſaxa lyraq;
Nunc gemina ex uno fumantia ſaxa uapore
Miramur:ſeptemq; duces raptumq; profundo
Detinet eurotas illic:& ſparſa lycurgi:
Et ſacer in bellum numerus ſua turba recenti.
Nunc hic cecropiæ uariis ſpectantur athenæ
Carminibus:gaudentq; ſui uictrice minerua.
Excidit hic reduci quondam tibi perfide theſeu
Candida ſolicito permittere uela parenti
Tu quoq; athenarum carmen tam nobile ſidus
Erigone ſedes ueſtra amphiona canoris
Euocat in ſiluis: & tu ſoror hoſpita tectis
Acciperis:ſolis tereus ferus exultat agris.
Miramur troiæ cineres:& flebile uictis
Pergamon extinctoſq; ſuos phrygas hectora puū
Conſpicimus magni tumulū ducis hic:& achille
Impiger:& uictus magni iacet hectoris ultor.
Quin etiā graiæ fixas timuere tabellas.
Signa quæ nunc paphiæ rorantes parte capillos
Sub cruce nunc parui ludētes colchide nati
Nunc triſtes circa ſubiecta altaria ceruæ
Velatuſq; pater:nunc gloria uiua minoris.
Quin etiam illa manus operum tui bæq; morātē
Hæc uiſenda putas terræ dubiuſq; mariſq;
Artificis naturæ ingens opus aſpice:nulla
Cum tanta humanis phœbus ſpectacula cernes
Præcipueq; uigil feruens cū ſirius ardens
Inſequitur miranda tamen ſua fabula montem
Nec minus ille pio q̄q̄ ſors nobilis ignis.
Nam quando ruptis excanduit æthna cauernis.
Et uelut euerſis penitus fornacibus ignes
Et uecta in longum rapidis feruoribus unda:
Haud aliter ſæuo q̄ cū ioue fulgurat æther:
Et nitidum obſcura cælum caligine torquet.
Ardebant aruis ſegetes:& milia cultu
Iugera cum dominis:ſiluæ colleſq; uirentes
Vix dum caſtra putant hoſtem mouiſſe tremebāt
Et iam finitimæ portas euaſerat urbis
Tum uero ut cuiq; eſt animus uireſq; rapinæ
Tutari conantur opes:gemit ille ſub auro.
Colligit ille arma:& ſtulta ceruice reponit:
Defectūq; raptis illū ſua carmina tardant.
Hic uelox nimium properat ſub pōdere pauper
Et quod cuiq; fuit cari fugit ipſe ſub illo
Sed non incolumis dominum ſua præda ſecuta ē.
Cunctantes uorat ignis:& undiq; torret auaros.
Conſequitur fugiſſe ratos & præmia captis
Increpat:ac nullis parſura incendia paſcunt.
Vel ſolis parſura dies:nāq; optima proles
Amphion paterq; pari ſub munere fortes.
Cum iam uicinis ſtreperent incendia tectis
Aſpiciunt pigrumq; patrem matrēq; ſenemq;
Heu defeſſos:poſuiſſent limine membra.
Parcite auara manus dicens attollere prædas
Illis diuitiæ ſolæ materq; paterq;
Hanc rapies prædam mediumq; exire per ignem
Ipſo dante fidem properato maxima rerum:
Et merito pietas homini tutiſſima uirtus.
Erubuere pios iuuenes attingere flammæ.
Et quæcunq; ferunt illi ueſtigia cedunt.
Fœlix illa dies:illa innoxia terræ
Dextera ſæua tenent leuaq; incendia feruent.
Ille per obliquos ignis fratremq; triumphans
Tutus uterq; pio ſub pondere ſufficit illam
Et circa geminos auidus ſibi temperat ignis.
Incolumes abeunt tandem:& ſua numina ſecum
Salua ferunt:illos mirantur carmina uatum
Ille ſe poſuit claro ſub nomine ditis.
Nec ſanctos iuuenes attingunt ſordida fata
Sed iure ceſſere domus: & iura priorum.

ET ſi me uario: opuſculum hoc Vir/
gi. ad Meſſalam dirigit: qui Auguſti
tpe magnis i rebus: & pſertim mi/
litaribus exercebatur eratq; præte/
rea orator non idignus & poeta. Cu
piebat igitur maro beniuolentiſſi/
mum illum ſibi efficere: cunq; nonnulla ad Mecœ/
natem & octauiũ ſcripſiſſet: Cyrim ad ipſum Meſſa
lam direxit: in quo libro oſtendit famæ atq; gloriæ
gratia ſemper ſe fuiſſe accenſum libroſq; græcos nõ
ſolum poeticos ue℞ philoſophicos euoluiſſe. Nunc
quoq; nec ipſam poeticam relinquere affirmat lau/
dis eiuſdem gratia: ideoq; non immerito cyri opus
appellat: nam cyriſo pconizo eſt & cyris pconium:
licet auem quandã eſſe uideat: Virgili. oſtendere ſo/
phiæ philoſophiæ. Falacis: inconſtantis. Nũc ea. ſ.
philoſophia. Eo: uulgo. Alioſq;: poeticos: nam tũc
dabat operã philoſophiæ: nũc itendit dare operam
carminibus. Colem: locũ difficilẽ. Abſiſtam: deſi/
ſtam. Munus: poeticum. In quo: munere poetico.
Morem: ſcribẽdi. Omnes: artes uel muſæ. Pan/
geret: cantaret. Conſors. ſ. philoſophia ẽ data here/
dibus Pythagoram hoc loco Platonem Epicu℞: &
Ariſtotelem intellexerit: q pcipue de philoſophia be
ne meriti fuerunt at ſcripſerunt. Vnde ex qua philo
ſophia. q. d. poſſum p philoſophiam rephẽdere mo
res hominũ: ea. n. nos ipellit ad bene beateq; uiuen/
dum. Humiles: terreſtres curas & diuina conſide/
rare atq; cæleſtia. Peplũ: uelũ appellamus q... ma/
trime ueſtales utebant: ſed ẽt dicit iſigne ex ſerico fa
ctũ i quo depingit aliquid: aut ſcribit: ut populo ap
parere cõſueuit. Qualis: uerſus. Eryctæis: qa Eryctæ
us fuit rex atheniẽſiũ. Dona: ſacra mineruæ: q cele/
brantur ab athenienſibus: ac nomẽ ipoſuit ſuũ ipſa
dei athena dicebat. Quinquatria: ſacra ſingulis qn
q; annis fiebãt & pſerti i qnq; diebus: unde qnqtria
Mineruæ appellata ſunt. Zephyrus: deſcribit tps i
qo fiebant ſacra Mineruæ uidelicet in reditu ze/
pyri in primo uere. Texuntur in peplo pugnæ: pa
ladiæ geſta cõtra gigãtes. Succo: colore rubro. Ty
pho: addit ẽt typho i peplo: q ẽt fuit unus ex gigan/
tibus dux pcipuus. Oſſeis: oſſæ mõtis. Aemathio
uertice. i. pelio mõte theſſaliæ: nã æmathia theſſalia
dicitur a rege poſt deucalionẽ. Deæ: paladi ſolenni:
feſtis qnquatriis. Doctiſſime: o Meſſala poetam ſi
cut oſtendit Tibulus in carmine Te meſſala canam.
Intexere: depinge. Naturæ: inter naturales. Seni
bus: futuris ætatibus. Naſcimur: incipimus. Re/
bus: geſtis. Impia ſcylla: nũc pponit qd ſit dicturus
ſcilla niſi filia Minois amore capta: patrẽ ſuũ pdi/
dit crinẽq; aureũ quo durãte fatũ erat ut regnũ ſibi
ppetuũ eẽt ſubſecuit ſed tãdẽ ſpreta a minoe quũ na
uigaret i auẽ fertur cõuerſa: ſed ifra latius declarabi/
mus. Cæruleis: nigreſcentibus. Vrbe: megarenſi.
Niſus. n. pater regnabat megaræ: q diruta fuit a Mi/
noe. Amãt: illã ſcyllam: nã crebro ſcribũt de ſcylla.
Pimnia: muſa. Scyllæũ: mõſtrum uocitat: ſed
noto uarias eſſe opiniones: quidam dicunt ſcyllam:
uiſin quo monſtrum ſiue ſaxum ſcylleum conuer
ſam: alii dicũt Phorci & creteidos filiã ſpreto Trito/
ne amaſſe Neptunnum ex quo Triton iratus acce
ſſis Circe ueneris locutam maris in quo Scylla laua

P. Virgi. Maronis Cyris ad Meſſalam.

ET ſi me uario iactatum laudis amore:
Irritaq; expertum fallacis præmia uulgi
Cecropius ſuaues expirãs hortulus auras
Florentes uiridis ſophiæ complectit umbras:
Tu mea quæret eo dignum ſibi querer carmẽ
Longe aliud ſtudium alioſq; accincta labores
Altius ad magni ſuſpendit ſydera mundi
E placitũ multis cauſa eſt aſcendere collem:
Nõ tamen abſiſtam cœptũ detexere munus:
In quo iure meas utinam requiſcere muſas:
Et leuiter blandum liceat deponere morem.
Quod ſi mirificum genus omnes
Mirificum ſæcli modo ſit tibi uelle libido
Si me iam ſumma ſapientia pangeret arte
Quattuor antiqs hæredibus eſt data cõſors:
Vnde hominũ errore longe: lateq; p orbem
Deſpicere: atq; humiles poſſũ cõtẽnere curas.
Non ego te talem uenerarer munere tali:
Non equidem quãuis interdum ludere nobis
Et gracilẽ molli liceat pede claudere uerſum.
Sed magno intexens ſi fas eſt dicere peplo
Qualis erichtheis olim portatur athenis:
Debita cum caſtæ ſoluuntur dona mineruæ:
Tarda ue confecto redeũt qnquennia luſtro:
Cum leuis alterno zephyrus concrebuit euro:
Et prono grauidũ prouexit pondere curſum
Fœlix ille dies fœlix dicitur annus:
Fœlices qui talem ... um uidere: diemq;:
Ergo palladiæ texuntur in ordine pugnæ.
Magna giganteis ornatur pepla trophæis.
Horrida ſanguineo pinguntur prœlia cocco.
Additur aurata delectus cuſpide typho:
Qui prius oſſæis conſternens æthera ſaxis
Emathio cenſum duplicabat uertice olympũ
Tale deæ uelũ ſolemni in tempore portant.
Tali te uellem iuuenum doctiſſime ritu
Purpureos iter ſoles: & candida lunæ
Sydera cæruleis orbem pulſantia ſignis
Naturæ rerum magnis intexere chartis.
Aeternum ſophiæ coniunctum carmĩe nomẽ
Noſtra tuæ ſenibus loqueretur pagina ſæclis:
Sed quõiã ad tãtus nũc primũ naſcimur artes
Nũc primũ teneros firmamus robore neruos:

Nec tamen interea quæ poſſumus:ī qbus æui
Prima rudimenta:& primos exigimus annos
Accipe dona meo multum uigilata labore:
Et proxima tuis non magna exordia rebus:
Impia prodigiis ut quondā exercuit amplis
Scylla nouos auium ſublimis in aere cœtus
Viderit:& tenui conſcendens ſydera penna
Cæruleis ſua tecta ſuper uoliauerit alis
Hāc pro purpureo pœnā ſcelerata capillo:
Proq; patris ſoluens exciſſa funditus urbem:
Cum plures illā & magni meſſala poetæ
Nā uerum fateamur:amāt: polymnia uerum
Longe alia perhibēt mutatā membra figura
Scyllæum monſtra in ſaxum cōuerſa uocati
Illā eſſe erumnis quā ſæpe legamus ulyxi
Cādida ſuccinctā latrātibus inguīa monſtris
Dulichias uexaſſe rates:& gurgite in alto
Depreſos nautas canibus laceraſſe marinis.
Sed neq; meoniæ hæc patiunť credeř chartæ
Nec malus iſtorum dubiis erroribus auctor.
Namq; alias alii uulgo finxere puellas:
Quæ colophoniaco ſcyllæ dicunť homero
Ipſe gratinei matrem ſed ſiue erichthei:
Siue illā monſtro genuit grandæua biformi:
Siue eſt neutra parens:atq; hoc carmine toto
Inguinis id uitium ueneris deſcripta libido.
Siue etiā exactis ſpeciem mutata uenenis
Infœlix uirgo:quid enim commiſſerat illa?
Ipſe pater tumidā ſæua complexus harena
Coniugium caræ uiolauerat amphitrites.
Aſt tamē exegit lon go poſt tempore pœnas.
Vt tū cura ſuæ ueheretur coniugis alto
Ipſa trucem multo miſceret ſanguine pontū.
Seu uero:ut perhibent:forma cōuinceret oēs:
Et cupidos quæſtu paſſim ſpoliaret amātes:
Piſcibus & cāibus rabidis uallata repente eſt.
Horribiles circum uidit ſibi ſiſtere formas.
Heu quotiens mirata nouos expaluit artus
Ipſa ſuos? quotiens heu pertimuiſſe latratus
Auſa quod eſt mulier numen fraudare deorū
Edictam ueneri uotorum uertere pœnam:
Quā mala multiplici iuuenū qđ ſepta caterua
Dixerat:atq; aio meretrix iactata ferarū
Infamem tali meritorum more fuiſſe
Docta palepaphiæ teſtatur uoce bachynnus.
Quicquid & ut quiſq; tale de clade locutus

re ſe cōſueuerat infecit:quē cū intraſſet puella mo mutata eſt in monſtrum:& eſſe inguina canes uidebantur latrantes hero ſecundum quoſdam huius formā. Virgi.iii.æneī.deſcribit dicens Prima hominis facies poſtrema immani corpore piſtrix Delphinū caudas utero commiſſa luporū. Home.quoq; pedes.xii.habuiſſe & colla ſex caputq; in ſingulis terribile e nauiq; auferre hominū corpora ſolitam ſicut ſex accipit e naui Vlyxis.quidā dicunt ab amphitrite mare fuiſſe infectū iratā Scyllā a mari a Neptunno. Ouidi.uero aſſerit amatam a Glauco quē cum circe ad ſuum amorē diuerteř negret:Venenis ſuis mare infecit dicebat enim Glaucus prius in mari frondes naſcituras:& in montibus algas quæ ī littoribus naſcuntur q̄ obliuiſci ſcylæi poſſet amoris:q; autem hic poeta ſcylæum ſaxum dicit tangit hiſtoriam: nā teſte Solino ſaxum eſt in mari ſiculo plures ſub ſe habens refectos ſcopulos:& cum fluctus maris ingreditur latratum canum repreſētat. Erumnis:calamitatibus Vlyxis. Dulichiū:oppi.Vlyxis ī regno laertis eadem fere carmina in bucolicis ſunt. Meoniæ:Homeri qui dicit filiam fuiſſe Phorci non Niſi.

Vulgo:ubique. Colophoniaco:quoniam Homerus Colophonis ciuis habetur: quæ urbs eſt meoniæ:ubi Apollo maxime celebratur:& etiam ab oppido clarius appellatur. Cratim: quia ut diximus phorci & Crateidos nymphæ filia fuit. Eryctei: Nam quidam dicunt ipſam Eryctei filiam Regis atheniēſium.Nōnuli Athidos filiam:quæ filia Crania fuit qui etiam athenis teſte Strabone imperauit.

Neutra:Nec Cretis nec Athis toto carmine.eſt libido Veneris in Scyllam. Exactis: ductis Venenis. Pater: Neptunnus. Amphitritem: uxor fuit neptunni. Trucem:tēpeſtuoſum. Sanguine:quoniā fecit illam ſcyllam mutari ī mōſtrū ſparſo prius eius ſanguine. Quæſtu:lucro:Nam ob prædam amantum fuit conuerſa in monſtrum. Vallata:circundata. Numen:quia quæ.... numina maris ibant uolebat ea defraudare. Edictam ueneri: Venus enim affecit Scyllam hac pœna quoniam ſpoliabat amantes:cum gratis eis ſeruire debuiſſet. Pachinnus:promontorium ſiciliæ. Palepaphiæ,Veneris. Quicquid: omnia ſunt ibi quæ decantata ſunt a poetis.

Noteſcere:clarum fieri. Diua:Venus. Meditanti:Nam ſcylla ſemper meditabatur decipere amantes. Crocus:calta:narciſus hyacinthus flores. Pandionis:pandion enim rex fuit athenarum & pater Niſi qui habuit filiam Scyllam. Atheos: athenienſes. Tenſa: Vrbs in peloponneſo eſt plurali tamen numero declinata ſicut arthaſſata non longe eſt a pilo. Latex: aqua. Quarum: concharum.

Attei:ipſius Athys. Deus phœ.Hoc dicit pp nympham Alchatoē megarenſē:quæ ab Appoline amata fuit:& quæ dedit nomen cuidam Arci megarenſium:in quam ipſa Scylla aſcendere conſueuerat ut ſpectaret littora maris:Diciturq; Apollo ī ipſius arcis mœnibus cytharā ſe ddidiſſe acceptā a mercurio Cylenio ab cyllene mōte archadiæ dicto. Quo circa quotiēs Arcis lapides mouebanť:ſonitū redebat cythara:Vnde modulādi rōnem accepiſſe mortales.li.viii.refert Regia turris.c.uo.a.m.In qbus auratā p

les latonia fertur Depoſuiſſe lyram ſaxo ſonus eius i hæſit Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia niſi: Et petere exiguo reſonātia ſaxa lapillo: qd idē hoc loco poeta cōmemorat. Hāc urbē ante ali. tangit quēadmodū. Minos uenit cōtra megarā. Remige bello: nauali. Hippolydoſa: dicit̄ cōponiturq; ab ippus quod ē equus: & lidoſa q̄ſi lidora. i. fetida & maledica Interdū hippolydoſa igit̄ erat megara pp mortes. Carpathiū: carphatos inſula ē Rhodiorū & opp. ī creta ſed ab īſula carpathiū mare ē appellatū. Cerathus: fluuius cretæ apud gnoſū ciuitatē. Heros: mīos attica rura: athenas ſagitta cretæa quia in creta & præcipue apud gnoſū ſagittis aptiſſimi calami naſcunt̄.
Reſponſū: reddit cām quia Niſus non timebat bellū & pugnam Minois & hoc pp crinē fatalem quo durante nō poterant mœnia urbis deuaſtari. Fibula: uectabat crinē niſi. Corſellæ: ex ebore factæ. corſellæ in africa oppi. eſt ubi ſunt elephantes inde corſellæ eburnæ. Furore: amore minois qa Scylla patri Niſo & patriæ ruina fuit. Malus puer: nunc dānat cupidinē: quia fuit cauſa tanti mali. Auus idē: q ex Venere natus: quæ erat filia Iouis: licet plures cupidines enarrentur: alius enim ex Mercurio & Diana & alius ex marte. Ille: ēt nūc docet potentiam cupidinis. Magnum: eſt dicēdū de ſupis ſcilicet iunonis. puer enim iuuenem furentem fecit. Ipſa inſcia: ſcylla. Deæ: iunonis. Suſpenſam: pendētem: quia quando mulier īcedit habet ueſtē laxam: quæ uidet̄ ſidere. Ignis: amor pallentis: ſic in bucoli. Pallenti cedit oliuæ. Pila: neſciebat ludere pila: quēadmodū puellæ furentes ſolent. Diuæ: iunonis quia mulieres colebāt p quam etiam iurabāt lunæ. p Iunonē iuante miniſtro. Adoloſcētū: qui ex minimis dictis patiuntur iniuriā. Fortia tæla: q̄libet Hercules tyrinius fuit uſus Thryrius i pelopōneſo urbs inſignis mœnibus fuit & qdē dixerunt coli ibidē cupidinē. Virginis: ſcyllæ. Biſtonis: eſt lacus ī thracia iuxta quē ex buxo tibiam īuenerunt qua phrygii uſi ſunt. Antiſtia: ſacerdotiſſa. Sitonion: ſitō ciuitas ē thraciæ: unde ſithones populi thraciæ. Storacæ: ſtorax: genus arboris ex qua odoriferū fiebat unguentū: & eo capillos aſpgebāt. Bacchata: gēmis ornata. Cæli ſimulabat ſe uidere ſydera cæli & ſpeculari. Sed ſolū faciebat ut poſſet ſpectare regē Minoē amatum. Pſalteria: genus inſtrumenti muſici. Libico: eburno. Rubor: quia palētes ſunt amātes: lege Ouidi. ī amoribus. Preceps: ſine reſpectu ſalutis. Oſtro: ueſti: ex oſtro ī quo mitteret hoſti nūc paternū crinē: apto: capillo Niſi patris. Qui bonus: poeta excuſa puellam: quod quiſq; iudex optimus exiſtimaret puellam non rapuiſſe crinem paternum dedita opera ſed potius ex ignorantia & caſſu quodam. Celeres: aues ueloces. Humāi: quia ex humano corpore factæ ſunt aues. Dauliades: progne & philomela q̄ fuerunt de daulia oppido thracia cariſſima ſcylla: cognitos qa niſus pater ſcylæ frater erat philomellæ & progneſ ex pandione parēte rege athenarū. Cyris: ſcylla q̄ cyris ēt dnomiata ē qa capillū pr̄is ſecuit cyris. n. græcæ etiam tondeo ſignificat. Itaq; uana auctoribus denominatio ipſius declarat̄. Peruenit ite ante omnes nubes. Chalcheius: chalcis op

Omnia ſunt potius liceat noteſcere crini:
Atq; unam ex multis ſcyllam non eſſe puellis.
Quare & quæ cantus meditāti mittere certos
Magna nimis cupidis tribuiſti præmia diua:
Pierides quarum cuſtos altaria poſtes
Munere ſæpe meo īficiunt foribuſq; hyacithi
Deponunt flores: aut ſuaue rubens narciſſus:
Aut croceus alter coniungens lilia calta:
Sparſaq; luminibus floret roſa: nūc age diuæ
Præcipue noſtro nunc aſpirare labori.
Atq; nouū æterno prætexite honore uolumē.
Sunt pandioniis uicinæ ſedibus urbes
Actæos inter coles & candida theſæi
Purpureis latex ridentia littora conchis.
Quarum nōnulli fama concedere digna
Stat megara attæi quondam mutata labore
Archadio phœbiq; decus: namq; affuit illi
Vnde etiam citharæ uoces imitantur acutas.
Sæpe lapis recrepat cyllenia munera pulſus.
Vt ueterem ſonitu phœbi teſtatur honorem
Hāc urbem ante alios qui tū florebat in armis
Fecerat infeſtam populator remige minos:
Hoſpitioq; ſenis hypolidoſa uicto
Carpathium fugiens & flumina ceratea
Texerat hūc bello repetens corinthius heros
Attica cretæa ſternebat rura ſagitta:
Sed neq; tunc ciues: neq; tunc rex ipſe ueretur
Infeſto ad muros uolitāti ex agmine turmas
Ducere: & indomita uirtute retundere mentes
Reſponſum quoniam ſatis ē meminiſſe deorū:
Nam capite a ſummo regis mirabile dictu:
Candida cæſaries florebant tempora lauro
Et roſeus medio fulgebat uertice crinis
Cuiuſq; ſeruata diu natura fuiſſet:
Tam patriam icolumen niſi regnūq; futurum
Concordes ſtabili firmarunt numine parcæ.
Ergo omnis cano reſidebat cura capillo.
Aurea ſolēni comptum quoq; fibula ritu
Corſellæ tereti nectebat dente cicadæ.
Nec uero hæc uobis cuſtodia uana fuiſſet:
Nec fuerat niſi ſcylla nouo concepta furore:
Scylla patris miſeri patriæq; iuenita ſepulchrū
O nimiū cupidis ſi nō inhiaſſet ocellis.
Sed malus ille puer quē nec ſua flectere mater
Irarum potuit: quē nec pater: atq; auus idem
Iuppiter ille etiam pœnos domitare leones:

Et ualidas docuit uictas manſueſcere tigres:
Ille etiam diuos homines:ſed dicere magnũ ẽ
Idem cum ſuperis acuebat paruulus iras
Iunonis magnæ:cuius periuria diuæ:
Olim ſe meminere diu periura puellæ:
Nonnulli liceat:uiolauerit inſcia ſedem
Dum ſacris operata deæ laſciuit:& extra
Procedit longe matrum comitũq; caterua
Suſpenſam gaudens in corpore ludere ueſtẽ.
Et tumidos agigante ſinus aquilone relaxans:
Nec dũ etiam caſtos agitauerat ignis honores
Nec dum ſolẽni lympha perfuſa ſacerdos
Pallentis foliis caput exornarat oliuæ
Cum lapſa e manibus fugit pila:cunq; relaxæ
Procurrit uirgo quo uti ne prodita ludo
Aurea iam gracili ſoluiſſet corpore palla:
Omnia quæ retiere gradũ curſumq; morari
Poſſent:o tecum uellem tua ſemper haberes
Nonnunquam uiolata manu ſacraria diuæ
Iurando infœlix nequicquam iura piaſſes:
Et ſiquis nocuiſſe tibi periuria credat
Cauſa pia eſt:timuit fratri te oſtendere iuno.
At leuis ille deus cui ſemper adoleſcentum
Quæritur ex omni uerborum iniuria dicto.
Aurea fulgenti depromẽt tela pharetra
Heu nimium tereti:nimium tirynthia iuſſu
Virginis interea defixerat omnia mente:
Quæ ſimul ac uenis hauſit ſitientibus ignem:
Et ualidum penitus concepit in oſſa furorem:
Sæua uelut gelidi ſindonũ biſtonis honores
Icta ue barbarico cybeles antiſtia buxo:
Infœlix uirgo tota bacchatur in urbe
Non ſtorace ideo flagrantes picta capillos
Cognita non teneris pedibus:ſic omnia ſeruãs
Non niueo retinens baccata monilia collo
Multum illi incerto trepidant ueſtigia curſu.
Sæpe redit patrios aſcendere prodita muros:
Aereaſq; facit cauſam ſe uiſere turres:
Sæpe etiam triſtes uolués in nocte querelas
Sedibus ex altis cæli ſpeculatur amorem:
Caſtraq; proſpectat crebris lucẽtia flammis:
Nulla colum nouit carum nec reſpicit aurũ:
Non arguta ſonant:tenui pſalteria chorda.
Non libyco molles plaudũtur pectine telæ.
Nullus i ore rubor:ubi enĩ rubor obſtat amo/
Atq; ubi nulla malis reperit ſolatia tantis (ri:

pidum:eſt locrorum & in euboea eſt:ſed nõ propte rea niſus megarenſiũ rex chalcherius nominatus ẽ: ſed potius ab aureo capilio:nam chalchos æs & me/tallum ſignificat. Iamq; adeo:deſcribit tẽpus quo Scylla rapuit crinen Niſo parenti:nã i caſſum. Pri/mis pedibus:ideſt punctis pedum ut ita dicã. Fur/ta:rapiendo crinen. Altum:alte. Mundi:quieti & ſereni. Charme:puella filia cuiuſdam ogygii.i.the/bani. Phœnicis:hic eſt nomen propriũ cuiuſdã ce/ſerani. Charme:nutrix ipſius ſcyllæ. Alũna:uerba charmes ad ſcyllã eius alũnã. Pote:potẽs. Quod: ideſt ſed. Ramnuſia:dea ĩdignationis dicitur:& ne meſis a quibuſdam nominatur rhamnuſia a rhami op.de quo Luca.in euboia denominata eſt:in qua ẽt ciuitate fortuna colebatur Luca.Et timidis ĩfeſta co lit qua numina rhamnis:& Oui.Exiget ad diras ul/trix rhãniſia pœnas.proprie enim ait contra ſiphos eius deæ ut Pli.ait in capitolio ſimulachrum erat:& neq; ipſius latinum nomen habetur.Itaq; male qui dam pro fortũna interp̃tantur. Pocula:nec ueniſti ad bibendum nec comedendum. Flumina curſus: talis ſenſus eſt in bucoli.Et mutata ſuos requierunt flumĩa curſus. Myrrha:cynare cypriorum regis fi/lia q̃ parentis concubitum affectauit:ex quo Adonis natus tradiẽ:Adraſtea ipſa Rhamnuſia uel Nemeſis dicta quia circa circum Adraſtus rex illi templũ con didiſſe ꝑditur.Amatuntia appellaẽ ab amatunte in ſula in mari ægæo:q̃ ueneris ſacra fuit.Facit ergo de riuatiuũ amatũ amatuntius aum:amatũteus aum.

Amatũtia ſcylla:tã rudis es o Scylla quod unico ſi gno poſſum cognoſcere furores tuos ergo nõ eſt qđ te iactes ideſt mihi aliquid dicas de amore tuo. Di ctynna:diana a cretẽ denominata ẽ quia uirgo quæ dam cretẽ:ſuam uirginitatẽ Dianæ dicans:a Minoe cum opprimeretur:& fugæ uia nulla daretur:in ma re ſe precipitem dedit poſtea eius cadauer rhete cõ/pertum fuit:quod græce dyction diciẽ:ſed cũ patria peſte laboraret:reſponſũ habuerunt a Diana ædem conſecrarent:quod ipſi facientes Dianam ĩpſam di/ctynnam uocauere :unde Tibullus Perq; ſuas impu ne ſinit Dictynna ſagittas. Scoria:ſcoriam metello rum ſquammã & purgationem denominant. Sco ria.i.cura & ingenti paſſione. Marmoreum : albũ .Illa autẽ reſponſio Scyllæ. Cõſueto: quo morta les uti ſolẽt:ſed potius de uino. Cordi:non ſum ca pta amore paterno. Heu heu : quoniã amor meus eſt in mediis hoſtibus. Nõ dicere nõ ſint : omnia p mittit dicere & aperire tibi. Pater deũ:Iuppiter do/nauit ſceptri honore:quia fecit ipſum regẽ. Hau/ſtum:potum a me quia guſtaui & bibi lac tuũ. Inci ſa:remota.q.d.ſi nulla habeẽ ſpes. Pepiſſem lethe/um:mortua eſſem. Turpauit crinẽ:audita oratiõe ſcyllæ illico charme crines terra maculauit. Seruiti um tuũ:o mios.Quæ ſupple daẽ ſenioribus. Quid ego:ſupple dico hæc oia. Britomartis:uirgo illa di cta fuit quam Minos: ut uirginitate ſpoliaret perſe/quebatur.Naupacto.Liuius ciuitatem ætholiæ fu/iſſe oſtendit in bello macedonico ubi meleager uer ſabatur ſagittis i uenatibus utẽs. Cornu:ergo nau pacto.i.arcu quali naupactoi utebantur. Dictæus: a dictæ nympha uel a dictæ mõte cræteo. Obnixe:

certatím & magno conatu. Phoræ:a loco ideſt uir/
ginis phoreæ:alii poſte. Tuo nomine:tua cá. Hyr
canos:hyrchania armenũ ſilua i qua ſerpẽtes abun/
dãt. Vnde comites hyrchanos.i.ſæuos. Negaui:mo
ri ꝑ te q̃uis naturæ curſus prope eſſet. Contus:ciui.
ciciliæ croci abũdatiſſima & quidẽ ſuauis. Flamea:
uela tenuiſſima q̃bus uirgines ſpõſæ quũ ad maritũ
ducebãt̃ uterent̃ tegẽdi pudori gratia. Vnde Cludia
nus flãmea ſollicitũ p̃uellatura pudorẽ. Lege:fatali
ſcilicet. Ilythiæ:Ilythia Diana eſt appellata q̃a dea ſil
uaꝝ eſt. Ili.n.ſilua eſt & thea dea:unde Ilythea ſilua/
rũ dea. Molli:laſciua. Poteris:põt fieri. Quid.n.q.
d.oia poteris apud parẽtem tuum cũ ſis unica. Re/
ferto:narrabis patri. Futuros:habebis & me & de/
os homineſq́ fauentes. Virginis:Scyllæ. Bibulũ:
q̃a lumen bibit oleum ideſt ardẽdo conſumit. Oe/
tha:mons inter macedoniam & theſſaliã:ĩ quo pri/
mus ſolis ortus græcis apparet. Optant:fugiunt.q̃a
puellæ fugiũt:& cupiũt uideri:ut ĩ buco. Et fugit ad
ſalices & ſe cupit ante uideri. Patriæ aurẽ:cohorta/
buntur patrem ad pacem cum Minoe. Incepto:uel
uirgineo:quia uirgines neſciũt loqui:uel incepto ꝑ
pter furorem:ut Virgi. Incipit affari mediaq́ in uoce
reſiſtit. Mendacia:oia dicebant & ſimulabant patri
ut fieret pax. Vates:ſcylla corrupit uates ut dicerẽt
faciendam pacem cũ Minoe. Extis:aĩalium. An/
cipites:dubias. Ter nouena.xxvii.fila ut ĩ buco. Ter
litia. Generata:ſcylla filia. Idæis:troianis faciebant
enim ſacra ioui nunq̃ cognita troianis & græcis. Ta
lum:herbam uerbenam. Amicleo:ideſt ſparthão.
amyclæ enim eſt ciuitas ſparthæ. Iolchiacis: quali/
bus uſa eſt Medea ĩ iolcho quæ eſt ciuitas theſſaliæ
ubi regnum erat Peliæ & Aeſonis patris ipſius Iaſo/
nis: qui ad iuuentam euocatus fuit Auxilio Medeæ
erant præterea ueneficæ multæ in Theſſalia:& her/
bæ ueneficiis:aptiſſimæ. Stabulis:ideſt ab aula ſua
nam ſtabulum apud antiquos erat prior & preſtan/
tior pars domus. Tondere:ſecare. Reuehi:reduci.
Coma:capillus aureus. Oſtro ſydonio.i.purpureo
nam ſydon ciuitas ubi naſcitur murex:ex cuius ſan
guine tingitur oſtrum. Glauco:uiridi. Matre:ino.
Palæmõ:Learcus nota eſt fabula apud Ouidium ĩ
faſtis. Chara iouis ſoboles:de Polluce & Caſtorẽ ĩtel
ligit. Has adeo uoces:concludit quẽadmodum ip/
ſa Scylla conqueſta fuerat & de Minoo:quod nõ me
rita ſecundum ſpẽ ſuã fuiſſet cõſecuta. Lumía: ocu
los. Arcebant:cõſtat.n.poſteaq̃ parẽt Scylla prodi/
dit.& ad Minoẽ uenit ſpas cõnubio ipſius iũgi ad ꝑ
am nauis ſuſpẽdi iuſſa. Quæq́ ĩ teſtibus illis:eadẽ
uerba ferme ſunt ĩ buco. Mantina.i.thracia:nã má
inæ populi thraciæ ſunt:quibus imperauit There/
us Prognes maritus. Cognato ſanguine:quia ſum
lia Niſi fratris philomelæ & prognes q̃ fuit uxor te
ei. Pollẽtis:ſplendẽtis ipio. Vincta:ligata ad pro/
am nauis. Verum eſt:o Minos quod prodidi patri
m qd ſum digna tali ſupplicio. Quoꝝ direptis.q.
.ego exiſtimaui eos ulturos iiuriã a me patriæ illa/
i. Ipſi:megarẽſes. Nõ te:cui ſeruiui. Flãmã:quia
eci icẽdi oia templa ꝑꝑ te.plus amaui te q̃ patrẽ & re
nũ paternũ. Abſtulit me: hæc eadẽ uerba ſunt in
uco. Delitiis: non ſum rapta diuitiis tuis:nec cora

Turbidamq́ uidet labi per uiſcera mortem:
Quo uocat ire dolor:ſubiũgũt quo tẽdeſ̃ fata
Fertur:& horribili preces impellitur oſtro.
Vt patris ah demens crinem de uertice ſeruet
Furtim:atq́ arguto detonſum mitteret hoſti:
Nanq́ hæc conditio niſi rapto opponit̃ una
Siue illa ignorans quis nõ bonus omnia malit
Credere:quam tanto ſcelere damnare puellã:
Heu tamẽ infœlix:q̃d enĩ ĩprudẽtia prodeſt:
Niſe pater cum quo direpta crudeliter urbe
Vixerat una ſuper ſedes in turribus altis
Feſſus ubi extructo poſſis conſcendere nido.
Tu quoq́ auis moriere:dabit tibi filia pœnas.
Gaudete o celeres ſubnixe nubibus altis:
Quæ mare quæ uirides ſiluas lucoſq́ ſonãtes
Incolitis:gaudete uagæ blandæq́ uolucres
Vtq́ adeo humani mutatæ corporis artus
Vixo crudelis fatorum lege puellæ
Dauliades crudele uenit cariſſima uobis
Cognatos angens reges numerumq́ ſuorum
Ciris & ipſe pater uos o pulcherrima quondã
Corpora cæruleas præuertite ĩ æthera nubes:
Qua nouus ad ſuperũ ſedes calcheius:& qua
Candida conceſſos aſcendat ciris honores.
Iamq́ adeo dulci deuictus lumina ſomno
Niſus erat:uigilumq́ procul cuſtodia primis
Excubias foribus ſtudio iactabat inani:
Cum furtim tacito deſcendens ſcylla cubili
Auribus arreptis nocturna ſilentia tentat:
Et primũ tenuem ſingultibus aera captat.
Tum ſuſpenſa leuanas digitis ueſtigia primis
Egreditur:ferroq́ manus armata bidenti
Euolat:ad demptæ ſubita in formidine uires
Cæruleas ſua furta prius teſtatur ad umbras:
Nam qua ſe ad patrium tendebat ſemita limẽ
Veſtibulo in thalami paulũ remorat̃:& altũ
Suſpicit ad cæli nutantia ſydera mundi:
Non accepta piis promittens munera diuis:
Quam ſimul orygii phœnicis filia charmæ
Surgere ſenſit anus:ſonitum nã fecerat illi
Marmoreo æratus ſtridens in limine cardo:
Corripit extemplo feſſam languore puellam:
Et ſimul o nobis ſacrum caput inquit alumna
Non tibi nequicquã uiridis per uiſcera pallor
Aegroto tenui ſuffudit ſanguine uenas. (git
Nec leuis hoc faceret:neq́ enĩ pote cura ſube/

Haud ſallor ꝙ te potius thamiſia ſallor.
Nam qua te cauſa ne dulcis pocula bacchi
Nec grauidos cereris dicam cōtingere fœtus?
Quæ cauſa ad patriū ſolam uigilare cubile.
Tempore quo feſſas mortalia pectora curas:
Quo rapidos etiā requieſcunt flumia curſus.
Dic age nunc miſeræ ſaltē quod ſæpe petenti
Iurabas nihil eſſe mihi cum mœſta parentis
Formoſos circum uirgo morerere capillos?
Hei mihi ne furor ille tuos inuaſerit artus
Ille arabis myrrhæ quondā qui cœpit ocellos
Vt ſcelere infando quod nec ſinit ad raſtca
Lædere utrunq; uno ſtudeas errore parentem
Quod ſi alio quouis animo iactaris amore:
Nā te iactari non eſt amatiſta noſtri
Tā rudis ut nullo poſſim cognoſcere ſigno.
Sin confeſſus amor noto te macerat igne:
Per tibi dyctinnæ præſentia numina iuro:
Prima deum quæ dulce mihi donat alumnā
Omnia quæ potius digna atq; indigna laturā
Milia uiſuram q̄ te tam triſtibus iſtis
Sordibus & ſcoria patiar tabeſcere tali.
Hæc loquitur: molliq; ut ſe uellauit amictu.
Frigidulā iniecta circundat ueſte puellā:
Quæ prius ut tenui ſteterat ſuccincta corona
Dulcia dein genis rorantibus oſcula figens
Perſequitur miſeræ cauſas exquirere tales.
Nec tamē ante ullas patitᷣ ſibi reddere uoces.
Marmoreū tremebunda pedē q̄ rettulit ītra.
Illa autē quod nūc me īquit nutricula torques
Quid tantū propas noſtros nouiſſe furores?
Non ego conſueto mortalibus uror amore
Nec mihi notorū deflectunt lumina uultus.
Nec genitor cordi eſt ultro: nāq; odimus oēs?
Nil amat hic animus nutrix qđ oportet amari
In quo falſa tamen lateat pietatis imago
Sed media ex acie mediis ex hoſtibꝰ heu(ore?
Quid dicā: quo ue ipſa malū hoc exordiar
Dicā equidē: quoniā qd nō tibi dicere nutrix
Nō ſinis? extremū hoc munus morietis hēto.
Ille uides nr̄is qui mœnibus aſſidet hoſtis:
Quē pater ipſe deū ſceptri donauit honore
Cui parcæ & tribuūt nullo qđ uulnere lædi.
Dicendū fruſtra circunucor omnia uerbis.
Ille mea ille idem oppugnat præcordia minos
Quod te p diuum crebros obteſtor amores

lio nec electro. Lachrymoſo: quia ex lachrymis: arboris populi defluit. Incenſam: inflammatam nullum habui reſpectū deorum dummodo te amaré.

Pronuba: quia faces pineæ fieri ſolēt quæ accendūtur in nuptiis. Lybis: eburneus: quia ī lybia ſūt elephātes ex quibus eſt ebur. Menalias: arcadias. Captiui: oēs captiui ī bello mactabantur. Marmorea: alba. Adductis: curuatis. Claſſis: minois deſcribit receſſum mi[?]ois a megara. Solo: mari. Iſthmos: ſtrictura illa terræ appellatur inter Ionium & Aegeum mare Luca. Qualiter undas Qui ſecat & geminum medius mare ſeparat iſthmos: Nec patitur conferre fretum ſi terra recedat Ionium ægeo franget mare. Cyſſelidæ: a ciſello iſionis & iadæ filio dicti ſunt corithii: Et enim fuerat oraculum primum corynthiorum tyrannum fuiſſe: cui ſucceſſit Periander filius: & nomen habuit a mēſuræ frumētariæ genere quod Cyſſellam nominant quippe eū querentibus corynthiis interficere in menſura frumentaria mater proditur condidiſſe. Scyronis: ſyron in megaræ montibus habitaſſe traditur: atque appellantes hoſpites interficere ſolitum & prædari inde ſcyronia ſaxa denominata ſunt. Speleū: cepulam ſignificat: ſed portus eſt ſub ſaxis ſcyroniis īſauſtus olim minoi: & inde rupes Minoia uocitata.

Pyrrea: pyrreum locum forum athenienſem ſignificat pariter & portum eiuſdem nominis fuiſſe tradunt. Cycladem: in mari ægeo. Strophadeæ: ſimiliter inſulæ ſunt appellatæ a conuerſione: quam fecerunt Zœtus & Calais Beroe & orythiæ filii depulſis hyrpiis a menſis pinei: & plotæ antea dicebātur.

Hermiona: ciuitas eſt in cōſpectu maris ægei. Delos: notiſſima inſula origine phœbi & dianæ. Cynthus: ciuitas. Pharos & doniſſam: īſulæ cycladum clariſſimæ marmoribus. Aeginam: ſeryphum etiā clariſſimas inſulas non magnitudine: ſed quod ad eas conſueuit damnatus aliquis dimitti: Egonia uero in peloponneſo eſt: ubi eadem eſt hermione & dicta eſt teſte Oui. a matre Aeaci: ait enim Aeacus æginam genitricis nomine dixit: eſt enim in epidauri conſpectu. Conuixit nep. Amphitrite uxor Neptunni uerum ponitur pro omni mari quod circuit terram ideſt oceano. Aliis aeris: quia conuerſa ē in auem. Anſer cygno: qui habuit rem cum læda ſed inde iuppiter erat. Honos: reuerētia oris & formæ ſuorum quia poſt illa tempora nūq̄ petiit oras megarenſes. Exigit: p̄terit ætatem ſuam in ſcopulis & rupibus. Halyetos: de genere aquilarum: q̄ talem habent naturam: ut non proprio generis ſui cōcubitu naſcantur: ſed ex diuerſis aquilis fœtus quos noſcunt generoſos cogendo eos intueri in dies ſolares paſcunt. Infeſti: quia pater niſus ē inimicus huic aui. Atrox: pater niſus.

Perq; tuū memoris hauſtum mihi pectus alūnæ
Vt me ſi uerſare potes: nec perdere malis.
Sin autem optatæ ſpes eſt: neſcia ſalutis:
Nec mihi quam merui inuideas nutricula mortē.
Nam ſi te nobis malus o malus optima carme
Ante hunc conſpectum caſus ue deus ue tuliſſet:
Aut ferro hoc aperit ferrum quod ueſte latebat:
Purpureum patris dempliſſem uertice crinem:
Aut mihi præſenti peperiſſem uulnere letum.
Vix hæc ediderat: cum clade exterrita triſtis
Intonſos multo deturpat uulnere crines:
Et grauiter queſtu chari ne complorat anili.
O mihi nunc iterum crudelis reddite minos.
O iterum noſtræ minos inimice ſenectæ
Semper & aut olim nata o te propter eundem
Aut amor inſane luctum portauit alumnæ:
Te ne ego tam longe capta: atq; euecta nequiui
Tam graue ſeruitium: tam duros paſſa labores
Effugere? obſiſtam exitium crudele meoꝝ
Iam iam nec nobis ea quæ ſenioribus ullum
Viuendi copiam uiuit genus: aut quid ego amēs
Te erepto brito marte eſt ſpes uana ſepulchri
Te brito marte diem potui producere uitæ.
Atq; utinam cereri: nec tantum grata dianæ
Venatus eſſes uirgo ſectata uirorum.
Gnoſia neu pacto contendens ſpicula cornu
Dictæas ageres ad gramina nota capellas
Nunq̄ tam obnixe fugeres o minos amores.
Præceps aereis ſpecula de montibus iſſes
Vnde alii fuſtiſſe ferunt: & numina phocæ
Virginis aſſignat: alii quo notior eſſes:
Dyctinnam dixere tuo de nomine lunam.
Sin hæc uera uelim: mihi certe nata periſſes.
Nunq̄ ego te ſummo uolitantē in uertice mōtis
Hircanos inter comites agmenq; ferarum
Conſpiciam: nec te redeuntē amplexa tenebo.
Verum hæc tum nobis grauia: atq; indigna fuere
Tum mea alumna tui cum ſpes integra maneret.
Et uox iſta meas nondum uiolauerat aures.
Te ne etiam fortuna mihi crudelis ademit?
Te ne o ſola meæ uiuendi cauſa ſenectæ
Sæpe tuo dulci nequicq̄ capta ſopore
Cū premeret natura: mori me uelle negaui.
Vt tibi coritio glomerarem flamea luto
Quo nūc me infœlix: aut quæ me numina ſeruāt?
An neſcis qua lege patris de uertice canos
Edita candentes prætexerat purpura crines:
Quæ tenuit patrio preſſit ſuſpenſa capillo:
Si neſcis aliquam poſſum ſperare ſalutem.
Neſcia quando quidē ſcelus es conata nefandum
Sin eſt: quod metuo: per me mea alūna tuumq;
Expertum multis miſeræ mihi rebus amorem
Perdere ſæua procul per flumina ſacra elythiæ
Nec tantum in facinus tam moli mente ſequaris.
Non ego te incœpto fieri quod non pote conor
Flectere: amor: neq; ſit cū diis cōtendere noſtrū
Sed patris incolumi potius te nubere regno.
Atq; aliquos tamen eſſe uelis tibi alūna penates:
Hoc unum exitio docta atq; experta monebo.
Quod ſi non alia poteris ratione parentem
Flectere: ſed poteris: qd enim non uaīca poſſis?
Tunc potius tamen ipſa pio cum iure licebit
Cum facti cauſam tempuſq; doloris habebis.
Tunc potius conata tuo: atq; incerta referto
Meq; deoſq; tibi comites mea alumna futuros
Polliceor: nihil eſt quod texat in ordine longum
Hic ubi ſollicitus animi reuelauerit æſtus
Vocibus & blanda pectus ſpe uiſerat ægrum
Paulatim tremebunda genis obducere ueſtem
Virginis: & placidam tenebris captare quietem
Inuerſo bibulum reſtinguens lumen oliuo.
Incipit ad crebros inſani pectoris ictus
Ferre manu aſſiduis mulcent p̄cordia palmis
Noctem illam ſic mœſta ſuper morientis alūnæ
Frigidulos cubito ſubnixa pependit ocellos.
Poſtera lux: ubi læta diem mortalibus almum
Et gelido ueniente mane quatiebat ab oeta.
Quem pauidæ alternis fugitāt optantq; puellæ
Heſperium uitant: optant ardeſcere ſolem
Præceptis paret uirgo nutricis: & omnes
Vndiq; conquirit nubendi ſedula cauſas.
Tentantur patriæ ſummiſſis uocibus aures:
Laudanturq; bonæ pacis bona: multus inepto
Virginis inſolitæ ſermo nouus erat in ore
Nunc tremere inſtantis belli certamina dicit.
Communemq; timere deum nunc regis amicis.
Namq; ipſo uetita eſt orbari mœſta parente
Cū ioue cōmunes q quondam habuere nepotes
Nunc etiam confecta dolo mendacia turpi
Inuenit: & diuum teret formidine ciues.
Nunc alia ex aliis nec deſunt oīa quærunt.
Quinetiam caſtos auſa eſt corrūpere uates:
Et cum cæſa pio cecidiſſet uictima ferro:
Vt ſint qui generum minoia auctoribus extis
Iungere: & ancipites ſuaderent tollere pugnas:
At nutrix patula componens ſulphura teſta
Narciſſum caſiamq; herbas incendit olentes:
Terq; nouena ligat triplici diuerſa colore
Fila: ter i gremium circum inquit deſpue uirgo
Deſpue ter uirgo: numero deus impare gaudet
Hinc magno generata ioui frigidula ſacra
Sacra nec idæis auibus: nec cognita graiis
Pergit amyclæo ſpargens altaria thallo
Regis iolchiacis animū defigere uotis:
Verum ubi nulla mouet ſtabilē fallacia niſum
Nec poſſunt homines: nec poſſunt flectere diui:
Tanta eſt in paruo fiducia crine cauendi:
Rurſus ad inceptum ſociam ne adiungit alūnæ
Purpureūq; parat rurſus tondere capillum:
Cum longo quod captat ſuccurrere amori
Non minus illa tamen reuehi qd mœnia creſcāt
Gaudeat & cineri patriæ ē iucunda ſepulchro
Ergo metu capiti ſylla eſt inimica paterno.
Tum coma ſidonio florens ſuccidítur oſtro.
Tum capitur megara: & diuum reſponſa ꝓbant.
Tunc ſuſpēſa nouo ritu de nauibus altis
Per mare cæruleum trahitur niſeia uirga:
Cum plures illam nymphæ mirantur in undis:
Miratur pater oceanus: & candida tethis.
Et cupidas ſecum rapiens galathea ſorores.
Illa etiam iunctis magnumq; piſcibus æquor

Et glauco bipedum curru metitur æquorum
Leucothoe:paruuſq; dea cum matre palemon
Illi etiam æternas ſortiti uiuere luces.
Cara iouis ſoboles·magnum iouis incrementum
Tyndaridæ niueos mirantur uirginis artus.
Has adeo uoces:atq; hæc lamenta per auras
Fluctibus in mediis queſtu uoluebat inani
Ad cælum infœlix ardentia lumina tollens.
Lumina:nam teneras arcebant uincula palmas:
Supprimite:o paulum turbata o flamma uenti
Dum queror:& diuuos q̄q̄ nil teſtibus illis
Profeci:extrema moriens tamen alloquor hora.
Vos ego:uos adeo uenti teſtabor:& auræ
Vos o numatina ſi qui de gente uenitis:
Cernitis illa ego ſum cognato ſanguine uobis
Syla quod o ſalua liceat tibi dicere progne:
Illa ego ſum niſi pollentis filia quondam:
Certatim ex omni petiit quam græcia regno:
Qua curuus terras amplectitur helleſpontus.
Illa ego ſum minos ſacrato fœdere coniunx
Dicta tibi:tamen hæc:& ſi non accipis audis
Vincta me tam magni tranabo gurgitis undas?
Vincta tot aſſiduas pendebo ex ordine luces?
Non equidem me alio poſſum contendere dignā
Supplicio:q̄q̄ patriam caroſq; penates
Hoſtibus immitiq; addixi ignara tiranno.
Vera eſt hæc minos illos ſcelerata putaui:
Si noſtra ante aliquis nudaſſet fœdera caſus:
Facturos quorum direptis mœnibus urbis,
O ego crudelis flammam delubra petiui.
Te uero uictore prius uel ſydera curſus
Mutatura ſuos q̄ te mihi talia captæ
Facturum metui:iam iam ſcelus omnia uincit
Ten egō plus patrio dilexi perdita regno:
Ten ego nec mirum uultu decepta puella
Vt uidi:ut perii:ut me manus abſtulit error.
Non equidem ex iſto ſperaui corpore poſſe
Tale malum naſci:forma uel ſydere fallor.
Non me delitiis commouit regia diues
Coralio fragili:& lachrymoſo mouit electro:
Me non florentes æquali corpore nymphæ.
Non metus incenſam potuit retinere deorum
Omnia uincit amor:quid enim non uinceret ille?
Non mihi iam pingui ſudabūt tempora myrrha
Pronuba nec caſtos accendet pinus odores.
Non lybis aſſirio ſternetur lectulus oſtro.
Magna quæror:nec ut illa quidē cōmunis alūna
Omnibus iniecta tellus tumulabit harena
Me ne inter comites:ancillarumq; cauernas
Mænalias inter famularum munere fungi
Coniugis atq; tuæ quæcunq; erit illa beata
Non licuit grauidos penſo deuoluere fuſos.
At belli ſaltem captiuam lege necaſſes
Iam feſſæ tandem fugiunt de corpore uires:
Et caput infiexa lentum ceruice recumbit.
Marmorea adductis labaſcunt brachia nodis.
Aequore peſtes immania corpora ponti
Vndiq; conueniunt:& glauco in gurgite circum
Verbera caudarum atq; oris minantur hiatu:
Iam tandem caſus hominum:iam reſpice minos.
Sit ſatis hoc:tantum ſolam uidiſſe malorum
Vel fato fuerit nobis hæc debita peſtis.
Vel caſu incepto merita uel deniq; culpa.
Omnia nam potius q̄ te leſiſſe putabo.
Labitur interea reuoluta ab littore claſſis.
Magna repentino ſinuantur littora coro.
Flectitur in uiridi remus ſale languida feſſæ
Virginis in curſu moritur querimonia longo
Deſerit anguſtis incluſum faucibus iſthmon
Cypſelidæ magni florentia regna corinthi.
Præterit abruptas chironis protinus arces:
Infeſtumq; ſuis diræ teſtudinis exit
Spelæum multoq; cruentas hoſpite cautes.
Iamq; adeo tutum longe piræea cernit.
Et notas ſecum heu fruſtra reſpectat athenas:
Iam procum e fluctu minoia reſpicite arua:
Florenteſq; uident iam cycladas:hic ſtrophadaſq;
Hinc ſinus:hinc ſtatio:contra pater hermonia.
Linquitur ante alias longe gratiſſima delos
Nereidum matri:& neptunno ægæo.
Proſpicit incinctam ſpumanti littore chintum:
Marmoreāq; pharō:uiridēq; ad lapſa donyſan.
Aeginamq; ſimul:ſementiferamq; ſeriphum
Fertur:& incertis iactatur ad omnia uentis
Cymba uelut magnas ſequitur cū paruula claſſes:
Afert & hyberno bacchatur in æquore turbo.
Donec tale decus formæ uexauerit ægram.
Non tulit:ac miſero mutauit uirginis artus
Cæruleo pollens coniunx neptūnia regno:
Sed tamen externam ſquām is ueſtire puellam:
Inſidoſq; inter teneram committere piſces
Non ſtatuit:nimium eſt auidū pecus amphitrites
Aeriis potius ſublimē ſuſtulit alis
Eſſet ut in terris facti de nomine ciris.
Ciris amycleo formoſior anſere ledæ
Hic uelut in niueo teneræ cum protinus ouo
Effigies animantur & internodia membris
Imperfecta nouo fluitant concreta colore.
Sic liquido ſcyllæ circūfuſum æquore corpus
Semiferi incertis etiam nunc partibus artus
Vndiq; mutabant:atq; undiq; mutabatur
Oris honos primum multis optata labella.
Et patulæ frontis ſpecies concreſcere in unum
Cœpere:& gracili mentum producere roſtro.
Tum qua ſe medium capitis diſcrimen agebat
Ecce repente uelut patrios imitatur honores
Purpuream concuſſit apex in uertice criſtam:
At membris uarios intexēs pluma colores
Manſurum uolucri ueſtiuit tegmine corpus:
Lentaq; perpetuas ſuderunt brachia pennas.
Inde alias partes:nimioq; infecta rubenti
Crura:nouamq; aciem obduxit ſqualida pellis.
Et pedibus teneris ungues confixit acutos.
Et tamen hoc demum miſeræ ſuccurrere pacto
Vix fuerat placida neptunni coniuge dignum
Nunquam illam poſthac oculi uidere ſuorum
Purpureas ſaluo retinentem uertice uitas.
Non thalamus tyrio fragrans accepit amomo
Nullæ illam ſedes:quid enim iam ſedibus illis:
Quæ ſimul ut ſeſe cano de gurgite uelox
Cum ſonitu ad cælum ſtridentibus extulit alis
Et multum late diſperſit in æquore rorem

Infœlix uirgo nequicq̃ morte recepta
Incultum ſolis in rupibus exit æuum:
Rupibus & ſcopulis & littoribus deſertis.
Nec tamen hoc iterum pœna ſine:nãcꝗ deũ rex
Omnia qui imperio terraꝗ milia uerſat
Commotus talem ad ſuperos uolitare puellam:
Cum pater extinctus cæca ſub nocte lateret:
Illi pro pietate ſua:nam ſæpe uidemus
Sanguine taurorum ſupplex reſperſerat auras
Sæpe deum largo decorarat munere ſedes
Reddidit optatam mutato corpore uitam.
Fecit & in terris halyetos ales ut eſſet.
Quippe:aquilis ſemper gaudet deus ille coruſcus
Huic uero miſeræ quoniam iam nata deorum
Iuditio natiꝗ & cõiugis ante fuiſſet.
Infeſti appoſuitꝗ odium crudele parentis.
Iamꝗ utinam æthereo ſignorum munere p̃ſtans
Vnum quem duplici ſtellaꝗ ſydere uidi
Scorpius alternis clarium fugiant orionem:
Sic inter ſeſe triſtis halyethus in iras
Et ciris merori ſeruant ad ſæcula fato
Quacunꝗ illa leuem fugiens ſecat æthera pennis
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur niſus:qua ſe fert niſus ad auras:
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

Publii Virgilii Maronis catalecton.

Priapus loquitur.

Ere roſa:autũno pomis æſtate frequentor
Spicis una mihi eſt horrida peſtis hyems
Nam frigens metuo:& uereor ne ligneus ignem
Hic deus ignarus præbeat argolicis.
Ego hæc ego arte hac fabricata ruſtica
Ergo arida uiator ecce populus
Agellum hunc ſiniſtra tute quem uides
Heriꝗ uillam hortulumꝗ pauperis
Tueor:malaſꝗ furis arceo manus
Mihi corola picta uere ponitur:
Mihi rubens ariſta ſole feruido:
Mihi uirenta dulcis uua pampino:
Mihi glauca oliua duro cocta frigore
Meis capellæ delicata paſcuis
In urbem adulta lacte portant ubera
Meiſꝗ pinguis agnus ex ouilibus
Grauem domum
Teneraꝗ matre mugiente uacula
Deum profundit ante templa ſanguinem
Proin uiator hunc deum uerberis:
Manumꝗ ſurſum habebis.hoc tibi expedit:
Parata nanꝗ crux eſt arte mentula.
Velim pol iniquis:ac pol ecce uillicus
Venit ualenti cui reuulſa brachio
Fuit ita mentula apta claua dextræ
Hunc:iuuenes locum uillulamꝗ paluſtrem
Tectam uimine iunceo cariſꝗ maniplis
Quercus arida ruſtica formata ſecuri
Nutrior magis & magis ut beata quot annis
Huius nam domini colunt,mediumꝗ ſalutant
Pauperis tugurii pater filiuſꝗ
Alter aſſidua colens diligentia ut herba
Aſpera ſi dumoſa meoꝗ remota ſacello
Alter parua ferens ſemper munera larga
Florido mihi poſuit pietas uere corollas
Primitiis & tenera uirens ſpica mollis ariſta.
Luteæ uiolæ mihi:lacteumꝗ papauer.
Pallenteſꝗ cucurbitæ:& ſuaue olẽtia mala
Vna pampinea rubens educata ſub umbra
Sanguinea etiam mihi:ſed tacebimus arma
Barbatus linit hirculus cornipedeſꝗ capellæ
Pro quis omnia honoribus hoc neceſſe priape
Præſtare & domini hortulum uineamꝗ tueri
Quare hic o pueri mala abſtinete rapina
Vicinus prope diues eſt negligenſꝗ priapus
Inde ſumite ſemitam hæc deinde uos feret ipſa
De qua ſæpe tibi uenit:ſed ſæpe uidere
Non licet occulitur lumine clauſa uiri
De qua ſæpe tibi non uenit adhuc mihi nam
Si occulitur longe eſt tangere quod nequeas
Venit aut ibi ſed iam mihi nuntius iſte
Quid prodeſt illi dicere quæ rediit
Hormethiorum amaror iſte uerboꝝ
Iſte iſte rhetor namꝗ quatenus totus
Thucydides tyrannus atticæ febris
Thaugallicum imminet ipſemet male illiſit
Iſta oia uerba iſta miſcuit fratri
Aſpice quem uideo ſubnixum gloria regno
Altius & cæli ſedibus extulerat
Terraꝗ hic bello magnũ cõcuſſerat orbem
Hic reges aſiæ fregerat hic populos
Hic graue ſeruitium tibi iam tibi roma minatur
Cætera namꝗ uiri cuſpide conciderant
Cum ſubito in medio rerum certamine p̃ceps
Corruit & patria pulſus in exilium
Tale deum numen tali mortalia nutu
Falax momento temporis hora dedit
Quocunꝗ ire ferunt uariæ nos tempora uitæ
Pangere qua terras quoſꝗ uidere homines
Diſperream ſi te fuerit mihi carior alter
Alter enim quis te dulcior eſſe poteſt?
Conuenit ante alios diui diuumꝗ furores
Cuncta neꝗ indigna multa dedere bona
Cuncta q̃bus gaudet phœbus deus ipeꝗ phœbo
Doctior o quis te muſa fuiſſe poteſt.
O quis te in terris loquitur iucundior uno
Clio nam certe candida non loquitur
Quare illud ſatis eſt ſi te permittis amari
Nam contra ut ſit amor mutuus inde mihi
Ite hinc manes rhetorum manipli
Inflat roſo non achaico uerba
Et uos reliquit arquitiꝗ uarroꝗ
Scholaſticorum uario madens pingui
Ite hinc inani cybalon iuuentutis
Tuꝗ omearum cura ſexte curarum
Valle ſabine iam ualete formoſi
Nos ad beatos uella immittimus portus
Magni petentes docta ſcyronis
Vitamꝗ ab omni uendicamus cura
Ite hinc camœnæ:nam nos quoꝗ limite ſæuæ
Dulces camœnæ:nam fatebimur uerum

Dulces fuiſtis:& tamen meas chartas
Reuiſitote:ſed prudenter & raro
Socer beate nec tibi nec alteri
Generq; noctu impudicum caput
Tuq; nunc puella talis & tuo
Stupore preſſa rus habitet mihi
Vt ille uerſus uſq;quaq; pertinet
Gener ſocerq; perdidiſtis omnia.
Scilicet hoc ſine fraude uarro dulciſſime dicam.
Diſperream niſi me perdidit iſte portus
Sin autem præcepta uetant me dicere: ſane
Non dicam:ſed me perdidit iſte puer.
Villula quæ ſcironis eras & pauper agelle
Verum illi domino tu quoq; diuitiæ
Me tibi & hoc una mecum quos ſemper amaui.
Si quid de patria triſtius audiero
Commendo primiſq; patrem tu nunc eris illi
Mantua quod fuerat quodq; cremona prius
Pauca mihi niueo:ſed non incognita phœbo
Pauca mihi docte dicite pegaſides
Victoria eſt magni:magnum deus ecce trium
Victor qua terræ:quaq; patent maria
Horrida barbaricæ portans inſignia pugnæ
Magnus & eneides uſq; ſuperbus eryx
Nec minus idcirco noſtros expromere cantus
Maximus & ſanctos dignus inire choros.
Hæc itaq; inſuetis iactor magis optime curis
Quid de te poſſim ſcribere:quid ue tibi
Nāq; fatebor enim quæ maxima deterrendi
Debuit hortandi maxima cauſa fuit
Pauca tua in noſtras uenerunt carmina chartas
Carmina cum lingua tum ſale cecropio
Carmina quæ pylium ſcælis accepta futuris
Carmina ſed phylum uincere digna ſenem
Molliter huic uiridi patulæ ſub tegmine q̄rcus
Mœris paſtores:& melibœus erant
Dulcia iactantes alterno carmina uerſu
Qualia trinacriæ ductus amat iuuenis
Certatim ornabant omnes heroida diuæ
Certatim diuæ munere quæq; ſuo
Fœlicem ante alios tanto ſcriptore puellam
Alterno famam dixerit ipſe prior.
Non illa heſperidum ni munere capta fuiſſet
Quæ uolucrem curſu uicerat hyppomantem
Candida cygneo non edita tyndaris ouo
Non ſupero fulgens caſſipæa polo
Non defenſa diu multum certamine equorum
Optabant grauide quod ſibi quæq; manus
Sæpe animam proh qua pater impius hauſit
Sæpe rubro ſimilis ſanguine fluxit humus
Raptato curru nimiumq; per æthera terræ
Immiti expectant fulmine & hymbre iouem
Non ocius raptum belli liquere penates
Tarquini patrios filius atq; pater
Illo quo primum dominatus roma ſuperbos
Mutauit placidis tempora conſulibus
Multa nec immeritis donauit mater alumnis
Præmia meſſalis maxima publicolis
Nam q̄d ego immēſi memorē ſtudia iſta laboris?
Horrida quid duræ tempora militiæ?
Caſtra foro ſolitis urbi proponere caſtra

Tam procul hoc nato tam procul hoc patri
Immoderata patri iam ſydera:iam colores
Sternere uel dura poſſe ſuper ſilice
Sæpe trucem aduerſo perlabens ſydera pont
Sæpe audendo mare & uincere ſæpe hyeme
Sæpe etiam denſos immittere corpus in hoſt
Communem belli non meminiſſe deum:
Nunc celeres afros perituræ in milia gentis
Aurea nunc rapidi flumina adire tagi
Nunc aliam ex alia bellando quærere gentem
Vincere & oceani finibus ulterius.
Non noſtrum eſt inquam tātas attingere laud
Quin auſim hoc etiam dicere uix hominum
Ipſa hæc ipſa ferent rerum monumenta per o
Ipſa etiam egregium facta decus parient
Hos ea quæ tecum finxerunt carmina diui,
Cynthius & muſæ bacchus:& egiale
Si laudem aſpirem humilis ſed adire ſyrenas:
Sic patrio graios carmine adire ſales
Poſſumus optatis plus iam procedimus ipſis
Hoc ſatis eſt:pingui nil mihi cum populo.
Sabinus ille quem uidetis hoſpites
Ait fuiſſe multo celerrimus
Neq; ullus uolantis impetus eis
Nequiſſe præterire ſiue mantuam
Opus foret uolaret ſiue brixiam
Neq; hoc negat triphonis æmuli domus
Negare nobilem inſulam ue ceruli
Vbi iſte poſt ſabinus ante quintio
Bidente dicit attondiſſe forcipe
Comata colla ne quis orion iugo
Premente dura uulnus ederet iuba
Cremona frigida & lutuoſa gallia
Tibi hæc fuiſſe & eſſe cognitiſſima
Ait ſabinus ultima ex origine
Tua ſtetiſſe ultima in uoragine
Tuas in palude depoſuiſſe ſarcinas
Et inde tot per orbitoſa milia
Iugum tuliſſe leua ſiue dextera
Strigare mulas ſiue utrunq; cœperat
Neq; ulla uota ſemitalibus deis
Tibi eſſe ſancta propter hoc nouiſſimum
Paterna lora proximumq; pectinem
Sed hæc prius fuere nunc eburnea
Sed æquæ ſedes æquæ dedicat tibi
Gemeilæ caſtor:& gemeliæ caſtoris
Quis deus optauit te nobis abſtulit:an quæ
Dicunt animio pucula dura mero
Vobiſcum ſi eſt culpabilis ſua quenq; ſequuntur
Facta quidem meriti crimen habent cyathi
Scripta quidem tua nos multū mirabimur
Raptum & romanam flebimus hiſtoriam
Sed tu nullus eris:peruerſi dicite manes
Nunc ſupereſſe patri quod fuit inuidia
Superbe noctu repuditum caput
Datur tibi puella quam petis datur

P.V.Maronis moretum.

IAm nox hybernas bis quinq; per egerat horas
Excubitorq; diem cantu prædixerat ales:

Simılus exigui cultor cum ruſticus horti
Triſtia uenturæ metuens ieiunia lucis
Membra leuat uili ſenſim demiſſa grabato
Sollicitatq; manu tenebras explorat inertes
Veſtigatq;:focum:læſus quem deniq; ſenſit
Paruulus exuſto remanebat ſtipite fumus
Et cinis obductæ celabat lumina prunæ.
Admouet his ꝓnam ſubmiſſa fronte lucernam.
Et producit acu ſtupas humore carentes.
Excitat & crebris languentem ſaucius ignem.
Tandem concepto tenebre fulgore recedunt
Oppoſitaq; manu lumen defendit ab aura
Et reſerat clauſa quæ preuidet hoſtia clauis
Fuſus erat terra frumenti pauper aceruus.
Hinc ſibi depromit quātum mēſura patebat.
Quæ bis octenas excurrit pondere libras.
Inde abit:aſſiſtitq; mole:paruaq; tabella
Quam fixam paries illos ſeruabat in uſus
Lumina fida locat:geminos tunc ueſte lacertos
Liberat & cinctus uilloſæ tegmine capræ
Peruertit caudaq; cauum geminumq; molarum
Aduocat inde manus operi partitus utranq;:
Leua miniſterio dextra eſt intenta labori
Hæc rotat aſſyduis gyris:& concitat orbem
Trita ceres ſilicum rapido decurrit ab ictu
Interdum feſſæ ſuccedit leua ſorori.
Alternatq; uices:modo ruſtica carmina cantat:
Agreſtiq; ſuum ſolatur uoce laborem
Interdum clamat cybalem:erat unica cuſtos
Afra gens tota patriam teſtante figura
Torta comam:labroq; tumēs:& fuſca colore.
Pectora lata iacent mammis:compreſſior aluo
Cruribus exilis:ſpacioſa prodiga planta
Continuis rumis calcanea ſciſſa rigebant.
Hanc uocat:atq; arſura foſſis imponere ligna:
mperat:& flamma gelidos adolere liquores:
ed poſtquā impleuit iuſtū uerſatile finem
ranſfert inde manu fuſas in cribra farinas:
t quatit:ac remanēt ſummo purgamina dorſo
ubſidit ſyncera:foraminibus loquatur
mendata ceras:leui tum protinus illam
mponit tabula:tepidas ſuperingerit undas.
ontrahit admixtas tum frondes:atq; farinas
ranſuerſat durata manu liquidoq; coactu
terdum grumos ſpargit ſale:iamq; ſubactu
uat opus:palmiſq; ſuum dilatat in orbem.
: notat impreſſis æquo diſcrimine quadris.
fert inde foco:cybale mundauerat aptum
te locum teſtiſq; tegens ſuperaggerat ignes
inıq; ſuas peragit uulcanus:ueſtaq; partes:
milis in terra uacua non ceſſat in hora
rum aliam ſibi quærit opem:neu ſola palato
ō grata ceres:quas iungat cōparat eſcas
on illi ſuſpenſa focis carnaria iuxta
rati ſale terga ſuis:truncıq; uocabant.
iectus medium parto:ſed caſeus orbem
uetus aſtricti faſcis pendebat anethi
o aliam mollit̄ opem ſibi prouidus heros.
rtus erat iunctus caſulæ:quē uimina pauca:
alamo redimita ieui munibat arundo.
guus ſpatio:uariis:ſed fertilis herbis.
Non illi deerat:quod pauperis exigit uſus.
Interdum locuplex a paupere plura petebat:
Nec ſumptus erat illud opus ſed regula curæ
Si quando uacuum caſula pluuiæ ue tenebant:
Feſta ue lux:ſi forte labor ceſſabat aratri
Horti opus illud erat:uarias diſponere plantas
Norat:& occulte cōmittere ſemina terræ
Vicinoſq; apte cura ſumittere riuos
Hic holus hic late fundentes brachia betæ
Fœcundiſq; rumex: maluæq; inuleq; uirebant.
Hic cicer:& capiti nomen debentia porra
Sic etiam nocuum capiti gelidumq; papauer:
Grataq; nobilium requies lactuca ciborum
Et grauis in latum dimiſſa cucurbita uentrem.
Verū hic non domini:quis.n.cōtractior illo
Sed populi prouentus erat:noctiſq; diebus
Venales holerum faſces portabat in urbem.
Inde domum ceruice leuis:grauis ære redibat:
Vix unquam urbani comitatus merce marcelli
Cepa rubēs ſectiq; famem domat aera porri:
Quæq; trahunt acri uultus naſtureia morſu
Intubaq;:& uenerem reuocans eruca morantem
Tunc quoq; tale aliq̄d meditās intrauerat hortū.
Ac primum leuiter digitis tellure refoſſa
Quatuor educit cum ſpicis alia fibris.
Inde comas apii graciles:rutamq; rigentem
Vellit:& exiguo coriandra trementia filo.
Hæc ubi collegit:lætum conſedit ad ignem:
Et clara famulam poſſit mortaria uoce.
Singula tum capitum numeroſo cortice nudat
Et ſumis ſpoliat corriis:tentaq; paſſim
Spgit humi:atq; adiicit ſeruatū gramīe bulbum:
Tingit aqua lapidi.q; cauū demittit in orbem:
Hic ſalis inſpargitq; micas:ſale diuus aduſto
Caſeus adiicitur:dictas ſuper inſerit herbas.
Et leua ueſtem ſetoſa ſub inguina fulcit.
Dextera piſtilio primum fragrantia mollit
Allia:tum pariter mixto terit omnia ſucco:
Et manus in gyrum:paulatim ſingula uires
Deperdunt proprias:color ē e pluribus unus.
Nec totus uiris:quia lactea fruſtra repugnant.
Nec de lacte nitens:quia tot uariatur ab herbis
Sæpe uiri nares acer iaculatur apertas
Spiritus:& ſummo damnat ſua prandia uultu.
Sæpe manu ſumma lachrymantia lumīa tergit.
Immeritoq; furens dicit conuitia fumo.
Procedebat opus:non iam ſalebroſus ut ante:
Sed grauior lentus ibat piſtillus in orbes.
Ergo palladii:guttas inſtillat oliui
Exiguiq; ſuper uires infundit aceti:
Atq; iterum cōmiſcet opus:mixtūq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit:inq; globum diſtantia contrahit unum:
Conſtet ut effecti ſpecies:nomenq; moreti.
Exuit interea cybale quoq; ſedula panem:
Quem recipit lotis manibus pulſoq; timore
Hinc famis:inq; diem ſecurus ſimilus illam,
Ambit crura ocreis paribus:tectuſq; galero.
Sub iuga parentes cogit lorata iuuencos.
Atq; agit in ſegetes:& terræ condit aratrum.

Laus Omnipotenti Deo.

LIBRARY
JUN
4
1982

Tabula librorum qui in hoc uolumine continentur.

P.V.Maronis uita. Virgilius.
P.V.M.bucolicoꝶ liber cū Ser. grāmatici cōmētariis nec nō & Chriſtophori Lādini & Antonii Mancinelli
P.V.Marōis georgicō libri.iiii. cū Seruio eius iterpte. Chriſtophoroq; Lādi. & Antonio Mancinello
P.V.Maronis æneidos libri duodecim cū Serui grāmatici: & Donati atq; Chriſtopori Landini interpretationibus Arma uirum
Alcini uerſus De numero
Cornelii gali uerſus Tēporibus
P.V.Maronis hortulus Adeſte.
P.V.Maronis de uino & uenere Nec
P.V.Maronis de liuore Liuor
P.V.Maronis de cantu ſirenarum Sirenas
P.V.Maronis eiuſdem Clarus.
P.V.Maronis de fortuna Fortuna.
P.V.Maronis de Orpheo Threicius
P.V.Maronis de ſeipſo Mellifluum
P.V.Maronis de ætatibus animalium Per binos
P.V.Maronis de ludo Sperne.
P.V.Maronis de erumnis Herculis Prima.
Argumenta duodeci libroꝶ æneidos Aeolus.
P.V.Maronis de muſarum inuentis Clio.
Elegia in mecœnatis obitu:quæ dicitur Virgilii cum non ſit. Defleram.
Epitaphia uirorum illuſtrium Conditus.
P.V.M.de ſpeculo Redditur
P.V.Maronis de Herculis laboribus Compreſſit.
P.V.Maronis de littera.y. Littera.
P.V.Maronis de cæleſtibus ſignis Primus.
Verſus Ouidii Qualis.
Summa uirgilianæ narratiōis in tribus opibus: Bucolicis:georgicis: & æneide Paſtorum
P.V.Marōis ſup libris duodecim æneidos Solus
P.V.Maronis priapeia Carminis.
P.V.M.coppa cū Domitii cōmetariis Coppa
P.V.Maronis eſt & non Eſt & non.
P.V.Maronis uir bonus Vir bonus
P.V.M.de roſis Domitio interp̄te Ver erat.
P.V.M.culex cū Domitii expoſitiōe Luſimus.
P.V.M.diræ cū Domitii interp̄tatiōe Battare.
P.V.Maronis æthna:quæ a quibuſdam Cornelio tribuit:quod opus Domitius expoſuit. Aethna mihi
P.V.Maronis cyris. Et ſi me.
P.V.Maronis catalecton. Vere roſa.
P.V.Maronis moretum. Iam nox.

FINIS.

Impreſſum Venetiis per Bartolomeū de Zanis de Porteſio.Sub anno domini.M.cccc.xciii.die Vltimo Iulii.

Regiſtrum.

a	h	terum	Date	Extremus	ſcrutari	Q
prima alba	Nunc	p	Feſtinate	SER.	iores	Alii uero
unnm	Aut quū	ſæ acrius	y	Auxilioque	Compoſuit	Circunſtanti
ieiune	SER.	cundi	Cuncta	C	Hinc ad	Tyrrhenuſq;
b	natia	cædo	cordia	Quo lati	K	Et pater
Tittyre	i	cc.ſtadiorū	Nec prius	ſto factum	Et cum	R
Sed	conſpicuum	q	uere:	Vnum	diuiſus	Incluſas
SER.	Hactenus	Arma	z	Idem	Feruere	Ecce autem
Pars	SER.	bus ergo	ferunt	D	Rerum	Aeneas
c	SER.	Carthago	Magna	querelis	L	Apparem
Conditatis	κ	ut Salu.	& propter	Irruat:	Sic ait	S
mal ac	Campanum	r	Et patrio	Obruit	Trecentum	Miſenum
Armenia	nam	pendere	&	Nanq;	Nec potuit	Perq;
Claudite	Tenuis	DONA.	Ipſa	E	Aut tu	Non aſſis
d	Eruit	bus &	militudinē	illa autem	M	Hunc
Nec lupus	l	eſſe labo	ti non ſunt	Inſœlix	tum ualere	T
SER.	triis	ſ	Humentēq;	SER.	maieſtati	Hæc modo
SER.	nebulaſq;	Ille autem	ɔ	rea polutæ	dera:quæ	Pollentemq;
SER.	Syluæ	facto	Dehiſcat	F	Aſſaraciq;	Obuia
e	eſt quæ	Crudelis	dorem	Media	N	He heu
oppidum	m	ſpondet	Murorum	cæ obliuiſcē.	Tendit	V
tit,hoc	lycæ	t	CHRI.	placet	Ille capit	Implendus
Neſcio'	fortunæ	Home.	ꝶ	Et quo	Syluicolæ	Nam uelut
AN.M.	undæ	Non metus	Solicitat	G	no auxilio	Nec tamen
f	ſpaque	rogat.	Cernenti	augeret	O	Et ualidas
bius	n	multis	Guſus	ſedem	Muneribus	
tanq̄	cium	u	Ipſa mola	Immanem	celeritatem	
d[illegible]	lium	Fuit	A	cupiditate	Et uia	
ſenis	q̄ in ore	Infandum	denſatur	H	Tertia	
g	uero	Dona	marito	Ad nos	P	
decurrentes	o	fatebor	loco	Quiq;	Luſit	
do phœnices	ſteo:an	x	Hinc tuba	Maſſica	decet	
bantur	AN.M.	uerſum	B	Tam magis	dulces	
nius	AN.M.	opedis	Non uires	I	iactum	